SEBASTIANI GIRIBALDI

Ex Clericis Regularibus Barnabitis
Congregationis S. Pauli

OPERA MORALIA

PARS TERTIA

DE SACRAMENTIS.

Additis in Nuperrima hac Editione pluribus ſuis ſignanter locis diſtributis ex Edictis, Decretis, ſeu Inſtitutionibus, atque Bullis SS. D. N.

BENEDICTI XIV.

STUDIO ET LABORE

ANTONII GIANDOLINI

SACERDOTIS VENETI.

OPUS

Non minus Confeſſariis perutile, quam Parochis neceſſarium.

TOMUS TERTIUS.

BONONIÆ. CIↃIↃCCLX.

Sed proſtat

VENETIIS

Apud NICOLAUM PEZZANA.

TABULA
TRACTATUUM, CAPITUM, DUBIORUM, ET BULLARUM,

Quæ in hac Prima Parte Voluminis Primi continentur.

TRACTATUS NONUS.

De Sacramento Ordinis.

CAPUT I.

De Natura, Numero, & Inſtitutione Ordinum.

Dubium I. *De exiſtentia, & quidditate Ordinis.* Pag. 1
Dub. II. *Quot ſint Ordines, & an omnes ſint Sacramenta.* 2
Dub. III. *An dentur alii Ordines præter enumeratos; ubi agitur de prima Tonſura, & Epiſcopatu, aut ſint Ordines.* 5
Dub. IV. *De Connexione, & Unitate Ordinum.* 7
Dub. V. *De Effectibus hujus Sacramenti.* ibid.

CAPUT II.

De Materia, Forma, & Officio ſingulorum Ordinum.

Dub. I. *De Materia, & Forma Ordinis in Communi.* 7
Dub. II. *An, & qualis contractus Materiæ ſit de neceſſitate Sacramenti.* 8
Dub. III. *De Prima Tonſura, ejuſque Miniſterio.* 9
Dub. IV. *De Materia, Forma, & Officio quatuor Minorum Ordinum.* 10
Dub. V. *De Materia, Forma, & Officio Subdiaconatus.* 11
Dub. VI. *De Materia, Forma, & Officio Diaconatus.* 12
Dub. VII. *De Materia, Forma, & Officio Sacerdotii.* 13
Dub. VIII. *De Materia, Forma, & Officio Epiſcopatus.* 16
Dub. IX. *An Officia ſingulorum Ordinum poſſint exerceri ab illis, qui non ſunt in tali Ordine conſtituti.* 17

CAPUT III.

De Miniſtro Sacramento Ordinis.

Dub. I. *Quiſnam ſit Miniſter hujus Sacramenti.* 18
Dub. II. *Quiſnam ſit proprius Epiſcopus, a quo debet quis ordinari.* 23
Dub. III. *Quiſnam poſſit Litteras Dimiſſorias concedere.* 24
Dub. IV. *De Temporibus Ordinationum.* 29
Dub. V. *An poſſint Regulares extra Tempora ordinari virtute ſuorum Privilegiorum.* 31
Dub. VI. *De Interſtitiis ſervandis.* 33

CAPUT IV.

De Subjecto Ordinis, ſeu de Ordinandis.

Dub. I. *Quodnam ſit ſubjectum capax hujus Sacramenti.* 36
Dub. II. *De Ætate requiſita in Ordinandis, an poſſit ordinari Puer ante uſum rationis.* 37
Dub. III. *Quas pœnas incurrit, qui ordinatur ante legitimam Ætatem.* 38
Dub. IV. *De Scientia, & Qualitatibus Ordinandorum.* 39
Dub. V. *De Titulo ſufficientis ſuſtentationis.* 45
Dub. VI. *Quale debeat eſſe Beneficium requiſitum pro licita Ordinatione.* 48
Dub. VII. *De Titulo Patrimonii.* 49
Dub. VIII. *An, qui ordinatur ſine vero Titulo Beneficii, ſeu Patrimonii, ſuſpenſionis pœnam incurrat.* 50

CAPUT V.

De Privilegiis, & Obligationibus Clericorum.

Dub. I. *Quænam ſint Privilegia Clericorum.* 56
Dub. II. *Quo Jure Continentia ſit annexa Sacris Ordinibus.* 57
Dub. III. *An Obligatio Caſtitatis ſe extendat ad invalide Ordinatos, vel ante ætatem, vel vi, & metu.* 58
Dub. IV. *De aliis Clericorum Obligationibus.* 59

TRACTACTUS DECIMUS.

De Sacramento Matrimonii.

CAPUT I.

De Natura, & Obligatione Sponſalium.

Dubium I. *De Nomine, & Definitione Sponſalium.* 73
Dub. II. *Qualis debeat eſſe promiſſio ad Sponſalia requiſita.* ibid.
Dub. III. *An promiſſio Sponſalium debeat eſſe mutua, & acceptata.* 75
Dub. IV. *Quænam libertas, & deliberatio requiratur ad conſtituenda Sponſalia.* 76
Dub. V. *Quænam verba, ſeu ſigna requirantur, & ſufficiant ad Sponſalia conſtituenda.* ibid.
Dub. VI. *Quinam poſſint Sponſalia contrahere.* 77
Dub. VII. *Utrum ſint valida Sponſalia inter Perſonas habentes aliquod impedimentum dirimens, ſub conditione:* Si Papa diſpenſaverit. 78
Dub. VIII. *An ſint valida Sponſalia clandeſtina, id eſt facta ſine Parocho, & Teſtibus.* 79
Dub. IX. *Quam obligationem inducant Sponſalia.* 81
Dub. X. *Utrum in Sponſalibus apponi poſſit obligatio ad pœnam.* 82
Dub. XI. *De altera pœna lucri non acquirendi.* 83
Dub. XII. *Utrum Arrha poſſit interponi in contractu Sponſalium.* 84

CAPUT II.

De Cauſſis, quibus Sponſalia diſſolvuntur.

Dub. I. *An Sponſalia diſſolvantur mutuo Contrahentium conſenſu.* 84
Dub. II. *An Sponſalia diſſolvantur per ingreſſum Religionis alterius Sponſi.* 85
Dub. III. *An ſolvantur Sponſalia per votum Caſtitatis, & Religionis, & per ſuſceptionem Sacrorum Ordinum.* 86
Dub. IV. *An Sponſalia diſſolvantur per Matrimonium cum alia contractum.* 88
Dub. V. *An priora Sponſalia ſolvantur per poſteriora.* ib.
Dub. VI. *An Sponſalia diſſolvantur per lapſum temporis.* 90
Dub. VII. *Qualiter Sponſalia diſſolvantur per abſentiam Sponſi.* 91
Dub. VIII. *An diſſolvantur Sponſalia per ſubſequentem Fornicationem.* 92
Dub. IX. *An Sponſalia diſſolvantur per ſuperveniens Juris impedimentum, vel ob aliam mutationem ſupervenientem.* 93
Dub. X. *Ex quibus cauſſis præcedentibus poſſint Sponſalia diſſolvi.* 94
Dub. XI. *An, qui habet occultum impedimentum, licite poſſit Sponſalia contrahere, & Partem cogere ad Matrimonium contrahendum.* 95
Dub. XII. *An pro diſſolutione Sponſalium neceſſaria ſit Judicis Auctoritas.* ibid.
Dub. XIII. *Quæ certitudo Cauſſæ requiratur ad ſolvenda Sponſalia.* 96

CAPUT III.

De Natura, & Quidditate Matrimonii.

Dub. I. *Quid, & quotuplex ſit Matrimonium.* 98
Dub. II. *De Convenientia, Inſtitutione, ac Neceſſitate Matrimonii.* 99
Dub. III. *An Matrimonium ſit verum Sacramentum conferens Gratiam.* 100
Dub. IV. *An inter Baptizatos dari poſſit Matrimonium, quod non ſit Sacramentum.* 101
Dub. V. *An Matrimonium Infidelium ſit Sacramentum conferens Gratiam, quando convertuntur ad Fidem.* 102
Dub. VI. *An Matrimonium celebratum inter Abſentes per Procuratorem, Nuntium, ſeu Epiſtolam, ſit Sacramentum.* ibid.

Dub. VII. *De Conditionibus requiſitis in Procuratore, qui nomine alterius debet contrahere Matrimonium.* 103
Dub. VIII. *Quænam ſit Materia, Forma, & Miniſter hujus Sacramenti.* 104

CAPUT IV.

De Indiſſolubilitate Matrimonii.

Dub. I. *An, & quo Jure Matrimonium ſit indiſſolubile.* 105
Dub. II. *An fuerit licitum in lege Moyſis Repudium legitimæ Uxoris, vel ſolum permiſſum.* 106
Dub. III. *Quomodo diſſolvatur Matrimonium Infidelium per Converſionem unius ad Fidem.* 107
Dub. IV. *An diſſolvatur Matrimonium, ſi Infidelis pacifice velit habitare cum Fideli.* ibid.
Dub. V. *An Matrimonium Fidelium ratum, ſed non conſummatum, poſſit auctoritate Pontificis diſſolvi.* 109
Dub. VI. *Quomodo diſſolvatur Matrimonium ratum per Profeſſionem Religioſam.* 110
Dub. VII. *Quandonam Matrimonium dicatur conſummatum.* 111

CAPUT V.

De Conſenſu ad Matrimonium requiſito.

Dub. I. *An mutuus Contrahentium conſenſus ſit neceſſarius ad Matrimonium.* 112
Dub. II. *An, qui ficto conſenſu contraxit Matrimonium, teneatur iterum vere conſentire.* 113
Dub. III. *An conſenſus Contrahentium ferri debeat in tria bona Matrimonii.* ibid.
Dub. IV. *An, & quomodo conſenſus Contrahentium debeat exterius manifeſtari.* 114
Dub. V. *An, & quomodo conſenſus Contrahentium debeat eſſe ſimul.* 115
Dub. VI. *An valide, & licite contrahatur Matrimonium ſine conſenſu Parentum.* ibid.
Dub. VII. *Aliqua explicantur circa Matrimonia Filiorum.* 118

CAPUT VI.

De Conſenſu conditionato.

Dub. I. *De Conditione honeſta temporis præſentis, vel præteriti.* 118
Dub. II. *De Conditione neceſſaria futuri temporis.* 119
Dub. III. *De Conditione contingenti futuri temporis.* 120
Dub. IV. *De Conditione turpi, & impoſſibili.* 121

CAPUT VII.

De Conſenſu Clandeſtino ſine præſentia Parochi, & Teſtium.

Dub. I. *An Matrimonium Clandeſtinum ſine præſentia Parochi, & Teſtium ſit validum, & licitum.* 121
Dub. II. *An poſſit in aliquo caſu valide celebrari Matrimonium ſine præſentia Parochi, & Teſtium.* 126
Dub. III. *De tranſeuntibus ad loca Infidelium, in quibus non eſt publicatum Trident. & e contra.* 127
Dub. IV. *An ex Matrimonio Clandeſtino oriatur obligatio Sponſalium.* 128
Dub. V. *Quiſnam Parochus debeat aſſiſtere Matrimonio, ut ſit validum.* ibid.
Dub. VI. *An, qui alicubi domicilium habet, ſi divertat ad alium locum, poſſit ibidem Matrimonium contrahere.* 130
Dub. VII. *Quiſnam Parochus poſſit Vagorum Matrimoniis aſſiſtere.* 132
Dub. VIII. *De conditionibus requiſitis in Parocho, vel ejus Delegato, ut Matrimonio aſſiſtant.* 137
Dub. IX. *Quinam, præter Parochum, poſſint Matrimonio aſſiſtere, & facultatem aſſiſtendi concedere.* 139
Dub. X. *Qualis licentia requiratur, ut alter a Parocho valide Matrimonio aſſiſtat.* 140
Dub. XI. *De Numero, & Qualitate Teſtium, qui debent Matrimonio aſſiſtere.* 141
Dub. XII. *Qualis eſſe debeat præſentia Parochi, & Teſtium.* 142
Dub. XIII. *Quem Ritum ſervare debeat Parochus aſſiſtens Matrimonio.* 143
Dub. XIV. *De Pœnis clandeſtine Contrahentium.* 146

CAPUT VIII.

De Denuntiationibus Matrimonio præmittendis.

Dub. I. *An, & quatenus præmittendæ ſint Denuntiationes.* ibid.
Dub. II. *Quando, & ubi ſint Denuntiationes faciendæ.* 147
Dub. III. *A quonam ſint Denuntiationes faciendæ.* 148
Dub. IV. *Quinam poſſit in Denuntiationibus diſpenſare, & ex qua cauſſa.* ibid.
Dub. V. *An, juſta exiſtente cauſſa, teneatur Ordinarius diſpenſare.* 149
Dub. VI. *An, & Quinam teneantur impedimenta manifeſtare, ex vi Denuntiationum.* 151
Dub. VII. *Quomodo debeant ſe gerere Parochus, & Ordinarius, quando aliquod impedimentum fuit ipſis allatum.* ibid.
Dub. VIII. *An Matrimonium illicite factum ſine Denuntiationibus ſubjaceat pœnis Matrimonii Clandeſtini.* 152

CAPUT IX.

De Benedictione Nuptiarum.

Dub. I. *An, & quatenus Nuptiæ ſint benedicendæ.* 153
Dub. II. *Quænam Nuptiæ ſint benedicendæ, & a Quo.* ibid.
Dub. III. *Ubi, & quando Nuptiæ ſint benedicendæ.* 154

CAPUT X.

De Impedimentis Matrimonii in communi.

Dub. I. *Quinam poſſint ſtatuere impedimenta Matrimonii.* 158
Dub. II. *In Quo reſideat poteſtas Eccleſiaſtica ſtatuendi Impedimenta.* 159
Dub. III. *Quot, & quæ ſint impedimenta dirimentia.* 160
Dub. IV. *An ſit licitum ex gravi metu ficte contrahere Matrimonium cum impedimento dirimente.* 161

CAPUT XI.

De Impedimento Erroris, Conditionis, Voti, & Ordinis Sacri.

Dub. I. *An Error circa Perſonam dirimat Matrimonium.* 162
Dub. II. *An Error circa qualitates, & accidentia Perſonæ contrahentis reddat Matrimonium nullum, & irritum.* 163
Dub. III. *De impedimento Conditionis ſervilis.* 164
Dub. IV. *De Impedimento Voti.* ibid.
Dub. V. *De Impedimento Ordinis.* 165

CAPUT XII.

De Impedimento Cognationis.

Dub. I. *De Cognatione carnali, ejuſque Linea, & Gradibus.* 166
Dub. II. *Quo Jure, & in quo Gradu Conſanguinitas dirimat Matrimonium.* 167
Dub. III. *De Cognatione ſpirituali; Quid illa ſit, & inter quas Perſonas contrahatur.* 168
Dub. IV. *De Cognatione Legali.* 170

CAPUT XIII.

De Impedimentis Affinitatis, & publicæ Honeſtatis.

Dub. I. *Quid ſit Affinitas, & qualiter contrahatur.* 171
Dub. II. *Uſque ad quem gradum, & quo Jure Affinitas dirimat Matrimonium.* ibid.
Dub. III. *De Impedimento publicæ Honeſtatis.* 173
Dub. IV. *De publica Honeſtate conſurgente ex Matrimonio rato.* ibid.

CAPUT XIV.

De Impedimentis Criminis, & Diſparitatis Cultus.

Dub. I. *Quænam crimina dirimant Matrimonium.* 174
Dub. II. *Qualiter Homicidium dirimat Matrimonium cum Socio criminis.* 175
Dub. III. *Qualiter Adulterium dirimat Matrimonium.* ibid.
Dub. IV. *De Cultus diſparitate.* 176

CAPUT XV.

De Impedimentis Violentiæ, & Raptus.

Dub. I. *Quid, & quotuplex ſit Metus.* 177
Dub. II. *Qua ratione Metus gravis irritet Matrimonium.* 178
Dub. III. *Quiſnam Metus irritet Matrimonium.* 179
Dub. IV. *Solvuntur aliquæ difficultates circa Metum gravem, & levem, in ordine ad Matrimonium irritandum.* ibid.
Dub. V. *An, & qualis Metus reverentialis irritet Matrimonium; ubi etiam de precibus importunis.* 180
Dub. VI. *An Matrimonium metu gravi contractum confirmetur juramento, aut copula ſequenti animo maritali habita.* 181
Dub. VII. *An ex Matrimonio gravi metu contracto conſurgat aliqua obligatio.* 182

Dub.

Dub. VIII. *De impedimento Raptus.* 183
Dub. IX. *Expediuntur aliæ conditiones ad Raptum requiſitæ.* 184

CAPUT XVI.

De Impedimentis Ligaminis, & Impotentiæ.

Dub. I. *Quo Jure Ligamen dirimat Matrimonium.* 184
Dub. II. *Qualis certitudo de morte Conjugis requiratur, ut Superſtes poſſit aliud Matrimonium inire.* 186
Dub. III. *An, & qualis impotentia dirimat Matrimonium.* 187
Dub. IV. *An inter perpetuo impeditos dari poſſit Matrimonium validum ad caſte vivendum.* ibid.
Dub. V. *An impotentia ſeminandi intra vas dirimat Matrimonium; ubi de Senibus, & Eunuchis.* 188
Dub. VI. *An pueri poſſint Matrimonium contrahere.* 189
Dub. VII. *An Hermaphroditus poſſit Matrimonium contrahere.* ibid.
Dub. VIII. *An Impotentia reſpectiva dirimat Matrimonium.* 190
Dub. IX. *De impotentia proveniente ex Maleficio.* 191
Dub. X. *Quænam probatio requiratur, ut Matrimonium diſſolvi poſſit ob Impotentiam.* 192
Dub. XI. *An, & qualiter Matrimonium diſſolutum ob Impotentiam, comperto errore, ſit reſtaurandum.* 193

CAPUT XVII.

De Impedimentis tantum Impedientibus, & non Dirimentibus Matrimonium.

Dub. I. *Quot, & quænam ſint Impedimenta ſolum impedientia Matrimonium.* 194
Dub. II. *De impedimentis, quæ oriuntur ex Crimine.* ibid.

CAPUT XVIII.

De Diſpenſatione Impedimentorum Matrimonii.

Dub. I. *An poſſit Summus Pontifex diſpenſare in impedimentis Matrimonii.* 195
Dub. II. *An, & quando poſſit Epiſcopus diſpenſare in impedimentis Matrimonii.* 196
Dub. III. *Quinam poſſit diſpenſare in impedimentis ſupervenientibus Matrimonio jam contracto, in ordine ad petendum debitum.* 200
Dub. IV. *An Diſpenſatio dari poſſit ſine Cauſſa.* ibid.
Dub. V. *Quænam in particulari ſit juſta cauſſa pro Diſpenſatione impedimentorum Matrimonii.* 201
Dub. VI. *Quandonam Diſpenſatio ſit ſubreptitia, & invalida.* 202
Dub. VII. *An, quando plura concurrunt Impedimenta, debeant omnia ſimul exponi, & diſpenſari.* 203
Dub. VIII. *Quomodo ſint explicandi gradus Cognationis, in petenda Diſpenſatione.* ibid.
Dub. IX. *An ſit neceſſario exprimenda copula inceſtuoſa forte habita inter Conſanguineos, & Affines, quando petitur Diſpenſatio pro Matrimonio contrahendo.* 204
Dub. X. *Quænam expreſſio falſi vitiet Diſpenſationem.* 205
Dub. XI. *Alia nonnulla explicantur circa taciturnitatem veri, ſeu expreſſionem falſi.* 207
Dub. XII. *Explicantur Clauſulæ, quæ apponi ſolent in Diſpenſationibus pro foro interno.* 208
§. I. *Explicantur ea, quæ pertinent ad Perſonam exequentis.* ibid.
§. II. *Explicantur quæ pertinent ad cauſſam finalem Diſpenſationis.* 209
§. III. *De Pœnitentia Diſpenſando injungenda.* 210
§. IV. *Quomodo Impedimentum debeat eſſe occultum.* 211
§. V. *Quomodo Matrimonium ſit revalidandum.* 212
§. VI. *An Matrimonium nullum propter occultum impedimentum debeat ratificari coram Parocho, & Teſtibus.* 214
§. VII. *Explicantur aliæ Clauſulæ.* 217
Dub. XIII. *Explicantur Clauſulæ pro Foro externo.* 218
Dub. XIV. *An Diſpenſatio ceſſet per mortem Pontificis diſpenſantis.* 219

CAPUT XIX.

De Uſu, & Debito Conjugali.

Dub. I. *An copula inter Conjuges ſit licita, vel etiam debita.* 219
Dub. II. *De Bimeſtri conceſſo Conjugibus ad deliberandum de ingreſſu Religionis.* 220
Dub. III. *Quo ſine teneantur Conjuges uti Matrimonio.* 221
Dub. IV. *An, & quando ratione loci poſſit eſſe illicita Copula Conjugalis.* ibid.
Dub. V. *An, & quatenus Copula Conjugalis ſit illicita ratione temporis.* 222
Dub. VI. *An, & quatenus Copula reddatur illicita ratione ſitus, & modi.* 223
Dub. VII. *Quomodo debeant ſe gerere Conjuges in conſummatione Copulæ.* ibid.
Dub. VIII. *An copula reddatur illicita, ſi ſuperveniat impedimentum Affinitatis, aut Cognationis ſpiritualis.* 225
Dub. IX. *An copula reddatur illicita, ſi ſuperveniat Cognatio Spiritualis.* 226
Dub. X. *An certus de nullitate Matrimonii poſſit petere, & reddere debitum.* ibid.
Dub. XI. *An, qui dubitat de valore Matrimonii, poſſit petere, & reddere debitum.* 227
Dub. XII. *An Votum Caſtitatis impediat petitionem debiti.* 228
Dub. XIII. *An Conjux teneatur reddere debitum illicite petenti.* 229
Dub. XIV. *De cauſſis excuſantibus a redditione debiti.* ibid.
Dub. XV. *Qualiter tactus turpes, & delectationes liceant Conjugibus.* 230

CAPUT XX.

De Divortio, & Separatione Conjugum.

Dub. I. *An, & qualiter Adulterium ſit ſufficiens cauſſa Divortii.* 231
Dub. II. *In quibus caſibus non poſſit fieri Divortium propter Adulterium.* 232
Dub. III. *An ob alias cauſſas poſſit fieri Divortium.* 233
Dub. IV. *An Divortium ſemper fieri debeat auctoritate Judicis, vel fieri poſſit auctoritate privata.* 234
Dub. V. *An, facto Divortio, licitum ſit Religionem ingredi, & ſuſcipere Ordines Sacros.* 235
Dub. VI. *An poſſint Conjuges mutuo conſenſu Divortium facere, etiam nullo præcedente Crimine.* ibid.

DE ORDINE SACRO.

Bulla I. *De qualitate Ordinandorum, & de Univerſæ Eccleſiæ regimine.* 237
Bulla II. *De Dogmatibus, & Ritibus ab Italo-Græcis tenendis, atque ſervandis.* 238
Bulla III. *Inſtructio ſuper dubiis ad Ritus Eccleſiæ, & Nationis Cophtorum pertinentibus, de recipiendis ad Communionem Paſtoribus Schiſmaticis: de Ordinatione Infantium; ac de Continentiæ lege, & Horarum Canonicarum recitatione, quoad Diaconos in Puerili ætate ordinatos.* 240
Bulla IV. *De Ordinationibus Regularium.* 244
Bulla V. *Ordinationes omnium Clericorum, & Sacerdotum ritus Græco-Rutheni a Serviano Schiſmate ad Eccleſiæ ſinum redeuntium Epiſcopo Auxerenſi delegantur.* 246
Bulla VI. *De libero ingreſſu Clericorum ſæcularium in Ordines Regulares.* ibid.
Bulla VII. *Declaratur quod omnes, qui proviſi fuerint a S. R. E. Cardinalibus Ordinariis Collatoribus, ſive vigore exceptuationis regulæ Cancellariæ, ſive vigore Indulti Apoſtolici, de Beneficiis Eccleſiaſticis vacatis in Menſibus Sanctæ Sedi reſervatis, & valorem viginti quatuor Ducatorum excedentibus, ſemper teneantur ad reportandam infra certum tempus novam proviſionem a Sede Apoſtolica.* 249
Bulla VIII. *Clericis interdicitur quælibet Negotiatio etiam ſub alieno Laici nomine, exceptis caſibus, & circumſtantiis in Conſtitutione expreſſis, ſub pœnis alias contra Clericos Negotiatores emanatis: & extenditur pœna ſpolii ad eos etiam, qui ab illo exempti ſunt per Indulta Perſonalia, aut generalia, ad effectum teſtandi, vel tranſmittendi.* 250
Bulla IX. *Eccleſiaſtica auctoritas in deſignandis publicarum precationum formulis, & in eiſdem indicendis aſſeritur.* 251
Bulla X. *Ceſſiones commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur, ſub pœna excommunicationis, & nullitatis contractus.* 252
Bulla XI. *Sæculariʒatio aliquot Eccleſiarum Germaniæ, aut earumdem redituum imminutio a quibuſdam propoſita reprobatur, & numquam tolleranda edicitur; cum admonitione ad Germanorum Antiſtites.* 253
Bulla XII. *De Clauſura Monialium. Confirmantur ſanctiones Eccleſiaſticæ antea editæ. Revocantur facultates extraordinariæ permittendi ingreſſum, & egreſſum e Monaſteriis.* 254
Bulla XIII. *De capacitate Canonicorum Regularium Lateranenſium, & Sanctiſſimi Salvatoris ad obtinenda Beneficia Eccleſiaſtica ſæcularia, cum cura, & ſine cura, atque Penſiones Eccleſiaſticas.* 255
Bulla XIV. *Confirmatur Conſtitutio Sixti Papæ V. eaque extenditur ad Abates, alioſque habentes Monaſteria, ſeu Eccleſias cum Juriſdictione Epiſcopali, & Territorio ſeparato.* 259

Bulla XV. *De Doctrina Chriſtiana Populis tradenda: qua ratione, & methodo indigentiæ hac in re conſulendum ſit.* 260

Bulla XVI. *De Appellationibus, & inhibitionibus concedendis, vel denegandis.* 262

Bulla XVII. *De Concurſu, & Examine habendo pro Parochialium Eccleſiarum collatione: de Appellationibus ab irrationabili Ordinarii judicio admittendis, vel rejiciendis.* 266

Bulla XVIII. *De Juriſdictione Epiſcoporum quoad Eccleſias Parochiales Regularium, & Perſonas curam Animarum Subditorum ſæcularium in eis exercentes.* 269

Bulla XIX. *De præſentatione Dignioris inter approbatos ab Examinatoribus ad Parochiales Eccleſias Juriſpatronatus Eccleſiaſtici cum reſolutione nonnullorum dubiorum.* 272

Bulla XX. *Parochi Juriſdictio in Tertiarias convirentes inter Paræciæ fines.* 274

Bulla XXI. *Canonicis Regularibus Præmonſtratenſibus conceditur ex integro Privilegium aſſequendi, & retinendi quaſcumque Parochiales, & vicarias, tam ſæculares, quam Regulares abſque diſpenſatione Apoſtolica.* ibid.

DE MATRIMONIO.

Bulla I. *Admonitio ad Epiſcopos in Poloniæ Regno conſtitutos, ut cautius procedant in admittendis Conjugiorum diſſolutionibus.* 275

Bulla II. *De Dogmatibus, & Ritibus ab Italo-Græcis tenendis, atque ſervandis.* ibid.

Bulla III. *Matrimoniorum firmitati conſulendo, & damnantur, & annullantur pacta inter Conjuges inita de non appellando a ſententia lata pro Matrimonii nullitate.* 276

Bulla IV. *Cauſſarum Matrimonialium judicia coram quibus, & quo ordine, ac forma peragenda ſint, conſtituitur.* 278

Bulla V. *Declaratio cum Inſtructione ſuper dubiis reſpicientibus Matrimonia in Hollandia, & Belgio contracta, & contrahenda.* 280

Bulla VI. *Matrimonia occulta quibus, & quomodo ſint permittenda, quibuſque cautelis celebranda, & in actis deſcribenda. Quomodo conſulendum educationi, & indemnitati Prolis.* 281

Bulla VII. *Diſpenſationum Matrimonialium cauſſas veraciter exponendas, & ab Executoribus omnino verificandas eſſe ſtatuitur.* 283

Bulla VIII. *Confirmatur Conſtitutio edita ſuper judiciorum forma; Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſervantia in Matrimonii celebratione commendatur.* 284

Bulla IX. *Decreta ſuper pluribus diſciplinæ Capitibus pro Incolis Regni Serviæ, & finitimarum Regionum.* 285

Bulla X. *Facultates Majoris Pœnitentiarii, & officii Pœnitentiariæ.* 287

Bulla XI. *Cum Neophytis in Loco pro Cathecumenorum Venetiis ad Fidem converſis diſpenſatur ſuper interpellatione prioris Conjugis in infidelitate relicti ad effectum contrahendi Matrimonium cum Fideli.* 288

Bulla XII. *Quæſtioni propoſitæ, an Filii ex adulterio procreati legitimentur per ſubſequens matrimonium, differendo reſcribitur.* 299

Bulla XIII. *Super abuſu libelli repudii Converſorum a Judaiſmo ad Fidem Catholicam.* 294

Bulla XIV. *Ad Poloniæ Regni Primatem, Archiepiſcopos, & Epiſcopos, de conceſſione, & executione Diſpenſationum Apoſtolicarum ſuper impedimentis Matrimonii.* 295

Bulla XV. *De Conceſſione, & executione Diſpenſationum Matrimonialium altera Epiſtola ad Primatem, Archiepiſcopos, & Epiſcopos Regni Poloniæ.* 297

Bulla XVI. *De Matrimonii validitate inter Virum Judæum, & Mulierem hæreticam. Expenduntur Leges Hebræorum. & Leges Imperiales quoad virum. Canones, & Eccleſiaſtica conſuetudo, ejuſque vis, quoad Mulierem.* ibid.

Bulla XVII. *Sponſis, Catholicis, qui in Fæderati Belgii Regionibus, coram civili Magiſtratu, aut Hæretico Miniſtro dumtaxat mutuum conſenſum in Matrimonium de præſenti declararunt, quælibet coniugalis conſuetudo interdicta decernitur, donec Matrimonium ad formam Concilii Tridentini rite celebraverint.* 299

TRACTATUS NONUS
DE SACRAMENTO ORDINIS.

POſtquam actum eſt in præcedentibus Tractatibus de Sacramentis, quæ in utilitatem ſingularum perſonarum ſunt a Chriſto Domino inſtituta, ſequitur, ut explicemus alia duo Sacramenta, quæ in bonum commune totis Eccleſiæ ſunt ordinata, & ſunt Sacramentum Ordinis, & Matrimonii; illud quidem eſt inſtitutum ad creandos, & conſtituendos legitimos Miniſtros, qui in Eccleſiam Dei regant, & gubernent; iſtud ad procreandos Filios, qui per Fidem, & Baptiſmum ſint membra Eccleſiæ. In præſenti ergo explicabimus ea omnia, quæ ſpectant ad Sacramentum Ordinis; acturi in ſequenti Tractatu de Sacramento Matrimonii.

CAPUT I.

De natura, numero, & inſtitutione Ordinum.

DUBIUM I.

De Exiſtentia, & Quidditate Ordinis.

HOC nomen *Ordo*, quod ex ſe latiſſimam habet ſignificationem, uſurpatur in Eccleſia ad ſignificandam dignitatem, & excellentiam Miniſtrorum Dei, ut obſervat Cathechiſmus Romanus *part. 2. cap. 7. num. 9.* Cum enim Ordo, rigoroſe loquendo, importet diſpoſitionem quamdam ſuperiorum, & inferiorum rerum, quæ invicem aliquam habent ſubordinationem: ut una ad alteram referri poſſit, & in Eccleſia Dei reperiantur varia munera, & varii gradus Miniſtrorum optime diſpoſitorum, ſecundum quamdam ſuperioritatem, & inferioritatem gradus ad ea perficienda, quæ cultum Divinum, & Sanctiſſimam Euchariſtiam ſpectant; factum eſt, ut & ille ſtatus, & illi gradus vocentur Ordines. Differt *Ordo ab Ordinatione* in eo, quod Ordo ſumitur pro gradu, & poteſtate ſpirituali, quam Clerici in ſua Ordinatione recipiunt; Ordinatio vero ſumitur pro illa actione externa, & tranſeunte, qua Miniſtri Eccleſiæ conſecrantur, eiſque ſpiritualis poteſtas confertur. De hac Ordinatione, ſeu de Ordine in hac ſecunda acceptione loquimur in præſenti, & de illa quæritur: *An ſit Sacramentum?*

2. Reſp. dari in Eccleſia Dei verum Sacramentum Ordinis, eſt veritas definita in cap. *Ad abolendam, de Hæreticis*, in Concilio Florentino, in Decreto Eugenii, & noviſſime in Trident. *ſeſſ. 23. cap. 2. & can. 3.* per hæc verba: *Si quis dixerit, Ordinem, ſeu Sacram Ordinationem, non eſſe vere, & proprie Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum; anathema ſit*, & tenent omnes Theologi; & ratio eſt, quia ad veram rationem Sacramenti tria requiruntur, nimirum, quod ſit cæremonia, ſeu ritus ſenſibilis; quod habeat infallibilem promiſſionem gratiæ; & quod ſit a Chriſto Domino inſtituta; ſed hæc tria reperiuntur in Sacra Ordinatione, nam illa includit actionem, & ritum ſenſibilem, & externum, cujuſmodi eſt traditio, & receptio materiæ, quæ traditur Ordinato: & impoſitio manuum includit collationem gratiæ, per talem ritum, & manuum impoſitionem communicatam, ut habetur 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyteri* & 2. ad Timoth. cap. 1. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*, eſtque a Chriſto Domino inſtituta, ut mox dicam; ergo habet veram rationem Sacramenti. Quod totum clare expreſſit Trident. *ſeſſ. 23. c. 3.* illis verbis: *Cum Scripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione, & Patrum unanimi conſenſu perſpicuum ſit, per Sacram Ordinationem, quæ verbis, & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet, Ordinem eſſe vere, & proprie unum ex ſeptem Sanctæ Eccleſiæ Sacramentis*; & ſpecialiter affert illum locum Apoſtoli 2. ad Thimoth. 1. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*; & can. 3. ſub anathemate damnat oppoſitum ſentientes.

Quod Sacer Ordo generice æque, ac partialiter ſumptus Sacramenti eſſentiam retineat, jam tenendum de fide, & Giribaldus hic docet, & Lambertinus in ſua Synod. Diœceſ. c. 24. §. 2. lib. 7. contra Lutherum, Illiricum, Kemnitium, alioſque Novatores paucis, ſed ſatis, confirmat, quæ per extenſum alibi nos adducemus.

3. Reſp. 2. Sacramentum Ordinis bene definiri, quod ſit ſignaculum quoddam, per quod ſpiritualis poteſtas traditur Ordinato. Ita tradunt Magiſter *in 4. diſt. 23.* D. Thomas, & alii Doctores communiter. Dicitur *Signaculum*, ideſt ſignum ſenſibile, quod eſt genus ad omnia Sacramenta: dicitur, *quo ſpiritualis poteſtas traditur Ordinato*, tanquam differentia propria diſtinguens Ordinem ab aliis Sacramentis, & poteſtas hic ſumitur active, prout diſtinguit Ordinem a Baptiſmo, in quo traditur poteſtas paſſiva, in ordine ad ſuſcipienda reliqua Sacramenta; in Ordine autem traditur poteſtas ad conficienda, & miniſtranda Sacramenta, & præcipue Euchariſtiam. Quapropter nonnulli addunt definitioni aliam particulam *circa Euchariſtiam*, & debet intelligi mediate, vel immediate: poteſtas immediata eſt illa, qua confici poteſt Euchariſtia, & hæc traditur in Ordine Sacerdotali; poteſtas mediata eſt illa, per quam exercetur aliquod miniſterium ordinatum ad Euchariſtiam, tanquam ad finem, cujuſmodi reperitur in ſingulis Ordinibus, etiam inferioribus: nam Oſtiarius repellit indignos, & admittit dignos; Lector præparat animum legendo; Exorciſta tollit impedimenta ex parte Dæmonis provenientia; Acolytus præparat materiam, ideſt urceolos, & lumen accendit; Subdiaconus præparat aquam, & vinum ad miniſterium Altaris, & inſervit Diacono; & iſte diſpenſat Euchariſtiam. Ita Filliucius *tr. 9. cap. 1. num. 2.* Marchinus *tr. 1. de Ordine cap. 4.* Alii alias aſſignant definitiones, quas affert Leander *diſp. 1. quæſt. 2.* ſed aſſignata eſt optima, & alias includit.

4. Quæres: *Quandonam ſit inſtitutum Sacramentum Ordinis?*

Reſp. fuiſſe a Chriſto Domino inſtitutum in nocte Cœnæ, quando Apoſtolos conſtituit Sacerdotes, deditque eis poteſtatem conſecrandi Corpus, & Sanguinem ſuum, di-

dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*; tunc enim inſtitutum fuiſſe Presbyteratus Ordinem omnes admittunt, & habetur expreſſe in Trident. *ſeſſ.* 22. *can.* 2. Circa inſtitutionem aliorum Ordinum variant Doctores. Diaconatum dicunt fuiſſe inſtitutum a Chriſto in eadem Cœna, quando ſuum Corpus, & Sanguinem Diſcipulis diſpenſavit, quoniam inter officia Diaconi recenſetur miniſtrare Sanguinem Domini, & interdum etiam Corpus; & quando poſt Cœnam Diſcipulos dormientes excitavit, dicens, *Matth.* 26. *vigilate, & orate*, quatenus ad Diaconum etiam pertinere dicitur excitare, & exhortari populum ad orationem: Subdiaconatum, quando poſt Cœnam lavit pedes Diſcipulorum, *Joan.* 13. *Cum accepiſſet linteum præcinxit ſe, deinde miſit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes Diſcipulorum ſuorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus*, quia inter officia Subdiaconi recenſetur miniſtrare, & pelvim, & manutergium Sacerdoti ad abluendas, & abſtergendas manus: Acolythatum vero fuiſſe inſtitutum a Chriſto, quando *Joan.* 8. prædicando dixit: *Ego ſum lux mundi*, quia Acolythus lumen defert: Exorciſtatum, quando *Marci* 6. *&* 16. exorcizans Energumenos Dæmonia ab eis ejecit, eamdemque Apoſtolis poteſtatem communicavit: Lectoratum, quando *Lucæ* 4. in medio Seniorum librum Iſaiæ aperuit, & in eo legit: *Spiritus Domini ſuper me*: Oſtiariatum vero, quando *Matth.* 21. *Joan.* 2. flagello ementes, & vendentes ejecit e Templo. Ita cum aliis Leander *diſp.* 2. *quæſt.* 9. *& ſeqq.* quæ quidem Sententia, licet ſit ſatis probabilis, probabilius tamen eſt, ibi fuiſſe tantum Ordines adumbratos; inſtitutos vero fuiſſe a Chriſto per poteſtatem excellentiæ in nocte Cœnæ, quando Apoſtolos conſtituit Sacerdotes; nam conferendo Sacerdotium, contulit etiam alios Ordines inferiores in illo eminenter contentos. Ita cum communi Sententia Trullench *lib.* 6. *cap.* 1. *dub.* 1. *n.* 3. Palaus *tr.* 27. *diſp. unic. p.* 1. *n.* 4. Anton. a Spirit. S. *tr.* 9. *diſp.* 1. *n.* 3. Valentia, Henriq. Reginaldus, quos ſequitur Bonac. *diſp.* 8. *quæſt. unic. n.* 7.

5. Quæres 2. *An Sacramentum Ordinis ſit neceſſarium?*

Reſpond. non eſſe neceſſarium ſingulis hominibus ad propriam ſalutem conſequendam, cum plures, etiam Laici, æternam ſalutem conſequantur; unde reſpectu ſingulorum dicitur Sacramentum voluntatis, non neceſſitatis: eſſe tamen neceſſarium toti Eccleſiæ ad regendos ſpiritualiter populos, & alia Sacramenta, tum conficienda, tum miniſtranda; nam ſine Ordine Sacerdotali nullum Sacramentum, excepto Baptiſmo, cujus miniſter, propter ejus maximam neceſſitatem, etiam Laicus eſſe poteſt, perficitur. Congruentia optima afferri poteſt deſumpta ex comparatione Novæ cum Veteri Lege, in qua dabantur Sacerdotes, & Levitæ ſpeciali ritu, & cæremoniis conſecrati ad offerendum Sacrificium proprium illius Legis, ut conſtat ex Exodo, & Levitico; ergo maxime conveniens fuit, quod etiam in Lege Evangelica, quæ eſt multo perfectior, & excellentior, darentur Sacerdotes, & alii Miniſtri ſpecialiter conſecrati ad offerendum Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacrificium, ad abſolvendum a peccatis, & alia præſtanda, quæ ſunt propria Legis Evangelicæ; qui ritus in Antiqua Lege conferebat Sanctitatem externam, & legalem illis Miniſtris: & in Lege Nova Sanctitatem internam per gratiam ſanctificantem, & per alia dona ſupernaturalia, quia, ut habetur ad *Hebr. cap.* 8. *Novum Teſtamentum in melioribus promiſſionibus ſancitum eſt.*

DUBIUM II.

Quot ſint Ordines, & an omnes ſint Sacramenta?

6. SEptem dantur Ordines in Eccleſia, nempe Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, prout habetur ex Concilio Florentino in Decreto Eugenii; & in Tridentino *ſeſſ.* 23. *can.* 2. habetur: *Si quis dixerit, præter Sacerdotium, non eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines, & majores, & minores, per quos velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur; anathema ſit.* Priores quatuor dicuntur Minores, & non Sacri, alii tres dicuntur Majores, & Sacri: Majores quidem, quia eorum miniſteria proximius ad Euchariſtiam accedunt, ſuntque ceteris digniores: dicuntur vero Sacri, quia hominem Deo conſecrant, & habent annexam obligationem continentiæ, quam annexam non habent primi quatuor, qui proinde non dicuntur Sacri, ſuntque minores, eo quod Clerici in illis ordinati non aſſiſtant Altari, nec inſerviant immediate Sacerdoti ſollemniter celebranti.

7. Difficultas eſt; *an omnes enumerati Ordines, & quilibet illorum veram habeant rationem Sacramenti*; & præcipue controvertitur de Minoribus, quos plures affirmant, non eſſe Sacramenta, ſed Sacramentalia, ab ipſo Apoſtolorum tempore, vel paullo poſt ad majorem Eccleſiæ ſplendorem inſtituta, ſicut Catechiſmus, & Exorciſmus in Baptiſmo, non ſunt Sacramenta, ſed Sacramentalia. Ita tenent Magiſter *in* 4. *diſt.* 24. Sotus *ibidem q.* 1. *art.* 4. *concl.* 7. Michael de Medina *lib.* 1. *de Continentia c.* 40. Navar *in manual. c.* 22. *n.* 18. Vaſquez *t.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 137. *c.* 2. & probabile dicunt Sanchez *l.* 7. *de Matrim. diſp.* 31. *n.* 27. *& in Concil. c.* 1. *de Ordine dub.* 7. & Marchinus *tr.* 1. *p.* 1. *c.* 8.

8. Reſp. Omnes Ordines enumeratos, & quemlibet illorum eſſe verum Sacramentum. Ita clare colligitur ex Concil. Florent. *in Litteris Eugenii*, ubi primo definit, Ordinem in genere eſſe Sacramentum, & deinde ſingulas Ordinum ſpecies enumerat; & ex Trident. *ſeſſ.* 23. in qua, cum omnes ſeptem Ordines *c.* 2. enumeraſſet, poſtea *c.* 3. *& can.* 3. Sacram Ordinationem determinat, eſſe Sacramentum abſque ulla reſtrictione ad majores Ordines, aut minorum excluſione; unde bene ſequitur, ſecundum mentem Concilii, in omnibus, & ſingulis Ordinibus reperiri veram rationem Sacramenti: ſic tenent Doctores communiter, maxime poſt Trident. D. Thomas, D. Bonavent. Scotus, Ricardus, Victoria, Ledeſma, Joan. de Cruce, Bellarm. Henriq. Valentia, Reginaldus, Coninch, Filliuc. & alii, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 1. *quæſt.* 6. ita etiam Marchinus *dict. c.* 8. Bonacina *diſp.* 8. *p.* 2. *n.* 2. Averſa *de Ordine quæſt.* 1. *ſect.* 3. Ant. a Spiritu Sancto *diſp.* 1. *ſect.* 2.

9. Probatur etiam de ſingulis Ordinibus in particulari, & quidem Sacerdotium eſſe verum Sacramentum, omnes Catholici admittunt, eſtque definitum in multis Conciliis, & tandem in Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 3. *& can.* 4. idque pluribus probat, & confirmat Marchinus *c.* 10. ex Divinis Litteris, Sanctis Patribus, Concilii, & rationibus. De Diaconatu, quamvis aliqui dubitaverint, res tamen eſt certa ex definitione Trident. *can.* 6. ſic definientis: *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam Divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit*; ubi Miniſtrorum nomine ſaltem Diaconi debent intelligi; ergo Diaconatus eſt verum Ordinis Sacramentum, idque etiam declarat ritus, quem ſervat Epiſcopus in Ordinatione Diaconi, dum ſingulis manus imponens dicit: *Accipe Spiritum Sanctum*, quibus verbis aperte declarat, ſe illis gratiam conferre, ut conſtat ex Trident. *dicta ſeſſ.* 23. *can.* 4. Urget etiam ratio ſuperius facta, quia Sacramentum eſt ſignum ſenſibile divinitus inſtitutum ad gratiam habitualem producendam; at hujuſmodi eſt Ordo Diaconatus, qui confertur per externum ritum ſenſibilem cum productione gratiæ, ut conſtat ex Scriptura *Actor.* 6. ubi ordinati fuerunt illi ſeptem Diaconi per manuum impoſitionem, quæ eſt cæremonia propria Sacramenti; illiſque fuit collata gratia Spiritus Sancti. Ita tenent communiter Doctores, Palaus *diſp. unic. punct.* 3. *n.* 6. Marchinus *c.* 9. Homobonus *de exam. Eccleſ. p.* 1. *tr.* 3. *c.* 8. *q.* 69. Bonacina *punct.* 2. *n.* 2. Ant. a Spiritu S. *n.* 12. Averſa *ſect.* 3. Leander *q.* 8.

10. Dices, quod licet *Actor.* 6. deſcribatur electio, & ordinatio ſeptem Diaconorum, illa tamen non fuit facta a Chriſto, ſed ab Apoſtolis, nec fuerunt electi, ut miniſtrarent in Altari, ſed ut miniſtrarent menſis, & pauperum curam gererent, ut patet ex textu; ergo ordinatio Diaconorum non eſt Sacramentum, cum ex inſtitutione Chriſti non ſit.

Reſp. ſeptem Diaconos fuiſſe utique ordinatos ab Apoſtolis, ſed Ordinem Diaconatus fuiſſe inſtitutum a Chriſto in ultima Cœna, non ab Apoſtolis, quod conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione; non enim omnia, quæ Chriſtus docuit, & inſtituit, fuerunt ſcripta ab Evangeliſtis, ſed plura voce ſolum, & doctrina tranſmiſerunt, quæ tamen ſemper fuerunt in Eccleſia cuſtodita, & tandem litteris tradita, quæ quidem res ſatis nota, & certa eſt apud omnes Catholicos: quod autem illi ſeptem Diaconi ſint ordinati, ut præeſſent menſis, non ſequitur, quod hoc ſit primarium, & principale ipſorum munus, ſed voluerunt illos inſignire Ordine Diaconatus, ut majori cum auctoritate, & decore præeſſent illi operi; principale autem munus Diaconi explicabimus inferius.

11. De Subdiaconatu, & aliis Minoribus ſatis conſtat ex auctoritate Concil. Florent. & Trid. ſuperius explicata, & ex communi Doctorum Sententia, ut jam periculoſum ſit contrarium aſſerere: tum quia Subdiaconus in ſua Ordinatione vere recipit ſpiritualem poteſtatem ad exercendum aliquod Sacrum; nempe ad hoc, ut Calicem, & Patenam deferat ad Altare, Vinum, & aquam miniſtret ad Sacrificium, Epiſtolam ſollemniter in Miſſa cantet: quæ omnia, ut digne, & cum debita reverentia fiant, probabiliſſimum eſt, Subdiacono ſpecialem gratiam, & dignitatem in illius Ordinatione conferri, & conſequenter ipſius Ordinationem eſſe verum Sacramentum. Minores etiam Ordines conferuntur per traditionem materiæ, & prolationem formæ, ſicut alia Sacramenta; ergo & ipſi habent veram rationem Sacramenti, ut tenet communis opinio.

12. Dices: Eccleſiæ Sacramenta non ſunt niſi ſeptem: at ſi Ordines ſinguli eſſent Sacramenta, jam non eſſent ſeptem, ſed plura Eccleſiæ Sacramenta; ergo quia non omnes ſunt Sacramenta, & præcipue Ordines Minores,

qui

qui cum non ſint Sacri, non poſſunt eſſe Sacramentum.

Reſp. quod licet ſinguli Ordines veram habeant rationem Sacramenti, unum tamen conſtituunt Sacramentum unitate generica, habens ſub ſe diverſas ſpecies; vel dicas: Ordinem eſſe unum Sacramentum unitate collectionis, aut ſubordinationis, & unitate finis propter habitudinem, quam habent omnes ad Euchariſtiam digne miniſtrandam; unde non eſt unum in ſpecie infima, ſed unum in genere, aut in ſpecie ſubalterna, ſeu unum coaleſcens ex multis partibus coordinatis. Minores non ideo non ſunt Sacri, quia non ſunt Sacramentum, ſed quia non habent annexum votum continentiæ, ſicut tres Majores, qui ex hoc titulo dicuntur Sacri, quia per votum continentiæ conſecrant Perſonam Deo.

13. Dices 2. Quando plures actiones ordinantur ad unum ſpiritualem effectum, illa ſola actio, quæ immediate illum effectum attingit, eſt verum Sacramentum, aliæ vero actiones ſunt ſolum diſpoſitiones, & Sacramentalia, ut conſtat in Baptiſmo, in quo plures actiones ordinantur ad abluendum a peccato originali; prius enim baptizandus exorcizatur, & catechizatur, poſtremo abluitur; ſola tamen ablutio eſt Sacramentum, alia ſunt Sacramentalia, & diſpoſitiones; at in caſu noſtro omnes Ordines ad Euchariſtiam conficiendam, vel miniſtrandam ordinantur, & hanc Sacerdotium dumtaxat attingit, & alii Ordines ſolum diſponunt, quidam remotius, alii propinquius; ergo ſolus Ordo Sacerdotalis eſt verum Sacramentum, ceteri vero ſunt Sacramentalia.

Reſp. Majorem ſolum verificari, quando actiones diſponentes ad actum principalem nullam producunt gratiam habitualem ex opere operato, cujuſmodi ſunt Exorciſmus, & Catechiſmus reſpectu Baptiſmi; ſecus ſi actiones diſponentes ad actum principalem, gratiam conferant habitualem ex opere operato ſub velamine ſignorum ſenſibilium, tunc enim non ſunt Sacramentalia, ſed vera Sacramenta; hujuſmodi autem ſunt omnes Ordines, qui gratiam conferunt recipientibus.

14. Dices 3. Ordines per ſe non ordinantur ad ſanctificationem ſuſcipientis, ſed ad ſanctificationem aliorum; ergo non producunt gratiam in ſuſcipiente, nec ſunt verum Sacramentum.

Reſp. quod licet Ordines per ſe primo ordinentur ad dignam Sacramentorum adminiſtrationem, ſecundario tamen ordinantur etiam ad ſanctificationem ſuſcipientis.

15. Dices 4. Omnes actiones, quæ fiunt ab Ordinatis infra Sacerdotium, poſſunt etiam fieri a Laicis non ordinatis; ergo non ſunt actiones Sacramentales, quæ nimirum requirant Sacramentum ex parte operantis.

Reſp. ad hoc, ut Ordo ſit Sacramentum, ſufficere, quod Ordinatus per Ordinationem aliquam recipiat poteſtatem ſpiritualem ad aliquos actus ſanctius, & religioſius, & ex officio exercendos, quamvis alius non ordinatus eoſdem actus valide, & licite poſſit exercere: ſic Confirmatio tribuit poteſtatem ad fortiter confitendam Fidem, & reſiſtendum Tyrannis, & Extrema Unctio ad vincendas tentationes; cum tamen poſſit reſiſti Tyranno, & vinci tentationes, quamvis non ita facile ſine illis Sacramentis, ex ſolo divino auxilio.

„ *Quomodo probari poſſit, reliquos minores Ordines, Diaconatu inferiores, Sacramenti vim, atque dignitatem retinere, legere haud negligas, quæ apud Sapientiſſimum noſtrum Pontificem in ſupra laudato cap. 24. Synodi Diœceſ. infinitis pene cum veteris, tum recentioris Eccleſiæ documentis collectis, habentur. Legitur quippe ſub* §. 3. Conſulto autem pergit Vaſquez, Concilium eam vocem *Miniſtris* adhibuit, ut Diaconos denotaret: *De reliquis autem nihil definiret, ſed Scholæ diſputationi relinqueret*; ſiquidem quæſtio valde admodum difficilis, & implexa eſt: *an reliqui Ordines, Diaconatu inferiores, verum ſint Sacramentum?* Omnes veram Sacramenti rationem participare, docent S. Thomas *in 4. diſt. 24. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. & in ſupplem. 3. par. q. 37. art. 2.* S. Bonavent. *in 4. diſt. 24. art. 2. q. 4.* Franc. Victoria *in Sum. de Sacram. q. 226.* Petr. Soto *de inſtit. Sacerdotum lect. 4. circa medium*, Sylveſter *in Summ. V. Ordo 1. q. 1. in fin. & q. 2. in princ.* Melchior Canus *de loc. Theolog. lib. 3. c. 4.* Bellarmin. *cit. lib. 1. de Sacram. Ordin. cap. 7. & 8.* quorum ſententiam & communiorem & probabiliorem vocant Gregor. de Valentia *to. 4. diſp. 9. q. 1. punct. 4. §. Tertia opinio*, Hallier *de Sacris Elect. & Ordinat. par. 2. ſect. 2. c. 1. art. 2. §. 6. & 7.* Cabaſſutius *in theor. & prax. Jur. Canon. lib. 3. c. 16. n. 3.* Auctor Theologiæ moralis ad uſum Seminarii Petrocorenſis *tom. 4. lib. 2. tr. 3. c. 2. q. 4. & 5.* & Eſtius *in 4. diſt. 24. §. 8. verſ. Alii denique*, qui etiam paullo inferius *verſ. ad quæſtionem porro*, ſibi videri addit, in hanc ſententiam propendere Concilium Florent. ac Trident. Nec præterea defuere aliquot Juris Canonici periti, quos refert Vaſquez *diſp. 237. c. 1.* qui etiam primæ Clericali Tonſuræ veram Sacramenti rationem adſcripſerint.

Cenſent alii, ex Ordinibus infra Diaconatum, ſolum Subdiaconatum pertinere ad Sacramentum Ordinis; ceteros vero, quamvis certum Miniſtrorum ordinem in Eccleſia conſtituant, ad Sacramenti tamen dignitatem non aſſurgere opinantur. Ita ſentiunt Michael Medina *lib. 1. de Continent. cap. 46.* Vaſquez *cit. diſp. 237. cap. 2. & diſp. 238. per tot.* & Navarrus *man. cap. 22. n. 18. v. Quare probabilis videtur*, in quorum ſententiam videtur nonnihil inclinare Card. Bona *Rer. Liturg. lib. 1. cap. 25.* ubi *ſub n. 16. de Subdiaconis* dubitat, an fuerint a Chriſto Domino inſtituti; *Secundus Miniſtrantium locus Subdiaconorum eſt, quorum licet expreſſa mentio in Sacris Litteris non reperiatur, eorum tamen inſtitutio vel ad Chriſtum, ut recentiores Scholaſtici exiſtimant, vel ad Apoſtolos eſt referenda*; ceteros vero inferiores Ordines, recentioris eſſe inſtituti, non obſcure affirmat, inquiens *ſeq. num. 17. Tertia claſſis Miniſtrantium Clericos minorum Ordinum complectitur; Acolythos ſcilicet, Exorciſtas, Lectores, & Oſtiarios, quos antiquiſſimos eſſe, & ab Apoſtolis, vel ab immediatis eorum Succeſſoribus inſtitutos, Doctores Scholaſtici aſſerunt, ſed non probant.*

Alii denique omnibus Ordinibus, exceptis Presbyteratu, & Diaconatu, veram Sacramenti rationem, virtutem, & excellentiam adimunt. Hanc ſententiam tenuit Scholaſticorum Princeps Petrus Lombardus *lib. 4. diſt. 24.* quam a ſuis diſcipulis pene relictam, ſectati poſtea ſunt Habertus *in notis ad Pontificale Græcorum pag. 48.* Goarius *in notis ad Euchologium pag. 247.* Morinus *de Sac. Ordinat. exercit. 11. cap. 1.* ubi tanta firmitate huic ſententiæ inhæret, ut eidem neminem facile contraire poſſe, arbitretur: *Cum ego examino, & perpendo* (ait Morinus) *antiquiorum Patrum de Subdiaconatu, & minoribus Ordinibus teſtimonia, propoſitionem illam, qua aſſeritur, & Subdiaconatum, & quatuor minores Ordines, non eſſe Sacramenta, iudico tam eſſe certam, & evidentem, ut, qui ea conſideraverit, ire contra vix poſſit.* Morino conſentiunt Juenin *de Sacr. diſſert. 9. q. 6. c. 1.* Tournely *de Sacram. Ord. q. 6. art. 4. & art. 5.* aliique plurimi recentiores, Boucat *in Theologia Patrum to. 5. diſſ. 6. de Ordin. inſtit. art. 8.* ubi late oſtendere conatur, opinionem hanc eſſe valde probabilem, Vvitaſſe *in tract. de Sacram. Ordinis p. 2. q. 4. art. 2.* Habert *in Theolog. dogmat. & mor. to. 7. de Ordine p. 1. c. 6. per tot.* l'Herminier *in tr. de Sacram. to. 3. c. 3. concl. 3. & 4.*

Ideo autem Doctores in tot diverſas ſciſſi ſunt opiniones, quia obſcura, & incerta eſt Ordinum, infra Diaconatum, origo, a qua unice pendet quæſtionis deciſio. Etenim, ſi ea referenda ſit ad Chriſti Domini inſtitutionem, nemo audebit illis detrahere Sacramenti dignitatem, cujus cetera habere requiſita, facile demonſtrabunt: ſi vero adinventi, & conſtituti ſint ab Eccleſia, non poterunt ſane veram participare rationem Sacramenti, ad quod de novo inſtituendum, ſola Eccleſiæ auctoritas non protenditur. At hanc originem indagare eſt operoſum, aſſequi vero fere impoſſibile. Fatentur omnes, in Sacris Litteris nullam fieri mentionem de Ordinibus Diaconatu inferioribus, ſed non exinde recte inferri, eos non eſſe a Chriſto Domino inſtitutos, ajunt Auctores primæ ſententiæ; potuit quippe evenire, eorumdem inſtitutionem fuiſſe a Chriſto Domino Apoſtolis ore traditam; atque ita reipſa eveniſſe, hac ratiocinatione plane oſtendi opinantur: *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum, rectiſſime creditur.* Firmiſſima regula eſt, quam nobis præbet Auguſtinus *lib. 4. contra Donatiſtas cap. 24. num. 31. (to. 9. oper. col. 140.)* Hanc autem regulam rei noſtræ convenire, eſt manifeſtum. Etenim, quin ullum reperiatur Concilium, in quo inſtituti fuerint Ordines Diaconatu inferiores, eos nihilominus ſemper ab Eccleſiæ primordiis, in Eccleſia fuiſſe, ſemperque conſtanter retentos, ſcimus. Equidem, quod ſpeciatim attinet ad Subdiaconatum, expreſſam illius mentionem faciunt Cyprianus *epiſt. 42.* Synodus Eliberitana *can. 30. (to. 1. collect. Hard. col. 253.)* Laodicena *can. 21. & 22. (ibid. col. 785.)* Athanaſius *epiſt. ad Solitarios*, & Synodus Carthaginienſis IV. anni 398. *cap. 5. (to. 1. collect. Hard. col. 979.)*: quod vero ad alios pertinet minores Ordines, idem Cyprianus in eadem epiſtola, præter Hypodiaconum, nominat Acolythum, cujus pariter meminit Auguſtinus *epiſt. 194.* alios 105. quam ſe per Albinum Acolythum Sixto miſiſſe ſignificat. Cyprianus itidem *epiſt. 33.* affirmat, Aurelium Confeſſorem fuiſſe a ſe in Lectorem ordinatum; & Confeſſores ad eumdem Cyprianum ſcribentes, *epiſtol. 17.* & Lectorem, & Exorciſtam commemorant: *Præſente* (inquiunt) *de Clero, & Exorciſta, & Lectore:* Lectoris quoque fit mentio in Concilio Sardicenſi anni 347. *can. 13. (tom. 1. collect. Hard. col. 645.)* &

„ Chal-

Chalcedonenſi *can.* 13. (*to.* 2. *ejuſd. collect. col.* 607.) Narrant prætera Theodoret. *lib.* 3. *cap.* 2. Socrates *lib.* 3. *cap.* 1. Julianum, ante apoſtaſiam, fuiſſe Lectorem in Eccleſia, & poſt apoſtaſiam juſſiſſe, ut ad inſtar Eccleſiæ Catholicæ, in Templis Gentilium eſſent Lectores. Sed, quod magis eſt, Cornelius Papa, epiſtola ad Fabium Epiſcopum Antiochenum circa annum 251. exarata, Romanum Clerum enumerans, omnes nominatim, & majores, & minores Ordines recenſet, Romæ adeſſe, affirmans *num.* 3. (*ex recenſ. Conſtit. col.* 150.) *Presbyteros quadraginta ſex, Diaconos ſeptem, Subdiaconos ſeptem, Acolythos duo, & quadraginta, Exorciſtas autem, & Lectores, cum Oſtiariis quinquaginta duos*; & citata Synodus Carthaginenſis IV. *can.* 5. 6. 7. 8. & 9. non ſolum ſingulos prædictos Ordines nominat, ſed modum deſignat, quo eorum quilibet ab Epiſcopo conferretur, Porro recentiores hujus ſententiæ patroni, miſſa faciunt antiquiora teſtimonia, quæ ad eamdem roborandam aſſertionem olim proferebantur, ex Canone Apoſtol. LXIX. ex Conſtit. Apoſtol. *lib.* 3. *cap.* 11. ex Epiſtola Ignatii ad Antiochenos, ex Dionyſio *cap.* 3. *Eccleſ. Hierarch.* atque ex Synodo Romana ſub Sylveſtro, in quibus iidem Ordines ſingillatim pariter enumerantur, quia ſciunt ab hodiernis Criticis rejici, & ſuppoſititia haberi: neque hiſce dubiis monumentis ſe indigere autumant, cum ex allatis certis genuinis, ſatis luculenter demonſtratum credant, omnes Ordines ab Apoſtolis ad nos perveniſſe. *Si enim* (concludit Melchior Canus *cit. lib.* 3. *cap.* 4. ubi regulam ab Auguſtino acceptam rei, quam verſamus, applicat) *conſuetudinis cujuſquam diu in tota Eccleſia obſervatæ, originem, & principium, nec ad Summos Pontifices, nec ad Concilia Epiſcoporum referre poſſumus; ſed ea conſuetudo ad Apoſtolorum uſque tempora retrotrahitur, conficitur plane, illam ab Apoſtolis eſſe profectam.*

Verum plura ad hæc reponunt Auctores contrarii; atque in primis: Eſto (inquiunt) omnium Ordinum origo ad Apoſtolos referatur, attamen non inde conficitur, eos eſſe a Chriſto Domino omnium Sacramentorum Novæ Legis primo, & unico Auctore inſtitutos; ut enim ibidem fatetur idem citatus Melchior Canus, ipſimet Apoſtoli, pleraque ad Eccleſiæ utilitatem conſtituere, poteſtate quidem a Chriſto Domino accepta; ſed quæ ſibi non fuerant ab eodem Chriſto immediate tradita, quæque propterea obnoxia fuere mutationibus, quibus certe non potuerunt ſubeſſe præcepta a Chriſto data, multoque minus Sacramenta ab eodem inſtituta. Hujus autem ſecundi generis, eſſe Ordines Diaconatu inferiores, etiamſi Apoſtolis ſuam deberent inſtitutionem, vel ex hoc evidenter conſtat, quod nec ſemper, nec ubique iidem, atque eodem numero ſint habiti. Etenim Eccleſia Græca, quidquid ſit, an proxima ab Apoſtolis ætate, omnes habuerit minores Ordines, quod negat quidem Morinus *exercit.* 14. *cap.* 1. ſed affirmat Schelſtratus *ad Concil. Antiochen. diſſert.* 4. *cap.* 17. & pluribus probat Hallier *de Sacr. Elect. & Ord. part.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 1. *art.* 1. §. 4. *n.* 27. nunc certe alios Ordines infra Diaconatum non admittit, niſi Subdiaconatum, & Lectoratum, ceteris vero in ſuis Euchologiis a mille, & amplius annis, numquam recenſuit. Similem mutationem factam deprædicant in Eccleſia Latina, in qua ultra quatuor minores Ordines, quos retinemus, quondam numerabatur etiam Ordo *Cantorum*, ſeu *Pſalmiſtarum*, de quo fit expreſſa mentio in Concil. Carthaginenſi III. anni 397. *can.* 21. (*to.* 1. *collect. Harduin. col.* 963.) *Ut Clericum alienum, niſi concedente ejus Epiſcopo, nemo audeat vel retinere, vel promovere in Eccleſia ſibi credita. Clericorum autem nomen etiam Lectores, & Pſalmiſtæ, & Oſtiarii retinent*; & in cit. Concil. Carthaginienſi IV. *can.* 10. ubi ſpecialis ritus præſcribitur ordinandi Pſalmiſtam, ſeu Cantorem; & magis diſerte Iſidorus Hiſpalenſis *etymol. lib.* 7. *c.* 12. *relat. in can. Cleros diſt.* 21. inter Eccleſiæ Miniſtros proprium, & diſtinctum locum aſſignat Pſalmiſtis: *Generaliter Clerici nuncupantur omnes, qui in Eccleſia Chriſti deſerviunt, quorum gradus, & nomina ſunt hæc: Oſtiarius, Pſalmiſta, Lector, Exorciſta, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Epiſcopus.* Præter Cantores, fuiſſe etiam decantant alios minores Ordines, poſtea obliteratos, præcipue *Foſſariorum*, qui etiam *Laborantes*, & *Copiatæ* ſunt appellati; *Cuſtodum* Martyrum, & *Notariorum*. De Foſſariis, quorum officium erat operam impendere in ſepeliendis Fidelium corporibus, meminit Hieronymus, ſeu quicumque ſit Auctor de ſeptem Eccleſiæ gradibus, ad Ruſticum Narbonenſem; iidemque Clericis adnumerantur *in cod. Theodoſiano leg.* 15. *tit. de Epiſcopis, lib.* 16. Cuſtodibus Martyrum, ita dictis, quod ipſis concrederetur cuſtodia Eccleſiarum, ubi ſepulta erant Martyrum corpora, peculiarem in Eccleſia gradum attribuit Synodus, quæ dicitur Romana, ſub Sylveſtro Papa, ubi de iis, qui in Eccleſia militare, ac proficere deſiderant, decernitur, ut in pluribus gradibus, aliquo temporum intervallo, morentur, ac quinque annis Cuſtodes Martyrum exiſtant, antequam ad Diaconatus, vel Presbyteratus Ordinem aſcendant; quamvis enim hæc Synodus ſpuria habeatur, exhibet tamen diſciplinam VI. Sæculi, quo creditur conficta. Notarios denique, qui curam habebant inſtrumentorum, & tabularum Eccleſiæ, peculiarem conſtituiſſe Clericorum Ordinem, colligunt ex Ennodio Ticinenſi in vita Antonii Monachi Lirinenſis, quem refert a Conſtantino Antiſtite, inter Eccleſiaſticos Exceptores, ſeu Notarios cæleſtem militiam juſſum ordiri; atque ex libro Pontificali in Hadriano I. quem Notarium Regionarium, poſtea Subdiaconum, demum Diaconum factum, ad Pontificatum aſcendiſſe narrat.

Sed, ut quod ſentimus, aperte dicamus, numquam Eccleſiam Latinam alios Ordines agnoviſſe credimus præter eos, quos ſingulatim recenſuit Cornelius Papa: quia vero Clericis, aliquo ex iis Ordinibus initiatis, diverſa committebantur officia, ex iſtorum diverſitate, diverſam pariter ſortiebantur nomenclaturam, puta Cantoris, Foſſarii, Cuſtodis Martyrum &c. quod bene ponderavit Bellarminus *de Clericis lib.* 1. *cap.* 11. & fuſe probat Hallier. *de ſacr. Elect. & Ordinat. par.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 1. *art.* 1. §. 4. Et profecto, quod Cantores, de quibus videtur eſſe ſpecialis difficultas, merum haberent officium, ſine vero Ordine, a ceteris diſtincto, eruitur ex ipſomet Concilio Carthaginienſi IV. *capitul.* 10. (*tom.* 1. *collect. Hard. col.* 979.) in contrarium allegato; ibi enim omnium Ordinum collatio ab Epiſcopo dicitur facienda; Cantoris autem munus, ſola Presbyteri juſſione ſuſcipi, atque exerceri permittitur: *Pſalmiſta, id eſt Cantor, poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola juſſione Presbyteri, officium ſuſcipere cantandi.* Ceterum, ſi ex diverſis officiis, quibus Clerici addicebantur, & diverſa, quam inde aſſequebantur, nominis appellatione, Eccleſiaſticorum Ordinum diverſitas inferretur, nimium ingens ſane fuiſſet, apud Majores noſtros, minorum Ordinum numerus: etenim in Eccleſiaſticis tabulis recenſentur *Catechiſtæ*, veluti ſpecialem gradum in Eccleſia obtinentes, & tamen diſcimus a Cypriano *epiſt.* 24. ad hoc munus obeundum, aliquem inferioris Ordinis Clericum ſeligi conſueviſſe, quin idcirco ad novi Ordinis gradum promoveretur: *Optatum* (ait Cyprianus) *inter Lectores, Doctorem Audientium conſtituimus*: *In l.* 42. & *l.* 43. *tit.* 2. *cit. l.* 16. *cod. Theodoſiani* commemorantur *Parabolani*, hoc eſt, ut *in eadem l.* 43. explicatur, homines *ad curanda debilium ægra corpora deputati*, quos e Clericorum cœtu fuiſſe, ibidem adnotavit Gothofredus, teſtaturque Baronius *ad ann.* 416. quin tamen, eodem Baronio obſervante, novum, & peculiarem Clericorum Ordinem conſtituerent. Erant pariter Defenſores Pauperum, & Defenſores Eccleſiarum; de illis ſermo eſt in Concilio Carthaginienſi V. anni 401. *can.* 9. (*tom.* 1. *collect. Harduini col.* 988.) de iſtis mentio fit in Concilio Chalcedonenſi *c.* 23. utroſque vero, quamvis Petavius *in notis ad Epiphan. hæreſ.* LXII. *n.* 10. inter Laicos collocet, attamen Morinus *exercit.* 16. *c.* 6. *nu.* 16. ex Eccleſiaſticis monumentis conſtare aſſerit, ea munera nonniſi Clericis conſueviſſe committi. E Clericorum inſuper numero eligebantur Eccleſiarum *Œconomi*, de quibus in Concilio Epheſino *act.* 1. & in Concilio Chalcedonenſi *can.* 2. & *can.* 26. (*tom.* 2. *collection. Har. col.* 601. & 611.) Ex eodem deſignabatur *Apocriſiarii*, de quibus Liberatus *breviar. c.* 12. Evagrius *l.* 4. *c.* 38. & Juſtinianus Imp. *Novell.* 6. *c.* 2. quorum id erat officii, ut tamquam Procuratores, omnes cauſſas Eccleſiaſticas, ad eos a quibus mandatum acceperant, attinentes in Aula Imperatoris agerent. Atque, ut alios hujus generis multos prætereamus, Epiphanius *expoſit. Fid. nu.* 21. Eccleſiæ Miniſtri accenſet. *Hermeneutas*, ſeu Interpretes, quorum munus erat, ex una in aliam linguam transferre, tam lectiones Scripturarum, quam conciones ab Epiſcopis ad populum habitas; ejuſmodi vero munus fuiſſe ſpeciale, atque ab aliis diſtinctum, liquet ex Actis Paſſionis Procopii Martyris, a Valeſio publicatis *in not. ad Euſeb. de Martyr. Palæſtin. cap.* 1. hæc de Procopio narrantibus: *Eccleſiæ tria miniſteria præbebat. Unum in legendi officio, alterum in Syri interpretatione ſermonis, & tertium adverſus Dæmones manuum impoſitione*; niſi igitur dicamus omnia, quæ retulimus, & quamplurima ſimilia, quæ referri poſſent, nomina fuiſſe officiorum, non Ordinum, admittere cogeremur in antiqua Eccleſia Ordines fere innumeros, quod nemo facile credet. Quamobrem quod ex Morino retulimus argumentum, ſuas quidem vires habet, qua parte pervetuſta innititur conſuetudine Eccleſiæ Græcæ, tres minores Ordines jamdiu reſpuentis;

„ tis; ſed inefficax eſt, quantum ad variationem, quam
„ factam aſtruit, in Eccleſia Latina, quoad eorumdem
„ numerum: Majoris ponderis ſunt alia, quæ ab eodem
„ Morino, eique adſtipulantibus Theologis proferuntur,
„ ad ſuam ſuſtentandam opinionem.

„ Verum Sacramentum, ajunt, Gratiam producit ex
„ opere operato; eaque Gratia per aliquod ſignum ſen-
„ ſibile, ſignificatur; at in collatione quinque Ordinum
„ inferiorum nihil fit, quod Gratiæ productionem ar-
„ guat; non enim conferuntur per manus impoſitionem,
„ ſicuti tres Ordines ſuperni, qua Gratiam ſignificari,
„ & cauſſari docet S. Thomas *in 4. diſt. 15. q. 1. art. 1.*
„ *& 3. p. q. 84. art. 4.* nec Epiſcopus eos conferens di-
„ cit: *Accipe Spiritum Sanctum;* aut his æquivalentia ver-
„ ba pronuntiat. Neque in hoc ullum intercedit, aut
„ umquam interceſſit diſcrimen, inter Subdiaconatum,
„ alioſque inferiores Ordines; nam laudatum Concilium
„ Carthaginienſe IV. poſtquam *can. 2. 3. & 4.* dixerat,
„ Epiſcopum, Presbyterum, & Diaconum ordinari per
„ manuum impoſitionem, *can. 5.* expreſſe ſtatuit: *Sub-*
„ *diaconus, cum ordinatur, quia manus impoſitionem non*
„ *accipit, Patenam de Epiſcopi manu accipiat vacuam,*
„ *& Calicem vacuum.* Sacramentarium pariter S. Gre-
„ gorii, vetus Ordo Romanus, & hodiernum Pontificale
„ Romanum, Subdiacono denegant manus impoſitionem;
„ quinimmo idem Subdiaconatus olim in Eccleſia Lati-
„ na accenſebatur minoribus Ordinibus, in quorum claſ-
„ ſem etiamnum a Græcis rejicitur; cum vero primum
„ apud nos cœpit Sacris annumerari, cum Urbanus II.
„ in Concilio Beneventano anni 1091. *can. 1. (tom. 6.*
„ *p. 2. collect. Hard. col. 1696.)* permiſit, ut interdum,
„ *ſed rariſſime, opportunitate exigente, & non ſine Roma-*
„ *ni Pontificis, vel Metropolitani licentia,* Subdiaconus
„ eligi poſſet in Epiſcopum, quem ex ſolo cœtu eorum,
„ qui ſunt in Sacris conſtituti, aſſumendum veteres Ca-
„ nones ſanciverant, quod teſtatur Innocentius III. *in*
„ *cap. A multis, de ætat. & qualit. & ordin. præficien-*
„ *dor. Cum hodie Subdiaconatus inter Sacros Ordines com-*
„ *putetur, ſicuti Urbanus Papa II. ſub his verbis expreſ-*
„ *ſit.... Qui in Sacris Ordinibus, Presbyteratu, Diaco-*
„ *natu, & Subdiaconatu ſunt poſiti;* immo obſervat Tho-
„ maſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. p. 1. l. 2. c. 33.*
„ non ab Urbano II. ſed ab ipſomet Innoc. III. fuiſse
„ Subdiaconatum in ſacros, & majores Ordines relatum,
„ cum ſcilicet ipſe in cit. Decretali ſtatuit, ut, abſque
„ ulla diſpenſatione, *Subdiaconus in Epiſcopum valeat*
„ *libere eligi, ſicut Diaconus, vel Sacerdos;* hanc vero
„ ſanctionem adſcribit Urbano II. quia is illi præluſerat,
„ ejuſque jecerat fundamenta, permittens ex venia, &
„ indulgentia fieri, quod ne ex venia quidem antea fie-
„ bat, & poſtmodum Innocentius libere fieri permiſit.
„ Sed ſive Innocentius, ſive Urbanus, Subdiaconatum e
„ minorum in majorum Ordinum claſſem evexerit, ſat
„ eſt, eum quondam locum habuiſse inter minores Or-
„ dines, ne in re, de qua agimus, ulla inter eumdem,
„ & minores Ordines ponenda ſit differentia.

„ Sed quid aliunde argumenta quærimus (pergit Mo-
„ rinus) ad probandum Subdiaconatum, eoque inferio-
„ res Ordines non pertinere ad Hierarchiam, Divina
„ ordinatione inſtitutam, cum id clare, & expreſſe aſ-
„ ſeruerit idem Urbanus II. *in cit. can. 1.* hiſce verbis:
„ *Nullus deinceps in Epiſcopum eligatur, niſi qui in Sa-*
„ *cris Ordinibus religioſe vivens inventus eſt. Sacros au-*
„ *tem Ordines dicimus Diaconatum, ac Presbyteratum.*
„ *Hos ſiquidem ſolos primitiva legitur Eccleſia habuiſſe,*
„ *ſuper his ſolum præceptum habemus Apoſtoli &c.* Urba-
„ no concinit Gratianus, qui medio Sæculo XII. ſuum
„ compilavit Decretum, ſcribens initio *diſt. 21. Levitas*
„ *ab Apoſtolis ordinatos legimus... Subdiaconos, & Aco-*
„ *lytos, procedente tempore, Eccleſia ſibi conſtituit.* Ante
„ Gratianum, & Urbanum II. Sæculi IX. initio id ip-
„ ſum aperte tradiderat Amalarius *lib. 2. de Divinis Of-*
„ *ficiis c. 6.* inquiens: *Primo notandum eos Ordines, qui*
„ *potiſſimum neceſſarii ſunt in Eccleſia, Apoſtolum Paulum*
„ *denominaſſe, & eorum mores depinxiſſe, ſine quibus*
„ *non poteſt rite immolatio altaris celebrari, ſcilicet ſine*
„ *Sacerdote, & Diacono..... Ceteri Ordines his adjecti*
„ *ſunt. Creſcente Eccleſia, crevit Officium Eccleſiaſticum,*
„ *ut multitudini Eccleſiæ ſubveniri poſſet, adjiciuntur in-*
„ *feriores in adjutorio Præpoſitorum: Unde Ambroſius in*
„ *tractatu epiſtolæ ad Timotheum: Illud vero dictis noſtris*
„ *adjici dignum eſt, quoniam non convenit demirari, ſi*
„ *neque Subdiaconorum, neque Lectorum memoriam Apo-*
„ *ſtolus feciſſe videtur: Illis enim gradibus functionum,*
„ *qui in Eccleſia neceſſario habentur, iſti poſtea magis ſunt*
„ *adjecti, propter utilitatem miniſterii.*

„ Idem affirmavit Magiſter Sententiarum *cit. lib. 4.*
„ *diſt. 24. Canones duos tantum Sacros Ordines appellari*
„ *cenſent, Diaconatus ſcilicet, & Presbyteratus: quia*
„ *hos ſolos primitiva Eccleſia legitur habuiſſe... Subdia-*
„ *conos vero, & Acolytos, procedente tempore, Eccle-*
ſia ſibi conſtituit. Et quod magis eſt, S. Thomas, qui „
aliis in locis, ſingulis Ordinibus veri Sacramenti, a „
Chriſto Domino inſtituti, excellentiam aſſerit, *in c. 3.* „
epiſt. 1. ad Timoth. lect. 2. Magiſtrum ſequutus, ait: „
In primitiva Eccleſia ſolum erant tres Ordines .... „
Epiſcoporum, Presbyterorum, & Miniſtrorum; & non „
dividebantur per diverſos gradus, ſed omnes erant in „
uno Ordine, propter paucitatem Miniſtrorum, & propter „
novitatem Eccleſiæ, ex quo colligitur, dubiam ſaltem „
fuiſſe hac in re Angelici Præceptoris mentem. „

Dubii pariter & Nos hæremus, nec ullam, in hac „
difficillima controverſia ſententiam ferimus, ideo au- „
tem rationes attigimus, quæ in utramque partem ad- „
ducuntur, & paullo prolixius illas expolivimus, quæ „
poſtremæ favent opinioni, ut videant Epiſcopi non „
poſse indubitanter ſacrilegii damnari, qui cum con- „
ſcientia peccati lethalis, Ordines, Diaconatu inferio- „
res, ſuſcipere non reformidant: *Durum quippe videtur* „
(ad rem inquit Navarrus *cit. cap. 22. man. n. 18.* lo- „
quens de Ordinibus minoribus) *damnare omnes, qui* „
accipiunt eos, non præmiſſa Confeſſione, vel ſaltem Con- „
tritione ſufficienti, quorum infinitus videtur eſſe nume- „
rus, quod tamen neceſſe eſſet facere, ſi eſſent Sacra- „
menta vera, Gratiam conferentia ex opere operato. Lo- „
quitur vero Navarrus in eventu, quo conferantur ex- „
tra Miſsarum ſollemnia, nec ſubinde debeant illis ini- „
tiati, Sanctiſſimam Euchariſtiam percipere, quod ta- „
men regulariter fieri non ſolet, nec fortaſſe ſine ra- „
tionabili cauſſa licet, ut paullo inferius dicetur. Quo- „
circa Epiſcopus in ſua Synodali inſtructione, ſeu edi- „
cto tuto poterit prædictos temerarios, & pervicaces ho- „
mines, hoc nomine ſacrilegos declarare, quod pecca- „
ti ſorde contaminati, non vereantur immaculatis Chriſti „
carnibus veſci, & ſolum cavere debent ab alia addu- „
cenda ſacrilegii cauſſa, quod ſcilicet ad Sacramentum „
Ordinis accedere præſumant, ne tali pacto, aut con- „
troverſiam ignorare, aut illam videantur decidere. „

D U B I U M III.

An dentur alii Ordines præter enumeratos, ubi agitur de prima Tonſura, & Epiſcopatu, an ſint Ordines?

16. QUamvis aliqui Sancti Patres, ultra prædictos Ordines, aliquando etiam ſoleant adnumerare Cantores, ſeu Pſalmiſtas, & Foſſarios, ſeu laborantes in ſepultura, qui nimirum curabant corpora defunctorum; iſti tamen, ut bene obſervat Marchinus *p. 1. c. 6.* non ſunt Ordines, ſed officia mere Eccleſiaſtica, ut aperte conſtat ex Conc. Carthag. 4. *c. 10.* ubi dicitur, quod Pſalmiſta poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola Presbyteri juſſione, ſuſcipere canendi officium; & conſequenter illud non conferebatur ſtabiliter per ordinationem, ſeu conſecrationem, ſed per meram deputationem, ſeu commiſſionem, nec erat officium ſtabile, ſed modo illi, modo iſti aſſumebantur, prout clariori, & firmiori voce pollebant. Si autem aliquando vocantur Ordines, ibi nomen Ordinis accipitur improprie, non pro Sacramento Eccleſiæ, ſed pro officio Eccleſiaſtico, ut docet Marchinus *c. 6.*

17. De prima Clericali Tonſura non levis eſt controverſia inter Canoniſtas, & Theologos, affirmantibus illis, eſſe verum Ordinem, & cum ſeptem jam enumeratis conſtituere octavum, negantibus iſtis: probant Canoniſtæ, ex cap. *Cum contingat. De ætate, & qualitate Ordin.* ubi prima Tonſura vocatur *Ordo Clericalis*; ait enim Innoc. ibi: *Per primam Tonſuram, juxta formam Eccleſiæ datam Clericatus, Ordo confertur;* & a Sixto V. in Bulla contra male promotos edita anno 1588. incipit: *Sanctum, & ſalutare,* prima Tonſura vocatur *Character.* Deinde, quia prima Tonſura habet materiam, & formam, ſicut alii Ordines, nempe tonſionem capillorum, & prolationem certorum verborum, confert Tonſurato ſpiritualem poteſtatem, illum conſtituit in ſtatu Clericali, reddit capacem beneficiorum, & juriſdictionis Eccleſiaſticæ, & facit participem immunitatis, & privilegiorum, quibus gaudent alii Clerici; ergo eſt verus Ordo.

18. Vera tamen, & ſequenda eſt Sententia Theologorum aſſerentium, primam Tonſuram non eſſe Ordinem, nec Sacramentum, ſed puram cæremoniam, & inſtitutionem Eccleſiæ, & eſſe diſpoſitionem, & præparationem ad Ordines ſuſcipiendos, ſicut Exorciſmus eſt præparatio ad Baptiſmum, & Sponſalia ad Matrimonium, ut habet Cathechiſ. Rom. *c. 7. n. 13.* Colligitur ex Trid. quod numquam vocat primam Tonſuram Ordinem, ſed ſemper expreſse contradiſtinguit, & ſeparat ab Ordinibus ut patet *ſeſſ. 23. c. 2.* ubi habet: *Ut qui jam Clericali Tonſura inſigniti eſſent, per minores ad majores Ordines aſcenderent;* idemque patet ex *c. 6. & 10. de ref.* Ratio eſt, quia prima Tonſura, cum non ſit inſtituta a Chriſto, ſed ab Eccleſia, non poteſt eſſe Sacramentum, &

quia

quia per illam nulla tribuitur ſpecialis poteſtas ſpiritualis, cum ad nullum certum officium in Eccleſia habendum Tonſuratus deputetur, ſed ſolum extrahitur a ſtatu laicorum, & ponitur intra ordinem Clericalem, ut ei ſpiritualis poteſtas, & officium poſſit demandari, & inde prima Tonſura eſt ſolum quædam diſpoſitio, & præparatio ad Ordines. Ita tenent omnes Theologi cum Magiſtro S. Thoma, D. Bonaventura, Ricardus, Durandus, Palud. Sylveſter, Rodriquez, Sayrus, Suarez, Reginaldus, Molſeſius, Bonac. Homob. Bellarminus, & alii, quos affert, & ſequitur Philibertus Marchinus *c. 7. n.* 2.

19. Ad fundamenta oppoſita dico: Ordinem ſumi aliquando proprie, & ſtricte, prout ſignificat poteſtatem quamdam exercendi miniſterium quoddam in ordine ad Euchariſtiam digne celebrandam, & miniſtrandam: ſecundo late, prout dicit ſtatum quemdam perſonarum, contradiſtinctum a ſtatu Laicorum; qua ratione Religiones appellantur *Ordines*, quia ejus profeſſores in ſpeciali ſtatu collocantur, quo a ceteris Sæcularibus diſcernuntur; in hoc ſenſu prima Tonſura dicitur Ordo, quatenus initiati prima Tonſura, incipiunt pertinere ad ſtatum Eccleſiaſticum, & in hoc ſenſu vocatur *Ordo* ab Innocentio, & a Sixto V. vocatur *Character*, non tamen poteſt dici *Ordo* ſtricte, & primo modo, prout ſumitur a Theologis. Non habet prima Tonſura rigoroſam materiam, & formam, quia non confertur per traditionem alicujus ſacri inſtrumenti ad Divinum cultum pertinentis, nec per verba ſignificantia poteſtatem, quæ confertur, ſicut contingit in collatione Ordinum, in qua dicitur: *Accipe poteſtatem*, nec confert aliquam ſpiritualem poteſtatem, ſed ſolum tribuit quamdam capacitatem externam, & legalem, jure Eccleſiaſtico inſtitutam, per quam Tonſuratus redditur capax beneficiorum, immunitatis, & juriſdictionis Eccleſiaſticæ.

20. Major controverſia eſt de Epiſcopatu: *an ſit Ordo diſtinctus a Presbyteratu, & diſtinctum imprimat Characterem?* Negant plures, tum Canoniſtæ, tum Theologi, quia Epiſcopatus non habet propriam materiam, & formam, & quia multiplicarentur Ordines, & Sacramenta, & eſſent pluſquam ſeptem, & quia Ordo conſtituitur per ordinem ad Euchariſtiam conficiendam, & miniſtrandam, adeo ut diſtinctus Ordo importet diſtinctam poteſtatem conducentem ad Sacrificium, ut habetur ex Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 2. dicente: *Cum divina res ſit tam Sancti Sacerdotii Miniſterium, conſentaneum fuit, quo dignius, & majori cum veneratione exerceri poſſet, ut in Eccleſia ordinatiſſima diſpoſitione plures, & diverſi eſſent Miniſtrorum Ordines, qui Sacerdotio ex officio deſervirent*; ſed Epiſcopatus ad conficiendam, & miniſtrandam Euchariſtiam non habet majorem, nec diſtinctam poteſtatem a Sacerdote; ergo non eſt Sacramentum, nec Ordo diſtinctus, nec diſtinctum imprimit Characterem, ſed impreſſum auget, perficit, & extendit ad quaſdam ſpeciales functiones exercendas, quæ non poſſunt fieri a ſimplici Sacerdote. Sic tenent Abbas in cap. *Ex litteris de exceſſib. Prel.* Turrecremata in c. *Clerus diſt.* 21. *art.* 5. Covaruvias *l.* 1. *var. reſ. c.* 10. *n.* 15. & 16. Fran. Leo in Theſauro Fori Eccleſ. *p.* 1. *c.* 4. *n.* 17. ex Theologis, S. Thomas, Palud. Bonav. Albert. Magnus, Ricard. Sotus, Sylveſter, Reginald. Comitolus, & Molſeſius, quos affert Marchinus *cap.* 11. ita etiam Bonacina *punct.* 1. *n.* 3. Diana *p.* 5. *tr.* 10. *reſ.* 41. & alii apud ipſos.

21. Reſp. Epiſcopatum eſſe verum Ordinem, verum Sacramentum a Presbyterio aliquo modo diſtinctum, conferens gratiam, & imprimens Characterem, tunc quando quis in Epiſcopum conſecratur. Colligitur ex Trid. ſeſs. 23. cap. 4. ubi *Sacroſancta Synodus declarat, præter ceteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc Hierarchicum Ordinem præcipue pertinere*; & can. 6. *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina Ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit*; ergo Ordinatio Epiſcopi eſt verus Ordo, verumque Sacramentum non minus, quam ſit Conſecratio Sacerdotis, idque etiam conſtat *ex cap.* 3. ubi poſtquam docuit, Sacram Ordinationem eſſe Sacramentum, id probat ex *cap.* 1. *Epiſt.* 2. *ad Timoth.* ubi agit Paulus de Ordinatione Timothei in Epiſcopum, ut bene obſervat Marchinus *c.* 11. *num.* 16.

22. Ratio etiam eſt, quia Ordinatio, & Conſecratio Epiſcopi eſt ſignum Sacrum producens gratiam ex opere operato, & imprimens Caracterem diverſum a Sacerdotio; ergo eſt Ordo, & Sacramentum aliquo modo diverſum: quod producat gratiam ex opere operato, conſtat ex illis verbis, quæ Epiſcopus conſecrans dicit: *Accipe Spiritum Sanctum*; quæ non otioſe dici, ſed per illa conferri gratiam, habetur ex Trident. ſeſs. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per Sacram Ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopum dicere: Accipe Spiritum Sanctum; anthema ſit*. Quod producat Characterem diverſum prob, quia Character nihil eſt aliud, quam ſpiritualis poteſtas indelebilis Animæ impreſſa: at Epiſcopus in ſua Ordinatione accipit veram, novam, realem, & indelebilem poteſtatem ordinandi Miniſtros Eccleſiæ, & conferendi Sacramentum Confirmationis, quam non habet ſimplex Sacerdos; ergo recipit novum Characterem, a Charactere Sacerdotali diſtinctum.

23. Dices: Conſecrationem Epiſcopi non imprimere novam qualitatem, & Characterem, ſed præcedentem in Sacerdotio impreſſam augere, perficere, & magis extendere ad ordinandum, & confirmandum, quod ante Conſecrationem Epiſcopalem facere non poterat. Sed contra dico: difficile explicari, quid ſit iſta extenſio, & dilatatio Characteris, & quomodo Epiſcopus accipiat novam, veram, & realem poteſtatem indelebilem, quam prius non habebat, ſine nova reali qualitate, & Charactere impreſſo: ubi enim datur nova, & realis poteſtas, & facultas in ordine ad effectum realiter, & ſpecie diſtinctum, debet dari nova cauſſa, & qualitas realis ſpecie diſtincta a præexiſtenti; ſed Epiſcopus in ſua Conſecratione recipit novam, & ſpecie diſtinctam poteſtatem, quam prius non habebat, ſcilicet poteſtatem ordinandi, & confirmandi; ergo recipit novam qualitatem, & Characterem ſpecie diſtinctum, tribuentem hanc facultatem, & poteſtatem permanenter, & indelebiliter impreſſam. Deinde Ordines, tum minores, tum majores ſubſequentes, imprimunt novum, & realiter diſtinctum Characterem ab illo jam impreſſo ab Ordine præcedente, quia dicunt habitudinem ad novum, & realiter diſtinctum effectum, ac Miniſterium, ſed etiam Epiſcopatus dicit habitudinem ad novum, & diſtinctum effectum; ergo imprimit novum, & diſtinctum Characterem.

24. Si dicas: Ordines poſteriores non imprimere novum Characterem realiter diſtinctum, ſed præcedentem extendere, & dilatare ad novas functiones. Contra eſt, quia per hanc extenſionem, & dilatationem conſtituuntur Ordines inter ſe realiter diſtincti; ergo per hanc dilatationem, & extenſionem Epiſcopatus ſufficienter conſtituitur Ordo, & Sacramentum realiter diſtinctum a Sacerdotio. Hanc Sententiam tenent ex Canoniſtis Gloſs. *in proœm.* 6. verbo *Epiſcopus*, Abbas in cap. *Aqua, de Conſecr. Eccleſ.* Navar. *in Manual. cap.* 22. *n.* 18. Card. Tuſcus verbo *Ordo concl.* 189. *n.* 10. ex Theologis, Scotus, Durand. Major, Almayn, Michael Medina, Bellarminus, Valentia, Vaſquez, Coninch. Layman, quos affert, & ſequitur Marchinus *c.* 11. *n.* 3. Averſa *quæſt.* 1. *ſect.* 6. Leander *q.* 10. Palaus *punct.* 3. *n.* 3.

25. Ad oppoſita fundamenta dico, Epiſcopatum habere propriam materiam, & formam diſtinctam a Sacerdotio; habet enim pro materia, vel Sacram unctionem Capitis, vel manuum impoſitionem, juxta diverſitatem Sententiarum, & pro forma habet verba expreſſa in Pontificali. Non multiplicantur Ordines, quia Epiſcopatus, licet realiter diſtinctus a Sacerdotio, unum tamen cum illo conſtituit Ordinem, quia illud neceſſario ſupponit, & includit in ſuo adæquato conceptu; ſi enim adæquate ſumatur Epiſcopatus, conſtituitur ex duplici partiali poteſtate, quaſi ex duplici partiali eſſentia, ſcilicet ex Charactere Sacerdotali, & poteſtate conſecrandi, & ordinandi Miniſtros Euchariſtiæ; non enim ita adæquate diſtinguitur, ſicut alii Ordines inter ſe diſtinguuntur, quorum unus poteſt eſſe, & conferri ſine alio, & ſuperior poteſt eſſe ſine inferiori, ſed tamquam quid ſuperius eſſentialiter ſupponens, & includens Sacerdotium, cujus eſt complementum, & perfectio, ut docent Marchinus, Palaus, Leander, & alii. Ex quo fit, neminem poſſe ordinari Epiſcopum, qui prius non ſit Sacerdos, ſicut nemo poteſt recipere poteſtatem abſolvendi a peccatis, quin prius habeat poteſtatem conſecrandi Corpus Chriſti: & hac ratione Epiſcopatus cum Sacerdotio conſtituit unum Ordinem, & unum Sacramentum. Habet etiam Epiſcopatus diverſum reſpectum, & habitudinem ad Euchariſtiam, quam non importat Sacerdotium; nam ad illum ſpectat conſecrare Templa, Altaria, Calices, Sacerdotes, & Miniſtros ad Euchariſtiam conficiendam, quod ſufficit, ut dicatur Ordo diſtinctus potiori ratione, quam Oſtiariatus, Lectoratus, Subdiaconatus, & Diaconatus, qui non ita immediate, & directe Euchariſtiæ peragendæ deſerviunt, ſicut Sacerdotes, qui ab Epiſcopo conſecrantur, ſine quibus non poteſt confici Euchariſtia, bene tamen ſine Diacono, Subdiacono, aut alio Miniſtro inferiore.

De Epiſcopatu & obiter, & pauca, ſed admodum „
clara, & quæ huc uſque dicta, quantum ſatis comple- „
ctuntur loco ſupra citato Synod. Diœceſ. Sic enim legi- „
tur: Inter eoſdem etiam communiter convenit, ve- „
ram Sacramenti rationem participare Epiſcopatum, & „
Diaconatum. Quinimmo de Epiſcopatu, etiamſi ab „
aliquibus non cenſeatur Ordo diverſus a Sacerdotio, „
cujus tamen, juxta omnes, eſt extenſio, perfectio, & „
complementum; id eſſe pariter de fide, affirmat Pe- „

„ trus

,, trus Soto *in inſtitut. Sacerdotum lect. 4. de Sacram. Or-*
,, *dinis*, aut ſaltem non poſſe ſine periculo, & gravis
,, erroris nota, hoc tempore negari, aſſerunt Medina
,, *lib. 1. de ſacrorum hominum continentia c. 15.* & Vaſ-
,, quez *tom. 3. in 3. part. S. Thom. diſp. 240. cap. 4. in*
,, *princ.* De Diaconatu vero, quamvis Bellarminus *con-*
,, *trov. tom. 3. de Sacram. Ordinis c. 6. in princ.* exiſti-
,, met id non eſſe de fide: *Quia non poteſt evidenter de-*
,, *duci ex verbo Dei ſcripto, vel tradito; neque extat ul-*
,, *la Eccleſiæ de hac re expreſſa determinatio*; idemque aſ-
,, ſerant Dominicus Soto *in 4. diſt. 24. q. 1. art. 4.* &
,, Eſtius *eadem diſt. §. 8. v. Ad quæſtionem porro.* Atta-
,, men ex Tridentini definitione liquido inferri autumat
,, Vaſquez *eodem tom. 3. diſp. 238. cap. 2.* inquiens: *Ego*
,, *tamen valde miror, viros non vulgariter doctos, aut De-*
,, *cretum Concilii Trid. ſeſſ. 23. cap. 6. non legiſſe, aut*
,, *plane non intellexiſſe, ubi definitur in hunc modum: Si*
,, *quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam*
,, *Divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis,*
,, *Presbyteris, & Miniſtris; anathema ſit. Ex quo Cano-*
,, *ne expreſſe liquet, Hierarchiam jure Divino inſtitutam,*
,, *non ſolum conſtare Epiſcopis, & Presbyteris, ſeu Sa-*
,, *cerdotibus, ſed etiam Miniſtris: per Miniſtros autem, ut*
,, *minimum Diaconos intelligere oportet, cumque de cete-*
,, *ris inferioribus Ordinibus nemo, etiam probabili conje-*
,, *ctura ductus, aſſerere poſſit; Canonem eſſe intelligendum,*
,, *ſupereſt, ut dicamus, de Diaconis non poſſe non intelligi.*

26. Cardinalatus non eſt Ordo Sacer, non imprimit Characterem, non confert gratiam ex opere operato; nec fuit inſtitutus a Chriſto, quia non habet aliquam Conſecrationem, nec Materiam, nec Formam; unde poſſunt Cardinales, qui non ſunt in Sacris, depoſita hac Dignitate, Uxorem ducere, & ad ſæculum redire, inde eſt mera dignitas Eccleſiaſtica, non Ordo imprimens Characterem. Ita Bellam. Sotus, Azorius, Zaborella, quos refert, & ſequitur Marchinus *c. 12.* ita etiam Moneta *de commut. ult. volunt. c. 12. n. 75.* ubi cum aliis probat, Cardinalatum non poſſe a Papa extingui.

27. Papatus, quamvis ſit ſuprema Dignitas, & poteſtas in Eccleſia, non tamen eſt Sacramentum, nec Ordo diſtinctus ab Epiſcopatu, nec diſtinctum imprimit Characterem, quia licet habeat majorem, & pleniſſimam poteſtatem Juriſdictionis; tamen quoad poteſtatem conficiendi Corpus Chriſti, conſecrandi Epiſcopos, confirmandi, & ordinandi, in qua poteſtate conſiſtit Character Ordinis, ſunt ſimiles, & æquales: non habet peculiarem Conſecrationem, nec Materiam, nec Formam, ſed ſtatim ac eſt facta legitima electio, accipit Pontifex jure Divino omnem plenitudinem poteſtatis, quam Chriſtus dedit D. Petro; ergo Papatus non eſt Ordo diſtinctus, Ita Marchinus *cap. 13.* Bonacina *punct. 1. n. 5.*

D U B I U M IV.

De Connexione, & Unitate Ordinum.

28. COnnexIo inter Ordines requiſita in eo conſiſtit, quod non poſſit promiſcue, & ad arbitrium unus, vel alius Ordo ſuſcipi ſine aliis, vel ante alios, & omiſſo Ordine medio, fieri aſcenſus ad ſuperiorem; ſed quod debeant ordinate ſuſcipi; adeo ut, præmiſſa Clericali Tonſura, quiſque debeat per Minores ad Majores aſcendere, ut præcipit Trident. *ſeſſ. 23. cap. 2. Ut qui jam Clericali Tonſura inſigniti eſſent, per Minores ad Majores aſcenderent.* Hoc tamen non requiritur de jure Divino, aut ex neceſſitate Ordinis, ſed ex neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici, quatenus Eccleſia præcepit, quod gradatim debeat fieri aſcenſus, & non per ſaltum, ut patet ex Epiſtola Decretali Caii Papæ *c. 6.* quod poſtea ſtatutum fuit a S. Sylveſtro in Conc. Romano, ut nimirum Clericus prius reciperet Oſtiariatum, Lectoratum, Exorciſtatum, Acolythatum; Subdiaconatum, Diaconatum, & poſtea Sacerdotium, prout conſtat ex perpetua traditione, & uſu Eccleſiæ.

29. Inde peccaret graviter, qui ſcienter promoveretur ad Ordinem ſuperiorem, non prius ſuſcepto inferiori, & remaneret ſuſpenſus ab exercitio Ordinis per ſaltum ſuſcepti, ut patet ex c. *Unico, de Clerico per ſaltum promoto*, quæ ſuſpenſio non eſt reſervata, ſed ab illa poſſunt abſolvere Epiſcopi ex conceſſione Trident. *ſeſſ. 23. c. 14. in fine de refor.* ſi ſic Ordinatus in ſuſcepto Ordine non miniſtraverit, quia ſecus factus eſſet irregularis, a qua irregularitate non poteſt Epiſcopus abſolvere, niſi delictum ſuſceptæ per ſaltum Ordinationis eſſet occultum; nam ſtante delicto occulto, poſſet ab irregularitate abſolvere, juxta Trid. *ſeſſ. 24. c. 6. de refor.* Ordinatio tamen eſſet valida, & non repetenda; ſed ſupplendum, quod prætermiſſum fuit, quia non datur ita eſſentialis connexio inter Ordines, ut unus non poſſit valide ſuſcipi ſine alio, major ſine minori, quamvis detur hæc eſſentialis connexio in Ordine Epiſcopali, ex Divina inſtitutione includente, ac eſſentialiter ſupponente Ordinem Sacerdotalem, prout dixi *dubio præcedenti.*

30. Circa unitatem Ordinis ſupra diximus, omnes Ordines eſſe unum Sacramentum, non unitate individuali, & numerica; nam omnes, & ſinguli habent diſtinctam Materiam, & Formam, & imprimunt diſtinctos Characteres, ſed unitate generica, ſeu melius unitate finis, qui eſt ſollemnis confectio Euchariſtiæ, ad quam omnes Ordines ultimate ordinantur mediate, aut immediate, ut cum aliis bene docet Marchinus *p. 1. c. 15.* & hoc explicat exemplo Euchariſtiæ, quæ in duplici ſpecie eſt unum Sacramentum, quia utraque ordinatur ad eumdem finem, ſcilicet ad unicam, & perfectam ſpiritualem animæ refectionem: & exemplo Extremæ Unctionis, in qua licet ſint plures unctiones in diverſis corporis partibus, quarum unaquæque habet diſtinctam materiam, & formam, unum tamen ſunt Sacramentum, quia omnes ordinantur ad unam perfectam animæ ſanationem: ita in præſenti, cum omnes Ordines ordinentur ad Euchariſtiam ſollemniter in Miſſa conficiendam, unicum conſtituunt Sacramentum Ordinis, unitate collectionis, & finis.

D U B I U M V.

De Effectibus hujus Sacramenti.

31. EFfectus hujus Sacramenti ſunt duo, nempe Gratia, & Character; primum communem habet cum aliis Sacramentis, quæ omnia gratiam ſanctificantem conferunt, ex opere operato, ut definitum eſt in Trid. *ſeſſ. 7. de Sacr. in genere can. 8.* & ulterius confert gratiam Sacramentalem ſibi propriam, conſiſtentem in jure quodam, & ordine ad recipienda ſpecialia quædam auxilia ad recte, & competenter exercendum cujuſcumque Ordinis munus; quæ quidem auxilia non ſolum tunc cum Ordo ſuſcipitur, ſed præſertim quoties ſuſceptus Ordo exercendus eſt, ipſi Ordinato ſpeciali Dei providentia conferuntur; ut fuſius explicatum eſt ſuo loco *de Sacramentis in genere cap. 3. dub. 9.* Quod verificatur non ſolum de Ordinibus majoribus, ſed etiam minoribus, cum & iſti ſint verum Sacramentum, ex dictis *ſupra dub. 2.* & tradit Palaus *punct. 5. n. 1.*

32. Secundus effectus eſt Character, quem producunt omnes Ordines cum majores, tum minores, & eſt quædam qualitas ſupernaturalis Animæ indelebiliter impreſſa, qua, quaſi quodam ſignaculo, diſtinguitur Ordinatus a non Ordinatis, & ad exercenda munia, & officia ſui Ordinis deſtinatur; & ita definitum eſt in Trid. *ſeſſ. 23. can. 4. & ſeſſ. 7. can. 6.* ubi habetur: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptiſmo, ſcilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi Characterem in Anima, hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile, unde ea iterari non poſſunt; anathema ſit.* Et inde, quando contingit Ordinatos propter quædam crimina interdum deponi, vel degradari, non aufertur ab eis Character Ordinis, ſed tantum gradus, honor, & locus Ordini debitus, adeo ut quoad hunc gradum, honorem, & locum cum Laicis reputentur. Naturam, & proprietates Characteris fuſe explicat noſter Marchinus *p. 3. c. 5. & ſeqq.*

33. *An Character unius Ordinis neceſſario ſupponat Characterem alterius Ordinis inferioris?* ſufficienter diximus *dub. præced.* ubi vidimus, nullam dari neceſſariam connexionem inter Ordines, illorumque Characteres, ſed poſſe valide, ſed non licite recipi Ordinem ſuperiorem, prætermiſſo inferiori, in quo conveniunt Theologi, & Canoniſtæ in cap. *Sollicitudo diſt. 52.* & in cap. *Unico, de Clerico per ſaltum promoto*; & inde, ſi quis, prætermiſſo inferiori Ordine, ſuperiorem recipiat, non iterum reordinatur, ex dicto cap. *Sollicitudo*. Excipitur ſolum Character Epiſcopalis, qui eſſentialiter præſupponit Characterem Sacerdotalem, adeo ut invalida ſit conſecratio Epiſcopi, non Sacerdotis, ut docet Marchinus *part. 3. cap. 7. n. 5.* Si autem quæras: *in quonam actu Ordinationis Character in unoquoque Ordine imprimatur?* ſucceſſive dicam cap. ſequenti loquendo de ſingulis Ordinibus in particulari; de quibus ſit.

C A P U T II.

De materia, forma, & officio ſingulorum ordinum.

D U B I U M I.

De Materia, & Forma Ordinis in communi.

CUm Sacramentum quodlibet ſuam habeat ex inſtitutione Chriſti materiam, & formam determinatam, ſine qua nec licite, nec valide poteſt Sacramentum conferri, ut vidimus *tr. 1. c. 1. dub. 4.* eamdem habere debet Sacramentum Ordinis, de quo, generaliter loquen-

loquendo, dicimus, materiam remotam iſtius Sacramenti eſſe rem, ſeu inſtrumentum illud, quod ab Epiſcopo traditur Ordinandis in ſignum poteſtatis ſpiritualis, quam recipiunt, ut tali inſtrumento ſuum Ordinem exequantur; proximam eſſe illius inſtrumenti traditionem, & acceptationem; formam vero conſiſtere in illis verbis, quæ ab Epiſcopo proferuntur modo imperativo, cum expreſſione poteſtatis, quæ confertur. Ita Reginald. Bellarmin. Henriq. Coninch. Vaſquez, & alii, quos affert, & ſequitur Bonacina *punct.* 3. *n.* 1. *&* 12. conſtat ex Concilio Florent. in Decreto Eugenii, ubi dicitur: Sacramenti Ordinis materiam eſſe illud, per cujus traditionem confertur Ordo: formam vero eſſe verba ab ipſo Epiſcopo in ejuſmodi traditione prolata, ex antiquiori Conc. Carthag. IV. ex Pontificali Romano, & ex uſu, ac praxi Eccleſię Romanæ, in qua ſemper obſervatum eſt, ut ſinguli Ordines conferantur per traditionem certorum inſtrumentorum, & prolationem verborum exprimentium poteſtatem, & functionem ſingulorum Ordinum.

2. Difficultatem ingerit ritus Græcorum, qui diverſa materia utuntur in conferendis Ordinibus ab illa, qua utitur Eccleſia Latina; nam Græci non conferunt Sacerdotium per Calicis, & Patenæ porrectionem, ſed per ſolam manuum impoſitionem ſuper caput Ordinandi cum illis verbis: *Divina gratia promovet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum*. Sicut etiam conferunt Diaconatum per ſimilem impoſitionem, abſque traditione libri Evangeliorum, cum illis verbis: *Divina gratia promovet N. Venerabilem Subdiaconum in Diaconum*, qui ritus ſervatur in Eccleſia Gręca, non ſolum apud Schiſmaticos, ſed etiam apud Catholicos, communionem habentes cum Eccleſia Romana; eodemque ritu ordinant etiam Romæ, abſque eo quod ille improbetur a Summo Pontifice, ſicut nec improbatus fuit a Conc. Flor. ut teſtatur Averſa *q.* 2. *ſect.* 1. Card. de Lugo *diſp.* 2. *de Sacramentis in gen. ſect.* 5. *n.* 85. & Franc. Lugo *opuſc. de Sacram. in genere cap.* 1. *q.* 7. *n.* 70. *&* 73. prout refert Diana *p.* 8. *tr.* 1. *reſol.* 42. Si autem materia, & forma Sacramentorum eſſet determinata a Chriſto Domino, eadem deberet eſſe pro tota Eccleſia: vel ergo materia, & forma non fuit determinata a Chriſto, vel non recte aſſignatur in Eccleſia Latina traditio inſtrumentorum, quibus non fuerunt uſi Apoſtoli, qui Ordines conferebant per ſolam manuum impoſitionem, non per traditionem inſtrumentorum, ut conſtat ex Ordinatione ſeptem Diaconorum, qui non fuerunt ordinati per traditionem libri Evangeliorum, quæ nondum erant conſcripta.

3. Reſp. Chriſtum Dominum non determinaſse materiam, & formam Sacramenti Ordinis materialiter in individuo, ſed formaliter, & generice præſcribendo, quod debeant Ordines conferri per ſignum aliquod ſenſibile expreſſivum poteſtatis conferendæ per verba hoc ipſum exprimentia, relinquendo Eccleſiæ determinandum tale ſignum, & talia verba, ut etiam notavimus ſupra *tr.* 1. *c.* 1. *dub.* 4. & docet Marchinus *tr.* 2. *p.* 7. *c.* 2. *num.* 9. Lugus *de Sacr. diſp.* 2. *ſect.* 5. *n.* 86. Leander *diſp.* 1. *de Sacr. in genere q.* 11. Averſa *q.* 2. *ſect.* 1. & cum Dicaſtillo, & aliis Diana *p.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 65. ex quo ſequitur, materiam, qua utitur Eccleſia Græca, non differre formaliter, ac eſſentialiter a materia, qua utitur Eccleſia Latina, ſed ſolum materialiter, quia utraque Ordines confert per ſignum ſenſibile, & per verba ſignificantia traditionem poteſtatis, & ſic utraque, formaliter loquendo, ſervat materiam, & formam a Chriſto inſtitutam, licet non materialiter, cum utantur ſignis diverſis; ſiquidem Eccleſia Gręca confert Ordines per ſolam manuum impoſitionem, & ſignificat poteſtatem traditam, utendo nomine *Diaconi*, vel *Sacerdotis*, dum dicit: *Divina gratia promovet Diaconum in Presbyterum*. At Eccleſia Latina ſemper uſa fuit inſtrumentis, cum verbis magis explicite ſignificantibus poteſtatem traditam. Primi Diaconi fuerunt ordinati ab Apoſtolis per manuum impoſitionem, cum verbis proportionatis ſufficienter ſignificantibus ſuum miniſterium, cum tunc nondum eſſent ſcripta Evangelia.

4. Quænam autem variatio materiæ, & formę invalidet hoc Sacramentum, ſatis conſtat ex dictis de Sacramentis in genere, ubi etiam vidimus, quænam dicenda ſit mutatio ſubſtantialis, & quænam ſit accidentalis; unde colligi poteſt, invocationem SS. Trinitatis non eſſe de eſſentia formę hujus Sacramenti, ſicut eſt de eſſentia formæ Baptiſmi, & Confirmationis; nam, prætermiſſa tali invocatione SS. Trinitatis, non mutatur ſubſtantialiter ſenſus formæ, ut cum Henriq. & Martino Fornario docet Bonac. *punct.* 3. *n.* 13. non enim hoc Sacramentum eſt inſtitutum ad proteſtandam fidem Trinitatis, ſed ad conferendam poteſtatem Eccleſiaſticam, quæ ſufficienter ſignificatur, & confertur abſque eo quod in forma addantur illa verba: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

5. Quæres: *Cur in hoc Sacramento forma proferatur modo imperativo*: Accipe poteſtatem, &c. *cum in aliis Sacramentis proferatur modo indicativo, ut in Baptiſmo*: Ego te baptizo, *& in Confirmatione*: Signo te ſigno Crucis?

Reſp. hoc provenire ex diverſitate horum Sacramentorum; nam alia Sacramenta ſunt per ſe primo inſtituta ad ſanctificationem Subjecti ſuſcipientis, ut eſt perſona particularis, ac proinde debuit ſignificari effectus, quem cauſſant, ut in Baptiſmo, qui ordinatur ad ſanctificandam, & abluendam animam, dicitur *Ego te baptizo*; iſtud vero eſt per ſe primo ordinatum ad præbendam, & communicandam Subjecto poteſtatem, & facultatem, qua conſtituitur Miniſter publicus, in Eccleſia, ideo debuit ſignificari collata poteſtas, ſicut in Rep. Civili creatio Principis, aut Magiſtratus fit per traditionem ſceptri, aut alterius inſtrumenti, cum verbis imperativo modo ſignificantibus traditam poteſtatem: *Accipe poteſtatem &c.* ut cum D. Thoma 3. *p. q.* 34. *art.* 4. & Henriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.* 5. notat Bonac. *n.* 14.

DUBIUM II.

An, & qualis contactus materiæ ſit de neceſſitate Sacramenti?

6. Contactus inſtrumentorum, quæ porriguntur in Sacra Ordinatione conſiderari poteſt ex parte Miniſtri conferentis, & Ordinantis: *an nimirum debeant ſacra inſtrumenta ab ipſo immediate porrigi, vel ſufficiat ab alio miniſtrari de commiſſione illius, aut ex parte ſuſcipientis*; & quæritur: *an ipſe debeat phyſice, & realiter tangere inſtrumenta, vel ſufficiat tactus moralis conſiſtens in eo, quod Miniſtro porrigente, & tradente inſtrumenta, ipſe manum extendat, ſeu alio ſenſibili ſigno ſignificet, ſe oblatam materiam acceptare*. Quoad Miniſtrum.

7. Reſp. Ordinandos ad majores Ordines debere neceſſario neceſſitate Sacramenti materiam accipere de manu Epiſcopi Ordinantis; ſic enim habetur cap. *Subdiaconus diſt.* 23. ubi dicitur: *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, Patenam de manu Epiſcopi accipiat vacuam, & Calicem vacuum: de manu vero Archidiaconi accipiat Urceolum cum aqua, Manile, & Manutergium*: in collatione vero minorum Ordinum non eſt de neceſſitate Sacramenti, quod Epiſcopus phyſice tangat, ac immediate tradat materiam, ſed ſufficit, quod tradat per alium, ut habetur in cap. *Acolythus diſt.* 23. & docet D. Th. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 2. *& in addit. ad* 3. *p. q.* 38. *art.* 1. *ad* 2. qui utroque loco dicit ſufficere, ſi in Acolytatu materia per Archidiaconum Ordinando tradatur, & cum illo tenent Marchinus *part.* 1. *c.* 16. *in fine*, Averſa *q.* 2. *ſect.* 2. Trullench, & Baſſæus, quos affert, & ſequitur Ant. *diſp.* 2. *ſect.* 3. *n.* 35.

8. Major difficultas eſt de Ordinando: *an debeat ipſe phyſice, & realiter tangere materiam, quæ ab Epiſcopo in Ordinatione traditur, adeo ut nulla, & irrita ſit Ordinatio ſine tali phyſico contactu?* Certum eſt, contactum phyſicum requiri de neceſſitate præcepti impoſiti a Gregorio IX. in cap. *Presbyter, de Sacramentis non iterandis*; & inde peccarent mortaliter Ordinans, & Ordinatus, ſi illum voluntarie omittant, nam facerent contra præceptum Eccleſiæ in re gravi, & ſe exponerent periculo irritandi Sacramentum, ſtante majori probabilitate contrariæ Sententiæ; quare Epiſcopus, & Cæremoniarum Magiſter debent invigilare, ut omnes Ordinandi materiam neceſſariam pro Ordine ſuſcipiendo phyſice tangant. *An vero pro validitate Sacramenti ſufficiat contactus moralis?*

9. Plures affirmant, nam contactus phyſicus, nec requiritur ex ſpeciali Chriſti inſtitutione, quæ nullibi habetur, nec ex ſpeciali ratione hujus Sacramenti, quod cum conſiſtat in traditione cujuſdam poteſtatis, ſive deputatione ad certa Miniſteria Eccleſiaſtica, non exigit neceſſario contactum phyſicum, ſed moralem, qui etiam ſufficit in traditione aliarum rerum, & inſtitutione aliorum Officiorum, tam Civilium, quam Eccleſiaſticorum, & ſufficienter verificatur forma hujus Sacramenti, in qua dicitur: *Accipe poteſtatem*, quamvis non interveniat contactus phyſicus, ſed moralis, ad differentiam Baptiſmi, Confirmationis, & Extremæ Unctionis, in quibus materia debet phyſice applicari Subjecto, ut verificetur forma ablutionis, & unctionis; & ita tenet Albert. *in* 4. *diſt.* 24. *art.* 38. *ad* 2. Cajet. *in ſum. verb. Ordinan. peccata*, Henriquez, Vaſquez, Reginaldus, Molfeſius, Zambranus, Layman, Raguſcius, quos citat Marchinus *part.* 1. *c.* 16. *n.* 7. Diana *part.* 2. *tr.* 2. *Miſcell. reſol.* 3. *& part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 185. & hanc Sententiam poſt factum, ad tollendos ſcrupulos, quando quis dubitat, an tetigerit materiam, ſuſtineri poſſe cum Trullench docet Ant. a Spiritu S. *ſect.* 3. *num.* 36.

10. Reſp. Contactum phyſicum materiæ eſſe neceſſarium eſſentialiter in quolibet Ordine, ut valide recipiatur. Ratio eſt, quia non minus in iſto, quam in aliis Sacramentis habentibus materiam tangibilem, neceſſario requiritur,

tur, quod recipiens phyſice, & realiter tangat materiam, ut verificetur forma; illud enim verbum *Accipe*, ſecundum proprietatem importat ex parte Suſcipientis phyſicam acceptationem per phyſicum contactum, ut docet D. Th. *3. p. q. 34. art. 5. ad 3.* ubi ait: *ideo porrectio materiæ magis eſt de eſſentia Sacramenti, quam tactus; tamen ipſa verba formæ videntur oſtendere, quod tactus materiæ ſit de eſſentia Sacramenti, qua dicitur: Accipe hoc, vel illud.* Conf. ſemel negata neceſſitate contactus phyſici, facile negari poſſet neceſſitas contactus moralis; nam traditio, & acceptatio poteſtatis fieri poteſt ſine ullo contactu; poſſet etiam quis ordinari per procuratorem, ſicut per procuratorem poteſt contrahere matrimonium, quia per illum poteſt tradi, & acceptari poteſtas, quod tamen eſt inauditum in Eccleſia Dei. Conf. 2. ex uſu, & praxi Eccleſiæ, cujus Miniſtri magna diligentia, & ſollicitudine curant, ut inſtrumenta phyſice tangantur ab Ordinandis, quæ ſollicitudo ſufficienter oſtendit neceſſitatem contactus phyſici; & ita tenent cum D. Thoma, Paludan. Sotus, Sylveſter, D. Antoninus, Valentia, Coninch, Fornarius, Fernandez, & alii, quos ſequitur Marchinus *loc. cit.* Bonacina *punct. 3. n.* 10. Granado *to. 1. diſp. 6. num. 4.* Averſa *ſect. 2.* Andreas a Matre Dei *de Ordine c. 2. nu. 14.* Ant. *n. 36.* & alios referens, Leander *diſp. 3. q. 22.*

11. Ad rationes oppoſitas reſp. neceſſitatem contactus phyſici, non provenire immediate ab ordinatione Chriſti Domini, ſed ex determinatione Eccleſiæ; nam Chriſtus Dominus non determinavit materiam Ordinis materialiter, & in individuo, ſed formaliter in genere, relinquendo Eccleſiæ determinandam hanc, vel illam materiam in particulari; hæc autem juſtiſſime determinavit, Ordines eſſe conferendos per inſtrumenta porrigenda ab Epiſcopo, & phyſice accipienda, & tangenda a Suſcipiente Ordines, quod quidem ſufficienter conſtat ex tanta ſollicitudine, qua ſemper curat, ut inſtrumenta phyſice tangantur ab Ordinandis. Conſtat etiam a pari de Ordinatione, quæ fit per manuum impoſitionem, in qua neceſſe eſt, quod Ordinans vere, & phyſice manibus tangat Ordinatum: ita ſimiliter, dum Ordines conferuntur per inſtrumentorum porrectionem, neceſſarius erit illorum phyſicus contactus; & licet Ordinatio conſiſtat in traditione poteſtatis, & deputatione ad miniſteria Eccleſiaſtica, hæc tamen traditio, & deputatio, ſicut debet fieri per porrectionem inſtrumentorum, ita etiam fieri debet per phyſicam acceptationem, & contactum phyſicum eorumdem inſtrumentorum.

12. Dices: poſſunt ordinari valide, ſi non licite, parvuli ante uſum rationis, qui tamen vaſa contingere non poſſunt humano modo per actionem voluntariam, acceptantes illam poteſtatem; ergo talis acceptatio, & receptio per phyſicum contactum liberum, & voluntarium, non poteſt eſſe de eſſentia talis ordinationis.

Reſp. ad validam ordinationem parvulorum, ſi vere poſſunt ordinari, de quo infra, ſufficere materialem contactum; non enim requiritur, quod voluntarie acceptent, ſed ſufficit, quod acceptationi non repugnent; ſicut valide baptizantur ſine propria ipſorum voluntate, ſed voluntate Eccleſiæ, vel Parentum: ita eadem voluntate Eccleſiæ, vel Parentum poterunt valide ordinari per ſolum materialem contactum inſtrumentorum, ut tradit Palaus *diſp. unic. pun. 4. num. 22. in fin.*

13. In praxi hanc Sententiam eſſe ſequendam, facile admittunt etiam Auctores Sententiæ oppoſitæ, tamquam magis tutam, & ſecuram, tum propter præceptum Eccleſiæ, tum quia Sacerdos, qui, omiſſo contactu phyſico, ſolum moraliter tangeret, non eſſet certo ordinatus; unde non poſſet Fidelium Confeſſiones audire, nec accepto ſtipendio Miſſam celebrare, quia nemo extra caſum neceſſitatis vult abſolutionem accipere, aut ſtipendia dare Sacerdoti, cujus dubia eſt Ordinatio, & poteſt eſſe irrita, ſi forte illa opinio a parte rei ſit falſa; & inde, caſu adveniente, non deberet diſſimulari, ſub prætextu probabilitatis oppoſitæ Sententiæ, a qua multa inconvenientia poſſunt evenire, ſi forte ſit falſa, ſed eſſet Ordinatio ſub conditione repetenda, ut docent Hurtadus *de Ordine diff.* 15. & Tamb. *lib. 7. c. 3. §. 2. n. 7.*; & de facto Clemens VIII. ſpeciali Diplomate decrevit, reordinari, ſaltem ſub conditione, eos, qui tunc temporis fuerant ab Epiſcopo Sagienſi ordinati, eo quod nec Epiſcopus ille per ſe ipſum tradidiſſet inſtrumenta Ordinandis, nec Ordinandi phyſice inſtrumenta illa tetigiſſent, prout refert Ludovicus Abelly in ſua Medulla Theolog. *part. 2. c. 7. de Ordine ſect. 2. in fine.*

14. Non eſt tamen hæc Sententia ſcrupuloſe intelligenda, quaſi neceſſe ſit ambabus manibus materiam tangere; ſufficit enim tangere una manu, vel etiam extremis digitis, ut de facto in ordinatione Sacerdotali apparet, & docet Averſa *ſect. 2.* Dicaſtillus, & Trullench, quos affert, & ſequitur Ant. *n. 36.* Nec eſt de neceſſitate Sacramenti, quod Sacerdos Hoſtiam, & Vinum immediate tangat, tum quia tangere Hoſtiam immediate non præſcribitur in Rituali Romano, ut docet Palaus *n. 20.* tum quia Vinum non minus, quam Hoſtia deberet tangi, cum utraque ſit materia ordinationis Sacerdotalis; ſufficit ergo tangere Calicem, & Patenam; nam qui attingit Calicem, & Patenam, cenſetur attingere Panem, & Vinum in illis contentum. Ita Marchinus *num.* 20. Hurtadus *diff.* 15. Bonac. *punct.* 3. *num.* 10. & alios referens Leander *quæſt.* 24. quin etiam ſufficit tangere ſolum Calicem, quia ſic ſufficienter cenſetur tangere Patenam ſuper impoſitam. Averſa, & Antonius *loc. cit.* Diana *p.* 10. *reſol.* 50. *&* 88. Sotus, Valentia, Hurtadus, quos ſequitur Leander *q.* 25. Nec eſt neceſſe hæc inſtrumenta tangere immediate manu nuda, ſed poſſunt tangi medio aliquo velo, vel panno, & etiamſi manus eſſet chirotheca contecta, quia inſtrumenta taliter tangens, & recipiens vere dicitur accipere, & verificatur contactus neceſſarius, & ſufficiens. Ita Averſa *ſect.* 2. Palaus *n.* 20. Andreas a Matre Dei *cap. 2. n.* 19. Addit Averſa, quod ſat eſt attingere, ac ſuſtinere Pelvim, in qua ſunt Claves, Liber Evangeliorum, vel Calix cum Patena in ſuſcipiendis illis Ordinibus, quia ſic cenſetur hæc inſtrumenta tangere, quantum ſufficit pro validitate Ordinis.

15. Curandum tamen eſt Ordinando, ut Calicem, Patenam, & Hoſtiam, ſi ordinatur Sacerdos, meliori modo, quo poteſt, contingat, ut ſic a dubiis, & ſcrupulis liberetur; & tangere ſaltem Calicem, & Patenam eſt de neceſſitate præcepti, quia ſic habetur ex uſu, & praxi Eccleſiæ, & habetur in Rituali Romano, a qua recedere in re adeo gravi, eſt peccatum lethale. Diana, Vaſquez, Coninch, Hurtadus, qui excuſant a mortali Sacerdotem, qui non tangeret Hoſtiam, quia cum Ordinandus habeat tunc manus linteo colligatas, difficile eſt tangere cum Calice ipſam Hoſtiam, præſertim habenti digitos breviores, ut refert, ac ſequitur Leander *q.* 24. Marchinus *n.* 20.

16. Quæres: *An contactus phyſicus debeat eſſe ſimul cum prolatione formæ?*

Reſp. non requiri ſimultatem phyſicam, ſeu mathematicam, ſed ſufficere ſimultatem moralem, ſicut univerſaliter diximus *tract. 1. cap. 1. dub. 3. n. 13.* inde valida eſt Ordinatio, etiamſi prolatio formæ ante, vel paulo poſt contactum ſit facta, dummodo non ſit notabilis disjunctio. Sic Bonacina *n.* 11. Leander *quæſt.* 23. Marchinus *cap.* 16. *n.* 14. addens, non eſſe improbandam illorum Epiſcoporum conſuetudinem, qui multos eodem Ordine initiaturi formam ſemel proferunt in numero plurali: *Accipite poteſtatem*, & inſtrumenta, ſeu materiam ſucceſſive tradunt omnibus tangendam, etiamſi partis horæ dimidium interim elabatur, dummodo continuatione quadam talis contactus peragatur, nam ſic cenſetur eſſe ſimul moraliter cum prolatione formæ; & hanc Ordinationem eſſe validam declaratum fuiſſe Romæ in quadam Congregatione, teſtatur Martinus Fornarius *in addit. ad Tolet. de Sacram. Ord. c. 2. n. 5.* apud Marchin. *loc. cit.* & Bonac. *pun. 3. n. 16.*

DUBIUM III.

De prima Tonſura, ejuſque miniſterio.

17. USus Tonſuræ in Eccleſia antiquiſſimus eſt a temporibus Apoſtolorum deductus, ut videre eſt apud Bedam *lib. 5. Hiſtor. Anglor. c.* 22. ubi refert, fuiſſe introductam ex eo tempore, quo D. Petro Antiochiæ prædicanti Verbum Dei, ad opprobrium inferendum, fuit ei caput abraſum; hanc enim ignominiam illatam D. Petro in odium Chriſti, convertit Eccleſia in honorem, præcipiens ut omnes Clerici haberet tonſuratum caput, prout docent Marchinus, Hurtadus, Villapandus, Bellarm. & alii, quos affert, & ſequitur Leand. *diſp. 2. q. 2.* & extat de illa ſpeciale Decretum S. Aniceti Summi Pontificis in Epiſt. Decret. ad Epiſcopos Galliæ, quo prohibentur Clerici comam nutrire, & jubentur geſtare Tonſuram in ſummitate capitis in modum ſphæræ, & affert rationem: *Quod ſicut Clerici diſcerni debent a Laicis in converſatione, ſic etiam ab iiſdem in Tonſura, & in omni habitu, diſcreti eſſe debent*; quod Decretum, tum in aliis Conciliis, tum noviſſime in Trid. *ſeſſ. 23. c. 6.* renovatum eſt.

18. Hæc Tonſura, cum fuerit ab Eccleſia inſtituta, non eſt Ordo, nec Sacramentum, nec imprimit Characterem, ſed eſt quædam præparatio, ac diſpoſitio ad Ordines ſuſcipiendos; ſicut Sponſalia diſponunt ad Matrimonium, & Catechiſmus ad Baptiſmum: eſt enim cæremonia ſacra, qua per capillorum abſciſſionem, homo baptizatus a ſtatu Laicali, ad Clericalem transfertur, & in Domini ſortem aſſumitur, & per illam ſpecialiter divino ſervitio mancipatur, non ad tempus, ſed pro ſemper & inde ſi quis recedat ab Ordine, & uxorem ducat, ſi iterum revertatur, non debet iterum tonſurari.

19. Confertur ab Epiſcopo abſcindendo capillos Tonſurati in modum Crucis a ſincipite ad occiput, & ab una aure ad alteram, & pronunciando eodem tempore ſimul cum Tonſurato illa verba: *Dominus pars hæreditatis meæ &c.* quibus verbis Tonſuratus, ſpretis rerum tem-

pora-

poralium cupiditatibus, Deum in hereditatem ſe accipere profitetur, & inde Tonſuratus nuncupatur *Clericus*, quaſi in ſortem Domini electus, ut docet Marchin. *tr.* 2. *p.* 1. *c.* 12. *n.* 3. & cum illo Andreas a Matre Dei *c.* 3. *p.* 1.

20. Non habet, proprie loquendo, materiam, nec formam, quia non eſt Ordo, nec Sacramentum, ut dictum eſt *cap. præced. dub.* 3. habet tamen ſuam quaſi materiam, nimirum capillorum abſciſſionem, & ſuam quaſi formam, ſcilicet illa verba, quæ dicuntur ab Epiſcopo ſimul cum Tonſurato: *Dominus pars hereditatis meæ*, quæ tamen non ſunt ſubſtantialia, ſed cæremonialia; unde ſi illa omitterentur, adhuc valida eſſet collatio Tonſuræ, quæ eſſentialiter conſiſtit in translatione a ſtatu Laicali ad Eccleſiaſticum, capillorum abſciſſione, tamquam viſibili ſigno expreſſa. Sic Rodriquez, Sotus, Navarrus, Molfeſius, & Fornarius, quos affert, & ſequitur Marchin. *loc. cit.* & cum illo Leander *diſp.* 2. *q.* 4.

21. Tonſura præmittenda eſt ante omnes Ordines, non quidem de neceſſitate Sacramenti, ſed de neceſſitate præcepti; unde ſi quis ordinaretur per ſaltum, non recepta prima Tonſura, valide eſſet ordinatus, ſed mortaliter peccaret, tum recipiens, tum conferens Ordines, non præmiſſa Tonſura, quia facerent contra diſpoſitionem Tridentini, volentis primum Tonſuram eſſe præmittendam, *ſeſſ.* 23. *cap.* 2. *Uti qui jam Clericali Tonſura inſigniti eſſent, per Ordines minores ad majores aſcenderent*; quæ diſpoſitio, cum ſit in re gravi, obligat ſub lethali. Sic, alios referens, Marchinus *loco cit. c.* 13. & cum illo Leander *q.* 5.

22. Munus, & officium Clerici Tonſurati eſt in Choro, & Eccleſia canere, quapropter in Jure Canonico appellatur *Pſalmiſta*; & Epiſcopus mandat illi recitationem ſeptem Pſalmorum Pœnitentialium cum Litaniis, & Precibus conſequentibus; quam quidem recitationem imponit Epiſcopus tum Tonſurato, tum cuilibet Ordinato in Minoribus, & quidem ſemel, etiamſi recipiat ſimul Tonſuram, & omnes quatuor Minores; non tamen peccaret mortaliter, nec venialiter, ſi talem recitationem omitteret, quia non intendit Epiſcopus ſub aliqua culpa obligare, ſed tantum ex congruitate hoc præcipit. Ita Marchin. *cap.* 8. Ant. a Spirit. S. *diſp.* 1. *ſect.* 3. *n.* 20. Leander *diſp.* 2. *q.* 7. Andreas a Matre Dei *c.* 3. *punct.* 1. *n.* 3. ubi affert Trullench, & Reginaldum.

23. Tonſurandus debet eſſe vir, baptizatus, & confirmatus, non de neceſſitate, ſed de congruitate, ætate ſeptennis, nulla irretitus cenſura, aut irregularitate: & ideo peccaret mortaliter irregularis, ſi ad ſuſcipiendam Tonſuram accederet. Marchinus *cap.* 7. & 14. Debet ſcire legere, & ſcribere, ac rudimenta Fidei, præcipue Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apoſtolorum, Præcepta Eccleſiæ, & Decalogi, & ſeptem Sacramenta, tres Virtutes Theologicas, ſeptem Capitalia Peccata, Opera Miſericordiæ, & hujuſmodi; quæ ſi Tonſurandus ignoret, regulariter repellendus erit, ut docet Marchinus *cap.* 7. ſicut repelli debent illi juxta Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. *de quibus probabilis conjectura non ſit, eos non ſæcularis judicii fugiendi fraude, ſed ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe.*

24. Quatuor gaudet privilegiis Tonſuratus. Primo enim gaudet privilegio Canonis, *Si quis ſuadente diabolo*. Secundo privilegio Fori, ut non poſſit ſub Judice Sæculari conveniri. Tertio liberatur a Collectis Sæculiarium. Quarto fit capax Eccleſiaſticorum Beneficiorum, ſi ætatem habeat requiſitam a Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. de quibus fuſe tractant Marchinus *cap.* 15. & Diana *p.* 1. *tr.* 2. *reſol.* 23. & *p.* 4. *tr.* 1. *per totum*. Ut autem gaudere poſſit hujuſmodi privilegiis, debet incedere in Habitu, & Tonſura, & habere requiſita Tridentini *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de reform.* ubi habetur: *In Fori privilegio non gaudeat, niſi Beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut Clericalem Habitum, & Tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſerviat, vel in Seminario Clericorum, aut aliqua Schola, vel Univerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad ſuſcipiendos majores Ordines, verſetur*, de quibus late diſſerit Marchinus *c.* 15.

DUBIUM IV.

De Materia, Forma, & Officio quatuor Minorum Ordinum.

25. CUm omnes Ordines, & quilibet illorum ſit Sacramentum, ſuam habet materiam, & formam propriam contradiſtinctam a materia, & forma alterius Ordinis; ſicut etiam habet proprium munus, & officium, propter quod eſt inſtitutus, & quidem contradiſtinctum ab officio alterius, quamvis omnes ordinentur ad Euchariſtiam, & Sacrificium ſollemniter celebrandum. Materiam igitur, Formam, & Officium aſſignaturi incipiemus ab inferioribus, aſſignando ea, quæ habentur ex Pontificali Romano, Catechiſmo Romano, & Concilio Carthaginienſe IV.

26. Primum omnium eſt *Oſtiarius*, qui etiam dicitur *Janitor*, & *Æдituus*: ordinatur per traditionem Clavium Eccleſiæ factam ab Epiſcopo interim dicente: *Sic age, quaſi Deo redditurus rationem pro his rebus, quæ his Clavibus recluduntur*; & poſtea ducitur ab Archidiacono ad oſtium Templi, vel Aulæ, ut fores claudat, & aperiat, & traditur ei in manus campanula, vel campanæ funiculus ad eam pulſandam. Ex quo ſatis conſtat, materiam hujus Ordinationis adæquate conſiſtere in illa traditione Clavium, & formam in illis verbis ab Epiſcopo prolatis; reliquas vero actiones non eſſe de ſubſtantia, & eſſentia hujus Ordinis, nec eſſe partem materiæ, quia verba ab Epiſcopo prolata ſolis clavibus applicantur, de quibus ſolum verificari poſſunt: adduntur autem ad ſignificandum, munus Oſtiarii eſſe etiam pulſare campanas; non poſſunt tamen omitti ſine peccato, quia præcipiuntur in Rituali, & cum ſit res gravis, illarum omiſſio eſſet peccatum mortale. Ita Marchinus *tr.* 2. *part.* 2. *c.* 2. Henriquez *lib.* 10. *c.* 9. *n.* 2. Hurtadus, Fornarius, & alii communiter, quos ſequitur Leander *diſp.* 3. *q.* 21.

27. Munus, & officium Oſtiarii eſt aperire, & claudere fores Eccleſiæ, indignos ab ingreſſu illius arcendo, & admittendo dignos, ut habetur ex Catechiſmo Rom. *c.* 7. *nu.* 15. Indigni autem cenſentur Infideles non baptizati: Catechumenis autem permittitur aſſiſtere quibuſdam Divinis Officiis, & ad partem Miſſæ uſque ad Offertorium, quæ pars olim dicebatur Miſſa Cathecumenorum. Item Excommunicati, & Interdicti, quando ſcilicet ſunt publice denuntiati, aut notorie percuſſores Clericorum, juxta Conſtitut. Martini V.; iſti enim a ceteris Fidelibus ſunt vitandi, maxime in Divinis Officiis, quibus prohibitum eſt Excommunicatis aſſiſtere.

28. Hujus etiam officium eſt pulſare campanas ad convocandum populum ad Divina Officia, & ad Sacrificium; item aperire librum concionaturo ad Populum, ut habetur in Pontificali: hoc tamen non eſt amplius in uſu; nam Concionatores non amplius tenent ante ſe librum apertum; Sacras Veſtes, & totam Eccleſiaſticam Supellectilem cuſtodire, quod indicat ipſa forma Oſtiariatus: *Sic age, quaſi Deo redditurus rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur*. Curare etiam debet, ne quis Fidelis propius, quam par eſt, ad Sacram Aram accedat, & Sacerdotem rem Divinam facientem impediat, ut habet Catechiſm. *loco cit.* & docet Marchinus *cap.* 3.

29. Hinc Oſtiariatus bene definitur: quod ſit poteſtas, per quam Ordinatus in Oſtiarium poteſt recipere dignos, & excludere indignos ad recipiendum Sacramentum Euchariſtiæ.

30. Lector ordinatur per traditionem libri continentis Prophetias Novi, & Veteris Teſtamenti, cum illis verbis: *Accipe, & eſto Verbi Dei Relator, habiturus, ſi fideliter, & utiliter impleveris officium tuum, partem cum iis, qui verbum Dei bene miniſtrarunt ab initio*. Inde materia iſtius Ordinis eſt liber Epiſtolarum, ſeu continens Prophetias Veteris, & Novi Teſtamenti. Forma ſunt verba ab Epiſcopo prolata. Lectoris officium eſt, legere apud Populum Lectiones Novi, & Veteris Teſtamenti; ad ipſum etiam ſpectabat benedicere panem, & novos fructus ad uſum comedendi, juxta Eccleſiæ ritum; ſed hoc munus eſſe contraria conſuetudine abrogatum, cum Marchino, Hurtado, & Filliucio, docet Leander *d.* 2. *q.* 12. Lectoratus igitur eſt Sacramentum, in quo datur Ordinato poteſtas legendi in Eccleſia Lectiones Sacras, præſertim Prophetarum.

31. Exorciſtatus eſt Sacramentum, in quo traditur Ordinato poteſtas legendi Exorciſmos ſuper Energumenos ad expellendos Dœmones ab illorum corporibus, ne impediant aliquem a ſuſceptione Euchariſtiæ. Materia hujus Ordinis eſt liber Exorciſmorum, ſeu liber, in quo continentur illæ Orationes, quibus utitur Eccleſia ad expellendos Dœmones a corporibus obſeſſis, quæ orationes dicuntur Exorciſmi. Forma ſunt illa verba ab Epiſcopo prolata: *Accipe, & commenda memoriæ, & habe poteſtatem manus imponendi ſuper Energumenos, ſive Baptizatos, ſive Cathecumenos*; ex quo patet ipſius officium, quod eſt imponere manus ſuper energumenos, ſeu oppreſſos a Dœmone, & legere ſuper eos Exorciſmos ad fugandos Dœmones, & ſic eos præparare ad intereſſendum Divinis; & quia omnes, qui non ſunt baptizati, ſunt quodammodo obnoxi poteſtati Demonis, quamvis non ſint corporaliter obſeſſi; ideo Catechumeni, antequam admittantur ad Baptiſmum, præparantur per exorciſmos, & hoc ſpectat ad Exorciſtas, quibus datur poteſtas imponendi manus ſuper Energumenos, ſive Baptizatos, ſive Catechumenos.

32. Quamvis Exorciſtæ, ſtatim ac ſunt ordinati, habeant poteſtatem Ordinis, indigent tamen ſpeciali licentia Epiſcopi ad hoc munus licite, ac utiliter exercendum, quamvis ſint Sacerdotes, quia regulariter ab Epiſcopis in Diœceſana Synodo prohibetur, ne quis id præſtet ſine ipſorum licentia: ita exigente recta gubernatione, & qualitate hujus miniſterii, ut recte notat Averſa *quæſt.* 2. *ſect.* 4.

33. Quod ſi Epiſcopus, loco libri Exorciſmorum, offerat Ordinandis tangendum alium librum, etiam ſa-

crum, puta librum Lectionum, vel ipſum Miſſale, non eſſet valida talis Ordinatio, quia eſſet facta mutatio eſſentialis in materia hujus Sacramenti; cum mutatione autem eſſentiali, ſive materiæ, ſive formæ, non ſtat Sacramentum. Si vero idem liber contineat plura ſimul, puta Lectiones, Evangelia, & Exorciſmos, aptus eſſet ad ordinationem Lectoris, Exorciſtæ, & Diaconi, ratione diverſarum partium, ut pariter notat Averſa.

34. Acolythatus eſt Sacramentum, in quo traditur Ordinato poteſtas præparandi Luminaria, nec non Vinum, & Aquam neceſſariam ad Sacrificium Miſſæ. Ordinatur Acolythus per duplicem veluti partem; nemper per traditionem Candelabri cum Cereo extincto ſub his verbis: *Accipe Ceroferarium cum Cereo, & ſcias, te ad accendenda Eccleſiæ Luminaria mancipari in nomine Domini*; deinde traduntur Urceoli vacui, quibus Aqua, & Vinum in Sacrificio miniſtratur, ſub illis verbis: *Accipe Urceolos ad ſuggerendum Vinum, & Aquam in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti in nomine Domini*. Unde habet hic Ordo duplicem materiam, & formam partialem, ex quibus conſlatur unica materia, & forma totalis iſtius Ordinis, qui proinde non eſt duplex, ſed unus Ordo.

35. Quæres 1. *An utraque iſta materia ſit eſſentialis?* Affirmant plures, totam eſſentiam iſtius Ordinis conſiſtere in traditione Candelabri cum ſuis verbis; nam illud eſt officium principale iſtius Ordinis, unde ſumptum eſt nomen Acolythi, & Ceroferarii. Ita D. Bonavent. Riccard. Angel. Abbas, Innocent. & alii relati a Leand. *diſp.* 3. *q.* 17. Alii e contra volunt, ſolam traditionem Urceoli vacui eſſe adæquatam materiam Acolythatus, quia hoc miniſterium eſt magis proximum, & immediatum ad Euchariſtiæ Sacrificium, ad quod omnes Ordines referuntur. Ita D. Antoninus, Durandus, Sotus, Valentia, Granadus, Bonacina, & Sanchez, relati ab eodem Leandro. At melius dicendum eſt, utramque traditionem, ſimul cum ſuis verbis correſpondentibus, eſſe materiam adæquatam iſtius Ordinis, quæ conſtituitur ex duplici illa materia, tamquam ex duplici parte partiali. Ratio eſt, quia Acolythus in ſua Ordinatione duplicem accipit poteſtatem, per duplicem materiam, & formam diſtinctam; accipit enim poteſtatem ferendi Cereos, ſeu præparandi Luminaria, & porrigendi Vinum, & Aquam ad conficiendam Euchariſtiam, & ſic utraque materia debet eſſe eſſentialis. Ita Divus Thomas *in 4. diſt. 25. quæſt. 5. art. 1. ad ſecundum*, Marchinus *tract. 2. part. 5. cap. 2.* Anton. *ſect. 2. num. 32.* Averſa *quæſt.* 3. *ſect.* 4. & cum aliis pluribus Leander *quæſt.* 17.

36. Quæres 2. *An Character imprimatur in traditione Candelabri, vel in traditione Urceoli?* Suppoſito, quod unus tantum imprimatur Character, probabilius eſt, illum produci in traditione Urceoli, quia, ut bene arguit Marchinus *c.* 3. quando aliquis Ordo duplicem habet materiam, & formam, Character imprimitur in traditione illius materiæ, quæ principalior eſt, ac immediatius Euchariſtiæ deſervit, qualis eſt Urceolorum in Miſſa porrectio. Ita etiam Bonacina *punct. 3. n. 4.* Sanchez *lib. 5. conſil. cap. 1. dub. 12. n. 2. & 8.* Mihi tamen probabilius eſt, duplicem produci Characterem diſtinctum, unum in porrectione Candebri, & alterum in traditione Urceolorum: cum enim utraque materia, & utraque forma ſit eſſentialis, & tribuat poteſtatem diverſam, non video, cur non debeat diſtinctum Characterem imprimere. Ita Leander *diſp.* 12. *q.* 3.

37. Traditur Acolytho Candelabrum cum Cereo extincto, & Urceoli vacui, ad oſtendendum illius officium, quod eſt præparare luminaria ad Sacrificium neceſſaria, & vinum, quod debet conſecrari, & aquam, quæ vino conſecrando debet miſceri; Urceolos autem plenos defert ad Altare, & porrigit Subdiacono, cui inſervit, ſicut etiam Diacono circa Miniſterium Altaris; & inſervire Diacono, & Subdiacono eſt etiam officium Acolythi, prout ſignificat ipſius nomen, quod eſt græcum, & idem ſignificat, quod latine famulus, miniſter, ſeu pediſſequus. Non eſt neceſſe, utrumque Urceolum tangi ab Acolytho in ſua Ordinatione, ſed ſufficit unum tangi, quia, tacto uno, cenſetur etiam moraliter alter tangi.

38. Cum plures Ordinum functiones eſſent pluribus in locis intermiſſæ, ac in deſuetudinem abiiſſent, revocandas eſſe præcipit Trident. Synodus *ſeſſ. 23. c. 17. de reform. Hortaturque omnes, & ſingulos Prælatos Eccleſiarum, ac illis præcipit, ut, quantum fieri commode poterit, in Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis, & Parochialibus ſuæ Diœceſis, ſi Populus frequens, & Eccleſiæ proventus id ferre queant, hujuſmodi functiones curent reſtituendas, ut nonniſi per conſtitutos in dictis Ordinibus exerceantur.*

39. Quæres 3. *An peccent lethaliter Clerici minorum Ordinum, ſua munera exercendo in mortali?*

Reſp. negative, quia nullum adminiſtrant Sacramentum, nec datur ſpecialis prohibitio, qua hæ functiones prohibeantur fieri ab exiſtente in peccato mortali; ad ſummum erit peccatum veniale, ut de Diacono, & Subdiacono ſuas functiones exercente in peccato mortali diximus *tr. 1. c. 5. dub. 5.* & tenent Marchinus *tr. 2. p. 6. c. 4. n. 8.* Diana *p. 3. tr. 4. reſol.* 196. Suarez, Nugnus, Filliucius, Lugus, & alii, quos affert, & ſequitur in præſenti Leander *diſp. 2. q. 17.*

DUBIUM V.

De Materia, Forma, & Officio Subdiaconatus.

40. Subdiaconatus eſt Ordo Sacer, in quo traditur poteſtas præparandi, & ad Altare deferendi Vaſa Sacra, Calicem, & Patenam ad uſum Sacrificii, & aſſiſtendi in Altari Presbytero ſacrificanti, nec non poteſtas legendi Epiſtolam ſollemniter in Miſſa; ejus materia eſt duplex, nempe Calix vacuus, cum Patena vacua, & liber Epiſtolarum. Primo enim Epiſcopus porrigit Ordinando Calicem vacuum, cum Patena vacua, dicendo: *Videte, cujus Miniſterium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere poſſitis*. Deinde tradit librum Epiſtolarum, & dicit: *Accipe librum Epiſtolarum, & habe poteſtatem legendi eas in Eccleſia Sancta Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis*. Difficultas tamen eſt, *an utraque iſta materia ſit eſſentialis*; in quo non parum diſcrepant Doctores.

41. Quamplures docent, totam, & adæquatam materiam iſtius Ordinis, eſſe Calicem vacuum, cum Patena vacua, qua, quia ſic videtur definitum in Concilio Florent. *ſeſſ. ult.* in Decreto Eugenii, ubi de materia Subdiaconatus habetur: *Subdiaconatus confertur per Calicis vacui, cum Patena vacua ſuperpoſita, traditionem*; & antea in Concil. Carthag. IV. *c.* 5. dictum erat: *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, Patenam de manu Epiſcopi recipiat vacuam, & Calicem vacuum*, nulla facta mentione libri Epiſtolarum; ergo iſta non eſt materia eſsentialis. Ratio etiam eſt, quia illa dici debet materia propria cujuſcumque Ordinis, per cujus uſum Ordinatus proprie deſervit Sacrificio: at Subdiaconus præcipue deſervit Sacrificio per Calicem, & Patenam, in quibus Sacrificium celebrandum eſt; ergo iſta erit materia propria talis Ordinis. Ita Bonacina *punct. 3. n. 5.* Diana *p. 3. tr. 4. reſol.* 189. Sylvius 3. *p. q. 37. art. 2. q. 8.* Coninch *diſp. 20. dub. 6. n. 69.* Valentia *diſp. 9. quæſt. 1. punct. 5.* Granad. *contr. 9. tr. 1. diſp. 3. & 4.* Palaus *hic punct. 4. n. 13.* Vaſquez *diſp. 238. c. 5.* Marchinus *tr. 2. p. 6. c. 1.*

42. Alii e contra volunt, ſolam traditionem libri Epiſtolarum eſse totam, & adæquatam materiam Subdiaconatus. Ratio eſt, quia ſicut Diacono convenit canere Evangelium in Miſsa, & per illius traditionem ſufficienter ordinatur: ita Subdiacono convenit canere ſollemniter Epiſtolam, & ita debet per illius traditionem ſufficienter ordinari. Viguerius *in inſtit. c. 16. §. 6.* Directorium Curatorum *c. 8. de Ordine* §. 1. Samuel Lublinus 1. *part. ſum. v. Ordo*.

43. Probabilior, & vera Sententia docet, adæquatam, & totalem materiam Subdiaconatus eſse tum Calicem, & Patenam, tum librum Epiſtolarum, & ex utraque, tamquam ex duplici materia, a partiali conſtitui totalem, & adæquatam materiam iſtius Ordinis, quod idem valet de forma. Ratio eſt, quia Subdiacono in ſua Ordinatione conceditur duplex poteſtas, ſcilicet poteſtas præparandi, & adminiſtrandi Vaſa Sacra pro Sacrificio, & poteſtas legendi ſollemniter Epiſtolas in Miſsa; ergo debet dari duplex materia, & duplex forma, per quas infundatur duplex Character; licet plures unum ſolum Characterem admittant, quem dicunt imprimi in traditione Calicis, & Patenæ, utpote materiæ principalioris, magis immediate, & proximius deſervienti Euchariſtiæ in Sacrificio Miſsæ.

44. Nec obſtat, quod allata Concilia, dum aſſignant materiam iſtius Ordinis, nullam mentionem faciant libri Epiſtolarum; hoc enim ideo faciunt, quia Calix, & Patena ſunt materia præcipua, & magis principalis: non proinde tamen excludunt librum Epiſtolarum a materia iſtius Ordinationis, illamque expreſse aſſignat Catechiſm. Roman. *part. 2. c. 7. n.* 19. Hæc Sententia non ſolum eſt probabilior, ſed etiam in praxi tenenda, cum in iis, quæ ad Sacramentorum validitatem ſpectant, tutior ſemper pars amplectenda ſit, eamque tenent Averſa *qu. 2. ſect. 5.* Dicaſtillus *tr. 6. diſp. 1. n.* 186. Fornarius *c. 2. de Ordine n. 1.* Hurtado *diff.* 13. Filliuc. *tr. 9. nu.* 45. Ant. *ſect. 2. num.* 31. Leander *diſp. 3. q.* 14.

45. Dices: cap. *Nullus Acolythus diſt.* 24. & in Concilio Laodiceno II. interdici Subdiaconis Res ſacras, & Vaſa ſacra tangere; ergo non poſsunt ordinari per traditionem ſacrorum Vaſorum Calicis, & Patenæ.

Reſp. vetitum fuiſse Subdiaconis tangere, & deferre Vaſa ſacra, quando continent Corpus, & Sanguinem Domini; ſecus quando ſunt vacua: nam illa tangere, quando ſunt vacua, ſemper fuit illis conceſsum, ut patet ex Concilio Bracarenſi relato in cap. *Non liceat, diſt.* 23. ubi habetur: *Non liceat cuilibet ex Lectoribus ſacra Altaris Vaſa portare, nec aliis, niſi illis, qui ab Epiſcopo fue-*

rint Subdiaconi ordinati; & Clemens Papa *lib. 8. Conſtitut. cap. 2.* in Ordinatione Subdiaconi hanc ponit orationem: *Reſpice hunc famulum tuum, qui ad miniſterium Hypodiaconi electus eſt, & tribue ei Spiritum Sanctum, ut Vaſa ad miniſtrandum tibi facta digne attrectet.*

46. Quæres: *An Vaſa, quibus ordinatur Subdiaconus, nempe Calix, & Patena, debeant eſſe conſecrata?* Certum eſt, hoc eſſe de neceſſitate præcepti; unde peccaret mortaliter Epiſcopus, ſi Vaſa non ſacra porrigeret, & Ordinandus, ſi cum illis ſcienter ordinaretur, quia facerent contra ritum, & conſuetudinem Eccleſiæ in re gravi, & exponerent ſe periculo faciendi nullam Ordinationem. *An vero de neceſſitate Sacramenti requiratur, quod Calix ſit conſecratus?* Negant Sotus, Ledeſma, Henriquez, quos ſequitur Leander *diſp. 3. q. 16.* Bonacina *punct. 3. n. 5.* Anton. *ſect. 2. n. 31.* quia id nullo jure conſtat, & Miſſa abſolute celebrari poteſt in Calice non conſecrato, & conferri Character Ordinis Sacerdotalis per traditionem Calicis non conſecrati; ſed melius, & probabilius alii affirmant, quia Vaſa, quibus ordinatur Subdiaconus, non debent eſſe Vaſa laica, ſed Eccleſiaſtica, deſtinata miniſterio Altaris, cujuſmodi ſolum eſt Calix conſecratus: idque ſufficienter colligitur ex ipſa inſtitutione, & ordinatione, qua Subdiaconus ordinatur ad tale Miniſterium, & ad talia Vaſa miniſtranda; ergo Calix non conſecratus, qui non diſtinguitur a laico, non poteſt eſſe materia ſufficiens iſtius Ordinationis.

47. Nec obſtat, quod Euchariſtia poſſit celebrari, & confici in Vaſe laico non conſecrato, & per illum tradi Ordo Sacerdotalis. Nam Sacerdos habet poteſtatem ſupra materiam conſecrandam in quocumque vaſe, & loco ſit; unde ſi Presbytero tradatur ab Epiſcopo vera materia panis, & vini in Calice, & Patena non conſecratis, aut in aliis quibuſcumque vaſis, valida erit ipſius Ordinatio, quia poteſtas ſui Ordinis non verſatur circa vas, ſed circa materiam, ſcilicet panem, & vinum. Officium vero Subdiaconi verſatur circa ipſa vaſa miniſtranda, quæ ſi non ſunt talia, qualia requiruntur ad ſuum miniſterium, non ſunt materia, cujus traditione conferatur Ordo, quia non deſignatur poteſtas tradita. Sic tenent Sylveſter, Turrecremata, Præpoſitus, Paludanus, quos affert, & ſequitur Marchinus *part. 6. c. 1. dub. 1.* Homobonus *tr. 4. de exam. cap. 9. q. 75. in fine*, Fornarius *c. 2. num. 6.* Dicaſtillus *dub. 11. n. 182.* Palaus *punct. 4. n. 15.* Diana *p. 10. tr. 11. reſol. 9.* ubi dicit, Ordinationem aliter factam, fore ſub conditione repetendam.

48. Munera Subdiaconi ſunt Calicem, & Patenam deferre ad Altare, & Diacono porrigere vinum, & aquam ſuppeditare ad Sacrificium: Epiſtolam ſollemniter legere in Miſſa: Panem conſecrandum pro Populo in Altari portare: Crucem in Proceſſionibus geſtare: Pallas Altaris, & Corporalia abluere, ut habetur in Pontificali Romano, & in cap. *Si Subdiaconus diſt. 34.* & cap. *Perlectis diſt. 25.* ut refert Marchinus *tr. 2. p. 6. c. 3.*

49. *An vero peccent lethaliter Diaconus, & Subdiaconus ſollemniter miniſtrantes in ſuo Ordine, dum ſunt in peccato lethali?* negative reſponſum eſt *tr. 1. cap. 5. & dub. 5.* & docent Lugus, Hurtadus, Henriquez, Bonacina, Diana, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *tr. 2. qu. 21.*

50. Quæres: *An valida ſit Ordinatio Subdiaconi, ſi tradatur illi Calix ſine Patena, vel e contra?* Affirmant Innocentius, & Roſella relati a Sylveſtro verb. *Ordo 2. q. 11. in fin.* dicentes, Patenam non pertinere ad ſubſtantiam Ordinis Subdiaconi; ſed tutius, ac probabilius eſt, Patenam exigi ſimul cum Calice de neceſſitate Sacramenti; nam traditio utriuſque aſſignatur pro materia propria a Concilio Florent. *in Decreto Fidei §. 6.* Ita Sylveſter, Tabiena, Henriquez, quos ſequitur Marchinus *p. 6. cap. 1. dub. 2.* Leander *diſp. 3. q. 15.* Tambur. *de Ordine lib. 7. c. 3. §. 2.* Traditur autem ipſi Calix vacuus, & Patena vacua, ut oſtendatur, ejus officium eſſe, præparare panem, & vinum pro Sacrificio, & quia Calix cum Vino, & Patena cum Hoſtia ſunt materia Ordinis Presbyteratus. Tres contrahit obligationes Subdiaconus in ſua Ordinatione, nempe deferre Habitum talarem, & Tonſuram, ſervare Caſtitatem, & recitare Horas Canonicas, de quibus dicemus ſuo loco.

DUBIUM VI.

De Materia, Forma, & Officio Diaconatus.

51. Cum duæ principaliter actiones interveniant in Ordinatione Diaconi: altera, quæ eſt manus impoſitio facta ab Epiſcopo ſuper caput Ordinandi cum illis verbis: *Accipe Spiritum Sanctum ad robur, & ad reſiſtendum Diabolo, & tentationibus ejus*; & alia, quæ eſt traditio libri Evangeliorum cum illis verbis: *Accipe poteſtatem legendi Evangelium in Eccleſia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis, in nomine Domini*; dubitatur, *in quanam ex illis conſiſtat materia propria Diaconatus, per quam confertur Gratia, & imprimitur Character in Anima.* De forma nulla eſt difficultas, quia omnes conveniunt, formam eſſe verba prolata ab Epiſcopo in traditione materiæ.

52. Prima Sententia docet, totam, & adæquatam materiam Diaconatus eſſe librum Evangeliorum, excluſa manuum impoſitione, quam dicit eſſe cæremoniam ſolum accidentalem ab Apoſtolis introductam. Ratio deſumitur ex Concilio Florentino aſſignante pro materia iſtius Ordinis ſolum traditionem libri Evangeliorum, dicendo: *Sextum Sacramentum eſt Ordo, cujus materia eſt illud, per cujus traditionem confertur Ordo, ſicut Presbyteratus traditur per porrectionem Calicis cum vino; & Patena cum pane: Diaconatus vero per libri Evangeliorum traditionem*; ubi cum nulla fiat mentio de impoſitione manuum, ſignum eſt, quod iſta non eſt materia eſſentialis iſtius Ordinis, ſed tantum cæremonia accidentalis ab Apoſtolis introducta, ut ſatis aperte colligitur ex cap. *Presbyter, de Sacramentis non iterandis*, ubi Gregorius IX. ait: *manuum impoſitionem eſſe ritum ab Apoſtolis introductum*; ergo non eſt materia neceſſaria, a Chriſto Domino aſſignata. Colligitur etiam ex Catechiſ. Rom. *de Ordine nu. 21.* ubi de materia iſtius Ordinis habetur: *Deinde Evangeliorum librum ei tradit his verbis: Accipe poteſtatem legendi Evangelium in Eccleſia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis, in nomine Domini*: & ſic liber Evangeliorum videtur tota materia.

53. Rationem affert Vaſquez *diſp. 138. c. 4.* quia per impoſitionem manuum cum verbis, quæ tunc ab Epiſcopo proferuntur, non ſignificatur peculiare aliquod Diaconi miniſterium, nec traditur ſpecialis aliqua poteſtas; nam verba ſunt valde generalia, quæ in quolibet Ordine, & qualibet Ordinatione dici poſſunt. Hanc Sententiam tenent, expreſſe excludendo manuum impoſitionem, Paludanus *in 4. diſt. 24. q. 2. art. 8.* Ricardus *art. 3. q. 4.* Sotus *q. 1. art. 3.* Valentia *de Ordine punct. 5. quæſt. 2.* Nugnus *art. 5. in addit. q. 37.* Reginald. *lib. 30. c. 2.* Hurtadus *de Ordin. diff. 12.* Bonac. *punct. 3. n. 4.* Homobon. *de exam. tr. 4. c. 7. q. 63.* Diana *p. 3. tr. 4. reſol. 188.* Palaus *punct. 4. n. 10.* Molfeſius *tr. 2. ſum. c. 9. n. 16.*

54. Secunda Sententia docet, materiam Diaconatus ſitam eſſe in ſola impoſitione manuum, non vero in traditione libri Evangeliorum. Ratio eſt, quia antiqui Patres, & Concilia ſæpe aſſerunt, Diaconatum conferri per manuum impoſitionem, nulla facta mentione libri Evangeliorum, ut conſtat ex Concilio Carthagin. IV.; deinde, quia ſic conferebatur in primitiva Eccleſia, quando nondum ſcriptus erat Evangeliorum liber; nam S. Matthæum, qui primus ſcripſit, nonniſi octavo anno poſt Chriſti Aſcenſionem ſcripſiſſe, narrat Baronius *ad annum Chriſti 41.* & tamen fuerunt ordinati primi ſeptem Diaconi ab Apoſtolis, & ſucceſſive alii, utique per ſolam manuum impoſitionem, qui mos adhuc perſeverat in Eccleſia Græca, in qua Diaconi ordinantur per ſolam manuum impoſitionem, cum illa forma: *Divina gratia, quæ ſemper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Reverendum Subdiaconum in Diaconum*, ut fatetur Lugus *de Sacramentis ſect. 4.* Ita D. Bonavent. *diſt. 24. art. 1. q. 4.* Durand. *q. 3.* Cajetan. *tom. 1. opuſc. tract. 11.* Petrus Soto *ſect. 5. de Sacram. Ordinis*, & adhæret Becanus *de Sacrament. cap. 26. quæſt. 4. concl. 3.*

55. Probabilior, & ſequenda Sententia tenet, utramque materiam eſſe huic Ordini eſſentialem, atque adeo adæquatam materiam Diaconatus, conſiſtere in traditione libri, & in impoſitione manuum: hoc enim probant fundamenta utriuſque Sententiæ. Non enim negari poteſt, librum Evangeliorum pertinere ad materiam eſſentialem iſtius Ordinis, cum hoc expreſſe dicat Concilium Florentinum; non tamen requiritur de neceſſitate Sacramenti liber Miſſalis continens Evangelia, ſed ſufficit Evangeliorum liber, vel alius continens Evangelia, vel eorum partes. Nec poteſt excludi manuum impoſitio, cum illam expreſſe requirat Concil. Carthagin. & probet uſus antiquæ Eccleſiæ; ergo utraque materia eſt eſsentialis in Eccleſia Latina. Deinde probatur ex eo, quia Diaconus in ſua Ordinatione duplicem accipit poteſtatem: alteram miniſtrandi Sacerdoti, & diſpenſandi Euchariſtiam, ſaltem in neceſſitate: & alteram legendi Evangelium; ergo dari debet in ejus Ordinatione duplex materia, & forma, & duplex Character, ut ſupra diximus de Subdiaconatu, & infra dicemus de Ordinatione Presbyteri; quæ utique Sententia eſt tutior, eamque ſequuntur Sylvius *q. 33. art. 2. q. 3.* Coninch *diſp. 20. dub. 7. concl. 3.* Sanchez *c. 1. de Ordine dub. 3.* Marchinus *tr. 2. part. 7. c. 2.* Filliuc. *tr. 9. c. 2. n. 44.* Averſa *q. 2. ſect. 6.* Layman, Henriquez, Dicaſtillus, quos ſequitur Anton. *ſect. 2. num. 39.* & aliis adductis, Leander *diſp. 3. q. 12.*

56. Ad fundamenta allata, prout nobis opponuntur, dicendum eſt, Concil. Florentin. expreſſiſse ſolum librum Evangeliorum, non tamen negaſse manuum impoſitiones, ſicut loquens de Presbyteratu ſolum dicit, conferri per traditionem Calicis cum Patena, omiſsa impoſitione manuum, qua confertur poteſtas remittendi peccata,

cata, de qua nullam facit mentionem. Nec mirum, quia erudiebat Armenos, qui errabant in hac traditione libri. Gregorius IX. ſolum intendit docere Apoſtolos de mandato Chriſti, cœpiſſe uti impoſitione manuum, non vero eſſe cæremoniam accidentalem; cum enim per illam tradatur gratia Spiritus Sancti, non poteſt eſſe cæremonia ſolum accidentalis, ut habetur ex Trid. *ſeſſ.* 23. *can.* 4. *Si quis dixerit, per Sacram Ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopum dicere: Accipe Spiritum Sanctum; anathema ſit*. Ad rationem reſpondet Dicaſtill. *tr.* 6. *diſp.* 1. *n.* 167. illa cæremonia, & verbis adjunctis ſignificari, ac denotari ſpecialem illam fortitudinem animi, & robur, ut verba ſonant, quo animus Diaconi debet eſſe inſtructus, & paratus, tum ad annuntiandum Chriſti Evangelium, tum ad miniſtrandum Sacerdoti in proprio munere, ſuperatis difficultatibus, quales occurrunt in prædicatione Evangelii, & tanto Miniſterio, maxime ſi occurrant impedimenta ex parte Hoſtium Fidei, & Tyrannorum, quibus Diabolus utitur tamquam miniſtris, ideo dicitur in prædictis verbis: *Accipe Spiritum Sanctum ad reſiſtendum Diabolo, & tentationibus ejus.*

57. Ad fundamentum alterius partis dico, Concilia, & Patres requirentes impoſitionem manuum, non excludere traditionem libri Evangeliorum, nec excludi per hoc, quod ab initio non extaret Evangeliorum liber. Aſſerunt enim Sotus *in* 4. *diſt.* 24. *quæſt.* 1. *art.* 4. *concl.* 7. *verſ. Ad aliud vero*. Henriquez *cap.* 8. *nu.* 1. *in Gloſſ. lit.* F. Granado *tr.* 1. *diſp.* 3. *nu.* 27. & alii, Apoſtolos, eorumque Diſcipulos, conſueviſſe tradere Diaconis chartam quamdam, in qua erant conſcripta noſtræ Fidei Myſteria, quæ in Evangelio habentur, quæ quia habebat eamdem vim, & nomen Evangelii, ſufficiens erat pro hac Ordinatione. At quia hoc non eſt certum, cum non conſtet ex aliquo Scriptore antiquo, & ex Scriptura habeatur, ſola manuum impoſitione ab Apoſtolis, Diaconos fuiſſe ordinatos, quos etiam nunc Græci ordinant, ſine traditione libri Evangeliorum, per ſolam impoſitionem manuum, melius dicendum eſt, materiam Ordinationis determinatam fuiſſe a Chriſto ſolum generice, ſpecifice autem fuiſſe determinatam ab Eccleſia. Chriſtus enim ſolum voluit adhiberi ſignum aliquod ſenſibile, ſufficiens ad ſignificandam poteſtatem, quæ traditur Ordinato, ſive hoc eſſet manuum impoſitio, ſive traditio inſtrumentorum: potuerunt igitur Apoſtoli in principio Eccleſiæ ordinare Diaconos per ſolam manuum impoſitionem, quem ritum ſervat etiam nunc Eccleſia Græca, & potuit Eccleſia Latina ulterius adhibere traditionem libri, ad magis explicandam poteſtatem Diaconi, quod fieri potuit cum ſola materiali, non formali mutatione materiæ, ut tradunt Marchinus, Antonius a Spiritu S. Lugus, Dicaſtillus, Leander, & alii.

58. Munera, & officia Diaconi quinque præcipue enumerantur: Primum, quod illi convenit jure ordinario ex divina inſtitutione, eſt Sacerdoti ſacrificanti immediate aſſiſtere, & miniſtrare illi Hoſtiam in Patenam, & Vinum in Calice: hoc indicat nomen Diaconi, quod Miniſtrum ſignificat. Secundum eſt, canere ſollemniter Evangelium, ſcilicet cum Stola, quæ eſt ejus proprium indumentum, & cum ceteris aliis ſacris indumentis communibus ei cum Subdiacono. Tertium eſt, Corpus, & Sanguinem Chriſti, ex Epiſcopi, vel Sacerdotis commiſſione, in neceſſitate Fidelibus diſpenſare. Quartum, ex commiſſione Sacerdotis, & de licentia Epiſcopi, vel in neceſſitate, ſollemniter prædicare. Quintum, ex eadem commiſſione, & in abſentia Epiſcopi, aut Presbyteri, Baptiſmum ſollemniter adminiſtrare, & nonnulla alia facere, quæ fuſe proſequitur Marchinus *tr.* 2. *part.* 7. *c.* 3.

59. Quæres 1. *An poſſit Diaconus deferre Pyxidem, in qua eſt Corpus Chriſti, de uno loco ad alium?*

Reſp. affirmative, quia Diaconus de jure Divino habet poteſtatem ſuper Corpus Chriſti contentum in Vaſis Sacris, ut docet D. Thomas 3. *p.* *q.* 82. *art.* 3. *ad* 1. Deinde ante ſollemnem Proceſſionem, & Communionem, Pyxidem de Sacrario educit, unde poterit etiam eamdem deferre ab uno Altari ad aliud. Ita Marchinus *ſupra n.* 6. & cum illo Leander *q.* 28.

60. Quæres 2. *Quæ fuerint antiquitus Diaconiſſæ, Presbyteriſſæ, ac Epiſcopiſſæ?*

Reſp. his nominibus fuiſſe interdum appellatas illas mulieres, quarum viri ad Diaconatum, Presbyteratum, vel Epiſcopatum aſſumebantur, ut teſtatur Baronius *ad annum Chriſti* 34. *n.* 280. Homobonus *de exam. tr.* 4. *c.* 6. *q.* 47. Marchinus *c.* 5. *n.* 5. Dicebantur etiam Diaconiſſæ mulieres quædam, quæ aſſiſtebant Baptiſmo mulierum, & alia præſtabant, quæ videri poſſunt apud Marchinum.

61. Quæres 3. *An Diaconus, ultra Baptiſmum, & Euchariſtiam, poſſit in neceſſitate, & ex commiſſione Sacerdotis, ſeu Epiſcopi, alia Sacramenta miniſtrare, puta Pœnitentiam, Extremam Unctionem, & Matrimoniis aſſiſtere?*

Reſp. negative, quia Miniſter horum Sacramentorum non eſt niſi Sacerdos, ut conſtat ex dictis ſuo loco. Nec obſtat, quod poſſit miniſtrare Euchariſtiam, illamque infirmo deferre; nam miniſtrando Euchariſtiam, non illam conſecrat, nec conficit Sacramentum, ſed jam a legitimo Sacerdote confectum, alteri adminiſtrat: at ſi adminiſtraret Pœnitentiam, aut Extremam Unctionem, Sacramentum conficeret, cujus cum non ſit idoneus Miniſter, peccaret mortaliter, fieret irregularis, & irritum eſſet tale Sacramentum. Marchinus *c.* 3. *n.* 22. Bonacina *diſp.* 7. *de Sacram. q.* 1. *punct.* 4. Homobonus *de exam. tr.* 4. *c.* 6. *q.* 49. 52. & 53. & *q.* 51. advertit, non poſſe Miſſam perficere, ſi Sacerdos poſt Conſecrationem deficeret.

DUBIUM VII.

De Materia, Forma, & Officio Sacerdotii.

62. SAcerdotium, ſeu Presbyteratus, eſt Ordo Sacer, per quem datur Ordinato poteſtas conficiendi, ſeu conſecrandi Corpus, & Sanguinem Chriſti Domini, & remittendi peccata Fidelibus; prima dicitur poteſtas in Corpus Chriſti verum, ſeu naturale: altera vero poteſtas in Corpus Chriſti myſticum, quod ſunt ipſi Fideles, quorum poteſt peccata remittere. Hæc utraque poteſtas in Eccleſia Græca confertur per ſolam manuum impoſitionem Epiſcopi ſuper caput Ordinandi, cum illa forma: *Divina gratia, quæ ſemper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum*, ut fatentur Lugus *de Sacrament. in com. diſp.* 2. *ſect.* 5. *n.* 85. Diana *part.* 8. *tr.* 1. *reſol.* 82. Dicaſtill. *de Sacram. diſp.* 1. *dub.* 20. & 21. unde totalis, & adæquata materia iſtius Ordinationis apud Græcos eſt ſola manuum impoſitio, ut tradunt Leander *diſp.* 3. *q.* 5. Ant. *ſect.* 2. *n.* 29.

63. In Eccleſia Latina, Presbyteratus duplicem habet materiam, & formam partialem. Prima eſt traditio Calicis cum Vino, & Patenæ cum Hoſtia ſub illa forma: *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium Deo, Miſſaſque celebrandi, tam pro vivis, quam pro defunctis*; & per hanc traditur Ordinato poteſtas in Corpus Chriſti verum. Secunda eſt impoſitio manuum Epiſcopi ſuper caput Ordinandi ſub illa forma: *Accipe Spiritum Sanctum: quorum remiſeris peccata, remittuntur eis; & quorum retinueris, retenta ſunt*; & per hanc datur illi poteſtas ſupra Corpus Chriſti myſticum. Primam materiam eſſe huic Ordini eſſentialem, aperte conſtat ex Concilio Florentino, dicente in inſtructione Armenorum: *Sextum Sacramentum eſt Ordo, cujus materia eſt illud, per cujus traditionem confertur Ordo, ſicuti Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & Patenæ cum pane porrectionem*. Cum autem Concilium nullam aliam ibi materiam aſſignet, aſſerunt nonnulli, hanc eſſe totalem, & adæquatam materiam Presbyteratus; impoſitionem autem manuum, non eſſe partem eſſentialem, ſed cæremoniam, & ritum accidentalem, & per illam non tradi poteſtatem remittendi peccata, etiamſi addantur illa verba: *Accipe poteſtatem remittendi peccata*; nam ſolum declarant poteſtatem jam traditam per alia verba antecedentia: *Accipe poteſtatem offerendi &c.* ex quo inferunt, quod ſi forte Epiſcopus moreretur, & omitteret illa verba: *Accipe poteſtatem &c.* nihilominus remaneret homo perfecte, & complete ordinatus; &, ſi fieret Parochus, vere poſſet a peccatis abſolvere, quia in prima actione tribuitur tota poteſtas, & in poſteriori actione poteſtas jam tradita ſolum explicatur, & declaratur. Ita plures relati a Leandro *diſp.* 3. *q.* 6. & 7.

64. Verum dicendum eſt, impoſitionem manuum cum ſua forma, eſſe materiam, & partem eſſentialem Sacerdotii. Colligitur ex omnibus illis Scripturæ locis, in quibus ſacra Ordinatio appellatur manuum impoſitio, 1. ad Timoth. 8. *Reſuſcita gratiam, quæ data eſt tibi per impoſitionem manuum*; id etiam conſtat ex Concil. Carthag. 4. *cap.* 2. *ad* 5. ubi ſtatuitur, Sacerdotem per impoſitionem manuum, eſſe ordinandum; & ex Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 3. *de Extrem. Unctione*, ubi dicitur: *Miniſtrum hujus Sacramenti, ſolum eſſe Sacerdotem rite ordinatum per impoſitionem manuum Presbyterii*; quibus verbis ſatis aperte declaratur, manuum impoſitionem eſſe partem eſſentialem Sacerdotalis Conſecrationis.

65. Ratio eſt, quia Sacerdotium adæquate ſumptum, non ſolum importat poteſtatem conſecrandi, ſed etiam abſolvendi a peccatis, ut conſtat ex Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 1. *de Sacram. Ord.* ubi loquens de Sacerdotio ait: *Hoc autem ab eodem Domino Salvatore noſtro inſtitutum eſſe, atque Apoſtolis, eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi Corpus, & Sanguinem ejus, nec non & peccata dimittendi, & retinendi, Sacræ litteræ oſtendunt, & Catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit*. At poteſtatem abſolvendi, & remittendi peccata, accipit Sacerdos per impoſitionem manuum cum ſua forma prolata ab Epiſcopo; ergo talis impoſitio manuum eſt eſſentialis materia Presbyteratus, & ſic non ſufficit ſola traditio inſtrumentorum, per quam traditur poteſtas conſecrandi, ſed non abſolvendi. Probatur minor: quia Chriſtus Dominus non dedit Apoſtolis hanc

duplicem poteſtatem ſimul, & unico actu, ſed diviſum in diverſis temporibus, ſiquidem poteſtatem conſecrandi dedit in ultima Cœna, quando dixit Apoſtolis: *Hoc facite in mea commemorationem*; poteſtatem autem remittendi peccata, dedit poſt Reſurrectionem *Joan.* 20. quem morem ſequendo Eccleſia, ante conſecrationem Epiſcopus tradit Ordinando Calicem cum vino, & Patenam cum hoſtia, & illi confert poteſtatem conſecrandi. Deinde, peracta Conſecratione, imponit manus, & dicit: *Accipe Spiritum Sanctum*, per quam actionem confert poteſtatem ligandi, & abſolvendi a peccatis; ergo impoſitio manuum ſimul cum traditione Calicis, & Patenæ, eſt adæquata materia Presbyteratus, nec ſufficit una ſine altera.

66. Nec obſtat, Concilium Florentinum aſſignaſſe ſolam traditionem Calicis cum vino, & Patenæ cum hoſtia, abſque eo quod mentionem faciat de impoſitione manuum; nam per hoc illam non excluſit, & ſi non expreſſit, ideo eſt, quia circa illam non errabant Armeni, quos erudiebat Concilium, quia erat res notiſſima propter innumera teſtimonia Sanctorum Patrum, & Conciliorum, & ſic ſatis fuit Concilio determinare neceſſitatem porrigendi inſtrumenta, quod erat controverſum. Deinde adæquata, & totalis materia Presbyteratus, non eſt deſumenda ex ſolo Concilio Florentino, nec ex ſolo Carthaginienſi, & Toletano, ſed ex omnibus ſimul collectis, ex quibus conſtat, totalem, & adæquatam materiam Presbyteratus eſſe porrectionem panis, & vini in ſuis vaſis, & manuum impoſitionem; & ita tenent Scotus, Paludanus, Sylveſter, Petrus Sotus, Bellarminus, Paulus Comitolus, Fernandez, Coninch, Reginaldus, Molſeſius, Layman, Filliuc. Vaſquez, quos affert, & ſequitur Marchinus *par.* 8. *tr.* 2. *cap.* 5. Averſa *q.* 2. *ſect.* 8. Leander *diſp.* 3. *q.* 7. Anc. *ſect.* 2. *n.* 29.

„ *Hac de re conſulendus attentius SS. D. N. Benedi-*
„ *ctus XIV.; ipſe enim integram fere, ac omnibus abſolu-*
„ *tam eruditionum numeris edidit diſſertationem, in qua,*
„ *vetuſtis pluribus teſtimoniis collectis, oſtendit, quid cir-*
„ *ca manuum impoſitionem, quidve circa materiæ porre-*
„ *ctionem, in trium præſertim Hierarchicorum Ordinum*
„ *collatione, ſit ſentiendum. Sic quippe ait in Capite* 25.
„ *Lib.* 7. *ſuæ Synod. Diœceſanæ*: Si Epiſcopus velit in
„ ſua Synodo peculiariter diſſerere de ſingulis Ordini-
„ bus, quod a pleriſque, ad Ordinandorum inſtructio-
„ nem prudenter factitatum, comperimus, diligenter cu-
„ ret, ut omnia ad amuſſim iis reſpondeant, quæ de iiſ-
„ dem Ordinibus a Catechiſmo Romano traduntur, at-
„ que omnino declinet quæſtiones in ſcholis agitatas,
„ maxime circa materiam, & formam trium Hierarchi-
„ corum Ordinum: Ne ſecus in ea ſe conjiciat difficul-
„ tatum dumeta, a quibus vix poſſit explicari; quod ne
„ perperam a Nobis monitum videatur, ad rem facien-
„ tem quæſtionem ſubnectimus, de qua, priuſquam huic
„ Operi extremam manum admoveremus, fuit in Sa-
„ cra Congregatione Concilii diſceptatum. Quidam Sa-
„ cerdotio initiandus, etſi omnes conſuetas manuum im-
„ poſitiones ab Epiſcopo accepiſſet, ad Epiſcopum ta-
„ men, ſolita Patenæ cum Hoſtia, & Calicis cum Vi-
„ no, inſtrumenta porrigentem, ad alia tunc temporis
„ diſtractus, non acceſſit. Re poſtea detecta, quid fa-
„ cto opus eſſet, dubitatum, atque a Sacra Congrega-
„ tione petitum eſt. Difficultatis deciſio ab illa pende-
„ bat graviſſima controverſia, inter Theologos agitata,
„ circa materiam, & formam Ordinis Presbyteratus.
„ Antiquiores Scholaſtici, quos Sotus *in* 4. *diſt.* 24.
„ *qu.* 1. *art.* 4. & teſte Goneto *in clypeo diſput.* 2. *art.* 3.
„ pleritque alii Thomiſtæ ſectantur, aliam non agnove-
„ runt Ordinationis materiam, quam porrectionem in-
„ ſtrumentorum, neque aliam formam, quam verba huic
„ porrectioni adjuncta. Eorum præcipuum fundamentum
„ ſitum eſt in Decreto, ab Eugenio IV. edito in Con-
„ cil. Florent. ad Armenorum inſtructionem, ubi cum
„ ſingulorum Ordinum materiam, & formam ſingilla-
„ tim Eugenius recenſeat, ſolam porrectionem inſtru-
„ mentorum, & quæ eam comitantur verba, comme-
„ morat. Inquit enim (*tom.* 9. *collect. Harduin. col.*
„ 440.) *Sextum Sacramentum eſt Ordinis, cujus mate-*
„ *ria eſt illud, per cujus traditionem confertur Ordo: ſi-*
„ *cut Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, &*
„ *Patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus vero per li-*
„ *bri Evangeliorum dationem. Subdiaconatus vero per Ca-*
„ *licis vacui, cum Patena vacua ſuperpoſita traditionem:*
„ *& ſimiliter de aliis, per rerum ad miniſteria ſua per-*
„ *tinentium, aſſignationem. Forma Sacerdotii talis eſt:*
„ *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium in Eccleſia pro*
„ *vivis, & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spi-*
„ *ritus Sancti; & ſic de aliorum Ordinum formis, prout*
„ *in Pontificali Romano late continetur*; cujus quidem De-
„ creti auctoritate ſuffulti præfati Auctores, adeo tena-
„ citer ſuæ opinioni adhæſerunt, ut interrogati, cujuſ-
nam inſtrumenti traditione, Evangelicæ prædicationis „
initio, ab Apoſtolis ordinarentur Diaconi, cum non- „
dum Evangeliorum liber eſſet conſcriptus? ſine hæſi- „
tatione reſponderunt: ejus loco porrectam fuiſſe Ordi- „
nando chartam; in qua Fidei noſtræ Myſteria erant „
conſcripta; quam ſane ridiculam, & plane abſurdam „
reſponſionem explodit Iſambertus *de Sacram. Ordinis* „
diſp. 3. *art.* 6. „
Alii, cum ex una parte prædictum Eugenii Decre- „
tum præ oculis habuerint, atque ex alia animadverte- „
rint, in Sacris Litteris, ubicumque de Sacra Ordina- „
tione fit mentio, non aliter eam explicari, quam per „
manuum impoſitionem; *Actor.* enim 6. cum de conſti- „
tuendis Diaconis, Apoſtoli deliberaſſent, eorumque „
electionem Diſcipulorum multitudini permiſiſſent, ſe- „
ptem ab his deſignatis, *orantes manus impoſuerunt*: „
& *cap.* 13. de Ordinatione Pauli, & Barnabæ dici- „
tur: *Tunc jejunantes, & orantes, imponenteſque eis* „
manus, dimiſerunt illos, Paulus itidem 1. *ad Timoth.* „
4. ſcribit: *Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi,* „
cum impoſitione manuum Presbyterii; & *epiſt.* 2. *ad* „
eumd. cap. 1. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei,* „
quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum. Ut „
hæc teſtimonia, cum prædicto Decreto ſimul conci- „
liarent, docuerunt, tam porrectionem inſtrumentorum, „
quam manuum impoſitionem, eſſe Epiſcopatus, Pres- „
byteratus, & Diaconatus adæquatam materiam; for- „
mam vero eſſe verba, quæ in utraque actione ab Or- „
dinante proferuntur. Ex tribus autem mox referendis, „
manuum impoſitionibus, quæ adhibentur in Ordina- „
tione Presbyteri, tertiam dumtaxat, quæ fit ſub hac „
formula: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiſeris* „
peccata &c. ad Sacramenti eſſentiam pertinere, iſti „
Auctores autumant. Ita Bellarminus *de Sacram. Ordin.* „
lib. unic. cap. 9. Maldonatus *tract. de Sacram. Ordin. q.* „
3. *par.* 2. *prop.* 1. & 4. ubi hanc aſſertionem, quod „
manuum impoſitionem eſſe de fide, quoad porrectio- „
nem inſtrumentorum, proxime ad fidem accedere, ait. „
Vaſquez *in* 3. *part. diſp.* 239. *cap.* 2. 3. & 4. Hallier „
de Sacram. Elect. & Ordinat. part. 2. *ſect.* 2. *cap.* 2. *art.* „
1. §. 10. & *ſeqq.* Eſtius *in* 4. *diſt.* 24. §. 24. Iſambertus „
cit. loco, Piette *de Sacram. Ordin. qu.* 9. Van-Roy *eod.* „
tract. cap. 3. *q.* 1. Simonnet. *tract.* 17. *de Ordin. diſp.* 3. *ar.* „
3. aliique innumeri. „
Alii demum exiſtimant, trium Ordinum Hierarchi- „
corum, Epiſcopatus videlicet, Presbyteratus, & Dia- „
conatus, adæquatam materiam, & formam, ſolam eſ- „
ſe manuum impoſitionem, cum ei reſpondentibus ver- „
bis; porrectionem autem inſtrumentorum ritum cenſent „
mere acceſſorium, & integrantem, ab Eccleſia adjun- „
ctum ad majorem dumtaxat ſignificationem, & expreſ- „
ſionem collatæ poteſtatis. Quoniam vero in Ordina- „
tione Presbyteri, ter Epiſcopus manus imponit Ordi- „
nando: primo, abſolutis Litaniis, una cum ſibi adſtan- „
tibus Presbyteris, nihil dicens: ſecundo, immediate „
poſt primam, invocans in Electum gratiam, & dona „
Spiritus Sancti: tertio, poſt Communionem, proferens „
illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum &c.*; non pri- „
mam, neque tertiam, ſed tantum ſecundam, cum ad- „
junctis precibus, totam Sacramenti eſſentiam perfice- „
re, hujus ſententiæ Patroni contendunt. Non immeri- „
to tamen advertit mox citandus Martene, ſecundam „
manuum impoſitionem non differre a prima, ſed eſſe „
illius continuationem, quod revera utramque inſpicien- „
ti eſt manifeſtum. Ultro porro iidem concedunt, ce- „
teros Ordines, Diaconatu inferiores, per ſolam inſtru- „
mentorum traditionem conferri: quoniam, ut ipſi opi- „
nantur, non ſunt a Chriſto Domino inſtituti, ſed ab „
Eccleſia adinventi; ac proinde, cum non participent „
veram rationem Sacramenti, neque conferant gratiam „
ex opere operato, potuerunt quocumque alio modo ad „
Eccleſiæ placitum inſtitui, & conferri. Hanc ſenten- „
tiam propugnant Hugo Menardus *in notis ad lib. Sa-* „
cramentor. S. Gregorii, Joannes Morinus *de Sacram. Or-* „
dinat. part. 3. *exercit.* 7. *cap.* 1. Martinus Becanus *de* „
Sacram. Ord. cap. 26. *quæſt.* 4. *concl.* 3. Goarius *in not.* „
ad Euchol. Græcorum pag. 256. *num.* 11. Arcudius *con-* „
cord. lib. 6. *cap.* 7. quibus in locis hi duo poſteriores „
Doctores, non de ſola Eccleſia Græca, ſed etiam de „
Latina expreſſe loquuntur. Juenin *de Sacram. diſſert.* 9. „
qu. 3. *cap.* 2. & *q.* 4. *c.* 2. & 3. Van-Eſpen *J. E. U. part.* „
2. *tit.* 9. *cap.* 1. *num.* 9. & *ſeqq.* Martene *de antiq. Eccleſ.* „
ritib. lib. 1. *c.* 8. *art.* 9. *nu.* 11. 16. & 18. Tournely *de Sa-* „
cram. Ord. q. 3. *concluſ.* 1. & 2. aliique recentiores, qui- „
bus facem prætulerant S. Bonavent. *in* 4. *diſt.* 24. *par.* 2. „
art. 1. *quæſt.* 4. & Petrus Sotus *lib. de inſtitut. Sacerdot.* „
lect. 5. quorum primum hanc ſententiam expreſſe do- „
cuiſſe, alterum vero maxime in eam inclinaſſe, fate- „
tur Vaſquez *cit. diſp.* 239. *c.* 2. *n.* 5. „
Duo autem ſunt argumenta, quibus hanc aſſertio- „
nem, nedum probari, ſed evidentur demonſtrari, putat „

Mori-

„ Morinus. Primum ex eo deſumitur, quod per annos ad minimum nongentos, Ordines Hierarchici, in univerſa Eccleſia collati fuerint, per ſolam manuum impoſitionem, abſque ullius inſtrumenti traditione; quod etiam Doctores contrariæ ſententiæ, cum Bellarmino, & Hallier. *citt. locc.* coguntur admittere: nulla quippe traditionis inſtrumentorum occurrit mentio in antiquis Ritualibus, & Sacramentariis, a Menardo, Morino, & Martene diligenter perquiſitis, & prolatis; quinimmo in ſupracitato Concilio Carthaginienſi IV. anni 398. cui Epiſcopi 214. inter quos Auguſtinus, interfuere, per hoc, Subdiaconatus, ab Hierarchicis Ordinibus diſtinguitur, quod iſti manuum impoſitione, ille vero inſtrumentorum porrectione conferretur, ſicuti animadvertimus; eademque differentiam fieri, legimus in antiquo Sacramentario Romano, edito a Cardinali Thomaſio *pag.* 229. Nullam etiam inſtrumentorum traditionem commemorant Amalarius, Fortunatus, Rabanus Maurus, & Vvalafridus Strabo, etſi de ritibus conferendi ſacros Ordines, fuſe, atque ex profeſſo agant. Altum ſimiliter, apud eoſdem Scriptores, atque in vetuſtiſſimis libris Ritualibus, eſt ſilentium de tertia impoſitione manuum, nunc fieri ſolita in Ordinatione Presbyteri, cum illis verbis: *Accipe Spiritum Sanctum &c.* cujus nullum inveniri monumentum, illo antiquius, quod extat in vita Lietberti Epiſcopi Cameracenſis, qui vixit Sæculo X. teſtatur Martene *cit. art. 9. num.* 12. unde infert idem Martene, hunc ritum ſaltem, quoad totam Eccleſiam Latinam, eſſe adhuc recentiorem altero, porrigendi inſtrumenta, quem ceteroquin non ante annos 700. aut ad ſummum 800. in Eccleſiam Latinam invectum, ex iiſdem Ritualibus plane conſtat. Quare, inquiunt laudati Doctores, ne alterum ex his dicamus, nimirum aut mutatam fuiſſe Sacramentorum ſubſtantiam, quod erroneum; aut antiquam Eccleſiam caruiſſe vero Sacerdotio, & legitimis Miniſtris, quod aperte hæreticum foret, neceſſario dicendum eſt, etiam nunc Ordines Hierarchicos, ſola manuum impoſitione, & quidem diſtincta ab illa tertia, quæ eſt recentioris ævi, conferri.

„ Porro non aliud Eccleſiam ſibi voluiſſe, credendum eſt, cum prædicta additamenta ſacræ Ordinationi fieri præcepit, (pergunt iidem Doctores) quam magis diſerte explicare poteſtatem, quæ ſecunda manuum impoſitione, eſt abunde Ordinato collata, quemadmodum, priuſquam Scholaſticorum opinio omnium menti altius inſideret, faſſi ſunt Hugo a Sancto Victore *lib. 2. de Sacram. p. 3. c. 12.* inquiens: *Accipiunt Calicem cum Vino, & Patenam cum Hoſtiis de manu Epiſcopi, quatenus his inſtrumentis poteſtatem ſe accepiſſe agnoſcant, placabiles Deo hoſtias offerendi*; ac totidem fere verbis Petrus Lombardus *lib. 4. diſt. 24. Accipiunt etiam Calicem cum Hoſtiis, ut per hoc ſciant, ſe accepiſſe poteſtatem, placabiles Deo hoſtias offerendi*; quibus conſentit antiquum Pontificale Romanum MS. Bibliothecæ Colbertinæ, ubi legitur: *Accipiat Patenam cum Oblatis, & Calicem cum Vino, & ponat ſimul in manibus Ordinati cujuslibet per ſe*. Etenim cum dicat *Ordinati*, & non *Ordinandi*, aperte denotat, ante inſtrumenti traditionem abſolutam, & perfectam jam eſſe Ordinationem.

„ Alterum nec minus validum argumentum huic ſententiæ aſtruendæ, ſuppeditat Eccleſia Græca, quæ in ſacris Ordinationibus perficiendis, aliam non adhibuit, neque adhibet materiam, præter manuum impoſitionem, uti legere eſt in Græcorum Euchologio, & teſtatur Arcudius *cit. lib. 6. cap.* 2. quin tamen Eccleſia Romana ejuſmodi Græcorum Ordinationes umquam irritas habuerit, aut ullo pacto improbaverit; immo de illarum validitate, non ſolum nihil dubitatum fuit in Conciliis Lugdunenſi, & Florentino, quibus Græci cum Latinis adfuere, ſed nihil præterea dubitavit Clemens VIII. qui Ruſſorum Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos, ad Catholicam unitatem admiſit, cum Ordinibus, quibus ſecundum ritum Græcorum inſigniti fuerant, in ſuo ſchiſmate, uti late proſequuntur Natalis Alexander *in Theolog. dogmat. & moral. lib. 2. de Sacram. Ordin. art. 7. §. 2.* Morinus *de ſacr. Ordination. p. 3. exercit. 7. c. 1. n. 8.* Cabaſſut. *in notit. Eccleſiaſt. ſæculi* IV. *in appendic. ad can. Concilii* IV. *Carthaginienſis num. 4. & 5.* Tournely *in prælection. Theolog. de Sacram. Ordin.* Cardinalis de Lugo *de Sacram. diſp. 2. ſect. 5. n. 85.* Cardinalis Albitius *de inconſtant. in Fide c. 30. ſub num. 374. §. Diverſo autem ritu*, Verricell. *de Apoſtol. Miſſion. tit. 11. q. 168. ſect. 3. n. 22.*

„ Hoc autem eodem argumento, e Græcorum more petito, Auctores, quorum ſententiam in præſens exponimus, antevertunt fundamentum contrariæ opinionis, Eugenii decreto ſubnixum: qua enim ratione inquiunt, potuiſſet Eugenius IV. definire, in inſtrumentorum porrectione, eique reſpondentibus verbis, conſiſtere eſſentiam ſacræ Ordinationis, poſtquam in eodem Concilio ad communionem admiſerat Epiſcopos, Sacerdotes, & Diaconos Græcos, ſola manuum impoſitione ordinatos? Neceſſe eſt igitur fateri, Eugenium loquutum de materia, & forma integrante, & acceſſoria, quam optavit ab Armenis ſuperaddi manuum impoſitioni, jamdiu ab illis adhibitæ, ut Eccleſiæ Latinæ moribus ſe prorſus accommodarent, ac rituum uniformitate, firmius eidem adhærerent, quod bene ponderant Menardus, Becanus, & Morinus. Neque hanc explicationem reſpuere poſſunt Auctores contrarii: Siquidem in eo decreto nulla fit mentio tertiæ impoſitionis manuum, quam nihilominus ad Ordinationis Presbyteri eſſentiam pertinere, iidem affirmant, atque idcirco fateri coguntur, non fuiſſe mentem Pontificis, ibidem explicare, quæ Ordinationis ſubſtantiam perficiunt.

„ Ut hæc argumenta, quibus profecto nimium ſe premi ſentiunt, declinent, varia prædicti Doctores tentarunt effugia. Dixerunt plerique, etiam nunc in Eccleſia Latina Ordines Hierarchicos ſola conferri manuum impoſitione, quia Epiſcopus ſuis manibus inſtrumenta exhibet Ordinando. At in primis, ſi porrectio inſtrumentorum vera eſſet manuum impoſitio, etiam inferiores Ordines dicerentur conferri per manuum impoſitionem, contra id, quod a Concilio Carthaginienſi IV. audivimus: per manus etiam impoſitionem perficerentur Baptiſmus, & Extrema Unctio, quia Miniſtri manibus baptizandi corpus abluitur, & Sancto Oleo perungitur infirmus, quod tamen nemo umquam dixit. Deinde hac reſponſione difficultatis nodus non ſolvitur; nam neque hodie Græci, neque olim Latini, in conferendis Ordinibus Hierarchicis, inſtrumenta adhibuere, ac propterea alia diverſa eſt impoſitio manuum; in quam cadit præſens controverſia.

„ Dicunt alii, revera olim Latinos, ſicuti nunc Græci, Ordines Hierarchicos ſola contuliſſe manuum impoſitione, & nihilominus hodie, in Eccleſia Latina neceſſariam eſſe traditionem inſtrumentorum: quia Chriſtus Dominus non inſtituit, neque determinavit materiam, & formam Ordinationis, in ſpecie infima, ſeu *atoma*, uti ajunt, ſed permiſit Eccleſiæ, illas pro ſuo libito determinare, juſtiſque de cauſſis mutare, modo & res, & verba ſemper uſurpet; quæ apta ſint ad ſignificandum ſacræ Ordinationis effectum; Eccleſia autem, quæ ſolam olim deſignaverat manuum impoſitionem, cum verbis eam comitantibus, mutatis poſtea rerum circumſtantiis, illa Græcis relicta, aliam materiam adhibendam ſtatuit a Latinis. Verum hæc doctrina duas graviſſimas oſtendit difficultates: primo quippe non ſatis probatur, quod Chriſtus Dominus prædictam poteſtatem fecerit Eccleſiæ: Immo oppoſitum videtur evinci ex Tridentino *ſeſſ. 21. cap.* 2. ubi declarat, a Chriſto relictam eſſe Eccleſiæ poteſtatem, mutandi, quæ Sacramentorum diſpenſationem reſpiciunt, *ſalva illorum ſubſtantia*; mutatio vero materiæ, & formæ non ad ritum, & diſpenſationem, ſed ad ſubſtantiam pertinet. Deinde data Eccleſiæ facultate, de qua eſt ſermo, gratis omnino, & arbitrio fingitur, quod Eccleſia ea uſa fuerit. Dicant enim, ubi, & quando, quo ſæculo, in quo Concilio, a quo Pontifice facta ſit ejuſmodi mutatio? Enimvero ſi Eccleſia ab Ordinationis ritu ea ablegaſſet, quæ antiquitus fiebant, cogeremur utique affirmare Ordinationis materiam, & formam fuiſſe Eccleſiæ auctoritate mutatas, novaſque antiquis ſubrogatas; ſed cum omnia, quæ habentur in antiquis Ritualibus perſeverent intacta, ac ſancte, & integre etiam nunc peragantur, nemo facile credet, illa eadem, quæ jampridem ſatis erant, nunc ad Ordinis Sacramentum perficiendum, amplius non ſufficere.

„ Hæc omnia placuit hic exponere, non ut huic poſtremæ ſententiæ calculum adjiceremus, ſed eo tantum conſilio, ut perſpicuum fieret, eam quamvis habeat contra ſe univerſam fere aciem Scholaſticorum, ab iſtorum tamen ictibus, nihil ſibi metuere, immo & ſua jacula habere, quæ in eos intorqueat.

„ Quare, ut ad propoſitum redeamus, cum valde incertum ſit, an is, de quo in caſu per ſecundam manuum impoſitionem eſſet rite ordinatus, id utique faciendum erat, quod præſcribit Gregorius IX. *in cap. Presbyter, de Sacram. non iteran.* ubi in caſu haud abſimili decrevit: *Nihil eſſe iterandum, ſed caute ſupplendum, quod per errorem extit prætermiſſum*; quod præcipue in illo rerum ſtatu ſervandum erat, ne Sacramentum, quod in multorum ſententia, cenſebatur undique perfectum, iterationis periculo ſubjiceretur, quemadmodum optime, atque ad rem omnino appoſite, adnotavit Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. de Sacram. Ordin. cap. 1. art. 7. §. 2. in fin.* inquiens: *Unde ſi quis horum rituum, qui ad materiam, vel formam*

„ *pertinent, ſecundum varias Theologorum opiniones, in* „ *Ordinatione fuiſſet omiſſus, v. g. manuum impoſitio pri-* „ *ma, vel adjuncta Oratio, aut Calicis cum vino & aqua,* „ *& Patenæ cum Hoſtia traditio, aut unctio, aut denique* „ *manuum impoſitio poſtrema, vel hæc verba ipſam con-* „ *comitantia. Accipite Spiritum Sanctum &c. ſupplere de-* „ *beret Epiſcopus, quod in Ordinatione fuiſſet incaute præ-* „ *termiſſum, ut colligitur ex cap. Paſtoralis, & ex cap.* „ *Presbyter, de Sacramentis non iterandis.*

„ Quia autem nonnulli non infimi Theologi dixerunt, „ impoſitionem manuum præambulam porrectioni inſtru- „ mentorum, ſimul cum hac, in unam coaleſcere mate- „ riam, qua una cum verbis, ab Epiſcopo inſtrumenta „ exhibente prolatis, prima confertur Sacerdotalis pote- „ ſtatis pars, conficiendi nimirum Corpus Chriſti, id- „ circo ſacra Congregatio, ſcite animadvertens, præ- „ viam illam manuum impoſitionem, jamdiu antea per- „ actam, non poſſe moraliter conjungi cum traditione „ inſtrumentorum, quæ poſtmodum fieret; ut etiam hu- „ jus opinionis, in re tanti momenti, rationem aliquam „ haberet, totam Ordinationem ſub conditione iteran- „ dam reſcripſit.

67. Dices: utramque poteſtatem fuiſſe ſimul Apoſtolis communicatam in nocte Cœnæ, ſed poſtea magis explicatam poteſtatem remittendi peccata poſt Reſurrectionem *Joan.* 20.; nam de facto Judas, qui ſolum fuit præſens in nocte Cœnæ, utramque habuit poteſtatem, ut colligitur ex illo *Actor.* 1. *Qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem Miniſterii hujus*. Similiter S. Thomas utramque habuit poteſtatem, & tamen non erat cum aliis, quando Chriſtus Apoſtolis dixit: *Accipite Spiritum Sanctum;* ergo utraque poteſtas fuit Apoſtolis tradita in nocte Cœnæ. Sed contra; falſum eſt, utramque poteſtatem fuiſſe ſimul Apoſtolis collatam in nocte Cœnæ; nam poteſtatem abſolvendi non habuerunt, niſi poſt Reſurrectionem, quando illis dixit: *Accipite Spiritum Sanctum*, quæ verba non eſſe declaratoria poteſtatis jam acceptæ, ſed illam de facto conferre habetur ex Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. *de Pænit.* dicente: *Verbis tam perſpicuis poteſtatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos Fideles poſt Baptiſmum lapſos, Apoſtolis, & legitimis eorum Succeſſoribus fuiſſe communicatam, univerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit*. Judas non accepit poteſtatem remittendi peccata, ſed connumeratus fuit inter Apoſtolos, & ſortitus miniſterium Apoſtolatus. S. Thomas eam poteſtatem accepit a Chriſto, quamvis eſſet abſens, dum fuit communicata aliis Apoſtolis; vel eam accepit poſtea, quando Chriſtus illi apparuit, & ipſi dixit, quod in priori apparitione aliis dixerat, quamvis id non fuerit ſcriptum.

68. Hinc ſequitur, non poſſe a peccatis abſolvere, quamvis fieret Parochus ille, in cujus Ordinatione fuit omiſſa manuum impoſitio, nec prolata illa verba: *Accipe poteſtatem remittendi peccata*. Sequitur ulterius, Sacerdotes duos habere Characteres impreſſos realiter diſtinctos, quorum unus poteſt eſſe ſine alio; nam Character, non eſt niſi poteſtas exercendi Ordines; at Sacerdos duplicem habet poteſtatem diſtinctam diverſis temporibus ſibi collatam; ergo etiam duos habet Characteres impreſſos, non enim ſatisfaciunt dicentes, per ſecundam poteſtatem ſolum extendi, & perfici priorem Characterem; nam talis extenſio non ſatis percipitur: deinde, quia duæ poteſtates realiter diſtinctæ poſtulant duos Characteres realiter diſtinctos. Poteſtas conſecrandi eſt independens, & ſtare poteſt ſine poteſtate remittendi peccata, quia omne prius eſt independens a ſuo poſteriore: at poteſtas remittendi peccata, non poteſt ſtare ſine poteſtate conſecrandi, ſed illam neceſſario ſupponit, ſicut Character Epiſcopalis præſupponit Sacerdotalem, ſine quo ſtare non poteſt, ut bene notat Marchinus *propoſit.* 3. *n.* 18.

69. Quæres: *An traditio utriuſque ſpeciei, ſcilicet Calicis cum vino, & Patenæ cum hoſtia, ſit in Eccleſia Latina de eſſentia Sacerdotalis Ordinationis?* Negant quamplures, volentes ſufficere traditionem unius ſpeciei, ſcilicet Calicis cum vino, aut Patenæ cum hoſtia, & ſolum ex præcepto requiri utriuſque traditionem. Ratio eſt, quia poteſtas conſecrandi unam ſpeciem non traditur diviſim; qui enim poteſt unam conſecrare, poteſt & aliam, cum Corpus Chriſti conjunctum ſit cum Sanguine, & e contra; inde ſi quis ſolo pane, & Calice vacuo ex oblivione initiaretur, eſſet valide ordinatus, nec Ordinatio eſſet neceſſario repetenda, quamvis ſit tutius; & ita tenent Henriquez *lib.* 10. *c.* 6. Bonacina *pun.* 3. *n.* 3. Filliuc. *tr.* 9. *c.* 2. *n.* 4. Homobon. *de exam. tr.* 4. *c.* 9. *q.* 75. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 186. & alii apud ipſos.

70. Reſp. ad valorem, & eſſentiam Ordinationis Sacerdotalis requiri utriuſque ſpeciei traditionem, adeo ut invalida ſit Ordinatio, & ex integro repetenda, ſi deficiſſet vinum in Calice, aut panis in Patena, quia id clare habetur ex Concilio Florent. dicente: *Presbyteratus traditur per Calicis cum vino, & Patenæ cum pane, porrectionem;* & ratio eſt, quia non poteſt dimidiari poteſtas conſecrandi unam ſpeciem, & non alteram, ſed neceſſario debet dari ſimul poteſtas utramque ſpeciem conſecrandi, ad hanc autem poteſtatem conferendam inſtituta eſt pro materia traditio utriuſque ſpeciei, ut conſtat ex Concil. Florentino, & ex uſu ipſo Eccleſiæ; adeoque altera ſpecie deficiente, ſicut non datur materia neceſſaria, ita nec confertur poteſtas. Ita docent Durandus, Ricardus, Sotus, Sylveſter, Valentia, Ledeſma, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 3. *q.* 8. Marchin. *tr.* 2. *p.* 8. *c.* 5. *propoſ.* 2. Hurtad. *de Ordine diff.* 11. Diana *part.* 4. *tr.* 4. *reſol.* 119. Averſa *qu.* 2. *ſect.* 8. Ant. *ſect.* 2. *n.* 29.

71. Fateor, fieri potuiſſe, ut ſufficeret traditio unius ſpeciei, ſi hoc Eccleſia determinaſſet; cum enim Chriſtus Dominus non determinaverit in particulari, & in individuo materiam Ordinis, ſed determinandam reliquerit Eccleſiæ, ut ſupra diximus, hæc determinare potuiſſet traditionem unius ſpeciei, in quo caſu illa ſola ſufficeret, ſicut in Eccleſia Græca ſufficit ſola impoſitio manuum: At quia de facto determinavit, poteſtatem conſecrandi tradendam eſſe per porrectionem utriuſque ſpeciei, ut conſtat ex Concil. Florentino; dicendum eſt, utriuſque ſpeciei traditionem; eſſe de eſſentia iſtius Ordinationis, adeo ut Ordinatio ſit repetenda, ſi alterutra deficiat, quæ ſententia, cum ſit tutior, in praxi ſemper eſt ſequenda.

72. Munera Sacerdotis inter alia ſunt quatuor. Primum eſt, conſecrare, offerre, & diſpenſare Corpus, & Sanguinem Chriſti. Secundum eſt, dimittere, & retinere peccata. Tertium eſt, baptizare, & cetera Sacramenta, excepta Confirmatione, & Ordinatione, adminiſtrare. Quartum eſt, concionem Populo habere, aquam, & alia benedicere, ut ex Scriptura, & ex Patribus docet Marchinus *part.* 8. *c.* 10. Filliucius *tr.* 9. *a num.* 19. Anton. *num.* 23. Leander *diſp.* 2. *q.* 31.

DUBIUM VIII.

De Materia, Forma, & Officio Epiſcopatus.

73. IN Ordinatione, ſeu Conſecratione Epiſcopi plures interveniunt actiones; ungitur enim illi caput Sacro Chriſmate, traditur illi liber Evangeliorum, & prius quidem imponitur in Scapulis, deinde præbetur in manibus, traditur illi Baculus Paſtoralis in manibus, immittitur Annulus in digito, imponitur Mitra in capite, & imponuntur manus ſuper caput ejus, & in omnibus his actionibus proferuntur verba apta, & proportionata. Quæritur ergo: *An omnes illæ actiones ſint de eſſentia Conſecrationis Epiſcopalis, aut in qua ex illis conſiſtat, & quænam ſit illius propria, & eſſentialis materia?*

74. Prima Sententia triplicem aſſignat materiam partialem Epiſcopatus, & triplicem formam partialem. Prima illius eſt impoſitio manuum a tribus Epiſcopis facta ſuper caput illius, qui ordinatur, ſeu conſecratur in Epiſcopum, & forma ſunt illa verba a tribus Epiſcopis prolata: *Accipe Spiritum Sanctum*. Secunda materia partialis eſt unctio capitis, & manuum conſecrati facta ab Epiſcopo Conſecrante cum ſua forma proportionata, quæ tunc profertur a Conſecrante. Tertia materia partialis eſt traditio Baculi Paſtoralis, Annuli, & libri Evangeliorum cum forma, quæ ab Ordinante profertur in tali traditione; quæ quidem Sententia eſt probabilis, & in praxi ſequenda, eamque tenet cum D. Anton. Dicaſtill. *tr.* 6. *de Ord. diſp.* 1. *dub.* 9. *n.* 127. Sylveſter verb. *Conſecratio*, & Carolus Bovius *in Conſtit. Clement. Romani lib.* 8. *c.* 3. Hoſtienſ. & Sylvius relati ab Averſa.

75. Secunda Sententia, quæ eſt communior, & probabilior aſſerit, totam, & adæquatam materiam proximam Epiſcopatus, eſſe ſolam impoſitionem manuum trium Epiſcoporum ſuper caput Conſecrandi, cum illa forma a tribus Epiſcopis ſimul prolata: *Accipe Spiritum Sanctum*, & tunc infundi Gratiam, & Characterem; reliqua vero, quæ in tali ordinatione interveniunt, eſſe ſolum cæremonialia. Sumitur ex Scriptura, quæ ordinationem Timothei in Epiſcopum factam ab Apoſtolo nominat per manuum impoſitionem, quo loquendi modo ſæpe etiam utuntur antiqui Patres: ſumitur etiam ex ipſa forma, nempe: *Accipe Spiritum Sanctum*, quæ profertur abſolute, & abſque ulla limitatione, quia tunc confertur ſuprema, & maxima amplitudo gratiæ, & poteſtatis, quæ inter omnes Ordines inſtituta ſit ex promiſſione divina: in ordinatione Diaconi datur Spiritus Sanctus limitate ad illud miniſterium; & in illa Sacerdotis datur ad remittenda peccata; in Ordinatione vero Epiſcopi datur illimitate, & abſolute. Deinde, quia hæc actio eſt de ſe proportionata, & ſufficiens, ad quam etiam concurrunt tres Epiſcopi; ergo in illa ſufficienter, & adæquate conſtitui debet materia Epiſcopalis Ordinationis; & ita tenent Major, Armilla, Vaſquez, Coninch, Sanchez, quos affert, & ſequitur Averſa *qu.* 2. *ſect.* 10. Marchinus *tr.* 1. *p.* 2. *c.* 11. *num.* 12. Palaus *de Ordine punct.* 4. *num.* 1. Trullench

lench *lib. 6. cap. unico dub. 2. n. 7.* Ant. *ſect. 2. n. 28.* Hurtado *diff. 10.* Leander *diſp. 3. q. 1.*

76. Quæres: *An ad Epiſcopi Conſecrationem neceſſario requirantur tres Epiſcopi?* Certum eſt, requiri tres Epiſcopos ſaltem de neceſſitate præcepti, quia id præcipitur in Concil. Nicæno I. *cap. 4.* in Carthaginienſe II. *can. 12.* in Carthagin. III. *can. 39.* in Carthagin. IV. *can. 2.* in cap. *Cum Provinciales diſt. 74.* cap. *Ordinationes diſt. 64.* in *can. 1.* Apoſtolor. in Concilio Toletano IV. *cap. 19.* idem habetur ex Pontificali, & ſervatur in praxi, & docent Doctores communiter, quare illicita erit ordinatio aliter facta, quam a tribus Epiſcopis. Difficultas eſt: *an requiratur talis numerus de neceſſitate Sacramenti, adeo ut talis Ordinatio facta ab uno, vel duobus Epiſcopis, non ſolum illicita, ſed etiam ſit invalida, & nulla?*

77. Prima Sententia negat, quia de facto ſinguli Apoſtoli in multis, ac variis Civitatibus conſecrarunt Epiſcopos per ſe ipſos ſolum; ſic Paulus ordinavit Titum Epiſcopum Cretenſem, & Timotheum Epiſcopum Epheſinum, abſque aliorum Epiſcoporum interventu, quia tunc non erant. In *Can. 1.* Apoſtolorum dicitur, Epiſcopum a duobus, vel tribus aliis Epiſcopis eſſe ordinandum; & *lib. 8. Conſtit. c. 27. alias 32.* additur ex Decreto Simonis Apoſtoli: *Si aliquis ab uno Epiſcopo ordinatus fuerit, tum is, qui ordinatus eſt, tum qui eum ordinavit, deponatur;* per quod ſupponitur, Ordinationem fuiſſe validam. Et in Concil. Arauſicano *1. can. 21.* ſtatutum fuit: *ut ſi duo Epiſcopi præſumpſerint aliquem invitum* (ſubintellige non ſimpliciter, ſed aliqualiter invitum.) *Epiſcopum facere, uterque Epiſcopus Ordinans deponatur, & in locum unius ſubſtituatur, qui per vim Ordinatus eſt, & in locum alterius, ordinetur alius*, ubi ſupponitur, Ordinationem factam a duobus fuiſſe validam.

78. Ratio etiam eſt, quia in aliis Sacramentis unus ſufficit Miniſter, qui materiam applicat, & formam profert; ergo etiam in Ordinatione Epiſcopi, unus ſufficit Miniſter, qui poteſt manus imponere, & formam proferre; & ita ſupponi videtur in Pontificali, ubi licet tres requirantur Epiſcopi ad Conſecrationem Epiſcopi, unus tamen ſolus appellatur Conſecrator, & alii duo Aſſiſtentes; ergo ſupponit, non eſſe eſſentialiter requiſitum trium miniſterium: ſecus omnes dicendi eſſent Conſecratores; & ita tenent D. Antoninus, Turrecremata, Ugolinus, Palud. Sylveſter, Armilla, Valentia, Sanchez, quos affert, & ſequitur Averſa *q. 3. ſect. 2.* Coninch *diſp. 20. dub. 9. concl. 5.* Layman *tr. 9. c. 5. n. 1.* Granado *contr. 9. tract. 1. diſp. 3. §. 1. n. 7.*

79. Secunda Sententia affirmat, jure Divino, & ex neceſſitate Sacramenti requiri tres Epiſcopos ad ordinationem alterius. Ratio eſt, quia ſemper, & ab initio naſcentis Eccleſiæ fuerunt tres Epiſcopi requiſiti, quod indicat Paulus *1. ad Timoth. 4.* dum ſupponit, Ordinationem Timothei in Epiſcopum fuiſſe per impoſitionem manuum Presbyterii, ideſt Conventus Epiſcoporum, ut explicant Theophilat. & Chryſoſt. apud Marchinum, & expreſſit Anaclet. Papa Epiſt. 2. cap. 1. & refertur cap. *Porro diſt. 66.* ubi aperte dicit, Apoſtolos dediſſe formam, *ut non minus, quam a tribus Epiſcopis, ullatenus Epiſcopus ordinetur;* & Anicetus Papa in Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ *cap. 1.* referens dictum Anacleti, ſubjungit: *Patet profecto, Apoſtolos formam, inſtituente Domino, tradidiſſe non minus, quam a tribus Epiſcopis, Epiſcopum ordinari debere;* ubi aperte dicit, hanc eſſe Divinam inſtitutionem; & Damaſus Papa relatus in cap. *Chorepiſcopi diſt. 68.* oſtendit, Chorepiſcopos non fuiſſe vere Epiſcopos, quia non erant a tribus ordinati: *Quod enim*, inquit, *Epiſcopi non ſint, qui minus, quam a tribus ſunt ordinati Epiſcopis, omnibus patet;* quod idem affirmat Jo: Papa III. in ſua Epiſt. dicens: *Omnia maxima Concilia affirmant, eum non eſſe Epiſcopum, qui minus, quam a tribus Epiſcopis fuerit factus;* ergo de neceſſitate Sacramenti requiritur, quod Epiſcopus a tribus Epiſcopis ordinetur; & ita tenent Gloſs. in cap. *Nec Epiſcopi, de temp. ordin.* Bellarm. *de notis veræ Eccleſ. lib. 4. §. Quantum ad Ordinationem*, Baron. *tom. 1. Anno Chriſti 34. n. 291.* Marchinus *tr. 1. part. 2. c. 12. n. 4.* Vaſquez *de Ordine diſp. 243. c. 6.* Hurtadus *diff. 19.* Ochagavia *q. 7. n. 14.* Dicaſtil. & alii, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 3. quæſt. 3.* Ant. *ſect. 2. n. 28.*

80. Ad fundamenta primæ Sententiæ dicendum eſt, non conſtare Apoſtolos per ſe ipſos ſolos conſecraſſe Epiſcopos, & ſi hoc fecerunt, id fuiſſe ex ſpeciali diſpenſatione Chriſti, ut poſtea dicam. Ad Can. Apoſtol. reſpondet Marchinus, afferens Bellarminum, & Franciſcum Turrianum; ſenſum illius loci hunc eſſe, ſcilicet debere Epiſcopum ordinari a duobus, & a Metropolitano, qui ſemper Ordinationi ſuorum Epiſcoporum Comprovincialium intereſſe olim adſtringebatur, vel debere ordinari a tribus aliis Epiſcopis, quando Metropolitanus intereſſe nequiret. Ex Concil. Arauſicano non ſufficienter colligitur Ordinationem Epiſcopi poſſe fieri a duobus, ſed ſolum, quod Ordinatus per vim, ſe ipſo conſentiente, iterum legitime ordinetur a tribus Epiſcopis, quod debeat ſubſtitui in locum unius Ordinantis. Quamvis in aliis Sacramentis ſufficiat unus Miniſter, voluit tamen Chriſtus in Ordinatione Epiſcopi, propter illius excellentiam, tres requiri, nec aliter colligitur ex Pontificali: nam omnes tres manus imponunt, & formam proferunt, in quo conſiſtit eſſentia talis Ordinationis, unus tamen dicitur Conſecrator, quia eſt principalis, & omnes fere cæremonias perficit.

81. Ad fundamenta ſecundæ Sententiæ dici poteſt, tres Epiſcopos ſemper fuiſſe neceſſarios, non pro validitate Ordinationis, ſed pro ſollemnitate ab ipſis Apoſtolis introducta, ut indicat Anacletus *in Epiſt. ſupra cit.* & quidem ex inſpiratione Divina, ſicut alia inſtituta Eccleſiaſtica merito dicuntur fieri ex inſpiratione, & inſtinctu Spiritus Sancti. Ex quo Chorepiſcopi non ſint ordinati a tribus Epiſcopis, recte infert S. Damaſus, tamquam a ſigno, non eſſe in Epiſcopos conſecratos, quia hoc ſignum erat, quod ipſis collata non eſſet vera Ordinatio Epiſcopalis, ſed vel Sacerdotalis, aut alia cæremonialis, cujuſmodi eſt benedictio. Idem voluit Joan. Papa, vel certe voluit, quod Ordinatus a minori numero, debeat eſſe ſuſpenſus, nec reputari Epiſcopus, quoad uſum, & exercitium, ſed quod debeat deponi.

82. Ut vides, utraque Sententia probabilis eſt; prima ſpeculative probabilior, ſecunda tutior, & in praxi ſequenda, ac proinde ſi quis fuiſset ſolum ab uno, aut a duobus Epiſcopis conſecratus, iterum deberet a tribus conſecrari pro ſecuritate hujus Ordinationis, ſub conditione tamen, propter probabilitatem primæ Sententiæ admittentis, Conſecrationem factam ab uno, adhuc fuiſse validam.

83. Quæres 2. *An Ordinatio Epiſcopi poſſit ex diſpenſatione Pontificis valide fieri ab uno ſolum?* & difficultas maxime procedit in ſecunda Sententia, requirente tres Epiſcopos ad validam ordinationem.

Reſp. affirmative, quia de facto D. Gregorius Papa, facultatem conceſſit Auguſtino ab ipſo in Angliam miſſo, ut ipſe ſolus unum, aut alterum Epiſcopum ordinaret, & deinceps a tribus Epiſcopis ordinarentur, ſic dicens: *Et quidem in Anglorum Eccleſia, in qua adhuc ſolus tu Epiſcopus inveneris, ordinare Epiſcopum non aliter, niſi ſine Epiſcopis, potes.* Eamdem facultatem conceſſiſse Gregorium XIII. Patriarchæ Æthiopiæ, teſtantur Leander *q. 4.* & Diana *part. 8. tr. 1. reſol. 31.* ubi etiam dicunt, quod modo in India, ſolet unus tantum Epiſcopus conſecrare. Eamdem facultatem conceſsam fuiſse ab Alexandro VII. Anno *1663.* pro India cuidam Epiſcopo Carmelitano, teſtatur Andreas a Matre Dei *tr. 8. de Ordine cap. 4. dub. unico num. 4.*; & ita docent Ochagavia, Tannerus, Hurtadus, & Granadus relati a Diana.

84. Ratio eſt, quia materia Ordinis, cum non ſit determinata a Chriſto Domino materialiter, & in individuo, ſed formaliter, & in genere, determinando, ut Ordo conferretur per ſignum aliquod ſenſibile expreſſivum poteſtatis traditæ, potuit Eccleſia pro diverſitate temporis, & pro neceſſitate variare materias materialiter ſumptas, non formaliter; & inde licet ſit determinatum, quod Epiſcopatus conferatur a tribus Epiſcopis, poteſt a Pontifice variari, & concedere, ut conferatur ab uno, ut etiam docet Leander *q. 3.* & cum aliis Diana *par. 10. tr. 11. reſol. 65.*

85. Munera Epiſcopi ſunt, conferre Sacramentum Confirmationis, & Sacramentum Ordinis; benedicere, & conſecrare Chriſma, quod eſt materia Confirmationis, & Oleum Infirmorum pro Sacramento Extremæ Unctionis, ut ſuo loco diximus. Spectat etiam ad Epiſcopum, benedicere, & conſecrare Templa, Altaria, Vaſa Sacra; ſcilicet Calicem, & Patenam pro Sacrificio Euchariſtiæ, nec non Campanas pulſandas ad Divina Officia, & Virgines, ac Moniales, tamquam Chriſti Sponſas; ſed hæc competunt Epiſcopo, ſolum ex jure Eccleſiaſtico, cum ſint cæremoniæ, & ſollemnitates ab ipſa Eccleſia inſtitutæ, quæ quidem functiones fieri tantum poſsunt ab Epiſcopo ordinato, & conſecrato, non vero ab Epiſcopo ſolum electo.

DUBIUM IX.

An Officia ſingulorum Ordinum poſſint exerceri ab illis, qui non ſunt in tali Ordine conſtituti.

86. MUnera, & officia Ordinis Sacerdotalis, & Epiſcopalis, quæ ipſis conveniunt ex jure Divino, ita ſunt propria, & alligata tali Ordini, ut nec licite, nec valide poſſint exerceri ab illis, qui tali Ordine non ſunt inſigniti; hujuſmodi ſunt Euchariſtiam conſecrare, hoc Sacrificium offerre; abſolvere a peccatis, & miniſtrare Sacramentum Extremæ Unctionis, quæ præſtare nemo poteſt, niſi Sacerdos; ſimiliter Sacramentum Confirmationis conferre baptizatis, & ordinare Clericos, per ſe loquendo, nemo poteſt, niſi Epiſcopus; an vero hoc facere poſſit Sacerdos ex delegatione Papæ, dictum

eſt ſuis locis. Ratio alia non eſt, niſi voluntas Chriſti Domini, ita inſtituentis hæc Sacramenta, ut non poſſint ab alio, nec licite, nec valide miniſtrari, niſi ab Epiſcopo, & Sacerdote.

87. Officia minorum Ordinum non ſolum valide, ſed etiam licite fieri poſſunt ab iis, qui non ſunt ordinati, & paſſim videmus illa præſtari a Laicis, cum nulla ſit prohibitio in contrarium; ab illis tamen non præſtantur ex officio, ſed communi modo; ab Ordinatis autem præſtantur ex officio. Munus ſolum Exorciſtæ non præſtatur a Laicis, quibus non eſt ab Eccleſia communicata poteſtas cogendi, & vexandi Dæmones, quæ ſolum communicatur Miniſtris tali Ordine inſignitis; & præter Ordinem requiritur etiam ad hoc exercitium ſpecialis Epiſcopi licentia, ut diximus *ſupra dub. 4. nu. 32.* Quamvis autem hujuſmodi Ordinum functiones præſtari poſſint a Laicis, nihilominus Tridentina Synodus ſeſſ. 23. cap. 17. de reform. *decernit, ut in poſterum hujuſcemodi Miniſteria, nonniſi per conſtitutos in dictis Ordinibus exerceantur.*

88. Munera, & officia propria, & principalia Diaconi, & Subdiaconi poſſunt quidem valide fieri a non Ordinatis, quia non ſunt inſtituta ad aliquem effectum ſpiritualem conferendum, præter externum ipſum miniſterium, non poſſunt tamen fieri licite; unde peccaret graviter, qui tales functiones facere præſumeret, & ulterius fieret irregularis ipſo facto, quæ pœna impoſita eſt *cap. 1. & 2. de Clerico non Ordinato miniſtrante*, cuicumque miniſtranti in Ordine majori non ſuſcepto, ut tradunt Doctores communiter in materia de irregularitate. *An vero fiat irregularis Laicus nullo Ordine inſignitus, qui fingens ſe Clericum, miniſtravit in aliquo ex dictis Ordinibus?* Negant Henriquez *lib. 14. cap. 6.* Layman *lib. 2. tr. 5. part. 5. cap. 3. n. 3.* quia Textus loquitur de Clerico non ordinato miniſtrante, & quia ibidem dicitur, deponendum eſſe, qui in Ordine, quem non habet, miniſtraverit: cum autem depoſitio locum non habeat, niſi in Clericis jam initiatis, ad illos ſolum pœna irregularitatis reſtringenda eſt, non ad Laicos extendenda. Verum probabilius eſt, illam debere ad Laicos extendi, non ſolum propter paritatem, & majoritatem delicti, ſed quia Textus abſolute loquitur de omni miniſtrante in Ordine, quem non habet, & in illo cap. 1. dicitur: *Ab Eccleſia abjiciatur, & numquam ordinetur;* & ita docent Navar. *c. 27. n. 242.* Suarez *de Sacram. diſp. 31. ſect. 4. & de Cenſuris diſp. 42. ſect. 4.* Valentia *t. 4. diſp. 4. q. 2. punct. 1. & diſp. 7. qu. 10. p. 1.* Coninch *diſp. 18. dub. 6. num. 45.*

89. Quod ſi quis, nondum ordinatus Sacerdos auſus fuerit Miſſam celebrare, aut Sacramentales Confeſſiones audire, jubetur per Inquiſitores, vel locorum Ordinarios, tamquam Eccleſiæ miſericordiæ indignus, e foro Eccleſiaſtico abjici; ab Ordinibus Eccleſiaſticis, ſi quos habet, degradari, & ſtatim Curiæ Sæculari tradi, per Judices Sæculares debitis pœnis plectendus. Ita poſt Paulum IV. & Sixtum V. decrevit, & juſſit Clemens VIII. Conſtit. ſua, quæ incipit: *Etſi alias;* & iterum Urbanus VIII. Conſtit. quæ incipit: *Apoſtolatus Officium*, id extendit ad omnes delinquentes, etiam minores vigintiquinque annis, dummodo tamen vigeſimum ætatis annum expleverint.

90. Quæres: *An Clericus in Minoribus conſtitutus fieret irregularis, ſi Dalmatica indutus, abſque Manipulo Epiſtolam caneret in Miſſa ſollemni, aut Evangelium ſine Stola?*

Reſp. negative, quia ad miniſtrandum ſollemniter in aliquo Ordine, non ſufficit, Epiſtolam, aut Evangelium recitare, ſed inſuper neceſſe eſt recitare, cum propriis indumentis illius Ordinis, id eſt cum Manipulo quoad Subdiaconum, & cum Stola quoad Diaconum, & ita qui ſine illis indumentis recitat Epiſtolam, ſeu Evangelium, non dicitur ſollemniter miniſtrare in illo Ordine, & ſic non fit irregularis. Ita cum Sylveſtro, Innocentio, Hoſtienſi, Paludano, & Henriq. tenent P. Philibertus Marchinus *tr. 2. punct. 6. c. 3.* quem ſequitur Leander *diſp. 2. q. 23.* Bonac. *q. 3. de irregul. punct. 6. n. 2.*

91. Quæres 2. *An fiat irregularis Diaconus, aut Clerus inferior, qui in Choro exercet munus Hebdomadarii?*

Reſp. negative, quia non exercet proprium actum Ordinis, & Marchinus *tr. 2. p. 7. c. 3. nu. 19.* fatetur, ſæpe ſe vidiſſe in regularibus Religionibus, in quibus erant doctiſſimi Viri, Diaconum Hebdomadarii munere abſque ſcrupulo functum fuiſſe; & Leander *p. 5. tr. 2. de irregular. diſp. 20. q. 19.* fatetur, non fieri irregularem, ſi munere Hebdomadarii fungatur ſine ſollemnitate, ut contingit fieri in Choro Fratrum, quando nullus adeſt Sacerdos; ita etiam Bonacina ſupra *n. 7.*

92. Quæres 3. *An graviter peccent recenter Ordinati, etiam in Minoribus, ſi non recitent preces, puta ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, quas in tali Ordinatione ſolet Epiſcopus, ex præſcripto Ritualis, & Pontificalis recitandos injungere?* Negant Marchinus, Ant. Andreas, Leander, & alii, quos adduximus ſupra *dub. 3. num. 22.* quia non intendit Epiſcopus, illos ſub aliqua culpa obligare, ſed tantum ex congruitate, nec in ſacris Canonibus habetur tale præceptum, ſicut de recitandis Horis Canonicis pro iis, qui ordinantur in ſacris; ita etiam tenent Palaus *to. 2. diſp. 2. de orat. punct. 1. §. 1. n. 5.* Diana *part. 4. tr. 4. reſol. 218.* Tambur. *lib. 7. de Ordine c. 2. n. 4.* conſentit Homobonus *t. 2. conſult. part. 5. reſp. 210.* ubi ait, illos non excuſari a gravi culpa veniali, eo quod ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quæ vim, & locum habet, tamquam de re bona, & honeſta, nec difficili, aut gravi.

93. Sed probabilius eſt, peccare mortaliter illas preces omittentes, cum ſit res ſufficienter gravis, & ſerio ab Ordinante injuncta, juxta præſcriptum Pontificalis illas præces præcipientis, ſicut præcipit alias cæremonias peragendas. Et ita tenent Suar. *to. 2. de Relig. l. 4. c. 16. n. 15.* Azor. *tom. 1. lib. 10. c. 5. quæſt. 4.* Layman *tr. 1. c. 4. nu. 5.* Villalobos *to. 1. tr. 24. dub. 7. n. 4.*

94. Si forte propter aliquem defectum, vel rationabile dubium, Ordinatio aliqua ſit ſub conditione reiteranda, notat Tamburin. *lib. 7. de Ord. c. 5. in fine*, eam fieri poſſe quolibet anni tempore, poſſe a quocumque Epiſcopo, poſſe in Oratorio privato, poſſe abſque ceteris cæremoniis, ſed ſolum ſupplendo id, in quo adeſt dubium. Ratio eſt, quia ſollemnitates alias requiſitæ ſunt inſtitutæ pro Ordinatione abſoluta, non autem pro Ordinatione conditionata; tunc enim non eſt Ordinationem celebrare, ſed quod imperfecte præſtitum eſt, ſupplere; ita Granadus, & Quintanadven.

CAPUT III.

De Miniſtro Sacramenti Ordinis.

DUBIUM I.

Quinam ſit Miniſter hujus Sacramenti?

CErtum, ac indubitatum eſt ex fide, ordinarium hujus Sacramenti Miniſtrum eſſe ſolum Epiſcopum, ut conſtat ex Concilio Florent. in Decreto Eugenii ubi dicitur: *Ordinarius Miniſter hujus Sacramenti eſt Epiſcopus*, & ex Trident. *ſeſſ. 23. can. 4. & 7.* ubi habetur: *Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis eſſe cum Presbyteris communem, &c. anathema ſit.* Id etiam conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione, ut ex variis Conciliorum, & SS. Patrum teſtimoniis probat Marchinus *tract. 1. p. 2. c. 2.* Difficultas eſt: *Utrum omnis, & quilibet Epiſcopus, etiam excommunicatus, & degradatus, valide poſſit ordinare; & utrum ex commiſſione Summi Pontificis, poſſit aliquis alius ab Epiſcopo conferre Ordines?*

2. Reſp. quilibet Epiſcopus, etiam hæreticus, aut degradatus, valide poteſt Ordines conferre, dummodo materiam, & formam legitimam cum debita intentione adhibeat. Ratio eſt, quia poteſtas ordinandi, & Ordines conferendi, eſt eſſentialiter annexa Characteri Epiſcopali, ſicut poteſtas conſecrandi eſſentialiter pendet a Charactere Sacerdotali; ſed Character, cum ſit qualitas ſpiritualis indelebiliter Animæ impreſſa, nec tolli, nec deleri poteſt per peccatum, excommunicationem, hæreſim, aut degradationem, ut diximus *tract. 1. cap. 4. dub. 2. & 3.* & docent Doctores communiter; ergo Epiſcopus excommunicatus, & degradatus, valide poteſt ordinare, non tamen licite, ſed peccaret graviter tum Ordinans, tum Ordinatus, & remaneret ſuſpenſus. Ita cum D. Thoma tenent ejus diſcipuli, Henriquez, Vaſquez, Granadus, Hurtadus, Layman, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 4. q. 3.* Diana *p. 8. tract. 2. reſol. 2.* Marchinus *tr. 1. p. 2. c. 15. & 18.* ubi recte refert, non poſſe Pontificem auferre ab Epiſcopo poteſtatem ordinandi, & confirmandi, ſicut nec a Sacerdote poteſtatem conſecrandi; bene tamen poteſtatem circa Sacramentalia, ut circa conſecrationem Calicis, Altarium, Virginum, circa benedictiones Sacrorum Veſtimentorum, & hujuſmodi, quæ deſcendunt per communicationem a Pontifice.

3. Quod ſi Epiſcopus fuiſſet ordinatus per ſaltum, promotus ad Sacerdotium, & Epiſcopatum, non receptis Ordinibus minoribus, nec Subdiaconatu, & Diaconatu, adhuc poſſet valide, quamvis non licite, tales Ordines conferre, quia talis vere eſſet Sacerdos, & Epiſcopus, nam haberet Characterem Epiſcopalem, qui ſolum eſſentialiter ſupponit Characterem Sacerdotalem, non alios; ergo poſſet Ordines conferre Sacerdotio inferiores. Nec dicas: Nemo dat, quod non habet; ſi ergo iſte non habet Ordines minores, nec poteſt illos conferre. Sed contra: Licet Epiſcopus promotus per ſaltum, formaliter non habeat Ordines minores, illos habet eminenter, quatenus habet poteſtatem ſuperiorem, & eminentiorem, Characterem ſcilicet Epiſcopalem, in quo fundatur tota

ſacul-

facultas Ordines conferendi: Et ita tenent Marchinus *p. 1. tr. 2. c. 19.* Palaus *punct. 14. n. 1.* Diana *p. 8. tr. 2. reſol. 4.* Hurtad. *diſſ. 17.* Henriquez, Layman, Vaſquez, quos ſequitur Leander *diſp. 4. q. 4.*

4. Ut autem Ordinatio non ſolum valida, ſed etiam licita ſit, requiritur ex parte Ordinantis ſtatus gratiæ, & immunitas a cenſuris; ac proinde peccat lethaliter, qui cenſuræ innodatus confert Ordines, & incurrit etiam ipſo facto irregularitatem, quia exercet actum Ordinis, ut patet; quod intelligi debet non ſolum de collatione Ordinum, ſive majorum, ſive minorum, ſed etiam de collatione primæ Tonſuræ: non quia illam conferendo adminiſtret Sacramentum, ſed quia exercet actum Ordinis; nam collatio primæ Tonſuræ eſt actus proprius Epiſcopi.

„ *Hac de re plura videre eſt in additione appoſita ad §. 30. dub. 4. cap. 4.*

„ *Hic autem adjungitur, quæ potiſſimum neceſſaria in Eccleſia Dei exiſtimantur ad hoc, ut Ordinandi puriori accedant conſcientia ad tantum Sacramentum; ſunt hæc ſpiritualia Exercitia, de quibus vide Notific. 16. Tom. 5. in qua legitur:* Quiſquis intelligere facile poteſt, quam utile ſit iis, qui ad Sacros Ordines aſſumi debent, nempe Subdiaconatum, Diaconatum, ac Sacerdotium, in aliquem locum ſe recipere, antequam iis Ordinibus initientur, ubi ſejuncti ab hominum commercio, divinarum rerum meditationibus, piiſque libris intenti, novi gradus ſanctitatem, ac præſtantiam familiaribus colloquiis aſſequantur, munera quoque percipiant, atque officia, quæ eodem cum gradu junguntur; Pœnitentiæ Sacramento animam expurgent iis maculis, quas toto vitæ curſu contraxerunt, ut veterem hominem exuentes, novum induant; poſtremo vires ſuas ad trutinam accuratiſſime revocantes, ad Sacerdotium aſcendere non audeant, niſi animum ſatis compoſitum, paratumque ſibi ad eam dignitatem ſuſtinendam agnoſcant; quo ſane pacto ad ſeveram priſtini temporis diſciplinam pro imbecillitate hujus noſtræ ætatis conformantur, cum nempe irregularis putabatur, nec ſuſcipiendis Ordinibus idoneus, qui poſt Baptiſmum lethale crimen admiſiſſet: *Non eo tantum* (inquit S. Hieronymus) *quo Ordinandus eſt tempore ſine ullo crimine ſit, & præteritas maculas nova converſione diluerit; ſed ex eo tempore, quo in Chriſto renatus eſt, nulla peccati conſcientia mordeatur.*

„ Initium hujus ſacri receſſus ad S. Auguſtinum referri poſſe videtur. Nemo enim ignorat, qui in Sacra Hiſtoria parumper verſatus fuerit, primis, beatiſque Eccleſiæ temporibus, ſi ipſius neceſſitas novum aliquem Sacerdotem expoſceret, morem, inſtitutumque fuiſſe, ut populus alicujus meritis, ac virtute adductus, eum ſubito teneret, & Epiſcopo ordinandum inferret. Hac ratione S. Paulinus ad Sacerdotium evectus fuit, uti teſtatur ipſe in epiſtola ad Alipium, quæ inter epiſtolas S. Auguſtini vigeſima quarta recenſetur: *Nam ego, etſi a Delphino Burdigalæ baptizatus, a Lampio apud Barcinonam in Hiſpania per vim ſubito inflammatæ plebis ordinatus ſum.* Idem prorſus accidit Pauliniano S. Hieronymi fratri, cui manu injecta populus os occluſit, ne communi omnium voluntati reclamaret. (*epiſt. 60. apud S. Hieronym.*) Quamvis autem poſt aliquod tempus conſuetudo ejuſmodi vetita fuiſſet, ob graviſſimas corruptelas, quæ inde manabant, uti deſumitur ex Fabula II. Imperatoris Majorani, & melius ex Epiſtola I. S. Leonis; tamen S. Auguſtinus poſt hæc Decreta per vim ſubito concitati populi Sacerdotio initiatus fuit a S. Epiſcopo Hipponenſi Valerio. Poſſidius, eidem S. Auguſtino coævus, hæc omnia in ipſius vita *cap. 4.* commemorat: *Eodem itaque tempore in Eccleſia Hipponenſi Catholica, Valerius Sanctus Epiſcopatum gerebat, qui cum flagitante Eccleſiaſtica neceſſitate de providendo, & ordinando Presbytero Civitatis plebem Dei alloqueretur, & exhortaretur, jam ſcientes Catholici Sancti Auguſtini propoſitum, & doctrinam, manu injecta (quoniam, & idem in populo ſecurus, & ignarus, quid futurum eſſet, adſtabat) &c. Eum ergo tenuerunt, &, ut in talibus conſuetum eſt, Epiſcopum ordinandum intulerunt, omnibus id uno conſenſu, & deſiderio fieri, perficique petentibus, magnoque ſtudio, & clamore flagitantibus, ubertim eo flente &c. & eorum, ut voluerunt, completum eſt deſiderium.* Quare, cum hoc eventu impeditus ſe tantiſper ante Sac. Ordinationem colligere non potuiſſet, ad eumdem Epiſcopum Valerium litteras dedit, ut facultatem obtineret ſecedendi in remotum locum ſejunctum ab hominum ſocietate, ubi per aliquod tempus, nempe uſque ad Feſtum Paſchatis (ordinatus fuerat juxta Ritum, initio Quadrageſimæ) verſaretur, piiſque exercitationibus tempus illud conferret. Incertum ſane eſt, an Valerius S. Auguſtini voluntati morem gelſerit; vero tamen ſimillimum eſt, quod eidem permiſerit, uſque ad Paſcha Sacerdotis muneribus nequaquam perſungi. Id apertiſſime deprehenditur ex vita S. Auguſtini gallice, & latine conſcripta, (*lib. 3. c. 4. n. 5*) quam nuper P. Abbas Benvenuti ad hanc noſtram vernaculam linguam reddidit.

„ Hæc ſane ſpiritualium exercitiorum ſpeciem aliquam præſeferunt, quæ ante Sacram Ordinationem ſuſcipienda indicuntur: etenim dubitari nequit, quin S. Auguſtinus idem conſilium ante probaverit, quod peracta Ordinatione perfecit; ſed hanc diſciplinam recentioribus, magiſque perſpicuis monumentis explicemus. Ac primum S. Carolus Borromæus in IV. Concilio Provinciali, quod anno 1576. coegit, hæc præſcribit: *Subdiaconatum ſuſcepturus, quo diligentius vitæ perpendat rationem, cui ſe ille ſuſcipiendo ſancte obſtringit, ac proinde re tota accuratius deliberata, puriori mente, ardentiorique animi voluntate ad rem tanti momenti accedat, priuſquam eo Sac. Ordine initietur, aliquem ſemotum locum adeat, ubi ab omnibus curis, & occupationibus liber, cum omnis anteactæ vitæ ſuæ peccata diligenti conſcientiæ diſcuſſione rite confiteatur, tum in ſalutaribus meditationibus, aliiſque ſpiritualibus exercitationibus totus verſetur, duce & moderatore ſibi adhibito religioſo viro earum uſu perito, quem Epiſcopus in primis probarit. In illis autem, vel menſe, vel longiori, breviorive tempore perſiſtat, prout de moderatoris conſilio, Epiſcopus expedire curaverit. Quas item exercitationes eodem præſcripto & modo, & tempore Diaconi, cum ad Sacerdotii gradum acceſſuri ſunt, pie ineant, ac præſtent.*

„ Secundo, S. Vincentius a Paulo an. 1628. cum Auguſtino Boterio Epiſcopo Bellovacenſi cenſuit, nihil conferre magis, ut Ordines, ea pietate, ac religione, qua opus eſt, Clerici accipiant, quam in aliquem locum procul a turba, ac negotiis ſecedere, ubi per decem dies pie, ſancteque detinerentur. Qua de cauſſa normam propoſuit, huic rei magnopere accommodatam, in qua rebus cæleſtibus contemplandis, inſtructionibus audiendis, ſanctis libris perlegendis, conſcientia diligenter diſcutienda, ſacris Rubricis, ac Miſſæ tum privatæ, tum ſollemnis, Breviarii, & Romani Pontificalis cæremoniis addiſcendis, exercendiſque, diem totum accuratiſſime diſtribuit. Quapropter in Decreto Canonizationis, quod in appendice libri 4. de Canonizatione Sanctorum Nos ipſi deſcripſimus, *tom. 7. pag. 34.* hæc habentur: *Ita Clericis in ſortem Domini vocatis, qui in hujus mortalis vitæ terra deſerta, & inaquoſa ad Altare Domini miniſtrantes verbo, & exemplo, Sanctæ Dei plebi tendenti ad Cæleſtem Patriam, excuſſo Diabolicæ captivitatis jugo, præire debent, auctor fuit, ut priuſquam ad Eccleſiaſticos gradus aſcenderent, a mundanis tumultibus in ſanctam ſecedentes ſolitudinem, per aliquot dies divinis rebus meditandis, contemplandiſque, ſui muneris officiis vacarent.*

„ Tertio, exponemus ſingularem utilitatem, quam dimanare ab his exercitationibus commemorat Ludovicus Abelly Epiſcopus Ruthenenſis *in ſuo Opere, quod inſcribitur Enchirid. Epiſc. ſollicitud. pag. 179.* & eidem S. Vincentio conjunctiſſimus: *In quamplurimis* (inquit) *Diœceſibus ad hunc eumdem finem adhibentur illa, quæ communiter vocantur Ordinandorum Exercitia, quibus per decem, aut duodecim circiter dies, in unum locum convenientes ii omnes, qui ad Ordines recipiendos admiſſi ſunt, variis exhortationibus, inſtructionibus, collationibus ſpiritualibus, aliiſque piis, & aptis exercitiis diſponuntur &c. Et de his quidem Ordinandorum exercitiis, quæ Spiritus Sanctus ultimis hiſce temporibus ſuggeſſit, illud dicere ſufficiat, vix explicari poſſe, quam eximios, & uberes fructus producere ſoleant: ita ut, ſi eo quod deceat modo peragantur, ſapientiſſimorum, & in rebus Eccleſiaſticis expertiſſimorum virorum judicio, pleriſque aliis modis deficientibus, poſſint abunde ſupplere, quod experientia ipſa probatum eſt, & abunde probari poteſt.* Quamobrem Romani Pontifices, hac pia conſuetudine magnopere probata, indixerunt omnibus, qui aliquem ex Sacris Ordinibus expoſcerent, hujuſmodi exercitationibus antea decem dies impendere. Alexander VII. die 7. Auguſti anno 1662. Ordinandis Romæ, & in ſex Epiſcopatibus Suburbicariis, ita præcipit: *Et nihilominus quoties aliquem ex Sacris Ordinibus ſuſcipere voluerint, ad Sacerdotes, ad id deputatos, ſe conferant, a quibus decem dierum ſpatio ante Ordinationem in eorum domo incluſi, de omnibus ad rite percipiendos, & rite exercendos Ordines requiſitis, erudiantur.* Venerabilis Dei Servus Innocentius XI. interpoſitis litteris Sac. Congregationis pro Epiſcoporum, & Regularium cauſſis deſignatæ, ſcripſit ad omnes Epiſcopos Italiæ, & Inſularum adjacentium die 9. Octobris anno 1682. (quæ quidem litteræ pluries editæ fuerunt, ac præſertim poſt Synodum Farfenſem habitam a Cardinali Carolo Barberino *pagin. 865.*), quibus litteris initiandos majoribus Ordinibus in tota Italia, & Inſulis adjacentibus, eidem Conſtitutioni

„ Alexan-

„ Alexandri VII. ſubjectos pariter eſſe voluit, ac declaravit: *Sanctitas ſua præcipit omnibus, qui ad Sacros Ordines promovendi ſunt, per decem dies ſpiritualibus Exercitiis ante Sacram Ordinationem vacare, & prorſus modo, qui Romæ Ordinandis præſcribitur in Conſtitutione 126. Alexandri VII.* Item per Encyclicas Literas Sacræ Congreg. Concilii ad omnes pariter Epiſcopos Italiæ, Inſularumque adjacentium die 1. Februarii 1710. Clemens XI. *in ſuo Bullario pag.* 547. confirmavit: *Præcipue vero iis diſtricte injungit, ac præcipit, ut quæ dudum ſanct. mem. Innocentius XI. Pontif. Max. per Encyclicam Epiſtolam a Sac. Congreg. Epiſcoporum, & Regularium conſultationibus præpoſita ad univerſos Italiæ, Inſularumque adjacentium Epiſcopos, datam die 9. Octobris 1682. quod hujuſmodi ſpiritualia Exercitia a ſingulis Clericis decem dierum ſpatio, antequam ad Sacros Ordines aſſumantur, peragenda mandavit, exacte, ac inviolabiter obſervari, & exequi curent, & quos iiſdem Exercitiis, per antedicti temporis ſpatium minime operam dediſſe cognoverint, a Sacra Ordinatione repellant penitus, & arceant.*

„ Poſtquam Alexandri VII. Conſtitutio evulgata fuit, ſpiritualia Exercitia in ipſa propoſita, ad hanc uſque diem diligenter ſervantur. Cardinales ipſi, ac Præſules quacumque dignitate præditi, cum PP. Miſſionariis a S. Vincentio a Paulo inſtitutis, per decem dies iiſdem mœnibus incluſi verſantur, antequam ſingulos Ordines Sacros ſuſcipiant, & piis exercitationibus per id temporis detinentur. Nos profecto per 10t annos, quibus Romæ fuimus, in eo ſolum immutatam vidimus Alexandri VII. Conſtitutionem, quod interpoſita Pontificis facultate, Domui eorumdem Patrum Miſſionis ſubrogatum fuerit Collegium Novitiatus Societatis Jeſu, eo quod Confeſſarius alicujus Cardinalis, aut Præſulis in eo loco moraretur, adjecta tamen conditione, ut idem prorſus a negotiis ſeceſſus, & cetera omnia fierent, quæ ſuperius enumeravimus. Aliquando contigit etiam, ut Pontifex, ab aliqua Congregatione rogatus, permiſerit alicui Præſuli, qui publicis, & Eccleſiaſticis negotiis implicitus eſt, per exiguas horas e ſeceſſu prodire, ut iiſdem negotiis explendis præſens intereſſet, quod omnino neceſſarium videbatur. Id Nobis ipſis evenit, cum inter Præſules, & Canonicos Baſilicæ Vaticanæ cooptati, pro aliquo Sacro Ordine ſuſcipiendo ad Patres Miſſionarios ſeceſſimus.

„ In plures Italiæ Urbes, & Inſularum adjacentium, diſciplina ſpiritualium Exercitiorum invecta, & penitus confirmata eſt, quibus Ordinandi ſimul incluſi dant operam, antequam Sacris Ordinibus initientur, uti Alexander VII., & aliorum Pontificum Encyclicæ Literæ decernunt. In hac vero Civitate ad hanc uſque diem, cum generales Ordinationes haberentur, ſpiritualibus Exercitiis vacare, certis quibuſdam horis Clericis conſueverunt in Eccleſia Regularium Barnabitarum, qui noſtri Pœnitentiarii munere funguntur; at cum peculiares Ordinationes fieri deberent, ædes alicujus Parochi pro re peragenda, eligebantur. Patres Pœnitentiarii hanc gravem Provinciam uti cetera omnia laudabiliter, & magno ſane cum incommodo ſuſtinuerunt. Quamquam enim plurimis aliis negotiis pro hujus Diœceſis utilitate implicantur, magno ſtudio, & ſingulari doctrina Ordinandos iis omnibus imbuerunt, quæ penitus animo defigere debent, priuſquam ad Ordines excipiantur. Præſto ſemper fuerunt, ut Confeſſiones etiam totius anteactæ vitæ exciperent; eamdemque viam alii Sacerdotes, quos paullo ante nominavimus, inſtiterunt. Cum tamen PP. Pœnitentiarii, & Parochi, ſuis anguſtis domiciliis vix ipſi commode immorentur, ideo mœnibus iiſdem incluſos detinere Ordinandos haud potuerunt, ex quo nonnullæ corruptelæ fluxerunt, quas hoc loco ſilentio libenter, ultroque præteribimus.

„ Patres Soc. Jeſu, Novitiatus ſui mœnibus aliquos ſemper exceperunt, ubi liberius ſpiritualibus Exercitiis vacarent; ſed id perpaucis, uti neminem latet, contingebat. Additis contiguis ædibus, ejuſdem Novitiatus ſpatia magis amplificata ſunt, & ante Ordinationem proxime peractam, quæ licet peculiaris, numeroſa tamen fuit, dedimus operam, ut plures ad Subdiaconatum aſſumendi, eo loco concluſi, ad pietatem, & religionem per decem dies exercerentur. Idem indiximus nonnullis, qui Diaconatum, aut Sacerdotium petebant; & ſi qui juſſa facere detrectarunt, paruimus mandato Clementis XI., quod nuper expoſuimus, nempe: *Et quos eiſdem Exercitiis per antedicti temporis ſpatium minime operam dediſſe cognoverint, a Sacra Ordinatione repellant penitus, & arceant;* licet piis Exercitiis alio in loco conſuetum tempus impenderint, videlicet haud incluſi; & in Eccleſia Sacerdotis, quem veluti Ducem, & Moderatorem ſumendum conſtituimus ab illis, qui juſſu noſtro in Collegium ejuſdem Novitiatus ſe recipere nequaquam debebant. Quamvis enim piis Exercitiis decem dies inſumpſerint, tamen ab ea ratione, & loco, quem Nos ipſi decrevimus, ſe alienos præbuerunt.

„ Itaque, ut futuris Ordinationibus modus ſtatuatur, omnes ex Clero Sæculari, qui Subdiaconatum expoſcent, jubemus: ad Domum Novitiatus Soc. Jeſu ſe conferre, ibique clauſos decem dierum ſpatio, ſpiritualibus Exercitiis detineri. Idem indicimus Sacerdotium expetentibus, quibus ſecedendi tempus Nos ipſi deſignabimus. Nam Sacerdotio initiandus, tot quidem numero deligere optamus, quot capere idem Novitiatus percommode queat: incerti tamen ſumus, an ſemper id præſtare tuto poſſimus. Idem conſilium cum illis pariter ſequi maxime in votis habemus, qui Diaconatus Ordinem poſtulant; & fortaſſe Deus aditum patefaciet aliquando, ut illis quoque beneficium ejuſmodi comparetur. Interea ducti S. Caroli exemplo, ſatis eſſe putamus, quæ pro futuris Subdiaconis, ac Sacerdotibus inſtituimus. Qui tamen ex Diaconis, aut Sacerdotibus intra Novitiatus ædes excipi, ac retineri non poterunt, ipſi per decem dies præſcriptos, mane; & peracto prandio, ſtatutis horis ad eum locum ſe conferant, ut ſacris inſtructionibus interſint, aliiſque piis operibus, quibus Subdiaconi, ac Presbyteri incluſi tunc temporis, exercentur. Id vero diligenter, accurateque facere non prætermittant. Quod ſi aliter contingat, eam legem, & inſtitutum Regularium imitabimur, qui cum per anni ſpatium Novitiatus ſeptis concluſi probari debeant, etiamſi parum decreti temporis intermittatur, ad vota ſollemniter nuncupanda, Tyro nequaquam admittitur, ſed novus anni curſus ineundus ipſi proponitur. Nonnulli, ut alieno tempore Ordines ſuſcipiant, a Summo Pontifice Apoſtolicas litteras ſibi comparant, quæ extra tempora nuncupantur. Cum illæ a Nobis executioni demandandæ ſint, monemus univerſos, qui eas litteras aſſequentur in poſterum, vel jam aſſequuti fuerint, ita tamen, ut exequendæ adhuc ſuperſint, monemus, inquam, vacandum fore ipſis neceſſario ſpiritualibus Exercitiis, priuſquam ordinentur, in ædibus Novitiatus per eos dies, qui a Nobis ſtatuentur. Ipſi quoque virum aliquem Religioſum ibi invenient, cujus conſilio per illud temporis ſpatium dirigantur: etenim curam, & cognitionem noſtram in eo ſolum collocare volumus, ut virum ex ipſis idoneum ſeligamus, qui in Sacris Ordinationibus per quatuor tempora fieri conſuetis Ordinandos ſpiritualibus Exercitiis detineat. Tandem illis omnibus, qui ob hanc cauſſam ſecedere debeant, ſchedula tribuetur, ut in ædibus Novitiatus excipiantur, interpoſita tamen ea conditione, ut eodem tempore ſolvatur ea pecuniæ ſumma, quæ ad ipſos alendos ſtatuta eſt. Nam compertum jam, perſpectumque habemus, copioſe, ac decenter per eos dies ſuppeditari omnia, quæ ad honeſtam vitæ ſuſtentationem requiruntur. Deſcribi autem curabimus eorum nomina, qui ſive Diaconi, ſive Sacerdotes in ædes Novitiatus recipi non poterunt, eumque indicem viro ſummæ probitatis, ac fidei committemus, qui diligentes, ac ſocordes accurate notabit. Hoc vero teſtimonium Nos adducet, ut primos ad Sacram Ordinationem aſſumamus, illoſque rejiciamus, quos negligenter ſe geſſiſſe, deprehenderimus.

„ Jam facili conjectura perſpicimus fore plurimos, qui ut ſe his vinculis expediant, teſtimonia conquirent, ex quibus conſtet, eos ſine gravi valetudinis incommodo per decem continuos dies anguſtis ædibus includi non poſſe; alii vero contendent tot, tantiſque negotiis ſe implicari, ut per multos dies ea prorſus dimittere nequeant. Nonnulli paupertatem ſuam ita amplificabunt, ut ſe impares faciendis expenſis, quas nuper explicavimus, omnino oſtendant. Nec deerunt fortaſſe Sacerdotes, etiam virtutis laude præſtantes, qui Nos libenter convenient, ut Ordinandos aliquos liberent ab iis, quæ antea ſtatuimus.

„ Quapropter libere, ac perſpicue reſponſum feremus. Illis certe, qui debilitatæ valetudinis cauſſam objicient, ut pium ſeceſſum a Nobis decretum effugiant, integram fidem præſtabimus, tamen ad Sacros Ordines non eſſe idoneos affirmabimus, veluti qui inſigni corporis deformitate notantur, aut qui pedibus nimis claudicant, quamvis ipſorum vitio id minime tribuendum videatur. Qui negotia ſua pro impedimento in medium proferent, ita ut parumper illa intermittere, & ſpiritualibus Exercitiis poſthabere per exiguos dies recuſent, illos pariter a Sacris Ordinibus ſuſcipiendis alienos eſſe fatebimur. Qui vero tam gravi egeſtate ſe opprimi Nobis exponent, ut tenuem pro alimentis pecuniam, quam ſuperius commemoravimus, impendere nequeant, reliquis omnibus prætermiſſis, quæ ad reſpondendum Nobis ſuppeterent, illos potiſſi-

„ mum

,, mum redarguemus, quod in conſtituendo Patrimonio,
,, aut explicandis Beneficii proventibus, Nos in errorem
,, pertraxerint; nam fieri nequit, ut vitæ ſuſtendandæ
,, impar judicetur Patrimonium, aut Beneficium, quod
,, juxta legem hujus Diœceſis obtineatur. Quare ob illa-
,, tam Nobis fraudem, indignos eſſe declarabimus, ut ad
,, Ordines promoveantur. Tandem a præclaris Sacerdoti-
,, bus, qui Ordinandos a propoſito ſeceſſu immunes fa-
,, cere contendunt, veniam concedi Nobis poſtulamus,
,, ut de mortalium pia moderatione ſententiam feramus
,, Nos, qui fere per viginti quinque annos conſuevimus
,, ad examen accuratiſſimum revocare virtutes heroicas,
,, ac leviſſimas etiam culpas eorum, qui ſibi comparata
,, ſanctitatis fama ex hac vita migrarunt. Itaque minime
,, probari a Nobis ipſorum perpetuam deprecationem li-
,, bere fatemur, quæ magnum affert Eccleſiaſticæ diſci-
,, plinæ detrimentum. Id quidem ex animi lenitate qua-
,, dam, & manſuetudine proficiſci pro certo habemus,
,, ſed ultra limites æquitatis ſtudium ſuum ipſi proferre
,, videntur. Quæcumque, licet exigua cauſſa, ſi boni ſpe-
,, ciem aliquam præſeferat, ſatis ab ipſis putatur, ut Pa-
,, rochi longe a ſuis ſedibus immorari queant, & Ca-
,, nonici cum reliquis ad Chorum convenire non tenean-
,, tur. A Sacris Ordinationibus imperitos arcere ſeveriſ-
,, ſimum eſſe judicant, ſi bonam indolem oſtendant, &
,, Ordinibus initiari vehementer expetant: id, inquam,
,, ſeveriſſimum ab illis judicatur. Curam omnem, & ſtu-
,, dium conſerunt, ut ſolvantur interſtitia, eo quod in
,, Epiſcopi voluntate id poſitum eſſe dictitant, fere ac
,, ſi nulla cauſſa intercedere debeat, ut ea facultate uta-
,, tur Epiſcopus. Si illorum ſententia probaretur, ſine
,, conſuetis promulgationibus Matrimonia plerumque fie-
,, rent, licet duo Concilia generalia, Lateranenſe, ac
,, Tridentinum, illas præceperint. His omnibus, quæ
,, huc uſque diximus, & quæ dicenda adhuc ſupereſſent,
,, pariter addatur facilitas, ob quam ſtudioſe contendunt,
,, ne ſpiritualia Exercitia Clerici deſignatis ædibus inclu-
,, ſi peragant, antequam ad Ordines promoveantur. Ex
,, his omnibus, ſine ulla Chriſtianæ caritatis offenſio-
,, ne, quiſquis facile deprehendet, Sacerdotes ejuſmodi
,, arbitrio nimium concedere, vel Sacros Canones, &
,, Apoſtolicas Conſtitutiones ignorare (quod veroſimilius
,, eſt) & quam utilis, ac neceſſaria prorſus, utrorumque
,, cognitio habenda ſit.

,, Jam ſatis ſententiam noſtram, noſtraque decreta ex-
,, poſuimus. Ipſa quidem haud Nobis, velut Auctoribus
,, tribuenda ſunt, qui ſolum ea promulgamus, ſed Apo-
,, ſtolicæ Sedis auctoritati, ex qua principium, & ori-
,, ginem deſumpſerunt, uti paullo ante demonſtravimus.
,, Cum vero ſuperiori tempore ad hanc uſque diem ple-
,, ne obſervata non fuerint, executioni tradi quoquo
,, modo incipient, dum Nos hanc Sedem occupabimus,
,, ac fortaſſe Deo Optimo Maximo juvante, vim to-
,, tam deinceps obtinebunt. Clerici profecto noſtri, ma-
,, ximas Deo gratias perſolvent, quod hoc tempore ad
,, Sacros Ordines accedant, quo latiſſimus aditus aperi-
,, tur, ut pro Eccleſiæ muneribus obeundis rite aptentur.
,, At ſi forte aliquis hoc propoſitum a Nobis inſtitutum,
,, nimis ſeverum arbitretur, illudque improbet, ſibi per-
,, ſuaſum habeat, Nos ab illius opinione quam maxi-
,, me diſſentire, idemque inſtitutum humanitati valde
,, accommodatum ducere. Id vero clare oſtendemus ex
,, legibus, quas Eccleſia, non prioribus temporibus, ſed
,, poſtremis hiſce edidit. Equidem Romanum Concilium
,, anno 1725. habitum, nequaquam juſſit Ordinandos in
,, ſecretum locum recedere, ubi ſpiritualibus Exercitiis
,, operam darent, antequam Sacros Ordines acciperent,
,, ſed in Seminariis per ſex menſes ante Sacram Ordi-
,, dinationem commorari, ut uniuſcujuſque indoles agno-
,, ſceretur: *Omneſque promovendos per ſex ſaltem menſes*
,, *ante Ordinationem in Seminariis reſpective, vel Epiſco-*
,, *piis apud Epiſcopos omnino, Sacro hoc etiam approban-*
,, *te Concilio, commorari debere decernimus: alias nunc*
,, *pro tunc ab Ordinibus ſuſcipiendis rejectos eſſe ſciant,*
,, *nec cum eis, niſi prudenti Epiſcoporum arbitrio, diſpen-*
,, *ſandum.* (*Tit.* 30. *cap.* 2.) Nec profecto deſunt Epi-
,, ſcopi, qui hoc Romani Concilii Decretum in ſuis
,, Diœceſibus obſervari jubent accuratiſſime, uti depre-
,, henditur ex conſueta pagella Sacræ Congregationis in
,, Cauſſa, quæ inſcribitur: *Setina Diſtributionum*, quæ
,, die 1. Decemb. anno 1732. propoſita fuit. Querimo-
,, niæ vero, ac ſuſſurrationes, quæ ob hanc cauſſam for-
,, taſſe in Nos concitantur, nullam afferunt Nobis mo-
,, leſtiam. Illud ſolum Nos angit vehementer, quod ipſis
,, attribui poteſt Exodi ſententia, quæ in Hebræos ſcri-
,, pta fuit, cum juſſa Moyſis, tanquam ſeveriſſima, &
,, ab omni ratione aliena, maledictis proſcinderent: *Au-*
,, *divit Dominus* (ait Moyſes *cap.* 16. *Exodi*) *murmu-*
,, *rationes veſtras, quibus murmurati eſtis contra eum; nos*
,, *enim quid ſumus? Contra nos enim non eſt murmur ve-*
,, *ſtrum, ſed contra Dominum.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Huc uſque verba fecimus de Sacris Ordinibus, qui ,,
Sæcularibus Clericis conferuntur. De Regularibus, qui ,,
petunt iiſdem Ordinibus initiari, perpauca dicenda ſu- ,,
perſunt. Nam plurimum confidimus Regularium Præ- ,,
fectis, & pro certo habemus, neminem acceſſurum ad ,,
Sacram Ordinationem, qui prius incluſus, aut cella ſua, ,,
aut alio loco a ceteris ſecreto, decem dies ſpiritualibus ,,
Exercitiis non expenderit. ,,

5. Requiritur etiam in Ordinante debita intentio, quæ neceſſaria eſt in quolibet Miniſtro Sacramentorum; & inde ſi deficiat debita intentio, invalida eſt Ordinatio, & inſuper mortaliter peccat Miniſter. Hic autem dubitatur: *An, quando Epiſcopus ante Ordinationem uſu ac more dicit, ſe non intendere ordinare excommunicatum, irregularem, & non habentem requiſita, ſi aliquis talia requiſita non habens, ad Ordinationem accedat, valida ſit talis Ordinatio, vel potius repetenda?* Certum eſt, invalidam eſſe Ordinationem, ſi Epiſcopus vere perſiſtat in voluntate non ordinandi excommunicatum, aut non habentem requiſita, quia ſine intentione faciendi Sacramentum, illud non poteſt eſſe validum. At quia Epiſcopus ſolet a tali intentione recedere, & habere practicam intentionem ordinandi omnes præſentes, ideo valida eſt talis Ordinatio. Nec obſtat illa proteſtatio, quæ fieri ſolet ſolum ad terrorem, ad innuendum quid faceret Epiſcopus, ſi cognoſceret indignos; quod inde patet, quia ſtatim poſt illam proteſtationem, omnes præſentes abſolvit ab omni excommunicatione, & diſpenſat cum eis in omni irregularitate, ad effectum Ordinem conſequendi, ut conſtat ex Pontificali; & ita cum Navarro, Rodriquez, Ugolino, & aliis docet Leander *q.* 5. Marchinus *tr.* 1. *part.* 2. *c.* 11. *n.* 17. & nos *diximus tract.* 1. *cap.* 5. *dub.* 10. *num.* 52.

Contra hunc proteſtationis, quam nonnulli facere ſolent ,,
Ordinantes Epiſcopi, uſum, conſule Cap. 26. *Lib.* 7. *Sy-* ,,
nod. Diœceſ. ubi hæc leguntur: In Pontificali Romano ,,
habetur Edictum, quo Epiſcopus Ordines collaturus, ſub ,,
pœna excommunicationis præcipit, ne quiſquam cano- ,,
nico impedimento irretitus ad Ordines ſuſcipiendos ac- ,,
cedere audeat. Idem ſolent Epiſcopi in ſuis Synodis ,,
clarius adhuc edicere, & explicare; ac præcipue ſolent ,,
illorum audaciam cenſuris compeſcere, qui emendica- ,,
to, & ficto patrimonii titulo, quo revera carent, ad ,,
Sacros Ordines promoveri præſumunt. Hæc omnia lau- ,,
dabiliter fiunt, neque ulli ſunt reprehenſioni obnoxia. ,,
At plerique Epiſcopi, his diligentiis nequaquam con- ,,
tenti, alias ulteriores adhibent, quæ non omnibus ,,
probantur. Solent quippe, priuſquam Sacræ Ordinatio- ,,
nis cæremonias incipiant, per Archidiaconum, alium- ,,
ve publice denuntiare, ſe intentionem non habere or- ,,
dinandi irregulares, cenſuris innodatos, carentes legi- ,,
timo Patrimonio, aut Beneficio, vel Litteris dimiſ- ,,
ſorialibus proprii Ordinarii &c. Quamquam autem præ- ,,
ſumendum ſit, unicum ejuſmodi proteſtationis ſcopum ,,
eſse, deterrere, qui aliquo ex enunciatis vitiis labo- ,,
rans, ad Ordines ſacrilege ſuſcipiendos, ſe accingit; ,,
ne enim gravis peccati reus fiat, tenetur Epiſcopus ab- ,,
ſolutam intentionem habere, Ordinem conferendi ho- ,,
mini præſenti, cui manus imponit, & conſueta por- ,,
rigit inſtrumenta, quemadmodum recte animadvertunt ,,
Navarr. *conſil.* 5. *de temp. Ordinat.* Gobat *Theolog. ex-* ,,
perim. tract. 8. *num.* 316. & Card. de Lugo *de Sacram.* ,,
diſp. 8. *ſect.* 7. *num.* 119. Nihilominus tamen, cum præ- ,,
dictam proteſtationem Ordinationi præmittit, innume- ,,
ris ſcrupulis, & animi anxietatibus occaſionem præbet; ,,
& quandoque etiam probabilis, & prudens dubitatio ,,
exinde excitatur, num revera quis fuerit legitime or- ,,
dinatus, eo quod aliquo ex enuntiatis impedimentis ,,
eſset obſtrictus. Quare, ne cum maximo totius Chri- ,,
ſtianæ reipublicæ detrimento, & perturbatione, dubii, ,,
atque incerti Miniſtri ſacris miniſteriis addicantur, ,,
præſtat omnino, ut Epiſcopus ab illa generali prote- ,,
ſtatione abſtineat; quod opportune monet citatus de ,,
Lugo his verbis: *Ego quidem uſum talis proteſtationis* ,,
nullo modo probo; tum quia in ritibus Eccleſiaſticis ,,
fundamentum non habet; nam licet in Pontificalibus an- ,,
tiquis, & modernis apponatur formula, qua Ordinandi ,,
moneantur ex parte Epiſcopi, ne ullus accedat irregula- ,,
ris, abſque ætate, vel facultate legitima &c. in nullo ,,
tamen Pontificali invenitur talis proteſtatio de defectu ,,
intentionis ..... tum etiam, quia licet exiſtente graviſ- ,,
ſima cauſſa, poſſet aliquando Epiſcopus habere intentio- ,,
nem ſub conditione ..... Ceterum hujuſmodi voluntas ,,
conditionata univerſalis cum omnibus haberi non po- ,,
teſt, abſque graviſſimis inconvenientibus, propter du- ,,
bia, quæ inde oriuntur, circa valorem Ordinis. Minus ,,
itaque decet, aliquid Synodo inſeri, quod prædictam ,,
proteſtationem contineat, aut eidem æquivaleat. Et- ,,
enim cum Synodales ſanctiones ſint de ſe ſtabiles, & ,,
perpetuæ, ſimile edictum in Synodo promulgatum, ,,
incertos redderet etiam Ordines ab Epiſcopis Succeſ- ,,
,, ſori-

„ ſoribus conferendos. Quamvis enim iſti, nihil fortaſſe dicant, quo ſignificent, ſe non habere intentionem, quemquam initiandi, qui canonico detineatur impedimento, ſemper nihilominus dubitari poterit, an ſuam intentionem conformaverint Synodali ſtatuto, nondum revocato.

„ At quid faciendum, ſi reipſa contingat, aliquem canonico impedimento ligatum, Ordines recepiſſe ab Epiſcopo, qui eam ſollemnem proteſtationem ſacræ cæremoniæ præmiſit? Fuſe de hac quæſtione a Nobis actum eſt *in noſtro Tractatu de Sacrificio Miſſæ ſect.* 2. §. 70. ubi ex Sacræ Congregationis Concilii ſententia diximus, interrogandum Epiſcopum, ſi ſit ſuperſtes, a quo Ordines ſunt collati; & ſi is aſſerat, ſuam intentionem vere alligaſſe præmiſſæ proteſtationi, Ordinationem diximus abſolute iterandam: ſi verò dubia, & incerta remaneat Epiſcopi intentio, eo quod non ſatis conſtet, qua mente eam proteſtationem emiſerit, & an illi revera ſuam aptaverit intentionem, Ordinatio erit ſub conditione repetenda. Quare ad conſulendum conſcientiarum ſecuritati, & quieti, omnemque dubitationem de re ſane graviſſima, removendam, cavere utique debet Epiſcopus, ne ullus ad Ordines ſuſcipiendos admittatur, qui, diligenti præhabita inquiſitione, non fuerit dignus, & idoneus repertus, omnibuſque ornatus qualitatibus, quæ a ſacris Canonibus requiruntur; at in ipſo actu collationis Ordinum opus eſt, ut abſolutam habeat intentionem initiandi omnes, & ſingulos, ſive a ſe antea approbatos, ſive quoquo modo intruſos, qui ad illos ſuſcipiendos accedunt, & per conſuetam materiæ exhibitionem, formæque prolationem, voti compotes fiunt. Neque expedit, ut aliquid, ne ad terrorem quidem tunc dicat, unde fas ſit ejus intentionis defectum conjicere, aut leviter ſuſpicari.

„ *Quanti autem valeat, & cujuſnam ſit roboris hæc eadem proteſtatio, vide Notif. 6. Tom. 2. §. 17.* Cum publicas Ordinationes indicimus, normam in Pontificali Romano deſcriptam ſequimur, & Archidiacono ſub pœna excommunicationis præcipimus, ut inter ceteros, etiam qui ſuſpenſi ſint, ad Ordines accipiendos, accedere non patiatur. Si tamen, ut in aliis Diœceſibus in more poſitum eſt, quemadmodum Card. de Lugo *de Sacramentis diſp. 8. ſect. 7. n.* 119. teſtatur, etiam denunciare palam velimus, Nos eam mentem non habere, ut ſuſpenſos ordinemus, quis hanc rem Nobis impediat? Tunc autem, ſi qui ſuſpenſione devincti (in quam pro fraude ad ſtatuendum Patrimonium adhibita *ipſo facto* incidunt) Ordines tamen a Nobis, qui dolum ignoramus, acciperent, in quo miſero ſtatu, & conditione verſarentur? Docent quidem nonnulli Theologiæ Moralis Magiſtri, eam Epiſcopi declarationem *ad terrorem* promulgari, a qua tamen recedit, cum deinde Ordines ab ipſo conferuntur. Hæc tamen, quæ libere a Magiſtris evulgantur, cum ad Judices deferuntur, qui tutiorem viam inſiſtunt, & rerum cauſſas ſedulo, gravique examine dijudicant, non eadem facilitate probantur. Pœnitentiariæ conſuetudo ea eſt, ut qui per fraudem hoc modo ordinatus fuerit, poſtquam debitam facultatem acceperit, iterum *ſub conditione* ordinetur, uti refert Pater Theſaurus, qui in Baſilica S. Petri per plures annos Pœnitentiarii munus exercuit. (*de pœnis Eccleſiaſt. p. 2. c. 8. in verb. Ordines n.* 2.) Sacra autem Congregatio, probante Summo Pontifice, hanc controverſiam juxta Epiſcopi mentem dirimendam cenſuit; ita ut, ſi ipſius declaratio contra ſuſpenſos *ad terrorem* edita fuerit, rite collatos Ordines exiſtimaret: ſin autem Epiſcopus revera ſuſpenſos, & jure impeditos, ab Ordinibus arcere, ſecum deliberaverit, tunc Ordines, haud rite collatos dubitet, uti plurimis ejuſdem Sacræ Congregationis ſententiis comprobatur. *In Cauſſa Portalegren. Ordinationis 5. April.* 1704. *In Apruntina Ordinum 5. Jan.* 1710. *Fagnanus cap. Per tuæ, num. 15. de Clerico per ſaltum promoto.*)

6. Reſp. 2. Ex diſpenſatione Summi Pontificis poſſe ſimplicem Sacerdotem conferre Ordines minores, Subdiaconatum, & Diaconatum, non vero Sacerdotium. De Minoribus vix ulla eſt difficultas, quia de facto Abbates Regulares, ex conceſſione Summi Pontificis, conferre poſſunt Tonſuram, & Ordines minores, Regularibus ſibi ſubditis, ut conſtat ex cap. *Quoniam diſt.* 59. & cap. *Cum contingat de ætat. & qualitat. Ordinand.* & ex Concil. Trid. *ſeſſ. 23. c. 10. de reform.* & debet intelligi de Regul. Profeſſis, ut ex quadam Conſtit. S. Pii V. advertit Navar. *in ſum. c. 27. n.* 158. Id etiam poſſunt Presbyteri Cardinales, ex recepta conſuetudine reſpectu ſuorum Subditorum, ut cum aliis docent Diana *part. 5. tr. 2. reſol.* 5. & Paulus *punct.* 14. *n.* 23.: ergo etiam poteſt Eccleſia tale miniſterium committere ſimplici Sacerdoti, qui nec ſit Abbas, nec Cardinalis, cum hujuſmodi gradus, & dignitates non requirantur neceſſario ad hoc, ut quis reddatur capax hujus miniſterii.

7. De Subdiaconatu, & Diaconatu pariter conſtat ex privilegio conceſſo ab Innocent. VIII. anno Domini 1486. Abbatibus Ciſtercienſibus, ut Monachis ſui Ordinis, Subdiaconatum, & Diaconatum conferre poſſint, quod in libro Privileg. hujus Ordinis num. 118. refertur his verbis: *Ut Religioſis, quos ad id idoneos reperietis, Subdiaconatus, & Diaconatus Ordines rite conferre libere, ac licite poſſitis*; & Bullam vidiſſe teſtantur propriis oculis Victoria *in ſumma de Sacramentis num.* 237. & Marchinus *tr. 1. part. 2. cap. 13. n.* 9. ejuſdemque meminit etiam Navar. *concil. 13. lib. 15. de privilegiis*; cum igitur factum conſtet, non videtur de jure dubitandum, ſed abſolute dicendum, poſſe ſimplicem Sacerdotem, ex ſpeciali commiſſione Summi Pontificis, Subdiaconatus, & Diaconatus Ordines conferre. Et ita tenent Navar. Victoria, Filliuc. Granados, Marchinus; Vaſquez, Hurtado, Ochagavia, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *quæſt.* 18. Tambur. *de jure Abbat. diſp. 2. q.* 1. Dicaſtil. *tr. 6. diſp. 1. dub. 17. nu.* 242. Palaus *punct. 14. num.* 10. Diana *part. 8. tr. 1. reſol.* 34. *& part. 10. tr. 16. reſol.* 21. Ant. a Spiritu S. *diſp. 3. num.* 45.

8. Cum nullum hujuſmodi privilegium reperiatur conceſſum pro Ordinatione Sacerdotis, ut nimirum poſſit ordinari ab alio Sacerdote, quantumvis in terris etiam remotiſſimis eſset penuria Epiſcoporum, jure merito inde inferunt Doctores, hujuſmodi facultatem ordinandi Sacerdotes, ita ſoli Epiſcopo competere, ut nullis aliis delegari, aut committi poſſit. Ratio eſt, quia conſecrare Sacerdotem, illique præbere facultatem ad conſecrandum verum, & reale Corpus Chriſti, ad reconciliandos Fideles, abſolvendo, & ligando illos, eſt miniſterium excellentiſſimum, & ſuprema omnium ſpiritualium, & ſupernaturalium facultatum, quæ proinde ſupremo Eccleſiæ Principi, ideſt Epiſcopo, debet eſſet reſervata. Palaus *punct. 14. num.* 9. Granad. *in 3. p. contr. 9. tr. 2. diſp. 2. num.* 4. Averſa *q. 3. ſect.* 3. Candid. *tom. 4. diſq. 4. art. 3. dub.* 17. Andreas a Matre Dei *c. 4. punct. 1. n.* 25.

9. Reſp. 3. Summus Pontifex non poteſt concedere Diacono, ſeu alii non Sacerdoti, facultatem conferendi Ordines, ſive majores, ſive minores, quia tale exemplum nec viſum, nec auditum eſt in Eccleſia; & ratio eſt, quia poteſtas conferendi Ordines ſupponit poteſtatem ſupra Corpus Chrſti verum, quam non habet niſi Sacerdos; ergo illi ſoli committi poteſt facultas Ordines conferendi, quod eſt adeo certum, ut oppoſitum aliqui temerarium, & erroneum judicent; & ita tenent Averſa *ſect.* 3. Ant. *n.* 44. Hurtadus, Henriquez, Filliuc. & alii, quos ſequitur Leander *q.* 16. Multo minus poteſt Diacono concedi facultas ordinandi Sacerdotem, aut ſimplici Sacerdoti ordinandi Epiſcopum, quia major a minori non poteſt benedici, ut ait Apoſt. *ad Hebræos* 7.

10. Dices: Ad validam ordinationem non minus requiritur Miniſter a Chriſto Domino inſtitutus, quam requiratur materia, & forma ab eodem determinata, quam ſicut non poteſt Pontifex immutare, ita nec poteſt mutare Miniſtrum: at jure divino Miniſter proprius Ordinationis, eſt ſolus Epiſcopus; ergo non poteſt concedere Pontifex, ut fiat a ſimplici Sacerdote. Deinde quia Ordinatio ita eſt effectus proprius Characteris Epiſcopalis, ſicut conſecrare Euchariſtiam eſt actus proprius Characteris Sacerdotalis: at nemo poteſt Euchariſtiam conſecrare, qui non ſit Sacerdos; ergo nec poteſt valide ordinare, qui non eſt Epiſcopus.

Reſp. Chriſtum Dominum inſtituiſse Epiſcopos Miniſtros ordinarios Ordinationis, ita tamen, ut reliquerit Eccleſiæ, ejuſque Paſtori Summo Pontifici, poteſtatem delegandi hujuſmodi facultatem ſimplici Sacerdoti, qui, licet non ſit Miniſter ordinarius, nec habeat hanc facultatem ex vi ſui Ordinis, poteſt tamen illam recipere per communicationem a Summo Pontifice, qui a Chriſto facultatem habet illam communicandi, ea ratione, qua Miniſter ordinarius Confirmationis, ex inſtitutione Chriſti, eſt ſolus Epiſcopus, & tamen ſimplex Sacerdos poteſt eſse delegatus, per quod patet ad aliam inſtantiam; & ita tradit Marchinus *c. 14. n.* 25.

11. Dices 2. ex Conciliis Antiocheno *cap.* 10. & Ancyrano *c.* 13. concedebatur Chorepiſcopis non ſolum ordinare Diaconos, ſed etiam Sacerdotes, dummodo ab Epiſcopo Civitatis licentiam accepiſsent, ſed hujuſmodi Chorepiſcopi, non erant niſi ſimplices Sacerdotes, ut tradit Damaſus *Epiſt.* 5. ergo poteſt ſimplex Sacerdos ex commiſſione Papæ conferre, non ſolum Diaconatum, ſed etiam Sacerdotium.

Reſp. Chorepiſcopos fuiſse in duplici genere: alii erant ſimplices Sacerdotes, qui ab Epiſcopo habebant aliquam auctoritatem, & ſuperioritatem ſuper alios Sacerdotes, & de iſtis loquitur Damaſus: alii erant veri Epiſcopi, ſed ſine certa Diœceſi, & ſolum ad converſionem Infidelium ordinati, vel ut Vicarii aliorum Epiſcoporum, & de iſtis loqui-

loquitur Concilium Antiochenum, ut optime obſervat Marchinus *cap. 9. num. 7.*

D U B I U M II.

Quiſnam ſit proprius Epiſcopus, a quo debet quis Ordinari?

12. QUamvis poſſit quilibet Epiſcopus quemlibet, etiam non ſubditum, valide ordinare, quia valida Ordinatio non eſt formaliter actus juriſdictionis, ſed actus Ordinis Epiſcopalis, ſicut Conſecratio eſt formaliter actus Ordinis Sacerdotalis, quæ ſemper valet; nullus tamen licite poteſt Ordines, ſive majores, ſive minores, ſive etiam primam Tonſuram, conferre ſibi non ſubdito, ſine licentia proprii Epiſcopi, ut habetur ex Trident. *ſeſſ. 14. cap. 2. & ſeſſ. 23. de reform. cap. 3. & 8.* ex cap. *Eos, qui: de tempor. Ord. in 6.* ubi Epiſcopo ordinanti non ſubditum, imponitur pœna ſuſpenſionis a collatione Ordinum per unum annum, & ſic Ordinato imponitur pœna ſuſpenſionis ab exercitio Ordinum ſic ſuſceptorum. *Quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire*: & ita tenent ex communi ſententia Marchin. *tr. 1. p. 5. cap. 5.* Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 23.* Bonacina *diſp. 8. punct. 4. n. 7.* Trullench *lib. 6. cap. unico dub. 7. n. 1. & dub. 8. num. 18.* Diana *part. 3. tr. 4. reſol. 194.* & hoc valet etiam de Archiepiſcopo, qui non poteſt licite ordinare ſubditos ſui Suffraganei, ſine ejuſdem licentia, tam intra, quam extra ejuſdem Diœceſis. Cap. *ſalvo 9. qu. 3. & cap. 1. de tempor. Ordin. in 6.* ut cum Marchino, & aliis notat Leander *diſp. 8. q. 5.* & tenet Barboſa *de jure Eccleſ. cap. 7. num. 51.* Non extenditur hæc pœna ad Epiſcopum, qui bona fide, aut ex ignorantia alienum ordinavit, quia cap. *Eos, qui* imponens pœnam ſupenſionis ordinanti alienum, ſine licentia ſui Epiſcopi, requirit, ut id faciat ſcienter, vel affectata ignorantia.

13. Neque obſtat cap. *Nullum 9. q. 2.* in quo vacua, & inania dicuntur omnia, quæ geſſerat Epiſcopus exercens functiones aliquas ſuper alienum Clerum in aliena Diœceſi; nam hæc non intelliguntur de ſacra Ordinatione, ſed de aliis functionibus ad eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantibus; & inde eſt, quod in Trident. ſupra relato *ſeſſ. 23. cap. 8. de reform.* non dicitur, eſſe reordinandus ille, qui ab alieno Epiſcopo, ſine proprii licentia, fuit ordinatus, ſed tantum decernitur, ut a ſuſceptorum Ordinum executione maneat ſuſpenſus, quamdiu proprio Epiſcopo viſum fuerit.

14. Quiſnam autem dicendus ſit proprius Epiſcopus, a quo quis debet Ordines recipere deſignatur in jure Cap. *Cum nullus, de tempor. Ordin. in 6.* ubi Bonifacius VIII. ſic habet: *Cum nullus Clericus Parochiæ*, ideſt Diœceſis, *alienæ debeat ordinare; Superior intelligitur in hoc caſu Epiſcopus, de cujus Diœceſi eſt is, qui ad Ordines promoveri deſiderat, oriundus, ſeu in cujus Diœceſi beneficium obtinet Eccleſiaſticum, ſeu habet, licet alibi natus fuerit, domicilium in eadem.* Ex quo patet, tribus modis aliquem dici Epiſcopum proprium, vel ratione Originis, vel ratione Domicilii, vel ratione Beneficii Eccleſiaſtici: qui autem aliquo ex his tribus modis ſubjectus eſt alicui Epiſcopo, poteſt ab illo licite Ordines recipere.

15. Conceditur ulterius Epiſcopis in Trident. *ſeſſ. 23. cap. 9. de reform.* ut poſſint ordinare familiarem ſuum, quamvis non ſubditum: *Si per triennium fuerit ſecum commoratus, & beneficium, quacumque fraude ceſſante, ſtatim re ipſa illi conferat*; quod intelligi debet de Epiſcopis propriam Diœceſim habentibus; nam Epiſcopi Titulares, quorum Diœceſes ſunt ab Infidelibus occupatæ, nullam habent poteſtatem ad Ordines conferendos, etiam ſuis familiaribus, niſi ex licentia expreſſa proprii Epiſcopi, qui nimirum aliqua ex allatis rationibus eſt proprius, ut habetur ex Trident. *ſeſſ. 14. cap. 2.* & tenet, cum communi ſententia, Diana *part. 8. tr. 2. reſol. 28.* hoc autem ſervitium triennale debet eſſe continuatum, & completum, nec ſufficit, quod ultimus annus ſit inceptus; nam in odioſis inceptus non habetur pro completo, ut in favorabilibus. Si tamen ſervitus talis familiaris incœpit antequam Epiſcopus crearetur, tunc computari poterit in dicto ſpatio triennali. Ita cum Riccio, Avila, Garzia, & Barboſa, Marchinus *p. 5. c. 5. n. 4.* Palaus *p. 15. n. 6.* Diana *p. 2. tr. 2. reſol. 30.* Leander *diſp. 8. q. 24.*

16. Cum autem plura ſoleant a Doctoribus controverti circa hujuſmodi modos ſubjectionis, quæ difficultatem, & confuſionem pariunt, ad illas omnes dirimendas, & ſimul præcavendas fraudes, quæ committi poſſent, Innocent. XII. pridie Nonas Novembris anno 1694. Pontificatus ſui anni IV. Conſtitut. edidit, quæ incipit: *Speculatores domus Iſrael*, in qua clare, & diſtincte determinat, quiſnam vere ſit Epiſcopis originis, quiſnam domicilii; quantum, & quale beneficium requiratur, ut poſſit quis ordinari ab Epiſcopo non ſuo, & quando poſſit Epiſcopus triennalem ſuum familiarem ordinare, ad cujus Conſtitutionis tenorem vult, ac decernit, eſſe reducendas omnes declarationes, & decreta a Sacr. Congreg. Concilii in caſibus particularibus edita, ut videre eſt in dicta Conſtitut. quæ eſt tenoris ſequentis.

17. *Speculatores domus Iſrael, &c. Hac generali noſtra, & perpetuo valitura Conſtitutione decernimus, & declaramus, nulli Epiſcopo, ſeu cujuſvis loci Ordinario, tametſi Cardinalatus honore fulgeat, licere externum quempiam, ac ſibi ratione originis, ſeu domicilii, juxta modum inferius declarandum, legitime contracti non ſubditum ad Clericalem Tonſuram promovere, cujuſvis Beneficii Eccleſiaſtici ei ſtatim, ac Tonſura hujuſmodi inſignitus fuerit conferendi, ſeu ad quod is a Patronis jam præſentatus, ſeu nominatus fuerit, prætextu, etiamſi beneficium prædictum de novo expreſſe adjecta lege fundatum fuiſſe conſtiterit, ut quis immediate poſt Clericalem Characterem ſuſceptum ad illud inſtituatur. Præterea Clericum, qui legitime jam a proprio Epiſcopo ad eamdem Clericalem Tonſuram, ſeu etiam ad minores Ordines promotus fuerit, non poſſe ab alio Epiſcopo, ratione, ac titulo cujuſcumque Beneficii in illius Diœceſi obtenti, ad ulteriores Ordines promoveri, niſi ante eorumdem ſuſceptionem teſtimoniales litteras proprii Epiſcopi, tam originis, quam domicilii ſuper ſuis natalibus, ætate, moribus, & vita ſibi concedi obtinuerit, eaſque Epiſcopo Ordinanti in actis illius Curiæ conſervandas exhibuerit.*

Licet vero Clericus ratione cujuſvis beneficii in aliena Diœceſi obtenti, dicatur ſubiici juriſdictioni illius Epiſcopi, in cujus Diœceſi beneficium hujuſmodi ſitum eſt, eam tamen de cetero hac in re inconcuſſe ſervari volumus regulam, ut nemo hujuſmodi ſubjectionem ad effectum ſuſcipiendi Ordines acquirere cenſeatur, niſi beneficium prædictum ejus ſit redditus, ut ad congruam vitæ ſuſtentationem, ſive juxta taxam Synodalem, ſive ea deficiente, juxta morem Regionis promovendis ad Sac. Ordines, detractis oneribus, per ſe ſufficiat, illudque ab Ordinando pacifice poſſideatur, ſublata quacumque facultate ſupplendi, quod deficeret fructibus ejuſdem beneficii, cum adjectione Patrimonii etiam pinguis, quod ipſe Ordinandus in eadem, ſeu alia quavis Diœceſi obtineret, ac Epiſcopus ſic ordinans, tam de prædictis teſtimonialibus litteris, quam de redditu beneficii hujuſmodi expreſſam, in conſueta collatorum Ordinum atteſtatione, mentionem facere debebit.

Ceterum ſubditus ratione originis is tantum ſit, ac eſſe intelligatur, qui naturaliter ortus eſt in ea Diœceſi, in qua ad Ordines promoveri deſiderat, dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occaſione nimirum itineris, officii, legationis, mercaturæ, vel cujuſvis alterius temporalis moræ, ſeu permanentiæ ejus patris in illo loco, quo caſu nullatenus ejuſmodi fortuita nativitas, ſed vera tantum, & naturalis patris origo erit attendenda. Quod ſi quis tanto temporis ſpatio in eo loco, in quo ex accidenti, ſicut præmittitur, natus eſt, moram traxerit, ut potuerit ibidem canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab Ordinario ejus loci litteras teſtimoniales, ut ſupra, obtinere, illaſque Epiſcopo Ordinanti, per eum in collatorum Ordinum teſtimonio ſimiliter recenſendas, præſentare teneatur.

At ſi pater in alieno loco, ubi ejus filius natus eſt, tamdiu, ac eo animo permanſerit, ut inibi vere domicilium de jure contraxerit, tunc non origo patris, ſed domicilium per patrem legitime, ut præfertur, contractum, pro Ordinatione ejuſdem filii attendi debeat.

Subditus autem ratione domicilii ad effectum ſuſcipiendi Ordines is dumtaxat cenſeatur, qui licet alibi natus fuerit, illud tamen adeo ſtabiliter conſtituerit, in aliquo loco, ut vel per decennium ſaltem in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum ſuorum partem cum inſtructis ædibus in locum hujuſmodi transferendo, ibique inſuper per aliquod conſiderabile tempus commorando, ſatis, ſuperque ſuum perpetuo ibidem permanendi animum demonſtraverit, & nihilominus ulterius utroque caſu ſe vere, & realiter animum hujuſmodi habere jurejurando affirmet. Si quis tamen a propriæ originis loco in ea ætate diſceſſerit, qua potuerit alicui canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarii ſuæ originis teſtimoniales litteras, ut ſupra, afferre debebit, ac de illis expreſſa ſimiliter mentio in ſuſceptorum Ordinum litteris facienda erit.

Ad hæc nullus Epiſcopus alienæ Diœceſis ſubditum, familiarem ſuum ad aliquos ſacros, ſeu minores Ordines, vel etiam primam Tonſuram promovere, ſeu ordinare præſumat abſque ejus proprii, originis ſcilicet, ſeu domicilii, Prælati teſtimonialibus litteris, ut ſupra, & niſi ad præſcriptum Concilii Tridentini præfati ſeſſ. 22. c. 9. de reform. familiarem prædictum per integrum, & completum triennium in ſuo actuali ſervitio ſecum retinuerit, ac ſuis ſumptibus aluerit; Beneficium inſuper, quod ei ad vitam ſuſtentandam, juxta modum ſuperius præfinitum, ſufficiat, quacumque faude ceſſante, ſtatim, hoc eſt ſaltem intra terminum unius menſis a die factæ Ordinationis reipſa illi conferat, ac in Ordinationis hujuſmodi teſtimonio expreſſam itidem familiaritatis, ac litterarum prædictarum mentionem facere teneatur.

Porro, ut quicumque fraudibus aditus omnino præcludatur,

datur, volumus, & Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, atque decernimus, ut Epiſcopus quilibet ſuos ratione originis, ſive domicilii ſubditos Clericos, quoſcumque ab alienis Epiſcopis, quavis auctoritate, etiam cum ſuis commendatiis litteris promotos; nedum ad formam Concil. Tridentini ſupradicti ſeſſ. 14. c. 3. de reform. quoad ſcientiam examinare valeant, verum etiam Ordinum eis collatorum teſtimoniales litteras, gratis tamen recognoſcere, ac diligenter perquirere, an quoad illos præſentis Conſtitutionis forma, & diſpoſitio adimpleta fuerit, aſſignato ſic promotis termino competenti ei magis bene viſo, ad docendum de ejuſmodi adimplemento, ita ut quos eo termino elapſo, id minime præſtitiſſe compererit, a ſuſceptorum Ordinum exercitio, ſi ita, & quamdiu ei expedire videbitur, ſuſpendere, illiſque ne in Altari, aut in aliquo Ordine miniſtrent, interdicere poſſit.

Ita vero præmiſſa omnia, & ſingula perpetuo, ac inviolabiliter obſervari, atque adimpleri volumus, ut ſi quid in iiſdem præmiſſis, ſeu eorum aliquo ſecus fiat, Ordinans quidem a collatione Ordinum per annum, Ordinatus vero a ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, eo ipſo ſuſpenſus ſit, aliiſque inſuper gravioribus pœnis pro modo culpæ, noſtro, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis arbitrio infligendis, uterque ſubjaceat, &c.

18. Per hanc Conſtitutionem ſatis, ſuperque declaratur, quiſnam dicendus ſit Epiſcopus originis, & quinam domicilii, ad effectum Ordines recipiendi, & juxta illius tenorem facile dirimi poſſunt omnes controverſiæ, quæ prius inter Doctores agitabantur. Hoc unum remanet explicandum: *An quis poſſit ſimul habere duo domicilia ſub diverſis Epiſcopis, & a quolibet illorum ordinari?*

Reſp. affirmative, ſi utrobique domicilia de jure contraxit, juxta regulam ſuperius aſſignatam; & inde, qui ſolet æſtate perpetuo in una Diœceſi, hyeme in alia quaſi æqualiter habitare, & utrobique domum, & ſubſtantias habeat, cum animo perpetuo hoc modo inhabitandi, poterit a quolibet Epiſcopo ordinari, quia ratione utriuſque domicilii legitime contracti ſit ſubditus ſingulis; ſecus ſi recreationis gratia Rus ſe conferret brevi ad Urbem rediturus, etiamſi per multos annos hanc ſervaret conſuetudinem, quia Ruri non contraxit domicilium. Ita tenent Marchinus *tr. 1. p. 5. c. 13. n. 13.* Palaus *punct. 15. n. 3.* & alios referens Leander *q. 12.*

19. Quæres; *An Clericus qui recipit Subdiaconatum v. g. ab Epiſcopo originis, poſſit variare, & reliquos Ordines recipere ab Epiſcopo domicilii, vel beneficii?*

Reſp. affirmative, dummodo ſervetur forma præſcripta in ſuprapoſita Conſtitutione Innocentii XII. nam talis variatio circa Ordines non invenitur in jure prohibita, quin potius conceſſa videtur in eadem Conſtitutione ſupra *n. 17.* Hoc ſolum ſpeciale eſt in Ordinato a ſummo Pontifice, quod ab alio ſine ejus licentia non poſſit ordinari, ſicut traditur in cap. *In diſtribuendis* 12. *de tempor. & qualit. ordinand.* idque ob ſpecialem reverentiam Ordinantis.

D U B I U M III.

Quiſnam poſſit Litteras Dimiſſorias concedere?

20. Quamvis Epiſcopus debeat per ſe ipſum ſuis ſubditis probatis, & examinatis Ordines conferre, ſi tamen fuerit infirmus, aut alias legitime impeditus, poterit ad alium Epiſcopum Ordinandos dimittere, ut habetur ex Trident. *ſeſſ. 23. c. 3. de reform. Epiſcopi per ſemetipſos Ordines conferant, quod ſi ægritudine fuerint impediti, Subditos ſuos non aliter, quam jam probatos, & examinatos, ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant.* Ubi, licet fiat ſolum mentio ægritudinis, eadem tamen ratio valet de quacumque rationabili cauſſa, & impedimento legitimo, propter quod Epiſcopus, aut ſimpliciter, aut commode non poteſt Ordines conferre. Hæc dimiſſio, quæ non eſt niſi licentia data alieno Epiſcopo pro majori certitudine, ac ſecuritate, fieri ſolet per litteras patentes, quæ vocantur *Dimiſſoriæ*, quibus ſcilicet ſubditus dimittitur ad alium Epiſcopum, & alio nomine *Reverendæ*, ob reverentiam illis debitam. Propter licentiam, debet Ordinandus habere a proprio Epiſcopo teſtimonium de vita, & moribus, & de ſcientia, quod regulariter inſeritur in ipſiſmet litteris Dimiſſoriis; &, ſi fiat ſeparatim, tunc litteræ vocantur *Commendatitiæ*, vel *Teſtimoniales*, quia nimirum Epiſcopus in illis Teſtimonium fert de probis moribus Ordinandi, quem etiam commendat alieno: & inde Epiſcopus, ad quem mittitur, poterit ipſum ordinare ſine prævio examine, quia poteſt ſtare examini facto a proprio Epiſcopo, poterit tamen ipſum examinare, & ſi ineptum judicaverit reprobare.

21. Pro Ultramontanis adeſt ſpecialis Conſtitutio Urbani VIII. ſub datum Romæ die 11. Decembris 1624. Pontificatus ſui anno II. quæ incipit: *Secretis æternæ providentiæ conſiliis*, quam per extenſum refert Marchinus *tr. 1. p. 5. tr. 11.* in qua prohibet *Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis in Italia exiſtentibus, ne quovis prætextu, & ex quacumque cauſſa, Hiſpanos, Luſitanos, Gallos, vel Germanos, alioſque quoſcumque Ultramontanos, & ex quibuſcumque locis extra Italiam oriundos*, ad Ordines, ſive majores, ſive minores, ſive etiam ad primam Clericalem Tonſuram, promovere audeant, ſeu præſumant, niſi habeant litteras Dimiſſoriales a ſuis Epiſcopis ſibi conceſſas, recognitas, probatas, & ſubſcriptas a Nuntiis, ſeu Collectoribus Apoſtolicis commorantibus in loco, ubi Ordinandi diſceſſerunt; & inſuper recognitas, & probatas a Vicario Urbis Romæ, ſub pœna ſuſpenſionis ad annum ab exercitio Pontificalium adverſus Ordinantes, & ſuſpenſionis perpetuæ, abſque ſpe diſpenſationis, adverſus Ordinatos. Hæc tamen Conſtitutio non afficit Religioſos, de quibus in illa nulla mentio fit; & ita fuiſſe deciſum Florentiæ in facto, affirmat Marchinus *dicto cap. 11.* & quia conceſſio Dimiſſoriarum quoad Regulares non pertinet ad Epiſcopum, ſub cujus Diœceſi morantur, ſed pertinet ad Generalem, vel Provincialem illius Ordinis, ut poſtea dicam; & inde Regulares Ultramontani, habentes Dimiſſorias a ſuis Prælatis, a quocumque Epiſcopo Italo poterunt ordinari, ut aſſerit ibidem Marchinus.

22. Litteras Dimiſſorias Clericis Sæcularibus concedere poteſt quilibet Epiſcopus, qui poteſt Ordines conferre, ſive titulo originis, ſive domicilii, ſive beneficii; dummodo ſit electus, confirmatus, & poſſeſſionem adeptus, quamvis nondum ſit conſecratus; nam ea, quæ ſunt juriſdictionis, exerceri poſſunt ab Epiſcopo, etiam non conſecrato, non tamen ea, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis, ut docent Averſa *q. 3. ſect. 7.* Marchinus *part. 6. cap. 3.* Bonacina *punct. 4. nu. 22.* illas concedere poteſt Epiſcopus, quamvis abſens a ſua Diœceſi, & in alia exiſtens, cum in hoc non exerceat juriſdictionem contentioſam. Ita Barboſa *de poteſt. Epiſc. alleg. 7. num. 29.* & Gavantus in Manual. Epiſcop. verb. *Litteræ Dimiſſoriæ nu. 11.* Non eſt neceſſe pro ſingulis Ordinibus, diſtinctas præbere litteras Dimiſſorias, quamvis hoc videatur magis expediens, ſed poterit, juſta interveniente cauſſa, unam pro omnibus collective concedere, ut cum Marchino, & Rebuffo, docet Antonius *diſp. 3. ſect. 3. n. 61.*

23. Legatum a latere poſſe Dimiſſorias concedere, etiam intra annum Sedis Epiſcopalis vacantis, concedunt Giraff. *lib. 4. deciſ. c. 27. nu. 27.* & Cened. *in quæſtionib. practicis q. 38. n. 27.* negant Rodriquez *de Ordine c. 14. n. 6.* & Marchinus *cap. 3. n. 5.* ubi citat Gloſſ. in cap. *Dilectus, de Præbendis*, & Navar. *de tempor. Ordinand. conſult. 27.* At melius videtur, hac in re ſtandum eſſe conſuetudini. Non poteſt Archiepiſc. Dimiſſorias concedere ſubditis Suffraganeorum, ſicut nec poteſt illos ordinare. Cap. *Cum nullus de temp. Ordinand.*

24. Vicarius Generalis Epiſcopi poteſt Dimiſſorias concedere, ſi ad hoc habeat ſpeciale mandatum, aut expreſſum, ſeu tacitum conſenſum; ſecus ex generali conceſſione ſibi commiſſa, ſi tale mandatum, aut conſenſum non habeat. Marchinus *num. 8.* Ant. *ſect. 3. nu. 63.* Poterit tamen, ſi Epiſcopus in remotis exiſtat, quia nimirum reperitur extra Provinciam, ſeu diſtat a Diœceſi per duas dietas, ut cum aliis docet Marchinus, & notat Gloſſa in cap. *Nullus*, ubi etiam Judicis arbitrio relinquitur, quinam locus dicatur remotus.

25. Capitulum, Sede vacante, non poteſt intra annum a die vacationis, concedere Dimiſſorias, quia hoc illi expreſſe prohibet Trident. *ſeſſ. 7. cap. 10. de reform.* revocando omne privilegium, & conſuetudinem, ac diſpoſitionem, etiam juris communis, qua cap. *Cum nullus, de temp. ordinand. in 6.* permittebatur Dimiſſorias concedere; & *ſi ſecus fiat*, ait Trident. *Capitulum contraveniens, Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, & ſic Ordinati, ſi in minoribus Ordinibus conſtituti fuerint, nullo privilegio Clericali, præſertim in criminalibus, gaudeant; in majoribus vero, ab executione Ordinum, ad beneplacitum futuri Prælati, ſint ipſo jure ſuſpenſi.* Hoc idem prohibetur *ſeſſ. 23. cap. 10.* quibuſvis aliis in juriſdictione Epiſcopi ſuccedentibus loco Capituli, Sede vacante, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio, & beneficio per annum. Requiritur tamen actus conſummatus, ut tales pœnæ incurrantur, ſcilicet quod de facto, qui litteras accepit, ſub prætextu illarum ordinetur, ut docent Averſa *ſect. 7.* & Marchinus *num. 15.*

26. Poteſt tamen Capitulum, illiuſque Vicarius, ſic permittente Trid. *loc. cit.* etiam intra annum Dimiſſorias concedere illis, qui ratione beneficii Eccleſiaſtici acquiſiti, ſeu acquirendi ſunt arctati, quia nimirum Beneficium quis habet Parochiale poſtulans, ut intra annum Presbyter ordinetur, vel Præbendam, aut Capellaniam, petens perſonale obſequium alicujus Ordinis, aut quia eſt nominatus, ſeu præſentatus ad aliquod Beneficium, vel Capellaniam ſimiliter petens, quod ordinetur.

27. *An vero dicatur arctatus, ad effectum habendi Dimiſſo-*

miſſorias intra annum, nondum Sacerdos, qui habet Beneficium ſimplex, cum libertate ſatisfaciendi per alium Miſſas ex Beneficio debitas?

Reſp. negative, quia non poteſt dici arctatus a Beneficio recepto, quando poteſt onera Miſsarum ſatisfacere per alium, quamvis libentius, & commodius id præſtaret per ſe, ut bene docet Tamburinus *lib. 7. de Ord. c. 8. §. 2. num. 7.* advertens, poſse in eo caſu Capitulum concedere Dimiſsorias ad primam Tonſuram; ut præſentatus acquirere poſſit Beneficium, maxime quia prima Tonſura non eſt Ordo. Ita etiam docet Quintanadvenas, afferens declarationem Cardinalium.

28. Poteſt Capitulum, ejuſque Vicarius, intra prædictum annum concedere litteras Commendatitias, ſeu Teſtimoniales, quæ non prohibentur a Tridentino, cum non contineant licentiam ſuſcipiendi Ordines, & contingere poteſt, quod quis intra annum obtineat a Papa Breve, per quod poſſit ad Ordines promoveri, aut ab Epiſcopo viciniore, aut ab alio Epiſcopo Catholico; quo caſu Capitulum, ſeu Vicarius poteſt, & tenetur illi dare teſtimonium de vita, & moribus, & quod non ſit canonico impedimento irretitus, prout in Brevi Apoſtolico ſolet præſcribi. Poteſt etiam concedere licentiam extraneo Epiſcopo, exercendi Pontificalia, & ordinandi, tum Exteros habentes a ſuis Epiſcopis Dimiſsorias, tum Diœceſanos habentes licentiam a Papa, ut poſſint intra tale tempus Ordines recipere. Tranſacto anno a morte Epiſcopi, liberum eſt Capitulo, ejuſque Vicario, Sede vacante, Dimiſsorias concedere, ut conſtat ex Trident. ſupra relato, & admittunt Doctores communiter.

29. Prælati inferiores, ſeu Abbates habentes Territorium diſtinctum, & juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, jus viſitandi, & congregandi Synodum, poſſunt ſuis ſubditis Sæcularibus Dimiſſorias concedere, ſicut poſſunt illos approbare ad Confeſſiones: ſecus Abbates, & Prælati, etiam exempti, tales prærogativas non habentes, ſed illorum Clericorum Ordinatio per ſe ſpectat ad illos Epiſcopos, intra quorum Diœceſis fines exiſtunt, ut habetur ex Tridentino *ſeſſ. 23. c. 10.* & docent Averſa *q. 3. ſect. 7.* Ant. *ſect. 3. n. 68.* Leander *diſp. 10. q. 7. & 8.* Diana *p. 4. tr. 4. reſol. 147.* Andreas a Matre Dei *de Ordine cap. 4. punct. 4. n. 57.* & apud ipſum, Molfeſius, & Sanchez.

,, *Non omittenda, quæ ad majorem Eccleſiaſticorum eru-*
,, *ditionem collegit ex tot, tamque eruditis fontibus hac*
,, *potiſſimum in re Benedict. XIV. in ſua Synodo Diœceſana*
,, *lib. 2. c. 10. §. 8. ubi hæc habentur:* Audivimus ab ali-
,, quibus, etſi viris probis, & doctis, quæ modo dicta ſunt,
,, improbari, ex eo potiſſimum, quod ſi tertiæ ſpeciei Præ-
,, latis in vim ordinariæ ſuæ juriſdictionis competit, aut
,, Ordines ſuis ſubditis conferre aut litteras dimiſſorias
,, eis concedere, ut ab aliis Tonſuram, & minores Or-
,, dines recipere poſſint, eiſdem Prælatis tertiæ ſpeciei
,, denegari non poſſit facultas cogendi Synodum jure
,, ſuo, & præciſo quolibet Apoſtolico privilegio. At
,, tantum abeſt, ut allatum exemplum intentioni ſic ar-
,, guentium prodeſſe poſſit, ut eam potius evertat. Quod
,, ut facilius percipiatur, opus eſt præmittere, a Conci-
,, lio Tridentino *ſeſs. 23. cap. 10. de reform.* duo fuiſſe
,, ſancita: primo, ne Abbatibus, aliiſque quibuſcumque,
,, quantumvis exemptis, liceat primam Tonſuram, vel
,, minores Ordines cuiquam conferre, qui Regularis ſub-
,, ditus ſibi non ſit: ſecundo, ne iidem Abbates, aliique
,, exempti, litteras dimiſſorias Clericis Sæcularibus, ut
,, ab aliis ordinentur, concedere valeant.

,, Jam vero primam decreti partem expendenti ſtatim
,, coercita apparet illimitata illa facultas, a jure antiquio-
,, ri quibuſdam Abbatibus data, omnibus indiſtincte, &
,, promiſcue conferendi primam Tonſuram, & minores
,, Ordines, & perſpicuum ſit, ab iis, quantavis fruentur
,, exemptione, hodie non poſſe initiari, niſi ſuos ſub-
,, ditos Regulares. Ut autem hac ipſa, qua nunc unice
,, fruuntur poteſtate, uti valeant, non ſolum debent in
,, Presbyterali Ordine conſtituti eſſe, ſed debent inſuper
,, benedictionem obtinuiſſe ab Epiſcopo, niſi Epiſcopus
,, *tertio cum humilitate, ac devotione, ſicut convenit, re-*
,, *quiſitus, eos benedicere forte renuerit*, juxta Textum
,, in cap. *Statuimus, de ſuppl. neglig. Prælator.* aut niſi
,, alio peculiari fulciantur privilegio, quo eis poteſtas
,, fiat, etiam non recepto benedictionis munere, om-
,, nia peragendi, quæ Abbatibus competunt, Epiſcopi
,, benedictione quodammodo ſacratis; quæ omnia ſingil-
,, latim, & diſtincte a Nobis expoſita fuere, in brevi
,, quadam diſſertatione, quam exaravimus, occaſione cu-
,, juſdam Cauſſæ VVratislavien. Sacræ Congregat. Con-
,, cilii, cujus Secretarii officium gerebamus, propoſitæ
,, die 12. Februarii 1724. & juxta noſtrum ſenſum deci-
,, ſæ, uti videre eſt *tom. 3. Theſaur. Reſol. pag. 109. &*
,, *pag. 23. & ſeqq.* a quibus propterea ulterius enuclean-
,, dis, ne actum agamus, conſulto abſtinemus. Solum
,, addimus, prædictis peculiaribus privilegiis, quorum
mentio fit etiam a Suarez *de Relig. to. 4. lib. 2. cap. 29.* ,,
& a Diana *in Edit. coord. to. 2. tract. 5. reſol. 81.* non ,,
fuiſſe derogatum per Conſtitutionem ſan. mem. Bene- ,,
dicti XIII. quæ incipit: *Commiſſi Nobis*, editam poſt ,,
noſtram memoratam diſſertationem, & impreſſam in ,,
appendice ad Concilium Romanum, in qua præcipitur ,,
Abbatibus Regularibus perpetuis, ut intra annum, a ,,
die eorum electionis, Epiſcopalem ſuſcipiant benedi- ,,
ctionem: in ea quippe §. *Quo vero ad Abbates*, nihil ,,
innovatum legitur, quoad Abbates, qui præfatis pecu- ,,
liaribus ſunt inſtructi privilegiis. ,,

Quoniam autem Tridentinum, Abbatibus, quovis ,,
modo exemptis, facultatem dumtaxat reliquit, primam ,,
Tonſuram, minoreſque Ordines conferendi ſuis ſubditis ,,
Regularibus, & Abbates Sæculares, quantacumque gau- ,,
deant exemptione, Regularibus, & Abbates Sæcula- ,,
res, quantacumqua gaudeant exemptione, Regularibus ,,
non præſunt; neceſsario inde conſequitur, eos non ,,
poſſe, ullum, quamquam ſuæ juriſdictioni ſubjectum, ,,
ad primam Tonſuram, Ordineſque minores promovere, ,,
niſi hanc poteſtatem a Sede Apoſtolica, poſt Tridenti- ,,
num Concilium, impetraverint: Concilium enim præ- ,,
cedentia privilegia abrogavit, ſed ab iiſdem in poſte- ,,
rum concedendis, non potuit Apoſtolicam Sedem im- ,,
pedire, quemadmodum ad rem ponderat Fagnanus *in* ,,
cap. Statuimus, n. 14. & n. 53. in fin. de ſuppl. neglig. ,,
Prælator. Ejuſmodi privilegium ab Urbano VIII. con- ,,
ceſſum Abbati Commendatario pro tempore B. Mariæ ,,
Farfenſi, & S. Salvatoris Majoris, liquet ex ejuſdem ,,
Apoſtolicis litteris, impreſſis poſt Synodum Diœceſa- ,,
nam Farfenſem, habitam a Carolo Cardinali Barberi- ,,
no, *p. 997.* idemque privilegium ab Alexandro VIII. ,,
die 8. Aprilis 1690. datum Primicerio S. Marci Ve- ,,
netiarum; quoad perſonas eidem inſervientes Eccleſiæ, ,,
refert Clericatus *poſt deciſ. 15. de Sacram. Ordinis.* Eam- ,,
dem facultatem ſibi pariter adſtruebat Abbas S. Barba- ,,
baræ Civitatis Mantuanæ, de cujus juribus plura nos ,,
in utramque partem adduximus, quæ extant *cit. Theſaur.* ,,
Reſol. t. 3. p. 214. & ſeqq. p. 230. & ſeqq. & p. 293. & ſeqq. ,,
quibus in locis concludenter etiam probavimus, nemi- ,,
nem poſſe eam poteſtatem ſibi arrogare, niſi a Sede ,,
Apoſtolica ſibi poſt Tridentinum ſpeciatim, atque ex- ,,
preſſe conceſſam oſtendat. ,,

At duæ hac in re excitantur quæſtiones: Primo ſci- ,,
licet, an Epiſcopi ſuis ſubditis, atque Regulares Præ- ,,
lati Religioſis ſibi ſubjectis, litteras dimiſſorias conce- ,,
dere valeant, ut primam Tonſuram, minoreſque Or- ,,
dines recipiant, aut ab Abbatibus Regularibus, quibus, ,,
virtute ſuorum privilegiorum jus eſt, ad eos promo- ,,
vendi ſuos ſubditos Regulares; aut etiam ab Abbatibus ,,
Sæcularibus, eodem ornatis privilegio, limitato tamen ,,
ad certum genus perſonarum; puta ad ſubditos, in ſuo ,,
territorio commorantes, aliaſve certas, atque in privi- ,,
legio deſignatas perſonas: Secundo, an collatio Ton- ,,
ſuræ, Ordinumque minorum, ab utriſque Abbatibus ,,
facta perſonis, in ſuis privilegiis minime comprehen- ,,
ſis, ſit tantum illicita, an etiam invalida? Sed ambæ ,,
illæ controverſiæ jamdiu diremptæ, & definitæ ſunt a ,,
ſacra Congregatione Concilii. ,,

Atque, quod ad primam ſpectat, etſi olim, anno ,,
videlicet 1572. eadem Congregatio cenſuiſſet, integrum ,,
eſſe Abbatibus, de quibus eſt ſermo, prima Tonſura, ,,
minoribuſque Ordinibus initiare, quotquot hiſce initian- ,,
di forent a propriis Ordinariis ad eos dimiſſi, ex quo ,,
plane conficiebatur, etiam locorum Ordinariis licere ,,
ſuas litteras dimiſsoriales ad eoſdem Abbates dirigere: ,,
attamen, cum eadem quæſtio, jubente Clemente VIII. ,,
fuerit ad trutinam revocata, atque in Rotæ Auditorio ,,
iterum diligenter diſcuſſa, ſacra Congregatio, inhærens ,,
deciſioni, quæ a ſacra Rota emanavit, eſtque 985. *co-* ,,
ram Seraphino, e priori ſententia receſſit, ſtatuitque, ,,
non poſse ad prædictos Abbates litteras dimiſsoriales ,,
dirigi, neque iiſdem fas eſse perſonis, quæ in eorum ,,
privilegiis expreſsæ non ſunt, etſi cum ſuorum Præla- ,,
torum dimiſsorialibus litteris ad ſe acceſserint, primam ,,
Tonſuram, minoreſque Ordines conferre, ſub pœna ,,
ſuſpenſionis ab Ordinum collatione, tam ab Ordinanti- ,,
bus, quam ab Abbatibus, aliiſque Prælatis dimiſsoriales ,,
litteras concedentibus, incurrenda; atque hæc poſterior ,,
ſacræ Congregationis ſententia approbata fuit ab Ur- ,,
bano VIII. quæ omnia fuſe enarrantur a Fagnano *in* ,,
cap. Aqua, a num. 8. uſque ad 19. de Conſecratione Ec- ,,
cleſ. vel Altar. atque a Clericato *deciſ. 15. de Sacra-* ,,
mento Ordin. a num. 19. uſque ad 33. ,,

Quod autem ad alteram pertinet quæſtionem, de ,,
Ordinationis validitate, jam plerique Doctores ſuſti- ,,
neri docuerant primam Tonſuram, minoreſque Ordi- ,,
nes a prædictis Abbatibus collatos, aut Regularibus ſi- ,,
bi non ſubjectis, aut Sæcularibus in ſuis privilegiis non ,,
comprehenſis. Ita quippe diſerte aſseruere Tamburin. ,,
de jur. Abbatum tom. 2. diſp. 2. quæſt. 8. per tot. Suarez ,,

de Relig.

„ *de Relig. tom. 4. tr. 8. lib. 2. cap. 29. num.* 21. Peirin. *oper. tom.* 2. *q.* 3. *cap.* 7. *n.* 23. Fermoſin. *in c. Cum contingat, part.* 2. *n.* 9. *& ſeqq. de ætat. & qualit.* Fagnan. *in cap. Statuimus, a num.* 11. *de ſuppl. neglig. Prælator.* Huic vero ſententiæ calculum ſubinde adjecit ſacra Congregatio Concilii, quæ illicitam quidem habuit, ſed validam ſemper pronuntiavit Ordinationem, de qua diſſerimus. Etenim cum in Cauſsa Conimbrien. 26. Junii 1656. quæſitum fuiſset: *An Abbates Congregationis Sancti Bernardi, & Sancti Benedicti conferre potuerint minores Ordines Regularibus ſibi non ſubditis, nec non Sæcularibus, habentibus litteras Dimiſſoriales ſuorum Superiorum?* Reſpondit ſane id fieri nequaquam potuiſse, ſed ſimul addidit: *Promotos ab illis non indigere alia collatione dictorum Ordinum, ſed abſolutione, & rehabilitatione a Sanctiſſimo obtinenda*; quod habetur *lib.* 19. *Decretor. pag.* 484. Similiter in Cauſsa Panormitana collationis Ordinum, die 16. Martii 1647. diſceptato articulo: *An Ordines minores, per Abbatem Regularem non benedictum collati non ſuis ſubditis, ſint validi, ſi Abbas habeat privilegium illos ſuis ſubditis conferendi?* Prodiit deciſio alteri conformis, quæ antea emanaverat in Cauſsa Catanien. 23. Novembris 1643. cujus verba ſunt: *Collationem autem Ordinum ſupradictis non ſuis ſubditis, etiam Regularibus factam, ſi fuerit de Ordinibus etiam minoribus, & dictus Abbas non benedictus, non habeat privilegium Apoſtolicum, Ordines collatos remanere invalidos, & Ordinatos indigere alia Ordinatione; ſi vero Abbas, non benedictus, habeat privilegium, & Ordines minores tantummodo contulerit ſuis non ſubditis, Ordinatos non indigere alia Ordinatione, ſed tantummodo abſolutione, & rehabilitatione a Sede Apoſtolica obtinenda*, uti habetur: *lib.* 18. *Decretor. pag.* 311. Denique cum in Cauſsa Lucana, propoſita 16. Martii 1726. diſputaretur de privilegiis conceſſis Abbati S. Barbaræ Civitatis Mantuanæ, & ſpeciatim res eſſet de Clerico, ab eodem Abbates ad minores Ordines promoto, quanquam Promotus non cenſeretur inter perſonas in Abbatis privilegio expreſſas, Sacra Congregatio, Ordinationem illicitam dixit, Clericumque Minoribus initiatum, ſuſpenſione irretitum declaravit, non tamen Ordines eidem iterum conferendos, juſſit; *Theſaur. Reſol. tom.* 3. *pag.* 288. *&* 295. Quare ut, quam verſamus, controverſiam, paucis abſolvamus: aut Abbas nullo fruitur privilegio conferendi primam Tonſuram, & minores Ordines; aut privilegio potitur illos conferendi certo perſonarum generi. Si primum: nec licite, nec valide poteſt quemquam ad primam Tonſuram, minoreſque Ordines promovere. Si alterum: illicite profecto, attamen valide, primam Tonſuram, minoreſque Ordines etiam aliis confert, qui ceteroquin inter perſonas non numerantur, in privilegio deſignatas.

„ Quæ hactenus diximus, omnes complectuntur Abbates, ſeu Prælatos inferiores, etiam tertiæ ſpeciei, habentes nimirum proprium Territorium, a cujuslibet Epicopi Diœceſi evulſum, & ſeparatum, cum Clero, & Populo, in quem pleno jure exercent juriſdictionem activam, & quaſi Epiſcopalem; nam etiam ejuſmodi Prælatis, virtute præfati Decreti Tridentini, adempta eſt facultas, ſi quam olim habuerant, conferendi primam Tonſuram, & Ordines minores ſuis ſubditis ſæcularibus; neque hanc poteſtatem poſſunt ſibi vindicate, niſi a Sede Apoſtolica, poſt Tridentinum, & cum expreſſa Tridentini derogatione, eam iterum impetraverint; ſed Sæcularium omnium in prædicto Territorio ſeparato degentium, Ordinatio ſpectat ad Epiſcopum viciniorem; quemadmodum, ſi Abbatia, ſeu Abbatis Territorium, quantumvis exemptum, ſitum ſit intra fines alicujus Diœceſis, ad ejuſdem Diœceſis Epiſcopum pertinet Ordinatio Sæcularium, inibi habitantium. Hæc omnia diſerte definita ſunt a Sacra Congregatione Concilii, ex cujus ſententia Fagnanus *in cap. Significaſti, de offic. Archidiaconi*, ubi *a num.* 12. *uſque ad fin.* hanc verſat quæſtionem, *ſub numer.* 24. ita demum concludit: *Nullus Prælatus inferior Regularis, aut Sæcularis hodie reperitur, cui liceat Tonſuram; & minores Ordines conferre perſonis Sæcularibus, tametſi omnimodam juriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem, ac etiam temporalem habeant in Clerum, & Populum, excluſis Epiſcopis, & ſive illorum territorium ſit intra fines alicujus Diœceſis; ſive extra*; & proſequitur Cardinalis Petra *in comment. ad Conſtit. Apoſtolic. t.* 5. *p.* 116. *n.* 66. *& ſeqq.*

„ Aliquid nunc dicendum reſtat de ſecunda parte enuntiati Tridentini decreti *ſeſſ.* 23. *cap.* 10. in qua decernitur: *Ne Abbates, & alii exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcumque, etiam Eccleſiarum Cathedralium, litteras dimiſſorias, aliquibus Clericis Sæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant; ſed horum omnium Ordinatio, ſervatis omnibus, quæ in hujus Sanctæ Synodi decretis, continentur, ad Epiſcopos, intra quorum Diœceſis fines exiſtant, pertineat.* Sub hujus decreti cenſura comprehendi Abbates, alioſque inferiores Prælatos, primæ, & ſecundæ ſpeciei, nemo unquam potuit in quæſtionem adducere. At plerique Prælati tertiæ ſpeciei, ſe ab ejuſdem ſeveritate autumabant immunes, hac freti ratione, videlicet, quia ipſorum Territorium, in quod exercent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, non exiſtit intra fines alicujus Diœceſis, de quo tantum videtur loqui Tridentinum, ſed eſt a qualibet Diœceſi omnino ſejunctum, & ſeparatum; ac propterea, etſi ab Ordinibus per ſemetipſos conferendis, juxta modo traditam doctrinam, abſtinerent; liberum nihilominus ſibi eſſe putabant, litteras dimiſſoriales, ad Ordines ſuſcipiendos, ſuis ſubditis Sæcularibus impertiri. Verum alia fuit mens Sacræ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, ad quam unice ſpectat ejuſdem Concilii decretorum genuinum ſenſum aperire: ea ſiquidem probe conſiderans, in allegati capituli initio ſermonem eſse, non ſolum de Abbatibus, utcumque exemptis, verum etiam de illis, qui *Nullius Diœceſis eſſe dicuntur*, quales ſunt, habentes Territorium ſeparatum, hoſce pariter in omni parte comprehenſos dixit, iiſdemque ablatam cenſuit facultatem concedendi ſuis ſubditis Sæcularibus litteras dimiſsoriales ad Ordines, quas proinde elargiri, ad viciniorem Epiſcopum unice pertinere declaravit. Ejuſmodi Sacræ Congregationis reſponſa congeſta ſunt a Fagnano, & Cardinali Petra *cit. locis*, quibus alia atteximus, quæ eo prodierunt tempore, quo Nos ejuſdem Congregationis Secretarium agebamus. Eccleſia Collegiata Beatæ Mariæ Virginis de Alba Regali, Diœceſis Veſprimien. ejuſque Præpoſitus, Canonici, ceterique eidem inſervientes Eccleſiæ, plenam obtinent exemptionem a juriſdictione Epiſcopi Veſprimienſis, atque a jure Metropolitico Archiepiſcopi Strigonienſis. Amplæ iſtius exemptionis obtentu, ſibi jus eſse arbitrabatur Collegiatæ Præpoſitus, concedendi litteras dimiſſorias ad Ordines ſuæ Eccleſiæ Canonicis, aliiſque Miniſtris; ſed cauſsa delata ad Sacram Congregationem Concilii, hæc die 26. Martii, & denuo 17. Decembris 1718. contra Præpoſitum pronuntiavit. (*t.* 1. *Theſaur. Reſolut. p.* 33. *& duabus ſeqq. & p.* 141.) Sed quoniam, ut ingenue fateamur, ejuſmodi deciſio Prælatum tangit ſecundæ potius, quam tertiæ ſpeciei, aliam ſtatim proferimus, in qua, ſine ulla dubitatione, quæſtio erat de Prælato tertiæ ſpeciei. Lis vertebatur in Romanæ Rotæ Auditorio, inter Epiſcopum Brictinorien. & Capitulum Baſilicæ S. Petri de Urbe, ſuper articulo: An Abbatia S. Ruffilii, ſita in caſtro Fori Pompilii, eidem Capitulo perpetuo unita, haberet Territorium omnino ſeparatum a Diœceſi Brictinorienſi; interim vero, Capitulum S. Petri, innixum immemorabili conſuetudine, ſeu quaſi poſseſſione, concedendi litteras dimiſsoriales perſonis, intra ſuæ Abbatiæ limites commorantibus, ne hac poſseſſione exturbaretur, pendente adhuc controverſia, ſuper Abbatiæ ſeparatione, eaſdem litteras concedere non dubitabat; at contradicente Epiſcopo Brictinorienſi, ac jure meritoque contendente, immemorabilem poſseſſionem, utpote a Concilio Tridentino infractam, viribuſque deſtitutam, non ſuffragari Capitulo, etiamſi Territorium ſeparatum evinceret; ad ejus inſtantiam die 3. Decembris 1718. fuit in Sacra Congregatione Concilii diſceptatum: *An, etiamſi conſtaret de territorio ſeparato, poſſet Capitulum S. Petri concedere dimiſſorias?* & die 17. Decembris ejuſdem anni, unanimi omnium ſuffragio, reſponſum fuit *Negative* (*tom.* 1. *Theſaur. pag.* 140. *&* 150.)

„ Nihilominus tamen, non deſunt etiam nunc Abbates tertiæ ſpeciei, hac peculiari præfulgentes prærogativa, ut ſuis ſubditis litteras dimiſsorias ad Ordines, nedum Minores, ſed etiam Sacros ſuſcipiendos elargiri valeant, & reipſa elargiantur, ita ut nulli Epiſcopo fas ſit, ſine ipſorum litteris, eorumdem ſubditos ordinare; at hæc prærogativa non eſt annexa qualitati *Nullius*, neque profluit ex Territorio perfecte ſeparato, ſed unice derivatur ex ſpeciali privilegio poſt Tridentinum obtento, quo Sedes Apoſtolica nonnullos cumulavit Abbates: ejuſmodi privilegio ab Urbano VIII. auctus eſt Abbas Nonantulanus; ita eidem Pontifici, conſulente Sacra Congregatione Concilii, die 19. Januarii 1636. cujus decretum refertur a Cardinali Petra *cit. loc. p.* 117. Idem indultum aſsequutus eſt Abbas Farfenſis, uti habetur in memorato Apoſtolico Brevi, impreſso poſt Synodum Farfenſem *p.* 996. Eamdemque poteſtatem a Sixto V. Abbati Caſſinenſi, atque a Paulo V. Abbati Cavenſi, factum, narrat Fagnanus *in cit. cap. Significaſti, de offic. Archidiac. num.* 25. & ne ſilentio prætereamus prædictam Abbatiam S. Rufilii, Capitulum Sancti Petri, cui ex Sacræ Congregationis ſenten-

„ ſententia, denegatam diximus facultatem concedendi litteras dimiſſoriales perſonis incolentibus eamdem Abbatiam, ſibi perpetuo unitam, id juris ſibi fieri petiit a Sede Apoſtolica; ſed cum adhuc in Rotæ Auditorio indeciſa penderet controverſia, ſuper vera ſeparatione Abbatiæ, ejuſque Territorii, a Diœceſi Brictinorienſi, Capituli inſtantia rejecta fuit a Sacra Congregatione Concilii, ad quam Innocentius XIII. eam remiſerat examinandam. Verum cum poſtea idem Capitulum cauſſam obtinuerit in Rotæ tribunali, fueritque ei adjudicatum Territorium omnino ſeparatum, ſuas preces inſtauravit apud ſan. mem. Benedictum XIII. votique compos effectum eſt, per Apoſtolicum Breve, ab eodem Pontifice datum. Ceterorum Abbatum, qui eodem jure ab Apoſtolica Sede ſunt poſt Tridentinum donati, Catalogum extare in Cancellaria Cardinalis Urbis Vicarii, teſtatur Romualdus Honorante *in praxi Secretariæ dicti Tribunalis pag.* 193.

„ Huc uſque deducta, ni fallimur, ſicuti aperte oſtendunt, Prælatis inferioribus tertiæ ſpeciei non competere de jure facultatem concedendi litteras dimiſſorias ſuis ſubditis, niſi hæc eis ex ſpeciali diſtincto Apoſtolico privilegio conceſſa ſit; ita apprime demonſtrant, nullum a dicto exemplo inferri poſſe argumentum adverſus ea, quæ in ſuperioribus dicta ſunt de Prælato inferiore tertiæ ſpeciei; qui Synodum cogere nequit, niſi Apoſtolico diſtincto privilegio donatus ſit; quin immo eamdem vigere juris cenſuram in utroque caſu, cum litterarum dimiſſoriarum, tum Synodi.

30. Prælati Regulares poſſunt ſuis ſubditis Religioſis Dimiſſorias concedere privative quoad Epiſcopum loci, in quo ſitum eſt Monaſterium, prout declaravit Sixtus V. & Sacra Congreg. Concilii, & confirmavit Clemens VIII. ut referunt Marchinus *cap.* 4. *num.* 3. Rodriquez *tom.* 1. *quæſt. Regul. q.* 18. *art.* 5. & Diana *part.* 2. *tr.* 16. *reſol.* 15. eſtque res nota in praxi. Duas conditiones poſuit Clemens VIII. obſervandas a Prælatis Regularibus, ſub pœna privationis officiorum, & vocis activæ, & paſſivæ; prima eſt, quod Superior Regularis debeat litteras dirigere ad Epiſcopum Diœceſanum ejus Monaſterii, niſi forte is Epiſcopus abſuerit, vel Ordines non celebraverit, quo caſu poteſt illas dirigere ad quemcumque alium Epiſcopum; dummodo de induſtria, non diſtulerit in id tempus; ſecunda, ut in ſuis litteris debeat exprimere talem cauſſam, ſcilicet de abſentia Epiſcopi Diœceſani, vel Ordinationibus ab eo non habendis; nulla tamen ibi apponitur revocatio privilegiorum, de quibus nec ulla fit mentio. Hoc Decretum non videri uſu receptum, aſſerit Palaus *punct.* 15. *num.* 8. quia paſſim Prælati Regulares Dimiſſorias concedunt, ut eorum ſubditi a quocumque Antiſtite Ordines celebrante initiari poſſint, nulla facta mentione, an proprius Epiſcopus fuerit abſens, vel Ordines noluerit celebrare; idem ſentire videntur Tambur. *lib.* 7. *cap.* 8. §. 2. *n.* 15., & Andreas a Matre Dei *punct.* 4. *num.* 69.

„ *A quonam potiſſimum Epiſcopo habendæ ſint de jure Regularium Ordinationes; & ad quemnam præſertim Regulares Prælati Dimiſſoriales litteras ſuorum Ordinandorum dirigere debeant, plura extant, & Conciliorum, & Pontificum Decreta, quidquid in contrarium ab aliquibus dictitetur, quæ percurrere huic poteris a Pontifice noſtro collecta, atque in unum compoſita in ſua Notific. poſita ſub nu.* 3. *tom.* 2. & §. 8. *in qua hæc leguntur:* Igitur Regularis debet ab illo Epiſcopo Ordines ſuſcipere, in cujus Diœceſi Monaſterium ſitum eſt. Can. *Si quis, diſt.* 58. Juſtis, ſanctiſque de cauſſis ab Epiſcoporum poteſtate, Summi Pontifices, Regularium Ordines liberos, immuneſque fecerunt, quorum primus communi opinione fertur Adeodatus Pontifex, qui hoc privilegium Cœnobio S. Martini in Urbe Turonenſi impertivit. Verum neque per hanc, neque per alias immunitates, quæ poſteriori tempore conceſſæ fuerunt, juxta Thomaſſinum *de veteri, & nova Eccleſiæ diſciplina p.* 1. *lib.* 3. *c.* 30. *ſub n.* 9. violari umquam potuit Epiſcoporum auctoritas in iis omnibus, quæ ad Sacras Ordinationes pertinere judicantur. Poſt hæc Regulares a Sede Apoſtolica obtinuerunt, ut a quolibet Catholico Epiſcopo ad Ordines ſuſcipiendos admitterentur. (Hallier *de Sac. Elect. tit. de Regul. Ordinand.* §. 8. *num.* 28.) Sed Lateranenſe Concilium, Leone X. Pontifice, Regularibus indixit, ut ab Epiſcopo ejus loci, in quo degunt, Ordines reciperent, niſi forte a Diœceſi longe abeſſet, vel nulla ratione adduci poſset, ut Ordines adminiſtraret. (*in Decreto Leonis* X. §. 11. *Bullar. tom.* 1.) Poſt idem Concilium, Tridentina Synodus *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. *de ref.* hoc modo præcepit: *Unuſquiſque autem a proprio Epiſcopo ordinetur.* Excitata tamen fuit controverſia, an Sacri Concilii Decretum Regulares etiam complecteretur; quos S. Pius V. *in ſua Bulla* 41. §. 7. *Bullarii tom.* 2. immunes declaravit, & ad quemlibet Catholicum Epiſcopum libere remiſit. Cum tamen graviora diſſidia inter Epiſcopos, & Regulares in dies orirentur, Gregorio XIII. S. Pii Conſtitutionem ad Sacros Canones, Conciliique Tridentini ſententiam conformavit, (*Conſtitut.* 9. *Gregoriana to.* 2. *Bullar.*) cum præſertim, uti Gregorius probe noverat, S. Pius non ſemel queſtus eſset, in eo Decreto mentem ſuam haud ſatis explicatam fuiſse; propterea quod etiam idem Decretum immutaſset, niſi morte ſublatus fuiſſet. Itaque ob eas cauſsas Gregorius Pontifex juſſit, Regulares, illo ab Epiſcopo ordinari, in cujus Diœceſi Cœnobium poſitum habent, vel ab ipſo ſcriptas litteras obtinere, quibus ab aliis Epiſcopis, rite ad Ordines ſuſcipiantur. (Gallemart. *cap.* 8. *ſeſſ.* 23. *de reform.*) Vita functo Gregorio XIII. renunciatoque in Pontificem Sixto V. temporis opportunitatem ſe nactos putaverunt Regulares, ut ſe a Gregori XIII. Conſtitutione vindicarent. At Sixtus Pontifex, re diligenter expenſa, cum Procuratores etiam Generales Ordinum Regularium in propria cauſsa diſſerentes audiiſset, ſtatuit, ut Ordinatio Regularium ad Epiſcopum loci ſolum referretur. Præfectis autem Regularium conceſſit litteras ſibi ſubjectis, ad eumdem tamen Epiſcopum inſcriptas elargiri, vel alii cuilibet Epiſcopo, ſi ille a ſua Sede abſuerit: *dummodo ab Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam.* (Gallemart. *loc. cit.*) Poſtrema Sacra Congregatio Concilii omnem controverſiam penitus diremit, cum Clemens VIII. Pontificatum gereret, & Decretum promulgavit, quod ab eodem Pontifice confirmatum fuit.

Decretum Clementis Papæ VIII. circa Ordines a Regularibus ſuſcipiendos.

De mandato SS. D. N. Clementis Divina Providentia Papæ VIII. tenore præſentium mandatur omnibus, & ſingulis quorumcumque Regularium Superioribus, ut de cetero obſervent, & obſervari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Concilii Tridentini continentur, cujus tenor eſt talis: Congregatio Concilii cenſuit, Superiores Regulares, poſſe ſuo ſubdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requiſitis Ordines ſuſcipere voluerit, Litteras Dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum, nempe illius Monaſterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, Regularis poſitus fuerit, &, ſi Diœceſanus abſuerit, vel non eſſet habiturus Ordinationes, ad quemcumque alium Epiſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem Dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus Diœceſanus, vel abfuturus, vel nullas habiturus eſſet Ordinationes. Verum, cum a Superioribus Regularibus, Epiſcopo Diœceſano abſente, vel Ordinationes non habente, Litteræ Dimiſſoriæ dabuntur, in eis utique hujuſmodi cauſſam abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam eſſe. Quod qui non fecerint, officii, & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis activæ, & paſſivæ privationem, ac alias arbitrio ejuſdem Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ reſervatas pœnas incurrant. In quorum fidem &c. Datum Romæ die 15. *menſe Martii* 1596.

Ne locus ullus fraudi ſuperſit, Regularium Præfecti in Litteris Dimiſſoriis, non ſolum Epiſcopum loci abſentem, & Sacram Ordinationem minime indictam exponere, ſed communi jam uſu teſtimonium pariter Cancellarii, vel Scribæ, aut Secretarii ejuſmodi Epiſcopi adjungere conſueverunt. (Monacell. *in formul. legal. part.* 1. *pag.* 295. *n.* 6.)

Gallia univerſa Clemens VIII. Decretum libenter amplexa eſt, cui in hunc uſque diem maximo honore paret. (Card. Petra *tom.* 1. *ad Conſtit. Apoſtol. pag.* 341. *n.* 37.) Idem in Belgio contigiſse, Vaneſpen teſtatur *Jur. Eccleſiaſt. univerſi part.* 2. *tit.* 9. *cap.* 2. *num.* 38. *& ſequentib.* Aliter in Hiſpania eveniſse, & evenire, nonnulli tradiderunt. (Cabaſsutius *in theor. & praxi Juris Canonici lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 5.) Sed in pluribus Cœtibus Regulares ab Hiſpania legati, voce, ac ſcriptis etiam contrarium oſtenderunt. (Portel. *dub. Regul. in verbo Ordines Sacri n.* 2.) Quate Innocentius XIII. peculiarem ſuper hac Congregationem edixit, cui Nos a Secretis adfuimus, productiſque certiſſimis documentis, ex Urbis Tabulariis apertiſſime error cognitus fuit, qui nulla prorſus ratione niteretur. (Ceſped. *de exempt. Regul. dub.* 72. *n.* 4.) Hinc in Conſtitutione, quæ incipit: *Apoſtolici miniſterii*, ab eodem Pontifice promulgata, ac deinde a Benedicto XIII. confirmata, per Hiſpaniam quoque Decretum Clementis VIII. plene obſervandum declaratur. (§. *Quoties.*)

Priuſquam finem Inſtitutioni huic faciamus, Clementis VIII. Decretum plurimum commendatum volumus, & ſummopere hortamur eos, qui Regularibus ſibi ſubjectis contra præſcriptum eodem Decreto Litte-

ras Dimiſſorias tribuerint, & illos, qui licet contra admoniti, hoc pacto Ordines ſuſceperint, eos tandem, qui Ordines contulerint, hortamur, inquam, ut ſibi proſpiciant. Qui litteras eo modo dederint, quem nuper explicavimus, ſi Decretum Clementis VIII. percurrant, quid ipſis agendum ſit, plane intelligent. Advertant tamen, ſe obnoxios eſſe *ipſo facto* pœnis, quæ in eo Decreto proponuntur; cum in exemplari non habeatur, *pœnas incurrent*, ſicut in aliis pluribus locis editum fuit, ſed *pœnas incurrant*, quibus verbis *pœna latæ non ferendæ*, juxta Monacellum *in append. tom. 1. pag.* 294. *n.* 3. Matthæuccium *in Officiali Curiæ cap.* 35. *pag.* 272. & Ventrigliam *in praxi part. 1. adnot.* 23. *num.* 33. continetur. Ceteri, ſi quemcumque Auctorem conſulant, apertiſſime deprehendent pœnas, quæ a Sacris Sanctionibus indicuntur iis, qui Ordines ab illo Epiſcopo percipiunt, qui munus ejuſmodi rite obire non poterat, vel etiam ab Epiſcopis, qui Ordines conferunt, etiamſi legitimæ litteræ non offerantur, & alterius juriſdictionis ratio nulla ſervetur. Hanc ſane imminui nullo modo patiemur, quam non velut domini, ſed tanquam cuſtodes accepimus: nec tamen ipſius fines amplificare, ſed tueri curamus. Itaque ſi qui Regulares, præter Societatis Jeſu, privilegium expreſſe, non autem vi participationis obtinuerint, cujus inſcii ſumus, ut a quolibet Catholico Epiſcopo ordinentur, dummodo id contigerit poſt Tridentinum Concilium, nihil aliud reliquum eſt, niſi, ut talem immunitatem rite nobis exhibeant, qui & illam libenter probabimus, & pro noſtra in Sedem Apoſtolicam obſervantia executioni mandabimus; tum præſertim, ut noſtram in ſingulos Regularium Ordines voluntatem teſtemur. Paullo ante innuimus, oportere, ut privilegium ejuſmodi poſt Tridentinam Synodum conceſſum fuerit; qua in re eorum ſententiam amplectimur, & revera ſequemur, qui minime neceſſarium exiſtimant, ut idem privilegium poſt Decretum Clementis VIII. datum ſit, dummodo Concilium Tridentinum non anteceſſerit; cum Pontifex reliqua privilegia ſuo Decreto non abrogaverit. (Barboſa *de offic. & pot. Epiſc. all.* 4. *n.* 60. *&* 65. Pax Jordan. *lucubrat. tom. 1. lib. 3. tit. 6. num.* 27.)

A D D I T I O.

„ De quodam Regulari mentio facta eſt, qui Sacerdotium ab alieno Epiſcopo, adverſus Clementis VIII. Decretum, extra hanc Civitatem accepit, ac deinde Bononiæ primum Miſſæ Sacrificium celebravit.

„ Poſtmodo ad mentem rediens, ſanoque ductus conſilio, ad Sacram Pœnitentiariam confugit, quæ forum utrumque, ſi de Regularibus agitur, complectitur. Supplicem libellum his verbis dedit, [nomen Regulari honeſtis de cauſſis ſilentio prætermittimus.] *N. N. Regularis, licet addictus Monaſterio N. N. ſui Ordinis in Urbe Bononienſi, cum Litteris Dimiſſoriis Præſidis ſui, ad Epiſcopum N. N. ſe contulit, ut ad Sacerdotium reciperetur, contra præſcriptum Decreti Clementis VIII., de quo per adminiſtros Tabularii Archiepiſcopalis Bononienſis admonitus fuit; deinde Bononiam ad ſuum Collegium reverſus eſt: nunc culpæ cognitione, ac dolore adductus, benignitatem Eminentiæ Veſtræ ſuppliciter obteſtatur*, (Cardinalem Pœnitentiarium alloquitur, cui ſupplex libellus inſcribitur) *ut a pœnis, quas ſubiit, liberetur. Quod Deus &c.*

„ Cardinalis Archiepiſcopus Bononienſis Sacræ Pœnitentiariæ Regularem Oratorem commendavit. Hoc autem reſponſum fuit: *Attento conſenſu Ordinarii; pro gratia.*

„ Decretum etiam his verbis confectum eſt: *Sacra Pœnitentiaria, attento conſenſu, ac etiam ſupplicatione Venerabilis in Chriſto Patris Archiepiſcopi Bononienſis, vigore ejus epiſtolæ ad ipſam Sacram Pœnitentiariam tranſmiſſæ, ſupradictum Religioſum &c. Oratorem, a quibuſvis ſententiis, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, ſi quibus quomodolibet propter præmiſſa innodatus exiſtat, auctoritate Apoſtolica in utroque foro abſolvit, cum pœnitentia ſalutari recitandi per tres vices integrum Roſarium B. Mariæ Virginis, ac obligatione veniam humiliter petendi a præfato Archiepiſcopo Bononienſi; & cum eodem Oratore ſuper Irregularitate, ſi quam ex violatione Cenſurarum quomodolibet contraxerit, ad ſuos Ordines licite exercendos, eadem auctoritate Apoſtolica in utroque pariter foro diſpenſat; non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon dictæ ſuæ Religionis Statis, Decretis, Indultis, quoque ſpecialibus, ac Privilegiis, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ in Sacra Pœnit. die* 19. *Maji* 1734.

„ *V. Card. Petra Major Pœnitentiarius.*

„ Ob id Regularis ab Eminentiſſimo Archiepiſcopo veniam petiit, ac impetravit: cujus rei documenta rite in Tabularium Archiepiſcopale relata ſunt.

Hoc idem adhuc clarius in Synod. Diœceſana lib. 7. c. 43. *§.* 32. *ubi legitur*;

Tertiam demum occaſionem impugnandi Synodalia ſtatuta, quam a Regularibus inde arripi diximus, quod nimirum generatim, atque inſtar regulæ tradant, quæ in peculiaribus facti circumſtantiis, unice determinari poſſunt, duo demonſtrabunt exempla. Summus Pontifex Clemens VIII. die 15. Martii 1596. prævio conſilio Sacræ Congregationis Concilii, ſancivit, non licere Prælato Regulari, litteras dimiſſoriales concedere ſuis Subditis Regularibus, ad Ordines ſuſcipiendos a quocumque Antiſtite, ſed teneri illas dirigere ad Epiſcopum Diœceſanum, in cujus ſcilicet Diœceſi degit Regularis Ordinibus initiandus; ſi vero Epiſcopus Diœceſanus abfuerit, aut non ſit Ordinationem habiturus, tunc permiſit Prælato Regulari, ſuos Subditos dimittere ad quemcumque Antiſtitem, dummodo non in fraudem, hoc eſt de induſtria, litteras dimiſſoriales illis dare diſtulerit ad tempus, quo prævidebat, Diœceſanum Epiſcopum abſuturum, aut Ordinationem non habiturum; quod quidem multis de cauſſis quandoque fieri contigit, & præcipue, ut Regularis, ad Ordines promovendus, qui juxta ejuſdem Clementis VIII. ſanctionem, ſuæ ſcientiæ experimentum ſubire debet coram Epiſcopo, a quo Ordines petit, declinet examen, quod ab Epiſcopo Diœceſano, ſeverius inſtitui ſolere novit.

Hoc decreto: de quo Nos prolixe tractavimus *in noſtra Notific.* 23. ſuffulti aliquot Epiſcopi, in ſuis Conſtitutionibus, abſolute illicitas pronuntiarunt Ordinationes Regularium, qui cum tempus imminet Ordinationis, e loco recedunt, ubi antea degebant, & ad alteram commeant Diœceſim, a cujus Epiſcopo Ordines ſuſcipiunt, & paullo poſt ad priſtinum locum redeunt: omnes quippe prædictæ circumſtantiæ receſſus, & reditus vehementem inducunt præſumptionem fraudis, quam abeſſe voluit Clemens VIII. ut Regulares ab alieno Epiſcopo, & non a proprio loci, in quo commorantur, licite Ordines ſuſcipere valeant. Enimvero, ſi vir, aut mulier, e patria recedat, & alio ſe conferat, ibique aliter, quam patriæ leges requirant, contractum ineat, ac ſtipulatione ſequuta, in patriam ſe recipiat, id in fraudem ſtatuti, in patria vigentis factum præſumitur, juxta ea, quæ allegantur a Rota *deciſ.* 17. *n.* 17. *& ſeqq. part.* 13. *recen.*

Et nihilominus Sacra Congregatio Concilii, ejuſmodi Epiſcoporum Conſtitutionibus ad trutinam poſitis, in Cauſſa Neapolitana, die 5. Septembris 1682. cenſuit, non poſſe in re præſenti univerſalem regulam conſtitui, ſed judicium eliciendum eſſe, ex peculiaribus facti circumſtantiis: Quamvis enim ex iis, quæ enarravimus, vehemens oriatur fraudis præſumptio, hæc tamen præſumptio, aliis contrariis præſumptionibus debilitari, & elidi poteſt. Etenim, quod attinet ad ipſos Subditos Regulares, Ordinibus initiatos, hi facile ſe excuſare valent, prætextu obedientiæ debitæ ſuis Superioribus, a quibus alio ſe conferre, & paullo poſt ad Priorem Conventum juſſi ſunt redire, quin rationem ſciant, propter quam id fuerit ipſis imperatum: Superiores vero ſtatim obtendunt neceſſitatem monaſterii, quod brevem tantum, & non diuturnam exigebat permanentiam illius Religioſi, quem illuc miſerunt; quamvis autem ejuſmodi excuſationes interdum falſæ ſint in oculis Dei, hominum corda perſcrutantis, non tamen illico falſæ probari queunt in foro Eccleſiæ. Quamobrem integrum quidem erit Epiſcopo laudatam Clementis VIII. ſanctionem ſuis Synodalibus Conſtitutionibus inſerere, ejuſque exactam obſervationem Regularibus indicere, atque inculcare, quod in pleriſque Diœceſanis Synodis, tam Italiæ, quam Galliæ prudenter factum, refert Hallier *de ſacris Ordinat. p.* 2. *ſect.* 5. *cap.* 3. *art.* 8. *§.* 1. Fas etiam erit eidem, illicitam quandoque pronuntiare Ordinationem Regularis, quem ex ſpecialibus facti circumſtantiis, cognoſcat, vere in fraudem e ſua Diœceſi abiiſſe, ut alibi Ordines reciperet: licebit præterea univerſim declarare, Regularium e Diœceſi diſceſſiones, imminente Ordinationis tempore, & ſubitas ad eamdem regreſſiones, poſtquam alibi ſunt Ordinibus initiati, nunquam carituras fraudis ſuſpicione: verum, propter indicatas rationes, cavendum ei erit, ne generatim, & veluti per modum regulæ, illicitas, & fraudulentas ſtatuat, habendas omnes omnino Ordinationes Regularium, e ſua Diœceſi diſcedentium, & poſt ſuſceptos ab altero Epiſcopo Ordines, iterum in eamdem ſeſe recipientium. „

31. *An Prælati Regulares poſſint Dimiſſorias concedere ſuis Novitiis?* affirmant Doctores communiter, quia Novitii gaudent privilegiis Profeſſorum, & ſic poſſunt, non minus quam Profeſſis, illis Dimiſſoriæ concedi. Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 17. Barboſa *lib.* 1.

de jure

de jure Pontific. cap. 17. *num.* 171. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *reſol.* 7. & *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 7. Averſa *ſect.* 7. *q.* 3. Leander *diſp.* 10. *quæſt.* 10. ubi refert privilegium Urbani VIII. conceſſum ſuæ Religioni, concedendi Reverendis Profeſſis ſui Ordinis, cum ampliatione illud communicandi Novitiis.

32. Litteræ Dimiſſoriæ ſemel conceſſæ, non exſpirant, re integra, per mortem Concedentis, aut per finitam ejus poteſtatem, niſi per Succeſſorem revocentur, quia eſt gratia facta, quæ non exſpirat per mortem Concedentis, aut per illius remotionem ab Officio, aut per ingreſſum novi Epiſcopi, caſu quo dictæ Dimiſſoriæ a Capitulo, Sede vacante, conceſſæ fuerint. Bonacina *punct.* 4. *n.* 21. Marchinus *c.* 6. Ant. *n.* 74. Tambur. §. 3. *n.* 1. &, alios referens, Leander *q.* 12.

D U B I U M IV.

De Temporibus Ordinationum.

33. Cum nullum ſit aſſignatum peculiare tempus pro prima Tonſura, poteſt illa conferri quolibet anni tempore, qualibet die, & qualibet hora; ita tenet praxis, & Doctores communiter. Minores Ordines privatim conferri poſſunt, juxta Pontificale, ſingulis Dominicis, & Feſtivis diebus duplicibus, non ſolum duobus, vel tribus Ordinandis, ut cum aliquibus ſentit Leander *diſp.* 11. *q.* 5. ſed etiam pluribus, modo non ſint tot Ordinandi, ut generalis Ordinatio videatur, quæ ſolis præſcriptis temporibus, etiam quoad Minores, eſt peragenda. Cap. *De eo, de tempor. ordin.* & docent Marchinus *part.* 7. *c.* 5. Diana *p.* 2. *tr.* 6. *reſol.* 30. & *p.* 10. *tr.* 11. *reſol.* 65. quem ſequitur Ant. *diſp.* 5. *ſect.* 1. *n.* 137. & ex conſuetudine conferri ſolent feria VI. veſpere ante Sabbatum, quo conferuntur Ordines majores, ut ſic ſequentis diei labor Epiſcopi minuatur. Tambur. *de Ordine c.* 10. *n.* 4. ubi ait; rejiciendam eſſe aliquorum ſententiam, putantium, minores Ordines, quovis die, quem elegerit Epiſcopus, poſſe conferri; nam Urbanus VIII. in novo Pontificali vult, Ordines minores conferri debere diebus Dominicis, & ſolis diebus Feſtis de præcepto.

34. Ordines majores conferri debent Sabbatis quatuor Temporum, Sabbato Sancto, vel Sabbato ante Dominicam Paſſionis. Ita declaravit, & juſſit Alexander III. ut habetur in tribus capitib. *de Tempor. Ordinat.* & ita ſervatur in praxi, & qui abſque licentia Summi Pontificis ordinatur extra hæc tempora Ordinibus Sacris, peccat mortaliter, & ſuſpenditur ab exercitio Ordinum, quos recipit, *ex Conſt.* 7. Pii Secundi, quæ incipit: *Cum ex Sacrorum*, & miniſtrando incurrit irregularitatem, a qua tamen, ſicut etiam a ſuſpenſione, abſolvi poteſt a proprio Epiſcopo, ut cum Trullench *lib.* 6. *cap. unic. dub.* 9. *num.* 2. tradit Andreas a Matre Dei *cap.* 4. *punct.* 5. *num.* 78. Addunt Tambur. *n.* 8. Ant. *n.* 138. Sanchez, Sylveſter, Layman, Villalob. & alii, quos ſequitur Leander *quæſt.* 8. Epiſcopum, ex juſta cauſſa, poſſe conferre Ordines majores mane diei Dominicæ, poſt generalem Ordinationem in Sabbato factam, dummodo continuetur jejunium, non quidem naturale, ſed Eccleſiaſticum, tam ab Ordinante, quam ab Ordinando, cum Dominica ſequenti cauſſa juſta, aut urgens erit, ſi in Sabbato, ob multitudinem Ordinandorum, vel gravem Epiſcopi Ordinantis infirmitatem, Ordinationes perfici non poſſint in Sabbato; at hoc non eſſe admittendum, quia nullum habet fundamentum in jure, & quia continuatio jejunii non potrahit Sabbatum in Dominicam, recte docet Averſa *q.* 3. *ſect.* 9.

35. Epiſcopatus conferri ſemper debet die Dominica, cap. *Quod die, diſt.* 75. & quidem in celebratione Miſſæ, ut habetur ex Pontificali Romano; cumque ſit res gravis, per ſe obligat ſub mortali, quamvis Ordinatio aliter facta ſit valida, ut cum aliis teſtatur Sanchez *cap.* 1. *de Ordine dub.* 4. Idem valet de Ordinibus majoribus, qui etiam conferri debent inter Miſſarum ſollemnia, juxta præſcriptum Pontificalis; Minores vero, licet quacumque hora conferri poſſint, mane tamen conferuntur ex convenientia. Qui Sabbato generalis Ordinationis fuit ordinatus Sacerdos, poteſt Dominica immediate ſequenti conſecrari Epiſcopus, ut cum Marchino, Layman, Sanchez, & aliis, docet Leander *q.* 11. non tamen, qui unum Ordinem Sacrum Sabbato ſuſcepit, poteſt recipere alterum die ſequenti, quamvis continuetur jejunium, cum hoc ſit prohibitum ſub pœna ſuſpenſionis, tam Ordinantis, quam Ordinati, a qua ſolus Papa diſpenſat. Cap. *Litteras*, & cap. *Dilectus, de tempor. ordin.* & tenent Navar. *in manuali cap.* 25. *n.* 71. Marchinus *c.* 5. *num.* 10. & cum Sanchez, Palao, & Layman, Leander *q.* 10.

36. Cum Pontifex ſoleat aliquando alicui concedere, ut extra tempora tribus diebus feſtivis poſſit Ordines Sacros recipere, per dies feſtos Rodriquez *tom.* 2. *de Regul. q.* 23. *art.* 5. & Facundez *lib.* 1. *in Eccleſiæ præcepta c.* 2. *nu.* 12. & alii relati a Diana *part.* 5. *tr.* 13. *reſol.* 47. intelligunt dies feſtos Chori, quando ſcilicet Eccleſia facit Officium duplex, quamvis non ſit dies Feſtus de præcepto, quia in jure, talis dies vocatur abſolute feſtivus, ſeu Feſtum. Communis tamen opinio, intelligit omnino diem Feſtum de præceto. Azor. *lib.* 1. *cap.* 26. *quæſt.* 19. *part.* 2.

Adde hic Decreta hac de re a Benedicto XIV. collecta, „
& in ſua Notific. 18. *lib.* 5. *ad Joannem Baptiſtam Scar-* „
ſelli, tunc Archiepiſcopalem Cancellarium, miſſa, una „
cum aliis nobiliſſimis monumentis expoſita, ad hanc ma- „
gis, magiſque praxim tuendam. Ait quippe: Quamvis „
affirmare teſtimonio tuo poſſis, Nos haud ullo labore „
retardari, ne Ordines conferamus, quoties opus fuerit, „
aut aliquis id poſtulaverit, tamen compertum habemus, „
nonnullos inveniri, qui de Nobis querantur. Id aper- „
te conjicimus ex multorum petitionibus, qui conten- „
dunt, aſſequi minores Ordines die profeſto, ſed quo „
duplex Officium præſcribitur; vel qui ſuſceptis Sedis „
Apoſtolicæ litteris, ut ordinentur *extra tempora*, ma- „
gno ſtudio depoſcunt, majores Ordines diebus non „
quidem Feſtis, ſed quibus ritus duplex proponitur. His „
addi poteſt, quod nuper Præfectus Regularis a Nobis „
poſtulavit, ut Regularem Profeſſum ad primam Ton- „
ſuram, Ordines minores, & etiam Subdiaconatum aſ- „
ſumeremus, ob eam cauſſam, quod Monaſterium in „
egeſtate verſetur, & plurium Miſſarum ſtipendiis ne- „
ceſſario indigeat. Id ſane novum, & inuſitatum No- „
bis accidit; tum quia non cenſemus, ſtipendium futu- „
rum Miſſæ, quo Monaſterium ſublevari debet, aſſeren- „
dum eſſe inter legitimas cauſſas, ut Ordines tanta ce- „
leritate conferantur; tum quia omnis Civitas querimo- „
niis perſonat; haud reperiri ſtipendia pro Miſſis ad- „
ventitiis, & Templorum Sacraria carere conſuetis ob- „
lationibus, ut ſuffragia pro defunctis inſtituantur. Por- „
ro id neceſſitatem ſecludit, ut Sacerdotum numerus au- „
geatur, qui rem divinam conficiant, & hac ratione „
Monaſterio opitulentur. Quod ſi novos Sacerdotes ne- „
ceſſarios affirment, qui perpetuis Miſſarum oneribus „
ſatisfaciant, id falſas omnino querimonias oſtendit; „
nempe in Civitate perraro contingere, ut ſtipendia pro „
Sacris adventitiis offerantur, & Regulares ob hanc „
cauſſam in ſummam rerum inopiam adduci. „
Sed rem propoſitam aggrediamur, & Nos omni mo- „
leſtia, ac ſollicitudine uno verbo liberemus. Si quis „
igitur a te poſtulabit, ad minores Ordines admitti, „
ſive ad majores, ob privilegium Apoſtolicum, *extra* „
tempora, non Feſtis diebus, ſed quibus Officium ritus du- „
plicis celebratur, ipſis reſpondebis, nulla ratione Nos „
adduci poſſe, ut id concedamus. Eodem reſponſo illos „
dimittes, qui uno ſolum die primam Tonſuram, mino- „
res Ordines, ac Subdiaconatum expoſcant. Etenim, „
cum a Nobis aliquid agendum eſt, haud ſequi volumus „
dubias opiniones, ſed tutas, & ex Sacris Congregatio- „
nibus deſumptas, quæ anteferendæ ſunt privatis Aucto- „
ribus, qui ſcribentes, ſibi tantum ſatisfacere curant, „
neque de Eccleſiæ diſciplina cogitant, quam Sedes Apo- „
ſtolica, tamquam Magiſtra, ſola debet moderari. „
Non ignoramus ex illis verbis Rubricæ Romani Pon- „
tificalis: (*tit. de Ordinibus conferendis*) *Minores vero Or-* „
dines poſſunt dari ſingulis Dominicis, & Feſtivis diebus „
duplicibus ubicumque, mane tamen, plures cenſuiſſe, „
inter Feſtos dies duplices referri eos poſſe, quibus Of- „
ficium duplex indicitur, etiamſi populus ſervilibus ope- „
ribus non abſtineat. Nam ipſi pariter in Rubricis Bre- „
viarii, ac Miſſalis *Feſtum duplex* appellantur. (Diana „
in Edit. Coordin. tom. 2. *tr.* 5. *reſol.* 98.) Attamen Nos „
minime latet, ejuſmodi ſententiam a graviſſimis viris „
improbari, quos Diana recenſet, eoſque reliquis con- „
trarium aſſerentibus anteponi debere. Nam, ut certum „
haberetur, Ordines minores conferendos eſſe ſolis die- „
bus Feſtis de præcepto, quibus opera ſervilia populo „
interdicuntur, in examine, & correctione Romani Pon- „
tificalis, juſſu Urbani VIII. (*tit. de Ordinibus conferen-* „
dis) ſuperadditum fuit, conferri poſſe ſingulis Domi- „
nicis, ac diebus Feſtis *ex præcepto*. Quamvis autem „
(*tit. de Ordinibus minoribus*) eadem correctio non „
adjiciatur, cujus loco ſufficitur, poſſe conferri mino- „
res Ordines Dominicis, ac Feſtis diebus duplicibus; „
tamen id contigit ob hanc cauſſam, quod ſufficere vi- „
ſum fuit ſuperiori titulo expoſuiſſe, quid dierum Fe- „
ſtorum nomine deberet intelligi. „
Hæc omnia delibavimus ex Cardinali de Luca, qui „
tunc temporis vitam agebat, & Sedis Apoſtolicæ ſen- „
ſus apprime noverat: *Quia tamen* (inquit *lib.* 1. *de* „
reſponſ. moral. dub. 34.) *obſtinati erant in priori opinio-* „
ne defendenda, quam ſaltem in praxi probabilem, & tu- „
tam putabant, ideo juſſu felicis recordationis Urbani VIII. „
in nova recognitione, & correctione Pontificalis Romani, „
in tit. de Ordinibus conferendis, expreſſe additum fuit, „

Ordines minores conferri poſſe omnibus Dominicis, & diebus Feſtivis de præcepto, ut nemo amplius poſſet prætendere, ibi etiam comprehendi dies, qui in Breviario appellantur Feſta. Nec obſtat, quod poſtea in titulo de Ordinibus minoribus, non repetatur eadem correctio, ſed ſolum dicatur, poſſe dari Ordines minores diebus Dominicis; & diebus Feſtivis duplicibus; judicarunt enim, ſatis fuiſſe in titulo præcedenti indicare, quid intelligi debeat nomine diei feſtivæ, ad tollendam omnem prætenſam æquivocationem.

„ Sed jam verba facienda ſunt de illis, qui, ut Ordines accipiant extra tempora, ſpeciales a Pontifice litteras obtinuerunt, quarum cauſſa poſtulant aſſumi ad Ordines non feſta die, ſed qua ritus duplicis Officium recitatur. Porro hæc ſunt verba litterarum Apoſtolicarum: *Et ſubinde ad Sacros Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus Ordines, tribus Dominicis, ſeu aliis Feſtivis diebus continuis, vel interpolatis, etiam extra tempora, a jure ſtatuta promoveri poſſit.* (Corradus *in Praxi Diſpenſationum lib. 4. c. 4. n. 11. & ſeqq.*) Nunc autem in privilegiis hujuſmodi poſt Decretum Innocentii XII. (*die 14. Decembr. anno 1693. Decreto 93. in ſuo Bullario*) res ita immutata eſt: *Item, numquam concedenda pro feſtivis diebus continuis, ſed ſemper pro interpolatis, aliquo temporis ſpatio arbitrio Epiſcopi definiendo.* Tum priori, tum recenti formula ſuperſunt ea verba, *feſtivis diebus*. Hinc veterem controverſiam in medium proferunt aliqui, iiſdem verbis poſſe contineri dies etiam profeſtos, quibus Officium ritus duplicis præcipitur. At vero, ſi pro certo ſtatuatur a Sede Apoſtolica, pro conferendis Ordinibus, haud exiſtimari dies feſtos, qui ritum duplicem præferunt, ſed illos tantum, quibus populus jubetur ſervilibus operibus abſtinere, atque id pro certo ſtatuatur, omnis difficultas de medio tollitur, & illud neceſſario conſequitur, majores Ordines, ob Apoſtolicæ Sedis privilegia, conferri nequaquam licere, niſi iis diebus, qui reipſa inter feſtos enumerantur.

„ Quod ſi hæc manifeſta ratio illis minime ſatisfaciat, qui tibi moleſtiam, ac Nobis inferunt, eorum oculis ſubjicies Decretum Sacræ Congregationis Concilii, quod ex actis Nos ipſi deſumpſimus, cum Secretarii munere fungeremur.

„ BRIXIEN. ORDINATIONIS.

„ *Ut altercatio, quæ inter Magiſtros Cæremoniarum ſæpe orta fuit, ex hujus Sacræ Congregationis oraculo dirimatur, Epiſcopus ſupplicat declarari:*

„ *An diebus Feſtis duplicibus, non tamen de præcepto, poſſint Ordines Sacri conferri, habentibus Breve diſpenſationis Apoſtolicæ ſuper interſtitiis, vel extra tempora?*

„ *Sacra &c. die 15. Januarii 1689. reſpondit negative, ſed tantum diebus Feſtis de præcepto.*

Qui ordinatur extra tempora per privilegium Pontificis, quamvis non egeat litteris Dimiſſoriis proprii Prælati, ſi privilegium ſit, quod poſſit a quocumque Antiſtite ordinari, indiget tamen litteris teſtimonialibus de vita, & moribus, ex Trid. *ſeſſ. 23. cap. 8. de ref.* ſine quibus Ordinans ſuſpenditur per annum a collatione Ordinum, & Ordinatus ab uſu Ordinis recepti, ut cum Henriquez, Suarez; Fornario, & aliis tradit Marchinus *cap. 6. n. 16.* debet tamen examinari de ſcientia, & ſi minus idoneus reperiatur, gratia illi facta, ut ordinetur extra tempora, ſpirat, quia gratia fuit conceſſa ſub conditione idoneitatis, qua per vota Examinatorum non ſubſiſtente, gratia evaneſcit, abſque eo, quod poſſit iterum examinari. Si Examinatores non dederunt vota, res videtur adhuc integra, ut dato tempore poſſit iterum examinari, ut notat Marchinus ibidem *n. 2.*

37. Locus pro ſollemni, & publica Ordinatione, eſt Eccleſia Cathedralis, vel alia primaria, ut expreſſit Trident. ſeſſ. 23. cap. 8. *Ordinationes Sacrorum Ordinum ſtatutis a jure temporibus, ac in Cathedrali Eccleſia, vocatis, præſentibuſque ad id Eccleſiæ Canonicis, publice celebrentur; ſi autem in alio Diœceſis loco, præſente Clero loci, dignior quantum fieri poterit, Eccleſia ſemper adeatur.* Ex quo ſequitur, non licere fieri Ordinationes in Oratorio, vel in Eccleſia Monialium, prout notat Marchinus *n. 18.* privata aliquorum Ordinatio fieri poteſt, & aliquando etiam fieri ſolet, in privato Oratorio, in quo celebrat Epiſcopus. Prima Tonſura, & Ordines minores in quolibet honeſto loco, etiam in privata Domo, in Palatio, & Cubiculo Epiſcopi conferri poſſunt; nam Concilium loquitur de Ordinatione ſacrorum, & majorum Ordinum.

„ *Pauca admodum, ſed quantum ſatis de loco, & modo, quo Sacra peragenda eſt Ordinatio, in Synodo Diœceſan. l. 7. c. 26. §. 3. ubi legitur:* Aliam ob cauſſam, non ſemel dubitatum fuit de collatorum Ordinum validitate. Quidam Epiſcopus Græci ritus, cui ob ingraveſcentem ætatem, & adverſam corporis valetudinem, laborioſum erat, Miſſam celebrare, cum eſſet Ordines collaturus, eam per alium Sacerdotem fieri curabat, eoque Sacrum peragente, ipſe, conſueto ritu, Ordines conferebat. Dubitatum fuit de Ordinationis ita peractæ validitate, & quid de ea ſentiendum, ab Apoſtolica Sede quæſitum. Rei examen commiſſum fuit Sacræ Congregationi Sancti Officii, Nobiſque, qui ejuſdem Conſultoris officium tunc gerebamus, demandatum, ut in ſcriptis ſenſum noſtrum panderemus: mandato obſequentes, diſſertationem elucubravimus, qua prædictam Ordinationem, illicitam quidem, ſed validam oſtendimus. Illicita quod fuerit, ſaltem quoad Ordines Sacros, nullo labore demonſtravimus. Etenim, ſi antiquam Eccleſiæ diſciplinam reſpicimus, indubitatum eſt, primis dumtaxat exceptis temporibus, quibus ob ferventes perſecutiones, integrum non erat Fidelibus in unum locum congregari, Ordinationes non alibi, niſi intra Eccleſiam fuiſſe celebratas. Quocirca S. Gregorius Nazianzenus, *carm. de vita ſua*, Maximo Cynico, Conſtantipolitanæ Sedis invaſori, exprobavit, quod, Eccleſia excluſus, in ædibus cujuſdam Aulœdi fuerit ordinatus; &, teſte Socrate *lib. 4. cap. 29.*, Urſino pariter, ſeu Urſicino, contra legitimam Damaſi electionem, a factioſis quibuſdam in Antipapam electo, inter cetera objectabatur, quod non in Eccleſia, ſed in obſcuro quodam Baſilicæ Sicinii loco ordinatus eſſet. Intra Eccleſiam vero, non alio umquam tempore, fuiſſe Ordines, ſaltem Sacros, collatos, niſi cum inibi Divina celebrarentur Myſteria, pluribus probat Hallier *de Sacr. Elect. & Ordinat. p. 2. ſect. 8. cap. 5. art. 1.* cui aſſentitur etiam Hæreticus Binghamus *origin. Eccleſiaſt. tom. 2. lib. 4. cap. 6. §. 8.*; eumque morem, ex Apoſtolica traditione derivatum, colligit idem Hallier *ex Actor. cap. 13.* ubi Ordinatio Sauli, & Barnabæ cum Sacrificio perfecta deſcribitur: *Miniſtrantibus illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus, ſegregate mihi Saulum, & Barnabam:* Per *miniſterium* enim denotari Sacrificium, per *ſegregationem*, collationem Epiſcopatus, Interpretes omnes adnotarunt. Eamdem diſciplinam nobis exhibent antiqui Patres, qui Ordinationes, quas referunt, ſemper Sacrificii tempore peractas, aſſerunt. Theodoretus *hiſtor. relig. cap. 13.* loquens de Ordinatione Macedonii Anachoretæ, eam factam dicit tempore *myſtici Sacrificii*. Epiphanius *epiſt. ad Joannem Hieroſolymitanum* (*inter Hieronymianas 51. olim 60. tom. 1. oper. col. 241.*) Paulinianum fratrem Hieronymi invitum, & reluctantem a ſe, ſacris miſteriis operam dante, primum in Diaconum, deinde in Presbyterum ordinatum, narrat. Synodus vero Laodicena paullo etiam accuratius tempus definit peragendæ ſacræ ceremoniæ: cum enim *can. 4.* (*collect. Hard. t. 1. col. 781.*) dixerit, *quod non oporteat Ordinationes ſub conſpectu audientium celebrari*, uti legit Dionyſius, vel *non licere manus impoſitionem ſuper Ordinandos, præſentibus Cathecumenis fieri*, juxta verſionem Iſidori, ſignificavit profecto, Ordinationes fieri debere tempore Oblationis, cui adeſſe prohibebantur Catechumeni, & Audientes; quo nomine denotari potuit, tam certus ordo Catechumenorum, qui ad ſermones in Eccleſia audiendos, admittebantur, quam cœtus Pœnitentium, quibus privilegium erat, ingrediendi Eccleſiam, utroſque enim *Audientes* appellatos, norunt Eruditi.

Nec ſolum Ordines ſacros, quibus [ut ſuperius diximus] nondum annumerabatur Subdiaconatus, ſed etiam iſtum, ceteroſque minores Ordines, intra Miſſarum ſollemnia collatos, affirmat Auctor *Conſtitut. Apoſtol. lib. 8.* ubi omnes exhibens ritus, quibus tempore Collectæ, ſacri Eccleſiæ Miniſtri inaugurabantur, modum etiam recenſet ordinandi Lectorem. Neque inter majores, & minores Ordines, aliud, quoad hoc, intercedebat diſcrimen, niſi quod illi in Sanctuario ante Altare, iſti vero extra Sanctuarium, & longe ab Altari, conferrentur, quod teſtatur Amalarius *cit. lib. 2. de Divinis Officiis cap. 6.* eamdemque conſuetudinem etiam nunc a Græcis retineri, poſt Morinum, obſervat Martene *de antiq. Eccleſ. ritib. tom. 2. lib. 1. cap. 8. art. 4. §. 10.* Ex hac autem conſuetudine conferendi Ordines minores, extra Sanctuarium, & Altare, eveniſſe arbitramur, ut vetus Ordo Romanus, & Pontificale Romanum, ſevere quidem interdixerint, ne Ordines ſacri, inter quos etiam Subdiaconatus fuit poſtea cooptatus, extra Miſſarum ſollemnia conferantur: *Minores vero Ordines conferendos* (uti loquitur citatus Hallier) *etiam extra ipſa, favorabiliter indulſerint*. Negari tamen non poteſt, congruum eſſe, magiſque conforme ritui in eodem Pontificali præſcripto, ut, quantum fieri poteſt, etiam hodie omnes Ordines in Miſſa conferantur: *Quia omnes* (ut eodem *cit. cap. 5. art. 1. num. 3.* proſequitur Hallier) *ad Sacrifi-*

„ *crificium Miſſæ, tanquam ad finem ſuum, & ſcopum referuntur; omnium Ordinum ipſum conſummatio, & perfectio eſt ∴ conſentaneum eſt itaque, ut coram Divinis ſymbolis, quæ Jeſum in ſacro Altari præſentem continent, Ordinationes perficiantur.*

„ Sed quod de Ordinibus minoribus congruum diximus, de Sacris eſt ex gravi præcepto ſervandum: nullus quippe a gravi culpa eximeret Epiſcopum, qui contra communem Eccleſiæ morem, ritumque, in Romano Pontificali præſcriptum, ſacrum Ordinem, extra Miſſarum ſollemnia, conferret. Ad ſacram vero cæremoniam licite explendam, Miſſa non ab alio, *ſed ab eo celebrari debet* [inquit Hallier *cit. c. 5. art. 3.*] *a quo Ordines ſunt conferendi*, idemque adnotaverat Gloſſa *in cap. Quod ſicut, de elect. v. Dividatur*: & merito; tum quia, ut eadem Gloſſa ibidem advertit, ita obtinuit conſtans, & perpetua Latinæ Eccleſiæ conſuetudo, cui conſonat etiam Græcorum praxis, de qua Arcudius *lib. 6. concord. cap. 2.* Goarius *in notis ad Euchology. Græcor. pag. 292.* & Morinus *de ſac. Ordinat. p. 3. exercit. 11. cap. 6.*; tum quia, niſi Miſſa ab eo fiat, a quo Ordines conferuntur, *dividitur Myſterium Unitatis*, uti loquitur Innocent. III. *in cit. cap. Quod, ſicut de elect.* Cum enim omnes Ordinati debeant ſanctiſſimam Euchariſtiam percipere e manibus Ordinantis, quod ab Eccleſiæ primordiis uſitatum, ac ſevera lege præſcriptum, oſtendit ſæpius citatus Hallier *ſect. 9. capit. 12. art. 6.* aſſeritque Auctor Eccleſ. Hierarch. *cap. 6. In fine ſacratiſſimarum ipſarum conſecrationum, SS. Euchariſtiæ communio conceditur ab eo, qui ipſas perficit, Pontifice*, niſi Euchariſtia ab illo eodem conficiatur, a quo initiatis porrigitur, non adeo perfecte repræſentatur unio ipſorum cum ſuo Præſule, quemadmodum exhibetur, cum cæleſtem panem ab eodem paratum, ſuaque Conſecratione, in Chriſti Corpus converſum, omnes ſimul accipiunt: quæ quidem ratio fortius adhuc urget, ſi agatur de Ordinatione Epiſcopi, vel Presbyteri, qui ad eamdem Eccleſiæ unionem repræſentandam, debent idem Sacrificium cum Ordinante conficere, ſeu ſimul concelebrare. Denique tenetur Sacrorum Ordinum Collator Miſſam facere per ſe ipſum, ut obtemperet Pontificali Romano, Clementis VIII. & Urbani VIII. auctoritate roborato; ibi enim alius non apparet deſcriptus ritus conferendi Sacros Ordines, niſi in Miſſa Conferentis.

„ Quare hæc, quæ adduximus ad propoſitam referentes quæſtionem, jure indubitatum diximus, prædictum Præſulem, qui Ordines etiam Sacros contulerat, cum non ipſe, ſed alter Sacrificium offerret, multis nominibus graviter deliquiſſe; ſed, quod attinebat ad collatorum Ordinum validitatem, hanc ſuſtineri, neque ulla probabili ratione poſſe in dubitationem adduci, affirmavimus. Quamvis enim inventi ſint pauci aliqui Auctores, quos commemorat Hallier *cit. cap. 5. art. 2.* qui opinati ſunt, Sacrificium Miſſæ eſſe de ſubſtantia conſecrationis, ſeu promotionis ad Sacros Ordines; attamen in primis nemo unquam dixit, eſse de Ordinationis ſubſtantia, Miſsam Pontificis Ordinantis: deinde ea ipſa paucorum opinio jamdiu rejecta, & exploſa fuit ab omnibus Theologis, & Canoniſtis, quos congerit Sanchez *conſil. moral. l. 7. cap. 1. dub. 4.* Quocirca Hallier *cit. loc.* indubitanter ratam habendam, ait, Ordinationem, extra Miſsarum ſollemnia factam: *Adeo ut hocce tempore de ea re dubitare, frivolum videatur: nec cum conditione repetendam eam eſſe Sacram Ordinationem cenſerem, in qua Sacrificium Miſſæ defuiſset; nullus enim Canon legitur, qui ad ſubſtantiam promotionis ad Sacros Ordines, Sacrificium Miſſæ pertinere oſtendat.* Minus itaque dubitandum erit de validitate Ordinis collati, non abſolute extra Miſſarum ſollemnia, ſed non intra Miſsam ab Epiſcopo celebratam, a quo fuit collatus.

„ Hæc Nos pro veritate tunc ſcripſimus, noſtrumque ſuffragium approbatum fuit a Congregatione generali, anno 1715. habita coram fel. rec. Clemente XI. Cumque poſtea ad Sedem Apoſtolicam delatum fuerit, quemdam Epiſcopum in Hibernia Sacros Ordines contuliſſe, cum Sacra Myſteria non a ſe, ſed ab alio Sacerdote conficerentur, eadem controverſia iterum excitata, atque ad novum examen in eadem Congregatione eſt adducta; & Cardinalis Petra, tunc ejuſdem Conſultor, juſsus pariter ſententiam ſuam proferre, a noſtro ſenſu non receſſit, Ordinumque collationem illicitam & ipſe pronuntiavit, validamque ſuſtinuit; ejuſque ſententiam confirmavit fel. rec. Innocentius XIII. in Congregatione generali, habita die 5. Februar. 1722. qui ſimul prædictum Epiſcopum, per Bruxellenſem Internuntium, ſerio moneri juſſit, ut conſcientiæ ſuæ conſuleret, cum certe graviter in Canones peccaſset; quemadmodum legere eſt in ejuſdem Card. Petra *comment. ad Conſtitut. Apoſtolic. tom. 5. pag. 288.*

Neque hæc extra propoſitum dicta cenſeantur. Scimus quippe, non multis antea annis, in quadam Synodo diſceptatum, an a Sacrorum Ordinum exercitio forent arcendi, qui a finitimo Epiſcopo illos receperant, tempore Sacrificii, ab alio Sacerdote oblati; quapropter a noſtro inſtituto minime alienum judicavimus, hujus controverſiæ deciſionem referre, ut ſi in poſterum contingat, in aliqua Synodo eamdem refricari, ſciat Epiſcopus, quid ſit deliberandum. „

38. Non poteſt Epiſcopus Ordines conferre ſuis ſubditis extra propriam Diœceſim, extra quam nec poteſt Pontificalia exercere, ſub pœna ſuſpenſionis, ut habetur ex Trident. *ſeſs. 6. c. 5. de reform. Nulli Epiſcopo liceat, cujuſvis Privilegii prætextu, Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de Ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantum, ſi ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium; & ſic Ordinati ab exercitio Ordinum ſint ipſo jure ſuſpenſi.* Excipitur prima Tonſura, quam ſi in aliena Diœceſi Epiſcopus proprio ſubdito conferret ſecreto, & in privato aliquo cubiculo, non peccaret mortaliter, nec pœnam ſuſpenſionis incurreret, quia Concilium ſolum prohibet exercitium Pontificalium in aliena Diœceſi, non privatam collationem Tonſuræ, quæ non eſt Ordo, & ſolet conferri ſine exercitio Pontificalium. Et ita Henriquez, Rebuffus, Molfeſius, Bonacina, Fornarius, Azor. Villalob. & alii, quos affert, & ſequitur Marchinus *p. 5. c. 10. n. 6.* ita etiam Leander *diſp. 8. q. 39.* Diana *p. 14. tr. 4. reſol. 143.* & *p. 5. tr. 10. reſol. 45.* Oppoſitum etiam pro prima Tonſura docent Sanchez *c. 1. de Ordine dub. 5.* Barboſa *de poteſt. Epiſc. part. 2. alleg. 6. n. 15.* quos ſequitur Averſa *q. 3. ſect. 8.*

39. Quæres: *An Epiſcopus de licentia Ordinarii exercens Pontificalia in aliena Diœceſi, & generalem Ordinationem habens, poſſit tum proprios ſubditos, tum etiam alienos, ſi Dimiſſorias habeant a propriis Ordinariis, ordinare?* Videtur non licere, quia Trident. ait: *Non licere Epiſcopis exercere Pontificalia in aliena Diœceſi, niſi de Ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantum.*

Reſp. Affirmative, quia ut licite hoc faciat, ſufficit generalis licentia, quam a Diœceſano ad ordinandum habet, nec obſtat Trident. quod ſolum loquitur de Epiſcopo Ordinante in aliena Diœceſi *prætextu privilegii*, non vero de habente generales Ordinationes; & ita tenent Navar. Tolet. Fornarius, Venerus, Diana, Rodriquez, quos ſequitur Marchinus *ſupra n. 11.* Ita etiam Averſa *ſect. 8.* & Leander *q. 30.* referens, ita fuiſse declaratum a Sacra Congregat. Cardinalium.

D U B I U M V.

An poſſint Regulares extra tempora ordinari, virtute ſuorum Privilegiorum?

40. DIſpenſatum aliquando fuiſse cum Regularibus, ut extra tempora a jure ſtatuta Dominicis, vel aliis Feſtis diebus Sacros Ordines ſuſcipere poſsent de licentia ſuorum Superiorum, etiam non ſervatis interſtitiis, omnes facile concedunt, quia clare conſtat ex privileg. Alexandri VI. & Eugenii IV. conceſſi PP. S. Hieronymi, & Sancti Benedicti, ut habetur in Compend. privileg. Mendicantium, verbo: *Ordines Sacri §. 19. & 11.* & refert Miranda in Manuali Prælatorum *t. 1. quæſt. 38. art. 4.* Emmanuel Rodriq. *t. 1. qq. Regul. q. 55. art. 17. & tom. 3. q. 13. art. 5.* & Palaus *diſp. unica de Ordine punct. 13.* Difficultas tota eſt: *An privilegium hujuſmodi fuerit derogatum per Concil. Trid. ita ut poſt tale Concil. non poſſint amplius Regulares ordinarii extra tempora?* Derogatum fuiſse affirmant Lezana *in ſum. qq. Regul. c. 14. n. 19.* Peyrinus *in privil. Minim. t. 1. Conſtit. 2. Sixti IV. §. 1. n. 39.* Suarez *de leg. lib. 8. c. 17. n. 8.* Vaſquez *in 3. p. t. 3. diſp. 246. c. 5. n. 50. & c. 6. n. 58.*

41. Ratio ſumitur ex Trident. *ſeſſ. 23. c. 8.* ubi expreſse dicit: *Ordinationes Sacrorum Ordinum, ſtatutis a jure temporibus eſſe celebrandas*, *ſeſs. 25. c. 22. de Regul.* præcipit, omnia, & ſingula in ſuis Decretis contenta obſervari a Regularibus, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, per quam clauſulam privilegia omnia Tridentino contraria revocantur; adeſt etiam Conſtitutio Sixti V. contra male promotos, quæ incipit: *Sanctum, & ſalutare*, in qua ſub graviſſimis pœnis præcipit, tam Regularibus, quam Sæcularibus, ne extra tempora a jure ſtatuta, nec aliter, quam in Concilio Trident. præſcribitur, Ordines ſuſcipiantur, non obſtantibus privilegiis quibuſcumque; ergo poſt Trid. non eſt amplius licitum Regularibus ordinari extra tempora virtute privilegiorum, quæ ſunt revocata.

42. Sed melius alii affirmant, Regularium privilegia, quoad hoc non eſse revocata, ac proinde etiam nunc poſt Concilium Trid. poſse virtute ſuorum privilegiorum ordinari extra tempora a jure ſtatuta, Dominicis, aut

aliis Feſtis diebus, de licentia ſuorum Superiorum. Ratio eſt, quia in illa *ſeſſ.* 23. *c.* 8. dum præcipitur: *Sacrat Ordinationes fieri ſtatutis a jure temporibus*, non apponitur clauſula revocatoria privilegiorum Regularib. conceſſorum, quod factum reperitur ſæpe alibi, ut *ſeſſ.* 23. *c.* 13. *de reform.* ubi dicitur: *Duo Sacri Ordines non eodem die, etiam Regularibus conferantur*, ſtatimque additur: *privilegiis, ac indultis quibuſvis conceſſis non obſtantibus*, videturque conſuetudo, & regula generalis Concilii in omnibus capitulis, ubi aliquid præcipitur executioni mandari contra Regularium privilegia, quod ſtatim apponitur clauſula revocatoria, quod cum non fiat, quando dicitur, ut Ordinationes Sacrorum Ordinum ſtatutis a jure temporibus celebrentur, ſignum eſt, privilegium in ſuo robore permanſiſſe, ut docent Rodriquez *t.* 3. *qq. Regul. q.* 13. *art.* 5. Villalob. *tr.* 11. *de Ordine diff.* 12. *in fine, & diff.* 13. *n.* 6. Caſtro Palaus *t.* 4. *tr.* 17. *diſp. unica de Ordine p.* 13. *n.* 13. quos affert, & ſequitur Diana *p.* 9. *tr.* 8. *reſol.* 28.

43. Nec obſtat, derogatio generaliter facta *ſeſſ.* 25. *c.* 22. *de Regul.*; nam generalis illa derogatio, ut notat Diana *p.* 5. *tr.* 13. *reſol.* 57. eſt applicanda locis Concilii, in quibus derogatur privilegiis Regular. non vero ſe extendit ad alia Decreta, quæ ſine derogatione privilegiorum ſunt edita, hoc ſenſu: Sancta Synodus vult omnia ſupradicta Decreta ſervari, etiam cum derogatione privilegiorum, quando ea in aliquo Decreto eſt appoſita, non vero ſe extendit ad ea, in quibus talis derogatio non eſt appoſita, cum Diana ſentit Joan. Præpoſitus *in* 3. *p. q. unica de Sacram. Ordinis dub.* 15. *n.* 156. Compendium ſuorum privileg. & alii: vel, ut habet Palaus *loco cit.* illa derogatio utpote odioſa, non ad omnia contenta, & diſpoſita in Trident. ſed ad contenta, & diſpoſita in illa ſeſſ. extendi debet. Nec item obſtat Conſtit. Sixti V. *contra male promotos*, quia tales non debent dici Regulares, qui promoventur ex privilegio Sedis Apoſtolicæ, & quia illa Conſtitutio fuit revocata a Gregor. XIV. & ad terminos juris communi redacta.

44. Deinde, dato quod talia privilegia ſint per Trident. revocata, tamen ſpeciali conceſſione Clement. VIII. fuiſſe poſtea innovata, teſtantur Rodriquez, & Villalobos *locis ſupra citt.* & approbat Barboſa *in remiſſionib. Concilii ſeſſ.* 23. *c.* 8. Item, quia poſt Concilium Trid. ſimile privilegium conceſſit Clem. VIII. Congreg. S. Joan. Evangeliſtæ in Portugallia *die* 23. *Novembr.* 1596. quod teſtatur ſe vidiſſe Portel. in compendio illius Religionis.

45. Simile privilegium conceſſit Gregor. XIII. Societati Jeſu, quod incipit: *Pium, & utile*, datum Tuſculi die 22. Septemb. 1582. Pontificatus ſui anno XI. & licet in hoc privilegio adſit clauſula prohibitiva communicationis, & participationis, hæc tamen non obſtat, quin alii Regulares communicent; nam alii Summi Pontifices Succeſſores Gregorii XIII. privilegia Societatis Jeſu multis Ordinibus abſolute conceſſerunt, & noviſſime, inquit Leander *tract.* 6. *de Ordine diſp.* 11. *q.* 23. nobis Diſcalceatis ipſorum, ideſt Societatis Jeſu privilegia, nec non & Monachorum Sancti Hieronymi, & Benedicti, & aliorum Ordinum, & Congregationum a S. D. N. Urbano VIII. abſolute, & pariformiter conceſſa, & communicata fuerunt anno Domini 1634. die 28. Martii, & poſito per extenſum privilegio, concludit: *Poſſumus ergo nos, & omnes alii Regulares, virtute horum privilegiorum, a quocumque Epiſcopo, per extra tempora, quibuſvis Ordinibus initiari.* Hanc ſententiam tenent Rodriquez, Villalob. & Palaus ſupra relat. Homobonus *de exam. t.* 1. *tr.* 2. *c.* 1. *q.* 13. Moneta *de commut. ultim. volunt. c.* 10. *n.* 188. Marchinus *tr.* 1. *p.* 7. *c.* 7. Barboſa *de poteſt. Epiſc. p.* 2. *allegat.* 17. *n.* 6. Diana *p.* 3. *tr.* 2. *reſol.* 31. & *p.* 5. *tr.* 13. *reſol.* 57. ubi non ſolum dicit, hanc ſententiam probabilem, ſed etiam tutam in praxi, & ita obſervatum fuiſſe cum ſuis Religioſis ab aliquibus Epiſcopis; & ſupra dixerat, poſſe Epiſcopos ſine ullo ſcrupulo ordinare Regulares extra tempora. Averſa *q.* 3. *ſect.* 9. ubi aſſerit, hanc opinionem eſſe tutam in praxi, & refertur. illam fuiſſe practicatam cum ſuis Religioſis in pluribus Diœceſibus, & in ipſa etiam Romana Urbe. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 5. *ſect.* 3. *n.* 147. & in Directorio Regul. *tr.* 2. *diſp.* 3. *ſect.* 3. §. 4. *n.* 112. Andreas a Matre Dei *tr.* 8. *c.* 4. *punct.* 5. *n.* 83. dicens, poſſe Dominos Epiſcopos tuta conſcientia quemlibet Regularem, de licentia ſuorum Superiorum, ordinare extra tempora in jure ſtatuta, Dominicis, aut feſtis diebus omnibus Ordinibus Sacris, ex vi ſuorum privilegiorum. Hyacintus Donatus *t.* 3. *tr.* 3. *q.* 27. & iterum Diana *p.* 10. *tr.* 11. *reſol.* 10. aliique permulti; eamque & ego vidi practicatam a multis Epiſcopis cum noſtris Religioſis.

„ *Circa Regulares, de quibus a plurimis exiſtimatur, virtute ſuorum privilegiorum, ordinari extra tempora, & a quocumque, non idem, fortiſſimis ceteroquin fundamentis innixus, ſentire videtur Benedictus XIV.; quod enim privilegium conceſſum fuit Patribus Societatis Jeſu, ceteris Regularibus non æque datum autumat in ſua Notif. poſita ſub num.* 3. *Tom.* 2. §. 1. *ubi extat*: Poſtquam Archipiſcopalis hujus Eccleſiæ curam ſuſcepimus, uſque ad hanc diem, graviſſimo muneri, cum de conferendis Ordinibus ageretur, pro noſtrarum virium tenuitate ſatisfacere contendimus. Quippe Nos ipſi Congregationi interfuimus, quæ pro examinandis eorum meritis, qui Ordines poſtulant, a Nobis inſtituta fuit, vel cum ipſi ad examen pro cognoſcenda eorum doctrina vocarentur. Neque præſtitutis ab Eccleſia temporibus Sacramentum Ordinis conferre unquam prætermiſimus: & cœtibus præſertim Regularibus paternam benevolentiam, & de virtute ipſorum opinionem noſtram declaravimus. Nam, cum opus fuit, faciliori examine ipſos, quam Sæculares Clericos excepimus, uti Patres Salmaticenſes *Theol. moral. to.* 2. *tr.* 8. *cap.* 5. *dub.* 2. *p.* 2. *n.* 47. monuerunt, eorumque Præfectis rogantibus, Interſtitiorum lege liberavimus, quod ad Nos unice pertinet, ut fuſe Marchinus *de Sacram. Ord. p.* 7. *c.* 12. *n.* 2. *& ſeqq.* oſtendit, Decretoque Sacræ Congregat. Concilii clare deprehenditur, ubi *in Cauſſa Aquinen. an.* 1589. (*lib.* 6. *Decret. pag.* 18.) conſtituitur, poſſe Epiſcopum animi ſui ſententiam, cum Regularibus immunitatem ab Interſtitiis elargitur, cum Præfectis Regularium conformare, qui de honeſta cauſſa ad hujuſmodi privilegium obtinendum litteris ſuis teſtantur. Poſtremo, non ſine gravi incommodo, quod in Civitate Regularium copia affluenti neceſſarium eſt, non modo per dies Feſtos Regularibus univerſis nimis ſortaſſe indulgenter Ordines adminiſtravimus, ſed præter ea tempora, quæ a jure Pontificio pro Sacris Ordinationibus indicendis ſtatuuntur. Cum hæc ita ſint, tamen aliquid contra auctoritatem noſtram ſuper hac re contigiſſe accepimus, & Nos ipſi vidimus, quod non ſane pluribus, ſed nonnullis Regularibus tribuendum eſt. Quare adducti ſumus, ut hanc declarationem promulgaremus, in qua Auctorum nomina, ne Chriſtianæ caritatis leges violentur, ſilentio præteribimus, ut ſibi conſulere occulte poſſint; ac ne ceteri in eamdem culpam tam pernicioſo exemplo trahantur. Tunc enim ea remedia, licet inviti, adhiberi cogemur, a quibus libenter abſtinuimus.

Itaque Ordines Regularibus per dies Feſtos, licet extra tempora, pro Ordinationibus obeundis propoſita, fortaſſe nimia facilitate, atque indulgentia Nos contuliſse ſuperius oſtendimus. Nam etiam inter Regulares aliqui, tanquam tutiorem ſententiam defendunt, nullo privilegio ad Ordines recipi *extra tempora* Regulares poſse, ſed omnino requiri, ut ſingularem a Sede Apoſtolica pro ea re facultatem conſequantur. (Miranda *ex Minorib. Obſerv. S. Franciſci tom.* 1. *q.* 38. *art.* 4. *in concluſione*. Paſſerinus *ex Ord. Prædicat. de ſtatu hominum tom.* 3. *quæſt.* 189. *art.* 10. *inſpect.* 10.)

Huc accedit, quod Tridentina Synodus *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. decrevit, Sacras Ordinationes *ſtatutis a jure temporibus* faciendas eſse; atque ita privilegia penitus abrogavit, quibus antea Regularium cœtus fruebantur, ut nempe Regulares ipſi *extra tempora* ad Ordines ſuſcipiendos admitterentur. Pius autem IV. in eo Decreto, (*Bullari tom.* 2.) ubi Tridentinam Synodum confirmat, univerſa privilegia, quæ illius ſanctionibus adverſentur, penitus abrogata, ac deleta declarat, eaque illis ſolum terminis concludit, quæ a Sacra Synodo perſcribuntur. In hanc ſententiam unanimes conveniunt ex Ordine Carmelitarum Lezana *Oper. Moral. to.* 2. *verb. Ordines Sacri n.* 19. Pirrhinghius Societatis Jeſu *lib.* 1. *Decret. tit.* 11. *ſect.* 1. *ſub n.* 8. & Matthæucius Franciſcanus *in Officiali Curiæ Eccleſiaſticæ cap.* 35. *num.* 4. *in fine*.

Poſtremo, cum per plures annos Sacræ Congregationi Concilii a Secretis fuerimus, nullum aliud privilegium *extra tempora* probari advertimus, niſi illud, quod Patribus Societatis Jeſu conceſsum fuit: non quidem a Paulo III. *in ſua Conſtitut.* 48. §. 19. *Bullarii tom.* 1. quod Synodum Tridentinam anteceſserat; verum a Gregorio XIII. *in ſua Conſtit.* 77. *Bullarii tom.* 2. qui poſt eamdem Synodum Pontificatum obtinuit. Idem privilegium deinde a Paulo V. & ab Innocent. XII. confirmatum fuit, qui cum certos limites peculiaribus immunitatibus *extra tempora* ſtatueret, & Regulares etiam nominaret, Societatis gratia palam edixit, illæſum velle illud privilegium, quod ipſa a Gregorio XIII. prius acceperat. Ita clare deprehenditur e ſcheda, quæ Romæ ſub eodem Pontifice divulgata, ac poſtea in Theologiam Moralem Patris La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *ſub numer.* 2194. ex ipſa Societate inſerta fuit. Inſuper cautum eſt in Decreto Gregorii XIII. §. 4. *Bullar. cit.* non poſse idem privilegium ad alios Ordines diffundi, qui ſunt, vel aliquando participes erunt omnium immunitatum, quæ in Societatem Jeſu conferuntur: *Præſentis autem gratiæ communicationem omnibus*

bus aliis, etiam qui ſua privilegia cum ipſa Societate copioſe participant, & participare poterunt, quomodolibet in futurum fieri, omnino prohibemus. Illud vero certum eſt, juxta Suarez ex Soc. Jeſu *de Legib. lib.* 8. *cap.* 17. *ſub n.* 8. non poſſe hujuſmodi privilegii in partem admitti, niſi in communicatione, quæ petitur, ejuſdem privilegii expreſſa mentio contineatur, vel omnino declaretur tribui participationem earum quoque immunitatum, quæ antea interdicebantur.

In Concilio ſane, quod Benedictus XIII. Romæ celebravit, ubi Pontificis beneficio inter Juris Canonici Interpretes adnumerati fuimus, *tit.* 5. *c.* 2. hæc habentur: *Quo vero ad Regulares Privilegia a Summis Pontificibus habentes, ſive expreſſe, ſive per viam communicationis conceſſa, Sacros videlicet Ordines extra tempora ſuſcipiendi, cum privilegia ipſa in ſuo robore perſiſtant, nec iis derogatum fuiſſe conſtet, decernimus proinde, Regulares eoſdem abſque novo Indulto Apoſtolico tuto poſſe extra tempora ordinari.* Cum tamen eo loco non caveatur, *ſive expreſſe, ſive per viam communicationis ante Concilium Tridentinum conceſſa:* hinc non ſequitur, auctoritate ejuſdem Romani Concilii finem minime impoſitum eſſe controverſiæ; nam ea ſemper ratio in medium producitur, per Tridentinam Synodum *loco ſupra allato* abrogata fuiſſe ſingula privilegia, quæ antea ferebantur. Neque id vanum, aut ingenio factum dici poteſt, cum ob eam cauſſam Romæ privilegium *extra tempora* pro Patribus Soc. Jeſu ſolum probetur; qui poſt Tridentinum Concilium id ipſum aſſequuti ſunt. Ceteri autem Regulares *ad Ordines extra tempora* ſuſcipiendos minime accedunt, niſi peculiarem antea facultatem ſibi comparaverint.

Hæc diximus, non eo quidem animo, ut, quæ olim Regularium gratia perfecimus, Nos improbemus, vel diverſam rationem deinceps ineundam cupiamus. Ipſis in poſterum Ordines *extra tempora* conferre non deſinemus, ſi cetera, quæ neceſſario requiruntur, efficiant: ac præſertim ſpiritualibus Exercitiis de more operam ſe dediſſe ſcriptum deferant teſtimonium. Neque ſane ullum incommodum ab hac voluntate Nos retardabit, donec Sedis Apoſtolicæ auctoritate contrarium ſtatuatur; idque Nobis debita ratione declaretur. Fatemur ſolum omnia ſingillatim, quæ ad diſciplinam pertinent, Nos exequuturos, ſtatim, atque ab ipſa Sede Apoſtolica præſcribentur. Siquidem in dubium vocari nequit, quod a Patre Pellizzario Soc. Jeſu *in Manuali Regul. to.* 2. *tr.* 8. *cap.* 2. *ſect.* 3. *n.* 173. traditur, ubi hæc pariter ſubdit: *Bonum eſt habere Judicem propitium.* Hæc igitur memoravimus, ut palam notum fit, quantum officio erga Nos, gratoque animo perpauci Regulares defuerint, cum de Sacris Ordinationibus res haberetur. Illi quippe, cum Ordinem Diaconatus a Nobis accepiſſent, vel ſtatutis a jure temporibus, vel etiam extra illa tempora, juxta privilegium, quod Ordini ſuo traditum aſſerebant, ad Sacerdotium aſcendere ſtatim contenderunt. Fruſtra admoniti ſunt, id fieri non poſſe, niſi aliquod temporis ſpatium intercederet, Ordiniſque ſui privilegio Epiſcopum non obſtringi, ut Ordines *extra tempora* conferret. Scribam noſtrum adiverunt, ut Sacras Ordinationes a Nobis prætermitti teſtaretur. Cum vero intelligerent, hoc in more poſitum non eſſe, niſi cum Ordinationes ſtatutis a jure temporibus non obirentur, audacter reſponderunt, ſe alio migraturos, ubi ad Presbyteratus Ordinem reciperentur: nec ab eo conſilio removeri potuerunt. Nam litteris a ſuo quiſque Præſide acceptis, extra Diœceſim rem perfecerunt, ac in Urbem tamquam victores reverſi, primo Miſſæ Sacrificium celebrarunt, & iiſdem in ædibus, quibus antea, immorati ſunt. Atque ita Præſides, qui eas litteras dederunt, Regularis, qui Presbyteratum obtinuit, & Epiſcopus ipſe, qui Ordinem contulit, pœnis obnoxii fuerunt, quæ a jure Pontificio conſtituuntur.

Qui diligentius rem expendet, tantam celeritatem, animique impetum, quo poſt Diaconatum ſtatim Sacerdotium appetunt, Sacramenti Ordinis dignitati, ac venerationi parum conſentaneum merito judicabit. Non levi etiam conjectura ſuſpicabitur, viam, quam ſuperius oſtendimus, ingreſſos eſſe, licet alieniſſimam, nempe ut noſtrum examen humaniſſimum declinarent, & ad eos confugerent, a quibus fortaſſe ſine ullo examine, ob ſolam viri Regularis opinionem, licet de facie minime cogniti, Ordinem acciperent. His tamen omiſſis, ſolum fatebimur, id ex ignorantia juris Pontificii fluxiſſe, cujus ſanctiones idcirco oculis ſubjicere, & in mentem revocare Apoſtolici muneris ratione ducimur.

Illud etiam magnopere perpendi debet, a pleriſque Regularium Concilii Romani auctoritatem afferri, ut privilegium *extra tempora* ſibi vindicent, illis verbis innixi, quæ ſuperius explicavimus. Cum igitur idem Romanum Concilium Præfectis Regularibus Decretum Clementis VIII. ſervandum præcipiat, quod integrum refert: *In ſuis vero ſubditis ad Ordinationes dimittendis, Superiores Regulares Decretum fel. record. Clementis VIII. ſervent ad unguem ſub ipſis in Decreto eodem expreſſis officiis, & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis activæ, & paſſivæ privationis pœnis, aliiſque Summorum Pontificum arbitrio reſervatis. De cetero, ne quemquam Superiorum excuſet illius ignorantia Decreti, illud hic ad verbum ſubjungendum decernimus, evulgandumque etiam ab Epiſcopis in eorum Diœceſana Synodo poſt hoc Concilium primo tempore celebranda.* Cum, inquam, hæc ita ſe habeant, ſi quis juxta Romanum Concilium privilegio *extra tempora* uti velit, & Clementis VIII. Decretum negligat, contraria ſimul jungere obnititur. Nam Romanum Concilium in eo probaret, quod ſpectat ad privilegium *extra tempora*; illud autem improbaret, cum de Clementis Decreto agitur, a quo tantum ii Regulares liberantur, qui poſt Tridentinam Synodum eam immunitatem Sedis Apoſtolicæ beneficio conſequuti ſunt, ut a quolibet Catholico Epiſcopo rite ordinentur: *Exceptis tamen* (ait Innocentius XIII.) *quoad prædicta Regularibus illis, quibus per ſpeciale privilegium a Sede Apoſtolica, poſt Concilium Tridentinum, fuerit conceſſum, ut a quolibet Catholico Antiſtite Ordines ſuſcipere poſſint, ſuper quo Indulto, nihil per præſentes innovare intendimus.* Inter eos, Patres Soc. Jeſu numerantur, quos ideo nominamus, quia Nobis perſpectum non eſt, an alii quoque tale privilegium impetraverint. Patribus autem Societatis Jeſu non hanc ſolum immunitatem *extra tempora* Gregor. XIII. & Paulus V. indulſerunt, ſed illam quoque, ut ordines a quolibet Epiſcopo ſuſcipiant. Illud inſuper cautum fuit, ut ſupra diximus, ne alii Regulares in ſocietatem hujus privilegii participes admitterentur. Ita per ipſos probatum fuit in Sacra Concilii Congregatione, cum graviſſima Cauſſa contra Archiepiſcopum Mechlinienſem ageretur, ex qua Patres Societatis Jeſu die 8. Maji anno 1683. victores abierunt.

D U B I U M VI.

De Interſtitiis ſervandis.

46. IN collatione Ordinum ſervari debent interſtitia, quæ non ſunt niſi quædam temporis intervalla, quæ mediare debent inter unum Ordinem, & alium, ſic jure ſtatuente, ut interim per exercitia inferioris Ordinis, promovendus ad ſuperiores diſponatur: hoc intervallum pro Ordinibus majoribus debet eſſe unius anni, non quidem mathemathice menſurandi, ſed moraliter, & juxta ritum Eccleſiæ; nempe ab una Quadrageſima ad aliam, a Pentecoſte ad Pentecoſten, & ſervari debet non ſolum in collatione Sacrorum Ordinum, ſed etiam in collatione Minorum, ut aperte conſtat ex Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 11. *de refor.* dicente: *Minores Ordines iis, qui ſaltem linguam latinam intelligant per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur, conferantur;* quia tamen nullum aſſignatur determinatum tempus, remittitur prudenti Epiſcopi arbitrio, quantum temporis intervallum debeat mediare, qui licet ſine cauſſa non poſſit omnes minores Ordines eadem die eidem concedere, ut cum D. Antonino notat Marchinus *tr.* 1. *p.* 7. *c.* 1. *num.* 6. id tamen poterit aliqua cauſſa interveniente, & qualemcumque ſufficere, docet Sanchez *c.* 1. *de Ordine dub.* 55. & 56. Poterit etiam conferre eodem die omnes Minores eidem ſimul cum prima Tonſura, cum id relinquatur arbitrio Epiſcopi, ut tradunt Palaus *punct.* 13. *n.* 5. Henriquez *lib.* 10. *c.* 11. *n.* 4. Barboſa *allegat.* 11. *nu.* 13. & *ſeqq.* Villalob. *diff.* 12. *n.* 1. Vaſquez *diſp.* 246. *c.* 1. Leander *diſp.* 11. *q.* 12. & in Hiſpania conſuetudinem obtinuiſſe, conferendi minores Ordines eadem die, teſtatur Dicaſtillus *tr.* 6. *de Ordine diſp.* 1. *dub.* 23. *n.* 342.

47. A ſuſceptione Acolythatus ad Subdiaconatum, regulariter debet percurrere annus integer, ut habetur ex Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 11. ubi loquens de iis, qui initiati ſunt minoribus Ordinibus, ait: *Nonniſi poſt annum a ſuſceptione poſtremi gradus minorum Ordinum, ad ſacros Ordines promoveantur, niſi neceſſitas, aut utilitas Eccleſiæ judicio Epiſcopi aliter expoſcat.* Inde non poteſt Epiſcopus, regulariter loquendo, eidem conferre eadem die Ordines minores, & Subdiaconatum, bene tamen, ſi juſta, & rationabilis adſit cauſſa utilitatis, aut neceſſitatis Eccleſiæ, cum nullo jure id prohibeatur; ſolum enim prohibetur, conferri duos Sacros Ordines eidem eadem die, non vero conferri Minores cum Subdiaconatu, ſi adſit Eccleſiæ neceſſitas, ſeu utilitas, qua ſtante, poterit Epiſcopus diſpenſare, maxime ubi talis viget conſuetudo, quam vigere, & fuiſſe diſpenſatum in Hiſpania, teſtatur Palaus *punct.* 13. *n.* 5. & tenent apud ipſum Vaſquez, Henriquez, Sà, Layman, & Villalobos; ita etiam

tenent Dicaſtillus *diſp.* 1. *de Ordine n.* 342. Ant. *diſp.* 5. *ſect.* 1. *n.* 141. Averſa *q.* 3. *ſect.* 9. Marchinus *p.* 7. *cap.* 1. *n.* 12. *&* 13. Leander *diſp.* 11. *q.* 13.

48. Quod ſi quis abſque juſta cauſſa reciperet eadem die Ordines minores cum Subdiaconatu, peccaret quidem mortaliter, ſed nullam incurreret ſuſpenſionem, quam tamen incurreret recipiendo duos Ordines Sacros; ut patet ex cap. *Dilectioni*, & cap. *Liceat*, *de tempor. ordinat.* & cap. 1. *&* 2. *De eo, qui furtive Ordines ſuſcipit*, & tenent Navar. Sayrus, Molſeſius, Suarez, quos affert, & ſequitur Marchinus *dicto cap.* 1. *n.* 2. Leander *q.* 14. *&* 15. Ant. *num.* 142.

49. Inter Subdiaconatum, & Diaconatum mediare debet annus integer, dicente Trident. cap. 13. *Promoti ad Subdiaconatus Ordinem, ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem Ordinem, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur.* Simile ſpatium requirit Trident. *cap.* 14. inter Diaconatum, & Sacerdotium: *Ad Presbyteratus Ordinem aſſumantur, qui in Diaconatu ad minus annum integrum, niſi ob Eccleſiæ utilitatem, ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur, miniſtraverint.* Annum non eſſe computandum mathematice, ſed moraliter, juxta ritum Eccleſiæ; diximus ſupra. Qui abſque cauſſa, & diſpenſatione non obſervat hujuſmodi annualia interſtitia, licet mortaliter peccet, quia facit contra præceptum Tridentini in re gravi; nullam tamen incurrit ſuſpenſionem, ac irregularitatem, quia non invenitur impoſita, nec contra Suſcipientem, nec contra Conferentem Ordines Sacros, non ſervatis interſtitiis, ut notant Barboſa *in Collect. ad ſeſſ.* 23. *c.* 15. *&* 14. Riccius *p.* 3. *Deciſionum collect.* 176. & tenent Navar. Piaſecius, Julius, Cæſar, Madius, Suarez, Filliuc. quos ſequitur Marchinus *p.* 7. *c.* 2. *n.* 12. Bonacina *punct.* 5. *n.* 35. Diana *p.* 4. *tr.* 2. *reſol.* 32. *& tr.* 4. *reſol.* 209. & iterum *p.* 5. *tr.* 10. *reſol.* 40. Nec obſtat Extravagans Sixti V. contra male promotos, ubi ſuſpenſionem impoſuit non ſervantibus interſtitia; nam illa fuit ſublata per Clement. VIII. ut teſtantur Ant. *n.* 144. Leander *q.* 19: & alii communiter.

50. Poteſt Epiſcopus, ſi ita Eccleſiæ viderit expedire, non ſolum minorum, ſed etiam majorum Ordinum interſtitia remittere, ac diſpenſare cum ſuis ſubditis, quando adeſt juxta cauſſa, ſine qua peccaret diſpenſando; cauſſæ autem diſpenſationis duæ referuntur a Tridentino; nempe utilitas, & neceſſitas Eccleſiæ: tunc datur utilitas Eccleſiæ, quando pauci ſunt Miniſtri Eccleſiaſtici idonei, tunc enim utile eſt Eccleſiæ aliquos ordinare ad majorem Eccleſiæ ornatum, ſplendorem, & miniſterium; tunc adeſt Eccleſiæ neceſſitas, quando nulli, aut pauciſſimi ſunt Miniſtri, per quos non poſſunt ſuppleri onera Eccleſiæ, tam in Miſſarum celebratione, quam in aliis Eccleſiaſticis miniſteriis. Hurtadus *de Ordine diff.* 13. ex declaratione S. Congregat. cenſet, cauſſam ſufficientem eſſe, quando quis habet Beneficium, vel Capellaniam cum onere Miſſarum celebrandarum, quod idem docet Palaus *p.* 13. *n.* 5. in particulari quandonam adſit talis utilitas, vel neceſſitas Eccleſiæ, relinquitur arbitrio Epiſcopi.

51. Itaque, juſta exiſtente cauſſa, poteſt Epiſcopus diſpenſare, ſed major requiritur cauſſa pro diſpenſatione a Diaconatu ad Sacerdotium, quam a Subdiaconatu ad Diaconatum, & ab Acolythatu ad Subdiaconatum; ſiquidem in aſcenſu ab Acolythatu ad Subdiaconatum meminit Concilium *c.* 11. *Eccleſiæ utilitatis, aut neceſſitatis* disjunctive; pro aſcenſu ad Diaconatum diſpenſationem ab hujuſmodi interſtitiis *ſoli Epiſcopi arbitrio relinqui*; in aſcenſu vero a Diaconatu ad Sacerdotium *requirit utilitatem, & neceſſitatem conjunctive*, ut patet ex Textu *c.* 13. *&* 14. & docent Averſa *q.* 3. *ſect.* 9. Tambur. *c.* 11. §. 2. *n.* 4.; numquam tamen poteſt Epiſcopus diſpenſare, ut eidem eadem die duo Sacri conferantur, ut conſtat ex dicto cap. 13. *Duo Sacri Ordines non eodem die, etiam Regularibus, conferantur, privilegiis quibuſvis non obſtantibus*; & jam antea prohibitum erat ſub pœna ſuſpenſionis, cap. *Dilectioni*, & cap. *Liceat*, *de tempor. ordinat.*

52. Habet Epiſcopus hanc facultatem diſpenſandi cum ſuis ſubditis, non cum alienis; unde ſi ex aliena Diœceſi aliquis cum litteris dimiſſoriis adveniat diſpenſatione indigens, non poteſt Epiſcopus Ordinans de jure diſpenſare, ſine proprii Epiſcopi conſenſu: tum quia diſpenſatio eſt actus juriſdictionis, qui in proprios tantum, non alienos ſubditos recte exercetur: tum quia ſpectat ad proprium Epiſcopum judicare, *an diſpenſatio ſit neceſſaria*, ac proinde ſolent Epiſcopi in litteris dimiſſorialibus inſerere illam clauſulam: *etiam non ſervatis interſtitiis, ſuper quibus tecum diſpenſamus. An vero poſſit Epiſcopus diſpenſare in interſtitiis ſuum familiarem triennalem*, quem ſupra diximus, poſſe ordinare, negant Marchinus *tr.* 1. *p.* 7. *c.* 4. Sanchez *de Ordine c.* 1. *dub.* 27. *n.* 3. ſed melius affirmant Averſa *q.* 3. *ſect.* 9. Tamb. *c.* 11. §. 2. *n.* 11. Diana *p.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 190. referens pro hac parte declarationem Sacræ Congregationis.

53. Poteſt etiam diſpenſare Capitulum, Sede vacante, ſeu ejus Vicarius in caſibus, in quibus dare poteſt dimiſſorias, & licentiam ordinandi, juxta ſuperius dicta; & ita reſolutum fuiſſe a Sacra Congregat. cum Stephano Quaranta, Carolo de Graſſis, Riccio, & Barboſa, notat Marchinus *ſupra c.* 2. *n.* 8. ita etiam Homobon. *t.* 2. *conſult. p.* 5. *reſp.* 211. ex eo; quia Vicarius a Capitulo electus ſuccedit in omnibus, quæ ſunt juriſdictionis, & Epiſcopo jure ordinario competebant.

54. Reſtat difficultas de Regularibus exemptis: *an cum illis diſpenſet in interſtitiis Epiſcopus Ordinans, an vero illorum Superiores?* Hanc diſpenſationem, ſpectare ad Epiſcopum Ordinantem, & non ad Prælatum Regularem, aſſerunt Bonac. *punct.* 5. *n.* 34. Ledeſma *c.* 8. *concl.* 12. Tamb. *de Jure Abbat. t.* 2. *diſq.* 2. *q.* 25. & alios adducens March. *p.* 7. *c.* 2. *n.* 2. ubi affert declarationem Sacræ Congreg. in hæc verba: *Congreg. Concilii cenſuit, Superiores Regulares non poſſe diſpenſare ſuper Interſtitiis Regularium ordinandorum, ſed id pertinere ad Epiſcopum Ordinantem, qui tamen, quoad cauſſam diſpenſationis, judicium facere debet ex atteſtatione Superiorum Regularium.* At Superiores Regulares poſſe cum ſuis ſubditis diſpenſare, tenent Suarez *t.* 4. *de Relig. tr.* 8. *lib.* 2. *c.* 12. *n.* 21. Sanchez *de Ordine dub.* 54. *n.* 8. Villalob. *t.* 1. *tr.* 11. *diff.* 22. *n.* 8. Diana *p.* 3. *tr.* 2. *reſol.* 32. *&* 112. Leander *q.* 22. & alii, adducentes privilegium Gregorii XIII. factum Patribus Societatis Jeſu, ut de licentia ſuorum Superiorum poſſint ordinari extra tempora, non ſervatis interſtitiis, in quo participant aliæ Religiones, non obſtante clauſula prohibitiva communicationis; quia alii Pontifices poſteriores id conceſſerunt, ut vidimus *dub. præcedenti*. Quapropter poſſunt Prælati Regulares, ſi non de jure, ſaltem ex privilegio, diſpenſare cum ſuis ſubditis in interſtitiis; & inde monet Suarez *loc. cit. n.* 23. ex modeſtia Religioſorum fieri, ut Superiores in ſuis Dimiſſoriis rogent Epiſcopos, ut in his diſpenſent cum ſuis Religioſis.

Quidquid dici poteſt circa Interſtitia, & Interſtitio- ,,
rum vel originem, vel neceſſitatem; nec non circa Regu- ,,
larium privilegia in ordine ad horum diſpenſationem, om- ,,
nia, & ſelectiſſimis hæc munita eruditionibus, tibi, ſtu- ,,
dioſe Lector, ſubjicio in Notif. 17. *tom.* 3., *in qua, quaſi* ,,
per Encyclicam Vicariis Foraneis inſcriptam, ſic Benedi- ,,
ctus XIV. ad plenius totius rei lumen ſic ediſſerit: ∴. Tri- ,,
dentinum Concilium certos limites Interſtitiis conſtituit, ,,
videlicet anni ſpatium, ut a minoribus Ordinibus ad ,,
majores Clerici admittantur: *Hi vero nonniſi poſt an-* ,,
num a ſuſceptione poſtremi gradus minorum Ordinum, ,,
ad Sacros Ordines promoveantur. Annum quoque præ- ,,
ſcripſit, antequam Diaconatus conferatur: *Si per an-* ,,
num ſaltem in eo non ſint verſati. Annum pariter pro ,,
Presbyteratu ſuſcipiendo: *In Diaconatu ad minus per* ,,
annum integrum. Epiſcopis tamen permittit, ut hæc In- ,,
ſtitia remittant, ſi Eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas id ,,
poſtulare videantur: *Niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas* ,,
judicio Epiſcopi aliud expoſcat. (*Cap.* 11. 13. 14. *ſeſſ.* 23. ,,
de reform.) Nos vero in conferendis Ordinibus diſcri- ,,
men inter Regulares, ac Sæculares ſtatuemus. Profecto ,,
in dubium revocari non poteſt, Regulares etiam De- ,,
creto ejuſdem Synodi comprehendi, quemadmodum a ,,
Sacra Congregatione Concilii ſancitum fuit; nam, ,,
cum *in Cauſſa Mediolanen. an.* 1573. petitum eſſet, *an* ,,
Concilii Decretum Regulares quoque complecteretur? reſ- ,,
ponſum ita fuit: *Sacra &c. cenſuit comprehendi.* (*lib.* ,,
1. *Decretor. pag.* 149.) Non ignoramus pariter, Interſti- ,,
tiorum remiſſionem non ad ipſorum Præpoſitos Gene- ,,
rales, aut Provinciales, ſed ad Epiſcopum ſolum per- ,,
tinere, uti Sacra Congregat. die 17. Maji anno 1593. ,,
decrevit: *Sacra &c. cenſuit, judicium hoc remittendi* ,,
temporum Interſtitia ad Epiſcopum ſolum pertinere, non ,,
autem ad Generales, aut Provinciales Ordinum. (*lib.* 7. ,,
Decretor. pag. 108.) Cum tamen eadem Congregatio ,,
die 31. Maji anno 1597. præceperit, ut cauſſas remit- ,,
tendi Interſtitia Præfecti Regularium cognoſcant, illiſ- ,,
que Epiſcopus fidem adhibeat, eorumque teſtimonium ,,
ſequatur: *Sacra &c. cenſuit, remiſſionem Interſtitiorum* ,,
etiam quoad Regulares, ex cauſſis tantum a Concilio ex- ,,
preſſis, faciendam pertinere ad Epiſcopum Ordinantem; ,,
eum tamen hac in re debere quoad cauſſas deferre judi- ,,
cio, & atteſtationi Superioris Regularis Ordinandi; (*l.* ,,
9. *Decretor. pag.* 18.) idem quoque die 1. Julii ejuſdem ,,
anni confirmatum fuit, (*lib.* 9. *Decretor. pag.* 22.) ac ,,
poſtremo eamdem ſententiam iterum evulgavit die 12. ,,
Septembris anno 1609. (*lib.* 11. *Decretor. pag.* 65.) *Sa-* ,,
cra &c. ſæpius declaravit, remiſſionem Interſtitiorum, ex ,,
cauſſis a Concilio expreſſis, pertinere ad Epiſcopum Or- ,,
dinantem, quoad Regulares ab eo Ordines ſuſcipien- ,,
tes, non autem ad Regulares Superiores: ipſum tamen ,,
Epiſcopum de cauſſis remiſſionis teneri fidem adhibere, ,,
ac deferre teſtimonio Superioris Regularis. Cum hæc, ,,
inquam, ita ſe habeant; propoſitam normam libenter ,,

ample-

amplectimur, cum præſertim veteri diſplinæ aptiſſime conveniat. Oſius, præclarum Epiſcoporum lumen, legem Interſtitiorum primus in Concil. Sardicenſi *Can.* 19. propoſuit. Illam Concilii Patres unanimes probarunt, ſed arbitrio Epiſcoporum eam facultatem permittendam cenſuerint. Romani deinde Pontifices, Siricius (*in epiſt. ad Imerium Epiſc. Tarraconen.*) Cæleſtinus, ac Leo Magnus (*in epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, ac Maurit.*) tempus Interſtitiorum ſanxerunt; nempe per duos annos in Lectoratu, atque Exorciſtatu permanendum, per quinquennium in Acolytatu, ac Subdiaconatu, ac per aliud quinquennium in Diaconatu. Gelaſius I. cum eo tempore Regiones Italiæ a Barbaris vaſtarentur, ob eam cauſſam, & ob exiguum Clericorum Sæcularium numerum indulſit, ut poſt annum cum dimidio a Lectoratu ad Sacerdotium reciperentur. Regularibus vero unius anni ſpatium ob hanc præclaram rationem indixit: *Quia* (inquit) *quod annorum Interſtitia fuerant collatura, ſancti propoſiti ſponte ſuſcepta docetur præſtitiſſe devotio.* At vero Concilii Tridentini Decretum ſervabimus, cum Ordines Clericis Sæcularibus conferri debebunt, neque pro remittendis Interſtitiis tradita Nobis facultate utemur, niſi neceſſitas, ſeu utilitas Eccleſiæ clare demonſtretur. Tum quidem neceſſitas intervenit, cum peculiari Eccleſiæ Miniſtri deſunt, nec alii Ordinibus prædititi ſufficere videntur, ut eadem munera ſuſtineant; utilitas autem oſtenditur, cum in aliqua Eccleſia parum idonei Miniſtri verſantur, vel ſi de aliquo viro res agatur ætate jam matura, ſed doctrinæ laude præſtanti, quæ ſatis legitimæ cauſſæ a Scriptoribus judicantur. (*in Theolog. Moral. Natalis Alexandri lib. 2. de Sacram. Ord. art. 5. reg. 12.*) Utilitas pariter ex eo proficiſcitur, ſi aliquis Parochiam, aut Beneficium obtinuerit ea conditione, ut infra annum, juxta Decreta Sacræ Congregationis, Presbyteratum, aut Sacrum Ordinem ſuſcipere teneatur. (Gallemant. *cap. 11. ſeſſ. 23. de reform.*) Nos ſane ex hac ſententia numquam recedamus, licet privilegia accipiendi Ordines *extra tempora* a Pontifice obtenta proferantur. Quippe Innocentius XII. declaravit, non cogi Epiſcopos privilegiis ejuſmodi ad conferendos Ordines, ſed ipſorum arbitrio relinqui ad Ordines quemquam aſſumere *extra præſcripta tempora*, ſi tamen id cum utilitate conjunctum arbitrentur. Ita decrevit Pontifex die 4. Decembris anno 1693. (*in Bullar. pag. 263.*) De his te monendum neceſſario duximus, ut ſi forte aliquis ſibi remitti contendat Interſtitia, conſilium, ac propoſitum te hortante deponat, niſi omnia, quæ ſuperius expoſuimus, in ſupplici libello non ſolum afferat, ſed etiam clare demonſtret.

Adhuc circa collationem Minorum cum Subdiaconatu, una eademque die, uni eidemque ſubjecto in Notif. cat. 18. lib. 5. §. 7.

Ad illos poſtremo deveniamus, qui uno die minores Ordines, & Subdiaconatum expoſtulant. Decretalis cap. 2. *De eo, qui furtive Ordinem ſuſcipit*, declarat, Ordines ſolum minores exercendos a Clerico, qui illos cum Subdiaconatu ſimul attigit. Sin autem Subdiaconatus Ordinem exercere velit, jubetur in aliquo Regularium Ordine vota ſollemnia nuncupare. Hinc plures aſſerunt, Clericum hac ratione ordinatum, ſuſpenſioni obnoxium eſſe; (Bonac. *de ſuſpenſione particulari diſp. 3. q. 1. punct. 4. §. 1. n. 2. verſ. Si vero ſuſcipiat, & ſub n. 5.* Theſaurus *de pœnis Eccleſ. p. 2. in verb. Ordo c. 15. §. 2.*) & quamvis Ordinandi nulla pœna irrogetur, tamen Canonum Interpretes id accidiſſe perpendunt, eo quod Clericus imprudenti, & ignaro rei Epiſcopo ſe obtulerit, ut Subdiaconatu initiaretur. Hinc fatentur ipſi Interpretes, Epiſcopum futurum fuiſſe, ſaltem a conferendis Ordinibus, ſuſpenſum, ſi fraude cognita, eumdem Clericum ad Subdiaconatum admiſiſſet. (Zabarella *in princip.* Jo: Andreas *n. 1.* Butrius *n. 1.* Oſtienſis *n. 2.* Soccinus *n. 4. & ſeq.*)

Alii quoque Clericum ab omni ſuſpenſione liberum, & immunem futurum teſtantur, ſi Epiſcopo conſentiente, minores Ordines, & Subdiaconatum ſimul accepiſſet. Quippe animadvertunt eumdem Clericum, reluctante Epiſcopo, fuiſſe illis Ordinibus initiatum. Quamvis enim nequeat Epiſcopus duos ex majoribus Ordinibus uno die conferre; tamen minores Ordines, & Subdiaconatum ſimul eodem die conferre poteſt, ſi juſta, ac legitima cauſa intervenerit. (Fermoſin. *c. 1. n. 10. & ſeq. de temporib. Ordinat.* Diana *in Edit. coordin. tom. 2. tr. 5. reſol. 97.*)

Iterum a Scriptoribus inquiritur: *an minores Ordines, & Subdiaconatum ob veterem loci conſuetudinem conferre liceat?* Id plures affirmant, (Fagnan. *in cap. de eo n. 4. de temporib. Ordinat.* Sanchez *conſil. moral. lib. 7. c. 1. dub. 53. n. 5. & ſeq.*) alii vero inficiantur. (Majol. *de Irregular. lib. 3. c. 24. nu. 13. & lib. 4. cap. 11. num. 1.* Pax Jordan. *tit. 3. lib. 6. n. 430. & ſeq. tom. 1.*)

Sed Cauſſa hujus conſuetudinis omiſſa, quæ in hanc Diœceſim non pervaſit, libere reſpondemus, lege vetitum eſſe, ne minores Ordines, ac Subdiaconatus eodem die conferantur. Magno revera ſtudio propoſita fuit in Sacra Congregatione Concilii *Cauſſa Boven. Ordinationis* die 29. Januarii anno 1707. & ſoluta eodem anno die 7. Maji (*lib. 57. fol. 32. a terg. & pag. 157.*); Clericus uno die minoribus Ordinibus, & Subdiaconatu ſimul initiatus fuerat, neque ſe ob hanc cauſſam ſuſpenſum arbitrabatur, eo quod nullam fraudem adhibuiſſet. Epiſcopus etiam nulla ſe dignum pœna cenſebat, quia non duos majores Ordines, ſed minores tantum, ac Subdiaconatum contulerat. Itaque petitum fuit: *An, & quomodo danda eſſet abſolutio?* Sacra Congregat. hoc reſponſum edidit: *Quoad Ordinatum, dandam eſſe abſolutionem, prævia ſalutari pœnitentia, arbitrio Epiſcopi vicinioris; & quoad Ordinantem, ad mentem.* Mens autem per litteras ipſi explicata fuit, quibus graviter, ac vehementer arguebatur, quod ipſius culpa patratum a Clerico ſcelus ſuperaret ob hanc rationem, quia minores Ordines, ac Subdiaconatum conſulto ſemel uno die contuliſſet. Debita pœna tunc liberatus fuit, ea tamen conditione, ut in poſterum ab hoc gravi facinore abſtineret.

Cum in eadem Sacra Congregatione Secretarii munus ſuſtineremus, Calaritanus Archiepiſcopus expoſuit, plurimos in Sardinia conjugatos Clericos verſari, qui viles artes exercebant, & gravia delicta committebant. In Sardinia morem inductum jampridem fuiſſe, ut uno die minores Ordines cum Subdiaconatu traderentur; hac ratione pravas conſuetudines, & crimina penitus aboleri poſſe. Nam (inquit) Clerici Sacro Ordine Subdiaconatus initiati, neque de uxore ducenda, neque de vilibus artibus exercendis amplius cogitabunt, ex quibus corruptelæ omnes dimanare ſolebant. Quapropter Sacræ Congregationis ſententiam expoſcebat.

Tum Nos utile futurum putavimus, ſi typis ederemus diſſertationem adjiciendam pagellæ, in qua de more indicantur Cauſſæ in Sacra Congregatione propoſitæ. Itaque congeſſimus illorum opiniones, qui de conferendis uno die minoribus Ordinibus, ac Subdiaconatu, & qui de conſuetudine hujus rei gerendæ verba faciunt; eoſque magis probavimus, qui hæc minime licere fatentur. Quare diſciplinæ rationem ab Archiepiſcopo Calaritano indicatam, neque conſentaneam, neque tutam oſtendimus; ſed adhibenda eſse remedia pro cohibendis Clericis conjugatis, quæ a Tridentina Synodo præſcribuntur, & a Conſtitutione Innocentii XIII. quæ incipit: *Apoſtolici miniſterii*, & poſt Romanum Concilium impreſsa habetur.

Hanc diſsertationem obtulimus Sac. Congregationi. Cauſsa vero die 21. Februarii anno 1728. his verbis expoſita fuit.

CALARITANA.

In Diœceſi Calaritana, & aliis Regni Sardiniæ Epiſcopatibus, magnus eſt numerus Clericorum conjugatorum, & ex his plerique, aut facinora committunt, aut viles artes exercent, non tam in dedecus Ordinis Clericalis, quam in perturbationem juriſdictionis Eccleſiaſticæ, ut eorum immunitatem tueatur.

Plerique ex Epiſcopis Regni Sardiniæ uſum alias habuerunt, conferendi una, eademque die Ordines minores, & Subdiaconatum eiſdem perſonis. Cumque Calaritanus Archiepiſcopus putet, methodum hanc futuram eſſe aptam ad evellendos expoſitos abuſus, ex quo videlicet ſi ſtatim, ac eodem contextu, quo Ordinandi primam Tonſuram, & Minores recipiunt, recipiant etiam Subdiaconatum, non amplius Ordinatis modus ſupererit reaſſumendi habitum laicalem, & ſe convertendi ad exercendas artes Clericali Charactere indignas; ſupplicat pro facultate conferendi primam Tonſuram, minores Ordines, & Subdiaconatum iiſdem perſonis una die, hoc eſt in quatuor Temporibus, in Sabbato Sitientes, & in Sabbato Sancto.

Secretarius ad calcem Folii nonnulla adnotavit, quocirca onus erit EE. VV. decernere

Primo, an ſit indulgendum petitioni in caſu? & quatenus negative.

Secundo, quid ſit in caſu ſtatuendum pro abuſibus ſupradictis eradicandis?

Sacra Congregatio his omnibus in hunc modum reſpondit:

Ad primum, negative.

Ad ſecundum, Archiepiſcopus utatur juris remediis, & ſignanter ſtatutis in cap. 6. ſeſſ. 23. de reformat., & aliis indicatis in Conſtitutione 16. impreſſa poſt Synodum Romanam.

Addenda, quæ in Synodo Diœceſana Lib. 7. Cap. 67. §. 5. in his verbis:

„ Haud

,, Haud multum a nuper enarratis abſimile erat repagulum, quod prædictæ libertati Clericorum, exuendi, iterumque induendi Clericalem habitum, apponere meditabatur Calaritanus Archiepiſcopus. Significaverat is Sacræ Congregationi Concilii, in ſua Diœceſi ingentem reperiri numerum Clericorum conjugatorum, quorum plerique in Clericalis Ordinis dedecus, artes viles exercebant, & quandoque enormia perpetrabant facinora, ex quo ſequebatur fere ſemper ab Archiepiſcopo, pro tuenda eorum exemptione, ſuique Fori jure propugnando, contendendum eſſe cum poteſtate Sæculari. Ad hæc autem non levia mala cohibenda, poteſtatem ſibi fieri petierat, conferendi eadem die, uni, eidemque perſonæ minores Ordines, & Subdiaconatum; tali enim pacto Clerici adeo obſtricti, & mancipati remanerent Eccleſiæ, ut non amplius integrum illis foret ad ſæculum regredi, & vilibus artibus vacare, quod in aliis ejuſdem Regni Diœceſibus, ad eoſdem eradicandos abuſus, jam moribus receptum, addidit. Super hiſce Archiepiſcopi poſtulatis, Nos, qui tunc temporis ejuſdem Sacræ Congregationis Secretarium agebamus opportunam elaboravimus diſſertationem, quæ extat *t.* 4. *Theſaur. Reſolut. p.* 162. in qua poſt accurate examinatum Textum *in cap.* 2. *de eo qui furtive Ordinem ſuſcepit*, & cetera expenſa, quæ a Doctoribus ad rem allegantur, Epiſcopi precibus abnuendum concluſimus: Sacra vero Congregatio noſtro ſenſui adhærens, die 21. Februarii 1728. Archiepiſcopi inſtantiam rejecit: non enim derogandum cenſuit juri communi ad propulſandos abuſus, qui aliis juris remediis poterant coerceri.

CAPUT IV.

De Subjecto Ordinis, ſeu de Ordinandis.

DUBIUM I.

Quodnam ſit Subjectum capax hujus Sacramenti?

Subjectum Ordinationis, & Ordinis, debere eſſe Virum, non Feminam, tamquam de fide tradunt communiter Doctores Theologi cum Divo Thoma 3. *p. q.* 39. *in addit. art.* 1. & Canoniſtæ in cap. *Nova* 10. *de pœnit. & remiſſ.* ubi dicitur, mulierem Sacræ Ordinationis adeo eſſe incapacem, ut ne Beatiſſimæ Virgini Deiparæ quidem traditæ fuerint Claves Regni Cælorum, cum poteſtate remittendi peccata, ſed Apoſtolis, quamvis Sanctitate inferioribus. Ratio eſſe poteſt, quia Clericatus, & Ordo importat quamdam dignitatem, ſuperioritatem, & præeminentiam inter ceteros Fideles, quæ non poteſt convenire mulieribus, quæ jure divino, teſte Apoſtolo 1. *Corinth.* 14. debent eſſe viris ſubjectæ, nec illis permittitur in Eccleſia loqui; ait enim Apoſt. *Mulieres in Eccleſia taceant, non enim permittitur eis loqui. Si quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent: Turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia.* Et multo magis turpe eſt, illas docere, & Divina viris miniſtrare, quod utique deberent facere, ſi Ordinis eſſent capaces. Dicendum eſt ergo, illas jure divino eſſe Ordinis incapaces, inanemque, ac irritam fore Ordinationem, ſi quis, applicando materiam, & formam, illas ordinare tentaret. Quod verum eſt, non ſolum de Ordinibus majoribus, ſed etiam de prima Tonſura, & minoribus, cum iſti importent quamdam deputationem, & gradum in Sacerdotium tendentem; ac proinde ſi mulieres ſunt incapaces Sacerdotii, ſunt etiam incapaces primæ Tonſuræ, & minorum Ordinum, ut notat Marchinus *tr.* 1. *p.* 4. *c.* 1. *n.* 18. & alios referens Diana *p.* 8. *tr.* 1. *reſol.* 39.

2. Nec obſtat, quod olim darentur mulieres quædam Presbyteriſſæ, & Diaconiſſæ, non obſtat, inquam, quia iſtæ nullo erant Ordine inſignitæ, ſed erant uxores Presbyterorum, vel Diaconorum ante Ordinationem ductæ, quæ poſtea cum ſuis viris in perpetua continentia vivebant. Cap. *Presbyter* 18. *diſt.* 32. Presbyteriſſæ etiam dicebantur mulieres ſeniores perpetuis orationibus deputatæ. Cap. *ult. diſt.* 32. & Diaconiſſæ erant mulieres deputatæ ad quædam officia, & miniſteria exteriora, præſertim erga alias mulieres obeunda, & præerant foribus Eccleſiæ, per quas ingrediebantur mulieres, ut tradit Marchinus *tract.* 2. *part.* 7. *cap.* 5., & notavimus ſupra *cap.* 2. *dub.* 6. Idem habet Averſa *quæſt.* 3. *ſect.* 4. & alii Doctores communiter.

3. Eadem ratio valet de Hermaphroditis utrumque ſexum habentibus, quando in illis prævalet ſexus femineus, nam tunc connumerantur inter feminas, & ſunt Ordinis incapaces, & etiam quando ſunt æquales in utroque ſexu, quia tunc non ſunt magis viri, quam feminæ; dicuntur autem in utroque ſexu æquales, quando utroque poſſunt uti, quamvis magis in unum, quam in alterum propendeant, quod tamen non videtur ita facile poſſe contingere, cum, teſte Ariſtot. 4. *de generat. animal. c.* 4. in Hermaphroditis unus ſexus ſemper prævaleat, altero remanente inutili, & deinde ad unum, vel alterum ſimpliciter reducuntur. Dato tamen caſu, quod in utroque ſenſu æqualiter valeret, non poſſet valide ordinari, cum non magis ſit vir, quam femina. Eadem ratione notat Marchinus *tr.* 1. *part.* 4. *c.* 2. *num.* 12. Hermaphroditum æqualiter in utroque ſexu potentem, non poſſe in aliqua Religione, ſive virorum, ſive mulierum, ſollemniter profiteri, cum non magis femina cenſendus ſit, quam vir.

4. Si vero in illis prævaleat ſexus maſculinus, quia tunc connumerantur inter viros, ſunt Ordinum capaces, quamvis ſint irregulares, nec licite poſſint Ordines recipere ſine diſpenſatione Pontificis, ut docent Navarrus *in manual. c.* 27. *num.* 203. Sayrus *lib.* 6. *de cenſur. cap.* 8. *n.* 25. Suarez *de cenſur. diſp.* 52. *ſect.* 3. Palaus *hic punct.* 6. *n.* 3. Bonac. *diſp.* 8. *de Sacram. quæſt. unic. punct.* 5. *num.* 6. Hoc tamen non eſt certum; nam plures, quos ſequitur Leander *diſp.* 5. *q.* 6. cenſent, Hermaphroditum prævalentem in ſexu virili, non eſſe irregularem, atque adeo poſſe ordinari ſine diſpenſatione, quia id nullo jure prohibetur; quod autem ſit monſtruoſus non obſtat, quia licet ſit talis, & ut talis publice notus, poteſt miniſtrare ſine gravi nota, ſicut poteſt Eunuchus a natura, & qui habet in pede ſex digitos. Ita Tolet. *lib.* 1. *c.* 63. *num.* 13. Hurtadus *diſp.* 2. *de irregul. diff.* 14. Anton. a Spiritu Sancto *diſp.* 4. *ſect.* 1. *n.* 78.

5. Si mulier, erumpente ipſa natura, tranſiret in virum, quod eſſe poſſibile, ex Plinio, & Martino del Rio, notat Marchinus *tr.* 1. *p.* 4. *c.* 2. *nu.* 17. poſſet valide ordinari, cum vere ſit vir, & conſequenter capax Ordinis; & Ordinationem fore non ſolum validam, ſed etiam licitam, docent Ant. *n.* 78. & Leander *diſp.* 1. *quæſt.* 7. At melius, fore illicitam docet Marchinus, ob admirationem, & ſcandalum, quod homines conciperent, ſi quem agnoverunt feminam, in Altari miniſtrantem viderent, quæ deformitas canonicum gignit impedimentum. Cap. 2. *de Cleric. ægrotante.*

6. Hermaphroditus ordinatus Sacerdos, eo quod in illo prævalebat ſexus virilis, ſi poſtea decreſcente vigore, in eo prævaleret ſexus femineus, remaneret adhuc Sacerdos; nam Character ſemel impreſſus in Anima, ſemper in illa indelebiliter perſeverat, & conditio ſextus requiritur quidem, ut imprimatur, non ut conſervetur. *An vero poſſit tunc valide conſecrare?* affirmat Ant. a Spiritu S. *n.* 79. cum Dicaſtillo *diſp.* 1. *num.* 299. Sed melius alii negant, quia licet retineat Characterem, ratione tamen ſexus mutati, non retinet uſum, & exercitium; ea ratione, qua Sacerdos a ſtatu Viatoris tranſiens ad ſtatum Beatorum, ſeu Damnatorum, non poteſt amplius valide conſecrare, defectu ſtatus Viatoris neceſſario requiſiti in Miniſtro Sacramentorum.

,, *Adhuc alia recenſet Pontifex noſter in ſua Synodo Diœceſana, quæ impediunt ab Ordinatione ſacra, volentem accedere, quæ videre eſt in lib.* 7. *cap.* 65. §. 4.

,, In nonnullis Synodis, & quorumdam Capitulorum ſtatutis, ab Ordinibus, & Beneficiis arcentur deſcendentes ex Judæis: ejuſmodi quoque ſtatuta ſacris adverſari Canonibus, eſt manifeſtum; hi ſiquidem conſentientes Apoſtolo 1. *ad Timoth.* 3. ubi in Epiſcopum ordinari vetuit *Neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat Diaboli*, ſolos Neophytos, id eſt recens ad Fidem converſos, irregulares pronuntiarunt: ita decrevere Concilium Nicænum *can.* 2. Laodicenum *can.* 3. Arelatenſe II. *can.* 1. Deſcendentes autem a Judæis numquam Ordinum, & Beneficiorum dixere incapaces; quinimmo Alexander III. in cap. *Eam te, de reſcriptis*, ad Epiſcopum ſcribens Tornacenſem, in Canonicum recipi juſſit, qui ex Judaiſmo, ad Chriſtianam Fidem fuerat converſus: *Mandatum dedimus, & præceptum, ut P. qui de gente Judæorum originem duxit, & divina gratia Fidem ſuſcepit, in Canonicum reciperent, & Præbendam ſibi conferre deberent.* Et infra: *Pro eo vero, quod Judæus extiterit, ipſum dedignari non debes.* Etenim, quod ibidem notat Gloſſa: *De Judæis converſis Eccleſia fundata fuit*; & recte proſequuntur Covar. *in Clement. Si furioſus, part.* 1. §. 2. *n.* 8. *concl.* 3. Sanch. *in Summ. lib.* 2. *c.* 28. *n.* 11. Fermoſin. *tr.* 2. *criminal. ad c. Ex ſpeciali, n.* 38. *de judiciis.* Quamobrem prædictas Synodales Conſtitutiones, ob juris communis reſiſtentiam, irritas declararunt Abbas *in cap. Ad decorem, num.* 4. *de Conſtitution.* Solorzan. *de jure Indiarum, tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 19. *num.* 3. Pegas *de competentia inter Archiepiſcopum, & Nuntium part.* 3. *cap.* 1. §. 6. *num.* 16. Aliter dicendum foret, ſi in Beneficii erectione a Fundatore cautum eſſet, ne umquam illud conferatur deſcendenti a Judæis: quoniam in Beneficii fundatione permittitur Fundatoris leges, & conditiones illi apponere, etiam juri communi adverſantes,

,, ſicuti

„ ſicuti ad rem animadvertunt Solorzan. *loc. cit. v. Sed li-*
„ *cet*, & Fermoſin. in cap. *Ex ſpeciali*, *n.* 35. *de judi-*
„ *cus*. Idem judicium ferendum eſſet, ſi Summus Pon-
„ tifex, juſtis de cauſſis, ſtatuiſſet, ne in aliqua regio-
„ ne deſcendentes a Judæis promoveantur ad Ordines,
„ quod reapſe in Regno Portugalliæ ſervari juſſit Sixtus V.
„ ſuis Apoſtolicis litteris, datis die 15. Jan. 1588. & confir-
„ matis a Clemente VIII. die 18. Decembris 1600., qua-
„ rum executionem iterum inculcavit Sacra Congregatio
„ Sancti Officii epiſtola ad Collectorem ejuſdem Regni,
„ data anno 1611.
„ Quod diximus de Judæis, etiam in iis locum ſibi vin-
„ dicat, qui originem ducunt ab aliis Infidelibus. Quo-
„ circa, cum in nonnullis regionibus, & ſpeciatim in
„ civitate Carchien. invaluiſſet conſuetudo, ab Ordinibus
„ excludendi deſcendentes ab Indis, ſeu, ut vocant, *a*
„ *Mulatis*, de illius robore diſputatum fuit in Sacra Con-
„ gregatione Concilii, die 13. Februarii 1683. & deci-
„ ſum, Indos, Nigros, omneſque ab illis, ſive per pa-
„ ternam, ſive per maternam lineam deſcendentes, ab
„ Ordinibus recipiendis prohiberi non poſſe, ſi ceteris
„ polleant qualitatibus, animique dotibus, a ſacris Ca-
„ nonibus præſcriptis. Cohærenter ad hæc datæ fuerunt
„ litteræ ad Indiarum, alioſque per Hiſpanias, & Re-
„ gnum Portugalliæ conſtitutos Epiſcopos. Cumque Ar-
„ chiepiſcopus Ulixbonen. renuiſſet Ordines cuidam con-
„ ferre, qui a Mauris trahebat originem, ſuas pretexens
„ Synodales Conſtitutiones, ab Ordinibus excludentes
„ quotquot a Mauris, Nigris, alteriuſve nationis Infide-
„ libus provenirent; re mature diſcuſſa in Sacra Congre-
„ gatione Concilii, die 13. Januarii 1685. reſponſum
„ eſt, præfatas Synodales Conſtitutiones, utpote obſiſten-
„ tes juri communi, nullius eſſe roboris.
„ Non tamen idcirco improbamus Conſtitutionem,
„ conditam a ſæpius laudata Provinciali Synodo Mexica-
„ na, quæ *lib.* 1. *tit.* 4. §. 3. Maurorum, aliorumque Infide-
„ lium filios circumſpecte admodum Ordinibus initiari
„ præcepit, inquiens: *Mexici, tam ab Indis, quam a Mau-*
„ *ris, nec non ab illis, qui ex altero parente Æthiope na-*
„ *ſcuntur, deſcendentes in primo gradu, ne ad Ordines ſi-*
„ *ne magno delectu admittantur*. (*to.* 4. *Concil. Hiſpan. pag.*
„ 203.) Aliud quippe eſt, deſcendentes ab Ordinibus pror-
„ ſus excludere, aliud, cum cautela, & delectu illos pro-
„ movere; primum improbavimus, alterum commenda-
„ mus, ne ſecus homines ſuſpectæ fidei, Sacris addican-
„ tur Miniſteriis. Etenim quamquam Eccleſia ex homi-
„ nibus coaluerit, ab infidelitate converſis, numquam ta-
„ men Neophytos inter Sacros Eccleſiæ Miniſtros coo-
„ ptari permiſit, niſi antea probati, certum ſuæ Fidei de-
„ diſſent teſtimonium: *Nam & tempore opus eſt* (ait Con-
„ Concil. Nicænum *cit. can.* 2. (*to.* 1. *collect. Harduin. col.*
„ 323.) loquens de Ordinatione Neophyti) *ei, qui cate-*
„ *chizatur, & poſt Baptiſmum probatione quamplurima*. Et
„ *in can.* 3. *Arabico*, ab Ecchellenſi edito (*ibid. col.* 477.):
„ *Quicumque recens baptizatus fuit, cujus Fidei, adhuc*
„ *non dignoſcitur experimento, certitudo, ne Epiſcopus, aut*
„ *Presbyter, aut Diaconus ordinetur*. Quantum vero tem-
„ poris Neophyti probationi ſit præmittendum, priuſquam
„ eidem aditus aperiatur ad Ordines, non conveniunt Do-
„ ctores. Alii unum annum ſatis eſſe putant, quia Miles
„ in jure civili, exacto militiæ anno, dicitur *Veteranus*.
„ Alii biennium requirunt, quia Gregorius Magnus *lib.*
„ *nunc* 10. *indict.* 3. *epiſt.* 24. *olim lib.* 8. *epiſt.* 23. *relat. in can.*
„ 6. XIX. *qu.* 3. converſos ad religionem vetuit ordinari,
„ *priuſquam biennium in converſione compleant*. Alii exi-
„ gunt decennium, quoniam decennium in jure dicitur
„ longum tempus, & infra illud non reputatur *l. Super*
„ *longi, cod. de præſcript. long. tempor.* ubi Interpretes alii
„ demum cum Covarruvia, & Gibalino *de irregul. c.* 3.
„ *q.* 3. cum nullum hac de re ſit certum tempus defini-
„ tum a jure, id relinqui autumant arbitrio Epiſcopi,
„ cujus eſt perpendere, an recenter ad Fidem converſi
„ tantæ ſint virtutis, atque in Fide conſtantiæ, ut Ec-
„ cleſiaſtica miniſteria illis tuto committi valeant. Quod
„ autem diximus de Neophytis, congruere poſſunt etiam
„ eorumdem filiis, ſi experientia compertum ſit, eos ali-
„ quando in Fide nutaſſe; nam & illos probare oporte-
„ bit, priuſquam Ordinibus initientur, quemadmodum
„ prudenter ſancitum fuit in laudata Synodo Mexicana;
„ non exinde tamen licebit inferre, eos poſſe itidem ab-
„ ſolute, ac perpetuo ab Ordinibus arceri: multoque mi-
„ nus ab iiſdem excludi poterunt Infidelium nepotes,
„ pronepotes, atque abnepotes, quod in aliis allegatis
„ Synodis decretum fuerat.

D U B I U M II.

De ætate requiſita in Ordinandis, & an poſſit ordinari Puer ante uſum rationis.

7. PUeros ante uſum rationis non poſſe valide ordina-ri, docuit Durandus *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 2. conſentit Petrus Sotus *lect.* 5. *de Sacram. Ordinis*, relatus a Marchino *c.* 4. *n.* 1. Ratio eſt, quia ad validam receptionem Sacramenti requiritur ſuſcipientis intentio, quæ ſolum in Baptiſmo ſuppleri poteſt per voluntatem parentum, ſeu Eccleſiæ, propter neceſſitatem tanti Sacramenti, quod eſt remedium ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem, & quia ordinatur ad delendum peccatum originale, quod aliena voluntate contractum eſt; quæ ratio, cum non militet de Sacramento Ordinis, non poteſt ſine propria ſuſcipientis intentione validum eſſe, & ſic puer incapax propriæ intentionis, eſt etiam incapax ſuſcipiendi Ordines, ſicut reliqua Sacramenta, Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, & Matrimonii. Quod etiam patet ex ipſa forma Ordinationis, quæ per verbum imperativum: *Accipe poteſtatem*, dirigitur ad ſuſcipientem, qui audire, & conſentire debet, accipiendo de manu Ordinantis ſacra inſtrumenta. Deinde, quia ſemel dato, quod non ſit neceſſaria propria intentio, & conſenſus ad validam receptionem Ordinis, poſſet etiam ordinari dormiens, & amens, quamvis adulti, cum non ſit major ratio de uno, quam de altero, quod tamen communiter negatur ab omnibus.

8. Infantis Ordinationem factam a legitimo Miniſtro, ſub debita forma, & ritu, eſſe validam, & minime repetendam, colligitur ex cap. *Unico, de Clerico per ſaltum promoto*, ubi Innocent. III. referens caſum cujuſdam, qui fuerat in infantili ætate minoribus Ordinibus initiatus, poſtea prætermiſſo Diaconatu, fuerat aſſumptus ad Sacerdotium, jubet ſuppleri Diaconatum, non iteratis Ordinibus in illa minori ætate receptis, utique ſupponens, Ordinationem illam fuiſſe validam, & ideo non repetendam. Ratio eſt, quia non omnia Sacramenta neceſſario requirunt pro validitate intentionem ſuſcipientis, ſed illa dumtaxat, quæ involvunt actus ſuſcipientis, tamquam partem ſui conſtitutivam, cujuſmodi ſunt Pœnitentia, & Matrimonium, necnon Extrema Unctio, quæ neceſſario ſupponit, & exprimit peccata commiſſa; ſed Ordo non includit actionem aliquam ſuſcipientis, tamquam partem intrinſece ſui conſtitutivam; ergo valide conferri poteſt puero abſque ulla propria intentione, ſicut illi valide confertur Batiſmus, & Confirmatio. Et ita cum D. Thoma, & D. Bonavent. tradunt Marchinus *c.* 4. *n.* 4. Palaus *punct.* 7. *n.* 2. Diana *part.* 8. *tr.* 1. *reſol.* 82. Hurtado *diff.* 31. & aliis citatis, Leander *diſp.* 6. *q.* 8. & 9.

9. Ad rationem oppoſitam facile patet, non eſſe neceſſariam intentionem ſuſcipientis pro validitate Ordinis, ſeu alterius Sacramenti characterem imprimentis. Illa verba: *Accipe poteſtatem*, non diriguntur ad ſuſcipientem, quaſi hic debeat audire, percipere, conſentire, & cooperari, ſed quia debet accipere poteſtatem, quæ illi confertur, perinde ac ſi diceretur, confero tibi poteſtatem, ſicut in aliis Sacramentis dicitur: *Baptizo te: Confirmo te*, nec requiritur contactus inſtrumentorum humano modo factus per voluntariam actionem tangentis, & recipientis, ſed ſufficit phyſicus, & realis contactus, quamvis materialis, quia per illum ſufficienter applicatur materia ſubjecto. Eadem ratione non modo infans, ſed perpetuo amentes poſſunt valide ordinari, quia poſſunt recipere Characterem Ordinis, & poteſtatem ſibi traditam, etiamſi non poſſint illa uti, ſiquidem poteſtas præcedit, & ſtat independenter ab actu, qui debet ſubſequi.

10. Nec dicas: quando actus eſt impoſſibilis, eſt etiam impoſſibilis potentia, quæ datur ad actum, ſed actus proprius Characteris Ordinis eſt impoſſibilis in puero, & perpetuo amente, uſu rationis carentibus; ergo etiam eſt impoſſibilis Character Ordinis. Contra enim eſt, quia tunc ſolum potentia cenſetur impoſſibilis, quando actus eſt abſolute, ac ſimpliciter impoſſibilis, non vero ſi talis, ſit ſolum per accidens ratione alicujus impedimenti; qua ratione impoſſibilis eſt actus characteris Ordinis in puero, & perpetuo amentibus, in quibus reperitur potentia intellectiva, & volitiva, quamvis per accidens non habeant actum, & ſint impeditæ.

11. Dices: Ordo ſacer involvit obligationem continentiæ, quæ abſque conſenſu, & voluntate Ordinati, contrahi non poteſt; ergo dari non poteſt Ordo ſacer in puero.

Reſp. obligationem continentiæ non eſſe eſſentialem in Ordinatione, quæ tota ſtare poteſt ſine tali obligatione, ut dicetur inferius.

12. Reſtat difficultas de Epiſcopatu, de quo plures negant, valide poſſe puero conferri, quia ex natura ſua importat juriſdictionem, & regimen Animarum, quod eſſe non poteſt in puero, & quia conſecratio Epiſcopalis importat Matrimonium ſpirituale Epiſcopi cum ſua Eccleſia; Matrimonium autem ſtare non poteſt ſine conſenſu partium, & ſic puer non poteſt valide ordinari Epiſcopus. Dicendum tamen eſt, Epiſcopatum poſſe conferri puero, quantum ad characterem, & poteſtatem Ordinis, non vero quantum ad juriſdictionem, ac actualem curam Animarum requirentem uſum rationis, & liberam acceptationem Ordinati. Nec obſtat, quod juriſdictio actualis ſemper videatur connexa cum charactere; nam hoc eſſe fal-

ſum,

ſum, conſtat in Epiſcopis titularibus; talis conſecratio infantis importat Matrimonium cum Eccleſia, quaſi initiative, ac radicaliter, complendum per liberam acceptationem Ordinati, quando poterit de ſe ipſo deliberare, & curam Animarum exercere. Bonacina *diſp.8. punct.5. n.1.* Palaus *punct.7. n.5.* Diana *part.8. tr.1. reſol.32.* Leander *q.10.* referens Vaſquez, Sotum, Filliuc. & alios.

13. Quamvis valida ſit infantis Ordinatio, non eſt tamen licita, cum ſit in jure certa, & determinata ætas præſcripta, quam antevertere non licet ſine peccato; & inde peccaret lethaliter Epiſcopus, ſi Puerum ante uſum rationis, etiam ſolum prima Tonſura initiaret, remaneretque ſuſpenſus per annum a Clericali Tonſura conferenda, ſtante Decreto Bonifacii VIII. relato in cap. *Nullus Epiſcopus, de Tempor. Ordin. in 6.* ubi ſub tali pœna ſic ſtatuit: *Nullus Epiſcopus, aut quivis alius infanti, ſeu illiterato, Clericalem præſumat conferre Tonſuram*, quod quidem congruenter factum eſt; nam Clericalis Tonſura, & Ordines, etiam minores, habent hominem deputare ad divinum cultum, & miniſterium, quæ deputatio, etiamſi de ſe non importet obligationem continentiæ, ſeu permanendi in ſtatu Clericali, nonniſi tamen libere volenti, & conſentienti debet imponi.

14. Diverſa ætas requiritur pro majoribus, & minoribus Ordinibus; nam pro prima Tonſura requiritur, & ſufficit ſeptennium completum, cap. *De his, diſt.28.* cap. *In ſingulis, diſt.77.* & colligitur ex cap. *Nullus*, ubi prohibetur infantis Ordinatio. Eamdem ætatem requiri, & ſufficere pro quatuor Minoribus, docent communiter Doctores, Averſa *q.3. ſect.8.* Leander *diſp.6. q.2.* Marchinus *tr.1. part.5. c.2.* Ant. *diſp.4. q.2. n.92.* quia ſuper iſtam ætatem nulla alia fuit a Concil. Trident. definita, ſolum pro Acolythatu requirunt annum decimumquartum. Barboſa *de poteſt. Epiſc. part.2. allegat.11.* & alii nonnulli ab eodem relati, quod tamen non admittitur ab aliis, volentibus ſeptennium ſufficere pro omnibus Minoribus, ut etiam docent Palaus *punct.7. n.6.* Mandoſius, Ugolinus, & Villalobos, relati a Leandro.

15. Pro majoribus Ordinibus, quamvis olim varia fuerit ætas conſtituta; nam pro Subdiaconatu ſufficiebat ætas annorum octodecim, & pro Diaconatu viginti, ut conſtat ex *Clement. ult. de ætat. & qualit. Ordinand.* hodie tamen ſervanda eſt diſpoſitio Tridentini ſtatuentis *ſeſſ.23. c.12. Ut nullus in poſterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum Tertium, ad Presbyteratus ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoveatur*; quod quia obſervari vult, etiam a Regularibus, quantumvis privilegiatis; ideo ſubdit: *Regulares quoque nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, privilegiis quibuſcumque, quoad hoc penitus excluſis.* Non eſt tamen neceſſe, ultimum annum eſſe completum, ſed ſufficit eſſe inchoatum, quia in favorabilibus, annus incœptus habetur pro completo, *L. qua ætate ff. de Teſt.* & ita verba Concilii intelligunt communiter Doctores, & praxis ipſa teſtatur, & ſufficit, inchoari eadem die Ordinationis per horam, aut per quadrantem ante tempus Ordinationis; nam qui per horam, vel per quadrantem viginti duos, tres, aut vigintiquinque annos attingit, vere conſtitutus eſt in anno vigeſimo ſecundo, tertio, aut quinto, præſcripto a Trident. ut ex communi ſententia tradit Leander *diſp.6. q.7.*

16. Si vero dies ſit incœpta, ſed nondum advenerit hora nativitatis, quia ætatem complet hora quarta, vel quinta, poſt meridiem, poſſe licite ordinari mane ejuſdem diei, docent Leander *q.8.* Ledeſma *t.1. ſum. cap.7.* Diana *par.2. tr.16. reſol.29. & part.5. tr.5. reſol.17.* quos ſequitur Ant. *ſect.3. n.87.* quia tempus non debet computari de momento in momentum, ſed de die in diem, & quia veſpere diei in iſto caſu trahitur ad mane, cum ex utroque fiat una dies; unde morali continuatione, qui ſic ordinatur, ordinari dicitur in anno vigeſimo ſecundo, tertio, vel quinto conſtitutus. Oppoſitum docet Barboſa *in collect. ad c.12. Trident. n.3.* quia in dato caſu vere, & realiter non eſt in ætate requiſita conſtitutus, & inde non poteſt licite ordinari: Annum biſſextilem non eſſe computandum plures docent, ſed alii melius affirmant, quia more Eccleſiaſtico ſunt anni computandi, ut fuſe probat Marchinus *cap.4. per totum.*

17. Ad Epiſcopatum requiritur annus trigeſimus completus, juxta Decretum Trid. *ſeſſ.7. c.1. de refor.* innovantis Conſtit. Alexand. III. promulgatam in Concilio Lateran. & relatam in c. *Cum in cunctis, de elect.* ubi habetur: *Nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui jam trigeſimum ætatis annum exegerit.* Eadem ætas videtur neceſſaria pro Cardinalibus; ſed Sixtus V. conceſſit, Cardinalem Diaconum creari poſſe ætatis ſuæ anno 22. ut notavit Card. Paleottus *tr. de Sacri Conſiſtorii conſult. part.4. q.1.*

18. Ad obtinendum Canonicatum in Eccleſia Cathedrali, requiritur annus vigeſimus ſecundus incœptus, ex Trident. *ſeſſ.22. c.4.* in Collegiata vero ſufficit annus 14. qui etiam ſufficit, & requiritur pro obtinendo Beneficio ſimplici, ex eodem Trident. *ſeſſ.23. c.6.* Si autem Beneficium, Dignitas, aut Canonicatus habeat certum ordinem annexum, tunc debet promovendus eſſe in ea ætate, ut intra annum poſſit talem ordinem recipere, juxta diſpoſitionem Trid. *ſeſſ.22. c.4. & ſeſſ.24. c.12. verſ. Neminem etiam.* Ad Beneficium Curatum requiritur annus 25. incœptus *d. ſeſſ.24. c.12.* elapſo anno poſt Beneficii aſſecutionem, debet vel Sacerdotium recipere, vel Beneficium renunciare.

DUBIUM III.

Quas pœnas incurrit, qui ordinatur ante legitimam ætatem?

19. Qui ordinatur ante legitimam ætatem, ſive Sæcularis, ſive Regularis ſit, quamvis recipiat Characterem Ordinis, remanet tamen ipſo jure ſuſpenſus ab executione Ordinis ſic ſuſcepti, prout habetur ex Conſtitutione Pii II. quæ incipit: *Cum ex ſacrorum*, confirmata a S. Pio V. & Sixto V. alia Conſtit. quæ incipit: *Sanctum, & ſalutare*; & intelligitur ſolum de Ordinibus majoribus, & ſacris, de quibus loquitur Conſtitutio Pii II. non de aliis; quapropter Ordinatus in Minoribus ante legitimam ætatem, non incurrit hanc ſuſpenſionem, & miniſtrando non fieret irregularis, non obſtante Conſtitutione Sixti V. quæ videtur de omnibus Ordinibus, etiam minoribus, procedere; nam fuiſſe, quoad hanc partem, revocatam a Clemente VIII. teſtantur Navarrus *lib.5. conſ. tit. de ſentent. excommunic. conſ.44.* & *in manual. c.25. n.70. & c.27. n.155.* Leander *diſp.6. q.19.* Diana *p.5. tr.10. reſol.30.* & cum aliis Ant. a Spiritu S. *diſp.4. ſect.3. n.88.*

20. Ad incurrendam hanc ſuſpenſionem requiritur dolus, temeritas, & mala fides, ut quis ſciat, ſe non eſſe in legitima ætate conſtitutum, & ordinari ante illam, eſſe prohibitum ſub pœna ſuſpenſionis. Loquitur enim Conſtit. Pii II. & Sixti V. de illis, *qui præſumunt ante legitimam ætatem ordinari*, id eſt, qui doloſe, & ex contemptu Canonum agunt, ut notat Navarrus *in man. c.27. n.155.* quapropter excuſantur ab incurſu hujus cenſuræ, qui bona fide procedunt: qui facta ſufficienti diligentia putant habere legitimam ætatem, cum non habeant, qui poſt teſtimonium ſuorum parentum ordinantur bona fide ante legitimam ætatem, & qui ex ignorantia etiam culpabili id faciunt, dummodo non ſit affectata, quia lex pœnam imponens *præſumenti* aliquid facere, non procedit de illis, qui bona fide, aut ex probabili ignorantia juris, vel facti operantur, ut bene notat Navar. *loc. cit. n.156.* & inde, qui durante bona fide miniſtraret in Ordine ſuſcepto ante legitimam ætatem, non peccaret, nec incurreret irregularitatem. Diana *part.3. tr.4. reſol.182. & 192. p.5. tr.10. reſol.32.* Marchinus *p.5. c.3. n.10.* Suarez, Villalobos, Barboſa, Trullench, quos ſequitur Ant. *n.90.*

21. Similiter, qui ordinatur mala fide, cognoſcens, & ſciens, ſe non eſſe in legitima ætate conſtitutum, ſed ignorans prohibitionem hujus Conſtitutionis, probabiliter excuſatur ab incurſu cenſuræ, & miniſtrando, ab incurſu irregularitatis, quia ſatis communiter admittitur, non ſolum ignorantiam facti, ſed etiam ignorantiam juris, excuſare ab incurſu cenſuræ, & irregularitatis. Sanchez *lib.9. diſp.32. n.13. & ſeqq.* Suarez *3. p. to.5. de cenſur. diſp.4. n.19.* Palaus *t.1. tr.2. diſp.1. punct.17.* Diana *p.3. tr.5. reſol.12. & 13.* Tambur. *tr.4. de irregul. q.3. §.5. n.10. c.4.*

22. Fieri ſuſpenſum, & irregularem Presbyterum mala fide promotum ante legitimam ætatem, dum celebrat, & conſecrat cum Epiſcopo in ipſa Miſſa Ordinationis, docent Navar. *conſ.8. de Clerico excommunic. miniſtrante*, Sorbus *in compend. privileg. Mendic. verb. Ordines Sacri.* Covar. in cap. *Alma Mater p.2. §.3. n.5. verſ.9.* Barboſa 9 *de offic. & poteſt. Epiſcopi allegat.16. n.17.* Bonacina *diſp.8. punct.5. n.13.* aliique relati a Marchino, quia illa celebratio, & conſecratio eſt verus actus Characteris Sacerdotalis: at qui celebrat, vel exercet actum Ordinis ante legitimam ætatem, fit irregularis; ergo etiam fit irregularis Sacerdos celebrans cum Epiſcopo Conſecrante. Verum exiſtimo, illum manere ſuſpenſum, juxta Conſtitutionem Pii II., ſed non fieri irregularem, quia licet verum ſit Sacerdotem ſuſpenſum fieri irregularem, ſi celebret; hoc tamen intelligi debet de Celebrante poſt completam Ordinationem, non vero de Celebrante cum Epiſcopo in ipſa Miſſa Ordinationis; nam tunc non eſt adhuc complete Sacerdos, cum non ſit ei adhuc conceſſa poteſtas abſolvendi a peccatis: tum quia prima Miſſa Sacerdotis, non reputatur illa, in qua quis ordinatur, ſed in qua ſolus, & immediate celebrat poſt Ordinationem, ſiquidem illa reputatur ab Eccleſia pro actu Ordinationis, non pro actu Celebrationis; nam Ordinatus non accedit ad Altare, non pertractat Corpus Domini, nec ſe ipſum ſub utraque ſpecie communicat; & ſic dicendum eſt, illum fieri quidem ſuſpenſum, ſed non fieri irregularem, ne unus, idemque actus, duplici pœna ſuſpenſionis, & irregularitatis puniatur: & idem dicendum eſt de Dia-

cono,

cono, & Subdiacono, in eadem Miſſa, in qua ordinantur, canentibus Evangelium, & Epiſtolam, quia prædictæ actiones non cenſentur fieri, moraliter loquendo, poſt Ordinationem, ſed in ipſa Ordinatione, quæ, durante officio, durare cenſetur. Et ita tenent Henriquez, Rodriquez, Sayrus, Suarez, Ugolin. Quaranta, Medina, quos affert, & ſequitur Marchinus *part.* 5. *tr.* 1. *cap.* 3. *num.* 16. Homobonus *de exam. tract.* 4. *cap.* 9. *qu.* 73. Ant. *num.* 96. Diana *part.* 5. *tract.* 10. *reſol.* 37. Leander *quæſt.* 17. aliique ſatis communiter.

23. Addunt Marchinus *ſupra n.* 8. Villalob. *to.* 1. *tr.* 18. *diff.* 11. *n.* 2. aliique nonnulli, initiatum ante tempus Ordine majori, puta Sacerdotio, non ſolum remanere ſuſpenſum ab exercitio Sacerdotii, ſed etiam ab exercitio aliorum Ordinum, puta Diaconatus, & Subdiaconatus, & fieri irregularem in illis miniſtrando. Verum probabilius eſt, non remanere ſuſpenſum, niſi ab Ordine male ſuſcepto, quia pœnæ non ſunt extendendæ extra caſus proprios, & expreſſos; & ita tenent Henriq. *lib.* 13. *cap.* 32. Toletan. Avila, & Scortia, quos ſequitur Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 182. & *part.* 5. *tr.* 10. *reſol.* 45. Ant. *ſect.* 3. *n.* 88. Non ſolum Ordinatus, ſed etiam Epiſcopus, ſcienter ordinans quempiam ante legitimam ætatem, incurrit ipſo facto ſuſpenſionem, ex eadem Conſtitutione Pii II.

24. Quæres 1. *An promotus ante tempus poſſit celebrare completa ætate, vel indigeat diſpenſatione, & abſolutione?*

Reſp. bona fide promotum, completa ætate, poſſe celebrare abſque diſpenſatione, quia nulla eſt irregularitate, ſeu cenſura irretitus, ſiquidem Pontifex hanc pœnam impoſuit contra *præſumentes*, ut temeritatem reprimeret talium delinquentium; ſi ergo non deliquit Ordines ſuſcipiendo, nullam pœnam incurrit. Quod ſi poſt Ordinationem certior factus talis defectus, celebraret ante legitimam ætatem, peccaret quidem mortaliter contra prohibitionem Eccleſiæ, quæ prohibendo ſuſceptionem Ordinis, ante talem ætatem, prohibet etiam exercitium Ordinis ſic ſuſcepti, non tamen incurreret irregularitatem; cum enim a principio non incurrerit ſuſpenſionem, nec poſtea incurrit irregularitatem, mala fide celebrando: completa vero ætate, poterit libere celebrare, non expectata alia abſolutione, vel diſpenſatione, quæ non eſt neceſſaria, quia, ut dixi, nec ſuſpenſus, nec irregularis exiſtit. Ita cum Bonacina, Covarruvias, Rodriq. & aliis Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 182. & *part.* 5. *tr.* 10. *reſol.* 34. Marchinus *tr.* 1. *part.* 5. *c.* 3. *a n.* 3. Ant. *n.* 94. Leander *diſp.* 9. *q.* 15. Secus dicendum eſt de illo, qui fuit mala fide ordinatus; nam iſte, cum ſit ſuſpenſus, non poteſt completa ætate licite celebrare, ſed indiget relaxatione, & abſolutione a tali ſuſpenſione, prout bene advertunt citati Doctores.

25. Quæres 2. *An mala fide promotus ante tempus, poſſit, completa ætate, ab Epiſcopo diſpenſari?* Certum eſt, non poſſe ab illo diſpenſari ante completam ætatem, ſicut non poteſt ab illo ante legitimam ætatem ordinari; completa vero ætate, poſſe ab Epiſcopo diſpenſari, plures affirmant, quia abſolutio talis ſuſpenſionis non fuit expreſſe reſervata a Pio II. ac proinde videtur Epiſcopo conceſſa facultas illam relaxandi, & abſolvendi, juxta text. in c. *Nuper de ſent. excom.* Ita Suarez *de Cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 32. Hurtad. *de ſuſpenſ. diff.* 13. *nu.* 36. quos refert Diana *part.* 5. *tr.* 10. *reſol.* 31. ubi etiam dicit, poſſe Superiorem Regularem abſolvere ſuos ſubditos ſic ſuſpenſos, prout etiam tenet Marchinus *dicto c.* 3. *n.* 12. dummodo tamen ſuſpenſus, ante ætatem non exercuerit actum Ordinis; ſi enim actum Ordinis exercuit, incurrit irregularitatem a ſolo Pontifice diſpenſabilem, ut voluit Sixtus V. dicta Conſtit. *Sanctum, & ſalutare* adverſus male promotos; idem tenent Henriq. & Sayrus, apud Marchinum.

26. Alii volunt, hanc ſuſpenſionem eſſe Summo Pontifici reſervatam, nec poſſe ab Epiſcopo relaxari, niſi quando delictum eſt occultum, ex conceſſione Trid. *ſeſſ.* 24. *de refor. c.* 6. & tunc, etiamſi inciderit in irregularitatem ob exercitium Ordinis ſacri; ſi enim delictum promotionis ſit occultum, poterit Epiſcopus in irregularitate diſpenſare, quamvis actus celebrationis ſit publicus, quia non conſtat publice de delicto. Sic Barboſa *de officio, & poteſt. Epiſc. allegat.* 16. *n.* 25, & *allegat.* 17. *num.* 15. Trullench. *lib.* 6. *dub.* 10. *n.* 9. quem ſequitur Ant. *num.* 97. ubi etiam cum aliis advertit, poſſe hanc ſuſpenſionem abſolvi per Bullam Cruciatæ, quando delictum eſt occultum, quia Bulla abſolute concedit facultatem abſolvendi ab omni cenſura, ſed prædicta ſuſpenſio eſt cenſura, & ſic tolli poteſt per Bullam Cruciatæ; non tamen tolli poteſt irregularitas, ſi forte fuit incurſa propter malam Ordinis executionem, ut docent communiter Doctores.

D U B I U M IV.

De Scientia, & Qualitatibus Ordinandorum.

27. CErtum eſt, promovendum ad Ordines debere eſſe baptizatum, cum Baptiſmus ſit janua omnium Sacramentorum, quæ ſine illo, nec licite, nec valide ſuſcipiuntur, ut habetur ex toto tit. *De Presbytero non baptizato.* Debet item eſſe confirmatus, non quidem pro valida, ſed pro licita Ordinatione, ſtante Decreto Tridentini *ſeſſ.* 23. *c.* 4. *de reform.* prohibentis initiari prima Tonſura, qui Sacramentum Confirmationis non ſuſceperunt; quod quidem graviter obligare, ac proinde graviter peccare, qui, non præmiſſa Confirmatione, Ordines, ſeu etiam primam Tonſuram, ſuſciperet. Sic Bonac. *diſp.* 8. *q. unica punct.* 5. *n.* 10. Nugnus *tom.* 2. *quæſt.* 35. *art.* 4. Fornarius *de Ordine cap.* 3. *n.* 3. Tolet. *lib.* 2. *cap.* 71. *n.* 6. Tannerus *q.* 4. *dub.* 2.

28. Sed alii melius affirmant, non eſſe peccatum mortale primam Tonſuram, vel Ordines ſuſcipere, non præmiſſa Confirmatione, ſecluſo tamen contemptu, quia non facit contra aliquod præceptum obligans ad mortale; nam verba Tridentini non important gravem obligationem, nec aliquid præcipiunt Ordinandis, ſed continent inſtructionem pro Epiſcopis, ut ſciant, quid facere debeant. Sic Sotus, Victoria, Ledeſma, Valentia, Suarez, Coninch, & alii, quos ſequitur Leander *tr.* 3. *de Confirm. diſp.* 1. *q.* 8. Marchinus *tr.* 1. *part.* 4. *cap.* 3. *n.* 3. Navar. *in man. c.* 22. *n.* 9. Palaus *punct.* 8. *n.* 6. Diana *part.* 2. *tr.* 15. *reſol.* 4. *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 24. & *part.* 10. *tr.* 16. *reſol.* 61.

29. Nec peccaret mortaliter, ſed ſolum venialiter Epiſcopus, ordinans non confirmatum, quia nullibi invenitur præceptum obligans ſub mortali; nam verba Concilii non continent obligationem gravem, ac proinde ſolum peccaret venialiter ut cum Zambrano, & Molfeſio docent Diana, Navar. & alii, ut notavimus *ſupra tr.* 3. *c.* 1. *dub.* 2.

30. Secundo requiritur, quod Ordinandus ſit in gratia, & expers peccati mortalis, ne grave committat Sacrilegium indigne recipiendo Sacramentum, a quo tamen excuſaretur, ſi conſcius lethalis culpæ ſolum reciperet primam Tonſuram, quæ nec eſt Ordo, nec Sacramentum. Immunis debet eſſe a cenſuris, & ab irregularitate, quæ inhabilitatem importat ad Ordines ſuſcipiendos, & exercendos; & inde peccaret lethaliter, maneretque ſuſpenſus, ſi cum irregularitate Ordines, & etiam primam Tonſuram reciperet, quæ licet non ſit Ordo, eſt tamen præparatio, & diſpoſitio ad Ordines ſuſcipiendos, ad quos factus inhabilis per irregularitatem, remanet conſequenter inhabilis ad illorum diſpoſitionem, maxime quia in jure Canonico prima Tonſura venit nomine Ordinis, c. *cum contingat. de ætate, & qualit. Ordin.* Et ita tenent Suarez *diſp.* 40. *ſect.* 1. *n.* 11. & *ſect.* 2. *n.* 1. Filliuc. *tr.* 19. *c.* 2. *q.* 1. *n.* 59. Sayrus *lib.* 6. *c.* 1. *n.* 19. Bonacina *q.* 1. *de regul. punct.* 1. *n.* 4. & *punct.* 4. *n.* 1. Palaus *diſp.* 6. *de Cenſuris pun.* 6. *n.* 1. Diana *part.* 4. *tr.* 2. *reſol.* 88.

,, *De Conſcientiæ puritate, qua quis ad Sacros ſuſcipiendos Ordines accedere debet, pauca vix attingit SS. D.N. in ſua Synodo Diœceſ. lib.* 7. *c.* 24. §. 1. Vidimus multis in Synodis, cum de ſacris Ordinationibus habetur ſermo, graviter increpari, qui ad Ordines ſuſcipiendos accedere audent, cum conſcientia peccati lethalis, eoſdemque ſacrilegii reos denuntiari; eo quod Ordinationis Sacramentum, quod Vivorum cum ſit, exigit in ſuſcipiente ſtatum Gratiæ, mortali culpa fœdati participare præſumunt. Equidem ejuſmodi reprehenſionem ſummopere commendamus, multis quippe nominibus illicitum, & turpe credimus, quempiam, ullo, etiam minori Ordine, initiari, qui gravis culpæ reatu ſe non ignorat obſtrictum; cui enim nefas non videatur, inter Eccleſiæ Miniſtros cooptari, ſacriſque addici miniſteriis, qui actu eſt Dæmonis ſervituti alligatus? Fatemur præterea, ejuſmodi hominem vix eximi poſſe a ſacrilegii reatu; tum quia plerumque poſt ſuſceptum etiam minorem Ordinem, ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſit particeps; tum quia, quamvis ab hac percipienda abſtineat, adhuc ſe exponit periculo ſacrilegii, quod recte notavit Juenin *diſſert.* 8. *quæſt.* 7. *cap.* 2. *in princ.* & ex mox dicendis patebit; ſed non itidem approbamus adjectam objurgationis cauſſam, quæ diſplicet etiam Navarro *man. c.* 22. *n.* 18. *v. Quare probabilis:* per eam ſiquidem videtur affirmari, & pro certo haberi, in cujuslibet, etiam minoris Ordinis collatione, verum confici Sacramentum, quod tamen eſſe in quæſtione poſitum, ad rem monuit idem Navarrus, & hic paucis exponemus. ,,

31. Tertio debet eſſe bonis moribus præditus, prout omnia jura antiqua, & nova requirunt, & conſtat ex Trident. præſcribente regulas obſervandas, & diligentias præmittendas; nam *ſeſſ.* 23. *c.* 4. *de reform.* prohibet, illos promoveri ad primam Tonſuram: *De quibus probabilis conjectura non ſit, eos non Sæcularis judicii fugiendi fraude, ſed ut Deo fidelem cultum præbeant hoc vitæ genus elegiſſe*, & cap. 5. proſequitur: *Ad minores Ordines promovendi, bonum a Parocho, & a Magiſtro Scholæ, in qua educantur, teſtimonium habeant.*

,, *Hanc*

„ *Hanc Parochorum obligationem, obſignandi ſcilicet fideliter Epiſcopo litteras teſtimoniales de moribus, & habilitate eorum, qui cum in ſua degant Parœcia, ad Sacros promoveri Ordines, rogant, breviter attingit toties olim jure certe, ac merito laudatus Pontifex in ſua Notificat. 5. to. 4. §. 5. in qua ſic alloquitur hac de re quaſi per Encyclicam ad Vicarios Foraneos.* De Teſtimoniis agendum duximus, quæ dare Nobis conſueverunt Vicarii Foranei, & Parochi, de virtute, moribus, atque indole Ordinandorum; nam non pauca ex illis veritati parum conſentanea reipſa cognovimus: & profecto (omittimus vitæ rationem parum honeſtam, quam Clerici aliquando poſt acceptos Ordines inſtituunt) non ſemel deprehendimus ex litteris Vicarii Foranei, qui teſtimonium probitatis confecit, invito animo illud obſignatum fuiſſe, nempe ut aliorum voluntati morem gereret, & interpoſitis commendationibus obſecundaret. Id autem Nobis Vicarius patefecit, poſtquam Ordines Clerico collati fuerant, videlicet cum de ejuſdem Clerici improbitate, corruptiſque moribus quereremur. Contigit etiam, ut duo diverſa inter ſe pugnantia teſtimonia ab eodem Parocho oblata nobis fuerint: primum quidem ante ſacram Ordinationem, quo neceſſario illam pro Eccleſiæ ſuæ utilitate teſtabatur: alterum vero, quo affirmabat facultatem impertiri poſſe, ut Clericus alio migraret, cujus opera nullo modo Eccleſia indigeret.

„ *Et ſub §. 9.* Inſuper ſatis eſſe videtur, ut queremonias noſtras eſſe juſtas oſtendamus in Parochos, ac Vicarios Foraneos, qui teſtimonia pro Clericis ordinandis obſignant, ſi palam faciamus ipſorum culpæ nequaquam tribui, ſi plures ſuſceptis Ordinibus vitæ rationem ingrediantur eorum dignitati parum accommodatam. Id quidem nobis moleſtiſſimum eſt, ſed Vicarios, ac Parochos accuſare nullo modo poſſumus, ſi habita ratione præteriti, ac præſentis temporis poſt ſedulam indolis, morumque diſquiſitionem nulla hominum commendatione perducti de innocentia alicujus Ordinandi ſcriptum teſtimonium concedant, eumque fore utilem Eccleſiæ teſtentur, licet poſt Ordinationem fato ipſorum, noſtroque miſero corruptis moribus imbuantur. Cum Nos ab Archidiacono petimus, utrum Ordinandos ſatis idoneos agnoſcat, id quidem affirmat his verbis interpoſitis: *quantum humana fragilitas noſſe ſinit;* ex quibus conſtat evenire revera poſſe iniquos homines ſub ſpecie probitatis non ſemel latere, nec illos certo dignoſci, quamvis omnis diligentia conferatur; illud autem facilius contingere, ut qui virtutem uſque ad Ordines excoluit, vitio deinde corrumpatur. Nos ipſi, priuſquam manus imponamus ſuper eos, qui ad Diaconatum aſſumuntur, his verbis divinam opem expoſcimus: *Et nos quidem, tamquam homines divini ſenſus, & ſummæ rationis ignari, horum vitam, quantum poſſumus, æſtimamus. Te autem, Domine, quæ nobis ſunt ignota, non tranſeunt, te occulta non fallunt. Tu cognitor es ſecretorum, tu ſcrutator es cordium. Tu horum vitam cœleſti poteris examinare judicio, quo ſemper prævales, & admiſſa purgare, & ea, quæ ſunt agenda, concedere.* Illos tantum Vicarios, ac Parochos arguimus, qui temere, & inconſulto ſcribunt ejuſmodi teſtimonia, affirmantes ea, quæ ignorant; aut nullam impendunt operam, ne ſe ipſos, & nos quoque decipiant. De illis præſertim querimur, qui rem opinioni ſuæ contrariam teſtantur ob hanc nefariam cauſſam, quæ in hac Diœceſi jampridem nimis invaluit, ne ſcilicet populi ſui benevolentiam amittant, ac ne moleſtiam cuipiam inferant: quo pacto obſequium Deo præſtandum hominum gratiæ indigniſſime poſtponunt. Singularis fuit Abulenſis opinio, *quæſt. 43. cap. 10. S. Matth.* qui Judam improbum jam tum exiſtimavit, cum inter Apoſtolos cooptatus fuit. Sanctus vero Joannes Chryſoſtomus, ac Sanctus Cyrillus Alexandrinus aliter putaverunt. Sanctus quoque Hieronymus *lib. 3. adverſ. Pelagium c. 2.* hæc tradit: *Interroga eum (nempe Chriſtum) cur Judam elegerit, cur ei loculos commiſerit, quem furem eſſe non ignorabat? Vis audire rationem? Deus præſentia judicat, non futura, nec condemnat ex præſentia, quem novit, talem fore, qui ſibi poſtea diſpliceat; ſed tantæ bonitatis eſt, & infallibilis clementiæ, ut eligat eum, quem interim bonum cernit, & ſcit malum futurum, dans ei poteſtatem converſionis, & pœnitentiæ.*

„ *Itidemque ſub §. 22.* Tertio loco actum fuit in eadem Congregatione de teſtimoniis, quæ Vicarii Foranei, vel Parochi Ordinandis obſignant. Cum memoria repetimus veterem Eccleſiæ diſciplinam, eadem lege obſtrictos intuemur Epiſcopos, ne temere manus imponerent; magnumque ſtudium eos contuliſſe, ne ad Ordines majores, & minores aliquem, niſi idoneum, reciperent, alioſque omnes ſecluderent, qui parum digni hoc honore viderentur: illi tamen quibuſdam ſubſidiis præditi fuerunt, quibus Nos omnino caremus. Archidiaconi partes, ac munus fuit eorum doctrinam, & indolem explorare, qui Ordines ab Epiſcopo poſcebant; omiſſis aliis documentis, id potiſſimum comprobatur duabus Innocentii III. Decretalibus, in cap. *Ad hæc*, & c. *Ut noſtram, de officio Archidiac.* Nunc autem petitur quidem ab Archidiacono, dum Sacra Ordinatio peragitur, utrum Ordinandos ſatis idoneos arbitretur, quod ipſe affirmat; ſed hæc fiunt, ut ritus antiquitatis ſervetur, ac ne formulæ, quæ a Majoribus inductæ fuerunt, labefactentur: Etenim neminem latet Ordinandorum ingenia, ac mores ab Archidiacono nullo pacto cognoſci. Olim Fideles alicujus meritis, ac virtute ducti, fere per vim Epiſcopo illum proponebant, ut Ordinibus initiaretur. Id S. Auguſtino contigiſſe narratur. (*Poſſidius c. 4.*) *Eum ergo tenuerunt, & ut in talibus conſuetum eſt, Epiſcopo ordinandum intulerunt, omnibus id uno conſenſu, & deſiderio fieri, perficique petentibus, magnoque ſtudio, & clamore flagitantibus, ubertim eo flente &c. & eorum, ut voluerunt, completum eſt deſiderium;* quod ſapienter interpretatur poſt clariſſimum virum Cardinalem Noris P. Joannes Salinas Canonicus Regularis: *Senſus eſt*, inquit, *invitum, ac per populi tumultum evectum fuiſſe ad Clericatum. At vero: cum non facile* (ait Thomaſſinus *de veteri, & nova Eccleſiæ diſciplina tom. 2. lib. 1. c. 33. n. 5.*) *regeretur, ſed ultra recti limites quandoque eveheretur populi tumultuantis impetus, eo tandem deventum eſt, ut dominarentur Canones, nec plebi quidquam permitteretur, quam ut de vita, & moribus eligendorum teſtimonium diceret.* Eamdem conſuetudinem in vita Alexandri Severi Lampridius commemorat: *Ubi aliquos voluiſſet vel Rectores Provinciis dare, vel Præpoſitos facere, vel Procuratores, id eſt Rationales, ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, ut ſi quis, quod haberet criminis, probaret manifeſtis rebus, ſi non probaſſet, ſubiret pœnam capitis. Dicebatque, grave eſſe, cum id Chriſtiani, & Judæi facerent in prædicandis Sacerdotibus, qui ordinandi ſunt, non fieri in Provinciarum Rectoribus, quibus & fortunæ hominum committerentur, & capita.* Nunc quidem in ordinandis Diaconis, ac Sacerdotibus Epiſcopus populum interrogat, an aliquid contra illos in medium proferri poſſit, ſed nullus omnino reſponſum reddit; aut quia latinum ſermonem, quo Epiſcopus utitur, populus ignorat, vel quia cognitum, perſpectumque habent univerſi, hac ſolum ratione id fieri, ne veſtigia ritus antiqui obliterentur.

„ Tridentina Synodus *in cap. 5. ſeſſ. 23.* id perpendit, ſervatoque veteri ritu, novam diſciplinam invexit, juſſitque promulgari in Eccleſia illorum nomina, qui Ordines exquirunt, ipſorumque conditionem, ætatem, familiam, ac mores a probatiſſimis viris inveſtigari. Deinde *in cap. 7. ejuſdem ſeſſ.* præcipit Epiſcopis, ut eadem ipſi diligenter expendant, adhibito conſilio Sacerdotum, virorumque præſtantium, qui ſcientia Divinarum Legum, & Sanctionum Eccleſiæ plurimum commendentur. Plura alia decreverunt Patres ejuſdem Synodi, quæ Abelly in eum librum congeſſit, qui inſcribitur: *Epiſcopalis ſollicitudinis Enchiridion.* (*cap. 10. ſect. 1. in ſeſſ. 4.*) Ibi præſertim hæc monentur: *Cum autem, in amplis præſertim Diœceſibus, ſolus Epiſcopus eorum omnium, quæ ad Ordinationes prærequiruntur, pondus ſuſtinere nequeat, tales ſibi hoc in negotio coadjutores, & cooperatores adhibere debet, quibus plene confidere queat, hoc eſt, probos, peritos, expertos, ac prudentes, nec, quæ ſua ſunt, quærentes, ſed quæ Jeſu Chriſti.* Romæ anno 1719. probus Eccleſiaſticus præclarum opus in lucem dedit; cui titulus: *De vita, atque officio Epiſcopi:* Quoniam (inquit ipſe *pag. 71.*) Epiſcopus fidem præſtare aliis debet; nempe Ludimagiſtris, ac Parochis, cum Ordines conferendi ſunt, ideo cognitum faciat omnibus, nullam ſe in hoc negotio diligentiam, ſtudium, operamque omittere velle; graviter objurget, qui negligenter ſe geſſerint, gravius etiam illos puniat, qui fraudem aliquam moliuntur, nempe teſtimonia falſa proferunt, aut titulos Patrimonii ſimulant, ut Epiſcopum, ſi poſſint, in errorem adducant. Magnopere commendat idem auctor Epiſcopos, qui cœtum virorum inſtituerint Fide, ac probitate præſtantium, ut merita Ordinandorum accurato ſtudio examinent. Illud poſtremo aſſerit, haud ſatis eſſe, ut de Ordinandis Epiſcopus recte judicet, quod ipſi ad breve, ac perfunctorium examen de more vocentur, & de ingenio, ac doctrina periculum faciant, cum fortaſſe illos, nec Epiſcopus, neque Examinatores umquam viderint.

„ Cœtum ejuſmodi virorum ſtatuimus, cum primum hanc Eccleſiam adminiſtrare cœpimus, & Nos ipſi ſemper interfuimus; neque profecto deſumus, cum Ordinandi de peractis ſtudiis, ac doctrina examen ſubeunt. Plures ſuper hac re Inſtitutiones edidimus: Ac primum

„ de Cle-

„ de Clericis Eccleſiæ addicendis, & de Ordinibus exer-
„ cendis, priuſquam ad reliquos gradus aditus pateat,
„ multa diſſeruimus *Inſtit.* 2. de ſtudiis ſuſcipiendis ab
„ iis, qui Ordines expetunt, *Inſtitut.* 42. ac de Interſtitiis
„ pariter egimus *Inſtit.* 58. Pagellas imprimi juſſimus,
„ quibus Clerici Eccleſiæ adſcripti, peractumque exerci-
„ tium Ordinum certo probetur; aliam quoque adjunxi-
„ mus de ratione interrogandi Ordinandos, cum ipſorum
„ ingenium, ac doctrina in examen revocantur. Die
„ octava Aprilis anno 1732. ad omnes Vicarios Fora-
„ neos litteras Encyclicas dedimus, certamque normam,
„ ut merita Ordinandorum tuto nobis indicarent. Num-
„ quam eos nominavimus, qui circa mores Ordinando-
„ rum aliquid nobis aperuerunt, nec illis umquam Ordi-
„ nes contulimus, quos nec graviter, nec honeſte vitam
„ agere deprehendimus: *Verum* (inquit Vaneſpenius *in*
„ *ſuo Jure Eccleſiaſt. part.* 2. *tit. de Sacram. Ordinis c.*4. *n.*
„ 34.) *quid ex his teſtimoniis ſecuritatis ordinarie habere*
„ *poterunt Epiſcopi? Apprime noverint, Præſides, aut Pa-*
„ *rochos eſſe tales, qui ejus ſint eruditionis, prudentiæ,*
„ *& pietatis, ut merito confidant, quod nullis hujuſmodi*
„ *teſtimoniales ſint daturi, niſi iis, quos ſciunt qualitates*
„ *Ordinibus Sacris neceſſarias habere.* Ideo maximo, quo
„ poſſumus ſtudio, Vicarios Foraneos, ac Parochos hor-
„ tamur, ne teſtimonia Ordinandis temere impertiant; ut
„ Deum ſolum, non hominum gratiam, ac benevolen-
„ tiam ſibi ante oculos ponant, cùm de virtute illorùm
„ teſtantur, ut eamdem ſententiam ante, & poſt Ordi-
„ nationem conſtanter habeant: atque, ut uno verbo com-
„ plectamur omnia, ab illis ſummopere petimus, ne ul-
„ lam fraudem nobis inferre velint. Rei gravitas, ac
„ magnitudo, Sacerdotis dignitas, qua ipſi prædit: ſunt,
„ munus, quo funguntur, & jusjurandum, quo fidem pol-
„ liciti ſunt Epiſcopo Ordinanti, ac ceteris in ejus lo-
„ cum ſubrogandis, id poſtulare omnino videntur; ac
„ poſtremo id maxime conſentaneum eſt voluntati no-
„ ſtræ, qui Diœceſim affluere imperitis Sacerdotibus num-
„ quam feremus. Quod ſi hanc diligentiam adhibitam
„ nullus fructus conſequetur, ſed prava conſuetudo magis
„ in dies propagabitur, Ordinationes haud ſine mœrore
„ animi noſtri intermittemus, & Summo Pontifici de-
„ clarabimus fieri vix poſſe, ut fraudolenti in externo foro
„ jure plectantur; nam dolus aperte oſtendendus, qui Deo
„ quidem manifeſtus, hominibus tamen ignotus plerum-
„ que efficitur; nullamque aliam rationem nobis exhibe-
„ ri, ut mores Ordinandorum, & Eccleſiæ neceſſitatem
„ percipiamus, niſi ejuſmodi teſtimonia adhibeantur.
„ Quamobrem, niſi aliud nobis præcipiatur, ad Ordines
„ tantum illos ſuſcipiemus, qui in Civitate verſantur,
„ quos bene cognoſcere poſſumus, & Regulares, qui nul-
„ lam in ſtatuendo Patrimonio fraudem intermiſcere poſ-
„ ſunt. Si de ipſorum interſticiis agatur, non ſemel Sa-
„ cri Concil. Congreg. reſpondit, debere Epiſcopum ad
„ ſententiam, & fidem Præſidum Regularium conformari,
„ ut Nos alio loco demonſtravimus. (*Inſtit.* 58.) Inſuper
„ eadem Congregatio die 27. Aprilis anno 1595. illud
„ etiam ſtatuit: *Sacra &c. cenſuit, Regulares non com-*
„ *prehendi c.* 5. *ſeſſ.* 25. *de reform. Concilii Tridentini, ſed*
„ *ſufficere teſtimonium ab eorum Regularibus Superioribus*
„ *allatum.* (*lib.* 8. *Decretor. pag.* 110.) Neque pro exami-
„ nandis Regularibus adeo ſolliciti ſumus, uti fuſius pro-
„ bavimus Inſtitutione 23.; nam certum fere habemus,
„ etiam poſt Ordines, ſtudiis operam daturos, quod af-
„ firmari nequit de Clericis Sæcularibus, qui vix Altaris
„ gradus contigerunt; ſtudiis omnibus nuntium perpe-
„ tuum mittunt.

32. Majorem etiam exigit Concilium diligentiam præmittendam pro majoribus Ordinibus eodem c. 5. *Ut per menſem ante Ordinationem Epiſcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus, ac deſiderio eorum, qui volunt promoveri, publice in Eccleſia propoſitis, de ipſorum Ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita a fide dignis diligenter inquirat, & litteras teſtimoniales ipſam inquiſitionem factam continentes, ad ipſum Epiſcopum quamprimum tranſmittat;* & iterum *c.* 12. *Sciant Epiſcopi, non ſingulos in ea ætate conſtitutos debere ad hos Ordines aſſumi, ſed dignos dumtaxat, & quorum probata vita, ſenectus ſit.* Idem ſerio urget *c.*13. & 14. de Subdiaconis, Diaconis, & Presbyteris: *Ut bonum habeant teſtimonium, ut ſint in minoribus Ordinibus jam probati, & qui ſperant, Deo auctore, ſe continere poſſe.*

33. Ex quo ſequitur, non eſſe liberum Epiſcopo quoſcumque accedentes ordinare, ſed illos dumtaxat, quos poſt examen, & diligentem inquiſitionem probos, boniſque moribus inſtructos inveniet, peccaretque mortaliter, ſi indignos, aut moribus, ac vita depravatos ordinaret; nam ageret contra Concilium, & in re graviſſima officium diſpenſatoris infideliter ageret, ut habet D. Th. *in* 4. *diſp.* 24. *q.*1. *art.*3. *q.*4. Nec ſufficit Epiſcopo neſcire, Ordinandum eſſe malum, quia tenetur adhibere diligentiam, & examen, ut certitudo moralis habeatur de moribus, & vita Ordinandi, quando talis eſt ignotus, juxta præſcriptum Trident. *c.* 7. decernentis: *Ut quando Epiſcopus Ordinationem facere diſpoſuerit, omnes, qui ad Sacrum Miniſterium accedere voluerint, feria quarta ante ipſam Ordinationem, vel quando Epiſcopo videbitur, ad Civitatem evocentur. Epiſcopus autem Sacerdotibus, & aliis prudentibus viris peritis Divinæ Legis, ac in Eccleſiaſticis functionibus exercitatis, ſibi aſcitis, Ordinandorum genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter, inveſtiget, & examinet.* Hoc examen omitti poterit, ſi agitur de viro aliquo honeſto, virtuoſo, & ſufficienter Epiſcopo noto. Pro Exteris hoc examen fieri debet a proprio Epiſcopo, qui litteras dimiſſorias concedit, ut habetur ex Trident. *dicta ſeſſ.* 23. *c.*3. & pro Regularibus a ſuis propriis Prælatis, qui dimiſſorias concedunt; illiſque poteſt acquieſcere Epiſcopus Ordinans.

Hac de re jam fuſius, cum actum fuit de interſtitio- „
rum diſpenſatione, in additione ad dub. 6. *c.* 3. *in fine.* „

34. Tandem requiritur in Ordinandis ſcientia, & ſufficiens litteratura; nam Gelaſius Papa *c.*1. *diſt.*36. illitteratos ab Ordinibus repellit; & Bonifac. VIII. in c. *Nullus Epiſcopus de Tempor. Ordin.* prohibuit, Clericalem Tonſuram cuiquam illitterato conferri. Scientia non debet eſſe æqualis pro omnibus Ordinibus, ſed major, aut minor pro illorum diverſitate; ſic pro prima Tonſura Trident. *ſeſſ.* 23. *c.*4. ſolum requirit, quod ſciat legere, ſcribere, & rudimenta fidei, & ſufficere, quod ſciat ſcribere, & legere in propria lingua vulgari, quamvis neſciat in latina, cum Azorio, Barboſa, & Trullench, docet Ant. a Spiritu S. *n.* 100. Sanchez *c.*1. *de Ordine dub.* 45. *n.* 11. Palaus *tr.* 27. *diſp. unica p.* 8. *n.* 10.

35. Pro minoribus Ordinibus Concilium requirit, quod ſaltem intelligat linguam Latinam; ait enim c.11. *Minores Ordines iis, qui ſaltem linguam Latinam intelligunt, per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo magis expedire videretur, conferantur.* Poſſe Epiſcopum tales Ordines conferre neſcienti linguam Latinam, ſi ſit bonæ indolis, & docilis, qui ſuo tempore diſcere poſſit, affirmant nonnulli, quia Concilium id relinquit Epiſcoporum arbitrio, ſubdens: *niſi aliud Epiſcopo magis expedire videretur.* Ita cum Peyrino, Hieronymo, Rodriq. Tambur. *de Jure Abbatum*, tenet Diana *p.*3. *tr.* 2. *reſol.* 86. ſequitur Leander *diſp.* 7. *q.* 4. & dicunt, id eſſe valde notandum ab Examinatoribus. Hoc tamen non videtur admittendum, quia Concilium expreſſe poſtulat, ut Ordinandus linguam Latinam intelligat, & arbitrium Epiſcopi reſtringit ad temporum Interſtitia, ut patet ex contextu capitis, & communiori intelligentia, & uſu. Ita Palaus *punct.* 8. *nu.* 11. Hurtad. *de Ordine diff.* 22. Ledeſma *c.* 7. *de Ord. concl.*4. Sanchez *dub.* 45. *n.*14.

36. Ad Sacros Ordines Subdiaconatus, & Diaconatus aſſumendis, ultra intelligentiam linguæ Latinæ, neceſſarium eſt, ex cap. 13. *ut ſint litteris, & iis, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, ſufficienter inſtructi.* In promovendis ad Sacerdotium exigit Concilium c.14. & 15. tantam ſcientiam, ut Sacrificium illud intelligant, ut poſſint docere Populum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, & ſciant, quæ ad Sacramenta debite adminiſtranda ſpectant: & inde refellenda eſt illorum opinio, qui exiſtimant, ſufficere ſimplici Sacerdoti, qui neque Curam animarum ſuſcipere, neque Divinum Verbum prædicare, neque audiendis Confeſſionibus vacare intendit, ſi linguam Latinam utcumque intelligat, & ea, quæ ad Miſſam celebrandam, & Officium Divinum recitandum ſpectant, didicerit; nam Concilium abſolute vult, neminem promoveri, niſi qui ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, & adminiſtranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, & præcipue ea, quæ ſpectant ad Sacramentum Baptiſmi, Euchariſtiæ, & Extremæ Unctionis. Non eſt neceſſe, quod ſtatim ſit aptus audire Confeſſiones omnium, cum pro illis requiratur major notitia, & novum examen, ſed ſufficit, ut habeat tantam notitiam, ut, adveniente caſu, poſſit moribundum abſolvere; & ita cum Vaſquez, Rodriquez, Ledeſma, & aliis tenent Leander *q.*8. & Marchinus *part.* 5. *c.* 1. *nu.* 12. vel ſaltem habeat eam ſcientiam, quæ ſufficit ad adminiſtranda Sacramenta in genere, ut docet Palaus *punct.* 8. *n.*13.

37. In Regularibus non requiri tantam ſcientiam, quantam in Sæcularibus, aſſerunt plures, non ſolum quia illi regulariter non ordinantur ad curam animarum habendam, ſicut Clerici Sæculares, ſed quia in Communitate viventes in ſocietate doctorum virorum, poſſunt deinceps facilius inſtrui, & in ſacris Miniſteriis dirigi, ut caute procedant. Ita Rodriquez *qq. Regul. t.*1. *q.* 24. *art.* 7. Homobon. *de exam. tr.*1. *q.*47. Henriquez *lib.*10. *c.*16. *n.*2. Portellus *in dub. Regul.* Verb. *Ordines Sacri n.*6. Ant. *ſect.* 4. *n.* 104. Diana *part.* 2. *tr.*16. *reſol.* 31. *part.* 3. *tr.* 2. *reſol.* 85. & *part.* 4. *tr.* 2. *reſol.* 74. Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 46. *n.* 14. Ex quo inferunt, Regularem poſſe ordinari Sacerdo-

tem,

tem, ſi bene legat linguam latinam, & cantet, quamvis illa non recte intelligat. Palaus *punct.*8. *n.*17. & cum aliis Ant. *n.* 104. qui tamen ait, hoc non eſſe facile extendendum ad Cantores, & Canonicos Eccleſiarum Cathedralium, quia ſatis Eccleſia abundat illitteratis, qui etiam ſæpe pinguiores Præbendas obtinent, non ſine dedecore ſtatus Eccleſiaſtici,

De iis, quæ in accedente ad Sacram Ordinationem deſiderantur, plura a Giribaldo, ſed haud minora hinc, atque illinc ſparſa, colligi poſſunt ab eruditiſſimo, ac numquam ſatis laudato noſtro Pontifice. Hic tamen duas tibi integras ſubjicio Notificationes; alteram, quæ extat ſub nu. 2. *lib.* 1. *alteram, quæ reperitur ſub n.*1. *tom.*3. *in quibus qualis, quantaque ſcientia ſit iis potiſſimum neceſſaria, qui ad tam ſublime miniſterium evehi cupiunt, quamapprime demonſtrat. Et quoad primam, hæc habentur*: Quamquam a præclariſſimo Deceſſore noſtro in generali Decreto pro Sacra Ordinatione indicenda, & a Nobis pariter accurate declaratum ſit, quid ad primam Tonſuram, Ordineſque rite conferendos, vel ſuſcipiendos omnino requiratur; tamen deprehendimus, pravas aliquas conſuetudines irrepſiſſe, quæ Edictum hujuſmodi, & quod caput eſt, Sacri Concilii Tridentini Conſtitutiones non mediocriter labefactant. Hinc rato, atque firmo priori Decreto, novum hoc proponendum neceſſario duximus, ut traditam a majoribus diſciplinam ab omni labe immunem prorſus, ac liberam tueremur. Neque ſane animo commovebimur, ſi perpauci ad Sacras Ordinationes in poſterum confluant, & pauci etiam in Civitate Clerici numerentur. Nam magnopore Nos recreat, magiſque in propoſito confirmat, quod Lateranenſi Concilii Patres ſub Innocentio III. ſcriptum reliquerunt. Satius eſt enim, maxime in Ordinatione Sacerdotum, paucos bonos, quam multos malos habere Miniſtros. *Concil. Lateran. IV. ſub Innoc. III. c.*27. *de inſtruct. Ordinandorum (ex collect. Hard. to.*7. *col.*42.) Illud etiam perpendendum ſubjicitur *in c. Tales, diſtinct.* 23. *Melius eſt Domini Sacerdotium paucos habere Miniſtros, qui poſſint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave Ordinatori adducant.* Inſuper ſatis exploratum habemus, quod ad Timotheum ſcribit Apoſtolus: *Nemini cito manum impoſueris*, uti Carthuſianus declarat, *aliquem facile ordinando*. Terret Nos etiam vehementer, quod Joannes Moſchus Sæculi VII. Scriptor Poſterorum memoriæ commendavit in eximio, ac ſane perutili Commentario, (*Pratum Spirituale inſcribitur c.* 149.) quod in ſeptima Synodo ad fidem faciendam prolatum fuit, & in libro ſeptimo veterum Patrum continetur. Is enim commemorat, cum ad ſepulcrum Beatorum Petri, & Pauli, Leo Magnus pro ſuorum criminum venia, & expiatione ſuppliciter exoraret, S. Petrum illi ſubito ante oculos adſtitiſſe, iiſque verbis allocutum: *Oravi pro te, & dimiſſa ſunt tibi omnia peccata tua, præterquam impoſitionis manuum. Hoc enim ſolum abs te requiretur, ſive bene, ſive fortaſſis aliter id egeris*:

Novum porro non eſt, ſed in generali Concilio Chalcedonen. ſancitum, atque iterum in Tridentino *ſeſſ.*23. *cap.* 16. *de reform.* ne temporis diuturnitas aliquam excuſationis cauſſam afferret, videlicet: *Ut nullus in poſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ, aut Pio Loco, pro cujus neceſſitate, aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur.* Igitur, qui dignus aliquo Ordine judicabitur, impreſſam ſchedulam accipiet, inſcriptumque nomen Eccleſiæ, cui omnino debeat inſervire; ſed ut re potiſſimum, non autem verbis id perficiatur, uti Sacrum Concilium illis verbis loco ſupra citato declarat, *ubi ſuis fungatur muneribus*; ideo omnia in ea ſchedula deſcribentur, quæ ſingulis aptiſſime convenient, ut ejuſdem Sacri Concilii ſententiæ conformentur. Si quis vero perfectis etiam reliquis omnibus, quæ ad Ordines recipiendos exiguuntur, id unum, de quo ſermo eſt, negligenter prætermiſerit, ad altiorem gradum aſcendere, nulla ratione illum permittemus.

Eos quoque a Concilio Tridentino longe diſcedere judicamus, qui poſtquam rite ordinati fuerint, vel muneri ſuo non ſatisfaciant, vel ſatisfeciſſe temere arbitrentur; videlicet, ſi vel Diaconi, aut Subdiaconi ſuperinduti linea veſte Sacram Euchariſtiam comitati fuerint, cum ad Infirmos defertur, vel cum ipſa per Urbem quolibet menſe ſollemni pompa circumgeſtatur. Id prorſus alienum eſt a ſacro Concilio, in quo *ſeſſ.* 23. *c.* 13. de Diaconis, ac Subdiaconis ita decernitur: *Eccleſiis, quibus adſcribentur, inſerviant, ſciantque maxime decere, ſi ſaltem diebus Dominicis, & ſollemnibus, cum Altari miniſtraverint, Sacram Communionem perceperint.* Pro Clericis vero in minoribus Ordinibus conſtitutis *ſeſſ.* 23. *c.* 17. hæc traduntur: *Decernit, ut in poſterum hujuſmodi Miniſteria, nonniſi per conſtitutos in dictis Ordinibus exerceantur.* Quoniam vero excitantur querelæ, nempe a Diaconis, & Subdiaconis munera ſua expleri non poſſe, eo quod in Parochiis Sacra diebus Feſtis ſollemnia minime celebrentur, intelligent ſinguli ex ſchedula, quibus Miniſteriis exercere ſe debeant; quæ ſi omittantur, viam ſibi pro certo teneant perpetuo ad alios Ordines intercluſam.

Non ſemel declaravimus, neminem ad Sacros Ordines aſſumendum, niſi prius Theologiam Moralem ſedulo percurrerit. Neque tamen eorum ſtudium, ac voluntatem improbamus, qui Theologiæ Scholaſticæ operam præſtant, aut in Jure Pontificio verſantur. Sed ut majori in omnes uteremur indulgentia, Theologiæ Moralis ſtudium ceteris facilius, atque uſitatius propoſuimus amplectendum, quod qui ante Diaconatum ſuſcipient, & ad Sacerdotium uſque fuerint non interrupte proſecuti, eoſdem doctrina ſatis inſtructos, fore non dubitamus. Quippe a Concilio Trid. *ſeſſ.* 23. *c.*14. ſtatuitur, ut qui Sacerdotes fieri peroptant, præter cetera, *etiam ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac ad miniſtranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.*

Illud in hac re taciti præterire non poſſumus, in peculiari multorum Cardinalium Congregatione ab Innocentio XIII. inſtituta, (in qua Nos ipſi a Secretis delecti per annum integrum ſupra modum elaboravimus, materiam, ordinemque comparantes Conſtitutionis, quæ incipit: *Apoſtolici Miniſterii*, quæ primum ab eodem Pontifice ad Cleri Hiſpanici reformationem fuit evulgata, & ceteris omnibus Epiſcopis, veluti exemplar propoſita, deinde a Benedicto XIII. Apoſtolica auctoritate confirmata) in illa, inquam, peculiari Congregatione, poſt diligentiſſimam inveſtigationem verba Tridentini Concilii mitius, aut benignius explicare non poſſe declaratum fuit, quam ſi de Moralis Philoſophiæ ſtudio intelligerentur.

Parochi, qui in Civitate conſtituti ſunt; Nobis utique litteris ſcriptis teſtantur, Ordinibus initiatos ſuis Conventibus aſſiduos, & frequentes adeſſe, de quo ſingulares ipſis agimus gratias, & habebimus perpetuas. Sed cum ii Conventus nocturno plerumque tempore, & nonniſi ſemel quolibet menſe haberi ſoleant, Convivio plane comparari poſſunt, ad quod aliqui ſymbolam conferunt optimam, & lautam, alii vero ſatis mediocrem, nonnulli etiam ſine ullo ſumptu conveniunt. Eam ob rem monemus univerſos, inania prorſus, ac nullius momenti fore hujuſmodi teſtimonia, niſi pariter in illis frequentia, indoles Clericorum, & quinam fructus percipiatur, aperte declarentur. At vero pro ſtudiorum teſtimonio, ac fide eorum, qui in Civitate degunt, volumus, ut Profeſſor ad tradendam Moralem, aut Scholaſticam Theologiam, vel etiam Jus Pontificium publice conſtitutus, affirmet, an ſedulam cum fructu operam aſſidue impenderint.

Inſuper, cum ad examen acciti venient, qui Ordinibus initiandi ſunt (quod donec ſalvi, & incolumes erimus, Nobis ſemper præſentibus, habebitur) priuſquam inquiramus, quæ ad Ordines pertinent; ut de eorum ingenio, ac doctrina certi ſimus; plurima etiam circa facultates, ac diſciplinas, in quibus ſinguli verſantur, exacto judicio perſcrutabimur. Poſtremo cum Sacrum Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.*11. jubeat, ut qui minores Ordines expetunt, *ſaltem Linguam Latinam intelligant*, quantum in ea profecerint univerſi palam coram Nobis experientur; ob quam cauſſam aliud Edictum ſimul promulgandum curavimus: in quo ratio, ac norma in Clericis examinandis ſervanda contineatur.

Commendamus autem ſummopere eorum diligentiam, ac fidem, qui de more hujus Diœceſis colligendis, ac probandis Clericorum meritis præpoſiti ſunt. Caveant tamen, ut in poſterum, qui ordinandi ſunt, illud etiam plane comprobent, nuſquam alicujus criminis reos coram Sæculari, aut Eccleſiaſtica poteſtate in jus vocatos fuiſſe. Verum ne ipſos majori labore, ac moleſtia afficiamus, Congregationem nuper conſtituimus, cui Nos, aut Vicarius noſter numquam deerimus; ibique accurate dijudicandum erit, an ſingula, quæ in hoc Decreto præſcribuntur, diligenter fuerint obſervata.

In ſecunda vero, quæ eſt ſub nu. 1. *tom.* 3. *legitur*: Quamvis ſedulam curam alias impenderimus, ut pro ſtudiis eorum, qui Ordines expetunt, neceſſaria traderemus, certamque normam conſtituerimus, quæ in iiſdem examinandis adhuc obſervatur: tamen hanc novam Inſtitutionem conficere, ac promulgare impellimur, licet ſatis clare ſententiam noſtram ſuper hac re jampridem explicaverimus, ut illorum artificia eludamus, qui non modo voluntati noſtræ, ſed etiam juri Pontificio, quo Nos potiſſimum innitimur, parere detrectant.

Antequam pro minoribus Ordinibus ſuſcipiendis aliquis de materia, forma, munere, officioque ſingulorum Ordinum interrogetur, ſicut a Nobis præſcriptum fuit.

„ fuit. Examinator inquiret, quibus ſtudiis operam dederit, quem fructum ex ipſis comparaverit; utrum Chriſtianæ legis doctrinam, & linguam Latinam ſatis perceperit. Tridentina Synodus *ſeſſ. 22. c. 11. de reform.* id omnino decernit; *Minores Ordines iis, qui ſaltem Latinam linguam intelligant, per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur, conferantur.*

„ Nonnulli minores Ordines ab Epiſcopo illis conferri poſſe exiſtimarunt, qui Latinam linguam nondum calleant, ſed bona indole præditi ſint, ita ut pro ætatis ratione, ad ipſius Latinæ linguæ cognitionem pervenire poſſint. Hanc opinionem illis præſertim Sacri Concilii verbis *loco ſup. cit.* tutantur: *Niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur.* Eam tamen Nos improbamus, ideoque numquam ſequemur, cum eadem verba pro ſolvendis interſtitiis, non autem pro linguæ Latinæ neceſſitate, Sanchez interpretetur *lib. 7. de Conſiliis Moralibus cap. 1. dub. 49. num.* 14. Itaque ad examen pro minoribus Ordinibus recipiendis minime accedat, qui Latinam linguam non antea didicerit. Nam ſi ipſa careat, nihil aliud ab ipſo requiretur, ne tempus fruſtra conteratur. Idem prorſus in eos ſtatuetur, qui Subdiaconatum, Diaconatum, aut Sacerdotium poſtulant, ſi in explicando Romano Catechiſmo, vel Tridentino Concilio pro Latinæ linguæ ignorantia, ſententias conjecturis aſſequi potius, quam funditus intelligere videantur.

„ Pro Subdiaconis, Diaconis, & Sacerdotibus illud expendimus juxta Sacri Concilii præſcripta, eos tantum ad Sacerdotium aſſumi debere, qui præter cetera merita, *etiam ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac miniſtranda Sacramenta diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.* Inſuper ante oculos nobis propoſuimus litteras Apoſtolicas, quas pro Cleri Hiſpani reparanda diſciplina Innocentius XIII. edidit, & pro quadam Epiſcoporum norma Benedictus XIII. confirmavit. Quare alias indiximus Subdiaconatum petentibus, ut Theologiæ Moralis, vel Scholaſticæ, aut Juris Pontificii ſtudio operam diligenter impenderent, ita ut ante Sacerdotium in eodem ſtudio per tres annos verſarentur; primum annum inſumerent ante Subdiaconatum, alterum ante Diaconatum, tertium denique, priuſquam Sacerdotii dignitatem aſſequerentur. Ita enim fore confidimus, ut ejuſmodi exercitatione per triennium habita eo modo, quem inferius ſubjiciemus, illi tantum ad Sacerdotium aſſumantur, qui juxta allatam Sacri Concilii ſententiam idonei judicentur.

„ Ut hunc laborem, ac faſtidium aliqui effugiant, licet Grammaticæ legibus parum inſtructi, Theologiæ Morali, ſeu Scholaſticæ, aut Juris Pontificii ſtudium ingrediuntur; plurimi etiam id ſuſcipiunt, antequam Philoſophiæ curſum abſolverint, vel ſaltem per annum Logicam ſedulo percurrerint, ea ducti ratione, quod nulla de ipſa Logica verba fecerimus: putant enim, cum de aliqua re ſermo inſtituitur, omnes etiam ipſius partes explicandas, quæ neceſſario cum illa conjunguntur, & communi omnium ſententia intelligi debent, licet minime exprimantur. Illud quoque advertimus, teſtimonium hujuſmodi a nonnullis facultatem Profeſſoribus obſignatum proferri, nempe exercitationem per annum ab eo ſuſceptam fuiſſe, qui ſolum poſt diem quartam Novembris ſtudiis initium dedit; ac pro obtinendis Ordinibus ad examen accedit, qui proxime inſequenti Decembri conferri ſolent; nempe ſibi prodeſſe arbitrantur illud juris effatum, quod pro ſolvendis ſtipendiis ad publicos, & optime meritos adminiſtros pertinere ſolum conſuevit: *Annus inceptus habetur pro completo.* Neque diſſimulandum eſt, alios Theologiæ Morali conſtitutum tempus quidem inſumpſiſſe, ſed in iis ſolum, quæ de cenſibus, ac pecuniæ permutatione, de vendendi, & emendi ratione tractant, operam, ſtudiumque collocaſſe: qui tamen numquam ea didicerunt, quæ a Trident. Synodo præcipiuntur, quæ nempe ad imbuendum populum de rebus ad æternam ſalutem neceſſariis, vel ad Sacramenta adminiſtranda pertinent. Alii quoque ſe Juris Pontificii ſcientiæ comparandæ deditos fuiſſe longo tempore teſtantur, qui Jus Civile ne leviter quidem attigerunt. Non ſemel etiam contingit, ut plurimi de Philoſophia, de Morali, vel Scholaſtica Theologia, aut de Jure Canonico interrogati, poſtquam in aliqua ex iis facultatibus ſe verſatos affirmarunt, audacter reſpondeant, eam quæſtionem haud ſibi traditam fuiſſe, quod difficile ſane videtur. Verum eo conſilio id faciunt, ut Examinatores ad duo, vel tria capita deveniant, quibus ſe illi inſtructos fatentur, & omiſſis ceteris omnibus, quæ a Magiſtris quidem audierunt, ſed per anni ſpatium vanis negotiis detenti minime perceperunt.

„ Qui has facultates, quas modo enumeravimus, addiſcere volunt, antequam Latinæ linguæ præceptis ſatis imbuantur, vehementer errant; ipſique Profeſſores omnem induſtriam, ac laborem nequidquam profundunt. Nos autem, (licet harum præſtantiam facultatum curſum abſolviſſe jactent) cum in examen venient ad minores, ſeu majores Ordines minime probabimus, ſed tamquam irregulares omnino rejiciemus. Etenim *ignorantem litteras* ſacri. Canones irregularem declarant; (*Can. Præcipimus, diſt.* 34.) Inſuper aliis locis hæc decernuntur: (*Can. Illiteratos, diſt.* 36.) *Illitteratos nullus præſumat ad Clericatus Ordinem promovere, quia litteris carens ſacris, non poteſt eſſe aptus officiis: Ne ſit illitteratus.* (*Can. Priſcis, diſt.* 55.) *Inſcii litterarum ad ſacros Ordines aſpirare non audeant:* (*Can. Pœnitentes, diſt.* 55.) *Nullus Epiſcopus, vel quivis alius infanti (niſi forte Religionem intraret) ſeu illitterato Clericalem præſumat conferre Tonſuram.* (*Gregorius X. c. Nullus, de temporib. ordinat. in ſexto.*) Cum hæc ita ſint, qui legere, & ſcribere neſciant, cum de prima Tonſura agitur, *illitterati, inſciique litterarum*, atque ideo irregulares merito nuncupantur: *Prima Tonſura*, Tridentina Synodus *ſeſſ. 23. c. 4. de reform.* præcipit, *non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non ſuſceperint, & Fidei rudimenta edocti non fuerint; quique legere, & ſcribere neſciant.* Cum vero de minoribus Ordinibus, & multo magis de majoribus res eſt, *illitterati, inſciique litterarum dici poterunt*, qui Latinam linguam ignorent, quam Trid. Concilium in illis etiam requirit, qui minores Ordines expetunt, uti jam ſuperius oſtendimus. Quippe Sancta Mater Eccleſia juſtis de cauſſis vetuit, ne ſacræ Litteræ, Evangelia, Rituales libri, Divina Officia, ceterique libri, qui ad Sacerdotes pertinent, in vernaculam linguam traducantur; quemadmodum fuſe, eruditeque P. Fontana Soc. Jeſu *to. 3.* demonſtravit, cum ſententiam 82. aliaſque inſequentes per Clementem XI. *in Litteris Apoſtolicis, quæ incipiunt Unigenitus*, proſcriptas, interpretaretur.

„ Inter ſtatuta Caroli Magni Imperatoris cavetur, ne ignoranti linguam populo uſitatam Paſtoris munus deferatur. Tres autem linguæ tunc colebantur, nempe Germana, quam Galli deinde ſibi vindicaverant, Latina, quæ per Romanos in ſubjectas Colonias propagata fuerat, poſtremo Romana, Latinæ haud multum diſſimilis, niſi quod Gallorum, & Germanorum priſcis vocabulis, aliiſque per eaſdem Provincias communi conſuetudine adſcitis permiſcebatur. Si igitur Parochus ea lingua prorſus inſtructus eſſe debet, quemadmodum Imperatoris lege cautum fuiſſe, nuper oſtendimus, qua populus ipſi ſubjectus utitur, hinc Clericis, & Sacerdotibus Latinam linguam haud neceſſariam aliquis judicabit, quæ tunc Parochis ipſis minime præſcripta fuit; ſed in hac re magnopere decipiuntur. Cum enim ſacras Litteras, quæ Latino tantum ſermone continentur, Parochi, & Sacerdotes intelligere omnino deberent, id ſine Latinæ linguæ præſidio conſequi nullo modo poterant, uti Thomaſſinus *de vet. ac nova Eccleſiæ diſcipl. p. 2. lib. 1. c. 9. num.* 4. aſſeruit, cum eamdem Caroli Magni legem declararet: *Nec inde tamen efficies, minime neceſſariam fuiſſe Latinæ linguæ ſcientiam; cum ejus præſidio deſtituti, nec Scripturas poſſint, nec Canones legere.*

„ Illud quoque ſummopere optamus, ut qui Sacerdotes fieri volunt, poſtquam Latina lingua, & humanioribus litteris ſatis imbuti fuerint, integrum Philoſophiæ curſum perficiant; & eam præſertim Philoſophiæ facultatem ſuſcipiant, quæ facilem viam ſternit, ut Theologiam ingrediantur, & ſine qua boni Theologi nomen, ac laudem nemo ſibi comparare poſſit. Singulari Dei beneficio, clariſſimi Profeſſores in hac Urbe verſantur, quæ ſibi merito *Parentis ſtudiorum* gloriam conciliavit, eumque honoris titulum præclare tuetur. Ipſi, vanis quæſtionibus omiſſis, ea, quæ neceſſaria ſunt, diligenter tradunt, juveneſque, ſi ſedulam operam conferant, ſapienter inſtituunt, ut ad facultates Eccleſiaſticas, ſacramque Theologiam cum laude perveniant. Melchior Canus, ingenii gloria inſignis, cum de Philoſophiæ ſtudio ſermonem habet: *Præclare* (inquit *de locis Theologicis lib. 9. c. 7.*) *cum eo agetur, cui Præceptor contigerit, & eruditus, & pius, qui cum certa ab incertis ſeparet, tum, vanis quæſtionibus declinatis, utiles, & neceſſarias ſeligat &c. Illis igitur vitiis declinatis, quod in rebus naturalibus, & cognitione dignis operæ, curæque ponitur, id non modo jure laudabitur, verum, ut id fiat, erit etiam ſummopere neceſſarium, ſi Theologi perfecti, plenique ſapientes eſſe volumus.*

„ Quoniam vero difficile eſt omnia conſequi, quæ in votis habentur, licet cum magna utilitate conjungantur, hinc ad ea, quæ prorſus neceſſaria ducimus, deveniemus. Itaque nullus in poſterum ad Subdiaconatum aſcendet, qui inter cetera, ſtudio ſaltem Logicæ annum non inſumpſerit, quo tempore Theologiæ Moralis, vel Scholaſticæ, aut Juris Pontificii ſtudium

adjungere non debet, Neque id valde moleſtum videderi poteſt, cum totius anni ſpatium, quod ſtudiis impenditur, non quidem undecim menſibus concludatur, nec unus tantum menſis pro animi remiſſione tribuatur, uti fieri conſuevit, cum Nos ipſi Philoſophiæ, ac Theologiæ curſum peregimus, ſed ſeptem, vel octo menſes ſtudiis excolendis hoc tempore ſolum concedantur, ea pariter conditione, ut mane tantum Juvenes ad Profeſſores audiendos conveniant, quod in more poſitum non fuit, cum Nos florente juventute, ſingulis diebus Lycæum bis adire cogeremur.

„ Annum pro Logica decrevimus, ſine qua ſacræ facultates comparari nequeunt, uti docet S. Auguſtinus, qui de Dialectica agens: *Diſputationis* (inquit *lib. 2. de Doctrina Chriſt. c. 31.*) *diſciplina ad omnia genera quæſtionum, quæ in litteris ſanctis ſunt diſſolvenda, & penetranda, plurimum valet: tantum ibi cavenda eſt libido rixandi, & puerilis quædam oſtentatio decipiendi adverſarium*; quod deinde *in ſequenti c. 40.* exemplis Cypriani, Lactantii, Optati, & Hilarii magis comprobat. Alcuinus, Venerabilis Bedæ diſcipulus, qui Sæculo VIII. cum inter mortales ageret, tam celebre nomen conſecutus fuit, ut etiam a remotiſſimis Angliæ partibus accitus fuerit, ut Academias novis legibus inſtitueret in Provinciis Caroli Magni ditioni ſubjectis, Alcuinus, inquam, *in ſuis Operibus p. 703.* illos erudite, ac vehementer improbavit, qui Dialecticæ facultatem cum ſacris diſciplinis copulandam inficiabantur; & Patrum auctoritatibus oſtendit fieri non poſſe, ut ſine his præſidiis de myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis, ac de Verbi Incarnatione diſſeratur. Photius quidem Conſtantinopolitanus Epiſcopus, pravis moribus, ſed multiplici eruditione imbutus, cum inſignem victoriam de Ario per S. Athanaſium ſtrenuum *Conſubſtantialitatis* Divini Verbi propugnatorem in Concilio Nicæno relatam commemorat, de utilitate Logicæ præclarum affert teſtimonium: *Acutus erat, & altus, & argumentationibus omnino vehemens, Logicis autem methodis non tenuiter, aut juveniliter, ut pueri, & rudes, ſed philoſophice, & magnifice utens.*

„ Sed quoniam recentiorum auctoritate aliqui magis moventur, is, qui res Eccleſiaſticas vel leviter attigerit, opus de ſtudiis Monaſticis a P. Joanne Mabillonio confectum non ignorabit: *Philoſophia*, inquit ipſe *part. 2. cap. 9. inſpecta rei veritate, plurimum juvat, nedum ad ratiocinandum, ac judicandum verum, & ad rerum univerſarum ideas habendas, moralem facultatem addiſcendam, & ad Fidem Orthodoxam propugnandam adverſus paralogiſmos, & captioſas Sophiſtarum argumentationes*. Et paullo poſt: *Eo igitur Dialectica collimat, ut veri, falſi, affirmationis, negationis, erroris, ac dubii ideas intra nos gignat; in primis autem ideam illationis, & conſequentiæ, unde ſcilicet percipimus, determinatam aliquam enuntiationem ex alia ſequi: item ſyllogiſmum aliquem apte concludere, ſecus vero alium: Logica igitur utendum eſt, ut ad recte concipiendum ac ratiocinandum exerceamur, & ut inde dirigatur noſter intellectus.*

„ Opus quidem ejuſmodi Litteratorum unanimi conſenſu, ac laudibus commendatum, Abbas *de Ransè*, Monaſterii Trappen. Reformator, ſuo judicio minime probavit; cui tamen P. Mabillonius accurate reſpondit. At vero res non agebatur de Sæculari Clero, neque de illis Regularium Ordinibus, qui ſaluti animarum, diviniſque eloquiis evulgandis ſe devoverunt, quibus utilia, & conſentanea plurimum affirmabat quæcumque a Mabillonio pro ratione ſtudiorum tradebantur: ſermo erat de illis tantum, qui ab omni hominum commercio in ſolitudinem ſe receperant, quibus Philoſophiæ, Logicæ, Theologiæ, & Juris Pontificii exercitatio pernicioſa potius videbatur. (*In vita Mabillonii per Theodoricum Ruinart cap. 44. & ſeq. In vita Abbatis de Ransè per P. Malachiam Inguinbert Epiſcopum Carpentoractenſ. lib. 1. cap. 18.*

„ Præcipimus etiam, ut integer annus pro Logica addiſcenda conteratur, priuſquam Theologiam Scholaſticam, ſeu Moralem, aut Jus Canonicum Clerici ſuſcipiant: non enim probare poſſumus, has facultates temere eodem tempore copulari. Qui vero judicium ferre de iis rebus valeat, argumenta confici, & quæ ex principiis conſequuntur, deduci in qualibet facultate non poſſe judicabit, niſi hæc prius ex Logica comparentur: quemadmodum fieri nequit, ut choreas aptiſſime ducat, qui primum greſſus movere non doceatur.

„ Cum autem hæc Diœceſis tam late pateat, cujus pars in aſperrimis montibus ſita eſt, pars etiam inter aquas conſtituitur, ita ut ab iis legibus aliquando recedendum ſit, ne Parochiæ neceſſariis Miniſtris deſtituantur; vel alia legitima cauſa propoſitam ſtudiorum rationem immutare cogat; ideo normam per eumdem Mabillonium *part. 2. c. 9. ſub num. 5.* deſcriptam amplectemur, ut Latinam linguam plane calleant, & *ad faciliora applicentur, ut puta, ad ſtudium Catechiſmi Romani, aut Tridentini Concilii, quod propterea ipſis erit explanandum, vel etiam brevis cujuſdam Theologiæ, ſeu potius ſummæ Theologicæ quarumvis altercationum, aut ſcholaſticarum methodorum expertis, ex qua brevi queant intelligere, quidquid neceſſario attinet ad Catholicæ Religionis ſubſtantiam, aut Myſteriorum Fidei, & præſertim in materia Sacramentorum*. Attamen, ne contemnantur, quæ præpoſuimus, juſſu noſtro Sacerdotes, quibus Ordinandorum merita exhibentur, illos Clericos omnino prætereant, qui Subdiaconatum petentes, Logicæ per annum navaſſe operam obſignato teſtimonio non probabunt, quam cum Theologiæ, vel Juris Canonici ſtudio non conjunxerint. Si quis autem hac lege diſſolvi peroptet, ſupplicem libellum nobis exhibeat, in quo legitimam ejus rei cauſſam declaret. Nos ſane rationes, quæ adducentur, ſerio expendemus in eo cœtu, quem pro meritis Ordinandorum examinandis convocamus. Illud tamen monemus, hanc Civitatem, omnemque Diœceſim a nobis ita cognoſci, ut quid ſingulis tribuendum ſit, percipere facile poſſimus. Qui profecto ſine cauſſa Logicæ annum non conceſſerit, & tamen Subdiaconatum poſtulabit, facilem viam oſtendemus, qua perficere id poterat, ſi mens aliena non fuiſſet.

Magiſtros porro obteſtamur, ut certum tempus, quo Clerici ad ipſos audiendos acceſſerint, ſuis æque teſtimoniis exprimant, quæ aliter nullam vim obtinebunt. Clerici autem, qui de aliqua quæſtione interrogati, ipſam minime traditam a Profeſſoribus, explicatamque libere fatentur, pro certo habeant, eam nobis rationem ſtatuiſſe, ut totum examen in illis controverſiis verſetur, quæ ipſis procul dubio declaratæ ſunt, licet veritatem inficientur.

Aliquid de Theologiæ, ac Juris Pontificii ſtudio nobis agendum ſupereſt. Nepotiani exemplum a S. Hieronymo propoſitum ſingulis Eccleſiaſticis aptiſſime convenire arbitramur: *Sermo ejus, per omne convivium de Scripturis aliquid proponere, libenter audire, reſpondere verecunde, eruditionis gloriam declinando; eruditiſſimus habeatur. Illud ajebat Tertulliani, iſtud Cypriani, hoc Lactantii, illud Hilarii eſt: ſic Minutius Felix, ita Victorinus, in hunc modum eſt locutus Arnobius; me quoque pro ſodalitate Avunculi diligebat, interdum proferebat in medium, lectioneque aſſidua, & meditatione diuturna pectus ſuum bibliothecam fecerat Chriſti*. Fatemur tamen non modo utilitatem, ſed neceſſitatem Scholaſticæ Theologiæ, quæ vel ab humana ratione præclara argumenta comparat, quibus Chriſtiana Religio magis illuſtretur: *Utitur tamen*, inquit S. Thomas *p. 1. q. 1. ar. 8. ad 2. Sacra Doctrina, etiam ratione humana, non quidem ad probandam Fidem, quia per hoc tolleretur meritum Fidei, ſed ad manifeſtandum aliqua alia, quæ traduntur in hac doctrina*: illa quidem per Hæreticos contemnitur, ſed ipſorum fallacias, & commenta penitus eludit. De ipſa Sixtus V. *in Conſt. 76.* hæc habet: *Sane Catholicæ Fidei dogmatibus confirmandis, & hæreſibus confutandis perneceſſaria eſt; & profecto, rem ita ſe habere, ipſimet veritatis inimici ſunt judices, quibus Theologia Scholaſtica maxime eſt formidoloſa; qui profecto intelligunt, apta illa, & inter ſe nexa rerum, & cauſſarum cohærentia, illo ordine, & diſpoſitione, tamquam militum in pugnando inſtructione illis dilucidis definitionibus, & diſtinctionibus, illa argumentorum firmitate, & acutiſſimis diſputationibus lucem a tenebris, verum a falſo diſtingui, eorumque mendacia multis præſtigiis, & fallaciis involuta, tamquam veſte detracta, patefieri, ac denudari.*

Itaque Theologiam Scholaſticam per tres ſaltem annos excolat, qui ſatis ingenio præditus eſt, antequam Sacerdotio initietur. In hac ſane Civitate Profeſſores verſantur, qui doctrinæ laude præſtantes eam Theologiam tradunt, quæ ſacrarum Litterarum, Patrum, Conciliorumque teſtimoniis, & auctoritate confirmetur; qui denique illis multum diſſimiles habentur, de quibus Melchior Canus *lib. 8. de locis Theologic. cap. 1.* merito ſcriptum reliquit: *Et cum in his ſacrorum Bibliorum teſtimonia rariſſima ſint, Conciliorum mentio nulla, nihil ex antiquis Sanctis oleant, nihil ne ex gravi Philoſophia quidem, ſed fere puerilibus diſciplinis, Scholaſtici tamen, ſi Superis placet, Theologi vocantur; nec Scholaſtici ſunt, nedum Theologi, qui ſophiſmatum fæces in ſcholam inferentes, & ad riſum viros doctos incitant, & delicatiores ad contemptum*. Qui Moralis Theologiæ ſtudium magis eligit, ſerio perpendat, aliam ipſius partem pro audiendis Confeſſionibus neceſſariam eſſe, aliam pro Ordinibus ſuſcipiendis. Illa quidem de pactionibus agit, ac de vendendis, emendiſque rebus; altera vero in virtutibus Theologalibus, Fide nempe, Spe, & Caritate cognoſcendis continetur. Item de Sacramentis generatim, ac etiam ſpeciatim per eam diſſeritur.

Ad

,, Ad Jus autem Pontificium devenientes, ſublimiorem
,, illam ejus profitendi rationem omittimus, qua veteri
,, novum copulatur, jungiturque cognitio tum Concilio-
,, rum, tum Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, ſanioris critices, &
,, eorum pariter, quæ tam in Decretalibus, quibus com-
,, muniter utimur, quam in iis, quæ ſex prioribus col-
,, lectionibus continentur; & eorum etiam, quæ Ponti-
,, ficum Conſtitutionibus ſancita ſunt; tum controverſia-
,, rum, quæ in Sacris Urbis Congregationibus propoſitæ
,, fuerunt, ac definitæ. Illud tantum affirmabimus Pon-
,, tificio jure, cujus communis eſt in Foro, ac Lycæis
,, uſus, plurima comprehendi, quæ ad Fidei noſtræ dog-
,, mata pertineant. Card. Dominicus Pinellius, libro ſe-
,, ptimo Decretalium, qui Clementi VIII. inſcribitur,
,, congeſtuſque fuit magno labore, licet variis de cauſ-
,, ſis numquam in lucem editus, hæc ita differit: *Pro-*
,, *feſſoribus igitur Pontificii Juris non proponuntur iſta*
,, *dogmata, ut ea ſpeculative, vel ex profeſſo in ſcholis*
,, *legant, aut de illis, tamquam de ſuis axiomatibus, di-*
,, *ſputent, quia, cum ex articulis Fidei deducantur, ut*
,, *talia ad Theologum pertinent. Juris vero peritus de-*
,, *bet ea ſcire, tamquam certa, & accepta ex prioribus*
,, *Theologiæ principiis; cum ſacrorum Canonum diſcipli-*
,, *na ſit Theologiæ ſubalterata, & illam præſupponere de-*
,, *bet, ut Medicina præſupponit Philoſophiam naturalem,*
,, *& Muſica præſupponit Arithmeticam, & prout omnes*
,, *aliæ diſciplinæ ſibi invicem reſpondent, & altera ab*
,, *altera quoad notitiam derivatur.* Idem Jus Pontificium
,, plura complectitur, quæ ad forum conſcientiæ, Eccle-
,, ſiæ adminiſtrationem, liteſque jure dirimendas referun-
,, tur. Prima ſane ex his duabus partibus S. Carolo Bor-
,, romæo jucundiſſima fuit, uti Carolus Beſcapeſius, ejus
,, vitæ ſcriptor, his verbis teſtatur: *Canonum ea ſcientia*
,, *perjucunda erat, quæ Patrum mores, & acta repræſen-*
,, *tans Eccleſiæ componendæ, atque ordinandæ rationem*
,, *continet, dolens, eos communi conſuetudine tantum Ca-*
,, *nones ad interpretandum ſeligi, qui ad lites, judiciaque*
,, *valent.* Altera pars etiam neceſſaria cum Jure Civili
,, plurimum copulatur. Hinc Honorius III cap. *Super ſpe-*
,, *cula ad tit. de Privilegiis: Sane*, inquit, *licet Sancta*
,, *Eccleſia legum ſæcularium non reſpuat famulatum, quæ*
,, *æquitatis, & juſtitiæ veſtigia imitantur &c.* Lucius quo-
,, que III. c. *Intelleximus, de novi operis nuntione* idem
,, confirmat: *Quia vero, ſicut leges non dedignantur ſacros*
,, *Canones imitari, ita & ſacrorum ſtatuta Canonum Prin-*
,, *cipum Conſtitutionibus adjuvantur &c.* Joannes XXII. ob
,, fidem ſingularem, quam hæc noſtra Civitas erga Sedem
,, Apoſtolicam oſtendit, cum atrociſſimis bellis Italia ve-
,, xaretur, privilegium a Clemente V. prius acceptum,
,, ſua auctoritate confirmavit; nempe ut Clerici Sæcula-
,, res Civile Jus addiſcerent, Epiſcopis tantum e Mo-
,, nachis, & Sacerdotibus id minime permiſit, (Rainal-
,, dus *ad ann. Chriſti* 1517. *n.* 16.) Sacra deinde Congrega-
,, tio, teſte Fagnano in cap. *Super ſpecula n.* 33. *Ne Cle-*
,, *rici, vel Monachi*, Clericis univerſis, qui Juris Civi-
,, lis ſtudio in aliqua Academia detinerentur, conceſſit,
,, ut Præbendarum fructus perciperent, modo tamen
,, poſt Jus Civile Pontificium quoque amplecterentur,
,, illoque uti vellent, ut ſecundum magis intelligerent.
,, Quare, ut recte, atque utiliter omnia fiant, qui ad
,, Sacros Ordines admitti cupiunt, omiſſoque Theolo-
,, giæ curſu, Jus Canonicum addiſcendum ſuſcipiunt,
,, præter annum in ſola Logicæ exercitatione collatum,
,, nulloque alterius facultatis ſtudio permixtum, præci-
,, pimus, antequam pro Subdiaconatu in examen ve-
,, niant, ut Juri Civili per annum operam præſtent,
,, reliquis autem duobus annis in Jure Canonico verſen-
,, tur, ſi eorum Profeſſores duorum annorum ſpatio Ca-
,, nonicas Inſtitutiones abſolvant. Sin autem, ut fieri
,, commode ſolet, unius anni ſpatio id perficiant, tunc
,, poſt Logicam Juris Canonici ſtudio per annum occu-
,, pentur, tertiumque impendant annum, ut Theologiæ
,, Moralis eam partem, quæ de Sacramentis agit, magna
,, ſedulitate percurrant.

38. Examen Ordinandorum, etiam Regularium, quoad ſcientiam, & doctrinam, fieri debet ab Epiſcopo Ordinante, ut conſtat ex dicta *ſeſſ.* 23. *cap.* 12. *Regulares quoque, nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, privilegiis quibuſcumque quoad hoc penitus excluſis.* Verum tamen eſt, quod Epiſcopus poteſt acquieſcere, ſi velit, teſtimonio Prælati Regularis concedentis litteras dimiſſorias, & teſtificantis, Ordinandos eſſe idoneos; ſiquidem Epiſcopus non tenetur majorem habere fidem Examinatoribus Sæcularibus, quam Prælatis Regularibus teſtificantibus de ſcientia, & doctrina Ordinandorum; & hoc ipſum eſt ſufficiens examen, ut non dicantur Ordines conferri abſque prævio, & diligenti Epiſcopi examine, ut cum Miranda *in Man. Prælat. q.* 39. docet Averſa *q.* 3. *ſect.* 8.

39. Idem proportionaliter dicendum de Clericis Sæcularibus, qui cum Dimiſſoriis proprii Epiſcopi accedunt ad alium pro ſuſcipiendis Ordinibus; hi enim debent examinari a proprio Epiſcopo quoad mores, & probitatem vitæ, dicente Concil. *cap.* 8. *Unuſquiſque a proprio Epiſcopo ordinetur; quod ſi quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei permittatur, niſi ejus probitas, & mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur*; ſed quoad doctrinam poſſunt examinari ab Ordinante, prout dictum eſt de Regularibus, maxime quia *ſeſſ.* 7. *cap.* 11. *de reform.* habetur, ut etiam ab alieno Epiſcopo de licentia proprii non ordinentur Clerici, niſi prævio examine, quod non impedit, quo minus a proprio Epiſcopo poſſint etiam examinari; & ita ſervatur in praxi.

40. De Epiſcopo ſtatuit Concilium *ſeſſ.* 22. *c.* 2. *Scientia hujuſmodi polleat, ut muneris ſibi injungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere; ideoque antea in Univerſitate Studiorum Magiſter, ſive Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel Jure Canonico merito ſit promotus, aut publico alicujus Academiæ Teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur: quod ſi Regularis fuerit, a Superioribus ſuæ Religionis ſimilem fidem habeat.* Præter hanc informationem, ſolent in Italia promovendi ad Epiſcopatum, examinari Romæ coram Summo Pontifice.

D U B I U M V.

De Titulo ſufficientis ſuſtentationis.

41. ALterum requiſitum ad licitam Ordinationem eſt titulus ſufficientis ſuſtentationis; cum enim non deceat divino cultui mancipatos, diviniſque Miniſteriis addictos, cum Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere, jure ſtatutum eſt, neminem eſſe Sacris initiandum, niſi titulum, & modum habeat ſe honeſte alendi. Cap. *Neminem* 1. Cap. *Sanctorum* 2. *diſt.* 70. Cap. *Accepimus* 13. *hoc tit.* Cap. *Cum ſecundum Apoſtolum* 14. & Cap. *Tuis* 23. *de Præbend.* & Cap. *Si Epiſcopus de Præbend. in* 6. idem decrevit Trid. *ſeſſ.* 21. *c.* 2. *de reform.*

42. Hoc autem intelligitur de initiandis Ordinibus Sacris, non de Minoribus, pro quibus nullus requiritur titulus, ut clare conſtat ex Trident. *loco cit.* quia Clerici in Minoribus conſtituti, ſi ſe clericaliter ſuſtentare nequeunt, libere poſſunt a ſtatu clericali recedere, & alia negotia exercere. Verum quia hic receſſus nonnumquam affert inconvenientia, vel quia ſic recedentes coguntur turpes, & infames artes exercere, non ſine Ordinis dedecore, vel quia ſcelera patrantes immunitatem prætendunt, habitu reaſſumpto; ideo plures Epiſcopi obſervant, quod etiam in hac Diœceſi Bononienſi cautum eſt, ut nemo ad Ordines minores, nec etiam ad primam Tonſuram promoveatur, niſi prius oſtendat, ſe habere titulum, & modum ſuſtentationis, quo ſuo tempore poſſit majoribus Ordinibus initiari, ne illius defectu impediatur aſcendere ad Majores, & cogatur a ſtatu clericali recedere, aut turpem artem exercere.

Quanam & claritate, & eruditionum laudabili ſe- ,,
rie hac in re procedat SS. Pontifex, adire ne pigeat ,,
ſuam Notificationem poſitam ſub num. 6. *tom.* 2. *& hæc* ,,
diligenter perlege: ,,
Inter cetera, quæ pro reſtauranda Eccleſiæ diſcipli- ,,
na in Tridentina Synodo in examen revocata fue- ,,
runt, Sacræ Ordinationis titulus locum obtinuit. Non- ,,
nulli ex iis Patribus ad Sacerdotium eos tantum re- ,,
cipiendos cenſuerunt, qui ratione Beneficii alicui Ec- ,,
cleſiæ addicerentur: alii vero, cum tenuiſſimos in plu- ,,
ribus locis Eccleſiaſticos proventus adverterent, in ,,
eam opinionem adducti ſunt, ut Sacerdotium omni- ,,
bus indiſtincte titulo Patrimonii conferretur. Hanc ,,
controverſiam Card. Paleottus in Actis Concilii, & ,,
præclariſſimus Card. Pallavicinus in Hiſtoria ejuſdem ,,
Synodi *lib.* 17. *cap.* 9. fuſe commemorant. Tandem, ,,
uti ſatis omnibus cognitum eſt, decretum fuit, ut Be- ,,
neficium potiſſima Ordinationis cauſſa duceretur, & ,,
nullus ad Sacros Ordines admitti poſſet, *niſi prius le-* ,,
gitime conſtet, eum Beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ,,
ad victum honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere. Sancitum ,,
quoque eſt, ut penſiones, ac patrimonia ad Ordines ,,
obtinendos viam faciliorem ſolum ſternerent, ſi nem- ,,
pe Eccleſiæ neceſſitas, & commodum id requirerent, ,,
ut habetur *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *de reform.* his verbis: *Patri-* ,,
monium vero, vel penſionem obtinentes ordinari poſthac ,,
non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſu- ,,
mendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſua- ,,
rum. Aliter ſane conſtitui non poterat, ſi exiguus Be- ,,
neficiorum numerus, & plurium Miniſtrorum neceſſitas ,,
expendantur; cum etiam Sacræ Ordinationes titulo Pa- ,,
trimonii circa finem Sæculi XIII. jam fuerint inſtitu- ,,
tæ, quæ Decreto Alexandri III. cap. *Epiſcopus, de Præ-* ,,
bendis innitebantur, ut Thomaſſinus *de veteri, & no-* ,,

va Eccleſiæ diſcipl. part. 2. lib. 1. cap. 9. num. 2. aperte demonſtrat.

,, *Temporis tamen curſu* (inquit Thomaſſinus) *animadverſum eſt, nonnullos Epiſcopos ab hac ordinandi norma abſque ullo diſcrimine deflexiſſe, paſſim quoſcumque ad Patrimonii titulum ad Sacrum Miniſterium admittendo.* Cum id Innocentio XI. delatum fuiſſet, ad ſingulos Epiſcopos Litteras Encyclicas per Sac. Concilii Congregationem mitti juſſit die 13. Maji anno 1679. ut Decretum Synodi Tridentinæ penitus obſervaretur: *Deindeque per baſce circulares litteras Epiſcopis omnibus Sanctiſſimum Tridentini Decretum in memoriam reduci mandavit, quatenus omnes illud ſancte cuſtodiant, ſciantque, non aliter ordinandum ad titulum Patrimonii, vel penſionis, niſi cum Eccleſiæ neceſſitas, vel commoditas ita exigat, qua in re prudens Epiſcopi, timoratumque judicium verſari debebit.*

,, Cum vero ad obtinendum Ordinationis privilegium *extra tempora* ea verba in Diplomate Pontificio inſerantur: *Ut parentibus tuis ſolatio eſſe poſſis, & fervore devotionis accenſus ad Sacros Ordines extra tempora, ac interſtitiis non ſervatis, ad titulum Patrimonii tui, ſeu perpetui Beneficii Eccleſiaſtici, dummodo illud pacifice poſſideas, promoveri poſſis, concedimus*; & cum in Sacra Congregat. Concilii ea dubitatio propoſita fuerit; *Dubitat Archiepiſcopus Urbinas, an vigore Brevium hujuſmodi quis promoveri poſſit ad titulum Patrimonii, non obſtante, quod non concurrat Eccleſiæ neceſſitas, vel commoditas, dum cauſſa motiva conceſſionis videtur ſolatium parentum?* Sacra Concilii Congregatio die 9. Septemb. anno 1679. reſpondit *negative*. (*lib. 30. Decretar. pag. 400. & ſeqq.*)

,, *In plenam autem Paragraphi totius confirmationem placet adhuc addere, quæ in Synodo Diœceſana leguntur lib. 7. per totum caput 49. contra Clericos Sæcularibus negotiis ſeſe implicantes. Sic autem legitur:*

,, Ex illicitis cambiis iterum ad localia licita redeuntes, hæc a Laicis impune exerceri poterunt, non vero itidem a Clericis, quibus vetitum eſſe cambiis activis operam dare, ſtatim demonſtrabimus. Nihil eſt antiquius in Eccleſia, lege Clericos interdicente omni Sæculari cura, & quæſtuoſa negotiatione, quo liberius poſſint orationi vacare, & ad Eccleſiaſtica, quibus addicti ſunt, miniſteria incumbere, quod pluribus probat Theophilus Raynaudus *in diſceptat. de Religioſo Negotiatore*. Quinimmo tam ipſe Raynaudus *in eadem diſcept. §. 3.* quam Franciſcus Dominicus Granulettus in apologia, quam compilavit *pro Lege Divina prohibente Clericis mercaturam*, eam prohibitionem a jure Divino promanaſſe contendunt. Septimus inter Canones, dictos Apoſtolicos, (*ex recenſ. Cotelerii 7. al. 4.*) ſic ſe habet ex verſione Dionyſii Exigui: *Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, nequaquam ſæculares curas adſumat: Sin aliter, dejiciatur.* Cyprianus *epiſt. 66.* teſtatur ſuo ævo, Clericos ab omni commercio civili fuiſſe avocatos; *Quæ nunc ratio* (ait) *& forma in Clero tenetur, ut qui in Eccleſia Domini, Ordinatione Clerica promoventur, in nullo ab adminiſtratione Divina avocentur, nec moleſtiis, & negotiis ſæcularibus alligentur*; cujus quidem diſciplinæ adeo tenax fuit idem Cyprianus, ut cum audierit, a Geminio Victore, de ſæculo excedente (quem Pamelius ſuſpicatur fuiſſe Epiſcopum Eccleſiæ Furnitanorum) quemdam Geminium Fauſtinum Presbyterum fuiſſe, teſtamento ſuo, tutorem nominatum, *in eadem epiſt. ad Clerum, & plebem Furnitanorum data*, juſſit, ut contra Victorem ſententiam exequerentur Canonis Africani, quæ erat; *Ne pro dormitione ejus fieret Oblatio, aut deprecatio aliqua nomine ejus in Eccleſia* (pro more tunc temporis uſitato) *frequentaretur. Neque enim* (ait) *apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes, & Miniſtros voluit avocare.* Atque ut propius ad quæſtuoſam negotiationem accedamus, Concilium Carthaginienſe III. anni 397. *canon. 15.* (*tom. 1. collect. Hard. col. 963.*) ſtatuit: *Placuit, ut Epiſcopi, & Presbyteri, & Diaconi, vel Clerici non ſint Conductores, neque Procuratores Privatorum, neque ullo turpi, vel inhoneſto negotio victum quærant, quia reſpicere debent ſcriptum eſſe: Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis Sæcularibus*: Concilium Arelatenſe Secundum circa annum 452. *canon. 14.* (*tom. 2. collect. Hard. columna 774.*) decrevit: *Si quis Clericus pecuniam dederit ad uſuram, aut conductor alienæ rei voluerit eſſe, aut turpis lucri gratia aliquid negotiationis exercuerit, depoſitus a Clero, a communione alienus fiat.* Patres vero Concilii Chalcedonenſis *canon. 3.* ſe moleſtiſſime audiviſſe ajunt, *quod quidam, qui in Clero videntur adjecti, propter lucra turpia conductores alienarum poſſeſſionum fiant, & ſæcularia negotia ſub cura ſua ſuſcipiant*; idque fieri eodem canone vetant. Conciliis conſentiunt antiqui Eccleſiæ Patres, e quibus Hieronymus *epiſt. ad Nepotianum relat. in canon. 9. diſtinct. 88.* Clericum negotiationi vacantem, quaſi excommunicatum fugiendum ſuadet; *Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quamdam peſtem fuge*: Auctor quæſtionum veteris, & novi Teſtamenti, inter opera Auguſtini *c. 127. relat. ead. diſt. can. 10.* *Fornicari* (ait) *omnibus ſemper non licet: negotiari vero aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim Eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negotiari; facto jam, non licet.* Severus Sulpitius *hiſt. lib. 1. c. 23.* Clericos turpi quæſtui inhiantes, ita objurgat: *Tanta hoc tempore animas eorum habendi cupido, veluti tabes inceſſit: inhiant poſſeſſionibus, prædia excolunt, auro incubant, emunt, venduntque, quæſtui per omnia ſtudent.* Quare Gelaſius Papa, ut hanc Clericorum immoderatam aviditatem compeſceret, *epiſt. ad Epiſcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam conſtitutos, c. 15. relat. in canon. 1. XIV. q. 4.* Clericos, qui deinceps negotiationi operam darent, ab omni Eccleſiaſtico miniſterio arcendos, decrevit: *Clerici, aut ab indignis quæſtibus noverint abſtinendum, & ab omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate ceſſandum, aut in quocumque gradu ſint poſiti, ſi ceſſare noluerint, mox a Clericalibus officiis abſtinere cogantur.* Cujus veſtigiis inhærens Alexander III. (*in cap. 6. Ne Clerici, vel Monachi*; *ſub interminatione anathematis* prohibuit, *ne Monachi, vel Clerici, cauſa lucri negotientur*, ejuſque Conſtitutionem inſtauravit Clemens V. *in Clemen. I. §. Adverſus vero, de vit. & honeſt. Clericorum.*

Verum quædam ſunt ſpecies negotiationis impropriae talis, Clericis minime interdictæ, quas diligenter expendunt Theophilus Raynaudus *in cit. diſcept.* Gonzalez *in cit. c. 6. Ne Clerici, vel Monachi, num. 6.* Panimoll. *deciſ. 6. annot. 5. part. 1.* & Epiſcopus Perimezzius *in ſuis Canonic. allegat. p. 3. allegat. 3.* Iſtarum præcipua eſt, qua quis manuum ſuarum labore, & honeſto artificio, victum ſibi comparare ſtudet: hanc approbavit Apoſtolus Paulus *Act. 20.* de ſe ipſo dicens: *Ipſi ſcitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ*; & 2. ad Theſſalonic. 3. ſcribens: *Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte, & die laborantes, ne quem veſtrum gravaremus.* Ad ſanctiſſimi porro Apoſtoli Pauli imitationem, plerique venerabiles Antiſtites, & Sacerdotes, ſuſceptæ Divini Verbi prædicationi, ſacriſque Eccleſiæ miniſteriis externam manuum operam adjungebant, quæ nec a dignitate ipſorum, nec ab Eccleſiæ cura, quam perpetuam gerebant, abhorreret, eaque ratione, cum ſibimetipſis vitæ ſubſidia parabant, tum aliis egentibus operis ſui quæſtum impertiebantur, ſicuti narrat Epiphanius hæreſi LXXX. *num. 6.* Et profecto de Zenone Epiſcopo Majumæ in Palæſtina memoriæ prodidit Sozomenus *lib. 7. c. 28.* cum jam ſenem, ac centum circiter annos natum, certum tempus, lineas veſtes texendi artificio dediſſe, eoque & ſibimetipſi, & pauperibus neceſſaria ſubminiſtraſſe, tametſi Eccleſiam divitem, & opulentam haberet. De Spiridione Epiſcopo Trimithuntis in Cypro, referunt Rufinus *lib. 10. c. 5.* & Socrates *lib. 1. c. 12.* quod cum antea Paſtor ovium fuiſſet, in iſthoc vitæ genere, ex ſingulari animi moderatione, omnem ætatem ſuam tranſegerit. Monachus pariter Abbatis Aphthonii exercuiſſe omnes artes, atque ex divenditis opificiis victitaſſe: quod vero ſuperat, per mulierum monaſteria, & carceres diſtribuiſſe, ſcribit Palladius *in Aphthonio, hiſtor. Lauſ. c. 39.* Atque, ut innumera ejuſdem rei prætereamus exempla, Concilium Carthaginienſe IV. *canon. 52.* (*t. 1. collect. Hard. col. 982.*) jubet, *Clericos victum, & veſtitum ſibi, artificiolo, vel agricultura, abſque officii ſui detrimento parare.* Altera impropriæ negotiationis ſpecies, Clericis permiſſæ, eſt vendere res, ex propriis prædiis collectas, ſuæque ſuſtentationi ſuperfluas, in quo ſenſu dixit Auctor operis imperfecti *in Matthæum, hom. 38.* omnes homines eſſe negotiatores, quia omnes coguntur res, quibus abundant, cum aliis, quibus carent, permutare. Licitum quoque eſſe Eccleſiaſticis, e rebus ad propriam, & familiæ ſuſtentationem coemptis, quæ ſuperſunt, etiam carius, quam emerint, vendere, modo juſti pretii non prætergrediantur limites, jure tradunt Gonzalez *in cit. c. 6. num. 6.* Rebell. *de oblig. juſt. part. 2. quæſt. ultim. num. 2.* Molina *de juſt. diſp. 342. concluſ. 2.* Guttierez *de gabell. quæſt. 39. num. 16.* Cetera, quæ abſque veræ negotiationis nota a Clericis exerceri queunt, iidem Auctores enucleate explicant.

Quoniam tamen Clerici quæſtui inhiantes facile ſibi perſuadent, hunc, aut illum contractum, ipſis ceteroquin prohibitum, intra claſſem contineri negotiationis minus proprie talis, & quod deterius eſt, facile Theologos inveniunt falſæ eorum opinioni patrocinantes, neceſſe propterea eſt, ut interdum Epiſcopus eorum immo-

„ immoderatæ aviditati obſiſtat; ſed ſi res dubia ſit, priuſquam hunc, aut illum contractum Clericis vetitum declaret, explorare debet, quid de illo ſenſerit Sacra Congregatio Concilii, cujus in hanc rem plura decreta ſimul collecta referunt Fagnanus *in c. Multa, ne Clerici, vel Monachi*, Natalis Alexander *epiſt. 23. poſt t. 1. Theolog. dogmat. & moral.* Pellerinus *de ſtatu homin. t. 2. q. 187. n. 189.* & Monacell. *in formul. legal. t. 3. pag. 149.* Quod vero ſpeciatim ad rem præſentem ſpectat, tuto, & abſque ulla hæſitatione declarare poteſt, cambia activa, ad veram, & propriam pertinere negotiationem, Clericis prohibitam, quemadmodum docuerunt Abbas *in c. 1. n. 12. verſ. Ex his nota, ne Clerici, vel Monachi*, Redoan. *de ſpoliis q. 2. n. 6. & q. 15. nu. 15.* Bellet. *diſquiſit. Cleric. par. 1. tit. de diſciplin. Cleric. §. 21. num. 19.* & ſæpius deciſum fuit a Rota Romana, præcipue *deciſ. 173. n. 6. deciſ. 251. n. 5. & ſeqq. part. 14. rec. & deciſ. 209. n. 19. part. 12. recent.* Quapropter, etſi cambium activum a Clerico initum validum ſit, neque ex eo quod is illicite egerit, propterea abſolvatur debitor ab obligatione ſolvendi, quod ſtipulatione promiſit, ſicuti advertit Cardinalis de Luca de *cambiis, diſc. 18. num. 7.* & reſpondit Rota *deciſ 378. num. 5. & ſeqq. part. 17. recent. & deciſ. 353. nu. 5. & 6. part. 19. recen.* Attamen poteſt Epiſcopus in ipſum tamquam verum negotiatorem, ſtatutis a Sacris Canonibus, & Apoſtolicis Conſtitutionibus pœnis, animadvertere, ſuiſque Synodalibus Conſtitutionibus edicere, ne ullus in poſterum, in ſacrorum Canonum contemptum, id facere præſumat.

„ At nihilominus arbitrantur Clerici, nullo negotio ſe poſſe eas pœnas evadere, ſi nimirum cambii activi contractum, per interpoſitam ineant perſonam: Haud enim ignorant plurimos, graveſque Auctores opinari, fas eſſe Clericis, quamlibet quæſtuoſam negotiationem per alium exercere: tunc quippe, ajunt, non diſtrahuntur a Divinis, nec cum proprii ſtatus dedecore, implicantur ſæcularibus curis, quæ fuit unica ratio, cur ſacri Canones omnem illis interdixerint negotiationem. Ita docuere Molina *tr. 2. diſp. 342. n. 13.* Leſſius *de juſt. lib. 2. c. 21. n. 6. in fin.* Layman *Theolog. moral. lib. 3. tr. 4. c. 17. §. 7. n. 40. verſ. Præterea.* Theophilus Raynaudus *cit. diſcept. n. 91.* Cardinalis de Luca *de cambiis diſc. 18. n. 8. circ. med.* Lazarus Benedictus Migliorиucius, Sacrorum Canonum in Piſana Univerſitate Profeſſor *inſtit. Canon. lib. 2. tit. 29. diſſert. 7. pagin. 497. & ſeqq.* aliique plures. Huic eidem opinioni adhærens ſæpius laudatus Altovitus, Sacræ Congregationis Concilii olim Secretarius, in quadam cauſſa Florentina, Sacræ Congregationi propoſita die 29. Novembris 1681. Clericos etiam Sacris initiatos, cenſuit, & pœnæ & culpæ reatum effugere, ſi cambia activa contrahant per interpoſitam perſonam, quamvis hanc opinionem minus tutam advertens, ſuum ſuffragium hiſce verbis concluſerit: *Verum quidem eſt, hunc negotiandi modum per interpoſitam perſonam, licet non prohibitum, nec illicitum, non eſſe tamen decentem ſtatui Clericali, ideoque non eſſe ad praxim deducendum.* De eodem juris articulo, ejuſdem cauſſæ occaſione, diſſeruit Cardinalis De Luca in ſuo ſpeciali diſcurſu, edito ab Epiſcopo Zaulo *ad ſtatut. Favent. t. 1. 2. edit. Roman. anni 1723. pag. 166. & ſeqq.* qui cum jam antea docuiſſet, licere Clericis, etiam per ſemetipſos cambia activa contrahere, eo fortius illis permiſſum cenſuit, & cambia, & quamlibet aliam negotiationem, per alium exercere; quia tamen optime prævidebat, hanc doctrinam, ſi a Sacra Congregatione approbaretur, ſcandalum parituram, ideo ſub ejuſdem diſcurſus *n. 60.* Sacræ Congregationi auctor fuit, ne ullum hac de re reſponſum daret; & reapſe neque tunc, neque die 23. Septembris 1686. qua eadem quæſtio ejuſdem Sacræ Congregationis examini fuit iterum ſubjecta, ullum ab ea prodiit reſponſum. Sed prælictam opinionem, quam Cardinalis de Luca, & Altovitus ſectati fuerant, iterum poſtea in trutina poſitam, validiſſimis argumentis refutarunt Farinellus Romanæ Curiæ Prælatus, morum integritate, & juris ſcientia præclarus *in ſuo reſpon. 6. n. 42. t. 2.* & clar. mem. Cardinalis Acciajuolus, in quodam ſuo ſuffragio, exarato in cauſſa Melevitana Synodi *n. 26.* & ſimiliter Romanæ Rotæ Auditorium, eadem rejecta, contrariam ſententiam eſt amplexatum, uti videre eſt *in deciſ. 1. n. 9 tit. 43. to. 3. coram bon. mem. Cardinali Falconerio.* Et recte quidem; quoniam juxta *regulam 72. jur. in 6. qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſe ipſum;* nec verum eſt, Clericos, per interpoſitam perſonam, cambiis, alteriuſve generis negotiationi vacantes, a curis liberari, quibus Negotiatores implicantur. Scimus quippe, experientia edocente, eos continuo anxios; & ſollicitos eſſe de lucro, quod ex data alteri pecunia ſint reportaturi, plenoſque timoris, ne a ſocio decipiantur. Neque contrariæ opinioni favet *canon. 18.* Concilii Eliberitani, ubi venia data videtur ſacris Eccleſiæ Miniſtris, aliorum opera, & miniſterio, negotiationem exercendi, cum dixerit (*tom. 1. collect. Hard. col. 252.*): *Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi de locis ſuis, negotiandi cauſſa, non diſcedant, nec circumeuntes provincias, quæſtuoſas nundinas ſectentur. Sane ad victum ſibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut quemlibet mittant; & ſi voluerint negotiari, intra Provinciam negotientur.* Siquidem, ſi vel ſola conſideretur, quæ ea ætate vigebat Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſanctitas, & præ oculis habeantur, quos indicavimus, vetuſtiſſimi Eccleſiæ Canones, ſacros Altaris Miniſtros ab omni turpis quæſtus ſuſpicione, quam longe abeſſe jubentes, facile eſt conjicere, Eliberitanos Patres de ſola loquutos honeſtiſſima negotiatione, tunc temporis uſitata, qua ſcilicet ſanctiſſimi Antiſtites, aliique inferioris Ordinis Sacerdotes ex artificiolis, proprio labore confectis victum ſibi, & pauperibus comparabant, ſimulque edixiſſe, ne ad hanc, licet innoxiam exercendam, iidem extra provinciam vagarentur.

„ Sed ſupervacaneum eſt pluribus de hac quæſtione diſſerere, quam Nos, ſtatim ac ad ſupremum Eccleſiæ Pontificatum evecti fuimus, definivimus: neceſſarium quippe reputantes, novæ legis fræno cohibere inſatiabilem Clericorum cupiditatem divitias accumulandi, noſtris Apoſtolicis litteris, datis die 25. Febrarii 1741. quæ habentur *tom. 1. noſtrar. Conſtit. 13.* declaravimus, & ediximus nullam negotiationem, alias Clericis prohibitam, poſſe ab iiſdem, ſub alieni nominis velamine, exerceri, eique, etiam per alios, operam dantes obnoxios fecimus pœnis, quæ a ſacris Canonibus, & Conſtitutionibus Apoſtolicis ſtatutæ ſunt contra Clericos negotiatores. Quocirca cum controverſia, Apoſtolicæ Sedis judicio, dirempta jam ſit, tuto poterunt Epiſcopi id ipſum in ſuis Synodis iterum decernere, & Clericos, per interpoſitam perſonam, cambia activa contrahere præſumentes, ad ſacrorum Canonum normam, puniæ. „

43. Triplex aſſignari ſolet titulus ſufficiens, pro licita Ordinatione; nimirum titulus Beneficii, Patrimonii, & paupertatis Religioſæ; nam voluntaria paupertas, quam ſollemni voto profitentur Religioſi pro magnis opibus computatur, vel loco beneficii Eccleſiaſtici ſuccedit, ut loquitur Marchinus *tract. 2. part. 5. cap. 5.* Hinc Regulares ſollemniter profeſſi titulo Religionis, ſeu paupertatis, licite ordinantur; cum ex ipſa ſua Religione habeant unde ſuſtententur: tali titulo non poſſunt ordinari Novitii, ſed dumtaxat Profeſſi, ut declaravit S. Pius V. Conſtit. 71. quæ incipit: *Romanus Pontifex, ſub die 12. Novembr.* 1568. quam refert Piaſecius *in praxi p. 1. cap. 1. num. 43.* ubi etiam ponitur pœna ſuſpenſionis ab executione Ordinum adverſus aliter ordinatos, & a collatione talium Ordinum ad annum adverſus Ordinantes, & quidem merito, ne a Religione reſilientes, careant beneficio, & patrimonio, & ſic cogantur mendicare, aut victum petere ab Ordinante: ſi autem Novitius interim haberet beneficium, aut Patrimonium, non prohibetur ordinari ad talem titulum, ſicut Laicus.

44. Quod dictum eſt de Novitiis, idem valet de nulliter Profeſſis, qui poſt profeſſionem invalidam ſcienter, & mala fide emiſsam, ſine titulo promoventur ad ſacros Ordines; iſti enim ſtatim incurrunt ſuſpenſionem ab executione Ordinum, & ſi in illis miniſtraverint, eo ipſo efficiuntur irregulares per dictam Conſtit. S. Pii V. quam habere locum in nulliter Profeſſis declaravit Sacra Congregatio Cardinalium; & ita tenent Doctores communiter, Portellus *in dubiis Regul.* Verbo *Ordines Sacri num. 8.* Diana *part. 3. tract. 2. reſol. 113.* Barboſa *de poteſt. Epiſcopi allegat. 19 num. 5. & 6.* Marchinus *de Ordine tr. 2. part. 6. cap. 5. num. 2.* Boſſius *varior. moral. part. 3. tit. 3. §. 8. num. 22.* Diana iterum *part. 4. tract. 2. reſol. 82.* niſi ignorantia, aut metus infamiæ ſuſcipientem excuſet a culpa, vel exercentem Ordines ſuſceptos ſine valido profeſſionis titulo, quia leges humanæ cum gravi incommodo obligare non ſolent, ut cum Bonacina docet ibidem Diana, qui pro cautela ponit, nullum Regularem eſſe ordinandum, niſi prius juret, ſe vere profeſſionem validam emiſiſſe, aut illam ratam habuiſſe, idque obſervari in Diœceſi Mediolanenſi, juſſu Federici Cardinalis Borromæi, notat etiam Marchinus.

45. Excipiuntur ab hac regula PP. Societatis Jeſu, quibus conceſſum eſt a Gregor. XIII. ſpeciali Conſtit. quæ incipit: *Aſcendente Domino*, ut tametſi vota tantum ſimplicia emittant, nec ſtabilem faciant ab initio ante quartum votum profeſſionem, nihilominus ſine alio titulo poſſunt ad Sacros Ordines promoveri, de mandato Præpoſiti Generalis. Quod ſi contingat a Societate ejici quemquam in Sacris jam conſtitutum, & carentem Beneficio, vel Patrimonio, tunc Prælatos ejuſdem Societatis debere illi de ſufficienti victu providere, donec ſufficiens Beneſi-

neficium fuerit aſſecutus, tenent Auguſt. Barboſa *in Collect. ad dictum caput 2. Trident. ſeſſ. 21. n. 6.* & *de poteſt. Epiſcopi part. 2. allegat. 19. n. 7.* Boſſius *ſupra tit. 3. n. 23.* Leander *diſp. 9. q. 2.* ubi ex Marchino affert Decretum Sacræ Congregationis.

46. Quæres: *An poſſit quis licite promoveri ad Sacros Ordines ſine titulo Beneficii, aut Patrimonii, ſolo titulo ſufficientis litteraturæ, induſtriæ, vel honeſti laboris, ut ſi ſit Graduatus in Jure Canonico, ſeu in Sacra Theologia; ſi ſit Muſicus, Magiſter Grammaticæ, Pictor, aut alterius licitæ profeſſionis, ex qua lucrari poſſit quantum ſufficit ad honeſtam vitæ ſuſtentationem?* Affirmant de Graduatis in Theologia, ſeu Jure Canonico, Corduba, Vega, Salzedo, Campanilis, Avila, Conzalez, & alii relati a Leandro *tr. 9. diſp. 9. q. 20.* & ita ſenſiſſe plures homines doctos conſultos Salmanticæ, Compluti, & Toleti, teſtatur Henriquez. Ratio eſt, quia ſic videtur ſufficienter ſatisfactum menti Concilii, & quod Ordinandus congruam habeat ſuſtentationem, ne cogatur mendicare; nam certum eſt, aut ſaltem valde veroſimile, ita Graduatum fore in proximo adepturum beneficium, dignitatem, ſeu Cathedram, per quam poſſit ſufficienter ſuſtentari, & ſic videtur ſufficienter adimpleta mens Concilii; idem dicendum de habente ſufficientem ſuſtentationem ex ſuo honeſto labore, arte, induſtria, ſeu profeſſione.

47. Reſp. non poſſe, quia ex Trident. Sacris initiandus habere debet pacificam poſſeſſionem Beneficii, aut Patrimonium poſſidere, neutrum habent Graduati, & Doctores dicti, ſed ſolam dumtaxat ſpem, quæ etiam multis modis impediri poteſt, per infirmitatem, & alia accidentia, quæ poſſunt contingere, & ſic non poſſunt hoc modo licite ordinari. Hoc idem valet de habente profeſſionem, ſeu induſtriam, ex qua poteſt ſuſtentari; nam patrimonium titulare debet eſſe in re certa, ex qua poſſit Clericus perpetuo ſuſtentari, cujuſmodi non eſt lucrum ex induſtria, & labore, quod non eſt certum, & perpetuum, ſed incertum, & defectibile. Et ita tenent Marchinus *tr. 2. part. 6. c. 6.* Leander *q. 20.* Sanchez *to. 2. opuſc. lib. 7. c. 1. dub. 35. n. 10.* Villalob. *1. part. ſum. tr. 11. diff. 15. num. 11.* Salzedo, Piaſecius, & alii, quos affert, & ſequitur Boſſius *part. 3. var. moral. tit. 3. §. 17. n. 108. & 115.* ubi infert, nullum licite poſſe in Sacris ordinari ad ſolum titulum Seminarii, ex eo quod non ſit titulus perpetuus requiſitus ad Ordinationem.

„ *Quæ huc uſque ſparſa ediſcis a Giribaldo, tibi dabit*
„ *in unum collecta integra Notificatio, quæ extat ſub n. 6.*
„ *Tom. 2. & quam in fine totius hujus Capitis optimum*
„ *duxi, quaſi generalem additionem apponere.*

DUBIUM VI.

Quale debeat eſſe Beneficium requiſitum pro licita Ordinatione.

48. Concilium Trident. *ſeſſ. 21. c. 2. de reform.* ſic habet: *Statuit Sancta Synodus, ne quis deinceps Clericus Sæcularis, quamvis alias ſit idoneus moribus, ſcientia, & ætate, ad Sacros Ordines promoveatur, niſi prius legitime conſtet, eum beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere. Id vero beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum ſit promotus, neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtito quod aliunde vivere commode poſſit, & aliter facta reſignatio, nulla ſit.* Ex quibus Concilii verbis aperte ſequitur, Ordinandum debere beneficium pacifice poſſidere; ille autem dicitur pacifice poſſidere, qui ſine lite poſſidet, ut cum aliis tradit Jo: Angelus Boſſius *part. 3. varior. moral. tit. 3. §. 17. n. 94.* ubi advertit, litis appellatione venire ſolum controverſiam judicialem juris, vel facti, & importari quamlibet actionem, tam perſonalem, quam realem. Ex quo ſequitur, ordinari non poſſe, qui beneficium poſſidet litigioſum, quamvis litigium ſit ſuper poſſeſſione, quia nimirum eo privari poteſt, ut notant Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat. 19. n. 20.* & Ugolin. *de poteſt. Epiſc. c. 16. n. 3.* ubi etiam docet, obtinentem beneficium per concurſum, non debere ad illius titulum ordinari, ſi concurrens appellet, & ad novum provocet examen, quia nimirum contingere poteſt, ut eo ſpolietur, & Clericus exponatur periculo mendicitatis. Si vero lis non ſit mota ſuper toto beneficio, ſed ſuper aliquo prædio, domo, cenſu, ſeu parte beneficii, poterit ordinari, dummodo majorem beneficii partem pacifice poſſideat. Ita cum Barboſa, Garzia, & aliis Boſſius *n. 99.*

49. Quæres: *An poſſit ordinari, qui collatum habet beneficium, ſed per ſæcularem poteſtatem impeditur poſſeſſionem adipiſci?* Affirmant Navar. Salzedo, Rodriquez, & alii, quos ſequitur Boſſius *n. 102.* nam iſte vere habet titulum, & abſque ſua culpa injuſte a tali poſſeſſione arcetur, & inde non peccaret recipiendo Ordines Sacros, nec remaneret ſuſpenſus illos exercendo. Nec obſtat Concilium, requirens pacificam poſſeſſionem beneficii; nam poteſt intelligi de pacifica poſſeſſione non impedita per controverſiam judicialem, non vero de illa, quæ ſolum de facto per potentiam eſt injuſte impedita. Verum probabilius eſt, non poſſe ordinari; nam Concilium ante Ordinationem requirit pacificam poſſeſſionem: lex autem dans formam ſuſceptioni Ordinum ſub lethali ſervanda eſt; ergo non poteſt quis ad Ordinem promoveri ante pacificam poſſeſſionem. Ita Marchinus *p. 6. c. 6. n. 13.* Ant. *n. 113.* Barboſa *allegat. 19.* Palaus *punct. 10. n. 8.* Ledeſma, Trullench, quos ſequitur Leander *q. 15.*

50. Quæres 2. *An poſſit quis ordinari ad titulum beneficii certi de futuro, & proxime obtinendi, ut ſi quis jam ſit ad beneficium, ſeu dignitatem aliquam requirentem Sacros Ordines jam nominatus, præſentatus, ſeu poſtulatus?*

Reſp. non poſſe, quia Trident. *ſeſſ. 21. c. 2. ſupra* prærequirit pacificam poſſeſſionem beneficii, & ſic non ſufficit beneficium non poſſeſſum, quamvis proxime obtinendum. Marchinus *c. 6. n. 8.* Boſſius *n. 105.* Barboſa *allegat. 19. n. 28.* Palaus *punct. 10. n. 7.* dicens, opinionem contrariam non poſſe ſuſtineri, ſtante deciſ. Trid. nec inde poteſt ordinari ad titulum Coadjutoriæ etiam perpetuæ cum futura ſucceſſione, cum ſit titulus de futuro, & illam obtinens non dicitur habere beneficium Eccleſiaſticum; quod ſi ratione Coadjutoriæ habeat ſufficientem ſuſtentationem, tunc poterit ordinari, non quidem ad titulum beneficii, ſed ad titulum illius ſufficientis ſuſtentationis, prout docent Barboſa *alleg. 19. n. 23.* Marchinus *diff. 3. n. 11.* Boſſius *n. 106.* Andreas a Matre Dei *tr. 8. c. 6. n. 54.*

51. *An vero poſſit quis ordinari Subdiaconus, & Diaconus ad titulum beneficii de præſenti, ſi fructus illius non ſit percepturus, niſi poſt ſuſceptum Presbyteratum?* Affirmant ſatis communiter Doctores, quia iſte poſſidet pacifice beneficium a Concilio requiſitum. Barboſa *allegat. 19. n. 29.* Palaus *punct. 10. n. 6.* Ant. *ſect. 6. n. 113.* Franc. Leo *in Theſaur. Fori Eccleſ. c. 29. n. 22.* & ita cenſuiſſe Sacram Congregationem teſtatur Garzias, illius declarationem referens; ſed verius negant Marchinus *diff. 3. n. 10.* & Boſſius *n. 135.* quia iſte Clericus ſic ordinatus Subdiaconus, & Diaconus, interim dum fiat Sacerdos, cum non habeat unde vivat, poterit cogi mendicare cum dedecore ſtatus Eccleſiaſtici: adde, quod multis modis poteſt impediri, ne fiat Sacerdos, quo caſu perpetuo carebit ſuſtentatione. Declarationem Congregat. & alios Doctores intelligit Boſſius, parvo poſito temporis intervallo inter ſuſceptionem Subdiaconatus, & promotionem ad Presbyteratum. Fuiſſe prohibitum a S. Congreg. Concilii hujuſmodi promoveri, niſi interim aſſignetur titulus ſufficiens, teſtatur Nicolius in Florib. verb. *Ordo n. 26.* A fortiori non poteſt ordinari, qui habet titulum Beneficii abſque reditibus, eo quod omnes ſint alteri reſervati, quia ex tali beneficio Ordinatus non habet neceſſaria ad victum, & congruam ſuſtentationem.

52. Sequitur 2. ex definitione Concilii, beneficium titulare, idem valet de patrimonio, debere eſſe ſufficiens ad congruam ſuſtentationem; non debet autem quantitas ſuſtentationis taxari juxta conditionem, & nobilitatem perſonæ, ſed habito reſpectu ad ſtatum Clericalem in genere, ne Clericus cogatur mendicare; at quanta eſſe debeat, cum non ſit a Concilio definitum, reliquitur prudenti Epiſcoporum judicio determinandum, & pro diverſitate locorum varia eſse poteſt; quod enim in uno loco ſufficit, in altero erit inſufficiens; & ita tenent Doctores communiter, Salzedo, Garzias, Ugolinus, & alios cumulans Auguſt. Barboſa *allegat. 19. n. 8. & ſeqq.* Boſſius *n. 124.* Ant. *ſect. 6. n. 112.* Trullench *lib. 6. c. unico dub. 12. n. 4.* In Synodo Diœceſana Bononienſi celebrata anno 1698. ab Eminentiſs. D. D. Jacobo Cardinali Boncompagno Archiepiſcopo ſtatutum eſt, patrimonium titulare debere eſse reditus ducentarum librarum monetæ Bononienſis ex bonis ſtabilibus certis, & fructiferis.

Vide in apponenda Notificat. in fine hujus Capitis ſub „
§. 4. „

53. Quod ſi beneficium ſit de ſe inſufficiens, reddi poterit ſufficiens per additionem patrimonii, ſi ex utroque ſimul habeatur quantitas neceſsaria pro honeſta Clerici ſuſtentatione, ut docent Boſſius *n. 128.* Ant. *n. 112.* Garzias, Ugolinus, & alios referens Barboſa *allegat. 19. n. 14.* Si autem beneficium, vel patrimonium non ſufficiat ſecundum ſe, non poteſt reddi ſufficiens, & aptum pro ſacra Ordinatione per hoc, quod tali beneficio, vel patrimonio adjungantur Pitantiæ, Eleemoſynæ, Anniverſaria, Confraternitates, & Emolumenta, quæ ex celebratione, & exercitio Sacrorum Ordinum percipi poſsunt, quæ omnia ad victum honeſtum ſufficiant; nam iſta, quæ in dies occurrunt, ſunt incerta, & non firma, ac perpetua; & ita definitum a Sacra Congregat. ex Garzia refert Boſſius *cit. nu. 128.* idem habet Marchinus *tract. 2. part. 6. cap. 6. num. 28.* qui tamen cum Genuenſi *in praxi Neapol. cap. 83. num. 9.* & Julio Cæſare Madio *de Sacris Ordinibus c. 5. n. 20.* ait, aliquem poſse ordinari ad titulum beneficii habentis redditus incertos, & caſuales Defunctorum, & Anniverſariorum, ſi communiter ad certam ſum-

ſummam pro victu ſufficientem redigantur; ſed male, quia eſt contra expreſſam definitionem Sacræ Congregationis, per extenſum allatam a Boſſio *dict. n.* 128.

„ *Vide in fine ſub §. 9. & 10. Notificationis ibi appo-* „ *ſitæ.*

54. Sequitur 3. titulum beneficii (idem valet de titulo patrimonii) ad ſacros Ordines requiſitum, debere eſſe conſtans, & perpetuum, ſive deinde tale beneficium ſit ſimplex, ſive curam habeat animarum, ſive ſit unum, ſive plura, dummodo habeat reditus ſufficientes pro honeſta Clerici ſuſtentatione, vel ſaltem reddatur ſufficiens per additionem patrimonii, ut ſupra dictum eſt: & inde non ſufficit beneficium, quodcumque ſit, manuale ſeu temporale, quamvis pingue; nec poteſt quis ordinari ad titulum Vicariæ, vel Capellaniæ amovibilis, ob periculum, ne amoveatur, & cogatur Clericus mendicare, ut docet Marchinus *c. 6. diff. 5. n.* 17. ubi affert Gloſſam in cap. *Conſtitutus*, verb. *Perpetuus Vicarius*, Panormitanum, Abbatem, Pariſium, Riccium, Barboſam, & alios; nec ſufficit, quod interveniat expreſſa conditio, quod Ordinatus non amoveatur a tali Capellania, ſeu Vicaria temporali, niſi aliunde habita ſufficienti proviſione, quia non obſtante tali conditione, adhuc poterit amoveri, ſiquidem Epiſcopus prædeceſſor non poteſt præjudicare ſucceſſori, & quod eſt temporale in perpetuum, aſſignare Presbytero ordinato, ut cum Molina docet Boſſius *num.* 112.

55. Quod ſi Capellania ſit perpetua, id eſt auctoritate Papæ, ſeu Ordinarii interveniente in ipſa fundatione, & in titulum perpetuum erecta, erit utique ſufficiens pro titulo Ordinationis, quia Capellania taliter erecta venit nomine Beneficii, & confertur per collationem, & canonicam inſtitutionem: idem valet de Capellania, quam quis obtinet in Capella Papæ; nam illa non eſt amovibilis, ſed perpetua, ut teſtatur Navar. *Conſ. 20. de tempor. ordinat.* nec vacat per mortem Papæ; & ita tenent Marchinus *c. 6. diff. 5. n.* 20. Boſſius *n.* 113. & 141. Ant. a Spiritu S. *n.* 114. Poteſt etiam ordinari ad titulum beneficii perpetui, non habentis præbendam, ſed conſiſtentis in diſtributionibus quotidianis, quia cum ſint perpetuæ, ſufficiunt, ne Clericus cogatur mendicare. Barboſa *allegat.* 19. *n.* 24. Marchinus *diff. 5. n.* 19. Boſſius *n.* 139.

56. Item poteſt quis ordinari titulo penſionis perpetuæ, ut aperte colligitur ex Concilio dicta *ſeſſ. 21. cap. 2.* ibi: *Patrimonium vero, vel penſionem obtinentes*; & ita deciſum a Sacra Congregatione teſtantur Garzias *de Benef. part. 2. c. 2. n. 93. & 94.* Barboſa *allegat.* 19. *n.* 74. Marchinus *n.* 25. Leander *diſp. 9. quæſt.* 19. & alii communiter. Item poteſt quis ordinari ad titulum præſtimonii perpetui, quod non eſt, niſi quædam penſio, ſeu portio abſtracta ex beneficiorum reditibus, & conceſſa quibuſdam adoleſcentibus, ut ſtudiis incumbentes ſe ſuſtentare poſſint, ut poſtea eruditi Eccleſiæ inſerviant; nam ſi hujuſmodi præſtimonia ſunt penſiones Eccleſiaſticæ, útique ſufficiunt pro titulo Ordinationis. Marchinus *n.* 22. Leander *q.* 18. Ant. a Spiritu S. *ſect. 6. n.* 115. & alios referens Boſſius *num.* 143.

57. Sequitur ulterius ex determinatione Concilii, ordinatum titulo alicujus beneficii, non poſſe illud renuntiare, niſi aliunde habeat unde honeſte vivere poſſit, & niſi facta mentione, quod fuit ad illius beneficii titulum ordinatus, & renuntiatio aliter facta nulla eſt, ac invalida, competitque renuntianti actio ſpolii, poteſtque renuntiatum beneficium reaſſumere, ut conſtat ex verbis Concilii: *aliter facta reſignatio, nulla ſit*, quod verum eſt, etiamſi reſignatio ſit facta coram Pontifice, ut cum Navarro, & Pariſio, Ugolino, Riccio, & aliis tradit Boſſius ſupra §. 12. *n.* 51. Marchinus *diff. 7. n.* 38. Barboſa *allegat.* 19. *n.* 32. & procedit, etiamſi quis ante Ordinationem, & beneficii conſecutionem juraverit, ſe illud reſignaturum, vel non revocaturum Procuratorem jam ad illud reſignandum conſtitutum; nam cum revocatio ſit contra diſpoſitionem Tridentini, juramentum illud eſſet vinculum iniquitatis, & ſic non tenet. Valida eſt reſignatio, non facta mentione, quod ad titulum illius beneficii quis ſit promotus, ſi fiat cauſſa permutationis cum altero beneficio ejuſdem reditus, vel ſi ſibi reſervet penſionem quinquaginta aureorum, quia cum his commode vivere poſſet, quod ſolum Concilium intendit; & ita cum Navarro, Pariſio, & Rodriq. tenet March. *diff.* 7. *n.* 40. ſequitur Ant. a Spiritu S. *ſect. 6. n.* 117.

58. Qui beneficium reſignat, non facta mentione tituli, non poteſt amplius in pœnam illud ab Epiſcopo obtinere, ſed ſolum a Pontifice; Ordinarius vero, qui mala fide reſignationem admiſit, tenetur reſignanti alimenta præbere. Ita S. Pius V. in ſua Conſtit. contra male promotos, edita ſexto Idus Auguſti 1567. pro qua videri poteſt Boſſius §. 12. *n.* 56.

DUBIUM VII.

De Titulo Patrimonii.

59. Qui nullum habet Beneficium Eccleſiaſticum, ordinari poteſt ad titulum Patrimonii, vel penſionis, ſi Epiſcopus id judicaverit neceſſarium pro utilitate, ac neceſſitate ſuarum Eccleſiarum; hoc enim intercedit diſcrimen inter illos, qui petunt promoveri ad Ordines Sacros ad titulum beneficii, & illos, qui petunt promoveri ad titulum patrimonii, ſeu penſionis Eccleſiaſticæ, quod primos Epiſcopus debet admittere, nec poteſt recuſare, ſi alias ſint idonei, nulloque canonico impedimento irretiti; alios vero, quamvis idoneos, & petentes, non debet, nec poteſt omnes ordinare, ſed illos dumtaxat, *quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate ſuarum Eccleſiarum*, ut ait Trident. *cit. ſeſſ. 21. c. 2. de reform.* & inde, nulla exiſtente tali neceſſitate, ſeu commoditate, non debet aliquis ordinari, quamvis pinguiſſimum habeat patrimonium, nec poteſt excluſus conqueri, aut appellare ab Epiſcopo, eo quod illum ordinare noluerit ad titulum patrimonii. Navar. *concil. 14. n. 2. in edit. 2.* Barboſa *allegat. 19. n. 53.* & in collect. *ad cap. 2. ſeſſ. 21. n. 55.* Riccius, Lotterus, & alii, quos ſequitur Boſſius *n.* 149.

60. Patrimonium titulare eaſdem habere debet conditiones, quas neceſſarias diximus pro beneficio, nimirum debet eſſe ſufficiens pro honeſta Clerici ſuſtentatione, juxta morem regionis, illiuſque quantitas taxanda relinquitur prudenti Ordinarii judicio, attenta locorum ubertate, ſeu ſterilitate, prout ex mente Tridentini omnes admittunt; quod enim in uno loco ſufficit, in altero erit inſufficiens, & poteſt eſſe major pro Civibus, quam pro Diœceſanis. Sic Tambur. *lib. 8. de Ordine c. 6. §. 3. nu.* 1. fatetur, Synodum Panormitanam requirere cenſum ſcutorum ſexaginta annuorum Panormi, in aliis vero Diœceſis locis ſcutorum quadraginta. In Diœceſi Bononienſi jam ſupra diximus, patrimonium eſſe debere ducentarum librarum annualium monetæ Bononienſis, juxta taxam Synodi ab Eminentiſſ. & Reverendiſſ. Cardinali Boncompagno celebratæ. Quod ſi quis habeat patrimonium deficiens a taxata quantitate, & defectus ſit modicus, puta duorum, vel trium aureorum, adhuc poterit ab Epiſcopo ordinari, quia de modico non eſt curandum; ſecus ſi defectus ſit notabilis, qualis erunt quinque reſpectu viginti quinque, ut docet Sanchez *in opuſc. tom. 2. lib. 7. cap. 1. dub. 35. n.* 8. ſequitur Diana *part. 4. tr. 4. reſol.* 52. & Marchinus *c. 7. diff. 2. n.* 5.

61. Debet eſſe verum, & legitime poſſeſſum ab Ordinando, & conſtitutum in re immobili, & fructifera, juxta diſpoſitionem Tridentini; nam conſtitutum in re mobili facile poteſt extingui, & deficere, ſicut eo ſpoliari poſſet Clericus, ſi eſſet litigioſum, ære alieno gravatum, aut alteri devictum, & hypothecatum; ſi autem eſſet fictum, aut infructiferum, non poſſet ex illius fructibus Clericus ſuſtentari. Inde non ſufficit habere dominium directum bonorum patrimonii, ſi dominium utile ſit alteri reſervatum, cum non poſſit ex illius fructibus Clericus ſuſtentari, nec ſufficit patrimonium conſtitutum in animalibus, quæ facile mori poſſunt. Nec poteſt quis ordinari ad titulum pinguis hereditatis, ſeu legati conſequendi ab Amico, ſeu Conſanguineo, quia patrimonium debet vere, & pacifice poſſideri ante ipſam Ordinationem; qui autem hæreditatem, ſeu legatum expectat, nondum illud poſſidet; & cum voluntas hominis deambulatoria ſit uſque ad mortem, facile poteſt mutari, & Clericus remanere ſine patrimonio. Eadem ratione non poteſt quis ordinari ad titulum legitimæ, etiam pinguis, ex bonis paternis certo conſequendæ, quia non ſufficit habere jus ad rem, ſed requiritur jus in re, ideſt requiritur, quod Ordinandus ſit in actuali, & pacifica poſſeſſione patrimonii, prout docent Marchinus *cap. 7. diff.* 2. Sanchez *lib. 8. de matrim. diſp. 19. n.* 21. Barboſa *dicta allegat.* 19. *n.* 60. Trullench. Palaus, & alii, quos ſequitur Leander *q.* 9.

62. Quæres primo: *An poſſit quis ordinari ſine patrimonio, vel beneficio cum ſola fidejuſſione alimentorum?* Affirmant nonnulli, quia per talem fidejuſſionem ſatisfactum eſt menti Concilii, quæ ea fuit, ne Clericus cogeretur mendicare; nam remanet ſufficienter proviſus de congrua ſuſtentatione. Ita Grilenzonius, quem refert, ac ſequitur Diana *part. 5. tr. 10. reſol.* 48. Ant. a Spiritu S. *diſp. 4. ſect. 7. n.* 125. & probabile putat Leander *diſp. 9. q.* 3. Sed melius alii negant, quia ex Concilio *d. cap.* 2. patrimonium debet pacifice poſſideri ab Ordinando, qui proinde debet habere jus in re; per ſolam autem aſſecurationem, & fidejuſſionem non habet Ordinandus jus in re, ſed jus ad rem, nec patrimonium poſſidet, & ſic non ſufficit; & ita deciſum a Sacra Congreg. Concilii, ex Garzia, & Barboſa refert Boſſius §. 15. *nu.* 85. quamvis ob penuriam Sacerdotum aliquando fuerit permiſſum a

Pontifice, aliquos ordinari ſine alio titulo cum ſola fidejuſſione alimentorum, prout notat Barboſa *allegat.* 19. *n.* 73. *& collectaneo ad c.* 2. *ſeſſ.* 21. *n.* 51. Et ita tenent Navar. Riccius, Ugolinus, Molſeſius, & Azorius, quos affere, & ſequitur Marchinus *cap.* 7. *diff.* 2.

63. Poſſet tamen quis ordinari, ſi fidejubens non indeterminate promitteret alimenta, ſed ex fructibus omnium ſuorum bonorum penſionem, ſeu reditum ad honeſtum victum ſufficientem, puta quinquaginta ducatorum ſingulis annis ſolvendorum publico inſtrumento irrevocabiliter aſſignaret Ordinando, donec obtinuerit beneficium, vel aliunde habuerit, unde honeſte vivere poſſit, quia talis reditus ſe habet adinſtar penſionis certæ, & perpetuæ, quam ſufficere pro titulo Ordinationis ſupra diximus; & ita tenent Barboſa *d. allegat.* 19. *n.* 14. *& collect. ad cap.* 2. *ſeſſ.* 21. *num.* 45. ubi etiam refert; ita fuiſſe deciſum a Sacra Congreg. & tenet Marchinus *diff.* 2. & cum Garzia, Ugolino, & Campanili, Boſſius *n.* 86.

64. Quæres 2. *An quis poſſit ordinari ad titulum cenſus redimibilis?* Negant Ugolin. *de offic. Epiſc. c.* 26. §. 10. *n.* 2. *&* §. 12. *n.* 3. Bonac. *diſp.* 8. *de Sacram. qu. unica punct.* 5. *n.* 32. quia patrimonium titulare debet eſſe conſtitutum ſuper re immobili, & fructifera, cujuſmodi non eſt cenſus redimibilis, qui facile redimi poteſt, extingui, & conſumi.

Reſp. poſſe Ordinari, adhibita tamen cautione, ut ſi cenſus redimatur, deponatur pecunia ex Judicis decreto apud idoneas perſonas ad effectum inveſtiendi in rebus immobilibus, vel iterum conſtituendi novum cenſum, quia talis cenſus, eſt de ſe titulus certus, & firmus, ex cujus certa penſione honeſte Clericus vivere poteſt, & ea adhibita cautione, ſufficienter providetur periculo conſummationis; & ita deciſum a Sacra Congreg. Concilii ſub die 2. Junii 1629. referunt Garzias, & Barboſa, quos affert, & ſequitur Boſſius *n.* 90. Palaus *punct.* 11. *nu.* 9. Leander *q.* 10. Nec obſtat, quod medio illo tempore, quo pecunia eſt depoſita, uſquedum ſe offerat occaſio illam implicandi, non poſſit Clericus ex illa vivere, quia cum tale tempus ſoleat eſſe breve, non debet eſſe in conſideratione, ut cum Pariſio, & Garzia docet Palaus.

65. Quæres 3. *An Pater teneatur aſſignare patrimonium filio, qui ſacros Ordines recipere vult?*

Reſp. Affirmative, quia ſicut tenetur Pater, & poteſt cogi aſſignare dotem filiæ nubere, aut Religionem ingredi volenti, ita tenetur aſſignare patrimonium filio Sacros Ordines recipere volenti, cum matrimonium ſpirituale ſit favorabilius matrimonio carnali, ut pluribus oſtendit Marchinus *c.* 7. *diff.* 1. & apud ipſum tenent Gutierez, Januenſis, Sanchez, Campanilis: ita etiam Barboſa *allegat.* 19. *n.* 63. Palaus *punct.* 11. *nu.* 3. Leander *diſp.* 9. *quæſt.* 7. Nec poteſt Pater donationem hoc titulo factam amplius revocare, ne filius ordinatus remaneat ſine patrimonio, ut bene notat Palaus *n.* 4. bona tamen filio hoc modo donata ſuccedunt loco legitimæ, & in diviſione bonorum cum aliis fratribus ſunt computanda, niſi de expreſſa voluntate Patris conſtet contrarium; nam filii in hereditate paterna ſemper præſumuntur æquales. Palaus *n.* 6. Ant. a Spiritu S. *n.* 122. & cum aliis Leander *q.* 12. fuſe Marchinus *diff.* 10. Non poteſt Pater irrevocabiliter aſſignare omnia ſua bona in patrimonium filio, qui vult Sacros Ordines recipere, quia non poteſt ſpoliare alios debita legitima, niſi in caſibus in jure expreſſis; ſi autem fratres eſſent perfectæ ætatis, poſſent cedere juri ſuo, & conſentire in donationem, quo caſu poſſe Clericum ab Epiſcopo ordinari, tamquam de ſufficienti patrimonio proviſum, docet Marchinus *c.* 7. *diff.* 3.

66. Patrimonium titulare, idem valet de penſione, ad cujus titulum quis fuit ordinatus, nullatenus poteſt alienari, ſeu remitti abſque expreſſa Epiſcopi licentia, donec Ordinatus beneficium Eccleſiaſticum ſit aſſecutus, vel aliunde habeat, unde vivere poſſit, ut conſtat ex Trident. *d. c.* 2. *ſeſſ.* 21. ne in opprobrium Clericatus cogatur mendicare, & inde non poſſunt bona patrimonii diſtrahi, permutari, hypothecari, ſeu obligari abſque præfata Epiſcopi licentia; & alienatio aliter facta, quando Ordinatus non habet aliunde, unde vivat, eſt ipſo facto nulla, ut colligitur ex Trident. ex illo verbo *nullatenus*, quod tollit potentiam alienandi, & reddit actum nullum, ut cum Barboſa, Gratiano, Sanchez, & aliis fuſe probat Boſſius §. 13. *n.* 66. Palaus *punct.* 11. *n.* 11.

67. Difficultas major eſt: *an poſt aſſecutum beneficium, vel poſt aliunde acquiſitam ſuſtentationem congruam, & ſufficientem, poſſit Clericus valide, & licite patrimonium alienare abſque licentia Epiſcopi?* Affirmant plures, neceſſariam licentiam Epiſcopi, etiam poſt adeptum beneficium, & aliunde habitam ſuſtentationem, quia ſecus talis licentia fruſtra requireretur a Concilio; nam ante beneficii aſſecutionem non eſt danda, poſt aſſecutionem non eſt neceſſaria, & ſic numquam haberet locum, contra mentem Concilii, quod prohibendo alienationem ait: *Atque illa*, id eſt penſio, vel patrimonium, *ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſit, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere poſſint*; quibus verbis duo requirit Concilium: unum, quod in locum patrimonii ſufficiens beneficium, aut congrua penſio ſubrogetur; alterum, quod Epiſcopus videat, an tale beneficium, ſeu penſio ſit ſufficiens pro honeſta Clerici ſuſtentatione, & tunc præſtet ſuum conſenſum, ac proinde illa particula *donec*, limitat poteſtatem Epiſcopi, ut non poſſit licentiam concedere, niſi poſt aſſecutionem beneficii, ſeu congruentis ſuſtentationis; & ita tenent Barboſa *allegat.* 19. *n.* 90. & *collect. ad d. c.* 2. *ſeſſ.* 21. *n.* 73. Ugolinus *c.* 26. §. 13. *n.* 4. Vaſquez *diſp.* 246. *c.* 6. *n.* 60. Leander *diſp.* 9. *q.* 11. & alios referens Marchinus *c.* 7. *diff.* 9. *n.* 12.

68. At verior, & communior ſententia negat, in dato caſu licentiam Epiſcopi eſse neceſſariam, quia Concilium ſolum prohibet alienationem patrimonii, ſeu penſionis, donec Clericus habeat beneficium ſufficiens, vel unde commode vivere poſſit, quo habito, ſtatim ceſſat prohibitio alienationis; illa enim particula *donec*, eſt reſtrictiva temporis, habetque naturam ſuſpenſivam, donec aliud emergat, ut cum Surdo, Cævallos, Bertazzolo, & Barboſa notat Boſſius §. 14. *n.* 69. ac proinde, dato ſufficienti beneficio, aut honeſta ſuſtentatione, ceſſat prohibitio, & poteſt patrimonium alienari abſque licentia Epiſcopi. Certe patrimonium multoties conſtituitur cum illa clauſula, ut duret donec Ordinatus fuerit proviſus de ſufficienti beneficio: & quidem patrimonium ſic limitatum ſufficiens eſſe pro Sacra Ordinatione declaravit Sacra Congreg. Concilii in Eugubina 22. Maji 1590. dicens: *Patrimonium donatum per parentes, ea conditione, ut Filius uſumfructum habeat interim, donec beneficium aliquod, aut bona alia ad congruam ſuſtentationem ſufficientia acquirat, eſt ſufficiens, & ad illius titulum poteſt ordinari*; illo autem habito, ſtatim ceſſat patrimonium abſque alia licentia Epiſcopi; ergo in dato caſu non eſt neceſſaria.

Nec verum eſt, illam fore ſemper otioſam; nam poteſt occurrere caſus, ut patrimonium debeat alienari etiam non habito beneficio, vel ſufficienti ſuſtentatione, ut ſi Clericus, aut ipſius parentes eſsent captivi, & neceſſaria eſset venditio pro illorum redemptione, aut ſi parentes eſsent pro delicto graviter puniendi, niſi parti accuſanti pro remiſſione daretur certa quantitas pecuniæ, quæ aliunde haberi non poteſt, niſi ex venditione patrimonii; ut autem in his, & ſimilibus caſibus alienatio prudenter fiat abſque fraude, voluit Concilium ſub Decreto irritante, ut fieret cum licentia Epiſcopi, qua prudenter, & ſine culpa conceſsa, non obligatur Epiſcopus Ordinatum alere, ſicut obligaretur permittendo alienationem ſine urgenti cauſa; & ita cum Cævall. Garzia, Gratiano, Azorio, & Flaminio Pariſio tenet Boſſius *d. n.* 69. & cum aliis Palaus *punct.* 11. *n.* 13. Ant. *n.* 126.

69. Quæres 1. *An poſſit alienari patrimonium ad ſolvenda debita contracta a Clerico poſt Ordinationem?* Si enim debita ſint contracta ante Ordinationem, tunc patrimonium non eſt ſufficiens; nec licite poteſt quis ad illius titulum ordinari; ſi vero debita ſint contracta poſt Ordinationem, dico, non poſſe patrimonium alienari, nec etiam cum licentia Epiſcopi, quia licet talis alienatio videatur neceſſaria, ortum tamen habuit voluntarium, quia voluntarie Clericus æs alienum contraxit, ac proinde locum habet prohibitio Concilii, ut cum Garzia, & Tiraquello tradit Boſſius *n.* 77.

70. Quæres 2. *An bona patrimonialia, ad quorum titulum Clericus eſt ordinatus, numerentur inter bona Eccleſiaſtica, & ſint exempta ab oneribus, & collectis ſecularis poteſtatis?*

Reſp. numerari inter bona Eccleſiaſtica, & gaudere omnibus privilegiis jure conceſſis bonis Eccleſiaſticis, ac proinde non poſſe a Principe ſæculari collectari, quouſque ſaltem non extinguuntur per adventum beneficii Eccleſiaſtici. Barboſa *alleg.* 19. *n.* 91. Duard. *in Bulla Cœnæ, can.* 18. *q.* 4. *&* 5. Menochius, Cenedo, Marius Antoninus, Solonius, Leſſius, Malderus, & alii quos affert, & ſequitur Marchinus *c.* 7. *diff.* 12. *n.* 15.

DUBIUM VIII.

An qui ordinatur ſine vero titulo Beneficii, ſeu Patrimonii, ſuſpenſionis pœnam incurrat?

71. JAm olim cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum*, impoſita erat pœna ſuſpenſionis ab executione Ordinis ipſo facto incurrenda ab illis, qui ſine vero titulo beneficii, ſeu patrimonii Sacros Ordines ſcienter reciperent; poſtea vero ab Alexandro III. cap. *Epiſcopus*, & ab Innocent. III. cap. *Cum ſecundum Apoſtolum, de præbendis*, ſublata tali pœna ſuſpenſionis, impoſitum fuit Ordinantibus onus alendi Clericum ſine titulo ordinatum, donec illi de ſufficienti beneficio providerent: *Licet enim Prædeceſ-*

Digitized by Google

deceſſores noſtri, inquit Innocent. *Ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promoventur, in injuriam Ordinantium irritas eſſe voluerint, & inanes*, ideſt quoad executionem, *Nos tamen benignius agere cupientes, tamdiu per Ordinatores, vel eorum ſucceſſores provideri volumus Ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica beneficia conſequantur*, ubi Gloſſa, & ibi Scribentes ſupponunt ſublatam pœnam ſuſpenſionis. Concilium Trid. *cap. 2. ſeſſ. 21.* prohibet, aliquem ordinari ſine vero titulo beneficii, ſeu patrimoni, antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando.

72. Hinc dubitatur: *An poſt talem diſpoſitionem Tridentini ſuſpenſionem incurrat, qui cum ficto patrimonio, & ſine vero titulo ordinatur?* Omnes admittunt, ſcienter ordinatum ſine vero titulo, peccare mortaliter, & poſſe ab Epiſcopo extraordinarie puniri; *an vero incurrat pœnam ſuſpenſionis?* variant Doctores. Prima Sententia tenet, Clericum ſic ordinatum incurrere ſuſpenſionem, & celebrando fieri irregularem, quia Trident. innovando pœnas antiquorum Canonum, innovat ſuſpenſionem latam in cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum*, *diſt. 70.* qui ſunt Canones antiquiores, & ponit pœnas in plurali, ut innuat, ſe innovare, non ſolum pœnam latam in cap. *Cum ſecundum Apoſtolum*, quæ afficit Ordinantem, ſed etiam & maxime pœnam ſuſpenſionis contra Ordinatos latam in aliis antiquioribus; nam Concilium intendit tollere fallacias, & deceptiones illorum, qui variis artibus, & fallaciis confingunt beneficium, vel patrimonium habere, ut conſtat ex diſpoſitione illius *c. 2. ſeſſ. 21.* Ita tenent Navar., Medina, Salzedo, Majolus, Campaniis, Ugolin. Suarez, Sanchez, Facundez, Bonacina, Filliuccius, & alii, quos afferunt Boſſius, & Marchinus infra citandi, quos ſequitur Leander *diſp. 9. quæſt. 4.*

73. At communior, & probabilior eſt ſecunda Sententia docens, a Trident. non fuiſſe innovatam pœnam ſuſpenſionis latam cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum*, quæ jam ſublata erat ab Alexandro III. cap. *Epiſcopus*, & ab Innocent. III. cap. *Cum ſecundum Apoſtolum, de præbendis*, ſed ſolum innovaſſe pœnam horum duorum Canonum recentiorum, in quibus onus alimentorum Epiſcopis fuit impoſitum; & ſic fuiſse deciſum a Sacra Congreg. de Anno 1583. ex Gonzalez, Garzia, & Barboſa, refert Marchinus per hæc verba: Ordinatus contra formam hujus Decreti ſine beneficio, vel patrimonio, non eſt per hoc ſuſpenſus, nec aliquam pœnam incurrit, ſed cogendus eſt Ordinarius illi providere, juxta cap. *Cum ſecundum Apoſtolum, de præbendis*, qui ſolus Canon, non alii, a Concilio innovatur; eamdem declarationem ex Piaſec. refert Diana *p. 2. tr. 16. reſ. 5.* Et ita tenent Gutier. Henriquez, Toletus, Januenſis, Garzia, Gonzalez, Cenedo, Barboſa, Sayrus, & alii, quos affert, & ſequitur Marchinus *c. 7. diff. 6. n. 9.* Boſſius §. 1. *n. 3.* Homob. *de exam. part. 2. tr. 11. cap. 10. q. 22.* Diana *d. reſol. 5. & part. 3. tract. 4. reſol. 184. & part. 5. tr. 10. reſol. 50.*

74. Inde qui ſine titulo, ſeu patrimonio ordinatur, ſciente Epiſcopo, nullam pœnam incurrit, ſed Epiſcopus tenetur ei providere de alimentis, donec eidem conferat beneficium ſufficiens ad honeſtam vitæ ſuſtentationem; & ſi Ordinatus expoſuit, ſe habere titulum, ſed non ſufficientem, poteſt agere contra Epiſcopum ad implementum alimentorum. Barboſa *de pot. Epiſc. allegat. 20. a n. 3. & ſeqq.* Si autem fuit quis ordinatus per fraudem, & cum ficto patrimonio, falſis teſtibus, & documentis probato vero, tunc Epiſcopus deceptus illis falſis probationibus, non teneretur alimenta præbere, ne puniatur ſine culpa. Navar. *conſ. 14. de tempor. Ordin.* Garzias *cap. 5. num. 33.* Marchinus *cap. 7. diff. 4. num. 7.* Boſſius §. 9. *num. 25.* Eximitur etiam Epiſcopus ab obligatione alendi Clericum, ſi ipſe aliunde habet unde vivat, vel ſi patrem habet divitem, qui lege naturali tenetur filio alimenta præbere; vel ſi patrimonium pereat poſt Ordinationem, quæ videri poſſunt ſatis fuſe tractata a Boſſio §. 9. *per totum*, & a Marchino *diff. 4.*

75. Quod ſi quis pactum iniret cum Epiſcopo Ordinante, aut præſente ad Ordines Sacros non petendi alimenta, nec moleſtandi, ſeu compellendi ad conferendum beneficium, ſic Ordinatus remaneret ſuſpenſus ab Ordine ſuſcepto, & Ordinator eſſet ſuſpenſus a collatione, Præſentator vero ab executione Ordinum per triennium, per textum in cap. *Pœnult. de ſimonia*, & tradunt Navar. *cap. 27. num. 158.* Barboſa *de poteſt. Epiſcop. p. 2. allegat. 20. num. 28.* Marchinus *diff. 7. num. 19.* & alios referens Boſſius §. 5. *num. 14.*

76. *An vero ſuſpenſionem incurrat, qui ordinatur cum patrimonio donato a Patre, Fratre, ſeu alio, cum pacto illud reddendi; & reſtituendi poſt Ordinationem, ſeu non petendi, ſeu moleſtandi illum ſuper re donata.*

Reſp. mortaliter peccare, quia fraudulenter agit contra præceptum Eccleſiæ, ſed nullam incurrere ſuſpenſionem; tum quia illa fuit ſublata, tum quia iſte a principio fuit ordinatus cum vero titulo, cui poſt Ordinationem non poteſt renuntiari ſine licentia Epiſcopi, & renuntiatio aliter facta, eſſet nulla per Decretum Tridentini *ſeſſ. 21. cap. 2.* & inde ſi poſt factam hujuſmodi renuntiationem ad reliquos Sacros Ordines, puta Diaconatum, & Sacerdotium aſcenderet, peccaret quidem mortaliter, ſed non incurreret aliquam cenſuram, vel irregularitatem, quia talis renuntiatio non valet. Navar. *in cap. 27. n. 158.* & *conſil. 17. de tempor. Ordin.* Barboſa *alleg. 20. n. 29.* Averſa *q. 3. ſect. 10.* Ant. a Spiritu S. *ſect. 8. n. 133.* Boſſius *num. 18. & n. 49.* Leander *diſp. 9. q. 5.* Diana *part. 3. tr. 4. reſ. 184.* Bonacina *diſp. 8. q. unic. p. 5. n. 24.* & alii communiter.

77. Hæc dicta ſunt, ſtando in jure communi, & diſpoſitione Trident. nam re vera, qui cum falſis, fictis, aut fiduciariis titulis ſcienter ſe fecerit ordinari, ſuſpenſionem incurrit ipſo facto, non quidem ex Conſtit. Sixti V. contra male promotos quæ incipit: *Sanctum, & ſalutare:* nam hæc fuit moderata a Clement. VIII. alia ſua Conſtit. quæ incipit: *Romanum Pontificem*, ut cum Barboſa notat Boſſius §. 2. *n. 6.* ſed per Conſtit. Urbani VIII. editam 11. Decembr. 1624. quæ incipit: *Secretis æternæ ſapientiæ*, illamque referunt Barboſa *alleg. 8.* & Marchinus *tr. 1. part. 5. c. 11.* ita etiam docet Antonellus *de Regim. Eccl. lib. 2. c. 2. n. 12.* quamvis hæc Urbani Conſtitutio videatur ſolum loqui de Hiſpanis, Luſitanis, Gallis, Germanis, aliiſque Ultramontanis, qui ſuſpenſionem incurrunt Apoſtolicæ Sedi reſervatam, ſi ſub falſo, & fictitio patrimonio, in Italia promovere ſe faciunt ad Ordines.

Omnia, & quæcumque dici poſſunt de Beneficiis, Patrimonio, vel ut communiter de titulo ſufficientis ſuſtentationis invenies, maxima, & rerum, & elocutionis dignitate explicata in Notific. prælaudata ſub n. 6. tom. 2. ubi & majores reſolvuntur difficultates, & potiora ponuntur fundamenta, in quibus adeo gravis innititur Eccleſiæ praxis. Hæc autem leguntur:

„ Inter cetera, quæ pro reſtauranda Eccleſiæ diſciplina in Tridentina Synodo in examen revocata fuerunt, Sacræ Ordinationis titulus locum obtinuit. Nonnulli ex iis Patribus ad Sacerdotium eos tantum recipiendos cenſuerunt, qui ratione Beneficii alicui Eccleſiæ addicerentur: alii vero, cum tenuiſſimos in pluribus locis Eccleſiaſticos proventus adverterent, in eam opinionem adducti ſunt, ut Sacerdotium omnibus indiſtincte titulo Patrimonii conferreretur. Hanc controverſiam Card. Paleottus in Actis Concilii, & præclariſſimus Card. Pallavicinus in Hiſtoria ejuſdem Synodi *lib. 17. cap. 9.* fuſe commemorant. Tandem, uti ſatis omnibus cognitum eſt, decretum fuit, ut Beneficium potiſſima Ordinationis cauſſa duceretur, & nullus ad Sacros Ordines admitti poſset, *niſi prius legitime conſtet, eum Beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere*. Sancitum quoque eſt, ut penſiones, ac patrimonia ad Ordines obtinendos viam faciliorem ſolum ſternerent, ſi nempe Eccleſiæ neceſſitas, & commodum id requirerent, ut habetur *ſeſſ. 21. c. 2. de reform.* his verbis: *Patrimonium vero, vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate; vel commoditate Eccleſiarum ſuarum*. Aliter ſane conſtitui non poterat, ſi exiguus Beneficiorum numerus, & plurium Miniſtrorum neceſſitas expendantur; cum etiam Sacræ Ordinationes titulo Patrimonii circa finem Sæculi XII. jam fuerint inſtitutæ, quæ Decreto Alexandri III. cap. *Epiſcopus, de Præbendis* innitebantur, ut Thomaſſinus *de veteri, & nova Eccleſiæ diſcipl. part. 2. lib. 1. cap. 9. n. 2.* aperte demonſtrat.

„ *Temporis tamen curſu* (inquit Thomaſſinus) *animadverſum eſt, nonnullos Epiſcopos ab hac ordinandi norma abſque ullo diſcrimine deflexiſſe, paſſim quoſcumque ad Patrimonii titulum ad Sacrum Miniſterium admittendo*. Cum id Innocentio XI. delatum fuiſset, ad ſingulos Epiſcopos Litteras Encyclicas per Sac. Concilii Congregationem mitti juſſit die 13. Maji anno 1679. ut Decretum Synodi Tridentinæ penitus obſervaretur: *Deindeque per haſce circulares litteras Epiſcopis omnibus Sanctiſſimum Tridentini Decretum in memoriam reduci mandavit, quatenus omnes illud ſancte cuſtodiant, ſciantque, non aliter ordinandum ad titulum Patrimonii, vel penſionis, niſi cum Eccleſiæ neceſſitas, vel commoditas ita exigat, qua in re prudens Epiſcopi, timoratumque judicium verſari debebit*.

„ Cum vero ad obtinendum Ordinationis privilegium *extra tempora* ea verba in Diplomate Pontificio inſerantur: *Ut parentibus tuis ſolatio eſſe poſſis, & fervore devotionis accenſus ad Sacros Ordines extra tempora, ac interſtitiis non ſervatis, ad titulum Patrimonii tui, ſeu perpetui Beneficii Eccleſiaſtici, dummodo illud pacifice poſſideas, promoveri poſſis, concedimus;* & cum in Sacra Congregat. Concilii ea dubitatio propoſita fuerit: *Dubitat Archiepiſcopus Orbinas, an vigore Brevium hujuſmodi, quis promoveri poſſit ad titulum Patrimonii, non obſtante, quod non concurrat Eccleſiæ neceſſitas, vel commodi-*

„ *moditas, dum cauſſa motiva conceſſionis videtur ſolutium parentum?* Sacra Concilii Congregatio die 9. Septemb. anno 1679. reſpondit *negative*. (*lib.* 30. *Decretor. pag.* 400. *& ſeqq.*)

„ Nobis ſane ab iis Canonicis ſanctionibus recedendum non eſt, neque immutandam volumus ſummam quadraginta ſcutorum Romanorum, quam ſinguli Ordinandi ex Beneficio, ſeu ex Patrimonio percipere debent. Utrum vero imminui, vel augeri fas ſit, & diſcrimen etiam ratione Patrimonii habendum videatur inter cives, qui ad Ordines aſſumuntur, eoſque, qui in agri planitie, vel etiam in montibus degunt, ad Synodum rejicimus, quam, peracta ſac. Viſitatione, ſi Deus propitius erit, pro inſtituenda noſtra Diœceſi indicemus. Interim Diœceſis inopia permoti, plura numerabimus, quæ libenter a nobis permittentur, ut deinde ad pravas conſuetudines deveniamus, quæ omnino, ac ſevere interdicentur.

„ Ac primum de Beneficiis ſermo ſit, quibus fere omnibus celebrationes aliquæ Miſſarum proculdubio adjunguntur. Igitur, qui Curias Eccleſiaſticas probe norunt, inter ſe diſputant, an Miſſæ ratione Beneficii celebrandæ ſubduci prius debeant, & reliqui deinde ipſius Beneficii proventus expendi, ob quod Ordines conferuntur. Id ſane plurimi affirmant; tamen alii plures contrariam ſententiam tuentur, licet, qui Beneficium aſſecutus eſt, injunctum Miſſarum onus per ſe, vel per alios Sacerdotes perſolvere poſſit. In quo tamen aliqui novum diſcrimen obſervandum putant; nempe, ſi alterius Sacerdotis opera utatur, tunc pretium ex Beneficii proventibus non eſſe deſumendum; contra vero, ſi ipſe per ſe Miſſarum oneri ſatisfaciat. Hic enim legitima cauſſa, ac morbo præſertim impeditus, poteſt aliquando a Sacrificio Miſſæ abſtinere; (cap. *Significatum de detrabendis.*) quod probari nequit, ſi quis ſuo loco alium Sacerdotem ad Miſſas celebrandas adhibeat; tunc enim, licet morbo detentus, ab onere Miſſarum non liberatur. Contingere autem poteſt, ut Ordinatus ad extremam inopiam diuturno morbo redigatur, quod periculum pro dignitatis ratione longe depellendum eſt.

„ Nos quidem, cum in Sacra Congregatione Concilii Secretarium ageremus, ſententiam noſtram, juſſu ipſius Congregationis, ſcripto in lucem edito, declaravimus, in quo primum expendimus, Miſſarum oneri procul dubio ſatisfaciendum, juxta Sacræ Congregationis opinionem, ſi impedimentum diutius protrahatur, licet, qui Beneficium obtinet, per ſe, vel per alium poſſit injunctum Miſſarum onus adimplere; ideoque nullum diſcrimen inter eos admitti, qui onus ejuſmodi per ſe debeant exſolvere, & qui alium quempiam Sacerdotem in ſuum locum ſubrogandi habeant facultatem. Poſt hæc cum omni obſervantia propoſuimus, prudentia, arbitrioque Ordinarii ea dijudicanda eſſe, quæ peculiariter hac in re contingunt. Præclari Juriſperiti in hanc ſententiam plura ſcripſerunt; & cum in Sacra Congregatione petitum fuiſſet: *An a Beneficio, ſeu Capellania, ad cujus titulum quis intendit ad Sacros Ordines promoveri, detrabenda ſint onera Miſſarum eidem adjecta; quando Beneficiatus non tenetur eas per ſe ipſum celebrare, vel potius, oneribus Miſſarum non detractis, ſive illæ celebrandæ ſint per ſe ipſum, ſive poſſint celebrari per alium, faciendus ſit calculus omnium fructuum pro conſtituenda ſumma a Synodali conſtitutione, vel regionis mora requiſita pro Sacris Ordinibus ſuſcipiendis;* die 17. Julii anno 1723. ita reſponſum fuit: *Eſſe relinquendum arbitrio, & conſcientiæ Ordinariorum.* Quæ cum ita ſe habeant, ſi cetera omnia, quæ ad Ordines ſuſcipiendos neceſſario requiruntur, minime deſint, Miſſarum ſtipendia inter Beneficii proventus facile numerabimus, ſive *per ſe ipſum* Beneficio præditus, ſive *per alium* eaſdem Miſſas celebrare teneatur: indolem præſertim Ordinandi ſerio perpendemus. Si quis enim Nobis ſuſpicionem injiciat, Ordinandum ſine debito cultu, ac religione ad rem Divinam faciendam accedere poſſe ob eam cauſſam, ut ſimul oneribus Beneficii ſatisfaciat, nulliſque emolumentis deſtituatur; tunc ſane eorum opinionem amplectemur, qui ſubductis antea Miſſarum oneribus Beneficii proventus conſtituunt: *De celebratione Miſſæ* (inquit Card. Bellarminus, cum ad Epiſcopum Theani nepotem ſuum ſcriberet) *faciunt artem de pane lucrando, unde Sacerdotium contemptibile redditur, & Eccleſia ſcandalis patet.*

„ Sed jam de titulo Patrimonii ſermonem inſtituamus. Cum bona ad Patrimonium conficiendum certa, ſtabilia, & fructuoſa eſſe debeant; eum proventum numquam probabimus, qui ingenio, ac virtute ordinandi facile comparari poſſe videatur. Nam Sac. Congregationis Concilii Decreta ſatis aperte rem declarant. Anno 1589. menſe autem Octobri plura propoſita, ac diſputata fuerunt, (*in cauſſa Segartina Collationum Ordinum*) ac præcipue quarto loco petitum fuit: *Si quis tantum habeat, quod ex induſtria, vel honeſto labore lucratur; puta, quod ſit Muſicus, Magiſter Grammaticæ, Pictor; Scriptor, aut alterius licitæ profeſſionis, idque ſit ſufficiens ad ſuſtentationem vitæ, poteritne promoveri?* Decretumque fuit, *non poſſe.* (*lib.* 6. *Decretor. pag.* 58.) Præ ceteris, quæ afferri poſſent, aliam ſanctionem hic ſubjiciemus, quæ die 23. Maji anno 1609. his verbis promulgata fuit: (*lib.* 11. *Decretor. pag.* 53.) *Sacra &c. reſpondit, gradum Doctoratus, tam in Theologia, quam in Jure Canonico, non eſſe titulum, ad quem aliquis ad Sacros Ordines promoveri queat; ſed requiri omnino vel Beneficium, vel Patrimonium ad vitam promovendi honeſte ſuſtentandam ſufficiens.*

„ Ob eamdem cauſſam ad Ordines numquam recipiemus, qui Patrimonium ex bonis mobilibus, ac ſe moventibus confectum nobis exhibeant: *Communitas S. Angeli* (ita Sac. Congregatio die 29. Novembris 1670. decrevit) (*lib.* 26. *Decretor. pag.* 461. *& ſeqq.*) *Sypontinæ Diœceſis exponit, per Ordinarium admiſſi ad Sacros Ordines Clericos, aſſignato Patrimonio in bonis mobilibus, & ſe moventibus; & cum hæc tendant in grave damnum ejuſdem Communitatis, dum fraudantur impoſitiones, & alia onera Communitatis, quibus animalia ſunt obnoxia, & credat eſſe contra Canonicas diſpoſitiones, ad tollendas controverſias ſupplex inſtat declarari; an poſſit Patrimonium aſſignari ſuper mobilibus, & dictis animalibus.* (Sacra &c. *rebus, & dictis animalibus.*) Sacra &c. *reſpondit negative.*

„ Itaque rejectis hujuſmodi Patrimoniis, ſi de proventuum ſumma, ac de ſtabili, certoque fundo teſtimonia nobis afferantur, & ſi præ ceteris Eccleſiæ neceſſitas, & commodum accedat, non modo nomine Patrimonii Ordines conferemus, ſed omnem facilitatem, atque indulgentiam in hac re oſtendemus; cum hæc Diœceſis minime Beneficiis affluat, quæ etiam magna ex parte ad Sedem Apoſtolicam jure ſuo referuntur. Plurimum vero pro Diœceſis felicitate confert, ſi Eccleſiaſticis Miniſtris abundet, uti Card. Pallavicinius *loco ſupra cit.* his verbis latine redditis teſtatur: *Quis inficiari poteſt, maximam in Rempublicam utilitatem ex eo dimanare, quod in ea plures verſentur, qui ſibi eam conditionem ſtatuerint, ut, pluſquam ceteri, vitam honeſtati, quieti, ſtudiiſque devoveant: ipſi enim dignitatis, doctrineque præſtantia diſſidia componere, & a maleficiis alios ſua auctoritate removere poſſunt. Opponent fortaſſe, quod negari nequit, aliquos Sacerdotes Laicis ipſis deteriores haberi. At plures etiam Medici ob inſcitiam ægrotis mortem afferunt, plures quoque milites proditores ſunt, plurimique cibi veneno inficiuntur: tamen ægrotis medentium opem, oppidis cuſtodiam militum, eſurientibus dapes ad levamen recuſare nullo modo debemus. Vehementer errat, qui de utilitate Legum, vel alicujus inſtituti dijudicans, certum quidpiam, & perpetuum expetit, cum id in actionibus hominum ob ipſorum liberam voluntatem minime reperiatur. Illud unice inquirendum eſt, utrum aliquid frequentius, & uſitatius contingat.*

„ Itaque, ſi Eccleſiæ neceſſitas, & commoditas id poſtulent, & meritis ad Ordines ſumendos neceſſariis aliquis præditus ſit, licet Beneficium obtineat adeo tenue, ut pro Ordinatione minime ſufficiat, adjungi illos quoque proventus facile patiemur, quos ex Patrimonio comparare poterit; cum id præſertim minime legibus adverſetur. Nam in cauſsa Sypontina, quam ſupra memoravimus, cujus ſententia lata fuit a Sac. Congregatione menſe Octobri anno 1589. cum primo loco hoc petitum fuiſset: *Primo, an Clericus alioquin idoneus habens Beneficium inſufficiens de per ſe, ſed qui, juncto Patrimonio, habeat, quod ſufficiat ad honeſtam vitæ ſuſtentationem, poſſit promoveri?* Ita fuit ſancitum: *Sacra &c.* reſpondit ad primum: *poſſe juxta formam Concilii Tridentini ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *de reform.*

„ Eadem ratione pro conferendis Ordinibus demandatum Capellani munus, licet inter bona mobilia referatur, probabimus, ſi tamen ſummam a Synodo propoſitam exæquet, & qui nominandi jure potiuntur, fidem ſuam, noſtra interpoſita auctoritate, præſtiterint, eum, qui nominatus antea fuerit in eo munere futurum, donec vita fungatur, ſive alio pacto (per aliquod nempe Beneficium, ſeu Patrimonium). honeſtam vitæ ſuſtentationem ſibi comparaverit; ac poſtremo ſi non deſit aliquis fortaſse, qui ſe alimenta præbiturum, data ſponſione, polliceatur, ſi forte Ordinatus, legitima cauſsa impeditus, Miſsæ Sacrificium celebrare non poſſit.

„ Si fundus deſit, in aliquo Cenſu, vel perpetuis Cenſibus Patrimonium conſtitui facile indulgebimus, modo fiant intra limites, qui a S. Pio V. in ſuo Decreto præſcribuntur; tunc enim Cenſus inter bona ſtabilia numerantur. Cavendum tamen eſt, ſi debitores iis Cenſibus diſſolvi cupiant, apud probum aliquem, & locupletem virum integram pecuniam eſſe deponendam,

ut in

ut in alios Cenſus convertatur, vel fructiferis, certiſque fundis collocetur, qui ejuſdem rationis, ac primus Cenſus, habebuntur. Curet autem Ordinatus ſub pœna ſuſpenſionis, ut ejuſmodi pecuniæ collocatio minime negligatur; cum hæc omnia Decretis Sacrorum Congregationum omnino congruant, uti Monacellus apertiſſime declarat *to. 2. tit. 13. pag. 71. n. 17. & n. 21.*

Si quis etiam caritate ductus Patrimonium tribuere velit, ut aliquis ad Ordines recipiatur, ejus virtutem plurimum commendabimus, &, ſi nihil omnino neceſſarium deſit, Ordinationem inſtituemus. Eas tamen conditiones requirimus, quæ a Sacra Congregatione anno 1573. ſancitæ fuerunt. (*lib. 1. Decretor. pag. 115.*) *Sacra &c. cenſuit, poſſe aliquem ad Sacros Ordines promoveri ad titulum bonorum, quæ ei donentur, ſi tamen Epiſcopus judicaverit, eum aſſumendum pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum, donationeſque hujuſmodi vere, & abſque ulla fraude, & in forma valida fiant de tot bonis, quæ promovendo ſufficiant ad vitam honeſte ſuſtentandam, quæque deinceps alienari nullo modo poſſint ſine licentia Epiſcopi, donec ille Beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens adipiſcatur, vel aliunde habeat, unde vivere poſſit*. Huic ſententiæ, alia quoque adjungitur, quæ a Sacra Congregat. die 15. Aprilis anno 1598. promulgata fuit, & *lib. 9. Decret. pag. 50.* continetur. Cenſum quoque, ſi juxta Decretum S. Pii V. fuerit inſtitutus ad Patrimonium conficiendum, admittemus, ea ſemper adhibita conditione, ut qui Cenſum attribuit, ſi forte a debitore pecunia reſtituatur, pro vitæ ſuſtentatione conſulat Ordinato, donec eadem pecunia eo modo collocetur, quem ſupra memoravimus, uti prudenter idem Monacellus *loco ſuperius allato* indicavit.

Verba Sacræ Congregationis, quæ paullo ante retulimus, *vere, & abſque ulla fraude, & in forma juris valida*, Tridentinæ Synodi *cap. 2. ſeſſ. 21. de ref.* ſententiam tantum explicant, in qua ſic traditur: *eo quoque prius perfecto, Patrimonium illud, vel penſionem vere ab eis obtineri*. Hinc neceſſario ſequitur, nec legitima, nec juri Canonico congruentia ea Patrimonia judicari, quæ ex bonis ad alium vel integre, vel magna ex parte ſpectantibus conficiuntur, ita ut Ordinatus eos fructus annuos percipere nequeat, qui a Synodo ſtatuti fuerunt; quod pariter de illis bonis ſtatuendum eſt, quæ adjecto redimendi pacto prius divendita fuerant, celatis aut conventionibus, aut contractu. Poſtremo a ſacris ſanctionibus aliena ſunt ea Patrimonia, in quibus expreſſa, vel tacita conventio intercedit, ut fundi poſſeſſio ſemper ad eum pertineat, qui ratione ſolum Patrimonii eumdem fundum contulit, ſive ut Ordinatus nullos fructus, vel illorum tantum partem ex eo fundo deſumat, licet publicæ tabulæ obſignatæ contrarium declarent. Nemo quippe non videt fraudem, quæ objicitur, cum de re graviſſima negotium habeatur. Diſceptatur etiam, utrum Parens omnia ſua bona filio pro ſuſcipiendis Ordinibus legitime aſſignare poſſit, licet partes hereditatis, quæ ceteris liberis jure naturæ debentur, hoc pacto ipſis auferantur; deinde, utrum id Parens exequi poſſit, ſi unicum habeat filium, eamque conditionem interponat, ut ſibi ad vitam neceſſaria ſuppeditentur. Primum quidem, cum detrimentum reliquis filiis inferatur, nulla ratione permittitur; ſecundum vero legitimum haberi nequit, niſi in bonorum reſignatione omnia ſigillatim explicentur, ut illorum ſumma, fructuſque annui deprehendantur, atque inde, quid Ordinato ad vitam ſuſtentandam libere ſuperſit, certo probetur. (Monacell. *tom. 1. pag. 67. n. 5. & 6. & tom. 3. pag. 131. num. 4. 5.*)

Ut hæc, & alia hujus generis maleficia impedirentur, inter ceteros Caſus hunc quoque reſervatum Deceſſor noſter Cardin. Jacobus Boncompagnus edixit: *Conſtitutio fictitii Patrimonii pro Sacris Ordinibus initiando, vel cum pacto illud nunquam petendi, vel retrocedendi, antequam eidem Ordinato ſuppetat, unde aliunde victus honeſtus ſubminiſtretur*. Cum nihil circa ejuſmodi Caſus a nobis immutatum ſit, in dubium revocari nequit, quin integre vim ſuam ipſe retineat. Sed quoniam experientia compertum eſt, hanc morbi luem ſuperius allato remedio minime extingui, Nos aliquas cauſſas afferemus; ut in graviſſima re fraudes hujuſmodi prohibeantur.

Ac primum, qui ad Ordines aſſumitur, eam voluntatem præſefert, non modo, ut illos exerceat, ſed etiam ad Presbyteratum, & rem Divinam faciendam perveniat, quod tamen aſſequi numquam poterit, ſi alicujus fraudis, vel pactionis, ut paullo ante diximus, particeps ad Sacram Ordinationem accedat. In Canone *Neminem, diſt. 79.* ſuſpenſionis pœna ſtatuitur, ſi quis Ordines ſine Patrimonio ſufficienti accipiat: *Decrevit Sancta Synodus, vacuam habere manus impoſitionem*. In alio Canone *Sanctorum*, idem ſancitur his verbis: *Decernimus ut ſine titulo facta Ordinatio irrita habeatur*. Innocent. III. cap. *Cum ſecundum, de præbend. & dignit.* hanc veterum Canonum ſeveritatem mitigavit: & eum, qui Ordines contulerit haud ignarus fraudis, atque imparis Patrimonii, obſtringit, ut Ordinato neceſſaria ad vitam agendam ſubminiſtret: *Licet autem Prædeceſſores noſtri Ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promoventur, in injuriam Ordinantium irritas eſſe voluerint, & inanes, nos tamen benignius agere cupientes, tamdiu per Ordinatores, vel Succeſſores eorum provideri volumus Ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica Beneficia conſequantur*. Tridentinum Concilium *cap. 2. pluries cit. ſeſſ. 21. de reform.* pœnas veterum Canonum iterum præſcribit illis, qui titulo imparis Beneficii, ſive ad alium quempiam pertinentis, aut fictitii Patrimonii ordinantur: *Antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando*. Sixtus V. *in ſua Conſt. 91. Bullar. tom. 2.* pœnam ſuſpenſionis a priſcis ſanctionibus inflictam iterum confirmat; & Clemens VIII. *Conſtit. 40. Bullar. tom. 3.* Sixtinam Conſtitutionem iis terminis concludit, qui a Tridentino Synodo decernuntur. Itaque, ut recte judicetur, utrum eo modo Ordinatus, quem nuper expoſuimus, ſuſpenſionem incurrat, & etiam *irregularitatem*, ſi Ordines exerceat, & Sacrum peragat, inveſtigari debet, an Concilium Tridentinum, cum veterum Canonum Decreta renovaret, pœnam ſuſpenſionis promulgaverit, vel ſolum edixerit, ut qui fraudis conſcius Ordines adminiſtraverit, alimenta præſtare debeat Ordinato, donec honeſtam vitæ ſuſtentationem alio pacto conſequatur. Id potiſſimum a Sac. Congregatione dignoſcendum eſt, quæ, ut ſæpius innuimus, Tridentinæ Synodi ſententias interpretari ſola poteſt, quemadmodum Summi Pontifices ſanxerunt. Illa vero, poſtquam rem diligenter expendit, pœnam ſuperius expoſitam ſolummodo in eum, qui Ordines contulerit, renovatam aſſeruit, non autem ſuſpenſionem, niſi forte Ordinatus doli conſcius ante fuerit, & Ordinatorem ipſum in fraudem adduxerit. Tunc enim eadem ſuſpenſionis pœna liberari nequit, uti die 27. Novemb. anno 1610. conſtitutum fuit: *Sacra Congregatio Concilii, Propoſito ſupraſcripto dubio, omnium ſententiis cenſuit, hoc caſu pœnam ſuſpenſionis ante Concilium non eſſe correctam, & hodie a Tridentino Concilio eſſe innovatam, & propterea hujuſmodi Clericum, qui adhibito dolo, confictoque titulo Ordinatorem decepit, eſſe ipſo jure ſuſpenſum, carereque Ordinum executione*. Fagnanus ſuper hac re conſulatur, cap. *Cum ſecundum, num. 63. uſque ad finem, de præbendis*. Fruſtra ad Sedem Apoſtolicam confugit, qui per ejuſmodi fraudem Ordines aſſecutus eſt, ut remedium malo opportunum ſibi conciliet. Nos enim, qui in Sac. Congregationibus magnam vitæ partem exegimus, affirmare poſſumus, quod, ſi palam, vel etiam occulte id evenerit, licet nos ipſi per litteras propitii ſimus, nihil aliud obtenturus ſit, niſi, ut per aliquod tempus Sacrum faciat, donec honeſtam vitæ ſuſtentationem ſibi aliqua ratione paraverit.

Cum publicas Ordinationes indicimus, normam in Pontificali Romano deſcriptam ſequimur, & Archidiacono ſub pœna excommunicationis præcipimus, ut inter ceteros, etiam qui ſuſpenſi ſint, ad Ordines accipiendos accedere non patiatur. Si tamen, ut in aliis Diœceſibus in more poſitum eſt, quemadmodum Card. de Lugo *de Sacramentis diſp. 8.* teſtatur, etiam denuntiare palam velimus, nos eam mentem non habere, ut ſuſpenſos ordinemus, quis hanc rem nobis impediat? Tunc autem, ſi qui ſuſpenſione devincti (in quam pro fraude ad ſtatuendum Patrimonium adhibita *ipſo facto* incidunt) Ordines tamen a nobis, qui dolum ignoramus, acciperent, in quo miſero ſtatu, & conditione verſarentur? Docent quidem nonnulli Theologiæ Moralis Magiſtri, eam Epiſcopi declarationem *ad terrorem* promulgari, a qua tamen recedit, cum deinde Ordines ab ipſo conferuntur. Hæc tamen, quæ libere a Magiſtris evulgantur, cum ad Judices deferuntur, qui tutiorem viam inſiſtunt, & rerum cauſſas ſedulo, gravique examine dijudicant, non eadem facilitate probantur. Pœnitentiariæ conſuetudo ea eſt, ut qui per fraudem hoc modo ordinatus fuerit, poſtquam debitam facultatem acceperit, iterum *ſub conditione* ordinetur, uti refert Pater Theſaurus, qui in Baſilica S. Petri per plures annos Pœnitentiarii munus exercuit, *de pœnis Eccleſiaſt. part. 2. c. 8. in verb. Ordines n. 2.* Sacra autem Congregatio, probante Summo Pontifice, hanc controverſiam juxta Epiſcopi mentem dirimendam cenſuit; ita, ut ſi ipſius declaratio contra ſuſpenſos *ad terrorem* edita fuerit, rite collatos Ordines exiſtimet; ſin autem Epiſcopus revera ſuſpenſos, & jure impeditos ab Ordinibus arcere ſecum deliberaverit, tunc Ordines haud rite collatos dubitet, uti plurimis ejuſdem Sacræ Congregationis ſententiis comprobatur. (*In Cauſſa*

Porta-

Portalegren. Ordinationis 5. *Apr.* 1704. *In Apruntina Ordinum* 5. *Jan.* 1710. Fagnanus *cap. Per tuæ, num.* 15. *de Clerico per ſaltum promoto.*)

„ Errant etiam magnopere, qui ficticium Patrimonium attribuunt, vel eam ex mutuo conſenſu præviam conventionem adhibent, ut nullos fructus, vel illorum partem Ordinatus ſolum aſſequatur, idque ſe facere teſtantur, ut egenum ad Ordines ſuſcipiendos adjuvent, quod ſane ab imperitis hominibus commendatur, a ſapientibus autem, ſacriſque Conſtitutionibus vehementer improbatur. Hoc modo nullum rei familiari detrimentum afferre poſſe ſperant, ſed errare maxime putantur. Quippe, ut omittamus eam diſputationem, utrum *in foro interno* ejuſmodi pactiones vim habeant, quod plurimis negantibus, aliqui affirmant, eamque facultatem Epiſcopo unanimes tribuunt, ut ipſas inanes, atque irritas declarare poſſit, (P. Theſaurus *de pœnis Eccleſiaſt. part.* 2. *art.* 2. *art.* 11. *ſub num.* 6.) ut hoc, inquam, omittamus, certum quidem eſt, ſi apud Judicem Ordinatus egerit, ut fructus ex Patrimonio ſibi tradito percipiat, id ſtatim obtenturum, licet contrariæ pactiones, & etiam juſjurandum interceſſerit. Aperte Sacra Concilii Congregatio die 11. Maji anno 1599. rem confirmavit: (*lib.* 9. *Decretor.*) *Sacra &c. re diligenter perpenſa, declaravit, donationem ejus Patrimonii, ad cujus titulum quis fuerit ordinatus, utpote probibitam a Decreto Concilii cap.* 2. *ſeſſ.* 21. *juramento donantis nequaquam confirmari.* Inſuper in hanc ſententiam die 14. Maji anno 1671. hæc etiam propoſita, ac ſancita fuerunt: (*lib.* 27. *Decretor. pag.* 43.) *Caſum, & dubia ſequentis tenoris proponit R. P. D. Taja inſtans, eam per Sacram Congregationem declarari. Clerico N. habenti annua decem, N. Laicus ſupplendo uſque ad viginti quinque promiſit annua quindecim, ut ad Sacros Ordines promoveri poſſet, eique ſuper ejus proprio fundo donavit ſub infraſcriptis conditionibus, & declarationibus, quod prædicta annua quindecim eſſent in ſupplementum Patrimonii Eccleſiaſtici, quod ſolverentur de ſex menſibus in ſex menſes a die Subdiaconatus, & quod ſtatim ac ipſe Clericus donatarius Beneficium Eccleſiaſticum conſequeretur, vel aliter haberet, unde viveret, donatio hujuſmodi intelligeretur ceſſaſſe. Dictus Clericus per multos annos vixit ſine præfatis annuis quindecim, eaque per dictum tempus numquam petiit, & hodie etiam ſcholaſticam habet induſtriam, cum qua vivere poſſet, ſi vellet. Quæritur primo, an talis Laicus teneatur pro dictis annuis quindecim præteritis; ſecundo, an excuſari poſſit in futurum a dicta ſcholaſtica induſtria. Sacra &c. ad primum reſpondit affirmative, ad ſecundum negative.* Idem in Sacra Congregatione ſuper Epiſcoporum, & Regularium cauſſis conſtitutum fuit, ne umquam probentur, qui tradito falſe alicui Patrimonio, illud ad ſe revocare contendant; ſed ad Ordinatum libere illud pertineat, licet adverſa conventio prius interpoſita fuerit, quemadmodum Monacellus *tom.* 1. *pag.* 67. *num.* 4. oſtendit.

„ Rationes, quæ hucuſque productæ ſunt, tantam vim habent, atque ita perſpicuæ ſunt, ut ad fraudes ejuſmodi eliminandas nihil amplius addendum videatur. Sed quoniam ſuperiori tempore neglectæ fuerunt, idemque in poſterum futurum timemus, licet in lucem prolatæ, & ſatis explicatæ ſint, hæc alia ſubjicienda ducimus.

„ Ac primum, qui ex ſuis bonis Patrimonium conficit, ut ad Ordines recipiatur, eadem bona nuncupare debet, eorum conditionem, numerum, & fructus annuos exponere. Idem parentibus, ſive extraneis indicitur, cum ex ipſorum bonis Patrimonium Ordinando conſtituitur. Totum autem negotium in publico Inſtrumento deſcribi, ac manu Eccleſiaſtici Scribæ etiam obſignari neceſſe eſt; pactiones quoque, & alias quaſlibet conditiones referri, quibus bona titulo Patrimonii conceduntur.

„ His peractis, idem Inſtrumentum Parocho tradendum eſt, cui ſubjicitur Ordinandus. Ipſe vero per diem Feſtum in magna populi frequentia, *intra Miſſarum ſollemnia*, omnia, quæ in eodem continentur, nuper memorata enunciabit, ſinguloſque admonebit, ut ſibi etiam ſecreto patefaciant, ſi forte compertum habeant, non ea natura prædita eſſe bona, nec eum fructum afferre, qui in tabulis indicatur; item ſi norint eiſdem bonis ineſſe onera, quæ minime declarata ſint, vel aliquas pactiones, mutuumque conſenſum interceſſiſſe, ut nempe bona in ejus poteſtatem redeant, qui prius aſſignaverat, ſive ut Ordinatus nullos fructus, vel ſolum illorum partem excipiat: populum graviter moneat, eum legibus obſtringi, ut hæc in lucem proferat, & ſimul de fide ſuper hac re ſua certum efficiat. Quod ſi in duabus diverſis Parochiis bona Patrimonii, & Ordinandus conſtituta ſint, promulgationes eo modo, quo diximus, in utriſque Parochiis perficiantur.

Quibus exactis id Inſtrumentum ad noſtram Curiam mitti Parochi curabunt, & ratum ſimul, firmumque teſtimonium, illud fuiſſe promulgatum, ſi vero aliquid contra deprehenderint, illud nobis, ſeu Vicario noſtro Generali obſignatis litteris explicabunt, in quibus non ſolum deſcribent, quæ perceperint, ſed etiam eorum cauſſas, quas a teſtibus elicere debent, ſuumque judicium adnectant, utrum, quæ delata fuerunt, veritati conſentanea arbitrentur. Quamvis autem nihil novi ad ipſos deferatur, tamen præcipimus Eccleſiarum Rectoribus, ut cum inſtrumento, & teſtimonio, quod modo diximus, litteras etiam ſuas adjungant, vel etiam ſeorſum, quid de ipſa re ſentiant, nobis ingenue ſignificent. Perſuaſum enim habemus, malum ab ipſis plerumque derivari, quibus cognitæ ſunt ejuſmodi fraudes, quas tamen vanis rationibus ducti palam facere permittunt. Quod ſi in poſterum negligant, ſeveris pœnis a nobis afficientur. Id autem facile aſſequemur; nam & diligentiam in perquirendo, & ſecretos etiam exploratores adhibebimus.

Poſt hæc, cum Patrimonia ex bonis in Cenſu deſcriptis ſtatuuntur, ſive illa ad Ordinandum, ſive ad alium quempiam ſpectent, ſive ſummam a Synodo præſcriptam adæquent, ſive in ſupplementum Beneficii, aut Capellaniæ tribuantur, teſtimonium Cenſus obſignatum ab iis, ad quos pertinet, deferendum eſt, ut cum bonis ad Patrimonium jam deſtinatis quoad ſummam, fructuſque annuos habita æquitatis ratione conferatur.

Deinde Cancellariæ noſtræ Tribunal Ordinandus adibit, ubi de perjurii gravitate ante admonitus, de caſu reſervato, ac de pœna ſuſpenſionis in eos conſtituta, qui mendacium, aut fraudem admiſceant, ſi Patrimonium ex propriis Ordinandi bonis conſtet, teſtabitur juxta formulam juris jurandi, quod a nobis proponetur, ac in actis Cancellariæ ſervabitur; teſtabitur, inquam, in ſua poteſtate eſſe illa bona, ad neminem alium ſpectare, nullis oneribus obnoxia præter ea, quæ in aſſignatione expoſita ſunt. Si vero a parentibus, vel ab extraneis Patrimonium tradatur: ipſi in Cancellariam venient, ſive alium loco ſuo legitime ſubrogabunt, cui jurandi facultatem illorum nomine conferent, quæ in litteris pro mandato obeundo traditis exprimi debet. Jurabunt igitur, bona ad Patrimonium deſignata ſua eſſe, ſine ullo diſſidio eadem poſſidere, nullis vinculis obligata, ſive iis tantum, quæ in aſſignatione afferuntur, inſuper nullam conventionem, aut conſenſum admixtum fuiſſe, ut nempe iiſdem bonis potiantur, donec ſuperſtites erunt, fructuſque integros, vel ipſorum partem percipiant, vel tandem, ut ipſa bona tunc recuperent, cum Ordinatus ſibi alio modo pro honeſta vitæ ratione conſuluerit; niſi forte aliqua ex his conditionibus in bonis attribuendis intervenerit. Admonendi pariter ſunt, ut graviſſimam perjurii labem, caſumque reſervatum meminerint. Quemadmodum vero extranei Patrimonium conſtituentes, ita etiam Ordinandus jurabit, compertum habere bona pro Patrimonio collata ad eam ſummam, eoſque fructus pertingere, qui in aſſignatione numerantur; reliqua etiam, quæ modo dicta ſunt de mutuis pactionibus per ipſum jurari debebunt: ſi quoque ſponſio intercedat de alendo Ordinato, cum legitime impeditus Capellani muneri, Sacriſque celebrandis ſatisfacere nequeat, tunc ſponſor jurabit, nullam antea pactionem cum Ordinato admiſſam fuiſſe, ne ſcilicet aſſignatam pecuniam perſolvat, cum impedimentum aliquod Miſſas peragendas retardaverit. Idem juſjurandum Ordinatus præſtabit, ſe nulla facta conventione ab exigenda a ſponſore pecunia prohiberi, ſi forte a Miſſæ Sacrificio neceſſario debeat abſtinere.

Iis omnibus Sacramenti religione confirmatis, ut ſuperius innuimus, & in acta relatis, ad examen teſtium deveniendum erit, qui minus quam duo, & probitatis fama ſatis cogniti, eſſe nequaquam debent. Seorſum interrogentur, & de excommunicatione *ipſo facto* ſubeunda moneantur, quam Synodus Cardinalis Boncompagni conſtituit. Nobis etiam ſuis bonis pœnas dabunt, Ordinatumque ſuis expenſis alere cogentur, ſi aliquando ipſos mendaces in hac re deprehendemus. De ſumma, & conditione bonorum, de fructibus annuis, & qua ratione id noverint, ab illis inquiratur; ac demum; an inter Ordinandum, eumque, qui Patrimonium attribuit, aliqua conventio adhibita ſit, uti ſupra explanavimus. Illud quoque negligendum non eſt, cum Patrimonium ab illis conficitur, qui in Civitate minime degunt, ab ipſis nempe expoſcere, utrum præter bona ad Patrimonium collata a parentibus, ſive extraneis, certo ſciant, quid pro ipſis, eorumque familiis ſuſtentandis ſuperſit: quam ob cauſſam, qui teſtes affert, eos potiſſimum deligere debet, qui hæc plane comperta habeant. Nobis autem reſervamus aliquando præcipere, ut ratum, firmumque teſtimonium eorum bono-

bonorum proferatur, quæ in poteſtate Patrimonium conſtituentis relinquuntur, & eorum pariter, quibus Patrimonium ipſum innititur.

Pro illis, qui titulo Beneficii ordinantur, nihil novi decernimus, ſed veterem conſuetudinem retineri jubemus. Illud ſolum monemus, duas in Jure Canonico ſententias in eos pronunciari, qui fructus Beneficii ſe minime percepturos pollicentur, ut hoc modo faciliorem ſibi ad obtinendos Ordines viam ſternant, pactione ſcilicet expreſſe, vel tacite interjecta cum eo, per quem ad Beneficium nominantur, vel etiam cum eo, qui Beneficium reſignat. Prima quidem capitulum *Per tuas* 37. *de Simonia* continetur, ubi Innocentius III. illis, qui hæc commiſerant, & tamen ſe nulli crimini obnoxios putabant, his verbis reſpondet: *Nos inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod, niſi cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum, nec ad ſuperiores aſcendere, nec in ſuſcepto debet Ordine miniſtrare.* Altera legitur cap. *Si quis* 49. eodem titulo *de Simonia*, in quo Gregorius IX. memorata ſuſpenſionis pœna neminem, niſi per Sedem Apoſtolicam diſſolvi poſſe conſtituit: *Donec diſpenſationem ſuper hoc per Sedem Apoſtolicam obtinere meruerint, noverintque ſe ſuſpenſos.*

Tridentina Synodus *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. Patrimonium debita ratione confectum ſine Epiſcopi conſenſu alienari prohibet, donec Ordinatus Beneficium Eccleſiaſticum adeptus ſit, quod pro vita ſuſtentanda ſatis judicetur. Ut id melius intelligi poſſit, nonnulla Sacræ Congregationis ejuſdem Concilii interpretis Decreta ſubjicientur.

Qui Patrimonium divendit, nec ullam mentionem facit, ſe ejus titulo Ordines ſuſcepiſſe, ſi nullam incurrit cenſuram, certum tamen eſt, quod ejuſmodi alienatio inanis, atque irrita *ipſo jure* decernitur. Ita ſancitum fuit die 6. Martii anno 1638. (*lib.* 15. *Decretor. pag.* 667.) *Sacra &c. cenſuit, eum, qui de facto alienavit Patrimonium, ad cujus titulum fuerat ordinatus, nulla facta mentione, quod ad illius titulum promotus fuiſſet, in cenſuras non incidiſſe, ſed alienationem, ut proponitur factam, eſſe ipſo jure nullam.*

Inſuper die 20. Junii anno 1619. id etiam conſtitutum fuit: (*lib.* 17. *Decretor. pag.* 17.) *Patrimonium, ad cujus titulum aliquis eſt promotus, poſſe utique de licentia Epiſcopi permutari cum aliis bonis non minoris redditus, aut valoris, ſed debere Epiſcopum declarare, bona ex permutatione acquiſita eſſe ſubrogata in locum prioris Patrimonii, ita ut deinceps alienari nequeant, niſi ſervata forma a Concilio præſcripta.* Poſtremo die 14. Februarii anno 1652. hæc decreta fuerunt: [*lib.* 19. *Decretor. pag.* 172.) *Sacra &c. reſpondit, renuntiationem Patrimonii, ad cujus titulum Clericus ſimpliciter Sacris Ordinibus fuit initiatus, abſque licentia Epiſcopi factum non ſuſtineri, etiam poſt aſſecutionem Beneficii ad ejus vitam ſuſtentandam ſufficientis.*

Quoniam vero ſponſiones nimis libere fiunt, quæ Patrimonii bonis innituntur, noverint omnes, ſi forte pro ſponſione pecunia ſolvenda ſit, in illa bona jus tantum exerceri poſſe, quæ poſt honeſtam vitæ ſuſtentationem Ordinato ſuperſunt; quod raro in Patrimoniis hujus Diœceſis continget, cum ipſorum proventus non ita copioſi habeantur. Sciant etiam, poſſe creditorem accipere *in ſolutum*: ac vendere jus ſibi conveniens in ejuſmodi Patrimonium, quod poſt mortem Ordinati ad heredes transferri deberet. Id vero perraro eveniet, cum Patrimonia ab extraneis plerumque conſtituantur ea conditione, ut ipſis bona Patrimonii reſtituantur, cum Ordinatus e vivis decedet, vel alia legitima ratione honeſtam vitæ ſuſtentationem conſequetur. Quæ diximus, ex hoc Sac. Congregationis monimento ſatis probantur: *Supplicatur humiliter per EE. VV. declarari, an diſpoſitio Sacri Concilii in cap.* 2. *ſeſſ.* 21. *de reformatione, prohibens alienationem Patrimonii Clericorum abſque licentia Epiſcopi, extendatur ad fidejuſſiones per eoſdem Clericos factas, ita ut reſpectu dicti Patrimonii obligatio non ſuſtineatur.*

Die 15. Martii 1642. *Sacra &c. reſpondit extendi etiam ad fidejuſſiones, juxta tamen diſtinctionem factam in declaratione hujus Sacræ Congregationis tenoris ſequentis.*

Die 5. Februarii 1604. *Sacra Congregatio Concilii cenſuit, neque in ejuſmodi Patrimonio, neque in ejus fructibus ad Clericum alendum neceſſariis executioni locum eſſe poſſe. Licere autem capere in cauſſam judicati eam fructuum partem, quæ quotannis ſupereſſet ultra eam, quæ ad Ordinati ſuſtentationem, non laute, ſed tenuiter vivendo, Judicis Eccleſiaſtici arbitratu fuerit neceſſaria. Poſſe autem ipſum creditorem accipere in ſolutum, atque vendere jus ſibi competens ad hujuſmodi Patrimonium, quod poſt mortem ipſius promoti ad creditorem uti res hereditaria pertinebit.* (*lib.* 17. *Decret. pag.* 18.)

Poſtremo, qui alicujus Beneficii titulo ordinatus fuit, ipſum Beneficium in alium quempiam transferre nequit, niſi palam declaret, ſe illius titulo ad Ordines aſſumptum fuiſſe. Id vero perfici nullo modo fas eſt, niſi conſtet Ordinato ſatis ſuppetere, quæ ad vitam neceſſario requiruntur; aliter enim Beneficium fruſtra, & inaniter transferretur. (*Trid. Concil. ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *de reform.*) Cum in Sac. Concilii Congregatione a Secretis ageremus, plura in dubium vocata ſunt, ac diſceptata, quæ per Archiepiſcopum Anſanen. ſeu Lancian. propoſita fuerant, ad ſex capita referabantur; quorum tertium fuit ejuſmodi: *An conſtare debeat per probationes concludentes, reſignantem habere, quo commode vivere poſſit:* Reſponſumque fuit: *Affirmative*. At quartum vero: *An hæc probatio cenſeatur adimpleta per ſolam confeſſionem juratam reſignantis?* Die 9. Februarii 1726. Sacra Congregatio reſpondit: *Negative*.

Hæc ſunt, quæ præcipienda, atque indicanda ſingulis per hanc noſtram declarationem neceſſario duximus, in qua præſertim illud ante oculos habuimus, ut Sacerdotii dignitatem, Tridentini Concilii, & Sacrorum Canonum Sanctiones, nec non Synodi a Prædeceſſore noſtro celebrata Decreta ipſis omnino conſona tueremur. Quippe haud novas leges indicere, ſed veteres diligenter obſervari magnopere cupimus, ac ne ipſæ, ob inſcitiam, vel pravam voluntatem pedibus pelerentur.

Hæc autem declaratio non modo uſitatis locis promulgabitur, & ad ſingulos Urbanos, ac Diœceſis Parochos, omneſque Vicarios Foraneos mittetur, ſed etiam in noſtra Cancellaria proſtabit, ut Scriba, cui de novis Patrimoniis acta conficienda ſunt, ipſi penitus conformetur: ſiquidem obſervandam integre, ac perpetuo jubemus.

Quod autem Epiſcoporum ſit præfinire quantitatem proventuum, qui ſufficientes cenſeantur ad alimoniam Clericis ſubminiſtrandam, optime demonſtratur in Synodo Diœceſana lib. 7. *c.* 72. *quod totum ad magis, magiſque quod adhuc dictum fuit confirmandum, hic tibi ſubjicio. Legitur autem:*

Aliud nunc adducendum ſupereſt exemplum, reſpiciens *Titulum* ſacræ Ordinationis, quod, ut rite exponatur, atque ad propoſitum referatur, nonnulla ſunt præmittenda. Nemo ex Clero Sæculari ſacris Ordinibus initiari poteſt, niſi prius *legitime conſtet, eum Beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere. Patrimonium vero, vel Penſionem obtinentes ordinari non poterunt, niſi quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos, pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum*, quemadmodum totidem verbis ſancitum eſt a Concilio Tridentino *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *de reform.* Ut huic decreto morem gererent Epiſcopi, fere omnes in ſuis Synodis certam præſcripſerunt quantitatem redituum, qui in ea Diœceſi cenſerentur ſufficientes, ad honeſtam ſuſtentationem Clerici; id quippe non potuit a Tridentino determinari, cum a regionum pendeat varietate: curarunt præterea obviare fraudibus, qui nimium frequenter ab iis committuntur, qui ad titulum patrimonii promoveri petunt, quibus etiam aditum occludere ſtuduit ſacra Congregatio Concilii pluribus ſanctionibus, & decretis, quæ nos retulimus *in noſtra Notif.* 26. Et quoniam majus fraudis periculum, quod in patrimonii conſtitutione timetur, eſt, ne illud fictum ſit, aut a quodam Tertio aſſignatum, cum pacto inter ſe, & Clericum inito, ut hic ad ſacros Ordines promotus, ſi aliunde acquirat, unde honeſte victitare queat, bona ſibi in patrimonium aſſignata, eorumque uſufructum domino reſtituat, & relinquat; propterea ſacra Congregatio, ad hanc fraudem longius propellendam, ſæpius definivit, non ſolum non licere Clerico patrimonium diſtrahere, ad cujus titulum eſt ordinatus, ſed neque cum aliis bonis cujuſcumque generis, ſine Epiſcopi licentia, illud permutare, quod ex pluribus conſtat decretis *in cit. Notific.* allegatis, quibus alia hic ſubnectimus, nimirum in Tarracinen. 20. Julii 1619. (*lib.* 12. *decretor. p.* 17.) & die 16. Novembris 1686. (*lib.* 36. *decretor. pag.* 449.) ubi hæc leguntur: *Quæritur, an verba illa Concilii in cap.* 2. *ſeſſ.* 21. „ *Atque deinceps alienari* " *intelligenda ſint, ut poſtquam Ordinatus adeptus fuerit, unde vivere poſſit, requiratur etiam licentia Epiſcopi. Sacra Congregatio cenſuit, requiri licentiam, quamvis Ordinatus ſit adeptus.* Quod quidem reſponſum ſacra Congregatio dandum voluit ad ſimilem quæſtionem die 12. Julii 1687. hiſce verbis propoſitam: *An Bonis ad commodam ſuſtentationem poſtea acquiſitis, vel Beneficio ſufficienti adepto, ſtatim patrimonium evaneſcat; vel potius requiratur expreſſa ſubrogatio Bonorum, ſeu Beneficii aſſequuti ab Epiſcopo facienda, qua ſubrogatione expreſſe non facta, patrimonium adhuc vigeat, nec exſpiret, prædicta clauſula non obſtante.*

Hæc obiter: Ad titulum vero Beneficii quod ſpeciatim attinet, Innocentius XII. in celebri Conſtitutione *Speculatores* (*t.* 9. *Bullar. pag.* 375.) ſancivit, neminem poſſe, ad titulum Beneficii, in aliena Diœceſi obtenti, ab iſtius Epiſcopo Ordinibus initiari, niſi Beneficium

,, ficium tot ei annuos reditus ſubminiſtret, qui, detractis oneribus, ad congruam ejuſdem ſuſtentationem ſufficiant. Excitata deinde controverſia, an ſufficientia eſſet præfinienda, ad normam taxæ Synodalis vigentis in Diœceſi domicilii, an potius in ea Diœceſi, ubi ſitum eſt Beneficium; ſacra Congregatio, ut eam dirimeret, hanc adhibuit diſtinctionem: Aut Beneficium continuam expoſcit, & perpetuam reſidentiam, aut ejuſmodi obligationis vinculo Beneficiarium non obſtringit: Si ſecundum, ſufficientia erit deſumenda a taxa Synodali, præfinita in loco, ubi Beneficiarius domicilium habet; ſi primum, a taxa præſcripta in Diœceſi, in qua Beneficium poſſidet, ſicuti colligitur ex reſponſis datis in Alatrina, die 9. Julii 1701. (*lib.51. decretor. p.393. a tergo*), in Ariminen. Ordinationis, 10. Januarii 1708. (*lib. 55. decretor. p.* 23.), in Romana, ſeu Sanctæ Agathæ Gothorum, 27. Maji 1713. (*lib. 63. decretor. p.* 219. *a tergo*). Huic eidem diſtinctioni adhæſit, eamque ſuprema ſua auctoritate corroboravit Innocentius XIII. in ſua Conſtitutione incipien. *Apoſtolici miniſterii*, inquiens: *Cum etiam juxta memoratam Innocentii XII. Prædeceſſoris noſtri Conſtitutionem, ratione, ac titulo Beneficii in aliena Diœceſi obtenti, non aliter liceat Ordines ab Epiſcopo ejuſdem Diœceſis ſuſcipere, quam ſi Beneficium ſit ejus reditus, ut ad congruam vitæ ſuſtentationem, detractis oneribus, per ſe ſufficiat; declaramus, ſufficientiam hujuſmodi perfiniendam eſſe, non juxta taxam Synodalem, ſive morem, pro promovendis ad ſacros Ordines, vigentem in loco prædicti Beneficii (niſi tamen illud continuam, & præciſam reſidentiam requirat) ſed juxta taxam, vel, ea deficiente, juxta morem in alio loco domicilii vigentem.*

,, Hiſce decretis facile alicui perſuaſum erit, omnes diremptas quæſtiones, ſacræ Ordinationis titulum reſpicientes. Verum non ita ſe res habuit: Etenim cum Beneficio, ad cujus titulum quis promoveri expoſcit, plerumque annexum ſit onus celebrandi plures Miſſas, alia ſupererat enodanda difficultas. Num ſcilicet ad definiendum, an Beneficiario tot ex Beneficio obveniant reditus, quot, juxta taxam Synodalem, vel regionis conſuetudinem, reputantur ſufficientes ad vitam honeſte traducendam, detrahenda ſint onera Miſſarum, quibus Beneficium prægravatur. An potius ſoli ſint æſtimandi Beneficii fructus, nulla habita ratione adjecti oneris Miſſarum.

,, Non una erat hac in re Doctorum ſententia. Opinabantur plerique, onera Miſſarum eſſe detrahenda, cum liberum eſt Beneficiario illis, vel per ſe, vel per alium ſatisfacere; ſecus vero cum Miſſas per ſe ipſum celebrare tenetur. Siquidem in primo caſu, ſi in morbum incidat, quo a celebrando præpediatur, debet alteri Sacerdoti conſuetam eleemoſynam elargiri, ut Miſſas faciat; ac proinde, ſi morbus diuturnus ſit, periculum erit, ne Beneficiarius, ad extremam redigatur mendicitatem, cui ſacri Canones, ac præcipue Tridentinum obviare voluerunt, cum titulum ſive patrimonii, ſive Beneficii in Clerico Sæculari exegerunt, ut ad ſacros Ordines valeat promoveri; ejuſmodi autem periculum, iidem Doctores abeſſe ajunt, in ſecundo caſu; qui enim tenetur Miſſas celebrare per ſe ipſum, tempore quo ægrotat, aut alio detinetur legitimo impedimento, nulla afficitur obligatione, celebrandi per alium, quemadmodum, aliis allegatis, tradit Leander *oper. moral. t.2. tr.8. diſp.7. q.19.*

,, Arbitrabantur alii, Miſſarum onera, in neutro caſu eſſe detrahenda: Etenim, cum eleemoſyna, quæ Sacerdoti datur; ſit *quaſi ſtipendium ſuæ ſuſtentationis*; uti ait D. Thomas 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 2. nulla ratio patitur, eam excludere a cenſu redituum, qui ſufficientem ſuſtentationem Sacerdoti ſuppeditant. Neque in contrarium facit, quod tempore infirmitatis Sacerdos, cui liberum eſt celebrare per alium, huic teneatur elargiri ſtipem, ad ſui ceteroquin alimoniam, neceſſariam: hic ſiquidem caſus infrequens eſt, quem jura non reſpiciunt: ſecus in conſtitutione patrimonii, habenda pariter eſſet ratio ingruentis belli, imminentis alluvionis, ſimiliſque infortunii, cui obnoxia ſunt prædia in patrimonium aſſignata. Ad hæc etiam Sacerdotem, cui onus incumbat celebrandi, per ſe ipſum, ſi impediatur infirmitate, quæ ſit diuturna, teneri ſuæ obligationi ſatisfacere per alium, rectius docent Cardinalis de Lugo *de Sacram. Euchariſt. diſp.*11. *ſect.* 2. *n.*48. & 49. Diana *in edit. coord. t.* 2. *tr.* 1. *reſol.* 59. Paſſerin. *de ſtat. homin. t.* 2. *q.* 587. *art.* 4. quorum ſententiam ſectata eſt Sac. Congreg. Concilii in Romana Celebrationis Miſſarum 4. Junii 1689. atque in alia Romana 2. Octobris 1721. ac proinde nullum, quantum attinet ad rem præſentem, videtur ponendum diſcrimen inter eum, qui tenetur Miſſas per ſe ipſum celebrare, ac alterum, cui poteſtas eſt celebrandi per alium.

,, In hac opinionum varietate ſatius duxerunt aliquot Epiſcopi ſacræ Congregationis Concilii ſententiam efflagitare, & Nos, qui eidem eramus a Secretis, ut Patres unico intuitu omnia inſpicerent, quæ ad materiam pertinerent, quod ſemper conſuevimus, cum difficilior occurreret examinandus cauſſæ articulus, diligentem exaravimus diſſertationem, quæ extat *tom.* 2. *Theſaur. Reſol. pag.* 214. ubi cujuslibet ex diverſis, quas retulimus, Auctorum ſententiis, præcipua expendimus rationum momenta. Actum fuit de hac quæſtione die 8. Auguſti 1722. iterumque die 24. Aprilis 1723. ac tandem die 17. Julii ejuſdem anni deciſum, rem permittendam conſcientiæ, & arbitrio Ordinariorum, qui ſpectatis locorum, & perſonarum conditionibus, vel in particularibus eventibus, vel etiam in Synodo, per modum legis, decernant, an onera Miſſarum ſint, aut non ſint detrahenda e reditibus Beneficii, e quibus Ordinandus ſuam honeſtam ſuſtentationem eſt percepturus.

Quamobrem, abſque periculo obviandi juri communi, & ſacro Concilio Tridentino, tuto poterit Epiſcopus in ſua Synodo, non ſolum præfinire quantitatem proventuum, qui cenſeantur ſufficientes, ad alimoniam ſubminiſtrandam Clerico, ſuam incolenti Diœceſim, ſed etiam ſtatuere, & determinare, num inter ejuſmodi proventus ſit numeranda, an potius detrahenda ſtipes, reſpondens numero Miſſarum, ad quas celebrandas Clericus, ſive per ſe, ſive per alium adigitur, lege ſibi indicta a Fundatore Beneficii, quod poſſidet. ,,

CAPUT V.

De Privilegiis, & Obligationibus Clericorum.

DUBIUM I.

Quænam ſint Privilegia Clericorum.

Clericus dicitur ex eo, quod ſit in ſortem, ſeu hereditatem Domini vocatus; nam *Cleros* græce idem eſt, quod latine *Sors*, ſeu hereditas; & ſic qui Divino cultui, & miniſterio dicantur, & mancipantur, dicuntur Clerici, quaſi adſciti in ſortem, & poſſeſſionem Domini, quem pro ſua parte, & poſſeſſione elegerunt, ut optime explicat Iſidorus relat. in cap. *diſt.* 21. ubi habet: *Clericos hinc appellatos credimus, quia Matthias ſorte electus eſt, quem primum per Apoſtolos legimus ordinatum; Cleros enim græce Sors, latine vero hereditas dicitur. Propterea ergo dicti ſunt Clerici, quia de ſorte Domini ſunt, vel quia Domini partem habent*. Quis autem efficitur Clericus per ſuſceptionem primæ Tonſuræ a proprio Epiſcopo conferendæ, ſeu ab alio de illius licentia, ſub illis Pſalmi verbis: *Dominus pars hereditatis meæ*, de qua ſatis dictum eſt ſupra *cap.* 2. *dub.* 3. ubi etiam notavimus, quatuor præcipue privilegiis gaudere Clericos.

2. Primo enim gaudent privilegio Canonis: *Si quis ſuadente Diabolo*; conſiſtens in eo, quod percutientes Clericum ipſo facto fiunt excommunicati excommunicatione lata in illo Canone: *Si quis ſuadente*. Secundo gaudent privilegio Fori; conſiſtens in eo, quod non poſſint amplius ſub Judice Sæculari conveniri, nec ab eo judicari, ſeu puniri, ſed tantum a ſuis Eccleſiaſticis Prælatis, cap. 1. & ſeqq. *de Foro competenti*, cap. *Clerici*, cap. *Cum non ab homine, de judiciis*. Tertio liberantur a Collectis Sæcularium, quia non ſolum ipſorum perſonæ, ſed etiam ipſorum bona, & res eximuntur, & fiunt immunes a Judice Sæculari, ut non poſſint gravari, nec collectari, ſeu obligari ad ſolvenda tributa, & onera, quæ imponuntur a Principibus laicis. Quarto denique fiunt capaces Beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ nonniſi Clericis, & Tonſuratis conferuntur. Omnia proſequi, quæ ſpectant ad exemptiones, & immunitates Clericorum, tam quoad illorum perſonam, quam ad illorum bona, non eſt hujus inſtituti, & ſpecialem requirunt tractationem. Plura habet Diana *p.* 4. *tr.* 2. *per tot.* & alibi ſparſim, Antonellus *de Regim. Eccleſ. toto lib.* 4. Barboſa, Bellet. Carolus de Graſſis *de effect. Cleric.* Thomas del Bene, & alii Canoniſtæ, & Theologi, qui integros tractatus de hac materia ſcripſerunt.

3. Quæres: *An peccet mortaliter, qui Tonſuram, & Ordines minores ſuſcipit animo non aſcendendi ad ſuperiores, ſed ſola intentione declinandi Sæcularem poteſtatem, acquirendi pingue Beneficium, & aliis fruendi Clericorum Privilegiis?* Certum eſt, Ordinatum majoribus Ordinibus non poſſe a ſtatu Clericali recedere, & ad ſtatum Laicalem redire, quia inducunt vinculum indiſſolubile, ratione cujus recedens dicitur Apoſtata ab Ordine; ſicut Profeſſus recedens a Religione dicitur Apoſtata a Religione.

4. Certum etiam eſt, Ordinatum minoribus Ordinibus, licite poſſe in eo ſtatu perſeverare, & non aſcendere

ad

ad majores, quia nullo jure cautum eſt, ſuſcipientem primam Tonſuram, & Ordines minores, obligatum eſſe ad ſuperiores aſcendere; ſolum enim requiritur a Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. intentio præſtandi Deo fidelem cultum, quem quis præſtare poteſt, miniſtrando in Ordinibus minoribus, abſque eo, quod aſcendat ad ſuperiores; ſicut de S. Franciſco legitur, perſeveraſſe in Ordine Diaconatus, abſque eo, quod aſcenderet ad Presbyteratum. Quin poteſt etiam Ordinatus in Minoribus retrocedere abſque culpa, redere ad ſæculum, & uxorem ducere, cum nullo voto, promiſſione, aut præcepto neceſſitetur ad perſeverandum in tali ſtatu; & quidem ſi receſſus fiat ex cauſſa rationabili, ut quia expertus ſit fragilitatem, & velit uxorem ducere ad fugiendas tentationes, familiam conſervandi, ſedandi inimicitias, aut alia ſimili de cauſſa, nullum erit peccatum, nec etiam veniale; ſi vero fiat abſque cauſſa, ad ſummum erit culpa venialis, ob levitatem, & inconſtantiam in bono jam cœpto, cum aliquali irreverentia ſtatus Clericalis, ut docet Marchin. *tr.* 1. *part.* 8. *c.* 1. *n.* 24. Bonac. *de Matrim. q.* 3. *punct.* 9. *n.* 4.

5. Ex quo ſequitur, non eſſe peccatum, ſaltem lethale, Ordines ab initio recipere, animo non aſcendendi ad ſuperiores, ſed recedendi, & uxorem ducendi poſt aliquod tempus; quia ſicut recedere, & uxorem ducere non eſt peccatum, ita habere animum recedendi, & uxorem ducendi non erit peccatum; intentio enim malitiam ſumit ab actu, nec poteſt magis eſſe peccaminoſa, quam ipſum factum; ergo ſi receſſio a ſtatu clericali ad laicalem non eſt lethalis, nec talis erit intentio habita in ingreſſu Clericatus. Ita Leander *diſp.* 7. *q.* 13. Averſa *q.* 4. *ſect.* 2. Bonac. *de matrim. q.* 3. *punct.* 9. *num.* 5. Ant. *diſp.* 4. *ſect.* 5. *n.* 108. Coninch *diſp.* 20. *dub.* 10. Palaus *pun.* 8. *n.* 9. nec peccaret Epiſcopus talem ordinando, quia nullo jure eſt prohibitum. Leander *q.* 10.

6. Oppoſitum tenet Marchinus *part.* 8. *cap.* 1. *n.* 9. cum Bannes, Victoria, Ledeſma, & Molfeſio, quod probat exemplo Novitii, qui mortaliter peccat Religionem ingrediendo animo non perſeverandi, ſed exeundi, cum teneatur habere animum ſaltem experiendi onera Religionis, ergo etiam peccabit mortaliter, qui ſuſcipit minores Ordines, vel Clericalem Tonſuram animo recedendi. Sed contra diſpar eſt ratio: ſiquidem Novitiatus in Religione ad hoc præciſe ordinatur, ut quis experiatur Religionis obſervantiam, & onera illius ſtatus, cohabitando, & convivendo inter Fratres, & interim videat, quæ in Religione fiunt, & an ſibi expediens ſit in tali ſtatu profiteri; qui autem ingreditur animo non perſeverandi, aut ſaltem non experiendi, ſed animo exeundi, facit injuriam Religioni, & contemnit ſtatum, quem nec vult experiri, quæ ratio non militat de ſtatu Clericali; nam quilibet Ordo per ſe primo ordinatur, ut quis Deo ſerviat, tale munus exercendo, quod utique præſtare poteſt, etiamſi habeat animum ulterius non progrediendi, ſed ſolum pro illo tempore in tali miniſterio deſervire, uſquedum aliud determinaverit.

7. *An vero mortaliter peccet, qui Clericatum aſſumit animo non aſcendendi ad Ordines ſuperiores, ſed evadendi Sæcularem poteſtatem?* Affirmant ſatis probabiliter plures, quia Tridentin. *ſeſſ.* 23. *c.* 4. *de reform.* prohibet ordinari eos, qui fugiendi ſæcularis judicii cauſſa hoc vitæ genus elegiſſe conſtat, & quia Ordinatus ſola intentione declinandi Forum ſæculare, & eximendi ſe a tributis, magnam injuriam facit Chriſto, Eccleſiæ, & Sæculari poteſtati; & inde peccaret etiam lethaliter Epiſcopus, hujuſmodi ſcienter ordinando propter cooperationem, quam præſtat alieno peccato, quod impedire poteſt, ac tenetur hujuſmodi repellendo ab Ordine. Ita Marchinus *cit. c.* 1. *part.* 8. afferens Bannes, Ledeſmam, Victoriam, Rodriquez, & Molfeſium. Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 10. *num.* 20. *&* *allegat.* 11. *num.* 12 Leander *q.* 10. Andreas a Matre Dei *tract.* 8. *cap.* 5. *punct.* 3. *num.* 57

8. Sed alii probabilius negant peccare mortaliter, ſi non excludat primariam intentionem exhibendi Deo debitum cultum; nam optime poteſt quis Ordines ſuſcipere cum intentione conſequendi ea, quæ tali Ordini ſunt annexa, ſed exemptio a ſæculari poteſtate, eſt Ordinibus annexa; ergo poteſt quis Ordines ſuſcipere intentione conſequendi exemptionem a ſæculari poteſtate, dummodo non excludat primarium finem Deo inſerviendi, & hoc non faciat fraudulenter cum damno tertii, vel cauſſa fugiendi juſtum judicium inceptum. Nec obſtant verba Trid. quæ non continent rigoroſum præceptum, & diriguntur ad Epiſcopos, ut tales non admittant, qui non ut fidelem cultum Deo præſtent, ordinantur, ſed fraudulenter, ad fugiendum juſtum judicium jam cœptum; ſimiliter non peccabit, qui initiatur Ordinibus minoribus animo non aſcendendi ad majores, ſed animo recedendi, & interim conſequendi beneficium, ſi hoc non ex primaria, ſed ſecundaria intentione faciat, quia tam in iſto, quam in primo caſu utitur jure ſuo; & ita tenent Averſa *q.* 4. *ſect.* 2. Ant. *n.* 109. Homobon. *de exam. p.* 1. *tr.* 3. *q.* 21. Palaus *punct.* 8. *n.* 7. Hurtado *de Ordine diff.* 22. Villalob. Sanchez, Coninch, & alii, quos affert, & ſequitur Diana *p.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 22. & iterum *p.* 10. *tr.* 16. *reſol.* 51.

DUBIUM II.

Quo Jure Continentia ſit annexa Sacris Ordinibus.

9. Certum eſt apud omnes Catholicos, continentiam annexam eſſe Sacris Ordinibus, & illicitum, ac invalidum eſſe matrimonium poſt illorum ſuſceptionem contractum, ut conſtat ex Trid. *ſeſſ.* 24. *can.* 9. definiente: *Si quis dixerit, Clericos in Sacris conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſollemniter profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, anathema ſit*; & jam antea hoc idem ſtatutum fuerat cap. *Sunt quidem*, cap. *Presbyteris*, & cap. *Ut lex.* 27. *qu.* 1. cap. *Nullus Miſſam*, cap. *Præter hoc, diſt.* 32. *c.* 1. *&* 2. Qui Clerici, vel Voventes, cap. *unico de voto in* 6. idque ſemper obſervatum fuit in Eccleſia a temporibus Apoſtolorum; adeo ut Joan. Major. *in* 4 *d.* 24. *q.* 2. Thomas Valdenſis *t.* 2. *de Sacram. cap.* 128. Michael Medina *lib.* 1. *de ſacror. hom. continen. c.* 99. *&* 100. Fran. Turrianus *libr.* 2. *de dogmat. cir. Charact. r b.* & alii opinati ſint, de jure Divino, & inſtitutione Chriſti Domini, annexam fuiſſe continentiam Ordinibus Sacris, nempe Presbyteratui, Diaconatui, & Subdiaconatui, qui propterea dicuntur Ordines Sacri, quia annexum habent votum caſtitatis, quo ſic ordinati Deo ſacrantur, & dicantur; & idem docuiſſe videtur Siricius Papa, dicens: *Dominum Jeſum voluiſſe, Eccleſiam ſuam, cujus ipſe Sponſus eſt, caſtitatis ſplendore radiare.*

10. Verum dicendum eſt, non jure Divino, ſed lege Eccleſiaſtica obligari Sacros Miniſtros ad caſtitatem ſervandam, quod innuiſſe videtur Trid. ſupra, dum continentiam Sacrorum Miniſtrorum, non in præceptum aliquod Divinum, ſed in legem Eccleſiaſticam quoad Clericos, & in votum ſollemne quoad Regulares Profeſſos refert; & quia de facto non ſolum in Eccleſia Græca, ſed etiam in Eccleſia Latina aliquando, licet raro, & ex graviſſima cauſſa, fuit a Pontifice diſpenſatum, ut Ordinatus Ordinibus Sacris poſſet Matrimonium ducere, quod fieri non potuiſſet, ſi Sacris Ordinibus de jure Divino fuiſſet votum caſtitatis annexum: nec Apoſt. ad Timoth. 3. *Epiſcopum unius uxoris virum* toleraſſet: nec ipſe Dionyſium Areopagitam, quem conjugatum fuiſſe conſtat ex Actib. Apoſtol. *c.* 17 in Athenienſium Epiſcopum creaſſet, ut in ejus vita legitur; & ita tenent Doctores communiter, quos dabit Averſa *q.* 4. *ſect.* 3.

11. Argumenta contraria facile ſolvi poſsunt, ſolum enim probant, non potuiſse Eccleſiam aliquem cogere ad caſtitatem ſervandam obligatione abſoluta, ſecus de obligatione, ex ſuppoſitione alicujus ſtatus aſsumpti, quem Eccleſia libere concedit, & alter libere acceptat ſub illa conditione, & cum illa obligatione obſervandi caſtitatem; alia argumenta probant, convenientiſſime fuiſse ab Eccleſia votum caſtitatis injunctum Clericis, non vero quod fuerit a Divino aliquo præcepto injunctum, ut videre eſt apud Averſam *loco cit.* Marchinum *tr.* 1. *p.* 6. *c.* 8. Bellarminum *t.* 1. *contr. de Clericis l.* 1. *c.* 18. *& ſeqq.* & alios, qui contra Hæreticos de hac re tractant.

12. Antiquiſſimam eſse hanc conſuetudinem ſervandæ caſtitatis a Sacris Miniſtris, tam in Eccleſia Latina, quam in Eccleſia Græca, ab Apoſtolis ipſis pro utraque derivatam fuſe probant Averſa *q.* 4. *ſect.* 5. Marchinus *tr.* 2. *part.* 6. *c.* 8. Bellarm. *t.* 1. *contr. lib.* 1. *c.* 18. *& ſeqq.* ubi adducunt antiquorum Patrum, & Conciliorum auctoritates, & definitiones: hoc idem docent Sotus *lib.* 7. *de Juſt. q.* 6. *art.* 2. Albertus Pighius *contr.* 15. Michael Medina *lib.* 2. *de ſacror. homin. continent. c.* 36. Valentia, Vaſquez, & alii Recentiores. Hæc conſuetudo plurium Conciliorum, & Summorum Pontificum Decretis confirmata, ſemper retenta fuit in Eccleſia Latina, ſicut in præſens etiam inviolabiliter obſervatur. In Eccleſia autem Orientali, & Græca fuit decurſu temporis abrogata, & permiſsum Clericis in Sacris Ordinibus conſtitutis, ut ſuis Uxoribus uterentur, qui uſus adhuc perſeverat, non ſolum apud Hæreticos, & Schiſmaticos, ſed etiam apud Catholicos, & cum Summo Pontifice, ac Romana Eccleſia communicantes, ut colligitur ex cap. *Aliter, diſt.* 31. ubi ex Stephano Papa, & Concil. Lateran. dicitur: *Aliter ſe Orientalium traditio habet Eccleſiarum, aliter hujus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ; nam earum Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi Matrimonio copulantur: iſtius autem Eccleſiæ, vel Occidentalium, nullus Sacerdotum a Subdiacono uſque ad Epiſcopum licentiam habet conjugem ſortiendi.* Idem ſatis clare ſupponitur a Clem. III. cap. *Quæſitum, de pœnit. & remiſſ.* & Innocent. III. cap. *Ut Clericorum, de vita, & honeſt. Clericor.* & cap. *Cum olim, de Clericis Conjugatis*, licitum ſcilicet eſse conjugium inter Græcos in ritu Orientalis Eccleſiæ. Quando autem, & quomodo hæc licentia, & conceſſio cœperit apud Græcos, ſatis incertum eſt; ſicut incertum eſt,

eſt, quando cœperit Ordo Subdiaconatus eſſe Sacer per votum continentiæ apud Latinos.

13. Dubium eſt apud Doctores; *an hæc obligatio ſervandi caſtitatem immediate proveniat ex voto in Ordinibus emiſſo, vel a lege Eccleſiaſtica imponente Ordinatis hanc obligationem?* Alii affirmant, ex ſolo voto immediate provenire; a lege vero Eccleſiaſtica mediate, quatenus hæc obligat Ordinatum ad tale votum emittendum, quod probant, pluribus allatis juribus, præcipue ex *diſt.* 28. cap. *Nullum*, ubi ex D. Gregorio habetur: *Nullum facere Diaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe victurum caſte promiſerit*, quod ſecundum Gloſſam intelligitur, vel de expreſſa, vel de tacita promiſſione. Idem habetur cap. *Aſſumi*, ex Concil. Arelaten. III. *eadem diſtinct.* ubi dicitur: *Aſſumi aliquem ad Sacerdotium in Conjugii voto conſtitutum non oportet, niſi fuerit promiſſa converſio*, id eſt, niſi fuerit facta continentiæ promiſſio; & cap. *Diaconi*, *eadem diſt.* ibi: *Profeſſi continentiam*, & alia jura de Clericis conjugatis, & de voto, & voti redemptione in 6. ſolius voti mentionem faciunt, ac proinde dicendum eſt, talem obligationem immediate provenire ex voto, quod quidem antiquitus emittebatur expreſſe a ſuſcipientibus Sacrum Ordinem, nunc autem implicite, & tacite. Ratio etiam eſt, quia ſi Clerici in Sacris conſtituti tenerentur ad continentiam ex præcepto Eccleſiæ, & non ex proprio voto, lapſus carnis in illis non adderet circumſtantiam ſpecie diverſam neceſſario explicandam in Confeſſione, quia præceptum Superioris, quando cadit ſuper materiam alias debitam per ſe, non addit aliam ſpeciem malitiæ; cum ergo talis circumſtantia ſit neceſſario in confeſſione exprimenda, dicendum eſt, obligationem continentiæ immediate provenire ex voto; & ita docent cum D. Thoma *in* 4. *diſt.* 37. *q.* 1. *art.* 1. Cajetan. Sotus, Medina, Navar. Azorius, Bellarm. Sanchez, Vaſquez, & alii, quos ſequitur Marchinus *cit. c.* 8. *diff.* 6. & hanc dicit eſſe communem ſententiam Theologorum.

14. Alii volunt, hanc obligationem immediate provenire ex lege Eccleſiaſtica imponente talem obligationem illis, qui ordinantur; quia ex pluribus Sacris Canonibus, & Decretis invenitur hæc obligatio impoſita abſolute, & ſimpliciter per modum præcepti ab ipſa Eccleſia, eadem ratione, qua imponuntur alia præcepta; & noviſſime Trident. *ſeſſ.* 24. *can.* 6. continentiam Sacrorum Miniſtrorum in legem Eccleſiaſticam, quoad Clericos, & in votum ſollemne quoad Regulares profeſſos refert. Ratio etiam eſt, quia ſi quis ordinaretur cognoſcens, & intendens ſuſcipere Sacros Ordines, ſed ignorans, annexum illis eſſe votum continentiæ, nec explicite, nec implicite voveret; ſiquidem votum requirit liberum voventis conſenſum, qui ab ignorante præſtari non poteſt, & tamen iſte teneretur obſervare caſtitatem, non ex voto, ſed ex lege Eccleſiaſtica talem obligationem imponente; idem dicendum in caſu, quo quis malitioſe nollet, nec expreſſe, nec implicite vovere, quo caſu non poſſet obligari ex voto; & ita tenent Scotus, Palud. Henricus, Valentia, & alii, quos ſequitur Averſa *q.* 4. *ſect.* 7.

15. At verius dicendum eſt, hanc obligationem immediate provenire, tum ex voto, ſive explicite, ſive tacite emiſſo in ipſa actuali receptione Ordinis, tum ex lege Eccleſiaſtica talem obligationem imponente, ut probant jura, & rationes pro utraque parte adductæ; non ſufficit ſolum votum, quia illud ignorantes, vel malitioſe, tam implicite, quam explicite excludentes, non tenerentur caſtitatem obſervare, ſed poſſent matrimonium, ſi non licite, ſaltem valide contrahere; deinde, quia votum cum ſit privata quædam lex, quam quiſque voluntarie ſibi imponit, numquam obligare poteſt ignorantes, aut malitioſe illud excludentes. Nec ſufficit ſola lex Eccleſiaſtica inhabilitans Ordinatos ad matrimonium contrahendum, quia non ſatis explicantur jura ſuperius allata; non enim ſufficit dicere, nomine voti poſſe intelligi ipſam legem, & ſtatutum Eccleſiæ ad continentiam obligantis, quia alia præcepta numquam explicantur, nec intelliguntur nomine voti; melius ergo dicitur, ex utroque capite obligationem naſci, ut docent Coninch *diſp.* 10. *de Ordine dub.* 15. *n.* 130. Palaus *de Ordine punct.* 17. *nu.* 5. idemque ſentit Marchinus *c.* 8. *diff.* 6. *num.* 8.

DUBIUM III.

An obligatio Caſtitatis ſe extendat ad invalide Ordinatos, vel ante ætatem, vel vi, & metu?

16. Quæres 1. *An invalide ordinatus propter defectum eſſentialem, ſive ex parte materiæ ſacri Ordinis, ſive ex parte formæ, ſive ex parte intentionis Ordinantis, vel Ordinati, teneatur ad caſtitatem ſervandam?* Affirmant nonnulli, quia Ordinatus habuit ex parte ſua totum conſenſum requiſitum, & voluntatem ſe obligandi; ergo remanet obligatus, ſaltem voto ſimplici ad caſtitatem, ſicut voto ſimplici remanet obligatus Religioſus nulliter profeſſus, vel quia Religio non erat approbata: vel quia Superior non habebat ſufficientem poteſtatem ipſum admittendi, & recipiendi, ut patet ex cap. *Quidam*, & cap. *Placet. de Converſ. Conjugatorum.*

Reſp. invalide ordinatum, ex quocumque capite nullitas oriatur, non teneri ad caſtitatem ſervandam; nec etiam per modum voti ſimplicis, ſed valide, & licite poſſe matrimonium contrahere. Ratio eſt, quia caſtitas in ſuſceptione Sacri Ordinis non per ſe primo intenditur, & per ſe primo promittitur, ſed tamquam acceſſoria, & connexa Ordini Sacro; deficiente autem principali, deficit etiam acceſſorium. Nec valet paritas de illo, qui invalide profeſſionem emittit; nam primaria, & principalis intentio profitentis eſt ipſum votum, & ipſa promiſſio caſtitatis, quæ proinde, ſi non valet in totum, ut votum ſollemne, valet quoad partem poſſibilem, ut votum ſimplex; at caſtitas in Ordinatione non eſt principale intentum, ſed acceſſorium, quod corruit, corruente principali, & ita tenent Marchinus *diff.* 8. Boſſius *n.* 198. Sanchez, Paludanus, Barboſa, & Candidus, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 13. *q.* 4. Palaus *punct.* 17. *n.* 7. aliique communiter.

18. Quæres 2. *An Puer ante uſum rationis ordinatus, teneatur ad caſtitatem ſervandam?* Certum eſt, ipſum non obligari ex voto, cujus eſt incapax, defectu libertatis neceſſario requiſitæ, & cujus obligatio non poteſt mere ab extrinſeco imponi, cum ſit actio perſonalis, & lex particularis, quam quiſque ſibi libere imponit. *An vero teneatur ex præcepto, ſeu ſtatuto Eccleſiæ, inhabilitantis ad matrimonium?* affirmant Palud. *in* 4. *diſt.* 37. *q.* 1. *art.* 1. *ſupplem.* Gabriel. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 1. *art.* 2. D. Antonin. 3. *part. tit.* 1. *c.* 8. Ledeſma 2. *part. q.* 55. *art.* 4. Gaſpar Hurtad. *diſp.* 16. *de matrim. diff.* 8. & quidam alii.

19. Reſp. Ordinatum ante uſum rationis nullo modo manere per hoc obligatum ad caſtitatem, ſed licite, & valide poſſe matrimonium contrahere. Ratio eſt, quia præceptum Eccleſiæ per ſe non obligat ad continentiam, niſi illos, qui Sacros Ordines ſcienter, & voluntarie ſuſcipiunt, nec aliter obligare poſſe, tradunt Sanch. *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 30. Boſſius *varior. moral. p.* 3. *tit.* 3. §. 21. *n.* 202. eo quia caſtitas eſt res conſilii, non præcepti, eſtque res difficilis, & maxime ardua, attenta corruptione naturæ in contrarium actum valde inclinante, ac proinde non imponenda, niſi volenti, & conſentienti. Nec eſt eadem ratio de Puero ante uſum rationis baptizato, qui poſtea obligatur ad obſervantiam Legis Divinæ, & Eccleſiaſticæ, quia jure Divino omnes obligantur ad recipiendam Fidem, & Baptiſmum, & ad obſervantiam Legis Divinæ: ad obſervantiam vero Legis Eccleſiaſticæ tenetur vi ſubjectionis neceſſario contractæ per Baptiſmum; ad recipiendos vero Ordines nullus obligatur, niſi volens, & obſervantia caſtitatis non eſt neceſſarium conſequens ad receptionem Ordinis, ſed ex præcepto Eccleſiæ, quæ non intendit, nec poteſt onus tam grave imponere, niſi volentibus, & conſentientibus.

20. Ex quo ſequitur, Ordinatum ante uſum rationis, cum ad annos diſcretionis pervenerit, licite poſſe conjugalem ſtatum aſſumere, ſi nolit uti Ordine; ac proinde tenetur ſe determinare, an velit in ſuſcepto Ordine permanere, & tunc contrahit obligationem caſtitatis; ſi vero nolit in Ordine permanere, remanet ſuſpenſus ab uſu Ordinis. Ita Sanch. *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 30. Bonac. *q.* 3. *de Matrim. punct.* 9. *n.* 14. Marchinus *diff.* 10. Palaus *punct.* 17. *n.* 8. Averſa *q.* 4. *ſect.* 8. & alios referens Boſſius *num.* 201.

21. Major difficultas eſt: *An teneatur obſervare caſtitatem, ſi quis ordinaretur poſt uſum rationis, ſed ante tempus pubertatis?* Affirmant plures, quia habens uſum rationis, eſt capax proprii voti, & poteſt Superiorum præceptis ligari. Ita Sotus, Cajetanus, Sanch. Candidus, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 13. *q.* 7. Marchinus *diff.* 10. Bonac. *punct.* 9. *n.* 15. Palaus *punct.* 10. Oppoſita Sententia communior, & ſequenda tenet, non obligari, niſi poſt adeptam pubertatem, quia etſi capax ſit aliorum præceptorum, & votorum, non tamen præcepti, & voti tam ardui, & patet a pari de profeſſione Religioſa, quæ ſicut antiquitus non erat valida ante tempus pubertatis, cap. *Ad noſtram*, *de Regul.* & nunc non eſt valida, niſi poſt annum decimum ſextum, ex diſpoſitione Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regul. c.* 15. ita non cenſetur Eccleſia velle obligare impuberes nondum habentes maturitatem judicii ad rem tam arduam, & difficilem. Si, adepta pubertate, verbo, vel facto ratificet Ordinem ſuſceptum, tunc incipit obligari ad caſtitatem. Et ita, pluribus citatis, tenent Averſa *dicta ſeſſ.* 8. Sanch. *diſp.* 30. *nu.* 8. Villalob. Filliuc. Squillantes, & alii relati a Boſſio *n.* 204. quibus & ipſe adhæret *n.* 207. ubi notat, quod iſte Puer ſtatim ac erit adeptus pubertatem, attento jure antiquo, vel ſecundum Trid. ſtatim ac annum decimum ſextum expleverit, tenetur ſe determinare, & eligere ſtatum, vel Eccleſiaſticum, ſi voluerit in eo permanere, vel Laicalem, ſi voluerit contradicere obligationi Ordinis; ſtatim quidem,

dem, non metaphyſice, ſed intra triduum, ſecus in foro exteriori præſumeretur eam acceptare, nec poſſet amplius reſilire, quamvis in foro conſcientiæ non remaneat obligatus, ſi Ordinationem verbo, ſeu facto non ratificet.

22. Quæres 3. *An teneatur ad caſtitatem, qui fuit ordinatus per vim, & metum cadentem in conſtantem virum?* Certum eſt, invalidam eſſe Ordinationem, nec ullam parere obligationem caſtitatis, quando per vim, & metum Ordinatus nullo modo ſuæ Ordinationi conſentit, nec ullam habuit intentionem recipiendi Ordines, quin potius contradixit, ſeu contrariam habuit intentionem illos non recipiendi. Si vero conſenſit, ac rectam habuit intentionem, licet vi, & metu injuſto compulſus, tunc cum ſit valida Ordinatio, reſtat dubium: *an ſic ordinatus teneatur caſtitatem obſervare, & irritum ſit Matrimonium, ſi forte poſt Ordinationem contrahatur.*

23. Affirmant quamplures, ſic ordinatum teneri ad perpetuam caſtitatem, cum inhabilitate ad Matrimonium contrahendum, quia obligatio caſtitatis cum tali inhabilitate ex præcepto, ſeu ſtatuto Eccleſiæ annexa eſt Ordini Sacro, illumque ſequitur tamquam acceſſorium ſuum principale; ergo qui valide Ordines recipit, quamvis vi, & metu injuſto compulſus, contrahit obligationem caſtitatis; nam intentio, & voluntas, quæ ſufficit pro validitate Ordinis, ſufficit etiam pro validitate voti, & pro contrahenda obligatione caſtitatis, quæ eſt Ordini annexa; videturque expreſſum in Concilio Toletano VIII. *cap.* 7. ubi de illo, qui fuerat invite promotus, dicitur: *Si relabitur ad conjugia, moreſque ſæculi, omni Eccleſiaſtica dignitate privatus, ut Apoſtata habeatur*, & conſtat exemplo illius, qui per vim, & metum baptizatur, qui tenetur ſervare fidem, & præcepta Chriſti. Et ita tenent Palud. D. Ant. Sotus, Sylveſter, Tabiena, Armilla, Rebellus, Vaſquez, Comitolus, Baſilius Pontius, Gaſpar Hurtadus, & Steph. Baunii, quos refert Boſſius §. 20. *n.* 161. ita etiam Palaus *punct.* 17. *n.* 13. ubi ſupponit, nullum votum metu factum jure naturæ irritum eſſe; jure vero poſitivo, ea ſolum vota, quæ ſtatum Religioſum conſtituunt, tametſi irritanda veniant: & ſic per metum ordinatus tenetur obſervare caſtitatem, tum ex voto, tum ex lege, quamvis probata coactione, credat, Eccleſiam facile obligationem remiſſuram.

24. Communior tamen, & magis recepta ſententia eſt, ordinatum per metum gravem injuſte incuſſum, ad finem Ordinationis, non teneri ad caſtitatem, ſed valide poſſe Matrimonium contrahere, quam ſententiam approbat ſtylus Curiæ, ut teſtatur Rota *in noviſſ. p.* 1. *deciſ.* 561. Ratio eſt, quia taliter ordinatus, non tenetur ad obſervandam caſtitatem ratione voti, quod eſt ipſo jure nullum, & irritum, cap. *Perlatum*, & cap. *Cum dilectus*, de his, quæ vi, metuſve cauſa fiunt: ubi licet expreſſe ſolum ſermo ſit de voto ſollemni Religionis; ratio tamen deciſionis militat in quocumque voto ſollemni, & ſimplici, & maxime in voto ſollemni caſtitatis annexo Ordinibus Sacris, quod proinde metu extortum, eſt ipſo jure nullum. Nec etiam tenetur ex præcepto, ſeu ſtatuto Eccleſiæ, ſive immediate inhabilitante Ordinatos ad Matrimonium, ſive mediate ratione voti impliciti, quod voluit eſſe annexum Sacræ Ordinationi; nam illud obligat ſolum voluntarie, & ſpontanee ſuſcipientes Ordines Sacros, non vero illos, qui ex gravi metu impelluntur ad Ordines, quod etiam probat Boſſius ex communi Doctrina Theologorum, & Summiſtarum, ſcilicet quod lex humana, ſive Canonica, & Eccleſiaſtica, ſive Civilis, non obligat ad ſui obſervantiam cum probabili periculo vitæ, aut alterius gravis nocumenti, quod neceſſario contingit, quando metus gravis in virum conſtantem incuritur. Et ita tenent cum Boſſio *n.* 169. plures relati ab Azorio *lib.* 13. *c.* 14. *q.* 8. & a Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 29. *n.* 1. Marchinus *c.* 8. *diff.* 9. Bonac. *de Matrim. q.* 3. *punct.* 9. *n.* 11. Villal. *p.* 1. *Summ. tr.* 14. *diff.* 14. *n.* 4. Coninch. *de Sacram. diſp.* 20. *dub.* 14. Leander *diſp.* 13. *q.* 5. Averſa *q.* 4. *ſect.* 8. & alii plures apud ipſos.

25. Hoc tamen intelligitur de metu injuſte incuſſo; nam ſi qui Sacris ordinaretur per metum juſte incuſſum, teneretur lege continentiæ; nam eſſet irrationabiliter invitus: & ſi nuberet, Matrimonium eſſet irritum, ut bene advertit Marchinus: intelligitur etiam, quando, ceſſante metu, talem Ordinationem non ratificavit, & acceptavit verbis, vel factis, exercendo munus proprium illius Ordinis; nam ſi Ordinationem acceptavit, ſeu ratificavit verbis, vel factis, jam tenetur lege continentiæ, quando ſcil. ſciebat, ſe ad caſtitatem non teneri vi Ordinationis meticuloſæ, & per tale exercitium Ordinis illam obligationem ſubire; non enim poteſt eſſe ratificatio actus, ubi ignoratur nullitas actus, ut late tradit Boſſius *num.* 187.

26. Nec obſtat, quod acceſſorium ſequi debeat naturam ſui principalis, adeo ut, firma remanente Ordinatione per metum facta, debeat etiam eſſe firma obligatio caſtitatis; nam hoc ſolum verificatur, quando acceſſorium inſeparabiliter, & ex natura rei connexum eſt principali; ſecus ſi ſit connexum tantum jure humano, qualis eſt obligatio caſtitatis Ordini Sacro annexa; nam tunc ſtare poteſt conſenſus circa primum, ſine conſenſu circa ſecundum. Nec obſtat auctoritas Conc. Toletani, vel quia illud Concilium, quoad iſtum Canonem, non fuit ab Eccleſia acceptatum, nec Corpori Juris inſertum; vel quia Concilium loquitur de Ordinatis per metum, qui poſtea ſponte ratificaverunt Ordinationem per Ordinis adminiſtrationem omnino liberam, quos certum eſt obligari ad caſtitatem, & eſſe inhabiles ad Matrimonium, ut ſupra notavimus. Nec valet etiam ratio de Baptizatis per metum, qui tenentur obſervare Fidem, & Præcepta Chriſti, quia obligatio ſervandi Fidem, & Legem Chriſti, eſt eſſentialiter connexa characteri Baptiſmatis, a quo non poteſt ab humana auctoritate ſeparari, ſicut ſeparari poteſt obligatio continentiæ a ſuſceptione Ordinis.

DUBIUM IV.

De aliis Clericorum Obligationibus.

27. PRima Clericorum obligatio eſt deferre Habitum, & Tonſuram, ut habetur cap. *Penult. de vita, & honeſtate Cleric.* cap. *Quoniam, eodem tit.* & cap. *Joannes, de Clericis conjug.* ſine illis Tonſuratus non gaudet privilegiis Clericorum, ut habetur ex Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 6. ibi: *Fori privilegio non gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut Clericalem Habitum, & Tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat.* Dubium autem eſt: *an ſub lethali teneantur Clerici Habitum geſtare, & Tonſuram?*

28. Aliqui univerſaliter affirmant, Clericos omnes, ſive in minoribus, ſive in majoribus Ordinibus conſtitutos peccare mortaliter, ſi longo tempore incedant ſine habitu, & Tonſura; ita Panormit. in cap. *Si quis*, de vita, & honeſt. Clericor. Alii e contra univerſaliter negant de omnibus Clericis, ſi abſit ſcandalum, & contemptus, quia nullibi reperitur præceptum hanc gravem obligationem imponens. Ita Cajet. verbo *Clericus*, Villalob. *r.* 1. *tr.* 11. *diff.* 16. *n.* 5. Diana *p.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 183. Marchinus *tr.* 2. *p.* 1. *c.* 6. *n.* 3. Sed alii melius affirmant de Clericis in Sacris Ordinibus conſtitutis, vel beneficium Eccleſiaſticum habentibus, quamvis ſolum habeant primam Tonſuram, & colligitur ex cap. *Si quis*, de vita, & honeſt. Cleric. cap. *Prohibente, diſt.* 23. cap. *Joannes*, de Clericis conjugat. & ex Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 6. *de ref.* ubi gravibus verbis præcipit, ut habitum deferant clericalem, & ſtatuit, ut poſtquam ab Epiſcopo ſuo moniti fuerint, honeſtum habitum Clericalem non detulerint, per ſuſpenſionem ab Ordinibus, ac Officio, & Beneficio, necnon, ſi ſemel correcti, denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, & beneficiorum coerceri poſſint, & debeant. Eamdem beneficiorum privationem impoſuit Sixtus V. in Bulla, *Cum Sacroſancta*, quæ comprehendit omnes Clericos Beneficiatos, & Penſionarios; ſolumque eximit ab hac obligatione deferendi habitum in alia Conſt. quæ incipit, *Paſtoralis eſt Curæ*, Penſionarios, quorum penſiones non excedunt annuatim ſummam 60. Ducatorum Auri de Camera, quæ omnia gravem indicant obligationem, eamque agnoſcunt, & tenent Navarr. *in ſum. c.* 25. *num.* 110. Vaſquez *diſp.* 250. *c.* 3. Bonac. *diſp.* 8. *q. unica punct. ult. num.* 3. Palaus *punct.* 18. Sylveſter, Angelus, Armilla, & alii Summiſtæ, verbo *Clericus*.

29. Excuſantur a mortali, ſi ad breve tempus habitum deponant, & non deferant, vel ex juſta cauſſa; puta ad vitandum periculum mortis, vel damnum aliquod in bonis temporalibus, vel quando beneficium eſt ita tenue, ut ob parvitatem illius Clericus excuſetur a recitatione Divini Officii: vel quando exceſſus talis non eſt, quod, ſpectatis circumſtantiis perſonæ, loci, & temporis, graviter honeſtatem offendat, ut cum Vaſquez, Barboboſa, Villalob. & aliis notat Palaus *punct.* 18. *num.* 3.

30. Clerici in Minoribus conſtituti, & carentes beneficio Eccleſiaſtico, non habent hanc obligationem deferendi habitum, & Tonſuram, quia poſſunt recedere a ſtatu Clericali, habitum omnino dimittere, & ad ſtatum laicalem tranſire; ſed in iſto caſu non gaudebunt privilegio Fori, quod ſcil. coram Judice ſæculari conveniri nequeant, ex Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. ubi licet ſermo tantum ſit de privilegio Fori: idem tamen de privilegio *Canonis* ſenſiſſe plures Doctores, affirmat Layman *de excom.* 3. ut proinde percutiens talem Clericum in excommunicationem non incidat; nam facilius amittitur privilegium *Canonis*, quod eſt juris poſitivi, quam privilegium *Fori*, quod eſt juris Divini, ac proinde videtur non gaudere privilegio *Canonis*, qui non habet conditiones requiſitas a Concilio pro privilegio *Fori*.

Alia Clericorum obligatio, quando ſunt Sacris Ordinibus initiati, eſt quotidie recitare Divinum Officium, ſeu Horas Canonicas, de qua tractari ſolet in materia de Oratione, ſeu de virtute Religionis, ad quem locum & nos illam remittemus.

ADDITIO
AD TRACTATUM NONUM
DE SACRAMENTO ORDINIS.

DE Privilegiis Clericorum cum plura ſcripſerit Sapientiſſimus Pontifex noſter, omnia in unum locum redigere multo melius putavi, quam in plures partes diſtributa, ſuis quodammodo viribus, ac pulcritudine imminutis, dividere, ſimulque extenuare. Benigno ergo animo in quibuſcumque difficultatibus circa Clericorum vel privilegia, vel pœnas occurrentibus huc confuge, ſtudioſe Lector, ubi de omnibus quæcumque optabis, & ultra plenam tibi certe ſatisfactionem promitto. Occurrit autem primo circa privilegia, quæ extant in Synodo Diœceſana lib. 7. cap. 66. & 67.

Initiatus prima Tonſura, aut etiam conſtitutus in minoribus Ordinibus, non fruitur privilegio Fori, *niſi Beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut Clericalem Habitum, & Tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Univerſitate, de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores Ordines ſuſcipiendos verſetur*, verba ſunt Tridentini *ſeſſ. 23. c. 6. de ref.* Clerici quoque conjugati, *qui cum unicis, & virginibus contraxerunt; modo alicujus Eccleſiæ ſervitio, vel miniſterio ab Epiſcopo deputati eidem Eccleſiæ ſerviant, vel miniſtrent, & Clericali habitu, & Tonſura utantur*, eodem gaudent Fori privilegio, juxta textum *in cap. Clerici, de Cleric. conjug. in 6.* confirmatum a Trid. *c. l.* Qui autem prædictas non implet conditiones, & præcipue ſi habitum, & Tonſuram non deferat Clericalem, etiam nulla præcedente monitione, remanet, ipſo jure, ſpoliatus Fori privilegio, quod cum communi docet Fagn. *in cap. Si quis, n. 21. & ſeqq. de Foro compet.* Dubitatum autem fuit, an Clericus non conjugatus, nullumque poſſidens Eccleſiaſticum Beneficium, ſi Clericales veſtes abjiciat, aliis gaudeat Clericalibus privilegiis, puta exemptione reali ab oneribus laicalibus, privilegio *cap. Odoardus, de ſolut.* ac ſimilibus: nec defuerunt Doctores, qui docuerint: eum una cum habitu, quem deponit, omnia ſimul a ſe abjicere Clericalia jura, quibus propterea remaneat facto ipſo ſpoliatus: putarunt quippe ſolius privilegii Fori expreſſam mentionem a Trid. fieri, quia illud præcipuum eſt, ſub quo cetera comprehenduntur. Card. de Luca *in adnot. Tridentinum diſc. 24. n. 33.* Rota *coram Priolo deciſ. 290. n. 14.* & *15. deciſ. 304. a n. 18. par. 17.* & *deciſ. 10. n. 10. & ſeq. par. 18. recent.*

Hæc doctrina, utpote magis apta ad Clericos continendos in officio, multum arriſit cuidam Antiſtiti Theatino, qui proinde ea innixus, in ſua Diœceſana Synodo declaravit, Clericos conditionibus deficientes in præfato Trid. Decreto præſcriptis, ipſo jure omnibus exui privilegiis Clericalibus. Eidem porro Synodali Conſtitutioni inſiſtens Archiepiſcopus Theatinus, Succeſſor illius, qui Synodum celebraverat, ab omnibus Clericorum exemptionibus excidiſſe pronuntiavit quoſdam Clericos, qui in habitu, & Tonſura non inceſſerant. Sed cum quidam eorum ab hac Archiepiſcopi ſententia appellaſſet ad Sacr. Congr. Concilii, hæc die 10. Junii 1684. nulla habita ratione Synodalis Conſtitutionis, reſpondit, illum amiſiſſe dumtaxat privilegium Fori. Etenim ſolum ſtudium adigendi Clericos ad geſtandas veſtes Clericales, non potuit Synodo Theatinæ eſſe ſufficiens cauſſa, cur Clericis adimeret privilegia, quæ juxta probabiliorem, & communiorem ſententiam, Trid. reliquit intacta: Siquidem cum verſemur in materia pœnali, odioſa, & reſtrictiva juris communis, Tridentini verba non eſſe extendenda, ultra privilegium Fori, quod unice exprimunt, ſentiunt Gonzales *ad regul. 8. Cancellariæ, gloſſ. 5. §. 5. n. 71.* Garzias *de Benefic. p. 2. c. 3. n. 5. in fin.* Comitol. *reſponſ. moral. lib. 6. q. 20.* Scacc. *de cambiis p. 3. §. 7. gloſſ. 5. n. 162. v. Contrarium.* Eadem quoque fuit conſtans, & perpetua ſententia Sac. Congr. Conc. quod ex pluribus evincitur ejuſdem deciſionibus. In cauſſa Aquen. menſe Februarii 1589. (*lib. 5. Decret. pag. 257.*) cenſuit *Clericos, qui Decreto Concilii cap. 6. ſeſſ. 23. de refor. privilegio Fori non gaudent, non intelligi privatos privilegio Canonis.* Et die 3. Dec. 1622. (*lib. 12. Decret. p. 115.*) cum quæſitum fuiſſet: *an, ut Clericus uti poſſet beneficio capituli* Odoardus, *requirantur conditiones præſcriptæ a Sacro Conc. ſeſſ. 23. c. 6.* reſponſum fuit: *Decretum Conc. non ademiſſe Clericis non habentibus qualitates, quæ exprimuntur c. 6. ſeſſ. 23. niſi privilegium Fori, & cetera firma remanere ſub diſpoſitione juris.* Idemque deducitur ex aliis reſponſis ab eadem Sacr. Congr. datis, *in Nullius* 10. Maii 1625. (*lib. 13. Decr. p. 291.*) In Salutiarum Exemptionis 9. Febr. 1664. (*lib. 24. Decret. pag. 50.*) & in Senogallien. 6. Julii 1680. (*lib. 31. Decret. pag. 117.*) & videre eſt apud Fagnanum *in cit. cap. Si quis, de For. compet.*

Ad eumdem finem Clericos inducendi ad obtemperandum Trid. Decreto, conditioneſque ſervandas ibidem ſtatutas, aliquando Epiſcopi in ſuis Synodis proteſtati ſunt, numquam ad ſuum Forum revocaturos Clericos delinquentes, qui illarum aliquam non ſervaſſent, ſed eos relicturum coercitationi Poteſtatis ſæcularis. Verum cum ejuſmodi Conſtitutiones paratas animadvertimus in Synodis, ab amicis Epiſcopis, priuſquam promulgarentur, ad Nos tranſmiſſis, ſemper delendas exiſtimavimus. Quidquid enim ſit, an poſſit Epiſcopus Clericum alicujus criminis reum, qui Conciliares conditiones non implevit, puniendum relinquere Judici ſæculari; hoc unum tamen certum eſt, numquam ſcil. impediri Epiſcopum, quominus illum, ſive cælebs, ſive conjugatus ſit, ſemper valeat a Judice Sæculari repetere, atque ad ſuum forum revocare, quemadmodum definivit Sac. Congr. Conc. in una Mutana 21. Jan. 1594. & in una Valentina 27. Martii 1627. & bene proſequitur Pign. *conſ. 45. tom. 1.* Allegatum quippe Trid. Decretum ſolum operatur, ut nequeat a Clerico, qui præſcriptas ibid. conditiones implere neglexit, declinari forum ſæculare, non autem privat Epiſcopum juriſdictione, & facultate, illum tamquam ſibi ſubditum puniendi. Hoc autem poſito, perſpicuum eſt, contrariam proteſtationem ab Epiſcopo in Synodo factam, aut non cohærere juri communi, aut imprudentia notari, vel enim Epiſcopus id unice animo intendit, ſignificare nimirum, deliberatum ſibi eſſe, numquam Clericum, de quo eſt ſermo, a foro ſæculari ad ſuum ſe deinceps evocaturum, & imprudentis utique conſilii eſt, publica proteſtatione, ſe obſtringere ad numquam exercendam facultatem, qua ceteroquin potitur: vel intendit, ſe ſuoſque Succeſſores impedire, ne umquam a Judice ſæculari repetere valeant Clericum delinquentem, qui ob non ſervatas Conciliares conditiones, fuit ab eodem comprehenſus; & hoc perperam attentat, quia in ipſius arbitrio non eſt abdicare, multoque minus Succeſſoribus auferre jura Epiſcopalia, a jure communi ipſis conceſſa.

Quod vero Ordinarius poſſit jure ſuo Clericos tam cælibes, quam conjugatos, etſi non habeant requiſita a Trid. ſibi vindicare, atque a Judice laico, a quo fuerat comprehenſus, repetere, debitiſque in eumdem pœnis animadvertere, ſæpius definitum eſt a Sac. Congr. apud Sper. *deciſ. 17. n. 33. & 34.* quibus addi poteſt Decretum, alias editum, atque Archiepiſcopo Neapolitano, Sacra Limina viſitanti, datum, cujus verba ſunt: *Ad tertium, facta relatione SS. D. noſtro ſuper cauſſa Leodien. die prima ejuſdem in Sac. Congr. Conc. propoſita, & reſoluta, Sanctitas ſua approbavit opinionem eorum, qui majores numero fuerunt in voto, Clericos etiam non habentes requiſita c. 6. ſeſſ. 23. de refor. licet ipſi tamquam contravenientes Ordinationi Sacri Conc. non poſſint pro ſe allegare privilegium Fori, nihilominus ſubeſſe juriſdictioni Epiſcoporum, ſeu Ordinariorum, illorumque cognitioni nedum in cauſſis, in quibus iidem Epiſcopi, ſeu Ordinarii prævenerunt, ſed illos e manibus Judicis laici repetunt, quando Clerici adhuc Clerici permanent, vid. ſi neque a jure, neque ab homine per declarationem, ſerv. ſerv. factam, privilegiis Clericalibus denudati, ſeu privati ſint; die 9. Nov. 1630. (lib. 14. Decret. pag. 346.) Die vero 1. Auguſti 1634. occaſione propoſitionis factæ relationis ſtatus Eccleſiæ Neapolitanæ, Sanctitas ſua, ad removendam omnem difficultatem, juſſit omnino ſervari supradictam opinionem.* Idipſum fuerat antecedenter concluſum die 18. Dec. 1595. (*lib. 8. Decr. p. 153.*) die 12. Junii 1608. (*lib. 11. Decr. p. 35.*) & die 14. Martii 1620. (*lib. 12. Decret. p. 37.*)

Quod vero ſpeciatim attinet ad Clericos conjugatos, extat reſponſum ejuſdem Sac. Congr. in Alatrina Juriſdictionis die 27. Martii 1683. cujus verba ſunt: *In carceribus Fruſinonis detinetur nomine Curiæ Epiſcopalis Alatrinæ Dominicus Colacicco Clericus conjugatus, ut prætenſus homicidii reus. At prætendente Fiſco Curiæ ſæcularis, Carceratum eſſe ad hanc remittendum, tamquam non habentem requiſita Sac. Conc. ad effectum gaudendi privilegio Fori; controverſia delata fuit ad Sac. Congr. Immunitatis, ex cujus Decreto reſolvendum proponitur dubium: An præveniente Epiſcopo, vel volente vindicare Clericum, poſſit, licet non habeat requiſita? Sacra &c. reſpondit affirmative.* Poſt hæc a Nobis exarata, typis impreſſa eſt Bibliotheca Canonica Lucii Ferraris, cujus ſupra meminimus, atque in ejus *t. 2. V. Clericus, n. 50. & ſeqq.* plura congeſta vidimus, de jure Epiſcopi in Clericos conjugatos, quæ, cum opus fuerit, legi poterunt.

Nihil frequentius, quam quod a Clericis Clericalis habitus dimittatur, & dimiſſus pro libito reſumatur, illum autem reſumentes, modo id non faciant in fraudem, ſive cælibes ſint, ſive conjugati, ad priſtina reſtituuntur Clericalis

calis Ordinis privilegia, quod communiter tradunt Doctores *in c. unico, de Clericis conjugatis in 6.* ſpeciatim Paſſerin. *n.* 30 & late Panimoll. *deciſ. 6. annot. 6. n. 18. & duobus ſeqq.* deciſumque eſt a Sacr. Congr. Conc. in Meliten. Fori 7. Maii 1672. (*l. 27. Decr. pag. 379.*) idemque de Clericis, qui dimiſſa militia, cui nomen dederant, iterum veſtes induunt Clericales, docent Carena *reſ. 11. n. 16.* Orill. *in obſerv. ad reſ.* 4. Camp. *n.* 4. & Rota *deciſ. 355. n. 9. & 10. p. 14. recen.* Hinc porro fit, ut propter delictum ab ipſis eo tempore perpetratum, quo Laicorum more induti incedebant, coerceri nequeant a Judice Laico, poſtquam ſine dolo, & fraude, veſtem laicalem in clericalem iterum commutarunt, uti notant Pign. *conſ. 45. per tom. 1.* Panim. *cit. deciſ. 6. annot. 6. n. 22.* & ſæpius declaravit Sac. Congr. Conc. ſignanter in Nuſcana 19. 1584. *Sacra &c. reſpondit, Clericum conjugatum, qui poſt dimiſſum habitum, & Tonſuram Clericalem, deliquit, quamvis pro eo delicto in Curia laicali citatus, & in contumaciam condemnatus fuerit, ſi deinde, modo non in fraudem reaſſumpto habitu, & Tonſura, & Eccleſiæ inſerviat, juxta Decr. S. Conc. c. 6. ſeſſ. 23. non poſſe a Judice laico, propter idem delictum in carcerem conjici, aut perſonaliter diſtringi.* Idemque reſpondit in *Nullius* 10. Dec. 1595. Tunc autem præſumitur Clericus habitum, quem depoſuerat, in fraudem reſumere, cum illum induit, poſtquam a Poteſtate ſæculari comprehenſus, atque in carcerem conjectus, ex eo, ſe per fugam ſubtraxit, aut poſtquam e carceribus, præſtita cautione parendi Judicis ſententiæ, dimiſſus fuit, inquit Fagnanus *in cap. Magnus, n. 73. de oblig. ad ratioc.* in quo tamen rerum eventu, non Sæcularis, ſed Eccleſiaſtici Judicis eſſe inſpicere, ac decernere, an revera fraus adfuerit, docet ibidem Fagnanus *n.* 74. & reſpondit Sacra Congr. in una Aquilana *apud Pignat. ead. conſ. 45. n. 6.*

Diſputatur dumtaxat, num de fraude conſtare debeat, etiam ut Judex laicus poſſit contra præfati Clerici bona *realiter* procedere, vel ſolum ut in ejuſdem perſonam animadvertere queat? Non enim quoad hoc, ſemper in eadem ſententia viſa eſt perſtitiſſe Sacra Congregatio: ea quippe quandoque propendere viſa eſt in opinionem, quæ fraudem neceſſariam putat, ut Poteſtas ſæcularis poſſit manum injicere in perſonam Clerici, qui poſt patratum delictum, Clericalem habitum reſumpſit; ſed de fraude nequaquam inquirendum autumat, ut contra delinquentis bona libere procedat, ad quod ſatis eſſe arbitratur, Clericalem habitum fuiſſe poſt delictum reſumptum, quin ſit inveſtigandum, quo animo id factum fuerit, uti videre eſt apud Fagnanum *cit. loc.* Paſſerinum *in cap. unic. de Cleric. conjug. in 6.* & Orill. *in obſerv. ad reſol.* 4. Campan. *n.* 28. Aliquando autem eadem viſa eſt, fraudem exigere, in utroque caſu, itaut, ea ſeclula, nequeat Judex laicus, neque in perſonam, neque in bona procedere Clerici, qui habitum reſumpſit; ita quippe colligitur ex ejuſdem reſponſo, dato in cauſſa Papien. 23. Maii 1626. *lib. 13. Decret. pag. 7.* quod allegant etiam Dei Bene *de immunitate, t. 1. c. 4. dub. 25. n. 11.* & Ton lut. *de præventione, part. 2. c. 53. n. 5.* Quamvis, ſi contra Clericum agatur tantum civiliter, ſeu ad ſolam pœnam pecuniariam, longe facilior admittatur fraudis probatio: ſi enim ipſe habitum reſumat, poſtquam citatus fuit ad tribunal ſæculare, cenſetur illum reſumere in fraudem, & propterea non poteſt, in eo judicio civili, forum declinare laicale, quod docent. Orill. ubi ſupra *n.* 27. Fermoſ. *in cap. Propoſuiſti, q. 7. per tot.* & ſignanter *n. 7. de foro competenti*, cenſuitque Sac. Congr. Conc. in Sabien. Privilegii Forii 30. Martii 1686.

Hæc præmittenda fuere, ut faciliorem viam ſternerent ad ea, quæ ſtatim ad rem noſtram dicturi ſumus. Ad præcavenda mala, quæ ex hac libera habitus, & Tonſuræ dimiſſione, & libera poteſtate utrumque Clericorum inſigne, quandocumque reſumendi, atque ad evitandas inſuper contentiones, inter utramque Poteſtatem, Sæcularem ſcilicet, & Eccleſiaſticam, quæ plerumque hac de cauſſa excitantur, nonnulli Epiſcopi in ſuis Synodis edixere, ne deinceps ulli Clericorum liceret, abſque Ordinarii licentia, Clericales veſtes, & tonſuram deponere, depoſitaſque reſumere: ſimulque decrevere, ut Clericalis habitus, ſine Epiſcopi licentia reſumptus, nulli ſuffragaretur, ad iterum aſſequenda Clericalia jura. Verum cum Clericus, conſtitutus in Minoribus poſſit, jure ſuo, quandocumque voluerit, ad ſæcularem ſtatum redire, ac, pro ſuo pariter libito, ad Eccleſiaſticum inde reverti; reverſus autem, ſtatim ac habitum Clericalem, quem abjecerat, denuo induit a jure communi ad omnia reſtituatur Clericalia privilegia, quæ antea amiſerat, ejuſmodi Conſtitutiones contrarium decernentes, omni carent robore, & efficacia, quod bene advertunt, & probant. Ricc. *p. 2. deciſ. Cur. Neapol. deciſ.* 168. Donat. Ant. De Marinis *reſol. jur. lib. 1. cap. 49. n. 3. & ſeqq.* Et quod magis eſt, præfatas Synodales Conſtitutiones, ſemper irritas pronuntiavit Sac. Congr. Concilii. Etenim in Marſicana Clericatus, conſulta, *an ſuſtineatur Conſtitutio Synodalis generaliter prohibens, ne ullus Clericus primæ Tonſuræ dimittat habitum, neque coram Notario ſæculari, neque ſine licentia Epiſcopi?* Reſpondit *Negative*, die 7. Septembris 1677. (*lib. 29. Decret. p. 500.*) Jam autem antea in Oppiden. die 10. Maii 1635. (*lib. 15. Decret. pag. 176.*) id ipſum hiſce verbis decreverat: *A prohibitione generali, ne Clerici reaſſumere poſſint habitum Clericalem, abſque auctoritate ipſius Epiſcopi, abſtinendum.* Et in Mutinen. 14. Dec. 1647. (*lib. 18. Decret. p. 437.*) interrogata, *an idem Epiſcopus conſtituere poſſit in eadem Synodo, ut Clerici, qui ſemel habitum Clericalem depoſuerunt, non poſſint illum reaſſumere abſque expreſſa ejuſdem Epiſcopi licentia?* Reſponderat *Negative*. In cauſſa vero *Nullius*, ſeu Neapolitana 8. Auguſti 1654. (*lib. 19. Decr. p. 384.*) propoſita quæſtione: *an Clericus in Minoribus conſtitutus, qui dimiſit habitum Clericalem: poſſit abſque licentia Epiſcopi illum reaſſumere, quando adeſt Conſtitutio Synodalis prohibitiva, ne reaſſumatur abſque prædicta licentia? Sacra &c. cenſuit, poſſe abſque licentia Epiſcopi, non obſtante Conſtitutione Synodali prohibitiva, cum non ſit permiſſa.* Et in cauſſa Penen. die 19. Julii 1692. (*lib. 42. Decret. p. 476.*) ad ſimile quæſitum reſpondit: *Dandum eſſe ſupradictum Decretum in cauſſa Neapolitana.*

Ad obviandum autem incommodis, quibus Epiſcopi, per præfatas Conſtitutiones occurrere cupiebant, alia ipſis a jure parata eſt via, quam ſine offendiculo calcare poſſint. Præcipiant itaque Clericis, vel per publicum edictum, vel per citationem, ſingulis factam, ut incedant in habitu, & Tonſura, atque alicui inſerviant Eccleſiæ, præfinito congruo tempore, ad utrumque præſtandum: hoc autem elapſo, ter illos commoneant, ut præcepto obtemperent, ad normam Textus *in cap. Contingit II. de ſententia excommunicationis*; advertant tamen, hac in re, non ſatis eſſe unicam monitionem, quæ tribus æquivaleat, ſicuti obſervat Gloſſa *in Clementina I. v. Tertio*, ſed requiri tres diſtinctas, ut aliis citatis, docet Fagnanus *in eod. cap. Contingit, n. 8.* poſt trinam vero monitionem, adverſus inobedientes, in ſua perſiſtentes contumacia, ſententiam ferant, qua declarent, eos, propria culpa, excidiſſe Clericalibus juribus, neque deinceps reſtituendos fore ad privilegia, quorum, ſua pervicacia, ſe præbuerunt indignos. Quod ſi poſt hanc ſententiam, Clericales veſtes iterum induere præſumant, non propterea tamen a ſæculari Foro ſe ſubtrahent, ſed remanebunt eidem ſubjecti, perinde ac Laici, quemadmodum tradit Fagn. *loc. cit.* atque ex ſententiæ Sacræ Congr. Immunitatis, confirmat Monacell. *in formul. legal. pract. tom. 2. tit. 15. form. 4. cum tribus ſeqq.*

Haud multum a nuper enarratis abſimile erat repagulum, quod prædictæ libertati Clericorum, exuendi, iterumque induendi Clericalem habitum, apponere meditabatur Calaritanus Archiepiſcopus. Significaverat is Sacræ Congregationi Concilii, in ſua Diœceſi ingentem reperiri numerum Clericorum conjugatorum, quorum plerique in Clericalis Ordinis dedecus, artes viles exercebant, & quandoque enormia perpetrabant facinora, ex quo conſequebatur, fere ſemper ab Archiepiſcopo, protuendi eorum exemptione, ſuique Fori jure propugnando, contendendum eſſe cum Poteſtate ſæculari. Ad hæc autem non levia mala cohibenda, poteſtatem ſibi fieri petierat, conferendi eadem die, uni, eidemque perſonæ minores Ordines, & Subdiaconatum: tali enim pacto Clerici adeo obſtricti, & mancipati remanerent Eccleſiæ, ut non amplius integrum illis foret ad ſæculum regredi, & vilibus artibus vacare, quod in aliis ejuſdem Regni Diœceſibus, ad eoſdem eradicandos abuſus, jam moribus receptum addidit. Super hiſce Archiepiſcopi poſtulatis, Nos, qui tunc temporis ejuſdem Sacræ Congregationis Secretarium agebamus, opportunam elaboravimus diſſertationem, quæ extat *tom. 4. Theſaur. Reſol. pag.* 162. in qua poſt accurate examinatum Textum *in cap. 2. de eo, qui furtive Ordinem ſuſcepit*, & cetera expenſa, quæ a Doctoribus ad rem allegantur, Epiſcopi precibus abnuendum concluſimus: Sacra vero Congregatio noſtro ſenſui adhærens, die 21. Februarii 1728. Archiepiſcopi inſtantiam rejecit: non enim derogandum cenſuit juri communi, ad propulſandos abuſus, qui aliis juris remediis poterant coerceri.

Ad rem pariter, quam verſamus, aliud pertinet Decretum, quod alius Epiſcopus ſecum deliberaverat publicandum. Cautum eſt in jure, ut ſi quis ſuſpenſus ab Ordinis exercitio, Ordinem exerceat, fiat ſtatim irregularis, per Textus *in c. Apoſtolicæ 9. de Clerico excommunicato depoſito, vel interdicto miniſtrante; cap. 1. de ſententia excommunicationis in 6.* & *c. 1. de ſententia, & re judicata pariter in* 6. In nonnullis Diœceſibus euſque proceſſerat Clericorum audacia, ut quamvis ſuſpenſione irretiti, ab exercitio ſe abſtinerent Ordinum, quibus erant initiati, attamen, nulla impetrata abſolutione a cenſura, ad ſuperiorem Ordinem aſcendere non dubitarent: Epiſcopi, in quorum Diœceſibus hæc frequentius eveniebant, ad eorum ſacrilegam cohibendam temeritatem, cum inutilia experti fuerint alia, quæ jam adhibuerant remedia, quæſierunt a Nobis in minoribus tunc conſtitutis, an ſibi fas eſſet, eos Synodali Decreto declarare irregulares.

Huic interrogationi indubitanter reſpondimus, id nequaquam ab Epiſcopis poſſe decerni. Apud omnes enim Canoniſtas, principali loco eſt, irregularitatem a ſolo jure, & non ab homine induci poſſe; a jure autem, irregula-

ritate quidem afficiuntur; qui contempta, qua ligantur cenſura, in ſuſcepto Ordine ſollemniter miniſtrant; numquam vero irregulares pronuntiantur, qui cum ejuſdem cenſuræ vinculo, ad ſuperiorem Ordinem aſcendere præſumunt. Scimus enimvero, non defuiſſe Doctores, quibus viſum cum fuerit, aſcenſum ad altiorem Ordinem, quoddam eſſe exercitium inferioris Ordinis, jam ſuſcepti, idcirco docuere, irregularitatem a jure, in primo caſu irrogatam, etiam ſecundum complecti: ita, inter ceteros tenuerunt Engel *in ſumm. V. Irregularitas* §. 22. Sylveſter *ibid. q.* 2. Navar. *conſ.* 26. *de temporib. Ordinat. lib.* 1. Covarr. *in cap. Alma mater*, *p.* 2. §. 3. *de excommun.* Majol. *de irregul. lib.* 4. *c.* 34. *n.* 1. *& ſeqq.* Pax Jordan. *elucubrat. t.* 1. *lib.* 3. *tit.* 6. *n.* 382. Vulp. *reſol. moral. reſol.* 103. *n.* 10. Sed ſimul non ignoramus, veriorem, & communiorem eſſe ſententiam oppoſitam, quæ quamquam ſacrilegii reum fateatur, qui ſciens ſe cenſuræ vinculo obſtrictum, ſuperioris Ordinis gradum audacter conſcendet, eum tamen ab irregularitate abſolvit, quam quidem ſententiam amplexata eſt Sac. Congr. Conc. in Carinol. ſeu Neapolitana Ordinationis die 31. Januarii 1688. Siquidem recipiens altiorem Ordinem, nonniſi improprie dicitur ſollemniter miniſtrare in inferiori Ordine, a cujus exercitio eſt ſuſpenſus; in hac autem materia odioſa, & pœnali, non cenſetur cadere ſub legis cenſura, quod nonniſi improprie legis verba comprehendunt, uti appoſite ratiocinantur Suarez *de cenſuris*, *diſp.* 42. *ſect.* 3. *n.* 2. & *diſp.* 31. *n.* 57. *& ſeqq.* Sayr. *de cenſuris c.* 16. *n.* 22. Layman *Theol. moral. lib.* 1. *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 5. Sorb. *in comp. privil. Mendic. verſ. Sed hic advertenda eſt*, Bonacina *oper. mor. t.* 1. *de cenſuris*, *diſp.* 7. *q.* 3. *punct.* 4. *n.* 2. Diana *oper. mor. t.* 5. *tr.* 3. *reſol.* 17. *n.* 2. Antonell. *de reg. Eccl. l.* 2. *c.* 11. *n.* 6. Vulp. *in prax. judic. for. Eccleſ. c.* 8. *n.* 32. Barb. *de poteſt. Epiſc. t.* 2. *alleg.* 16. *n.* 13. *in fin.* Tamb. *oper. mor. t.* 2. *l.* 10. *tr.* 4. *c.* 14. *n.* 8. Fermoſin. *in cap. Non eſt compos*, *de temp. Ord. q.* 3. *n.* 13. *&* 14. Bard. *in ſelect. mor. l.* 1. *q.* 12. *per tot.* Gibal. *de irregul. c.* 5. *q.* 2. *concl.* 3. Lezana *in Sum. t.* 2. *verſ. Irregularitas n.* 4. *verſ. Id etiam dicendum de ſuſpenſo.*

De juriſdictione vero Eccleſiaſtica, necnon & de Eccleſiaſtica immunitate, in quo Clericorum quodammodo privilegia clarius adhuc demonſtrantur, vide Notificationem poſitam ſub n. 20. *Tom. II. &* 21. *cum ſuis omnibus paragraphis, in quibus ſic legitur.*

Jacobus Card. Boncompagnus Deceſſor noſter die 30. Octob. anno 1690. Decretum promulgavit, ut Fori ſui Eccleſiaſtici juriſdictionem defenderet, ſeu de civilibus cauſſis, ſeu de criminibus cognoſcendis ageretur. Præclarum ipſius exemplum ſequimur, licet nullum diſſidium, moleſtia nulla, & nulla in poteſtatem noſtram controverſia excitata fuerit. Id conſilii cœpimus, ut muneris noſtri partes impleamus. Item, ut, ſi quis eorum, quæ ad noſtrum Forum ſpectant, cum civiles cauſſæ indicuntur, non meminerit, vel ipſa ignorare ſimulet, vel oſcitantem ſocordiam fortaſſe ignoraret, per hanc noſtram declarationem inſtruatur: ipſe quidem ex animo tenebras depellet, aut ſaltem ignorantiam ſuam excuſare deinceps non poterit. Nos autem illud aſſequemur, ut cauti, prudenteſque apud honeſtos homines videamur, ſi in poſterum aliquid inviti contra eos ſuſcipiemus, qui juriſdictionem noſtram violaverint.

Novum ſane, aut dubium non eſt, civiles cauſſas, ac de rebus profanis, quibus Eccleſiaſtici implicantur, ad noſtrum Forum primo deferendas, quod per Tridentinam Synodum *ſeſſ.* 24. *cap.* 20. *de reform.* apertiſſime decernitur: *Cauſſæ omnes ad Forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, etiamſi beneficiales ſint, in prima inſtantia coram Ordinariis locorum dumtaxat cognoſcantur &c. Legati quoque etiam de Latere, Nuntii, Gubernatores Eccleſiaſtici, aut alii quarumcumque facultatum vigore non ſolum Epiſcopos in prædictis cauſſis impedire, aut aliquo modo eorum juriſdictionem iis præripere, aut turbare non præſumant.* Ea verba, *Cauſſas omnes*, proculdubio civiles univerſas, de matrimoniis, de criminibus, ac de beneficiis agentes complectuntur. (Barboſa *in notis c.* 20. *n.* 5.) In reliquis autem verbis, *ad Forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes*, non modo cauſſæ reapſe Eccleſiaſticæ, nempe de matrimoniis, aliiſque hujuſmodi, ſed etiam civiles, aut criminoſæ continentur, quæ in perſonam, vel rem Clericorum ſtatuuntur. (Piring. *ad tit. Decretal. de Foro competenti*, *ſect.* 3. §. 2. *n.* 84. *& ſeqq.*)

Cum pluribus in locis hoc inſtitutum pro agendis Clericorum cauſſis in deſuetudinem abiiſſet, a Tridentina Synodo *loco ſuperius allato* reſtitutum fuit, petentibus Hiſpaniarum Epiſcopis, qui ob hanc rem de Eccleſiaſtica juriſdictione benemeriti ſunt, quemadmodum Card. Pallavicinus *in hiſt. Sac. Conc. Trid. l.* 22. *c.* 8. *n.* 6. commemorat. Id vero tanti habetur, ut die 4. Auguſti anno 1691. (*lib.* 12. *Decretor. pag.* 22.) cum a Sac. Conc. Congreg. quæſitum eſſet: *An de conſenſu Epiſcopi poſſit cauſſa in prima inſtantia in Curia introduci, niſi partes ambæ conſentiant, non obſtante cap.* 20. *ſeſſ.* 24. *de reformat. &c.* Reſponſum hoc modo fuerit: *Sacra &c. cenſuit, cauſſam de Epiſcopi conſenſu, non poſſe in prima inſtantia in Curia introduci, niſi partes etiam conſenſerint.*

Hæc ſane omnia ſingulis Epiſcopis tribuuntur, non ea tamen, quæ ſubjicimus; utrum nempe ad Forum Eccleſiaſticum pertineant cauſſæ in prima inſtantia, in quibus Clerici actores ſolum, Laicus autem reus habeantur.

Certiſſimum ex jure eſt, Forum, qui reo conveniat, ab actore ſeligendum eſt. *Quare* (inquit Alexander III. in cap. *Si Clericus Laicum de foro competenti*) *ſi Clericus Laicum, de rebus ſuis, vel Eccleſiæ impetierit, & Laicus res ipſas non Eccleſiæ, aut Clerici, ſed ſuas proprias aſſeverat, debet de rigore juris ad forenſem Judicem trahi, cum actor Forum rei ſequi debeat.* Illud quoque docent communiter Juſperiti, atque ex ipſo Pontificio Jure dimanat, id non eſſe obſervandum, ſi conſuetudo aliter obtinuerit; hinc idem Pontifex ita conſtituit *in Canone ſuperius allato: Licet in pleriſque partibus aliter de conſuetudine habeatur.* Solum inquirendum ſupereſt, an Eccleſiaſticus actor ad Forum pariter Eccleſiaſticum cauſſam deferre debeat, an vero Judicem forenſem pro voluntate ſua eligere poſſit, quæ controverſia per vim conſuetudinis etiam dirimitur. Quare, ſi cauſſæ ejuſmodi ad Forum Eccleſiaſticum privative ſpectare conſueverint, tum Clericus actor ad idem Forum confugere tenebitur, nec aliam viam ſuſcipere poterit, niſi forte Epiſcopus permiſerit, ut ad Forum Laicum res deferatur. Ita ſancitum fuit a Sac. Congr. Epiſcoporum, & Regularium negotiis præpoſita: *contendentibus* (nempe Epiſcopo, & Domino Laico) *de & ſuper laudabili conſuetudine Laicos ad Forum Eccleſiaſticum in cauſſis civilibus profanis, & in quibus Clerici ſunt actores, etiam privative ad eumdem Bertholdum Marchionem trahendi, prædicta Congregatio, partium Advocatis pluries auditis, ac juribus per eos deductis diligenter perpenſis, Laicos a Clericis ad Forum Eccleſiaſticum in cauſſis prædictis trahi poſſe, & debere, eoſdem Clericos abſque prædicti Epiſcopis licentia Laicos hujuſmodi coram Judice Laico pro ſimilibus cauſſis convenire minime poſſe, cenſuit.* Hanc ſententiam Paulus V. die 9. Mart. anno 1617. Apoſtolicis litteris confirmavit, quæ etiam poſt Conſilium 98. Ramonis impreſſæ fuerunt. (*Lib.* 3. *in obſerv. pag.* 549. *& ſeqq.*)

In hac quidem Civitate, ac Diœceſi vetuſtiſſima conſuetudine factum eſt, ut civiles cauſſæ, in quibus Clerici actores ſunt, in Eccleſiaſtico Foro pertractentur. Id præſertim conſtat ex Jo: Franciſco Leone Generali Vicario Alphonſi Palæotti qui die 22. Julii anno 1597. Bononienſis Archiepiſcopus renunciatus fuit. Siquidem in eo libro, quem *Theſaurum Fori Eccleſiaſtici* nuncupavit, poſtquam *p.* 2. *c.* 28. aſſeruit, civiles, ac profanas cauſſas, in quibus Clerici actoris partes agunt, ad Forum Laicum primo referendas eſſe, tamen Bononiæ contrarium obſervari his verbis teſtatur: *Fallit in Civitate Bononiæ &c. & ita viget immemorabilis conſuetudo, quod & ipſe teſtari poſſum, ad quem, dum Vicariatus Officium pro Domino meo Alphonſo Palæotto dictæ Civitatis Archiepiſcopo exercui, quod etiam nunc exerceo, quam plures civiles Clericorum cauſſę active, & paſſive cum Laicis vertentes delatæ fuerunt, & licet ex adverſo aliæ perſonæ privilegiatę, nempe Regulares, Viduæ, ac Pupilli exiſtant, Clerici, tamen trahunt, & non trahuntur.*

Alexander vero Ludoviſius anno 1612. Bononienſis Archiepiſcopus, deinde Cardinalis, ac poſtremo Pontifex declaratus aſſumpto nomine Gregorii XV. omnium, quæ ad hanc Civitatem, ac Diœceſim ſpectant, peritiſſimus, in litteris Apoſtolicis die 28. Aprilis anno 1622. ſcriptis, quas etiam in fine ſubjicimus, eamdem conſuetudinem ita comprobat: *Et pariter, eam ibi extare conſuetudinem, viderimus, quod in cauſſis civilibus Clerici actores trahant Laicos reos ad Forum Eccleſiaſticum.* Iiſdem litteris, quod maximi eſt momenti, decernit, ut Cauſſæ cujuslibet naturæ, & quantumvis pecuniæ magnitudinem præſeferunt, ſive Loca Pia, & Eccleſiaſtici actores, ſive rei nominentur, in Foro Archiepiſcopali primo cognoſci debeant, quo Decreto etiam Eccleſiaſticos, ac Loca Pia totius Diœceſi complexus eſt, illis ſolum cauſſis prætermiſſis, in quibus pro facultate, quam Card. Legati obtinent judicandi de Clericorum criminibus, ea ſcelera in judicium afferuntur, ob quæ Eccleſiaſtici Foro Sæculari tradendi videantur.

Has litteras Gregorii XV. nonnulli ita explicarunt, ut in cauſſis etiam civilibus, in quibus Eccleſiaſtici, aut Pia Loca partes actoris gerunt, judicandi facultatem ſoli Archiepiſcopo concedi exiſtimaverint. In hac opinione fuiſſe videtur Antonius Rodulphus Vic. Generalis Bononiæ, uti ex ſuffragio deprehenditur, quod apud Ramonem loco ſuperius allato fuit impreſſum. Id pariter ſibi tribuendum cenſuit Card. Jacobus Boncompagnus, qui hanc eamdem Sedem occupavit. Cum tamen in peculiari Congr. per Alex. VIII. conſtituta, ac deinde per Innoc. XII. mortuo Alexandro, ſuffectum confirmata, illud in examen adductum fuiſſet: *An in Brevi Greg. XV. tribuatur privativa juriſdictio Archiepiſcopis Bononiæ, etiam quoad Legatos de Latere, nedum in criminalibus, ſed etiam in civilibus, in quibus*

actor eſt Eccleſiaſticus; & Laicus reus? Die 28. Martii anno 1692. hoc pacto reſponſum fuit: *Sacra Congregatio Eminentiſs. & Reverendiſs. Cardinalium deputata ſuper controverſiis inter Eminentiſs. & Reverendiſs. D. Card. Legatum Bononiæ, & Illuſtriſs. & Reverendiſs. D. Archiepiſcopum ejuſdem Civitatis, cenſuit die Lunæ infraſcripsi menſis, in cauſſis civilibus contra Laicos, in quibus actores ſunt Eccleſiaſtici, competere dumtaxat eidem D. Archiepiſcopo juriſdictionem comulativam: in cauſſis vero criminalibus dilatam. In quorum fidem &c.*

Nicolaus Card. Acciajuolus.

Facta per me Infraſcriptum relatione Sanctiſſimo Domino Noſtro, Sanctitas Sua Congregationis deputatæ ſententiam benigne approbavit. Hac die 28. Martii 1692.

Joannes Franciſcus Card. Albanus.

Cum hæc ita ſint, judicium noſtrum cohibemus a vindicanda nobis tantum criminalium cauſſarum, ubi Clerici actores ſint, cognitione, de qua nihil ab eadem Congr. ſtatutum eſt; ſignificamus tamen, innixi Sacræ Congreg. auctoritate, primum judicium in cauſſis civilibus, cum Clerici actores, & Loca Pia exiſtunt, nobis ita tribuendum eſſe, ut actores Clerici ad alterutrum Forum reos adducere poſſint. Quam ob cauſſam jure expoſcere videmur, ut nullus per ſe, vel per alium quolibet modo eos impediat, qui ad Forum Eccleſiaſticum cauſſas ſuas deferre velint, neque clamoribus, ac minis Patronos, & Scribas ab eodem Foro invitos abducant, & ad Laicale impellant. Nullus inſuper de juriſdictione Eccleſiaſtica per jocum, & ludibrium verba faciat, quæ minime inter ineptias adnumerari debent, cum per Sacros Canones excommunicatio *ipſo facto* inferatur; noſque tanta audacia perculſi eo deveniemus, ut eadem pœna delinquente affectos declaremus. Id ſatis aperte Bonif. VIII. cap. *Quoniam, de Immunitate Eccleſ. in ſexto* indicit: *In Foro Eccleſiaſtico Delegato, ſeu Ordinario, litigantes, ſeu litigare volentes, ſive ambæ partes hoc voluerint, ſive una, ſuper cauſſis Eccleſiaſticis, ſive quæ ad Forum Eccleſiaſticum ratione perſonarum negotiorum, vel rerum de jure, vel antiqua conſuetudine pertinere noſcuntur, per ſe, vel per alium ad deſiſtendum, vel in Foro Seculari de quæſtionibus hujuſmodi litigandum modis aliis quibuſcumque compellat, ſeu compelli faciat, vel procuret &c. ad prædicta facienda det auxilium, conſilium, vel favorem &c.* Illos, qui hæc commiſerint, excommunicationi *ipſo facto* obnoxios decernit, a qua abſolvi nequeant, niſi prius hæc perficiantur: *Si quis vero contra præſumpſerit, excommunicationi ſe ipſo facto noverit ſubjacere, a qua, niſi tam Judici, cujus cognitio fuerit impedita, vel juriſdictio uſurpata, quam parti, quæ turbata in proſecutione fuerit ſui juris, de injuria, damnis, expenſis, & intereſſe prius per eumdem fuerit ſatisfactum, nullatenus abſolvatur.*

Plura alia Canonum Decreta illis cenſuras infligunt, qui juriſdictioni Eccleſiaſticæ impedimentum aliquod interponant, quod ſane contingit, cum quis revera impedit, vel impedire contendit, ne Forum Eccleſiaſticum non modo eas cauſſas agnoſcat, quæ ad ipſum unice referuntur, ſed alias pariter, quæ ad utrumque Forum ſpectare judicantur. Finem ſermoni dabimus, aſſerentes, nihil unquam levius, aut inanius nos percepiſſe, quam ea, quæ in vulgus temere, vel ignoranter a quibuſdam proferuntur; litteras nempe Apoſtolicas Gregorii XV. omni vi penitus deſtitutas, poſtquam Clemens XII. Edictum illorum gratia promulgavit, qui in Legationibus Ferrarienſi, Bononienſi, Urbinate, ac Ravennate immunitates, ac privilegia obtinuerunt. In eo Decreto de illis agitur, qui immunitate ejuſmodi a Cardinalibus, Patriarchis, & Epiſcopis conſecuti ſunt. Loca autem Pia, & Clerici beneficium Fori Eccleſiaſtici obtinent, non quod ullo Cardinalium, aut aliorum privilegio, ac tutela gaudeant, ſed ob ea, quæ a Sacris Canonibus, & Summis Pontificibus ſtatuuntur. Ejuſdem Fori beneficium ex allato Pontificis Edicto Privilegiariis conceditur, ſaltem in illis cauſſis, quæ pertinent ad ipſorum miniſterium, officium, aut munus, cujus ratione idem privilegium habuerunt; non vero in criminoſis, civilibus, aut mixtis, quæ cum illo non conjunguntur. Hæc omnia a Locis Piis, & Eccleſiaſticis alieniſſima ſunt, qui nullo ſcripto privilegio, ſed nota diſtincta ſupra ceteros feruntur, ſolique Deo, & Eccleſiæ curas impendunt. Quare nemo eſt, qui non intelligat, Clementis Edicto nihil imminui, ac debilitari litteras Gregorii XV. & leviſſime de rebus eos judicium ferre, qui contrarium aliquid arbitrentur. Summi Pontifices Urbanus VIII. Innocentius XI. Innocentius XII. & Clemens XI. quorum Decreta per allatum Edictum renovantur, iis ſolum corruptelis ſe conſulere fatentur, quæ per ejuſmodi Privilegiarios inductæ fuerant, cum a Foro Sæculari in qualibet cauſſa liberari contenderent: hæc eadem in Edicto, de quo ſermo eſt, continentur. Quamobrem, ſi Loca Pia, & Eccleſiaſtici alienis omnino nominibus, quod fieri nequit, Privilegiari nuncupandi viderentur, corruptela vocari deberet, quoties Clericus actor in Foro Eccleſiaſtico ſuam cum reo Laico cauſſam inſtitueret. Quippe Alexandri III. Decreto, Pauli V. & Gregorii XV. Litteris Apoſtolicis, Sacræ Congregationis ſententia, quam ſuperius memoravimus, contrarium decernitur; &, reliquis omnibus omiſſis, antiqua conſuetudo rem ſatis comprobat, & ab omni prorſus nota remotam declarat.

GREGORIUS PAPA XV.

Ad futuram rei memoriam.

Cum Nos, dum in Minoribus conſtituti Eccleſiæ Bononienſi præeſſemus, Archiepiſcopi Bononien. pro tempore exiſtentis juriſdictionem aliquando diminutam fuiſſe animadverterimus, ex facultatibus Legatorum Apoſtolicæ Sedis habentium quandocumque poteſtatem procedendi in cauſſis criminalibus Eccleſiaſticarum perſonarum cumulative cum eodem Archiepiſcopo, ita ut inter eos præventioni locus ſit, & pariter, eam ibi extare conſuetudinem viderimus, quod in cauſſis civilibus Clerici actores trahunt Laicos reos ad Forum Eccleſiaſticum, nos certam in præmiſſis formam, per quam ejuſdem Archiepiſcopi juriſdictio ſecundum Canonum, & Conc. Trid. diſpoſitionem conſerventur, & laudabilis eadem conſuetudo confirmetur, & amplietur, quod etiam in cauſſis civilibus utile futurum credimus, ipſis partibus propter minora diſpendia, quæ ibi in Eccleſiaſtico Foro patiuntur, præſcribere volentes, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtri, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, quod de cetero perpetuis futuris temporibus in Foro Archiepiſcopali Eccleſiæ Bononienſis, cui dilectus filius noſter Ludovicus Tituli S. Mariæ Tranſpontinæ Presbyter C. Ludoviſius nuncupatus, S. R. E. Camerarius, noſter ſecundum carnem ex Fratre germano Nepos, ex conceſſione, & diſpenſatione Apoſtolica præeſſe dignoſcitur, omnes, & quæcumque cauſæ perſonarum Eccleſiaſticarum utriuſque ſexus, & Piorum Locorum Civitatis, & Diœceſis Bononienſis, ſive inter ipſas, & ipſa agantur cauſſæ prædictæ, & ſive illis actores tantum, ſive rei tantum ſint eadem Loca Pia, & Eccleſiaſtica perſonæ, & cujuſcumque qualitatis cauſſæ ipſæ exiſtant, & ad quamcumque ſummam aſcendentes, tam civiles, quam criminales, & mixtæ, & tam active, quam paſſive contra quoſcumque tam Eccleſiaſticos, quam Laicos, tam Sæculares, quam cujuſvis Ordinis, & Inſtituti Regulares, citra tamen derogationem noſtræ nuper editæ Conſtitutionis circa Conſervatores, & privative quoad S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, atque Gubernatores, etiamſi a nobis, & ſucceſſoribus noſtris habeant, vel habituri ſint facultatem procedendi in cauſſis criminalibus Eccleſiaſticarum perſonarum, ita ut dictæ facultates eiſdem Legatis, & Gubernatoribus nullatenus ſuffragentur, nec illis uti valeant, niſi pro criminibus, pro quibus Eccleſiaſticæ perſonæ Foro Seculari traduntur, ac etiam quod quiſcumque alios tam ordinariam, quam delegatam juriſdictionem habentes, in prima inſtantia tam hactenus motæ, quam in futurum movendæ in Curia, & Foro Archiepiſcopali per Officiales, & Judices ab ipſo Ludovico Cardinali, ac ejus in dicta Eccleſia ſucceſſoribus pro tempore deputatos una cum earumdem cauſſarum incidentibus, & dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis, totiſque negotiis principalibus audiri, cognoſci, & fine debito, prout juris fuerit, terminari, & debitæ executioni omnino demandari debeans, quodque duæ ſententiæ conformes in cauſſis prædictis faciant rem judicatam, nec ab eis appellari, reſtitutio in integrum, ſeu reductio ad arbitrium boni viri peti, ſeu quocumque alio modo reclamari poſſit, tenore præſentium ſtatuimus, & ordinamus; dictoque Ludovico Cardinali, & ejus in dicta Eccleſia ſucceſſoribus prædictis, & ab eo, & illis pro tempore deputatis Officialibus, & Judicibus hujuſmodi omnes, & ſingulos, nec non Univerſitates, Collegia, & Loca etiam Pia, jus, & intereſſe habentia, aut habere quomodolibet prætendentia citandi, etiam per Edictum publicum, conſtito ſummarie de non tuto acceſſu ac eiſdem ſub cenſuris, & pecuniariis, aliiſque eorum arbitrio imponendis, applicandis, & moderandis pœnis inhibendi, aliaque omnia, & ſingula in præmiſſis, & circa ea quomodolibet neceſſaria, & opportuna faciendi, dicendi, gerendi, & exequendi earumdem tenore præſentium plenam, & amplam facultatem impertimur: decernentes, præſentes litteras de ſubreptionis, vel obreptionis, ſeu nullitatis vitio, aut intentionis noſtræ, vel alio quocumque defectu, prætextu, ratione, vel cauſſa, etiam ex eo, quod Regulares hujuſmodi, ſeu eorum Procuratores auditi, vel cauſſe, propter quas præſentes emanarunt, examinatæ non fuerint, notari, impugnari, reſcindi, ſeu revocari, in jus, vel controverſiam adduci, eaſque ſub ſimilium, vel diſſimilium gratiarum, & conceſſionum revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, vel Legatorum, aut Gubernatorum facultatibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus cum quibuſvis clauſulis, etiam derogatoriarum derogatoris, ac irritantibus, & aliis Decretis impetrandis, ſeu etiam motu proprio concedendis, ullo umquam tempore minime comprehendi; ſed ſemper validas, firmas, & efficaces exiſtere, &

ſore, ac perpetuo ab illis exemptas, &, quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum, & validiſſimum ſtatum, & ſub poſteriori data per eumdem pro tempore exiſtentem Archiepiſcopum eligenda, & reſtitutas, & de novo conceſſas eſſe, & cenſeri, neque, quod idem Ludovicus Cardinalis facultatibus per præſentes ſibi conceſſis, etiamſi pluries caſus evenerit, uſus non fuerit, opponi poſſe; ſicque ab omnibus cenſeri, & ita per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, quicquid ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus, quatenus opus ſit, regula noſtra de jure quæſito non tollendo, ac quibuſvis Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon Civitatis, & Diœceſis Bononienſis hujuſmodi, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & uſibus, ſtilis, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus, nec non quibuſvis Conſervatoriis, Privilegiis quoque pro electione Conſervatorum, Indultis; & Litteris Apoſtolicis, necnon quibuſvis Conſervatoriis, quibuſvis Ordinibus, & Perſonis ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis Decretis in genere, vel in ſpecie, ac alias in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & approbatis; quibus omnibus etiamſi pro ſufficienti illorum derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda eſſet, eorum tenores præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſo derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 28. Aprilis 1622. Pontificatus Noſtri Anno ſecundo.

S. Card. S. Suſannæ.

§. I. *De cauſa & occaſione hujus Inſtitutionis.*

CLemens XII. qui Pontificiam Sedem feliciter obtinet poſtquam per ſe ipſum, ac per Congregationem peculiarem Cardinalium, ac Præſulum virtute præſtantium ſerio perpendit, qua ratione impediri queant tot homicidia, quæ Romæ, atque in tota Ditione Eccleſiaſtica perpetrantur, Conſtitutionem promulgavit, quæ incipit: *In ſupremo*, cujus exemplum, & vernacula lingua deſcriptum compendium tranſmiſit, & per Sacram Immunitatis Congregationem die 19. Martii proxime elapſi nobis demandavit, ut ipſius Decreti capita ſummatim complectentes, ſingulis Parochis Urbis, ac Diœceſis diſtribuamus. Cum tamen multa in eadem Conſtitutione occurrant, quæ intelligi nequeunt, niſi plurima ante percipiantur, quæ per Sacros Canones, alioſque Summos Pontifices præſcripta fuerunt, hanc Inſtitutionem loco compendii ſufficiendam potius exiſtimavimus. Accedit etiam, quod variis Congregationibus, cum inter Præſules Romæ verſaremur, regnantibus tum Clemente XI. tum Benedicto XIII. interfuimus, ubi de plurimis rebus actum fuit, quæ modo in hiſce Pontificis litteris continentur. Inſuper juſſu ejuſdem Pontificis Clementis XI. aliqua tunc deſcripſimus, & in lucem etiam pro noſtri ingenii tenuitate protulimus, ut nonnullæ difficultates, quæ tunc propoſitæ fuerant, clarius explicarentur.

§. II. *De Aſylo, ſeu de locali Immunitate Sacrarum Ædium.*

CErtiſſimum eſt ex ipſo Jure Canonico, reos omnes, qui ad Eccleſiam, & Loca Sacra confugiunt, aſyli beneficio gaudere, nec ſine ſummo piaculo invitos abduci poſſe, niſi ea crimina per illos patrata fuerint, quibus aſyli privilegium ob rei magnitudinem, & gravitatem a Sacris Canonibus, Summiſque Pontificibus denegatur. Conciliorum, & Patruum teſtimonia, quibus aſyli jus comprobatur, Gratianus *in Decreto q. 4. cauſ. 17.* complectitur. Idem Jus Civile confirmat: cum enim ſalvi, & incolumes evaderent, qui ſimulacris Principum protegerentur; (*L. unic. cap. de his, qui ad ſtatuas.*) factum eſt, ut Chriſtiani Principes idem privilegium Sacris Ædibus conceſſerint, & pœnas illis ſeveriſſimas decreverint, qui reos a Sacris Locis per vim divellere conarentur. (*De iis qui ad Eccleſiam confugiunt.*) Sæculo IV. Eutropius, qui Imperatorem Arcadium ad jus aſyli penitus abrogandum impulerat lata lege, quæ in Theodoſiano codice tertia adnumeratur, poſt annum omni honoris titulo deſtitutus, in Fidelium Eccleſiam reſtituto jam aſyli beneficio aufugere debuit, ut vitam tueretur, quod quidem, interpoſita Sancti Joannis Chryſoſtomi auctoritate, obtinuit. (*Hom. in Eutropium.*) Attamen aſyli inſtitutionem magis approbant Sacræ Litteræ, & ſimul crimina exponunt, quibus aſyli ſecuritas recuſatur. Nam conſtitutæ fuerunt refugii civitates, quæ ſalvos eos præſtarent, qui fortuito, non autem conſulto aliquem necaverant. (*Num. c. 45. Deuter. c. 19. Joſue c. 20.*) Exodi vero capite 21. v. 14. ita decernitur: *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias; ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.* Id miſero Joabo contigit, qui Abner, & Amaſa per dolum interfectis, licet ſacrum Altare complecteretur, tamen juſſu Salomonis ibi percuſſus fuit a Banaja Jojadæ filio, cum a Templo exire renuiſſet, quemadmodum Jojadas ipſe præceperat. (*Lib. 3. Regum cap. 2.*)

§. III. *Ob qualia crimina ex jure communi, & antiquis Pontificum Decretis rei minime gaudeant Eccleſiæ, & Sacrorum Locorum aſylo.*

SI juris communis nomine Jus Civile deberet intelligi, nullam ab Eccleſia ſecuritatem reciperent, qui modo perpetratis quibuſdam criminibus ad ſacras Ædes tuto confugiunt. (*Auth de mandatis Principum §. Sed neque: Item interp. ad Canon. Sicut antiquitus, in ea verba, niſi publicus 17. q. 4.*) Thomaſſinus *de veteri, & nova Eccleſiæ diſcipl. p. 2. lib. 3. cap. 98. ſub n. 11.* a Balſamone ſcriptum, fatetur juxta Imperatorum leges: *Immunitate frui non permiſſos homicidas, adulteros; & raptores.* Cum tamen ex Jure Canonico, & Pontificum Decretis agendum ſit, primo nullam a ſacris Ædibus immunitatem conſequuntur, qui publice, & impudenter aliena bona diripiunt: *niſi publicus latro fuerit*; hæc habet Canon: *ſicut antiquitus*, eadem verba continentur in Decretali: *Inter alia, de immunitate Eccleſiarum.*

Secundo, qui nocturno tempore agros depopulatur, & meſſes, fructuſque igne devaſtat, ut in eadem Decretali his verbis oſtenditur: *vel nocturnus depopulator agrorum.*

Tertio, qui hominem in Eccleſia interficit, vel ita percutit, ut aliqua parte corporis ineptum efficiat: *Homicidia* (inquit Gregorius IX. *cap. Immunitatem, de immunit. Eccleſiarum*) *& mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, vel earum Cœmeteriis committere non verentur.*

Quarto, qui ſicario utitur, vel domum ſuam excipit, ut alicui mortem inferat. Hoc hominum genus in Syria verſabatur, qui alterius juſſu quemlibet necabant, teſtibus Raphaele Volaterrano *lib. 10.* atque Æmilio, qui Arſacem ſicariorum Principem, accepta magna pecunia, nonnullos ex ipſis miſiſſe teſtatur, qui S. Ludovicum Galliarum Regem obtruncarent. Illorum operam Fideles etiam adhibuerunt, ut de inimicis ulciſcerentur; atque de ipſis agit Innoc. IV. cap. *pro humanis, de homicidio in ſexto*, ubi cum his verbis uſus fuerit: *Sit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus, tamquam Chriſtianæ Religionis æmulus, a toto Chriſtiano populo perpetuo diffidatus*; per hanc ſententiam aſylum recuſari Interpretes declararunt, factumque eſt, ut quarto loco ſicarii immunes non haberentur.

Quinto, qui aliquem per inſidias vita ſpoliaverit, in qua re jus Pontificium Exodi præceptum ſequitur, (*cap. 1. de homicidio*) ubi hæc ſtatuuntur: *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias; ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.* Docent namque Theologi, quod mandata judiciaria antiquæ Legis *ſunt mortua, ſed non mortifera.* Hoc autem alio teſtimonio comprobatur; nam capite: *Si rixati; de injuriis*, Exodi præceptum renovatur, ubi reparanda damna, & iis omnibus a percuſſore ſatisfaciendum præcipitur, quæ pro Chirurgi opera perſolvuntur.

Sexto, Hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus; item Judæus, qui ſuſceptam antea Chriſtianam Religionem deſeruit, licet ad ſacras Ædes confugiant, Joannis XXII. Decreto, nulla gaudent immunitate. (*Conſtit. 1. tom. 1. Bullar. Rom.*)

§. IV. *Quinam ſacrarum Ædium Immunitate privantur juxta Conſtitutionem Gregorii XIV.*

QUi Pontificum Sanctiones interpretati ſunt, varias controverſias de illis criminibus excitarunt, quibus ſacrum aſylum minime conceditur. Primo, utrum hac immunitate careant, qui aliis ſceleribus inquinati ſunt, quoties id publica tranquillitas exigere videatur, vel majus rationis fundamentum, aut ſaltem æquale pro immunitate Eccleſiæ

dene-

deneganda cognoſcatur. Secundo, cum Pius V. decreverit, (*Conſtit. 112. tom. 2. Bullar.*) ut more latronum extremo ſupplicio plectatur, qui non fortuito, ſed ob ſocordiam, profuſionem, aut luxuriam bona omnia diſſipaverit, aut ſe decoctorem ſimulans, occultatis ipſis bonis, creditores feſellerit, vel ipſorum pecuniam in ſuam utilitatem converterit; hinc diſputari cœpit: utrum ipſi immunitatem ſibi a ſacris Ædibus compararent. Contrarium non pauci affirmarunt, inter quos Anaſtaſius Germonius *de Sacror. Immunit. lib. 3. cap. 16. in fine* hæc tradit: *Putarem enim, Judicibus ſæcularibus libere hujuſmodi homines; quos vulgo fallitos vocamus, & proprie (fallunt enim), extrahendos concedere debere; ſiquidem Pius Papa V. decrevit, decoctores ultimi ſupplicii, & ea, qua fures ipſi jure, vel conſuetudine, vel particulari, vel municipali ſtatuto plecti ſolent, pœna puniendos eſſe.* Poſtremo, cum Romani Pontifices, ac præſertim S. Pius V. & Sixtus V. petentibus Principibus indulſerint, ab Eccleſia eos quoque divelli, qui criminibus per leges minime cautis tenebantur, & cum maxima rerum perturbatio ex hoc dimanaverit, Gregorius XIV. Litteras Apoſtolicas promulgavit, (*7. tom. 2. Bullar. Rom.*) quibus conceſſiones Principum gratia per Deceſſores ſuos, vel per ſeipſum obſignatas antea, penitus abrogavit, vetuitque, ne quis eamdem criminum naturam, vel etiam majorem gravitatem pro tribuenda, vel recuſanda Eccleſiæ immunitate perpenderet, ſed ea tantummodo probaret, quæ iiſdem litteris proponeret, ob quæ ſceleſti homines ſacro aſylo carere deberent. Itaque partim veteres Canones ſecutus, partim ipſorum terminos extendens, hæc, quæ ſubjicimus, ſua auctoritate declaravit, & conſtituit.

Primo, fures publicos ab Eccleſiæ immunitate prohibuit, uti jus commune antea decreverat; qui vero ſub illo nomine contineantur, his verbis explicavit; *Si fuerint publici latrones, viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidiis aggrediuntur.*

Secundo, illos quoque ab Eccleſiaſtica immunitate prohibuit, qui agros depopulantur, uti jus Canonicum antea præceperat; illudque ſolum diſcrimen eſt inter jus Canonicum, & Gregorii Conſtitutionem, quod in illo legitur: *Nocturnus depopulator agrorum.* In hac vero generatim *Depopulatores agrorum* nominantur. Quæ verba Gregorius XIV. adhibuit, ut fortaſſe indicaret illorum opinionem ſe minime probare, qui nocturnum, non vero diurnum Depopulatorem immunitate Eccleſiæ ſpoliabant.

Confirmavit idem Pontifex veterum Canonum Decreta, quæ ſuperius numeravimus: nempe contra eos, qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, vel earum Cœmeteriis committere non verentur, qui inſidioſe aliquem obtruncat, vel publice graſſatur. Advertendum tamen eſt, cum Gregorius Pontificatum adminiſtraret, e Syria magno pretio acciri non conſueviſſe, qui necem inferrent; ſed inter ipſos Chriſtianos tanta inhumanitate aliquos verſari cœpiſſe, qui Syrorum partes ultro ſibi deſumerent; hinc ipſius Apoſtolicæ Litteræ non eo modo explicari poſſunt, quo paullo ante illas Innocentii IV. explicandas innuimus; ſed neceſſe eſt eos Eccleſiæ ſecuritate deſtitutos intelligere, qui alieno juſſu, mercede ducti, aliquem interficiant, cujuſcumque nationis ſint, & quamlibet Religionem ſequantur. Inſuper Hæreticum inter ceteros, qui immunitate carent, Pontifex adnumeravit. Poſtremo, illud novum decrevit: nempe illis immunitatem nullam concedi, qui aliquid contra vitam ipſius Principis molirentur: *aut læſæ Majeſtatis in perſona ipſiuſmet Principis.*

§. V. *De aliis criminibus, quibus immunitas denegatur poſt Benedicti XIII. & Clementis XII. Conſtitutiones.*

Cum hominum impudentia, ac temeritas eo deveniſſet, ut ſcelera magis in dies augerentur, a Sede Apoſtolica ſuppliciter petitum fuit, ut criminum numerum, quibus ſacrum aſylum minime permittitur, latius amplificaret. Cum Pontifices Clemens IX. & Clemens X. ſupremam Sedem obtinerent, de his actum fuit; ſed nihil novi conſtitutum. Iterum propoſita fuerunt, cum univerſam Eccleſiam Clemens XI. adminiſtraret; tunc juſſu ipſius Pontificis iis Congregationibus interfuimus, in quibus in examen hæc vocabantur. Poſt diuturnas, graveſque diſceptationes Gregorianum Decretum magis extendendum omnes unanimes aſſenſerunt, & quædam peculiaria crimina notata ſunt, quæ eidem Decreto adjungi poſſe videbantur. Cum hæc tamen in lucem haud prolata fuerint, ob eas cauſſas, quas inferius memorabimus, iterum Pontifice Benedicto XIII. neceſſe fuit diligenter expendere, utrum Gregorii Conſtitutio proferri, quidve addi deberet? Coactis novis cœtibus, quibus nos quoque adſcripti fuimus, omnia, quæ in Pontificatu Clementis XI. ſtatuta jam fuerant, unanimi voluntate confirmata ſunt. Quare Benedictus XIII. Litteras Apoſtolicas, quæ incipiunt: *Ex quo Divina &c.* promulgavit.

In his præter ſeptem crimina, quæ Gregorius Eccleſiæ immunitate prorſus indigna judicavit, hæc, quæ ſequuntur, addita fuerunt.

Primo; *Qui confugientibus ad Eccleſiam vim inferunt, atque ipſos ab Eccleſia, aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt.*

Secundo: *Interficientes proximum ſuum animo præmeditato, ac deliberato.*

Tertio: *Falſificantes Litteras Apoſtolicas.*

Quarto: Contra eos, qui Montem Pietatis, aut ejuſdem generis alia loca adminiſtrant, *furtum, aut falſitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus ſit.*

Quinto: *Conflantes, adulterantes, vel tondentes quaſcumque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotieſcumque in loco, aut provincia, ubi crimen admittitur, liberum habeant uſum, & commercium, vel ipſas monetas conflatas, adulteratas, aut detonſas ſcienter ita expendere, & erogare præſumentes, ut fraudis conſcii, atque participes cenſeri poſſint.*

Sexto: *Illos denique, qui ſub nomine Curiæ ſe ſe introducunt in alienas domos animo ibidem perpetrandi rapinas, eaſque re ipſa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicuius ex domeſticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio ſequatur.*

Septimo: *Item declaramus omnes, & ſingulos prædictos tam Laicos, quam Eccleſiaſticos, qui in Urbe, ac ditione præfatis, ex cauſa, & occaſione homicidii, etiam in rixa commiſſi, cum armis, ſeu inſtrumentis ſuapte natura aptis ad occidendum inquiſiti, & proceſſati, vel in contumaciam banniti, & condemnati fuerint, dummodo homicidium non fuerit caſuale, vel ad propriam defenſionem, Immunitatis præfatæ beneficio minime etiam gaudere.* Id vero in ditione ſolum Eccleſiaſtica locum obtinet. Ex jure communi, & Gregorii Decreto per univerſum Orbem ſolum homicidium ex proditione commiſſum immunitatis beneficio carebat. Deinde Benedict. XIII. uti nuper oſtendimus, homicidii deliberati reos a ſacris Ædibus arcendos indixit. Poſtremo Clem. XII. in Litteris Apoſtolicis, quæ incipiunt: *In ſupremo*, & quæ nos ipſos ad hanc Inſtitutionem proferendam impulerunt, per omnem Eccleſiaſticam ditionem immunes eſſe noluit, qui homicidium per rixam patraverint, modo tamen fortuito, vel ad propriam defenſionem illud non contigerit.

§. VI. *De quæſtionibus circa localem ſacrarum Ædium immunitatem per eoſdem Pontifices Bened. XIII. & Clem. XII. definitis.*

Qui Bibliothecam habent, & libros aliquando evolvunt, ne pulvere, tineiſque abrodantur, in admirationem procul dubio adducentur, cum advertent ingenium, conatuſque omnes eos Scriptores acutiſſime contuliſſe, ut rei, licet notorii criminis, ab immunitate ſacrarum Ædium minime rejiciantur. Inter ipſos, uti ſuperius dictum eſt, numerantur, qui homicidia, & mutilationes membrorum, in Eccleſiis, aut Cœmeteriis commiſerint; hinc diſputatio inter Scriptores agitari cœpit, an immunitate careat, qui ex Loco ſacro interficiat, aut mutilet aliquem in profano loco conſtitutum? Item, an Eccleſiæ beneficium concedi debeat, ſi reus extra locum immunem poſitus necem afferat, aut mutilationem illi, qui in Loco ſacro verſatur? Poſtremo, ſi immunitas neganda utriſque videatur, utrum Eccleſia ſolum, quæ nefario ſcelere violata fuit, immunitatem reo præſtare nequeat, an reliquæ omnes eamdem rationem præſeferant? Quare Benedictus XIII. in ea Conſtitutione, quæ incipit: *Ex quo &c.* ſacrarum Ædium immunitatem illis omnibus recuſandam decernit: *Qui ſtantes in Eccleſia, vel Cœmeterio interficiunt ſtantes extra Eccleſiam, vel Cœmeterium, aut ipſis membrum mutilant; nec non eos, qui ſtantes extra Eccleſiam, vel Cœmeterium, occidunt ſtantes intra Eccleſiam, vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant.* Inſuper non modo reos ejuſmodi, ſed impedientes, quoque, ne quis in locum immunem ſe recipiat, vel per vim a ſacris Ædibus aliquem abripientes, cujuſcumque Eccleſiæ beneficio gaudere minime poſſe conſtituit: *Declarantes, in quattuor præmiſſis caſibus ejuſmodi reos non illius tantum Eccleſiæ, quam violarunt, ſed cujuſcumque etiam alterius Eccleſiæ immunitate gaudere nequaquam poſſe, aut debere.*

Gregorius XIV. uti jam dictum eſt, *Viarum graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident*, ſacro aſylo prorſus excludit. Cum itaque Pontifex plurali numero utatur, & cum de publicis viis ſermo ſit, quidam

putarunt, hac Pontificiis ſententia eum non contineri, qui ſemel tantum graſſatus fuerit, vel crimen ejuſmodi in vicinalibus admiſerit. Contra vero Benedictus XIII. ita ſanxit: *Unicam tantum graſſationem in via publica, aut vicinali admiſſam ſufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, & Graſſator dici valeat, dummodo tamen graſſati mors, aut membrorum mutilatio ſecuta fuerit, tenore præſentium definimus, & declaramus.*

Item Rei *aſſaſſinii* locali immunitate deſtituti per eumdem Gregorium XIV. declarantur. Cum igitur, uti nonnulli ſatis ingenioſe perpenderunt, ſicarii nomen illis tribuatur, qui juſſu alterius aliquem occidunt, non autem, qui tam nefarium ſcelus propoſita mercede imperaverint, iſtos quidem immunes eſſe arbitrantur. Poſt hæc, ut ſuam beneficentiam in ſicarios etiam exercerent, &, ſi fieri poſſet, incolumes vindicarent ab illis, quandoque merces aliquas pro crimine, non pecuniam ullam accipi, aliquando etiam pacta pecunia, vel mercibus fraudari, advertentes, tunc ſicarios ipſos immunitate frui debere pronuntiarunt. At Benedictus XIII. his verbis eorum opinionem penitus improbavit: *Ad hæc in crimine aſſaſſinii non modo mandatarios, qui in ipſamet Gregoriana Conſtitutione aperte excipiuntur; ſed etiam mandantes, qui certum præmium, aut mercedem ſive in pecunia, ſive in aliis rebus tradiderint, aut promiſerint, quamvis promiſſio nullum habuerit effectum, dummodo aſſaſſinium re ipſa patratum fuerit, ab Eccleſiaſticæ immunitatis beneficio excludimus, ac pro excluſis perpetuo haberi volumus, & mandamus.*

Poſtremo, cum idem Benedictus a ſacris aſylis eos depulerit, qui homicidium deliberato animo patraverint, nullam tamen de Eccleſiaſticis mentionem fecerit, nec illud explicaverit, an aliqua ætatis ratio habenda ſit; poſtremo, an eadem pœna eos complectatur, qui conſilium, vel opem homicidæ attulerint, Clemens XII. in ea Conſtitutione, quæ incipit: *In ſupremo*, Eccleſiaſticos homicidii reos ab immunitate ſecludit: *Ad ipſos Eccleſiaſticos, cujuſcumque gradus, & ordinis exiſtant, in Urbe, ac univerſa ditione Nobis, & Sedi Apoſtolicæ mediate, vel immediate ſubjecta, homicidium animo ſimiliter præmeditato, ac deliberato patrantes, extendimus quoque, & ampliamus.* De ætate vero, ac de iis, qui conſilium, vel operam homicidis præbeant, hæc ſtatuit: *Declaramus homicidii reos natu minores viginti quinque, majores vero viginti annis, tam Laicos, quam Clericos, atque omnes, & ſingulos, ſive Laicos, ſive Clericos, qui mandatum, conſilium, inſtigationem, auxilium cooperativum, aut aliam operam occiſori præbuerint, ex quorum ſingulis pravis actibus homicidium evenerit, in dicta Benedicti Prædeceſſoris Conſtitutione comprehenſos eſſe, ac deinceps cenſeri debere, eamque, quatenus opus ſit, ad ipſos pariter extendimus.*

§. VII. *De ratione extrahendi a ſacris Ædibus eos, qui ob ſcelera ſuperius expoſita nulla immunitate gaudent.*

ITaque, ſi ad Eccleſiam confugiant, qui ejuſmodi criminibus ſeſe inquinaverint, & omnem immunitatem amiſerint, a ſacris Ædibus deducendi ſunt, & Judici tradendi, ut debitas pœnas exſolvant. Qua de re juſſu Clementis XI. cœtus habiti ſunt, & in medium prolata omnia, quæ Pontificibus Clemente IX. & Clemente X. tum per Eccleſiaſticos, tum per Laicos ſcripta fuerant. Tum facile conſtitutum fuit, ut Judicis Ordinarii Eccleſiaſtici auctoritate interpoſitâ, crimìnoſi homines ab aſylis removeantur; ut aliquis Eccleſiaſticus ab eodem deſignatus interſit; demum ut per ſolum Judicem Eccleſiaſticum cognoſcatur, an reus ea crimina perpetraverit, ob quæ immunitate prorſus indignus habeatur, cum agatur de reo, qui in Eccleſiaſtica ditione, ſcilicet immuni loco verſabatur, ex quo ſolum abripitur, quia jure Pontificio permiſſum id habetur. Illud magnopere implicatum viſum fuit; videlicet, quæ argumenta criminis proferri deberent, ut Judex Eccleſiaſticus reum aſylo ſacro frui non poſſe, proprioque Judici committendum decerneret. In Gregoriano Decreto hæc leguntur: *Quodque delinquentes &c. Curiæ Sæculari &c. conſignari, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo Deputatum, an ipſi vere crimina ſuperius expreſſa commiſerint.* Præclariſſimi Juriſperiti Farinaccius *conſ. 76. n. 3. & ſeq.* & Falconius, cum eadem verba interpretarentur, reos ejuſmodi ſacrorum Ædium beneficio ſpoliari non poſſe affirmarunt, ſi dum cauſſa per Judicem Eccleſiaſticum cognoſcitur, indicia ſolum, & conjecturæ producantur; ſed certiſſimis, & perſpicuis rationibus agendum putaverunt. Sed tamen veritati parum conſentaneum ceteris viſum fuit, quos Antonius de Poſſentibus *Sing. cent. 2 ſing. 143. n. 2.* commemorat, & ſane ad veram, rectamque probationem neceſſe eſt, ut reus crimen ſuum fateatur, aut de illo convincatur. Hoc poſtremum non ita facile evenire ſolet. Illud vero primum vix poteſt excogitari. Siquidem, cum nequeat Eccleſiaſticus Judex a reo veritatem tormentis extorquere, idem erat propriam ejuſdem confeſſionem exquirere, ac putare illum ultro, & conſcientiæ ſtimulis adactum ad manifeſtandam veritatem paratum eſſe. Quare, ſi reus ipſe de crimine ſuo convinci, aut illud confiteri deberet, ut a ſacris Ædibus avulſus, Sæculari Curiæ committi poſſit, nullus umquam quolibet ſcelere inquinatus eidem Curiæ traderetur, uti prius Carolus a Baſilica Petri Novarienſis Epiſcopus *in Comment. ſup. cap. Inter alia, de Immunit. Eccleſiaſt.* expendit: *Si plenam probationem requirimus, hoc eſt, ut reus confeſſus ſit, vel aliorum teſtimonio convictus, pauciſſimos trademus Judicibus Laicis; quod cum Romæ dixiſſem Farinaccio, nihil reſpondit, niſi ſimilia fere verba illis, quod ſcripſi, ſcripſi.* Cum hæc ita ſint, cœtus juſſu Clementis XI. uti jam dictum eſt, coacti, habita plurium ſuffragiorum ratione, decreverunt non quidem certiſſima, & plana argumenta requiri in cognitione cauſſæ, quæ per Eccleſiaſticum inſtituitur, ut reus aliquis Sæculari Curiæ tradatur; ſed ſatis eſſe, ut veritati conſentanea probentur, & vehemens aliquod ſceleris indicium, & conjecturæ in medium ferantur. Judex autem Sæcularis cauſſam iis omnibus corroborabit, quæ ab Eccleſiaſtico prætermiſſa ſunt, ut reum ſibi traditum, adhibitis etiam tormentis, vel ad criminis confeſſionem impellat, vel neceſſariis teſtibus convincat.

Hac difficultate expedita, alia propoſita fuit: an, ſi reus eo modo, quem nuper explicavimus, Sæculari Curiæ committendus ſit, priuſquam id fieret, defenſionis tempus ipſi reo tribuendum videretur? Id quidem neceſſarium aliquibus viſum fuit, ne reus in dicta cauſſa immunitate careret. Alii tamen id non modo ſuperfluum putarunt, cum ad Judicem Laicum hoc negotium pertineat, ſed etiam pernicioſum, & quoddam veluti juſtitiæ impedimentum. Nam ſi reus, dum cauſſam ſuam defendit, teſtimonia in ipſum conflata deprehenderit, tunc vel ipſe, vel ejus familiares longe arcendos eos teſtes curabunt, ne, cum reus in manus Laici Judicis devenerit, & cauſſæ cognitio per ipſum inducetur, eadem teſtimonia repetantur, vel ſaltem immutentur, cum in examen vocantur.

Hæc ſane controverſia, quæ in memoratis Congregationibus propoſita, componi ſub Clemente XI. minime potuit, reliquis omnibus, quæ agebantur, curſum continuit, & eorum, quæ jam ſancita fuerant, promulgationem impedivit. Quare, cum Benedictus XIII. Pontificatum gereret, idem negotium ſuſceptum fuit, & omnibus iterum diligenter examinatis, hæc, quæ ſubjicimus, per allatam ſuperius Conſtitutionem: *Ex quo*, conſtituta fuerunt. Primo, ut reus ab immuni loco deduci, & in carceres Epiſcopi tradi poſſit, ſatis eſſe *indicia, quæ ad capturam decernendam ſufficere videantur.* Secundo, ut Eccleſiaſticus crimen, de quo agitur, judicio ſuo cognoſcat: *Ubi vero* (proſequitur Pontifex) *ex proceſſu informativo deſuper conficiendo conſtet de crimine excepto, ac inſuper adverſus eumdem extractum talia reſultent indicia, ut crimen ab eo fuiſſe patratum moraliter credi poſſit (quæ quidem indicia juxta regulas juris vocantur ultra torturam) eo tantum caſu præfatum extractum Miniſtris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & conſignare poſſit, ac debeat.* Tertio, ne rei Judicibus Laicis tradantur, niſi *exacta tamen, receptaque prius ab ipſis obligatione in forma juris valida reſtituendi extractum Eccleſiæ ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, Nobis, ac pro tempore exiſtenti Romano Pontifici reſervatæ, quatenus idem extractus indicia contra ipſum acquiſita in ſuis defenſionibus purget, ac diluat. Quod, ſi ea minime purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit, Curiæ Sæculari in ipſum tali caſu, ut juris eſſe cenſuerit, agere, atque procedere liceat.*

Eadem in Conſtitutione Clementis XII. continentur, ubi præ ceteris illud Benedicti Conſtitutioni additum fuit, quoties de homicidio deliberato, vel per inſidias, aut etiam per rixam patrato judicium ſtatuetur (niſi fortuito, vel pro vitæ defenſione contigerit) ſatis eſſe in ditione Eccleſiaſtica, ut Foro Sæculari reus committatur: non quidem indicia *ultra torturam*, uti Benedictus præcepit, verum id fieri poſſe *ex acquiſitis, ſeu ſubminiſtratis indiciis ad torturam tantum ſufficientibus*; quod eo ſolum conſilio ſancitum fuit, ut mortalium audacia in patrandis tam frequenter homicidiis comprimatur; cum id præſertim plurium etiam Deceſſorum Pontificum exemplis comprobetur. Nam Clemens VIII. juriſprudentiæ laude clariſſimus, poſtquam Farinaccii, & Falconii Conſultationes expendit, quoſdam homicidii reos, qui in ſacras Ædes ſe receperant, Laico Judici tradi imperavit: *Si tamen prius ſummarie, ſimpliciter, & extrajudicialiter, & quantum pro conſcientiæ tuæ informatione ſufficere poſſe videbitur, illos homicidium prædictum perpetraſſe, aut illi cooperatos, ſeu in illo culpabiles fuiſſe.* (*In Litt. Apoſt. die 6. Febr. edit. apud Genuenſem in Praxi Cur. Archiep. Neapol. cap. 76. ſub num. 2. & apud Pellegrinum de Immunit. cap. 7. ſub num. 21.*) Inſuper peculiaris Congregatio, juſſu Clementis X. convocata, epiſtolam confecerat, in qua hæc ſententia legitur: *Ut juſtitiæ exercendæ nullum impedimentum afferatur, Sanctitas Sua Eminentiæ Veſtræ permittit uti ſufficientibus ad tormenta indiciis, ut reus ſacra immunitate indignus declaretur.*

§. VIII. *De pœnis, quæ his criminibus exceptis infliguntur.*

REI propriis Judicibus traditi, legum auctoritate puniuntur, ut decernunt iidem Pontifices Gregorius, Benedictus, & Clem. XII. qui S. Petri Sedem feliciter occupaverunt. Cum ipſe non modo deliberatum homicidium, uti Benedictus antea conſtituerat, ſed rixa pariter commiſſum iiſdem pœnis plectendum ſanxerit, niſi caſu vel pro vitæ defenſione evenerit, ne locus excuſationi ſuperſit, & ne impotens quædam iracundia ad reum protegendum de more afferatur, ſanxit, juſſitque Pontifex conſuetum mortis ſupplicium indici, ſi occiſor primus rixam excitaverit. Id Romæ, & per univerſam Pontificum ditionem, ac potiſſimum Bononiæ, ejuſque Diœceſi obſervandum præcepit; *Occiſor pœna pariter ordinaria puniatur, licet homicidium ſecutum ſit in rixa, ſi homicida rixæ auctor fuerit.* Ita per eamdem Clementis XII. Conſtitutionem decernitur, in qua præterea illud cautum fuit: *Uſque calor iracundiæ a pœna ordinaria delinquentem nuſquam eximat, ubi inter tempus rixæ, ac patratum homicidium ſex horarum ſpatium interceſſerit, id ſufficere volumus, ut reus ad actus extraneos diverterit, vel divertiſſe debuerit.* Alia ſapienter ab ipſo Pontifice pro coercendis homicidiis ſtatuta ſunt, quæ in eadem Conſtitutione deſcribuntur. Diſſimulare hic non poſſumus aliquos, qui boni juriſperiti exiſtimari volunt, eo deveniſſe, ut non modo familiaribus ſermonibus, ſed etiam ſcripto contenderint ex veteri ſaltem conſuetudine in Pontificia ditione capitali ſententia damnari neminem poſſe, qui ſcelus antea confeſſus non fuerit. Id autem criminoſi homines adeo pro certo habuerunt, ut pœnas ſcelerum ſe numquam daturos putaverint, ſi tormentis adacti illa denegarent, vel confeſſionem tormentis expreſſam minime confirmarent. Qua de re Pontifex hanc falſam opinionem his verbis improbavit: *Neve prætextu erroneæ, & numquam approbatæ conſuetudinis, ſive interpretationis quiſpiam decipiatur, ad omnium, & ſingulorum memoriam ſerio revocamus, prædicta pœna ordinaria teneri nedum ore proprio homicidium confeſſos, ſed etiam, qui de commiſſo homicidio juxta Juris Canonici, ac Civilis diſpoſitionem quam in cæteris quibuſcumque delictis ſartam, tectamque fore volumus, convicti fuerint, quibuſvis prætenſis uſu, & ſtilo, rebuſque judicatis in contrarium minime attentis.*

§. IX. *De reis, qui ſacris aſyli immunitate gaudent.*

HIS criminibus ſolum exceptis, quæ ſuperius enumeravimus, reliquis omnibus ſacrorum Locorum immunitas conceditur. De his agendum ſupereſt. Ac primum in memoriam revocandum eſt, quod ejuſmodi rei, ſi extra locum immunem caperentur, ſtatim per dolum ſe ab aſylo ſacro deductos fuiſſe olim affirmabant, & licet contrarium probaretur, tunc non ſemel id contigiſſe, ſed quater etiam aſſerebant, teſteſque paratos adducebant, qui falſo rem jurarent; ſed illud graviſſimum, & non ferendum erat, quod, cum ſemel ſe per dolum abreptos a ſacris locis oſtenderent, etiamſi nova deinde crimina patrarent, in aſylum reſtitui debebant, ubi poſt tot maleficia per iniquam ſimulationem conquieſcerent. Qua de re Clementis XI. juſſu peculiaris Congregatio conſtituta fuit, ut hæc prava conſuetudo ſalutari aliquo conſilio de medio auferretur. Tunc opinionem noſtram deſcriptam exponere coacti ſermonem ſuper hac re pro noſtri ingenii imbecillitate typis edidimus. Primo nullam in jure Pontificio legem reperiri advertimus, quæ immunes eos declaret, qui poſtquam ad loca ſacra perfugerint, longe ab ipſis deinde capiuntur, niſi forte per vim abſtrahantur. In Concilio ſolum Aurelianenſi de illis, qui doloſe a ſacris aſylis deducuntur, mentio habetur: *Seu vi, ſeu dolo abſtrahere, aut ſollicitare fortaſſe præſumpſerit &c. eo tamen, qui abſtractus, prius Eccleſiæ reſtituto.* (*Actum fuit an. 541. to. 2. Concil. Gener. Regiæ edit. Pariſiis impreſſum habetur* 1714.) Id vero Concilium, cum peculiare unius Provinciæ fuerit, illius ſolum terminis concluditur. Inſuper expoſuimus, etiam ſi dolo ſeducti incolumes eſſe debeant, nullam in poſterum doli ſuſpicionem futuram eſſe, ſi publice declaretur, ne a ſacris locis longe abſcedant, nec ullo artificio moveantur, qui ob aliquod ſcelus ad illas confugerunt, aliter, niſi aperta vis interceſſerit, doli excuſationem minime profuturam; eo ſane pacto, quo ſe deceptum queri non poteſt, qui ex aliquo loco in carceres rapiatur, ex quo priſtina immunitas ſublata fuit; ſi per tabellam januæ affixam idem locus immunitate carere indicetur. In hanc ſententiam Innoc. III. *c.* 1. *Cum dilectus, de iis, qui vi, metuve &c.* olim reſpondit: *Nec obſtante dolo, quo ſe proponebant fuiſſe ſeductos, cum talis dolus non tam ad circumventionem prædictorum Ciſtercienſium, quam ad fatuitatem eorum debeat retorqueri.* Cum hanc noſtram opinionem Congregatio approbaſſet, die 22. Decemb. an. 1716. Decretum promulgavit ipſius Clem. XI. auctoritate firmatum, quod deinde ad omnes Italiæ Epiſcopos tranſmiſſum fuit. In eo ſtatuitur: *Ut de cetero illæ dumtaxat extractiones ſuffragentur, quæ aut violenter patratæ, aut ſub fide Salviconductus ab aliquo Judice Ordinario, ſeu Delegato conceſſi; ac ſubſcripti ſecuſæ fuerint, qui tamen Salvuſconductus ſuffragari poterit pro tempore tantum in eo præſcripto.*

Quondam immunitatem, & vitam ſibi comparabant, qui ſacrarum Ædium, vel Regularium Domorum perfugium obtinuerant. Curabant Eccleſiaſtici, ut crimina ſalutari pœnitentia expiarent, nec ab iiſdem aſylis decedere illos ſinebant, antequam Divinæ Juſtitiæ rite ſatisfeciſſent. Furem celeberrimum a ſupplicio S. Bernardus eripuerat, idque Comiti Theobaldo moleſtum, ingratumque fuerat, qui impunitum furem dimittere ægro animo patiebatur. Quam ob cauſſam S. Bernardus his verbis ad eum ſcripſit: *Tu illum decreveras brevi ſupplicio, & interitu momentaneo conſummari; ſed ego eum faciam diuturno cruciatu, & morte longiſſima mori. Tu furem appenſum per unum, aut per plurimos dies mortuum in patibulo remanere permitteres; ego cruci affixum per annos quamplurimos faciam in pœna jugiter vivere, & pendere.* Ita revera accidit; Furem ad Monaſterium Clarævallis perduxit, inter Monachos cooptavit, ibique per triginta annos pœnitentia incredibili confectum detinuit. Hujus generis exempla Eccleſiæ rerum Scriptores plurima commemorant.

Nunc autem, qui ſacrum aſylum amplectuntur, non quidem de æterna ſalute comparanda, ſed potius de novis criminibus patrandis cogitant, & eodem aſylo (uti ſæpius contingit) impudenter abutuntur. Id profecto, ſi in hac Civitate, vel Diœceſi contingat, opportunum malo huic graviſſimo remedium excogitabimus. Nam vix ejuſmodi impudentia nobis delata, ac probata fuerit, ad eas pœnas, quæ neceſſariæ ſunt, deveniemus, prout Sacra Immunitatis Congregatio nobis conceſſit, aliaſque, ſi opus ſit, ab eadem Sacra Congregatione, vel ab ipſo Summo Pontifice facultates impetrabimus. Ut vero falſa opinio, quæ in vulgus emanavit, penitus diluatur, ſacras Ædes ea de cauſſa inſtitutas, ut criminoſi homines ſuam audaciam tueantur: ſciant univerſi, præter ea ſcelera, quibus omnis immunitas jure negatur, ſi cetera quoque gravia ſint, vel ſæpius admittantur, tunc, Summi Pontificis, vel Sacræ Congregationis auctoritate interpoſita, in carceres Eccleſiaſtici Judicis ex loco immuni reos poſſe detrudi *nomine Eccleſiæ*, cauſſaque ipſorum cognita pœnam conſtitui, non quidem pro ſceleris ratione, & gravitate, ſed aliam extra legis ordinem benigniorem, ut ſimul juſtitia in reos adminiſtretur, & Eccleſiæ ratio quædam ducatur; quemadmodum ſuo exemplo docuit Theodoricus, qui cum de Jovino collegæ ſui interfectore ad Fauſtum Præfectum ſcriberet: *Sed conſcius*, ajebat, *facti ſui inter Eccleſiæ ſepta refugiens declinare ſe credidit præſcripſam legibus ultionem. Vulcanicæ Inſulæ perpetua relegatione damnamus, ut & Sancto Templo reverentiam habuiſſe videamur, nec vindictam criminoſus evadat in totum, qui innocenti non credidit eſſe parcendum;* (*Caſſiodorus lib. 3. epiſt.* 47.)

§. X. *Quid agendum ſit Parochis poſt hanc Inſtitutionem.*

SEries hujus noſtræ Inſtitutionis finem, cauſſamquè ipſius ſatis oſtendit; videlicet, ut Parochi omnes in Civitate, ac Diœceſi ea cognoſcant, quæ veteri, recentique jure Pontificio de ſacrarum Ædium immunitate præſcribuntur; utque certiores fiant de reis, qui ſacri aſyli beneficio carent, & qua ratione ii contineri debeant, qui poſt aliquod facinus ad Eccleſias perfugiunt, Sanctitas Sua per eas litteras Sacræ Congregationis, quæ die 19. Martii, uti ſuperius expoſuimus, datæ fuerunt, juſſit nos indicere Parochis Urbanis, & totius noſtræ Diœceſis, ut Feſto die *inter Miſſarum ſollemnia*, Sancto prius Evangelio declarato, ea crimina populo denuntient, quæ ſacra Immunitate deſtituuntur. Quare Summo Pontifici morem libentiſſime gerentes, Parochis præcipimus, ut hoc anno, & in poſterum quotannis id, quod nuper propoſitum fuit, univerſi perficiant. Hortamur etiam, ut pro re facilius gerenda percurrant ea, quæ §. 4. & §. 5. hujus Inſtitutionis continentur.

Qui Apoſtolicas Conſtitutiones, illaſque potiſſimum Benedicti XIII. & Clem. XII. ſecum reputabit, plane intelliget, eos Pontifices pro ſtudio; curaque ſuſcepta ad nefarium homicidii ſcelus impediendum commendari ſummopere debere, cum in ditione Eccleſiaſtica nimis frequenter perpetretur. Noſquidem, ne exteræ gentes exhorreſcant, prætermittimus homicidia recenſere, quæ ſolum ad Congregationem negotiis ſtatus conſultandis præpoſitam ſingulis annis deferuntur. Inter illa minime adnumerantur homicidia, quæ tum in Urbe, tum in Legationibus Ferrarienſi, Bononienſi, Ravennate, atque Urbinate perpetrantur, pro quibus examinandis aliæ peculiares Congregationes deſignatæ ſunt. Iiſdem litteris, quos modo memoravimus, impellimur Parochos admonere, ut hujus teterrimi ſceleris magni-

tudi-

tudinem, facilitatemque graviſſimis verbis oſtendant, & vehementer inſectentur: *Qui hominem occidit* (inquit Philo de ſpecialibus legibus) *qui hominem occidit, appellatur homicida, ſed revera eſt ſacrilegus, & quidem inſignis quippe qui perpetravit ſacrilegium maximum, ſublata e mundo re pretioſiſſima, ſacratiſſimaque, quando nihil eſt Deo tam ſimile, quam hoc ſigillum pulcherrimum, expreſſum e matrice pulcherrima, ad exemplar ideæ rationalis effictum.* S. vero Cyrillus *hom.8.Paſchat.* ita homicidam alloquitur: *Ut mihi, fare, age, Salvatoris legem collocaſti, & quidem, qui te Chriſtianum eſſe confitebare? Violas nempe caritatis ſanctiones, teque in immitem beſtiam immutatum fuiſſe, & in feritatem naturæ inimicam incidiſſe non ſentis?* Sed quoniam formidine pœnæ nefarii homines a maleficiis removentur, populo de homicidii gravitate differentes explicabunt celebre illud, ac vulgare effatum, *Locum immunem arripiam* minime profuturum; nam propoſitam ſibi immunitatem pro certo amittent. Inanem præterea ſpem, vanaſque illorum cogitationes affirmabunt; qui cauſſam criminis feliciter abſolvi poſse, & ab omni periculo incolumes præſtantium virorum gratia, & commendatione brevi ſe in patriam reverſuros confidunt. Pontifex enim Principibus etiam viris facultatem ademit, ut homicidas ejuſmodi abſolverent, vel data fide publica dimitterent. Nihil etiam proderit pro vitæ defenſione, ſi capti commiſſum crimen audacter inficientur, tormentorum vim ſuperent, vel confeſſionem tormentis expreſſam poſtea non confirment. Nam ea juris norma ſervanda eſt, ut rei, vel ob criminis confeſſionem, vel indiciis, ac teſtimoniis convicti, debito ſupplicio puniantur. Tandem, ut uno verbo omnia complectamur, illud Geneſis cap.9. v.6. præceptum ſine ulla dubitatione obſervabitur: *Quicumque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius; ad imaginem quippe Dei factus eſt homo.* Idem habetur Exodi cap.21. v.12. *Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur.* Poſtremo idem judicium S. Matthæi cap.26. v.52. decernitur: *Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.*

De hac eadem Juriſdictione Eccleſiaſtica non omittenda, quæ extant in cap.35. lib.7. Synod. Diœceſ.

Fagnan. *in cap. Sicut olim, de accuſat. n.86.* ea pergens enumerare, quæ in particularibus Synodis non ſint ſtatuenda, ait; *In materiæ juriſdictionis Eccleſiaſticæ, & Sæcularis conſultius erit, nihil ſtatuere, quam, ut appareat ex juribus Eccleſiæ, aliquid eſſe imminutum, vel uſurpatum*; prudenter ſuo more id monuit Fagnanus, ſed æque ſapienter eam adjecit limitationem, *niſi appareat, aliquid eſſe imminutum, vel uſurpatum, ex juribus Eccleſiæ.* Aliud quippe eſt jus controverſum ſibi aſſerere; aliud, jus ſibi certo competens tueri, atque ab injuſto uſurpatore vindicare: a primo omnino abſtinendum, alterum eſt Sacerdotali fortitudine præſtandum; quod a pluribus Synodis laudabiliter factum comperimus. In Diœceſana Synodo Meldenſi anni 1365. *c.8.* diſtricte Parochis præcipitur, ut diebus Dominicis, & Feſtivis, inter Miſſarum ſollemnia denuntient, *quod omnes, qui juriſdictionem Eccleſiaſticam impediunt, manifeſte, vel occulte, directe, vel indirecte, & qui impedientibus impendunt auxilium, conſilium, & favorem, declarantur excommunicati.* In Synodo incerti loci, ſed in Hiſpania anno 1215. habita, *c.11.* decernitur, ut Clericus in flagitio deprehenſus, atque a ſæcularis fori Adminiſtris detentus, Eccleſiaſtico Judici illico tradatur. In Synodo Trecorenſi *c.60.* excommunicatione innodati declarantur *Sæculares, qui per ſe, vel per alios, a perſonis Eccleſiaſticis exigunt, & extorquent pedagia, quidagia, vel coſtumas, pro rebus ſuis, quas, non cauſſa negotiandi, vel mercandi deferunt, aut tranſmittunt,* (*Theſaur. nov. anecdot. collect. a Martene, & Durand t.4. coll.926.171. & 1106.*) Hæc, aliaque ſexcenta hujus generis ſtatuta, quæ cum in antiquis, tum in recentioribus Synodis paſſim occurrunt, plurimum ſunt commendanda; quoniam alienam juriſdictionem non invadunt, ſed quæ foro Eccleſiaſtico eſt a jure communi indubitanter adſcripta, firmant magis, & ſuſtentant.

Verum, ne Epiſcopus in hoc difficili, & arduo negotio erret, ac nimio, atque indiſcreto zelo abreptus, graves inter Sacerdotium, & Imperium diſcordias imprudenter excitet, priuſquam quidquam in hac materia faciendum aggrediatur, temporum, & locorum circumſtantias, ſed & potiſſimum rerum, cauſſarumque naturam diligenter conſideret, oportet. Ex cauſſis Eccleſiaſticis, aliquas ratione ſui, alias ratione perſonarum, ad forum Eccleſiaſticum pertinere, dicitur *in c.4. de immun. Eccl. in 6.* Inter primas, principem locum obtinent cauſſæ, quæ verſantur, circa res mere ſpirituales, puta circa Fidem, Sacramenta, Religionem, ſeu cultum Divinum; quas in ſolo foro Eccleſiaſtico eſſe pertractandas, nullus Catholicorum ambigit, poteſtas quippe illas cognoſcendi pendet a jure Clavium, quod ſolis Sacerdotibus eſt a Chriſto concreditum. Quamobrem Joannes VIII. relatus *in can.11. diſt.96.* ſcripſit: *Si Imperator Catholicus eſt, filius eſt, non Præſul Eccleſiæ; quod ad religionem competit, diſcere ei convenit, non docere.... Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quæ Eccleſiæ diſponenda ſunt, pertinere, non ad ſæculi Poteſtates; quas, ſi fideles ſunt, Eccleſiæ ſuæ Sacerdotibus voluit eſſe ſubjectas*; & Innocentius III. *in c.8. de Arbitris* ſevere prohibuit, ne in cauſſis hujuſmodi compromittatur in Laicum, qui ex defectu poteſtatis Clavium, incapax eſt judicium de illis ferendi: Huic doctrinæ conſtanter adhærent etiam Doctores Galli, quos proinde immerito aliqui traducunt, quaſi, hac in re, Poteſtati Eccleſiaſticæ adverſentur: In primis quippe Regni Optimates, in illa ipſa ſollemni proteſtatione, relata a Matthæo Pariſio, ad ann.1247. qua juriſdictionem Eccleſiaſticam plurimum coarctare tentarunt, nequaquam auſi ſunt ab ea ſubducere cauſſas Fidei, matrimonii, & uſurarum, quas ultro admiſerunt, ad ſolum forum Eccleſiaſticum pertinere: *Nos omnes* (ajebant *p.720.*) *Regni Majores attento animo percipientes, quod Regnum, non per jus ſcriptum, nec per Clericorum arrogantiam, ſed per ſudores bellicos fuerit adquiſitum, præſenti decreto, omnium juramento ſtatuimus & ſancimus, ut nullus Clericus, vel Laicus alium de cetero trahat in cauſſam coram ordinario Judice, vel delegato, niſi ſuper hæreſi, matrimonio, vel uſuris.* Deinde eamdem Eccleſiaſticam juriſdictionem, cui nimium anguſtos limites præſcribi voluerant Regni Optimates, ad omnes alias cauſſas, aut ſpirituales, aut ſpirituali annexas, protendi, declararunt Chriſtianiſſimi Reges, Franciſcus I. Henricus II. & Carolus IX. in ſuis Conſtitutionibus relatis in codice Henricæo, & in collatione Regiarum Conſtitutionum, atque inſuper Henricus IV. *in edicto anni 1605. art.12.* Idemque pronuntiatum fuit a Parlamento Pariſienſi, die 29. Decembr. 1562. præſidente Thuano, quæ omnia collecta ſunt a Cabaſſutio *in theor. & prax. jur. Canon. l.6. c.9. n.15. & 16.*

Quia porro matrimonium Fidelium, etſi contractus civilis ſit, eſt tamen a Chriſto Domino elevatum ad dignitatem Sacramenti, idcirco cauſſas matrimoniales, ad Judices Eccleſiaſticos ſpectare, pronuntiato anathemate, in contradicentes, definivit Trid. *ſeſſ.24. can.12. de matrim.* ex Judicibus vero Eccleſiaſticis nullum, Epiſcopo inferiorem, poſſe illas cognoſcere, idem Concilium decrevit *ead. ſeſſ.24. de refor.* inquiens: *Cauſſæ matrimoniales, non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam viſitando, ſed Epiſcopi tantum examini, & juriſdictioni relinquantur.* Non exinde tamen, quod cauſſæ matrimoniales fori ſint Eccleſiaſtici, fas erit Epiſcopo, quidquid matrimonium tangit, ſibi, ſuoque tribunali adjudicare, ſed cauſſarum naturam attente inſpicere, & diſtinguere debet. Tria ſunt cauſſarum matrimonialium genera; aliquæ verſantur, circa initi conjugalis fœderis firmitatem; & hæ, nullo Catholicorum contradicente, in ſolo Eccleſiæ foro, ſunt pertractandæ: Quinimmo quæſtiones ejuſmodi in Epiſcoporum Concilio, fuiſſe olim deciſas, colligitur ex fragmento epiſtolæ, ab Alexandro II. ad quemdam Guillelmum de Monaſteriolo, ſcriptæ, atque ab Ivone *part.9. c.32.* & Gratiano *can.10. XXXV. q.6.* relatæ, in qua Pontifex eidem Guillelmo interdicit, ne propriam uxorem, conſanguinitatis prætextu, *præſumat dimittere, vel aliam ducere, donec Epiſcoporum religioſorum Concilium cauſſam iſtam examinaverit.* Audivimus etiam ſuperius, litem, quæ vertebatur inter Lotharium, & Theutbergam, ſuper validitate connubii, inter eos antea contracti, diſcuſſam fuiſſe in Synodo Aquiſgranenſi; cumque ab iſtius ſententia Theutberga appellaſſet ad Nicolaum I. eodem Pontifice jubente, fuiſſe iterum examinatam, in Synodo Metenſi. In Actis itidem Concilii Remenſis habiti anno 1119. cui præfuit Callixtus II. relatis ab Orderico Vitale *lib.12. p.859.* legimus, Comitiſſam Hildergardem, uxorem Vuillielmi, Comitis Pictavorum, ad Synodum acceſſiſſe, & *alta, claraque voce querimoniam eloquenter enodaſſe, quam omne Concilium diligenter auſcultavit. Se ſiquidem dixit, a marito ſuo eſſe derelictam, ſibique Malbergionem, Vicecomitis de Caſtello Airaldi conjugem, in throno* (ſeu verius toro) *ſurrogatam.* Pontifex vero cum poſſet cauſſam definire, inaudito Comite, qui infirmitate præpeditus, non potuerat ſe Synodo ſiſtere, ad quam fuerat a Papa vocatus; *inducias ei dedit, certumque terminum conſtituit, quo Conſul ad placitum in Curiam Papæ veniret, ac ut legitimam uxorem reciperet, aut pro illicito repudio ſententiam anathematis ſubiret.*

Aliæ ſunt cauſſæ excitatæ, aut ſuper validitate ſponſalium, aut ſuper jure inſtituendi divortium, quoad torum, & cohabitationem; & iſtæ pariter, ob illum reſpectum, quem habent ad Matrimonii Sacramentum, ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum deferuntur, quod deducitur ex *c.10. Ex litteris, de Sponſalibus,* & *ex c. Porro, de divortiis.* Sponſalia quippe prævia ſunt ad matrimonium celebrandum obligatio, & per divortium, jura relaxantur, utrique conjugum, ex matrimonio quæſita. Aliæ demum ſunt cauſſæ, quæ connexionem quidem habent cum matrimonio, ſed res mere politicas, & temporales, directe, atque immediate reſpiciunt: uti ſunt lites, quæ frequenter moventur, ſuper dote, donatione propter nuptias hereditaria ſucceſſione, alimentis & ſimilibus; & iſtas ad Judices ſæculares pertinere, ex communi Doctorum ſenſu, recte docent Bellarm. *lib. unic. de matrim. c.32.* & Tannerus *t.4. diſp.8. n.166.*

Verum ſi, cum de hujuſmodi controverſiis in foro laicali diſceptatur, quæſtio incidat de jure connubii, puta de præcedenti ad nuptias impedimento, Judex ſæcularis ſuperſedere debet, atque incidentem cauſſæ articulum, ad Judi-

cem.

cem Eccleſiaſticum examinandum remittere, quod non ſolum a jure communi ſancitum eſt, ſed & in Senatu Neapolitano, poſt maturam rei diſcuſſionem concluſum, refert Matthæus *deciſ. Neapol.* 219. ac religioſe ſervari in Gallia, teſtantur Annæus Robertus *lib.* 3. *rerum judicat. cap.* 5. *&* *lib.* 4. *cap.* 10. ac Renatus Choppinus *de Sacr. polit. l.* 2. *tit.* 1. *n.* 16. notatque Altaſerra *de Juriſd. Eccleſ. lib.* 6. *c.* 3. *§. Supereſt.* Non idem tamen locum viciſſim habet in Judice Eccleſiaſtico. Etenim hic, cum cauſſam cognoſcit, aut de matrimonii validitate, aut de jure ad divortium, incidentem etiam quæſtionem dirimit de alimentis, aut dote, quod plane eruitur *ex c.* 1. *Qui filii ſint legitimi; ex cap. De prudentia, & cap. Per tuas,* 7. *de donat. inter vir. & uxor.* ubi id notant omnes Interpretes. Sed quamquam, jure communi ſpectato, ita res ſe habeat, attamen, ſi vera narrat Feuretius *de abuſu, lib.* 5. *cap.* 5. in Gallia uſus invaluit, ut ejuſmodi acceſſoriæ controverſiæ, de re mere temporali, a Judice Eccleſiaſtico ad Laicum illico remittantur.

Idem accidit in aliis pleriſque cauſſis, quæ licet vere, & proprie ſpirituales non ſint, ob connexionem tamen, quam habent cum re ſpirituali, a jure communi foro Eccleſiaſtico addicuntur; & nihilominus alicubi, ſive ex privilegio, ſive ex conſuetudine inductum eſt, ut in tribunali ſæculari diſcutiantur: ejuſmodi e. g. eſt cauſſa juris patronatus, de qua Alexander III. *in cap.* 3. *de judic.* generatim eduxit: *Cauſſa vero juris patronatus ita conjuncta eſt, & connexa ſpiritualibus cauſſis, quod nonniſi Eccleſiaſtico judicio valeat definiri*; & nihilominus in Gallia receptum eſſe, ut de jure patronatus mere laicali, in judicio tam poſſeſſorio, quam petitorio, non Eccleſiaſticus, ſed ſæcularis Judex ſententiam ferat, narrant Franciſcus de Roy *in proleg. de jur. patron. cap.* 29. Van-Eſpen *Jur. Eccleſ. p.* 2. *tit.* 25. *c.* 4. *n.* 16. & cit. Altaſerra *juriſd. Eccleſ. lib.* 6. *c.* 11. ubi hæc habet: *Moribus noſtris, cauſſa juris patronatus ſpectat ad Judicem laicum, quia, depravato fere rerum omnium ſenſu, jus patronatus ratione perſonarum, quæ hujuſmodi jure utuntur, vel prædiorum quibus cohæret, magis ſpectatur ut temporale, quam ut ſpirituale.*

Haud abſimile infortunium obvenit aliis cauſſis fori Eccleſiaſtici, quas paullatim Judices laici ſibi uſurparunt. Communis Doctorum doctrina, jure communi ſubnixa, fert, ut lites motæ ſuper poſſeſſione, ſeu quaſi poſſeſſione juris, annexi rei ſpirituali, atque ab hoc profluentis, puta ſuper poſſeſſione exigendi Decimas Eccleſiaſticas, non minus, quam cauſſas proprietatis, verſandas, & dirimendas eſſe in tribunali Eccleſiaſtico, quod pluribus argumentis demonſtrarunt Antonius de Butrio *in cap. fin. de jud. n.* 20. Ripa *in c. Decernimus, eod. n.* 17. Guttierez *CC. QQ. lib.* 1. *c.* 34. *a n.* 26. Garzias *de Benef. p.* 1. *c.* 2. *a n.* 50. Marta *de juriſd. p.* 4. *cent.* 1. *caſ.* 24. aliique congeſti, & Ranbech *Panopliæ immun. diſp.* 2. *c.* 5. *a n.* 9. & tamen pleriſque in locis, enumeratis a Barboſa *jur. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 39. *n.* 161. *& ſeqq.* ſive expreſſo privilegio Apoſtolico, ſive diuturna conſuetudine, ab Eccleſia tolerata, inductum eſt, ut cauſſæ Beneficiales, Decimarum, & ſimiles, in judicio petitorio, remittantur quidem ad Judicem Eccleſiaſticum, ſed in judicio poſſeſſionis, in foro ſæculari audiantur, & definiantur, quod etiam in Belgio ſervari, præſertim cum agitur de quaſi poſſeſſione juris percipiendi Decimas, affirmat citatus Van-Eſpen *p.* 2. *tit.* 33. *c.* 9. *n.* 14. Diximus, *ſive ex privilegio, ſive ex conſuetudine*: fertur quippe, Carolum VII. Francorum Regem, privilegium impetraſſe a Martino V. ut cauſſæ poſſeſſoriæ Beneficiorum agitari poſſent apud Regias Curias, ſolo reſervato petitorii judicio Eccleſiaſticæ cognitioni. Pontificium diploma refertur a Guidone Papæ *in deciſionibus Parlamenti Delphinatus, q.* 1. atque a Joanne Feralto *de juribus & privilegiis Franciæ Regum, privileg.* 11. Verum cit. Altaſerra *de juriſd. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 8. ejuſdem diplomatis verbis diligenter perpenſis, contendit Martinum V. non conceſſiſſe de novo Regibus Francorum, eorumque tribunalibus jus cognoſcendi, & terminandi cauſſas Beneficiales, ſuper poſſeſſorio, ſed tantum declaraſſe, ſuæ mentis neutiquam fuiſſe, per alias ſuas præcedentes Conſtitutiones, derogare juri, quod iidem Reges, ex antiqua conſuetudine, cujus initii non extaret memoria, a ſe, ſuiſque Judicibus acquiſitum, aſſerebant, cognoſcendi de ejuſmodi poſſeſſorio. Et certe, ſi privilegium genuinum ſit, ejuſdem verba id aperte denotant, quod Altaſerra affirmat: verum tam Altaſerra, quam Cabaſſutius *in theor. & prax. jur. Canon. lib.* 4. *c.* 7. *n.* 3. aliique J. C. Galli ab hoc allegati, docent, non adſtringi Judicem Eccleſiaſticum eidem Parti petitorium decernere, cui Regius Judex poſſeſſorium antea adjudicaverit; teſtanturque, eam ipſam Galliarum conſuetudinem limitari ad interdicta retinendæ, aut recuperandæ, nec complecti interdicta acquirendæ poſſeſſionis.

Ob adjecti quoque jurisjurandi religionem, cauſſas reales, quæcumque forent, & quaſcumque reſpicerent perſonas, ad Judicem Eccleſiaſticum ſpectaſſe conſtat *ex c.* 13. *de judiciis*, ubi Innocentius III. ait: *Numquid non poterimus de juramenti religione cognoſcere, quod ad judicium Eccleſiæ non eſt dubium pertinere?* ac tamquam certum ponit Bonifacius VIII. *in c.* 3. *de for. compet. in* 6. ubi reſpondet, potuiſſe Clericum Laicum, pro quo fidejuſſerat, quique, juramento interpoſito promiſerat, fidejuſſorem ſervare indemnem, convenire coram Judice Eccleſiaſtico, *ad cujus forum ratione juramenti, cauſſæ hujuſmodi cognitio noſcitur pertinere.* Hoc porro titulo, omnes fere quæſtiones, ſuper civilibus contractibus, ad Judicem Eccleſiaſticum olim devolvebantur: *Quoniam* (inquit Monaccius *ad leg.* 8. *Cod. de Epiſcopali audientia*) *numquam fere omittebant Tabelliones adjicere præſtitum a Contrahentibus Sacramentum, de ſervandis quæ pepigiſſent.* Et nihilominus tam ſancte hæc diſciplina, pluribus ſæculis, retenta eſt, ut Principes laici non auſi ſint illam infringere, nec alium ſibi modum ſuppetere exiſtimaverint, impediendi, ne hac ratione omnes cauſſæ a ſuis foris ablegarentur, quam prohibere, ne deinceps contractus, pacta, aliaque negotia firmarentur juramento, quod in Luſitania, aliiſque in locis, legibus cautum refert Felicianus de Oliva *for. Eccleſ. p.* 1. *q.* 30. ubi ſimul has leges irritas contendit. In Gallia tamen, ſi vera narrat ſæpius cit. Altaſerra *de Eccleſ. juriſd. l.* 6. *cap.* 10. non ſolum interdictum fuit, ne deinceps juramentum apponeretur contractibus, ſed ſimul ſancitum, ut contra legum prohibitionem appoſitum, vires amplius non haberet cauſſam pertrahendi ad forum Eccleſiaſticum: *Olim tanta erat* (ſcribit Altaſerra) *jurisjurandi religio, ut jusjurandum omnibus contractibus apponeretur, quo fides contractus religione jurisjurandi tutior eſſet. Hac occaſione uſu evenit, ſi fides ſæcularibus, ut Epiſcopi cognoſcerent de contractibus, & de feudis, propter juramenti vinculum in his interpoſitum, cap.* Novit, *de judiciis. Hac de cauſſa vetitum, ne jusjurandum contractibus apponeretur, neve ulla ejus ratio in judiciis haberetur, nec hoc obtentu ſæcularis juriſdictio evacuaretur, quoniam jusjurandum non debet eſſe vinculum iniquitatis*; Hæc de cauſſis, ratione ſui, Eccleſiaſtico foro deſtinatis; aliæ ſunt cauſſæ eidem foro addictæ, ratione perſonarum, quas tangunt. Non vacat hic, illam examinare quæſtionem, quo jure, Divino ne, an humano, Clerici in cauſſis mere temporalibus exempti ſint a juriſdictione ſæculari: ſuperfluum quippe videtur indagare primigeniam originem ejus exemptionis, qua ceteroquin certo ſcimus, Clericos potitos, ubi primum Eccleſia, ſedatis perſecutionum procellis, Chriſtianos Principes nacta eſt. Enimvero narrat Nicephorus *l.* 7. *hiſt. Eccleſ. c.* 46. *Conſtantinum Magnum, Clericos omnes, Conſtitutione lata, immunes, liberoſque eſſe, permiſiſſe, judiciumque, & juriſdictionem in eos, Epiſcopis, ſi quidem civilium Judicum cognitionem declinare vellent, mandaſſe*; cujus quidem exemptionis tuendæ adeo Epiſcopi ſolliciti fuere, ut Patres Concilii Carthaginienſis III. habiti anno 397. *can.* 9. *relato a Gratiano in can.* 43. II. *q.* 1. ſtatuerint, Clericos judicia ſæcularia in cauſſa criminali adeuntes, ejiciendos e gradu; in cauſſa vero civili, illud amittere debere, quod evicerunt, ſi priſtinum locum in Eccleſia obtinere vellent: *Item placuit* (dixerunt Patres) *ut quiſquis Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, ſeu Clericorum, cum in Eccleſia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis cauſſa fuerit commota, ſi, derelicto Eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiamſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat. Et hoc in criminali actione: in civili vero perdat, quod evicit, ſi locum ſuum obtinere voluerit.* Eamdem immunitatem, atque exemptionem, inſequentibus ſæculis, & ſummos Pontifices, & Principes, ſumma inter ſe conſenſione, Clericis confirmaſſe liquet *ex Auth. Hodie, Authentic. Clericus, Authentic. Statuimus, Cod. de Epiſcop. & Cleric. atque ex Decretalium rubricis, de judiciis, & de for. compet.*

Neque dumtaxat, ſi jus commune inſpiciamus, ſolus Epiſcopus eſt Judex competens in quibuslibet Clericorum cauſſis, ſed ejuſdem tribunal adire permittuntur etiam Laici, in controverſiis, cujuſcumque generis ſint, inter eoſdem exortis: idque non tantum de communi litigantium conſenſu: uti ſtatutum legimus ab Arcadio Imperatore *in leg.* 7. *Cod. de Epiſcopali audientia*, ſed etiam, altero eorum refragante, quemadmodum expreſſe decernitur *in Extr.* 1. *de Epiſcopali judicio, in append. ad Cod. Theodoſianum.* Etſi enim demus Gotofredo, eam legem non eſſe Conſtantini Magni, cujus nomen præſefert; nemo tamen inficiabitur, editam ſaltem eſſe a Theodoſio, ſub cujus nomine citatur a Carolo Magno, a quo eſt renovata, ſuiſque Capitularibus inſerta *l.* 6. *c.* 366. eidemque Theodoſio adſcribitur ab Innocentio III. eam approbante *in cit. c.* 13. *de judic.* ubi hæc habet: *Nec illud humillimum omittamus; quod Theodoſius ſtatuit Imperator, & Carolus innovavit... Quicumque videlicet litem habens, ſive petitor fuerit, ſive reus, ſive initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſive cum negotium peroratur, ſive cum jam cœperit promi ſententia: ſi judicium elegerit ſacroſanctæ Sedis Antiſtitis, illico, ſine aliqua dubitatione (etiamſi pars alia refragetur)*

ad

ad Epiſcoporum judicium, cum ſermone litigantium dirigatur. Hæc autem facultas, ab utroque jure Laicis facta, deferendi ſuas cauſſas temporales ad judicium Epiſcoporum, intacta perſeverabat in fine ſæculi XIII. ſeu verius ineunte XIV. Scribit enim Mayerus *annalium Flandriæ lib.* 10. a Synodo Provinciali, per Archiepiſcopum Remorum, apud Compendium anno 1301. coacta, *fulminatos fuiſſe Magiſtratus laicos, qui non patiebantur, ut Laici in foro Eccleſiaſtico convenirentur*, quod reapſe legimus in ejuſdem Concilii Actis, quæ ex MS. codice Sanctæ Genovefæ Pariſienſis, poſt Labbæum, publici juris fecit Harduinus *tom. 7. col.* 1250.

Potiori jure ad tribunalia Eccleſiaſtica provocare permittuntur Viduæ, Orphani, Pupilli, aliæque miſerabiles perſonæ, quibus opitulari, ab Eccleſiæ incunabulis, non ultimam fuiſſe Epiſcoporum curam, oſtendit Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. p. 2. l. 3. c. 87. & pluribus ſeqq.* & aperte conſtat ex *can. 1. & 2. diſt. 87.* in quorum 1. habetur: *Licet omnibus de nobis* (ideſt ſummis Sacerdotibus) *ſperantibus, non debeamus, in quantum poſſumus, nos negare, plus tamen Viduarum, & Orphanorum cauſſas, & impenſius ducimus exequendas: quas tueri a nobis, vel ab omnibus Divina manifeſtat aſſertio*; & in altero dicitur: *Defenſionis propriæ deſolatis auxilio, & qui ſuis actibus adeſſe, pro ætatis infirmitate non poſſunt, exoratum Pontificem decet ſubvenire, quia pupillis tuitionem etiam Divinitas juſſit impendi.* Scimus utique iſtorum canonum fidem nutare, cum non reperiantur inter genuinas epiſtolas Gelaſii Papæ, cui a Gratiano tribuuntur, at non propterea ſunt contemnendi; ut enim alias obſervavimus, exhibent ſaltem diſciplinam uſu receptam ea ætate, qua creduntur exarati. Prætterquamquod certus, & indubitatus eſt canon 12. Concilii Matiſconenſis II. habiti anno 585. (*collect. Hard. t. 3. col.* 463.) ubi idem, quod a Pſeudo-Gelaſio audivimus, hiſce verbis decernitur: *Quoniam proviſioni noſtræ, Deo auctore, cauſſæ principaliter Viduarum, & Pupillorum ſunt commiſſæ, pervenit ad Nos, quod a Judicibus crudelius, pro leviſſimis cauſſis, veluti Defenſore carentes irremediabiliter affligantur. Ob quam cauſſam decernimus, ut Judices non prius Viduas, & Pupillos conveniant, quam Epiſcopo nuntiarint, cujus ſub velamine degunt. Quod ſi Epiſcopus præſens non fuerit, Archidiacono, vel Presbytero cuidam ejus, ut pariter ſedentes, communi deliberatione cauſſis eorum terminos figant ita juſte, & recte, ut deinceps de talibus, antedictæ perſonæ non conquaſſetur.* Perperam autem ejuſmodi Canones in eum ſenſum nonnulli detorquent, ut meram ſignificent tuitionem & protectionem Viduarum, ac Pupillorum, Epiſcopis ſpecialiter commiſſam, & commendatam; nam in primis tuitio, & defenſio, ne ſit inefficax, debet eſſe conjuncta cum juriſdictione: quamobrem cum Patres Conc. Carthaginienſis V. *can.* IX. relato a Gratiano XXIII. q. 3. can. X. Imperatores rogarunt, ut Eccleſiis darent Defenſores adverſum potentiam divitum; nomine *Defenſorum* vero intellexerunt Judices, cum poteſtate coercitiva, quorum munus eſſet Eccleſiam defendere a divitum violentiis: eademque de cauſſa, ne ſcilicet inutiles eſſent Conſervatores, quibus Sedes Apoſtolica munus committit tuendi jura, & privilegia, alicui perſonarum cœtui a ſe ſpecialiter conceſſa, neceſſarium reputarunt Summi Pontifices, veram juriſdictionem iiſdem conferre exercendam in aliquibus caſibus, de quibus *in cap. 1. & cap. 2. de offic. Jud. deleg. in* 6. Deinde nonniſi violenter, ad meram ſignificandam tuitionem detorquentur allegata verba Concilii Matiſconenſis; ſiquidem Patres non hortantur, non rogant, quod proprium eſt meri Defenſoris, & Protectoris, ſed diſtricte præcipiunt, ne Judices ſæculares Viduas, & Pupillos conveniant ſine Epiſcopi ſcientia, iiſdemque Judicibus, abſente Epiſcopo, per Archidiaconum, vel Presbyterum, terminos conſtitui decernunt, ad earumdem perſonarum cauſſas finiendas; contravenientes vero Judices anathemati ſubjiciunt. Hæc autem omnia veram redolent juriſdictionem, videnturque manifeſte innuere, Viduarum, ac Pupillorum cauſſas pertinuiſſe ad judicium Epiſcoporum, a quibus quodammodo delegarentur Judicibus ſæcularibus, certis tamen adjectis legibus, & conditionibus. Eamdem juriſdictionem Epiſcopis vindicarunt poſteriores Canones, quibus libertas data eſt prædictis miſerabilibus perſonis, declinandi forum ſæculare; vetitumque ſæcularibus Judicibus, ne illas coram ſe ſiſtere cogerent. Quare Innoc. III. *in cap. Super quibuſdam, de verb. ſignific.* Comiti Toloſano reſcripſit, ut ſi quid litium ipſi eſſet adverſus Viduas, Orphanos, & Miſellos quoſvis, coram Judice Eccleſiaſtico, ad quem illi provocaſſent, ſtare deberet: *Item Viduis* (ait) *Pupillis, Orphanis, & perſonis miſerabilibus, tentaris in judicio Eccleſiaſtico reſpondere.* Tanta præterea fuit hujus rei apud Majores noſtros perſuaſio, ut quædam Regina Angliæ, hoc ſolum nomine, quod vidua eſſet, ſibi fas eſſe putaverit in cauſſa feudali, declinare judicium Domini directi feudi, & ad Papam provocare, uti habetur *in cap. Ex parte, de for. compet.* ubi Honorius III. totam enarrans hujus rei geſtæ ſeriem, inquit: *Fuit ex parte ipſius Reginæ reſponſum, quod vidua ſpoliata, irrequiſito feudi Domino, ſpoliatorem, ſeu detentorem rei, coram Eccleſiaſtico Judice poterat convenire, cujus intereſt Viduas defenſare.*

Hæc ſimul collecta, & adnotata Epiſcoporum oculis ſubjecimus, ut priora tempora cum hodiernis conferentes videant, & doleant gravia vulnera, ſuæ antiquæ juriſdictioni inflicta: quidem ſæculares Poteſtas, ait Guillielmus Durandus junior *de modo Generalis Concilii rub. 70. quaſi per quadam alluvionem, fruſtatim ad ſe omnia trahunt. Et ſicut fruſtatim lupus agnum comedit, ita & per ipſos juriſdictio Eccleſiaſtica fruſtatim quodammodo devoratur, quidquid ad Eccleſiaſticam juriſdictionem, potiſſime quoad temporalia, pertinet, ſibi competere putantes. Et pauci ſunt caſus, in quibus directe, vel indirecte, per eos Eccleſiaſtica juriſdictio non turbetur in diverſis mundi partibus. Hæc jam conſtituta remedia proficere poſſunt, ſicut experientia docet.* Hiſce Judicum ſæcularium auſibus ab initio obſtiterunt Pontifices Maximi, & ſanctiſſimi Eccleſiarum Antiſtites, ſed cum illos a propoſito dimovere nequiverint, ad evitanda majora mala, inoleſcentes in dies, contra Eccleſiaſticam juriſdictionem, conſuetudines diſſimularunt, & tolerarunt; & quandoque Summi Pontifices conſultius duxere, idipſum privilegio Principibus concedere, quod propria auctoritate jampridem ſibi uſurpaverunt.

Jam vero, cum deſperandum jam ſit, ut Poteſtas ſæcularis intra conſtitutos ſibi ab antiquo limites contineri patiatur, imprudenter ageret Epiſcopus, ſi in ſua Synodo aliquid decerneret, quo juriſdictionem ſibi olim, jure communi attributam, recuperare tentaret, rem ſiquidem impoſſibilem aggrederetur, & ſine ulla Eccleſiæ utilitate graviter apud Principem offenderet. Quare ſuo muneri ſatis abunde facturum ſe credat, ſi ad hæc tria animum diligenter intendat: primo, ne Princeps ſæcularis ſibi umquam arroget jus Sacrorum, hoc eſt, ne in ullo rerum eventu ſe immiſceat in cauſſis primi generis, mere ſcilicet ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis: ſecundo, ne Judex laicus eam quoque partem Eccleſiaſticæ juriſdictionis invadat, quæ hactenus perſeverat intacta; niſi enim Epiſcopus ejus vindicem ſtatim ſe præbeat, hanc pariter pedetentim amittet; quia tamen plerumque privati Judices ſupremi Principis auctoritate ſuffulti ſunt, etiam in hoc negotio ſumma prudentia, circumſpectione, & dexteritate opus eſt; atque in primis, priuſquam Epiſcopus conſueta exerat cenſurarum arma, debet accurate perpendere, quod monet Auguſtinus *lib. 3. contra epiſtolam Parmenian. n.* 13. (*t. 9. oper. col.* 64.) hæc, quæ ad rem optime quadrant, ſcribens: *Cum quiſque Fratrum, ideſt Chriſtianorum intus in Eccleſiæ ſocietate conſtitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc, ubi periculum ſchiſmatis nullum eſt; atque id cum ea dilectione, de qua ipſe alibi præcipit, dicens, ut inimicum non eum exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem. . . . Quando ita cujuſque crimen notum eſt, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorſus, vel non tales habeat defenſores, per quos poſſit ſchiſma contingere, non dormiat ſeveritas diſciplinæ.*

Tertio denique, ubi aut privilegio, aut legitima conſuetudine, fori Eccleſiaſtici limites, ultra juris communis ſanctiones, ampliati ſunt, quod ceteroquin perquam raro contingere ſcimus, curabit Epiſcopus, ne ſua incuria, aut connivenția contrahantur. Rem unico explicamus exemplo. Jure communi ſancitum eſt, ut actor ſequatur forum rei, ac proinde Clericus, conveniens Laicum, in cauſſa mere civili, & profana, illum convenire debeat, coram Judice ſæculari, per Textum *in cap. Si Clericus Laicum, de foro competenti*; attamen alicubi uſus inolevit, ut Clericus, etiam in prædictis cauſſis, Laicum conveniat coram Judice Eccleſiaſtico: ejuſmodi conſuetudo viget in noſtra Diœceſi Bononienſi, quam approbavit, & ſervari præcepit Gregorius XV. cujus Apoſtolicas litteras Nos retulimus *noſtrar. Notific. Not. 40. in fin.* Ubi ergo hæc, aut ſimilis conſuetudo invaluit, ea utique erit ſarta tecta cuſtodienda: neque conqueri poterunt Laici, quod Epiſcopus hoc ſæcularis juriſdictionis minimum fruſtulum, conſuetudine acquiſitum, ſibi vindicet, cum ipſi, ſicut a Guillielmo Durando ſupra audivimus, ſola conſuetudine, quæ ab initio dici potuit abuſus, & corruptela, fere integram defloraverint juriſdictionem Eccleſiaſticam.

Circa vero præcipuas pœnas ab Eccleſiaſticis quandoquidem in ſuis criminibus ſubeundas, videre eſt, quæ in c. 34. lib. 7. Synodi Diœceſanæ hiſce verbis leguntur.

Tam in antiquis, quam in nuperis Synodis, quo magis Clerici a delictis deterreantur, recenſentur pœnæ canonicæ, in delinquentes infligendæ, & fit ſpecialis mentio *degradationis*, cui fiunt obnoxii quorumdam atrociorum criminum rei. Hæc prudenter ſane, & laudabiliter in Synodos inſeruntur; ſed iterum periculum hic eſt, ne Epiſcopus, cum degradationem Clericis hujus, aut illius delicti ſontibus comminatur, ſuæ poteſtatis terminos prætergrediatur, & jura invadat Romani Pontificis: quod, qua ratione contingere queat, paucis oſtendimus.

Adeo indecens ſemper, & probroſum viſum eſt, ſacris addici miniſteriis hominem non integræ famæ, ut qui grave ſcelus admiſit, in ceterorum Fidelium offenſionem incurrens, ſi laicus adhuc ſit, juxta vetuſtiſſimas, & ſanctiſſimas

Eccle-

Eccleſiæ leges in perpetuum arceri debeat a ſacris ſuſcipiendis Ordinibus; ſi vero jam fuerit inter Clericos cooptatus, ſit e Clericali gradu dejiciendus. Primum ex Apoſtolo Paulo, tradit Auguſt. *tr. 41. in Evang. Joan.* ubi præmiſſa diſtinctione inter leviores culpas, quas *Peccata* vocat, & graviora flagitia, quæ *Crimina* appellat, ea ſingulatim enumerat, quorum Apoſtolus prorſus inſontes eſſe voluit ſacris initiandos Ordinibus, *n. 10. (t. 3. oper. col. 575.) Apoſtolus Paulus, quando elegit Ordinandos, vel Presbyteros, vel Diaconos, & quicumque ordinandus eſt ad præpoſituram Eccleſiæ, non ait:* Si quis ſine PECCATO eſt; *hoc enim ſi diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur; ſed ait:* Si quis ſine CRIMINE eſt, *ſicuti eſt homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, ſacrilegium, & cetera hujuſmodi.* Alterum præſcribunt innumeri Canones, e quibus paucos exhibemus. Can. 25. *exercenſ. Cotelarii* ex Apoſtolicis ſtatuit: *Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus eſt, deponatur, non tamen communione privetur;* & Canon 30. *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipſe, & Ordinator ejus, & a communione modis omnibus abſcindatur.* S. Baſilius *epiſt. ad Amphilochium de Canonibus, can. 3. (t. 3. op. p. 271.) Diaconus poſt Diaconatum fornicatus, Diaconatu ejicietur quidem, ſed, in laicorum detruſus locum a communione non arcebitur.* Conc. Aurell. III. anni 538. *can. 7. Si quis adulteraſſe, aut confeſſus fuerit, vel convictus, depoſitus ab officio, communione conceſſa in monaſterio toto vitæ ſuæ tempore retrudatur (tom. 2. collect. Hard. coll. 1425.)* Et ibidem *can. 8. Si quis Clericus furtum, aut falſitatem admiſerit, quia capitalia etiam ipſa ſunt crimina, communione conceſſa, ab Ordine degradetur.* Ex his, aliiſque hujus generis multis, quæ in antiquis Synodis paſſim occurrunt, non ſolum crimina addiſcimus, propter quæ Clerici e gradu deturbabantur; ſed etiam colligimus ejectionem e Clericali gradu minorem fuiſſe pœnam, quam eſſet *ſegregatio* e conſortio Fidelium, ſeu excommunicatio. Aliquos enim audivimus e gradu deponendos, quin tamen idcirco eſſent communione privandi; quod adhuc clarius liquet *ex can. 29.* Apoſtolorum, ubi Clericus Ordinis miniſterium exercere præſumens, a quo eſſet depoſitus, veluti gravioris criminis reus, ſeveriori anathematis pœna plecti jubetur: *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus depoſitus juſte ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium dudum ſibi commiſſum, hic ab Eccleſia penitus abſcindatur.* Placuit autem id obiter animadvertere, ut vel ex hoc appareat, quam gravis pœna ſit excommunicatio, qua Majores noſtri longe leviorem exiſtimarunt ejectionem e gradu, atque hanc regulariter illi præmiſerunt, ut delinquentes Clericos corrigerent, neque faciles fuerunt in ferenda anathematis ſententia, quam plerique noſtri temporis Antiſtites, in Synodalium Decretorum tranſgreſſores immoderate quandoque decernunt.

Quamquam porro, inſequenti ætate nonnihil remiſſa fuerit antiquæ diſciplinæ ſeveritas, non tamen exolevit degradationis pœna; ſed etiamnum viget, & fertur in Clericos, aut cujuſdam atrocioris criminis reos, aut inemendabiles. Hanc pœnam Theologi morales, & Canoniſtæ ſæpe confundunt cum ſimplici depoſitione; ſed revera, licet fortaſſe antiquioribus Eccleſiæ ſæculis, nullum intercederet inter utramque diſcrimen, attamen illud aut induxit aut jam inductum agnovit Clemens III. (ſive uti habetur in collectione, qua utimur) Cæleſtinus III. *in cap. Cum non ab homine, 10. de judiciis*, ubi Clericum, homicidii, furti, perjurii, ſeu alterius gravis criminis legitime convictum, primo jubet deponi, deinde excommunicari, &, creſcente contumacia, anathematis, (hoc eſt ſollemnioris excommunicationis, cum execratione) mucrone feriri; ac demum, ſi in profundum malorum venerit, degradari, ſeu Curiæ Sæculari puniendum tradi, præcipit. Differentia vero inter ſimplicem depoſitionem, & degradationem, in hoc ſita eſt, ut ſcilicet per ſimplicem depoſitionem Clericus perpetuo quidem removeatur, aut a ſuſcepti Ordinis exercitio, aut ab officio, & Eccleſiaſticæ juriſdictionis uſu, aut a Beneficio, aut denique ab Ordine ſimul, Officio, & Beneficio; non tamen ſpolietur privilegio canonis, & fori, ſed remaneat ſubjectus foro Eccleſiaſtico, neque ulla ratione ſubjiciatur juriſdictioni laicali, quod ex modo *cit. cap. Cum non ab homine*, inferunt Abbas *in cap. At ſi Clerici, 4. §. de adulteriis, n. 2. de judiciis.* Suarez *de cenſuris, diſp. 30. ſect. 1. n. 8.* Engel *ad tit. 37. lib. V. Decretal. n. 11.* Vvieſtner *ibid. n. 73.* Schmalzgrueber *n. 135.* nec obſcure etiam inde colligitur, quod Clerici depoſiti, plerumque a ſacris Canonibus jubeantur detrudi in arctum Monaſterium, ſicuti de Sacerdote revelante peccatum, ſibi in Sacramentali Confeſſione manifeſtatum, ſtatuit Innoc. III. *in cap. Omnis utriuſque ſexus, de Pœnit. & remiſs.* nemo enim facile credet, Sacerdotem in Monaſterium detruſum eſſe extra forum Eccleſiaſticum, & laicali juriſdictioni obnoxium. At per veram degradationem Clericus non ſolum arcetur in perpetuum ab omni Eccleſiaſtico miniſterio, omnique privatur Eccleſiaſtico officio, & Beneficio, verum etiam exuitur privilegio fori, & ſubjicitur Poteſtati ſæculari, a qua, poſt degradationem judicari, in carceres detrudi, ſecundum leges civiles puniri, & condemnari poteſt, perinde ac ſi eſſet laicus. Ante degradationem tamen *realem, & actualem*, retinet privilegium canonis, ita ut injiciens violentas manus in Clericum, ſolum *verbaliter* degradatum, & nondum *actu* traditum Curiæ ſæculari, incidat in excommunicationem *can. Si quis ſuadente, XVII. quæſt. 4.* quod docent Gloſſa *in cap. Degradatio V. Privilegio, de pœnis in 6.* Panorm. *in cap. Ad abolendam, n. 11. de Hæreticis.* Barboſa *in cit. cap. Degradatio, n. 9.* Vvieſtner *ad cit. tit. XXXVII. lib. 5. Decretal. n. 78.*

Enimvero duplicem degradationem diſtinguit Bonif. VIII. *in cit. cap. Degradatio*, unam vocat *verbalem*, & eſt ipſa prolatio ſententiæ, per quam Judex Eccleſiaſticus Clericum ejicit e gradu, & foro laicali addicit; aliam nominat *actualem*, ſeu realem, & eſt actus ipſe, ſeu ſollemnis cæremonia, qua Epiſcopus Clericum, verbali ſententia antea degradatum, ſacris ſpoliat inſignibus, & reipſa tradit Curiæ ſæculari. Degradatio verbalis olim fiebat in Provincialibus Epiſcoporum Synodis, ad quas Presbyterorum, aliorumque Eccleſiæ Miniſtrorum criminales cauſſæ referebantur, ut ibid. diſcuterentur, & deciderentur, juxta canonem quintum Nicænum. Verum cum haud faciliter, & quotiſcumque opus erat ejuſmodi Synodi congregarentur, propterea ne Clericorum enormia facinora diu manerent impunita, in Conc. Carthag. II. anni 390. *can. 10.* relato a Gratiano *can. 4. XV. q. 7.* ſtatutum eſt, ut in poſterum quæcumque Clericorum cauſſæ etiam extra Synodum agitari, & terminari poſſent, hac tamen adjecta limitatione, ut, ſi ageretur de delicto exauctorationis ſententiam merente, hæc in Epiſcopum nonniſi a duodecim, in Presbyterum a ſex, in Diaconum a tribus ſimul congregatis Epiſcopis, ferri poſſet, quem canonem renovavit Conc. Carthag. III. anni 397. *can. 8. relato, eadem cauſſa, & q. can. 5.* ac proinde Conc. Hiſpalenſe II. anni 619. *can. 6.* relato pariter a Grat. *c. l. can. 7.* ait: *Epiſcopus Sacerdotibus, ac Miniſtris ſolus honorem dare poteſt, auferre ſolus non poteſt.* Statutum a priſcis Canonibus Epiſcoporum numerum, ad verbalem degradationem Clericorum majorum Ordinum, præſcripſit etiam Bonif. VIII. *in cit. cap. Degradatio*, ſolumque permiſit, ut Clerici minorum Ordinum poſſent, ſola proprii Epiſcopi ſententia, exauctorari. At quoniam nonnulli maledici Eccleſiam calumniabantur, quaſi tot Epiſcopos ad degradationis ſententiam requireret, quot haud facile poſſent congregari, ut tali pacto majoribus Clericis, quocumque enormi flagitio conſpurcatis impunitatem daret; quod videre eſt apud Bohemerum *jur. Eccleſ. Proteſtantium, t. 5. tit. 37. de pœnis, n. 118.* cumque inſuper ea de re conqueſti eſſent etiam Principes Germaniæ, qui inter centum gravamina quibus levamen, & remedium afferri ab Hadriano VI. Summo Pontifice poſtulaverant, hoc *art. 12.* expoſuerant: *Et tandem ut in peccatis, maleficiiſque perpetrandis magis adhuc foveantur, præter omnes equitatis rationem, aliquatenus interdictum eſt Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ne malefactores hos publice criminali judicio reos agere poſſint, niſi prius degradatos: id quod tantis ſumptibus, tantaque pompa celebrari oportet, ut propterea perquam rariſſimum Uncti illi malefactores merita plectantur pœna.* Idcirco Trid. Patres *ſeſſ. 13. c. 4. de ref.* ad obſtruendum os malignantium, ſanxere, ut deinceps liceret Epiſcopo per ſe, vel per ſuum Vic. Generalem, ad verbalem Clerici degradationem *in caſibus, in quibus aliorum Epiſcoporum præſentia, in numero a Canonibus definito requiritur; etiam abſque illis procedere; adhibitis tamen, & in hoc ſibi aſſiſtentibus totidem Abbatibus uſum Mitræ, & Baculi in privilegio Apoſtolico habentibus, ſi in Civitate, aut Diœceſi reperiri, & commode intereſſe poſſint; alioquin aliis perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graves, ac juris ſcientia commendabiles exiſtant.* Ejuſmodi porro, ſive Abbates, ſive alias perſonas in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutas, non adhiberi tamquam meros Conſiliarios, ſed eſſe Judices aſſeſſores, quibus competit ſuffragium deciſivum, recte docent Suarez *de cenſ. diſp. 30. ſect. 1. n. 20.* & Barb. *ad cit. c. Trid. n. 8.* ſunt enim ſuffecti in locum Epiſcoporum, quos veros fuiſſe Judices, conſtat ex allegatis juribus, & adhuc clarius ex *cap. 3. de ſententia, & re judicata*, ubi dicitur: *Non poteſt quemquam a Sacerdotali gradu (niſi juſtis ex cauſſis) concors Sacerdotum ſententia ſubmovere:* quinimmo ex hoc textu inſerri arbitrantur, Martana *de ordin. judic. p. 4. diſt. 11. n. 71.* Barb. *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg. 110. n. 28.* Reinffenſtuel *ad cit. tit. de pœnit. n. 44.* Schmalzgrueber *ibid. n. 146.* aliique ab his citati, neceſſe eſſe, ut in degradationem Presbyteri, Diaconi, vel Subdiaconi, omnes prædicti Epiſcopi aſſidentes unanimiter conſentiant.

Poſt degradationem verbalem, ſi procedendum ſit ad realem, Clericus degradandus, ſacris veſtibus indutus, ac ſi celebraret, vel, ſi infra Sacerdotium ſit conſtitutus, alium ſui Ordinis actum exercere deberet, adducitur ad Epiſcopum, præſentibus aliis Epiſcopis, ſeu Abbatibus, aliiſve, qui degradationis ſententiam protulerunt, atque adſtante etiam Judice ſæculari; Epiſcopus vero eum gradatim exuit ſingulis Ordinum inſignibus, incipiens ab illo, quod eidem in Ordi-

natio-

natione, ultimo loco traditum eſt, ceteriſque adhibitis cæremoniis, quæ præſcribuntur *in cit. cap. Degradatio*, & habentur in Pontificali Romano, quibus expletis degradatum tradit Judici Sæculari, ſecundum Laicorum leges puniendum; ſed ſimul eumdem Judicem ſerio, atque ex animo rogat, ut ſententiam moderari, atque a pœna ſanguinis abſtinere velit, ſicuti habetur *in cap. Novimus*, 27. *de V. S.* Eædem cæremoniæ, & ſollemnitates, juxta laudatam Decretalem Bonifacii VIII. & Pontificale Romanum, eſſent adhibendæ in actuali degradatione Clerici minorum Ordinum, aut etiam primæ Tonſuræ; ſed multis ſaltem in locis, teſte Van-Eſpen *I. E. U. p. 3. tit. 11. cap. 2. n. 61. & ſeq.* quoad Clericos ejuſmodi, non ſunt in uſu.

Actualis degradationis, per quam Clericus Sacerdotali, & Clericali dignitate quodammodo denudatur, & quaſi redigitur ad laicalem conditionem, rudimenta habemus in Novella 83. ubi Juſtinianus Imperator ait: *Illud palam eſt, ſi reum eſſe putaverit eum, qui convenitur provinciæ Præſes, & pœna judicaverit dignum; prius hunc ſpoliari a Deo amabili Epiſcopo ſacerdotali dignitate, & ita ſub legum fieri manu.* Verum Gothofredus *ad leg.* XXXIX. *tit. 2. Cod. Theodoſiani* obſervat, Clericos exauctoratos non ſemper tum fuiſſe traditos Curiæ ſæculari, ut afficerentur morte, vel alia capitali pœna, uti nunc fit, ſed ut jam dejecti ab Eccleſiaſtici gradus honore, ac Clericalibus exuti prærogativis, addicerentur *Curiæ*, ideſt Collegio alicujus Civitatis, in quo perinde ac Laici ſubire cogerentur officia, ad quę ceteri cives tenebantur: ipſis autem, utpote qui ſe indignos præbuerant Clericatu, & ob morum improbitatem fuerant ex Eccleſię Miniſtrorum albo expuncti, plerumque demandabantur humiliora, magiſque abjecta Curiæ miniſteria, iiſque in perpetuum addicebantur, ut tali pacto omnem amitterent ſpem, priſtinum recuperandi in Eccleſia gradum. Quare Honorius Imperator eam tulit legem, quam Gothofredus exornat, ubi de Clericis ab officio depoſitis, in hunc modum ſtatuit: *Quemcumque Clericum indignum officio ſuo Epiſcopus judicaverit, & ab Eccleſiæ miniſterio ſegregaverit; aut ſi qui profeſſum ſacræ Religionis ſponte dereliquerit, continuo ſibi eum Curia vindicet: ut liber illi ultra ad Eccleſiam recurſus eſſe non poſſit: & pro hominum qualitate, & quantitate patrimonii, vel Ordini ſuo, vel Collegio Civitatis adjungatur, unde ut quibuſcumque apti erunt; publicis neceſſitatibus obligentur.*

Sed ut ut res tunc ſe habuerit, hodie nullus Clericorum ſollemniter degradatus, reipſa traditur Curiæ ſæculari, niſi qui ob grandia delicta meretur pœnam capitalem. Quinimmo non ob quodlibet crimen, cui eſt a legibus inflicta pœna ultimi ſupplicii, poteſt Clericus exauctorari, & ſæculari foro ſubjici; ſed debet eſſe crimen, cui a jure communi Eccleſiaſtico, aut Pontificiis ſanctionibus ſit expreſſe, & nominatim annexa degradationis pœna. Ejuſmodi autem crimina ſunt. Primo hæreſis, & multo magis apoſtaſia a Fide, ſaltem cum quis in illam relapſus, aut in ea pertinax eſt, *c. Ad abolendam, §. Præſenti, cap. Excommunicamus, 1. §. Damnati, de Hæreticis, cap. Quoniam; & cap. Super eo, eodem in 6.* Inter Hæreticos vero magis adhuc ſpecialiter, actuali degradatione puniendi decernuntur, negantes myſterium SS. Trinitatis, vel Chriſti Domini conceptionem opera ſolius Spiritus Sancti, ſeu intactam Deiparæ Virginitatem, aut ejuſdem Chriſti Domini mortem, juxta Conſtitutionem Pauli IV. innovatam a Clem. VIII. *Conſt. 97. Bull. t. 3.* Secundo, falſificatio litterarum Apoſtolicarum *cap. Ad falſariorum 7. de crimine falſi, & cap. Novimus, 27. de V. S.* Tertio, gravis contumelia, vel calumnia, proprio Epiſcopo illata, ſeu ſtructæ eidem inſidiæ, & in ejus necem conſpiratio. *Can. Si quis, XI. q. 1.* Quia tamen plerique Auctores, ac præſertim Gloſſa *in cit. cap. Novimus V. Tradatur*, Panormitanus *in c. At ſi Clerici, de judiciis n. 37.* & Sylveſter *V. Degradatio n. 4.* docent, non poſſe Clericum, ob ejuſmodi crimen degradari, niſi fuerit incorrigibilis, ſi eorum doctrina admittatur, non poterit illud recenſeri inter ſpecialia delicta, quę in præſens enumeramus; nam, ut ad rem advertit Oliva *de foro Eccleſiaſtico p. 2. q. 12. n. 14.* quæcumque alia enormia Clericorum flagitia poterunt actuali degradatione animadverti, ſi in illis Clerici obſtinate perſeverent, quod paullo inferius declarabitur. Quartum eſt, quod vulgari nomine dicimus *Aſſaſſinium, cap. 1. de homicidio in 6.* Quintum eſt nefandum Crimen, frequentatum, hoc eſt non ſemel tantum commiſſum *ex Conſt. 95. S. Pii V. quæ incipit:* Horrendum (*t. 4. p. 3. Bull. pag.* 33.) Sextum eſt ſollicitatio ad turpia in Confeſſione Sacramentalis; ſi enim eam aggravent peculiares quædam circumſtantiæ, Sacerdos illius reus degradari permittitur *in Conſt. 34. Greg. XV. Bull. t. 3.* Septimum eſt celebratio Miſſæ, aut exceptio Confeſſionis Sacramentalis, temere præſumpta ab eo, qui Sacro Presbyteratus Ordine non eſt initiatus, ex Conſt. Clem. VIII. atque Urbani VIII. a Nobis innovatis *in noſtra Conſt. 97. noſtri Bull. t. 1. pag.* 342. Octavum eſt fabricatio, conſio, aut adulteratio monetæ aureæ, vel argenteæ, ejuſque adulteratæ erogatio, vel expoſitio in regnis, provinciis, & civitatibus Italiæ, ex Conſt. Urbani VIII. quæ incipit *In ſuprema Bull. t. 4.* Nonum eſt facrilegum, & execrabile furtum SS. Euchariſtiæ: ſive cum Sacra Pixide, ſive ſine illa; quis Sacram Hoſtiam ſurripiat, & apud ſe retinere, aut alio transferre præſumat, juxta Conſt. Innoc. XI. & Alex. VIII. a Nobis confirmatas *in noſtra Conſt. 93. noſtri Bull. t. 1. p* 314.

Præter hæc nominatim excepta, alia, etſi æque gravia, aut etiam graviora Clericorum ſcelera, tum demum actuali degradatione animadverti, permittit Cæleſtinus III. *in cit. cap. Cum non ab homine, de judiciis*, cum Clericus depoſitionis, & excommunicationis pœnis, antea coercitus, non reſipiſcit, ſed *in profundum malorum veniens contemnit*, tunc quippe (uti textus loquitur) *cum Eccleſia non habeat ultra quid faciat, ne poſſit eſſe perditio plurimorum, per ſæcularem comprimendus eſt Poteſtatem.* At nihilominus plures Doctores ita hanc Decretalem interpretantur, ut per eam minime prohiberi opinentur, ne Clericus parricidii, homicidii inſidioſi, aut ſacrilegii, vel alterius atrociſſimi criminis reus, prædictis pœnarum gradibus non ſervatis, ſtatim tradi poſſit Curiæ ſæculari, Ita *ad præc. cap.* docuere Ancharanus *n. 10.* Alciatus *n. 22.* Martinus del Rio *diſq. magicar. lib. 5. ſect. 16. §. Si quærat quid Judici liceat*, aliique relati a Farinaccio *prax. crim. q. 8. n. 81.*

Verum communis Doctorum ſententia indubitanter affirmat, ad actualem Clerici, cujuſcumque criminis rei, degradationem, præter enumeratos caſus, a jure ſpeciatim expreſſos, non poſſe procedi, niſi ille ſit incorrigibilis, hoc eſt, ut a Cæleſtino audivimus, niſi Eccleſiæ monita, ſibique gradatim inflictas canonicas depoſitionis, & excommunicationis pœnas, pervicaciter contempſerit; ſuperfluum quippe fuiſſet, in quædam peculiaria Clericorum flagitia degradationis pœnam nominatim decernere, ſi hæc potuiſſet cuicumque Clerico flagitioſo ſtatim irrogari. Neque ad rem facit, immanius ſcelus eſſe parricidium, quam forte ſit aliquod ex iis exceptis, ob quod Clericus, nulla præmiſſa canonicarum pęnarum gradatione, permittitur ſtatim tradi Curiæ ſæculari: Etenim leges pœnales non complectuntur delicta, quæ non exprimunt, etiamſi ſint expreſſis graviora, quod *arg. cap. In pœnis, de R. J. in 6.* probat Caſtro *de lege pœnali lib. 1. cap. 7. docum. 3.* & Suarez *lib. 6. de LL. cap. 3. n. 5.* Quare Innoc. III. qui ſtatim poſt Cæleſtinum III. Pontificatum tenuit, interrogatus ab Epiſcopo Londinenſi, quid agendum foret de Clericis in latrociniis, aliiſque magnis ſceleribus deprehenſis, eos deponendos quidem, ſeu verbaliter tantum degradandos, non tamen Curiæ ſæculari tradendos, reſcripſit *in cap. Tuæ, 6. de pœnis: Ad illud, quod a Nobis tertio requiſiſti, qualiter Clerici in latrociniis, vel aliis magnis ſceleribus deprehenſi puniri debeant: reſpondemus, quod a ſuis Ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monaſteriis, ad pœnitentiam peragendam.* Et Bonifacius VIII. *in cap. Felicis, eod. tit. in 6.* etſi hoſtiliter inſectantes, aut percutientes S. R. E. Cardinalem, reos declaret criminis læſæ majeſtatis, & veluti tales infames, atque inteſtabiles pronuntiet, variſque pœnis addicat, non tamen, ſi fuerint Clerici, actuali degradatione plectendos ſtatuit.

Inſtar igitur regulæ ſit, neminem Clericorum, quantumvis flagitioſum, poſſe ab Epiſcopo actu degradari, & Curiæ Sæculari tradi, niſi poſt ei inflictas alias pœnas *in cit. cap. Cum ab homine* præſcriptas, deprehenſus fuerit inemendabilis; aut niſi ſit reus alicujus ex enumeratis criminibus, a jure communi, vel a Pontificiis ſanctionibus nominatis expreſſis, quemadmodum docent Oſtienſis *in cap. 1. n. 2. de homic.* Berojas *in cap. At ſi Clerici, n. 181. de judiciis; verb. Mihi autem.* Covarr. *lib. 2. varior. c. 20. n. 7.* Farinac. *cit. prax. crim. q. 8. n. 81.* Fagnanus *in cit. cap. Cum non ab homine, n. 6.* Pignat. *tom. 7. conſ. 33. n. 25. & ſeqq.* aliique apud Raynaldum, ad Bannimenta Bonon. *cap. 5. §. 1. a n.* 154. Ab hac regula, communi uſu recepta, non recedat Epiſcopus, neque ad compeſcenda ſcelera, quæ frequenter a ſuæ Diœceſis Clericis forte perpetrantur, fas ſibi eſſe putet, in ſua Synodo ſollemnis, & actualis degradationis pœnam in illorum ſontes decernere: id quippe cum ſit contra Canones, unice pertinet ad Romanum Pontificem, cujus certe ſupremam juriſdictionem invadit, qui ſua auctoritate maleficis Clericis eamdem pœnam irrogare præſumit. Quod ſi alicubi tanta ſit alicujus enormis criminis frequentia, & experientia compertum jam ſit, alias pœnas haud ſufficientes eſſe, ad Clericos ab illo deterrendos, poterit Epiſcopus Summum Pontificem rogare, ut in Clericos, vel ſemel illud deinceps perpetrantes, decernat actualis degradationis ſententiam, eamque a Summo Pontifice latam, in ſua Synodo ad omnium terrorem promulgare, ſicuti faciendum monent Farinac. *cit. q. 8.* & Panimmol. *deciſ. 14. adnot. 1. n. 5.*

De obligatione vero, quam habet quicumque in Clericorum Hierarchia ſupra expoſitis frui vult privilegiis, deferendi ſcilicet nigri coloris talarem Habitum, atque Tonſuram, hic reticetur, quia jam quantum ſatis alibi de hoc dictum fuit in Tractatu de Sacrificio Miſſæ per Notificationem IV. Tomi I.

TRA-

TRACTATUS DECIMUS
DE SACRAMENTO MATRIMONII.

POſtremum e Sacramentis omnibus eſt Matrimonium, quod licet ultimum in illorum numeratione locum obtineat, non infimum tamen, ſed forte præcipuum in ſignificatione, & myſteriis obtinet; ſignificat enim unionem Chriſti cum Eccleſia, ut habetur ex D. Paulo *ad Epheſ.* 5. ubi poſtquam dixit: *Viri diligite Uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea*, ſubjungit: *Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*. Ad plenam habendam iſtius Sacramenti cognitionem, explicabimus naturam, proprietates, impedimenta, & eorum diſpenſationes, necnon peccata, quæ contra fidem Matrimonii committi ſolent, præmittentes cognitionem, & explicationem Sponſalium, quæ, tamquam præambula, Matrimonium præcedere ſolent.

CAPUT I.

De natura, & obligatione Sponſalium.

DUBIUM I.

De Nomine, & Definitione Sponſalium.

SPonſaliorum nomen ductum eſt a *ſpondendo*, quod eſt, ſponte promittere, teſte Ulpiano *L. 2. ff. de Sponſalibus*, quia mos erat veteribus Romanis, ut Pater, vel qui puellam habebat ſub cuſtodia, & poteſtate, illam ſponderet alteri uxorem dare, qui proinde dicebatur *Sponſor*; ſicut puella, & is, qui eam erat ducturus, dicebantur *Sponſi*, tamquam promiſſi. Interdum tamen Sponſi dicuntur etiam, qui jam Matrimonium contraxerunt, ſed nondum conſummarunt, & dicuntur Sponſi per verba de præſenti, ad differentiam aliorum, qui nondum Matrimonium contraxerunt, qui dicuntur Sponſi per verba de futuro. Porro Sponſalia aliquando ſignificant *munera*, quę a Sponſo dantur Sponſæ intuitu futuri Matrimonii. Sic 1. *Reg.* 18. cum David ratione inopiæ declinaret nuptias Micholi filiæ Saul, ſibi promiſſæ, ſi Gigantem occideret, dixit Saul: *Non habet Rex Sponſalia neceſſe.* Frequentius ſumuntur pro Matrimonio de præſenti contracto, ſed nondum copula conſummato. Propriiſſime ſumuntur pro promiſſione futuri Matrimonii, ſeu pro Contractu inter Sponſos, quo ſibi invicem ſpondent futurum Matrimonium; & in hac tertia ſignificatione ſumuntur Sponſalia a Theologis in præſenti Tractatu.

2. Quamvis autem Sponſalia præmitti ſoleant Matrimonio contrahendo, hoc tamen nec requiritur, nec eſt neceſſarium, ſive ex natura Matrimonii, ſive ex præcepto Eccleſiæ, ſicut præcipiuntur ante Matrimonium fieri publicationes in Eccleſia; ſed ſolum præmittuntur ex quadam congruentia, & majori ſecuritate, veluti præviæ diſpoſitiones ad Matrimonium contrahendum. His poſitis

3. Reſp. Sponſalia bene definiri, quaſi ſint mutua promiſſio futuri Matrimonii ſigno aliquo ſenſibili expreſſa. Sic docent Doctores omnes ex cap. *Noſtrates* 30. *q.* 5. & *L. 1. ff. de Sponſalibus*; quamvis aliqui addant, ſeu minuant aliquam particulam pro majori illius claritate: omnes conveniunt, ad validitatem Sponſalium neceſſarias eſſe tres conditiones. Prima, ut ſit vera, & deliberata promiſſio cum ſufficienti cognitione, & advertentia facta; non enim ſufficit ſimplex intentio, propoſitum, aut deſiderium, quamvis exterius manifeſtatum, quia de ſe nullam inducit obligationem, ſeu vinculum Sponſalium. Debet autem talis promiſſio eſſe voluntaria, & deliberata, cum plena, & ſufficienti advertentia, quia obligat ſub mortali; & ſic tantam ad minus requirit cognitionem, & deliberationem, quanta neceſſaria eſt ad peccatum mortale, ut cum Sanchez, Reginaldo, & aliis notat Bonacina *q.* 1. *punct.* 1. *n.* 4.

4. Secunda, ut illa promiſſio ſit mutua, & acceptata, quæ a Jure Conſultis dicitur *repromiſſio*. Non enim valida ſunt Sponſalia, ſi unus ſolum promittat, altero expreſſe, ſeu tacite non repromittente; nam contractus Sponſalium, cum ſit inchoatio Matrimonii, debet eſſe reſpectivus, & oneroſus, ultro, citroque obligationem pariens, nec poteſt claudicare, ideſt ex una tantum parte, & non ex altera obligationem parere; & inde forte dicuntur Sponſalia in plurali, ut oſtendatur, talem contractum promiſſionem mutuam utriuſque contrahentis debere includere. Sic Palaus *diſp.* 1. *p.* 1. *n.* 5.

5. Tertia, debet illa promiſſio eſſe ſigno aliquo ſenſibili expreſſa, quia Sponſalia ſunt verus contractus humanus, & reciprocus, qui debet utrique parti innoteſcere, ad hoc, ut in utraque parte obligationem pariat; non poteſt autem hominibus innoteſcere, niſi exterius manifeſtetur per ſignum aliquod ſenſibile, internum conſenſum ſignificans, ut contingit in omnibus aliis contractibus humanis, & per hoc diſtinguitur promiſſio facta homini, a promiſſione facta Deo per votum, quod hæc non debet neceſſario exterius manifeſtari, ſicut illa, ſed poteſt eſſe mere interna, nam Deus intuetur cor: & ita tenent communiter Doctores cum Leandro *tract.* 9. *diſp.* 1. *q.* 5. cum autem circa hujuſmodi conditiones plura ſoleant agitari, illorum explicationem proſequemur in ſequentibus Dubiis. Ideo ſit

DUBIUM II.

Qualis debeat eſſe promiſſio ad Sponſalia requiſita.

6. PRomiſſio exterius manifeſtata poteſt eſſe ſolum ficta, & ſimulata, vel quia promittens non habet animum, & intentionem promittendi, vel quia non habet animum ſe obligandi, vel quia non habet animum exequendi promiſſum. Omnes conveniunt, promittentem ſine animo exequendi, peccare mortaliter, ſi animum habeat vere promittendi, & ſe obligandi, quia retinet animum non exequendi id, ad quod graviter ſe obligat, & teneri ſtare promiſſis; nam executio promiſſionis non eſt de illius eſſentia, obligatio autem exequendi per ſe oritur ex natura promiſſionis, quæ ſicut obligat promittentem ad habendam talem voluntatem, ita etiam obligat ad illius executionem. Peccat etiam, qui matrimonium feminæ promittit animo nec adimplendi, nec ſe obligandi, vel quia proximum decipit in re graviſſima, vel quia in contractu utrinque obligatorio lex juſtitiæ poſtulat, ut uterque vere contrahat, animumque habeat adimplendi, quod contraxit, ut docent Averſa *q.* 8. *ſect.* 2. Sanchez *lib.* 1. *diſq.* 9. *n.* 3. Cajet. *verb. Sponſalia*.

7. Voluntas vere promittendi videtur inſeparabilis a voluntate ſe obligandi, quia de eſſentia promiſſionis eſt obligatio, vel ſaltem eſt effectus naturalis ipſius, qui neceſſario ſequitur, poſita promiſſione; quare, qui eſſentiam promiſſionis cognoſcit, non poteſt retinerę animum vere promittendi, ſine voluntate ſe obligandi, quia hoc eſſet impoſſibilia velle: quidquid tamen ſit de hoc, in quo video, aliquos diſputare de modo loquendi potius, quam de re, difficultas in præſenti eſt: *An qui ficte, & ſimulate feminæ promiſit Matrimonium, contrahat Sponſalia, & teneatur eam ducere?* Prima Sententia affirmat, ſic promittentem vere Sponſalia contrahere, & obligatum manere aut ex juſtitia, aut ex fidelitate, quia de eſſentia promiſſionis eſt obligatio; & ſic, qui vere promittit, neceſſario contrahit obligationem; vel quia tenetur ex juſtitia adhibere verum conſenſum, quando alter vere promittit. Sic Petrus Ledeſma, Vaſquez, Baſilius, Hurtado, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 1. *de Matrim. q.* 13. Ita etiam Palaus *de Matrim. diſp.* 1. *punct.* 2. Leſſius *de juſt. cap.* 4. *dub.* 1. *n.* 6. & alii apud ipſos.

8. Secunda Sententia probabilior docet, ficte, & ſimulate promittentem non contrahere Sponſalia, etiamſi alter repromittat, nec teneri ex juſtitia, nec ex fidelitate contrahere, nec ſtare promiſſis, verumque conſenſum præbere, quando nullum ſequitur damnum, de quo poſtea. Ratio eſt, quia nec juſtitia, nec fidelitas obligare poteſt, quando non exiſtit vera promiſſio; at promiſſio facta ſine animo promittendi, vel ſine animo ſe obligandi, non eſt vera promiſſio, ſed ficta, & ſimulata; ergo non poteſt obligare, nec titulo juſtitiæ, nec titulo fidelitatis. Conf. quia promiſſio eſt lex quędam particularis, quam unuſquiſque ſibi imponit; ſed lex non obligat, niſi juxta intentionem Legiſlatoris; ergo nec promiſſio obligat ultra intentionem promittentis, qui ſi nolit ſibi obligationem imponere, nulla erit obligatio; & inde ſequitur, per talem promiſſionem non contrahi vera Sponſalia, quæ dant promiſſario jus juſtitiæ ad futuras nuptias. Ita Tambur. *lib.* 8. *de Matrim. tr.* 3. *c.* 1. §. 4. *n.* 3.

San-

Sanchez *lib.* 1. *de Matr. diſp.* 9. *n.* 3. & 5. & *diſp.* 10. *n.* 1. Ant. a Spir. S. *tr.* 10. *diſp.* 1 *ſect.* 8. *n.* 49. Averſa *q.* 8. *ſect.* 3. Corduba, Molina, Coninch. Henriq. & alii, quos affert, & ſequitur Bonacina *q.* 1. *p.* 2. *n.* 2. Diana *p.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 205. Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 1. *c.* 2. *n.* 10.

9. Quod verum eſt, etiamſi ficta promiſſio fuerit juramento confirmata, quia ex D. Thoma *in* 3. *diſt.* 39. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 3. *in corpore* juramentum ex ſui ratione non obligat, juxta intentionem jurantis; cum autem ficte promittens, & jurans non habeat intentionem ſe obligandi, non manebit obligatus, nec etiam per additum juramentum, quod in eo caſu non erit verum juramentum, ſed illuſorium, & fictum. Ita tenet Averſa *ſect.* 2. Tamburinus, & alii ſupracitati. Verum tamen eſt, quod actu promittens in foro externo cogetur ſtare promiſſis, & obſervare juramentum, quia præſumitur juraſſe cum intentione jurandi, & ſe obligandi, & ad præcludendam viam fraudibus, quæ in contractibus fieri poſſent.

„ *Haud contemnenda videntur, quæ hoc loco per modum*
„ *quaſi conſilii Parochis ſingulis proponit Sapientiſſimus no-*
„ *ſter Pontifex, ut nempe ſedulo Sponſalia contrahentes*
„ *hortentur, ne verbis ſolummodo ſtent in ſpondendo, ſed,*
„ *tutius agendo, curent inſuper, ut in Tabulis Sponſalia*
„ *ipſa exarentur ad hoc, ut dubium, vel æquivocum quod-*
„ *libet de medio tollatur: ſic autem ait in Notif.* 5. *Tom.*
„ 3. Monebunt Parochi indecorum eſſe, & criminoſum
„ verbis uti ad promiſſionem explicandam accommoda-
„ tis, cum tamen fidem dare reipſa non intelligant, vel
„ datam violare ſecum deliberent. Nam licet Theologi
„ ex fictis illis promiſſionibus vera ſponſalia non con-
„ fici doceant; licet etiam in varias opiniones abeant,
„ cum animus eſt præſtitam fidem violandi. Siquidem
„ alii vera iniri ſponſalia putant eam ob cauſſam, quod qui
„ aliquod antecedens principium approbat, ex illo con-
„ ſequentia pariter admittat neceſſe eſt. Alii tamen ob
„ aliam rationem id negant; quod deliberata voluntas
„ nullo ſe vinculo obſtringendi, naturæ ſponſaliorum ad-
„ verſam conditionem adducit, ideoque ipſa ſponſalia
„ deſtruit, ut *capite finali de conditionibus appoſitis* indi-
„ citur, licet, inquam, hæc varietas opinionum inter
„ Theologos excitetur, omnes tamen id prorſus indeco-
„ rum eſſe, & lethali culpæ obnoxium fatentur. Dein
„ Matrimonium contrahentes, ejuſque perficiendi mini-
„ ſtros admoneant, in celebrandis ſponſalibus tutius eſſe,
„ ſi ipſa in Tabulis exarentur, iiſque rationibus utantur,
„ quas paullo ante expoſuimus, cum de ſponſalibus agere-
„ mus, quæ inter ſolos Sponſos, vel etiam coram teſtibus
„ fieri conſueverunt; non ideo tamen ea ſponſalia, quę
„ voce tenus ſolum peracta ſunt, irrita declaramus; ſed
„ Tabulas adhibendas ſuademus, ut, ſi aliquando opus
„ fuerit, hac ratione melius comprobentur: *Conſultum*
„ *tamen eſt* (inquit Pichlerus *in Jure Canonico lib.* 4. *tit.*
„ 1. *de Sponſ.* §. 1. *n.* 24.) *ſcripturam deſuper conficere;*
„ *ut probari poſſint, ſi forte altera pars negaret contra-*
„ *cta ſponſalia.* Nomine autem ſcripturæ publicas Tabu-
„ las vel etiam privatas ipſe intelligit, quæ ſane publi-
„ cis æquiparantur, ſi partium contrahentium manu, tri-
„ buſque teſtimoniis obſignentur; nam ſi ex partibus al-
„ tera inficietur obſignatam a ſe fuiſſe conventionem
„ (ſigno ſaltem Crucis efformato, ſi litteras ignoret)
„ rem contra teſtes affirmabunt, cum ipſi obſignandis
„ Tabulis interfuerint, nomenque ſuum ipſis pariter ad-
„ junxerint. Hæc habet accurate Rolignolius *tom.* 5. *con-*
„ *tract.* 14. *de ſponſalib.* 3. *prænot.* 1. & 2. Neque facile
„ admittitur in judicio, ſe nullo promittendi, vel im-
„ plendi promiſſi animo fidem dediſſe, cum verba Ta-
„ bulis deſcripta ſerium, mutuamque partis utriuſque
„ contrahentis promiſſionem exprimunt.

10. Dices: qui ficte promiſit feminę matrimonium, tenetur ex juſtitia reparare damna, quæ inde ſequuntur; ergo talis promiſſio de ſe eſt obligatoria.

Reſp. negando conſequentiam; non enim tenetur reſarcire damna, quia ficta promiſſio vere obliget in conſcientia, & ſufficiat ad conſtituenda Sponſalia, ſeu contractum, ſed quia illa fictio eſt cauſſa damni, quod proinde debet reparari.

11. Hinc ſtatim dubitatur: *An qui Virginem defloravit ſub ficta promiſſione Matrimonii, teneatur illam ducere? An vero ſatisfaciat ſuæ obligationi damnum illatum aliunde reparando?* Prima Sententia affirmat, ficte promittentem ſatisfacere ſuæ obligationi, ſi damnum illatum reparet, vel dotando, vel illi procurando nuptias competentes, quia non tenetur, niſi ratione damni illati; nam promiſſio, cum fuerit ficta, nullam de ſe inducit obligationem; ergo, reparato damno, ceſſat obligatio. Ita D. Antonin. 3. *part. tit.* 1. *c.* 3. Barthol. de Ledeſma *de Matrim. dub.* 19. & probabiliter etiam Dicaſtill. *tr.* 10. *n.* 165.

12. Secunda Sententia probabilior, & ſequenda docet, deflorantem Virginem ſub promiſſione matrimonii teneri eam ducere, ſi illa velit, dummodo femina ſit æqualis, vel non valde inferioris conditionis. Ratio eſt, quia, qui defloravit Virginem ſub promiſſione matrimonii, cum ea contraxit per contractum onerosum: *do, ut des: facio, ut facias: promitto tibi Matrimonium, ut facias copiam tui corporis;* at qui contraxit cum alio per contractum onerosum de danda domo pro pretio, ſi pretium accepit, & conſumpſit, tenetur dare domum, nec ſatisfacit dando æquale: ita etiam qui promiſit Matrimonium feminæ, ut faciat copiam ſui corporis, & ipſa adimplevit conditionem, dando copiam ſui corporis, quam acceptaſti, teneris illam ducere, nec alia ratione potes tuę obligationi ſatisfacere. Ita tenent Sylveſter, Armilla, Rodriq. Molina, Leſſius, Sanch. Vaſq. quos affert, & ſequitur Palaus *diſp.* 1. *punct.* 2. *n.* 3. Baſilius Pontius *lib.* 12. *cap.* 2. *circa fin.* Bonacina, Lugus, Trull. Dicaſtillus, quos ſequitur Antonius a Spiritu S. *num.* 52.

13. Dices: hoc eſſe verum in contractibus veris, & realibus, factis animo contrahendi, non vero de contractu ſimulato, & ficto, cujuſmodi eſt in noſtro caſu.

Reſp. etiam in noſtro caſu intercedere verum contractum, & obligatorium; cum enim copula fuerit conceſſa ſub conditione Matrimonii contrahendi, & non aliter, dum copulam acceptaſti, per ipſam acceptationem contractum verum feciſti, & obligationem contraxiſti, & cum non poſſis amplius ab illa acceptatione reſilire, nec etiam potes te eximere ab obligatione contrahendi matrimonium, ob quam data, & acceptata eſt copula, ſicut acceptando, & conſummando pretium domus, teneris tradere domum. Dicere autem, quod non habebas verum animum adimplendi, eſt proteſtatio contra factum, quæ excluditur per liberam acceptationem copulæ datæ ſub illa obligatione contrahendi, & ſic in utroque foro teneris contrahere, ne via aperiatur infinitis fraudibus.

14. Dixi: *dummodo femina ſit æqualis, vel non valde inferioris conditionis;* ſi enim femina ſit notabiliter diſpar nobilitate, divitiis, & potentia, eamque inæqualitatem cognovit, non teneris illam ducere, quia femina, cognoſcendo illam inæqualitatem, non fuit decepta, ſed potius decipi voluit, quia ex illa inæqualitate poterat cognoſcere, promiſſionem ſibi factam non eſſe veram, ſed fictam. Deinde, quia in contractibus oneroſis tunc ſolum conſurgit obligatio, quando ſervatur æqualitas in rebus; ſi enim detur magna inæqualitas, non conſurgit obligatio integre adimplendi, ſed ſolum æquale ſolvendi; damnum amiſſæ virginitatis in femina vili non tanti æſtimatur, nec conferendum cum damno, quod pateretur vir longe ſuperioris conditionis, ducendo feminam multo inferiorem, ut docet Sanchez *diſp.* 10. *n.* 20. & alii apud ipſum; unde ſufficit illam dotare, vel ipſi providere de nuptiis competentibus, quia ſic damnum compenſatur ad æqualitatem. Addunt aliqui, quod in caſu, quod femina ſciret inæqualitatem, ex qua facile poſſet advertere, virum non habere animum promittendi, ſed decipiendi, non teneri neque ad ducendum, neque ad dotandum, neque ad aliquid reſtituendum, quia ſcienti, & volenti non fit injuria. Sic Sanchez, Sylveſter, Molina, Leſſius, Vaſquez, quos affert, & ſequitur Bonacina *punct.* 2. *n.* 7. ita etiam cum Dicaſtillo Ant. a Spir. S. *diſp.* 1. *ſect.* 8. *n.* 56.

15. Major poteſt eſſe difficultas, quando femina ignorabat inæqualem conditionem viri, vel ex ſignis, & efficacia verborum prudenter judicavit, illum non ficte, ſed vere, & abſque dolo promittere, maxime quia plures homines feminas infimæ notæ, inæqualiſque conditionis, nonnumquam in matrimonium ducunt: *an*, inquam, *teneatur illam ducere, vel ſufficiat dotare, aut aliter reſtituere?* Multi affirmant, teneri ad eam ducendam. Leſſius, Vaſquez, Molina, Petrus Navarrus, Azorius, & alii apud Sanch. *diſp.* 10. *n.* 21. quia eamdem ſententiam probabilem putant; ſequitur Leand. *q.* 16. Palaus *punct.* 2. *n.* 3.

At probabilius exiſtimo, non teneri illam ducere, quia non tenetur ex vi promiſſionis, quæ cum fuerit ficta, nullam parit obligationem, non titulo damni illati feminæ, quia poteſt aliunde compenſari, dotando, ſeu agendo dotem, ut poſſit æque bene nubere; nam damnum amiſſæ virginitatis in femina vili non eſt compenſandum cum tanto diſpendio viri; juſtitia enim ſolum obligat ad æqualitatem, non ad exceſſum; non denique tenetur ex vi contractus obligantis ad ponendum conſenſum, & voluntatem, quam ſub conditione acceptæ copulæ promiſit; nam contractus oneroſus tunc obligat ad ponendum conſenſum, & voluntatem, quando cetera ſunt paria, quod non evenit in caſu noſtro. Ita Sanchez, Camerota, Emanuel Sà, Guttier. Reginaldus, & Salonius, quos affert, & ſequitur Bonacina *n.* 9. ita etiam Anton. a Spir. S. *n.* 57. & apud ipſum Lugus *de juſtit. diſp.* 12. *ſect.* 2. *n.* 31.

16. Si autem promiſſio fuit vera, & ex animo facta, ſic promittens tenetur feminam etiam inferioris conditionis ducere, tum ratione veræ promiſſionis, & juramenti, ſi illud fuit adjectum, tum etiam ratione damni illati, nec ſatisfaciet dotando, niſi ipſa libere conſentiat, quia promiſſio non fuit de dote, ſed de Matrimonio. Nec obſtat inæqualitas conditionis, quia promiſſor

opti-

optime cognoſcens illam inæqualitatem, illam libere voluit, & libere ſe obligavit, unde titulo talis promiſſionis ſerio factæ tenetur illam ducere, in quo differt a ficte promittente, qui non tenetur titulo promiſſionis fictæ, ſed titulo damni illati, quod aliunde compenſari poteſt. Hoc tamen intelligendum eſt, præciſo ſcandalo, aut alio gravi damno; ſi enim ex matrimonio timeatur grave damnum, ut ſunt rixæ inter parentes, & conſanguineos contrahentium, non tenetur eam ducere, ſed dotare, aut providere de nuptiis competentibus, quia non poteſt obligari ad id, quod non poteſt exequi ſine peccato; matrimonium autem in tali caſu non poteſt fieri ſine peccato, ut cum Sanchez tenet Dicaſtillus *diſp.* 1. *dub.* 10 161.

17. Quæres 1. *An quis teneatur ducere Viduam, a qua ſub ficta promiſſione matrimonii copulam extorſit?*

Reſp. Teneri, ſi Vidua ſit honeſtæ vitæ, & bonæ famæ, æqualiſque, vel feræ æqualis conditionis cum viro, quia intercedit contractus oneroſus obligans utrumque contrahentem ad ponendum verum conſenſum, ut dicebamus de Virgine deflorata ſub promiſſione matrimonii, Quod verum puto, etiamſi femina nullum damnum patiatur, quia copula eſt omnino occulta abſque periculo, quod promulgetur; nam promiſſor non tenetur illam ducere, ratione damni illati, ſed ratione contractus oneroſi obligantis utrumque contrahentem ad habendum verum conſenſum. Ita cum Lugo, Molina, & aliis Ant. a Spiritu S. *n.* 59.

18. Quæres 2. *An quis teneatur ducere feminam malæ famæ, cum qua ſub ficta promiſſione matrimonii habuit copulam?*

Reſp. Negative, quia non tenetur ex vi fictæ promiſſionis, nec ratione damni, aut contractus, quia non tanti æſtimatur copula meretricis, ut teneatur illam ducere; ſicut nec teneretur ſolvere ſummam excedentem, ſi illam promiſiſſet, ſed pretium, quod communiter judicatur æquale, aut quo ſolet illa copiam ſui corporis facere, ut tradunt communiter Doctores.

19. Quæres 3. *An quis teneatur ducere feminam, quæ ſimulabat ſe virginem, aut divitem, cum non eſſet, ſi ab ea obtinuit copulam cum ficta promiſſione matrimonii?*

Reſp. Negative, quia illa ſimulatio eſſet cauſſa ſufficiens diſſolvendi Sponſalia, ſi eſſent valida; ergo multo minus tenetur ſtare Sponſalibus fictis: nec tenetur aliquid ſolvere, aut compenſare, ſi femina virum decepit, fingendo ſe virginem, quia cum deceptus ſit, & deceperit una deceptio altera compenſatur, ut cum Sanchez, Rodriquez, & aliis docet Bonacina *punct.* 2. *n.* 6. Si vero femina non decepit, ſed vir putabat eſſe virginem, quæ revera non erat virgo, cenſeo aliquid dandum, non quantum ſi fuiſſet virgo, ſed arbitrio boni viri attenta qualitate perſonæ, & circumſtantiarum. Ita Lugus *de juſt. diſp.* 2. *ſect.* 2. *n.* 24.

20. Quæres 4. *An qui æqualiter dubitat, utrum promiſerit, vel Sponſalia contraxerit, ſit obligandus ſtare Sponſalibus.*

Reſp. Negative, ſi dubium adhuc perſeverat poſt adhibitam diligentiam ad cognoſcendam veritatem, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, dubitans autem poſſidet ſuam libertatem. Si vero quis certus ſit de promiſſione; ſed dubitat, an promiſerit animo ſe obligandi, tunc tenetur, quia poſſeſſio ſtat pro promiſſione, quam conſtat fuiſſe factam, & dubium eſt de illius executione; tum quia actus præſumitur factus ſecundum ſuam naturam, nec ullus præſumitur dicere, quod non habet in mente, ut cum Sanchez, Rebel. & Reginald. docet Bonacina *n.* 13. licet de hoc dubitet Tambur. *cit. c.* 1. §. 4. *n.* 10. quia dubitans de animo promittendi, dubitat de vera promiſſione, quæ proinde non adhuc poſſidet.

DUBIUM III.

An promiſſio Sponſalium debeat eſſe mutua, & acceptata?

21. CONveniunt omnes Doctores promiſſionem ad conſtituenda Sponſalia requiſitam debere eſſe mutuam utriuſque contrahentis, nec valere ſponſalia, ſi unus tantum promittat, altero expreſſe, ſeu tacite non repromittente, quia, ut ſupra diximus, contractus Sponſalium eſt reſpectivus, & oneroſus, ultro, citroque obligationem pariens, nec poteſt claudicare, ut valeat ex una tantum parte, & non ex altera, ſicut claudicare non poteſt matrimonium, ad quod Sponſalia ordinantur. Dubium eſt: *An promiſſio facta ab uno contrahentium, ſi ab altero acceptetur, includat, per ipſam acceptationem tacitam repromiſſionem ſufficientem ad Sponſalia conſtituenda? ut ſi Titius Matrimonium Bertæ promittat, & ipſa abſque repromiſſione dicat*; accepto, placet quod mihi offertur, gratias ago, *& ſimilia; quæritur: an vere Sponſalia contrahantur?*

22. Prima Sententia affirmat, per talem acceptationem conſtitui Sponſalia valida, quia talis acceptatio eſt virtualis repromiſſio: ſicut enim, qui Matrimonium acceptat cenſetur virtualiter repromittere, & contrahere Matrimonium validum, & ex parte utriuſque obligatorium, ut docent Canoniſtæ in cap. *ſi inter*, de Sponſalibus; Ita etiam, qui acceptat Sponſalia, cenſetur virtualiter repromittere, & conſtituere Sponſalia valida, cum nec Sponſalia, nec Matrimonium poſſint claudicare. Ita Vaſqu. *diſp.* 4. *de Matrim. cap.* 3. Pontius *lib.* 12. *cap.* 4. Henriqu. *lib.* 11. *cap.* 13. Paludan. Roſella, Sylveſter, & alii.

23. Secunda ſententia, quam ſequor, & veriorem puto, docet, non ſufficere acceptationem alterius partis ad Sponſalia conſtituenda, quia ſola acceptatio promiſſionis ſibi factæ non eſt formaliter repromiſſio, nec cum ea neceſſario conjungitur, ſed optime ſtare poteſt, quod quis acceptet promiſſionem ſibi factam, abſque repromiſſione tacita, vel expreſſa; & ſic per talem acceptationem non poſſunt formaliter conſtitui Sponſalia, quæ neceſſario referunt mutuam obligationem, per mutuam promiſſionem, & acceptationem. Ita Sotus, Navar. Ledeſma, Sanch. Bonacina, Becanus, quos affert & ſequitur Averſa *q.* 8. *ſect.* 1. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 3. *n.* 15. & apud ipſum Amicus, & Trullench. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 244. dicit, utramque ſententiam eſſe probabilem, & tutam in praxi.

24. *An vero ſic promittens maneat obligatus ad matrimonium contrahendum, ſi non vigore Sponſalium, ſaltem titulo promiſſionis?*

Reſp. Regulariter non manere obligatum, quia regulariter loquendo, nullus ſolet promittere, ſeque obligare ad matrimonium contrahendum, niſi reſpective, & ſub conditione mutuæ repromiſſionis, & obligationis: quare ſi non ponatur repromiſſio, & obligatio alterius partis, prima cenſetur immunis a tali obligatione, & ita in dubio præſumendum eſt de intentione illius, ut ſolum velit obligari ſub onere repromiſſionis. Dici etiam poteſt, acceptantem promiſſionem Sponſalium regulariter repromittere, quia promiſſio cum ſit facta ſub illa conditione, & onere, qui illam acceptat, cenſetur acceptare obligationem, & virtualiter repromittere; quo ſenſu ſuſtineri poteſt prima ſententia: rigoroſe tamen loquendo, ſtare poteſt acceptatio ſine repromiſſione, & obligatio unius partis, ſine obligatione alterius. Sic qui defloravit Virginem ſub ſpe, aut promiſſione futuri matrimonii, manet obligatus illam ducere, ſi duci velit; ipſa tamen non manet obligata, ſed poteſt recuſare, etiamſi alter velit ducere: qui promiſit feminæ illam ducere, & conceſſit illi tempus ad deliberandum, manet obligatus, & tenetur expectare deliberationem.

25. Quæres: *An qui matrimonium promiſit ſine repromiſſione, teneatur ſub peccato mortali ſtare promiſſis, & contrahere.*

Reſp. Affirmative, quia promiſſio acceptata, quando eſt in re gravi, obligat promittentem ſub peccato mortali, nec poteſt recedere, niſi nova cauſſa, & notabilis mutatio interveniat; ſed promiſſio matrimonii eſt de re gravi; ergo per ſe obligat promittentem ſub culpa gravi, ut ſatis communiter tradunt Doctores, Suarez, Navar. Malderus, Diana, Filliucius, & Sanchez, qui tamen notat *lib.* 1. *diſp.* 5. *n.* 20. plures promiſſiones facile excuſari poſſe a mortali, vel quia per eas non intendunt homines ſe obligare præciſe, & rigoroſe, ſed ex quadam benevola honeſtate, vel quia ignorant, tantam ex ſimplici promiſſione conſurgere obligationem, exiſtimantes, ſolum obligari ad ſuum tuendum honorem; unde in proverbium abiit, *verba urbanitatis minime obligare*. Deinde duo adducit indicia ad cognoſcendum, an promittens verum habuerit animum ſe obligandi; primum, ſi requiſitus, ut juramento firmet, id recuſet, non ob juramenti reverentiam, ſed ne teneatur ſub mortali; ſecundum, ſi quando promittit rogaretur, an vellet ſe obligare ad mortale, reſponderet ſe nolle: in foro conſcientiæ ſtandum eſſe ſuæ declarationi, an verum habuerit animum ſe obligandi, docet Palaus *diſp.* 1. *punct.* 2. *n.* 14.

26. Quæres 2. *An promiſſio matrimonii alteri facta debeat eſſe acceptata, ut obliget promittentem?*

Reſp. Affirmative, quia regulariter nulla gratuita promiſſio obligat ante acceptationem promiſſarii, vel alterius nomine ipſius acceptantis; includit enim hanc tacitam conditionem, ſi fuerit a promiſſario acceptata; ergo ante ipſius acceptationem non obligat; neque ex juſtitia, cum ante ipſius acceptationem nullum jus accreſcat promiſſario, ut probat Palaus *punct.* 3. *n.* 2. Quare promiſſio matrimonii ante acceptationem non obligat promittentem, qui proinde poteſt pro libito a promiſſione, & Sponſalibus recedere, ut cum Palao docent Sanchez, Vaſquez, Coninch, & Pontius, qui docent, hoc idem valere etiam de promiſſione facta infanti, & etiam ſi promiſſio fuerit juramento firmata; nam acceſſorium ſequitur naturam principalis; ſed in hoc caſu juramentum eſt acceſſorium promiſſionis; ergo ſi promiſſio ante acceptationem non obligat, nec etiam obligabit, ſi fuerit juramento firmata.

27. Nec obſtat tex. in cap. *Unient: qui Clerici; vel voventes*, ubi promiſſio abſenti facta ſtatuitur valida; nam optime cum gloſſa Joan. And. Hoſtien. & Anchar. notat Palaus, in eo caſu fuiſſe factam acceptationem per interpoſitam perſonam, quæ mandatum habebat; alias nulla eſſet promiſſio.

DUBIUM IV.

Quænam libertas, & deliberatio requiratur ad conſtituenda Sponſalia?

28. CErtum eſt, promiſſionem ad Sponſalia requiſitam debere eſſe voluntariam, & liberam cum ſufficienti advertentia, & deliberatione, quæ tanta ad minus ſit, quanta requiritur ad peccatum mortale, ut cum Sanchez, Reginaldo, Guttier. Leſſio, & aliis notat Bonacina *punct.* 2. *n.* 4. & docent alii communiter, quia talis promiſſio per ſe obligat ad peccatum mortale, quod ſine libertate, & ſufficienti cognitione ſtare non poteſt. Idem valet de quacumque promiſſione, voto, vel juramento, quæ ſine ſufficienti libertate, & deliberatione facta non poſſunt obligare; tunc autem adeſt libertas ſufficiens, quando intellectus ſine ullo errore, & ignorantia cognoſcit, & ſufficienter advertit id, quod promittit, & quam obligationem ſibi imponit.

29. Hinc ſequitur, inſanos, amentes, & ebrios, durante inſania, & ebrietate, non poſſe Sponſalia contrahere, ex defectu ſufficientis libertatis, & judicii requiſiti ad contrahendam obligationem, prout definitur in cap. *Dilectus, de Sponſalibus: Propter alienationem furoris legitimus non potuit intervenire conſenſus.* Quod adeo verum eſt, ut etiamſi ante amentiam, ſeu ebrietatem habuerit quis animum contrahendi cum Berta, non poſſit in amentia, ſeu ebrietate contrahere, nec valeat contractus, ſi forte celebretur, quia contractus Sponſalium debet eſſe humanus, & liber in ſe, ratione ſui, non vero in cauſſa, quia ex illo, non ex voluntate antecedenti oritur obligatio. Nec obſtat, quod homicidium in ebrietate factum imputetur ad culpam, ſi ante ebrietatem fuit præviſum, & volitum, quia tale homicidium imputatur ad culpam, dum fuit appoſita cauſſa, non quando fuit factum, ut diximus *tract. 7. de pœnit. cap. 8. dub. 9.* Nec etiam obſtat, quod Baptiſmus poſſit ebrio, & amenti conferri, ſi ante amentiam, & ebrietatem illud petierit; nam plus requiritur ad agendum, quam ad recipiendum: poteſt autem ebrius Baptiſmum recipere, non illud conferre, nec Sponſalia celebrare. Ita Sanchez, Vaſquez, Pontius, Ochagavia, Hurtado, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 23. & Palaus *punct.* 2. *num.* 5.

30. Quod ſi amens, & inſanus habeat lucida intervalla, poterit tali tempore valide Sponſalia contrahere, ſicut etiam illi, qui in aliqua tantum materia ſunt inſani, ſi in reliquis habeant perfectum uſum rationis; ille vero, qui furore iracundiæ, aut alia paſſione ductus Sponſalia promittit, ea implere tenetur, ſi iracundia, aut animi perturbatio non ſit tanta, ut privet hominem uſu rationis, impediatque advertentiam requiſitam ad peccatum mortale; ſecus dicendum, ſi ſit tanta, ut prædictam advertentiam impediat, & ſic facile explicantur jura, quæ decernunt, factum calore iracundiæ non prius ratum eſſe, quam ſi perſeverantia apparuerit, judicium animi fuiſſe, *l. quidquid, ff. de regul. juris*, quia loquuntur de iracundia, quæ penitus abſorbet rationem, & tollit perfectam animi libertatem; vel certe loquuntur in foro exteriori, in quo non cenſetur habuiſſe perfectam libertatem, qui cum iracundia promiſit, & poſtea pœnituit: in foro autem conſcientiæ tenetur ſtare promiſſis, ſi habuit perfectam libertatem, & plenam advertentiam, prout tradunt Navar. Sanch. Vaſqu. Gutter. Coninch, & alii, quos affert, & ſequitur Palaus *ſupra num. 4. & 5.* & cum Sylveſtro, Tabiena, Ochagavia, Hurtado, & aliis, Leander *quæſt.* 28.

31. Major difficultas eſt: *an ſint valida Sponſalia ex metu celebrata?* & quidem ſi fuerunt celebrata ex metu levi non cadente in virum conſtantem, erunt valida, prout etiam dicitur de matrimonio, quamvis poſſint irritari, etiam propria auctoritate ab illo, qui tali metu conſenſit, prout concedit Sanchez *diſp. 19. n. 6. l.* 4. & tenent Averſa *q. 8. ſect.* 4. & Bonacina *q. 1. punct. 9. num. 6.* quia altera pars in conſcientia tenetur relaxare fidem tali metu extortam; ergo & pars, quæ metu conſenſit, in conſcientia poterit fidem a ſe datam reaſſumere, quamvis in foro externo non detur actio ad diſſolvenda Sponſalia facta per metum levem; ſiquidem in Jure non habetur ratio metus levis, ne multis litibus detur occaſio, ut cum Sanchez notat Bonacina.

32. Si vero fuerunt celebrata ex metu gravi cadente in virum conſtantem, adhuc volunt, Sponſalia eſſe valida, quamvis irritanda, aut per ſententiam Judicis, aut etiam propria auctoritate illius, qui paſſus eſt metum, Petrus de Ledeſma *part. 3. q. 47. art. 3.* Henriquez *lib. 11. de matrim. c. 9. n. 6.* Hurtado *diſp. 1. diff. 15.* Coninch *diſp. 28. n. 7.* Dicaſtill. *dub. 22. n.* 315. & omnes illi, qui tenent, omnem contractum, etiam metu gravi celebratum, eſſe validum, excepto matrimonio, quod ex ſpeciali conſtitutione Eccleſiæ eſt ipſo facto nullum, & irritum, quia ſemel validum, non potuiſſet amplius per judicialem ſententiam annullari, quod non valet de Sponſalibus.

33. Communior tamen, & vera Sententia docet, talia Sponſalia eſſe ipſo facto nulla, & irrita, nec ullam obligationem parere in eo, qui metu contraxit. Ita Sotus, Palud. Ricard. Covartuvias, Sanchez, quos affert, & ſequitur Averſa *q. 8. ſect.* 4. Diana *part. 3. tr. 4. reſ.* 278. Boſſius *de contract. matrimonii c. 12. n.* 143. & aliis pluribus citatis, Roſignolus *de Sponſal. prænot. 1. ſect. 4. n.* 2. qui *n.* 21. cum Barboſa, Boſſio, Pontio, Sanchez, & aliis aſſerit, id eſſe verum, quamvis Sponſalia fuerint juramento confirmata, quia ſic videtur colligi ex cap. *Ex litteris, de deſponſ. impub.* ubi declarantur irrita, & nulla fuiſſe Sponſalia a puella pubere coacta minis parentis cum puero impubere contracta, quibus, licet coacta, præſtiterat conſenſum poſitivum, quæque Sponſalia erant juramento confirmata. Ratio eſt, quia ſicut matrimonium metu gravi contractum eſt ipſo jure nullum, & irritum in utroque foro; ita etiam Sponſalia, quæ Matrimonii ſunt initium, ex gravi metu contracta, prohibentur ob publicam utilitatem, quia inde oriuntur ſeditiones inter conjuges, & familias, ac in republica, & male conſulitur prolis educationi. Sed contractus prohibitus ob publicam utilitatem, etiamſi firmetur juramento, nullam obligationem producit, nec juramentum indiget diſpenſatione, nec relaxatione, ut docet Boſſius *loco cit.* & cum aliis Leander *q.* 48.

34. Nec dicas: promittentem ſub juramento ſolvere uſuras, tenetur obſervare juramentum, cap. *Debitores, de jure jurando;* licet enim juramentum non firmet contractum, quia tamen non eſt contra bonos mores, obſervari debet ob reverentiam Divini Nominis: & univerſaliter, quodlibet juramentum ex certa ſcientia factum obligat, quando licite, & abſque culpa ſervari poteſt; ſed qui Sponſalia ſub juramento promiſit, poteſt ſine peccato adimplere; ergo ad id tenetur. Sed contra reſp. juramentum cadens ſupra contractum jure prohibitum, non ſolum quia eſt contra bonos mores, ſed etiam contra publicam utilitatem, non eſſe obſervandum, nec parere obligationem aliquam, ut patet in matrimonio metu, ſeu clandeſtine contracto, quod jure nullum eſt, nec obligat juramentum cadens ſuper illud; ſed etiam Sponſalia metu gravi contracta jure prohibentur, & annullantur, tamquam bono publico nociva, ut optime probat Angelus Boſſius *loc. cit. n.* 145. & ſic juramentum ſupra illa cadens non poteſt eſſe validum, nec obſervari debet: quæ ratio non militat de juramento ſolvendi uſuras, quia contractus uſurarius prohibetur principaliter ob bonum privatum, cum parum interſit reipublicæ, ſive hic civis, ſive ille pecuniam per uſuram extortam acquirat.

35. Hæc autem procedunt, etiamſi metus non fuerit incuſſus ab alia parte contrahente ſponſalia, ſed ab alio Tertio, forte inſcia ipſa parte, dummodo talis metus fuerit injuſte incuſſus; nam juſte incuſſus, aut ſponte aſſumptus, non irritat Sponſalia, nec Matrimonium, ut dicemus ſuo loco. Altera pars, quæ metum intulit, & fidem dedit, tenetur ſtare promiſſis, & contrahere Matrimonium, ſi pars, quæ fuit metum paſſa, velit contrahere, non quidem ratione Sponſalium, ſed ratione promiſſionis libere ab ipſo emiſſæ, quamvis altera pars non obligetur. Licet enim Sponſalia non poſſint claudicare, ut valeant ex una tantum parte, bene tamen poteſt claudicare obligatio in vi ſimplicis promiſſionis, ita quod unam tantum partem adſtringat, & in præſenti metum incutiens remanet obligatus, ſi fidem dedit, non vero qui metum fuit paſſus, ſive promiſſio fuerit juramento firmata, ſive non.

DUBIUM V.

Quænam verba, ſeu ſigna requirantur, & ſufficiant ad Sponſalia conſtituenda?

36. JAm diximus, promiſſionem Sponſalia conſtituentem, debere eſſe ſigno aliquo ſenſibili expreſſam, nec ſufficere promiſſionem mere internam, quia Sponſalia ſunt contractus humanus, & reciprocus, qui debet utrique parti innoteſcere ad hoc, ut in utraque parte obligationem pariat: non poteſt autem hominibus innoteſcere, niſi manifeſtetur per ſignum aliquod ſenſibile, internum conſenſum exprimens. Solum dubitari poteſt: *an qui actu mere interno Matrimonium promittit, remaneat obligatus ad illud contrahendum, non titulo Sponſalium, ſed titulo ſimplicis promiſſionis?* Sed facile reſpondetur non manere obligatum; nam ſi promiſſio dirigatur ad alterum,

cum

cum quo quis intendit contrahere, non poteſt obligare, cum nondum ſit acceptata, etiamſi talis promiſſio dirigatur ad mulierem pauperem intuitu ejus paupertatis ſublevandæ, ut cum Sanchez, Guttier. Covarr. Rodriq. Hurtado, Filliucio, & aliis docet Leander *q.* 12.; nam etiam talis promiſſio indiget acceptatione ad hoc, ut obligationem inducat; non poteſt autem acceptari, quouſque eſt mere interna. Si vero promiſſio dirigatur ad Deum per votum, ſolum poteſt obligare in caſu, quo matrimonium ſit alicui neceſſarium ad vitandam incontinentiam, vel ad ſummum conditionate; ſi ducturus ſum aliquam, voveo ducere talem, ob aliquam piam rationem, non vero ſimpliciter, & abſolute, quia votum de matrimonio contrahendo non valet, cum ſit impeditivum melioris boni, ſcilicet vitæ cælibis.

37. Reſp. ad Sponſalia conſtituenda requiri, & ſufficere talia ſigna, aut verba, quæ denotent poſitivum conſenſum, & promiſſionem futuri Matrimonii, & non ſolum ſimplex propoſitum, quæcumque tandem illa ſint, ſive talia ſint ex propria ſignificatione, ſive ex conſuetudine, & circumſtantiis, ſive ex propria voluntate ſpondentium, dummodo Sponſus, & Sponſa inter ſe ſignificent, & intelligant promiſſionem, ut bene notat Tamb. *c.* 2. *§.* 3. quia Sponſalia, cum ſint merus contractus civilis, non requirunt, niſi verba, vel ſigna, quæ internum conſenſum, ſeque obligandi intentionem ſufficienter exprimant. Magis tamen communiter fieri ſolent inter præſentes per verba conſenſum, & obligionem ſignificantia, cujuſmodi ſunt: *promitto, me obligo, vel do tibi fidem meam; ſub fide mea te ducam: habeat me pro infido, pro infami, niſi te ducam, niſi tecum contraxero*; talia ſunt etiam illa verba: *accipiam te, ducam te in meam Conjugem*, quæ licet ex ſe poſſent denotare ſolum propoſitum, & voluntatem, tamen ex communi ſenſu in hac materia habentur tamquam verba promiſſoria, & obligatoria, ut cum D. Thoma *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 1. aliiſque communiter docet Averſa *q.* 8. *ſect.* 3. Idem dicendum, ſi poſt tractatum de Sponſalibus addant Sponſi, *Placet*, vel quid ſimile; nam tunc ex circumſtantiis ſatis ſignificant obligationem.

38. Quod ſi verba ſint negativa, ut: *non ducam aliam a te: non ducam aliam niſi te: non aliam quam te*, ſatis communiter Doctores aſſerunt, non ſufficere ad Sponſalia contrahenda, quia talia verba faciunt ſenſum conditionatum, ut idem valeant, ac ſi diceretur: ſuppoſito, quod ſim ducturus uxorem, vel ſi duxero uxorem, non ducam aliam præter te: unde non exprimunt ſufficienter conſenſum de præſenti, vel de futuro, niſi adſint aliæ circumſtantiæ, & conjecturæ, ex quibus appareat, contrahentes voluiſſe per ea verba contrahere Sponſalia, vel matrimonium. Sic Hurtado *diſp.* 1. *diff.* 13. Leander *q.* 35. Roſignol. *de Sponſal. prænot.* 5. *ſect.* 15. *n.* 4. Alii affirmant, per talia verba contrahi Sponſalia, quia non faciunt ſenſum conditionatum, ſed exceptivum, quaſi contrahens dicat; nullam aliam ducam, ſed te ducam, ut quando quis dicit; *nemo currit niſi Petrus*, ſenſus eſt, *Petrus currit, & non alius*. Alii vero affirmant talia verba eſſe ambigua, & utroque modo poſſe exponi, & ſolum ex circumſtantiis, vel ex interpretatione promittentis debere explicari in uno, vel alio ſenſu; magis tamen communiter accipiuntur in ſenſu negativo, & conditionali inſufficienti ad Sponſalia conſtituenda, ut bene docent Bonacina *q.* 1. *p.* 1. *n.* 13. Baſilius *lib.* 1. *c.* 10. Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 19. *n.* 5. Roſignol. & alii ſupra relati.

39. Alia ſunt verba, quæ poſſunt reddere ſenſum de præſenti, & de futuro, & ſic ſufficere tum ad Matrimonium contrahendum, tum ad Sponſalia, ut; *habebo te deinceps in Conjugem; tractabo te ut Conjugem; volo te ducere in Conjugem; volo tecum contrahere Conjugium; volo te eſſe meam Conjugem*, de quibus, aliiſque ſimilibus late diſſerit cum Boſſio, Roſignol. *cit. prænot.* 5. *ſect.* 16. & Leander *q.* 35. *& ſeqq.* explicantes, quandonam conſtituant Matrimonium de præſenti, vel Sponſalia de futuro. In foro animæ, exiſtimo ſtandum eſſe intentioni contrahentium, & ſecundum illam verba debere explicari; in foro vero externo, quando verba ſunt dubia, & non conſtat de intentione proferentium, explicanda ſunt prout communiter ſumi, & explicari ſolent apud recte intelligentes, ut habetur in cap. *ex Litteris, de Sponſalibus*, & oſtendit Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 18. eſtque obſervanda regula tradita ab Hilario 4. *de Trinit.* ut verborum dubiorum ſignificatio deſumatur ex cauſſis, de quibus agitur *extra de verbor. ſignif.* cap. *intelligentia*, conſequenter inſpiciendum eſt, utrum ageretur de Sponſalibus, vel de matrimonio, & ſic pro negotio, ſeu cauſſa, quæ agitur, explicanda ſunt verba dubia, ut cum aliis etiam tradit Bonac. *q.* 1. *punct.* 1. *n.* 17.

40. Quandoque celebrantur Sponſalia etiam per ſigna, cujuſmodi ſunt porrigere, & tangere ſibi manus in ſignum fidei, & promiſſionis, quam ſibi dant Sponſi de futuris nuptiis, immiſſio annuli in digitum, vel miſſio torquis ad collum ad id ſignificandum, ubi hoc eſt conſuetudine introductum, & receptum, miſſio, & acceptatio munerum juxta morem Sponſorum, præcedente tractatu de matrimonio. Nam hæc ſigna ſecundum ſe ſunt æquivoca, & ſufficere poſſunt tum ad Sponſalia, tum ad Matrimonium, prout de illis agitur; ſi enim agatur de matrimonio, ſufficiunt ad Matrimonium, ſi agatur de Sponſalibus, ſufficiunt ad Sponſalia. Ita cum Sanchez, Villalobo, & Trullench. Ant. a Spiritu S *diſp.* 1. *ſect.* 10. *n.* 75.

41. Dubitatur de taciturnitate: *an ſufficiat ad manifeſtandam promiſſionem, & conſenſum?* affirmat Pontius *lib.* 2. *c.* 14. *n.* 7. quando alii etiam extranei promittunt pro Sponſis, & ipſi taceant, & probabiliſſimum vocat Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 270. Verum alii magis communiter, & probabilius negant, taciturnitatem ſufficere; unde ſi Cajus promittat Bertæ matrimonium, & ipſa taceat, non fiunt Sponſalia, etiamſi Berta interius conſentiat, quia repromiſſio, & conſenſus Bertæ non ſufficienter manifeſtatur per taciturnitatem. Ita Bonacina *p.* 1. *nu.* 11. Palaus *diſp.* 1. *p.* 4. *n.* 11. Dicaſtillus *tr.* 10. *diſp.* 1. *nu.* 37. Nec obſtat illa regula juris in 6. *Qui tacet conſentire videtur*; quia, ut bene notat Bonacina, ſolum currit, quando eſt in ſui favorem, non vero quando cedit in ejus præjudicium, juxta aliam regulam juris in 6. *Qui tacet nec conſentire, nec diſſentire videtur*. Cum autem repromiſſio, & conſenſus traditionis ſui corporis non cedat in ſui favorem, ſed in favorem alterius, tacens non cenſetur conſentire, niſi forte alicubi conſtet, ex conſuetudine, vel lege, taciturnitatem accipi pro expreſſione conſenſus.

42. Taciturnitas habetur pro expreſſo conſenſu, quando parentes in præſentia filiorum, ſive puberes, ſive impuberes ſint, contrahunt Sponſalia, ſeu acceptant promiſſionem pro filiis ipſis tacentibus, & non contradicentibus propter expreſſam diſpoſitionem text. in cap. *unic. de deſponſat. impuber. §. fin. in* 6. ibi *ex Sponſalibus, quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus plerumque contrahunt, ſi ipſi Filii expreſſe conſenſerint, vel tacite, ut ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur*. Idem valet, quando parentes contrahunt pro filiis abſentibus, ſi poſtea id ſcientes ratificaverint expreſſe, ſeu tacite, non reclamando, ut cum Palao *n.* 12. *&* 14. tradunt omnes Doctores, & manifeſte conſtat ex textu ibi; *& idem eſt, ſi filii tempore Sponſalium abſentes, & etiam ignorantes eadem Sponſalia, poſt ſcientes ratificaverunt tacite, vel expreſſe*. Ita pluribus citatis, Leander *q.* 49. *&* 51.

43. Quod dictum eſt de parentibus Sponſalia contrahentibus pro Filiis non contradicentibus aliqui extendunt etiam ad Tutores, Curatores, & alios, ſub quorum cura exiſtunt filii, ſeu filiæ, & ad Fratrem contrahentem pro Sorore, ut expreſſe docet Coninch. *diſp.* 21. *dub.* 3. quia de ipſis, ac de parentibus militat eadem ratio, cum & ipſi debeant bono filiorum conſulere; verum dicendum eſt, hoc valere ſolum de parentibus, non de Tutore, Curatore, Fratre, aut aliis, quia ſolum de illis loquitur textus, & diſpoſitum in uno non debet cenſeri diſpoſitum in alio, ut tradunt Covar. Gregor. Lopez, Sanchez, & Guttier. quos affert, & ſequitur Palaus *num.* 17. Nomine parentum, non ſolum venit Pater, ſed etiam Mater, & ipſi poſſunt contrahere pro filiis, tam legitimis, quam naturalibus, tam exiſtentibus ſub patria poteſtate, quam emancipatis, quia textus indefinite loquitur de parentibus, & de filiis. Ita Sanchez *diſp.* 28. *num.* 10. Guttier. *de Matrimon. num.* 8. Palaus *punct.* 4. *num.* 12.

DUBIUM VI.

Quinam poſſit Sponſalia contrahere.

44. Certum eſt, perpetuo impeditos, & inhabiles ad matrimonium contrahendum, non poſſe valide contrahere Sponſalia, ſive impedimentum illud ſit dirimens, ſive tantum impediens, & prohibens matrimonium, quia non poteſt eſſe valida promiſſio facta de re impoſſibili, aut illicita, cum non poſſit quis obligari ad impoſſibile, aut ad id, quod non poteſt licite fieri; inde, qui habet votum ſimplex caſtitatis, ſi promitteret, etiam cum juramento, contrahere cum aliqua matrimonium, talis promiſſio eſſet nulla, & irrita, utpote de re illicita, & mala, quod eſt definitum in cap. *Rurſus, qui Clerici, vel voventes*. Quænam autem ſint hæc impedimenta dirimentia, vel ſolum prohibentia matrimonium, dicemus infra ſuo loco. Ita cum aliis Roſignol. *prænot.* 2. *n.* 1. Averſa *q.* 7. *ſect.* 7. & alii communiter. Nec refert, quod impedimentum poſſit tolli per diſpenſationem; nam qui habet tale impedimentum non poteſt alteri matrimonium abſolute promittere, ſed ſub conditione obtinendæ diſpenſationis, prout infra explicabitur.

45. Dixi *perpetuo impeditos*, id eſt quando impedimentum eſt perpetuum, quia ſi impedimentum eſt temporale, optime poterit affectus tali impedimento valide contrahe-

trahere Sponſalia, & promittere matrimonium pro tempore, quo erit ablatum impedimentum, ut contingit in impuberibus, qui valide contrahunt Sponſalia, quamvis ante annos pubertatis nequeant matrimonium inire. *Quænam autem ætas requiratur, & ſufficiat ad valide Sponſalia contrahenda.*

46. Reſp. in jure definitum eſſe tempus ſeptem annorum completorum. Sic habetur in cap. *Litteras*, cap. *Acceſſit*, & cap. *Ad diſſolvendum, de deſponſ. impub.* & cap. *Unico, eod. tit. in* 6. quia eo tempore, & non antea, ſupponitur adeſſe uſus rationis, & libertatis, neceſſarius, & requiſitus ad validitatem Sponſalium: ſi autem aliquis hebetioris ingenii, completo ſeptennio, nondum adeptus eſſet plenum uſum rationis, iſte non poſſet Sponſalia contrahere, ſed indigeret majori tempore; quia tamen, ordinarie loquendo, pueri capaces eo tempore ſunt rationis, & libertatis, necnon meriti, & demeriti, ſeptennium completum deſignatur a jure pro validitate Sponſalium, & in foro externo valida judicabuntur Sponſalia, ſeptennio completo celebrata, niſi ex oppoſito probetur defectus rationis eo ipſo tempore, in quo video, omnes Doctores convenire, prout etiam notat Leander *q.* 25.

47. Dubium tamen eſt: *An ſeptennium a jure ſtatutum pro Sponſalibus debeat eſſe completum metaphyſice, & mathematice, vel ſufficiat eſſe completum moraliter?* Sufficere ſeptennium completum moraliter, quia quod parum diſtat nihil diſtare videtur ex Philoſopho 2. *phyſ.* & in moralibus, parum pro nihilo reputatur, & qui proxime completurus eſt ſeptennium, moraliter habetur, ac ſi compleſſet, & juxta hanc ſententiam valida erunt Sponſalia, non ſolum ſi duo, vel tres deficiant dies, ut ait Guttier. *de Matrim. c.* 22. *n.* 6. ſed etiam ſi deficiant octo, decem, vel quindecim, ut docent Sotus *diſt.* 27. *q.* 2. *ar.* 2. *ad* 3. Victoria, Vivaldus, Rodriquez, Rebell. & alii cum Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 274. & *p.* 5. *tr.* 5. *reſol.* 16. & alii apud Dianam *p.* 9. *tr.* 7. *reſol.* 65. dicunt ſufficere ſeptennium eſſe inceptum. Alii plures admittunt, valida eſſe Sponſalia ante completum ſeptennium celebrata, ſi malitia ſupplet defectum ætatis, ita ut pueri ante completum ſeptennium præditi ſint ſufficienti judicio, & uſu rationis, ea ratione, qua matrimonium valide contrahitur ante annos pubertatis, id eſt in fœminis ante duodecimum, & in maſculis ante decimum quartum, quando malitia ſupplet defectum ætatis, ut dicetur ſuo loco. Sic D. Thom. D. Anton. Henriquez, Coninch. Rebell. Pontius, Bonacina, Layman, Villalobos & alii, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 28. Sanchez *diſp.* 16. *n.* 9. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 274. & 277. & *p.* 9. *tr.* 7. *reſol.* 63. & alii apud ipſos.

48. Verius tamen, & probabilius eſt, requiri ſeptennium metaphyſice completum, & non tantum moraliter, quia una ſolum deficiente die, non dicetur ſeptennium completum, ſed inceptum, maxime quia in jure, quando præſcribitur aliqua ætas, & annus completus, intelligitur de completo etiam metaphyſice; ut patet in profeſſione religioſa, ad quam, quia requiruntur ſexdecim anni completi ex Trident. *Seſſ.* 25. *cap.* 15. *de reg.* non eſt valida, ſi deficiat una dies: ad Sponſalia requiruntur ſeptem anni completi, ut habetur in cap *Litteras* & alii ſupra relatis, & ſic non poſſunt eſſe valida, quamvis deficiat una tantum dies, nec parum pro nihilo reputatur, quando jure ipſo exigitur; nec moraliter in jure habetur ac ſi compleſſet annum, qui proxime completurus eſt; ſufficit autem, quod ultima dies ſeptimi anni ſit incœpta. Sic ex communi ſententia docent Sanchez, Pontius, Coninch. Hurtado, Reginaldus Bonacina, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *qu.* 26. Averſa *qu.* 8. *ſect.* 7. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 9. *n.* 64. & Palaus *punct.* 6. *n.* 5. & 6. ubi affirmat, non ſufficere, attento rigore juris, ultimam diem ſeptimi anni eſſe incœptam, ſed neceſſario debere eſſe completam, quia quoties tempus eſt a jure determinatum, currit de momento ad momentum.

49. Nec valet exceptio, & limitatio a pluribus admiſſa, ut valida ſint Sponſalia ante ſeptennium contracta, quando malitia ſupplet defectum ætatis, ea ratione ducti, quod ſeptennium a jure ſtatuitur, quia ante illud tempus non præſumitur uſus rationis; ergo ſi malitia ſupplet defectum ætatis, ita ut pueri ante completum ſeptennium prædıti ſint ſufficienti judicio, poterunt ante illud tempus valide Sponſalia contrahere; ſicut de facto valet matrimonium celebratum ante pubertatem, quando malitia, id eſt, quando potentia generativa, ſimul & cognitio ſupplet defectum ætatis. Reſp. jura non præſcribere ſeptennium pro validitate Sponſalium, quia ſupponant, ante illud tempus numquam adeſſe poſſe uſum rationis, ſed quia regulariter ante illud tempus non præſumitur: cum autem ſemper verum ſit, ante ſeptennium regulariter non adeſſe uſum rationis, quamvis aliqui ante illud tempus habeant uſum rationis, ideo ſtatuunt, nulla Sponſalia eſſe valide celebrata ante ſeptennium completum. Nec eſt ſimilis ratio de matrimonio, quia eſt de jure deciſum, valere matrimonium ante pubertatem, quando malitia ſupplet ætatem; non eſt autem deciſum de Sponſalibus, & ſic non debet exceptio trahi ad ætatem requiſitam in Sponſalibus, quia non omnia deciſa pro matrimonio debent dici deciſa etiam pro Sponſalibus, de quibus poteſt eſſe ſpecialis ratio.

50. Quæres: *An peccent mortaliter, qui Sponſalia contrahunt ante ſeptennium completum?*

Reſp. Negative, quia nulla datur lex prohibens ſub peccato mortali talia Sponſalia, quæ vel ſunt valida in ſententia aliquorum, vel ſi ſunt invalida, nullum tamen recipitur Sacramentum, cui irreverentia irrogetur, nec alicui tertio fit injuria, cum nullus per illa remaneat obligatus, & ſic nulla poteſt eſſe culpa mortalis.

Nec obſtat caput 2. *de deſponſ. impub.* ubi dicitur *diſtrictius inhibemus, ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad ætatem a Canonibus determinatam non pervenerit, conjungantur, niſi forte aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente, utpote pro bono pacis talis conjunctio toleretur*; ergo qui ante ſeptennium Sponſalia contrahunt abſque urgentiſſima neceſſitate, graviter peccant, utpote qui ante ætatem a Canonibus determinatam conjunguntur.

Reſp. enim, ibi ſermonem eſſe de matrimonio, non de Sponſalibus, ut colligitur ex verbo *conjungantur*, quod denotat conjunctionem matrimonialem; Sponſalia autem ſunt via ad conjunctionem, & per illa Sponſi non conjunguntur, ſed promittunt conjungi. Ita tenent Sanchez *diſp.* 17. *n.* 4. Coninch. *d.* 21. Pontius *lib.* 12. *cap.* 5. *n.* 4. Palaus *n.* 11. Roſignol. *diſquiſ.* 1. §. 20. & aliis citatis, Leander *qu.* 29.

21. Hinc ſequitur, nec peccare mortaliter parentes conſulentes, ſeu inducentes pueros ad ſic promittendum, nec peccare parentes, Tutores, Curatores, aut Conſanguineos infantium curam gerentes, ſi, urgente aliqua gravi neceſſitate, forte promittant nomine filiorum; niſi forte ob aliquod grave ſcandalum, periculum, ſeu damnum, quod inde poſtea poſset oriri, quia per talem promiſſionem nullum violatur Sacramentum. Si vero quis grandior ætate, & uſu rationis pollens hanc promiſſionem faceret infanti nondum rationis capaci, aſſerunt plures, illum manere obligatum, non in vi Sponſalium, ſed in vi ſimplicis promiſſionis ad expectandum conſenſum infantis uſque dum rationis uſum obtineat. Alii tamen negant, quia promiſſio non acceptata, non obligat: nec ſufficit, quod acceptetur ab altero, nomine infantis, donec hic de ſe diſponere poſſit, quia promiſſio non fit alteri, ſed infanti, a quo deberet acceptari, ac proinde non obligat, donec ab illo fuerit acceptata. Quod ſi parentes nomine filii adhuc infantis matrimonium promitterent, talis promiſſio non obligaret filium, niſi, poſtquam pervenerit ad uſum rationis, expreſſe, ſeu tacite conſentiat, qui tamen non tenetur conſentire, ſed poteſt, ſi voluerit, contradicere, & recedere, quia in his, quæ pertinent ad ſtatum matrimonii, non tenetur parentibus obedire, ut cum Dicaſtillo docet Ant. a Spiritu S. *ſect.* 9. *n.* 67.

DUBIUM VII.

Utrum ſint valida Sponſalia inter perſonas habentes aliquod impedimentum dirimens ſub conditione, ſi Papa diſpenſaverit.

52. PLura ſolent controverti circa conditiones ponibiles in contractu Sponſalium, de quibus dubitatur, an illum reddant invalidum: quæ, quia poni etiam poſſunt in contractu matrimonii, commodius de illis agemus infra, cum ſermo erit de conſenſu conditionato matrimonii, ubi varias conditiones examinabimus, & quidquid dicemus de illis in ordine ad matrimonium, applicanda erunt proportionaliter ad Sponſalia. Interim ſolum quærimus: *An Sponſalia contracta inter perſonas impeditas, & habentes impedimentum conſanguinitatis, affinitatis, vel aliud, ſub conditione*, ſi Papa diſpenſaverit, *ſint valida, & obligent in conſcientia, obtenta diſpenſatione?* in quo video Doctores inter ſe non parum diſſentire.

53. Prima Sententia docet, Sponſalia ſub tali conditione contracta inter perſonas impeditas eſſe invalida, nec ullam parere obligationem, ſive ante, ſive poſt obtentam diſpenſationem, ſed, illa conſecuta, de novo eſſe celebranda, ſeu ratificanda, perinde ac ſi numquam fuiſſent. Ita tenent Barboſa *in collectan.* Joan. Valerius, Riccius, Genuenſis *in praxi*, quos affert, & ſequitur Averſa *q.* 8. *ſect.* 8. Roſignol. *diſquiſ.* 2. §. 40. Henriquez *lib.* 12. *c.* 10. *n.* 4. Molfeſius *in ſumma tom.* 1. *tr.* 4. *c.* 5. *n.* 34. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 290. & *part.* 11. *tr.* 2. *reſol.* 70. & probabilem dicit Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 5. *q.* 3. *n.* 5.

54. Ratio prima eſt, quia Sponſalia contracti inter perſonas inhabiles, & impeditas, ſub conditione impoſſibili, ſunt irrita,

irrita, & nulla, nec aliquam pariunt obligationem, perinde ac ſi numquam fuiſſent; ſiquidem conditio impoſſibilis habetur pro non adjecta, atque adeo promiſſio facta ſub illa conditione, habetur pro abſoluta; promiſſio autem abſoluta inter perſonas inhabiles non valet, nec obligat; ſed Sponſalia contracta ſub illa conditione *ſi Papa diſpenſaverit*, ſunt contracta ſub conditione impoſſibili; nam conditio dependens a voluntate Principis reputatur impoſſibilis, ex *leg.* 1. *l. Stipulatio*, *leg. Continuus*, *ff. de verb. oblig.* & *l. idem Julianus*, *ff. de legat.* 1. ergo ſunt invalida.

55. Secundo, quia conditio petendæ diſpenſationis videtur turpis, & minus honeſta, utpote derogatoria juris communis; melius enim, & honeſtius eſt conformari legi communi prohibenti nuptias inter impeditos, quam ab illa recedere per diſpenſationem; ergo conditio petendæ diſpenſationis videtur turpis, minus conveniens, & minus honeſta; ſed Sponſalia contracta ſub conditione turpi, & minus honeſta non obligant, ergo nec Sponſalia contracta ſub conditione petendæ, & obtinendæ diſpenſationis. Tertio, quia Sponſalia non ſunt valida pro tempore, quo celebrantur, quia tunc contrahentes ſunt inhabiles; ergo nec valida fiunt poſt obtentam diſpenſationem, ſi non renovetur utriuſque partis conſenſus; quod enim a principio erat invalidum, tractu temporis non convaleſcit.

56. Juxta hanc ſententiam licitum eſt utrique contrahenti ante, & poſt impetratam a Pontifice diſpenſationem, ſi non fuit renovatus conſenſus, altero invito, a Sponſalibus reſilire; quod verum eſt, etiamſi talis promiſſio fuiſſet juramento confirmata, ut cum Gutierez *de matr. c.* 78. Joan. Valer. *verbo matrimonium diff.* 7. & Joanne Angelo Boſſio *de contr. matrim. c.* 10. *n.* 319. notat Roſignol. *ſupra nu.* 4 Nam juramentum additum contractui invalido ſecundum ſe non poteſt illum reddere validum, cum ſequatur naturam actus, cui adjicitur, &, exiſtente principali invalido, acceſſoria quoque irritantur. Verum tamen eſt, quod ſi fuerunt factæ magnæ expenſæ cauſſa talis promiſſionis pro impetranda diſpenſatione, reſiliens a dictis Sponſalibus tenetur illas reſtituere, ut admittunt Diana, & Averſa locis citatis.

57. Secunda Sententia tenet, hujuſmodi Sponſalia valere in ratione contractus conditionati, & obligare, impleta conditione, abſque renovatione novi conſenſus, nec licitum eſſe Contrahentibus ante, vel poſt obtentam diſpenſationem, altero invito, reſilire. Ita tenent Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 5. *n.* 12. Bonacina *q.* 1. *punct.* 7. *n.* 9. Palaus *diſp.* 1. *punct.* 16. *n.* 7. *& ſequent.* Andreas a Matre Dei *tr.* 9. *c.* 2. *punct.* 5. *n.* 74. Pontius *lib.* 5. *c.* 15. *n.* 6. *& lib.* 12. *c.* 7. *num.* 1. Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 2. *c.* 7. *n.* 4. Comitolus *lib.* 1. *reſp. moral. q.* 145. Filliuc. *tr.* 10. *c.* 4. *n.* 142. & alii apud ipſos.

58. Ratio eſt, quia licet tempore contractus adſit impedimentum dirimens, tamen Contrahentes Sponſalia ſub illa conditione, *ſi Papa diſpenſaverit*, non contrahunt pro tunc, ſed pro tempore futuro, nempe, adimpletæ conditionis, quo tempore ſunt habiles, & nihil obſtat; hæc eſt enim natura conditionis, ſeu contractus ſub conditione, ut ſuſpendat actum & ejus abſolutam obligationem in tempus impletæ conditionis, per *l. cedere diem ff. de verb. obligat.* & factum tempore inhabili, ſed relatum ad tempus habile valet pro tempore habili, ut tenent Juriſperiti communiter; ſicut e contra cenſetur fieri tempore inhabili, quod refertur ad tempus inhabile, ex *l. in tempus ff. de hered. inſtit.* ubi decernitur, legatum tempore inhabili, ſed relatum ad tempus habile, validum eſſe; ergo etiam Sponſalia contracta ſub illa conditione, perficiuntur, & valent, obtenta diſpenſatione, quo tempore Contrahentes ſunt habiles, nec ullum habent impedimentum.

59. Conf. quia licet Matrimonium Fidelis cum Infideli per verba de præſenti ſit prohibitum, & irritum, cap. *Cave*, & cap. *Non oportet*, 28. *q.* 1.; tamen Sponſalia contracta a Fideli cum Infideli ſub conditione, ſi fuerit ad Fidem converſus, ſunt valida, prout docet Sylveſter verbo *Matrimonium* 8. §. 10. *n.* 10. & alii, quos affert, & ſequitur Sanchez *d. diſp.* 5. *n.* 24.; ergo etiam Sponſalia inita inter Conſanguineos ſub conditione, *ſi Papa diſpenſaverit*, erunt valida, obtenta diſpenſatione.

60. Ad rationes oppoſitas facile reſpondetur. Ad primam dicendum eſt, illam conditionem eſſe honeſtam, & poſſibilem, quando agitur de impedimento, in quo ſolet Pontifex diſpenſare, ut eſt tertius, & quartus gradus conſanguinitatis, ſeu affinitatis, maxime ſi adſit cauſſa diſpenſandi: ea enim, quæ dependent a voluntate Principis, tunc ſolum dicuntur impoſſibilia, quando Princeps ea concedere non ſolet, ſecus ſi ſoleat, ut dicitur *l. apud Julianum* §. *conſtat*, *ff. de legat.* 1. & tradunt Sanchez *d. diſp.* 5. *a num.* 12. *&* 13. Rebell. *lib.* 2. *Matrim. q.* 10. *ſect.* 6. Coninch *diſp.* 29. *dub.* 1. *concl.* 5. *n.* 18. Palaus, & Pontius ſupra relati.

61. Ad ſecundam dicendum, quod licet, per ſe loquendo, & ſecluſo pacto, melius ſit ſervari illæſum jus commune, illique conformari, non petendo diſpenſationem, quam diſpenſationem petere; non tamen eſt illicitum, & turpe illam petere, quando Princeps ſolet illam concedere, & adeſt cauſſa petendi, &, poſita mutua Contrahentium obligatione, jam non eſt melius abſtinere a diſpenſatione petenda.

Ad tertiam dicendum, quod licet tempore contractus Contrahentes ſint inhabiles, tamen quia non contrahunt pro tunc, ſed pro tempore futuro, quo erunt habiles, nihil obſtat, quin tunc contractus perficiatur, & fiat abſolute validus per conſenſum moraliter, & virtualiter permanentem, quamdiu non fuit retractatus, & hac ratione contractus conditionatus, purificata conditione, tranſit in abſolutum abſque nova ratificatione.

62. Hinc ſequitur, conventionem, ſeu promiſſionem factam ſub illa conditione, validam eſſe, & obligare in foro conſcientiæ, adeo ut nemini ex Contrahentibus licitum ſit reſilire, nec ante, nec poſt obtentam diſpenſationem, altero invito; ſicut juxta communem Doctorum in cap. *Super eo, de condit. appoſit.* valent Sponſalia, & ſimilem pariunt obligationem, contracta inter habiles ſub conditione honeſta de futuro, ut tradunt Boſſius *n.* 36. Bonacina *qu.* 1. *punct.* 7. *n.* 10. Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 5. *n.* 13. & Pontius *lib.* 3. *c.* 13. *n.* 21. Nec obſtat, quod impuberes, adepta pubertate, poſſint reſilire, quamvis obligentur; nam id non jure naturæ, ſed favore ætatis a jure poſitivo conceſſum eſt, quod, durante impubertate, non permittitur.

63. Fateor, ante impletam conditionem, ſeu ante obtentam diſpenſationem, non eſſe vera Sponſalia, nec inducere impedimentum publicæ honeſtatis, nec facere licitos amplexus, & oſcula, ſi quæ veris Sponſis permittuntur, quia non ſunt valida abſolute, defectu perfecti, & abſoluti conſenſus, ſed conditionate. Per Sponſalia autem conditionata non inducitur impedimentum publicæ honeſtatis, ut deciditur in cap. 1. *de Sponſalibus in* 6. impleta autem conditione, ſine novo conſenſu fiunt vera Sponſalia, valida abſolute, & inducunt tale impedimentum publicæ honeſtatis, quia tunc adſunt omnia requiſita ad vera Sponſalia, ſcilicet perfectus conſenſus, qui per adventum conditionis purificatur, & efficitur abſolutus, ut cum Sanchez, Pontio, & Conincho tradit Palaus *diſp.* 1. *pun.* 17. *n.* 11.

64. Quæres 1. *An Sponſalia inter impeditos contracta, ſint valida, etiamſi expreſſe non ponatur illa conditio:* ſi Pontifex diſpenſaverit? Affirmant nonnulli, quia talis conditio tacite ſubintelligitur.

Reſp. negative, quia talis conditio ex natura ſua non ineſt, & ſic niſi expreſſe ponatur, non ſubintelligitur, ut fuſe oſtendit Boſſius §. 22. *n.* 330.

65. Quæres 2. *An promittens conſanguineæ Matrimonium ſub prædicta conditione*, ſi Pontifex diſpenſaverit, *teneatur procurare diſpenſationem?*

Reſp. negative, quando non ſe obligavit ad illam procurandam, quia aliud eſt promittere Matrimonium ſub conditione, aliud ſe obligare ad purificandam conditionem. Primum ſtare poteſt ſine ſecundo, ac proinde ſi non ſe obligavit ad procurandam diſpenſationem, ad illam non tenetur; quod verum putat Palaus *n.* 12. cum Navarro, & Coninch, etiamſi ſub prædicta promiſſione Matrimonii Virginem violaſſet.

DUBIUM VIII.

An ſint valida Sponſalia clandeſtina, id eſt facta ſine Parocho, & Teſtibus?

66. CUm Matrimonium clandeſtine celebratum jure antiquo ſit prohibitum, & ex Decreto Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matrim.* ſit irritum, & nullum: ita dixerunt plures apud Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 13. Sponſalia clandeſtine celebrata ſine præſentia Parochi, & Teſtium irrita eſſe, & nulla, quod probant ex leg. *Si quis tutor*, *ff. de ritu Nupt.* & ex leg. *Oratio*, *ff. de Sponſal.* ubi dicitur, quod hoc ipſo, quod Matrimonium ſit invalidum, etiam invalida ſint Sponſalia, quæ ſunt prævia ad ipſum: *Oratio, quæ quaſdam Nuptias Senatorum inhibuit, de Sponſalibus nihil locuta eſt; recte tamen dicitur, Sponſalia in his caſibus nullius eſſe momenti.* Tum quia eadem ratio, ob quam Eccleſia olim prohibuit, & poſtea per Trid. irritavit Matrimonium clandeſtinum, procedit etiam in Sponſalibus, ne quis ſcilicet poſt promiſſionem clam uni factam, impune deinceps promittat, aut contrahat cum alia, dum prior promiſſio in facie Eccleſiæ probari nequit. Alii vero, quamvis admittant hujuſmodi Sponſalia clandeſtina eſſe valida, negant eſſe licita, ac proinde peccare mortaliter, qui clandeſtine Sponſalia contrahunt, nam, prohibito aliquo, cenſetur prohibitum id, per quod itur ad illud; ſed Matrimonium clandeſtinum eſt prohibitum; ergo etiam Sponſalia, quæ ſunt via ad ipſum. Ita Paludanus, Sylveſter, Tabiena, Armilla, & Cajetanus apud Leandrum *q.* 33.

67. Reſp. Sponſalia & licite, & valide poſſe clandeſtine

celebrari ſine præſentia Parochi, & Teſtium. Ratio eſt, quia nullo jure, ſive naturali, ſive poſitivo, irritantur, aut prohibentur Sponſalia clandeſtina. Si enim aliquo jure prohibentur, aut irritantur, maxime ex Decreto Tridentini irritante Matrimonium clandeſtinum; at hoc Decretum nihil omnino loquitur de Sponſalibus, & ſic non debet ad illa extendi; nam lex correctoria juris communis, cujuſmodi eſt Decretum Trident., non debet extendi ultra caſum expreſſum, ut habetur *l. præcipimus*, *§. quidquid*, cap. *de appellat.* cum ergo nullo jure irritentur, aut prohibeantur illa Sponſalia, ſequitur eſſe licita, & valida; & ita declaratum a Sacra Congregatione Cardinalium refert Hurtado *diſp. 1. diff. 16.* per hæc verba: *Decretum Tridentini, quo ſtatuit, ut Matrimonium fiat coram Parocho, & aliis Teſtibus, non habere locum in Sponſalibus*: quod etiam confirmatur ex praxi, & conſuetudine Eccleſiæ, & Fidelium, ſecundum quam cenſentur valida Sponſalia, quamvis celebrata ſine Parocho, & Teſtibus; & quando iſti interſunt, ut ſæpe fit, id non cenſetur eſſe de neceſſitate Sponſalium, ſed ita fit ex civili quadam honeſtate, & decentia, & quia regulariter celebrantur cum interventu, & participatione parentum, & expedit fieri in præſentia aliquorum, ut in foro exteriori probari poſſint, quamvis hoc non ſit de neceſſitate. Sanchez, Pontius, Becanus, Ochagavia, Filliucius, Hurtado, Coninch, Trullech, quos affert, & ſequitur Leander *q. 32. & 33.* Bonacina *punct. 7. n. 11.* Palaus *punct. 2. n. 15.* Averſa *q. 8. ſect. 6.* & cum aliis Roſignol. *prænot. 5. ſect. 13.*

68. Ad rationes contrarias facile reſpondetur, leges prohibentes Matrimonium inter aliquos, prohibere pariter, & irritare Sponſalia de tali Matrimonio prohibito contrahendo; nam promiſſio de re illicita, & prohibita non valet, non autem prohibere Sponſalia de celebrando Matrimonio legitime, publice, & non clandeſtine: ſive enim publice, ſive occulte celebrentur Sponſalia, numquam per ſe ordinantur, nec ſunt media neceſſario inſerentia Matrimonium clandeſtinum, cum optime poſſint Sponſalia eſſe clandeſtina, ſed ordinata ad Matrimonium publicum, & legitime celebrandum. Nec de Sponſalibus militat eadem ratio, & eadem inconvenientia, ob quæ fuit a Trident. irritatum matrimonium clandeſtinum, quorum præcipuum illud erat, quod quis, relicta propria uxore, cum qua clandeſtine contraxerat, in perpetuo adulterio cum alia perſeverabat. Quod vero aliquando ex Sponſalibus clandeſtinis oriatur aliquod inconveniens, illud non eſt tanti ponderis, ut per hoc debeat Eccleſia irritare etiam, aut prohibere Sponſalia clandeſtina: ſunt ergo diſſuadenda, non tamen ſunt irrita, aut prohibita.

„ *Vide quanto adhuc clarius hac de re, peraptis appoſitis eruditionibus, agat SS. D.N. Benedictus XIV. qui ſuam hanc doctrinam veluti communem cum Giribaldo ſe habere fatetur; immo hunc ipſum locum ſapientiſſimi auctoris noſtri, quem inter celeberrimos alios connumerat, indigitare haud dedignatur in propoſitæ hujus ſententiæ confirmationem in ſua Notific. poſita ſub n. 5. tom. 3.* Nonnulli Epiſcopi irrita, & inania quæcumque ſponſalia ſanxerunt, quæ ſine Parocho, ac teſtibus præſentibus fierent, (Gabat. *in Theolog. Experiment. tract. 10. caſu 1. n. 11. & ſeqq.*) eo ſane pacto, quo Tridentina Synodus per univerſum Orbem decrevit irritum matrimonium, niſi coram Parocho, ac duobus teſtibus peragatur. Alii vero ea ſponſalia penitus abroganda cenſuerunt, quæ Tabulis non deſcribuntur; utque in reos ejuſmodi novos etiam Judices ſtatuerent, ipſorum crimen per Sacram Inquiſitionem puniendum tradiderunt, ſi de illis agatur, qui primis ſponſaliis initis, fidem alteri præbent, & corporis commercium adhibent.

„ Hæc vero conſilia probari ab eo non poſſunt, qui rem ex legibus gerere, non autem temere, & inconſulto ſibi proponat. Paullo poſt Concilium Tridentinum, Valentiæ Populi de ſuo Archiepiſcopo queſti ſunt, quod ipſe valida ſponſalia exiſtimaret, quæ ſine Parocho, ac teſtibus fiebant: quare ad Sacram Congregationem Concilii confugerunt, exponentes, quemadmodum Parochi, ac teſtium præſentia per Tridentinam Synodum *ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. matrim.* in conficiendis matrimoniis requiritur, eodem modo de ſponſalibus decernendum ſibi videri, licet Archiepiſcopus diverſam opinionem ſequeretur: *Iſtud durum* (inquiunt) *eſſe videtur, & propterea credendum eſt, quod Sacra Congreg. Cardinalium declarabit, etiam clandeſtinas iſtas promiſſiones non minus, quam clandeſtina matrimonia, nullius eſſe roboris, & effectus, quodque liberum eſt, ac licitum alteri parti ab hujuſmodi promiſſione reſilire.* (*lib. 1. Decretor. pag. 99. &c.*) Attamen Sacra Congregatio anno 1573. *cenſuit, Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrimonii decreviſſe, tantum matrimonia per verba de præſenti clandeſtine contracta irrita, & nulla eſſe; ſponſalia autem per verba de futuro contracta reliquiſſe in illis terminis Juris, in quibus erant ante Concilium.* Hæc eadem ſententia ipſo anno his verbis confirmata fuit: (*Lib. 1. Decret. pag. 126.*) *Diſputatum fuit, an ſponſalia de futuro aliter, quam præſente Parocho inita, ſuum antiquum robur, quod ante Concilium Tridentinum habuerunt, obtineant?* reſponſumque eſt, *obtinere.* Inſuper die 19. Decembr. ann. 1596. hæc ſancita habentur: (*Lib. 8. Decret. pag. 196.*) *Sacra &c. ſæpius declaravit, ſponſalibus per verba de futuro contrahendis nullam formam præſcripſiſſe Concilium, ideoque eo modo contrahi poſſe, quo poterant ante ipſum Concilium.* Hinc ſapienter docuit Juenin *de Sacramentis diſſert. 10. q. 5. cap. 1. q. 2. Quæres ſecundo, utrum valeant ſponſalia, quibus nec Parochus, nec Teſtes adfuerint? Reſpondetur affirmative: Ratio eſt, quia valebant, immo & licebant ante Concilium Tridentinum. Ergo his etiam temporibus valent, cum Sacra Synodus, quæ tum Parochi, tum teſtium præſentiam matrimonio appoſuit, tamquam clauſulam irritantem, nihil ſimile circa ſponſalia ſtatuerit.* Idem Caſtropalaus *oper. tom. 5. tr. 28. de ſponſalib. n. 15.* Giribaldus *tr. 10. de Sacram. Matrim. dub. 8.* Pichlerus *in ſuo Jure Canonico lib. 4. tit. 1. de ſponſ. §. 1. n. 24.* fuſe confirmant. Cardinalis autem de Lugo *in ſuis Reſponſionib. Moralib. lib. 1. dub. 45.* ob eamdem cauſſam aſſeruit, nulla vi præditum eſſe Decretum Epiſcopi, qui vana, & irrita matrimonia declararet, quod ſine præviis denunciationibus perfecta fuerint, cum ipſa Tridentinum Concilium illicita ſolum judicaverit.

Et paullo poſt in ipſa eadem Notific. §. 22. Sed jam ad aliud malum deveniamus, quod vix credendum foret, niſi cognitum, perſpectumque nobis ipſis non ſemel fuiſſet. Igitur, ut viri, ac mulieres mutuam fidem magis confirment, ſe futuros conjuges haud pollicentur *de futuro*, ſed aſſentiunt *de præſenti*. Vir quippe his verbis utitur: *Ego te in uxorem accipio*; Mulier quoque ſic agit: *Ego te in maritum accipio: coram Deo, B. Virgine, aliiſque Sanctis*; quæ ſane fiunt abſente Parocho, ac ſine teſtibus, qui etiam aliquando adhibentur. Eo res pervenit, ut hanc mutuam conventionem Tabulis deſcribere, publicam Scribæ auctoritatem interponere non prætermittant. Nonnulli etiam ſatis impudenter ad Nos confugerunt, ut alteram ex partibus matrimonium coram Parocho perficere recuſantem cogeremus, jactantes violari fidem poſt initum matrimonium *de præſenti* coram Deo, ac B. Virgine; aliquorum ſententias afferentes, quos in Jure Canonico, Sacraque Theologia bene verſatos prædicabant, & quorum conſilio, ut ſe fortaſſe excuſarent, rem præclare confectam aſſerebant.

Nos quidem diſſimulare non poſſumus, per plures annos in cauſſis ad matrimonium ſpectantibus implicatos fuiſſe, non unius Civitatis, aut Diœceſis, ſed univerſi Catholici Orbis, cujus rei teſtimonium ex illis pagellis deſumi poteſt, quas in lucem protulimus pluſquam duodecim annis, cum in Sac. Concilii Congregat. Secretarium ageremus; quarum aliquæ in opere Scriptoris De Juſtis collectæ, inſertæque habentur *lib. de diſpenſationibus Matrimonialibus*; attamen pro certo affirmare poſſumus, numquam ejuſmodi inſaniam, falſamque doctrinam nobis propoſitam fuiſſe. Ut veritas omnino pateat, petimus ab iis, qui hanc conventionem mutuo fecerunt, qui in Tabulas retulerunt, qui conſilium dederunt, qui rem tueri contendunt, petimus, inquam, hujus conventionis naturam, & conditionem; ſi appellanda ſponſalia reſpondeant, id falſum probamus, quod aſſenſus *de futuro*, non autem *de præſenti* ſponſalia conſtituat. Sic ea definivit Nicolaus Pontifex, cum Bulgaris conſilium petentibus reſponſum ferret *Can. Noſtrates 30. q. 3. Sunt futurarum nuptiarum promiſſio.* Idem docet S. Thomas *in ſupplem. q. 43. ar. 1.* Si quis allatæ definitioni vocabulum *mutua* adjungeret, ſponſaliorum naturam penitus explicaret: ita Eſtius *in lib. 4. ſenten. diſt. 27. §. 7.* ſin autem conventionem eamdem nuncupandam matrimonium velint, nemo eſt tam rudis, & ignarus, qui validum aliquod matrimonium poſt Tridentinam Synodum exiſtimet, niſi coram Parocho alterius ex nubentibus, aut alio Sacerdote per Parochum deſignato, & coram duobus teſtibus illud celebretur. Igitur vanum, & irritum ejuſmodi matrimonium ab ipſis dicendum eſt, ut his ambagibus ſe expediant, quod tamen ſolvatur, & in ſponſalia convertatur: & ecce novam inſaniam, quæ vel ab ignorantia, vel malitia proficiſcitur. Siquidem certiſſimum, ac tutiſſimum eſt, matrimonia, quæ abſente Parocho, ac ſine teſtibus inita per Tridentinum Concilium abrogantur, in ſponſalia minime tranſire; quemadmodum Sacra Congregatio ſtatim ac inſtituta fuit, nempe paullo poſt abſolutam ipſam Synodum, ad hanc uſque diem conſtanter declaravit, quod etiam Theologi, & Canonum Interpretes unanimi conſenſu ſemper probarunt. In Meſſinenſi Cauſſa hæc petita

„ fue-

,, fuerunt a Sacra Congregatione: (*anno 1573. lib. Decretor. pag. 107.*) *Fuit contractum matrimonium in Civitate Meſſanæ poſt publicationem Decretorum Concilii Tridentini per verba de præſenti, & mutuum conſenſum, non factis publicationibus, nec præſente Parocho, niſi tantummodo Notario, & Teſtibus &c. Humiliter ab Illuſtriſſimis DD. VV. petitur declarari, an ſupradictus contractus matrimonii, cum ſit factus contra formam traditam per Decretum ejuſdem Concilii de contrahendo matrimonio, ſit adeo nullus, quod neque tranſeat in ſponſalia de futuro. Sacra &c. cenſuit, non tranſire.* (*Eodem anno lib. 1. pag. 132.*) *Et quid, quando promiſſio eſt de præſenti, id eſt, cum dixit vir: Ego te in uxorem; & mulier: Ego te in maritum accipio? Sacra &c. cenſuit, promiſſionem hanc non valere, neque ut matrimonium; neque in vim ſponſalium de futuro.* In Cauſa Geracenſi hæc pariter ſancita fuerunt: (*anno 1589. pag. 62. lib. 6. Decretor.*) *Præſuppoſito quod matrimonium ſit factum abſque Parochi præſentia, & duorum, vel trium teſtium, quo caſu irritum declaratur a Tridentino; quæritur: an dictum matrimonium tranſeat in ſponſalia de futuro, ita ut cogi vir poſſit per cenſuras, aliaque juris remedia ad ſervandam fidem ſponſæ, quando maxime ſecuta eſt cum ea copula? Sacra &c. cenſuit, non tranſire.*

,, Cum hæc ita ſe habeant, libere præcipimus, ut ſponſalia, adhibitis verbis *de futuro*, matrimonia vero adhibitis verbis *de præſenti*, coram Parocho, ac duobus teſtibus agantur: omnino autem proſcribimus reliquas conventiones, quibus præſtatur aſſenſus de præſenti coram Deo, ac B. Virgine; quæ ſane conventio neque ſponſalia, ut ſuperius oſtendimus, neque matrimonium conficit, ſed ignari, ac ſimplices ſolum decipiuntur SS. Dei Nomine, B. Virgine, Sanctiſque invocatis, qui ſane aſſenſum non præberent, niſi decepti pro certo tenerent eam conventionem magni momenti eſſe, & matrimonium fere omnino inducere; atque ita Parochi, ac teſtium præſentia, quæ prorſus neceſſaria eſt & poſt Tridentinam Synodum, tamquam cæremonia paullatim haberetur. Illi vero, qui rerum imperiti tam præclarum facinus conſilio ſuo probaverunt, lethali culpa ſeſe implicuiſſe ſciant, cum rem, quam penitus ignorabant, alicui probare auſi ſunt, & quam plane callere ipſos oportebat, priuſquam conſilium traderent: *Sicut, ſi quis*, inquit Cicero, *Grammaticam ſe ſcire profeſſus, & barbare loqueretur, aut ſi abſurde caneret is, qui ſe haberi vellet Muſicum, eo turpior eſſet, quo in eo ipſo peccaret, cujus ſcientiam profiteretur*; quam ſententiam affert S. Antoninus *in ſum. tom. 2. tit. 1. c. 19. §. 8.* ad rem, de qua agimus, explicandam. Eodem loco S. Doctor inquirit, an, qui Patroni, aut Judicis munus ſibi deſumit, nec ſatis Legum, Canonum, & Legalium effatorum cognitione præditus eſt, peccet lethaliter? quod deinde affirmat, ſi præſertim in gravem aliquem errorem labatur: *Quia*, inquit, *notabiliter nocet proximo, cum poſſit, & debeat juvare, nec debuit ſe ponere ad illud officium, vel actum, ad quod non erat idoneus, & tenetur ad reſtitutionem damni clientulo ſuo.* Quod ſi cognoſcamus in poſterum aliquem ad conventiones ejuſmodi conſilium, ſeu adjumentum ſuppeditare, non modo pœnis arbitrio noſtro decernemus, ſed perpetuo excluſum a Curia noſtra pronuntiabimus; non enim pati poſſumus in theatro Canonicæ Juriſprudentiæ gravitatis pleno hyſtriones quoque permiſceri.

DUBIUM IX.

Quam obligationem inducant Sponſalia?

69. RESP. Sponſalia, per ſe loquendo, obligare ſub mortali ad promiſſionem implendam, & contrahendum matrimonium promiſſum, eſt communis ſententia Doctorum, quia ex contractu mutuo, & oneroſo naſcitur obligatio juſtitiæ ſub mortali, quando materia eſt gravis; ſed Sponſalia ſunt contractus oneroſus inter Sponſum, & Sponſam in materia gravi; ergo ex illis naſcitur obligatio gravis, & ſub mortali: ex quo fit, ut Sponſus, qui non adimplet Sponſalia, graviter peccet, & gravem inferat injuriam alteri Sponſo; quod verum putat Bonacina cum aliis a ſe citatis *q. 1. p. 2. n. 2.* etiamſi adſit inæqualitas conditionis inter contrahentes, quia Sponſus eſt nobilis, & dives, non ſic Sponſa; ſi tamen ſciens, & cognoſcens inæqualitatem, ſpontanee cum illa contraxit Sponſalia, quia tunc cenſetur cedere juri ſuo, ut etiam diximus ſupra *dub. 2.* dummodo ex adimpletione promiſſionis non ſequatur grave malum, vel magnum ſcandalum, & graves rixæ inter parentes, & conſanguineos contrahentium, vel aliud grave incommodum; nam juſtitia non obligat ad faciendum malum, eſt autem malum contrahere matrimonium cum ſcandalo aliorum. Tenetur tamen eo caſu reſarcire damna, ſi forte aliqua evenient, eam dotando, vel augendo dotem. Dixi, *per ſe loquendo*, quia ex juſta cauſſa poteſt quis a ſponſalibus reſilire, ut dicemus cap. ſequenti.

70. Quoniam autem tempore debeant adimpleri Sponſalia, videndum eſt, an fuerit præfixus aliquis terminus, puta unius anni, duorum menſium, vel ſimilis; tunc enim oritur obligatio ſolum pro tali tempore ſtatuto; & antea non tenentur, ſed poſſunt Sponſi uti beneficio illius temporis: ſi autem non fuit præfixus certus terminus, tunc urget obligatio, ut quamprimum commode, & opportune fieri poſſit, matrimonium contrahatur, quod commune eſt in omnibus ſolutionibus, & debitis, quibus nullus eſt præfixus terminus pro ſolutione; ſumitur ex *l. in omnibus obligationibus ff. de regul. jur.* & *l. cum qui §. quoties, ff. de verbor. obligat.* niſi altera pars tacite, ſeu expreſſe dilationi conſentiat, quia tunc nulla ei fit injuria, aut moleſtia. Cenſetur autem tacite conſentire, ſi commode poteſt reclamare, & pro adimpletione non inſtat, ut ſumitur *l. debitores C. de pignoribus*, niſi forte ex timore, verecundia, vel alia ſimili cauſſa deſiſtat, quia tunc non cenſetur conſentire, & ille, qui ſine cauſſa differt, eſſet in culpa: ita tenent Ledeſma *de matrimon. dub. 13.* Pontius *lib. 12. c. 6.* Averſa *q. 8. ſect. 8.* Palaus *p. 7. n. 2.* Coninch. *diſp. 22. dub. 1. n. 2.* nec in re diſſentiunt, qui volunt, urgere obligationem tunc ſolum, quando altera pars inſtat, quia nimirum, parte non inſtante, cenſetur conſentire dilationi. Sic Sanchez, Navar. & alii, quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot. 7.*

Pauca, ſed perapte appoſita adduci hic poſſunt in hujus veritatis confirmationem ex prælaudata Notificat. ſub §. 21.

,, Quamobrem, ut huic corruptelæ, qua poſſumus ratione, proſpiciamus, ad Parochos iterum verba convertimus, iiſque præcipimus, ut quo tempore aſſenſum inquirunt a Sponſis ad eorum matrimonium in Eccleſia denuntiandum, eoſdem, ipſorumque parentes hortentur plurimum, ne matrimonium conficere longius protrahant, quoniam id fieri non ſine periculo conſtat, idque præferendum eſt ſententiæ, quæ in Canone *Inſtitutum 27. q. 2.* his verbis traditur; *Inſtitutum eſt, ut jam pactæ Sponſæ non ſtatim tradantur, ne vilem habeat Maritus datam, quam non ſuſpiraverit Sponſus dilatam.* Sponſos, eorumque parentes admoneant, ne umquam Sponſi ſine teſtibus, ac præſertim Conſanguineis colloquium ſimul ineant; ſi illud aliquando permittendum videatur; indecorum eſſe, vetitumque, eos ſimul habitare, graviterque puniendos, ſi de hac re certiores facti fuerimus: poſtremo ſerio, modeſteque Sponſos ad continentiam inflamment, quam illibatam ſervare debent, donec matrimonium celebretur. Ipſi ante oculos ponant culpæ gravitatem, ſi aliter fecerint, pœnam excommunicationis *ipſo facto* ſubeundam, pecuniamque ſolvendam, quam Nos pro ſublevandis Parochiæ egenis, vel pro Parochiæ ipſius utilitate ſtatim impendemus. ,,

71. Quæres: *An qui injuſte renuit adimplere Sponſalia, poſſit ad id compelli non ſolum in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro externo, & contentioſo?* Certum eſt, non poſſe compelli, & cogi, quando adeſt juſta cauſſa recedendi, juxta dicenda cap. ſequenti, quia tunc nec in foro conſcientiæ obligatur; ſi vero nulla adſit juſta cauſſa recedendi, tunc debet in foro conſcientiæ compelli a Confeſſario negatione abſolutionis, quia non adimplendo id, quod promiſit, remanet in peccato mortali, per quod indignus redditur abſolutionis. *An vero debeat etiam compelli a judice in foro exteriori, & contentioſo per carcerem, excommunicationem, & alias cenſuras?* non parum diſcrepant Doctores, qui pro qualibet parte afferunt varia jura: omnes conveniunt, renuentem debere prius per Judicem moneri, ut deſiſtat a receſſu, & promiſſis ſatisfaciat; ſi vero induratus perſiſtat in negatione,

72. Prima ſententia negat, recuſantem debere; aut poſſe compelli ad hoc, ut promiſſionem impleat, etiamſi Sponſalia ſint juramento confirmata, quia in cap. *Præterea 1. de Sponſalibus* habetur: *hi, qui matrimonio contrahendo fidem dederunt commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, ut præſtitam fidem obſervent; ſi autem noluerint, ne forte deterius inde contingat, ut talem ſcilicet ducat, quam odio habet, videtur, quod hoc poſſit in patientia tolerari*, & cap. *Requiſivit* expreſſe ponitur caſus, quo mulier quædam Sponſalia jurata adimplere recuſabat, & reſpondet Pontifex: *cum libera debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.* Sic D. Thom. *in 4. diſt. 27. q. 2. art. 1. ad 2.* Angelus, & Armilla *in ſum. V. Sponſalia* Rodriquez *t. 1. c. 244. n. 1.*

73. Secunda ſententia affirmat, renuentem eſſe cogendum per cenſuras, carcerem, & alias pœnas, quamvis Sponſalia non ſint juramento firmata. Colligitur ex cap. *Ex litteris Silvani, de Sponſalibus*, ubi, narrato caſu de

quodam, qui recuſabat ducere mulierem, cum qua Sponſalia contraxerat, reſpondet Pontifex Epiſcopo: *Eum moneat: & ſi non acquieverit monitis, Eccleſiaſtica cenſura compellas, ut ipſam, niſi rationabilis cauſſa obſtiterit, in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.* Ratio eſt, quia ille, qui Sponſalia contraxit, tenetur ex juſtitia adimplere, & matrimonium contrahere, & ad hoc debet a Judice compelli, ſi pars læſa, & quæ injuriam patitur, officium judicis imploret; nam Judex ex officio tenetur juſtitiam adminiſtrare, & conſervare unicuique jus ſuum; cum ergo pars læſa jus habeat petendi adimplementum promiſſionis, & matrimonii, tenetur Judex partem ſine cauſſa renuentem compellere; quod verum eſt, ſive Sponſalia fuerint juramento firmata, ſive non, nam in utroque caſu tenentur Sponſi promiſſum matrimonium adimplere. Ita Henriquez, Coninch. Layman, Pontius, Sanchez, & Guttier. quos affert, & ſequitur Palaus *diſp. 1. punct. 8. n. 2.* &, aliis citatis, Roſignol. *prænot.* 8. Boſſius *c. 11. n. 35.*

74. Tertia docet, recuſantem eſſe compellendum, quando Sponſalia fuerunt juramento confirmata, ſecus non, quia in illo cap. *Ex litteris* agebatur de recuſante adimplere Sponſalia jurata, & propterea dixit Pontifex: *Quia dicto viro periculoſum eſt contra ſuum juramentum venire; mandamus, ut eum moneas, &, ſi monitis non acquieverit, cenſura compellas, ut in uxorem recipiat.* Favet D. Thomas loco citato pro prima Sententia, dicens, non debere recuſantem compelli, *niſi forte juramentum intervenerit, quia tunc cogendus eſt, qui promiſit, ut quidam dicunt.* Ita Præpoſitus, Tabiena, Menchala, & alii apud Sanchez *n.* 3.

75. Reſp. renuentem adimplere Sponſalia contracta non debere compelli, ſi, attenta qualitate caſuum, & perſonarum, probabiliter timeantur ſcandala, & plurima mala ſequenda; ut ſi periculum ſit, ne taliter compulſus ficte conſentiat, aut poſt contractum matrimonium Uxorem occidat, vel deſerat, vel inter illos plurimæ rixæ, & diſſenſiones oriantur; tunc enim, ſi præmiſſa monitione, adhuc recuſat, non erit compellendus, quamvis Sponſalia ſint jurata, & altera pars inſtet pro ſuo jure; nam minus malum eſt non cogere, etiamſi ſequatur fractio promiſſionis, & juramenti, quam cogere cum tanto periculo; & ut habetur in c. *Requiſivit*, cum matrimonia libera eſſe debeant, monenda potius eſt, quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus habere. Hoc idem admittunt etiam Auctores Secundæ, & Tertiæ ſententiæ cum Roſignol. *d. prænot.* 9. & Sanchez *diſp.* 29. *n.* 7. dicentes: quod ſi Judex intelligat, nihil profuturum excommunicatione, ab illa imponenda debere abſtinere, quod etiam tenet Rota apud Seraphinum *deciſ.* 1113. & 1358. ita etiam tenent Guttier. *de juram. cap.* 51. *num.* 4. & *de matrim. c.* 1. *n.* 2. Averſa *q.* 8. *ſect.* 8 Coninch. *diſp.* 22. *dub.* 1. *n.* 10. Palaus *diſp.* 1. *punct.* 8. *n.* 3 &, aliis relatis, Leander *q.* 46.

66. Si vero nullum timeatur malum, aut ſcandalum ſecuturum, poterit Judex, & debebit recuſantem compellere, altera parte inſtante, juxta ſecundam ſententiam, & canonem ibi allegatum, ex cap. *ex litteris Silvan.* 10. *de Sponſal.* quod maxime verum eſt, ſi Sponſalia fuerunt jurata, vel mulier ſub tali promiſſione deflorata, quia tunc debito juſtitiæ erga proximum accedit vinculum religionis erga Deum, & damnum mulieris reparandum, & hac ratione conciliari poſſunt ſententiæ oppoſitæ ſupra relatæ. Nec per talem coactionem læditur libertas matrimonii: ſiquidem metus non eſt injuſte, ſed juſte incuſſus, nam juſſio, & compulſio Judicis non eſt injuſta; quoties autem metus eſt juſte incuſſus, non irritat matrimonium, ut ſuo loco dicemus: numquam tamen coactio, & compulſio debet eſſe ſtrictiſſima, ſed moderata, & prudens, ut docent Roſignol. *d. prænot.* 8. & cum aliis Palaus *punct.* 8. *n.* 3.

77. Si quæras, *a quonam Judice debeat compelli, qui Sponſalia adimplere recuſat?*

Reſp. utrumque Judicem, ſive Eccleſiaſticum, ſive Sæcularem eſſe competentem, & utrumque cogere poſſe renuentem ad ſervandam fidem, & adimplenda Sponſalia, quia & ſunt contractus civilis, & inchoatio matrimonii, qua ratione ad utrumque Judicem ſpectare poſſunt. Si vero agatur de validitate Sponſalium, vel de cauſſis illa diſſolvendi, tunc ſolus Judex Eccleſiaſticus procedere poteſt, quia tunc agitur non de facto executionis, ſed de jure Sponſalium, quod eſt ſpirituale, & ita tenent, pluribus citatis, Roſignolus *prænot.* 8. *aſſert.* 2. Palaus *punct.* 8. *n.* 6. Sanchez *diſp.* 29. *n.* 9. Pontius *lib.* 12. *c.* 6. *n.* 5. Guttier. *de matrim. c.* 35. *n.* 8.

DUBIUM X.

Utrum in Sponſalibus apponi poſſit obligatio ad pœnam?

78. DUplex pœna diſtingui ſolet, alia poſitiva, & propria, conſiſtens in diminutione propriæ ſubſtantiæ, & patrimonii, quando nimirum contrahentes Sponſalia conveniunt de certa ſumma pecuniæ, ſeu alterius rei perſolvendæ ab eo, qui receſſerit; tunc enim recedens tenetur alteri ſolvere pecuniam conventam; alia negativa, & impropria, conſiſtens in amiſſione, ſeu melius, non acquiſitione alicujus lucri, niſi matrimonium contrahat, ut ſi quis Titiæ donet, vel leget centum, ſi nupſerit Cajo; tunc enim, recuſando matrimonium cum Cajo, deperdit, ſeu non acquirit centum ſibi legata. De utraque pœna agitur in præſenti, ſed maxime de prima, de qua dubitatur; *an poſſit in contractu Sponſalium apponi talis pœna perſolvenda ab eo, qui reſilit a Sponſalibus?*

79. Et quidem, loquendo de jure poſitivo, tam Civili, quam Eccleſiaſtico, certum eſt, neminem poſſe obligari ad matrimonium ſub aliqua pœna ſolvenda, & talem appoſitionem pœnæ in Sponſalibus reprobari, & omnino damnari, ita ut nullam pariat obligationem, per textum expreſſum in *l. Titia, ff. de verb. obligat. l. fin. c. de Sponſal.* & in cap. *Gemma, de Sponſal.* ubi etiam redditur ratio, qua appoſitio talis pœnæ impedit libertatem matrimonii, quod omnino liberum eſſe debet, ibi: *Cum itaque matrimonia libera eſſe debeant, & ideo talis ſtipulatio, propter pœnæ interpoſitionem, ſit merito improbanda, mandamus, quatenus ſi eſt ita, eumdem B. ut ab extorſione prædictæ pœnæ deſiſtat, Eccleſiaſtica cenſura compellas.* Quare peccaret mortaliter, qui ſciens, & advertens ad has prohibitiones talem pœnam Sponſalibus apponeret, nec reſiliens teneretur illam ſolvere, neque ad eam ſolvendam in foro externo compelleretur, prout docent Bonacina *q. 1. punct. ult. nu.* 3. Averſa *q.* 8. *ſect.* 9. Palaus *diſp. 1. punct.* 9. Roſignol. *prænot.* 5. *ſect.* 10. *n.* 14. Nec obſtat, quod pœna appoſita, ſit levis, quia jura indiſtincte prohibent pœnam in Sponſalibus apponi, & quælibet pœna, quantumvis minima, ex ſe libertatem ad matrimonium requiſitam diminuit, & ſic quælibet pœna eſt omnino excludenda, ut cum Bonacina, Sanchez, & aliis docet Ant. a Spiritu S. *ſect.* 11. *num.* 76.

80. Non ſolum eſt irrita, & illicita pœna poſita in Sponſalibus ab ipſis contrahentibus, & ab ipſis ſolvenda, ſed etiamſi ponatur, & ſit ſolvenda a parentibus, conſanguineis, vel amicis ipſorum, vel ab aliis, e quibus Sponſi pati poſſunt aliquod damnum. Ratio eſt eadem, ne timore pœnæ a parentibus, ſeu conjunctis ſolvendæ cogatur quis, vel invite matrimonium contrahere; & in cap. *Gemma* caſus erat, quo parentes ſe obligaverant ad pœnam: ſecus accidit, quando extraneus motu proprio pœnam apponeret, & ſe obligaret ſolvere; nam talis promiſſio, & obligatio eſſet valida, quia de illa jura non loquuntur, nec de illa urget eadem ratio, ne libertas Matrimonii minuatur, ſiquidem extraneorum damnum non ita urget Sponſos ad matrimonium, ſicut damnum proprium, & propinquorum, niſi forte ab extraneis apponeretur pœna non motu proprio, ſed inducti a Sponſis, ſeu eorum parentibus, quia tunc eſſet illicita, & invalida ſtipulatio, quia perinde eſſet, ac ſi ab ipſis Contrahentibus eſſet appoſita. Ita docet Sanchez *lib. 1. de Sponſal. diſp.* 30. *a n.* 2. Guttier. *de matrim. c.* 17. Palaus *punct.* 9. &, pluribus citatis, Roſignol. *prænot.* 5. *ſect.* 10. *n.* 5.

81. Dubium eſt: *an jura prohibeant, & irritent in Sponſalibus obligationem pœnæ ſolvendæ indifferenter ab omni reſiliente, ſive juſte, ſive injuſte reſiliat?* Communis ſententia affirmat, quia jura indiſtincte, & indefinite loquuntur, & abſolute prohibent interpoſitionem pœnæ, ne matrimonii libertas minuatur, adeoque reſilientem non teneri pęnam ſolvere, ſive juſte, ſive injuſte reſiliat, quia talis pęna in Sponſalibus appoſita, eſt de facto nulla, & irrita. Sanchez *diſp.* 30. Guttier. *de matrim. c.* 27. Trullench. & Dicaſtillus, quos affert; & ſequitur Ant. a Spiritu S. *n.* 76. Averſa *q.* 8. *ſect.* 9. &, aliis pluribus citatis, Boſſius *de matrim. c.* 11. *n.* 432.

82. Magis tamen placet ſententia oppoſita docens, improbari, & annullari pęnam æque ſolvendam a reſilientibus tam juſte, quam injuſte, non vero irritari pęnam ſolvendam a reſilientibus injuſte, & ſine cauſſa; adeoque licite, & valide in Sponſalibus apponi poſſe pęnam ſolvendam a reſilientibus injuſte, & ſine cauſa; & hanc eſſe in utroque foro ſolvendam ab illo, qui ſine cauſa, recedit, non vero ſi recedat juſte, & cum cauſa. Ita tenent Coninch, Suarez, Vaſquez, Layman, Pontius, Gotfred. quos affert, & ſequitur Palaus *de Sponſ. diſp.* 1. *punct.* 9. *n.* 3. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 211. Leander *q.* 52. Roſignol. *de Sponſ. prænot.* 5. *ſect.* 10. *n.* 3.

83. Suadetur ex eo, quia in cap. *Gemma*, in quo damnatur, & irritatur pęna poſita in contractu Sponſalium, agebatur de Sponſalibus inter impuberes celebratis, qui juſte poſſunt, cum ad pubertatem pervenerint, reſilire, & ſic videtur, irritationem pęnæ tunc ſolum habere locum, quando adeſt juſta, & rationabilis cauſa recedendi. Deinde, ratio, qua movetur tum jus Canonicum, tum jus civile, ea eſt, ne Matrimonii libertas impediatur, & ne quis timore pęnæ ſolvendæ cogatur etiam invi-

te

te Matrimonium celebrare; at hæc ratio ſolum militat, quando pœna eſſet ſolvenda ab illo, qui juſtam, & rationabilem cauſſam haberdiſcedendi, non vero ſi ſit ſolvunda ab illo, qui ſine cauſſa, & injuſte recedit: iſte enim, ſicut jure Divino tenetur ad Matrimonium contrahendum, & poteſt a Judice compelli per cenſuras, & carcerem ſine diminutione libertatis neceſſariæ: ita poteſt etiam compelli per ſolutionem pœnæ conventæ abſque diminutione neceſſariæ libertatis, quia compellitur ad id, ad quod jure Naturali, & Divino adſtrictus eſt.

84. Quæres: *An ſtipulatio, & obligatio ad pœnam, quæ a jure damnatur in contractu Sponſalium, firmiter juramento, vel ſaltem ſit ſolvenda, quando fuit juramentum appoſitum?* Affirmant nonnulli ex illis, qui alioquin negant, promiſſionem ſimpliciter factam valere, quos ſequitur Coninch. *diſp.*22. *dub.*5. *n.*29. Alii vero, quamvis dicant, talem promiſſionem non firmari juramento; volunt tamen pœnam eſſe ſolvendam, quando fuit cum juramento promiſſa. Sic Molina *de juſt.tr.*2. *diſp.*151. *n.*22. Leſſius *lib.*2. *c.*17. *n.*56. & alii, quia juramentum impleri debet, quoties licite, & ſine peccato poteſt impleri; at ſolutio pœnæ conventæ non eſt illicita, quamvis fuerit illicita promiſſio; ergo ſolvi debet, quando fuit cum juramento promiſſa, quamvis poſſit petere relaxationem juramenti, & hac ratione eximi a ſolutione pœnæ promiſſæ, vel etiam petere reſtitutionem in integrum, & repetere pecuniam datam.

85. Reſp. juramentum nec firmare promiſſionem invalidam de ſolvenda pœna in Sponſalibus appoſita, nec ullam inducere obligationem, perinde ac ſi non fuiſſet appoſitum. Ratio primæ partis eſt, quia actus principaliter prohibitus ob publicam utilitatem non firmatur juramento, ut conſtat ex cap. *ſi diligenti de foro Compet.* ubi definitur nullum, & irritum pactum juratum a Clerico de ſe ſubjiciendo Judici Sæculari, eo quod eſſet contrarium privilegio conceſſo in bonum commune Clericatus; at promiſſio pœnæ in Sponſalibus eſt primo, & principaliter prohibita propter bonum publicum, cum ſit contra libertatem Matrimonii, per textum *l. fin. cap. de Sponſal.* & cap. *Gemma, eodem tit.* maxime enim expedit Reipublicæ, matrimonia eſſe libera, ex quibus pendet pax inter Conjuges, bona filiorum educatio, & tranquillitas Reipublicæ.

86. Hinc ſequitur, tale juramentum nullam inducere obligationem, perinde ac ſi non eſſet appoſitum, quia ſtipulatio pœnalis, cum ſit contra utilitatem publicam, cum tot incommodis, & perturbationibus, quæ ex matrimoniis coactis oriri poſſunt, eſt graviter peccaminoſa, ac proinde ſi obligaret juramentum oppoſitum, obligaret ad peccatum, & eſſet vinculum iniquitatis. Nec dicas, juramentum non cadere ſupra promiſſionem, ſed ſupra ſolutionem, quæ non eſt mala, nec prohibita.

Reſp. jura prohibentia promiſſionem pœnæ in Sponſalibus, prohibere pariter ejuſdem pœnæ ſolutionem, quia non tam promiſſio, quam ſolutio pœnæ libertatem matrimonii diminuit, ac proinde juramentum de illa ſolvenda, utpote de re illicita, & prohibita, non poteſt obligare, cum juramentum non poſſit eſſe vinculum iniquitatis; & ita tenent Doctores magis communiter, Sanch. *diſp.*32. *n.*21. Averſa *q.*8. *ſect.*9. Ant. a Spiritu S. *ſect.*12. *n.*79. & cum illo Lugus, Filliuc, Villalobos, & alii; ita etiam Roſignol. *prænot.*5. *ſect.*10. *n.*15. Boſſius *de matrim. c.*11. *n.*443. Palaus *punct.*9. *n.*6. & alii apud ipſos.

87. Dices: qui ſub juramento promiſit ſolvere uſuras, tenetur obſervare juramentum, quamvis non firmet contractum: qui juramento promiſit ſolvere pecuniam ludo vetito deperditam, tenetur ſolvere, quamvis promiſſio ſit irrita jure poſitivo: qui juravit ſolvere pecuniam promiſſam mulieri pro uſu ſui corporis, tenetur juramentum ſervare, & pretium ſolvere, quamvis peccaverit promittendo; ergo etiam tenetur ſolvere pœnam in Sponſalibus conventam, qui ſub juramento ſolvere promiſit.

Reſp. non valere paritatem, quia promiſſiones ſolvendi uſuras, & pecuniam ludo vetito amiſſam, ſunt prohibitæ propter bonum particulare, cui promittentes poſſunt renuntiare, & ſic obligari ad ſolvendum, & ſucceſſive ſolvere ſine ulla culpa; at ſtipulatio pœnæ in Sponſalibus, illiuſque ſolutio prohibentur primo, & principaliter ob publicam utilitatem, quia multum intereſt Reipublicæ, ut matrimonia libere fiant; bono autem communi nullus privatus renuntiare poteſt, & ſic non poteſt obligari ad ſolvendam pœnam conventam, nec etiam ſub juramento, quod in tali caſu nullius eſt momenti. Ad 3. dico, quod licet malum ſit, ac prohibitum promittere pecuniam mulieri pro uſu ſui corporis, quia eſt illam inducere ad peccatum; facta tamen copia ſui corporis, non eſt mala ſolutio pretii, ſed bona, & debita ex juſtitia, & ſic talis promiſſio firmatur juramento, & obligat, quod non accidit in caſu noſtro, ubi promiſſio, & ſolutio æqualiter prohibentur.

88. Quæres 2. *An ſi promittens, & reſiliens a Sponſalibus, ſolvat pœnam conventam, poſſit recipiens illam retinere, vel teneatur ſolventi reſtituere?*

Reſp. quod promittens, & reſiliens ſi pœnam ſolvat, ſciens, & cognoſcens, ſe ad id non teneri, & promiſſionem, & ſolutionem irritam eſſe, ac improbatam a juribus, poteſt qui recipit pretium retinere, tanquam ſibi gratis, & voluntarie donatum; ſi vero ſolvat putans, & credens, promiſſionem eſſe validam, & obligatoriam, & ad id ſe teneri, & obligatum eſſe, non poſſe recipientem, illam in conſcientia retinere, quia tunc ſolvens, non cenſetur ſpontanee donare, nec cedere juri ſuo, & ex alia parte talis promiſſio cum ſit nulla, & irrita per Jura, nullum parit jus in recipiente, qui proinde nullum habet titulum retinendi, & ſic tenetur illam reſtituere. Ita Gutier. *c.*17. *de matrim. n.*15. Palaus *ſup. n.*9. Dicaſtillus *dub.* 27. *n.*338. Boſſius *c.*11. *n.*449. Roſignol. *d. ſeſſ.*10. *n.*15.

DUBIUM XI.

De altera Pœna lucri non acquirendi.

89. Pœna lucri non acquirendi, quæ improprie, & minus rigoroſe dicitur pœna, poteſt imponi vel ab ipſis contrahentibus, ut ſi quis promittat, mulieri centum ſe daturum, ſi nubat ſecum, aliter non daturum; vel e contra mulier hoc promittat viro, vel ab aliquo Tertio, & extraneo, ut ſi Teſtator mulieri relinquat legatum, ſi cum tali matrimonium contraxerit, vel ſi cum illo non contraxerit, aliter legatum amittat, de qua fuſe tractant Roſignol. *de Sponſal. prænot.*5. *ſect.*10. *a numer.*17. & Boſſius *de matrim. c.*11. *a num.*455. at quia hæc materia videtur potius ſpectare ad tractatum de Teſtamentis, legatis, & donationibus, aliqua ſolum breviter attingemus.

90. Reſp. pœnam lucri non acquirendi impoſitam ab ipſis Contrahentibus eſſe invalidam, & a jure reprobatam, quia ita expreſſe habetur ex *l. ſi ita ſtipulatus fuero §. ſi tibi nupſero ff. de verb. oblig. ſi tibi nupſero, decem dare ſpondes, cauſſa cognita, denegandam actionem puto*, quia talis ſtipulatio præſumitur facta non ex mutuo Contrahentium affectu, ſed ex affectu libidinis, ac proinde promiſſio, tamquam contra bonos mores, reſcinditur, & reprobatur. Ita Sanch. *diſp.* 33. *n.* 3. Gutier. *c.* 20. *nu.*2. Palaus *punct.*10. *n.* 1. Si vero ceſſet turpitudinis præſumptio, & dicta promiſſio fiat a Contrahentibus ex rationabili cauſsa, tunc erit valida, & approbatur ab Alexand. III. in cap. *de illis de condit. appoſit.* Cenſetur autem facta ex rationabili cauſsa, ſi fiat nomine dotis, vel ob inæqualitatem perſonarum, ut ſi vir ignobilis, aut ſenex aliquid promittat mulieri juveni, ſeu nobili, in ſatisfactionem juventutis, aut nobilitatis: & ita tenent Doctores communiter cum Ant. a Spiritu S. *n.*86. & regulariter validam eſse talem promiſſionem, utpote factam ex cauſsa honeſta, fuſe probat Roſignol. *loco cit.*

91. Si autem promiſſio, ſeu legatum fiat mulieri ab aliquo Tertio, ſi Titio nupſerit; talis promiſſio valida eſt, & lucrum, ſeu legatum acquirit ſi Titio nubat, & illud amittit, ſi non nubat, quia hoc modo promittere, non eſt proprie apponere pœnam, ſed ſpe lucri ad matrimonium allicere, quod bonum, & honeſtum eſt: quod etiam deciſum habetur in *l. Titio* 6. 1. *ff. de condit. & demonſtr.* & *l.* 1. cap. *de inſtit. & ſubſtit.* Rejicitur tamen dicta conditio in duobus caſibus. Primus, quando talis pœna apponitur in Legitima filiæ; nam tunc illius privatio habet vere, & proprie rationem pœnæ, quæ non poteſt matrimonio contrahendo apponi. Secundus, quando is, cui hereditas, aut legatum relinquitur, gravatur ducere indignum, aut inhoneſte matrimonium contrahere; nam ſi ita pœna apponatur, cenſetur invalida, *l. cum ita legatum ff. de condition. & demonſtr.* nam talis conditio cenſetur impoſſibilis, non natura, ſed jure; id enim poſſumus, quod jure, & honeſte poſsumus, *l. Nepoſ. ff. de verbor. ſignific.* & notat cum communi ſententia Palaus *punct.*10. *n.*6. Boſſius *c.*11. *n.*466. *& ſequent.*

92. Ex quo inferunt, legatum relictum Virgini ſub conditione, ut Titio nubat, eſse validum, ſi non Titio, ſed alteri nubat ex juſſu Patris, quia Virgo nulli poteſt honeſte nubere, ſed de conſenſu Patris; & ſic, ſi non accedat conſenſus Patris, non eſt cenſenda obligata Titio nubere, & conſequenter nec legatum amittere. Ita cum Mantica, Molina, Sanch. Palaus *n.*7. Similiter legatum, ſeu hereditas relicta puellæ, ſi Titio nubat, & non aliter, non amittitur, ſi Titius requiſitus nolit cum tali puella nubere, quia tale gravamen debet intelligi, ſi Titius velit; quare ſi Titius requiſitus recuſat, ceſsat gravamen impoſitum, & conditio cenſetur impleta, cum per Virginem non ſtet, ut impleatur, ut cum communi Sententia docet Palaus *n.*12. & late Boſſius *d. c.*11. *n.*473.

93. Quod ſi pœna lucri non acquirendi ſit impoſita, non in ordine ad matrimonium contrahendum, ſed in ordine ad retrahendum aliquem a matrimonio, ut ſi quis

quis promittat, ſeu leget centum mulieri, ſi non nupſerit; tunc ſi mulier eſt vidua, & matrimonium ratum conſummavit, talis promiſſio, ſeu legatum ſub illa conditione relictum eſt licitum, & validum, illudque non poteſt conſequi mulier, ſi nupſerit; nam honeſtum eſt a ſecundis nuptiis abſtinere, unde conditio prohibens nuptias in hoc caſu valida eſt, & in legato, vel contractu admittitur, ut, pluribus allatis, docet Boſſius *de matr. d. c. 11. n. 579.* Quod verum eſt, ſi illa mulier matrimonium ratum conſummavit; ſi enim ſolum per verba de præſenti matrimonium contraxit, ſed a viro prædefuncto non fuit carnaliter cognita, idem de illa dicendum, ac de Virgine. Quod dicitur de muliere vidua idem valet de marito viduo, ita ut conditio non amplius nubendi in illo etiam admittatur, nec poſſit legatum conſequi ſibi ſub conditione viduitatis relictum, ſi iterum nubat, ut, pluribus allegatis, docet Boſſius *n. 580.*

94. Si autem mulier erat virgo, quæ numquam nupſit, aut matrimonium ratum non conſummavit; tunc conditio numquam nubendi a jure rejicitur, illique debetur legatum, ſeu hereditas, ſi nubat, perinde ac ſi pure, ac ſine tali conditione foret relicta. Sic ſtatutum habetur expreſſe *l. quoties 22. l. cum tale 71. §. Mæviæ, l. ſed ſic hoc 62. §. ult. cum duob. ſeqq. ff. de condit. & demonſtrat.* & *l. Titiæ, eodem tit.* ubi: *Titiæ, ſi non nupſerit ducenta, ſi nupſerit centum legavit, ſi mulier nupſerit ducenta petet.* Ratio eſt, quia illa conditio, ſi non nupſerit, habetur pro non adjecta, quia Reipublicæ intereſt, ut multis ex legitimo matrimonio procreatis, augeatur. Ita Boſſius *c. 11. de matrim. n. 558.* ubi *nu. 561.* docet, hoc procedere etiam in donatione cauſſa mortis, ut ſi conditio numquam nubendi appoſita ſit donatario, habeatur pro non ſcripta; ob eam rationem, quod conditiones turpes, & impoſſibiles non tantum a legato, ſed etiam a donatione cauſſa mortis rejiciuntur. Qui plura de hac materia deſiderat, videat Patrem Joannem Angelum Boſſium *d. cap. 11. de contract. matrim.* locis ſupra citatis, & Patrem Roſignolum *de Sponſal. prænot. 5. ſect. 16.* qui fuſe omnes difficultates proponunt, & ſolvunt.

DUBIUM XII.

Utrum Arrha poſſit interponi in Contractu Sponſalium.

95. NOmine arrhæ in præſenti venit id, quod promittentes actu tradunt in pignus, & ſecuritatem matrimonii, ea conditione, ut ſi qui arrham dedit, reſiliat a contractu, eam amittat, & fiat accipientis; ſi vero reſiliat, qui arrham recepit, eam teneatur reſtituere danti, & ſimul tantumdem, ſeu æquivalens, quod jura vocant duplum, ut patet ex *l. Arrhis*, & *l. fin.* cap. *de Sponſal.* quamvis poſſit etiam interponi obligatio reddendi triplum, & quadruplum, ſed non ultra ex citatis juribus; in hoc autem differt arrha a pœna, quod illa ſtatim traditur in ipſa celebratione contractus, pœna vero, non traditur actu, ſed promittitur tradenda, & ſolvenda.

96. Reſp. licitum eſſe in contractu ſponſalium apponere arrhas, ut eas amittat ille, qui fidem non ſervaverit, ut habetur ex citatis juribus, & docent Doctores communiter. Cur autem jura permittant arrhas in contractu ſponſalium, non vero pœnam, ea ratio ſolet afferri, quod arrhæ debent tradi ſtatim, pœna vero promittitur in futurum; quæ autem ſtatim traduntur maturiori conſilio, majori libertate, & deliberatione fiunt, & ſic difficilius, rarius, & in minori quantitate, quam, quæ promittuntur, cum unuſquiſque proclivior ſit ad verba de ore, quam pecuniam de crumena deponere; & inde eſt, quod arrhæ, quæ ſtatim non traduntur, ſed promittuntur in futurum, non valeant, nec reſiliens teneatur eas ſolvere, quia habent rationem pœnæ; ſicut e contra pœna adjecta ſponſalibus, ſi ſtatim tradatur, valet, quia ſortitur rationem arrharum, ut bene docet Sanchez *diſp. 35. n. 3. & 4.* ubi admittit, arrhas poſſe promitti, ſi loco illarum pignus æquivalens tradatur, quia ratione pignoris æquivalentis cenſentur arrhæ traditæ.

97. Quæres: *An arrhæ tradi poſſint in quacumque quantitate, & qualitate?* Plures negant, quia ſi traderentur in magna quantitate, nimirum excedente totam ipſam dotem, aut donationem propter nuptias, aut tertiam bonorum partem, multum adimerent Contrahentium libertatem, & de illis procederet eadem ratio legis prohibentis appoſitionem pœnæ. Ita Joan. Andreas, Abbas, Henricus, Alexander de Nevo, Sylveſt. Roſella, & alii apud Palaum *diſp. 1. punct. 11. §. 1. num. 4.* Alii tamen magis communiter admittunt, arrham dari poſſe in quacumque quantitate, & qualitate, quia lex illam permittens, abſolute, & ample loquitur abſque ulla reſtrictione, aut limitatione; & quamvis procedat in hoc caſu eadem ratio, ac in prohibitione pœnæ, tamen cum lex ipſa concedat abſolute arrham, & prohibeat pœnam, ſufficit legiſlatoris voluntas: poteſt etiam arrha conſtitui in bonis ſtabilibus, cum illorum poſſeſſio poſſit ſtatim tradi; ut cum aliis docet Palaus *n. 7.*

98. Quæres 2. *Ad quem pertineant arrhæ, ſecuto matrimonio, in Sponſalibus præmiſſæ?*

Reſp. reſtituendas eſſe ei, qui illas dedit; nam arrhæ dantur in ſecuritatem promiſſionis, ea lege, ut arrhas amittat, ſi a promiſſione recedit; ſi vero promiſſionem adimpleat, eam recuperet: quare ſecuto matrimonio, non adeſt titulus retinendi arrhas, ac proinde ſunt reſtituendæ illas deponenti; ſicut etiam ſunt reſtituendæ, quando Sponſalia fuerunt ex communi conſenſu diſſoluta, vel ſi non poſſit contrahi matrimonium propter impedimentum forte detectum, & quando adeſt juſta cauſſa recedendi, ut deciſum eſt in iiſdem legibus allegatis, *l. Arrhis* cap. *de Sponſalibus.*

99. Quæres 3. *An injuſte reſiliens a ſponſalibus teneatur in conſcientia ſolvere duplum, aut triplum conventum ante ſententiam Judicis?* Ea eſt arrharum conditio, ut ſi is, qui eam dedit, injuſte reſiliat, eam amittat, & eo ipſo fiat accipientis, nulla expectata Judicis ſententia; ſi vero reſiliat, qui arrham recepit, eam teneatur reſtituere danti, & ſimul totidem, ſeu æquivalens, quod jura vocant duplum, includendo in hoc duplo arrham, quam recepit, & tantumdem aliud, hæc eſt etiam intentio, & conventio Contrahentium, & praxis humani commercii in hac, & ſimilibus rebus: requiritur tamen, quod arrham recipiens ſit major viginti quinque annis, ſi vero ſit minor, tenetur tantum reddere arrham, & non duplum, quia ſic deciſum eſt in eadem lege. At quia ibidem permittitur, ut ex parte recipientis arrham, poſſit interponi obligatio non ſolum reddendi duplum, ſed etiam triplum, & quadruplum, dummodo recipiens non ſit minor vigintiquinque annis; quæritur: *an ſic recipiens, & injuſte reſiliens teneatur conventum reddere in conſcientia ante Judicis ſententiam?*

100. Negant, teneri ante ſententiam Sylveſter, Lopez, Filliucius, Villalobos, & Sanchez, quos affert, & ſequitur Ant. a Spiritu S. *ſect. 13. n. 96.* eo quia hæc ſolutio habet rationem pœnæ, quæ non obligat in conſcientia ante Judicis condemnationem. Alii affirmant, Palud. Navar. Covar. Molina, Leſſius, Coninch., Pontius, & alii, quos affert Averſa *qu. 8. ſect. 10.* & hoc fundant in ipſa conventione Contrahentium, & quia pœna conventionalis obligat *ipſo facto* in conſcientia ad ſui executionem, & differt a pœna legali, quæ non obligat, donec per ſententiam Judicis imponatur, quam ſententiam probabiliorem exiſtimo, quando aliter non conſtat de mente Contrahentium; nam qui dedit arrham, ſi reſiliat, eam de facto amittit, nulla expectata Judicis ſententia; ergo etiam qui illam recipit, & poſtea reſilit, tenetur *ipſo facto*, non ſolum arrham, ſed & duplum, aut triplum conventum reſtituere; tunc autem requiritur ſententia Judicis, quando quis prætenderet, ſe juſte reſilire, altera parte negante, nam tunc decidendum erit per ſententiam Judicis.

101. De arrhis fuſe diſputant Sanchez, Palaus, & P. Roſignol. *de ſponſalibus 3. a prænot. 17.* ubi omnia ſolvit, quæ de illis agitari poſſunt, præmiſſis in præcedentibus prænotionibus iis, quæ ſpectant ad Sponſalitiam largitatem, quæ nihil aliud eſt, quam donatio, quam intuitu futuri matrimonii ſolent Sponſi invicem liberaliter facere, a quibus abſtinemus, quia non ſpectant ad naturam ſponſalium, & apud ipſum videri poſſunt, ſicut etiam apud Palaum *de Sponſalibus diſp. 1. punct. 12. & 13.*

CAPUT II.

De Cauſſis, quibus Sponſalia diſſolvuntur.

DUBIUM I.

An Sponſalia diſſolvantur mutuo contrahentium conſenſu?

PLures aſſignari ſolent cauſſæ, quibus valide, & licite Sponſalia diſſolvi poſſunt. Prima, & præcipua eſt mutuus Contrahentium conſenſus, quando nimirum utraque pars libere, & ſpontanee obligationem alterius remittit, & in diſſolutionem fidei datæ conſentit. Ratio eſt, quia Sponſalia non ſunt contractus indiſſolubilis, ſicut Matrimonium, ſed poſſunt diſſolvi: contractus autem diſſolubilis diſſolvi maxime poteſt ex voluntate Contrahentium; nam omnis res, per quas cauſſas naſcitur, per eaſdem diſſolvi poteſt, ſi ſolubilis eſt, ex c. 1. *de regul. juris*, & cap. *omnes res 27. q. 2.* ſed Sponſalia ſunt ſolubilia, & generantur mutuo Contrahentium conſenſu; ergo etiam mutuo utriuſque conſenſu diſſolvuntur: & ita cum D. Thoma *in 4. diſt. 27. q. 2. art. 3. ad 5.* tenent Doctores communiter, quos affert, & ſequitur Sanchez *lib. 1. diſp. 62. n. 2. & 6.* & Roſignol. *de Sponſal. 2. prænot. 14.*

2. Nec

2. Nec obſtat textus in cap. 2. *de Sponſal.* ubi dicitur: *Qui de contrabendo matrimonio fidem dederunt, commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, ut præſtitam fidem obſervent; ſi autem ſe ad invicem admittere noluerint, ne deterius inde contingat, poteſt in patientia tolerari;* ubi Pontifex non vult, id eſſe approbandum, ſed tolerandum, ne majora mala ſequantur. Non obſtat, inquam, quin potius ex eodem textu probetur intentum, poſſe ſcilicet Sponſalia licite diſſolvi mutuo Contrahentium conſenſu: *Ad inſtar eorum, qui ſocietatem interpoſitione fidei contraxerunt, & poſtea eamdem ſibi remittunt,* ut habetur ibidem; quod utique poteſt ſimplici Contrahentium conſenſu, & voluntate fieri. At quia melius eſt promiſſa ſponſalia complere, quando non adeſt intentio aſſumendi meliorem ſtatum, aut alia rationabilis cauſſa non ſubſiſtit, ne detur occaſio murmurandi, & evitetur nota inconſtantiæ; ideo dixit Pontifex, Sponſos eſſe monendos, & inducendos, ut contrahant, & ſi nolint, id eſſe tolerandum, non quia malum ſit, ſed quia non ita conveniens, ut notat Palaus *punct.* 17. *num.* 3.

3. Ut autem ſponſalia valide, & licite diſſolvantur, neceſſe eſt, quod conſenſus utriuſque partis ſit liber, & ſpontaneus, nullo metu, dolo, aut vi, ſeu etiam precibus importunis extortus; alias nulla erit talis diſſolutio: ſi tamen, ceſſante dolo, & metu gravi, ſolum intervenirent hortamenta, preces, & ſuaſiones, non eſſet invalida talis diſsolutio, quia hæc non tollunt rationem libertatis ſufficientis, ut notat Roſignol. *dict. prænot.* 14. *n.* 2.

4. Interveniente mutuo, & libero conſenſu utriuſque partis, poſsunt ſponſalia diſsolvi, quamvis fuerint juramento firmata; nam juramentum ſortitur conditionem actus, cui apponitur. Cap. *Quemadmodum, de jurejur.* & cum factum ſit in gratiam alterius pro illius utilitate, cenſetur habere hanc tacitam conditionem, niſi alter condonaverit obligationem, ſeu ceſserit juri ſuo: quare mutuo cedentibus, nec promiſſio, nec juramentum amplius obligant: & hoc verum eſt, etiamſi ſponſalia jurata ſint principaliter in honorem Dei, ſeu per modum voti, ut accidit, quando quis intuitu pietatis cum juramento promiſit feminæ pauperi, ſe cum ea matrimonium contracturum; nam ſemper habet imbibitam conditionem, ſi ille, in cujus favorem factum eſt, velit acceptare, & nolit cedere juri ſuo; unde ſi illa matrimonium reſpuat, & cedat juri ſuo, ceſsat materia, & obligatio juramenti. Ita Palaus *punct.* 17. *n.* 4. Coninch *diſp.* 23. *n.* 1. Sanchez *diſp.* 52. *a n.* 7. Guttier. *de matrim. c.* 24. *n.* 1. Averſa *qu.* 8. *ſect.* 11. Leander *diſp.* 2. *q.* 21. Roſignol. *prænot.* 14. *n.* 3.

5. Hic dubitari poteſt: *an qui Deo promiſit ducere feminam pauperem indeterminate, ſeu nullam determinando, teneatur cum aliqua matrimonium contrahere, vel poſſit a matrimonio abſtidere, ſeu ducere aliam non pauperem?*

Reſp. non teneri aliquam ducere, ſed poſse a matrimonio abſtinere, quia juramentum Deo factum, & non in favorem alicujus determinatæ perſonæ, æquiparatur voto, quod non obligat, quando non eſt de meliori bono; ſed juramentum, & votum uxorem ducendi non eſt de meliori bono, cum melius ſit in cælibatu vivere, quam aliquam ducere, ex Trid. *ſeſſ.* 24. *can.* 10.; ergo juramentum in tali caſu non obligat: ſi autem ex vi juramenti non tenetur aliquam pauperem ducere, poterit aut ſimpliciter non nubere, aut aliam quamcumque, etiam divitem ducere, ut bene docet Leander *q.* 22. & 23. & cum eo Baſilius Pontius *lib.* 12. *c.* 9. *n.* 2.

6. Quæ hucuſque diximus, intelligenda ſunt de ſponſalibus inter perſonas puberes contractis; nam ſponſalia impuberum diſsolvi nequeunt per mutuum eorum conſenſum, quamdiu impuberes ſunt, quia ſic habetur expreſse in cap. *De illis*, & in cap. *A nobis, de deſponſat. impuber.* ne propter fragilitatem, & inconſtantiam ætatis, ſæpe mutantes conſilium, ſæpe contrahant, & ſæpe ſponſalia reſcindant; bene tamen poſtquam ad annos pubertatis pervenerint, poſsunt mutuo conſenſu diſsolvere, ſicut de puberibus dictum eſt. Non eſt tamen neceſse, quod uterque diſsentiat, ſed ſufficit, quod unus reclamet ad hoc, ut ſponſalia diſsolvantur, nec requiritur alia cauſsa, quam voluntaria reclamatio, & ſi unus prius perveniat ad annos pubertatis, poteſt ſtatim reſilire, non expectata alterius pubertate. Ita Averſa *q.* 8. *ſect.* 11. Diana *p.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 282. Palaus *punct.* 17. *n.* 6. Leander *q.* 28.

7. Quod ſi pubes cum impubere contrahat, non poteſt pubes a ſponſalibus reſilire, durante impubertate alterius, ſed expectare debet, quod alter pubeſcat, & conſentiat in reclamatione, quia ſine illius conſenſu talia ſponſalia diſſolvi non poſsunt, quamvis impubes pubertatem adeptus poſſit ſtatim reſilire, altero etiam nolente, quæ omnia jura determinant, ut ſi forte impubes minus prudenter ſe obligaverit, poſſit pubertatem adeptus recedere, & reclamare. Debet tamen reclamatio fieri ſtatim; ſecus cenſetur contractum approbare, & permanere in priori voluntate, ſine facultate amplius reſiliendi, niſi ex mutuo utriuſque conſenſu, ut dicebamus, de ſponſalibus puberum. Statim in jure fieri dicitur, quod intra triduum fit, *L. fin. cap. De errore Advocat.* & *L. fin. cap. De judiciis*, ut cum aliis notat Palaus *n.* 5. Reclamatio pro foro externo fieri debet coram Epiſcopo, vel ejus Vicario, &, iis deficientibus, coram honeſtis perſonis; in foro tamen conſcientiæ ſufficit diſsenſus exterius manifeſtatus, ut cum Pontio docet Palaus, quamvis Sanchez, Averſa, & alii velint, ſufficere diſsenſum internum, etiam exterius non manifeſtatum, quia deficiente interiori conſenſu, dari non poteſt obligatio in foro conſcientiæ, quamvis in foro exteriori cogi poſſit ſtare ſponſalibus, quando de reclamatione non conſtat.

8. Quæres: *An ſponſalia impuberum firmentur juramento, adeo ut non poſſit quis pubertatem adeptus reſilire ſine alterius conſenſu?* Prima ſententia negat, firmari juramento, ſed aſserit, licitum eſse cuilibet Contrahentium pervenienti ad pubertatem recedere, & reclamare, ac perinde ſi juramentum non fuiſset appoſitum. Ratio eſt, quia juramentum ſequitur naturam actus, & promiſſionis, cui adjungitur; ſed promiſſio ſponſalium de jure communi tolli poteſt ab eo, qui pervenit ad ſtatum pubertatis; ergo etiam tolli poteſt, licet fuerit jurata, nam ſemper eſt ejuſdem rationis. Et ita probabiliter tenent Pontius *lib.* 12. *de matrim. c.* 9. *n.* 8. Palaus *punct.* 17. *nu.* 9. Leander *q.* 27. & probabiliter etiam Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 246.

9. At probabilior eſt ſecunda ſententia, docens, illa firmari juramento, nec liberum eſse pervenienti ad pubertatem reſilire ſine alterius conſenſu, per textum in cap. *Ex litteris Sylvani, de Sponſalibus*, ubi expreſse dicitur, duos impuberes jurantes ſponſalia cogendos eſse perficere. Nec obſtat fundamentum oppoſitum; nam verum eſt, juramentum ſequi naturam promiſſionis, cui adjungitur, quæ ſi erat ſine juramento ſolubilis, talis etiam remanet poſt juramentum, niſi per legem aliter ſit diſpoſitum, ut evenit in caſu noſtro, in quo idem jus quod in cap. *De illis, de deſponſat. impuber.* illis conceſſit poſse reſilire, cum ad pubertatem devenerint; hoc eis negavit in cap. cit. *Ex litteris*, quando acceſſit juramentum. Ita Sanchez *diſp.* 51. *n.* 23. & 24. Guttier. *c.* 29. *n.* 12. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 10. *n.* 146. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 288. Bonac. *q.* 1. *punct.* 6. *num.* 4. & alii apud ipſos, & apud Leandrum *cit. qu.* 27. Averſa *q.* 8. *ſect.* 11.

D U B I U M II.

An Sponſalia diſſolvantur per ingreſſum Religionis alterius Sponſi?

10. Quamvis magis communiter Doctores conveniant, ſponſalia diſsolvi per ſolum ingreſsum Religionis alterutrius ex Sponſis, profeſſione non ſecuta; diſcrepant tamen in eo, quod aliqui velint diſsolvi ſolum ex parte remanentis in ſæculo, qui poteſt ſtatim, non expectata alterius profeſſione, cum alia contrahere, non ex parte ingredientis Religionem, qui, ſi forte egrediatur, tenetur ſtare promiſſis, & contrahere ſi altera pars velit & inſtet. Alii docent, diſsolvi ſimpliciter ex parte utriuſque, tam remanentis in ſæculo, quam ingredientis Religionem, qui proinde non tenetur ſtare ſponſalibus, quamvis egrediatur, dummodo bona fide, & animo profitendi fuerit ingreſsus, & non doloſe ex fine diſsolvendi ſponſalia, ut alteram ducere poſset.

11. Reſp. per ſolum ingreſsum Religionis, etiam profeſſione non ſecuta, diſsolvi ſponſalia ex parte remanentis in ſæculo, non ex parte ingredientis, qui, ſi forte egrediatur, tenetur ſtare promiſſis, & matrimonium contrahere, ſi altera pars inſtet, & velit. Ratio primæ partis eſt, quia Religionem ingrediens facto ipſo cenſetur cedere juri ſuo, renuntiare ſponſalibus, & obligationem remittere. Deinde, quia per talem ingreſsum notabiliter mutatur ſtatus ingredientis, ut cum illo contrahere jam videatur importare aliquod dedecus; nam objici ſemper poteſt, quod contraxerit cum deſertore Religionis, ac proinde, qui manet in ſæculo debet eſse liber ab obligatione cum illo contrahendi; in quo fere omnes conveniunt.

12. Prob. ſecunda pars; ingrediens Religionem; ideo ſolum liberatur a ſponſalibus, quia aſsumit ſtatum incompatibilem cum matrimonio; at durante probatione, & nondum ſecuta profeſſione, ſtatus Religionis non eſt incompatibilis cum matrimonio, ſiquidem liberum illi eſt talem ſtatum relinquere, & matrimonium contrahere; ergo, durante illo ſtatu probationis, non eſt cur debeat liberari ab onere contrahendi, ſi egrediatur, & Religionem deſerat, ſi altera pars inſtet, & contrahere velit; nam iſta non ceſſit juri ſuo, nec obligationem remiſit, ſicut fecit ille, qui Religionem eſt ingreſsus; ergo ſolum ex parte remanentis in ſæculo, non ex parte ingredientis Religionem ſponſalia diſsolvuntur. Et ita tenent Henriquez, Petrus Ledeſma, Rodriquez, Coninch, Rebell. Pontius, quos affert, & ſequitur Averſa *q.* 8. *ſect.* 12. Antonius a Spiritu S. *diſp.* 2. *ſect.* 1. *n.* 108. Palaus *punct.* 18. *n.* 3.

Layman

Layman *lib.* 5. *tr.* 18. *c.* 1. *n.* 2. Andreas a Matre Dei *de Matrim. c.* 2. *punct.* 2. *n.* 21. & cum aliis Leander *diſp.* 2. *q.* 2.

13. Dices? ita ſe habent ſponſalia ad matrimonium, ſicut ingreſſus ad profeſſionem; ſed matrimonium ratum diſſolvitur per profeſſionem ex parte utriuſque, per text. in cap. 2. *de converſ. Conjug.* ergo etiam ſponſalia debent ſolvi ex parte utriuſque per ſolum ingreſſum Religionis, ut æqualis ſit collatio, & proportionata fiat habitudo unius ad alterum, ut argumentatur Roſignol. *de Sponſal.* 2. *prænot.* 3. Deinde, quia votum Religionis diſſolvitur per ingreſſum bona fide factum animo permanendi, adeo ut liber ſit a voto ſi quis poſtea exeat; ergo etiam ſolvi debent ſponſalia per ſolum ingreſſum bona fide factum.

Reſp. Paritatem ſolum conſiſtere in hoc, quod ſicut ingreſsus eſt via, & diſpoſitio ad profeſſionem: ita ſponſalia ſunt via, & diſpoſitio ad matrimonium. Ceterum ingrediens Religionem non habet obligationem perſeverandi, & profitendi, nec Religio poteſt ipſum cogere, nec aliquod jus acquirit, ratione cujus diſsolvantur ſponſalia, ſicut per profeſſionem jus acquirit, ut proinde diſſolvatur matrimonium ratum, cum illa incompoſſibile; Sponſa vero ratione ſponſalium jus acquirit, ut obſervetur ubi fides data, & poteſt ipſum cogere, ut matrimonium contrahat, quando non profiteatur. Per ingreſsum Religionis ſolvitur votum, quia ponitur id, quod fuit promiſſum, ſed non ponitur id, ad quod per ſponſalia tenetur.

14. Dices: Sponſalia non poſſunt claudicare, ut ſint valida ex parte unius, & non ex parte alterius; ergo ſi ſolvuntur ex parte remanentis in ſæculo, debent etiam ſolvi ex parte ingredientis Religionem.

Reſp. Sponſalia debere contrahi per mutuum utriuſque partis conſenſum, ſemel tantum contractis nil obſtat, quin una pars cedat juri ſuo, & non altera, & ſic una ſine altera remaneat obligata; in quo etiam differunt ſponſalia a matrimonio rato, quod hoc ſtare non poteſt ex parte unius tantum, & ſic debet neceſsario ex parte utriuſque diſſolvi; non ſic promiſſio, quæ ex parte unius tantum poteſt eſſe valida.

15. Reſp. 2. Sponſalia diſſolvi ex parte remanentis in ſæculo, quamvis fuerint juramento firmata. Ratio eſt, quia juramentum non mutat, ſed ſequitur naturam actus, cui adhæret, & ſecundum illius conditionem debet interpretari; at Sponſalia ſine juramento ſolvuntur per ingreſſum alterius in Religionem, quia cenſetur contracta ſub illa conditione, niſi promittens Religionem elegerit; ergo etiam ſolvuntur, quamvis juramento firmata; nam etiam juramentum cenſetur habere imbibitam conditionem, niſi alter Religionem elegerit. Ita Henriquez, Rodriquez, Guttier. & Coninchus, quos affert, & ſequitur Roſignol. *d. prænot.* 3. *n.* 3.

16. Quæres: *An, ſtante promiſſione futuri matrimonii juramento firmata, poſſit quis licite Religionem ingredi ante contractum matrimonium, quando promiſſio non fuit juramento firmata?* Omnes admittunt, promittentem licite poſſe Religionem ingredi, & in ea profiteri, cum hoc concedatur etiam poſt matrimonium ratum per verba de præſenti, *cap.* 2. *Converſ. Conjug.* Dubium tamen eſt, quando promiſſio fuit juramento firmata, & ratio difficultatis ſumitur ex cap. *Commiſſum de Sponſalibus*, ubi dicitur, ratione juramenti prius contrahendum eſſe matrimonium, & poſtea, eodem non conſummato, poſſe Religionem ingredi. *Tutius*, inquit Pontifex, *eſt ei (Religione juramenti ſervata) prius contrahere, & poſtea ſi elegerit ad Religionem migrare, ſi tamen poſt diſpenſationem copula non dignoſcitur intervenisse carnalis.* Nam hoc modo ſervatur juramentum, & non impeditur quis ab aſſumendo perfectiori ſtatu, cum poſſit poſt matrimonium ratum, & non conſummatum ad Religionem tranſire: ſic tenent Rebell. *lib.* 4. *de Matrim. q.* 8. *ſect.* 6. *concl.* 2. Ricard. Navar. Ledeſm. Mayor, Angles, & Vega relati a Sanchez *diſp.* 43. *n.* 3. & Guttier. *de Matrim. cap.* 25. *n.* 2.

17. Reſp. licitum eſſe poſt Sponſalia jurata Religionem ingredi, & in ea profiteri abſque neceſſitate prius contrahendi matrimonium. Ratio eſt, quia juramentum non mutat, ſed ſequitur naturam promiſſionis, cui adjungitur, & ſecundum illius conditionem debet explicari, ut habetur cap. *Quemadmodum, de jurejur.* ſed promiſſio matrimonii, cui adjungitur juramentum, habet incluſam conditionem, niſi promittens eligat perfectiorem ſtatum, & velit Religionem ingredi, quæ conditio non ex privilegio Eccleſiæ, ſed ex natura rei; & jure Divino ineſt; ergo etiam juramentum habet annexam illam conditionem, & ſic licitum eſt, etiam poſt promiſſionem juratam, Religionem ingredi: quod adeo verum eſt, ut, qui habet animum Religionem ingrediendi, non poſſit cum tali animo matrimonium contrahere propter injuriam, quam faceret mulieri ſecum contrahenti, quæ contra fidem ſibi datam cogeretur innupta remanere, & expectare uſque ad profeſſionem ingredientis, eoque non profitente, & egrediente, diceretur Uxor Monachi cum non levi dedecore, ut bene docent Roſignol. *de Sponſal.* 1. *diſquiſit.* 1. §. 13. Palaus *punct.* 18. *n.* 7. Averſa *q.* 8. *ſect.* 12. Sanchez *n.* 12.

18. Neque obſtat cap. *Commiſſum; de Sponſal.* quia, ut bene explicant Averſa, Palaus, Sanchez, & Andreas a Matre Dei *punct.* 2. *n.* 18. Summus Pontifex loquitur de illo, qui cogitabat Religionem ingredi, ſed nondum determinaverat, & inſtabat tempus, pro quo Sponſus promiſerat contrahere, & ideo recte docet, conſultius eſſe in eo caſu contrahere, & ante conſummationem matrimonii, per bimeſtre ſibi conceſſum deliberare de ingreſſu Religionis.

19. Dices: in dato caſu poteſt Sponſus adimplere juramentum nubendo, & poſtea intra bimeſtre Religionem ingredi; ergo ratione juramenti ad hoc tenetur.

Reſp. Juramentum nubendi non tenere, quia mutatur in melius, & habet imbibitam conditionem tacitam, niſi meliorem ſtatum elegero; præterquamquod peccaret nubendo, quia faceret injuriam Sponſæ, ut ſupra dicebamus.

20. Hoc tamen intelligendum eſt, quando poſt Sponſalia quis illorum intuitu copulam non habuit cum Sponſa; ſi enim interceſſit copula ſub illa promiſſione matrimonii, vel ſi talem, ac tantam habuit cum illa familiaritatem, ut inde oriatur Sponſæ infamia, non poteſt Sponſus Religionem ingredi, ſed tenetur contrahere matrimonium, quia in his caſibus obſtat vinculum juſtitiæ, & obligationis naturalis reſarciendi famam, & injuriam, quam non videtur poſſe aliter reſarcire, quam contrahendo matrimonium cum Sponſa deflorata; ſiquidem obligatio naturalis præferenda eſt conſilio, quale eſt ingreſſus in Religionem; quod non ſolum de Virgine, ſed etiam de Vidua honeſta intelligunt communiter Doctores. Ita Henriq. Manuel, Sanchez, Reginaldus, Rodriquez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Sponſal.* 11. *prænot.* 3. *n.* 4. ubi *n.* 6. dicit, Mulierem defloratam poſſe extrahere defloratorem a Religione, ſi forte poſt promiſſa Sponſalia, cum defloratione, fuit Religionem ingreſſus, quia, ſtante illa defloratione ſub illa promiſſione, non poteſt deflorator Religionem ingredi, ſed tenetur matrimonium contrahere; ergo nec poteſt in ea permanere: nam jus, quod impedit factum, impedit etiam permanentiam in facto.

DUBIUM III.

An ſolvantur Sponſalia per Votum Caſtitatis, & Religionis, & per ſuſceptionem Sacrorum Ordinum?

21. Omnes facile concedunt, Sponſalia etiam jurata contracta poſt Votum abſolutum caſtitatis, Religionis, aut ſuſcipiendi Ordines Sacros, irrita eſſe, & nulla, quia eſt promiſſio rei, quam quis licite adimplere non poteſt, & ideo talis promiſſio etiam jurata non obligat, cum non poſſit quis obligari ad malum; & peccatum, nec juramentum poteſt eſſe vinculum iniquitatis; in dato caſu Sponſalia non poſsunt obſervari ſine tranſgreſſione voti præcedentis, & per conſequens ſine peccato: quare talis promittens, & jurans non tenetur ratione promiſſionis, aut juramenti adimplere Sponſalia. Difficultas eſt: *an qui poſt votum Caſtitatis, ſeu Religionis Virginem defloravit, aut Viduam bonæ famæ conſtupravit ſub promiſſione matrimonii, teneatur matrimonium contrahere, vel obſervare Votum:* in quo diſcrepant Doctores.

22. Prima ſententia docet, votum eſſe obſervandum, non autem matrimonium contrahendum. Ratio eſt, quia deflorator non tenetur matrimonium contrahere ratione promiſſionis factæ feminæ, a qua copulam extorſit, quia ſtante illo voto præcedenti caſtitatis, vel Religionis, talis promiſſio eſt de re illicita, utpote contraria voto, ac proinde non obligat, neque ratione deflorationis, aut damni, quia, quando nulla interceſſit promiſſio, non tenetur, qui Virginem defloravit eam ducere, ſed alia via ſatisfacere; ſed quando promiſſio eſt irrita, & nulla, perinde eſt, ac non adeſſe promiſſionem; ergo non tenetur eam ducere, ſed debet alia via ſatisfacere. Nec obſtat, ſi dicas; ficte promittentem teneri ducere Virginem defloratam, quamvis promiſſio fuerit nulla; ergo etiam in noſtro caſu tenetur ducere defloratam, quamvis promiſſio ſit nulla; contra enim eſt, quia in primo caſu tenebatur vere promittere, & ſic ratione deceptionis tenetur de novo promittere, & ducere; promittens autem cum voto præcedenti caſtitatis, ſeu Religionis nec tenetur, nec poteſt promittere; & ſic non tenetur ducere. Ita P. Roſignol. *de Sponſal.* 1. *diſq.* 1. §. 4. ubi pro ſe citat. Navar. Manuelem, & Vivaldum; ita etiam Rodriqu. Ochag. & Hurtado apud Leandrum *diſp.* 2. *q.* 1.

23. Secunda ſententia communior, & probabilior aſſerit, matrimonium eſſe contrahendum, quando votum illud præcedens non erat notum mulieri; quæ bona fide Sponſalia contraxit, & ſub illa bona fide Sponſalium

lium paſſa eſt deflorationem: ſecus vero, ſi votum fuiſſet notum mulieri; nam tunc deflorator non tenetur eam ducere, ſed potius tenetur ingredi Religionem, & caſtitatem ſervare, nam femina non cenſetur decepta, ſed ſe ipſam voluiſſe decipere, ut ſupra dicebamus *cap. præced. dub.* 2. de ficte promittente matrimonium; & Ita ex communi Sententia tradunt Sanchez *diſp.* 45. *num.* 3. Pontius *lib.* 6. *c.* 13. Bonacina *q.* 1. *punct.* 5. *n.* 7. Leſſius *lib.* 2. *c.* 10. *dub.* 4. Guttier. Coninch. Vaſquez, & Layman, quos ſequitur Palaus *punct.* 18. *n.* 9.

24. Ratio eſt, quia votum non obligat, adveniente notabili mutatione; ſed in noſtro caſu advenit mutatio notabilis, eo quod ſuperveniat vinculum juſtitiæ, & graviſſimum proximi damnum, quod ex juſtitia impediendum eſt, nec impediri poteſt, ſi votum impleatur; ergo votum non debet adimpleri, ſed matrimonium contrahi. Nec obſtat, ſi dicas, mutationem fuiſſe inductam ex culpa voventis, qui ſibi imputare debet, non autem poteſt voto præjudicare; hoc enim verum eſſet, ſi ageretur de ſolo præjudicio voventis; at ſi agatur de præjudicio tertii bona fide decepti, talis mutatio ſufficiens eſt, ne votum impleatur cum tam gravi præjudicio illius tertii innocentis. Adde, quod ex parte voventis votum non extinguitur, ſed ſuſpenditur, quæ ſuſpenſio, & dilatio fieri poteſt ex rationabili cauſſa; ſic de facto ſuſpenditur ob neceſſitatem parentum ſupervenientem, & ob debita pecuniaria ſolvenda; ergo etiam ſuſpendi poteſt ob honorem puellæ deceptæ ſervandum.

25. Ex quo ſequitur, defloratorem non liberari ab obligatione voti, ſed teneri, ſi erat votum Religionis, mortua Uxore, Religionem ingredi; & ſi votum erat Caſtitatis tenetur diſpenſationem petere, alias numquam poterit petere debitum ab Uxore, quamvis poſſit reddere, ut bene probat Roſignol. *d. diſq.* 1. §. 4. *n.* 4. & 7.

25. Ad rationem primæ ſententiæ reſp. defloratorem teneri ratione utriuſque, nimirum ratione deflorationis factæ cum tali promiſſione; nam mulier bona fide decepta complevit ex parte ſua contractum, quem proinde tenetur etiam complere, qui decepit. Nec eſt ſimile, quando nulla interfuit promiſſio; tunc enim, cum non interveniat contractus, nullum jus acquirit mulier ad petendum matrimonium, ſicut acquirit quando interfuit contractus, & promiſſio: & quamvis contractus, & promiſſio fuerit invalida ratione voti præcedentis, quia tamen hoc erat occultum, & bona fide ipſa contractum complevit, jus habet ratione damni, & injuriæ acceptæ, ut alter contractum compleat; & ſic quod executio voti debeat ſuſpendi, & differri.

27 Dices: promiſſio facta Deo per votum eſt prior, & gravior promiſſione facta feminæ; ergo eſt potior jure, & irritat poſteriorem promiſſionem.

Reſp. promiſſionem factam Deo per votum eſſe ſecundum ſe graviorem, & præferendam quibuſcumque aliis; ſi tamen ſuccedat notabilis rerum mutatio, poteſt variari, & ſuſpendi obligatio voti: in noſtro caſu notabiliter variatur materia voti per damnum ſubſecutum; nam prius executio voti, & ingreſſus Religionis nullum damnum afferebat tertio, poſtea vero damnum affert graviſſimum mulieri defloratæ, ut proinde debeat præferri matrimonium pro tali damno impediendo.

28. Quando votum caſtitatis, ſeu Religionis ſubſequitur ad Sponſalia legitime contracta, omnes admittunt, liberari ab obligatione Sponſalium, qui votum non emiſit, quia vovens ex parte ſua videtur ſponſalibus renunciare, & alteram partem liberare ab obligatione contrahendi matrimonium: *an vero diſſolvantur ſponſalia ex parte voventis, & an licite poſſit quis vovere caſtitatem, ſeu Religionem poſt ſponſalia legitime contracta*, maxime controvertitur, & præcipue ſi ſermo ſit de voto ſimplici caſtitatis; de quo eſt major difficultas.

29. Prima Sententia docet, licitum eſſe vovere caſtitatem poſt ſponſalia legitime contracta, & per tale votum ſponſalia diſſolvi, etiam ex parte voventis, quamvis fuerint juramento firmata. Ratio eſt, quia in ſponſalibus ſubintelligitur iſta conditio, *niſi perfectior vitæ ſtatus eligatur*, cum non debeant impedire perfectionem; at ſtatus cælibatus perfectior eſt ſtatu matrimonii, & magis Deo gratus, ut per ſe patet; ergo per votum caſtitatis ſolvuntur ſponſalia, quamvis juramento firmata; nam juramentum ſequitur conditionem actus, cui adjungitur; ergo ſi promiſſio non obligat, nec juramentum obligabit. Conf. ex cap. *Pervenit* 2. *de jurejur.* ubi non cenſetur promiſſum infringere, qui in melius commutat; ſed ſtatus continentiæ melior eſt ſtatu matrimonii; ergo promiſſionem matrimonii non infringit, qui in ſtatum continentiæ commutat. Conf. 2. quia vel tale votum emiſſum poſt ſponſalia eſt validum, vel non; ſi eſt invalidum, qui poſt illud contrahit matrimonium promiſſum, non ſolum poteſt reddere, ſed etiam petere debitum, quod Auctores Sententiæ oppoſitæ non admittunt; ſi eſt validum, jam dirimit ſponſalia, quæ cum tali voto non ſunt compoſſibilia. Sic tenent Averſa *q.* 8. *ſect.* 12. Bonacina *q.* 1. *punct.* 5. *n.* 13. Suarez *lib.* 2. *de Voto*, *cap.* 4. *n.* 13. Pontius *de matrim. lib.* 12. *cap.* 12. *n.* 4. Guttier. *cap.* 26. *n.* 1. Diana, Rodriquez, Ledeſma, Azorius, Vaſquez, & alii, quos ſequitur Leander *q.* 6.

30. Secunda Sententia probabilior aſſerit, votum eſſe illicitum, nec per illud ſponſalia diſſolvi. Colligitur ex c. *Veniens, qui Clerici, vel Voventes*, ubi Pontifex dicit: imponendam eſſe pœnitentiam ob mentitam fidem feminæ, quæ poſt contracta ſponſalia votum caſtitatis emiſerat; ſi enim per votum fuiſſent diſſoluta ſponſalia, non eſſet feminæ impoſita pœnitentia pro fide Sponſo mentita. Deinde probatur, quia Deus non acceptat votum factum in præjudicium tertii; at votum caſtitatis eſt in præjudicium illius, cum quo contraxerat ſponſalia; ergo tale votum non eſt validum, nec Deo acceptum pro ea parte, qua tertio præjudicare poteſt, licet ſubſiſtat pro alia parte, quæ non præjudicat. Inde, qui tale votum emiſit, quamvis poſſit nubere cum ea, cum qua ſponſalia contraxit, illique poſt matrimonium reddere debitum, non tamen poteſt ab ea debitum petere, nec, ea mortua, cum alia contrahere, niſi obtenta voti diſpenſatione, quam quærere debet pro debito petendo, ne permaneat in continuo periculo incontinentiæ. Ita Palaus *punct.* 20. *n.* 6. Roſignol. *de Sponſal. II. prænot.* 4. *n.* 4. Sanchez *diſp.* 45. *num.* 9. Coninch *dub.* 3. *concl.* 7. Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 1. *c.* 2. *n.* 6. Navarrus, Sylveſter, Filliucius, Villalobos, Trullench, quos ſequitur Ant. a Spiritu S. *diſp.* 2. *ſect.* 3.

31. Ad rationes primæ Sententiæ reſp. ad primam; in contractu Sponſalium non ſubintelligi illam conditionem, *niſi voluero cælibem vitam ducere*, ſed ſolum, *niſi Religionem elegero*, quia ex jure poſitivo ſolum Religioſus ſtatus invenitur exceptus ob ejus ſingularem perfectionem, quæ exceptio ad alios caſus extendenda non eſt cum præjudicio tertii, vel, ut explicat Roſignolus, intelligitur ineſſe illa conditio, tantum ad hunc effectum, ut obliget ſic contrahentem quoad ea, in quibus obligari poteſt ſine alterius læſione, ut nimirum abſtineat a petendo debitum, non a reddendo, ſi remaneat in ſæculo. Ad ſecundam dico, in illo cap. *Pervenit*, ſermonem eſſe de promiſſione facta Deo, quæ poteſt in melius permutari, quod erit Deo gratius, non vero de promiſſione facta homini, qui non ſemper acceptat id, quod melius eſt, maxime ſi illud ſit melius promittenti, aut Deo, non vero promiſſario. Ad tertiam dico, votum eſſe invalidum quoad partem, quę præjudicat Sponſæ, non vero quoad aliam partem non præjudicantem, quia ſolum poteſt vovere id, quod eſt in ſua poteſtate, non id, quod eſt jam alteri debitum; ex quo ſequitur, poſſe reddere, quia non reddendo præjudicaret Sponſæ, ſed non petere, quia hoc eſt incommodum ipſius petentis, a quo proinde debet abſtinere.

32. Loquendo jam de voto Religionis, reſp. voventem Religionem poſt ſponſalia legitime contracta, teneri ingredi Religionem, & ſic per tale votum dirimi ſponſalia præcedentia. Ratio eſt, quia ſi poſt matrimonium ratum, ſed non conſummatum, licitum eſt, & a jure permiſſum Religionem ingredi; licitum pariter erit Religionem ingredi poſt ſponſalia, & per conſequens licitum erit id ipſum vovere. Verum tamen eſt, quod ſicut per ingreſsum Religionis non ſtatim ſolvuntur ſponſalia ex parte utriuſque Contrahentis, ſed ſolum ex parte remanentis in ſæculo, non ex parte alterius quouſque profeſſionem non emiſerit: ita pariter non ſolvuntur per votum ſtatim ex parte voventis, ſed dumtaxat cum profeſſionem emiſerit. Quare ſi liberatur a voto, vel quia in nullam Religionem admittitur, vel admiſsus non perſeverat, ſed revertitur ad ſæculum, tenetur, Sponſa petente, ſponſalia complere, & matrimonium contrahere, ea ratione, qua diximus, non ſolvi ſponſalia per ſolum ingreſsum Religionis, profeſſione non ſecuta. Pontius *lib.* 12. *cap.* 12. *n.* 2. Sanchez *diſp.* 45. Palaus *punct.* 20. *num.* 4. Leander *quæſt.* 11. & alii apud ipſos.

33. Per actualem ſuſceptionem Ordinis Sacri ſponſalia diſsolvi, non poteſt eſse dubium, cum ſit ſtatus incompoſſibilis cum matrimonio, ratione voti ſollemnis caſtitatis, quod implicite habet annexum. *An vero licitum ſit poſt ſponſalia legitime contracta Sacros Ordines ſuſcipere, non requiſita altera parte?* Affirmant omnes illi, qui aſſerunt, diſsolvi ſponſalia præcedentia per votum ſimplex caſtitatis, quia in illis ſubintelligitur tacita conditio, niſi meliorem, & perfectiorem ſtatum elegero; ſed per ſuſceptionem Ordinis Sacri melior, & perfectior ſtatus eligitur; ergo licitum eſt ſuſcipere Ordines Sacros, & per conſequens illorum ſuſceptionem vovere, quod votum, ſi fiat, erit obſervandum. Ita Navarrus, Sylveſter, Sotus, Corduba, Henriquez, Pontius, Bonacina, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 8. 9. & 10. ita etiam Averſa *q.* 8. *ſect.* 12. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 208.

34. E contra vero, qui negant licitum eſse vovere caſtitatem poſt ſponſalia, conſequenter negant licitum eſse Sacros Ordines ſuſcipere, aut illorum ſuſceptionem vovere.

re. Ratio eſt, quia privilegium dirimendi ſponſalia, ſicut etiam matrimonium ratum, & non conſummatum, ſolum in jure cap. 1. *de converſ. Conjugat.* conceditur ſtatui Religioſo propter ſuam excellentiam, & perfectionem, nec debet extendi ad alios caſus non expreſſos; cum ergo non exprimatur, ſponſalia diſſolvi per ſuſceptionem Ordinis Sacri, non debet ad hujuſmodi caſum extendi, etiamſi perfectum vivendi ſtatum contineat. Deinde, quia Ordo Sacer in tantum dirimit ſponſalia, in quantum includit votum caſtitatis, quod ex natura ſua eſt votum ſimplex, & per accidens tantum ſollemnizatur; at votum ſimplex caſtitatis non dirimit ſponſalia ex parte voventis; ergo nec votum ſumendi Ordines Sacros. Inde, qui poſt ſponſalia vovit ſuſcipere Ordines Sacros, ſi non ingrediatur Religionem, tenetur matrimonium contrahere, &, mortua uxore, tenetur Ordines Sacros ſuſcipere, ut dictum eſt de voto caſtitatis emiſſo poſt ſponſalia; poterit tamen, durante matrimonio, debitum reddere, & petere, quia nondum habet votum caſtitatis. Et ita tenent Paludanus, Majolus, Lopez, & Sanchez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Sponſal.* 11. *prænot.* 5. *nu.* 8. & 9. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 2. *ſect.* 3. Coninch *diſp.* 23. *dub.* 3. *n.* 25. Palaus *punct.* 19.

DUBIUM IV.

An Sponſalia diſſolvantur per Matrimonium cum alia contractum?

35. Qui poſt ſponſalia cum una legitime contracta, matrimonium per verba de præſenti contrahit cum altera, peccat contra fidem datam priori Sponſæ, ſi non adſit juſta cauſſa recedendi, ſufficiens ad ſponſalia diſſolvenda, ſed matrimonium validum eſt, quia priora ſponſalia non ſunt impedimentum dirimens, ſed dumtaxat impediens, eoque durante, ſponſalium obligatio, quamvis juramento firmata, ſoluta eſt, vel ſaltem ſuſpenſa, ut deciſum habetur cap. *Sicut*, cap. *Si inter virum, de ſponſalibus*, & cap. 1. *de Sponſa duorum*; nam, eo matrimonio durante, ſponſalium obligatio non poteſt exequi: ſi tamen matrimonium fuit nullum, & irritum ex aliquo capite, ſeu impedimento dirimente, ſponſalia ſolvuntur ex parte illius, qui non contraxit, quia pars contrahens matrimonium, quamvis invalidum primis ſponſalibus renuntiavit, & comparti juſtiſſimam cauſſam dedit reſiliendi, non vero diſſolvuntur ex parte contrahentis matrimonium, quia non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, *l. non præſtat*
Reg. 52. *de regulis juris in* 6. ac proinde tenetur obſervare ſponſalia, & primam Sponſam ducere, ſi ipſa velit, cum non habeat titulum recedendi, & quo poſſit liberari a ſponſalibus.

36. Difficultas eſt: *An matrimonium valide contractum omnino diſſolvat præcedentia ſponſalia, adeo ut, diſſoluto matrimonio per mortem, vel religioſam profeſſionem uxoris, nulla ſit amplius obligatio contrahendi cum prima, ipſa etiam volente, & requirente?* Plures affirmant, quia obligatio ſemel extincta non reviviſcit, cap. *quæris de conſecrat. diſt.* 4. ſed ſponſalia præcedentia diſſolvuntur per matrimonium ſubſequens cum alia contractum, ut habetur ex cap. *ſicut* cap. *inter* ſupra relatis; ergo, ſoluto matrimonio, non reviviſcunt priora ſponſalia, ſed manet utraque pars libera ad contrahendum, cum qua voluerit. Ita Sanchez *diſp.* 48. Villalobos *tom.* 1. *ſum. tr.* 12. *diff.* 12. *n.* 11. Bonacina *q.* 1. *punct.* 7. *n.* 2. Henriq. *lib.* 11. *de matr. cap.* 14. *n.* 2. Guttier. *cap.* 27. *n.* 3. Filliuc. *tr.* 10. *nu.* 272. & late Roſignol. *de ſponſal.* 11. *prænot.* 6. *n.* 8.

37. Hoc ampliat Roſignol. ut procedat, etiamſi priora ſponſalia fuerint juramento firmata, quia juramentum, utpote acceſſorium, tamquam confirmatorium primævæ obligationis, ſeu promiſſionis, ſequitur naturam ejuſdem, & in tantum ſubſiſtit, in quantum ſubſiſtit primæva obligatio, quam confirmat; ergo ſi per ſuperveniens matrimonium principalis obligatio diſſolvitur, diſſolvitur etiam & acceſſoria: ampliat, ut etiam procedat, quantumvis in virtute priorum Sponſalium interceſſerit deſloratio Virginis promiſſariæ, quia priora ſponſalia, cum abſolute diſſolvantur, non poſſunt amplius obligare, licet teneatur ad reſarcienda damna, ſi quæ Virgini deſloratæ evenerunt.

38. Reſp. per ſubſequens matrimonium non penitus extingui præcedentia ſponſalia, ſed quaſi ſuſpendi, adeoque, ſoluto matrimonio, qui illud contraxit, teneri ad priorem Sponſam ducendam, caſu, quo ipſa expectet, ac velit. Ratio eſt, quia priora ſponſalia in tantum diſſolvuntur per ſubſequens matrimonium, in quantum, eo durante, non poſſunt executioni mandari; ſed, ſoluto matrimonio, poſſunt executioni mandari; ergo debent executioni mandari, ſi Sponſa velit, & petat; & ſic non ſunt penitus extincta, ſed quaſi ſuſpenſa quouſque durat impedimentum. Nec oppoſitum habetur ex allatis juribus, quia in illis ſolum ſtatuitur, Contrahentem cum aliqua matrimonium, debere eum illa permanere, quia non poteſt tunc adimplere priorem promiſſionem; at non dicitur, hanc penitus extingui, adeo ut, ſoluto matrimonio, non teneatur amplius contrahere cum prima; quod confirmatur exemplo illius, qui poſt votum Caſtitatis, aut Religionis matrimonium contrahit, & conſummat, qui, ſoluto matrimonio, tenetur obſervare Caſtitatem, aut Religionem ingredi, quia factus eſt potens, priorem illam promiſſionem, & obligationem adimplere; ergo etiam, qui poſt ſponſalia contrahit matrimonium, tenetur, eo ſoluto, præcedentem promiſſionem adimplere, cum jam ceſſaverit impedimentum, & factus ſit potens illam adimplere, & ſic corruit fundamentum oppoſitæ ſententiæ: & ita tenent Adrian. Petrus Ledeſma, Coninch, Vega, & Pontius, quos affert, & ſequitur Averſa *q.* 8. *ſect.* 13. Palaus *punct.* 21. *n.* 4. Hurtado *diſp.* 2. *diff.* 7. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 209. & Leander *q.* 15.

39. Dices: obligationem voti Caſtitatis, aut Religionis non extingui matrimonio ſubſequenti, quia eſt diverſæ rationis, cum una ſit facta Deo, altera homini, una ſit Religionis, altera juſtitiæ, bene tamen extingui obligationem ſponſalium, quia utraque obligatio eſt juſtitiæ, & ejuſdem rationis: obligatio autem fortior ſuperveniens, quamvis non extinguat præcedentem obligationem diverſæ rationis, bene tamen illam extinguit, ſi ſit ejuſdem rationis, ut patet in eo, qui poſt votum ingrediendi Religionem ſtrictiorem, profeſſionem emittit in alia laxiori, per quam votum præcedens extinguitur, ut conſtat ex cap. *qui poſt votum* 5. *de regul. in* 6.

Reſp. parum referre, obligationem eſſe ejuſdem, vel diverſæ rationis ad hoc, ut obligatio præcedens ſuſpendatur, vel extinguatur, cum hoc ſit ſolum judicandum ex conditione obligationis ſubſequentis, quæ, ſi omnino fuerit irrevocabilis, pœnitus extinguit præcedentem, ſecus ſi poſſit ceſſare; nam tunc obligatio præcedens non extinguitur, ſed ſuſpenditur pro tempore, quo executio eſt impoſſibilis, & redit, ceſſante impedimento. Profeſſio facta in Religione laxiori extinguit votum ingrediendi ſtrictiorem, quia eſt irrevocabilis, & ſemper durat, ac vinculum matrimonii ſolvitur per mortem uxoris, eoque ſoluto, poteſt conſurgere obligatio præcedentium Sponſalium: vel dicas, profeſſionem in Religione laxiori extinguere votum ingrediendi ſtrictiorem ex ſpeciali juris diſpoſitione, ut pax Monaſteriorum, & Profitentium ſervetur, quod non debet trahi ad alios caſus, de quibus jus hoc non diſponit.

DUBIUM V.

An priora Sponſalia ſolvantur per poſteriora?

40. Conveniunt omnes Doctores, priora ſponſalia legitime contracta, per ſe loquendo, non diſſolvi per poſteriora, quia inter has duas promiſſiones debet prævalere prior, eque priori Sponſa recte dici poteſt: *prior in tempore, potior jure*; tum quia ſecunda promiſſio eſt de re illicita, cum per eam promittatur matrimonium jam alteri debitum, & hoc verum eſt ex parte illius, qui nova ſponſalia contraxit; nam ille, qui non contraxit, manet liber ab obligatione, cum habeat ſufficientem cauſſam reſiliendi, & acceptandi renuntiationem, quam alter tacite facit, dum ſecunda ſponſalia contrahit. Difficultas eſt: *an priora ſponſalia diſſolvantur per ſecunda, ſi ita fuerunt juramento confirmata, vel interceſſit copula cum ſecunda?*

41. Reſp. priora ſponſalia non diſſolvi per poſteriora, quamvis fuerint juramento confirmata. Ratio eſt, quia ſecunda ſponſalia, cum ſint de re illicita, utpote contra fidem priori Sponſæ datam, non poſſunt juramento firmari; ſiquidem juramentum non eſt vinculum iniquitatis. Nec dicas; vinculum fortius adveniens diſſolvere vinculum præcedens minus forte; ſed promiſſio jurata eſt fortius vinculum, quam promiſſio non jurata; ergo iſta per illam etiam poſteriorem diſſolvitur.

Reſp. id verum eſſe, quando ſecundum vinculum eſt vere vinculum, & habet vim obligandi; at juramentum junctum ſecundis ſponſalibus non ſolum non eſt fortius vinculum, ſed ſimpliciter non eſt vinculum, cum non habeat vim obligandi; niſi forte ſubeſſet juſta cauſſa recedendi a prioribus ſponſalibus, nam tunc licita eſt ſecunda promiſſio, & ideo obſervanda, quamvis non jurata. Ita Averſa *q.* 8. *ſect.* 13. Palaus *punct.* 22. *n.* 2. Bonac. *q.* 1. *punct.* 5. *nu.* 10. Hurtado *diſp.* 2. *diff.* 8. Roſignol. *de ſponſal.* 11. *prænot.* 6. *n.* 3. & 4. Sanchez *diſput.* 50. ubi pro hac parte refert pluſquam triginta Doctores.

42. Hinc ſequitur, non firmari, nec obligare ſecunda ſponſalia, quamvis prima, quæ jam erant valida, ex aliqua cauſſa ſupervenienti, forte diſſolvantur; nam ſi, exiſtentibus primis in ſuo robore, ſecunda ſponſalia ſunt invalida, utpote de re turpi, & illicita, contra jus alteri

teri perfecte acquiſitum, non poſſunt poſtea convaleſcere, & obligare; nam quod a principio validum non eſt, tractu temporis non convaleſcit, ex reg. juris: *Non firmatur in 6. lib. quod ab initio ff. eod. tit.* Nec dicas poſteriora ſponſalia fuiſſe de re illicita non abſolute, ſed tantum ſecundum quid, ſcilicet pro tempore, quo vigent prima ſponſalia, non pro tempore, quo erunt diſſoluta, quo tempore non ſunt amplius illicita, & per conſequens nec etiam invalida. Sed contra eſt, quia promiſſio facta tempore inhabili, non obligat tempore habili, niſi ex intentione pro illo tempore facta; at qui contrahit ſecunda ſponſalia, illa contrahit pro tempore præſenti, non pro tempore, quo ceſſabit impedimentum; ſed pro tempore præſenti ſunt illicita, & invalida, & ſic pro nullo tempore poſſunt obligare. Ita Palaus *n.* 4. Roſignol. *n.* 5. Sanchez *diſp.* 50. *n.* 6. Averſa *q.* 8. *ſect.* 13. Pontius *cap.* 14. Leander *diſp.* 2. *q.* 17.

43. Major difficultas eſt, quando poſt prima ſponſalia cum una celebrata, quis contrahit nova ſponſalia cum alia, a qua ſub promiſſione matrimonii copulam extorquet: *an tunc prævaleant ſecunda ſponſalia, vel debeant obſervari prima?* Et quidem ſi mulier deflorata poſt ſecunda ſponſalia ſciebat, & conſcia erat præcedentium ſponſalium legitime contractorum, tunc ſine dubio debent prævalere prima; nam mulier tunc non fuit decepta, ſed voluit decipi, & ſic nullum habet jus, ut ſibi obſervetur fides injuſte data. Item, ſi in primis ſponſalibus interceſſit etiam copula, debent illa prævalere, nam in eo caſu utraque Sponſa damnum patitur, & quæ prior eſt tempore, potior eſt jure, ſive ſecunda femina ignoraret prima ſponſalia, ſive non. Difficultas ergo eſt, quando fuit bona fides in ſecunda femina, a qua ſub promiſſione matrimonii fuit copula extorta, ſive fuerit Virgo, ſive honeſta Vidua, & loquimur poſt Trident. quando ſponſalia, ſubſecuta copula, non tranſeunt in matrimonium.

44. Prima ſententia tenet, priora ſponſalia non diſſolvi per poſteriora cum copula ſubſecuta, adeoque prima per ſe loquendo, eſſe complenda. Ratio eſt, quia adhuc viget jus prioris Sponſæ, cui facta erat promiſſio, quod non poteſt tolli per novam promiſſionem factam alteri, cum iſta ſit nulla, & irrita, nec per damnum ſecundæ illatum, quod conſtitutione dotis, vel alia via reſarciri poteſt, adeoque prima ſponſalia, cum firma maneant, debent prævalere, & exequi. Dixi *per ſe loquendo*, quia per accidens fieri poteſt, ut poſteriora debeant prævalere, & compleri, ſi nimirum grande periculum, & magnum ſcandalum immineat, ſi non compleantur; tunc enim prima Sponſa, quæ nullum damnum patitur, quam privationem promiſſionis ſibi factæ, tenetur ſaltem ex caritate remittere obligationem, ut grave damnum ſui proximi evitetur, eaque nolente remittere, cum ſit irrationabiliter invita, poterit Sponſus auctoritate propria, & multo magis auctoritate Superioris contrahere cum ſecunda. Sic Roſignol. *ſupra n.* 6. Sotus, Navarr. Bartolom. Ledeſma, Henriq. & Lopez, quos affert, & ſequitur Averſa *q.* 8. *ſect.* 13. Sanchez *diſp.* 49. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 5. *n.* 128. & alii apud ipſos.

45. Secunda ſententia verior, & probabilior aſſerit, per nova ſponſalia, copula ſecuta, diſſolvi præcedentia ſine copula contracta, adeoque virum debere matrimonium contrahere cum ſecunda. Rationem affert Pontius *lib.* 12. *c.* 14. *n.* 4. quia per illam copulam animo maritali factam ſub ſpe futuri matrimonii fit anticipata quædam corporum traditio, quæ jure antiquo, præſumptione juris, & de jure, ſufficiebat ad matrimonium inducendum; ergo poſt Trident. erit ſaltem ſufficiens ad prima ſponſalia diſſolvenda: quod confirmatur exemplo venditionis, ſecundum quam res uni vendita ſine traditione, ſi alteri vendatur, & tradatur, prævalet ſecunda venditio, quamvis adſit injuria, & præjudicium primi emptoris, *l. quoties* 15. cap. *de rei vendit*; at in ſecundis ſponſalibus adeſt anticipata quædam traditio corporis quoad uſum ejuſdem; ergo debent prævalere ſecunda ſponſalia. Conf. qui poſt votum ingrediendi Religionem copulam extorquet a Virgine, ſeu Vidua honeſta ſub promiſſione matrimonii, non poteſt Religionem ingredi, ſed tenetur matrimonium contrahere, ne damnum graviſſimum ſequatur mulieri defloratæ, quodque tenetur ex juſtitia impedire; ergo etiam, qui poſt ſponſalia contracta cum prima, extorquet copulam a ſecunda ſub promiſſione matrimonii, debet, ratione graviſſimi damni vitandi, cum iſta contrahere. Sic docent Palaus *punct.* 22. *n.* 6. Coninch *diſp.* 23. *dub.* 4. *concl.* 4. *n.* 34. Rebel. *lib.* 4. *de oblig. juſt.* *q.* 8. *ſect.* 4. *n.* 56. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 210. Leander *q.* 18.

46. Dices: ex voto non oriri obligationem Juſtitiæ, ſed Religionis; ex ſponſalibus vero naſci obligationem Juſtitiæ, quæ, cum ſit fortior, prævalere debet, & ſic nil mirum, quod debeat matrimonium contrahere, qui poſt votum Religionis Virginem, aut Viduam honeſtam violavit: at in præſenti caſu priora ſponſalia inducunt obligationem Juſtitiæ, quæ non poteſt tolli per aliam obligationem ſubſequentem. Sed contra reſp. obligationem Juſtitiæ debere prævalere obligationi, quæ oritur ex virtute Religionis, quia eſt fortior, cum agatur de vitanda injuria, & damno Tertii, ſed etiam quando in ſecundis ſponſalibus intervenit copula, obligatio, quæ inde naſcitur, eſt fortior, cum agatur de vitando graviſſimo damno poſterioris Sponſæ, quod aliter reparari non poteſt; ergo debet prævalere ſimplici promiſſioni abſque ſimili damno.

47. Ad fundamentum primæ ſententiæ facile reſpondetur, ſuſtinendum eſſe, priorem Sponſam privari jure ſibi acquiſito, ne ſecunda Sponſa gravius lædatur, maxime quia per anticipatam traditionem corporis hæc habet jus majus, & fortius, ut etiam tradit Palaus *n.* 7.

Conſule hac de re ſapientiſſimum, ac toties laudatum ,,
Pontificem noſtrum in ſuperius allata Notificat. poſita ſub ,,
n. 5. *tom.* 3. *§.* 7. *ubi hæc leguntur*. Secundo, illud etiam ,,
a multis cum viris, cum mulieribus committitur, ut ,,
pluribus futuri matrimonii fidem, ac promiſſionem ,,
præbeant, mutuoque accipiant; quod malum graviſſi- ,,
mum ſane eſt, ex quo alia plura dimanant. Hinc enim ,,
tam frequenter petitur, ut conſuetæ denuntiationes, ſeu ,,
promulgationes omittantur; nam, qui multis fidem ,,
dedit, matrimonium tamen inire cupit cum ſecunda, ,,
tertia, aut etiam quarta muliere, cui pariter data fi- ,,
de ſe obſtrinxit, promulgationes ejuſmodi evitare con- ,,
tendit, quibus patratam fraudem detegandam fore ſu- ,,
ſpicatur. ,,
Qui ſapientia præditus eſt, vel docendi munus pro- ,,
fitetur, huic malo facile medebitur; cum libere, ac tu- ,,
to reſpondere poſſit, eos infamia notari, qui, primis ,,
ſponſalibus adhuc integris, ad ſecunda tamen deve- ,,
niant; (*Leg.* 1. *in fin. ff. de his, qui notantur infa-* ,,
mia. Theſaur. *de pœnis Eccleſiæ part.* 2. *cap.* 1. *in* ,,
verbo Sponſalia.) eoſdem lethali culpa inquinari; tan- ,,
dem, ſi mulier, quæ prima fidem accepit, promiſſio- ,,
nem ſervari velit, reliquas promiſſiones, quæ deinde ,,
datæ fuerunt, nullius momenti, & ponderis exiſtimari ,,
probabit, licet in prima ſponſione nullum jusjurandum, ,,
nullaque copula admiſſa fuerit; & hæc in ceteris ſpon- ,,
ſionibus habeantur, ſi præſertim prima ſponſalia non ,,
ignorentur, cum deinde jusjurandum, & copula inter- ,,
ceſſit. Ita ſapienter expendit Roſſanen. Archiepiſcopus ,,
Muſcettola in ea diſſertatione, quam ſuper hac re con- ,,
fecit, quæve operibus inſignis Præſulis Zaulii inſerta ,,
fuit. (*tom.* 1. *pag.* 668. *n.* 291. *ad Statuta Favent.* ,,
edit. Rom. 1723.) ,,
In eo tota rei difficultas verſatur, quid ſtatuendum ,,
ſit, cum mulier, cui primo fides præſtita fuit, explo- ,,
ratum non habuit, quid cum alia muliere gereretur; ,,
& hæc pariter ſponſalia cum alia prius inita ignora- ,,
vit? Nam aliqui perpendunt poſt Tridentinam Syno- ,,
dum ſponſalia *de futuro* in matrimonium minime tran- ,,
ſire, licet copula ſubſecuta fuerit, uti Sacra Congre- ,,
gatio die 19. Julii anno 1593. decrevit: (*In Cauſa* ,,
Nullius lib. 7. *Decretor. pag.* 118.) *Sacra &c. cenſuit*, ,,
ſponſalia de futuro per carnalem copulam ſubſequutam ,,
minime hodie tranſire in matrimonium. Etenim cum Tri- ,,
dentinum Concilium matrimoniis rite celebrandis Pa- ,,
rochum præſentem, duoſque teſtes eſſe voluerit, ideo ,,
cap. *Is, qui fidem, de ſponſalibus*, abrogavit, quo ſpon- ,,
ſalia *de futuro*, præſenti copula intercedente, in vera ,,
matrimonia convertebantur. Cum hæc ita ſint, prima ,,
ſponſalia ſecundis anteponenda tutiſſime prædicant. Alii ,,
tamen contrariam ſententiam tuentur, & exemplum ,,
proferunt de merce aliqua duobus vendita; nam ſi in ,,
poteſtatem alicujus venerit, licet poſterior ad ipſam ,,
emendam acceſſerit, tamen reliquis omnibus præhabe- ,,
tur. (*Leg. Quoties* 15. *Cod. de rei Vindicatione*) Eo- ,,
dem pacto ſecunda ſponſalia putant primis anteferen- ,,
da; Auctores utriuſque ſententiæ fuſe enumerat Cleri- ,,
catus *de Sacram. Matrim. dec.* 27. *n.* 25. ,,
Attamen, qui rebus adminiſtrandis præſunt, gra- ,,
vioribus difficultatibus implicantur. Sedulam curam de- ,,
bent impendere, ne malum ejuſmodi contingat: ſi ve- ,,
ro contigerit, debitis rationibus res probanda eſt, ut ,,
judicium ex legum auctoritate ſtatuatur. Hæc ſponſa- ,,
lia plerumque voce tenus iniri conſueverunt; hinc ve- ,,
ritas haud facile detegitur, cum eadem res, quam al- ,,
ter negat, ab alio affirmetur. Quod ſi ſponſalia (quod ,,
raro tamen evenire ſolet) coram teſtibus tranſigan- ,,
tur, hi fruſtra perquiruntur, ut in examen veniant; ,,
vel ſi interrogentur, parum, aut nihil intimos animi ,,
ſenſus patefaciunt, graviſſimam legem contemnunt, ,,
qua declarare legitimo Judici omnia, quæ ſentiunt, ,,
omnino coguntur. Poſtremo, ſi ipſorum teſtimoniis ,,
incundi matrimonii promiſſio clare deducatur, qui ,,
eam dedit, ſtatim omni contentione cauſſam ſuam ,,
defendit, ſuæque promiſſioni nomen ſolius conſilii, ,,

,, pro-

,, propoſiti, ac deſiderii tribuendum affirmat, nullumque pondus iis verbis ineſſe, quæ impetu quodam amoris prolata ſunt. Quamobrem difficile negotium *in foro externo* proponitur, quod expediri facile non poſſit; ſiquidem non modo teſtium verba perpendenda ſunt, eorum conditio, fides, ſed externa omnia diligenter inquirenda, quæ non ita facile conveniunt, vel ſi convenire judicentur, plerumque vacillant.

,, *Si vero plura adhuc ad hujus rei cupis confirmationem, legere ne pigeat paragraphum ejuſdem Notificat. decimum quintum cum ſequenti. Ait enim ibi:* .... Inſtruant poſtremo Parochi illos (nempe *contrahere volentes Sponſalia*) primis rite ſponſalibus initis, ad alia eos tranſire non poſſe, niſi canonica, & legitima cauſſa interveniat, quæ per ipſos dijudicanda non eſt, cum ſimul Judicis, Partiſque munus agere nequeant, ſed ad Epiſcopum rem totam deferendam, ut ipſam diligenter expendat: *Ex tali promiſſione* (inquit S. Thom. 4. *ſent. q.* 2. *art.* 1, *ad* 2.) *ſponſalium obligatur unus alii ad matrimonium contrahendum; & peccat mortaliter non ſolvens promiſſum, niſi legitimum impedimentum interveniat.* Antea quoque Concilium Illiberitanum hujus fidei violationem *grave crimen* nuncupavit. (*Can.* 54. *quem refert Gratian. in Can. Si qui* 31. *qu.* 3.) Non ignoramus, aliquam repugnantiam videri inter Decretales *de matrimoniis, ac ſponſalibus*. Legitur enim in ſecunda de iis, qui ſponſalia contraxerunt: *Commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, ut præſtitam fidem obſervent.* Deinde ſubditur, quod, ſi contrariam in ipſis voluntatem inveniant, *hoc poſſit in patientia tolerari.* In decima vero hæc habentur: *Quia igitur periculoſum eſt, contra ſuum juramentum venire, Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, ſi hoc tibi conſtiterit, eum moneas, &, ſi non acquieverit monitis, Eccleſiaſtica cenſura compellas, ut ipſam (niſi rationabilis cauſſa obſtiterit) in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.* In decima ſeptima, ubi res eſt de muliere, *quæ juriſjurandi religione neglecta, nubere renuit, cui ſe nupturam, interpoſito juramento, firmavit*, ita præſcribitur: *Cum libera debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.* Attamen ex his omnibus colligitur, inita ſemel ſponſalia, abſque legitima cauſſa violari non poſſe, & omnis prorſus evaneſcit repugnantia, ſi perpendatur, quod cenſura indicenda eſt, ſi utilis futura ſit; præmittenda vero, ſi nullus ex ea fructus expectetur. Sanchez *de matr. lib.* 1. *diſp.* 29.

,, Quarto, & quinto Mediolanenſi Concilio (*t.* 1. *Act. illius Eccleſiæ pag.* 166. & 235.) præcipitur Parochis, priuſquam in Eccleſia futura matrimonia denuntient, Sponſorum voluntatem explorare, utrum vere ſtatuerint, ut fiant ejuſmodi denuntiationes. Deinde norma ſuper hac re ſervanda deſcribitur. Eadem prorſus per Cardinalem Boncompagnum Deceſſorem noſtrum in Diœceſana Synodo *lib.* 2. *cap.* 9. decernuntur, quæ novimus in hac Civitate, ac Diœceſi obſervari. Non ignoramus, etiam Parochos diligenter inquirere, an Sponſi pro denuntiandis matrimoniis conſentiant, an per alicujus vim ad ejuſmodi negotium conficiendum adigantur, an inter ipſos legitimum aliquod impedimentum ſit, an demum, quod incredibilem nobis affert voluptatem, ſanctæ doctrinæ rudimentis ſatis imbuti videantur, uti per idem Provinciale Concilium Mediolanenſe ſancitur: *Parochus, quos Sponſos experiendo viderit doctrinæ Chriſtianæ rudimenta plane ignorare, ne matrimonio illos ante jungat, quam eadem item ratione cognoverit, didiciſſe, quæ eo de genere illos plane ſcire oportet.* Itaque viam, quam cœperunt, ſedulo inſiſtant, & illud etiam in poſterum exquirant, an pro celebrando matrimonio parentum aſſenſus interveniat, cum de liberis agitur, an etiam fidem ſuam alteri dederint. Si hæc impedimenta occurrant, conſuetas in Eccleſia promulgationes omittant, donec Nos, aut Vicarium noſtrum Generalem de hac re certiores fecerint, ut provide conſulamus.

DUBIUM VI.

An Sponſalia diſſolvantur per lapſum temporis?

48. Sponſalia ita poſſunt abſolute contrahi, ut nullus præfigatur terminus pro illorum adimpletione, vel poteſt eſse dies, & terminus aſſignatus, qui quidem terminus poteſt eſse in contractu ſponſalium præfixus, & aſſignatus, vel ad finiendam, & extinguendam obligationem, quatenus partes ita contrahunt, ut velint obligari ad matrimonium contrahendum uſque ad tale tempus; quo tranſacto, & matrimonio non celebrato, nolunt amplius teneri; vel ad illam ſollicitandam, quando partes ita tempus aſſignant, ut ante illud non currat obligatio, nec cogi poſſint ad matrimonium contrahendum, bene tamen incipiat obligatio, tali termino tranſacto, ut contingit in obligationibus ſolvendi pecunias, quibus dies ſolutionis aſſignatur, non ut, eo tranſacto, obligatio extinguatur, ſi ſolutio facta non ſit, ſed quia liberum eſt uſque ad illum diem ſolutionem differre: quando autem terminus dicatur aſſignatus pro terminanda, aut ſolum ſollicitanda obligatione, dependet a voluntate Contrahentium, de qua ſi non conſtet, & verba ambigua ſint, colligendum eſt ex circumſtantiis, qualitate perſonarum, & motivis, ex quibus talis terminus fuit præfixus, & regulariter cenſetur aſſignatus pro ſollicitanda, non pro finienda obligatione, niſi contrarium conſtet de mente Contrahentium.

49. Duas regulas aſſignat Sanchez *Diſp.* 53. *n.* 3. Prima eſt, quando tale tempus fuit aſſignatum ab una tantum parte, altera circa hoc negative ſe habente, cenſendum eſt, deſignari ad ſollicitandam adimpletionem; ſi vero fuit aſſignatum ab utraque parte, judicandum eſt, fuiſse aſſignatum ad finiendam obligationem propoſitam. Secunda, ſi aſſignatio termini præcedat contractum, erit ad finiendam obligationem; ſi vero ſubſequatur, erit ad illam ſollicitandam. Verum has regulas non eſse ſatisfirmas per ſe patet conſideranti, quare melius hoc relinquendum eſt judicio prudentis, qui, attentis conjecturis, & circumſtantiis, judicare debebit, prout docent Averſa *q.* 8. *ſect.* 11. & Ant. a Spiritu S. *ſect.* 8. *n.* 137.

50. Reſp. 1. quando terminus fuit appoſitus ad finiendam obligationem, eo elapſo, extinguitur obligatio, & ſolvuntur ſponſalia etiam jurata, ex parte illius, per quem non ſtetit quo minus matrimonium celebraretur tempore ſtatuto. Colligitur ex cap. *Sicut de Sponſal.* ubi jubetur, puniri quidam, qui poſt ſponſalia cum una, cum alia matrimonium contraxit: *Niſi forſan in juramento ſuo certum terminum, infra quem dictam Sponſam duceret in uxorem, præfixit, nec per eum ſtetit, quin ad præfixum terminum matrimonium conſummaverit.* Ratio eſt, quia promiſſio non obligat ultra intentionem promittentis expreſſam in ipſo contractu; ſed promiſſio fuit de contrahendo matrimonio tali tempore; ergo, illo tranſacto, ceſsat obligatio ex parte illius, per quem non ſtetit, quo minus matrimonium celebraretur; non vero ceſsat ex parte illius, qui culpabiliter differt, quia non debet reportare commodum ex propria culpa. Quare ſi altera pars inſtet, adhuc tenebitur contrahere, non obſtante quod terminus ſit elapſus. Ita Sanchez *diſput.* 53. *num.* 5. Reginaldus *lib.* 31. *n.* 26. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 6. *n.* 46. Bonacina *qu.* 1. *punct.* 6. *n.* 6. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 8. *n.* 137. Roſignolus *de Sponſal.* 11. *prænot.* 12. *n.* 1.

50. Quod ſi ille, per quem ſtetit, ne præfixo tempore matrimonium contraheretur, non fuit in culpa dilationis, quia ob juſtum, & rationabile impedimentum non potuit contrahere; tunc plures afferunt, ex nulla parte ſponſalia diſsolvi, quia *legitime impedito non currit tempus*, *l.* 1. *de annual. except.* Ita Sanchez *n.* 7. Roſignol. *n.* 2. Ant. a Spiritu S. *loco cit.* Pontius *lib.* 12. *cap.* 16. *n.* 4. Alii tamen probabilius affirmant, ſponſalia diſsolvi, quamvis ſine culpa tempus differatur; nam Contrahentes, dum tempus aſſignant pro terminanda obligatione, id communiter faciunt, ne diu cogantur ſtare ſine nuptiis, unde volunt eſse liberi, tranſacto tali termino, ad contrahendum cum qua maluerint, ſive culpabilis, ſive inculpabilis ſit dilatio; ſecus fruſtra limitaretur tempus, quando poſt illud maneret obligatio; nam, etiam termino non aſſignato, ſi alter fuerit in mora culpabili, abſolvitur innocens ab obligatione, ut poſtea dicam. Textus in contrarium adductus, *quod legitime impedito non currat tempus*, intelligitur in ordine ad amiſſionem juris acquiſiti, non vero quando ex voluntate Contrahentium nolunt obligari extra tempus aſſignatum. Ita Navarrus *cap.* 22. *nu.* 27. *caſu* 11. Coninch *n.* 47. Layman *lib.* 5. *ſum. tr.* 10. *p.* 1. *cap.* 2. *n.* 17. Palaus *punct.* 24. *num.* 8.

52. Si nullus fuit in culpa, ex nulla parte ſolvi ſponſalia docent Auctores primæ ſententiæ, quia impedito non currit tempus, & quia contractus cum illa præfixione termini celebratus, intelligitur ſub tacita conditione, niſi impedimentum aliquod legitimum conſurgat, vel ex parte unius, vel ex parte alterius, vel ex parte utriuſque Contrahentis, ut cum Sanchez, & Bonacina notat Roſignol. *n.* 5. At verius eſt, diſſolvi ex parte utriuſque, & liberum eſſe unicuique Contrahentium aut contrahere, aut diſſentire, ſi velit, juxta Auctores ſecundæ ſententiæ. Multo magis ſolvuntur ſponſalia ex parte utriuſque, ſi uterque fuit in culpa, quia terminus fuit ad eum finem adjectus, ut liber uterque ſit, ſi matrimonium non perficiatur tempore ſtatuto, & ſponſalia non obligant ultra intentionem Promittentis. Ita Sanchez, Coninch, Bonac. Guttier. quos ſequitur Roſignol. *num.* 4.

53. Reſp. 2. ſi tempus non ſit appoſitum ad finiendam obligationem, ſed ad illam ſollicitandam, non ſolvuntur ſponſalia per lapſum termini, quia in tali contractu duæ interveniunt obligationes diverſæ, quarum prima,

& prin-

& principalis eſt contrahendi matrimonium, altera minus principalis, & acceſſoria eſt contrahendi tali tempore: per lapſum termini ceſsat ſecunda obligatio, non prima, quæ eſt principalis, abſoluta, & independens a ſecunda, niſi forte tale tempus nimium differatur; nam tunc ſolvuntur ſponſalia ex parte illius, qui non eſt in mora, & per quem non ſtat, quo minus matrimonium contrahatur, quia altera notabiliter differendo videtur ſponſalibus renuntiare, & fidem datam violare.

54. Quando nullus fuit appoſitus terminus, ſponſalia diſsolvuntur dumtaxat per longam moram alterius, ex qua prudenter colligi poſſit, ſponſalibus renuntiare. Quænam autem tam in præſenti, quam in præcedenti caſu dicenda ſit longa mora ſufficiens ad ſponſalia diſsolvenda, non poteſt ita facile determinari; alii aſſignant unum annum, alii biennium, alii triennium; ſed melius determinandum relinquitur judicio prudentis, qui, penſatis omnibus circumſtantiis, id poterit determinare prout docent Palaus *ſupra*, & Averſa *qu.* 8. *ſect.* 11. Cap. præcedenti *dub.* 9. diximus, ex ſponſalibus naſci obligationem contrahendi, quamprimum commode fieri poteſt, & peccare mortaliter, qui matrimonium non contrahit, data opportunitate, niſi altera pars in dilationem conſentiat. Quare, qui renuit amplius expectare, debet alteram partem admonere, ut contrahat, ne exiſtimet, ſe in dilationem conſentire, &, illa renuente, liberatur ab obligatione pars, per quam non ſtat, ut contrahatur; ut tamen tutius hoc fiat, interponenda erit declaratio Judicis, prout etiam notant Palaus, & Averſa *locis ſupra citatis*.

„ *Strictius hac de re Pontifex noſter; & cum in pro-*
„ *trahatione ſponſalium maxima advertat inconvenientia,*
„ *nihil omiſſurum putat, quod tot prævisis, & toties et-*
„ *iam expertis, malis mederi, maxima ſaltem ex parte,*
„ *poſſit. Nimiam itaque dilationem matrimonii poſt inita*
„ *ſponſalia maxime exprobat, condemnat, & pœnas etiam*
„ *protrahentibus minatur; rationes tamen, quibus hoc fie-*
„ *ri ab optimo Paſtore debeat, ſic qua ſemper ſolet cla-*
„ *ritate, atque eruditione in prælaudata Notificatione* §. 20.
„ *ad Parochorum potiſſimum eruditionem producit.*

„ Aliqui Epiſcopi ſibi tantum abſolvendum reſerva-
„ runt Sponſi crimen, qui ante matrimonium Sponſam
„ violaverit, uti ex Synodo Farfenſi *cap.* 14. *n.* 10. de-
„ prehenditur, quam Card. Barberinus ejuſdem loci Ab-
„ bas indixit, quæ plurimum commendari debet ob Ec-
„ cleſiaſticam diſciplinam in ipſa contentam, & egre-
„ giam operam a Clemente XI. præſtitam, cum adhuc
„ in Minoribus verſaretur. Nos tamen uti hoc remedio
„ non poſsumus, qui nondum Synodum celebravimus,
„ eaque crimina ſolum, quæ Deceſsor noſter notavit, re-
„ ſervanda ſtatuimus, donec a Nobis nova Synodus con-
„ vocetur. S. Carolus Borromæus in ſexto Provinciali
„ Concilio hæc præcipit Epiſcopis: (*in actis Eccl. Me-*
„ *diol. tom.* 1. *pag.* 257.) *Itaque Epiſcopi cura ſit, pœnis,*
„ *& cenſuris, quas arbitratu ſuo conſtituerit, ſancire, ne*
„ *Sponſi, priuſquam matrimonium in Eccleſia per verba de*
„ *præſenti ex ritu celebraverint, non modo non ſimul ha-*
„ *bitent, ſed ne ullo quidem modo mutua conſuetudine,*
„ *commerciove utantur.* Plures aliæ Synodi has cenſuras
„ proponunt, quarum verba Præſul Gonnet *in Theol. Mo-*
„ *ral. lib.*6. *tr* 9. *c.* 1. *q.* 10. accurate commemorat, cujus
„ Moralis Theologia ex Gallica lingua in Latinam tra-
„ ducta fuit, ac Venetiis impreſsa. Idem ſanxit jam to-
„ ties nominatus Cardin. Jacobus Boncompagnus in ſua
„ Synodo, ubi *pag.* 48. pœnam excommunicationis *ipſo*
„ *facto*, ſibique tantum abſolvendos decernit Sponſos,
„ qui ante matrimonium mutuum carnis commercium ha-
„ bere non dubitent. Eidem pœnæ obnoxios, eorum pa-
„ rentes declarat, qui rem permiſerint, iiſque viginti
„ quinque nummos aureos perſolvendos, aliaſque pœnas
„ arbitrio Ordinarii ſubeundas conſtituit.

„ Quamobrem, ut huic corruptelæ, qua poſsumus ra-
„ tione, proſpiciamus, ad Parochos iterum verba con-
„ vertimus, iiſque præcipimus, ut quo tempore aſsen-
„ ſum inquirant a Sponſis ad eorum matrimonium in
„ Eccleſia denuntiandum, eoſdem, ipſorumque parentes
„ hortentur plurimum, ne matrimonium conficere lon-
„ gius protrahant, quoniam id fieri non ſine periculo
„ conſtat, idque præferendum eſt ſententiæ, quæ in Ca-
„ none *Inſtit.* 27. *q.* 2. his verbis traditur: *Inſtitutum eſt,*
„ *ut jam pactæ Sponſæ non ſtatim tradantur, ne vilem*
„ *habeat Maritus datam, quam non ſuſpiraverit Sponſus di-*
„ *latam.* Sponſos, eorumque parentes admoneant, ne um-
„ quam Sponſi ſine teſtibus, ac præſertim conſanguineis
„ colloquium ſimul ineant, ſi illud aliquando permit-
„ tendum videatur; indecorum eſse vetitumque eos ſi-
„ mul habitare, graviterque puniendos, ſi de hac re cer-
„ tiores facti fuerimus: poſtremo ſerio, modeſteque Spon-
„ ſos ad continentiam inflamment, quam illibatam ſer-
„ vare debent, donec matrimonium celebretur. Ipſis an-
„ te oculos ponant culpæ gravitatem, ſi aliter fecerint;
pœnam excommunicationis *ipſo facto* ſubeundam, pe- „
cuniamque ſolvendam, quam Nos pro ſublevandis Pa- „
rochiæ egenis, vel pro Parochiæ ipſius utilitate ſtatim „
impendemus. „

D U B I U M VII.

Qualiter Sponſalia diſſolvantur per abſentiam Sponſi.

55. RESp. ſponſalia, quamvis juramento firmata, diſſolvi ex parte Sponſæ per longam abſentiam Sponſi, qui in aliam longinquam regionem abivit, inſcia ipſa Sponſa, vel ea non conſentiente, quia ſic deciſum habetur in cap. *de illis* 5. *de ſponſalibus* ubi Pontifex ait: *De illis, qui præſtito juramento promittunt, ſe aliquas mulieres ducturos, & poſtea, eis incognitis dimittunt terram, ſe ad alias partes transferentes, hoc tibi volumus innoteſcere, quod liberum erit mulieribus ipſis ad alia vota ſe transferre, recepta tamen de perjurio pœnitentia, ſi per eas ſteterit, quominus fuerit matrimonium conſummatum*; ubi, ut vides, loquitur Pontifex de ſponſalibus etiam juramento firmatis; cum enim juramentum addatur ad confirmanda ſponſalia, illis ſolutis, ſolvitur juramentum, & etiamſi mulier prius fuiſset in culpa retardando matrimonium, quamvis illi debeat in hoc caſu aliqua pœnitentia injungi. Ratio eſt, quia per talem abſentiam, inſcia, vel non conſentiente Sponſa, ille cenſetur cedere juri ſuo; & alteram partem liberare ab obligatione, & Sponſa juſtam habet cauſsam ſponſalia reſcindendi; eſset enim ipſi grave onus expectare longam abſentiam Sponſi ſine ſuo conſenſu recedentis; & ita docent Coninch., Sanchez, Guttierez, & alii communiter, quos ſequitur Roſignol. *de Sponſal.* 11. *prænot.* 12. *n.* 9.

56. Si Sponſus diſceſſit ex aliqua cauſsa ſive neceſsaria, ſive voluntaria, de conſenſu Sponſæ, antequam iſta poſſit ad alia vota tranſire, tenetur expectare toto eo tempore, quo inter ipſos conventum eſt. Si autem, ea inſcia, vel non conſentiente diſceſserit, diverſimode loquuntur Jus Canonicum, & Civile de tempore, quo debeat expectare, antequam tranſeat ad alia vota. Nam ſi Sponſus diſceſſit ex cauſsa neceſsaria, puta ob ægritudinem, ob parentum mortem, ob grave aliquod negotium, Jure civili ſtatutum eſt, expectandum eſse negotii finem, *lib. ſæpe ff. de ſponſ.* ſi autem diſceſſit ea cauſsa voluntaria, & diſceſsus ſit intra Provinciam, expectandum eſſe biennium, *lib.* 2. cap. *de ſponſ.* ſi fuerit extra Provinciam, triennium, *lib.* 2. cap. *de Repudiis*. Jure autem canonico, nullo aſſignato tempore, abſolute permittitur Sponſæ poſse tranſire ad alia vota, quando Sponſus ſe tranſtulit in Regionem longinquam, ut patet ex cit. cap. *de illis*.

57. Stante hac diverſitate, dubitatur: *an jus Civile ſit correctum a jure Canonico, vel debeat obſervari?* Non eſſe correctum, ſed obſervandum docet Roſignol. *num.* 16. citans Gloſs. in d. c. *de illis* Henricum, Sylveſtrum, Menochium, Paludanum, D. Antoninum, & alios. Ratio eſt, quia in dicto cap. *de illis*, nullum eſt verbum, quod reſtringat tempus legale, vel illud corrigat, ſed tantum dicit, liberum eſse Sponſæ alii nubere, ſi Sponſus abſit, quæ abſentia propterea juxta leges civiles eſt accipienda, ut vitetur jurium correctio. Nec dicas, ſi liberum eſt Sponſæ alii nubere, jam non videtur obligata ad expectandum triennium; nam ly *libere* refertur ad terminos juris, hoc eſt ad tempus a jure præſcriptum, dum circa hoc nihil expreſse oppoſitum ſit ſtatutum. Bonacina *q.* 1. *punct.* 6. *in fine*, ait, leges illas Civiles ſervandas eſse in foro externo, licet non in foro conſcientiæ.

58. Verum probabilius eſt, leges Civiles non eſse obſervandas, & eſse correctas a jure Canonico ex cap. *de illis*, in quo Pontifex abſolute dicit; liberum eſse mulieri ad alia ſe vota transferre, ſi Sponſus dimittit terram, & in alias partes ſe transfert; non enim eſset liberum contrahere matrimonium cum alio, ſi per biennium, aut triennium deberet expectare; quare dicendum eſt, liberum eſse Sponſæ, conſtito de diſceſsu Sponſi in longinquas partes, ad alia vota tranſire, prout ipſa voluerit, abſque etiam ſententia Judicis, nam dictio *libere* alterius conſenſum, & auctoritatem excludit, non ſolum in foro conſcientiæ, ut volebat Bonacina, ſed etiam in foro externo & contentioſo, & ita judicandum eſse docent Averſ. *q.*8. *ſect.* 11. Palaus *punct.* 23. *n.* 2. Pontius *lib.* 12. *c.* 15, *n.* 4. &, aliis pluribus citatis, Sanchez *diſp.* 54. *n.* 6.

59. Liberatur Sponſa ab obligatione ſponſalium per diſceſsum Sponſi, ſive diſceſserit animo redeundi, ſive non; ſive abierit extra Provinciam, ſive intra Provinciam, in terras tamen remotas, ſine ſpe celeris reditus; quia diſpoſitio in cap. *de illis* eſt abſoluta, & ſic tenent citati Doctores; ſi autem ſpes eſset celeris reditus, deberet Sponſa expectare, ut cum aliis notat Palaus *numer.* 3. & ſi diſceſsus Sponſi ſit in propinquum, deberet Sponſum requirere, ut intra determinatum tempus ad matrimonium celebrandum accedat, & illo abſque juſta cauſſa recuſante, diſsolvi poterunt ſponſalia; ſi autem requi-

ſnus ex juſſa cauſſa differat, tunc prudentis arbitrio erit expectandum, vel, quod ſecurius eſt, Judicis ſententia requirenda, qui, attenta qualitate Sponſæ, periculo incontinentiæ, aliiſque circumſtantiis conſideratis, judicabit, an adſit ſufficiens cauſſa ſponſalia diſſolvendi, ut cum Sanchez, Covarruv. & Guttierez docet Palaus *n.* 3.

,, *Si quod adhuc clarius hac in parte, atque firmius*
,, *fundamentum exoptas, reliquum percurrere ne deſeras*
,, *Notificat. prælaudatæ. Incipit enim ibi Sapientiſſimus*
,, *Noſter Pontifex a paragrapho nempe ſecundo, hanc po-*
,, *tiſſimum pertractando, atque explanando difficultatem, &*
,, *ſic ait:* Ac primum poſt ejuſmodi promiſſiones ali-
,, quando contingit, ut vir, ſeu mulier in alium locum
,, proficiſcantur, nullumque inter ſe litterarum commer-
,, cium, vel nuntium habeant. Quare, qui in Patria re-
,, manſit, vinculo ſponſaliorum obſtrictus alterius diſceſſu
,, impeditus, de vitę ſuę ratione nihil deliberare poteſt.
,, Jus quidem Civile certum annorum ſpatium indi-
,, xit, quo Sponſorum alter, qui haud deceſſerat, alte-
,, rius reditum expectare deberet, antequam de aliis nu-
,, ptiis cogitaret; quod ſi profectionis cauſſa neceſſaria
,, haberetur, tunc nullum tempus decernebatur, niſi poſt-
,, quam negotium abſolutum eſſet, cujus gratia profectus
,, fuerat. (*Lib.* 2. *cap. de Repudiis, lib.* 2. *cap.* 2. *de*
,, *Sponſalibus, lib.* 17. *ff. eodem titulo.*)
,, Attamen Alexander III. ut Decreta ejuſmodi Juris
,, Civilis temperaret, aut corrigeret, cap. *de illis, de*
,, *Sponſalibus*, hæc conſtituit: *De illis autem, qui, præ-*
,, *ſtito juramento, promittunt, ſe aliquas mulieres du-*
,, *cturos, & poſtea, eis incognitis, dimittunt terram,*
,, *ſe ad partes alias transferentes, hoc tibi volumus in-*
,, *noteſcere, quod liberum erit mulieribus ipſis (ſi non*
,, *eſt amplius in facto proceſſum) ad alia vota ſe tranſ-*
,, *ferre, recepta tamen de perjurio pœnitentia, ſi per eas*
,, *ſteterit, quominus fuerit matrimonium conſumatum.* Hinc
,, præclarus Doctor Eſtius cauſſas enumerans, quibus ſpon-
,, ſalia diſſolvi poſſunt, poſtquam abſentiam diuturnam
,, inter illas adſcripſit, *lib.* 4. *ſentiar. diſt.* 27. §. 11. hæc
,, ſubdit: *Quo caſu, quamvis Jus Civile biennium tantum*
,, *præcipiat expectari, Jure tamen Pontificio, poſt cogni-*
,, *tam Sponſi in remotas terras profectionem, nullum tem-*
,, *pus ad expectandum præſcribitur, quia ille per talem*
,, *diſceſſum cenſetur juri ſuo renuntiare.*
,, Itaque, ut allato Pontificis Decreto pareamus, cum
,, Doctores in eo conſentiant, ad Epiſcopum (ſi res
,, hæc eveniat) confugiendum eſſe, qui abſenti tempus
,, aptum conſtituat, quo redire debeat, moneatque, ſi
,, præſcriptum temporis limitem exceſſerit, alterum ex
,, Sponſis liberum fore, omnique impedimento ſolutum,
,, ut quamlibet vitæ rationem amplectatur. (Anaclet. *in*
,, *Jus Canonicum tom.* 4. *tit.* 1. *de Sponſalib.* §. 7. *n.* 212.
,, Clericat. *de Sacram. Matrim. deciſ.* 17. *n.* 26. *&* 30.
,, Gibalin. *de univerſ. negot. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 1. *art.* 5.
,, *conſect.* 3. *ſub n.* 5. Perez *de Matrim. diſp.* 9. *ſect.* 9.
,, *n.* 9. Salmanticenſ. *in curſu Theolog. Mor. tom.* 2. *tr.* 9.
,, *de Matrimon. punct.* 4. §. 58. *& ſeqq.*) Cum hæc (in-
,, quam) ita ſint, decernimus, Nobiſque, aut Vicario
,, noſtro Generali ſignificari volumus, quoties aliquis in
,, hac Civitate, ac Diœceſi, contractis antea ſponſali-
,, bus, alio demigrat, nullum ſui nuntium tradit, vel
,, promiſſam fidem non tenet, nec poſt diuturnum tem-
,, pus revertitur; Nos enim ſtatuto ad redeundum tem-
,, pore, niſi ille paruerit, liberum eum declarabimus, qui
,, in Civitate, vel Diœceſi permanſerit.
,, Id præſertim Sacræ Concilii Congregationis aucto-
,, ritate confirmatur; nam cum Cardinalis Odeſcalcus
,, Mediolanenſis Archiepiſcopus in ſua quoque Diœceſi
,, hæc prava exempla non ſemel accidere denuntiaſſet,
,, & quid ſibi gerendum eſſet petiiſſet, Sacra Congreg.
,, poſt accuratum rei examen die 2. Octobris anno 1723.
,, reſpondit, Edictum promulgandum juxta ea, quæ Nos
,, paullo ante expoſuimus.

DUBIUM VIII.

An diſſolvantur Sponſalia per ſubſequentem Fornicationem.

60. FOrnicationem commiſſam ab altero ex Contrahentibus eſſe cauſſam ſufficientem diſſolvendi ſponſalia, quamvis jurata, ex parte innocentis, omnes admittunt, quia ſic expreſſe definitur in cap. *Quemadmodum de jurejurando*, ubi etiam duplex aſſignatur ratio talis diſſolutionis. Prima eſt, quia *ſi poſt contractum conjugium Vir propter fornicationem licite poteſt Sponſam a ſua cohabitatione dimittere, longe fortius ante conjugium celebratum propter eamdem cauſſam Sponſus licite poteſt in ſuam cohabitationem non admittere Sponſam, quia turpius ejicitur quam non admittitur hoſpes, non obſtante vinculo juramenti.* Altera eſt, quia in illo contractu talis eſt ſubintelligenda conditio, ſi videlicet in legem Conjugii illa non peccaret, & licet Textûs ſolum loquatur de Sponſa fornicante, quia deterius, & turpius eſt ejus delictum, hoc idem tamen ſentiendum eſſe etiam de Sponſo fornicante, admittunt Doctores communiter, quia uterque frangit fidem ſponſalium, & frangenti fidem non eſt ſervanda fides. Sanchez *diſp.* 55. *a n.* 1. Leander *diſp.* 2. *q.* 31. Guttier. *cap.* 31. *n.* 1. Palaus *punct.* 25. *n.* 2. Abbas, Palud. Brunell. Menochius, Henriquez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Sponſal.* 2. *prænot.* 9. *n.* 6.

61. Hæc facultas ſolvendi ſponſalia intelligitur ſolum ex parte innocentis, non ex parte fornicantis; quare ſi innocens velit contrahere, altera pars, quæ eſt in culpa, non poteſt recedere, ſed tenetur contrahere, quia æquum non eſt, ut ex ſua iniquitate commodum reportet. Si autem uterque Sponſus poſt ſponſalia eſt fornicatus, nullum poſſe a ſponſalibus reſilire, plures probabiliter affirmant, quia tunc delicta compenſantur, ſicut compenſantur quando poſt matrimonium uterque conjux fornicatur, adeo ut neuter poſſit divortium petere, cap. *intelleximus de adulteriis*, nam uterque Sponſus in cauſſa matrimonii, & ſponſalium eſt æqualis. Ita Palud. *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 3. *n.* 17. Bonacina *punct.* 8. *n.* 6. Roſignol. *de Sponſal.* 2. *prænot.* 9. *n.* 14. & probabile aſſerit Diana *part.* 10. *tr.* 11. *reſol.* 28.

62. Alii magis communiter aſſerunt, in dato caſu Sponſum dumtaxat poſſe recedere, non Sponſam, quia licet utriuſque Sponſi fornicatio ſit æqualis quoad fidei, & promiſſi juris violationem, non tamen quoad notam, & infamiam: alii, longe ignominioſius eſt Sponſo talem ducere, quam Sponſæ tali nubere, & ex fornicatione Sponſæ longe gravius damnum Sponſo imminet propter incertitudinem ſecuturæ prolis, ac proinde delicta non ſunt paria, ſed multo gravior, ac turpior eſt fornicatio Sponſæ, & ſic non poſſunt mutuo compenſari. Nec obſtat, quod in matrimonio detur compenſatio delictorum, quamvis fornicatio Sponſæ ſit gravior; nam multo facilius ſolvuntur ſponſalia, quam matrimonium quoad thorum, nam illa ſolvuntur per quamlibet mutationem notabilem ſupervenientem, non ſic matrimonium quoad thorum. Sic Sanchez *diſp.* 55. *n.* 9. Pontius *lib.* 12. *c.* 17. *n.* 3. Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *part.* 1. *c.* 2. *num.* 12. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 284. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 6. *n.* 131. Henriquez, Coninch. Filliuc. & alii, quos ſequitur Leander *diſp.* 2. *q.* 34.

63. At probabilius videtur, liberum eſſe utrique Sponſo reſilire, quia ſi uterque frangit fidem ſponſalium, uterque liberat aliam partem ab obligatione, ſiquidem ſponſalia facile diſſolvuntur per notabilem mutationem ſupervenientem, vel ex parte alterutrius, vel ex parte utriuſque Contrahentis. Conf. ſi uterque Sponſus fuit in culpa, ut non contraheretur matrimonium tempore ſtatuto, ex parte utriuſque ſolvuntur ſponſalia, ut cum Sanchez, Coninch. Guttier. & aliis diximus *ſupra dub.* 6. nec culpa unius compenſatur culpa alterius; ergo nec delicta compenſantur, quando uterque Sponſus fuit fornicatus, ſed uterque manet liber, quia uterque cauſſam dedit diſſolvendi ſponſalia. Sic Palaus *punct.* 25. *n.* 10. & innuit Averſa *q.* 8. *ſect.* 14.

64. Diſſolvuntur ſponſalia ex parte Viri non ſolum quando Sponſa voluntarie fornicata eſt, ſed etiam quando fuit per vim oppreſſa, non quia ipſa peccaverit, aut ſuſpecta reddatur infidelitatis in poſterum, ſed quia facta eſt notabilis mutatio, & ex communi hominum exiſtimatione ignominioſum judicatur ducere feminam vi ab alio ſtupratam, ob quas cauſſas in cap. *Raptor.* 27. *q.* 2. permittitur Sponſo Sponſam ſine culpa raptam ducere, vel dimittere, prout ſibi placuerit; nec obſtat, quod propter has cauſſas non poſſit uxor ſeparari a thoro conjugali; nam minus requiritur ad reſcindenda ſponſalia, quam ad ſeparationem quoad thorum. Ita Palaus *punct.* 25. *n.* 5. Coninch. *n.* 55. Layman *n.* 10. Bonacina *punct.* 8. *n.* 3. Averſa *loc. cit.* Leander *q.* 32. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 6. *n.* 130. Si autem Sponſus per vim fornicationem patiatur, non permittitur Sponſæ recedere a ſponſalibus, quia Sponſus culpa caret, & ex communi hominum exiſtimatione nullam contrahit infamiam.

65. *An vero ſufficiant oſcula, & tactus impudici; ſive ex parte Sponſi, ſive ex parte Sponſæ ad ſponſalia diſſolvenda ex parte innocentis?* Communis ſententia affirmat, ſufficere oſcula, & tactus a Sponſa permiſſos, ut Sponſus poſſit reſilire, non e contra, quia per hujuſmodi tactus impudicos, libere a Sponſa permiſſos, fit magna mutatio circa illam, redditur vilior, & dedecus eſt Viri cum illa contrahere; non e contra, niſi forte oſcula, & tactus eſſent ita frequentes ex parte viri, ut merito dubitari poſſet de illius fidelitate. Ita Sanchez, Bonacina, & Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 183. Layman *d. cap.* 2. *num.* 10. At probabilius eſt, non ſolum Sponſum, ſed etiam Sponſam in dato caſu poſſe reſilire, eo quod prædictis oſculis, & tactibus tam a Sponſo, quam a Sponſa violatur fides in ſponſalibus data: frangenti autem fidem

non

non eſt fides ſervanda. Deinde, quia licet per oſcula, & tactus ex communi hominum exiſtimatione Sponſus non reputetur vilior; ſicut reputatur Sponſa, bene tamen reputatur impudicus, & non levem ingerit ſuſpicionem, Sponſam minus eſſe amaturum, & fidem non ſervaturum, quod ſufficit; ut ſponſalia poſſint diſſolvi. Ita Palaus *n.* 8. Leander *q.* 36. Hurtado *diſp.* 2. *diff.* 11. *n.* 42. Averſa *q.* 14. & probabile putat Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 38.

66. Hic dubitari ſolet: *an fornicatio commiſſa a Sponſis cum alia perſona poſt ſponſalia non ſolum contrahat deformitatem luxuriæ contra caſtitatem, ſed etiam injuriæ contra juſtitiam debitam alteri parti, quæ ſit in Confeſſione neceſſario aperienda?* Sed de hoc jam ſatis diximus *in tr. de Pœnit. c.*8. *dub.* 2. §. 3. ubi, relatis tribus ſententiis, diximus, peccatum commiſſum a Sponſis contrahere malitiam ſpecie diverſam a ſimplici fornicatione, non quidem adulterii, ſed injuſtitiæ, & injuriæ proximæ adulterio, quia per illud non frangitur fides matrimonii, ſed promiſſionis, deteriorem reddendo rem promiſſam, unde aperienda eſt in Confeſſione hæc circumſtantia tam a Sponſo, quam a Sponſa, & ab eis, qui cum illis rem habuere. Ita Ledeſma *art.* 1. *dub. ult.* Coninch. *dub.* 5. *n.* 6. Rebell. *lib.* 4. *de Sponſ. q.* 8. *ſect.* 2. *n.* 6. Guttier. *cap.* 1. *n.* 20. Sylvius *p.* 3. *q.* 43. *art.* 1.

67. Diſſolvuntur etiam ſponſalia per fornicationem ſpiritualem, nempe per hereſim, aut apoſtaſiam, quia fornicatio ſpiritualis cenſetur notabilis mutatio, quæ tacite cenſetur excepta in contractu ſponſalium, immo tenetur Sponſus in hoc caſu reſilire a ſponſalibus, quia contrahere cum heretico eſſet mortale. Sic Sanchez, Bonacina, & alii, quos ſequitur Leander *q.* 37.

DUBIUM IX.

An Sponſalia diſſolvantur ob ſuperveniens juris impedimentum, vel ob aliam mutationem ſupervenientem.

68. Certum eſt, impedimentum quodlibet, ſive dirimens, ſive ſolum impediens annullare, & dirimere ſponſalia ſubſequentia, quia promiſſio de objecto peccaminoſo, ac prohibitio eſt nulla, & irrita; ſed ſponſalia contracta cum impedimento dirimente, aut ſolum impediente ſunt promiſſio de objecto peccaminoſo, nempe de matrimonio contrahendo contra jus illud prohibens, aut irritans; ergo ſunt irrita, & nulla. Si vero ſponſalibus jam legitime contractis ſuperveniat impedimentum aliquod dirimens, puta cognationis, aut affinitatis, aut aliud impedimentum ſolum impediens.

69. Reſp. per impedimentum dirimens ſuperveniens irritari, & annullari ſponſalia antecedenter contracta. Ratio eſt, quia nemo tenetur ad id, quod fieri non poteſt ſine peccato; at ſuppoſito impedimento ſuperveniente, jam non poteſt contrahi matrimonium ſine peccato; ergo ad illud non tenentur, qui ſponſalia contraxerunt: & ita tenent Doctores communiter. Non ſolum autem impedimentum dirimens eſt cauſſa ſufficiens ad diſſolvenda ſponſalia, ſed etiam rumor, & fama publica de tali impedimento, aut ſcandalum, quia fama publica impedimenti illud plene probat ad effectum impediendi, ne matrimonium contrahatur, ut probat Roſignol. *de Sponſal.* 11. *prænot.* 7. *n.* 4. & tenent Sanchez *diſp.* 56. *n.* 13. Bonacina *punct.* 7. *n.* 6. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 11. *n.* 8. eſtque definitum cap. *Super eo, de Conſanguineis.*

70. Ita autem dirimuntur ſponſalia ex parte innocentis, ſeu illius, qui impedimentum non appoſuit, ut non teneatur amplius contrahere, etiamſi auferatur, & obtineatur diſpenſatio, quia habet juſtam cauſſam recedendi, quam non amittit per obtentam diſpenſationem, niſi aſſenſum prębuerit diſpenſationi obtinendæ; nam per talem aſſenſum videretur cedere juri ſuo jam acquiſito, ut docent Roſignolus *loc. cit.* Coninch. *concl.* 2. *dub.* 5. *n.* 37. Palaus *punct.* 26. *n.* 2. ex parte vero apponentis impedimentum ſuſpenditur ſolum obligatio pro tempore, quo durat impedimentum; ceterum tenetur contrahere, ſi voluerit innocens, & obtenta fuerit diſpenſatio, quia æquum non eſt, ut commodum reportet ex delicto, ut cum Sanchez, Guttier. & Coninch notat Palaus.

71. Dubium eſt: *an is, cujus cauſſa fuit inductum impedimentum, teneatur procurare Pontificis diſpenſationem, altero id exigente?* Negant plures ad id teneri, nec forte oblatam acceptare, niſi Virginem defloraverit ſub ſpe, & promiſſione matrimonii, aut rem habuerit cum Vidua honeſtæ famæ, aut ex nimia cum illa familiaritate maximum detrimentum, & ſcandalum immineret, quia diſpenſatio eſt quædam læſio juris, ad quam procurandam nemo tenetur, cum poſſit ſe conformare legibus; & juri communi. Sic Averſa *q.* 8. *ſect.* 14. Filliuc. *c.* 8. *q.* 8. Coninch. *n.* 37. Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 56. *n.* 4. ubi limitat, niſi talem diſpenſationem facile poſſet obtinere: ſecus ſi magnis expenſis, & magna mora temporis, aliave gravi difficultate, quia per ſponſalia non videtur ſe voluiſſe obligare ad illa implenda medio adeo difficili.

72. Sed verius, & probabilius eſt ad id teneri, etiam præciſo alio nocumento, ex hoc ſolum, quod impedimentum appoſuit; nam impedimentum apponendo, peccavit contra juſtitiam, lædendo jus, quod altera pars acquiſivit ad matrimonium contrahendum, & ſic tenetur ex juſtitia impedimentum illud tollere: quod maxime verum eſt, quando Virginem defloravit, quia tunc tenetur non ſolum ratione ſponſalium, ſed etiam ratione damni, & jacturæ, quæ afficerent innocentem. Quod ſi diſpenſatio non poſſet obtineri ſine magnis ſumptibus, & labore, tunc cenſeo, illum excuſari, quia non videtur ſe obligaſſe ad ſponſalia implenda medio adeo difficili, ut docent Sanchez, Coninch. & Bonacina: ita etiam tenent Roſignolus *n.* 3. Caſtro Palaus *punct.* 26. *n.* 4. Ant. a Sp. S. *n.* 150. Nec obſtat fundamentum appoſitum, quia licet, per ſe loquendo, nemo teneatur diſpenſationem legis communis procurare, ſed poſſit ſe illi conformare, per accidens tamen poteſt ad id teneri, ratione damni dati, cujus reparatio eam diſpenſationem per ſe poſtulat.

73. Si vero impedimentum ſubſequens ſit ſolum impediens matrimonjum contrahendum, non dirimit ſponſalia, niſi ſit votum ſimplex Religionis: votum autem ſimplex caſtitatis ſolum dirimit ex parte innocentis, & non voventis, ut vidimus ſupra *dub.* 3. Ratio eſt, quia alia impedimenta, quæ dicuntur impedientia, aut ſolum impediunt, quando res eſt integra, & alteri jus non acquiſitum, ſecus quando res eſt inchoata, & matrimonium quodammodo inceptum, vel quia non ſunt amplius in uſu, excepto voto ſimplici Caſtitatis, & Religionis. Ita cum Sanchez, & Coninch. tenet Roſignol. ſupra *n.* 2.

74. Loquendo jam de aliis mutationibus, diſſolvi poſſunt ſponſalia, etiam jurata, ſi ſuperveniat gravis infirmitas habitualis, aut enormis deformitas, ut ſi alter amitteret oculum, naſum, auriculam, ut expreſſe habetur in cap. *Quemadmodum* 25. *de jurejurando* --- ibi; *Quod ſi poſt hujuſmodi juramentum mulier fieret non ſolum leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos, vel naſum amitteret, vel quicquam ei turpius eveniret, numquid vir teneretur eam ducere in Uxorem? profecto ductam non poſſet dimittere.* Redditur ibidem ratio, quia juramentum intelligitur, rebus in eodem ſtatu permanentibus, non autem ſi ſuperveniat notabilis mutatio.

75. Ob eamdem rationem diſſolvi poſſunt ſpoſalia ob quamcumque aliam mutationem notabilem, ſeu turpitudinem, aut ægritudinem permanentem, quæ ſuperveniat alteri Sponſo, ut eſſet morbus gallicus, quia eſt infirmitas contagioſa, & quæ horrorem cauſſat, & raro ea affectus ſanitatem recuperat, ut cum Navar. Sanchez, & Guttier. notat Palaus *punct.* 27. *n.* 3. Sufficit etiam hujus morbi vehemens ſuſpicio, & ſi non plene probetur, ad hoc ut ſanus poſſit reſilire, ut cum Seraphino, Riccio, Pontio docet idem Palaus: idem valet de oris graveolentia, quando arte medica ſuperari non poteſt, eſt namque ſignum morbi habitualis moleſtiſſimi, ut late probat Sanchez *diſp.* 52. *n.* 2. Item valet de notabili deformatione Sponſæ, quæ, cum eſſet pulcra, facta eſt deformis. Idem a fortiori, ſi ſuperveniat infamia ob furtum, aut ſimile flagitium; ſi poſt ſponſalia appareat Sponſum ebrietati, ſcortationibus, & ſimilibus vitiis deditus, aut ſuperveniat gravis morum aſperitas; ſi mortales inimicitiæ ſuperveniant; ſi poſt ſponſalia timeantur ſcandala ob contradictionem parentum, vel conſanguineorum, & eorum potentiam, quamvis, in hoc caſu caute ſit procedendum, quia, ut cum Sanchez notat Palaus ſæpe variæ minæ jactantur, terroreſque opponuntur, & diſcordiarum pericula intentantur, quæ facile ceſſant, animique conciliantur, celebrato matrimonio; & ratio univerſalis eſt, quæ indicatur in Canone, quia promiſſio ſponſalium intelligitur facta, rebus in eodem ſtatu permanentibus, & nulla notabili mutatione de novo advenıente, vel, ut habet D. Thomas *in* 4. *diſt.* 23. *q.* 2. *art.* 3. *ad* 3. ne conjugium inter tales perpetuam diſplicentiam patiatur, aut infelicem exitum ſortiatur; & ita teneut Doctores communiter, Navar. Coninch. Layman, Sanchez, quos affert Palaus *loco cit.* Roſignol. *de Sponſal.* 11. *prænot.* 10. Diana *part* 3. *tr.* 4. *reſol.* 285. Leander *q.* 40. & ſequentibus.

76. Si ſuperveniat paupertas ex parte Sponſæ, ut non poſſit promiſſam ſolvere dotem, omnes facile admittunt, diſſolvi poſſe ſponſalia, quia dos promiſſa fuit conditio, ſub qua fuerunt celebrata ſponſalia, quæ dum non poteſt adimpleri, ceſſat obligatio ſub illa facta, quamvis paupertas contingat abſque ulla culpa: ſi vero non fuit dos promiſſa, idem docent Navar. Henriq. Angel. Sylveſter, Sanchez, Pontius, Diana, Palaus, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 45. vel quia mulier dives, non promittendo certam dotem, cenſetur deſtinare omnia ſua bona pro dote, quibus proinde deficientibus, deficit conditio dotis; aut quia facta eſt notabilis mu-

tatio, quæ ſi fuiſſet a principio, etiam Virum prudentem a ſponſalibus retraheret. Poſſunt autem diſſolvi ſponſalia, ſive talis mutatio fortunarum fiat ex parte Mulieris, ſive ex parte Viri; non enim obligari debet alterutra pars, ut totum onus matrimonii, & alendæ familiæ ſubeat, cum debeat ab utraque parte ſuſtentari.

77. Si utraque pars in paupertatem deveniat, utraque pars poteſt a ſponſalibus reſilire, quando vult a matrimonio abſtinere, quia non poſſunt onera matrimonii ſuſtinere: at, ſi vellet aliam perſonam pauperem ducere, teneretur potius contrahere cum illa, cui promiſit, ſi illa nubere conſentiat, quia nulla eſt cauſſa illam deſerendi, cum fortunarum jactura mutuo compenſetur, ut docent Bonacina *punct.* 8. *n.* 14. & Averſa *q.* 8. *ſect.* 14. Si autem altera pars poſt ſponſalia contracta evadat notabiliter ditior, acquirendo amplam hereditatem, non poterit a ſponſalibus reſilire, quia ſcilicet altera pars non eſt paſſa mutationem, nec diminutionem, nec declinavit a ſuo ſtatu, ac proinde non eſt cur debeat deſeri. Sic Sanchez *diſp.* 59. *num.* 7. Coninch. *diſp.* 23. *num.* 69. Averſa *ſect.* 14. Bonacina *q.* 1. *punct.* 8. *num.* 13. quamvis Leander *q.* 47. citans Hurtadum, & Ochagav. probabile aſſerat, diſſolvi ex parte illius, qui factus eſt ditior, quia illius ſtatus notabiliter fit dignior, ac proinde eſt cauſſa ſufficiens, ut ſponſalia diſſolvi poſſint.

78. Univerſaliter dicendum eſt, tunc ſponſalia diſſolvi poſſe, quando aliquid evenit, vel de novo emergit, quod ſi præceſſit ab initio, non fuiſſent celebrata ſponſalia, ſed inviti eſſent rationabiliter animi Contrahentium, quia ſolum ſub hac conditione, cenſetur, voluiſſe ſe obligare, niſi accedat notabilis mutatio, aut circumſtantia, quæ, ſi ab initio fuiſſet, animos Contrahentium retraheret a ſponſalibus, adeoque quando talis cauſſa, vel mutatio datur, quæ ſi fuiſſet præviſa, vel ab initio exiſteret, prudenter retraheret homines illius ſtatus, & conditionis a matrimonio cum tali perſona contrahendo, datur cauſſa ſufficiens ſponſalia diſsolvendi. Ita, pluribus citatis, Averſa *q.* 8. *ſect.* 14.

DUBIUM X.

Ex quibus cauſſis præcedentibus poſſint Sponſalia diſſolvi.

79. CAuſſæ præcedentes ſponſalia, de quibus dubitari poteſt, an ſufficiant ad ea diſſolvenda, poterant eſse notę, & cognitæ Contrahenti, vel ignotæ, & incognitæ. Si erant notæ, regulariter loquendo, non ſufficiunt ad ſponſalia diſsolvenda, quia ſcienti, & volenti nulla fit injuria, & ſic nulla eſt cauſsa recedendi; qua ratione diximus ſupra *dub.* 2. libere, & voluntarie promittentem matrimonium mulieri pauperi, & diſparis conditionis teneri ad illam ducendam, niſi ſcandalum grave, aut notabile damnum immineat; ſi vero cauſsæ erant ignotæ, & poſt ſponſalia innoteſcunt, & ſunt graves, cujuſmodi ſunt ſuperius enumeratæ pro diſsolvendis ſponſalibus, quando ſuperveniunt, illis jam contractis, dubitatur, an ſufficiant ad ea diſsolvenda, ſi præcedant.

80. Reſp. omnes illæ cauſsæ, quæ ſufficiunt ad ſolvenda ſponſalia, quando, illis contractis ſuperveniunt, ſufficiunt etiam, regulariter loquendo, ad ea ſolvenda, quando præcedunt, ſed ignorantur, & poſtea innoteſcunt. Ratio eſt, quia de novo apparet notabilis mutatio, quæ ſi fuiſset cognita, retraxiſset animum Contrahentis ab illis ſponſalibus celebrandis, ſicut ſufficiunt ad illa diſsolvenda, quando illæ cauſsæ ſuperveniunt ſponſalibus celebratis; quando enim mutatio cognoſcitur poſt ſponſalia, perinde eſt ac ſi de novo reſultaret, nam res cenſetur fieri, quando innoteſcit, ſicut e contra idem eſt non eſſe, & non apparere. *l. in lege ff. de contrab. empt.* Conf. quia in aliis contractibus, quando res erat intrinſece vitiata, & poſtea occultus defectus dignoſcitur, eſt cauſsa ſufficiens ad contractum reſcindendum; ergo etiam ſufficit ad ſponſalia diſsolvenda, quando aderat cauſsa ſufficiens, ſed ignorata, quæ poſtea cognoſcitur, ut ſi de novo cognoſcatur, alteram partem morbo gallico, aut alio contagioſo, & incurabili laborare; notabili corporis vitio deputari, infamia maculari, inopia premi, pravis moribus deſævire, & hujuſmodi; & ita tenent Averſa *q.*8. *ſect.* 15. Palaus *punct.* 29. Pontius *lib.* 12. *c.* 18. Bonacina *q.* 1. *punct.* 8. *n.* 16. Sanchez *diſp.* 63. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 187. Coninch. Reginaldus, Layman, & alii, quo affert, & ſequitur Leander *diſp.* 2. *q.* 49.

81. Specialiter loquendo de cauſsa fornicationis, ſi poſt ſponſalia Sponſus agnoſcat Sponſam, quam putabat virginem, fuiſse fornicatione corruptam, habet juſtam cauſſam reſiliendi; nam hæc inducit magnam mutationem, quæ ſi ab initio fuiſset cognita, non fuiſsent ſponſalia celebrata; ſiquidem ignominioſum eſt viro ducere feminam ab alio corruptam, & incurreret bigamiam, & irregularitatem. Idem valet, quando Sponſus putabat ducere viduam honeſtam, & pudicam, & invenit fuiſse fornicatam, quia ignominioſum eſt viro ducere mulierem, etiam viduam, inhoneſtam. Idem videtur dicendum, quando Sponſus putabat ducere virginem, ſed poſtea invenit viduam, quamvis honeſtam; licet enim ceſſet cauſsá fornicationis, adeſt tamen notabilis diverſitas, quæ inducit irregularitatem bigamiæ. Sic Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 63. *n.* 3. & penes ipſum viginti Doctores; ita etiam Averſa *q.* 8. *ſect.* 16. Leander *diſp.* 2. *q.* 50. Palaus *diſp.* 1. *punct.* 29. *n.* 6.

82. Nec obſtat Textus in cap. *Quemadmodum de jurejurando*, ubi Pontifex ait: *Si quis juraverit, ſe ducturum aliquam in uxorem, non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentem, ut illam non ducat in conjugem.* Nam Pontifex loquitur in caſu, quo fornicatio præcedens eſset nota Sponſo, qui, illa non obſtante, voluit contrahere; tunc enim fornicatio illa præcedens cognita, non eſt cauſsa ſufficiens reſiliendi; bene tamen ſi erat ignota, & cognoſcatur poſt ſponſalia etiam jurata, quod idem valet de aliis cauſſis, infirmitate, paupertate, & aliis, quando ſolum cognoſcuntur poſt ſponſalia, & non antecedenter.

83. Fornicatio Sponſi præcedens ſponſalia, quando non fuit valde frequens, & continuata, ut merito inducere poſſit rationabilem ſuſpicionem, ut etiam poſt matrimonium ſit fornicaturus, non eſt cauſsa ſufficiens diſsolvendi ſponſalia, quia non inducit tantam deformitatem, & mutationem, quantam inducit fornicatio feminæ, nec infert ignominiam mulieri cum tali viro contrahenti. Sic Sanchez *diſp.* 63. *n.* 9. Guttier. *c.* 34. *n.* 7. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 7. *n.* 62. Pontius *lib.* 12. *c.* 18. *n.* 2. Averſa *ſect.* 15. Leander *q.* 52. Palaus *n.* 7.

84. Error, ſeu ignorantia cauſsę præcedentis, tunc ſolum diſsolvit ſponſalia ex parte illius, qui fuit deceptus, quando dedit cauſsam contractui; ſecus ſi ſolum incidit in contractum: dicitur autem dare cauſsam contractui, quando, ſi fuiſset cauſsa cognita, contractus non fuiſset celebratus; dicitur vero incidere in contractum, quando, ſi fuiſset cognita, contractus nihilominus fuiſset celebratus, licet non ita libenter: itaque ſi Contrahens ſponſalia, ita eſt affectus, ut ſi cognoviſset Sponſæ defectum, adhuc ſponſalia contraxiſset, non poteſt, tali defectu poſtea cognito, ſponſalia diſsolvere, quia diſsolutio in tantum eſt licita, in quantum quis contrahere cenſetur ſub illa conditione, niſi talis mutatio, vel talis defectus detur; ergo qui ita eſt affectus, ut etiam contraxiſſet ſi defectum cognoviſset, cenſetur abſolute contrahere; unde non poteſt amplius reſilire; ſecus ſi cognito defectu non contraxiſset, in quo ſtandum eſt ipſius aſſertioni; nam de ejus voluntate aliter conſtare non poteſt, quam ejus teſtimonio. Sic Sanchez *diſp.* 63. *n.* 2. Palaus *n.* 2. Averſa *ſect.* 15. Pontius *c.* 18. *n.* 4. Bonacina *q.* 1. *punct.* 8. *n.* 19. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 7. *n.* 70. Leander *q.* 43. Quod ſi dubium ſit, an, cognito errore, quis eſset contracturus, tunc videndum eſt, an defectus de novo cognitus, ſit gravis, aut levis; ſi enim eſt gravis, ut ſi non inveniatur eſse virgo, aut dives illa, quæ talis putabatur, optime poteſt reſilire, quia præſumitur non habuiſse animum ſe obligandi; ſecus ſi defectus ſit levis. Ita Sanchez, Navarrus, & Bonacina, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 48.

85. Quæres: *An cauſſa ignorata, quæ dedit cauſſam contractui ipſo facto reddat ſponſalia nulla, & irrita: an vero relinquat valida, ſed irritanda, & annullanda ad petitionem illius, qui fuit deceptus?* quod ſcire maxime neceſsarium eſt propter impedimentum publicæ honeſtatis; nam ſi ſponſalia ſunt valida, quamvis poſtea irritentur ad petitionem decepti, oritur impedimentum publicæ honeſtatis: ſecus ſi ſint ipſo facto nulla, & irrita.

86. Reſp. Sponſalia eſſe nulla, & irrita, ſi error verſetur circa ſubſtantiam, & perſonam, cum qua contrahitur: ſecus ſi verſetur circa qualitates, quod regulariter verificatur de quocumque contractu ex errore celebrato, qui eſt ipſo facto nullus, ſi error verſetur circa ſubſtantiam; ut ſi vendas vitrum pro gemma, aurichalcum pro auro; ſecus ſi verſetur circa qualitates, quia tunc remanet conſenſus abſolutus circa ſubſtantiam. In noſtro caſu, cum error ſit circa qualitates ignoratas, non circa perſonam, cum qua contrahitur, ſponſalia remanent ab initio valida; & pariunt impedimentum publicæ honeſtatis, quamvis poſtea diſſolvantur ad petitionem decepti, qui habet jus reſiliendi. Sic Roſignol. *de Sponſ.* 1. *prænot.* 5. *ſect.* 8. & *de Sponſ.* 11. *præn.* 17. Palaus *punct.* 19. *n.* 10. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 17. *dub.* 5. *num.* 31. Pontius *lib.* 12. *c.* 18. *n.* 4. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 13. *n.* 170.

87. Quod ſi deceptus, cognito errore ſponſalia ratificavit, aut expreſſe per verba, aut etiam tacite per copulam habitam cum Sponſa, non poterit amplius reſilire, niſi nova adveniat cauſſa, quia ſic cenſetur cedere juri ſuo, & ſponſalia approbare, ut ex communi ſententia docent Sanchez *diſp.* 66. *n.* 2. Palaus *n.* 11. Averſa *quæſt.* 8. *ſect.* 15. Leander *diſp.* 2. *q.* 54. Pontius, & alii notantes;

copu-

copulam debere eſſe factam animo ſponſalia ratificandi, ac proinde neceſſarium eſſe quod Sponſus ſciat, ſe habere jus reſiliendi, illudque perdi per talem copulam; ſi enim ignoret, ſe poſſe reſilire, aut copulam eſſe tacitam ratificationem; tunc quia deficit animus, & voluntas ratificandi, deficit etiam ratificatio. Sic Averſa *ſect.* 17. & cum Hurtado, & Trull. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 13. *n.* 169.

DUBIUM XI.

An, qui habet occultum impedimentum, licite poſſit Sponſalia contrahere, & partem cogere ad Matrimonium contrahendum?

88. Defectus occulti Contrahentis poſſunt eſſe in duplici differentia; alii ſunt, qui nullum afferunt detrimentum parti, nec ſunt pernicioſi, ſed duntaxat reddunt matrimonium minus commodum, & minus appetibile; ut ſi pauper eſſet Sponſa, quæ judicabatur dives; ignobilis, quæ judicabatur nobilis; deformis, quæ pulcra; corrupta, quæ judicabatur virgo: alii ſunt pernicioſi, & damnoſi parti, quæ non ſolum reddunt matrimonium minus appetibile, ſed etiam odioſum, & damnoſum alteri, ut morbus gallicus, paralyſis, aut lepra, aliuſque morbus contagioſus; infamia ex genere, vel delicto proveniens, quæ honeſtam familiam deturpare poſſet, & alii hujuſmodi, qui vel generationem impediunt, vel honeſtæ prolis educationi officiunt, vel a ſociabili vita avertunt. His præmiſſis.

89. Reſp. habentem defectum primi generis, eo non detecto, licite poſſe ſponſalia contrahere, illiſque contractis, poſſe cogere partem ad illa implenda, & matrimonium contrahendum. Ratio eſt, quia jam uſu, & conſuetudine receptum eſt, ut in contrahendis matrimoniis nemo teneatur ſe ipſum infamare, ſuoſque defectus occultos revelare, quamdiu tales defectus alteri non nocent, cum ſpectet ad aliam partem ſibi proſpicere, & diligenter inquirere de qualitate, ac defectibus alterius, ſibique imputare debet, ſi illos non inquirat, aut non deprehendat; maxime, quia hujuſmodi defectus non impediunt ſocialem vitam, aut generationem, vel honeſtam prolis educationem, in quem finem matrimonium contrahitur; & in hoc conveniunt Doctores communiter: Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 12. *concl.* 1. & 2. *n.* 81. Pontius *lib.* 12. *c.* 18. *n.* 6. Sanchez *lib.* 6. *diſp.* 27. *n.* 8. Palaus *punct.* 30. *n.* 2. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 14. Leander *q.* 55.

90. Qui tamen advertunt, per accidens fieri poſſe, ut præſertim Sponſa teneatur illos defectus aperire Sponſo ignaro, & innocenti, aut a contrahendo deſiſtere, quando prævidere poteſt, matrimonio contracto, defectum eſſe cognoſcendum, & inde amorem vertendum in odium, diſſenſiones graves, pericula, & mala gravia fore ſequenda; nam ex lege caritatis erga ſe ipſam tenetur ſibi hæc mala præcavere, & ex lege caritatis erga proximum non ei graviter nocere ob proprium commodum. Similiter non poſſe fraude, dolo, & mendaciis compartem inducere ad contrahendum, fingendo ſe virginem, cum eſſet corrupta, aut valde divitem, & nobilem, cum non eſſet talis, quia hoc modo alterum deciperet, illique injuriam faceret, & injuſtitiam. Poteſt tamen hos defectus diſſimulare, & tegere; & ſi fuit corrupta, poteſt aliquo artificio, induſtria, & mediis alias licitis occultum defectum tegere, ne a viro cognoſcatur, quia licet non poſſit alterum decipere, & doloſe ad matrimonium inducere, non tamen tenetur ſe ipſam infamare, aut ſuos defectus revelare: poteſt etiam, interrogata, æquivoce reſpondendo negare, ſe eſſe corruptam, quia hoc ſpectat ad tuendam ſuam famam: & ita tenent Averſa *q.* 8. *ſect.* 19. Coninch, Turrianus, Pontius, Sanchez, quos ſequitur Palaus *punct.* 30. Ant. a Spir. S. *diſp.* 2. *ſect.* 14. *num.* 137. Leander *quæſt.* 55.

91. Reſp. 2. Qui laborat tali defectu occulto, non ſolum licite poteſt ſponſalia, & matrimonium contrahere, ſed etiam alteram partem ignaram cogere in judicio, & extra ad contrahendum. Ratio eſt, quia ſponſalia cum tali defectu contracta ſunt valida, & obligatoria, & ſic jus habet, qui defectum patitur, ut promiſſa compleantur, quod per illum defectum non amiſit; ergo tenetur altera pars, quouſque eſt ignara defectus, ſponſalia complere, quamvis jus habeat reſiliendi, & obligationem elidendi per exceptionem, & objectionem talis defectus; quamdiu autem eſt ignara; & obligationem non elidit, tenetur eam adimplere, & injuſte agit, ſi recuſat, & inde cogi poteſt ad eam implendam. Exemplum habes in adultero, qui poteſt petere debitum, quod altera pars tenetur reddere, quamvis, cognito errore, jus habeat ad illud negandum, Averſa *ſect.* 19 Sanchez *diſp.* 68. *n.* 8. Palaus *punct.* 30. *n.* 8. Ant. a Spiritu S. *n.* 175. & cum Leandro *q.* 57. Hurtado, Filliuc. Trullench, & alii.

92. Quod ſi defectus ſit ſecundi generis, id eſt damnoſus, & pernicioſus, non deſunt Doctores, qui Contrahentes eximant ab obligatione illum manifeſtandi, volentes, licitum eſſe contrahere cum ignaro talis defectus, quia nemo tenetur ſe ipſum infamare, ſuaque vitia manifeſtare, ſed ad compartem ſpectat de illis inquirere, ſibique imputare debet, ſi non inquirat, aut non inveniat. Sic Hurtado *diff.* 2. *de Matrim. diſp.* 17. *n.* 62. & cum illo Leander *quæſt.* 6. favet Sanchez *diſp.* 68. *n.* 7. exemplum ponens in morbo gallico. At verius exiſtimo, patientem tales defectus pernicioſos non poſſe cum perſona illorum ignara licite contrahere, niſi & ipſa ſimiles defectus patiatur, quia ſic contrahendo grave damnum inferret innocenti, & peccaret contra juſtitiam, ea ratione, qua peccat, qui vendit ligna, aut equum, aut alia pernicioſa, ſeu inutilia ad effectum, pro quo emuntur, vel habentia graves defectus occultos, qui ementem omnino averterent a contractu; ergo qui patitur, tales defectus pernicioſos, tenetur illos parti manifeſtare, vel a matrimonio deſiſtere, cum illi avertant a ſocietate conjugali, impediant generationem, & honeſtam educationem, in quem finem ordinatur matrimonium. Ita Palaus, & Ant. a Spir. S. ſupra, & cum aliis Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 287.

DUBIUM XII.

An pro diſſolutione Sponſalium neceſſaria ſit Judicis auctoritas?

93. Conveniunt Doctores; non eſſe neceſſariam auctoritatem Judicis, ſed poſse quemlibet propria auctoritate reſilire, quando datur cauſſa ipſo jure dirimens ſponſalia, ut quando alter Sponſus Religionem ingreditur, aliud matrimonium de præſenti celebrat, aſſumit Ordines Sacros, aut impedimentum ſupervenit dirimens matrimonium; quod etiam indicat D. Thomas *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 3. Ratio eſt, quia tunc matrimonium eſt impoſſibile, & ſic nemo poteſt ad illud obligari. Similiter quando certa, & manifeſta eſt cauſſa diſſolvendi ſponſalia, poſſunt Sponſi propria auctoritate recedere, non expectata Judicis ſententia, quæ in illo caſu non eſt neceſſaria, nec ullo jure præcipitur, & ſponſalia fuere contracta ſub illa tacita conditione, *niſi res fuerit mutata*, ſeu, *niſi accedat juſta cauſſa reſiliendi;* qua ſtante poteſt quilibet reſilire, & uti jure ſuo. Ita Pontius *l.* 12. *c.* 18. *n.* 8. Palaus *p.* 31. *n.* 1. Averſa *q.* 8. *ſect.* 16. Sylveſter, Navarrus, Paludanus, Ledeſma, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Sponſ.* 11. *prænot.* 15. *n.* 1.

94. Aliqui volunt, implorandam eſſe Judicis auctoritatem, quando ſponſalia fuere publice celebrata in facie Eccleſiæ, & cauſsa recedendi non eſt publica, ſed occulta, prout innuit P. Roſignol. *num.* 2. Verum exiſtimo, poſſe quemlibet reſilire ſine alia Judicis ſententia, quando ſibi certo conſtat de cauſsa diſsolvendi ſponſalia, ſive ſit publica, ſive occulta, dummodo nullum ſequatur ſcandalum; ſi enim immineat ſcandalum, diſsolvi non poſſunt ſine auctoritate Judicis competentis. Ratio eſt, quia nullo jure cautum eſt, ut in hoc requiratur Judicis ſententia, quæ nec requiritur ex natura rei, adeoque poterit, exiſtente juſta cauſsa diſsolvendi ſponſalia, nec ullum immineat ſcandalum, unuſquiſque jure proprio recedere, non expectato Judicis decreto. Certe ſi una pars Religionem ingrediatur, ſuſcipiat Ordines Sacros, aut aliud contrahat matrimonium de præſenti, manet altera pars eo ipſo libera, ut poſſit diſponere de ſe ipſa; ita etiam libera remanebit, ut poſſit propria auctoritate recedere, ſi altera pars fornicetur, incurrat notabilem deformitatem, morbum contrahat contagioſum, & inſanabilem, ſuperveniat periculum magni damni, aut ſcandali, vel aliquid ſimile, quod ab initio a ſponſalibus retraxiſset, quia nimirum cenſentur ſponſalia celebrata ſub tacita conditione, *niſi ſuperveniat notabilis mutatio*; quod verum eſt etiam, quando talis defectus antecedens, ſolum poſt ſponſalia detegitur, quia in celebratione ſponſalium ſemper imbibitur illa conditio: *niſi talis defectus ſuperveniat, aut de novo detegatur*: & ita tenent Doctores magis communiter, Paludanus, Navarrus, Sylveſter, Tabiena, Angelus, Lopez, & alii, quos ſequitur Averſa *ſect.* 16. Sanchez *diſp.* 69. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 8. & Andreas a Matre Dei *tract.* 9. *cap.* 2. *punct.* 7. Roſignol. *ſupra n.* 2. Palaus *punct.* 31.

95. Nec dicas: ſi in celebratione ſponſalium ſemper intelligitur tacita conditio: *niſi ſuperveniat, aut detegatur notabilis mutatio*, ſequitur, ſponſalia ſemper eſse conditionata, & ſic numquam ex illis oriri impedimentum publicæ honeſtatis, quod ſolum oritur ex ſponſalibus abſolutis, & non conditionatis. Contra enim eſt, quod conditio, quæ de jure ineſt in contractu ſponſalium, non reddit illa ſimpliciter conditionata, ſed ad hunc effectum duntaxat, ut, exiſtente, aut ſuperveniente tali conditione, poſſit quis ab illis recedere; ad hoc autem, ut non oriatur impedimentum publicæ honeſtatis, ſponſalia de-

bent eſſe ſimpliciter conditionata per conditionem oppoſitam, ut ſuo loco dicemus.

96. At quia contingere poteſt, ut oriantur ſcandala, & mala gravia, ſi quis auctoritate propria recedat a ſponſalibus publice celebratis, quando cauſſa recedendi eſt occulta, & altera pars inſtat pro adimpletione ſponſalium, tunc ad evitanda ſcandala, & ad ſatisfaciendum Eccleſiæ, neceſſe eſt cauſſam deducere, & comprobare apud Judicem competentem, & ab illo ſententiam expectare, ſive agatur de diſſolvendis ſponſalibus prius validis, ſive de declarandis invalidis, quæ talia erant ab initio, prout docent Doctores communiter cum Leandro *q.* 59.

97. Nec obſtat Text. in cap. *Si duo pueri, de diſpenſ. impub.* ubi gravis impoſita eſt pœnitentia cuidam, qui receſſit a ſponſalibus, irrequiſito Eccleſiæ judicio: nec Tex. in cap. *De illis, eodem tit.* ubi dicitur, impuberes poſtquam ad pubertatem pervenerint reclamantes judicio Eccleſiæ debere ſeparari, ex quibus inferri videtur, ſponſalia numquam diſſolvi poſſe auctoritate propria, ſed ſemper recurrendum eſſe ad judicium Eccleſiæ. Reſp. in primo Textu non eſſe ſermonem de receſſu a ſponſalibus facto ex legitima cauſa, ſed de receſſu a matrimonio, de præſenti ſine ulla cauſa, ut explicat Sanchez *diſp.* 69. *in fine.* In ſecundo vero Textu non præcipitur, ut reclamatio fiat coram Judice Eccleſiaſtico, ſed tantum dicitur, quod ſi impubes factus pubes reclamaverit coram Eccleſia, implorando ipſius judicium, debeat per Eccleſiam ſeparari.

98. Si cauſſa recedendi a ſponſalibus ſit dubia, ſive de jure, ſive de facto, dico, Contrahentes non poſſe propria auctoritate recedere, ſed recurrendum eſſe ad Judicem pro illorum diſſolutione: tunc dicitur cauſſa dubia de jure, quando dubitatur, an talis cauſſa ſit ſufficiens; dubia de facto, quando dubitatur, an revera inſit. Ratio eſt, quia per celebrationem ſponſalium unuſquiſque jus habet, ut matrimonium contrahatur, quo jure privari non poteſt invitus ab altera parte propter ſolum dubium; nam melior eſt conditio poſſidentis, & nemo Judex eſt in cauſſa propria, quando agitur de præjudicio Tertii, ac proinde recurrendum eſt ad Judicem competentem, qui, diligenter rebus omnibus perpenſis, ſi dubium maneat, in favorem rei judicare debebit, juxta regulam; in dubio favendum eſt reo: ſi vero rationes pro utraque parte probabiles ſint, in favorem habentis majorem probabilitatem judicare debebit, maxime poſt Decretum Innocentii XI. damnantis illam propoſitionem, quæ eſt in ordine ſecunda: *Probabiliter exiſtimo, Judicem poſſe judicare juxta opinionem minus probabilem*: quod maxime obſervandum eſt in cauſſis matrimonialibus, & ſponſalium, quæ ſunt favorabiles, prout late oſtendit P. Roſignol. *ſupra prænot.* 17.

99. Quod ſi compellaris adimplere promiſſa, cum habeas juſtam cauſſam reſiliendi, ſed occultam, quæ famam alterius lædere poteſt, ut eſſet fornicatio Sponſæ, ſive ante, ſive poſt ſponſalia commiſſa, de qua tibi certo conſtat; teneris in hoc caſu prius partem ſecreto admonere per te, vel per alium, per parentes, amicos, aut conſanguineos, ut deſiſtat, comminando propalationem defectus, & ſi non acquieſcat, ſed inſtet pro adimpletione promiſſi, potes defectum occultum deferre apud Judicem, etiamſi ſequatur damnum, & infamatio Sponſæ, quia talis delatio eſt proprii juris defenſio, ſibique imputare debet femina, ſi remaneat infamata, cum monita nolit deſiſtere ab injuſta prætenſione, & teſtes, qui hoc crimen agnoſcunt, tenentur illud revelare pro defenſione tui juris: & ita tenent Sanch. *diſp.* 70. *n.* 2. Averſa *ſect.* 16. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 11. *n.* 93. Andreas a Matre Dei *punct.* 7. *n.* 105. Layman, Pontius, Rebellus, quos ſequitur Palaus *n.* 4.

100. Si autem crimen ita ſit occultum, ut in judicio probari non poſſit, aut quia non ſunt teſtes, aut quia nolunt teſtificari; tunc ceſſat obligatio recurrendi ad Judicem, cum talis recurſus ſit inutilis, & potius tibi perniciosus; nam defectu probationum poteris cogi adimplere matrimonium promiſſum, ad quod non teneris: quare in illo caſu potes propria auctoritate recedere, ſicut poteſt quis propria auctoritate rem ſuam capere ab alio injuſte detentam, quando in judicio non poſſet eam habere, ut cum Sanchez, & Layman docet Palaus *num.* 4. cum Averſa, & Dicaſtillo, Andreas *num.* 102. &, ſi forte a Judice compelleris ſtare promiſſis, cum talis compulſio ſit injuſta, & innitatur falſæ præſumptioni, nullam paris in conſcientia obligationem, ſed licitum eſt modis omnibus mandatum ſubterfugere.

101. Judex idoneus ad ſponſalia diſſolvenda eſt tantum Judex Eccleſiaſticus, qui juriſdictionem habet ordinariam, vel delegatam in foro externo, & contentioſo; unde Judex Laicus non poteſt hanc cauſſam cognoſcere, cum ſit cauſſa ſpiritualis ad matrimonium pertinens, nec Parochus, qui juriſdictionem in foro externo, & contentioſo non habet. Ita cum Palud. & Sanchez, Roſignol. *prænot.* 15. *n.* 6. & cum aliis Leander *q.* 62.

102. Quæres: *An ſit neceſſe petere juramenti relaxationem, quando ſponſalia jurata, ſive propria, ſive Judicis auctoritate diſſolvuntur?*

Reſp. Negative, quia, deficiente promiſſione matrimonii, deficit etiam obligatio juramenti, quia ſicut in promiſſione matrimonii, ita & in juramento ſubintelligitur tacita conditio, *niſi ſupervenia, aut detegatur notabilis mutatio*, qua ſtante, ſicut matrimonium, ita juramentum deſinit obligare. Colligitur ex cap. *Quemadmodum de jurejurand.* ubi dicitur, non eſſe perjurium, qui poſt ſponſalia jurata recedit ob fornicationem Sponſæ, ut cum Sanchez, Coninch. & aliis notat Averſa *d. ſect.* 6. Nec obſtat tex. in cap. *Si vero de jurejurando*, ubi Pontifex ait; *Non eſt tutum contra juramentum venire, niſi tale ſit, quod ſervatum in interitum vergat ſalutis æternæ*; ſed quando adeſt juſta cauſa recedendi, niſi ſit impedimentum dirimens, aut impediens, juramentum obſervari poteſt ſine detrimento ſalutis æternæ; ergo, vel debet obſervari, vel peti relaxatio. Reſp. enim, Textum eſſe intelligendum de juramento, quod nec expreſſe, nec tacite conditionem involvit, ob cujus defectum ceſſat obligatio juramenti, ut notat Averſa.

DUBIUM XIII.

Quæ certitudo cauſſæ requiratur ad ſolvenda Sponſalia?

103. QUando Contrahentes ambo fatentur impedimentum, & juſtam cauſſam recedendi, poſſunt ſponſalia in utroque foro diſſolvi, etiamſi revera non adeſſet tale impedimentum; nam talis confeſſio eſt remiſſio juris, quod unus adverſus alterum habet ratione ſponſalitiæ promiſſionis, & hac ratione, quaſi ex communi voluntate, & conſenſu ſponſalia diſſolvuntur, quod ſufficit ſine alia cauſſa. Item diſſolvi poſſunt, ſi ille, qui matrimonium exoptat, fateatur ſuum defectum, puta ſe fuiſſe fornicatum, aut morbo contagioſo laborare: ſecus ſi id fateatur, qui matrimonium recuſat, altero adhuc inſtante, & volente contrahere, quia talis confeſſio valet quidem in præjudicium ſui ipſius, non in præjudicium alterius volentis contrahere. Ita Sanch. *diſp.* 72. *n.* 2. 3. & 4. Palaus *punct.* 32. Averſa *ſect.* 16. Ant. a Spir. S. *ſect.* 15. *n.* 184. & alii communiter.

104. Difficultas tota eſt, quando vel uterque, vel pars, quæ contrahere cupit, negat impedimentum, & inſtat pro celebratione matrimonii, quænam tunc probatio, & certitudo cauſſæ ſit neceſſaria pro diſſolvendis ſponſalibus, & impediendo matrimonio: & quidem agi poteſt de impedimento dirimente, ſeu impediente matrimonium, vel de impedimento, non quidem dirimente, ſeu impediente, ſed dante dumtaxat jus reſiliendi, ut eſt fornicatio Sponſæ, ignobilitas, deformitas, ſævitia, & hujuſmodi, & quæritur: *an tunc requirantur plures Teſtes pro tali impedimento probando, vel ſufficiat unus Teſtis?* in quo diſcrepant Doctores.

105. Reſp. 1. Quando agitur de diſſolvendis ſponſalibus ob aliquod impedimentum dirimens, ſeu impediens matrimonium, ſufficit in utroque foro unus Teſtis fide dignus, quia ſic habetur ex cap. *Super eo* 2. *de Teſtibus*, & cap. *Præterea* 2. *de Sponſalibus*, & tradunt Roſignol. *de Sponſ.* 11. *præn.* 8. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 15. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 11. *num.* 77. Guttier. *de Matrim. cap.* 36. *a num.* 2. Palaus *punct.* 32. & Sanchez *lib.* 5. *de Sponſal. diſp.* 71. *a num.* 2. ubi teſtatur de communi omnium Doctorum. Ratio eſt, quia ubi agitur de peccato vitando minores probationes ſufficiunt, quam regulariter requirantur in aliis judiciis, cum non ſolum malum ſit fugiendum, ſed etiam ſpecies mali; at in caſu præſenti agitur de vitanda nullitate matrimonii, & peccato, quod Sponſi committerent contrahendo contra præſcriptum Eccleſiæ; & ſic ſufficit unus Teſtis, qui deponat de tali impedimento: magis enim præponderat, quod non contrahatur matrimonium invalidum, & contra prohibitionem Eccleſiæ, quam ne Sponſi priventur jure contrahendi inter ſe, cum ſinguli poſſint aliud matrimonium inire.

106. Quod verum eſt, etiamſi ſponſalia fuiſſent juramento firmata; quia in d. cap. *Super eo*, abſolute ſignificatur, ſufficere unum Teſtem ad diſſolvenda ſponſalia, nulla facta mentione juramenti. Ratio etiam eſt, quia juramentum intelligitur factum ſub illa conditione, *niſi ſubeſſet impedimentum*, quod ſufficienter ſubeſſe creditur per depoſitionem unius Teſtis fide digni, ut expreſſe tradit P. Roſignol. *num.* 8. Nec obſtat, quod in cap. *Præterea* dicatur, ſufficere depoſitionem unius Teſtis ad diſſolvenda ſponſalia, ſi non ſint juramento firmata, quia ibi agebatur de Teſte, qui non erat ſatis fide dignus, immo vehementer ſuſpectus, quod perverſa voluntate vellet matrimonium impedire, cum eſſet conſanguineus Sponſi, & ob timorem, vel aliam cauſſam ſuum nomen non publicaverat in judicio, ut requiritur ad hoc, ut ſufficiat dictum unius Teſtis ad diſſolvenda ſponſalia jura-

jurata, proût tradunt, & docent Sanchez, Palaus, Coninch, Ant. a Spir. S. & alii.

107. Nec etiam obſtat, quod pro diſſolvendo Matrimonio jam contracto, ſeu declarando, fuiſſe nullum, non ſufficiat unus Teſtis juratus, ſed requirantur duo Teſtes omni exceptione majores, ex cap. *Licet ex quadam de Teſtibus*, & cap. 1. *de conſanguinit.*, quia quamvis tunc etiam agatur de peccato vitando, quod Contrahentes committerent, ſi perſeverarent in matrimonio ex aliquo impedimento nullo, & irrito; attamen eſt res graviſſima, & magni præjudicii, cum agatur de jure quæſito, ſeu poſſeſſo tollendo, & diſſolvendo vinculo, quod de ſe eſt indiſſolubile, & ſic non mirum, ſi majores, & evidentes probationes requirantur, tum maxime quia imminet æquale periculum peccati, ſi diſſolvatur matrimonium validum.

108. Teſtis debet eſſe fide dignus, & talis, ut merito non ſit repellendus; debet eſſe juratus, & occularis, ut ex certa ſcientia deponat; nam licet agatur de peccato vitando, quia tamen ſimul agitur de alterius præjudicio, non creditur niſi Teſti juranti, & ex certa ſcientia deponenti: nec ſufficit ſi de ſolo auditu deponat, niſi in impedimento conſanguinitatis, & affinitatis, ubi ſufficit ſi ſub juramento deponat, ſe audiviſſe ſaltem a duobus ſuis majoribus fide dignis, & quod clare diſtinguat gradus ex utraque parte, ut habetur ex cap. *Licet ex quadam, de Teſtibus*, & docent Palaus *n.* 4. Roſignol. *n.* 2. aliique communiter. Non tamen requiritur, ut nomen teſtis publicetur, niſi quando ſponſalia ſunt jurata, ob fortiorem obligationem ſponſaliorum juratorum: admittitur etiam Teſtis conſanguineus, etſi alleget turpitudinem ſuam, per Textum in d. cap. *Præterea* 2. *de ſponſalib.* etiam criminoſus, & vilis, quia nimirum agitur de peccato vitando, ut ſatis fuſe docet Roſignol. *loco cit.* & *de ſponſal. II. diſq.* 2. §. 23.

109. Sufficit etiam ad diſſolvenda ſponſalia, quamvis jurata, & matrimonium impediendum publica fama de impedimento, ex cap. *Super eo, de conſanguinit.* dummodo talis fama legitime probetur in judicio, nec oppoſitum per teſtes fide dignos probetur a parte litigante, cap. *Cum in tua, de ſponſalibus*, ut docet Roſignol. *de ſponſ.* II. *prænot.* 8. *a n.* 11. Non ſufficit ſolus rumor impedimenti apud aliquos privatos, ſed requiritur vera fama apud totam viciniam, ſeu majorem partem; in hoc enim differt fama a rumore, quod fama tunc eſt, quando tota vel major pars viciniæ clamat de tali impedimento; rumor vero quando aliqua pars viciniæ, puta tertia, vel quarta pars proclamat, ut cum Hoſtienſi, Joan. Andrea, Cardinali, Præpoſito, & aliis notat Roſignolus *diſqu.* 2. §. 21. An vero ad excludendam famam admitti poſſint juramenta ipſorum Contrahentium, quod illud impedimentum non exiſtat, relinquitur arbitrio Judicis, qui, attentis qualitatibus perſonarum, & famæ, poteſt admittere.

110. Reſp. 2. quando agitur de ſolvendis ſponſalibus, & impediendo matrimonio non ob impedimentum, cum quo contrahere ſit peccatum, ſed ob defectum dantem ſolum jus reſiliendi, ut eſt fornicatio Sponſæ ſive præcedens, ſive ſubſequens, ignobilitas*, ſævitia &c. requiruntur duo teſtes integri, id eſt ex certa ſcientia, & ſub juramento deponentes. Ratio ſumitur ex regula generali requirente in omnibus aliis judiciis duos Teſtes, quando agitur de præjudicio Tertii, & de tollendo jure alteri perfecte acquiſito, ut habetur ex cap. *Licet ex quadam.* Cap. *Veniens.* Cap. *In omni negotio, de Teſtibus.* Nec ſufficit unus Teſtis, niſi quando agitur de peccato vitando, & hoc ex ſpeciali privilegio juris ob animarum ſalutem; ſed hic agitur de præjudicio Tertii, & jure alterius tollendo, & non de peccato vitando; ergo requiruntur duo Teſtes integri, & omni exceptione majores, ſicut generaliter in omnibus aliis cauſſis, ut contra Paludanum docent Roſignol. *de ſponſal.* II. *diſquiſit.* 2. §. 22. Sanch *lib.* 1. *diſp.* 72. *n.* 7. Palaus *p.* 32. *n.* 8. Guttier. *c.* 36. *n.* 17. Ant. a Spiritu S. *n.* 183. in foro tamen conſcientiæ ſufficere unicum Teſtem etiam non juratum, ut altera pars licite, & juſte poſſit a ſponſalibus reſilire, docent Sanch. *diſp.* 73. *n.* 2. Palaus *n.* 8. Guttier. *c.* 36. *num.* 17. dummodo ſit fide dignus, & deponat de certa ſcientia, & abſque ulla mendacii ſuſpicione, quia ex vi illius teſtimonii probabiliter, & prudenter quis judicare poteſt, impedimentum adeſſe.

111. Addit Averſa *q.* 8. *ſect.* 16. etiam in foro externo pro qualitate rei, & perſonarum poſſe interdum ſufficere unicum Teſtem fide dignum, qui cum juramento deponat, ut Judex merito poſſit abſolvere partem innocentem ab obligatione ſponſalium; *quia*, inquit, *durum eſſet compellere Virum ingenuum ad ducendam Sponſam, quam a tali Teſte audivit, & in mente ſua perſuaſum habet fuiſſe fornicatam, & eſſe corruptam, quam putabat Virginem, tum quia ex ipſo capite infelices exitus timeri poſſent.* Affert etiam alias rationes, & ponit diſcrimen inter hanc, & alias materias judiciales, in quibus agitur de puniendis delictis, aut auferendis aliis bonis, quia dictum unius teſtis, quamvis non faciat plenam probationem, facit tamen vehementem ſuſpicionem, & probationem ſemiplenam, ſufficientem ad hoc, ut Judex poſſit torquere Reum; ut ab illo veritatem extorqueat, & ad imponendam pœnam extraordinariam; cum autem in hac materia non cadat tortura ad habendam veritatem, nec pœna, erit probatio ſufficiens ad ſolvenda ſponſalia. Ita Averſa.

Quomodo vero gerere ſe debeant Sponſi poſt inita ſpon- ,,
ſalia inter ſe, & quænam potiſſimum evitandæ ſint cor- ,,
ruptelæ; optimum duxi, & per modum quaſi totius hu- ,,
jus Capitis coronidis diligenter colligere, quidquid in ,,
prælaudatæ Notificationis paragraphis decimo ſeptimo cum ,,
duobus ſequentibus, & vigeſimo quinto uſque ad ulti- ,,
mum, zelantiſſimus ipſe Pontifex adnexuit pro tutiori ani- ,,
marum regimine inſtituendo; ad hoc potiſſimum, ut Pa- ,,
rochi plenius hac de re inſtructi, cautius etiam ſe gere- ,,
re in re tam difficili, atque periculoſa, & ſciant, & ,,
valeant. Sic autem legitur in §. 17. Neque diſſimulari ,,
poteſt graviſſimum malum, quod tertio loco exponen- ,,
dum ſuſcipimus; initis nempe ſponſalibus virum in ,,
domum Mulieris ſibi deſponſæ ad habitandum commi- ,,
grare. Supervacaneum eſt pluribus verbis oſtendere, ,,
quam indecorum habeatur, Sponſos, ante peractum ma- ,,
trimonium, colloquia, remotis Conſanguineis, ſecum ,,
inſtituere, & etiam ſub eodem tecto verſari, ex quo ,,
procul dubio apertiſſimum diſcrimen ipſi intentatur. ,,
Alex. VII. hanc ſententiam, quæ inter cæteras quadra- ,,
geſimum locum obtinet, die 18. Mart. 1666. proſcri- ,,
pſit: *Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantum ve-* ,,
niale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ,,
ſenſualem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo con- ,,
ſenſus ulterioris, & pollutionis. Licet nulla de Sponſis ,,
hic mentio fiat, tamen P. Viva Societ. Jeſu Theolo- ,,
gus *in Comment. ad propoſ. n.* 23. ipſos quoque proſcri- ,,
ptæ ſententiæ terminis includi hac ratione demonſtrat. ,,
Etenim oſcula, & alia hujuſmodi liberis etiam viris, ,,
ac mulieribus interdicuntur ob eam cauſſam, quod, ve- ,,
tita illis corporum permixtione, reliqua etiam prohi- ,,
bentur, quæ ad ipſam ineundam perducunt. Hæc autem ,,
ad Sponſos quoque pertinere nemo eſt, qui dubitet. ,,
Quod ſi naturæ imbecillitate, ac præſertim familia- ,,
ri communis vitæ conſuetudine, & contubernio con- ,,
tingat, ut Sponſi gravius aliquod crimen admittant, ,,
ipſius magnitudo etiam ſine excellenti doctrina facile ,,
percipitur. Nam ſi minores culpæ inter ipſos indeco- ,,
ræ, vetitæque ſunt, quid ſtatuendum de gravioribus vi- ,,
debitur? Accidit etiam matrimonii felicitati, Sanctæ- ,,
que Eccleſiæ inſtitutis nihil magis repugnare, quam ,,
ſi Sponſi hac turpitudinem inquinentur. Tobias Sa- ,,
ram in uxorem ducturus Angeli conſilio, ſe ob hoc ,,
negotium vehementer timere reſpondit, quod ſeptem ,,
priores ipſius mariti, interpoſita fortaſſe Dæmonis ope- ,,
ra, infeliciter perierant. Angelus vero, ut hoc metu ,,
Tobiam ſolveret: *Hi namque* (inquit *lib. Tob. cap.* 6.) ,,
qui conjugem ita ſuſcipiunt, ut Deum a ſe, & a ſua ,,
mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus, ,,
& mulus, quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem ,,
Dæmon ſuper eos. Tu autem, cum acceperis eam, in- ,,
greſſus cubiculum per tres dies continens eſto ab ea, & ,,
nihil aliud, niſi orationibus vacabis cum ea &c. tranſacta ,,
autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domi- ,,
ni, amore filiorum magis, quam libidine ductus, ut in ,,
ſemine Abrahæ benedictionem in filiis conſequaris. Et ,,
profecto Sancta Mater Eccleſia, ſi alter Conjugum ali- ,,
quem Regularium Ordinem ingredi velit, duos menſes ,,
pro re deliberanda concedit. Cap. *Ex publico, de con-* ,,
verſ. Conjugatorum. Sed etiam, omiſſa Religionis cauſ- ,,
ſa, in veteri Canone, quem Gratianus commemorat, ,,
Can. Sponſus, diſtinct. 23. ita conſtituitur: *Can. Sponſus,* ,,
& Sponſa, cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a paren- ,,
tibus ſuis, vel paranymphis offerantur, qui, cum benedi- ,,
ctionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipſius be- ,,
nedictionis in virginitate permaneant. Trid. quoque Sy- ,,
nodus *ſeſſ.* 24. *de reform. matr. c.* 1. hæc habet: *Præte-* ,,
rea eadem Sancta Synodus hortatur, ut Conjuges ante be- ,,
nedictionem Sacerdotalem in Templo ſuſcipiendam in ea- ,,
dem domo non cohabitent. Idem in Rituali Romano *de* ,,
Sacramento Matrimonii præſcribitur: *Moneat Parochus* ,,
Conjuges, ut ante benedictionem Sacerdotalem in Templo ,,
ſuſcipiendam in eadem domo non cohabitent, neque ma- ,,
trimonium conſumment, nec etiam ſimul maneant, niſi ,,
parentibus, vel aliis præſentibus. ,,
Nihil aliud ſtatuendum in ſuis Diœceſibus per Epi- ,,
ſcopos fuiſſet, ſi monita ejuſmodi tam validis rationi- ,,
bus innixa, & a Sancta Synodo Tridentina, ac Ritua- ,,
li Romano propoſita invaluiſſent. Itaque nonnulli, ut ,,
malum, de quo ſermo eſt, prorſus extinguerent, Spon- ,,

„ ſis genere obſcuris, & egenis, qui patrandis ejuſmodi ſceleribus magis obnoxii ſunt, indixerunt, ut nigram candelam manibus tenentes ante fores Eccleſiæ per tres Feſtos dies adſtarent, dum Sancta Officia celebrantur. Id tamen a Sac. Concilii Congregat. improbatum fuit, quæ poſt accuratum examen ita decrevit *in Cauſſa Puteolana 18. Junii 1690.* (*lib. 40. Decretor. pag. 413. & ſeqq.*) *Sacra &c. utraque parte informante, cenſuit, Epiſcopum ſe abſtinere debere a pœnitentiis publicis, vel rationem publicarum habentibus*. Quare eam rationem ſequi nullo modo poſſumus. Alii vero delinquentes tamquam ſtupri reos puniendos cenſuerunt, quod pariter incertum, dubiumque magnopere videtur. Siquidem, licet Sponſus, initis ſponſalibus, in corpus mulieris ſibi deſponſæ id jus non obtineat, ita ut verum adulterium alius committat, qui commercium cum illa ante matrimonium habuerit, uti docet Chriſtianus Lupus *tom. 2. in notis ad Can. 98. Concilii Trullani pag.* 1063. & Pontius *de Matrim. lib. 13. c. 6. n. 2. & ſeqq.* qui idem commercium ex jure Civili, non autem ex jure Canonico adulterium nuncupandum aſſerit; (*L. Si uxor, §. Divi, ff. ad leg. Juliam de adulteriis*) licet etiam id peccatum inter lethalia adnumeretur, & juxta Scriptorum opinionem mentio de ſponſalibus in Confeſſione fieri debeat, quæ Confeſſarii judicium graviter immutant; tamen poſt ſponſalia Sponſæ corpus ita pertinet ad Sponſum, ut ſi commercium cum ipſa ante matrimonium ſuſcipiat, graviſſime quidem puniendus ſit, non tamen iis pœnis, quæ ſtupratoribus infliguntur, ſi Romanæ Curiæ normam, & inſtitutum ſequi velimus. Etenim Fagnanus, qui in Sacra Congregatione Concilii Secretarii munus diu exercuit, certiſſimum hujus rei documentum reliquit; (Cap. *Is, qui fidem, nu. 15. de Sponſalib.*) *Sed hic* (ait) *incidit dubitatio, an Sponſus, qui Sponſam ſeduxit, ac ſtupravit, poſſit puniri ab Epiſcopo pœna contra ſtuprantem a Sacris Canonibus inflicta; prætextu, quod hodie ex Decreto Concilii ſponſalia poſt copulam ſubſecutam non tranſeunt in matrimonium, ut tranſibant ante Concilium. Breviter ad propoſitum dubium Sacra Congregatio reſpondit, non poſſe puniri pœna ſtupri, ſed graviter arbitrio Epiſcopi dumtaxat, ex Decreto cap. 1. ſeſſ. 24. de refor. matrimonii propter periculum.* Sacrum pariter Romanæ Rotæ Tribunal Congregationis Concilii ſanctiones amplecti ſemper conſuevit. Attamen, ut peculiare aliquod exemplum afferatur, proponi poſſunt *Deciſiones in Cauſſa Avenionenſi Dotationis*, quæ inter ceteras collectas *ad ornatum lib. 6.* Cardinalis de Luca enumerantur. Quamvis ipſæ contrariæ videantur, quod ſemper diverſo modo res expoſita fuerit, tamen eamdem rationem univerſæ præſeferunt, eamdemque ſententiam a Fagnano ſuperius allatam ſequuntur.

„ *Et in §.* 25. Reliquum eſt, ut corruptelas aliquas, quæ nuptiarum ritus offendunt, recenſeamus. Eas Nos ipſi deprehendimus, cum hanc Diœceſim ſacra Viſitatione perluſtravimus. In pluribus Parochiis, cum matrimonium in Eccleſia tertio, & ultimo denuntiatur, Sponſi interſunt, quos ipſorum parentes ad Eccleſiam proſequuntur, ubi Sacrum peragitur, eademque pompa, magnoque tumultu, & clamore Sponſæ domus repetitur, ibique nuptiæ celebrantur. Poſtera die, aut alia profeſta coram Parocho, ac duobus teſtibus matrimonium rite conficitur, & unus tantum conſanguineus Sponſam comitatur. His peractis, ac plerumque profeſtis diebus, Sponſa a Viro ſuo disjuncta ad paternam domum revertitur, ubi rato matrimonio devincta finem hebdomadæ præſtolatur, ut inſtituta nova pompa ad Sponſi ſedem deducatur, ubi nuptiæ iterum indicuntur.

„ Omiſſis choreis, & immoderatis conviviis, quæ in Chriſtianorum matrimoniis per Sanctos Patres graviſſime improbantur, ac præſertim per S. Joannem Chryſoſtomum *in homil. 56. in Geneſ. in homil. 12. in 1. ad Corinth. & ſerm. 20. de Epiſc. S. Pauli ad Epheſ.* qui, ſi luxus ejuſmodi negligatur in celebrandis nuptiis, uxori documentum præberi aſſerit, ut quid ſibi agendum ſit, clare intelligat: *Statim enim apud ſe ipſam cogitabit &c. qualis eſt hic vir? Philoſophus eſt; nihil reputat præſentem vitam; ad generandos, & educandos liberos, cuſtodiendamque domum me in ædes ſuas induxit. Verum injucunda erunt iſta Sponſæ? Unum, aut alterum diem, deinceps vero nequaquam; ſed magnam etiam inde voluptatem capiet liberans hoc pacto ſe ipſam ab omni ſuſpicione. Qui enim neque tibias, neque ſaltantes, neque præfatos cantus tolerat, idque nuptiarum tempore, difficillime ſuſtinebit, aliquid unquam, quod turpe ſit, vel facere, vel dicere.* His, inquam, omiſſis, & ea diſſimulantes, quæ ſine gravi tumultu abrogari nequeunt, corruptelas aliquas enumerabimus, quæ in matrimoniis, & nuptiis celebrandis inductæ fuerunt. Primo, poſt tertiam matrimonii promulgationem ſtatim Sponſus ſe confert in domum Sponſæ, ibique nuptiæ fiunt, cum tamen evenire poſſit, ut etiam poſt matrimonium ter denuntiatum eadem die, vel inſequenti, aliquod impedimentum in medium proferatur. Secundo, non ſemel accidit, ut Sponſi vino, epuliſque largius indulgentes ante matrimonium illud ſuſcipiant, quod peracto ſolum matrimonio permittitur, uti ſuperius oſtendimus. Tertio, nuptiarum menſa pluribus conviviis affluit, perpauci autem conſanguinei Sponſos ad Eccleſiam deducunt, cum Rituale Romanum aliter jubeat. Hæc enim præſcribit, dum Sponſi pro ineundo matrimonio ad Eccleſiam ſe conferunt: *Quos parentum, vel propinquorum ſuorum præſentia coboneſtari decet.* Quarto, cum Sponſa in paternis ædibus permaneat, donec die feſto ad Sponſum, nova pompa, noviſque nuptiis indictis, ducatur; neque ea continentia ſervetur ob conſilium ab Angelo Tobiæ propoſitum, neque ob deliberandum in aliquem Regularium Ordinem ingreſſum; cum, inquam, hæc ita ſint, non ſemel contigit, ut qui Sponſam ante matrimonium deperiit, impudicæ cupiditati opportuno tempore ſatisfaciat. Hinc S. Joannes Chryſoſtomus *in homil. 12. epiſtol. 1. ad Corinth.* inquit: *Nam ab illo die multos accipiet amatores, etiam ante eum, qui cum ipſa eſt habitaturus.* Tunc autem omittenda ſunt, quæ ſuperius de ſtupro, & adulterio examinavimus; celebrato enim matrimonio, ſi mulier cum alio viro coeat, adultera nuncupatur, quod fidem marito ſuo violat, licet matrimonium ratum ſit, non conſummatum; eademque ratione ſtuprum, & adulterium is committit, qui rato matrimonio alligatam mulierem turpiter cognoſcat.

„ Quare, ut hæc crimina impediantur, plurimum commendamus Parochis, in quorum ditione corruptelæ ejuſmodi verſantur, ut populo ſignificent, non aboleri a Nobis repetitas nuptias in Sponſorum domibus, ſed eorum cæremoniis modum aliquem ſtatuendum decerni, ne Dei Majeſtas tot culpis offendatur. Itaque ter matrimonia de more promulgentur; quod ſi poſtremæ denuntiationi Sponſa interſit, domum ſuam redeat cum parentibus, aut cum illis, qui ejus curam ſuſceperunt. Nullæ per eum diem nuptiæ inſtituantur, neque ad Sponſam inviſendam ullo modo Sponſus accedat. Peracta tertia promulgatione tempus aptum intercedat, ſi forte aliquod impedimentum proferatur. Cum matrimonium ultimo perficiendum eſt, tunc propinqui Sponſos ad Eccleſiam deducant, & præſentes adſint, dum ipſos Parochus rite conjungit. Poſt hæc, quoniam de ſuſcipiendo Regularium Inſtituto nulla mentio eſt, ſi paternam domum Sponſa repetat, eam Sponſus ſequatur, cum illa habitet, nec ullo pacto ab ipſa diſcedat: ſi eo die nuptiæ in ædibus Sponſæ fieri velint, per Nos licet. Item, ſi ejus propinqui Sponſam comitari velint, cum paucis diebus poſt matrimonium interjectis, ad Sponſum tranſit, ibique novas nuptias agere, in illorum poteſtate res eſt: neque enim repetitas nuptias improbamus, ſed vehementer inſiſtimus, ut peccandi occaſiones de medio auferantur.

CAPUT III.

De Natura, & quidditate Matrimonii.

DUBIUM I.

Quid, & quotuplex ſit Matrimonium.

MAtrimonii nomen deſumptum eſt a *Matre*, eo quod femina idcirco Matrimonium ineat, ut Mater efficiatur; potius autem a Matre, quam a Patre nomen ſortitur, quia prolem concipere, parere, ac educare Matris munus eſt, ſicut e contra Patrimonium dicitur a Patre, quia ad ipſum ſpectat alere, & conſervare Filios, eiſque pro victu, & veſtitu neceſſaria providere. Dicitur etiam *Conjugium*, vel quia duos in carne una conjungit, vel quia vir, & femina, uni communi jugo ſubduntur: dicitur *Connubium*, & *Nuptiæ*, eo quod Mulier Viro tradita ſolebat velo quodam obnubi, & quaſi nube tegi; unde Iſid. *lib. 9. etymol. cap. ult.* habet: *Nuptiæ dicuntur, eo quod ibi nubentium capita velent.*

2. Matrimonium in prima Mundi conſtitutione inſtitutum eſt a Deo in officium, ſeu propagationem, & conſervationem Naturæ humanæ, ut docet Catech. Rom. *part. 2. c. 8.* in Mundi vero inſtauratione per Chriſtum facta, elevatum eſt ad dignitatem Sacramenti, ita ut Matrimonium, quod inter fideles legitime contrahitur, ex inſtitutione Chriſti ſit verum, & proprie dictum Sacramentum, ut poſtea dicam: utroque modo conſiderari poteſt Matri-

Matrimonium; at prius videndum eſt, quid illud ſit conſideratum in ratione contractus, ſecundum ſe, & prout præſcindit a ratione Sacramenti, qua ratione,

3. Reſp. Matrimonium bene definiri: *eſt conjunctio maritalis Viri, ac Mulieris inter legitimas perſonas, individuam vitæ conſuetudinem retinens*: ſic habetur ex Catech. Rom. ut traditur in jure Canon. ab Alexandro III. in cap. *illud quoque de præſumpt.* & in Civili *leg. 1. ff. de Ritu nuptiar.* & communiter admittitur ab omnibus; pro cujus explicatione ſciendum eſt, in Matrimonio tria præcipue conſiderari poſſe: primum eſt ratio contractus conjugalis inter virum, & feminam conſiſtens in eorum mutuo conſenſu exterius expreſſo, ſeu mutua traditione, & acceptatione corporum inter ipſos, qua ratione etiam definitur; *Contractus, quo legitimæ perſonæ corporum ſuorum dominium mutuo tradunt, & accipiunt*, quæ quidem actio ab initio exercetur, & poſtea tranſit ſicut quilibet contractus humanus. Secundum eſt vinculum quoddam animorum reſultans a tali contractu, & permanens, illo tranſacto; eſtque perpetua, & indiſſolubilis conjunctio, ratione cujus quilibet conjux eſt alteri perpetuo alligatus, juxta illud Rom. 7. *Mulier alligata eſt viro, quanto tempore vir ejus vivit*, 1. ad Cor. 7. *Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem*; quod vinculum dicitur etiam poteſtas, jus, & dominium, quod unus in alterius corpus habet, ſive mutua ſubjectio, & obligatio ad reddendum ſibi debitum conjugale. Tertium eſt ipſa carnalis copula, & conjunctio maritalis apta ex natura ſua ad filios generandos, eſtque primarius finis matrimonii, ad quem alia duo ordinantur, nimirum contractus, vinculum poteſtas, & dominium, per illam completur, & conſummatur matrimonium, quamvis non ſit pars eſſentialis, cum ante illam, & ſine illa ſubſiſtat tota eſſentia Matrimonii.

4. Igitur Matrimonium dicitur *conjunctio maritalis*, quæ particula intelligi poteſt tam de prima, quam de ſecunda conjunctione ſuperius explicata, prout Matrimonium conſideratur in fieri, aut in facto eſſe; nam utroque modo ſumi poteſt, & de facto ſumitur aliquando pro ipſo contractu includente mutuum conſenſum exterius manifeſtatum, quo vir, & mulier ſibi invicem tradunt, & accipiunt poteſtatem ſuorum corporum, & aliquando pro ipſo vinculo reſultante ex illo mutuo conſenſu, quod eſt inſolubile, & ſemper durat. Additur *maritalis*, ut innuatur, quod ſit conjunctio ordinata ad prolis generationem. Dicitur *inter legitimas perſonas*, ut excludantur, qui prohibentur aliqua lege Matrimonio copulari; hic enim contractus fit tantum inter perſonas habiles ſecundum leges, & nullo impedimento dirimente irretitas. Dicitur *individuam vitæ conſuetudinem retinens*, ad explicandam inſolubilitatem Matrimonii, & perpetuitatem vinculi, quod ſola morte ſolvitur, & ſic *conjunctio* ſtat loco generis, cum per illam particulam Matrimonium conveniat cum aliis contractibus, & conjunctionibus, a quibus diſtinguitur per reliquas particulas, quæ ſtant loco differentiæ; ut autem utraque conjunctio, ſive in fieri, ſive in facto eſſe clarius explicetur, ſolet etiam definiri hoc modo; *Matrimonium eſt individua conjunctio maris, & feminæ legitimo contractu inita, & firmata, ad prolem generandam ordinata.*

5. Reſp. 2. Matrimonium, prout eſt Sacramentum, bene definiri: *eſt indiſſolubilis, & legitimus contractus inter virum, & feminam, quo traditur, & acceptatur mutua corporum poteſtas gratiæ ſpiritualis collativus*, per quas ultimas particulas ſufficienter diſtinguitur Fidelium Matrimonium ab illo Infidelium, quod cum non ſit Sacramentum, nec gratiam confert, quamvis conveniant in ratione contractus. Sic habet Bonacina *q. 2. de matrim. punct. 1.* ita etiam Pontius *lib. 1. c. 2. nu. 10.* ex Tolet. *lib. 7. cap. 5.* poteſt etiam ſatis bene definiri: *Eſt ſignum ſenſibile gratiæ collatæ viro, & mulieri legitimo conſenſu copulatis ad perpetuam vitæ conſuetudinem*, ut habet Andreas a Matre Dei *cap. 3. punct. 2. num. 7.*

6. Reſp. 3. Matrimonium aliud dici legitimum, aliud ratum, aliud conſummatum; legitimum dicitur illud, quod legitimo conſenſu inter perſonas non impeditas, & ſervatis legibus contractum eſt; cujuſmodi olim erant ante Chriſti adventum, & nunc etiam ſolet inter Infideles, inter quos validus eſt Matrimonii contractus. Ratum includit in ſe legitimum, præciſum à copula carnali, & inſuper addit rationem Sacramenti, per quod majorem firmitatem, & indiſſolubilitatem acquirit; unde Innocent. III. in cap. *Quanto de divortiis*, habet: *Etſi Matrimonium verum inter Infideles exiſtat, non tamen eſt ratum; inter Fideles autem verum, & ratum exiſtit, quia Sacramentum Fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur.* Dicitur vero conſummatum, quando fuit carnalis copula ſubſecuta; ſicut enim emptio, & venditio, licet mutuo conſenſu exterius ſignificato eſſentialiter conſtituatur, tamen reali traditione mercium, & pecuniarum conſummatur, & completur; ita etiam Matrimonii eſſentia, licet mutuo conſenſu conſtituatur, carnis tamen copulatione conſummatur, & completur,

DUBIUM II.

De Convenientia, Inſtitutione, & neceſſitate Matrimonii.

7. Matrimonium licitum eſſe, ac honeſtum, non poteſt eſſe dubium, quidquid dixerint olim hæretici nonnulli, cum vel ab ipſo principio Mundi Deus illud approbaverit, quando *Geneſ. 1.* creatis Adamo, & Heva benedixit eis, dicens: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram;* quod iterum fecit poſt lapſum humanæ naturæ, & poſt Diluvium *cap. 9.* dum benedicens Noe, & filiis ejus, dixit ad eos: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram;* & in Novo Teſtamento Chriſtus approbavit, dum cum ſua Sanctiſſima Matre, & Apoſtolis interfuit nuptiis celebratis in Cana Galileæ; & Apoſt. 1. ad Corinth. 7. ait: *Qui Matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit;* & iterum: *Si nupſerit Virgo, non peccavit;* ad Hebr. 13. *Honorabile conjugium, & thorus immaculatus.* Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Ex quibus, aliiſque Scripturæ locis ſufficienter colligitur, Matrimonium eſſe licitum, bonum, & honeſtum.

8. Ratio etiam eſt, quia propagatio humanæ naturæ, debito, & convenienti modo facta, eſt res licita, & per ſe bona, & non poteſt natura humana debito, & convenienti modo propagari ſine Matrimonio, quo vir, & femina indiſſolubili vinculo copulantur ad debite prolem procreandam, & educandam; ſiquidem ad illius legitimam propagationem non ſufficit generatio, ſed etiam requiritur debita prolis educatio, & gubernatio, quod per ſe haberi non poteſt ſine vinculo matrimoniali; quamvis enim ex concubitu vago filius naſcatur, non tamen illi proviſum eſt de honeſta educatione, gubernatione, & diſciplina, niſi forte per accidens; nam cum pater ut plurimum non ſit certus, non curat de honeſta prolis educatione, nec curat illi providere neceſſaria ad ſuſtentationem, ut contingit quando indiſſolubili vinculo mas, & femina conjunguntur; ergo licitum eſt Matrimonium, per quod creſcit amor, & ſollicitudo in parentibus ad prolem educandam, & gubernandam tanquam heredem ſuæ familiæ, nominis, & divitiarum. Et ita tenent Catholici omnes.

9. Requiritur tamen, quod matrimonium non vitietur a fine pravo; ac proinde notandum eſt, ad plures fines illud contrahi poſſe: ad propagandam generationem: in remedium concupiſcentiæ propter gratiam Sacramenti, & ob pacem, divitias, nobilitatem, & hujuſmodi. Matrimonium contrahere ob finem generationis, & propagationis, utique honeſtum, & licitum eſt, cum hujuſmodi ſit finis principalis, & primarius Matrimonii, ad id a Deo, & a Natura ordinati; poteſt etiam licite contrahi ob vitandum peccatum, & in remedium concupiſcentiæ, qui eſt finis ſecundarius, ut colligitur ex Apoſt. 1. Corinth. 7. *Propter fornicationem;* utique vitandam, *unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum.* Et iterum: *Quod ſi non ſe continent, nubant; melius eſt enim nubere, quam uri;* quod cum abſolute, & abſque limitatione doceat Apoſtolus, licitum erit etiam primaria intentione Matrimonium contrahere ob vitandam incontinentiam, ſive Contrahentes ſint habiles, ſive non ad ſuſcipiendam prolem, ſive juvenes, ſive ſenes: numquam tamen poſſunt finem primarium ſuſcipiendæ prolis poſitive excludere, quamvis non teneantur illum poſitive intendere. Idem dicendum eſt de aliis finibus ſecundariis, modo ſint honeſti, ut contrahere propter divitias, pulcritudinem, honorem, pacem, & hujuſmodi, quia non tenetur quis ſemper operari propter finem præſtantiſſimum, ſed ſufficit, quod operetur propter finem bonum, ut cum Pontio, Coninch. Dicaſtillo, & aliis docent Ant. a Spir. S. *diſp. 2. ſect. 8. n. 40.* & Averſa *q. 1. ſect. 1.*

10. Si vero contrahat quis ob finem peccaminoſum, utique peccabit mortaliter, aut venialiter, prout finis intentus mortalis eſt, aut venialis, & inde peccatum erit, ſaltem veniale, contrahere, & uti Matrimonio voluptatis, & libidinis explendæ cauſſa, ſicut peccant, qui comedunt voluptatis cauſſa; ut fuſius dicetur ſuo loco, tractando de uſu Matrimonii. Debet ergo Matrimonium contrahi, ſicut & exerceri, ob finem honeſtum, & non ob ſolam captandam, & explendam libidinem, ut Angelus monuit juniorem Tobiam illis verbis, Tobiæ 6. *Accipies Virginem cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus;* & idem Tob. cap. 8. *Non luxuriæ cauſſa accipio Conjugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur Nomen tuum in ſæcula ſæculorum.*

11. Poteſt etiam licite contrahi Matrimonium abſque intentione habendi copulam, & complexum carnalem, ſed ob alium honeſtum finem, in quo caſu utraque pars deberet eſſe conſcia, & conſentire in tali abſtinentia a copula; ne una pars injuriam faciat alteri parti ignoranti,

ranti, & non conſentienti, quia nimirum eſſentia Matrimonii non conſiſtit in uſu, & copula actuali, ſed in mutua traditione, & acceptatione poteſtatis, & juris unius in corpus alterius, quod ſtare poteſt independenter ab uſu, & a copula, a qua licite poſſunt Contrahentes abſtinere, & cum tali intentione, & pacto abſtinendi contrahere, ut patet exemplo B. Virginis, & S. Joſeph, qui verum Matrimonium contraxerunt abſque intentione habendi carnalem copulam, ſed ab illa perpetuo abſtinendi, ut communiter admittunt omnes Doctores cum Bonacina *qu. 2. punct. 1. n. 9.* ubi advertit, B. Virginem non feciſſe contra votum caſtitatis nubendo, quia ſciebat, Matrimonium non fore conſummandum.

12. Quoad tempus inſtitutionis, Matrimonium, ut eſt contractus civilis in beneficium, & propagationem humanæ naturæ, cœpit a principio Mundi ante peccatum; poſtquam enim Deus *Geneſ. 1.* creavit maſculum, & feminam dixit illis: *Creſcite, & multiplicamini*, quibus verbis dedit Deus poteſtatem, ut Matrimonium contraherent, & poſtea quando Adam, Deo inſpirante, dixit *Geneſ. 2. hoc nunc os ex oſſibus meis*, Matrimonium fuit celebratum, & per talia verba ſuum expreſſit conſenſum Adam, & aliis ſimilibus verbis conſenſum exprimentibus credibile eſt, Hevam reſpondiſſe; ſiquidem talis contractus exigebat mutuum Contrahentium conſenſum, ut cum Baſilio, Vaſquez, Petro Ledeſma, Valentia, & aliis docet Leander *diſp. 3. q. 3.* Poſt peccatum primorum Parentum Matrimonium, quod jam inſtitutum erat in officium naturæ, fuit etiam ordinatum in remedium concupiſcentiæ, & poſtea in Lege Evangelica fuit a Chriſto Domino elevatum ad rationem, & dignitatem Sacramenti, ut poſtea dicam.

13. Quoad ipſius neceſſitatem dico, Matrimonium non eſſe neceſſarium neceſſitate præcepti, ſive divini, ſive naturalis, ſingulis hominibus; bene tamen toti Communitati, quia nullibi extat tale præceptum obligans ſingulos homines ad Matrimonium; quin potius habemus, illos ad hoc non teneri ex D. Paulo 1. ad Corinth. 7. dicente: *De Virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus a Domino*; & infra: *Qui matrimonio jungit Virginem ſuam, benefacit, & qui non jungit, melius facit.* Non obſtant illa verba Geneſ. 1. *Creſcite, & multiplicamini*, quia non ad ſingulos homines, ſed ad Communitatem diriguntur, ut ſpecies, & genus humanum conſervetur, cujus conſervatio bona, & neceſſaria eſt. Inde, licet in principio Mundi, & ſtatim poſt Diluvium præceptum contrahendi Matrimonium obligaret omnes; nunc tamen, humano genere jam propagato, non obligat ſingulos, quos tamen obligaret, ſi adveniret ſimilis neceſſitas. Quod ſi plures exiſterent homines ſuper terram, qui nollent Matrimonium contrahere, tenerentur alii, qui id adverterent, ut per ſucceſſivam filiorum generationem humanum genus conſervetur; & omnibus abſtinere volentibus, poſſet Communitas, ſeu Princeps aliquos cogere, quia ſicut ad ipſum ſpecialiter incumbit procurare bonum Communitatis, ita etiam propagationem humani generis; hodie tamen Principes videntur immunes ab hac obligatione cogendi aliquos, cum homines ſatis ſint proclives ad nuptias potius, quam ad continentiam, ut cum Valentia notat Bonac. *punct. 3. n. 2.*

14. Hic ſtatim quæritur: *An ſi omnes homines bello, peſte, aut alia ratione perirent, ſolumque remanerent Religioſi, & Moniales voto caſtitatis adſtricti, tenerentur iſti matrimonium contrahere ad gignendos filios?* Prima Sententia affirmat, quia votum, quod ortum habet a propria voluntate, non poteſt præjudicare præcepto naturali de conſervanda ſpecie, quod præponderat, & in eo caſu magis urgeret. Ita Sanchez *lib. 2. diſp. 3. n. 4.* Villalob. *in ſum. tr. 13. diff. 3. n. 1.* Diana *p. 3. tr. 4. reſ. 289.* Sotus, & Reginaldus, quos affert; & ſequitur Bonacina *p. 3. n. 3.* Secunda Sententia negat, quia prudenter exiſtimare poſſent inſtare finem Mundi, & conſummationem Sæculi; nam ſolum ex ſpeciali diſpoſitione Divina factum eſſet, ut, ſublatis Laicis, qui erant ad generationem liberi, remanerent ſolum Religioſi, qui ſunt voto ligati, ne generatio humana ulterius propagetur. Ita Durand. Palud. Vaſq. Ledeſma, Sylvius, Rebell. & Pontius, quos affert, & ſequitur Averſa *quæſt. 1. de matrim. ſect. 2.* In dubio prævalere debet præceptum naturale, & obligatio contrahendi Matrimonium, ut aſſerit prima Sententia. Sed caſus eſt chimæricus.

DUBIUM III.

An Matrimonium ſit verum Sacramentum conferens gratiam?

15. Certum eſt, matrimonium non ſolum in Lege Evangelica, ſed ſemper, & in quacumque Lege ſive Naturali, ſive Scripta, & etiam nunc apud Infideles importare humanum contractum, & vinculum, quo vir, & femina mutuo ſe obligant, ſibique mutuo ſui corporis dominium tradunt, & accipiunt in ordine ad prolem generandam; & poſſe aliqua ratione minus rigoroſa dici Sacramentum, quatenus ſignificat conjunctionem Dei cum homine per gratiam, aut Chriſti cum Eccleſia, ut habetur ex cap. *Gaudeamus, de divortiis*, & cap. *Debitum, de bigamis*, & tradunt aliquando Patres. Leo *Epiſt. 90.* Chryſ. *hom. 20. in epiſt. ad Epheſ.* Aug. *lib. 2. de peccato originali cap. 34.* & *lib. 2. de nupt. cap. 21.* *An vero ſemper fuerit verum, & proprie dictum Sacramentum?* affirmat cum aliis Gonetus *diſp. 1. in 3. part. D. Thomæ n. 7.* dicens, Matrimonium Adami cum Heva fuiſſe verum Sacramentum, tum ex illo Apoſtoli ad Epheſ. 5. *Sacramentum hoc magnum eſt; Ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*, tum quia Gen. 1. dictum eſt: *Maſculum, & Feminam creavit eos, benedixit illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini*; illa enim benedictio non fuit otioſa, ſed dici debet, gratiam contuliſſe, quæ proinde ſingulariter data fuit ad homines, non ad alia animalia; ergo Matrimonium illud fuit verum Sacramentum conferens gratiam.

16. Reſp. Matrimonium nec in ſtatu innocentiæ, nec in Lege Naturæ, nec in Lege Scripta fuit verum Sacramentum conferens gratiam, bene tamen in Lege Evangelica. Ratio eſt, quia Matrimonium eſt unum ex ſeptem Eccleſiæ Sacramentis a Chriſto Domino inſtitutum, ut habetur ex Trid. *ſeſſ. 24. cap. unico, & can. 1.* ubi expreſſe damnatur, qui dixerit, Matrimonium non eſſe Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, aut non eſſe Novæ Legis Sacramentum, aut non conferre gratiam; & antea *ſeſſ. 7. can. 1.* de Sacramentis in genere definierat: *Si quis dixerit, Sacramenta Novæ Legis non fuiſſe omnia a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura, vel pauciora quam ſeptem, videlicet, Baptiſmum, Confirmationem, Eucbariſtiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe vere, & proprie Sacramentum; anathema ſit*; ergo aperte ſentit, Matrimonium non fuiſſe antea ſub ratione Sacramenti inſtitutum, ſed tantum fuiſſe ad dignitatem, & rationem Sacramenti elevatum a Chriſto Domino in Lege Evangelica, prout etiam habetur ex Conc. Florentino, in Decreto Eugenii, & tenent Patres, ac Doctores communiter.

17. Conf. quia Sacramentum eſt ſignum ſenſibile a Chriſto Domino inſtitutum ad gratiam conferendam non ponentibus obicem; ſed hujuſmodi eſt Matrimonium, quod ex inſtitutione Chriſti gratiam confert ſanctificantem, ut generaliter de omnibus Sacramentis, inter quæ ponit Matrimonium, docet Trid. *ſeſſ. 7.* & ulterius ex ſua ſpeciali ratione confert auxilia opportuna ad fortiter ſuſtinenda onera Matrimonii, & prolem rite educandam, & ad alia præſtanda, quæ inter Conjuges occurrunt, nec ſine ſpeciali auxilio divinæ gratiæ recte peragi poſſunt. Significat inſuper unionem Chriſti cum Eccleſia, unionem Humanitatis cum Verbo, & unionem Conjugis cum Deo per gratiam, & per charitatem, & dilectionem cum alio Conjuge; ergo eſt Sacramentum Novæ Legis.

18. Ad rationes oppoſitas dicendum, Matrimonium Adami, & Hevæ non fuiſſe Sacramentum, niſi improprie, quatenus erat figura futuræ Incarnationis, & ſignificabat unionem Verbi Divini cum Humanitate, ut diximus ſuo loco de Sacramentis in genere. Nec illa benedictio Dei *Geneſ. I.* vim habuit conferendi gratiam, aut ſanctificandi, ſed ſolum fuit approbatio Divini operis in eſſe Naturæ; nec ſingulariter data fuit ad homines, ſed etiam ad alia animalia; nam poſt creationem aquatilium, & volatilium habetur: *Benedixitque eis dicens: Creſcite, & multiplicamini, & replete aquas maris, &c.*

19. Dices: pro contrahendo Matrimonio licite datur, & accipitur pecunia pro dote, & arrhis; ergo illud non eſt Sacramentum: ſecus Contrahens committeret ſimoniam accipiendo dotem, & pecuniam ab uxore. Sed contra reſp. non dari, nec accipi pecuniam pro Matrimonio, ut eſt Sacramentum, ſed ad ſuſtinenda onera Matrimonii, quæ remanent, tranſacto Sacramento.

20. Quæres 1. *Quandonam fuerit inſtitutum hoc Sacramentum?*

Reſp. certum eſt de fide, Matrimonium fuiſſe a Chriſto Domino inſtitutum, & elevatum ad rationem, & dignitatem Sacramenti, quamvis tempus talis elevationis ſit incertum; alii enim volunt, ſic fuiſſe inſtitutum *Joan. 2.* quando Chriſtus interfuit nuptiis in Cana Galilææ, & favet D. Cyrillus *lib. 2. Joan. c. 22.* alii probabilius dicunt, fuiſſe inſtitutum *Matth. 19.* quando Chriſtus illius indiſſolubilitatem declaravit, dicens: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*; alii denique dicunt, ſic fuiſſe inſtitutum poſt Reſurrectionem, prout de quibuſdam aliis Sacramentis aſſeritur.

21. Quæres 2. *Quid ſit in Matrimonio res; quid Sacramentum; quid res, & Sacramentum?*

Reſp. Gratia, quæ producitur, & cauſsatur a Matrimonio,

Digitized by Google

nio, eſt res tantum, prout in aliis Sacramentis; actus vero Contrahentium, ſcilicet verba, aut ſigna, quibus exprimitur eorum conſenſus, & contractus perficitur, ſunt Sacramentum tantum, quod ſignificat, & non ſignificatur; vinculum vero, quod remanet, eſt ſimul res, & Sacramentum, quia per materiam, & formam ſignificatur, & ſignificat unionem Humanitatis cum Verbo, & Chriſti cum Eccleſia. Ita cum D. Thoma, Sanchez, & aliis explicat Roſignol. *de Matrim. 1. prænot. 6.*

22. Quæres 3. *An Matrimonium ſit Sacramentum permanens, conſiſtens in ipſo vinculo, & nexu indiſſolubili remanente poſt contractum; an vero conſiſtat in ipſo contractu tranſeunte, & in fieri?*

Reſp. non eſſe Sacramentum permanens, nec conſiſtere in vinculo, aut alio effectu permanente, ſed in ipſo contractu in fieri a Chriſto elevato ad rationem Sacramenti. Ratio eſt, quia Sacramentum eſt ſignum practicum, quod in ſuo uſu, & applicatione cauſſat gratiam ex opere operato; ſed vinculum Matrimonii non eſt ſignum ſenſibile practicum Gratiæ, quod ſuo uſu ſanctificet; ſecus quoties Conjuges in ſtatu gratiæ Matrimonio uterentur, novam gratiam reciperent ex opere operato, quod nemo dixit; ergo eſſentia Sacramenti Matrimonii non conſiſtit in vinculo, nec in alio effectu permanenti, ſed in ſolo contractu in fieri elevato a Chriſto ad rationem Sacramenti. Ita Palaus *diſp. 2. punct. 2. n. 3.* Pontius *lib. 1. c. 7. n. 16.* Coninch *diſp. 24. dub. 2. n. 11.*

23. Nec obſtat, quod vinculum illud permanens ſignificet unionem Chriſti cum Eccleſia, & Verbi Divini cum Humanitate; nam ex hoc ſequitur tantum, quod poſſit dici Sacramentum lato modo, & minus proprie, non vero proprie, prout importat ſignum practicum gratiæ; nam hoc convenit tantum contractui Matrimoniali in fieri.

24. Quæres 4. *An Matrimonium ſit unum, vel duplex Sacramentum in duobus Conjugibus contrahentibus?* Alii volunt, eſſe unum, quia unus eſt contractus: alii dicunt, eſſe duplex totale, vel ſaltem partiale, quia duo ſunt Contrahentes, in quibus gratiam producit; non poteſt autem unicum Sacramentum in duobus ſubjectis reperiri, nec duplicem gratiam in diverſis cauſsare, prout præſtat Matrimonium in unoquoque Contrahentium, & contingit aliquando, quod in uno, qui eſt bene diſpoſitus, gratiam cauſset, non in alio, qui eſt in peccato; ergo eſt duplex Sacramentum, ſaltem partiale.

25. Reſp. eſſe unicum Sacramentum realiter & phyſice, ſed duplex virtualiter, æquivalenter, & quoad effectum, quia realiter eſt unus contractus indiviſibiliter conſurgens ex mutuo Contrahentium conſenſu exterius per verba, aut ſigna manifeſtato, & ſic eſt unicum realiter Sacramentum; quia tamen vim habet gratiam conferendi duobus diſtinctis ſubjectis, & de facto in illis duobus recte diſpoſitis gratiam producit, dicitur virtualiter, & quoad effectum duplex Sacramentum, quod eſt peculiare in Matrimonio, ubi datur contractus civilis, & humanus, qui neceſsario debet celebrari inter duos, & ſic in duobus reperiri, ac proinde elevatus ad rationem Sacramenti, ſervata natura contractus, debet neceſsario in utroque Contrahente reperiri, & in utroque producere gratiam, ſi obicem non inveniat. Ita Averſa *q. 1. ſect. 3. in fine,* & late Roſignol. *prænot. 7.*

D U B I U M IV.

An inter Baptizatos dari poſſit Matrimonium, quod non ſit Sacramentum?

26. DUæ aſſignantur Sententiæ ſatis probabiles. Prima ita connectit in Matrimonio fidelium rationem contractus cum ratione Sacramenti, ut unum ſine altero ſtare non poſſit, & hoc ex inſtitutione Chriſti, qui, elevando Matrimonium ad dignitatem Sacramenti, noluit, validum eſse contractum inter fideles baptizatos, niſi eſſet Sacramentum, & e contra: quod etiam probat ex Conc. Florent. & Trid. definientibus, Fidelium Matrimonium eſse Sacramentum; quæ propoſitio, cum ſit indefinita, æquivalet univerſali, ut proinde nullum dari poſſit Matrimonium validum, quin ſit Sacramentum, ſicut non poteſt dari Baptiſmus, aut Confirmatio valida, quin ſit Sacramentum. Deinde, quia ſi duæ illæ rationes eſsent ex voluntate, ac intentione Contrahentium ſeparabiles, poſset unus Conjugum velle perficere Sacramentum, quamvis alter vellet ſolum celebrare contractum civilem, & aliquando hoc eſset licitum, & laudabile, ſi nimirum unus eſset in peccato mortali, nec poſset conteri; tunc enim ad evitandum Sacrilegium deberet celebrare Matrimonium ſub ſola ratione contractus, & non ſub ratione Sacramenti, quæ videntur abſurda, & præter intentionem Eccleſiæ, ac fidelium exiſtimationem.

27. Quare tenendum eſt, ita connecti ex inſtitutione Chriſti rationem Sacramenti cum ratione contractus, ut illa duo ſint prorſus inſeparabilia, & inde, qui celebrando Matrimonium nollet conficere Sacramentum, invalide contraheret, & eſset liber ad contrahendum cum alia, niſi forte ex ignorantia, ſeu errore ductus, falſo exiſtimaret, Matrimonium non eſse Sacramentum, ut contingit in hæreticis; vel rationem Sacramenti eſſe ſeparabilem a ratione contractus: intenderet tamen Matrimonium contrahere, ut facit Eccleſia Catholica, vel quod fideles per Matrimonium efficiunt; nam in voluntate illa recipiendi Matrimonium implicite, ac virtualiter invenitur voluntas illud conficiendi, ut Sacramentum, & ideo ſecundum utramque rationem erit validum: & ita ſemper in praxi judicandum eſt, niſi expreſſe conſtet de perverſa voluntate non conficiendi Sacramentum, quia tunc nec validum contractum conficeret. Ita Palaus *diſput. 2. punct. 2. n. 5.* Sanchez *lib. 2. diſp. 10. n. 6.* Petrus Ledeſma *q. 42. de Matrim. art. 1. dub. 7.* Suarez *de Sacram. in genere diſp. 13. ſect. 2.* Averſa *q. 1. ſect. 5.* Leander *diſp. 4. q. 7.* Roſignol. *de Matrim. 1. prænot. 2. & prænot. 4.*

28. Secunda Sententia non agnoſcit iſtam inſeparabilem connexionem contractus, & Sacramenti, unde tenet, poſſe valide contrahi Matrimonium ſub ratione contractus civilis, & non ſub ratione Sacramenti. Nam Sacramentum non poteſt valide fieri ſine intentione Miniſtri, & contingere poteſt, quod Contrahentes, qui ſunt Miniſtri hujus Sacramenti, vere intendant inter ſe contrahere, ſeque mutuo obligare, & ſibi invicem dominium ſuorum corporum tradere, & tamen non habere intentionem ſuſcipiendi, ſeu conficiendi Sacramentum, immo poſitivam habere intentionem illud non conficiendi, quo caſu validum erit Matrimonium in ratione contractus civilis, ita ut non poſſint amplius alteri nubere, cum adſint omnia conſtituentia contractum, & non erit validum in ratione Sacramenti ob defectum intentionis neceſſariæ.

29. Ad rationes oppoſitas dicendum eſt, nullibi conſtare, Chriſtum ita inſeparabiliter utramque rationem conjunxiſse, ut, deficiente ratione Sacramenti, deficeret etiam ratio contractus; non enim ſufficienter colligitur ex verbis Concil. Florent. & Trident. definientibus fidelium Matrimonium eſse Sacramentum, quia loquuntur de Matrimonio celebrato ſecundum inſtitutionem Chriſti, & conditiones Eccleſiæ, inter quas neceſſario connumeranda eſt intentio Miniſtri; at non ſequitur, quod illud ſit invalidum in ratione contractus, ſi deficiat intentio celebrandi Sacramentum, nec Concilia hoc definiunt: quin immo ratio contractus, cum præcedat rationem Sacramenti, videtur ab illa independens, & quod poſſit ſtare ſine illa, eo modo, quo ſtat ablutio phyſica facta etiam ſub præſcripta verborum forma, quin ſit Sacramentum, ſi deficiat intentio Miniſtri, quamvis definitum ſit, Baptiſmum, ſeu ablutionem taliter factam cum debita intentione Miniſtri eſſe Sacramentum.

30. Deinde concedo, Matrimonium ex parte unius Contrahentis eſſe poſse Sacramentum, quamvis non ſit tale ex parte alterius, ſi ille, non iſte habeat intentionem celebrandi Sacramentum, dummodo ambo ponant omnia requiſita ad rationem contractus, ea ratione, qua ſupra diximus, poſſe gratiam producere in uno contrahente recte diſpoſito, & non in alio per peccatum impedito: prout etiam aſſerunt plures infra citandi, Matrimonium celebratum inter baptizatum, & non baptizatum eſſe Sacramentum ex parte baptizati, & non ex parte alterius, quia licet hoc Sacramentum ſit realiter unum, eſt tamen virtualiter duplex, & ſic poteſt in uno eſſe validum, & non in alio, dummodo tamen ex parte utriuſque ſit validum in ratione contractus; ſi enim deficiat contractus, perneceſſe deficit Sacramentum, quod in contractu valido fundatur, & hæc eſt ratio, cur poſſit ſtare contractus validus ſine Sacramento, non e contra; ſicut ſtare poteſt ablutio phyſica ſine Sacramento Baptiſmi, non tamen Sacramentum ſine ablutione, quæ eſt materia Baptiſmi.

31. Non ſequitur tamen, licitum eſſe fidelibus celebrare Matrimonium ſub ratione contractus, & non ſub ratione Sacramenti; hoc enim faciendo peccarent graviter contra reverentiam debitam Sacramento, quia ponerent materiam, & formam Sacramentalem abſque intentione debita conficiendi Sacramentum, quod in omnibus Sacramentis eſt peccatum mortale Sacrilegii, ut per ſe patet. Inde ſi contrahens ſit in peccato mortali debet pœnitere, præmittendo Confeſſionem, vel actum contritionis, ſecus peccaret mortaliter, ſive cum intentione, ſive ſine illa contrahat Matrimonium. Hanc Sententiam tenent Vaſquez *t. 2. in 3. p. diſp. 138. cap. 5.* Rebell. *par. 2. lib. 2. quæſt. 5.* Bonacina *quæſt. 2. de Matrim. punct. 5. num. 4.* Pontius *lib. 1. c. 9. & in append. de Matrimon. Cathol. cum Hæret. cap. 9. num. 10.* Villalob. *tom. 1. tract. 13. diff. 6.* Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 255* Ant. a Spiritu S. *diſp. 1. ſect. 4. num. 20.* Andreas a Matre Dei *in curſu Moral. cap. 3. dub. 3. num. 78.* & apud ipſum Mel-

chior

chior Cano, Dicaſtill. Hurtad. Herincx, Gonet, Cajet. & alii, Boſſius *de contr. Matrim. c.3. n.323.*

32. Dices: ex Roſignol. *prænot.* 4. Chriſtus Dominus inſtituit, ut Matrimonium inter fideles eſſet omnino indiſſolubile, juxta illud: *Quod Deus conjunxit homo non ſeparet;* at iſta indiſſolubilitas non provenit, niſi a ratione Sacramenti, per quam ſignificatur unio indiſſolubilis Chriſti cum Eccleſia, per carnem aſſumptam; ergo Matrimonium inter fideles eſt neceſſario Sacramentum. Deinde ablata eſt laicis poteſtas inducendi conditiones irritantes Matrimonium, quod fieri non potuiſſet, niſi illud eſſet neceſſario Sacramentum.

Reſp. Matrimonium quodcumque, etiam infidelium, eſſe indiſſolubile, ſolumque acquirere inter fideles majorem quamdam firmitatem ratione Sacramenti, ex quo non probatur ſufficienter neceſſaria connexio Sacramenti, & contractus, ſed ſolum non poſſe contrahi Matrimonium ſub ea ratione, qua eſt a Chriſto inſtitutum, niſi ſit Sacramentum, cum quo ſtat, poſſe contrahi ſub ratione contractus, quæ præcedit Sacramentum tribuens omnimodam firmitatem: ex eo quod ablata ſit laicis poteſtas inducendi conditiones irritantes contractum Matrimonialem, ſequitur, Matrimonium non poſſe licite contrahi ſine Sacramento, non autem non poſſe valide; nam ratio contractus cum ſit prior, & independens a Sacramento, ſtare poteſt ſine illo.

DUBIUM V.

An Matrimonium Infidelium fiat Sacramentum conferens gratiam, quando convertuntur ad Fidem?

33. Communis ſententia tenet, Matrimonium valide celebratum ab infidelibus fieri verum Sacramentum, & conferre gratiam dum convertuntur ad fidem, & baptizantur, quia non ſunt fraudandi gratia Sacramentali, qua plerumque magis indigerent ad conjugalia melius obeunda. Deinde quia Matrimonium celebratum ante Baptiſmum erat quidem legitimum, ſed non erat ratum, & inſolubile, ſed fit ratum, & inſolubile per Baptiſmum, & ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia; ergo per Baptiſmum fit Sacramentum; & ita tenent Guttierez, Auguſt. Barboſa, Rebell. Sanchez, Ripa, Filliuc. & alii, quos affert, & ſequitur Boſſius de contr. Matrim. *c.* 1. §. 33. *n.* 85. Bonacina *q.* 2. *punct.* 2. *n.* 4. Villalobos *tract.* 13. *diff.* 5. *n.* 2. Laym. *tr.* 10. *c.* 3. *n.* 6. Trullench. Bellarm. Ledeſma, & alii, ita etiam Roſignol. *de Matrim. prænot.* 11. ſolumque diſcrepant inter ſe, quod aliqui volunt, fieri Sacramentum ſtatim poſt Baptiſmum, ſeu per ipſammet Baptiſmi ſuſceptionem abſque renovatione antiqui conſenſus; alii vero dicunt, fieri Sacramentum, quando poſt Baptiſmum habent, ſeu exprimunt novum conſenſum, vel antiquum aliquibus ſignis externis, verbis, aut nutibus, vel etiam copula maritali approbant, & ratum habent.

34. At videtur probabilior Sententia oppoſita, dicens, tale Matrimonium valide contractum ab Infidelibus ante Baptiſmum, ſemper manere validum in ratione contractus, ſed non fieri Sacramentum conferens gratiam. Ratio eſt, quia Sacramentum fieri non poteſt, ubi non eſt materia; & forma illius; at quando Infideles, contracto jam Matrimonio, baptizantur, non eſt materia, & forma Sacramenti; ergo non poteſt dari, & fieri Sacramentum. Prob. minor, quia materia, & forma Sacramenti Matrimonii conſiſtit in ipſo fieri legitimi contractus, ſeu actuali traditione corporum per mutuum conſenſum; ut enim diximus ſupra *dub.* 3. Matrimonium non eſt Sacramentum permanens, conſiſtens in vinculo, aut alio effectu permanente, ſed tranſiens; conſiſtens in ipſo contractu in fieri elevato ad producendam gratiam; ſed quando Infideles baptizantur, & convertuntur ad Fidem, non datur amplius contractus in fieri, nec datur actualis traditio corporum, ſed durat vinculum relictum, ex præcedenti contractu; ergo non datur materia, & forma Sacramenti, & per conſequens nec datur Sacramentum. Nec ſufficit renovatio, ſeu ratificatio conſenſus præcedentis, quia cum non ſit prima traditio poteſtatis in corpus Conjugum, nec ipſum fieri contractus, non poteſt eſſe materia Sacramenti; ſecus poſſet pluries hoc Sacramentum reiterari, ſicut poteſt pluries renovari, ratificari, & approbari conſenſus præcedens. Ita Vaſquez, Coninch, Hurtado, Pontius, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 6. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 235. & 255. Palaus *p.* 2. *n.* 14. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 2. *num.* 8. Andreas a Matre Dei *dub.* 3. *n.* 82. & alii plures apud ipſos.

35. Ad rationem primæ Sententiæ dicendum eſt, Matrimonium celebratum ab Infidelibus ante Baptiſmum, fieri ratum, & inſolubile: non quia poſt Baptiſmum denuo renovetur, & approbetur; ſed quia ceſſat cauſſa, ob quam diſſolvi poterat; non enim erat ſolubile ob quamcumque cauſſam ad arbitrium Contrahentium, ſed ſolum ob ſuſceptionem Baptiſmi, quando alter non vult converti; ſuſcepto autem Baptiſmo, ceſſat cauſſa illud diſſolvendi, & ſic redditur ratum, & inſolubile abſque ulla renovatione conſenſus. Adde, quod Fideles conſummantes Matrimonium, illud reddunt omnino inſolubile, & repræſentant unionem Verbi Divini cum Natura humana, cum antea ſolvi poſſet diſpenſatione Pontificis, aut ingreſſu Religionis; & tamen Fideles, conſummando Matrimonium, non dicuntur de novo contrahere, aut Sacramentum ſuſcipere; ita nec Matrimonium Infidelium poſt Baptiſmum fit Sacramentum, etiamſi reddatur ratum, & inſolubile, quia de novo non contrahunt; nec tradunt poteſtatem ſuorum corporum, ut requiritur ad conſtituendum Sacramentum.

36. Quæres: *An Matrimonium ex diſpenſatione Papæ contractum, inter Fidelem baptizatum, & non baptizatum, ſit Sacramentum ex parte baptizati?* Negant magis communiter, quia Matrimonium ſicut eſt unus contractus, ita eſt unum numero Sacramentum, ad cujus conſtitutionem indiviſibiliter concurrunt tanquam materia, & forma actus utriuſque Contrahentis; ergo ſicut non poteſt claudicare, ut ſit contractus validus ex parte unius Contrahentium, & non ex parte alterius; ita non poteſt claudicare, ut ſit Sacramentum ex parte unius, & non ex parte alterius; ſed ex parte non baptizati non poteſt eſſe Sacramentum, cum Baptiſmus ſit janua omnium Sacramentorum; ergo nec ex parte baptizati poteſt eſſe Sacramentum. Deinde, quia non ſubſiſtit Sacramentum, niſi adſit intentio Miniſtri; ſed ipſi Contrahentes ſunt Miniſtri Sacramenti; Matrimonium ergo non poteſt ſubſiſtere ſine illorum intentione: at Infidelis non habet intentionem miniſtrandi Sacramentum, ſed celebrandi purum contractum civilem; ergo non poteſt eſſe Sacramentum ex parte Fidelis. Hæc ſententia eſt communis, & probabilior, eamque tenent Angles, Henriquez, Sanchez, Filliucius, Vaſquez, Coninch., Hurtadus, & Pontius, quos affert, & ſequitur Boſſius *de Matrim. cont. cap.* 1. §. 35. *n.* 91. ita etiam Ant. a Sp. S. *n.* 12. Palaus *n.* 11. Leander *q.* 5.

37. Verum non eſt omnino improbabilis ſententia oppoſita, dicens: illud Matrimonium eſſe Sacramentum ex parte Fidelis, quia licet ſit unus realiter contractus, eſt tamen virtualiter, & æquivalenter duplex, ut proinde poſſit eſſe Sacramentum ex parte unius, & non ex parte alterius, & hoc ex defectu ſubjecti incapacis recipiendi Sacramentum. Requiritur tamen, quod uterque habeat intentionem, ſaltem virtualem, faciendi Sacramentum, ſeu contrahendi, & miniſtrandi ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ, &, ut fieri ſolet inter Fideles, ne invalidetur Sacramentum ex defectu intentionis Miniſtri. Hanc ſententiam tenent Sotus, Echius, Catherinus, & Rebellius apud Boſſium *l. c.* Ita etiam Bonacina *q.* 2. *p.* 2. *n.* 3. Herincx, & Cornejo, quos ſequitur Andreas a Matre Dei *in curſu morali tract.* 9. *cap.* 3. *dub.* 3. *num.* 83. Averſa *quæſt.* 1. *ſect.* 6.

38. Ad rationem oppoſitam dicendum eſt, non poſſe claudicare Matrimonium, ut ſit contractus validus ex parte unius, & non ex parte alterius, quia indiviſibiliter importat conſenſum utriuſque, & poteſtatem habendi copulam, quæ haberi non poteſt, niſi inter duos; ille tamen unus contractus, in quantum eſt Sacramentum, ſicut poteſt conferre gratiam in uno bene diſpoſito, & non in altero indiſpoſito: ita poteſt habere vim gratiam conferendi in uno, & non in altero ex incapacitate ſubjecti, atque adeo eſſe Sacramentum in uno, & non in altero Infideli, qui eſt incapax recipiendi hoc Sacramentum: & quia ipſi Contrahentes ſunt Miniſtri hujus Sacramenti, nil obſtat, quin non baptizatus poſſit illud conferre baptizato, ſicut valet Sacramentum Baptiſmi collatum ab Infideli non baptizato, dummodo concurrat debita, & neceſſaria intentio ex parte Miniſtri.

DUBIUM VI.

Ad Matrimonium celebratum inter Abſentes per Procuratorem, Nuntium, ſeu per Epiſtolam, ſit Sacramentum?

39. Suppone tanquam certum Matrimonium celebratum inter abſentes per Procuratorem, per Nuntium, ſeu per Epiſtolam, validum eſſe in ratione contractus, ut late oſtendit Boſſius *de Matrim. cap.* 3. §. 53. & 63. *n.* 254. 305. & *ſeq.* conſtat ex cap. *fin. de Procuratoribus in* 6. Gloſſa, & ſcribentes in d. cap. *fin.* Guttierez, Barboſa, Sanchez, Rebellius, Bonacina, Filliucius, Pontius, Diana, & alii Doctores communiter apud Boſſium. Ratio eſt, quia contractus omnes, regulariter loquendo, poſſunt valide celebrari per Procuratorem, niſi reperiatur expreſſe prohibitum; at nullibi reperitur expreſſe prohibitum, Matrimonium celebrari poſſe per Procuratorem; id enim non conſtat ex eo, quod Chriſtus Dominus Matrimonium elevaverit ad rationem Sacramenti, quia per talem

talem elevationem non mutavit naturam, materiam, aut formam contractus, nec ſpecialem modum præſcripſit contractum celebrandi; nec Trid. Matrimonia inter abſentes prohibuit, ſed ex parte formæ aliquas conditiones obſervandas induxit; ergo Matrimonium taliter celebratum eſt validum; quod etiam conſtat ex praxi Eccleſiæ, quæ Matrimonia inter abſentes per procuratorem contracta numquam irritavit, ſed uti rata, & firma ſemper amplexa eſt, & conſtat in Matrimoniis Regum, & Principum, quæ non aliter, quam per procuratorem celebrari poſſunt, & ſolent. Ita Boſſius *n.* 196. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 11, *n.* 20. Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 8.

40. Idem valet de Matrimoniis celebratis per Nuntium, & per Epiſtolam, quæ non improbantur, nec reperiuntur expreſſe prohibita; & quidem jure antiquo fuiſſe valida, cumulatis Doctoribus, late oſtendit Boſſius *n.* 306. quia ceteri contractus per Epiſtolam, vel Nuntium valide conficiuntur; ergo idem dicendum de Matrimonio, quod cum ſit contractus juris gentium, legibus, & conditionibus aliorum contractuum regulari debet, ubi aliud expreſſe de eo non eſt diſpoſitum; at per Sacros Canones, & per Conc. Trident. non fuit expreſſe prohibitum, Matrimonia celebrari per Epiſtolam, & per Nuntium; ergo valide ſic poſſunt celebrari, ſicut valide celebrantur per procuratorem, dummodo Literæ contineant conſenſum ſcribentis dandi, & acceptandi reſpective jus in corpus proprium, & alterius, & legantur coram Paroco, & Teſtibus, ſervatis omnibus neceſſariis, tum ex ratione, ac natura contractus, tum ex diſpoſitione Conc. Tridentini, videantur Boſſius, & Roſignolus *locis citatis*, & Ant. a Spiritu S. *n.* 18. *&* 19.

41. Difficultas igitur eſt: *an tale Matrimonium ſic contractum inter abſentes ſit verum Sacramentum conferens gratiam?* Negant nonnulli dicentes, Matrimonium contractum inter abſentes per procuratorem, nuntium, aut epiſtolam, eſſe tantum civilem contractum, non verum Sacramentum conferens gratiam. Ratio eſt, quia omnia Sacramenta poſtulant præſentiam Suſcipientis, & Miniſtri, nec poſſunt conferri abſenti per procuratorem, aut ab aliquo abſente recipi, mediante alio procuratore, ut conſtat in omnibus aliis Sacramentis, præcipue in Sacramento Pœnitentiæ, quod licet exerceatur per modum judicii, non tamen conferri poteſt abſenti, ut fuit declaratum a Clem. VIII. ergo Contrahentes Matrimonium, ſive conſiderentur ut Miniſtri, ſive ut Suſceptores Sacramenti, non poſſunt in abſentia, & per procuratorem illud perficere, niſi ad ſummum in ratione contractus civilis; idque etiam colligitur ex Trid. de contractu Matrimonii, dicente: *Parochus, viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, dicat: Ego vos conjungo in matrimonium*; & infra: *Qui aliter, quam præſente Parocho &c.* at non poteſt Parochus interrogare, & intelligere conſenſum, niſi Contrahentes ſint præſentes; ergo non poteſt celebrari Matrimonium, niſi inter præſentes.

42. Conf. ideo non poteſt conſecrari Hoſtia, quæ non eſt præſens, quia in ejus Conſecratione ponitur pronomen demonſtrativum *Hoc*, quæ exigit materiam præſentem; ſed in Matrimonio intervenit duplex pronomen demonſtrativum, *ego* & *te*, dum dicitur: *Ego te accipio in meam conjugem*, quod præſentem perſonam deſignat; ergo non poteſt celebrari inter abſentes. Deinde ſequeretur, quod Contrahens Matrimonium pro procuratorem, reciperet Sacramentum; & gratiam, etiamſi nihil de illo cogitaret, vel etiam dormiret, aut aliis occupationibus eſſet diſtractus, quando procurator nomine ipſius Matrimonium contrahit; &, ſi tali tempore eſſet indiſpoſitus, peccaret mortaliter indigne ſuſcipiendo Sacramentum; & inde conſtituendo procuratorem, ſub onere novi peccati teneretur perſeverare in gratia, quouſque notitiam haberet de complemento contractus, quæ omnia videntur abſurda. Sic tenent Cajet. *tom.* 1. *opuſc. tr.* 12. *q.* 1. Victoria *in ſum. n.* 244. Canus *l.* 8. *de locis c.* 5. Sylvius *in* 3. *p. D. Thomæ q.* 42. *art.* 1. *quæſit.* 3. Eſtius *in* 4 *diſt.* 19. *§.* 5. Baſsolis *diſt.* 27. *q.* 1. Ledeſma, Durand. Ovand. & alii penes Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 11. *n.* 26.

43. Reſp. Matrimonium celebratum inter abſentes, ſive per procuratorem, ſive per nuntium, ſive per epiſtolam eſſe verum Sacramentum conferens gratiam in Contrahentibus bene diſpoſitis in inſtanti, in quo per procuratorem celebratur. Ratio eſt, quia Chriſtus Dominus, elevando Matrimonium ad eſſe Sacramentum, non immutavit naturam contractus, ſed voluit, contractum valide celebratum inter Catholicos eſſe Sacramentum, adeo ut iſtæ duæ rationes, vel nullo modo, vel ſaltem ſine peccato, non poſſent ſeparari; ergo ſi Matrimonium celebratum inter abſentes eſt validum in ratione contractus, eſt etiam validum in ratione Sacramenti; quod etiam colligitur ex Conc. Flor. & Trid. *ſeſſ.* 24. *cap. unico* generaliter, & abſque ulla reſtrictione definiente, Matrimonium inter Catholicos eſſe verum Sacramentum, quod ita generaliter non eſſet definitum, ſi Matrimonium inter abſentes non eſſet Sacramentum: nec Eccleſia deberet illud permittere, quia tale Matrimonium vel eſſet invalidum in ſententia aſſerente, non poſſe ſeparari rationem contractus a ratione Sacramenti, vel eſſet illicitum, & peccaminoſum, cum non debeant fideles ſeparare rationem Sacramenti a ratione contractus, nec e contra.

44. Deinde probatur, quia in Matrimonio valide celebrato inter abſentes concurrunt omnia neceſſaria, ut ſit Sacramentum, nempe materia, forma, & intentio; materia eſt ipſa traditio corporum, quæ in tali contractu fit; forma eſt conſenſus Contrahentium expreſſus per procuratorem, aut per epiſtolam; intentio autem ſupponitur in Contrahentibus; ergo, cum nihil deficiat ad rationem Sacramenti, Matrimonium contractum inter abſentes eſt verum Sacramentum. Ita Doctores communiter apud Boſſium *n.* 315. Roſignol. *de Matrim.* 1. *præn.* 8. Averſa *q.* 1. *ſect.* 5. Leander *diſp.* 4. *q.* 15. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 250. Bonac. *q.* 2. *punct.* 5. Navar. Sanchez, Bellarm. Valentia, Covar. Vaſquez, Coninch. Pontius, Villalob. & alii communiter apud Averſam, & Boſſium.

45. Ad rationes oppoſitas dicendum eſt, hoc eſſe peculiare in Sacramento Matrimonii, ut poſſit miniſtrari inter abſentes, quia fundatur in humano contractu, illiuſque conditiones ſequitur; cum autem contractus humanus valide celebrari poſſit inter abſentes, ita etiam poteſt celebrari Sacramentum Matrimonii, quod non valet de aliis Sacramentis, nec de ipſo Sacramento Pœnitentiæ, quamvis exerceatur per modum judicii, quia non ſequitur naturam, & leges judicii publici, & forenſis, in quo non eſt idem reus, teſtis, & accuſator, ſed judicii ſecreti, in quo eſt idem reus, teſtis, & accuſator, & in quo Sacerdos cognoſcere debet præſentem diſpoſitionem pœnitentis, ut proinde merito definitum ſit a Clem. VIII. & Paulo V. non poſſe hoc Sacramentum confici inter abſentes, quæ ratio non militat de Matrimonio. Nec obſtant verba Trid. *Parochus, viro, & muliere interrogatis*, quia ſolum denotant conſuetum, & ordinarium contrahendi modum; nam interrogatio Contrahentium, & verba illa; *ego vos conjungo*; proferenda a Parocho non ſunt de eſſentia Sacramenti; requiritur tamen, quod conſenſus, ſive præſtetur immediate ab ipſis Contrahentibus, ſive mediate per procuratorem, nuntium, aut epiſtolam, exprimatur coram Parocho, & Teſtibus, qui debent illum intelligere, ut de eo teſtificari poſſint, quod ſolum neceſsario requirit Trident.

46. Ad Conf. non valet paritas de Hoſtia conſecrata, quia in Eucariſtia, ſicut in aliis Sacramentis, de neceſſitate formæ ſunt verba proprie dicta, non ſic in Matrimonio, in quo ſufficit expreſſio conſenſus, ſive fiat per verba, ſive per nutus, aut alia ſigna ſenſibilia ſufficientia ad manifeſtandum conſenſum, ſive præſentis, ſive abſentis. Ad id, quod additur, dico, non eſse inconveniens, nec ſingulare in hoc Sacramento, quod conferat gratiam ex opere operato homini non cogitanti, aut etiam dormienti; nam ſi quis ante ſomnum, aut amentiam peteret Baptiſmum. Confeſſionem, aut Extremam Unctionem, gratiam reciperet; ſi aut in amentia, aut ſenſibus deſtitutis baptizaretur, abſolveretur, aut ungeretur; ſi autem inveniatur quis indiſpoſitus, dum per procuratorem celebratur Matrimonium, non recipit gratiam, ſed incurrit peccatum externum, & conſummatum Sacrilegii ob indignam ſuſceptionem Sacramenti, interne tamen peccavit, quando prævidit, aut expoſuit ſe periculo indigne ſuſcipiendi Sacramentum. Quare qui conſtituit procuratorem, aut ſcribit literas ad contrahendum Matrimonium, tenetur eſse in ſtatu gratiæ pro toto eo tempore, quo prudenter judicare poteſt, perficiendum eſſe Sacramentum, & aliter faciendo peccat ratione malæ voluntatis, aut periculi, cui ſe exponit. Hic bene advertunt Doctores ad majorem ſecuritatem, & ad tollendum omne dubium, quod ex ſententia oppoſita poſset oriri, laudabile eſse, ſi poſtea Contrahentes, quando ſunt ſibi præſentes denuo contrahant, ſeu privatim inter ſe renovent conſenſum mutuum, ut ſic perficiatur in omni caſu vera ratio Sacramenti, & gratia recipiatur. Ita Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 11. *n.* 31. Sotus *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 3. Villalobos *in ſum. t.* 2. *tr.* 13. *diff.* 9. Averſa *ſect.* 5. *in fine*. Leander *diſp.* 4. *q.* 23. Boſſius *c.* 3. *§.* 69. *n.* 320.

DUBIUM VII.

De Conditionibus requiſitis in Procuratore, qui nomine alterius debet contrahere Matrimonium.

47. AD hoc, ut validum ſit Matrimonium celebratum per procuratorem plures requiruntur conditiones. Prima, quod procurator habeat ſpeciale mandatum ad contrahendum Matrimonium cum certa, & determinata perſona; non enim ſufficit generale mandatum exercendi omnia, quæ ſpectant ad ipſum, ſed debet

eſse

eſse mandatum ſpeciale de contrahendo Matrimonio pro illo, ut habetur ex cap. fin. *de Procuratorib. in 6.* & tradunt omnes Doctores relati a Boſſio *n.* 255. nec ſufficit generale mandatum ad contrahendum Matrimonium, ſed debet eſſe ad contrahendum cum tali determinata perſona. Sic Gloſſa, & Scribentes *in d. cap. fin.* cum enim Matrimonium ſit res graviſſima, onera plurima ſecum ferens, & durans per totam vitam, non venit in generali mandato, ſed requirit mandatum ſpeciale; in gravibus enim, & arduis ſpecialiſſima requiritur expreſſio, Clem. *Non poteſt de procuratorib.* cap. *Procurator de elect. in 6.*

48. Secunda, quod procurator per ſe, & non per alium adſit contractui, niſi ex ſpeciali facultate mandantis alium ſubſtituere valeat; nam cenſetur electa induſtria perſonę. Bonifacius in d. cap. fin. *de Procuratorib. in 6.* & Doctores communiter.

49. Tertia, quod procurator non excedat fines mandati, & ideo, ſi illi data eſt poteſtas contrahendi cum tali dote, ſi Matrimonium ineat, ea non conſtituta, Matrimonium nullum eſt, quia quæ a mandatario fiunt, excedendo fines mandati, abſque poteſtate ea agere cenſetur, & tamquam privata perſona: conſtat ex textu *in l. diligenter ff. mandati.* Palaus *diſp.* 2. *p.* 9. *n.* 2. Pontius *lib.* 2. *c.* 15. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 11. *n.* 3. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 250. Coninch. *diſp.* 24. *dub.* 6. *n.* 67. Guttierez, Bonacina, Menochius, & alii, quos ſequitur Boſſius *c.* 3. *n.* 261. Roſignol. *de Matrim.* 1. *diſq.* 1. §. 11.

Qui tamen advertunt, quod in caſu, quo in commiſſione dicatur, do tibi commiſſionem, & facultatem contrahendi Matrimonium, ſervata forma Tridentini, & procurator contrahat, non præmiſſis denuntiationibus, ſive cum diſpenſatione Ordinarii, ſive abſque illa, non ideo excedit fines commiſſionis, & ideo Matrimonium valet. Ratio eſt, quia, qui in mandato addit formam juris communis, non intendit novam formam, aut conditionem inducere, ſine qua non valeat mandatum, ſed tantum admonere mandatarium, ut ſervetur forma juris communis, ut late probat Boſſius hic, *tract. de tripli- plici Jubilæi privileg. ſect.* 1. *caſu* 21. §. 6. *a num.* 74. ſed Matrimonium abſque denuntiationibus præmiſſis eſt validum, quamvis illicitum, ſi abſque licentia Ordinarii omittantur; ergo etiam quando per procuratorem modo dicto celebratur, eſt validum.

50. Quarta, quod mandatum non ſit revocatum; nam ſi fuit revocatum, Matrimonium ſubſequens nullum eſt, etiamſi revocatio non innotuerit mandatario, nec Sponſæ, ut expreſſe deciſum habetur cap. *fin. de Procuratoribus in 6.* ubi Pontifex aſſignat hanc rationem, quia, revocato mandato jam deeſt mandantis verus conſenſus, ſine quo Matrimonium ſubſiſtere non poteſt; & ita tenent Doctores communiter, relati a Boſſio *n.* 265. in quo differt Matrimonium ab aliis contractibus, quod in iſtis geſta per procuratorem valent, ſi revocatio mandati non fuit ipſi intimata, nec ipſi innotuit *l. ſi Mandatum* 15. *ff. Mandati: Clement. unica de renuntiat.* & cap. *in parte* 33. *de reſcriptis*, quia nimirum, quando revocatio mandati non innotuit, nec fuit intimata mandatario, jus ſupplet, quem ſupplere poteſt, conſenſum partis; at in Matrimonio requiritur verus, proprius, ac liber conſenſus Contrahentis, quem jura, nec Eccleſia ſupplere poteſt, ac proinde non poteſt eſſe validum Matrimonium, quando tempore, quo contrahitur, non datur conſenſus Contrahentis. Coninch. *n.* 68. Palaus, Sanchez, & Pontius *loc. cit.*

51. Ad hoc, ut Matrimonium ſit invalidum, ſufficit pro foro conſcientiæ revocatio mandati, & conſenſus tantum mentalis, quia deficiente conſenſu, non ſubſiſtit Matrimonium: in foro tamen externo non judicabitur revocatum, niſi de revocatione conſtet, ſive illa per Epiſtolam, ſive oretenus, ſive alio modo fuerit facta: quin ſufficit revocatio etiam tantum virtualis, & implicita, quæ tunc contingit, quando poſt datum mandatum contrahendi cum Berta, ſponſalia celebras cum alia, ſeu novum mandatum cum alia contrahendi das; tacite enim cenſeris prius mandatum revocare, ut cum Palao docent Covar. Sanchez, Coninch. & Guttier. Boſſius *num.* 266. Quæ omnia vera ſunt, etiamſi dando mandatum procuratori quis juraverit, ſe illud non revocaturum, quia adhuc revocatio tenet, & Matrimonium a procuratore contractum eſt nullum, quia ſemper verificatur, mandantem non perſiſtere in priori voluntate; peccavit tamen revocando mandatum, quia fecit contra ſuum juramentum.

52. Hinc ſequitur, Matrimonium fore nullum, ſi celebratum ſit a procuratore, tempore, quo mandatum erat revocatum, etiamſi poſtea, mutata voluntate mandans mandatum ratificaverit, & ad priſtinam redierit voluntatem; quia ab initio fuit nullum defectu conſenſus, & per ratificationem non convaleſcit; ſi nimirum publice conſtabat de retractatione mandati; nam ſi retractatio erat tantum mentalis, & occulta, accedente conſenſu, convalidatur Matrimonium, ut univerſaliter conſtat de convalidatione Matrimonii nulliter contracti ex defectu occulto conſenſus alterius Conjugis. Quod ſi principalis ficte, & non ex animo mandatum dedit procuratori, ſed poſtea verum habuit conſenſum, quando Matrimonium fuit a Procuratore celebratum, validum erit, quia non attenditur tempus conſignati mandati, ſed tempus celebrati Matrimonii, quo tempore adeſt verus conſenſus in Contrahente, ut docent Henriquez *lib.* 11. *c.* 4. *num.* 4. Sanchez *diſp.* 11. *num.* 11. Guttier. *cap.* 43. *n.* 14. Boſſius *num.* 272.

53. Quod ſi poſt conſignatum mandatum, ante contractum Matrimonium Principalis incidat in amentiam, quę duret tempore contracti Matrimonii, adhuc validum erit Matrimonium, quia prior conſenſus, cum nec tacite, nec expreſſe fuerit revocatus, virtualiter durat, & ſufficit ad validitatem Matrimonii, ea ratione, qua valide baptizatur, qui ante amentiam baptiſmum petiit. Ita Coninch. ſupra *num.* 70. Bonacina *punct.* 5. *num.* 13. Sanchez, & Guttier. *loc. cit.* Boſſius *n.* 274. Roſignol. ſupra §. 13. & alii communiter. Nec obſtat, ſi dicas cum Pontio *cap.* 15. *num.* 24. quod ſicut Principalis non poteſt tunc per ſe ipſum contrahere, etiamſi habuerit antecedentem voluntatem contrahendi, ita nec contrahere poteſt per Procuratorem. Contra enim eſt, quia tempore amentiæ verba Principalis non ſunt verba humana, nec factum tempore amentiæ cenſetur factum humano modo, & ſic nil mirum, ſi tempore amentiæ non poſſit Principalis per ſe immediate contrahere; at verba Procuratoris ſunt verba humana, quæ referunt conſenſum præcedentem mandantis moraliter perſeverantem: ſi vero Procurator ipſe incideret in amentiam, non poſset amplius valide contrahere, quia ipſius verba tunc non ſunt humana.

54. Quæres: *an ſit neceſſe, mandatum conſignari Procuratori coram Parocho, & Teſtibus?*

Reſp. negative, quia ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. ſolum requiritur, quod ipſemet contractus Matrimonialis celebretur coram Parocho, & Teſtibus; at quando conſignatur mandatum Procuratori, tunc non celebratur Matrimonium; ergo non eſt neceſſe, quod detur coram Parocho, & Teſtibus, licet coram illis ſit poſtea Matrimonium ineundum. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 250. Palaus *punct.* 9. *n.* 5. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 11. *num.* 23. Leander *q.* 17. Boſſius §. 61. *n.* 300. Roſignol. *de Matr.* 1. *diſq.* 1. §. 8. Aliqui ulterius requirunt ad valorem Matrimonii, quod Procurator coram Parocho, & Teſtibus oſtendat, ſe habere tale mandatum, in quo continetur poteſtas Procuratoris; ſed melius alii hoc negant, aſſerentes, ſatis eſſe, quod mandatum ſit legitimum, & quod per Procuratorem exprimatur conſenſus de præſenti coram Parocho, & Teſtibus, etſi non videant Literas mandati, ut late probat Boſſius *n.* 303. ubi etiam exponit formulas, quibus Procurator debet conſenſum præbere. Roſignol. ſupra §. 9.

55. Sexuum diverſitas non eſt neceſſaria in Procuratoribus, ſed duo viri, vel duæ feminæ poſſunt eſse Contrahentium Procuratores, quia ſexuum diverſitas ſolum eſt neceſſaria in ipſis, qui Matrimonio conjunguntur, non in Procuratoribus, qui non proprio nomine, ſed alieno contrahunt, ut recte advertunt Palaus, Sanchez, Guttier. Boſſius, & alii. Circa ætatem, ſeu qualitatem Procuratoris nihil eſt determinatum, unde ſufficit ætas requiſita jure naturali ad explicandum conſenſum nomine alterius, nempe uſus rationis, vel ad ſummum ætas quatuordecim annorum, quia talis ætas ſufficit in Contrahentibus, ut notat Boſſius *n.* 276.

DUBIUM VIII.

Quænam ſit Materia, Forma, & Miniſter hujus Sacramenti.

56. Difficile eſt aſſignare materiam, & formam in hoc Sacramento propter varias opiniones, & dicendi modos, in quos abiere Doctores; nam alii dicunt, materiam eſse verba, & actus Contrahentium; formam vero eſſe verba illa Geneſ. 2. & Matth. 19. *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ*, & inde inferunt, Miniſtrum eſſe Deum, qui illis verbis ſanctificavit Matrimonium, & quotidie, ut Miniſter ejus, ſanctificat. Ita Catharinus *opuſc. de Matrim. q.* 1. §. *Nos ergo*. Alii, ut Canus *lib.* 8. *de locis Theolog. c.* 2. putat, materiam eſſe actus Contrahentium, formam vero eſſe verba illa Sacerdotis, vel ſimilia: *Ego vos conjungo &c.* unde infert, Matrimonia clandeſtina, quibus Sacerdos non aſſiſtebat ante Trident. non fuiſſe Sacramenta, ſed ſolum contractus validos, etſi ordinarie illicitos. Navar. *c.* 22. *n.* 20. vult, materiam eſſe conſenſum Contrahentium; formam vero verba, ſeu ſigna exteriora: alii e contra dicunt, verba eſſe materiam, conſenſum vero mutuum, formam: alii verba ab uno prolata eſſe materiam, & alterius verba eſse formam:

alii

alii volunt, verba, ſeu ſigna exprimentia conſenſum mutuum utriuſque Conjugis, ſecundum diverſas rationes eſſe ſibi mutuo materiam, & formam, quas opiniones referunt Averſa *q.* 1. *ſect.* 3. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 3. Leander *diſp.* 4. *q.* 9.

57. Reſp. materiam remotam hujus Sacramenti eſse corpora Contrahentium mutuo tradenda, nulla lege impedita; materiam proximam eſse ipſam traditionem corporum, formam vero eſse acceptationem eorumdem corporum expreſsam per verba, ſeu per ſigna. Ratio eſt, quia materia, & forma Matrimonii, prout eſt Sacramentum, eadem omnino eſt cum materia, & forma ejuſdem, prout eſt contractus civilis, cum ſæpe dictum ſit, Christum Dominum non immutaſse materiam, & ſubſtantiam hujus contractus, ſed tantum elevaſse illum ad rationem Sacramenti, ut Conrrahentibus conferret gratiam; ſed materia, & forma Matrimonii, prout eſt contractus civilis, eſt illa a nobis ſuperius aſſignata; ergo talis eſt etiam materia, & forma Sacramenti. Prob. minor, quia de iſto contractu eodem modo loquendum eſt, ac de aliis contractibus, qui non ſunt Sacramentum, eodemque prorſus modo in illo, ac in iſtis, aſſignanda eſt materia, & forma; ſed in aliis contractibus materia remota, & circa quam, eſt res illa, de qua contrahitur, & inter Contrahentes convenitur; proxima eſt ejuſdem rei traditio; forma vero eſt acceptatio verbis, aut ſignis expreſsa, ut in contractu emptionis, & venditionis, res quæ venditur, dicitur materia remota, circa quam verſatur venditio; ejuſdem traditio materia proxima; & acceptatio forma; ergo etiam in contractu matrimoniali corpora Contrahentium ſunt materia remota, & circa quam: traditio materia proxima, & ex qua: acceptatio forma. Dicitur autem traditio materia, & acceptatio forma, quia ſola traditio eſt indeterminata, nec ſufficit ad perficiendum contractum, niſi accedat acceptatio, quæ ultimo complet, determinat, ac perficit contractum.

58. Conf. quia illa ſunt formaliter conſtituentia Matrimonium in ratione contractus, quibus poſitis, reſultat obligatio, ſeu vinculum, & eis ablatis, tollitur; at, poſita mutua traditione, & acceptatione corporum, ſtatim reſultat obligatio, ſeu vinculum, &, ea ſublata, non datur vinculum, nec obligatio; ergo in tali traditione, & acceptatione formaliter conſiſtit contractus. Non diſſentiunt, qui pro materia, & forma aſſignant mutuum conſenſum per verba expreſsum, ſeu verba exprimentia conſenſum ſecundum diverſas rationes, quia talis conſenſus eſt materia, prout ſignificat corporum traditionem, forma vero, quatenus ſignificat mutuam corporum acceptationem. Ita Baſilius, Palud. Petrus Soto, Covarruv. Adrian. Vaſquez, Hurtado, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 4. *q.* 9. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 251. Bonacina *q.* 2. *punct.* 4. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 5. Anton. a Spiritu S. *diſp.* 1. *ſect.* 5. *n.* 23. nec diſsentit Palaus *diſp.* 2. *punct.* 3. & alii ſatis communiter apud ipſos.

59. Dices: corpora Contrahentium ſunt materia, circa quam verſatur Sacramentum Matrimonii; ergo non ſunt materia, ex qua conſtat Sacramentum. Deinde, materia Sacramenti debet diſtingui a Suſcipiente, & a Miniſtrante; ſed corpora Contrahentium non diſtinguuntur ab ipſis Contrahentibus, qui ſuſpiciunt, ac miniſtrant hoc Sacramentum, ergo non ſunt materia Sacramenti.

Reſp. corpora Contrahentium non eſſe materiam proximam, ſed remotam, & circa quam; proximam vero, & ex qua, eſſe mutuam traditionem poteſtatis in corpora. Non eſt autem neceſſe, quod materia remota in hoc Sacramento realiter diſtinguatur a Miniſtrante, & Suſcipiente Sacramentum, ſed ſufficit, quod diſtinguatur formaliter; cum enim hoc Sacramentum in contractu naturali ſit fundatum, peculiares habet qualitates ab aliis Sacramentis; itaque Conjuges ſunt Miniſtri, quatenus verbis expreſſis dant poteſtatem ſuorum corporum; ſunt Suſcipientes, quatenus talem poteſtatem accipiunt: & materia ſunt ipſa corpora tradenda.

60. Reſp. 2. Miniſtrum hujus Sacramenti non eſse Deum, nec Sacerdotem, ſed ipſos Contrahentes. Ratio eſt, quia Miniſter hujus Sacramenti eſt idem, ac Miniſter contractus, cum Matrimonium conſiſtat in contractu, nec Chriſtus naturam contractus immutavit, ſed tantum elevavit ad eſſe Sacramentum; ſed Miniſter contractus ſunt ipſi Contrahentes, qui contractum ineunt, & perficiunt dando, & accipiendo poteſtatem ſuorum corporum; ergo non Sacerdos, ſed ipſi Contrahentes ſunt Miniſtri hujus Sacramenti. Conf. ex Conc. Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de reform.* irritante Matrimonia abſque præſentia Parochi celebrata, ubi ſupponit, fuiſſe vera Matrimonia, & Sacramenta, quæ fiebant ſine præſentia Parochi; ergo Parochus non eſt Miniſter hujus Sacramenti. Sic Sanchez, Baſilius, Vaſquez, Sotus, Bellarm. Suarez, Hurtado, & alii communiter, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 10. Palaus *punct.* 4. Bonacina *quæſt.* 2. *punct.* 4. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 254. Coninch. *diſp.* 24. *n.* 34.

„ *Hac de re conſule Caput VII. & Dub.* 1. *in fin. ubi de* „ *Matrimoniis clandeſtinis, & de neceſſitate præſentiæ in* „ *ipſo contrahendo Matrimonio & Parochi & Teſtium.* „

61. Dices: Matrimonium, utpote res ſacra, requirit Miniſtrum, & Formam ſaciam, ne ſit contractus pure civilis, & profanus; at Contrahentes, & ipſorum verba non ſunt ſacra, bene tamen Sacerdos, qui dicit: *Ego vos conjungo*, quæ verba, cum ſint vera, efficiunt quod ſignificant; & ſic Sacerdos eſt Miniſter hujus Sacramenti.

Reſp. Chriſtum elevando contractum Matrimonialem ad eſſe Sacramentum, illud conſtituiſſe ſactum, ac proinde verba Contrahentium, quæ de ſe ſunt profana, & conſtituunt contractum civilem, ut a Chriſto elevata, ſunt ſacra, & conſtituunt Sacramentum: ſicut aqua elevata in Baptiſmo, & verba a Laicò prolata ſunt ſacra; & conſtituunt Sacramentum: illa verba Sacerdotis: *Ego vos conjungo*, non efficiunt conjunctionem, ſed approbant, ſeu declarant conjunctionem factam per mutuum Contrahentium conſenſum, ut docent communiter Doctores.

62. Hinc fit, non peccare mortaliter Sacerdotem, qui cum conſcientia peccati mortalis aſſiſtit Matrimonio, quia non eſt Miniſter conficiens Sacramentum, neque peccare ſic benedicendo Nuptias, quia ſolum præſtat quoddam Sacramentale, ut cum Sanchez, Coninch, Suarez, Guttier. & alii docet Bonac. *l. c. n.* 6. Roſignol. *de Matr.* 1. *diſq.* 1. §. 17. *An vero Contrahentes duplex peccatum committant, alterum adminiſtrando, & alterum ſuſcipiendo Sacramentum in peccato lethali?* eſt controverſum. Affirmant Navar. *diſt.* 6. *de pœnit. c.* 1. §. *Sacerdos, n.* 10. Pontius *de Matrim. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 11. Vaſquez *in* 3. *part. tom.* 3. *diſp.* 136. *c.* 3. *n.* 38. Ledeſma *de Matrim. quæſt.* 42. *ad ult. arg.* quia Contrahentes non ſolum ſuſcipiunt, ſed etiam miniſtrant Sacramentum; ergo peccant dupliciter, ſuſcipiendo, & miniſtrando; & licet non ſint Miniſtri conſecrati, ſunt tamen veri Miniſtri Chriſti. Sed probabiliter alii negant, quia ſolus Miniſter conſecratus, ex vi conſecrationis, qua ſpecialiter deputatus eſt ad conficiendum Sacramentum, tenetur eſſe in gratia, dum illud miniſtrat; unde Laici, quando in neceſſitate baptizant, non peccant, ſi non ſint in gratia; ergo non peccant Conjuges miniſtrando Matrimonium, bene tamen illud ſuſcipientes in peccato. Sic Sanchez, Filliucius, Coninch. Layman, Sotus, Villalobos, Guttier. Heredia, Bonacina, Ledeſma, & alii, quos afferunt, & ſequuntur Leander *diſp.* 4. *q.* 11. & Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 199. & Averſa *q.* 2. *ſect.* 2. Roſignol. *de Matrim. diſq.* 1. §. 16.

CAPUT IV.

De indiſſolubilitate Matrimonii

DUBIUM I.

An, & quo jure Matrimonium ſit indiſſolubile?

Certum eſt apud omnes Catholicos, Matrimonium, ſive ratum, ſive conſummatum, eſſe vinculum perpetuum, nec umquam libero Contrahentium conſenſu diſſolvi poſſe, ut aperte colligitur ex illò Geneſ. 2. *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*; quod referens Chriſtus Dominus Matth. 19. inquit: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Rom. 7. *Mulier vivente viro, alligata eſt legi.* Idem habet Trid. *ſeſſ.* 24. *in princ.* dicens: *Matrimonii perpetuum, indiſſolubilemque nexum primus humani generis Parens Divini Spiritus inſtinctu pronuntiavit, cum dixit, &c.* Ratio ſumitur ex ipſa definit. Matrimonii, quæ eſt: *conjunctio maritalis viri, & feminæ, individuam, ſeu indiſſolubilem vitæ conſuetudinem retinens*; & ex eo, quod Matrimonium ordinatur non ſolum ad prolem generandam, ſed etiam ad illam pie, & debite educandam, quod commode fieri non poteſt, niſi Matrimonium ſit indiſſolubile. Aliam rationem affert Innocent. III. cap. *Quanto de divortiis*: cur Matrimonium in Lege Evangelica ſit indiſſolubile? quia eſt Sacramentum ſignificans unionem Chriſti cum Eccleſia, ſive Verbi cum Humana Natura, quæ unio eſt prorſus indiſſolubilis.

2. Difficultas eſt, ex quonam capite proveniat iſta indiſſolubilitas: *an nimirum proveniat ex jure ipſo naturali, ſeu ex natura Matrimonii, an vero ex jure poſitivo, ſive Humano, ſive Divino?* in quo variant Doctores; nam aliqui volunt, attenta natura contractus, poſſe auctoritate propria Contrahentium diſſolvi, ſicut alii contractus, qui mutuo conſenſu perficiuntur, & diſſolvuntur, juxta regulam: *Omnis res, per quas cauſſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur*; & perinde indiſſolubilitatem refundunt ab initio in jus Divinum poſitivum, & in Lege Evangelica in præceptum Chriſti elevantis Matrimonium ad ſtatum

Sacra-

Sacramenti, & ad ſignificandam indiſſolubilem unionem Verbi cum Natura humana. Ita plures, quos affert, & ſequitur Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 13. *n.* 7. Coninchus *diſp* 26. *dub.* 2. *n.* 11. Perez *diſp.* 20. *ſect.* 20, *num.* 4. Trullench *lib.* 7. *cap.* 4. *dub.* 1.

3. Verum alii probabilius aſſerunt, non ſolum ex præcepto Chriſti, ſeu ex jure Divino poſitivo Matrimonium eſſe indiſſolubile, ſed ex natura ſua, & jure naturali, ratione finis, ad quem ordinatur, nempe ad debitam, & legitimam prolis generationem, & educationem. Sic enim colligitur ex Scriptura *Matth.* 19. & *Marci* 16. ubi Chriſtus interrogatus, quomodo Moyſes in Lege conceſſiſſet dari libellum repudii, reſpondit: *Moyſes ob duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic;* ab initio enim Deus, inſtituendo Matrimonium, non aliter inſtituit, quam cum perpetuitate, ac indiſſolubilitate, ut habetur ex illo Gen. 2. *Relinquet homo Patrem ſuum, & Matrem ſuam, & adhærebit Uxori ſuæ, & erunt duo in carne una;* quæ verba intelligenda eſſe de perpetuitate vinculi, expreſſit Chriſtus Matth. 19. dicens: *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet;* & docet Trid. *ſeſſ.* 14. *in princip. Matrimonii perpetuum, indiſſolubilemque nexum primus humani generis Parens Divini Spiritus inſtinctu pronuntiavit, cum dixit, &c.* Et hoc quidem non ex præcepto aliquo poſitivo, quod nullum erat aliud in ſtatu innocentiæ, quam de non comedendo de ligno vetito, ſed ex præcepto naturali, ſic exigente natura Matrimonii.

4. Ratio ſuperius indicata eſt, quia Matrimonium ex natura ſua ordinatur ad fovendum mutuum amorem inter Conjuges ad prolem debite procreandam, & educandam, & augendam ſollicitudinem circa res domeſticas, quæ ſine dubio ex ſe perpetuitatem exigunt, & ſic Matrimonium, ad talia bona ordinatum, debet eſſe perpetuum; tum quia, ſublata perpetuitate, ac indiſſolubilitate Matrimonii, jam licita redderetur fornicatio, & concubitus cum quacumque muliere, ſæpe ineundo, & mutando Matrimonia, ſeu dando poteſtate ſui corporis pro illo brevi tempore, quo durat concubitus, quod plane eſt abſurdum: & ita dicendum eſt, non ex ſola inſtitutione Chriſti in Evangelio, vel Dei in Lege Veteri, ſed ex natura ipſa rei, Matrimonium eſſe, & ſemper fuiſſe indiſſolubile, adeo ut ſit irritum Matrimonium ſecundum, celebratum vivente priori Conjuge. Sic tenent cum D. Thoma 3. *contra Gentes cap.* 122. Scotus, Vaſquez, Bellarminus, Rebellus, Hurtado, Pontius, Bonacina, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 5. *q.* 2. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 2. *n.* 6. Averſa *q.* 2. *ſect.* 4. Anton. a Spiritu S. *diſp.* 2. *n.* 43. Diana *p.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 62.

5. Ad fundamentum oppoſitum dicendum eſt, hoc eſſe ſpeciale, & particulare in contractu Matrimonii, ut ſemel valide celebratum, non poſſit amplius mutuo Contrahentium conſenſu diſsolvi, ſicut alii contractus, & hoc ratione finis, ad quem ordinatur, qui de ſe poſtulat perpetuitatem, & indiſsolubilitatem.

6. Dices: Matrimonium etiam conſummatum erat diſsolubile apud Hebræos per libellum repudii: & in Lege Evangelica diſsolvitur Matrimonium ratum per profeſſionem religioſam, & per diſpenſationem Summi Pontificis; & per converſionem unius Conjugis ad Fidem diſsolvitur Matrimonium etiam conſummatum; ergo non eſt ex natura ſua indiſsolubile.

Reſp. negando conſequentiam; non enim Angelus, aut Anima rationalis deſinit eſse perpetua, & immortalis ex natura ſua, quamvis poſſint a Deo annihilari; nec ſtatus Religioſi, aut votum caſtitatis deſinunt eſse perpetua ex natura ſua, quamvis poſſint a Summo Pontifice diſpenſari: ita nec Matrimonium deſinit eſse ex natura ſua perpetuum, & indiſsolubile, quamvis poſſit a Deo ſupremo rerum Domino, aut a Summo Pontifice, per auctoritatem ſibi a Deo conceſsam, diſsolvi, quia nimirum hujuſmodi ſolubilitas, cum ſit extrinſeca proveniens a ſupremo rerum omnium Domino, non mutat naturam Matrimonii, ſicut non mutat naturam ſtatus Religioſi, aut voti caſtitatis illius diſpenſabilitas, prout magis conſtabit ex mox dicendis.

DUBIUM II.

An fuerit licitum in Lege Moyſis repudium legitimæ Uxoris, vel ſolum promiſſum?

7. PErmiſsum fuiſse Hebræis in Lege Moyſis libellum repudii, plane conſtat *Deuter.* 24. ubi etiam aſſignatur modus, & cæremoniæ obſervandæ in conceſſione libelli: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus, propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua: cumque egreſſa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiſerit de domo ſua, non poterit prior maritus recipere eam in uxorem, quia polluta eſt, & abominabilis eſt facta coram Domino.* Non explicat Scriptura cauſsas, ob quas Vir poſſet Uxorem repudiare, ſed tantum dicit: *ſi propter aliquam fœditatem non invenerit gratiam ante oculos ejus.* Duas ſententias afferunt D. Thomas *q.* 67. *art.* 6. & Lyran. *comment. ſuper* 24. *Deut.* primam dicentem, permiſſum fuiſſe divortium ob fœditatem corporis, aut animæ, ſcilicet ob infirmitatem lepræ, vel epidemiæ, aut ob pravos mores, quibus poteſt proles male educari, antecedentes Matrimonium: alteram aſſerentem propter eaſdem, & ſimiles cauſſas etiam ſupervenientes Matrimonio, & quæ bonum prolis impediebant, ut ſterilitas, aut occiſio filiorum. Unde patet, non ſubſiſtere ſententiam aſſerentem, ob ſolum adulterium fuiſſe permiſſum repudium, cum ob adulterium mulier potius lapidanda, quam dimittenda videatur. *Levit.* 20. ſtat ergo, fuiſſe permiſſum repudium ob fœditatem, ſive animæ, ſive corporis, ſive illa anteceſſerit, ſive fuerit ſubſequens Matrimonium.

8. Difficultas eſt: *An Hebræis ita fuerit permiſſum repudium, ut eſſet validum, & licitum per diſſolutionem vinculi Matrimonialis, cum libera facultate mulieri dimiſſæ alterum virum licite ducendi; vel ſolum permiſsum fuerit, in quantum non puniebantur Hebræi tanquam tranſgreſſores Legis Naturalis, quamvis peccarent dando repudium, ſtabili permanente vinculo prioris Conjugii.* Prima Sententia docet, repudium fuiſſe illicitum, & invalidum, ſolumque permiſſum, ut minus malum, ne ſcilicet occiderent uxores, quas oderant, & a vero Dei cultu recederent; quod videtur colligi ex verbis Chriſti *Matth.* 19. dicenti: *ob duritiam cordis fuiſſe Judæis permiſſum repudium*, quæ permiſſio non liberabat a peccato, nec diſſolvebat vinculum præcedentis Conjugii; ſicut non liberabat a peccato uſuræ permiſſio, quam habebant exteris fœnerandi. Ratio eſt, quia Matrimonium ex natura ſua, & jure ipſo naturali eſt indiſſolubile; at Deus diſpenſare non poteſt in iis, quæ ſunt de jure naturæ; ergo non potuit diſpenſare, ut Matrimonium diſſolveretur quoad vinculum, & inde permiſſio repudii liberabat ſolum a pæna, non a culpa. Ita ſentiunt Magiſter Sentent. Bonav. Riccardus, Sotus, & alii *in* 4. *diſt.* 33. Mayron *diſt.* 35. Caſtro *lib.* 2. *de lege pænali cap.* 11. Item ex Juriſtis Innocent. Hoſtien. Card. Nevo, & alii ſupra cap. *Gaudemus, de divortiis*, aliique etiam Expoſitores.

9. Secunda Sententia, quam ut veriorem ſequor, tenet, validum, & licitum fuiſſe libellum repudii, conceſſamque a Deo fuiſſe diſſolutionem vinculi Matrimonialis. Ratio eſt, quia ita ſemper practicatum fuit apud illum Populum abſque ſcrupulo, & abſque eo, quod umquam dubitatum ſit, illud eſſe peccatum, nec in Scriptura umquam invenitur, Prophetas Populum reprehendiſſe de tali repudio tanquam de peccato, quin potius reperitur commendatum Malach. 2. *Cum odio habueris uxorem, dimitte;* at ſi repudium non fuiſſet licitum, ſed peccaminoſum, inveniretur prohibitum, & Prophetæ illud reprehendiſsent, non enim eſt credibile, Prophetas a Deo miſsos ad docendum Populum neceſsaria ad ſalutem, ad annuntiandum ſcelera eorum, hanc veritatem voluiſse tacere, & non removere a Populo ſcandalum, & tot peccata, quæ occaſione repudii committebantur, publica, & continua adulteria, quæ fiebant, ſi mulier poſt repudium licite non potuiſset alteri nubere; ergo dicendum eſt, repudium non ſolum fuiſse permiſsum utcumque, ſed vere conceſsum Populo Hebræorum, ne ob eorum duritiam majora mala orirentur. Et ita tenent cum D. Thoma Albert. Magn. Durand. Palatius; Palud. Major. & alii. Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 1. *n.* 7. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 1. Pontius *lib.* 7. *c.* 50. Bellarm. *lib. de Matr. c.* 17. *ad object.* 14. Hurtado *diſp.* 8. *diff.* 15. Leander *diſp.* 5. *q.* 3. Averſa *q.* 2. *ſect.* 5. aliique communiter.

10. Nec obſtat, quod Chriſtus *Matth.* 19. dixerit: *ob duritiam cordis Judæis fuiſſe permiſſum repudium*, quia hoc indicat motivum, & cauſsam, ob quam fuit Judæis conceſsum, ut licite poſsent uxores repudiare ad avertenda majora mala, ne illas occiderent, & a cultu Dei retraherentur; & dum ſubdit: *ab initio non fuit ſic*, non eſt ſenſus, ab initio repudium non fuiſse relictum impunitum, ſed non fuiſse licitum, & conceſsum, ut poſtea conceſsum fuit in Lege Moyſis; ſicut etiam in Lege Evangelica aliqua hujuſmodi conceſſio facta eſt pro beneficio ſuſcipientium Fidem, ut poſtea dicam. Quod ſi mulier repudiata alteri nubens dicitur abominabilis apud Deum, non ideo talis dicitur, quia nupſerit alteri, ſed quia fuit repudiata, ob quod infamiam incurrit. Prohibitum eſt etiam priori marito uxorem a ſecundo viro dimiſsam reaſsumere, ad tollendam facilitatem uxorem repudiandi, dum ſciunt, ſe non poſse amplius ad ejus ſocietatem redire.

11. Ad rationem in contrarium adductam dicendum eſt, Deum non poſse diſpenſare in Lege Naturali, poſse tamen mutare, & ſubtrahere materiam, ut ſuper illam

non

non cadit obligatio naturalis, ſeu poteſt concedere alicui poteſtatem, quam non habebat. Sic homicidium non ſolum jure poſitivo, ſed etiam jure naturali eſt prohibitum, nec Deus facere poteſt, ut homo auctoritate propria poſſit alterum occidere, poteſt tamen ſupremum dominium, quod ipſe habet ſuper vitam hominis, alicui concedere, qui per talem conceſſionem ſibi factam licite poterit alterum occidere. Similiter vir, & mulier legitime conjugati, non habent jus diſſolvendi Matrimonium auctoritate ſibi propria; Deus tamen, qui habet ſupremum, & abſolutiſſimum dominium ſuper omnem contractum, ſuper omnia humana jura, ſuper vitam, & ſuper prolem ſuſcipiendam, & educandam, poterit facultatem concedere Conjugatis diſſolvendi Matrimonium, redeundi ad priſtinam libertatem, vel tranſeundi ad alias Nuptias, qua ratione Deus non immutat jus naturale, ſed ſubtrahit materiam, ut ad illam non extendatur obligatio naturalis, & inde poterit homo, ratione facultatis ſibi a Deo communicatæ, repudiare primam uxorem, diſſolvere vinculum, & aliam ducere, quod non poterat facere facultate ſibi naturali, & propria.

12. Duravit conceſſio facta Judæis repudiandi uxores a Moyſe uſque ad Chriſtum, a quo talis conceſſio fuit revocata, & Matrimonium redactum ad ſuam priſtinam, & naturalem indiſſolubilitatem; vel apud Matth. 19. cum dixit: *Mœchari, qui uxorem dimiſerit, & aliam duxerit*, quod pro Lege Evangelica ſancitum eſſe docet D. Thomas *quæſt.* 67. *artic.* 4. *ad* 4. & tunc prohibitum fuiſſe libellum repudii, habetur in cap. *Gaudemus* 8. *de divortiis*; vel certe in die Pentecoſtes, dum Lex Evangelica fuit promulgata, & tota Lex Moſaica fuit abrogata, & ablata diſpenſatio, ſeu conceſſio diſſolvendi Matrimonium, quod, ut dixi, fuit redactum ad ſuam priſtinam, & naturalem indiſſolubilitatem. Quare, licet Judæi in ſua obſtinatione perſiſtentes, etiam nunc putent, ex conſcientia erronea, ſibi licitum eſse uxorem dimitterre, re vera tamen id facere amplius non poſſunt, cum fuerit ablata facultas; & de facto, ſi quis eorum convertatur ad Fidem, ad primam redire cogitur, ſi vere Matrimonium fuit validum, & ipſa velit ad Fidem converti.

„ *Conſule circa hanc praxim Dub. ſequens, & quæ in*
„ *ipſo adjecta leguntur ex Synod. Diœceſ. decerpta &c.*

DUBIUM III.

Quomodo diſſolvatur Matrimonium Infidelium per converſionem unius ad Fidem.

13. CErtum eſt, Matrimonium rite, ac legitime contractum inter Infideles, eſse validum in ratione contractus, quamvis non ſit Sacramentum, quia Matrimonium eſt contractus naturalis, & civilis, qui optime poteſt celebrari etiam inter Infideles, eſtque ex natura ſua indiſſolubile, nec poteſt licite mutuo Contrahentium conſenſu diſsolvi, ſi uterque maneat in ſua infidelitate: nec poteſt diſsolvi auctoritate Principis illorum, cum a Deo non habeat hanc facultatem: nec poteſt diſsolvi a Pontifice, qui poteſtatem non exercet ſuper Infideles, qui ſunt extra Eccleſiam.

14. Si uterque Conjux convertatur ad Fidem, Matrimonium remanet indiſsolubile, quia ceſsat ratio talis diſſolutionis, quæ ſolum conceditur Fideli, ne cogatur cum injuria Creatoris remanere cum Infideli remanente in ſua infidelitate, aut perpetuo vitam cælibem ducere: *an vero diſſolvi poſſit auctoritate Pontificis, quando poſt converſionem, & Baptiſmum utriuſque non amplius conſummarunt?* affirmant Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 17. Navar. 12. *lib.* 3. *conſil. tit. de converſ. Infidel. conſil.* 1. alias 3. *a num.* 12. quia inter Fideles poteſt auctoritate Pontificis diſsolvi Matrimonium ratum, & non conſummatum, quod majus vinculum eſt Matrimonio conſummato inter Infideles; ergo poterit etiam iſtud diſsolvi. Sed melius id negant Palaus *diſp.* 3. *punct.* 2. §. 3. Pontius *lib.* 9. *c.* 2. & ex communi ſententia teſtatur Azor. *part.* 2. *lib.* 5. *c.* 2. §. *His poſitis*, quia Matrimonium ſolvi non poteſt, niſi in caſibus a jure expreſſis; at nullibi conſtat de ſolubilitate iſtius Matrimonii, quinimmo, cum ſit Matrimonium conſummatum, & jam nunc ſit Matrimonium Fidelium, dici debet omnino indiſsolubile, parumque refert, quod ante Baptiſmum fuerit conſummatum, cum revera effecti ſint una caro, prout cum aliis tenet etiam Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 66.

15. Reſp. in triplici caſu diſsolvi poſse vinculum Matrimonii, quando unus Infidelis convertitur ad Fidem, alio permanente in ſua infidelitate. Primo, ſi Infidelis nolit habitare cum Fideli, eo quod eſt converſus ad Fidem: ſecundo, ſi velit habitare, ſed cum injuria Creatoris, quod præſtat, ſi nomen Chriſti deſpicit, eius laudes prohibet, converſionem domeſticorum impedit: tertio, ſi Infidelis incitat Fidelem ad aliquod peccatum committendum, quia tunc etiam indirecte Creatori irrogatur injuria, ut colligitur ex cap. *Idololatria*. cap. *Non ſolum*. cap. *Infidelis* 28. *qu.* 2. cap. *Gaudemus*: & cap. *Quanto, de divortiis*, ubi Innocentius Papa ſic habet: *Si alter Infidelium Conjugum ad Fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non ſine blaſphemia Divini Nominis, vel ut eum pertrahat ad peccatum mortale ei cohabitare volenti, qui relinquitur, ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſibit*. Habetur etiam ex Apoſt. 1. Cor. 7. ubi de Conjugibus loquens, ait: *Quod ſi Infidelis diſcedit, diſcedat; non enim ſervituti ſubjectus eſt frater, aut ſoror in hujuſmodi*; quæ verba de diſsolutione vinculi Matrimonii, quod ſervitutem vocat, intelligit Pontifex eo c. *Quanto*, ut non ſubjiciatur ſervituti, & ligamini prioris Matrimonii frater, aut ſoror, ſed poſſit illud diſsolvere, & aliud novum Matrimonium inire cum perſona Fideli, quando Infidelis diſcedit, aut phyſice, aut moraliter: diſceſſio phyſica eſt, quando nullo modo vult habitare cum Fideli; moralis, quando non vult habitare pacifice, & ſine injuria Creatoris.

16. Hanc facultatem diſsolvendi Matrimonium habere Fidelem a Chriſto, promulgavit Apoſtolus, ut tenet Eccleſia, & Doctores communiter, quæ quidem fuit valde conveniens, ne Infidelis retraheretur ſuſceptione Fidei, ſi Converſus perpetuo deberet aut vitam cælibem ducere, aut cum periculo ſubverſionis, & peccati permanere cum Infideli: in favorem igitur Fidei conceſſit Chriſtus, ut Converſus poſset diſsolvere vinculum prioris Matrimonii, & aliud novum inire, ſi vellet. Nec obſtat illud Matth. 19. ubi Chriſtus dixit: *Qui dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, mœchatur*, quia ibi ſermo eſt de Matrimonio Fidelium, quod cum ſit Sacramentum, eſt omnino inſolubile, ut poſtea dicam, nec diſsolvi poteſt, quamvis alter eorum labatur in hereſim, aut etiam in infidelitatem.

17. Reſp. 2. Per converſionem unius Infidelis ad Fidem, altero renuente converti, aut renuente habitare ſine injuria Creatoris, Matrimonium non diſsolvitur ſtatim, ſed tunc quando Fidelis tranſit ad ſecunda vota, & novum contrahit Matrimonium, adeo ut novi contractio ſit prioris diſsolutio. Colligitur ex d. cap. *Gaudemus, de divortiis*, ubi Pontifex ait: *quod ſi converſum ad Fidem, & illa converſa ſequatur, antequam propter cauſſas prædictas, legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compelletur*, quod evidenter oſtendit, Matrimonium non fuiſse diſsolutum, ſecus non poſset compelli converſam recipere. Igitur Infidelis per converſionem ad Fidem, altero remanente in ſua infidelitate, poteſt Matrimonium ſtatim diſsolvere, alterum cum Fideli contrahendo; at ſi novum non contrahit, prius non diſsolvitur, ac proinde ſi alter, etiam poſt plures annos, convertatur, non poterit amplius diſsolvi, & Conjux prius converſus non poterit amplius novum Matrimonium inire, ſed permanere debebit cum ſua Conjuge converſa, quamvis poſt plures annos.

18. Si vero, durante Conjuge in ſua infidelitate, Converſus novum Matrimonium contrahit, prius diſsolvitur, nec reviviſcit, quamvis poſtea altera convertatur, mortua jam uxore Fideli, cum qua contraxerat; poterit tamen cum eadem de novo contrahere, ſervato Eccleſiæ ritu, ac ſi numquam antea fuiſsent inter ſe conjugati: qui remanet in ſua infidelitate, nec licite, nec valide poteſt novum Matrimonium contrahere, quouſque Fidelis non tranſierit ad alia vota, quia privilegium diſsolvendi Matrimonium non eſt a Chriſto Domino conceſſum Infideli, ſed tantum Fideli, & in favorem Fidei; & ita tenent Doctores communiter cum Palao *punct.* 2. §. 3. *n.* 5. Averſa *q.* 2. *ſect.* 5. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 6. *n.* 76. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 75. *n.* 4. Pontius *lib.* 7. *c.* 48. *n.* 17. Leander *diſp.* 12. *q.* 14. & *ſeq.*

DUBIUM IV.

An diſſolvatur Matrimonium, ſi Infidelis pacifice velit habitare cum Fideli?

19. MAjor difficultas eſt, quando Infidelis nec phyſice, nec moraliter diſcedit, ſed conſentit habitare pacifice ſine injuria Creatoris, & ſine peccato cum ſua Conjuge jam converſa, & baptizata: *an tunc Fidelis debeat remanere cum Conjuge Infideli, vel poſſit Matrimonium diſſolvere, & novum contrahere cum alio Conjuge Fideli?* in quo diſcrepant Doctores. Prima ſententia docet, Matrimonium in eo caſu non poſſe diſſolvi, & Fidelem converſum nec licite, nec valide poſse aliud Matrimonium inire, quia hoc privilegium diſſolvendi Matrimonium Chriſtus conceſſit Fideli ob bonum Fidei, ſolum in tribus caſibus aſſignatis, dicente Ap. 1. Cor. 7. *Si diſcedit, diſcedat, non enim ſervituti ſubjectus eſt frater, aut ſoror in hujuſmodi*; at quando Infidelis conſentit habitare ſine peccato, & ſine injuria Creatoris, non diſcedit; ergo ceſſat ratio diſſolvendi Matrimonium,

monium, ſed debet Fidelis cum Infideli remanere, juxta præceptum Apoſtoli dicentis: *Si quis frater uxorem habet Infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam, & ſi qua mulier Fidelis habet virum Infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum*. Sic docent D. Thomas *in* 4. *diſt.* 34. *q.* 1. *art.* 5. Durand. *q.* 2. Palud. *q.* 1. *art.* 2. Bonavent. *art.* 2. *q.* 1. Valent. *de Matrim. diſp.* 10. *q.* 1. *punct.* 7. Navar. *in ſum. c.* 22. *n.* 49. Pontius *lib.* 9. *c.* 2. *n.* 11. & 12. Palaus §. 3. *n.* 9. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 6. *n.* 75. Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 14. *n.* 18.

20. Secunda Sententia tenet, ſaltem pro hoc tempore, in quo eſt ablata communicatio cum Infidelibus poſſe Matrimonium diſſolvi non ſolum quoad thorum, & habitationem, ſed etiam quoad vinculum, quamvis Infidelis conſentiat habitare ſine injuria Creatoris, quia, cum ſit prohibitum Fideli habitare cum Infideli, deberet perpetuo ducere vitam cælibem, ſi non poſſet novum Matrimonium contrahere, quidquid ſit de tempore primitivæ Eccleſiæ, in quo licita erat communicatio, & cohabitatio cum Infideli. Sic Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 74. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 5. Bonacina *q.* 3. *punct.* 7. *n.* 6. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 252. Averſa *q.* 2. *ſect.* 5. aliique Recentiores. Nec obſtat textus Apoſtoli in contrarium adductus, quia non continet præceptum, ſed conſilium pro illo tempore primitivæ Eccleſiæ, in quo licita erat cohabitatio Fidelis cum Infideli ob ſpem ipſum convertendi, ut patet ex contextu; cum enim præmiſiſſet Apoſtolus, Fidelium Matrimonium eſſe inſolubile, dicens; *His autem; qui Matrimonio conjuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari, & vir uxorem non dimittat*: ſubdit: *Nam ceteris ego dico, non Dominus, ſi quis frater uxorem habet Infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam*; & infra: *Quod ſi Infidelis diſcedit, diſcedat, non enim ſervituti ſubjectus eſt frater, aut ſoror in hujuſmodi*; ex quo patet, verba Apoſtoli non continere præceptum, ſed conſilium valde congruum pro illo tempore primitivæ Eccleſiæ.

21. Reſp. 1. Conjux ad Fidem converſus numquam fuit obligatus ad cohabitandum cum Infideli, ſed liberum ſemper illi fuit ab eo divertere, & ſeparari quoad thorum, quamvis Infidelis cohabitare vellet ſine peccato, & ſine injuria Creatoris. Ratio deſumpta ex D. Thoma *in* 4. *diſt.* 39. *q. unic. art.* 3. & 4. eſt, quia Infidelitas, & adulterium pari paſſu procedunt, cum utrumque ſit contra bonum prolis; ſed per adulterium adulter jus amittit ad cohabitandum cum innocente, & poteſt iſte quoad thorum ſeparari, etiamſi alter velit pacifice vivere, & commorari cum eo; ita pariter ratione permanentiæ in Infidelitate, quæ eſt adulterium ſpirituale, Infidelis jus amittit ad cohabitandum cum Fideli, & licite poteſt Fidelis ab eo ſeparari quoad thorum, quamvis alter velit pacifice vivere. Ita, pluribus citatis, Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 73. *n.* 7. Cornejo *diſp.* 6. *dub.* 3. Andreas a Matre Dei *in curſu morali cap.* 4. *num.* 40. Candid. *diſq.* 27. *art.* 7. *dub.* 12. Leander *diſp.* 12. *q.* 10.

22. Verum quia innocens poteſt cum adultera habitare, quando ſupereſt ſpes emendationis, nec obſtinata eſt in adulterio; ſic ad Fidem converſus, quamvis non teneatur, poteſt habitare cum Infideli, quando ſpes adeſt illius converſionis ſine periculo ſubverſionis propriæ, & quia talis ſpes erat antiquis temporibus, & ceſſavit tempore præſenti: ita illis temporibus licita fuit habitatio Fidelis cum Infideli, non vero tempore præſenti, pro quo adverte, tria tempore diſtingui poſſe, ut cum D. Thoma 3. *p. q.* 59. *art.* 3. *ad* 2. notant Sanchez *d. diſp.* 73. *n.* 12. & Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 3. *n.* 56. primum ab Apoſtolis, & ſexcentis annis ſequentibus, quando Infideles ſive Judæi, ſive Gentiles de facili convertebantur, erant miracula majora, & frequentiora, major fervor Fidei, abundantior gratia, & ſic minus periculum, ut Fidelis ab Infideli perverteretur, ſed potius ſpes major convertendi Infidelem, tali tempore permittebatur juxta conſilium D. Pauli, ut Conjux converſus ad Fidem habitaret cum Infideli habitare volente ſine peccato, & ſine injuria Creatoris, quod quidem maxime congruum fuit, ut ex permanentia cum ſuis uxoribus facilius Infideles allicerentur ad Fidem.

23. Secundum complectitur duo ſæcula ſequentia, quando ex perfidia, & obſtinatione Judæorum, qui rariſſime convertebantur, non ſolum inutilis, ſed etiam periculoſa comperta eſt habitatio Fidelis cum illis; proinde in Conc. Toletan. IV. circa Annum 640. *can.* 62. relato in *cap. Judæi* 28. *q.* 1. & *can.* 63. ſtatutum eſt, ne uxores fideles habitare permitterentur cum Judæis ad fidem venire nolentibus. De reliquis Infidelibus nihil hoc tempore ſtatutum eſt, forte, quia non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent, ut merito eorum converſio eſſet deſperanda, ut indicat D. Th. *in* 4. *diſt.* 39. *q.* 1. *artic.* 3. Tertium complectitur reliquum tempus, in quo, frigeſcente magis Caritate, ac tepeſcente fervore Fidelium, compertum eſt, majus eſſe periculum perverſionis in Conjuge Fideli, quam converſionis in Infideli, proinde conſuetudine chriſtiana, & praxi Eccleſiæ, communi Doctorum conſenſu approbata, inductum eſt, ut amplius non liceat Conjugi Fideli cohabitare cum Infideli, nulla facta differentia Judæi, & Gentilis, quia, ut habet D. Thomas *cit. q.* 39. *q.* 1. *art.* 3. *pari paſſu ambulant nunc utrique, ſcilicet Gentiles, & Judæi, quia utrique obſtinati ſunt, & ideo niſi uxor Infidelis converti velit, non permittitur ei cohabitare, ſive ſit Gentilis, ſive Judæa*.

24. Reſp. 2. Nunc temporis licitum eſt Conjugi Fideli divertere ab Infideli nolente ad Fidem venire, non ſolum quoad thorum, & habitationem, ſed etiam quoad vinculum per diſſolutionem Matrimonii, & celebrationem alterius cum perſona Fideli, quamvis tempore primitivæ Eccleſiæ hoc non eſſet licitum, quia privilegium Chriſti promulgatum ab Apoſtolo, cum ſit in bonum Fidei, videtur extendi ad caſum, & tempus, in quo prorſus illicitum, & prohibitum eſt Fidelibus cohabitare cum Infidelibus, etiam cohabitare volentibus pacifice, & ſine injuria Creatoris, ne per hoc Infideles retrahantur a ſuſcipienda Fide, quod ſine ſua culpa debeant ſeparari ab uxore, ſine ſpe novi conjugii. Deinde per illud privilegium Chriſti-fidelis non eſt ſubjectus ſervituti prioris Matrimonii, ſed liber ad aliud contrahendum, quoties Infidelis diſcedit, ac relinquit Fidelium; cenſetur autem diſcedere, quando vult manere, & perſiſtere in ſtatu Infideli prohibito, & illicito, quia tunc non poſſunt amplius cohabitare ſine injuria Creatoris, & ſic liberatur Fidelis a ſervitute prioris Matrimonii cum libertate novum contrahendi: at nunc temporis, cum ſit prorſus illicita, & prohibita Fidelibus cohabitatio cum Infidelibus, quamvis hoc eſſet permiſſum tempore primitivæ Eccleſiæ, ſi Infidelis non convertatur ad Fidem, cenſetur deſerere Fidelem, qui proinde liberatur a ſervitute prioris Matrimonii, prout tenent Auctores ſecundæ ſententiæ.

25. Et ecce ratio, cur tempore primitivæ Eccleſiæ non eſſet licitum Fideli diſſolvere Matrimonium contractum cum Infideli, cohabitare volente ſine injuria Creatoris, modo autem ſit licitum abſque eo quod facta ſit nova conceſſio, aut mutatio privilegii, quia nimirum tale privilegium fuit, & eſt, ut Conjux Fidelis poſſit diſſolvere Matrimonium cum Infideli, quandocumque non poſset licite habitare cum illo; tempore autem primitivæ Eccleſiæ, in quo frequens erat Infidelium converſio, neque erant ita obſtinati, licita erat cohabitatio, quæ nunc, ſtante perfidia, & obſtinatione, facta eſt illicita, & inde nunc, non tunc, poterat diſſolvi Matrimonium Fidelis cum Infideli, ut docet Sanchez *num.* 10.

26. Magis ample privilegium Chriſti explicant Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 5. & Bellarm. *de Matr. c.* 12. *ad* 2. dicentes, ſemper, & omni tempore, etiam ab initio, licitum fuiſſe Fideli ſolvere Matrimonium jam contractum cum Infideli, & aliud inire cum perſona Fideli, quando Infidelis pertinax eſt in ſua Infidelitate, quia dum recuſat converti, jam diſcedit, & animo, ac affectu deſerit Fidelem, qui proinde liberatur a ſervitute Matrimonii cum facultate aliud celebrandi, cum hoc ſolum diſcrimine, quod ab initio ob ſpem converſionis Fidelis non tenebatur ſtatim ſeparari a Conjuge Infideli, ſed ſolum quando nolebat habitare pacifice ſine injuria Creatoris; nunc autem cum evanuerit ſpes converſionis, debet ſtatim recedere ab Infideli obſtinato in ſua Infidelitate.

27. Non debet, nec poteſt Fidelis novum contrahere Matrimonium, niſi prius conſtet de obſtinatione Conjugis Infidelis, quia non alia via hoc ei privilegium conceditur, niſi quatenus Infidelis ab eo diſcedit; proinde moneri, & interrogari debet, an velit converti, dato etiam ei tempore congruo ad deliberandum, ſi petat: eo autem nolente converti, Fidelis remanet liber ad novum Matrimonium contrahendum, nullo etiam intercedente Decreto, aut Sententia Judicis, cum, ſtante conceſſione Chriſti, hoc facere poſſit ex propria libertate; debet tamen habere Teſtes, aut Nuntium fidem dignum, ut obſtinatio Conjugis Infidelis probari poſſit pro foro externo, ſi opus fuerit. Quando Infidelis valde diſtat, aut nulla de eo notitia habetur, ut evenit in his, qui ex Æthiopia captivi, & ſervi afferuntur, ceſſat neceſſitas admonitionis, quia adeſt certitudo moralis obſtinationis, prout deciſum refert Averſa *quæſt.* 2. *ſect.* 5. in quadam Conſtit. S. Pii V. & altera Gregorii XIII. de Indiis, qui convertuntur ad Fidem. Ita Sanchez *n.* 14. Palaus *n.* 7. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 264. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 5. *n.* 62. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 6. *n.* 79.

Hæc omnia, quæ in antecedenti, & præſenti dubio „
continentur, clarius adhuc explicata, & ſimul in unum „
per varias objectiones collectas, percurrere poteris in Sy- „
nod. Diœceſ. lib. 6. *cap.* 4. §. 3. *ubi hæc leguntur.* „
Verum, quod plus negotii interdum faceſſit Epiſco- „
„ pis,

„ pis, eſt Matrimonium ab Hebræis in infidelitate con-
„ tractum, & conſummatum, de quo diſputatur: an, &
„ quando, per converſionem alterutrius Conjugis ad Chri-
„ ſtianam Fidem, dirimatur. Certum eſt, Infidelium con-
„ jugium, ex privilegio in Fidei favorem a Chriſto Do-
„ mino conceſſo, & per Apoſtolum Paulum 1. *ad Corinth. cap.* 7. promulgato, diſſolvi, cum Conjugum alter Chri-
„ ſtianam Fidem amplectitur, renuente altero, in ſua in-
„ fidelitate obdurato, cohabitare cum Converſo, aut co-
„ habitare quidem volente, ſed non ſine contumelia Crea-
„ toris, hoc eſt non ſine periculo ſubverſionis Conjugis
„ fidelis, vel non ſine execratione SS. Nominis Chriſti,
„ & Chriſtianæ Religionis deſpicientia; ex hoc vero fit,
„ integrum non eſſe Conjugi converſo, tranſire ad alia
„ vota, priuſquam Infidelis interpellatus, aut abſolute
„ recuſaverit cum eo cohabitare, aut animum ſibi eſſe
„ oſtenderit, cum illo quidem cohabitandi, ſed non ſi-
„ ne Creatoris contumelia, uti colligitur ex celeberrima
„ Decretali Innocentii III. in cap. *Quanto de divortiis*,
„ notantque Sanchez *de Matrim. lib.* 7. *diſp.* 74. *n.* 12. Sal-
„ maticenſes *tr.* 9. *de Matrim. cap.* 4. *n.* 48. Card. de Lau-
„ ræa *de Matrim. diſp.* 16. *n.* 198. Clericatus *de Sacr. Ma-
„ trim. deciſ.* 11. *n.* 24. At quandoque evenit, Conjugem
„ infidelem in longinquas abiiſſe Regiones, aut ita lati-
„ tare, ut interpellari nequeat, & tunc dubitatur, an,
„ interpellatione omiſſa, fas ſit Converſo alias inire nu-
„ ptias? Affirmant plerique, quibus adſtipulantur Sanchez
„ *cit. l. n.* 14. Genuenſis *in prax. cur. Archiep. Neap. c.* 27.
„ *n.* 20. Riccius *in prax. part.* 1. *reſol.* 241. Alii ex adver-
„ ſo, inter quos Pontius *lib.* 7. *de Matrim. cap.* 48. *n.* 22.
„ in eo rerum ſtatu neceſſariam putant diſpenſationem
„ Summi Pontificis, cujus eſt declarare, in quibuſdam
„ circumſtantiis deſinat obligare preceptum Divinum, quo
„ prædicta interpellatio, ante reſciſſionem Matrimonii,
„ videtur injuncta; atque huic poſteriori ſententię in qua-
„ dam Cauſſa Florentina diſcuſſa 17. Jan. 1722. adhæſit
„ Sacra Congr. Conc. cujus judicio Nos omnia ſubjecimus
„ rationum momenta, quæ a diſſidentibus inter ſe Docto-
„ ribus, in utramque partem afferuntur, uti legere eſt *t.* 2.
„ *Theſaur. Reſol. pag.* 117. *& ſeqq.* Nec Sedes Apoſtolica
„ difficilem ſe præbet eam petentibus diſpenſationem,
„ quam urgens cauſsa ſuadeat concedendam; etenim, ſi-
„ cuti in præfata Cauſsa Florentina animadvertimus, Gre-
„ gorius XIII. Locorum Ordinariis, Parochis, & Presby-
„ teris Miſſionariis Societatis Jeſu, in Angola, Æthio-
„ pia, & Braſilia degentibus, poteſtatem fecit diſpenſan-
„ di cum quolibet Conjuge, qui Chriſtianæ Religioni no-
„ men dedit, ut novum poſſit Matrimonium inire, omiſ-
„ ſa interpellatione alterius Conjugis infidelis, quem con-
„ ſtat legitime interpellari non poſſe; & Nos ipſi, ad
„ Petri Cathedram evecti, facultatem conceſſimus Apo-
„ ſtolico Nuntio, Venetiis commoranti, ut in ſimili re-
„ rum eventu poſſit ab ejuſdem interpellationis onere re-
„ levare Conjuges converſos, exiſtentes in Loco Pio Ca-
„ techumenorum ejuſdem Civitatis Venetiarum, quod ha-
„ betur *in noſtra Conſtit.* 111. *noſtri Bullari tom.* 1.

„ Sed alia hinc oritur controverſia de temporis mo-
„ mento, quo reſcindatur fœdus connubii, de quo eſt
„ ſermo. Plerique Doctores ſentiunt, interpellato Con-
„ juge infideli, eoque aut expreſse abnuente legitime co-
„ habitare cum Fideli, aut intra terminum, ſibi in inter-
„ pellatione præfixum, nihil reſpondente, diſsolutum ſta-
„ tim cenſeri vinculum Conjugii, quo erant ambo con-
„ ſtricti; alii arbitrantur, tunc primum dirimi, cum Con-
„ jux converſus alteras nuptias contrahit; ab iſtius autem
„ controverſiæ deciſione, alterius pendet enodatio diffi-
„ cultatis, de qua non ſemel contingit in Eccleſiaſticis
„ Foris diſputari. Fingite, Titium Hebræum Chriſtianam
„ Fidem amplecti; poſtquam fuit Baptiſmate ablutus, uxo-
„ rem ſuam Næviam, quam in Judaiſmo pertinacem re-
„ liquit, interpellet, an velit ſecum cohabitare, ſine
„ Creatoris contumelia; Nævia aut expreſse renuat, aut
„ intra præfinitum ſibi temporis intervallum nihil reſpon-
„ deat, aliud deinde Matrimonium cum Hebręo viro con-
„ trahat Nęvia, Titius autem Chriſtianus cęlibem ſtatum
„ eligat. Fingite rurſus, poſt aliquot annos, Næviam,
„ cum ſuo ſecundo viro, ad Chriſtianam Fidem conver-
„ ti, colente adhuc Titio cælibatum; gravis ſtatim exci-
„ tatur quæſtio: an Nævia redire debeat ad Titium ſuum
„ primum virum, an potius permanere cum ſecundo? Hu-
„ jus autem quęſtionis deciſio ab alia pendet, quam antea
„ proponebamur; etenim ſi Matrimonium Titii cum Næ-
„ via reſciſsum fuit, ſtatim ac Nævia interpellata renuit
„ cum Titio legitime cohabitare, uti opinantur Doctores
„ primæ ſententiæ, valide profecto potuit eadem Nævia
„ alteri ſe copulare viro, cum quo propterea perſeverare
„ debet, etiam cum ambo Chriſtianorum Sacris ſunt ini-
„ tiati; at ſi Matrimonium in infidelitate contractum tunc
„ ſolum diſsolvitur, quando Conjux converſus aliud con-
„ jugium init, uti exiſtimant Doctores ſecundę ſententię,
„ cum Titius, in caſu, aliam non duxerit uxorem, illegi-

timum certe fuerit novum Matrimonium a Nævia, non- „
dum a priori vinculo ſoluta, contractum, atque idcirco „
cum Chriſtianam Fidem amplectitur, tenetur ad pri- „
mum virum redire. Verum cum res contigerit Floren- „
tiæ anno 1726. & de ea diſceptaretur in Sacra Congr. „
Concilii, Nos, pro noſtro, quod tunc gerebamus, Se- „
cretarii munere, diſsertationem elucubravimus, qua lu- „
culenter oſtendimus, ex enunciatis ſententiis, poſterio- „
rem eſse, tam inter antiquos, quam inter recentiores „
Theologos, & Canoniſtas, fere communiter receptam, „
ex qua concluſimus, virum Hebræum, de quo res erat, „
quique cum ſecunda uxore, quam, juxta præmonſtratum „
caſum, duxerat, Baptiſmum petebat, poſt illud ſuſce- „
ptum, teneri redire ad primam, jampridem Chriſtianam „
factam, & adhuc perſeverantem innuptam; & Sac. Con- „
gregatio ne latum quidem unguem a noſtra ſententia re- „
ceſſit, eoque libentius eam eſt amplexata, quod, Nobis „
pariter ſuggerentibus, comperit, ita, conſentientibus „
Theologis, in conſilium adhibitis, fuiſse ab eadem de- „
finitum an. 1679. & 1680. in ſimili caſu, qui Floren- „
tiæ quoque evenerat; quæ omnia legenda ſunt *in Theſ.* „
Reſol. tom. 3. *pag.* 346. *&* 352. *ac ſeqq.* „

28. Quæres: *An Matrimonium celebratum ab Infideli diſſolvatur, ſi converſus ad fidem, profiteatur in Religione?* Conveniunt omnes, converſum ad Fidem, poſtquam Infidelem admonuit, an velit converti, non ſolum poſse Matrimonium cum alia contrahere, ſed etiam tranſire ad Religionem, ſuſcipere Ordines Sacros, & votum caſtitatis emittere; ſicut enim hæc licita ſunt facienti divortium propter adulterium, ita etiam licita ſunt converſo ad Fidem, qui debet facere divortium cum Infideli recuſante converti. Difficultas eſt: *an per profeſſionem religioſam diſſolvatur illud Matrimonium?* affirmant Sanchez *diſp.* 76. *n.* 9. Henriq. *lib.* 11. *c.* 8. Roſignol. *de Matrim.* 11. *prænot.* 14. *n.* 14. Bonac. *q.* 3. *p.* 7. *num* 9. Leander *diſp.* 12. *q.* 23. quia ſicut Matrimonium ratum Fidelium diſſolvitur per profeſſionem alterius Conjugis, ita etiam diſſolvitur Matrimonium conſummatum tempore Infidelitatis, quod eſt minus inſolubile, cum non ſit Sacramentum.

29. Sed melius alii negant, quia diſſolutio Matrimonii fieri non poteſt, niſi ex divina conceſſione; ſed ex nullo Textu conſtat, Matrimonium in Infidelitate conſummatum diſſolvi per profeſſionem religioſam; ergo non debet hoc admitti. Nec valet paritas de Matrimonio rato Fidelium, nec militat eadem ratio; ſecus liceret Fideli tranſire ad Religionem, etiamſi Infidelis converteretur ad fidem, ſicut poteſt ad illam tranſire poſt Matrimonium ratum; nec obſtat, quod Matrimonium in Infidelitate contractum diſsolvatur per novum Matrimonium contractum a converſo ad fidem; ergo poterit etiam diſſolvi per profeſſionem Religioſam.

Reſp. diſſolvi per aliud Matrimonium, ne converſus ad Fidem cogatur, aut vitam cælibem ducere, aut habitare cum Infideli, etiam cum injuria Creatoris, quæ ratio non militat de profeſſione Religioſa, cum ipſe converſus jam libere aſſumat vitam cælibem. Ita Coninch. Hurtado, Perez, Dicaſtillus, quo ſequitur Ant. a Spiritu S. *ſect.* 7. *n.* 80. Palaus ſupra *num.* 12. Pontius *lib.* 9. *c.* 4. *n.* 19. & alii apud ipſos.

30. Si poſtquam Fidelis profeſſus eſt Religionem, vel Ordines Sacros ſuſcepit, Infidelis convertatur ad Fidem, non debet ei reſtitui jam profeſſus, vel ſacris initiatus, & debet Infidelis ſibi imputare, quod tarde venerit ad Fidem. Idem dicendum, ſi prior Conjux emiſerat jam votum caſtitatis, quia uſus eſt jure ſuo; quod ſi prior Conjux nondum ſit profeſſus, vel eſt in anno Novitiatus, tunc debet reſtitui ſuo Conjugi poſtea converſo, & id petenti. Ita cum Sanchez, & Dicaſtillo Antonius a Spiritu S. *n.* 81. *&* 82.

DUBIUM V.

An Matrimonium Fidelium ratum, ſed non conſummatum poſſit auctoritate Pontificis diſſolvi?

31. CErtum eſt apud omnes, Matrimonium Fidelium conſummatum in nullo umquam caſu poſse diſſolvi quoad vinculum: ſic aperte conſtat ex Scriptura Matth. 19. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, mœchatur.* Marci 10. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam, & ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.* 1. Corinth. *His autem qui Matrimonio juncti ſunt præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere; quod ſi diſceſſerit manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari:* & Rom. 7. dixit, ſola morte alterius Conjugis ſolvi Matrimonium. Rationem affert Innoc. III. in cap. *Quanto de divortiis*, quia in lege Evangelica Matrimonium eſt Sacramentum ſignificans unionem Chriſti cum Eccleſia, Verbi cum Natura humana, quę unio eſt prorſus indiſſolubilis.

32. Reſp. Matrimonium ratum Fidelium, juſta interveniente cauſſa, poteſt auctoritate Pontificis diſſolvi. Ratio eſt, quia Pontifex habet a Chriſto pleniſſimam poteſtatem ad ea, quæ ad bonum regimen Eccleſiæ ſunt neceſſaria; ſed quandoque neceſſarium eſt, ac expediens bono Fidelium diſsolvere Matrimonium ratum, ſi ex illo graviſſima ſcandala, & mala eſſent oritura; ergo Summus Pontifex habet a Chriſto ſibi communicatam facultatem diſſolvendi Matrimonium ratum, ſicut habet facultatem diſpenſandi in voto ſollemni, quod fortius eſt Matrimonium rato, quod per votum ſollemne diſſolvitur. Conf. quia de facto plures Pontifices dicuntur ſolviſſe plura Matrimonia ſolummodo rata: ſic Navar. *cap.* 22. *n.* 21. dicit Paulum III. & Pium IV. ſe petente, diſpenſaſſe: & in addit. ad Manual. *c.* 28. S. Pium V. ter, vel quater diſpenſationem dediſſe; Henriquez *de Matrim. lib.* 11. *c.* 8. *n.* 11. affirmat, Gregorium XIII. una die cum undecim diſpenſaſſe: de Mattino V. & Eugenio IV. idem refert D. Anton. 3. *part. tit.* 1. *cap.* 21. §. 3. quod eſt ſignum certum, Matrimonium Fidelium ratum, & non conſummatum auctoritate Pontificis poſſe diſſolvi. Sic tenent Sanchez *l.* 2. *diſp.* 14. *n.* 2. ubi pluſquam quinquaginta Doctores refert; ita etiam Vaſquez, Bonacina, Rebell. Coninch. Reginal. Ochag. Filliuc. Hurtado, Villalobos, & alii apud Leandrum *diſp.* 5. *quæſt.* 7. Diana *q.* 8. *tr.* 1. *reſol.* 62. & *tr.* 3. *reſol.* 97.

33. Dices: Matrimonium etiam ratum, eſt inſolubile lege naturali, & Divina; ſed Pontifex non poteſt diſpenſare in lege naturali, & Divina; ergo nec poteſt diſpenſare, ut diſſolvatur Matrimonium ratum. Deinde Matrimonium ratum nonniſi accidentaliter differt a conſummato; ſed Pontifex non poteſt diſpenſare, ut ſolvatur Matrimonium conſummatum; ergo nec ut ſolvatur Matrimonium ratum.

Reſp. Pontificem diſſolventem Matrimonium ratum, proprie loquendo, in nullo jure diſpenſare; nam diſpenſatio dicitur, quando, remanente eadem legis diſpoſitione, tollitur ejus obligatio, hic autem non tollitur immediate obligatio Legis Divinæ, jubentis vinculum Matrimonii etiam nondum conſummati perpetuo conſiſtere, ſed immediate, & directe tollitur ipſum vinculum, ſeu dominium, quod Conjuges ſibi mutuo dederant in ſuo corpore, quod Pontifex auctoritate Dei, tamquam ſupremi Domini, utrique reſtituit. Inde Pontifex non facit, quod, manente Matrimonio rato, illud non ſit perpetuum, quod eſſet, proprie loquendo, diſpenſare, ſed aufert, ac deſtruit contractum, ea ratione, qua dicitur in voto diſpenſare, non quidem faciendo, ut, manente voto, tollatur obligatio, ſed auferendo votum, ſeu annullando actum præcedentem, & obligationem ex illo ortam.

34. Deinde, Matrimonium ratum, quamvis non differat eſſentialiter a conſummato, differt tamen integraliter, in quantum conſummatio non eſt de eſſentia, ſed de integritate Matrimonii, quod per conſummationem majorem acquirit indiſſolubilitatem ratione diverſæ ſignificationis; nam Matrimonium conſummatum ſignificat unionem Chriſti cum Eccleſia per unionem hypoſtaticam, quæ eſt omnino indiſſolubilis, & Matrimonium ratum ſignificat unionem Chriſti cum Eccleſia per gratiam, quæ diſſolvi poteſt per peccatum, ut innuit D. Thomas *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 3. *ad* 1.

35. Dices 2. Summus Pontifex non poteſt mutare Sacramenta; ſed Matrimonium ex Chriſti inſtitutione eſt Sacramentum; ergo non poteſt auctoritate Pontificis ſolvi, & mutari.

Reſp. auctoritate Pontificis non mutari eſſentiam, & inſtitutionem Sacramenti, ſed tolli, & diſſolvi contractum, in quo ratio Sacramenti fundatur.

36. Dices 3. Si Pontifex poteſt diſpenſare in Matrimonio rato, hoc idem poſſet Epiſcopus in ſua Diœceſi; ſiquidem poteſt Epiſcopus in ſua Diœceſi quicquid poteſt Pontifex in tota Eccleſia, niſi fuerit illi ſpecialiter prohibitum; ſed Epiſcopus non poteſt in ſua Diœceſi ſolvere Matrimonium ratum; ergo nec Pontifex in tota Eccleſia.

Reſp. illud axioma; Epiſcopus poteſt in ſua Diœceſi quicquid poteſt Papa in tota Eccleſia, non verificari univerſaliter, quamvis non ſit illi ſpecialiter prohibitum, ut recte oſtendit Diana *part.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 97. Deinde verificatur ſolum de his, quæ Pontifex facere poteſt poteſtate ordinaria, non poteſtate extraordinaria, tamquam Chriſti Vicarius; ſolvere autem Matrimonium ratum ſpectat ad poteſtatem Pontificis extraordinariam, quæ proinde non debet concedi Epiſcopis; ut etiam late oſtendit Diana *part.* 8. *tr.* 1. *reſol.* 64.

37. Ad hoc autem ut poſſit Pontifex diſpenſare, requiritur juſta cauſſa, & quidem gravis, ſine qua non ſolum illicita; ſed etiam invalida eſſet hujuſmodi Matrimonii diſſolutio, ſicut illicita, & invalida eſt diſpenſatio voti, juramenti, & cujuſcumque alterius juris Divini facta ſine cauſſa, quia in his Pontifex non eſt Dominus, ſed diſpenſator, & quidem per facultatem extraordinariam ſibi a Domino conceſſam in ædificationem; non eſt autem veroſimile, Deum dediſse ſuo Vicario poteſtatem ſolvendi Matrimonium ratum pro ſuo libito, ſed gravi neceſſitate urgente, ut cum Hurtado, Baunio, Sanchez, Ochagavia, Diana, Dicaſtillo, & aliis tenet Ant. a Spiritu S. *diſp.* 2. *n.* 48. ubi etiam cauſſas juſtas ad hanc diſpenſationem aſſignat: prima, notabilis diſparitas in qualitate: ſecunda, magnum ſcandalum, quod timeatur: tertia, lepra, aut ſimilis gravis morbus: quarta, impotentia ſuperveniens Matrimonio rato: quinta, ut vir fiat Epiſcopus, ſic exigente bono communi. Sic etiam Leander *diſp.* 5. *q.* 8.

38. *An vero neceſſario requiratur conſenſus utriuſque partis ad hoc, ut Pontifex diſpenſare poſſit in Matrimonio rato, juſta exiſtente cauſſa.*

Reſp. Negative, quia poteſtas diſſolvendi Matrimonium ratum non eſt conceſsa Pontifici in bonum privatum ipſorum Conjugum, ſed in bonum Eccleſiæ, ac proinde, cum ſit independens a voluntate partium, poterit Pontifex illa uti, etiam altera reclamante, ut docent Diana *part.* 8. *tr.* 1. *reſol.* 63. & late Roſignol. *de Matrimon.* 1. *diſq.* 1. §. 2.

Nonnihil dictum fuit & ſuper hanc quæſtionem in adje- ,,
ctione antecedenti appoſita ad dub. 4. *n.* 27. *quod extat in* §. 5. ,,
Alter ejuſdem cauſsæ articulus, Sacræ Congr. diſcuſ- ,,
ſioni tunc quoque propoſitus, indeciſus remanſit; quæ- ,,
rebatur itidem, an ſaltem jus eſset Summo Pontifici, ,,
primum Matrimonium, in infidelitate contractum, & ,,
conſummatum, ſuprema ſua auctoritate relaxandi, ve- ,,
niamque concedendi Conjugi, tardius ad Fidem con- ,,
verſo, ut in prædictis rerum circumſtantiis, poſset ,,
cum ſecunda uxore permanere. Opportuna etiam de ,,
hac longe utique graviori quæſtione, fuit a Nobis ,,
exarata diſsertatio, quæ extat *tom.* 4. *Theſaur. Reſolut.* ,,
pag. 30. & *ſeqq.* in qua plures allegavimus Doctores, ,,
hanc poteſtatem Pontifici aſserentes, ſimulque conten- ,,
dentes, eam reipſa exercuiſse S. Pium V. & Gregor. ,,
XIII. ſicut in diſsertatione fuſe habetur; ſed Sacra ,,
Congr. ſatius duxit, a ſententia ferenda ſe abſtinere; ,,
quoniam, etiam data Pontifici poteſtate reſcindendi ,,
prius vinculum conjugii, in infidelitate contracti, ni- ,,
hilominus, quod Nos Sacræ Congreg. inſinuare non ,,
prætermiſimus, merito dubitabatur, num eæ adeſsent ,,
graviſſimæ cauſsæ, quæ neceſsariæ ſunt, ut per Apo- ,,
ſtolicam diſpenſationem dirimatur. ,,
Itaque Epiſcopus Diœceſi præſidens, in qua, ob ad- ,,
mixtionem Chriſtianorum cum Hebræis, interdum ca- ,,
ſus occurrant, de quibus diſseruimus, utiliter de iiſ- ,,
dem ſermonem inſtituet in ſua Synodo: ſalubriter in ,,
ea formam inſeret interpellationis a Conjuge conver- ,,
ſo, alteri faciendæ, in ſua perſiſtendi perfidia, quam ,,
formulam integram refert Clericatus *cit. loco*; pruden- ,,
ter denique ſuis Parochis doctrinam tradet, a Sacra ,,
Congr. Conc. approbatam, ſecundum quam dijudica- ,,
re debeant, an, & quando per converſionem alteru- ,,
trius Conjugis ad Chriſtianam Fidem, alter in infi- ,,
delitate relictus, libertatem nanciſcatur a vinculo Ma- ,,
trimonii, quo erat obſtrictus. Severe autem prohibe- ,,
bit, ne Maritus Hebræus ad Fidem converſus mittat ,,
ad uxorem in ſua perſiſtentem infidelitate libellum re- ,,
pudii, juxta ritum Judaicum, ut hac ratione det illi ,,
libertatem tranſeundi ad alia vota; hunc enim dete- ,,
ſtabilem abuſum, Judaica utique ſuperſtitione infe- ,,
ctum, Nos proſcripſimus noſtra Conſtitutione, quæ ,,
incipit: *Apoſtolici miniſterii*, edita die 16. Septembris ,,
1747. in ſecundum Tomum noſtri Bullarii inſerenda. ,,
Fruſtra vero, & incaſsum hæc conſtituerentur, aut ,,
pertractarentur in Synodo Diœceſis, a qua Hebræi co- ,,
guntur perpetuo exulare, nec proinde umquam in ea ,,
caſus eveniunt, de quibus hactenus. ,,

DUBIUM VI.

Quomodo diſſolvatur Matrimonium ratum per Profeſſionem Religioſam.

39. PEr ſollemnem Profeſſionem Religionis diſsolvi Matrimonium ratum, & non conſummatum, adeo ut liberum ſit Conjugi remanenti in ſæculo aliud inire Conjugium, omnes facile admittunt, cum hoc definitum ſit in Trid. *ſeſſ.* 24. *can.* 6. *de Matrim. Si quis dixerit, Matrimonium ratum non conſummatum per ſollemnem Religionis profeſſionem alterius Conjugum non dirimi, anathema ſit*; & jam olim deciſum erat cap. *Deſponſatam* 27. *q.* 2. Cap. *Decreta legalia* 28. *q.* 2. Cap. *Ex publico.* Cap. *Ex parte, de conv. Conjug.* & in Extrav. *Antiquæ* Joan. XXII. *de voto*, idque probant etiam exempla Sanctorum, qui poſt Matrimonium ratum ad Religionem tranſierunt, prout referunt Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 18. & Ledeſma 3. *p. q.* 91. *art.* 2.

40. Diſ-

40. Difficultas tota eſt, *qua ration:, & quo jure Profeſſio Rel:gioſa babeat diſſolvere Matrimonium ratum*, in quo diſcrepant Doctores. Prima Sententia docet, id habere ex natura ſua, eo quod Profeſſio Religioſa eſt mors quædam civilis, & ſpiritualis, qua aliquis ſæculo moriens vivit Deo, juxta illud Apoſt. ad Coloſs. 3. *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*; & ſic ex natura ſua ſufficiens eſt ad diſſolvendum Matrimonium ratum non conſummatum, quod eſt vinculum tantum ſpirituale animorum, ea ratione, qua mors corporalis ſolvit Matrimonium conſummatum, tum quia licitum eſt jure naturali a ſtatu imperfecto ad perfectiorem aſcendere; ſed profeſſio religioſa eſt ſtatus perfectior; ergo licitum eſt ex ipſo jure naturali ad illum tranſire per diſſolutionem Matrimonii rati. Sic tenent S. Thomas *in 4. diſt. 27. q. 1. art. 3. q. 2.* Bellarm. *lib. de Monacbis c. 38.* Cajet. *opuſc. 27. q. 24.* Durand. Ricard. Covarr. & alii relati a Sanchez *lib. 2. diſp. 19.*

41. Secunda Sententia tenet, Profeſſionem Religioſam dirimere Matrimonium ratum ex jure Divino poſitivo, & privilegio a Chriſto conceſſo Profeſſioni, quod quidem habetur, non ex Scriptura, ſed ex Traditione ab initio naſcentis Eccleſiæ, & ex communi Doctorum conſenſu talem conceſſionem per traditionem approbantium. Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp. 19. n. 3.* Guttierez *lib. 1. Canon. qq. 17. n. 26. 35. & 43.* & *de Matrim. c. 54. n. 8.* Pontius *lib. 9. c. 5.* Trullench. *lib. 7. c. 4. dub. 2.* & cum aliis Leander *diſp. 5. q. 11.*

42. Tertia denique vult, id provenire ex diſpenſatione Pontificis, & conceſſione Eccleſiæ, quia non adeſt ſufficiens fundamentum admittendi, hoc provenire ex natura rei, ſeu ex natura Profeſſionis, nec ex jure Divino; ergo provenire debet ex jure Pontificio, & Eccleſiaſtico. Et quidem quod Profeſſio non dirimat Matrimonium ratum ex natura ſua, ex eo conſtat, quod profeſſio religioſa non eſt incompoſſibilis cum Matrimonio ſive rato, ſive etiam conſummato; ſi enim poſt Matrimonium, facto divortio, ſeu de licentia Conjugis quis profiteatur in Religione, valida eſt Profeſſio, nec dirimit Matrimonium, ut omnes concedunt; ſimiliter ſi ambo Conjuges profiteantur in Religione, perſeverat vinculum Matrimonii; ergo Profeſſio non eſt incompoſſibilis cum Matrimonio.

43. Nec obſtat, quod profeſſio dicatur, & ſit mors quædam ſpiritualis, & civilis, quia eſt talis ſolum metaphorice, nec repugnat cum Matrimonio rato, ſicut non repugnat cum Matrimonio conſummato. Licitum eſt aſcendere a ſtatu imperfectiori ad perfectiorem, quando non tenetur ex juſtitia manere in ſtatu illo imperfectiori; qui autem Matrimonium ſive ratum, ſive conſummatum celebravit, tenetur ſtare cum ſua Conjuge, nec poteſt ſine illius conſenſu aſcendere ad ſtatum perfectiorem Religionis.

44. Quod vero Profeſſio non dirimat Matrimonium ratum ex jure Divino poſitivo, & ex privilegio Chriſti; Prob. quia non ipſe Chriſtus immediate, ſed Eccleſia Profeſſionem Religioſam, & ſollemnitatem votorum immediate inſtituit, ut declaravit Greg. XIII. in Bulla *Aſcendente Domino*; ergo vim, quam habet dirimendi Matrimonium ratum, non habet immediate a Chriſto, ſed ab Eccleſia ſollemnitatem votorum inſtituente. Conf. quia per votum ſimplex caſtitatis, & per ſuſceptionem Sacrorum Ordinum, etiam Epiſcopatus, non dirimitur Matrimonium ratum, quamvis habeant ſacrare perſonam Deo; ergo nec dirimeretur per Profeſſionem Religioſam, niſi hanc vim haberet ab Eccleſia per facultatem ſpecialiter ipſi a Chriſto communicatam. Itaque Chriſtus, ſicut facultatem conceſſit Eccleſiæ, ejuſque in terris Vicario Summo Pontifici, ſtatuendi ſollemnitatem votorum; ita facultatem conceſſit ſtatuendi, quid opportunum eſſet circa diſſolutionem Matrimonii rati, prout conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione a tempore Apoſtolorum, & primo cœpit executioni mandari, quando prime cœpit Profeſſio Religioſa cum illa ſollemnitate votorum, quod quidem factum eſt per Decretum aliquod, aut ſcriptum, aut voce traditum, & ita docent Suarez, Layman, Michael de Medina, Leſſius, Coninch. Gaſpar Hurtado, & alii, quos affert, & ſequitur Palaus *diſp. 3. p. 2. §. 4. n. 5.* Averſa *q. 2. ſect. 6.* Dicaſt. *tr. 10. diſp. 2. dub. 30. n. 384.* Ant. a Spiritu S. *ſect. 3. n. 55.*

45. Hanc vim ſolvendi Matrimonium ratum habet omnis, & ſola Profeſſio ſollemnis in Religione approbata; inde tria vota ſimplicia emiſſa poſt biennium in Societate Jeſu, quamvis conſtituant ſtatum Religioſum, non dirimunt Matrimonium, quia ſunt ſimplicia. Trident. autem *ſeſſ. 24. can. 6.* ſolum Profeſſioni ſollemni vim tribuit dirimendi Matrimonium. Averſa *q. 2. ſect. 6.* Sanchez *lib. 2. diſp. 18. n. 6.* Palaus *diſp. 3. punct. 2. §. 4.* Henriquez, Vaſquez, Filliuc. Hurtad. & alii, quos affert, & ſequitur Leander *diſp. 2. q. 13.*

46. Nec dirimit Profeſſio Ordinum Militarium Calatravæ, Alcantaræ, S. Jacobi, aliorumque Equitum militarium, qui cum nec vivant in Clauſtro, nec promittant, ſeu voveant omnimodam caſtitatem, ſed dumtaxat caſtitatem conjugalem, illorum Profeſſio ſtare poteſt cum Matrimonio. Sic Palaus, & Sanchez, Hurtado, Leander, & alii communiter: bene tamen dirimit Profeſſio Ordinis Melitenſis, ſive S. Joannis Hieroſolymitani, quia illorum Profeſſio vere eſt ſollemnis. Ita Navar. Henriq. Corduba, Barboſa, Sanchez, Azor, Pontius, quos affert, & ſequitur Palaus §. 4. *cit. n. 1.*

47. Idem dicendum eſt de Tertiariis, & Mantellatis S. Franciſci, S. Dominici, aliiſque feminis, & viris, qui aſſumunt habitum alicujus Ordinis Regularis, & quędam vota emittunt, ſed adhuc manent in Sæculo, nec Profeſſionem ſollemnem emittunt; ſecus dicendum, ſi alicubi ſollemniter profiteantur. Ita Palaus, Averſa, Sanchez, & alii.

Non dirimitur Matrimonium ratum per aſumptionem Ordinis Sacri, etiam Epiſcopatus, quia eſt privilegium factum dumtaxat Profeſſioni Religioſæ ob ſuam perfectionem, & quia eſt veluti quædam mors ſpiritualis, & civilis; & quidem de Ordine Sacro definitum eſt a Joan. XXII. in Extrav. *Antiquæ* de voto, & docent Sanchez, Guttierez, & Leander *q. 18.*

48. Per Profeſſionem Religioſam dirimitur Matrimonium ratum, non ſolum quando unus Conjugum tranſiens ad Religionem, alter, qui manet in Sæculo, novum ducit Matrimonium, ſed etiam ſi numquam contrahat, ſi Ordines Sacros aſſumat, & etiamſi ambo Religionem profiteantur, quia nimirum vinculum per Profeſſionem fuit ſimpliciter diſſolutum, ut cum D. Thoma docet Averſa *q. 2. ſect. 6.*

D U B I U M VII.

Quandonam Matrimonium dicatur Conſummatum?

49. CUm Matrimonium conſummatum ſit omnino indiſſolubile, nec licitum ſit Conjugi poſt conſummationem ad Religionem tranſire, altero invito, non incongrue quæritur: *quid requiratur ad hoc, ut Matrimonium dicatur conſummatum, an ſufficiat vaſis feminei penetratio ſine ſeminatione, an ſeminatio extra vas ſine penetratione; an ſeminatio debeat eſſe ex parte utriuſque Conjugis: & an ſufficiat copula, etiam metu extorta?* Conveniunt omnes, non conſummari Matrimonium per copulam habitam inter Sponſos ante contractum Matrimonium, quia talis copula eſt fornicaria, inepta ad Matrimonium conſummandum. Nec obſtat ex Cap. *Tanta, qui filii ſint legitimi*, Filios procreatos ante Matrimonium, ipſo ſecuto, legitimari, quia retrotrahitur ad copulam præcedentem; ergo, quia per illam vere conſummatur Matrimonium.

Reſp. Matrimonium retrotrahi fictione juris in favorem innocentis, ut proles, quæ non peccavit, ſit legitima, non vero in favorem delinquentium, ut vere copula illa fuerit maritalis, ut notat Sanchez *lib. 2. diſp. 21. n. 13.* Palaus *diſp. 3. punct. 2.* Roſignol. *de Matrim. 1. prænot. 13. n. 10.*

50. Reſp. Matrimonium conſummari per ſolam copulam naturalem aptam generationi, per quam Vir, & Mulier fiunt una caro: cap. 2. *de converſ. Conjug.* & per quam perfecte ſignificatur conjunctio Verbi cum Humanitate, & Chriſti cum Eccleſia; inde non ſufficit vaſis feminei penetratio abſque ſeminatione intra vas, quia talis copula non eſt apta ad generationem, nec per illam efficiuntur Conjuges una caro, quæ reſultat ex commixtione Seminum, & Sanguinis; hæc autem commixtio dari non poteſt per ſolam vaſis feminei penetrationem abſque ſeminatione, ut cum D. Thoma, D. Bonavent. Soto, Henriquez, & aliis docet Sanchez *cit. diſp. 21. n. 5.* Palaus *diſp. 3. punct. 2.* Roſignol. *de Matr. 1. prænot. 13.* Leander *tr. 9. diſp. 5. q. 28.*

51. Quod ſi contingat, ſemen a viro deciſum, aut caſu, vel arte aliqua, ſive etiam ope dæmonis abſque copula, & vaſis feminei penetrationem, recipi intra vas feminæ, Matrimonium ſufficienter conſummari, adeo ut amplius non ſit licitum Viro Religionem ingredi, ex communi ſententia docet Sanchez *diſp. 21. num. 2.* quia talis receptio ſeminis ſufficiens eſt ad generationem, & per illam Conjuges fiunt una caro; quod etiam docent Roſignol. *de Matrim. 1. prænot. 13. n. 5.* & Palaus *l. c.* quibus conſentit Ant. a Spiritu S. *diſp. 2. ſect. 5. n. 67.* ſi id fiat ex conſenſu viri; ſecus ſi Dæmon accipiens illud ſemen in ſomnis deciſum, illud introducat in vas feminæ, nam tunc Matrimonium non cenſetur conſummatum, quia talis ſeminatio non eſt voluntaria, nec humana. Baſilius Pontius *lib. 9. cap. 20. n. 1.* quem ſequitur Leander *diſp. 5. qu. 30.* negat ſatis probabiliter, ſufficere ad Matrimonium conſummandum quamcumque receptionem ſeminis intra vas, ſed requirit conjunctionem

corporum utriuſque Conjugis cum ſeminis effuſione intra vas; conſentit Diana *part. 3. tr. 5. reſol. 19.*

52. *An vero requiratur ſeminatio etiam mulieris, adeo ut, ea non ſeminante, dici non poſſit Matrimonium conſummatum?* Affirmant omnes illi, qui aſſerunt, mulierem concurrere active ad generationem; nam per illam copulam conſummatur Matrimonium, per quam Conjuges fiunt una caro, & per quam ſequi poteſt generatio, & reſultat affinitas cum Conſanguineis; at femina non ſeminante, etiamſi fiat clauſtri penetratio cum ſeminatione viri intra clauſtrum non fiunt Conjuges una caro, quia non fit commixtio ſeminum utriuſque, non poteſt ſequi generatio, nec reſultat affinitas cum conſanguineis; ergo, femina non ſeminante, non poteſt dici Matrimonium conſummatum. Ita cum D. Thoma, Viguerio, Archidiac. Durando, Hugone, & Innocent. Roſignol. *de Matrim. 1. prænot. 13. num. 3.* Sylveſter verb. *Matrimonium 8. q. 15.* Hurtad. *diſp. 8. diff. 9. & diſp. 20. diff. 1.* Diana *part. 4. tr. 2. reſol. 43.*

E contra vero, qui volunt, feminam concurrere ſolum paſſive, dicunt conſummari Matrimonium per ſolam viri ſeminationem intra clauſtra, quamvis femina non ſeminet, quia ipſius ſemen non eſt neceſſarium, & ſine illo poteſt haberi generatio. Palaus *diſp. 3. punct. 3.* Sanchez *diſp. 21. n. 10.* Bonacina *q. 3. punct. 12. n. 12.* Leander *q. 29.* Villalobos *2. par. tr. 13. diff. 13. n. 1.* Pontius *l. 9. c. 20. n. 1.* dicens, oppoſitum eſſe improbabile, ſed immerito, quia utraque ſententia poteſt probabiliter ſuſtineri.

53. Hinc ſequitur, per quamcumque ſeminis effuſionem extra vas non conſummari Matrimonium, etiamſi pollutio ſequatur circa pudenda mulieris, adeo ut pars aliqua ſeminis diſtillaret intra vas debitum, quia non conſummatur, niſi per copulam perfectam ſufficientem ad generationem. Nec item conſummari, ſi facta penetratione clauſtri, vir non ſeminaverit intra, quamvis ſeminaverit mulier; nam illa non ſufficit ad generationem, nec Conjuges facti ſunt una caro; unde poſſet quilibet ex illis Religionem ingredi, & profiteri, & qui manet in ſæculo, aliud Matrimonium inire in foro conſcientiæ; nam in foro externo, prout notat Sanchez *diſp. 21. n. 8.* non creditur viro dicenti, ſe non ſeminaſſe, quia id factum præſumitur ex eo, quod frequenter contingit.

54. Reſp. 2. Conſummari Matrimonium per quamcumque copulam maritalem, etiam per gravem metum, aut vim extortam, quia illa ſufficiens eſt ad generationem, ac per illam Conjuges fiunt una caro, quantum ad inducendam indiſſolubilitatem vinculi conjugalis ut certum ſupponit Roſign. *de Matrim. 1. prænot. 14.* & tenet Hurtado *diſp. 8. diff. 9.* Pontius *lib. 9. c. 10. n. 2.* Sanchez, & alii communiter.

55. *An vero poſſit mulier vim paſſa virum deſerere, & ad Religionem tranſire?* Conveniunt Doctores, conſummari Matrimonium, adeo ut neutri amplius liceat ad Religionem tranſire, ſi copula fuit violenter extorta poſt bimeſtre conceſſum Conjugibus ad deliberandum de ſtatu, quia vir jam habet jus ad conſummandum Matrimonium, & mulier injuſte dicitur invita, cum teneatur conſentire: ante bimeſtre peccaret Conjux, per vim copulam extorquendo, quia pro eo tempore non habet jus copulam extorquendi, ut cum aliis docet Leander *q. 34.* & ipſe copulam extorquens non poſſet amplius Religionem ingredi, cum reſpectu ipſius Matrimonium ſit perfecte, ac libere conſummatum. Reſpectu feminæ vim patientis, negant poſſe Religionem ingredi Leander *q. 33.* Pontius *lib. 9. cap. 10. num. 3.* & alii apud ipſos, quia Matrimonium jam conſummatum eſt, & jura ſine diſtinctione loquuntur, & dicunt, neutri Conjugi licere, Matrimonio conſummato, ad Religionem tranſire, altero invito.

56. Alii melius affirmant, quia nemo invitus debet abſque culpa jure ſuo privari; at femina ſine ſua culpa privaretur jure ingrediendi Religionem, quod habebat ante illam copulam, ergo dicendum eſt, poſſe Religionem ingredi. Si enim mulier propter adulterium, aut hæreſim viri poteſt ab illo ſeparari quoad thorum, & ſic ſeparata Religionem ingredi, manente vinculo Matrimonii; ita propter injuriam, & violentiam paſſam poterit, manente vinculo Matrimonii, ſeparari a marito quoad thorum, & ſic ſeparata Religionem ingredi. Sic Sanch. Sylveſter Paludanus, Petrus de Ledeſma, & alii, quos ſequitur Roſignol. *prænot. 14. num. 3.* Per accidens tamen poterit impediri, ſi per illam copulam fuit facta gravida, & educatio prolis poſtulet ipſius permanentiam in ſæculo, prout notat Roſignol. *num. 4.* Qui manet in ſæculo non poterit novum Matrimonium inire, quia per copulam præcedentem fuit Matrimonium conſummatum, & factum indiſſolubile quoad vinculum.

CAPUT V.

De conſenſu ad Matrimonium requiſito,

DUBIUM I.

An mutuus Contrahentium conſenſus ſit neceſſarius ad Matrimonium?

AD validitatem Matrimonii neceſſarium eſſe verum, & mutuum Contrahentium conſenſum, non poteſt eſſe dubium, cum id clare conſtet ex Trid. *ſeſſ. 24. c. 9.* ex Flor. *in Decreto Fidei §. Sept.* cap. *Sufficiat 27. q. 2.* cap. *Tua Fraternitati, de Sponſ.* cap. *Tua Fraternitas, de Sponſa duorum.* Ratio eſt, quia ad quemcumque contractum neceſsario requiritur Contrahentium conſenſus; nam contractus eſt quoddam pactum, pactum autem eſt duorum, vel plurium in idem placitum, & conſenſus *l. p. ff. de pactis;* ſed Matrimonium eſt contractus ejuſdem rationis cum aliis; ergo ad illud requiritur Contrahentium conſenſus, maxime, quia Matrimonium conſiſtit in mutua traditione corporum, & translatione dominii, quæ eſse non poteſt ſine conſenſu Contrahentium.

2. Adeo verum eſt, requiri ad validitatem Matrimonii Contrahentium conſenſum, ut neque ab Eccleſia, neque a Republica, neque ab alia poteſtate poſſit ſuppleri, & facere, quod Matrimonium celebretur ſine illorum conſenſu; licet enim poſſit Eccleſia, aut Reſpublica diſponere de aliis noſtris rebus externis, etiam nobis invitis, non tamen de noſtris corporibus, in ordine ad uſum Matrimonii; ſolumque præcipere poterit alicui, juſta interveniente cauſsa, ut Matrimonium ineat, vel etiam ad illud compellere, ſi forte de eo contrahendo fidem dedit. Sotus *in 4. diſt. 29. q. 1. art. 4.* Sanchez *lib. 2. diſp. 27. a n. 2.* Boſſius *cap. 11. §. 1.* Palaus *diſp. 2. punct. 5.* Ant. a Spiritu S. *diſp. 3. ſect. 2. n. 88.* & alii apud Dianam *p. 8. tr. 1. reſ. 82. in fine.*

3. Nec obſtat cap. *Is, qui fidem 3. de Sponſ.* ubi decernitur, Sponſalia tranſire in Matrimonium per copulam ſubſecutam inter Sponſos, nec admittitur probatio diſsenſus a Contrahentibus intenta, & cap. *fin. de cond. appoſ.* decernitur, Matrimonium ſub conditione impoſſibili contractum, eſse validum, quamvis ſæpe in his deficiat conſenſus Contrahentium; ergo poteſt Eccleſia ſupplere illorum conſenſum. Adde, quod in Concilio Flor. *l. c.* dicitur, conſenſum Contrahentium regulariter requiri ad Matrimonium; ergo non ſemper requiritur, ſed ſuppleri poteſt aliquando ab Eccleſia, vel a Republica.

Reſp. prædictos textus non definire, Matrimonium eſſe validum, quamvis deficiat conſenſus Contrahentium, ſed quia ita vehementer præſumunt, conſenſum adfuiſse, ut nullam in contrarium admittant probationem; ideo declarant, prædicta Matrimonia fuiſse valida: quod ſi vere conſenſus defuit coram Deo, Matrimonium non eſſet validum, ſed deberent, ac tenerentur Contrahentes conſentire, & in eo Matrimonio permanere. Concilium Flor. non dicit, mutuum conſenſum eſse regulariter neceſsarium, ſed conſenſum per verba de præſenti expreſſum, quia talis expreſſio, licet fiat regulariter per verba, aliquando tamen fieri poteſt per nutus, vel per alia ſigna.

4. *An ſaltem de potentia Dei abſoluta ſuppleri poſſit Contrahentium conſenſus, & fieri, ut Matrimonium exiſtat ſine tali conſenſu?* plures affirmant, quia concurſus cujuſlibet cauſsæ efficientis ſuppleri poteſt a Deo, qui ex ſe ſolo facere poteſt quicquid faceret cauſsa efficiens creata; ſed conſenſus Contrahentium eſt cauſsa efficiens Matrimonii, ut habetur ex Flor. dicente: *Cauſſam efficientem Matrimonii regulariter eſſe conſenſum mutuum per verba de præſenti expreſſum;* ergo poteſt a Deo ſuppleri. Secundo, quia Deus magis eſt Dominus corporum viri, & feminæ, quam ipſi; ſed ipſi poſsunt ſibi ad invicem tradere ad uſum conjugii dominium, quod habent ſuorum corporum; ergo multo magis idem facere poteſt Deus. Tertio, quia Deus tamquam ſupremus, & abſolutiſſimus Dominus poteſtatem habet non ſolum in bona, ſed etiam in vitam, & in corpus cujuslibet hominis; ſed Deus poteſt alicujus bona alteri tradere, illo etiam invito, ſicut Ægyptiorum bona tradidit Hebræis; ergo poteſt etiam corpus unius tradere in poteſtatem alterius ad uſum Matrimonii. Et de facto id tradidiſse Prophetæ Oſeæ, quando illi præcepit, ut accederet ad mulierem fornicariam, docet D. Thomas *1. 2. q. 100. art. 5. ad 2. 3. 8 & 2. 2. q. 154. art. 2. ad 2.* & ita tenent Sotus, Palaus, Victor. Ledeſma, & Coninch., quos affert, & ſequitur Averſa *q. 3. ſect. 1.* Diana *part. 8. tr. 1. reſol. 82.* Valentia *t. 4. diſp. 10. q. 3. punct. 1.*

5. Alii negant, quia Matrimonium eſsentialiter ſupponit conſenſum voluntatis, cum ſit vinculum mutui amoris inter Conjuges, quod nequit aliter intelligi, quam per

con-

conſenſum voluntatis; ſed quod eſſentialiter ſupponit aliud, non poteſt eſſe ſine illo; ergo non poteſt eſse Matrimonium ſine conſenſu voluntatis, a quo pendet, non modo in genere cauſſæ efficientis, ſed quodammodo in genere cauſſæ formalis, ſicut viſio pendet a potentia viſiva, & conjunctio affectiva ab amore voluntatis; tum quia Matrimonium eſt traditio ad ſtatum Conjugalem, ſicut votum eſt traditio ad ſtatum Religionis; at votum ſtare non poteſt ſine conſenſu voluntatis; ergo nec ſtare poteſt Matrimonium ſine tali conſenſu. Ita Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 26. Pontius *lib.* 2. *cap.* 3. Cornejo *tr.* 6. *diſp.* 4. *dub.* 1. Leander *diſp.* 7. *q.* 3.

6. Utraque ſententia poteſt ſuſtineri ſecundum diverſam conſiderationem, ſecundum quam ſumi poteſt Matrimonium; ſi enim ſumatur in ratione contractus humani, dari non poteſt ſine conſenſu Contrahentium, prout tenet ſecunda ſententia; nam contractus quilibet, cum nihil aliud ſit, quam duorum, aut plurium conventio, ex qua naſcitur obligatio, eſſentialiter dependet in ſuo eſſe formali a conſenſu voluntatis, ſine quo eſſe non poteſt. Si autem ſumitur Matrimonium pro vinculo, & obligatione ex tali contractu, tamquam a cauſſa efficiente, reſultante, tunc poterit fieri a ſolo Deo, ſine conſenſu voluntatis, juxta primam ſententiam; cum enim Deus ſit ſupremus, & abſolutiſſimus Dominus rerum omnium, etiam noſtrorum corporum, poterit utique transferre dominium corporis unius viri in feminam, & e contra dominium corporis feminæ in virum, in ordine ad generandam prolem, & uſum Matrimonii, & ex tali dominio reſultat obligatio, & vinculum in utroque Conjuge conſtituens Matrimonium, quod proinde ſecundum iſtam conſiderationem effici poteſt a ſolo Deo, ſine concurſu voluntatis, dando nimirum Conjugibus totum jus, & dominium, quod habere poſſent a mutuo conſenſu propriarum voluntatum; nec aliud intendunt Auctores primæ ſententiæ, ut videre eſt apud Averſam. Ita tenet cum Joan. Dicaſtillo *diſp.* 2. *n.* 4. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 3. *n.* 89. Boſſius *c.* 11. §. 2.

DUBIUM II.

An qui ficto conſenſu contraxit Matrimonium teneatur iterum vere conſentire?

7. Contrahentium conſenſus debet eſſe verus, non ſimulatus, & fictus; qui enim ſolum exterius conſentit, & dicit, ſe accipere illam in uxorem, ſeu illum in virum, ſine conſenſu interiori, & vero, invalide contrahit, quamvis in foro exteriori cenſeatur valide contraxiſſe; peccat mortaliter contra reverentiam debitam Sacramento, quod invalidum, & irritum facit, & contra juſtitiam irrogando injuriam alteri parti, cum qua ficte contrahit, nec Matrimonium umquam revalidari poteſt quouſque non ponatur verus, & legitimus conſenſus, ut per ſe patet.

8. Difficultas eſt: *an qui ficte conſenſit teneatur poſtea vere, & ex animo conſentire?* Negant, ſi nullum inde ſequatur ſcandalum, nec ullum damnum feminæ eveniat, Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 11. *n.* 5. Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *part.* 2. *c.* 6. Villalobos *tom.* 1. *ſum. tr.* 13. *diff.* 8. Hurtado *diſp.* 3. *diff.* 9. & probabile dicit Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 247. ſed verius, & probabilius eſt, ficte Contrahentem teneri, per ſe loquendo, iterum conſentire, & valide contrahere, ut tenet Averſa *q.* 3. *ſect.* 1. & apud ipſum Sotus *in* 4. *d.* 27. *q.* 1. *art.* 3. Petr. Soto *lect.* 3. *de Matr.* §. *primum igitur*, Petrus Ledeſma *q.* 45. *de Matrim. art.* 4. *dub.* 5. Pontius *lib.* 2. *c.* 5. *n.* 5. & cum aliis Leander *diſp.* 6. *q.* 18. quia ſecus latiſſima aperiretur via hominibus ſceleratis ad ſæpe decipiendas feminas. Ratio etiam eſt, quia ficte Contrahens tenebatur a principio vere, & ex animo contrahere, quæ obligatio non fuit extincta per fictum conſenſum, ſed adimpleri debet per poſitionem veri conſenſus. Alias rationes affert Pontius, qui contendit, ad id teneri non ſolum ex fidelitate, ſed etiam ex juſtitia, & ratione damni, quamvis Sponſam non cognoverit, ſitque diſparis conditionis, neque poſſe abſolvi donec vere contrahat.

9. Poterit tamen excuſari, ſi altera pars remittat hanc obligationem, & velit recedere a conjugio, quia tunc volenti non fit injuria; quod idem valet, ſi altera pars aliam damno compenſationem ſponte recipiat. Item ſi Mulier decepta pro Virgine ſe falſo jactavit, ſi ex confirmatione, & ratificatione talis Matrimonii alia damna, vel detrimenta gravia, ſeu ſcandala prudenter timeantur, vel ſi deceptor fuit vi, & metu compulſus ad Matrimonium contrahendum, quia tunc non tenetur ratificare, prout docent Averſa, Layman, & alii.

10. Quæres: *An pars, quæ conſenſit, teneatur credere Conjugi poſt longum tempus, etiam cum juramento aſſerenti, ſe vere, & ex corde non conſenſiſſe?*

Reſp. negative, quia facilius eſt, ipſum nunc mentiri, quam voluiſſe ab initio facere ſacrilegium, faciendo Sacramentum irritum, & nullum, cum injuria, & damno alterius partis; & hac ratione poterit deponere dubium, ſi forte aliquod inſurrexit, ac permanere in ſuo conjugio, petendo, & reddendo debitum, quia ut habetur Cap. *Per tuas*, extra de probat. *Nimis indignum eſt, juxta legitimas ſanctiones, ut quod quiſque ſua voce dilucide proteſtatus eſt, in eumdem caſum, proprio valeat teſtimonio infirmare.* Ita cum Navar. Rebello, Sanchez, Guttier. Bonacina, & Dicaſtillo tenet Ant. a Spiritu S. *diſp.* 8. *ſect.* 8. *n.* 635.

DUBIUM III.

An conſenſus Contrahentium ferri debeat in tria bona Matrimonii?

11. Tria communiter aſſignantur bona Matrimonii, quæ ſunt bonum prolis; ſcilicet generatio, & Chriſtiana illius educatio; bonum Fidei, ſeu communionis, mutua nimirum fidelitas, cum abſtinentia ab omni alio concubitu; & bonum Sacramenti, conſiſtens in perpetuo, & indiſſolubili vinculo ſignificante nexum indiſſolubilem Chriſti cum Eccleſia; & quæritur: *an pro validitate Matrimonii debeant Contrahentes hæc omnia poſitive intendere, vel poſſint illa etiam poſitive excludere?*

12. Reſp. 1. Ad validitatem Matrimonii non eſt neceſſe, quod intentio Contrahentium explicite feratur in carnalem copulam, ſed requiritur, & ſufficit quod intendat mutuam translationem dominii ſuorum corporum in ordine ad uſum conjugalem. Ratio eſt, quia eſſentia Matrimonii conſiſtit in mutua traditione poteſtatis in corpora in ordine ad uſum conjugale, non vero in ipſa copula actuali, quæ eſt potius effectus, & uſus talis poteſtatis ſeparabilis ab illa; ergo non eſt neceſſe, quod qui contrahit Matrimonium intendat carnalem copulam, ſed ſufficit, quod intendat, & velit translationem dominii, & poteſtatis proprii corporis, quæ intentio includitur in ipſo conſenſu, quo Contrahentes ſe accipiunt in Conjuges, quia in hoc conſiſtit eſſentia Matrimonii, & hoc eſt objectum illius conſenſus; ita quod nullum, & irritum eſſet Matrimonium, ſi vel exterius exprimerent, vel in mente haberent, nolle tradere, & acquirere hujuſmodi dominium. Ita Palaus *diſp.* 2. *punct.* 5. Averſa *q.* 3. *ſect.* 3. Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 28. Pontius *lib.* 1. *c.* 16. & alii communiter.

13. Ex quo ſequitur, Matrimonium Contrahentes inter ſe promittere, & paciſci poſſe de copula numquam habenda; ſicut enim ex mutuo conſenſu licite poſſunt ab illa perpetuo abſtinere, ita ſe mutuo poſſunt obligare, & paciſci de continentia, & caſtitate ſervanda, & ad hoc etiam voto ſe obligare Deo, quia nimirum hæc duo non repugnant acquirere dominium, & impediri uſum talis dominii: & hoc modo contraxiſſe B. Virginem cum S. Joſeph veroſimile eſt, ut notavimus ſupra *c.* 3. *dub.* 2. prout etiam docet Leander *q.* 11. ubi aſſerit, nec etiam virtualiter, & implicite B. Virginem conſenſiſſe in copulam ex parte actus, ſed dumtaxat ex parte objecti, ſeu contractus.

14. Dices fore inutile, ac infructuoſum dominium in corpora, ſi uſus ſit perpetuo impeditus per votum aut per conventionem, & ſic videtur eſſe contra ſubſtantiam Matrimonii.

Reſp. dominum eſſe ſeparabile ab uſu, a quo diſtinguitur, & optime poſſe ſtare dominium etiam in contractu Matrimoniali cum uſu perpetuo impedito, nec reddi inutile tale dominium; efficit enim, ut Conjuges nequeant aliud Matrimonium contrahere, vivente altero Conjuge: adulterium committere, ſi aliam mulierem cognoſcant; & non fore adulterium, nec peccare contra caſtitatem, ſed contra votum, ſi ſe invicem cognoſcant, prout notat Coninch. *diſp.* 24. *dub.* 4.

15. Reſp. 2. Contrahentes Matrimonium neceſſario debere intendere, ſaltem implicite, tria illa bona Matrimonii ſuperius enumerata, quantum ad obligationem, & vinculum, non vero quantum ad executionem, & exercitium, & irritum fore, ac nullum Matrimonium, ſi obligationem, & vinculum ſerio excluderent, ſecus ſi excluderent ſolum executionem, & exercitium. Ratio eſt, quia ad hoc ut conſenſus Matrimonialis ſit validus, debet intendere, & neceſſario ferri in ea omnia, quæ ſunt de eſsentia Matrimonii; ſi enim excluderet aliquid eſſentiale, jam non eſſet conſenſus validus, cum nihil poſſit exiſtere ſine ſua eſſentia; ſed illa tria bona ſuperius enumerata quoad obligationem, & vinculum ſunt de eſſentia Matrimonii, in eoque neceſſario includuntur; ergo conſenſus debet illa intendere & in illa ferri.

16. Inde qui excluderet perpetuitatem vinculi, & perpetuam traditionem corporis, velletque ſolum contrahere ad tempus, invalide contraheret, quia Matrimonium eſt ex natura ſua perpetuum, & indiſſolubile; unde non poteſt quis ſerio intendere Matrimonium, qui perpetui-

tatem excludit, niſi forte intendat ingredi Religionem, & profiteri antea conſummationem, & ſic illud diſſolvere; nam tunc valide contraheret, ut patet ex cap. *Commiſſum de Sponſalib.* Similiter contraheret valide cum intentione obtinendi diſpenſationem a Pontifice ante conſummationem; ſed in iſto caſu teneretur habere voluntatem, ſaltem implicitam, contrahendi perpetuum vinculum ſub hac conditione, ſi contingat, cum non profiteri in Religione, aut non obtinere diſpenſationem, quia talis obligatio conditionata includitur in eſſentia Matrimonii. Ita Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 29. *n.* 11. Pontius *lib.* 1. *c.* 20. *n.* 8. Leander *q.* 13. Hurtadus *diſp.* 3. *diff.* 4. *n.* 9. dicens, in hoc convenire omnes Doctores.

17. Debent Contrahentes conſentire in obligationem reddendi debitum, non quocumque modo, ſed cum juſte, ac debite petitur: in obligationem numquam Aliam a Conjuge cognoſcendi: & in obligationem, non impediendi generationem, vel prolem, ſi naſcatur, eamque chriſtiane educandi, quia hujuſmodi obligationes ſunt eſſentiales, & neceſſario conjunctæ cum eſſentia Matrimonii. Sic Baſilius, Angel. Ricardus, Henriq. quos ſequitur Leander *q.* 14. Quare ſi Contrahentes haberent animum ad id non ſe obligandi, aut ſe obligandi ad oppoſitum; puta ad ſumenda venena ſterilitatis, ne per copulam concipiatur proles, aut enecandi Naſcentem, ad non ſervandam fidem, ſed cum libertate tradendi corpus ſuum aliis, non valide contraheret, quia non poteſt ſtare Matrimonium abſque illa obligatione ſervandi fidem, aut non impediendi prolem, aut non ſe obligandi ad reddendum debitum, cum juſte, & debite exigitur, quamvis poſſint a copula concorditer abſtinere.

18. Non tamen invalidatur Matrimonium, ſi Contrahentes non habeant animum exequendi obligationem, quam ſubeunt, ſed potius habeant animum illam non exequendi; puta ſi habeant animum negandi debitum juſte exigenti, adulterandi, necandi prolem, & ſumendi venena ſterilitatis, quia non implicat habere animum ſe obligandi ad aliquid, & ſimul habere animum id non exequendi, ſed faciendi oppoſitum. Inde Conjuges pro validitate Matrimonii tenentur conſentire in tria illa bona ſuperius enumerata, & habere animum ad illa ſe obligandi, non tamen ea implendi, & exequendi, ſed poſſunt retinere animum contrarium faciendi; in quo tamen graviſſime, ac lethaliter peccarent, & hoc verum eſt, ſive unûs ſolus, ſive ambo Contrahentes habeant talem animum, & intentionem, ſive illam exprimant exterius, ſive non quia ſine vero conſenſu non ſtat Matrimonium, nec eſt verus conſenſus, quando ambo, aut unus nollet ſubire illas obligationes.

DUBIUM IV.

An, & quomodo conſenſus Contrahentium debeat exterius manifeſtari?

19. RESp. ad eſſentiam Matrimonii non ſufficere ſolum conſenſum internum, ſed neceſſario requiri expreſſionem externam talis conſenſus factam verbis, aut ſignis ſenſibilibus. Ratio eſt, quia Matrimonium, ut eſt Sacramentum, eſt neceſſario, & eſſentialiter ſignum ſenſibile gratiæ ſanctificantis animam, quod habet commune cum reliquis Sacramentis ſic a Chriſto inſtitutis: ut vero eſt contractus, cum celebretur inter homines interiora cordis ignorantes, neceſſario petit exteriora ſigna internum conſenſum exprimentia, ut poſſit Contrahentes obligare; ergo ad eſſentiam Matrimonii non ſufficit conſenſus internus, ſine externa manifeſtatione. Sic Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 30. *n.* 3. Pontius *lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 3. Coninch. *diſp.* 24. *n.* 8. Hurtado *diſp.* 3. *diff.* 12. *num.* 46. Leander *q.* 20. Villalob. *tract.* 12. *diff.* 5. *n.* 5. & alii communiter apud Palaum *diſp.* 2. *punct.* 7. Boſſius *c.* 3. §. 14.

20. Nec obſtat textus in cap. *Cum locum, de Sponſalib.* ubi Pontifex ait: *Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur*; nec etiam obſtat cap. *Tuæ fraternitati eodem tit.* ubi habetur: *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum Viri, & Mulieris conſenſum, ſed neceſſaria ſunt, quantum ad Eccleſiam, verba conſenſum exprimentia de præſenti*; ergo verba non ſunt de eſſentia Matrimonii, ſed dumtaxat conditio, ut poſſit Eccleſiæ innoteſcere. Certe ſi Deus, aut Angelus revelaret utrique Conjugi conſenſum alterius; validum eſſet Matrimonium ſine verbis, aut ſignis externis; ergo iſta non ſunt de eſſentia Matrimonii, ſed ſunt conditio manifeſtativa conſenſus, ut ſignificavit Major. *in* 4. *diſt.* 26. *q.* 1.

Reſp. manifeſtationem externam non eſſe puram conditionem, ſed partem eſſentialem Matrimonii, prout eſt contractus humanus, & Sacramentum; ſicut manifeſtatio peccatorum non eſt pura conditio, ſed pars eſſentialis pœnitentiæ. Nec obſtant Jura in contrarium allata, quę non excludunt conſenſum externum, quin de illo ſemper loquuntur, & excludunt ea, quæ ad talem conſenſum non ſunt neceſſaria, cujuſmodi eſt conſenſus Parentum, aut alia ſimilis ſollemnitas. In cap. *Tuæ fraternitati*, verba dicuntur neceſſaria, ut conſenſus innoteſcat Eccleſiæ, non quia ſigna non ſint ſufficientia, ſed quia facilius, & clarius per verba talis conſenſus manifeſtatur: & probatur, ut explicant Sanchez, & Pontius *loco cit.* & patet ex contextu; nam Innocentius III. in dicto cap. poſt relata verba ait: *Nam Muti, atque Surdi poſſunt ſine verbis contrahere, ſi aliis ſignis exprimant ſuos conſenſus.* Si Deus, aut Angelus revelaret utrique Conjungi conſenſum internum alterius, non valeret Matrimonium, quia non eſſet contractus humanus, nec Sacramentum, prout de facto requiritur ad validitatem Matrimonii.

21. Hæc manifeſtatio interioris conſenſus non debet neceſſario fieri per verba, ſed ſufficienter fieri poteſt per nutus, & alia ſigna, ut de Surdis, & Mutis deciſum habemus in dicto cap. *Tuæ, de Sponſ.* Ratio eſt, quia non ſolum verba, ſed nutus, & ſigna poſſunt manifeſtare conſenſum internum Contrahentium, quod verificatur de Matrimonio, non ſolum ut eſt contractus, ſed etiam ut eſt Sacramentum, ut colligitur ex Flor. Decreto Eugenii, ubi loquendo de Sacramento Matrimonii, dicitur: *Conſenſum regulariter exprimit per verba*; ergo non neceſſario, & ſemper; & ſic ſtat Matrimonium, etiam in ratione Sacramenti, quamvis conſenſus verbis non exprimatur. Conf. ex eo, quod Chriſtus Dominus, elevando contractum ad rationem Sacramenti, non immutavit naturam illius, ſed voluit, quod ea, quæ ſufficiebant ad validitatem contractus, ſufficerent ad validitatem Sacramenti, ſed quilibet contractus perficitur per conſenſum expreſſum, ſive verbis, ſive nutibus, ſive ſignis; ergo etiam per ſigna, & nutus perfici poteſt Matrimonium in ratione contractus, & in ratione Sacramenti. Sic Sanchez *l. c. n.* 5. ubi quamplures citat, tum Theologos, tum Canoniſtas: ita etiam Pontius *lib.* 2. *cap.* 7. *a n.* 5. Coninch. *diſp.* 24. *dub.* 8. *Concl.* 2. Leander *q.* 21. Palaus *punct.* 7. *n.* 3. Hurtado *diſp.* 3. *diff.* 13. Averſa *q.* 3. *ſect.* 2. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 3. *ſect.* 9. & alii communiter.

22. Difficultas eſt: *an ſit de neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici, ut, qui loqui poſſunt, verbis utantur, ac proinde peccent, ſi ſine verbis, ſolis ſignis, aut nutibus conſenſum exprimant?* Affirmant, illos peccare lethaliter, Sylvius, Petrus Ledeſma, Rodriquez, & alii, quos affert, & ſequitur Averſa *q.* 3. *ſect.* 2. quia textus in cap. *Tuæ*, ſatis indicat neceſſitatem, & obligationem præcepti, quod comprobat univerſalis conſuetudo Eccleſiæ non admittentis, ut ſolis nutibus, & ſignis ſuos exprimant conſenſus illi, qui loqui poſſunt ad tollendam omnem ambiguitatem in re tam gravi, ubi agitur de validitate, aut nullitate Sacramenti. Alii nullum agnoſcunt peccatum, nec etiam veniale, quia nullum extat præceptum, ſive naturale, ſive Eccleſiaſticum de verbis adhibendis, & Pontifex in cap. *Tuæ fraternitati*, ſicut in cap. *Licet, de Sponſ. duor.* ubi aſſerit, eſſe adhibenda verba propter Eccleſiam, non intendit excludere alia ſigna ſenſibilia expreſſiva conſenſus; ſi autem nullum eſt præceptum, nullum eſt peccatum, nec veniale, quod ſine lege, & præcepto ſtare non poteſt. Ita Pontius *lib.* 2. *c.* 7. *n.* 4. Palaus *punct.* 7. *n.* 5. Leander *q.* 22. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 248. Dicaſtill. *diſp.* 2. *dub.* 13. *n.* 128.

23. Verum probabilius eſt, peccare venialiter, qui ſine cauſſa utitur ſignis, & nutibus, dum loqui poteſt; quamvis enim nullum extet præceptum Eccleſiaſticum, ſi adeſt præceptum naturale; nam a recta ratione alienum eſt, in hoc graviſſimo contractu non exprimere conſenſum commodiori modo poſſibili, ad evitandas omnes ambiguitates, & quæcumque dubia circa validitatem contractus; verba autem melius, & clarius, quam ſigna, conſenſum exprimunt; quapropter Eccleſia ſollicita eſt, ut conſenſus verbis exprimatur, quando hoc fieri poteſt. Ita Boſſius *cap.* 3. §. 18. *n.* 48. Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 31. *n.* 10. Guttierez *c.* 46. *n.* 11. Coninch. *diſp.* 24. *n.* 66. Filliuc. *tract.* 10. *n.* 82.

24. Nulla eſt determinata forma verborum pro contrahendo Matrimonio, quaſi neceſſaria ad valorem, vel de neceſſitate præcepti, ſed requiruntur, & ſufficiunt illa verba, quæ exprimunt utriuſque Conjugis conſenſum de præſenti, ut *accipio te in meum Conjugem: accipio te in meam Uxorem*, & his ſimilia: ſufficit etiam illa forma communiter uſitata in Eccleſia, dum Parochus interrogat Virum, an velit illam in Uxorem accipere; & Feminam, an velit illum in Maritum, & ambo reſpondent. *Volo:* Aliquę ſunt formæ verborum ſatis ambiguæ, quæ poſſunt ſignificare conſenſum de præſenti pro Matrimonio, vel tantum ſponſalia de futuro, dè quibus dictum eſt ſupra *cap.* 1. *dub.* 5. & fuſe de illis; & de ſignis conſenſum exprimentibus. Boſſius *de Matrim. cap.* 3. *a* §. 24. *ad* 46.

D U-

D U B I U M V.

An, & quomodo Conſenſus Contrahentium debeat eſſe ſimul?

25. AD validitatem Matrimonii aliqui requirunt, quod Contrahentes debeant ſimul tempore ſuum conſenſum exprimere, nec validum eſſe Matrimonium, ſi tempore diſtent, quia materia, & forma Sacramentorum debent eſſe ſimul; at conſenſus Contrahentium ſunt ſibi invicem materia, & forma: ergo debent eſſe ſimul; maxime poſt Tridentinum, quando conſenſus Contrahentium præſtari debet coram Parocho, & Teſtibus: ita quod ambo Contrahentes præbeant, & acceptent conſenſum, quod fieri non poteſt, niſi ſimul, & conjunctim conſenſum exprimant, prout tenent Vega *lib. 3. Summæ caſu* 75. Bartolom. Ledeſma *de Matrim. dub.* 17. Abbas, Ancharanus, & alii ex Juriſtis.

26. Reſp. ad validitatem Matrimonii ſive in ratione contractus, ſive in ratione Sacramenti conſiderati, non requiri ſimultatem phyſicam utriuſque conſenſus, ſed ſufficere concomitantiam, & ſimultatem moralem. Prima pars conſtat a paritate aliorum contractuum, in quibus, excepta ſtipulatione, de qua eſt ſpecialis ratio, non requiritur, quod Contrahentes ſimul tempore ſuas voluntates manifeſtent. *l. 1. qui præſens ff. de verbor. obligat.* & *l. 1. §. ſed verior. ff. de contrahenda emptione*; ergo nec in contractu Matrimonii requiritur talis ſimultas, quod aperte conſtat in Matrimonio per Procuratorem, vel per Epiſtolam celebrato, in quibus Contrahentium conſenſus ſimul tempore eſſe non poteſt. Nec requiritur talis ſimultas in ratione Sacramenti, quia natura contractus non fuit immutata per elevationem Matrimonii ad rationem Sacramenti, & in hoc valde differt hoc Sacramentum ab aliis: ex Trid. ſolum habetur, ut contractus fiat, & conſenſus exprimatur coram Parocho, & Teſtibus, quod fieri poteſt etiam pro diverſo tempore; ut quando Matrimonium contrahitur per Procuratorem, aut per Epiſtolam; tunc enim conſenſus unius jam præceſſit, quando ponitur conſenſus alterius, & inter præſentes fieri poteſt, ut unus nunc dicat coram Paroco, & Teſtibus, ſe accipere talem in uxorem, & poſt aliquod tempus alter idem ſimiliter dicat; in praxi tamen curandum eſt, ut uterque ſimul coram Paroco, & Teſtibus conſentiat, cum hoc ſit ſecurius, & magis conveniens.

27. Requiritur tamen unio aliqua, & ſimultas moralis, ea ratione, qua inter materiam, & formam aliorum Sacramentorum diximus, neceſſariam eſſe conjunctionem, & ſimultatem moralem, ut poſſint in unum coaleſcere, quamvis major dilatio temporis ſufficiat in iſto Sacramento, ut verificetur ſimultas moralis; ſed quouſque extendatur talis dilatio, non conveniunt Doctores. Aliqui dicunt, ſufficere, quod prior voluntas non ſit retractata, etiamſi maxima dilatio temporis intercedat; inde perſeverante unius conſenſu, quocumque tempore adveniat alius conſenſus, Matrimonium erit validum. Ratio eſt, quia conſenſus non debet durare in ſe ipſo, nec virtualiter in aliquo effectu producto, ſed ſufficit, quod duret moraliter, ſeu habitualiter: nam per illum nihil phyſicum producitur, ſed tantum morarale vinculum, ſeu corporum traditio, & obligatio mutua, ad quam præſtandam ſufficit perſeverantia moralis, & habitualis, ſicut in aliis contractibus; durat autem habitualiter quouſque tacite, ſeu expreſſe non retractatur, ut cum Dicaſtillo docet Ant. a Spiritu S. *ſect. 4. n.* 95. Alii dicunt, per longitudinem temporis tacite retractari, ſeu evaneſcere primum conſenſum; & tempus longum Sotus cenſet eſſe ſeptennium, alii triennium, alii annum, ſed melius Sanchez, & Pontius id relinquunt prudentis arbitrio, qui, attentis particularibus circumſtantiis, judicare poterit quænam mora ſit longa, & ſufficiens pro validitate, aut invaliditate Matrimonii.

28. Quæres: *quænam ætas requiratur, ut quis valide contrahat Matrimonium?*

Reſp. in Maſculis requiri ætatem quatuordecim annorum, in feminis duodecim annorum: ſic ſtatutum eſt per plura capita, ſub tit. *de deſponſat. impuberum*; valet tamen Matrimonium contractum ante hujuſmodi ætatem, ſi malitia ſupplet ætatem, Cap. *de illis* 2. Cap. *Puberes*. Cap. *ult. de deſponſ. impub.* & ita tenent omnes Doctores, qui nomine malitiæ intelligunt aptitudinem ad copulam carnalem perfectam, cum effuſione ſeminis, ſeu potentiam generandi, & maturitatem judicii, ac diſcretionis, ad cognoſcendam vim obligationis, & perpetuitatem vinculi, & hæc duo requiruntur neceſſario copulative, ut malitia dicatur ſupplere ætatem: ſed de hoc redibit ſermo, cum de impedimento impotentiæ.

29. Quæres 2. *An valide contrahat, qui falſo exiſtimat, ſe habere impedimentum dirimens?* Qui ſolum dubitat de exiſtentia impedimenti dirimentis, quod de facto non datur, valide contrahit Matrimonium, quia iſte ſic dubitans contrahit, quaſi ſub conditione de præſenti, *ſi ſum habilis: ſi nullum adeſt impedimentum*; ſed qui contrahit ſub conditione de præſenti, purificata conditione, valide contrahit; ergo qui ſolum dubitat de impedimento dirimente, valide contrahit. Sic Sanch. *lib. 2. diſp.* 33. Hurtad. *diſp. 3. diff. 7. n.* 21. & alii communiter. Difficultas eſt: *an valide contrahat, qui certo credit, adeſſe tale impedimentum dirimens, quod de facto non adeſt.* Affirmant Sanchez, Covar. Dicaſtill. Baſſæus, & Trullench. quos affert, & ſequitur Antonius a Spiritu S. *n.* 93. quia iſte intendit conſentire quantum in ſe eſt, & quantum poteſt; cum autem re vera ſit habilis, re vera contrahit valide; nam conſenſus conditionatus tranſit in abſolutum, ſi conditio ſit de præſenti, & vera.

30. Reſp. illum invalide contrahere. Ratio eſt, quia impoſſibile eſt, talem habere veram intentionem contrahendi, quia nemo poteſt ſerio intendere, quod omnino credit impoſſibile; ſed iſte certo credit, ſibi Matrimonium eſſe impoſſibile ratione impedimenti dirimentis, quod putat adeſſe; ergo non poteſt illud ſerio intendere, nec abſolute, ut omnes concedunt, nec conditionate: *ſi forte ſum habilis, ſi forte nullum adeſt impedimentum*, quia ſic contrahendo, jam dubitaret, ſe aliquo modo poſſe contrahere, ſe eſſe habilem, ſe nullum habere impedimentum, & ſic non certo crederet, ſe eſſe impeditum. Ita Navar. *c. 22. n.* 59. Coninch. *diſp. 24. dub.* 6. Palaus *punct. 5. n.* 8. Tambur. *lib. 8. de Matrim. c. 2. §.* 2. Averſa *q. 11. ſect.* 2.

31. Non obſtat, quod *ex Clement. unica de conſanguinit.* excommunicantur, qui ſcienter contrahunt cum Conſanguineis; ergo quia illi poſſunt habere verum conſenſum: nam illi excommunicantur, non quia valide contraxerint Matrimonium, ſed quia contrahere attentarunt. Nec item obſtat cap. *unicum de Sponſ. in* 6. ubi Conſanguinei ex errore contrahentes Sponſalia, incurrunt impedimentum publicæ honeſtatis; ergo validus fuit conſenſus, non obſtante tali impedimento.

Reſp. Ex illis Sponſalibus conſurgere impedimentum publicæ honeſtatis, quia neſcientes adeſſe impedimentum Conſanguinitatis, quantum eſt ex ſe, valide contraxerunt, quamvis talis conſenſus ſit poſtea invalidus ratione impedimenti.

D U B I U M VI.

An valide, & licite contrahatur Matrimonium, ſine conſenſu Parentum?

32. CErtum eſt, Matrimonium a Filiis contractum ſine conſenſu Parentum validum eſſe, indiſſolubile, adeo ut, nec ab ipſis Parentibus, nec a Magiſtratibus poſſit irritari, quia ſic definitum eſt in Trid. *ſeſſ. 24. cap. 1. de refor. Matrim.* ubi habetur: *Sancta Synodus anathemate damnat eos, qui falſo affirmant, Matrimonia a Filiis-familias ſine conſenſu Parentum contracta, irrita eſſe, & Parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.* Et habetur cap. *ſufficiat* 27. *q.* 2. Nec obſtat textus in cap. *Aliter* 30. *q.* 5. ubi inter alias conditiones ad legitimum Matrimonium requiſitas Evariſtus Papa enumerat conſenſum Parentum; & aliter factum, non Conjugium, ſed alterius ſtuprum, aut fornicationem appellat: non obſtant, inquam, quia Matrimonium ſine conſenſu Parentum factum, dicitur illegitimum, & ſecundum apparentiam, & præſumpuionem adulterium, ſtuprum, aut fornicationem, non quia ſit invalidum, ſed quia eſt contra Leges, & bonos mores, & ideo illa conditio ſolum requiritur ad licite, & honeſte celebrandum Matrimonium, maxime a Feminis, ut apparet ex contextu, & ex aliis conditionibus ibidem appoſitis. Ex cap. *Honorantur* 32. *q.* 2. ubi ſolum dicitur, non eſſe virginalis pudoris Maritum eligere, non expectato Parentum judicio. Quod ſi jus civile aliquando videatur requirere conſenſum Parentum pro validitate Matrimonii a Filiis-familias contracti, ut *l. 2. ff. de ritu nupt.* & *l. 2. 5.* & *7. Cod. de Nuptiis*, dicendum eſt, vel illud eſſe correctum a jure Canonico, vel requirere conſenſum Parentum pro honeſtate nuptiarum; honeſtum enim eſt, atque Reipublicæ maxime conveniens, quod Filii, & præſertim Filiæ Parentum conſenſum requirant, ut cum aliis notat Boſſius *cap.* 11. §. 6.

*Adbuc clarius, plures Antiquitatis, Legum, ac Juris „
notiones, atque eruditiones producendo, hac in re diſerte „
progreditur, & totam hanc praxim plurium Theologorum „
auctoritate confirmat Sapientiſſimus Pontifex in „
ſua Synodo Diœceſana lib. 7. c. 37. §. 2. ubi ſic ait.* „
Jure communi Cæſareo irrita fiunt Matrimonia ini- „
ta a Filiis-familias, ſine conſenſu Parentum, uti pro- „
bant textus *in princip. Inſtit. de nuptiis*, & *l. Nuptiæ* „
2. *ff. de ritu nuptiar.* in quorum primo habetur: *Si* „
„ *Fi-*

Filii-familiarum ſint, conſenſum habeant Parentum, quorum ſunt in poteſtate; nam hoc fieri debere, & civilis, & naturalis ratio ſuadet, in tantum ut juſſus Parentum præcedere debeat, & infra: *Si adverſus ea, quæ diximus, aliqui coierint, nec vir, nec Uxor, nec Nuptiæ, nec Matrimonium, nec Dos intelligitur*: in altero dicitur: *Nuptiæ conſiſtere non poſſunt, niſi conſentiant omnes, ideſt qui coeunt, quorumque in poteſtate ſunt*. Equidem non ignoramus, Cujacium *in lib. 35. Pauli ad edictum, ad l. 2. & 10. de ritu nuptiar.* & Dionyſium Godefridum *in l. Filius, ff. de ritu nupt.* contendere, per præfatas leges, non irritas, ſed ſolum illicitas decerni nuptias, quas Filii-familias contrahunt, invitis, aut inſciis, nec conſentientibus Parentibus, ſub quorum ſunt poteſtate; neque Nos præterit, hanc opinionem fulciri auctoritate Pauli J. C. qui *lib. 2. ſent. tit. 14.* ſcripſit: *Eorum, qui in poteſtate Patris ſunt, ſine voluntate ejus, Matrimonia jure non contrahuntur, ſed contracta non ſolvuntur; contemplatio enim publicæ utilitatis privatorum commodis præfertur*. Verum non ita ſentiunt alii eruditi viri, quibus prædictorum juris textuum verba adeo perſpicua videntur, ut indubitanter aſſerant, per illa infirmari Conjugia Filiorum-familias, quibus paternus conſenſus non adjecerit vires. Quinimmo Vinnius *ad lib. 1. Inſtit. tit.* X. perpendens verba illa Juſtiniani, *ut juſſus parentis præcedere debeat*, hæc inſuper adnotavit: *Juſſus, ideſt conſenſus, aut potius aſſenſus Parentis in nuptiis Filiorum adeo neceſſarius eſt, ut etiam præcedere debeat, neque ratihabitione Patris retro legitime fiant, nimirum cum ratihabitio in iis tantum locum habeat, quæ non ſtatim ipſo jure nulla ſunt, ſed aliquo modo conſiſtunt, aut pendent*. Quod vero attinet ad locum ex Paulo J. C. allegatum, hac ipſa de cauſſa, quod ſcil. aperte contradicat citatis legibus, quas certiſſimum eſt, Imperatorem Juſtinianum ex ejuſdem Pauli J. C. ſententia, inſeruiſſe corpori juris, a ſe promulgati, non immerito ſuſpicantur plerique, quos ſequitur Juenin *tr. de Sacram. diſſert.* X. *q. 5. art.* 2. illum non eſſe Pauli, ſed Aniani cujuſdam, qui Theodoſianum codicem, tempore Alarici, Gothorum Regis, notis illuſtravit. Nec mirum, tantam ab Imperatoribus tributam poteſtatem Parentibus in Filiorum nuptias: adhuc enim remanebant rudera illius immoderatæ poteſtatis patriæ, quæ, Auctore Romulo, diu viguerat apud Romanos, cujus ratione, *licebat Parentibus loris cædere Filios, carcere coercere, in agros ad opera ruſtica vinctos amandare, venumdare, denique interficere*, quod totidem verbis refert Dionyſius Halicarnaſſæus *l. 2. p.* 46. Hinc, teſte Lactantio *inſtit. l. 4. c. 3.* Filii dicebantur *ſervire Patri*; quinimmo liberorum conditionem in quibuſdam fuiſſe duriorem conditione ſervili, obſervant idem Lactantius, & Servius *ad Virg. Æneid.* XI. *v.* 143. Quamvis porro hæc Parentum in Filios immoderata jura, quæ certe barbariem ſapiebant, cultioribus Romanæ Reipublicæ temporibus fuerint valde imminuta; nihilominus tamen Juſtiani ætate, tantam Parentes retinebant in Filios poteſtatem, ut idem Imperator §. 2. *Inſtit. de patria poteſtate* affirmaverit: *nulli alii ſunt homines, qui talem in liberos habeant poteſtatem, qualem nos habemus*. Quocirca cum leges Cæſareæ viribus carere voluerint Matrimonia a Servis contracta, non conſentientibus Dominis, quorum ſubſunt dominio; mirum non eſt, earumdem edicto, fuiſſe robur ademptum Conjugiis, a Filiis-familias celebratis, ſine conſenſu Parentum, ſub quorum poteſtate exiſtunt.

Utraſque Civiles leges, tam videlicet, quæ Servorum, tam quæ Filiorum-familias, ſolo Contrahentium conſenſu, inita Matrimonia infringebant, quondam ratas habuit Eccleſia; etenim S. Baſilius *epiſt.* 199. *Canonica 2. ad Amphilochium, can.* 42. (*t. 3. oper. pag.* 296.) ait: *Matrimonia ſine iis, qui poteſtatem habent, fornicationes ſunt. Neque ergo, vivente Patre, neque Hero, qui conveniunt extra reprehenſionem ſunt, quemadmodum ſi annuant cohabitationi, quos penes hujus rei eſt arbitrium, tunc firmitatem conjugii accipit cohabitatio*. Et Concilium Aurelianenſe IV. anni 541. *can.* 22. (*t. 2. collect. Hard. col.* 1439.) *Ut nullus per imperium poteſtatis Filiam competere audeat alienam, ne conjugium, quod contra Parentum voluntatem impie copulatur, velut captivitas judicetur: ſed ficus eſt prohibitum, non admittatur. In his qui perpetraverint, excommunicationis ſeveritas, pro modo piaculi, imponatur*: & *can.* 24. loquens de conjugio Servorum, decrevit: *Quæcumque mancipia, ſub ſpecie conjugii, ad Eccleſiæ ſepta confugerint, ut per hoc credant, poſſe fieri conjugium; minime eis licentia tribuatur, nec talis conjunctio a Clericis defenſetur*: & paucis interjectis, complectens tam Servorum, quam Filiorum-familias Matrimonia clanculum, & propria auctoritate inita, addit; *De qua re decernimus, ut Parentibus, aut propriis Dominis, prout ratio poſcit perſonarum, accepta Fide excuſati, ſub ſeparationis promiſſione, reddantur; poſtmodum tamen Parentibus, aut Dominis libertate conceſſa, ſi eos voluerint, propria voluntate conjugare*; Concilium Cabillonenſe II. anni 813. *can.* 30. relato a Gratiano *in can. ult.* XXIX. *q.* 2. poſtquam dixit: *Nobis viſum eſt, ut Conjugia Servorum non dirimantur*, hanc ſtatim limitationem adjecit: *Ubi legalis Conjunctio fuit, & per voluntatem Dominorum*. Ac denique, ut alia prætereamus, quæ ad rem congeſſit Gonzalez *in cap. fin. de Conjugio Servorum, n. 3. & ſeqq.* Ahyto Epiſcopus Baſileenſis *in ſuis Capitularibus, ſeculo* IX. *editis* (*apud Harduin. t. 4. col.* 1244.) *can.* 21. edixit: *Ubi vero mancipia, non unius, ſed diverſæ poteſtatis juncta fuerint, niſi conſentientibus utriſque Dominis, hujuſmodi copulatio rata non erit*.

Verum poſtea conſultius viſum eſt Eccleſiæ, præfatas Civiles leges, pluribus ſæculis a ſe, aut approbatas, aut toleratas corrigere, & abrogare, ſtatuitque, ut deinceps nuptiarum validitas a ſolo penderet Contrahentium conſenſu, nequaquam autem a nutu eorum, ſub quorum dominio, vel poteſtate Contrahentes exiſtunt, quod generatim ſancitum legimus *in cap. Cum locum, de Sponſ. & Matrim. in cap. Licet*: & *in cap. Tua, de Sponſa duorum*; ſpeciatim vero de Servis, reſcripſit Hadrianus Papa ad Archiepiſcopum Salisburgenſem *in cap. Dignum, de Conjugio Servorum*: *Nec inter Servos Matrimonia debent ullatenus prohiberi, &, ſi Dominis Contradicentibus, & invitis, contracta fuerint, nulla ratione ſunt, propter hoc, Eccleſiaſtico judicio diſſolvenda*; ac tandem de Filiis-familias, poſt alias ſanctiones indicatas ab Juenin *cit. diſſert.* X. *q. 5. c. 3. art.* 1. definivit Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. Matrim.* ubi anathemate perculit, *qui falſo affirmant, Matrimonia a Filiis-familias, ſine conſenſu Parentum contracta, irrita eſſe, & Parentes ea rata, vel irrita facere poſſe*.

Quamobrem non licet hodie eaſdem Civiles leges, jamdiu ab Eccleſia reſciſſas excitare, earumque obtentu firmitatem adimere, aut Servorum, aut Filiorum-familias connubiis, quibus Domini, vel Parentes non annuerunt. Quod autem affirmat Bohemerus *jur. Eccleſiam Proteſtantium, lib. 4. tit. 9. §. 6.* nempe in Pomerania, Vveſtphalia, & Boemia, ubi adhuc remanent veſtigia antiquæ ſervitutis, & etiam hodie reperiuntur *homines proprii*, hoc eſt exiſtentes ſub dominorum proprietate, iſtorum connubia non aliter eſſe valida, quam ex dominorum conſenſu, aut eſt accipiendum de Servorum Conjugiis, quoad effectus civiles, aut non eſt admittendum a Catholicis, illis in regionibus degentibus, qui ſanctioribus Eccleſiæ legibus reguntur. Intra fines pariter pœnarum civilium concluditur edictum, a Chriſtianiſſimo Rege Henrico III. in Comitiis Bleſenſibus anni 1579. *art.* 40. promulgatum, atque a Ludovico XIII. anni 1629. & 1639. renovatum quo nulla, & invalida declarantur Matrimonia a Filiis-familias contracta ſine conſenſu parentum; illud ſiquidem verbum *invalida non eſſe aliter explicandum, quam per ſolam relationem ad contractum civilem*, ejuſdem Ludovici nomine, Clero Gallicano reſponderunt Regii Commiſſarii, ut habetur *t.* III. *verum, & decretorum Cleri Francici*: teſtaturque Lovetus, in Pariſienſi Senatu Conſiliarius *tit. 6. litt.* M. ſcribens: *Nullitas Matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus 40. Bleſenſis Conſtitutionis, nullatenus attingit ipſum Sacramentum, quod nihilominus in iſto Matrimonio exiſtit: non agitur de Sacramento Matrimonii, aut ejus eſſentialibus cæremoniis, ſed de validitate conventionum Matrimonialium, de acceſſoriis Matrimonii, de dotis validitate, & communitate inter virum, & uxorem, quæ conditiones non dependent ex Theologicis deciſionibus, ſed ex edictis in Parlamento verificatis*. Idem oſtendit Iſaacus Habertus Epiſcopus Vabrenſis *in libro de juſtitia connubialis edicti* a Ludovico XIII. conditi, ubi hæc habet: *Non multum laborandum eſt, de conciliando Regiis Edictis cum Eccleſiæ ſententia: nullo ſiquidem Edicto, Matrimonia Filiorum-familias invalida, ac nulla eſſe, abſque conſenſu Parentum, Tutorumve, conſtitutum eſt, etſi hic error multis impoſuerit. Prohibita quidem ſunt, ſed invalida, & nulla eſſe, haudquaquam definitum. Unde etiam Deceſſorum ſuorum veſtigiis inſiſtens Rex Chriſtianiſſimus Ludovicus, ea iterum prohibuit, ac auſterius interdixit: invalida tamen, ac nulla eſſe, contra Tridentinæ Synodo Decretum, ac Theologorum unanimem in Regno ſuo ſententiam, minime ſanxit*. Idem tradit Cabaſſutius *in theor. & praxi. jur. Canon. lib. 3. cap. 26. n. 6. & 7.* ubi Brodeum carpit, quod Regium Edictum ad ipſam etiam Sacramenti rationem protraxerit. Idem docet Gerbaſius in libro, quem inſcripſit *Tractatus pacificus &c. pag.* 504. Idem Natalis Alex. *Theolog.*

„ *dogmat.*

,, *dogmat. & moral, t. 6. lib. 2. de Sacram. Matrim. c. 2.*
,, *art. 3. prop.* 1. Quocirca neſcimus, qua ratione Juenin
,, *cit. diſſ. X. c. 3. art. 2.* metuerit, ſuum calculum adji-
,, cere tot Doctorum Gallicanorum ſententiæ, Regia et-
,, iam declaratione firmatæ, & decidere noluerit, an re-
,, vera in Gallia, Matrimonia inita a Filiis-familias ſi-
,, ne conſenſu parentum, ſint valida quoad ſubſtantiam,
,, etſi civilibus effectibus deſtitui, nemo dubitet. Neque
,, extra inſtitutum vagati ſumus, dum hæc prolixius enar-
,, ravimus, ſiquidem verebamur, ut Epiſcopi, prædicti
,, Juenin, aliorumque, contra communem Sapientiorum
,, Galliæ Doctorum ſenſum idem ſcriptitantium, aucto-
,, ritate decepti, non audeant, in ſuis Synodis declara-
,, re, Matrimonia a Filiis-familias, invitis, ac inſciis
,, Parentibus contracta, etſi illicita, valida tamen eſſe,
,, ac proinde integrum non eſſe Contrahentibus, quam-
,, diu eorum alter ſuperſtes eſt, alias nuptias inire;
,, quam profecto Synodalem declarationem, ad conſu-
,, lendum animarum ſaluti, non ſolum utilem, ſed ma-
,, xime neceſſariam reputamus.

33. Difficultas eſt: *an conſenſus parentum requiratur ad licite contrahendum Matrimonium, adeo ut peccent mortaliter Filii, qui ſine conſenſu Parentum, aut illis invitis contrahunt Matrimonium.*

Conveniunt omnes, juſtum honeſtum, & convenientiſſimum eſſe, ut Filii conſulant, & moneant Parentes de Matrimonio contrahendo, nec illud debere contrahere ſine Parentum approbatione, & conſenſu, quia omnia Jura clamant reverentiam, & ſubjectionem, quam debent Filii Parentibus exhibere in negotio tam gravi, a quo ut plurimum quies, aut perturbatio familiæ pendet; ipſa etiam ratio humani convictus, obſervantia debitæ urbanitatis, utilitas pacis, & concordiæ, recta familiæ gubernatio, & alia hujuſmodi, ſatis ſuperque demonſtrant maximam convenientiam, & honeſtatem, ne Filii, inconſultis, aut invitis Parentibus Matrimonium contrahant, & maxime feminæ, quæ minus cognoſcere poſſunt inconvenientia, & mala, quæ ex tali Matrimonio ſibi poſſunt evenire, & quia non eſt virginalis pudoris Maritum eligere, non expectato Parentum judicio, qui proinde merito offenduntur, ſi illis inſciis, & invitis, Matrimonium contrahant, & peccant Filii contra honeſtatem, reverentiam, & decentiam, contrahendo ſine conſenſu, & conſilio Parentum.

34. Conveniunt ſecundo, excuſari aliquando poſſe Filios, ſeu Filias nubentes ſine conſenſu Parentum, ſi nimirum Parentes negligerent, vel diu differrent providere Filiis de convenienti Matrimonio, cum jam vigeſimum quintum annum excedant; ſi Parentes indiſcrete vellent impedire Filios a Matrimonio, alioquin digno, & utili; ſi vellent illos nubere cum indignis, aut defectuoſis ratione dotis, aut majoris recipiendæ, aut minoris dandæ, aut nubere cum eis, quos oderunt. Si Filius, aut Filia aſpere tractaretur, & plus juſto a Parentibus opprimeretur; in his enim, & ſimilibus caſibus poteſt Filius, vel Filia, inſciis, & invitis Parentibus, Matrimonium contrahere abſque ulla culpa. Ita Rebell. Bellarm. Navar. Sayrus, Lopez, Salon. & alii, quos citat, & ſequitur Boſſius *cap. 11. de Matrim. §. 8. n. 78.*

35. Conveniunt tertio, peccare mortaliter Filios nubentes, inſciis, & invitis Parentibus, ſi ducant indignam cum magno dedecore, & ignominia Familiæ; ſi ex tali Matrimonio grandia mala ſequi poſſe timeatur; ſi immineant ſcandala, pericula, inimicitiæ, amiſſio bonorum, pernicioſæ diſcordiæ, prout notat Averſa *q. 3. ſect. 7.* Sanchez *lib. 4. diſp. 23. n. 10. & 11.* Guttier. *de Matr. c. 79. n. 20.* Boſſius *n. 87.* Palaus *diſp. 2. punct. 12. n. 9.* aliique communiter. Difficultas reducitur ad videndum: *an peccent Filii, qui ſine juſta, & rationabili cauſſa Matrimonium contrahunt, inſciis, & invitis Parentibus.*

36. Prima ſententia affirmat, illos peccare mortaliter, primo, quia Filii nubentes, inconſultis, & invitis Parentibus, operantur contra pietatem, & reverentiam illis debitam, in re tam gravi, & negotio tam arduo, cujuſmodi eſt onus perpetuum Matrimonii contrahere ſine illorum conſenſu, maxime ſi Filii adhuc ſint ſub tutela Patris, cui proinde gravem irrogant injuriam. Secundo, quia apud omnes Nationes introductum eſt, ut ſpectet ad Parentes Filios providere de nuptiis, ac proinde tenentur Filii in hoc obedire Parentibus, cum hæc duo ſint correlativa. Favet Trident. *ſeſſ. 24. cit. cap. 1.* ubi, licet ſtatuat, non eſſe neceſſarium conſenſum Parentum ad validitatem Matrimonii, tamen ſubdit, quod Eccleſia Filiorum-familias Matrimonia contracta ſine conſenſu Parentum ex juſtiſſimis cauſſis ſemper eſt deteſtata, quod eſt ſignum requiri dictum conſenſum de neceſſitate præcepti, ob honorem, & reverentiam debitam Parentibus, qui proinde merito offenduntur graviter, ſi, illis inconſultis, & invitis, Filii Matrimonium contrahant. Ita Sotus *in 4. d. 28. q. 1. art. 1.* Corduba *in ſum. q. 171. punct. 1.* Navar. *c. 14. n. 15.* Henriquez *lib. 11. c. 6.* Pontius *lib. 2. cap. 1. n. 27.* ubi etiam notat, peccare Paſtores Eccleſiaſticos faventes Filiis, qui ſine juſta cauſſa nubere volunt contra Parentum voluntatem.

37. Secunda ſententia verior docet, Filios teneri ſub mortali conſulere Parentes circa Matrimonium contrahendum, ipſos monere, conſilium expectare, ſi non timeant fore malitioſe impediendum; non tamen teneri conſilium ſequi, & eorum acquieſcere voluntati, ac proinde non peccare, ſi ipſis prius conſultis, & monitis, contra illorum conſilium, & ſine illorum conſenſu, ac ipſis invitis, nubant. Ratio primæ partis eſt illa, quæ fuit ſuperius adducta pro prima ſententia, quia nimirum Filii ſic nubentes faciunt contra pietatem, honorem, & obedientiam debitam Parentibus in re graviſſima, a qua totum vitæ inſtitutum, & ut plurimum quies, vel perturbatio domus, & familiæ pendet, unde communiter id ægerrime ferunt Parentes; maxime quia iſti melius cognoſcere poſſunt inconvenientia, & damna, quæ ex tali Matrimonio forte oriri poſſunt, & multa etiam ſignificare poſſunt in utilitatem ipſius Filii, & familiæ, adeo ut expediat Filio voluntatem mutare, & Patris conſilium ſequi, ut bene oſtendit Sanch. *lib. 4. diſp. 23.* Coninch. *diſp. 28. dub. 5.* Hurtado *diſp. 6. diff. 10. n. 36.* Filliuc. *c. 40. n. 130.* Leander *diſp. 7. q. 5.* Diana *p. 4. tr. 4. reſol. 132.*

38. Ratio ſecundæ partis eſt, quia in his, quæ ſpectant ad corporis ſuſtentationem, & prolis generationem omnes homines ſunt æquales, liberi, & independentes a voluntate alterius, etiam Patris, ut docet D. Thomas 2. 2. *q. 104. a. 5. in Corp.* adeoque Filius ſicut poteſt, inſciis Parentibus, ſibi providere illa, quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, ita etiam ſibi poteſt providere illa, quæ pertinent ad prolis generationem, cujuſmodi eſt Matrimonium, in quo ſoli Deo tenetur obedire. Secundo, quia Matrimonium eſt quædam perpetua ſervitus, magna onera ſecum afferens, quæ difficile tolerari poſſunt, ſi libere omnino non ſuſcipiantur, tum quia Matrimonium ordinatur ad mutuum amorem, ſeu requirit individuam, & indiſſolubilem ſocietatem mutuo amore conglutinatam, & ſic Matrimonium debet eſſe omnino liberum, & independens ab alterius voluntate; duriſſimum enim eſt, & periculoſiſſimum, & contra naturam ipſam aliena voluntate obligari ad hoc, vel illud, nam raro amamus id, ad quod non ſponte, & propria voluntate propendimus, ſed aliorum imperio adigimur; violenta eſſet talis ſocietas contra animi propenſionem facta, & plena rixis, & diſcordiis. Sic Vaſquez *diſp. 4. de Matrim. num. 24.* Coninch. *diſp. 28. dub. 5.* Hurtad. *diſp. 6. diff. 10.* Leander *q. 7.* Boſſius *§. 8. n. 83.* & alii apud ipſos.

39. Ex eo quod non teneantur Filii ſequi Patris voluntatem, inferunt plerique, nec obligari ſub mortali, illos conſulere, & monere de Matrimonio contrahendo: ad quid enim monere Parentes, ad quid exquirere conſilium, vel expectare conſenſum, quem non eſt ſecuturus, cum jam ſit determinatus ad unum? Certe magis offenduntur Parentes, & gravius ferunt, ſi contra eorum expreſſam voluntatem Filii contrahant Matrimonium, quam ſi id facerent, iis inſciis, & inconſultis, ſeque alio prætextu excuſarent. Ita Averſa *cit. q. 3. ſeſſ. 7.* Andreas a Matre Dei *tr. 9. c. 6. punct. 2. n. 23.* Ant. a Spir. S. *diſp. 5. ſect. 6. n. 260.* qui aſſerunt, Filios nubentes, inconſultis parentibus, ſolum peccare contra decentiam, & debitum honeſtatis, non contra pietatem; verius tamen eſt peccare lethaliter, ſi ſine rationabili cauſſa Parentes non moneant, quia ſic graviter illos offendunt, & præbent occaſionem juſtæ offenſionis, & diſcordiarum cum magno detrimento Familiæ. Nec obſtat, quod inutiliter petatur conſilium; ubi Filius non illud tenetur ſequi; nam conſilium Patris ſemper poteſt prodeſse, ſignificando ea, quæ utilia ſunt Filio, & Familiæ.

40. Pater monitus a Filio non habet amplius juſtam cauſſam dolendi, ſi poſtea contra illius voluntatem Matrimonium contrahat, quia tunc Filius utitur jure ſuo, & quod jus etiam naturale ſibi concedit; qui autem utitur jure ſuo nulli facit injuriam, nec præbet occaſionem juſtæ offenſionis: & ſi Pater offenditur, offenſa non erit contra pietatem, ſed contra debitum decentiæ, & honeſtatis; per quod patet adıtus ad argumenta primæ ſententiæ, quæ ſolum probant, ſub lethali requiri Patris conſilium; nec debere Filium Matrimonium contrahere, ipſo inſcio, & inconſulto, non autem debere neceſsario conſilium ſequi, niſi in caſibus ſupra expreſſis. Eccleſia ſemper deteſtata eſt Matrimonia, quæ a Filiis-familias contrahuntur, invitis Parentibus, ut habetur ex Trident. vel quia faciunt contra decentiam, & debitum honeſtatis, vel quia ex illis frequenter oriuntur ſcandala, odia, diſcordiæ, rixæ, ac perturbationes in familiis; non autem quia debeant Filii, illis ceſsantibus, neceſsario ſequi conſilium Patris.

D U-

DUBIUM VII.

Aliqua explicantur circa Matrimonium Filiorum.

41. QUæres primo. *An teneantur Filii contrahere Matrimonium, quod ipſorum nomine promiſerunt Parentes, aut quod inire jubent?* Affirmant Navar. *cap.* 14. *num.* 15. Bellarm. *lib.* 1. *de Matrim. cap.* 19. Sotus *in* 4. *diſt.* 29. *q.* 1. *art.* 4. Rebell. *de obligat. juſtit. part.* 2. *quæſt.* 14. *ſect.* 2. Rodriquez *c.* 231. *num.* 6. ex ſuppoſitione tamen, quod Filius non eligat meliorem ſtatum, & quod Matrimonium a Patre promiſſum, vel præceptum, non ſit Filio indignum, probant ex *cap.* 1. *de deſponſat. impuber.* ubi dicitur; *Quod Filius poſtquam ad perfectam ætatem pervenerit, omnino debet hoc adimplere*, ſcilicet Matrimonium a Patre promiſſum, nomine Filii impuberis; & quia ita poſtulat recta gubernatio domus, & familiæ.

42. Reſp. Filium, regulariter loquendo, non teneri ſub mortali a Parentibus promiſſum, aut præceptum Matrimonium contrahere. Ratio eſt; quia Matrimonium eſt quaſi quædam perpetua ſervitus, quam homo liber, & ſui juris non debet ſubire ex alterius voluntate, & imperio, ſed ſponte, & voluntarie, ut ſuſtinere poſſit onera, quæ in ea ſunt; & redeunt argumenta ſuperius facta pro ſecunda ſententia, quæ magis urgent in præſenti; & vera ſunt, etiamſi Filius decreviſſet ſtatum matrimonialem aſſumere, nam etiam duriſſimum eſt, ad hanc potius, quam ad illam, ipſius voluntatem coarctari. Nec obſtat Textus deſumptus *ex cap.* 1. *de deſponſ. impuber.* quia debet intelligi de debito honeſtatis, & decentiæ, non de debito gravem obligationem inducente, ut oſtendit Boſſius §. 7. *num.* 76. quamvis Pater habeat gubernationem domus, & debeat Filiis procurare nuptias, non tamen tenentur illi in hoc Parentibus obedire ex vi præcepti a patria poteſtate provenientis, quia in electione ſtatus, ſive cælibatus, ſive Matrimonii, ſive iſtius, ſive illius, debent eſse liberi, & ex quadam ſolum honeſtate tenentur obedire Parentibus. Ita tenent Boſſius ſupra, & Sanchez *dicta diſp.* 23. *n.* 3. Coninch. *diſp.* 28. *dub.* 5. Leander *diſp.* 7. *quæſt.* 6. Hurtad. *diſp.* 6. *diff.* 9. Diana *part.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 132.

43. Dixi *regulariter loquendo*, quia contingere poteſt, ut Filii teneantur contrahere Matrimonium a Patre promiſſum, aut præceptum, nimirum quando Matrimonium eſt neceſſarium ad componendas graves inimicitias vertentes inter parentes, & conſanguineos eorum, cum quibus eſt Matrimonium contrahendum, vel ad ſublevandos Parentes multo ære alieno gravatos; tunc enim tenentur Filii Parentibus obedire, non ex vi præcepti paterni, ſed ex pietate, & virtute Caritatis, qua tenentur Parentum neceſſitatibus ſubvenire, ut cum Sanchez, Gutier. & Coninch. docet Palaus *punct.* 12. *n.* 9. Leander *part.* 8. *tr.* 1. *diſp.* 3. *q.* 13.

44. Quæres 2. *An Parentes poſſint exheredare Filios, aut negare dotem Filiæ nubenti contra illorum voluntatem, aut ipſis inſciis, & inconſultis?*

Pluresafferuntur Leges, tum ex jure communi, tum ex jure particulari Regnorum Hiſpaniæ, & Portugalliæ, concedentes Parentibus poſse exheredari Filios abſque eorum conſenſu nubentes, & præcipue poſſe negare dotem Filiæ minori 25. annis, ſi nubat indigno, & luxurioſam vitam ducat, de quibus docte, & fuſe diſserit Boſſius *de contr. Matrim. cap.* 11. *a* §. 14. *& ſeq.* has leges eſſe juſtas, obſervandas, & non eſſe correctas a Jure Canonico, tenent plures ex Juriſtis, & Theologis, quos affert, & ſequitur Palaus *punct.* 12. *n.* 14. Pontius *l.* 2. *cap.* 1. §. 3. Molina *tom.* 1. *de juſt. & jure diſp.* 176. Rebell. 2. *part. de oblig. juſt. lib.* 2. *q.* 14. *ſect.* 2. *a n.* 16. qui conſequenter docent, non peccare mortaliter parentes qui Filios contrahentes, inſciis, & invitis Parentibus, bonorum ſuorum heredes non relinquunt, quia in hoc ſequuntur opinionem valde probabilem, & quoad hoc conſentit etiam Leander *q.* 9.

45. Probabilius mihi eſt, non poſſe Parentes hodie exheredare Filios nubentes contra ipſorum voluntatem, quia probabilius eſt, leges civiles, ſive communes, ſive particulares contrarium diſponentes, aut permittentes, vel eſſe injuſtas, vel correctas, & revocatas per jus Canonicum, quia ſunt contra libertatem Matrimonii, ut colligitur ex cap. *Gemma* de Sponſal. & cap. *unico de deſponſ. impuber. in* 6. *in princip. &* §. *ult.* ubi Filiis plena libertas relinquitur approbandi, & ratum habendi, quod Parentes circa illorum Matrimonium diſpoſuerint; plures Auctores referunt Boſſius ſupra, & Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 24. *&* 25. Diana *part.* 1. *tract.* 2. *reſol.* 74. ſequuntur Averſa *q.* 3. *ſect.* 7. Leander *diſp.* 7. *q.* 8. Hurtad. *diſp.* 6. *diff.* 9. Homobon. *tom.* 2. *conſult. part.* 5. *reſp.* 312. &, aliis pluribus adductis, Delbene *de immunit. Eccleſ. cap.* 8. *dub.* 10. *ſect.* 3. *n.* 7.

46. Juxta hanc ſententiam peccant Parentes, nec poſſunt abſolvi, qui exheredant Filios, ſeu Filias nubentes contra illorum voluntatem, ut aperte tradit Diana *l. c.* at quia ſententia oppoſita, quam ſequuntur plures, & graves Doctores, eſt etiam probabilis, poterunt Parentes eamdem ſequi, & ſic poterunt, & debebunt abſolvi, tamquam ſequentes ſententiam probabilem, ut cum Sanchez, & aliis docent Leander *quæſt.* 9. & Ant. a Spiritu S. *num.* 268.

47. Quæres 3. *An ſint abſolvendi Parentes, qui nolunt ad colloquium admittere Filium, qui indignum Matrimonium contraxit?*

Reſp. Parentes poſſe abſolvi, ſi ad tempus negant colloquium, non ex animi rancore, & odio concepto contra Filium, ſed in locum pœnæ ex juſta vindicta ad ipſius delinquentis emendationem, honorem familiæ, & majorem aliorum cautelam procurandam, ut cum Laym. *l.* 2. *tr.* 3. *c.* 4. *n.* 3. docet Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 182.

CAPUT VI.

De conſenſu conditionato.

DUBIUM I.

De Conditione honeſta temporis præſentis, vel præteriti.

ETiamſi conſenſus ad Matrimonium requiſitus debeat eſse abſolutus, & abſque ulla conditione, maxime quia poſt Tridentinum Matrimonium celebrari debet coram Parocho, qui non debet permittere, conditionem ullam apponi, quæcumque illa ſit, ut omnia dubia, & ſcrupuli in re tam gravi prorſus auferantur; tamen ſi forte aliqua apponatur, adverto, conditionem aliam eſſe de præterito, aliam de præſenti, aliam de futuro. Item conditionem de futuro eſſe poſſe, vel de futuro neceſſario, quæ neceſſario eveniet, nec poterit non evenire, ut ſi dicas; *tecum contraho, ſi cras Sol orietur*, vel de futuro contingenti, quæ poteſt evenire, vel non evenire, ut ſi dicas; *contraho tecum, ſi Pater meus conſentiet, ſi Petrus cras Roma veniet*. Item conditio poteſt eſſe honeſta, vel turpis, aut impoſſibilis, ut ſi dicas; *contraho, ſi digito Cælum tetigeris*. Alia item eſt contra ſubſtantiam Matrimonii, vel contra aliquam ipſius proprietatem inſeparabilem; alia nec contra, nec pro, ſed extra ſubſtantiam Matrimonii; de omnibus acturus premitto, quid dicendum ſit de conditione honeſta temporis præſentis, vel præteriti.

2. Omnes conveniunt, conditiones de præſenti vel de præterito, non ſuſpendere contractum, ſed ſtatim illum relinquere purum, & abſolutum; ſi enim conditio vere exiſtit, ſeu extit, Matrimonium ſub tali conditione celebratum eſt validum, nec ſuſpenditur in futurum; ſi vero non exiſtit, nec extit, Matrimonium eſt irritum, & nullum. Ratio eſt evidens, nam conſentiens ſub conditione ſolum intendit ſe obligare, data veritate talis conditionis; ergo ſi eſt purificata conditio, manet eo ipſo obligatus, ac proinde non ſuſpenditur, ut facit conditio de futuro, quæ proprie eſt particula conditionalis, & ſuſpenſiva, qua non impleta, tollitur omnino conſenſus ſub ea conditione datus; inde conditio de præſenti, aut præterito minus proprie, & minus rigoroſe dicitur conditio, quia non ſuſpendit conſenſum, nec facit contractum proprie conditionatum, ſed relinquit illum purum, & abſolutum.

3. Difficultas ſolum eſt: *an requiratur ad valorem Matrimonii, ſub ea conditione celebrati, ut conditio utrique Contrahenti ſit nota?* quod maxime procedit quando conditio de ſe eſt contingens, *ut contraho cum Berta, ſi illa eſt Nobilis; ſi eſt Virgo; ſi Pater ejus vivit; ſi obtinuit talem Dignitatem*, & hujuſmodi, *an neceſſe ſit, quod exiſtentia talis conditionis nota ſit Contrahentibus?* Affirmat Coninch. *diſp.* 29. *ſect.* 1. *n.* 6. quia ad valorem Matrimonii requiritur certa, ac determinata expreſſio conſenſus qui utrique Contrahenti ſufficienter innoteſcat; ſed talis modus contrahendi, dum ignota eſt exiſtentia conditionis, non magis exprimit conſenſum, quam diſſenſum, nec poteſt innoteſcere Contrahenti, an vere conſentiat, vel diſſentiat; ergo ille modus contrahendi non eſt ſufficiens, ſed reddit Matrimonium ſuſpenſum, donec innoteſcat exiſtentia conditionis. Certe ſi quis diceret: *accipio, vel non accipio te in Uxorem*, nihil faceret, quia non exprimit determinatum conſenſum, ſed neque in prædicto caſu exprimit determinatum conſenſum quouſque non eſt nota exiſtentia conditionis; ergo non ſufficit ad valorem Matrimonii.

4. Verius tamen eſt, Matrimonium ſub tali conditione contractum valere ſtatim, & eſſe irrevocabile, ſi conditio vere exiſtat, quamvis Contrahentibus ignota. Ratio

tio eſt, quia contractus habet valorem, & firmitatem ſecundum voluntatem Contrahentium; ſed in noſtro caſu Contrahentes non contrahunt ſub conditione nobilitatis notæ, ſed nobilitatis exiſtentis; ergo ſi nobilitas exiſtit, quamvis ignoretur, Matrimonium erit validum. Conf. a paritate aliorum Sacramentorum, quæ ſi miniſtrentur ſub conditione aliqua de præſenti, vel de præterito, ſunt valida, ſi vere exiſtit conditio, quamvis ignorata; ergo idem dicendum eſt de Sacramento Matrimonii, in quo, licet ignoretur exiſtentia conditionis, non tamen ignoratur determinatus conſenſus datus ſub tali conditione; & in hoc differt ab illa alia forma contrahendi; *accipio, vel non accipio te in Uxorem*, quæ nec conſenſum, nec diſſenſum determinate ſignificat: & ita tenent Sotus, Sanchez, Laym. Hurtad. & alii, quos affert, & ſequitur Boſſius *c.* 10. § 7. *n.* 25. ita etiam Averſa *q.* 5. *ſect.* 1. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 11. §. 1. & alii communiter.

5. Verum tamen eſt, quod taliter Contrahentes, nec interim poſſent uti Matrimonio, quouſque non conſtiterit, conditionem exiſtere, nec poſſunt valide illum conſenſum retractare, aut contractum reſcindere, aut novum conjugium inire, quia ſi conditio vere exiſtit, Matrimonium eſt validum, & irrevocabile, ſi vero non exiſtit, eſt irritum, & nullum.

6. Aliquæ ſunt conditiones de præſenti quæ neceſſario inſunt, & ſine quibus inter Fideles Matrimonium conſiſtere nequit, ut; *contrabo tecum, ſi tu conſentis: ſi Deus permittit: ſi non es Conſanguinea: ſi non adeſt inter nos impedimentum dirimens*; ſed iſtę, & ſimiles, quę neceſſario inſunt, & ſine quibus Matrimonium conſiſtere nequit, non ſunt veræ conditiones, nec faciunt ſenſum conditionatum, ſed relinquunt contractum purum, & abſolutum, perinde ac ſi non eſſent appoſitæ, ut notant Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 1. *n.* 13. Trull. *c.* 8. *dub.* 1. *n.* 6. Averſa *q.* 5. *ſect.* 6. niſi forte adjungatur aliqua alia particula, quæ non inſit, ut; *contrabo tecum, ſi probetur per teſtes te conſenſiſſe; ſi Deus per aliquod ſignum oſtendat ſibi hoc placere*; tunc enim manet ſuſpenſus contractus, donec conditio fuerit purificata.

DUBIUM II.

De Conditione neceſſaria futuri temporis.

7. COnditio neceſſaria futuri temporis, alia talis eſt ab intrinſeco, ſive ex curſu cauſſarum naturalium, ut *Petrum eſſe moriturum: Solem cras eſſe orturum*; alia ab extrinſeco, & ex ſuppoſitione Divinæ Providentiæ; ut *diem Judicii eſſe futurum: Antichriſtum eſſe naſciturum*, & ex his alię ſunt notę Contrahentibus, ut certo, & neceſſario futuræ, aliæ vero ſunt ignotæ, & incertæ ipſius Contrahentibus. Quæritur ergo: *an Matrimonium ſub aliqua ex his conditionibus contractum ſit ſtatim validum, & abſolute firmum, non expectato conditionis eventu, vel maneat ſuſpenſum, donec fuerit purificata conditio?* in quo diſcrepant Auctores.

8. Omnes conveniunt circa valorem, aut nullitatem Matrimonii, ſub conditione contracti, qualiſcumque deinde conditio ſit, ſive neceſſaria, ſive turpis, ſive etiam impoſſibilis, in foro conſcientiæ ſtandum eſſe Contrahentium intentioni, adeo ut Matrimonium vere ſit nullum, aut maneat ſuſpenſum uſque ad adventum conditionis, ſi vere non habeant animum contrahendi, vel nonniſi purificata conditione, quamvis turpi, neceſſaria, aut impoſſibili, etiamſi Eccleſia, nihil curando de illis conditionibus, ſeu illas rejiciendo, declaret, ac judicet, Matrimonium ſtatim eſſe validum. Ratio eſt, quia Eccleſia ſupponit, conſenſum verum, & abſolutum non defuiſse; ſi autem ille deficit, vel non fuit poſitus, niſi ſub conditione purificata, Matrimonium eſt nullum, aut ſuſpenſum uſque ad adventum conditionis. Quare dicenda in præſenti ſolum valent pro foro externo, & quando non conſtat de intentione Contrahentis, quia tunc de illa, etiam pro foro conſcientię judicandum eſt idem, quod Eccleſia judicat de foro externo, quia idem in utroque foro ſervandum eſt, ubi forus externus non innititur falſæ præſumptioni, & in foro interno oppoſitum non conſtat, ut tradunt communiter Doctores Covar. Adrian. Palud. Sot. Jo: Medina, Joan. Valer. Sanchez, Leſſius, Hurtad. quos affert, & ſequitur Boſſius *cap.* 10. §. 18. *n.* 83.

9. Gloſſa in cap. *Per tuas*, de condit. appoſit. V. *præſumendum*, Joan. Andreas, Anton. Ancar. & alii nonnulli relati a Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 2. *n.* 1. dixerunt, omnem conditionem de futuro, etiam neceſſariam, ſuſpendere effectum Matrimonii, uſque ad conditionis adventum, adeo ut ſi alter Contrahentium interim aliud Matrimonium abſolutum ineat, teneat hoc ſecundum. Moventur, quia conditio, quamvis neceſſario extitura, de facto tamen non exiſtit, quando celebratur Matrimonium ſub tali conditione; ergo illa non transfert dominium corporum, ſed ſuſpendit traditionem uſque ad adventum conditionis; & conf. ex *l. Heres meus ff. de condit. & demonſtr.* ubi dicitur, legatum factum ſub conditione certo eventura, quamvis firmum ſit, non habere effectum uſque ad conditionis eventum.

10. Alii diſtinguunt inter conditiones neceſſarias ex natura ſua, ſeu ex curſu cauſſarum naturalium, & conditiones neceſſarias ſolum ab extrinſeco, & ex ſuppoſitione Divinæ providentiæ, ut *ſi judicium fiet; ſi Antichriſtus venerit*, & dicunt, Matrimonium contractum ſub conditione ab intrinſeco neceſſaria, non manere ſuſpenſum, ſed ſtatim eſſe validum; non ſic Matrimonium contractum ſub conditione ſolum ab extrinſeco neceſſaria, quia talis conditio ex natura ſua eſt contingens, nec continetur in cauſſa proxima determinata, ſed ſolum in Divina determinatione, ac proinde debet ſuſpendere effectum, ſecus nulla conditio contingens illum ſuſpenderet, cum omnis illa ſit a Divina providentia determinata. Ita Henriq. *lib.* 11. *c.* 12. *num.* 4. Pontius *lib.* 3. *cap.* 1. Leander *diſp.* 8. *q.* 4.

11. Communis, & vera ſententia docet, conditionem ab intrinſeco neceſſariam, & ut talem cognitam a Contrahentibus, nullo modo ſuſpendere, aut immutare conſenſum, & Matrimonium ſub tali conditione initum ſtatim eſſe validum, perinde ac ſi nulla eſſet appoſita conditio. Colligitur ex *l. ſi pupillus* 9. *ff. de novationibus*, ubi dicitur, eum, qui ſtipulatur ſub conditione, quæ omnino extitura eſt, perinde ſe habere, ac ſi pure, & ſine conditione ſtipuletur; item ex *l. impoſſibilis* 9. *ff. de verb. oblig.* Ratio deſumpta ex D. Thoma eſt, quia ea, quæ neceſſario ſunt eventura cum jam ſint præſentia, determinata, & certa in ſuis cauſſis naturalibus, ac proinde ſint ſemper vera, jam cenſentur impleta, ac proinde hujuſmodi conditiones, ſeu propoſitiones de futuro neceſſario æquivalent conditioni de præterito, & de præſenti, quæ non ſuſpendunt conſenſum, ſed faciunt contractum æquivalenter abſolutum. Deinde quia conditio neceſſaria, & ut talis cognita, non videtur a Contrahentibus aliter apponi, quam ut oſtendant, ſe tam certo contrahere, quam illa conditio certa eſt, quod communiter verum eſt iis, qui ſerio agunt, & vix videntur alium ſenſum commode poſſe intendere. Quod ſi tamen vellent contractum ſuſpendi uſque ad adventum conditionis, vere eouſque ſuſpenderent, ſed tunc haberet potius rationem adjectionis temporis, quam conditionis, ut bene notat Coninch. *diſp.* 29. *dub.* 1. *n.* 8. & tenent communiter Doctores relati a Boſſio *cap.* 10. §. 28. *n.* 268 & Averſa *q.* 5. *ſect.* 3.

12. Hoc idem dicendum eſt de conditionibus neceſſariis ſolum ab extrinſeco, & ex ſuppoſitione Divinæ determinationis, illas non ſuſpendere contractum, ſed purum, & abſolutum relinquere, non minus quam ſi eſſent neceſſariæ ab intrinſeco, ſive deinde habeant diem certum pro ſui impletione, ſive non, ut; *contrabo tecum, ſi Pater tuus morietur, ſi judicium venerit*. Ratio eſt quia ſicut conditiones de futuro neceſſariæ ab intrinſeco ſunt præſentes in ſua cauſſa proxima; ita illæ, quę ſunt neceſſariæ, ſolum ab extrinſeco ſunt præſentes in Divina præſcientia, & manifeſtatæ, ac notæ Contrahentibus ex infallibilis teſtimonio Scripturæ; quibus proinde conſtat, illas ita certo eventuras; quam ſit extituri conditio ab intrinſeco neceſſaria, ac proinde non videntur poſitæ ad ſuſpendendum conſenſum, ſed ad ſignificandam certitudinem conſenſus præſentis, ut ſenſus ſit; *tam certo tecum contrabo, quam certum eſt, Patrem tuum eſſe moriturum, & Antichriſtum venturum*. Quod ſi dicas; *contrabo tecum, ſi Antichriſtus venerit intra decem annos*, tunc Matrimonium remanet ſuſpenſum uſque ad dictum tempus, quia ratione temporis ſuperadditi, illa conditio non eſt certa, & infallibilis. Ita cum Sanchez, Rebell. Hurtad. & aliis tenet Boſſius *num.* 280.

13. Hinc facile patet ad rationes oppoſitas: Textus in *l. Heres meus* probat, legatum non eſſe ſolvendum uſque ad conditionis adventum, quando Teſtator expreſſe voluit, illius ſolutionem differri uſque ad tale tempus, quod idem dicimus & nos, non valere ſtatim contractum Matrimonii, ſed manere ſuſpenſum uſque ad conditionis adventum, quando id expreſſe intendunt Contrahentes; at, ſi id non conſtet, potius cenſendum eſt, Contrahentes voluiſſe ex tunc abſolute contrahere.

14. Conditiones contingentes ideo ſuſpendunt contractum, quia licet ſint determinatæ in Divina Providentia, non tamen ſunt manifeſtatæ, ac notæ Contrahentibus, quibus non conſtat, illas eſſe certo futuras. Quod ſi conditiones ab intrinſeco neceſſariæ Contrahentibus eſſent ignotæ, ſuſpenderent etiam ipſæ contractum, quia reputarentur contingentes, & de illis eodem modo loquendum eſſet, ac de contingentibus: ac proinde in reſponſione diximus, conditionem ab intrinſeco neceſſariam, *& ut talem cognitam a Contrahentibus*, nullo modo ſuſpendere conſenſum, quia non ſufficit, conditionem eſſe certo venturam, niſi id ſit Contrahentibus notum. Nec obſtat textus in §. *Conditiones de verb. oblig.* ubi dicitur;

Quæ

Quæ per rerum naturam certa ſunt non moventur obligationem, quamvis nobis incerta ſint; quia ibi ſermo eſt de conditione præſenti, vel præterita, quæ quia revera exiſtunt, non retardant obligationem, quamvis ſint ignotę, ut dictum eſt dubio præcedenti.

DUBIUM III.

De Conditione Contingenti futuri temporis.

15. OMnes facile admittunt, Matrimonium celebratum per verba de præſenti ſub conditione honeſta contingenti de futuro, non vitiari, ſed ſuſpendi uſque ad conditionis adventum, quia conditio proprie dicta, & in futurum collata ſuſpendit actum, cui apponitur, juxta cap. *de illis*, & cap. *ſuper eo* de condit. appoſitis &c. tum quia Contrahentes non intendunt contrahere, niſi dependenter ab illa conditione, ergo vere non contrahunt ante illius conditionis adventum. Naſcitur tamen ex tali contractu obligatio expectandi conditionem, adeo ut neutra pars poſſit, altera invita, a contractu recedere, ſeu aliud inire Matrimonium, ut, pluribus adductis, docet Boſſius *c.* 10. §. 8. *n.* 32. *&* 38. nec poſſunt Conjuges habere copulam ante conditionis adventum, quia nondum eſt verum, & abſolutum Matrimonium, niſi forte de communi conſenſu velint a conditione recedere, & ſic Matrimonium perficere.

16. Difficultas eſt: *an tale Matrimonium adveniente conditione, fiat validum, & abſolutum abſque novo conſenſu, vel requiratur novus Contrahentium conſenſus de præſenti?* Requirunt novum conſenſum D. Thomas, Bonavent. Sotus, Durandus, Ricardus, Henriquez, & alii plures relati a Boſſio §. 15. *num.* 69. & Averſa *q.* 5. *ſect.* 1. quos ſequitur Pontius *lib.* 3. *c.* 13. *&* 14. Valent. *q.* 2. *de Matrim. punct.* 3. *part.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 291. Villalob. *tract.* 13. *diff.* 33. *n.* 5 Leander *diſp.* 8. *q.* 13. Moventur, quia ad validitatem Matrimonii requiritur conſenſus purus, & abſolutus de præſenti; at conſenſus datus ſub conditione de futuro, non eſt de præſenti, ſed potius de futuro, ut habetur ex cap. *ſuper eo* de condit. appoſit. & per ſe patet, quia eſt conditionatus, & ſuſpenſus; ergo eſt inſufficiens ad validitatem Matrimonii, ſed adveniente conditione requiritur novus conſenſus, purus, & abſolutus datus de præſenti; tum ex cap. *Per tuas eod. tit.* ubi Pontifex talem contractum Matrimonii, per verba de præſenti celebratum ſub conditione; *ſi Pater conſenſerit*, vocat ſponſalia. Conf. quia Sacramenta Novæ Legis non poſſunt valide conferri ſub conditione de futuro; invalide enim baptizaret, & abſolveret, ſi quis diceret: *ego te baptizo, ſi cras pœnitueris; ego te abſolvo, ſi reſtitueris*; ſed Matrimonium eſt Sacramentum Novæ Legis; ergo non poteſt valide celebrari ſub conditione de futuro.

17. Hæc ſententia eſt ſatis probabilis, magis tuta, & in praxi ſequenda, ad tollendas omnes difficultates, & dubia, quæ circa validitatem Matrimonii poſſent oriri, & juxta illam, ſi Titius, qui ſub tali conditione Matrimonium contraxerat cum Caja, poſt conditionis eventum, abſolute contrahat cum Sempronia, licet mortaliter peccet, violando fidem prioris ſponſionis, valet tamen hoc poſterius, non autem prius Matrimonium, cujus plane oppoſitum ſecundum aliam ſententiam mox explicandam dicendum eſt.

18. Verior tamen, & probabilior ſententia docet, Matrimonium ſub tali conditione contingenti de futuro, ſed per verba de præſenti contractum, adveniente conditione, fieri ſtatim firmum, & abſolutum abſque alio novo conſenſu. Ratio eſt, quia contractus celebratus ſub conditione honeſta pendente in futurum, ea impleta, purificatur, & perficitur, ut habetur in *l. potior ff. qui potior in pignore* ibi; *cum ſemel conditio extit, perinde habetur, ac ſi illo tempore, quo ſtipulatio interpoſita eſt, ſine conditione facta eſſet*; idem habetur in *l. Hæc venditio de contr. ff. empt.* ſed Matrimonium eſt verus contractus; ergo, poſita conditione, abſque novo conſenſu perficitur. Conf. quia ſicut ſe habet conſenſus de futuro ad contractum ſponſaliorum, ita ſe habet conſenſus de præſenti ad contractum Matrimonii; ſed conſenſus conditionalis de futuro *ut accipiam te, ſi Pater mille dederit in dotem*, adveniente conditione, abſque alio novo conſenſu, conſtituit ſponſalia pura, & abſoluta, ut conſtat ex dictis ſupra *cap.* 1. *dub.* 7. & habetur ex cap. *unico de Sponſ. in* 6. ergo etiam conſenſus de pręſenti conditionalis, purificata conditione, ſtatim tranſit in Matrimonium purum, & abſolutum, adeo ut non ſit amplius in poteſtate Contrahentium, poſt impletam conditionem, a contractu reſilire, nec aliud Matrimonium inire. Sic tenent Palud. Navar. Sanchez, Rebell. Layman, Filliuc. Coninch. Hurt. Naldus, Bonacina, & alii, quos affert, & ſequitur Boſſius *num.* 70. ita etiam Averſa *q.* 5. *ſect.* 1. Lugus *de pœnit. diſp.* 13. *n.* 111. *ſect.* 5. Palaus *punct.* 11. §. 2. *n.* 5. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 6. *ſect.* 4. *n.* 295.

19. Non obſtant rationes in oppoſitum adductæ, nam ad textum ex *ſuper eo* Reſp. Pontificem ibi ſolum decernere, quod ante impletam conditionem non eſſet cogendus Sponſus ad contrahendum; quid autem faciendum eſſet, impleta conditione, non definit. Ex textu in cap. *Per tuas* nihil certi colligitur; ibi enim ſermo erat de muliere, quę aſſerebat, Juvenem ſecum Matrimonium de præſenti contraxiſſe, e contra vero Juvenis dicebat, ſolum ſponſalia ſub beneplacito Patris celebraſſe: Pontifex vero decidit, ob carnalem copulam habitam, receſſum eſſe a conditione, ac proinde verum Matrimonium præſumi debere, prout explicat Palaus *num.* 6.

20. Ad aliam rationem ductam ex natura Sacramentorum, quæ non poſſunt valide ſub conditione de futuro miniſtrari, dicendum eſt, diſparem eſſe rationem hujus Sacramenti ab aliis; nam in aliis Sacramentis ex inſtitutione Chriſti non fuit relictum in poteſtate Miniſtri ſuſpendere effectum, & valorem Sacramenti, ſicut factum eſt in iſto; nam Chriſtus Dominus, elevando Matrimonium ad rationem Sacramenti, non immutavit naturam contractus, ſed relinquendo in ſuo eſſe, voluit, ut conſenſus, qui eſt ſufficiens ad rationem contractus, eſſet etiam ſufficiens ad rationem Sacramenti; cum autem ad validitatem contractus ſufficiat conſenſus conditionatus de futuro, qui, accedente conditione, tranſit in abſolutum; ita etiam ad rationem Sacramenti ſufficit conſenſus conditionatus, qui proinde poteſt ſuſpendi uſque ad adventum conditionis.

21. Quæres: *An jure novo Concilii Trid. neceſſe ſit ad valorem Matrimonii, ut Parochus, & Teſtes non ſolum interſint contractui celebrato ſub conditione in futurum, ſed etiam interſint adventui, ſive impletioni conditionis, illumque percipiant?* Negant plores, quia de mente Concilii ſufficit, quod Parochus, & Teſtes interſint contractui Matrimonii, & percipiant verba, & conſenſum de præſenti, licet ſub illa conditione præſtiti, quia ſic ſervatur finis Concilii, qui non eſt, ut Parochus, & Teſtes omnino plene, & integre teſtificari poſſint de Matrimonio, ſed ut qui ſemel contraxit, durante primo Matrimonio, ad ſecundas nuptias tranſire nequeat, ſpretis primis, qui finis ſufficienter obtinetur, ſi præſentes ſint conſenſui de præſenti, licet pendenti a conditionis eventu; nam Eccleſia non permittit tranſire ad ſecundas nuptias, niſi prius conſtet, an conditio fuerit impleta. Ita Boſſius §. 17. *n.* 80. quem ſequitur Ant. a Spiritu S. *n.* 503. Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 8. *n.* 24. Dicaſtillus *diſp.* 4. *n.* 130.

22. Verior tamen ſententia affirmat, ad valorem Matrimonii requiri, ut Parochus, & Teſtes aſſiſtant etiam executioni conditionis, vel ſaltem, quod illis conſtet de tali impletione per teſtificationem ipſorum contrahentium. Ratio eſt, quia Parochus, & Teſtes a Concil. requiruntur, ut intelligant Matrimonium eſſe vere, & ſubſtantialiter Contractum, & perfectum, de eoque in foro externo, ad multa vitanda incommoda, teſtificari poſſint; at ſi non interſint eventui, ſive impletioni conditionis, neſciunt, utrum Matrimonium vere ſubſtantialiter contractum ſit, neque de eo in foro externo teſtificari poſſunt, ſed tantum de contractu inchoato, & adhuc in futurum pendente, & ſolubili; ergo neceſſe eſt, quod non ſolum aſſiſtant contractui, ſed etiam impletioni conditionis. Sufficit tamen, quod impletio conditionis ſit illis nota per teſtificationem Contrahentium, quia ſicut de conſenſu conſtat per ipſorum teſtificationem, ita per eamdem conſtare poteſt de conditionis purificatione, maxime quia illa Contrahentium teſtificatio, quando conditio non eſſet impleta, ſe haberet tamquam novus conſenſus abſolutus, ab incertitudine conditionis non amplius dependens. Ita tenent Averſa *q.* 5. *ſect.* 1. Palaus *punct.* 11. §. 2. *n.* 10. Coninch. *diſp.* 29 *dub.* 1. *concl.* 4. Bonacina *q.* 2. *punct.* 10. *n.* 12. Trull. *lib.* 7. *cap.* 8. *dub.* 1. *n.* 6. Gaſpar. Hurtado *diſp.* 7. *diff.* 8. *num.* 24. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 291. *in fine.*

23. Ad fundamentum oppoſitum Reſp. non ſufficienter ſalvari intentum, & mentem Concil. Trid. ſi Parochus, & Teſtes ſolum interſint celebrationi contractus conditionati, non vero eventui conditionis; ſiquidem intentum Concilii fuit tollere inconvenientia, quæ ex Matrimonio clandeſtino ſequebantur, quæ ſufficienter non tolluntur, ni Parochus, & Teſtes interſint adimpletioni conditionis; poſſet enim conditio ſecreto adimpleri, & tunc ſi una pars negaret, & altera affirmaret, eſſe adimpletam, maxima perplexitas oriretur; poſsent Contrahentes recedere a conditione, &, ea non expectata, iterum inter ſe ſecreto contrahere; in quo caſu nullatenus poterit hoc Matrimonium coram Eccleſia probari; & inde conditio nullatenus adimpleretur, ita quod conſtet, non eſse adimpletam, illud Matrimonium deberet ab Eccleſia judicari nullum, cum revera ſit validum, quod eſt maximum inconveniens contra mentem Concilii. Dicendum igitur eſt, Matrimonium illud, ſive per novum conſenſum, ſive per conditionis purificationem, debere

coram

coram Parocho, & Teſtibus perfici, adeo ut poſſint de illo ſic terminato, & perfecto teſtificari in foro externo, ad tollenda inconvenientia, quę per ſolam aſſiſtentiam contractui imperfecto, & inchoato non ſufficienter tolluntur.

24. Quæres 2. *Quodnam Matrimonium prævalere debeat, quando quis contraxit cum duabus, ſub conditione honeſta pendente in futurum?* Difficile videtur aliquem conſentire æqualiter, & perſeverare in conſenſu utriuſque Matrimonii, quia jam haberet duas Uxores ſub conditione; & inde Petrus Ledeſma *q.* 47. *de Matr. art.* 5. *dub.* 7. vult, ſemper valere poſteriorem contractum, ſive ejus conditio impleatur ante, ſive ſimul, ſive poſt conditionem alterius prioris contractus, quia prior conſenſus, & contractus tacite revocatur per poſteriorem. Si autem fingas, ſic Contrahentem æqualiter perſeverare in utroque conſenſu, tunc reſponſio communis eſt, valere, & confirmari illud Matrimonium, cujus conditio prius implebitur; neutrum vero, ſi utriuſque conditio ſimul impleatur. Ratio eſt, quia utrumque Matrimonium pendebant a futuro conditionis eventu, & ſic illud confirmatur, & prius exiſtit, cujus conditio prius impleta eſt; ſi autem ambæ conditiones ſimul impleantur, ſeſe mutuo impediunt, & ob incertitudinem, & perplexitatem neuter contractus valet. Ita cum Sanchez, Coninch. Bonac. Dicaſtillo, & aliis docet Ant. a Spiritu S. *ſect.* 6. *n.* 300. & cum aliis Boſſius *cap.* 10. §. 11. *n.* 45.

25. Quæres 3. *An Matrimonium contractum per verba de præſenti inter perſonas impeditas impedimento conſanguinitatis, ſeu affinitatis in gradu, in quo ſolet Papa diſpenſare, ſub conditione*, ſi Papa diſpenſaverit, *obtenta diſpenſatione, fiat validum ſine novo conſenſu?*

Reſp. affirmative, quia ille conſenſus, & contractus, licet præſtitus tempore, quo Contrahentes erant inhabiles, & impediti, tamen refertur ad tempus, quo erunt liberi, ſublato nempe impedimento, & inhabilitate, & uſque ad tale tempus virtualiter perſeverat, ſitque abſolutus per adventum conditionis, & ſic Matrimonium fit validum, cum tunc detur conſenſus abſolutus de præſenti inter perſonas habiles ad contrahendum. Conf. quia ex ſupradictis *cap.* 1. *dub.* 7. ſponſalia celebrata ſub tali conditione, ea adveniente, fiunt valida; ergo etiam Matrimonium. Ita Sanchez, Perez, Coninch. Angelus, Lopez, Covarr. Bonacina Rebel. Dicaſtil. Amicus, quos ſequitur Ant. a Spiritu S. *ſect.* 5. *n.* 297. ita etiam Leander *q.* 15. Pontius *lib.* 3. *cap.* 15. *n.* 6. Villalob. *tr.* 13. *diff.* 32. Hurtado *diſp.* 7. *diff.* 4.

26. Dices; tempore, quo fuit præſtitus conſenſus, perſonæ erant inhabiles, quando impletur conditio, conſenſus jam non exiſtit, ſed eſt præteritus; ergo Matrimonium non poteſt eſſe validum. Adde, quod Pontifex diſpenſando non confirmat Matrimonium præteritum, ſed tollit impedimentum ad contrahendum, & ſic requiritur novus contractus, & conſenſus.

Reſp. tempore præſtiti conſenſus utique perſonas fuiſſe inhabiles, quia tamen apponunt conditionem, *ſi habiles fiant*, & conſenſus præteritus habitualiter perſeverat uſque ad tempus, in quo fiunt habiles, inde eſt, quod Matrimonim evadit validum, & abſolutum. Papa diſpenſando non confirmat Matrimonium præteritum, nec illud facit ex invalido validum, ſed tollit impedimentum, quo ablato, Matrimonium illud, quod erat ſuſpenſum, fit abſolutum, & validum.

DUBIUM IV.

De Conditione Turpi, & Impoſſibili.

27. Conditio turpis, quæ ſine peccato non poteſt adimpleri, alia eſt contra ſubſtantiam, & bona Matrimonii, de quibus diximus ſupra *cap.* 5. *dub.* 3. ut; *contraho tecum, ſi te adulterandam proſtituas, ſi generationem impedias, ſi Filios occidas;* alia vero non eſt contraria; ut *contraho tecum, ſi meum inimicum occidas, ſi furtum feceris*. Et quidem ſi apponatur conditio turpis de præſenti, vel præterito, Matrimonium non irritatur, quia illa conditio non ſuſpendit actum, nec eſt contra bona Matrimonii, cum illud præceſſerit; & inde, ſi Titius dicat Bertæ, *Contraho tecum, ſi adulterium commiſiſti*, valide ſtatim contrahit, ſi Berta adulterium commiſit, ſecus ſi non illud commiſit, ut notat Bonacina *q.* 2. *p.* 10. *n.* 9. Loquendo vero de conditione turpi pendente in futurum,

28. Reſp. 1. Conditio turpis contraria Matrimonio, aut ejus bonis, facit Matrimonium nullum, & irritum. Sic habetur ex cap. *fin. de condit. appoſit.* ubi Pontifex ait; *ſi conditiones contra ſubſtantiam Conjugii inſerantur, Matrimonialis contractus, quantumvis ſit favorabilis, caret effectu; licet aliæ conditiones appoſitæ in Matrimonio, ſi turpes, aut impoſſibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi*. Ratio eſt manifeſta, quia conditio contra ſubſtantiam contractus deſtruit contractum; ergo & conditio contra ſubſtantiam Matrimonii deſtruit Matrimonium; inde conditio impediens translationem dominii ſuorum corporum, aut quæ eſt contra prolem, contra fidem, aut contra indiſſolubilitatem Matrimonii, illud vitiat, & irritum reddit, in quo omnes Doctores conveniunt.

29. Reſp. 2. Conditio turpis, aut impoſſibilis, quæ non eſt contra ſubſtantiam Matrimonii, nec contra ejus bona, non annullat Matrimonium, quando non conſtat de contraria voluntate Contrahentium, ſed habetur in utroque foro pro non adjecta, ut clare conſtat, ex dict. cap. *fin. de condit. appoſit.* ſi enim talis conditio non fuiſſet adjecta, validum, ac firmum eſſet Matrimonium; ergo etiam validum eſt, quamvis fuerit conditio appoſita, quia Eccleſia talem conditionem reprobat, & judicat Matrimonium perinde, ac ſi non eſſet appoſita, dummodo tamen non conſtet de contraria voluntate Contrahentium; ut enim ſupra diximus *dub.* 2. pro foro interno ſtandum eſt intentioni, & voluntati Contrahentium, adeo ut Matrimonium vere ſit nullum, aut maneat ſuſpenſum, uſque ad adventum conditionis, ſi vere non habeant animum contrahendi, vel nonniſi purificata conditione, quamvis turpi, aut impoſſibili: ſi vero non conſtat de intentione Contrahentium, aut de illa dubitatur, præſumendum eſt, conditionem non fuiſſe ſerio appoſitam, atque adeo valere Matrimonium. In foro externo talis conditio reprobatur ab Eccleſia, & habetur pro non adjecta, niſi forte conſtet, Contrahentes ignoraſſe, conditionem eſſe turpem, aut impoſſibilem, putantes illam honeſtam, & poſſibilem, aut ſaltem a jure non rejectam, quia tunc idem de illa dicendum eſſet, ac de aliis conditionibus, ut cum Dicaſtillo notat Ant. a Spiritu S. *num.* 307.

30. Qui plura de hujuſmodi conditionibus deſiderat, videre poterit ex noſtris Patrem D. Joan. Angelum Boſſium *de Contr. Matrim. c.* 10. ubi fuſiſſime de omnibus conditionibus tractat, & ſolvit ea omnia, quę deſiderari poſſunt: idem præſtat Sanchez *toto lib.* 5.

CAPUT VII.

De conſenſu clandeſtino, ſine præſentia Parochi, & Teſtium.

DUBIUM I.

An Matrimonium Clandeſtinum ſine præſentia Parochi, & Teſtium ſit validum, & licitum?

Matrimonium Clandeſtinum dicitur illud, quod fit clam, & in occulto, & non in facie Eccleſiæ, quod, cum duobus modis contingere poſſit, duobus modis Matrimonium dicitur clandeſtinum: primo, ſi fiat ſine præſentia Parochi, & Teſtium, a quibus poſſit Eccleſia certificari: ſecundo, & minus proprie, ſi fiat coram Parocho, & Teſtibus, ſed omiſſis denuntiationibus, quæ ante contractum Matrimonii ſolent præmitti: De Matrimonio Clandeſtino hoc ſecundo modo dicemus cap. ſequenti, ubi ſermo erit de Denuntiationibus præmittendis; de Matrimonio Clandeſtino in primo ſenſu loquimur in præſenti, & quæritur; *an tale Matrimonium ſine præſentia Parochi, & Teſtium ſit, & ſemper fuerit invalidum, & illicitum?*

2. Ante Conc. Trid. hujuſmodi Matrimonia fuiſſe valida, ſed illicita clare conſtat ex eodem Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. quod ſic incipit: *Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina Matrimonia libero Contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſſe Matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit, & proinde jure damnandi ſint illi, ut eos S. Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata eſſe negant, nihilominus Sancta Dei Eccleſia, ex juſtiſſimis cauſſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit*. Ratio primæ partis facilis eſt, quia quoties concurrunt eſſentialia ad contractum aliquem conſtituendum, toties ille contractus eſt validus, quamvis deficiat aliqua ſollemnitas; at in Matrimonio celebrato ſine Parocho, & Teſtibus, ante Trident. concurrunt eſſentialia, nimirum conſenſus utriuſque Conjugis de præſenti exterius expreſſus; ergo validum erat Matrimonium, quamvis deeſſet ſollemnitas ad probationem, & notitiam Eccleſiæ requiſita, cum tunc non eſſet talis ſollemnitas eſſentialis, quæ ſolum fuit a Trid. introducta; & ita tenent communiter Doctores.

3. Nec obſtat Textus *in cap.* 1. 30. *q.* 2. ubi Evariſtus Papa illa appellavit non legitima connubia, ſed adulterina contubernia, & cap. *videtur* 35. *q.* 6. Cæleſtinus Papa indicavit Matrimonium initum contra prohibitionem Ecceleſiæ non valere; *Nam quod contra ordinem Eccleſiæ factum eſt, ratum non haberi, tam humanæ, quam*

divinæ Legis proclamat auctoritas: non obſtat, inquam, quia ſolum infertur, tale Matrimonium eſſe prohibitum, non autem invalidum: Evariſtus ſolum indicat, talem modum clandeſtine contrahendi non convenire legitimis conjugiis, ſed ſtupris, & adulteriis, cum de illis non poſſit Eccleſiæ conſtare. Cæleſtinus autem loquitur in caſu, quo aliquis prius ſibi deſponſaverat unam, & cum illa copulam habuerat, & poſtea contraxerat cum altera; tunc enim Eccleſia reputabat, fuiſſe validum Matrimonium contractum cum prima, & ideo non valere alterum cum ſecunda, ut patet ex contextu, & notant Boſſius *cap.* 1. *§.* & Averſa *q.* 6. *ſect.* 1.

4. Hæc Matrimonia clandeſtina Sancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſſis ſemper eſt deteſtata, atque prohibuit, ut docet Trid. & conſtat ex cap. *Aliter q.* 30. *q.* 2. in Decreto Evariſti, qui regnavit anno 112. cap. *nullum* 30. *q.* 5. *& cap. fin. de Clandeſt. deſponſ.* unde mortaliter peccabant, qui ſic olim clandeſtine contrahebant, quia faciebant contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi, ex qua plura ſcandala, damna, & peccata poterant provenire; nam poterat quis, repudiata legitima uxore, ad alias nuptias tranſire, & vivere in perpetuo adulterio, ut cum Cajet. Sanchez, Layman, Filliuc. & aliis docet Boſſius §. 2. *num.* 3. Multo magis peccat mortaliter, qui nunc clandeſtine contrahit, tum quia facit contra prohibitionem Eccleſiæ, tum quia invalide nunc contrahit, & facit Matrimonium, & Sacramentum irritum, & nullum.

5. Dubium tamen eſt: *an hujuſmodi clandeſtina Matrimonia ſint prohibita ſolo jure Eccleſiaſtico, vel etiam jure naturali?* in quo diſcrepant Doctores. Aliqui affirmant, ſecluſo etiam jure Eccleſiaſtico, illa eſſe prohibita jure naturali propter mala, & inconvenientia quæ inde facile ſequuntur; recta enim humani generis ordinatio exigere videtur, ut in Republica, & in Communitate notum ſit quinam ſint Conjuges, ex quibus parentibus Filii deſcendant, ne Conjugati poſſint impune ſeparari, ac nova inire Conjugia. Ex quo infertur, peccare mortaliter Infideles, qui clandeſtine contrahunt ſine publicitate debita, non dico ſine Parocho, qui nonniſi in Eccleſia habet locum, ſed abſque Teſtibus, & abſque publicitate. Sic tenent Veracrux, Petrus Soto, Palatius, & alii, quos ſequitur Sanch. *l.* 3. *diſp.* 3. *n.* 8. & Boſſius *c.* 1. *§.* 3. *n.* 6.

6. Verum probabilius eſt, Matrimonia clandeſtina, ſecluſa Eccleſiæ prohibitione, non eſſe per ſe mala, illicita, & peccaminoſa, ac proinde non peccare lethaliter Infideles, qui clandeſtine contrahunt; nam licet ex clandeſtinis diſpenſationibus plura mala oriri ſoleant, hoc tamen non provenit ex natura contractus, ſed ex depravata hominum malitia, qui, ſicut poſſunt abuti Matrimonio clandeſtino, ita poſſunt abuti pluribus aliis contractibus, maxime ludo, & nocturna delatione armorum, ex qua ſolent ſcandala, occiſiones, & mala provenire, & tamen hæc non ſunt per ſe mala, nec jure naturali prohibita, ſed dumtaxat præbent Superioribus occaſionem illa prohibendi; quod idem dicendum eſt de Matrimoniis clandeſtinis, quæ prudentiſſime fuerunt ab Eccleſia prohibita. Ita tenent Cajet. Sotus, Coninchus, Layman, quos ſequitur Roſig. *de Matr.* 1. *præn.* 17. ita etiam Averſa *q.* 6. *ſect.* 1. Anton. a Spiritu S. *diſp.* 4. *ſect.* 1. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 13. §. 2. Leander *diſp.* 7. *q.* 5. Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 2.

7. Poſt Concilium Trid. Matrimonia clandeſtina non ſolum prohibita, ſed etiam irrita, & nulla ſunt, ut habetur ex cap. 1. *de reformat. ſeſſ.* 24. *Qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Teſtibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti Decreto irritos facit, & annullat*; quo Decreto Concil. tam directe, quam indirecte Matrimonium clandeſtinum irritavit: indirecte quidem, reddendo perſonas inhabiles ad ſic contrahendum; & directe, ipſum contractum nullum, & irritum reddens, quod præſtitit, ut omnibus modis annullaret, ad præcavenda mala, & peccata, quę ſequebantur in Eccleſia, præcipue quod clam Contrahens cum una, poſtea palam in foro Eccleſiæ cum alia contrahebat, cum qua poſtea vivebat in perpetuo adulterio.

8. Potuit autem Eccleſia ex tali cauſſa reddere perſonas inhabiles ad ſic contrahendum, & contractum Matrimonii taliter factum irritare, & annullare; ſicut enim Princeps & Reſpublica poteſt ex juſta cauſſa inhabilitare quaſdam perſonas, puta Pupillos, & Prodigos ad contrahendum civiliter, & irritare, ac annullare contractum factum ſine tali, & tali ſollemnitate, ut patet in teſtamentis, donationibus, & alienationibus, quæ irritantur, ſi non fiant ſervata forma præſcripta; & ſicut Eccleſia de facto irritavit Profeſſionem Religioſam factam a Novitio ante decimum ſextum ætatis annum, & novitiatum expletum, ut habetur in Trident. *ſeſſ.* 25. *de regul. cap.* 16. & commutationem ſimoniacam Beneficiorum, cap. *olim*, & cap. *Quæſitum* de rerum permut. ita poteſt propter animarum ſalutem reddere perſonas inhabiles ad Matrimonium celebrandum ſine Parocho, & Teſtibus, & irritare, ac annullare ipſum contractum Matrimonii factum ſine tali ſollemnitate, & non ſervata tali forma, ita ut nullius ſit virtutis, & nullo modo valeat, ſi fiat ſine tali forma; quod de facto præſtitit, dum alia plura induxit impedimenta conſanguinitatis, affinitatis, cognationis legalis &c. ob quæ Matrimonium redditur nullum, & irritum, ut cum Boſſio §. 4. *n.* 9. Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 18. docent communiter Doctores.

9. Nec per hoc Eccleſia immutavit Materiam, & Formam Sacramenti Matrimonii a Chriſto inſtitutam; nam Matrimonium conſiſtit in contractu valido, ſeu ſupponit contractum validum; hoc autem non immutavit Eccleſia, nec fecit, ut contractus validus non ſufficiat pro validitate Matrimonii, ſed tantum præſcripſit formam obſervandam in celebratione contractus, & ſine qua non valeat contractus, quod utique facere potuit; nam Chriſtus non præſcripſit formam celebrandi contractum, ſed illam præſcribendam reliquit Eccleſiæ, prout magis animarum ſaluti videbitur expedire, ut *honorabile connubium ſit in omnibus, & thoras immaculatus*, ut loquitur Apoſt. ad Heb. 13. Et hinc facile patet, cur non poſſit Eccleſia mutare Materiam, & Formam aliorum Sacramentorum, ſicut poteſt in Matrimonio, quia nimirum Materia in aliis Sacramentis eſt aliquid phyſicum, panis, vinum, aqua, quæ ſolum actione phyſica poſſunt immutari, &, ſi phyſice mutentur, non ſunt amplius Materia Sacramenti; at Materia Matrimonii eſt actio quædam humana, & moralis, nimirum contractus, quæ ſola morali poteſtate, & juſſione variari poteſt.

„ *Plura hic invenies, ſtudioſe Lector, quæ invincibilibus prorſus probant argumentis, atque auctoritatibus, Matrimonia nimirum clandeſtine contracta, abſque præſentia Parochi, & Teſtium, invalida prorſus habenda: quidquid ſit de celebri illa quæſtione, utrum ante Trid. Conc. eadem valeret lex. Ex iis, quæ hic adjiciuntur nonnulla forſitan deſideranda tibi fuerint credo ſub dub. VIII. Cap. III. ubi plures ſolvuntur difficultates circa hujus Sacramenti Miniſtrum: attamen rem totam huc ſervandam optimum duxi, ad hoc potiſſimum, ut clarius tibi pateret & quonam potiſſimum modo, quibuſve de cauſſis tamquam irrita ea haberi debeant Matrimonia, in quibus Parochi, vel Teſtium, etſi communiter eos ut veros, & eſſentiales Miniſtros non omnes fateantur, præſentia non intervenit. Sic quippe legitur in Synod. Diœceſana lib.* 7. *cap.* 27. „

„ Haudquaquam ſatis explicare poſſumus, quantum intereſſit, ne in Epiſcopales Synodos ullum obrepat verbum, quo videatur aliqua approbari opinio inter Catholicos controverſa; quamvis enim illud fortaſſe ex Epiſcopi, ſeu potius Scriptoris calamo, oſcitanter excidat, ſtatim nihilominus Auctores ſtantes pro ea ſententia, ſibi adſtipulari decantant, Synodorum auctoritatem, quam omnes jure, meritoque plurimi faciunt, privatorumque Doctorum placitis anteponunt. Rem enarrabimus, e qua vel ſola apparebit, quanta circumſpectione opus ſit, in concinnandis Synodalibus Decretis, ne in ullam deflecti valeant, de re aliqua diſſidentium Theologorum, partem. „

„ Concil. Tridentinum *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrimonii c.* 1. irrita eſſe decrevit Matrimonia, quæ aliter deinceps contraherentur, *quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Teſtibus*, ſimulque ſtatuit, *ut hujuſmodi Decretum in unaquaque Parochia ſuum robur, poſt triginta dies habere incipiat, a die primæ publicationis, in eadem Parochia factæ, numerandos*. Abſoluto, atque ab Apoſtolica Sede confirmato Concilio Tridentino, quamplurimi Epiſcopi ſuas coegerunt Synodos, in quibus prædicti Decreti promulgationem, uti par erat, urgentes, per ſingulas Parochias, populo denunciari juſſerunt, firmitate caritura qualibet Conjugia, in poſterum contrahenda, niſi fuerint celebrata *coram legitimo Miniſtro*. Equidem Nobis perſuaſum eſt, hanc unam ob cauſſam, ab hiſce Synodis, Parochum appellari legitimum Matrimonii Miniſtrum, quia ſcilicet ipſe eſt publicus Miniſter, cui ſoli Eccleſia auctoritatem tribuit, ſua præſentia roborandi Matrimonii contractum, eique vires, & firmitatem adjiciendi; at nihilominus plures Doctores, præcipue Serry *in præfat. ad nov. edit. operum Melchioris Cani cap.* 7. §. *Novam*, ejuſmodi loquutionibus a Synodis, inconſiderate, ut Nos opinamur, uſurpatis, atque a ſe diligenter collectis, uſi ſunt ad probandum, etiam ex Synodorum ſententia, Sacerdotem eſſe verum, & proprium Sacramenti Matrimonii Miniſtrum, quod proinde, niſi fuerit Sacerdotali benedictione ſacra- „ tum,

tum, neque Gratiam conferre, neque ulla ratione Sacramenti dignitatem pertingere, iidem Auctores defendunt. Verum quot, & quantis difficultatibus hæc opinio ſit obnoxia, quotque habeat contradictores, neceſſarium ducimus hic exponere, ut deinceps cautiores fiant Epiſcopi in ſuis conſcribendis Decretis, atque, ut acturi de Matrimonio, a prædicta, pleriſque Theologis inviſa, loquendi formula abſtineant.

„ Fidelium Matrimonium a Deo, in officium naturæ ab initio inſtitutum, fuiſse poſtea a Chriſto Domino elevatum ad dignitatem veri, & proprii Sacramenti Novę Legis, cauſſantis Gratiam ex opere operato, veritas Catholica eſt, definita ab Eugenio IV. in Decreto pro Armenis §. *Septimum*, atque a Tridentino *cit. ſeſſ.* 24. *de refor. Matrim. c.* 1. quam a Lutheri, Calvini, aliorumque Hæreticorum telis vindicat Bellarminus *de Sacram. Matrim. lib. unic.* Quamobrem quo religioſius Fideles Matrimonium celebrarent, quod *magnum eſſe Sacramentum, in Chriſto, & Eccleſia*, prædicaverat Apoſtolus *ad Epheſ.* 5. ab Eccleſiæ primordiis cautum eſt, ne aliter illud inirent, quam coram Sacerdote, cujus benedictione quodammodo obſignaretur. Hujus diſciplinæ teſtimonium nobis perhibent antiquiſſimi Patres: etenim S. Ignatius epiſt. ad Polycarpum *n.* 5. (*ex recenſione Cotelerii t.* 2. *p.* 42.) ait: *Decet vero, ut Sponſi, & Sponſæ de ſententia Epiſcopi conjugium faciant, quo nuptiæ ſint ſecundum Dominum, & non ſecundum cupiditatem. Omnia ad honorem Dei fiant:* & juxta aliam editionem: *Decet vero, ut Mariti, & Maritæ, cum Epiſcopi arbitrio conjugium faciant, quo nuptię juxta Dominum ſint, non autem juxta cupiditatem.* Tertull. *l.* 2. *ad Uxorem* (*edit. Pariſ. an.* 1634. *p.* 191.) ſcribit: *Unde ſufficiam ad enarrandam felicitatem ejus Matrimonii, quod Eccleſia conciliat, & confirmat Oblatio, & obſignat Benedictio?* & lib. de pudicitia (*ejuſdem edit. p.* 718. *& in Pamelii edit. c.* 4.) *Ideo penes nos occultæ quoque conjunctiones, ideſt non prius apud Eccleſiam profeſſæ, juxta mœchiam, & fornicationem judicari periclitantur &c.* Ad quem locum, Rigaltius *in notis p.* 114. animadvertit, iis verbis a Tertulliano prolatis, *Non prius apud Eccleſiam profeſſę*, indicari conjugia, in quibus non fuerat ſervata conſuetudo, qua ſolebant *Fideles conjugandi per Presbyteros Eccleſiæ offerri, ut communibus votis conjugia benedicerentur.* Quam quidem conſuetudinem firmavit Conc. Carthaginienſe IV. *can.* 13. relato a Grat. *can.* 5. xxx. *q.* 5. *Sponſus, & Sponſa, cum benedicendi ſunt, a Sacerdotibus, a Parentibus ſuis, vel Paranymphis offerantur.* Ad eumdem vero morem alluſit Syneſius Cyrenenſis, qui floruit initio ſæculi V. *epiſt.* 105. ad Evoptium fratrem, & ſucceſſorem ſuum, in Metropol. Sede Ptolemaidis, in Lybia Pentanopolitana, cum ſcripſit *pag.* 248. *Mihi, & Deus ipſe, & lex, & Sacra Theophyli* (Patriarchæ Alexandrini) *manus uxorem dedit:* ut enim opportune obſervavit Chriſtianus Lupus *in ſchol. & not. ad canones octavæ Synodi t.* 2. *p.* 1421. hæc S. Syneſii verba, *Mihi Sacræ Theophyli &c. oſtendunt Fidelium nuptias palam in Eccleſia fuiſſe ſemper ab Epiſcopo, aut Presbytero benedictas, & ſanctificatas.* Demum in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *cap.* 179. hæc in nuptiis præſcribuntur ſervanda: *Prius conveniendus eſt Sacerdos, in cujus Parochia nuptiæ fieri debent, in Eccleſia, coram Populo; & ibi inquirere una cum populo ipſe Sacerdos debet, ſi ejus propinqua ſit, an non, aut alterius uxor, vel ſponſa, vel adultera: &, ſi licita, & honeſta omnia pariter invenerit, tunc per conſilium, & benedictionem Sacerdotis, & conſultu aliorum bonorum hominum, eam ſponſare, & legitime dotare debet.*

„ Hæc, aliaque hujus generis multa, a viris eruditis congeſta, probant quidem, ſemper ab Eccleſia vetita clandeſtina conjugia, ſed num, ante Tridentinum, fuerint inſuper, ullo umquam tempore, etiam irrita, quęſtio eſt, de qua ſecum contenderunt ejuſdem Concilii Tridentini Patres, uti videre eſt apud Cardinalem Pallavicinum *in hiſt. Trident. l.* 22. *cap.* 4. Etenim cum plerique Patrum abnuerent enunciato Decreto *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. eo quod abſonum reputarent, tunc primum irrita decerni Matrimonia, aliter quam coram Parocho celebrata, quę, etſi ſemper Eccleſia eſſet deteſtata, numquam tamen antea firmitate carere voluerat; alii, qui pro Decreto ſtabant, illis oppoſuerunt modo a Nobis allatas vetuſtiſſimas Eccleſiæ ſanctiones, quibus Sacerdotalem benedictionem præſcriptam contendebant, non ſolum ad cohoneſtanda, verum etiam ad firmanda Chriſtianorum conjugia; idque adhuc clarius colligi ajebant, ex Decreto, Evariſto Papæ adſcripto, & relato *in can. Aliter,* 30. *q.* 5. ubi habetur: *Aliter legitimum non fit conjugium, niſi ab his, qui ſuper ipſam feminam dominationem habere videntur ... uxor petatur ... & ſuo tempore ſacerdotaliter, ut mos eſt, cum precibus, & oblationibus a Sacerdote benedicatur. Ita peracta, legitima ſcitote eſſe connubia: aliter vero præſumpta, non conjungia, ſed adulteria, vel contubernia, vel ſtupra, aut fornicationes.* Aliud addere poterant, & fortaſſe addiderunt, indubitatum teſtimonium Nicolai I. qui, cum reſciviſset Lotharium, Imperatoris Lotharii filium, & Caroli Calvi Regis Francorum nepotem, repudiata priore uxore Teuthberga, cui perpetrati inceſtus cum Huberto fratre ſuo crimen affinxerat, aliam duxiſſe nomine Valdradam, ſeu Gualdradam, quam tamen, ad ſuum excuſandum flagitium, ante Teuthbergam, a ſe ductam affirmabat, Concilium Metis celebrandum indixit, ſuiſque Apoſtolicis Legatis, Radoaldo Portuenſi, & Joanni Ficolenſi, Epiſcopis illuc miſſis, ut de hac cauſſa judicarent, præcepit, ut diligenter inveſtigarent, an revera Lotharius, priuſquam conjugali fędere ſe devinceret Teuthbergæ, Matrimonium celebraſſet cum Gualdrada, *coram teſtibus ſecundum legem, & ritum, quo nuptiæ celebrari ſolent; ſi vero* (ait *in can. Lotharius,* 31. *q.* 2.) *minime probatum fuerit, Gualdradam fuiſſe uxorem legitimam, neque nuptiis ſecundum morem celebratis, per benedictionem ſcil. Sacerdotis, filio noſtro Lothario extitiſſe conjunctam; ſuggerite illi, ut non moleſte ferat legitimam ſibi, ſi indocens ipſa apparuerit) reconciliari uxorem.* Hinc enim videtur evidenter inferri, medio ſæculo IX. quo Nicolaus I. univerſalem regebat Eccleſiam, ratas non fuiſſe Chriſtianorum nuptias, niſi eſſent *ſecundum morem celebratæ per Sacerdotalem benedictionem*, ut ajebat Nicolaus. Ex quibus omnibus prædicti Trid. Patres, qui Decretum urgebant, quo irrita fierent Matrimonia clandeſtina, nihil, per illud novi decerni concludebant, ſed antiquas tantum Eccleſiæ leges inſtaurari, quas, aliquot dumtaxat ante Trident. ſæculis, ſola contraria conſuetudo abrogaverat.

Verum alii Theologi, & Patres, qui Decreto obſiſtebant, non ſatis conſtare affirmabant, Sacerdotalem benedictionem fuiſſe ullo umquam tempore neceſſariam ad vires impertiendas Chriſtianorum connubiis. Ad Tertull. enim quod attinet, alioſque Patres, & Canones, eumdem in modum loquentes, eos commode intelligi ajebant de ſola neceſſitate præcepti, quo cogebantur Fideles ſuas nuptias celebrare coram Sacro Eccleſiæ Miniſtro, cujus benedictione uberiorem aſſequerentur ſanctitatem; ſiquidem Siricius Papa *epiſt. ad Himerium, Epiſcopum Tarraconenſem, c.* 4. Sacerdotali benedictione obſignari voluit etiam ſponſalia de futuro, ſcribens: *De conjugali autem velatione requiſiſti, ſi deſponſatam alii puellam, alter poſſit in Matrimonium accipere. Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud Fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur*; hic quippe ſermonem eſſe de ſponſalibus de futuro, non dubitat Couſtant *in notis ad epiſt. Decret. t.* 1. *can.* 628. inquiens: *Obvius verborum Siricii ſenſus poſtulat, ut ea potius de prima deſponſationis fide, qua etiam Virginem conjugem vocari, Patres ex Evangelio probant, interpretemur*; nec tamen inde conficitur, etiam promiſſionem Matrimonii inanem fuiſſe, ſine Sacerdotis benedictione. Ad canonem porro Evariſti, de quo ſpecialis erat, & nunc quoque eſt difficultas non quod genuinus credatur Evariſti fœtus, ſed quia (uti alias diximus de ſimilibus epiſtolis Decretalibus ab Iſidoro productis) præſumitur fabricatus ad normam diſciplinæ, quę in Eccleſia vigebat in fine octavi, aut initio noni ſæculi: ad canonem inquam Evariſti reponebant, ſi ille accipiendus eſſet, ſicuti verba ſonant, non ſola Sacerdotis benedictio, verum etiam alia quamplurima ibidem enumerata, fuiſſent de forma conjugalis contractus, quod tamen nemo unus aſſeruit; ait quippe Pſeudo-Evariſtus: *Aliter legitimum non fit conjugium, niſi ab his, qui ſuper ipſam feminam dominationem habere videntur, & a quibus cuſtoditur ... uxor petatur ... & a parentibus, & propinquioribus ſponſetur, & legibus dotetur, & ſuo tempore, ut mos eſt, cum precibus, & oblationibus a Sacerdote benedicatur, & a Paranymphis, ut conſuetudo docet, cuſtodita, & ſociata, a proximis congruo tempore petita, legibus detur, ac ſollemniter accipiatur, & biduo, vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem cuſtodiant. Ita peracta, legitima ſcitote eſſe connubia: aliter vero præſumpta, non conjugia, ſed adulteria &c.* Ne itaque tot conditiones ad Matrimonii validitatem, umquam ab Eccleſia requiſitas putemus neceſſe eſt, ita Pſeudo-Evariſtum explicare, ut illis verbis, *aliter non fit legitimum conjugium*, ſolum ſignificare voluerit, aliter non fieri *licite*, omnibuſque ſervatis ritibus, atque ſollemnitatibus a legibus præſcriptis; aliter porro facta conjugia, appellanda dixit *Adulteria*, & *Contubernia*, quia, uti ibidem adnotavit Gloſſa *verb. Contubernia*, Matrimonia clandeſtina occaſionem, & ſecuritatem præbent, alia poſtea ineundi in

foro quidem externo legitima, ſed quæ vere, & coram Deo, ſunt adulteria, & contubernia. Ceterum ipſemet canonis Auctor ratas, etſi legitimæ non eſsent, reputavit nuptias, ſine prędictis ſollemnitatibus celebratas; poſtquam enim dixerat, aliter inita conjugia eſſe adulteria, contubernia &c. hanc ſtatim limitationem appoſuit; *niſi voluntas propria ſuffragaverit, & vota ſuccurrerint legitima:* quam limitationem opportune ponderavit, ac Tridentinis Patribus, de allegati canonis ſenſu, inter ſe diſputantibus conſiderandam propoſuit Didacus Laynez, uti idem Pallavicinus refert *cit. cap.* 22. *n.* 25. Et ſane quamquam hodie nomine Matrimonii legitimi, & non rati, communiter intelligamus Matrimonium Infidelium, olim tamen a juris Canonici Peritis, etiam inter Matrimonia Fidelium, fuiſſe hanc adhibitam diſtinctionem, ut alia dicerentur legitima, & rata alia rata dumtaxat, ſed non legitima, teſtis eſt Gratianus, qui in fine q. I cauſ. xxvii. loquens de conjugiis Fidelium, hæc ſcripſit: *Horum quædam ſunt legitima, veluti cum uxor a parentibus traditur, a ſponſo dotatur, & a Sacerdote benedicitur. Hæc talia conjugia legitima, & rata appellantur illorum vero conjugia, qui, contemptis omnibus illis ſollemnitatibus, ſolo affectu, aliquam ſibi in conjugem copulant, hujuſmodi conjugium non legitimum, ſed ratum tantummodo eſſe creditur.*

,, Facilius fuit Nicolai I. epiſtolæ genuinum ſenſum aperire; ſiquidem Lotharius, minime ſibi conſtans, nunc unam, nunc alteram obtendebat ſui repudii cauſſam, quod ex pluribus conſtat ejuſdem Nicolai epiſtolis, præſertim 22. 23. 32. 47. 52. & 58. hac ſuper cauſſa datis, quæ extant *in collect. Harduini t.* 5. *col.* 236. *& ſeq.* & fuſe enarrant Natalis Alexander *diſſ.* 9. *in hiſt. Eccl. ſæc.* IX. & X. & Pagi junior *in vitis Nicolai I. & Alexandri II.* ad Pontificem autem ſcripſerat, ſe Teuthbergam repudiaſſe, quia priuſquam ei nuberet, jam erat obſtrictus vinculo alterius connubii, initi cum Gualdrada. Videns porro Pontifex quam parum fidendum eſſet aſſertionibus, parum ſibi cohærentis Lotharii, nullam, quoad hoc, ei fidem habendam reſcripſit, niſi probaret, ſe legitime, omnibuſque adhibitis juris ſollemnitatibus, nupſiſſe Gualdradæ, quam ceteroquin aliunde notum erat, habuiſſe loco pellicis, ſicut iidem citati Auctores teſtantur. Nicolao validum habitum Matrimonium, clanculum, ſolo Contrahentium conſenſu celebratum, liquet ex ejuſdem reſponſis ad conſulta Bulgarorum, ubi, poſtquam omnes deſcripſit nuptiales ritus, in Romana Eccleſia uſitatos, illis prorſus reſpondentes, quos nuper a Pſeudo-Evariſto audivimus, inquit (*t.* 5. *collect. Hard. c.* 3. *col.* 355.) *Peccatum autem eſſe, ſi hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus, quemadmodum Græcos vos adſtruere dicitis: præſertim cum tanta ſoleat arctare quoſdam rerum inopia, ut ad hæc præparanda nullum his ſuffragetur auxilium, ac per hoc ſufficiat, ſecundum leges, ſolus eorum conſenſus, de quorum conjunctionibus agitur. Qui conſenſus, ſi ſolus in nuptiis per defuerit, cetera omnia, etiam cum ipſo coitu, celebrata fruſtrantur.* Jure autem Bulgari ad Nicolaum ſcripſerant, ſe a Græcis accepiſſe, non poſſe recenſitas nuptiarum ſollemnitates, ſine peccato, omitti, quoniam Leo Imperator *Nov.* 89. publica lege ſanciverat: *Ut ſacræ benedictionis teſtimonio Matrimonia confirmarentur, adeo ut, ſi citra hanc Matrimonium ineant, id ne ab initio quidem, ita dici, neque illos in vitæ illius conſuetudine Matrimonii, jure potiri debeant.* Verum hæc Conſt. cum a Principe laico prodierit, non potuit Matrimonii validitatem, quoad forum conſcientiæ, infringere.

,, Hæc in utramque partem a Tridentinis Theologis, & Patribus verſata ſunt, & tandem deliberatum ut Matrimonia clandeſtina, ſive ullo umquam tempore fuerint antea invalida, ſive non, quod dubium profecto, atque incertum remanſit, ad ea nihilominus præcavenda graviſſima mala, quæ in animarum perniciem, ac totius Chriſtianæ Reipublicæ perturbationem, ex illis obveniebant, & quibus, experientia docente, haud ſatis occurrere poterat, ſola eorumdem prohibitio, a Conc. Lateranenſi IV. ſub Innocentio III. *in cap. Cum inhibitio, de cland. deſpon.* renovata, deliberatum inquam eſt, ut invalida in poſterum decernerentur, quod reipſa factum legimus, per ſæpius laudatum ſaluberrimum Decretum *ſeſſ.* 24. *cap.* I. *de reform. Matrim.*

Sequitur Cap. xxviii,

,, Cum prædicta controverſia inter Tridentinos Patres ferveret, aliquot Theologi Pariſienſes, duce Simone Vigorio, in medium protulere ſententiam Gullielmi Pariſienſis, qua rem totam facile componi arbitrabantur. In unoquolibet Matrimonio, etiam Fidelium, diſtinguendam voluit Guilielmus in *ſuo tr. de Sacram. Matrim. c.* 9. rationem contractus, a dignitate Sacramenti, docuitque illam quandoque ab hac ſeparari; etenim, ajebat, Miniſter Sacramenti Matrimonii eſt Sacerdos, qui ſolus poteſt contractum Conjugii, de ſe mere civilem, & profanum, ſua benedictione conſecrare, & efficere, ut per eam, tamquam formam, elevetur ad cauſſandam Gratiam, ex opere operato. Eo pacto, quo aqua elementaris, quæ eſt materia Sacramenti Baptiſmi, per verba a Miniſtro prolata, quæ ſunt ejuſdem Sacramenti Forma, virtutem acquirit abluendi interiores animi ſordes, producendique Gratiam. Quare, pergebat Guilſelmus, ſi contingat, Matrimonium ſine Sacerdotis præſentia iniri, validum & firmum utique erit in ratione contractus, nequaquam autem Sacramenti naturam, ac virtutem participabit. Poſita porro hac opinione, omnem explanatam difficultatem, deprædicabant Pariſienſes; præjactis quippe Guilielmi principiis, perſpicuum fit, Matrimonia clandeſtina, quamvis ſemper ab Eccleſia vetita, ſemper nihilominus firmitem habuiſſe inſolubilis contractus, ſed Sacramenti natura, dignitate, ac virtute caruiſſe: Canones proinde, & Patres validitatem illis attribuentes, ſolum reſpexerunt civilem contractum; quibus vero eadem viſa ſunt minus rata, conſiderarunt in illis rationem Sacramenti, quam ſine Sacerdotis benedictione, minime aſſequi exiſtimarunt.

Hæc Pariſienſium doctrina, a Vigorio propoſita, ſi vera narrat Pallavicinus *cit. hiſt. lib.* 20. *c.* 4. *n.* 1. paucos quidem habuit ſectatores; attamen non erat adeo ſingularis, ut dictitavit Sotus *in* 4. *diſt.* 26. *q.* 2. *a.* 3. Siquidem, præter Guilielmum, eamdem tradiderat Paludanus *in* 4. *diſt.* 5. *q.* 2. eidemque adſtipulati fuerant Patres Concilii Provincialis Colonienſis anni 1536. *part.* 7. *c.* 40. (*to.* 9. *collect. Hard. col.* 2010.) ubi non obſcure inſinuarunt, contractum Matrimonii, nonniſi per Sacerdotis benedictionem Sacramentum effici, ajentes: *Quod Sacramentum, ſi quis, ſicut decet, acceperit, accedente Sacerdotali precatione, confert donum Spiritus, quo Vir diligat Uxorem, amore caſto, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam*; & clarius id ipſum expreſſit, qui eidem Concilio præfuit, & poſtea ad Lutheranos defecit, Hermannus Archiepiſcopus Colonienſis, in ſuo Catechiſmo, ubi *p.* 273. agens de Sacramento Matrimonii, hæc habet: *De Miniſtro hujus Sacramenti poſtremo videndum eſt. Ut forſan quidam non improbanda ratione dicant, Matrimonium, certum Miniſtrum non exigere, quod Conjuges in ſe caſto amore, ac religioſe conſentientes Deus ipſe conjungat; tamen videmus, & in veteri lege quoſdam fuiſſe, qui Dei vice Conjuges conjungerent: quanto ergo magis putandum eſt, in Nova Lege, Sacerdotes, qui legatione pro Deo funguntur, legitimos hujus Sacramenti miniſtros eſſe?* Præterea paullo ante, quam Vigorius Guilielmi opinionem Trid. Patribus exponeret, anno nimirum 1562. publici juris factum fuerat, etſi fortaſſe nondum omnibus innotuiſſet, celeberrimum opus Melchioris Cani, de locis Theologicis, ubi *lib.* 8. *c.* 5. doctiſſimus Auctor Guilielmi ſententiam inſtaurat, & validiſſimis ſuſtentat argumentis; nam, præterquamquod, inquit Canus, numquam Patres Chriſtianorum Matrimonii verum Sacramentum nominarunt, niſi ſimul meminerit Sacerdotalis, in illo intervenientis, miniſterii, quod percurrenti, quos jam præmiſimus, textus patebit, certum eſt, quodlibet Sacramentum eſse opus Divini cultus, & religionis; Matrimonium autem, ſolis verbis viri, & feminæ contractum, ſine ullo miniſterio Sacerdotis, aliquam ponentis ſacram cæremoniam; licet rei ſacræ ſignaculum ſit, non poteſt tamen dici opus Divini cultus, & religionis. Ad hæc Auguſtinus *in epiſt. ad Bonifacium* tradit, oportere res ipſas corporeas quibus Sacramenta conſtant, imaginem, & ſimilitudinem gerere ejus ſanctificationis, cujus ſunt ſigna, & cauſsæ; cum autem connubiale fœdus, ſine ullo ſacro ritu, & Sacerdoti miniſterio contractum, nullam exterius exhibeat ſpeciem interioris ſanctificationis; conſequens eſt, ut proprie Sacramentum non ſit. Deinde Concilium Florentinum docet, omnia Sacramenta conſtare rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma; nemo autem ſibi facile ſuadebit, formam Sacramenti Matrimonii eſse verba, quibus Contrahentes ſuum exprimunt conſenſum, quæ mere profana ſunt, atque etiam ab Ethnicis uſurpata. Inſuper verba, quæ ſunt alicujus Sacramenti forma, non poſsunt ſuppleri per nutus, ſcripturam, aliudve ſignum, eorum loco ſubſtitutum, quod conſideranti alia Sacramenta eſt manifeſtum; ac Contrahentes, ſi, verborum loco, nutus, ſcripturam, aliudve ſignum ſupponant, æque Matrimonium perficiunt, ac ſi verbis uterentur; non igitur eorum verba ſunt Sacramenti Matrimonii forma. Tandem Auctores, qui tenent, Contrahentes eſse Sacramenti Matrimonii Miniſtros, multum inter ſe diſsentiunt in determinanda ejuſdem Sacramenti materia, ac forma:

,, aliqui

aliqui enim, cum Catharino *de Matr. q.* 1. docuere, conſenſum Contrahentium, exterioribus ſignis expreſſum, eſſe materiam; verba vero a Chriſto Domino ſemel prolata *Matth.* 18. *Propter hanc relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ* eſſe formam, pro omnibus Fidelium Matrimoniis: alii cum Victoria *in Sum. de Matrimon. n.* 245. opinantur; verba unius Contrahentis, qui primo ſuum præſtat conſenſum eſſe materiam, & verba ſecundo proferentis eſſe formam, per quam prima determinantur ad conſtituendum contractum, & Sacramentum: quam quidem opinionem probabilem putat Henriq. *de Sacram. l.* 11. *c.* 2. alii cum Covar. 2. *p. de Matr. c.* 1. *n.* 8. Vaſq. *in* 3. *p. t.* 2. *diſp.* 129. *c.* 3. *& diſp.* 3. *de Matr. c.* 5. & Baſilio Pontio *de Matr. lib.* 1. *c.* 7. *n.* 12. exiſtimant, conſenſus utriuſque Contrahentis, verbis, ſeu ſignis manifeſtatos, eſſe formam, corpora eſſe materiam remotam, eorumque traditionem, & acceptationem, quam neſcimus quo pacto conſenſu diſtinguant, eſſe materiam proximam. Alii cum Cardinali de Lugo *diſp.* 2. *de Sacram. n.* 29. dicunt, Contrahentium verba, ſeu ſigna, prout ſunt traditio corporum, eſſe materiam, ut vero ſignificant, & cauſſant perſonalem obligationem, in utroque Contrahente, eſſe formam. Alii demum, magiſque communiter, cum Soto *in* 4. *diſt.* 26. *q.* 2. *art.* 1. Bellarm. *lib.* 1. *de Matr. c.* 6. Suarez *t.* 3. *in* 3. *p. de Sacram. diſp.* 2. *ſect.* 1. Sanchez *de Matr. lib.* 2. *diſp.* 5. *n.* 6. & Gonet *diſp.* 2. *art.* 5. defendunt, utriuſque Contrahentis conſenſum, verbis, ſeu ſignis expreſsum, eſse materiam ſimul, & formam, ſed ſub diverſa conſideratione; eſt enim materia, quatenus ſignificat corporum traditionem; eſt forma, quatenus mutuam exhibet eorumdem acceptationem. Jam vero, clamat Melchior Canus, nonne tanta, in re graviſſima, varietas, & diſſonantia haud leve indicium eſt falſitatis opinionis, ad quam adſtruendam coguntur illius Aſſertores tot diverſas aſſignare unius Sacramenti materiam, & formam, quarum pleræque Hereticis nugatoriæ, ipſiſque Catholicis, aut commentitiæ, aut certe parum ſolidæ videntur? Ad tot igitur evitandas ineptias, concludit Canus, a junioribus Theologis excogitatas, teneamus oportet, Sacramenti Matrimonii Miniſtrum eſſe Sacerdotem; formam eſſe benedictionem, ſeu ſacra verba, quibus ille Conjugibus bene precatur; materiam vero eſſe contractum civilem, ab ipſiſmet Contrahentibus mutuo conſenſu perfectum.

„ Hactenus Melchior Canus, cujus argumenta, etſi totis viribus convellere ſtuduerit Bellarm. *cit. lib.* 1. *c.* 7. non ideo tamen a Cani opinione omnes retraxit: ſiquidem eamdem ſunt poſtea ſectati Silvius *in* 3. *part. D. Th. t.* 4. *diſt.* 42. *art.* 1. *q.* 1. Eſtius *in* 4. *ſent. diſt.* 26. §. 10. Juen. *de Sacr. diſſ.* 11. *q.* 3. Serry *cit. præfat. ad opera Melchioris Cani c.* 7. Du-Hamel. *Theol. t.* 7. *tr. de Matr. c.* 6. Tournely *de Sacram. Matrim. p.* 120. *& ſeqq. edit. Pariſienſis*, l'Herminier *tr. de Sacram. t.* 3. *cap.* 5. Piette *p.* 6. *q. Theol. q.* 13. Gibertus *conſult. Canonic. de Matr. t.* 1. *conſ.* 55. *& alii.*

„ Verum quamquam hucuſque explicata Melchioris Cani ſententia, tot Doctorum ſuffragiis communita, ſit valde probabilis, ac cuique liberum, abſque ulla erroris nota, eam amplecti, ut fatentur Habert *in Theol. Dogmat. & Moral. tr. de Matrim. c.* 4. Natalis Alexander *Theol. Dogm. & Moral. de Sacram. Matr. a.* 5. §. 2. & Genet. *Theol. Moral. t.* 5. *tr.* 9. *c.* 4. attamen nullus inficiabitur, communiorem eſſe contrariam aliorum opinionem, qui conſtanter defendunt, ſolos Contrahentes eſſe Miniſtros Sacramenti Matrimonii, quod proinde neceſſario ab illis confici docent, ſimul ac validum inter ſe ineunt Conjugii contractum. Hanc quippe ſententiam propugnarunt fere omnes antiqui Theologi, juriſque Canonici Interpretes, quos citant, & ſequuntur Vaſquez *cit. diſp.* 3. *de Sacram. Matrim. dub.* 3. Sanchez *lib.* 2. *de Matr. diſp.* 5. *&* 6. Theophilus Raynaldus *in hæteroclitis ſpirit. p.* 14. *oper. t.* 16. Fraſſen *in ſuo Scoto Academico t.* 12. *tr.* 3. *diſp.* 2. *a.* 1. *quæſt.* 3. *concl.* 2. Cardinalis de Lauræa *in* 4. *t.* 3. *de Matrim. diſp.* 13. *art.* 6. Clericatus *dec.* 6. *de Matrim.* Card. Gottus *t.* 4. *in* 3. *p. dub.* 5. §. 1. *q.* 2. Nec verum eſt, quod nonnulli jactitant, hanc opinionem ultra Montes eſſe jam fere antiquatam; ex illis quippe, qui ultra Montes, non diu antea ſcripſerunt, eamdem tuentur Van-Eſpen J. E. U. *t.* 1. *p.* 2. *tit.* 12. *c.* 5. *n.* 4. Simon. *inſtit. Theolog. t.* 3. *tr.* 18. *diſp.* 1. *&* 2. Boncat *in Theologia Patrum t.* 5. *diſp.* 7. *de inſtitutione Matrimonii, art.* 5. *ſect.* 1. *& ſect.* 2. Auctor Theologiæ Moralis, ad uſum Seminarii Petrocorienſis *t.* 4. *c.* 4. Merbeſius *in Summa Chriſtiana, t.* 2. *de Sacram. Matrim. diſſ.* 7. *q.* 5. Pontas *in ſuo opere, verb. Matrimonium tertio, caſ.* 1. aliique non pauci; quocirca Tournely, quamquam Melchiori Cano adhæſerit, nihilominus ingenue faſſus eſt, *cit loc. Si ex auctoritate, & numero Scholaſticorum pugnandum hic foret, vinceret haud dubie oppoſita ſententia.*

Neque tam ingens Theologorum numerus, tanta animi fortitudine pro hac ſententia dimicaret, niſi & ipſi validiſſima haberent argumenta, quæ ſuis adverſariis opponant, inter quæ non contemnendum utique eſt, quod in hunc modum inſtaurant. Quidquid ſit, an Matrimonia clanculum celebrata fuerint umquam, ante Tridentinum, irrita, apud omnes tamen indubitatum eſt, ea, aliquot ante Tridentinum ſæculis, firmitate non caruiſſe; id quippe diſerte declararunt ipſimet Tridentini Patres *cit. c.* 1. hiſce verbis: *Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina Matrimonia, libero Contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſſe Matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit, & proinde jure damnandi ſint illi, ut eos S. Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata eſſe negant*: & ſiquidem idem Tridentinum, ſuum decretum, quo irrita illa fecit, robur habere noluit, niſi poſt triginta dies, a die prima ejuſdem publicationis in unaquaque Parochia factæ numerandos; certum pariter eſt, etiam nunc Matrimonia clandeſtina vera, ac rata eſſe, in locis, in quibus prædictum decretum numquam fuit promulgatum. Jam autem numquam Tridentini Patres illa *vera ac rata* Conjugia dixiſſent, & declaraſſent, niſi crediſiſsent, ea eſse vera Sacramenta; uti enim perpendit Bellarminus *cit. c.* 7. ſapientiſſimis illis Patribus notum erat, a Sacris Canonibus, quibus ſuum loquendi modum conformaſse eſt præſumendum, ea tantum Matrimonia dici *vera, ac rata*, quæ non ſolum ſunt contractus civiles, ſed etiam Sacramenta religionis, quod potiſſimum diſcimus ab Innoc. III. *in c.* 4. *de divortiis*, ubi ait: *Etſi Matrimonium verum inter Infideles exiſtat, non tamen eſt ratum; inter Fideles autem verum, & ratum exiſtit, quia Sacramentum Fidei, quod ſemel eſt admiſſum, numquam amittitur, ſed ratum efficit Conjugii Saramentum.* Porro ſi ſemel evincitur Matrimonium, ſine Sacerdotis præſentia, clanculum contractum aliquando fuiſse, & alicubi nunc quoque eſſe Sacramentum, neceſsario inde conficitur, illius Miniſtros eſſe Contrahentes, & non Sacerdotem.

Præterea, ſi Sacerdos eſſet Miniſter Sacramenti Matrimonii, verba ab eodem prolata, *Ego vos conjungo &c.* eſſent ejuſdem Sacramenti forma, quod ultro concedunt Doctores, Cano adſtipulantes. At, inquiunt Adverſarii, nec ea verba, nec alia illis æquivalentia, ſemper, atque ubique adhibita fuere, neque eadem, aut illis ſimilia inveniuntur in omnibus Ritualibus, quemadmodum teſtatur Martene *de antiq. Eccleſ. rit. t.* 2. *lib.* 1. *c.* 9. *art.* 3. *n.* 6. inquiens: *Inaudita apud eos* (Majores noſtros) *erant illa verba: Ego vos conjungo &c. in quibus aliqui ex recentioribus Scholaſticis formam hujus Sacramenti conſtituunt, quæ tamen deſiderantur in duobus antiquis Ritualibus Mſ. Beccenſis Monaſterii, in Pontificali Senonenſi, annorum 300. in antiquo Rituali Bituricenſi, & in aliis pæne omnibus, quæ a nobis poſtea exhibebuntur*; additque Simonnet *cit. tr.* 18. *diſp.* 2. *art. unic.* §. 3. alicubi, hæc tantum verba a Sacerdote fuiſse pronuntiata: *Quod Deus conjunxit homo non ſeparet*, quæ certe nihil commune habent cum illis: *Ego vos conjungo &c.* Et quamvis Tridentinum *cit. loc.* hanc poſteriorem formulam indicaverit, quamcumque tamen aliam, juxta cujuslibet regionis uſum adhiberi permiſit, *vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuſcujuſque provinciæ ritum.* Tantam porro varietatem Eccleſia non toleraſſet, multoque minus cujuslibet provinciæ arbitrio permiſiſset, ſi exiſtimaſset, per verba a Sacerdote prolata, confici Sacramentum Matrimonii.

Sunt qui inſuper hoc idem argumentum confirment, exemplo ſecundarum nuptiarum, quæ quamquam valide, & licite contrahantur, quidquid in contrarium ſentiant aliquot Orientales, quos hac in re errantes Nos redarguimus *in noſtra Conſt.* 57. §. 8. *n.* 3. *& in alia noſtra Conſt.* 129. §. 29. attamen prohibentur benedici, tam apud Latinos, ut habetur *in c.* 1. *de ſecundis nuptiis*, quam apud Græcos, ut *in cit. noſtra Conſt.* 57. §. 8. *n.* 4. hinc quippe iterum inferri autumant, Sacerdotis benedictionem neceſſariam non eſse ad perficiendum Matrimonii Sacramentum. Verum ejuſmodi argumentum inane, & fallax eſt; etenim ſecundæ nuptiæ non ſunt quidem benedicendæ ea ſollemni benedictione, quæ continetur in ſpeciali Miſſa, pro Sponſo, & Sponſa, de qua Nos egimus *in noſtra Notific.* 80. quamque nullus umquam dixit pertinere ad eſſentiam Sacramenti Matrimonii; ſed, ut validæ ſint, contrahi debent coram Parocho, qui, eodem plane ritu, eademque verborum formula, in quam unice cadit præſens controverſia, illis bene precatur. Non ignoramus Gloſſam Canonicam adnotaſſe, ideo ſecun-

„ das nuptias non eſſe benedicendas, ne Sacramenta ite-
„ rentur, ſed nomine Sacramenti intellexiſſe arbitramur
„ *Sacramentale*, quod licet in ſe ſpectatum, ſemper ite-
„ rari queat, hic tamen obſtat ſpecialis ratio, ne itera-
„ ti permittatur; ſiquidem, uti ſcite, atque ad rem pon-
„ derat S. Thomas *in 4. diſt. 42. q. 3. art. 1.* quamvis ſe-
„ cundum Matrimonium verum Sacramentum ſit, defi-
„ cit tamen ab illa perfecta ſignificatione unionis Chri-
„ ſti cum Eccleſia, quæ cum fuerit, & ſit unius cum
„ una, melius, & profectius repræſentatur per primum;
„ propter hunc autem ſignificationis defectum, Eccleſia
„ denegat ſecundis nuptiis eam ſollemniorem benedictio-
„ nem, quam primis impertitur.

„ Melius, & ſolidius fulciri poteſt eadem opinio alia
„ ratiocinatione, quam a ſuis Auctoribus prætermiſſam
„ advertimus. In locis, in quibus Tridentinum jam eſt
„ promulgatum, non raro contingit, virum, & femi-
„ nam, Matrimonium inter ſe contracturos, inopinan-
„ tem Parochum adire, & coram eo, quamvis invito,
„ & reluctante, ac duobus Teſtibus, ibidem fortuito aſtan-
„ tibus, mutuum in Conjugium conſenſum exprimere,
„ atque inde ſtatim ſe ſubducere, quin Parochus ullum,
„ niſi fortaſſe objugationis, verbum protulerit; ejuſmodi
„ Matrimonium, in ſententia Melchioris Cani, eſt va-
„ lidum in ratione contractus, ſed ob defectum Sacer-
„ dotalis benedictionis non eſt Sacramentum: ne itaque
„ ſic copulati Fideles perpetuo careant Gratia, quæ ex
„ Sacramento Matrimonii in Contrahentes derivatur,
„ deberet Eccleſia illos compellere, aut ſaltem hortari,
„ atque inducere ad ſuum contractum legitime, conſue-
„ tiſque adhibitis ſacris ritibus, iterum renovandum co-
„ ram eodem Parocho, cujus verbis fiat Sacramentum.
„ Atque ob eamdem rationem, coram Sacerdote, aut
„ præciperet, aut ſaltem inſtaurari curaret, clandeſtina
„ conjugia, in locis inita, ubi Tridentini Decretum
„ non eſt receptum. Cum autem in neutro caſu conju-
„ gii renovationem ab Eccleſia urgeri videamus, non
„ temere inde conjicimus, utrumque contractum, quam-
„ quam Sacerdotis benedictione non obſignatum, jam ab
„ Eccleſia haberi pro Sacramento. Ad hanc excutiendam
„ difficultatem, reſpondere poſſunt Cani Aſſeclæ, ideo
„ Eccleſiam nequaquam ſollicitam eſſe de prædictis con-
„ jugiis, debito ritu inſtaurandis, quia contractus conju-
„ gii ſemel valide initus, niſi cum iniretur Sacramenti
„ naturam induerit, numquam deinceps poterit Sacra-
„ mentum effici, quod docent Durandus *in 4. diſt. 26.*
„ *q. 3. n. 14.* Vaſquez *t. 2. in 3. part. diſp. 138. c. 5. &*
„ *t. 4. diſp. 2. de Matrim. c. 10.* aliique, quos citat, &
„ ſequitur Baſilius Pontius *de Matrim. l. 1. c. 9. n. 8.* Ve-
„ rum hac reſponſione difficultatem non evadunt; ſiqui-
„ dem alii longe plures Doctores, quos recenſet, & ſe-
„ quitur Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp. 9.* exiſtimant,
„ Matrimonium, quod fuit validum, ſolum in ratione
„ contractus, poſſe deinde renovari, & aſſequi virtu-
„ tem Sacramenti, qua prius caruit. In hac porro du-
„ bietate non negligeret Eccleſia Fideles urgere, ut in
„ prædictis rerum eventibus, ſua connubia debito modo
„ renovarent, ne fruſtrarentur, ad minimum ſpe conſe-
„ quendæ Gratiæ, quæ ſaltem in multorum probabili,
„ & communiori ſententia, ex contractus iteratione ipſis
„ obveniret.

„ Utriuſque opinionis ſolidiora fundamenta innuimus,
„ non animo quemquam inducendi ad unam, aut alte-
„ ram amplectendam, ſed ut Epiſcopis ſit perſuaſum,
„ utramque eſſe probabilem, ſuoſque habere magnæ au-
„ ctoritatis Patronos; atque inde non decere diſcant, ut
„ ipſi Judicis partes aſſumant, quæſtionemque definiant,
„ de qua Eccleſia nihil hactenus pronuntiavit, ſed Theo-
„ logorum diſputationi permiſit. Quare acturi in Syno-
„ dis de Matrimonio, proponant quidem, explicentque
„ doctrinam a Conciliis Florentino, & Tridentino, de
„ ejuſmodi Sacramento, diſerte traditam, ſed caveant,
„ ne aut Parochum, aut ipſos Contrahentes, ejuſdem
„ Miniſtros appellent; ſuorum vero Prædeceſſorum Sy-
„ nodos, in quibus Miniſtris nomen vel iſtis, vel illis
„ inditum reperiunt, intactas relinquant, ne eas corrigen-
„ do, aut approbando, in idem incidant vitium, alte-
„ rutri ſuffragandi, ex controverſis inter Theologos opi-
„ nionibus, a quo Diœceſanas Synodos prorſus immunes
„ eſſe debere hucuſque inculcavimus.

DUBIUM II.

An poſſit in aliquo caſu valide celebrari Matrimonium ſine præſentia Parochi, & Teſtium?

10. Certum eſt Judæos, & alios Infideles commorantes in terris Chriſtianorum, in quibus publicatum, & receptum eſt Tridentinum, valide Matrimonium contrahere ſine Parocho, & Teſtibus, quia lex Eccleſiaſtica lata pro recta celebratione Sacramenti, & pro regimine ſpirituali Fidelium, non ligat Infideles, qui proinde non tenentur contrahere Matrimonium coram Parocho, & Teſtibus juxta Decretum Tridentini. Quod verum eſt, etiamſi tractu temporis ambo convertantur ad Fidem, & baptizentur; non enim tenentur iterum contrahere coram Parocho, & Teſtibus, juxta Decretum Tridentini, quia non contrahunt de novo, ſed perſeverant in Matrimonio jam antea legitime contracto, ut docent Navar. Guttierez, Barboſa, Rebel. Pontius, Bonac. relati a Boſſio §. 32. *n.* 83.

11. Certum eſt etiam, valide celebrari Matrimonium ſine Parocho, & Teſtibus inter Fideles in locis, in quibus Decretum Concilii, vel numquam fuit publicatum, vel non fuit receptum, aut eſt deſuetudine abrogatum, quia ut robur obtineat, & vires habeat, debet eſſe publicatum in qualibet Parochia, ut habetur in fine illius cap. *Ut hujuſmodi Decretum in unaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat a die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos:* inde non ſufficit publicatio generalis facta in Provincia, ſed debet eſſe Parochialis facta in Parochia. Navar. *Conſ. 1. de Conſt. n. 39. in 1. edit.* Pontius *l. 5. c. 7. n. 2.* Boſſius §. 26. *n.* 73. ſi autem poſt publicationem receptum non ſit, vel conſuetudine ſit abrogatum, cenſendum eſt, ac ſi publicatum non eſſet, ut cum Sanchez, Guttierez, & Coninch. docet Palaus *diſp. 2. punct. 13. §. 8. n. 3.* peccarent tamen Fideles ſic contrahentes abſque legitima cauſſa, quia in iis locis illicitum ſaltem, & prohibitum eſt ſic contrahere ex antiquioribus Eccleſiæ legibus, ſicut ante Trident. erat illicitum, & prohibitum. Sanchez, Pontius, Guttierez, quos ſequitur Boſſius *num.* 74.

12. Difficultas ergo reducitur ad Matrimonium celebratum inter Fideles in locis, in quibus publicatum, & receptum eſt Tridentinum: *an poſſit aliquando validum eſſe, non ſervata forma Concilii? An nimirum in urgenti aliqua neceſſitate, ut in articulo mortis, vel tempore peſtis, aut belli, aut alia graviſſima neceſſitate poſſit hodie poſt Concilium Trident. valide, & licite celebrari Matrimonium ſine præſentia Parochi, & Teſtium?*

Affirmant multi Vega, Vera-Cruz, Ant. Cucus, Zippæus, Capua, Azevedo, Jacobus de Graſſis, quos affert, & ſequitur Boſſius *ſupra n. 61.* Amicus *de Matrim. diſp. 7. ſect. 13. n. 135. & 139.* Anton. a Spiritu S. *diſp. 4. ſect. 3. n. 129.* Baunii *q. 1. de Matr. Cland. aſſert. 3.* & penes ipſum Layman *tr. 10. p. 2. c. 4. n. 7.* Ratio eſt, quia leges poſitivæ, & humanæ, cujuſmodi eſt lex Tridentini vetantis Matrimonia clandeſtina, admittunt epichejam, & benignam interpretationem, nec obligant in magna neceſſitate, & ſic poterit eſſe validum Matrimonium celebratum in magna neceſſitate ſine forma præſcripta a Trident. propter epichejam, & benignam interpretationem ejuſdem Concilii non obligantis in illa neceſſitate.

13. Et quidem, validum eſſe Matrimonium, quando Parochus ſimpliciter haberi non poteſt, vel quando non poteſt haberi ſine maximo, vel ipſius Parochi, vel Contrahentium periculo, deciſum videtur a Sac. Congr. Conc. quæ conſulta ab Epiſcopo Tricaric. circa formam Matrimonium, quę in partibus Hollandiæ, Zellandiæ, & Friſiæ contrahuntur, examinatis, ac perpenſis rationibus ſibi ab Epiſcopo propoſitis, primo declaravit, nulla, & irrita eſſe Matrimonia Hæreticorum celebrata coram Miniſtro Hæretico, vel coram Magiſtratu in locis, ubi Trid. eſt publicatum, poſtea ſubjungit: *Ubi conſtat, Decretum Concilii eſſe publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tamquam Decr. Concilii obſervatum, ſed Parochialis Eccleſia, utpote vacans, proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Epiſcopo, atque Capitulo, habentibus a Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id eligendi; nulluſque alius ibi ſit, qui vices Parochi, vel Epiſcopi ſuppleat, Matrimonium valere abſque præſentia Parochi, ſervata tamen in eo, in quo poteſt, forma Concilii, nempe adhibitis ſaltem duobus Teſtibus. Si extent quidem Parochus, & Epiſcopus, ſed, nullo conſtituto Vicario, uterque metu hæreticorum lateat, ita ut vere ignoretur ubinam ſint, vel eodem metu a Diœceſi abſit, nec ad alterutrum ſit tutus acceſſus, validum eſt Matrimonium contractum abſque forma, adhibitis tamen, ut dictum eſt, duobus Teſtibus*, prout refert Boſſius *n. 66.* ex qua declaratione aperte ſequitur, validum eſſe Matrimonium celebratum ſine Parocho, quando ille, vel ſimpliciter haberi non poteſt, vel nonniſi cum magno periculo, aut Parochi, aut Contrahentium; ergo idem dici poterit de alia magna neceſſitate, puta quando quis in articulo mortis conſtitutus vellet ducere Concubinam ad ipſius reparandum honorem, fidem ſervandam, & prolem legitimandam, quod fortius urget in viro Principe, qui vellet legitimare filium ſuſceptum ex Concubina, ne Regnum tranſeat ad hæredem hæreticum cum magna jactura ſubditorum, & fidei, nec adeſſet Parochus.

14. Nec obſtat, ſi dicas: præſentia Parochi, & Teſtium eſt forma præſcripta a Concilio in celebratione Matrimonii, quod non poteſt eſſe validum, non ſervata tali forma; facile enim reſpondetur, præſumendum

eſſe,

eſſe, Eccleſiam non obligare ad formam illam ſervandam in magna, & graviſſima neceſſitate, ſicut non obligat, quando Parochus aut ſimpliciter haberi non poteſt, aut nonniſi cum magno periculo.

15. Verum non eſt recedendum a ſententia communi aſſerente, in nullo umquam caſu valide celebrari poſſe Matrimonium inter Fideles in locis, in quibus receptum eſt Trident. abſque ſollemnitate ab eodem requiſita. Ratio eſt, quia ſine forma ſubſtantiali, & eſsentiali non valet contractus: at præſentia Parochi, & Teſtium eſt forma ſuſtantialis præſcripta a Trident. irritante Matrimonium aliter factum, & reddente perſonas inhabiles ad taliter contrahendum; ergo in nullo caſu poteſt eſſe validum, ſine tali ſollemnitate, ſicut in nullo umquam caſu poteſt abſque diſpenſatione Pontificis celebrari Matrimonium inter Conſanguineos, & Affines; urgens enim neceſſitas, quamvis excuſet a lege praeceptiva, non tamen poteſt habilitare perſonas, nec poteſt reddere validum contractum, qui eſt irritus, & nullus. Conf. quia ſi gravis neceſſitas ſufficeret ad validitatem Matrimonii ſine Parocho, & Teſtibus, difficile cognoſci poſſet, quandonam Matrimonium eſſet validum, aut invalidum, quia difficile poteſt definiri quanta debeat eſſe hujuſmodi neceſſitas, poſſetque ab uno ampliari, & ab alio reſtringi, ac proinde pro varietate opinantium Matrimonium eſſe validum, & invalidum. Ita tenent communiter Doctores, quos dabit Boſſius §. 24. *n.* 59. quibus addi poſſunt Averſa *q.* 6. *ſect.* 2. Leander *diſp.* 7. *q.* 7. Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 3. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 13. §. 8. *n.* 9. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 234. *p.* 5. *tr.* 3. *reſ.* 98. & *p.* 10. *tr.* 13. *reſ.* 15.

16. Nec obſtat fundamentum oppſitum quia honor Mulieris reparandus, & legitimatio prolis facienda a moribundo, tanti non eſt, ut debeat per epichejam aperiri via clandeſtinis Conjugiis; magis enim expedit, viam eſſe præcluſam, quam quod aliqui detrimentum patiantur ex Matrimonio non contracto, ut bene advertit Palaus *l. c.* Quoad declarationem Sacrę Congr. dici poteſt, illam eſſe ſpecialem pro illis partibus, & locis, vel fuiſſe diſpenſationem, ut tenet Hurtado.

17. Ex dictis ſequitur, præſentiam Parochi, adeo eſſe neceſſariam, ut non poſſit ſuppleri per æquipollens; unde nullum, & irritum eſt Matrimonium contractum publice, & coram omni populo, ſi deſit Parochus, quia deficit ſollemnitas requiſita a Concilio, ut, pluribus adductis, firmat Boſſius §. 12. *n.* 29. ſequitur 2. invalidum eſſe Matrimonium, quamvis præſentia Parochi, ex ignorantia invincibili, & bona fide, eſſet omiſſa; nam illa requiritur pro forma actus, quam non ſupplet ignorantia invincibilis, quę ſolum excuſat a culpa, & a pęna, Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 21. Sequitur 3. Epiſcopum, in caſu etiam neceſſitatis, non poſſe diſpenſare in hoc Decreto Concilii Generalis, quod quidem poteſtatem relinquit diſpenſandi in denuntiationibus, non vero in pręſentia Parochi, & Teſtium, quamvis urgeat neceſſitas. Palaus *num.* 93.

18. Nec dicas, ignorantes legem Trid. vere liberantur a culpa; ergo etiam debent liberari a pœna irritationis contractus. Reſp. enim negando conſequentiam, eo quod irritatio actus non imponitur in pœnam clandeſtinæ Contrahentium, ſed in odium talis contractus, ut inconvenientia inde orta, & quæ de facili oriri poſſunt, evitentur; ac proinde, etiamſi ignoranter, & bona fide Matrimonium clandeſtine contrahatur, nullius eſt valoris, quia irritatio non eſt pęna delicti, ſed diſpoſitio legalis, quæ etiam afficit ignorantes. Boſſius *n.* 35. & 72. Sanchez, Pontius, Palaus, & alii, quos ſequitur Leander *q.* 9.

DUBIUM III.

De Tranſeuntibus ad loca Infidelium, in quibus non eſt publicatum Trident. & e contra.

19. Difficultas eſt de illis, qui habitant in locis, in quibus publicatum, & receptum eſt Conc. Trid. *an valide contrahere poſſint in aliis locis, in quibus non eſt publicatum, aut non viget Concilium?* Et quidem ſi tranſeant ad locum, in quo non viget Concilium, perpetuo, aut longo tempore ibidem habitaturi; certum eſt, poſſe ibidem contrahere ſine Parocho, & Teſtibus, quia figentes ibi domicilium fiunt illius loci Parochiani, relicta alia Parochia, in qua prius morabantur, & ſic poſſunt more aliorum ibidem commorantium contrahere ſine Parocho, adhibitis tantummodo Teſtibus: non ut valide, ſed ut licite fiat Matrimonium: ſi vero ibidem ſint per modum tranſitus, & hoſpitii, quamprimum reverſuri ad proprium domicilium, negant, ibidem valide contrahere Henriq. *lib.* 11. *c.* 3. *n.* 8. Rodriq. *tom.* 1. *in* 2. *edit.* *c.* 219. Sylvius, & alii relati a Leandro *diſp.* 7. *q.* 11.

20. Reſp. poſſe ibidem valide contrahere ſine Parocho, & Teſtibus non ſolum quando in locis, ubi non viget Trident. conſtituunt domicilium, ſed etiam quando ibi ſunt per modum hoſpitii, & tranſitus, Ratio eſt, quia in contractibus ineundis ſervandæ ſunt leges, & conſuetudines loci, in quo celebrantur, ex *cap. fin. de foro compet.* & *l. ſi fundus ff. de evictionibus*; atqui Matrimonium eſt quidam contractus; ergo poteſt valide celebrari ſine forma Tridentini, quando non viget in loco, in quo celebratur. Deinde, quia Peregrini divertentes ad alium locum per modum tranſitus, non tenentur legibus ſui domicilii, ſed poſsunt ſe confirmare Legibus, & Statutis locorum, per quæ tranſeunt, *c.* 2. *de conſtit. in* 6. & cap. *illa diſt.* 12. favetque illud vulgatum: *dum fueris Romæ, Romano vivito more: ſi fueris alibi, vivito ſicut ibi*: hac ratione Sacerdos Gręcus obligatus in ſui Regionibus celebrare in fermentato, tranſiens per loca Latinorum poteſt celebrare in azymo; ergo Incola loci, in quo forma Concilii obligat, poterit ſine illa Matrimonium contrahere, ſi divertat ad locum, in quo non obligat. Sic Sanchez, Pontius, Rebell. Coninch. Hurtado, Bonacina, Reginal. Guttier. & alii, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 11. ita etiam Boſſius *c.* 1. §. 29. *n.* 79. Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 21. *n.* 6. Averſa *q.* 6. *ſect.* 2.

21. Nec dicas: Incola loci, in quo viget Trid. factus eſt inhabilis ad contrahendum ſine Parocho, & Teſtibus; at ſemel factus inhabilis ſecum defert inhabilitatem ad quemcumque locum tranſeat, ea ratione, qua ſemel excommunicatus ſecum defert excommunicationem; ergo nullibi poteſt valide contrahere ſine Parocho, & Teſtibus. Contra enim Reſp. Non fuiſſe factum inhabilem ſimpliciter, ſed ſolum pro locis, in quibus viget lex Tridentini, non extra illa, adeoque poterit extra illa loca valide contrahere ſine ſollemnitate a Concilio requiſita; nec eſt eadem ratio de excommunicatione, quæ afficit perſonam, nec tollitur, niſi per abſolutionem.

22. Hæc doctrina videtur limitanda, ut non valeat Matrimonium in caſu, quo Incola loci, in quo viget Trid. tranſiret ad locum, in quo non viget in fraudem legis, ut contrahat ſine Parocho, & Teſtibus, tum quia fraus, & dolus ſuffragari nequeunt ſuo auctori, cum quia hoc videtur deciſum a Sacra Congr. Concilii in Colon. 5. Sept. 1626. & in Antuerpien. 16. Dec. 1628. prout refert Barboſa de Parochis *c.* 21. *n.* 92. in quibus dicitur, Matrimonium non eſſe legitimum, ſi Contrahentes ſe transferant ad locum, in quo Concilium non eſt promulgatum ſub animo ſine Parocho, & Teſtibus contrahendi; qua de cauſſa Diana *p.* 6. *tr.* 7. *reſol.* 29. recedit a ſententia communi, quam prius tenuerat. His non obſtantibus, Sanchez, Pontius, Averſa, Bonacina, Boſſius, Roſignol. & alii abſolute tenent, Incolas valide contrahere Matrimonium, etiamſi ſe transferant ad locum, in quo non viget Concilium eo animo, & fine, ut ibidem contrahant ſine Parocho, & Teſtibus, quia ſic tranſeuntes utuntur jure ſuo; qui autem utitur jure ſuo, non dicitur dolo malo facere, ex Textu in *l. nullus videtur* 55. *de regul. juriſ.* nec dicitur fraudem committere qui utitur jure ſuo, tum quia prava intentio facit actum peccaminoſum, non invalidum. Ad declarationes Sacræ Congr. Conc. Roſign. Boſſius, & alii dicunt, de illis non ſatis conſtare, nec eſſe recedendum a ſententia communi, donec clarius conſtet de mente S. Congr. quæ ſine dubio erit ſequenda, quando de illa conſtabit.

23. Hinc habes, quid dicendum ſit de Fidelibus captivis apud Turcas, an poſſint ibidem valide Matrimonium contrahere ſine Parocho, & Teſtibus. Reſp. enim poſſe valide contrahere, quamvis non habeant animum ibi perpetuo manendi, quia, ut ſupra dictum eſt, contractus debent celebrari juxta conſuetudinem locorum, in quibus inveniuntur Contrahentes; tum quia Concilium non obligat, ſi publicatum non fuit in Parochia, in qua Matrimonium celebratur, prout evenit in præſenti. Hoc idem propter eaſdem rationes dicendum eſt de Mercatoribus, & aliis, qui ſunt apud Turcas, vel apud Hæreticos, apud quos non eſt publicatum Conc. Trid. quamvis ipſi Mercatores ſint Incolæ locorum, in quibus Concilium eſt acceptatum; non enim obligantur ſervare leges in ſua Patria receptas, ſed contrahere poſsunt juxta conſuetudinem loci, in quo reperiuntur. Ita Sanchez *l.* 3. *diſp.* 19. *n.* 35. Bonacina *q.* 2. *punct.* 7. *n.* 3. Pontius *c.* 9. *n.* 4. Roſignol. *n.* 9. Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 5. *n.* 18. Cornejo *diſp.* 7. *dub.* 39. &, aliis citatis, Leander *quæſt.* 14. nec diſſentit Diana *p.* 6. *ſect.* 7. *reſol.* 40. ubi ſolum ait, ſe velle hæc omnia a Summo Pontifice declarari.

24. Reſp. 2. Incolæ loci, in quo non viget Trident. non poſſunt valide Matrimonium contrahere ſine Parocho, & Teſtibus in locis, in quibus viget Trid. quamvis ibi ſint per modum tranſitus, quia, licet Peregrini, & Forenſes non adſtringantur legibus, & conſuetudinibus loci, per quem tranſeunt, vel in quo per modum hoſpitii reperiuntur, de quo in præſenti non diſputo, cum pertineat ad Tractatum de legibus; hoc tamen fallit in celebratione contractuum, qui celebrari debent ſecundum conſuetudinem, & ſollemnitates, in tali loco præſcriptas, ex *cap. fin. de for. compet.* & aliis rationibus ſupe-

rius adductis. Ita cum Sanchez, Pontio, Ledeſma, Coninch. Palao, Leander *q.* 10. Roſignol. *num.* 8. Boſſius *n.* 79. Bonacina *punct.* 7. *num.* 5.

DUBIUM IV.

An ex Matrimonio Clandeſtino oriatur Obligatio Sponſalium?

25. Licet Matrimonium clandeſtinum contractum ſine præſentia Parochi, & Teſtium ſit irritum, & nullum, ex diſpoſitione Conc. Trid. *ſeſs.* 24. *c.* 1. *de ref. Matrimonii*, attamen volunt, illud habere vim Sponſalium, & ex illo naſci obligationem ad iterum publice contrahendum. Henriq. *lib.* 11. *c.* 5. *n.* 4. Vega *in ſum. t.* 2. *c.* 34. *caſ.* 25. Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 1. *c.* 1. *n.* 18. Coninch. *diſp.* 21. *dub.* 4. *concl.* 18. Rebell. *p.* 2. *lib.* 2. *q.* 9. *n.* 3. prout refert Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 258. quia actus, quando non valet ut agitur, valet eo modo, quo valere poteſt. *l. tam auguſti ff. de ſervit.* ergo ſi Matrimonium clandeſtinum non eſt validum in ratione Matrimonii, erit validum in ratione Sponſalium obligantium ad iterum publice contrahendum, cum Sponſalia clandeſtine poſſint valide celebrari.

26. Reſp. Matrimonium clandeſtinum ſine præſentia Parochi, & Teſtium celebratum, nullam inducere obligationem, non tranſire in Sponſalia de futuro, nec obligare ad iterum publice contrahendum. Ratio eſt, quia ab actu nullo, & irrito nulla oritur obligatio; ſed Matrimonium clandeſtinum eſt nullum, & irritum; ergo nullam inducit obligationem, ſive Matrimonii, ſive Sponſalium: quod verum eſt, etiamſi Matrimonium illud eſſet juramento confirmatum, quia juramentum eſt de re illicita, utpote contra legem annullantem contractum, & inhabilitantem perſonas ad ſic contrahendum. Nec obſtat Textus in contrarium adductus, quia procedit ſolum, quando defectus provenit ex parte cauſſæ efficientis, non vero quando provenit ex parte cauſæ efficientis, & ex parte formæ; in noſtro caſu defectus provenit tum ex parte cauſſæ efficientis, ſcilicet Contrahentium, qui ſunt inhabiles ad clandeſtine contrahendum, & ex parte formæ, ſcil. ſollemnitatis a Trid. requiſitæ. Sic tenent Navar. Sanchez, Gutt. Barb. Ledeſma, & alii plures, quos affert, & ſequitur Boſſius §. 7. *n.* 12. Bonacina *quæſt.* 2. *punct.* 8. *n.* 48. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 4. *ſect.* 2. *n.* 125. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 258. Dicaſtill. *diſp.* 3. *n.* 16.

27. Dices: etiam poſt Trid. Matrimonium clandeſtine contractum inter impuberes, ut inter puberem, & impuberem valere ut Sponſalia, *ex cap. unico de deſponſ. impuber*; ergo etiam Matrimonium clandeſtine contractum inter puberes inducit obligationem Sponſalium. Reſp. hoc eſſe ſpeciale in Matrimonio impuberum, quod quia erat nullum ſolum ex defectu ætatis, Textus valere voluit ut Sponſalia, quia præſumit, impuberes ſe voluiſſe obligare eo modo, quo poterant, quod tamen non fecit de Matrimonio clandeſtino puberum, ſed illud deteſtatur, & irritum facit, adeo ut nulla ex illo oriri debeat obligatio. Inde puberes auctoritate propria, non expectata Judicis Sententia, recedere poſſunt a contractu, & novum inire Matrimonium, quia primum cum ſit totaliter nullum, & irritum, nullam parit obligationem ſive naturalem in foro conſcientiæ, ſive civilem in foro externo, ut, pluribus adductis, Boſſius *n.* 25.

28. *Quid, ſi poſt Matrimonium clandeſtine contractum; Virginem ſub illius prætextu deflorasti?*

Reſp. Navar. *in ſum. c.* 16. *n.* 16. & cum illo Sanchez *l.* 1. *diſp.* 21. *n.* 6. te ad nihil teneri, quia qui defloravit puellam volentem, & leviter rogatam conſentientem in foro conſcientiæ ad nihil ei tenetur; nam volenti, & conſentienti nulla fit injuria, & puella eſt domina ſui corporis, etiam ad ſcindenda clauſtra virginitatis, ut colligitur ex *cap.* 1. *verbo ſi ſeduxerit de adulteriis*; at in illo caſu fuit deflorata puella volens, & ſciens nullitatem ſui Matrimonii; ergo deflorans non tenetur eam ducere, nec dotem conſtituere. Nec obſtat, quod per illam deflorationem fiat injuria parentibus, quatenus cenſetur lædi honor, & dedecorari familia; nam hoc infert ſpeciale peccatum, quod ſit contra juſtitiam, & exigat compenſationem; nam, cum femina ſit domina ſui corporis, & ſuæ virginitatis, poteſt nuptiarum jacturam pati velle, etiam renitente patre, & ſine injuſtitia poteſt velle remanere innupta, vel etiam inferiori nubere.

29. Alii dicunt, defloratorem prætextu Matrimonii nulli, ratione damni illati teneri in foro conſcientię ad aliquam reſtitutionem, ſeu dotationem arbitrio boni viri, & juxta augmentum dotis, quod ex violatione accreſcit. Sed hoc non habet ſpecialem difficultatem in hac materia, ſed idem ſentiendum ac de quocumque alio defloratore, quia cum actus Matrimonii clandeſtini fuerit omnino nullus, ac ſi numquam Matrimonium fuiſſet celebratum, remanet ſola defloratio, ac proinde idem dicendum in iſto caſu, quod dici ſolet de quocumque alio defloratore in materia de ſtupro.

DUBIUM V.

Quiſnam Parochus debeat aſſiſtere Matrimonio, ut ſit validum?

30. Certum eſt, ad valorem Matrimonii neceſſariam eſſe præſentiam Parochi proprii ipſorum Contrahentium, vel alterius Sacerdotis de ipſius licentia, adeo ut ſine illa Matrimonium ſit nullum, & irritum ex diſpoſitione Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de ref.* ubi, licet in clauſula irritante non aſſignetur, niſi præſentia Parochi: *Qui aliter, quam præſente Parocho*, & non adſit verbum *proprio*, tamen ex antecedentibus, & conſequentibus ſatis conſtat, Concilium loqui de Parocho proprio; antea enim dixerat Matrimonium ter a proprio Contrahentium Parocho eſſe denuntiandum, & conſequenter de benedictione ait, illam debere fieri a proprio Parocho, ſtatimque imponit pœnam ſuſpenſionis *ipſo facto* cuicumque Parocho, vel Sacerdoti, qui alterius Parochiæ Sponſos, abſque licentia proprii eorum Parochi, conjungere, vel benedicere auſus fuerit, quę conjunctio intelligitur etiam nulla, & irrita: & ita tenent Doctores communiter, quos affert Boſſius *c.* 4. *de contract. Matrimonii* §. 1. Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 19. *n.* 2. Averſa *q.* 6. *ſect.* 3.

31. Quando Contrahentes ſunt diverſarum Parochiarum non eſt neceſſe, quod ambo Parochi Matrimonio aſſiſtant, ſed ſufficit unus, ſive deinde ſit viri, ſive mulieris, quia non eſt major ratio, quod unus potius, quam alter aſſiſtere debeat, & ſic uterque ſeorſim poteſt aſſiſtere, ut declaratum refert a Sac. Congr. Conc. ſub S. Pio V. & Greg. XIII. Navar. in Manuali *c.* 25. *n.* 144. tum quia Concilium requirit præſentiam Parochi, non Parochorum, tum quia Matrimonium; cum ſit contractus individuus, qui ab uno ſine altero perfici non poteſt, ratione connexionis ſit, ut Parochus unius, ſit etiam Parochus alterius, & qui unum poteſt conjungere, poſſit etiam alterum: & ita tenet praxis totius Eccleſiæ, & docent Doctores communiter, Sanchez *l.* 3. *diſp.* 9. *n.* 4. Bonacina *q.* 2. *punct.* 8. *num.* 7. Boſſius *c.* 4. §. 4. *n.* 13. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 13. §. 9. *n.* 1. Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 5. *n.* 20. Pontius *lib.* 5. *c.* 16. *n.* 2. &, aliis citatis, Barboſa *de poteſt. Epiſc. alleg.* 32. *n.* 65. *&* 69. *de Paroch. c.* 21. *n.* 44. *&* 45.

32. Difficultas eſt: *an ſufficiat Parochus viri, quando Matrimonium celebratur in Parochia mulieris, & e contra?* Negat Pontius cum aliis a ſe relatis *lib.* 5. *c.* 15. *n.* 4. Navar. *cap.* 25. *n.* 144. Ludov. Lopez 1. *p. inſtruct. c.* 86. §. *præterea*; *&* 2. *part. de Matr. c.* 39. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 3. *n.* 2. eo quod non ſit cenſendum, Concilium concedere juriſdictionem Parocho extra propriam Parochiam, cum hoc non ſit neceſſarium, ſed turbat juriſdictionem alterius, qui proinde merito conqueri poteſt.

33. Non eſt tamen recedendum a ſententia communi dicente; cujuſvis Contrahentis Parochum ſufficienter, & valide aſſiſtere poſſe Matrimonio, in quacumque Parochia celebretur, & Parochum viri poſſe aſſiſtere in Pachia mulieris, & Parochum mulieris in Parochia viri, eamque ſequuntur Spino, Segura, Franciſcus Leo, Gutierez, Barboſa, Coninch. Bonacina, Diana, Layman, & alii, quos affert, & ſequitur Boſſius §. 11. *n.* 20. Ratio eſt, quia Concilium ſolum exigit præſentiam Parochi, non vero quod ſit in ſua, vel in aliena Parochia, quod ejus fini non erat neceſſarium: intendit enim Concilium vitare nuptias clandeſtinas ob inconvenientia, quæ ex illis ſequebantur; at illa vitantur dum aſſiſtit Parochus, ubicumque Matrimonium celebretur, ſive in una Parochia, ſive in alia, ſive etiam extra utriuſque Parochiam, vel in aliena Diœceſi, quia iſte actus aſſiſtendi, cum non ſit actus juriſdictionis, ſaltem contentioſæ, poteſt ubique exerceri, falſumque eſt, Concilium talem facultatem non concedere, cum hoc fuerit conveniens, ut facilius Matrimonium celebrari poſſet, conceſſa pluribus Parochis facultate aſſiſtendi.

Hæc omnia firmioribus adhuc ſtabilita fundamentis, „
perilluſtrata invenies in Notif. 13. *t.* 2. *ubi hęc habentur.* „
Illicita ſemper habita ſunt ea Matrimonia, quæ „
coram Sacerdote, ſeu Parocho, uti jus Pontificium in- „
dicit, minime contrahuntur. Ita profecto in Canone „
Aliter: Canone *Nullus*, & Canone *Noſtrates* 30. *q.* 5. „
aperte continetur. Verum poſt Tridentinam Synodum „
irrita prorſus, atque invalida in illis locis judican- „
tur, ubi ſuper hac re Decretum promulgatum fuit, niſi „
Parochus interſit, aut alius Sacerdos, qui ad hoc mu- „
nus obeundum facultatem ab eodem Parocho, ſive ab „
Epiſcopo conſequutus fuerit. Inſuper neceſſe eſt, ut, „
præter Sacerdotem, duo quoque Teſtes ac plures con- „
veniant, dum Matrimonium celebratur. *Ita in Trid.* „

„ *Synod.*

„ *Synod. cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. Matrim.* Spondanus autem *in continuat. Annal. Card. Baron. an. Chr.* 1563. *n.* 30. & Card. Pallavicinus *in Hiſt. Conc. Trid. l.* 23. *in variis capitib. ejuſdem*, fuſe commemorant graviſſimas diſputationes, quibus Concilii Patres tandem adducti fuerunt, ut Decretum ejuſmodi conficerent.

„ Ut paucis expediamus doctrinam, quæ ejuſdem Decreti cauſſa prolata fuit, nullo pacto Sacramenti materiam, ac formam immutatas fuiſſe conſtat; nam materia in tradendis mutuo, ac legitime corporibus per verba, aut nutus ad explicandum intimum conſenſum accomodatos, collocata ſemper fuit; forma vero in excipiendis mutuo, ac legitime corporibus per Contrahentes, deſignatur. Cum igitur Tridentina Synodus nec legitimum pactum, nec legitime tradi, & excipi corpora judicaverit, niſi, quando Matrimonium contrahitur, Parochus cum duobus, aut tribus Teſtibus aſſiſtat; hinc Sacramenti materiam, & formam nequaquam mutari certiſſimum eſt, quæ, ut ſupra diximus, in tradendis, excipiendiſque mutuo, ac legitime corporibus ſemper continetur.

„ Sacra Synodus eo Decreto præcipit, ut ille ſolum Parochus interſit, cui Matrimonium ineuntes ſubjiciuntur: quis porro intelligendus ſit, Concilii Patres minime declararunt. Hinc ſuper hac re innumeræ prope diſceptationes, quarum pleni ſunt libri, excitatæ fuerunt. In hac etiam Civitate, ac Diœceſi plura diſſidia non ſemel ob hanc cauſſam contigerunt. Itaque muneris noſtri partes duximus normam aliquam tradere ex actis Sacræ Concilii Congregationis deſumptam, cui ſoli Tridentinam Synodum explicandi facultas conceditur; ſiquidem miramur, non diverſas modo Scriptorum opiniones, ſed eo præſertim illos deveniſſe, ut Sacræ Congregationis Decreta pro tuendis privatis ſententiis vel effingant, vel male interpretentur; quod ſane non conſulto, ac temere feciſſe putandum eſt, neque ob tenuitatem ingenii, ſed quod acta Sacræ Congregationis evolvere minime potuerunt, ex quibus ipſius ſententias, illorumque cauſſas liquido cognoſcerent. Hinc veluti divinantes ad ſcribendum de iis rebus acceſſerunt.

„ Ut clarius id agatur, in duas quaſi claſſes res dividetur; primum afferemus, quæ per Sacram Congregationem conſtituta fuerunt, & quæ etiam ab univerſis fere Auctoribus probantur: ſecundo peculiaria quædam addentur, quæ veluti normam in hac Civitate, ac Diœceſi obſervanda præcipimus, ut diſſenſiones omnes, ſi fieri poterit, de medio auferantur.

„ Primum quidem omnium Sac. Congr. ab an. 1573. *lib.* 2. *Decr. p.* 125. *a tergo* hoc Decretum edidit, ut, quis ſit proprius Parochus, explanaret: *Cum Concil. Trid. inter cetera præcipiat, Matrimonia eſſe contrahenda præſente Parocho, vel alio Sacerdote; de ipſius Parochi, ſive Ordinarii licentia, quæritur, quid, ſi Contrahentes ſint diverſarum Parochiarum, utriuſque Parochi præſentia requiratur, Sponſine, an Sponſæ, an vero utriuſque, an etiam alterius Parochi conſenſus accedere debeat? Sacra &c. cenſuit ad validitatem Matrimonii ſufficere præſentiam ſolius Parochi proprii Sponſæ, quando Matrimonium in Parochia Sponſæ contrahitur; ſimiliter ſufficere præſentiam ſolius Parochi Sponſi, ſi modo Matrimonium contrahitur in Parochia ipſius Sponſi.*

34. Hinc ſequitur, Parochum poſſe valide, immo & licite aſſiſtere Matrimonio ſui Parochiani extra Parochiam, & extra Diœceſim ob eamdem rationem, & quia talis aſſiſtentia nullibi invenitur prohibita. Quare, ceſſante ſcandalo, poterit a Parocho exerceri, etiam extra Parochiam. Ita Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 2. *concl.* 6. Sanchez *l.* 3. *diſp.* 19. *n.* 18. 19. Guitier. *c.* 26. *n.* 6. Palaus §. 9. *n.* 5. Boſſius §. 12. *n.* 25. Nec dicas, neminem poſſe exercere ſuam juriſdictionem extra ſuum territorium; Reſp. enim talem actum non eſſe juriſdictionis contentioſæ, ſed ad ſummum juriſdictionis voluntariæ, quæ poteſt exerceri extra territorium abſque eo, quod aliquis poſſit jure offendi. Idem dicendum eſt de Sacerdote, qui Matrimonio aſſiſtit de licentia Parochi, qui poteſt propter eamdem rationem aſſiſtere extra Parochiam, & Diœceſim. Ita Sanchez, Coninch. Ochagav. Hurtado, Poſſevinus, Diana, & alii, quos ſequitur Leander *q.* 17. Non poſſunt tamen nec Parochus, nec alius de illius licentia denuntiationes, nec benedictiones nuptiarum facere extra ſuum territorium, quia hæc requirunt ſtrepitum judicialem, qui extra territorium exerceri non poteſt, ut cum Dicaſtillo notat. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 6. *n.* 141. Boſſius *c.* 4. *n.* 33. Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 25. ubi rem totam examinat, & ſolvit.

35. Uſus tamen obtinuit, & in praxi obſervatur, ut aſſiſtat Parochus mulieris, ubicumque Matrimonium celebretur, & hoc ſolum ex quadam convenientia, quia magis decet virum accedere ad Parochiam mulieris, quam e contra. Quod ſi in aliqua Diœceſi peculiari præcepto Epiſcopi cautum ſit, ut ſolum fiat Matrimonium coram Parocho mulieris, hoc obſervandum erit pro licita celebratione, quamvis ſit validum, ſed illicitum, ſi celebretur coram Parocho viri; & ſi in Parochiali duo præſint inſolidum, & Curam exerceant animarum per hebdomadas, quilibet eorum poterit aſſiſtere, & licentiam dare alteri Sacerdoti aſſiſtendi, altero etiam Parocho invito, quia quilibet illorum dicitur, & eſt verus Parochus, cum facultate miniſtrandi Sacramenta Parochianis, & Incolis. Nec obſtat, quod illi curam exerceant animarum per hebdomadas, quia hoc fit ad minuendum laborem, non ad minuendam facultatem cujuslibet in ſolidum, ut cum Sylveſtro, Guttierez, & Sanchez docet Boſſius §. 3. *n.* 10.

36. *Quinam autem dicendus ſit proprius Parochus, qui juxta Concilium debet Matrimonio aſſiſtere?*

Reſp. Illum non eſſe Parochum originis, ſed domicilii, aut habitationis: quare natus in uno loco, ſi transferat domicilium, aut habitationem ad alium locum cum animo ibi permanendi, aut ſemper, aut majori anni parte, non poteſt valide contrahere coram Parocho originis, ſed neceſſario contrahere debet coram Parocho domicilii, ſeu habitationis, quia ille eſt proprius Contrahentium Parochus, ubi habent domicillum habitationis; quando contrahere intendunt; ſed Parochus originis non eſt Parochus, in cujus Parochia Contrahentes habent domicilium, ſeu animum habitandi; ergo non eſt proprius Parochus intentus a Concilio. Hac de cauſſa Vagi, quamvis habeant Parochum originis; non tamen poſſunt coram illo Matrimonium valide contrahere, ſed abſolute dicuntur non habere Parochum, & poſſe coram illo contrahere, in cujus Parochia reperiuntur juxta *c.* 7. *ſeſſ.* 24. *de refor. Matrim.* & ita tenent Sanchez, Guttier. Zipæus, Pontius, Bellarm. & alii, quos affert, & ſequitur Boſſius *c.* 4. *n.* 1. & 14. Roſignol. *de Matrim.* 1. *præn.* 14. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 6. *n.* 139. & alii communiter.

37. Poteſt autem coram Parocho domicilii, ſeu habitationis, quis contrahere prima die, qua ibi habitare incipit cum animo permanendi, & habitando toto anno, aut majori anni parte, quia ad contrahendum, ſeu conſtituendum alicubi domicilium, non eſt opus decennio habitaſſe, ſed ſtatim ac quis incipit habitare in aliquo loco cum animo ibi commorandi, ibi contrahit domicilium, quamvis poſtea poſt paucos dies animum, & locum mutet, & alibi victurus ſe transferat, ut cum Guttier. Zipæo, Sanchez, & aliis docent Boſſius *n.* 3. & Roſign. *n.* 5. Rota Rom. in Toletana Matrimonii coram Merlino, quem refert Barboſa *de pot. Epiſcopi alleg.* 32. *poſt. n.* 77.

Hoc idem confirmatur in prælaudata Notificatione ſub „ *§. 6. ubi hæc leguntur.* „

Deinde, cum de Matrimonio agitur, proprium eum Parochum nuncupandum cenſuit, in cujus Parochia domicilium poſitum habetur, non vero illum, in cujus Parochia vitæ primordia ſuſcepimus. Cum Ordines rite conferri poſſint per Epiſcopum non domicilii modo, ſed etiam originis, ideo ad inquirendum locus oblatus fuit, utrum idem ratione Parochi in celebrandis Matrimoniis ſtatuendum videretur. Attamen ex ipſis Concilii verbis Parochus domicilii ſatis aperte deprehenditur, & Sacri Canones, cum iiſdem verbis Parochum quoque originis complecti voluerunt, id expreſſe declararunt, quemadmodum contigit, cum de Sacra Ordinatione ſermo haberetur. His veluti fundamentis innititur unanimis Scriptorum opinio, ob quam is proprius Parochus pro celebrandis Matrimoniis judicatur, in cujus ditione domicilium conſtituitur. Ita Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *q.* 23. *n.* 7. Perez *de Matrim. diſp.* 40. *ſect.* 2. *n.* 1. Pont. *de Matrim. lib.* 5. *c.* 13. §. 1. *n.* 2. Sacra Conc. Congr. hanc opinionem pariter ſequuta eſt, cum die 18. Nov. an. 1702. Mutinenſis cauſſa Matrimonii propoſita fuiſſet: *ita apud Salmat. in curſu Morali t.* 2. *tr.* 9. *de Matrim. c.* 8. *punct.* 3. *n.* 25. *Barboſa de Parocho c.* 21. *ſub n.* 36. *lib.* 2. Schmalzgr. *lib.* 4. *Decr. tit.* 3. *de clandeſt. deſp.* §. 3. *n.* 144. *lib.* 52. *Decr. p.* 403. in qua Card. Bandinus Panciaticus ejuſdem Congreg. Præfectus ſuo præſertim ſuffragio, opinionem, quam modo expoſuimus, magno ſtudio, ſapienterque tutatus eſt, eamque unice probandam affirmavit. His quoque rationibus adducti plurimi Scriptores, inter quos Clericatus *deciſ.* 35. *n.* 19. Leander *Oper. Moral. tom.* 1. *tr.* 9. *diſp.* 7. *q.* 18. & 19. Barboſa *c.* 1. *ſeſſ.* 24. *n.* 15. *Card. de Lugo inter reſp. Moral. lib.* 1. *dub.* 37. *n.* 3. & *ſeqq.* Roſig. *de Matrim. p.* 1. *t.* 6. *contr.* 5. *punct.* 24. *n.* 3. & 4. *c.* 1. *de ſepulturis in ſexto*, eum, qui duo habet in diverſis Parochiis domicilia, Matrimonium rite coram illo Parocho inire poſſe fatentur, in cujus poteſtate tunc degit, cum Matrimonium contrahitur. Illud tamen advertunt, tunc ſolum duobus domiciliis inſtructum aliquem jure appellari, cum in utroque æqualiter collocatus prudentium virorum judicio exiſtimetur; quod etiam

„ juris Pontificii auctoritate probatur in lib. *Aſſumptio §.*
„ *Viris prudentibus ff. ad municipalem : cum ab eo, qui*
„ *duo habet domicilia ; ſe collocans æqualiter in utroque*
„ *&c. Viris prudentibus placuit , in duobus locis poſſe*
„ *aliquem habere domicilium , ſi utrobique ita ſe inſtruxit ,*
„ *ut non ideo minus apud alterum ſe locaſſe videatur.*

DUBIUM VI.

An qui alicubi Domicilium habet, ſi divertat ad alium locum, poſſit ibidem Matrimonium contrahere ?

38. QUi fixum habet in uno loco domicilium poteſt ad alium locum divertere , animo ibi manendi longo tempore, majori anni parte, toto anno , aut etiam pluribus annis ex cauſsa negotii peragendi , Officii alicujus exercendi , vel alia de cauſſa , cujuſmodi ſunt Scholaſtici in loco ſtudii , Mercatores in loco ubi exercent mercaturas , Profeſſores ſcientiarum in Academiis , Sollicitatores in Curia exiſtentes , Famuli , & Mercenarii in domo heri commorantes , & qui cauſsa peſtis , aut belli alio tranſeunt animo redeundi , illis ceſſantibus : vel poteſt alio divertere pro brevi tempore , animo ſtatim redeundi , ut ſi quis eat ad villam ob recreationem , ſeu ob culturam ruris . Quæritur ergo ; *an iſti poſſint valide Matrimonium contrahere coram Paroco loci , in quo pro tempore reperiuntur ?*

39. Prima ſententia docet, non ſufficere temporaneam habitationem in aliquo loco, ut Parochus illius loci valide poſſit Matrimonio aſſiſtere, niſi quis habeat animum ibi fingendi domicilium , & perpetuo manendi . Ratio eſt, quia habitantes alicubi animo redeundi ad propriam domum, quamvis longo tempore habitaverint, ſunt Hoſpites , & Peregrini ; at Hoſpites non poſſunt Matrimonium contrahere coram Parocho loci , in quo peregrinantur , nec iſte eſt proprius illorum Parochus , ſecus duplicem haberent Parochiam , & Parochum , alteram domicilii , alteram habitationis; ergo non ſufficit habitatio temporanea , quamvis longa , pro validitate Matrimonii. Ita plures , quos refert Sanchez *diſp.* 23. *lib.* 5. *num.* 11. Henriq. *l.* 11. *c.* 3. *n.* 3. Rodriq. 1. *t. ſum.* 2. *edit. c.* 219. *n.* 6. Ledeſma *q.* 45. *art.* 5. *punct.* 3. *poſt dub.* 4. *§. dico tertio*. Segura 2. *p. direct. jud. c.* 4. *n.* 48. & probabile dicit Palaus *punct.* 13. *§.* 9. *n.* 8.

40. Secunda ſententia extreme oppoſita tenet , habentem domicilium in uno loco , ſi ad aliud locum ſe transferat ad modicum tempus ibi moraturus , poſſe ibi Matrimonium contrahere coram Parocho illius brevis habitationis , & ſic manentem ruri per aliquod tempus , recreationis , aut colligendorum fructuum cauſsa , poſſe coram Parocho ruris Matrimonium contrahere. Ratio eſt , quia poteſt ab illo Parocho recipere alia Sacramenta Pœnitentiæ , & Euchariſtiæ ; ergo etiam poteſt coram illo Matrimonium contrahere; nam proprius Parochus in ordine ad Sacramenta Pœnitentiæ , & Euchariſtiæ eſt etiam proprius Parochus in ordine ad aſſiſtendum Matrimonio. Ita Emmanuel Sà , Verbo *Parochus* 2. & Verbo *Matrimonium* 2. Baſilius Pontius *l.* 5. *c.* 13. *§.* 1. ſequitur Leander *diſp.* 7. *q.* 20. ubi ait ; *quod ſi in caſu quæſtionis fuerit Matrimonium jam celebratum coram Parocho illius brevis habitationis , vere eſſet ſuſtinendum , & defendendum ; nam opinio defendens valorem Matrimonii jam facti , eſt defendenda , etiamſi pro ſe tantum habeat unum Doctorem cum aliqua probabilitate , ut docet Villalob.* 1. *p. tr.* 1. *de conſcient. diff.* 7. *n.* 1. *& ex illo Trullench. lib.* 7. *c.* 6. *dub.* 1. *n.* 9. *in fine.*

41. Tertia ſententia communis , & ſequenda , media via procedit , & aſſerit , proprium Parochum in ordine ad aſſiſtendum Matrimonio non ſolum eſſe illum , in cujus Parochia quis habet fixum domicilium , ſeu habitationem cum animo perpetuo manendi , dum commodior habitatio non ſe obtulerit , ſed etiam illum , in cujus Parochia quis habet animum commorandi toto anno , ſeu majori anni parte , reverſurus poſtea ad proprium domicilium ; non autem ſufficere Parochum brevis habitationis , cum animo ſtatim redeundi ad proprium domicilium. Et quidem poſſe contrahi Matrimonium coram Parocho proprii domicilii , nullum eſt dubium , quia non deſinit eſse proprius Parochus , quamvis aliquis moretur in alio loco per tempus certum , aut incertum negotii alicujus peragendi gratia ; ſiquidem non deſerendo domicilium , non deſerit Parochiam . nec Parochum : hujuſmodi ſunt Scholares , Curiales , Mercatores , & Famuli , ſeu Mercenarii , qui poſsunt regredi ad proprium domicilium , ibique valide contrahere. Ita non ſolum Auctores primæ ſententiæ , ſed etiam alii communiter , Palaus *n.* 9. Boſſius *n.* 8.

42. Quod vero iſti poſſint etiam contrahere coram Parocho loci , ad quem tranſeunt , animo permanendi majori anni parte , Prob. quia per talem habitationem , & longam permanentiam acquirunt quaſi domicilium , ſufficiens , tum ut poſſint in tali loco conveniri , & forum externum ſortiri , per textum in *l. heres abſens §. proinde in fine ff. de judiciis* , & *l.* 2. *C. ubi de crimine agi oportet* , *& l. quiſquis C. ſi certum petatur* , tum ut poſſint alia Sacramenta recipere , *Ordine excepto* propter peculiarem illius rationem , & ſepeliri per Parochum illius loci ; ergo etiam poterunt per illum Matrimonio conjungi , prout declaravit Sacra Congr. Conc. die 26. Junii 1621. apud Barboſ. de poteſt. Epiſc. *alleg.* 32. *n.* 63. dum enim dubitaretur , an relegatus ad certum locum pro tempore arbitrio Judicis menſurando , deberet Matrimonium contrahere coram Parocho loci , in quo erat relegatus : dixit , Matrimonium eſſe contrahendum , quia ſufficit præſentia Parochi longæ habitationis , per quam quaſi domicilium acquiritur. Et Garzias *de benef. p.* 5. *c.* 7. refert , Sacr. Congr. declaraſſe , Matrimonium contractum coram Parocho illius loci , ubi Contrahens moratur tamquam Prætor , Judex , ſeu Medicus temporalis , eſſe validum : & ita tenent Guttierez , Franciſcus Molinus , Piaſecius , Stephanus Gratianus , Aloyſius Riccius , Garzias , & Barboſa , quos affert , & ſequitur Boſſius *c.* 4. §. 2. *n.* 8. Facundez *præcept.* 5. *l.* 1. *c.* 3. *n.* 4. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 9. *n.* 139. Bonacina *punct.* 8. *n.* 2. *&* 5. & Sanchez *n.* 12. ubi pluſquam triginta Auctores refert pro hac parte.

43. Nec obſtat argumentum oppoſitum , quia nullum eſt inconveniens , quod quis duplicem habeat Parochiam , & coram duplici Parocho , altero domicilii , & altero habitationis diuturnæ , poſſit Matrimonium contrahere , ſicut ab iiſdem poteſt alia Sacramenta Pœnitentiæ , Euchariſtiæ , & Extremæ Unctionis recipere , ut cum Sanchez , & Gutierez docet Palaus §. 9. *n.* 10. & colligitur ex *c.* 2. *de ſepulturis in* 9. Non eſt opus expectare , ut hujuſmodi Mercatores , Scholares , Officiales , & Famuli majori anni parte in Parochia , vel Diœceſi habitent , ſed ſtatim ac incipiunt habitare animo permanendi pro majori parte anni efficiuntur Parochiani , & poſſunt ibidem omnia Sacramenta , *Ordine excepto* , recipere , ut , pluribus adductis , probat Boſſius *n.* 9. & notat Palaus *n.* 10. cum aliis relatis a Sanchez *diſp.* 23. *n.* 14.

Hæc eadem Sententia Pontif. Noſtri & auctoritate , „
& eruditione ita mirifice perilluſtratur , & corroboratur „
in iis , quæ ſequuntur in Notif. allata ſub §. 11. „
Aliquando contingit , ut plurimi ſtudiorum cauſſa in „
hanc urbem confluant , vel etiam , ut juventuti facul- „
tatem aliquam tradant , vel aliquod artificium exerceant , „
ſive ut opulentis civibus inſerviant , vel aliquo alio mu- „
nere detineantur . Innocent. XII. in litteris , quæ inci- „
piunt : *Speculares* : domicilii rationem illis minime „
convenire , neque ad Ordines admitti poſſe decernit , „
qui , relicto paterno ſolo , alium ſibi ad habitandum lo- „
cum deligunt , niſi per decem annos in eo commoren- „
tur , bonorum partem in ipſum transferant , ſedemque „
ſtabilem ibi defigere velle fateantur , idque jurejurando „
confirment. Hæc tamen pro illis ſolum præſcribuntur , „
qui Ordines conſequi volunt ; nullum tamen reliquis „
Sacramentis adminiſtrandis impedimentum afferunt. Si- „
quidem , ut Paſchatis præcepto quis ſatisfacit , ejuſmodi „
conditiones neceſſariæ non ſunt , quod etiam ratione „
Matrimonii conſtituendum videtur ; Prætores enim ex „
unanimi Scriptorum ſententia , Judices , Medici , facul- „
tatis alicujus Profeſſores , Diſcipuli , Famulique , licet „
exteri , rite Matrimonium contrahunt , ſi Parochus adſit „
ejus loci , ubi degunt. Quippe , ſi per aliquod temporis „
ſpatium in eodem loco verſentur , domicilium , vel quaſi „
domicilium , quod ſatis eſt ad Matrimonium perficien- „
dum , ſibi conciliant . Ita Sanch. *de Matr. l.* 3. *diſp.* 23. *n.* 13. „
Item , cum in Sac. Conc. Congr. plurima ad inquiren- „
dum propoſita eſſent , ac præſertim quarto , & quinto „
loco his verbis peteretur : *quarto , an valeat Matrimo-* „
nium contractum coram Parocho illius loci , ubi Contrahen- „
tes reperiuntur , non animo ibi domicilium conſtituendi , „
ſed recreationis cauſſa ? Quinto , & quid , ſi Contrahens „
ibi moretur tamquam Prætor , Judex , ſeu Medicus tem- „
poralis ? Sacra Congr. hoc pacto reſpondit : *ad quartum* „
non valere : ad quintum valere. Ita Garzias *de Benefic.* „
p. 5. *c.* 7. *n.* 11. commemorat , qui eamdem ſanctionem „
certo , firmoque documento ſe habere teſtatur . „

44. Quod autem non ſufficiat ad validitatem Matrimonii præſentia Parochi illius loci , ad quem quis divertit recreationis gratia ad modicum tempus ibi moraturus , Prob. quia iſte per illam brevem habitationem non acquirit domicilium , nec quaſi domicilium , nec poteſt alia Sacramenta recipere , nec ſepeliri a Parocho illius loci , ut conſtat ex cap. *is , qui , de ſepult. in* 6. ubi dicitur : *is , qui habet domicilium in Civitate , vel Caſtro , quandoque ad Villam ruralem ſe transfert recreationis cauſſa , vel ut ruralia exerceat in eadem : ſi ſine electa ſepultura decedat ibid. non in Eccleſia dictæ Villæ , ſed in ſua Parochiali , vel in ea potius , in qua Majorum ipſius ab antiquo ſepultura exiſtit , ſepeliri debebit : dummodo abſque periculo ad ipſam valeat deportari* ; ergo Parochus Villæ non eſt proprius illius Parochus , & ſic non poteſt coram illo Matrimonium valide

cele-

celebrari. Nec obſtat, quod Parochus ruralis poſſit Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ miniſtrare ibid. ad breve tempus commorantibus, quia hoc facit ex tacita, & præſumpta licentia proprii Parochi propter neceſſitatem, & utilitatem horum Sacramentorum, non vero quia ſit proprius illorum Parochus: unde non poteſt miniſtrare Sacramenta voluntaria, cujuſmodi eſt Matrimonium. Hanc Sententiam tenent Navar. Molinus, Riccius, Garzias, Barb. Bonacina, & alii, quos ſequitur Boſſius *n.* 17. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 231. Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 6. Palaus *n.* 8. dicens, oppoſitum nullam ſpeciem probabilitatis habere.

45. Nec verum eſt, quod debeat ſuſtineri Matrimonium jam factum coram Parocho brevis habitationis, prout ſentit Leander; licet enim opinio defendens valorem Matrimonii jam facti, utpote favorabilis, ſit defendenda, quamvis ſit ſingularis contra communem, ut cum aliis tenet Diana *p.* 10. *tr.* 13. *reſ.* 19. hoc tamen verificatur, quando opinio communis eſt dubia, & opinio ſingularis favens Matrimonio eſt vere probabilis, & innixa fundamento probabili; nam tunc in dubio præferenda eſt opinio minus communis, pro qua, ut notat Sanchez *l.* 1. *diſp.* 18. *nu.* 6. facit textus in cap. *Licet ex quadam* de teſtibus, & atteſt. ibi: *Tolerabilius eſt, aliquos contra ſtatuta hominum dimittere copulatos, quam conjunctos legitime contra Statuta Dei ſeparare.* Secus tamen dicendum, quando opinio communis eſſet clara, & opinio ſingularis non haberet probabilitatem; nam tunc ſequenda eſſet opinio communis: in noſtro caſu opinio dicens, validum eſſe Matrimonium contractum coram Parocho brevis habitationis, ſecundum Palaum, nullam habet ſpeciem probabilitatis, & ſic non debet ſuſtineri. Videatur Diana *l. c.* & Jo: de Cardenas de propoſitionibus damnatis, *diſſ.* 2. *c.* 8. *art.* 6. ubi ait, cauſſam Matrimonii eſſe favorabilem, & pro Matrimonio ſtandum, quando opinio ſingularis habet pro ſe probabilitatem.

46. Hinc ſequitur, invalidum eſſe Matrimonium celebratum ab Incola Civitatis coram Parocho Ruris, ad quod ſolet aliquoties in anno cauſſa recreationis accedere, vel ad ruſticalia exercenda, ut etiam notat Bonacina *qu.* 2. *punct.* 8. *n.* 3. e contra vero, validum fuiſſe Matrimonium cujuſdam Amaſiæ, quę ſe tranſtulit ad domum Concubinarii animo ibi commorandi per majorem anni partem, ibique coram Parocho illius domicilii Matrimonium contraxit non cum Amaſio, ſed cum alio Extraneo; nam ipſa per talem habitationem in domo Amaſii cum intentione manendi ibi per majorem anni partem, contraxerat domicilium Parochiale in eo loco, ut cum Riccio, Bonacina, & Barboſa docet Boſſius §. 5. *n.* 13. ubi etiam ex Barboſa de Officio Parochi *c.* 22. *n.* 40. notat, Sacr. Congr. in Senen. 17. Maii 1690. declaraſſe, fuiſſe validum Matrimonium cujuſdam Juvenis cum Meretrice contractum, qui dubitaverat illud in propria Civitate contrahere, adhibendo Conc. Trid. ſollemnitates, eo quod Juvenis parentes eis impedimento de facili futuri erant, & propterea Romam venerunt, & coram Teſtibus, & Parocho in Parochia, in qua aliquantulum permorati erant, Matrimonium contraxerunt per verba de præſenti, quia ſcil. habebant animum ibi commorandi non ad breve tempus.

„ *Id ipſum pluribus etiam Sacræ Congr. Decretis confirmatum oſtendit Pontifex Noſter in prælaud. Notif.* §. 7. *bis verbis.*

„ Tertio, ſi quis rei familiaris, aut ruſticationis gratia in agrum concedat, numquam proprius Parochus is nuncupari poterit, in cujus ditione rurale domicilium ſitum eſt; qui enim ob eas cauſſas ruri vitam degere conſtituit, nullam domicilii, ſeu qua domicilii rationem conſequitur. Pontius *loc. ſup. allat.* rurali Parocho, ſi Matrimonium agendum ſit, proprii Parochi nomen apte convenire arbitratur, eamque ſententiam Sac. Concilii Congr. attribuit, quæ Romanæ Rotæ judiciis contrarium ſtatuentibus anteferenda eſt. Eamdem opinionem Leander *in operib. Moralib. t.* 1. *tr.* 9. *diſp.* 7. *de conſenſ. cland. q.* 20. inconſulto amplectitur; contra illos tamen reliqui fere omnes conveniunt. Et quoniam de Sac. Congr. Conc. Decretis mentionem faciunt, nos in medium illa proferemus, quæ ab actis ejuſdem Congr. deſumpſimus, cum Secretarii muniere fungeremur; non ea profecto a quibuſdam Scriptoribus edita, qui Sacræ Congr. acta numquam inſpexerunt: *Sacra &c. inhærendo declarationibus alias factis, reſpondit, Parochum ruralem, non eſſe proprium, & verum Parochum, quando rus itur cauſſa recreationis, vel pro ruſticanis negotiis, ideoque Matrimonium valide coram hujuſmodi Parocho celebrari non poſſe. Partibus tamen dentur declarationes antiquę, ſcilicet:*

„ *In una Florentina Sacra &c. cenſuit, quod Parochus ruralis non eſt verus Parochus, quando rus itur cauſſa recreationis, vel pro ruſticanis negotiis.*

„ *In Florentina ſimiliter reſpondit, Parochum ruralem non eſſe proprium Parochum, ideoque Matrimonium, coram eo celebratum, fuiſſe nullum.*

„ *In una Abulen. Sacra &c. cenſuit, non valere Matrimonium contractum coram Parocho loci, ubi Contrahentes reperiuntur non animo ibi domicilium contrahendi. Die 1. Decemb. 1640. lib. 16. Decret. pag. 470. a tergo, & 471.*

47. Sequitur 2. Feminam, quæ coram Parocho ſuæ Parochiæ Matrimonium invalidum contraxit cum quodam Viro, ad cujus domum ſe ſtatim recepit animo ibid. cum eo perpetuo commorandi, non poſſe poſtea coram priori Parocho iterare Matrimonium, ſeu valide de novo contrahere, quia jam non eſt ſuus proprius Parochus ob mutationem domicilii, quod de novo in Parochia viri acquiſivit ſtatim ac ibi cępit habitare animo ibi perpetuo commorandi, ut cum Sanch. *diſp.* 23. *n.* 15. Pontio *c.* 13. *n.* 2. Barboſa *d. alleg.* 32. *n.* 67. *& de Parochis c.* 21. *n.* 35. & Bonac. *punct.* 8. *n.* 3. *v.* 2. notat Boſſius §. 7. *n.* 15.

48. Quod ſi quis duplicem habeat Parochiam, quia per hyemem habitat in una, & per æſtatem in alia ęqualiter, vel fere æqualiter, non mathematice, ſed moraliter; poterit Matrimonium valide contrahere coram alterutro Parocho, quia utriuſque Parochi eſt Parochianus, & in utraque Parochia habet domicilium. Et quidem poterit coram alterutro contrahere indifferenter, ideſt æſtate coram Parocho hyemis, & in hyeme coram Parocho ęſtatis, prout magis voluerit, quia in utroque tempore duplicem habet Parochiam, & duplicem Parochum, & ſic poteſt utroque tempore coram quolibet Matrimonium contrahere. Sic Sanchez *l.* 3. *diſp.* 24. *n.* 5. Coninch. *diſp.* 26. *n.* 18. Bonac. *punct.* 8. *n.* 5. Roſign. *de Matr. prænot.* 24. & aliis citatis, Boſſius §. 1. *n.* 4.

49. Quæres: *An qui doloſe mutant domicilium, ut evitent præſentiam proprii Parochi, poſſint valide contrahere coram Parocho loci, ad quem migrant.*

Reſp. affirmative, ſi ad alium locum tranſeant animo ibi perpetuo, aut majori anni parte commorandi, quia ibidem acquirunt domicilium, vel quaſi domicilium, & ſic ſe transferentes ad alium locum, utuntur jure ſuo. Bonac. *n.* 4. Boſſius §. 10. *n.* 18. Sanchez, Guttierez, Rebel. & Rodriq. apud Bonacinam: favet declaratio Congreg. ſupra ex Barboſa allata.

Sequitur hac de re eadem Notif. ſub §. 8. *biſce verbis.* „

Quarto ſi quis domicilium ſuum minime relinquens ex civitate, vel oppido, in quo degit, in alium locum proficiſcatur, ibique Matrimonium ineat, quin antea domicilium ſibi, vel quaſi domicilium comparaverit, illud omnino irritum, quia cum fraude in proprium Parochum conjungitur. Scriptores unanimes in hac re conſentiunt, quos Clericatus recenſet. Idem ſtatuit Sac. Conc. Congr. *in Cauſ. Rom. lib. Decr.* 14. *pag.* 390. *a tergo, die* 22. *Febr. anno* 1631. *Sacra &c. cenſuit, dandam eſſe declarationem in abſtracto in forma ſequenti: Vir, & Mulier a loco ſuæ habitationis, abſque animo illam relinquendi, diſcedentes, & ad locum alterius Parochiæ ſolo animo illic Matrimonium celebrandi, non autem domicilium contrahendi ſe transferentes, ibi coram Parocho illius loci Matrimonium inter ſe contraxerunt. Supplicatur per Sac. Congr. declarari, an hujuſmodi Matrimonium ſit nullum, vel validum? Die* 22. *Febr.* 1631. *Sacra &c. ſecundum ea, quæ proponuntur, cenſuit eſſe nullum.* Nobis autem Secretarium agentibus, cum die 13. Julii an. 1725. hæc in Sacra Congr. propoſita eſſent: *Controverſia conſtituenda videtur in hoc, quod Antonius, qui eſt Civis Lauretanus, quique captus amore Annæ Margaritæ modo ad urbem Maceratenſem, modo ad Montem Sanctum perrexerat, & paucis diebus in illis verſatus fuerat, ſpatio tandem duorum menſium una cum dicta Anna Margarita habitavit in loco Montis Caſarii, a quo poſt Parochi admonitiones de contrahendo cum Margarita Matrimonio, & prævisas difficultates de probando ſtatu libero ejuſdem, cum ex improviſo diſceſſerit, & una cum duobus teſtibus acceſſerit ad terram Montis Luponi, & coram Parocho hujus loci Doctrinam Chriſtianam pueros edocente, Matrimonium ex improviſo contraxerit, & ſtatim reverſus fuerit ad Terram Montis Caſarii &c. ex his inferri poſſe videtur ad nullitatem Matrimonii.* Deinde, cum peteretur: *an Matrimonium ſit nullum in caſu?* Sacra Congr. reſpondit: *affirmative:*

Non inficiamur eamdem Congr. juxta Conc. 254. Friderici de Senis, qui Proprium Parochum eum cenſuit, in cujus Parochia quis degit, non ubi certum ac ſtabile habet domicilium, non ſemel decreviſſe valida illorum Matrimonia, qui ad evitandas cum Parentibus altercationes ex Parochia domicilii in alium locum demigrantes, ibi Matrimonium contraxerunt. Ita Fagn. *cap. ſignificavit n.* 36. *& ſeqq. de Parochis*, commemorat. Advertendum tamen eſt, Matrimonium hoc pacto ineuntes, antequam rem perficerent, domicilium in eo „

„ loco,

,, loco, vel quaſi domicilium aſſequutos fuiſſe. Nam diu
,, morati ibidem ante Matrimonium fuerant, neque inde
,, poſtea deceſſerunt, ut primam ſedem, ac domicilium
,, repeterent, quemadmodum Clericatus *in deſ. ſup. allat.*
,, *n.* 17. recte perpendit. Ob hanc cauſſam Sacra Congre-
,, gatio, cum Nos ipſi Secretarii titulum haberemus quod-
,, dam Matrimonium validum probavit, licet per duos
,, Cæſenæ Incolas contractum, qui ut Parentum ſe mole-
,, ſtiis eriperent, illud Forolivii celebrarunt, cum puella
,, ante diſceſſum palam feciſſet, ſe domicilium in illa Ci-
,, vitate deligere, ubi materna avia vitam ducebat, quam
,, nutricem, ſuique curatricem prædicabat. Inſuper Urba-
,, nus VIII. ſuis Apoſtolicis litteris, quæ monumentis
,, Cardinalis de Lugo *loc. allat. dub.* 36. *n.* 4. & Patris la
,, Croix *lib. 6. p. 3. de Matrim. ſub. n.* 710. inſertæ ſunt,
,, has Sacræ Concilii Congregationis ſententias die 14.
,, Auguſti 1627. confirmavit. *Primo an Incolæ tam Ma-*
,, *ſculi, quam Feminæ loci, in quo Concilium Tridenti-*
,, *num in puncto Matrimonii eſt promulgatum, tranſeuntes*
,, *per locum, in quo dictum Concilium non eſt promulga-*
,, *tum, retinentes idem domicilium, valide poſſint in iſto*
,, *loco Matrimonium ſine Parocho, & Teſtibus contrahere?*
,, *Secundo, quid, ſi eo prædicti Incolæ tam Maſculi,*
,, *quam Feminæ, ſolo animo ſine Parocho, & Teſtibus*
,, *contrahendi, ſe transferant, habitationem non mutan-*
,, *tes? Tertio, quid, ſi iidem Incolæ tam Maſculi, quam*
,, *Feminæ eo transferant habitationem illo ſolo animo, ut*
,, *abſque Parocho, & Teſtibus contrahant? Iidem Cardi-*
,, *nales ad primum, & ſecundum non eſſe legitimum Ma-*
,, *trimonium inter ſic ſe transferentes, ac tranſeuntes cum*
,, *fraude: ad tertium vero dubiorum hujuſmodi, ſi domi-*
,, *cilium vere transferatur, & Matrimonium eſſe validum*
,, *reſponderunt, & reſolverunt.* Igitur Matrimonium pri-
,, mo, & ſecundo loco expoſitum irritum decernitur,
,, cum fraus interceſſerit; Matrimonium tertio loco al-
,, latum, etiam cum fraude, validum declaratur, quia
,, novum quoque domicilium acceſſerat.

DUBIUM VII.

Quiſnam Parochus poſſit Vagorum Matrimoniis intereſſe?

50. VAgi dicuntur illi, qui nullibi fixum habent domicilium, ſed hinc inde vagantur, *l. ejus, qui manumiſit* 27. §. *fin. ff. ad municip.* & Doctores communiter apud Boſſium §. 55. *n.* 164. Dicuntur etiam Vagi, qui priſtinum domicilium deſerentes, navigant, ſeu iter agunt, quærentes, ubi ſe colligant, & ſedem ponant, ſive deſtinarint quo pergere debeant, ſive non, quia tales ſine domicilio ſunt; nam antiquum deſeruerunt animo, & facto, & novum nondum acquiſierunt; non enim ſufficit, quod animo ſuo deſtinarint, quo pergere debeant, quia pro acquirendo domicilio non ſufficit animus, ſed requiritur animus, & factum; ſeu habitatio actualis, quam cum nondum acquiſierint, dicuntur Vagi. Item dicitur Vagus, qui, relicto priori domicilio, & Parochia, nondum ſtatuit ad quem locum ſit migraturus, ſed dum quærit novam domum, & Parochiam, interim hoſpitatur ad breve tempus in aliqua Parochia, quia & iſte, priori derelicta, nondum aliam acquiſivit, ad quam acquirendam non ſufficit habitatio brevis ſine animo ibi permanendi; duo enim indiviſibiliter requiruntur ad domicilium, & Parochiam acquirendam, nimirum animus, & factum, ſeu habitatio actualis cum animo ibi permanendi, quorum alterum ſi deſit, ceſſat domicilium, & talis dicitur Vagus.

51. Quæritur ergo: *quinam ſit proprius Vagorum Parochus, qui debet illorum Matrimonio aſſiſtere?* Aliqui probiliter aſſerunt, quemcumque Parochum poſſe Vagorum Matrimonio intereſſe, quia, cum non habeant Parochum determinatum, omnes ſunt illorum paſtores, & omnes poſſunt Sacramenta illis miniſtrare, quando illis ſubduntur: Bonacina *punct.* 8. *n.* 6. Leander *q.* 21. probabilius tamen eſt, Vagos ſolum poſſe, & debere contrahere coram Parocho, in cujus Parochia pro tempore exiſtunt, quando contrahere intendunt, quia ille eſt verus illorum Parochus in ordine ad Sacramenta illis miſtranda, & quia illorum locorum legibus adſtringuntur, in quibus inveniuntur, maxime in contractibus celebrandis; ergo debent Matrimonium contrahere coram Parocho loci, & Parochiæ, in qua pro tempore inveniuntur; nam illa habitatio, quamvis modici temporis reſpectu Vagorum non habentium aliud domicilium permanens, ſuccedit loco domicilii ad hoc, ut ſubjiciantur Parocho ejuſdem habitationis quoad receptionem Sacramentorum, & celebrationem contractuum. Ita Boſſius *loc. cit.* Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 22. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 2. *n.* 20. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 6. *n.* 139. Palaus *ſupra n.* 11.

52. Quando alter ex Contrahentibus eſt Vagus, & alter eſt Incola, ſeu fixum habens domicilium, non eſt neceſſe Matrimonium contrahere coram Parocho domicilium habentis, ſed poteſt contrahi coram Parocho loci, in cujus Parochia, quaſi in tranſitu habitat Vagus, quia ad validitatem Matrimonii ſufficit præſentia Parochi cujuslibet Contrahentium; ſed Parochus Vagorum eſt ille in cujus Parochia pro tempore habitant; ergo poteſt coram illo contrahi Matrimonium. Sic Roſignol. *loc. cit.* Leander *q.* 21. Sanchez *diſp.* 24. *n.* 14. Pontius *l.* 5. *c.* 16. *n.* 14. Palaus §. 9. *num.* 11. & alii apud ipſos. Poteſt etiam idem Parochus facultatem concedere alteri Sacerdoti hujuſmodi Matrimonio aſſiſtendi, quia ex Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. ad validitatem Matrimonii requiritur præſentia proprii Parochi, vel alterius Sacerdotis de ipſius, vel Ordinarii licentia; cum ergo Parochus Vagorum ſit ille, in cujus Parochia pro tempore morantur, poterit iſte alium Sacerdotem delegare ad aſſiſtendum.

53. Diligenter tamen cavendum eſt, ne Vagi admittantur ad Matrimonium contrahendum, niſi prius clare conſtet de libertate ipſorum, quia, ut habet Trident. ſeſſ. 24. cap. 7. de reform. *Multi ſunt, qui vagantur, & incertas habent ſedes, & ut improbi ſunt ingenii, prima uxore relicta, aliam, & plerumque plures, illa vivente, diverſi in locis ducunt*, cui malo occurrere cupiens Sancta Synodus ad vitandam polygamiam, quæ facile occurrere poſſet, *præcipit Parochis, ne illorum Matrimoniis interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam faciendi obtinuerint*. Inde peccaret graviſſime Parochus, & graviter eſset puniendus, ſi, non præmiſsa diligentia, & non obtenta ab Ordinario facultate, Vagorum Matrimoniis aſſiſteret, quia in re gravi faceret contra præceptum a Trident. poſitum, & exponeret ſe periculo aſſiſtendi Matrimonio Polygami.

54. Hoc idem propter identitatem rationis dicendum eſt de Alienigenis alibi fixum domicilium habentibus, ut non debeat Parochus illorum Matrimoniis aſſiſtere, niſi præmiſsa diligenti inquiſitione, & obtenta ab Ordinario facultate, quia, cum ſint ignoti, militat de illis eadem ratio, ac de Vagis, cum utrique poſſint eſse vinculo conjugali alligati, ut cum Sanchez, Guttierez, Pontio, Coninch., & aliis notat Roſignol. *d. prænot.* 22. *n.* 15. Ceſsat ratio inquiſitionis faciendæ, quando Vagus, ſeu Alienigena advenit ad locum contractus in ea ætate, in qua minime poterat Matrimonium iniiſse, & in eodem ſemper permanſit, quia ceſsat finis, & periculum polygamiæ.

Quænam ſit tenenda lex cum de Vagorum Matrimoniis ,,
agitur, peropportune oſtenditur in Notif. allata ſub §. 10. ,,
hiſce verbis. ,,
.... Evenit aliquando quod Vagi Matrimonium ini- ,,
re contendant: ipſorum autem Parochus is dicitur, in ,,
cujus ditione verſantur. Ita Sanchez *de Matrim. lib.* 3. ,,
diſp. 25. *n.* 11. Barboſa *de offic. & poteſt. Parochi part.* ,,
2. *c.* 21. *n.* 89. *Cabaſſut. in theor. & prax. jur. Canon.* ,,
l. 3. *c.* 26. *n.* 4. quod pariter aſserendum eſt, licet alter ,,
ſolum ex illis, qui Conjugium petunt, Vagantium nu- ,,
mero adſcribatur. Ita Barboſa *ad Concil. ſeſſ.* 24. *de re-* ,,
form. Matrim. cap. 7. ,,
Attamen Peregrinus, & Vagus ſine ullo diſcrimine ,,
non ſemel confunduntur: Vagus ille appellandus eſt, ,,
qui, relicto ſuo domicilio, ſedem in exteris terris in- ,,
quirit, ut ex jure deprehenditur *l. ejus* §. *Celſus ff. ad* ,,
Municipalem: Puto autem, & hoc procedere poſſe, ſi ,,
quis, domicilio relicto, naviget, vel iter faciens quæ- ,,
rat, quo ſe conferat, atque ubi conſiſtat; nam hunc ,,
puto ſine domicilio eſſe. Peregrinus autem is nuncupa- ,,
tur, qui ea voluntate iter facit, ut ad priſtinum do- ,,
micilium exacta peregrinatione revertatur; ut apud Ro- ,,
ſignol. *de Matrim. part.* 1. *t.* 7. *contract.* 15. *prænot.* 22. ,,
n. 4. Ob has potiſſimum cauſsas, ob gravia quoque diſ- ,,
ſidia, quæ ex Matrimoniis errantium Ægyptiorum, ac ,,
militum plerumque dimanant, Parochis omnibus in- ,,
dicimus, quod a Tridentina Synodo *Seſſ.* 24. *de Ref.* ,,
Matrim. c. 7. his verbis ſancitum fuit: *Parochis autem* ,,
præcipit, ne illorum Matrimoniis interſint, niſi prius ,,
diligentem inquiſitionem fecerint, &, re ad Ordinarium ,,
delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. ,,

55. Extat peculiaris inſtructio Sacræ Congreg. S. Officii Romæ pro interrogatoriis formandis, & forma ſervanda in examine Teſtium, qui inducuntur pro probanda libertate ſtatus Vagorum, & Alienigenarum volentium contrahere Matrimonium extra propria domicilia, cujus exemplar una cum aliquibus declarationibus ejuſdem Sacræ Congreg. impreſsum habetur in Synodo Diœceſana Bononiæ celebrata ab Eminent. & Reverendiſs. DD. Jacobo Cardinali Boncompagno Archiepiſcopo Anno Domini 1698. quæ omnino ſervanda eſt.

Ad

Ad majorem Studioſorum, Parochorum præcipue facilitatem extat hujus formæ exemplar tibi ſic ad litteram quod heic ſubjicitur.

INSTRUCTIO.

Pro examine illorum Teſtium, qui inducuntur pro contrahendis Matrimoniis, tam in Curia Eminentiſs. & Reverendiſs. D. Card. Urbis Vicarii, quam in aliis Curiis ceterorum Ordinariorum.

,, *IN primis Teſtis moneatur de gravitate juramenti, in hoc præſertim negotio pertimeſcendi, in quo Divina ſimul, & Humana majeſtas læditur, ob rei, de qua tractatur, importantiam, & gravitatem, & quod imminet pœna triremium, & fuſtigationis deponenti falſum.*

,, *2. Interrogetur de nomine, cognomine, patria, ætate, exercitio, & habitatione.*

,, *3. An ſit civis, vel exterus; &, quatenus ſit exterus, quanto tempore eſt in loco, in quo teſtis ipſe deponit.*

,, *4. An ad examen acceſſerit ſponte, vel requiſitus; ſi dixerit acceſſiſſe ſponte a nemine requiſitum, dimittatur, quia præſumitur mendax; ſi vero dixerit acceſſiſſe requiſitum, interrogetur a quo, vel a quibus, ubi, quando quomodo, coram quibus, & quoties fuerit requiſitus, & an ſciat adeſſo aliquod impedimentum inter contrahere volentes.*

,, *5. Interrogetur, an ſibi, pro hoc Teſtimonio ferendo, fuerit aliquid datum, promiſſum, remiſſum, vel oblatum a contrahere volentibus, vel ab alio ipſorum nomine.*

,, *6. Interrogetur, an cognoſcat ipſos contrahere volentes, & a quanto tempore, in quo loco, qua occaſione, & cujus qualitatis, vel conditionis exiſtant.*

,, *Si riſponderit negative, Teſtis dimittatur; ſi vero affirmative,*

,, *7. Interrogetur, an contrahere volentes ſint cives, vel exteri; ſi reſponderit eſſe exteros, ſuperſedeatur in licentia contrahendi, donec per litteras Ordinariis ipſorum contrahere volentium, doceatur de eorum libero ſtatu, de eo tempore, quo permanſerunt in ſua Civitate, vel Diœceſi. Ad probandum vero eorumdem contrahere volentium ſtatum liberum pro reliquo temporis ſpatio, ſcilicet, uſque ad tempus, quo volunt contrahere, admittantur teſtes idonei, qui legitime, & concludenter deponant ſtatum liberum contrahere volentium, & reddant ſufficientem rationem cauſſæ eorum ſcientiæ, abſque eo, quod teneantur deferre atteſtationes Ordinariorum locorum, in quibus contrahere volentes moram traxerunt.*

,, *Si vero reſponderit, contrahere volentes eſſe cives,*

,, *8. Interrogetur, ſub qua Parochia hactenus contrahere volentes habitarunt, vel habitent de præſenti.*

,, *9. Item, an ipſe Teſtis ſciat, aliquem ex prædictis contrahere volentibus quandoque habuiſſe Uxorem, vel Maritum, aut profeſſum fuiſſe in aliqua Religione approbata, vel ſuſcepiſſe aliquem ex Ordinibus Sacris, Subdiaconatum ſcilicet, Diaconatum, vel Presbyteratum, vel habere aliud impedimentum, ex quo non poſſit contrahi Matrimonium.*

,, *Si Teſtis reſponderit, non habuiſſe Uxorem, vel Maritum, neque aliud impedimentum, ut ſupra,*

,, *10. Interrogetur de cauſſa ſcientiæ, & an ſit poſſibile, quod aliquis ex illis Uxorem, vel Maritum, aut aliud impedimentum, &c. & quod ipſe Teſtis neſciat.*

,, *Si reſponderit affirmative, ſuperſedeatur, niſi ex aliis Teſtibus probetur concludenter non habuiſſe Uxorem, vel Maritum, neque ullum aliud impedimentum, &c.*

,, *Si vero reſponderit negative,*

,, *11. Interrogetur de cauſſa ſcientiæ; ex qua deinde Judex colligere poterit, an Teſti ſit danda fides.*

,, *Si reſponderit, contrahere volentes habuiſſe Uxorem, vel Maritum, ſed eſſe mortuos,*

,, *12. Interrogetur de loco, & tempore, quo ſunt mortui, & quomodo ipſe Teſtis ſciat, fuiſſe Conjuges, & nunc eſſe mortuos. Et, ſi reſpondeat, mortuos fuiſſe in aliquo Hoſpitali, vel vidiſſe ſepeliri in certa Eccleſia, vel occaſione militiæ ſepultos fuiſſe a militibus, non detur licentia contrahendi, niſi prius recepto Teſtimonio authentico a Rectore Hoſpitalis, in quo prædicti deceſſerunt, vel a Rectore Eccleſiæ, in qua humata fuerunt eorum cadavera, vel, ſi fieri poteſt, a Duce illius Cohortis, in qua deſcriptus erat miles. Si tamen hujuſmodi teſtimonia haberi non poſſunt, Sacra Congregatio non intendit excludere alias probationes, quæ de jure communi poſſunt admitti, dummodo ſint legitimæ, & ſufficientes.*

,, *13. Interrogetur, an, poſt mortem dicti Conjugis defuncti, aliquis ex prædictis contrahere volentibus tranſierit ad ſecunda vota.*

,, *Si reſponderit negative,*

,, *14. Interrogetur, an eſſe poſſit, quod aliquis ex illis tranſierit ad ſecunda vota, abſque eo, quod ipſe Teſtis ſciat.*

,, *Si reſponderit affirmative, ſuperſedeatur in licentia, donec producantur Teſtes, per quos negativa coarctetur concludenter.*

Si vero negative,

15. Interrogetur de cauſſa conſcientiæ; qua perpenſa, Judex poterit judicare, an ſit concedenda licentia, necne.

Si Contrahentes ſunt Vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, niſi doceant, per fides Ordinariorum ſuorum, eſſe liberos; & in aliis, ſervata forma Concilii Tridentini in cap. Multi *ſeſſ. 24.*

Fides, aliaque documenta, quæ producuntur de partibus, non admittantur, niſi ſint munita ſigillo, & legalitate Epiſcopi Ordinarii, & recognita ſaltem per Teſtes, qui habeant notam manum, & ſigillum; & attente conſideretur, quod fides, ſeu Teſtimonia bene, & concludenter identificent perſonas, de quibus agitur.

Pro Teſtibus in hac materia recipiantur magis conſanguinei, quam extranei, quia præſumuntur melius informati; & cives magis, quam exteri; nec admittantur homines vagi, & milites, niſi data cauſſa, & maturo conſilio; & Notarius exacte deſcribat Perſonam Teſtis, quem ſi cognoſcit; utatur clauſula: Mihi bene cognitus; *ſin minus, examen non recipiat, niſi, una cum perſona Teſtis, aliqua alia compareat cognita Notario, & quæ atteſtetur de nomine, & cognomine ipſius Teſtis, nec non de idoneitate ejuſdem ad Teſtimonium ferendum. Et hujuſmodi examinibus debet intereſſe in Urbe, ultra Notarium, Officialis ſpecialiter deputandus ab Eminentiſſimo Vicario, & extra Urbem, vel Vicarius Epiſcopi, vel aliqua alia perſona inſignis, & idonea ab Epiſcopo ſpecialiter deputanda: alias puniatur Notarius arbitrio Sac. Congregationis, & Ordinarius non permittat fieri publicationes.*

Ordinarii præcipiant omnibus, & ſingulis Parochis in eorum Diœceſibus exiſtentibus, ut pro Matrimoniis cum Exteris contrahendis, non faciant publicationes in eorum Eccleſiis, niſi certiorato Ordinario, a quo, vel ejus generali Vicario prius teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali Matrimonio fuerunt examinati Teſtes in eorum Tribunali, qui probant ſtatum liberum contrahere volentium, &c.

Contravenientes autem ſevere punientur.

Franciſcus Riccardus S. Rom. & Univerſ. Inquiſit. Not.

Loco ✠ Sigilli.

Dubia aliquot circa Exterorum Matrimonia cum Reſponſionibus S. Congregationis.

ORdines ultimo loco ab Urbe emanati circa Matrimonia cum Exteris contrahenda, inter alia diſponunt, quod Ordinarii præcipiant omnibus, & ſingulis Parochiis in eorum Diœceſibus exiſtentibus, ut pro Matrimoniis cum Exteris contrahendis, non faciant publicationes in eorum Eccleſiis, niſi certiorato Ordinario, a quo, vel ejus generali Vicario, prius teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali Matrimonio fuerint examinati Teſtes in eorum Tribunali, qui probent ſtatum liberum contrahere volentium.

1. Quæritur: an illi ex Diœceſibus circumvicinis, & ipſi teneantur tales probationes facere, an vero ſufficiat fides denuntiationum in eorum Diœceſibus factarum cum legalitate Ordinarii, & probatio eorum ſtatus poſt diſceſſum ab ipſa Diœceſi.

Hujuſmodi habentur pro Exteris, & conſequenter tenentur probationes facere.

2. Item: an contrahere volentes, in confinibus eorum Diœceſis habitantes, & ob vicinitatem, ab eorum Rectoribus cogniti, teneantur eaſdem facere probationes, an vero ſufficiant publicationes ab ipſis Rectoribus faciendæ?

Etiam iſti tenentur facere probationes.

3. An eaſdem teneantur facere probationes ii, qui ante ætatem nubilem a propria Diœceſi diſcedentes, ad aliam ſe contulerunt, & in ea poſtmodum ſemper habitaverunt?

Non tenentur, quia non fuerunt extra Diœceſim tempore habili ad contrahendum.

4. An in Civitate, in qua milites Hiſpani, Teutonici, Alemani, & aliarum longinquarum regionum reſidere ſolent, idem cum ipſis ſit ſervandum, vel ſufficiat probationes in ipſa Civitate recipere de eorum ſtatu a Teſtibus ipſarum regionum de negotio edoctis?

Tenentur facere probationes, juxta formam inſtructionis, quia iſti facilius committunt Polygamiam.

5. An, facta per Parochum monitione, Ordinario contrahere volentis fides ſtatus ejuſdem ſit ab eodem Parocho, vel a contrahere volente reportanda?

Tenetur fidem reportare, & Parocho conſignare, is qui vult Matrimonium contrahere, ſed eſt in libertate Parochi hujuſmodi onus in ſe aſſumere.

6. An eædem probationes ſint ſervandæ in caſu neceſſitatis, & ab exiſtentibus in articulo mortis, ſic contrahere volentibus?

Non ſunt ſervandæ in articulo mortis, intra quem

,, ſci-

,, ſcilicet probabiliter non adſit tempus ſufficiens faciendi diligentias, cum hoc etiam, quod ſi Infirmus forte convaluerit, debeant fieri diligentiæ, juxta inſtructionem, antequam ſimul conveniant.

,, 7. *An requiratur atteſtatio proprii Ordinarii pro Exteris, qui, per decem annos, & ultra, domicilium acquiſierunt in loco, ubi ſunt Matrimonium contracturi, ſi eorum ſtatus liber probetur per teſtes fide dignos, tam originis, quam domicilii?*

,, Requiritur.

,, 8. *An requiratur dicta atteſtatio pro illis Exteris, qui unicam, vel plures duxerunt, & e contra, ſi mortuæ fuerint in loco, ubi iterum Matrimonium contrahere deſiderant, ac amplius poſt mortem a dicto loco non diſceſſerunt?*

,, Requiritur pariter.

56. Quæres; *Quinam ſit proprius Parochus in ordine ad Matrimonium puellarum, quę educantur in Monaſteriis Monialium?*

Reſp. proprium Parochum, qui debet illarum Matrimoniis aſſiſtere, eſſe illum, in cujus Parochia ſita eſt domus Paterna, ad quam ſe recipiunt Matrimonium celebraturæ; non enim amittunt Parochiam, nec domicilium Paternum per hoc, quod cauſſa educationis degant in Monaſterio, quia ſemper retinent animum revertendi, prout opus fuerit, ut, pluribus adductis, probat Pignatellus *tom. 7. conſul. 53. n. 3.*

57. Quod ſi Puellæ, & Feminæ degentes in Monaſterio nullum habeant in Civitate domicilium, non domum Paternam, ſeu Maternam, aut Fratrum, ad quam ſe recipere valeant; tunc proprius illarum Parochus erit ille, in cujus Parochia ſitum eſt Monaſterium, quod licet non ſit de Parochia, eſt tamen in Parochia, ut tradit ibidem Pignatellus *n. 1.* ubi aſſerit, non eſſe ablatam Parocho juriſdictionem aſſiſtendi Matrimonio hujuſmodi puellarum, & famularum, immo de facto, quotieſcumque caſus evenerit, illum aſſiſtere illorum celebrationi: & hac ratione validum eſſe Matrimonium contractum coram Parocho loci, ubi habitat mulier, quæ ſtat in Monaſterio, vel domo cauſſa famulandi, vel addiſcendi virtutes, & ſtatim non eſt receſſura, ex Ceval. *Commun. contra Commun. q. 604. dub. 115. n. 144.* & Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. *t. 1. diſcept. 76. n. 19.* tradit Barboſa *de Officio, & poteſt. Parochi p. 2. cap 21. n. 40.* §. *Quinto colligitur*, & cum illo Panimollis in ſua Prauſinomo, ſeu Idea ſedandi jurgia *conſtit. 17. n. 33.*

,, *Ulterius, quam Giribaldus ipſe faciat in hujuſcemodi percurrendis, examinandiſque difficultatibus, progreditur ſapientiſſimus, ac toties, numquam vero ſatis laudatus, Pontifex noſter Benedictus XIV. & plures alios conſimiles recenſet caſus in ſuperius allata Notificatione, ut ſatius ii, ad quos animarum ſpectat regimen, instructi, ſeſe in occurrentibus difficultatibus expedire valeant; quos omnes in iis, qui ſequuntur paragraphis, collectos invenies, & ad litteram ſic hic aſportatos.*

,, Accidere etiam poteſt ut carceribus detenti, qui ad Cardinalem Legatum, vel ad Nos ipſos pertinent, Matrimonium poſcant. Superiori tempore, ut accepimus, res peracta fuit coram Parocho, in cujus ditione carceres poſiti ſunt. Nos profecto in examen revocare nolumus, quæ jam diuturnitate temporis invaluerunt; nam, ut jam inita Matrimonia rata, firmaque ſint, ſufficit, ſi eadem minime ignoraverit, immo pertulerit, atque ideo permiſerit is, qui eo tempore ſapienter hanc Eccleſiam adminiſtrabat, quemadmodum Tridentinum Concilium *ſeſſ. 24. de reform. Matrim. cap. 1.* his verbis aſſeruit: *qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia &c.* Duobus, ac ſane diverſis modis carceribus incluſi tenentur. Aliqui perpetuo, vel ad certum tempus, non quidem pro cuſtodia, ſed pro pœna in carcerem conjiciuntur, quorum Parochus is dicitur, in cujus Parochia carceres collocantur: *Relegatus in eo loco, in quem relegatus eſt, interim neceſſarium domicilium habet. L. Filii ff. ad municipalem.* Alii vero pro cuſtodia ſolum in carcerem detruduntur, donec ipſorum Judicis ſententia cognoſcatur. Horum Parochus is judicandus eſt, ubi domicilium ſitum habent, non autem Parochus, ubi carceres poſiti ſunt, cum ipſi nihil magis expetant, quam ut, diſſolutis vinculis, paternas ædes reviſant. Cum hæc ita ſint, in celebrandis ejuſmodi Matrimoniis proprius Parochus accerſendus eſt, ſicuti modo expoſuimus. Accedit S. Concilii Congregationis Decretum *die 26. Maii ann. 1707.* in cauſsa Farfenſi Matrimonii promulgatum inſertumque Cleri Romani ſtatutis; *c. 3. de jure eligendi ſepulturam §. 9. in addit. verſ. carceribus f. 15.* quod etiam de Juſtis *de diſpenſat. Matrim. modernæ edit. Lucæ in adnotat. nu. 5.* Monacellus *in Formul. t. 4. fol. 16. n. 170. & ſeqq.* & Juriſperitus Dominicus Urſaya *in ſuis diſcept. Eccleſ. t. 2. part. 1. diſcept. 10. n. 33. & ſeqq.* commemorant, qui ſe auctorem allatæ diſtinctionis merito prædicat, eamque Sacræ Congregationi tradidiſse fatetur. Quamobrem illi, qui carceribus perpetuo, vel ad certum tempus includuntur, ſi Matrimonium expoſcant; interſit Parochus, cujus Parochiæ carceres ſubjiciuntur, ſi qui vero *loco cuſtodiæ* carceribus detinentur, hujus noſtri Fori adminiſtri prius moneantur, ut, ſi forte in alia Parochia domicilium habeant, diligenter perſcrutentur, & ſi id deprehedant, rurſus inquirant, utrum aliquæ cauſsæ intercedant, ob quas allata ſuperius norma prætermitti poſſit ob facultatem, quæ, ut dictum eſt, in Epiſcopos a Tridentina Synodo confertur: ob eamdem rationem præmonendi ſumus, ſi Advena incluſus carcere aliquam ex hac Civitate, vel Diœceſi mulierem in Matrimonium depoſcat.

,, In Xenodochiis aliquando Matrimonia ineunda ſunt ab iis, qui in gravi vitæ periculo verſantur, ut æternæ ſaluti proſpiciant. Cum hæc contingunt ſive intra, ſive extra publica hujuſmodi hoſpitia temporis ſpatium non ſuppetit, ut libera ipſorum conditio dignoſcatur, quemadmodum S. Officii Congregatio palam declaravit. Liceat Nobis tamen aſserere, Matrimonium in hoc diſcrimine perfici poſse, licet tradita per *Sanctum Officium* inſtitutio locum habere nequeat; modo tamen ægrotus ad ſanitatem reſtitutus ad uxorem non accedat, priuſquam paruerit iis omnibus, quæ a S. Officio præſcribuntur. Id per Epiſtolam ab eodem Tribunali datam indicatur, quæ Corradi libris *in Praxi diſpenſat. lib. 7. c. 6. n. 13.* addita fuit, eamque in medium profert Monacellus *t. 1. p. 177. n: 2.* At vero quiſnam eligi debeat, quo præſente Matrimonia in Xenodochiis, peragantur, inter Capellanos, & Parochos, in quorum ditione ſita ſunt Xenodochia, magno ſtudio contenditur. Itaque præcipimus, ut quoties hæc eveniunt, ſtatim Nos de more certiores faciant, ut ſtatuamus, qui Matrimonio celebrando interſit, ac diligenter caveamus, ut neceſsarium hujus rei monumentum in actis deſcriptum conſervetur.

,, Matrimonia ulterius pertractantur cum expoſitis puellis, quæ in Hoſpitio Spuriorum detinentur, vel cum aliis puellis, quæ ceteris hujus Urbis Hoſpitiis includuntur. Si de primis agatur, is Parochus adhibendus eſt, cujus Parochiæ illud publicum Hoſpitium ſubjicitur, idque ſervandum omnino in poſterum decernimus; id enim non conſuetudo ſolum, ſed etiam ratio apertiſſime poſcunt, quam Sacra Congregatio die 11. Aprilis an. 1651. *ut in lib. 16. Decret. p. 124. a tergo*, his verbis oſtendit: *Gubernatores Hoſpitalis Expoſitorum Civitatis Eugubinæ aſſerentes, Sacerdotem ibi in Confeſſarium Deputatum cum approbatione Epiſcopi huc uſque puellis expoſitis adminiſtraſſe Matrimonia, prævиis denuntiationibus, in Eccleſia ipſius Hoſpitalis, ſupplicant pro declaratione, hujuſmodi Matrimonia coram eodem Sacerdote celebranda eſſe, & non coram Rectore Eccleſiæ Parochialis, intra cujus limites dictum Hoſpitale exiſtit. Sacra &c. cenſuit, Matrimonia dictarum puellarum eſſe celebranda coram proprio Parocho, non autem coram dicto Capellano Hoſpitalis.* Aliæ vero puellæ, quæ in aliis Hoſpitiis ſervantur juxta veterem conſuetudinem, quam firmam, perpetuamque volumus, Matrimonium inibunt coram Parocho, cujus ditioni Hoſpitium cooptatur; Hoſpitii enim proventibus aluntur, dotemque accipiunt, ob quam cauſſam, paterno domicilio relicto, tamquam ipſius Hoſpitii filiæ haberi poſſunt, ex quo ſi aliquando diſcedant ſuos domeſticos inviſuræ, exiguum tempus his officiis impenditur, nec umquam, niſi depoſiti, ac cuſtodiæ nomine, per Hoſpitii Rectores cuipiam committuntur.

,, De Virginum autem Matrimoniis ſermo ſit, quæ in Septis Monialium educantur. De illis profecto nulla haberetur controverſia, ſi quivis pareret Decreto Sacræ Congregationis cauſſis Epiſcoporum, ac Regularium præpoſitæ, quod Jacobo Cardinali Boncompagno Deceſſori Noſtro traſmiſſum die 8. Octobris an. 1723. his verbis continetur: *Expoſitum fuit in Sacra Congregatione Monialium iſtius Civitatis pravos uſus inductos eſſe contra regularem diſciplinam, & Monialium quietem ob Virgines educandas, quæ, data fide, & viro jam deſtinatæ, per Conſanguineos invitæ Monaſteriis detinentur, Eminentiſſimi Cardinales juxta Decreta generalia, aliaque ſuper hac re per Sacram Congregationem edita, ac præſertim die 13. Januarii an. 1634. & die quoque 9. Novemb. an. 1635. aliiſque deinceps temporibus, Eminentiæ Veſtræ has litteras ſubſcribendas juſſerunt, ut Virgines, omnes quæ futuras nuptias data fide promiſerint, juſſu Eminentiæ Veſtræ, interpoſita etiam Sacræ Congregationis auctoritate, ex Monaſteriis habeant, licet Ordinario minime ſubjectis, & ad Parentum domos revertantur;* tunc enim in loco proprii domicilii conſtitutæ, procul dubio ad Matrimonium ineundum Parocho uti debent, cujus ditioni paterna ædes adſcita judicabitur.

,, Ma-

„ Magno ſtudio curabimus, ut, quæ per Sacram Congregationem præſcripta ſunt, obſerventur. Cum tamen id aliquando difficile ſit, ideo inquiri debet, utrum in Matrimoniis ejuſmodi proprius Parochus is nuncupetur, in cujus Parochia eſt Monaſterium, an Parochus in cujus ditione puellæ domicilium collocatur? Itaque ſi puella, quæ Marimonii fidem præſtitit in alia Parochia domicilium non habeat, tunc Parochus, quem primo loco nominavimus puellam in Matrimonium conjunget; ſin autem paternum, maternum, vel fraternum domicilium habebit, tunc Parochus, cui domicilium idem ſubjicitur, pro conficiendo Matrimonio præſens aſſiſtet. In utraque vero Parochia, ubi nempe domicilium, & Monaſterium poſita ſunt, juxta Eccleſiæ conſuetudinem, ut apud Clericatum *cit. dec.* 35. *de Matrim. n.* 15. *& ſeqq.* Matrimonium antea denuntiabitur. Hoc diſcrimen etiam probat P. Giribaldus *tr.* 10. *de Matrim. c.* 7. *n.* 56. *&* 57. qui hujus Metropolitanæ per tot annos Penitentiarii munus exercuit, & Matrimoniorum cauſſis examinandis præfectus fuit. Non exigui quoque momenti ſtatutum Romani Cleri *c.* 3. *de jure eligendi ſepulturam, atque funerandi* §. 9. æſtimandum eſt, quo de Juvenibus, qui in Seminariis, & Collegiis educantur, ſermo inſtituitur; nam ſi e vita diſcedant iis locis, pecunia pro funeribus ducendis Parocho domicilii perſolvitur, ſi domicilium habeant; ſin minus, is fructus in eum Parochum confert, in cujus ditione Seminarium, vel Collegium conſtituitur. Nonnulla huic ſtatuto ſuperaddita ſunt, quæ deinde in peculiari Congregatione per Clementem XI. delecta die 11. Januarii an. 1702. unanimi conſenſu probata, & ipſius Pontificis *oraculo vivæ vocis* confirmata fuerunt. Inter cetera illud præcipitur, ut non ſolum in Juvenum funeribus, qui in Seminario, vel Collegio degunt, ſed etiam pro efferendis puellis, quæ in Monaſteris educantur, & in Matrimoniis ipſarum conficiendis eadem ratio, ac norma ſervetur: *Non ſolum in funeralibus, ſed etiam in contrahendo Matrimonio &c. Publicationes autem matrimoniales fiant tam in Parochia domicilii, quam Collegii, Monaſterii, aut Conſervatorii, in quo commorantur.*

„ Poſtremo de Famulis, & Ancillis agendum ſupereſt, quæ penes Dominos vitam traducunt, de quibus idem, ac de puellis, quæ in Monaſteriis pro educatione ſervantur, omnino ſtatuendum judicamus. Nam id Romani Cleri ſtatutum *c.* 3. §. 21. *fol.* 20. in quo de funeribus res eſt, Matrimonia ſimul complectitur, ac de funere Servorum hæc decernit: *Familiares, & Famuli Cardinalium, ſeu aliorum Principum, ac Prælatorum, necnon aliorum quorumcumque, qui habent domum, & familiam in alia Parochia, ad illam pertinere ſtatuimus, licet apud Dominos infirmentur, & occumbant &c.*

„ *In confirmationem harum doctrinarum alteram exhibuit idem Sapientiſſimus Pontifex Notificationem poſitam ſub n.* 2. *t.* 4. *quam integram heic tibi ſic ſubjicio.*

„ Singulari in Nos benevolentiæ tuæ tribuendum eſt, quod Nobis expoſueris difficultatem, quæ ex trigeſima tertia (*alias* 13. *t.* 2.) noſtra Inſtitutione concitata eſt, ubi aſſeruimus, rite Matrimonium iniri a Prætore, Judice, Medico, & quod gravius videtur, a Famulis etiam coram Parocho illius loci, in quo degunt, eo quod obtinuerint, ſi non verum domicilium, ſaltem quaſi domicilium, niſi forte breviſſimo temporis ſpatio in eodem loco verſati fuerint. Id quidem alienum videri poteſt iis, quæ ibidem conſtituimus, a Famulis nempe celebrandum eſſe Matrimonium coram Parocho Domini, in cujus ædibus morantur, niſi forte paternum, maternum, ſeu fraternum domicilium in alia Parochia poſitum habeant. Tunc enim Parochus, non alius, in conficiendo Matrimonio accerſendus eſt; idem præſcripſimus cum de Matrimoniis puellarum, quæ a Monialibus educantur, ſermo haberetur. Illud pariter ſuperaddis, rationem ex quaſi domicilio deſumptam, quæ Judici, Medicis, Profeſſoribus, ac Famulis ſuffragatur, aptiſſime convenire puellis educandis, de quibus verba fiunt, & Famulis etiam, de quibus agitur. Quidquid ergo indicitur, nempe, Matrimonium rite contrahi coram Parocho ejus loci, ubi Judex, Prætor, Medicus, & ſtudiis addicti Juvenes immorantur: id Famulis quoque, & Puellis educandis eſſe tribuendum affirmas, nec inveſtigandum, utrum in alia Parochia domicilium paternum; maternum, aut fraternum obtineant.

„ Præpoſitam difficultatem facile exſolvere poſsumus, ſi aſseramus, eam Nobis mentem non fuiſse, ut controverſia ulla de peculiari aliquo Matrimonio excitata, noſtra illa inſtitutione, judicioque dirimeretur, ſed tantum, ut quædam leges ſtatuerentur Sacerdoti, qui accerſitur, ut Matrimonia rite celebrentur. Etenim, cum eamdem inſtitutionem in duas partes diviſimus, his verbis uſi ſumus: *Ut clarius id agatur, in duas quaſi claſſes res dividetur: Primum, aſſeremus, quæ per Sacram Congregationem conſtituta fuerunt, & quæ etiam ab univerſis fere Auctoribus probantur: Secundo, peculiaria quædam addentur, quæ, veluti normam, in hac Civitate, ac Diœceſi obſervanda præcipimus, ut diſſenſiones omnes, ſi fieri poterit, de medio auferantur.* Deinde cum ſecundam partem aggredimur, hæc prius monemus: *Sed jam deveniamus ad ſecundam partem, qua certam normam huic noſtræ Civitati, ac Diœceſi ſtatuere propoſuimus, ut ſuper ejuſmodi rebus aditus controverſiis omnibus præcludatur.*

Itaque ſolum examinandum ſupereſt, cur, Nos, qui indiximus Matrimonium ineundum a Judice, Medico, Profeſſoribus, & ſtudioſis Juvenibus coram Parocho, ubi quaſi domicilium aſſecuti ſunt; cur, inquam, ſtatuamus, ut Puellæ educandæ a Monialibus Matrimonium contrahant coram Parocho, in cujus ditione ſitum eſt Monaſterium, niſi paternum, maternum, ac fraternum in alia Parochia domicilium habeant; idemque poſtremo Famulis etiam permiſimus, qui in Dominorum ædibus verſantur? Porro Nos id conſtituimus, quia ad rectam hujus Civitatis, ac Diœceſis adminiſtrationem, & tranquillitatem conferre plurimum pro certo putavimus: neque ſane Tridentina Synodus *c.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrim.* jubet, Matrimonium omnino contrahi coram Parocho, in cujus ditione Sponſi domicilium, ſeu quaſi domicilium poſſident; illud præſcribit, ut Parochus adhibeatur; vel alius Sacerdos, modo tamen ipſius Parochi, aut Epiſcopi facultas intercedat. *Qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote de licentia ipſius Parochi, vel Ordinarii, & duobus, vel tribus teſtibus &c.* Hac facultate utuntur Epiſcopi, cum Matrimonia fiunt in Noſocomiis, Capellanis nimirum concedentes, ut Parochi munere fungantur, ob eam videlicet cauſſam, ut controverſiis aditus occludatur, quæ inter illos, ac Parochos haberi frequenter conſueverunt, aut etiam ipſos inter Parochos, in quorum nempe ditionibus, aut domicilium haberet ægrotus, aut Noſocomium poſitum eſſet.

Rem totam confirmare liceat exemplo Epiſcopi, qui ad celebrandum Matrimonium Parochum deſignaverat, cui ſubjectum eſſe alterum Contrahentium exiſtimabat, quemadmodum falſo delatum fuerat: eo Matrimonio confecto, deinde revocari in dubium cœpit, an rite peractum fuiſſet? Nonnulli, Cardinalis de Luca *Diſc.* 1. *n.* 4. *& ſeqq. de Matrim. diſc.* 26. *nu.* 25. *in annot. Conc.* auctoritate permoti, illud irritum cenſuerunt; alii tamen contrariam ſententiam magis probarunt, eo quod Tridentina Synodus ſolum decernat, Matrimonium, ut rite fiat, non niſi *præſente Parocho, vel alio Sacerdote* de licentia ipſius Parochi, vel Ordinarii eſſe celebrandum; idque ſententia Sac. Congr. Concilii, quam Fagnanus *cap. quod nobis num.* 55. *de clandeſtina deſponſatione*, commemorat, plane comprobatur; eamdem opinionem ſequuta eſt Sac. Congreg. die 9. Septembris anno 1684. quam Nos integram ex actis deſcripſimus.

DUBIUM MATRIMONII.

Sequens caſus Sacræ Pœnitentiariæ propoſitus, fuit ab ea ad hanc Sacram Congregationem pro deciſione remiſſus.

Fulanus, & Berta Matrimonium inter ſe contracturi, ſtatum ſuum liberum probarunt apud Acta Curiæ Epiſcopalis, inſtantes ſubinde, juberi Parocho, ut ad trinam denuntiationem procederet. Interrogati autem a Notario, quiſnam eſſet eorum Parochus, reſponderunt (per errorem tamen, & citra contemptum Clavium) eſſe Parochum S. Demetrii, in cujus Parochia jampridem habitaverant, ſed tunc temporis non habitabant. Peractis itaque a Parocho S. Demetrii juxta ſibi traditam facultatem denuntiationibus, nulloque impedimento detecto, Ordinarius impertitus eſt ſolitam licentiam per dictum Notarium extenſam ſub hac verborum formula.

Concedimus facultatem Parocho S. Demetrii, ut adeſſe poſſit Matrimonio contrahendo inter Fulanum, & Bertam ejuſdem Parochiæ.

Celebratum proinde fuit coram dicto Parocho, & Teſtibus Matrimonium: ſed poſt aliquod tempus Fulanus Librum Moralem caſu legens invenit, communem eſſe ſententiam, quod ad Matrimonii validitatem requiritur præſentia Parochi ſaltem unius ex Contrahentibus; unde conſultis pluribus Confeſſariis, quid ſibi agendum eſſet, ſuaſus fuit, ut una ſimul cum Berta conſenſum renovaret coram proprio Parocho, & Teſtibus. At Fulanus, explorata Bertæ voluntate, an caſu, quo non eſſet ipſius Conjux, vellet ſibi Matrimonialiter copulari, reſponſum habuit abſolute negativum. Nihilominus, ha-

„ *bita*

bita nuper notitia, quod inter declarationes deſumptas ex Bibliotheca recol. mem. Cardinalis Bellarmini, & typis impreſſas ad caput primum ſeſſ. 24. de Reformat. Matrim. extat infraſcripta; Item licet non proprius Parochus, ſed alius de conſenſu Epiſcopi interſit, Matrimonium tenet, etiamſi Epiſcopus creant, fuiſſe vocatum Parochum: ſpem aliquam validitatis Matrimonii concepit: ſed ad omnem dubitatem removendam, ſuppliciter inſtat declarari.

„ *An præfatum Matrimonium inter ipſum, & Bertam contractum, fuerit validum?*

„ *Sacra Congregatio Concilii reſcripſit affirmative.*

„ Hæc tamen omittamus, cum nihil novi ſancire Noſtra illa Inſtitutione umquam putaverimus, ſed ea ſolum indicare, quæ a communi jure deſumuntur; propoſitam Nobis quæſtionem æquis jam viribus expendamus, nullamque repugnantiam in ſententiis noſtris deprehendemus. Primum de famulis agitur, a quibus rite Matrimonium contrahi fatemur coram Parocho, in cujus ditione commorantur. Sed de quibuſnam famulis agitur? De illis nempe, qui exteri ſunt, nec Bononiæ nati, ubi nullum habent domicilium, ſed ſolummodo quaſi domicilium, quod ſibi in ædibus ſui Domini comparaverunt. Id apertiſſime colligitur ex verbis ejuſmodi noſtræ inſtitutionis; *Secundo contingit, ut plurimi ſtudiorum cauſſa in hanc urbem confluant, vel etiam, ut juventuti facultatem aliquam tradant, vel aliquod artificium exerceant, ſive ut opulentis Civibus inſerviant, vel aliquo alio munere detineantur.*

„ Item de Famulis verba fiunt, ſed de quibuſnam? Procul dubio de illis, qui Bononiæ nati, non modo quaſi domicilium in ædibus Domini, ſed etiam proprium, paternum, maternum, aut fraternum obtinent. Si quis percurrat eam Inſtitutionem, Romani Cleri Decretum in eo commemorari videbit: *Qui habent domum & familiam in alia Parochia, ad illam pertinere ſtatuimus, licet apud Dominos infirmentur, & occumbant.* Inſuper eodem loco Famulis ea omnia præſcribuntur, quæ Puellis educandis antea præſcripta fuerunt. Sed quænam hæc ſunt? *Dicimus itaque, ſi puella, quæ Matrimonii fidem præſtitit, in alia Parochia domicilium non habeat, tunc Parochus, quem primo loco nominavimus, puellam in Matrimonium conjunget: ſin autem paternum, maternum, vel fraternum domicilium habebit, tunc Parochus, cui domicilium idem ſubjicitur, pro conficiendo Matrimonio præſens aſſiſtet.*

„ Quamobrem, ſi uno loco eos Famulos complectimur, qui ſolum quaſi domicilium habent in ædibus Domini; alio vero loco de iis Famulis agimus, qui præter quaſi domicilium, aliud etiam in civitate poſſident, quod ad Patrem, Matrem, vel ipſorum Fratrem pertineat, quænam inter hæc duo diverſa capita dignoſci poteſt repugnantia?

„ Quamobrem explicemus potius, quæ iiſdem capitibus continentur, & ea quidem optimo jure dicta oſtendamus.

„ Itaque præcipimus, illorum Matrimonia, qui Bononiam veniunt ad artem aliquam exercendam celebrari coram Parocho, intra cujus limites habitant, eo quod quaſi domicilium aſſequantur, niſi forte breviſſimo temporis ſpatio, atque, ut ita dicam, momentaneo in urbe conſiſtant: neque ſane id nos ipſi commenti ſumus. Plenas Virorum præſtantium auctoritates eo loco protulimus; idem congruit Sacræ Congregationi Concilii, uti ex ipſius Decreto confirmavimus. Quod ſi aliter ſtatuendum eſſet, illud ſequeretur ab Helvetiis militibus iniri Bononiæ Matrimonium haud poſſe, niſi prius facultatem ab Helvetico Parocho ſuo acciperent, ubi verum habent domicilium, eamque traderent Parocho Regularium Cæleſtinorum, intra cujus terminos ſtationes, atque ita quaſi domicilium, poſſident. Illud autem juris Decretum *in L. Municeps ff. ad Municipalem*, nempe: *Miles ibi habere domicilium videtur, ubi manet, etſi nihil in Patria poſſideat*, eos tantum milites comprehendit, qui veluti in præſidiis, non vero *in expeditione* verſantur. Mansfeld *de Juriſdictione & Jure Milit. Belgicæ tr. 1. c. 6. p. 68.*

„ Neque ſane illud temere finximus, videlicet a puellis, quæ in Monaſteriis educantur, Matrimonium ineundum coram Parocho, in cujus finibus Monaſterium collocatum eſt. Equidem Paſſerinus, *de ſtatu hominum tom. 2. q. 187. art. 1. n. 896.* docuit coram Monialium Confeſſario id eſſe peragendum. Sed quis hanc ſententiam æquo animo probare queat? cum præſertim certiſſimum ſit ex Sacris Congregationibus, puellarum ejuſmodi Matrimonia, niſi impedimentum aliquod peculiare interveniat, celebrari oportere coram Parocho, in cujus ditione Monaſterium includitur: *Matrimonium* (inquit Monacellus *in Formul. Legali practic. t. 2. tit. 16. formul. 2. n. 34.*) *contractum a puella, quæ exiſtit in Monaſterio ad crates Monaſterii coram Teſtibus, & Parocho Eccleſiæ Parochialis, intra cujus limites ſitum eſt Monaſterium, validum reputatur*; ibique ſententias quoque a Sac. Congregationibus evulgatas exponit: *Validum eſt Matrimonium*, inquit Braſchius *in ſuo Promptuario Synodali c. 63. nu. 14. contractum ab Educanda ad crates Monaſterii coram Parocho loci, ubi Monaſterium ſitum eſt.* Urſaya pariter iſtarum rerum peritiſſimus, & celeberrimus Canonum interpres ſcriptum reliquit *tom. 1. part. 3. diſcept. 19. n. 101. & ſeqq.* Juriſperitos conveniſſe, ut propoſitam cauſſam diligentius expenderent, eoque Cœtu tutiſſimam unanimi conſenſu habitam fuiſſe opinionem, quam nuper expoſuimus. Reliquis omiſſis, hos præclaros Viros, tamquam duces, eligendos duximus, ut in hac Civitate, ac Diœceſi rite fierent Matrimonia.

Eodem loco certos quoſdam limites huic ſententiæ ſtatuimus; a puellis nempe educandis Matrimonium alia ratione conrrahendum, ſi domicilium paternum, maternum, aut fraternum habeant, tunc enim, præſente proprio Parocho, Matrimonium celebrari debere, non autem alio Parocho, in cujus ditione Monaſterium continetur; id etiam Famulis præſcripſimus, qui, licet apud Dominos habitent, tamen domicilium paternum, maternum, vel fraternum poſſident. Tunc ipſi proprium Parochum acceſſere debent, uti modo de puellis educandis oſtendimus; aliter tamen eſt, ſi ſolum quaſi domicilium in ædibus Domini teneant; nam Matrimonium fieri tunc oportet coram Parocho, intra cujus limites ædes Domini conſtituuntur.

Si puella, ait Clericatus, *De Sacram. Matrim. dec. 35. n. 15. ponatur a Parentibus in aliquo Monaſterio Monialium, non cenſetur deſerere domicilium paternum, ſed in Parochia ſui domicilii habere ſuam habitationem: & ideo, ſi nuptui tradatur, ejus Matrimonium celebrandum eſt coram Parocho, ſub cujus Parochia eſt domicilium ejus paternum.* Porro Clericatus longa experientia, ac doctrina præditus fuit, qui per plures annos in Patavina Diœceſi Vicarii munus cum laude geſſit, cum Venerabilis Dei Servus Gregorius Cardinalis Barbadicus Sedem illam occuparet. *Quæret*, inquit Giribaldus, *tr. 10. de Sacram. Matrim. c. 7. dub. 7. num. 56. & 57. quinam ſit proprius Parochus in ordine ad Matrimonium puellarum, quæ educantur in Monaſteriis Monialium? Reſpondeo, proprium Parochum, qui debet illarum Matrimoniis aſſiſtere, eſſe illum, in cujus Parochia ſita eſt domus paterna, ad quam ſe recipiunt Matrimonium celebraturæ; non enim amittunt Parochiam, nec domicilium paternum per hoc, quod cauſſa educationis degant in Monaſterio &c. Quod ſi puellæ, & feminæ degentes in Monaſterio nullum habeant in Civitate domicilium, non domum paternam, ſeu maternam, aut fratrum, ad quam ſe recipere valeant; tunc proprius illarum Parochus erit ille, in cujus Parochia ſitum eſt Monaſterium.* Cujus ſane Regularis auctoritas plurimi facienda eſt, tum ob ejus ſapientiam, tum maxime ob diuturnam experientiam hujus Diœceſis; nam pluribus annis in hac Metropolitana munere Pœnitentiarii functus eſt, & cauſſis matrimonialibus præfuit. Pignatellus *conſ. 63. t. 7.* juxta Romani Cleri ſtatutum aperte demonſtrat, puellas, quæ in Monaſteriis vita decedunt, in Parochiali Eccleſia ſepeliendas eſſe, ubi domicilium habent, non vero in Eccleſia Monaſterii, ubi educabantur. Nos pariter idem ſtatutum in medium attulimus, quo ſancitur, ut famuli Cardinalium, Principum, ac Præſulum Romæ commorantium, ſi domicilium in alia Parochia teneant, licet in ædibus Domini vitam abſolvant, ubi quaſi domicilium conſecuti ſunt, ad Parochiam tamen deferantur, ubi proprium obtinent domicilium. Poſtremo opus eſt perpendere in additionibus ad ejuſmodi ſtatutum ea, quæ decreta fuerunt a peculiari Congregatione Cardinalium; quam Clemens XI. deſignavit, ubi ad Matrimonia pariter extendi jubentur omnia, quæ pro funeribus ducendis indicantur. Cum hæc ita ſint, quis umquam inficiabitur plurimum habere momenti, ac ponderis id, quod Romano cum inſtituto ſimul, & Bononienſi diſciplina conjungitur?

Neque ſane infirmare hanc ſententiam tam bene confirmatam poteſt, quod contra objicitur, a Prætore nempe, Judice, Mercatore, Famuliſque exteris, Matrimonium rite confici coram Parocho, in cujus ditione Sedem ſibi delegerunt, eo quod in eo loco quaſi domicilium aſſecuti ſunt; ita pari ratione ſtatuendum eſſe de puellis educandis, ac de famulis Bononienſibus, ita ut liceat ob allatam cauſſam iiſdem puellis Matrimonium inire coram Parocho, ubi poſitum eſt Monaſterium; famulis autem coram Parocho, cui ædes Domini ſubjiciuntur. Illud etiam pro augenda difficultate in medium proferatur, quemadmodum puellæ ejuſmodi, ac famuli Bononienſes, in alia Parochia paternum, maternum, aut fraternum habent domicilium, ita Prætorem, Artificem, & Famulum exterum in alio

,, alio loco paterno, materno, vel fraterno domicilio
,, non carere.

,, Hoc, inquam, argumentum propoſitam antea ſen-
,, tentiam nullo modo labefactat; & quidem conficere
,, diſſertationem facile poſſemus, ut conſtet, quam te-
,, nue, infirmumque ſit *argumentum a pari*, cum de re-
,, bus ad Theologiam Moralem, ſeu Canonum ſcientiam
,, pertinentibus diſputatur; accedit vero, quod maxima
,, diſcrepantia inter duo exempla, quæ modo prolata
,, ſunt, apertiſſime intercedit.

,, Etenim licet Prætor, Medicus, Miles, aut Famulus
,, exterus verum in alio loco domicilium habeat; & quaſi
,, domicilium in Parochia, ubi degunt Bononiæ, idem-
,, que prorſus puellæ educandæ; famuloque Bononienſi
,, conveniat; certum tamen eſt, Matrimonia plurimis
,, difficultatibus implicatum iri, ſi a Prætore, vel Me-
,, dico, aut Famulo exteris acciri deberet veri domicilii
,, Parochus; id vero contingere nequit, ſi puellæ, quæ
,, in Monaſteriis habitant, domicilium paternum, ma-
,, ternum, aut fraternum poſſideant, quod reipſa ad il-
,, las pertinet. Idem dicendum de Bononienſi famulo,
,, qui in alia Parochia ſuum habeat domicilium; quam-
,, obrem tum a puellis, tum a famulis Bononienſibus
,, Matrimonium celebrari oportet coram Parocho, in cu-
,, jus ditione non quaſi domicilium, ſed verum ipſorum
,, domicilium reperitur.

,, Sed quoniam argumentatio *a pari* exemplo deſumpta
,, adeo probat, Nos etiam ſimili ratione utemur, ut rem
,, propoſitam magis demonſtremus. Quo tempore ob igno-
,, rantiam, rerumque imperitiam Parochus proprius ad
,, implendum Paſchale præceptum, & ad Matrimonium
,, ineundum minime dignoſcebatur, quæſtio concitata
,, fuit, ad quem Parochum accedere deberent exteri Ju-
,, venes, qui ſtudiorum cauſſa in aliquam Civitatem, ſi-
,, ve Academiam confluerent. Tunc unanimes fere om-
,, nes cenſebant, haud exiſtimandum eſſe proprium Pa-
,, rochum illum, intra cujus limites ejuſmodi Juvenes
,, habitarent, licet diuturnitate aliqua temporis, quaſi
,, domicilium ſibi comparaſſent; itaque non licere ipſis
,, manu illius Parochi Divinam Euchariſtiam in Paſcha-
,, te ſuſcipere, niſi prius facultatem a Parocho proprii
,, loci impetrarent. Ita Sanchez *de Matrim. lib. 3. diſp.*
,, *23. ſub. n. 11.* At vero Cardinalis Oſtienſis *in ſua ce-*
,, *lebri ſumma lib. 3. tit. de Parochis n. 7.* ſapienter expen-
,, dit graviſſimas difficultates, quibus premerentur ejuſ-
,, modi Juvenes, ut Paſchali præcepto ſatisfacerent,
,, & illum proprium eſſe Parochum docuit, ubi quaſi
,, domicilium obtinerent, eo quod prorſus arduum vi-
,, deatur ad Parochum veri domicilii confugere, aut fa-
,, cultatem ab ipſo neceſſariam expoſcere. Hanc eamdem
,, opinionem Navarrus *in conſil. 1. l. 3. de Parochis nu. 3.*
,, attulit his verbis: *Videtur ſufficere habitatio bona fide,*
,, *& ſine fraude ſuſcepta in aliquo loco, unde non poteſt*
,, *commode reverti ad ſumenda Sacramenta in loco Paro-*
,, *chiæ, ubi habebat domicilium.* Cum igitur Parochus
,, quaſi domicilii ob allatas difficultates ſatis idoneus
,, judicetur, ut ceteris Divinum Euchariſtiæ Sacramen-
,, tum in Paſchate adminiſtret; ita profecto Matrimonium
,, ob eaſdem cauſſas, atque impedimenta, ab exteris ce-
,, lebrari permittitur coram Parocho quaſi domicilii; ita
,, tamen, ut ſtatim hic aditus occludatur, ſi nulla Inter-
,, veniat difficultas, uti conſtat exemplo puellæ educan-
,, dæ, & famulorum, qui verum domicilium in alia Pa-
,, rochia poſſident: ex quo ſequitur, ut nec ejuſmodi
,, puellis, neque famulis Matrimonium inire liceat co-
,, ram Parocho quaſi domicilii, ſed Parochus veri do-
,, micilii accerſendus neceſſario ſit. Hæc pauca habuimus,
,, quæ tibi reſponderemus; interim gratias, quas poſſu-
,, mus, maximas tibi perſolvimus, qui hanc nobis ſcri-
,, bendi occaſionem præbuiſti.

D U B I U M VIII.

De Conditionibus requiſitis in Parocho, vel ejus Delegato, ut Matrimonio aſſiſtant.

58. PArochum debere eſſe Sacerdotem, ut valide Matrimonio aſſiſtat, dixerunt nonnulli apud Sanchez *lib. 3. diſp. 20. n. 2.* & apud Barboſam *de Parocho part. 2. c. 21. n. 60.* quia Trident. dum ait; *qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote*, loquitur ſine dubio de Parocho Sacerdote; nam ly *alio*, eſt particula relativa referens conſimilem qualitatem, arg. *l. Quidam relegatus ff. de reb. dub.* vel ſaltem eſſe neceſſariam qualitatem Sacerdotii in Parocho, ut licite aſſiſtat Matrimonio, docuit Ledeſma *quæſt. 45. de Matrim. art. 5. punct. 3. dub. 3. concl. 3.* quia debet Sponſos benedicere illis verbis: *ego vos conjugo in Matrimonium, in nomine Patris, &c.* quod eſt proprium munus Sacerdotis. Alii dicunt, Parochum debere eſſe liberum a cenſuris, adeo ut Parochus excommunicatus, ſuſpenſus, aut irregularis, non poſſit valide aſſiſtere, multo minus ſi non habeat verum titulum, nec ſit verus Parochus, ſed ſolum exiſtimatus, de quibus ex ordine dicam.

59. Reſp. 1. Parochum nondum Sacerdotem, quia illi collata fuit Parochia dum adhuc eſſet in Minoribus Ordinibus conſtitutus, poſſe valide, & licite Matrimoniis aſſiſtere. Ratio eſt, quia Parochus nondum Sacerdos valide, & licite poteſt exercere omnia, quæ non dependent a poteſtate Ordinis, cujuſmodi eſt Matrimoniis aſſiſtere; nec Concilium Trident. reſtrinxit, ut Parochus debeat eſſe Sacerdos, ſicut reſtrixit, ut ſit alius de licentia Parochi, & ita declaratum fuiſſe validum Matrimonium celebratum coram Parocho, nec etiam intra annum promoto ad Sacerdotium a Sacra Congr. Concilii ſub die 12. *Martii* 1593. & in *Marsanenſi* 24. *Martii* 1653. teſtatur Pignatellus *t. 8. conſult. 24. n. 7.* quia adhuc retinebat poſſeſſionem Beneficii. Nec obſtat, quod particula *alius*, ſeu *aliud*, ſit relativa, quia non ſemper eſt repetitiva ſimilium, ſed aliquando etiam diſſimilium, quod colligi debet ex ſubjecta materia, ut conſtat Lucæ 23. *ducebantur alii duo nequam*, & tamen erat ſermo de Chriſto, qui non erat nequam, & probat ex diverſis juribus Palaus *punct. 13. §. 10. n. 3.* Nec repugnat, quod Parochus non Sacerdos benedicat Sponſos, dicendo: *Ego vos conjugo &c.* quamvis non poſſit benedicere ſollemniter, nec intra, nec extra Miſſam. Hanc reſponſionem tenent Doctores communiter, quos fuſo calamo congerunt Barboſa *de poteſt. Parochi c. 21. n. 60.* & Boſſius §. 36. *n.* 102. Averſa *q. 6. ſect. 3.* Filliuc. *tr. 10. c. 6. n. 223.* Leander *q. 22. & 23.* Ant. a Spiritu S. *diſp. 4. ſect. 7. n. 142.* Bonacina *punct. 8. n. 16.* Coninch *diſp. 26. dub. 1. nu. 21.*

60. Poteſt etiam Parochus non Sacerdos licentiam concedere cuilibet Sacerdoti, ut Matrimonio ſui loco aſſiſtat; non poteſt tamen hanc facultatem concedere non Sacerdoti, quod totum patet ex Trident. dum ait; *vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, vel Ordinarii licentia*: non eſt tamen neceſſe, quod ſit approbatus ab Ordinario ad Sacramenta miniſtranda, quia Concilium non requirit talem approbationem. Ita Sanchez, Palaus, & Boſſius *n. 105. & 106.*

61. Reſp. 2. Parochus, vel Ordinarius excommunicatus, ſuſpenſus, vel irregularis, etiam non toleratus valide Matrimonio aſſiſtit. Ratio eſt, quia Trident. pro valore Matrimonii ſolum requirit præſentiam Parochi; ſed talis Parochus, quamvis ſit excommunicatus, ſuſpenſus, degradatus, ſchiſmaticus, irregularis, quouſque non fuerit Parochia privatus, eſt verus Parochus; ergo valide poteſt Matrimonio aſſiſtere. Deinde, quia talis aſſiſtentia non eſt actus veræ juriſdictionis, neque Ordinis, cum etiam ab invito, & coacto præſtari poſſit, ſed ſolum eſt actus legitimi teſtimonii, ſeu Teſtis præſtantis auctoritatem actui, ſeu contractui Matrimonii ſua præſentia per poteſtatem, quam habet in ſubditos, ut cum Navarro docet Boſſius *n. 85.* & tenent Palaus *ſupra n. 6.* Diana *p. 3. tr. 4. reſol. 233.* Bonacina *punct. 8. n. 21.* Roſignol. *de Matrim. 1. prænot. 29.* & aliis citatis, Leander *q. 25.*

62. Parochus interdictus, cui ſcilicet Ordinarius interdixit aſſiſtentiam, ſi nihilominus illam præſtat, licet peccet contra obedientiam, & præceptum Epiſcopi, Matrimonium tamen eſt validum, quia per hoc, quod illi fuerit interdictum aſſiſtere Matrimonio, non fuit degradatus, nec privatus dignitate Parochi, & ſic Matrimonium valet, ſi aſſiſtat; & ita fuiſſe declaratum a Sacra Congreg. Cardinalium ex Salzedo, Petro de Ledeſma, & aliis refert Diana *part. 10. tr. 13. reſol. 23.* quod verum eſt, etiamſi Epiſcopus hoc prohibuiſſet cum clauſula irritante, ſi factum fuerit, quia non poteſt Epiſcopus auferre Parocho, manente Parocho, auctoritatem, quantum ad valorem Matrimonii, nec poteſt addere impedimenta irritantia præter ea, quæ poſita ſunt a Concilio. Diana *loco cit.* Averſa *q. 6. ſect. 3.* Boſſius *num. 94.* Ant. a Spiritu S. *n. 149.* Parochus generaliter interdictus adminiſtratione Sacramentorum, quia propter crimen, aut imperitiam ei fuit datus Vicarius, vel Coadjutor, adhuc valide Matrimonio aſſiſtit, quia vere eſt Parochus, & retinet Parochiæ poſſeſſionem, Concilium autem non requirit, niſi præſentiam Parochi; & quia aſſiſtere Matrimonio non eſt Sacramentum adminiſtrare, poterit Parochus prohibitus Sacramenta adminiſtrare, non ſolum valide, ſed etiam licite Matrimonio aſſiſtere, ut cum Sanchez, & Dicaſtillo docet Ant. a Spiritu S. *nu. 150.* &, aliis pluribus citatis, Barboſa *de Parocho c. 21. n. 56.* & de poteſt. Epiſcopi *allegat. 32. n. 93.*

Hoc idem breviter confirmatum videbis in Synodo Diœceſana lib. 7. c. 68. §. 2. hiſce verbis. Alter Archiepi- ,,
ſcopus ad eliminandum abuſum, nimium in dies in ſua ,,
Diœceſi inoleſcentem, ut Matrimonium contracturi, ,,
nulla præmiſſa illius denuntiatione, infirmitatis præ- ,,
textu, Parochum arceſſerent, & coram eo, licet invi- ,,
to, & reluctante, ac duobus Teſtibus, Matrimonium ,,
,, ini-

inirent, Conſtitutionem promulgavit, qua, adempta Parochis facultate aſſiſtendi Matrimoniis, quibus non præceſſiſſent debitæ denuntiationes, Matrimonia ita contracta, nulla, atque irrita decrevit, & declaravit. Sed re delata ad Sacram Congregationem Concilii, hæc, Teſte Cardinali De Lugo *reſponſ. moral. lib.* 1. *dub.* 45., Archiepiſcopo mandavit, ut quantocius ſuam revocaret Conſtitutionem; omiſſio quippe denuntiationum, ſine Epiſcopi diſpenſatione, reddit utique Matrimonium illicitum, non tamen efficit invalidum: neque in Epiſcopi poteſtate eſt, novum ſtatuere impedimentum dirimens, quod a ſolo ſummo Pontifice poteſt induci, uti pluribus demonſtrant Sanchez *de Matrim. l.* 7. *diſp.* 1. *n.* 9., & Pontius *l.* 6. *de Matrim. c.* 1. *n.* 12. Quocirca eadem Sacra Congregatio Concilii apud eumdem Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 21. *nu.* 12. validum definivit Matrimonium celebratum coram Parocho, cui ab Epiſcopo ſit generatim interdictum, ne Matrimoniis aſſiſtat: *Congregatio Cardinalium reſpondit, valere Matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum eſt ab Epiſcopo, ne interveniat*; is enim adhuc eſt vere Parochus, ſuæque retinet Parochiæ titulum, & propterea omnibus præſtat qualitatibus, quas Tridentinum expoſcit ad Matrimonii validitatem: prohibitio autem Epiſcopi ſolum operatur, ne ille licite, non itidem ne valide aſſiſtat.

,, Aliud eſſet de Matrimonio celebrato, contra interdictum Papæ, munitum decreto irritante. Siquidem cum Papa poſſit, per ſuam univerſalem legem, novum impedimentum dirimens Matrimonio apponere, poteſt etiam, in aliquo ſpeciali eventu, prohibere, ne, inter peculiares perſonas, Matrimonium contrahatur, ſimulque decernere, ut contra ſuam prohibitionem contractum, ſit irritum, quemadmodum adnotarunt Alexander de Nevo, & Calderinus *in cap. Tua, de ſponſa duorum*, docentque Barboſa *in cap. Ad diſſolvendam, n.* 4. *de deſponſat. impuber.*, Leander *oper. moral. t.* 2. *tr.* 9. *diſp.* 23. *de impedimentis Matrimonii, quæſt.* 3., Becan. *in Summ. tit. de Sacram. c.* 49. *quæſt.* 1. *num.* 6., Schmalzgrueber *ad l.* 4. *Decret. tit.* 10. *n.* 9. ſola vero prohibitio, ſine decreto irritante, producit dumtaxat impedimentum impediens, non autem dirimens Matrimonium. Quamobrem Alexander III. *in cap. Ex litteris, de Matrim. contract. contra interd. Eccleſ.*, validum pronuntiavit Matrimonium initum contra Epiſcopi inhibitionem, & adhuc pendente lite, ſuper præviis ſponſalibus a Contrahentium altero cum alia perſona ſtipulatis. Quod ſi idem Pontifex *in c. Tua fraternitas de ſponſa duorum* irritum declaravit Matrimoninm contra Epiſcopi inhibitionem contractum poſt aliud Matrimonium antea initum, ſed nondum carnali copula conſummatum, non ideo ſecundum Matrimonium irritum dixit, quia eſſet celebratum contra Epiſcopi interdictum, ſed quia ei aliud obſtabat Matrimonium, quod licet dumtaxat ratum, adhuc tamen induxerat impedimentum dirimens alterius Matrimonii poſtea attentati, quod integram Decretalem legenti manifeſte patet, ponderatque Gonzalez *in cap. De Muliere, de Matrim. contracto contra interdictum Eccleſiæ, num.* 2.

,, Non prohibetur tamen Epiſcopus ſeveriſſimis pœnis illorum refrænare proterviam, qui, contra interdictum Eccleſiæ Matrimonium contrahere præſumunt, quod cum communi tradit Sanchez *l.* 3. *diſp.* 46. *n.* 7. notans inſuper, eas pœnas non eſſe a jure præfinitas, ſed ejuſdem Epiſcopi permitti arbitrio. Verum, etiam in his decernendis cavere debet, ne ſua abutatur libertate, & jus commune infringat, quod alio exponemus exemplo. In Synodo Salmaticenſi, edita olim fuerat Conſtitutio, cujus meminit Covarruvias *in* 4. *Decretal.* 2. *part. cap.* 6. *num.* 4, qua, excommunicatione latæ ſententiæ innodabantur contrahentes Matrimonium, non præmiſſis publicationibus a Tridentino præſcriptis; & præterea decernebatur, hac excommunicatione irretitos, ſtatim eſſe evitandos, licet non eſſent publice, ac nominatim denuntiati. At ejuſmodi Conſtitutio, quoad ſecundam ſui partem, ſuſtineri minime potuit, quoniam evitandos pronuntiabat, qui, juxta Canonicas ſanctiones, evitandi nequaquam ſunt; in celebri enim Extravag. Martini V. incipien. *Ad evitanda*, edita in Concilio Conſtantienſi, evitandi decernuntur ſolum excommunicati, publice, & nominatim denuntiati, ac publici, & notorii Clericorum percuſſores, uti ponderant Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 46. *n.* 10., & Cardinalis De Lugo *cit. dub.* 45. *num.* 5. Quamvis vero Fagnanus *in cap. Quod a Prædeceſſore, n.* 53. *de Schiſmaticis* probare conetur, evitandos etiam eſſe quoſcumque, qui facti notorietate certo dignoſcuntur in excommunicationem incidiſſe, juxta poſteriorem ſanctionem Concilii Lateranenſis V. *ſeſſ.* 11. §. *Statuimus autem*; ejus tamen doctrina fere communiter rejecta eſt, cum ubique moribus ſit recepta laudata Conſtitutio *Ad evitanda*, quod teſtantur Suarez *de cenſ. diſp.* 9. *ſect.* 25. Layman *Theol. moral. lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 2. *c.* 4. *n.* 1., Cabaſſut. *in Theoria, & praxi jur. Canonic. l.* 5. *c.* 11. *n.* 3., Cardinalis Albitius *de inconſtantia in Fide c.* 18. *n.* 23. Engel. *ad l.* 5. *Decretal. tit.* 39. *nu.* 56., Wieſtner *ibid. n.* 63., Reiffenſtuel *num.* 138.

In Diœceſi Kiovienſi, atque in tota Ruthena provincia, numquam promulgatum fuerat ſæpius laudatum decretum Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matr.*; ad præcidenda nihilominus ſcandala, quæ ex clandeſtinis conjugiis, in maximam animarum perniciem proveniebant, in Diœceſana Synodo Kiovienſi, habita die 11. Octoris 1619., atque in Synodo Provinciali Ruthena, habita die 6. Auguſti 1626. Conſtitutiones ſunt editæ, in quibus irrita declarata ſunt Matrimonia, aliter quam coram Parocho, & duobus, vel tribus Teſtibus celebrata, eodem plane modo, quo a Tridentino ſtatutum fuerat, licet nulla Tridentini fuerit in illis facta mentio, ſimulque juſſi ſunt ſinguli Rutheni Parochi; eas Synodales Conſtitutiones, per ſuas Eccleſias, quamprimum promulgare, ſicuti etiam a Tridentino fuerat præſcriptum; iis vero, qui, poſt hanc publicationem, ſine Parochi, & duorum ſaltem Teſtium præſentia, Matrimonium contraxerunt, injuncta eſt ſeparatio, & veluti nullo inter ſe legitimo connubii fœdere obſtrictis, libera facta eſt poteſtas tranſeundi ad alia vota.

De hiſce decretis acriter diſceptatum fuit, cum in Sacra Congregatione de Propaganda Fide, tum in Sacra Congregatione Concilii. Scripſerunt in utramque partem Theologi, & Canoniſtæ, quorum nonnulli exiſtimarunt, nihil eſſe dubitandum de validitate Conſtitutionum, quæ adamuſſim reſpondebant, & verbis, & menti Concilii Tridentini, quod ideo non fuit expreſſe nominatum, ne illius nomine audito, Rutheni Schiſmatici, quibus eſt inviſum, magis, magiſque ab unione retraherentur, & ne ſimiliter Græci, ab Orthodoxa Eccleſia ſeparati, occaſionem inde arriperent ſpargendi in vulgus, Latinos velle ſuos mores, & ritus in ipſorum Eccleſiam invehere, quam calumniam nobis impingunt, ut plebis animum a Latinis avertant, atque in ſchiſmate obduratum detineant.

Alii ex adverſo fuerunt in ſententia, præfata Synodalia ſtatuta, quamquam Tridentino omnino conformia, viribus tamen carere, quod hac ratiocinatione manifeſte confici ſunt arbitrati: Tridentinum noluit ſuum decretum, quo irrita fecit Matrimonia Clandeſtina, quempiam afficere, & ligare, niſi poſt triginta dies ab ejuſdem decreti publicatione, facta in Parochia, in qua ipſe degit: *Decernit inſuper* (ſunt verba Tridentini) *ut hujuſmodi decretum, in unaquaque Parochia ſuum robur, poſt triginta dies, habere incipiat, a die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos*; at in Parochialibus Eccleſiis Ruthenis numquam prædictum Conciliare decretum fuit promulgatum; itaque Matrimonia inibi, aliter contracta, quam Tridentinum præſcripſerit, non poſſunt eſſe irrita virtute decreti ejuſdem Tridentini. Unice igitur reſtat, ut irrita ſint virtute Conſtitutionum a Synodis Ruthenis editarum, earumdemque Synodorum nomine, atque auctoritate, per ſingulas Parochias promulgatarum, hoc autem contingere nequaquam poteſt: nulla quippe peculiaris Synodus poteſt inducere novum impedimentum dirimens Matrimonium, ſeu hujus contrahendi novam formam præſcribere, ſed eſt ad id neceſſaria ſuprema auctoritas, vel Concilii OEcumenici, vel ſummi Pontificis.

Hanc poſtremam opinionem amplexata eſt ſacra Congregatio, quæ die 2. Decembris 1628. reſcripſit, Synodalia decreta Ruthena, per Parochias publicata, non potuiſſe firmitatem adimere Matrimoniis, contra formam in iiſdem ſtatutam, contrahendis, & propterea valida definivit Matrimonia Clandeſtina, inita poſt eorumdem decretorum promulgationem; quodque hinc neceſſario conſequebatur, redintegrari juſſit conjugia, hoc tantum nomine reſciſſa, quod aliter eſſent celebrata, quam Synodales expoſcerent Conſtitutiones, Conjugeſque ea de cauſſa ſeparatos ad cohabitationem inſtaurandam adegit, idque etiamſi poſt ſeparationem alias celebraſſent nuptias, quarum validitati obſtabant primæ jam legitime contractæ. Ut porro deinceps incommoda averterentur, quæ ex Clandeſtinis proveniunt Matrimoniis, eadem Congregatio conſuluit Sanctiſſimo, ut per ſuas Apoſtolicas litteras in forma Brevis, iiſdem fere verbis conceptas, quibus Tridentinum utitur, conjugia aliter, quam coram alterutrius Contrahentium Parocho, & duobus, aut tribus Teſtibus in poſterum contrahenda, irrita decerneret, eaſque litteras per ſingulas Parochias Ruthenas præciperet promulgari.

Eamdem ſententiam, in qua poſt novum examen

,, eadem

,, eadem Congregatio perſtitit die 20. Martii 1629. ap-
,, probavit, confirmavitque Urbanus VIII. ſimulque de-
,, putavit particularem Congregionem, quæ de modo de-
,, liberaret, quo litteræ Apoſtolicæ eſſent formandæ. Ha-
,, bita eſt hæc Congregatio die 20. Aprilis ejuſdem an-
,, ni 1629., eaque ſuggerente, ſcripta fuere duo Brevia,
,, alterum, in quo demandabatur publicatio Decreti Con-
,, cilii Tridentini expreſſe, & nominatim; alterum, in
,, quo ipſemet Pontifex, verbis tamen a Tridentino ac-
,, ceptis, & facta inſuper Tridentini mentione, nullius ro-
,, boris decernebat nuptias, quæ ſine Parocho, & Teſtibus
,, in poſterum fierent. Utrumque Apoſtolicum Breve tranſ-
,, miſſum fuit ad Nuntium Apoſtolicum, eique inſinua-
,, tum, ut niſi ab expreſſa publicatione Tridentini turbas,
,, & tumultus excitandos prævideret, uteretur primo Bre-
,, vi; ſin minus, urgeret promulgationem ſecundi, per
,, quamlibet Parochiam, non tamquam Decreti Triden-
,, tini, ſed tamquam Conſtitutionis Pontificiæ; Parochis
,, autem injungeret, ut Populo declararent, Pontificiam
,, Conſtitutionem vim habituram, poſt triginta dies ab
,, ejuſdem publicatione in Parochia facta numerandos,
,, quemadmodum etiam Tridentinum in ſuo Decreto cau-
,, tum voluit. Litteræ quoque datæ ſunt ad Archiepiſco-
,, pum Kievienſem, quibus, poſt plurimum commenda-
,, tum ejuſdem ſtudium abducendi Fideles a Clandeſtinis
,, deſponſationibus, fuit ſuaviter quodammodo reprehen-
,, ſus, quod deliquiſſet contra jus commune, adſcriben-
,, do ſibi poteſtatem, qua certo carebat.

,, Ex quibus ſatis abunde demonſtratum arbitramur,
,, numquam permitti Epiſcopis in ſuas Synodales Con-
,, ſtitutiones inſerere, quod juri communi, atque Apo-
,, ſtolicis Conſtitutionibus refragetur, etiamſi illud neceſ-
,, ſarium reputetur ad evellendas corruptelas, & rerum
,, ſacrarum tuendam religionem.

,, A tradita tamen regula excipitur Conſtitutio Syno-
,, dalis, quæ ſit corroborata Apoſtolica confirmatione;
,, ab hac enim tantas accipit vires, ut prævaleat juri com-
,, muni, cui ceteroquin ſit contraria, ſicuti advertunt
,, Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellariæ in* 3. *annot. nu.* 213.
,, *& ſeqq.* Rota *deciſ.* 60. *n.* 4. *& ſeqq. part.* 9. *recent.*;
,, quod tamen eſt intelligendum, ſi confirmatio Apoſto-
,, lica ſit in forma ſpecifica, ut ajunt, non in commu-
,, ni; latum quippe inter hæc duo confirmationum gene-
,, ra intercedere diſcrimen, in hujus Operis capite ultimo
,, demonſtrabimus.

63. Parochus excommunicatus, ſuſpenſus, irregularis, interdictus poteſt alteri Sacerdoti facultatem concedere aſſiſtendi Matrimonio ſuorum Parochianorum, quia hæc conceſſio non eſt actus juriſdictionis, ſed dominii, & poteſtatis, quæ non repugnat excommunicato: vel eſt quædam deſignatio ſpectatoris Matrimonii, ut poſſit de eo teſtificari, quam ex conceſſione Tridentini facere poteſt Parochus, eo ipſo, quod Parochus eſt; & dicitur actus juriſdictionis minus proprie, ad differentiam actus Ordinis; ſive ad denotandum munus auctoritatis Parochialis, tamquam publici Teſtis ad hoc deputati, ut habet Averſa ſupra, tenent Diana *part.* 5. *tr.* 9. *reſol.* 80. Hurtado *diſp.* 5. *de Matrim. diff.* 8. *n.* 27. Leander *quæſt.* 6. Bonacina *punct.* 8. *num.* 22. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi allegat.* 32. *n.* 110. & *de Parocho cap.* 21. *n.* 63. Roſignol. *de Matrim.* 1. *prænot.* 29. qui *num.* 3. cum aliis addit, hanc licentiam aſſiſtendi Matrimonio poſſe valide concedere Sacerdoti excommunicato, vel irregulari. Ita etiam Palaus *punct.* 13. §. 10. *n.* 3.

64. *An vero Parochus excommunicatus vitandus mortaliter peccet, ſi Matrimonio aſſiſtat, ſeu concedat alteri licentiam aſſiſtendi?* Affirmant Suarez, Rebell. Pontius, & alii apud Boſſium *n.* 90. quia in re gravi, & ſacra communicat cum aliis contra Eccleſiæ prohibitionem, niſi forte gravis neceſſitas, ut eſſet articulus mortis, aut alia ſimilis, excuſet. Verum probabilius eſt, non peccare lethaliter, quia aſſiſtendo Matrimonio communicat cum aliis propter utilitatem, & neceſſitatem Contrahentium, qui abſque Parocho contrahere non poſſunt, nec talis communicatio eſt in re, quæ ſit exercitium Ordinis, aut Sacramenti adminiſtratio, unde nec fit irregularis Parochus ſic aſſiſtendo. Ita Sanchez *diſp.* 21. *n.* 8. Ant. a Spiritu S. *n.* 148. Leander *diſp.* 7. *q.* 27. Guttierez, Filliuc. Diana, & alii, quos ſequitur Boſſius *n.* 91. Peccaret venialiter benedicendo Sponſos illis verbis: *Ego vos conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, quia licet ſit actus juriſdictionis, eſt tamen in re levi nulli præjudicans, licet poſſit eſſe peccatum mortale, ſi omittatur, quia præcipitur proferri a Parocho, ne auctorizet Matrimonium, tamquam Miniſter repræſentans Eccleſiam, ut notat Boſſius *n.* 91. *An vero peccent Contrahentes, ſi petant a Parocho excommunicato, ut aſſiſtat Matrimonio?*

Reſp. peccare venialiter, ſi id petant extra cauſſam neceſſitatis, quia cum Matrimonium non debeat celebrari ſine benedictione, petendo Matrimonium, inducerent Parochum ad benedicendum, quod cum fieri non poſſit ſine peccato veniali, inducerent Parochum ad peccandum venialiter, & ita peccarent & ipſi. Sic Boſſius *n.* 93.

65. Reſp. 3. Parochus putatus, qui titulo colorato poſſidet Beneficium ſibi a legitimo Superiore collatum, licet alias non ſit verus Parochus, quia talis collatio propter aliquod impedimentum occultum fuit nulla, aut quia Parochus poſtea fuit ipſo jure Beneficio privatus, ſtante communi errore vulgi probabiliter exiſtimantis, ipſum eſſe verum Parochum, valide Matrimonio aſſiſtit, & facultatem aſſiſtendi concedit. Ratio eſt, quia tunc Eccleſia ob publicam utilitatem illi confert poteſtatem ad valide exercendum Officium Parochi, & acta per ipſum geſta in utroque foro approbantur, juxta *l. Barbarius §. ſi ſervus ff. de Offic. Prætor.* & cap. *infamis* 3. *q.* 7. & tenent communiter Doctores, quos affert, & ſequitur Boſſius *n.* 96. Roſignol. *prænot.* 30. *n.* 6. Palaus §. 10. *num.* 10. Leander *quæſt.* 29. Sanchez *diſp.* 22. Eccleſia namque, ad evitanda ſcandala, & gravia inconvenientia, quæ ex nullitate actuum oriri poſſunt, approbat illa, & facultatem concedit iis, qui habere juriſdictionem communiter exiſtimantur. Quod verum eſt, etiamſi a Contrahentibus inhabilitas cognoſcatur, quia cognitio, & ſcientia paucorum non tollit communem errorem, ob quem conceditur juriſdictio, ut cum Sanchez, & Guttierez notat Palaus.

66. *An vero ſufficiat communis error ſine titulo colorato, an nimirum Parochus, qui ſine ullo titulo, & auctoritate legitimi Superioris ſe intruſit in Officium Parochi, ſtante communi errore, valide Matrimonio aſſiſtat?* Affirmant Leander *q.* 30. Baſilius Pontius *lib.* 5. *cap.* 20. *a n.* 2. Ant. a Spiritu S. *num.* 152. & probabile putat Palaus, quia militat eadem ratio publicæ utilitatis propter vitanda ſcandala, & inconvenientia, quæ ex nullitate actuum poſſent oriri; quare licet Parochus ſit intruſus, nec habeat titulum a legitimo Superiore collatum, tamen communis error debet ei tribuere juriſdictionem, ut validum ſit Matrimonium, cui aſſiſtit. Verior tamen, & communior ſententia negat, ſufficere communem errorem ſine titulo colorato, quia jura requirunt etiam titulum coloratum, ut geſta ab inhabili valida reputentur; ut late probat Sanchez *diſp.* 22. *n.* 49. *&* 50. Boſsius *n.* 100. Roſig. *prænot.* 30. *n.* 9. Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 25. *n.* 44. Palaus *n.* 9., & aliis pluribus citatis, Bonacina *q.* 2. *punct.* 8. *n.* 25. & patet ex dictis *tr.* 7. *de pænit. c.* 13. *dub.* 9.

67. Hinc ſequitur, validum eſſe Matrimonium, cui aſsiſtit Laicus communi errore Sacerdos exiſtimatus, cum licentia Parochi, quia licet Parochus non poſsit licentiam concedere non Sacerdoti, quia tamen concurrit error communis cum titulo colorato, ſcilicet licentia data a legitimo Superiore potente concedere, Eccleſia in hoc caſu hanc ei tribuit poteſtatem, cum non ſit de jure Divino, ſed Humano. Ita Sanchez, Filliuc. Bonacina, Guttierez, quos ſequitur Boſsius *nu.* 108. Idem valet de Sacerdote aſsiſtente cum licentia a Parocho ſibi ficte conceſſa, quia nullitas licentiæ orta ex defectu intentionis in Parocho, cum ſit occulta, & concurrat error communis cum licentia a legitimo Superiore collata, non vitiat, nec irritat Matrimonium. Ita cum Sanchez, Guttierez, & aliis Boſsius *n.* 100. Palaus *n.* 11.

D U B I U M IX.

Quinam præter Parochum poſſint Matrimonio aſſiſtere, & facultatem aſſiſtendi concedere?

68. CErtum eſt, per diſpoſitionem Concilii Tridentini, ultra Parochum, poſse etiam Ordinarium valide Matrimonio aſſiſtere, & alteri Sacerdoti aſſiſtendi licentiam concedere. Nomine Ordinarii venit Pontifex in tota Eccleſia, Epiſcopus, & Archiepiſcopus in ſua Diœceſi; & in ordine ad Matrimonia ſuorum ſubditorum Archiepiſcopus non eſt Ordinarius, nec poteſt aſſiſtere in Diœceſi ſuorum Suffraganeorum, niſi in actu Viſitationis, cap. *Paſtoralis de offic. Ord.* vel in caſu appellationis, quando nimirum Epiſcopus non vult aliquem Matrimonio conjungere, poteſt iſte appellare ad Archiepiſcopum, qui, prolata ſententia, ſi illa tranſivit in rem judicatam, poterit Matrimonio aſſiſtere, & aſſiſtendi licentiam concedere, quia tunc ad ipſum devolvitur juriſdictio ordinaria, ut cum Spino, Segura, Sanchez, & Guttierez docet Palaus *punct.* 13. §. 11. Boſſius §. 19. *n.* 52. Roſign. *prænot.* 27. Barboſa *de poteſt. Epiſc. alleg.* 32. *n.* 125.

69. Cardinalis in Eccleſia ſui Tituli habet juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, per Textum in cap. *his quæ de major. & obed.* & reſpectu Subditorum illius Eccleſiæ eſt Ordinarius, unde poteſt illorum Matrimoniis aſſiſtere, & aſſiſtendi facultatem concedere, ut tradunt Navar. Guttierez, Sanchez, & Pontius, quos ſequitur Boſſius *n.* 61. Roſig. *prænot.* 27. *n.* 13. Legati Pontificis in Provincia ſuæ Legationis ſunt Ordinarii, & poſſunt quicquid poteſt Epiſcopus, unde poſſunt Matrimonio aſſiſtere, &

aſſiſtendi facultatem concedere. Guttierez, Sanchez, Barboſa, Pontius, Coninch., quos ſequitur Boſſius *num.* 60. Roſignol. *n.* 3. Abbates, & alii Prælati Epiſcopo inferiores, habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & propriam Diœceſim nulli Epiſcopo ſubjectam, veniunt nomine Ordinarii, & valide poſſunt ſuorum Subditorum Matrimoniis aſſiſtere, & aſſiſtendi facultatem concedere, ut cum aliis tradunt Boſſius *n.* 55., & Roſignol. *nu.* 5. qui dicit, hoc eſſe verum, quamvis non ſint Sacerdotes, ſed ſolummodo in Minoribus conſtituti, quia in hac aſſiſtentia non requiritur poteſtas Ordinis, ſed ad ſummum Juriſdictionis, quæ reſidet in hujuſmodi Prælatis inferioribus habentibus proprium Territorium, & Diœceſim. Idem poteſt Capitulum Sede Vacante, ſeu ejus Vicarius, qui ſuccedit Epiſcopo, & in ejus juriſdictione ordinaria, ut cum Guttierez, Barboſa, Coninch., & aliis tradit Boſſius *n.* 59. Roſignol. *nu.* 11. Idem valet de aliis, qui juriſdictionem habent quaſi Epiſcopalem, qui ſuorum Subditorum Matrimoniis poſſunt valide aſſiſtere.

70. Reſtat difficultas de Vicario Generali Epiſcopi: *an, ſecluſa ſpeciali commiſſione, poſſit ex vi ſui muneris, & officii Matrimonii aſſiſtere, & aſſiſtendi facultatem concedere?* Negant nonnulli apud Boſſium §. 24. *n.* 62., quia tota juriſdictio Vicarii provenit ab Epiſcopo, qui pro libito poteſt illam reſtringere, vel ampliare, & ceſſat per mortem Epiſcopi, & ſic non eſt juriſdictio ordinaria, ſed delegata; nam juriſdictio ordinaria deſcendit a jure, vel a ſupremo Principe, nec ceſſat per mortem concedentis. Reſpondeo tamen, nomine Ordinarii venire Vicarium Generalem, qui facit unum Tribunal cum Epiſcopo, unamque juriſdictionem conſtituit, ex cap. *Romana de appell. in* 6., & cap. 2. *de conſuetud. in* 6. unde a Vicario non datur appellatio ad Epiſcopum, niſi in cauſſis Vicario ſpecialiter delegatis. Poteſt etiam Vicarius juriſdictione ordinaria ſibi ex vi ſui Officii, & non ex ſpeciali delegatione competenti Confeſſiones audire, & ad eas audiendas approbare, & exponere, & alia expedire, & facere, quæ ad juriſdictionem ordinariam Epiſcopi ſpectant, ut tradit Boſſius *n.* 64. ergo poteſt tamquam Ordinarius aſſiſtere Matrimoniis, & facultatem aſſiſtendi concedere. Ita Gratianus, Pariſius, Guttierez, Layman, Pontius, quos affert, & ſequitur Roſignol. *n.* 8. Barboſa *d. alleg.* 32. *n.* 117. ubi alios quamplures affert.

71. Nec obſtant, quæ in contrarium adducuntur; falſum enim eſt, juriſdictionem Vicarii deſcendere per delegationem ab Epiſcopo; nam illa deſcendit a jure, & ſupremo Principe, ſuppoſita deſignatione Perſonæ facta ab Epiſcopo, ad quem ſolum ſpectat eligere, & deſignare perſonam, cui committat Officium Vicarii, non vero juriſdictionem concedere, per Textum cap. *licet, & ibi Gloſſa*, & Scribentes communiter de Officio Vicarii in 6. Roſignol. *n.* 8. Boſſius *n.* 65. Palaus §. 11. *n.* 3. Quod vero aliquando habeat ampliorem, & lationem, inde provenit, quod Epiſcopus ultra juriſdictionem, quam habet a jure, aliam illi communicat, quæ quidem ſi concedatur tali perſonæ, ut talis eſt, erit delegata; ſi vero ei concedatur ratione Officii, & Vicariatus, erit ordinaria, ut cum Sanchez *l.* 3. *diſp.* 29. *n.* 8. docet Palaus *loc. cit.* Nec mirum eſt, quod ceſſet per mortem Epiſcopi, quia non eſt diverſa, ſed una, & eadem juriſdictio, quæ in Epiſcopo reſidet primario, & principaliter, & in Vicario minus principaliter, & ſecundario; unde eſt, quod geſta per Vicarium dicuntur facta ab Epiſcopo, & vices gerit ejuſdem in eodem tribunali. Juriſdictio ordinaria, quæ eſt diverſa ab illa deſignantis, & conferentis Officium, & quæ exercetur in diverſo tribunali, non ſpirat per mortem concedentis; ſecus ſi ſit eadem, & exerceatur in eodem Tribunali.

72. Quæres: *An Vicarius Generalis debeat eſſe Sacerdos, ad hoc ut valide Matrimonio aſſiſtat?* Affirmant Navar. Salzedo, Ugolinus, Sayrus, & alii apud Boſſium *n.* 67. ſed tenendum eſt, Vicarium Generalem non Sacerdotem poſse valide aſſiſtere, & facultatem aſſiſtendi concedere, quia ad validam aſſiſtentiam non requiritur poteſtas Ordinis, ſed dumtaxat Juriſdictionis, unde dicebamus, Parochum non Sacerdotem poſſe valide aſſiſtere; ſed Vicarius Generalis habet juriſdictionem ordinariam in omnes ſubditos Epiſcopi; unde poteſt illorum Matrimoniis valide aſſiſtere. Ita Boſſius *ſupra*, Roſignol. *n.* 10. Barboſa *d. allegat.* 32. *n.* 120. Pontius *lib.* 5. *cap.* 11. *n.* 11. Addo, validum eſſe Matrimonium, cui Vicarius Generalis aſſiſtit contra prohibitionem Epiſcopi, ſicut valide aſſiſtit Parochus, non obſtante tali prohibitione, quia uterque habet juriſdictionem ordinariam: quæ non poteſt reſtringi ab Epiſcopo, a quo Vicarius dependet quoad electionem, & perſeverantiam in officio, non autem quoad poteſtatem ex tali Officio emanantem, ſuppoſita tali electione, quia illa provenit a Jure, ſeu a Canone, ut docet Roſig. n. 9.

73. Quod dictum eſt de Vicario Generali Epiſcopi, valet etiam de Vicariis Generalibus aliorum Prælatorum habentium propriam Diœceſim, & juriſdictionem, quaſi Epiſcopalem; nam & ipſi conſtituunt idem Tribunal cum ſuis Prælatis, &, ſuppoſita electione in Vicarium, accipiunt juriſdictionem a Canone, idemque de illis ſentiendum ac de Vicariis Generalibus Epiſcoporum: ſecus dicendum de Vicariis Foraneis, qui non comprehenduntur ſub nomine Ordinarii in Decreto Concilii Trident., quia Vicarius Foraneus non habet juriſdictionem ordinariam, ſed delegatam in ea parte Diœceſis, in qua conſtitutus eſt Vicarius Foraneus, nec conſtituit unum Tribunal cum Epiſcopo, nec ejus vices gerit in eodem loco, & Tribunali; unde etiam dari poteſt appellatio a Vicario Foraneo ad Epiſcopum; cum ergo non habeat juriſdictionem ordinariam, nec poteſt ex vi ſui muneris, & officii valide Matrimoniis aſſiſtere, prout docent Boſſius *n.* 68. Roſignol. *n.* 14. Palaus *nu.* 4. & alii communiter.

D U B I U M X.

Qualis licentia requiratur, ut alter a Parocho valide Matrimonio aſſiſtat.

CONveniunt fere omnes, licentiam dandam a Parocho, ſeu ab Ordinario alteri Sacerdoti, ad hoc ut valide poſſit Matrimonio aſſiſtere, non eſse neceſsario concedendam in ſcriptis, ſed ſufficere ſi vocetenus concedatur, quia Concilium ſolum requirit licentiam, nec exprimit, quod debeat eſse in ſcripto, aut verbalis, & ſic utraque ſufficit licentia generalis adminiſtrandi in Parochia omnia, quæ ſpectant ad curam animarum, abſque eo quod ſit ſpecialis de Matrimonio, quia ſub illa generalitate ſatis comprehenditur ſpecialis aſſiſtendi Matrimoniis, ut ex communi Doctorum affirmant Boſſius *c.* 4. *n.* 121. & Roſignol. *Prænot.* 35. *n.* 6. & deciſum a Sacra Congreg. referunt Bonacina *punct.* 8. *n.* 11. & Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 32. *n.* 127.

75. *An vero ſufficiat licentia generalis adminiſtrandi Sacramenta?* indiſtincte, & abſolute affirmant Bonacina, Reginald. Pontius, Andreas, Vallenſ. & Rebell., quos affert, & ſequitur Roſignol. *d. prænot.* 35. *n.* 7., quia ſub generali miniſterio Sacramentorum, hæc etiam aſſiſtentia ſatis comprehenditur, & deciſum referunt a S. Congreg. illis verbis: *Non ſufficit tacita licentia, quæ reſultat ex tolerantia; requiritur vero vel commiſſio generalis ad adminiſtranda omnia Sacramenta, vel ſi hæc abſit, expreſſa, vel ſpecialis licentia.* Negant Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 3. *n.* 30. Filliuc. *c.* 6. *n.* 218. Henriq. *l.* 11. *c.* 3. *num.* 5. Gaſpar Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 11. *n.* 37., quia generalis licentia adminiſtrandi Sacramenta ſolet intelligi de Sacramentis Confeſſionis, & Euchariſtiæ, quia ſunt Sacramenta neceſſitatis, non de Matrimonio, cujus aſſiſtentia revera non eſt adminiſtratio Sacramenti, & quia in generali conceſſione non cenſentur comprehenſa ea, quæ ſpeciali nota ſunt digna, cujuſmodi eſt aſſiſtere Matrimoniis, quæ res eſt graviſſima, & ardua.

Fateor, utramque ſententiam poſse eſse veram pro diverſitate circumſtantiarum; ſi enim Parochus ſit infirmus, aut impeditus, vel per plures dies longe abſuturus conſtituat Subſtitutum cum facultate adminiſtrandi omnia Sacramenta, iſte utique poterit valide Matrimoniis aſſiſtere, quia cenſetur illi demandata tota cura animarum, & in illa generali conceſſione ſub iſtis, aut ſimilibus circumſtantiis, ſufficienter includitur licentia Matrimoniis aſſiſtendi; ſecus dicendum, quando Parochus eſt præſens, qui ſolet per ſe ipſum Matrimoniis aſſiſtere; nam tunc generalis conceſſio miniſtrandi omnia Sacramenta, intelligitur ſolum de Sacramento Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ, non de aſſiſtentia in Matrimoniis, quod ex conjecturis, & qualitate Parochi poteſt ſufficienter colligi. Ita indicat Boſſius, & tenet Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 35. *n.* 7.

76. Licentia debet Matrimonium præcedere, nec ſufficit ſi ſubſequatur; nam licentia prærequiſita ad actum, qui non pendet in futurum, ſed ſtatim ac ſit, aut eſt validus, aut nullus, abſque eo quod poſſit variari, ſeu revalidari, debet neceſſario actum præcedere; ſed licentia Parochi, ſeu Ordinarii eſt neceſſaria ad valorem Matrimonii non pendentis in futurum, quodque non poteſt variari, ſeu revalidari, ſi ſemel fuit validum, aut nullum; ergo debet Matrimonium antecedere. Inde non ſufficit licentia præſumpta per ratihabitionem de futuro, quæ non exiſtit, dum Matrimonium celebratur, ſed expectatur in futurum: quod Conf. a pari de Sacramento Pœnitentiæ, in quo, quia juriſdictio, & licentia Superioris prærequiritur in Sacerdote abſolvente ad valorem Sacramenti, non ſufficit ſola licentia præſumpta per ratihabitionem de futuro, ut diximus *in tract. de Pœnit. cap.* 13. *dub.* 12.; ergo nec talis licentia præſumpta ſufficit ad valorem Matrimonii, prout tenent Boſſius §. 42. *nu.* 114. Palaus §. 12. *n.* 4. Averſa *q.* 6. *ſect.* 4. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 9. *num.* 165. Auguſtinus, Barboſa, Baſilius Pontius, Sanchez, Bonacina, Filliuc. quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 35. *num.* 3.

77. Nec obſtat, ratihabitionem retrotrahi; & mandato

to æquiparari, *ex regul. 10. juriſ. in 6.* nam axioma valet de contractibus, aliiſque cauſſis civilibus, quibus ſi deſit aliqua ſollemnitas, ſuppleri poſtmodum poteſt, ac ſi fuiſſet ab initio: ſecus eſt in Sacramentorum adminiſtratione, quæ ſi a principio fuit invalida, nulla potentia ratificari, & convalidari poteſt, unde in illis locum habet alia regula juris; *Quod ab initio non valet, tractu temporis non convaleſcit.* Nec item obſtat, quod Baptiſmus, & Euchariſtia poſsunt rite miniſtrari cum ſola ratihabitione futuri conſenſus; nam juriſdictio in adminiſtratione horum Sacramentorum non eſt neceſsaria ad validitatem actus, ſed ad licitum uſum, ac proinde non requiritur, ut licentia, & juriſdictio antecedat, ſed ſufficit, ſi rationabiliter præſumatur futurus conſenſus illius, qui licentiam concedere poteſt: at in Matrimonio licentia Parochi, ſeu Ordinarii, cum ſit neceſsaria ad valorem actus, debet Matrimonium præcedere.

78. Hanc licentiam non debere neceſsario eſse expreſſam, ſed ſufficere licentiam tacitam deſumptam ex tolerantia Parochi, & ex ratihabitione de præſenti, ſatis communiter Doctores admittunt; nam Parochus videns Sacerdotem incipientem aſſiſtere, aut ſe diſponentem ad aſſiſtendum, ſi non impediat, cum facile poſſit, cenſetur licentiam concedere, & ſic talis licentia tacita, deſumpta ex tolerantia Parochi, erit ſufficiens. Ita cum Sanchez, Coninch. Pontio, & Hurtado docet Palaus §. 12. *n.* 4. ita etiam Boſſis *n.* 119. ſed obſtat declaratio Sacræ Congreg. ſuperius adducta, quæ ita ſe habet: *Non ſufficit tacita licentia, quæ reſultat ex tolerantia; requiritur vero vel commiſſio generalis ad adminiſtranda Sacramenta, vel ſi hæc abſit, expreſſa, vel ſpecialis licentia.* Quare non eſt recedendum a tali declaratione, & ſic dicendum, non ſufficere licentiam tacitam, ſed requiri expreſsam, prout cum aliis tenent Barboſa *de pot. Epiſc. alleg. 32. n. 126.* & Roſignol. *n.* 5. ubi omnia ſolvit, quæ poſſent in contrarium adduci, Homob. *in exam. tr. 11. c. 10. q. 22. reſol. 3.*

79. Sufficit licentia ficte conceſſa, ideſt ſolis verbis ſine animo concedendi, ut notavimus *ſup. dub. 8. in fine*, quia nimirum valent geſta per Miniſtrum communi errore reputatum legitimum, concurrente titulo præſumpto, & colorato, prout evenit in caſu fictæ conceſſionis; nam concurrit titulus præſumptus, & coloratus ratione licentiæ conceſſæ a legitimo Superiore, & adeſt communis error de illo defectu intentionis in concedente. Ita cum Sanchez, Boſſio, Guttierez, Barboſa, & aliis tenet Roſig. *n.* 10.

80. Sufficit etiam licentia gravi metu, dolo, & fallaciis extorta. Ratio eſt, quia geſta per metum gravem, quamvis ſint per Judicem irritanda, non tamen ſunt ipſo facto irrita, & nulla, quando nulla adeſt lex ipſo facto irritans; at in præſenti nulla datur lex irritans licentiam ex metu gravi conceſſam; ergo valida eſt, ac ſufficiens pro validitate Matrimonii: datur tamen lex irritans quoad ipſos Contrahentes, qui ſi vi, & metu gravi inducantur ad contrahendum, invalide contrahunt, ut dicemus ſuo loco. Similiter dolus, fraus, ſeu fallacia, ſi non ſunt cauſſa totalis finalis, & motiva, ſed tantum impulſiva, non irritant licentiam, quia licet diſpoſitio facta per dolum verſantem circa cauſſam finalem ſit invalida, cum nihil magis contrarium ſit conſenſui, quam error; ſecus vero ſi firma exiſtente cauſſa finali motiva error ſolum verſetur circa cauſſam impulſivam, ut cum Sanchez, Coninch. Guttierez, Reginaldo, & Bonacina tenet Barboſa *de poteſt. Epiſc. alleg. 32. num. 133.*

81. Hæc licentia alteri Sacerdoti conceſſa debet eſſe ipſi notificata, ut valide Matrimonio aſſiſtat; ſi enim poſt licentiam conceſſam Matrimonio aſſiſtat, antequam fuerit ipſi notificata, invalidum eſt Matrimonium: nam hæc licentia eſt quoddam privilegium, & quædam donatio, quæ non eſt valida quouſque acceptetur, nec acceptari poteſt quouſque non innoteſcit, ex *cap. 1. de præbendis in 6.* & cap. *ſi tibi abſenti eodem tit.* tum quia juriſdictio, cui aſſimilatur hæc licentia, non exercetur valide ab eo, qui ignorat, ſibi eſſe conceſsam, ut tradunt communiter Juriſtæ. *An vero ſufficiat notificari, Nuntio miſſo ad eam impetrandam, ut ſi Sacerdos Nuntium mitteret ad Parochum pro impetranda licentia: an ſufficiat quod illam Nuntius acceptet, ad hoc, ut Sacerdos poſſit valide Matrimonio aſſiſtere, antequam ipſe ſciat, licentiam eſſe conceſſam, & acceptatam a Nuntio?* Affirmant Sanchez *diſp. 36. n.* 8. Coninch. *diſp. 27. dub. 3. n. 32.*, quos ſequitur Palaus §. 12. *n.* 6. Ratio eſt, quia hujuſmodi conceſſio regulanda eſt juxta naturam gratiæ, ſeu privilegii, & gratuitæ donationis; ſed donatio, & privilegium habet perfectionem, & ſuum ſortitur effectum a puncto acceptationis factæ a Nuntio ad id ſpecialiter deſtinato, ut communiter tradunt Doctores, & colligitur ex cap. *ſi tibi abſenti, de præb. in 6.* ergo idem dicendum de conceſſione talis licentiæ. Peccaret tamen Sacerdos Matrimonio aſſiſtens, antequam notitiam habeat conceſſionis factæ, propter periculum, cui ſe exponit faciendi Matrimonium irritum, & nullum, ſi forte licentia non eſset conceſsa: ſi tamen licentia eſset jam conceſsa, quando aſſiſtit Matrimonio, illud erit validum.

82. Verum probabilius eſt, non ſufficere illam conceſſionem factam Nuntio, ſeu Procuratori, antequam veniat ad notitiam Sacerdotis, qui debet aſſiſtere, prout tenent Pontius *lib. 5. c. 29. n. 8.* Gaſpar Hurtado *diſp. 5. diff.* 13. Auguſt. Barboſa *de Parochis cap. 21. n. 75.* Boſſius *c.* 4. *n.* 139. Roſignol. *prænot. 35. n.* 18. & hoc propter declarationem Sacræ Congreg. Concilii ſub die 5. Decemb. 1626. & 15. Aprilis 1628., quam affert Barboſa de Parochis *loc. cit.* his verbis. *Cenſuit, Matrimonium contractum coram Sacerdote extraneo, qui habet licentiam a proprio Parocho unius ex Contrahentibus, & ignorat, ſe illam habere, prout ignorat unus ex Contrahentibus, eſſe invalidum*; a qua declaratione non eſt recedendum.

83. Hic notant Doctores Pontius *lib. 5. c. 29. n. 8.* Sanchez, Coninch. & Palaus *loc. cit.* Sacerdotem non debere, regulariter loquendo, credere Contrahentibus affirmantibus, ſe impetraſse licentiam a Parocho, ſeu ab Ordinario, ut Matrimonio aſſiſtat, maxime ſi contrahere velint abſque denuntiationibus, quia inde graviſſima incommoda poſsunt oriri, niſi forte perſonæ eſsent tam gravis auctoritatis, ut nulla fraudis ſuſpicio adeſset; quamvis enim in re principaliter ſpectante ad utilitatem animæ credi poſſit, & ſoleat parti aſserenti, ſe obtinuiſse facultatem a legitimo Superiore confitendi apud talem Sacerdotem, vel conſequendi ab eo abſolutionem in foro interno ab aliquo caſu reſervato; in re tamen ſpectante ad externam gubernationem ſtandum non eſt dicto ejuſdem partis indigentis tali conceſſione. Argumentum in cap. *ſicut de ſentent. excom.* ubi aſſerenti, ſe fuiſſe ab excommunicatione abſolutum, non creditur, niſi habeat ſchedulam abſolventis; ſicut etiam qui aſſerit, ſe communicaſſe in Paſchate, debet habere ſchedulam Communionis factæ. Si vero leviter, & imprudenter credens aſſiſteret aliquorum Matrimonio, non fore validum aſſerit Roſign. *n.* 15. quia conceſſio facultatis non fuit legitime notificata Sacerdoti: ſed verius eſt, Matrimonium eſſe validum, ſi revera illi obtinuerant licentiam, & nomine concedentis ei retulerant, quia defectus non eſſet ſubſtantialis vitians valorem, ſed ſolum eſſet culpabilis, qui ſic imprudenter ſe gereret.

84. Licentia ſemel conceſſa Sacerdoti, ut valide Matrimonio aſſiſtat, ante contractum Matrimonium eſt revocabilis pro libito concedentis revocatio; tamen debet eſſe notificata Sacerdoti per Epiſtolam, vel certum Nuntium, ut late probant Sanchez *lib. 3. diſp. 36. num. 9.* Roſignol. *n.* 27. Coninch. & Hurtado, quos ſequitur Palaus *n.* 10. & quouſque non fuerit ſufficienter notificata revocatio, Matrimonium erit validum, quamvis revera ſit revocata. Si quis autem nullitatem Matrimonii opponeret propter carentiam, aut revocationem licentiæ, teneretur id probare, alias credi non debet, ut cum Maſcardo notat Palaus.

85. Licentia ſemel data non exſpirat morte concedentis, vel amotione ejuſdem ab officio, etiamſi res ſit integra. Ratio eſt, quia gratia alicui facta, & conceſſa, quæ non continet delegationem juriſdictionis contentioſæ, & fori externi, non exſpirat, etiam re integra, morte concedentis, vel amotione ejuſdem ab officio: cap. *ſi cui nulla de præbendis in 6.* cap. *ſi ſuper gratia de offic. delegat. eodem tit.* ut late probat Boſſius §. 53. *n.* 134. & cum eo tenent Garzias, Borboſa, Sanchez, Pontius, Suarez, Salas, Coninch. & alii plures ab eodem relati; non enim approbatio audiendi confeſſiones alicui conceſſa exſpirat, mortuo, vel amoto Prælato approbante, quia eſt gratia facta, nec exſpirat licentia alicui conceſſa eligendi ſibi Confeſſarium, aut celebrandi Miſſam in domo ſua, quia eſt gratia jam facta, quæ non ſpectat ad forum contentioſum; ſed etiam licentia aſſiſtendi Matrimonio eſt gratia facta, quæ non continet juriſdictionem ſpectantem ad forum contentioſum; ergo ſemel conceſſa Sacerdoti, & ab eo acceptata, non revocatur morte concedentis, vel ejus amotione ab officio. Sed de his latius videri poteſt Boſſius *ſupra*, ubi plura ponit exempla, & aſſignat diſcrimen inter gratiam factam, quæ, re integra, non exſpirat morte concedentis, & gratiam faciendam, quæ ſpirat morte concedentis, vel ejuſdem remotione ab officio. Ita etiam Roſignol. *diſp. 4. §. 4.*

DUBIUM XI.

De Numero, & qualitate Teſtium, qui debent Matrimonio aſſiſtere.

86. AD validitatem Matrimonii ultra præſentiam Parochi neceſſariam eſſe præſentiam duorum, vel trium Teſtium, clare conſtat ex Trid. *ſeſſ. 24. c. 1. de reform. Matrim.* irritante Matrimonium aliter contractum. Inde Matrimonium contractum coram Parocho, & uno ſolum Teſte, quamvis digniſſimo, & omni exceptione majo-

majore, erit irritum, & nullum, propter defectum formæ a Concilio requiſitæ: ſufficiunt autem duo Teſtes præter Parochum, quia Concilium loquitur disjunctive, *duobus, vel tribus*, & ſic voluit ſufficere duo, quia *in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum*, & quia ad probanem cujuſcumque negotii ſufficiunt duo teſtes; at quia debent hujuſmodi teſtes de contracto Matrimonio poſse teſtificari, debent ambo ſimul cum Parocho intereſse toti Matrimonio, nec ſufficit, quod unus audiat conſenſum Viri, & alter conſenſum Mulieris, ſicut non ſufficeret, ſi coram uno Parocho Vir ſuum conſenſum daret, & coram alio Parocho Mulier. *An autem debeant eſſe rogati?* dicam Dub. ſequenti.

87. Difficultas eſt circa qualitatem Teſtium: *an debeant eſſe omni exceptione majores, vel poſſint etiam admitti Teſtes minus idonei, & qui reprobantur a Jure, cujuſmodi ſunt impuberes, infames, excommunicati, conſanguinei, & propinqui, & ſimiles, qui communiter repelluntur a teſtificando?* Affirmant nonnulli, quia teſtes requiruntur a Trident. ut poſſint de Matrimonio teſtificari: ſed teſtes, qui non ſunt omni exceptione majores, non ſatis probant, quinimmo a jure repelluntur, ergo ut ſatisfiat fini a Concilio intento, debent intereſse Teſtes omni exceptione majores, ſicut requiruntur in aliis rebus, maxime quia Matrimonium eſt res graviſſima, in qua militant eædem rationes, & pericula, quæ in aliis rebus.

88. Communis, & vera ſententia docet, non requiri Teſtes omni exceptione majores, ſed ſufficere Teſtes quoſcumque, ſive ſint pueri ante pubertatem, dummodo ſint uſu rationis præditi, & intelligant quid agatur, ac teſtificari poſtea valeant, ſive infames, excommunicati, conſanguinei, & parentes Contrahentium, illorum Servi, Familiares, & etiam Feminæ. Ratio eſt, quia Concilium ſolum exigit duorum Teſtium præſentiam, nec ullas in illis requirit qualitates, quas non omiſiſset, ſi fuiſsent neceſsariæ ad valorem Matrimonii, ſicut eas expreſſit Pontifex in cap. *cum eſſes de Teſtam.* ergo non requiruntur illæ qualitates, tum quia, cum ſit Decretum correctorium juris communis, non eſt extendendum ultra id, quod expreſſe continent. Nec erat expediens, qualitates aliquas in Teſtibus requiri, ne daretur occaſio dubiis, & litibus contra valorem Matrimonii cum maximis perturbationibus, & periculis. Adde, quod in aliis etiam rebus ſæpe admittuntur Teſtes minus idonei, quando adhibentur ex communi partium conſenſu, quando res eſt favorabilis, & quando præter privatos Teſtes, intervenit publicus Miniſter, qui ſupplet illorum defectum, ſicut in Matrimonio intervenit Parochus, vel alius Sacerdos legitime deputatus: & ita tenent Sanchez, Henriq. Bonacina, Hurtado, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 7. *q.* 44. Palaus §. 13. Roſignol. *prænot.* 36. *n.* 5. Barboſa *de poteſt. Epiſc. alleg.* 32. *n.* 138., & de Parochis *c.* 21. *n.* 80.

89. Ad rationes oppoſitas facile reſpondetur, in aliis quoque rebus non ſemper requiri Teſtes omni exceptione majores, & adeſt ſpecialis ratio illos non requirendi in Matrimoniis, quia majus periculum, & incommodum imminebat, ſi relictus fuiſſet aditus impugnandi Matrimonia ex defectibus Teſtium, & e contra nullum imminet periculum, aut inconveniens, ſi Teſtes omnes, & qualeſcumque in hac re admittantur; proinde Trident. inducens neceſſitatem præſentiæ Teſtium, nullam qualitatem expreſſit, nec requiſivit. Quod ſi agatur de Matrimonio diſſolvendo, tunc requiruntur Teſtes omni exceptione majores; nam cauſſa Matrimonialis, quamvis quoad ipſius fieri, & conſtitutionem, ſit maxime favorabilis, ac proinde Teſtes quoſcumque admittat; quoad diſſolutionem tamen eſt maxime odioſa, & æquiparatur criminalibus, in quibus requiruntur probationes luce meridiana clariores. Ita Roſignol. *prænot.* 36. *num.* 8.

DUBIUM XII.

Qualis eſſe debeat præſentia Parochi, & Teſtium.

PRæſentia Parochi, & Teſtium, in Matrimoniis neceſſaria, non ſufficit, ſi ſit ſolum phyſica, materialis, & corporea, qua quis eſt præſens loco, ſive dormiat, ſive vigilet, ſed debet eſſe moralis, & humana in eo ſenſu, ut advertant, & intelligant quid agitur, & comprehendant mutuum conſenſum Contrahentium in accipiendo ſe invicem in Conjuges, ut de eo teſtificari poſſint, ut docent communiter Doctores, quos fuſo calamo refert Boſſius *c.* 3. §. 1. *nu.* 2. Roſignol. *prænot.* 32. *nu.* 2. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 5. *ſect.* 10. *n.* 175. Palaus *p.* 13. §. 8. *n.* 11. Barboſa *d. alleg.* 32. *n.* 78. & alii omnes, idque intelligit Concilium illis verbis; *præſente Parocho, & Teſtibus*, quæ de præſentia morali, & humana debent intelligi, qua is, qui aſſiſtit, vere intelligat, & percipiat quid agatur, prout conſtat ex aliis verbis: *eorum mutuo conſenſu intellecto*. Inde amentes, furioſi, ebrii, dormientes, & alii uſu rationis carentes inepti ſunt ad hoc munus, quamvis phyſice, & corporaliter aſſiſtant, quia non aſſiſtunt moraliter & humano modo: quod etiam conſtat ex *l. coram Titio ff. de verbor. ſignif.* ubi habetur: *coram Titio aliquid facere juſſus, non videtur præſente eo feciſſe, niſi is intelligat. Itaque ſi furioſus, aut infans ſit, aut dormiat, non videtur coram eo feciſſe.* Ratio etiam eſt, quia Trident. ideo requirit præſentiam Parochi, & Teſtium, ut de Matrimonio legitime contracto teſtificari poſſint coram Eccleſia, quod facere non poſſunt, ſi fuerint corpore præſentes, ſed non percipiunt, & intelligunt, quid agatur.

91. Henriquez *lib.* 11. *cap.* 3. putat, ſufficere ad valorem Matrimonii quod Parochus, & Teſtes acceſſerint animo attendendi, licet tempore contractus non attendant, nec advertant quid agatur, quia in aliis Sacramentis ſufficit attentio, & intentio virtualis Miniſtri; ergo etiam ſufficit attentio virtualis Parochi, & Teſtium pro validitate Matrimonii; quod etiam probabile exiſtimat Trullench. *lib.* 7. *c.* 6. *dub.* 4. *n.* 2. quatenus oppoſitum ſolum vocat probabilius: at ſimpliciter, & abſolute dicendum eſt, non ſufficere attentionem ſolum virtualem, ſed neceſſario requiri quod Parochus, & Teſtes habeant actualem attentionem, & advertentiam. Ratio eſt ſupra allata, quia præſentia Parochi, & Teſtium in Matrimonio requiritur, ut poſſint de contracto Matrimonio, ſi opus fuerit, coram Eccleſia juridice teſtari; ad hoc autem non ſufficit attentio actualis antecedens, virtualiter tantum perſeverans tempore contractus, quia per illam non cognoſcuntur ea, quæ fiunt tempore contractus, & ſic debet eſſe actualis, prout docent Roſignol *prænot.* 32. *n.* 7. Fillic. Guttierez, Layman, Sanchez, & Barboſa apud eumdem Roſignol. Averſa *q.* 9. *ſect.* 6. Leander *diſp.* 7. *q.* 37. Boſſius *c.* 3. *n.* 21. hanc appellans tutiorem, Diana *part.* 10. *tr.* 13. *reſol.* 20. dicens contrarium non eſſe probabile.

92. Nec obſtat, quod in aliis Sacramentis ſufficiat in Miniſtro attentio, & intentio ſolum virtualis, quia in iſtis Miniſter non eſt Judex, nec Teſtis, qui debeat teſtificari, ſed ſolum requiritur ipſius intentio ad valorem actus, ad quem poteſt influere, quamvis virtualiter ſolum perſeveret; at in Matrimonio Parochus, & Teſtes debent teſtificari, ſi opus fuerit; & ſic non ſolum virtualiter, ſed actualiter debent attendere, & cognoſcere ea, quæ fiunt; ea ratione, qua Confeſſarius in Sacramento Pœnitentiæ, quia eſt Judex, qui debet judicium ferre ſuper peccata expoſita, non ſufficit, quod virtualiter attendat, ſed debet habere attentionem actualem, per quam cognoſcat, & intelligat ea, quæ dicuntur a pœnitente, ut per ſe patet.

93. Non eſt neceſſe, quod Parochus, & Teſtes audiant voces Contrahentium, dummodo ſufficienter percipiant ſigna præſentem conſenſum indicantia, quia Matrimonium, & Sponſalia non ſolum verbis, ſed etiam ſignis poſſunt valide contrahi, ut tradunt Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 31. *n.* 5. Guttierez *c.* 45. *n.* 10. Pontius *lib.* 1. & alii communiter, ut vidimus ſupra, *c.* 1. *dub.* 5. *An vero ſufficiat audire vocem Contrahentium, vel neceſſe ſit eos videre?* non omnes conveniunt. Franciſcus Molinus *de rit. nupt. l.* 2. *differ.* 11. *n.* 120. & poſt illum Barboſa *de pot. Epiſc. alleg.* 32. *n.* 86. aſſerunt, non ſufficere ſi Parochus, & Teſtes audiant voces Contrahentium, ſi illos non videant, ut ſi Contrahentes eſſent a tergo alicujus parietis, vel haberent faciem velo coopertam, aut ſi Parochus infirmitate, ſeu alio caſu cœcus effectus eſſet, & non videret, quia præſentia Parochi, & Teſtium requiritur ad evitanda mala, & ſcandala, quæ in dies oriebantur ex Clandeſtino Matrimonio, quibus non eſſet ſufficienter proviſum, ſi Matrimonio aſſiſteret Parochus cœcus, aut non videns, quæ aguntur; cum facile in voce falli poſſint.

94. Reſp. tamen, ad validitatem Matrimonii ſufficere, quod Parochus, & Teſtes intelligant, & aliquo ſenſu percipiant ea, quæ per Contrahentes aguntur; unde ſufficit, illos audire verba contractus, etiam intermedia cortina, vel pariete, quando habent bene notam vocem Contrahentium. Ratio eſt, quia ad validitatem Matrimonii ſufficit conſenſus Contrahentium ſigno ſenſibili expreſſus, & quod actu percipiatur a Parocho, & Teſtibus; at conſenſus Contrahentium, ſicut poteſt exprimi, aut per ſola ſigna, aut per ſolas voces, ita percipi poteſt, aut viſu, aut auditu, & ſufficit, quod alterutro ex his ſenſibus percipiatur; & inde ſurdus bene videns; & cœcus bene audiens, poterunt ut Teſtes Matrimonio intereſse.

95. Nec obſtat, quod cœcus regulariter repellatur a teſtimonio ferendo, & quod ſolus auditus in Teſtibus non ſufficiat, ſed requiratur præſentia, & viſus, ut tradunt Maſcardus *de probat.* verbo *Cæcitas concl.* 278. *n.* 7. Farinac. *de Teſtibus q.* 61., *& ſeqq.* quia hæc non procedunt in iis, quæ non viſu percipiuntur, ſed auditu, de quibus poteſt cœcus eſse legitimus Teſtis, dummodo bene notas habeat loquentium voces: unde poteſt teſtificari ſuper verbis ſtipulationis, & contractus a Contrahentibus prolatis, ſi notam, & bene cognitam habeat vocem loquentis. Ita Maſcard. *d. concl.* 278. *num.* 10. & 16. Me-

nochius

nochius *de arbitr. caſu* 475. *num.* 16. & 22. Farinac. *d. quæſt.* 61. *num.* 14. & *quæſt.* 69. *num.* 164., & ita tenent Henriquez, Sanchez, Guttierez, Pontius Filliuc. quos ſequitur Boſſius *cap.* 3. *num.* 24. Roſignol. *prænot.* 32. *n.* 6. & alii communiter.

96. Sufficit etiam, quod Parochus, & Teſtes mutuum Contrahentium conſenſum intelligant mediate per Interpretem, quia nimirum Contrahentes, ſi ſint ignoti, & diverſi idiomatis a Parocho, & Teſtibus, poſſunt ſuum conſenſum manifeſtare per interpretem, ſicut per interpretem poſſunt Confeſſario ignotæ linguæ confiteri; nam ceteri contractus valide celebrari poſſunt per Interpretem, ut conſtat ex *lib.* 1. §. *fin. de verbor. obligat.*; ergo etiam per interpretem poterit valide celebrari contractus Matrimonii, cum nulla appareat ratio diverſitatis, nec lex aliqua, quæ Matrimonium excipiat a dicta regula generali: & ita tenent Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 39. *num.* 3. Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 15. *num.* 48. Averſa *quæſt.* 6. *ſect.* 6. Roſignol. *prænot.* 32. *num.* 3. Diana *part.* 10. *tract.* 13. *reſol.* 17. & cum aliis Boſſius §. 52. *num.* 251.

97. Nec obſtat, ſi dicas cum Pontio *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 10. præſentiam Parochi, & Teſtium requiri a Trident. ut poſſint Eccleſiam certificare de Matrimonio contracto; at ſi Parochus, & Teſtes tantum per Interpretem intelligant, quod agitur, nec ipſi poſſunt eſſe certi, nec Eccleſiam reddere certam, quia cum non ſint Teſtes de auditu proprio, ſed de auditu alieno, facile decipi poſſunt, & innumeris litibus aditum aperire. Reſp. enim negando minorem; nam, ut bene oſtendit Boſſius, Interpreti integra fides danda eſt, cum ſit de communi conſenſu Contrahentium electus, non ut Teſtis, ſed ad declarandum communem utriuſque conſenſum. Inde falſum eſt, Parochum, & Teſtes in tali caſu eſſe Teſtes de auditu alieno; nam vere ſunt Teſtes de auditu proprio, quia, ut dictum eſt, Interpres non fungitur vice Teſtis, ſed ſe habet tamquam vox ipſorum Contrahentium, declarans eorumdem conſenſum ipſiſmet Contrahentibus ad præſentiam Parochi, & Teſtium, qui proinde poſſunt Eccleſiam certificare de contracto Matrimonio.

98. Quæres: *An ſit neceſſe, quod Parochus, & Teſtes, qui debent Matrimonio aſſiſtere, ſint ad id ſpecialiter vocati, vel ſufficiat, ſi caſu fortuito, & tranſeunter ſint præſentes?*

Debere eſſe ad id ſpecialiter vocatos docent Bonacina *punct.* 8. *n.* 20. & 46. Leander *quæſt.* 38. & Pontius *lib.* 5. *c.* 21. *n.* 4. ubi ex Farinacio tres adducit Cardinalium declarationes pro hac parte, & dicit, poſt tot declarationes Cardinalium amplius de hoc dubitare non licere. Ratio eſſe poteſt, quia qui tranſeunter, vel caſu adſunt, non dicuntur moraliter præſentes; cum autem ad validitatem Matrimonii requiratur præſentia moralis Parochi, & Teſtium, non erit validum, ſi præſentia ſit tantum caſualis, & per tranſitum, nec ſint ad hoc ſpecialiter vocati.

99. Reſp. ſufficere præſentiam caſualem, & per tranſitum abſque eo quod Parochus, & Teſtes ſint ſpecialiter vocati, dummodo cognoſcant & advertant, quæ aguntur; nam revera tali modo contraheretur Matrimonium coram Parocho, & Teſtibus, qui poſſent de illo teſtificari, ut conſtat, & coram facie Eccleſiæ, quod eſt intentum Concilii, & ſic moraliter præſentes ad talem teſtificationem judicantur, ut habetur ex *l.* 11. *ff. de Teſtib.* ibi: *Ad fidem rei geſtæ faciendam etiam non rogatus Teſtis intelligitur.*; & hoc fuiſſe declaratum a Sacra Congreg. ex Salzedo refert Boſſius *cap.* 3. *n.* 6. illis verbis: *An ſi adſit Parochus dum contrahitur Matrimonium caſu, non cogitans, ſe ad id vocatum, ſed aliud agens, audivit duos inter ſe contrahentes Matrimonium; ſit validum tale Matrimonium, in quo fuit præſens, non tamen certioratus, neque ad id expreſſe vocatus, neque interponens ſuam auctoritatem dicto, vel facto, vel potius ſit nullum, quaſi aſſiſtentia auctoritativa per Concilium requiratur, non nuda, vel carnalis præſentia? Sacra Congregat. Concilii cenſuit valere, etiamſi Parochus aliam ob cauſſam adhibitus ſit ad illum actum:* & ita in facti contingentia fuiſſe Matrimonium ſic contractum, judicatum validum tum Mediolani, tum Romæ affirmat Boſſius; & ita tenent Salzedo, Riccius, Guttierez, Spino, Auguſt. Barboſa, Franciſcus Molinus, Sanchez, Layman, Filliuc. & alii ab eodem Boſſio citati: ita etiam Roſignol. *prænot.* 32. *n.* 10. Averſa *ſect.* 6. Diana *part.* 10. *tract.* 13. *reſol.* 16. Ad declarationes in oppoſitum allata dicendum eſt, illas debere intelligi, quando Parochus, & Teſtes ita caſu, & tranſeunter inveniuntur, ut non plene percipiant quid agatur.

100. Hinc bene infert Roſignol. validum eſſe Matrimonium, ſi Contrahentes ſe præſentent Parocho, & Teſtibus ſimul exiſtentibus in aliquo convivio, & coram ipſis mutuum præſtent conſenſum. Item, ſi caſu, tranſeunte Parocho per viam, coram ipſo, & Teſtibus ſuum manifeſtent conſenſum, vel coram Parocho, & Teſtibus titulo alterius negotii vocatis. Idem dicendum, ſi fiat coram Parocho antecedenter non vocato, dum ſacris inductus veſtibus ad Altare progreditur Miſſam celebraturus, vel quando, ea finita, ab Altari recedit, dummodo Parochus vere percipere poſſit quid agatur; ſi enim conſtet, Parochum non percepiſſe, nec audiviſſe, tunc contractus non valet, quia id ſane requiritur, ut ſupra diximus.

101. Eadem ratione validum eſt Matrimonium contractum coram Parocho, & Teſtibus doloſe, per vim, & metum adductis, & retentis, dummodo percipiant id, quod agitur, quia etiam ſic cenſentur moraliter præſentes, ut poſſint de Matrimonio contracto teſtificari: & ita definitum reperitur a Sacra Congreg. Concilii apud Farinacium, Salzedo, & Rebellium, quæ interrogata: *An ſi invitus, & compulſus per vim adſit Parochus, præcedente, vel non præcedente prohibitione Ordinarii, tale Matrimonium ſubſiſtat?* Reſpondit. *ſubſiſtere*, & habetur ex illa *l. coram Titio ff. de verb. ſignif.* relata ſuper *nu.* 90. ubi additur, *ſcire autem non velle is debet, nam, etiam eo invito, recte fit*; quando enim aliquid fieri debet præſente aliquo, ſatis eſt, ſi fiat, eo ſciente, & intelligente, non autem eſt neceſſe fieri, eo conſentiente, & volente. Ita Sanchez, Navar. Petrus Ledeſma, Pontius, Filliuc. Hurtado Luyſius, Villalobos, quos affert, & ſequitur Leander *quæſt.* 39. ita etiam Boſſius *num.* 3. Roſignol. *n.* 13. Bonacina *n.* 20. Palaus *punct.* 13. §. 8. *n.* 13. & alii communiter.

102. Quod ſi Parochus, & Teſtes doloſe per vim, & metum adducti, & retenti, affectent non intelligere, claudendo aures, & oculos, ſi vere intelligant, Matrimonium erit validum, ut habetur ex declaratione Sacræ Congreg. quam ex Salzedo, Farinacio, & Rebell. affert Leander *quæſt.* 40. his verbis; *& quid, ſi Parochus adfuerit, nihil tamen eorum, quæ agebantur vidit, vel audivit; vere tale Matrimonium ſit nullum?* Reſp. *Congregatio, Matrimonium non valere ſi non intellexit, niſi ipſe Parochus affectaſſet non intelligere*: ex qua declaratione infert Leander cum Pontio, & ſequitur Boſſius *cap.* 3. *n.* 22. validum in eo caſu fore Matrimonium, quamvis Parochus nihil viderit, aut audiverit, tum propter apertam S. Congreg. declarationem, tum quia Parochus, eo ipſo quod affectat non intelligere, admonitus primo, velle Matrimonium contrahere Virum, & Feminam præſentes, ignorare non poteſt conſenſum Contrahentium, atque adeo Teſtis eſſe poteſt ejus conſenſus apud Eccleſiam. Verum ſi nihil vidit, aut intellexit, quamvis hoc data opera fecerit, non video, quomodo poſſit eſſe Teſtis conſenſus non cogniti, nec intellecti. Quare melius Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 39. *n.* 6. quem ſequitur Bonacina *n.* 20. & Roſignol. *prænot.* 32. *n.* 5. docent, Matrimonium fore invalidum, quando Parochus nihil omnino intellexit, & explicat Sanchez declarationem S. Congreg. ut ſenſus illius ſit: *niſi affectet non intelligere*, ideſt, *niſi conſulto, & data opera fingat, ſe non intelligere mutuum conſenſum, quem revera intellexit.*

103. Peccant tamen graviter Contrahentes & alii, qui Parochum vi, & dolo ad aſſiſtendum Matrimonio retinent, aut coram eo doloſe, quaſi ad aliud vocato, aut caſu tranſeunte contrahunt, propter injuriam, & irreverentiam illatam tum Eccleſiæ, tum Sacramento, tum ipſi Parocho, qui ut Perſona publica Matrimonio aſſiſtit, eſſentque puniendi ab Ordinario, & Conjuges inhibendi, ne conſumment Matrimonium, antequam fiant conſuetæ denuntiationes. Palaus *punct.* 13. §. 8. *n.* 11. Sanchez *diſp.* 39. *num.* 12. Averſa *ſect.* 6. Barboſa, Coninch. Layman, Guttierez, quos ſequitur Boſſius *n.* 4. excipiunt tamen caſum, quando urgens eſſet neceſſitas contrahendi, & Parochus ſine juſta cauſa nollet aſſiſtere, & non pateret acceſſus ad Superiorem, tunc enim ajunt, licite poſſe Contrahentes doloſa æquivocatione illum vocare, & eo præſente Matrimonium contrahere, quamvis non poſſint illum vi cogere. Sic Palaus, Sanchez, & Boſſius ſupra Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 15. *n.* 51. Leander *quæſt.* 41.

DUBIUM XIII.

Quem Ritum ſervare debeat Parochus aſſiſtens Matrimonio?

104. Circa ritum ſervandum a Parocho, præcipit Concilium Tridentinum in ſuo Decreto, quod *Parochus, Viro, & Muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat; Ego vos in Matrimonium conjungo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuſcujuſque Provinciæ ritum.* Hanc præviam interrogationem non poſſe omitti a Parocho abſque culpa lethali docent Vega *l.* 6. *caſu* 112. & Rebell. *q.* 7. *n.* 3. quia eſt res magni momenti, quæ præcipitur a Trident. illis verbis *præcipit S. Synodus, &c.* ſub veniali tantum obligari Parochum, ajunt Sanchez *num.* 9. Guttierez *c.* 69. *n.* 16. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 5. *n.* 74. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 294. quia poteſt eſſe, ut Contrahentes ipſi ex ſe, & interrogati proferant conſenſum.

105. Verum ſi Contrahentes non interrogati ſuum expli-

plicant conſenſum, nulla culpa erit, nec etiam venialis interrogationem omittere, quia iſta ordinatur ad intelligendum conſenſum, quo ſufficienter intellecto, ceſſat obligatio, & neceſſitas dictæ interrogationis. Quare dicta verba Concilii *Viro, & Muliere interrogatis*, intelligi debent, quando adeſt neceſſitas, & æquivalent aliis ſequentibus, *& eorum mutuo conſenſu intellecto*. Sic tenent Boſſius *num.* 16. Roſignol. *prænot.* 33. Averſa *quæſt.* 6, *ſect.* 7. Leander *diſp.* 7. *quæſt.* 33. At quando Contrahentes non proferunt ex ſe conſenſum, ſed expectant interrogationem Parochi, tenetur iſte interrogare, ſeu monere, ut proferant ſuum conſenſum, & quidem ſub mortali, cum res ſit graviſſima, cum neceſſario debeat Parochus conſenſum Contrahentium intelligere, ut poſſit de validitate Matrimonii teſtificari.

106. Ex quadam ſolum convenientia Parochus debet prius interrogare Virum, & poſtea Feminam, ut indicatur a Trident. *Viro, & Muliere interrogatis*, & hoc ob honeſtatem Mulieris, ut minori pudore ſuffuſa, cum jam vir conſenſerit, ipſa quoque conſenſum aperiat; & ita communiter obſervatur in praxi, & præſcribitur in Rituali Romano, & hunc modum invertere, eſſet aliqua inordinatio. Non tenetur Parochus Contrahentes interrogare, an inter ipſos adſit aliquod impedimentum dirimens, quia cum ad Matrimonium devenitur, jam præceſſerunt denuntiationes, ex quibus conſtare debet, an tale impedimentum ſubſiſtat, ut docent Roſignol. *præn.* 33. *num.* 5. Boſſius *num.* 20. Pontius *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 3. Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 38. *num.* 10. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 294.

107. Habito, & intellecto Contrahentium conſenſu, Parochus debet dicere illa verba; *Ego vos conjungo in Matrimonium in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, quæ tamen non ſunt de eſſentia Matrimonii, cum nec ſint forma, nec materia, nec Parochus ſit miniſter hujus Sacramenti, ut oſtendimus ſupra *cap.* 3. *dub.* 8, & inde validum eſſet Matrimonium, quamvis Parochus nihil omnino diceret, ut deciſum a Sacra Congreg. refert Boſſius §. 9. *numer.* 14., & tenent Doctores communiter, quos fuſo calamo refert ibidem. Peccaret quidem Parochus contra præceptum Tridentini, ſi illa omitteret, quod peccatum eſſe lethale docent Averſa *ſect.* 7. Rebell. *part.* 2. *lib.* 2. *quæſt.* 7. *ſect.* 2. *num.* 4. & alii, quia Sacramenta debent aliquo ritu Eccleſiaſtico perfici, nec alius datur præter benedictionem Sacerdotis. At melius Sanchez *diſp.* 38. *num.* 7. Coninch. *diſp.* 27. *num.* 45. Villalobos *tom.* 1. *tract.* 13. *diff.* 6. *num.* 3. Roſignol. *num.* 7. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 256. aſſerunt, non fore culpam mortalem, ſed venialem illa verba omittere, quia eſt tranſgreſſio præcepti in materia levi, quia illa verba, cum nec ſint forma Sacramenti, nec pertineant ad magnam ſollemnitatem, non poſſunt inducere peccatum grave, ſi omittantur.

108. Si Quæras: *quem ſenſum habeant illa verba: Ego vos conjungo in Matrimonium*, facile reſpondetur, facere hunc ſenſum; declaro, ſeu approbo veſtrum Matrimonium, ſeu veſtram maritalem conjunctionem, nomine Eccleſiæ, & tamquam illius Miniſter; non enim illa verba continent formam Sacramenti, ſed approbationem, & acceptationem publicam contractus jam facti, cum benedictione Eccleſiæ; validumque eſt Sacramentum, quamvis omittantur, ut ſupra diximus. Debet etiam Parochus alia præſtare, quæ in Rituali præſcribuntur, ſcilicet annulum benedicere, & immittere, & alias dicere preces, quas omittere eſſet ſolum veniale, & quandoque nullum, ut ſi Sponſi non haberent annulum benedicendum.

109. Curare debet Parochus, ne Contrahentes in peccato mortali ad hujuſmodi Sacramentum accedant, quia novum committerent peccatum contra reverentiam debitam Sacramento, ac proinde curare debet, ut confeſſionem, vel ſaltem contritionis actum præmittant, *An vero Contrahentes Matrimonium in peccato lethali committant unum, vel duo peccata; unum quatenus recipiunt Sacramentum indigne, & alterum quatenus adminiſtrant?* diximus ſupra *cap.* 3. *dub.* 8.

110. *An vero repellendi ſint a Matrimonio contrahendo, qui Fidei rudimenta neſciunt?* affirmat Barthol. Ledeſma *de Matrim. dub.* 21. quem ſequitur Vega *lib.* 3. *ſum. caſu* 211. & ſaltem de mandato Epiſcopi. Pontius *lib.* 5. *c.* 36. *num.* 8. donec ſaltem orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Fidei, præcepta Decalogi, & Eccleſiæ, ac ſeptem peccata capitalia didicerint, niſi quis præ ſenio, aut ingenii rudis tarditate incapax prorſus ſit. Et quidem ſi Contrahentes ea ignorent Fidei rudimenta, quæ ipſi ſcire tenentur in ordine ad ſalutem, ſunt ſine dubio repellendi, donec ea addiſcant, quia per talem ignorantiam manent in peccato; qui autem eſt in peccato non debet ad Sacramenta admitti.

111. Non debent tamen, nec poſſunt arceri illi, qui ſcientes quantum ex obligatione tenentur, ignorant, aut e memoria recitare neſciunt, quæ alii fideles ſolent ſcire: & ita pluries per Sacram Congregationem ſuper negotiis Epiſcoporum fuiſſe deciſum, ex Aloyſio Riccio *in praxi fori Eccleſ. deciſ.* 638. *in prima impreſſione, & reſol.* 576. *in* 2. *edit.* referunt Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 32. *num.* 137. & Boſſius *cap.* 15. *num.* 5. & tenent Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 15. *numer.* 19. Joan. Sancius *in ſelectis diſp.* 28. *num.* 9. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 85. Expedit tamen ſuaviter, abſque vi, bono modo, & prudenti ratione ad breve tempus impedire Matrimonium, ut ſic doctrinæ addiſcendæ curam habeant, ut recte monet P. Homobon. de Bonis *in exam. Eccleſ. part.* 3. *tract.* 13. *cap.* 11. *quæſt.* 33. *reſol.* 2. & in hoc ſenſu ſtatutum fuit a Cardinali Paleoto in Archiepiſc. Bonon. *part.* 3. *de Sacram. Matrim. fol.* 157. *col.* 1. hoc modo. *Quæret Parochus, an Matrimonium facturi Doctrinam Chriſtianam ſciant, aut ſaltem Pater noſter, Ave Maria, Credo, & Decalogum, quod ſi uterque ea neſciat, aut eorum alter, moneat illos, ſe non antea ad tertiam denuntiationem venturum, quam illa ab ipſis recte memoria teneri, & intelligi perſpexerit.*

,, *Quantum hac in re cum ipſo convenerit Giribaldo SS. D. Noſter Benedictus XIV., verba ipſa demonſtrant: eam ſiquidem Sapientiſſimi ipſius Pontificis præclaram mentem locus iſte haud præteriit, quem proinde in fine hujus, quod heic apponitur, Capitis, citatum invenies. Plura inſuper etiam addentur, quæ non modo in confirmationem, verum etiam in ampliorem cadunt eruditionem. Diligenter itaque percurrere cura Studioſe Lector, quod tibi heic appono Caput XXIX. lib.* 7. *Synodi Diœceſanæ, in quo hæc potiſſimum habentur.*

,, In Synodo Bononienſi, habita anno 1634. dicitur, non poſſe Viros, & Feminas a Matrimoniis contrahendis hoc nomine prohiberi, quod doctrinam Chriſtianam ignorent, quamvis deceat, ut Parochus ejuſmodi prohibitionem illis comminetur, quo facilius eoſdem inducat ad Fidei rudimenta addiſcenda. Idem ſentit Romaguerra, in notis ad Conſtitutiones Synodales Gerundenſes *lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 2. ubi cum in hanc offenderit Synodalem ſanctionem: *Renovantes Conſtitutionem, in ultima Synodo editam, circa doctrinam Chriſtianam, ſtatuimus, & ordinamus, quod de cetero ad ſponſalia, per verba de præſenti, non admittantur, qui doctrinam Chriſtianam neſcierint, & Confirmati non fuerint*, loco eam illuſtrandi, uti alias ſolet, tacite impugnat, docens, fas non eſſe Epiſcopo, quemquam a Matrimonio arcere, hanc ſolam ob cauſſam, quod doctrinam Chriſtianam ignoret; ſed dumtaxat poſſe blandis verbis, atque adhortationibus eum inducere, ad Matrimonium differendum, donec Chriſtianis imbuatur inſtitutis; nec diſſimilia ſunt, quæ in hanc rem adduxit Marcellus Severoli *in ſuo voto, impreſſo part.* 14. *Recent. deciſ.* 535. *n.* 52. & 53.

,, Fulcitur hæc opinio quorumdam Theologorum auctoritate, qui cum ignorantiam doctrinæ Chriſtianæ non invenerint in vulgatis verſiculis, in quibus enumerantur impedimenta Matrimonium impedientia, aſſerere proinde non dubitarunt, neminem poſſe, ob illam ſolam, a Matrimonio celebrando cohiberi: ita docuit Thomas Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. diſput.* 15. *numer.* 9. inquiens; *Neſcio tamen, qua ratione poſſit* (Epiſcopus) *ob hanc ignorantiam arcere aliquos a Matrimonio contrahendo, cum ipſius non ſit impedimenta Matrimonii ſtatuere, nec hoc impedimentum ab Eccleſia ſtatutum ſit*, & ſequitur Diana *in edit. coord. tr.* 6. *t.* 2. *reſolut.* 95.

,, Verum huic Doctrinæ, & Rituale Romanum, & Sanctus Carolus Borromæus, & quam plurimæ Epiſcopales Synodi, ac ſummorum Pontificum edicta adverſantur: etenim Rituale Romanum *titulus de Matrimonio* de iis loquens, qui Matrimonio ſunt jungendi, ait: *Uterque ſciat rudimenta Fidei, cum ea deinde filios ſuos docere debeant*. Sanctus Carolus *in Concilio Provinciali Mediolanenſi V. part.* 3. (*Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *pagin.* 286.) hæc ſtatuit; *Parochus, quos Sponſos, experiundo, viderit Doctrinæ Chriſtianæ rudimenta plane ignorare, ne Matrimonio illos ante jungat, quam ea item ratione cognovit didiciſſe, quæ eo de genere illos plane ſcire oportet*: quæ verba advertens Franciſcus Amatus Pouget *inſtit. Catholic. tom.* 2. (*part.* 3. *ſect.* 1. *cap.* 8. §. 5. *num.* 6.) inquit: *Non accedendum prius ad connubii legem, quam teneantur præcipua Religionis myſteria, Chriſtianæque vitæ ratio, & Conjugatorum officia probe noſcantur*. In Archiepiſcopali Bononienſi Cardinalis Gabrielis Paleoti *part.* 3. *pag.* 157. cavetur, ne Parochus ad tertiam deveniat Matrimonii denuntiationem, niſi certo noverit, Sponſos principalia Fidei noſtræ myſteria didiciſſe, & ſaltem *Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apoſtolicum, & Præcepta Decalogi memoriæ*

,, *man-*

„ *mandaſſe*. Idem edixere innumeræ Synodi, collectæ a Genetto *Theol. moral. t. 5. tr. 9. c. 2. quæſt.* 17. quibus addimus Synodum Farſenſem, habitam anno 1685. a Cardinali Barberino; Ceſenatenſem, habitam anno 1693. a Cardinali Denhoff; Neapolitanam, habitam anno 1694. a Cardinali Cantelmo; Ariminenſem, habitam anno 1724. a Cardinale De Via; Neapolitanam, habitam anno 1726. a Cardinali Pignatello; Sabinenſem, habitam anno 1736. a Cardinali Albano, omnes *ad tit. de Matrimonio*: ac demum in Congregatione, habita coram ſan. mem. Innocentio XII. anno 1697. decretum eſt, non eſſe a Parochis Matrimonium in Eccleſia proclamandum, niſi antea Sponſos repererint in Chriſtianæ Religionis rudimentis ſufficienter inſtructos: quod quidem Decretum confirmatum fuit a fel. rec. Clemente XI. *in ſuo Bullario pag.* 326. Idem edixit Cardinalis de Rohan *in ſuo Rituali Argentinenſi, ad tit. de Matrimonio p.* 254. ubi Parochos diligenter inveſtigare juſſit: *an Matrimonio jungendi teneant rudimenta Fidei?* Ac denique Nos ipſi in noſtra encyclica epiſtola ad univerſos Epiſcopos (quæ eſt 42. *in noſtro Bullario* §. 11.) hæc ſcripſimus: *Verum, cum Matrimonio jungendi non ſint, ſi Parochus, ut debet, prius interrogando deprehenderit, Marem, ſeu Feminam, quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt, ignorare; vix tantæ, ac tam luctuoſæ ignorantiæ locum relinquet Epiſcopus, qui Paſtores animarum admoneat officii ſui, & huic ſi deſint, negligentiæ repetant pœnas*.

„ Quamobrem cum Doctrina tradita in citata Synodo Bononienſi anni 1634. a communi Eccleſiæ ſenſu, & praxi diſcordet, eſt omnino reformanda, & corrigenda, ſicuti reapſe correcta fuit in alia Synodo Diœceſana Bononienſi, celebrata a Cardinali Boncompagno anno 1699. *lib. 2. c. 9.* atque iterum a Nobis *Notific.* 9. & *Notif.* 46. ubi ad Matrimonium contrahendum, neminem admitti præcepimus, Chriſtianis inſtitutis nondum ſatis edoctum.

„ Neque in contrarium facit, quod ajebat Sanchez, nimirum, non poſſe Epiſcopum nova impedimenta Matrimonium impedientia ſtatuere: huic enim difficultati in primis reponimus, ab Epiſcopo, repellente a Matrimonio contrahendo ignorantes Chriſtianæ religionis neceſſaria rudimenta, nullum de novo poni impedimentum, ſed illud explicari, & inculcari, quo iidem jam detinentur. Enimvero cum Matrimonium, inter Fideles, unum ſit ex ſeptem Novæ Legis Sacramentis, a Chriſto Domino inſtitutis, atque e numero eorum, quæ dicuntur *Vivorum*, nemo, ſine gravi ſacrilegio, illud celebrare poteſt in ſtatu peccati mortalis, quod optime perpendit Didacus Covarruvias *ſuper 4. Decret. part. 2. de Matrim. cap. 6. in princ.* inquiens: *Exiſtens in mortali crimine, non poteſt, abſque novo peccato, Matrimonium contrahere; tractat enim indecenter Sacramentum hoc maximum*: nec Parochus licite eidem Matrimonio aſſiſtit: quamvis enim, juxta communiorem, magiſque receptam ſententiam, non ſit Sacramenti Matrimonii Miniſter, ut *in alio capite* diximus, nihilominus in multis comparatur Miniſtro, nec licite ſua præſentia, & auctoritate firmare poteſt contractum, quem ſcit, a Contrahentibus ſacrilege iniri, quemadmodum proſequitur Cardinalis Lauræa *in 4. ſent. t. 3. diſput. 22. art. 22. numer.* 549. & pluribus Franciſcus Maria Muſcettola, Archiepiſcopus Roſſanenſis *in ſua diſſert. de Sponſalibus, & Matrimoniis*, quæ extat poſt ſecundam impreſſionem *obſervat. bon. mem. Zauli ad ſtatuta Faventina*, iterumque edita eſt Neapoli anno 1742. Qui autem Fidei rudimenta ignorat, quæ ex gravi præcepto ſcire tenetur, quamdiu illa non addiſcit, cum poteſt, verſatur in ſtatu peccati mortalis, ac propterea jure, ac merito a Matrimonio contrahendo arcetur. Deinde idem Sanchez *cit. diſp. 15. n. 3. & lib. 7. diſp. 6. n. 6.* Baſilius Pontius *de Matrim. lib. 6. c. 7.* Gaſpar Hurtado *diſp. 25. difficult. 1. num. 1.* & Perez *de Matrim. diſp. 23. ſect. 1. num. 1.* non ſolum in Epiſcopo, ſed etiam in Parocho facultatem agnoſcunt, impediendi ad tempus Matrimonium, ex aliqua rationabili cauſſa, puta ad ſedandum ſcandalum, vel ad detegendam alicujus objecti impedimenti veritatem, nec tamen inde confici autumant, verum, & proprium impedimentum, eorum auctoritate, Matrimonio apponi. Siquidem illa prohibitio temporaria eſt, atque, ablato ſcandalo, & detecta falſitate objecti obſtaculi, ſine ulla diſpenſatione ceſſat, & extinguitur. Idem autem contingit in re noſtra; Epiſcopus enim ignorantibus Chriſtianæ Religionis inſtituta, & præcepta, Matrimonium interdicit ſolum ad tempus, donec ſcilicet illa addiſcant: quod ſi hæc prohibitio diuturna ſit, & perſeveret, id per accidens eſt, atque unice oritur ex culpa eorum, qui illis erudiri aut recuſant, aut negligunt.

„ Unum tamen advertendum addimus, quod recte conſideravit Giribaldus *de Sacram. Matrim. tr. 10. c. 7. dub. 13. n.* 111. nimirum quandoque evenire, ut quis præcipua Fidei noſtræ myſteria & ſciat, & credat, cetera pariter, quæ neceſſitate præcepti ſunt addiſcenda, aliquo ſaltem rudi modo perceperit, ſed quia hebetis eſt ingenii, & exilis memoriæ, poſt omnem adhibitam diligentiam, illa memoria retinere, & recitare non valeat: in hoc autem rerum ſtatu, non debet perpetuo arceri a Matrimonio, quod eſt inſtitutum in officium naturæ, & propterea nemini, ſine propria culpa, eſt denegandum, ſed curabit Parochus, ut qui eo memoriæ defectu laborat, frequenter audiat, quæ ſemel craſſe didicit, ne ab ejus mente penitus elabantur. Inter celeberrimas Conſtitutiones Gibertinas, editas a Joanne Matthæo Giberto, Epiſcopo Veronenſi, quas alibi commendavimus, *tit. 5. cap.* 23. legitur: *Cum autem quilibet Chriſtianus Orationem Dominicam, Symbolum Apoſtolorum, & Præcepta Dei, atque Eccleſiæ ſcire debeat, retinendo ſaltem ſenſum: & Sacerdotibus, ac Prædicatoribus munere ſibi impoſito, prout tenentur, fungentibus, nullus ſe in veritate excuſare poterit, quod, a quo neceſſaria ad ſalutem addiſcere poſſit, non habeat. Ideo præmiſſa neſcientes, ut magis confundantur &c. in faciem Eccleſiæ ad Matrimonium contrahendum non admittantur*, ubi Cardinalis Auguſtinus Valerius *in notis* ad rem ſubdit: *Adverte, non eſſe arcendos &c. qui, ut neceſſaria ad ſalutem perdiſcant, faciunt quod in ſe eſt, ſicut qui ſcholas doctrinæ Chriſtianæ frequentant; quia non ob incuriam, aut negligentiam, ſed ob ingenii, memoriæve imbecillitatem ea non addiſcunt*. „

112. Ad ritum hujus Sacramenti ſpectat locus, & tempus, in quo debet celebrari. Et quidem eſſe celebrandum in Eccleſia, in qua Divina Myſteria, & Sacramenta celebrantur, maxime conveniens eſt; nihil tamen eſt in Jure præſcriptum; unde licite poteſt etiam extra Eccleſiam in privatis domibus celebrari, prout cum Boſſio *cap. 3. num.* 12. tenent Navar. Julius Sannazarius, Fran. Zipæus, Auguſt. Barboſa, Fran. Leo, Sanchez, Rebell. Reginaldus, Bonac. Diana *part. 3. tr. 4. reſol.* 279. & alii ab eo relati; nam, ut Matrimonium dicatur celebrari in facie Eccleſiæ, non eſt opus, ut in ipſa materiali Eccleſia, vel in ejus limine celebretur, ſed hodie ſufficit, quod celebretur coram Parocho, & Teſtibus juxta Decretum Tridentini, quod fieri poteſt tum in Eccleſia, tum in privatis domibus: nec poſſe ab Epiſcopo prohiberi quominus in privatis domibus Matrimonium celebretur, aſſerit Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 32. *n.* 18. ex quadam declaratione Sacræ Congreg. per hæc verba: *Ordinarius non poteſt prohibere, quin Matrimonia domi celebrentur, ſervata Concilii forma: ſed cum maxime deceat, ut in Eccleſia celebrentur, id hortari debet, non præcipere*. His tamen non obſtantibus, Epiſcopi in ſuis Synodis, & Diœceſibus prohibere ſolent, ne Matrimonium celebretur, niſi in Eccleſia, ut de Synodo Panormitana teſtatur Diana *part. 3. tr. 4. reſol.* 279.

113. Nullum quoque tempus ſtatutum eſt pro Matrimonio contrahendo, nullum tempus excluſum: quare poteſt quocumque tempore, mane, veſpere, die feſtivo, vel feriato, & quacumque hora celebrari; quando enim in Sacris Canonibus prohibentur Nuptiæ in Quadrageſima, vel Adventu, id non intelligitur de ipſo contractu Matrimonii, ſed de Sollemnitate Benedictionis, & traductionis faciendæ poſt Matrimonium contractum, ut infra dicemus ſuo loco: expedit tamen, & uſu receptum eſt apud plures Eccleſias, ut matutinis horis celebretur ad Miſſarum Sollemnia, Sacerdote celebrante Miſſam Votivam ad id propriam, maxime ſi ſollemniter fiat, & Nuptiæ ſint benedicendæ, & etiamſi non ſit danda benedictio, quia hora matutina magis convenit reverentiæ Sacramenti, ut cum Julio Sannazario, & Poſſevino notat Boſſius *capit. 3. numer.* 13.

„ *Habetur pro hujus ſententiæ Confirmatione Notificatio integra poſita ſub numer. 13. tom. IV. quæ opportuniori loco exponetur cum de Benedictione Nuptiarum tr. eodem cap. 9. ad. dub. III.* „

114. Debet Parochus habere librum, in quo, poſt contractum Matrimonium, deſcribat Conjugum, & Teſtium nomina, diem, menſem, annum, & locum contracti Matrimonii, illumque apud ſe cuſtodire, juxta Decretum Concilii Tridentini *c. 1. de reſor. matr. ſeſſ.* 24. ubi ait: *habeat Parochus librum, in quo Conjugum, & Teſtium nomina, diemque, & locum contracti Matrimonii deſcribat, quem diligenter apud ſe cuſtodiat*. Nam ex libro Parochi ſumi debet, quoties opus fuerit, authenticum documentum de quocumque Matrimonio contracto: & quidem, mortuis Teſtibus, & Parocho, ſolo hujuſmodi libro abſque aliis probationibus Matrimonium contractum plene probari docet cum aliis a ſe citatis Barboſa *d. allegat.* 32. *n.* 175. quia in hoc Curati fides, & induſtria fuit electa a Sacro Concilio. Quare ſub mortali ad id obligatur Parochus, quia eſt res valde gravis, prout do-

cet Barboſa *ibidem n.* 174. Guttierez, Sanchez, Reginaldus, quos affert, & ſequitur Boſſius *c.* 15. *nu.* 11. Addit Concilium: *ſi quæ Provinciæ aliis, ultra prædictas, laudabilibus conſuetudinibus, & Cæremoniis in hac re utuntur, eas omnino retineri Sancta Synodus vehementer optat.* Deinde *hortatur Conjuges, ut antequam contrahant, vel ſaltem triduo ante Matrimonii conſumationem, ſua peccata diligenter confiteantur, & ad Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum pie accedant.*

DUBIUM XIV.

De Pœnis Clandeſtine Contrahentium.

115. SAncta Synodus, poſtquam irritum fecit, ac declaravit Matrimonium contractum ſine Parocho, & Teſtibus, quod eſt proprie, & rigoroſe Clandeſtinum, ad differentiam alterius Matrimonii celebrati coram Parocho, & Teſtibus, ſed omiſſis denuntiationibus, ſeu publicationibus, quod pariter dicitur clandeſtinum; & poſtquam Contrahentes inhabiles reddidit ad ſic clandeſtine contrahendum, ſubjungit: *Inſuper Parochum, vel alium Sacerdotem, qui cum minore Teſtium numero, & Teſtes, qui ſine Parocho, vel Sacerdote hujuſmodi contractui interfuerint, necnon ipſos Contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit.* Ex quo patet, ultra irritationem contractus, & inhabilitatem Contrahentium ad ſic clandeſtine contrahendum, nullam eſſe a Concilio impoſitam pœnam determinatam, nec Parocho, nec Teſtibus, nec ipſiſmet Contrahentibus, ſed relictam eſſe pœnam arbitrariam eis per Judicem imponendam; quam tamen Judex tenetur imponere, & quidem gravem proportionatam delicto, quod eſt graviſſimum, quia Concilium utitur verbo præcipiendi, & contra præceptum Concilii faceret non puniens, prout docent Salzedo, Ugolinus, Guttierez, Barboſa, Sanchez, Rebellius, & alii, quos affert, & ſequitur Boſſius *c.* 6. *num.* 68. ubi dicit, quod pœna illa arbitraria intelligitur de corporali, vel pecuniaria quoad laicos.

116. Ex hoc inferunt plures, per hanc determinationem Tridentini ceſſare antiqua Jura, quibus Parochus per triennium ſuſpendebatur ab Officio, ut docent Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 48. *n.* 4. Guttierez *de Matrim. c.* 75. *nu.* 14. Gaſpar Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 17. *num.* 55. quia pœna legis antiquæ corrigitur per novam legem poſteriorem, & ejus pœnam; cum ergo Trident. dixerit, quod Parochus aſſiſtens Matrimonio cum minori Teſtium numero ſit puniendus pœna arbitraria, non erit amplius puniendus pœna antiqua triennalis ſuſpenſionis. Verum Boſſius *c.* 6. *n.* 81. ſecutus Salzedum, Zipæum, Alterium, Barboſam, Ugolinum, Henriquez, & alios, docet, Parochum aſſiſtentem Matrimonio cum minori Teſtium numero, aut ſine Teſtibus, ultra pœnam abitrariam, incurrere etiam pœnam triennalis ſuſpenſionis latam in cap. *Cum inhibitio §. fin. de Clandeſt. deſponſat.* quia Tridentinum in hoc non derogat Juri antiquo, ſed potius fatetur, ſe velle inhærere veſtigiis Concilii Lateranenſis, unde deſumptum eſt illud Cap. *Cum inhibitio*, & quia pœna a lege nova impoſita veterem aliis legibus impoſitam ſuſtuliſſe non videtur, ubi unaquæque ſuſtineri poteſt, Bartol. *in l.* 1. *ff. de vi bonorum raptorum.* Deinde, quia Matrimonium clandeſtinum magis odioſum, & prohibitum eſt hodie, quam olim, cum antea, non obſtante juris prohibitione, validum eſſet, nunc vero invalidum, & ſic videtur magis plectendus, qui clandeſtine contrahit. Quia tamen hodie Matrimonium clandeſtine contractum eſt irritum, & nullum, vix inveniri poteſt, qui illud ſic contrahat; unde ab hujuſmodi pœnis explicandis abſtineo, de quibus videri poteſt Boſſius *toto c.* 6.

117 In Trident. *eodem c.* 1. *de reform. Matr.* invenitur impoſita pœna Sacerdoti ſæculari, vel Regulari, qui ſine licentia proprii Parochi, vel Ordinarii auſus fuerit conjungere ſponſos, vel illos benedicere, per hæc verba: *Si quis Parochus, vel alius Sacerdos, ſive Regularis, ſive Sæcularis ſit, etiamſi id ſibi ex privilegio, aut immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius Parochiæ Sponſos, ſine illorum Parochi licentia, Matrimonio conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio intereſſe debebat, ſeu a quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur:* ac proinde incurrit *ipſo facto* ſuſpenſionem ab officio. & beneficio, donec abſolutionem obtineat ab Ordinario illius Parochi, qui debebat Matrimonio aſſiſtere: requiritur tamen ad eam incurrendam audacia, id eſt certa ſcientia juxta verbum Concilii, ac proinde ab illa incurrenda excuſat ignorantia quælibet, etiam craſſa, ut cum Sanchez, Guttierez, Bonacina, & aliis docet Boſſius *num.* 7.

CAPUT VIII.

De denuntiationibus Matrimonio præmittendis.

DUBIUM I.

An, & Quatenus præmittendæ ſint denuntiationes?

ANte celebrationem Matrimonii, illud eſſe publice denuntiandum in Eccleſia, ut Populus poſſit impedimenta, ſi quæ occurrunt, detegere, clare conſtat ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matrim.* ſic ſtatuente: *Præcipit Sancta Synodus, ut in poſterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio Contrahentium Parocho, tribus continuis diebus Feſtivis in Eccleſia, inter Miſſarum ſollemnia publice denuntietur, inter quos Matrimonium ſit contrahendum: quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur.* Quod quidem factum eſt cohærenter ad id, quod jam ſtatutum erat in Concilio Lateranenſi ſub Innoc. III. c. 51. ut habetur cap. *Cum inhibitio de Clandeſt. deſponſat.* ubi ſtatuitur: *Ut cum Matrimonia fuerint contrahenda in Eccleſiis per Presbyteros publice proponantur, competenti termino præfinito; ut intra illum, qui voluerit, & valuerit legitimum impedimentum opponat, & ipſi presbyteri nihilominus inveſtigent, utrum aliquod obſtat impedimentum.*

2. Denuntiationes eſſe de ſubſtantia, & eſſentia Matrimonii, adeo ut ſit nullum, & irritum, ſi omittantur, tenent Cephalus *lib.* 3. *conſ.* 421. & Menochius *l.* 1. *conſ.* 79. *n.* 70. apud Dianam *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 241. quia Trident. eodem Decreto, eodemque tenore verborum præcipit, denuntiationes præmittendas, & aſſiſtentiam Parochi, & Teſtium; ſed hanc præcipit ſub nullitate; ergo etiam præcipit ſub nullitate denuntiationes præmittendas. Deinde, quia Trident. præſcribit modum; & formam ſervandam: *Quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur*; ſed non valet id, quod fit, non ſervata forma a jure præſcripta; ergo nullum eſt tale Matrimonium.

3. Communis, & vera ſententia docet, publicationes non eſſe de ſubſtantia Matrimonii, quod eſt validum, & ratum, quamvis illæ indebite omittantur, dummodo non ſubſit aliud impedimentum, & defectus ſubſtantialis: & ita ſæpe declaratum fuiſſe a Sacra Congreg. Concilii docet Boſſius *cap.* 7. *num.* 3. Sumitur ex ipſo contextu verborum Trident., ubi duo præcipit, alterum de præmittendis denuntiationibus, & alterum de aſſiſtentia Parochi, & Teſtium: circa hoc oppoſuit clauſulam irritantem, non circa illud; non enim cum dixit, qui aliter, quam præmiſſis denuntiationibus, contrahere attentabunt; contractum nullum, & irritum decernit; ſicut cum dixit; qui aliter quam præſente Parocho, &c. quo dicendi modo ſatis expreſſit, nolle Matrimonium irritari per omiſſionem denuntiationum. Deinde, quia remittit arbitrio Epiſcopi diſpenſationem denuntiationum, quando expedire judicabit, non ſic diſpenſationem ſuper aſſiſtentia Parochi, & Teſtium. Ad rationem oppoſitam facile reſpondetur, utrumque a Concilio præcipi, ſed unum cum clauſula irritante, non alterum: præcipiendo denuntiationes, Concilium præſcribit modum, & formam ſervandam, ut Matrimonium licite contrahatur, non ut valide: & ita tenent Auctores communiter, quos fuſo calamo referunt Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 32. *num.* 2. Leander *diſp.* 7. *q.* 45. & Boſſius *c.* 7. *n.* 2.

4. *An vero ſit peccatum mortale Matrimonium celebrare, non præmiſſis denuntiationibus, nec obtenta ab Ordinario licentia illas omittendi?* Reſp. peccare mortaliter Parochum, & Contrahentes, ſi illas omittant, quia utrumque Concilium Lateranenſe, & Trident. ſerio, & graviter præcipiunt, tales denuntiationes præmitti, eſtque præceptum in materia valde gravi, cum ſit latum ad multa mala vitanda: ergo erit culpa gravis illas omittere; quod Conf. ex eo, quia Matrimonium celebratum ſine publicationibus dicitur etiam Clandeſtinum, quod ſemper Eccleſia deteſtata eſt, pœnamque impoſuit Parocho in Concilio Lateranenſi, ſi Matrimonio aſſiſtat ſine publicationibus; & ita tenent Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 5. *n.* 6. alios plures adducens, Pontius *l.* 5. *c.* 30. *n.* 3. Bonacina *qu.* 2. *pu.* 6. *nu.* 7. Averſa *q.* 7. *ſect.* 1. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 236. Leander *diſp.* 7. *q.* 46., &, aliis citatis, Barboſa *d. allegat.* 32. *n.* 3.

5. Quod verum eſt, etiamſi Parochus per alias diligentias a ſe factas moraliter ſciret, nullum adeſſe impedimentum, quia non eſt liberum Parocho denuntiationes in alias diligentias commutare, illaſque prætermittere ob notitiam aliunde habitam. Nam Eccleſia ſpecifice præcipit tales publicationes, ut Matrimonia omnibus propalentur, & facilius detegantur impedimenta, ſi quæ ſunt, nec reliquit arbitrio Parochi illas commutare in alias diligentias. Ita citati Doctores contra Sotum *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 1. *art.* 2. *ad* 1. Petrum Ledeſma *qu.* 45. *de Matr. punct.* 1. *dub.* 3. *& punct.* 3. *dub.* 1. & alios aſſerentes,

non

non eſſe peccatum mortale, quando Parochus adhibuit ſufficientem diligentiam ad inquirendum, an aliquod eſſet impedimentum. Quod ſi Parochus certus, non adeſſe impedimentum, unam tantum omitteret publicationem, poterit a mortali excuſari ratione parvitatis materiæ, quamvis reprehendendus, ſi hoc faciat. Ita Sanchez ſupra *n.* 7. Guttierez *cap.* 57. *n.* 1. Barboſa *d. alleg.* 32. *n.* 5. attamen Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 5. *concl.* 3. Pontius *lib.* 5. *c.* 30. *n.* 3. Leander *q.* 47. & alii apud ipſum tenent, omiſſionem unius publicationis eſſe peccatum mortale, quia una ex tribus non eſt materia levis, ut conſtat ex fine ad quem ordinantur, cum poſſit quis velle expectare tertiam publicationem ad impedimentum detegendum; quare Parochus debet omnes tres permittere ad Matrimonium.

„ *Vide qua claritate, nec non mirifica eruditione ſe expediat hac in re Sapientiſſimus noſter Pontifex in ſua Synodo Diœceſana lib. 7. c. 69. hiſce verbis.*

„ Et ne recedamus ab exemplo Matrimonii, cui hactenus inſtituimus, Innoc. III. in Concilio Generali Lateranenſi *relat. in cap. Cum inhibitio, de Clandeſt. deſpoſ.* Matrimonium, priuſquam celebretur, publice in Eccleſia denuntiari præcepit; eamdemque publicationem, ter faciendam ſtatuit Trid. *cit. cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de refor. Matrim.* niſi Epiſcopus aut omnes, aut earum aliquam remittendam cenſuerit, quod ejuſdem judicio, & prudentiæ relinquitur; Parochus autem Matrimonio intereſſe præſumens, cui legitimæ non præceſſerint denuntiationes, ſuſpenſione ab officio, triennio duratura, aut etiam graviora pœna plecti jubetur *in cit. cap. Cum inhibitio, §. fin.* a qua quidem ſuſpenſione, cujus tempus eſt a jure determinatum, non poſſe eumdem, intra triennium, ab Epiſcopo abſolvi, docent Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 52. *n.* 2. Gutierez *de Matrim. c.* 75. *n.* 22. & Pontius *lib.* 5. *c.* 37. *n.* 11. Ipſis vero Contrahentibus, quia Eccleſiæ mandatum, in re ſane gravi, contemnunt, condignam pœnitentiam injungendam *in eodem cit. §. fin.* ſtatuitur. Teſtibus tamen, qui ejuſmodi Matrimoniis aſſiſtunt, nulla pœna, neque a Concilio Lateranenſi, neque a Tridentino reperitur impoſita. At nihilominus pleræque Diœceſanæ Synodi etiam in illos duxerunt animadvertendum pœna excommunicationis latæ ſententiæ; quamvis porro Soto *in* 4. *diſt.* 28. *q.* 1. *art.* 2. *§. Quo igitur* abſonum viſum ſit, a particulari Synodo illam in prædictos Teſtes irrogari pœnam, a qua infligenda Concilia Generalia abſtinuerunt, ac proinde præfatas Conſtitutiones irritas exiſtimaverit; rectius tamen earumdem validitatem propugnat, atque a Soti argumentis vendicat Sanchez *cit. lib.* 3. *diſp.* 46. *n.* 8. etenim cum Teſtes præfati auctoritatem præſtent Matrimonio, ab Eccleſia interdicto, graviter profecto in Eccleſiæ leges delinquunt: quapropter Synodales Conſtitutiones eorum culpam debita coercentes pęna, nihil agunt contra Canones, ſed Canones ipſos tuentur, ac fovent; ſicuti animadvertit etiam Fagnanus *in cit. cap. Sicut olim, n.* 78. *de accuſ.* ubi loquens de Synodo Provinciali, quod in re, quam in præſens verſamus, non plus auctoritatis habet, quam Diœceſana, ait; *Non tamen horum poteſtas adeo reſtringitur, quin multa ſtatuere poſſint circa ea, quæ totam Provinciam concernunt, præter jus commune . . . ſuiſque Decretis jus commune adjuvare, addendo novas pœnas, vel antiquas augendo.*

D U B I U M II.

Quando, & ubi ſint Denuntiationes faciendæ?

6. DEnuntiationes fieri debent in Eccleſia tribus diebus feſtivis, & inter Miſſarum Sollemnia, ut conſtat ex Trid. quia illis diebus, & locis major concurſus Parochianorum invenitur, ad quorum notitiam facilius poterit Matrimonium celebrandum pervenire, & ſic facilius detegi impedimentum, ſi quod inſit; & inde illas fieri non poſſe in aliquo die feriali, quamvis frequens Populus ſit, docent Ricius *in praxi deciſ.* 257. *n.* 3. Pontius *loc. cit. n.* 7. Filliuc. *tr.* 10. *n.* 174. Hurtad. Poſſevinus, Diana, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 7. *q.* 51. quia id expreſſe docet Trid. & fuit declaratum a Sacra Congr. per hæc verba; *Epiſcopus ob vicinitatem temporis, quo prohibitæ ſunt nuptiæ, remittere poteſt aliquas denuntiationes ſecundum prudentiam ſuam, & judicium, non tamen jubere, ut in diebus ferialibus fiant.* Idem ſtatutum eſt in Conc. Mediol. *lib.* 4. *de Sponſ. c.* 2. ubi ut *in illis feſtivis diebus fiant, qui Eccleſiæ præcepto ſervantur.* Idem ſtatutum videtur in Synodo Diœceſana Bonon. ubi; *per trinas denuntiationes diebus Feſtivis habendas Matrimonium publicetur*: & intelligi debere de diebus feſtivis ex præcepto Eccleſiæ ſervandis patet ex ſpeciali Edicto publicato die 22. Sept. 1701. ubi expreſſe dicitur, illas fieri debere tribus diebus feſtivis præcepto: & quidem, ſiſtendo in rigoroſo ſenſu verborum Trid. non poſſe denuntiationes fieri in diebus ferialibus, ſed dumtaxat in diebus feſtivis, docet etiam Roſignol. *prænot.* 37. *n.* 3.

7. Verum illas fieri poſse non ſolum diebus feſtivis, ſed etiam feriatis, ſi magnus adſit concurſus in Eccleſia, ut quia eſt Feſtum vocationis illius Eccleſiæ, vel quia inſignis Concionator habet Concionem, aut quia adeſt ſollemnis ſupplicatio, vel alia de cauſſa magnus Populi concurſus, docent quamplures Doctores, quia tunc ſatisfit fini Concilii, qui eſt, ut ad multorum notitiam perveniat Matrimonium celebrandum, quo facilius impedimenta detegantur. Ita Auguſt. Barboſa *d. allegat.* 32. *n.* 15. & *de offic. Parochi c.* 21. *n.* 20. Bonacina *punct.* 6. *n.* 18. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 5. *n.* 183. Andreas a Matre Dei *c.* 8. *punct.* 6. *n.* 74. Palaus *punct.* 13. *§.* 3. *n.* 4. Sanchez, Layman, & alii, quos affert, & ſequitur Boſſius *c.* 7. *n.* 6. Roſignol. *ſupra n.* 4. quorum ſententia poteſt in praxi tuta conſcientia ſequi, maxime quia Trid. primario, & principaliter intendit, ut denuntiationes coram Populi frequentia fiant. Nec obſtat declaratio Sac. Congreg. in oppoſitum adducta, quia ſupponit, feriatis diebus non adeſſe in Eccleſia populi frequentiam, ſine qua non poteſt Epiſcopus concedere, ut fiant diebus feriatis; ſecus ſi aderit populi frequentia, ut ſupra dictum eſt. Quod ſi in aliqua Diœceſi ſit expreſſe definitum, ut fiant diebus feſtivis de pręcepto, id utique ſervandum erit.

8. Denuntiationes faciendæ ſunt tribus diebus feſtivis continuis, ita quod non intermedient alii dies feſtivi; non tamen peccaret mortaliter Parochus, ratione parvitatis materiæ, ſi uno, aut altero die feſto omittat; ſecus ſi inter unam, & alteram multos dies feſtos interponat, quia tunc faceret contra præceptum Eccleſiæ in re gravi, & ſic peccaret mortaliter: nam ob magnum temporis intervallum fieri poteſt, ut Parochiani tardiores evadant ad impedimenta deferenda, & interim obliviſcantur pręcedentium denuntiationum, prout docent Bonacina *n.* 15. Roſignol. *n.* 8. Palaus *§.* 3. *n.* 4. Barboſa *allegat.* 32. *n.* 13. Sanchez, Coninch. Villalobos, & alii, quos ſequitur Leander *q.* 53. quorum aliqui volunt, eas non poſse fieri tribus feſtivis continuis non interpollatis per dies feriatos, ut tribus diebus Paſchatis, ſed debere inter unum & alterum diem feſtum, ac denuntiationem mediare ſaltem duos, aut tres dies; ſed hoc gratis videtur dictum, cum Trid. præcipiat, quod publicationes fiant tribus diebus feſtivis continuis, nulla facta mentione interpollationis inter unum, & alterum diem feſtum; & ſic fieri poſſunt tribus diebus non interpollatis, ut tribus Paſchatis. Ita Bonacina, Barboſa, Roſig. & Leander *q.* 52.

9. Qui bene advertunt, repetendas eſſe publicationes, ſi, longo tempore, illis factis, Matrimonium differatur, quia poteſt ſupervenire aliquod impedimentum ex affinitate ortum; quare Sacra Congr. apud Boſſium *c.* 7. *n.* 12. declaravit, quod hi, qui peractis denuntiationibus intra quatuor menſes non contraxerint, non poſſunt contrahere, niſi peractis iterum denuntiationibus, arbitrio Epiſcopi, & in actis Eccleſiæ Mediol. *tit. de ſponſ. c.* 22. fuit tempus reſtrictum ad duos menſes, quod idem factum eſt in Synodo Diœceſana Bononienſi celebrata ſub Eminentiſſ. Boncompagno Archiep. *anno* 1698. ubi habetur: *Ubi bimeſtre a factis Denuntiationibus exſpiraverit, & adhuc Matrimonium celebratum non fuerit, innoventur omnino.*

An vero poſſit Matrimonium celebrari eadem die, qua terminatur ultima publicatio? Aliqui negant dicentes, debere aliquod tempus interponi, ut impedimentum, ſi quod eſt, poſſit deferri, & hoc cohærenter ad Decretum Conc. Lateranenſis, in quo dicitur: *Competenti termino præfixo, ut infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat*; cenſetur autem regulariter ſpatium commodum, & ſufficiens duorum dierum, quod maxime obſervandum eſt, quando de licentia Ordinarii una tantum præmittitur denuntiatio, alias eſſet parum utilis, & nullius momenti, ut cum Sanchez, Riccio, & Guttierez docet Bonac. *q.* 6. *punct.* 6. *n.* 16. Idem ſtatutum eſſe in Conſtitutionibus Mediolanenſibus, *tit. de ſponſ. c.* 18. & habetur *in Actis Eccleſ. Med. p.* 1. *tit. de his, quæ ad Matrimonii Sacram. pertinent, & p.* 4. *tit. de Sacram. Matrim.* Et in Regimine Eccleſiæ Bononien. *p.* 3. refert Boſſius *c.* 7. *n.* 10. ut nimirum abſque Ordinarii licentia ipſo die ultimæ denuntiationis Matrimonium non contrahatur, ſed duobus aut tribus diebus elapſis, niſi denuntiatio ultima facta ſit pridie illius diei, quo initium eſt Quadrageſimæ, vel Adventus; quod utique conſultiſſimum eſt, & in praxi ſervandum. Rigoroſe tamen loquendo, & præciſa quacumque ordinatione particularis Eccleſiæ, non eſt prohibitum Matrimonium celebrari eadem die, qua terminantur publicationes; nam Trident. nullum requirit tempus medium inter ultimam publicationem, & Matrimonium contrahendum, ſed aſſerit: *Quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur*

tur

tur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur.

11. Denuntiationes eſſe faciendas in Eccleſia inter Miſſarum Sollemnia clare conſtat ex Trid. illas non poſſe licite fieri extra Miſſam, & extra Eccleſiam, quamvis magnus adſit concurſus populi, niſi alicubi id ſit conſuetudine introductum: docet Leander *diſp.* 7. *q.* 50. & apud ipſum Baſilius *c.* 30. *n.* 6. Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 10. *n.* 61. & Poſſevinus *q.* 9. *n.* 15. quia Trid. expreſſe præcipit, illas fieri in Eccleſia inter Miſſarum Sollemnia. Verum quia finis, & intentum Trid. fuit, ut Matrimonium contrahendum publice innoteſceret Populo, ad effectum detegendi impedimenta, ſi quæ ſunt, non incongrue licite poſſe fieri extra Miſſam ad Veſperas, & extra Eccleſiam in loco competenti, ubi magnus Populi concurſus invenitur, aut in Concione, aut alia functione Eccleſiaſtica, ad quam plures concurrunt, quia ſic habetur finis principaliter intentus a Concilio, docent magis communiter Doctores Gutierez, Barboſa, Bonacina, Diana, Coninch. Sanchez, Layman, quos affert, & ſequitur Boſſius *n.* 13. Ita etiam Roſign. *n.* 9. Averſa *q.* 7. *ſect.* 1. Andreas a Matre Dei *punct.* 6. *n.* 74. Palaus *punct.* 13. §. 3. *n.* 4. *in fine.*

DUBIUM III.

A Quonam ſint Denuntiationes faciendæ?

12. PRæcipit Trid. publicationes eſſe faciendas a proprio Contrahentium Parocho, & fieri poſſunt ab alio de ipſius licentia, quia ſicut poteſt Matrimonium ab alio Sacerdote de licentia Parochi celebrari; ita multo magis poterunt fieri de licentia Parochi publicationes, nec oportet, ut fiant per alium Sacerdotem, ſed ſatis eſt per quemcumque Miniſtrum, ut docent Sanchez, Roſign. Coninch. Hurtad. Leander, & alii ſupracitati; & uſus obtinuit in multis Eccleſiis, ut fiant per Æditum de mandato Parochi tempore Sacri, vel Concionis matutinæ, & in nonnullis locis, præſertim in Hiſpania, fieri per Præconem in vicinia Parochiæ notat Boſſius *n.* 14.

Difficultas eſt: *an illæ debeant fieri in utraque Parochia, quando Sponſi ſunt diverſarum Parochiarum? & an ſufficiat, illas fieri in Parochia, in qua brevi tempore Sponſi commorantur?* in quo diſcrepant Doctores.

13. Reſp. Quando Contrahentes ſunt diverſarum Parochiarum, non ſatis eſt, publicationes, ſeu denuntiationes fieri in una Parochia, in qua Matrimonium celebratur, ſed neceſſario fieri debent in utraque Parochia. Ita uſus obſervat, & ita declaratum fuiſſe a Sacra Congreg. Concilii refert Farinac. in ſuis Declarat. *ad cap.* 1. *Trident. ſeſſ.* 24. *de reform. Matrim.* Ratio eſt, quia publicationes, ſeu denuntiationes ideo fieri debent, ut ſcientes impedimenta illa detegant; ſed ad hunc finem non ſatis eſſet proviſum, ſi denuntiationes in una tantum fierent Parochia; nam impedimenta Viri non ſatis cognoſcuntur in Parochia Mulieris, nec e contra; ergo in utriuſque Parochia fieri debet, ut impedimenta utriuſque Contrahentis detegi poſſint, ſi quæ ſunt; & inde erit peccatum lethale ſine cauſſa in alterutra omittere, prout docent Henriq. Ledeſma, Rodriq. Sanchez, Baſilius, Bonacina, Filliuc. Rebell. Gutierez, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 7. *q.* 48. Averſa *q.* 7. *ſect.* 1. Boſſius *cap.* 7. *n.* 16. Roſign. *præn.* 37. *n.* 11. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 13. §. 3. *n.* 2.

14. Quando aliquis Contrahentium habitaverit in pluribus Parochiis, aliqui volunt, debere in iis omnibus denuntiari Matrimonium, quia ex variis earum Incolis poterunt ſciri impedimenta; ſed hoc eſt nimis rigidum, nec uſu obſervatur, prout notat Averſa *loc. cit.* Alii e contra dicunt, debere fieri in præſenti Parochia, in qua ille tunc habitat, & in qua, ſeu coram cujus Parocho poteſt legitime contrahi Matrimonium. Ita Pontius *l.* 5. *c.* 30. *n.* 5. quem ſequitur Leander *q.* 49. Ratio eſt, quia denuntiationes fieri debent a proprio Parocho, juxta Decretum Tridentini; ſed proprius Parochus non eſt alius, quam ille, in cujus Parochia habitant Contrahentes eo tempore, quo contrahitur Matrimonium, etiamſi a brevi tempore ibi habitare inceperint; ergo ibi tantum ſunt faciendæ publicationes.

15. Communis, & vera ſententia docet, faciendas eſſe in priori Parochia, in qua Contrahentes diutius habitarunt. Ratio eſt, quia in Parochia novæ, & brevis habitationis non poſſunt eſſe nota impedimenta Contrahentium, cum & ipſi Contrahentes ſint ignoti, & facilius cognoſci, & detegi poſſunt in Parochia longæ habitationis, in qua ipſi Contrahentes ſunt bene noti; ergo in ea faciendæ ſunt denuntiationes, juxta intentum Eccleſiæ, & Concilii, & ita tenent Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 6. *n.* 6. Bonacina *q.* 2. *punct.* 6. *n.* 11. Gutierez *cap.* 56. *n.* 5. Barboſa *alleg.* 32. *n.* 10. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 235. Coninch. *diſp.* 27. *n.* 50. Boſſius *cap.* 7. *n.* 22. Roſignol. *prænot.* 37. *n.* 12.

16. Nec obſtat ratio adducta a Leandro, quia, licet proprius Parochus, qui debet Matrimonio aſſiſtere, ſit ille, in cujus Parochia Contrahentes habitant tempore contractus; non autem eſt ille in ordine ad denuntiationes faciendas; & hoc, attento fine Eccleſiæ, & Concilii, qui fuit, ut detegantur impedimenta, quæ detegi non poſſunt ubi Contrahentes ſunt adhuc ignoti, bene tamen ubi multo tempore habitarunt, quia ibi ſunt magis noti; ex quo inferunt Sanchez, Boſſius, Roſign. & alii, quod, factis publicationibus in Parochia diuturnioris habitationis, non eſſe neceſſario repetendas in Parochia parvæ habitationis: multo minus in duplici Parochia, ſi forte aliquis Contrahentium habitet in duplici Parochia. Diœceſi Bononienſi per ſpeciale Edictum promulgatum ab Eminentiſſ. Card. Boncompagno Archiep. die 22. Sept. 1701. ſtatutum eſt, ut publicationes fieri debeant tum in Parochia parvæ habitationis, tum in Parochia priori antiquę, & diuturnioris habitationis, ut hac ratione facilius detegantur impedimenta, ſi quæ ſunt.

17. Pro Matrimoniis illorum, qui per varias partes vagantur, nec alicubi habent certam ſedem, quia non eſt ſufficienter proviſum per ordinarias denuntiationes faciendas in Parochia, in qua pro tempore reperiuntur, & in qua forte contrahere intendunt Matrimonium, ideo præcipit Trid. *ne Parochi illorum Matrimoniis interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint*; quod obſervandum eſt, etiamſi unus tantum ex Contrahentibus eſſet vagus, & vellet contrahere cum cive, & incola loci; nam ex parte illius poſſunt eſſe impedimenta, & forte poteſt alibi habere aliam Uxorem: quæ ratio militat etiam de Exteris, & Advenis, quamvis in loco, ubi contrahere intendunt, domicilium eligant; debent enim reportare documenta authentica ab Ordinario prioris domicilii de ſuo ſtatu libero, ſine quibus non debent ad Matrimonium admitti, juxta Decr. Sanctæ, & Univerſalis Inquiſitionis ad omnes Epiſcopos tranſmiſſum, in quo etiam continetur forma, qua examinari debent Teſtes inducti, ſeu inducendi pro libertate contrahere volentium, quod Decretum ſic concluditur: *Ordinarii præcipiant omnibus, & ſingulis Parochis in eorum Diœceſibus exiſtentibus, ut pro Matrimoniis cum Exteris contrahendis non faciant publicationes in eorum Eccleſiis, niſi certiorato Ordinario, a quo, vel ejus Generali Vicario prius teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali Matrimonio fuerunt examinati Teſtes in eorum Tribunali, qui probant ſtatum liberum contrahere volentium: contravenientes autem ſevere puniantur.*

DUBIUM IV.

Quinam poſſit in Denuntiationibus diſpenſare, & ex qua Cauſſa?

18. COncilium Trid. poſtquam dixit; Matrimonium ter eſſe denuntiandum a proprio Contrahentium Parocho, ſubjungit, c. 1. ſeſſ. 24. de refor. Matrim. *Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus Teſtibus præſentibus, Matrimonium celebretur, deinde ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſint impedimenta, facilius detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ, & judicio S. Synodus relinquit.* Ex quo clare conſtat, Epiſcopum poſſe diſpenſare, ut omittantur aliquæ, vel omnes denuntiationes ante, vel poſt Matrimonium, ſi hoc judicaverit expedire.

19. Hoc idem poteſt Vicarius Generalis ex vi ſui muneris præciſe abſque alia ſpeciali delegatione Epiſcopi; nam iſte venit nomine Ordinarii, quotieſcumque enim in Trid. aliquid committitur Ordinariis, vel eorum fit mentio, intelligitur etiam de Vicariis Generalibus, prout cum aliis a ſe citatis tenet Roſign. *præn.* 17. *n.* 6. Quod verum eſt, etiamſi Epiſcopus ſibi reſervet facultatem diſpenſandi, & id Vicario Generali prohibeat; tunc enim illicite faceret diſpenſationem contra prohibitionem Epiſcopi, non tamen invalide; nam Trid. diſpenſationem committit Ordinario; ſed Vicarius Generalis, non obſtante tali prohibitione, eſt Ordinarius; ergo diſpenſatio ab illo conceſſa, erit valida: licet enim Epiſcopus poſſit ab illo officium Vicariatus auferre, quouſque tamen non aufert, valide diſpenſat, quia ſuppoſita electione, & duratione officii, non habet juriſdictionem ab Epiſcopo, ſed a jure, & a canone, per Textum in cap. *licet*, & ibi omnes Scribentes *de Offic. Vicarii in* 6. ergo, durante officio, non poteſt Epiſcopus illi juriſdictionem auferre, & hac ratione ſupra diximus *c.* 7. *dub.* 9. illum valide aſſiſtere Matrimoniis. Ita Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 7. *n.* 10. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 6. *num.* 55. Hurtado *diſp.* 5. *diff.* 19. *n.* 63. Barboſa *alleg.* 32. *n.* 28. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 13. *n.* 194. Boſſius *c.* 7. *n.* 50. Roſignol. *prænot.* 37. *n.* 17.

20. Hoc

20. Hoc tamen non valet de Vicario Foraneo, qui non eſt Ordinarius, nec facit unum Tribunal cum Epiſcopo, ſed habet facultatem limitatam, & delegatam ad ſpeciales caſus, & ſic non poteſt denuntiationes remittere, ſicut nec poteſt Matrimoniis aſſiſtere, niſi ad id habeat ſpecialem facultatem ab Epiſcopo. Quod diximus de Epiſcopis, valet etiam de aliis Prælatis, eorumque Vicariis Generalibus, Territorium proprium, & juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus, quia iſti veniunt nomine Ordinarii. Sic Navar. Henriq. Sanchez, quos ſequitur Barboſa *d. alleg.* 32. *n.* 30. Ant. a Spiritu S. Roſign. Boſſius, & alii communiter, quamvis Pontius *l.* 5. *c.* 31. *n.* 3. quem ſequi videtur Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 237. id concedat ſolis Epiſcopis, & neget Abbatibus, & aliis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus, ob quamdam declarationem Sacræ Congr. ab eodem allatam; nam de illa declaratione valde dubitat Boſſius *n.* 42. an emanaverit, vel non fuerit uſu recepta, utpote contraria veræ, & propriæ intelligentiæ nominis Ordinarii.

21. Poſſunt autem Epiſcopi, eorumque Vicarii, & omnes illi, qui veniunt nomine Ordinarii, facultatem ad diſpenſandum in denuntiationibus aliis delegare; nam hæc facultas jure ordinario convenit non perſonæ, ſed dignitati, & officio in perpetuum, & ſic poteſt delegari, & per alium exerceri. Barboſa *d. alleg.* 32. *num.* 36. Guttierez, Riccius, Sanchez, Coninch. Pontius, Hurtado, Bonacina, & alii, quos ſequitur Boſſius *num.* 60. Nec obſtat, quod in Trid. concedente facultatem Epiſcopis diſpenſandi in denuntiationibus videatur electa induſtria perſonæ ejuſdem Epiſcopi, cum id relinquat ejus arbitrio, prudentiæ, & judicio, ideſt diſcretioni, quæ ſunt perſonalia, nec poſſunt in alium transferri; nam talis facultas, cum ſit perpetuo annexa, non perſonæ, ſed muneri, ſeu dignitati Epiſcopali, eſt ordinaria, & ſic delegabilis: nec eſt univerſaliter verum, eligi induſtriam perſonæ, quando id committitur judicio, & prudentiæ alicujus; hoc enim verum eſt, quando committitur perſonæ determinatæ, & cognitæ, non vero quando committitur perſonæ incognitæ, & indeterminatæ, ut Prælatis præſentibus, & futuris, cujuſmodi eſt facultas diſpenſandi conceſſa Ordinariis, ut cum Hoſtien. Sylveſtro, Rebel. & aliis notat Boſſius.

22. Quæres: *An, quando Contrahentes ſunt diverſarum Diœceſum, poſſit quilibet ex Ordinariis diſpenſare in denuntiationibus, adeo ut ſufficiat diſpenſatio unius, ut Matrimonium poſſit licite contrahi?* Affirmant, ſufficere diſpenſationem Ordinarii unius Contrahentis, etiamſi Matrimonium celebretur in Diœceſi alterius, Ant. a Spiritu S. *n.* 139. Boſſius *c.* 7. *n.* 39. Averſa *q.* 7. *ſect.* 2. Diana *p.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 239. Sanchez, Guttierez, Coninch. Hurtado, quos ſequitur Leander *diſp.* 7. *quæſt.* 60. Ratio eſt, quia in hac re Conjuges cenſentur una perſona, & ratione connexionis uterque cenſetur ſubjectus Prælato alterius: quapropter etiam diximus, Contrahentes diverſarum Parochiarum valide contrahere coram Parocho unius, etiam in Parochia alterius. Negant e contra, ſufficere diſpenſationem unius Epiſcopi, ſed requiri utriuſque Pontius *l.* 5. *c.* 31. *n.* 6. & Roſig. *prænot.* 37. *n.* 20. quia, quando Contrahentes ſunt diverſarum Parochiarum, ſeu Diœceſum, denuntiationes faciendæ ſunt in utraque Parochia, ſeu Diœceſi, quia contingere poteſt, quod in Parochia unius non ſint cognita impedimenta alterius; ergo etiam diſpenſatio facienda eſt ab utroque Ordinario. Nec eſt par ratio de Matrimonio, & denuntiationibus: nam in Matrimonio, cum ſit neceſſario vinculum duorum, neceſſario etiam fit, ut qui unum conjungere poteſt, poſſit, & aliud ratione mutuæ conjunctionis; at in denuntiationibus non eſt iſta neceſſaria connexio, ſed poſſunt fieri in una Diœceſi, & non in alia, & ſic ab uno Ordinario diſpenſari, non ab alio: & in rigore cenſeo, ita tenendum. Sed prima ſententia in praxi obſervatur; nam ille, qui venit ex altera Diœceſi, maxime ſi ſit remota, ſolum affert ſecum atteſtationem proprii Ordinarii de ſuo ſtatu libero, &, factis publicationibus in Diœceſi, ubi Matrimonium eſt contrahendum, vel eis diſpenſatis ab Ordinario, Matrimonium celebratur abſque eo, quod fiant publicationes in priori Diœceſi.

23. Quæres 2. *An Epiſcopus poſſit pro libito diſpenſare in denuntiationibus, vel ad id requiratur juſta cauſſa?* Reſp. requiri juſtam, & legitimam cauſſam, ſine qua peccaret mortaliter Ordinarius diſpenſando. Ratio eſt, quia faceret contra legem univerſalem Eccleſiæ, quæ omnes obligat ſub lethali, cum ſit materia gravis. Nec obſtat, quod Trident. id remittat voluntati Epiſcopi; non enim id libere remittit arbitrio, ſed ipſius judicio, & prudentiæ, ſi id expedire judicaverit, quæ verba important judicium prudentiale, & ratione regulatum, quod non poteſt eſſe ſine juſta, & legitima cauſſa, ſine qua non operaretur prudenter, ſed abuteretur poteſtate ſibi conceſſa, & ſic peccaret mortaliter, prout docent Navar. Segura, Menochius, Guttierez, Riccius, Barboſa, Sanch. Layman, Bonacina, & alii communiter, quos affert, & ſequitur Boſſius *cap.* 7. *n.* 64.

24. Non eſt tamen neceſſaria judicialis cognitio cauſſæ, ſed ſatis eſt, ſi Ordinarius informetur, & certior fiat de juſta cauſſa diſpenſandi; nam Concilium illius arbitrio, & prudentiæ remittit, quod eſt idem, ac ejus conſcientiæ, ac judicio; quod autem remittitur judicio, & conſcientiæ non exigit juridicam cognitionem, ut recte probant Roſign. *n.* 22. & Boſſius *n.* 67. ergo ut Epiſcopus remittat denuntiationes ſufficit, quod cauſſam cognoſcat extrajudicialiter ſine ſtrepitu, ordine, & forma, ſeu figura judicii, ac Teſtium juratorum examine; ſed ſatis eſt, quod Ordinarius ex aliqua cauſſa rationabili ſibi tantum cognita dictas denuntiationes remittat. Ita Palaus *punct.* 13. §. 4. *n.* 6. Ant. a Spiritu S. *n.* 200. Guttierez *c.* 57. *n.* 2. Auguſt. Barboſa *d. alleg.* 32. *n.* 39. Sanchez *diſp.* 8. *n.* 4. Pontius *lib.* 5. *cap.* 32. *n.* 3. Bonacina *punct.* 6. *n.* 7.

25. Multæ juſtæ cauſſæ aſſignantur a Doctoribus, quarum prima eſt malitioſum impedimentum, quod rationabiliter timetur, quæ licet ſola a Conc. Trid. exprimatur, non per hoc tamen excluduntur aliæ, ſed ponitur illa, tamquam principale quoddam exemplum, relinquens judicio, & prudentiæ Ordinarii de aliis judicare. Adeſt igitur juſta cauſſa diſpenſandi denuntiationes, quando prudenter timetur, Matrimonium fore malitioſe impediendum vi, dolo, fraudibus, aut quocumque medio iniquo, & injuſto. Non ſufficit autem, quod poſſit impediri conſilio, aut ſuaſione, ſeu exhortatione; quia hoc non eſt malitioſe impedire, & ſic non juſta cauſſa diſpenſandi, ut docent Averſa *ſect.* 2. & Boſſius *n.* 76. & *ſeqq.* Secunda eſt Contrahentium pudor, ut quia ſunt diſpares ætate, ſanguine &c. ut ſi Senex duceret Juvenem, nobilis ignobilem, honeſtus inhoneſtam, & valde dives pauperem, ſi valde ſenes inter ſe contrahant, quia eſſet nimius pudor, & verecundia his Conjugibus publice in Eccleſia denuntiari. Sic Navar. Sotus, Ledeſma, Pontius, Hurtado, Villalobos, & alii, quos ſequitur Leander *quæſt.* 63.

26. Tertia eſt infamia Contrahentium, aut ſcandalum, ut quando diuturniores Concubinarii exiſtimati Conjuges, vellent contrahere; nam per denuntiationes Matrimonii contrahendi palam fieret eorum peccatum. Idem valet, ſi mulier jam eſſet per multos menſes gravida: quando quis in articulo mortis vellet concubinam ducere in Uxorem ad legitimandam prolem: quando Virginis deflorator ad reparandum damnum vellet eam ducere, & eſſet periculum mutationis ejuſdem in dilatione. Segura, Cevallos, Sanchez, Boſſius, & Roſign. *prænot.* 37. *n.* 30.

27. Quarta eſt vicinitas temporis, quo prohibentur nuptiæ, ſeu ſollemnes benedictiones, prout declaravit Sacra Congr. Conc. apud Bellarm. & Farin. in declarat. *ad c.* 1. *Trid. ſeſſ.* 24. *de refor. Matr.* per hæc verba: *Epiſcopus ob vicinitatem temporis, quo prohibitæ ſunt nuptiæ, omittere poteſt aliquas denuntiationes ſecundum prudentiam ſuam, & judicium*, ut docent Averſa, Palaus, Roſign. & alii.

28. Quinta eſt notabilis Sponſorum commoditas, ſive ſpiritualis, ſive corporalis.

Sexta quando Magnates contracturi ſunt, quia iſti ſemper magna cum deliberatione procedunt, & nullum adeſt periculum, aut timor, ut inter illos aliquod impedimentum reperiatur, ut cum Sanchez, Pontio, Hurtado, Coninch. Villalobos, Palao, & aliis docet Leander *q.* 62. Quælibet ex his cauſſis ſufficit, ut Ordinarius licite poſſit in denuntiationibus diſpenſare; in dubio autem *an detur juſta cauſſa, vel non*, ſtandum eſt judicio Epiſcopi, qui, penſatis omnibus, pro ſua conſcientia determinabit, prout magis expedire videbitur.

DUBIUM V.

An Juſta exiſtente Cauſſa teneatur Ordinarius diſpenſare?

29. Reſp. ſuppoſita juſta cauſſa diſpenſandi, Epiſcopum aliquando teneri diſpenſare, ſed non ſemper; tenetur, & quidem ſub peccato gravi, quando ſequeretur infamia, aut ſcandalum, non diſpenſando: vel eſſet gravis ſuſpicio malitioſi impedimenti, vel expediret valde ad bonum animæ talis diſpenſatio. Ratio eſt, quia Prælatus ex officio, & ex vi ſui muneris tenetur bono communi, & ſpeciali Subditorum providere. Ita Guttierez *cap.* 57. *n.* 4. Barboſa *alleg.* 32. *n.* 51. Bonacina *q.* 2. *p.* 6. *n.* 7. Filliuc. *tr.* 10. *c.* 5. *n.* 179. Ant. a Spir. S. *n.* 202. Leander *q.* 66. & alii communiter.

30. Non tenetur, ſed eſt gratia, quando nullum publicum, vel notabile damnum ſequitur, utpote quando vellet accelerare Matrimonium ob vicinitatem temporis Adventus, ſeu Quadrageſimæ: quando aliqui ob ſenilem ætatem, aut diſparem conditionem nobilitatis, divitiarum, ſeu ætatis erubeſcerent publice denuntiari, aut

quan-

quando Magnates volunt contrahere, aut quando notabile detrimentum non ſequitur ex publicatione, ſeu temporis dilatione, quia Prælatus non tenetur in omnibus commodis temporalibus ſubditorum proſpicere, ſed ſolum notabili incommodo ſpirituali, maxime, quia non expedit, ut jus commune diſpenſatione, aut relaxatione rumpatur, quando ipſa relaxatio non proficit notabiliter. Boſſius *c.* 7. *n.* 104. Roſign. *prænot.* 37. *n.* 32. & alii ſupra citati. Diſpenſatio ab Ordinario ſemper facienda eſt gratis, nec poſſunt denuntiationes commutari in aliud opus faciendum, aut pecuniam ſolvendam ab iis, qui volunt contrahere, ut cum Sanchez, Filliucio, & Boſſio docet Roſignol. *num.* 33.

31. Suppoſita juſta cauſſa diſpenſandi, ſi Prælatus diſpenſationem neget, poſſunt Subditi habere recurſum ad alium Prælatum ſuperiorem, ut ad Archiepiſcopum, ſeu Legatum, qui in caſu, quo Epiſcopus teneatur diſpenſationem concedere, debebit ipſum cogere, ut diſpenſet, vel immediate ipſe diſpenſationem concedere. Si vero diſpenſatio non ſit debita, ſed ſolum gratuita, poterunt ſolum implorare officium Superioris, ut miſericorditer diſpenſet, aut faciat, ut inferior diſpenſet, ut notant Filliuc. *n.* 181. & Averſa *q.* 7. *ſect.* 2.

32. Epiſcopo injuſte diſpenſationem negante, quando illam tenetur concedere, poteſt Matrimonium celebrari ſine denuntiationibus, nec peccant Contrahentes, nec Parochus, aut Teſtes, qui illi aſſiſtunt. Ratio eſt, quia licentia debita, & legitime petita, ſi injuſte, & irrationabiliter denegetur, habetur pro conceſſa, ut tenent plures Doctores, quos affert, & ſequitur Sanchez *diſp.* 10. *n.* 26. & ſequitur Guttierez *c.* 57. *n.* 6. tum quia leges Eccleſiaſticæ non obligant cum gravi damno, & incommodo; ut ſi quis malitioſe vellet Matrimonium impedire, aut Contrahentes eſſent in articulo mortis, vel immineret ſcandalum, & gravis infamia. Ita cum Henriq. Sanchez, Coninch. & aliis docet Palaus *punct.* 13. §. 5. *n.* 4. Ant. a Spiritu S. *n.* 203. Filliuc. *tr.* 10. *c.* 5. *n.* 182. Barboſa *d. alleg.* 32. *n.* 53. Roſignol. *n.* 35. Boſſius *n.* 107. Quando vero Epiſcopus non tenetur diſpenſationem concedere, ut quando intercederet pudor ob diſparitatem, vel quando Contrahentes eſsent Magnates, tunc non poſset licite iniri Matrimonium abſque publicationibus, quia Epiſcopus negando diſpenſationem nulli facit injuriam. Filliuc. ſupra, Roſignol. *num.* 36.

33. Addunt Hurtadus *diſp.* 5. *n.* 66. & Pontius *c.* 32. *n.* 6. in caſu urgentis neceſſitatis, quando Epiſcopus ob periculum malitioſi impedimenti, aut alterius damni notabilis tenetur diſpenſare, non eſſe neceſſario petendam diſpenſationem, quamvis Epiſcopus facile poſſet adiri, & paratus eſſet ad diſpenſandum, quia tunc ceſſat obligatio legis & ſic non eſt neceſſaria diſpenſatio; ubi enim lex non obligat, ceſſat neceſſitas diſpenſationis; ſed in caſu poſito ceſſat obligatio legis Concilii Tridentini, quæ cum ſit humana non obligat cum tanto incommodo, & periculo; ergo tunc non eſt petenda diſpenſatio: quam doctrinam eſſe notandam a Superioribus, ut non ſint nimis ſcrupuloſi, docet Ant. a Spiritu S. *num.* 205. Verum exiſtimo, recurrendum eſſe ad Superiorem pro diſpenſatione obtinenda, quia in caſu illo neceſſitatis ceſſat obligatio legis ſolum per Epichejam, & benignam interpretationem, quæ non decet admitti, quando eſt facilis recurſus ad Superiorem, maxime pro foro externo, & judiciali; nam tunc videretur contemni, ſi, ipſo inconſulto, Matrimonium celebraretur, & ſic Contrahentes, & Parochus, ac Teſtes poſſent pœna arbitraria puniri, ut etiam docet Boſſius *n.* 309.

34. Quando Epiſcopus ex aliqua ex prædictis cauſſis diſpenſat, ut Matrimonium contrahatur ſine denuntiationibus, decet antecedenter ſumere informationes, an ſubſit impedimentum aliquod inter ipſos contrahere volentes, ne exponantur periculo nullitatis, & fornicationis. Barboſa *alleg.* 32. *n.* 50. Guttierez *cap.* 57. *n.* 3. Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 9. *n.* 20. Roſignol. *n.* 39. & in hoc obſervanda erit Inſtructio Sacræ Congr. univerſalis Inquiſitionis ad Epiſcopos tranſmiſſa circa modum examinandi Teſtes, qui inducuntur ad probandum ſtatum liberum contrahere volentium.

35. Quæres: *An peccent mortaliter Conjuges, ſi, Matrimonio celebrato ſine publicationibus, illud conſumment, antequam fuerint præmiſſæ?* nam poſt contractum Matrimonium adhuc remanet obligatio faciendi denuntiationes antequam conſummetur, juxta Decretum Trid. ubi habetur: *Ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſunt impedimenta, facilius detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur.* Quare neceſſaria eſt nova, ac peculiaris diſpenſatio Prælati, ut etiam ante conſummationem prætermitti poſſint. Quæſitum procedit in caſu, quo Ordinarius non abſolute remiſerit hujuſmodi denuntiationes, ſed tantum diſpenſaverit, ne præmittantur, vel etiam in caſu, in quo Contrahentes illicite, ſine juſta cauſa, & debita licentia contraxerint, non præmiſſis denuntiationibus: *an tunc peccent mortaliter, non ſolum illicite contrahendo, ſed etiam conſummando, non præmiſſis denuntiationibus?*

36. Prima ſententia docet, illos ſolum peccare venialiter, conſummando Matrimonium, non præmiſſis denuntiationibus, quando certi ſunt, ſe eſse liberos ab omni vinculo, & impedimento. quia tunc ceſſat ratio Concilii *ut impedimenta detegantur*; quare peccatum erit dumtaxat in celebratione Matrimonii ſine licentia, & debitis denuntiationibus, non vero in illius conſummatione, cum jam Matrimonium ſit validum. Ita Petrus Ledeſma *q.* 45. *de Matrim. art.* 5. *punct.* 3. *dub.* 1. & Bartolom. Ledeſma *dub.* 21. *in fine* Lopez 1. *parte inſtruct. cap.* 87. *§. ceterum*, & probabile dicit Dicaſtillus *dub.* 26. *num.* 243.

37. Communis, & vera ſententia tenet, illos peccare mortaliter, non ſolum contrahendo, ſed etiam conſummando Matrimonium, non præmiſſis denuntiationibus, nec obtenta licentia. Ratio eſt, quia, ſic conſummando, faciunt contra præceptum Trid. & in re gravi; præcipit enim, quod denuntiationes fiant ante conſummationem, ut impedimenta detegantur, ſi quæ ſubſunt. Nec obſtat, quod Conjuges aliunde ſint certi de ſua libertate, quia, non obſtante tali certitudine, adhibenda eſt ſollemnitas præſcripta ab Eccleſia, ſicut adhibenda erat ante contractum Matrimonium. Ita Navar. Reginald. Filliuc. Layman, Sanchez, Bonacina, Boſſius, quos ſequitur Roſig. *prænot.* 37. *n.* 41. Palaus *punct.* 13. §. 5. *n.* 7. Guttierez *c.* 58. Leander *q.* 69. Ant. a Spiritu S. *n.* 190.

38. Et quidem probabilius eſt, illos peccare non ſolum quando prima vice conſummant Matrimonium, ut cum Henriq. *lib.* 11. *de Matrim. c.* 18. *n.* 1. tenet Averſa *q.* 7. *ſect.* 2. ſed etiam quoties habent inter ſe copulam, quia non ſolum in prima copula, ſed etiam in reliquis ſe exponunt periculo fornicationis, & ſemper faciunt contra legem Tridentini graviter obligantis, ut denuntiationes præmittantur ad cautelam, ne aliquod lateat impedimentum. Ita præcit. Doctores, quibus conſentit Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 6. Leander *q.* 70. Pontius *lib.* 10. *c.* 4. *n.* 2. Excipe caſum, in quo immineret ſcandalum, ſeu infamia, non ſolum ſi præmittantur, ſed etiam ſi poſtponantur denuntiationes; nam tunc conſummare Matrimonium ſine illis non erit peccatum mortale, ſi alias Contrahentes certi ſint, nullum adeſſe impedimentum, ut cum Villalob. & Trull. notat. Ant. a Spiritu S.

39. Dices: ceſſante fine legis in particulari, ceſſat obligatio legis in particulari; ſicut ceſſante fine legis in communi, ceſſat lex in communi; at quando Contrahentes certi ſunt, non habere impedimentum, ceſſat finis Conc. Trid. præcipientis, ut fiant publicationes ad hoc, ut detegantur impedimenta, ne ſe exponant periculo fornicationis; ergo ceſſat lex, & ſic non peccant conſummando Matrimonium ſine denuntiationibus. Sed contra, non ceſſare obligationem legis in particulari, quando in particulari ceſſat finis illius, docet Diana *p.* 3. *tr.* 10. *reſol.* 28. cum aliis triginta Auctoribus a ſe relatis; quod maxime verum eſt, quando lex non fundatur in præſumptione, ſed in periculo mali, cujuſmodi eſt lex Tridentini, quæ præcipit denuntiationes ob periculum fornicationis, ſi forte ſubſit aliquod impedimentum.

40. Quæres 2. *An, juſta exiſtente cauſſa, poſſit Parochus propria auctoritate, & ex officio abſque alia Superioris diſpenſatione denuntiationes omnes, aut aliquas prætermittere, maxime ſi adſit ſuſpicio malitioſi impedimenti?* Affirmat abſolute Roſign. *prænot.* 37. *n.* 24. ubi citat Albernoz, Vegam, Vivaldum, Ledeſma, & alios, quia id expreſse colligitur ex Trident. definiente, quod in caſu malitioſi impedimenti poſſit immediate Matrimonium celebrari coram Parocho, & Teſtibus, nulla facta mentione diſpenſationis Ordinarii: *Tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus Teſtibus præſentibus, Matrimonium celebretur*; ubi nullam requirit diſpenſationem Superioris, ſed ſolum aſſiſtentiam Parochi, & Teſtium, & ſubdit, denuntiationes debere fieri ante conſummationem Matrimonii jam contracti. *Niſi*, inquit, *Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur*; & ſic ſolummodo eſt in arbitrio Epiſcopi remittere denuntiationes faciendas poſt Matrimonium initum, non autem de præcedentibus.

41. Verum probabilius eſt, non poſſe Parochum propria auctoritate, per ſe loquendo, denuntiationes omittere, ſed recurrendum eſſe ad Superiorem pro diſpenſatione, non ſolum ante conſummationem, ſed etiam ante contractum Matrimonium, etiam in caſu ſuſpicionis malitioſi impedimenti, quia arbitrium, & judicium Ordinarii ad hoc munus requiſitum cadit ſuper omnia præcedentia, prout declaravit Sacra Congr. apud Bellarm. & Rebell. relatos a Boſſio *c.* 7. *n.* 73. quia addit, non eſſe veroſimile, Concilium rem tam gravem commiſiſſe arbitrio Parochorum, qui ſæpe ſunt indocti, & qui facile

quovis

quovis caſu permitterent ſibi perſuaderi tale periculum ſubeſſe. Deinde, quia Decretum Concilii, cum procedat non ſolum in cauſſa illa ſuſpicionis, quæ ſolum poſita fuit, tamquam exemplum præcipuum, ſed etiam in aliis cauſſis, poſſet in omnibus ſua auctoritate Parochus prætermittere denuntiationes, quod nullus cogitavit; & ita tenent Henriquez, Pontius, Coninch. & alii, quos ſequitur Boſſius *n.* 73. Palaus *ſupra §.* 4. *n.* 3. & apud ipſum Sanchez, Guttierez, & Layman; ita etiam Leander *q.* 67.

42. Dixi, *per ſe loquendo*, quia ſi non pateret aditus ad Superiorem, & interim urgeret neceſſitas Matrimonii contrahendi, quia forte quis eſt in articulo mortis, & periculum eſt in mora, aut talis eſt cauſſa, ex qua Superior teneretur diſpenſare: tunc poterit Parochus Matrimonio aſſiſtere, omiſſis denuntiationibus; vel in parte, vel in toto, prout neceſſitas poſtulabit, & hoc propter Epichejam, & benignam interpretationem legis. Poſſet etiam Parochus Matrimonio aſſiſtere, omiſſis denuntiationibus, ad evitandam mortem, aut aliud grave damnum, quod ſibi immineret, ſecluſo tamen contemptu Eccleſiaſtici præcepti, quia lex Eccleſiaſtica non obligat cum tanto damno, & periculo, ut omnes admittunt.

DUBIUM VI.

An, & Quinam teneantur impedimenta manifeſtare ex vi Denuntiationum?

43. CErtum eſt, teneri ad denuntiandum impedimenta ſive dirimentia, ſive tantum impedientia, quæ dantur inter contrahere volentes, qui illa ſciunt, & cognoſcunt, quando ſunt nota, & probari poſſunt, quia ad hunc effectum fuerunt ab Eccleſia Denuntiationes inſtitutæ, ut obligent omnes, qui noverint impedimentum, ad illud revelandum, ne ſequatur Matrimonium nullum, & irritum: nec excuſari ex eo, quod extent alii, qui poſſint revelare; nam hac ratione omnes poſſent excuſari, & nullus impedimentum revelaret. Difficultas eſt: *quando impedimentum eſt occultum, nec probari poteſt per Teſtes, quia unus tantum illud cognoſcit, an teneatur illud denuntiare, maxime ſi impedimentum ſit infamatorium, quia ortum habet ex copula illicita?* Omnes admittunt, in eo caſu præmittendam eſſe admonitionem fraternam, juxta leges fraternæ correctionis, quando ſperatur profutura, & ſine damno proprio, & ſcandalo præmitti poteſt; ea autem præmiſſa, vel omiſſa, quia non ſperatur profutura, aut periculum ſit in mora.

44. Negant obligationem denuntiandi, quando impedimentum eſt occultum, & ortum habet ex peccato, Pontius *lib.* 5. *c.* 34. *a num.* 5. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 221. Major. *in* 4. *diſt.* 21. *q.* 2. *art.* 3. ſupplement. Gabrielis *diſt.* 28. *q.* 2. *art.* 3. Ratio eſt, quia in aliis materiis nemo tenetur denuntiare, quod probare non poteſt, niſi vergat in detrimentum boni publici, ut tradunt communiter Doctores Navar. in Manual. *c.* 17. *n.* 34. Guttierez *lib.* 1. *Canon.* 99. *c.* 11. *n.* 21. & alii Juriſperiti, Canoniſtæ, Theologi, & Summiſtæ, quos cumulat Cænedo *ad Decret. collect.* 101. *n.* 3. ubi juxta Gloſſam in *cap. Sacerdos de pænit. diſt.* 6. ait; non dici quem ſcire, quod probare non poteſt; & juxta Navar. Guttierez, & alios, quod boni viri tacent, quod probare non poſſunt, & hoc ne videantur impoſtores, & calumniatores; ergo nec in præſenti urget obligatio. Deinde, quia, ut argumentatur Pontius, vel Conjuges bona fide procedunt ignorantes impedimentum, vel mala fide; ſi bona fide procedunt, non peccant, non irrogant injuriam Sacramento, nec præjudicant proli, & ſic non adeſt obligatio denuntiandi: ſi vero mala fide procedunt, ceſſat obligatio, quia cum impedimentum non poſſit probari, nec Matrimonium poteſt impediri, cap. *licet ex quadam de Teſtibus*.

45. Reſp. ſcientem impedimentum teneri ad illud denuntiandum, etiamſi ſit occultum, & ortum habeat ex delicto, nec probari poſſit. Ratio eſt, quia quando Superior legitime præcipit, tenetur unuſquiſque manifeſtare peccatum occultum inferens damnum tertio; ſed in præſenti caſu adeſt præceptum Eccleſiæ manifeſtatum per denuntiationes, & Matrimonium celebratum cum impedimento, ſive impediente, ſive dirimente, damnum affert tum Contrahentibus, qui ſic contrahendo peccant, tum Sacramento, cui fit injuria, tum proli, quæ naſcetur illegitima; ergo, licet unus tantum ſciat impedimentum, tenetur illud revelare. Secundo, quia in aliis rebus ideo non tenetur unus Teſtis denuntiare, quod probare nequit, quia Teſtimonium unius non ſufficit, ut illi malo conſulatur, quod non valet in præſenti, ubi unus Teſtis ſufficit ad impediendum Matrimonium nondum contractum, ex cap. *Præterea de ſponſ.* Tertio, quia in iſto caſu non agitur de pœna alteri infligenda, ſed de vitando peccato, & damno ſpirituali ipſorum Contrahentium, & eorum Filiorum, qui alioquin illegitime naſcerentur, & ad ſervandum honorem debitum Sacramento: quando autem non agitur de pena infligenda, ſed de damno alterius vitando, denuntiandum eſt delictum, etiamſi ſit occultum, & probari minime poſſit; & ita tenent Navar. Covar. Maſcard. Guttier. Genuens. in praxi Neapol. Barboſa, Bonac. Coninch. Filliuc. & alii, quos affert, & ſequitur Boſſius *c.* 6. *n.* 173. ita etiam Palaus *punct.* 13. *§.* 6. *n.* 5. Ant. a Spiritu S. *n.* 207. Leander *q.* 88. aliique communiter.

46. Et hoc verum eſt, etiamſi impedimentum ſciret ſub ſecreto naturali, & juraſſet, ſe numquam illud manifeſtaturum, quia præferenda eſt ſalus proximi, & validitas Sacramenti; & cum ceſſet obligatio ſecreti, ceſſat etiam obligatio juramenti, quod illi adhæret. Averſa *q.* 7. *ſect.* 4. Bonac. *punct.* 6. *num.* 20. Leander *q.* 87. Dixi *ſub ſecreto naturali*; nam, ſi id ſciviſſet ſub Sigillo Sacramentali, non ſolum revelare non teneretur, ſed nec poſſet, quia numquam licitum eſt frangere Sigillum Confeſſionis ob quodcumque damnum vitandum.

47. Hoc etiam verum eſt, quamvis ex ſolo auditu, aut fama noverit, ſi tamen audivit ab alio fide digno, & fama orta eſt ex perſonis fide dignis, tum quia ad impediendum Matrimonium ſufficit unus Teſtis juratus, vel etiam ſola fama impedimenti, ut tradunt communiter Doctores apud Ant. a Spiritu S. *c.* 209. tum quia notitia habita ex auditu a fide digni erit ſufficiens motivum Superiori ad inquirendum, vocando alios, a quibus poſſit certius rem cognoſcere. Secus dicendum eſt, ſi illud impedimentum audivit a Perſonis non fide dignis; nam Teſtis de auditu non probat, niſi illi, a quibus dicit ſe audiviſſe, ſint perſonæ graves, & fide dignæ, ex cap. *licet ex quadam*, & tradunt Doctores, quos cumulat, & ſequitur Farinac. *de Teſtib. q.* 69. *n.* 85. Item ſi non meminit a quo, ſeu a quibus audierit, ut cum Navar. Guttierez, & aliis docet Boſſius *c.* 7. *n.* 167. quod maxime verum eſt, quando impedimentum eſt infamatorium; poterit tamen denuntiare, ſi nullum ſit periculum infamiæ, nam ex tali denuntiatione, adhibita diligentia Prælati, veritas forte innoteſcet. Ita cum Farinac. Sanch. Baſilio, Palao, Navar. & Guttier. Leander *diſp.* 7. *q.* 84.

48. Excuſatur quis a denuntiando, quando prudenter timet ſibi grave damnum, aut magnum ſcandalum aliorum, quia lex Caritatis, aut præceptum Superioris non obligat cum tanto diſpendio ſui, vel aliorum, ut cum Navar. Sanchez, Filliuc. Barboſa, Bonacina, & aliis docet Boſſius *n.* 159. Ceſſat etiam obligatio denuntiandi tale impedimentum, quando illud cognoſcens, ſciret etiam, obtentam fuiſſe ſuper eo diſpenſationem, quia jam ſublata eſt occaſio peccati, & nullitas Matrimonii, ad quæ vitanda denuntiatio ordinatur; ſi vero impedimentum eſſet publicum, aut de eo adeſſet publica fama, & diſpenſatio ſolum obtenta eſſet pro foro conſcientiæ, deberet denuntiari, quia in eo caſu diſpenſatio non prodeſt, ut advertit Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 14. *n.* 4. & cum eo Palaus *§.* 6. *n.* 2.

49. Quæres: *An ipſi Contrahentes, vel aliquis illorum conſcius impedimenti occulti teneatur illud manifeſtare, etiamſi ſit infamatorium?*

Reſp. non teneri manifare impedimentum occultum, quando ſuper eo obtenta eſt diſpenſatio pro foro conſcientiæ. Si vero non fuit obtenta diſpenſatio, vel impedimentum ſit notorium, debent illud fateri, ſi interrogentur a Parocho, ſeu Ordinario, vel potius tenentur a Matrimonio deſiſtere, quod ſine peccato celebrare non poſſunt, & licet nemo teneatur ſe ipſum prodere, quando agitur de punienda culpa, ſecus quando agitur de vitando peccato, quia tunc illa manifeſtatio eſt in beneficium, & ſalutem propriam. Ita cum aliis Palaus *p.* 13. *§.* 6. *n.* 6. Debent autem manifeſtari ſive a Contrahentibus, quando interrogatur, ſive ab aliis non ſolum impedimenta dirimentia, cum quibus fieret Matrimonium nullum, & irritum; ſed etiam tantum impedientia, cum quibus Matrimonium contraheretur illicite, & cum peccato quod vitari debet.

DUBIUM VII.

Quomodo debeant ſe gerere Parochus, & Ordinarius, quando aliquod impedimentum fuit ipſis allatum?

50. TRibus denuntiationibus factis, ſi nullum fuit oppoſitum legitimum impedimentum, Parochus ad celebrationem Matrimonii procedere debet, juxta Decretum Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. de refor. Matrim. ibi: *Quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur*; quod facere poteſt, & debet ex officio abſque alia licentia Epiſcopi, quia ad id habet a jure facultatem. Si tamen Contrahentes ſint diverſarum Parochiarum, Parochus Sponſæ, ad quem ſpectat Matrimonio aſſiſtere, non debet hoc facere priuſquam habeat a Parocho Sponſi fidem ab eo ſubſcriptam, & Eccleſiæ Parochia-

rochialis Sigillo monitam de factis in ea Eccleſia publicationibus, nulloque detecto impedimento.

51. Si vero impedimentum aliquod opponatur coram Parocho, debet iſte a Matrimonii celebratione deſiſtere, ſubtrahendo ſuam præſentiam, & impedire, ne contrahatur, & interim rem totam Ordinario deſerre; non enim Parochus debet, nec poteſt juridicas informationes ſumere de impedimento allato, cum judicialem poteſtatem non habeat, ſed hoc ſpectat ad Ordinarium, ad quem proinde debet allatum impedimentum deſerre, ut juridicas ſumat informationes, juxta Textum in cap. *fin. de clandeſtin. deſponſ.* quod intelligendum eſt, quando res eſt dubia, & diſcuſſione digna; nam ſi impedimentum ſit certum, & evidens, erit Matrimonium abſolute negandum.

52. Ordinarius, habita notitia impedimenti, tenetur ex officio veritatem inquirere, & impedimentum oppoſitum inveſtigare, quod quidem plene probandum eſſe per duos Teſtes, vel per confeſſionem Partis, ſicut in aliis judiciis, aliter privandos non eſſe jure ſuo, qui Matrimonium contrahere intendunt, cum aliis tenet Pontius *lib.* 5. *c.* 34. *n.* 8. *&* 9. *& c.* 36. *n.* 2. & hoc ſaltem requiri, quando præceſſerunt Sponſalia jurata, tenent Palud. *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 3. *n.* 27. Gloſſa, Abbas, & alii ex Juriſtis ſuper cap. *Præterea* 2. *de ſponſal.* quia perjurium eſset certum, ni Matrimonium ſequatur, & impedimentum eſt incertum, dum non eſt plene probatum.

53. Verum, ad impediendum Matrimonium, quando etiam præceſſerunt ſponſalia jurata, ſufficere unum Teſtem fide dignum, & omni exceptione majorem, qui de impedimento deponat, jam diximus ſupra *c.* 2. *dub.* 13. *n.* 105. & quidem ſi ſponſalia jurata non præceſſerunt, res videtur certa, quia, ubi agitur de peccato vitando, minores probationes ſufficiunt, quam regulariter requirantur in aliis judiciis, & quia magis præponderat, quod non contrahatur Matrimonium nullum, & invalidum, & contra prohibitionem Eccleſiæ; quam ne Sponſi priventur jure contrahendi inter ſe, cum ſinguli poſſint aliud inire Matrimonium, ut conſtat ex cap. *Præterea de ſponſ.* & cap. *ſuper eo de teſtib.* Hoc idem verum eſſe, quando præceſſerunt ſponſalia jurata, diximus *ſupra cap.* 2. *dub.* 13. quia juramentum cum intelligatur factum ſub illa conditione, *niſi appareat aliquod impedimentum*, ceſſat periculum perjurii, nam ſufficienter adeſſe creditur per depoſitionem unius Teſtis fide digni. In illo cap. *Præterea* dicebatur, non ſufficere dictum cujuſdam Teſtis, qui non erat ſatis fide dignus, ut *loco cit.* notavimus, ubi etiam diximus, teſtem debere eſſe fide dignum, & juratum, qui ex certa ſcientia deponat propter ea, quæ ibidem diximus, & videri poſſunt.

54. Si Parochus ipſe ſolus impedimentum occultum cognoſcat extra Confeſſionem, debet Contrahentes ſecreto monere, ut a Matrimonio deſiſtant, maxime ſi impedimentum ſit infamatorium, & ſi non acquieſcunt, ſed Matrimonium petunt, ſive publice, ſive privatim, debet illos repellere, & aſſiſtentiam negare, illudque impedimentum ad Ordinarium deferre, cujus eſt veritatem inveſtigare; ſi enim quilibet alius conſcius impedimenti tenetur illud manifeſtare, a fortiori tenetur Parochus, qui ex officio tenetur procurare bonum ſpirituale ſuorum ſubditorum eorumque peccata impedire, quantum poteſt, maxime quia teſtimonium Parochi, ut majoris ponderis, eſt forte ſufficiens ad Matrimonium impediendum, prout docent Sanchez *diſp.* 15. *n.* 6. Gutierez *cap.* 60. *n.* 10. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 7. *concl.* 3. *&* 4. *num.* 65. *&* 66. Leander *q.* 89. Palaus *punct.* 13. §. 7. *n.* 3. Roſignol. *de Matrim.* 1. *diſq.* 3. §. 42.

55. Quod ſi Ordinarius ipſe ſolus impedimentum occultum cognoſcat, tunc non poſse Matrimonium denegare publice petenti, tenet Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 5. *n.* 11. & cum eo Pontius *lib.* 5. *c.* 35. *n.* 6. eo quod ipſe non poſſit eſse Judex, & teſtis, ſed tenetur judicare juxta allegata, & probata, per Textum in cap. *ex tenore de tempor. ordin.* ubi dicitur, quod irregulari publice petenti Ordines, non poteſt Epiſcopus eum repellere, ſi ipſi tantum nota ſit irregularitas: verum alii magis communiter docent, Ordinarium non poſſe in dato caſu Matrimonio aſſiſtere, nec aſſiſtendi licentiam concedere, ſed debere illud impedire deferendo impedimentum ad alium Superiorem, puta ad Nuntium, aut Legatum, & coram eo, exercendo officium Teſtis, prout in ſimilibus docent nonnulli de Judice, qui novit occulte aliquem innocentem, ſed probatum nocentem, & aſſerunt, in tali caſu debere remittere cauſſam ad Superiorem, ut ibi ſit Teſtis. Ita Coninch. *diſp.* 27. *n.* 66. Hurtad. *diſſ.* 21. *dub.* 5. *n.* 77. vel remittere cauſſam ad ſuum Vicarium, & coram illo teſtificari: vel, ut habet Boſſius *c.* 7. *n.* 206. poterit ipſe Matrimonium impedire, quia ubi agitur de peccato vitando, ſeu impediendo, ſicut idem poteſt eſſe accuſator, & Teſtis, ita poteſt eſse Judex, & Teſtis, cum tunc judicium in nullius præjudicium cedat, ſed totum ſit favorabile etiam iis, contra quos fertur, cum ipſis expediat a tam gravibus peccatis impediri.

56. Nec obſtat Textus in cap. *ex tenore de temp. Ordin.* quia, ut notat Boſſius, ibi non eſt ſermo de eo, qui actu ſit irregularis, ſed de eo, qui habeat occultum peccatum, ob quod, ſi fuiſset publicum, debuiſset deponi, ſed dum erat occultum, non eum reddebat irregularem; unde ibidem dicitur; *verumtamen, quia peccatum occultum eſt, ſi promoveri voluerit, eum non debet aliqua ratione repellere.*

57. Dices peccatori occulto publice petenti Euchariſtia non eſt deneganda; ergo nec Sacramentum Matrimonii. Reſp. peccatori occulto publice petenti non eſſe negandum Sacramentum, quando indignitas provenit ex ſolo peccato occulto; bene tamen negandum eſſe Matrimonium habenti occultum impedimentum, quia Parochus in ordine ad Matrimonium non eſt Miniſter Sacramenti, ſed Judex, & Teſtis publicus, qui debet curare, ne contractus celebretur invalide, & ſic debet contractum Matrimonii impedire, quando ſibi certo conſtat, adeſſe impedimentum. Quod ſi ex tali denegatione aliquam infamiam reportant Contrahentes, hoc debent ſibi imputare, qui admoniti noluerunt a Matrimonio deſiſtere; Eccleſia enim, repellendo Sponſos a Matrimonio, agit in foro externo, & per modum judicii, in quo foro, & judicio habet pro ſufficienti probatione, & notitia id, quod ſecreto ei conſtat. Præterquamquod ex Matrimonio invalido, non unum, ſed innumera peccata naſcuntur cum magno detrimento ipſorum Contrahentium.

58. Quod ſi Parochus notitiam habeat impedimenti, ſolum ex Sacramentali Confeſſione, ſive illius, qui contrahere debet, ſive alterius cujuſcumque, non debet, nec poteſt negare Matrimonium, & aſſiſtentiam, ſive publice, ſive privatim petenti, quia nequit Confeſſarius uti ſcientia habita in Confeſſione ad exteriores actus, ex quibus confeſſio oneroſa pœnitenti reddi poteſt, ut ſuo loco de ſigillo Confeſſionis diximus *tr.* 7. *c.* 18. *dub.* 6. Poteſt, ac debet in ipſa Confeſſione pœnitentem admonere, ne contrahat quoadusque ſibi de remedio neceſſario provideat; ſi tamen perſiſtat, non poteſt illum extra Confeſſionem repellere. Sanchez *diſp.* 16. *n.* 14. Averſa *q.* 7. *ſect.* 5. Gutierez *c.* 60. *n.* 11. Coninch. *diſp.* 27. *n.* 70. Palaus *punct.* 13. §. 7. *n.* 5. & alii communiter, ſolumque poterit extra Confeſſionem, quamvis ad id non teneatur, petere licentiam a pœnitente, quando ſperat eam obtinere, & pœnitens non ſit ægre laturus, talem licentiam a ſe peti, ut poſſit loqui de rebus in Confeſſione auditis, eaque licentia obtenta, cum ſecreto monere de impedimento, & hortari, ut a Matrimonio deſiſtat; eo tamen perſeverante in voluntate contrahendi, non poteſt ſuam aſſiſtentiam negare, ut cum aliis docet Palaus, & late Boſſius *c.* 7. §. 48. *a n.* 211.

59. Cum autem mortaliter peccet, qui conſcius impedimenti illud non manifeſtat, ita lethaliter peccat, qui denuntiat falſa impedimenta, ſeu malitioſe defert impedimentum ad Matrimonium impediendum, & arbitraria pœna ab Ordinario puniri debet, ut habetur in cap. *cum inibitio*, *&* §. *fin.* injuncta Gloſſa ibi *de Cland. deſponſ.* Anchar. Menoch. Ugolin. Cevall. & Barboſa, quos affert, & ſequitur Boſſius *d. c.* 7. *n.* 177. ubi cum Barboſa *alleg.* 32. *n.* 22. notat, recte facturos Ordinarios, ſi juſjurandum præſtent impedientibus, quo jurare eos cogant, non malitioſo animo ſe impedimenta afferre, & denuntiare, quoniam animus nonniſi juramento probari poteſt.

DUBIUM VIII.

An Matrimonium illicite factum ſine denuntiationibus ſubjaceat pœnis Matrimonii clandeſtini?

60. Dubitari ſolet: *An Matrimonium illicite contractum coram Parocho, & Teſtibus, ſed omiſſis denuntiationibus dicatur clandeſtinum, ad effectum incurrendi pœnas latas contra clandeſtine Contrahentes in Conc. Later. relato in cap. cum inhibitio de cland. deſponſat?* Negant plures, eſſe clandeſtinum quoad pœnas, quia Matrimonium coram Parocho, & Teſtibus ſine denuntiationibus celebratum, eſt publicum, & factum in facie Eccleſiæ, cui conſtare poteſt, ergo non debet dici ſimpliciter abſolute clandeſtinum, nec ad illud ſunt extendendæ pœnæ contra Matrimonium clandeſtinum latæ, ſed reſtringendæ ad Matrimonium factum ſine Parocho, aut ſine ſufficienti numero Teſtium. Ita Candelabrum aureum, Molina, Petrus Ledeſma, Hurtado, quos ex Trullench. *prax. Sacram. lib.* 9. *c.* 6. *dub.* 7. *n.* 11. affert, & ſequitur Ant. a Spiritu S. *diſp.* 4. *ſect.* 15. *n.* 214.

61. Verum alii magis communiter dicunt, eſſe clandeſtinum quoad alias pœnas, & effectus, quam nullitatis. Colligitur ex cap. *fin.* §. *ſi quis vero de cland. deſp.* ubi clandeſtini Conjuges appellantur, qui prætermiſſis denuntiationibus, contrahunt, etiamſi publice Matrimonium celebretur, quia nimirum deficit ſollemnitas a jure requiſita,

ſita, quod Conc. Trid. non corrigit, quin potius innovat, cum *c.* 1. inhærendo veſtigiis Conc. Later. pręcipiat præmitti denuntiationes. Nec obſtat Matrimonia clandeſtina irritari, & annullari a Trid. quod non verificatur de Matrimonio celebrato coram Parocho, & Teſtibus, omiſſis denuntiationibus, quia non irritantur omnia clandeſtina, ſed illa, quæ fiunt ſine ſollemnitate ibidem requiſita, tametſi fierent coram omni populo. Ita Sanch. *l.* 3. *diſp.* 1. *n.* 7. Henrinq. *l.* 11. *c.* 5. *n.* 2. Guttier. *c.* 75. *per tot.* Pontius *lib.* 5. *c.* 37. *n.* 6. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 9. Palaus *punct.* 15. §. *ult. n.* 1. Leander *diſp.* 7. *q.* 91.

62. Pœnæ plures ſtatutæ ſunt contra clandeſtine contrahentes primo enim Parochus, vel Sacerdos aſſiſtens per triennium ſuſpendendus eſt ab officio; in illo enim cap. *Cum inhibitio de cland. deſponſ.* dicitur; *per triennium ab officio ſuſpendatur, gravius puniendus, ſi culpæ gravitas poſtulaverit*, quam pœnam approbat Trid. dum præcipit, fieri denuntiationes, inhærendo veſtigiis Conc. Later. hæc autem ſuſpenſio non eſt latæ, ſed ferendæ Sententiæ arbitrio Judicis, eamque approbat etiam cum Trullench. & Dicaſtill. Ant. a Spiritu S. *n.* 216. eamdemque pœnam incurrit non ſolum Parochus, ſed quivis alius Sacerdos de ejus licentia aſſiſtens, ſciens, non eſſe pręmiſſas denuntiationes; nam in Canone expreſſe dicitur; *quilibet Sacerdos, etiam Regularis*, ſicut incurrit Parochus licentiam concedens; ſiquidem ibidem dicitur: *ſi Parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempſerit*, ut tradunt Auctores communiter.

63. Durat hæc ſuſpenſio per triennium, computandum, non a die commiſſi criminis, ſed a die latæ Sententię, a qua incipit ipſa ſuſpenſio, nec poteſt ab Epiſcopo abſolvi, ſed dumtaxat a Pontifice, eo quod illa ſuſpenſio ſit lata a Concilio Generali, a quo etiam fuit præfinitum tempus, quo durare debet. Ita Sanchez, Guttierez, Pontius, quos affert, & ſequitur Palaus ſupra *n.* 14.

64. Contrahentes vero debent condigne puniri ad arbitrium Judicis, & privantur favore legitimationis prolis, & ſpe diſpenſationis obtinendæ ſuper impedimento antea ignoto, de quibus, & aliis pęnis late differit Boſſius *toto cap.* 6. *& toto c.* 8. *de contractu Matrimonii*, & Roſign. *præn.* 39. Ultra pœnas ſtatutas de Jure communi, additæ ſunt in quibuſdam Diœceſibus peculiares pęnæ adverſus Matrimonium clam abſque præviis denuntiationibus celebratum, ſive quoad Contrahentes, ſive quoad Parochum, & Teſtes. In Diœceſi Bononienſi per ſpeciale Edictum editum *die prima Sept. anni* 1700. & innovatum in alio Edito *die* 22. *Sept. anni* 1701. ſtatuta eſt pœna excommunic. ipſo facto incurrenda, & Eminentiſſimo Archiep. reſervata, necnon pęna carceris, & exilii pro qualitate culpæ, & perſonarum, contra illos, qui omiſſis denuntiationibus, illicite Matrimonium contrahunt coram Parocho, & Teſtibus, & aliæ pœnæ contra Parochum, ſi voluntarie aſſiſtat.

CAPUT IX.

De benedictione Nuptiarum.

DUBIUM I.

An, & quatenus Nuptiæ ſint benedicendæ?

EX antiquiſſima Eccleſię conſuetudine, Sanctorum Patrum, & Sacrorum Canonum doctrina conſtat, primas Nuptias eſſe benedicendas a Sacerdote, ut proinde merito Trid. Synodus *ſeſſ.* 24. *can.* 11. damnet hæreticos, qui conjugalem benedictionem, ſicut alias Eccleſię cęremonias ſpernunt, illis verbis; *Si quis benedictionem nuptiarum, & alias Cæremonias, quibus Eccleſia in illis utitur, damnaverit; anathema ſit.* Et quidem congruenter fuit inducta talis benedictio ob reverentiam Sacramenti; & ad excitandos Conjugum animos, ut honeſte Matrimonio utantur, implorato Divino auxilio ad onera Matrimonii ſuſtinenda neceſſario. Difficultas eſt: *an, & quale peccatum ſit Matrimonium conſummare ante ſuſceptam Sacerdotalem benedictionem, vel illam omnino prętermittere?*

2. Non eſſe peccatum mortale benedictionem nuptialem omittere citra contemptum, & ſcandalum, & multo minus Matrimonium conſummare ante benedictionem ſuſceptam, docent Sanchez, Guttierez, Barboſa, Hurtad. apud Boſſius *c.* 9. *n.* 7. Bonacina *q.* 4. *p.* 6. *n.* 2. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 265. *in fin.* Roſign. *præn.* 38. Ratio eſt, quia hæc benedictio non eſt Sacramentum, ſed tantum quoddam Sacramentale, quod non apparet magni momenti, & ſic illam omittere citra contemptum, & ſcandalum, nullum erit peccatum, ſaltem lethale, niſi forte in aliqua Dięceſi lata ſit excommunicatio contra non adhibentes, vel conſummantes Matrimonium ante ſuſceptam benedictionem; quam quidem excommunicationem, & præceptum imponi poſſe ab Epiſcopo, cum aliis docet Leander *diſp.* 7. *q.* 74. & de facto eſſe impoſitam in Diœceſi Salmantina teſtatur Henriq. *lib.* 11. *c.* 5. *n.* 7.

3. Reſp. 1. conſummare Matrimonium ante ſuſceptam benedictionem nuptialem nullum eſt peccatum, ſive mortale, ſive veniale. Ratio eſt, quia hoc nullo jure pręcipitur; nam Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. ſolum ait: *Hortatur Sancta Synodus, ut Conjuges ante benedictionem Sacerdotalem in Templo ſuſcipiendam, in eadem domo non cohabitent*, ne ſcil. Matrimonium conſumment; non præcipit, ſed hortatur, per quod denotat conſilium, & convenientiam, non obligationem, & ſic non erit peccatum conſummare ante ſuſceptam benedictionem, maxime ſi probabile ſit periculum incontinentiæ, ut tenent Doctores communiter, quos fuſe cumulat, & ſequitur Barboſa *de poteſt. Epiſc. alleg.* 32. *n.* 181. Averſa *q.* 20. *ſect.* 4. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 4. *ſect.* 16. *n.* 218. Boſſius *c.* 9. *n.* 13. & aliis pluribus citatis, Leander *q.* 72. *&* 73.

4. Eſſet tamen mortale, quando conſummaretur Matrimonium ante benedictionem ex contemptu, vel cum ſcandalo, vel contra præceptum peculiare alicujus Epiſcopi in ſua Diœceſi ſub excommunicatione oppoſitum præcipientis, quo caſu peccabitur tantum prima vice, quia prohibitio non eſt, niſi ut ſervetur debitus ordo, & reverentia benedictioni debita; illa autem copula ſemel habita, ſervari amplius non poteſt. Nec eſt eadem ratio de conſummatione Matrimonii facta ante denuntiationes; nam prohibitio illa non conſummandi ante denuntiationes eſt propter timorem impedimenti, quod per denuntiationes detegi poteſt, quæ ratio militat etiam in ſequentibus copulis, ut cum Sanchez notat Barboſa. Benedictio ex contemptu tunc omitteretur, quando illam quis ſperneret, ſeu omitteret tamquam vanam, & inutilem; ſecus ſi omitteret, tamquam non neceſſariam, ſeu non præceptam.

5. Reſp. 2. probabile eſt, eſse peccatum mortale benedictionem nuptialem omnino relinquere, & omittere, propter antiquam Eccleſiæ conſuetudinem, quæ videtur habere vim præcepti, & colligitur ex modo loquendi Sacrorum Canonum. Cap. *Aliter* ibi; *Sacerdotaliter, ut mos eſt, cum precibus, & orationibus a Sacerdote benedicantur:* & cap. 2. *Nullus Fidelis occulte nuptias faciat, ſed, benedictione accepta a Sacerdote, publice nubat in Domino:* & cap. 3. inter plura, quæ injunguntur, ponitur benedictio Sacerdotis, quæ jura habentur 30. *q.* 5. idemque habetur cap. *Nulli* 35. *q.* 2. & noviſſime Trid. *d. cap.* 1. eadem jura novare videtur, dum hortatur, ut Conjuges ante benedictionem Sacerdotalem in Templo ſuſcipiendam, in eadem domo non cohabitent; unde Pręlati, & Parochi ſollicite ſtudent, ut noviter Conjugati benedictionem ſuſcipiant, quę omnia innuunt, eſſe pręceptum, non tantummodo conſilium, ut primæ nuptiæ benedicantur, cum præcipue materia videatur gravis, & magni momenti, cum dicta benedictio valde congruat bono progreſſui Matrimonii. Ita Henriq. *lib.* 11. *c.* 16. *n.* 2. Filliuc. *p.* 2. *tr.* 10. *n.* 165. *& p.* 1. *num.* 184. Leander *q.* 75. Averſa *q.* 20. *ſect.* 4. Ochag. *tr.* 3. *q.* 5. *n.* 4. qui apud Leandrum id probat ex Syricio Papa Epiſt. ad Pomerium *c.* 4. ubi hæc ait; *illa benedictio, quam nupturæ feminæ Sacerdos imponit, ſacrilegium eſt, ſi violetur.*

6. Reſp. 3. probabilius eſſe, non excedere culpam venialem, quia illa benedictio cum non ſit Sacramentum, ſed quoddam Sacramentale, non videtur tanti momenti, nec ita congruens progreſſui Matrimonii, ut illius omiſſio debeat inferre culpam lethalem; nec aliter habetur ex Juribus antiquis, quæ ſolum inferunt culpam venialem, ut tradunt magis communiter Doctores Guttierez, Barboſa, Sanchez, Hurtadus, Bonacina, Diana, & alii, quos affert, & ſequitur Boſſius *n.* 7. Roſign. *prænot.* 38. *n.* 3. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 16. *n.* 217. Nulla autem erit culpa, ſi infideles Conjugati ad fidem converſi benedictionem nuptialem non ſuſcipiant, quia inſtitutæ ſunt concomitanter ad Matrimonium, ut Sacramentum a fidelibus contractum.

7. Benedictio igitur Sacerdotalis, quamvis non obliget lethaliter, ſecluſo contemptu, & ſcandalo, non ſolum non debet omitti, ſed etiam conſummationi Matrimonii debet præmitti, ut hortatur Conc. Trid. & cap. *Sponſus* 30. *q.* 5. habetur: *Sponſus, & Sponſa cum acceperint benedictionem, eadem nocte pro reverentia ipſius benedictionis in Virginitate permaneant*, quod tamen non dicebatur per modum præcepti, ſed ſolum per modum conſilii.

DUBIUM II.

Quænam Nuptiæ ſint benedicendæ, & a Quo?

8. SEcundas nuptias non eſſe benedicendas, quando uterque Conjux benedictionem recepit in primis nuptiis, clare conſtat ex cap. *vir* de ſecundis nuptiis, ubi dicitur: *Vir autem, aut Mulier ad bigamiam tranſ-*

ſtur, non debet a Presbytero benedici, quia cum alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet: in quo conveniunt omnes Doctores ob congruentes rationes aſſignatas a Boſſio *c.* 9. *n.* 27. quarum præcipua eſt, quia in ſecundis nuptiis deficit plena ſignificatio unius Sponſi Chriſti cum una Sponſa, ſcil. Eccleſia, & quia non ſolet Eccleſia iterare Sollemnes benedictiones rerum, & perſonarum, cujuſmodi ſunt Conſecratio Eccleſiæ, Altaris, Virginum, Nuptiarum, & rerum ſimilium, ne vileſcant benedictiones, ut docent Navar. in *ſum. c.* 22. *n.* 83. & Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 82. *n.* 16.

9. Dubium eſt; *an Nuptiæ ſint benedicendæ quando non ſunt ſecundæ ex parte utriuſque Conjugis, & quando in primis nuptiis nulla eſt ſuſcepta benedictio?*

Prima Sententia docet, tunc tantum non eſſe benedicendas nuptias, quando ſunt ſecundæ ex parte utriuſque Conjugis, & ambo ſunt vidui ex aliis Matrimoniis, & ita ambo benedicti fuerant in prioribus nuptiis, propter rationem allatam in d. cap. *Vir: quia cum alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet*. Quapropter, ſi unus Conjugum nondum benedictionem accepit, poterunt nuptiæ benedici, quamvis per accidens benedictio attingat etiam alterum Conjugem viduum, & jam benedictum.

10. Secunda Sententia tenet, non eſſe iterandam benedictionem, non ſolum quando ambo Conjuges ſunt vidui, aut alias benedicti, ſed etiam quando ſola Mulier eſt vidua; ita quod nuptiæ non ſint benedicendæ, quando Mulier eſt vidua, licet Vir non ſit talis: eſſe autem benedicendas, ſi Mulier primo nubat, etiamſi Vir ſit viduus, & jam alias benedictus. Ratio eſt, quia benedictio ſpecialiter reſpicit Mulierem, ad quam fere tota dirigitur, ut patet ex Ritu Eccleſiæ: & ſic iterari non debet, dum illa eſt Vidua jam alias benedicta, tum quia in Muliere Vidua deficit perfecta ſignificatio Sacramenti, quæ non deficit in Viro Viduo; Matrimonium enim ſignificat conjunctionem inter Chriſtum, & Animam; Chriſtus autem, licet conjungat ſibi plures animas, anima tamen non debet conjungi alteri, quam Chriſto; & ita tenent D. Th. *in* 4. *diſt.* 42. *q.* 3. *art.* 2. *ad* 2. Bonav. *art.* 3. *q.* 2. Durandus *q.* 3. Sylv. *in ſum.* Verbo *Nuptiæ q.* 2. Nav. *c.* 25. *n.* 137. Petrus Ledeſma *de Matr. q.* 63. *art.* 2.

11. Tertia ſententia magis communis, & probabilior docet, attento jure canonico, non eſſe benedicendas, nec poſſe benedici ſecundas nuptias, quando uterque, vel alter Conjux in primis nuptiis benedictionem ſuſcepit, poſſe autem benedici ſi neuter fuit in primis nuptiis benedictus. Ratio ſumitur ex ipſo textu, ubi ſub disjunctione dicitur: *Vir, aut Mulier ad bigamiam tranſiens*, ideſt ſecundo nubens, *non debet benedici*, & ſic negatur benedictio, ſeu benedictionis iteratio, non ſolum quando uterque Conjux, ſed etiam quando alteruter illam in primis nuptiis accepit. Nec obſtat, quod ibidem dicatur in plurali: *cum alia vice benedicti ſint*; nam hoc non intelligitur conjunctive, quaſi benedictio non ſit repetenda, quando ambo Conjuges erant antea benedicti, ſed disjunctive, juxta priora verba, quando vel Vir, vel Mulier benedicti ſint; & cum ratio in Canone adducta ſit, ne benedictio repetatur, ſequitur, ſecundo nubentes poſſe benedici, quando in primis nuptiis benedictionem non receperunt: & ita tenent Navar. Diez, Menochius, Alterius, Sanchez, Rebell. Filliuc. & alii, quos affert Boſſius *n.* 32. Roſignol. *prænot.* 38. *n.* 3. Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 23. *n.* 8. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 8.

12. Et hoc verum eſt, etiamſi primum Matrimonium fuerit invalidum, quia benedictiones non reſpiciunt nuptias, ſed perſonas: quare ſatis eſt, perſonam eſſe benedictam, quamvis occaſione Matrimonii invalidi, prout tradunt Bonacina *q.* 2. *punct.* 9. *n.* 11. Guttierez *cap.* 48. *circa finem*, & cum aliis Barboſa *de poteſt. Epiſc. allegat.* 32. *n.* 183.

13. Quamvis de jure communi ſecundæ nuptiæ non ſint benedicendæ, conſuetudine tamen receptum eſt, ut benedicantur, ſi unus Conjugum primo nubat, & benedictionem nondum acceperit, quamvis alter jam fuerit in primis nuptiis benedictus, ſive ille fuerit Vir, ſive Mulier, ut ajunt Henriq. & Sanchez; alii conſuetudinem ſolum admittunt, quando femina tunc primo contrahit, nec fuit ante benedicta, quamvis nubat cum Viduo, non vero ſi femina eſt Vidua, & antea benedicta, etiamſi nubat cum Viro tunc primo contrahente, & non antea benedicto: ſed in hoc ſtandum eſt locorum, & Diœceſum conſuetudini, quæ magis communiter recepta videtur, maxime in Italia, ut Mulier Vidua non amplius benedicatur, bene tamen Vir, ſi iterum nubat cum Muliere, quæ nondum contraxit, nec fuit antea benedicta.

14. Secundum antiqua jura Parochus, aut Sacerdos, qui benedicebat ſecundas nuptias, incurrebat pœnam ſuſpenſionis Pontifici reſervatæ, cap. 1. *de ſecundis nuptiis*, ubi habetur: *Capellanum, quem benedictionem cum ſecunda conſtiterit celebraſſe, ab Officio, beneficioque ſuſpenſum ad Sedem Apoſtolicam nullatenus deſtinare poſtponas*, quæ ſuſpenſio erat ferendæ ſententiæ, prout docent Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 82. *n.* 27. & Boſſius *c.* 9. *n.* 30. eratque infligenda ab Epiſcopo, a quo deinde non poterat abſolvi, ſed remanebat reſervata Pontifici: hæc tamen pœna non eſt amplius in uſu, cum jam conſuetudine introductum ſit, ut ſecundæ nuptiæ benedicantur, & olim ſolum videbatur habere locum, quando ſecundo benedicebantur nuptiæ, conſtante eodem primo Matrimonio, non vero ſi, primo per mortem diſſoluto, novum celebraretur cum alia uxore, ut tenent magis communiter Doctores, quos affert, & ſequitur Sanchez *diſp.* 82. *n.* 30.

15. Benedictio nuptialis facienda eſt a proprio Contrahentium Parocho, vel ab alio Sacerdote de ipſius Parochi, vel Ordinarii licentia, ut habetur ex Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de refor. Matrim.* ubi etiam ſtatuitur pœna ſuſpenſionis contra Parochum, vel alios Sacerdotes, qui ſine licentia alienos Parochianos benedicere audent, ut diximus *ſupra c.* 7. *dub.* 14. & videri poteſt Roſign. *prænot.* 38. *n.* 17. Quinam autem ſit proprius Contrahentium Parochus, jam diximus ſuo loco. Quod ſi Contrahentes ſint diverſarum Parochiarum, benedictio fieri poterit ab utroque Parocho, ſicut ab utroque fieri poteſt ſollemnizatio Matrimonii; conſuetudine tamen fere ubique recepta introductum eſt, ut ille Parochus Sponſos benedicat, qui Matrimonio aſſiſtit, & in cujus Parochia celebratum eſt. Et quia regulariter celebrari ſolet in Parochia Mulieris, ad quam Maritus pro hoc actu accedit, exiſtente Parocho Mulieris; ita ab eodem præſtari ſolet benedictio, quod tamen non obſtat, quin poſſit recipi a Parocho Viri, maxime ſi poſt contractum Matrimonium ante ſuſceptam benedictionem Mulier ſe recipiat ad domum Mariti. Ita Sanchez, Guttierez, Barboſa, Filliuc. quos affert, & ſequitur Boſſius *c.* 9. *n.* 23.

DUBIUM III.

Ubi, & Quando Nuptiæ ſint benedicendæ?

16. Quamvis Matrimonium licite celebrari poſſit extra Eccleſiam in privatis domibus, cum nihil in jure præſcriptum ſit, ut diximus ſupra *c.* 7. *dub.* 13. benedictio tamen facienda eſt in Eccleſia, juxta præſcriptum Tridentini *c.* 1. *ſeſſ.* 24. *de refor. Matrim.* dicentis; *benedictionem Sacerdotalem in Templo ſuſcipiendam eſſe*; illam tamen fieri poſſe extra Eccleſiam ex diſpenſatione Epiſcopi docet Roſign. *prænot.* 38. *num.* 15. quia cum hæc actio pertineat ad Sacramentalia, & non ſit gravis momenti, ſicut ſine gravi noxa poteſt omitti, ita accedente Epiſcopi auctoritate, ſine peccato poteſt de uno in alium locum transferri.

17. Sollemnitates nuptiarum jure antiquo, cap. *Non oportet.* cap. *Non licet.* cap. *Nec uxorem* 33. *q.* 4. cap. *Capellanus de feriis* erant prohibitæ tribus anni temporibus, nempe ab Adventu Domini uſque ad Epiphaniam, a Septuageſima ad Octavam Paſchatis, a diebus Rogationum ad octavam Pentecoſtes. At Concilium Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 10. ad hæc tantum tempora prohibitionem reſtrinxit: *ab Adventu Domini, uſque in diem Epiphaniæ, & a feria quarta Cinerum uſque in octavam Paſchatis incluſive antiquas ſollemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſervari S. Synodus præcipit, in aliis vero temporibus nuptias ſollemniter celebrari permittit*. In quibus Conc. verbis includitur ipſa dies Epiphaniæ, quia illa particula *incluſive* non ſolum refertur ad octavam Paſchatis, ſed etiam in diem Epiphaniæ, prout cum Sanchez, Boſſio, & Pontio tradit Roſign. *prænot.* 38. *n.* 23.

18. Prohibitionem pro tempore Adventus non incipere a media nocte, qua incipit dies Dominica Adventus, ſed in primis Veſperis diei Sabbati antecedentis ad Dominicam, docent Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 7. *n.* 2. Barboſa *de Officio Parochi c.* 21. *n.* 13. Averſa *q.* 20. *ſect.* 2. quia tunc incipit Officium Eccleſiaſticum ejus temporis; ſed negant alii communiter, quia in rigore tempus Adventus non incipit, niſi a prima Dominica ejuſdem, in qua etiam incipit abſtinentia ab eſu carnium, & aliorum. Nec obſtat, quod Officium illius diei incipiat a Veſperis; nam hoc eſt ſpeciale quoad Officium, non quoad obſervantiam Feſti per abſtinentiam ab operibus ſervilibus, a cibis, & ſimilibus, prout docent Pontius *lib.* 6. *cap.* 8. *n.* 5. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 202. *& in Additione reſolutione* 26. cum Reginaldo, Filliuc. & Bonacina: ita etiam Boſſius *c.* 9. *n.* 54. Roſign. *n.* 22. De feria quarta Cinerum dici non poteſt incipere a die antecedenti, quia tunc nec inchoatur ejus Officium, ſed ſolum incipit a media nocte ejuſdem feriæ, quando incipit obligatio jejunii, in quo omnes conveniunt.

19. Quæres: *quid intelligatur per ſollemnitates Nuptiarum, quæ dictis temporibus prohibentur?*

Reſp. per ſollemnitatem prohibitam nuptiarum intelligi benedictionem ſollemnem, quæ ſcilicet ſollemniter intra Miſſæ Sacrificium in Eccleſia celebratur, necnon ſæcu-

ſæcularem pompam cum feſtivis lætitiæ ſignis, traductionem Sponſæ in domum Sponſi cum plauſu, comitatu, & ſtrepitu, convivia, Choreas, Cantus, & ſimilia, juxta communiorem Doctorum ſententiam, prout refert, ac defendit Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 7. & colligitur ex Rituali Rom. de Sacram. Matrim. ubi dicitur: *Sollemnitates nuptiarum probibitas eſſe, ut nuptias benedicere, Sponſam traducere, nuptialia celebrare convivia. Matrimonium autem omni tempore contrabi poteſt.* Inde dictis temporibus non prohibetur celebrari Sacramentum Matrimonii, nec ejus conſummatio, ſicut nec antecedentes præparationes, Sponſalia, & denuntiationes, immo nec ſimplex traductio Sponſę in domum Sponſi, ut cum aliis docet Leander *diſp.* 7. *quæſt.* 77.

20. Nec etiam prohibentur dictis temporibus Orationes, & Cæremoniæ, quæ ex præſcripto Eccleſiæ ſolent adhiberi in nuptiis Viduorum, quia illæ non ſunt benedictiones nuptiales, nec ſupponuntur fieri cum ſollemnitate, prout docent Boſſius *n.* 74. & Roſignol. *n.* 24.

21. Quæres 2. *An præceptum Trident. probibentis ſollemnitates nuptiarum obliget ſub lethali, adeo ut ſit peccatum lethale ſollemniter benedicere nuptias, Sponſamque ſollemniter traducere?*

Reſp. benedictionem ſollemnem graviter prohiberi, adeo ut peccent mortaliter Sacerdotes benedictionem illis temporibus dando, & Laicos ipſos conjugatos eam petendo, & ſuſcipiendo, quia eſt res gravis, & ſub verbis præceptivis præſcripta a Trid. & ita in praxi ſervatur, ut cum Navarro, Ledeſma, Rodriquez, Sylveſtro, Sanchez, Pontio, & aliis docet Leander *q.* 78. Roſign. *de Matrim.* 2. *prænot.* 3.

22. Non eſſe peccatum mortale, ſed duntaxat veniale temporibus prohibitis ſollemniter traducere Sponſam in domum Sponſi cum conviviis, & aliis lætitiæ ſignis ratione conſuetudinis hæc excuſantis, tradunt Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 266. ſecutus Sanchez *l.* 7. *diſp.* 7. *n.* 18. & Villalob. *t.* 1. *tr.* 14. *diff.* 2. *n.* 4. ſequitur Leander *q.* 81. addentes, nullum fore peccatum, nec etiam veniale, ſi hujuſmodi lætitiæ ſigna ſint moderata. Abſolute tamen dicendum eſt, & ſollemnem traductionem eſſe lethaliter peccaminoſam, niſi excuſet parvitas materiæ. Ratio eſt, quia lex Eccleſiaſtica non minus prohibet hujuſmodi ſollemnitatem, quam prohibeat ſollemnem benedictionem, immo magis illam, quam iſtam, cum iſta, utpote cæremonia ſacra, & pia non avertit, ſed inducit ad pietatem, & devotionem, a qua divertunt ſæculares pompæ, & ſtrepitus illas comitantes; ſi ergo eſt graviter interdicta ſollemnis benedictio, ita erit graviter interdicta ſollemnis traductio. Ita Pontius *lib.* 6. *c.* 8. *num.* 10. Navar. Lopez, Petrus Ledeſma, Rodriq. & alii apud Leandrum; parvitas tamen materiæ poterit excuſare a culpa lethali, & conſuetudo, ſi alicubi eſt introducta, etiam a culpa veniali.

„ *Si plura hac de re cupis, adire ne pigeat Notificationem poſitam ſub n.* 13. *Tomi* 4. *per totum, ubi certe nihil tibi ultra erit hac in re vel de eruditione, vel de auctoritate exoptandum, adeo ut nulla hac in una Notificatione ſuperſit hujuſmodi difficultas, quæ clariſſime non extricata excipiatur: Hæc enim habentur.*

„ Jam veteri conſuetudine concedi ſolet in hac Eccleſiaſtica Curia, cum peculiaris aliqua, & legitima cauſſa poſtulaverit, facultas, ut Matrimonium temporibus vetitis contrahatur, nempe ab Adventu Domini uſque ad Epiphaniam, & a Feria quarta Cinerum ad totam octavam Paſchatis. Idem Nos ipſi inſtitutum ſervavimus, cum juſta cauſſa intercesſit, neque illud abrogandum in poſterum ducimus. Attamen non ignoramus, cum de his Matrimoniis agitur, non omnes Parochos in eadem ſententia, ac diſciplina verſari. Plerique, dum Matrimoniis interſunt, Benedictiones Eccleſiæ, quæ in Miſſali præſcribuntur, nequaquam omittunt: perpauci fortaſſe eas negligunt. Aliqui putant eos Conjuges, qui facultate accepta, Matrimonium vetitis temporibus inierunt, ſine crimine permiſceri non poſſe, niſi poſtquam vetitum tempus effluxerit. Alii vero diverſam opinionem tuentur. Quamobrem has literas Parochis omnibus ſcribendas exiſtimavimus, poſtquam rem totam diligenti, accuratoque ſtudio perpendimus, & mentem noſtram viris doctrina præſtantibus expoſuimus, ut ſuum nobis conſilium patefacerent, quod noſtro prorſus conſentaneum deprehendimus. Itaque cenſemus, non impertiendas Benedictiones a Miſſali indictas illis Conjugibus, qui vetitis temporibus Matrimonio junguntur, licet ad rem gerendam facultas neceſſaria interveniat; Parochum vero, qui illis utatur, peccati labem admittere judicamus, neque ullam religionem, aut criminis metum injiciendum illis, qui Matrimonio indulgeant, quod vetitis temporibus celebrarunt.

„ Atque ut primam ſententiam, quam propoſuimus, ratione comprobemus, hæc potiſſimum pro certo aſſerimus: Primo, Matrimonium quocumque tempore contrahi poſſe: Secundo, illud ſolum certis temporibus ab Eccleſia prohiberi, pompam nempe, apparatumque nuptiarum: Tertio, hujus pompæ nomine Benedictiones præſertim Nuptiarum contineri, ita ut ſicut ſollemnis pompa interdicitur in Matrimoniis, quæ vetito tempore fiunt, etiam Benedictiones elargiri non liceat: Quarto cum facultas obtinetur Matrimonium ineundi vetitis temporibus, non ideo permitti affirmamus, ut etiam Benedictiones Matrimonio ſupperaddantur, aut illa pompæ ſpecies inſtituatur: Ultimo, conſenſu unanimi hujus Civitatis, ac Diœceſis obſervata ſemper, ac probata fuiſſe omnia, quæ ſuperius enumeravimus.

Sed jam ſingula percurramus. Matrimonium quocumque tempore iniri poſſe ex auctoritate Cæleſtini III. ſatis aperte colligitur: *Licet*, inquit *in c. Capellanus ſub tit. de Feriis, ea ſit Romanæ Eccleſiæ conſuetudo; ut quocumque tempore Matrimonium contrabatur, conſenſu interveniente legitimo de præſenti.* Idem in tali Romano *in Rubrica de Sacramento Matrimonii*, his verbis decernitur: *Matrimonium autem omni tempore contrabi poteſt.*

Secundo loco pompam, & apparatum nuptiarum certis temporibus ab Eccleſia penitus improbari aſſeruimus, quod ex jure Pontificio, *in Decreto Gratiani cauſſa* 23. *q.* 4. *Can.* 8. *& ſeq.* deprehenditur: *Nuptias celebrare, convivia facere.* Nec profecto Trident. Synodus *c.* 10. *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrim.* quidquam novi ſuper hac re conſtituit, ſed ſolum *antiquas ſollemnium nuptiarum probibitiones diligenter ab omnibus obſervari, S. Synodus præcipit.* Sermo eſt de tempore, quod ab Adventu Domini uſque ad Epiphaniam, & a Feria quarta Cinerum ad totam uſque Paſchatis Octavam interjicitur: *in aliis vero temporibus nuptias celebrari permittit.* Inſuper Canone II. ſic habetur: *Si quis dixerit, probibitionem ſollemnitatis nuptiarum certi anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyrannicam ab Etbnicorum ſuperſtitione profectam &c. Anathema ſit.* Idem prorſus ſtatuitur in Rituali Romano, *in Rubrica ſuperius allata de Sacramento Matrimonii: Poſtremo meminerint Parochi, a Dominica prima Adventus uſque ad diem Epiphaniæ, & a feria quarta Cinerum uſque ad Octavam Paſchæ incluſive ſollemnitates nuptiarum probibitas eſſe.*

In hac eadem opinione non ſolum Theologi, ſed Canonum Interpretes unanimes verſantur. Inter primos hi recenſetur potiſſimum, Sanchez *de Matrimonio l.* 7. *diſp.* 7. *n.* 10. *& ſeq.* Pontas, Perez, *de Matrimonio l.* 6. *c.* 8. *n.* 8. aliique plurimi.

Inter Canonum Interpretes afferri poſſunt Barboſa, Anacletus, Laurent. aliique plurimi. Poſtremo hanc eamdem ſententiam approbat Sacra Concilii Congregatio, ut inferius demonſtrabimus.

Tertio, ſicuti feriatis temporibus omnis nuptiarum celebritas, ita eadem ratione Matrimonii conſuetæ Benedictiones prohibentur. Id apparet clariſſime ex Romano Rituali, *c.* 10. *ſeſſ.* 24. *de refor. Matrimonii &c.* ubi inter res vetitas hæ potiſſimum numerantur: *Nuptias benedicere, ſponſam traducere, nuptialia celebrare convivia.* Theologi pariter, quos ſuperius *in loco allato* indicavimus, Benedictiones primum locum inter celebritates Matrimonii obtinere teſtantur, & i leo minime adhibendas, cum vetitis temporibus aguntur Matrimonia, & Parochum, qui contrarium fecerit, gravi criminis labe inquinari: *Et ideo*, inquit Sanchez *in locis allat. in bis feriarum temporibus Benedictiones nuptiarum probibitas eſſe nemo dubitat, quia conſuetudo totius Eccleſiæ id teſtatur &c. Quare culpa eſſet lethalis huic præcepto contravenire; nam tamquam de re gravi ſemper intellexit Eccleſia.* Pontas vero *in loco ſuperius allato n.* 3. ſic tradit: *Mibi quidem videtur, in violatione ejus legis committi peccatum lethale: & quidem, quod attinet ad Benedictiones Eccleſiæ, clarum eſt, cum ſit violatio legis in materia gravi.* Idem Roſignolius *in loco allato n.* 10. *& in loco allato n.* 4. docuit: *Quod autem graviter peccet Parochus ſollemniter benedicens, & Contrabentes recipientes Benedictiones pro temporibus feriatis, ex eo arguitur, quod Conc. Trid. gravibus verbis præcipit, ſervari banc Eccleſiæ probibitionem, & Eccleſia conſuevit boc præceptum recipere tamquam de re gravi; ergo tranſgreſſores talis præcepti culpæ gravis rei conſtituuntur.* Idem ſentiunt Leander *in loco ſuperius allato q.* 78. ac Giribaldus *in tr.* 10. *de Sacram. Matrimonii c.* 9. *dub.* 3. *n.* 21. *&* 22. immo, cum aliqui Theologi putaverint, illos levis tantum culpæ reos, qui in celebrando tunc Matrimonio exiguam ſolum pompæ ſpeciem inſtituerint; omnes tamen, cum de Benedictionibus agitur, lethali culpæ obnoxios declarant, qui tali præcepto non paruerint: *Utrum vero*, ait Coton *in l.* 5. *de Sacr. Matrim. c.* 4.

n. 272. & ſeq. hæc probibitio ſit ſub mortali? Quoad Benedictiones omnes affirmant?

„ Satis perſpectum eſt omnibus, quid gerendum ſit, cum Matrimonium celebratur. Nam peractis jam tribus promulgationibus, ex quibus nullum impedimentum cognitum fuerit, Parochus Stola, ac Superpelliceo indutus adeſſe in Templo debet, ac Clericum habere comitem cum Superpelliceo, qui Librum, & Vas aquæ luſtralis præferat. Deinde coram duobus, vel tribus teſtibus a Viro expoſcit, an eam Mulierem ſibi in legitimam uxorem ducere velit? poſt hæc ad Mulierem idem ſermo convertitur; an eum Virum in legitimum Maritum ſibi depoſcat? Poſtquam mutuum ipſorum conſenſum Parochus expreſſit, hæc verba pronuntiat: *Ego conjungo vos in Matrimonium: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Eodem tempore ſignum Crucis manu efficit, & Conjuges aqua luſtrali aſpergit. Deinde Parochus Benedictionem annulo impertit, & aquam luſtralem ſuperinfundit, eumque Sponſo tradit, qui digito annullari Sponſæ innectit. Interim Sacerdos reliquas preces proſequitur, quæ a Rituali Romano præſcribuntur, & ſignum Crucis toties efformat, quoties in ipſo Rituali Romano indicatur.

„ Nulla ſane Benedictio ſollemnis in his omnibus continetur, & peragi ſine ullo dubio poſſunt, licet feriarum temporibus Matrimonium fiat. Id præſertim ex eo comprobatur, quod hæc omnia, quæ ſuperius explicavimus, permittuntur in celebrandis ſecundis nuptiis, quę tamen ſollemni benedictione carere debent. Ita *in c. Capellanum, & cap. Vir autem, de ſecundis Nuptiis*; quod etiam præcipitur in Rituali Romano, *in dicta Rubrica de Sacr. Matrim. Caveat etiam Parochus, ne, quando Conjuges in primis Nuptiis benedictionem acceperint, eis in ſecundis benedicat, ſive Mulier, ſive etiam Vir ad ſecundas Nuptias tranſeat.*

„ His peractis, Parochus Sacrum facit *pro Sponſo, ac Sponſa*, quod ultimum inter Sacra Votiva in Miſſali proponitur. Sed quoniam die Dominico, aut aliis Feſtis diebus Sacrum ejuſmodi fieri nequit, ſi tunc nuptiæ faciendæ fuerint, Sacrum præſcribitur de die Dominico, ſeu Feſto, cui ſuperadditur Oratio *pro Sponſo, ac Sponſa*, uti in Miſſali perhibetur. Aliæ pariter Orationes *pro Benedictione Sponſi, ac Sponſę* adduntur, quæ poſt *Orationem Dominicam, & ite Miſſa eſt*, proferri conſueverunt. Ita *Biſſus in ſua Hierurgia t. 1. verbo Benedictio n. 72. §. 8. Meratus in t. 1. p. 1. ſuper Gavantum tit. 4. n. 10.*

„ Dum hoc Sacrum agitur, ſollemnis Benedictio Sponſi dari intelligitur: *Benedictio* (inquit Biſſus) *Nuptiarum fit cum Miſſa, quæ habetur pro Sponſo, & Sponſa in Miſſali, in fine Miſſarum Votivarum.* Quare, cum hæc Miſſa ſollemnes Benedictiones contineat, tunc ſolum celebranda eſt, cum licet Nuptiis Benedictionem impertiri, non autem, cum hæc Benedictio prohibetur: *His expletis* (ſic legitur in Rituali Romano) *ſi benedicendæ ſint Nuptiæ Parochus Miſſam pro Sponſo, & Sponſa, ut in Miſſali Romano, celebret, ſervatis omnibus, quæ ibi præſcribuntur.* Sacrum ejuſmodi, cum pompam, ac ſollemnitatem Eccleſiaſticam præſeferat, quam tempore Adventus, & Quadrageſimæ Eccleſia improbat, ideo celebrari nequit a prima Dominica Adventus uſque ad Epiphaniam, & a Feria quarta Cinerum uſque ad totam Paſchatis Octavam, quo tempore Benedictiones ſollemnes Nuptiarum non permittuntur, quæ cum eodem Sacro conjunctæ ſunt, uti Biſſus expendit, qui poſt ea verba, quæ nuper commemoravimus, nempe: *Benedictio Nuptiarum fit cum Miſſa, quæ habetur pro Sponſo, & Sponſa in Miſſali, in fine Miſſarum Votivarum*; hæc ſtatim ſubjicit: *Hæc Benedictio Nuptiarum fieri non poteſt a prima Domnica Adventus uſque ad diem Epiphaniæ, & a feria quarta Cinerum uſque ad Octavam Paſchatis incluſive, quo tempore probibentur Nuptiæ.* Quamobrem, ſi novi Sponſi Sacrum expoſcant, in quo Divinam Euchariſtiam ſimul percipiant, uti conſentaneum eſt, Parochus Sacrum ejus diei faciet, non illud tamen, quod modo indicavimus, cum quo ſollemnes Benedictiones feriarum temporibus vetitæ junguntur. Neque eas Orationes *pro Sponſo, & Sponſa* recitare poterit, ut perſpicue oſtendimus, cum diebus Dominicis, aliiſque Feſtis extra feriarum tempus aguntur Matrimonia, quibus diebus Sacrum *pro Sponſo, & Sponſa* in Miſſali propoſitum fieri non conceditur, quod paullo ante expoſuimus.

„ Illud pariter affirmavimus, neque Benedictionem, neque ullam pompam permitti ob eam facultatem, quæ ad contrahenda Matrimonia feriarum temporibus tribui conſuevit. Id ex verbis ipſius facultatis apertiſſime deſumitur; nam Parocho conceditur, ut ſupplices coram Eccleſia in Matrimonium conjungat, licet feriarum tempus intercedat, tamen hæc ſimul præcipiuntur: *Sponſis tamen indicimus, ne ullam Nuptiarum pompam boc tempore ſtatuant &c.* Rejecto quocumque vano apparatu, hæc Parocho mandantur; *Inſuper tu ſervabis conſuetam normam Sacri Concilii Tridentini, ac Ritualis Romani.* Quare, cum ſollemnes Benedictiones, quas antea memoravimus, juxta Tridentinam Synodum, ac Rituale Romanum feriarum temporibus impertiri non liceat, neque id ſane licitum erit ob facultatem, quam Sponſi pro ineundo iiſdem temporibus Matrimonio conſecuti ſunt.

Quid igitur ponderis habet hæc facultas, inquiet aliquis, ſi hoc beneficium, & Matrimonii ſollemnitatem nequaquam præſtat; cum antea dictum a nobis præſertim fuerit, Matrimonium feriarum tempore confectum, eſſe licitum, & validum, ſi tamen apparatu, ac celebritate careat? Attamen hoc reſponſum ſatis eſſe ducimus, ut omnem dubitationem auferamus.

Equidem ejuſmodi Matrimonium omnino probatur, ſi juris communis ratio habeatur; contra vero ob Synodi Decreta, aut peculiarem alicujus Diœceſis conſuetudinem idem Matrimonium non licet; quamvis ſine apparatu, ac pompa ducatur, dum feriarum tempus interjicitur. Ita rem ſapienter exponit Vaneſpenius, *in loco allato num. 17.* cujus Teſtimonium inferius afferemus: eamdem ſententiam tuetur Clericatus *de Sacramento Matrim. deciſ. 37. num. 11. & 12.* Hac pariter ratione poteſt explicari quorumdam Theologorum opinio, qui aſſerunt nullo modo feriarum tempore Matrimonium iniri poſſe ſive ſollemnitas intercedat, ſive omni pompa careat. *Ita Habertus in Theol. Dogm. & Moral. t. 7. tit. de Matrimonio c. 8. §. Quæro autem. Juvenin. de Sacramentis diſſ. 10. quæſt. 7. c. 13. art. 2. Card. Gotti t. 4. in 3. p. q. 8. dub. 1. §. 1. n. 7.*

His itaque præhabitis, cum in hac Diœceſi ob veterem conſuetudinem Matrimonia contrahi vel abſque pompa non liceat, dum feriarum tempus agitur, neceſſario facultas obtinenda eſt, ut ipſa licite conficiantur. *Ita Roſignolius in loco ſuperius allato n. 8. §. Ratio ſecundæ partis. Braſchius in loco allato n. 6. & 7.* Cum hæc ita ſint, eadem facultas non exiguum affert beneficium, quę Matrimonia his temporibus vetita permittit, quamvis ob ipſam nec vanus pompæ apparatus; nec ulla Eccleſiæ ſollemnitas adhiberi poſſit. Neque ſane Deceſſores noſtri, ac Nos ipſi facultatem eamdem pro ineundis feriarum tempore Matrimoniis abſque ulla celebritate temere, aut inconſulto conceſſimus; quippe in dubium revocari nequit, Nos ea auctoritate præditos eſſe, ut contrariam conſuetudinem abrogemus; dubitari tamen poteſt, an ſollemnitatem ullam Nuptiarum vetitis temporibus elargiri poſſimus, cum omnis pompa a Sacris Canonibus tunc proſcribatur. Illud ſaltem incertum ſemper foret, an ſufficiens cauſſa interveniret; nam qui auctoritatem Epiſcoporum in hac re magnopere prędicant, maximam ſemper cauſſam exquirunt, ut Sacrorum Canonum Decretis iidem Epiſcopi contrarium aliquid ſuſcipiant. *Ita Giribaldus in tr. Sacr. Matr. c. 9. dub. 3. n. 23.*

Poſtremo loco expoſuimus probata ſemper fuiſſe in hac Diœceſi, ac diligenter obſervata omnia, quæ ſuperius declaravimus. Franciſcus Leo Vicarius generalis hujus Civitatis, ac Diœceſis, cum Alphonſus Paleottus hanc Sedem teneret, librum Typis edidit ita inſcriptum: THESAURUS FORI ECCLESIASTICI in quo *p. 2. c. 24. n. 56. & 57.* hæc docet: *Et licet Nuptiarum ſollemnitates certis anni temporibus etiam probibitæ reperiantur, tamen etiam tempore probibito ſine Nuptiarum ſollemnitatibus contrahi poteſt, cum tantum ſollemnitates, non matrimonia ſint probibita.* Paullo ante Patris Giribaldi opinionem adduximus, qui per tot annos Pœnitentiarii munere in hac civitate functus eſt. Ipſe præſertim *in loco ſuperius allato n. 11.* inquit: *Quid intelligatur per ſollemnitates Nuptiarum, quæ dictis temporibus* (nempe Adventus, & Quadrageſimæ) *probibentur?* atque ita reſpondet: *Per ſollemnitatem probibitam Nuptiarum intelligi Benedictionem ſollemnem, quæ ſcilicet ſollemniter intra Miſſæ Sacrificium in Eccleſia celebratur, necnon ſæcularem pompam cum feſtivis lætitiæ ſignis, traductione Sponſæ in domum Sponſi cum plauſu, comitatu, & ſtrepitu, convivia, choreas, cantus, & ſimilia, juxta communiorem Doctorum ſententiam.* Deinde *n. 22.* etiam quęſtionem inſtituit, cujuſnam culpę reus habeatur, qui hoc mandatum detrectaverit, & ſtatim hæc ſubdit: *Reſpondeo Benedictionem ſollemnem graviter probiberi, adeo ut peccent mortaliter Sacerdotes Benedictionem illis temporibus dando, & ipſi Laici conjugati eam petendo, & ſuſcipiendo: quia eſt res gravis, & ſub verbis pręceptivis præſcripta a Tridentino, & ita in praxi ſervatur.* Cardinalis autem Gabriel Paleottus *in p. 3. ſui Archiepiſcopalis bujus Eccleſiæ p. 159.* poſtquam indixit, ne Sacerdos ſecundis Nuptiis benedicat, ita ſermonem proſequitur: *Neque item primis ipſis Nuptiis benedicet temporibus a Sacro Concilio probibitis, boc eſt a prima Dominica*

„ *Adven-*

Adventus uſque ad Epiphaniam incluſive, & a feria quarta Cinerum uſque ad Octavam Paſchatis Reſurrectionis incluſive ſub pœnis, & cenſuris a Sacris Canonibus injunctis. Alphonſus Paleottus, qui in ejus locum ſuffectus fuit, hæc quoque *p.* 84. decernit: *Sacerdos numquam ſecundis Nuptiis benedicet, ſive Mulier, ſive Vir tantum ad ſecundas Nuptias tranſierit: Neque primis Nuptiis benedicat, cum feriarum tempus interponitur; nempe a prima Dominica Adventus uſque ad Epiphaniam, & a feria quarta Cinerum uſque ad Octiduum totum Paſchatis.*

„ Sed jam ſermonem convertamus ad eam quæſtionem, utrum Matrimonio vacare liceat, quod initum fuit feriarum temporibus. Non inficiamur Canonum Interpretes magis præclaros in ea fuiſſe opinione, ut id ſine culpa fieri non putaverint, adducti auctoritate *Capitis Capellanus* illiſque potiſſimum verbis *quocumque tempore de Feriis*. Illorum teſtimonia Fagnanus etiam *eodem cap. Capellanus n.* 6. probat, atque integre commemorat. Illud pariter non ignoramus aliquas ſententias a Sacra Concilii Congreg. promulgatas eſſe, quæ opinionem eamdem tueri, ac confirmare videntur. Neque Pignarellus eo loco, quem inferius nominabimus, hanc difficultatem ſatis diſſolvit, cum affirmat haud ſatis conſtare de iiſdem ſententiis, vel editas fuiſſe, cum peculiare aliquid ſtatuendum proponeretur. Nam illas Nos ipſi *in actis lib.* 9. *p.* 17. 67. 86. 97. 133. *& lib.* 12. *p.* 4. *&* 19. *a tergo* perſpeximus, & licet pro eventu aliquo peculiari pronunciatæ fuerint, plurimi tamen faciendæ ſunt, legemque indicunt, dum mentem Concilii interpretantur. Illud quoque fatebimur, moneri a Trid. Synodo *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de refor. Matr.* ne Sponſi Matrimonio indulgeant, priuſquam a Sacerdote Benedictionem acceperint. Attamen; ſi contra fiat, nullum crimen admitti exiſtimamus, quod etiam a celeberrimis Theologis, & Canonum interpretibus merito defenditur.

„ Ac primum Card. Bellarminus *lib.* 3. *ſuarum controverſiarum lib.* 1. *de Sacram. Matrimonii c.* 31. Sanctum Thomam, Cajetanum, & Navarrum prius nominat, ac deinde ſic tradit: *Non interdici illis temporibus celebrationem Matrimonii per verba de præſenti, & etiam conſummationem, ſed ſollemnem tantum Sponſæ deductionem, & publicam illam pompam, & convivia, quæ in ſollemnitate Nuptiarum adhiberi ſolent.* Ipſius ſententiam plurimi alii unanimes ſequuntur. *Ita Sanch. de Matr. l.* 7. *n.* 21. *& ſeq.* Pontas, *& alii.*

„ Illam tenendam reipſa ducimus, ne vinculum Fidelibus injiciatur, quod a nulla lege clare præſcribitur. Inſuper id conſuetudini, & inſtituto Eccleſiæ valde conſentaneum eſt, quę humanę fragilitatis gratia, rationeque habita, paullatim a veteri diſciplina receſſit, cum de re ejuſmodi quæſtiones inducerentur. Siquidem primis temporibus feriati dies non impedimentum ſimplex, ſed dirimens inferebant, uti conjicitur ex Epiſt. 11. S. Petri Damiani *l.* 5. *Cenſura Canonica Nuptias illicitis temporibus inſtitutas, remoto omni ſcrupulo dividit*. Hinc Chriſtianus Lupus hæc ſcripta reliquit *l.* 4. *de Conciliis p.* 43. *antiquæ editionis; Quod contractum extra tempora conjugium fuerit omnino ſubſtantialiter nullum fateor cum S. Petro Damiano.* Olim feriati dies totum ſpatium a Septuageſima uſque ad Paſchatis Octavam, & præter Adventum Domini tres quoque hebdomadas ante Feſtum S. Joannis Baptiſtæ complectebantur. *Ita Can.* 10. 33. *q.* 4. *& c. de Feriis.*

„ Nunc autem ii ſolum dies feriati dicuntur, quos Trid. Conc. expreſſit, uti jam dictum eſt. Neque nobis adverſari poſſunt ſive Canonum Interpretes, qui contrarium ſentiunt, neque Decreta a Sacra Congr. Concilii typis evulgata, neque ipſum Trid. Concilium. Equidem Canonum Interpretes ſeveritati veterum Canonum plus æquo inhærentes tamquam præceptum ſtatuerunt, quod intra conſilii limites ſolum continebatur: *Quidquid ſit de hac ſententia* (inquit Vaneſpenius *p.* 2. *Juris Eccleſ. tit.* 13. *c.* 2. *ſub n.* 16. *t.* 1. qui Canonum Interpretes, & Fagnanum ipſum, uti nos etiam, magni pendebat) *attenta Canonum antiquorum rigoroſa expreſſione, hoc certum eſt hodie, dictis temporibus* (de vetitis ad ineundum Matrimonium diebus ſermo eſt) *nequaquam vetitum eſſe actum Matrimonialem, ſed ad ſummum conſilii eſſe eis temporibus abſtinere, ut mente elatiore, & a carnalibus voluptatibus magis libera, vacent orationi, & pietatis exercitiis.* Neque ſane contraria ſunt Decreta S. Congreg. quæ non Matrimonium, ſed ipſius pompam feriarum temporibus prohibuit, videlicet convivia facere, Sponſam domum deducere, & corpora permiſcere: *Sacra &c.* (ita ſemper reſpondit Sacra Congregatio) *cenſuit, etiam temporibus expreſſis cap.* 10. *ſeſſ.* 24. *de refor. Matrim. poſſe Matrimonium contrahi coram Parocho, ſed Nuptiarum ſollemnitates, convivia, traductiones ad domum, & carnalem copulam prohiberi.* Attamen adhuc incertum eſt, utrum his ſententiis agatur, *tam de privata, quam de ſollemni traductione ad domum*. Incertum pariter eſt, an Sponſi ab omni commercio abſtinere debeant: *poſt publicam traductionem ad domum*: an vero *poſt privatam traductionem*. Cum tamen in Farfenſi Synodo, quam Card. Carolus Barberinus habuit anno 1685. *cap.* 14. *n.* 12. juxta mentem Sacræ Congregationis, expoſitum fuerit, quod *licentia hujuſmodi obtenta ſufficiet etiam ad traductionem Sponſę ad domum Sponſi ſtatim poſt celebratum Matrimonium, ita tamen, ut omittantur ſollemnitates in traductione alias adhiberi ſolitæ*. Hinc quiſque intelligere poteſt, non ita facile S. Congr. Decreta congruere, ut ſuas opiniones ipſi Interpretes ſuſtineant. Poſtremo illa Tridentinæ Synodi verba contraria non videntur; *Præterea eadem S. Synodus hortatur, ut Conjuges ante Benedictionem Sacerdotalem in Templo ſuſcipiendam in eadem domo non cohabitent.* Hæc enim nequaquam rem præcipiunt, ſed conſulunt, uti Monacellus *in eodem loco n.* 2. ac Baruffaldus *in ſuis obſervationibus de Rituali Romano tit.* 41. *de Sac. Matrim. n.* 41. hujus noſtri Centenſis Oppidi Archipresbyter ſapienter advertunt: Baruffaldus variis etiam rationibus corroborat ea omnia, quæ in has litteras congeſſimus.

Paullo ante declaravimus, licentiam pro contrahendo Matrimonio feriarum temporibus ſatis eſſe, ut Sponſa privatim ad ædes Sponſi deducatur, quod Sacræ Congregationi conſentaneum eſt. Id autem declaravimus non ſolum adducti Farfenſi Synodo, quam nuncupavimus, ſed quia nos ipſi hoc Decretum ipſius Congregationis deprehendimus inter Pagellas, quas accuratiſſimo ſtudio collegimus, cum in eadem Sacra Congreg. Secretarii munere fungeremur.

DUBIUM TRADUCTIONIS SPONSÆ.

N*Onnulli Parochi pro ſua, & Matrimonia Contrahentium quiete ſupplicant declari: An, conceſſa per Epiſcopum licentia contrahendi Matrimonium temporibus a Sacro Concilio vetitis, in iis locis, in quibus depoſitio ejuſdem Concilii ad ipſum quoque Matrimonii contractum reperitur a conſuetudine extenſa, dicatur etiam permiſſa traductio Sponſę, ſeu Uxoris, ad domum Viri.*

Altovitus quidem tunc temporibus a Secretis contrariam opinionem exhibuit ob reliquas Sac. Congreg. ſententias, quas ſuperius indicavimus. Id apertiſſime conſtat ex ipſis ſuffragio, quod nos diligenter ſervamus. Verum Sacra Congreg. ſic reſpondit: *Affirmative, dummodo traductio fiat abſque ſollemnitatibus.*

Quamobrem nemo in poſterum hac de cauſſa nec ſibi, nec aliis religionem, aut ſcrupulum injiciat; quod ſi pravas conſuetudines in hac re de medio tollere vehementer cupiat, curam omnem, ſtudiumque conferat, ut penitus extinguat falſam illam opinionem Vulgi, quæ jam nimis invaluit, nempe infauſtis auſpiciis Uxorem duci menſe Majo: *Abolenda ſane* (ſic decernitur in Synodo Burdigalenſi *anno* 1624. *cap.* 7. *de Matr. n.* 5. *lib.* 2. *cap.* 8. §. 5.) *perverſa illa, ac ſuperſtitioſa quorumdam opinio, menſe ſcilicet Majo Uxorem non ducendi, quaſi aliquid ex eo mali ominis emanans fidelitati Contrahentium, ac proſperitati Nuptiarum officere poſſit. Doceatur igitur populus, & ab omnibus Parochis ſæpe inſtruatur, ut ſuperſtitioſis illis nugis fidem haudquaquam adhibeat, ſed, præter ea tempora, in quibus ex præſcripto Eccleſiæ a celebratione Nuptiarum abſtinetur, nullum eſſe, quo ipſę jure, & canonice celebrari prohibeantur.*

23. *An vero poſſit Epiſcopus diſpenſare, ut fiant hujuſmodi ſollemitates nuptiarum temporibus prohibitis?* Negant Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 7. *n.* 6. Henriq. & alii, quos ſequitur Leander *q.* 77. quia nequit inferior diſpenſare in lege Superioris; at illa prohibitio eſt Superioris, nempe Papæ Clem. III. in cap. *Capellanus* de feriis, & Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 10. ergo non poteſt Epiſcopus in illa diſpenſare Jure ordinario, ſed ſolum jure extraordinario in caſu valde raro, & urgenti, ubi non eſſet facilis aditus ad Pontificem. Affirmant Sotus *in* 4. *diſt.* 32. *q.* 1. *a.* 4. Barthol. Ledeſma *de Matr. dub.* 60. Emmanuel Sa, Pontius, Graffius, & alii apud Averſam *q.* 20. *ſect.* 2. quia Epiſcopus in ſua Diœceſi poteſt ea, quæ de jure, vel conſuetudine non reſervantur Pontifici; hæc autem diſpenſatio non videtur reſervata. Admittit Averſa, poſſe Epiſcopum diſpenſare ex cauſſa gravi, & prudenter animum ejus movente, &, pro diverſitate locorum, eſſe poſſe varias conſuetudines.

24. Quæres 3. *An Matrimonium, & Benedictio nuptialis prohibeatur tempore Interdicti, & ceſſationis a Divinis, ſive in Eccleſia interdicta, & pro Perſonis interdictis?*

Affirmat Pontius *lib. 6. c. 9. n. 3.* quia illo tempore eſt prohibita Sacramentorum aminiſtratio, excepto Baptiſmo, Pœnitentia, & Euchariſtia per modum Viatici, ut patet ex cap. *Alma Mater, de ſent. excom. in 6.* verum, poſſe Matrimonium contrahi, affirmant Sanchez, Coninch. Avila, Villalobos, quos ſequitur Diana *p. 3. tr. 4. reſol.* 267. quia licet Matrimonium ſit verum Sacramentum, tamen per ſe conſideratur tamquam civilis contractus, qui non prohibetur, licet de conſequenti conſideretur, & exerceatur etiam ut Sacramentum. Non poſſunt tamen eo tempore nuptiæ benedici, quia benedictio eſt Divinum quoddam Officium una cum celebratione Miſsæ, quod adhiberi non poteſt, niſi quando, & eo modo, quo permiſſa eſt celebratio Miſsæ, nimirum privatim, modo ſecreto, januis clauſis, & ſine pulſatione campanarum: ſed de hac materia redibit ſermo ſuo loco cum de Interdicto.

CAPUT X.

De impedimentis Matrimonii in communi.

DUBIUM I.

Quinam poſſit ſtatuere Impedimenta Matrimonii?

IMpedimenta Matrimonii dicuntur illa, quæ obſtant, ne Matrimonium licite, aut valide contrahatur; & ſunt in duplici differentia; alia ſunt prohibentia tantum, & impedientia, quæ ſcilicet Matrimonium reddunt illicitum, non tamen invalidum, & nullum; alia dicuntur dirimentia, quæ ſcilicet Matrimonium non ſolum reddunt illicitum, ſed etiam nullum, & irritum; prima dicuntur impedientia, & alia dicuntur dirimentia; de quibus omnibus ſucceſſive tractabimus; & quæritur: *Quinam poſſit illa ſtatuere, & inducere?*

2. Conveniunt omnes Catholici, dari in Eccleſia poteſtatem inducendi, & ſtatuendi impedimenta Matrimonii, tum prohibentia, tum irritantia, & dirimentia; prout bono Reipublicæ Chriſtianæ videbitur expedire; quia ſic definitum eſt in Conc. Trid. ſeſs. 24. can. 4. de Matrim. *Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta Matrimonii, vel in iis conſtituendis erraſſe; anathema ſit:* & conſtat ex perpetuo uſu Eccleſiæ, quæ pro diverſis temporibus diverſa impedimenta dirimentia aſſignavit. Ratio etiam eſt, quia jure humano conſtitui poſſunt conditiones humanorum contractuum, tum ut licite, tum ut valide celebrentur; ſed Matrimonium, non ſolum eſt Sacramentum, ſed etiam humanus contractus; ergo ſubeſt humanæ poteſtati, & conditionibus ab ea ſtatutis, tum ut licite, tum ut valide fiat. Nec per hoc, quod Chriſtus elevaverit Matrimonium ad ſtatum Sacramenti, hanc poteſtatem abſtulit ab Eccleſia; nam Chriſtus elevavit ad ſtatum Sacramenti contractum validum, non determinando, ſed relinquendo Eccleſiæ poteſtatem determinandi conditiones neceſſarias, ut contractus ſit validus; unde Eccleſia, cum non poſſit immutare materiam Sacramenti, non poteſt facere, quod contractus validus non ſit Sacramentum; poteſt tamen conditionem apponere, ratione cujus contractus non ſit validus, & hac ratione impedire, ne fiat Sacramentum, ut diximus *ſupra c. 7. dub. 1.*

3. Difficultas eſt: *an non ſolum Eccleſia, ſed etiam Reſpublica, & Princeps ſæcularis poſſit impedimenta ſtatuere Matrimonium dirimentia?* Prima Sententia affirmat, poſſe Principes fideles, ſi præciſe eorum poteſtas ſpectetur, ex juſta cauſſa ſtatuere impedimenta Matrimonium dirimentia reſpectu ſuorum Subditorum tam fidelium, quam infidelium in terris ſuis degentium: de facto tamen non poſſe id ſtatuere reſpectu fidelium, quia Eccleſia hoc illis prohibuit, & ſibi reſervavit. Ratio eſt, quia Matrimonium, ita eſt Sacramentum, ut etiam ſit contractus civilis; ſed Princeps ſupremus, qui habet poteſtatem condendi leges conducentes ad bonum commune Reipublicæ, poteſt etiam condere leges, & determinare conditiones neceſſarias pro validitate contractuum; ergo etiam poteſt conditiones apponere pro validitate Matrimonii in quantum eſt contractus civilis, & politicus ad propagationem Communitatis inſtitutus; & ita tenent Bonacina *q. 3. punct. 1. n. 5.* Victoria, Sotus, Ledeſma, Bellarminus, Henriq. & alii, quos citat, & ſequitur Sanchez *l. 7. diſp. 3. n. 2.* Coninch. *diſp. 30. dub. 1.* Villalob. *tr. 14. diff. 1. n. 3. & 4.* Layman *l. 5. tr. 10. p. 4. cap. 2. q. 1.* Sylvius *in 3. p. q. 50. art. unic. concl. 6* Filliuc. *t. 1. tr. 10. c. 1. n. 4.* Rebell. *p. 2. l. 3. q. 1.* & alii apud ipſos.

4. Qui omnes, licet admittant in Principe ex natura rei, & vi ſui officii, poteſtatem impedimenta Matrimonii conſtituendi; aſſerunt tamen, uſum hujus poteſtatis eis fuiſſe interdictum ab Eccleſia, & Summis Pontificibus reſervatum, adeo ut nec licite, nec valide poſſit Princeps ſæcularis impedimenta Matrimonii ſtatuere pro fidelibus ſibi ſubjectis; quod quidem valde congruum fuit, ut ea, quę ſunt ſpiritualibus annexa, & ad finem ſpiritualem conducunt, pertinerent ad Judicem rerum Eccleſiaſticarum; Matrimonium autem fidelium, licet ſit contractus civilis, eſt ſimul Sacramentum, & ſic ad judicem Eccleſiaſticum pertinere debet. Secunda ſententia negat Principibus hanc poteſtatem in ordine ad Subditos fideles, & illam concedit in ordine ad Subditos infideles, cum qua

5. Reſp. 1. ſola Eccleſia ſtatuere potuit, & poteſt impedimenta pręfata pro fidelibus baptizatis, non vero Princeps ſæcularis. Ratio eſt, quia licet Matrimonium ſit contractus civilis, tamen ex quo fuit a Chriſto Domino elevatum ad rationem Sacramenti, factus fuit contractus ſacer, & Eccleſiaſticus, & ex tunc fuit a poteſtate civili exemptus; ſicut perſonæ, & bona Eccleſiaſtica, licet ex ſe eſſent Principi ſeculari ſubjecta, ex quo facta ſunt Eccleſiaſtica, pertinent dumtaxat ad Judicem Eccleſiaſticum; ergo non poſſunt Principes ſæculares alia impedimenta, aut leges ſtatuere circa Matrimonium preter impedimenta, & leges Eccleſiæ: & conſtat ex cap. *Eccleſia Sanctę Marię extra, de conſtit.* cap. *Euphemium 2. q. 3.* cap. 1. *de ſponſalib.* cap. *Tuam, de Ordine cognit.* & ex praxi ipſa Eccleſiæ, Principum, & Populorum, & hoc propter elevationem Matrimonii ad ſtatum Sacramenti: & ita tenent cum D. Thoma, & D. Bonaventura, Ricardus, Paludanus, Major, & alii uſque ad vigintiquatuor Doctores, quos refert Sanch. *n. 1.* Ita etiam Pontius *l. 4. c. 1. n. 9. & c. 2. n. 3.* Palaus *diſp. 4. p. 1.* Hurtad. *diſp. 12. diff. 12. n. 7.* Leander *diſp. 9. q. 7.* Diana *p. 5. tr. 1. reſ. 16. & p. 7. tr. 1. reſ. 23.*

6. Ex quo ſequitur, Cauſſas matrimoniales inter Chriſti-fideles ſpectare ad forum Eccleſiaſticum, & non ſeculare, prout fuit definitum in Conc. Trid. can. 12. de Mattim. ibi: *Si quis dixerit, Cauſſas matrimoniales non ſpectare ad Judices Eccleſiaſticos; anathema ſit;* quod quidem verum eſt, quando agitur de ſubſtantia Matrimonii, & de cauſſis pertinentibus ad illius valorem, ut quando lis eſt de valore Matrimonii, de habilitate perſonarum, & de illius impedimentis; non vero ſi lis ſit de quibuſdam rebus mere temporalibus Matrimonio annexis, & non concernentibus ipſius vim, & ſubſtantiam; nam de iſtis poſſunt cognoſcere Judices ſæculares, ut ſi agatur de cauſa dotis, & de donationibus inter virum, & uxorem, de ſponſalitia largitate, & ſimilibus, ut omnes admittunt.

Obiter hac de re in Synodo Diœceſana lib. 7. cap. 35. „
ſed quantum ſatis, ad firmius præſtandum adhuc fun- „
damentum, agit Sapientiſſimus Noſter Pontifex, quibus „
Lectorem privare crimen profecto putaſſem. Sic autem „
docto calamo ſcribit: „
Quia porro Matrimonium Fidelium, etſi contractus „
civilis ſit, eſt tamen a Chriſto Domino elevatum ad „
dignitatem Sacramenti, idcirco Cauſſas matrimoniales „
ad Judices Eccleſiaſticos ſpectare, pronuntiatio anathe- „
mate in contradicentes, definivit Trid. *ſeſſ. 24. can. 12.* „
de Matrim. Ex Judicibus vero Eccleſiaſticis, nullum, „
Epiſcopo inferiorem, poſse illas cognoſcere, idem „
Concilium decrevit *ead. ſeſs. 24. de reform.* inquiens: „
Cauſſæ matrimoniales, non Decani, Archidiaconi, aut „
aliorum inferiorum judicio, etiam viſitando, ſed Epiſco- „
pi tantum examini, & jurisdictioni relinquantur. Non „
exinde tamen, quod Cauſſę matrimoniales fori ſint Ec- „
cleſiaſtici, fas erit Epiſcopo, quidquid Matrimonium „
tangit, ſibi, ſuoque Tribunali adjudicare, ſed cauſſa- „
rum naturam attente inſpicere, & diſtinguere debet: „
Tria ſunt cauſſarum Matrimonialium genera: aliquæ „
verſantur circa initi conjugalis fęderis firmitatem; & „
hæ, nullo Catholicorum contradicente: in ſolo Eccle- „
ſiæ foro ſunt pertractandæ; quinimmo quæſtiones ejuſ- „
modi in Epiſcoporum Concilio, fuiſſe olim decisas, „
colligitur ex fragmento Epiſtolæ, ab Alexandro II. ad „
quemdam Guillelmum de Monaſteriolo ſcriptæ, atque „
ab Ivone *p. 9. c. 32.* & Gratiano *can. 10. XXXV. q. 6* „
relatæ, in qua Pontifex eidem Guilielmo interdicit, „
ne propriam uxorem, conſanguinitatis prætextu *præſu-* „
mat dimittere, vel aliam ducere, donec Epiſcoporum re- „
ligioſorum Concilium cauſſam iſtam examinaverit. Au- „
divimus etiam ſuperius litem, quæ vertebatur inter Lo- „
tarium, & Teutbergam, ſuper validitate connubii in- „
ter eos ante contracti, diſcuſſam fuiſſe in Synodo „
Aquiſgranenſi, cumque ab illius ſententia Teutberga „
appellaſſet ad Nicolaum I. eodem Pontifice jubente, „
fuiſſe iterum examinatam in Synodo Metenſi. In Actis „
itidem Concilii Remenſis habiti anno 1119. cui pręfuit „
Callixtus II. relatis ab Orderico Vitale *lib. 12.* „
pag. 859. legimus, Comitiſſam Hildergardem, uxo- „
rem Vvilhelmi, Comitis Pictavorum, ad Synodum ac- „
ceſſiſſe, & *alta, claraque voce querimoniam eloquenter* „

„ eno-

,, *enodaſſe, quam omne Concilium diligenter auſcultavit. Se*
,, *ſiquidem dixit a Marito ſuo eſſe derelictam, ſibique Mal-*
,, *bergionem, Vicecomitis de Caſtello Airaldi conjugem, in*
,, *throno* (ſeu verius toro) *ſurrogatam.* Pontifex vero,
,, cum non poſſet cauſſam definire, inaudito Comite, qui
,, infirmitate præpeditus, non potuerat ſe Synodo ſiſtere,
,, ad quam fuerat a Papa vocatus, *inducias ei dedit, cer-*
,, *tumque terminum conſtituit, quo Conſul ad placitum in*
,, *Curiam Papę veniret, ac ut legitimam uxorem reciperet,*
,, *aut pro illicito repudio ſententiam anathematis ſubiret.*

,, Aliæ ſunt cauſſæ excitatæ, aut ſuper validitate ſpon-
,, ſalium, aut ſuper jure inſtituendi divortium, quoad to-
,, rum, & cohabitationem; & iſtæ pariter, ob illum reſ-
,, pectum, quem habent ad Matrimonii Sacramentum, ad
,, ſolum Judicem Eccleſiaſticum deferuntur, quod dedu-
,, citur ex *c.* 10. *Ex litteris, de ſponſalibus,* & *ex c. Por-*
,, *ro, de divortiis.* Sponſalia quippe prævia ſunt ad Ma-
,, trimonium celebrandum obligatio: & per divortium
,, jura relaxantur utrique Conjugum ex Matrimonio quę-
,, ſita. Aliæ demum ſunt cauſsæ, quæ connexionem qui-
,, dem habent cum Matrimonio, ſed res mere politicas,
,, & temporales directe, atque immediate reſpiciunt: uti
,, ſunt lites; quæ frequenter moventur ſuper dote, dona-
,, tione propter nuptias, hęreditaria ſucceſſione, alimen-
,, tis, & ſimilibus; & iſtas ad Judices ſæculares pertine-
,, re, ex communi Doctorum ſenſu, recte docent Bellar-
,, minus *lib. unic. de Matrim. cap.* 32. & Tannerus *tom.* 4.
,, *diſp.* 8. *n.* 166.

,, Verum, ſi, cum de hujuſmodi controverſiis in foro
,, laicali diſceptatur, quæſtio incidat de jure connubii,
,, puta de præcedenti ad nuptias impedimento, Judex
,, ſæcularis ſuperſedere debet, atque incidentem cauſsæ
,, articulum, ad Judicem Eccleſiaſticum examinandum
,, remittere, quod non ſolum a jure communi ſancitum
,, eſt, ſed & in Senatu Neapolitano, poſt maturam rei
,, diſcuſſionem concluſum, refert Matthæus *deciſ. Neapol.*
,, 219. ac religioſe ſervari in Gallia, teſtantur Annæus
,, Robertus *lib.* 3. *rerum judic. c.* 5. *& lib.* 4. *c.* 10. ac Re-
,, natus Choppinus *de ſacr. polit. lib.* 2. *tit.* 1. *n.* 16. no-
,, tatque Altaſerra *de juriſd. Eccleſ. lib.* 6. *c.* 3. *Supereſt.*
,, Non idem tamen locum viciſſim habet in Judice Ec-
,, cleſiaſtico; etenim hic, cum cauſſam cognoſcit, aut de
,, Matrimonii validitate, aut de jure ad divortium, inci-
,, dentem etiam quęſtionem dirimit de alimentis, aut do-
,, te, quod plane eruitur *ex c.* 1. *Qui filii ſint legitimi; ex*
,, *c. De prudentia,* 3. *& cap. Per tuas,* 7. *de donat. inter*
,, *vir. & uxor.* ubi id notant omnes Interpretes. Sed quam-
,, quam, jure communi ſpectato, ita res ſe habeat, atta-
,, men, ſi vera narrat Ferentius *de abuſu, lib.* 5. *cap.* 5.
,, in Gallia uſus invaluit, ut ejuſmodi acceſſoriæ contro-
,, verſię, de re merę temporali, a Judice Eccleſiaſtico ad
,, laicum illico remittantur.

7. Reſp. 2. poſse Principes infideles apponere impedimenta dirimentia pro Matrimoniis ſuorum Subditorum. Ratio eſt, quia illorum Matrimonia non ſunt Sacramentum, ſed dumtaxat contractus civilis, & humanus, qui ſubeſt poteſtati, & juriſdictioni Principis ſęcularis, ſicut alii contractus civiles, pro quorum valida celebratione poteſt condere leges, & ſtatuere conditiones, ſine quibus contractus erit invalidus, & Matrimonium nullum, & irritum. Ita Sanchez *n.* 5. Coninch. *n.* 7. Palaus *n.* 4. Bonac. *n.* 9. Baſilius *lib.* 6. *c.* 1. Leander *q.* 8. ubi cum aliis notat, infideles, qui contra leges a ſuis Principibus latas irritantes, Matrimonium inierunt, ſi ad Fidem convertantur, debere iterum contrahere juxta leges Eccleſiæ, vel eſſe ſeparandos, quod etiam docent Diana *p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 77. & Averſa *q.* 9. *ſect.* 2.

8. Eamdem poteſtatem habent Principes Chriſtiani in ordine ad Matrimonium infidelium ſibi Subditorum, quia iſti non obligantur legibus Eccleſiæ, ſed ſuorum Principum ſæcularium, nec illorum Matrimonia ſunt Sacramentum, ſed contractus pure civilis, qui dependet a legibus Principum ſæcularium, ſicut alii contractus civiles; nec Principes Chriſtiani prohibentur ab Eccleſia quominus poſſint circa infideles ſibi ſubditos quicquid in hac materia poſſunt Principes infideles, quia leges Eccleſiaſticę non extenduntur ad infideles, juxta illud Apoſt. 1. Corinth. 5. *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt judicare?* eamdem poteſtatem habet Pontifex circa Judęos, & alios infideles commorantes in ſuis terris propter eamdem rationem. Ita Averſa *d. ſect.* 2. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 7. *num.* 327.

9. *An fideles commorantes in terris infidelium, puta inter Mahometanos, & Paganos adſtringantur eorum legibus in ordine ad Matrimonia contrahenda, adeo ut, ſi aliqua ſint ſtatuta impedimenta dirimentia, hæc afficiant etiam fideles?* Affirmant Sanchez *l.* 7. *diſp.* 3. *n.* 6. Coninch. *diſp.* 30. *dub.* 3. quia Principes infideles poſsunt condere leges circa contractum Matrimonii pro iis, qui in ſuis terris commorantur. Sed melius negant Pontius *l.* 6. *c.* 1. *n.* 7. Averſa *q.* 9. *ſect.* 2. Palaus *n.* 3. quia Matrimonium infidelium ex quo fuit elevatum ad ſtatum Sacramenti, fuit etiam extractum a poteſtate laicali, & a legibus cujuſcumque Principis ſæcularis.

DUBIUM II.

In Quo reſideat poteſtas Eccleſiaſtica ſtatuendi Impedimenta?

10. SOlus Summus Pontifex, & Concilia ab eodem approbata, non vero Epiſcopus poteſt impedimenta Matrimoniorum ſtatuere pro toto Populo Criſtiano, ut per ſe patet. Dubium eſt: *an poſſint hoc idem Epiſcopi in ſua Diœceſi, vel hoc ſpectet privative ad Pontificem?* in quo ſunt duę ſententię valde probabiles. Prima ſententia docet, poſſe Epiſcopum ex vi ſui muneris, ſi ſolum jus divinum, & naturale inſpiciatur, impedimenta dirimentia in ſuis Diœceſibus ſtatuere. Ratio eſt, quia Epiſcopus in ſua Diœceſi eſt vere Paſtor, & habet poteſtatem condendi leges, & ſtatuendi quicquid ſaluti ſpirituali ſuorum Subditorum expediet; ergo etiam ſtatuendi impedimenta Matrimonii. Et de facto inveniuntur ab Epiſcopis, & a Concilis Provincialibus, & Nationalibus olim conſtituta plura impedimenta, quæ poſtea ab univerſali Eccleſia confirmata, & approbata ſunt. Ita Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 1. *n.* 9. Pontius *lib.* 11. *n.* 12. Averſa *q.* 9. *ſect.* 3. Gaſpar Hurtado *diſp.* 12. *diff.* 2. *n.* 5. Bonac. *q.* 3. *punct.* 1. *n.* 4. Leander *q.* 5. Villalob. *tr.* 14. *diff.* 1. *n.* 2. qui tamen advertunt, ex longæva, & univerſali conſuetudine vim legis habente hodie non poſſe Epiſcopos impedimenta ſtatuere, ſed hanc poteſtatem reſervatam eſſe ſoli Romano Pontifici.

11. Secunda Sententia æque probabilis negat Epiſcopis hanc poteſtatem, vel quia Epiſcopus Jure Ordinario nullam habet determinatam juriſdictionem, niſi illam, quam ſummus Paſtor conceſſerit, qui proinde poteſt majorem, aut minorem concedere, ut tenent plures Doctores, vel quia, licet accipiat a Deo juriſdictionem aliquam vi ſuę Ordinationis, non tamen ad id, quod eſt maxime arduum, & difficile in Chriſtiana Republica, ſicut eſt impedimenta Matrimonii ſtatuere, quia hoc ad ſupremum Principem, & ſupremam Sedem ſpectare debet; tum quia impedimenta Matrimonii ſtatuere, eſt condere leges, & conditiones apponere contractui civili, qui elevatur ad eſſe Sacramentum: hoc autem facere non poteſt Epiſcopus, qui, licet poſſit ordinare ea, quæ expediunt ſaluti fidelium, nihil tamen poteſt diſponere circa res civiles, invitis Principibus, niſi hoc ſit ſaluti Fidelium per ſe neceſſarium: ſtatuere autem impedimenta Matrimonii, quamvis poſſit eſſe utile, non tamen eſt neceſſarium ſaluti fidelium; & ſic non poteſt Epiſcopus illa inducere, ſed hoc ſpectat ad ſupremam Sedem. Ita cum Perez, Diana *p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 76. Coninch. *diſp.* 30. *dub.* 1. *n.* 80. Suarez *t.* 5. *in* 3. *p. diſp.* 7. *ſect.* 4. *n.* 5. Quicquid tamen ſit, certum eſt, hodie non poſſe Epiſcopos impedimenta ſtatuere, ſed hoc reſervatum eſſe Romano Pontifici.

Præclare, etſi breviter, hoc probat Sapientiſſimus Do- ,,
minus Noſter acta Congreg. Concilii in medium ferendo ,,
ſuper Caſum jam judicatum, uti legere eſt in Synodo ,,
Diœceſana l. 7. *c.* 68. §. 2. *ubi hæc habentur.* ,,
Alter Archiepiſcopus ad eliminandum abuſum, ni- ,,
mium in dies in ſua Diœceſi inoleſcentem, ut Matrimo- ,,
nium contracturi, nulla præmiſſa illius denuntiatione, ,,
infirmitatis prætextu Parochum arceſſerent, & coram ,,
eo, licet invito, & reluctante, ac duobus teſtibus, Ma- ,,
trimonium inirent, Conſtitutionem promulgavit, qua, ,,
adempta Parochis facultate aſſiſtendi Matrimoniis, qui- ,,
bus non pręceſſiſſent debitę denuntiationes, Matrimo- ,,
nia ita contracta, nulla, atque irrita decrevit, & de- ,,
claravit. Sed re delata ad Sacram Congreg. Concilii, ,,
hæc, teſte Card. De Lugo *reſponſ. moral. l.* 1. *dub.* 45. ,,
Archiepiſcopo mandavit, ut quantocius ſuam revoca- ,,
ret Conſtitutionem: omiſſio quippe denuntiationum, ,,
ſine Epiſcopi diſpenſatione, reddit utique Matrimonium ,,
illicitum, non tamen efficit invalidum, neque in Epi- ,,
ſcopi poteſtate eſt novum ſtatuere impedimentum di- ,,
rimens, quod a ſolo Summo Pontifice poteſt induci, ,,
uti pluribus demonſtrant Sanchez *de Matr. lib.* 7. *diſp.* ,,
1. *n.* 9. & Pontius *lib.* 6. *de Matrim. c.* 1. *n.* 12. Quo- ,,
circa eadem Sacra Congreg. Concilii, apud eumdem ,,
Sanchez *l.* 3. *diſp.* 21. *n.* 12. validum definivit Matri- ,,
monium celebratum coram Parocho, cui ab Epiſcopo ,,
ſit generatim interdictum, ne Matrimoniis aſſiſtat: *Con-* ,,
gregatio Cardinalium reſpondit, valere Matrimonium con- ,,
tractum coram Parocho, cui interdictum eſt ab Epiſco- ,,
po, ne interveniat; is enim adhuc eſt vere Parochus, ,,
ſuæque retinet Parochiæ titulum, & propterea omni- ,,
bus præſtat qualitatibus, quas Tridentinum expoſcit ,,
ad Matrimonii validitatem: prohibitio autem Epiſco- ,,
pi ſolum operatur, ne ille licite, non itidem ne va- ,,
lide aſſiſtat. ,,
Aliud eſſet de Matrimonio celebrato, contra inter- ,,

,, dictum Papæ, munitum Decreto irritante; ſiquidem cum Papa poſſit, per ſuam univerſalem legem, novum impedimentum dirimens Matrimonio apponere, poteſt etiam, in aliquo ſpeciali eventu prohibere, ne, inter peculiares perſonas Matrimonidm contrahatur, ſimulque decernere, ut contra ſuam prohibitionem contractum, ſit irritum, quemadmodum adnotarunt Alexander de Nevo, & Calderinus *in cap. Tua, de ſponſa duorum*, docentque Barboſa *in cap. Ad diſſolvendam, n. 4. de deſponſ. impub.* Leander *oper. mor. t. 2. tr. 9. diſp. 23. de impedimentis Matrimonii; q. 3.* Becan. *in Sum. tit. de Sacram. c. 49. q. 1. n. 6.* Schmalzgr. *ad l. 4. Decret. tit. 16. n. 9.* Sola vero prohibitio, ſine decreto irritante, producit dumtaxat impedimentum impediens, non autem dirimens Matrimonium: quamobrem Alexander III. *in cap. Ex litteris, de Matrim. contr. contra interd. Eccleſ.* validum pronuntiavit Matrimonium initum contra Epiſcopi inhibitionem, & adhuc pendente lite, ſuper præviis ſponſalibus a Contrahentium altero cum alia perſona ſtipulatis. Quod ſi idem Pontifex *in cap. Tua fraternitas de ſponſa duorum* irritum declaravit Matrimonium contra Epiſcopi inhibitionem contractum poſt aliud Matrimonium antea initum, ſed nondum carnali copula conſummatum, non ideo ſecundum Matrimonium irritum dixit, quia eſſet celebratum contra Epiſcopi interdictum, ſed quia ei aliud obſtabat Matrimonium, quod licet dumtaxat ratum, adhuc tamen induxerat impedimentum dirimens alterius Matrimonii, poſtea attentati, quod integram Decretalem legenti manifeſte patet, ponderatque Gonzalez *in cap. De muliere, de Matrim. contracto contra interdictum Eccleſiæ n. 2.*

,, Non prohibetur tamen Epiſcopus, ſeveriſſimis pœnis, illorum refrænare proterviam, qui, contra interdictum Eccleſiæ, Matrimonium contrahere præſumunt, quod cum communi tradit Sanchez *l. 3. diſp. 46. n. 7.* notans inſuper, eas pœnas non eſſe a jure præfinitas, ſed ejuſdem Epiſcopi permitti arbitrio. Verum etiam in his decernendis cavere debet, ne ſua abutatur libertate; & jus commune infringat, quod alio exponemus exemplo. In Synodo Salmaticenſi, edita olim fuerat Conſtitutio, cujus meminit Covarruvias *in 4. Decret. 2. p. c. 6. n. 4.* qua, excommunicatione latæ ſententiæ improbantur contrahentes Matrimonium, non præmiſſis publicationibus a Trident. præſcriptis; & præterea decernebatur, hac excommunicatione irretitos, ſtatim eſſe evitandos, licet non eſſent publice, ac nominatim denuntiati. At ejuſmodi Conſtitutio, quoad ſecundam ſui partem ſuſtineri minime potuit, quoniam evitandos pronuntiabat, qui, juxta Canonicas ſanctiones, evitandi nequaquam ſunt; in celebri enim Extravag. Martini V. incip. *Ad evitanda*, edita in Concilio Conſtantienſi, evitandi decernuntur ſolum excommunicati, publice, & nominatim denuntiati, ac publici, & notorii Clericorum percuſſores, uti ponderant Sanchez *de Matrim. l. 3. diſp. 46. n. 10.* & Cardinalis de Lugo *cit. dub. 45. n. 5.* Quamvis vero Fagnanus *in cap. quoad a Prædeceſſore, n. 55. de Schiſmaticis* probare conetur, evitandos etiam eſſe quoſcumque, qui Facti notorietate certo dignoſcuntur in excommunicationem incidiſſe, juxta poſteriorem ſanctionem Concilii Lateranenſis V. *ſeſſ. 11. §. Statuimus autem;* ejus tamen doctrina fere communiter rejecta eſt, cum ubique moribus ſit recepta laudata Conſtitutio, *Ad evitanda*, quod teſtantur Suarez *de cenſ. diſp. 9. ſect. 25.* Layman *Theolog. moral. l. 1. tr. 5. p. 2. cap. 4. n. 1.* Cabaſſ. *in theoria, & praxi Jur. Canonic. lib. 5. c. 11. n. 3.* Card. Albitius *de inconſtantia in Fide c. 18. n. 23.* Engel. *ad l. 5. Decret. tit. 39. num. 56.* Vvieſtner *ibid. n. 63.* Reiffenſtuel *n. 138.*

12. Quæres 1. *An pro conſtituendis impedimentis Matrimonii requiratur juſta, & rationabilis cauſſa?*

Reſp. requiri juſtam cauſſam, non ſolum ut licite, ſed etiam ut valide fiat. Ratio eſt, quia in his, quæ Jure Divino, & Naturali permittuntur, non poteſt Pontifex ſine juſta, & rationabili cauſſa aliquid ſtatuere; ſed jure Divino, & Naturali Matrimonium eſt conceſſum; ergo non poteſt Pontifex, ſtatuendo impedimenta, illud prohibere, aut irritare ſine juſta, & rationabili cauſsa. Quare peccaret Pontifex, ſi hoc ſine cauſſa faceret, quia abuteretur poteſtate ſibi conceſſa ad ædificationem, non ad deſtructionem, nullamque vim ſuum Decretum haberet. Ita Hoſtienſis, Henricus, Ledeſma, Sanchez, quos affert, & ſequitur Diana *p. 8. tr. 1. reſ. 61.* Pontius *lib. 6. c. 3.* Becanus *c. 49. q. 1. n. 4.* Averſa *q. 9. ſect. 4.* Ant. a Spiritu S. *diſp. 7. n. 323.* Non tamen integrum eſset quibuslibet privatis ſubditis dijudicare de juſta cauſsa, an vere adfuerit; & in dubio præſumendum erit pro Lege.

13. Quæres 2. *An poſſit ſummus Pontifex impedimenta ſtatuere pro aliquibus, ſeu aliqua ſingulari perſona, illam, ſeu illas reddendo inhabiles ad Matrimonium?*

Reſp. affirmative. Ratio eſt, quia, ſicut occurrit juſta cauſsa, ut Pontifex generali lege ſtatuat impedimentum dirimens pro omnibus perſonis illo detentis, illaſque reddat inhabiles ad Matrimonium, puta Conſanguineos, uſque ad quartum gradum; ita poteſt occurrere juſta cauſſa, ut impedimenta ſtatuat pro tali, & tali perſona, cum non ſit major ratio unius, quam alterius. Et de facto hujuſmodi poteſtate uſum fuiſſe ſummum Pontificem, aſſerit Additionator ad Navar. *conſ. 1. Matrim. contra interdict. Eccleſ. contr. lib. 4. conſil.* Poteſt etiam Summus Pontifex, non ſolum impedire Matrimonium inter certum Virum, & Mulierem, relinquendo illis libertatem, ut cum aliis perſonis habilibus contrahant, ſed etiam illis quodcumque Matrimonium impedire, ſeu reddere inhabiles ad quodcumque Matrimonium; ſicut enim propter delictum variæ infligi poſsunt pęnæ, puta pęna capitis, pęna perpetuæ ſervitutis in triremibus, & pœna perpetui carceris, & pęna inhabilitatis ad contrahendum, vel ad alios actus: ita etiam poſſet imponi hæc pœna inhabilitatis ad Matrimonium: & ita refert Alexand. de Nevo in cap. *Tuas n. 17. de ſponſa duorum*, aliquando id factum fuiſſe ab Urbano V. Pontifice adverſus Bainabonem Vicecomitem, Dominum Mediolani, ejuſque filios Eccleſię rebelles. Ita Roſign. *de Matrim. 2. diſq. 1. §. 1.* Boſſius *c. 11. n. 32. & 33.* Sanchez *lib. 7. diſp. 1. n. 7.* Coninch. *diſp. 30. d. 1. concl. 4.* Pontius *c. 3. n. 3.* Diana *p. 8. tr. 1. reſol. 60.*

14. Quæres 3. *An, & quatenus conſuetudine poſſint induci nova impedimenta dirimentia, vel abrogari antiqua?*

Reſp. per ſe loquendo, poſſe conſuetudine nova induci impedimenta, & abrogari antiqua. Ratio deſumitur ex regula generali, quod conſuetudo habet vim legis; poteſt novam legem inducere, & antiquam abrogare, tam in rebus Eccleſiaſticis, quam civilibus, dummodo ſit rationabilis, & legitime præſcripta, ut ſuo loco dicitur de Legibus; ergo nova poteſt inducere impedimenta: & clare conſtat ex cap. 1. *de cognat. ſpirit.* cap. *ſuper eo* eodem tit. & cap. *Quod dilectum de conſang.* ubi Pontifex jubet, obſervari impedimentum conſuetudine introductum. De facto tamen non poſſunt impedimenta Matrimonii conſuetudine abrogari, quia, ut valeat conſuetudo, non debet eſſe reprobata per legem, cujuſmodi eſt conſuetudo, quæ poteſt induci contra impedimenta Matrimonii, ut habetur ex cap. *Quod ſuper his* de conſang. & affinit. ubi Pontifex definit non valere Matrimonium in gradibus prohibitis contractum; *Non obſtante conſuetudine, quæ dicenda eſt potius Corruptela*; cum enim tota vis conſuetudinis præciſe ſit a voluntate Papæ, non plus valere poteſt, quam is velit, nec cenſetur voluiſse, ut valeat, quando ipſe Pontifex eam reprobat, & corruptelam, aut ſimili modo vocat. Ita Rebell. *1. p. de obligat. inſtit. lib. 1. q. 5. n. 8.* Averſa *q. 9. ſect. 3.* Sylveſter *de Matrim. 2. q. 3.* Henriq. *lib. 12. c. 1. n. 5. in comment. Lit. A.*

D U B I U M III.

Quot, & quæ ſint Impedimenta dirimentia?

15. OMnes conveniunt, impedimenta dirimentia Matrimonium de Jure antiquo eſſe duodecim, quibus alia duo addita fuere de Jure novo Trid. quæ omnia ſequentibus Verſibus continentur,

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen
Cultus diſparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honeſtas,
Si ſis Affinis, ſi forte coire nequibis,
Si Parochi, & duplicis deſit præſentia Teſtis.
Raptave ſit Mulier, nec parti reddita tutæ,
Hæc ſocianda vetant, connubia facta retractant.

16. Queres 1. *Quonam Jure bæc impedimenta dirimant Matrimonium?* Reſp. aliqua eſſe de Jure Naturæ, alia de Jure Divino poſitivo, & alia de Jure poſitivo Eccleſiaſtico. Et quidem de Jure Naturæ Matrimonium dirimunt, Error perſonæ, Impotentia perpetua, Conſanguinitas, ſaltem in primo gradu inter aſcendentes, & deſcendentes, Ligamen cum priori Conjunge adhuc vivente, de quibus ſingillatim dicemus ſuis locis. De Jure divino poſitivo olim erant quidam gradus conſanguinitatis, & affinitatis, ut habetur *Levitici 18.* nunc etiam Votum ſollemne, & Ordo Sacer videntur Matrimonium dirimere Jure Divino, quod tamen ſuo loco examinabimus; reliqua impedimenta videntur Matrimonium dirimere ſolo Jure Eccleſiaſtico. Dirimunt autem, non quando ſuperveniunt Matrimonio jam conſtituto, ſed quando antecedunt contractum, & faciunt, ut invalide contrahatur, & Contrahentes ſeparari poſſint, eo quod invalide contraxerint.

17. Quæres 2. *An hæc impedimenta dirimant Matrimonium ſolum quando ſunt vera, & nota, vel etiam quando ignota, & falſo putata?*

Certum eſt, invalide contrahere, qui cognoſcunt, & ſciunt,

ſciunt, ſe habere aliquod impedimentum dirimens, quia talis eſt natura horum impedimentorum, ut reddat nullum, & irritum contractum, & perſonas reddat inhabiles ad ſic contrahendum. Conſtat etiam ex ſupradictis *c. 5. dub. 5. n. 29.* falſo putantes, ſe habere impedimentum aliquod dirimens, & non poſſe valide contrahere, quia voluntas non poteſt efficaciter intendere id, quod ei repræſentatur impoſſibile; ſed ille, qui putat, ſe habere impedimentum dirimens, jam exiſtimat, ſe non poſſe valide contrahere; ergo non poteſt habere ſeriam intentionem contrahendi, ſed ſolum faciendi actum illum externum contrahendi fictum; & ſimulatum, quod utique non ſufficit ad verum, & validum Matrimonium.

18. Solum dubitari poteſt; *an contrahant invalide illi, qui bona fide contrahunt, ignorantes, ſubeſſe aliquod hujuſmodi impedimentum, puta conſanguinitatis, affinitatis, aut ſimile, maxime ſi præmiſſæ ſint debitæ diligentiæ, vel ſi ignorent, talem gradum conſanguinitatis, ſeu affinitatis eſſe prohibitum, & Matrimonium dirimere; iſti enim, ſicut excuſantur a culpa, ita videntur excuſari a pœna nullitatis Matrimonii?* Reſp. tamen invalide contrahere, quia habentes impedimentum ſunt inhabiles ad ſic contrahendum; ignorantia autem, & bona fides, quamvis excuſet a culpa, non tamen reddit illos habiles, & capaces, & ſic, detecto errore, debent ſeparari, & remedium quærere; nullitas enim Matrimonii non eſt pœna, quæ propter culpam incurratur, ſed eſt effectus inhabilitatis, ad quam non præ requiritur cognitio: hac ratione ſupra diximus *cap. 7. dub. 2. n. 11.* invalide contrahere, qui ignoranter, & bona fide omittunt præſentiam Parochi, & Teſtium.

19. Quæres 3. *Quale peccatum committat, qui cum impedimento dirimente copulam habet, vel Matrimonium contrahit?* Certum eſt, ipſum peccare mortaliter peccato fornicationis, ſi copulam habeat cum perſona libera: &, ſi Matrimonium contrahat, peccare mortaliter contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi; nam impedimentum dirimens, cum reddat virum, & feminam ſimpliciter impotentes ad taliter contrahendum, ut nullum, & irritum ſit Matrimonium, obligat etiam ſub lethali, ne quiſquam cum illo contrahere tentet.

Dubium eſt: *An ratione impedimenti, quo peccantes ſunt irretiti, talis copula contrahat novam malitiam neceſſario in Confeſſione explicandam.* Affirmant Navar. *in ſum. c. 16. n. 3.* Henriq. *lib. 5. de pœnit. c. 6. n. 3.* Petrus Ledeſma *q. 55. de Matr. art. 4. dub. 1. circa ſol. ad 2.* & alii plures. Ratio eſt, quia copula fornicaria inter Conſanguineos, & Affines ideo contrahit novam ſpecie malitiam in Confeſſione explicandam, quia Eccleſia prohibuit Matrimonium inter tales perſonas, & conſtituendo tale impedimentum, cenſetur, ſpeciali titulo prohibuiſſe copulam fornicariam inter tales perſonas, ex qua prohibitione reſultet ſpecialis malitia; ſed hæc eadem ratio valet de quocumque alio impedimento; ergo copula habita inter perſonas aliquo impedimento irretitas contrahit ſpecialem malitiam neceſſario in Confeſſione exprimendam.

20. Sed melius alii diſtinguunt, & dicunt, tunc ſolum contrahere malitiam ſpecie diverſam, quando impedimentum fuit inductum ab Eccleſia ob ſpeciale motivum alicujus virtutis, & finis, non vero ſi contineat ſolum prohibitionem Eccleſiæ: primi generis ſunt Conſanguinitas, Affinitas, Cognatio ſpiritualis, & legalis, publica Honeſtas, cultus Diſparitas, & Impotentia, necnon Votum, Ligamen, & Ordo, ex quibus, ultra fornicationem, oritur Inceſtus contra reverentiam debitam Conjunctis, Sacrilegium contra reverentiam debitam Fidei, & Religionis, Adulterium ob injuſtitiam, quæ committitur ob violationem alterius thori, ac proinde debet talis circumſtantia in Confeſſione explicari. Error vero in Perſona malitiam novam non affert; ſic qui putat, ſe habere copulam cum Berta libera, & poſtea inveniat, eam eſſe Semproniam pariter liberam, non peccat, niſi peccato ſimplicis fornicationis; idem valet in impedimento Raptus, in quo Trident. juſſit, non valere Matrimonium, quamdiu rapta in poteſtate Raptoris fuerit, & hoc ob libertatem Matrimonii, ac proinde ſi habeant inter ſe copulam, dummodo hæc non ſit per vim extorta, peccant ſolo peccato fornicationis, quia motivum reddendi has perſonas inhabiles, & inducendi impedimentum, fuit libertas Matrimonii, quod motivum non addit aliquam rationem novæ malitiæ ſupra ſimplicem fornicationem. Item in impedimento Criminis, in quo Eccleſia ſancivit, non valere Matrimonium, ob pœnam commiſſi delicti, & ad præcavendum, ne committatur illud crimen ſub ſpe contrahendi Matrimonii, quod motivum non importat ſpecialem malitiam ſupra fornicationem. Ita Sanch. *lib. 7. diſp. 5.* & Roſign. *de Matr. 11. diſq. 1. §. 4.*

21. Qui Matrimonium contrahit cum impedimento dirimente, facit Matrimonium nullum, & peccat contra illas virtutes, ratione quarum fuit illud impedimentum inductum; ſi enim ſit Conſanguineus, Matrimonium attentando, facit contra reverentiam debitam Conjunctis; & ſic de aliis. *An vero committat aliam culpam diſtinctam, & malitiam Sacrilegii contra reverentiam debitam Sacramento, quod nulliter facit, & ſuſcipit?* Affirmant Coninch. *diſp. 30. dub. 2. concl. 1.* & Averſa *q. 9. ſect. 5.* quia qui nulliter conficit, ſeu conficere tentat alia Sacramenta, ſacrilege peccat contra reverentiam illis debitam, & hoc modo peccat, qui Baptiſmum ſine debita materia, & forma conficeret; ergo etiam peccat ſacrilege, nulliter conficiendo Matrimonium, quod pariter eſt Sacramentum. Negant alii, quia irritatio non cadit immediate ſupra Sacramentum, ſed ſupra contractum civilem; Contrahentes enim non intendunt verum Matrimonium inire, aut Sacramentum ſuſcipere, cum ſciant eſſe nullum, ſed ſolum contractum civilem, quem nulliter faciunt, quamvis indirecte, & de conſequenti impediatur Sacramentum. Ita Sanchez *diſp. 5. n. 1.* Ant. a Spiritu S. *n. 331.* Filliuc. *tr. 10. p. 2. c. 1. n. 21.* Diana *p. 3. tr. 4. reſol. 297.*

22. Quæres 4. *Quam pœnam incurrant Contrahentes cum impedimento dirimente?*

Reſp. præter peccatum, & invaliditatem Matrimonii, nullam eſſe in jure pœnam univerſaliter taxatam Contrahentibus cum impedimento dirimente abſque diſpenſatione, bene tamen eſſe latam pœnam excommunicationis ipſo facto incurrendam, ſed non reſervatam, Contrahentibus cum aliquibus impedimentis, ut habetur in Clement. unica de conſanguinit. his verbis: *Eos, qui ſcienter in gradibus Conſanguinitatis, vel affinitatis, conſtitutione canonica interdictis, aut cum Monialibus, contrahere matrimonialiter non verentur, necnon Religioſos, & Moniales, & Clericos in Sacris Ordinibus conſtitutos, Matrimonia contrahentes, refrænare metu pœnæ ab hujuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipſos excommunicationis ſententiæ, ipſo facto decernimus ſubjacere;* cum autem odia ſint reſtringenda, non debet hæc excommunicatio, ad alia impedimenta extendi, præter ea, quæ in hac Conſtitutione expreſſa ſunt, ut bene notat Averſa *q. 9. ſect. 5. in fin.*

DUBIUM IV.

An ſit licitum ex gravi metu ſiſe contrahere Matrimonium, cum impedimento dirimente?

23. Certum eſt, Matrimonium contractum ex gravi metu, cum impedimento dirimente, irritum eſſe, & nullum, quia perſonæ inhabiles ad contrahendum nullatenus poſſunt valide contrahere; & habentes impedimentum dirimens ſunt inhabiles ad contrahendum; ergo numquam poſſunt valide contrahere, quamvis gravis metus accedat, quia per talem metum non fiunt habiles. Quare taliter contrahens, ſi conſummaret Matrimonium, peccaret lethaliter; nam talis conſummatio eſſet fornicaria, quæ nullo metu mortis poteſt cohoneſtari, &, ſi contraheret animo conſummandi, peccaret etiam lethaliter, quia talis animus eſt peccaminoſus.

24. Nec dicas, hoc eſſe verum, quando datur impedimentum irritans de jure Naturæ; ſecus quando eſſet tantum de jure Eccleſiaſtico; ſiquidem lex Eccleſiaſtica irritans, exiſtente gravi metu cadente in virum conſtantem, non obligat cum tanto vitæ diſcrimine. Reſp. metum gravem excuſare quidem Contrahentem a culpa, ut mox dicam, unde ſi contrahat non peccat; at quia non reddit perſonam habilem, non facit conſummationem eſſe licitam; nam conſummatio non eſt illicita per ſe, & immediate ex lege Eccleſiaſtica, ſed ex lege Naturali prohibente fornicationem, & ſolum mediate provenit a lege Eccleſiaſtica reddente perſonam inhabilem, & annullante contractum, ut proinde talis copula non poſſit eſſe conjugalis, ſed remaneat in ſtatu copulæ fornicariæ.

25. Difficultas igitur eſt: *An, qui ex gravi metu contrahit cum impedimento dirimente excuſetur a culpa, quam incurreret, ſi ſine tali metu cum impedimento Matrimonium contraheret?* Et quidem poteſt contrahere animo ficto, & ſimulato, oretenus, & exterius, vel etiam animo vero, intendens contrahere, quantum in ſe eſt, & quantum poteſt, quia nimirum, vel ignorat adeſſe impedimentum, vel bona fide putat, hoc poſſe fieri; qui enim certo cognoſcit adeſſe impedimentum, & contractum cum illo eſſe invalidum, non poteſt habere animum ſerio contrahendi, & faciendi contractum validum, cum, ut ſupra diximus, voluntas non poſſit ſerio appetere id, quod cognoſcit eſſe impoſſibile: quare non poteſt habere animum niſi oretenus, & exterius contrahendi, ſeu faciendi actionem illam externam. Qui bona fide contrahit, ignorans adeſſe impedimentum, excuſatur a culpa, ut omnes admittunt; ſi vero cognoſcat adeſſe impedimentum, & contrahat animo ficto, & ſimulato, faciendo actionem illam externam,

26. Aliqui abſolute docent, ſic Contrahentem peccare lethaliter propter propoſit. 29. ex damnatis ab Innocent. XI. quæ ita ſe habet; *urgens metus gravis eſt cauſſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi;* ſed qui Ma-

trimonium contrahit animo ficto, ſimulat adminiſtrationem Sacramenti; ergo peccat, & incurrit damnationem latam ab Innocent. XI. & ita ſentiunt Scotus *num.* 4. *diſt.* 29. *q. unic.* §. *Hic dicitur*; Supplement. Gabrielis, ibi *art.* 2. ſequitur Petrus Ledeſma *quæſt.* 47. *de Matr. art.* 3. *dub.* 2. Alii diſtinguunt inter impedimenta juris Eccleſiaſtici, & juris Naturalis, & dicunt, Contrahentem cum impedimento juris Eccleſiaſtici, nec venialiter quidem peccare; nam tunc, ſi eſſet peccatum, ideo eſſet, quia fieret contra pręceptum poſitivum Eccleſię prohibentis, ne quis contrahat, ſeu contrahere tentet cum impedimento; at pręcepta poſitiva Eccleſię non obligant cum tanto periculo gravis mali; ergo non peccat, qui cum illo contrahit, ſeu contrahere tentat Matrimonium: ſecus ſi impedimentum ſit juris naturalis, quia tunc fieret contra jus naturale prohibens Matrimonium: & ita tenet Gaſpar Hurtad. *d.* 12. *diff.* 4. ſequitur Perez *diſp.* 22. *ſect.* 5. *n.* 5.

27. Reſp. Contrahentem Matrimonium, cum impedimento dirimente, ſive juris Eccleſiaſtici, ſive juris Naturalis ex metu gravi cadente in conſtantem Virum nullo modo peccare. Ratio eſt, quia taliter Contrahentes non peccant contra legem Eccleſiaſticam vetantem Matrimonium cum impedimento, quia non obligat cum tanto rigore, & incommodo: nec peccat contra reverentiam debitam Sacramento; nam qui hoc modo contrahit, non intendit, nec ſimulat Sacramentum; ergo non irrogat injuriam ipſi Sacramento. Probatur antecedens: materia, & forma Sacramenti non eſt contractus irritus, & nullus, ſed contractus validus, qui ſolum elevatur a Chriſto ad rationem Sacramenti; ſed contractus Matrimonii ex gravi metu procedens eſt irritus, & nullus; ergo, qui ex gravi metu injuſte illato ſimulat contractum, ſcilicet non habens intentionem contrahendi, non ſimulat Sacramentum; nec ponit materiam, & formam Sacramenti, & ſic nullam injuriam irrogat Sacramento. Ut autem non mentiatur, & ſic non peccet nec etiam venialiter, debet contractum hujuſmodi ſimulare verbis æquivocis, puta dicendo: *contraho tecum, ſi poſſum, ſi teneor*, quam ęquivocationem ſufficit mente retinere, ſicut in aliis rebus aliquando licitum eſt æquivocare, quando quis non legitime interrogatur, & quando ex rationabili cauſſa non tenetur reſpondere juxta doctrinam alibi tradendam de Æquivocatione. Ita, pluribus citatis, tenet Roſignol. *de Matrim.* 2. *diſq.* 1. §. 3. Sanch. *lib.* 4. *diſp.* 16. *n.* 6. Averſa *q.* 4. *ſect.* 2. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 12. *n.* 3. *& diſp.* 4. *p.* 3. *n.* 4. Henriq. *lib.* 11. *c.* 9. Coninch. *diſ.* 28. *dub.* 3. Joan. de Cardenas *de prop. damnat. prop.* 29. *diſ.* 20. *c.* 7. *n.* 79 ubi oſtendit, hoc non eſſe damnatum in prop. Innocentii XI. Bonacina *q.* 3. *punct.* 8. Pontius *c.* 16. *n.* 3. Leander *diſq.* 16. *q.* 32. *&* 33. Boſſius *c.* 12. *n.* 158.

28. Dices; *peccat mortaliter, qui ex metu mortis aliquem indiſpoſitum ficte abſolvit, quia injuriam irrogat Sacramento; ergo pariter peccat, qui ex eodem metu ficte contrahit, quia & ipſe injuriam irrogat Sacramento.*

Reſp. negando conſequentiam; qui enim aliquem indiſpoſitum ficte abſolvit, vere facit Sacramentum nullum, & irritum, & qui contrahit cum impedimento dirimente ex gravi metu non ipſe facit Matrimonium irritum, & nullum, ſed apponit contractum jam a Jure, ſeu ab Eccleſia irritatum, quod apponere ex tali metu non prohibetur; ipſum enim jus, aut Eccleſia eſt, quæ irritavit Matrimonium cum impedimento dirimente, aut ex gravi metu factum; unde qui ficte ſimulat hunc contractum nullum, & irritum, non ponit materiam, nec formam Sacramenti, ſed ſolum ſimulat contractum civilem jam irritum, & nullum, & ſic nullam facit injuriam Sacramento, nec incurrit damnationem Innocentii XI. quam incurrit, qui ficte, & ſimulate abſolvit indiſpoſitum.

29. Qui ſimularet Matrimonium in ratione Sacramenti, ſive quatenus Sacramentum eſt, quia nimirum intendit verum Matrimonium, & verum contractum, ſine intentione conficiendi Sacramentum, peccaret lethaliter contra reverentiam debitam Sacramento, nec poſſet excuſari ex metu gravi; & aſſerens, hoc eſſe licitum, incurreret, damnationem latam ab Inn. XI. at vero qui ſolum ſimulat contractum aliunde nullum, & irritum, ſicut non ponit veram materiam, & formam Sacramenti, ita nullam illi facit injuriam; & aſſerens, hoc poſſe licite fieri ex gravi metu, non incurrit damnationem, ut tenet P. Cardenas *loco cit.* Similiter, qui poteſt facere contractum validum, & vellet invalidum, ne ſequatur Sacramentum, peccaret lethaliter.

30. Dices 2. *Qui ſimulate contrahit cum impedimento dirimente, facit injuriam alteri Conjugi, cum quo contrahit, ergo peccat contra juſtitiam.*

Reſp. non facere injuriam alteri Conjugi, niſi materialiter; cum enim contrahat ex metu gravi, jus habet ſimulandi, ut grave damnum evadat, quod ſubire non tenetur; & agere hoc modo non eſt alteri facere injuriam, ſed ſe ipſum indemnem tueri. Quod ſi altera pars ſciebat impedimentum, aut particeps fuit talis metus, debet ſibi imputare, ſi decipitur, cum ſciat, non poſſe fieri Matrimonium validum, & tamen vult illud contrahere.

31. Quod dictum eſt de Contrahente cum impedimento dirimente ex metu gravi, ſcilicet ipſum non peccare, ſed licite poſſe contractum ſimulare, valet etiam de illo, qui habet impedimentum ſolum impediens; nam, & Matrimonium ab ipſo ex gravi metu contractum, eſt invalidum, non ratione impedimenti irritantis, ſed quia omne Matrimonium ex gravi metu contractum, eſt nullum, & irritum, ut infra ſuo loco explicabimus.

C A P U T XI.

De impedimentis erroris, conditionis, Voti, & ordinis ſacri.

D U B I U M I.

An error circa Perſonam dirimat Matrimonium?

ERror quadruplex contingere poteſt in contractu Matrimonii; Primus circa ſubſtantiam Perſonæ, ut ſi ducas Bertam, quam putas eſſe Cajam: Secundus conditionis, ut ſi putas contrahere cum libera, & ſit ſerva, & conſtituit ſpeciale impedimentum: Tertius eſt error qualitatis, ut ſi putas contrahere cum pulcra, virgine, nobili, & eſt ignobilis, deformis, & corrupta: Quartus eſt error fortunæ, ut ſi putas contrahere cum divite, & eſt pauper. Aliqui duplicem ſolum aſſignant errorem, nimirum perſonæ, & qualitatis; nam ſervitus, & inopia ſunt qualitas quædam Perſonæ. Quia tamen Eccleſia ſpeciale conſtituit impedimentum pro ſervitute, claritatis gratia quatuor illi errores diſtingui poſſunt, & quilibet ex iſtis poteſt antecedere contractum, & præbere cauſſam actui faciendo, ita ut eo non exiſtente, actus non fieret, vel concomitanter ſe haberet, qui, licet non det cauſſam contractui, & eo non exiſtente, adhuc contractus fieret, non tamen facit voluntarium, prout ſuo loco explicari ſolet de ignorantia antecedente, & concomitante.

2. Reſp. 1. Error antecedens, quoad ſubſtantiam, ſeu circa perſonam, dirimit Matrimonium, non ſolum jure Eccleſiaſtico, ſed etiam Jure naturali, adeo ut Eccleſia non poſſit in illo diſpenſare, & locum habeat etiam inter infideles, qui legibus naturæ tenentur. Quod error antecedens dirimat Matrimonium Jure Eccleſiaſtico, patet ex cap. *unico* 25. *q.* 1. & cap. *Tua nos*, *de ſponſal.* quod vero dirimat Jure naturali, probatur, quia ad validitatem Matrimonii requiritur de jure naturæ conſenſus, cujus objectum ſubſtantiale, & primarium ſunt perſonæ contrahentes; ſed error antecedens tollit conſenſum circa perſonam; qui enim putat contrahere cum Berta, ſi contrahat cum Caja, non conſentit cum iſta, quia *nihil volitum, quin præcognitum*; ſed ignoratur eſſe Caja; ergo non poteſt conſentire cum Caja, & ſic error perſonæ, ſi ſit antecedens, jure naturæ irritat Matrimonium, tollendo neceſſarium conſenſum ad illud: & ita tenent Doctores communiter, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Matr.* 1. *prænot.* 7. Averſa *q.* 12. *ſect.* 1. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 4. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 7. *ſect.* 4. *n.* 338, Leander *diſp.* 10. *q.* 1.

3. Et hoc verum eſt, non ſolum quando error antecedens eſt invincibilis, ſed etiam quando eſt craſſus, & vincibilis, quia non agitur de incurrenda culpa, a qua non excuſat error craſſus, & vincibilis, ſed validando Matrimonio, ad quod per ſe requiritur verus, & formalis conſenſus circa perſonam, quem tollit error etiam vincibilis, & craſſus, ut tradunt Averſa *cit. ſect.* 1. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 1. *n.* 9. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 18. *n.* 7. Andreas a Matre Dei *tr.* 9. *c.* 10. *dub.* 2. *n.* 5.

4. Dices: *alia Sacramenta impertita cum errore perſonæ ſunt valida, ut ſi Sacerdos abſolveret: baptizaret, ſeu ungeret Petrum, quem judicabat Franciſcum; ergo etiam valet Matrimonium cum tali errore celebratum. Et de facto Gen.* 30. *Jacob valide contraxit cum Lia, quam putabat eſſe Rachelem; valida fuit benedictio data ab Iſaac eidem Jacob, putans eſſe Eſau, Gen.* 27. *valent etiam alii contractus facti cum errore perſonæ, ut ſi vendas triticum Petro, quem judicas eſſe Paulum; ergo etiam valet Matrimonium?*

Reſp. alia Sacramenta non invalidari ex errore perſonæ, cui conferuntur; quia Miniſter intendit illa conferre perſonæ præſenti, quæcumque illa ſit, non vero limitat ſuam intentionem ad hanc perſonam in particulari, quam ſi limitaret, & non eſſet illa, invalidum eſſet Sacramentum, ut diximus *de Sacr. in Geneſ. tr.* 1. *c.* 5. *dub.* 10. Sacerdos tamen male operaretur, ſic determinando ſuam intentionem: in Matrimonio autem, quod petit individuam vitæ conſuetudinem, & ſocietatem, intentio ſemper dirigitur in perſonam determinatam, & ſi eſt alia,

Matri-

Matrimonium remanet nullum, & irritum. Matrimonium Jacob cum Lia non fuit validum a principio ratione erroris perſonæ, ſed factum fuit validum, quando, errore detecto, Jacob ſciens, & volens ratificavit, ac libere contraxit cum ea. Similiter fuit valida benedictio data ab Iſaac ipſi Jacob, vel quia directa fuit ad Filium præſentem, quicumque ille eſſet, vel quia ex Divina illuſtratione confirmata fuit a Patre, cognita veritate. Valent alii contractus facti cum errore perſonæ, quia accidentaliter ſe habent; parum enim intereſt, ſi vendas Petro, vel Paulo, ſi emas a Petro, vel a Paulo, dum error non ſit circa ſubſtantiam rei venditæ, aut circa pretium; quia tunc eſſet error ſubſtantialis, qui reddit contractum nullum, & irritum, ut ſi vendas Vitrum pro Adamante, Aurichalcum pro Auro. In Matrimonio error perſonæ eſt ſubſtantialis, quia pertinet ad ſubſtantiam, & eſſentiam contractus, & ſic nil mirum, ſi error perſonæ invalidet Matrimonium, non alios contractus.

5. Reſp. 2. Non ſolum error antecedens, dans cauſſam contractui, ſed etiam error concomitans irritat Matrimonium jure naturæ; ſic qui contrahit cum Berta, quam putat eſſe Cajam, paratus tamen contrahere cum eadem Berta, ſi illam agnoviſſet, invalide contrahit, & talis error dicitur concomitans, ſeu incidens in contractum. Ratio eſt, quia ad validitatem Matrimonii ratione ſuæ excellentiæ, & indiſſolubilitatis, requiritur poſitivus, & actualis conſenſus voluntatis, nec ſufficit, quod quis ita ſit habitualiter diſpoſitus, ut, etiamſi ſciret eſſe aliam perſonam, adhuc ſecum contraheret, quia talis habitualis diſpoſitio non ponit conſenſum actualem requiſitum ad Matrimonium; ergo eſt inſufficiens ad valorem Matrimonii; ſed error concomitans importat ſolum habitualem diſpoſitionem contrahendi cum illa, cum qua ex errore contrahit; non vero conſenſum actualem, & poſitivum voluntatis; ergo Matrimonium ex tali errore procedens non poteſt eſse validum defectu poſitivi; & actualis conſenſus. Ita Sanchez *diſp. 18. n. 6.* Averſa *q. 12. ſect. 1.* Bonacina *q. 3. p. 2. a n. 2.* Candid. *t. 2. diſquiſit. Moral. diſquiſit. 28. dub. 2.* Villalob. *tr. 14. diff. 5. num. 1.* Pontius, Vaſquez, Coninch. Hurtad. & alii communiter, quos ſequitur Leander *q. 2.*

6. Dices: *error concomitans non reddit actum, ſeu Matrimonium involuntarium; ergo non reddit nullum, & irritum: tum quia ad validitatem Matrimonii ſufficit conſenſus interpretativus; ſed cum errore concomitante ſtat conſenſus interpretativus: eſt enim quis ita habitualiter diſpoſitus, ut etiam contraheret, ſi illam cognoviſſet; ergo ſtat conſenſus ſufficiens ad Matrimonium.*

Reſp. errorem concomitantem non reddere actum involuntarium poſitive, bene tamen reddere ipſum involuntarium negative, ſeu non voluntarium, ideſt facit, quod non detur actualis conſenſus ad Matrimonium requiſitus. Deinde nego, cum tali errore concomitanti dari conſenſum interpretativum; nihil enim denotat, extitiſse verum conſenſum, ſed ſolum, quod extitiſset, ſi cognita fuiſset perſona, cum qua ex errore contraxit.

DUBIUM II.

An error circa qualitates, & accidentia Perſonæ contrahentis reddat Matrimonium nullum, & irritum?

7. RESp. errorem qualitatis perſonæ, ſeu fortunæ, quamvis antecedentem, & dantem cauſſam contractui, per ſe non dirimere Matrimonium, niſi fuerit celebratum ſub expreſsa conditione talis qualitatis, aut niſi error qualitatis tranſeat in errorem perſonæ. Ratio eſt; quia Matrimonium, cum hujuſmodi errore celebratum, eſt ſimpliciter voluntarium quoad naturam, & ſubſtantiam rei, quamvis ſecundum quid involuntarium circa accidentalia illius; ſed Matrimonium ſimpliciter voluntarium quoad ſubſtantiam eſt validum, quamvis deſit conſenſus ſecundum quid, ſcilicet quoad accidentalia; ergo Matrimonium celebratum cum errore qualitatis, & fortunæ, eſt validum; nam error illius qualitatis non eſt objectum primarium, nec cauſſa motiva contractus, ſed ſolum impulſiva, quæ proinde non vitiat, nec irritat contractum. Inde, ſi quis contrahat cum Berta, ſimulante ſe virginem, cum ſit corrupta, valide contrahit, quamvis non fuiſſet contracturus, ſi cognoviſset corruptam. Conf. a poſteriori, & ab inconvenientibus; ſi enim ex errore qualitatis vitiaretur Matrimonium, ſæpiſſime orirentur lites, & dubitationes de validitate Matrimonii, quia ſæpe poſt contractum cognoſcuntur qualitates, quæ ſi antecedenter fuiſsent cognitæ, Matrimonium non fuiſſet contractum, præcipue, ſi inveniat corruptam, pauperem, aut ignobilem, quam putabat virginem, divitem, aut nobilem. Conf. ex cap. *Cum in Apoſtolica de ſponſal.* ubi dicitur, non dirimi Matrimonium contractum ex mendacio, & ſubreptione id eſt ex errore circa qualitatem. Ita D. Th. *in 4. diſtinct. 20. artic. 2.* Candid. *diſquiſit. 28. art. 4. dub. 3.* Coninch. *diſp. 31. dub. 1. n. 11.* Roſignol. *prænot. 7. n. 3.* Leander *q. 4.* Palaus *diſp. 4. p. 4. n. 3.* Bonac. *q. 3. p. 2. n. 5.* aliique Doctores communiter.

8. Hoc tamen limitandum eſt in caſu, quo quis contrahat Matrimonium dependenter ab illa qualitate, tamquam a conditione, ut ſi dicat; *contraho tecum, ſi es dives, aut nobilis*; nam, deficiente illa qualitate, non ſubſiſtit Matrimonium, ſicut univerſaliter non ſubſiſtit contractus ſub conditione celebratus, ſi illa non ſubſiſtat, ut diximus ſupra *cap. 6. dub. 1.* & tenent Doctores communiter; nam contractus vim ſuam habet a voluntate Contrahentium; ſed Contrahentes non habent voluntatem contrahendi, niſi ſub illa conditione, & qualitate; ergo, ea non ſubſiſtente, ruit contractus. Poteſt autem conſenſus eſſe conditionatus dupliciter; primo formaliter, & expreſſe, ut in caſu ſuprapoſito; ſecundo virtualiter, non quia quis ſit ita diſpoſitus, ut, ſi ſciviſſet errorem, non contraxiſſet, nam talis diſpoſitio importat ſolum ſtatum habitualem, ex quo formatur hoc judicium, & nullum ſupponit præceſſiſſe actum conditionatum, ſed dicitur conſenſus virtualiter conditionatus, quando quis antecedenter habuit talem animum, & determinationem, in qua cenſetur virtualiter perſeverare, cum ipſum non retractaverit, & proferat poſtea conſenſum, ut ſi quis antecedenter haberet animum, & voluntatem expreſſam, & determinatam non contrahendi, niſi cum Virgine, aut Nobili, & tali diſpoſitione affectus cum Berta contraheret, quam putat Virginem, aut Nobilem, non contracturus, ſi ſciret oppoſitum, cenſetur virtualiter ſub tali conditione contrahere, qua proinde non exiſtente, nullum eſſet Matrimonium. Quod ſi Matrimonium fuit conſummatum, antequam quis fuerit certificatus de exiſtentia, aut non exiſtentia conditionis, iſta cenſetur deſerta, & Matrimonium tranſit in abſolutum, quia, pendente conditione, copula non eſt licita propter periculum fornicationis; unde, ſi voluntarie copulam admittis, recedis a conditione, & facis Matrimonium abſolutum.

9. Limitatur ſecundo in caſu, quo qualitas tranſeat in ſubſtantiam, & error qualitatis tranſeat in errorem perſonæ, quia tunc Matrimonium eſſet nullum, & hoc contingit, quando qualitas, in qua erratur, determinat aliquam certam perſonam diſtinctam, & diverſam ab ea, quæ præſens eſt; puta: Berta ſibi mente propoſuit, velle contrahere cum Primogenito Regis Hiſpaniarum, quem numquam vidit, ſed ſolum ex auditu cognovit, deinde contraxit cum Franciſco, qui ſe fingebat Primogenitum Regis Hiſpaniarum, tale Matrimonium eſt nullum, quia error eſt circa perſonam, non circa qualitatem; mente enim conceperat Berta Primogenitum Regis, cum quo ſolum volebat contrahere; dum autem contrahit cum Franciſco, in quo non cadit illa qualitas, quam primo Berta mente conceperat, variatur perſona, & ſic remanet Matrimonium nullum. Quod ſi Berta primo cognoſcat hunc Virum præſentem, & velit cum ipſo contrahere, valet Matrimonium, quamvis falſo ſe fingat Filium Regis, nam error eſt circa qualitatem, non circa ſubſtantiam; primo enim mente concepit hunc Virum præſentem, & cum eo voluit contrahere, falſo exiſtimans habere qualitatem, quam non habebat.

10. Itaque dum quis primo mente concipit aliquam determinatam qualitatem, & ſecundum illam qualitatem format ſibi conceptum cujuſdam ſingularis perſonæ, & poſtea offeratur ei perſona non habens talem qualitatem, ſed fingens eam habere; tunc eſt error perſonæ vitians Matrimonium; at ſi quis independenter ab ea qualitate mente concipiat certam perſonam, & poſtea decipitur, putans, tali perſonæ a ſe apprehenſæ ineſſe certam qualitatem, quæ non ineſt, tunc eſt error qualitatis, qui Matrimonium non vitiat; & ita pro regula dignoſcendi, quando error qualitatis tranſeat, vel non tranſeat in errorem Perſonæ ex D. Th. *in 4. diſt. 30. q. 1. art. 2. ad 5.* tradit Averſa *q. 12. ſect. 1.*

11. Hinc ſequitur volentem contrahere cum Primogenita Petri, valide contraxiſſe, quamvis ei fuiſſet oſtenſa Secundogenita, quæ erat pulcrior, nam error fuit qualitatis, non perſonæ; duxit enim Primogenitam Petri, quam ducere intendebat, & quæ ſibi promiſſa fuerat, quamvis erraverit in qualitate pulcritudinis. Si autem ei promiſſa fuiſset una ex Filiabus Petri indeterminate, & poſtea oſtenſa fuiſset una pulcra, quæ illis placuit, ſi deinde ei data fuiſset in Matrimonium altera æque, vel minus, vel etiam magis pulcra, Matrimonium eſset invalidum propter errorem Perſonæ; voluit enim contrahere cum ea, quæ ſibi fuit oſtenſa, non cum alia, quam non cognoſcit, nec ei fuit propoſita. Sic Bonacina *q. 3. p. 2. n. 9.* & Roſignol. *diſq. 2. §. 2.*

12. Dices; *Sponſalia celebrata per errorem, & dolum dantem cauſſam ipſi, ſunt invalida; ergo etiam eſt invalidum Matrimonium, cum hujuſmodi errore, & dolo celebratum?*

Reſp. Minus requiri ad diſſolvenda Sponſalia, quam ad irritandum Matrimonium, quod eſt indiſſolubile; unde,

licet

licet Sponſalia diſsolvantur, quando intervenit error qualitatis dans cauſsam contractui, non tamen diſſolvitur Matrimonium, ſi error non ſit circa ſubſtantiam, ſed circa qualitates, ita exigente natura, & indisſolubilitate Matrimonii, ut cum Sanchez, Guttierez, Molina, & aliis docet Bonacina.

13. Hinc ſequitur, Contrahentem cum corrupta, quam putabat virginem, teneri conſummare Matrimonium, ſi non deliberet de ingreſſu in Religione intra tempus a jure deſinitum, quia Matrimonium, cum ſit validum, non poteſt excuſari a conſummatione; & proprio infortunio debet imputare, quod corruptam duxerit, exiſtimans ducere virginem, & quod per hoc debeat incurrere Bigamiam, ut tradit Roſignol. *de Matrim.* 2. *diſquiſit.* 2. §. 6.

D U B I U M III.

De impedimento Conditionis ſervilis.

14. Conditio, quæ eſt ſecundum ex enumeratis impedimentis, importat Servitutem, ſeu conditionem, & ſtatum ſervilem illorum, qui ſunt proprie Servi, ideſt Mancipia; & quæritur: *An talis conditio Servitutis, ſi fuerit ignorata, dirimat Matrimonium, adeo ut ſit nullum, & irritum, ſi contrahatur a Libero cum Serva, cujus conditio ſervilis fuerit ignorata, & an dirimat illud Jure Naturæ, vel Eccleſiaſtico?*

15. Reſp. errorem conditionis ſervilis dirimere Matrimonium, quando Liber contrahit cum Serva, aut e contra, Libera cum Servo, ſervitute penitus ignorata, quia ſic definitur in cap. *Si quis liber*, cap. *Si quis ingenuus*, & cap. *femina* 29. *q.* 2. & cap. 2. *&* *ult. de Conjug. ſervor.* & tenent Doctores communiter tam Theologi, quam Juriſtæ, quos ſuperfluum eſt numerare; & ratio eſt, quia per talem errorem ſit gravis injuria Conjugi libero, & læditur Matrimonium in ſuis bonis; nam læditur bonum ſidei, quia ſervus non poteſt reddere debitum ad libitum Conjugis liberi, niſi quando vacat ab operibus, & ſervitio Domini: læditur bonum prolis, quæ non poteſt convenienter educari, & ali; nam ea, quæ acquirit Servus, ſiunt propria ſui Domini: læditur mutua cohabitatio, cum ſit in libertate Domini Servum vendere, aut mittere in remotas partes. Cum autem ſit tanta inæqualitas inter Servum, & Liberum, nil mirum, ſi fuerit inductum impedimentum dirimens Matrimonium inter ipſos, quando conditio ſervitutis ignorabatur, & Matrimonium fuit contractum cum errore illius conditionis.

16. Et hoc verum eſt, non ſolum quando ignorantia, & error erat antecedens, & dans cauſſam contractui, ſed etiam quando erat concomitans, & incidens in contractum; quando nimirum, quis ex errore ducens Servam, ita erat affectus, ut etiam Matrimonium contraxiſſet, quamvis ſciviſſet, eſſe Servam, quia nimirum diſpoſitio illa habitualis non ponit actualem conſenſum liberum requiſitum ad valorem Matrimonii, ut notavimus *ſup. d.* 1. circa errorem perſonæ: & etiamſi ignorantia ſervitutis fuerit vincibilis, craſſa, & affectata, quatenus potuiſſet quis facile cognoſcere illam, cum qua contrahit, eſſe ſervam, quia jus abſolute irritat Matrimonium factum cum ignorantia ſervitutis; ſed ignorantia craſſiſſima, & affectata eſt abſolute ignorantia; ergo ſufficiens eſt ad irritandum Matrimonium cum illa factum; non enim hic agitur de culpa vitanda, ſed de Matrimonio validando, quod requirit cognitionem, & ſcientiam iſtius conditionis. Ita Sanchez *diſp.* 19. *n.* 20. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 2. *num.* 26. Averſa *q.* 12. *ſect.* 2. Filliuc. Hurtado, Cornejo, Sylvius & alii, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 11. *q.* 5.

17. Affirmant nonnulli, errorem, ſeu ignorantiam conditionis ſervilis irritare Matrimonium, non ſolum jure Eccleſiaſtico, ſed etiam jure Naturæ, quia talis error contrariatur bonis Matrimonii, ut ſupra diximus, & quia in toto corpore Juris non reperitur Textus irritans, ſed irritatio potius ſupponitur, quod eſt ſignum, illam provenire a jure naturæ. Ita Palac. *in* 4. *diſt.* 3. *q. unic.* Sylveſter verbo *Matr.* 6. *q.* 1. & probabile dicit Palaus *diſp.* 4. *p.* 5. §. 1. *n.* 2. & inclinat Layman *l.* 5. *tr.* 10. *p.* 4. *c.* 2. *num.* 3.

18. Verum probabilius eſt, illam dirimere ſolum Jure Eccleſiaſtico. Ratio eſt, quia ſervitus non eſt defectus ſubſtantialis perſonæ, ſed qualitatis, unde illius ignorantia non tollit voluntarium ſimpliciter circa ſubſtantiam, & ſic non dirimit jure naturali; nec etiam dirimit eo quod ſervitus contrarietur bonis ipſius Matrimonii, nam ex hoc deberet irritari quodcumque Matrimonium Servi, ſive ſit cognita, ſive ignorata ſervitus, quod tamen non admittitur; nam Matrimonium Liberi cum Serva, cognita ſervitute, & ſervorum inter ſe, eſt validum; ergo ſolo jure Eccleſiaſtico Matrimonium illud eſt irritum, fundato tamen in jure naturali, cui conſonum eſt: & licet de facto non reperiatur Textus, in quo expreſſe id decernatur, ſed in omnibus ſupponatur; certum tamen eſt: aliquando fuiſſe conſuetudine introductum, ut cum Dicaſtillo notat Ant. a Spiritu S. *diſp.* 7. *ſect.* 5. *n.* 345. & tenent Averſa *ſect.* 2. Palaus *n.* 3. Coninch. *n.* 22. Candid. *art.* 6. *dub.* 6. Roſignol. *de Matrim.* 2. *prænot.* 8. *n.* 15. & aliis citatis Leander *q.* 9.

19. *An vero teneat Matrimonium Liberi cum Serva, quæ paullo poſt, ideſt intra ſex menſes, eſt habitura libertatem?* Affirmat Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 19. *n.* 4. idque aſſerit tenere Viros doctiſſimos a ſe de hac re conſultos, quia quando intra breve tempus eſt acquirenda plena libertas, ceſſant rationes, propter quas Eccleſia irritavit Matrimonium inter Liberum, & Servam. At probabilius eſt, non valere tale Matrimonium, ignorante Libero conditionem ſervilem Servæ, quia de facto tale Matrimonium eſt celebratum inter Liberum & Servam, & per conſequens, cum impedimento dirimente; unde poterit Liber, cognita ſervitute, ſtatim recedere, & habere ſuum Matrimonium pro nullo, quamvis ſciat, proxime conſequendam eſſe libertatem. Sic Averſa *ſect.* 2. Pontius *lib.* 7. *c.* 43. *n.* 1. Palaus *punct.* 5. *n.* 4. Guttierez *de Matrim. c.* 90. *n.* 6. Validum tamen eſt Matrimonium, ſi contrahas cum ea, quæ aliquando fuit Serva, ſed jam nunc eſt Libera, quamvis ignores præteritam ſervitutem, quia ceſſavit impedimentum; non enim ſervitus præterita, ſed præſens ignorata eſt illa, quæ dirimit Matrimonium, ut cum Filliuc. Sylveſtro, Guttierez, Palao, & aliis docet Leander *diſp.* 11. *q.* 4.

20. Reſp. 2. Matrimonium contractum cum errore conditionis non eſt invalidum, quando perſona, cum qua contrahitur eſt æqualis, aut melioris conditionis. Inde ſit, Servum contrahentem cum Serva, quam credebat eſſe liberam, aut contrahentem cum Libera, quam putabat Servam, valide contrahere, ut habetur cap. *Si quis*, & cap. *ad noſtram*, *de Conjug. Servor.* Similiter validum eſt Matrimonium contractum a Libero cum Serva, quæ contrahendo ſit libera, ut contingit, quando Dominus ducit Servam ſuam, aut eam Libero in Matrimonium tradit. Ratio eſt, quia Eccleſia poſuit hoc impedimentum, ut tollatur inæqualitas Contrahentium, & ne injuria ſiat perſonis liberis; at nulla eſt inæqualitas, & nulla ſit injuria, quando perſona, cum qua contrahitur, eſt æqualis, aut melioris conditionis, ut in exemplis allatis; ergo Matrimonium ab illis contractum eſt validum. Sic Sanchez, qui ſexaginta, & amplius Doctores cumulat; ita etiam Bonacina *q.* 3. *p.* 3. *n.* 1. Averſa *ſect.* 2. Roſignol. *de Matrim.* 2. *prænot.* 6. *n.* 36. Leander *quæſt.* 7. & 21.

21. Quæres: *An Servus poſſit Matrimonium contrahere, invito Domino?* Reſp. poſſe contrahere valide, & licite ſive cum Libera, ſive cum Serva, dummodo contrahendo cum Libera, illa ſit conſcia ſervitutis. Colligitur ex cap. 1. *de Conjug. Servor.* ubi ſic habetur: *Nec inter ſervos debent Matrimonia ullatenus prohiberi; & ſi, contradicentibus Dominis, & invitis contracta fuerint, nulla ratione ſunt propter hoc diſſolvenda.* Ratio eſt, quia Matrimonium conceſsum fuit a jure naturali, & Divino in remedium concupiſcentiæ, & ad propagationem humanæ naturæ; hoc autem jus non poteſt Servis a Dominis auferri, maxime, quia Matrimonium non impedit quominus Servus ſuo tempore debita ſervitia exhibeat ſuo Domino. Inde inferunt Doctores, peccare mortaliter Dominum contra juſtitiam poſitive impediendo Servos, ne Matrimonium contrahant, aut impediendo illorum Maritale conſortium poſt contractum Matrimonium. Ita cum Filliuc. Sanchez, & Trullenc. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 5. *n.* 353. Palaus *punct.* 5. §. 2. *n.* 2. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 2. *concl.* 3. Roſignol. *prænot.* 8. *n.* 22. ubi plura alia tractat de Matrimonio Servorum, quæ apud ipſum videri poſſunt, ſicut apud Palaum *loc. cit.* & apud Sanchez *l.* 7. *diſp.* 21. apud Leand. a *q.* 13. & iterum apud Roſignol. *de Matr.* 11. *diſq.* 2. a §. 9. & ſeq.

D U B I U M IV.

De impedimento Voti.

22. Votum Caſtitatis aliud eſt ſimplex, aliud ſollemne; Votum ſollemne eſt, quod emittitur in ſuſceptione Sacrorum Ordinum, vel in Profeſſione Religionis approbatæ: ſimplex eſt illud, quod ſit ad libitum cujuſcumque extra profeſſionem Religioſam, & ſuſceptionem Ordinis Sacri. Certum eſt, Votum ſimplex caſtitatis non dirimere Matrimonium, ſed tantum impedire, ne licite contrahatur, ut definitum eſt in cap. *Conſuluit*, cap. *Rurſus*, *qui Clerici*, *vel voventes*, & cap. *unico de voto.* Quare affectus voto ſimplici caſtitatis ſi Matrimonium contrahat, validum eſt, quamvis ille graviter peccet. Excipiuntur vota ſimplicia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, quæ ſiunt a Religioſis Societatis Jeſu poſt biennium Novitiatus, quæ, licet ſimplicia ſint, vim tamen habent dirimendi Matrimonium contrahendum, ut conſtat ex Bulla Gregor. XIII. quæ incipit *Aſcendente Domino.*

23. Reſp. 1. Votum ſollemne factum in Profeſſione Religionis a Sede Apoſtolica approbatæ impedit, ac dirimit Matrimonium contrahendum: ita definitum eſt de fide in plu-

pluribus Conciliis, & noviſſime in Trid. *ſeſſ.* 24. *can.* 9. unde nulla eſt difficultas in hoc quoad Catholicos, inter quos ſolum diſputatur: *An Matrimonium dirimat Jure naturæ, vel ſolum Jure Eccleſiaſtico.* Prima Sententia docet, Matrimonium dirimere jure Divino naturali. Ratio eſt, quia res uni tradita, & tranſlata in ejus dominium, jure naturali non poteſt alteri concedi, & transferri in dominium alterius; ſed Religioſus profeſſus per votum ſollemne Deo, & Religioni obſecuturus traditur, & in Religionem transfert dominium ſui ipſius, ergo non poteſt amplius ſe ipſum tradere Conjugi per Matrimonium.

Conſ. quia non alia ratione de juræ naturæ eſt irritum Matrimonium cum ſecunda Uxore, vivente adhuc prima, niſi quia corpus priori Conjugi traditum, non poteſt valide alteri tradi; ergo etiam cum dominium corporis per Votum ſollemne ſit traditum Religioni, & Deo illud acceptanti per ſuos Miniſtros, non poteſt amplius ab eodem diſtrahi, & transferri per Matrimonium in alterum Conjugem.

24. Nec valet eadem ratio de voto ſimplici, & ſollemni, quia votum ſimplex eſt ſola promiſſio, & votum ſollemne includit actualem traditionem; illud æquiparatur Sponſalibus, quæ poſſunt diſſolvi, nam res uni promiſſa poteſt alteri tradi, quamvis illicite, hoc æquiparatur Matrimonio, in quo transfertur dominium corporis unius Conjugis in alterum, nec amplius poteſt alteri tradi. Ita cum D. Bonavent. Soto, Valentia, Henriquez, Petro Cornejo, Philippo de Cruce, Candido, & aliis tenet Leander *diſp.* 12. *ſect.* 2. & alii apud Sanchez *diſp.* 26. *n.* 3. Roſignol. *prænot.* 9. *n.* 3.

25. Secunda ſententia communior apud Recentiores, & ſequenda, docet, Profeſſionem Religioſam dirimere Matrimonium contrahendum ſolo jure Eccleſiaſtico. Ratio eſt, quia dirimere Matrimonium non convnit voto ſollemni, prout votum eſt; ſecus quodcumque votum caſtitatis, etiam ſimplex, Matrimonium dirimeret, quod tamen falſum eſt, ſi excipias vota Societatis Jeſu emiſſa poſt biennium Novitiatus; ergo ei convenit tantum, quia ſollemne eſt; at ſollemnitas voti in Profeſſione Religioſa ſolo Jure Eccleſiaſtico eſt inſtituta, ut conſtat ex cap. *Unico de voto, & voti redempt. in* 6. & ex Bulla Gregorii XIII. *Aſcendente Domino*; ergo etiam ſolo jure Eccleſiaſtico introductum eſt, ut votum ſollemne dirimat Matrimonium contrahendum. Conſ. quia Greg. XIII. in ea Conſtit. decrevit, ut vota ſimplicia, quæ poſt biennium in Societate Jeſu emittuntur in poſterum dirimant Matrimonium contrahendum ab ipſis Religioſis non legitime a Societate dimiſſis; ergo etiam vota aliorum Religioſorum ſolo jure Eccleſiaſtico habent Matrimonium dirimere. Conſ. 2. Profeſſio Religioſa ſolo jure Eccleſiaſtico dirimit Matrimonium ratum nondum conſummatum, ut diximus *ſupra c.* 4. *dub.* 6. ergo eadem Jure Eccleſiaſtico impedit, ac dirimit Matrimonium contrahendum; plus enim eſt dirimere Matrimonium jam factum, quod eſt natura ſua indiſſolubile, quam impedire faciendum: ergo ſi illud ſolvit jure Eccleſiaſtico, poterit eodem jure impedire, ac dirimere faciendum: & ita tenent Scotus, Riccardus, Palud. Palat. Rubionus, Orbell. Ovandus, & alii plures, quos affert, & ſequitur Averſa *quæſt.* 15. *ſect.* 1. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 6. Pontius *lib.* 7. *c.* 22. Bonacina *q.* 3. *punct.* 4. Leſſius *de juſt. c.* 41. *n.* 68. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 7. *ſect.* 6. *n.* 362. Hurtad. *diſp.* 15. *diff. unica a n.* 3. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 6. *num.* 4. & apud ipſum Sanchez, Vaſquez, & Layman.

26. Hinc facile ad rationem oppoſitam reſpondetur: Votum ſollemne ex natura ſua non habere niſi vim promiſſionis, nec aliam traditionem importare reſpectu Dei, quam promiſſionem, quæ ſolum reddit illicitum, non irritum, actum factum contra talem promiſſionem, reſpectu Religionis datur aliqua traditio, tranſlatio dominii, quæ tamen jure tantum Eccleſiaſtico, ultra vim voti eſt inſtituta, & inde Votum ſollemne habebit dirimere Matrimonium, non ex natura voti, ſed ab ipſa inſtitutione, & juſſione Eccleſiæ. Deinde talis traditio, cum ſit diverſi, & altioris ordinis ab ea; quæ fit per Matrimonium, non habet illud dirimere; ſicut traditio, qua quis ſe vendit alteri in ſervum, non dirimit Matrimonium, eo quod ſit diverſi generis, & ordinis, ut ſupra dictum eſt; de jure naturæ eſt irritum, & nullum Matrimonium factum cum ſecunda Uxore, vivente prima, quia ſecunda traditio corporis eſt ejuſdem rationis, & incompoſſibilis, cum prima non ſit traditio facta Religioni, quæ eſt diverſi generis, & ordinis, nec eſt incompoſſibilis cum vinculo Matrimonii, ut conſtat quando Conjuges de communi conſenſu in Religione profitentur.

27. Quæres: *An Conjugati poſſint tranſire ad Religionem, & in ea profiteri?* Certum eſt, Conjuges poſſe Religionem ingredi, & in ea profiteri, quando Matrimonium nondum eſt conſummatum, & per talem Profeſſionem Matrimonium dirimi, adeo ut manens in ſæculo ſit liber, & poſſit ad alia vota tranſire, ut diximus *ſupra c.* 4. *dub.* 6. & hac de cauſſa poſt contractum Matrimonium ante conſummationem conceduntur Conjugibus a Jure duo menſes ad deliberandum de ſtatu, quo tempore non tenentur debitum reddere, ut ſuo loco dicemus, elapſo vero bimeſtri, peccat Conjux, non reddendo debitum alteri Conjugi petenti; tamen, ſi poſt bimeſtre nondum fuit Matrimonium conſummatum, adhuc poteſt Religionem ingredi, & in ea profiteri, & Matrimonium antecedens per talem Profeſſionem diſsolvitur, ut docent Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 24. *n.* 27. Guttierez *c.* 54. *n.* 19. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 4. *n.* 49. Bonacina *q.* 3. *punct.* 4. *n.* 4.

28. Reſp. Conjugem poſt Matrimonium conſummatum ſive intra, ſive poſt bimeſtre, non poſse, altero invito, tranſire ad Religionem, & in ea valide profiteri; ſic enim deciſum habetur in cap. *Notificaſti* 33. *q.* 5. cap. *Veniens*, & cap. *Quidam de Converſ. Conjug.* Ratio eſt, quia nemo poteſt jus ſuum alteri invito tollere, & auferre, ergo non poteſt Conjux negare debitum juſte petenti, ſeque eximere, altero invito, ab obligatione reddendi; & ſic non poteſt nec licite, nec valide in Religione profiteri, cum per votum ſollemne caſtitatis eximatur a jure petendi, & reddendi debitum; deinde, quia Conjux non habet dominium ſui corporis, & ſic non poteſt, altero invito, in Religionem transferri. Sic Bonacina *n.* 7. & apud ipſum Rebell. Perez, Tuſcus, Reginaldus, Coninch. Guttierez, Sanchez.

29. Hinc ſequitur, poſse Conjugem relictum in ſæculo revocare Profeſsum a Monaſterio, & hunc debere exire, illique reſtitui, ut habetur ex cap. *Quidam*, & cap. *Placet de Converſ. Conjug.* quia Profeſſio fuit nulla, & Conjux relictus non debet, nec poteſt ſpoliari ſuo jure. Idem valet de eo, qui, altero Conjuge ignorante, vel per gravem metum conſentiente, profeſsus eſt, & inde invalide profitetur, quamvis bona fide credat, alterum periiſſe, &, cognita ſuperviventia, debet ipſi reſtitui, & illi petenti debitum reddere.

30. Poſsunt tamen Conjuges poſt conſummatum Matrimonium de communi conſenſu Religionem ingredi, & in ea profiteri, ut patet ex cap. *Qui Uxorem* 33. *q.* 3. & ex aliis multis, quæ late congerit Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 33. & cum eo Doctores communiter; nam uterque poteſt cedere juri ſuo, quod habet circa Matrimonium. Neque neceſse eſt, ut uterque ſimul ingrediatur, & profiteatur, ſed poteſt unus prius ingredi, & profiteri; debet tamen alter poſtea ingredi, & etiam ipſe profiteri, & nolens poteſt ad id compelli, cum non poſſit licite in ſæculo remanere poſt validam Profeſſionem alterius, ut cum Sanchez, & Henriquez docet Bonacina *n.* 11. niſi forte manens in ſæculo ſit ſenex, puta Sexagenarius, & abſque periculo incontinentiæ, & emittat votum caſtitatis, aut fiat Clericus, ut deciſum habetur cap. *Qui Uxorem* 33. *q.* 5. cap. *Cum ſis*, cap. *uxoratus*, cap. *Ad Apoſt. de conv. conjug.*

D U B I U M V.

De impedimento Voti.

31. CErtum eſt, Minores Ordines non dirimere Matrimonium, ſed poſse illis initiatum valide, & licite Matrimonium contrahere, quia nullo Jure id prohibetur, quin potius hoc illi conceditur, cap. *ſi quis eorum* diſt. 32. & alibi, ut docet Roſignol. *de Matrim.* 2. *prænot.* 16. *n.* 10. Quod verum eſt, etiamſi accedens ad Ordines Minores crederet, illis annexum eſse votum caſtitatis; non enim intendebat tale votum emittere, niſi quatenus credebat, illud annexum eſse Ordinibus; cum autem revera votum non ſit annexum Ordinibus Minoribus, ſequitur, illis initiatum non manere obſtrictum voto caſtitatis, & inde poſse valide Matrimonium contrahere, ut cum Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 31. *n.* 5. docet Bonac. *q.* 2. *p.* 9. *n.* 2. *An vero peccent initiati Minoribus Ordinibus, ſi Matrimonium contrahant, aut eoſdem Ordines ſuſcipiant animo non aſcendendi ad Majores, aut ſola intentione declinandi forum ſæculare, aut obtinendi aliquod Beneficium?* dictum eſt Tract. præced. *c.* 5. *dub.* 1. *n.* 7.

32. Certum eſt etiam, Ordines Sacros Matrimonium contrahendum dirimere, ut colligitur ex cap. 1. & 2. *Qui Clerici, vel voventes*, cap. *a multis de ætate, & qualit.* cap. *Placuit*, cap. *Lectores*, & aliis diſt. 32. & noviſſime in Trident. ſeſs. 24. can. 9. ſic habetur: *Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſollemniter profeſſos poſſe Matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, &c. anathema ſit.* Diſcrepant ſolum Doctores, quonam jure Ordo Sacer Matrimonium dirimat: *an jure Divino naturali, vel Eccleſiaſtico: an propter votum ſollemne caſtitatis illis virtualiter annexum; an vero propter legem Eccleſiaſticam Ordinatum inhabilitantem ad Matrimonium contrahendum?*

33. Reſp. Ordines Sacros Matrimonium dirimere ſolo jure Eccleſiaſtico, tum ratione voti ſollemnis caſtitatis in eo virtualiter incluſi, tum ratione legis Eccleſiaſticæ ſic Ordinatum inhabilitantis ad contrahendum. Ratio eſt,

quia

quia Ordo Sacer ex natura ſua eſt compatibilis cum Matrimonio, ac traditione corporis ad uſum conjugalem, nec ullus datur Scripturæ locus, aut Conciliorum, ex quo poſſit colligi, Matrimonium dirimere jure Divino; ergo dirimit illud ſolum jure Eccleſiaſtico, prout tradunt Sanchez *diſp.* 28. *n.* 24. Guttier. *c.* 94. *n.* 10. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 7. *n.* 367. Palaus *diſp.* 4. *p.* 6. *n.* 5. Vaſquez, Rebell. Hurtad. & alii, quos ſequitur Leander *diſp.* 17. *q.* 2.

34. Dirimit autem Matrimonium ratione voti ſollemnis, non quidem expliciti, & expreſſi; non enim invenitur emiſſio talis voti facta ab Ordinatis, ſed taciti, & impliciti, quod opere ipſo, ſeu ſuſceptione Sacri Ordinis fit; qui enim voluntarie ſuſcipit Ordinem Sacrum, debet etiam voluntarie intendere votum caſtitatis, quod Eccleſia voluit eſſe Sacris Ordinibus connexum, ut patet ex cap. 1. *diſt.* 27. ubi habetur: *Nullum facere Diaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe victurum caſte promiſerit*, quod ſecundum Gloſſam intelligitur, vel de expreſſa, vel de tacita promiſſione. Item ratione præcepti Eccleſiaſtici imponentis talem obligationem iis, qui ordinantur, ut habetur ex pluribus Sacris Canonibus, & Decretis. Ita Coninch. *diſp.* 10. *de Ord. dub.* 15. *n.* 130. Palaus *de Ord. pu.* 17. *n.* 5. *de imped. Ord. d.* 7. *n.* 174. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 7. *num.* 365.

35. Hinc ſequitur, Ordinatum teneri ſervari caſtitatem, etiamſi ex ignorantia, vel ex malitia non intendat in ipſa Ordinatione votum emittere, quia adhuc adſtringitur præcepto Eccleſiaſtico eum inhabilitante ad Matrimonium, ut cum Sanchez, Bonacina, Candido, & aliis tenet Leander *q.* 7. vel etiam ex voto tali Ordini annexo, ut docet Roſignol. *de Matrim. prænot.* 15. *n.* 3. & 4. Qui ordinatur ante uſum rationis non tenetur ſervare caſtitatem, ſed licite poteſt conjugalem ſtatum aſſumere, ſi nolit uti Ordine, quia nulli debet imponi tale onus continentiæ ſine aliqua libera voluntate ipſius, ſaltem implicita, & virtuali; at qui caret uſu rationis non poteſt talem voluntatem habere, & ſic non obligatur. Sic Ordinatus, cum ad uſum rationis pervenerit, debet ſe determinare, an velit in ſuſcepto Ordine permanere, & tunc contrahit obligationem caſtitatis; ſi vero nolit in Ordine permanere, remanet ſuſpenſus ab uſu Ordinis, quę omnia jam ſatis explicata ſunt ſupra *tract. præc. c.* 5. *dub.* 3. *n.* 20.

CAPUT XII.

De Impedimento Cognationis.

DUBIUM I.

De Cognatione Carnali, ejuſque Linea, & Gradibus.

Cognatio triplex eſt, alia naturalis, ſeu carnalis, quæ etiam dicitur Conſanguinitas, quaſi Sanguinis unitas, & Conſanguinei dicuntur, qui ab eodem ſanguine deſcendunt: alia Spiritualis, quæ contrahitur per Sacramentum Baptiſmi, & Confirmationis: tertia dicitur legalis, quæ eſt a lege inducta, de quibus ordine dicemus, incipientes a prima.

2. Conſanguinitas recte definiri ſolet; *Vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum*; ita ex D. Thoma *in* 4. *diſt.* 40. *q. unic. art.* 1. tradunt communiter Doctores. Dicitur *Vinculum* quia perſonæ, quæ ab eodem ſanguine deſcendunt, quaſi quodam vinculo inter ſe connectuntur, cujus ſignum eſt affectus, amor, & familiaritas, quæ in ipſis conſervatur: dicitur *perſonarum* ad differentiam Brutorum, quæ licet ab eodem ſanguine procedant, non tamen dicuntur conſanguinei, quia non ſunt veri amoris, & amicitiæ capacia: dicitur *ab eodem ſtipite deſcendentium*, & intelligitur de ſtipite proximo, non de remoto, alias omnes eſſent conſanguinei, cum omnes ab Adam, tamquam a primo ſtipite, deſcendant; dicitur *Carnali propagatione contractum*, ad innuendum, quod conſanguinitas non contrahitur per quamcumque dependentiam, ſed per carnalem copulam; unde Adam, & Eva non ſunt conſanguinei, quamvis Eva ex Coſta Adami fuerit formata, quia nimirum non deſcendit ab Adamo per carnalem generationem; multo minus Angeli ſunt conſanguinei Deo, a quo deſcendunt per creationem. Inter Chriſtum, & B. Virginem Mariam fuit vera conſanguinitas, quia ex ejus puriſſimo ſanguine fuit conceptus, & illa fuit vera Mater, miniſtrando materiam, quam aliæ Matres ſolent Filiorum generationi ſubminiſtrare, &, ſalva integritate virginali, omnia fuerunt in hac generatione, quæ ſolent in aliis generationibus concurrere.

3. Dividitur cognatio naturalis ſecundum Juriſtas *lib. Jure-conſultus ff. de grad. affinit.* in Agnationem, & Cognationem. *Agnati* dicuntur illi, qui per paternam, ſeu virilem lineam deſcendunt; *Cognati* autem, qui per maternam: illi retinent idem nomen, eamdem familiam ſequuntur, & idem gentilitatis Inſigne gerunt, non iſti; & quamvis generaliter etiam Agnati aliquando dicantur Cognati, cum cognatio ſit genus ad agnationem, & cognationem in ſpecie, abſolute tamen nomine Cognatorum, veniunt illi, qui ex materna linea deſcendunt. Si duo Fratres eumdem Patrem habuerint, ſed diverſas Matres, dicuntur Fratres conſanguinei; ſi eamdem Matrem, ſed diverſos Patres dicuntur uterini: ſi ex eodem Patre, & Matre geniti ſint, dicuntur germani, ſeu duplicis vinculi. Hæc diſtinctio maxime locum habet in ſucceſſionibus hereditariis, præcipue vero feudalibus, in quibus Frater germanus ſuccedit Fratri defuncto ſolus, excluſis fratribus ab uno tantum parente ipſi conjunctis, & Agnati regulariter tantum ſuccedunt in feudis, excluſis Cognatis. At circa Matrimonia nulla talis diſtinctio adhibetur, ſed æque impedimentum dirimens eſt inter Agnatos, ac inter Cognatos, Sorores, & Fratres tam unilateres, quam germanos.

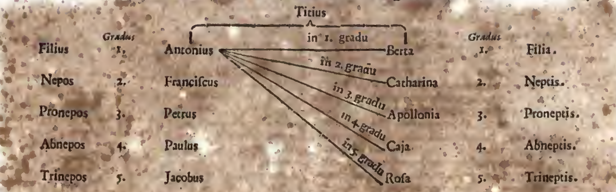
4. In Conſanguinitate conſideratur ſtipes, linea, & gradus. Stipes dicitur illa perſona, ſive paterna, ſive materna, a qua conſanguinei, & deſcendentes ducunt originem. Linea definitur: *ordinata collectio, & ſeries perſonarum habentium inter ſe conſanguinitatem, ſeu deſcendentiam ab eodem ſtipite*: eſtque duplex, alia recta aſcendentium, ſeu deſcendentium ab eodem ſtipite; v. g. Titius eſt ſtipes, illius aſcendentes ſunt Pater, Avus, Proavus, Abavus; deſcendentes ſunt Filius, Nepos, Pronepos, Abnepos, Trinepos; alia eſt obliqua, tranſverſalis, ſeu collateris, & eſt illa, ſecundum quam multæ perſonæ ab uno ſtipite mediate, ſeu immediate procedunt, ipſæ tamen perſonæ a ſe invicem non deſcendunt; ſic Filii Titii, qui ſunt fratres inter ſe, conſtituunt lineam collateralem, eo quod unus frater non deſcendat ab altero fratre, ſed ambo ab eodem Patre immediate procedant; idem valet de Filiis Fratrum, Nepotum, & aliorum deſcendentium mediate ab uno ſtipite, qui inter ſe conſtituunt lineam collateralem.

5. Gradus Conſanguinitatis dicitur diſtantia unius perſonæ ab alia in eadem linea, ducta ſimilitudine a gradibus ſcalarum, per quos gradatim aſcendimus, ſeu deſcendimus: hos gradus in linea recta eodem modo computat jus Canonicum, & Civile, ſed diverſimode pro linea tranſverſali; nam jus Civile numerat decem gradus pro ſucceſſoribus in hereditate conſtituendis, de quibus dicemus ſuo loco in materia de Teſtamentis; jus Canonicum pro Matrimoniis dirigendis numerat quatuor gradus, pro quibus dignoſcendis tres regulæ aſſignantur a Doctoribus.

6. Prima regula ad cognoſcendum, quot gradibus unus ab alio diſtet in linea recta, ſive aſcendentium, ſive deſcendentium, eſt iſta; numerantur perſonæ, quæ ſunt in illa linea, & tot ſunt gradus, quot perſonæ, una dempta, nimirum dempto ſtipite; ſic Filius, cum Patre eſt in primo gradu, quia Pater, & Filius ſunt duæ perſonæ, quarum una dempta, remanet ſolum una, quæ conſtituit primum gradum: Nepos conſtituit ſecundum gradum, id eſt duobus gradibus diſtat a ſtipite: Pronepos conſtituit tertium gradum, & Abnepos conſtituit quartum, id eſt quatuor gradibus diſtat a ſtipite, & ſic ſucceſſive de aliis.

7. Secunda regula pro linea Collaterali in æquali diſtantia, quando ſcilicet utraque perſona æqualiter diſtat a communi ſtipite, hæc eſt: quot gradibus perſonæ diſtant a communi ſtipite, tot gradibus diſtant inter ſe; ſic duo fratres, quia uno gradu diſtant a communi ſtipite, uno gradu diſtant etiam inter ſe: Nepotes, quia diſtant duobus gradibus a communi ſtipite, diſtant duobus gradibus inter ſe: Pronepotes diſtant tribus gradibus inter ſe, quia tribus gradibus unuſquiſque ex illis diſtat a ſtipite: Abnepotes, qui ſunt in quarto gradu, quatuor gradibus diſtant inter ſe.

8. Tertia regula pro linea tranſverſali in diſtantia inæquali, quando ſcilicet inæqualiter diſtant a communi ſtipite, hæc eſt: eo gradu diſtant inter ſe, quo gradu remotior diſtat a ſtipite, ſeu, quod idem eſt, tot gradibus una perſona diſtat ab alia, quot gradibus illa perſona, quæ eſt remotior a ſtipite, diſtat ab eodem ſtipite; ver. g. Titius habet duos Filios Antonium, & Bertam; ex Antonio naſcitur Franciſcus, ex Franciſco naſcitur Petrus, & ex iſto naſcitur Paulus; ex Berta naſcitur Catharina, ex Catharina naſcitur Apollonia, & ex iſta naſcitur Caja, & ex iſta naſcitur Roſa; inde Antonius eſt in primo gradu cum Berta, in ſecundo cum Catharina, in tertio cum Apollonia, in quarto cum Caja, & in quinto cum Roſa, quia nimirum Caja quatuor gradibus diſtat a communi ſtipite, & Roſa diſtat quinque gradibus, prout videre eſt in ſequenti Figura.

9. Quod diximus de Antonio, idem proportionaliter valet de ceteris; ſic Franciſcus eſt in ſecundo gradu cum Catharina, in tertio cum Apollonia, in quarto cum Caja, & in quinto cum Roſa. Similiter Berta eſt in primo gradu cum Antonio, in ſecundo cum Franciſco; in tertio cum Petro, & in quarto cum Paulo. Hoc modo computantur gradus in jure Canonico pro Matrimoniis dirigendis; nam de jure civili una tantum eſt univerſalis regula, ut ſingulæ perſonæ ſingulos gradus conſtituant, ſive ſint in linea recta, ſive in linea tranſverſali, adeo ut tot ſint gradus, quot ſunt perſonæ, quæ a ſtipite deſcendunt, dempto ſtipite, & ita dicit duos fratres eſſe in ſecundo gradu, Filios fratrum in quarto gradu. Ratio diverſitatis eſt, quia jus Canonicum gradus computat in ordine ad Matrimonium, quod ſemper inter duas perſonas contrahitur; & ſic ſemper duæ perſonæ in eodem gradu ponuntur; jus Civile numerat gradus in ordine ad ſucceſſionem hereditariam, quæ de una perſona ad aliam devolvitur.

DUBIUM II.

Quo Jure, & in quo gradu Conſanguinitas dirimat Matrimonium?

10. CONveniunt omnes, Matrimonium in primo gradu conſanguinitatis lineæ rectæ, ut inter Patrem, & Filiam, Matrem, & Filium jure naturæ irritum eſſe, ac nullum, ob ſpecialem turpitudinem & indecentiam, quæ adverſatur reverentiæ, & ſubjectioni, quam filii præſtare debent Parentibus, quæ utique tolleretur per Matrimonium cum ipſis contractum; ſiquidem lex Matrimonii poſtulat æqualitatem inter Conjuges in obſequiis domeſticis, & in mutua obligatione ad debitum perſolvendum, & inde filius, qui ratione originis eſt inferior, & ſubjectus matri per Matrimonium fieret ipſi æqualis, immo & ſuperior: nam uxor eſt ſubdita viro, & filia fieret æqualis Patri cum detrimento ſubjectionis, & reverentiæ naturalis; ergo Matrimonium inter ipſos eſt jure naturæ irritum, & nullum. Quod etiam conſtat ex eo, quod omnes Gentes, aliquo modo bene inſtitutæ, illud ſemper abominatæ ſint; & ſi quæ illud permiſerunt, habitæ ſunt omnino barbaræ, & belluinæ. Ita tenent Sancti Patres, inter quos D. Ambroſ. qui Epiſt. 66. ad Patern. ait: *Ne Pater filiam ſuam accipiat in uxorem interdictum eſt jure naturæ, interdictum eſt lege, quæ eſt in cordibus ſingulorum; interdictum eſt inviolabili præſcriptione pietatis, titulo neceſſitudinis.*

11. *An vero ſaltem in caſu extremæ neceſſitatis, ſi in Mundo non eſſet, niſi Pater & Filia, vel Filius, & Mater, poſſit eſſe licitum Matrimonium inter ipſos?* Affirmant Sanchez *lib. 7. diſt. 51. num.* 1. Pont. *lib. 7. cap.* 31. *n.* 5. Roſign. *de Matr.* 2. *præn.* 10. *ſect.* 2. Palaus *d.* 4. *punct.* 6. *num.* 3. Antonius a Spiritu Sancto *d.* 5. *num.* 378. Diana *p.* 8. *tr.* 1. *reſol.* 71. ex quo infert, poſſe Pontificem in præaſſignato caſu præcipere Patri, & Filiæ, ut Matrimonium contrahant, & ipſi tenerentur obedire, quia neceſſitas conſervandi Mundum præponderat indecentiæ, quæ poteſt reperiri in tali Matrimonio Patris cum Filia, & Matris cum Filio; & hac ratione nonnulli excuſant filias Loth a peccato, dum cum Patre concubuere; exiſtimarunt enim, perire genus humanum, nullumque virum ſupereſſe, & ideo licere ſibi a Patre poſteritatem accipere, ut habetur Gen. 19. *dixit major ad minorem; Pater noſter ſenex eſt & nullus virorum remanſit in terra, qui poſſit ingredi ad nos.*

Melius tamen alii negant, & dicunt, ſolum ex ſpeciali Dei diſpenſatione, poſſe inter dictos in primo gradu Conſanguineos Matrimonium valide, & licite contrahi, non illa neceſſitate, quæ poteſt quidem excuſare ab obligatione legis aliquid prohibentis, non tamen convalidare actum irritum, & nullum. Quando illæ duæ ſolum perſonæ relictæ fuiſſent in Mundo, judicandum eſſet, Deum potius velle finem imponere humanæ generationi, niſi aliter de ipſius voluntate conſtaret. Nec oportet excuſare Filias Lot, quæ leviter, ac temere putabant, totam terram fuiſse incenſam, & nullum alium penitus remanſiſſe, debebant hoc facere ex conſenſu, & conſilio Patris, non ex proprio arbitrio, & fraudulenter, ut fecerunt: & ita tenet Cajet. Petrus de Ledeſma, Coninch. Hurt. Baunius, & alii, quos affert, & ſequitur Leand. *diſt.* 13. *quæſt.* 5.

12. Difficultas eſt: *an non ſolum in primo gradu lineæ rectæ aſcendentium, & deſcendentium, ſed etiam in aliis ſubſequentibus Matrimonium ſit irritum, ac nullum jure naturæ?* in quo diſcrepant Doctores; nam aliqui volunt, conſanguinitatem in linea recta Matrimonium dirimere ipſo jure in quocumque gradu in infinitum, adeo ut ſi Adam modo reſurgeret, nullam uxorem poſſet ducere, quia omnes feminæ per rectam lineam ab eodem procedunt per veram, & naturalem propagationem, & ipſe eſt communis humani generis Parens, & propagator: alii limitant hoc negotium ad certos gradus. Covarr. 2. *p. cap.* 6. *de Matrim.* §. 6. *num.* 12. extendit hanc irritationem uſque ad vigeſimum gradum, & non ultra, Lopez *p.* 6. *de Matrim. cap.* 49. uſque ad ſeptimum; Angel. V. *Matrim.* 3. *imped.* 6. uſque ad quartum, alii uſque ad tertium, alii uſque ad ſecundum, alii magis communiter non extendunt ultra primum gradum, adeo ut jure naturæ ſolum ſit irritum Matrimonium Patris cum Filia, & Matris cum Filio, non vero in aliis gradibus, ut inter Avum, & Neptem. Ita tenent Averſa *q.* 16. *ſect.* 1. & apud ipſum D. Thoma, Cajetanus, Victoria, Vera-Crux, Martinus Ledeſma, Petrus Ledeſma, Sanch. Pont. ita etiam Palaus *d.* 4. *punct.* 7. *n.* 9. Candid. *diſp.* 28. *art.* 6. *dub.* 4. & 5. Leander *diſt.* 13. *quæſt.* 7. Diana *p.* 8. *tr.* 1. *reſol.* 68.

13. Reſp. 1. Conſanguinitatem in linea recta dirimere Matrimonium uſque in infinitum, prob. ex *l. Nuptiæ ff. de rit. nupt.* ubi dicitur: *Nuptiæ conſiſtere non poſſunt inter eas perſonas, quæ in numero parentum, liberorumve ſunt, ſive proximi, ſive ulterioris gradus ſint uſque in infinitum*; & l. ult. ff. eod. tit. *Jure gentium inceſtum committit, qui ex gradu aſcendentium, vel deſcendentium uxorem duxerit*, quia perſonis ſuperioribus debetur reverentia ab inferioribus, nam deſcendentes, quantumvis remotiſſimi, dicuntur Filii Superiorum, a quibus deſcendunt; qua ratione Chriſtus appellatur Filius David; ergo ſemper manet indecens, & turpe, tales ſimul miſceri, cum omnes aſcendentes dicantur, & revera ſint parentes reſpectu deſcendentium. Ita Coninch. *d.* 31. *d.* 1. *num.* 16. *concl.* 3. Roſig. *de Matrim.* 2. *præn.* 10. *ſect.* 2. Ant. a Spiritu S. *d.* 5. *ſect.* 8. §. 2. *num.* 379. Scotus, Victoria, Vaſquez, Toleto, & alii uſque ad LIII. quos pro hac parte numerat Sanchez *l.* 7. *d.* 51. *n.* 12. etiam Villal. *tr.* 14. *diff.* 8. *n.* 5. Hurtad. *diſp.* 17. *diff.* 4.

14. Nec obſtat, quod in cap. *Non debet, de Conſanguinit.* dicatur, non dirimere Matrimonium ultra quartum gradum, abſque eo quod diſtinguat de linea tranſverſali, vel recta; ubi autem lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, & ſic ſolum uſque ad quartum gradum, ſive in linea recta, ſive tranſverſali conſanguinitas dirimit Matrimonium; nam jus ibi loquitur de linea tranſverſali, id autem non explicat, quia jus non attendit ad caſus moraliter impoſſibiles, qualis eſt, quod quis ducat Filiam Abnepotis ſui, cum numquam legatur, id fuiſſe in praxim deductum, aut a Pontificibus in eo fuiſſe diſpenſatum. Similiter quando Innoc. III. in cap. *Gaudemus de divortiis* dicit, Infideles converſos ad fidem non eſſe ſeparandos a Conjugibus, ſi in ſecundo, aut tertio gradu contraxerint, intelligi debet de linea tranſverſali, non de linea recta; loquitur enim Pontifex de Matrimoniis fieri ſolitis, cujuſmodi non eſt Matrimonium Nepotis cum Avia, aut Avi cum Nepote, quod numquam fuit in praxim deductum.

15. Dices; non eſſe eamdem rationem de primo, & ulterioribus gradibus, nam Avus, & ceteri aſcendentes non ſunt principium per ſe, reſpectu Nepotum, ſed tantum per accidens; nam Filius poteſt eſſe ſine Avo, ut patet in Seth, qui fuit Filius Adami, & non habuit Avum, unde reverentia debita Avis non eſt per ſe, ſed per accidens, quæ proinde non debet obſtare Matrimonio

Nepo-

Nepotis cum Avo. Reſp. Filium ſub ratione Filii non reſpicere eſſentialiter Avum, ſed Patrem, illum tamen reſpicere ſub ratione Nepotis, eadem ratione, qua Filius reſpicit Patrem; ex eo enim, quod poſſit dari Homo ſine Patre, ut patet in Adamo, non ſequitur, quod Pater non ſit per ſe principium Filii, & iſte non reſpiciat per ſe Patrem, tamquam principium ſuæ originis; ita ex eo, quod poſſit dari Filius ſine Avo, non ſequitur, quod iſte non ſit per ſe principium Nepotis, & Nepos non reſpiciat Avum, tamquam principium ſuæ originis, cui proinde per ſe debeat reverentiam, & ſubjectionem.

16. Reſp. 2. Conſanguinitatem in linea tranſverſali in nullo gradu dirimere Matrimonium jure naturæ, unde poterit Pontifex diſpenſare, juſta interveniente cauſſa, ut Frater Sororem ducat in Uxorem. Ratio eſt, quia ceſſat ratio, ob quam natura irritavit Matrimonium inter Patrem, & Filiam; cum duo Fratres, nec ſint una caro; nec inter eos repugnet æqualitas, nec unus debeat naturaliter alteri reverentiam, & ſubjectionem. Deinde, quia initio naſcentis Mundi Fratres ducere debuerunt Sorores in Matrimonium, quia omnes naſcebantur ex Adamo, & Eva; non eſt autem credibile, Deum voluiſſe inter eos irritum eſſe Matrimonium, per quos volebat genus humanum initio propagari, aut Matrimonia inchoari ab illis, qui ad contrahendum erant inhabiles; & ſic Matrimonia in primo gradu lineæ tranſverſalis non ſunt irrita jure naturæ: licet, ob tantam ſanguinis conjunctionem, reperiatur in dicto Matrimonio aliqualis indecentia, ob quam debeat prohiberi, & non diſpenſari: & ita tenent Alenſis, Scotus, Baſſol. Palat. Mayron, & alii, quos affert & ſequitur Averſa *q. 17. ſect. 1.* Coninch. *d. 33. dub. 1. concl. 4.* Pontius *l. 7. c. 32.* Hurtad. *d. 17. diff. 5. n. 12.* Diana *part. 4. tr. 4. reſol. 93.* & *part. 8. tract. 1. reſol. 70.* &, aliis citatis, Leander *q. 9.*

17. Dices, oppoſitum colligi ex cap. *Gaudemus de divortiis*, ubi Innoc. III. docet, ſeparandos non eſſe Infideles converſos ad fidem, ſi in ſecundo, & ulteriori gradu contraxerunt Matrimonium; ergo forent ſeparandi, ſi contraxiſſent in primo. Deinde, quia inter Fratrem, & Sororem eſt naturalis quidam pudor, & reverentia, cui adverſatur actus conjugalis, qui turpitudinem quamdam præſefert, ob quam Eccleſia numquam in hoc diſpenſavit, & barbaræ etiam Nationes Fratrum conjugia execrantur, ut notat Roſignol. *præl. 10. ſect. 3. n. 5.* ubi tenet, Matrimonium in primo gradu conſanguinitatis eſſe irritum jure naturæ. Reſp. Pontificem nihil definiviſſe de Matrimoniis Infidelium contractis in primo gradu ante converſionem, vel quia non fuit de illis interrogatus, ſicut fuit interrogatus de ſecundo, & tertio gradu; cum in primo gradu non conſueverint Matrimonia celebrari, vel quia reſpondere voluit id, quod erat certum, ſcilicet non eſſe ſeparandos infideles, qui contraxerunt in ſecundo, & ulteriori gradu, ſine neceſſitate loquendi de primo gradu; de quo non erat controverſia; quod autem non ſint ſeparandi, aperte docet Paludus *punct. 6. nu. 11.* Candid. *diſq. 28. art. 5. dub. 8.* Hurtado *d. 17. diff. 5.* Cornejo *d. 7. dub. 13.* & alii apud Leandrum *quæſt. 9.*

18. Eccleſia numquam conſuevit in primo gradu conſanguinitatis diſpenſare, non quia non poſſit, nec quia pudor ille, & reverentia, quæ datur inter Fratrem, & Sororem, ſit tanta, ut conjunctionem reddat jure naturali irritam, ſed quia hoc valde indecens eſt, nec occurrere poteſt juſta cauſſa, ob quam debeat dari talis diſpenſatio; aliquando tamen fuiſſe conceſſam, narrat Sylveſter in ſum. V. *Papa q. 17.* his verbis: *Reperitur Martinus V. ut Archid. refert, diſpenſaſſe cum eo, qui cum ſua germana contraxerat, & conſummaverat, habito conſilio cum peritis Theologis, & Canoniſtis, propter mala, & ſcandala, alias inde ventura; licet aliqui dicerent, eum hoc non poſſe.* Barbaræ Nationes execrantur Fratrum conjugia, quia turpitudinem quamdam præſeferunt, quæ illa reddit illicita, ſed non irrita, ſicut validum fuit Matrimonium Abrahæ cum Sara ſorore ſua, de qua *Gen. 20.* idem Abraham ait; *Vere Soror mea eſt filia Patris mei; & non filia Matris meæ, & duxi eam in uxorem,* & propter hoc pergens in Ægyptum recte dixit, eſſe ſororem ſuam.

19. Reſp. 3. Conſanguinitas in linea tranſverſali jure Eccleſiaſtico dirimit Matrimonium uſque ad quartum gradum incluſive, ſed non ultra; quamvis enim Jure antiquo impedimentum hoc extenderetur uſque ad ſeptimum gradum, ut conſtat ex cap. *Ad ſedem 35. q. 5.* & cap. *Nullum 35. q. 3.* poſtea tamen Innocent. III. in Concil. Lateran. cap. *Non debet de conſang.* reſtrinxit ad quartum gradum, vel quia, ut habet Trid. ſeſſ. 24. c. 2. de reform. *docet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonia, in quibus, vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur:* vel quia uſque ad quartum gradum facilius conſervatur conjunctionis memoria, & durare ſolet naturalis conſanguinitatis affectus. Convenienter autem fuit inductum ab Eccleſia hoc impedimentum, non ſolum ob reverentiam ſanguinis, ſed etiam ad majorem cautelam conſervandæ caſtitatis, & pudicitiæ inter ſanguine conjunctos, qui ſimul cohabitare, aut familiariter converſari ſolent, & ut per Matrimonia inter diverſas familias caritas, & amicitia magis dilataretur.

20. Dixi; conſanguinitatem dirimere Matrimonium uſque ad quartum gradum incluſive, & non ultra, & inde ſi duo Conſanguinei diſtent a ſtipite ultra quartum gradum, vel ambo, vel ſaltem unus illorum, poterunt inter ſe Matrimonium inire; quando ambo diſtant ultra quartum gradum, res eſt per ſe clara; quando vero unus recedit ultra quartum gradum, alter vero eſt in gradu propinquiori, puta tertio, aut quarto, non valere Matrimonium ex eo conſtat, quod debeat attendi gradus remotior, ut ſupra notavimus.

DUBIUM IFI.

De Cognatione Spirituali. Quid illa ſit, & inter quas Perſonas contrahatur?

21. Cognatio ſpiritualis recte definitur: *Propinquitas Perſonarum jure Eccleſiaſtico introducta, proveniens ex Baptiſmi, aut Confirmationis collatione, aut ex baptizati, vel confirmati ſuſceptione.* Sic tenent Doctores communiter, & ſumitur ex cap. *fin. de cognat. ſpir. in 6.* Dicitur *propinquitas Perſonarum*, quia cognatio hæc eſt veluti quoddam vinculum inter ſe conjungens, & ligans certas perſonas. Dicitur *jure Eccleſiaſtico introducta*, quia talis propinquitas non provenit ex jure naturali, aut Divino, ſed ſolum ex jure Eccleſiaſtico, idque ex quadam congruentia, & ſimilitudine ſumpta ex generatione naturali: ſicut enim per iſtam contrahitur cognatio naturalis dirimens Matrimonium inter Cognatos; ita per generationem ſpiritualem factam in his Sacramentis, contrahitur ex ſtatuto Eccleſiæ cognatio ſpiritualis, quæ pariter dirimit Matrimonium, non quidem jure naturali, aut Divino, ſed jure Eccleſiaſtico habito in cap. *1. de cognat. ſpirit. in 6.* cap. *Martinus*, & cap. *veniens eod. tit.* & ſupponitur in Trident. *ſeſſ. 24. c. 2. de refor.* & quidem congruenter ob conſimiles rationes, quibus diximus, conſanguinitatem dirimere Matrimonium.

22. Oritur autem hæc cognatio ſpiritualis ſolum ex Baptiſmo, & Confirmatione, non vero ex aliis Sacramentis, ut habetur ex cap. *fin. de cognat. ſpirit. in 6.* & rationem tradit D. Thom. *in 4. diſt. 42. q. 1. art. 2. ad 8.* quia licet reliqua Sacramenta conferant eſſe ſpirituale gratiæ; illud tamen non conferunt per modum ſpiritualis regenerationis, per modum alimentationis, ut Euchariſtia; aut ſanationis, ſeu reconciliationis, ut Pœnitentia. Nec obſtat, quod Sacerdos in Sacramento Pœnitentiæ dicatur Pater ſpiritualis, & Pœnitens Filia ejus ſpiritualis; quia talis dicitur ſolum metaphorice, & improprie.

23. Hæc cognatio ſpiritualis contrahitur ſolum inter baptizantem, & baptizatum; inter baptizantem, & Patrem, ac Matrem baptizati; inter ſuſceptores, & ipſum baptizatum, necnon inter ſuſceptores, & Patrem, ac Matrem baptizati: quod idem valet in Sacramento Confirmationis, in quo contrahitur ſpiritualis cognatio inter Confirmantem, & Confirmatum, illiuſque Patrem, & Matrem, & inter tenentem, & confirmatum, illiuſque Patrem, & Matrem: unde duæ tantum ſunt ſpecies cognationis ſpiritualis; alia dicitur Paternitas, quæ datur inter baptizantem, & baptizatum, inter ſuſceptores, & ipſum baptizatum; altera Compaternitas, quæ datur inter baptizantem, & Parentes carnales baptizati, & inter ſuſceptores, ac Parentes carnales ipſius baptizati; idemque dicendum de Sacramento Confirmationis, ſublata quacumque alia cognationis ſpiritualis ſpecie, quæ olim dabatur inter Filios Patrini, aut baptizantis cum baptizato, & dicebatur Confraternitas, ut habetur ex Trident. *ſeſſ. 24. c. 2. de ref.*

24. Inde ſequitur, nullam contrahi cognationem ſpiritualem inter baptizantes, & ipſos ſuſceptores, nec inter ſuſceptores inter ſe, quia hoc nullo jure habetur, & Trident. abſtulit quamcumque aliam cognationem ſpiritualem, & dixit ſolum inter perſonas ſuperius enumeratas illam contrahi. Quare Vir, & Femina, qui ſunt Patrini eumdem Puerum tenentes in Baptiſmo, nullam contrahunt inter ſe cognationem ſpiritualem, ſed poſſunt Matrimonio copulari: ſimiliter ſi Vir, & Uxor ſuſcipiant eumdem puerum de Sacro fonte non privantur jure petendi, quia non contrahunt cognationem ſpiritualem. Nec obſtat Trid. *loc. cit.* dicens: *Ad ſummum unus, & una baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant, inter quos, ac baptizatum ipſum cognatio contrahatur*; nam illa particula *inter quos*, non importat, quod inter ipſos ſuſceptores contrahatur cognatio, ſed quod contrahatur ſuſceptoribus cum ipſo baptizato, ac illius parentibus ut ibidem clare conſtat.

24. Ad contrahendam cognationem ſpiritualem plura requi-

requiruntur; primo enim requiritur, ut ſuſceptores teneant infantem, dum baptizatur, vel ſaltem immediate de manibus baptizantis de Sacro fonte levent, quia Jura hanc cognationem ſtatuentia hanc conditionem requirunt, ut patet ex primis quinque Capitibus, cap. *omnes* 30. *q.* 1. cap. *ſi quis unus* 30. *q.* 4. ſic Sanchez *l.* 7. *d.* 56. *n.* 5. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 2. Bonac. *q.* 3. *de imped. punct.* 5. §. 2. *n.* 14. Henriq. Reginald. Vaſquez, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *de baptiſ. diſp.* 7. *q.* 23. unde adulti, qui ſolum aſſiſtunt, aut reſpondent pro baptizando, cognationem non contrahunt, ſi non tangant, aut de Sacro fonte ſuſcipiant; ſufficit tamen, quod tangant veſtimenta infantis, aut ſaltem in diſco vel linteo teneant, quia hoc modo vere dicuntur tangere, ac tenere, ut cum aliis docet Roſignol. *de Matr. II. prænot.* 10. *ſect.* 4. *n.* 28. Hinc ſequitur, Commatrem non contrahere hanc cognationem, ſi non tangat puerum dum baptizatur, vel illum ſuſcipiat de manibus baptizantis; nec ſufficit, quod illum ſuſcipiat de manibus Compatris, ut deciſum refert Petrus de Ledeſma *de Matr. q.* 36. *art.* 3. a Sacra Cong. Cardinal. qui cenſerunt, exiſtente conſuetudine in Epiſpatu Abulenſi, ut Commater non tangat infantem, donec Compater levaverit de Sacro fonte, & Commatri tradiderit, Commatrem non fieri cognatam ſpiritualem infantis, eo quod non levaverit ipſum immediate, quod Decretum ex Farinaccio refert etiam Leander *q.* 23. *de bapt. d.* 7.

26. Sufficit autem, quod Patrini puerum teneant, vel ſuſcipiant, abſque eo, quod pro eo reſpondeant, *volo*, *abrenuntio*, dum fit Cathechiſmus, quia jura mentionem faciunt ſolius ſuſceptionis, & quia hæc reſponſio non requiritur in Confirmatione. Sic Navar. *c.* 22. *n.* 36. Bonac. *n.* 14. Coninch. *d.* 32. *n.* 33. Hurtad. Sanchez, Vivald. & alii, quos affert, & ſequitur Leander *n.* 24. Non eſt neceſſe, quod habeant intentionem contrahendi hanc cognationem ſpiritualem, dummodo intentionem habeant exercendi munus Patrini ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem; nam tunc illam vere contrahunt, ut diximus ſupra *tr.* 2. *de bapt. c.* 5. *d.* 4. *n.* 13. ubi etiam diximus, requiri in Patrino, ſeu tenente puerum, ſive in Baptiſmo, ſive in Confirmatione uſum rationis, & quod ſit Baptizatus, ut contrahat cognationem ſpiritualem in Baptiſmo, & ſit Confirmatus, ut illam contrahat in Confirmatione, ut conſtat ex c. *In Baptiſmate, de conſecrat. d.* 4. iis verbis: *In Baptiſmate, vel in Chriſmate non poteſt alium ſuſcipere in filium ipſe, qui non eſt baptizatus, vel confirmatus.*

27. Requiritur 2. ad contrahendam cognationem ſpiritualem, ut non adſit error perſonæ: quare, qui per errorem tenet, ſeu ſuſcipit filium Petri, credens eſſe filium Pauli, non contrahit cognationem, nec cum Parentibus Petri, nec cum Parentibus Pauli, ut colligitur ex cap. 2. *de cognat. Spirit.* ubi deciditur, Conjugem, quæ per ignorantiam ſuſcepit de ſacro fonte Filium Mariti, poſſe debitum petere. Ratio eſt, quia ad contrahendam hanc cognationem requiritur in Patrino intentio exercendi munus ab Eccleſia inſtitutum; ſed qui per errorem tenet filium Petri, credens eſſe Filium Pauli, non habet intentionem exercendi officium Patrini circa Filium Petri; ergo non contrahit cognationem cum parentibus Petri, ſed nec etiam cum parentibus Pauli, quia revera non tenet Filium Pauli; ſecus dicendum, ſi tenens haberet animum, & intentionem ſuſcipiendi, ſeu tenendi perſonam præſentem, quæcumque illa ſit; tunc enim vere contraheret cognationem ſpiritualem cum illius Parentibus, quicumque illi ſint, & per conſequens contraheret cognationem cum parentibus Petri, quorum Filium tenet. Ita Sylveſter, Sanchez, Reginal. Alexander de Nevo, Franciſcus. Marcus, & alii, quos affert & ſequitur Roſignol. *loc. cit. nu.* 30. ita etiam Bonac. *q.* 3. *p.* 5. §. 2. *num.* 18. Villalob. *tr.* 14. *diff.* 19. *num.* 17.

28. Nec obſtat, ſi dicas, qui per errorem baptizaret Filium Petri, credens eſſe Filium Pauli, contraheret cognationem ſpiritualem cum baptizato, & illius parentibus; ergo etiam illam contrahit, qui illum tenet, quamvis per errorem credat, eſſe Filium Pauli. Reſp. enim negando conſequentiam, quia Miniſter Sacramentorum, excepto Matrimonio, tenetur habere intentionem miniſtrandi Sacramentum perſonæ præſenti, quæcumque illa ſit, nec poteſt ſine peccato reſtringere ſuam intentionem ad perſonam determinatam, ne ſe exponat periculo irritandi Sacramentum. At Patrinus non tenetur habere intentionem ſuſcipiendi quamcumque perſonam, ſed poteſt ſuam intentionem limitare, & reſtringere ad perſonam determinatam, qua non exiſtente, non contrahitur cognatio, defectu intentionis.

29. Requiritur 3. quod puerum teneat, quando Baptiſmus ſollemniter adminiſtratur; ſi enim illum teneat in Baptiſmo privatim adminiſtrato, licet in neceſſitate, non contrahit cognationem ſpiritualem. Ratio eſt, quia ritus Patrini eſt cæremonia ſacra, inſtituta ab Eccleſia pro Baptiſmo ſollemni, ut patet ex Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 2. & ſic, deficiente ſollemnitate, deficit ratio Patrini, & cognationis ſpiritualis. Ita Sylveſter V. *Matr.* 8. *q.* 7. Suar. 3. *p. q.* 67. *art.* 8. *dub. ult.* Sanchez *l.* 7. *d.* 62. *n.* 14. Bonac. *loc. cit. num.* 21, Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 18. & alii plures apud Leandrum *de Bapt. d.* 7. *q.* 21. quamvis ipſe cum aliis oppoſitum ſentiat. Quod verum eſt, etiamſi ille puerum teneat in Baptiſmo privato, & vere intendat cognationem contrahere, quia talis intentio non importat ſollemnitatem ab Eccleſia requiſitam pro tali cognatione contrahenda. Ita cum Sanchez, & Trullench. Ant. a Spiritu S. *d.* 7. *de Matr. ſect.* 9. Hurtad. *diſp.* 18. *diff.* 6.

30. Qui puerum privatim baptizat, etiamſi ſit laicus, contrahit cognationem ſpiritualem, quia Sacramentum confert, & inde laicus baptizans filium ſuæ Concubinæ privatim, & in neceſſitate, non poteſt illam ducere in Uxorem, quia obſtat cognatio ſpiritualis per collationem Baptiſmi contracta, ut cum aliis docet Homobonus *conſ. v.* 2. *p.* 5. *reſp.* 13. & *de exam. p.* 3. *tr.* 13. *c.* 2. *q.* 7. *reſ.* 3. &, aliis citatis, Leander *q.* 12. Si tamen Pater, aut Mater in neceſſitate proprium Filium baptizaverint non privantur jure petendi debitum, ut patet ex cap. *Ad limina* 30. *q.* 1. Homob. *loc. cit. de exam. ſup.* 3. *conſult. p.* 5. *reſp.* 12. Leander *q.* 11.

31. Requiritur 4. ut Patrinus puerum teneat, quando baptizatur, & infunditur aqua; ſi puer fuit domi baptizatus, & poſtea ſuppleantur ſollemnitates in Eccleſia, hanc cognationem non contrahit, qui illum tenet; contrahit tamen in hoc caſu impedimentum Catechiſmi, quod non dirimit Matrimonium, ſed tantum impedit, & ideo Parochus debet in eo libro, in quo Patrinorum nomina deſcribuntur, ſcribere, hunc non fuiſſe Patrinum in Baptiſmo, ſed in Cathechiſmo, ut bene notat Bonacina *n.* 9. & tenent Sanchez *l.* 7. *d.* 62. Filliuc. *tr.* 10. *nu.* 197. Leander *q.* 25. Item debet puerum tenere, quando primo baptizatur, & inde non contrahitur cognatio, ſi forte rebaptizetur. Si vero dubium ſit de priori Baptiſmo, & puer rebaptizetur ſub conditione, præſumendum eſt contrahi cognationem, quia fieri poteſt, ut ſecundus ſit validus, non exiſtente primo valido, conſequenter impedimentum cognationis oriatur ex ſecundo, ut cum Gutt. & Sanchez docet Ant. a Spiritu S. *n.* 384.

32. Requiritur 5. quod Patrini ſint determinati, non ſolum quoad numerum, ſed etiam quoad perſonas, ut habetur ex Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 2. *de Matr.* dicente: *Statuit Sancta Synodus, ut unus tantum ſive Vir, ſive Mulier, juxta Sacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum unus, & una baptizatum teneant; quod ſi alii ultra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant. Si Parochi culpa, vel negligentia ſecus factum fuerit, arbitrio Ordinarii puniatur*, ut fuſius diximus de Baptiſm. *c.* 5. *dub.* 3.

33. Quæres; *An, qui mittit Procuratorem ad ſuſcipiendum infantem nomine ſuo, contrahat cognationem ſpiritualem, vel potius illam contrahat Procurator, qui puerum tenet?* Fere omnes admittunt, Procuratorem tenentem Puerum nomine alieno nullam contrahere cognationem, quia Procurator non agit nomine proprio, nec ipſe intendit exercere munus Patrini, & ſic non poteſt cognationem contrahere: ſed diſcrepant in eo, quod plures admittant, ipſam contrahi a principali procuratorem mittente, quia ille contrahit obligationem audiendi baptizatum, quæ eſt propria Patrini, tum quia, quod poteſt quis per ſe ipſum, facere poteſt per alium, juxta regulam, *qui per alium*, de regul. juris in 6. & ita tenent Bonac. *de imped. Matr. q.* 3. §. 2. *n.* 34. Coninch. *d.* 32. *n.* 40. Pontius *l.* 7. *c.* 39. *n.* 10. Ant. a Spiritu S. *n.* 386. Petrus Ledeſma, Ochagavia, Layman, Naldus, Palaus, Rebel. & alii apud Leandrum *d.* 7. *de baptiſ. q.* 22.

34. Sed alii melius, & probabilius aſſerunt, illam non contrahi, neque a Procuratore, neque a principali mittente. Ratio eſt, quia ad cognationem contrahendam requiritur, quod patrinus phyſice tangat puerum dum baptizatur, & aqua infunditur, ut diximus ſupra *n.* 31. nam jura hanc cognationem inducentia utuntur verbis id ſignificantibus, ideſt *ſuſcipit*, *accipit*, *levat*, *tenet*, *tangit*, quæ omnia denotant actionem perſonalem, & contactum phyſicum, quem non præſtat principalis mittens; tum quia jus inducens impedimenta dirimentia eſt maxime odioſum, utpote contrarium libertati Matrimonii, ac proinde debet ſtricte interpretari, & intelligi de actione vera, & reali ſuſcipientis, non de actione, quæ ſolum moraliter imputatur ex fictione, cujuſmodi eſt actio procuratoris, quæ ſolum moraliter, ac ex fictione juris imputatur principali, per quod etiam patet ad argumentum contrarium; & ita tenent Roſign. *prænot.* 10. *ſect.* 5. *nu.* 43. Reginal. *l.* 31. *c.* 20. *n.* 156. Villalob. *tr.* 14. *diff.* 9. *n.* 18. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 2. & iterum *p* 10. *tr.* 16. *reſ.* 29. Dicaſtil. *t.* 1. *tr.* 2. *d.* 1. *dub.* 5, *n.* 56. Vega, Cornejo, & alii, quos ſequitur Leander *cit. q.* 22.

39. Dices: *qui puerum baptizat vere contrahit cognationem, quamvis baptizet nomine alterius, ideſt nomine*

Paro-

Parochi; ergo etiam illam contrahit Procurator, qui vere puerum tenet, quamvis nomine alterius.

Reſp. negando conſequentiam; nam, qui puerum baptizat ex licentia, & commiſſione Parochi, non baptizat nomine illius, tamquam ejus Procurator, ſed ut Miniſter Chriſti pro tali Sacramento, & in perſona propria, dicendo, *Ego te baptizo*, quamvis id faciat de licentia Parochi; at, qui puerum tenet, non exercet illam actionem nomine proprio, ſed nomine mittentis, ac proinde non ipſe, ſed mittens deberet cognationem contrahere, ut multi probabiliter tenent, quamvis magis placeat, neminem illam contrahere propter rationes allatas.

DUBIUM IV.

De Cognatione Legali.

36. Cognatio legalis communiter definitur: *Propinquitas perſonarum ex adoptione proveniens*. Adoptio vero dicitur; *Extraneæ perſonæ in filium, vel nepotem, ſeu deinceps legitima aſſumptio*. Dicitur *legitima aſſumptio*, quia debet eſſe electio facta ſecundum leges, tum civiles, tum canonicas; dicitur *perſonæ extraneæ*, ut excludantur perſonæ, quæ ſunt ſub poteſtate adoptantis, cujuſmodi eſt filius, vel heres; ſive deinde conſanguineæ ſint, ſive non. Dicitur *in filium*, *vel nepotem*, quia nemo poteſt adoptari in fratrem, vel parentem, ſicut poteſt in filium vel nepotem: ſic Mardochæus adoptavit Eſther filiam fratris ſui. *Eſther cap.* 2.

37. Duplex eſt adoptio, alia propria, & perfecta, quæ etiam dicitur Arrogatio, & eſt illa, per quam adoptatus tranſit in poteſtatem adoptantis, & fit illius heres neceſſarius, ſaltem in quarta parte bonorum, ideſt in Legitima, nec fieri poteſt ſine auctoritate, ac reſcripto Principis ſupremi; altera imperfecta, quæ retinet commune nomen Adoptionis, & per iſtam adoptatus non tranſit in poteſtatem adoptantis, nec fit illius heres neceſſarius ex Teſtamento, adeo ut debeat inſtitui heres, ſaltem in quarta parte bonorum, ſicut Arrogatus, ſed tantum ſuccedit ab inteſtato, & poteſt fieri auctoritate Magiſtratus inferioris. *Inſtit. de adopt.* §. *ſed hodie l.* 1. & 2. *C. de adopt.* Sanchez *l.* 7. *d.* 63. *n.* 18. Roſig. *de Matr.* 2. *præn.* 10. *ſect.* 5. Palaus *d* 4. *punct.* 9. *n.* 5. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 10. *n.* 388.

38. Ad hoc, ut quis poſſit alium adoptare, plura requiruntur; primo enim requiritur, ut adoptans ſit ſui juris, & major vigintiquinque annis, ut prius non poteſt ſua bona libere adminiſtrare, & de illis diſponere; & ſi adoptatio ſit perfecta, quæ dicitur arrogatio, debet adoptans habere quadraginta annos completos. II. Ut ſit Vir, non Femina; iſta enim adoptare non poteſt, quia non retinet Filios ſub propria poteſtate. III. Ut potens ſit ad generandum, quia alios aſſumit in defectum Filiorum, quos, natura ſpectata, generare poſſet, & ideo debet adoptatum excedere ſaltem decem, & octo annis, ut ratione ætatis Pater illius eſſe poſſit, quia ad ſimilitudinem generationis carnalis hæc adoptio inducta eſt; adoptatus autem habere debet ſeptem ſuę ętatis annos. IV. Debet adoptio fieri inter præſentes, nec poteſt fieri per Procuratorem. Deinde adoptio, ſi eſt perfecta, debet fieri auctoritate, & reſcripto Principis ſupremi, ſi vero non eſt perfecta, fieri poteſt auctoritate Magiſtratus inferioris, pro quibus videri poſſunt Sanchez, Roſig. Palaus, & alii.

39. Hæc cognatio legalis ex adoptione, ſive perfecta, ſive imperfecta proveniens, eſt triplex: prima eſt in linea recta inter adoptantem, & adoptatum, ipſiuſque deſcendentes §. *ergo omnes*, *inſt de Nuptiis*, & *l. Quin etiam ff. de rit. nupt.* Secunda eſt lateralis, ſeu in linea tranſverſali inter adoptatum, & filios carnales legitimos adoptantis. Tertia eſt affinitatis legalis ad ſimilitudinem affinitatis carnalis inter adoptantem, & Uxorem adoptati, & inter adoptatum, & Uxorem adoptantis, quæ omnia conſtant ex Inſtit. & tradit Palaus *d.* 4 *pu.* 9. S. Thom. *in* 4. *diſt.* 42. *qu.* 2. *art.* 3. Sanchez, Coninch., & alii apud Bonac. *q.* 3. *punct.* 5. *ſect.* 3. *n.* 4.

40. Adoptio, & legalis cognatio inde derivata, eſt impedimentum quoddam dirimens Matrimonium, tum ex jure Civili Inſtit. *de Adoption.* & *l. Adoptivus ff. de Ritu nupt.* tum maxime ex Jure Canonico, ad quod ſpectat impedimenta Matrimonii ſtatuere; & tres illas ſpecies ex jure ſuperius enumeratas approbavit, & quidem primam, & ſecundam lineæ rectæ, & tranſverſalis in cap. *ita diligere*, & cap. *Per adoptionem* 30. *q.* 3. & cap. *unico de cognat. legali*. Tertiam vero ſpeciem approbavit Eccleſia tacite, & ex antiqua conſuetudine, cum de illa nullus Textus expreſſus reperiatur in Jure Canonico; fuit autem ab Eccleſia rationabiliter inſtitutum hoc impedimentum propter eamdem rationem, quæ militat de conſanguinitate, & affinitate carnali, ſcilicet propter reverentiam debitam Conjunctis & quia caſtitas periclitaretur, ſi poſſibile eſſet Matrimonium inter illos ob maximam familiaritatem, quam inter ſe habent.

41. Dubium ſolum eſt: *an impedimentum Cognationis dirimens Matrimonium naſcatur tantum ex adoptione propria, & perfecta, vel etiam ex adoptione imperfecta; ad quas perſonas extendatur; & quanto tempore duret?* Multi enim admittunt, illud naſci ex utraque adoptione, quia Jura indiſtincte loquuntur, ac proinde debent abſolute intelligi de utraque adotione, cum utraque vere ſit adoptio. Sic Scotus, Tolet. Petrus Sotus, Lopez, Riccard. Palud. & alii, quos ex Sanchez ſequitur Leander *d.* 12. *de Matr. q.* 23. Palaus *punct.* 9. *n.* 9. Pontius *lib.* 7. *cap.* 41. *n.* 2. Gaſpar Hurtad. *d.* 19. *diff.* 2. Villal. *tr.* 14. *diff.* 10. *n.* 7. Guttier. *de Matr. c.* 102. *n.* 5. Barboſa *de poteſt. Epiſc.* 3. *p. alleg.* 51.

42. Sed magis placet ſententia oppoſita docens, ſolum ex adoptione perfecta tale impedimentum oriri. Ratio eſt, quia motivum inducendi tale impedimentum militat tantum de adoptione perfecta, non vero de imperfecta; fuit enim inductum ad evitandas fornicationes, quæ facile committerentur ſub ſpe futuri Matrimonii ex familiari cohabitatione adoptantis, & adoptati, illiuſque filios, ſi Matrimonium non eſſet interdictum, quæ ratio militat tantum de adoptione perfecta, per quam adoptatus tranſit in poteſtatem, & familiam adoptantis, & ſic de illa tantum jura loquuntur, & verificatur impedimentum. Deinde, quia Jura inducentia hoc impedimentum, cum ſint odioſa & contra libertatem Matrimonii, reſtringi debent ad perfectam adoptionem: & ita tenent Sylveſter, Sotus, Henriq. Petrus Ledeſma, & alii, quos ſequitur Sanchez *lib.* 7. *d.* 63. *n.* 9. Averſa *q.* 16. *ſect.* 3. Ant. a Spiritu S. *n.* 390. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 120. Bonac. *q.* 3. *p.* 5. §. 3. *n.* 2. Roſignol. *prænot.* 10. *ſect.* 5. *n.* 10. Dicaſtill. *deciſ.* 7. *dub.* 32. *n.* 321. Layman, Filliuc. Sylvius, & alii apud Leandrum.

43. Hæc cognatio legalis orta ex perfecta adoptione dirimit Matrimonium in linea recta inter adoptantem, & adoptatum, & legitimos deſcendentes adoptati, vel uſque ad quartum gradum, vel uſque in infinitum juxta ſuperius dicta de cognatione naturali, ad cujus ſimilitudinem inducta eſt cognatio legalis. Sed melius Sanchez *l.* 7. *d.* 63. *n.* 31. extendit hoc impedimentum ſolum ad illos deſcendentes adoptati, qui tempore adoptionis erant ſub ejus poteſtate, eo quod iſti ſimul adoptari mediate cenſentur, & non alii, ex *l. ſi Pater familias ff. de adopt.* Quare Matrimonium conſiſtere poterit inter adoptantem, & filiam adoptati, quæ poſt adoptionem nata fuit, vel tempore adoptionis erat extra poteſtatem adoptati & multo magis cum filia filiæ adoptivæ, quia femina non habet in ſua poteſtate ſuos deſcendentes §. *feminæ inſtit. de adopt.* & etiam cum filiis illegitimis adoptati, quia hi non ſunt ſub poteſtate adoptati: cum Sanchez tenent etiam Averſa *loc. cit.* Hurtado *d.* 19. *diff.* 3. *num.* 7. Coninch. *d.* 32. *dub.* 3. Palaus *punct.* 9. *n.* 14. & durat hoc impedimentum perpetuo quouſque vivant, & ſic numquam poteſt inter illos contrahi Matrimonium, etiamſi per emancipationem, aut alio modo ſoluta fuerit adoptio, quia reverentia, ratione cujus fuit inductum hoc impedimentum inter hujuſmodi Cognatos, ſemper durare debet, & ſic etiam ipſum impedimentum.

44. In linea tranſverſali dirimit Matrimonium inter illos, & filias adoptantis cum adoptato, & non eſt perpetuum, ſed durat ſolum, durante adoptione, & patria poteſtate, & ideo, ſoluta patria poteſtate, vel morte Patris adoptantis, vel emancipatione filiorum, ceſſat impedimentum prædictum, & ſic filia adoptiva poſt mortem Patris contrahere poteſt cum filio naturali adoptantis, cum quo etiam contrahere poteſt, vivente Patre, ſi Filius naturalis fuerit emancipatus. Non extenditur ad filios adoptivos inter ſe, unde ſi unus adoptet ſimul filium, & filiam, poterunt iſti inter ſe Matrimonium contrahere, quia jura ſolum irritant Matrimonium inter filium naturalem, & filiam adoptivam, aut e contra, non vero inter filium, & filiam adoptivam. Sic Palaus *n.* 15. Roſignol. *n.* 15. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 121. Hurtado *d.* 19. *diff.* 3. Bonac. *q.* 3. *p.* 5. §. 3. *n.* 7. Leander *q.* 26. & aliis pluribus citatis, Sanchez *d.* 63. *n.* 28.

45. Matrimonium denique dirimit inter adoptantem, & uxorem adoptati, & ſimiliter inter adoptatum, & uxorem adoptantis, inter quos datur cognatio legalis ad inſtar cujuſdam affinitatis, & eſt impedimentum perpetuum, adeo ut numquam poſſit adoptatus contrahere cum uxore adoptantis, & e contra, quia ſemper durat reverentia illis debita, ſuper qua fundatur tale impedimentum, ſicut deciſum eſt in *l. adoptivus* 14. *ff. de Ritu nupt.* & tradunt ex communi ſententia Sanchez *dec.* 63. *n.* 20. Roſignol. *n.* 13. Palaus *num.* 16. nec ad alias perſonas hæc Cognatio extenditur, cum de iis tantum perſonis Jura loquantur.

CA-

CAPUT XIII.

De Impedimentis affinitatis, & publicę honeſtatis.

DUBIUM I.

Quid ſit Affinitas, & qualiter contrahatur?

Affines dicuntur viri, & uxoris cognati, dicti ex eo, quod duæ cognationes, quæ diverſæ ſunt inter ſe, per nuptias copulantur, & altera ad alterius fines accedat, & inde Affines, quaſi Confines, & Propinqui appellantur. Affinitas recte definitur ex D. Th. *in 4. d.* 51. *q. unic. Propinquitas perſonarum ex carnali copula proveniens omni carens parentela*. Dicitur *propinquitas perſonarum*, per quas particulas convenit Affinitas cum Conſanguinitate, a qua diſtinguitur per reliquas particulas, & provenit ex carnali copula, per quam, cum Vir, & Femina fiant una caro, & unus ſanguis, omnes Conſanguinei viri fiunt Affines mulieri, & omnes Conſanguinei mulieris fiunt Affines viro in eodem gradu, in quo ſunt Conſanguinei mulieris, ex c. *Fraternitas* 35. *qu.* 10. Dicitur *omni carens parentela*, quia Affinitas de ſe non ſupponit Conſanguinitatem aliquam inter Affines, quamvis per accidens poſſit eſſe cum illa. Oritur autem hæc Affinitas non ſolum ex carnali copula licita, & maritali, ſed etiam ex copula illicita, fornicaria, adulterina, & ſimili; omnis enim, qui congreſſum habet carnalem cum aliqua muliere, contrahit affinitatem cum Conſanguineis ejuſdem mulieris, & vice verſa, ut definitur in cap. *Non debet, de conſang. & affinit.* in cap. *diſcretionem, de eo, qui cognovit conſang.* & in Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 4. & tenent omnes Doctores communiter. Ratio etiam eſt, quia ex copula licita, & maritali ideo naſcitur Affinitas, quia per ipſam efficiuntur Conjuges una caro, & unus ſanguis, juxta illud Chriſti Matth. 5. *erunt duo in carne una*; ſed etiam per copulam fornicariam, & illicitam fiunt una caro, & unus ſanguis, qui ſic congrediuntur, juxta illud 1. Corinth. 6. *An neſcitis, quoniam qui adhæret Meretrici*, per fornicationem, *unum corpus efficitur? erunt, inquit, duo in carne una*; & ſic non ſolum ex copula conjugali, ſed etiam ex copula fornicaria naſcitur Affinitas, non quidem inter Virum, & Feminam congreſſum habentes; ſed inter Virum, & Conſanguineos feminæ, & viceverſa.

2. Dubitatur, *quænam copula ſit neceſſaria, & ſufficiens ad hoc, ut ex illa conſurgat Affinitas?* Sed reſponſio facile colligi poteſt ex dictis ſupra *c.* 4. *dub.* 7. de copula neceſſaria ad conſummationem Matrimonii, ad hoc ut reddatur indiſſolubile; illa enim copula, quæ reddit Matrimonium conſummatum, eſt etiam neceſſaria, & ſufficiens ad generandam Affinitatem: inde requiritur copula naturalis, quæ ſit apta generationi, nec ſufficit ſola penetratio vaſis feminei ſine ſeminatione intra illud; nam Affinitas ex ea ſolum oritur copula, per quam Vir, & Femina fiunt una caro, cap. *Fraternitatis* 35. *q.* 10. ſeu qua efficiatur ſanguinis commixtio, *c. lex. divina* 27. *q.* 2.

3. *An vero requiratur etiam ſeminatio feminæ, adeo ut, ea non ſeminante, non contrahatur Affinitas, quamvis Vir ſeminaverit intra vas?* Prima ſententia negat ex eo, quod ſemen femineum ad generationem non ſit neceſſarium, teſte Philoſopho 2. *de generat. animal. c.* 2. Avicenna *l.* 9. *de animal. c.* 1. & ita tenent Sanchez *diſp.* 64. *n.* 1. Sylv. *V. matr.* 8. *q.* 19. *dict.* 2. Petrus Ledeſma, Rodriq. Vega, Bonac. Torreblanca, Candid. Rebell. & alii, quos affert, & ſequitur Leander *d.* 20. *q.* 4. dicens; ſufficere ſeminationem viri in matricem feminæ, in qua eſt ſanguis Menſtruus ad generationem paratus, quia ex horum commixtione Vir, & Femina fiunt una caro, & hujuſmodi copula eſt perfecta, & ſufficiens ad generationem.

4. Secunda ſententia ſatis probabiliter affirmat, ad contrahendam Affinitatem neceſſariam eſſe utriuſque Conjugis ſeminationem, quia juxta communem Medicorum ſententiam ad generationem requiritur utrumque ſemen tam viri, quam feminæ, nec ad alium finem ſemen femineum videtur fuiſſe a natura inſtitutum. Sic Hurtad. de Matr. ubi ait: *Ad Affinitatem non ſufficit ſeminatio viri in matrice feminæ, in qua eſt ſanguis menſtruus ad generationem paratus, ſed etiam requiritur ſeminatio feminæ, ut indicatur cap. Lex divina* 27. *q.* 2. *dum in ea requiritur ſanguinis, id eſt ſeminis commixtio, quia Galenus docet, quod etiam ſeminatio feminæ eſt neceſſaria ad generationem*. Ita etiam Diana *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 43. & probabile putat Sanchez *loco cit.* quæ opinio eſt adeo probabilis, ut Suarez 3. *p. q.* 32. *art.* 1. *d.* 10. *ſect.* 1. fateatur cum aliis, eſſe probabile, adfuiſſe ſemen in Maria Virgine, abſque omni prorſus inordinatione, & concupiſcentia, ut miniſtraret conceptioni Chriſti materiam, & ſic eſſet vera, & naturalis Mater Dei.

5. Stante probabilitate hujus ſententiæ, qui habuit copulam cum Sorore, vel Conſanguinea uxoris ſuæ, ſi illa non ſeminavit, non contraxit ullum impedimentum, nec affinitatem, ſed poteſt abſque ulla diſpenſatione petere debitum a ſua uxore, ut fatetur Diana.

6. Utraque pars tam affirmativa, quam negativa, eſt valde probabilis, tum propter rationem naturalem, tum propter Doctores, qui illam ſequuntur, & defendunt, pro quibus videri poteſt Leander in præſenti *d.* 20. *q.* 4. & nos diximus ſupra *l. c.* certum eſt, non oriri Affinitatem, ſi ſola femina ſemen emittit, quia talis copula eſt inſufficiens ad generationem prolis, nec datur commixtio ſanguinum, in qua vir, & femina fiant una caro.

7. Non oritur affinitas ex copula ſodomitica, nec ex congreſſu Spadonum, qui verum ſemen non emittunt aptum ad generationem. Nec ex pollutione quacumque extra vas, etiam circa pudenda mulieris, quia ad affinitatem contrahendam ea copula neceſſario requiritur, ex qua poſſit ſequi generatio, & expreſſum habetur c. *lex divina* 27. *q.* 2. & c. *Extraord.* 35. *p.* 5. Non ſufficere congreſſum Spadonum ad contrahendam affinitatem docent Hurtad. Candidus, Bonacina, Lublinus, Pontius, Sanchez, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 6. & tenet Averſa *q.* 17. *ſect.* 1. ac proinde poterit illa femina Matrimonium contrahere cum Conſanguineis illius Eunuchi.

8. Contrahi affinitatem per ſolam ſeminis virilis receptionem intra vas feminæ, quocumque modo, & arte id fiat, quamvis ope Demonis id contingat abſque copula, ſive cum violatione clauſtri, ſive abſque violatione, ſive ſponte, ſive caſu, affirmat cum aliis Sanchez *d.* 64. *n.* 15. ſequitur Bonac. *q.* 3. *punct.* 12. *n.* 13. Gutier. *c.* 54. *n.* 23. Hurtad. Filliuc. Candid. & alii apud Leander *q.* 7. quia inde ſequi poteſt generatio. Negat Pontius *l.* 7. *diſp.* 33. *n.* 2. Leander *diſ.* 20. *q.* 7. Diana *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 19. & alii apud ipſos, qui ultra receptionem ſeminis requirunt aliquam hominis cooperationem, ac adhæſionem viri ad feminam.

DUBIUM II.

Uſque ad quem gradum, & quo Jure Affinitas dirimat Matrimonium?

9. Affinitas habet ſuos gradus, & lineas, eadem omnino ratione, qua Conſanguinitas, pro quibus numerandis, tradi ſolet a Canoniſtis illa regula: *Perſona addita perſonæ, per carnis copulam, mutat genus, non gradum attinentiæ*, quod eſt idem, ac dicere; per carnalem congreſſum viri cum femina omnes conſanguinei feminæ, fiunt affines viro in eadem linea, & gradu, quo ſunt feminæ conſanguinei; ſimiliter omnes conſanguinei viri, in eodem gradu, & linea, quo ſunt illi conſanguinei, fiunt affines feminæ. Quare pro cognoſcenda linea, & gradu affinitatis, videndum eſt, in quo gradu, & linea illi, de quibus quæritur, ſint conſanguinei Stipiti; in eodem enim gradu, & linea ſunt affines inter ſe; cui regulæ ſimilis eſt hæc alia, in quo gradu aliquis eſt conſanguineus perſonæ cognoſcenti, in eo ſit affinis perſonæ cognitæ, & e contra, in quo gradu aliquis eſt conſanguineus perſonæ cognitæ, in eodem ſit affinis perſonæ cognoſcenti.

10. Stipes in affinitate ſunt duæ illæ perſonæ, quę ſe carnaliter cognoſcunt, & iſtæ non dicuntur inter ſe affines, ſed origo, radix, & principium affinitatis: lineæ ſunt duæ, alia recta aſcendentium, & deſcendentium, alia collateralis: aſcendentes ſunt Socer, Socrus, Vitricus, & Noverca, deſcendentes ſunt Gener, Nurus, Privignus, & Privigna. Sic Titius, qui carnalem copulam habet cum Berta, contrahit affinitatem in linea recta cum Matre, & Filia ejuſdem Bertæ, & cum omnibus deſcendentibus a filio, ſeu filia ejuſdem Bertæ, quia nimirum iſti, cum ſint in linea recta cognationis cum Berta, ſunt affines in linea recta cum Titio. Similiter Frater, & Soror Bertæ, & deſcendentes ab iſtis, cum ſint conſanguinei in collaterali linea cum Berta, fiunt affines in eadem linea, & gradu cum Titio: idem valet de conſanguineis Titii, qui fiunt affines Bertę in eadem linea, & gradu, mutato ſolum nomine conſanguinitatis in affinitatem, in quo conveniunt Doctores communiter.

11. Affinitatem eſſe impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum, certo conſtat ex *toto tit. de conſang. & affinit. & toto tit. de eo, qui cognovit Conſanguineam uxoris*, & traditur in Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 4. *can.* 3. quod quidem impedimentum olim extendebatur uſque ad ſeptimum gradum, ſicut & Conſanguinitas, c. *Nullum*, & c. *Æqualiter* 35. *q.* 3. & conſanguinei viri fiebant affines conſanguineis feminæ; nam affinitas pariebat affinitatem, ut docet Sanchez *l.* 7. *diſ.* 64. ſed poſtea ab Innoc. III. in Conc. Later. reductum fuit ad quartum ſolum gradum, c. *Non debet de conſang. & affinit.* noviſſime autem in Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. tale impedimentum contractum ex copula illicita reſtrictum fuit ad ſecundum gradum,

dum, his verbis: *Sancta Synodus impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & Matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo, & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit: in ulterioribus vero gradibus ſtatuit, hujuſmodi affinitatem Matrimonium poſtea contractum non dirimere*, ubi Concilium nihil innovavit circa affinitatem conſurgentem ex copula conjugali, ſed illam reliquit uſque ad quartum gradum, prout decretum fuit in Concil. Lateranen. ſub Innoc. III. c. *Non debet de conſang. & affinit.* Quare hodie Affinitas conſurgens ex copula maritali impedit, ac dirimit Matrimonium contrahendum uſque ad quartum gradum; illa vero, quæ conſurgit ex copula illicita, ſolum uſque ad ſecundum gradum, adeo ut in tertio, & quarto gradu libere poſſit Matrimonium contrahi, ut declaravit B. Pius V. anno 1566. motu proprio, incipit; *Ad Romanum Pontificem*, per hæc verba; *Declaramus, & auctoritate Apoſtolica decernimus, nullum hodie impedimentum remanere, quominus in ulterioribus gradibus hujuſmodi libere, & licite Matrimonium contrahi poſſit.*

12. Sublata eſt etiam Affinitas, quæ conſurgebat inter conſanguineos viri, & conſanguineos uxoris, eſtque nunc regula illa certa: *Affinitas non parit Affinitatem*, & ſic ſolum datur affinitas inter conſanguineos mariti, & uxorem, & inter conſanguineos uxoris cum marito, non inter conſanguineos uxoris, & conſanguineos mariti; quare duo Fratres poſſunt ſine ulla diſpenſatione accipere duas Sorores, vel Soror, & Frater Petri v. g. Matrimonium contrahere cum Fratre, & Sorore Pauli. Item poſſunt duo fratres unus accipere viduam, & alter accipere filiam ejuſdem viduæ genitam ex mortuo Marito. Item Pater, & Filius poſſunt nubere cum Matre, & Filia. Similiter poteſt quis in uxorem accipere relictam a fratre ſuæ uxoris: & hæc omnia vera ſunt, quia affinitas non parit affinitatem. Ita Sanchez *l. 7. diſ. 67. nu. 3.* Roſig. *de Matr. 11. diſq 3. §. 1.*

13. Dubium eſt: *an affinitas ſit impedimentum dirimens Matrimonium jure naturali, vel ſolo jure Eccleſiaſtico, loquendo maxime de affinitate proveniente ex copula maritali, & licita*; nam ſi illa proveniat ex copula fornicaria, & illicita, omnes facile admittunt, non dirimere Matrimonium jure naturali, ſed dumtaxat jure Eccleſiaſtico. Ratio eſt, quia ex copula fornicaria jure naturali nulla conſurgit affinitas, non enim conſurgit vinculum: ſeu propinquitas, quæ reverentiam, & amicitiam conciliet inter affines; naturaliter enim filius nec amicitiam fovet, nec inclinatur ad exhibendam reverentiam Concubinæ Patris ſui, multo minus amat, aut inclinatur ad reverentiam exhibendam viro, qui illicitum congreſſum habuit cum Matre ſua, quin potius inde oriuntur odia, & cauſſæ diſcordiarum. Quare non poteſt naturaliter dari inter illos vera affinitas, quæ debet eſſe fundamentum amoris, & reverentiæ: & ita Sanchez *num. 9.* Roſig. *de Matr. 11. prænot. 11. n. 10.* Henriq. *l. 11. c. 1. n. 2.*

14. Nec obſtat, affinitatem oriri ex commixtione ſanguinis, & unitate carnis, quæ non minus habetur ex copula fornicaria, quam ex copula maritali, ut patet ex illo Apoſt. *Qui adhæret meretrici unum corpus efficitur cum ea*. Nam licet ex copula fornicaria oriatur commixtio ſanguinis, & unitas carnis; non eſt tamen talis; quæ ſit fundamentum amicitiæ inter affines, quin potius eſt fundamentum odii, & cauſſa rixarum, nec conciliat reverentiam unius ad alterum, ac proinde ſi dicatur affinitas, non eſt talis, ut ratione naturali dirimat Matrimonium, ut docent Palaus *d. 4. pu. 8. n. 10.* Sanchez *d. 66. n. 3.* Rebell. *l. 3. de Matr. q. 15. concl. 2.* Layman *l. 5. tr. 10. p. 4. c. 6. concl. 5. num. 6.* Boniſc. *q. 3. pu. 12. n. 7.* Leander *d. 20. q. 18.*

15. Loquendo de affinitate conſurgente ex copula licita, & maritali, aliqui volunt, illam dirimere Matrimonium jure naturali in linea recta in quocumque gradu in infinitum, ſicut dictum eſt ſupra de conſanguinitate. Sic Palud. *in 4. diſt. 41. q. 1. art. 5. nu. 26.* Suplem. Gabriel. *art. 2. concl. 2.* Sylveſter V. *Matr. 8. q. 15. dicto 6.* P. Soto *lect. 10. de Matr.* & alii, quos refert Sanchez *d. 66. n. 5.* Alii docent, jure naturæ dirimere ſolum in primo gradu lineæ rectæ, non in aliis, v. g. inter Privignum & Novercam, inter Privignam, & Vitricum, Socerum & Nurum, Socram, & Generum, quia omnes nationes ab horum Matrimonio videntur abhorrere, ut habetur ex Apoſt. 1. Corinth. 5. *Auditur inter vos talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem Patris ſui aliquis habeat*; & Gen. 49. acriter reprehenditur Ruben, qui dormierat cum uxore Patris ſui. Ita Navar. *l. 4. conſil. tit. de ſponſ. conſ. 14. n. 8.* Covar. 4. *decret. 2. p. c. 6.* Bellarm. *de Matr. c. 28.* Valent. *t. 4. diſp. 10. q. 5. pun. 3.* Sylvius *q. 55. art. 6.* & alii apud Sanchez *n. 6.*

16. Alii addunt affinitatem jure naturali non ſolum dirimere Matrimonium in primo gradu lineæ rectæ, ſed etiam in primo gradu lineæ tranſverſæ, & hæc eſt magna illa controverſia, quæ ſuborta fuit tempore Henrici VIII. Angliæ Regis, qui repudiavit Catharinam Aragoniam, Filiam Ferdinandi, & Eliſabethæ, quæ antea fuerat uxor fratris ſui Arthuri, quamque duxerat ex diſpenſatione Julii II. &, ea vivente, duxit Annam Bolenam, prætendens, Pontificem non potuiſse diſpenſare in illa affinitate jure naturæ dirimente Matrimonium, qua etiam de cauſſa Sanctus Joan. Baptiſta graviter increpavit Herodem, quia duxerat Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui. Idem affirmant Palud. ſupra D. Ant. *3. p. tit. 1 c. 11. & 14.* Angelus V. *Matrim. 3. impedim. 18.* Tabiena V. *Impedim. 3. q. 4.* Gloſſa, Abbas Ancharan. Alexand. in c. *Gaudemus* de divortiis.

17. Reſp. tamen, in nullo gradu ſive lineæ rectæ, ſive lineæ tranſverſæ, affinitatem jure naturæ Matrimonium dirimere: & quidem de linea tranſverſa ex eo patet, quod ſæpe in primo gradu illius lineæ Summi Pontifices diſpenſarunt, ut Innoc. III. cum Infidelibus recenter converſis. Cap. *fin. de divort.* Alexand. VI. cum Emmanuele Rege Luſitaniæ; Julius II. cum dicto Henrico VIII. quam diſpenſationem, poſt magnam conſultationem fere omnium Virorum doctiſſimorum, & Illuſtrium Univerſitatum totius Orbis, approbavit, & auctoritate Pontificia validum declaravit Clemens VII. & alii etiam Pontifices poſtea diſpenſarunt; at Pontifices diſpenſare nequeunt in jure naturali; ergo, affinitas non dirimit jure naturali Matrimonium in primo gradu lineæ tranſverſæ. Quod confirm. ex eo, quod Jacob Vir ſanctiſſimus duxit Liam, & Rachelem Sorores *Gen. 29.* & *Deuter. 27.* præcipiebat Deus, ut quandocumque unus fratrum deceſſiſſet abſque Filiis, alter frater duceret eamdem uxorem. Ratio etiam eſt, quia non apparet ex natura rei tanta indecentia, & repugnantia, ut non valeat Matrimonium inter tales affines contractum, cum præcipue nec conſanguinitas jure naturæ Matrimonium dirimat in primo gradu lineæ tranſverſæ, ut ſupra dictum eſt: & ita tenent innumeri Doctores, qui varios tractatus ediderunt in defenſionem Matrimoni Henrici VIII. cum Catharina; ita etiam tenent Sanchez *d. 66. n. 11.* Pontius *l. 7. c. 34.* Bonac. *q. 3. p. 13. prop. 3.* Roſig. *præn. 11. n. 11.* Hurtad. *d. 20. diff. 4. n. 13.* Guttierez *c. 99. n. 9.* Ant. a S. S. *n. 406.* Palaus *pu. 8. n. 11.* Candid. *diſp. 27. art. 12. dub. 4.* Diana *p. 4. tr. 4. reſol. 93.*

18. De primo gradu lineæ rectæ, de quo videtur major difficultas, prob. ex eo, quod in tali Matrimonio, licet ſit aliqua indecentia, & deformitas, ratione cujus non poſſit honeſtari, niſi ex cauſſa graviſſima, quæ fere numquam adeſſe poteſt, ut proinde numquam inveniatur in eo gradu ab Eccleſia diſpenſatum; attamen talis indecentia non eſt talis, & tanta, ut Matrimonium dirimat, ſicut dirimitur Matrimonium Filii cum Matre, & Filiæ cum Patre; nam inter affines non datur illa ſuperioritas naturalis orta ex deſcendentia, & procreatione unius ab alio, cui adverſatur uſus Matrimonii, nec debita eſt illa reverentia, quæ convenit veris parentibus, a quibus filii naturalem trahunt originem; & ſic non poteſt jure naturæ dirimi Matrimonium inter Affines in primo gradu, ſicut dirimitur inter Conſanguineos: ex quo ſequitur, non eſſe ſeparandos Infideles converſos ad fidem, qui in primo gradu affinitatis Matrimonium contraxerunt. Ita D. Thomas 2. 2. *q. 154. art. 9.* & ibi Cajet. & alii Expoſitores, Alenſis, Abulenſis, Vera-Crux, Ovandus, quos ſequitur Roſig. *n. 11.* Ant. a S. S. *n. 408.* Leander *d. 20. q. 19.* Sanch. Pont. Palaus, & alii ſup. relati.

19. Nec obſtant ea, quæ in contrarium adducuntur; primo enim non obſtat, quod Levit. 18. dicitur: *Turpitudinem uxoris Patris tui non diſcooperies: turpitudinem Uxoris Fratris tui non revelabis: turpitudinem Nurus tuæ non revelabis*; quia illæ conjunctiones, & aliæ ibidem allatæ prohibentur, non quia ſint contra jus naturæ, ſed quia includunt indecentiam, & ſic ſolum prohibentur jure poſitivo, quod ceſſavit per mortem Chriſti: unde in illis, aut pluribus illorum poſſe Pontificem diſpenſare, habetur ex Trid. *ſeſſ. 24. can. 3.* Divus Joannes merito reprehendit Herodem, vel quia, adhuc vivente Philippo fratre ſuo, duxerat illius uxorem, quam ab eodem abſtulit, ut D. Thomas, & alii ibi notant, & refert Joſephus Hiſtoricus *l. 18. antiq. c. 6.* vel quia lege poſitiva divina *Levit. 18.* frater prohibebatur ducere uxorem fratris ſui, quando filium reliquiſſet, ſicut frater Herodis reliquit Herodiadem ſaltatricem, cui legi ſtare tenebatur Herodes, qui erat Judæus, quamvis natus ex Patre Gentili. D. Paulus *1. Cor. 5.* acriter reprehendit illam fornicationem, quia, vivente Patre, ac renitente, Filius uxorem Patris habebat, ut ibi Doctores exponunt. Ruben ſimiliter reprehenſus fuit, quia violaverat thorum Patris ſui adhuc viventis: omnes nationes abhorrent ab hujuſmodi conjugio ob magnam indecentiam, quam includit.

20. Affinitas ſuperveniens Matrimonio jam contracto illud non dirimit, ſed impedit uſum, quatenus inceſtuoſus: qui carnaliter cognovit conſanguineam uxoris ſuæ in primo, & ſecundo gradu, privatur jure petendi, nec licite

cite poteſt debitum petere a Conjuge ſua, ut fuſius explicabimus infra, cum de uſu Matrimonii.

DUBIUM III.

De Impedimento publicæ honeſtatis.

21. IMpedimentum publicæ honeſtatis bene definitur: *Propinquitas quædam ex Sponſalibus de futuro, & ex Matrimonio rato nondum conſummato proveniens, robur trahens ab Eccleſiæ inſtitutione propter honeſtatem ejus.* Dicitur *Propinquitas*, in quo convenit cum Conſanguinitate, & Affinitate, ad cujus ſimilitudinem eſt introductum. Dicitur *proveniens ex Sponſalibus, vel Matrimonio rato*, quia ex duplici hoc capite conſurgit hoc impedimentum, differt ab Affinitate, quæ naſcitur ex Matrimonio conſummato. Dicitur *robur trahens ab inſtitutione Eccleſiæ*, quia non dirimit Matrimonium de jure naturæ, aut Divino, ſed ſolum jure Eccleſiaſtico, ut conſtat ex c. *Si quis uxorem. Si quis deſponſaverit* 27. *q.* 2. cap. *litteras de deſponſat. impuber* c. *Juvenis*, c. *veniens*, c. *ad audientiam*, c. *Sponſalia* de Sponſalib. & ex Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 3. *de reform.* Fuit autem introductum hoc impedimentum propter publicam decentiam, morumque honeſtatem, ut Matrimonium impediatur inter aliquas perſonas, quæ factæ ſunt ſibi propinquæ ob Sponſalia, vel ob Matrimonium ratum. Qua de cauſſa vocatur a Juriſtis Impedimentum Juſtitiæ publicæ honeſtatis.

22. Naſcitur hoc impedimentum ex Sponſalibus validis, & certis, quod licet antiquitus extenderetur uſque ad quartum gradum inter Conſanguineos Conjugis, adeo ut contrahens Sponſalia de futuro cum Berta, non poſſet amplius Matrimonium inire cum Conſanguineis Bertæ uſque ad quartum gradum, cap. *Non debet de Conſang. & Affinit.* nunc autem ex diſpoſitione Concilii Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 3. *de reform.* non excedit primum gradum lineæ rectæ, vel tranſverſalis, ubi etiam ſtatuitur, hoc impedimentum ſolum oriri ex Sponſalibus validis, his verbis: *Juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi Sponſalia quacumque ratione valida non erunt, Sancta Synodus prorſus tollit, ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant, quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt hujuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſervari.* Inde, poſt Sponſalia celebrata cum Berta, non poteſt quis valide Matrimonium contrahere cum illius matre, filia, aut ſorore, quæ ſunt in primo gradu conſanguineæ cum Berta: cum reliquis autem conſanguineis poteſt nunc valide Matrimonium contrahi: & ita tenent Doctores communiter.

23. Ut autem naſcatur hoc impedimentum, Sponſalia debent eſſe valida; ex Sponſalibus enim invalidis, ex quocumque titulo invalida ſint, non oritur hoc impedimentum publicæ honeſtatis, ut conſtat ex verbis Concilii Tridentini. Quando ſponſalia ſunt invalida, ſolum ex defectu conſenſus interni, adhuc oriri impedimentum publicæ honeſtatis, docent Pontius *l.* 7. *c.* 36. *n.* 10. Sanchez *d.* 68. *n.* 14. Henriquez, Rodriquez, Vega, Layman, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *d.* 19. *q.* 3. quia hoc impedimentum inductum fuit ab Eccleſia ad evitandam indecentiam, quæ ſequitur ex eo, quod poſt Sponſalia cum una, quis contrahat cum illius Sorore; quæ indecentia etiam datur, quando Sponſalia in foro externo cenſentur valida, etiamſi ob defectum conſenſus interni ſint invalida; & explicant Concilium, ut loquatur de Sponſalibus quacumque ratione nullis in foro externo, adeo ut tamquam nulla cognoſci poſſint. Verum hujuſmodi explicatio videtur gratis data; nam *Sancta Synodus prorſus tollit impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis, ubi Sponſalia, quacumque ratione valida non erunt*, quæ verba comprehendunt omnem invaliditatem, etiam ex defectu conſenſus interni, & ſic in foro conſcientiæ ablatum erit impedimentum, quamvis in foro externo cenſeatur durare, quando defectus conſenſus interni probari non poteſt, & inde Matrimonium forte celebratum erit in foro conſcientiæ validum. Ita tenent Averſa *q.* 17. *ſect.* 5. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 7. *ſect.* 12. *n.* 413. Bonacina *q.* 3. *punct.* 11. *n.* 3. Coninch. *diſp.* 32. *dub.* 2. Palaus *punct.* 10. *n.* 7. Hurtado *diſp.* 21. *diff.* 1. Villalob. *diff.* 16. *n.* 2. Diana *part.* 9. *tr.* 6. *reſol.* 52. & ita fuiſſe declaratum a Sacra Congreg. Concilii teſtantur Barboſa, & Farinac. *in cap.* 3. *ſeſſ.* 24. *Concilii.*

24. Debent Sponſalia eſſe certa, id eſt contracta cum certa, & determinata perſona; ſi enim celebrentur cum perſona incerta, v. g. ſi Patri habenti plures Filias quis dicat; *ducam unam ex Filiabus tuis*, non oritur tale impedimentum, cap. *unico de Sponſalib. in* 6. Debent etiam Sponſalia eſſe abſoluta: ex Sponſalibus enim conditionatis de futuro, ante conditionis adventum, non oritur hoc impedimentum, quia tunc Sponſalia nondum ſunt valida, & inde ſi poſt Sponſalia contracta cum Berta ſub conditione de futuro, quis Matrimonium contrahat per verba de præſenti cum illius Sorore, validum erit, ſed peccaret graviter, quia tenetur expectare conditionis eventum, antequam contrahat cum alia. Sic Sanchez *diſp.* 69. *n.* 1. & 2. Pontius *loc. cit. n.* 7. Candid. *diſp.* 28. *art.* 11. *dub.* 3. Palaus *n.* 3. Ant. a Spiritu S. *n.* 414. Leander *q.* 5.

25. Dubitatur: *an ceſſet impedimentum publicæ honeſtatis, quando Sponſalia mutuo Contrahentium conſenſu diſſolvuntur?* Certum eſt, hoc impedimentum eſſe ex natura ſua perpetuum, & durare etiam poſt mortem ſponſæ, adeo ut nequeas ſine diſpenſatione, cum illius Matre, Sorore, aut Filia valide contrahere, quia ſemper durat indecentia, ob quam fuit inductum talem impedimentum irritans Matrimonium: *an vero ceſſet tale impedimentum ortum ex Sponſalibus validis, quando iſta diſſolvuntur mutuo Contrahentium conſenſu, aut ex alia juſta cauſſa?* affirmant plures ducti declaratione quadam Cardinalium dicentium; Sponſalia mutuo conſenſu diſſoluta, eſſe invalida; ſed ex Sponſalibus invalidis non conſurgit hoc impedimentum; ergo nec quando ſunt mutuo conſenſu diſſoluta. Nec valet eadem ratio de Sponſalibus per mortem alterius ſponſi diſſolutis; nam iſta cenſentur perpetua, ſiquidem moriens in eadem voluntate deceſſit; & ſic nil mirum, ſi impedimentum publicæ honeſtatis per mortem alterius non extinguatur; & ita tenent Pontius, Rebellus, Hurtado, Sà, Gutierez, & alii, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 4. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 222. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 10. *num.* 9. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 12. *n.* 415. ubi etiam affert Baſſæum, & Dicaſtillum.

26. Reſp. illud impedimentum non ceſſare. Ratio eſt, quia illud impedimentum non dependet a voluntate Contrahentium, ſed ab Eccleſia, quę voluit eſſe perpetuum, cap. *Sponſum*, & cap. *Si quis deſponſaverit* 27. *q.* 2. cum ergo Sponſalia fuerint valida, & ex illis orta fuerit publica honeſtas, jam non poteſt ex ſola voluntate Contrahentium ceſſare; tum quia perſeverat ratio motiva, propter quam fuit inductum, quia nimirum dedecet Matrimonium contrahi inter illas perſonas, quæ ſibi factæ ſunt propinquæ per Sponſalia; ergo non ceſſat impedimentum: & ita obſervari in Romana Curia, ut petatur diſpenſatio, quando caſus occurrit, teſtatur Averſa *q.* 17. *ſect.* 5. ita etiam fuiſſe declaratum a Sacra Congreg. Concilii, approbante Summo Pontifice, refert Nicolius in Floſc. V. *ſponſalia*, per hęc verba: *Jubente SS. D. N. propoſitum fuit in S. C. C. An, Sponſalibus validis ab initio contractis, deinde vero mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum Juſtitiæ publicæ honeſtatis? & pluries propoſito dubio, ac mature examinato, tandem ſub die* 6. *Julii* 1658. *Em. Patres in antiqua ejuſdem Congr. ſententia conſiſtentes, cenſuerunt, non eſſe ſublatum.*

27. *Cujus Sententiæ una cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejuſdem Congr. in hac materia reſponſis, facta relatione ad SS. S. Sua ſub die* 10. *ejuſdem menſis præd. Congr. reſolutionem probavit, eamdemque deinceps in dubium revocari vetuit*, eamdem declarationem refert etiam Tamb. *lib.* 8. *de Matr. tr.* 1. *de imped. c.* 11. *§.* 2. *n.* 7. ſic tenent Sanchez *n.* 21. Candid. *dub.* 2. Bonacina *punct.* 11. *n.* 7. qui retractavit oppoſitam ſententiam, quam in priori editione tenuerat, Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 4. *c.* 9. *n.* 3.

DUBIUM IV.

De Publica Honeſtate conſurgente ex Matrimonio rato.

28. EX Matrimonio rato, ſed nondum conſummato, non oriri impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis, conſtat ex cap. *ſi quis deſponſaverit* 3. 27. *q.* 2. cap. *Qui deſponſatam*, & cap. *ſi quis* 27. *q.* 2. & declaravit Sacra Congr. Cardinalium apud Rebell. *in append. lib.* 4. *num.* 109. per hæc verba: *An ex Matrimonio contracto per verba de præſenti, non conſummato, oriatur affinitas, vel impedimentum publicę honeſtatis? Reſpondit Congr. non eſſe impedimentum affinitatis, ſed impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis, & fortius ac majus vinculum, quam impedimentum juſtitię publicæ honeſtatis ex Sponſalibus de futuro.* Ratio facilis eſt, quia affinitas tantum oritur ex copula carnali, per quam Conjuges fiunt una caro, & ſic tenent Doctores communiter.

29. Hoc impedimentum Matrimonium dirimit uſque ad quartum gradum, quia licet publica honeſtas proveniens ex Sponſalibus redacta ſit per Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 3. ad ſolum primum gradum, ut ſupra dictum eſt, non tamen fuit reſtricta illa, quæ provenit ex Matrimonio rato, ut declaravit B. Pius V. anno 1567. in ſua Conſt. quę incipit, *Ad Romanum ſpectat*, his verbis: *Motu proprio, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium declaramus, & deffinimus, Decretum Conc. hujuſmodi omnino intelligendum eſſe procedere in Sponſalibus de futuro dumtaxat, non autem in Matrimonio, ſicut præfertur, contracto, ſed in eo durare adhuc imedimentum in omnibus illis caſibus, & gradibus, quibus de jure veteri, ante prædictum Decretum Concilii* intro-

introductum erat. Sicut etiam declaravit Sacra Congr. apud Farinac. in *cap. 3. cit.* & apud Rebellum *in append. lib.* 4. *n.* 101. his verbis: *Cum ait Concilium, Sponſalia valida non excedere primum gradum, loquitur de Sponſalibus de futuro, quæ proprie, & vere Sponſalia vocantur, non de Sponſalibus de præſenti in Matrimonio rato, quod in ſuo priore vigore relinquitur, & impedit in omnibus illis caſibus, & gradibus, quibus a jure veteri ante Concilium Trident. introductum erat*. Quare conſtans eſt omnium Doctorum Sententia, impedimentum publice honeſtatis, ex Matrimonio rato proveniens, Matrimonium dirimere uſque ad quartum gradum, ſicut ante Concilium Trident. dirimebat.

30. Naſcitur hoc impedimentum ex Matrimonio rato, etiam invalido ex quacumque cauſsa, dummodo non ſit invalidum ex defectu conſenſus. Ratio eſt, quia non eſt recedendum a jure antiquo, niſi quatenus aliter decernitur jure novo; ſed jure antiquo cap. *ſponſam* de ſponſalib. & cap. *Acceſſit* de ſponſal. impedimentum publicæ honeſtatis conſurgebat ex Matrimonio invalido, & extendebatur uſque ad quartum gradum, modo non eſset invalidum defectu conſenſus, nec aliter decretum eſt jure novo, ut conſtat ex conſtit. B. Pii V. ſupra relata, ergo etiam nunc conſurgit hoc impedimentum ex Matrimonio invalido, dummodo tale non ſit ex defectu conſenſus: & ita etiam declaratum fuiſse a S. Congr. Cardinal. referunt Farinac. & Rebell. & tenent communiter Doctores, Sanchez *diſp.* 70. *n.* 5. Pontius *c.* 35. *n.* 5. Bonac. *n.* 11. Roſignol. *de Matr. II. prænot.* 12. *n.* 4. Ant. a S. S. *n.* 418. Diana *p.* 9. *tr.* 6. *reſol.* 59. Candid. *diſq.* 28. *art.* 11. *dub.* 4.

31. Hinc ſequitur, non oriri hoc impedimentum ex Matrimonio celebrato cum perſona incerta, aut cum errore perſonæ, aut per metum gravem, vel ab amente, aut puero nondum uſum rationis habente, quia in his caſibus Matrimonium eſt invalidum ex defectu conſenſus, ut per ſe patet, & admittunt Doctores communiter. Idem valet, ſi Matrimonium fuit celebratum ficte, & ſine interiori conſenſu, licet in foro exteriori ficte conſentiens cogendus ſit ſtare Matrimonio propter ſcandalum, vel alterius incommodi vitandi; unde ratione iſtorum incommodorum debet ex animo contrahere, ut cum Ledeſma, & aliis docet Bonacina *q.* 3. *p.* 11. *n.* 14. Non oritur ex Matrimonio conditionato, ſicut nec ex Sponſalibus conditionatis, ante conditionis adventum; bene tamen poſita conditione, quia tunc Matrimonium conditionatum tranſit in abſolutum abſque novo conſenſu, ut ſupra diximus *cap.* 6. *d.* 3. & cum Sanchez, Guttierez, & Henriq., Bonac. *n.* 15.

32. Non oritur hoc impedimentum ex Matrimonio impuberum, niſi malitia ſuppleat ætatem; nam Matrimonium inter impuberes a jure irritatur, eo quod præſumatur, non adeſſe judicium, & conſenſus ſufficiens ad contrahendum. Quamvis autem non oriatur ex illo publica honeſtas, quæ extendatur uſque ad quartum gradum, oritur tamen ex eo, quod tale Matrimonium reſolvatur in Sponſalia, cap. *unico de deſponſat. impuber.*, ſed non extenditur niſi ad primum gradum, prout dictum eſt de aliis Sponſalibus validis. Ita Navar. Valentia, Sanchez, quos ſequitur Bonacina *n.* 17.

33. Quæres: *An ex Matrimonio clandeſtino oriatur impedimentum publicæ honeſtatis?* Negant Sanchez ſupra *n.* 13. *diſp.* 17. Dicaſtillus *n.* 419. Ant. a Spiritu S. *nu.* 420. nam tale Matrimonium non eſt nullum, & irritum præciſe ob defectum ſollemnitatis, ſed ob defectum legitimi conſenſus: non enim quilibet conſenſus eſt ſufficiens ad Matrimonium, ſed debet eſſe talis, ut ei non deficiat valor ex parte cauſſæ efficientis, & formæ; ſed conſenſus clandeſtinus eſt inſufficiens ex parte cauſſæ efficientis, & ex parte formæ, nam Contrahens eſt inhabilis ad contrahendum, non ſervata tali forma; & ſic Matrimonium remanet nullum ex defectu conſenſus. Verum ſi tale argumentum aliquid probaret, numquam ex Matrimonio nullo, & irrito conſurgeret impedimentum publicæ honeſtatis, quia ſemper deficeret legitimus conſenſus; ſi enim contrahatur Matrimonium inter Conſanguineos, inter Affines, aut aliter impeditos, poterit dici nullum ex defectu conſenſus legitimi, quia taliter impediti, nec poſſunt præſtare legitimum conſenſum, nec ponere debitam materiam, & formam. Dicendum eſt igitur, ex Matrimonio clandeſtino naſci impedimentum publicæ honeſtatis, quia non eſt invalidum directe ex defectu conſenſus, ſed ob defectum ſollemnitatis: & ita fuiſſe declaratum a S. Cong. Cardinal. teſtantur Barboſa, Farinac. & Rebel. *loc. cit.* & & tenent Bonacina *n.* 18. Palaus *punct.* 10. *nu.* 3. Diana *part.* 9. *tr.* 6. *reſol.* 53. Hurtad. Perez, Coninch. quos ſequitur Leander *diſp.* 19. *quæſt.* 13. Naſcitur etiam ex Matrimonio invalido ob quodcumque impedimentum dirimens, quia tunc Matrimonium non eſt irritum defectu conſenſus, ſed ratione impedimenti.

34. Quæres 2. *An ex ſecundis Sponſalibus, vel ex Matrimonio rato celebrato poſt Sponſalia valida, naſcatur hoc impedimentum; v. g. contraxiſti in Sponſalia valida cum Berta, deinde nova Sponſalia, vel etiam Matrimonium per verba de præſenti celebraſti cum illius Sorore: quæritur, an ex ſecundis Sponſalibus, vel ex Matrimonio naſcatur impedimentum publicæ honeſtatis dirimens Matrimonium cum Berta?* Reſp. ex Sponſalibus cum Sorore Bertæ non naſci hoc impendimentum, quia illa ſunt invalida ob impedimentum ex prioribus Sponſalibus cum Berta contractum. *An vero naſcatur ex Matrimonio rato?* valde dubitat Bonacina *q.* 3. *p.* 11. *n.* 20. & dicit, de rigore juris naſci hoc impedimentum dirimens priora Sponſalia, & Matrimonium cum Berta. Ratio eſt, quia ex Matrimonio invalido ex alio defectu, quam conſenſu, oritur impedimentum publicæ honeſtatis uſque ad quartum gradum; ſed in iſto caſu Matrimonium non eſt invalidum defectu conſenſus, ſed ratione impedimenti publicæ honeſtatis ortæ ex Sponſalibus, cum Berta celebratis; ergo naſcitur ex illo Matrimonio, quamvis invalido, tale impedimentum.

35. At ex communi Doctorum ſententia non naſcitur tale impedimentum ex Matrimonio rato, quod eſt invalidum propter præcedentia Sponſalia cum Sorore, cujus proinde Matrimonium nec impedit, nec dirimit; hoc enim eſt ſpeciale in hoc caſu, ut ex Matrimonio rato invalido non inducatur impedimentum publicæ honeſtatis diſſolvens priora Sponſalia valida, argumento deſumpto ex cap. *un. de Sponſ. in* 6. hoc enim eſt diſcrimen inter impedimentum publicæ honeſtatis, & alia; quod illud ſuperveniens Sponſalibus validis, non ea diſſolvit, ſicut ea dirimunt reliqua impedimenta ſupervenientia Sponſalibus. Sic Sanchez *diſp.* 68. *n.* 24. Bonacina *num.* 21. Leander *quæſt.* 7. Ant. a S. S. *n.* 419.

36. Quod ſi Matrimonium cum ſecunda, ideſt cum Sorore Bertæ conſummaſti, cum nulla poteris amplius contrahere; non enim contrahere potes cum Berta propter impedimentum affinitatis conſurgens ex copula cum Sorore illius, non cum Sorore Bertæ propter impedimentum publicæ honeſtatis ex Sponſalibus valide contractis cum Berta, & ſic cum neutra. Sic Sanchez *n.* 23. Leander *q.* 7. Averſa *ſect.* 5. Bonacina *n.* 8. Navar. *cap.* 22. *n.* 57. Diana *part.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 52. Henriq. *cap.* 10. *l.* 12. & alii communiter.

CAPUT XIV.

De Impedimentis Criminis, & diſparitatis Cultus.

DUBIUM I.

Quænam Crimina dirimant Matrimonium?

DUo communiter aſſignantur crimina Matrimonium dirimentia, nempe Homicidium, & Adulterium, quæ, quia diverſimode poſſunt conſiderari, & inter ſe combinari, alia duo efficiunt, adeo ut quatuor dicantur crimina Matrimonium dirimentia: primum eſt homicidium Conjugis ſimul cum adulterio: ſecundum ſolum homicidium Conjugis ſine adulterio, utriuſque conſenſu perpetratum: tertium adulterium ſine homicidio, ſed cum promiſſione futuri Matrimonii: quartum adulterium, cum Matrimonio de præſenti celebrato cum adultera, cum qua proinde contrahere non poteſt, nec etiam poſt mortem primæ uxoris.

2. Hoc impedimentum non dirimit Matrimonium jure divino, aut naturali, ſed fuit inductum ab Eccleſia in favorem Matrimonii, ut fides intacta conſervetur inter Conjuges, & ut unus non conſpiret in mortem alterius: cap. 1. *de converſ. infid.* cap. *ſi quis vivente* 31. *q.* 1. cap. *ſignificaſti*, cap. *ſi ſuper hoc*, & toto fere tit. *de eo qui duxit in Matrimonium eam, quam polluit per adulterium*. Inde non dirimit Matrimonium cum quacumque femina, ſed ſolum cum illa, quæ fuit particeps criminis homicidii, ſeu adulterii, nec afficit infideles, qui ſunt extra Eccleſiam: unde validum fuit Matrimonium, quod David contraxit cum Berſabee poſt adulterium, & homicidium perpetratum, quia non fuit contra jus naturale, aut divinum, ſed neque contra jus Eccleſiaſticum, quod eo tempore non vigebat.

3. Si tempore patrati criminis uterque Conjux erat infidelis, poſt converſionem ad fidem non prohibentur ſimul contrahere, eo quod delictum factum tempore infidelitatis non inducit impedimentum, quod cum ſit mere Eccleſiaſticum non poteſt afficere niſi fideles. Si vero crimen committatur a duobus, quorum unus ſit fidelis, & alter infidelis, oritur impedimentum, adeo ut infidelis converſus ad fidem non poſſit amplius Matrimonium contrahere cum illo fideli, non quia lex Eccleſiaſtica afficiat infidelem, ſed quia afficit fidelem, qui redditur inhabilis ad contrahendum cum ſocio, & complice criminis, ut deciſum habetur cap. 1. *de converſ. infidel.* ubi caſus erat, quod Mulieres quædam Chriſtianæ conjugatæ conſpi-

ſpirarunt cum quibuſdam Saracenis, in mortem virorum ſuorum, & Pontifex reſpondet non potuiſſe inter tales poſtea Matrimonium conſiſtere, quamvis illi Saraceni ſtudio earumdem Mulierum converſi eſſent ad fidem. Eadem ratio valet ſi fidelis conſpiraret cum infideli conjugato, in mortem Conjugis infidelis ad effectum invicem contrahendi. Quod ſi infidelis conſpiraſſet in mortem propriæ uxoris, aut virum mulieris fidelis occidiſſet, animo cum illa contrahendi, poſſet poſt Baptiſmum cum illa contrahere, ſi nec præceſſit adulterium, nec mulier fuit particeps machinationis, & necis ſui viri. Sic Averſa *q.* 18. *ſect.* 5. ubi per omnia crimina diſcurrendo rem totam explicat Roſignol. *de Matrim. II. prænot.* 13. *n.* 3. Ant. a Spiritu S. *n.* 481. Pontius *c.* 45. *n.* 6. Sanchez *n.* 43. Palaus *punct.* 12. *n.* 7.

DUBIUM II.

Qualiter Homicidium dirimat Matrimonium cum Socio Criminis?

4. HOmicidium Conjugis, prout eſt impedimentum dirimens Matrimonium, poteſt eſſe conjunctum cum adulterio, aut ſine illo: primo modo contingit, quando vir occidit propriam Uxorem, aut Mulier proprium Virum, animo contrahendi Matrimonium cum illo, cum quo patravit adulterium; tunc enim conſurgit impedimentum dirimens Matrimonium inter ipſos, ut conſtat ex cap. *ſuper hoc* cap. *ſignificaſti* cap. *ſi quis vivente*, de eo qui duxit, & *cap.* 1. *de converſ. infid.* quod utique inductum fuit, ne Conjuges ſibi invicem mortem machinentur, ſub ſpe contrahendi cum adultero, ſeu cum illa, cum qua carnaliter commiſcetur: quod verum eſt, ſive vir occidat uxorem, ſive uxor occidat maritum, ut deciſum habetur in cap. *Si quis vivente cit.* per hæc verba: *Niſi forte Adulter, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidiſſe notetur*, ut cum Palaud. Soto, Sylveſtro, & aliis docet Roſignol. *prænot.* 13. *n.* 9. ita etiam Sanchez *diſp.* 78. *n.* 8. qui plures cumulat Auctores pro hac parte.

5. Ut conſurgat impedimentum non eſt neceſſe, quod adulter, ſeu adultera mortem exequantur propriis manibus, ſed ſufficit, quod per alium occidant mandando, conſulendo, adjuvando, aut alio ſimili modo concurrendo, ſive occidant ferro, ſive veneno, ſive alio modo. Non ſufficit tamen ſola ratihabitio homicidii abſque cooperatione; nam ratihabitio non eſt homicidium, ſed eſt poſterior homicidio, nec influit in ipſum: ut autem conſurgat impedimentum, requiritur machinatio, & cooperatio in mortem, nam Jura hoc impedimentum induxerunt, ne Conjuges, ſeu adulteri mortem alteri machinentur ad effectum poſtea contrahendi cum adultero, ut probat Roſig. *n.* 8. Sanchez *n.* 6. Leander *diſp.* 14. *q.* 6. Nec obſtat etiam in delictis ratihabitionem retrotrahi ad tempus delicti, & æquiparari mandato; quia retrotrahitur ſola fictione juris, quando effectus tempore ratihabitionis poterat poni; at in caſu præſenti, mors non poterat amplius poni tempore ratihabitionis, cum jam antecedenter poſita ſit, unde non retrotrahitur.

6. Nec etiam requiritur, quod uterque adulter ſit particeps machinationis, & influat in necem, ſed ſufficit adulterium cum machinatione unius, ſeu occiſionis ab uno factæ, etiam altero neſciente, quia in hoc differt crimen homicidii juncti cum adulterio, a crimine homicidii ſine adulterio, quod in iſto debent ambæ partes ſimul concurrere, & conſpirare in necem, non ſic in illo, ad quod ſufficit adulterium cum machinatione ab uno facta; uterque enim cenſetur ſufficienter particeps delicti per adulterium. Bonacina *q.* 3. *punct.* 6. *n.* 8. Averſa *q.* 18. *ſect.* 4. Leander *q.* 4. Candid. *diſq.* 28. *art.* 6. *dub.* 5. *concl.* 8. Roſignol. *prænot.* 13. *n.* 10.

7. Aliæ conditiones etiam requiruntur, ut conſurgat tale impedimentum dirimens Matrimonium: primo enim requiritur, quod occiſio de facto ſit ſecuta, nec ſufficit, quod fuerit tentata; unde qui dedit mandatum occidendi, ſed poſtea revocavit, & revocatio innotuit Mandatario ante mortem Conjugis, non incurrit impedimentum, ſi mors ſequatur, quia in illam non influit: eadem ratione non erit reus impedimenti, ſi mors non ſequatur ex veneno, vulnere, ſeu percuſſione, ſed culpa Medicorum, vel per exceſſum infirmi, aut ex alio accidente ſuperveniente. Sanchez *diſp.* 78. *nu.* 7. dicens eſſe omnium Theologorum Sententiam, Pontius *c.* 45. *n.* 4. Bonacina *p.* 6. *n.* 5. & 6. Hurtad. *diſp.* 23. *diff.* 1. Leander *diſp.* 14. *q.* 5.

8. Secundo requiritur, quod præcedat verum adulterium cum injuria Conjugis occiſi, quod tale non eſt, ſi forte Matrimonium ex aliquo capite erat nullum; & inde ſi poſt occiſionem appareat Matrimonium præcedens ob aliquod impedimentum fuiſſe nullum, poſſunt complices illius criminis inter ſe Matrimonium contrahere. Sanchez *n.* 20. Pontius *n.* 3. Averſa *q.* 18. *ſect.* 3. & 4. debet adulterium eſſe conſummatum per copulam, & immiſſionem ſeminis in vas feminæ, nec ſufficiunt ſoli tactus, amplexus, & oſcula etiam impudica: Sanchez *loc. cit.* Coninch. *diſp.* 31. *nu.* 62. *An vero ſit neceſſe, quod adulterium ſit notum utrique fornicanti?* Negat Pontius *c.* 45. *n.* 5. dicens, ſatis eſſe, ſi ſolus occiſor ſuæ uxoris animo ducendi concubinam, id ſciat, quamvis ipſa concubina neſciat ipſum eſſe conjugatum. Sed melius alii affirmant, adulterium debere eſſe utrique notum, nam Jura loquuntur de adulterio formaliter tali ex parte utriuſque, adeoque de adulterio noto utrique parti; & inde ſi femina rem habeat cum conjugato, quem putabat ſolutum, & iſte poſtea occidat propriam uxorem animo contrahendi cum tali femina, poterit valide contrahere, quia dum femina neſciebat illum eſſe conjugatum, adulterium non fuit formaliter tale ex parte utriuſque partis, cum non fuerit utrique parti notum. Colligitur ex cap. *Veniens*, cap. *Propoſitum de eo, qui duxit*. Coninch. *n.* 61. Averſa *ſect.* 4. Sanchez *n.* 12. Palaus *punct.* 12. *num.* 8.

9. Tertio, ut conſurgat hoc impedimentum debet uxoris occiſio eſſe facta animo, & intentione contrahendi cum complice adulterii poſt mortem Conjugis, ut colligitur ex cap. *Si quis vivente cit.* & cap. 1. *de conv. infid.* tum quia finis impedimenti fuit, ne quis occideret uxorem animo contrahendi cum concubina: inde ſi uxorem occidat ex alio fine, ex odio, indignatione, aut ut liberius Veneri incumbat, non conſurgit impedimentum, ſed poterit contrahere cum concubina. Sic Navar. *c.* 22. *num.* 46. Henriq. *l.* 12. *cap.* 14. *num.* 2. Sanchez *loc. cit.* Coninch. *dub.* 5. Bonacina *punct.* 6. *n.* 4. & 16. Hurtad. *diſp.* 23. *diff.* 1. Candid. *diſq.* 28. *art.* 6. *dub.* 1. & 4. Leander *q.* 2. Pontius *c.* 45. *n.* 4. qui tamen contendit, hanc intentionem debere eſſe concubinæ manifeſtatam, nec ſufficere, ſi ſolum mente retineatur, quia Eccleſia non poteſt punire, niſi quæ poteſt cognoſcere, & judicare: talis autem intentio, ſi ſit mere interna, ſicut non poteſt cognoſci, ita non poteſt puniri ab Eccleſia per poſitionem talis impedimenti, prout etiam docet Diana *part.* 9. *tr.* 7. *reſol.* 25. Hoc tamen non videtur neceſſarium, quia non requiritur conſpiratio, & conſenſus utriuſque, ut ſupra diximus, & tenet Averſa *cit. q.* 18. *ſect.* 4. in foro externo præſumitur ea intentio, quando, patrata nece Conjugis, ſuperſtes contrahere vult cum concubina, cum qua adulteravit, ut cum aliis notat Roſignol. *n.* 14.

10. Qui occidit uxorem animo contrahendi cum concubina, poterit Matrimonium contrahere cum quacumque alia fœmina, quæ non fuit particeps homicidii, nec adulterii, quia impedimentum dirimit Matrimonium ſolum cum illa, cum qua commiſit adulterium; ſi autem adulterium commiſit cum pluribus, & occidit uxorem animo contrahendi cum una ex illis, cum nulla poterit contrahere, quia cum omnibus illis eſt natum impedimentum. Roſignol. *n.* 15: ſi uxorem occidat animo contrahendi cum aliqua femina indeterminate, poterit etiam contrahere cum illa, cum qua, vivente uxore, adulteravit Roſignol. *ib.*

11. Secundum crimen dirimens Matrimonium eſt homicidium purum ſine adulterio, quando Vir & Femina machinati ſunt mortem alterius Conjugis eo fine, ut inter ſe contrahant Matrimonium; numquam enim poſſunt inter ſe valide contrahere, etiamſi non præceſſerit adulrium inter ipſos, cap. *ſi quis vivente* 30. *q.* 1. cap. *laudabilem* de converſ. infidel. Ad hoc autem requiritur, quod mors cum effectu ſequatur; quod uterque ſit machinatus, & concurrat, ſive per ſe, ſive per alium, mandato, conſilio, aut quovis alio modo, animo invicem contrahendi, & hæc intentio invicem contrahendi Matrimonium debet eſſe exterius manifeſtata; ſi enim ſolum mente retineretur, hoc impedimentum non conſurgeret, quia non adeſſet conſpiratio duorum, in quo differt hoc impedimentum a præcedenti. Requiruntur etiam aliæ conditiones ſuperius aſſignatæ, excepto adulterio, quod non requiritur. Ant. a Spiritu S. *n.* 488. & *ſeq.* Pontius *n.* 4. Sanchez *n.* 9. Coninch. *n.* 52. Roſignol. *prænot.* 13.

DUBIUM III.

Qualiter Adulterium dirimat Matrimonium?

12. TErtium crimen eſt Adulterium cum promiſſione Matrimonii contrahendi cum adultera poſt mortem Conjugis; ex illo enim naſcitur impedimentum, ratione cujus non poſſunt invicem contrahere, quamvis mors ſequatur, ut habetur cap. *Relatum* 31. *q.* 1. cap. *propoſitum*, cap. *ſignificaſti*, *de eo qui duxit*, ne ſpecie futuri Matrimonii detur anſa peccandi, & machinandi mortem Conjugis. Ut autem conſurgat impedimentum, non ſufficit ſolum adulterium ſine promiſſione, nec ſola promiſſio ſine adulterio, ſed utrumque requiritur, ſcilicet promiſſio cum adulterio, ſive deinde hoc, ſive illa præcedat; nec opus eſt, quod promiſſio ſit juramento firmata, quia promiſſio ſine juramento veriſſima promiſſio eſt.

13. Adulterium debet eſſe verum, & non tantum exiſtimatum; ſi enim Matrimonium adulteri cum propria

Conjuge reperiatur ex aliquo capite invalidum, non conſurgit impedimentum, quia non eſt verum adulterium, & adulter poterit cum adultera, ſeu cum concubina Matrimonium contrahere. Debet eſse conſummatum per copulam carnalem cum effuſione ſeminis intra vas feminæ, unde non ſufficiunt oſcula, tactus, & conatus ad copulam, quia jura requirunt verum Adulterium opere conſummatum. Sic Sanchez *diſp.* 69. *n.* 2. Pontius *c.* 45. *n.* 2. Palaus *punct.* 12. *n.* 8. adulterium debet eſse notum utrique delinquenti, adeo ut uterque adulterans cognoſcat, & ſciat copulam, quam habet, eſse adulterium: inde ſi femina neſciebat virum cum quo peccavit eſse conjugatum, aut vir neſciebat feminam eſse viro alligatam, non conſurgit impedimentum, ſed poſsunt invicem contrahere, ut habetur ex cap. 1. *de eo qui duxit*, & docent Sanchez, Pontius, Bonacina, & alii, quos ſequitur Leander *diſp.* 14. *q.* 10. quod adeo verum eſt, etiamſi ambo delinquentes eſsent re ipſa conjugati, & neuter ſciret ſtatum alterius, non conſurgeret impedimentum, ſed poſsent invicem contrahere, prout notat Averſa *q.* 18. *ſect.* 3.

14. Circa promiſſionem dubitatur: *an debeat eſſe vera, & ex animo facta ad hoc, ut juncta adulterio pariat impedimentum criminis dirimens Matrimonium cum adultera, vel ſufficiat, etiamſi ſit ficta, & oretenus facta?* Sufficere promiſſionem fictam tenent quamplures, quia textus inducens hoc impedimentum innititur ea ratione, ne ſpe futuri Matrimonii ſumatur anſa captandæ mortis Conjugis; at hæc ratio æque militat, ubi promiſſio eſt ficta, ſi fictio non agnoſcatur; ergo ex promiſſione apparenter vera naſcitur impedimentum. Ita Sanchez *diſp.* 79. *n.* 10. Coninch. *diſp.* 31. *n.* 67. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 12. *n.* 11. Guttierez *de Matrim. cap.* 105. Vega, Ledeſma, Filliuc. & alii, quos ſequitur Leander *q.* 11.

Verum probabilius eſt non oriri impedimentum, niſi ex promiſſione vera, & ſerio facta; nam ficta promiſſio, non eſt vera promiſſio, & jura, cum ſint in materia pœnali, & odioſa, debent reſtringi, & intelligi de vera promiſſione, & facta ex animo ſi non exequendi, ſaltem promittendi: & quamvis ratio legis militet etiam de promiſſione ficta, non tamen ad illam extenditur lex, & impedimentum legis, ſicut non extenditur ad ſolam promiſſionem ſine adulterio, quamvis ex illa deſumi poſſit occaſio captandi mortem Conjugis: nec tanta eſt occaſio captandi mortem Conjugis, quando promiſſio eſt ficta, ac quando eſt vera, quia in iſto caſu datur occaſio ex parte utriuſque; quando vero promiſſio eſt ficta, datur occaſio ſolum ex parte decepti, non ex parte ficte promittentis. Ita tenent Averſa *q.* 18. *ſect.* 3. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 14. *n.* 3. Candid. *diſquiſ.* 27. *art.* 6. *dub.* 10. *Laym. l.* 5. *tr.* 10. *p.* 4. *cap.* 10. *n.* 4. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 198. & *part.* 9. *tr.* 7. *reſol.* 26. Roſignol. *prænot.* 13. *n.* 23.

15. Requiritur ulterius, quod promiſſio ſit ſigno ſenſibili manifeſtata, quia ſi tantum ſit interna, & non alteri manifeſtata, non præbet alteri occaſionem procurandi mortem Conjugis; debet eſse directa, & determinata ad complicem, id eſt de contrahendo Matrimonio cum ipſo complice: debet eſse mutua, vel ſaltem ab alio acceptata, quia ambo debent conſentire, & convenire de Matrimonio contrahendo, quia ſi unus promittat, & alter reſpuat, non perficitur promiſſio, nec conſurgit impedimentum; ſufficit tamen, quod, uno promittente, alter promiſſionem acceptet, quia jura nullo modo requirunt mutuam promiſſionem; non ſufficit taciturnitas, ſed requiritur, quod expreſse ſit acceptata ab illo, cui fit promiſſio; nam inter adulteros, qui cæco amore ducuntur, ſolet abundare expreſſio mutui amoris: quapropter ſi unus Matrimonium offerat, & alter taceat, ſignum eſt, hunc potius recuſare, quam acceptare. Sic Averſa, Sanchez, Leander, Ant. a S. S. Roſignol. & alii communiter.

16. Promiſſio non debet eſse retractata; ſi enim promiſſio data, & acceptata, retractetur ante patratum adulterium, nullum inducit impedimentum, quia promiſſio retractata perinde tunc ſe habet, ac ſi numquam fuiſset facta: ſi autem præcedat adulterium, & ſequatur promiſſio, vel ſi hæc antecedenter facta, ſit retractata poſt adulterium, non tollit impedimentum, quod jam per adulterium, & promiſſionem contractum eſt: & ſic ſola revocatio promiſſionis facta ante patratum adulterium poteſt impedire ne conſurgat impedimentum, non vero retractatio ſubſequens adulterium, quia impedimentum jam contractum eſt, nec poteſt amplius tolli. Roſig. *nu.* 21. Averſa *ſect.* 3. Bonacina *n.* 13. *punct.* 6. Coninch. *n.* 60. Ulterius requiritur ad hoc, ut conſurgat impedimentum dirimens, quod promiſſio, & adulterium fiant, durante eodem Matrimonio, ut colligitur ex cap. *fin. de eo, qui duxit*, ac proinde ſi quis, vivente propria Uxore, Matrimonium promiſit Bertæ, celebrandum poſt mortem propriæ Uxoris, &, ea mortua, ducat ſecundam, qua vivente, adulterium commiſit cum Berta, vel e contra, ſi adulterium ſuccedat, vivente prima Uxore, & promiſſio, vivente ſecunda, nullum conſurgit impedimentum, ſed poteſt, ea mortua, Matrimonium contrahere cum Berta, quia non eidem Conjugi, & Matrimonio intulit utramque injuriam, ſcilicet promiſſionis, & adulterii cum Berta, ſed priori intulit unam, & poſteriori alteram. Sic Sanchez *diſp.* 79. *nu.* 6. Pontius *lib.* 7. *cap.* 45. Bonacina *n.* 12. Candid. *dub.* 14. Averſa *ſect.* 3. Leander *q.* 16.

17. Quæres: *An peccet mortaliter, qui alicui Matrimonium promittit poſt mortem Conjugis?* Reſp. peccare mortaliter non ſolum promittentem, ſed etiam acceptantem promiſſionem, etiamſi nec adulterium committant, nec mortem illius machinentur, quia talis promiſſio præbet anſam captandi mortem Conjugis, cap. *fin. de eo, qui duxit*, & quamvis illa promiſſio, non ſecuto adulterio, Matrimonium non dirimat, eſt tamen nulla, & irrita, nec obligat promittentem, quia reprobatur a jure, utpote præbens anſam inſidiandi Conjugi. Bonacina *n.* 10. & 11. Candid. *dub.* 15. Sanchez *n.* 40. Leander *q.* 15. Roſignol. *de Matr. II. diſquiſ.* 3. §. 5.

18. Quartum crimen dirimens Matrimonium eſt Adulterium ſimul cum Matrimonio de præſenti cum adultera contractum, vivente prima uxore, ſive adulterium præceſſerit contractum Matrimonii, ſive ſecutum ſit; ſic enim contrahere tentantes inhabiles redduntur ad invicem contrahendum, cap. *litterarum*, cap. *Significaſti*, cap. *ſi quis de eo, qui duxit*; ſi enim ex ſola promiſſione Matrimonii cum adultera conſurgit impedimentum dirimens, multo magis ex conſenſu præſenti. Ad hoc autem, ut conſurgat hoc impedimentum requiruntur eædem conditiones, ſicut & in præcedenti, ut nimirum adulterium ſit conſummatum, ſive ante, ſive poſt contractum; ut uterque Contrahens ſciat, copulam, quam habet, eſſe adulterium, videlicet ut uterque ſciat, ſuperſtitem eſſe Conjugem alterius; nam ſi uterque ignorat, non inducitur impedimentum; ſi unus tantum novit, altero ignorante, poterit ignorant cogere conſcium ad contrahendum, non vero e contra. Et hoc verum eſt, quamvis Matrimonium cum adultera intentatum, ſit omnino nullum, quia præcedens durabat, vel quia clandeſtine contractum, quia jura ſolum intendunt punire attentationem Matrimonii, cum ſciant ipſum eſſe nullum: & ſic, ut conſurgat impedimentum non eſt neceſſe, quod Matrimonium cum adultera ſit factum coram Parocho, & Teſtibus, ut probabile putat Ant. a Spiritu S. *n.* 496. ſed ſufficit Matrimonium etiam Clandeſtinum. Averſa *q.* 18. *ſect.* 3. Palaus *ſupra n.* 9. Coninch. *n.* 65. Candid. *art.* 6. *dub.* 17. Bonacina *n.* 8. Leander *q.* 17.

DUBIUM IV.

De Cultus diſparitate.

19. CUltus diſparitas reperitur inter fidelem baptizatum, & infidelem, ſeu non baptizatum, & omnes Doctores tum Theologi, tum Canoniſtæ conveniunt, hanc diſparitatem Cultus eſſe impedimentum dirimens inter illos Matrimonium; adeo ut nullum, & irritum ſit Matrimonium inter baptizatum, & infidelem non baptizatum, immo etiam inter baptizatum, & cathecumenum, qui licet teneat fidem Chriſti, nondum tamen eſt baptizatus, & inter vere baptizatum, & alium ficte, ac invalide baptizatum, ut, aliis adductis, docet Leander *diſp.* 15. *q.* 1. & 2. Difficultas ſolum eſt: *an ſit irritum jure naturæ, aut Divino, vel ſolum jure Eccleſiaſtico, & an debeat hoc idem dici de Matrimonio celebrato inter Catholicum, & Hæreticam.*

20. Reſp. 1. Matrimonium inter fidelem, & infidelem non baptizatum, non eſt irritum jure naturæ, aut Divino, ſed ſolum jure Eccleſiaſtico. Ratio eſt, quia Cultus diſparitas non repugnat ſubſtantiæ Matrimonii, quod ex natura ſua eſt ordinatum ad propagationem generis humani, educationem prolis, vitæ ſocietatem, & mutuam obligationem reddendi debitum, quæ omnia præſtari poſſunt a Conjugibus, quamvis inter illos adſit Religionis, & Cultus diſparitas, & ſic non poteſt illud jure naturali dirimere. Deinde, quia invenimus, omni tempore fuiſſe cum tali diſparitate Matrimonium contractum: ſic tempore legis naturæ Joſeph nupſit Ægyptiæ, nimirum Aſeneth filiæ Putifaris Sacerdotis Idolorum *Gen.* 41. Moyſes Madianitæ *Exod.* 2. tempore legis ſcriptæ Salomon initio regni ſui duxit filiam Pharaonis: Eſther nupſit Aſſuero Chaldæo: Booz Moabitidi: & tempore legis gratiæ, S. Monaca nupſit Viro pagano: Clotildis Chriſtiana, nupſit Clodovæo Regi Francorum tunc pagano: SS. Lucia, Cæcilia, aliæque Sanctæ Virgines fuerunt a ſuis Parentibus, etiam Chriſtianis, deſponſatæ Viris Paganis, ut narratur in earum hiſtoriis, idque olim fuiſse frequentiſſimum docet D. Aug. *l. de fide & Operib. c.* 19. unde conſtat, nec jure Naturæ, nec jure Divino fuiſse nulla, & irrita hujuſmodi Matrimonia inter diſpares Cultu, & Religione.

21. Solum ergo irritantur Jure Eccleſiaſtico Matrimonia Fidelium cum infidelibus non baptizatis, & quam-

vis non reperiatur Textus expreſſus dirimens hæc Matrimonia, & apponens impedimentum, id tamen conſtat ex univerſali conſuetudine Eccleſiæ, jam a priſcis temporibus introducta, & a Summis Pontificibus approbata, quæ proinde habet vim legis, ut tenent communiter Doctores, Sanchez *lib. 7. diſp. 71. n. 7.* Pontius *lib. 7. c. 47. a num. 2.* Coninch. *diſp. 32. dub. 3.* Hurtad. *diſp. 24. diff. 1.* Candid. *diſq. 28. art. 7. dub. 7.* Averſa *q. 18. ſect. 1.* Roſig. *prænot. 14. n. 5.* Ant. a Spiritu S. *n. 504.* Leander *q. 4.* Palaus *pu. 11. n. 2.* ubi infert, ex diſpenſatione Pontificis poſſe fidelem cum infideli contrahere, quando nullum adeſt periculum perverſionis: *An vero tunc Matrimonium eſſet Sacramentum ex parte fidelis?* Dictum eſt ſupra *c. 3. d. 5.* ubi etiam alia quamplura ſoluta ſunt ad hanc rem pertinentia.

22. Reſp. 2. Matrimonium Catholici cum Hæretica, ſeu Hæretici cum Catholica, quamvis ſit illicitum, nullo tamen jure, ſive Divino, ſive Eccleſiaſtico eſt irritum, & nullum, cum non reperiatur Textus irritans, & conſuetudo potius eſt in contrarium, & cap. *decrevit de Hæret. in 6.* mulier catholica nubens hęretico privatur dote, non tamen præcipitur, quod ab eo ſeparetur, ac proinde Matrimonium non eſt irritum. Ita Sanchez *diſp. 72. n. 2.* qui plures Theologos, & Juriſtas cumulat pro hac parte: Pontius *c. 47. n. 10. & 11.* Ant. a Spiritu S. *n. 507.* Averſa *ſect. 2.* Palaus *n. 5. & 8.* Candidus, Hurtado, Coninch. Villalob. & alii, quos affert, & ſeq. Leander *diſp. 15. q. 5.*

23. Nec obſtat, quod in VI. Synodo generali Can. 72. dicitur: *Non licere Virum Orthodoxum cum muliere hæretica, neque Orthoxam cum hæretico copulari: ſed ſi quid hujuſmodi ab ullo factum apparuerit, irritas nuptias exiſtimari, & nefarium conjugium diſſolvi:* non obſtat, inquam, quia Canon eſt ex illis, qui fuerunt editi in Trullo poſt diſſolutam legitimam Synodum ab aliquibus Epiſcopis, & ſic nullam habet auctoritatem; nam apud Eccleſiam Catholicam illi Canones non ſunt recepti: alii Textus ſi afferantur, probant, Matrimonium eſſe illicitum, non invalidum, ut cap. *non oportet 28. q. 1.* cap. *cave 18. q. 1.*

24. Quamvis autem Matrimonium Catholici cum Hæretica, & e contra Hæretici cum Catholica, non ſit invalidum, eſt tamen illicitum, & prohibitum in cap. *Decrevit, de Hæreticis in 6.* tum in Concl. Calcedon. *can. 13.* & aliis Conciliis, quæ, licet fuerint Provincialia, fuerunt a Pontifice approbata, ut docet Sanchez *lib. 7. diſp. 72. n. 3.* & hoc ob periculum perverſionis Catholici ob nimiam communicationem cum Hæretica, ſeu Infideli, quam Matrimonium ſecum affert, & ob damnum prolis ob malam ipſius educationem: non eſt tamen ita intrinſece malum, ut, ceſſante periculo ſubverſionis, & malæ educationis, non poſſit permitti, ut permittitur in locis, ubi Catholici permixti vivunt cum Hæreticis: & ita docent Doctores commun., Sanchez *d. 72. n. 4.* Averſa *q. 18. ſect. 2.* Palaus *n. 8.* Bonacina *q. 3. p. 7. n. 2.* Pontius *c. 45. num. 1.*

C A P U T XV.

De Impedimentis Violentiæ, & Raptus.

D U B I U M I.

Quid, & Quotuplex ſit Metus?

IMpedimentum vis, ſeu violentiæ contingit, quando quis per metum cadentem in Virum conſtantem contrahit Matrimonium; quod ut explicetur, præmittendum eſt, quid ſit Metus, quotuplex, & quænam conditiones requirantur, ut metus dicatur gravis. Metus itaque nihil eſt aliud, quam *quædam perturbatio animi proveniens ex apprehenſione mali imminentis,* & definitur ab Ulpiano *l. 1. ff. de eo, quod metus cauſſa: Inſtantis, vel futuri periculi cauſſa, mentis trepidatio.* Dicitur *mentis trepidatio,* quia metus oritur ex imaginatione mali alicujus futuri, aut prope imminentis, & ideo dicitur *inſtantis,* nam pericula valde remota non timentur, quia non apprehendunt efficaciter eventura, nec ſufficit ſola ſuſpicio mali; ut habetur ex *l. Metum præſentem ff. de eo, quod metus cauſſa;* maxime ſi ex vano, & levi fundamento ſit orta, ſed requiritur ſaltem probabilius eventus alicujus mali, ut, aliis relatis, docet Sanchez *lib. 4. diſp. 1. num. 17.*

2. Duplex eſt metus, alius gravis, alius levis: gravis dicitur juſtus, & probabilis, & cadens in conſtantem Virum, ideſt potens Virum fortem movere, & impellere: levis dicitur etiam vanus, & vani hominis, ſeu non cadens in Virum conſtantem, quia non eſt potens Virum fortem movere. Rurſus metus gravis aliquando eſt ab intrinſeco, ut ab infirmitate, naufragio, incendio, aliiſve cauſſis naturalibus incuſſus, & dicitur eſſe ab intrinſeco, quia metum patiens ſibi talem obligationem imponit, ſeu eligit illam a ſe, ut a tali periculo liberetur, aliquando ab extrinſeco, & a cauſſa libera cogente, & hic poteſt eſſe, vel juſte incuſſus, vel injuſte, & iterum poteſt eſſe, vel ad extorquendum conſenſum in Matrimonium, vel ad alium finem, & eligitur Matrimonium, ut malum illud evitetur.

3. Ad metum gravem tres requiruntur conditiones: prima eſt, quod malum, quod timetur, ſit grave, hujuſmodi eſt metus mortis, mutilationis, & verberationis, atrocis cruciatus, longi carceris, exilii diuturni, ſervitutis, ſtupri, amiſſionis ſtatus honorifici, omnium bonorum, aut majoris partis illorum, quæ ſua ſunt, vel aliquo modo ei ſunt debita, & timor infamiæ, juris, vel facti; ſi enim ad metum gravem ſpectat metus amiſſionis bonorum, ita ſpectare debet metus infamiæ, cum *melius ſit bonum nomen, quam divitiæ multæ. Prover. 12.* Idem valet de metu injuſtæ excommunicationis; nam excommunicatio eſt pœna gravis, qua homo ſeparatur ab Eccleſia, & graviſſima patitur damna, ut bene tradunt Sanchez *d. 5. n. 17.* Guttier. *c. 78. de Matr. n. 12.* licet enim excommunicatio injuſta non liget coram Deo, ligat coram hominibus: ſecus dicendum eſt de excommunicatione juſta, quia illa facile caveri poteſt aliis mediis, tollendo contumaciam, & inobedientiam. Metus gravis, & cadens in conſtantem virum cenſetur, non ſolum quando aliquod ex prædictis malis imminet nobis, ſed etiam quando imminet Parentibus, Conjugi, Filiis, Fratri, Sorori, Nepoti, aut aliis ſanguine conjunctis. Sic Leander *d. 17. a q. 6. & ſeqq.* Sanchez *l. 4. d. 4.* Bonac. *q. 3. p. 8.* Boſſius *de Contr. Matr. c. 12. a nu. 14.* Averſa *q. 4. ſect. 3.* Palaus *de peccat. tr. 2. d. 1. pun. 7.* Ant. a S. S. *d. 5. n. 223.*

4. Ad metum gravem revocatur metus reverentialis, quo quis timet offenſam Patris, vel alterius Superioris diuturnam, cum vultus aſperitate, rigida tractatione, & continua exprobatione; hoc enim eſt grave malum habere Patrem, vel Superiorem perpetuo offenſum, auſterum, & implacatum, & inde non ſufficit ſola verecundia, quam pati timet Filius, ſi neget ea, quæ Pater poſtulat; & inde non quilibet timor reverentialis dicitur gravis, ſed ille ſolum, qui conjunctus eſt cum minis, verberibus, & mala tractatione, ut cum Leſſio, Rebello, Henriquez, & aliis notat Bonacina *nu. 6.* & tenent Pontius *l. 4. c. 5. n. 1.* ubi ſic deſcribit metum reverentialem: *Reverentiæ metus eſt futuri mali exiſtimatio, quod nobis ab his metuimus, in quorum legitima poteſtate ſumus, & quos cultu, & honore dignamur.* Ad metum gravem reducuntur etiam preces importunæ Superiorum, quibus aliquid fit ad repellendam moleſtiam, & ad vitanda gravia incommoda.

An vero ſit neceſſe, quod malum, quod timetur, ſit majus eo, quod eligitur ad hoc, ut illud dicatur grave, & cadens in conſtantem virum? Reſp. negative, quia metus gravis ſecundum leges, & jura, & in ordine ad contractus, non conſideratur comparative ad electionem; ſed in ordine ad objectum, adeo ut metus ille dicatur gravis, cujus objectum in ſe, & ſecundum ſe conſideratum, eſt grave, potens movere, & impellere virum fortem, & conſtantem ad aliquid faciendum, quod citra metum non eſſet facturus. Sic Sanchez *l. 4. d. 2. n. 3.* Ant. a Spiritu S. *n. 224.* Palaus *de peccatis d. 1. pun. 6. n. 3.*

5. Secunda conditio eſt, quod incutiens metum potens ſit, & probabiliter præſumatur executurus malum; quia non eſt viri fortis, & conſtantis quemlibet timere, ſeu minis cujuſcumque terreri; non enim juvenis, & robuſtus movetur minis alicujus ſenis, pueri, aut debilis, niſi minas exequi poſſit per alios: debet metum incutiens eſse ſolitus minas exequi, vel in eodem, vel in alio genere mali; ſi enim ſit ſolitus jactare minas, nec illas exequi, ſignum eſt, non ex animo, ſed ad terrorem minari, & ſic non debet ex illis vir fortis, & conſtans moveri. At ſi non conſtat, alia vice minatum fuiſse, ex qualitate perſonæ, & circumſtantiarum judicandum eſt, an metus debeat dici gravis. Palaus *ſupra num. 9.* Ant. a Spiritu S. *n. 225.* Averſa *ſect. 3.* Sanchez *l. 4. d. 1. per totam.*

6. Tertia conditio eſt, ut metum patiens non facile poſſit reſiſtere, id eſt non poſſit facile occurrere malis imminentibus, vel per ſe, vel per amicos, aut per recurſum ad Superiorem; ſi enim aliquo ex iſtis modis facile malum vitare poſſit, juſte non timet, & ſibi imputare debet, ſi malum eveniat, ut cum Sylveſtro, Bonac. Sanchez, & aliis docet Palaus *n. 10.* Boſſius *de Matr. c. 12. n. 16.*

7. Notant hic Doctores, metum gravem non ſemper eſse æqualem reſpectu omnium, ſed attenta qualitate perſonarum, quæ metum patiuntur: unde metus, qui reſpectu viri fortis non judicatur gravis, cenſeri poteſt gravis reſpectu feminæ debilis, Pueri, & Senis, qui præ debilitate naturæ facilius moventur, & timorem patiuntur: quare metus gravis reſpectu feminę non erit ille, qui poteſt movere virum conſtantem, & fortem, ſed qui poteſt movere feminam conſtantem. Sic Navar. *c. 22. nu. 51.* Bonac. *nu. 6.* Ant. a S. S. *nu. 227.* Leander *d. 17. q. 4.* &, aliis pluribus relatis, Sanchez *l. 4. d. 3. n. 2.* qui bene advertit, arbitrio Judicis, & prudentis Confeſsarii in foro con-

ſcientiæ, judicandum eſſe, an metus debeat dici gravis, aut levis, attenta qualitate mali imminentis, perſonæ minantis, & patientis metum, quod idem docet Palaus *n.* 13.

DUBIUM II.

Qua ratione Metus gravis irritet Matrimonium?

8. Conveniunt omnes Doctores, metum gravem dirimere Matrimonium, jure ſaltem Eccleſiaſtico, quia ſic habetur ex cap. *Cum locum*, cap. *Conſultationi tuæ*, cap. *venient* 2. *de Sponſal.* cap. *ſignificavit de eo, qui duxit*; in quibus locis aperte deciditur, Matrimonium contractum ex metu gravi cadente in virum conſtantem eſſe nullum, & irritum; quod utique convenientiſſime ſtatutum fuit ab Eccleſia, quia Matrimonium, cum ſit vinculum mutui amoris perpetuum, & indiſſolubile, oportebat, quod nonniſi libero, & pleno Contrahentium conſenſu perficeretur; hoc enim maxime conducit ad prolem melius educandam, & perfectius amicabilem illam vitæ conſuetudinem conſervandam, tum quia Matrimonium ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, quæ fuit libera, & ex ſola Caritate proceſſit, tum quia ex Matrimonio coacto, & violento nonniſi exitus infelices, & mala gravia poſſunt expectari, ad quæ præcavenda conveniens fuit, ut ipſo facto redderetur ab Eccleſia nullum, & irritum: & ita tenent omnes Doctores Theologi, Juriſtæ, & Summiſtæ, ſeu Morales.

9. Quod verum eſt, non ſolum quando metu coactus exterius conſenſit, proferendo exterius verba, ſine conſenſu interno, ſed etiam quando vere interius conſenſit: eſtque Matrimonium nullum, & irritum, non ſolum in foro externo coram Eccleſia, ſed etiam in foro interno, & coram Deo, quia jura, irritando Matrimonium coactum, & gravi metu celebratum, non ſupponunt defectum conſenſus, ſed injuriam illatam ſic Contrahenti, ad quam avertendam irritarunt Matrimonium. Nec obſtat ratio adducta in d. cap. *cum locum*, ſcilicet, quod non habet locum conſenſus, ubi metus, vel coactio intercedit, Matrimonium autem perficitur conſenſu; nam Textus non debet ita intelligi, quaſi quod Pontifex velit, quod is, qui ex timore conſenſit, vere non conſentiat; hoc enim falſum eſt, & communiter reprobatur a Doctoribus relatis a Boſſio *c.* 12. *n.* 120. ſed quia ille conſenſus, cum non ſit liber, ſed coactus, & metu extortus, reputatur pro non conſenſu, ſeu pro conſenſu inſufficienti ad Matrimonium; nam etſi, omnibus ſpectatis, tale objectum velit, tamen, ſublato metu, abſolute nollet: eadem ratione, quando Doctores ajunt, metum eſſe contrarium conſenſui, & ubi intervenit metus, non poſſe eſſe conſenſum, intelliguntur de conſenſu libero, & requiſito ad validitatem Matrimonii, ad quod non ſufficit quicumque conſenſus, ſed requiritur plena, & perfecta libertas, ut ex d. Cap. *cum locum*, tradunt Doctores ibidem ſcribentes.

10. Neque etiam obſtat, quod alii contractus metu gravi, & cadente in Virum conſtantem celebrati, in foro ſaltem externo regulariter ſint validi, & teneant; nam facile aſſignatur diſcrimen inter Matrimonium, & alios contractus, quod iſti valide initi poſſunt per ſententiam Judicis irritari, non ſic Matrimonium, quod ſemel valide contractum, & conſummatum, non poteſt amplius irritari, & ante conſummationem irritari non poteſt, niſi per ingreſſum in Religionem, aut per diſpenſationem Summi Pontificis: quare debuit ab initio eſſe irritum, & nullum, ne metum paſſus poſtea ſine remedio remaneret. Quod ſi in cap. *conſultationi* de Sponſalib. dicitur, quod femina, quæ fuit metum paſſa, debeat audiri, ibi; *ſi talis Metus inveniatur illatus, qui poteſt cadere in Virum conſtantem, erunt non immerito audiendæ*; ex quo videtur inferri, quod Matrimonium non ſit ipſo jure nullum, ſed irritandum. At ſenſus non eſt in illo textu, illas feminas, quæ fuerant metum paſſæ, eſſe audiendas ad hoc, ut earum Matrimonium alioquin validum irritetur, ſed ut declaretur irritum, & invalidum, ſicut eſſe ſupponitur, ut tradunt Doctores, quos affert, & ſequitur Boſſius *n.* 123.

11. Dubium autem eſt: *an Matrimonium prædicto metu contractum non ſolum jure poſitivo Eccleſiaſtico, ſed etiam jure naturali, ſit nullum, & irritum?* in quo valde diſcrepant Doctores. Prima ſententia tenet Matrimonium metu contractum irritum eſſe, ac nullum jure naturali, ac proinde irritum eſſe, non ſolum in Eccleſia, & inter fideles, ſed etiam extra illam, & inter infideles, niſi forte apud illos extet lex civilis irritans talia Matrimonia, nam infideles non ſunt ſubjecti legibus Eccleſiæ. Probatur ex eo, quod Canones agentes de hac re non irritant, ſeu non ſtatuunt legem irritantem hujuſmodi Matrimonia meticuloſa, ſed ſupponunt irrita eſſe ex alio jure ſuperiori, ſcilicet Divino, aut naturali. Sic in illo cap. *Cum locum*, ait Pontifex: *Cum locum non habeat conſenſus, ubi metus, vel coactio intercedit, neceſſe eſt, ut ubi aſſenſus cujuſquam requiritur, coactionis materia repellatur*, quod idem aſſerunt alii Canones.

12. Ratio autem eſt, quia Matrimonium de ſe eſt perpetuum, & indiſſolubile, & ex natura ſua vinculum reciproci amoris, ſeu ordinatur ad conciliandum mutuum amorem, & ad mutua obſequia præſtanda: ordinatur ad fidem invicem ſervandam, & ad prolem honeſte procreandam, & educandam. Hujuſmodi autem perpetuitati, & finibus, ad quos Matrimonium ordinatur, adverſatur coactio, ſeu conſenſus metu extortus, quia nihil violentum eſt perpetuum, & qui invitus cogitur aliquam ducere, non amorem, ſed odium concipit; unde non poteſt præſtare obſequia, fidem ſervare, & prolem honeſte educare; & ſic jure naturali, & ratione talis contractus, Matrimonium petit plenam, & perfectam libertatem immunem a coactione, & metu, ac proinde non ſolum jure Eccleſiaſtico, ſed jure ipſo naturali eſt irritum, & nullum, ſi ex metu gravi contrahatur. Conf. quia videtur eſſe contra jus naturæ, ut quis per injuriam in alterum jus acquirat, aut non teneatur ei reſtituere libertatem, quam abſtulit, quod utique ſequitur, ſi Matrimonium injuſto metu contractum ſit validum, ac proinde repugnat juri naturali. Sic probabiliter tenent graviſſimi Doctores aſſerentes, jus Canonicum non irritaſse, ſed irrita declaraſse Matrimonia meticuloſa, quæ talia erant ex natura ipſius contractus, & jure naturali. Sic D. Thomas *in* 4. *diſt.* 29. *quæſt. unica art.* 3. *quæſt. unc.* 1. Scotus *q.* 1. *art.* 2. Rebell. *p.* 2. *lib.* 2. *q.* 11. *ſect.* 1. Comitol. *l.* 1. *reſp. mor. q.* 123. Boſſius *n.* 275. Diana *p.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 33. Villalob. *tr.* 13. *diff.* 37. *n.* 8. Pontius *l.* 4. *c.* 14. Leander *d.* 16. *quæſt.* 20.

13. Secunda ſententia, quæ eſt probabilior, tenet, ſolo jure Eccleſiaſtico, non vero jure Naturæ Matrimonium metu gravi contractum, eſse irritum, & nullum. Ratio eſt, quia Matrimonium ex gravi metu contractum, vel ideo eſt irritum, & nullum jure Naturæ, quia deficit conſenſus liber, vel quia fuit injuria illata Contrahenti; at ex nullo capite eſt irritum jure Naturæ; ergo eſt tale ſolum jure Eccleſiaſtico. Prob. prima pars anteced. Matrimonium contractum ex metu gravi proveniente a cauſsa naturali, vel etiam a cauſsa libera, ſed juſte metum incutiente, non eſt irritum, ſed validum jure Naturæ, ut omnes concedunt: ſic qui in naufragio, aut periculoſa infirmitate facit votum, aut contrahit Matrimonium, aut qui ad evitandum carcerem, vel excommunicationem ducit eam, quam ſub fide Matrimonii defloraverat, valide contrahit, & habet libertatem ſufficientem, & liberum conſenſum, quamvis interſit metus, quia nimirum metus ille, quamvis gravis, licet minuat, non tamen tollit ſimpliciter voluntarium, & liberum conſenſum; ergo etiam in Matrimonio inito ex metu gravi injuſte incuſſo reperitur ſufficiens conſenſus, & voluntas ad contrahendum; quod enim metus proveniat ab iſta, vel ab illa cauſſa parum intereſt in ordine ad libertatem tollendam, ſeu minuendam; & ſic Matrimonium, ex metu ſive juſto, ſive injuſto celebrato, non poteſt jure naturæ irritum eſse defectu liberi conſenſus. Conf. quia ſubſtantia Matrimonii, ſicut aliorum contractuum, conſiſtit in conſenſu, & voluntate; at qui metu coactus conſentit, abſolute conſentit voluntarie, quia, omnibus conſideratis, vult; unde coacta voluntas eſt vera voluntas. Nec obſtat, quod tali volitioni jungatur nolitio, quia eſt ſolum nolleitas, qua nollet, ſi timor mali abeſſet; quæ proinde eſt inefficax, nec tollit libertatem ſufficientem ad contrahendum.

14. Quod vero Matrimonium non ſit irritum jure naturæ ratione injuriæ, ſeu injuſtitiæ commiſsæ in extorſione conſenſus, Prob. quia, non obſtante injuria per metum illata, datur ſufficiens conſenſus, & libertas ad contrahendum; ergo illa non poteſt Matrimonium irritare jure naturæ. Conf. quia non minus eſt injurioſus dolus, nec minus repugnat conſenſui, & reddit contractum involuntarium, quam metus, maxime ſi ſit in re valde gravi, & tamen contractus, cui dolus cauſsam dedit, non eſt irritus jure naturæ; Matrimonium enim contractum ex errore, quo putabas nobilem, & divitem ducere, cum tamen ſit ignobilis, & pauper, eſt validum; ergo nec Matrimonium contractum ex metu, erit irritum. Sic tenent communiter Thomiſtæ, Durandus *in* 4. *diſt.* 29. *q.* 2. *n.* 6. Palud. *ibidem q.* 1. *art.* 3. Soto *q.* 1. *art.* 3. Henriquez *l.* 11. *c.* 9. *n.* 1. & 3. Petrus de Ledeſma *quæſt.* 47. *de Matrim. art.* 3. *dub.* 1. *concl.* 5. & 6. Candid. *diſq.* 28. *art.* 8. *dub.* 7. Averſa *q.* 4. *ſect.* 2. Hurtad. *d.* 6. *diff.* 2. Sanchez *l.* 4. *d.* 14. *n.* 2. Bonac. *q.* 3. *pun.* 8. *n.* 8. Cornejo *d.* 7. *dub.* 25. Ant. a Spiritu S. *n.* 237. Palaus *tr.* 2. *de peccat. d.* 1. *punct.* 8. *n.* 4. Guttierez *c.* 76. *n.* 8.

15. Nec obſtant ea, quæ in contrarium adducuntur: non primum, quia licet hodie nullus textus reperiatur expreſse irritans tale Matrimonium, ſed in omnibus ſupponatur irritum, tamen ex ipſo jure, & ratione ſatis

colli-

colligitur, aliquando, vel ſcripto, vel traditione tale jus fuiſse ab Eccleſia conditum, ut bene oſtendit Sanchez *l. c.* nam jura utuntur illa ratione, *quod ubi metus, ibi deficit conſenſus*; at non deficit conſenſus jure naturæ requiſitus, & ſufficiens; ergo quia deficit conſenſus jure Eccleſiaſtico neceſſarius. Ratio adducta oſtendit convenientiam, ob quam debuit Matrimonium metu extortum ab Eccleſia impediri, & irritari, non quidem poſtquam contractum eſt, ſicut irritantur alii contractus ſimili metu celebrati, nam ob ſuam indiſſolubilitatem ſemel validum, non poteſt amplius annullari, ſed impediendo, ne valide contrahatur; non vero oſtendit eſſe irritum jure naturæ, cum non oſtendat deficientiam conſenſus ſufficientis ad contrahendum, & transferendum dominium corporis; nam ea, quæ fiunt ex metu, licet ſint involuntaria ſecundum quid, ſunt tamen ſimpliciter, & abſolute voluntaria, & libera. Quare metus, ſicut non tollit ſimpliciter voluntarium, ita non repugnat perpetuitati Matrimonii, & aliis finibus in eo requiſitis, quamvis non ſit ita conveniens, expediens, & aptus eiſdem finibus, ob quam rationem fuit ab Eccleſia appoſitum tale impedimentum irritans Matrimonium metu gravi contractum. Ad Conf. dico, eſſe contra jus naturæ, ut hoc non poſſit licite fieri, non autem, ut non poſſit valide fieri: & eſſe faciendam reſtitutionem, quando impotentia non excuſat, ut contingit in præſenti, celebrato jam Matrimonio. Certe qui ſub promiſſione Matrimonii Virginem defloravit, tenetur eam ducere, & tamen ſi Matrimonium contrahat cum alia, non poteſt amplius injuriam reſarcire, ſaltem in eodem genere, & ut probat Ledeſma *diff. 1. in ſol. ad 4. arg.* multæ ſunt injuriæ, quæ reſarciri non poſsunt; ſaltem in eodem genere bonorum, ita nil mirum ſi non poſſit reſarciri in caſu noſtro.

DUBIUM III.

Quiſnam Metus irritet Matrimonium?

16. RESp. 1. Metus gravis proveniens a cauſsa naturali, ut a morbo, naufragio, timore inferni, aut alia ſimili non dirimit Matrimonium ex tali metu contractum. Ratio eſt, quia talis metus non minuit libertatem conſenſus; ſiquidem, quis non impellitur ad Matrimonium ab alio, quam a ſe ipſo eligente illud, tamquam medium ad evitandum periculum Animę, vel Corporis, nulla intervenit injuria, nulla coactio, ſed ſpontanea electio, & inde validum erit Matrimonium contractum cum concubina ex metu gehennæ, ſeu mortis imminentis, vel ob timorem periculoſæ infirmitatis, aut etiam mortis imminentis ex abundantia humorum, niſi Matrimonium contrahatur. Ita tenent Doctores communiter, Sanchez *lib. 4. d. 12. a n. 3.* Boſſius *c. 12. n. 125.* Bonac. *q. 3. p 8. a n. 17. & ſeqq.* Candidus *diſq. 28. art. 8. dub. 4.* Pontius *lib. 4. c. 19. n. 3.* Averſa *q. 4. ſect. 4.* Leander *d. 16. q. 17.*

17. Eadem ratione probatur, validum eſſe Matrimonium contractum ex metu incuſso a cauſsa libera, ſive juſte, ſive injuſte, non tamen gratia, vel fine extorquendi Matrimonium, ſed ob alium finem; nam tunc adeſt ſufficiens voluntarium ad Matrimonium, quod ſponte eligitur a Contrahente ad tollendum metum, ideſt ad evitandum majus malum Corporis, vel Animæ. Inde, ſi reus ſponte ſe offerat Judici ad Matrimonium contrahendum cum ejus filia, vel cum filia a ſe occiſi, cum meretrice, ut mos eſt in quibuſdam regionibus, ut liberetur a carcere, vel a pœna mortis, validum eſt Matrimonium, nec dicitur metu contractum, quia ſponte eligitur, ut a carcere, vel a morte liberetur. Similiter ſi non ipſe reus petat Matrimonium, ſed ipſi offeratur ab alio, ut ducat filiam accuſatoris, Judicis, aut hoſtis a ſe occiſi, ut liberetur a ſupplicio, vel ſi Principi obſeſſo offeratur liberatio, & reconciliatio, ſi conſentiat accipere filiam obſeſſoris, validum erit tale Matrimonium, quia non incutitur illi metus ad extorquendum conſenſum in Matrimonium, ſed offertur ei modus ad excutiendum metum, & evadendum periculum ex alio capite ſibi impendens: quapropter is non dicitur violenter cogi ad Matrimonium ineundum, ſed ſponte ſua aſsumere, & eligere tale medium ſibi oblatum ad ſe liberandum. Idem valet, ſi Virginis deſlorator ſponte ſe offerat eam ducere in Matrimonium, ut mortem evitet ſibi a parentibus defloratæ inferendam, a quibus fuit in flagranti crimine repertus. Ita Boſſius *n. 128.* Averſa *q. 4. ſect. 4.* Sanchez *d. 12. n. 9.* Bonac. *a n. 16. ad 23.* Candidus *d. 5. & 6.* Leander *q. 18.* Diana *p. 3. tr. 4. reſ. 228.*

18. Reſp. 2. Metus gravis juſte incuſsus ad extorquendum Matrimonium non irritat illud, nec reddit invalidum, ſive incutiatur auctoritate publica legis, & Judicis, ſive auctoritate privata, ut ſi Judex comminetur juſtum ſupplicium defloratori, niſi ducat a ſe defloratam, aut ſi Pater, aut alius eidem comminetur accuſationem apud Judicem, ut juſte facere poteſt, niſi ducat puellam. Ratio eſt, quia talis metus, nec eſt injurioſus, nec incutiens proprie cogit ad Matrimonium contrahendum, ſed illud offert tamquam medium ad metum excutiendum, & malum, quod juſte imminet, avertendum. Sic qui aliquem invenit cum propria uxore, aut filia, jus habet ipſum accuſandi; ſi ergo petat Matrimonium, ne accuſet, offert Matrimonium tamquam medium evadendi accuſationem, in quo juſte procedit, nec ullam infert injuriam, aut coactionem. Similiter, ſi Judex Eccleſiaſticus metu excommunicationis comminatæ Sponſum injuſte nolente ſtare Sponſalibus compellat ad contrahendum, validum erit Matrimonium, quia Judex comminando excommunicationem non agit injuſte, ſed compellit ad exequendum id, quod alia facere tenebatur. Ita Sanchez *l. 4. d. 13.* Coninch. *d. 28. dub. 1. concl. 4.* Pontius *l. 4. c. 19.* Averſa *q. 4. ſect. 4.* Henriq. *lib. 11. c. 9.* Bonac. *ſupra n. 9.* Hurtado *d. 6. diff. 3.* Boſſius *n. 170.* Leander *q. 21.*

19. Dices: *Matrimonium exigit plenam libertatem, quam eodem modo tollit metus, quando juſte, ac quando injuſte incutitur; ergo Matrimonium celebratum ex metu, etiam juſte incuſſo, non poteſt eſſe validum: quod confirmatur exemplo poſito in cap. veniens 2. de Sponſ. ubi judicatur irritum Matrimonium cujuſdam adoleſcentis, qui a parentibus cujuſdam puellæ repertus cum ea in lecto, coactus fuit eam ducere, cum tamen videatur talis metus juſte incuſſus.*

Sed contra Reſp. ad Matrimonium requiri plenam libertatem, ideſt, quæ non ſit injuſte, & injurioſe diminuta; ſi autem quis juſte compellatur, non tollitur libertas neceſſaria, nec irritatur Matrimonium. In cap. *Veniens 2. de Sponſal.* Matrimonium judicatur irritum, quia ex metu injuſte illato fuit celebratum; Pater enim puellæ coegit Juvenem ad Matrimonium non comminando accuſationem, quam facere poterat, ſed comminando mortem mox ei inferendam, quæ utique erat injuſta, cum illam propria auctoritate inferre non poſſet, ut explicant Palaus *diſp. 1. de peccatis punct. 10. n. 4.* & Averſa *ſect. 4.* Ant. a Spiritu S. *n. 231.*

20. Reſp. 3. Metus gravis, ſeu cadens in virum conſtantem ad extorquendum conſenſum injuſte incuſſus ab homine, irritat Matrimonium non ſolum in foro externo, ſed etiam in foro interno. Colligitur ex juribus ſupra allegatis, nimirum ex c. *cum locum*, c. *veniens*, c. *conſultationi tuæ de ſponſ.* & c. *ſignificavit 2. de eo, qui duxit in Matrimonium*; in quibus aperte ſupponitur, Matrimonium contractum ex metu gravi cadente in conſtantem virum ab homine injuſte illato, eſſe nullum, & irritum, & eſſe licitum illi, qui ex tali metu contraxit, in utroque foro reſilire, & alteram ducere, quod licitum non eſſet, ſi Matrimonium in utroque foro non eſſet invalidum; & ita tenent omnes Doctores tam Theologi, quam Canoniſtæ, quos dabit Boſſius *de contr. Matrim. c. 12. n. 120.*

21. Requiritur autem ad irritandum Matrimonium, quod metus ſit gravis, & cadens in virum conſtantem, & quod ſit injuſte incuſſus a cauſſa libera ad hunc effectum, ideſt, ad extorquendum conſenſum, quia tunc opponitur libertati requiſitæ ad valorem conſenſus, & hoc jure Eccleſiaſtico, quia Matrimonium, cum ſit perpetua quędam ſervitus, & in eo multa ſint onera ferenda, merito Eccleſia ad valorem illius exigit majorem, & pleniorem libertatem, quam ſit in conſenſu, qui extorquetur per metum cadentem in virum conſtantem; ſi autem deficiat aliqua ex aſſignatis conditionibus, Matrimonium non irritatur, ſed remanet firmum, ut patet ex huc uſque dictis, & docet Boſſius *n. 125.*

22. Matrimonium ex dicto metu contractum, eſt ipſo jure nullum, & irritum, quamvis ſit celebratum coram Parocho, & Teſtibus, & in præſentia conſanguineorum, & amicorum, quia horum præſentia non facit, quod Matrimonium non ſit meticuloſum, & coactum, ſi vere præceſſit metus, & illius cauſſa adhuc duret, quamvis in foro externo ceſſet præſumptio metus propter præſentiam amicorum, & conſanguineorum, ut cum Guttierez, Sanchez, & aliis notat Boſſius *n. 130.* & ſic requirantur clariores probationes, & conjecturæ ad illum probandum. Parum tamen intereſt ſive metus ſit illatus ab altero Contrahente, ſive ſine ejus culpa, & eo ignorante, ab alio tertio; dummodo vere præceſſerit metus gravis injuſte incuſſus ad effectum obtinendi conſenſum, & Marimonium, ut tradunt Guttierez *cap. 76. n. 11.* Sanchez *diſp. 12. num. 19.* Boſſius *n. 131.* Nec obſtat, quod præceſſerint Sponſalia voluntaria, dummodo Matrimonium celebretur per metum injuſtum; ſecus ſi juſte quis compellatur a Judice complere Sponſalia; nam tunc metus, cum non ſit injuſtus, & injurioſus, non invalidat Matrimonium.

DUBIUM IV.

Solvuntur aliquæ difficultates circa Metum gravem, & levem in ordine ad Matrimonium irritandum.

23. QUæres: *An Matrimonium ſit invalidum, quando metus non fuit incuſſus in ordine ad Matrimonium cum aliqua determinata perſona, ſed cum indeterminata, puta ad contrahendum cum una ex tali familia,*

milia, aut cum una ex filiabus Petri? Videtur, Matrimonium eſſe validum, ut tenent Candid. *diſq.* 28. *artic.* 8. *dub.* 19. Azor. *p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 11. *dub.* 11. & alii relati, Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 12. *num.* 20. quia Contrahens, dum poteſt eligere unam ex pluribus, videtur habere ſufficientem libertatem ad Matrimonium requiſitam, quamvis cogatur eligere unam ex illis. Reſp. tamen, Matrimonium eſſe invalidum defectu libertatis, quæ valde diminuitur, & limitatur, dum invitus cogitur ducere unam ex tali familia, aut ex filiabus Petri, cum quibus nollet contrahere. Sic tenent Sanchez *cit. n.* 20. Baſilius *l.* 4. *cap.* 14. *n.* 14. Averſa *q.* 4. *ſect.* 2. Ant. *n.* 235. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 33. Boſſius *n.* 135. ubi refert Covarr. Guttierez, Rebellum, & alios.

24. Quæres 2. *An ſit validum Matrimonium, ad quod Judex compellit, juſte quidem ſecundum allegata, & probata, ſed non ſecundum rei veritatem, ut ſi cogat aliquem ducere Sponſam, quæ poſt Sponſalia eſt fornicata, propter quam poteſt juſte reſilire, ſed non poteſt in judicio fornicationem probare?* Affirmant eſſe validum Sanchez *diſp.* 13. *n.* 8. Bonacina *q.* 3. *punct.* 8. *n.* 14. quia hujuſmodi compulſio, & coactio eſt juridica, & juſta formaliter, & ſecundum ordinem juris, & ſic non eſt credibile, jus Canonicum dirimere hoc Matrimonium, ad quod jus ipſum compellit. Ita etiam tenet Boſſius *d. c.* 12. *n.* 177. Probabilius tamen eſt, irritum eſſe Matrimonium, quia licet talis coactio ſit juſta, & licita ex parte Judicis procedentis ſecundum allegata, & probata, cum tamen ſint falſo probata, coactio ſecundum ſe, & ex parte patientis, eſt injuſta, cum ipſe cauſſam non dederit, & ſic debet irritari Matrimonium. Ita Pontius *lib.* 4. *c.* 19. *n.* 11. Diana *p.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 33. Averſa *ſect.* 4. *in fine*, Palaus *diſp.* 1. *de peccatis punct.* 11. *n.* 3.

25. Quæres 3. *An validum ſit Matrimonium, ſi metus inferatur Procuratori?* Reſp. Matrimonium eſſe irritum, ſi metus incutiatur ipſi Principali, ut conſtituat Procuratorem ad contrahendum; non ſolum quia mandatum Procuratoris eſt ipſo facto nullum, ſed etiam quia mandatum continet conſenſum Principalis, cujus nomine operatur Procurator; ſicut ergo conſenſus conjugalis debet eſſe perfecte liber, & immunis a coactione, ita etiam debet eſſe talis conſtitutio Procuratoris, qui perficiat contractum conjugalem, ut cum Hoſtien. Sanchez, Guttierez, & aliis docet Boſſius *n.* 147. Quod ſi Procurator habeat a ſuo Principali facultatem eligendi unam ex pluribus, & per metum cogatur eligere talem certam, invalidum erit Matrimnnium, quia electio debet eſſe ita libera Procuratori, ſicut Principali: ſi autem Procurator ſolum cogatur acceptare mandatum; tunc validum eſt Matrimonium, quia ille ſolum defert conſenſum Contrahentis, qui, ſi ſit liber, non vitiatur Matrimonium, quamvis Procurator coacte mandatum acceptaverit; non enim operatur nomine proprio, ſed nomine mandantis, & ſic ſufficit, quod iſtius conſenſus ſit liber. Ita Ant. *n.* 236.

26. Quæres 4. *An validum ſit Matrimonium ex metu levi contractum, quando fuit injuſte incuſſus ad extorquendum conſenſum, & Matrimonium, quod ſine tali metu non fieret?* Metus levis quinam ſit ſatis conſtat a contrario ex explicatione metus gravis, ac proinde ille metus erit levis, qui attentis omnibus circumſtantiis, ſcilicet parvitate mali, minima probabilitate inferendi, qualitate perſonæ tum metum inferentis, & malum comminantis, tum metum patientis, cenſetur inſufficiens ad commovendam perſonam fortem, & conſtantem.

27. Affirmant, metum levem irritare Matrimonium in foro conſcientiæ, quamvis non in foro externo, Navar. *in ſum. cap.* 22. *n.* 51. Comitol. *l.* 3. *reſponſ. moral. q.* 3. *n.* 5. Covarr. *p.* 2. *de Matrim. c.* 3. *§.* 6. *n.* 4. & alii plures relati a Sanchez *l.* 4. *diſp.* 17. *n.* 4. & inclinat Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 230. Ratio eſt, quia non ſolum metus gravis, ſed etiam levis tollit plenam libertatem, & eumdem effectum operatur in Viro incoſtanti, & timido, quem gravis in Viro conſtanti, & forti; ergo non minus iſte, quam ille debet irritare Matrimonium, ad quod requiritur plena, & perfecta libertas. Deinde, quia in reliquis contractibus metus levis, qui cauſſam dedit, facit, illos eſſe irritandos; ergo in Matrimonio debet reddere ipſo facto irritum, & nullum, cum ſemel validum non poſſit amplius irritari.

28. Reſp. Matrimonium contractum ex metu levi ad id incuſſo, eſſe validum tum in foro conſcientiæ, tum in foro externo. Ratio eſt, quia tale Matrimonium, nec eſt irritum jure naturæ, nec jure Eccleſiaſtico; non jure naturæ, quia ex ſupra dictis hoc jure non eſt irritum Matrimonium contractum ex metu gravi; ergo multo minus irritum erit Matrimonium contractum ex metu levi, qui pro nihilo reputatur. *L. Nec timorem* 7. *ff. de eo quod metus cauſſa*, & cap. *Cum dilectus* 6. *de his, quæ vi, metuſque cauſſa fiunt*, & merito; nam alia omnia eſſet incerta, & plena controverſiis, ac litibus, cum metus levis facile intervenire, aut etiam fingi, ac probari poſſit; quapropter, licet Matrimonium gravi metu contractum eſſet jure naturæ irritum, & nullum, tale dici non debet contractum ex metu levi; non enim eſt probabile, jus naturæ voluiſſe irritare Matrimonium metu levi contractum, cum inde facile poſset contingere incertitudo prolis, injuſta Virginum defloratio, & perturbatio inter parentes, & affines. Multo minus eſt irritum tale Matrimonium jure Eccleſiaſtico; nam omnia jura de hoc tractantia ſemper loquuntur de metu gravi cadente in Virum fortem, & coſtantem: & ita tenent Doctores magis communiter, quos late refert Sanchez *diſp.* 17. *n.* 3. Pontius *lib.* 4. *c.* 18. Guttierez *c.* 76. *n.* 19. Coninch. *diſp.* 28. *n.* 8. & 32. Hurtado *diſp.* 6. *diff.* 1. Candid. *diſq.* 28. *art.* 8. *d.* 3. Boſſius *c.* 12. *n.* 163. Averſa *q.* 4. *ſect.* 4. & aliis pluribus relatis, Leander *diſp.* 17. *q.* 23.

29. Non obſtant ea, quæ in contrarium afferuntur; nam licet metus levis aliquantis perminuat libertatem, quia tamen parum minuit, pro nihilo reputatur: ad Matrimonium requiritur plena, & perfecta libertas, quæ cenſenda eſt talis, quando non eſt notabiliter diminuta, quamvis parumper ſit læſa, & quamvis metus levis poſſit idem operari in homine puſillanimi, & timido, quod metus gravis in homine robuſto, & forti, hoc tamen ſe habet per accidens, ac proinde non debet pro illo metu continente levem injuriam, Matrimonium, ſive jure naturæ, ſive Eccleſiaſtico, irritari, ſicut irritatur, quando intervenit metus gravis, & cadens in virum conſtantem, per quem gravis infertur injuria metuenti. Quod ſi ille metus ſecundum ſe levis, attenta qualitate perſonæ, & circumſtantiarum, cenſeatur gravis ſecundum ea, quæ initio quæſiti præmiſimus, Matrimonium irritabit jure Eccleſiaſtico, ſed non erit amplius metus levis, ſed gravis. In reliquis contractibus metus levis, dans cauſſam contractui, non reddit illos irritandos in foro externo, in quo metus levis pro nihilo reputatur, juxta *l. Nec timorem*, quamvis tribuat actionem in foro conſcientiæ metum patienti contra metum inferentem, qui proinde tenetur ſtatim reſtituere propter injuriam illatam, ut cum aliis docet Sanchez *l.* 4. *diſp.* 9. *n.* 4. Quando autem metus non reddit alios contractus irritandos in utroque foro, in nullo foro irritat Matrimonium. Boſſius *n.* 298.

30. In dubio: *An metus fuerit gravis, aut levis, & Matrimonium ſit metu, an ſponte contractum?* judicandum eſſe potius metu, quam ſponte, & metu gravi, quam levi, ac proinde Matrimonium non valere, docet Boſſius *n.* 146. quia cum conſtet de metu, pro illo judicandum eſt, maxime, quia nuptiæ coactæ malos, & infelices exitus habere ſolent, citat Alexandrum inter Conſilia Matrimonialia *conſ.* 21. *n.* 1. Hieronymum Gabrielem *conſ.* 186. *n.* 12. & 3. Franciſcum Molinum *l.* 2. *de ritu nupt. diff.* 17. *n.* 60. & 61. & Rotam Rom. *dec.* 69. *n.* 16. apud Farinac. *lib.* 1. *conſ. crim.* contrarium ſentit Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 1. *c.* 1. *n.* 4.

DUBIUM V.

An, & qualis Metus reverentialis irritet Matrimonium? ubi etiam de Precibus importunis.

31. Metus reverentialis conſideratur reſpectu illorum, in quorum poteſtate aliquo modo ſumus, quibus cultum, honorem, & reverentiam debemus jure aliquo ſubjectionis, & ſic reperitur in Subditis erga Principes, Magiſtratus, & Prælatos, in Servis erga Dominos, in Filiis erga Parentes, non ſolum erga Patrem, ſed etiam ergo Matrem, quando iſta curam habet Filiorum, eſtque rigida, & auſtera, & erga Avum, & aſcendentes, in Uxore reſpectu Viri, & in Pupillo, & Minore reſpectu Tutoris, & Curatoris, qui loco Patris habentur, ut cum Sanchez, Pontio, & aliis tradit Boſſius *d. c.* 12. *n.* 85. ubi etiam dicit, reperiri in Fratre reſpectu Fratris majoris, & Sororis majoris, ſi ab eo, vel ab ea gubernetur, & alimenta præbeantur, & cohabitent, & in Nepote, & Nepte reſpectu Patrui, quamdiu ab eo gubernantur, & alimenta præbentur, & cohabitant, quia tunc illum tam quam Patrem reverentur.

32. Metus reverentialis contingit, quando ob reverentiam debitam Parentibus, & Superioribus verecundamur, & erubeſcimus illis contradicere, & poteſt eſſe purus, & ſimplex, quando nullum aliud malum timemus, quam pudorem, & verecundiam, ob quam evitandam, eorum voluntati conſentimus; vel poteſt eſſe mixtus, quando ultra erubeſcentiam, & pudorem, timemus aliud malum grave, verbera, opprobria, ſævitiam, & iracundiam Patris, habere illum perpetuo offenſum, auſterum, & implacatum, & hic metus definiri ſolet, quod ſit: *futuri mali æſtimatio, quod nobis ab his metuimus, in quorum legitima poteſtate ſumus, & quibus reverentiam debemus.* Omnes facile admittunt, metum reverentialem adjunctas habentem minas, verbera, gravem indignationem, implacabilem, & diuturnam Patris offenſionem, a quo grande

de malum timeri poſſit, eſſe ſufficientem ad annullandos contractus, & Matrimonium irritandum. Difficultas eſt: *an ſufficiat purus metus reverentialis ex ſe preciſe abſque minis, & alio damno, ad irritandum Matrimonium, & reſcindendos cæteros contractus?* in quo diſcrepant Doctores.

33. Prima ſententia docet, metum purum reverentialem dantem cauſſam contractui eſſe metum gravem, ſufficientem ad irritandum Matrimonium, & alio contractus reſcindendos. Ratio eſt, quia verecundia, & reverentia, qua quis non audet ſuis Majoribus contradicere, valde minuit libertatem neceſſariam ad Matrimonium, tum quia ex regula 4. ff. de regulis juris, *velle non videtur, qui obſequitur imperio Patris, vel Domini*, & in l. 1. ff. *Quarum rerum ratio*, reſcinditur promiſſio facta a liberto, ob metum, vel nimiam Patroni reverentiam. Ita Pontius *l.* 4. *c.* 4. *a n.* 6. Navar. Menochius, & Joan. de Caſtillo, quos affert, & ſequitur Leander *diſp.* 17. *q.* 14. Diana *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 20.

34. Secunda ſententia, quam veriorem exiſtimo, docet, ſolam reverentiam erga Majores, ſeu metum reverentialem non ſufficere ad irritandum Matrimonium, niſi accedant minæ actuales, vel virtuales, ſeu rationabilis timor alicujus gravis mali. Colligitur ex cap. *ex litteris de deſponſ. impuber.* ubi Sponſalia dicuntur irrita, quando filia nolens, & invita minis parentum impulſa eſt; ex quo ſequitur, non ſufficere ſolam reverentiam ſine minis ad inducendam hanc nullitatem: & in *l. ſi Pater cogente ff. de rit. nupt.* dicitur, valere Matrimonium a Filio contractum, Patre cogente, ob ſolam reverentiam. Ratio eſt, quia purus metus reverentialis non eſt aptus notabiliter minuere libertatem, & ſic non poteſt per ſe reddere Matrimonium nullum, & irritum, maxime quia purus metus reverentialis, cum vix poſſit in judicio probari, quia non incutitur verbis, aut factis, ſed præſentia Perſonæ, ſi ſufficeret ad irritandum Matrimonium, via aperiretur infinitis malis, & frequenter inſurgerent dubia de nullitate Matrimonii, nam ſæpe adoleſcentes, & Filię ob reverentiam Parentum inducuntur ad conſentiendum in Matrimonium, & ſic non debet dici ſufficiens ad illud irritandum.

35. Quod ſi accedat rationabilis timor gravis mali, aut injungantur minæ, ſaltem virtuales, quæ tunc contingunt, quando Pater, ſeu Dominus eſſet terribilis, ſeverus, & aſper, quique facile ſævire ſolet in non obtemperantes ſuæ voluntati; tunc ſine dubio irritabitur Matrimonium, ſed non erit amplius timor reverentialis purus, & in hoc ſenſu poſſunt explicari oppoſitum ſentientes; nam Leander probat ſufficere metum reverentialem, quia iſte in ſe includit timorem iræ, & indignationis diuturnæ Patris, ideſt torvum Patris aſpectum, & exprobationem verbis durioribus, quæ ſi non tranſeunt, ſed perſeverent, ſunt mala gravia; quod idem ſentiunt alii dicentes, quod ſit malum grave habere Patrem perpetuo offenſum, ſuperciliofum, torve aſpicientem, aſperum, durum, numquam placide loquentem; quæ utique indignatio Patris, ſi fuerit diuturna, grande malum eſt, ſufficiens ad irritandum Matrimonium, ſed non erit metus reverentialis purus, ſed mixtus, virtualiter includens indignationem Patris tamquam grande malum: & ita tenent Doctores magis communiter, tum Juriſtæ, tum Morales, quos late cumulat Boſſius *nu.* 99. quoſque ſequitur *n.* 105. & Sanchez *l.* 4. *diſp.* 6. *n.* 7. Bonacina *q.* 3. *punct.* 8. *n.* 6. Averſa *q.* 4. *ſect.* 5. Coninch. *diſp.* 28. *dub.* 2. *n.* 35. Henriq. *l.* 11. *c.* 9. Villalob. *tr.* 3. *diff.* 8. *n.* 6.

36. Non obſtat ratio in oppoſitum adducta, quia metus reverentialis, quando eſt purus, & non imminent niſi erubeſcentia, & verecundia in filio, quamvis aliqualiter minuat libertatem, non tamen minuit notabiliter, & ſufficienter, ad hoc, ut Matrimonium irritetur, quia verecundia, & erubeſcentia, quæ imminet filio, ſi non obſequitur Patri, non eſt malum grave cadens in hominem fortem, & conſtantem; bene tamen ſi virtualiter includat gravem, & diuturnam indignationem, ut ſupra dixi, & in hoc ſenſu poſſunt explicari textus in contrarium allati, ut in illis ſermo ſit de obſequio, & reverentia virtualiter includente timorem hujus perpetuæ indignationis, ut explicat Boſſius *n.* 103.

37. Preces, idem valet de blanditiis, dicuntur importunæ, quando ſunt inſtantiſſimæ, frequentes, moleſtæ, ac ſæpius repetitæ: & quæritur: *an iſtæ, ſi ſint puræ, ideſt ſine minis, terroribus, indignatione, ſeu periculo alterius mali, inducant coactionem ſufficientem ad Matrimonium irritandum?* Plures affirmant, quia illæ ſæpius repetitæ adeo gravem moleſtiam inferunt, ut movere debeant virum conſtantem, ipſumque flectere ad faciendum id, quod alias non eſſet facturus, ut conſtat exemplo Samſonis, qui Dalilæ precibus importunis, ac blanditiis victus, ſecretum manifeſtavit, quod non erat manifeſtaturus *Jud.* 16. & exemplo illius, de quo dixit Dominus in Evang. Lucæ 11. *Propter improbitatem ejus ſurget, & dabit illi*. Experientia etiam conſtat, plus ſæpe valere nimias preces, & blanditias, quam minas, & terrores ad flectendum, & labefactandum animum alioquin fortem, & conſtantem; quod maxime verum eſt, quando preces importunę proveniunt a Superioribus, quibus cultum, & reverentiam debemus: & ita tenent Pontius *l.* 4. *c.* 5. *n.* 17. & *c.* 12. *per totum*; Naldus *in ſum. V. Metus n.* 4. Diana *p.* 3. *tr.* 5. *reſol.* 20. & aliis citatis Leander *quæſt.* 15.

38. Cenſeo, blanditias, & preces importunas ſecundum ſe, ſive ſeparatas, ſive conjunctas cum metu reverentiali, ſeu provenientes a perſona, cui reverentiam debemus, non ſufficere ad reddendum irritum Matrimonium, niſi includant virtualiter minas, & metum alterius damni, & indignationis. Ratio eſt, quia blanditiæ, & preces, etiam importunæ, licet poſſint aliquando voluntatem inflectere, eique vim, & coactionem quamdam inferre, illa tamen non eſt talis, nec tanta, ut rationabiliter movere debeat virum fortem, & conſtantem, ut pro illius excluſione, & liberatione facere debeat rem tam magnam, ſicut eſt contrahere Matrimonium ſibi ingratum; maxime quia illæ preces, & blanditiæ nullam continent injuriam, nec injuſtitiam, & inde non debent comparari metui gravi, ſed levi, & inſufficienti ad movendum animum fortem, & conſtantem: & ita tenent Abbas in cap. *Cum inter d. n.* 8. *de elect.* Rolandus *conſ.* 83. *n.* 7. *vol.* 2. Averſa *q.* 4. *ſect.* 5. Villalob. 1. *p. ſum. tract.* 3. *diff.* 8. *n.* 8. Henriq. *l.* 11. *c.* 9. *n.* 5. Lopez *p.* 2. *c.* 40. *de Matrim.* Boſſius *num.* 118. aliique plures, quos affert Sanchez *diſp.* 7. *n.* 6.

39. Quod ſi preces importunæ adjunctas habeant minas virtuales, aut periculum gravis indignationis, & offenſionis, ſi proveniant a Patre indignabundo, a Principe, aut Superiore, qui male tractare ſolet ſuis precibus non obtemperantes; tunc quidem ſufficient ad irritandum Matrimonium, ſed non per ſe, & ratione ſui, ſed ratione periculi, & mali imminentis, & pro qualitate periculi, & damni reducuntur ad metum gravem injuſte incuſſum. *Quandonam autem preces dicantur includere minas, & periculum gravis damni?* pendet ex circumſtantiis, & qualitate perſonarum, & maxime Superioris, ſi ſit ſolitus indignari, & minas exequi.

40. Hinc facile reſpondetur ad fundamentum oppoſitum, ſcilicet preces, & blanditias habere vim flectendi voluntatem, & quamdam inferendi coactionem, non tamen ſufficientem ad movendum virum fortem, & conſtantem, ut faciat opus maxime arduum, cujuſmodi eſt contrahere Matrimonium inviſum, niſi includant periculum gravis indignationis, & damni: exemplum Samſonis probat ipſius imbecillitatem, & inconſtantiam, quod precibus, aut blanditiis unius Mulieris victus, ei contra dictamen rationis ſuam fortitudinem manifeſtaverit. Quod affertur ex Evangelio probat, preces amici poſſe flectere amicum ad aliquod incommodum ſubeundum, cujuſmodi eſt ſurgere e lecto ad dandos illi panes, non tamen ad ſubeundum onus graviſſimum, & perpetuum, cujuſmodi eſt contrahere Matrimonium inviſum; nec aliter experientia ſuadet, ſeu excuſat, ſi ſolis precibus fiat aliquid, quod non eſſet faciendum, cum non minuat notabiliter libertatem, nec gravem inferant coactionem. Preces importunæ provenientes a Superiore, cui cultum, & reverentiam debemus, tunc ſolum voluntatem indebite cogunt, quando adjunctum habent timorem gravis indignationis, & mali, ſecus plures Profeſſiones Religioſæ, Matrimonia, & Contractus deberent irritari, cum ſæpiſſime interveniant preces, etiam importunæ, & blanditiæ Parentum, & Superiorum.

DUBIUM VI.

An Matrimonium metu gravi contractum confirmetur Juramento, aut copula ſequenti animo maritali habita?

41. Reſp. Matrimonium gravi metu contractum non convalidari juramento, etiamſi metum patiens juret, ſe ex animo, & vere conſentire, & contrahere, & habere ratum præſentem contractum; ſi enim juramentum & ipſum fuerit ſimili metu extortum, pluſquam certum eſt, non convalidari Matrimonium ſimili metu contractum. Colligitur ex cap. *de eo, qui duxit in Matr.* ubi dicitur, fuiſſe invalidum Matrimonium quoddam metu contractum, & juramento firmatum. Ratio eſt, quia juramentum non ſupplet defectum conſenſus ſubſtantialiter requiſiti ad validitatem Matrimonii, tum quia juramentum ſortitur naturam contractus, ſeu actus, ſuper quem cadit, & ſortitur conditiones illius, *l. fin. C. de non numerata pecunia*, ut proinde habeat tacitam conditionem, ſi adſit liber conſenſus, ac proinde juramentum nihil operatur, nullamque inducit obligationem, ſi non adſit liber conſenſus ad Matrimonium requiſitus; tum quia Contrahentes, durante metu, ſunt inhabiles

ad

ad valide contrahendum. Si autem Matrimonium juramento validaretur, vana redderetur diſpoſitio Eccleſiæ; nam facile poſſet metum incutiens compellere patientem, ut juramento Matrimonium firmaret, ac proinde fuit conveniens, ut Eccleſia irritaret Matrimonium meticuloſum, etiam juramento firmatum, ex quo ſequi poſſunt eadem inconvenientia, quæ in Matrimonio coacto conſiderari ſolent: & ita tenent Natta, Relandus, Boerius, Covarruvias, & alii tum Juriſtæ, tum Theologi, quos affert, & ſequitur Boſſius *d. c.* 12. *n.* 139. Sanchez *l.* 4. *d.* 20. *n.* 12. Guttierez *c.* 76. *n.* 9. Coninch. *d.* 28. *n.* 47. Pontius *l.* 12. *c.* 8. *n.* 75. Bonacina *punct.* 8. *n.* 26. Averſa *q.* 4. *ſect.* 6. Leander *q.* 26. Ant. a Spiritu S. *n.* 247.

42. *An vero dictum juramentum obliget in conſcientia, & indigeat relaxatione?* Reſp. negative, quia juramentum, ut dixi, ſortitur naturam actus, cui adjungitur, & habet tacitam conditionem, ſi adſit conſenſus liber; cum autem deficiat conditio liberi conſenſus, juramentum remanet ipſo jure nullum. Deinde juramentum, vel cadit ſuper Matrimonium de præſenti, ut ſi dicas; *accipio te in meam uxorem, & juro me conſentire, & ratum habere hoc Matrimonium*, & tunc, ſicut Matrimonium eſt nullum de præſenti, ita etiam nullum eſt juramentum cadens ſuper illud, nec ullam inducit obligationem in futurum: ſiquidem juramentum aſſertorium ſtatim eſt verum, aut falſum, nec inducit obligationem in futurum, ac proinde non indiget relaxatione, ut docet Boſſius *n.* 140. Si autem tale juramentum cadat ſupra Matrimonium de futuro, ut ſi vir dicat: *juro, me iterum tecum contracturum, ſeu ratificaturum hoc Matrimonium*; tunc enim contractus reſolvitur in Sponſalia, quæ metu gravi contracta nullam inducunt obligationem, quamvis fuerint juramento firmata, ut diximus ſupra *cap.* 1. *dub.* 4. & fuſe docet Boſſius *d. cap.* 12. *n.* 145.

43. Nec obſtat Textus in cap. *Inter cetera* 22. *q.* 4. ubi videtur Matrimonium metu contractum effici validum, ſi juramento firmetur, ibi: *Ubaldus captus, & timore necis impulſus, ſuæ concubinæ juramento firmavit ipſam in Conjugem ſuſcipere, quia vero quam prius concubinam habuerat non eſt peccatum in Conjugem ſuſcipere, Matrimonium ſit in Deo firmum, & ſtabile*; nam textus plures habet reſponſiones, ut videre eſt apud Sanchez *diſp.* 12. *num.* 13. quarum præcipua eſt, ut Ubaldus non manſerit obligatus ducere concubinam, ſed ſolum, quod potuerit illam ducere, ac licite, & valide Matrimonium firmum, & ſtabile contrahere: juraverat enim Ubaldus ducere concubinam in uxorem, & propriam Matrem, ac Fratres de domo ejicere, ac illis alimenta negare, & de hoc dicitur potuiſſe ducere concubinam, non tamen potuiſſe denegare alimenta Matri, & Fratribus, nec juramentum quoad hanc partem debere obſervari, quamvis poſſit obſervari quoad Matrimonium cum concubina, quia hoc eſt de re licita, non illud; unde textus non loquitur aſſertive, ſed quaſi ex ſuppoſitione, ut illud fieri poſſit, non iſtud, ut poſſit, ſi velit, contrahere, cum nullum in hoc ſit peccatum, ſicut eſt in denegatione alimentorum Matri, & Fratribus.

44. Dices: *juramentum obligat, quoties poteſt obſervari ſine peccato, ut conſtat in eo, qui promiſit ſolvere uſuras, & pecuniam dare latronibus; ſed in præſenti licite poteſt obſervari juramentum adjectum Sponſalibus metu contractis; ergo debet obſervari, niſi fuerit ab Epiſcopo petita relaxatio ejuſdem juramenti, & ab eodem conceſſa.* Sed contra Reſp. negando paritatem, quia contractus Matrimonii, & Sponſalium, ſi fiant ex metu, prohibentur ob publicam utilitatem, quia inde oriuntur ſeditiones inter Conjuges, & familias, ac in Republica, & male conſulitur prolis educationi; contractus autem prohibitus ob publicam utilitatem non firmatur juramento, nec tale juramentum illi adjectum indiget relaxatione; contractus vero uſurarius prohibetur principaliter ob bonum privatum, unde poteſt juramentum illi adjectum obligare promittentem, niſi fuerit relaxatum ab Epiſcopo, ut diximus ſupra *cap.* 1. *dub.* 4.

45. Quoad copulam ſequentem Matrimonium metu contractum, certum eſt, illam non confirmare Matrimonium, ſi & ipſa fuerit metu extorta, aut facta animo fornicario ad explendam libidinem abſque animo, & intentione ratificandi Matrimonium, quia in utroque caſu deficit conſenſus neceſſarius. Et quidem de copula fornicaria omnes admittunt, non confirmare Matrimonium; de copula autem metu extorta plures affirmant Matrimonium confirmare. At probabilius eſt, non convalidari præcedens Matrimonium, quia illud non poteſt eſſe validum, niſi validus ſit conſenſus; ſed conſenſus per metum gravem extortus eſt invalidus; ergo etiam invalidum eſt Matrimonium, quamvis conſummatum ſit per metum; copula enim nihil operatur ad validitatem Matrimonii, niſi adſit conſenſus validus, & liber. Deinde, quia, durante metu gravi, Eccleſia inhabilitat Contrahentes, illorumque conſenſum; ſed in iſto caſu durat, & augetur metus cogens tum ad Matrimonium, tum ad copulam; ergo ſic Contrahens, ejuſque conſenſus eſt inhabilis ad contrahendum, & valide efficiendum Matrimonium, ut conſtat in Matrimonio clandeſtino, etiam conſummato. Sic Navar. *c.* 22. *n.* 51. Petrus Ledeſma *q.* 47. *art.* 3: *dub. penult.* Sanchez *l.* 4. *diſp.* 18. Henriq. *l.* 11. *c.* 9. *n.* 7. Coninch. *diſp.* 28. *dub.* 4. *concl.* 3. Pontius *l.* 4. *c.* 17. *n.* 12. Bonacina *punct.* 8. *n.* 24. Villalob. *tr.* 13. *diff.* 37. *n.* 4. Leander *diſp.* 17. *q.* 25. Ant. a Spiritu S. *n.* 243.

46. Dices: *metus, quo quis cogitur conſummare Matrimonium nullum, & irritum ex metu gravi, non poteſt cadere in virum conſtantem, quia iſte non debet eligere peccatum, ut effugiat mortem, ac proinde illa copula cenſetur voluntaria, & libera, & ſic ſufficiens ad Matrimonium convalidandum: deinde, quia in iſto caſu videtur ceſſare impedimentum, & prohibitionem Eccleſiæ; nam iſta poſuit impedimentum in favorem Contrahentis, ne per injuriam cogatur celebrare Matrimonium inviſum; at ſi duraret impedimentum, etiam in caſu, quo quis cogitur conſummare Matrimonium, verteretur in ipſius detrimentum, quia cogeretur, vel mori, vel peccare; ergo ceſſat in eo caſu impedimentum, & Matrimonium copula conſummatum efficitur validum.*

47. Reſp. in prædicto caſu metu illatum poſſe conſiderari, vel in ordine ad Matrimonium contrahendum, vel in ordine ad illud conſummandum; ſi comparetur in ordine ad Matrimonium contrahendum, eſt gravis, & cadens in virum conſtantem, ac proinde ſufficiens ad Matrimonium irritandum, quia ſic Contrahens non conſentit in peccatum, ut mortem effugiat; ſi autem comparetur ad copulam, non cadit in virum conſtantem, qui potius debet mortem eligere, quam peccatum committere. Bene autem ſtat, quod Matrimonium ſit irritum, & illicita ejus conſummatio: Eccleſia non irritat Matrimonium gravi metu contractum in gratiam ſolius patientis metum, ſed ob publicam utilitatem, ut evitentur mala, quæ ex Matrimonio coacto ſolent oriri; qua ratione etiam irritat Matrimonium clandeſtinum, unde non debet ceſſare impedimentum, quamvis aliquando cedat in præjudicium alicujus particularis, quia bonum publicum prævalet privato.

48. Quod ſi Matrimonium gravi metu contractum, ceſſante metu, ſponte, ac maritali affectu conſummetur, tunc validum efficitur, ſi alter perſeveret in priori conſenſu, cap. *Is, qui fidem* de Sponſalib. & *cap.* 2. *de eo, qui duxit*, quia hæc eſt expreſſa renovatio conſenſus conjugalis, non metu, ſed ſponte facta; nam conſenſus, ſicut a principio poteſt exprimi, ita etiam renovari, ſeu de novo poni, non ſolum verbis, ſed etiam ſignis, & factis talem conſenſum exprimentibus, non ſolum per copulam conſummatam, ſed etiam per amplexum, & oſcula, & alios ſimiles actus ſpontaneos animo conjugali factos revalidatur Matrimonium, ſicut revalidari poteſt per conſenſum libere poſitum: nec eſt neceſſe, quod renovetur coram Parocho, & Teſtibus, ſi impedimentum fuit occultum, bene tamen ſi impedimentum, & per conſequens invaliditas ſit manifeſta, ſeu quę in foro externo plene probari poſſit. Ita Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 18. *n.* 2. & *lib.* 2. *diſp.* 37. quaſi per totum Henriq. *lib.* 11. *c.* 9. *n.* 7. Averſa *q.* 4. *ſect.* 6. Ant. a Spiritu S. *n.* 244. Bonacina *punct.* 9. *n.* 3. & 4. *q.* 2. Diana *p.* 2. *tr.* 9. *reſol.* 292. Coninch. *n.* 41. Sylveſter *V. Matr.* 8. *quæſt.* 11. *dub.* 3. Rebell. *l.* 2. *q.* 9. *n.* 20. Leander *q.* 24.

DUBIUM VII.

An ex Matrimonio gravi metu contracto conſurgat aliqua obligatio?

49. CErtum eſt, peccare mortaliter, qui alium injuſte cogit ad Matrimonium contrahendum propter gravem injuriam, quam illi infert, & propter damna, quæ ex Matrimonio coacto ſolent oriri; & in Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 9. lata eſt excommunicatio ipſo facto incurrenda contra Dominos temporales, Magiſtratus, & alios cujuſcumque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant, qui Viros, aut Mulieres, ſub eorum juriſdictione degentes, directe, vel indirecte cogunt, quominus libere Matrimonia contrahant, quæ excommunicatio ipſo facto incurrenda in Diœceſi Bononienſi per ſpeciale edictum *die* 22. *Septmb.* 1701. extenſa fuit ad omnes, & quoſcumque, qui directe, vel indirecte minis, & terroribus audent Matrimoniorum libertatem impedire, ſive inducendo aliquem ad contrahendum, ſive impediendo a libera contractione, quod idem ſtatutum erat in Synodo diœceſana *lib.* 2. *c.* 9. §. *Obvia ſit.*

50. Qui gravi metu coactus Matrimonium bona fide contraxit, putans illud valere, nullo modo peccat; ſi vero ſciat, Matrimonium eſſe nullum, tenent plures, peccare mortaliter, quia exercet actum Sacramenti, quem ſcit eſſe nullum, & irritum; ſicut peccaret, qui gravi

metu

metu coactus aliquem indiſpoſitum, & indignum abſolveret. Sed melius alii dicunt, nullatenus peccare, ut etiam diximus ſupra *c.* 10. *dub.* 4. & tenent Coninch. *d.* 28. *dub.* 3. Boſſius *c.* 12. *n.* 158. Sanchez *l.* 4. *d.* 16. Pontius *l.* 4. *c.* 16. quia non ipſe Contraheus facit irritum Sacramentum, ſed ex parte ſua ponit contractum jam ab Eccleſia irritatum, quem ponere non prohibetur ad grave damnum vitandum, & per hoc apparet diſparitas inter Matrimonium, & alia Sacramenta, quod illud irritatur ab Eccleſia, iſta irritarentur per actionem ipſius Miniſtrantis indigne.

51. Si metum patiens ficte ſolum, & exterius contrahat Matrimonium, ſine animo ſe obligandi, & contrahendi, peccat, quia mentitur, dum aliud verbis profert, & aliud mente retinet, ſed peccatum non eſt, niſi veniale, &, ſi æquivocatione utatur, nullum eſt peccatum; nam ſic mentiendo nullam infert alteri injuriam, ſed potius ſe redimit ab injuria, quæ ſibi infertur, nec contrahendo infert injuriam Sacramento, quia non intendit ponere materiam, & formam Sacramenti, nec illud fingere, ſed facere humanum contractum irritum, quod facere poteſt pro gravi malo vitando, quamvis per accidens ſequatur defectus Sacramenti, ut fuſius diximus, *cap.* 10. *dub.* 4. & tenent Pontius *l.* 4. *c.* 16. Coninch. *diſp.* 28. *d.* 3. Bonacina *n.* 30. Hurtado *diſp.* 6. *diff.* 5. Leander *q.* 33.

52. Certum etiam eſt, ex tali Matrimonio meticuloſo, & coacto nullam conſurgere obligationem ex parte metum patientis, qui, niſi ſponte illud ratificaverit, liber erit ad novum Matrimonium contrahendum quoad forum conſcientiæ, licet quoad forum externum debeat Matrimonii nullitas a Judice declarari, ut tradunt communiter Doctores, quos ſequitur Boſſius *n.* 150. & ratio eſt, quia metus regulariter non præſumitur, niſi probetur, & Matrimonium præſumitur liberum, & voluntarium, niſi probetur oppoſitum. Quare neceſſarium eſt, coram Judice probare metum, ad hoc, ut Matrimonium nullum, & irritum declaretur: quæ Judicis declaratio erit etiam expectandam pro foro conſcientiæ, ſi ex contractione novi Matrimonii ſcandala oriri crederentur, ut notat Boſſius.

53. Difficultas tota eſt: *an conſurgat obligatio Matrimonium ratificandi ex parte alterius Contrahentis, qui non eſt metum paſſus, ſed metum intulit, aut illius particeps fuit; ſi enim non fuit particeps, nec conſcius, ſed metum incuſſum ignoravit, poterit eo ipſo, cognita nullitate, reſilire, nec tenetur Matrimonium ratificare, quia non fuit in culpa metum inferendi; ſi vero particeps fuit, adhuc non teneri contrahere, nec ratificare, altero volente, & inſtante, niſi ſequatur damnum, aut a Judice contrahere compellatur.* Ratio eſt, quia vel tenetur ſtare Matrimonio ratione delicti, & coactionis, vel ratione injuriæ illatæ in ipſa coactione, aut ratione ipſius contractus. At non tenetur ratione contractus, qui cum ſit nullus, nullam parit obligationem: non ratione delicti in pœnam ipſius; nam pœna ſupponit Sententiam Judicis, conſequenter non tenetur ſtare Matrimonio ante ſententiam Judicis: nec tenetur ratione injuriæ, quia non cenſetur tanta illa injuria, ut non poſſit aliunde compenſari, ſed debeat neceſſario reſarciri, quando nullum aliud ſequitur damnum. Ita Sanchez *diſp.* 15. *n.* 5. Layman *lib.* 5. *tr.* 10. *p.* 1. *c.* 1. *n.* 2. Hurtad. *diſp.* 6. *diff.* 4. Villalob. *p.* 1. *tr.* 13. *diff.* 37. *n.* 3. Guttierez *c.* 76. *n* 17. Palaus *diſp.* 2. *punct.* 12.

54. Sed melius, & probabilius alii affirmant, participem metus manere ex parte ſua adſtrictum, & obligatum, nullo alio damno ſecuto, ſed præciſe ratione coactionis ad iterum valide contrahendum, ſi pars coacta, ceſſante metu, voluerit, & poſtulaverit. Ratio eſt, quia naturalis æquitas poſtulat, ut teneatur ſtare contractui ante omnem Judicis Sententiam, non quidem in pœnam delicti, ſed propter injuriam alteri illatam, quam poteſt, & debet in eodem genere reſarcire, alias ex ſuo delicto, & dolo commodum reportaret; cum tamen fraus non patrocinetur fraudanti, nec decipiens debeat commodum ex ſuo delicto reportare, nam Jura deceptis, non deceptoribus ſubveniunt, *lib.* 2. *§. verba ff. ad ſent. Conſ. dub.* & cap. *cum univerſorum*, de rerum permutat. Pontus *lib.* 4. *c.* 15. *n.* 5. *& ſeqq.* Coninch. *diſp.* 27. *n.* 7. Henriq. *lib.* 11. *c.* 10. *n.* 5. Averſa *q.* 4. *ſect.* 2. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 229. Navar. *c.* 22. *n.* 51. & aliis citatis, Boſſius *n.* 156.

DUBIUM VIII.

De Impedimento Raptus.

55. Raptus, prout eſt ſpecies luxuriæ contradiſtincta ab aliis, eſt *violenta abductio feminæ de loco ad locum cauſſa explendæ libidinis, vel contrahendi Matrimonium.* Habet duplicem malitiam, aliam contra caſtitatem, cum femina adducatur cauſſa explendæ libidinis, & aliam contra juſtitiam propter violentiam, & injuriam, quam infert feminæ diſſentienti. Differt a Stupro per hoc, quod Stuprum conſiſtit in violenta defloratione Virginis abſque eo; quod abducatur de loco ad locum; Raptus vero dicitur violentia illata cuicumque, etiam non Virgini, etiam meretrici in ordine ad explendam libidinem, & inſuper violenta abductio illius de loco ad locum. Inde ſi copulam violenter extorqueas a muliere invita ſine abductione, ultra fornicationem, peccas contra juſtitiam propter violentiam illatam, ſed non incurris pœnas contra raptores ſtatutas. Violentia debet eſſe illata feminæ, aut illius Parentibus, ſeu Tutoribus; nam ſi abſque violentia, illis neſcientibus, voluntarie femina cum Amaſio diſcedat, erit fuga voluntaria, non Raptus.

56. Raptus, de quo in præſenti loquimur, prout eſt impedimentum Matrimonii, eſt *violenta abductio feminæ cauſſa Matrimonii contrahendi;* quouſque enim femina eſt in poteſtate Raptoris, quamvis ceſſet violentia, & metus, & quamvis Mulier libere conſentiat, non poteſt conſiſtere Matrimonium inter ipſos, ut determinavit Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de Matrim.* illis verbis: *Decernit S. Synodus inter Raptorem, & Raptam, quamdiu ipſa in poteſtate Raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere Matrimonium; quod ſi Rapta a Raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta, illum in Virum habere conſenſerit, eam Raptor in uxorem habeat.* Quare, ut vides, impedimentum hoc non eſt perpetuum, ſed ſolum pro tempore, quo femina manſerit in poteſtate Raptoris, quo tempore, etiamſi femina libere conſentiat, non poteſt valide conſiſtere Matrimonium propter hoc impedimentum dirimens tale Matrimonium; ſi vero femina fuerit conſtituta in loco tuto extra poteſtatem Raptoris, ceſſat impedimentum, & abſque diſpenſatione poteſt inter ipſos celebrari Matrimonium.

57. Statutæ deinde ſunt a Trident. aliæ pœnæ contra Raptorem, ejuſque fautores, & complicem, nimirum: *Raptor ipſe, ac omnes alii conſilium, & auxilium, & favorem præſtantes, ſint ipſo jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces, & ſi clerici fuerint, de proprio gradu decidant: teneatur præterea Raptor Mulierem raptam, ſive eam in uxorem duxerit, ſive non duxerit, decenter, arbitrio Judicis, dotare.* Ubi notandum eſt, pœnam excommunicationis incurri ipſo facto, quæ tamen non eſt reſervata, quia nullum verbum talis reſervationis habet Concilium, ut cum aliis notat Boſſius *cap.* 13. *n.* 34. de reliquis pœnis dubitatur. Affirmant incurri ipſo facto ante Sententiam Judicis Bonacina *q.* 4. *punct.* 18. *num.* 10. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 4. *n.* 48. quia hujuſmodi pœnæ non requirunt aliquam actionem ad ſui executionem, cum ſint privativæ, & ſic debent incurri ipſo facto ante Judicis Sententiam; probabilius tamen eſt, illas non incurri, niſi poſt Sententiam Judicis. Et quidem Raptorem non teneri Raptam dotare, niſi poſt Sententiam Judicis, clare conſtat ex ipſo Concilio dicente; *teneri arbitrio Judicis decenter dotare*, quæque dos a Judice conſtituenda, & taxanda erit juxta Raptoris, & Raptæ qualitatem, ut docent Boſſius *n.* 42. Sanchez *l.* 7. *diſp.* 13. *a n.* 1. Henriq. *l.* 11. *c.* 14. *n.* 5. & alii Doctores communiter. Idem dicendum de pœna depoſitionis proprii gradus, ut indicat illud verbum, *Decidant*, quod non importat ipſo facto Clericum raptorem eſſe dejectum a proprio gradu, ſed dejiciendum. Infamiam perpetuam, & incapacitatem ad dignitates non incurri, niſi poſt Sententiam Judicis, teſtatur Sanchez *d. diſp.* 13. *n.* 1. & ſequitur Ant. a Spiritu S. *n.* 500. Perez *diſp.* 30. *ſect.* 5. *n.* 4. quia licet pœna privativa regulariter incurratur ſine Judicis Sententia, hoc tamen non verificatur, quando pœna continet magnam acerbitatem, vel infamiam perpetuam, ac dignitatum incapacitatem.

58. Ad hoc, ut Raptus inducat impedimentum dirimens Matrimonium, & alias pœnas ſupra poſitas in Tridentino, tres requirit conditiones, quarum altera ſi deſit, non incurruntur pœnæ. Prima eſt, ut vere adſit violentia illata feminæ, nam ad raptum aliqua violentia requiritur, vel phyſica, per quam femina violenter extrahatur a domo Patris, vel moralis per metum cadentem in virum conſtantem, ut ſi mulier videat homines armatos ad eam renitentem cogendam, ut bene Sanchez *l.* 7. *diſp.* 12. *n.* 5. ſi enim femina voluntarie diſcedat cum Amaſio, nulla interveniente violentia, non datur Raptus, de quo loquitur Concilium, ſed fuga voluntaria, quæ nullam inducit pœnam, nec impedimentum. Si blanditiis, & precibus importunis mulier abducatur a domo, videndum eſt, an ſint armatæ minis, ſaltem virtualibus, & ſufficientes ad inducendum metum gravem, juxta ea, quæ diximus ſupra *dub.* 5. & tunc erunt ſufficientes ad inducendas pœnas contra Raptorem. Quod ſi mulier dolo, & fraude circumventa conſentiat in abductionem, non erit Raptus proprie dictus; nam dolus, & fraus, quamvis auferant voluntarium, & libertatem Matrimonii, non tamen faciunt violentiam requiſitam ad Raptum, ſicut non eſt rapina auferre rem a Domino ignorante, aut dolis circumvento. Sanchez *diſp.* 13. *n.* 11. *& diſp.* 12. *n.* 32. Guttierez *c.* 86. *n.* 14. *&* 15. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 2.

§. 2. *n.* 15. oppoſitum probabile putat Boſſius *c.* 13. *n.* 26. quia ſi puella dolo circumventa e domo extrahatur, juxta jus civile, cenſetur Raptus, & afficitur pœnis in *l. un. C. de raptu Virginum*: & militat ratio libertatis Matrimonii a Conc. intenta, cui adverſatur abductio illa doloſa feminæ; pro ſe affert Marcum Ant. Genuenſem *c.* 20. *n.* 11.

59. Dubium eſt; *an ad incurrendas pœnas Trid. & ad hoc, ut raptus ſit impedimentum dirimens, ſufficiat violentia illata Parentibus, vel Tutoribus, ſub quorum cuſtodia eſt mulier, ut ſi iſta ſciens, & volens abducatur, invitis, & repugnantibus Parentibus, ſeu Tutoribus?* Affirmant Henriq. *lib.* 12. *de Matr. c.* 14. *n.* 4. Sà V. *Matr. n.* 9. Guttierez *c.* 86. *n.* 17. Candid. *diſq.* 28. *art.* 14. *dub.* 2. & probabile dicit Boſſius *n.* 22. Ratio eſt, quia talis Raptus punitur jure Civili, & Canonico, & ſic ſubditur pœnis Tridentini. Reſp. tamen negative, quia licet ille ſit verus Raptus in ordine ad incurrendas pęnas jure communi ſtatutas, cum ab illo puniatur violentia facta, ſive Mulieri, ſive Parentibus, non vero ad incurrendas pęnas Tridentini; nam Concilium voluit ſolum favere libertati Matrimonii, ne ſcil. rapta minus libere conſentiret; ad hoc autem non requiritur conſenſus Parentum, cujus non meminit Tridentinum, quod non jubet illam reſtitui Parentibus, ſed in loco tuto conſtitui, ut ipſa ſponte de conſenſu, aut diſſenſu deliberet. Ita Sanchez *diſp.* 13. *n.* 13. Coninch. *diſp.* 27. *n.* 48. Ledeſma *l.* 4. *c.* 3. *n.* 70. Regin. *l.* 31. *n.* 165. Averſa *ſect.* 2. Palaus *n.* 12. Boſſius *n.* 22. Leander *diſp.* 22. *q.* 3.

60. Inde validum erit Matrimonium contractum cum puella rapta, invitis Parentibus, & repugnantibus, ſi ipſa fuit volens, & conſentiens raptui, quia tunc non conſurgit impedimentum dirimens Matrimonium; erit autem irritum, & invalidum, ſi rapiatur puella invita, & repugnans, quamvis conſentiant Parentes, quia Trid. reſpexit ad libertatatem Feminæ, non vero Parentum, ut bene notat Boſſius *d. cap.* 13. *n.* 22. Mulier rapta non eſt neceſſe, quod ſit virgo, & honeſta, quia Trident. punit raptum, prout obſtat libertati Matrimonii; obſtat autem non ſolum, quando rapitur mulier Virgo, aut honeſta ad finem Matrimonii contrahendi, ſed etiam quando rapitur mulier quæcumque, etiam corrupta, meretrix, & inhoneſta. Sanchez *diſp.* 13. *n.* 14. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 2. §. 2. *n.* 9. Boſſius *n.* 10. Ad incurrendas autem pœnas ſtatutas jure Civili *l. unic. C. de raptu Virg.* inter quas eſt pœna capitis, & applicatio bonorum Raptoris ipſi feminę raptę, requiritur, quod illa ſit honeſtæ famæ, quia ibi ſolum attenditur violentia, & injuria, & injuſtitia illata mulieri honeſtæ.

61. Auxilium, & opem ferentes ad Raptum, quamvis incurrant excommunicationem, & alias pœnas latas in Tridentino, non tamen contrahunt impedimentum contrahendi cum Rapta, ſicut contrahit Raptor, ut conſtat ex verbis Concilii dicentis; *inter Raptorem, & Raptam non poſſe conſiſtere Matrimonium*, & poſtea Raptorem, & alios omnes conſilium, auxilium, & favorem prębentes ſubjicit excommunicationi. & aliis pœnis; inde validum erit Matrimonium ab illis contractum cum tali femina conſentiente, dum adhuc eſt in manu Raptoris. Sanchez *diſp.* 13. *n.* 6. Quando quis alteri mandat, ut feminam rapiat, ipſe mandans cenſetur Raptor, & impedimentum contrahit contrahendi cum Rapta quamdiu eſt in ejus poteſtate, non vero executor, qui in eo caſu ſolum dicitur auxilium ferre, ut ait ibidem Sanchez, & Averſa *q.* 12. *ſect.* 3.

D U B I U M IX.

Expediuntur aliæ conditiones ad Raptum requiſitæ.

62. SEcunda conditio ad Raptum requiſita, eſt abductio Mulieris de loco ad locum, animo, & fine illam abducendi, unde ſi ob cauſſam commodioris fornicationis per vim puella rapiatur de una camera ad aliam magis remotam, & tutam; vel de via aperta in campum ſegetibus plenum ad commodius, & ſecretius habendam copulam; vel ſi reperta in campo per aliquos paſſus abducatur ad locum commodiorem, magis ſecretum, & tutum, non eſt Raptus proprie dictus, quia hoc non fit ad effectum eam abducendi, & erit potius Stuprum, ſeu copula per vim extorta, ut docet Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 12. *n.* 21. Coninch. *n.* 46. Ant. a Spiritu S. *n.* 502. ubi refert Perez, & Dicaſtillum. Erit raptus ſubjectus pœnis Tridentini, ſi femina abducatur de loco ad locum, etiamſi a Raptore non cognoſcatur, quia ad talem Raptum non requiritur copula, ſed præciſe, quod femina abducatur, & etiamſi in ſe reverſus, & pœnitentia ductus ad locum deſtinatum eam Raptor non perduxerit, quia delictum Raptus in ipſa abductione animo abducendi conſummatur, & læditur Matrimonii libertas, ut cum Sanchez, & aliis docet Boſſius *n.* 28. & 29.

63. Tertia conditio eſt, quod Raptus fiat cauſſa, & animo ineundi Matrimonium: inde, ſi quis feminam repugnantem abducat titulo ducendi eam in ſervitutem, & etiam animo explendi libidinem, ſed non contrahendi cum ea Matrimonium, non contrahit impedimentum, nec ſubjacet pœnis Tridentini, quia Concilium intendit favere Matrimonio, ne abſque debita libertate fiat, & Raptorem coercere, ne ſub illa ſpe Matrimonii feminam adducat, ut patet ex contextu illius *c.* 6. ibi enim Tridentinum incipit loqui de Matrimonio contrahendo inter Raptorem, & Raptam, ut indicaret, ſe loqui de ſolo Raptu, qui cauſſa Matrimonii admittitur, & Rubrica illius ſeſs. *de refor. Matrim.* ad quod videtur non pertinere de Raptu facto cauſsa explendę libidinis: & ita tenent Coninch. *diſp.* 31. *d.* 4. ubi refert Sacram Congreg. apud Marzillam ita cenſuiſse, Sanchez *diſp.* 13. *n.* 4. Reginal. *l.* 31. *n.* 164. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 261. Candid. *diſq.* 28. *art.* 14. *dub.* 2. *diſt.* 7. Ant. a Spiritu S. *n.* 502. Leander *diſp.* 22. *q.* 5. & alii apud ipſos.

64. Non deſunt tamen graviſſimi Doctores aſſerentes, dicto Decreto, & pęnis ejus comprehendi etiam Raptum ob ſolum libidinem explendam. Ratio eſt, quia Concilium, cum loquatur generaliter, *inter Raptorem & Raptam*, debet generaliter intelligi de omni Raptu, juxta Sacros Canones, qui loquebantur de Raptu, etiam cauſſa libidinis explendæ facto, quorum pœnas non ſolum voluit innovare, ſed etiam augere, ob majorem Matrimonii libertatem, quæ ratio libertatis Matrimonii omnino eadem militat, dum Rapta eſt in poteſtate raptoris, ſive rapta fuerit cauſſa Matrimonii contrahendi, ſive cauſsa libidinis explendæ, quod utique valde probabile eſt. Ita tenet Bonacina *quæſt.* 4. *punct.* 18. *num.* 2. Cornejo *diſp.* 7. *dub.* 38. *q.* 2. Sà *V. Matrim. num.* 9. dicens, ſic declaraſſe Congr. Cardinalium, Vega *de pœnis delictor c.* 29. §. *ſed ego* Ochag. *tr.* 3. *q.* 44. & ab ea non eſſe in praxi recedendum, docet Boſſius *d. c.* 13. *n.* 8. *fin.*

65. Quæres 1. *An ſubjiciatur pœnis Trid. & dirimat Matrimonium Raptus, quo Sponſus rapit propriam Sponſam invitam, & reclamantem; ſi enim rapiat Sponſam de futuro volentem, & conſentientem, ſed reclamantibus Parentibus, non ſubjici pœnis, nec dirimi Matrimonium conſtat ex ſupradictis?* Reſp. affirmative, quia Trid. indiſtincte loquitur de Raptu, quo læditur libertas ad Matrimonium, ſicut læditur etiam in iſto caſu; nam Sponſa non poteſt cogi ad Matrimonium. Sic Sanchez *ſupra n.* 13. Palaus *n.* 14. Bonacina *n.* 11. Guttierez *c.* 86. *n.* 22. Rebell. *q.* 11. *n.* 5. Leander *q.* 4. licet contrarium ſentiat Henriq. *l.* 12. *c.* 14. *n.* 4. & 5.

66. Quæres 2. *An dictas pœnas incurrat femina virum rapiens animo contrahendi cum illo Matrimonium?* Affirmant Averſa *q.* 12. *ſect.* 3. Henriq. *l.* 12. *c.* 14. *n.* 4. & 5. Guttierez *c.* 88. *n.* 6. Emmanuel *t.* 1. *c.* 232. *n.* 4. quia militat eadem ratio libertatis Matrimonii, quæ eodem prorſus modo requiritur in viro, ac in femina, ut proinde debeat in utroque caſu valere diſpoſitio Tridentini: ſed melius alii negant, quia Concilium loquitur de Raptore, ſcilicet de viro rapiente feminam, &, cum ſimus in pœnalibus, non eſt facienda extenſio, nec omnino militat eadem ratio; nam raro accidit, ut femina rapiat virum, & ut poſſit libertatem Matrimonii impedire, cum ſæpius accidat, virum rapere feminam, quæ ratione fragilitatis eſt magis expoſita violentiis virorum, & ideo Concilium ſemper loquitur de Raptore, & numquam mentionem facit de femina raptrice, ad quam proinde non debet extendi Decretum Concilii, prout tenent Boſſius *n.* 13. Sanchez *diſp.* 13. *num.* 16. cum dictis *diſp.* 11. *n.* 25. Pontius *lib.* 7. *c.* 69. *n.* 6. Bonacina *punct.* 18. *n.* 7. Ant. a Spiritu S. *n.* 502.

67. Quæres 3. *An ſaltem valida ſint Sponſalia inter Raptorem, & Raptam; antequam reponatur in loco tuto?* Reſp. negative, quia de Sponſalibus militat eadem ratio, ob quam fuit irritatum Matrimonium, cum Sponſalia & ipſa debeant eſſe libera, & ſic invalida erunt Sponſalia contracta inter Raptorem, & Raptam, quouſque iſta fuerit in ejus poteſtate. Sic Sanchez *num.* 17. Bonacina *num.* 10. Averſa *ſect.* 3. Boſſius *num.* 7. Cornejo *dub.* 38. Guttierez *c.* 86. *n.* 24. & alii communiter.

C A P U T XVI.

De impedimentis ligaminis, & impotentiæ.

D U B I U M I.

Quo Jure Ligamen dirimat Matrimonium.

SUppono, Polygamiam tunc conſurgere, quando quis Matrimonium contrahit cum pluribus uxoribus eodem tempore viventibus; unde Polygamus dicitur, qui ſimul habet plures uxores viventes, ſicut Bivinatus dicit plures viros ſimul viventes, quando eadem Mulier ſimul contrahit cum pluribus Viris, quæ proinde dicitur Bivina; Bigamia vero eſt, quando quis ducit plures uxores ſucceſſive, unam poſt mortem alterius; Monoga-

nogamia eſt Matrimonium cum una tantum; ligamen eſt vinculum prioris Matrimonii, quo durante, poſterius Matrimonium eſt invalidum, & conſurgit non ſolum ex Matrimonio conſummato, ſed etiam ex Matrimonio rato; ſi enim aliquis poſt Matrimonium ratum cum una, ea adhuc vivente, contrahit cum alia, non tenet hoc ſecundum Matrimonium, & multo minus tenet, ſi primum Matrimonium fuiſſet etiam conſummatum. Quæritur ergo: *quonam jure vinculum prioris Matrimonii dirimat ſecundum, & reddat illicitam Polygamiam, & uxorum multiplicitatem?*

2. Reſp. Ligamen dirimere Matrimonium non ſolum jure Eccleſiaſtico, ſed etiam Jure Divino, & naturali; de jure Eccleſiaſtico, & Divino aperte conſtat ex Sacris Canonibus, Conciliorum Decretis, & ex ipſa Scriptura Sacra; ſic enim definitum eſt in c. *Gaudemus de divortiis*, & c. *finali de ſponſa duorum*, in Conc. Nicæno *can.* 24. & 27. in Trid. *ſeſſ.* 24. *de Matrim. cap.* 2. ubi habetur: *Si Quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla Lege Divina eſſe prohibitum; anathema ſit;* nam Chriſtus Dominus Matth. 17. dixit: *quicunque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, mæchatur*, quibus verbis ſecundum communem expoſitionem Patrum, & Doctorum, Chriſtus docuit, non licere dimittere uxorem, & aliam ducere, & qui ſic duxerit, mæchari; ſi autem mæchatur, qui, dimiſſa prima uxore, aliam duxit, a fortiori mæchatur, qui, retenta prima, ducit ſecundam. Hoc etiam conſtat ex communi ſenſu omnium Doctorum, & Patrum, ac praxi totius Eccleſiæ, & omnium fidelium, ut proinde præſumatur, male ſentire de fide contra Sacramenta, qui Matrimonium contrahit cum pluribus ſimul viventibus, gravique pœna puniri ſolet, ut cum aliis notat Bonacina *q.* 3. *p.* 10.

3. Non ſolum autem in Lege Evangelica, ſed etiam ſemper, & ab initio fuit illicita, & prohibita uxorum pluralitas, ut colligitur ex illo Gen. c. 2. *Quamobrem relinquet homo Patrem ſuum, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*, ubi Adam inſtinctu divino, ut paſſim explicant Doctores, dixit, adhærebit *uxori*, non *uxoribus*; *erunt duo*, non autem tres, aut *plures in carne una*, ut bene ponderat Innoc. III. in c. *Gaudemus, de divortiis*; ubi etiam ait: *Nec ulli umquam licuit plures uxores habere, niſi cui fuit a Divina revelatione conceſſum.* Idem habetur ex Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. ubi, poſtquam retulit illa verba, *erunt duo in carne una*, ſubdit; *hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & conjungi Chriſtus Dominus apertius docuit, cum poſtrema illa verba, tamquam a Deo prolata referens, dixit; itaque jam non ſunt duo, ſed una caro.* In Conc. Nicæno can. 24. habetur: *Nemo debet duas uxores ducere, ſicut Deus ordinavit.* Quare jure non ſolum Eccleſiaſtico, ſed etiam Divino, tum Chriſti Domini in Lege Evangelica, tum ipſius Dei in Lege etiam Veteri, & ab initio Mundi Polygamia, & uxorum pluralitas ſemper fuit illicita, & prohibita, quamvis illa fuerit cum antiquis Patribus a Deo diſpenſatum, ut poſtea dicam: & ita tenent Doctores communiter, quos dabit Averſa *q.* 14. *ſect.* 1. ubi etiam contraria ſolvit.

4. Major difficultas eſt de Lege Naturali, de qua plures negant, eo quod in veteri Teſtamento Judæi, & ex iis, Viri Sanctiſſimi ſolerent plures ſimul uxores habere: & quia uxorum pluralitas non opponitur fini primario Matrimonii, qui eſt Filiorum procreatio, quin potius illi plurimum confert. Nec obſtat rectę gubernationi Domus, & Familiæ, cum Vir, qui eſt caput, & veluti Dominus, recte poſſit regere, & gubernare domum, in qua habeat plures uxores, ſicut plures Filios, & plures famulos; & ita tenent Cajet. *in* 1. *Timot.* 3. & *in c.* 16. *Gen.* Durand. *in* 4. *diſt.* 33. *q.* 1. *n.* 9. Polac. *eadem diſt. d.* 1. Abul. 1. *Reg.* 8. *q.* 25. & *in Matth.* 19. *q.* 30. & 33. Medina *l.* 4. *de contin. Sacr. Hom. contr.* 1. *c.* 9. Vera-Crux *p.* 1. *ſpecul. c.* 15. & alii relati a Sanchez *l.* 7. *diſp.* 80. *n.* 5.

5. Tenendum tamen eſt, ſimultaneam pluralitatem uxorum prohibitam eſſe jure naturæ, non quia ſit contra primarium finem Matrimonii, cum, ut dicebatur in oppoſito argumento, poſſit unus Vir fęcundare plures feminas, earumque filios educare, ſed quia opponitur fini ſecundario, nimirum redditioni debiti, pacificæ, ac tranquillæ gubernationi domeſticæ, & cohabitationi Conjugum; non enim uxor debet eſſe Famula, & Ancilla, ſed Conſors, & ſocia domeſticæ gubernationis; prout poſtulat natura ipſa conjugii, & dictamen rationis, ac proinde conjugale conſortium eſſe non poteſt, niſi unius cum una; quod etiam ſolo lumine naturali agnoverunt Gentiles politiores, apud quos non fuit permiſſa uxorum pluralitas, ut de Romanis omnibus compertum eſt, inter quos recepta non fuit oppoſita permiſſio, quam Julius Cæſar, teſte Svetonio in ejus vita, tentaverat inducere. Nec verum eſt, quod refert Socrates *l.* 4. *Hiſt. c.* 26. Valentinianum Imperatorem Chriſtianum, ut cum Juſtina nuberet, retenta Severa uxore ſua, legem tuliſſe, eamque in ſingulis Civitatibus divulgaſse, ut cuicumque volenti liceret duas uxores habere legitimas; hoc enim eſſe falſum pluribus oſtendit Baronius *t.* 4. *Annal. ſub anno Domini* 370. unde concludit: *Ceſſet igitur de infami lege ſuſpicio, & de duarum ſimul uxorum conjugio ſileat aſſerta calumnia, atque evaneſcat in auras, qui ſumma levitate concinnatus, & ab aliquibus aſſertus error: duxit quidem Valentinianus Juſtinam, ſed poſt Severæ prioris uxoris obitum.* Hanc ſententiam tenent cum D. Thoma *in* 4. *diſt.* 33. *q.* 1. *art.* 1. & 2. Ricard. Capr. Hiſpalenſ. Palud. Sotus, Major, & alii, quos affert, & ſequitur Averſa *q.* 14. *ſect.* 1. Henriq. *l.* 12. *c.* 6. Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 80. Pontius *l.* 7. *c.* 49. Bonac. *q.* 3. *punct.* 10. Roſign. *de Matrim.* II. *prænot.* 15. *n.* 4. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 1. *n.* 4. Hurtad. *diſp.* 9. *diff.* 1. Leander *diſp.* 18. *q.* 5.

6. Quoad populum Iſraeliticum dicendum eſt, fuiſſe cum illis, juſtis de cauſſis, a Deo diſpenſatum, ut plures ſimul haberent uxores, ad populum Dei multiplicandum, ut teſtatur Innoc. III. in c. *Gaudemus* de divortiis dicens: *Nec ulli umquam licuit inſimul plures uxores habere, niſi cuit fuit divina revelatione conceſſum, qui mos quandoque interdum etiam fas cenſetur, per quam ſicut Jacob a mendacio, Iſraelitæ a furto, & Samſon ab homicidio, ſic & Patriarchæ, & alii viri juſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe uxores ab adulterio excuſantur*, & ſupponit Deuter. c. 20. *Si habuerit homo duas uxores, unam dilectam, alteram odioſam.* Hæc autem revelatio, & diſpenſatio primo facta fuit Abraham, Iſaac, Jacob, David, & aliis, cum quibus Deus paſſim loquebatur, & ab eis ad alios fuit derivata, ſive exemplo, ſive etiam conſuetudine, quę, ſuppoſita divina revelatione, & diſpenſatione, aliis etiam reddebat licitam polygamiam: & ita tenent D. Thom. Durand. Sotus, Valentia, Sanchez, Pontius, Bonacina, quos ſequitur Leander *q.* 6. Roſign. *prænot.* 15. Hurtado *diſp.* 9. *diff.* 2. Averſa *q.* 14. *ſect.* 1. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 2. *n.* 20. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 1. *n.* 3. & alii communiter.

7. Quamvis autem polygamia, & uxorum multiplicitas ſit contra jus naturæ, potuit tamen Deus diſpenſationem concedere, vel quia non eſt contra finem primarium, ſed ſecundarium Matrimonii, ut aſſerit Roſignol. *d. prænot.* 15. *n.* 5. vel quia per mutationem materiæ fieri poteſt, ut id, quod erat contra jus naturæ, non ſit in tali caſu contra jus naturæ, & ita concedi, ut licite fiat; aliqua enim ſunt ita intrinſece mala, ut nulla ratione poſſint cohoneſtari, ut ſunt blaſphemia, odium Dei, & ſimilia, & circa iſta Deus diſpenſare non poteſt, ut licite fiant; alia, quamvis ſint intrinſece mala, tamen per additionem, aut mutationem alicujus circumſtantiæ poſſunt cohoneſtari, & licite fieri, ut eſt occidere hominem, & accipere alienum, quæ auctoritate Dei habentis ſupremum dominium poſſunt licite fieri. Hoc modo res ſe habet in præſenti: non poteſt homo naturaliter habere dominium corporis, niſi unius feminæ, nec poteſt dominium ſui corporis tradere, niſi uni feminę; nam res uni tradita non poteſt amplius alteri tradi; at poteſt Deus illi facultatem concedere acquirendi, & tradendi dominium reſpectu plurium, & ex hac divina conceſſione poterat unus homo habere plures Uxores.

8. Hæc diſpenſatio non amplius durat, ſed ſublata fuit a Chriſto, non ſolum quoad Chriſtianos, ſed etiam quoad Hebræos, & omnes alias nationes, reducendo Matrimonium ad primævum ſtatum, in quo una tantum uxor licebat *Matth.* 19. *Marc.* 10. *Luc.* 16. quare nunc, nec licite, nec valide poſt primum Matrimonium rite cum una celebratum, poteſt ſecundum cum alia celebrari, non ſolum in Eccleſia apud Chriſtianos, ſed etiam extra Eccleſiam apud Infideles, quibus proinde illicita eſt polygamia, non quia ſubdantur legibus Evangelii, ſed quia, extincta, ſeu ablata per Chriſtum conceſſione, ac diſpenſatione, redactum fuit Matrimonium ad primævum jus naturale, quod omnes obligat, ut explicant Averſa *d. ſeſſ.* 1. Palaus *p.* 1. & Ant. a Spiritu S. *n.* 513.

9. Hinc ſequitur, Summum Pontificem non poſſe diſpenſare in pluralitate uxorum, cum non poſſit diſpenſare in jure naturæ, vel divino; habere autem plures uxores eſt contra jus naturæ, & divinum, ut ſupra dictum eſt. Sequitur 2. Infidelem invalide contrahere Matrimonium cum multis feminis, & ſolum cum prima Matrimonium eſſe validum. Inde, ſi convertatur ad fidem, debet permanere cum prima, ſi & ipſa convertatur, & ab aliis ſeparari: quod ſi prima nolit converti, nec habitare ſine injuria Creatoris, non tenetur, rigoroſe loquendo, aliquam ex converſis ducere, quia nulla eſt vere Conjux, excepta prima. Bonacina *punct.* 10. *n.* 7. Leander *q.* 9. & 10.

10. Quæres: *An ſicut Deus diſpenſavit, ut unus homo acciperet plures uxores, ita diſpenſare potuerit, ut una mulier acciperet plures viros?* Certum eſt, numquam cum illis fuiſſe diſpenſatum, & jure divino hoc illis eſſe prohibitum, ut conſtat ex 1. Corinth. 7. *His autem, qui Matrimonio conjuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, Uxorem a viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit manere innuptam, aut Viro ſuo reconciliari*; ſi enim ſeparata a

Viro

Viro debet manere innupta, nec poteſt alteri nubere, multo minus poterit plures ſimul retinere viros, & pluribus nubere? *An vero poſſit in hoc Deus diſpenſare*, negat Roſignol. *n.* 5. ubi citat D. Thomam, & D. Auguſtinum, quia eamdem feminam habere ſimul plures viros eſt contra prima præcepta juris naturæ, & contra primarium finem Matrimonii, cum ſit contra generationem, & prolis educationem, ad quam ex primaria ſua inſtitutione ordinatur Matrimonium; ſiquidem ex commixtione feminum plurium virorum impeditur generatio, ut patet in meretricibus, & impeditur honeſta, & bona educatio prolis propter illius incertitudinem, cum nulli conſtet, cujus ſit filius, & alia plurima ſequerentur incommoda, propter quæ numquam fuit cum illis diſpenſatum. His tamen non obſtantibus, alii melius tenent, Deum poſſe diſpenſare, ut una mulier plures viros ſimul habeat. Ratio eſt, quia Deus, tamquam ſupremus Dominus corporum omnium, poteſt uxori concedere facultatem, ut valide, & abſque injuſtitia mariti, ſui corporis dominium concedat aliis, & ab eis recipiat dominium corporum ipſorum: qua ratione cum ſingulis validum maneret Matrimonium. Ita Sanchez *l.*7. *diſp.*8. *n.*15. Hurtado *diſp.*9. *diff.*1. Coninch. *diſp.* 26. *dub.*29. Petrus de Ledeſma *de Matrim. q.*65. *art.*2. *dub.* 2. Leander *q.* 7. Ant. a Spiritu S. *n.*514.

DUBIUM II.

Qualis certitudo de morte Conjugis requiratur, ut ſuperſtes poſſit aliud inire Matrimonium?

11. Licitas eſſe ſecundas, & tertias nuptias ſucceſſive contractas poſt mortem prioris Conjugis, aperte conſtat ex Apoſt. Rom. 7. *Quæ ſub Viro eſt Mulier, vivente Viro, alligata eſt legi, ſi autem mortuus fuerit Vir ejus, ſoluta eſt a lege Viri, ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio Viro:* & 1. Corint. 7. *Mulier alligata eſt legi, quanto tempore Vir ejus vivit; quod ſi dormierit Vir ejus, liberata eſt: cui vult nubat, tantum in Domino.* Ita etiam definitum fuit in Concil. Niceno *can.* 8. & in Florent. *in inſtruct. Armen.* & in cap. *ſuper illa* cap. *Cum ſecundum Apoſtolum* de ſecundis nuptiis, & in cap. *Aperiant* 31. *q.* 1. *Libera voce proclamo, non damnari in Eccleſia bigamiam, immo nec trigamiam, & ita licere quinto, & ſexto, & ultra, quomodo & ſecundo Marito nubere.* Idem habet D. Hieron. in Apolog. ad Pamach. *Non damno*, inquit, *bigamos, immo nec trigamos, &, ſi dici poteſt, Octogamos:* ſi quid autem in contrarium ſtatutum fuit per leges civiles, correctum eſt per leges Eccleſiaſticas: quare dicendum eſt, ſecundas, & tertias nuptias poſt mortem prioris Conjugis eſſe licitas, prout definitum eſt, ac tenet praxis Eccleſiæ, communis fidelium uſus, & Doctores communiter: ſolum ergo quæritur, qualis certitudo requiratur de morte prioris Conjugis ad hoc, ut quis licite, & valide tranſire poſſit ad ſecundas nuptias?

12. Reſp. non ſufficere probabilem ſolum exiſtimationem, ſed requiri moralem certitudinem, id eſt tantam, quanta judicio prudentis ſufficit ad credendum, priorem Conjugem certo mortuum eſſe. Colligitur ex cap. *In præſentia* de Sponſal. ibi: *nec auctoritate Eccleſiæ permittens contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte Virorum*; id eſt certam notitiam: & Cap. *Dominus*, de ſecundis nuptiis; *nullus ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet, quod ex hac vita migraverit Conjux:* non poteſt autem conſtare de illius morte, niſi de illa habeatur notitia moraliter certa. Ratio eſt, quia in rebus valde gravibus, & ubi imminent magna damna, nullus vir prudens, maxime ſine neceſſitate, duci debet ſola probabili exiſtimatione, cum periculo magni incommodi, ſi res aliter ſe haberet; ſed ex Matrimonio taliter contracto ſequi poſſunt magna incommoda, & periculum æternæ damnationis, ſi forte Conjux non eſſet mortuus; ergo celebrari non poteſt cum ſola probabilitate mortis, ſed requiritur notitia moraliter certa. Ita Sanchez *l.* 2. *diſp.* 46. *num.* 6. Averſa *q.* 14. *ſect.* 3. Roſignol. *prænot.* 15. *num.* 7. Bonac. *punct.* 10. *nu.* 12. Candid. *diſquiſ.* 28. *art.* 10. *dub.* 7. Trullench. *de Sacram. l.* 7. *c.* 9. *dub.* 14. *n.* 9. Leander *qu.* 11. Valentia *tom.* 4. *diſp.* 10. *q.* 2. *p.* 2. Pontius *lib.* 7. *c.* 53. *n.* 3. Villal. *t.* 1. *tr.* 1. *diff.* 25. *n.* 2.

13. Hinc ſequitur, non ſufficere abſentiam viri per multos annos abſque eo, quod de illo habeatur notitia, quia longa abſentia multorum annorum non facit certitudinem moralem de morte Conjugis, ut habetur expreſſe in d. c. *In præſentia de Sponſal.* ubi conſultus Summus Pontifex, an mulieres, quæ viros ſuos cauſſa captivitatis, vel peregrinationis abſentes ultra ſeptennium præſtolatæ ſunt, poſſint novum contrahere Matrimonium, ſic reſpondet: *conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod quantocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris ſuis, non poſſunt ad alterum conſortium canonice convolare, nec permittas auctoritate Eccleſiæ contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum.*

Nec ſufficit ſola fama teſtificans de morte Viri; nam illa ex falſo, & incerto, ac fallaci auctore ſæpe oriri ſolet, & ex ſola aliquando ſuſpicione, ut ex Bartolo probat Pontius *l.* 7. *c.* 53. bene tamen poteſt ſufficere, ſi aliis adminiculis, & conjecturis adjuvetur; nam fama, & teſtificatio de auditu conjuncta cum aliis conjecturis, facit rem ſatis moraliter certam, & poteſt comprehendi ſub nomine certi nuntii, ut docent Averſa *ſection.* 3. Leander *q.* 13. Sanch. *n.* 15. Roſignol. *n.* 8. Bonac. *n.* 13. docentes, quod adminicula, quibus debet fama adjuvari, ſunt longa abſentia, & univerſalis fama illius loci, in quo Conjux morabatur, mortem ejus conteſtans, ſi Vir fuerit prælium ingreſſus, & non amplius comparuit, & fama eſt, ipſum periiſſe, aut quando per litteras eorum, qui prælio interfuerunt acceptum eſt, ipſum fuiſſe mortuum. Si Conjux erat valde ſenex, aut ægræ valetudinis, & diu abfuit; ſi captus fuit ab hoſtibus, nec inde quæſita ejus redemptio; ſi navis fuit ſubmerſa, & pauci ſalvi ſint. Hinc fit, in caſibus particularibus ſtandum eſſe judicio prudentis, qui pro qualitate famæ, & circumſtantiarum judicare poterit, ſi mors ſit moraliter certa. Ita Sanch. *diſp.* 46. *n.* 7. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 13. §. 1. *n.* 8. Henriq. *l.* 12. *c.* 6. *n.* 4. & alii communiter.

14. *An vero ſufficiat unus teſtis de viſu affirmans mortem Conjugis, ut alter poſſit ad ſecundas nuptias tranſire?* affirmant Hoſtien. cap. *In præſentia* de ſponſalib. & ibi Abbas *n.* 6. Vera-Crux 1. *p. ſpecul. art.* 42. *concl.* 1. Gutier. *c.* 51. *n.* 3. Rebell. *l.* 3. *de Matrim. q.* 13. ponderantes illa verba Textus, *donec certum nuntium recipiant*, non dicitur certos nuntios, unde ſatis eſt unus nuntius, & unus teſtis. Alii communiter negant, quia ſi in aliis rebus minoris ponderis dictum unius teſtis non ſufficit, multo minus in hac de re adeo gravi, in qua agitur de animæ periculo, Sacramenti irritatione, & infamia Feminæ ſecundo nubentis. Nec obſtant verba Textus, nam ly *certum nuntium*, non ſumitur maſculine, quaſi pro uno teſte, ſed neutre pro notitia certa, juxta formam juris, quæ haberi non poteſt, niſi per duos teſtes, ſed melius dicendum eſt, ſufficere unum teſtem, ſi adſint alia adminicula, & conjecturæ, de quibus dictum eſt *n. præc.* quia quando probatio integra, & plena adhiberi nequit, ſatis eſt, ſi plena fiat per conjecturas, *l. Non omnis §. a barbaris ff. de re militari.* Ita Sanch. *n.* 12. Leand. *q.* 14. Averſa *ſect.* 3. Bonacina *n.* 16. qui bene addunt, poſſe mulierem tranſire ad ſecundas nuptias, quando ipſa ſola certo cognoſcit, virum ſuum eſſe mortuum, quia morientem vidit, quamvis ejus mortem probare non poſſit, quia ſola interfuit; quod quidem valet pro foro conſcientiæ, non pro foro externo, in quo dictum illius non ſufficit. Villalob. *tract.* 1. *diff.* 25. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 13. §. 1. *n.* 7.

15. Quæres: *An ſit validum Matrimonium contractum a Conjuge ſine ſufficiente diligentia, & certitudine de morte prioris Conjugis, qui tamen revera mortuus erat.*

Reſp. ipſum peccaſſe lethaliter, quia ſe expoſuit periculo nulliter contrahendi, & ſucceſſive manendi in adulterio, Matrimonium tamen fuiſſe validum, quia revera contractum fuit abſque impedimento poſt mortem prioris Conjugis; dummodo tamen Contrahens bona fide crederet, ſe poſſe contrahere, nam ſi crederet, ſe non poſſe contrahere, invalidum erit Matrimonium defectu conſenſus, per ea, quæ diximus ſupra *c.* 5. *dub.* 5. *& c.* 10. *dub.* 3. Si vero mala fide contraxit, dubitans de morte Conjugis, non poteſt petere debitum, quamvis poſſit illud reddere, ut cum aliis notat Bonacina *n.* 17.

16. Quæres 2. *An qui poſt ſufficientem diligentiam, & moralem certitudinem de morte Conjugis, novum Matrimonium contraxit, ſit reſtituendus priori Conjugi, ſi appareat, ipſum eſſe vivum?* Reſp. affirmative, ut habetur in cap. *ſi virgo* 34. *q.* 2. cap. *Dominus* de ſecundis nupt. ibi: *ſi poſt hoc de prioris Conjugis vita conſtiterit, relictis adulterinis amplexibus, ad priorem Conjugem revertatur:* & cap. *Cum per bellicam* 34. *q.* 1. dicitur, compellendas eſſe mulieres, ut relinquant novos viros, & redeant ad priores, quando adhuc vivi revertuntur. Ratio facilis eſt, quia, vivente priori Conjuge, ſecundum Matrimonium eſt nullum, & inde mulier, poſtquam habuit certam notitiam de vita prioris Conjugis, non poterit amplius nec petere, nec reddere debitum ſecundo viro, quia revera non eſt Maritus: ſi autem ſolum dubium conſurgat de vita præcedentis viri, facienda eſt diligentia pro invenienda veritate, & interim poterit mulier reddere, ſed non petere debitum, nec ſe exponat periculo adulterandi; poteſt tamen reddere Conjugi ſecundo petenti, quia, dum non conſtat de morte prioris Conjugis, ſecundus remanet in bona fide, & jus habet petendi, de quo redibit ſermo: & ita tenent Bonac. *num.* 17. Roſignol. *n.* 10. Leander *quæſt.* 17.

17. Filii, qui naſcuntur ex ſecundo Matrimonio, durante

durante bona fide Parentum, non ſunt ſpurii, ſed legitimi, & ſunt capaces ſucceſſionis bonorum, honorum, graduum, & dignitatum, tum in ſæculo, tum in Eccleſia, ut habetur c. *Cum inter*, c. *Prælatum*, c. *Quod nobis*, c. *ex tenore*. Qui filii ſint legitimi, ex quo ult. c. conſtat, ſufficere bonam fidem unius Parentis, quamvis alter doloſe, & mala fide contraxiſſet, ut expreſſe docet Averſa *q. 22. ſect. 2.* requiritur tamen, quod Matrimonium ſit publice celebratum in facie Eccleſiæ, præmiſſis denunciationibus, & quod bona fides, vel utriuſque, vel alterius Conjugis duraverit uſque ad conceptionem prolis; ſecus non cenſetur legitima.

D U B I U M III.

An, & qualis Impotentia dirimat Matrimonium?

18. IMpotentia dirimens Matrimonium eſt inhabilitas ad carnalem copulam requiſitam ad generationem; cum enim Matrimonium per ſe primo ſit ordinatum ad prolis generationem, quæ naturaliter haberi non poteſt ſine carnali copula cum effuſione ſeminis intra uterum Mulieris, habilitatem requirit in Contrahentibus ad talem copulam, & inde inhabiles ad illam, efficiuntur inhabiles ad Matrimonium. Hæc impotentia multiplex eſt, alia perpetua, quæ nullo umquam tempore, nulla humana vi tolli poteſt citra miraculum, aut citra peccatum, aut citra periculum mortis; alia temporalis, quæ arte humana, aut remediis Eccleſiæ auferri poteſt, ut habetur c. *Fraternitatis*, de frigid. & malef. ibi: *Nos tamen perſpicaciter attendentes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter divinum miraculum per opus humanum, abſque corporali periculo potuit removeri, ſententiam divortii per errorem, licet probabilem, novimus eſſe prolatam.* Alia eſt Impotentia abſoluta reſpectu omnium; alia reſpectiva, per quam aliquis eſt impotens, habito reſpectu ad certas quaſdam perſonas, ſed potens reſpectu aliarum. Sic poteſt aliquis eſſe maleficiatus reſpectu unius dumtaxat feminæ, & femina poteſt eſſe naturaliter arcta reſpectu quorumdam, ſed non omnium virorum; ſicut etiam poteſt aliquis eſſe impotens reſpectu Virginum, non vero reſpectu Viduarum, & corruptarum.

19. Rurſus Impotentia alia eſt naturalis, & ab intrinſeco, alia accidentalis, & ab extrinſeco; naturalis vero, alia provenit ex defectu ætatis, alia ex defectu caloris in viro, quando ob innatam frigiditatem non poteſt habere congreſſum cum Muliere; alia ex defectu membrorum ad uſum conjugii deſervientium, vel etiam quando ex nimio calore impeditur congreſſus, & immiſſio ſeminis intra vas feminæ: accidentalis, alia eſt ab homine, ut contingit in caſtratis, & membro abſciſſis, alia proveniens ex arte Dæmonis, & dicitur maleficium: alia denique eſt Impotentia ſuperveniens Matrimonio jam contracto, alia illud antecedens. His breviter præmiſſis, videndum eſt, quænam Impotentia, & quonam jure dirimat Matrimonium.

20. Reſp. Impotentia perpetua, & abſoluta præcedens uſum Matrimonii, illud dirimit non ſolum jure Eccleſiaſtico, ſed etiam jure naturali. Colligitur ex toto tit. de frig. & malef. & cap. 1. 33. *q.* 1. Ratio eſt, quia Matrimonium eſſentialiter conſiſtit in mutua traditione corporum ad uſum Matrimonii, ſeu quatenus ad eum uſum potentiam habent; qui autem corpus habet ineptum ad talem uſum, non poteſt valide contrahere, quia non poteſt alteri tradere corpus aptum ad uſum Matrimonii. Conf. quia nemo poteſt obligari ad impoſſibile, *l. impoſſibilium ff. de regulis juris*, & cap. *Nemo ad impoſſibile*, de reg. juris in 6. ſed ex Matrimonio naſcitur obligatio ad uſum conjugii; ergo nemo poteſt illud contrahere, qui eſt impotens ad talem uſum; licet enim ſeparari poſſit uſus a dominio, & copula actualis a Matrimonio, non tamen poteſt ſeparari facultas, & potentia ad copulam, nec tradi poteſt dominium, quando uſus eſt impoſſibilis: & ita tradunt Doctores communiter, Sanchez *l. 7. diſ. 92. & 98.* Roſign. *prænot.* 17. *n.* 4. Ledeſma *q. 58. art. 1. d. 7.* Henriq. *l. 12. c. 7.* Bonac. *qu. 3. punct. 13. n. 12.*

21. Quod verum eſt non ſolum quando alteri comparti erat impotentia, ſed etiam quando erat nota, & cognita; ſiquidem ignorantia, aut ſcientia illius impotentiæ, non illam tollit, nec reddit corpus habile ad uſum conjugii, & ſic nihil refert ad validitatem Matrimonii, quod aperte decernitur cap. *Conſultationi*, de frig. & malef. ibi enim ſermo eſt de viro, qui ſcienter cum arcta contraxerat, & tamen Pontifex ait, non poſſe illam habere uxorem, idemque judicavit Sixtus V. in ſua Conſtit. 59. incipiente; *Cum frequenter*, ubi declaravit nulla, & irrita Matrimonia Eunuchorum, ſive contracta cum ſcientia, ſive cum ignorantia, dum ait: *Committimus fraternitati tuæ, & mandamus, ut Conjuges prædictos, & alios quoſcumque Eunuchos, & Spadones utroque teſte carentes, cum quibuslibet Mulieribus, ſive ignorantibus, ſive ſcientibus contrahi prohibeat, eoſque ad Matrimonia contrahenda inhabiles auctoritate noſtra declares.* Ita tenent Navar. *in ſum. c. 22. n. 60.* Coninch. *diſp. 31. dub. 7. n. 79.* Roſignol. *prænot.* 17. *n.* 5. Bonac. *n.* 12.

22. Reſp. 2. Impotentia perpetua ſuperveniens Matrimonio non illud dirimit; & quidem ſi ſuperveniat Matrimonio jam conſummato, res eſt certa apud omnes, cum illud ſit omnino indiſſolubile, ut ſupra ſuo loco diximus. Si vero impotentia ſuperveniat poſt Matrimonium ratum, ſed non conſummatum, admittunt plures, illud dirimi, & ſolvi, quia ſic videtur colligi cap. *ex litteris* de frig. & malef. ubi Pontifex cuidam viro concedit, ut poſſit aliam uxorem ducere, eo quod primæ uxori ante conſummatum Matrimonium ſupervenerit impotentia ad copulam: *Quia Mulier tam gravem infirmitatem contraxit, ut omnino viro ſit facta inutilis, & inſtrumentum ejus impeditum, ita quod vir ei commiſceri non poteſt:* & cap. *quod propoſuiſti* 32. *q.* 7. *ſi Mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, ille, qui ſe non poterit continere, nubat magis, non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit:* & 33. *q.* 1. in ſumma concluditur: *antequam conjugium confirmetur*, ideſt conſummetur, *impoſſibilitas Officii*, ideſt copulæ, *ſolvit vinculum conjugii.* Ita Gratianus, Carrerius, & alii apud Sanchez *l. 7. diſp.* 102.

23. Dicendum tamen eſt, impotentiam non dirimere, quando ſupervenit Matrimonio, ſive rato, ſive conſummato. Sic habetur ex cap. *hi, qui* 32. *q.* 7. ubi generaliter definitur, per nullam impotentiam ſupervenientem Matrimonium dirimi. Ratio eſt, quia non ſolum Matrimonium conſummatum, ſed etiam Matrimonium ratum, eſt ex natura ſua indiſſolubile, erit tamen cauſſa ſufficiens, ut Pontifex in illo diſpenſet, juxta ea, quæ diximus ſupra *c. 4. dub.* 5. Ita cum Sanchez, & Dicaſtillo tenet Ant. a Spir. S. *n.* 432. Nec obſtant Textus in contrarium allati, qui loquuntur de impotentia deprehenſa, ac detecta poſt Matrimonium ratum, quamvis fuerit a natura, & antecedens Matrimonium, ut bene advertit Averſa *q. 13. ſect.* 4. ubi etiam notat, ea, quæ ultimo loco adducuntur, non eſſe verba Canonis, ſed Gratiani, cujus ſententia communiter reprobatur.

24. Reſp. 3. Impotentia ſolum temporalis non dirimit Matrimonium, ex cap. *Fraternitatis* de frig. & malef. & aliis juribus tenent Doctores communiter, in quibus conceditur certum tempus ad experiendum, & videndum, an impotentia ſit temporalis, vel perpetua, ut conſtet de nullitate, ſeu valore Matrimonii, & jubetur inſtaurari Matrimonium diſſolutum, ſi poſtea inveniatur, impotentiam fuiſſe temporalem, non perpetuam. Ratio eſt, quia impotens ſolum ad tempus poteſt fieri potens, & tradere nunc dominium ſui corporis ad uſum Matrimonii ponendum tempore habili; excipitur tamen impotentia proveniens ex defectu ætatis, quæ jure Eccleſiaſtico interim dirimit Matrimonium. Si poſt contractum Matrimonium dubitetur, an impotentia ſit temporalis, an perpetua, Cæleſtinus III. in cap. *Laudabilem* de frig. & malef. aſſignat triennium pro experimento, quo tranſacto, ſi non potuit conſummari, indicit ſeparationem, ut inferius explicabimus.

D U B I U M IV.

An inter perpetuo Impotentes dari poſſit Matrimonium validum ad caſte vivendum?

25. CErtum eſt, Conjuges, qui contracto Matrimonio, inveniuntur impotentes ad illud conſummandum, poſſe amicabiliter ſimul convivere, tamquam Frater, & Soror citra periculum incontinentiæ, quia hoc eis conceditur, cap. *Conſultationi*, de frig. & malef. ubi Lucius Papa viris, qui contraxerant cum feminis impotentibus ad copulam, concedit; *ut quas tamquam uxores habere non poſſunt, habeant ut Sorores.* Similiter Cæleſtinus Papa, cap. *Laudabilem*, eod. tit. ait: *ſi ambo conſentiant ſimul eſſe, vir eam, etſi non ut uxorem, ſaltem ut ſororem habeat:* & Gregor. Papa c. *Requiſiti* 33. *q.* 1. inquit; *ſi non poteſt ea uti pro uxore, habeat ut Sororem.* Poteſt etiam inter impotentes iniri quoddam ſocietatis genus, quo ſimul habitantes ſe invicem obligent ad mutua obſequia, ut femina inſerviat viro, & ſic illi alimenta miniſtret, ea ratione, qua poſſunt inter ipſos iniri alii contractus civiles, dummodo tamen abſit periculum incontinentiæ.

26. Dubium eſt. *An poſſit inter illos conſiſtere verum Matrimonium, non ad finem habendi copulam, ſed ad finem caſte vivendi, & in ordine ad naturalem vitæ ſocietatem?* Affirmant Palud. *in 4. diſt. 34. q. 2.* D. Anton. 3. *part. tit. 1. c. 22. §. 3.* Vera-Crux 1. *p. ſpecul. art.* 38. Petrus Soto *lect. 5. de Matrim. c.* 8. Medina *l. 5. de contin. c.* 74. & alii, quos affert, & ſequitur Baſilius Pontius *l. 7. c. 56. & ſeqq.* & probabile putat Diana *p. 4. tr. 4. reſol.* 75. Ratio eſt, quia

cum impotentia perpetua ſtare poteſt tota eſſentia Matrimonii, quæ tota conſiſtit in mutua conjunctione animorum inter perſonas diverſi ſexus in ordine ad naturalem vitæ Societatem, quæ utique conjunctio animorum ſtare poteſt inter impotentes ſine ordine ad copulam, ſi contrahant Matrimonium, ſcientes impotentiam, in ordine ad caſte vivendum. Deinde, quia cum uſus diſtinguatur a dominio, tradi poteſt dominium abſque uſu, adeoque poteſt inter impotentes tradi dominium corporum, quamvis uſus ſit impoſſibilis; ſicut habentes votum caſtitatis tradunt dominium ſuorum corporum in Matrimonio, ſed ſine ordine ad uſum. Conſ. quia impotentia, ſi ſuperveniat Matrimonio, non illud dirimit, quando permanet diverſitas ſexus; ergo nec illud dirimit impotentia antecedens, nam ita contrariatur eſſentiæ Matrimonii impotentia ſubſequens, ſicut impotentia antecedens; ergo, ſi illa non deſtruit eſſentiam Matrimonii, ſed ſtare poteſt cum validitate Matrimonii, ita etiam illa.

27. Reſp. inter impotentes, quamvis conſcios talis impotentiæ, non poſſe validum conſiſtere Matrimonium, nec etiam ad caſte vivendum; ſic enim habetur ex communi ſenſu totius Eccleſiæ, praxi fidelium, & auctoritate Doctorum tum Canoniſtarum, tum Theologorum abſolute dicentium, impotentiam eſſe impedimentum dirimens Matrimonium, nulla facta diſtinctione, an fuerit contractum ad caſte vivendum, vel ad carnales actus exercendos, an impotentia fuerit antea cognita, vel non. Ratio eſt, quia eſſentia Matrimonii ſalvari non poteſt cum tali impotentia; nam Matrimonium eſſentialiter conſiſtit in eo, quod Vir, & femina ſibi invicem tradant jus, & dominium in propria corpora, in ordine ad carnalem copulam; qui autem habet phyſicam impotentiam ad illam, non poteſt tradere, nec accipere dominium, & jus ad carnalem copulam, quæ eſt impoſſibilis; quamvis enim poſſint Conjuges abſtinere a tali copula, & contrahere animo, & obligatione invicem data ab illa abſtinendi; eſſentia tamen Matrimonii neceſſario importat, ut habeant jus, & dominium ad illam, quod habere non poſſunt, quando copula eſt impoſſibilis, unde remanet etiam impoſſibile Matrimonium, quod ſine ſua eſſentia ſtare non poteſt: idque indicavit Sixtus V. in ſua Conſtit. edita contra Eunuchorum conjugia, ubi abſolute definit abſque ullo reſpectu ad hunc, vel illum uſum, Matrimonia cum Eunuchis ſcienter contracta, eſſe nulla, & irrita, quia *ſecundum Canonicas ſanctiones, & naturæ rationem, qui frigidæ naturæ ſunt, & Impotentes, iidem minime apti ad Matrimonia contrahenda reputantur*. Nec obſtat, ſi dicas, Contrahentes cum impotentia cognita cedere juri ſuo; nam cedere non poſſunt, ſalva remanente eſſentia Matrimonii,

28. Conſ. quia, ſi validum eſſet Matrimonium contractum inter impotentes ad caſte vivendum abſque jure ad copulam, poſset etiam contrahi inter Affines, & Conſanguineos, inter quos Matrimonium ab Eccleſia prohibetur ſolum in ordine ad carnalem copulam, non ad caſte vivendum; immo etiam poſset contrahi inter Patrem, & Filiam, poſset idem homo habere plures uxores, unam ad caſte vivendum, & alteram ad carnalem copulam exercendam. Adde, quod illud Matrimonium nec eſset Sacramentum, nec indiſſolubile, quæ, & ſimilia ſatis oſtendunt impoſſibilitatem talis Matrimonii ad caſte vivendum: & ita tenent Sanchez *l.* 7. *diſp.* 97. *n.* 2. Coninch, *n.*79. Candid. *diſp.*28. *art.* 13. *dub.* 25. Hurtad. *diſp.* 22, *diff.*4. Averſa *q.*13. *ſect.* 1. Villalob. *tr.* 14. *diff.* 18. *nu.* 17. Palaus *punct.* 14. §.6. *n.*3. Leander *diſp.* 21. *q.*14. Andreas a Matre Dei *c.* 12. *punct.* 9.

29. Nec obſtant in contrarium adducta, nam eſsentia Matrimonii neceſsario importat conjunctionem animorum, ſed cum traditione mutuæ poteſtatis ad copulam, quæ, ſi eſt impoſſibilis, reddit impoſſibile Matrimonium: poteſt tradi dominium abſque uſu, non tamen abſque poteſtate, & poſſibilitate utendi. Non diſſolvitur Matrimonium per ſubſequentem impotentiam, quia traditio corporis, cum poteſtate ad copulam, eſt de eſsentia Matrimonii in fieri, nam debet eſse poſſibilis copula, dum celebratur Matrimonium, ut tradi, & acceptari poſſit dominium, & poteſtas, non tamen in facto eſse, quia, ſemel tradita poteſtate, remanet Matrimonium indiſſolubile, & per accidens eſt, quod amplius non poſſit exerceri copula; ſicut id, quod venditur ad aliquem uſum, non irritat venditionem, ſi poſt illam reddatur inutile ad uſum: plura etiam requiruntur ad eſsentiam rei, quam ad conſervationem, & in præſenti obligatio reddendi debitum requiritur ad Matrimonium in fieri, non in conſervat., & in continuatione.

30. Quæres: *An, qui conſcius ſuæ impotentiæ invalide Matrimonium contraxit, teneatur feminam deceptam habere ſicut Sororem, & illam alere?* Reſp. ipſum peccare mortaliter propter injuriam, quam facit, tum Sacramento, quod nulliter contrahit, tum feminæ deceptæ; non tamen teneri ſub præcepto ipſam alere, & habere ut Sororem. Ratio eſt, quia revera Matrimonium eſt irritum, & ſic non poteſt Vir ex vi illius obligare ad feminam alendam, & habendam ut Sororem, quamvis poſſint ita ſimul convivere, ut dictum ſupra,

D U B I U M V.

An Impotentia ſeminandi intra vas dirimat Matrimonium, ubi de Senibus, & Eunuchis?

31. IMpotentia ſeminandi intra vas provenire poteſt, aut ex defectu ætatis, ut contingit in ſenibus, & pueris, aut ex defectu partium generationi inſervientium, ut in Eunuchis, & Caſtratis, aut ex abundantia caloris præpropere ſemen effundenti, & quæritur: *an talis impotentia Matrimonium dirimat?* Negant nonnulli, volentes, ſufficere ad validitatem Matrimonii potentiam penetrandi vas, etiamſi deſit potentia ſeminandi; nam taliter impotentes poſsunt ſatisfacere feminæ, ſicut Mulier ſatisfacit Viro, ſive reſolvat ſemen, ſive non. Ita tenent Gloſs. fin. in cap. *hi qui* 32. *q.* 7. Ugolin. *de Matrim. cap.* 19. & alii, quos, tacito nomine, refert Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 5.

32. Reſp. 1. ad validitatem Matrimonii non ſufficere potentiam vas penetrandi, niſi etiam adſit potentia ſeminandi intra illud. Ratio eſt, quia ad validitatem Matrimonii requiritur copula, per quam Conjuges fieri poſſint una caro, ex cap. *Laudabilem* de frig. & maleſ. at ſola penetratio vaſis abſque ſeminatione intra illud non eſt ſufficiens, ut Conjuges fiant una caro; ergo non eſt ſufficiens, ut validum fiat Matrimonium. Ita Palud. D. Antonin. Vera-Crux, Petrus de Ledeſma, Valentia quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 17. *n.*7. Bonacina *q.* 3. *punct.* 13. *a n.*14. Candid. *diſquiſit.* 28. *art.* 13. *dub.*8. Coninch. *diſp.* 31. *dub.* 7. Sanchez *diſp.* 72. *n.*7. Palaus *diſp.*4. *punct.* 14. §. 2. *n.*1. Anton. a Spir. S. *n.* 436.

33. Quod verum eſt, etiamſi Vir forte debilis, & frigidus, aut nimis calidus potens ſit ſeminare in ore vaſis, & ſemen per matricis attractionem, aut arte aliqua abſque penetratione recipiatur intra vas, quia ſemper verificatur impotentia ad ſeminandum, ea ratione, qua inſtitutum eſt a natura, ut Conjuges fiant una caro; ſecus raro, aut numquam impotentia dirimeret matrimonium, quia fere ſemper Vir poteſt effundere ſemen in ore vaſis. Deinde, quia illa ſeminatio per ſe eſt illicita, quia eſt ſeminatio extra vas, & ita potentia ad ſic ſeminandum cenſenda eſt impotentia, cum non ſit potentia ad actum honeſtum, & licitum. Nec obſtat, quod per illam immiſsionem ſeminis virilis abſque penetratione, ſequi poſsit generatio; nam iſta ſequitur modo extraordinario, & indebito præter ordinem a natura inſtitutum, & proinde non ſufficit ad validandum matrimonium, ut docent Roſignol. *n.* 8. Palaus *n.* 1. Sanchez *diſp.* 99. *n.* 37. Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 3. Leander *diſp.* 21. *q.* 10. Candidus *ſupra dub.* 10.

34. Si autem femina eſset impotens ad ſeminandum, quamvis Viri congreſsum, & ſemen admittat, invalidum eſse matrimonium tenent Hurtado *diff.* 5. Averſa *q.* 13. *ſect.* 2. & alii, qui volunt, ſemen femineum neceſſarium eſse ad generationem, de quibus diximus ſupra *c.* 4. *d.*7. *n.*52. & *c.*13. *dub.*1. *n.*3. quia adeſt impotentia ad perficiendam copulam conſummatam per commixtionem utriuſque ſeminis ad generationem requiſiti: validum eſſe tenent, qui negant, ſemen femineum neceſsarium eſſe ad generationem, etiamſi valde conferat. Navar. *l.* 4. *conſil. tit. de frigid. & maleſ. conſil* 3. *in priori edit. & conſil.* 2. *in poſt*, Henriq. *l.*12. *c.*7. *n.* 4. Bonacina *punct.* 13. *n.*14. Guttierez, Ledeſma, Barboſa, & alii, quos refert, & ſequitur Sanchez *l.*7. *diſp.* 92. *n.*9.

35. Non ſolum ex frigiditate, ſed etiam ex nimio calore contingere poteſt, quod Vir ſeminare non valeat intra vas, quatenus congreſsum tentans præpropere ſemen effundat extra: & quidem ſi numquam ſpes ſit debite congrediendi, & conſummandi, quod raro, aut fere numquam contingit, invalidum erit matrimonium propter talem impotentiam; at ſi Vir, poſt effuſum ſemen extra vas in prima copula, adhuc potens ſit complere actum conjugalem, & ſeminare intra vas, non erit invalidum matrimonium, nec prima effuſio erit peccatum, utpote contingens per accidens, & præter intentionem, dum ille utitur jure ſuo, & dat operam rei licitæ, & ſecundum ſe honeſtæ, ut docent Ant. a Spir. S. *n.* 440. & Roſignol. *prænot.* 17. *n.*22. Nec etiam erit invalidum, ſi ſpes ſit, quod ex nimio calore ſemen effundens extra vas, creſcente ætate, & decreſcente calore, ſit debite congreſſurus ſine effuſione extra vas, quia talis impotentia non eſset perpetua.

36. Reſp. 2. Eunuchos, ſeu Caſtratos utroque teſticulo non poſſe valide Matrimonium inire. Sic definitum eſt a Sixto V. in ſua Conſtit. data ad Nuntium in Hiſpania anno Domini 1587. die 17. Junii ſub his verbis:

Com-

Committimus Fraternitati tuæ, & mandamus, ut conjugia per dictos, & alios quoſcumque Eunuchos, & Spadones utroque teſte carentes, cum quibuslibet mulieribus, defectum prædictum ſive ignorantibus, ſive etiam ſcientibus, contrahi prohibeas, eoſque ad Matrimonia quomodocumque contrahenda inhabiles auctoritate noſtra declares: & infra, *& Matrimonia ipſa ſic de facto contracta, nulla, irrita, & invalida eſſe decernas?* Ratio facilis eſt, quia Spadones hujuſmodi nequeunt verum ſemen emittere, per quod fiant una caro, prout ad validitatem Matrimonii requiritur, quamvis emittant humorem quemdam aqueum a vero ſemine ſubſtantialiter diverſum, atque adeo inſufficientem ad generationem, & validitatem Matrimonii; ſecus tamen dicendum venit, ſi uno tantum teſte ſint privati, nam hi, poſſunt generare, prout experientia conſtat. Sic Sanchez *n.* 14. Bonac. *n.* 19. Candid. *dub.* 11. Roſignol. *n.* 37. Hurtadus, & alii Doctores communiter.

37. Nec obſtat, ſi dicas, Spadones non poſſe quidem conſequi finem primarium Matrimonii, ſcilicet generationem prolis, poſſe tamen ſecundarium, ſcilicet ſatisfacere concupiſcentiæ mulieris, quod videtur ſufficiens pro validitate Matrimonii: non obſtat, inquam, nam facile negatur conſequentia, non ſolum quia valor Matrimonii non debet ſeparari ab illius fine primario, quantum ad hoc, quod poſſint Conjuges copulari per ſe ad gignendam prolem, ſed etiam quia finis ſecundarius debet eſſe ſatisfacere concupiſcentiæ per copulam per ſe aptam ad generationem prolis, cujuſmodi non eſt copula Spadonum, qui carent vero ſemine.

38. Reſp. 3. Senes etiam decrepiti valide poſſunt Matrimonium contrahere, ſi non obſtet, niſi titulus ſenectutis, ſecus ſi ſint ita exhauſti, ut amplius non poſſint habere copulam cum uxore, nec ad illam ulla ope, ſeu medicamento juvari. Prima pars facile conſtat ex uſu, & praxi univerſalis Eccleſiæ nullos ſenes excludentis a Matrimonio, quia forte nullus eſt adeo frigidus ratione ſenectutis præciſe, ut arte, ſeu medicamento non poſſit juvari ad copulam habendam, & ſic nullus eſt adeo ſenex, qui ratione ſenectutis præciſe non poſſit Matrimonium contrahere. Quod ſi adeo ſit exhauſtus, ut nullo modo poſſit natura, arte, medicamento juvari ad copulam habendam, tunc erit impotens ad Matrimonium, ad cujus validitatem requiritur potentia ad copulam, ut ſupra dictum eſt. Ita tenent Sanchez *l.* 7. *q.* 92. *n.* 24. Bonac. *n.* 18. Roſign. *n.* 44. Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 5. Candid. *diſq.* 28. *art.* 13. *dub.* 14. Palaus *diſp.* 4. *pu.* 14. §. 2. *n* 5. Gutierez *l.* 5. *c.* 16. *n.* 13. Leand. *diſp.* 21. *q.* 18. & 19. & alii Doctores communiter.

39. Dices: in ſene, quantumvis exhauſto, & debili, remanere radicalem, & ab intrinſeco potentiam ad copulam perfectam, quamvis per accidens ratione ætatis remaneat impedita, ea ratione, qua remanet impedita in infirmo, & moribundo, qui tamen valide poteſt Matrimonium contrahere. Reſp. ad validitatem Matrimonii non ſufficere potentiam radicalem, & ab intrinſeco, ſi ſit perpetuum impedita, nec ulla ratione, medicamento, aut arte humana poſſit tolli impedimentum, quia nullus poteſt ſe obligare ad impoſſibile; quando autem copula eſt impoſſibilis, undecumque proveniat talis impoſſibilitas, nullus poteſt ad illam ſe obligare, nec proinde valide Matrimonium contrahere. Nec valet eadem ratio de infirmo, & morti proximo, qui licet non poſſit pro eo ſtatu copulam habere, attamen ipſius impotentia non eſt ex genere, & modo ſuo perpetua, ac proinde non eſt inhabilis ad Matrimonium, quod etiam contrahere quandoque expedit, vel ad legitimandam prolem antea ſuſceptam ex Concubina, vel ad conſulendum honori feminæ, & familiæ.

40. Steriles valide poſſunt Matrimonium contrahere: ſic inter Abraham, & Saram, inter Zachariam, & Eliſabeth, parentes S. Joannis Baptiſtæ, fuit verum Matrimonium, quamvis eſſent ſteriles. *Lucæ* 1. Ratio eſt, quia ſteriles habent verum ſemen ejuſdem ſpeciei, ac aliorum, qui non ſunt ſteriles, ac proinde poſſunt copulam maritalem habere, & ad illam ſe obligare. Nec obſtat, quod non poſſint generare, quia hoc non provenit ex natura ſeminis, quod eſt ejuſdem ſpeciei cum aliis, ſed ex ſpeciali qualitate, & temperamento, & ſic non impeditur prolis generatio per ſe, ſed per accidens, quod non ſufficit ad impediendum Matrimonium.

D U B I U M VI.

An Pueri poſſint Matrimonium contrahere?

41. Matrimonium contractum a pueris ante annos pubertatis, ideſt a Maſculo ante 14. annum, & a Femina ante 12. regulariter loquendo eſt invalidum ex diſpoſitione juris Eccleſiaſtici, ex cap. *atteſtationes*, cap. *ex litteris*; de deſponſat. impuber. ubi dicitur, pueros ante annos pubertatis non poſſe contrahere, & cap. *Continebatur eod. tit.* dicitur; puellas non poſſe contrahere ante duodecimum ſuæ ætatis annum. Ratio eſt, quia tunc ſolum præſumuntur habiles ad copulam, non tamen ante illud tempus prohibentur contrahere jure naturæ, quia impotentia, quæ pro eo tempore illis ineſt, non eſt perpetua, ſed temporalis, & ſic inſufficiens ad dirimendum Matrimonium jure naturali; ſi enim perfectum habeant uſum rationis, poſſunt ſe mutuo obligare, ſibique invicem dominium tradere in ſua corpora ad copulam exercendam tempore habili, quando nimirum per ætatem poterunt.

42. Jure etiam Eccleſiaſtico non dirimitur Matrimonium contractum ante annos pubertatis, ſi malitia suppleat ætatem, id eſt ſi ſint habiles ad copulam, quæ quidem regulariter advenire ſolet tempore pubertatis, ſed nil obſtat, quin poſſit etiam ante illud tempus advenire, c. *de illis* 2. cap. *Puberes*, cap. *ult. de deſponſat. impuber.* & ita tenent Doctores communiter dicentes, malitiam tunc ſupplere ætatem, quando pueri pollent maturitate judicii ad cognoſcendam vim obligationis, & ſtatus conjugalis, & potentiam habent generandi, ſeu habendi copulam perfectam, cum effuſione ſeminis, ut etiam notavimus ſupra *c.* 5. *dub.* 5. *n.* 28. Extra hunc caſum non poſſunt pueri Matrimonium contrahere ante annum decimum quartum, & feminæ ante annum duodecimum, qui quidem anni non ſolum debent eſſe inchoati, ſed completi, ut clare conſtat ex textibus allegatis, præcipue c. *ex litteris* ibi, *donec compleat puer annum decimum quartum:* ſufficit tamen ultima dies anni 14. vel 12. inchoata, ut cum Abbate, Joanne Andrea, Sylveſtro, & Tabiena notat Roſignol. *n.* 40.

43. Quod ſi poſt dictum tempus a lege præſcriptum puer, aut puella nondum ſit potens ad copulam; tunc non valere matrimonium indicat Gloſſa, cap. *Puberes*, & cap. *Continebatur* de deſponſat. impub. & ibi Abbas *n.* 4. Vera-Crux 1. *part. ſpecial. art.* 39. *concl.* 2. verius tamen eſt, illos poſſe valide contrahere, ſi nihil aliud obſtet, quia nullitas matrimonii proveniens ex defectu ætatis per ſuperius dicta, non eſt de jure naturæ, ſed de jure ſolum Eccleſiaſtico, cum non ſit impotentia perpetua, ſed temporalis; at jura Eccleſiæ ſolum vetant matrimonium ante annum decimum quartum, & duodecimum, non poſt illum, adeoque poteſt poſt illum valide celebrari, dummodo Contrahentes ſperent, ſucceſſu temporis ſe poſſe coeundi potentiam habere, ut docent Sylveſter *V. Matrim.* 5. *q.* 7. Covarr. 4. *decret.* 1. *p. c.* 5. *n.* 2. Roſignol. *n.* 42. Averſa *q.* 13. *ſect.* 2. Sanchez *l.* 7. *c.* 104. *n.* 5. Palaus *punct.* 14. §. 4. *n.* 6.

44. Ad dignoſcendum autem, an illa impotentia ſit temporalis, an perpetua ad hoc ut conſtare poſſit de validitate matrimonii, expectandum eſt, quouſque Conjuges plenam pubertatem adepti ſint, in viris quidem uſque ad decimum octavum annum, in feminis uſque ad decimum quartum, quo tempore dicitur plena pubertas; cum enim hominum complexiones diverſæ ſint, æquitas poſtulat, ne matrimonii diſſolutio intentetur ob impotentiam, quouſque Conjux non ſit adeptus plenam pubertatem, & perfectum naturæ robur, ut cum Sanchez, Gutierez, & Pontio docet Palaus *n.* 7. ea autem adepta, ſi nec tunc appareat potentia coeundi, tunc incipit dubitatio de perpetuitate impotentiæ, & computatur tempus experientiæ faciendæ de tali impotentia, prout fieri ſolet in aliis caſibus.

D U B I U M VII.

An Hermaphroditus poſſit Matrimonium contrahere?

45. Hermaphroditus dicitur ille, qui utrumque habet ſexum, virilem, & femineum: & quidem poteſt utrumque habere ſexum æqualiter, ita quod in utroque ſit æqualiter potens, vel inæqualiter, ita ut in illo prævaleat ſexus virilis, aut femineus, & judicatur Vir, aut Femina, juxta ſexum prævalentem, ex text. in *l. quæritur* 10. *ff. de ſtatu hominum*. Si autem neuter prævaleat, æque Vir, ac Femina judicandus eſt, eique optio datur, ut ſexum eligat; ſemel autem electione facta, non poteſt illam variare, ut docent Sanchez *l.* 7. *d.* 106. *n.* 1. Gutierez *de Matrim. c.* 119. *n.* 1. Palaus §. 5. *n.* 1. Roſignol. *prænot.* 17. *n.* 66.

46. Inde poteſt Hermaphroditus valide, & licite matrimonium contrahere, juxta ſexum in eo prævalentem, id eſt uxorem ducere, ſi prævaleat ſexus virilis, aut Virum ducere, ſi prævaleat femineus. Ratio eſt, quia juxta ſexum prævalentem habet potentiam ad perfectam copulam, & juxta talem prævalentiam cenſetur Vir, aut Femina, & ſic ſecundum ſexum prævalentem poteſt Matrimonium contrahere. Ita Sanchez *diſp.* 106. *n.* 4. Pontius *l.* 7. *c.* 65. *n.* 8. Bonacina *q.* 3. *punct.* 13. *n.* 26. Palaus §. 5. *n.* 1. Roſignol. *n.* 66. Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 10.

47. Si autem ſit æqualiter potens in utroque ſexu, po-

geſt eligere, quem voluerit, & ſecundum illum Matrimonium contrahere, præſtito prius juramento coram Judice Eccleſiaſtico, quod numquam ſit amplius uſurus alio ſexu; & inde factus viduus per mortem Conjugis, non poteſt licite contrahere ſecundum alium ſexum, & contrahendo fit reus perjurii, poteſtque puniri a Judice Eccleſiaſtico: Matrimonium tamen ſic contractum eſſet validum. Ratio eſt, quia ſecundum alterum ſexum habet etiam potentiam ad perfectam copulam, ſecundum quam, ſicut poterat ab initio eligere copulari ſecundum iſtum ſexum, ita factus viduus poteſt valide ſecundum hunc ſexum copulari; nam per Matrimonium contractum ſecundum alterum ſexum, non amiſit naturalem potentiam ad iſtum, & inde ſi contrahat ſecundum iſtum ſexum, licet faciat contra prius juramentum, Matrimonium valet: quamvis enim jura poſitiva vetent, poſt primam electionem alium ſexum eligi, id non vetant ſub pœna nullitatis, cum nullum jus ſic vetans ſit aſſignabile. Verum tamen eſt, quod is, qui in utroque ſexu eſt æqualiter potens, nequit valide ſuſcipere Ordines Clericales, aut in Ordine Regulari, ſive Virorum, ſive Mulierum valide profiteri propter indecentiam, ſcandala, & inconvenientia, quæ poſſent oriri, ut ſupra dictum eſt. Ita tenent Roſignol. *n.68.* Averſa *q.13. ſect.2.* Pontius, Sanchez, Hurtad. & alii communiter.

48. Qui eſt æqualiter potens in utroque ſexu non poteſt ex ipſo jure naturæ contrahere cum altero ſimili Hermaphrodito, ad promiſcuum uſum utriuſque ſexus, cum hoc repugnet juri naturali; ſiquidem Matrimonium ab Auctore naturæ ſic fuit inſtitutum, ut eſſet conjunctio maſculi, & feminæ, & iſta ſubeſſet viro, tamquam capiti, juxta illud: *ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui*, quod utique ſalvari non poteſt, ſi uterque ſimul eſſet vir, & femina, quia neuter alteri ſubeſſet, & neuter eſſet caput alterius, ut cum Perez, & Dicaſtillo docet Ant. a Spiritu S. *diſp. 7. n.459.*

49. Dubium eſt; *an poſſit Hermaphroditus valide Matrimonium contrahere juxta ſexum inferiorem, & minus potentem?* Negant Sanchez *diſp. 106. n. 5.* & Guttierez *c.118. n.1.* eo quia Hermaphroditus dicitur vir, aut femina, juxta ſexum magis potentem, non autem juxta ſexum minus potentem, & inferiorem; probabilius tamen eſt, poſſe valide juxta ſexum inferiorem contrahere, ſi juxta illum habeat potentiam ad perfectam copulam, quia tunc non prohibetur jure naturali, cum vere ſit potens juxta talem ſexum, nec jure Eccleſiaſtico, quia nullibi invenitur irritum, aut prohibitum tale Matrimonium. Nec obſtat, quod magis cenſeatur vir, quam femina, quando prævalet ſexus virilis, & e contra, quando prævalet ſexus femineus; nam, abſolute loquendo, poteſt eſſe vir, aut femina, etiam ex ſexu debiliori, cum ſecundum illum habeat potentiam ad carnalem copulam, Palaus *punct. 14. §. 5. nu.3.* Leand. *diſp. 21. qu. 31.* Hurtado *diſp. 22. diff. 10. in fine n. 35.*

50. Si autem dubium ſit, quinam ſexus prævaleat, non debet Hermaphroditus ad Matrimonium admitti, quin prius per Medicos, & Matronas peritas judicetur, quinam ſexus prævaleat: in dubio autem electio conceditur Hermaphrodito, qui, facta electione, jurare debet, ſe numquam uſurum tali ſexu. Bonacina *pu. 13. n. 28.* Palaus *n.5.* Ant. a Spiritu S. *n.461.*

D U B I U M VIII.

An Impotentia reſpectiva dirimat Matrimonium?

51. SUppono, dabilem eſſe impotentiam reſpectivam, qua vir aliquis forte debilis, aut ſenex, non poſſit habere congreſſum cum hac femina virgine, aut nimis arcta, qui tamen poteſt carnaliter cognoſcere viduam, & corruptam, ſeu aliam, non ita occluſam, & arctam, quod etiam provenire poteſt ex magnitudine membri virilis, quod aptari non poteſt huic mulieri, aut ex arctitudine feminæ, aut etiam ex maleficio, per quod ope dœmonis impediatur congreſſus viri cum aliqua femina, idque pluribus modis fieri poſſe docet Delrius *l.3. diſquiſ. magic. p.1. q.4. ſect.8.* & quæritur: *an talis impotentia reſpectiva ſit ſufficiens ad Matrimonium dirimendum?*

52. Negant D. Thomas *in 4. d. 34. q.1. art.2. ad 5. & in addit. ad 3. p. q.58. art.1. ad 5.* D. Bonavent. *art. 2. q. 2. ad ult.* Sylveſter *in ſum. V. de Matrim.6. q.1.* Armilla *eodem verbo n.50.* Innocent. & Alexand. de Nevo in cap. *Fraternitatis* de frigid. & malef. Petrus Ledeſma *n. 58. art.1. dub. 5.* Barthol. Ledeſma *dub. 48.* & alii relati a Sanchez *l. 7. diſp. 93. n.2.* dicentes, impotentiam reſpectivam non eſſe perpetuam, & ſic non poſſe Matrimonium dirimere, quod probant ex cap. *Laudabilem*, & cap. *Fraternitatis*, de frig. & malef. ubi expreſſe definitur, quod, ſi aliquis poſt ſeparationem Matrimonii reperiatur habilis ad aliam, redeat ad primum Matrimonium: & D. Thomas cit. q. 58. art.1. ad 5. ait; *non poteſt eſſe impedimentum mentale viro reſpectu unius perſonæ, & non reſpectu alterius.* Alii oppoſitum tenent, cum quibus

53. Reſp. Impotentiam reſpectivam, ſi ſit perpetua, Matrimonium dirimere non ſolum jure Eccleſiaſtico, ſed etiam naturali, cum ea perſona, comparatione cujus eſt illa impotentia. Ratio eſt, quia Sacri Canones abſolute, & abſque ulla diſtinctione impotentiam perpetuam conſtituunt impedimentum dirimens. Deinde quia impotentia abſoluta ideo dirimit Matrimonium ſubſequens, quia perſona tali impedimento laborans non eſt apta ad actum generandi; ſed etiam, qui laborat impotentia reſpectiva, non poteſt habere copulam cum tali determinata perſona, quamvis poſſit habere copulam cum aliis; ergo talis impotentia reſpectiva, ſi ſit perpetua, dirimit Matrimonium reſpectu illius, reſpectu cujus datur impotentia, quamvis non dirimat reſpectu aliarum; ſiquidem matrimonium reſpicit determinatam perſonam, cum qua copula debet eſſe poſſibilis. Nec contrarium docent Canones allegati definientes, repertum habilem debere redire ad primum matrimonium. quia cenſent, vere adfuiſſe potentiam inter priores Conjuges, ſed per fraudem, aut per errorem judicatos fuiſſe impotentes, & obtinuiſſe ſeparationem. Ita Sanchez *l. 7. diſp. 93.* Pontius *l. 7. cap. 61.* Candid. *diſquiſ. 28. art. 13. dub. 20.* Hurtadus *diſp. 22. diff. 6.* Leander *quæſt. 23.* aliique communiter.

54. Difficultas tota eſt videre: *an, & quando impotentia reſpectiva dicatur perpetua*, quandoquidem poteſt illa provenire ex ſola frigiditate, ac debilitate Viri, nullo exiſtente defectu ex parte mulieris, aut ex improportione membrorum, & arctitudine feminæ, vel ex maleficio: quando provenit ex ſola frigiditate, ac debilitate Viri, regulariter impotentia eſt abſoluta, vel non eſt perpetua, quia denotat defectum virtutis, & potentiæ ad concubitum, quæ, ſi poteſt arte, ſeu medicamento juvari, conſtituit hominem potentem ad omnes feminas; ſi vero non poteſt arte juvari, remanet homo abſolute impotens reſpectu omnium; nam ſi ſolum ſit impotens reſpectu alicujus, & non reſpectu omnium, defectus non erit a natura, & frigiditate, ſed aliunde; & in hoc ſenſu recte dixit D. Thomas *q.58. art. 1. ad 5. Non poteſt eſſe impedimentum naturale Viro reſpectu unius perſonæ, & non reſpectu alterius.* Eadem ratione in cap. *Requiſiſti*, & c. *Laudabilem*, dictum eſt, Virum ex frigiditate impotentem cum una, non eſſe potentem cum aliis, adeoque debere remanere cum prima uxore, ſi poſtea inveniatur potens, dum per errorem fuerat putatus impotens, vel manere abſque conjugio, ſi revera ſit impotens.

55. Quod ſi Vir ex naturali frigiditate, ac debilitate potens ſit cognoſcere Viduam, ſeu corruptam, non autem Virginem ob reſiſtentiam clauſtri virginalis, non cenſetur habere impedimentum perpetuum dirimens matrimonium cum Virgine, ſed temporale; nam illud impedimentum, quod naturaliter tolli poteſt abſque peccato, & abſque periculo vitæ, non eſt perpetuum, ſed temporale, ut definivit Innocent. III. in c. *Fraternitatis*; at reſiſtentia proveniens a clauſtro virginali poteſt naturaliter tolli abſque peccato, & abſque periculo vitæ aliquo medicamento, ſeu inſtrumento, prout admittit D. Thomas, dicens: *ſi Vir non poſſit implere carnalem actum cum Virgine, & tamen poſſit cum Corrupta, tunc medicinaliter aliquo inſtrumento poſſunt clauſtra pudoris frangi, & ei conjungi.* Nec ullum eſt peccatum hoc modo frangere clauſtra pudoris, quia hoc non fit ad delectationem, ſed ad medicamentum, ut mulier fieri poſſit apta Viro. Sic Averſa *q. 13. ſect. 3.* D. Thomas, & alii, qui negant, dabilem eſſe impotentiam reſpectivam.

56. Contrarium tenent plures alii, dicentes, in dato caſu impedimentum eſſe perpetuum, & matrimonium dirimere cum tali impotente, quia femina non tenetur tale remedium pati; cum enim ex parte ſua nullum habeat defectum, non ipſi, ſed impotenti remedium adhibendum eſt, qui proinde, ſi non poteſt naturali modo clauſtra pudoris reſerare, & matrimonium conſummare, dicendus eſt habere impedimentum perpetuum, & liberum eſſe mulieri alteri nubere, qui non medicamento aliquo, non ferro, non ligno, ſed naturali inſtrumento aperiat clauſtrum ſuæ virginitatis, maxime quia honeſtas, & virginalis pudor horret hæc inſtrumenta, & violenter artificio corrumpi, & aperiri. Sic Baſilius Pontius *l.7. c.62.* referens pro hac parte Durandum, Palud. ſupplem. Gabrielis, & Sententiam quamdam latam in Hiſpania in cauſa matrimoniali Illuſt. D. Franc. de Fonſeca, & D. Joan. de Azevedo, ſequitur Diana *part. 3. tract. 4. reſol. 201.* Leander *qu. 24.* Palaus *punct. 14. §.1. n.8.*

57. Si clauſtrum virginitatis non poteſt aperiri ſine peccato, puta ſine præcedenti fornicatione cum alio viro, utique in illo caſu matrimonium erit invalidum, quia impedimentum, quod ſine peccato tolli non poteſt, cenſetur perpetuum, ut cum aliis notat Roſignol. *prænot. 17. n.16.* nam illud non poſſumus, quod jure non poſſumus;

jure

jure autem, & licite non poſſumus aliquid, quod haberi non poteſt ſine peccato; ſi autem facile poſſit ſine peccato, ſine vitæ periculo, & ſine gravi incommodo clauſtrum virginitatis aperiri, cenſeo, Matrimonium eſſe validum, & feminam debere incommodum pati: ſicut enim valet Matrimonium, & debet femina inciſionem pati, vel aliud medicamentum ſubire, quando ipſa eſt nimis arcta, & poteſt hac arte juvari; ita etiam debet incommodum ſubire, quando vir eſt aliquantulum debilis, & virgo poteſt ei hac arte aptari abſque gravi periculo, & incommodo. Quod ſi recuſet, adhuc Matrimonium erit validum, quia impedimentum non cenſetur de genere ſuo perpetuum, ſed temporale, & auferibile ſine peccato, ſine periculo, & ſine gravi incommodo. Candid. *diſq.* 28. *art.* 13. *dub.* 18. *concl.* 34. Roſignol. *n.* 18. Sanch. *diſp.* 93. *n.* 32. Bonacina *punct.* 13. *num.* 13. Averſa *ſect.* 3.

58. Femina, quæ ita eſt arcta, ut nullo medicamento, inciſione, aut arte poſſit aptari viro, ſine miraculo, aut ſine mortis periculo, cenſetur ſimpliciter impotens ad Matrimonium, & ſi illud contrahat, erit invalidum, ex cap. *Fraternitatis de frig. & malef.* nam impedimentum, quod ſola morte, aut miraculo tolli poteſt, cenſetur perpetuum; quod verum eſt, etiamſi poſtea tale impedimentum per miraculum tollatur. Quod ſi femina cum vitæ periculo ſe exponat inciſioni, & evadat incolumis, adhuc Matrimonium prius contractum eſſet invalidum, & novo deberet renovari conſenſus; quod enim ab initio non ſubſiſtit, tractu temporis non convaleſcit. Roſignol. *n.* 12. Henriq. *l.* 17. *c.* 7. *n.* 6. Candid. ſupra *dub.* 15. Soto *in* 4. *diſt.* 34. *q. unic. art.* 2. *§. dubium autem.*

59. Si autem impedimentum tale ſit, quod naturaliter aliquo remedio, inciſione, aut arte tolli poſſit ſine miraculo, & ſine probabili periculo vitæ, mulier non cenſetur ſimpliciter impotens, unde tenet Matrimonium ex *d. c. Fraternitatis*, & inde non debet Matrimonium renovari per novum conſenſum, quando mulier patitur inciſionem, quam certe pati tenetur, ut reddatur apta viro, niſi velit Religionem ingredi, & in ea profiteri; quod ſi pati recuſet inciſionem, adhuc Matrimonium erit validum, quia impedimentum non eſt perpetuum, & inſanabile; ſiquidem perpetuitas Matrimonium dirimens, non ex voluntate, ſed ex natura rei dependet, ſicut non dependet ex eo, quod tollatur, vel non, ſed ex eo, quod tolli poſſit, prout docent Roſignol. *n.* 13. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 14. §. 1. *n.* 5. Candid. *dub.* 15. *concl.* 24. Bonacina *punct.* 13. *n.* 5. Averſa *ſect.* 2.

60. Hanc impotentiam ex parte feminæ provenientem ex arctitudine clauſtri pudoris, eſſe non poſſe reſpectivam reſpectu unius viri, & non reſpectu alterius, ſed eſſe abſolutam reſpectu omnium, aut non eſſe perpetuam, contendunt plures, ex cap. *Fraternitatis*, ubi mulier, quæ per ſententiam Eccleſiæ fuerat a viro ſeparata, eo quod ratione nimiæ arctitudinis per plures annos non potuiſſet ab eo cognoſci, cum fuiſſet cognita ab alio viro, cui poſtea nupſerat, coacta fuit redire ad primum virum, & Matrimonium primum judicatum fuit validum. Alii tamen magis communiter admittunt impotentiam reſpectivam, per quam mulier ſit arcta, & impotens reſpectu unius, cum quo proinde non poſſit valide contrahere, & non reſpectu alterius, cum quo poterit valide contrahere; cum enim homines ſint diſſimiles in ætate, fortitudine, craſsitie, ac magnitudine membri virilis, fieri poteſt, ut ratione ſuæ arctitudinis cognoſci non poſsit ab uno habente membrum excedens, nec poſſe ad id medicamento, & arte juvari, cum tamen cognoſci poſsit ab altero habente membrum moderatum, in quo caſu Matrimonium contractum cum primo erit invalidum ratione improportionis, & impedimenti, quod cum naturaliter tolli non poſsit, cenſetur perpetuum, non ſic contractum cum ſecundo.

61. Nec obſtat Textus in contrarium allatus; nam mulier ab uno cognoſcibilis, licet, regulariter loquendo, ſit apta, & cognoſcibilis ab alio ſimili, aut non multum diſſimili in fortitudine, & proportione membrorum, cujuſmodi erat ille vir, cui ſecundo nupſerat mulier per ſententiam Eccleſiæ a primo viro ſeparata, fieri tamen poteſt, ut ſit incognoſcibilis ab alio diſſimili in fortitudine, craſſitie, & proportione membrorum, nec poſſit illi medicamento, aut arte aptari, ac proinde invalidum ſit Matrimonium cum illo contractum. Roſignol. *nu.* 18. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 7. *ſect.* 13. *n.* 445. Pontius *cap.* 61. Palaus *punct.* 14. §. 3. Candidus *d.* 20. Averſa *ſect.* 3.

62. Quæres: *An mulier arcta teneatur inciſionem pati, ut fiat apta Viro, cui nupſit?* Reſp. Affirmative, quando hoc fieri poteſt abſque periculo vitæ. Ratio eſt, quia ratione Matrimonii contracti tenetur debitum reddere marito, & ſic tenetur talem inciſionem pati, ut reddatur apta ad debitum ſolvendum. Candid. *concl.* 25. Sanchez *diſp.* 93. *n.* 32. Averſa *ſect.* 2. Bonacina *n.* 7. qui tamen mulierem excuſat, quando deberet inciſionem pati cum graviſſimo morbi incommodo, quia non videtur obliganda ad debitum conjugale reddendum cum tanto ſuo incommodo; Matrimonium tamen eſſet validum, quia impotentia illa non eſt perpetua, cum ſit naturaliter auferibilis: eamdem excuſat Roſignol. *n.* 18. quando femina de ſe nullum habet defectum, ſed improportio tota provenit ex parte viri, cui proinde incumbit adhibere remedium, & ſe aptum reddere.

63. Quod ſi femina, alioquin apta ad debitum reddendum, non poſſit acceptum ſemen retinere, aut nonniſi abortum faciat, ſeu partum edat mortuum, aut non poſſit parere, niſi cum periculo vitæ, Matrimonium erit validum, quia ad validitatem Matrimonii ſufficit habilitas ad copulam, per quam Conjuges fieri poſſint una caro, & quia hæc ſe habent de conſequenti, nec ſunt perpetua. Ita Emmanuel Sa, Coninch. Guttierez, Rebell. quos affert, & ſequitur Bonacina *pu.* 13. *n.* 16. Averſ. *ſect.* 2.

D U B I U M IX.

De Impotentia proveniente ex Maleficio.

64. PLuribus modis poſſe per Maleficium, & arte Dæmonis impediri conſummationem Matrimonii notat Delrius *l.* 3. *diſq. Magic. part.* 1. *qu.* 4. *ſect.* 8. Et quidem quatuor modis ſolet Dœmon hoc facere, vel impediendo localem motum ad copulam neceſſarium, ne ſcilicet corpora ſibi mutuo appropinquent, vel inducendo frigiditatem, adhibitis mediis naturalibus, quibus vigor membri langueſcat, vel per illuſionem, & phantaſiæ perturbationem, qua vir uxori, vel uxor viro reddatur exoſa, & abominetur, vel impediendo effuſionem ſeminis occluſis meatibus, per quos diffluit, vel etiam obſerrando, & arctando vas mulieris, ut non poſſit penetrari: & poteſt hoc impedimentum a Dœmone imponi, aut viro, aut mulieri, aut utrique ſimul, & poteſt eſſe, vel reſpectu unius tantum mulieris, aut viri, vel reſpectu omnium; poteſt item eſſe perpetuum, vel ad tempus.

65. Dignoſcitur, impotentia provenire ex maleficio potius, quam a frigiditate, ſeu naturali aliquo defectu, quando vir excitatur ad alias feminas, non vero ad ſuam, quæ eſt æqualis, aut majoris pulcritudinis; quando illam tempore conjugalis congreſſus averſatur, neſciens cauſſam; quando vir coitum appetens facile virgam erigit, quæ ſtatim relaxatur, dum accedit ad uxorem: quando femina ita coarctatur, ut non poſſit penetrari, & cognoſci, cum tamen facile cognoſcatur ab aliis viris ſimilis conditionis, & complexionis, vel ſi feminæ appareat genitale viri adeo extraordinariæ magnitudinis, & improportionatum, ut nulla ratione ſinat ſe cognoſci, vel ita illi repræſentetur horrendus vir tempore congreſſus, ut illum fugiat, prout latius proſequitur Sanch. *l.* 7. *diſp.* 94. *n.* 6.

65. Reſp. impotentiam provenientem ex maleficio dirimere Matrimonium ſubſequens, quando illa eſt perpetua. Sic tenent Doctores communiter, quos fuſo calamo refert Sanchez *loc. cit.* ita etiam Roſignol. *prænot.* 17. *n.* 25. Pontius *l.* 7. *c.* 75. *n.* 6. Candid. *diſq.* 28. *art.* 13. *dub.* 23. Bonac. *pu.* 13. *n.* 9. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 14. §. 3. *n.* 3. *&* 4. contra Gloſſam Innoc. Almainum, & alios exiſtimantes, nullum maleficium ita eſſe perpetuum, ut auferri non poſſit per ipſum Auctorem maleficii abſque peccato, & quia in c. *ex litteris* de frigid. ſolum dicitur, diſſolvendum eſſe Matrimonium, ſi mulier a natura vitium contraxit. Ratio autem noſtræ reſponſionis eſt, quia ad impoſſibile nemo poteſt obligari; at maleficiatus non poteſt habere copulam cum illa, reſpectu cujus maleficium patitur; & ſic non poteſt obligari ad habendam copulam cum illa: poſſe autem maleficium eſſe perpetuum, conſtat experientia, qua plerumque, adhibitis omnibus diligentiis licitis, auferri non poteſt: colligitur ex cap. *finali* 33. *q.* 1. & cap. *fin. de frigid.* nec contrarium habetur in cap. *ex litteris*, ubi, licet fiat ſolum mentio de impotentia proveniente a natura, non tamen negatur, illam poſſe provenire a maleficio, cum idem effectus poſſit provenire a diverſa cauſſa.

67. Hæc autem impotentia cenſetur perpetua, & Matrimonium dirimere, quando maleficium auferri non poteſt, niſi per aliud maleficium, quia maleficium eſt peccatum graviſſimum, & impotentia, quæ nonniſi per peccatum tolli poteſt, cenſenda eſt perpetua, ex D. Thoma *in* 4. *diſt.* 34. *qu. unic. art.* 3. *ad* 3. & cum eo Doctores communiter; nam id dicimur non poſſe, quod jure non poſſumus, & inde quod ſine peccato haberi non poteſt, dicitur impoſſibile. Eſt etiam hæc impotentia perpetua, quando auferri non poteſt, niſi per miraculum, hoc eſt modo ſupernaturali, & extraordinario; quod enim per media naturalia non poteſt auferri, cenſetur impoſſibile. Bonac. *pu.* 13. *n.* 3. Sanchez. *diſp.* 94. *nu.* 10. Roſignol. *n.* 26. Non dicitur autem auferri per miraculum, quando orationibus, & exorciſmis Eccleſiæ tolli poteſt ex cap. *fin.* 33. *q.* 1. licet enim auferatur ope Divina, tollitur ta-

men modo ordinario, & regulato, non extraordinario, & inſueto. Quando non conſtat, an maleficium, & impotentia ſit temporalis, ſeu perpetua, præſumitur perpetua, quando Conjuges poſt triennalem experientiam, præmiſſis precibus, & aliis licitis remediis pro tollendo maleficio, non potuerunt habere copulam. Leander *diſp.* 21. *q.*26. quia tamen hoc nititur præſumptioni, ſi poſtea conſtet, impotentiam non fuiſſe perpetuam, Matrimonium non eſſet invalidum; &, ſi eſſet diſſolutum per tranſitum ad ſecundas nuptias, eſſet inſtaurandum, poſterioribus nuptiis diſſolutis, ut fuſe docet Sanchez *n.*9.

68. Dubitatur: *an ſit licitum petere diſſolutionem maleficii a Mago parato illud ſolvere?*

Reſp. non eſſe licitum, quando conſtat, maleficium ſolvi non poſſe, niſi per aliud maleficium. Ratio eſt, quia ſolvere maleficium per aliud maleficium, eſt intrinſece malum, quod nec fieri, nec licite peti poteſt. Nec obſtat, quod maleficus ſit paratus hoc malum facere; nam a parato ſolum petere poſſumus id, quod abſque peccato facere poteſt, etiamſi forte hoc facere nolit ſine peccato, non vero id, quod eſt intrinſece malum, nec fieri poteſt ſine peccato, quia hoc eſſet directe cooperari peccato ipſius. Quod ſi maleficium ſit ſolubile pluribus modis, etiam licitis, tunc petere poſſum ſolutionem, ſi adeſt rationabilis cauſſa petendi, quamvis maleficus ſit ſolum illicito modo ſoluturus, ea ratione, qua petere poſſum mutuum ab uſurario, & juramentum ab Infideli, quamvis iſte ſit juraturus per falſos deos, & uſurarius ſit exacturus uſuras, nam peto rem licitam, quam maleficus poteſt licite facere, ſi autem ſine peccato facere nolit, imputare ſibi debet, non mihi petenti, qui proinde non dicor cooperari peccato illius, ſed ejuſdem peccato uti in meum commodum. Roſignol. *num.* 28. & alii communiter.

69. Hinc, vivente malefico, ſi ſciat, & poſſit maleficium licite tollere, & ſine peccato, Matrimonium erit validum, quia non eſt impotentia perpetua, quæ ſine miraculo, & peccato auferri poteſt. At ſi mortuus ſit maleficus, vel lateat, & ignoretur in quo poſitum ſit maleficium, aut patratum ſit in ſigno aliquo tranſeunte, aut in cibo, vel potu aſſumpto, aut ſignum permanens projectum fuerit in mare, ſeu in flumen, ita ut capi non poſſit; tunc maleficium, cum tolli non poſſit ſine peccato, cenſetur perpetuum, & impotentia inde reſultans erit perpetua, ac dirimens Matrimonium. Sic Sanch. *n.* 11. Averſa *q.*13. *ſect.*2. Ant. a Spiritu S. *n.*455.

D U B I U M X.

Quænam probatio requiratur, ut Matrimonium diſſolvi poſſit ob Impotentiam?

70. CUm diſſolutio Matrimonii ſit res graviſſima, a qua pendet animarum periculum, non debet a Judice facile permitti abſque certis, & concludentibus probationibus, quas facere tenetur, qui allegat impotentiam, quæ quidem probationes, ſi certo, ac evidenter concludant impotentiam, quia nimirum adſunt ſigna certa, & evidentia, puta ſi vir teſticulis careat, ſi virilia ſint amputata, vel ita ſint arida, & ſicca, ut erigi non poſſint ad copulam, ſi femina ita ſit arcta, & obſerrata, ut judicio Medicorum a nullo viro abſque manifeſto periculo cognoſci poſſit, ſtatim abſque triennali experimento, & abſque ulla interpoſita mora diſſolvi debet in utroque foro, tamquam certe, & clare nullum; quando enim evidenter conſtat de impotentia perpetua, fruſtra requiruntur aliæ probationes. Sic ex communi ſententia tradunt Sanchez *l.* 7. *diſp.*107. *a n.*3. Guttierez *c.*120. *a n.* 2. Pontius *l.*7. *c.*66. *n.*2. Roſignol. *prænot.* 17. *n.* 45.

71. Hoc idem dicendum eſt, quando concurrunt ſigna probabilia, & veroſimilia, quæ impotentiam moraliter certam demonſtrent, quia ſic habetur ſufficiens notitia, & certitudo impotentiæ dirimentis Matrimonium, ut proinde non debeat expectari triennium, ut habetur c.1. *de frigid.* ubi etiam poſt menſem conceditur, ut ſi in judicio probetur impotentia per ſigna utique certa, vel probabilia, & veroſimilia, quæ ſuperari non poſſint, ſtatim diſſolvatur Matrimonium. Sanchez, Guttierez, & alii. Requiri autem ſolet in iſto caſu juramentum Conjugum apud Judicem fatentium impotentiam ſuam, ac inſuper ſeptimæ manus propinquorum, vel vicinorum jurantium; ſe credere, eos verum fateri; nam ex una parte, impedimentum, cum ſit moraliter certum, non debet triennium expectari, ſicut requiritur in caſu dubii; ex alia parte, cum non ſit omnino evidens, major adeſſe debet probatio, ac quando eſt plene evidens, quæ nulla alia eſt, quam juramentum Conjugum, & ſeptimæ manus. Sic Sanchez, Pontius, Roſignol. & Guttierez ſupra, Ant. de Butrio in cap. *Laudabilem de frig. & malef. n.* 14. & ibi Alexander de Nevo *nu.* 17. quod utique rationabile, ac rationi conſonum eſt.

72. Attamen Gaſpar Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 11. *num.* 38. Palaus *punct.* 14. §. 9. *num.* 5. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 13. §. 9. *num.* 467. Dicaſtillus *diſp.* 7. *num.* 567. negant, ſpectato rigore juris, neceſſitatem juramenti, ſive Conjugum, ſive ſeptimæ manus propinquorum; nam hoc juramentum non requiritur jure naturali, cum de veritate impotentiæ moraliter certum ſit: nec jure poſitivo, quia juramentum Conjugum, & ſeptimæ manus propinquorum, ſicut etiam inſpectio impotentis, ſolum requiritur in caſu dubio, & poſt triennalem habitationem, ut conſtat ex cap. *Laudabilem*, & ex cap. *fin.* de frigid. & malef. ubi hæc habentur. Si igitur triennalis habitatio, ſtante morali certitudine impotentiæ, neceſſaria non eſt, neque etiam neceſsarium eſt juramentum, & aliæ conditiones, quæ ſubſequuntur; non eſt tamen recedendum a præcedenti ſententia, quam ſequuntur Sanchez, Roſignol. & alii.

73. In caſu dubio, quando nulla ſunt ſigna impotentiæ, aut illa ſunt tantum dubia, & ambigua; tunc ſi ambo Conjuges fateantur impotentiam, non eſse neceſſariam triennalem experientiam aſſerunt plures, & graves Doctores, volentes ſufficere pro Matrimonio diſsolvendo juramentum ipſorum Conjugum, cum ſeptima manu propinquorum, vel ad ſummum concedendum eſſe tempus aliquod arbitrarium unius, duorum, vel trium menſium, vel ad ſummum unius anni, quia nullus Textus afferri poteſt triennium exigens, quando uterque Conjux impotentiam fatetur, ſed ſolum quando unus fatetur, altero negante, ut patet ex cap. *Laudabilem*. Ita Innocent. Hoſtienſ. Joan. Andr. & alii ex Juriſtis in d. cap. *Laudabilem*, Angelus V. *Matrimonium* 3. *impedim.* 16. Roſella V. *Divortium n.*1. Sylveſter *q.* 18. *n.* 21. & alii relati a Sanchez *diſp.* 108. *n.* 3.

74. At recedendum non eſt a communi, & vera Sententia Theologorum, & Juriſtarum, exigente in caſu dubio triennalem experientiam, prout habetur in dict. cap. *Laudabilem*, ubi abſolute requiritur experimentum triennale, quando manifeſte non conſtat de frigiditate, hoc eſt de impotentia perpetua; ideo enim requiritur tale experimentum, quando unus fatetur, & alter negat impotentiam, ut conſtare poſſit, an frigiditas, & impotentia ſit perpetua, necne, ſed hæc ratio militat etiam in caſu, quo uterque fateatur impotentiam, cum poſſint facile decipi, & ignorare poſſint, an ſit naturalis, & perpetua; an ex maleficio, vel ex alia cauſsa proveniat; deinde quia timeri poteſt de colluſione inter Conjuges ob voluntatem recedendi a Matrimonio, ac proinde maxime convenit, Sententiam differri poſt triennalem experientiam. Sic Sanchez *num.* 5. Pontius *l.* 7. *c.* 66. Roſignol. *num.* 47. Guttierez *c.* 120. *n.* 20. Gaſpar Hurtado *diſp.* 22. *diff.* 11. *n.* 40. & aliis pluribus citatis, Palaus §. 9. *n.*9.

Huic doctrinæ optime cohæret eruditiſſima, etſi re- „
ſtrictis verbis expoſita, demonſtratio SS. D. N. Benedi- „
cti XIV. in ſua Synodo Diœceſana l. 7. *c.* 36. §. 2. *ubi* „
ſic legitur: „
Atque, ut a primis initium ducamus, aliquas ex „
iis delibabimus Matrimonium reſpicientes. Impoten- „
tia perpetua recenſetur inter impedimenta Matrimo- „
nium dirimentia, de quo in *cap. Fraternitatis, ac toto* „
tit. De frigidis, & maleficiatis. At quoniam poſt con- „
tractum conjugium, frequenter contingit, conſtare qui- „
dem de alterutrius Conjugis impotentia, ſed valde „
dubitari, num ea ſit perpetua, vel potius tempora- „
ria, ſeu an ſit inſanabilis, vel poſſit naturali arte ſu- „
perari; idcirco leges civiles, quando impotentiæ ſi- „
gna, aut evidentia, aut indubitata non ſunt, certum „
Conjugibus præſcripſere tempus, intra quod operam „
dare poſsint rei conjugali, ſuaſque vires experiri: ad- „
hibitis etiam opportunis remediis, quæ Peritorum ju- „
dicio apta ſint ad illas reficiendas, & roborandas, ſi „
adhiberi queant citra grave vitæ periculum, & vale- „
tudinis detrimentum. Ad ejuſmodi experimentum Ju- „
ſtinianus Imperator *in l. In cauſſis, cod. de repudiis*, „
præfinivit biennium, ſed poſtea ratus, non poſse in- „
tra biennium certum ferri judicium de impotentiæ per- „
petuitate, *in Novella* 22. §. *Per occaſionem* illud pro- „
rogavit ad triennium. Hanc autem Juſtiniani ſanctio- „
nem expreſse approbavit Cæleſtinus III. *in cap. Lau-* „
dabilem. 5. *de frigid. & maleſic.* ac proinde in foris „
Eccleſiaſticis, tamquam lex Canonica allegatur, & „
ubique religioſe cuſtoditur; neque enim fides habenda „
eſt quibuſdam Doctoribus Gallicanis aſserentibus, præ- „
dictam triennalem cohabitationem, non eſse hodie in „
Galliis uſu receptam; eorum ſiquidem aſſertionem „
falſitatis redarguit, & valide confutavit Boucchier, „
Præſes Parlamenti Divionis *in ſuo tr. edito anno* 1735. „
de Matrimonii diſſolutione ex capite impotentiæ pag. 67. „
& ſeqq. „

75. Tranſacto triennio neceſſarium eſt juramentum utriuſ-

utriuſque Conjugis in judicio Eccleſiæ, qui jurare debent, non ſolum copulam ſe non habuiſſe, ſed nec habere potuiſſe, cum frequenter, & omni ſtudio habere conati ſint; & ulterius requiritur juramentum ſeptimæ manus propinquorum, vel vicinorum, ideſt dari debent ex parte utriuſque Conjugis ſeptem teſtes conſanguinei, & in eorum defectu vicini, vel in defectu illorum ſeptem teſtes exceptione majores, qui jurent, tactis Evangeliis, vel ſuper Crucem, non quidem Conjuges non fuiſſe copulatos, ſeu copulari non potuiſſe, ſed ſolum ſe credere, prædictos Conjuges verum fateri, & præſertim ſi toto triennio ſæpe audierint, illos idem dixiſse, ut habetur in c. *Laudabilem*, & tenent cum aliis multis Sanch. *diſp.* 108. *n.*12. *&* 15. Pont. *c.*66. *n.*5. Palaus *n.*11. Nonnulli ulterius requirunt inſpectionem impotentis, aut mulieris, an ſit virgo, ſed hæc diligentia non requiritur in c. *Laudabilem*, cum uterque Conjux fatetur impedimentum, ut cum Sanch. Guttierez, & Pontio notavit Palaus: nec inſpectio mulieris poteſt inſervire pro femina antea vidua, vel forte corrupta, quæ tamen petere poteſt diſsolutionem Matrimonii propter impotentiam viri, ut docent Sanchez, & Palaus, qui etiam notat, iuramentum Conjugum, & propinquorum ita eſse neceſsarium, ut, eo deficiente, ſententia lata pro Matrimonii diſsolutione nulla ſit; nam colluſio inter Conjuges timeri etiam poteſt, elapſo triennio, ut fatetur Pont. *n.*5.

76. Quod ſi unus Conjugum impotentiam fateatur, & alter illam neget, ſervanda eſt forma ſtatuta in d. c. *Laudabilem*, ut illis deferatur juramentum de impotentia, cum juramento ſeptimæ manus conſanguineorum, ſeu propinquorum ex parte confitentis impotentiam, qui jurent, ſe credere illum verum dicere; ex parte vero Conjugis negantis impotentiam nulli Teſtes jurantes requiruntur, ut probant Sanch. *diſp.*109. *n.*13. Guttierez *c.*120. *n.*10. Pal. §.9. *n.*6. & inſuper debet his Conjugibus triennium concedi, ut copulæ vacent, ut cum communi notat Palaus, quod triennium omino concedendum eſt, quando impotentia provenit ex maleficio, quia, orationibus, exorciſmis, aliiſque remediis adhibitis, forte removebitur, ut cum Hoſtien. Ancharan. Gregorio Lopez, Sanchez, & Guttierez tradit Palaus *n.*6.

77. Si, tranſacto triennio, adhuc Conjuges ſint diſcordes, altero affirmante, altero negante, quod intra triennium perfecta copula interceſſerit, nec veritas per ſigna veroſimiliter certa poſſit inveniri, regulariter ſententia ferenda eſt pro validitate Matrimonii, pro qua ſtat poſseſſio. Sanchez *diſp.* 109. *n.*15. Palaus *n.*7. maxime ſi mulier aſserat, Matrimonium eſse conſummatum; non enim præſumi debet, feminam cum viro impotente velle habitare. Quod ſi mulier neget, ſe fuiſse a viro cognitam, & offerat hoc probare Matronarum aſpectu, poterit, ſi veritas aliunde haberi non poſſit, probatio admitti per viſum duarum, vel trium Matronarum prudentum, & honeſtæ vitæ, ut cum ſententia communi docent Sanch. *n.*6. Palaus *n.*7. quamvis Pontius aſserat, in eo caſu potius credendum eſse viro dicenti, ſe cognoviſse, nec permittendum eſse aſpectum Matronarum, tum propter decentiam, tum propter fallaciam, cum ſæpe mulieres ſe virgines fingant, cum ſint corruptæ:

78. Quæres: *A quonam tempore ſit computandum triennium datum Conjugibus ad experiendam impotentiam?* Omnes conveniunt, non eſse computandum a die contracti Matrimonii, niſi copula fuerit attentata; *an vero a prima die copulæ attentatæ, vel a Decreto Judicis ſit triennium computandum?* variant Doctores. Juriſtæ communiter ajunt, eſſe computandum a die copulæ intentatæ, ſive agatur de impotentia proveniente ex frigiditate, ſive ex maleficio. Gloſsa in c. *Laudabilem* V. *celebrari* de frigid. & ibi Innoc. eodem verbo *celebrari* Ant. *n.*10. Alexander de Nevo *n. item.* 10. Sanch. *l.* 7. *diſp.* 110. *n.*4. Coninch. *diſp.*31. *dub.* 7. *n.*83. Roſign. *n.*51. & alii relati a Palao §. 10. *n.*2. Ratio eſt, quia in c. *Laudabilem* dicitur computandum a tempore celebrati conjugii, quia eo tempore præſumitur copula intentata. Idem habetur in c. *fin.* eodem tit. de frig. & maleſ. ubi mulier allegans, octo annis cum viro habitaſse, abſque eo quod potuerit per copulam conſummare, nullo expectato ulteriori triennio, & quamvis nulla eſset mota lis, aut interpoſitum Decretum Judicis, ſtatim ſeparatur: & ita de rigore Juris tenet etiam Palaus §. 10. *n.*3.

79. Alii volunt, eſse computandum a die motæ litis, ſeu a Decreto Judicis, quia ab hac die præmittitur peccatorum confeſſio, & Euchariſtiæ perceptio, & major diligentia incipit adhiberi, quæ in re tanti momenti nulla eſt ſuperflua. Sic Pontius *l.*7. *c.*65. referens, ſæpe ſic tenuiſse Rotam apud Farinac. & ita, ſpectato ſtylo, & conſuetudine Romanæ Curiæ, tenet Palaus *n.*3. & cum ipſo Ant. a S. S. *n.* 470. Alii vero cum diſtinctione dicunt, ſi impotentia videatur provenire a frigiditate, aliove ſimili impedimento naturali, ſufficere triennium computandum a die, quo Conjuges copulæ vacare cœperunt; ſi vero proveniat a maleficio, computandum a Decreto Judicis, qui ſolet indicere pœnitentiam, orationes, & alia opera ſalutaria, ac exorciſmos Eccleſiæ ad evertendum maleficium. Alii remittunt arbitrio Judicis, qui poterit triennii tempus abbreviare, vel ſi jam ſit elapſum, aliquod tempus arbitrarium definire, quando ambo Conjuges conſtanter aſſerunt, ac jurant, multo tempore, ac ſæpiſſime ſe fuiſſe conatos copulam perficere, & non potuiſſe, & in dubio maleficii ſe adhibuiſſe ſpiritualia remedia; ſi vero Conjuges ſint diſcordes, & in dubio maleficii non adhibuerint ſpiritualia remedia, triennium erit Decreto Judicis determinandum pro captanda ſufficienti ſecuritate, meliuſque erit abundare in cautela, quam deficere.

80. Quæres 2. *An triennium debeat eſſe continuum?* Reſp. debere eſſe continuum, non metaphyſice, ſed moraliter, & civili modo, qualem Conjuges habere ſolent: unde ſi per unum, aut alium menſem ob negotia ſeparentur, non deſinit eſſe continuum, nec ſuppleri debet, bene tamen ſi per plures menſes fuit interpolatum. Sic Roſign. *n.* 52. Pontius, Sanchez, Guttierez, Maſchardus, quos affert, & ſequitur Palaus §. 10. *n.* 5.

DUBIUM XI.

An, & qualiter Matrimonium diſſolutum ob Impotentiam præſumptam, comperto errore, ſit reſtaurandum?

81. Certum eſt, validam fuiſſe diſsolutionem, & validum ſecundum Matrimonium, ſi fuit a ſeparatis Conjugibus celebratum, quando impotentia ſublata fuit per miraculum, vel artem magicam, aut aliam viam præternaturalem, quia impotentia ex ſe vere fuit perpetua, ex c. *fin.* 33. *q.*1. Si vero impotentia ceſſavit modo naturali, vel experientia compertum ſit, non adfuiſſe, puta quia Vir fornicatus eſt, vel quia ſecundas nuptias conſummavit, ſeparandus eſt a ſecunda uxore, & reſtituendus eſt primæ, quæ & ipſa ſeparanda erit a ſecundo Viro, cum quo bona fide contraxit ex ſuppoſita, & præſumpta impotentia primi, a quo fuit ſeparata; nam revera impotentia, vel nulla fuit, vel non fuit perpetua, c. *Laudabilem*, c. *Fraternitatis* de frigid. Bonacina *q.* 3. *pu.* 13. *n.*8. Guttierez *c.* 115. Pontius, Sanchez, quos ſequitur Palaus §. 12. *n.*1.

82. Similiter Matrimonium, ſi fuit diſſolutum propter mulieris arctitudinem abſolutam, quæ nimirum fuit judicata talis reſpectu cujuſlibet viri, ſi poſtea inveniatur, cum altero conſummaſſe Matrimonium, vel fornicationem, ſeparanda eſt a ſecundo Viro, & reſtituenda primo. Si vero arctitudo feminæ erat reſpectiva reſpectu prioris Viri, a quo non potuit cognoſci, videndum eſt, an ſecundus Vir, a quo fuit cognita, ſit ſimilis naturæ, & fortitudinis cum primo, vel diſſimilis, ut inde judicari poſſit, an vere potuerit a primo Viro cognoſci, juxta text. in c. *Fraternitatis* de frig. & maleſ. nam fieri poteſt, ut mulier ita ſit arcta reſpectu primi Viri, ut abſque periculo vitæ nequeat cognoſci, quæ tamen ab alio diſſimilis naturæ ſit abſque tali periculo cognoſcibilis, ut tradunt Sanch. *diſp.*99. *n.*15. Guttierez *c.*115. *n.*4. Pontius *l.*7. *c.*94. *n.*3. quos ſequitur Palaus §.10. *n.* 2.

83. Si matrimonium fuit diſſolutum ob impotentiam provenientem ex maleficio, & ſeparatio facta ſit, tranſacto triennio experientiæ, præmiſſis orationibus, exorciſmis, & aliis probationibus a Jure requiſitis, non eſt primum Matrimonium inſtaurandum, quamvis poſtea Vir inveniatur cum altera contraxiſse, & conſummaſse, ſed ſecundum Matrimonium debet ſuſtineri, quia cenſendus eſt iſte Vir maleficiatus reſpectu illius primæ Mulieris, non vero reſpectu iſtius, ut ſæpe accidit, & videtur deciſum in c. *fin.* 33. *q.* 1. ubi de Conjugibus ob maleficium ſeparatis, ac poſtea ad alias nuptias traductis dicitur: *etiamſi poſſibilitas concumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt.* Nam maleficium, quod per orationes, & alia Eccleſiæ remedia per triennium adhibita, removeri non potuit, cenſetur perpetuum, & dirimens Matrimonium, quod non convalidatur, etiamſi poſtea per voluntatem ejuſdem Malefici deſtruatur, aut ſi per miraculum, aut per aliud maleficium tollatur, aut ſi erat duraturum ſolum quouſque Conjuges, ſoluto primo Matrimonio, aliud iniiſsent, & conſummaſsent, quia cum non eſset deſtruibile modo compatibili cum primo Matrimonio, debet cenſeri perpetuum, & dirimens Matrimonium. Ita cum aliis Roſignol, *n.*58. *& ſeqq.*

84. Quæres: *An, ſi per ſententiam definitivam Eccleſiaſticam diſſoluto Matrimonio, Vir Religionem ingrediatur, aut ſuſcipiat Sacros Ordines, ſit reſtituendus uxori, ſi poſtea inveniatur potens, & Eccleſiam fuiſſe deceptam?* Reſp. non eſse reſtituendum uxori, quando Profeſſionem emiſit in Religione approbata, quia Matrimonium illud, cum ſit rantum, ratum, & non conſummatum, diſsolvitur per Profeſſionem Religioſam, etiamſi fuiſset validum, ut diximus ſupra *c.*4. *d.*6. Si vero ſuſcepit Ordines Sacros, quamvis non poſſit ſponte redire ad uxorem, debet tamen reſtitui uxori petenti, quia vinculum Matrimonii adhuc durat, eo quod non ſit diſsolutum per impotentiam præſumptam, nec per ſuſceptionem Ordinis Sacri, & ſic debet reſtitui uxori illum petenti: ipſe tamen non poteſt ſponte ad uxorem redire, quia ex voto in Ordinibus emiſso ad continentiam ex ſua parte obligatur, & inde non poterit debitum petere; ſed ſolum reddere, ſi fuerit uxori reſtitutus, ea ratione, qua reddere poteſt, ſed non petere, qui

qui obſtrictus voto ſimplici caſtitatis Matrimonium contraxit. Nec obſtat, ſi dicas, Virum fuiſſe initiatum Ordinibus Sacris ex præſumpta cauſſa impotentiæ, & ſic ex errore; nam ille error non verſatur circa cauſſam finalem, ſed circa cauſſam impulſivam, aut tamquam removens prohibens; poterat enim in ſtatu laicali permanere, unde ſuſcipiendo Sacros Ordines cenſetur ſuſcipere animo Deo inſerviendi. Bonacina *n.* 24. Sanchez *diſp.* 99. *n.* 40. Roſignol. *n.* 61. Candid. *diſq.* 28. *art.* 13. *dub.* 4. Leander *diſp.* 21. *q.* 52. Anton. a Spiritu S. *n.* 478.

CAPUT XVII.

De Impedimentis tantum impedientibus, & non dirimentibus Matrimonium.

DUBIUM I.

Quot, & quænam ſint Impedimenta ſolum impedientia Matrimonium?

1. ILla dicuntur impedimenta ſolum impedientia Matrimonium, quæ quidem ab initio impediunt, & prohibent Matrimonium contrahi, ſed contractum relinquunt validum; ad differentiam aliorum, quæ non ſolum prohibent fieri, ſed contractum reddunt invalidum, & ſunt in duplici differentia: alia, quæ non conſurgunt ex crimine, & alia, quæ ex delicto proveniunt: illa ſunt quinque, & his Carminibus continentur:

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque Catechiſmus, Sponſalia, jungito Votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Quæ ortum habent ex delicto ſunt ſeptem, & continentur his Verſibus:

Inceſtus, Raptus Sponſatæ, Mors Mulieris,
Suſceptus propriæ Sobolis, Mors Presbyteralis,
Vel ſi pœniteat ſollemniter, aut Monialem
Accipiat: prohibent hæc conjugium ſociandum.

2. *Eccleſiæ vetitum* ſignificat prohibitionem Pontificis, Epiſcopi, ſeu Parochi interdicentis aliquibus contrahere Matrimonium ad tempus ob aliquam legitimam cauſſam, puta ob evitandum tumultum, ob ſedandum ſcandalum, ob veritatem diſcutiendam circa aliquod impedimentum, quod ſubeſſe dubitatur inter Contrahentes, & hæc prohibitio, per ſe loquendo, obligat ſub mortali, quia materia gravis eſt, ut colligitur ex *c.* 1. de Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ, non tamen irritat, nec dirimit Matrimonium, ſi contrahatur. Ita fuſe Roſignol. *de Matrim. II. prænot.* 2. Pontius *l.* 6. *c.* 7. *num.* 8. Sanchez *l.* 7. *diſp.* 15. *num.* 1. Palaus *diſp.* 4. *punct.* 2. §. 1.

3. *Tempus feriatum* eſt illud, quo ſollemnes nuptiæ interdicuntur, nimirum tempus Adventus, & Quadrageſimæ, quo tempore ſollemnis, & externa nuptiarum pompa ſolum interdicitur, ſicut etiam ſollemnis nuptiarum benedictio, non autem prohibentur ſponſalia de futuro, nec ipſum Matrimonium, ſi ex juſta cauſſa differri nequeat, & privatim, ſine publica pompa coram Parocho, & Teſtibus, ſaltem cum licentia Epiſcopi celebretur, ut cum aliis notat Roſign. *prænot.* 3. & nos diximus ſupra *c.* 9. *dub.* 3. ubi etiam diximus, ſollemnitates prohibitas a Trident. conſiſtere in tribus, ſcilicet in benedictione Sponſæ, in ejuſdem pompatica traductione in domum Sponſi, & in convivio nuptiali, facto cum ſtrepitu inſtrumentorum muſicorum, & tripudiorum. Leander *diſp.* 23. §. 2. *q.* 1.

4. *Catechiſmus* ſignificat inſtructionem illam Fidei, quæ olim præcedere Baptiſmum; & ante januam Eccleſiæ cum Catechumeno, ſeu noviter baptizando jam adulto fieri ſolebat, juxta cap. *ante Baptiſmum*, de conſecrat. diſt. 4. quæ quidem inſtructio, cum ſit initium ſpiritualis regenerationis, ſicut ſponſalia ſunt initium Matrimonii, producebat imperfectam quamdam paternitatem; & cognationem ſpiritualem non dirimentem, ſed impedientem Matrimonium inter cathechizantem, & feminam catechizatam, *c.* 2. *de cognat. Spirituali* in 6. & contrahebatur etiam ab illo, qui reſpondet pro infante, quando ſupplentur cæremoniæ poſt Baptiſmum collatum in neceſſitate. Hodie tamen ceſſat tale impedimentum, & talis cognatio per Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 2. de *reform.* ubi, numeratis perſonis, inter quas debet contrahi cognatio ſpiritualis, tum in Baptiſmo, tum in Confirmatione, ſubditur, *omnibus inter alias perſonas hujus ſpiritualis cognationis impedimentis omnino ſublatis*: & ita deciſum a Sacra Congreg. apud Farinacium, & Rebellum docet Leander §. 3. *q.* 4. & ita tenent Roſignol. *prænot.* 4. Sanchez *diſp.* 10. *nu.* 12. Coninch. *diſp.* 30. *dub.* 3. *n.* 24. Pontius *lib.* 6. *c.* 11. circa finem, Gutt. *c.* 84. *n.* 6. Palaus *pu.* 2. §. 3. *n.* 9.

5. *Sponſalia* prius rite celebrata cum una perſona impediunt jure naturæ Matrimonium contrahi cum alia, quia eſt contra fidelitatem, & juſtitiam rem uni promiſſam, eo invito, alteri tradere. *An vero, & quando ſit licitum reſilire a Sponſalibus?* dictum eſt ſupra *c.* 2. per totum. Durat hoc impedimentum, quamdiu Sponſalia ex juſta cauſſa non diſſolvuntur, quia durat obligatio per Sponſalia contracta, quæ ceſſat, diſſolutis Sponſalibus.

6. *Votum* impediens, & non dirimens Matrimonium, eſt votum ſimplex caſtitatis, vel ingrediendi Religionem, aut non nubendi, ſeu recipiendi Ordines Sacros, ut habetur in cap. *unico de voto in* 6. cap. *veniens*, c *rurſus*, *Qui Clerici, vel voventes*, quia nimirum tale votum importat ſtatum repugnantem Matrimonio, vel iis, quæ ad Matrimonium conſequuntur, ut cum Sanchez, Guttierez, & Pontio tradit Palaus *diſp.* 4. *punct.* 2. §. 1. *n.* 12. quod verum eſt, non ſolum, quando votum eſt abſolutum, ſed etiam quando eſt conditionatum, ut ſi quis voveret, uxorem non ducere, quouſque Pater vixerit, non poteſt, vivente Patre, uxorem ducere. *An vere votum ſit ſervandum ab illo, qui ſub promiſſione Matrimonii Virginem defloravit?* dictum eſt ſupra *c.* 2. *dub.* 3. ubi alia ſolvuntur. Qui ſcienter contrahit Matrimonium cum habente votum caſtitatis, ſeu Religionis, peccat lethaliter, non ſolum quia cooperatur peccato alterius, ſed etiam quia votum, cum ſit impedimentum Matrimonii, quod inter duos neceſſario debet conſiſtere, utrumque Contrahentem afficit, & impedit, ut cum Sanch. *l.* 7. *diſp.* 11. Pontio *l.* 6. *c.* 12. & aliis, docet Leand. §. 5. *q.* 4.

DUBIUM II.

De Impedimentis, quæ oriuntur ex Crimine.

9. VAria ſunt crimina, ob quæ Sacri Canones prohibent, Matrimonium contrahi, quamvis illud non reddant irritum, & nullum, quæ proinde ſunt impedimenta tantum prohibentia, ſed non dirimentia; & convenienter ſtatuta ſunt loco pœnæ, quia, cum afferant injuriam Matrimonio jam inito, debuit illa committens ita puniri, ut aliud Matrimonium non poſſet licite contrahere.

8. Primum eſt Inceſtus, quando Vir copulam habet cum Conſanguinea propriæ uxoris; iſte enim, mortua propria uxore, nullum aliud Matrimonium cum quacumque femina poteſt contrahere in pœnam criminis commiſſi, ex cap. 1. *de eo, qui cognovit Conſang.* & aliis pluribus canonibus. Hoc idem impedimentum contrahit, ſi extra Matrimonium carnaliter cognoſcat Matrem, & Filiam, ſeu duas Sorores, ut habetur ex c. *Si quis cum Matre* 34. q. 2. & cap. *ſi quis cum duabus* 33. q. 2. & 32. q. 7. Similiter femina, ſi copulam habeat cum conſanguineis ſui Viri, aut extra Matrimonium cum Patre, & Filio, prohibetur, mortuo proprio Viro, aliud quodcumque Matrimonium contrahere, tum ex eadem paritate juris, tum ex cap. *ſi quis viduam* 32. q. 7. & cap. *ſi quis cum Matre* 34. q. 2. & alibi, ubi eadem ponitur pœna feminæ, quæ duobus Fratribus, vel Patri, & Filio copulata fuit.

9. Ad hoc autem requiritur, quod Inceſtus ſit ſcienter, & voluntarie commiſſus, quod nimirum cognoſcat, & ſciat, mulierem, cum qua commiſcetur, eſſe ſibi affinitate conjunctam: qui enim hoc ignoraret, ſicut non committeret inceſtum formaliter, ita nec contraheret hoc impedimentum: debet eſſe inceſtus per copulam conſummatam intra vas; ſi enim ſemen extra legitimum feminæ vas effundatur, non conſtituit affinitatem, nec impedimentum hoc inducit, ut notat Sanchez *diſp.* 15. *n.* 11. Addunt Leander *diſp.* 23. §. 6. *q.* 6. Sanchez *diſp.* 15. *nu.* 13. Roſignol. *prænot.* 5. *n.* 1. Inceſtum debere eſſe publicum ad hoc, ut Matrimonium impediat, & ſic ab inceſtu occulto non oriri hoc impedimentum, & extenditur uſque ad primum, & ſecundum gradum, intra quos gradus irritatur a Trident. *ſeſſ.* 24. *de Matrim. cap.* 4. Matrimonium propter affinitatem contractam ex copula illicita, & tenent Roſignol. *n.* 7. Leander *q* 4. & alii communiter.

10. *An contrahatur hoc impedimentum ex inceſtu cum conſanguineis propriis intra dictos gradus?* Affirmant Pontius, Navar. Rodriq. & alii, quos ſequitur Leander *q.* 5. eo quod gravior ſit inceſtus cum conſanguinea, quam cum affine; & Textus in *c. ſi quis Viduam* 32. *q.* 7. *c. qui propinquam* 35. *q.* 3. abſolute prohibent inceſtuoſis Matrimonium. At probabilius eſt, non oriri hoc impedimentum ex inceſtu cum conſanguineis propriis, quia licet talis inceſtus ſit in ſe gravior, & injurioſus naturæ, non tamen adverſatur Matrimonio, ſicut adverſatur inceſtus cum conſanguineis uxoris, ex quo naſcitur affinitas impediens uſum Matrimonii cum propria uxore; & ita tenent Sanchez *l.* 7. *diſp.* 15. *n.* 16. Bonacina *q.* 3. *punct.* 14. *n.* 10. Averſa *qu.* 10. *ſect.* 5. Roſignol. *n.* 9.

11. *An vero inceſtus commiſſus cum conſanguineis uxoris jam defunctæ pariat hoc impedimentum prohibens Matrimo-*

monium? Affirmant Sanch. *n.* 12. Pontius *l.* 6. *c.* 13. *nu.* 7. Leander *q.* 7. quia etiam tunc vere datur inceſtus, & conſtat ex c. *Tranſmiſſæ de eo, qui cognovit conſanguineam*; ſed alii probabilius negant, quia Eccleſia hoc impedimentum induxit in pœnam criminis, quo per inceſtum cum conſanguinea Conjugis impeditur uſus Matrimonii cum propria Conjuge, quæ ratio ceſſat poſtquam Conjux eſt defuncta. Cap. *tranſmiſſæ* vel non procedit de inceſtu, uxore jam mortua, vel de inceſtu impediente Matrimonium cum aliis conſanguineis. Ita Sotus, Corduba, Henriquez, Vivaldus, quos affert, & ſequitur Roſign. *n.* 10. Candid. *diſq.* 28. *art.* 6.

12. Secundum crimen impediens Matrimonium eſt Raptus alienæ Sponſæ, cap. *ſtatutum* 27. *q.* 2. ſive ſit Sponſa de præſenti, ſive Sponſa de futuro. Et ſic Raptor alienæ Sponſæ non ſolum non poteſt contrahere cum Rapta, ſed nec cum alia, ita ſtatuente Eccleſia, ut, qui alienum Matrimonium perturbare auſus eſt, jure proprii contrahendi merito privetur: ita cum aliis Roſignol. *n.* 14.

13. Tertium crimen eſt mors mulieris, id eſt occidens propriam uxorem, etiam in pœnam adulterii commiſſi, ſi hoc faciat privata auctoritate, prohibetur deinceps ducere aliam, cap. *interfectores*, cap. *Admonere*, cap. *Quicumque* 33. *q.* 2. Hanc pœnam non incurrunt uxores occidentes ſuos viros, quia Canones ſolum loquuntur de uxoricidio, nec eſt eadem ratio de viricidio, quia hoc rarius contingit, cum feminæ ſint timidæ, & non pronæ ad occidendos viros: uxoricidium autem frequentius contingit, quia viri ſunt audaciores, & procliviores ad hoc delictum perpetrandum, ut proinde Sacri Canones, ad cohibendam audaciam, & inclinationem virorum, hanc pœnam ſtatuant viro occidenti uxorem, non autem e contra uxori occidenti virum. Ita cum Sylveſtro, Armilla, Toledo, Leander §. 8. *q.* 4. Sanch. *diſp.* 16. *num.* 6. Bonacina *n.* 13.

14. Quartum crimen eſt ſuſceptio propriæ Sobolis; qui enim extra neceſſitatem proprium filium baptizat, aut eum tamquam Patrinus tenet, non ſolum perdit jus exigendi debitum conjugale, vivente propria uxore, ſed etiam, illa defuncta, ab alio Matrimonio contrahendo prohibetur, cap. *de eo* 30. *q.* 1. ubi, licet ſolum ſermo ſit de Baptiſmo, tamen communiter Doctores notant, idem dicendum de Patre tenente filium in Confirmatione propter identitatem rationis.

15. Quintum crimen eſt mors presbyteralis, quando quis presbyterum occidit, cap. *Qui presbyterum*, de pœn. & remiſſ. dummodo homicida fuerit de crimine in judicio convictus, ut cum aliis tenent Roſignol. *n.* 28. & aperte conſtat ex Textu, *Qui presbyterum occiderit, convictus, uſque ad ultimum vitæ ſuæ tempus militiæ cingulo careat, & abſque ſpe conjugali maneat.*

16. Sextum impedimentum eſt ſollemnis pœnitentia, quæ olim ob varia crimina ſolebat imponi, & impediebat Matrimonium, durante tempore pœnitentiæ, cap. *de his*, & cap. *ult.* 33. *q.* 2.

17. Septimum impedimentum erat, ſi quis ſcienter Matrimonium contraxiſſet cum Moniali; non ſolum enim Matrimonium erat invalidum, ſed ſic contrahens impediebatur poſtea contrahere cum omni alia perſona, c. *hi ergo* 27. *q.* 1. & merito, quia delinquens in Matrimonio Sponſæ Chriſti debet omni Matrimonio carere, at ſi contrahat, factum tenent, & aliqui ex paritate juris, & identitate rationis hoc impedimentum extendunt ad feminam, quæ cum Viro Religioſo contraheret.

18. Hæc impedimenta, quæ a crimine oriuntur, non amplius obligare; ſed in deſuetudinem abiiſſe, teſtantur Doctores communiter, & Navar. *in Man. conf.* quod jam nonagenarius ſenex dedicavit Gregorio XIII. *c.* 22. *n.* 85. dicit, ſe numquam audiviſſe ſuper tali impedimento criminis diſpenſationem fuiſſe petitam, & his irretitos, ſine ulla diſpenſatione, videntibus Prælatis, contrahere. Ita etiam Sanh. *l.* 7. *diſp.* 17. *n.* 8. Coninch. *diſp.* 30. *n.* 26. Roſignol. *n.* 34. Leander §. 12. *q.* 2. Ant. a Spiritu S. *n.* 521. & alios referens Palaus *diſp.* 4. *punct.* 2. *n.* 23.

C A P U T XVIII.

De Diſpenſatione Impedimentorum Matrimonii.

D U B I U M I.

An poſſit Summus Pontifex diſpenſare in Impedimentis Matrimonii.

PRæmitto, obligationem alicujus legis tolli poſſe per irritationem, abrogationem, declarationem, & diſpenſationem, quæ inter ſe valde differunt; nam *Irritare* legem, eſt ab initio reſiſtere, & impedire ipſius obligationem, ne habeat vim legis, nec vim obligandi, quod facere poteſt ille, cujus eſt legem confirmare, ut ſi Princeps nolit confirmare Statuta Civium. *Abrogare* legem, eſt tollere, & caſſare legem jam latam, & poſtquam ſemel obligavit. *Declarare* legem, eſt interpretari, ex mente legislatoris de tali caſu non loqui, nec habere in illo vim obligandi. *Diſpenſare*, eſt relaxare obligationem legis ob juſtam cauſſam in caſu aliquo particulari, & ob particularem perſonam: unde differt ab *irritatione*, quæ impedit, ne ponatur obligatio, & ab *abrogatione*, quæ obligationem jam poſitam totaliter tollit: *diſpenſatio* vero eam ſolum tollit in caſu aliquo particulari, & circa particulares perſonas. Differt a *declaratione*, ſeu *interpretatione*, quia iſta ſupponit, legem numquam in eo caſu obligaſſe; *diſpenſatio* vero ſupponit obligationem, quam hic, & nunc, ob juſtam cauſſam relaxat.

2. Itaque *diſpenſatio* eſt relaxatio juris, facta cum cognitione cauſſæ ab eo, qui poteſt relaxare; & brevius, eſt *juris a cujus relaxatio*: & *diſpenſare* eſt eximere aliquem ab obligatione alicujus legis, remanente obligatione pro aliis in ſuo robore. Diſpenſatio, cum ſit relaxatio, & vulneratio juris, ponens quamdam inæqualitatem, & diſcordiam inter membra ejuſdem corporis, ſemper eſt odioſa, ac proinde non extendenda, ſed limitanda, ac ſtricte interpretanda, ſalva proprietate verborum; quod valet etiam de diſpenſatione impedimentorum Matrimonii, prout late diſſerit Roſignol. *de Matr. III. prænot.* 4. & 5.

3. Reſp. Summum Pontificem poſſe diſpenſare in omnibus impedimentis, quæ jure poſitivo, ſeu Eccleſiaſtico dirimunt Matrimonium, non vero in illis, quæ dirimunt jure naturali, & Divino, cujuſmodi ſunt in omnium ſententia error perſonæ, impotentia perpetua, ligamen, & conſanguinitas in primo gradu lineæ rectæ. Ratio primæ partis facilis eſt; nam Superior, & qui habet poteſtatem condendi legem, habet etiam poteſtatem eamdam abrogandi, ſeu diſpenſandi, cum totam ſuam auctoritatem ab ipſo habeat; ſed Pontifex eſt Princeps, & Superior totius juris Eccleſiaſtici; ergo in eo valide diſpenſare poteſt, atque adeo in impedimentis ex ſolo jure Eccleſiaſtico Matrimonium dirimentibus: poteſt autem Pontifex in illis valide diſpenſare, quamvis nulla interveniat rationabilis cauſſa, quæ tamen requiritur, ut licite fiat diſpenſatio; nam Pontifex, ſine cauſſa diſpenſando, peccat contra juſtitiam diſtributivam, quæ poſtulat, ut onera æqualiter diſtribuantur inter partes ejuſdem Reipublicæ, in cujus commodum ea poteſtas illi a Deo conceſſa eſt, niſi juſta interveniat cauſſa aliter operandi, in quo conveniunt communiter Doctores.

Vide hoc clarius, & perbene ad pleniorem omnium eruditionem, quamvis breviter, expoſitum in Synodo Diœceſana l. 7. c. 39. §. 4. hiſce verbis: „

„ Remoto impedimento affinitatis, illico corruit aliud, quod ex publica honeſtate oriri fingitur; etenim impedimentum publicæ honeſtatis unice emergit, aut ex ſponſalibus validis, juxta text. *in cap.* 1. *de Sponſ. & Matrim. in* 6. *& c.* 3. *ſeſſ.* 24. *Concil. Trid. de reform. Matrim.* aut ex Matrimonio dumtaxat rato, ad normam Conſtit. S. Pii V. incipien. *Ad Romanum*: Matrimonium autem conſummatum, aut veram producit affinitatem, aut certe aliud impedimentum non parit. Præterea publicæ honeſtatis impedimentum, ex Matrimonio rato ortum, ſolum contrahitur inter maritum, & conſanguineos uxoris, ac viciſſim inter uxorem, & conſanguineos mariti, non autem inter maritum, & affines uxoris, neque inter uxorem, & affines mariti; vitricus vero non eſt conſanguineus, ſed affinis ſui privigni, ac proinde neque affinitate, neque publica honeſtate impeditur, ne Matrimonium contrahere valeat cum ejuſdem ſui privigni uxore. Itaque concludendum eſt, male fuiſſe in præfatis Conſtitutionibus Synodalibus allegatas leges civiles, quæ a jure Canonico jamdiu fuerant expreſſe abrogatæ. In Synodo Limana decretum eſt, ut Indi Peruani qui Matrimonium contraxerunt cum noverca, vel nuru, non admittantur ad Baptiſmum, niſi prius conjugium præfatum veluti jure naturæ irritum ſolvant, uti refert Acoſt. *de procuranda Indorum ſalute, tit.* 16. *cap.* 21. Synodus hæc certum ponit, affinitatem, quæ ex Matrimonio cauſſatur, jure naturæ dirimere Matrimonium in primo gradu lineæ rectæ; id autem certum non eſt, cum probatiſſimi Auctores doceant, nullam affinitatem, ne eam quidem, quæ eſt in primo gradu lineæ rectæ, dirimere Matrimonium jure naturæ, ſed jure tantum Eccleſiaſtico, & conſequenter ſuper eo impedimento, graviſſimis urgentibus cauſſis, poſſe a Summo Pontifice diſpenſari. Silvius *oper. t.* 5. *in verb. Diſpenſatio tertio.* At quidquid ſit de poteſtate a ſimili diſpenſatione Romani Pontificis, etſi pluries rogati, abſtinuerunt. Legi poteſt Rigantius *cit. t.* 4. *ad regul.* 49. *Cancellariæ, a n.* 18. *& ſeqq.* ubi etiam mentionem facit noſtri conſilii reverenter exhibiti, dum in Minoribus eſſemus, Benedicto XIII. noſtro Bene-

„ facto-

,, factori, ut a ſimili diſpenſatione pro qua rogabatur,
,, abſtineret, prout abſtinuit.

4. Circa ſecundam partem eſt aliqua major difficultas; nam aliqui tenent, Summum Pontificem ex cauſſa urgentiſſima, ac de plenitudine ſuæ poteſtatis poſſe diſpenſare, etiam in impedimentis jure naturæ dirimentibus, ſicut diſpenſare poteſt in Matrimonio rato, nondum conſummato, & in voto caſtitatis, quamvis jure Divino, ac Naturali obligent. Verum contraria ſententia eſt valde probabilior, ac ſequenda, quia non conſtat, relictam fuiſſe a Chriſto Domino in Eccleſia hanc facultatem diſpenſandi in hujuſmodi impedimentis, quæ nec videbatur expediens, cum non poſſit moraliter contingere caſus pro tali diſpenſatione: certe numquam fuit hucuſque talis neceſſitas, nec Eccleſia umquam in illis, aut in aliis, aut in aliquo illorum diſpenſavit. De Matrimonio rato eſt quædam ſpecialis exceptio, quæ non facit regulam, tum quia illa non eſt propria diſpenſatio, ut diximus ſupra *c. 4. dub.* 5. ſicut nec proprie Pontifex diſpenſat in votis, ſed relaxat obligationem ex parte Dei, cui facta erat promiſſio per votum, ea ratione, qua inter homines quilibet remittere poteſt promiſſionem ſibi factam; & ita ſtatuunt Doctores communiter, quos affert Sanch. *l.* 8. *diſp.* 6. *n.* 10. Pontius *l.* 8. *c.* 2. Bonac. *q.* 3. *punct.* 15. Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 1. Leand. *diſp.* 24. *q.* 2. & 3. & apud ipſum Diana *part.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 67. & *ſeq.* Averſa *quæſt.* 19. *ſect.* 1. Ant. a Spiritu Sanct. *diſput.* 8. *num.* 523.

DUBIUM II.

An, & quando poſſit Epiſcopus diſpenſare in impedimentis Matrimonii?

5. NUllus inferior Pontifice poteſt, regulariter loquendo, impedimenta Matrimonii pro univerſali Eccleſia generaliter inſtituta tollere, aut in iis diſpenſare, quia nullus inferior poteſt, regulariter loquendo, tollere, aut diſpenſare in lege Superioris, cujuſmodi eſt lex ſtatuens impedimenta, quæ provenit a Pontifice, ſeu Concilio generali; & inde nequit Epiſcopus jure ordinario in hujuſmodi impedimentis diſpenſare, quod de impedimento affinitatis, ſeu cognationis fuiſſe a Sacr. Congreg. deciſum, ex Farinac. refert Palaus *diſp.* 4. *punct. ult. n.* 3. illis verbis: *Epiſcopus auctoritate ordinaria non habet facultatem in gradibus affinitatis, ſeu conſanguinitatis a jure prohibitis contrahentes Matrimonia diſpenſandi*, & idem valet de aliis impedimentis. Excipiunt Sotus *in* 4. *diſt.* 41. *art* 3. *diſt.* 42. *q.* 1. *art.* 1. Emmanuel Sà in Sum. V. *Matrim. de impedim. diriment. n* 6. & 12. Lopez *in inſtruct. part.* 2. *Matrim.* c. 51. impedimentum cognationis ſpiritualis contractæ ex Baptiſmo privatim collato in neceſſitate, Cognationis legalis, quando detegeretur poſt contractum bona fide Matrimonium, & publicæ honeſtatis, in quibus volunt, poſſe Epiſcopum jure ordinario diſpenſare, ſi facile non pateat acceſſus ad Pontificem; at quia hæc gratis, & ſine fundamento dicuntur, ita facile rejiciuntur.

,, *Hoc idem clariſſime probat eruditiſſimus noſter Ponti-*
,, *fex l.* 7. *c.* 30. *ſuæ Synodi Diœceſanæ, dum præter alias*
,, *demonſtrationes, Fagnani doctrinam adducit, qui enixis*
,, *viribus evellere quorumdam Epiſcoporum propoſitionem con-*
,, *tendit, quam tamquam indubitatum venditant axioma,*
,, *eſtque tenoris ſequentis:* Quidquid poteſt Pontifex in
,, univerſo Orbe, ſi ea excipias, quæ totius Eccleſiæ ſta-
,, tum reſpiciunt, uti Fidei articulum definire, poteſt E-
,, piſcopus in ſua Diœceſi, niſi ſpecialiter Papa ſibi il-
,, lud reſervaverit. *Sic enim ait:*

,, Quamobrem laudatus Fagnanus in Cap. *dilectus de*
,, *temp. ordinat. n.* 16. & in Cap. *Perniciosam de Offic.*
,, *Ordin. n.* 28. operæ pretium exiſtimavit præfatam pro-
,, poſitionem totis viribus convellere, ejuſque falſitatem
,, & ratione, & auctoritate demonſtrare.

,, Ratione quidem: etenim, uti pariter argumentatur
,, Suaſ. *l.* 6. *de legibus, c.* 14. *n.* 4. & 6. etiam ſecluſa Su-
,, perioris prohibitione, nequit Inferior legem, ab eodem
,, Superiore latam, aut abrogare, aut relaxare: Superior
,, quippe, ſtatim ac aliquid per ſuam legem præſcribit,
,, aut prohibet, illud ſubtrahit ab ordinaria poteſtate In-
,, ferioris, cui propterea non licet in illam falcem im-
,, mittere, niſi velit ſuam voluntatem anteponere volun-
,, tati Superioris, per legem manifeſtatæ, quod profecto
,, eſſet ſuæ ſubjectionis jugum excutere: *& qui majoris*
,, *poteſtatis eſt, judiciis ſuis addicere, aut propriis defi-*
,, *nitionibus ſubjugare:* quam intolerabilem inſolentiam
,, reprehendit Nicolaus I. *in epiſt. ad Michaelem Impe-*
,, *ratorem. relata in can. Inferior, diſt.* 21. Præterea, ſi
,, integrum eſſet Epiſcopo, legem relaxare a Concilio
,, Generali, aut a Summo Pontifice rogatam, tota ever-
,, teretur Eccleſiæ diſciplina, caput ſubjiceretur mem-
,, bris, & proinde actum jam eſſet de Eccleſiaſtica Hie-
,, rarchia, divinitus inſtituta; quod bene ponderavit idem

Fagnanus *in c. Nimis, de filiis Presbyterorum,* inquiens: ,,
Unde etiam apparet, longe minus admittendum eſſe, ju- ,,
re ordinario Epiſcopum diſpenſare, contra legem Con- ,,
cilii Generalis, vel Summi Pontificis, quoties diſpenſan- ,,
di facultas illi non adimitur: hæc enim doctrina, niſi ,,
temperetur, ſecundum ea, quæ dicta ſunt, falſa, & ,,
periculoſa eſt, & nullatenus ad praxim deducenda; ,,
nam Inferiorem poſſe contra legem Superioris abſolute ,,
diſpenſare, nihil eſt aliud, quam caput membris, & ,,
ſuperiora inferioribus ſubjicere, & ordinem naturalem ,,
invertere, & Eccleſiaſticam Hierarchiam confundere, ,,
Dei ordinatione inſtitutam. Præſertim vero, quia mos ,,
Sacrorum Canonum, & Conciliorum eſt fere ubique ſimpli- ,,
citer præcipere, aut prohibere quid faciendum ſit, vel ,,
non faciendum: raro autem deſcendunt ad prohibitionem ,,
diſpenſationis. Unde, ſi liceret Epiſcopis diſpenſare, quo- ,,
tieſcumque diſpenſatio in ſpecie non prohibetur, conſe- ,,
quenter eſſet in eorum facultate, totum jus commune, & ,,
Concilia Univerſalia ſubvertere, in ſingulis caſibus diſ- ,,
penſando, quod eſt erroneum aſſerere, &c. ,,

6. Quod quæritur eſt: *An poſſit Epiſcopus in hujuſmodi impedimentis diſpenſare, in aliquo ſaltem caſu magnæ neceſſitatis, quando non poteſt haberi recurſus ad Pontificem, vel non ſine periculo magni damni, & ſcandali?* Negant plures ex regula illa generali, quod Inferior nihil poteſt in lege Superioris, niſi ex ſpeciali privilegio, vel præſcripta conſuetudine ei competere dignoſcatur; at non conſtat ex Sacris canonibus, neque ex conſuetudine, hanc facultatem Epiſcopis eſſe conceſſam; ergo non debet admitti. Sic tenent Vera-Crux *in ſpeculo par.* 3. *ar.* 18. Garz. *par.* 11. *c.* 5. *n.* 343. Corduba *l.* 1. *q.* 11. Barthol. Medina 1. 2. *q.* 97. *ar.* 4. apud Sanch. *diſp.* 40. *n.* 2.

7. Reſp. 1. poſſe Epiſcopum diſpenſare in impedimentis ſolum prohibentibus, ſed non dirimentibus, excepto voto, ſive caſtitatis, ſive Religionis, quæ reſervantur Summo Pontifici, quando ſunt vota abſoluta, & perpetua, ut diximus in propria materia de voto; exceptis etiam Sponſalibus, quæ obligant ex natura rei, & pertinent ad debitum juſtitiæ, quod tollere non poteſt Epiſcopus, cum præjudicio alterius Sponſi. Poſſunt tamen Sponſalia diſſolvi ex mutuo partium conſenſu, aliiſque juſtis de cauſſis abſque alia diſpenſatione, prout diximus *ſupra c.* 2. in quo conveniunt Doctores communiter.

8. Reſp. 2. Epiſcopum in caſu gravis neceſſitatis, quando non patet aditus ad Pontificem, vel non ſine gravi damno, & ſcandalo, poſſe diſpenſare in impedimentis, etiam dirimentibus, ſi impedimentum ſit occultum, Matrimonium publicum, & bona fide contractum, & Conjuges ſine gravi ſcandalo ſeparari nequeant. Ratio deſumitur ex quadam regula, quæ tradi ſolet in materia de legibus, quod in caſu extraordinario magnæ neceſſitatis poſſit Inferior diſpenſare in lege Superioris, quando ad ipſum non patet acceſſus, & Epiſcopus in lege Pontificis ex quadam epicheja, & benigna interpretatione mentis Pontificis; & quia non eſt credibile, Pontificem cum tanto rigore ſibi hanc diſpenſationem reſervaſse, ut etiam in caſu magnæ neceſſitatis, & cum magno damno, & ſcandalo, ſi non pateat aditus ad ipſum, nolit adhuc ab Epiſcopo diſpenſari, cum reſervatio ob legitimam, & ſuavem Eccleſiæ gubernationem fieri debeat; ergo poterit Epiſcopus in eo caſu diſpenſare, & id in praxi eſſe receptum, ſciente, & tacente Pontifice. teſtatur Nav. *in Man. c.* 22. *n.* 85. & tenent Sanch *l.* 2. *diſp.* 40. Pontius *l.* 8. *c.* 13. Bonacina *q.* 3. *punct.* 5. Homob. *in exam. Eccl. par.* 1. *tr.* 5. *c.* 5. *q.* 32. Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 2. *n.* 6. Averſa *qu.* 19. *ſect.* 2. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 8. *n.* 532. Gutier. *l.* 1. *c.* 46. *a n.* 6. Lop. *par.* 2. *c. ult.* Leand. *diſp.* 24. *q.* 7. Barb. *de poteſt. Epiſc. par.* 2. *alleg.* 35. *n.* 5. Diana *par.* 2. *tr.* 16. *reſol.* 17. & *p.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 78. & 79. Palaus *punct. ult. n.* 7.

9. Ut autem poſſit Epiſcopus diſpenſare, requiritur primo magna neceſſitas ſine facili acceſſu ad Pontificem, qualis eſse ſolet, quando mulier ante Matrimonium fuit cognita ab aliquo ſui Viri conſanguineo in primo, & ſecundo gradu, & nequeat id Viro detegere abſque magna infamia, & forte abſque periculo vitæ, nec poſſit aliquo colorato prætextu debitum negare, quouſque a Romana Curia, & ſacra Pœnitentiaria diſpenſatio adveniat, ut tenent Averſa *ſect.* 2. Hæc neceſſitas non poteſt ita facile eſse in Viro, quamvis antea cognoverit conſanguineam ſuæ uxoris, cum poſſit alio divertere, aut aliquo apparenti prætextu debitum negare, ſi forte petatur, quoadusque a Pontifice veniat neceſsaria diſpenſatio, maxime quia raro ſolent viri ab uxoribus compelli ad debitum reddendum: ſi tamen non poſset alio divertere, aut debitum negare ſine infamia, valeret eadem ratio. Ita cum Sanch. & aliis tenet Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 78. Ceſsat etiam neceſſitas, quando impedimentum eſset conſanguinitati, aut aliud, quod ſine periculo, aut infamia poſset manifeſtari, niſi forte ratione paupertatis non poſſit quis neceſsarias expenſas facere; nam tunc poſse etiam Epiſcopum diſpenſare, tenent ſupra cit. Doctores.

10. Se-

10. Secundo requiritur, ut Matrimonium ſit publicum, & impedimentum occultum; nam ſi impedimentum ſit publicum, ceſſat ratio ſcandali, ſuſpicio delicti, & ratio petendæ diſpenſationis ab Epiſcopo, ut cum Riccio, Sanchez, & Coninch. docet Palaus *n.* 8. Tertio requiritur, quod Matrimonium ſit bona fide contractum abſque notitia talis impedimenti, quia non præſumitur, Pontificem alia ratione hanc facultatem Epiſcopis concedere, ut colligitur ex Trid. ſeſſ. 24. cap. 5. de reform. Matrim. *ſi quis intra gradus prohibitos ſcienter Matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat. Quod ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem ſollemnitates requiſitas in contrahendo Matrimonio neglexerit, eiſdem ſubjiciatur pœnis.* Et ibi etiam affertur ratio: *Non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facile experiatur, cujus ſalubria præcepta tenere contempſit;* alias daretur occaſio, ut quotidie hac ſpe celebrarentur Matrimonia, contemptis impedimentis dirimentibus. Ita Sanch. Coninch. Pontius, quos ſequitur Palaus *n.* 8. Cand. *diſq.* 28. *ar.* 16. *dub.* 3. *concl.* 6. Averſa *ſect.* 2. Ant. a Spiritu S. *n.* 533. Diana *part.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 79.

11. Sufficit autem bona fides unius Contrahentis, quia, ſtante bona fide ex parte unius ignorantis impedimentum, Matrimonium dicitur bona fide contractum: arg. ex cap. *cum inhibitio*, de Cland. deſp. cap. *ex tenore*, qui filii ſint legit. & quia malitia unius non debet alteri nocere; nec eſt credibile, Eccleſiam velle innocentem punire, privando eum remedio ſibi neceſſario propter culpam alterius, qui mala fide contraxerit, quamvis contrarium teneat Averſa, ponderans verba Concilii loquentis de uno in ſingulari: *ſi quis intra gradus prohibitos ſcienter Matrimonium contrahere præſumpſerit.* Addunt nonnulli, poſſe Epiſcopum diſpenſare in dato caſu, quamvis Matrimonium fuerit ex parte utriuſque mala fide contractum, quia licet culpabiliter ſe in illas anguſtias injecerint, tamen ſi non pateat aditus ad Pontificem, & immineant ſcandala, periculum incontinentiæ, & gravia damna, non eſt credibile Eccleſiam velle ipſo carere remedio. Ita Henriq. *l.* 12. *c.* 3. *n.* 2. Dicaſt. *diſp.* 8. *n.* 68. & probabile putat Præpoſ. apud Dianam *par.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 79. & alii, quos idem refert Diana *par.* 11. *tr.* 8. *reſ.* 3.

Non eſt tamen recedendum a ſententia requirente bonam fidem, ſaltem ex parte unius Contrahentis? hæc autem bona fides non tollitur per hoc, quod Contrahentes ſcirent, ſe eſſe conſanguineos, aut affines, ſi ignorabant, hoc eſſe impedimentum dirimens Matrimonium, ut tradunt Averſa *q.* 19. *ſect.* 2. Candid. *Concl.* 7. Sanch. *l.* 2. *diſp.* 40. *n.* 4. addentes, ſic Contrahentes excuſari, quamvis haberent ignorantiam craſſam, & vincibilem, dummodo non fuerit affectata; nam mala fides requirit ſcientiam in operante, ita ut ſcienter operetur, & Concilium ſolum excludit a ſpe diſpenſationis obtinendæ, quando quis ſcienter præſumpſerat contrahere; at qui cum ignorantia, etiam culpabili, aliquid facit, non dicitur ſcienter operari. Sic Ant. a Spir. S. *n.* 533. & apud ipſum Amicus *de Matr. diſp.* 23. *ſect.* 1. *n.* 26. ita etiam Diana *par.* 11. *tr.* 8. *reſol.* 3.

12. Quæres 1. *An poſſit Epiſcopus diſpenſare in impedimentis dirimentibus, non ſolum ad convalidandum Matrimonium jam contractum, ſed etiam ante contractum, ad illud contrahendum?* Reſp. affirmative, ſi, urgente tali neceſſitate, & omnibus modis tentatis, vitari, aut differri non poſſit Matrimonium ſine ſcandalo, aut ſuſpicione criminis; ut ſi quis obnoxius impedimento, morti proximus ad legitimandos filios, reſtaurandum honoram feminæ, vel pro bono pacis deberet cito contrahere; tunc enim præſumitur, Pontificem, ob animarum ſalutem, hanc facultatem Epiſcopis concedere, quam certe conceſſiſſet, ſi de ea fuiſſet requiſitus. Alium caſum aſſignat Sanchez, quando Sponſa nobilis jam contractura Matrimonium accederet ad confeſſionem, & aperiret, ſe habuiſſe copulam cum Fratre ſui Sponſi, nec poſſet abſque infamia, aut gravi periculo retrocedere; licet enim in iſto caſu aliqui dicant, Sponſam poſſe ſe excuſare, dicendo, ſe recordatam eſse cujuſdam voti caſtitatis, fuiſseque admonitam a Confeſsario, ne cum tali voto contrahat, ſed potius diſpenſationem expectet, & pro vitando mendacio de facto votum emittat uſque ad tempus, quo poſſit procurari, & haberi diſpenſatio impedimenti.

Si tamen hoc remedium in praxi non ſit efficax, attenta qualitate perſonarum, & circumſtantiarum, nec tentatis modis omnibus, poſſit Matrimonium differri, poterit Epiſcopus diſpenſare, argumento textus in c. 2. *de deſponſat. impuber.* ubi in caſu gravis neceſſitatis conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi in impedimento ætatis, ut impuberes poſſint contrahere: *Ne aliquis ante ætatem Canonibus præſcriptam conjugatur, niſi forte aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente, utpote pro bono pacis talis conjunctio toleretur*, ubi Expoſitores ſic Textum intelligunt, ut in caſu talis neceſſitatis poſſit ab Epiſcopo permitti, id eſt diſpenſari, ut ante ætatem pubertatis debitam contrahant. Deinde, quia militat eadem ratio, pro qua conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi poſt contractum Matrimonium, ſcilicet animarum ſalus, & commune bonum Reipublicæ; ergo, interveniente tali neceſſitate, poterit Epiſcopus diſpenſare, ſive poſt, ſive ante contractum Matrimonium. Ita Palaus *punct. ult. num.* 9. Candid. *diſq.* 28. *art.* 16. *dub.* 3. Homobon. *de Exam. Eccl. part.* 1. *tr.* 5. *c.* 5. *quæſt.* 32. Diana *part.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 80. Hurtado, Barboſa, Bonacina, Sanchez, Pontius, & alii ſupra relati.

13. Hanc Epiſcopi facultatem extendunt ad caſum, quo Matrimonium eſſet contractum ex diſpenſatione Pontificis ſuper aliquo impedimento, ſubreptitia tamen, & nulla; dicunt enim, poſſe Epiſcopum ſupplere defectum, & confirmare Pontificis diſpenſationem, quia in cap. *Quia circa* de conſanguin. conſultus Pontifex de his, qui ſubreptitia diſpenſatione contraxerunt, reſpondit Epiſcopo interroganti: *Diſſimulare poteris, ut remaneant in copula ſic contracta, cum ex ſeparatione grave videas ſcandalum imminere;* talis enim diſſimulatio videtur tacita facultas data Epiſcopo ad convalidandum Matrimonium ſic ſubreptitie contractum. Ita Gloſſa, Hoſtienſis, Henriquez, Alexander de Nevo, & alii, quos affert Palaus *punct. ult.* §. 1. *num.* 10. ita etiam Pontius *l.* 8. *c.* 13. Gaſpar Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 2. Hoc tamen non videtur admittendum, quia diſpenſatio illa ſubreptitia, cum ſit nulla, & irrita, nullam concedit Epiſcopo facultatem, niſi forte crimen ſubreptionis eſſet omnino occultum, nec facilis pateret aditus ad Pontificem, vel timeretur grave ſcandalum, aut periculum peccati interim, dum expectatur nova Pontificis diſpenſatio, juxta ſuperius dicta; ceſsante autem illa neceſſitate, non poteſt Epiſcopus ſubreptitiam diſpenſationem confirmare, nec id in allato Textu ipſi conceditur, ſenſus enim illius eſt, quod dum Contrahentes ſunt in bona fide, & ex ſeparatione ſequeretur ſcandalum, præſtat tunc diſſimulare, illoſque ſinere in ea bona fide. Ita Palaus ſupra, Averſa *ſect.* 2. Sanch. *l.* 2. *diſp.* 38. *n.* 12. Diana *par.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 80.

14. Cenſent nonnulli, in dato caſu debere Epiſcopum diſpenſare immediate per ſe ipſum, nec poſſe hanc facultatem alteri delegare, quia ſolum Epiſcopo conceditur diſpenſandi facultas. At, cum hoc competat Epiſcopo ratione Officii, & tamquam Ordinario ſuperiori, poteſt hanc facultatem alteri committere, & delegare, non ſolum ſingulis vicibus, ſed etiam generaliter, ſicut generaliter delegare poteſt facultatem, quam habet abſolvendi a caſibus reſervatis. Hæc facultas diſpenſandi in impedimentis dirimentibus non competit Vicario Generali ex vi ſui Officii, ſed ſolum ex vi delegationis ſibi ſpecialiter factæ ab Epiſcopo, ut cum Sanch. *diſp.* 40. *n.* 12. Pontio *l.* 8. *c.* 13. *n.* 5. Hurtado *diſp.* 6. *diff.* 2. docet Leander *diſp.* 24. *q.* 10.

„ *Quid autem hac de re ſentiat, & quomodo ſuper hac Giribaldi doctrina diſſerat Sapientiſſimus noſter Pontifex, plurimis invixus, ac nobilioribus eruditionibus, ut agnoſcat, legere ne ſinas, ſtudioſe Lector, totum Cap. XXXI. l. 7. Synodi Diœceſanæ, in qua hæc maxime habentur.*

„ Ex iis, quæ ſuperius (*in addit. ad* §. 5. *hujuſce dubii*) ſtabilita ſunt, ſequitur, fas non eſse Epiſcopis, removere impedimenta dirimentia Matrimonium, ſeu quemquam ſolvere ab impedimento, quo detinetur, veniamque eidem concedere, ut, impedimento non obſtante, Matrimonium contrahat; quoniam ejuſmodi impedimenta ortum habent, aut a Concilio Generali, aut a Summis Pontificibus, quorum Decreta nequit Inferior infringere, iiſque ulla ratione contraire, quod ex modo dictis liquet, & ad rem perpendunt Sanch. *citat. l.* 8. *diſp.* 6. *num.* 14. Pontius *de Matrim. l.* 8. *c.* 13. *num.* 1. Ne autem hac doctrina, quam communem eſse citati Auctores aſseverant, ſuam juriſdictionem nimium coarctari conquerantur Epiſcopi, priuſquam ea uberius explanetur, plura ſunt prænotanda. Et primo animadvertendum eſt, ſermonem hic non eſse de impedimentis mere impedientibus, quæ nullus dubitat poſse ab Epiſcopo relaxari, ſi excipias impedimentum ortum ex ſponſalibus cum altero initis, quod iſto invito, ſine ejuſdem injuria remitti nequit, & illud, quod provenit ex voto, aut ingrediendæ Religionis, aut perpetuæ caſtitatis, quæ vota, niſi fuerint conditionata, Summo Pontifici reſervantur. Sotus *in* 4. *diſt.* 37. *quæſt. unic. art.* 1. Navarrus *man. c.* 22. *num.* 85. Sanchez *l.* 7. *de Matrim. diſput.* 17. *num.* 15. Salmaticenſes *in curſu morali Theologico t.* 2. *tr.* 9. *de Matrim. c.* 13. *punct. un. num.* 16. & 17. Perez *de Matrim. diſp.* 23. *ſect.* 8. *nu.* 5. Cabaſſutius *in theor. & prax. iur. Canon. l.* 3. *cap.* 27. *n.* 7. Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. de Matrim. l.* 2. *ar.* 13. *reg.* 14. aliique communiter. Neque res eſt de impedimento, quod irritum reddidit

„ Ma-

„ Matrimonium, jam publice contractum; ultro enim concedimus Epiſcopo, illud relaxandi, facultatem, quam eidem adſcribunt Silveſter *V. Diſpenſatio*, §. 9. Sotus *cit. diſt.* 37. *q. unic. art.* 2. Navarrus *cit. cap.* 22. *n.* 85. Sanch. *l.* 2. *diſp.* 40. *n.* 3. Pontius *l.* 8. *c.* 13. *n.* 2. Zerola 1. *p. V. Diſpenſatio*, *§. Ad quintum*, Cabaſſutius *cit. c.* 27. *n.* 3. Silvius *operum t.* 5. *inter reſolutiones in verb. Diſpenſatio ſecundo*, Fagnanus *in c. Nimis*, *n.* 33. *de filiis Presbyterorum*, Natalis Alexand. *cit. loc. reg.* 10. qui tamen unanimiter monent, non poſſe Epiſcopum eam poteſtatem ſibi uſurpare, niſi ſimul concurrant ſex circumſtantiæ. Primo ſcilicet, ut jam Matrimonium fuerit contractum in faciem Eccleſiæ, omnibuſque adhibitis ſollemnitatibus: ſecundo, ut contractum fuerit, bona fide, ex juris, aut facti ignorantia: tertio, ut ſit conſummatum: quarto, ut impedimentum ſit occultum: quinto, ut non poſſit facile adiri prima Sedes, ſeu diſpenſatio a Papa obtineri, ob Conjugum paupertatem, ruſticitatem, locorum diſtantiam, aliaſque ſimiles cauſſas: ſexto denique, ut non poſſit ſeparatio fieri ſine ſcandalo: *Si vero* (ait Cabaſſutius *loco cit.*) *aliqua abſit ex præfatis circumſtantiis, & perſonæ ſint pauperes, aut rudes, ac ruſticæ, officium erit Ordinarii proſequi hanc diſpenſationem, in forma pauperum, apud Sedem Apoſtolicam, ut plane gratis, & ſine compoſitione obtineatur*. Notant itidem iidem Doctores, diſpenſationem ab Epiſcopo, in prædictis circumſtantiis, obtentam, prodeſſe dumtaxat pro foro conſcientiæ, non autem pro foro externo; non enim plus poteſtatis tribuendum eſt Epiſcopo, quam habeat Major Pœnitentiarius Papæ, qui, in prædicto rerum eventu, impedimentum aufert, ut Matrimonium convaleſcat, ſolum in foro interno. Quocirca ſi impedimentum antea occultum, poſtea detegatur, & deducatur ad forum contentioſum, opus erit nova diſpenſatione, a Summo Pontifice impetranda.

„ Tandem advertendum eſt, nec quæſtionem hic eſſe de impedimento dirimente occulto, quod obſtet Matrimonio nondum contracto, ſed proxime contrahendo; ſcimus quippe non deeſſe Doctores, qui Epiſcopo facultatem aſſerant, illud auferendi, cum tales urgent rerum circumſtantiæ, ut nec ſummus Pontifex conſuli, nec Matrimonii contractus, ad quem omnia ſunt diſpoſita, differri poſſit, ſine ſcandalo, & paratorum ad nuptias infamia; ad præcavenda enim prædicta gravia mala, ſi alius non ſuppetat modus, illis occurrendi, præſumendum eſt, Summum Pontificem delegare Epiſcopo poteſtatem diſpenſandi, quam certe requiſitus, non eſſet ei denegaturus. Hanc facultatem, nullius præcedentis Doctoris patrocinio fretum, ſe omnium primum Epiſcopis vindicaſſe, gloriatur Sanch. *cit. l.* 2. *diſp.* 40. *n.* 7. ſed eum poſtea ſequuti ſunt Pontius *cit. l.* 8. *c.* 13. *n.* 6. Hurtad. *diſp.* 26. *de Matrim. n.* 7. Perez *de Matrim. diſp.* 44. *ſect.* 6. *n.* 12. Bonacina *de Matrim. diſp.* 3. *punct.* 15. *n.* 5. *v. Rurſus*, *adde* Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcopi p.* 2. *alleg.* 35. *n.* 5. Cabaſſutius *cit. c.* 37. *n.* 4. De Juſtis *de diſpenſationibus Matrimonialibus*, *l.* 2. *c.* 2. *n.* 129. *& pluribus ſeqq.* VVieſtner *ad tit.* 16. *l.* 4. *Decretal. n.* 66. *& ſeqq.* Anacletus *in Jus Canonic. t.* 4. *in append. de diſpenſ. ſuper impedimentis n.* 62. *&* 63. Sed quamvis hæc opinio, teſte cit. Bonacina, hodie ſit fere communis, eam tamen acriter reprehendit, & exagitat Fagnanus *in cap. cit. Nimis, de filiis Presbiter. num.* 34. *&* 35. fortaſſe quia, uti adnotavit Perez *cit. ſect.* 6. *num.* 13. eſt moraliter impoſſibile, eas omnes concurrere rerum circumſtantias, quas ſibi fingit Sanchez, in quibus nequeat Matrimonium retardari, abſque ſcandalo, cum alii plurimi ſemper præſto ſint modi, ab eodem Perez indicati, protrahendi tempus nuptiis, abſque ulla ſuſpicione criminis, & infamia eorum, qui jam erant ad eas celebrandas accincti.

„ Sed quidquid ſit de ea extraordinaria poteſtate, quæ, ex præſumpta Summi Pontificis voluntate, in aliquo eventu, urgentiſſimæ videlicet neceſſitatis, & impedimenti occulti, competat Epiſcopis, nullum in præſens de ea ferimus judicium, ſed tantum diſſerimus de ordinaria poteſtate diſpenſandi in quibuſdam impedimentis dirimentibus publicis. Hanc poteſtatem, communi fere calculo, Doctores denegant Epiſcopo: quinimmo ſacræ Urbis Congregationes, Concilii, videlicet, ac ſupremæ Inquiſitionis, non ſemel proſcripſerunt, tamquam falſam, & temerariam propoſitionem aſſerentem Epiſcopo jus diſpenſandi ſuper impedimento dirimente publico, quod obſiſtat Matrimonio contrahendo, etiam ſi gravis urgeat illud contrahendi neceſſitas, uti videre eſt apud Joannem Baptiſtam Rigantium, virum apprime doctum *t.* 4. *commentarior. in regul. Cancellar. in notis ad reg.* 49. *nu.* 1. *&* 2. ubi Sacrarum Congregationum reſponſa, ſumma diligentia congeſta, per extenſum, ut dicitur, referuntur, & Doctorum in hanc rem placita copioſe allegantur. Et nihilominus aliquot Epiſcopi eamdem poteſtatem etiam nunc ſibimetipſis adſcribunt, & contra juris communis principia, ac communem Doctorum ſenſum, etiam in ſuis Synodalibus Conſtitutionibus, ſibi aſſerere quandoque non dubitant; &, quod magis dolendum eſt, non deſunt aliqui, licet pauci Doctores, hac in re Epiſcopis blandientes, quorum aliqui innituntur prædicto axiomate, cujus falſitatem deteximus; alii vero innituntur diuturna conſuetudine, per quam, a quibuſdam Epiſcopis, poteſtatem relaxandi aliqua impedimenta dirimentia, qua, ſpectato jure communi, carerent, acquiſitam decantant. Hinc Gibertus ſuarum conſultationum *t.* 12. *conſult.* 59. *de Matrim.* abſolute docet, Epiſcopos, in hoc negotio, unice ſpectare debere ſuorum Prædeceſſorum praxim, liberéque poſſe, legitima exigente cauſſa, eas diſpenſationes indulgere, quas a ſuis Prædeceſſoribus conceſsas deprehenderint. Hinc pariter Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. cit. lib.* 2. *de Matr. art.* 13. poſtquam *reg.* 11. auctoritatem diſpenſandi ſuper impedimentis, Matrimonium dirimentibus, publicis & notoriis, uni vindicavit Romano Pontifici, inquiens: *Hodierna Eccleſiæ diſciplina, ſecundum quam diſpenſationes in gradibus prohibitis conſanguinitatis, vel affinitatis, aliiſque impedimentis dirimentibus, Romano Pontifici reſervatæ ſunt, cum publicum impedimentum eſt, & de Matrimonio contrahendo agitur, non permittit, ut Epiſcopi, his in circumſtantiis, diſpenſent. Cum enim ab Eccleſia univerſali, ſive illius capite Romano Pontifice ſint inſtituta impedimenta Matrimonium dirimentia, diſpenſationes ſuper eis, communi jure, ad caput univerſalis Eccleſiæ Romanum Pontificem, non ad Epiſcopum pertinent, ut colligitur ex cap. Cum Inferior, de majorit. & obed. Conciliaque Provincialia plurima, Ritualia Eccleſiarum, Auctores omnes id confirmant, & auctoritatem diſpenſandi competere negant Epiſcopis, cum publicum impedimentum eſt, vel de contrahendo Matrimonio agitur*; poſtquam, inquam, hanc communem doctrinam diſerte tradidit, & inſinuavit, in ſequenti reg. 12. eadem in hunc modum limitat: *Si tamen antiqua ſit, & legitime præſcripta Diœceſi conſuetudo, ut Epiſcopus in quarto gradu, etiam de contrahendo, certis in caſibus diſpenſet, quia ejus Deceſſores hac uſi ſunt ab antiquo, ad hanc uſque diem, facultate, quæ a Sede Apoſtolica conceſſa creditur (quod in quibuſdam Galliarum Diœceſibus fieri novimus) de his diſpenſationibus haud movenda lis eſt: ſiquidem conſuetudo legitime præſcripta juri poſitivo præjudicat, uſuſque longævi non levis eſt auctoritas, ut dicitur in cap. Conſuetudinis, & cap. Cum tanto, de conſuetud.* Hinc denique nonnulli Gallicani Epiſcopi, uti narrant Pontas *in verb. Diſpenſatio Matrimonii*, *caſ.* 35. l'Herminier *de Sacramentis t.* 3. *c.* 17. Auctor collationum Eccleſiaſticarum Pariſienſium ſub Cardinali de Noailles *t.* 3. *l.* 5. *collat.* 2. *c.* 2. Gerbeſius in tractatu, quem edidit, *de poteſtate Eccleſiæ, & Principum ſuper impedimentis Matrimonii*, & Saintebeuve *tom.* 1. *reſol. caſuum conſcientiæ*, *caſ.* 66. *&* 67. uſum prætexentes ſuorum Deceſſorum, diſpenſant in impedimento quarti, & alicubi etiam tertii gradus conſanguinitatis, ſeu affinitatis; & alii jus ſibi vindicant relaxandi inſuper impedimenta cognationis ſpiritualis, criminis, & publicæ honeſtatis, licet alii ejuſdem Regni Antiſtites, obſervante eodem Saintebeuve, ſibi integrum non eſſe arbitrentur, ab ullo, cujuſcumque generis, canonico impedimento Matrimonium dirimente, quemquam ſolvere, prout ſcilicet, ſicut idem Auctor proſequitur, fert diverſa, quæ in qualibet Diœceſi inolevit, conſuetudo. Ab eadem quoque conſuetudine, quæ ex privilegio, & indulto Apoſtolico initium ſumpſiſse cenſenda ſit, contendunt ſimiliter Epiſcopi Leodienſes, ſe poteſtatem adeptos, diſpenſandi in quarto, & in tertio hinc inde Conſanguinitatis gradu: *Si imminens appareat periculum defectionis partium ad vicinos Fidei hoſtes, mutuæ internecionis parentum, & amicorum inter ſe, ob corruptam puellam, & Partes non habeant media recurrendi ad Urbem*, quemadmodum referunt Leſſius *in auctor. V. Matrimonium*, *caſ.* 9. Gobat *Theolog. experim. tract.* 9. *n.* 596. & Van-Eſphen. *I. E. U. t.* 1. *p.* 2. *tit.* 14 *cap.* 1. *n.* 11. quod tamen jus ſibi non arrogare alios Belgii Epiſcopos, ne eos quidem, quorum Diœceſes, auctoritate Pauli IV. a Laodicenſi divulſæ ſunt, opportune animadvertit Zipæus *ad tit. De eo, qui cognovit conſanguineam uxoris n.* 3.

„ Verum, ſicuti graviter errant qui poteſtatem, de qua agitur, Epiſcopis adjudicant, unice freti illo axiomate, cujus falſitatem plurima Concilia Provincialia, Ritualia Eccleſiarum, Auctoreſque omnes agnoſcere fatetur etiam cit. Natalis Alexander, in allega-

„ ta

ta reg. 11. ita periculum eſt, ne ſe, alioſque decipiant, qui eam a conſuetudine mutuantur; in primis enim prudenter dubitari poteſt, an ejuſmodi conſuetudo, in florentiſſimo Regno Galliarum, Apoſtolicæ Sedi obſequentiſſimo, & Sacrorum Canonum religioſiſſimo cuſtode, ullo umquam tempore viguerit, cum non ſolum contingere potuerit, hunc, illumve Epiſcopum, in hoc, aut illo impedimento diſpenſaſſe, ex privilegio ſibi a prima Sede ſpecialiter conceſſo; ſed etiam ita rem ſe habuiſſe, conſtet ex regeſtis Sacræ Congregationis de Propaganda Fide, & Sancti Officii, in quibus frequentes adnotatæ reperiuntur conceſſiones Epiſcopis Gallicanis indultæ, diſpenſandi ſuper impedimentis tertii, & quarti gradus: unde Ducaſſe Auctor Gallicanus *in ſua practica juriſdictionis Eccleſiaſticæ c. 10. ſect. 7.* ſcribit, timoratæ conſcientiæ, & excellentis doctrinæ Gallicanos Epiſcopos diſpenſaſſe, poſt indultum ſibi a Sede Apoſtolica conceſſum, & a diſpenſatione abſtinuiſſe, poſtquam ceſſaverat, nec fuerat renovatum indultum, quod ad certum tempus obtinuerant. In hac autem dubietate, non licere Succeſſori ſimiles diſpenſationes elargiri, recte adnotavit idem Natalis Alexand. *in fine cit. regulæ* 12. ſcribens: *At ſi dubitet, vel merito dubitare debeat Epiſcopus, an diſpenſationes, a ſuis Deceſſoribus conceſſæ, ſint ex privilegio reali, & perpetuo, an ex privilegio perſonali, diſpenſare non poteſt, niſi & ipſe diſpenſandi privilegium a Summo Pontifice obtineat. In re enim Sacramenta ſpectante, non licet unius probabilem, ac minus tutam opinionem ſequi, relicta probabiliore, atque tutiore.*

„ Quod autem aliquot Galliarum Epiſcopi, ex privilegio mere perſonali, non vero ex conſuetudine, nacti ſint facultatem ſuper aliquo impedimento diſpenſandi, inde etiam conjicimus, quod ex una parte incredibile videatur, talem conſuetudinem, intra unius, aut alterius Diœceſis limites conſtituiſſe, nec conterminos permeaſſe: id quippe evenire vix potuit, in re Epiſcopis favorabili, atque in Regno, ſervandæ inter Paſtores diſciplinæ, morumque concordiæ, & unitatis ſtudioſiſſimo: ex alia vero ſcimus, quamplurimos Galliarum Antiſtites diſerte declaraſſe, ſibi fas non eſſe, ullum auferre, ſeu relaxare impedimentum Matrimonium dirimens: ſiquidem Concilium Turonenſe anni 1583. (*t. 10. collect. Harduin. col.* 1405.) definivit: *In quarto conſanguinitatis & affinitatis, necnon cognationis ſpiritualis, prohibitis gradibus, Epiſcopis diſpenſare non licere declaramus*; in Concilio Toloſano anni 1590. *cap.* 8. legimus: *Quos cognationis gradus impedit, licet jam legibus ſolutos, & diſpenſatos, niſi viſa prius Summi Pontificis diſpenſatione, in Matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant*: Synodus Lingonenſis apud Natalem Alexandrum *cit. reg.* 12. poſt enumeratas perſonas, in aliquo, uſque ad quartum conſanguinitatis gradum inter ſe conjunctos, ait: *Inter iſtas non eſt legitimum Matrimonium, niſi cum eis ſit per Sedem Apoſtolicam diſpenſatum*, idemque ſancitum, declaratumque reperiri in Synodo Trecenſi, idem Natalis Alexander teſtatur; additque Diot in opere, cui titulus *Sacramentarium Paſtorum, tr. 13. de diſpenſationibus Matrimonialibus c. 8. p. 213. edit. Pariſ. an.* 1709. in generali Congregatione Epiſcoporum, & univerſi Cleri Gallicani declaratum eſſe, diſpenſationes omnes Matrimoniales ad ſolum Papam pertinere, & Parlamentis eſſe obſiſtendum, ſi aliquando Epiſcoporum diſpenſationes admittant. Quis autem credat, tot Gallicanos Epiſcopos, ſuæ juriſdictionis tenaciſſimos, ſibi ſponte abjudicaſſe eam auctoritatem, quam paſſim viderent ab aliis finitimarum Diœceſum Præſulibus, jure ordinario, & non mere delegato exerceri?

„ At etiam dato, in aliquam Diœceſim irrepſiſſe conſuetudinem, de qua contenditur, ut per eam collatum dicamus Epiſcopo legitimum jus auferendi impedimenta, a Conciliis Oecumenicis, aut a ſummis Pontificibus inducta, diligenter prius examinandum eſt, an ea conſuetudo omnes habuerit conditiones neceſsarias, ut potuerit prævalere legi, Epiſcopo inhibenti, ne Superioris ſtatutum infringere, aut quoquo modo relaxare præſumat. Quinimmo, cum talis conſuetudo, non ſolum tendat ad abrogandam legem, verum etiam ad tollenda, & minuenda jura, uni competentia Romano Pontifici, præter ceteras conditiones, neceſse eſt, ut centum ad minus annorum ſpatio, ſine ulla interruptione, perſeveraverit. Quocirca citatus Van-Eſpen *jur. Eccleſ. univerſ. p. 2. tit. 14. cap. 1. num.* 11. ut Epiſcopo Leodienſi auctoritatem aſtruat diſpenſandi in tertio, & quarto, & in tertio hinc inde conſanguinitatis, ſeu affinitatis gradu, eamque ex legitima conſuetudine ab eo acquiſitam evincat, ejuſmodi conſuetudinem contendit eſse immemorabilem. Ad conſuetudinem quoque, cujus initii memoria non extet, confugit Auctor citat. collationum Pariſienſium *t. 3. §. 2. collat.* 2. Verum poſtremo, & potiſſimum conſiderandum eſt, an per eam conſuetudinem, ſi qua inoleverit, *diſrumpatur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ*, in quo eventu numquam, per eam adverſus legem præſcribi, declaravit Innocentius III. *in cap. Cum inter, de conſuet.* Num porro prædicta conſuetudo ejuſmodi inficiatur vitio, potius quam a Nobis, præſtat audire a Gallicano Auctore Cabaſsutio, qui *citat. lib. 3. cap. 27. num.* 6 loquens de auctoritate diſpenſandi, quam ſibi vindicant nonnulli ſuæ nationis Præſules, hæc habet: *Si in oppoſitum reclamantibus Conciliis Oecumenicis, quæ hanc poteſtatem uni Summo Pontifici, Legatoque reſervant, ſibi auſint vindicare ducenti circiter, & quadraginta Epiſcopi, cum ſuis Vicariis, ſeorſum in ſuis Diœceſibus, ſinguli pro ſuo arbitrio, hujuſmodi licentiam, ingruet profecto tota Gallicana ditione admodum exuberantior, & inordinatior inter tot, tamque diverſa ſibi, aliiſque indulgentium Prælatorum capita, in diſpenſandis Matrimoniis licentia. Quin etiam, ſi per univerſum Regnum iſta invaleſceret conſuetudo (quod malum Deus avertat) contingeret demum, ut quilibet laici, etiam ſubalternorum tribunalium Judices, per captionem, & distractionem bonorum Epiſcopalium, ipſoſmet Epiſcopos cogerent, pro ſuo peculiari, aut amicorum, aut Partium poſtulantium affectu, ad ſic diſpenſandum, ſicut jamdudum compellunt invitos, ad monitoria, & excommunicationes decernendas; ſicque ſimile quid illis obveniret Divinæ huic, apud Iſaiam, comminationi*: pro eo, quod abjecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cum ſilentio, propter hoc ecce adducet Dominus ſuper eos aquas fluminis fortes, & multas: *ſic enim renuentes hac in parte ſummo univerſalis Eccleſiæ Pontifici ſubjici, compelluntur indigniſſime Laicorum Judicum infirmorum decretis obtemperare, aut propriorum fructuum, ni pareant, interceptionem, ac privationem pati.* Et poſt adducta modo a Nobis relata loca Conciliorum Turonenſis, & Toloſani, inanem decernentia hac in re diſpenſationem, quæ a Summo Pontifice non dimanarit, concludit Cabaſsutius: *Sane iſtæ ab Epiſcopis conceſſæ diſpenſationes pro contrahendis conjugiis, aut nullitatem, aut incertitudinis cauſſant Sacramenti. At vero in re Sacramentaria unanimes docent Theologi, non eſſe licitum, quidquam incerti adhibere, eo certo medio prætermiſſo, quod adhiberi poſſit. Atque ita licentia iſta vel nefariam inducit Sacramenti nullitatem, aut ad ſummum, tutiore ſimul, & probabiliore opinione rejecta, minus probabilem, nec tutam, in tanti momenti Sacramento, conſectatur opinionem.*

Huic Cabaſsutii monito morem gerant Epiſcopi, & nullius conſuetudinis prætextu eam exerceant facultatem, quam dubiam ſaltem, atque incertam eſse, diſſimulare non poſsunt. Quod ſi quis eam ſibi certo competere obſtinate contendat, adhuc abſtineat oportet ab illa in ſua Synodo oſtentanda, & Synodali ſtatuto ſibimetipſi aſserenda. Etenim (uti inferius, ſuo loco demonſtrabitur) ne ea quidem, quæ Epiſcopis certo licent, ex tacita permiſſione, & conniventia Apoſtolicæ Sedis, poſsunt ab iiſdem per edictum, aut Synodalem Conſtitutionem decerni, & juri ſuo ordinario quodammodo attribui; id quippe manifeſtam ſaperet ambitionem, qua viderentur ſe quodammodo æquiparare Summo Pontifici, ejuſque affectare ſupremam juriſdictionem.

Quare, ſi aliquis Antiſtes, ob nimiam ſuæ Diœceſis ab Urbe diſtantiam, aliamve legitimam cauſsam, neceſsariam ſibi reputet auctoritatem diſpenſandi in uno, aut pluribus impedimentis Matrimonium dirimentibus, eam expoſcat a Romano Pontifice, qui eam petentibus impertiri non renuit, nunc magis, nunc minus amplam, pro temporum, & locorum varietate.

15. Quæres 2. *Quinam alii poſſint diſpenſare in hujuſmodi impedimentis dirimentibus?*

Reſp. dato caſu neceſſitatis, poſse in illis diſpenſare Legatum a latere in Provincia ſuæ Legationis, in iis caſibus, in quibus poteſt Epiſcopus, ex communi regula: quod poſſit Legatus in ſua Provincia quicquid poteſt Epiſcopus in ſua Diœceſi. Solet etiam Legatis in Provinciis Italiæ, & Nuntiis extra Italiam ſpecialiter concedi a Pontifice facultas diſpenſandi in impedimento publicæ honeſtatis, ſicut Commiſsario Bullæ Cruciatæ eſt ſpecialiter conceſsa facultas diſpenſandi pro foro conſcientiæ in impedimento occulto affinitatis provenientis ex copula illicita, ad convalidandum Matrimonium bona fide contractum, prout docent Leander *quæſt.* 13. Averſa *ſect.* 2. Diana *p. 1. tr. 11. reſ.* 116. Sanch. Hurtado, Villalob. Trull. & alii, quos ſequitur Ant. a Spir. S. *n.* 538.

16. Hanc eamdem facultatem diſpenſandi in impedimento occulto affinitatis cum iis, qui ignoranter, aut ſcienter contraxiſsent, habere Religioſos Mendicantes virtute cujuſdam privilegii conceſſi Auguſtinianis a Leone X.

refe-

referunt Vera-Crux *in ſpeculo* 1. *art.* 27. & Roffenſ. *In libello de cauſſa Matrimonii Regis Angliæ*. Verum tale privilegium, vel non datur, vel non eſt in uſu, vel non fuit generaliter conceſſum, ſed ſolum pro uno tantum actu particulari, ut docent Averſa *ſect.* 2. Sanch. *l.* 8. *diſp.* 6. Candid. *diſq.* 28. *art.* 17. vel fuit privilegium conceſſum Mendicantibus, ut poſſent diſpenſare cum inceſtuoſis ad petendum debitum, ut cum aliis notat Leander *q.* 14. & tenet Diana *p.* 11. *tr.* 2. *reſ.* 28. Idem tenet cum ſententia communi Ant. a Spiritu S. *diſp.* 8. *ſect.* 3. *n.* 544. quamvis probabile putet, in caſu urgentiſſimo, & in quo detur periculum in mora, poſſe Regulares uti tali privilegio, cujus etiam meminit Rodriq. *t.* 3. *q.* 2. *ar.* 2. & fuiſſe per Bullam conceſſum teſtatur Roffenſ. Vir magnæ Sanctitatis, & Doctrinæ, qui pro fide Catholica gladiis impiorum occubuit, ut proinde non poſſit de illius teſtimonio dubitari, ut aſſerit Brunus de privil. Regul. *p.* 1. *tr.* 5. *c.* 5. *propoſ.* 3.

D U B I U M III.

Quinam poſſit diſpenſare in Impedimentis ſupervenientibus Matrimonio jam contracto, in ordine ad petendum debitum?

17. AFfinitas, & cognatio Spiritualis, ſi superveniant poſt Matrimonium legitime contractum, quamvis illud non dirimant, utpote natura ſua indiſſolubile, impediunt tamen petitionem debiti conjugalis ex parte illius, qui talem contraxit affinitatem, ſeu cognationem Spiritualem cum altero Conjuge, juxta dicenda inferius *cap. ſequenti*; ideo quærimus, quinam poſſint in illis diſpenſare in ordine ad petendum debitum conjugale, an hoc poſſint Epiſcopi, & etiam Regulares, non ſolum urgente neceſſitate, & periculo incontinentiæ, quando non patet facilis aditus ad Pontificem, ut contendunt Graffius, Sylveſter, Guttierez, & Lopez apud Sanch. *l.* 8. *diſp.* 12. *n.* 10. ſed etiam extra tale periculum, cum facilis pateat aditus ad Pontificem?

18. Reſp. 1. Epiſcopos poſſe ſemper diſpenſare in hujuſmodi impedimentis ſupervenientibus poſt Matrimonium legitime contractum, in ordine ad petendum debitum, quamvis nulla urgeat neceſſitas, & facilis pateat aditus ad Pontificem, & hoc non ex jure aliquo ſcripto, quod nullum eſt, ſed ex conſuetudine legitime introducta ex ipſa praxi, ac tacita Pontificis approbatione introducta, ut ex communi ſententia docent Sanch. *l.* 8. *c.* 12. *n.* 13. Bonacina *q.* 3. *punct.* 15. *n.* 5. Averſa *ſect.* 3. & aliis citatis, Leander *quæſt.* 15. Idem poteſt Vicarius Generalis Epiſcopi, & Capitulum, Sede vacante, quia hæc facultas per ſe convenit Epiſcopo, ſicut aliæ ordinariæ facultates?

19. Reſp. 2. In impedimento affinitatis contractæ cum propria Conjuge, ob inceſtum commiſſum cum ejus conſanguinea in primo, & in ſecundo gradu, in ordine ad petendum debitum, diſpenſare poſſunt Regulares virtute ſuorum privilegiorum; ſic enim conceſſerunt Julius II. & Martinus V. Benedictinis Monaſterii Valliſoleti, & S. Pius V. vivæ vocis oraculo Fratribus Minoribus, quod per communicationem competit etiam aliis Religioſis, qui rite ſecundum Trid. fuerint a ſuis Superioribus ad Confeſſiones Sæcularium deputati, & refertur inter privilegia Mendicantium verbo *diſpenſatio n.* 17. & in compendio privileg. Societatis Jeſu in hæc verba: *Poſſunt dicti Confeſſarii, ſi ſint Viri docti, & juxta formam Tridentini approbati, ex commiſſione Provincialis, diſpenſare in foro conſcientiæ ad petendum debitum, cum his, qui conſanguineum, vel conſanguineam ſui Conjugis, poſt Matrimonium carnaliter agnoverint*; quod privilegium tutiſſimum eſſe fatetur Sanch. *l.* 8. *diſ.* 16. *n.* 8. & ita tenent Pontius *l.* 8. *c. c.* 13. *n.* 11. Palaus *punct. ult.* §. 1. *n.* 18. Ant. a Spiritu S. hic *n.* 541. & in direct. Regul. *tr.* 2. *diſp.* 1. *ſect.* 2. §. 3. Averſa *q.* 19. *ſect.* 3. Candidus *t.* 1. *diſp.* 27. *art. un. dub.* 9. & alii ſatis communiter.

20. Et quamvis privilegium S. Pii V. fuerit conceſſum vivæ vocis oraculo, tamen non fuiſſe ab Urbano VIII. revocatum acriter defendunt Leander *diſp.* 24. *q.* 16. & Martin. de S. Joſeph *Mon. Confeſſ. t.* 1. *l.* 1. *tr.* 57. *de Matr. n.* 3. quorum ſententiam ſatis probabilem exiſtimat Diana *p.* 10. *tr.* 14. *reſol.* 20. & ſequitur Bordonus *in Miſcell. deciſ.* 474. Hoc privilegium non extenditur ad diſpenſandum cum Conjugibus, qui cognationem ſpiritualem contraxerunt, ut poſſint licite petere debitum, quia, ut bene advertunt Sanch. *n.* 13. & Candidus *dub.* 9. cum ſint impedimenta diverſæ rationis, nec in verbis conceſſionis unius poſſit alterum comprehendi, non debet conceſſio unius ad alterum protrahi. *An vero detur privatio petendi debitum ob cognationem ſpiritualem ſupervenientem Matrimonio, & an ſit diſpenſatio neceſſaria, videbimus* cap. *ſequenti*.

21. Ad hoc, ut Religioſi uti poſſint tali facultate diſpenſandi ad petendum debitum, neceſſariam aſſerunt ſpecialem ad hoc licentiam, & deputationem a ſuo Provinciali, aut Generali. Averſa *ſect.* 3. Rodriq. 1. *q.* 69. *art.* 1. Portel. in dub. Regul. V. *Abbas nu.* 5. Villalob. *tom.* 1. *tr.* 13. *diff.* 52. *n.* 10. Palaus *n.* 18. Diana *p.* 3. *tr.* 2. *reſol.* 14. referens Sanch. Rebellum, & alios, quia ſic habetur ex verbis privilegiorum hanc facultatem concedentibus tantum Confeſsariis ad hoc deputatis a Provincialibus. Sed alii probabiliter negant, dicentes, in privilegio conceſso Benedictinis, & Minoribus, hoc non contineri, ſed abſolute concedi hanc facultatem Confeſſariis Regularibus, nulla facta mentione deputationis a Provinciali. Sic Diana ſibi contrarius *p.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 46. cum Cœleſtino in comp. Theol. Moral. *tr.* 9. *c.* 15. & Peregrino in compend. privileg. Cleric. Regul. *p.* 1. *tit. diſpenſatio* §. 8. & iterum *p.* 10. *tr.* 14. *reſol.* 20. Sayr. in Clavi Regia *l.* 6. *c.* 11. *n.* 98. Joan. Suar. in Enchir. caſuum conſcient. *l.* 5. *V. debitum conjugale* §. *Inceſtuoſus Conjux*, quos affert, ac ſequitur Macado *l.* 8. *p.* 3. *tr.* 3. *docum.* 2. *n.* 2. Gand. *diſq.* 27. *ar. un. dub.* 9. Gabr. a S. Vincentio *diſp.* 9. *n.* 57. Anton. a Spiritu S. *n.* 541. Bordonus *in miſcel. deciſ.* 474. dicens, non eſſe neceſſariam deputationem Provincialis, quia ejus loco ſucceſſit noſtris temporibus approbatio Epiſcopalis juxta Trid. Leand. *diſp.* 24. *q.* 17. requirit ſpecialem deputationem, ſaltem Superioris localis, & Diana *p.* 10. ait, quod, ad tollendas omnes difficultates, optimum eſſet, ſi Superiores locales in omnibus domibus deſignarent hos Confeſſarios ad diſpenſandum. Non eſt neceſse, ut hæc diſpenſatio fiat in Sacramentali Confeſſione, ſed ſatis eſt, ut ipſi Regulares ſint approbati, & expoſiti ad audiendas Confeſſiones, ut cum Diana, & Portello notat Averſa *ſect.* 3.

22. Poſsunt Confeſsarii Regulares abſque ulla ſpeciali deputatione ſui Provincialis diſpenſare ad petendum debitum cum illis, qui poſt votum caſtitatis Matrimonium contraxerunt, vel illud poſt contractum Matrimonium, etiam de utriuſque conſenſu emiſerunt; nam cum hoc votum in Conjugatis non ſit integræ caſtitatis, ſed tantum ad non petendum debitum, ſequitur, quod non ſit abſolutum, perpetuum, ac Pontifici reſervatum, ac proinde poſse a Regularibus diſpenſari virtute ſuorum privilegiorum, ut docent Bordonus *t.* 1. *reſol.* 15. *n.* 31. Trullen. *in Decalog. l.* 2. *c.* 2. *d.* 44. *n.* 3. Palaus *tom.* 3. *diſp.* 2. *de voto punct.* 13. *n.* 9. Ant. a Spir. S. *n.* 540. Candid. *diſq.* 27. *ar. un. dub.* 21. Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 2. Leand. *diſp.* 34. *q.* 17. ubi cum aliis advertit, non poſse Regulares, nec Epiſcopum diſpenſare ad petendum, aut reddendum debitum cum illis, qui ante Matrimonium, vel poſt, eo non conſummato, voverunt Religionem; nam iſti tenentur, & poſsunt ingredi Religionem, quam voverunt, ſi nondum Matrimonium ſit conſummatum. Hanc diſpenſationem poſse fieri extra Sacramentum, & in neceſſitate in abſentia, perſcriptum notat Diana *p.* 3. *tr.* 2. *reſol.* 14. & *p.* 11. *tr.* 8. *reſol.* 16. quia hic non agitur de abſolutione Sacramentali, quam in abſentia dari nullatenus licet.

D U B I U M IV.

An Diſpenſatio dari poſſit ſine cauſſa?

23. SUppono ex his, quæ dicuntur in materia de legibus, diſpenſationem de genere ſuo, & regulariter loquendo, exigere cauſsam rationabilem, ſive fiat a Superiore in lege ſua, ſive ab inferiore in lege Superioris, cum hoc tamen diſcrimine, quod facta a Superiore ſine cauſsa, valida erit diſpenſatio, ſed illicita; facta vero ab inferiori ſine cauſsa, non ſolum erit illicita, ſed etiam invalida. Ratio eſt, quia diſpenſatio, cum ſit quædam læſio juris communis, & quædam inæqualitas, quæ ponitur inter partes ejuſdem communitatis, quarum aliæ eximuntur ab obligatione legis, aliis remanentibus ſub eadem obligatione, ſi fiat ſine cauſsa rationabili, violat juſtitiam, quæ exigit æqualitatem, & occaſionem præbet quærelarum iis, qui remanent ſub obligatione legis; quod fieri non poteſt citra peccatum, & vitium acceptionis perſonarum.

24. Verum tamen eſt, quod diſpenſatio facta a Superiore in lege ſua, valida eſt, etiamſi fiat ſine cauſsa; nam tota obligatio legis pendet a voluntate Principis, & legiſlatoris, qua ceſsante per diſpenſationem, etiam ſine cauſsa, lex deſinit obligare: non ſic ſi fiat ab inferiori, qui non ex facultate ſibi propria, ſed ex facultate accepta a Superiore diſpenſat. Ratio eſt, quia Superior non cenſetur concedere inferiori facultatem diſpenſandi ſine cauſsa rationabili: quare, ſi nulla exiſtente cauſsa, diſpenſatio fiat, erit facta ſine legitima facultate a non habente poteſtatem, ac proinde erit nulla, & invalida. Sic tenent Sanch. *l.* 8. *diſp.* 17. *n.* 24. Pontius *l.* 8. *c.* 14. *n.* 7. Averſa *q.* 19. *ſect.* 4. Roſignol. *de Matr. III. prænot.* 1. *n.* 4. Suar. *l.* 6. *de legib. c.* 19. *n.* 6. Palaus *t.* 1. *tr.* 3. *diſp.* 6. *punct.* 8. §. 1.

25. Reſp.

25. Reſp. 1. Summum Pontificem, etiam ſine cauſſa, poſſe valide diſpenſare in impedimentis Matrimonii, quæ ſunt de jure Eccleſiaſtico, non tamen licite. Ratio primæ partis eſt, quia impedimenta, quæ ſunt juris Eccleſiaſtici, cum ſint ab Eccleſia, & a Pontifice ſtatuta, ab illius pendent voluntate, ut proinde poſſit per diſpenſationem aliquos eximere ab illorum obligatione, aliis remanentibus obligatis; quare diſpenſatio ab illo obtenta ſine cauſſa, erit valida, ſi vere Pontifex intendat diſpenſare; ſi enim non habeat intentionem diſpenſandi ſine juſta cauſſa, ea non exiſtente, invalida erit obtenta diſpenſatio, non quidem defectu poteſtatis, ſed ex defectu intentionis, & hæc eſt ratio, cur invalida ſit diſpenſatio, quando cauſſæ falſæ narrantur Pontifici, quia non intendit diſpenſare, niſi veris exiſtentibus narratis; & ita tenent Doctores ſupra citati, & alii communiter.

26. Secunda pars colligitur ex Trid. ſeſſ. 24. c. 5. de ref. ubi habetur: *in contrahendis Matrimoniis, vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro, idque ex cauſſa*: & ſeſs. 25. cap. 18. dicitur: *Quod ſi urgens, juſtaque ratio, & major quandoque utilitas poſtulaverit cum aliquibus diſpenſandum eſſe, idque, cauſſa cognita, & ſumma cum maturitate, a quibuſcumque, ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum?* Ratio eſt, quia poteſtas debet eſse in ædificationem, non in deſtructionem, teſte Apoſt. 2. *Corinth.* 10. diſpenſatio autem facta ſine cauſsa, eſt potius in deſtructionem, quam in ædificationem, cum potius ſit diſſipatio, quam diſpenſatio, ut notavit D. Bern. *l.* 3. *de conſid. ad Eugen. in fine*; deinde, quia eximere aliquem ab obligatione legis communis, eſt ponere inæqualitatem, & præbere occaſionem querelarum, quod fieri non poteſt ſine peccato. Ita Palaus, Sanch. Suar. Rogſinol. ſupra.

27. Et quidem eſſe peccatum de genere ſuo mortale diſpenſationem concedere ſine cauſſa, plures affirmant, tum quia hoc graviter prohibetur a Trid. dum ſeſſ. 25. cap. 18. dixit: diſpenſare ſine cauſſa nihil aliud eſſe, *quam unicuique ad leges tranſgrediendas aditum aperire*: tum quia violatur juſtitia diſtributiva, quæ petit, æqualitatem ſervari erga omnes. Ita Suar. *de legib. l.* 6. *c.* 18. *n.* 17. & Averſa *q.* 19. *ſect.* 4. Roſign. *n.* 9. Verius tamen eſt, non eſſe niſi peccatum veniale, ſi abſit ſcandalum, quia quod aliquis a lege eximatur, & non alius, non videtur gravis inæqualitas, aut læſio boni communis, ob quam debeamus dicere, Superiorem ſine cauſſa diſpenſantem graviter delinquere: peccaret tamen, ſi ex tali diſpenſatione grave oriretur ſcandalum, aut contemptus legis. Sic Baſilius Pontius *l.* 8. *c.* 14. Ant. a Spiritu S. *n.* 550. Palaus *ſup. n.* 5. Sanch. *n.* 7. Salas *diſp.* 20. *ſect.* 5. *n.* 55. Andreas a Matre Dei *tr.* 9. *de Matr. c.* 14. *punct.* 2.

28. Reſp. 2. Epiſcopum, aut alium inferiorem, nec licite, nec valide diſpenſare poſſe in impedimentis Matrimonii ſine cauſsa. Ratio eſt, quia Epiſcopus, aut alius inferior non habet liberam facultatem ſibi propriam diſpenſandi, cum non poſſit derogare legi Superioris, ſed ſolum hoc poteſt in quantum expreſse, aut præſumptive ſibi permittitur a Superiore; at numquam Pontifex facultatem concedit, aut conſentit, ut alius ſine cauſsa diſpenſet; ergo diſpenſatio ſine cauſsa ab Epiſcopo, aut alio inferiore data, non ſolum illicita, ſed etiam eſt invalida. Roſign. *prænot.* 1. *n.* 6. Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 33. *n.* 3. Pontius, Sanch. Salas, Vaſq. & alii, quos ſequitur Palaus *ſupra* §. 2.

29. Ex quo ſequitur, invalidam eſſe diſpenſationem datam a Pontifice ſine cauſa in Voto, Juramento, Sponſalibus, & Matrimonio rato; nam obligatio ex illis orta, eſt de jure naturali & Divino, in quo non poteſt Pontifex diſpenſare ſine cauſſa, quia non accepit a Deo poteſtatem diſpenſandi pro libito, ſed juſta cauſſa intercedente, ut non ſit diſſipator, ſed diſpenſator fidelis, ut cum D. Thoma 2. 2. *q.* 88. *ar.* 12. *ad* 2. notat Roſignol. *n.* 7. Similiter Epiſcopus, ſi diſpenſaret ſine cauſsa in lege jejunii, feſtorum, aut alia lege Romani Pontificis, invalida eſſet diſpenſatio ob eamdem rationem, Ant. a Spir. Sanct. *n.* 548. Andreas a Matre Dei *c.* 14. *punct.* 2. *n.* 18. Averſa *ſect.* 4. aliique communiter, & peccaret mortaliter, quia uſurparet ſibi facultatem, & juriſdictionem, quam non habet, & faceret actum nullum, & irritum: eadem ratione peccat etiam, qui petit diſpenſationem ſine cauſsa, quia petit actum illicitum, & Superiorem inducit ad peccatum; quod magis verum eſt, ſi fingat cauſsam non ſubſiſtentem, & Superiorem decipiat, nec poteſt obtenta diſpenſatione uti, puta Matrimonium contrahere, quia faceret actum nullum, & irritum.

,, *Vide quæ in confirmationem hujus propoſitionis habentur in Notif.* xx. *Tom. IV.* §. 25.
,, Inſuper univerſæ rei circumſtantiæ, & cauſsæ, ob
,, quas diſpenſatio poſtulatur, plane exprimantur neceſse
,, eſt: *accidit etiam nonnumquam* (ſic in libello, qui
,, olim Romæ typis evulgatus eſt pro inſtruendis Parochis,
,, & Confeſsariis, qui ad Sacram Pœnitentiariam confugere
debeant; hæc monentur) *per inadvertentiam exponen-* ,,
tium, ut gratiæ juxta expoſita obtentæ, irritæ evadant, ,,
eo quia cauſſas, & circumſtantias reticeant; unde fit, ,,
quod litterarum executores, caſu poſtea pœnitentium exami- ,,
nato, rem aliter ſe habere, quam expreſſum fuerat, ,,
comperiant, & gratias ſubreptitias, aut obreptitias eſſe ,,
inveniant: quare pœnitentes confuſi remanent, & ſpe ,,
novæ diſpenſationis ſe carere putantes, in prædictis ,,
vinculis, & obligationibus miſerabiliter remanent. ,,

DUBIUM V.

Quænam in particulari ſit juſta cauſſa pro Diſpenſatione impedimentorum Matrimonii.

30. CErtum eſt, cauſsam requiſitam pro diſpenſatione non debere eſse talem, ac tantam, ut petentem eximat ab obligatione legis, & faciat ceſsare jus, quia ſic diſpenſatio non eſset relaxatio juris, nec differret ab interpretatione, quæ poteſt etiam fieri a Viris doctis, ſed ſufficit, quod ſit talis, ut quis poſſit rationabiliter eximi a Superiore a tali obligatione: quænam autem in particulari debeat eſse hujuſmodi cauſsa relinqui ſolet judicio prudentis, qui, attenta qualitate perſonarum, circumſtantiarum, & impedimentorum, videat, *an cauſſa ſit ſufficiens*. Major certe cauſsa requiritur pro diſpenſatione voti, ſeu impedimentorum, quæ ortum habent ex jure naturali, aut Divino, quam quæ ſunt juris poſitivi. Item major, quando gradus conſanguinitatis, ſeu affinitatis eſt propinquior, quam cum eſt remotior; & in ſecundo gradu non eſse diſpenſandum, niſi inter magnos Principes, & ob cauſsam publicam, docet Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 5. *de reform.* quorum nomine, licet, rigoroſe loquendo, veniant ſolum illi, qui Dominium habent abſolutum, quales ſunt Reges, & Regiam habentes poteſtatem, tamen Sanch. *l.* 8. *diſp.* 19. *n.* 2. ait, poſse intelligi quoſcumque Dominos titulares, ſive Nobiles, qui ſunt in aliqua Baronia, & magis ample Henriq. *l.* 12. *c.* 3. *nu.* 6. & 9. vult, intelligi omnes principales perſonas, & homines opulentos, quod tamen non admittit Roſign. *de Matr. III. prænot.* 3. *num.* 4. dicens, debere intelligi ſolum magnos Dominos titulatos, qui gaudent prærogativa magnorum, & ratione Dominii, & juriſdictione ſaltem meri, & mixti imperii poſsunt dici Principes.

31. Cauſsæ diſpenſationis in particulari plures ſolent aſſignari. Prima eſt ob anguſtiam loci, quando Mulier in Oppido, in quo habitat, propter illius anguſtiam non invenit virum ſibi æqualem, qui non ſit conſanguineus, vel affinis: hac enim cauſsa ſufficit, ut Papa diſpenſet, ut illa mulier nubat cum conſanguineo, vel affine; quamvis in Oppidis vicinis inveniantur æquales perſonæ, quia mulier non debet cogi, Patriam, notos, & propinquos deſerendo, nuptias extra ſuum Oppidum, etiam in loco vicino quærere; iſta cauſsa verificatur, quamvis in Oppido inveniatur unus, aut alter paris conditionis, quia non debet reſtringi mulier ad unum, aut alterum, ſed danda eſt ei libertas, ut poſſit deligere propter nimiam Matrimonii libertatem, ut notavit Sanch. *diſp.* 19. *n.* 14. Nec eſt facienda exquiſitiſſima perquiſitio, & diligentia in tali Oppido, ſed ſufficit, ſi commode, & moraliter non inveniatur æqualis: ad æqualitatem plura requiruntur, ſcilicet quod ſint æquales in nobilitate, divitiis, moribus, & ætate, ut cum Sanch. & aliis notat Ant. a Spiritu S. *n.* 533.

32. Secunda eſt propter mulieris paupertatem, ſeu dotem incompetentem, quando mulier propter carentiam, ſeu incompetentiam dotis non invenit virum æqualis conditionis, cui nubat, & conſanguineus aliquis, aut affinis paratus eſt eam dotare, vel abſque dote competenti accipere; quod idem ſentiendum eſse de viro, qui defectu ſubſtantiæ nequit ſibi invenire uxorem dignam, niſi conſanguineam, aut affinem, docent Hurtad. & Dicaſt. quos ſequitur Ant. a Spiritu S. *dicto n.* 553. Mulier cenſetur carere dote competenti, quamvis habeat conſanguineos divites, ſi iſti non teneantur, nec cogi poſſint ad illam dotandam; ſecus ſi teneantur illam dotare: item ſi parentes non poſſint in vita ſua tanta bonorum parte ſe privare, quanta requiritur ad competentem dotem Filiæ dandam, ne ipſi ſecundum ſuum ſtatum redigantur ad miſeriam, & indigentiam, quamvis poſt illorum mortem ſit conſecutura hereditatem ſufficientem; nam de præſenti vere eſt pauper, nec habet dotem competentem: idem valet, ſi habeat fratres, aut propinquos divites, a quibus ſperet augendam ſibi dotem, quia per hanc ſpem in ſtatu præſenti non deſinit eſse pauper.

An vero cenſeatur carere dote illa fœmina, quæ amplam hereditatem repudiavit? Plures affirmant, quamvis oblatam hereditatem renunciaverit, ad effectum obtinendi diſpenſationem titulo paupertatis, quia non tenetur oblatam hereditatem acceptare, qua non accepta, remanet pauper, & ſic poteſt titulo paupertatis obtinere diſpenſationem; ſecus dicendum, ſi hereditatem ſemel acceptatam repudiavit,

ſeu

ſeu in favorem alterius renuntiavit; nam tunc non poteſt dici pauper. Sic Averſa *q.* 19 *ſect.* 3. Sanch. *l.* 8. *diſp.* 19. *n.* 27. Diana *part.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 94. Ant. a Spiritu S. *n.* 553. Hanc ſententiam non approbat Tamb. *l.* 8. *de Matr. tr.* 2. *c.* 7. §. 2. *n.* 15. quia licet hæc mulier phyſice ſit pauper, humano tamen, & morali modo reputanda eſt dives; qui enim facile divitias acquirere poteſt, pauper in civilibus commerciis non dicitur; quod magis mihi placet, nam credibile non eſt, Pontificem velle diſpenſare cum illa, quæ in fraudem diſpenſationis obtinendæ renuntiavit hereditatem.

33. Tertia eſt conſervatio ſucceſſionis, ſive hereditatis, & ſplendoris in eadem familia, quando femina remaneat heres, ne transferat amplam hereditatem, & poſſeſſionem in extraneos, ſed remaneat inter conſanguineos, ut illuſtris familia in ſuo decore conſervetur. Item, ſi agatur de acquirenda hereditate relicta, cum tali conditione, & pacto, quod talis cum tali nubat. Quarta eſt recognitio inſignium perſonarum, & remuneratio meritorum, quando perſonæ inſignes, & erga Eccleſiam benemeritæ talem diſpenſationem cuperent, & peterent. Quinta, Ætas excedens, quando femina excedit vigeſimumquartum annum, nec adhuc virum invenit. Sexta eſt inſtauratio Matrimonii bona fide contracti, quando nimirum poſt Matrimonium bona fide contractum detegitur impedimentum, & pro inſtaurando Matrimonio petitur diſpenſatio.

34. Septima eſt bonum pacis, propter ſedandas inimicitias, & rixas exortas inter Conſanguineos, vel etiam ad extinguendas magnas lites civiles, & impediendas diſcordias, ad vitanda ſcandala, & conſervandum honorem feminæ, quæ forte fuit fornicata cum Conſanguineo, &, ſi non contrahatur Matrimonium, remanet diffamata cum periculo, ne ſequantur homicidia, ſcandala, & mala. Octava eſt larga eleemoſyna, & magna pecuniæ quantitas ad opera pia. Sanch. *l.* 8. *diſp.* 19. Coninch. *d.* 33. *dub.* 5. Pontius *l.* 8. *c.* 14. Villalob. *tr.* 14. *diff.* 26. Averſa *qu.* 19. *ſect.* 4. Palaus *punct. ult.* §. 2. Roſignol. *de Matrim. III. prænot.* 3.

D U B I U M VI.

Quandonam Diſpenſatio ſit ſubreptitia, & invalida?

35. Diſpenſatio aliqua, ſicut quodlibet gratioſum Pontificis reſcriptum, ſubreptione, & obreptione vitiari poteſt, quando nimirum tacetur verum, quod in ſupplicatione erat exprimendum, aut in eadem falſum exprimitur, quod erat tacendum. Et quidem hæc taciturnitas veri, aut expreſſio falſi poteſt verſari circa cauſſam finalem, & motivam talis diſpenſationis, aut circa cauſſam ſolum impulſivam, aut circa requiſita, ex conſuetudine, & ſtylo Curiæ. Cauſſa finalis, & motiva in caſu noſtro dicitur illa, qua non exiſtente, Pontifex diſpenſationem minime conceſſiſſet, vel non niſi cum quibuſdam limitationibus: impulſiva dicitur illa, qua non exiſtente, diſpenſatio adhuc concederetur abſolute, & ſine limitatione, ſed non tam facile, tam prompte, tam cito. Sic Sanch. *diſp.* 21. *a n.* 8. Coninch. *diſp.* 33. *a n.* 58. Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 4. Leander *diſp.* 24. *q.* 25. & alii communiter.

36. Reſp. Taciturnitas veri, aut expreſſio falſi tunc vitiat, & nullam reddit gratiam diſpenſationis, quando verſatur circa cauſsam finalem, & motivam, ſine qua Pontifex diſpenſationem non concederet; ſecus ſi tantum verſetur circa cauſſam impulſivam, ſine qua adhuc gratiam faceret, ſed non ita facile, & prompte. Ratio eſt, quia tota vis, & efficacia gratiæ, ac diſpenſationis pendet a voluntate Principis concedentis, ſeu diſpenſantis, qua non exiſtente, neque poteſt exiſtere gratia, & diſpenſatio; ſed quoties taciturnitas veri, & expreſſio falſi pertinet ad cauſſam finalem, & motivam, non datur in Principe voluntas concedendi, & diſpenſandi; cum enim voluntas moveatur a tali cauſſa, ſi ea non exiſtit, non exiſtit voluntas, & ſic non ſubſiſtit gratia, tum quia diſpenſatio ſemper conceditur ſub ea conditione, ſive expreſſa, ſive tacita, ſi preces veritati nitantur; ergo, ſi veritas non exiſtit, corruit diſpenſatio. Conf. ex cap. *fin. de filiis presbyt. in* 6. ubi dicitur, non fuiſſe validam diſpenſationem ad Beneficium ab illegitimo obtentam, non facta mentione alterius Beneficii prius obtenti, *cum non ſit veroſimile, Sedem ipſam cum illo prædictum patiente defectum, voluiſſe, ſi hoc fuiſſet expreſſum, diſpenſare*: & cap. poſtulaſti de reſcript. *Commodum reportare non debet de hujuſmodi litteris, utpote, veritate tacita, impetratis.*

37. Quod ſi error ſolum verſetur circa cauſſam impulſivam, non vitiatur diſpenſatio, quia ſubſiſtit voluntas Principis, qui eam conceſſiſſet, non obſtante tali errore, ut habetur ex cap. *dudum*, verſ. *Nos igitur*, de præbend. in 6. ubi Pontifex ad valorem conceſſionis beneficii ponderat, non obſtare taciturnitatem veri, quo cognito, adhuc conceſſiſſet, ibi: *Conſiderantes quoque, quod nos, expoſito nobis de poteſta. prædicta, nihilominus litteras gratioſas daremus.* Ratio eſt, quia ſubſiſtente cauſſa finali, & motiva, quamvis deficiat cauſſa impulſiva, ſubſiſtit id, ex quo movetur Princeps ad diſpenſationem concedendam, & inde ſubſiſtit diſpenſatio. Quod verum eſt, etiamſi malitioſe verum taceatur, aut falſum exprimatur, exceptis reſcriptis juſtitiæ, in quibus Jura volunt, exprimendam etiam eſſe cauſſam impulſivam, ex c. *ſuper litteris* 20. *de reſcr.* eaque non expreſſa, poſt ſententiam Judicis, qui tacuit privatur beneficio reſcripti, ut probat Sanch. *l.* 8. *diſp.* 21. *n.* 76. & ita tenent Molina, Covar. Menoch. Amicus, & alii, quos affert & ſequitur Roſign. *de Matr. III. prænot.* 21. *num.* 4. & 14. Leand. *diſp.* 24. *q.* 27. & 28. Diana *part.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 50. & 61. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 8. *n.* 561. Coninch. *diſp.* 33. *n.* 62. Hurtad. *diſp.* 26. *diff.* 4. & alii Doctores communiter.

38. In dubio: *an cauſſa in ſupplicatione poſita ſit finalis, vel ſolum impulſiva?* dicendum eſt, eam eſſe tantum impulſivam, & minus principalem, quia in dubio præſumendum eſt pro valore actus, cui Jura maxime favent; ſi autem dicamus, cauſsam falſo expoſitam eſse finalem, corruit actus, qui ſubſiſtit, ſi præſumatur cauſsa tantum impulſiva, & minus principalis. Inde ſi dubium ſit, an diſpenſatio ſit valida, quia dubitatur, an ſatis probetur veritas narratorum, aut quia dubitatur, an cauſsa falſo inter alias allegata ſit finalis, dicendum eſt, diſpenſationem eſse validam ex eo, quod, exiſtente dubio, judicandum eſt in favorem actus, ut potius valeat, quam pereat, ut, multis allegatis, docet Menoch. *l.* 6. *præſump.* 4. *per totam*, & tradunt Sanch. *l.* 8. *diſp.* 21. *nu.* 25. Pontius *l.* 8. *c.* 17. *n.* 41. Palaus *t.* 1. *tr.* 3. *diſp.* 6. *punct.* 16. §. 5. *nu.* 3. & cum aliis Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 62.

39. Si Cauſsa per ignorantiam, aut ſimplicitatem falſo expreſsa, per teſtes probetur vera, & Ordinarius executionem concedat; puta, fuit quis diſpenſatus in impedimento conſanguinitatis propter paupertatem, & defectum dotis, fuitque per teſtes probatus talis defectus, & paupertas, quæ tamen vere non adeſt, ſi Ordinarius executionem concedat, putat Pontius *l.* 8. *c.* 16. *n.* 5. Matrimonium cum tali ignorantia contractum eſse ſuſtinendum. At verius eſt, eſse invalidum, quoniam ignorantia ſolum poteſt excuſare impetrantem a culpa, non autem facere poteſt diſpenſationem validam. Nec juvat ſententia lata ab Ordinario, quia fundatur in falſa præſumptione contra veritatem, quam Pontifex intendit, ut bene docent Palaus ſupra *n.* 4. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 69. Ant. a Spiritu S. *n.* 561.

40. Reſp. 2. Quando in ſupplicatione tacetur aliqua qualitas, quæ aut jure præcipitur, aut ex ſtylo Curiæ Romanæ, ſeu recepta conſuetudine ſolet exprimi, vitiatur diſpenſatio, non ſolum pro foro externo, ſed etiam pro foro conſcientiæ, *quamvis illa qualitas non pertineat ad cauſſam finalem, ſed ſolum ad cauſſam impulſivam.* Ratio eſt, quia dum Pontifex diſpenſationem concedit, præſumitur, eam concedere ſub tacita conditione niſi taceatur aliqua veritas de jure, vel ſtylo Curiæ, aut recepta conſuetudine apponi ſolita; ergo taciturnitas, & omiſſio talis qualitatis vitiat diſpenſationem. Et quidem, ſi illa qualitas eſset de jure exprimenda, hoc eſt per ſe clarum, nam jura dum volunt exprimi aliquam qualitatem, eam exigunt pro forma, qua non ſervata, corruit diſpenſatio: idem valet de ſtylo Curiæ, qui facit jus, c. *Quam gravi*, de *crimine falſi*: hoc idem valet etiam de recepta conſuetudine, quæ pro lege obſervatur, *l. minime ff. de legib.* & ſic, deficiente illa qualitate, deficit forma ſubſtantialis, & conditio ſub qua diſpenſatio conceditur, ac proinde corruit diſpenſatio, quamvis talis qualitas per ignorantiam, aut inadvertentiam taceatur; nam ignorantia excuſat a culpa, ſed non efficit actum validum, quando deficit forma: & ita tenent, pluribus adductis, Roſign. *præn.* 21. *n.* 11. Sanch. *l.* 8. *diſp.* 2. *n.* 16. Diana *part.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 50. Layman *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 22. *n.* 18. Bonac. *de legib. diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 5. Salas *de legib. q.* 97. *diſp.* 20. *ſect.* 15. *n.* 117. Barb. *in collect. t.* 1. *l.* 1. *tit.* 2. *c.* 11. *n.* 3.

41. Quoad ſtylum Curiæ multi non improbabiliter docent, non obligare in conſcientia, nec irritam reddi diſpenſationem, ſi omittatur qualitas ex ſtylo Curiæ ſolum requiſita; nam ſtylus Curiæ ſæpe variatur ab Officialibus Curiæ, etiam ignorante Pontifice; ſiquidem de ſtylo Curiæ debet exprimi gradus propinquior, cum tamen juxta conſtitutionem S. Pii V. ſufficiat expreſſio gradus remotioris, ut poſtea videbimus, & ſic ſtylus Curiæ non ſemper facit jus, nec pro lege obſervatur, niſi quando eſt ſcriptus, notorius, & approbatus a Pontifice, qui tunc ſolum cenſetur diſpenſare ſub illa tacita conditione, ſi non taceantur, quæ de ſtylo Curiæ ſolent exprimi; & ita pro foro conſcientiæ Henriq. *l.* 12. *de Matr. c.* 3. *n.* 7. Granado 1. 2. *contr.* 7. *tr.* 3. *p.* 2. *diſp.* 17. *ſect.* 6. *n.* 46. Cevallos *in qq. pract. q.* 737. *a n.* 20. ſequitur Leand. *d.* 24 *q.* 48. & probabile putat Ant. a Spiritu S. *diſp.* 8. *ſect.* 5. *n.* 560.

D U B I U M VII.

An, quando plura concurrunt Impedimenta, debeant omnia ſimul exponi, & diſpenſari?

42. CErtum eſt, omnia impedimenta diverſæ ſpeciei, quando plura ſubſunt Matrimonium dirimentia, neceſſario eſſe manifeſtanda; ſi enim unum taceas, obtenta diſpenſatio erit inutilis, & ſubreptitia, nam diſpenſatio tollit ſolum impedimentum expreſſum, non aliud, quod tacetur: inde ſi quis habeat impedimentum conſanguinitatis, affinitatis, & criminis, non ſufficit manifeſtare crimen, ſi taceas conſanguinitatem, aut affinitatem, vel e contra, ſed omnia ſunt exprimenda, ut omnia tolli poſſint. Et quidem loquendo de impedimentis diverſę rationis, & ſpeciei, non poteſt eſſe dubium: difficultas ſolum eſt de impedimentis ejuſdem ſpeciei, nimirum ſi Sponſus ſit conſanguineus ſponſæ ex duplici capite, ex parte Patris, & ex parte Matris, vel cum illa duplicem habeat affinitatem, quia cum duplici illius Sorore eſt fornicatus, aut duplicem habet cognationem ſpiritualem, quia duos ejus filios ex Sacro Fonte levavit, vel unum in Baptiſmo, alterum in Confirmatione: *an tunc ſufficiat exprimere conſanguinitatem, affinitatem, aut cognationem ſpiritualem, vel neceſſario ſit exprimendum, quod illa provenit ex multiplici capite?*

43. Negant plures neceſſitatem exprimendi hanc multiplicationem, volentes ſufficere, ſi impedimentum exprimatur, ut unum, in ſuo tamen gradu propinquiori. Ratio eſt, quia licet conſanguinitas, ſeu affinitas ſit contracta ex multiplici capite, unica tamen eſt affinitas, unica conſanguinitas, & unicum impedimentum, quod proinde ſufficienter exprimitur, & manifeſtatur ſine illa multiplicitate: ea ratione, qua qui pluries copulam habuit cum eadem conſanguinea Sponſæ, unam contrahit affinitatem, nec debet illam multiplicem copulam in petitione diſpenſationis exprimere; qui ſæpius in excommunicatione celebravit, unam contraxit irregularitatem, nec tenetur hanc multiplicem celebrationem diſtinguere, dum petit diſpenſationem irregularitatis; qui ſæpius confirmavit votum, non tenetur id exprimere, quando petit diſpenſationem, & qui natus ex duplici adulterio, ſcilicet ex utroque parente, ad effectum ut poſſit promoveri ad Sacros Ordines, non tenetur exprimere, ſe eſſe adulterinum ex utroque Parente, ſed ſufficit dicere, ſe eſſe adulterinum; ergo idem dicendum eſt de conſanguineo ex duplici capite; nam illa multiplicitas ejuſdem gradus materialiter, & per accidens ſe habet in ordine ad vinculum, & intentionem Eccleſiæ. Ita Ledeſma, Vega, Rodriq. quos ſequitur Ant. a Spiritu S. *diſp.* 8. *ſect.* 6. *n.* 577. Henriq. *l.* 12. *c.* 10. *n.* 3. Texeda, quem refert, & ſequi videtur Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 60. & probabile dicit Dicaſtillus *diſp.* 8. *dub.* 8. *n.* 142.

44. Reſp. In petitione diſpenſationis debere explicari Conſanguinitatem, Affinitatem, vel Cognationem multiplicem provenientem ex diverſo capite.

Ratio eſt, quia eſt major, & nova propinquitas, quando ex diverſo capite conſurgit, quam dum provenit ex uno ſolum capite, quæ difficiliorem reddit diſpenſationem, & urgentiorem cauſſam requirit; & cum una tolli poſſit ſine altera, utraque debet manifeſtari, ut pro utraque diſpenſationem obtineas: & ita de conſanguinit. deciſum fuit a Rota in noviſſimis *vol.* 3. *lib.* 1. *deciſ.* 117. & *l.* 2. *deciſ.* 70. & ita docent Sanchez *l.* 8. *diſp.* 24. *n.* 5. Molina *de Juſt.* *t.* 1. *tr.* 2. *diſp.* 101. Pontius *lib.* 8. *c.* 17. §. 5. *n.* 25. Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 6. *num.* 28. Coninch. *diſp.* 33. *dub.* 6. *n.* 1. Bonac. *de legib.* *diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 3. Averſa *q.* 19. *ſect.* 5. Roſign. *de Matrim.* III. *prænot.* 23. *n.* 2. Palaus de Matrim. *diſp.* 4. *punct. ult.* §. 3.

45. Nec valet eadem ratio de Affinitate proveniente ex multiplici copula cum eadem conſanguinea Sponſæ, quia iſta cum proveniat ex uno ſolum capite, una tantum cenſetur Affinitas, quæ non reddit difficiliorem diſpenſationem; at Affinitas proveniens ex multiplici capite diverſo, cenſetur multiplex, & difficiliorem reddit diſpenſationem; unde iſta, non illa debet manifeſtari, prout tenet praxis, & conſuetudo, a qua non eſſe recedendum docet Palaus *diſp.* 6. *de legib. punct.* 16. §. 4. *n.* 10. eademque ratio valet etiam de aliis exemplis adductis, niſi quod Roſignol. *n.* 8. velit adulterinum ex utroque parente debere utrumque adulterium manifeſtare, dum petit diſpenſationem, ut promoveri poſſit ad Ordines Sacros. Ex hac Doctrina colligunt Sanchez, Pontius & alii, quod obtinens diſpenſationem a Pontifice ſuper Affinitate, ſi poſt litteras expeditas, & directas Ordinario, ſeu Confeſſario, ut diſpenſet, iterum habeat copulam cum eadem conſanguinea Sponſæ, uti poterit beneficio diſpenſationis, ſecus ſi copulam habeat poſt executionem factam a Confeſſario, ſeu Ordinario, quia jam eſſet nova Affinitas, cum prior per diſpenſationem jam fuerit ſublata, & ſic nova obtinenda erit diſpenſatio pro hac nova Affinitate tollenda.

46. Quæres: *An quando plura concurrunt impedimenta debeant omnia ſimul manifeſtari in eadem petitione, ut ſimul diſpenſentur, vel poſſit illorum diſpenſatio diviſim impetrari: puta, ſi in eodem concurrant Affinitas, Conſanguinitas, & Votum caſtitatis, poſſit primo impetrari diſpenſatio a Voto, deinde a Conſanguinitate, poſtea ab Affinitate?* Prima ſententia docet, poſſe dividi, & ſeparari. Ratio eſt, quia ſingula impedimenta ſecundum ſe, & diviſim ſunt diſpenſabilia, ſi integre exponantur, & unum tolli poteſt ſine alio; ſicut ligatus pluribus excommunicationibus, aut irregularitatibus, poteſt ab una abſolvi independenter ab alia, nec ullo jure præcipitur, quod debeant omnia ſimul exponi. Sic Navar. *l.* 4. *conſ. tol. de conſang. conſ.* 7. *n.* 2. & 3. Henriq. *l.* 12. *c.* 2. *n.* 4. Suarez, Amicus, Rodriq. Sà, quos ſequitur Ant. a Spiritu S. *n.* 588. Salas *de legib. diſp.* 20. *ſect* 15. *n.* 122. Roſign. *n.* 42.

47. Communis, & ſequenda ſententia tenet, utramque impedimentum eſſe ſimul in eadem petitione exponendum, ne diſpenſatio ſit ſubreptitia, quia ſic habetur ex praxi, & conſuetudine Curiæ, & quia unum impedimentum conjunctum cum alio redditur gravius, & diſpenſatur difficilius, quatenus reddit perſonam minus habilem, & minus dignam diſpenſatione, & majorem requirit cauſsam: quod maxime verum eſt, quando impedimenta ſunt ejuſdem rationis, ſive ſpecificæ, ſive genericæ, ut ſunt duæ conſanguinitates, duæ affinitates, ſive Affinitas, & Conſanguinitas, quia tunc magis retrahunt Pontificem a diſpenſatione concedenda: ſi vero impedimenta ſint adeo diſparata, ut non augeant indecentiam in ordine ad Matrimonium contrahendum, ut eſſent Affinitas, & Votum caſtitatis, tunc poterunt diviſim exponi, & de illis diviſim impetrari diſpenſatio. Ita Sanchez *l.* 8. *diſp.* 23. Pontius *l.* 8. *c.* 17. §. 4. Leander *d.* 24. *q.* 35. Palaus ſupra *n.* 11. Diana *p.* 1. *tr.* 10. *reſ.* 39. Averſa *q.* 19. *ſect.* 5. qui bene cum aliis advertit, quod quando unum impedimentum eſt occultum, & afferens infamiam, ut eſſet Affinitas contracta ex copula illicita, tunc ſufficit ſeparatim exponere illud, quod ſine infamia proponi poteſt, & ſeparatim per viam ſecretam Pęnitentiariæ aliud occultum, ita tamen, ut in hoc etiam fiat mentio diſpenſationis obtentę, vel obtinendæ via ordinaria ſuper aliud impedimentum, quia tunc non pręſumitur, velle Pontificem, quemquam ſe ipſum, & proximum infamare, & quia ſaltem in uno ſit mentio alterius, idque obſervari ex ſtylo Curiæ notat Averſa.

D U B I U M VIII.

Quomodo ſint explicandi gradus Cognationis in petenda Diſpenſatione?

48. CErtum eſt, Cognationem, & alia impedimenta, quę diverſos habent gradus, & lineas, eſſe manifeſtanda non ſolum ſecundum ſpeciem, ſed etiam ſecundum gradum, & lineam, in qua reperiuntur; an ſint in linea recta, vel collaterali, in primo, ſecundo, aut tertio gradu, adeo ut talis gradus omiſſio, aut expreſſio minoris pro majori, quamvis bona fide contingat; reddat diſpenſationem ſubreptitiam, nam pro majori, ſeu minori propinquitate gradus redditur facilior, aut difficilior diſpenſatio, requiritur major, aut minor cauſſa, & imponi ſolet major, aut minor compenſatio; ſi autem exprimeretur gradus propinquior pro remotiori, puta ſecundus pro tertio, aut tertius pro quarto, valida eſſet diſpenſatio; nam ſi Pontifex diſpenſat in ſecundo gradu, multo magis cenſetur diſpenſare in tertio, qui virtualiter includitur in ſecundo, ut bene advertit Sanchez *diſp.* 24. *n.* 47.

49. Difficultas eſt: *An quando Conſanguinei, vel Affines inæqualiter diſtant a ſtipite, quia unus eſt in ſecundo gradu, alter in tertio, unus in tertio, alter in quarto, neceſſe ſit in petitione mentionem facere gradus propinquioris; vel ſufficiat exprimere gradum remotiorem?* Sed hæc difficultas ceſſat in præſenti poſt declarationem S. Pii V. in ſuo motu proprio edito anno 1566. 26. Auguſti incipiente *Sanctiſſimus*. Nam olim de jure communi ſatis erat exprimere gradum remotiorem, nulla facta mentione gradus propinquioris, eo quod remotior trahat ad ſe propinquiorem, & nos ſuo loco diximus inęqualiter diſtantes a ſtipite tot gradibus inter ſe diſtare, quot gradibus remotior diſtat a ſtipite; ſed Pius IV. peculiari Conſtitutione ſancivit circa Conſanguinitatem, & Affinitatem, exprimendum eſſe gradum propinquiorem, nec validam fore diſpenſationem, tali gradu proximiori non expreſſo. At poſtea S. Pius V. in ſuo motu proprio adhærens juri, & ſtylo veteri decrevit; *Quod de cetero in quibuſcumque diſpenſationibus, quas pro Matrimoniis contractis, aut contrahendis, inter Viros, & Mulieres invicem diverſis prohibitis Conſanguinitatis, ſeu Affinitatis, aut mixtis, ex communi, ſeu eodem ſtipite ſurgentibus, quicumque illi ſint, dummodo primum quoquomodo non attingant, cum in eo Sanctitas ſua numquam diſpenſare intendat,*

gradibus conjunctos impetrari contigerit, gradus remotior attendatur, trabatque ſecum propinquiorem, ac ob id ſufficiat remotiorem tantum gradum exprimere, obtentis tamen poſtea ſuper propinquiori litteris declaratoriis.

50. Ex qua Pontificis declaratione, & determinatione conſtat, primum gradum, ſive Conſanguinitatis, ſive Affinitatis, ſemper eſſe neceſſario exprimendum, quia Sanctitas ſua numquam intendit in illo diſpenſare. Secundo conſtat, ſatis eſſe exprimere gradum remotiorem, & validam eſſe diſpenſationem ſic obtentam, non facta mentione gradus propinquioris; pro quo tamen erunt obtinendæ litteræ declaratoriæ, non pro validanda diſpenſatione, ſed ad vitandum ſcandalum vulgi exiſtimantis, duos inæqualiter diſtantes magis eſſe propinquos, quam ſi uterque in eodem gradu diſtaret; & inde, ceſſante ſcandalo, non erunt neceſſariæ litteræ, nec pro foro interno, nec pro foro externo, nec peccat qui ex inadvertentia, vel etiam ex malitia, illis non obtentis, quando non datur ſcandalum, Matrimonium contrahit, & Ordinarius ſine illis poteſt executioni mandare obtentam diſpenſationem, in qua fit mentio ſolius gradus remotioris. Ita Sanchez *n.* 28. Pontius *n.* 26. Coninch. *n.* 82. *diſp.* 36. *dub.* 9. Henriq. *l.* 12. *c.* 3. *n.* 6. Ant. a Spiritu S. *n.* 582. Averſa *q.* 19. *ſect.* 5. ubi advertit, eſſe uſu receptum ab initio gradum etiam propinquiorem exponere, ne opus ſit novas litteras declaratorias obtinere. Quod ſi remotior diſtet a ſtipite in quinto gradu, nulla erit neceſſaria diſpenſatio, quamvis alter a ſtipite diſtet in primo gradu, quia, ut notavimus ſupra *c.* 12. *dub.* 1. in linea tranſverſali tot gradibus cenſentur duo inter ſe diſtare, quot remotior diſtat a ſtipite.

51. Nec eſt attendenda limitatio, quam afferunt Sanchez *n.* 12. Sotus *in* 4. *diſt.* 40. *quæſt. unica*, *art.* 3. & 4. Molina *de juſt. tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 161. volentes, proximiorem gradum eſſe explicandum, quando ipſa femina eſt proximior ſtipiti, ut quando Vir ducit Amitam, ſeu Materteram, & hoc ob ſpecialem quamdam indecentiam conſiſtentem in eo, quod femina, quę ſecundum ordinem naturæ eſt ſuperior, & cui Vir debet reverentiam, & ſubjectionem, ſecundum legem Matrimonii fit ſubdita, & ſubjecta Viro: non eſt, inquam, attendenda, quia, ut bene advertit Pontius *n.* 27. Pontifex nullam talem diſtinctionem facit de majori propinquitate proveniente a femina, ſeu viro, quamvis detur illa major indecentia; & ſic eadem ſemper lex obſervanda eſt, ſive major propinquitas proveniat a viro, ſive a femina; & ita etiam tenent Roſignol. *prænot.* 23. *n.* 5. & Averſa *q.* 19. *ſect.* 5.

52. Quæres primo: *An ſit explicandum, quod diſtantia graduum in conſanguinitate, ſeu affinitate ſit in linea recta?* Supponit quæſitum, conſanguinitatem non dirimere Matrimonium in linea recta jure naturæ, ſed ſolum jure Eccleſiaſtico; ſi enim dirimat jure naturæ, ut vidimus ſupra *c.* 12. *dub.* 2 ceſſat difficultas.

53. Reſp. negative, quia licet Matrimonium contractum cum affine, ſeu conſanguinea in linea recta includat quamdam indecentiam, ratione cujus Sanchez *diſp.* 24. *num.* 14. aſſerit, eſſe circumſtantiam neceſſario exprimendam: attamen nullo jure conſtat, lineam rectam eſſe exprimendam; ſolum enim habemus, exprimendos eſſe gradus, nulla facta mentione lineæ rectæ, aut tranſverſalis, ut etiam habetur ex Conſtit. S. Pii V. ac proinde non eſt neceſſe talem circumſtantiam exprimere, prout docent Leander *diſp.* 24. *q.* 41. & Roſign. *prænot.* 23. *n.* 14. Crediderim tamen, eſſe exprimendum, *an affinitas proveniat ex copula maritali, vel copula illicita*, non ſolum quia iſta non dirimit ultra ſecundum gradum, ſed etiam, & præcipue, quia copula maritalis, ultra affinitatem, involvit etiam impedimentum publicæ honeſtatis, quod ſufficienter non exprimitur, ſi non manifeſtetur affinitatem provenire ex copula maritali, ut bene notat Roſign. *n.* 15.

54. Quæres 2. *An diſpenſatio petita pro primo gradu impedimenti publicæ honeſtatis debeat neceſſario exprimere, an proveniat ex Matrimonio rato, vel Sponſalibus?* Certum eſt, non eſſe hoc exprimendum, quando petitur diſpenſatio in publica honeſtate ultra primum gradum, quia poſt Trid. publica honeſtas proveniens ex Sponſalibus, non dirimit ultra primum gradum. Si vero petatur diſpenſatio pro primo gradu publicæ honeſtatis; Reſp. explicandum eſſe, an proveniat ex Matrimonio rato, vel ex Sponſalibus, nec ſufficere explicare publicam honeſtatem in genere, quia Eccleſia agnoſcit majorem indecentiam in publica honeſtate proveniente ex Matrimonio rato, quam in illa, quę provenit ex Sponſalibus; ſiquidem illam extendit uſque ad quartum gradum, non iſtam. Sic Sanchez *diſp.* 24. *n.* 16. Leander *q.* 43. Roſign. *n.* 14.

55. Quæres 3. *An in cognatione ſpirituali ſit explicandum, an inter Contrahentes adſit filiatio ſpiritualis, vel ſolum compaternitas?* Affirmat Sanchez *diſp.* 24. *n.* 5. quia multo indecentius eſt contrahere cum filia ſpirituali, vel cum filio, quam cum compatre; nec conſtat, Pontificem diſpenſaſſe, ut Matrimonium contraheretur cum filio, vel filia ſpirituali, ſicut paſſim diſpenſat, ut contrahatur cum compatre. Nihilominus Roſign. *n.* 13. probabiliter affirmat, non eſſe circumſtantiam neceſſario exprimendam, quia in cognatione ſpirituali non diſtinguuntur gradus, ſicut diſtinguuntur in cognatione carnali, & in affinitate, & eodem jure Eccleſiaſtico probibetur Matrimonium inter ſpiritualiter cognatos, nulla facta mentione an illa cognatio ſit compaternitas vel paternitas.

DUBIUM IX.

An ſit neceſſario exprimenda copula inceſtuoſa forte habita, inter Conſanguineos, & Affines, quando petitur Diſpenſatio pro Matrimonio contrahendo?

56. CErtum eſt apud omnes, non eſſe neceſſario exprimendam copulam, ſi illa non fuit completa, & conſummata, quia cum ſimus in materia pœnali, copula debet eſſe completa cum ſeminis effuſione intra vas, nec ſufficit copula conſummata, ſi uterque, vel alter tantum Conjux ignoravit conſanguinitatem, vel affinitatem alterius, quia tunc non eſt formalis inceſtus, ſed materialis, nec meretur pœnam inceſtuoſis impoſitam, pœna ſiquidem ſupponit actum conſummatum, & perfectum in ratione delicti, ob quod imponitur: hac ratione, qui cognovit conſanguineam ſuæ uxoris intra gradus prohibitos, ignorans, eam eſſe affinem, non privatur jure petendi debitum, quia eſt pœna, & requiritur inceſtum conſummatum, & formalem, non ſimplicem fornicationem; talis autem actus factus ab ignorantibus affinitatem, non diſtingultur a ſimplici fornicatione, & materialiter tantum eſt inceſtus, non formaliter, ut ſuo loco videbimus.

57. Conveniunt etiam Doctores, non eſſe neceſſario exprimendam copulam occultam, quando petitur diſpenſatio Matrimonialis pro foro externo, ſed ſatis eſſe, ut illius diſpenſatio obtineatur occulte a Sacra Pœnitentiaria, ſuppreſſo nomine Contrahentium, explicata tamen ſimul conſanguinitate, vel affinitate publica, in qua Summus Pontifex diſpenſationem vel conceſſit, vel eſt conceſſurus, ut dicit Ricc. *in praxi for. Eccleſ. p.* 4. *reſ.* 535. & notat Averſa *q.* 19. *ſect.* 6. Si autem copula ſit ſcienter ab utraque parte commiſsa, & plene conſummata,

58. Prima Sententia docet, illam eſse neceſſario exprimendam, ne diſpenſatio ſit ſubreptitia, & ne Matrimonium poſtea contractum ſit nullum, quia ita tenet ſtylus Curiæ, & declaravit Sac. Congr. Cardinalium, quam declarationem ex Rebello adducit Leander *diſp.* 24. *q.* 31. per hæc verba: *Congregatio Concilii Tridentini cenſuit, diſpenſationem reddi nullam ex copula præcedente, ſi de ea non fuerit facta mentio in ſupplicatione; copulam vero ſupervenientem poſt diſpenſationem ab Ordinario factam non impedire Matrimonii validitatem.* Ratio etiam eſt, quia Summus Pontifex difficilius diſpenſat cum copula, quam ſine illa, gravioremque imponit pœnitentiam Contrahentibus, aut majorem compoſitionem pecuniariam; at quando tacetur verum, quo expreſſo diſpenſatio difficilius obtinetur, & nonniſi cum limitatione, & onere, ſeu gravamine impoſito, diſpenſatio eſt ſubreptitia; ergo copula non manifeſtata reddit diſpenſationem ſubreptitiam, & nullam. Ita tenent Navar. Guttier. Petrus Ledeſma, & alii, quos refert, & ſequitur Sanchez *l.* 8. *diſp.* 25. *num.* 8. Coninch. *diſp.* 33. *n.* 83. Filliuc. *t.* 1. *tr.* 10. *n.* 336. Layman *l.* 1. *tr.* 4. *c.* 22. *num.* 18. Homobonus *de exam. p.* 3. *tr.* 13. *c.* 11. *q.* 24. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 135.

59. Secunda ſententia verior, & probabilior docet, non eſſe neceſſario exprimendam copulam habitam inter Conſanguineos, & Affines Matrimonium contrahere volentes, nec per hoc diſpenſationem reddi ſubreptitiam, nec Matrimonium poſtea contractum reddi nullum. Ratio eſt, quia inceſtus non eſt impedimentum dirimens, quod ratione ſui egeat diſpenſatione, nec forte impediens, cum jam ſit conſuetudine abrogatum, & ſi extat, poteſt ab Epiſcopo diſpenſari, & ſi non diſpenſetur, non reddit Matrimonium irritum, nec jure aliquo præcipitur declarari; non jure ſcripto, quod nullibi extat, non ex ſtylo Curiæ, quia de illo non ſatis conſtat, ſiquidem Navar. Henriq. & Emmanuel Sà, qui Romę ſcripſerunt, aſſerunt, non eſſe neceſſariam expreſſionem copulæ habitæ inter Conſanguineos, & Affines, nullo verbo facto de ſtylo Curiæ. Averſa, qui pariter Romæ ſcripſit, idem docet *q.* 19. *ſect.* 6. ubi ait, quod exprimentes copulam id faciunt ex oppoſita ſententia, vel ad majorem cautelam. Non ſemper exprimi ex conſilio Virorum doctorum aſſerit Leander *diſp.* 24. *q.* 31. & ſi aliquando ex conſilio aliorum exprimitur, illa non eſt cauſſa motiva negandi diſpenſationem, quin potius faciliorem reddit Pontificem ad illam concedendam: quod ſi illam concedit cum aliquo gravamine, majori mulcta, & impoſitione pęnitentiæ, id fit, quia adducitur copula pro cauſſa unica, & motiva diſpenſandi, vel in pęnam inceſtus, & copulæ commiſſæ, quę utique eſt pęna digna, & ut alii arceantur a ſimili exceſſu committendo. Declaratio Cardinalium ſecuta

cuta eſt partem oppoſitam, tamquam tutiorem, non tamquam probabiliorem, vel facta fuit tempore S. Pii V. qui ſuam mentem jam declaraverat, ſe nolle talem diſpenſationem concedere, niſi manifeſtaretur circumſtantia copulæ, ut ex Navar. & Guttier. refert Leander *q.* 31. & ita tenent Navar. Henriq. Emmanuel Sà, Ovandus, Cevallos, Villalobos, Rodriq. Vega, & alii, quos affert, & ſequitur Averſa *cit. q.* 19. *ſect.* 6. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 81. Pontius *lib.* 8. *cap.* 17. §. 6. Roſignol. *prænot.* 23. *n.* 19. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 8. *n.* 584. Andreas a Matre Dei *c.* 14. *punct.* 3. *n.* 40. Hurtad. *diſp.* 26. *diff.* 5. *n.* 22. Facundez *in præcept. decal. lib.* 8. *cap.* 10. & alii plures apud ipſos.

60. Hinc ſequitur, non eſſe copulam neceſſario manifeſtandam, ſive illa ſit publica, ſive occulta, ſive commiſſa ſit ante petitam, & obtentam diſpenſationem a Pontifice, ſive poſtquam fuit obtenta, ſive ante executionem, & expeditionem factam ab Ordinario, ſive poſt illam, nec vitiare diſpenſationem, etiamſi malitioſe, aut per ignorantiam fuerit ſuppreſſa, quia cum nullibi ſit in Jure expreſsum, quod debeat manifeſtari, nec de ſe inducat impedimentum, illa gratiam vitiare non poteſt, ſi aliunde preces veritati nitantur, & facta ſit Summo Pontifici vera relatio in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis prohibitis, in quo conveniunt Doctores communiter; ut cum Villalobos, Bonacina, Hurtado, & aliis notat Ant. a Spiritu S. *n.* 585. Roſignol. *n.* 19.

61. Quæres: *An ſaltem manifeſtanda ſit copula, quando habita fuit animo, & intentione facilius impetrandi diſpenſationem, ne virgo maneat ſine remedio?* Affirmant ſatis communiter Doctores, non ſolum copulam, ſed etiam finem, & animum eſſe in eo caſu manifeſtandum, ne diſpenſatio ſit ſubreptitia, & nulla; nam copula tali animo, & intentione habita, non ſolum non reddit faciliorem diſpenſationem, ſed illam reddit valde difficiliorem, retrahendo Pontificis animum ab illa concedenda, quia Eccleſia ſemper abhorruit doloſas, & malitioſas machinationes contra illius præcepta, ut proinde in litteris diſpenſatoriis ſoleat apponi clauſula, *dummodo copula habita non ſit ſpe facilioris diſpenſationis*, quæ etiam ſubintelligitur, ſi forte non exprimatur; ſi ergo copula illa intentione facta non exprimatur, ſubreptitia, & nulla erit diſpenſatio, ut cum aliis docet Sanchez *diſp.* 25. *n.* 38. Palaus *diſp.* 4. *punct. ult.* §. 3. Villalob. *tr.* 14. *diff.* 27. *n.* 70. Portel. *in reſp. moral. tom.* 2. *caſu* 49. *n.* 11.

62. Reſp. Copulam ea intentione factam, eſſe manifeſtandam, quando illa ſola ponitur pro cauſſa diſpenſationis obtinendæ; ſecus ſi ponantur alię cauſſę ſufficientes pro tali diſpenſatione. Ratio eſt, quia licet copula habita ſolum ex fragilitate, & libidine poſſit, ac ſoleat movere Pontificem ad diſpenſandum, ne ſequantur ſcandala, & mulier remaneat diffamata, tamen ſi habita ſit ſub ſpe, & fine diſpenſationem obtinendi, non ſolum non movet Pontificem, quin potius illum retrahit a tali diſpenſatione concedenda, quia, ut dixi, Eccleſia ſemper abhorruit doloſas, & malitioſa machinationes contra illius præcepta; & ideo, quando copula allegatur pro cauſſa diſpenſationis obtinendæ, debet exponi cum ſua vera qualitate, & qua intentione ſit habita, ne diſpenſatio evadat ſubreptitia, & nulla, prout etiam conſtat ex ſtylo Curiæ, ſecundum quem ſolet apponi clauſula in litteris diſpenſatoriis: *dummodo copula habita non ſit ſpe facilioris diſpenſationis*. Ita ex Averſa *q.* 19. *ſect.* 6. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 82. Roſign. *n.* 20. & 21. Sanchez *l.* 8. *diſp.* 25. *n.* 38. Palaus *diſp.* 4. *punct. ult.* §. 3. *n.* 9.

63. Verum tamen eſt, quod illa intentio debet eſse exterius manifeſtata; ſi enim ſit mente retenta non obſtat, nam Eccleſia non judicat de internis; quod ſi ſit exterius manifeſtata, ſed ita occulta, ut probari non poſſit, non vitiare diſpenſationem expeditam pro foro externo, docet Ant. a Spiritu S. & tradunt Gaſpar Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 5. *fine*, & Palaus §. 3. *num.* 9. Debet etiam copula eſſe habita cum illa ſpe, & intentione de communi conſenſu contrahere volentium; ſi enim ſolum ab uno ſpes illa concipiatur, non erit neceſſario manifeſtanda, quia, ut ex Sanchez bene notat Roſignol. *n.* 22. obligatio manifeſtandi ſpem illam, & intentionem pravam inducta eſt ad normam Conc. Trident. *ſeſſ.* 24. *de Matrim. C.* 5. in pęnam ſcil. delicti illius pravæ intentionis; ſed pœna, utpote ſtricte interpretanda, intelligi debet, quando eſt completa in delicto correſpectivo, ſcil. ex parte utriuſque, nec unius delictum alteri officit; ergo ſi prava intentio non ſe teneat niſi ex parte unius, non debet alteri nocere, & per conſequens, non debet exponi.

64. Quod ſi in petitione diſpenſationis ponatur alia cauſsa ſufficiens pro illa obtinenda; tunc, ſicut poteſt reticeri copula ante habita, ſic poteſt reticeri mala fides, & intentio, qua facta eſt; nam tunc non ponitur copula, & infamia inde ſuborta pro cauſſa diſpenſationis obtinendæ, & ſic poteſt occultari. Nec obſtat, ſi dicas, Pontificem non fore conceſſurum diſpenſationem, vel non ita facile, ſi cum aliis cauſſis ſufficientibus expoſita etiam fuiſſet copula habita cum illa prava intentione, & ſic diſpenſationem obtentam ſine tali expreſſione ſubreptitiam eſſe, & nullam: contra enim eſt, quia illa copula cum tali intentione, cum ex genere ſuo non præſtet impedimentum, non eſt illa qualitas neceſſario exprimenda, niſi ad effectum, ut tamquam cauſſa finalis Pontificem moveat ad diſpenſandum; quando autem ſubeſt alia legitima cauſſa, ceſſat neceſſitas illam exponendi, quamvis difficilius Pontifex diſpenſationem conceſſiſſet, ſi fuiſſet expoſita. Sic Roſign. *num.* 20. Andreas a Matre Dei *n.* 43. Facundez ſupra *n.* 17. & 21.

65. Quęres 2. *An quando Pontifex in diſpenſatione clauſulam apponit*, dummodo copulam non intervenerit, *poſſint Contrahentes illam negare abſque periculo nullitatis, & ſubreptionis, ſi de illa interrogentur a Commiſſario?* Reſp. Contrahentes poſſe ſine periculo ſubreptionis habitam copulam negare, ſi illa ſit occulta, nec probari poſſit, & diſpenſatio ſit obtenta pro foro externo; ſecus ſi illa ſit manifeſta, aut de ea præceſſit infamia, & ſemiplena probatio. Ratio eſt, quia diſpenſatio cum demandata fuerit Ordinario pro foro externo, pro eodem foro debet illa clauſula intelligi, & inde valida erit diſpenſatio; ſi copula occulta negetur; invalida, ſi negetur copula manifeſta, ſeu de qua præceſſit infamia, & ſemiplena probatio, quia iſta, non illa inſervit pro foro externo; de iſta, non de illa intelligitur clauſula, *dummodo copula non intervenerit*. Ita Henriq. *l.* 12. *c.* 2. *n.* 7. Diana *p.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 44. Sà, *verb. diſp. n.* 10. Pontius *lib.* 8. *c.* 17. *n.* 33.

67. Si vero commiſſio facta fuerit Confeſsario, aut Viro diſcreto pro foro conſcientiæ, tunc copula manifeſtanda eſt, etiamſi ſit occulta, & non conſtet Commiſſario, quia facultas conceditur cum illa limitatione, & ſub illa conditione, quod copula non interceſserit; idem valet de alia clauſula, ſi apponatur; *dummodo copula habita non ſit ſpe facilioris diſpenſationis*, quod debet manifeſtari, quamvis ſit occulta, dummodo ſit exterius manifeſtata, copula habita ſub tali ſpe, ſecus diſpenſatio eſſet irrita, quia talis clauſula ponitur pro conditione, qua non exiſtente, ruit diſpenſatio. Sic Villalob. Hurtado, Filliuc. & Trullench. quos ſequitur Ant. a Spiritu S. *n.* 588. Leander *diſp.* 24. *q.* 34.

D U B I U M X.

Quænam expreſſio falſi vitiet Diſpenſationem?

67. CErtum eſt, vitiari diſpenſationem, & gratiam, ſi pro ea obtinenda unica tantum cauſsa Pontifici afferatur, & illa ſit falſa; nam Pontifex non aliter diſpenſare intendit, niſi cauſsa propoſita ſit verificata, & ideo ſolet in reſcripto Appoſtolico apponi; *ſi preces veritati nitantur*; quod verum eſt, etiamſi per ſimplicitatem, ignorantiam, aut errorem contingeret a falſitas, ut cum Sanchez, Guttierez, & Ochag. docet Leander *q.* 50. Inde invalida eſt diſpenſatio, in cujus petitione ponitur, feminam manſuram innuptam defectu dotis, ſi non ob hanc cauſſam, ſed ob aliam, puta deformitatem, infamiam, grandævam ætatem, aut aliam ſimilem id contingeret, quia preces veritate non nituntur, nec Pontifex aliter diſpenſat, quam verificata cauſſa in ſupplicatione propoſita; ſi ergo cauſſa a veritate deficiat, deficit etiam diſpenſatio ob talem cauſſam conceſſa.

68. Leander *diſp.* 24. *q.* 52. affirmat, validam fore talem diſpenſationem, ſi ſemel verificetur, feminam innuptam remanſuram, licet id non ex defectu dotis, ſed ex alio defectu, nempe ex eo quod ſit grandæva, vel deformis, aut de aliquo crimine infamata, aut ob illud punita vel filios ex alio Matrimonio habeat, vel aliunde illi id proveniat; & rationem affert, quia id, quod movet Pontificem ad diſpenſandum, eſt, ne prædicta femina innupta remaneat; ſi ergo maneret innupta, non ex defectu dotis, ſed ex alio defectu non manifeſtato Pontifici, valida erit diſpenſatio: pro eadem citat Sanchez *l.* 8. *diſp.* 19. *n.* 29. & alios, qui ad oppoſitam rationem dicunt, Pontificem non moveri ad diſpenſandum ob defectum dotis, tamquam ob cauſſam finalem, & motivam, cum ſolum ſit cauſſa motiva, nec femina innupta maneat, & propter hanc concedit diſpenſationem; ſi autem verificatur, feminam manere innuptam, ſubſiſtit cauſſa motiva, & per conſequens diſpenſatio: ita etiam tenet Diana *p.* 10. *tr.* 11. *reſ.* 42. Verum exiſtimo, fore invalidam diſpenſationem, nec eſſe exequendam, ſi ex alio titulo, quam ex defectu dotis femina maneret innupta, quia ob iſtam ſolum cauſſam Pontifex diſpenſat; ſecus ſufficeret in ſupplicatione dicere, feminam manſuram innuptam, nulla aſſignata cauſſa, quod tamen non admittitur.

69. Si plures afferantur cauſsæ pro diſpenſatione, quarum una ſit vera, & altera falſa, videndum eſt, quænam ex illis præponderet, & ſit motiva, & finalis, quod ex verbis reſcriptis, & ordinaria conſuetudine, & praxi colligi poteſt; ſi enim cauſsa, ob quam Pontifex move-

movetur ſit vera, & ſubſiſtens, valida eſt diſpenſatio, quamvis cauſa minus principalis, & impulſiva ſit falſa. Inde, qui petit diſpenſationem a Pontifice ad contrahendum cum conſanguinea, ſi afferat pro cauſſa copulam ſecutam, & exinde jacturam famæ, & ſcandala, quæ poſſunt oriri, valida erit diſpenſatio, quamvis copula non interfuerit, dummodo verum ſit, feminam fuiſſe paſsam jacturam famæ ob ſuſpicionem copulæ, & inde poſse oriri ſcandala, ſeu occaſionem ſcandalorum. Ratio eſt, quia in eo caſu ratio finalis, quæ movet Pontificem ad concedendam diſpenſationem, non eſt copula ſecuta, quę potius animum Pontificis retraheret a conceſſione, ſed eſt jactura famæ, quam patitur femina propter copulam, ſeu occaſione copulæ, & ſcandala, quę inde poſsunt oriri; ſi ergo illa cauſa ſubſiſtit, quamvis non interfuerit copula, ſubſiſtit diſpenſatio, quæ tamen corrueret, ſi ſola copula pro cauſa fuiſset adducta, & illa non interfuiſset. Ita Sanchez, Bonacina, Merolla, & Amicus, quos affert, & ſequitur Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 65. & *p.* 10. *tr.* 11. *reſol.* 43. Roſign. *prænot.* 21. *n.* 20. Taxeda *t.* 2. *lib.* 4. *tr.* 3. *p.* 9. Leander *q.* 51. Pontius *l.* 8. *c.* 17. §. *ult. n.* 41.

70. Quando duæ ſimul diſpenſationes petuntur, altera cum cauſa vera, & altera cum cauſa falſa, valida eſt diſpenſatio, quæ habet cauſam veram, ſi per ignorantiam, & errorem, & non doloſe fuit falſum expreſsum; puta, Titius petit diſpenſationem in voto caſtitatis propter periculum incontinentiæ, & ſimul petit diſpenſationem ſuper impedimento, affinitatis, ut poſſit ducere affinem, quæ Maritum ſibi æquale non poteſt invenire; ſi prima cauſa poſtulationis vera ſit, altera falſa, videndum eſt, juxta cap. *ſuper litteris*, de reſcriptis, an ex ſimplicitate, vel ignorantia ſit allegata cauſa falſa; tunc enim vitiatur reſcriptum quoad partem poſteriorem, non priorem, ut proinde Titius poſſit ducere uxorem, ſed non illam affinem; an vero ſcienter, & doloſe, & tunc in pœnam criminis totum reſcriptum vitiatur; nam Pontifex non præſumitur, gratiam quoad primam partem concedere ei, qui circa alteram in ordine ad eumdem effectum doloſe ſe geſſit, Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 21. *q. ult. n.* 71. & 72. Conich. *tr.* 2. *diſp.* 32. *dub.* 6. *n.* 67. Merolla *t.* 2. *diſp.* 4. *c.* 6. *n.* 403. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 90.

71. Quæres primo: *An valida ſit diſpenſatio, quando falſo ponitur unum impedimentum pro alio, vel unus gradus conjunctionis pro alio; puta, Titius petens diſpenſationem contrahendi cum Berta expoſuit, ſe eſſe illi conjunctum in tertio gradu conſanguinitatis, cum eſſet conjunctus in tertio gradu affinitatis;* Quæritur, *an, non obſtante tali errore valida ſit diſpenſatio, & Commiſſarius poſſit illam executioni mandare?* Affirmant Diana *p.* 1. *tr.* 10. *de legib. reſ.* 36. & *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 64. *fine*, ubi citat Portell. & Bonac. Layman *l.* 1. *tr.* 4. *c.* 32. *n.* 26. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 5. *n.* 570. quia fuit error ſcriptoris, qui non vitiat diſpenſationem.

72. Reſp. non eſſe validam diſpenſationem, nec poſſe executioni mandari. Ratio eſt, quia cum ſint impedimenta diverſa, diſpenſatio ſuper uno, non eſt diſpenſatio ſuper alio, nec ex reſcripto colligi poteſt, Pontificem diſpenſaſſe in impedimento, quod non fuit ipſi propoſitum. Nec dicas, quod Pontifex diſpenſaſſet, ſi ſciviſſet, nam conditio nihil ponit in eſſe, ſi non ſit purificata; ſed in dato caſu non fuit verificata conditio, quia impedimentum non fuit expoſitum Pontifici; ergo tale impedimentum non fuit diſpenſatum. Nec iterum dicas, poſſe ſufficienter colligi mentem Pontificis ex eo, quod de facto diſpenſavit ſuper impedimento majori, & ſtrictiori; ergo facilius diſpenſaſſet in minori, & minus ſtricto, ſi illud fuiſſet expoſitum, & ſic poteſt diſpenſatio cenſeri valida: Nam ex eo, quod facilius diſpenſaſſet, ſi fuiſſet expoſitum, non ſequitur, quod de facto diſpenſaverit, cum de facto impedimentum minus ſtrictum non fuerit illi expoſitum. Nec denuo dicas, fuiſſe erroris ſcriptoris ſcribentis unum impedimentum pro alio, non vero Pontificis diſpenſantis; nam hoc gratis dicitur: ſi enim certo conſtaret, fuiſſe Pontifici verum impedimentum expoſitum, & obtentam ſuper illo diſpenſationem, poſſet utique executioni mandari, non obſtante Scriptoris errore, qui non variat, nec vitiat Pontificis mentem, & diſpenſationem obtentam, ut colligitur ex cap. *ſuſceptum* de Reſcrip. in 6. ubi dicitur, verba reſcripti eſſe ſtricte interpretanda, & ad alium caſum non extendenda, *niſi de intentione mandantis aliud appareat expreſſe*, quæ exceptio locum habet, ſi clare conſtet errorem illum præter mandantis intentionem irrepſiſſe, & ideo, ut quid materiale haberi debet, cujus nulla ratio habenda eſt.

At quia non conſtat, eſſe Scriptoris errorem, cum ſæpe ex ignorantia, ſimplicitate, aut inadvertentia exponatur unum impedimentum pro alio, ſequitur, quod non ſubſiſtat diſpenſatio, nec poſſit executioni mandari. Sic Sanchez *l.* 8. *diſp.* 24. *n.* 5. & 10. Pyrrh. Contad. *de diſp. lib.* 7. *cap.* 5. *a num.* 71. Covarruvias, & Lopez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 23. *num.* 17. Thomas Tamburinus *lib.* 8. *de Matrimoniis tr.* 2. *cap.* 10. §. 1.

73. Quando error contingit in gradu ejuſdem conjunctionis, ſi fuerit expoſitus gradus propinquior pro remotiore, puta tertius gradus conſanguinitatis, cum ſit conjunctus ſolum in quarto gradu, valida eſt diſpenſatio, & poteſt a Commiſſario executioni mandari; nam in tertio includitur quartus ejuſdem generis, & ordinis, & in ſecundo includitur tertius. Inde ſi Pontifex diſpenſat pro tertio gradu, a fortiori diſpenſat pro quarto in illo incluſo, & ſi diſpenſat pro ſecundo diſpenſat etiam pro tertio ejuſdem rationis, & ordinis in eo virtualiter contento, Nec obſtat, ſi dicas; in odioſis non valere illationem a majori ad minus, quia hoc verum eſt, quando minus non continetur in majori, tamquam pars in ſuo toto; ſi autem e contra diſpenſatio ſit pro quarto gradu, & conjunctio ſit in tertio, non valet diſpenſatio, nec poteſt executioni mandari, quamvis error contingat ex ignorantia inculpata, propter oppoſitam rationem, quia tertius non includitur in quarto, nec diſpenſatio pro quarto virtualiter involuit diſpenſationem pro tertio. Ita Petrus Ledeſma, Manuel, Vega, & Sanchez, quos ſequitur Roſign. *n.* 16.

74. Quæres 2. *An valida ſit diſpenſatio, quando impedimentum certum narratur ſub dubio: puta, quis certo ſciens, ſe emiſiſſe votum caſtitatis, petit diſpenſationem, exponendo votum dubium, & ad majorem animi tranquillitatem, allegata cauſſa vera ſufficienti, ſcil. periculo incontinentiæ propter ſtimulos carnis: Quæritur, an ſit valida talis diſpenſatio?* Affirmat Roſig. *prænot.* 21. *n.* 25. quia exiſtente cauſſa vera, ſtimulis ſcil. carnis, æque Pontifex diſpenſaſſet, ſive votum propoſitum fuiſſet ſub dubio, ſive ſub certitudine, nam movetur a cauſſa finali, & periculo incontinentiæ, quod in utroque caſu vere exiſtit; ſed melius negat Sanchez *l.* 8. *diſp.* 21. *n.* 40. & *in ſum. l.* 4. *c.* 47. *n.* 34. Leander *diſp.* 24. *q.* 49. Bonac. *de legib. diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *n.* 7. quia quoties error verſatur circa ſubſtantiam, reddit nullam, & ſubreptitiam diſpenſationem; at in dato caſu error verſatur circa ſubſtantiam rei, ſupra quam cadere debet diſpenſatio; ſiquidem Pontifex non diſpenſavit in impedimento, ſeu voto certo, ſed impedimento, ſeu voto dubio; & ſic non fuit valida talis diſpenſatio. Sic etiam Palaus *t.* 1. *de legib. tr.* 3. *diſp.* 6. *punct.* 16. §. 2. *n.* 5.

75. Quæres 3. *An valida ſit diſpenſatio, quando contingit error in nomine ſupplicantis, ut ſi in litteris diſpenſationis dicatur*; diſpenſo cum Franciſco Lopez, cum ſit Antonius Lopez, *aut erratum ſit in cognomine, ut ſi pro Franciſco Lopez, dicatur Franciſcus Suarez?* Reſp. validam eſse diſpenſationem, quamvis contingat error, ſive in nomine, ſive in cognomine illius, pro quo petita, & obtenta eſt diſpenſatio, ſi conſtat de corpore petentis; ſic enim colligitur ex *l ſi quis in fundo ff. de legatis* 1. & §. *ſi quis in nomine*, Inſtit. de legat. ubi dicitur: *Si quis in nomine, cognomine, prænomine, agnomine legatarii Teſtator erraverit, ſi de perſona conſtat, nihilominus valet legatum, idemque in heredibus ſervatur recte*; & ibid. ratio aſſignatur: *nomina enim ſignificandorum hominum gratia reperta ſunt, qui ſi alio quolibet modo intelligantur, nihil intereſt*. Quia igitur intentio concedentis potius, quam verba ſpectari debent, & intentio Pontificis eſt diſpenſationem concedere petenti, quocumque tandem nomine nuncupetur, ſequitur, validam eſſe diſpenſationem, quamvis error contingat in nomine, ſeu cognomine petentis. Ita tenent Pontius *lib.* 8. *c.* 15. §. *ult. n.* 43. Moneta *de commut. ult. vol. c.* 12. *concl.* 9. *n.* 206. Diana alios referens *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 63. Roſign. *præn.* 21. *n.* 17. Sanchez *l.* 8. *diſp.* 21. *n.* 37. Leander *diſp.* 24. *q.* 46.

76. Addunt Sanchez, & Roſign. hoc eſſe verum, quamvis Princeps cognoſceret perſonam, cui petitur diſpenſatio, & variatio facta fuerit in nomine veri petentis, quia Princeps in hujuſmodi gratuitis conceſſionibus potius attendit ad merita cauſæ, quam ad Perſonas. Verum in iſto caſu cenſeo, vitiari diſpenſationem, quia cum exponatur Pontifici perſona ſibi nota, & familiaris, ad illum dirigit ſuam intentionem, illique diſpenſationem concedere intendit, non alteri ſibi ignoto, & non ſibi propoſito; nec ſufficit, quod Procurator intendat proponere indigentem diſpenſatione, nam de facto alium proponit ad quem dirigitur intentio Pontificis, non vero ad illum, qui vere indiget diſpenſatione, cui proinde prodeſſe non poteſt diſpenſatio, ſicut prodeſt quando nullus eſt notus Pontifici, quia in iſto caſu intentio Pontificis ad nullum determinate fertur, ſed ad illum, pro quo petitur diſpenſatio, quocumque tandem nomine nuncupetur. Favet textus in §. *ſi quis in nomine inſtit. de legatis*, ubi dicens, quod error nominis, aut pronominis legatarii non obſtat legato, notanter apponitur *quando alias de perſona conſtat*, nam tunc eſt error accidentalis, at in noſtro caſu non conſtat de perſona, cui petitur diſpenſatio, cum ſit propoſita alia diverſa nota Pontifici, ad quam dirigitur ipſius intentio, & diſpenſatio. Sic tenet Palaus *tr.* 3. *de legib. diſp.* 6. *punct.* 16. §. 2. *n.* 8.

77. Quæ-

77. Quæres 4. *An valida ſit diſpenſatio, quando error contingit in nomine Diœceſis, ut ſi diſpenſandus ſit Diœceſis Bononienſis, & dicatur Diœceſis Mutinenſis?* Affirmant quamplures, quia error in nomine Diœceſis non minus accidentalis eſt, quam error nominis Perſonæ, pro qua obtenta eſt diſpenſatio; unde ſi iſta valida eſt, non obſtante tali errore, eamdem exequi poterit, & debebit Ordinarius Bononienſis, cujus Diœceſis eſt diſpenſandus, non vero Ordinarius Mutinenſis, quia ad illum, non ad iſtum dirigitur intentio Pontificis, quamvis litteræ diſpenſationis ad Ordinarium Mutinenſem per errorem dirigantur. Ita Salas, Santarellus, & Amicus, quos affert, & ſequitur Roſign. *præn.* 21. *n.* 18. Diana *p.* 1. *tract.* 10. *reſ.* 36. & *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 54. Pontius *l.* 8. *c.* 17. *fine*, Leander *q.* 47. Bonacina *de legib. diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 4. *n.* 6.

78. Reſp. non eſſe validam diſpenſationem, quamvis error contingat ex incuria, & inadvertentia Procuratoris, ſeu Curialis. Ratio eſt, quia illam exequi nequit Ordinarius Mutinenſis, ut omnes concedunt, nam intentio Pontificis, ſi aliud non conſtat, eſt ſe conformare Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 5. *de ref.* & remittere diſpenſationem Ordinario ſupplicantis, cujuſmodi non eſt Ordinarius Mutinenſis, qui proinde non poteſt diſpenſationem exequi, nec illam exequi poteſt Ordinarius Bononienſis, cum non ſit ad ipſum directa: dicere autem, quod ad illum commiſiſſet Pontifex, ſi ſciſſet, non juvat, quia voluntas conditionalis nihil operatur; nec valet eadem ratio de errore nominis perſonæ ſupplicantis, quia Pontifex in iſto caſu unam ſolum perſonam conſiderat, ad quam dirigit ſuam intentionem, & cui diſpenſationem concedit, quocumque nomine nuncupetur; at in errore Diœceſis duo concurrunt Ordinarii, unus Diœceſis, in qua natus eſt diſpenſandus, & ad hunc Pontifex deputationem non dirigit, illumque ignorat, cum non ſit illi propoſitus, alter Mutinenſis, ad quem de facto dirigitur deputatio, ſed abſque intentione Pontificis, qui juxta præſcriptum Trid. illam Ordinario ſupplicantis dirigere intendit. Ita Sanchez *l.* 8. *diſp.* 21. *n.* 39. Moneta *de commut. ult. volunt. loc. cit.* Villab. *t.* 1. *tr.* 2. *dub.* 43. *n.* 11. Merolla *t.* 2. *d.* 4. *c.* 6. *n.* 377. Tambur. *de Matrim. l.* 8. *tr.* 2. *c.* 10. §. 7. Perez *diſp.* 45. *ſect.* 8. *n.* 18.

79. Quod ſi Pontifex non committat Ordinario diſpenſationem exquendam, & concedendam, ſed ipſe immediate diſpenſet, tunc puto, errorem in nomine Diœceſi non vitiare diſpenſationem, ſicut non vitiat error in nomine perſonæ, in cujus favorem ſit diſpenſatio; nam tunc Pontifex reſpicit perſonam diſpenſandam, cujuſcumque nominis, vel Diœceſis illa ſit, & ſic valet in iſto caſu paritas erroris in nomine perſonæ, & in nomine Diœceſis: ſecus tamen eſt, ſi Pontifex non diſpenſet immediate, ſed diſpenſationem committat Ordinario propter rationem ſuperius allatam.

DUBIUM XI.

Alia nonnulla explicantur circa taciturnitatem veri, ſeu expreſſionem falſi?

80. QUæres 1. *An valida ſit diſpenſatio, quando taceatur repulſa alias data?* Petiſti diſpenſationem a Pontifice contrahendi cum Conſanguinea, quæ fuit negata, Quæritur; *an ſi iterum petat eamdem diſpenſationem, debeas præcedentis negationis mentionem facere?* Affirmat Menochius *de arbitriis l.* 2. *cent.* 3. *caſu* 203. *n.* 6. quia veroſimile non eſt, diſpenſationem fore a Pontifice concedendam, ſi recordaretur prioris negationis, & repulſæ alias datæ, ne videatur inconſtans.

81. Reſp. diſpenſationem, & gratiam non fieri invalidam, & ſubrepticiam ex taciturnitate repulſæ alias datæ. Ratio eſt, quia nullo jure præcipitur, faciendam eſſe mentionem præcedentis negationis, quando de novo petitur, & obtinetur diſpenſatio, & tota, ac integra cauſſa Pontifici aperitur, propter quam diſpenſationem concedit. Nec verum eſt, Pontificem fore negaturum, ſi recordaretur præcedentis repulſæ, quin potius præſumi debet, conceſſurum facilius ob iteratas inſtantias, & ſupplicationes, quibus, & majus ſupplicantis deſiderium, & forte major neceſſitas indicatur; & hoc verum eſt, quamvis repulſa data ſit a Superiore; & diſpenſatio ſit impetrata ab alio æquali, aut inferiore, vel e contra. Ratio eſt, quia per negationem datam ab uno Superiore, aut æquali, ſeu inferiore, non eſt limitata poteſtas alterius, qui proinde poterit diſpenſationem concedere, quando adeſt cauſſa illam concedendi, non obſtante priori negatione. Ita Roſig. *præn.* 22. *n.* 1. Suarez *l.* 2. *de legib. c.* 22. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 54. Leander *q.* 27. Amicus *t.* 5. *diſp.* 6. *ſect.* 8. *n.* 120. Pontius *l.* 8. *c.* 17. *n.* 3. Sanchez *l.* 8. *diſp.* 22. *n.* 14. quamvis neget, valere diſpenſationem datam ab inferiore poſt negationem factam a Superiore. Ant. a Spiritu S. *diſp.* 8 *ſect.* 5. *n.* 265.

82. Quæres 2. *An valida ſit diſpenſatio circa aliquam materiam, non facta mentione alterius diſpenſationis jam obtentæ circa eamdem materiam?* Petiſti, & obtinuiſti diſpenſationem contrahendi cum tua Conſanguinea: Quæritur, *an ſi iterum petas diſpenſationem contrahendi cum alia Conſanguinea, debeas prioris diſpenſationis jam obtentæ mentionem facere?* Certum eſt, mentionem non eſſe faciendam, quando impedimenta ſunt diſperata, & diverſæ rationis, ut ſi prius obtinuiſti diſpenſationem voti ad effectum nubendi, non eſt neceſſe de illa mentionem facere, ſi petas diſpenſationem nubendi cum Conſanguinea; nec etiam eſt facienda mentio prioris diſpenſationis, ſi propter aliquem defectum illa fuit irrita, & invalida, quia nullum parit effectum, nec præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, juxta regulam; *Non præſtat, de reg. juris in* 6. & perinde ſe habet, ac ſi non fuiſſet impetrata; quod verum eſt, etiamſi utrumque reſcriptum ab eodem ſit impetratum; ſi enim prior diſpenſatio fuit nulla, nullum parit effectum, ſi vero fuit valida,

83. Suarez *de leg. l.* 6. *c.* 23. *n.* 20. aſſerit, poſteriorem diſpenſationem eſſe ſubrepticiam, nulla facta mentione prioris jam obtentæ, quia cum ſit gratia quædam extraordinaria, & parum rationi conſentanea, veroſimile eſt, Pontificem non fuiſſe eam conceſſurum, ſi proponeretur. Alii diſtinguunt, dicentes, mentionem prioris diſpenſationis eſſe faciendam, quando illa adhuc viget, quia non eſt veroſimile, Pontificem velle concedere alicui liberam facultatem ducendi hanc, vel illam conſanguineam; ſecus ſi prior jam ſit ſortita effectum, vel jam ceſſavit, ut ſi prima conſanguinea ſit monialis facta, vel ſit mortua ante, vel poſt contractum cum ipſa Matrimonium. Sic Sanchez *l.* 8. *diſp.* 22. *n.* 13. Pontius *l.* 8. *c.* 17. *n.* 9. ſequitur Roſig. *prænot.* 21. *n.* 36. & *prænot.* 22. *n.* 9. quando diſpenſatione, ſunt connexæ, & in ordine ad eumdem finem.

84. Reſp. non eſſe neceſſario faciendam mentionem præcedentis diſpenſationis jam obtentæ, niſi in caſibus in jure expreſſis. Ratio eſt, quia ſecunda diſpenſatio, cum ſit pro diverſo Matrimonio, nullam habet connexionem cum prima diſpenſatione, cujus proinde non eſt neceſſario facienda mentio, cum id nullo jure præcipiatur, & poſſit independenter ab illa totum, & integrum impedimentum diſpenſandum Pontifici proponi. Nec verum eſt, quod ſi prima fuiſſet Pontifici manifeſtata, cum removiſſet a conceſſione ſecundæ, quia hæc non eſt ſubreptitia, nec in cauſſa finali, nec impulſiva: nec vitiat taciturnitas præcedentis diſpenſationis, cum non ſit de jure exprimenda; & ita tenent Sanchez, Layman, & Gutierez, quos affert, & ſequitur Diana *de Legibus p.* 1. *reſol.* 40. & *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 55. Leander *q.* 30. Ant. a Spir. S. *n.* 566. citans Amicum *de Matrim. diſp.* 25. *ſect.* 5. *n.* 55.

85. Quæres 3. *An ſi quis poſt obtentam diſpenſationem ad contrahendum cum Conſanguinea, illa nolens uti, aliud Matrimonium contraxit cum non Conſanguinea, poſſit, uxore mortua, uti tali diſpenſatione prius obtenta, & vi illius contrahere cum conſanguinea?* Reſp. affirmative, quia talis diſpenſatio ſemel obtenta numquam fuit revocata, ſed ſolum ſuſpenſa pro tempore prioris Matrimonii, & ſic poterit executioni mandari, mortua prima uxore. Nec dicas, contrahentem nuptias tacite renunciaſſe privilegio diſpenſationis; facile enim negatur antecedens, nam potuit tale privilegium manere ſuſpenſum: deinde cum renunciatio non fuerit acceptata a concedente privilegium, illud remanet in ſuo robore, & poteſt ſemper executioni mandari. Ita Roſignol. *prænot.* 22. *n.* 5.

86. Quæres 4. *An diſpenſatio pro aliquo ſit valida, ſi, eo ignorante, ſit impetrata, vel requiratur ſpeciale, aut generale mandatum illius, pro quo impetratur?* Reſp. eſſe validam, quamvis, eo ignorante, impetretur. Colligitur ex cap. *ſi motu proprio de præb. in* 6. ubi ſtatuitur, poſſe Beneficium impetrari ſine mandato ejus, cui conceditur, & in *l. Univerſi C. de precib. Imperat. offer.* dicitur, non referre, a quo fuerint litteræ Beneficii, ſeu privilegii impetratæ, dummodo fuerint ab Imperatore conceſſæ. Ratio facilis eſt, quia adeſt poteſtas, & voluntas in conferente, cauſſa, & habilitas ex parte illius, cui Beneficium conceditur; verum tamen eſt, quod non poteſt diſpenſatio executioni mandari, antequam acceptetur ab eo, in cujus favorem eſt conceſſa, vel ab habente ſpeciale mandatum. Ita Sanchez *l.* 8. *diſp.* 26. *n.* 4. & 5. Roſig. *præn.* 24. *n.* 1. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 87. Ant. a Spiritu S. *n.* 572.

87. *An vero debeat obtenta diſpenſatio ab utroque contrahere volente ſciri, & acceptari, vel ſufficiat, ſi ab uno ſolum ſciatur, & acceptetur?* Reſp. ſatis eſſe, quod ab uno tantum acceptetur, quando impedimentum eſt utrique contrahenti commune, cujuſmodi eſt affinitas, & conſanguinitas, nam diſſoluto impedimento reſpectu unius, etiam reſpectu alterius cenſetur ablatum; cum enim utrumque afficiat, non poteſt tolli reſpectu unius, & non reſpectu alterius, nec poteſt unus reddi habilis ad contrahendum, altera remanente inhabili. Si autem impedimentum ſit in utroque diverſum, ut ſi uterque votum haberet caſtitatis, debet diſpenſatio ab utro-

que ſciri, & acceptari, nec ſufficit acceptatio unius. Sic Sanchez, Diana, Navar. Henriquez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 24. *n.* 2.

88. Quæres 5. *An valida ſit diſpenſatio priuſquam litteræ ſint expeditæ?* Reſp. litteris non expeditis, validam eſse diſpenſationem pro foro conſcientiæ, non ſic pro foro externo. Ratio eſt, quia diſpenſatio eſt quædam liberalis donatio, quæ valida eſt, poſito conſenſu, & voluntate donantis, ſeu concedentis: inde poterit ſic diſpenſatus in foro conſcientiæ uti diſpenſatione ante litterarum expeditionem, ut cum Molina, Henriq. & Ochagavia docet Roſignol. *n.* 3. ſequitur Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 84. Non valet tamen diſpenſatio pro foro externo *ex regul.* 53. *Cancellariæ*, ubi dicitur, diſpenſationem non ſuffragari, litteris non expeditis, iſtæ tamen retrotrahuntur, & valere incipiunt a puncto conceſſionis, quamvis expediantur, mortuo jam Summo Pontifice, a quo fuit conceſsa diſpenſatio, ut cum Molina, Diana, & aliis notat Roſignol. *n.* 4.

D U B I U M XII.

Explicantur Clauſulæ, quæ apponi ſolent in Diſpenſationibus pro foro interno.

89. DIſpenſationes Matrimoniales aliæ expediuntur a Sacra Pœnitentiaria pro foro conſcientię, alię a Dataria pro foro externo, in quibus, quia plura ſunt, quæ parere poſsunt difficultatem, congruum eſt ſingulas illarum Clauſulas explicare, incipientes a diſpenſationibus, quæ ſolent expediri pro foro interno. Et quidem aliquæ clauſulæ reſpiciunt qualitatem Perſonæ, ſeu Commiſsarii, cui committitur diſpenſatio exequenda, aliæ reſpiciunt cauſsas, ob quas petitur, & conceditur diſpenſatio, aliæ formam examinis, & ea, quæ obſervare debet Commiſsarius in tali diſpenſatione exequenda. Diſpenſationis formam pro quolibet impedimento ad Matrimonium contrahendum referunt Sanchez *l.* 8. *diſp.* 34. *a num.* 1. & Tiburtius Navar. in ſua Manuductione ad praxim executionis litterarum Sacrę Pœnitentiariæ, necnon Marcus Leo in eadem praxi.

§. I. *Explicantur ea, quæ pertinent ad Perſonam Exequentis.*

90. PRima Clauſula continet qualitatem Perſonæ, cui committitur diſpenſatio, & iſta debet eſse Doctor in Theologia, aut Jure Canonico, necnon approbatus ad Confeſſiones audiendas; nam litteræ Sacræ Penitentiariæ regulariter diriguntur pro foro interno: *Diſcreto Viro Confeſſario, Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario.* Requiritur igitur, quod ſit Doctor in Theologia, aut Jure Canonico in aliqua Univerſitate, ad hoc, ut quis poſſit aperire, & exequi litteras Sacræ Penitentiariæ; nec ſufficit, quod ſit licentiatus in illis facultatibus, ſicut non ſufficit, quod ſit Doctor in Philoſophia, aut Jure Cęſareo, nec quod ſit Lector Theologiæ in aliqua Academia, ſeu Univerſitate, ſeu in aliqua Religione, ſed neceſſario requiritur, quod ſit lauream conſecutus in aliqua Univerſitate; & hoc quidem de jure communi, nam per ſpeciale privilegium conceſſum ab Innoc. XI. poſsunt Lectores Jubilati Ord. Minor. Reg. Obſervantiæ illas aperire, & exequi, ut teſtatur P. Tiburt. Navar. in ſua Manuductione: & per privilegium conceſſum a Gregorio duodecimo die 3. Aprilis anno 1582. quod incipit: *Exponi nobis nuper fecit:* poſsunt Confeſsarii Societatis Jeſu de licentia Præpoſiti Generalis eaſdem litteras aperire, & exequi, quamvis nullo litterarum gradu ſint inſigniti; idemque poſſunt per communicationem privilegiorum alii Regulares expoſiti ad Sæcularium confeſſiones excipiendas, de licentia ſuorum Superiorum, prout tradunt Sanchez *ſupra n.* 11. Pontius *c.* 21. *n.* 13. Salas *d.* 20. *de legib. ſect.* 10. *n.* 97. Rodriq. *t.* 1. *qq. regul. q.* 63. *art.* 8. Roſign. *de Matrim. III. prænot.* 25. *n.* 4.

91. Confeſſarius eligendus pro executione litterarum debet eſſe approbatus ab Ordinario, in cujus Diœceſi debet fieri præfata executio, ut conſtat ex tenore litterarum, & quia executio fieri debet, præmiſſa Sacramentali Confeſſione, & inde, qui non poteſt Confeſſionem audire, non eſt capax hujus delegationis. Si quis communi errore exiſtimetur Parochus, vel approbatus ab Ordinario, quia juriſdictionem acquireret pro foro conſcientiæ, poſſet etiam litteras exequire, non vero ſi communi errore exiſtimaretur Doctor, aut Magiſter, quia per errorem communem non acquirit qualitatem Doctoratus, ſicut acquirit juriſdictionem, & approbationem, ut docet Palaus *diſp.* 6. *de legib. punct.* 15. §. 1. Quando expediuntur litterę pro Religioſo ſufficit, quod Confeſſarius ab eo eligendus ſit approbatus a Superioribus ſui Ordinis, quia reſpectu Religioſorum Superioris dicuntur Ordinarii.

92. Litteræ Sacrę Pœnitentiariæ, ſi forte aperiantur a non habente qualitates requiſitas, & a quo non poſſunt exequi, non amittunt ſuum valorem, ſed poſſunt exequi ab alio Confeſſario habente qualitates requiſitas, quia illa fuit aperitio materialis, quæ non præjudicat; aperitio autem formalis conjunctam habet facultatem diſpenſandi, & ille dicitur formaliter aperire, qui illas exequitur, & exquirit veritatem narratorum, ut cum Sanchez, Salas, & Diana notat Roſign. *n.* 5. Inde, ſi Confeſſarius rite electus a ſupplicante litteras aperiat, & nolit illas exequi, quia putat, non verificari cauſſam, & litteras eſſe ſubreptitias, poterit indigens diſpenſatione alium adire Confeſſarium habentem requiſita, qui ſi judicat, adeſse, & verificari cauſsam, poterit litteras exequi, & diſpenſationem concedere. Ratio eſt, quia iſtæ diſpenſationes, cum committantur Confeſsario pro foro conſcientię, ſequuntur naturam illius fori, in quo pœnitens non tenetur ſtare ſententiæ unius Confeſsarii negantis abſolutionem, aut diſpenſationem voti, ſed poteſt adire alium Confeſsarium, qui abſolutionem, & diſpenſationem concedat. Sic Sanchez *diſp.* 27. *n.* 40. Pontius *n.* 14. Roſign. *n.* 13. Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 104. quicquid ſit de foro externo, in quo Judex delegatus, qui ſemel ſententiam protulit, functus eſt officio ſuo, ad quem fuit delegatus; nec ipſe, aut alius poteſt aliquid amplius facere, ut tradunt Doctores *in l. Judex poſtea quam ff. de Re judicata*, & cum Sanchez tradit Palaus *n.* 3.

Clarius hæc omnia innoteſcent ſedulo, ac perattente legentibus, quæ in prælaudata Notif. XX. l. 4. §. 31. *continentur: hæc autem leguntur.*

„ Sed jam ſermone explicemus, quæ peragenda ſint illis, qui litteras a Majori Pęnitentiario datas exequi debent. Reſponſum Sacræ Pęnitentiariæ, quo continetur facultas diſsolvendi propoſitum impedimentum, vel hoc pacto traditur: *Diſcreto Viro Confeſſori, Magiſtro in Theologia*, vel *Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario*; vel *Diſcreto Viro Confeſſario ex approbatis ab Ordinario.* Quocumque tandem modo id eveniat, nonniſi Confeſsarius ab Epiſcopo loci probatus litteras Pęnitentiariæ exequi poteſt; nec ſatis habetur, ſi olim hanc approbationem conſequutus fuerit, ſed neceſsario requiritur, ut tempus ad Confeſſiones audiendas præſcriptum nondum abſolutum ſit. Adverti quoque debet, diſpenſationes mulieribus permiſsas executioni mandari non poſse a Confeſsariis, qui viros tantum confitentes audire, & expiare queunt: e contrario Sacerdos, qui ſolis mulieribus Pœnitentiæ Sacramentum adminiſtrare poteſt, idoneus non eſt ad exequendas diſpenſationes viris conceſsas.

Quod ſi litteræ Sacræ Pęnitentiariæ ita ſcribantur: *Diſcreto Viro Confeſſori, Magiſtro in Theologi, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario*, tum requiritur, ut Doctoris lauream a publica aliqua Academia conſequutus ille ſit in Theologia, vel jure Canonico. Si Regularis ipſe fuerit, haud ſatis habetur, quod Theologiæ facultatem, aut Jus Pontificium profiteatur, ceteroſque Regulares in ſuis Clauſtris edoceat: neque ſatis eſt, ſi Magiſtri titulo, atque honore penes ſuos fruatur, Patres ſolummodo Societatis Jeſu a Greg. XIII. privilegium acceperunt, quo Sacr. Pęnitentiariæ litteras aperire poſſint, eaſque exequi, licet Doctores in publica Academia declarati non fuerint, modo tamen inter Confeſsarios ab Epiſcopo probatos recenſeantur, & ſint ex illorum numero, quos Præpoſitus Generalis Societatis deſignare ſolet, ut litteras Pęnitentiariæ accipiant, & exequantur. Eodem ferme privilegio præditi fuerunt ab Innoc. XI. Lectores Regulares S. Franciſci, qui Minores Obſervantes appellantur. Putant nonnulli, ipſos hoc ſibi beneficio, qui participes ſunt privilegiorum, quę in Societem Jeſu collata fuerunt, quod tamen Pellizzarius falſum omnino teſtatur: omiſſis tamen his controverſiis Ordinum Regularium, quas dijudicandas minime ſuſcipimus, id certum ſtatuimus, probandos ab Epiſcopo eſse Regulares Confeſsarios, ſi veris privilegiis haud muniantur.

Si litteræ Sacræ Pęnitentiariæ hoc modo inſcriptæ fuerint: *Diſcreto Viro Confeſſori Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex probatis ab Ordinario*, & alicui reddantur, qui iis titulis careat; & tamen eas aperiat, non ideo novæ litteræ petendæ ſunt a Pęnitentiaria, ſed primæ tradi poſsunt Viro, qui propoſitis titulis exornetur. Temere quidem ſe geſſit, qui eas litteras ſibi nequaquam inſcriptas aperuit; ipſius tamen culpa nullum afferre debet detrimentum illi, qui litteras tradidit, neque ipſarum executionem impedire, ſi tamen hæc per Doctorem in Sacra Theologia, aut jure Canonico perficiatur. Illud etiam in diſputationem vocari conſuevit, utrum qui litteras accepit a Pęnitentiaria inſcriptas *aut Doctori, aut Confeſſario per Epiſcopum approbato*, ita tamen ut quemlibet inter ipſos eligere queat, utrum, inquam, ſemel traditis litteris, ipſas repetere a Confeſsario poſsit, aliique Doctori, ſeu Confeſſario illas committere. Id

„ ſane

,, ſarie affirmant plures, inter quos Roſignol. *eodem loc.*
,, *n.* 11. Girib. *hoc loco*, Diana *in Edit. coord. t.* 3. *reſ.*
,, 105. & Naldus in voce Litteræ *n.* 8. recenſentur. Con-
,, trarium alii tuentur, niſi nova diſpenſatio a Sac. Pę-
,, nitentiaria expoſcatur, ac pręſertim Marcus Paulus Leo
,, *in Praxi ad litt. Maj. Pœnit. p.* 1. *de form. Votor.* §.
,, *Remanet tantum*, rerum ad Sac. Pœnitentiariam ſpe-
,, ctantium peritiſſimus, ejuſmodi licentiam ſemper im-
,, probat, niſi forte delectus Confeſſarius, quod ſolet
,, contingere, ignarus, & imperitus deprehendatur.

§. II. *Explicantur quæ pertinent ad cauſſam finalem Diſpenſationis.*

93. ANtequam Commiſſarius exequatur diſpenſationem, debet inquirere, an vere ſubſiſtat cauſſa, ob quam petitur, & data eſt diſpenſatio, ut patet ex illis verbis; *quatenus ſi ita eſt*, quæ important veritatem expoſitorum, maxime circa cauſſam finalem diſpenſationis. Hæc indagatio non debet fieri judicialiter, adhibendo Notarium, & Teſtes, ſed ſolum interrogando ipſum latorem, cui in hac parte fides eſt omnino adhibenda; nam cum diſpenſatio ſit pro foro conſcientiæ, conformari debet ejuſdem foro, in quo ſupplicans eſt accuſator, & teſtis, ac proinde ſufficit interrogare ſupplicantem. An vero ſit ipſi dandum juramentum de veritate dicenda, affirmat Pontius *lib.* 8. *c.* 21. *n.* 16. & laudat Palaus *diſp.* 6. *de leg. pu.* 15. §. 1. *n.* 4. verum juramentum non eſt neceſſarium, quia ſine illo poteſt ſufficienter veritas indagari, & examinari lator, ſicut examinatur in foro Pœnitentiæ ſine juramento. Ita Sanchez, Lezana, Pottellius, & Diana, quos affert, & ſequitur Roſig. *n.* 20.

94. Quod ſi Confeſſarius diſpenſationem expediret ſine examine, & cognitione cauſſæ, diſpenſatio nulla erit, quamvis cauſa ſubſiſteret ob non ſervatam formam a Delegante præſcriptam; Pontifex enim ſub hac forma, & conditione diſpenſationem concedit, ut præmittatur examen, & indagatio cauſſæ, ut conſtat ex illis verbis; *ſi ita eſſe per diligentem latoris examinationem inveneris*, ut cum Guttierez, Sanchez, Salas, & Pontius docet Palaus *num.* 4. niſi forte cauſſa eſſet manifeſta, & nota Confeſſario, quia tunc ceſſat neceſſitas examinis, & indagationis, ut notat Roſign. *n.* 24. ſi autem aliunde conſtat executori, & Confeſſario extra Sigillum Confeſſionis, preces veritati non niti, non debet acquieſcere, & credere oratori etiam ſub juramento affirmanti, preces eſſe veras, ſed debet ipſum omnino excludere, & non diſpenſare, quia poteſtas diſpenſandi non eſt ipſi conceſſa, niſi poſt indagatam, & cognitam veritatem, quę cum ſit ſibi manifeſta, non eſt attendenda latoris in contrarium teſtificatio. Sic Palaus ſupra, Sanchez, Lezana, Portel. quos refert, ac ſequitur Roſign. *n.* 22.

,, *Et hęc ſimiliter ita confirmantur in citata Notificatione.*
,, Poſt hæc agendum ſupereſt de clauſulis, quibus uti
,, conſuevit Pœnitentiaria. Porro illa numquam deeſt,
,, *ſi ita eſt*. Quare qui litteras exequitur, omnem curam,
,, ac diligentiam impendere debet, ut cognoſcat, an ve-
,, rum ſit, quod Majori Pœnitentiario fuit expoſitum;
,, an res ipſa, circumſtantiæ & cauſſæ, ac rationes ad
,, obtinendam diſpenſationem prolatæ veritati prorſus con-
,, ſentaneæ ſint; nam ejuſmodi executio committitur haud
,, *pro mero* ſolum, ſed *pro mixto* etiam foro conſcien-
,, tiæ. Quamobrem monere debet eum, qui diſpenſatio-
,, nem petiit, ut nihil a veritate alienum proferat. De-
,, inde opus eſt, ut diligenter inveſtiget, utrum revera
,, probentur omnia, quæ ille teſtatus fuerit. Non tamen
,, ulli teſtes inquirendi ſunt, ſed illum examinari ſolum
,, fas eſt, qui diſpenſationem impetravit. Pontas *l.* 8. *de*
,, *Matrim. c.* 21. cenſuit jusjurandum elici poſſe, ut rei
,, veritas magis comprobetur. Hanc tamen ſententiam
,, reliqui omnes improbant. Quare dicamus, adhibendam
,, ab executore accuratam diligentiam, quam modo oſten-
,, dimus, aliter irritam fieri diſpenſationem, niſi forte
,, ipſe aliunde rei veritatem, juſtamque cauſſam cogno-
,, verit. Ita Bonac. *t.* 2. *Op. tr. de legib. diſp.* 1. *quæſt.* 1.
,, *punct.* 2. *num.* 5. Diana *loc. cit. reſol.* 171. Clericat. *de*
,, *Matrim. dec.* 40. *n.* 25. Girib. *hoc loco*, & alii. Quod
,, ſi Confeſſarius pro certo habeat falſum eſſe, quod Summo
,, Pœnitentiario propoſitum fuit, ab exequendo diſpen-
,, ſationem abſtineat, licet qui ipſam poſtulavit, rei fal-
,, ſitatem tueri contendat, modo tamen Sacerdos id non
,, perceperit, cum Pœnitentiæ Sacramentum diſpenſan-
,, do adminiſtravit; non enim uti licet iis, quæ tunc
,, deprehenduntur, ut Sanchez *de Matrim. l.* 8. *diſp.* 34.
,, *num.* 21.

95. Hic dubitari ſolet, quonam tempore debeat exiſtere, & verificari cauſſa ad hoc, ut valida ſit diſpenſatio, an nimirum debeat exiſtere, & verificari, quando Orator mittit Romam ad diſpenſationem procurandam, & obtinendam, aut quando Pontifex, ſeu Pœnitentiarius committit Ordinario, vel Confeſſario commiſſionem diſpenſandi, vel ſufficiat verificari, & exiſtere tempore, quo Confeſſarius illam exequitur? Et quidem non eſſe neceſſariam exiſtentiam cauſſæ ad valorem diſpenſationis pro tempore, quo Orator Romam mittit, omnes facile concedunt, quia tempus illud eſt nimis remotum, & verba diſpenſationis, *ſi preces veritati nitantur*, ſufficienter verificantur, ſi exiſtat cauſſa tempore, quo Pontifex committit, aut concedit diſpenſationem, prout cum Sanchez, Palao, Trullench. Diana, & aliis docet Leander *diſp.* 24. *q.* 55.

96. Reſp. cauſſam debere neceſſario exiſtere, & verificari, tum tempore, quo Pontifex, ſeu Pęnitentiarius diſpenſationem committit, & concedit, tum tempore, quo illam Ordinarius, ſeu Confeſſarius exequitur. Ratio primæ partis eſt, quia Pontifex, ſeu Pęnitentiarius in concedenda, & committenda diſpenſatione movetur a cauſſa finali ſibi propoſita, & ſic, ea non exiſtente, ceſſat, & irrita manet conceſſio defectu intentionis in concedente; inde non ſufficit, cauſſam prius extitiſſe, quando fuit poſtulata diſpenſatio, aut poſtea exiſtere, quando illam Confeſſarius exequitur, niſi ſimul exiſtat, quando Pontifex diſpenſationem committit. Colligitur ex cap. *ſi eo tempore, de reſcript. in* 6. ubi dicitur, nullam eſſe proviſionem de Beneficio Curato facta illi, qui tempore datæ carebat legitima ætate, quamvis tempore collationis illam haberet, & ibi redditur ratio; *quia tempore datæ non erat idoneus*; ergo habilitas requiritur pro tempore commiſſionis, nec ſufficit, quod exiſtat tempore executionis; ergo etiam cauſſa finalis debet pro tempore commiſſionis exiſtere. Ita tenent Hoſtienſis, Joan. Andreas, Abbas, Rebuffus, Maſcardus, Guttierez, & alii, quos affert, & ſequitur Roſignol. *prænot.* 21. *nu.* 22. ita etiam Sanchez, Palaus, Diana, Pontius, Villalobus, Hurtado, relati a Leandro *q.* 56.

97. Ratio ſecundæ partis eſt, quia Ordinarius, ſeu Confeſſarius eſt ille, qui vere diſpenſat ex commiſſione, & facultate ſibi conceſſa ſub hac conditione, *ut ſe diligenter informet, an preces veritati nitantur*, & an vere cauſa diſpenſationis exiſtat, qua non exiſtente, non poteſt diſpenſationem exequi: Inde ſi fuit a femina petita, & obtenta diſpenſatio, ut poſſit contrahere cum conſanguineo, quia propter paupertatem, & defectum dotis non poteſt facile invenire æqualem, cui nubat: ſi ante diſpenſationis executione devenerit ad pinguiorem fortunam propter hereditatem, aut legatum ſibi relictum, non poterit amplius Ordinarius diſpenſationem exequi, cum non amplius ſubſiſtat cauſſa diſpenſationis. Ita Roſignol. *loc. cit.* Diana *p.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 24. *&* 77. Sanchez, Præpoſitus, Trullench. Pontius, Hurtado, & alii, quos ſequitur Leander *q.* 57.

98. Addunt Conrad. *in praxi l.* 7. *c.* 2. *n.* 32. Garzias *de benef. p.* 6. *c.* 2. *a n.* 287. quos ſequitur Tambur. *l.* 8. *de Matr. tr.* 2. *c.* 12. §. 3. *n.* 6. ſatis probabile eſse, ſufficere, ſi cauſſa exiſtat, & verificetur, quando Confeſſarius, aut Ordinarius diſpenſationem exequitur, etiamſi antecedenter, quando Pontifex diſpenſationem conceſſit, cauſſa non extiterit, vel jam ceſſaverit. Ratio eſt, quia Pontifex veritatem precum non examinat, nec diſpenſat immediate, ut olim fiebat, ſed utrumque committit Ordinario, vel Confeſſario, & ſic ſufficit, quod cauſſa exiſtat, & verificetur, quando iſti diſpenſant; tunc enim ſufficienter verificantur verba Pontificis; *ſi preces veritati nitantur*, nimirum, quando ponenda eſt diſpenſatio. Nec ſtatim inferas; fore validam diſpenſationem impetratatam a conſanguineis ad ſimul contrahendum ex cauſa copulæ inter ipſos habitæ, quamvis copula non extiterit, quando fuit petita diſpenſatio, dummodo ponatur, antequam fuerit a Commiſſario executa: nam pręſumi non poteſt, Pontificem velle diſpenſationem concedere, quæ ſit occaſio peccati, & ſine peccato exequi non poteſt, ut contingeret, ſi pro cauſſa exponatur copula, quæ ſolum ponetur ante executionem diſpenſationis, quæ ratio ceſſat, quando allegatur paupertas, vel alia cauſſa non peccaminoſa, quę proinde ſufficiens erit, ſi exiſtat, quando diſpenſatio eſt exequenda, quamvis non extiterit antecedenter.

99. Quæres: *An ſufficiat, cauſſam fuiſſe tempore conceſſionis, & diſpenſationis, vel debeat etiam perſeverare pro tempore, quo celebratur Matrimonium?* Aſſerunt plures, cauſſam debere perſeverare tempore initi Matrimonii, unde femina diſpenſata propter paupertatem, & carentiam dotis, non poterit Matrimonium unire cum Conſanguineo, ſi ante illius celebrationem ſit facta dives. Ratio eſt, quia, ceſſante cauſſa diſpenſationis, ceſſat quoque diſpenſatio; at ſi mulier ſit facta dives ante contractum Matrimonium, ceſsat cauſa diſpenſationis; & ſic ceſsat diſpenſatio, ut proinde non poſſit amplius Matrimonium contrahi. Conf. quia diſpenſatus ad manducandas carnes ob debilitatem, ſi fiat robuſtus, non poteſt carnes comedere, quia ceſſat cauſſa finalis diſpenſationis. Ita tenent Sanchez *l.* 8. *diſp.* 30. *n.* 54. Hurtado *diſp.* 26. *diff.* 3. *n.* 14.

Coninch. *diſp.* 23. *n.* 94. Bonac. *t.* 2. *diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 10. Trullench. *l.* 7. *c.* 10. *dub.* 6. *n.* 5.

100. Verum probabilius eſt, non debere neceſſario cauſſam perſeverare tempore, quo contrahitur Matrimonium, dummodo extiterit tempore, quo Ordinarius diſpenſavit. Ratio eſt, quia diſpenſatio non fuit data ab Ordinario ſub tacita, ſeu expreſſa conditione, quod cauſſa perſeveret, ſed abſolute, & ſimpliciter; diſpenſatio autem abſoluta ſimpliciter tollit impedimentum, quod non reviviſcit, ceſſante cauſſa; & ſic poteſt Matrimonium libere contrahi. Conf. exemplo irregularis, qui ſemel diſpenſatus ad Ordines titulo ſuæ paupertatis, aut ob penuriam miniſtrorum, remanet diſpenſatus, etiam ceſſante tali cauſſa, neç de novo ſit irregularis. Ad rationes oppoſitas facile reſpondetur; ceſſante cauſſa, ceſſare diſpenſationem, ſi non fuit abſolute, & ſimpliciter data, vel ſi habet tractum ſucceſſivum, cujuſmodi eſt comiſtio carnium tempore prohibito, nam tunc diſpenſatio, vel eſt conditionata pro tempore neceſſitatis, vel eſt virtualiter multiplex ſecundum diverſa tempora, ut proinde non ſit mirum, illam çeſſare, quando cauſſa non amplius exiſtit. Sic tenent Ant. a Spiritu S. *diſp.* 8. *ſect.* 4. *n.* 556. Pontius *c.* 20. *n.* 3. Suarez, Salas, Palaus, Sylveſt. & alii, quos affert, & ſequitur Leander *q.* 58.

§. III. *De Pœnitentia Diſpenſando injungenda.*

101. IN tertia Clauſula deſignat Pontifex pęnitentiam Diſpenſando injungendam, puta ſervitium Eccleſiæ per tres, vel quatuor menſes, cum alia pœnitentia publica, quando diſpenſatio expeditur in forma pauperum pro foro externo, vel Sacramentalem Confeſſionem per plures menſes, cum alia pœnitentia ſalutari, quando expeditur pro foro interno. Quare debet Confeſſarius, & executor diligenter conſiderare litteras diſpenſationis, & clauſulas in eis contentas, ut eas exequatur: debet ſine dubio eas pęnitentias injungere, quæ Summo Pontifice, & Pęnitentiario ſecundum ſpeciem, & in individuo taxantur, nec poteſt aliquid circa illas arbitrari, cum ſit merus executor, niſi in caſu valde raro, de quo infra.

102. In aliis pœnitentiis, quæ ipſius arbitrio relinquuntur, ſequi debet regulas prudentiæ, attenta qualitate, & poſſibilitate perſonarum, & atrocitate criminis, ſi litteræ Apoſtolicæ ſint expeditæ pro abſolutione alicujus criminis; nam pœnitentia, quæ reſpectu unius videtur levis, & improportionata delicto, reſpectu alterius, puta mulieris gravidæ, prolem lactantis, vel etiam ſubjectæ marito, erit gravis, & proportionata; nec poteſt pro omnibus aſſignari regula generalis, & univerſalis, ſed pro varietate, ac diverſitate perſonarum poteſt augeri, aut minui, ſecundum regulas prudentiæ.

103. Difficultas eſt, *an poſſit Epiſcopus, ſeu ejus Vicarius Generalis, cui committitur executio diſpenſationis, mutare pœnitentias a Pontifice injunctas, puta ſervitium Eccleſiæ in aliud opus pium?* Affirmat P. Homobonus *t.* 2. *ſuarum conſ. p.* 5. *reſp.* 146. ubi ait, potuiſſe Vicarium cujuſdam Epiſcopi, cui erat delegata diſpenſatio Matrimonialis commutare pœnitentiam a Summo Pontifice injunctam Viro inceſtuoſo nobili, & delicato, ut operam ſuam in fabricam Eccleſiæ conferat, &c. nam, urgente neceſſitate, aut ſuadente utilitate, pium eſt interpretari, Superiorem, facultatem commutandi, aut etiam ipſam pœnitentiam relaxandi, concedere, ſi impoſſibilis, aut etiam difficilis videatur, ex Gloſs. in cap. *tempora* 26. *q.* 7. & cap. *Latorem* 33. *q.* 2. ita etiam tenent Marc. Ant. Genuen. *in praxi Eccleſ. Neap. c.* 25. ubi teſtatur, ſic fuiſſe reſcriptum ab Urbe, Zerola *in praxi Epiſc. p.* 1. *V. pœnitentia*, Menochius *de arb. Jud. caſu* 391. *& conſ.* 90. Bellet *de diſcipl. Cler.* §. 4. *num.* 58. & alii communiter, prout refert Homobonus *loc. cit.*

104. Nec dicas; pœnitentias ſpecialiter impoſita a Pontifice, ſeu Pœnitentiaria, quæ debent præcedere actum diſpenſationis, ſapere formam, quam non poteſt executor, & delegatus mutare; nam reſponderi poteſt, illas ſapere formam exequendam, aut in propria ſpecie, aut in alio æquivalenti, prævia Epiſçopi diſpenſatione, quando non poſſunt in propria ſpecie adimpleri. Non poteſt executor, & delegatus ſine cauſſa mutare, & variare pęnitentias ſpecialiter injunctas, illiſque ſine cauſſa, & neceſſitate mutatis, aut penitus omiſſis, invalida eſſet diſpenſatio defectu juriſdictionis; at, ſi non poſſint adimpleri ſine graviſſimo incommodo, non eſt improbabile, eas poſse mutari a Commiſſario in aliud opus pium exequendum ante diſpenſationem, ex benigna mente Pontificis, quæ in iſto çaſu poteſt rationabiliter præſumi, cum non ſit credibile, illum velle obligare ad impoſſibile, aut denegare beneficium diſpenſationis, quando non ex defectu voluntatis, ſed ex neceſſitate commutatur pęnitentia. Poteſt Epiſcopus in aliquo caſu ex præſumpta Pontificis voluntate diſpenſare in impedimentis dirimentibus Matrimonium, ut ſupra dictum eſt *dub.* 2. & univerſaliter poteſt Inferior diſpenſare in lege Superioris in caſu extraordinario, & magnæ neceſſitatis, ut dicitur in materia de legibus; ergo non eſt improbabile, Epiſcopum poſſe mutare pęnitentias a Pontifice, & Pœnitentiario injunctas, quando ſimpliciter non poſſunt, aut nonniſi cum magna difficultate adimpleri.

105. E contra vero, non poſſe mutari abſque invaliditate diſpenſationis, docet Pyrrus Conradus *l.* 8. *in praxi c.* 6. *a n.* 16. quem ſequitur Tamb. *l.* 8. *de Matr. tr.* 2. *de diſp. c.* 13. §. 3. *n.* 3. & apud ipſum Sanchez *l.* 8. *diſp.* 34. *a n.* 32. & Bardi *in ſelect. l.* 4. *q.* 5. ita etiam tenet ſtylus, & praxis Datariæ, & Sacræ Pœnitentiariæ, ad quam debet haberi recurſus pro mutatione, variatione, & contractione dictæ pœnitentiæ, vel ad hoc, ut poſſit differri poſt contractum Matrimonium; a qua praxi non eſſe recedendum, docet Diana *p.* 7. *tr.* 10. *reſ.* 9. & certe ab ea recedi non debet, quando poteſt haberi recurſus. Si autem urgeat neceſſitas contrahendi, nec facilis ſit recurſus, poterit pęnitentia, juxta præcedentem doctrinam, ab Epiſcopo commutari, prout etiam tenet Filliuc. *de Matr. p.* 2. *c.* 10. *n.* 356. ubi, poſtquam dixit, non eſſe poſitum in arbitrio Confeſſoris commutare opera, quæ exprimuntur, addit, probabilem eſſe opinionem, quod poſſint a Confeſſario electo commutari, & moderari.

106. Quæres: *An quando diſpenſando eſt imponenda pęnitentia publica cum ſervitio per tres menſes alicui Eccleſiæ, ſeu loco pio, poſſit Delegatus, cui committitur executio diſpenſationis, concedere, ut Matrimonium fiat antequam ſit integre peracta pœnitentia, præſtito juramento, ſeu etiam data cautione de illa integre peragenda poſt contractum Matrimonium?* Reſp. negative, quia tota pœnitentia debet perfici, antequam contrahatur Matrimonium, ut colligitur ex verbis poſitis in diſpenſatione, & affirmat Genuenſis *ſupra* ubi dicit, fuiſſe reſcriptum ab Urbe, quod inceſtuoſi, qui impetraverunt diſpenſationem, non poterant contrahere Matrimonium, peracta pœnitentia publica, ſolum præſtita cautione per Virum de conferendo operam ſuam Fabricæ Eccleſiæ, ſed omnia expleri debent, & poſtea concedi licentia contrahendi. Idem habent Conrad. & Tamb. *loc. cit.* eo, quod ſervitium Eccleſię, quod pręcipitur in his diſpenſationibus in forma pauperum, imponi ſolet loco eleemoſynæ, quæ imponi ſolet divitibus, ſubrogando ſervitium eleemoſynæ, quæ ſolvenda eſt ante expeditionem gratiæ, & quia, celebrato Matrimonio, poſſet Diſpenſatus non ſtare promiſſis, nec ſervitium præſtare Eccleſiæ, qua ratione non eſſet adimpleta forma præſcripta.

Doctiſſime hic atque adhuc clarius ſequitur Pontifex „
Noſter in eadem Notif. uſque nunc laudata §. 35. *hiſce* „
verbis: „
Diſceptabant olim Theologi, utrum neceſsario re- „
quiratur, ut Sacerdos confitentem prius audiat, & ex- „
piet diſpenſandum, & tunc ſolum diſpenſationem, quę „
a Pœnitentiaria data fuit, exequatur; omnis tamen „
dubitatio ſublata eſt; nam ſic in Pęnitentiarię litteris „
indicitur: *Audita prius Sacramentali Confeſſione.* Qua „
de re conditio præſcribitur, qua ſi careat, diſpenſatio „
irrita prorſus efficitur. Ita Marcus Paulus Leo *in praxi* „
ad lit. Adverte facultatem Major. Pęnit. p. 1. *pag.* 19. „
Confeſſoribus per Brevia, ſeu Bullas Majoris Pœniten- „
tiarii conceſſam, non eſſe liberam, ut poſſit Confeſſor ea „
ſimpliciter, & ad ſuum libitum, hoc eſt in Confeſſione „
Sacramentali, vel extra illam uti, ſed eſt ita limitata, „
ut nonniſi in Sacramentali Confeſſione illam exercere va- „
leat; & ſi ſecus facit, nulliter facit; nam excedit ſi- „
nes mandati, qui fines diligenter ſunt obſervandi etiam „
in minimis. Et paullo poſt: *iſta clauſula:* Audita Sa- „
cramentali Confeſſione, *importat conditionem, ſine qua* „
non fuiſſet conceſſa hujuſmodi facultas Confeſſario. „
Si diſpenſatio conceditur, *audita prius Sacramentali* „
Confeſſione, & dum ipſa Confeſſio peragitur, aperte „
conſtat, irrogandam eſſe pœnam conſentaneam crimi- „
ni, quod impedimentum intulit eadem diſpenſatione „
ſolvendum. Id cavetur in litteris Sac. Pœnitentiarię: „
injuncta ei, pro tam enormis libidinis exceſſu, gravi pę- „
nitentia ſalutari. Advertendum pariter id eſt, quod Sy- „
rus *in Op. edit. de prax. execut. epiſt. Pęnit. p.* 2. §. 1. „
admonet his verbis: *in commiſſionibus, aut reſcriptis* „
Sac. Pœnitentiariæ, pro quorum executione inter alia „
præſcribitur, quod Oratori pœnitenti injungatur Confeſſio „
menſtrua, ideſt ſingulis menſibus peragenda, ut ſępius in „
formulis habetur, numquam prætermitti poteſt, cum ta- „
lis pœnitentia, quæ inter graves computatur, ſit indi- „
viduata a Majori Pœnitentiario; cui parendum eſt ut „
Deleganti, & ſit de ſtylo Pœnitentiariæ, qui facit jus. „
Eodem modo ſtatuendum eſt de aliis pœnis, quæ a „
Sac. Pęnitentiaria præſcribuntur. Obſervari quoque de- „
bet, quod idem Syrus tradit, ſi forte Confeſſarii arbi- „
trio relinquatur pœnas ſceleri conſentaneas infligere: „
Arbitrium, quod relinquitur Pęnitentiario in ordine ad pę- „

„ *niten-*

,, *nitentias individuas, & injungendas, non importat me-*
,, *ram, & liberam voluntatem, ita ut poſſit illas libere*
,, *injungi, prout ſibi placuerit, ſed importat arbitrium*
,, *regulam, ideſt arbitrium boni viri, & juri conforme,*
,, Quamobrem Confeſſarius, ut ſuo muneri recte ſatisfa-
,, ciat, neque ſeveritatis, neque humanitatis fines exce-
,, dat, Rationem quoque habebit conditionis, ætatis, &
,, ſexus illius, cui pœna irrogatur.

§. IV. *Quomodo Impedimentum debeat eſſe occultum?*

107. NOn ſolet a Sacra Pœnitentiaria diſpenſatio aliqua expediri, niſi pro impedimento occulto, ſoleteque in litteris diſpenſatoriis apponi clauſula; *dummodo impedimentum ſit occultum*, quæ maxime notanda eſt, & obſervanda, cum ſit conditio, ſine qua non valet diſpenſatio, nec illam poteſt Confeſſarius executioni mandare.

108. Occultum illud dicitur, quod a nemine ſcitur, vel a tam paucis, ut non ſit publicum, notorium, aut famoſum: illud autem dicitur publicum, & notorium, quod ſcitur a majori parte Viciniæ, Collegii, ſeu Univerſitatis, quæ ad minus conſtet decem perſonis, & inde quod a minori parte ſcitur, non erit publicum, ſed occultum, Si in Collegio, ſeu Vicinia, & Parochia ſint decem perſonæ, & factum ſit notum ſex, aut ſeptem perſonis, erit publicum, & notorium; ſi vero ſciatur ſolum a duobus, vel tribus, erit occultum. In Civitate populoſa factum erit occultum, quamvis ſciatur ab octo, vel decem perſonis: ſi autem quæras a quot perſonis ſciri debeat, ut aliquid dicatur notorium, & publicum? Reſp. hoc non eſſe in jure expreſſum, ſed relinquitur Judicis arbitrio, attenta numeroſitate, ſeu paucitate habitantium; nam in Civitate, ut dixi, decem perſonæ reputantur pro modiciſſimo numero, & per conſequens actio illis dumtaxat nota, non poteſt dici publica, & notoria in illa Civitate, ſeu Univerſitate, In Rure ſex perſonæ inducunt notorium, ſtante paucitate Incolarum, & inde poterit diſpenſatio executioni mandari, ſi impedimentum aliquibus, ſed paucis ſit cognitum, dummodo ab illis non ſit divulgatum, aut ex circumſtantiis appareat facile publicandum. Ita cum Navar. Leſſio, Bonacina, & aliis communiter docet Roſignol. *prænot.* 15. *n.* 48.

109. Requiritur etiam ad hoc, ut impedimentum, ſeu crimen aliquod dicatur occultum, quod non ſit deductum ad forum contentioſum, aut ſi eſt deductum, non ſit probatum, quia ubi eſt deductum ad forum contentioſum, ſpectat ad forum externum, pro quo Sacra Pœnitentiaria non vult diſpenſationem prodeſſe. Diſſenſio aliqua eſt inter Auctores, quandonam res dicatur deducta ad forum contentioſum; aliis volentibus, ſufficere denuntiationem factam coram legitimo Judice, aliis requirentibus citationem, quia a citatione incipit Judicium, § *fin. Inſt. de pœna temere litig.* aliis ulterius requirentibus conteſtationem litis, ut docet Barboſa *de pot. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 39. *n.* 29. tamen, prout ſpectat ad rem præſentem, res ſufficienter dicitur deducta ad forum contentioſum, quando facta eſt denuntiatio coram Superiore, quia tunc Ordinarius ex officio tenetur procedere, ac veritatem inquirere, cum agatur de peccato vitando, nec poteſt diſſimulare, ac proinde non poteſt pro foro interno diſpenſatio expediri, ut notat Roſig. *n.* 52.

110. Quod ſi res deducta ad forum contentioſum, ſed impedimentum, ſeu crimen non ſit probatum, remanet occultum, quantum ſufficit ad hoc, ut poſſit expediri diſpenſatio; quando enim reus in judicio abſolvitur ex defectu probationis, non dicitur crimen deductum ad forum contentioſum cum effectu, etiamſi falſis teſtibus, & mediis depravatis ſententia abſolutoria ſit obtenta, quia tunc remanet, ut erat prius, ideſt non probatum. Sanchez *l.* 2. *diſp.* 33. *n.* 12. & *l.* 8. *diſp.* 43. *n.* 57. Barboſa *n.* 33. Boſſius *de triplici Jubil. privil. ſect.* 1. *caſu* 10. §. 3. *n.* 41. Roſignol. *n.* 54. Quod ſi judicium non fuerit per Sententiam finitum, eo quod accuſator per annum tacuerit, crimen manet occultum, ad hoc ut poſſit diſpenſari.

111. Quæres: *An poſſit Epiſcopus abſolvere, & diſpenſare, ſi delictum, ſeu impedimentum materialiter publicum ſit, formaliter occultum*: poteſt enim delictum eſſe publicum materialiter, & eſſe formaliter occultum; v. g. Miſſa publice celebrata a Sacerdote excommunicato coram multitudine ignorante, ipſum eſse excommunicatum, aut ex tali celebratione oriri irregularitatem, eſt actus publicus, & delictum materialiter publicum, & tamen, quia ignoratur excommunicatio, & illam celebrationem eſse jure prohibitam, ex eaque oriri irregularitatem, delictum dicitur formaliter occultum, ſeu actus occultus formaliter in ratione delicti. Similiter poteſt eſse nota multis, & toti Viciniæ copula inceſtuoſa ab aliquo commiſſa, & tamen erit formaliter occulta, ſi ignoretur, ab illa naſci impedimentum affinitatis dirimens Matrimonium.

112. Reſp. Epiſcopum, & Executorem poſſe abſolutionem, ſeu diſpenſationem concedere, ſi delictum, ſeu impedimentum ſit occultum formaliter, quamvis ſit materialiter publicum, quia ſufficienter verificantur verba in diſpenſatione poſita; *dummodo impedimentum inde proveniens ſit occultum*: & ita tenent Navarrus, Henriquez, Sayrus, & Zerola, & alii, quos ſequitur Roſignol. *nu.* 49. Boſſius *de tripl. Jubil. privileg. ſeſſ.* 1. *caſu* 10. §. 3. *n.* 33. Sanchez *l.* 8. *diſp.* 34. *n.* 56.

113. Quæres 2. *An delictum, ſeu impedimentum publicum in uno loco, ſed ſecretum in alio, poſſit ibidem diſpenſatio executioni mandari?* Reſp. Affirmative, ſi brevi tempore non credatur, ibi etiam publicandum. Ratio eſt, quia delictum, ſeu impedimentum in eo loco vere eſt occultum, & ſic diſpenſabile, quando abeſt periculum, ut poſtea ibi etiam manifeſtetur. Conf. ex communi Doctorum ſententia; manifeſtans delictum publicum, licet non teneatur ad reſtitutionem, tenetur tamen, ſi delictum, quod in alio loco eſt publicum, manifeſtetur in iſto loco, ubi eſt occultum, ſi abſit ſpes, fore ut facile fama ad hunc locum perveniat. Ita Boſſius §. 5. Suarez *de pœnit. diſp.* 30. *ſect.* 2. *n.* 2. Avila *p.* 2. *diſp.* 1. *dub.* 11. *concl.* 3. Tambur. *de Matr. l.* 8. *tract.* 1. *de diſp. c.* 5. *n.* 30. M. Paulus Leo *in praxi ad litter. pœnit. part.* 2. §. *de occultis*, ubi affirmat, tale occultum ſæpius admiſſe Sac. Pœnit. Officium in ſuis abſolutionibus, & diſpenſationibus, ſuo tempore conceſſis.

114. At Pater Tiburtius Navar. in Manuduct. ad praxim executionis litterarum Sacræ Pœnitentiariæ c. 3. admonet Confeſſarios, quibus per litteras Sacræ Pœnitentiariæ conceditur facultas diſpenſandi in occultis, ut nullo modo litteras exequantur, ſi factum ſit publicum in alio loco, quamvis ſit occultum in loco, ubi petitur diſpenſatio, niſi hoc expreſſe contineatur in dictis litteris, & ſit expoſitum Sacræ Pœnitentiariæ; nam hoc genus occulti, quod eſt publicum in alio loco, non ſolet S. Pœnitentiaria admittere, & inde non debet litteras exequi, niſi hoc ſpecialiter exprimatur,

In his omnibus ſolvendis difficultatibus, vide quomodo ,,
progreditur Pontifex ſapientiſſimus, & quot præterea ,,
Theologicis rationibus, Theologorumque co'datiorum au- ,,
ctoritatibus id ipſum eruditiſſime hiſce verbis confirmet ,,
in prælaudata Notif. §. 39. ,,
Non ita facile percipiuntur reliquæ clauſulæ, quas ,,
inferius ſubjicimus, nec facile modus, ac ratio dignoſcitur, ,,
qua executioni mandentur. Prima quidem eſt ,,
ejuſmodi, quæ in cunctis diſpenſationibus Matrimonia- ,,
libus indicitur: *dummodo impedimentum præfatum oc-* ,,
cultum ſit: ſive hoc modo: *dummodo omnino occultum ſit*. ,,
Id procul dubio implicatum eſt, ac difficultatis ple- ,,
num, ſi Theologiæ Moralis Scriptores, aut etiam foren- ,,
ſes percurſentur. Marcus Paulus Leo *part.* 2. *Formul.* ,,
diſpenſ. Matrim. p. 131. docet, id occultum nuncupari, ,,
quod omnes ignorant, vel perpauci ſciunt, ita ut ne- ,,
que manifeſtum, neque fama evulgatum dici queat. ,,
Hanc definitionem adeo planam aſserit, ut nulla ex- ,,
plicatione indigere videatur. Addit occultum vocari ,,
poſse, quod duobus tantum, vel tribus innoteſcit. Alii ,,
tamen rem diligentius inveſtigantes, quærunt: an oc- ,,
cultum impedimentum exiſtimari debeat, quod lateat ,,
majorem partem incolarum alicujus loci, quemadmo- ,,
dum ſi is locus affluat quinque millibus incolarum; ,,
inter quos mille, aut bis mille tantum illud impedi- ,,
mentum noverint, utrum occultum ipſum habeatur? ,,
Id autem unanimes inficiantur; quippe vident occul- ,,
tum præſcriptum a Sac. Pœnitentiaria hoc pacto in pu- ,,
blicum manare, ſi publicum ex communi omnium ſen- ,,
ſu explicetur. Quare intelligentes in eo poſitam eſse ,,
quæſtionem, nempe, quot perſonis manifeſtum eſse de- ,,
beat impedimentum, ne occultum exiſtimetur, con- ,,
ſentiunt omnes, prudentis Judicis arbitrio, ac ſenten- ,,
tiæ id relinquendum eſse. ,,
Plures aliæ quæſtiones in hac re proponuntur, nem- ,,
pe utrum occultum impedimentum cenſeatur, quod qui- ,,
dem publice cognoſcitur in eo loco, ubi contractum ,,
fuit, ſive alibi, occultum tamen eſt, ubi degunt qui ,,
diſpenſationem expoſtulant, & ubi diſpenſatio ipſa ,,
conceditur; utrum impedimentum, quod fuit aliquan- ,,
do publicum, diuturnitate temporis occultum fieri poſ- ,,
ſit, ita ut diſpenſatio tribuenda videatur: poſtremo, ,,
utrum occultum habeatur impedimentum, ſi patratum ,,
crimen publice quidem innoteſcat, criminis tamen con- ,,
ſcii prorſus ignorent an impedimentum dirimens cum ,,
eodem crimine conjungatur. Res exemplo declaretur. ,,
Centum incolæ alicujus oppidi, quod tria millia ho- ,,
minum continet, cognitum, perſpectumque habeant ,,
civem aliquem, priuſquam cum muliere Matrimonium ,,
iniret, cum ipſius Sorore incontinenter, & impudice ,,
verſatum eſse: hi tamen centum, qui hoc ſcelus de- ,,
prehenderunt, adeo imperiti ſint, ut penitus ignorent ,,
ex hac *illicita copula* dirimens impedimentum mana- ,,
re, cujus cauſsa Matrimonium cum Sorore contrahi ,,
,, nequa-

nequaquam poſſit, irritumque fieri, ſi contrahatur. Inquirunt Theologi an ejuſmodi impedimentum occultum vocandum ſit?

Nos itaque judicamus hujus generis impedimentum *materialiter publicum* (ita rem explicant Theologi) *ſed formaliter occultum appellari*. Scriptores fere omnes putant ſatisfieri hac ratione Pœnitentiariæ mandato, quo illud jubetur: *dummodo impedimentum ſit occultum*. *Similiter* (inquit Giribaldus hoc loco n. 111.) *poteſt eſſe nota multis, & toti Viciniæ copula inceſtuoſa ab aliquo commiſſa, & tamen erit formaliter occulta, ſi ignoretur ab illa naſci impedimentum affinitatis dirimens Matrimonium*. Deinde ſic habet n. 112. *Executorem poſſe Abſolutionem, ſeu Diſpenſationem concedere, ſi delictum, ſeu impedimentum ſit occultum formaliter, quamvis ſit materialiter publicum, quia ſufficienter verificantur verba in diſpenſatione poſita: dummodo impedimentum ſit occultum*. Navarrus *in Manuduct. pract. execut. litterar. Sac. Pœnit. pag. 19.* & Roſig. *in cit. prænot. 14. de Matr. clauſ. 6.* eamdem probant ſententiam, alioſque nominant, qui idem docuerunt. Ipſi tamen diverſis opinionibus ceteras quæſtiones pertractant, quas nuper indicavimus.

,, Antequam judicium noſtrum in hac difficillima re exponamus, duo potiſſimum monenda ſunt; primum a Confeſſario, priuſquam litteras Pœnitentiariæ exequatur, diligenter, acurateque examinandum illud mandatum: *dummodo occultum ſit impedimentum*, quo talis conditio præſcribitur: *ſine qua non*, ait Navarrus *loco laud. Sac. Pœnitentiaria tali materiæ manum non apponeret*. Secundo, ut occultum impedimentum dignoſcatur, parum conferre putamus, ſi illorum ſententię tantum inveſtigentur, qui nulla experientia præditi Sac. Pœnitentiariæ de hac re temere ſcripſerunt; ſed neceſſarium ducimus perſcrutari, quid hoc vocabulo *occulti impedimenti* ab eodem ſacro Tribunali intelligatur. Hæc autem cognitio ab illis ſolum comparari poteſt, qui munus aliquod in ipſo Tribunali geſſerunt.

,, Proſper Fagnanus Correctionis munere magna cum laude functus eſt, ad quem pertinet emendare ſupplices libellos, qui a Procuratibus Sac. Pœnitentiariæ traduntur. Ipſe quoque diplomata percurrit, & corrigit, ſi quid imprudenter exciderit. Itaque Fagnanus de occulto impedimento *Cap. veſtra n. 106. & ſeq. de cohab. Cleric. & Mulier. n. 45. & ſeq.* ſapienter ſermonem inſtituit, & primum oſtendit, illud vere occultum impedimentum, quod nullo pacto demonſtrari poteſt, & Dei ſolum judicio permittitur: impedimentum autem quaſi occultum illud eſſe, quod ſolum duobus, tribus, aut quinque teſtibus comprobatur. Poſt hæc ita ſcriptum reliquit; *dicitur impedimentum, vel crimen occultum, licet aliquibus ſit notum, puta quatuor, vel quinque, & hanc opinionem ſervat Sac. Pœnitentiaria*. Deinde hanc ipſam opinionem improbat *n. 120.* ſi Sac. Pœnitentiaria iis verbis non utatur: *dummodo impedimentum occultum ſit*, ſed illis potius: *dummodo impedimentum omnino occultum ſit*. Plerumque id accidit, cum impedimentum *criminis* diſpenſandum proponitur, potiſſimum vero, cum uterque Conjux novo Matrimonio copulatus necem prioris Conjugis molitus fuerit: *dummodo omnino occultum ſit, quod uterque Oratorum in morte dicti Mariti machinatus ſit, & plane ignoretur, quod ejus mors inde ſecuta ſit*, & delinquentibus ſolum innoteſcat. Quod ſi duo, quatuor, aut quinque crimen ipſum deprehenderint, tunc occultum minime diceretur.

,, Navarrus autem, ac Theſaurus *in locis allatis* monent Confeſſarium, ut abſtineat ab exequendo diſpenſationem, ſi prudenti conjectura intelligat poſt breve tempus futurum eſſe publicum, quod a paucis antea cognoſcebatur. Non omittunt Scriptores reliquas quæſtiones, quas paullo ante memoravimus, in examen vocare, ac primo: *utrum occultum impedimentum cenſeatur, quod quidem publice cognoſcitur in eo loco, ubi contractum fuit, ſive alibi; occultum tamen eſt, ubi degunt, qui diſpenſationem expoſtulant, & ubi diſpenſatio ipſa conceditur*. Navarrus ſapienter admonet Confeſſarium, ut minime exequatur diſpenſationem, ſi forte quis Majori Pœnitentiario declaraverit crimen eſſe occultum in civitate E. C. Bononiæ, ubi vitam agit, & diſpenſatio tradenda eſt executioni, deinde ſilentio prætermiſerit idem crimen publicum eſſe Neapoli, ubi patratum fuit. Tunc Confeſſarius reum hortetur, ut ad Pœnitentiariam rurſum confugiat, ipſique pateſaciat, quod prius omiſit, ſuum nempe crimen per Urbem Neapolis eſſe divulgatum, Sin autem id totum expoſitum fuiſſe in ſupplici libello Confeſſarius deprehendat ex litteris Sac. Pœnitentiariæ, tunc abſque ulla difficultate pareat, & litteras exequatur.

,, Secundo inquirunt: *utrum impedimentum, quod fuit aliquando publicum, diuturnitate temporis occultum fieri poſſit, ita ut diſpenſatio tribuenda videatur*. Equidem Marcus Paulus Leo *loc. cit. pag. 133.* ſic reſpondet: *notandum quarto, & ultimo non implicare, quod aliquid a ſui origine, & principio fuerit publicum, & tractu temporis fiat occultum; tempus enim omnia devorat: & quæ non delet ab hominum memoria diuturnitas temporis? Hoc autem genus occultorum, etiam pluries meo tempore Signatura officii Sac. Pœnitentiariæ admiſit; ſed non eodem modo in omnibus caſibus; in diſpenſationibus Matrimonialibus per decennium; in irregularitatibus per viginti, & triginta annorum ſpatium*.

Poſtremo judicium noſtrum libere feremus de illa quæſtione; an occultum, ideoque ſolvendum cenſeri debeat impedimentum, quod Theologi *materialiter* publicum, ſed *formaliter* occultum appellant. Exemplis rem totam planam faciemus. Si quis Monialium Clauſtra ingreſſus fuerit abſque facultate, quam tamen ipſi conceſſam antea ceteri omnes arbitrantur: item, ſi quis hominem conſulto interfecerit, populus tamen judicet id fortuito contigiſſe, ut vitam ſuam tueretur: tandem ſi quis excommunicatus rem divinam fecerit, antequam illis vinculis, ac pœna ſolveretur, illum tamen jam abſolutum omnes putent: ſi, inquam, ita ſe res habeant, nos ingenue fatemur, & credimus, crimen ejuſmodi tamquam occultum a Sac. Pœnitentiaria diſpenſari poſſe, & ipſius litteras executioni mandandas a Confeſſario, cum ipſum crimen occulti limites non excedat. Contra vero eſt ſi crimen publice innoteſcat, licet omnes fere ignorent pœnam ipſi crimini irrogatam, quæ *ignorantia juris* dicitur. Exemplum afferatur de Muliere, quæ conſilium nefarium iniit cum aliquo viro de Marito ſuo necando. Si hoc ſcelus in populum evulgatum certo fuerit, licet perpauci intelligant ob hanc cauſſam *criminis* impedimentum interponi, ne eadem mulier poſt illatam Marito necem cum illo ſceleſto homine Matrimonio jungatur: ſi, inquam, id contingat; tunc rem captu difficilem ſemper exiſtimavimus, impedimentum hujus generis tamquam occultum haberi poſſe, litteriſque parendum Pœnitentiariæ, quibus illud decernitur: *dummodo occultum*. Et profecto, ſi hoc ſtatueretur, jam crimen omne affinitatis *ex copula illicita*, & omne impedimentum *criminis*, licet hæc publica ſint, diſpenſari tamen poterunt, tamquam occulta; nam ſatis experientia compertum eſt, omnia impedimenta (ſi illud conſanguinitatis, & affinitatis *ex copula licita* ſolum omittas) ignota eſſe non modo oppidanis, ſed illis etiam, qui in magnis Civitatibus verſantur. Poſtremo Nos ipſi jurejurando affirmare poſſumus per tot annos, quibus Sac. Pœnitentiariæ addicti fuimus, ſuffragiumque noſtrum, cum res ejuſmodi proponerentur, ſcriptum, ſeu voce tenus dedimus, ſemper in more poſitum fuiſse, ut impedimentum publicum *materialiter* ſpectaretur, & nunquam eo nos deveniſse, ut examen fieret, an impedimentum *formaliter* occultum cenſendum eſſet. P. Theſauri *loco cit.* auctoritatem proferamus, qui ſuperius allatam ſententiam improbat, tamquam Sac. Pœnitentiariæ inſtitutis, ac conſuetudini omnino contrariam, cui ſe accomodare debent, qui ipſius litteras, ac diplomata exequuntur: *Aliqui*, ait Theſaurus, *audent ulterius, & dicunt, etiamſi ſit publicum, ut delictum, ſi tamen ſit occultum in ratione pęnæ annexæ a Jure, poſſe diſpenſari, vel abſolvi ab illa, tamquam in occultis. Tamen contrarium tenendum eſt, quia hoc eſt Juris ignorantia, quæ non excuſat ad hunc effectum, & hoc obſervat Sac. Pœnitentiaria*.

§. V. *Quomodo Matrimonium ſit Revalidandum?*

115. Quando Matrimonium contractum fuit cum impedimento dirimente occulto, cum ſit nullum, & irritum, monet Pontifex eſſe revalidandum. At quia Matrimonium ſollemniter, & coram Parocho, & Teſtibus contractum poteſt eſſe nullum, & irritum, non ſolum propter impedimentum dirimens, ſed etiam propter defectum conſenſus in altero contrahentium, qui ſolum ficte, aut per metum gravem conſenſit, utrumque debet poſtea revalidari. Et quidem, loquendo de Matrimonio nullo ex defectu conſenſus in altero contrahentium, dubitatur, an ſi velit poſtea Matrimonium revalidare, debeat certiorem facere alterum Conjugem de nullitate illius, ut de novo uterque ex animo conſentiat, vel ſufficiat renovari conſenſum ab illo, qui ficte conſenſit, quamvis altera pars de novo non conſentiat.

116. Prima Sententia requirit novum conſenſum utriuſque contrahentis, ac proinde certiorandam eſse partem innocentem de nullitate Matrimonii, ad hoc, ut denuo conſentiat. Ratio eſt, quia cum Matrimonium prius contractum fuerit nullum, dum revalidatur, perinde eſt, ac ſi de novo contrahatur, & ſic debet adeſse novus utriuſque conſenſus, ſine quo non ſubſiſtit Matrimonium. Ita Bartholom. Ledeſma *dub. 19.* Comitol. *l. 1. reſpon. mor. qu. 120.*

qu. 126. Pontius *l.* 4. *cap.* 24. Hurtad. *diſp.* 3. *diff.* 9. *n.* 31.

117. Secunda ſententia verior, & probabilior aſſerit, ſufficere novum conſenſum, poſitum ab illo, qui ficte conſenſerat. Ratio eſt, quia, poſito novo conſenſu ex parte illius, qui ficte contraxit, adſunt omnia requiſita pro validitate Matrimonii, nam alter jam ab initio abſolutum, & perpetuo duraturum conſenſum præſtitit, qui cum numquam fuerit revocatus, moraliter perſeverat in ſuo vigore, & ſic non requiritur, quod ille, qui ficte conſenſerat, aperiat alteri hunc defectum, eumque inducat ad renovandum conſenſum, ſed ſufficit, ſi ipſe in ſe ſuppleat, in quo ipſe defecerat; ut enim ſupra diximus *c.* 5. *dub.* 5. non requiritur, quod utriuſque contrahentis conſenſus ſimul tempore ponatur, ſed poni poteſt ſucceſſive, etiam ex longo intervallo. Ita D. Thomas, Covarruvias, Navar. Layman. Filliuc. & alii, quos affert, & ſequitur Roſig. *de Matr. I. diſq.* 3. *§.* 22. Boſſius *de Matr. c.* 2. *n.* 38. Bonac. *q.* 2. *pu.* 5. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 292. &, aliis citatis, Averſa *q.* 3. *ſect.* 6. *fine*.

118. Addunt plures, non adeſſe neceſſitatem conſenſum exterius manifeſtandi, quia jam ab initio fuit ſufficienter expreſſus, ſed ſufficere ſi interius ex animo conſenſum apponat. Sic Sanchez, Bonacina, & alii. Quod verum exiſtimat Roſig. *§.* 23. non ſolum in caſu, quo unus tantum ficte conſenſerit, & alter verum conſenſum appoſuerit, ſed etiam in caſu, quo uterque conjux ficte contraxiſſet, ſive uterque ſciverit fictionem alterius, ſive ignoraverit, quia cum in utroque caſu defecerit ſolus internus conſenſus, per illius poſitionem Matrimonium in utroque caſu ſufficienter convalidatur. Si tamen vis, novum conſenſum eſſe exterius exprimendum, id fieri poterit quocumque ſigno, vel actu, quo alter alterum tamquam Conjugem tractet, & habeat, quia non ſolum verbis, ſed etiam ſignis, & factis poteſt fieri expreſſio conſenſus. Inde ſufficit copula affectu maritali habita; ſufficiunt amplexus, & oſcula, & quæcumque alia ſigna animo conjugali facta, quia ſufficienter exprimunt conſenſum internum, & animum ſupplendi defectum.

119. Major difficultas eſt, *quando debeat revalidari Matrimonium, quod fuit nullum, & irritum ob impedimentum aliquod dirimens, an tunc requiratur novus utriuſque conjugis conſenſus, externe manifeſtatus cum monitione alterius partis de nullitate talis Matrimonii, vel ſufficiat, quod conſcius impedimenti, illo per diſpenſationem ſublato, novum conſenſum apponat?* Certum eſt, non ſufficere pro Matrimonio revalidando ſolam ablationem impedimenti, nec ſufficere conſenſum illius, qui novit impedimentum, ſi altera pars illud ignoravit, ſed requiri novum utriuſque partis conſenſum, quia nimirum prior conſenſus fuit nullus, & irritus in utroque contrahente, eo quod perſonæ tunc eſſent inhabiles ad contrahendum ratione talis impedimenti, ac proinde dum revalidatur Matrimonium, perinde eſt, ac ſi numquam fuiſſet contractum, nec umquam fuiſſet poſitus conſenſus, & inde debet ab utroque de novo poni, & aliquo ſigno externo manifeſtari. Nec dicas, priorem conſenſum ab initio poſitum moraliter perſeverare, & per illum poſſe perfici Matrimonium, ſublato impedimento, abſque renovatione conſenſus: Contra enim eſt, quia primus conſenſus, cum fuerit invalidus, & nullus, non poteſt perſeverare, & Matrimonium perficere, ſed neceſſario debet novus conſenſus apponi.

120. Dices: *quando Matrimonium fuit nullum ex defectu conſenſus ſufficienter revalidari per ſolam poſitionem conſenſus, ex parte illius, qui ficte conſenſerat; ergo etiam, ſublato impedimento, poteſt ſufficienter revalidari per ſolam poſitionem conſenſus ex parte illius, qui novit impedimentum, altero remanente in bona fide.* Sed contra diſparitas eſt, quia in primo caſu perſonæ erant habiles ad contrahendum, cum nullum haberent impedimentum, & ſic dabatur in una parte verus, validus, & legitimus conſenſus, deficiebatque ſolus conſenſus alterius partis, quo poſito, nil mirum ſi perficiatur Matrimonium; at in ſecundo caſu, cum perſonæ ſint incapaces, & inhabiles ad contrahendum, nulla poteſt habere verum, & legitimum conſenſum, qui proinde debet ex parte utriuſque de novo poni, & aliquo ſigno externo manifeſtari, in quo conveniunt Doctores communiter.

121. Difficultas tota, eaque graviſſima reducitur: *an debeat parti exiſtenti in bona fide notificari impedimentum, & nullitas Matrimonii, ad hoc, ut de novo conſentiat?* Prima ſententia affirmat, Conjugem innocentem eſſe monendum de nullitate Matrimonii, abſque eo, quod moneatur de cauſſa talis nullitatis. Ratio eſt, quia conſenſus datus ab ignorante nullitatem, eſt inſufficiens ad Matrimonium convalidandum, utpote procedens ex errore, nec eſt novus conſenſus, ſed approbatio, & perſeverantia in priori conſenſu, qui cum fuerit nullus, Matrimonium convalidare non poteſt. Quod etiam conſtat a pari de aliis contractibus, profeſſione religioſa, & votis, quæ ſi millies repetantur ab ignorante illorum invaliditatem, numquam tamen fiunt valida, niſi quando quis certificatus de illorum invaliditate iterum libere conſentit, & ratificat, & inde eſt, quod in litteris Apoſtolicis, & S. Pœnitentiariæ obtentis pro diſpenſatione impedimenti ſemper ponitur illa clauſula; *ut alter Conjux certior fiat de nullitate primi conſenſus, & tunc ab utroque Conjuge renovetur.* Hæc ſententia eſt magis communis, & practicanda, quantum fieri poteſt, eamque ſequuntur Scotus, Ricardus, Supplem. Gabrielis, Navar. Sylveſter, Roſella, & alii, quos affert Averſa *q.* 11. *ſect.* 4. Sanchez, Villalobos, Ochagavia, Pontius, Comitolus, Hurtadus, Rebellus, & alii apud Dianam *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 49. Boſſius *de Matrim. c.* 2. *a n.* 74. Roſig. *§.* 24. *n.* 3.

122. Secunda ſententia docet, ſufficere utcumque adhiberi novum conſenſum ab utroque contrahente abſque eo, quod præcedat expreſſa notitia, & manifeſtatio nullitatis, & impedimenti, ut ſi femina conſcia impedimenti dicat marito exiſtenti in bona fide, quando illum videt bene diſpoſitum, & bene affectum: *Ita ne me diligis, ut ſi non eſſet inter nos Matrimonium, de novo contraheres?* aut *ſi non eſſet validum noſtrum Matrimonium illud ratificares, & ex nunc vis me in Conjugem, ac ſi non fuiſſet validum Matrimonium inter nos prius contractum?* aut alia verba ſimilia; ſi enim ignarus impedimenti de novo conſentiat, Matrimonium ſufficienter convalidatur, abſque eo, quod expreſſe moneatur de nullitate. Ratio eſt, quia, ſublato per diſpenſationem impedimento, uterque Conjux factus eſt habilis ad contrahendum; ergo ſi de facto uterque de novo conſentiat, talis conſenſus ſigno aliquo exteriori manifeſtatus, ſufficiens erit ad Matrimonium convalidandum cum ſola illa confuſa notitia præcedentis nullitatis. Ita Cajet. Sotus, Corduba, Graffius, Vera-Crux, Lopez, Bartholomæus Ledeſma, Petrus Ledeſma, & alii apud Averſam *q.* 11. *ſect.* 4.

123. Tertia ſententia tenet, ſatis eſſe ſi uxor conſcia nullitatis de novo conſentiat ſigno aliquo exteriori, verbis, factis, aut per copulam effectu maritali factam, abſque eo, quod Maritus ignarus, ſive expreſſe, ſive generaliter, & in confuſo moneatur de nullitate primi Matrimonii, nam dum copulam petit, aut petitam reddit, ſufficienter exprimit ſuum conſenſum, & confirmat primum conſenſum numquam retractatum, quo illam pro uxore habere cupit. Sic Paludanus, Angelus, Tabiena, ſuppl. Gabrielis, Ledeſma, & alii relati a Boſſio *de Matr. c.* 2. *n.* 72.

124. Prima ſententia eſt probabilior, & conformior litteris S. Pœnitentiariæ, in quibus ponitur, ut alter Conjux certior fiat de nullitate primi conſenſus, eſtque magis tuta, & ſecura, auferens omne dubium invaliditatis; unde, quantum fieri poteſt, debet practicari: ſi tamen ex manifeſtatione impedimenti, ſeu nullitatis timeatur ſcandalum, infamia, aut grave damnum, ut eſſet in caſu, quo mulier fuiſset fornicata cum fratre ſui viri, tunc poſset in praxi ſequi, & practicari ſecunda ſententia, quæ ſatis probabilis eſt, ut aſserunt Sanchez, Guttierez, Bonacina, Filliucius relati a Boſſius *n.* 77. Si vero uxor nullitatis conſcia, neque expreſse, neque in confuſo, & generaliter poſset extorquere novum conſenſum a Marito, forte auſtero, & minime benevolo, modo explicato a ſecunda ſententia, & ex manifeſtatione impedimenti, ſeu nullitatis timeatur grave damnum, periculum vitæ, gravis infamiæ, aut ſcandali, quod ex ſeparatione ſequeretur; tunc ſufficiet, ſi mulier affectu maritali copulam habeat cum marito, ut cum Sanchez, Leſſio, & Filliuc. tenet Boſſius *n.* 78. Coninch. *diſp.* 24. *dub.* 10. *n.* 89. Bonac. *q.* 2. *pu.* 9. *n.* 7. Homob. *conſ. vol.* 2. *p.* 5. *reſp.* 324. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 49 nam copula inter Conjuges affectu maritali habita ſufficiens eſt ad exprimendum conſenſum requiſitum ad Matrimonium, quia de facto ante Trident. per copulam affectu maritali factam Sponſalia de futuro tranſibant in Matrimonium de præſenti; unde Conjuges, qui affectu maritali ſe cognoſcunt, cenſentur conſentire: & Conf. ex eo, quod conjux nullitatis ignarus petendo, ſeu reddendo debitum cum nolit fornicari, intendit facere actum maritalem, & ſic conſentit abſolute in illam, nec videtur reſtringere ſuum conſenſum ad primum contractum.

125. Nec dicas; conſenſum ita neceſsarium eſse ad validitatem Matrimonii, ut nullo modo ſuppleri poſſit; at in caſu tertiæ ſententiæ nullus intervenit conſenſus, non expreſsus, ut per ſe patet, non tacitus, quia procedit ex errore, quo neſciens impedimentum putat, illam mulierem eſse ſuam Conjugem; ergo non poteſt revalidari Matrimonium. Sed contra Reſp. ad illud Matrimonium revalidandum ſufficere conſenſum tacitum neſcientis impedimentum, quando ſine periculo non poteſt haberi expreſsus, & licet procedat ex errore nullitatis, non tamen vitiat, quia non eſt error circa perſonam, ſed circa qualitatem, quia ſcilicet illam putabat ſuam, cum non eſset ſua; error autem circa qualitatem non vitiat Matrimonium. Nec iterum dicas; ſi ſciret nullitatem, forte non contraheret, quia habitualis illa diſpoſitio animi non tol-

lit

lit præſentem conſenſum tacitum, & abſolutum, ut bene notat Boſſius *n.* 78.

126. Ad clauſulam Sacræ Pœnitentiariæ requirentis, quod Conjux ignarus debeat prius de nullitate certificari; dicendum eſt, illam procedere, quando nullitas commode, & ſine gravi periculo manifeſtari poteſt, ſecus ſi non poſſit abſque periculo manifeſtari; non enim credibile eſt, Summum Pontificem velle cum tanto incommodo obligare ad manifeſtationem impedimenti, ut docet Bonac. *loco cit.* & apud ipſum Reginaldus *l.* 31. *nu.* 220. ita etiam Sanchez *l.* 8. *diſp.* 34. *n.* 61. ubi etiam addit, dictam clauſulam non poni per modum conditionis, & formæ, ſed pro inſtructione & admonitione Confeſſarii, quia ſi eſſet conditio neceſſaria, ſæpe diſpenſatio fruſtraretur ſuo valore; nam ſæpe contingit, nullitatem non poſſe manifeſtari ſine manifeſtatione delicti, maxime ſi impedimentum ſit ex parte feminæ.

§. VI. *An Matrimonium nullum propter occultum impedimentum debeat ratificari coram Parocho, & Teſtibus?*

127. CErtum eſt, requiri novam præſentiam Parochi, & Teſtium, quando publice conſtat de impedimento, & nullitate, quia illud non fuit verum Matrimonium, nec in ſe, nec in facie Eccleſiæ, & ſic, ſublato impedimento, non poteſt convaleſcere, niſi conſenſus publice renovetur, ſervata, ſeu repetita forma Concilii. Hoc idem dicendum eſt, ſi adeſſet periculum, quod impedimentum antea occultum fieret publicum, & poſset in judicio probari; ſi enim impedimentum in foro externo poſset plene probari, ſi clam Matrimonium ratificaretur, ſequerentur omnia incovenientia, ob quæ Trident. irritavit Matrimonium clandeſtinum, quod antea erat validum; nam, probato impedimento, Vir poſset aliam Uxorem ducere, cum qua viveret in perpetuo adulterio; ſiquidem Eccleſiæ non conſtaret de occulta revalidatione poſt remotum impedimentum. Ita tenent Henriquez, Sanchez, Zippæus, & alii, quos ſeq. Boſſius *de Matr. c.* 2. *n.* 2.

128. Si autem impedimentum ſit occultum, nec poſſit probari in foro externo, neceſsariam adhuc eſse præſentiam Parochi, & Teſtium pro revalidando Matrimonio affirmant Pontius *l.* 3. *c.* 6. Palatius *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. Navar. *l.* 4. *conſil. in* 1. *edit. tit. de Sponſ. conſil.* 11. *& in* 2. *edit. tit. de deſp. Impub. conſil.* 3. Bartol. Ledeſma *de Matr. dub.* 17. Guttierez *l.* 1. *qq. c.* 18. Comitol. *Reſp. Moral. q.* 120. aſserens, ita fuiſse deciſum a Clement. VIII. nec amplius licitum eſse oppoſitum opinari. Ratio eſt, quia Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de reform.* requirit præſentiam Parochi, & Teſtium, quando Matrimonium contrahitur; ſed Matrimonium antea nullum, ſublato impedimento, nunc de facto contrahitur; ergo nunc requiritur aſſiſtentia Parochi, & Teſtium, ut ſervetur forma Concilii irritantis Matrimonium aliter factum: & inde eſt, quod Sacra Pœnitentiaria, diſpenſando ſuper occulto impedimento, diſpenſare etiam ſolet, ut privatim abſque Parocho & Teſtibus Matrimonium renovetur, per quod innuitur, quod ſine ſpeciali diſpenſatione hoc fieri non poſſit: ita etiam deciſum fuiſse a Rota Romana docet Pontius, afferens talem deciſionem, quæ eſt apud Seraphinum in ord. 900.

129. Reſp. Non eſſe neceſsario repetendam formam Concilii, ſed poſse Matrimonium ratificari, repetito conſenſu ſine præſentia Parochi, & Teſtium, quando impedimentum eſt occultum, nec poteſt in foro externo probari: idem valet, quando Matrimonium fuit nullum ob defectum conſenſus interni. Ratio eſt, quia, exiſtente impedimento occulto, quamvis Matrimonium illud in ſe ſit nullum, & irritum, tamen in foro externo, & in facie Eccleſiæ cenſetur validum, cum ſit celebratum cum debita ſollemnitate requiſita a Trident. coram Parocho, & Teſtibus, nec poſſit probari invalidum; & ſic ſufficit, quod, ſublato impedimento, adhibeatur novus conſenſus, abſque eo, quod de novo repetatur illa ſollemnitas, & forma, quæ fuit a Trident. inducta, ut de tali contractu perpetuo conſtaret Eccleſiæ, & ſic vitarentur inconvenientia, quæ olim ſine illa ſollemnitate ſequebantur. Cum igitur de illo contractu ſufficienter conſtet Eccleſiæ, non erit neceſsario ſollemnitas repetenda: & ita tenent Boſſius *c.* 2. *n.* 16. Roſig. *diſq.* 3. §. 8. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi alleg.* 32. *n.* 517. Layman *l.* 5. *tr.* 10. *p.* 4. *c.* 14. *n.* 4. Diana *p.* 2. *tr.* 15. *&* 1. *Miſcellan. reſol.* 5. *& p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 292. Ant. a S.S. *diſp.* 3. *ſect.* 7. *n.* 107. Averſa *quæſt.* 11. *ſect.* 5. Homob. *conſ. t.* 2. *p.* 5. *reſ.* 324.

130. Ad rationem oppoſitam dicendum eſt, præſentiam Parochi, & Teſtium requiri a Concilio, quando Matrimonium de novo contrahitur, ſeu revalidatur, tum in foro interno, tum in foro externo, quando ſcilicet nullitas Matrimonii fuit publica; ſecus ſi Matrimonium revalidetur ſolum pro foro interno, quando impedimentum eſt occultum, nec probari poteſt pro foro interno, nam tunc Matrimonium in facie Eccleſiæ perſeverat validum, & per ſollemnitatem primo adhibitam ſufficienter vitantur inconvenientia, quæ olim ex Matrimonio clandeſtino ſequebantur. Adverſus declarationem Clem. VIII. ſtat declaratio S. Pii V. allata a Navar. apud Averſam, & Boſſium *c.* 2. *n.* 7. ubi etiam refert Declarationem S. Cong. & Rotæ. Dici etiam poteſt, Summum Pontificem in illa declaratione, & ſimiliter Rotam ſecutos fuiſse contrariam opinionem pro illo caſu particulari, non quia hoc eſset neceſsarium, ſed quia hoc erat ſecurius ad tollendos ſcrupulos, qui ex contraria opinione ſequi poterant, ut notat Ant. a S.S. Idem valet de praxi S. Pœnitentiariæ, qui ſolet diſpenſare, ut Matrimonium repetatur ſine Parocho, & Teſtibus, ad tollendos ſcrupulos, & pacandas conſcientias.

131. Quæres; *An ſit repetenda forma Concilii, quando in Brevi diſpenſationis obtentæ pro impedimento occulto ponitur illa clauſula*; ſi ita eſt, cum eis, *ut inter ſe publice, & ſervata forma Concilii Tridentini, contrahant, diſpenſes*. Negant Sanchez *diſp.* 37. *n.* 9. quem ſequitur Ant. a S.S. *n.* 108. quia licet, ſtante illa clauſula, non poſſit ille, cui diſpenſatio committititur diſpenſare, ut occulte celebretur Matrimonium, poteſt tamen diſpenſare ſuper impedimento illo occulto, quo per diſpenſationem ſublato, poterunt ipſi Contrahentes Matrimonium privatim celebrare, non ratione diſpenſationis, ſed ratione juris ſibi competentis juxta ſuperius dicta.

132. At probabilius eſt, in dicto caſu Matrimonium eſse repetendum, ſervata forma Concilii, adhibita ſcilicet præſentia Parochi, & Teſtium. Ratio eſt, quia Pontifex in illis verbis dat formam Delegato, ut non poſſit diſpenſare, niſi ſub illa conditione, quod Matrimonium celebretur, ſeu renovetur, ſervata forma Concilii, præſcribentis præſentiam Parochi, & Teſtium, ergo, ſi Contrahentes non ſervent formam Trident. inutilis erit diſpenſatio, & invalida ratificatio. Ita Roſig. *ſupra nu.* 4. Guttierez *de Matr. c.* 47. *n.* 6. Nec ſatisfacit Boſſius *n.* 31. dicens, Pontificem in illa clauſula exigere formam ſtatutam a Trident. prout de Jure, & a Tridentino requiritur; ſed Trid. requirit, quod ſemel adhibeatur illa forma, ut poſſit Eccleſiæ de illo contractu conſtare; non vero, quod debeat repeti, quando occulte ratificatur, juxta ſuperius dicta; ſed illa forma jam ſervata eſt in publica, & prima celebratione Matrimonii; ergo non eſt cur debeat repeti, quando occulte ratificatur. Sed contra eſt, quia Pontifex, diſpenſando, vult, & intendit, quod Contrahentes debeant iterum publice, & ſervata forma, contrahere poſt obtentam diſpenſationem; ergo debet iterum illa adhiberi.

De Revalidatione Matrimonii vide quæ ſequuntur in „
ſupra laudata Notiſic. XX. *t.* 4. §. 59. *hiſce verbis:* „
Si de contractis jam Matrimoniis agatur, & occul- „
tum impedimentum interveniat, quod uni ſolum ex „
Conjugibus perſpectum ſit, tunc, ſi petatur a Pœni- „
tentiaria, ut idem Matrimonium ejus facultate confir- „
metur, in hanc ſententiam diplomata traduntur: *De-* „
mum dummodo impedimentum præfatum occultum ſit, & „
ſeparatio inter latorem, & dictam mulierem fieri non „
poſſit abſque ſcandalo, aliudque non obſtet cum eodem „
latore, ut, dicta muliere de nullitate prioris conſenſus „
certiorata, ſed ita caute, ut latoris delictum numquam „
detegatur, Matrimonium cum eadem muliere, & uter- „
que inter ſe de novo ſecrete ad evitanda ſcandala, præ- „
miſſis non obſtantibus, contrahere, & in eo poſtmodum „
remanere legitime valeat, miſericorditer diſpenſes. „
Præter eas conditiones, *dummodo occultum ſit, &* „
aliud non obſtet, de quibus ſatis jam diximus, tria rur- „
ſum jubentur; primum, ut iſti Conjuges ſeparentur, *ſi* „
id fieri poſſit abſque ſcandalo. Porro ſapienter id cave- „
tur a Sac. Pœnitentiaria; ſi publice Matrimonium cele- „
bratum fuit, procul dubio veri Conjuges exiſtimantur, „
ideoque, ſi ſejungantur, admirationem id populo, & „
ſcandalum concitabit. At vero id continget ſi domi- „
cilii, non autem ſi *thori* ſeparatio præſcribatur; nam „
ſi jubeantur ejuſmodi Conjuges fraterno tantum amore „
ſe proſequi, donec obtineant diſpenſationem, tunc ma- „
jor difficultas objicitur; etenim ſi Mulier impedimenti „
ſit ignara, ex hac nova vitæ ratione aliquid mali ſuſ- „
ſpicabitur. Sin autem uterque ipſum impedimentum no- „
verit, tunc periculum incontinentiæ intercedet. *Ani-* „
madvertas, inquit de Juſtis *diſp. Matr. l.* 1. *c.* 8. *n.* 178. „
quod rariſſime, aut numquam erit neceſſarium experiri, „
an poſſint Conjuges ſeparari, & honeſte vivere tamquam „
frater, & ſoror, quia ſæpe ex hujuſmodi ſeparatione „
oriuntur ſcandala, & periculum incontinentiæ, ſicut „
etiam ex habitatione dicto modo facta. Itaque judicamus „
a Parocho, qui litteras a Pœnitentiaria, & faculta- „
tem expoſcit, vel ab aliis expoſci deprehendit, monen- „
dos eſſe Conjuges (ſi impedimentum uterque cognitum „
habeat) vel alterum ex Conjugibus, qui rei conſcius „
eſt, ne in copulam conſentiat, donec diſpenſatio red- „
datur: *Monendus eſt*, ait Navarrus *p.* 2. *p.* 76. *a Con-* „
feſſario, ne prius conſentiat in copulam, quam contra- „

„ *hat*

bat Matrimonium renovato conſenſu; quia tunc quamvis abſolutio, & diſpenſatio non redderetur nulla, fornicaretur tamen, quia ante Matrimonium in copulam conſentiret.

„ Secundo indicitur, ut alter Conjugum, qui impedimentum ignorat, certior fiat primum conſenſum irritum fuiſſe, ita tamen, ut crimen, ex quo proficiſcitur ipſum impedimentum minime detegatur. Tertio, his peractis, clam Matrimonium renovandum eſt, nempe, iterum mutuus conſenſus præſtari debet.

„ Magno ſtudio diſceptatum olim fuit, utrum novus hic conſenſus, qui Matrimonium reipſa conſtituit, coram Parocho, ac duobus Teſtibus peragendus videretur. Nam Tridentina Synodus Parochum, ac duos Teſtes præſentes neceſſario requirit, dum Matrimonium celebratur. Attamen nulla difficultas amplius ſupereſt, ſi diſcrimen inter occulta, & publica impedimenta habeatur. Si Matrimonium publice initum eſt *coram Parocho, & duobus Teſtibus*, & impedimentum quoque publice innotuerit, idem Matrimonium rite confirmari nequit, niſi conſenſus iterum *coram Parocho, & duobus Teſtibus præbeatur*. Contra vero eſt, ſi Matrimonium celebratum fuit *coram Parocho, & duobus Teſtibus*, & impedimentum dirimens occultum ſervatur; tunc novus conſenſus certe præſtandus eſt, ſed clam inter Contrahentes, nec amplius Parochus, neque Teſtes requiruntur; nam ſemel mandato Tridentini Concilii jam paruerunt Conjuges, cum primo Matrimonium, licet interpoſito occulto impedimento, confecerunt.

„ Hæc ita decrevit Pœnitentiaria Sancti Pii V. Pontificis auctoritate, uti Navar. in ſuo *Conſil. 4. de Sponſ.* fatetur, qui per tot annos eidem Sacro Tribunali operam præſtitit ſuam. Id etiam probat Sac. Congregatio Concilii, uti tradit Fagnanus *c. is, qui fidem n. 14. de Sponſal. & Matr.* qui per plures annos a ſecretis præclare munus geſſit, idemque Scriptores docent. Inſuper, cum Sacræ Rotæ Auditores hujus ſententiæ veritatem in dubium revocaſſent, Cardinalis Caraffa Congregationis Concilii Præfectus duos ex iiſdem auditoribus accivit, Seraphinum nempe, & Comitolum, quibus oſtendit Decreta a Sac. Congregatione ſuper hac re confecta, Pœnitentiariæ inſtitutis, & S. Pii V. declarationi eſſe conſentanea. Qua de re Patres Sacræ Rotæ in poſterum expoſitam paullo ante ſententiam ſequuti conſtanter fuerunt; etenim Tridentina Synodus, cum juſſit Matrimonium contrahi coram Parocho, & duobus Teſtibus, nihil aliud ſtatuendum voluit, niſi clandeſtina Matrimonia impedire, ex quibus graviſſima mala derivare conſueverunt, ac potiſſimum, cum ſecreto Matrimonium initum fuerat ſine Parocho, ac Teſtibus, novum Matrimonium ſimili ratione ab eodem conficiebatur, vel etiam publice adhibitis teſtibus, accitoque Parocho, quæ ſane corruptela nequit obtingere, cum publice Matrimonium celebratum fuit, licet irritum ob impedimentum dirimens occultum habeatur; quamobrem cum Parochus, ac Teſtes primo Matrimonio jam interfuerint, quod rite celebratum putabatur, quia impedimentum nequaquam innotuerat, ideo ſatis eſt, ut clam inter Conjuges novus conſenſus præbeatur, cum ipſum Matrimonium Sacræ Pœnitentiariæ facultate rite confirmandum eſt.

„ Ex his apertiſſime conſtat, quod ſermo eſt de Matrimonio coram Parocho, ac duobus Teſtibus inito, ubi dirimens impedimentum occultum interponitur. Ex his omnibus deſumitur, quoties indicit Pœnitentiaria renovari Matrimonium ejuſmodi, novumque aſſenſum præberi: *ſecrete ad evitanda ſcandala*; id mutuo a Conjugibus perficiendum eſſe, nec Parochum, aut Teſtes præſentes requiri, neque ipſum Confeſſarium, qui licet Parochus haud ſit, ad litteras exequendas Pœnitentiariæ diſignatur. Libellus *p. 2. c. 15. n. 326.* pro novis Confeſſariis inſtruendis Romæ evulgatus idem prorſus docet: *Nihilominus monemus, quoties ab ejuſmodi Conjugibus novus conſenſus præſtandus eſt, ipſos cogi haud poſſe a Confeſſario, ut Teſtes, ſeque præſentem adhibeant; tum quia id non præcipitur in litteris Sac. Pœnitentiariæ, tum quia pro certo habetur idem Matrimonium jam fuiſſe rite celebratum in facie Eccleſiæ.*

„ Porro veritati id conſentaneum adeo eſt, ut Silvius hæc docuerit: *Quid, ſi diſpenſentur ſuper impedimento occulto, ſed ea conditione, ut contrahant ſervata forma Concilii Tridentini? Reſpondeo, etiam tunc illos poſſe conſenſum renovare abſque Parocho, & Teſtibus, ſi prius contraxerant coram illis; neque enim attentaverunt contrahere aliter, quam coram Parocho, & Teſtibus.* Quam ſententiam Pontas *caſ. 5.* magnopere commendat. Gutierez tamen *de Matr. c. 47. n. 26.* adverſatur ob hanc cauſſam, quod verba diſpenſationis apertiſſime contrarium præſcribunt, Giribaldus *hoc loco*, aliique plures eamdem opinionem ſequuntur: nos autem totam quæſtionem ſolvemus affirmantes: *agi de ſubjecto non ſupponente*; ſiquidem Pœnitentiaria nequaquam utitur his verbis: *ſervata forma Concilii*, cum jam peractum Matrimonium ſua facultate confirmandum proponitur, ſed tunc ſolum, cum ſolvendum eſt occultum impedimentum pro Matrimonio adhuc ineundo. Id conſtat ex formulis diſpenſationum, quas Navarrus congeſſit.

Itaque rei difficultas in eo poſita eſt, nempe, qua ratione fieri poſſit, ut alter Conjugum ignarus impedimenti, certior de ipſo reddatur, ita ut latoris crimen nequaquam innoteſcat: *dicta Muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata, ſed ita caute, ut latoris delictum numquam detegatur.* Vaneſpenius *p. 2. ſuor. Oper. tit. 14. c. 7. n. 9.* rei magnitudinem, & gravitatem expendens, hæc habet: *magna hic prudentia, ac circumſpectione opus eſt: unde merito Executor hic non tantum humana, ſed vel maxime divina conſilia, & auxilia adhibebit, recurrendo ad Patrem luminum, ut eum lumine ſuo illuminet, quid in caſu adeo perplexo agere debeat.* Clericatus autem *deciſ. 40. de Sacr. Matr. n. 31.* fatetur, plurimum ſe laboris impendiſſe, ut huic Pœnitentiariæ mandato, qua opus eſt, diligentia ſatisfaceret.

Nonnulli, ut ſe facilius ab hac difficultate expedirent, ſolam inſtructionem, non vero conditionem illius Pœnitentiariæ verbis contineri cenſuerunt, ita ut Confeſſarius moneatur ſedulam curam inſumere, ut illud Matrimonium irritum declaret, non autem patefaciat ignaro ex Conjugibus cauſſam impedimenti. Sin vero reipſa obtineri id nequeat, ſed potius occaſionem diſſidii inter Conjuges præberi intelligat, & ineſſe ſuſpicionem, ne alter ex ipſis Matrimonii vinculum diſſolvi contendat, aliamque vitæ rationem ſuſcipere; tunc Sacerdos ab eo conſilio deſiſtat, irritum detegere Matrimonium omittat, idque ſolum diligenter curet, ut conſenſus inter ipſos Conjuges renovetur eo modo, quem ſuperius indicavimus. Hæc docet de Juſtis *l. 1. de diſpenſ. Matr. c. 8. n. 181.* idemque Sanchez *de Matr. l. 8. diſp. 34.* antea ſcripſerat: *ſed mihi perſuadeo, non eſſe conditionem, ſed inſtructionem quamdam Confeſſarii, ut certior ſit poſterioris Matrimonii contractus.* Plures alii, inter quos Averſa *de Matr. q. 11. ſect. 4.* Bonac. *de Matr. q. 2. pu. 9. num. 7.* Roſign. *de Matr. p. 2. t. 7. pu. 25. clauſ. 7.* ſententiam eamdem tradiderunt, qui ex verbis Sac. Pœnitentiariæ conditionem ſaltem inferri teſtantur, ita ut parendum ſit, quoties fieri poſſit; aliter tamen, ſi diſcrimina nuper enumerata impendere videantur.

Nos tamen pro ingenii noſtri tenuitate judicamus haud probari poſſe illorum opinionem, qui inſtructionem ſolum, non vero conditionem indici, per illam Sac. Pœnitentiariæ clauſulam arbitrantur; nam certiſſimum eſt inter Juriſperitos, quod vera conditio, ex *ablativo abſoluto* conſequitur: qua de re prætermitti nullo modo poteſt, licet graviſſima incommoda jam expoſita interponantur. Siquidem illud Pœnitentiariæ mandatum innititur juri communi, quod pro Matrimonio rite confirmando expoſtulat novum a Conjugibus conſenſum, & declarari impedimentum ignaro, ne idem conſenſus *per errorem* elicitus putetur, ſive, ut res clarius explicetur, ne permaneat primus conſenſus cum errore conjunctus, qui traditus fuit, cum Matrimonium primo celebraretur. De impedimento conditionis non deeſt Juris auctoritas Cap. *propoſuit*, & Cap. *ad noſtram de Conjugio ſervorum*, quæ Matrimonium inter Liberum, ac Famulam irritum decernit, ſi ille mulieris conditionem ignoret, neque aliter confirmari poſſe, niſi novum conſenſum præſtiterit, qui ante Matrimonium conditionem Conjugis neſciverat. Juris autem interpretes in Cap. *depoſitum* ad illa verba *inſcia de eo, qui duxit in Matrimonium*, affirmant, conſenſum *per errorem* permanere, donec qui Matrimonium cum famula iniit, conſenſum iterum reddat, poſtquam ipſius conditionem deprehendit. His auctoritatibus, & interpretum ſententia Scotus *in 4. ſentent. d. ſt. 35. q. 1.* adductus, ita ſcriptum reliquit: *Primus conſenſus non fuit matrimonialis, & ideo ad hoc, quod ſint Conjuges, requiritur novus conſenſus: & tunc dico, quod, ſi impedimentum non exprimatur perſonæ inſciæ, ipſa in copula carnali ſequenti non conſenſit novo conſenſu, ſed ſolum reddit in virtute primi conſenſus, qui nullus fuit, & ideo, licet perſona ſciens de novo conſentiat, non tamen ſufficit. Hoc expreſſe dicit Gloſſa in cap. 1. de eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium. In primo conſenſu, qui nullus fuit, intelligitur perdurare, ſicuti probatur de ſervo, qui creditur liber, cum quo contrahatur; ſi poſt manumittitur, uxore ignorante, non contrahitur Matrimonium, quia poſt manumiſſionem factam manendo cum eo, ſemper intelligitur approbare conſenſum primum, qui fuit erroneus, & non Matrimonium.*

Difficilius ſe res habet, cum aliquis ob vim, ſeu metum in Matrimonium conſenſit. Nonnulli ex Theologis aſſerunt pro Matrimonio ejuſmodi confirmando ſatis eſſe liberum illius conſenſum, qui ad illud ineun-

„ dum

dum coactus fuit, non autem requiri, ut qui jam prius libere aſſenſerat, & vim alteri Conjugi allatam ignoraverat, rurſum ad exprimendum conſenſum adigatur. Clemens tamen VIII. a quo ſuper hac re conſilium petitum fuit, expendens primum illum conſenſum pertinuiſſe ad materiam neque legitimam, neque idoneam, reſpondit, pro Matrimonii confirmatione novum conſenſum ab utroque Conjuge eſſe tribuendum; ab eo nempe, qui Matrimonium per vim contraxit, & ſimul ab altero, qui vim ejuſmodi ignorans, ultro, ac libenter eodem ſe Matrimonio alligavit. Inſuper adjecta fuit ea conditio, ut Maritus, qui jam libere conſenſerat, prius moneretur, irritum fuiſſe Matrimonium, eo quod uxor ad aſſentiendum coacta fuerit, cum primo celebratæ ſunt nuptiæ: *admonito prius Marito de Matrimonii nullitate*. Hoc Pontificis reſponſum Comitolus, ac Pontas fuſe commemorant. Poſtremo Sanchez *l.* 2. *de Matr. diſp.* 36. cujus auctoritas plurimi facienda eſt, binas opiniones exponit, quarum prima tuetur haud neceſſarium eſſe, ut qui neſcierat impedimentum, de ipſo certior fiat, cum Matrimonium novo conſenſu confirmandum proponitur; altera vero id neceſſarium prorſus affirmat, quam procul dubio magis probabilem idem Sanchez *ſub n.*4. fatetur. Porro id ſatis eſt, ut hæc opinio præ ceteris teneatur, cum de Sacramento agitur juxta proſcriptam his verbis ab Innocent. XI. ſententiam: *Non eſt illicitum in conferendis Sacramentis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetat Lex, aut conventio, aut periculum gravis damni incurrendi*. Hinc ſententia tantum probabili utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.

„ Ex his duabus opinionibus modo explicatis, de quibus etiam Schmalzgrueber *l.*4. *in Decr. tit.* 16. *nu.*60. fuſius verba facit, Sac. Pœnitentiaria tutioribus ſententiis adhærere conſueta, ſecundam amplexa eſt, uti conſtat ex formula, quam hucuſque declaravimus. Itaque Sacerdos, qui Pœnitentiariæ diplomata, ac litteras exequitur eidem ſententiæ conformare ſe debet, quod Sayrus *in ſuo Oper. q.* 8. *prælim.* copioſe demonſtrat.

„ Qui periti ſunt moris, & inſtituti Sac. Pœnitentiariæ, jam pro certo tenent, ad confirmandum Matrimonium requiri novum conſenſum, & ſimul ignaro Conjugi detegendum impedimentum. Quamobrem rationem, modumque perſcrutantur, ne crimen impedimenti cauſſa in lucem proferatur. Ac primum, qui impedimenti conſcius eſt, ſe ignarum fingat: deinde oſtendat ſe ſuſpicari, ne ob aliquam cauſſam rite celebratum fuerit Matrimonium, ideoque mutuum ultro conſenſum præſtari debere, ut in poſterum ab omni ſollicitudine animi, metuque religionis liberentur.

„ Secundo, qui impedimentum cognitum habet, teſtimonium ab altero Conjuge novi amoris eliciat, ita ut ſe paratiſſimum fateatur eodem ſe Matrimonio adſtringere, ſi adhuc in libertate verſaretur. Tunc novum mutuo conſenſum exprimant, & ſic omnia in tuto collocantur.

„ Tertio impedimenti conſcius libere declaret, haud rite Matrimonio conſenſiſſe, cum primo celebratum fuit, ideoque oportere conſilio Confeſſarii, atque internæ tranquillitatis cauſſa, ut ambo conſenſum renovent, ſeque id libenter facturum oſtendat. Quod ſi alter Conjux eamdem voluntatem patefaciat, id ſatis erit, ut novus conſenſus juxta præſcriptam normam elicitus intelligatur.

„ Quarto ſi ob graviſſimas difficultates nullus alius modus ſuppetat, tunc Maritus impedimenti conſcius *accedat ad Conjugem inſciam impedimenti, & cum ea habeat copulam affectu maritali*; cum enim Conjux, quæ impedimentum ignorat, eodem tunc amore permota, ac devicta putetur, id ſatis pro conſenſu utriuſque Conjugis exiſtimatur, ut Matrimonium confirmari poſſit, nec innoteſcat crimen, ex quo venit impedimentum. Plures hanc rationem exhibent; auctor vero libelli pro inſtituendis novis Confeſſariis confecti id quidem probat, niſi forte Conjugem ignarum impedimenti pœniteret ipſius Matrimonii, animumque ab eo prorſus alienum haberet: tunc enim conſenſus eo modo expreſſus nullam vim, nullumque pondus aſſequeretur.

„ M. Paulus Leo *p.* 2. *form. diſp. Matr. p.* 174. rationem primo loco expoſitam minime approbat, & quidem merito. Ipſe prius affert clauſulam Pœnitentiariæ: *dicta Muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata, ſed ita caute, ut latoris delictum nuſquam detegatur*. Et inde aſſerit, quod, *hæc clauſula eſt ſubſtantialis, & magni momenti*. Illud etiam ſuperaddit: *Mulier inſcia eſt certioranda de nullitate prioris conſenſus, hoc eſt certa efficienda. Non fit autem certa per verbum illud: ſuſpicor; ſed ſolum titubans, nam certitudo dubitationem omnem excludit*. Idem M. Paulus ſecundæ rationi nequaquam ſubſcribit, ob quam Conjux ignarus impedimenti numquam detegit irritum eſſe Matrimonium, quod tamen neceſſarium oſtendimus: *remanet*, inquit, *in ſua ignorantia*.

Porro ſi M. Paulus Leo improbat rationes primo, ac ſecundo loco expoſitas, Nos certe rationem quartam graviſſimis difficultatibus implicitam intuemur. Omittimus quæſtionem, utrum *per copulam affectu maritali habitam* renovari conſenſus intelligatur. Inquirendum eſt, an id probari poſſit cum litteris, ſeu diplomatibus Sac. Pœnitentiariæ, quibus adjungitur ſuperius allata clauſula, cui parendum indicitur.

Itaque, vel *copula affectu maritali* ante diſpenſationem, vel poſt diſpenſationem ſuſcipitur: primum abſonum eſt, cum impedimenti conſcius neque petere, neque perſolvere debitum queat alteri Conjugi, licet infamiæ, ſeu vitæ periculum immineat, uti conſtat ex Cap. *Inquiſitione de ſent. Excom. in primo caſu, quando alter Conjugum pro certo ſciat impedimentum Conjugii, propter quod ſine mortali peccato non valeat carnale commercium exercere*. Tum Inoc. III. ita ſtatuit: *debet potius excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale*. Idem Jus *in cap. litter. de reſtit. ſpoliat.* idem Salmaticenſes *tr.*9. *punct.*4. *c.* 14. qui reliquos Theologos unanimes commemorant. Sin autem *copula habetur poſt obtentam diſpenſationem*, quo pacto Conjux ignarus impedimenti, qui primum Matrimonium rite confectum arbitratur, certior factus de eodem impedimento judicabitur, uti jubet Pęnitentiaria illis verbis: *Dicta Muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata*. Hic quartus modo improbandus non eſſet ſi diplomatibus Pęnitentiariæ ſatisfacientes illorum opinionem amplecti poſſent, qui pro novo conſenſu haud putant monendum eſſe inſcium Conjugem de impedimento, quod irritum Matrimonium conſtituit. Cum tamen Pœnitentiaria contrariam ſequatur ſententiam, ideo ab ipſa diſcedere nequit, qui Sacri illius Tribunalis diplomata, ac litteras exequitur.

Quamobrem prima, & quarta ratione prætermiſſa, de ſecunda, ac tertia verba facienda ſuperſunt. Secundam rejicit M. Paulus Leo, quemadmodum indicavimus. Illam tamen probat Sanchez *de Matr. l.* 2. *diſp.* 36. *n.* 5. ob hanc cauſſam, quod licet aſſenſus cum errore, & ignorantia conjungatur, id tamen Theologi *ſe habere concomitanter* teſtantur, neque voluntatis liberum conſenſum adimere. Pontius in ſuo *tr. de Matr. l.*4. *c.* 35. *n.*5. ab hac opinione ſe alienum præbet, & ejuſmodi conſenſum per dolum expreſſum judicat. Cum hæc ita ſint, modus tertio loco propoſitus æquitati potius conſentaneus videtur; nam Conjux ignarus Matrimonium irritum cognoſcit, non tamen crimen notum efficitur, ex quo conſecutum eſt impedimentum, neque ullum mendacium admiſcetur. Quippe certiſſimum eſt, primo Matrimonio haud rite traditum fuiſſe conſenſum; neque a veritate adhorret, ſi impedimenti conſcius affirmaret, primo Matrimonio ſe nequaquam conſenſiſſe; nam vetus conſenſus appellari nequit, qui rite præſtitus non fuit. Poſtremo hanc tertiam rationem unanimes Theologi reliquis omnibus anteponunt.

Priuſquam in lucem hæc noſtra Inſtitutio prodiret tenuitatem noſtram agnoſcentes, Viris doctrina præſtantibus illam oſtendimus, qui judicium ferre poſſent. Rem ſane graviſſimam ipſi monuerunt, quid nempe agendum ſit, ſi Conjux haud immerito ſuſpicetur, ne alter Conjux de irrito Matrimonio certior factus novum conſenſum dare recuſet; ſolutoque Matrimonii vinculo, procreati jam liberi, tamquam ſpurii habendi ſint; impedimentum tum detegi, aliaque mala, atque diſſidia certo eſſe futura: utrum omiſſa tertia ratione aliam ſeligere liceat ex his, quas paullo ante improbavimus, quæ tamen plurimum Scriptorum auctoritatibus corroborantur.

Hæc ſane facienda plurimi exiſtimamus. Quare reſpondemus, primo legitimam prolem haberi, cum impedimentum non innoteſcit, alterque Conjugum rite contractum Matrimonium arbitratur, illudque coram Parocho celebratum fuit. Deinde prætermittimus pericula omnia, quæ ex ſecunda, ac tertia ratione prius expoſitis dimanare queunt, ita ut neceſſario ad quartam deveniendum eſse videretur. Quapropter ſi graviſſimis incommodis tertia ratio, ac modus obnoxius judicetur, ad Majorem Pęnitentiarium confugiendum eſt eo pacto, quo Delegatus, ſi ob aliquam difficultatem exequi præſcriptam legem nequeat, Delegantem adire debet, ejuſque voluntati, & conſilio acquieſcere. Quippe Major Pęnitentiarius magnis illis difficultatibus fortaſse adductus, aut aliquid de ſeveritate remittet, aut facultates a Pontifice neceſsarias poſtulabit, qui, ſi non agitur de *impedimento erroris perſonæ*, quod refertur ad jus naturale, ſed de aliis impedimentis, quæ a jure ſcripto decernuntur, non ſolum auferre de medio

„ poteſt

„ poteſt incommoda, quæ jam ſecuta ab illo ſunt, ut *in unic. Clement. de Commun. Eccleſ.* uti conſtat quotidiana experientia, cum *in radice Matrimonii* legitimam prolem declarat, ſed etiam ob conſenſum naturalem initio præſtitum, diſpenſare poteſt, ſi velit, a renovando conſenſu, quemadmodum apud Indos confirmata fuerunt quædam Matrimonia, quæ Pucueles, & Quartarones, ſic enim nuncupantur, haud rite iniverant, interpoſita Clementis XI. auctoritate, qui die 2. Aprilis an. 1705. ob hanc rem litteras Appoſtolicas promulgavit. Si vero id ſperandum minime videatur, quod Nos ipſi difficillimum aſserimus, cum ſolum evenifse certum ſit, quoties ex impedimento juris poſitivi irrita Matrimonia confecta fuerant a magna hominum multitudine, non autem a peculiari homine, ſi, inquam, obtinere id arduum habeatur, & *periculum ſit in mora*, ſi adeundus ſit Pœnitentiarius; tunc Confeſſario, & Parocho liber ad Epiſcopum aditus ſemper patebit, ut illi patefaciant impendentia pericula, ſilentio prætereuntes Contrahentium nomina .... Equidem Genettus conſulendum monet Epiſcopum, cum ejuſmodi difficultates objiciuntur. Continget etiam fortaſse, ut, rebus omnibus diligenter examinatis, præter quatuor rationes ſuperius expoſitas, alia deprehendatur; ob quam ignaro Conjugi irritum Matrimonium declaretur, neç tamen pateat crimen, quod impedimentum induxit, & nulla prorſus incommoda conſequantur.

„ Hæc potiſſimum explicanda duximus, ut Confeſsarii, ac Parochi intelligant, antequam libellos ſupplices afferant Pœnitentiariæ, rem ſedulo expendendam, utrum ad illam pertineat, & circumſtantias omnes accurato ſtudio inveſtigandas: poſt hæc litteris ſuis ad Majorem Pęnitentiarium ſingula complectantur. Statim ac litteræ, ſeu diplomata ipſis a Pœnitentiario reddentur, ſæpius illa percurrant, ut iis omnibus fideliter ſatisfaciant, quæ præſcribuntur. Id autem peragendum eſt, dum Pœnitentiæ Sacramentum adminiſtrant, & poſtquam conſueta verba abſolutionis a cenſuris, & peccatis pronuntiarunt. Si res agitur de incundo Matrimonio, his verbis utantur: *Et inſuper auctoritate Apoſtolica, mihi ſpecialiter delegata, diſpenſo tecum ſuper impedimento, ut, præfato impedimento non obſtante, Matrimonium cum dicta Muliere publice, ſervata forma Concilii Tridentini, contrahere, conſummare, ac in eo manere licite poſſis, & valeas. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

„ *Inſuper eadem auctoritate Apoſtolica, prolem, quam ex Matrimonio ſuſceperis, legitimam fore nuntio, & declaro. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

„ Si de jam inito Matrimonio res eſt, poſt conſuetam abſolutionem a cenſuris, & peccatis, hæc ita pronuntient: *Et inſuper auctoritate Apoſtolica mihi ſpecialiter delegata diſpenſo tecum ſuper impedimento, ut, eo non obſtante, Matrimonium conſummare, & in eo remanere licite poſſis. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

„ *Et pariter eadem auctoritate Apoſtolica, prolem, ſi quam ſuſcepiſti, & ſuſceperis legitimam fore decerno, & declaro. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

§. VII. *Explicantur aliæ Clauſulæ.*

133. ALia clauſula diſpenſationis impedimenti occulti pro foro conſcientiæ eſt legitimatio prolis forte ſuſceptæ, & in poſterum ſuſcipiendæ; ſi enim obtenta ſit diſpenſatio ſuper affinitate occulta in ordine ad contrahendum Matrimonium, dicitur in litteris Sacræ Pœnitentiariæ: *Prolemque ſuſcipiendam exinde legitimam nuntiando*; ſi vero obtineatur diſpenſatio poſt celebratum Matrimonium, dicitur; *diſpenſo, ut Matrimonium inter ſe ſecreto contrahere valeant; prolem ſuſceptam, ſi quæ ſit, & ſuſcipiendam exinde, legitimam decernendo in foro conſcientiæ, & in ipſo actu Confeſſionis tantum, & non aliter, nec ullo alio modo*; per quas particulas ſufficienter inſinuatur, non poſse hujuſmodi gratiam exequi per Confeſsarium, niſi in ipſo actu Confeſſionis Sacramentalis: ablato autem per diſpenſationem impedimento, Matrimonium legitime contrahitur, & ex illo de jure naſcitur legitima proles. Circa hujuſmodi legitimationem plura habent Sanchez *diſp. 34. n. 45.* & Roſignol. *de Matr. III. prænot. 25. n. 55.*

134. Quod ſi tractu temporis impedimentum ex occulto fieret publicum, & deduceretur in judicium, gratia hujus diſpenſationis non poſset in foro fori ſuffragari, propter ſequentem clauſulam: *Ita quod hujuſmodi abſolutio, & diſpenſatio in foro judiciali nullatenus ſuffragentur*; ac proinde in eo caſu deberet haberi recurſus ad Datariam pro obtinenda diſpenſatione, quæ ſit valida pro foro externo. Dixi *pro foro externo*, nam pro foro interno præcedens diſpenſatio remaneret valida, adeo ut pœnitens, ſi, ceſsante ſcandalo, haberet copulam cum ſua Conjuge, non peccaret; nam vere, & legitime fuiſset cum eo diſpenſatum in foro conſcientiæ tempore, quo, exiſtente occulto impedimento, poteſt diſpenſatio executioni mandari.

135. Deinde præcipit Pontifex litteras lacerari per illa verba: *Nullis ſuper his Teſtibus adhibitis, nec litteris datis, ſeu proceſſibus confectis, ſed præſentibus laceratis, quas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ lacerare tenearis, ita ut nullum illarum exemplum extet, neque eas latori reſtituas. Quod ſi reſtitueris, nihil ei præſentes litteræ ſuffragentur.* Inde diſpenſatio, & abſolutio fieri debet in actu Sacramentalis Confeſſionis ſine teſtibus, & ſine ſtrepitu judicii, factaque diſpenſatione non debent litteræ reddi pœnitenti, quia nihil ipſi proderunt in foro externo, quamvis in foro interno remaneant ſemper validæ, ſed debent lacerari, quia, ut habet Filliucius *tr. 10. de Matr. part. 2. c. 10. n. 357.* Pontifex non vult, ut ſic diſpenſatus uti umquam poſſit ea diſpenſatione in foro externo. Non incurret tamen excommunicationem Confeſſarius, ſi litteras non laceraret, ſed combureret, aut apud ſe retineret ad alium uſum, quia eſt materialis retentio, maxime ſi in illis fiat aliqua ſciſſura, & fractio præſertim ſigilli, ut notat Filliucius ibid. ubi etiam *nu. 358.* putat, non prohiberi, quominus poſſit fieri aliqua fides a Confeſſario de abſolutione, vel diſpenſatione impenſa pro conſolatione pœnitentis, vel etiam pro teſtimonio apud Epiſcopum obtentæ diſpenſationis pro foro conſcientiæ, nam id in aliis abſolutionibus collatis in eodem foro fieri non prohibentur.

Plura de hac eadem clauſula, laceratis, *videre eſt in hucuſque laudata Not. §. 53. hiſce verbis:* „

Illud quoque paucis expediemus, *præſentibus laceratis*, aut *laniatis*. Monetur Sacerdos, qui Pœnitentiariæ litteras, aut diplomata exequitur, vinculo majoris excommunicationis alligari, niſi pareat; quippe de illa ſemper agitur, cum hoc ſolum vocabulum excommunicationis pronuntiatur. Sciat etiam indici *ipſo facto*, nam illa verba *latæ ſententiæ* adjunguntur. Reliqua Marcus Paulus Leo, & Navarrus plane declarant: *Neque eas latori reſtituas; quod ſi reſtitueris, nihil ei præſentes litteræ ſuffragentur, ideſt non ſuffragentur in foro judiciario; nam ſecuta executione legitimæ gratiæ & diſpenſationis in foro conſcientiæ, ſemper validæ remanent in eodem foro conſcientiæ, quamvis in foro fori ſuffragari non poſſint.* „

Ex illo Pœnitentiariæ, *laceratis*, ſeu *laniatis*, graviſſimæ nonnumquam difficultates excitatæ fuerunt. Vir, ac Mulier, qui impudica conſuetudine, atque amore ſimul degebant, Conjuges vulgo putabantur. Oblatus fuit ſupplex libellus majori Pœnitentiario, ut liceret ipſis coram Parocho, ac duobus Teſtibus clam Matrimonium inire, quod illis conceſſum fuit, addito quoque privilegio, ac facultate, ut conſuetæ promulgationes omitterentur. Illud litteris Pœnitentiariæ juſſum poſtremo fuit, *laceratis*. Confecto itaque Matrimonio, laceratæ fuerunt litteræ, quas dederat Pœnitentiaria. Poſt mortem Parochi, qui Matrimonio interfuerat, Conjuges teſtimonium de contracto Matrimonio petierunt ab eo, qui Parochi defuncti locum ſuffectus fuerat, ut jam procreatis liberis conſulerent. Ille peracti negotii prorſus ignorans morem Conjugibus gerere recuſavit, eoſque ſuaſit, ut mutuum conſenſum coram duobus teſtibus, ac ſe ipſo renovarent. Sacram ipſi Congregationem Concilii adiverunt, ubi die 19. Septembris anno 1584. propoſitum fuit: *An in conſcientia, & abſque peccato poſſent præfati Contrahentes coram dicto Parocho, & Teſtibus renovare conſenſum?* Sacra Congregatio *negative* reſpondit, novoque Parocho præcepit, ut accepto illorum teſtimonio, qui præſentes adfuerunt, cum Matrimonium celebratum fuit, & elicito a Conjugibus jurejurando de Matrimonii jam contracti veritate, in conſuetum librum referret ipſum Matrimonium, & ob eam cauſſam traditum fuit ipſi novum litterarum exemplar, quas Pœnitentiaria pro ineundo eodem Matrimonio conceſſerat. „

Id fortaſse conſilium rei aptiſſime conſentaneum viſum eſt iis, qui carebant experientia Sacræ Pœnitentiariæ, quæ nec Parochi, neque Contrahentium nomina exprimit, cum litteras, ac facultatem impertit concubinariis, ut Matrimonium clam ineant coram Parocho, ac duobus Teſtibus, & ſolitæ promulgationes in Eccleſia prætermittantur. Ex hoc autem conſequitur, quod tribui nequeat duplex harum litterarum exemplar, ſi forte opus fuerit. Quare, ſi concubinarii, qui veri conjuges cenſentur, Epiſcopum adire nolint, ut permittat omitti promulgationes, & Matrimonium coram Parocho tantum, ac duobus Teſtibus familiaribus celebrari, ipſumque in librum ita referri, ut palam omnibus nequeat innoteſcere, ſed potius eligant ad „

„ Sum-

„ Summum Pœnitentiarium ſe convertere, ut hæc omnia conſequantur, tunc, ſi ipſe facultatem, ac diſpenſationem ejuſmodi elargiatur, inſtitutum eſt, ut in litteris illud omittat, *laceratis*. Item Parocho indicat Matrimonium in conſueto libro adnotare ea diligentia, quam modo expoſuimus, ut teſtimonium, ſi forte requiratur, peracti Matrimonii tradere poſſit, cauſſamque ſuam Parochus tueri, ſi opus fuerit, eodem exemplari litterarum Sac. Pœnitentiariæ, quas ipſe retinebit.

„ Hoc ſane pacto ſublatum de medio eſt impedimentum, ob quod probari nequaquam poterat Matrimonium, quod S. Pœnitentiariæ facultate conficiebatur, idque graviſſimum detrimentum aliquando ipſis Conjugibus, aut procreatis liberis afferebat. Attamen non omnia ſatis impedimenta ſublata fuerunt. Non ſemel contingit concubinarios, qui veri Conjuges habentur, illigari impedimento dirimente, quod niſi ſolvatur, contrahi nequit Matrimonium, irritumque eſt, ſi contrahatur. Jam ſuperius indicavimus Epiſcopum haud ita facile ſe immiſcere poſſe, cum dirimens impedimentum intercedit. Quamobrem ſupplex libellus Sac. Pœnitentiariæ exhibendus eſt. Porro ipſa neceſſario ſuperaddere illud debet *laceratis*, cum de impedimento dirimente res agitur; ex quo ſequitur eiſdem difficultatibus Parochum implicari, qui facultatem accipit, ut Matrimonio clam celebrando interſit. Etenim, cum ipſa facultas ſimul contineat a propoſito impedimento diſpenſationem, ſi illam lacerare jubetur, nec ſe ipſum purgare, ſi contra aliquid contigerit, neque in libro Matrimonium caute deſcribere poteſt; neque tamdem Conjuges Matrimonii teſtimonium elicere queunt, ſi aliqua neceſſitas expoſtulet.

„ Quamobrem, cum in Tribunali Sac. Pœnitentiariæ Canonum interpretem nos ipſi ageremus, mos inductus fuit, ut quoties ejuſmodi diſpenſationes a Pœnitentiaria poſtulantur, duo ſeorſim diplomata fierent, quorum primum ſolveret impedimentum, ibique adderetur, *laceratis*; alterum abſque mandato lacerandi litteras, eoque tribueretur facultas ineundi Matrimonium coram Parocho, ac duobus Teſtibus, ac demum juberetur idem Parochus Matrimonium ea diligentia in librum referre, quam nuper memoravimus. Id totum fuſius explicavimus in diſſertatione, quam de Matrimoniis *conſcientiæ* confecimus, & quæ typis edita fuit poſt conſuetam pagellam S. Congregationis Concilii, quæ habita fuit die 9. Sept. anno 1724. Finem facimus admonentes Presbyteros, qui S. Pœnitentiariæ diplomata exequuntur, ut ſibi ante oculos ponant. quæ ſuperius dicta ſunt, utque diplomata lacerent, ſi jubeantur, & quæ ſervanda ſunt, magno ſtudio retineant, cum res eſt de Matrimoniis, quæ ſuperius indicavimus.

„ At vero imperiti difficilius ſe expedient, ut reliquis omnibus ſatisfaciant, quæ a Pœnitentiaria decernuntur. Illa ſubjicimus, ut pro muneris noſtri ratione vehementius exciremus Confeſſarios, ac Parochos, quibus Pœnitentiariæ diplomata inſcribuntur.

DUBIUM XIII.

Explicantur Clauſulæ pro foro externo.

136. DIſpenſationes pro foro externo expediri ſolent in Dataria Papæ, & Cancellaria Apoſtolica, & communiter diriguntur Epiſcopo Diſpenſandi, vel ejus Vicario in ſpiritualibus Generali; ille autem, cui committitur, ſolus exequi poteſt, non alius. Inde ſi committatur Epiſcopo, non poterit exequi Vicarius Generalis, & ſi committatur Vicario Generali; non poterit exequi Epiſcopus; nam, licet ſit idem Tribunal Epiſcopi, & Vicarii, id tamen procedit in iis, quæ jure Ordinario competunt Epiſcopo, non in iis, quæ delegantur a Pontifice, cujuſmodi eſt executio diſpenſationis, quæ, ſi delegata ſit Vicario Generali, idem exequi debet; ſi autem eſſet utrique commiſſa ſub disjunctione uni, vel alteri, tunc uterque poterit exequi, prout docent Navar. Decius, & Sanchez, quos affert, & ſequitur Roſignol. *de Matr. III. prænot.* 26. *n.* 2. Conradus *in praxi l.* 7. *c.* 4. *n.* 37.

137. Inde ſi Vicarius Generalis, dum ſumit informationes pro diſpenſationis executione, removeatur ab Officio, vel etiam ſi fiat Epiſcopus ejuſdem Diœceſis, non poterit amplius diſpenſationem exequi, quia diſpenſatio commiſſa eſt Vicario, ſeu Perſonæ Vicariatu affectæ; quando autem remotus eſt ab Officio, vel factus eſt Epiſcopus, non eſt amplius Vicarius, & ſic non poteſt amplius diſpenſationem exequi; nec illam exequi poteſt Epiſcopus removens Vicarium, cum non ſit ipſi commiſſa, bene tamen poterit Vicarius ſuccedens, ſeu qui de novo creatur ab Epiſcopo, niſi forte commiſſio ſit perſonalis facta Petro, qui eſt Vicarius, nam tunc ipſe ſolus poterit exequi, quamvis remotus ab Officio, ut cum aliis notat Roſignol. *n.* 5. & tenet Tambur. *tr.* 2. *de diſp. c.* 12. *n.* 5.

138. Gravis difficultas eſt: *an Sede vacante, poſſit Vicarius Capituli hujuſmodi diſpenſationes exequi?* Et quidem ſi dirigantur Vicario Diœceſis ſatis communiter admittitur, illas exequi poſſe Vicarium Capituli, qui Sede vacante vere eſt Vicarius Diœceſis: ſi vero litteræ ſint directæ Vicario Generali Epiſcopi talis Diœceſis, major eſt difficultas. Affirmant Sanchez *l.* 8. *diſp.* 27. *n.* 53. & Roſig. *n.* 6. ex eo, quod Vicarius Capituli interdum vocatur Vicarius Epiſcopi, nam eſt Vicarius Capituli, in quo reſidet tota juriſdictio Epiſcopi, ac proinde Vicario Generali ejuſdem Epiſcopi æquiparatur.

139. Sed verius eſt, illas exequi non poſſe, nam Vicarius Capitularis non eſt Vicarius Epiſcopi, ſed juriſdictionis Epiſcopalis: favet ſtylus Curiæ Romanæ, & Cancellariæ, quæ diſpenſationes Matrimoniales numquam dirigit Vicario Capitulari, Sede vacante, quamvis id nominatim petatur, ſed Epiſcopis vicinioribus, quia Epiſcopalem dignitatem exigunt; & ſi litteræ eſsent expeditæ ante vacantiæ cognitionem, ſtatim ſcribuntur aliæ continentes, ut ajunt, mutationem Judicis, ac viciniori Epiſcopo diriguntur, numquam vero Vicario Capituli, ut teſtatur Conradus, & obſervat Diana *part.* 8. *tr.* 4. *reſol.* 66. qui *part.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 29. ex Hieron. Paul. aſserit, Sacram Congregationem ſub die 24. Maji 1621. declaraſse, diſpenſationes Matrimoniales directas Epiſcopo, & ejus Vicario Generali, ſi Sedes vacare contingat, non poſse per Vicarium capitularem expediri; quod etiam obſervat Antonellus, *de regim. Eccleſ. lib.* 4. *cap. ult. num.* 19.

140. Quæres: *an poſt expeditam diſpenſationem Matrimonialem Epiſcopo viciniori Sede vacante, ſi per creationem novi Epiſcopi ſedes impleatur, poſſit nihilominus Epiſcopus ille vicinior diſpenſationem executioni mandare?* Reſp. negative, ſaltem re intega, & hunc eſse ſtylum certiſſimum notat Conradus *in praxi l.* 7. *c.* 4. *n.* 25. quia commiſſio facta eſt, ſuppoſita vacatione Sedis; cum autem Sedes amplius non vacet, ceſsat commiſſio, ac proinde non poteſt Epiſcopus vicinior diſpenſationem exequi, nec etiam illam exequi poteſt proprius Epiſcopus novus, cum non ſit ipſi directa, ſed recurrendum eſt ad Pontificem pro mutatione Judicis, ſeu Delegati, ut cum Conrado tenet Tamburinus.

141. Quæres 2. *An Vicarius, ſeu illi, quibus hæ diſpenſationes committuntur, poſſint eas ſubdelegare?* Reſp. examen, & verificationem cauſsæ poſse delegari, non tamen diſpenſationem, legitimationem prolis, abſolutionem, & impoſitionem pœnitentiæ, ſeu commutationem in pia opera. Ratio eſt, quia Pontifex committit Delegato, ut ipſe diſpenſet, & non aliter; unde eſt nudum miniſterium, quod non poteſt ſubdelegari, ut, pluribus allatis, docet Palaus *de diſpenſ. legis t.* 1. *tr.* 3. *diſp.* 6. *punct.* 15. §. 2. *n.* 4. At examen teſtium, & indagationem veritatis præſumitur Pontifex committere Delegato, juxta conſuetudinem aliorum Tribunalium, in quibus per alios teſtes examinantur, & inſtructiones ſumuntur, ex quibus Delegatus, cauſsa cognita, ſuum exercet miniſterium, diſpenſando, legitimando, & abſolvendo, prout opus eſt; & ſi teſtes ſint extra Diœceſim, poterit illorum examen committere Ordinario illius Diœceſis, in quo teſtes reperiuntur, & examinari debent. Sic Palaus *ſup. n.* 4. Sanchez *l.* 8. *de diſpenſ. diſp.* 27. *n.* 43. Tambur. *n.* 17. Genuens. *c.* 73. *n.* 5.

143. Secunda clauſula continet cauſsam diſpenſationis, quam debet inquirere Commiſsarius, & videre, an vere ſubſiſtat; quæ quidem inquiſitio, licet fieri poſſit judicialiter recipiendo teſtes coram Notario, hoc tamen non eſt neceſsarium, ſed ſatis eſt, ſi fiat extrajudicialiter, dummodo Commiſsarius certus fiat de veritate cauſsarum, quæ ad diſpenſationem concedendam ſunt allegatæ, ut colligitur ex illis verbis: *Si per informationem preces veritate niti repereris, ſuper quo tuam conſcientiam oneramus:* hæc tamen informatio ab aliis haberi debet, quam ab ipſis contracturis Matrimonium; in hoc enim differt a diſpenſatione, quæ pro foro conſcientiæ expeditur, in qua ſufficit ſola informatio partis. Ita Filliucius *cap.* 10. *nu.* 363. Palaus *num.* 2. Roſignol. *n.* 15. Quænam autem ſit cauſsa ſufficiens, & quonam tempore illa debeat exiſtere, dictum eſt ſupra.

143. Tertia continet prohibitionem ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ne recipiat Commiſsarius quodcumque munus, etiam ſponte oblatum, ne iis corruptus minus bene, & ſincere munus ſuum obeat: *Mandamus, quatenus depoſita per te omni ſpe cujuſcumque muneris, aut præmii, etiam ſponte oblati, a quo te omnino abſtinere debere monemus:* deinde ſubdit; *quod ſi ſpreta hac monitione aliquid muneris, aut præmii recipias, excommunicationem latæ Sententiæ incurras.* Dubitari ſolet: *an prohibeantur ea, quæ permittuntur Delegato in cap.* Statutum §. inſuper de reſcript. in 6. *oſculenta nimirum, & poculenta gratis oblata?* Reſp. affirm. ut patet ex illis verbis; *quatenus depoſita per te omni ſpe cujuſcumque muneris; aliquid muneris,* quæ munera quæcumque, etiam eſculenta, & poculenta excludunt, ut cum Garzia, tenet Roſig. *prænot.* 21. *n.* 66.

144. An

144. *An vero poſſit Vicarius delegatus poſt factam, & expeditam diſpenſationem munera ſponte oblata recipere?* Affirmant Sanch. *diſp.* 35. *n.* 12. Filliucius *c.* 363. &, aliis citatis, Homob. *c.* 1. *conſult. part.* 4. *reſponſ.* 55. quia prohibitio reſpicit tempus præcedens diſpenſationem, ea autem facta, ceſſat periculum, & cauſa prohibitionis, quia Delegatus jam functus eſt officio ſuo; cavendum tamen eſt, ne ſub ſpe muneris obtinendi poſt diſpenſationem, Judex moveatur ad minus bene munus ſuum obeundum, quia illud poſtea recipiendo, etiam ſponte oblatum, non evaderet excommunicationem; *mandamus, quatenus depoſita per te omni ſpe cujuſcumque muneris, etiam ſponte oblati*, quæ verba comprehendunt etiam munus oblatum, & acceptum poſt executam diſpenſationem, ſi illius ſpe allectus, & excæcatus officialis munus ſuum objerit, ut ex Perez notat Diana *part.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 111.

145. Quarta continet conditionem; *Dummodo propter hoc ipſa N. rapta non fuerit*; mens enim Pontificis non eſt diſpenſare, quando hujuſmodi raptus interveniſſet, & non fuiſſet expreſſus; adeſt enim impedimentum ſtatutum a Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de Matr. c.* 6. ſtatuente impedimentum inter raptorem, & raptam, de quo diximus ſuo loco.

146. Quinta continet derogationem Conſtitutionum quarumcumque prohibentium Matrimonium intra gradus vetitos ratione impedimenti expreſſi in mandato de diſpenſando, ſed non tollit impedimenta illo mandato non expreſſa, ut recte cum Conrado notat Tamb. *c.* 12. §. 7. Aliæ clauſulæ ſatis per ſe patent, nec majori indigent explicatione.

DUBIUM XVI.

An diſpenſatio ceſſet per mortem Pontificis concedentis?

147. Certum eſt, diſpenſationem ceſſare, & amittere ſuum valorem, ſi revocetur a Concedente, antequam ſit executa, nam diſpenſatio ſemper pendet a voluntate concedentis, donec fuerit executioni mandata: poteſt etiam ſine cauſſa revocari, quando fuit gratis conceſſa, ſecus ſi fuiſſet oneroſa, & conceſſa ſub onere alicujus pretii, vel operis; nam tunc revocatio, quamvis valida, non eſſet licita, niſi reſtituto pretio, ut explicant fuſe Palaus *t.* 1. *tr.* 3. *diſp.* 4. *pun.* 21. §. 1. Suar. *de legib. l.* 8. *c.* 37. Sanch. *l.* 8. *de Matr. diſp.* 33. Tamb. *c.* 14. §. 3. Roſign. *prænot.* 27.

148. Certum eſt etiam, diſpenſationem poſſe ceſſare, & amittere ſuum valorem per renuntiationem illius, in cujus favorem facta eſt, quia unuſquiſque poteſt cedere juri in ſui favorem conceſſo; ſemel autem renuntiatione facta, non poterit amplius renuntians tali diſpenſatione uti, ſi renuntiatio fuit a Concedente acceptata, quia adhuc perſeverat in ſuo robore, excepta diſpenſatione voti, vel juramenti, quæ ſemel renuntiata, non amplius poteſt eadem uti; nam per talem renuntiationem cenſetur, iterum velle ſibi votum, vel juramentum imponere, quod pendet a ſua voluntate, ut explicat Roſign. *n.* 4. Inde eſt, quod obtinens diſpenſationem ad contrahendum cum Conſanguinea, ſi ea non utatur, ſed Matrimonium contrahat cum alia, poteſt, illa mortua, uti priore diſpenſatione, & contrahere cum Conſanguinea; nam talis diſpenſatio ſemel obtenta numquam fuit revocata, ſed ſolum ſuſpenſa pro tempore prioris Matrimonii, & ſic poterit executioni mandari, mortua prima uxore, ut notavimus ſupra *dub.* 11. *n.* 85. & cum aliis docet Diana *par.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 75.

149. Difficultas in præſenti eſt; *an diſpenſatio, ſeu poteſtas delegata ad diſpenſandum ceſſet per mortem Pontificis concedentis, & delegantis, ſi res ſit integra, & nondum fuerit executioni mandata?* Plura congerunt Doctores in præſenti, quandonam res dicatur integra, vel non integra, & quando gratia dicatur facta, vel facienda; nam gratia facta non ſpirat per mortem concedentis, bene tamen ſi eſt facienda: ſed quia hæc ſpectant ad materiam de legibus, & privilegiis, in quibus univerſaliter agitur de commiſſionibus gratiam, vel juſtitiam concernentibus, videri poſſunt apud Palaum, Suarez, Bonacinam, & Sanchez. Quoad intentum noſtrum pro commiſſionibus, quæ fiunt Ordinario, vel Confeſſori ad diſpenſandum in impedimentis Matrimonii, res dicitur integra, quando nulla actio facta eſt a Delegato circa illius executionem; non eſt amplius integra, quando Delegatus cœpit exercere primum actum commiſſionis. Gratia dicitur facta, quando conceditur abſolute in favorem alicujus, & ſi eſt per alium exequenda, iſte tenetur exequi, ſuppoſita veritate cauſſæ: dicitur facienda, quando committitur arbitrio Delegati, qui poteſt illam exequi, vel non exequi pro ſua libertate; nam in primo caſu is, in cujus favorem gratia facta eſt, acquiſivit aliquod jus, ut, conſtante veritate precum, gratia in ipſius favorem exequatur, nec liberum eſt executori illam ſuſpendere, aut negare, bene tamen in ſecundo caſu. His poſitis.

150. Reſp. Commiſſiones ad diſpenſandum in impedimentis Matrimonii in foro externo, vel interno non exſpirant morte concedentis, etiam re integra, id eſt quamvis Commiſſarius nullum adhuc actum commiſſionis cœperit exercere. Ita Majolus, Suar. Petrus de Ledeſma, Rodriq. Sanch. Guttier. & alii, quos affert, & ſequitur Roſign. *prænot.* 27. *n.* 9. Diana *par.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 98. Filliuc. *c.* 10. *n.* 347. Ratio eſt, quia gratia facta non exſpirat morte concedentis; ſed hæc commiſſio eſt gratia facta, quia non relinquitur arbitrio, & voluntati Ordinarii, aut Confeſſoris concedere diſpenſationem, vel negare, ſed ipſis præcipitur, ut diſpenſent, ſuppoſita, & inventa veritate precum, eſtque jus ad rem acquiſitum illi, in cujus favorem gratia conceſsa eſt, ut proinde ſit reſpectu illius gratia jam facta, & ſolum requiritur executio, quæ non eſt libera, ſed neceſsaria reſpectu Commiſsarii, ſuppoſita veritate precum; ergo non exſpirat per mortem concedentis, ſed poteſt expediri per eligendum a Supplicante.

151. Hinc ſequitur, litteras expeditas, & conceſsas a Majori Pœnitentiario, vel a Legato Apoſtolico, re integra, non exſpirare per mortem Pœnitentiarii, ut diximus, nec per mortem Pontificis, quamvis gratia eſset facienda, quia per mortem Pontificis non exſpirat Officium Legati, nec Officium Pœnitentiarii, per Textum in cap. *Legatos de Officio legati in* 6. & *Clement.* 2. *de elect.*

152. Quæres: *An gratia exſpiret per mortem Concedentis, ſi litteræ nondum fuerint expeditæ?* Reſp. negative, ſi gratia fuit abſolute conceſsa per verbum *Fiat*, quia ad valorem diſpenſationis, & cujuſvis alterius gratiæ ſufficit conceſſio per verbum *Fiat*; eſt enim donatio quædam, quæ intelligitur perfecta abſque litteris, & inſtrumento donationis, & inde non exſpirat per mortem Papæ, quamvis litteræ nondum fuerint expeditæ: quin poterit etiam quiſque in foro conſcientiæ uti gratia conceſsa ante litterarum expeditionem, ſi vere conſtet de tali conceſſione. Ita communiter tum Canoniſtæ, tum Theologi, Innocentius, Gigas, Rebuffus, Navarrus, Molina, Gomez, Mandoſius, & alii, quos ſequitur Roſign. *præn.* 27. *n.* 12. Diana *par.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 84. Sanch. *diſp.* 29. *n.* 2. Marchinus *de Ordine tr.* 1. *part.* 7. *c.* 6. *n.* 15.

153. Verum tamen eſt, quod non prodeſt, nec vim habet pro foro externo, niſi litteræ ſint expeditæ, quia ſic expreſse cavetur in regul. Cancellariæ, præſertim reg. 56. *Nulla diſpenſatio ſuffragetur, niſi litteris confectis*: & regul. 50. *Nulla diſpenſatio cuiquam in judicio, vel extra ſuffragetur antequam ſuper ea litteræ Apoſtolicæ ſint confectæ.* Nec ſtatim inferas, nec etiam pro foro conſcientiæ prodeſse diſpenſationem ante litteras expeditas, propter illa verba, *nec in judicio, nec extra*; nam talia verba ſolum indicant, non ſuffragari pro foro externo, ſive in judicio contentioſo, ſive extra tale judicium inter partes, ut explicant præfati Doctores; litteris autem expeditis, gratia ſuffragatur a puncto conceſſionis, quamvis, mortuo Pontifice, litteræ expediantur nomine Succeſsoris in forma *Rationi congruit*, ut cum Gomez, & Molina notat Filliuc. *c.* 10. *n.* 349.

CAPUT XIX.

De uſu, & debito conjugali.

DUBIUM I.

An Copula inter Conjuges ſit licita, vel etiam debita.

Certum eſt, ac fide ſanctum, quiquid olim dixerint hæretici, actum conjugalem, uſumque Matrimonii licitum eſse, ac honeſtum, cum tendat ad conſervationem ſpeciei, propter quam dictum eſt Gen. 1. *creſcite, & multiplicamini*, quo loco Deus non ſolum approbavit, ſed etiam præcepit actum conjugii, quando eſſet neceſsarius ad propagationem generis humani, ea ratione, qua dictum eſt ſupra *c.* 3. *dub.* 2. neceſsarium eſse Matrimonium; eſtque meritorius, ſi debito fine, & ſervatis debitis circumſtantiis infra explicandis, exerceatur ab homine exiſtente in gratia; non eſt tamen meritorius, nec confert gratiam ex opere operato, cum non ſit Sacramentum, nec pars Sacramenti, ſed ex opere operantis, cum ſit actus juſtitiæ, & per conſequens meritorius, ſicut alii actus virtutum moralium. Nec obſtat, quod in eo inveniatur quædam turpitudo, & immunditia, nam eſt turpitudo ſolum naturalis, non moralis, & peccaminoſa, prout docent communiter Doctores.

2. Certum eſt etiam, neminem, per ſe loquendo, teneri petere debitum, cum nullus teneatur uti jure ſuo, vel illud ab alio exigere, ſed poteſt illud condonare. Dixi per *ſe loquendo*, quia per accidens poterit teneri ad vitandam incontinentiam, ſive propriam, ſive alterius Conjugis, quia tenetur, vel ex juſtitia, vel ex caritate ſubvenire ſpirituali neceſſitati, & periculo tum proprio, tum

tum alterius, ſtante vinculo Matrimonii, in remedium etiam concupiſcentiæ ordinati. Sic Sanch. Sotus, Ledeſma, Pontius, Ochagavia, Hurtado, Conich. quos affert, & ſequitur Leand. *diſp.* 25. *qu.* 4. Teneri etiam virum petere debitum, quando prævidet, feminam non poſtulare præ verecundia docet Ant. a Spir. S. *diſp.* 10. *ſect.* 9. *n.* 639. hoc tamen puto verum ſolum, quando in femina non petente præ verecundia, immineret periculum incontinentiæ.

3. Reſp. Conjux ratione Matrimonii tenetur reddere debitum alteri Conjugi, ſive expreſſe, ſive tacite petenti: eſtque peccatum de genere ſuo mortale illud negare rationabiliter petenti, quia lex juſtitiæ obligat ad reddendum cuique, quod ſuum eſt; at corpus viri eſt uxoris, & corpus uxoris eſt viri, ut habetur ex Apoſt. 1. Cor. 7. *Uxori vir debitum reddat, ſimiliter autem & uxor viro: Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir; ſimiliter autem, & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier: nolite fraudare invicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus*: in hoc enim conſiſtit natura Matrimonii, ut Conjuges ſibi invicem tradant dominium proprii corporis ad hunc uſum, & ſic habent ſinguli jus petendi, & obligationem reddendi, quæ cum ſit gravis, obligat ſub mortali, & pertinet ad juſtitiam, in quo conveniunt Doctores communiter, Sanch. Pontius, Hurtado, Leand. qui omnes admittunt, ſufficere ad hanc obligationem inducendam non ſolum petitionem debiti expreſſam, factam verbis, ſed etiam tacitam, & interpretativam factam ſignis animum indicantibus; nam eadem eſt ratio, ſive verbis, ſive aliis ſignis quis petat ſuum debitum, & feminæ naturali pudore impeditæ ſæpe non petunt expreſſe, ſed tacite aliquibus ſignis, ut cum Palao notat Leander.

4. Non peccat Conjux, ſed excuſatur a redditione debiti, quando habet cauſſam rationabilem illud negandi, vel quando alter non ſerio petit, tamquam debitum ex juſtitia, ſed amicabiliter, & blande, tamquam rem ſibi gratam, ea ratione, qua ſolet aliquando amicus petere ab amico rem ſibi debitam abſque intentione illum obligandi, ut cum Sanch. Pontio, Henriquez, Hurtado, & aliis notat Leander; cognoſcitur autem, amicabiliter petere ſine intentione obligandi, quando rogatus facile deſiſtit a petitione, quando non exaſperatur, nec triſtatur ob negationem. Secundo excuſatur a peccato, ſaltem gravi, quando, citra periculum incontinentiæ in petente, raro negaret, & hac ratione Leander *q.* 6. excuſat a peccato gravi feminam, quæ quinta vice denegaret debitum viro, qui quater in menſe ſolet petere, quia cenſetur levis injuria, & ob parvitatem materiæ excuſatur a peccato gravi; ſicut non eſſet mortale non ſtatim reddere, quando alter hora importuna peteret, & alter differret ad commodiorem horam, vel ſi mane debitum neget redditurus nocte, vel quando alter nimis frequenter, & immoderate petit, & alter vult moderate reddere, ſublato periculo incontinentiæ in petente; in his enim, & ſimilibus caſibus, vel poteſt abeſſe omnino peccatum, vel adeſſe ſolum veniale ob parvitatem materiæ, quod ex circumſtantiis, & qualitate precum, & perſonarum colligi debet. Sic Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 11. Ochag. *tract.* 5. *q.* 1. *n.* 6. Diana *part.* 5. *tr.* 5. *reſol.* 24. & *tract.* 14. *reſol.* 35.

5. Hinc ſequitur, peccare lethaliter Conjugem, qui mediis illicitis ſe reddit notabiliter impotentem ad debitum conjugale perſolvendum, ea ratione, qua peccant alii debitores, qui voluntarie ſe reddunt impotentes ad debita ſolvenda; nam lex juſtitiæ, quæ obligat ad reddendum, obligat etiam ad non ſe reddendum impotentem, tamquam medium conducens ad reddendum. Inde vir, qui pollutionibus voluntariis, vel per acceſſum ad alias mulieres ſe reddit impotentem, non ſolum peccat contra caſtitatem, ſed etiam contra juſtitiam ex hoc titulo, ſi hoc advertat. Sic Sanch. *diſp.* 9. *n.* 2. & 3. Bonacina *q.* 4. *punct.* 1. Averſa *q.* 21. *ſect.* 1. & alii communiter, qui agnoſcunt ſimile peccatum, quando Conjux ſe redderet notabiliter impotentem mediis aliis licitis, ut vigiliis, jejuniis, abſtinentiis, aliiſque pœnitentiis, immoderate aſſumptis, & hoc titulo excuſant Conjugem a jejuniis Eccleſiaſticis, quando, illis ſervatis, fieret notabiliter debilis, & impotens, nec poſſet ſatisfacere alteri moderate petenti, vel fieret notabiliter deformis, & exoſa viro. Sic Bonac. *q.* 4. *punct.* 1. *n.* 3 Sanch. *n.* 5. Averſa *ſect.* 1. Pontius, Hurtado, Palaus, quos ſequitur Leander *q.* 8. qui bene advertit, raro tantam debilitatem, aut deformitatem provenire ex obſervantia præcepti Eccleſiaſtici, ut ab illis excuſetur; non enim ſufficit, quod vires aliquantulum minuantur, quia hoc non debet haberi in conſideratione, nec poteſt ab obſervantia præcepti Eccleſiaſtici excuſare.

D U B I U M II.

De Bimeſtri concesſo Conjugibus ad deliberandum de ingreſſu Religionis.

6. POſt contractum Matrimonium per verba de præſenti, non ſtatim tenentur Conjuges debitum reddere, ſed illis conceſſum eſt a Jure ſpatium duorum menſium ad deliberandum de ſtatu, an quis illorum velit Religionem ingredi, cap. *ex publico de converſ. Conjugat.* quo tempore, quamvis poſſint pari conſenſu Matrimonium conſummare, nullus tamen tenetur, quamvis requiſitus, debitum reddere. Dubium autem eſt: *an qui nihil cogitat de ingreſſu Religionis, vel etiam deliberavit non ingredi, uti poſſit privilegio duorum menſium, adeo ut non teneatur illo tempore debitum reddere?* Non poſſe uti privilegio, ſed teneri ſtatim reddere; affirmant Nav. *c.* 16. *n.* 27. Angles *in Summa V. debitum n.* 14. Coninch. *diſp.* 26. *dub.* 4. *n.* 45. Hurt. *diſp.* 8. *diff.* 8. *n.* 29. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 2. §. 7. quia in cit. c. *ex publico* bimeſtre ſolum a jure conceditur Conjugatis, qui animum habent ingrediendi Religionem.

7. Verius tamen eſt, poſſe uti privilegio, & non teneri intra bimeſtre debitum reddere, qui illud tempus conceſſum eſt ad deliberandum de ingreſſu Religionis; cum autem voluntas hominis ſit deambulatoria, & mutabilis, poteſt qui hodie nihil cogitat de ingreſſu, cras, mutata voluntate in melius, velle quod nolebat, ſeu velle ingredi Religionem. Sic D. Thom. D. Bonavent. & alii plures, quos refert, ac ſequitur Sanch. *l.* 2. *diſp.* 24. *q.* 5. Averſa *q.* 21. *ſect.* 6. §. *Quinto quoniam in jure*, Diana *par.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 133. & *part.* 10. *tr.* 14. *reſ.* 22. Leand. *q.* 25. & alii magis communiter.

8. Quæres: *Quandonam incipiat illud bimeſtre, & an ſit datum ad ingreſſum, vel ad profitendum in Religione?* Reſp. bimeſtre a jure conceſſum incipere a die contracti Matrimonii, & ſi contrahatur per Procuratorem, a die notitiæ habitæ contractus celebrati per Procuratorem, ut docet Roſign. *de Matr.* 1. *prænot.* 16. Conceditur autem Conjugibus ad deliberandum de ingreſſu Religionis, non ut intra illud ſpatium Profeſſionem emittant, nam ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. nemo poteſt profiteri ante integrum annum probationis, ut ipſe Religionem experiatur, & Religio ipſum cognoſcat, unde manens in ſæculo debet per annum expectare, antequam poſſit nubere, & ſi Sponſa duodennis tranſeat ad Religionem, debet Sponſus expectare per quadriennium, eo quod Sponſa ante decimum ſextum annum profiteri non poteſt, juxta Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 15. *de Regul.* Ita Sanch. Pontius, & alii, quos ſequitur Leander *q.* 20. & 21. & Roſignol. *prænot.* 16. *n.* 11. Quod ſi Sponſus prætextu Religionis Profeſſionem differat, vagando de una in aliam Religionem, poteſt Judex, dato termino peremptorio, compellere, ut profiteatur in una Religione, expleto anno Novitiatus, vel redeat ad uxorem. Sic Sanch. Pontius Henriq. Palaus, & alii, quos citatos ſequitur Leand. *q.* 32.

9. *An vero, tranſacto bimeſtri dato Conjugibus ad deliberandum, adhuc poſſit quilibet illorum ingredi Religionem, ſi Matrimonium non ſit conſummatum?* Reſp. affirmative, quamvis plures anni eſſent elapſi a Matrimonio inito: licet enim graviter peccaret Conjux poſt dictum bimeſtre, negando debitum petenti, non tamen amiſit jus eligendi ſtatum perfectiorem, & tranſeundi ad Religionem, ſi Matrimonium nondum ſit conſummatum. Ita Sanch. Pontius, Hurtado, Palaus, & alii communiter.

10. Quæres 2. *An licitum ſit Matrimonium contrahere animo non conſummandi, ſed ingrediendi Religionem ante conſummationem?* Affirmant Scotus, Altiſiod. Cajet. Angel. Calderinus, Petrus de Ledeſma apud Dianam *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 281. ubi hanc ſententiam probabilem dicit: quia ingredi Religionem poſt Matrimonium ratum, non eſt contra juſtitiam, nec aliquam infert alteri injuriam; ergo nec contrahere animo ingrediendi, & ſic licere cum tali animo, dicunt, ei, qui haberet votum caſtitatis, aut Religionis; &, ſi præceſſerunt Sponſalia jurata, dicunt, teneri prius Matrimonium contrahere, antequam Religionem ingrediatur.

11. Reſp. non eſſe licitum Matrimonium contrahere cum tali animo Religionem ingrediendi, niſi forte ex aliqua urgentiſſima cauſa. Ratio eſt, quia Matrimonium importat mutuam obligationem, & traditionem corporum in ordine ad uſum, & exercitium conjugii, quæ eſt ex natura ſua perpetua, contra quam obligationem facit, qui talem celebrat contractum animo non permanendi, nec adimplendi id, ad quod ſe obligat, & videtur Sacramentum illudere: deinde, quia gravem infert injuriam parti ſecum contrahenti; quæ contra fidem ſibi datam cogeretur innupta permanere, & expectare uſque ad Profeſſionem ingredientis, & eo non profitente; ſed egrediente, cogeretur vivere cum illo, qui deſeruit Religionem, quod non eſt parum indecorum, ut cum Roſign. Palao, Sanchez, & Averſa notavimus ſupra *c.* 2. *dub.* 2. *n.* 11. & tenet

Diana

Diana ſupra, referens Coninch. & Guttier. hæc enim, licet non faciant illicitum ingreſſum Religionis poſt contractum ſincera fide Matrimonium, reddunt tamen illicitum animum, quo ſic ab initio contraheretur.

12. Dixi; *niſi forte ex aliqua urgentiſſima cauſſa*, puta ad vitandum aliquod grave damnum, aut ſcandalum notabile, ad conſervandam famam mulieris, quæ alioquin graviter periclitaretur, vel ad legitimandam prolem ex ea habitam, ſed in iſto caſu deberet Matrimonium contrahere cum animo ingrediendi Religionem de conſenſu alterius partis, quæ conſequenter non poſſet conqueri, nec dolere. Vide quæ diximus loco ſupra cit.

13. Quæres 2. *An Sponſa per vim cognita, intra bimeſtre poſſit adhuc Religionem ingredi, vel teneatur permanere cum Marito?* Hæc difficultas remanet ſoluta ſupra *c. 4. dub. 7. num.* 55.

DUBIUM III.

Quo fine teneantur Conjuges uti Matrimonio.

14. Quamvis actus conjugalis ſit de genere ſuo licitus, & honeſtus, & eſſe poſſit meritorius; vitiari tamen poteſt, ſi non obſerventur debitæ circumſtantiæ contentæ in illis vulgatis Carminibus:

Sit Modus, & finis, ſine damno, ſolve, cohære
Sit locus, & tempus, tactus, nec ſpernito Votum.

De quibus ſucceſſive dicemus, incipientes a fine, quem habere debent Conjuges in tali actu. Et quidem certum eſt, poſſe licite exerceri propter aliquod ex tribus bonis Matrimonii: ſic licitum eſt habere copulam ob bonum Sacramenti, ob fidem ſibi ſervandam, & prolem procreandam, quia ob illa tria bona licite contrahitur Matrimonium ordinatum ad copulam; ſi talem prolem intendunt Conjuges ſolo deſiderio ſucceſſionis, ſiſtendo ibi, & non ordinando prolem ad Deum, ut in cultu Dei edoceatur, volunt plerique eſſe peccatum veniale, maxime qui non admittunt actum indifferentem in individuo, quia non debent ſiſtere in bono naturæ, ſed ordinare ad bonum Sacramenti. Verum ad excludendum peccatum, etiam veniale, ſufficit non apponere finem malum, & vitioſum, vel quia dari poteſt actus indifferens in individuo, vel quia excluſio finis pravi, & vitioſi eſt virtualis ordinatio in Deum, quod ſufficit ad excludendum peccatum, etiam veniale, ut cum Sylveſtro, Sanch. & Pontio docet Leander *diſp.* 25. *q.* 11.

15. Alii excludunt bonum Sacramenti, dicentes, non eſſe licitum, ſed peccatum veniale copulam exercere ob bonum Sacramenti, id eſt ad ſignificandam indiſſolubilem unionem Verbi cum Natura humana, vel Chriſti cum Eccleſia, quia licet illum finem habuerit Deus in inſtitutione Matrimonii, non eſt tamen finis, ob quem debeat copula exerceri. Sic Ricard. Palud. ſupplem. Gabriel. & Henriq. quos ſequitur Sanch. *l. 9. diſp. 8. n.* 14. Probabilius tamen eſt, carere omni culpa, etiam veniali, quia non poteſt eſſe culpa uti Matrimonio ob eum finem, ad quem ordinatur; ſed Matrimonium ordinatur ad ſignificandam unionem Verbi cum Humanitate; ergo non poteſt eſſe culpa ob eum finem uti Matrimonio, dummodo utens non excludat alium finem intrinſecum, qui eſt generatio prolis. Ita Pontius *l.* 10. *c. 8. n.* 4. Trull. *l. 7. c.* 11. *dub.* 2. *n.* 6. Leander *q.* 14.

16. Dubium eſt; *an ſit peccatum veniale copulam habere ob ſedandam concupiſcentiam, vitandam propriam incontinentiam, & periculum fornicationis?* Aliqui abſolute affirmant, eſſe peccatum veniale; alii eſſe peccatum, quando aliis mediis, orationibus, & jejuniis, & abſtinentiis poteſt quis in ſe ipſo vitare incontinentiam, quia pervertitur ordo, utendo tali medio ad ſatisfaciendum ſuæ concupiſcentię, & quia Apoſt. 1. Cor. 7. concedens uſum conjugii ad vitandam incontinentiam, ait: *Hoc dico ſecundum indulgentiam*; at indulgentia ſupponit culpam, & ſic culpa eſt venialis, & aliqua inordinatio copulam habere propter illum finem. Sic Magiſter, Bonav. Sylv. Palud. Sotus, Henriq. & alii, quos affert, & ſequitur Sanch. *l. 9. diſp. 9. n.* 4.

17. Verum dicendum eſt, nullam eſſe culpam, etiam venialem, copulam habere ad vitandam propriam incontinentiam. Colligitur ex Apoſt. 1. Corin. 7. dicente; *propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat*, propter fornicationem utique vitandam. Et rurſus: *Revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram.* Ratio eſt, quia Matrimonium poſt lapſum hominis in peccatum, ordinatum eſt etiam in remedium concupiſcentiæ propriæ, ut patet ex Apoſtol. ergo nulla eſt deordinatio uti Matrimonio ob talem finem; tum quia omnes admittunt, licitam eſſe copulam ad finem ſedandi concupiſcentiam, & vitandi incontinentiam in altero Conjuge ratione caritatis; ergo etiam licita eſt ad eumdem finem in ſe ipſo, quia caritas magis reſpicit ſe ipſum, quam alterum, maxime in iis, quæ ſpectant ad bonum Animæ. Nec obſtat, quod aliis modis poſſit ſedari concupiſcentia, quia nemo tenetur alia media, quamvis perfectiora, adhibere, quando ad hunc finem medium uſum conjugalis bonum eſt, & ad eum finem a Deo ordinatur, & ab Apoſt. commendatum; & ſi ibidem hoc medium conceſſit *ſecundum indulgentiam*, non eſt quod ibi ſit culpa, ſed quia erat conceſſio rei licitæ, ſed non præceptæ, ut patet ex contextu: *hoc dico ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium.* Si copula eſſet illicita, & peccaminoſa ex eo, quod aliis mediis poteſt ſedari concupiſcentia, ſæpe peccarent Conjuges, qui non habent ſpem generandi filios, vel eſsent valde anxii, ſi examinare deberent, num aliis mediis, orationibus, jejuniis, aliiſque carnis afflictionibus vincere poſſint concupiſcentiæ ſtimulos, quibus ſæpe ſtimulantur; dicendum ergo eſt, nullum eſſe peccatum copulam conjugalem habere in remedium concupiſcentiæ, ut docent Diana *p. 3. tract. 4. reſol.* 219. referens Coninch. Layman, & alios Ant. a Spir. S. *diſp. 9. n.* 597. &, alii pluribus relatis, Averſa *q.* 21. *ſect.* 4.

18. Eadem ratione dicendum eſt, non peccare Conjuges, qui copulam habent ob ſanitatem corporis conſervandam, vel reſtaurandam, quia hujuſmodi finis eſt licitus, & honeſtus, & uſus Matrimonii ad hunc finem poteſt eſſe utilis. nec tenetur homo ſemper operari propter finem præſtantiſſimum, & adhibere media præſtantiſſima, ſed ſufficit pro vitando peccato, quod operetur propter finem licitum, & honeſtum: ſic in aliis rebus humanis ob fines de ſe licitos ſine copula adhibentur media de ſe licita, & ad illos fines utilia, quamvis ex ſua inſtitutione ad illos fines non ſint ordinata, ac proinde uſus Matrimonii, cum poſſit eſſe utilis ad conſervandam, & reſtaurandam ſanitatem, licite poteſt in hunc finem adhiberi, quamvis ex ſua inſtitutione ad illum non ordinetur. Sic Major, Coninch. Layman, Emmanuel Sa, quos affert, & ſequitur Diana *p. 3. tr. 4. reſ.* 218. Rebellus, Hurtado, Macado, & alii, quos ſequitur Leand. *q.* 16.

19. *An vero uſus Matrimonii ſit licitus ob ſolam voluptatem carnalem capiendam?* Reſp. negative, & oppoſitum damnatur ab Innoc. XI. propoſ. 9. inter damnatas, quæ ita ſe habet, *opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.* Ratio eſt, quia uſus Conjugii propter ſolam delectationem carnalem inde reſultantem invertit ordinem a natura conſtitutum pro generatione prolis, & conſervatione ſpeciei; indidit enim natura hujuſmodi actui delectationem, ut facilius, & promptius homines moverentur ad generandam prolem, & conſervandam ſpeciem; ergo ſiſtere in illa delectatione eſt quædam inordinatio, & peccatum veniale. Si quis tamen intenderet delectationem carnalem, non ſiſtendo in illa, ſed tamquam medium ſubordinatum ad prolis generationem, quæ eſt primarius finis Matrimonii; nulla eſſet culpa, nec etiam venialis; ſecus ſi meram delectationem intendat, ibi ſiſtendo. Sic cum Dicaſt. Ant. a Spir. S. *n.* 599. & Cardenas in explicat. propoſitionis damnatæ *art.* 2. *n.* 53.

20. Si vero copula exerceatur propter finem malum, & peccaminoſum, erit culpabilis, & peccaminoſa mortaliter, aut venialiter, prout finis appoſitus eſt mortaliter, aut venialiter malus, & habebit malitiam ejuſdem ſpeciei, cum malitia finis, juxta communem regulam actuum humanorum deſumentium malitiam, & mortalitatem ex fine. Erit etiam mortaliter peccaminoſa, ſi in illa poſitive excludatur finis generandæ prolis, aut impedimentum aliquod apponatur, ne ſequatur: ſecus ſi Conjuges nullum ponentes impedimentum ſolum inefficaciter appeterent prolem non ſequi, ſi hoc fiat ex bono fine, ut notat Averſa *d. q.* 21. *ſect.* 4.

DUBIUM IV.

An, & quando ratione loci poſſit eſſe illicita Copula Conjugalis?

21. Circa locum actus Conjugalis nullibi prohibetur, niſi in loco publico, & in Eccleſia. Et quidem in loco publico, & coram aliis habere copulam eſt peccatum mortale, tum propter ſcandalum, & ruinę occaſionem, quam aſpicientibus tribuerent, tum propter naturalem indecentiam, & turpitudinem, quam ſecum affert talis actus publice factus more Brutorum; unde etiam, ceſſante ſcandalo, eſſet peccatum mortale, quia valde diſſonus eſt rationi, & adverſatur decentiæ, ac honeſtati humanæ, qua ratione ſub lethali prohibentur etiam oſcula, tactus, & amplexus Conjugum, ſi laſcive fiant in loco publico propter ſcandalum, & indecentiam, prout tenent Doctores communiter apud Leandrum *q.* 29.

22. Quamvis nonnulli apud Dianam *par.* 11. *tract.* 8. *reſ.* 34. velint, eſſe peccatum mortale copulam Conju-

galem factam in Eccleſia tempore neceſſitatis, quando Conjuges diu ſunt intra illam incluſi; communior tamen aliorum opinio licitam facit copulam conjugalem, pro tempore neceſſitatis, ad vitandam incontinentiam, ſi diu in illa permanere debeant incluſi abſque poteſtate exeundi, dummodo ſecreto fiat abſque ſcandalo, quia cum ſit difficile, Conjuges per multum tempus abſtinere, probabilius eſt, Eccleſiam in caſu neceſſitatis nolle ipſos obligare ad abſtinendum, prout docent Suar. Henriq. Petrus Ledeſma, Barthol. de Ledeſma, Sylveſter, Caſtro-Palaus, quos, & alios uſque ad 27. Doctores, refert, & ſequitur Sanch. apud Dianam *loc. cit.* longum tempus ad talem neceſſitatem Leand. 1. *par. tr.* 5. *diſp.* 8. §. 4. *q.* 14. putat, eſſe quatuor dies, alii dicunt eſſe decem, & alii viginti, alii cum Sanch. putant, unum menſem detentionis eſſe judicandum longum tempus, quod utique eſt probabilius.

23. Difficultas eſt: *an ſit licita copula conjugalis in Eccleſia extra caſum neceſſitatis, & periculum incontinentiæ?* Prima ſententia affirmat, quia talis actus conjugalis in Eccleſia nullibi invenitur prohibitus; nam Textus in c. *fin. de conſecr. Eccleſiæ*, qui ſolus ſolet adduci, non probat ſufficienter; quando enim ibi dicitur: *Si Eccleſia cujuſcumque fuerit ſemine, aut ſanguinis effuſione polluta, &c.* intelligi poteſt de effuſione ſeminis inter ſolutos, & non conjugatos ſeu de effuſione peccaminoſa, non vero conjugali, & licita, quæ Eccleſiam non polluit, ſicut eamdem non polluit licita ſanguinis effuſio facta in defenſionem propriam. Sic Diana *p.* 11. *tr.* 8. *reſ.* 34. & apud ipſum Perez de Matrim. *diſp.* 49. *ſect.* 4. *n.* 7. Ant. a Spir. S. *diſp.* 9. *n.* 601. Pontius *l.* 10. *c.* 10. *n.* 13. Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 4. *n.* 16. Vaſq. & alii apud Leandrum *q.* 30. dicentes, licitam eſſe copulam conjugalem in Eccleſia, quamvis non fiat ad vitandam incontinentiam, ſed ob alios fines licitos.

24. Secunda ſententia probabilior docet, copulam maritalem factam in Eccleſia extra caſum neceſſitatis, & periculum pollutionis eſſe Sacrilegium, & peccatum mortale, quia voluntaria ſeminis, & ſanguinis effuſio eſt ſpecialiter ab Eccleſia prohibita ob reverentiam loci ſacri, & voluit per illam, Eccleſiam remanere pollutam, nec poſſe in illa Divina celebrari, niſi iterum conſecretur, aut benedicatur, cap. *ult. de conſecr. Eccl. in* 6. & cap. *Eccleſiis de conſecr. diſt.* 18. quæ jura, cum univerſaliter loquantur, debent etiam univerſaliter intelligi, non ſolum de illicita, ſed etiam de licita ſanguinis, & ſeminis effuſione facta extra caſum neceſſitatis. Certe ſi Judex reum occideret in Eccleſia, quamvis eſſet occiſio juſta, tamen committeret Sacrilegium, & Eccleſia remaneret polluta, ita etiam ſacrilega eſt ſeminis effuſio, etiam licite facta extra caſuum neceſſitatis; ſecus ſi fiat in caſu neceſſitatis ob rationem ſuperius adductam, ſicut non eſſet ſacrilega, nec pollueret Eccleſiam ſanguinis effuſio facta in neceſſitate ob defenſionem propriæ vitæ. Sic Sanch. Sotus, Suar. Henriq. Rodriq. Navar. Petrus de Ledeſma, & alii, quos affert, & ſequitur Leand. *q.* 30. Sylveſter, Azor. Leſſius, Rebellus, quos ſequitur Bonac. *de Matr. qu.* 4. *punct. ult. num.* 6.

D U B I U M V.

An, & quatenus Copula conjugalis ſit illicita ratione Temporis?

25. Plures affirmant, copulam maritalem eſſe peccaminoſam, ſi fiat diebus ſacris ad Dei cultum ſpecialiter conſecratis, ut ſunt dies feſtivi, & maxime ſollemniores Nativitatis, Paſchatis, Pentecoſtes, & dies jejuniorum, & orationum, in quibus fiunt publicæ ſupplicationes, & proceſſiones, quia iis diebus vacandum eſt orationi, jejuniis, & alii actibus ſacris; & aliqui volunt, eſſe culpam lethalem iis diebus copulam habere, Alenſis, Aſtenſis, Abulenſis, & Alexander de Nevo, prout refert Sanch. *l.* 9. *diſp.* 12. *n.* 2. Alii volunt, eſſe culpam venialem, Magiſter *in* 4. *diſt.* 32. *c.* 3. Albertus Magnus, Durand. Palud. Suppl. Gabrielis, & alii, quos citat Sanch. *n.* 3. Sylveſter V. *debitum q.* 1. *concl.* 2. Tabiena V. *Matr.* 3. *q.* 8. §. 9. & alii ex Theologis, & Summiſtis.

26. Verum, licet ſit ſalubre conſilium iis diebus de communi conſenſu a copula abſtinere, ut vacent orationi, & pœnitentiæ, juxta conſilium Apoſt. 1. Corint. 7. *Nolite fraudare invicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi*; abſolute tamen nullo tempore prohibita eſt copula conjugalis, & iis diebus feſtivis, & jejuniorum poſſunt ſine ullo peccato Conjuges epulari, quia id nullo jure prohibetur, & poſſunt Conjuges ſimul exercere alios actus ſacros iis diebus convenientes; & inde nullum eſt peccatum, ſive petere, ſive reddere debitum iis diebus feſtivis, niſi forte id fieret in contemptum diei feſti, quia tunc eſſet peccatum lethale. Sic tenent Scotus, D. Bonav. Petrus de Ledeſma, Rodriquez, Sanch. Pontius, Facund. Hurtado, & alii communiter, quos affert, & ſequitur Leand. *diſp.* 25. *q.* 20. Bonac. *q.* 4. *p.* 6. *n.* 28. Coninch. *diſp.* 34. *dub.* 9. *n.* 74.

27. Conſultiſſimum etiam eſt, ac piiſſimum conſilium abſtinere a copula conjugali, qua die vel ſumenda, vel ſumpta eſt Euchariſtia; nam illa multum diſtrahit a rebus Divinis, & impedit elevationem mentis, quæ in conſideratione tanti Sacramenti debet occupari, ut proinde dixerit D. Hier. relatus in c. ſciatis 33. *q.* 4. *Quicumque uxori debitum reddit, vacare non poteſt orationi, nec de carnibus Agni comedere debet*: & in Epiſt. ad Pammachium: *illorum conſcientias convenio, qui eodem die poſt coitum communicant*. Nullum tamen eſt peccatum, nec etiam veniale, ſi ea die non abſtineat a tali copula, quia nullibi hoc prohibetur, nec ulla irrogatur irreverentia Sacramento, ut etiam diximus ſuo loco *de Euchar. tract.* 4. *cap.* 10. *dub.* 5. Nec verba D. Hieronymi continent præceptum, ſed conſilium, quod etiam patet ex D. Gregor. reſpon. 10. ad interrogat. D. Auguſt. ut habetur in cap. *Vir cum propria* 33. *quæſt.* 4. ubi dicitur: *ſi quis ſua Conjuge non cupidine voluptatis captus, ſed ſolummodo liberorum creandorum gratia utitur, de ſumendo Corporis Dominici, Sanguiniſque Myſterio ſuo eſt relinquendus judicio, quia a nobis non debet prohiberi accipere*, ubi Gloſs. in ly *prohiberi*, habet, *id eſt diſſuaderi*. Si ergo non debet prohiberi, nec diſſuaderi, nullum eſt peccatum, nec etiam veniale tali die debitum petere, multo minus debitum reddere petenti, cum ſit opus juſtitiæ, a quo non excuſat Sacra Communio. Ita Sanch. *l.* 9. *diſp.* 13. *a num.* 4. ubi pluſquam viginti Doctores affert.

28. Quæres: *An tempore menſtruorum liceat copulam habere cum uxore?* Prima ſententia negat, quando talis paſſio eſt naturalis, quæ nimirum ſolet per ſingulos menſes, vel alio tempore determinato feminis evenire; ſi enim talis fluxus ſanguinis eſſet frequens, ut in quibuſdam feminis ſolet accidere, nullum eſſet peccatum cum uxore ſic menſtruata copulam habere; ſi autem determinato tempore accidat, nec petere, nec reddere licitum eſt. Ratio eſt, quia eo tempore periculum eſt, ne proles concipiatur leproſa, monſtruoſa, vel aliis gravibus corruptionibus inficiatur, quod eſt grave ejuſdem prolis detrimentum, & quia hoc graviter prohibetur in Scriptura Sacra Levit. 20. *Qui coierit cum muliere in fluxu menſtruo, ipſaque aperuerit fontem ſanguinis ſui, interficientur ambo*; & Ezechiel. 18. injungitur: *Qui uxorem proximi ſui non violaverit, & ad mulierem menſtruatam non accesserit*. Ita tenent Scotus, Paludius, Argent. Almain, Roſella, Tabiena, & alii plures relati a Sanch. *l.* 9. *diſp.* 21. *n.* 2. qui concludunt, ſic accedere ad uxorem menſtruatam eſſe peccatum mortale.

29. Secunda ſententia nullum agnoſcit peccatum, ſaltem mortale in tali congreſſu, quia nulla extat Divina prohibitio in Lege Nova; Vetus autem data *Levit.* 20. utpote cæremonialis, & ex parte judicialis jam ceſſavit. Nec talis congreſſus eſt nocivus proli naſcituræ; quia raro eo tempore fit conceptio, eo quod fluxus menſtruus valde obſtat retentioni ſeminis in matrice, teſte Ariſtot. *l.* 1. *de gener. anim. c.* 16. & ſic rariſſime, vel fere numquam naſcitur proles, nec conſtat, illam eo tempore magis, quam alio tempore concipi cum vitio, & defectu corporis. Gloſs. in cap. *ſi cauſſa* 33. *q.* 4. Caſtro *l.* 1. *de lege pœnali c. ult.* Vivaldus in Candelabro *p.* 1. *de Matr. n.* 259. Sanch. *diſp.* 21. *n.* 7. Bonac. *q.* 4. *punct.* 6. *n.* 9. Pontius *l.* 10. *c.* 14. *n.* 6. Ant. a Spir. S. *n.* 602. Leand. *q.* 22. aliique magis communiter.

30. Nullum igitur erit peccatum, nec etiam veniale eo tempore copulam habere cum uxore ad vitandam incontinentiam, ad compeſcendos carnis ſtimulos, ad ſedandas, ſeu avertendas rixas, & diſcordias inter Conjuges, & ad fovendum amorem; præciſa autem cauſa, videtur peccatum veniale ratione turpitudinis, & indecentiæ, quæ in illo actu tali tempore reperitur, ut, pluribus citatis, docet Leand. *diſp.* 25. *q.* 21. & hoc titulo Bonacina cum aliis excuſat uxorem, ſi eo tempore debitum negat viro petenti.

31. *An vero ſit licitum reddere, & petere debitum, quando uxor eſt gravida?* Reſp. affirmative, dummodo abſit periculum abortus, nam concubitus matrimonialis non ſolum eſt in officium, ſed etiam in remedium; ſi autem tunc eſſet illicitus, male proviſum eſſet Conjugibus de remedio concupiſcentiæ: nam uxores plures majori parte temporis ſunt gravidæ, & ſic deberent Conjuges majori parte temporis abſtinere a petitione, & redditione debiti, vel innumera peccata venialia committerent. Quod ſi SS. Patres videntur aliquando ſentire oppoſitum, intelligi debent, vel quando adeſt periculum abortus, vel tantum de conſilio. Bonac. *q.* 4. *p.* 6. *n.* 11. Sanch. *n.* 6. Coninc. *diſp.* 34. *dub.* 9. *n.* 78. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 244. Leand. *q.* 24. Ant. a Spiritu S. *n.* 602. qui ſolum agnoſcit peccatum, quando adeſt periculum abortus fœtus animati; quod tamen rariſſimum eſſe dicit, non vero

circa initium conceptionis, quando materia nondum eſt formata, nec fœtus animatus, quia tunc levis eſt jactura, quamvis diſſipetur illa materia, vel quia diſſipatio numquam evenit, eo quod poſt conceptionem matrix omnino clauditur, & ſic congredi cum uxore prægnante nullum erit peccatum, nec etiam veniale, ſi abſit periculum abortus fœtus animati.

32. Tempore, quo poſt partum durat purgatio ſanguinis, copulam habere cum uxore, aliqui dicunt, eſſe peccatum mortale, alii volunt eſſe veniale, ſed nullum ex hoc capite eſt peccatum, niſi forte veniale ex quadam turpitudine, & indecentia, & eodem modo de tali copula loquendum eſt, ac de copula habita cum uxore menſtruata. Sic, pluribus citatis, Leander *q.* 25. & Ant. a Spir. S. *n.* 602. nulla itidem copula eſt debitum petere, aut reddere tempore, quo mater ſobolem lactat, quia in hoc nulla eſt deformitas, nec inde notabile damnum ſoboli ſolet evenire; ſi enim conſtaret de periculo, & damno ſobolis, ſine dubio deberent tunc abſtinere; niſi alia via ſperarent proli jam natæ de alimento providere, & hac ratione excuſant ab obligatione reddendi debitum matrem lactantem, quæ ratione paupertatis non poteſt tradere prolem aliis lactandam, ſi adverteret ubera exſiccari, aut lac fieri valde nocivum proli. Sanch. Hurtado, Bonacina, Petrus Ledeſma, & alii, quos refert, & ſequitur Leander *q.* 26.

33. Quæres: *An licita ſit copula Conjugalis inter amentes?* Reſp. illicitam eſſe, quando ambo Conjuges ſunt amentes, & ſic peccarent, non quidem ipſi amentes, ſed qui eos incitarent ad copulam, & cuſtodes, qui illam permitterent, quando poſſet naſci proles, cui propter amentiam parentum eſſet male proviſum de bona educatione, & remaneret maximo periculo expoſita. Sic tenent communiter Sanch. *lib.* 9. *diſp.* 23. *n.* 5. Diana *p.* 9. *tr.* 6. *reſ.* 4. Ant. a Spir. S. *n.* 602. Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 3. *n.* 24. Averſa *q.* 21. *ſect.* 7. quia nullam agnoſcit culpam, quando eſſent ſenes, nec poſſet ſequi proles, cujus periculum tunc ceſſat. Si unus Conjugum ſit ſanus, & alter amens, non erit illicita copula, niſi eſſet periculum abortus, aut perimendæ prolis, quod vigere poteſt, quando uxor eſſet furioſa, & ceſſat, ſi mulier ſana debitum peteret a viro amente, quamvis eſſet periculum ſeminandi extra vas, quia illa effuſio eſſet præter intentionem petentis, quæ proinde non peccaret ſic petendo; bene tamen advertunt Sanch. *n.* 10. Coninch. Palaus, & alii relati ab Anton. a Spiritu S. non teneri Conjugem ſanam reddere inſano petenti, quia talis petitio non eſt actus humanus; tenetur tamen per accidens propter obvianda graviora mala, ut notat Averſa *ſect.* 7.

D U B I U M VI.

An, & quatenus Copula reddatur illicita ratione Situs, & Modi?

34. CErtum eſt apud omnes, mortaliter peccare Conjuges, ſi copulam habeant in vaſe præpoſtero, & innaturali, quia eſſet copula ſodomitica repugnans lumini naturæ, & fini Matrimonii; namque copula maritalis inſtituta eſt a natura ob generis propagationem, & ſic illa, quæ ad hunc effectum apta non eſt, erit prorſus illicita, tum inter Conjuges, tum inter quaſcumque alias perſonas, & inde uxor potius mortem, quam talem copulam debet admittere, ut omnes fatentur.

35. *An vero ſaltem licita ſit Conjugatis talis copula, non quidem conſummata per ſeminis effuſionem, ſed inchoata per carnis penetrationem, ſi vir illam inchoaret animo conſummandi in debito vaſe naturali?* Affirmant nonnulli, quia tunc adeſſet ſolum contactus præparans, & diſponens ad copulam naturalem. Sic Nav. Zerola, Graffius, Gambacurta, & Zanardus, quos refert Diana *p.* 2. *tr.* 17. *reſ.* 37. *verſ. ad ſecundum*. Reſp. non eſſe licitam, ſed peccare mortaliter Conjuges peccato ſodomiæ inchoatæ, ad quam talis penetratio diſponit, nec revera ſe habet inſtar alterius nudi tactus, quo licite provocatur natura in ordine ad copulam conjugalem, ſed ut diſpoſitio ad aliam ſpeciem luxuriæ, & medium improportionatum ad legitimum, & naturalem congreſſum: & ſic eſt peccatum mortale contra naturam. Sic Bonac. *q.* 4. *punct.* 11. *n.* 12. Diana *ſupra* Sanch. *diſp.* 17. *n.* 4. Pontius *l.* 10. *c.* 11. *n.* 5. Leand. *q.* 36. Eadem ratione illicitum eſt perfricare pudenda circa vas præpoſterum in ordine ad copulam legitimam habendam, quia talis perfricatio eſt ſodomiticæ copulæ inchoatio, ac proinde peccaminoſa, & aliud aſſerere eſt mera turpitudo, & habenas laxare libidini, ut cum Pontio loquitur Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 204. *p.* 9. *tract.* 8. *reſ.* 31. *verſ. Quæritur quinto:* unde eſt circumſtantia neceſſario in confeſſione explicanda, Pontius, Palaus, Facund. quos affert, & ſequitur Leand. *q.* 37.

36. Prohibita etiam eſt Conjugatis ſub lethali quæcumque voluntaria pollutio, & effuſio ſeminis extra vas debitum, quia eſt peccatum mollitiei, & contra naturam, & inde prohibetur in copula modus indebitus, ex quo ſequitur talis effuſio ſeminis, vel in toto, vel in majori parte; ſi enim pars aliqua minima ſolum dilabatur, erit ex hoc titulo ſolum peccatum veniale: ſi autem effuſio ſequatur per accidens, & præter intentionem, ut ſi dum vir legitime congredi conatur, ex quadam feſtinatione, nimio calore, & vigore naturæ pollutio præveniret congreſſum, excuſantur Conjuges, ſaltem a mortali, ſecundum communem ſententiam, vel etiam a veniali, ut cum Sanch. Trullench. & Pontio tenent Leander *q.* 36. Hurtad. *diſp.* 5. *diff.* 6. *n.* 20. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 204. Palaus *diſp.* 3. *q.* 4. §. 13. *n.* 1.

37. Difficultas igitur eſt; *an, ſecluſo periculo ſeminis effundendi extra vas debitum, licita ſit Conjugatis copula modo indebito facta, ut ſi Mulier ſit incuba, & vir ſuccubus, ſi a latere ſtando, ſedendo, vel etiam modo præpoſtero, ſed in vaſe naturali habeatur copula?* Volunt nonnulli, moraliter peccare Conjuges, ſi abſque neceſſitate tali modo congrediantur, quia invertunt ordinem a natura deſtinatum, & impediunt, ſeu incertam reddunt generationem prolis. Palud. Præpoſitus, Monald. & alii relati a Leandro *q.* 32. verum exiſtimo, non peccare mortaliter Conjuges, ſi, ſecluſo periculo effundendi ſemen extra vas, copulam habeant aliquo ex aſſignatis modis. Ratio eſt, quia nulla variatio ſitus impedit generationem, dummodo fiat ſeminatio intra vas, quia ſemen non ſolum recipitur in matricem per deſcenſum, ſed etiam per ejuſdem matricis attractionem, ut ait Ariſt. 2. *de gener. animal. c.* 4. Ita Sanch. Cajet. Petrus Soto, Navar. Henr. Coninch. Toletus, Rebell. & alii, quos affert, & ſequitur Leand. *q.* 32. & 33. Palaus *de ſponſ. diſp.* 3. *p.* 4. §. 3. *n.* 1. Ant. *n.* 950.

38. Eſſet peccatum mortale, ſi ex indebito modo congrediendi immineret periculo effuſionis extra vas naturale, quod periculum raro adeſſe, & ideo non teneri Confeſſarium interrogare de tali periculo pœnitentem ſe accuſantem de indebito ſitu, cum Sanch. advertit Averſa *q.* 21. *ſect.* 5. ſi autem experimento conſtaret, ex indebito modo concumbendi ſemen effundi, eſse peccatum mortale tali modo concumbere, quia talis ſitus, cum ſit cauſſa effuſionis, eſt cauſſa, quod impediatur generatio; ſi autem ex vacatione ſitus effundatur ſolum aliqua pars ſeminis, dummodo alia retineatur, non eſse peccatum mortale, plerique ſentiunt, quia non tota quantitas eſt ad generationem neceſsaria, ut docent Medici. Ita cum Sanch. Pontio, & Perez, Ant. a Spir. S. *n.* 606. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 4. §. 3. Gaſp. Hurt. *diſp.* 50. *diff.* 5. *nu.* 20. ſed aliis hæc opinio videtur nimis laxa, quia eſt prodigere ſemen humanum abſque rationabili cauſsa, maxime quia Conjuges non habent jus ad talem ſitum, cum ſine incommodo poſſint obſervare ſitum naturalem, ut cum Dicaſtillo *t.* 3. *de Sacr. tr.* 10. *diſp.* 9. *dub.* 7. *nu.* 65. tenet Diana *p.* 11. *tr.* 8. *reſ.* 33.

39. Quamvis Conjuges variantes ſitum, ſecluſo periculo effuſionis, poſſint excuſari a lethali, quia non eſt gravis inordinatio, peccant tamen venialiter, & graviter ſunt increpandi, ſi hoc faciant abſque cauſsa pro mera voluptate, & libidine; nam ſi juſta interveniat cauſsa, puta pro vitando in Muliere abortu, vel ſi ob corporis infirmitatem, aut viri pinguedinem, non poſsent alio modo copulam habere, excuſarentur etiam a veniali, ut admittunt Doctores communiter.

40. Addunt nonnulli, uxorem non ſolum poſse abſque omni culpa, ſed teneri debitum reddere viro petenti, etiam ſine cauſsa, modo, & ſitu indebito, quia probabilius eſt, ſic exigentem ſolum peccare venialiter; at Conjux non ſolum poteſt, ſed tenetur reddere debitum, quando nulla intervenit culpa mortalis. Ita Sanch. Cajet. & alii, quos affert, & ſequitur Leand. *q.* 34. ſed melius Bonac. *q.* 4. *pu.* 3. *n.* 10. Armilla verbo *debitum n.* 6. Averſa *q.* 21. *ſect.* 5. dicunt, non debere uxorem tali modo inordinato reddere, quia non debet cooperari peccato veniali; excuſaretur tamen a peccato, ſi id permitteret abſque ſua culpa, ne diſpliceat petenti, & ne oriantur lites, & diſcordiæ; & quia hæc cauſsa regulariter adeſt, ideo regulariter excuſatur mulier a peccato, ſi debitum reddat petenti modo inordinato, quoad ſitum. Hoc titulo Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 296. ait, abſolute, & ſine ullo ſcrupulo poſse uxorem reddere debitum Viro petenti, qui inverſo modo, ſeu præpoſtere ſuccumbens vult illam intra vas naturale cognoſcere.

D U B I U M VII.

Quomodo debeant ſe gerere Conjuges in conſummatione copulæ?

41. QUamvis conari debeant Conjuges, ut ſimul conſumment copulam, & conveniant in ſeminis effuſione; hoc tamen non eſt abſolute neceſſarium,

ſed licite poteſt unus alterum prævenire, cum poſſint ſemina ſimul miſceri, etiamſi unum poſt alterum fundatur, nec per hoc impeditur generatio prolis; unde non debet Conjugibus hæc obligatio imponi, quia res eſſet plena ſcrupulis, ut notat Pontius *l.* 10. *c.* 11. *n.* 3. & hoc verum eſt, etiamſi alter tactibus antecedenter ſe diſponat, & præparet, ut celerior ſequatur effuſio; non enim peccaret mortaliter, niſi ex prava voluntate, putans, per hoc poſſe impediri generationem, ſi ad illam impediendam hoc faceret. Dubium eſt: *An uno debito modo ſeminante, poſſit alter copulam interrumpere, & a ſeminatione deſiſtere, vel illam teneatur complere?*

42. Reſp. poſt feminæ ſeminationem non poſſe virum copulam interrumpere, & a ſeminatione deſiſtere, ſed tenetur ſub lethali per ſui ſeminis effuſionem complere, & hanc tenetur femina ſub lethali expectare, niſi forte ex urgentiſſima aliqua cauſſa ſuperveniente excuſentur, ut ſi grave aliquod periculum vitæ, vel fera, ſeu inimicus ſuperveniret, vel ſi ſubito aliqui hoſpites extranei ſupervenirent, ut cum Sanch. & Dicaſtillo notat Anton. *n.* 610. Ratio eſt, quia in illo caſu viro deſiſtente a ſeminatione impediretur generatio, quæ ſine virili ſemine fieri non poteſt, & ſemen femineum fruſtraretur, ac prodigeretur; ergo peccant mortaliter, ſi poſtquam femina ſeminavit, vir deſiſtat, aut femina ipſa recedat, non expectata viri ſeminatione, niſi ob decentiam, & honeſtatem, ob inopinatum alicujus adventum, vel ex alia urgenti cauſſa deſiſtant: & in hoc conveniunt Doctores communiter, Sanch. Cajet. Palud. Henr. Roſella, Hurtado, quos ſequitur Leand. *q.* 42. Ant. *n.* 609. Bonac. *q.* 4. *p.* 6. *n.* 16. Averſa *ſect.* 5.

43. Dices: *in copula fornicaria, poſt ſeminationem feminæ, vir non ſolum licite poteſt, ſed etiam tenetur deſiſtere, & recedere, quamvis ipſe non ſeminaverit, non obſtante fruſtratione ſeminis feminei; ergo in copula maritali licitum erit ab illa recedere.* Sed contra, quidquid ſit de antecedente, nego conſequentiam. Diſparitas eſt, quia in copula fornicaria tota illa actio, & quælibet illius pars eſt illicita, & peccaminoſa; unde vir ſemper tenetur recedere, quia non poteſt continuare in peccato, nec malum eſt ſemen femineum fruſtrari ſuo fine, ubi proles fornicarie conciperetur, ſed malum fuit copulam inchoaſſe, & ſemen fudiſſe: unde vir tenetur deſiſtere, & recedere, quamvis effuſio ſit ſecutura extra vas, cum illam non poſſit amplius impedire, ut bene advertit Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 227. ubi oppoſitam ſententiam, nec etiam ut probabilem admittit. At in copula matrimoniali, cum ſit actio licita ordinata ad prolis generationem, vir non poteſt abſque peccato illam impedire, & fruſtraneum reddere ſemen femineum, quod ſine virili non ſufficit ad generationem, & ſic, femina ſeminante, tenetur & ipſe actionem complere.

44. Major difficultas eſt: *an poſtquam vir ſeminavit, poſſit recedere, vel teneatur expectare ſeminationem feminæ?* in quo diſcrepant Doctores; qui admittunt femineum ſemen non eſſe ad prolis generationem neceſſarium, conſequenter inferunt, virum poſſe recedere, nec teneri, etiam ſub veniali, expectare ſeminationem feminæ, quamvis poſſit continuare, ut femina opus ſuum compleat, quia nimirum ſecundum Medicos, & Philoſophos, quos affert Palaus *diſp.* 3. *punct.* 4. §. 3. *n.* 3. ſemen femineum non eſt neceſſarium, nec active ad generationem concurrit. Ex quo inferunt, poſt ſeminationem viri feminam non eſſe obligatam ſeminare, ſed poſſe recedere, quamvis teneatur expectare ſeminationem viri, ſi prius ipſa ſeminavit. Ita Palaus *ſupra* Ant. *n.* 607. Sanch. *diſp.* 7. *num.* 9. Henriq. *l.* 11. *c.* 16. *n.* 5. Bonac. *punct.* 6. *nu.* 16. Pontius *l.* 10. *c.* 11. *n.* 2. Leand. *diſp.* 25. *q.* 40.

45. Qui putant, utrumque ſemen neceſſarium eſſe ad generationem, dicunt, poſt ſeminationem viri feminam non poſſe recedere, nec virum deſiſtere, ſed teneri ſub lethali expectare ſeminationem uxoris, quia femineum ſemen, vel eſt ad generationem neceſſarium, vel ſaltem eſt utiliſſimum, & a natura ſic inſtitutum, ut ſimul cum virili concurrat. Ita Averſa *ſect.* 5. Ochagavia *tr.* 5. *de Matr. q.* 13. *in fine* Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 5. *n.* 21. & probabile dicit Diana *p.* 5. *tr.* 14. *reſol.* 37. verum, cum prima opinio ſit valde probabilis, non videtur Conjugibus hæc obligatio imponenda, quamvis ſit valde conveniens, quod vir debeat expectare, & in opere continuare, ut femina ſeminet, nam illius ſemen, quamvis non ſit abſolute neceſſarium ad generationem, eſt tamen utiliſſimum, & conducit ad formoſiorem, & perfectiorem formationem fœtus.

46. Quæres: *An, recedente viro poſt ſeminationem, poſſit uxor, quæ nondum ſeminavit, tactibus ſe provocare ad ſeminandum?* Negant Palaus *n.* 5. Rodriq. *in ſum. p.* 3. *c.* 8. *n.* 4. Taxeda *t.* 2. *Theol. Mor. l.* 4. *tr.* 1. *contr.* 12. *n.* 43. quem ſequitur Diana *p.* 9. *tr.* 8. *reſ.* 31. *quæſt.* 3. Ratio eſt, quia per ſolam virilis ſeminis effuſionem intra vas naturale feminæ cenſetur ſufficienter completa generatio, ad quam non requiritur ſemen femineum; ergo femina tactibus ſe excitans ad effundendum ſemen, finita copula maritali, & viro ab ea ſublato, peccat mortaliter, quia ille tactus non amplius ſpectat ad generationem, qui eſt finis Matrimonii. Nec juvat, ſi dicas, illam feminæ provocationem eſſe perfectionem, & conſummationem actus conjugalis; nam actus conjugalis, & prolis generatio perficitur per ſolam virilis ſeminis effuſionem, & ſic actus feminæ, qui poſtea ſequitur, non conducit ad generationem, ſed ad capiendam delectationem, quæ jam eſt feminæ illicita.

47. Verum contraria ſententia eſt communior, & probabilior, eamque tenent Bonac. *qu.* 4. *p.* 6. *nu.* 15. Averſa *q.* 21. *ſect.* 5. Ant. *n.* 607. Perez *de Matr. diſp.* 49. *ſect.* 8. *nu.* 4. Homobonus *de exam. p.* 1. *tr.* 7. *c.* 28. *q.* 116. & alii plures, quos affert, & ſequitur Leand. *q.* 41. Ratio eſt, quia illa provocatio, & incitatio uxoris eſt perfectio, & conſummatio actus conjugalis; nam licet femineum ſemen non ſit ſimpliciter neceſſarium ad generationem, eſt tamen utiliſſimum, & ad eam maxime conducit, ut ſupra notavimus, & ſic illa provocatio non poteſt eſſe illicita, quia non eſt ſe polluere, ſed incœptam copulam conſummare ad meliorem prolis conſtitutionem. Deinde, quia femina alias evidentiſſimo periculo committendi plura peccata mortalia remaneret expoſita, quia frequenter viri, præſertim robuſtiores, prius ſeminant, & illico recedunt, manente in feminæ valde irritata libidine; ergo poteſt femina ſic irrita conjugalem actum complere; & quamvis congruentius ſit, & conſulendum viro continuare copulam, ut femina ſeminet, cum ſit modus per ſe ordinatus, & conveniens ad hunc effectum; non tamen eſt illicitum feminæ tactibus ſe provocare, & actum complere, ſi antea non conſummavit, ut etiam docet Sanch. *diſp.* 17. *n.* 12.

48. Quæres 2. *An licitum ſit Conjugibus inchoatam copulam interrumpere, & ab illa recedere, quando nullus eorum ſeminavit?* Reſp. non eſſe licitum, ſi immineat periculum pollutionis, & effuſionis ſeminis extra vas; ſecus ſi nullum ſit periculum, & fiat de communi conſenſu; nam ille congreſſus, & penetratio vaſis facta a viro, eſt inſtar aliorum tactuum partium verendarum, qui liciti ſunt inter Conjuges, ſublato periculo pollutionis. Diana *par.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 227. & *p.* 10. *tr.* 14. *reſ.* 55. Palaus *p.* 4. §. 3. *n.* 3. Sanch. Hurtado, Pontius, & alii, quos ſequitur Leand. *q.* 43. Quod ſi unus recedat ab integra copula, altero renuente, peccabit mortaliter per denegationem debiti, ut per ſe patet.

49. Quæres 3. *An poſſit uxor petere, & reddere debitum viro, qui ſaturandæ libidinis cauſſa copulam incipit, ſed poſtea, ne ſequatur generatio, ſe retrahit, & ſemen effundit extra vas?* Certum eſt, mortaliter peccare Conjuges, ſi id faciant de communi conſenſu: ſi vero femina non conſentiat, Reſp. illam poſſe licite petere, & reddere. Ratio eſt, quia illa petendo, ſeu reddendo, dat operam rei licitæ, quam vir poteſt bene, & ſine peccato facere; quod autem ille male faciat, non per hoc debet mulier privari jure ſuo, quod acquiſivit ratione Matrimonii, nec per hoc illa dicitur cooperari peccato alterius, cum intendat actum licitum, quem alter licite præſtare poteſt, ſi vult. Ea ratione, qua licitum eſt petere mutuum ab uſurario, qui non eſt daturus, niſi ſub uſura, & petere Sacramenta a Miniſtro, qui eſt indigne adminiſtraturus, quia petit rem bonam, quam alter poteſt bene facere, licet ex ſua malitia male faciat. Sic Pontius *l.* 10. *c.* 11. *n.* 8. quem ſequitur Diana *punct.* 6. *tr.* 7. *reſ.* 7. & Tamb. *l.* 7. *in Decal. c.* 3. §. 5. *n.* 4. & 19. Non poterit tamen mulier, recedente viro, ſe ipſam provocare ad ſeminandum, quamvis ſit irritata, quia talis ſeminatio nihil confert ad generationem ob deficientiam ſeminis virilis, ſed ſolum ad libidinem explendam, quod malum eſt; ſi autem ſeminatio ſequatur ſponte ſua, ſeu naturali fluxu ſine alia provocatione, & conſenſu, ipſa non erit in culpa, nec peccabit. Huic mulieri conſulit Tambur. ut abſtineat a petendo, & reddendo pro illo vitando periculo, quia non tenetur reddere cum tali circumſtantia, ſeu viro ſe retrahenti, & voluntarie ſeminanti extra vas.

50. Quæres 4. *An licita ſit maritalis copula ſenibus, & aliis, qui præ debilitate, aut morbo non poſſunt ſeminare intra vas, vel ob impotentiam feminæ, quæ ſit nimis arcta, ut ſemen recipere non poſſit?* Reſp. licitam eſse, quouſque adeſt probabilis ſpes ſeminandi intra vas, quamvis per accidens, & præter intentionem ſemen aliquando, & ſæpius effundatur extra; quia dum viget talis ſpes, & dubia eſt impotentia, utuntur jure ſuo, & conantur ad actum licitum, quem ſperant poſse perficere; nam in dubio potentiæ antecedentis Eccleſia concedit triennium ad experiendum, utique ſciens, in tali conatu poſse ſemen extra effundi, & ſufficit aliqua ſpes perficiendi, quamvis major probabilitas eſset in oppoſitum; quando autem certo conſtat de impotentia, ab eo puncto debent a copula abſtinere; nam

illis

illis ſolum conceditur copula generationi apta, cujuſmodi non eſt illa, per quam ſemen foras emittitur. Ad cognoſcendam autem hujuſmodi impotentiam nulla melior regula tradi poteſt, quam illa aſſignata ab Eccleſia de triennali experientia. Palaus *num.* 7. Anton. *num.* 613. Sanch. *diſp.* 17. *n.* 20. Pontius *c.* 11. *n.* 6. Bonacina *punct.* 6. *n.* 17. Leander *qu.* 44. qui omnes concedunt hujuſmodi Conjugibus oſcula, amplexus, & tactus citra periculum pollutionis.

51. Quæres 5. *An femina, completa copula, teneatur acceptum ſemen retinere?* Reſp. affirmative, nec poteſt illud ejicere, aut aliquid facere, quo ſciat expellendum, quia non poteſt impedire generationem prolis, ad quam per ſe copula ordinatur; inde peccat lethaliter, ſi conetur ad illius expulſionem, ſumendo potionem, ſe erigendo, & ſtatim mingendo, vel ſe ſtatim invertens, aut alia faciens, quibus ſemen expellatur, & quamvis non ſemper ſequatur effectus, & impediatur generatio, quia matrix mulieris habet vim attractivam, & retentivam ſeminis; attamen peccat lethaliter ex prava voluntate, & ex conſcientia erronea, putans tales actiones conducere ad illum finem. Sanch. *diſp.* 20. *n.* 2. Pontius *l.* 10. *c.* 13. *n.* 1. Bonac. *punct.* 6. *n.* 18. Ant. *n.* 614. Palaus §. 3. *n.* 8. Diana *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 15. *&* *part.* 10. *tr.* 14. *reſ.* 55. Non tamen tenetur femina diu immota permanere, ſed tantum tenetur expulſionem non procurare, ut, aliis allatis, docet Leander *q.* 47.

52. Hinc ſequitur, mortaliter peccare feminam, quæ potionem, & venena ſumit ad impediendam generationem, & inducendam ſterelitatem; ſicut peccant, qui talia venena præbent, quia hoc eſt directe contra inſtitutionem naturæ, nec poteſt ex aliqua cauſſa cohoneſtari, ut cum aliis probat Diana *p.* 5. *tr.* 14. *reſ.* 90. & dicit, hoc prohiberi in Bulla Sixti V. de abortu §. 5. & in cap. *ſi aliquis* de homicidio. Peccat etiam tum femina, tum alii procurantes abortum; quod quidem de fœtu animato certum eſt apud omnes, & conſtat ex propoſit. 34. ex damnatis ab Innocent. XI. quæ ita ſe habet: *Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur.*

53. Quæres 6. *An ſit licita copula cum uxore, quæ acceptum ſemen retinere non poteſt intra vas?* Reſp. affirmative, quia per receptionem ſeminis Conjugalis copula completur; expulſio vero ſequitur per accidens, & præter intentionem. Bonac. *punct.* 6. *n.* 18. Ant. *n.* 613. Leander *q.* 45.

DUBIUM VIII.

An Copula reddatur illicita, ſi ſuperveniat impedimentum Affinitatis, aut Cognationis ſpiritualis?

54. AFfinitas ſuperveniens Matrimonio jam contracto, quamvis illud non dirimat, privat tamen jure petendi debitum, quatenus inceſtuoſus; qui carnaliter cognovit conſanguineam uxoris ſuæ per copulam completam in primo, & ſecundo gradu, privatur jure petendi, nec licite poteſt debitum petere a ſua Conjuge, cap. 1. *de eo, qui cognovit conſang.* ubi dicitur: *ſi quis cum filiaſtra ſua ſcienter fornicatus fuerit, nec a matre debitum petere poterit.* Idem valet de Conjuge, quæ non poteſt debitum petere a ſuo Marito, ſi fuerit fornicata cum illius conſanguineis in primo, & ſecundo gradu, quia in his tantum gradibus impedit affinitas orta ex fornicatione: ſicut in his ſolum gradibus Matrimonium dirimit affinitas antecedenter contracta, ut ſupra diximus, & conſtat ex Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 4. Hanc pœnam incurrit inceſtuoſus *ipſo facto* abſque ulla ſententia, & declaratione Judicis, ut cum Sanch. Pontio, & aliis notat Leand. *q.* 63. & obligat ſtatim in conſcientia ſub mortali, cum ſit in re gravi, & præceptum Eccleſiæ graviter obliget, ut etiam conſtat ex uſu fidelium, qui ſunt ſolliciti diſpenſationem quærere hujus impedimenti, ut licite poſſint debitum petere ab uxore.

55. Tenetur autem inceſtuoſus debitum reddere, quia ipſius delictum non debet alteri præjudicare, nec Conjux innocens privari jure ſuo, quod habet petendi, cui correſpondet in altero obligatio reddendi; & ita deciſum eſt cap. *diſcretionem*, de eo, qui cognovit conſanguineam, ubi dicitur: *affinitas poſt Matrimonium inique contracta, ei non debet officere, quæ hujuſmodi iniquitatis particeps non extitit, cum ſuo jure non debeat ſine culpa privari:* quod verum eſt, etiamſi poſtea ſciat, Maritum ſecum contraxiſſe affinitatem, quia adhuc petere poteſt, & Maritus tenetur reddere, dummodo Conjux non fuerit particeps ſceleris, conſentiendo, ſuadendo, vel inducendo Maritum ad cognoſcendam conſanguineam; nam in eo caſu uterque videtur privari jure petendi, ut colligitur ex Textu, in quo conceditur jus petendi Conjugi innocenti; at eo ipſo, quod illa fuit particeps ſceleris conſentiendo, & inducendo, non eſt innocens; & ſic non habet jus petendi. Sanch. *l.* 9. *c.* 27. *n.* 3. Pontius *l.* 10. *c.* 7. Averſa *q.* 27. *ſect.* 3. quamvis Ant. a Sp S. *n.* 620. ſatis probabile putet, Conjugem conſentientem in inceſtu non privari jure petendi, & affert Ochagaviam, Hurtadum, Perez, & Dicaſtillum.

56. Primo bimeſtri dato Conjugibus ad deliberandum de ſtatu poſt contractum Matrimonium, ſed nondum conſummatum, non tenetur Conjux inceſtuoſus, & nocens reddere debitum; & non poſſe reddere, etiamſi rogetur, tenet Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 6. *n.* 14. quia, cum habeat duos menſes ad deliberandum, ex lege juſtitiæ non tenetur reddere, quia alter non habet jus petendi, & ſic tenetur obſervare impedimentum affinitatis, quod incurrit; tranſacto bimeſtri, tenetur reddere. Sanchez *l. cit.* Bonacina *q.* 4. *p.* 2. *n.* 2.

57. Ad incurrendam pœnam privationis requiritur, ut inceſtus ſit libere, & voluntarie commiſſus, ſi enim mulier fuit per vim, & metum gravem coacta, & oppreſſa ab aliquo viri ſui conſanguineo, non incurrit impedimentum, & pœnam, ſed poteſt libere petere, quia non commiſit culpam, cap. *diſcretionem* cit. ſi autem voluntarie conſentiat, licet ex metu gravi inducta, adhuc non privari jure petendi probabilius eſt, etiamſi in tali actu peccet mortaliter, quia non eſt credibile, Eccleſiam velle punire tali pœna illum, qui ex gravi metu cadente in virum conſtantem non obſervat ſuam legem, cum etiam liber ſit ab excommunicatione, & cenſuris latis contra tranſgreſſorem legis Eccleſiaſticæ, qui illam tranſgreditur ex gravi metu. Bonac. *punct.* 2. *n.* 5. Ant. *num.* 621. Averſa *ſect.* 3.

58. Quæres: *An ignorantia excuſet ab incurrenda hac pœna, adeo ut non privetur jure petendi Conjux, qui ignoranter copulam habuit cum conſanguinea ſuæ uxoris?* Ignorantia triplex eſt, alia juris, alia facti, alia pœnæ impoſitæ; ignorantia juris in caſu noſtro eſt ignorantia legis Eccleſiaſticæ ſpecialiter prohibentis acceſſum ad conſanguineam ſuæ uxoris, quamvis ſciat, hoc eſſe Lege Divina prohibitum: ignorantia facti eſt, quando quis ignorat, mulierem, cum qua copulam habet, eſſe conſanguineam ſuæ uxoris, vel ſaltem neſcit, eſſe conſanguineam in primo, aut ſecundo gradu, ſed putat, vel omnino non eſſe conſanguineam, vel illam eſſe in tertio, aut quarto gradu; ignorantia pœnæ eſt, quando quis ſciens, eſſe lege Eccleſiaſtica prohibitum acceſſum ad conſanguineam ſuæ uxoris, ignorat tamen eſſe prohibitum ſub pœna privationis debiti.

59. Omnes facile admittunt, ignorantiam etiam vincibilem, ſive juris, ſive facti, dummodo non ſit affectata excuſare ab incurrenda tali pœna, ac proinde licitum eſſe Conjugi, qui cum tali ignorantia copulam habuit cum conſanguinea ſuæ uxoris, petere, & reddere debitum. Ratio eſt, quia quælibet ex iis ignorantiis excuſat ab incurrenda excommunicatione, aliiſque cenſuris, ut ſuo loco tradi ſolet; ergo etiam excuſat ab incurrenda hac pœna, quæ non eſt impoſita, niſi ſcienter facienti, ut habetur ex c. 1. *de eo, qui cognovit*, ubi dicitur; *ſi quis ſcienter fornicatus fuerit*: qui autem ex ignorantia facit, non dicitur ſcienter facere, quamvis ignorantia ſit vincibilis, ſed non affectata, quæ æquivaleat ſcientiæ: eadem ratione excuſatur a pœna, qui cum tali ignorantia juris, aut facti contraxit Cognationem ſpiritualem cum propria uxore, baptizando, aut levando de Sacro Fonte communem filium, ſeu filium propriæ uxoris, ut conſtat ex cap. *ſi vir* de cognat. Spirit. Ita Sanchez, Suarez, Reginaldus, quos affert, & ſequitur Bonacina *q.* 4. *p.* 2. *n.* 6. Diana *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 13. & aliis relatis, Leander *q.* 60. *&* 61.

60. Major difficultas eſt: *an privetur jure petendi, qui cum ignorantia ſolius pœnæ inceſtum commiſit?* Prima ſententia affirmat. Ratio eſt, quia, exiſtente cognitione facti, & juris prohibentis, ſola ignorantia pœnæ, ſicut non excuſat a tranſgreſſione legis Eccleſiaſticæ prohibentis, ita non excuſat ab incurrenda tali pœna, de cujus ratione eſt, ut etiam invite ſuſtineatur, nec requiritur, quod ſit voluntaria, & ſic ad illam incurrendam non requiritur, quod præcognoſcatur, ſed ſufficit, quod cognoſcatur, & voluntarie tranſgrediatur lex Eccleſiaſtica prohibens actum ſub tali pœna, & ita tenent Pontius *lib.* 10. *c.* 6. *n.* 12. Suarez *t.* 3. *in* 3. *p.* *diſp.* 31. *ſect.* 6. Villalob. *tr.* 2. *de legib. diff.* 15. *n.* 3. *&* 4. quos ſequitur Leander *q.* 62.

61. Secunda ſententia, quæ non eſt minus probabilis, negat, privari jure petendi, qui cum ignorantia talis pœnæ inceſtum commiſit cum conſanguinea ſuæ uxoris in primo, & ſecundo gradu. Ratio eſt, quia non ſolum ignorantia juris, & facti, ſed etiam ſola ignorantia pœnæ excuſat ab incurrenda excommunicatione, & irregularitate proveniente ex delicto, & aliis cenſuris, ut ſuo loco tradi ſolet; ergo etiam excuſat ab incurrenda privatione juris petendi debitum: quamvis enim non deſideretur, nec ſit neceſſarium conſenſus in pœnam, ut ipſa incurratur, bene tamen deſideratur conſenſus in cauſſam pœnæ, non ſolum materialiter, ſed etiam formaliter, & ut eſt

cauſſa illius. Ita tenent Bonacina *punct.* 2. *num.* 6. Navar. *in ſum. c.* 27. *n.* 274. *v.* 13. *n.* 622. Caſtro-Palaus *t.* 1. *tr.* 2. *diſp.* 1. *punct.* 17. *n.* 8. Diana *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 12. & 13. & *p.* 11. *tr.* 5. *reſ.* 38. Tamb. *tr.* 4. *de irreg. c.* 4. *q.* 3. §. 5. *n.* 10. & *l.* 7. *in Decal. c.* 4. §. 2. *n.* 3. & alii ſatis communiter in materia de Cenſuris.

62. Si autem quæras: *Quinam poſſit diſpenſare Conjuges inceſtuoſos ad effectum petendi debitum?* jam diximus ſupra *c.* 18. *dub.* 3. poſſe diſpenſare Epiſcopum, & Regulares habentes privilegium in hoc diſpenſandi, & hæc diſpenſatio facile conceditur, quia adeſt rationabilis cauſſa ad evitandum peccati periculum.

DUBIUM IX.

An copula reddatur illicita, ſi ſuperveniat Cognatio Spiritualis?

63. COgnatio ſpiritualis ſupervenit Conjugatis, ſi poſt contractum Matrimonium alter illorum baptizaret communem filium, vel filium alterius Conjugis natum ex alio Matrimonio, vel illum tamquam Patrinus, aut Matrina teneret in Baptiſmo ſollemni, aut in Confirmatione; nam ex Baptiſmo privato non oritur cognatio ſpiritualis in tenente, ut diximus ſupra *cap.* 12. *dub.* 3. *n.* 29. & hæc quidem non dirimit Matrimonium jam contractum, ſed nec impedit uſum, petitionem, & redditionem debiti, ſi filium baptizent in neceſſitate, urgente periculo mortis, quando nullus alius eſt, qui poſſit illum baptizare, ut deciſum eſt cap. *Ad limina* 30. *q.* 1. quia taliter baptizans non peccat, ſed ſuæ ſatisfacit obligationi; ubi autem non eſt culpa, nec debet adeſſe pœna juris petendi debitum. Nec etiam impedit uſum, ſi intercedat ignorantia, ſive juris, ſive facti, ſive etiam ſolius pœnæ, quamvis ſit ignorantia vincibilis, & craſſa, dummodo non ſit affectata, quæ æquiparetur ſcientiæ, ut in ſimili diximus dubio præcedenti de Affinitate, & docent Bonacina, & alii ſupra citati.

64. Conjuges, qui extra neceſſitatem, & ſcienter baptizant, aut tenent communem filium, aut filium alterius Conjugis ex alio Matrimonio, peccant lethaliter, quia faciunt contra prohibitionem Eccleſiæ in materia gravi, quæ proinde gravem inducit obligationem, & congruenter id prohibetur, quia conveniens eſt, & rationi conſonum, quod alius ſit Pater carnalis, alius ſpiritualis, ut diximus *tr.* 2. *c.* 5. *dub.* 4. *n.* 18. quæ prohibitio ceſſat, ſi Pater, aut Mater filium baptizet in neceſſitate. Et idem videtur dicendum, ſi in caſu neceſſitatis, quando nullus adeſt, qui ſit Patrinus, Pater, aut Mater hoc munus obeat; nam licet in Baptiſmo privato ſit neceſſarius Patrinus, congruenter tamen adhibetur, & ideo non peccant Pater, aut Mater hoc munus obeuntes, quando non eſt alius, qui id poſſit obire, ut docent Sanch. *l.* 9. *diſp.* 29. *n.* 2. Coninch. *diſp.* 35. *n.* 69. Diana *part.* 11. *tract.* 5. *reſol.* 39. *fine*.

65. Difficultas modo eſt: *an quando extra neceſſitatem, culpabiliter, & ſcienter Pater, aut Mater baptizat, ſeu tenet filium, contrahitque cognationem ſpiritualem, privetur jure petendi debitum?* Ipſum teneri reddere certum eſt, ut habetur cap. *ſi vir*, de cognat. ſpirit. quia non debet præjudicare alteri Conjugi innocenti, illumque privare ſuo jure petendi, & exigendi: *An vero poſſit petere?* negant plures, quia ſic habetur *c.* de eo 30. q. 1. *c.* ſi vir *de cogn. ſpir. c.* ad limita, ubi dicitur; *eum, qui filium in neceſſitate baptizaverat, non eſſe a Conjuge ſeparandum, quia id laudabiliter fecit;* ergo a contrario ſenſu, qui id culpabiliter fecit, ſeparandus eſt, ne petat. Ratio eſſe poteſt, quia Conjux, qui voluntarie, & ſine neceſſitate munus illud ſuſcepit, peccavit lethaliter, & cognationem ſpiritualem contraxit, & ſic privari debet jure petendi. Sic tenent Sanch. *l.* 9. *diſp.* 26. *n.* 7. Bonac. *p.* 2. *n.* 4. & apud ipſum Guttier. Henriq. Rodriq. & alii.

66. Verum exiſtimo, eum, qui contraxit cognationem ſcienter baptizando, aut tenendo communem filium, aut alterius Conjugis in Baptiſmo, vel Confirmatione, non privari jure petendi, quia non clare conſtat ex ullo jure; quin potius ex illis colligitur oppoſitum, ut recte probat Coninch. *diſp.* 34. *dub.* 8. *n.* 69. c. *de eo* 30. *q.* 1. expreſſe dicitur: *Si conjuges legitimi, unus, aut ambo ex induſtria fecerint, ut filium ſuum de fonte ſuſciperent, gravis pænitentia inſidiatori injungatur, & ſimul maneant*, ubi dum abſolute, & abſque ulla reſtrictione conceditur, ut ſimul maneat, utrique conceditur, quod poſſint petere, & reddere; & cap. *ſi Vir* de cogn. ſpirital. dicitur; *Nobis videtur, quod ſive ex ignorantia, ſive ex malitia id fecerint, non ſunt ab invicem ſeparandi, neque alter alteri debet debitum ſubtrahere*, ubi non ſolum in caſu ignorantiæ, ſed etiam malitiæ, ac certæ ſcientiæ debet debitum reddere; ſi ergo uterque obligatur debitum reddere, utique poteſt uterque debitum petere; unde ſi antiquiora jura in contrarium aliquid ſtatuerunt, correcta ſunt per hæc alia poſteriora jura, ut oſtendit Diana *par.* 11. *tract.* 5. *reſ.* 39. afferens, & explicans illa jura. Ad rationem adductam dicendum eſt, peccare Conjuges munus illud ſine neceſſitate obeuntes, & cognationem contrahere; non tamen ſequitur, illos privari poteſtate petendi, cum nullo jure id prohibeatur, quin potius oppoſitum deducatur ex allatis juribus. Ita Hurtadus, Coninch. Perez, & Dicaſtillus, quos affert, & ſequitur Diana *loco cit.* & Coninch. dicit, ſe ſæpe miratum fuiſſe viros doctiſſimos oppoſitum docuiſſe abſque ſolido fundamento: etiam tenent Ant. a Spiritu S. *n.* 619. Averſa *q.* 17. *ſect.* 2. & probabile putant Bonacina, & Sanchez.

DUBIUM X.

An certus de Nullitate Matrimonii poſſit petere, & reddere debitum?

67. COnjux, qui certo ſcit invaliditatem ſui Matrimonii, etiam bona fide contracti, non poteſt debitum petere, nec reddere, quocumque periculo propoſito, quia numquam poteſt quis ſcienter fornicari, ſeu alteri carnaliter commiſceri extra legitimum Matrimonium; unde rejicienda eſt opinio nonnullorum aſſerentium, licitum eſſe debitum reddere petenti, & exiſtenti in bona fide, quando negari non poteſt abſque gravi infamia, & vitæ periculo: ut ſi femina ante Matrimonium fornicata ſit cum Conſanguineo ſui viri, nec poſſit hoc manifeſtare ſine tali periculo; nam cum intercedat vera fornicatio, ſtante nullitate Matrimonii, pro nullo periculo vitando, nec pro vita conſervanda poteſt eſſe licita. Quod ſi per cenſuras, & excommunicationem a Judice Eccleſiaſtico compellatur reddere, debet ipſam ſententiam humiliter ſuſtinere, ut deciſum eſt in c. *inquiſitioni*, de ſent. excom. ubi habetur: *Si alter Conjux pro certo ſciat impedimentum conjugii, debet potius excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale;* & idem habetur cap. *litteras* de reſt. ſpoliat. quia nimirum fornicatio, cum ſit intrinſece mala pro nullo periculo vitando poteſt eſſe licita. Ita Doctores communiter apud Sanch. *l.* 2. *diſp.* 39. Bonacina *punct.* 4. *a n.* 16. Diana *part.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 48. Coninch. *diſp.* 34. *n.* 96. Ant. *n.* 631. Averſa *q.* 17. *ſect.* 3.

68. Si autem quæras; *quid agere debeat Conjux conſcius impedimenti, quod ſine gravi infamia, & vitæ periculo manifeſtare non poteſt, vel non poteſt probare, & per cenſuras compellitur ab Eccleſia permanere in Matrimonio contracto?* Reſp. quatuor remedia aſſignari a Bonac. *punct.* 4. *n.* 18. deſumpta ex Auctoribus ab eo citatis. Primum eſt, ut conjux conſcius impedimenti petat diſpenſationem, quando impedimentum eſt diſpenſabile, & petere poterit etiam ab Epiſcopo, juxta ſuperius dicta, vel, ſi non conſummavit Matrimonium, ingrediatur Religionem, quam tamen ingredi non tenetur. Secundum eſt, ut fugiat in locum, ubi ceſſet ſcandalum, ſi poteſt. Tertium, ut petat divortium, ob ſævitiam, vel adulterium alterius, ſi forte adfuerint. Quartum, ut habitet cum alio Conjuge, tamquam frater, aut ſoror, ſi non adſit periculum carnaliter peccandi; quod quidem periculum, ut plurimum adeſſe ſolet: vel adhibeat alia remedia arbitrio prudentum, qui, conſideratis circumſtantiis loci, temporis, & perſonarum, & qualitate impedimenti, judicabunt, quid ſit agendum.

69. Si vero impedimentum cognoſcatur ab aliquo tertio, puta a Confeſſario, qui audiendo confeſſionem feminæ ſe accuſantis de fornicatione ante Matrimonium commiſſa cum Fratre, ſeu alio Conſanguineo ſui viri, cognoſcit Matrimonium illud eſſe nullum, & irritum ob contractam affinitatem: *an debeat Confeſſarius pœnitentem admonere de tali impedimento, & nullitate?* jam diximus *in tr. de pœnit. c.* 17. *dub.* 5. ubi diximus, Confeſsarium debere pœnitentem admonere, ſi ab eo interrogetur de validitate, ac ſubſiſtentia ſui Matrimonii, quia debet veritatem aperire, vel ſi pœnitens habeat ignorantiam tantum vincibilem, & culpabilem, quia, cum ſit peccaminoſa, debet Confeſſarius illam tollere, nec poteſt pœnitentem in eo ſtatu relinquere, & abſolvere. Si vero pœnitens habeat ignorantiam invincibilem, & inculpabilem, poteſt, ac debet admonere, ſi ſperet admonitionem profuturam, ſecus ſi non ſperet profuturam, ſed potius timeat ſcandala, & gravia mala ex tali admonitione ſequenda, prout diximus *loc. cit.* & definit Pontifex in ſimili caſu cap. *Quia circa* de conſang. ubi ait: *Diſſimulare poteris, ut remaneant in copula ſic contracta, cum ex ſeparatione grave videas ſcandalum imminere*. Et D. Aug. relatus in cap. *ſi quis autem*, de pœnitentiis diſt. 7. dicit; *ſi ſcirem, non tibi prodeſſe, non te admonere:* ſiquidem admonere in eo caſu nihil aliud eſset, quam laqueum, & offendiculum apponere, quod facere nec poteſt, nec debet Confeſsarius: & hoc verum eſt, ſi non ſolum impedimentum cognoſcat poſt Matrimonium contractum, ſed etiam

ante-

antequam contrahatur; ſi enim videat Confeſſarius, admonitionem non profuturam, ſed Matrimonium fore celebrandum, vel majora mala ſequenda, prudenter poteſt illos relinquere in ſua bona fide, immo tacere tenetur. Ait Sanchez *lib.2.diſp.38.n.7.* & ex illo Andreas a Matre Dei *c.15. de Matrim.pu.4. num.41.* ita etiam Averſa *q.21.ſect.3.*

70. Si poſt contractum bona fide Matrimonium ſuboriatur ſcrupulus circa illius validitatem, depoſito ſcrupulo cum conſilio ſui Paſtoris, aut alterius prudentis, & docti, vel etiam ſine, poteſt petere, & reddere debitum, cap. *inquiſitioni*, de ſent. excomm. quia ſcrupulus, cum ex levibus motivis, & conjecturis oriatur, non ſufficit ad impediendam petitionem, & redditionem debiti, cum ex tam levi motivo non debeat quis ſpoliari jure ſuo, quin potius licitum eſt operari contra ſcrupulos, & aliquando expediens. Bonacina *q.4.punct.4.n.2.* Sanchez *lib.2. diſp.41.num.42.* Coninch. *diſp.34.dub.10.n.100.* Ant. *n.* 632. Leander *q.80.*

D U B I U M XI.

An, qui dubitat de valore Matrimonii, poſſit petere, & reddere debitum?

71. QUi dubitat de validitate ſui Matrimonii, ſive bona, ſive mala fide contracti, tenetur ſtatim, quoad fieri poteſt, inquirere de rei veritate, ne ſe exponat periculo fornicationis, caſu quo Matrimonium foret invalidum, & peccat graviter diligentiam omittendo, ſi ſperet, poſſe veritatem invenire; nam ſi nulla eſſet ſpes veritatis cognoſcendæ, tunc excuſaretur ab inquiſitione: præmiſſa ſufficienti diligentia, ſi adhuc manet dubium, quæritur; *an licite poſſit reddere, & petere debitum conjugale?* in quo diſcrepant Auctores, aliis volentibus, ſic dubitantem non poſſe, nec petere, nec reddere, eo quod ſe exponeret periculo fornicationis, ſi forte reipſa Matrimonium non ſit validum: aliis concedentibus, poſſe petere, & reddere, quia in dubio impotentiæ Jura concedunt triennium experientiæ, cap. *laudabilem de frig. & malef.* quo tempore ſinguli poſſunt petere, & reddere: alii denique media via procedentes concedunt, dubitantem poſſe reddere, ſed non petere, quia in dubio tutior pars eſt eligenda, quæ regula probat, ipſum non poſſe petere, ſed quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, non debet debitum negare petenti, & exiſtenti in bona fide, pro quibus videri poſſunt Auctores apud Joan. Angelum Boſſium, qui rem totam fuſe pertractat *p.2. variorum Moralium tit.1. de conſcientia dubia §.51. a n.1925.*

72. Reſp.1. qui poſt contractum bona fide Matrimonium incipit dubitare de illius validitate, ſi, præmiſſa ſufficienti diligentia, non poteſt expellere dubium, poteſt reddere, & petere debitum conjugale. Et quidem, quod poſſit, & teneatur reddere, magis communiter admittitur, nam Conjux, qui non dubitat de validitate Matrimonii bona fide contracti, jus habet petendi debitum, & exiſtit in pacifica poſſeſſione petendi, quo jure, & poſſeſſione non debet, nec poteſt privari ob alterius dubium. Deinde, quia *in dubio tutior pars eſt eligenda;* illa autem dicitur pars tutior, & eligenda, in qua eſt periculum minoris mali; ſed minus malum eſt reddere, quam negare debitum; ſiquidem reddendo imminet malum fornicationis, & negando imminet malum injuſtitiæ; at minus malum eſt fornicatio, quam injuſtitia; ergo potius reddere debet, quam negare. Nec obſtat, ſi dicas; in reddendo imminere etiam malum injuſtitiæ erga priorem Conjugem, ſi dubium verſetur circa mortem illius, vel inceſtus, ſi dubium ſit circa exiſtentiam conſanguinitatis; non obſtat, inquam, quia magis præponderat injuſtitia circa præſentem Conjugem manentem in ſua poſſeſſione, a qua non debet exturbari propter dubium; ergo potius reddere debet, quam negare, formando conſcientiam, & judicium practicum, quo judicat, ſibi licitam, & obligatoriam eſſe redditionem, non obſtante dubio ſpeculativo, quia non debet alterum ſpoliare ſua poſſeſſione, qua ratione non agit contra conſcientiam practice dubiam, ſed juxta conſcientiam practice veram, & certam; & ſic non peccat reddendo, nec exponitur periculo peccandi: & ita tenent magis communiter Doctores, quos dabit Boſſius *n.1928.*

73. Reſtat difficultas: *an debeat reddere debitum ante factas diligentias, vel debeat alterum Conjugem admonere de ſuo dubio, ut interim abſtineat a petendo?* Sed dico, poſſe & debere reddere, etiam illo tempore, quia nullo jure tenetur manifeſtare ſuum dubium alteri Conjugi exiſtenti in bona fide; quin potius ex tali declaratione plura ſolent oriri mala abſque ulla ſpe futuræ utilitatis, cum alter, etiam admonitus, non teneatur credere, nec deſiſtere a petitione, ut cum Azorio notat Boſſius *n.1933.* conſentit Averſa *ſect.2.* qui tamen vult, Conjugem eſſe admonendum, quando adeſt ſpes, quod admonitio debeat prodeſſe, & non nocere, nec inde grave damnum eventurum; Conjux autem admonitus, quamvis non teneatur credere, nec ſtare dicto alterius, & a petitione deſiſtere, ſi tamen proponantur rationes adeo efficaces, ut merito dubitare debeat, tunc debet a petitione deſiſtere, donec, præmiſſa morali, & ſufficienti diligentia, veritatem inquirat, quam ſi invenire non poteſt, tunc licet ei petere debitum, & permanere in ſua poſſeſſione, ut mox dicam.

74. Poſt adhibitam diligentiam, vel etiam ante illam, quando nulla eſt ſpes veritatis inveniendæ, poteſt Conjux deponere dubium, & debitum non ſolum reddere, ſed etiam petere. Ratio eſt, quia Conjux, qui bona fide Matrimonium contraxit, eſt in legitima poſſeſſione ſui Matrimonii bona fide inchoati, & juris petendi debitum; in dubio autem melior eſt conditio poſſidentis, qui non debet turbari a ſua poſſeſſione propter dubium ſuperveniens, ut patet in aliis contractibus bona fide celebratis, in quibus, ſi superveniat dubium, poteſt ſic dubitans, præmiſſa ſufficienti diligentia, & veritate minime inventa, rem poſſeſſam retinere, tamquam ſuam, illamque conſumere, vel illa uti, prout voluerit abſque periculo formaliter peccandi, quia tunc intervenit ignorantia invincibilis, quæ excuſat; ergo etiam exiſtens in pacifica poſſeſſione ſui Matrimonii bona fide inchoati, ſi ſuperveniat dubium, poterit, præmiſſa ſufficienti diligentia, Matrimonio uti, petendo, & reddendo debitum. Favet D. Auguſt. in lib. de fide, & operib. relatus in cap. *ſi virgo cauſſa 34. q.1.* ubi habetur; *ſi virgo nupſerit neſciens viro alieno, hoc ſi ſemper neſciat, numquam ex hoc adultera erit; ſi autem ſciat, jam ex hoc adultera eſſe incipit, ex quo cum alieno ſciens cubaverit; ſicut in jure prædiorum tamdiu quis bonæ fidei poſſeſſor rectiſſime dicitur, quamdiu poſſidere ignorat alienum.*

75. Favet etiam Textus in cap. *litteras* de reſtit. Spoliat. & Textus in cap. *laudabilem* de frig. & malef. ubi quando dubium ſupervenit ratione impotentiæ conceditur triennium pro veritate cognoſcenda, quo tempore licite peti, & reddi debitum poteſt. Hanc Sententiam tenent Sotus, Vera-Crux, Henriquez, Sanchez, Layman, Salas, Barboſa, Suarez, Villalob. Malderus, Joannes Lugo, & alii plures, quos affert, & ſequitur Boſſius *loco cit. n.1934.* ita etiam Ant. a Spiritu S. *n.634.* Andreas a Matre Dei *c.15. punct.4. n.46.* Bonac. *punct.4. n.5.* Diana *part.3.tr.4. reſol.295. & part.4. tr.3. reſol.* 15. aliique plures.

76. Dices, oppoſitum definiri in cap. *Dominus* de ſecundis nuptiis, & cap. *Inquiſitioni* de ſent. excommunicat. in quibus Pontifex ait, dubium de valore Matrimonii teneri quidem reddere debitum alteri bona fide petenti, at non poſſe ab eo debitum petere. Dicto enim cap. *Dominus* habetur; *ſi vero aliquis, vel aliqua id hactenus non ſervavit, & de morte prioris Conjugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei, quæ ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti, quod a ſe tamen noverit nullatenus exigendum.* Similia habentur cap. *Inquiſitioni*. Ratio eſt, quia in dubio, præſertim facti, tutior pars eſt eligenda; tutius autem eſt, in hoc caſu non petere, quam exigere; ergo non debet, nec poteſt petere, prout docent Azorius, Vaſquez, Guttierez, Rebell. Pontius, Averſa, & alii apud Boſſium *n.1934.*

77. Reſp. non obſtare Textus allatos, quia in cap. *Dominus* ſermo eſt de Matrimonio cum dubio, & mala fide contracto, ut patet ex illis verbis Textus; *ſuper Matrimoniis, quæ quidam ex vobis contraxerunt, nondum habita obeuntis Conjugis certitudine, reſpondemus; ſi aliquis de morte prioris Conjugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei, quæ ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti, quod a ſe tamen noverit nullatenus exigendum;* illa enim particula *adhuc* indicat, dubium fuiſſe ab initio matrimonii, & adhuc perſeverare; tunc enim, cum nondum ſit inchoata poſſeſſio, nec poteſt Conjux dubius in ea perſeverare, & debitum petere, bene tamen quando fuit poſſeſſio bona fide inchoata, & matrimonium abſque dubio celebratum. Cap. *Inquiſitioni* loquitur in caſu, quo nondum erat adhibita diligentia, vel non aderat dubium negativum, ſed probabilis opinio de nullitate matrimonii, ut cum Sanchez, Breſſero, & aliis docet Boſſius, *n.1950.* & patet ex Textu. *Cum conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta, debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet, ne in alterutro, vel contra legem, vel contra judicium conſcientiæ committat.* Axioma, quod in dubio tutior pars ſit eligenda, verificatur, quando nondum eſt inchoata poſſeſſio, ſeu quando dubium conſurgit ante poſſeſſionem legitime inchoatam; nam tunc tutior pars eſt eligenda, non vero ſi dubium conſurgat poſt inchoatam poſſeſſionem; nam tunc melior eſt conditio poſſidentis, & qui ſic petit non exponitur periculo peccandi, & accedendi ad non ſuam, quia dum accedit ad illam,

illam, quam bona fide poſſidet, accedit ad illam, ad quam habet jus accedendi.

78. Si poſt Matrimonium legitime contractum uterque Conjux dubitet de illius validitate, neuter poteſt petere, aut reddere debitum, antequam præmiſſa ſit ſufficiens diligentia pro veritate indaganda, quando ſpes eſt illam inveniendi, quia uterque ſe exponeret periculo fornicationis; facta autem ſufficienti diligentia, & veritate minime inventa, poterit uterque petere, & reddere, quamvis maneat dubium ſpeculativum, ut patet ex dictis, & docent Bonac. *n.6.* Sanchez, Salas, Perez, Diana, Reginaldus, & alii communiter, quos affert, & ſequitur Boſſius *n.*1973.

79. Reſp. 2. Conjux, qui mala fide contraxit, dubitans de valore Matrimonii, non poteſt petere debitum conjugale, tenetur tamen reddere comparti, quæ bona fide contraxit: ita habetur ex cap. *Dominus* de ſecundis nupt. ubi Pontifex decernit, dubitantem de valore Matrimonii debere reddere, ſed non poſſe petere, durante dubio, quia mala fide contraxit, nondum certus de morte prioris Conjugis. Ratio eſt, quia talis Conjux mala fide inchoavit poſſeſſionem, & ſic nullum jus potuit acquirere in corpus alterius cum tam manifeſto periculo fornicationis; ſiquidem poſſeſſio mala fide incœpta nullum tribuit jus, ut habetur in materia de contractibus; ergo non poteſt debitum petere: bene tamen tenetur reddere, quia alter Conjux, qui bona fide contraxit, eſt in legitima poſſeſſione Matrimonii, & habet jus in corpus alterius, cui proinde tenetur alter dubitans ſatisfacere potius quam abſtinendo periculum materialis fornicationis præcavere.

80. Ex quo ſequitur, quod ſi uterque mala fide contraxit dubius de valore Matrimonii, neuter poteſt petere, & conſequenter, nec reddere ob periculum fornicationis, cum neutri faveat poſſeſſio bonæ fidei, & neuter jus habeat in corpus alterius, quod dari non poteſt ſine bona fide; ergo neuter poteſt petere, vel reddere, nam petere, vel reddere ſupponit jus ad petendum, vel reddendum. Ita Doctores communiter, Sanchez, Filliuc. Villalobus, Coninch. Bonacina, quos refert Boſſius *n.* 1981.

81. Quod dictum eſt de dubitante circa valorem Matrimonii, idem dicunt de caſu opinionis probabilis, ut nempe ſic opinans non poſſit petere, ſed teneatur reddere, per Textum in cap. *Inquiſitioni*, ubi habetur: *Cum conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta, debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet*; hoc tamen verum eſt, quando ſic opinans habet rationes probabiles, ac determinatum aſſenſum pro nullitate Matrimonii, & nullum habet fundamentum, nec rationem probabilem pro validitate; nam poſſeſſio ſuffragatur dubitanti, non opinanti, quando nimirum intellectus in neutram patrem inclinat, ſed pendulus manet, quia pro neutra parte ſunt fundamenta ſufficientia; tunc enim favet poſſeſſio, ſecus ſi adſint fundamenta rationabilia, quæ inclinent intellectum pro nullitate, & nulla ſint pro validitate. Quod ſi adſit opinio probabilis, & fundamenta ſufficientia pro utraque parte, nimirum pro validitate, & pro invaliditate Matrimonii, poterit quis tuta conſcientia petere, & reddere debitum, quia licitum eſt operari ex opinione probabili de validitate Matrimonii, immo etiam in caſu, quo probabilius appareret, Matrimonium eſſe nullum, dummodo non deſinat eſſe vere probabilis pars, quæ favet validitati Matrimonii, cum licitum ſit operari ex opinione minus probabili, relicta probabiliori. Sanchez *l.* 2. *diſp.* 44. *n.* 4. Ant. a Spiritu S. *n.* 633. Averſa *q.*21. *ſect.* 2. *in fine*, Bonac. *n.* 13. Boſſius *a n.*1985. *& ſeqq.*

DUBIUM XII.

An Votum Caſtitatis impediat petitionem debiti?

82. VOtum ſimplex caſtitatis, ſeu Religionis præcedens Matrimonium impedit contrahendum, adeo ut peccet lethaliter, qui poſt tale votum contrahit Matrimonium; nam per contractum Matrimonii contrahit obligationem ad copulam repugnantem voto caſtitatis, ut diximus ſupra *c.*17. *dub.* 1. Matrimonium tamen remanet firmum, & validum, quia tale votum non eſt dirimens, ſed ſolum impediens: inito autem Matrimonio, non poteſt ſic contrahens debitum petere, non obtenta diſpenſatione, ſed peccat lethaliter, non ſolum quando prima vice conſummat, ſed etiam toties, quoties debitum petit, quia poteſt obſervare votum ſine præjudicio alterius Conjugis, quoad hoc; ergo tenetur implere, & abſtinere a petendo, niſi interdum excuſetur ob periculum incontinentiæ, quod prævidet in altero Conjuge, aut quando videt alterum ob verecundiam non petere, quia hoc proprie non eſt petere, ſed reddere, ut cum Bonacina, Sanchez, & Trullench. docet Antonius a Spiritu S. *n.*625.

83. Tenetur tamen reddere Conjugi petenti, quia non poteſt illi præjudicare, ipſumque privare jure quæſito per Matrimonium, & aperte colligitur ex cap. *Quidam*, cap. *placet*. de converſ. Conjugat. verum, mortua uxore, non poteſt alteram ducere, quia votum non fuit extinctum, cum eſſet perpetuum, & ſic tenetur illud obſervare, cum jam ſit in ſua poteſtate illud ſimpliciter implere, ut tradunt Sanchez, Pontius, Layman, Coninch. Palaus, quos affert, & ſequitur Leand. *diſp.* 25. *q.*67.

84. Qui poſt votum caſtitatis, non nubendi, vel ſuſcipiendi Ordines Sacros Matrimonium contraxit, non tenetur intra bimeſtre Religionem ingredi; ad hoc, ut poſſit obſervare votum, ne cogatur etiam poſt bimeſtre ad reddendum, ſed ſolum non poteſt petere, ſed, altero petente, poteſt Matrimonium conſummare, quamvis votum emiſerit poſt Matrimonium contractum ante illius conſummationem, niſi forte, votum emittendo, cogitaverit de ingreſſu Religionis, tamquam de medio unico ad illud obſervandum, quia non eſt cenſendus velle ſe obligare ad aſſumendum medium tam arduum, & difficile, de quo non cogitavit; ſi enim de eo cogitaſſet, cenſetur cum voto caſtitatis ſimul velle Religionem, tamquam medium unicum ad illud obſervandum. Sic habetur extravag. Joan. XXII. *Antiquæ de voto*, ubi Pontifex decernit, non eſſe obligatum Religionem ingredi, qui fuit Sacris initiatus; & ita tenent Pontius *lib.* 10. *c.*5. *n.*12. Gaſpar Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 8. *n.*33. Sanchez *l.*9. *d.*34. *n.*3. & alii apud ipſos.

85. Non tenetur, nec poteſt voto adſtrictus reddere intra bimeſtre, quia illo tempore Conjuges non tenentur reddere; & votum caſtitatis obligat ad illam ſervandam, quoties ſervari poteſt, ut notat Palaus *pu.* 3. *§.*7. *n.*2. eadem ratione non poteſt licite reddere, ſi alter Conjux commiſit adulterium, propter quod privatur jure petendi, quia cum ex parte ſua ſit ligatus voto, tenetur, illud, quandocumque poteſt, adimplere. Leſſius, Coninch. Layman, quos ſequitur Palaus *n.*5.

86. Si votum caſtitatis ſit emiſſum poſt contractum, & conſummatum Matrimonium, videndum eſt: *an ſit emiſſum de alterius Conjugis licentia, vel ſine illius conſenſu*; ſi enim emiſſum ſit de licentia Conjugis, nec petere, nec reddere poteſt; nam alter conſentiendo ceſſit juri ſuo, ut non poſſit amplius petere, & obligare Conjugem ad reddendum, ſi nimirum licentiam conceſſit vovendi omnimodam, & integram caſtitatem, ac proinde vovens non poterit amplius, nec petere, nec reddere; nam ſi licentiam dediſſet vovendi ſine proprio præjudicio, prout communiter intelligi debet licentia data, quando aliud non exprimitur, ſicut iſte retinet facultatem petendi, ſic in vovente remanet obligatio reddendi. Sanchez *l.* 9. *d.*36. *n.*4. Pontius *l.*10. *c.*5. *n.*20. Coninch. *diſp.* 34. *dub.*6. *conc.*3. *n.*49. & aliis relatis, Leander *q.*77. Si ambo Conjuges de communi conſenſu votum emiſerunt caſtitatis, neuter poteſt petere, nec reddere, quia uterque ceſſit juri ſuo, ac proinde debent thoro ſeparari, ut cum Leſſio, Pontio, Layman, & Coninch. docet Palaus §. 7. *n.*6. & Leander *q.*78.

87. At ſi votum ſit emiſſum, altero neſciente, & non conſentiente, poterit reddere, ſed non petere; licet enim aliqui dubitent de validitate voti, quod cederet in detrimentum, & gravamen alterius Conjugis, qui ſemper cogeretur petere; dicendum tamen eſt, eſſe validum, & obligare voventem ſub mortali ad non petendum, quia vovens poteſt ſe obligare pro parte, quæ alteri non præjudicat, eſtque opus virtutis, & materia ſufficiens pro voto. Nec obſtat, quod inde ſequatur aliquod gravamen comparti, quæ ſemper cogeretur petere; nam cum ex lege Matrimonii non teneatur petere, ſed ſolum reddere, poterit ſe obligare ad non petendum, quamvis per accidens ſequatur illud gravamen, quod non debet conſiderari. Sanchez *lib.*9. *diſp.* 35. *n.* 25. Coninch. *diſp.*34. *n.*49. Pontius *n.* 19. Palaus *n.* 7. Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 8. *n.* 34.

88. Qui votum habet Religionis, peccat lethaliter, tum Matrimonium contrahendo, tum prima vice conſummando, ſive petat, ſive reddat, quia ſic ſe reddit impotentem ad obſervantiam voti; ſemel tamen Matrimonio conſummato, non amplius peccat, ſed poteſt ſucceſſive reddere, & petere; nam ex una parte factus eſt impotens ad obſervantiam voti, durante Marimonio; ex alia parte ipſe non vovit caſtitatem, ſed vovit aſſumere ſtatum, in quo profiteatur caſtitatem, cum ergo non habeat votum, licite poteſt ſucceſſive petere, & reddere. Sanchez, Azor. Pontius, Coninch. quos ſequitur Palaus *§.* 8. *n.* 3. & aliis adductis, Leander *q.* 68. Ac ſi Conjux moriatur, qui votum Religionis emiſit, tenetur illam ingredi, quia per mortem Conjugis ceſſavit impedimentum, & ſic tenetur implere votum, quod non fuit

fuit ablatum, ſed ſuſpenſum pro tempore, quo duravit impedimentum; idemque videtur dicendum in caſu, quo alter, committendo adulterium, dedit cauſſam divortii, quia innocens liberatur ab onere Matrimonii, & ſic poteſt, ac tenetur Religionem ingredi. Palaus §. 8. *nu.* 3. Azor. Coninch. Pontius, Sanchez, quos ſequitur Leander *quaſt.* 69.

89. Qui vovit ſuſcipere Ordines Sacros, mortaliter peccat contrahendo Matrimonium, quia ſe reddit impotentem ad obſervantiam voti; eo tamen contracto, non tenetur Religionem ingredi, ſed poteſt petere, & reddere debitum, ut expreſſe deciſum eſt a Joan. XXII. in extravag. *Antiquæ de voto*, ubi ait, initiatum Sacris poſt Matrimonium contractum, ante conſummationem non teneri Religionem ingredi, ſed vel ingredi, vel conſummare: mortua autem uxore, vel adulterante, votum reviviſcit, & obligatio illud adimplendi. Coninch. *diſp.* 34. *n.* 54. Pontius *n.* 15. Palaus §. 8. *n.* 2. Leander *q.* 70. Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 8.

90. Quæres: *An Conjux poſſit irritare votum caſtitatis, ſeu non petendi debitum factum ab altero Conjuge?* Reſp. affirmative, quia tale votum ſibi præjudicat, & nocet domeſticæ gubernationi; quod verum eſt, non ſolum quando tale votum factum eſt ab uxore, ſine licentia viri, ſed etiam quando factum eſt cum illius licentia. Ratio eſt quia per hoc, quod vir concedat uxori licentiam vovendi caſtitatem, non aufert a ſe poteſtatem, quam habet irritandi valide omnia ejus vota; peccabit tamen, irritando ſine cauſſa, mortaliter, aut venialiter pro diverſitate opinionum, de quibus dicemus ſuo loco in materia de voto, & docent Diana *p.* 4. *tr.* 4. *in Decal. c.* 34. *n.* 3. & alii relatis, Leander *tr.* 1. *de juram. diſp.* 16. *q.* 130. Similiter poteſt uxor irritare votum caſtitatis, & non petendi factum a marito, quia in hoc vir, & uxor ſunt æquales, & ex tali voto grave ſequitur præjudicium uxori, quæ ſemper deberet petere, quod eſt contra naturalem mulierum verecundiam. Ita, pluribus citatis, Sanchez *diſp.* 42. *n.* 7. Palaus *diſp.* 2. *de voto punct.* 6. *n.* 19. Leander *q.* 141.

91. *At quid ſi ambo Conjuges mutuo conſenſu voverunt caſtitatem, poſſuntne ad invicem ibi vota irritare?* Negat Leander *q.* 131. qui docet, nec licite, nec valide poſſe ſibi invicem tale votum irritare, quia per tale votum abdicarunt a ſe poteſtatem irritandi tale votum. Affirmat cum Præpoſito Diana *d. reſol.* 110, quia per talem licentiam ſibi invicem datam non abdicarunt ſibi poteſtatem irritandi, ſed ſolum non petendi licite, & ſine juſta cauſſa, ut fuſius dicetur ſuo loco.

DUBIUM XIII.

An Conjux teneatur reddere debitum illicite petenti?

92. EX duplici capite copula poteſt eſſe illicita petenti. Primo, ratione alicujus circumſtantiæ ſe tenentis ex parte perſonæ petentis; ut ſi eſſet voto caſtitatis adſtrictus, ſi pravo fine petat, vel ſi contraxit impedimentum affinitatis cum uxore per copulam habitam cum conſanguinea uxoris in primo, & ſecundo gradu, aut contraxit cognationem ſpiritualem, ſi iſta impedit uſum Matrimonii, vel ſi adulterium committit, quo caſu privatur jure petendi. Secundo poteſt eſſe illicita ratione alicujus conſtantiæ ſe tenentis ex parte actus, & afficientis actionem, prout hic, & nunc exercetur; & pendet ab utroque Conjuge, ut ſi debitum petat in Eccleſia, in loco publico, ſi modo indebito, cum periculo abortus, aut impediendi generationem. Nonnulli generaliter aſſerunt, peccare mortaliter Conjugem, qui debitum reddit illicita petenti, quia cooperatur peccato illius. Ita Ugolin. *de Sacram. tr. de Matrim. c.* 10. *n.* 2. & Gulielmus Rubionus *in* 4. *diſt.* 32. *qu.* 2. *art.* 2. *concl.* 2. Alii diſtinguentes dicunt, mortaliter peccare, qui debitum reddit, quando copula eſt illicita, lethaliter, propter circumſtantiam ſe tenentem ex parte actus; ſecus vero ſi petitio debiti ſit mala tantum ob circumſtantiam ſe tenentem ex parte perſonæ. Ita Petrus Soto *ſect.* 16. *de Matrim. in fine*. Sanchez *l.* 9. *diſp.* 6. *n.* 16. Bonac. *q.* 4. *pu.* 3. Coninch. *diſp.* 34. *dub.* 4. cum quibus

93. Reſp. Non poſſe Conjugem debitum reddere illicite petenti propter circumſtantiam ſe tenentem ex parte actus; ſecus ſi petitio ſit mala ſolum ob circumſtantiam ſe tenentem ex parte perſonæ. Ratio eſt, quia circumſtantia mala ſe tenens ex parte actus, ita inficit actum, ut a nullo poſſit cum tali circumſtantia fieri; ergo non ſolum peccat, qui cum tali circumſtantia petit, ſed etiam, qui cum illa debitum reddit; peccat, inquam, lethaliter, aut venialiter, prout circumſtantia eſt mortaliter, aut venialiter mala: hoc modo illicita eſt copula, ſive petita, ſive reddita in loco ſacro, aut in loco publico, quia illa repugnat ſanctitati loci, iſta adverſatur honeſtati naturali; ſimiliter illicita eſt redditio cum periculo abortus, utpote quæ ſit in damnum Tertii, niſi magna neceſſitas, aut juſta cauſſa excuſet, juxta ſuperius dicta.

94. Poteſt tamen Conjux innocens debitum reddere, quando petitio eſt illicita, non propter circumſtantiam actus, ſed ob circumſtantiam ſe tenentem ex parte perſonæ. Ratio eſt, quia propter vitium perſonæ, Conjux innocens non privatur jure petendi, cum peccatum alterius non debeat ipſi præjudicare; ergo ſi poteſt petere, poterit etiam reddere, nec redendo dicitur cooperari peccato alterius, quia dat operam rei licitæ ex parte actus, ad quem habet jus; ergo non peccat reddendo. Ita cum Sanchez, Layman, & Palao docent Diana *p.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 32. Ant. a Spiritu S. *n.* 652. Bonac. & alii.

95. Major difficultas eſt: *an Conjux innocens non ſolum poſſit, ſed etiam teneatur in eo caſu debitum reddere petenti?* Reſp. teneri, quando vitium perſonale ſolum reddat illicitam petitionem, non vero privat jure petendi; ſic ſi adſtrictus voto caſtitatis, aut malo fine petat, tenetur Conjux innocens debitum reddere, quia per tale votum obligatur reſpectu Dei ad obſervandam caſtitatem, & ad non petendum; non autem amiſit jus petendi, ac proinde Conjux innocens, ſi negaret, faceret contra ius alterius, & peccaret, ea ratione, qua peccat Depoſitarius, qui negat Petro pecunias depoſitas, quando illas petit, ut luxurioſe vivat: ſecus dicendum, ſi petens non habeat jus petendi, quia illud amiſit per adulterium, aut per contractam affinitatem: tunc enim cum petens ſit privatus jure petendi, alter non tenetur reddere, & negando debitum nullam ei facit injuriam. Poteſt tamen reddere, ſi vult, immo & petere, cum innocens non ſit privatus jure petendi, dat operam rei licitæ ex parte actus, & ſic cooperari non dicitur peccato alterius. Ita Sanchez *n.* 7. Bonacina *n.* 3. Averſa *qu.* 21. *ſect.* 7. Ant. *n.* 653. Coninch. *diſp.* 34. *dub.* 4. *n.* 28. & 31.

96. Dices: Depoſitarius non tenetur, nec poteſt reddere gladium deponenti, ſi illum petat ad occidendum Paulum, & reddendo ſit reus homicidii; ergo Conjux non tenetur, nec poteſt debitum reddere illicite petenti, quia cooperatur peccato illius. Deinde, bonum ſpirituale præponderat bono corporali; ſed Conjux non poteſt, nec debet reddere debitum petenti, quando imminet illi damnum corporale; ergo nec quando imminet damnum ſpirituale, ſeu peccatum. Reſp. ad primum, negando conſequentiam, quia Depoſitarius, reddendo gladium petenti, facit injuriam Paulo, qui eſſet occidendus; qui autem reddit debitum illicite petenti nulli facit injuriam, quin potius negando faceret injuriam petenti, quando illicite petit, ob ſolam circumſtantiam perſonæ. Ad ſecundum, nego pariter conſequentiam, quia petens cum gravi periculo ſalutis, & damno corporali, non habet jus petendi, cum non ſit dominus ſuæ ſalutis, & corporis; & ſic alter negando non facit illi injuriam: at in anima, quam Deus poſuit in manu conſilii ſui, habet dominium morale, & retinet jus petendi, cum illius præjudicio, & inde non poteſt alter negare debitum petenti, cum damno ſpirituali ſuæ animæ, cujus habet dominium morale, quamvis non poſſit reddere cum periculo gravis damni corporalis, ut cum Sanchez tradit Bonac. *n.* 3.

DUBIUM XIV.

De Cauſſis excuſantibus a redditione debiti.

97. EXcuſatur Conjux a redditione debiti, quando habet juſtam, & rationabilem cauſſam illud negandi, nam obligatio juſtitiæ non videtur eſſe tam ſtricta, quin, occurrente rationabili cauſſa, liceat ſolutionem negare, vel ſaltem differre, ut patet in aliis debitis juſtitiæ commutativæ: hujuſmodi autem cauſſæ excuſantes plures ſunt; prima eſt, quando imminet grave periculum vitæ, aut notabile ſalutis detrimentum, quia ſecundum ordinem caritatis quiſque tenetur magis diligere propriam incolumitatem, quam iſtud debitum reddere; ergo non tenetur, nec poteſt licite reddere cum gravi detrimento ſalutis corporalis: quod verum eſt, etiamſi exigenti immineat periculum incontinentiæ, quia non tenetur cum tanto detrimento impedire peccatum alterius, quia alter poteſt, ſi velit, a peccato abſtinere, & aliis remediis ſibi conſulere, nec urget obligatio reddendi, quæ intelligitur, ſalva incolumitate perſonæ. Si autem levis eſſet infirmitas, & leve detrimentum, non excuſatur; nam in aliis obligationibus juſtitiæ tenetur debitor ſatisfacere, etiam cum aliquo ſuo detrimento, ut docent Averſa *q.* 21. *ſect.* 7. Bonacina *q.* 4. *punct.* 1. *nu.* 4. Ant. *n.* 645. Sanchez *l.* 9. *d.* 24. *n.* 12.

98. Hinc ſequitur, Conjugem febri laborantem non teneri, nec poſſe debitum reddere propter grave nocumentum, quod inde ſibi evenit, bene tamen ſi ſolum habeat dolorem capitis, aut dentis, quia non cenſetur gra-

grave detrimentum; ſequitur etiam excuſari, regulariter loquendo, a reddendo ſtatim poſt prandium, quia judicio Medicorum copula tali tempore habita ſolet eſſe nociva, ut cum Sanchez notat Bonacina *n.* 6. ſi autem ceſſaret nocumentum, non excuſaretur, in quo ſtandum eſt judicio Medicorum, cum pro diverſitate temperamenti, & complexionis poſſit aliquibus afferre notabile damnum, & aliis leve. Sequitur tertio, excuſari, quando alter Conjux immoderate, & nimis frequenter debitum petit; nam hoc repugnat etiam valetudini, ut paſſim tradunt Doctores.

99. Sequitur 4. Conjugem ſanum non teneri debitum reddere leproſo, morbo gallico, aut alio contagioſo infecto, quando ex judicio Medicorum adeſt periculum contagionis, quia non debet cum tanto incommodo ſui alterius petitioni ſatisfacere; nam Conjux tradit poteſtatem ſui corporis ad uſum conjugalem, ſalva ejus incolumitate; ſi ergo immineat periculum contagionis liberatur ab obligatione reddendi, per Textum in cap. 1. de conjugio Leproſorum, quod maxime verum eſt, ſi a principio morbus non erat cognitus; ſi enim ab initio fuiſſet cognitus, & ſcienter contractum eſſet Matrimonium cum tali morbo laborante, teneretur reddere, quia ſic contrahens ceſſit juri ſuo, & ſcienter ad hoc ſe obligavit. Sic Bonacina *n.* 8. Ant. *n.* 645. Sanchez *diſp.* 24. *num.* 17. Coninch. *diſp.* 34. *n.* 221. Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 12. qui conſequenter ajunt, Conjugem ſanum, quamvis non teneatur, poſſe tamen reddere in primo caſu cum periculo morbum contrahendi, per Textum in cap. 2. de Conjug. leproſ. quia regulariter ejuſmodi morbus non eſt lethiferus, nec tendit ad mortem; quod maxime verum eſt, ſi reddat pro vitando periculo incontinentiæ, & fovendo mutuo amore, & ne graviſſimum fiat onus Matrimonii.

100. At melius dicendum eſt, poſſe Conjugem ſanum debitum reddere morbo laboranti, quando judicio Medicorum, attenta qualitate morbi, & complexionis, non imminet periculum infectionis, aut illa non ſit grave nocumentum allatura; ſecus ſi ſit grave damnum allatura, quia Conjux ſanus non poteſt cedere obligationi, quam habet conſervandi propriam ſalutem, illamque præferendi liberorum propagationi, ut docent Palaus *diſp.* 3. *p.* 4. *§.* 10. *n.* 4. & cum aliis a ſe allatis Leander *diſp.* 25. *q.* 51. quamvis immineat periculum incontinentiæ in alio Conjuge, quia ille non eſt in extrema neceſſitate ſpirituali, cui debeas ſuccurrere cum detrimento ſalutis corporalis; nam poteſt patiens periculum adhibere alia media ſpiritualia ad ſuperandum periculum, ut cum Layman, Pontio, Coninch. & aliis notat Palaus. Si ſolum immineat periculum infectionis in prole naſcitura, non ceſſat obligatio reddendi, quia melius eſt, prolem naſci cum hujuſmodi infectione, quam nullo modo naſci. Sic Bonacina *n.* 9. Ant. *n.* 645. Leander *q.* 53. Excuſatur etiam a reddendo Conjux ſanus, quamvis ceſſet periculum infectionis, ſi nimium concipiat horrorem erga alium Conjugem leproſum. Sanchez, Pontius, Villalob. & alii, quos ſequitur Leander *q.* 52.

101. Quæres: *an poſſit Conjux negare debitum petenti, ne filii multiplicentur?* Reſp. non poſſe ex hoc ſolum titulo negare debitum, quia Matrimonium, cum de ſe ordinetur ad procreationem filiorum, illorum multiplicatio non poteſt eſſe cauſſa ſufficiens ad negandum debitum: quare peccaret lethaliter Conjux, ſi ex hoc ſolum titulo debitum negaret; poſſunt tamen de communi conſenſu a copula abſtinere, citra periculum incontinentiæ, ne multiplicentur filii, maxime ſi illos non poſſint commode alere juxta ſuum ſtatum. Quod ſi Conjuges ſint pauperes, & inhabiles ad ſuſtentationem numeroſæ prolis, non tenetur Conjux, etiam requiſitus, reddere debitum, quia non debet obligari cum tanto gravamine, & incommodo ad alendos filios; ſicut enim moralis impoſſibilitas, & magna difficultas excuſat a ſolutione aliorum debitorum, ita magna difficultas, & incommoditas in alendis filiis eſt cauſſa ſufficiens a redditione debiti conjugalis, dummodo nullum ſit periculum incontinentiæ. Bonacina *n.* 13. Averſa *q.* 21. *ſect.* 7. Sanchez *diſp.* 25. *n.* 3. Diana *part.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 213. addens, validum eſſe pactum factum in contractu conjugali abſtinendi a copula, ne multiplicentur filii, dummodo abſit periculum incontinentiæ: idem habet *p.* 9. *tr.* 7. *reſol.* 3.

102. Quæres 2. *an peccet Femina negando debitum petenti, quia ſolet in partu edere filios mortuos?* Reſp. negative, quia Conjux non tenetur reddere debitum cum probabili periculo vitæ; at Femina ex morte filiorum in ventre ſubit probabile periculum vitæ, & inde cum tanto periculo non tenetur reddere, ſed negare poteſt: poteſt tamen petere, & reddere, ſi vult ad vitandum grave periculum incontinentiæ, nam eligit minus malum ad evitandum majus. Ant. *n.* 650. Bonacina *n.* 14. & apud ipſum Sanchez, Rodriquez, Reginaldus, & alii.

DUBIUM XV.

Qualiter tactus turpes, & delectationes liceant Conjugibus.

103. Conveniunt omnes, tactus partium honeſtarum, vel ſecretarum, ſeu inhoneſtarum, aſpectus earum, amplexus, oſcula, & amatoria verba licita eſſe Conjugibus citra periculum pollutionis, ſi fiant, vel ad ſe præparandos ad copulam, vel ad vitandam incontinentiam, vel ad oſtendenda legitima amoris ſigna, amoremque mutuum fovendum; ſi enim fiant ob ſolam captandam veneream delectationem, erunt peccatum veniale, ſicut dicitur de copula, quæ eſt venialiter mala, ſi fiat ob ſolam carnalem delectationem. Ratio eſt, quia Matrimonium, ſicut licitam reddit copulam inter Conjuges, ita ea omnia, quæ ex natura ſua, ſive implicite, ſive explicite ad illam ordinantur; ſecus Conjuges expoſiti eſſent pluribus periculis peccandi ratione ſocietatis, quam habent, cum non ſemper poſſint vacare copulæ. Sic Bonacina *q.* 4. *punct.* 8. *n.* 12. Averſa *quæſt.* 21. *ſect.* 8. Ant. *diſp.* 9. *ſect.* 12. Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 45. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 225. Henriq. *l.* 11. *c.* 15. *n.* 7.

104. Difficultas eſt: *an hujuſmodi tactus, amplexus, & oſcula liceant Conjugibus cum periculo pollutionis prævisæ in petente, vel reddente, ſi fiant ad fovendum mutuum amorem?* Affirmant plures, licitas eſſe Conjugibus tales actiones, etiam cum periculo pollutionis prævisæ, dummodo iſta non intendatur, nec complacentia de illa habeatur; nam in petente adeſt juſta cauſſa tales actiones faciendi, ad fovendum ſcilicet mutuum amorem, & pollutio, quæ inde ſequitur, & prævidetur ſecutura, non eſt ipſi voluntaria, & per conſequens, nec peccaminoſa; nec peccat alter tales actus permittens, quia dat operam rei licitæ, ad quam obligatur ex jure alterius, & movetur ex ſufficienti cauſſa, ut ſatisfaciat petitioni alterius; pollutio autem, quæ præter intentionem ſequitur ex actu licito, & honeſto, non eſt peccaminoſa. Excipiuntur tamen nonnulli tactus valde impudici, & qui de ſe ad pollutionem tendunt, quaſi pollutio inchoata, ut eſſet digitos immittere in vas naturale mulieris, ibique perſiſtere, quaſi copulam digitis exercendo. Ita Sanchez *l.* 9. *diſp.* 45. *n.* 33. Ant. *n.* 656. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 10. *part.* 1. *c.* 9. *n.* 356. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 218. Zanardus *part.* 1. *tract. de Matrim. c.* 21. *qu.* 27. Trullench. *praxi Sacram. l.* 7. *c.* 11. *dub.* 12.

105. Communis tamen, & vera ſententia docet, tales actiones cum periculo pollutionis prævisæ peccatum eſſe mortale, tam in reddente, quam in petente, niſi eſſent in loco, puta in lecto, ubi ſtatim poſſent habere copulam, quia tunc illi actus impudici eſſent præparatio ad legitimam copulam, quæ licita eſt Conjugibus; extra hunc caſum eſsent peccatum mortale, quia tales actus, cum de ſe inducant ad pollutionem, quando iſta prævidetur ſecutura, non poteſt dici involuntaria, ſed eſt voluntaria in cauſa, nec Conjux dat operam rei licitæ, ſive petendo, ſive reddendo, quia cum tali prævisione non ſunt liciti, nec petenti, nec reddenti, nec habent jus ad illos. Palaus *diſp* 3. *de Matrim. punct.* 4. *§.* 2. *n.* 2. Averſa *ſect.* 8. Henriquez *n.* 6. Diana *part.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 31. ubi adducit Præpoſit. 3. *p. quæſt.* 6. *dub.* 26. *num.* 187.

106. Quæres 1. *An peccet mortaliter vir, qui immittit pudenda in os Conjugis?* Videtur non eſse peccatum, quia non eſt niſi oſcula pudendorum, quæ non eſse peccata mortalia docent Zanardus, Filliuc. & alii apud Dianam *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 225. Sed hæc opinio eſt mera turpitudo, unde dicendum eſt, eſse peccatum mortale, quia immiſſio pudendi in os feminæ non eſt ſimplex oſculum pudendorum, ſed inaudita ſpecies luxuriæ, & inceptio alterius copulæ innaturalis, & ideo peccatum mortale neceſsario in Confeſſione explicandum, ut docent Facundez *l.* 6. *in Decalog. c.* 3. *n.* 19. Diana *part.* 6. *tract.* 7. *reſol.* 7. Ant. *diſp.* 8. *de pœnit. n.* 450.

107. Quæres 2. *An peccet mortaliter Conjux, qui in abſentia alterius ſe ipſum libidinose, ac turpiter tangit?* Si enim hoc faceret, præſente alio Conjuge, in ordine ad habendam copulam, nullum eſset peccatum: ſi autem hoc faciat alio abſente, quando copula haberi non poteſt, adhuc non eſse peccatum mortale docent Sanchez *l.* 9. *diſp.* 44. *n.* 16. Gaſpar Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 10. *n.* 47. Ochagavia *de Matrim. q.* 12. *n.* 9. *in fine*, Palaus *punct.* 4. *§.* 2. *n.* 5. quia iſti tactus natura ſua ordinantur ad copulam conjugalem, a qua non poſsunt præſcindere, quamvis copula non intendatur, ſed ſit impoſſibilis ob abſentiam alterius Conjugis, nec ex ullo capite probatur, quod iſti actus debeant eſse cum Conjuge, ſed ſatis eſt, ad vitandum mortale, ſi ſint actus Conjugis, id eſt actualiter conjugati, ut etiam probabile dicit Tambur. *l.* 7. *in Decal. c.* 3 *§.* 5. *n.* 45.

108. Ve-

108. Verum probabilius eſt, tales actus eſse illicitos & peccaminoſos in abſentia alterius Conjugis, ſicut inter ſolutos, quia hujuſmodi actus per ſe tendunt ad pollutionem, ſeu ſeminis deciſionem, quæ non eſt licita Conjugibus, niſi in congreſſu maritali; ſi ergo talis congreſſus ſit impoſſibilis propter abſentiam alterius Conjugis, erit illicita ſeminis deciſio, & per conſequens erunt peccaminoſi actus de ſe tendentes ad talem deciſionem; ſicut propter eamdem rationem ſunt illiciti, & peccaminoſi in ſolutis. Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 137. qui *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 215. pro eadem citat Montelinum, Joan. de la Crux, Salas, Vaſquez, & Sancium, Averſa *ſect.* 8. Ant. *n.* 660. & apud ipſum Dicaſtill. *diſp.* 9. *num.* 189.

109. Quæres 3. *An tactus, & oſcula liceant Conjugibus, qui copulam habere non poſſunt, vel ob impotentiam, affinitatem, cognationem ſpiritualem ſupervenientem Matrimonio jam contracto, vel ob votum caſtitatis, quod uterque, vel alter eorum emiſit; cum enim iſti actus per ſe ordinentur ad copulam, ſi iſta haberi non poteſt, nec etiam illi actus erunt liciti?*

110. Reſp. tales actus eſſe licitos, quando impotentia ad copulam provenit ab aliquo impedimento extrinſeco, non tollente jus ad illam, quia dum Conjux retinet jus ad copulam, retinet etiam jus ad tales actus ordinatos ad copulam; inde, qui ex infirmitate, aut debilitate fit impotens, non privatur jure habendi alios actus ſibi poſſibiles, citra tamen periculum pollutionis; ſi autem impedimentum auferat jus ad copulam, reddit etiam tales actus illicitos. Sic dubius de valore Matrimonii, inceſtuoſus, qui contraxit affinitatem cum propria uxore, ſicut non poteſt petere copulam, ita nec poteſt petere tales actus, bene tamen poteſt utrumque reddere Conjugi petenti, qui nec dubitat, nec contraxit affinitatem. Si uterque, vel alter eorum vovit integram caſtitatem, nec poteſt habere tales actus; ſecus ſi ſolum vovit non petere debitum, non vero abſtinere a tactibus, poterit illos habere, quia votum non obligat ultra intentionem voventis; voto ligatus, ſicut poteſt reddere debitum, ita poterit reddere tales actus legitime petenti. Sic Averſa *q.* 21. *ſect.* 8. Thomas Tambur. *l.* 7. *in Decal. c.* 3. *§.* 5. *n.* 43.

111. Quæres 4. *An licitum ſit Conjugibus moroſe delectari de copula habita, vel habenda, quando propter abſentiam alterius, vel aliud impedimentum illam habere non poſſunt?* Negant plures, volentes, talem delectationem ſenſualem in appetitu ſenſitivo eſſe peccatum mortale. Ratio eſt, quia talis delectatio cum alteratione carnis eſt quaſi inchoatio pollutionis, quæ non eſt licita Conjugibus, niſi in congreſſu maritali; ſi ergo talis congreſſus haberi non poſſit ob abſentiam alterius Conjugis, non erit licita talis delectatio ſenſualis, ſicut de tactibus Conjugis habitis cum ſe ipſo in abſentia alterius diximus quæſito 2. tum quia vidua peccat lethaliter, ſi moroſe, & ſenſualiter delectetur de copula habita tempore Matrimonii, & Sponſa, ſi delectetur de copula habenda tempore futuri Matrimonii; ergo etiam Conjugatus, ſi moroſe, & ſenſualiter delectetur de copula habita, vel habenda in abſentia alterius Conjugis, quia videtur de omnibus illis eadem ratio, cum ſpecificentur a copula maritali habita, ſeu habenda tempore Matrimonii. Navar. *in ſum. cap.* 16. *n.* 10. Sylveſter verbo *delectatio q.* 2. Lopez *part.* 1 *inſtruct. c.* 75 Corduba *l.* 1. *quæſtionarii q.* 23. *dub.* 2. Pontius *l.* 10. *cap.* 16. *§.* 1.

112. Reſp. Non peccare mortaliter Conjugem, qui taliter delectatur in abſentia alterius Conjugis de copula habita, vel habenda, ſive delectatio ſit in voluntate, ſive in appetitu ſenſitivo. Ratio eſt, quia delectatio ſpecificatur ab objecto, & talis eſt delectatio, quale eſt objectum; ſed objectum talis delectationis eſt copula, quæ licita eſt Conjugatis; ergo etiam licita eſt delectatio de copula cogitata, ut præſenti. Nec obſtat, quod, ſtante abſentia alterius Conjugis, non poſſint copulam habere; nam hoc eſt per accidens, nec vitiat delectationem de tali copula; ſicut enim omnes admittunt, poſſe Conjuges ſine peccato mortali habere tactus, & oſcula, de iliſque delectari, ſine intentione habendi copulam, dummodo abſit periculum pollutionis, ita etiam poterunt ſine peccato delectari de copula cogitata ſine intentione, & ſine facultate illam habendi: quod verum exiſtimant Vaſquez, & Sanchez, etiamſi interveniat commotio carnis citra periculum pollutionis, eritque ſolum veniale peccatum, ſi intemperanter, & nimium delectentur propter aliquam inordinationem. Bonacina *punct.* 8. *num.* 12. Ant. *n.* 661. Palaus *tom.* 1. *tract.* 2 *diſp.* 2. *punct.* 10. *§.* 2. *n.* 12. Sanchez *l.* 9. *diſp.* 44. *n.* 3. Vaſquez *t.* 2. *q.* 74. *diſp.* 113. *c.* 1. Averſa *q.* 21. *ſect.* 8. & plures referens Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 200, & 224. Layman *lib.* 5. *tract.* 3. *cap.* 6. *n.* 14.

113. Ad rationes oppoſitas dicendum eſt, talem delectationem eſſe initium remotum pollutionis ordinatæ ad copulam conjugalem, quæ, quia tunc per accidens eſt impoſſibilis, caveri debet, ne illa ſequatur, & ideo diximus, licere Conjugibus delectationem citra periculum pollutionis ea ratione, qua ſine tali periculo illis conceduntur tactus, & oſcula, etiamſi tunc non poſſint, aut nolint habere copulam. Nec valet eadem ratio de tactibus alterius Conjugis habitis cum ſe ipſo; nam iſti non reſpiciunt copulam habendam cum alio Conjuge, ſed ſimplicem pollutionem ſpectantem ad peccatum mollitiei; nec Conjux dominium habet ſui corporis, ut poſſit ex illo delectationem ſumere; bene tamen poteſt delectari de copula habita, vel habenda cum alio Conjuge, cum illa ſit ſibi licita. Vidua poteſt quidem gaudere de copula habita tempore Matrimonii, illamque approbare, non autem de illa ſenſibiliter delectari; quia de præſenti, ſicut licite non poteſt habere copulam, ita nec de illa ſenſibiliter delectari, tamquam præſenti. Idem valet de Sponſa reſpectu copulæ habendæ tempore Matrimonii, quam poteſt deſiderare, non tamen de illa hic, & nunc ſenſibiliter delectari, tamquam præſenti, ſicut poſſunt Conjuges, quibus, cum de præſenti licita ſit copula conjugalis, ita poſſunt illam, ut præſentem apprehendere, & de illa ſenſibiliter delectari citra periculum pollutionis.

114. Quæres 5. *An Sponſis de futuro liceant oſcula, tactus & amplexus?* Communis Sententia negat, licere tactus inhoneſtos in partibus impudicis, & occultis, quia proxime accedunt, & invitant ad copulam, quæ ut Sponſis de futuro eſt illicita, ita reddit mortaliter peccaminoſos tales actus. Sed concedit, licere tactus alioquin honeſtos, amplexus, & oſcula, citra tamen periculum pollutionis, quæ quidem erunt peccatum veniale, ſi fiant ob ſolam delectationem captandam; & ſine omni culpa, ſi fiant in ſignum amoris, & benevolentiæ, juxta morem conſuetum. Ratio eſt, quia ſicut Matrimonium facit copulam licitam, ita ſponſalia, quæ ſunt inchoatio quædam Matrimonii, licitos faciunt tales actus, qui ſunt quædam inchoatio copulæ; dummodo tamen Sponſalia ſint abſoluta, & non tantum conditionata, quia tunc, ſicut, pendente conditione, nondum exiſtunt Sponſalia, ita nondum licent tales actus. Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 46. *q.* 4. Averſa *q.* 21. *ſect.* 8. Tolet. *l.* 5. *c.* 14. *n.* 4. Azor. 3. *p. l.* 3. *c.* 25. *q.* 3. Diana *part.* 2. *tr.* 17. *reſol.* 6. & *part.* 4. *tr.* 4. *reſol.* 131. ubi pro eadem affert Ochagaviam, Sylvium, & Villalobum.

115. Alii tamen volunt, hujuſmodi tactus, & oſcula eſſe peccatum mortale, ſi fiant ad captandam veneream delectationem inde conſurgentem, quia, cum nondum exiſtat Matrimonium, non poteſt venerea delectatio ex hujuſmodi actionibus conſurgens a culpa lethali excuſari; nec ſufficiunt Sponſalia, quamvis ſint inchoatio futuri Matrimonii, quia inchoatio contractus non transfert dominium, & uſum rei. Sic tenent Henriq. *lib.* 11. *cap.* 19. *n.* 4. Leſſius *l.* 4. *de juſt. c.* 3. *dub.* 1. *Comitol. lib.* 4. *reſponſ. moral. q.* 20. *n.* 4. Gaſpar Hurtado *de Matr. d.* 10. *diff.* 10. *n.* 48. & tutius, ac probabilius vocat Bonacina *q.* 4. *punct.* 9. *n.* 6. & hanc puto in praxi eſse conſulendam; excuſari tamen poterunt a lethali, ſi fiant in ſignum amoris, & benevolentiæ juxta conſuetudinem patriæ, & ad evitandam inurbanitatem.

CAPUT XX.

De Divortio, & ſeparatione Conjugum.

DUBIUM I.

An, & qualiter Adulterium ſit ſufficiens cauſſa Divortii?

Divortium eſt legitima viri ab uxore ſeparatio, & tripliciter accipi poteſt. Primo pro ſeparatione quoad torum: ſecundo pro ſeparatione quoad torum, & habitationem; integro tamen permanente vinculo conjugali: tertio pro totali ſeparatione, & diſsolutione Matrimonii, etiam quoad vinculum, adeo ut liberum ſit ad alias nuptias convolare. De totali ſeparatione, & diſsolutione Matrimonii quoad vinculum, qualiter liceat, vel non, dictum eſt ſupra *c.* 4. circa naturam, & indiſsolubilitatem Matrimonii; de ſeparatione quoad torum, & copulam Conjugalem dictum eſt *capit. præcedenti*; unde ſumitur in præſenti divortium pro ſeparatione quoad torum, & habitationem, manente vinculo Matrimonii, quæ quidem ſeparatio poteſt eſse perpetua, vel ad tempus, licet magis proprie divortium ſumatur pro ſeparatione perpetua.

2. Licitum aliquando eſse divortium, & ſeparationem viri ab uxore, facile conſtat ex Trident. ſeſs. 24. can. 8. de Matrim. *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum ob multas cauſſas ſeparationem inter Conjuges, quoad torum, ſeu*

quoad

quoad cohabitationem ad certum, incertumve tempus fieri poſſe decernit; anathema ſit? Ex quo patet, ob varias cauſſas fieri poſſe divortium, quarum præcipua eſt adulterium alterius Conjugis, quod eſt ſufficiens, ut innocens poſſit etiam a nolente divertere, & ſeparari, cap. *ſignificaſti*, cap. *Gaudemus*, cap. *ex litteris* de divortiis; colligitur ex Evangel. Matth. cap. 5. & 19. *Omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſſa* &c. & ex 1. Corinth. 7. *præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere; quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari;* ubi ſupponit Apoſtolus, uxorem ex legitima cauſſa poſſe a viro diſcedere, remanente vinculo indiſſolubili; idque etiam habetur ex natura Matrimonii, ſecundum quam Conjuges tenentur ſibi ſervare fidem quoad torum, & habitationem; ſi ergo unus eorum non ſervet fidem, adulterando, nec alter innocens tenetur eam ſervare; ſiquidem frangenti fidem fides ſervanda non eſt, cap. *Pervenit* 2. de jurejurando; idque intelligitur, non ſolum de viro, quod poſſit diſcedere ab uxore propter illius adulterium, ſed etiam de uxore, quod poſſit diſcedere a viro adulterante; nam uterque datam fidem violat per adulterium: conſtat ex cap. *fin.* 32. *q.* 5. cap. *Placuit* 32. *q.* 7. & docent communiter Doctores apud Leandrum *diſp.* 26. *q.* 3. & Averſam *q.* 23. *ſect.* 1.

3. Nomine adulterii, ratione cujus poteſt innocens recedere, & divortium facere, intelligunt plerique ſolum copulam naturalem conſummatam per ſeminis effuſionem cum alio viro, vel femina, quia illa ſola copula præbet jus divortii, per quam poteſt proles generari cum perſona diverſa ab illa, cui fidem dedit, & etiam ſolum per illam Conjux proprie carnem ſuam dividit cum altera, & poteſt in domum, & familiam adulterinam prolem inducere. Pollutio, Sodomia, Beſtialitas, & alia peccata contra fidem Matrimonii, etiam exterius conſummata cum perſona diverſa, non præbent in hac ſententia cauſſam ſufficientem divortii, quia non adeſt habilitas ad generandum, nec per talia peccata Conjux fit una caro cum alia perſona diverſa ab illa, cui fidem dedit; quæ quidem ſententia probabilis eſt, eamque tenentur Averſa *q.* 23. *ſect.* 1. Palatius *in* 4. *diſt.* 27. *diſp.* 3. Pontius *l.* 9. *c.* 17. *n.* 5. Leander *diſp.* 26. *q.* 11. & probabile dicit Filliuc. *tr.* 10. *part.* 1. *c.* 10. *num.* 366.

4. Communior tamen, & probabilior ſententia nomine adulterii intelligit non ſolum copulam naturalem cum alio viro, vel femina, cum ſeminis effuſione intra vas naturale, ſed omnes ſpecies luxuriæ, in quibus Conjux dividit ſuam carnem cum alio, quæ diviſio fit non ſolum in concubitu naturali cum alia, ſed etiam in concubitu contra naturam; inde propter copulam ſodomiticam conſummatam, ſive active, ſive paſſive contingat, ſive cum viro, ſive cum femina diverſa ab uxore, & propter copulam cum beſtia, fieri poteſt divortium. Ratio eſt, quia Matrimonium ordinatur, ut Conjuges fiant una caro, juxta illud Geneſ. 2. *erunt duo in carne una*, qui autem carnem ſuam diſtrahit, & commiſcet cum alia, peccat contra fidem Matrimonii, nec eſt illi ſervanda fides; at per ſodomiam, & beſtialitatem Conjux ſe commiſcet cum alia carne; ergo illa ſufficiunt, ut innocens poſſit ſeparari, & divortium facere. Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 4. *n.* 3. Bonac. *q.* 4. *punct.* 5. *n.* 4. Ant. *diſp.* 10. *n.* 665. Filliuc. ſupra *n.* 367. Trullench. *cap.* 12. *dub.* 2. *n.* 11. Villalob. *p. part. tr.* 10. *diff.* 1. *n.* 3. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 6. §. 1. *nu.* 2. Durandus, Ricard. Palud. Sotus, Ledeſma, Roſella, Sylveſter, & alii, quos affert, & ſequitur Sanchez, & Pontius docet, ab hac communi ſententia in praxi non eſse recedendum.

5. Propter alia peccata diverſa ab enumeratis non poteſt divortium fieri; & primo non poteſt fieri propter ſodomiam cum propria uxore invita, quia non dividit carnem ſuam cum alia; idem valet de quacumque alia pollutione extraordinaria facta cum ipſa: ſi tamen vir admonitus ab uxore, non deſiſteret, tunc poſſet uxor alio titulo facere divortium, nimirum propter inductionem ad peccatum, & quia non poteſt cohabitare ſine injuria Creatoris. Non ſufficit concubitus cum femina mortua, quia perinde eſt, ac ſi eſſet cum ſtatua, ut notat Bonacina *n.* 5. nec concubitus, ſive naturalis, ſive ſodomiticus, quando non effunditur ſemen intra vas, ſive naturale, ſive præpoſterum, quia non dividitur caro admixta cum alia carne. Filliuc. *n.* 369. Nec poteſt fieri divortium propter deſideria, tactus, oſcula, amplexus, ſive facta a muliere cum alio viro, ſive a viro cum alia muliere, nec per pollutionem, ſive facta fuerit adminiculo proprio, ſive alieno, quia in his, & ſimilibus peccatis non dividitur caro cum alio; ut cum Sanchez docent Filliuc. Bonacina, & alii.

6. Quæres: *An vir non ſolum poſſit, ſed etiam teneatur dimittere uxorem permanentem in adulterio?* Reſp. per ſe loquendo non teneri, quia *Matth.* 5. & 19. Chriſtus non præcipit divortium, ſed permittit; tum quia divortium eſt inductum in favorem innocentis, qui, ſicut poteſt offenſam dimittere ita poteſt cedere juri ſuo. In duplici caſu videtur teneri uxorem dimittere; primo, quando ſpes eſſet probabilis, quod corrigenda eſſet dimiſſione ad tempus, & nulla alia eſſet via ita efficax; nam vir eſt caput mulieris, illamque cohibere, & retrahere debet a peccato. Secundo tenetur illam dimittere, quando eam retinendo cenſetur fautor, & protector adulterii uxoris, & erit obligatio gravis, ſi alia ratione non poſſit removere ſcandalum. Sanchez *lib.* 19. *diſp.* 13. *a n.* 6. Pontius *lib.* 10. *cap.* 17. *n.* 3. Averſa *q.* 23. *ſect.* 5. Bonacina *qu.* 4. *punct.* 5. *n.* 13. Trullench. *lib.* 7. *cap.* 12. *dub.* 3.

7. Verum, quia ſcandalum nullum eſt, quando adulterium eſt occultum, & ſi eſt publicum aliis viis removeri poteſt, ſcilicet publica correctione, increpatione, moderata verberatione, & ſtrictiori recluſione. Item, quia correctio ex divortio non ſolet evenire, quin potius timeri poteſt, quod uxor dimiſſa liberius vacet libidini; ideo raro, aut numquam evenit caſus, quod maritus teneatur uxorem dimittere, & divortium facere; quod maxime verum eſt, ſi timeantur rixæ, & cædes inter ipſum, & parentes uxoris, vel ſi timet ſibi lapſum incontinentiæ; non enim tenetur cum tanto incommodo uxorem corrigere, & divortium facere. Filliuc. *n.* 389. Sanchez, Bonacina, & alii: multo minus tenetur uxor dimittere virum perſiſtentem in adulterio, quia ejus non eſt virum corrigere, & punire, & quia ex hoc non ſolet oriri ſcandalum; omnes enim ſciunt, uxorem eſse zelotypam, & non conſentire adulterio ſui Viri, nec poſſe ipſum cohibere.

DUBIUM II.

In quibus caſibus non poſſit fieri Divortium propter Adulterium.

8. Plures aſſignantur caſus, in quibus non licet facere Divortium propter adulterium, & reducuntur ad tria capita: primum eſt paritas, vel cauſa delicti in altero Conjuge: ſecundum excuſatio delicti a culpa: tertium reconciliatio, ſeu condonatio injuriæ. Ex primo capite fieri non poteſt divortium, quando uterque Conjux adulterium commiſit, quia tunc paria delicta mutua compenſatione tolluntur, ut conſtat ex cap. *ſignificaſti*, & cap. *ex litteris*, de divortiis cap. *intelleximus*, & c. *ultimo* de adulteriis; quod verum eſt, etiamſi unus ſemel, & alter ſæpe adulterando deliquerit, quia jura concedentia delictorum compenſationem attendunt fractionem fidei, non numerum. Sic Sotus, Angles, Lopez, & alii, quos citat, & ſequitur Sanchez *l.* 10. *diſp.* 6. *nu.* 8. Filliuc. *n.* 375. Coninch. *diſp.* 35. *n.* 12. contra Hoſtien. & alios volentes, delicta compenſanda debere eſse paria in quantitate, & qualitate, adeo ut non poſſit dari compenſatio, ſi unus ſodomiam, & alter adulterium, ſeu beſtialitatem; ſi unus ſemel, & alter pluries deliquerit: hoc tamen, ut dixi, non eſt neceſsarium, quia jura attendunt fractionem fidei per delictum ſufficiens ad divortium, & ſeparationem, non vero ad qualitatem, quantitatem, vel numerum delictorum.

9. Si delictum unius ſit ſecretum, & delictum alterius ſit publicum, neuter jus habet reclamandi, & petendi divortium, ſed compenſari debet delictum unius cum delicto alterius; nam jura concedunt divortium contra reum in favorem innocentis: at qui eſt adulter, quamvis ſecreto, non eſt innocens in foro conſcientiæ; ergo non poteſt petere divortium, ſed tenetur compenſare ſuum adulterium cum delicto alterius, & inde peccaret lethaliter, ſi divortium peteret, ut cum Sanchez, & aliis notat Leander *diſp.* 26. *q.* 18. Nec item refert, quod lapſus unius ſit prius, quia non habetur ratio prioris, vel poſterioris, ſed injuriæ illatæ: nec item ſufficit, quod alter ſit emendatus, quia perſeverat injuria, donec ſit condonata.

10. Si poſt lapſum ambo Conjuges reconcilientur, tunc neuter poteſt amplius petere divortium, quia reconciliatio facta reduxit Matrimonium ad ſuum priſtinum ſtatum, ac ſi nullum fuiſset commiſsum adulterium. Si vero poſt reconciliationem alter iterum delinquat, fit reus divortii, & Conjux conſervans innocentiam poterit petere divortium, quia non eſt amplius habenda ratio prioris delicti jam emendati, & condonati, ſed poſterioris, cujus unus tantum eſt reus, nec datur compenſatio injuriæ, cum prior per reconciliationem fuerit dimiſsa. Averſa *q.* 23. *ſect.* 4. Leander *q.* 19. & 20.

11. Quod ſi non præceſſit reconciliatio, ſed unus ſit emendatus, & alter præſiſtat in peccato, dubium eſt: *An Conjux emendatus poſſit petere divortium?* Plures negant, quia emendatio non extinguit injuriam alteri per primum adulterium factam, & ſic quouſque non ſit facta reconciliatio, ſemper datur illius compenſatio; nec ſufficit, quod præcedat admonitio, quia non per hoc

fuit extincta injuria alteri illata. Sic Leander *quæſt.* 21. Pontius *lib.* 9. *cap.* 17. *in fine*. Hurtado *diſp.* 11. *diff.* 3. Petrus de Ledeſma *quæſt.* 62. *art.* 1. *dub.* 2. ſed probabilius eſt, emendatum poſse recedere, & petere divortium, ſi, præmiſsa admonitione, alter non vult emendari, ſed perſiſtit in peccato. Ratio eſt, quia admonitio habet vim reconciliationis, quam alter acceptare tenetur; ſi ergo illam non acceptat, ſed poſt admonitionem iterum labatur in peccatum, perinde cenſebitur, ac ſi facta reconciliatione, commiſiſset adulterium. Sic Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 7. *num.* 4. Averſa *q.* 23. *ſect.* 4. Filliuc. *n.* 376. Coninch. *diſp.* 35. *dub.* 2. *concl.* 6. Bonacina *num.* 15. Henriquez *lib.* 12. *cap.* 5. *in fine*. Diana *part.* 9. *tr.* 8. *reſol.* 39.

12. Si unus Conjugum, allegato, & probato adulterio alterius conſortis, obtinuit divortium, ſi poſtea comperiatur & ipſe fuiſse adulter, dabitur compenſatio, & debebit tam in foro externo, quam in foro interno matrimonium reſtaurari, & ſententia divortii a Judice lata reſcindi, & Conjux dimiſsus reconciliari dimittenti: quod verum exiſtimat Averſa, etiamſi Conjux, qui divortium petierat, & obtinuerat, mutaſset interim ſtatum, profitendo in Religione approbata, vel ſuſcipiendo Ordinem Sacrum, quia illa Profeſſio fuit ſimpliciter nulla, & irrita, ut ait Sanchez *num.* 10. Idem dicendum, ſi poſt latam ſententiam divortii Conjux prius innocens labatur in adulterium; nam etiam tunc datur compenſatio injuriæ, & tenetur conſortem repetere, & ſibi reconciliare, ut colligitur cap. *ex litteris* de divortiis, ubi vir, qui obtinuerit divortium ab uxore convicta de adulterio, & poſtea cum alia femina ſe immiſcuit, ad illam uxorem redire compellitur. Sic tenent Navarus, Covarruvia, Gregorius, Lopez, D. Bonavent., D. Antonin., & alii, quos affert, & ſequitur Leander *quæſt.* 23. Pontius *lib.* 9. *cap.* 20. *num.* 6. dicens, hanc eſse ſententiam inter juris Interpretes, & Theologos communiorem; Hurtado *diſp.* 11. *diff.* 3. *num.* 11. Averſa *ſect.* 4. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 6. §. 6. *num.* 11. ubi docet, teneri in conſcientia repetere Conjugem dimiſſum, illique reconciliari; & ratio eſt, quia uxor, ſicut ex primo adulterio amiſit jus quæſitum per contractum matrimonii, quod eſt multo fortius, quam quæſitum ex ſententia Judicis, ita & multo magis maritus per ſubſequens adulterium amittere debet jus quæſitum per ſententiam, & ſic cogi poteſt ad recipiendam uxorem dimiſſam, maxime quia cohabitatio matrimonialis favorabilior eſt, quam ſeparatio. Oppoſitum tenent Filliuc., Bonacina, Reginaldus, Sanchez, & alii.

13. Ex eodem capite non poteſt Maritus divortium petere, ſi uxori cauſſam adulterii dederit, ipſam proſtituendo, ſive invitam, ſive volentem, vel non prohibendo, & impediendo cum poſſet, cap. *Diſcretionem* de eo, qui cognovit conſang., quia tacite conſentire videtur; volenti autem, & conſentienti non fit injuria: vel quia non eſt æquum, ut objiciat uxori adulterium factum cum conſenſu, vel cooperatione ipſius, ut ob eam cauſſam illi debitum neget, & a ſe repellat: poteſt tamen divortium petere, ſi cauſſam dedit ſolum remotam, uxorem e domo ejiciendo, vel negando alimenta neceſſaria, ex quo ipſa ſumat occaſionem adulterandi, ut ex communi ſententia Doctorum docet Sanchez *diſp.* 5. *nu.* 6. niſi forte eo animo id fecerit, ut uxor per ſui proſtitutionem ſibi de his provideret, & deciſum habetur cap. *Significaſti*, & cap. *ex litteris*, de divortiis, ubi non admittitur excuſatio feminæ adulterantis, eo quod a viro injuſte dimiſſa ſit, & quod ei neceſſaria non providerit maritus, & rationem affert Gloſſa in utroque loco, quia nulla ratione debebat fornicatio committi, quæ ſemper eſt illicita. Idem valet, ſi vir negando debitum uxori, ipſa occaſionem ſumpſerit adulterandi: vel etiamſi ob ſævitiam uxor fugiens adulteretur, quia eſt occaſio tantum remota, & uxor omnia mala potius perpeti debet, quam fornicari, ut cum Sanchez docet Filliuc. *nu.* 371.: ita etiam Ant. a Spiritu S. *n.* 670. Bonacina *punct.* 5. *n.* 14. & apud ipſum Henriq. Ledeſma, Coninch., Reginal. Guttierez, & alii.

14. Ex ſecundo capite non poteſt fieri divortium, quando uxor probabiliter credens virum mortuum alii nupſit, cap. *cum bellicam* 32. *quæſt.* 2. niſi certificata de vita prioris Conjugis adhuc voluerit perſiſtere cum ſecundo viro, debitum reddendo; vel quando mulier commiſit adulterium ſolum materialiter, credens illum, cum quo commiſit adulterium, eſſe proprium virum, quia fuit decepta, cap. *in lectum* 34. *quæſt.* 2. quia ubi non eſt culpa non debet eſſe pœna; vel quando uxor fuit violenter cognita, cap. *ita* 32. *quæſt.* 5. quia non eſt peccatum niſi voluntarium, & liberum.

An vero poſſit fieri Divortium, quando mulier ex metu gravi inducta commiſit adulterium? alii affirmant, eo quod mortaliter peccavit, cum debuiſſet potius mori, & ideo meretur pœnam divortii; alii negant, quia metus gravis, licet non excuſet a peccato, excuſat tamen quoad pœnas legales, & ab injuria marito illata. Doctores pro utraque parte affert Averſa *quæſt.* 23. *ſect.* 3.

15. Ex tertio capite non poteſt fieri divortium, quando Conjux innocens injuriam, & adulterium alteri condonavit, aut expreſſe per verba, aut tacite per ſigna; nam innocens poteſt cedere juri ſuo, cap. *cum ſe* 32. *quæſt.* 1. Cenſetur tacita condonatio, quando vir ſciens adulterium Conjugis adhuc uſus eſt matrimonio, petendo, aut reddendo debitum, vel illam retinet, familiarem ſe exhibendo, cum ea ludendo, ridendo, comedendo, & multo magis amplexus, & oſcula dando; nam per tales actus aboleri injuriam docent Doctores communiter apud Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 14. Quod ſi poſt reconciliationem relabatur, condonatio facta non ſuffragatur; præcedens enim venia non trahitur ad futura delicta, arg. *l. Non alia* §. 1. *ff. de indiciis*.

16. Quæres: *An, facto divortio, Conjux innocens poſſit, ſi velit, reconciliari nocenti, & an iſte teneatur acceptare, & ad cohabitationem redire?* Negant Sotus, Tabiena, Navar. & alii, quia innocens, dimittendo adulteram, dimiſit jus ſuum, quod in ipſam habebat; remittentibus autem jura ſua non eſt dandus regreſſus, *l. quæritur* 14. §. *Si venditor ff. de Ædilitio edicto*, vel quia ſtandum eſt ſententiæ a Judice latæ, donec ab eodem Judice, vel ab alio ejus Superiore non retractetur.

17. Sed multo probabilius alii affirmant, quia divortium ex cauſſa adulterii, ſolum in gratiam innocentis conceſſum eſt, & in odium adulteri; quod autem inducitur in favorem alicujus, non debet in ejus odium, & incommodum retorqueri, cap. *quod ob gratiam* 61. *de regul. juris in* 6. & ſententia non debet prodeſſe reo, contra quem lata eſt, *l. evidenter* 16. *ff. de exceptione rei judicatæ*. Nec obſtant rationes oppoſitæ; quia per ſententiam divortii innocens non renunciavit juri, quod habebat in alterum, ſed tantum liberatur a jure, quod alter habebat in ipſum; & licet ſtandum ſit ſententiæ latæ a Judice, hæc tamen non definivit, quod innocens non poſſit cogere delinquentem, ſed quod non poſſit ab illo cogi, nec parem libertatem utrique Conjugi conceſſit, ſed ſoli innocenti, ex quo ſequitur, quod adulter non poſſit ad Religionem tranſire, invito Conjuge innocente, niſi is monitus adulteram reſcipiſcentem, & pœnitentem nolit recipere, per Textum in cap. *Gaudemus* 19. de converſ. conjugat., & ita cum D. Thoma, & D. Bonavent. tenent Doctores communiter, quos ſequitur Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 10. *num.* 3. Pontius *lib.* 9. *cap.* 19. Bonacina *quæſt.* 4. *p.* 5. *num.* 16. Coninch. *diſp.* 35. *num.* 26. Hurtado *diſp.* 11. *diff.* 8. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 257. Averſa *quæſt.* 23. *ſect.* 6. Leander *diſp.* 26. *quæſt.* 27.

18. Quæres 2. *An Conjux innocens teneatur Conjugem dimiſſam pœnitentem, & correctam iterum reaſſumere?* Reſp. valde conveniens eſſe, quod Pœnitens reaſſumatur ad priſtinam cohabitationem, quia, ut habetur cap. *Quod autem* 32. *quæſt.* 1. *Quis non intelligat, debere maritum ignoſcere, quod videt ignoviſſe Dominum?* & cap. *ſi vir* de adulter. *Quod ſi mulier dimiſſa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum ſuum reverti, debet recipere peccatricem*. In rigore tamen non tenetur maritus illam recipere, quia ſeparatio facta fuit ex legitima cauſſa, non tantum ad hunc finem, ut mulier corrigatur, ſed quia facta eſt carnis diviſio, & propter fidei fractionem, fides amplius ei ſervanda non eſt, ut habetur expreſſe cap. *Admonere* 33. *qu.* 2. & cap. *de Benedicto* 12. *quæſt.* 1. alia vero Jura allegata ſolum loquuntur de convenientia, & honeſtate, ut omnes Interpretes ibi exponunt.

DUBIUM III.

An ob alias Cauſſas poſſit fieri divortium?

19. Aliæ cauſſæ, ob quas licitum eſt divortium ſunt hæreſis, periculum peccati, ſævities, & morbus. Et quidem hæreſim eſſe ſufficientem cauſſam divortii, omnes admittunt, quia ſic habetur expreſſe cap. *ult.* de converſ. conjugat. cap. *Quæſivit* cap. *de illa*, cap. *Quando* de divortiis, cap. *non ſolum*, cap. *Idololatria* 28. *quæſt.* 1. vel quia hæreſis eſt ſpirituale adulterium, vel ob bonum prolis, quæ non educaretur in vero Dei cultu, vel ob periculum animæ, ne Catholicus pervertatur ab hæretico, propter quam rationem dictum eſt ab Apoſt. ad Titum 3. *Hæreticum hominem poſt unam, & ſecundam correptionem devita*; vel etiam, quia id ſtatutum eſt ab Eccleſia in pœnam hæreſis.

20. Dubium tamen eſt, *an hoc divortium, & ſeparatio ſit perpetua, & fieri poſſit ante ſententiam Judicis, qua Conjugem declaret hæreticum, & an poſſit fieri auctoritate propria?* Reſp. fieri poſſe auctoritate propria, abſque ulla Judicis Eccleſiaſtici ſententia, ſive publica,

ſive

ſive occulta ſit hæreſis, per Textum in cap. *de illa* de divortiis, ubi dicitur, feminam, quæ propria auctoritate, propter hæreſim a viro receſſit, reddendam eſſe illi, ſi ad fidem convertatur, ex quo infertur, quod ſi non convertatur non fore reſtituendam, etiamſi propria auctoritate receſſerit, & hoc propter periculum Animæ, ut cum Sanchez docet Averſa *ſect. 9.* Infertur etiam, talem ſeparationem factam auctoritate privata non eſſe perpetuam, ſed durare quoadusque hæreticus ad fidem convertatur.

21. Si vero ſeparatio facta ſit per ſententiam Judicis Eccleſiaſtici, non tenetur Catholicus recipere hæreticum revertentem ad fidem, ut habetur ex dicto cap. *de illa*, ibi; *Si judicio Eccleſiæ ab eo receſſit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam*, quia in pœnam hæreſis perpetuo jure ad uſum matrimonii privatur; nam nimis grave eſset catholico, infamem, & condemnatum ab Eccleſia recipere; & ita de rigore juris tenent Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 15. *num.* 19. Filliuc. *num.* 498. Averſa *ſect* 9. & alii apud ipſos. Alii tamen, ſecundum æquitatem diſtinguentes, dicunt, Catholicum non poſse cogi ad recipiendum Conjugem revertentem ab hæreſi, ſi velit Religionem ingredi, ſecus vero ſi velit in ſæculo permanere; tum quia Chriſtus ſolum adulterium carnale aſſignavit pro cauſsa perpetui divortii; tum quia ſeparatio perpetua ob periculum incontinentiæ, ob ſcandala, & alia damna non eſt facile concedenda, quando uterque vivere vult in ſæculo.

22. Ob periculum peccati poteſt fieri divortium; ſi enim ſeparentur Conjuges propter morbum contagioſum, lepram, & damnum corporale, multo magis ſeparari poſsunt, ſi immineat periculum animæ: cenſetur autem adeſse tale periculum ſi Maritus velit uxorem proſtituere, & lenocinium exercere, ſi homines impudicos in domum introducat, ſi ex uſura, & furtis velit uxorem alere, quando aliunde habeat unde vivat, vel ſaltem tenetur tantumdem reſtituere abſque eo, quod a viro recedat; ſi autem non habet alia, unde vivat, tunc cenſet Averſa uti poſse alimentis undecumque ſibi ſubminiſtratis, juxta indigentiam, & neceſſitatem ſuam. Idem valet, ſi Maritus cum eadem ſua uxore illicitam, & ſodomiticam copulam habere tentet, & admonitus non reſipiſcit; tunc enim uxor poterit recedere, quouſque durat tale periculum. Bonacina *punct.* 5. *num.* 25. Pontius *lib.* 9. *cap.* 24. Sanchez *lib* 10. *diſp.* 17. *num.* 4. Hurtado *diſp.* 11. *diff.* 5. Leander *q.* 44.

23. Ex ſævitia, ſeu crudelitate Conjugis peti poteſt Divortium, quando tanta eſt, ut abſque gravi periculo non poſſit uxor cum illo habitare, donec detur cautio ſufficiens ſecuritatis, ut deciditur cap. *litteras* de reſtit. Spoliat., & quando periculum eſt in mora licebit Conjugi propria auctoritate recedere: immo etiam timor probabilis imminentis ſævitiei, & malæ tractationis ſatis eſse poteſt ad divortium, vel ad petendam ſecuritatis cautionem. Non ſufficit timor qualiſcumque damni, ſed gravis, & notabilis; nam Maritus ex rationabili cauſsa poteſtatem habet moderate, & leviter, non vero nimis exceſſive caſtigandi uxorem, & leve damnum tolerari debet ob concordiam conjugalem; ſecus paſſim hæc divortia fierent. Hoc divortium, ſicut alia, excepto eo, quod fit ob adulterium, regulariter eſt temporale, uſquedum ſcilicet Conjux deſinat ſævire, & ad ſaniorem mentem redeat; poteſt tamen eſse perpetuum, ſi ſævitia perpetuo duret, ut habetur cap. *litteras* in fine: *Si tanta ſit viri ſævitia, ut mulieri trepidanti non poſſit ſufficiens ſecuritas provideri, non ſolum non debet illi reſtitui, ſed ab eo potius amoveri.*

24. Morbus contagioſus, ſcilicet lepra, morbus gallicus, & hujuſmodi poteſt eſse ſufficiens cauſsa ſeparationis, quoad cohabitationem, vel ſaltem quoad torum, ſi alteri Conjugi ex judicio medicorum probabile corporis periculum immineat, juxta dicta *cap. præcedenti dubium* 14.

D U B I U M IV.

An Divortium ſemper fieri debeat auctoritate Judicis, vel fieri poſſit auctoritate privata.

25. Conveniunt omnes, Conjugem phyſice, aut moraliter certum de alterius adulterio licite poſse privata auctoritate, & abſque alia Judicis Sententia Divortium facere quoad torum, & negare debitum conjugale, ſive occultum fuerit adulterium, ſive publicum. Ratio eſt, quia talis denegatio debiti eſt actio privata, & ſecreta, quæ fieri poteſt abſque auctoritate Judicis, cum ſit conditio incluſa in contractu matrimonii, ut frangenti fidem per copulam habitam cum alia perſona non ſit fides ſervanda in debito reddendo: quod adeo verum eſt, ut non teneatur debitum reddere, quamvis ad id cenſuris Eccleſiaſticis compelleretur, quia excommunicatio, & præceptum Judicis non obligat in conſcientia, quando innititur falſa præſumptione, ſicut contigeret in præſenti. Verum eſt, quod poſset teneri ratione ſcandali vitandi, quia videlicet alii ſuſpicentur, vel cenſuras contemnere, vel contra præceptum Eccleſiæ operari: facile tamen ceſſat hoc ſcandalum, quia redditio, aut negatio debiti cum ſit actio occulta, facile conſtare non poteſt de tali negatione: & ita docent Bonacina *punct.* 5. *num.* 10. Averſa *q.* 23. *ſect.* 2. §. *Attamen ille*, Hurtado *diſp.* 11. *diff.* 6. *n.* 73. Pontius *lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 6. Leander *q.* 39.

26. Dubium eſt: *An poſſit Conjux innocens adulteram dimittere, & ab ea recedere, non ſolum quoad torum, ſed etiam quoad habitationem auctoritate propria, & abſque Judicis ſententia, altera reclamante, & contradicente*: nam, ſi Conjux adultera conſentiat in ſeparationem, poterit innocens tuta conſcientia divortium facere, nulla expectata ſententia Judicis, quia volenti, & conſentienti non fit injuria, ſi tamen nullum inde ſequatur ſcandalum: quod maxime verum eſt, quando adulterium eſt publicum, & notorium, ut nulla tergiverſatione celari poſſit, quia tunc ceſſat ratio ſcandali. *An vero requiratur ſententia Judicis, quando adulter reclamat, nec vult conſentire in ſeparationem?* non conveniunt Auctores.

27. Prima ſententia docet, innocentem poſſe privata auctoritate divertere ab adultera, & divortium facere, ceſſante ſcandalo. Ratio eſt, quia frangenti fidem fides ſervanda non eſt, tum quia talis dimiſſio quoad torum, & cohabitationem nullo jure prohibetur fieri abſque licentia Judicis, quin potius *Matth.* 5. & 19. abſolute datur unicuique facultas dimittendi uxorem cauſſa fornicationis; ergo non requiritur ſententia Judicis, niſi pro vitando ſcandalo, non vero pro ſeparatione facienda, quæ poſſet fieri, ceſſante ſcandalo, ſi vir pergeret ad aliam Provinciam, ubi ignotus vivat; in foro tamen externo, ſeu judiciali non permittitur dimiſſio propria auctoritate facta, ſi adulterium non ſit publicum, & notorium, quia uxor debet manuteneri in ſua poſſeſſione, donec probetur delictum: & ita tenent Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 12. *num.* 31. & 32. Sotus *diſt.* 36. *quæſt. unica art.* 3. Reginaldus *lib.* 31. *n.* 324. Bonacina *num.* 10. Anc. *num.* 686. Filliuc. *num.* 385. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 257. Leander *diſp.* 26. *q.* 40. & 41.

28. Secunda ſententia ex oppoſito docet, innocentem non poſse privata auctoritate recedere, ſeu dimittere adulteram, quamvis publicum, & notorium ſit adulterium. Colligitur ex cap. *Porro* de divort. ubi Pontifex declarat, quemdam, qui uxorem ſuam titulo affinitatis dimiſerat, non potuiſse abſque judicio Eccleſiæ ab ea ſeparari, & compellendum eſse eam recipere, & ait; *Quod etiamſi parentela eſſet publica, & notoria, abſque Judicio Eccleſiæ ab ea ſeparari non potuit*; ſi ergo non potuit ſeparari, quamvis parentela eſset publica, & notoria, multo minus poterit ſeparari propter adulterium publicum; & ratio eſt, quia actio dimittendi, & deſerendi uxorem; quoad habitationem; eſt actio publica ad externam gubernationem pertinens, quæ abſque perturbatione fieri non poteſt privata auctoritate. Sic Averſa *ſect.* 2., & apud ipſum Ricardus, Durand., Becanus, Bellarm., Caſtro, Graff., Joan. de Cruce, necnon Gloſsa, Hoſtien., & Cardinalis in cap. *Porro* de divortiis.

29. Tertia ſententia, quæ eſt probabilior, ſequenda docet, Divortium fieri poſse privata auctoritate, quando adulterium eſt publicum, & notorium, ut nulla tergiverſatione celari poſſit; ſecus ſi ſit omnino occultum. Sumitur ex Cap. *ſigni caſt* de divort. ubi habetur: *ſi notorium eſt, Mulierem ipſam adulterium commiſiſſe, ad eam recipiendam vir cogi non debet*, ubi videtur, ſupponi licitum fuiſse viro uxorem dimittere in caſu delicti notorii, non vero in caſu delicti occulti. Ratio eſt, quia quando adulterium eſt notorium, ceſsat ſcandalum, quod ſequi poteſt ex tali dimiſſione, & nulla fit injuria adulteræ, cujus delictum eſt publicum; ſecus, quando delictum eſt occultum, quia tunc cum injuria adulteræ manifeſtaretur, quod fieri non poteſt privata auctoritate, & ſcandalum ceſsare non poteſt, ſtante publicitate matrimonii; nam per hoc, quod Conjux in partes remotas diſcedat, ſolum evitat vexationes, quæ ex alterius reclamatione poſsunt oriri. non vero evitat ſcandalum: urgent etiam rationes allatæ pro prima ſententia.

30. Debet autem Conjux eſse moraliter certus de adulterio uxoris, aut per Teſtimonium plurium fide dignorum, aut quia Conjux confitetur proprium adulterium, vel quia inventa eſt nuda cum nudo, vel ſola cum ſolo in lecto, cap. *litteris de præſumptionibus*. Non ſufficiunt pro morali certitudine verba amatoria, aut Xenia miſſa uxori ab adultero, aut oſcula, & amplexus, niſi adſint aliæ circumſtantiæ loci, temporis, vel Perſonarum,

quæ

quæ ſufficiant moralem certitudinem faciendam de flagitio conſummato, & non de ſolo animo perpetrandi. Hanc ſententiam tenent Pontius *c.* 18. *n.* 2. & 6. D. Anton. *part.* 3. *tit.* 1. *c.* 21. §. 5. Bonacina *num.* 10. Coninch. *diſp.* 35. *dub.* 1.. & alii apud ipſos.

31. Non obſtant rationes oppoſitæ; nam frangenti fidem fides non eſt ſervanda per redditionem debiti, ſi delictum ſit occultum, quia negatio debiti, cum ſit actio privata, & occulta, fieri poteſt auctoritate privata; non vero per ſeparationem cohabitationis, quia delictum occultum publica pœna puniri nequit, & quia nimis lata panderetur via ad hujuſmodi divortia frequenter facienda, cum gravi ſcandalo totius Civitatis: quæ ratio cum ceſſet in delicto publico, & notorio, poterit tunc fieri divortium per ſeparationem cohabitationis, abſque alia ſententia Judicis. Chriſtus Dominus conceſſit facultatem dimittendi uxorem adulteram, ſed non expreſſit, hoc fieri debere privata auctoritate, quando delictum eſt occultum. Non obſtat Textus in cap. *Porro*, quia ibi ſermo erat non de divortio, & ſeparatione habitationis, manente vinculo matrimonii, ſed de ſeparatione quoad vinculum matrimonii, quod prætendebatur nullum, & irritum ratione parentelæ: ad hanc autem ſeparationem, quæ major eſt, requiritur judicium Eccleſiæ; non vero ad primam, quando delictum eſt publicum, & notorium, ut nulla tergiverſatione celari poſſit; alia ratio probat noſtram concluſionem, ut conſideranti patet.

DUBIUM V.

An, facto Divortio, licitum ſit Religionem ingredi, & ſuſcipere Ordines Sacros.

32. RESp., licitum eſſe Conjugi innocenti, facta legitima ſeparatione, & divortio, ad Religionem tranſire, in eaque profiteri, aut Ordines Sacros recipere, etiam invito, & reclamante altero conjuge nocente, & reo adulterii, quia ſic habetur cap. *Agathoſa* 27. *quæſt.* 2. cap. de *Conſtituimus*, & cap. *veniens* de converſ. conjugat. Ratio eſt, quia per divortium legitime factum Conjux innocens liberatur ab omni obligatione, & jure alterius, ut proinde, non expectato ejus conſenſu, poſſit de ſe ipſo diſponere, & ſtatum aſſumere cum matrimonio incompoſſibilem; ergo poteſt Religionem ingredi, in ea profiteri, ſeu Ordines Sacros ſuſcipere, non obſtante reclamatione alterius partis, niſi forte innocens, & ipſe ante profeſſionem adulterium commiſerit; nam tunc daretur compenſatio delictorum, juxta ſuperius dicta, ac proinde non poſſet profiteri, ſed teneretur ad uxorem redire, & hæc poſſet illum revocare, ut cum Sanchez, Pontio, Navarro, & aliis docet Leander *quæſt.* 24. & 25.

33. Ingrediente autem Religionem Conjuge innocente, aut recipiente Ordines Sacros, non tenetur alter Conjux adulter ad Religionem tranſire, aut in ſæculo votum caſtitatis emittere, quia hoc ſolum requiritur ex diſpoſitione juris, quando unus conjugum de licentia alterius vult profiteri Religionem, aut aſſumere Ordines Sacros; non vero ſi hoc faciat poſt legitimam ſeparationem, & divortium. Facta autem profeſſione, non poterit amplius ſibi reconciliare Conjugem adulteram ratione ſtatus incompoſſibilis aſſumpti. Idem valet, ſi fuit Sacris initiatus, quia aſſumpſit ſtatum immutabilem, a quo nequit reſilire; adulter autem manens in ſæculo non poteſt aliud matrimonium inire, durante, ſeu vivente primo conjuge Religioſo; bene tamen poterit inire poſt illius mortem, quia tunc, non ante, ſolvitur vinculum matrimonii. Ita tenent communiter Doctores, Sanchez *lib.* 10. *diſp.* 10. *num.* 15. Bonacina *punct.* 5. *num.* 24. Averſa *quæſt.* *ſect.* 8. Ant. a Spiritu S. *ſect.* 5. *num.* 691. Leander *q.* 37.

34. Quæres: *An innocens conſcius, & certus de adulterio poſſit Religionem ingredi, aut ſuſcipere Ordines Sacros ante ſententiam Judicis, & illa minime expectata?* Qui volunt, divortium fieri poſſe auctoritate privata, abſque ulla Judicis ſententia, etiam propter adulterium occultum, conſequenter dicunt innocentem poſſe tranſire ad Religionem ante ſententiam divortii, quia hæc minime requiritur pro foro conſcientiæ, ut expreſſe docet Leander *quæſt.* 36.. Quia tamen hoc regulariter fieri non poteſt in foro externo ſine ſcandalo, aut detrimento Religionis, & Ordinis Clericalis, melius dicendum eſt, juxta noſtram ſententiam, non poſſe innocentem tranſire ad Religionem, niſi poſt latam ſententiam divortii, vel quando adulterium eſt ita publicum, & notorium, ut nulla tergiverſatione celari poſſit; melius tamen erit, ſi præcedat ſententia Judicis pro divortio, & ſeparatione perpetua, quia tunc ceſſat omnis difficultas.

35. Quæres 2. *An, facta legitima ſeparatione, & divortio perpetuo, per ſententiam judicis, poſſit adulter ſtatum mutare, Religionem ingredi, & in ea profiteri, aut recipere Ordines Sacros, ignorante, & inconſulto innocente?* Certum eſt, poſſe adulterum mutare ſtatum, & Religionem ingredi, aut Ordines ſuſcipere, quando innocens jam eſt profeſſus, & ſtatum irrevocabilem aſſumpſit, quia jam non poteſt amplius ab eo revocari, & ad reconciliationem invitari; ſi autem innocens maneat in ſæculo, nec ſtatum irrevocabilem aſſumat, non poteſt reus, & adulter ſtatum mutare, Religionem, aut Ordines aſſumere. Ratio eſt, quia ſententia divortii lata eſt in favorem innocentis, cui per adulterium injuria illata fuit, non vero in favorem adulteri, qui non liberatur a ſua obligatione, ut diximus ſupra *num.* 17. ut proinde debeat ad cohabitationem redire, ſi repetatur ab innocente; ergo non poteſt, eo invito, & inconſulto, ſtatum mutare. Et ſi de facto profeſſionem emittat, aut Sacros Ordines ſuſcipiat, inconſulto, aut reclamante innocente, poterit ab eo repeti, & debet illi reſtitui, & reddere debitum petenti, quamvis non poſſit ipſe petere, ſi votum caſtitatis emiſit. Sic Averſa *ſect.* 8. & cum aliis Leander *quæſt.* 32.

36. Bene tamen poterit reus, & adulter mutare ſtatum, & Religionem aſſumere de licentia innocentis, quia iſte poteſt cedere juri ſuo, & ſufficit licentia tacita, quæ tunc cenſetur adeſſe, quando innocens, ſciens alterum velle mutare ſtatum, non impedit, nec contradicit, quamvis hoc commode facere poſſit, vel ſæpius monitus nolit reconciliari, nec licentiam, & conſenſum pro alterius mutatione concedere velit; non enim eſt æquum, & rationabile, ut alterum ita ſuſpenſum teneat, ut nolit ipſum ad ſuum conſortium revocare, nec illi licentiam concedere, ut Religionem aſſumat, ut colligitur ex cap. *Gaudemus*, de converſ. conjug.; Ordinibus autem ſuſceptis, vel Profeſſione facta, non poterit amplius revocari, ut docent Averſa *ſect.* 8. Ant. *ſect.* 5. *n.* 693. Coninch. *diſp.* 35. *dub.* 5. *n.* 26. Sanchez *diſp.* 10. *n.* 16. Bonacina *punct.* 5. *n.* 23. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 257. *in fine*. Filliuc. *num.* 382., &, aliis pluribus citatis, Leander *quæſt.* 32.

37. Innocens manens in ſæculo poſt profeſſionem adulteri non tenetur Religionem intrare, Sacros Ordines ſuſcipere, aut votum caſtitatis emittere, quia Canones diſponentes, quod quando unus Conjux de licentia alterius ad Religionem tranſit, debeat alter & ipſe Religionem ingredi, aut ſimplex votum caſtitatis emittere, ſi ſit in ætate ſenili, loquuntur in caſu, quando unus de licentia alterius tranſit ad Religionem, illæſo, & integro permanente matrimonio; non vero quando factum eſt divortium, prout docent Sanchez *n.* 15. Bonacina *n.* 24. Averſa *ſect.* 8.

DUBIUM VI.

An poſſint Conjuges mutuo conſenſu Divortium facere, etiam nullo præcedente Crimine.

38. TEnentur ſine dubio conjuges ſimul habitare in eadem domo, & hoc jure naturali, & Divino fundato in ipſa natura matrimonii, quæ individuam, & inſeparabilem conjugum vitam continet, juxta illud Gen. 2. *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*: & Matth. 5. ob ſolam fornicationem permittitur viro dimittere uxorem, idque poſtulat tum obligatio, quam habent reddendi debitum, tum recta prolis educatio, quæ Patris, & Matris indiget obſequiis, tum mutua obſequia, quæ ſibi invicem præſtare debent Conjuges, ut proinde debeant in eadem domo manere, ad eamdem menſam ſedere, & eodem lecto accubare: quod etiam præſtare debent, quamvis alter eorum eſſet excommunicatus; nam excommunicatio non impedit, nec ſolvit communicationem debitam inter Conjuges. Quod ſi alter cohabitare repugnet, compelli poteſt a Judice Eccleſiaſtico per cenſuras, invocato etiam brachio ſæculari, ſi opus eſt, juxta Textum in cap. *litteras* de reſtit. Spoliat. &, ſi controverſia non ſit circa valorem matrimonii, compelli etiam poterit a Judice ſæculari, idque tam ad inſtantiam partis, quam ex officio, prout docent Palaus *diſp.* 3. *qu.* 5. §. 1. & Averſa *quæſt.* 22. *ſect.* 3.

39. Unde graviter peccat vir, ſi longo tempore ſeparatus maneat ab uxore ſine cauſa; juſta vero cauſa intercedente, ſive publica, ſive privata, poteſt etiam longo tempore abeſſe ab uxore, puta ob negotia domeſtica, vel ob ſervitium Principis, quia nec uxor debet ægre ferre talem abſentiam juſtam, & neceſſariam, nec vir tenetur res domeſticas contemnere, aut Principi deeſſe, & non obedire, ne pro aliquo tempore uxorem deſerat. Tenetur uxor, regulariter loquendo, ſequi virum mutantem domicilium, quia ad ipſum, qui eſt caput mulieris, ſpectat adminiſtratio familiæ, & electio habitationis,

quam proinde mutare poteſt, etiam invita uxore, quæ titulo ſubjectionis, & cohabitationis tenetur virum ſequi, cap. *unaquæque* 13. *quæſt.* 2. Non tamen tenetur ſequi virum vagari volentem, maxime ſi tempore contracti Matrimonii non ſolebat vagari, aut id ignorabat uxor; nam ſi dicto tempore id noverat uxor, cenſetur in illud onus conſentire, niſi cauſſa vagandi ſit turpis.

40. Mutuo conſenſu poſſunt Conjuges ſeparari a thoro, caſtitatemque ſervare, vel ad tempus, ut vacent orationi, juxta conſilium Apoſt. 1. Corinth. 7. *Nolite fraudare invicem, niſi ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram*; ceſſante autem tali periculo incontinentiæ, poſſunt thoro ſeparari in perpetuum, exemplo Sanctorum, qui vitam cælibem in matrimonio duxerunt, poſſunt, inquam, ſeparari non ex odio, & indignatione, ſed amore caſtitatis, quod prudenti conſilio, & matura deliberatione agendum eſt, maxime ſi Conjuges ſint juvenes, quia timeri poteſt de periculo incontinentiæ; poſſunt etiam ſeparari habitatione, ſecluſo ſcandalo, ut cum Hurtado, Trullench. & Dicaſtill. docet Ant. a Spiritu S. *diſp.* 10. *ſect.* 6. *n.* 696.

41. Quamvis nec valide, nec licite poſſit Conjux Religionem ingredi, & in ea profiteri ſine expreſſa licentia alterius; hoc tamen præſtare poteſt de licentia alterius libere data: hoc tamen jura non permittunt, quando ambo Conjuges ſunt juvenes, niſi ambo Religionem ingrediantur, & Profeſſionem emittant, juxta Textum in cap. *Cum ſit*, de converſ. conjug. aliquando tamen permittitur, alterum remanere in ſæculo, ſi concurrant tria: Primo, ut Conjux relictus in ſæculo ſit ſenex; ſenex autem ad hunc effectum dicitur, qui eſt ſexaginta annorum, ſi ſit mas; & quinquaginta, ſi ſit femina; hunc tamen annorum numerum debilis, & infirma valetudo ſupplere poteſt arbitrio Epiſcopi, qui, ſpectata Conjugum valetudine, robore, modo vivendi, arbitrari poteſt adeſſe, vel non adeſſe debitam ſenectutem. Secundo, ut non timeatur periculum incontinentiæ in Conjuge relinquendo in ſæculo. Tertio, ut emittat votum ſimplex Caſtitatis, ut habetur in cap. *Uxor*, & cap. *Ad Apoſtolicam* de Converſ. Conjugat. ibi *non eſt alter Conjux recipiendus ad obſervantiam regularem, niſi reliquus perpetuam continentiam repromittat: ſed & vitam debet mutare* ingrediendo ſcilicet Relig. *niſi forte ſit ejus ætatis, ut ſine ſuſpicione incontinentiæ valeat in ſæculo remanere*. Requiritur igitur, quod ſit maturæ ætatis, ratione cujus periculum incontinentiæ non timeatur, & quod votum ſimplex caſtitatis emittat. Hæc autem diſpoſitio juris valet pro utroque Conjuge, ut docent Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 32. *in princip.* Guttierez *cap.* 95. *num.* 1. Layman *lib.* 1. *tract.* 10. 3. *p. cap.* 7. *num.* 2. Pontius *lib.* 9. *cap.* 12. *nu.* 1. Palaus *diſp.* 3. *punct.* 6. §. 11. *num.* 9.

42. Nonnulli, ultra licentiam Conjugis, requirunt, ad licitam, & validam Profeſſionem, licentiam etiam Epiſcopi, per Textum in cap. *ſi vir, & uxor* 27. *q.* 2. ubi habetur: *ſi vir, & uxor divertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerint vita, nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat*. Et cap. 4. *de conv. conjug.* habetur: *ſi conjux ſenex ſit, ſat eſſe votum in ſæculo interveniente Epiſcopi auctoritate*. Hæc tamen, licet de rigore juris non requiratur, ut docet Palaus *num.* 11. requiritur tamen de conſuetudine licentia Epiſcopi pro licito ingreſſu, quando alter debet remanere in ſæculo, quia ad ipſum ſpectat examinare ætatem, & qualitatem perſonæ, an poſſit remanere cum ſolo ſimplici voto caſtitatis, ut ibidem notat Palaus.

43. Eadem ratione dicendum eſt, uxoratum poſſe ordinari, & recipere Ordines Sacros, de conſenſu, & licentia uxoris, dummodo iſta Religionem ingrediatur, ſi ſit juvenis, aut votum caſtitatis in ſæculo emittat, ſi ſit maturæ ætatis, & de incontinentia non ſit ſuſpecta: & ita ex conſuetudine obſervari docet Palaus *num.* 17. quamvis de rigore juris neceſſe non ſit, uxorem Religionem ingredi, ſed ſolum votum caſtitatis emittere; requiritur etiam licentia Epiſcopi, ſaltem de conſuetudine, ut diximus ſupra. Si vero uxoratus ordinaretur, utique valide, ſed illicite, ſine conſenſu uxoris, teneretur reddere debitum petenti: ipſe tamen non poſſet petere; nam Ordini Sacro annexum eſt votum, ſeu præceptum ſervandæ caſtitatis. Ita Pontius *lib.* 9. *c.* 13. *n.* 3. Palaus *n.* 19. Et hæc de Matrimonio, & tota Sacramentorum materia dixiſſe ſufficiat, ad majorem Dei gloriam, ejuſque Sanctiſſimæ Matris, & Doctoris Gentium, quæ omnia judicio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, Summique Pontificis correctioni ſubjecta eſſe volo, paratus delere, & corrigere, ſi quæ delenda, & corrigenda judicaverit.

SERIES BULLARUM
SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI
BENEDICTI XIV.
Quibus confirmantur pleraque ex iis, quæ in hoc Volumine continentur.

DE ORDINE SACRO.

BULLA PRIMA.

De qualitate Ordinandorum, & de univerſæ Eccleſiæ regimine.

Epiſtola Encyclica, & Commonitoria ad omnes Epiſcopos.

Extat hæc Bulla in Tomo I. Bullarii num. II. data die 3. Decembris anno 1740. Pontificatus vero Anno Primo.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

UBi primum placuit Deo, qui dives eſt in miſericordia, humilitatem noſtram in ſuprema Beati Petri Sede collocare, & Vicariam Domini noſtri Jeſu Chriſti poteſtatem Nobis, nullo quamvis meritorum ſuffragio ſuffultis, ad univerſæ Eccleſiæ ſuæ gubernationem committere; auribus inſonare noſtris viſa eſt Divina illa vox: *Paſce agnos meos: paſce oves meas*; injuncta videlicet Romano Pontifici, ejuſdem Petri Succeſſori, cura regendi, non modo Gregis Dominici agnos, qui ſunt populi per totum terrarum Orbem diffuſi, ſed etiam oves, nimirum Epiſcopos, qui veluti agnorum matres, populos in Chriſto Jeſu generant, iterumque parturiunt. Paſtoris igitur etiam veſtri voces excipite, Fratres, per has noſtras litteras, & in partem ſollicitudinis, cujus plenitudo commiſſa Nobis divinitus eſt, vocati, intelligite ex ipſis admonitionibus, & cohortationibus noſtris, quanta Nos premat cura non prætermittendi ea, quæ officii noſtri ſunt; quantaque itidem ſit vis paternæ noſtræ in vos caritatis; qua ad maxime optandum adducimur, ut de profectu ſanctarum ovium fiant gaudia æterna Paſtorum.

In primis vero date operam, omnique ſtudio, atque ope ſatagite, ut morum integritas, & Divini cultus ſtudium eluceat in Clero, utque Eccleſiaſtica Diſciplina ſarta tecta ſervetur, & ubi collapſa fuerit, redintegretur. Satis enim conſtat, nihil eſſe, quod omnem populum ad pietatem, religionem, & Chriſtianæ vitæ inſtitutionem efficacius inſtruat, excitet, inflammet, quam eorum exemplum, qui Divino ſe miniſterio dedicarunt. Itaque in id mentis veſtræ acies primum dirigenda eſt, ut cum accurato delectu ii Clericali militiæ adſcribantur, a quibus merito poſſit expectari, ut iis in lege Domini ambulantibus, & de virtute in virtutem enuntibus, eorum vita cunctis afferat venerationem, & eorum opera Eccleſiis veſtris ſpiritualem afferat utilitatem. Melius enim profecto eſt pauciores habere Miniſtros, ſed probos, ſed idoneos, atque utiles, quam plures, qui in ædificationem Corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia, nequicquam ſint valituri. Quantam idcirco Epiſcoporum cautionem ea in re Sacri Canones requirant, non ignoratis Fratres; ſed ab eorum norma, quæ omnino ſervari debet, ne patiamini vos abduci humano ullo reſpectu, vel importunis ambientium ſuggeſtionibus, vel fautorum precibus. Apoſtoli vero præceptum, ut ne manus cuiquam nimis propere imponantur, tunc potiſſimum ſervari neceſſe eſt, ubi de promovendis ad Sacros Ordines, & ad Sacratiſſima Myſteria, quibus nihil eſt divinius, agendum ſit. Non enim ſufficit ætas, quæ per ſacras Eccleſiæ leges unicuique Ordini præſcripta eſt, nec indiſcriminatim omnibus, qui in inferiori aliquo Ordine jam ſint conſtituti, ſuo quaſi jure patere debet aditus ad ſublimiorem; ſed ſtudioſe, magnaque adhibita diligentia inveſtigandum a Vobis eſt, an eorum, qui priora ſuſceperint miniſteria, talis fuerit vivendi ratio, & in ſacris ſcientiis progreſſio, ut vere digni judicandi ſint, quibus dicatur: *aſcende ſuperius*: cum alioquin expediat in inferiori potius aliquos remanere gradu, quam cum ſuo majori periculo, & aliorum ſcandalo ad altiorem provehi.

Et quoniam ſupra quam dici poſſit, intereſt eos, qui in ſortem Domini vocantur, ab ineunte ætate ad pietatem, morumque integritatem, & ad canonicam diſciplinam, veluti novellas plantationes in juventute ſua, informari; cordi idcirco Vobis eſſe debet, ut ubi forſan nondum inſtituta fuerint Clericorum Seminaria, quam citiſſime inſtituantur, vel jam inſtituta amplificentur, ſi majori Alumnorum numero pro Eccleſiarum conditione opus ſit, adhibitis in eum finem mediis, quorum parandorum poteſtate Epiſcopi jam ſunt inſtructi, & quibus alia etiam, ſi de eorum neceſſitate edocti a Vobis fuerimus, addituri & Nos ſumus. Eadem vero Collegia ſingulari veſtra ſollicitudine foveantur, neceſſe eſt, videlicet ea ſæpe inviſendo, ſingulorum adoleſcentium vitam, indolem, & in ſtudiis profectum explorando, Magiſtros idoneos, viroſque Eccleſiaſtico ſpiritu præditos ad eorum culturam deſtinando, litterarias ipſorum exercitationes, ſive Eccleſiaſticas functiones quandoque præſentia veſtra decorando, aliqua demum Beneficia iis, qui virtutum ſuarum ſpecimen clarius præſtiterint, majoremque laudem retulerint, conferendo. Hujuſmodi enim irrigationem arbuſculis hiſce, dum adoleſcunt, miniſtraſſe non Vos pœnitebit, ſed veſtra opera lætiſſimum deinde Vobis referet fructum in uberi bonorum operariorum copia. Conſueverunt quippe Epiſcopi ſæpius dolere meſſem quidem eſſe multam, operarios autem paucos: at fortaſſe eis quoque dolendum eſſet, non eam, quam debuiſſent, induſtriam ipſos adhibuiſſe, ut operarii ad meſſem pares, aptique formarentur; boni namque, & ſtrenui operarii non naſcuntur, ſed fiunt; ut autem fiant, ad Epiſcoporum ſolertiam, induſtriamque maxime pertinet.

Sed & illud maximi momenti eſt, ut iis animarum cura committatur, qui doctrina, pietate, caſtis moribus, & illuſtribus bonorum operum exemplis ita aliis prælucere poſſint, ut vere lux, & ſal populi ſint, & habeantur. Hi nimirum præcipui adjutores veſtri ſunt in grege Vobis credito informando, regendo, perpurgando, in viam ſalutis dirigendo, & ad Chriſtianas virtutes incitando. Ex quo pronum eſt intelligere quanti veſtra etiam referat, eos ad Parochiale officium obeundum eligi, qui ad fructuoſam plebium gubernationem merito judicentur aptiores. In id vero potiſſimum quoque incumbite, ut quicumque animarum curam gerunt, diligenter, diebus ſaltem Dominicis, aliiſque feſtis de præcepto, plebes ſibi commiſſas, pro ſua, & earum capacitate, paſcant ſalutaribus verbis, docendo ea, quæ Chriſtifideles ad ſalutem ſcire oportet, ac explicando Divinæ legis capita, Fideique dogmata, & pueros ejuſdem Fidei rudimentis imbuendo, quacumque prava in contrarium conſuetudine, ubicumque eſſet, prorſus ſublata. Quomodo enim audient ſine prædicante? aut quomodo recte credendi, recteque agendi normam aſſequi poterunt populi, ſi animarum curatores in ejuſmodi officio ſegnes, remiſſi, ac deſides fuerint? Quare non ſatis animo comprehendi, aut verbis explicari poteſt, quanta Chriſtianæ Reipublicæ pernicies impendeat ex eorum, quibus animarum cura demandata eſt, negligentia in pueris præſertim catechiſmo inſtruendis. Proderit autem plurimum, ſi ſtudueritis, ut & qui curam animarum gerunt, & alii, qui ad pœnitentium Confeſſiones excipiendas deſtinati ſunt, per aliquot dies ſpiritualibus exercitiis quotannis vacent: in eo quippe pio receſſu reno-

renovabuntur ſpiritu mentis ſuæ, & induentur virtute ex alto, ad ea impenſius, alacriuſque peragenda, quæ ſuarum partium ſunt pro Divini Nominis gloria, & ſpirituali proximorum utilitate, & ſalute.

Jam vero ſcitis, Fratres, Divino præcepto mandatum eſſe omnibus animarum Paſtoribus, oves ſuas agnoſcere, eaſque verbi Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere; hiſque, ac ceteris Paſtoralis Officii muniis ſatisfacere, ut par eſt, minime poſſe eos, qui Gregi ſuo non invigilent, neque aſſiſtant, Vineamque Domini, in qua poſiti ſunt cuſtodes, non cuſtodiant aſſidue. Itaque in ſtatione veſtra maneatis oportet, & perſonalem in Eccleſia veſtra, vel Diœceſi, ſervetis reſidentiam, ad quam ex vi muneris veſtri obligati eſtis, quemadmodum pluribus Generalium Conciliorum Decretis, & Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutionibus luculenter declaratum, præſcriptumque eſt. Cavete autem, ne exiſtimetis fas eſſe Epiſcopis per tres menſes ſingulis annis pro libito, aut quacumque ex cauſſa abeſſe; ut enim hoc vere liceat Epiſcopis, conſtat habendam eſſe rationem, ut abſentiam hujuſmodi æqua requirat cauſſa, ſimulque conſultum ſit, ne Gregi detrimentum obveniat. Mementote autem Judicem futurum eſſe eum, cujus oculis omnia nuda, & aperta ſunt, adeoque videte, ut cauſſa talis vere ſit, quæ probari jure poſſit ſupremo huic Paſtorum Principi, a quo ovium vobis creditarum ſanguis eſt quantocius requirendus: in quo quidem judicio, fruſtra Paſtor contenderet ea ſe excuſatione tueri, quod lupus oves, abſente ſe, ac inſcio, abductas devoraverit: nam ſi res penitus inſpiciatur, ſatis apparet nullum prope malum, aut ſcandalum in Diœceſi ſic deſtituta contingere, quod non ſit ei adſcribendum, cujus erat, ſubditos a recta ſemita deflectentes revocare monitis, allicere exemplis, voce confirmare, auctoritate, & caritate continere. Porro quis etiam non intelligat, multo ſatius eſſe negotia alibi per alios, ubi oportuerit, peragi, quam per ſe ipſum ab Epiſcopo extra Diœceſim ſuam morante: negotium vero omnium maximum cuſtodiendi, & gubernandi Gregis ab eo per ſe, non per Adminiſtros curari? Sint enimvero quantumvis idonei, probatique Miniſtri, non tamen eorum vocem ſic ſolent audire oves, ut vocem veri ſui Paſtoris; nec vicariam illorum operam ſupplere ſatis vigilantiam, atque operam ipſius Epiſcopi, cui peculiaris Sancti Spiritus gratia ad id opitulatur, experientia abunde compertum eſt.

Ad hæc, cum in omni etiam rei domeſticæ cura nihil ſit utilius, quam ſi ipſemet Paterfamilias omnia frequenter inſpiciat, ſuaque vigilantia ſuorum induſtriam, & diligentiam alat; propterea vos monemus, & hortamur, Fratres, atque etiam vobis injungimus, ut Eccleſias, & Diœceſes veſtras, (niſi gravis, ac legitima interveniat cauſſa, quæ aliis id committi poſtulet) vos ipſi viſitetis, vos ipſi oves veſtras, & pecoris veſtri vultum agnoſcatis. Formidinis ſane, ac terroris plena eſt certiſſima illa ſententia, quam ſupra memoravimus, non admitti Paſtoris excuſationem, ſi lupus oves comedit, & Paſtor neſcit. Multa vero quidem ignorabit Epiſcopus, multa eum latebunt, vel ſaltem ſerius, quam oporteret, intelliget, niſi ad omnes ſuæ Diœceſeos partes ſe conferat, & niſi per ſe ipſum ubique videat, ubique audiat, ubique exploret, quibus malis medicina facienda ſit, & quænam fuerint eorum cauſſæ, quave ratione occurri etiam providenter queat, ne ſublata reviviſcant. Præterea cum ea ſit humanæ imbecillitatis conditio, ut in agro Dominico, cujus cultura commiſſa Epiſcopo eſt, ſenſim vepres, & ſpinæ, ac noxiæ, inutileſque herbæ ſuccreſcant, certe niſi ad eas amputandas cultor crebro redeat, ille ipſe nitor vigiliis ejus, laboribuſque jam partus, progreſſu temporis defloreſcet. Sed neque etiam ſatis eſt luſtrari a vobis Diœceſes, & opportunis præceptionibus veſtris curationi earum eſſe proſpectum; reſtat & illud enixe perficiendum a vobis, ut quæ in viſitationibus conſtituta fuerunt, vere in effectum perducantur; nam legum etſi optimarum utilitas nulla erit, niſi quod ſancitum verbis eſt, re ipſa ab eis, ad quos pertinet, ſtudioſe præſtetur. Quapropter poſtquam ad animarum morbos expellendos, ſive avertendos, ſalutaria paraviſtis medicamenta, non ideo ſollicitudo veſtra conquieſcat oportet, ſed traditorum a vobis præceptorum executio omni virium contentione urgenda eſt; idque potiſſimum per iteratas viſitationes eſtis aſſecuturi.

Poſtremo, ut multa paucis complectamur, Fratres, in omni ſacra, & Eccleſiaſtica functione, & in omni Divini cultus, ac pietatis exercitio vos ipſos auctores, vos duces, vos magiſtros eſſe convenit, ut quaſi de veſtræ ſanctitatis ſplendore, tum Clerus, tum Grex univerſus lumen hauriat, & caritatis veſtræ igne incaleſcat. Itaque in tremendi Sacrificii frequenti, & devota oblatione, in ſollemni Miſſarum celebratione, in Sacramentis adminiſtrandis, in Divinis Officiis obeundis, in cultu, & nitore Templorum, in diſciplina domus, & familiæ veſtræ, in pauperum amore, & ope eis ferenda, in ægrotis inviſendis, & ſublevandis, in peregrinis hoſpitio excipiendis, in omni denique Chriſtianæ virtutis opere eſtote vos forma Gregis veſtri, ut omnes imitatores veſtri ſint, ſicut & vos Chriſti, quemadmodum decet Epiſcopos, quos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo. Apoſtolos identidem reſpicite, in quorum ſucceſſiſtis locum, ut eorum veſtigia ſectemini in laboribus, in vigiliis, in ærumnis tolerandis, in arcendis lupis ab ovilibus veſtris, in vitiorum radicibus extirpandis, in Evangelica lege exponenda, in eis, qui erraverint, ad ſalutarem pœnitentiam reducendis. Aderit profecto vobis omnipotens, & miſericors Deus, in quo nos confortante omnia poſſumus. Non deerit etiam vobis, ut plane confidimus, religioſorum Principum auxilium: omnia inſuper adjumenta parata vobis erunt ab hac Sancta Sede, quotieſcumque Noſtra Apoſtolica Auctoritate opus eſſe cenſueritis. Magno itaque animo, magnaque fiducia venite ad Nos, qui vos cunctos, ut Fratres, & adjutores noſtros, & coronam noſtram amamus in viſceribus Jeſu Chriſti; Venite ad veſtram, & omnium Eccleſiarum Matrem, Caput, & Magiſtram, Sanctam Romanam Eccleſiam, unde Religionis origo manavit, ubi Fidei petra, ubi fons Sacerdotalis unitatis, ubi incorruptæ veritatis doctrina; nihil enim Nobis optatius, nihil jucundius eſſe poteſt, quam una vobiſcum Dei gloriæ inſervire, & Catholicæ Fidei cuſtodiæ, ac propagationi allaborare, atque animas ſalvas facere, pro quibus ipſum quoque ſanguinem, & vitam noſtram libentiſſime, ſi oportuerit, impenderemus. Excitet vos demum, ſtimuloſque currentibus vobis addat ingens, ac certa, quæ vos manet, remuneratio; nam cum apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam; coronam utique juſtitiæ, quæ repoſita eſt fidelibus diſpenſatoribus Myſteriorum Dei, & ſtrenuis, vigilibuſque ſpeculatoribus domus Iſrael, quæ eſt Sancta ipſius Dei Eccleſia. Ejus autem vices Nos, quamvis indigni, gerentes in terris, Fraternitatibus veſtris peramanter benedicimus; necnon Clero, ac populo veſtro fideli, eamdem Apoſtolicam Benedictionem Noſtram paterno affectu impertimur.

BULLA SECUNDA.

De Dogmatibus, & Ritibus ab Italo-Græcis tenendis, atque ſervandis.

§. VII. *De Sacramento Ordinis.*

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii LVII. §. VII. data die 26. Maii 1742. Pontificatus vero anno II.

Romani Pontifices Prædeceſſores Noſtri neceſſitatibus Italo-Grecorum occurrere volentes, ut commode poſſent a proprii ritus Præſulibus ad Ordines promoveri, ſimulque caventes, ne ſi ab Ordinariis Latinis ad Græcos Antiſtites in Græciam, vel Epirum, aut alias Orientis partes cum dimiſſoriis remitterentur, ad Schiſmaticos Epiſcopos pro ordinatione confugerent, conſtituerunt: Clemens quidem VIII. anno 1595. Romæ habendum eſſe Epiſcopum Græcum Catholicum, qui Græcos Epiſcopis Latinis Italiæ, & adjacentium Inſularum ſubjectos Sacris Ordinibus initiaret: Clemens vero XII. anno 1735. ut Italo-Græcorum in utraque Sicilia commorantium commodis conſuleret, alterum ejuſdem Græci ritus Epiſcopum in Seminario Corſino a ſe in Calabria erecto, propter Græcorum hujuſmodi Ordinationes, manere juſſit, quorum laudatiſſimum Inſtitutum Nos quoque per præſentes noſtras perpetuo valituras Litteras confirmamus, & innovamus.

Ne quis Clericus Sæcularis ritus græci, quamvis alias ſit idoneus moribus, ſcientia, & ætate, ad Sacros Ordines promoveatur, niſi prius legitime conſtet, eum Eccleſiaſticum Beneficium, vel Patrimonium, quod ſibi ad vitam honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere: ac propterea deficiente titulo Beneficii, per legitima documenta Ordinarium ſuum certiorem reddere debet de ſufficienti Patrimonio, ut valeat Sacris Ordinibus initiari: loco autem dicti Patrimonii, nec Clericus Uxoris ſuæ dotem aſſignare præſumat, nec Ordinarius eam recipere audeat.

Quemadmodum etiam nemo ex Græcis, ſeu Albanenſibus in Calabria, & Sicilia commorantibus ad S. Miniſteria aſſumatur, qui trium ſaltem annorum ſpatio, Græcis, Latiniſque litteris non dederit operam in altero ex Seminariis Italo-Græcorum, vel in Collegio Græcorum in Urbe.

Promovendi ad Sacerdotium, & Presbyteri, qui præficiendi fuerint Eccleſiarum Regimini, examinentur antea diligenter, ſi præcipue de Horis Canonicis, & Miſſarum Officiis ſecundum diſtinctionem temporum exequendis ſint ſufficienter inſtructi, ut ad hæc nonniſi digni admittantur.

Sacer-

Sacerdotes, & quicumque ſunt in Sacris Ordinibus conſtitui, Horas Canonicas more ſuo dicant: & priuſquam Miſſam celebrent, Officium matutinale recitare curent.

Epiſcopi Græci in Ordinibus conſerendis ritum proprium Græcum in Euchologio deſcriptum ſervent, in quo, etſi nonnulli de Minoribus Ordinibus prætermiſſi videantur, eos tamen vel numquam habuiſſe, vel eorum exercitium aliis Ordinibus eſſe adnexum iidem Græci affirmant.

Inde tamen dubitationes quandoque oriri ſolent, quinam nimirum Ordines ſupplendi ſint ab eo, qui primum ritu græco aliquibus Ordinibus fuit initiatus, deinde ritu latino ad reliquos eſt promovendus. Quas controverſias ut de medio penitus tollamus, certamque tradamus regulam in poſterum ſervandam, ita decernimus: Si quis ritu græco Clericus, & Lector tantum fuit initiatus, atque ex benignitate Sedis Apoſtolicæ obtinuit, ut Majores Ordines latinis cæremoniis ſibi conſerantur, is antequam Subdiaconus ordinetur, tres Minores Ordines omiſſos debet ritu latino ſuſcipere. Si vero, præter Lectoris Ordinem, ad Subdiaconatum etiam græco ritu aſcendit, & ex diſpenſatione item Apoſtolica facultas ſibi facta ſit, coteros Ordines ritu Latino ſuſcipiendi, antequam inter Diaconos cooptetur, ex Minoribus Ordinibus Exorciſtatum tantummodo ſupplere cogitur; cum per Subdiaconatum græco ritu collatum, Acolythatum, & Oſtiariatum recepiſſe cenſeatur. Idem dicendum de eo, qui una cum reliquis inferioribus Ordinibus, Diaconatum, aut etiam Presbyteratum græce ſuſcepit, & latino poſtea ritu ad Sacrum Presbyteratus reſpective Ordinem, aut Epiſcopatum promovendus ſit, ex Apoſtolica conceſſione: nimirum Exorciſtatus Ordinem in ipſo, antequam Presbyter ordinetur, aut Epiſcopus conſecretur, eſſe ſupplendum.

Græci ſine Litteris dimiſſoriis Epiſcopi Latini Diœceſani nullatenus ad primam Tonſuram, vel aliquem Ordinem recipiendum admittantur.

Promoti ad primam Tonſuram, vel ad alium quemcumque Ordinem ſine Dimiſſoriis Latini Ordinarii, ſuſpenſi ſint; & ſi ſuſpenſi in Sacris Ordinibus miniſtraverint, efficiuntur irregulares, ſicut & Latini.

Super hujuſmodi autem, & ſimilibus irregularitatibus diſpenſandi facultatem a Sancta Sede Apoſtolica obtinere oportet.

Non ſunt admittendi Epiſcopi Schiſmatici ſive pro Ordinibus, ſive pro aliis Sacramentis conferendis, ſed impediendi quoad Sancta Sedes Apoſtolica deſuper conſulatur, & reſponſum habeatur.

Quos vero communionem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ habere conſtiterit, eis Pontificalia exercendi facultatem Ordinarii Latini in ſuis Diœceſibus libere concedere poſſunt.

Ordinati ab Epiſcopis Schiſmaticis alias rite ordinatis, ſervata debita forma, recipiunt quidem ordinem, ſed non executionem.

Proinde ipſi Ordinati ab Epiſcopis Schiſmaticis, correcti, vel emendati reconciliandi ſunt, & abſolvendi, cum pœnitentiis ſalutaribus, dummodo errores, ſi quos amplexi fuerint, ſin minus Schiſma Ordinatoris abjurent in judicio, vel publice, vel ſecreto pro qualitate facti.

In Ordinibus autem per eos alias rite ſuſceptis miniſtrare non permittantur, niſi cum ipſis ſuper irregularitate, hujuſmodi occaſione contracta, auctoritate S. Sedis Apoſtolicæ fuerit diſpenſatum.

Cum ex Eccleſiæ diſciplina a Græcis olim recepta, promoti ad aliquem Ordinem Sacrum, ſi per aliquod temporis intervallum in eo non fuerint verſati, ad altiorem gradum aſcendere non poſſint, quo nimirum Ordinandorum fides, morumque probitas eo temporis ſpatio cognoſci valeat; qua lege Græci, ſeu Albanenſes in Italia, & Inſulis adjacentibus commorantes procul dubio tenentur; nihilominus cum prædicti Græci, ſeu Albanenſes Ordinarios ſuos, quibus ſubjiciuntur, habeant Latinos, a quibus tamquam alieni ritus Sacris Ordinibus initiari prohibentur; ac proinde cum Romam, vel in Calabriam, ubi ſunt Epiſcopi a Sancta Sede Apoſtolica ad Ordinationes ritu græco exercendas deputati, repetitis vicibus, non ſine quamplurimis incommodis, & expenſis, ad Sacros Ordines juxta temporum intervalla ſuſcipiendos ſeſe conferre deberent: Nos, eoſdem Græcos, ſeu Albanenſes gratiis, & favoribus proſequi, eorumque incommodis conſulere volentes de Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, præfatis Epiſcopis Græcis Romæ, & in Calabria pro tempore degentibus, licentiam, & facultatem impertimur, ut Græcos, ſeu Albanenſes hujuſmodi ex longinquis regionibus accedentes, qui Minoribus, ſive Majoribus Ordinibus initiari cupiunt, ad omnes Ordines promovere in poſterum valeant tribus diebus feſtivis, non autem continuis, ſed aliquo temporis intervallo Antiſtitis ordinantis arbitrio ſeparatis, non ſervata interſtitiorum lege, nec requiſita ad hoc ab iis, qui initiantur, ſuorum reſpective Ordinariorum Latinorum licentia, ſive diſpenſatione.

At cum illis Græcis, ſeu Albanenſibus; qui domicilium habent, ſeu alias commorantur in ea Provincia, in qua Epiſcopus ritus græci ſolet Sacras Ordinationes exercere, ad quem propterea ſine gravi incommodo per temporum intervalla accedere poſſunt, ab interſtitiorum lege minime diſpenſamus, præterquam cum Alumnis, & Convictoribus ritus græci Collegii Græci Urbis, & Italo-Albanenſium, in Calabria, & Sicilia, ſi eorumdem Collegiorum neceſſitas, vel utilitas, arbitrio S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Adminiſtratoris, & Protectoris præfati Collegii Græcorum Urbis, & Epiſcopi præſidentis, ſeu Rectoris utriuſque Collegii Italo-Albanenſium prædicti reſpective pro tempore exiſtentium exegerit; ut præfati Alumni, & Convictores abſque temporis intervallo tribus diebus feſtivis, non tamen continuis, ut præfertur, ad Ordines promoveantur; quo caſu eos ſic initiari poſſe, plenam facultatem facimus, atque concedimus.

Illis autem, qui non ſervata interſtitiorum lege, ſunt hactenus bona fide ordinati, ex Apoſtolica benignitate etiam concedimus, ut in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, & ad Majores etiam ſervatis ſervandis aſcendere, abſque alia diſpenſatione valeant.

Quod tamen de ætate Ordinandorum a Sacr. Tridenr. Concilio præſcriptum eſt, omnino ſervari volumus: Nullus proinde ex prædictis Græcis, ſeu Albanenſibus ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ab Presbyteratus ante vigeſimum quintum ſuæ ætatis annum abſque Apoſtolica diſpenſatione promoveatur. Præfatorum autem Græcorum Præſulum conſcientiam oneramus, ut dignos dumtaxat, & quos litteris, & iis, quæ ad Ordines exercendos pertinent, bene inſtructos eſse noverint, ad ſacra miniſteria aſſumant.

Ut in Ordinibus conferendis qualibet rituum confuſio, & commixtio penitus tollatur, & unius ritus Antiſtes alterius ritus Clericos initiare in poſterum minime valeat; ſub perpetuæ ſuſpenſionis a Divinis pœna prohibemus, ne Latinus quicumque Epiſcopus etiam ſubjectos ſuæ juriſdictioni Græcos, neque Græcus quilibet Antiſtes Latinos quovis prætextu, ſine ſpecialis Sedis Apoſtolicæ licentia, ad primam Tonſuram, vel ullum Ordinem ſive Minorem, ſive Majorem promoveri præſumat; alioquin tam Ordinans, quam Ordinatus, perpetuam, ut præfertur, ſuſpenſionem ſe ſubituros intelligant.

Maxime autem neque permittendum, neque ullo modo tolerandum, ut Latinis progeniti, ac latino ritu educati, qui continentiam profiteri nolunt, juxta ritum græcum, ſub ſpe retinendi Uxores, ad Sacros Ordines a quocumque Antiſtite quavis auctoritate fulgente promoveantur, tam in locis, in quibus non ſunt populi græco ritu viventes, ſed Latini; quam in locis, in quibus ſunt populi, qui a Græcis antiquitus fuerint oriundi, ſeu a Græcis originem ducant, vel alias retroactis temporibus ritum grecum ſervaverint, ſeu apud illos, vel in eorum aliquibus Eccleſiis ritus hujuſmodi ab antiquo hactenus fuerit obſervatus.

Cum iis tamen Italo-Græcis, qui ad hanc diem, vel propter antiquam conſuetudinem, vel propter quædam ſibi, ut ajunt, a Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus Noſtris conceſſa privilegia, quibus permittebatur Epiſcopis Latinis, ut Græcos ſibi ſubjectos, vel ipſi ordinarent, ſeu ab aliis tam Græcis, quam Latinis Epiſcopis ordinari facerent, ab Epiſcopis Latinis bona fide, & abſque diſpenſatione Apoſtolica, ad Clericalem Tonſuram, vel Minores, ſeu Majores Ordines ſunt promoti, cum animo tamen proprium græcum ritum retinendi, & abſque actuali Latini ritus in ſuſceptis Ordinibus exercitio; per præſentes Noſtras hac vice tantum diſpenſamus, ut eis liceat in ſuo græco ritu permanere, in eoque ad ulteriores Ordines (dummodo per ſuum Ordinarium approbati fuerint) a græco Epiſcopo promoveri: per eaſdem Noſtras expreſſe prohibentes, ne quid hujuſmodi de cetero, vel a Græcis ipſis, vel a Latinis ipſis, vel a Latinis Epiſcopis, inconſulta ſancta Sede, attentetur.

Inſuper ut omnibus, circa præfatas Italo-Græcorum hujuſmodi per Latinos Præſules Ordinationes, controverſiis, ac dubiis opportuna ratione obviemus, hac Noſtra Conſtitutione decernimus, & declaramus, quod ſi Epiſcopus Latinus, ſive Ordinarius, Italo-Græcis primam Tonſuram, vel Ordines Minores ritu latino conferat, cum diſpenſatione Apoſtolica, ita ut ordinati ab illo in ſuo græco ritu miniſtrare debeant, (quod ex defectu Græcorum Præſulum per ſedem Apoſtolicam concedi ſolet;) licite poſſit idem Latinus Ordinarius litteras dimiſſoriales Italo-Græcis hujuſmodi a ſe, vel ab alio Latino Præſule, ut præmittitur, ordinatis concedere, ut ad S. Ordines græco ritu, abſque alia diſpenſatione Apoſtolica, promoveantur.

Si vero abſque Apoſtolica diſpenſatione Italo-Græci hujuſmodi a Latino Epiſcopo ad aliquos Ordines ritu latino promoverentur, (id, quod illicite tam ab Ordinante, quam ab Ordinatis fieret, utpote huic noſtræ Conſtitutioni contrarium,) Græci Clerici hujuſmodi

ſic latino ritu alligantur, ut ab eo ad Græcum redire amplius non liceat, ſine Apoſtolica diſpenſatione; neque Latino Epiſcopo, ſeu Ordinario amplius fas ſit Græcum Clericum a ſe, ut præmittitur, latino ritu in Minoribus Ordinibus conſtitutum, cum litteris dimiſſorialibus ad Græcum Antiſtitem remittere, ut ab eo ad Sacros Ordines græce promoveatur, ſine diſpenſatione Apoſtolica; ſed debeat illum potius, ſi quidem idoneum judicaverit, poſt obtentam abſolutionem a ſuſpenſione, vel ipſe ritu latino ordinare, vel ab alio Latino Præſule ordinari facere; a ritu enim latino ad græcum, ut prædiximus, nec tranſire, nec redire fas eſt, abſque diſpenſatione Apoſtolica.

Hinc eædem litteræ dimiſſoriales potiori jure denegandæ ſunt Italo-Græcis, qui quamquam baptizati ritu Græco, non modo primam Tonſuram, & Minores Ordines latino ritu ſuſceperunt; ſed etiam latine vixerunt, & poſtea ad Majores Ordines ritu græco provehi cupiunt; nam Latinus ritus ſemel aſſumptus, ut præfati ſumus, abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ auctoritate, deſeri nequit: ut igitur Italo Græci hujuſmodi ad ritum græcum redeant, indigent Apoſtolica diſpenſatione; ut vero ad Majores Ordines ritu latino aſcendant, diſpenſatione non indigent.

Etſi expetendum quammaxime eſſet, ut Græci, qui ſunt in Sacris Ordinibus conſtituti, caſtitatem, non ſecus ac Latini ſervarent: nihilominus, ut eorum Clerici, Subdiaconi, Diaconi, & Presbyteri Uxores in eorum miniſterio retineant, dummmodo ante Sacros Ordines Virgines, non Viduas, neque corruptas duxerint, Romana non prohibet Eccleſia. Eos autem, qui Viduam, vel corruptam duxerunt, vel ad ſecunda vota, prima Uxore mortua, convolarunt, ad Subdiaconatum, Diaconatum, & Presbyteratum promoveri omnino prohibemus.

Præterea ſi quis Subdiaconus, Diaconus, vel Presbyter, poſt Sacram Ordinationem, Uxore mortua, aliam duxerit, vel ſi Uxorem non habebat, ducere præſumpſerit, nedum excommunicationis latæ ſententiæ pœna, aliiſque Noſtro, & Succeſſorum Noſtrorum Romanorum Pontificum arbitrio infligendis, ſeveriſſime punietur; verum etiam ſtatim ab Ordine erit deponendus, & ab illegitima Uxore ſeparandus; Matrimonium enim poſt recenſitos Ordines contractum, nullum, irritumque declaramus.

Presbyter Græcus conjugatus, antequam ad S. Sacrificium, ſeu Sanctam Miſſam celebrandam accedat, vel hebdomadam, vel per triduum ab Uxore curet abſtinere.

BULLA TERTIA.

Inſtructio ſuper dubiis ad Ritus Eccleſiæ, & Nationis Cophtorum pertinentibus. De recipiendis ad communionem Paſtoribus Schiſmaticis: de Ordinatione Infantium: ac de Continentiæ lege, & Horarum Canonicarum recitatione, quoad Diaconos in puerili ætate ordinatos.

Extat hæc Bulla in Tomo I. Bullarii ſub num. cxxix. data die 4. Maii an. 1745. Pontificatus vero anno Quinto.

Dilectis Filiis, Juſto Maraghi, in univerſa Ægypto Vicario Generali, & Jacobo a Cremiſir Ordinis Minorum S. Franciſci Strictioris Obſervantiæ, Præfecto Miſſionis Apoſtolicæ in Ægypto, ceteriſque Miſſionis Cophtæ Miſſionariis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Dilecti Filii, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

EO quamvis tempore, quo pro demandato Nobis Apoſtolicæ ſervitutis onere tot, tantiſque curis circumdamur, ut pene obruamur, delata ad Nos fuerint nonnulla Poſtulata a Religioſo Viro Jacobo a Creſimir Ordinis Fratrum Minorum S. Franciſci Strictioris Obſervantiæ, & Miſſionum Apoſtolicarum in Ægypto Præfecto: nihilominus in eo, qui infirmitatem Noſtram miſericorditer regit, confidentes, operam, ſtudiumque noſtrum ad propoſita enodanda dubia libenter adjecimus, in ſpirituale electi illius Gregis ſolatium, qui magno licet intercedente Terrarum ſpatio a Nobis diſſitus ſit, Paterno tamen cordi Noſtro caritate proximus efficitur.

Quas ſane Pontificiæ ſollicitudinis, & providentiæ partes cum a nemine deſiderari patiamur, qui verum Deum per veram fidem agnoſcat; peculiari ſibi illas vindicat jure inclyta Cophtorum Natio, quæ præcipui cultus, ac Filialis obſequii, quo Romanam Eccleſiam omnium aliarum Matrem, & Magiſtram proſequitur, non ſemel luculenta, & perenni digna laude præbuit ſpecimina, præſertim vero in S. OEcumenica Florentina Synodo, in qua fel. rec. Eugenio PP. IV. Prædeceſſore Noſtro expetitam diu Græcæ, Latinæque Eccleſiæ Unionem promovente, veteri ejuſdem Unionis incendi deſiderio viſa eſt, palamque edocuit, oportere membra ſub uno in Terris Capite indiviſa conſiſtere. Id ipſum quoque teſtata eſt Succeſſoribus Romanis Pontificibus Pio IV., & Gregorio XIII. omni conatu in præmiſſæ Unionis ſcopum enitentibus; ac apertius etiam Clementi VIII., ad quem ſollemni, & honorifica decreta Legatione, obſequentis animi, ac devotæ in Romanam Eccleſiam voluntatis publica exhibuit Teſtimonia. Hanc quoque egregiam propenſionem adhærendi Romanæ Eccleſiæ plane perſpectam habuit alter Noſter Prædeceſſor Urbanus PP. VIII., qui zelo, & ſedulitate pari in id potiſſimum incubuit, ut prædicta Eccleſiarum Unio indiſſolubili caritatis fœdere pro virili parte firmaretur.

Alacriores tamen præ omnium rationum momentis ad hanc exequendam Paſtoralis Officii partem Nos affecit jampridem concepta, intimeque cordi Noſtro infixa ſpes majoris incrementi Catholicæ Religionis, & lucri Animarum, quibus erudiendis in Superiori, ac Inferiori Ægypto, & in Urbe Principe Cairo, ſtrenuam, invictamque naveant operam Apoſtolici Miſſionarii ex Franciſcana ut plurimum Familia adlecti, qui nullo laborum aſpectu territi, ſed induti fortitudine ex alto, in ſumma rerum ac temporum difficultate, Nationem illam toto olim Orbe Terrarum celeberrimam, nunc vero aſſiduis ærumnis attritam, ac pene confectam, verbo vitæ informant. vigileſque laborant, ut novi in diem palmites in Vineam Domini traducantur.

Adhibitis itaque in conſilium nonnullis Ven. Fratribus Noſtris S.R.E. Card., Dilectiſque Filiis Conſultoribus in Congregatione Supremæ, & Univerſalis Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem conſidentibus, exquiſitiſque, quo maturius deliberare poſſemus, aliorum etiam doctrina, & prudentia præſtantium Virorum ſuffragiis, eorumque præſertim, quibus Orientalium mores, Ritus, & Inſtituta, longo uſu, & experientia eſſent cognita, planeque perſpecta, privati Noſtri laboris acceſſione ſingulorum ſententias ſcripto traditas expendimus, atque libravimus. Cum tamen ad ſingula definienda dubia in præſentiarum quamplurima deſiderentur, idcirco hæc Apoſtolica ſcripta Miſſionariis exhibenda mandavimus, ut ea, quæ definitivo reliquorum dubiorum judicio facem quodammodo præferre valeant, ad Noſtri Apoſtolatus audiium quamprimum deducenda curent.

Dub. I. *Cum Fideles Cophti &c. &c.*

Dub. II. *An Parochis Ritus Cophti, qui a Schiſmate redeunt ad Catholicæ Eccleſiæ Unitatem, tribuenda ſit facultas adminiſtrandi Catholicis Sacramenta Parochialia, qua prius potiebantur inter Schiſmaticos; quamvis eadem adminiſtratio, nullo exiſtente Parocho Catholico, demandata ſit PP. Miſſionariis?*

Dub. III. *An Cophtis proprio Ritu in ætate puerili ad Diaconatus Ordinem promotis, ubi legitima ad contrahendum Matrimonium ætas advenerit, liceat nedum primum, ſed alterum quoque inire Matrimonium, ex vi diſpenſationis obtentæ a PP. Miſſionariis abſque ullo ſpeciali Indulto Apoſtolico?*

Dub. IV. *An dicti Diaconi Officium Divinum recitare teneantur?*

Quoad Dubium ſecundum, licet in ſui primordio Catholica Eccleſia hereſim ejurantibus non ſemel oſtenderit dura, ut eos potaret vino compunctionis; ideoque promotos ad Sacros Ordines ſolius Laicæ Communionis participes voluerit; ab hac tamen ſeveritate judicii ſucceſſivis temporibus temperatum eſt, & ipſi Nicenæ Synodi Patres *Canone* 8. ultro conſenſere, quod Novatiani in Sacris Ordinibus conſtituti, ab errore in ſemitam veritatis reduces, nedum permanerent in Ordine Clericali, ſed etiam obtentarum Dignitatum honore (providis tamen adjectis legibus) fruerentur. Hanc quoque piæ Matris Eccleſia lenitatem in amplexum Filiorum occurrentis, experti ſunt Donatiſtæ. Siquidem Catholici Præſules, qui gemino adſtipulante Edicto Marcellini Proconſulis, eos pro agenda Religionis cauſſa advocaverant in illum Conventum Eccleſiaſticis monumentis tantopere celebratum, quo facilius ad veræ Fidei cultum, & unitatem allicerent, retentionem gradus Epiſcopalis antea adepti, veluti quoddam conciliandæ pacis præliminare, illis conſulto obtulere.

Præclara hæc lenitatis argumenta attento Nobiſcum animo repetentes, æquum viſum eſt, ut Parochi Ritus Cophti, valide tamen, ac rite ordinati, qui ex atra errorum, in quibus verſabantur, caligine, in lucem Catholicæ veritatis emergunt, capaces ſint etiam inter Catholicos adminiſtrationis Sacramentorum Parochialium, qua prius in Schiſmate potiebantur, quamvis hæc ipſa ſpiritualis auctoritas, nullo exiſtente Parocho Catholico, tributa etiam ſit Patribus Miſſionariis, & ab illis exerceatur. Hanc autem capacitatem, quæ ſingulis ineſt, ita temperandam eſſe decernimus, ut non omnes indiſtincte hoc Paſtorale munus ſibi aſſumant, ſed ii tantum, quos Vicarius Generalis Dominico Gregi præfecerit; qui pietate, caſtis moribus conſpicui ſint; qui bonorum

exem-

exemplo præluceant; & in quorum reditu ad Eccleſiam nihil fictum, aut ſimulatum, ſed certum ſinceræ Converſionis indicium deprehendatur.

Præterea qui a Vicario Generali inter alios præelecti fuerint, abſtineant ab exercitio dictæ auctoritatis, quouſque non reportaverint neceſſariam in utroque foro abſolutionem, rehabilitationem, necnon diſpenſationem ab Irregularitate, Cenſuris, & pœnis, lapſis in hęreſim canonice inflictis. Ritu præterea Catholico adminiſtrent Sacramenta. Nullum eiſdem cum Schiſmaticis in Divinis ſit conſortium, ex quo hęreſis, pravæque mentis ſuſpicio ſuboriatur; ſed interjecto cum Schiſmaticis pariete, corde puro, conſcientia bona, fide non ficta, præcepta Matris Eccleſiæ, quæ denuo eos in Chriſto genuit, intemerate cuſtodiant.

Ex hac porro indulgentia uberem in dies ſpiritualium gaudiorum meſſem expectamus, lucrum ſcilicet Animarum ad gremium Eccleſiæ redeuntium; probe enim intelligent, Nos Paſtoris Jeſu Chriſti vicem in Terris tenentes, tantum quærere, & ſalvum velle, quod perierat; oveſque inventas, non virga timoris, ſed officio caritatis, ad Ovile congregare.

Nec conqueri jure poterunt Miſſionarii ſuam auctoritatem hoc pacto videri imminutam, ſi opportune in memoriam revocaverint, quæ ab eorum Patre, & Inſtitutore S. Franciſco in ſuo Teſtamento ſcripta leguntur: *Et ſi haberem tantam ſapientiam, quantam Salomon habuit, & invenirem pauperculos Sacerdotes in Parochiis, in quibus morantur, nolo contra eorum voluntatem prædicare*. Cui ſententiæ conſona ſunt documenta S. Bonaventuræ in ſuo Tractatu: *Quare Fratres Minores prædicent: Temperatiſſime*, inquit Sanctus Doctor, *diſpoſuit divina Sapientia, & inſtituit Sedes Apoſtolica, ut per Ordines prænotatos in prædicatione, & Confeſſione defectus Cleri ſuppleatur, & Animæ ſalventur, & nec in ſpiritualibus, nec in temporalibus Jus Clericorum aliquatenus minuatur*. Parique cenſura, in ſimili negotio cum Græcis Melchitis nuperrime diſcuſſo, a Nobis definitum eſt: *Licere tantum Fratribus Ordinis Minorum Sancti Franciſci Cuſtodiæ Terræ S. Parochialia munia obire circa Græcos Melchitas, eiſque Sacramenta adminiſtrare in iis locorum, & temporum circumſtantiis, quibus omnino deficiat modus habendi Parochum, aut alium Antiſtitem Græci Ritus.*

Neque etiam perperam timeant Miſſionarii ſibi in Vinea Domini tanquam Operariis tota die otioſis, & a bono opere torpentibus, nullam, vel exiguam occaſionem impendendi laboris eſſe relictam. Prædicandum eſt ab illis ſanctum Chriſti Evangelium, & docenda Myſteria Chriſtiano homini neceſſaria ad æternam ſalutem; explicanda vitia, quæ declinare, virtutes, quas ſequi oporteat; adhibenda medela ſauciatis per Sacramentum Pœnitentiæ; tum alia quoque adminiſtranda ſunt Sacramenta in ſubſidium Presbyterorum Ritus Cophti; nihil demum derelinquendum eſt, quod ad Animarum ſalutem, & Religionis incrementum pertinere poſſit. Potiſſima tamen ſollicitudo conſerenda eſt, ut Sacerdotes Cophti a Fidei unitate, rectaque ſemita declinantes, erroris depulſa caligine, ad unionem, & amplexum Catholicæ Eccleſiæ revocentur, eorumque numerus augeatur; hoc enim pacto Vinea Domini Sabaoth refloreſcet, optatumque fructum ſalutis, benedicente Domino, dabit in tempore ſuo.

Ad tertium, & quartum Dubium gradientes, pro faciliori, & accuratiori illorum examine juvat præmittere, verificare practice, & in concreto apud Cophtos, quod in abſtracto, & pro ſuo ingenio diſputant inter ſe Latini Theologi, & Canoniſtæ, de Ordine ſacro Infanti ante rationis uſum, vel ante pubertatem collato. Præmaturam hujuſmodi Ordinationem apud Cophtos veteri uſu, & diſciplina invaluiſse teſtatur Pater Thomas a Jeſu *dicto Oper. de Converſ. Gent. lib. 7. pag. 361.*: *Conferuntur*, inquit; *Ordines, excepto Presbyteratu, omni ætati, etiam immediate poſt Baptiſmum Parvulis, ſimulque dantur Tonſura, & quatuor Gradus, & Diaconatus, & Subdiaconatus; nec hiſce conferendis interſtitia, vel tempora particularia determinata ſunt. Ubi Sacros Ordines recipiunt, caſtitatem, & abſtinentiam pollicentur, jejunare videlicet diebus Mercurii, & Veneris, & tempore Adventus, & Quadrageſimæ &c. Inſuper etiam Quadrageſimis Apoſtolorum Petri & Pauli, & Aſſumptionis. Quando autem Infantis, aut Pueris, Sacri Ordines conferuntur, pro eis ſpondent, & hæc vota obſervant ipſorum Parentes, donec decimum ſextum ætatis Annum, aut circiter, exegerint.*

Hanc quoque vigentem inter Cophtos conſuetudinem aſſumendi ad Ordinem Diaconatus conſtitutos in ætate infantili, confirmat ſuo teſtimonio Carolus Franciſcus a Breno *in Manuali Miſſion. Oriental. tom. 1. lib. 3. cap. 2. num. 5.*; idemque uſus evincitur in Litteris Pater Berna Miſſionarii Societatis Jeſu datis Anno 1706. Cairo ad Patrem Solerium, magni nominis, probatæque doctrinæ Bollandiſtam: memoratis in iiſdem litteris *Cophtorum*, ſeu *Jacobitarum* moribus & inſtitutis, advertit, Diaconos promotos in ætate ſex, vel ſeptem annorum, in immenſum excreviſse numerum, ceteroquin neceſsarium, ne Eccleſia debitis fraudetur obſequiis; neve Divina Myſteria abſque decenti Miniſtrorum cultu & frequentia celebrentur, quemadmodum videre eſt *in continuatione Bollandi tom. 5. Menſ. Jun. p. 132.*

Nemo adeo rudis eſt, qui ignoret in Eccleſia Occidentali diverſos Ordines, & Miniſtrorum Gradus fuiſſe inſtitutos, & in ſua rite tempora diſpoſitos. Prima etenim Tonſura initiandi ſunt præditi uſu rationis, qui in ſeptimo ætatis Anno præſumitur. Minoribus vero Ordinibus licet determinata ætas a Sacris Canonibus præſtituta non ſit, adhuc a ſeptimo ad decimum quartum annum conferri ſolent, concurrentibus tamen in Ordinando qualitatibus deſideratis a Tridentino *ſeſſ. 23. de Reform. cap. 5. & 11.* Porro ejuſdem Tridentinæ Synodi lege cautum eſt, ad Subdiaconatum ætatem vigeſimi ſecundi anni, ad Diaconatum vigeſimi tertii, ad Presbyteratum vigeſimi quinti, ad Epiſcopatum trigeſimi eſſe neceſſariam; eo tantum inter Sacros Ordines, & Epiſcopatum recurrente diſcrimine, quod pro Sacris Ordinibus ſatis ſit unius, vel alterius reſpective anni inchoatio, pro Epiſcopatu vero complementum trigeſimi anni requiratur.

Si tamen in hujuſmodi provide inſtitutarum Legum contemptum contingeret fortaſse ab Epiſcopo legitima auctoritate ſuffulto non ſolum Minores, ſed etiam Sacros Ordines Infanti conferri: concordi Theologorum, & Canoniſtarum ſuffragio definitum eſt, *validam*, ſed *illicitam* cenſeri hanc Ordinationem, dummodo nullo laborent ſubſtantiali defectu materiæ, formæ, & intentionis in Epiſcopo Ordinante; non attenta contraria ſententia, quæ raros habet aſſeclas, & quæ ſupremis Tribunalibus, & Congregationibus Urbis numquam arriſit. Æque tamen certum, & exploratum eſt, per hanc Ordinum collationem non ſubjici Promotos obligationi ſervandæ Caſtitatis, nec aliis oneribus ab Eccleſia impoſitis: cum electio ſtatus a libera cujuſque pendeat voluntate, & Altiſſimo noſtra, non autem aliena vota reddere teneamur.

Obſolevit enim vetus illa Eccleſiæ diſciplina, quæ coacte, aut per vim Promotos ad Sacerdotium, & Epiſcopatum, duro ſubjiciebat jugo ſervitutis, & obſervationis onerum, & legum cuicumque Ordini impoſitarum, ſpreta quavis proteſtatione Ordinati, vel Promoti, contra vim illatam, ſpretaque declaratione animi a ſuſcepto Ordine abhorrentis. Inſuper licet uſque ad ſæculum duodecimum conſueverint Parentes Filios in infantili ætate poſitos in ſacris Monachorum Cœnobiis devovere, & Divino Famulatui mancipare, perpetuo vetito egreſsu e ſeptis Monachorum; attamen minoribus Clementis III., Cęleſtini III., & Tridentinæ Synodi Decretis abrogata fuit Lex illa, contra quam naturæ, & liberi arbitrii jura clamare videbantur.

Non deſunt tamen graves Theologi, qui accuratiori etiam examine rem intime ſcrutentur: ajunt ſiquidem, Infantes promotos ad Sacros Ordines, ubi ſui compotes jam fuerint, diſerte eſse interrogandos ſuper intentione permanendi, nec ne, in Ordine ſibi collato. Si firmo, deliberatoque animo palam aſſenſerint; eo caſu cenſent ęos obſtringi voto Caſtitatis; ſin minus, licitum ſit eiſdem ad ſæcularia vota tranſire, ſuſpenſa exercendi Ordinis poteſtate.

Alium expendunt caſum Theologi Ordinis ſuſcepti poſt uſum rationis, ſed ante pubertatem. Affirmant ita Ordinatum tunc ſolum obligari voto ſervandæ Caſtitatis, quando Ordinationem *expreſſe* ratam habuerit, vel *tacite* aliquo exteriori ſigno, puta quia miniſtraverit in Ordine ſuſcepto, vel quia penſum diurnum horarum Canonicarum more aliorum abſolverit. Quoſque ratihabitio non ſuperveniat, iidem Theologi nullam Ordinato imponunt obligationem recitationis Officii Divini; immo cenſent tamdiu interdictum exercitium Ordinis ſuſcepti, quamdiu Ordinatus in ætate impuberi attingat alteram ætatem a ſacris Canonibus Promovendis rite præſtitutam.

Expenſa huc uſque in abſtracto ad tramites Legum Canonicorum, quibus Eccleſia Occidentalis informatur, facilem viam ſternunt reſolutioni non ſolum tertii Dubii, in quo quæritur: *An Diaconis Ritus Cophti licitæ ſint primæ, & ulteriores Nuptiæ?* ſed etiam quarti, in quo quæritur: *An dicti Diaconi teneantur Divinum Officium recitare?*

Et ſane ſi Miſſionarii, qui Dubia proponunt, ultro conſentiunt, apud Cophtos Eccleſiaſticam Hierarchiam perſeverare in ſuis Ordinibus, & gradibus apte diſpoſitam; ſi ſacræ illæ Ordinationes nullo laborant ſubſtantiali defectu ex parte materiæ, vel formæ; ſi demum, ſublato illo, qui olim aderat, diſſidentium opinionum conflictu, nemo eſt, qui hodie validam non fateatur Ordinationem a Miniſtro etiam Schiſmatico factam:

neceſſario ſequitur, ut quemadmodum in Eccleſia Occidentali *valide* conferuntur Ordines Sacri etiam Infantibus; ita Cophtis ſacer Diaconatus Ordo in infantili ætate *valide* conferatur.

Immo ſi in Eccleſia Occidentali, ut præmiſſum eſt, eximuntur ab obligatione recitationis Divini Officii non ſolum Pueri, ſed etiam Impuberes aſſumpti ad Ordinem ſacrum, niſi confirmata jam ætate ſuam Ordinationem expreſſe, vel tacite ratam habeant: ex paritate rationis idem ferendum eſt in hac quoque parte judicium de Diaconis Ritu Cophto in tenera ætate ordinatis, recurrente in uno, & in altero caſu defectu liberi aſſenſus, ſingulis ad electionem, & profeſſionem ſtatus neceſſarii.

In Concilio Toletano II. relato *in Can. de iis, diſt.* 28. ubi ſermo inſtituitur de iis, *quos voluntas Parentum a primis Infantiæ annis Clericatus Officio mancipavit*, hæc diſciplinæ regula opportune præſcribitur: *Ubi octavum decimum ætatis ſuæ compleverint annum, coram Cleri, Plebiſque conſpectu voluntas eorum de expetendo Conjugio ab Epiſcopo perſcrutetur, quibus ſi gratia Caſtitatis, Deo inſpirante, placuerit, Subdiaconatus Miniſterium, habita probatione Profeſſionis ſuæ, a vigeſimo anno ſuſcipiant &c. Quibus autem voluntas, propriæ interrogationis tempore, deſiderium nubendi perſuaſerit, conceſſam ab Apoſtolo licentiam auferre non poſſumus.* Canonicæ hujus ſanctionis littera aperte edocet, Infantes a Parentibus Eccleſiaſticis Miniſteriis dedicatos, exacto decimo octavo anno ab Epiſcopo interrogari oportere, an velint in ſancto perſeverare propoſito, vel temporale inire Conjugium. Ab hujuſmodi recte agendi ſemita non deflectat Præfectus Miſſionis, ſed Diaconos in prima ætate ordinatos aperte interroget per ſe ipſum, ſi commode fieri poſſit, ſin minus, per alium a ſe deputatum, & quæ illorum ſit mens, & voluntas, diligenter exploret.

Hæc porro interrogatio, & inquiſitio fiat poſtquam Diaconi decimum ſextum ætatis Annum exceſſerint; conſonum quippe eſt, Diaconos eo tempore deliberare, quo, juxta Trid. Decreta, in quacumque Religione tam Virorum, quam Mulierum ſollemnia caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ vota per Regularem Profeſſionem emittuntur. Si completo decimo ſexto anno Interroganti reſponderint, nolle diutius in Diaconali Officio perſiſtere; liceat illis primum, eoque legitime ſoluto, alterum quoque inire Matrimonium. Certiores præterea fiant, nulla Eccleſiaſtica lege, vel præcepto, ad recitandum Officium Divinum, vel preces a Clero Cophto uſitatas, compelli.

Nec turpe videri debet, aut indecorum, Diaconis a quavis Eccleſiaſtica Lege ſolutis aditum ad iteratas Nuptias aperiri. Pro libertate ſecundi Matrimonii Sacræ clamant Litteræ, & Doctoris Gentium ſaluberrima conſilia. Ad Feminas ſermonem inſtituens Apoſtolus in *Epiſtola ad Romanos cap.* 7. *Si autem*, inquit, *mortuus fuerit Vir ejus, liberata eſt a lege Viri, ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio Viro*. Et in II. *ad Cor. cap.* 7.: *Dico autem non Nuptis, & Viduis: bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & Ego. Quod ſi non ſe continent, nubant; melius eſt enim nubere, quam uri*. Demum *ep. I. ad Tim. c.* 5. florentis ævi Viduas denuo ad Matrimonium, & ad ſobolem procreandam hortatur, ne forte in contemptum Caſtitatis ſordibus incontinentiæ coninquinentur. Qua freti auctoritate Orientalis Eccleſiæ Patres graviter erroris arguunt, & tamquam hæreticos damnant, qui putant, poſt primæ Uxoris obitum nefas eſse ad ſecunda vota tranſire, ut videre eſt apud Petrum Arcudium *de Concordia Eccleſ. Occid. & Orient. l.* 7. *c.* 27.

E contra ſi Diaconi Ritus Cophti, completo decimo ſexto anno, interroganti, & illorum voluntatem inquirenti ſerio, ac deliberate reſponderint, velle ſe in adepto Ordine perſeverare, & Eccleſiaſticis vacare muneribus: eo caſu ſub diſtricti ſeveritate judicii ſecundæ nuptiæ illis aperte interdicantur, clamante Apoſtolo, *Ep. I. ad Tim. c.* 3. *Diaconi ſint unius Uxoris Viri*.

Inſuper, cum Perſonas Deo conſecratas maxime puritas, ſanctitaſque deceat, provide *Canones Apoſtolici* 17. & 18., quos præcipua veneratione, & cultu Eccleſia proſequitur, prohibent Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis nedum *bigamiam propriam*, quæ profluit ex ſecundo Matrimonio, ſed etiam *ſimilitudinariam* ortam ex primo Matrimonio cum Vidua, vel Corrupta, contracto. Diſpoſita per Canones Apoſtolicos innovata fuerunt *in Canone* 3. Concilii Trullani; cujus auctoritas licet in Eccleſia Occidentali recepta non ſit, illam tamen Orientalis Eccleſia ſuſcipit, & veneratur. Alexius Ariſtenius (magni nominis apud Orientales Auctor, quemadmodum Balſamon, & Zonaras inferiori loco citandi) præfati Canonis Trullani Gloſsator, ita ſcribit: *Illum, qui binis implicatus eſt Nuptiis poſt Baptiſmum, aut Pellicem retinet, aut Viduam, aut ab alio dimiſſam, aut Meretricem, aut Servam, aut Scenicam ducit, non poſſe Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, aut Hypodiaconum fieri, juxta decimum ſeptimum, & decimum octavum Apoſtolorum Canones, decernunt.*

P. Bernat apud Bollandiſtas *loco cit.* propius ad rem accedens, teſtatur, Diaconos Cophtos vinculo ſecundi Matrimonii alligatos *adepto gradu excidere*, & ab Ordinis antea collati miniſterio ſuſpendi. Nec ſane deeſt huic diſciplinæ ſatis firmum rationis præſidium; cum enim Diaconi opportuno tempore interrogati, libero, & deliberato actu voluntatis ratam Ordinationem habuerint, & novum quoddam vitæ genus ratificando elegerint, ac profeſſi fuerint; deliberato pariter voluntatis actu cenſendi ſunt ſe ſubjeciſse Legibus Ordini ratificato, & vitæ inſtituto neceſsario connexis, ac Legi præſertim prohibenti ſecunda Connubia, & Bigamiam, adeo ut nefas ſit a propoſito reſilire.

Toti hactenus fuimus in examine ſecundarum Nuptiarum: nunc vero aliqua *de primis* attingenda ſunt, ut ſingulis propoſiti Dubii partibus ſatisfiat.

Quamvis antiquiſſimo tempore, ad augendam Clericalis Militiæ Sanctitatem, utraque Eccleſia Occidentalis, & Orientalis æque præſcripſerit, nedum Presbyteros, ſed alios etiam in SS. Ordinibus conſtitutos in perpetuo Cœlibatu verſari debere, & hanc cuſtodiendæ Caſtitatis obligationem numquam remiſerit aliarum Mater, & Magiſtra Romana Eccleſia: ſecus tamen contigit tractu temporis in Eccleſia Orientali, ut aperte evincitur ex *Can. aliter. diſt.* 31., *c. quæſitum de pœnit. & remiſſ.*, & *cap. cum olim. de Cleric. conjug.* Quibus ſanctionibus conſonæ ſunt Litteræ Apoſtolicæ felic. rec. Gregorii XIII. Prædeceſsoris Noſtri datæ ad Patriarcham Maronitarum, legendæ apud Thomam a Jeſu in ſupra memorato Opere pag. 490. ibi: *Cum Stephanus Papa tradat, Orientalium veterem eſſe traditionem, ut eorum Sacerdotes Matrimonio copulati ſint, cumque id illis numquam interdixerit Eccleſia, nec videtur interdicendum Maronitis; Lex enim Cœlibatus ſemper gravis viſa eſt Græcis, propterea Conjugium permiſſum eſt illis &c. Permittendum id itaque videtur Maronitis, dummodo ad Matrimonium non compellantur, qui cœlibes eſſe vellent, ſed ad id potius piis hortationibus inducantur.*

Junguntur Matrimonio Græci in Minoribus Ordinibus conſtituti, &, Uxore retenta, ad Majores Ordines, & ad Sacerdotii gradum rite promoventur. Ubi tamen contigerit, eos in ſtatu cœlibi Sacris Ordinibus inſigniri, a quacumque ſpe contrahendi Matrimonii dejiciuntur, ut fuſe edocet *Gloſs. in Can. Diaconi diſt.* 28.

Quin obſtet declaratio, & proteſtatio de expetendo Conjugio in ipſa ſuſceptione Ordinis Sacri emiſsa a Diaconis; qua concurrente, compatibiles videntur Nuptiæ cum ſimultaneo Diaconatus Miniſterio, ad præſcriptum *Canonis* 10. Concilii Ancyrani, relati *in Canon Diaconi. diſt.* 28.: *Quicumque Diaconi conſtituti, in ipſa Ordinatione proteſtati ſunt, & dixerunt, oportere ſe Uxores ducere, cum non poſſint ſic manere, ii ſi Uxorem poſtea duxerint, in miniſterio maneant, eo quod hoc ſit illis ab Epiſcopo conceſſum: ſi qui autem, hoc ſilentio præterito, & in Ordinatione, ut ita manerent, ſuſcepti ſunt, poſtea autem ad Matrimonium venerunt, ii a Diaconatu ceſſent.* Siquidem Balſamon, qui Canonem illum accurate expendit, expreſse rejicit in illo diſpoſita, inquiens: *Hunc Canonem ne ſequaris;* & innixus ſolidiori doctrinæ Sexti Canonis Synodi Trullanæ, inefficacem eſse concludit aſſenſum dictæ proteſtationi quoquo modo præſtitum ab Epiſcopo Ordinante: *Sextus enim Canon* (ſunt illius verba) *Synodi in Trullo deponendos decernit Presbyteros, & Diaconos, qui poſt Ordinationem Matrimonium contraxerint. Quod ſit autem contra Canones, nec ex permiſſione Epiſcopali, nec ex eo tantum, quod tacuerint, concedetur, ut quod conſiſtere nequit.*

Eadem eſt quoque Sententia Zonaræ de Canone ſupra relato Concilii Ancyrani; immo ad removendam antinomiam duorum Canonum, nempe Ancyrani, & Trullani, qui inter ſe colliduntur, ſextæ Synodi Decreta ſequenda proponit: *Cum igitur ſibi invicem bi Canones manifeſte adverſentur, ſextæ Synodi Canon, qui & poſterior fuit, & magis cum Apoſtolico Canone conſentit, ſervari debet.* Nec diverſimode etiam ſentit Ariſtenius, qui in hoc auctoritatum conflictu adhæret partibus Concilii Trullani; ait enim: *Sed huic Canoni opponitur ſextus ſextæ Synodi Canon, non omnino ei, qui Cælebs ad Hypodiaconi, aut Diaconi, aut Preſbyteri gradum venit, concedens Matrimonio ſibi Feminam conjungere, ſed eum, qui hoc auſus fuerit, deponi jubens. Et vim retinet ille Canon; ſed hic in deſuetudinem abiit.*

Diu multumque agitata eſt inter Theologos controverſia illa, plena jurgii, ac diſſidii: An ſolum illicitum, vel potius illicitum, & invalidum reputari deberet Matrimonium initum in Eccleſia *Orientali* poſt collationem Sacrorum Ordinum, quemadmodum nullum, & irritum reputatur in Eccleſia *Occidentali*. Placuit ſane pluribus, *validum*, ſed *illicitum* cenſeri debere hujuſmodi Matrimonium, tum quia Canonicæ Sanctiones, & Decreta Eccleſiæ Occidentalis illud irritantia protendi non poſsunt indole ſua ad Eccleſiam Orientalem, tum

quia

quia Canones Synodi Trullanæ, quorum ſemper a Græcis commendata fuit auctoritas, nullibi expreſſe annullant, & irritant Matrimonium poſt Sacros Ordines contractum. Strenue contra pugnarunt alii pro omnimoda invaliditate: & ſaniori certe conſilio, utpote tuentes ſententiam majoribus ſuffragiis ſuffultam, & menti Congr. Urbis conſentaneam. Nullitatem Matrimonii ſatis erui poſſe judicarunt ex ipſo *Can. 3.* Concilii Trullani his verbis: *Eis nefario videlicet diſſoluto Conjugio.*

Favet etiam eidem Sententiæ auctoritas Imperatoris Juſtiniani, qui in Codice a Gothofredo illuſtrato *lib. 1. de Epiſc. & Cleric. Novell. 45.* hujuſmodi Nuptias nefarias, & inceſtuoſas appellat; & ſoboli inde procreatę notam illegitimitatis, & turpem Paternæ incontinentiæ maculam inurit. Et licet in Juribus Eccleſiaſticis Poteſtati Laicæ ſola relicta ſit gloria obſequendi, non auctoritas imperandi; in ſubjecto tamen caſu loquitur Imperator relative ad SS. Canones, ibi: *quæ & Sacris viſa ſunt Canonibus.*

Omnia itaque in unum perſtringentes, ſi, ex hucuſque dictis, Græcis ad Ordines Sacros jam promotis expreſſæ vetitæ ſunt non ſolum *ſecundæ*, ſed *primę* etiam Nuptiæ; pari ſane jure in propoſito themate prohibenda eſt Diaconis ordinatis in tenera ętate celebratio *quarumcumque Nuptiarum*, poſtquam ipſi in ætate jam confirmata, ſerio, deliberatoque animo conſenſere in Ordinationem jamdiu ſuſceptam, illamque publica declaratione ratificarunt; prindeque Patribus Miſſionariis omnis adimitur poteſtas ſuper hoc diſpenſandi.

Nec opitulari quoquomodo poteſt Cophtis ſalutare propoſitum ejurandi Schiſmaticorum errores, ſeque devovendi ex animo unioni Catholicæ Romanæ Eccleſiæ. Si enim Divina tantum adſpirante aura, nulloque humano impellente conſilio, in piæ Matris gremium ſe receperint, & ad Nos confugerint; facile etiam intelligent, ejuſdem Catholicæ Eccleſiæ diſciplinæ, & obſervantiæ eos conformari oportere; ideoque ſubjici legi Cęlibatus, quam Promoti ad Ordines Sacros, ſive Latini ſint, ſive Græci, in Romana Eccleſia Sancte, & inviolate cuſtodiunt.

Imminet etiam Diaconis ratam habentibus ſuam Ordinationem onus quotidie recitandi Officium Divinum; de quo inſtituitur quæſtio *in quarto Dubio.*

In Eccleſia Occidentis impoſita eſt Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis dicta obligatio, quamvis nullum Eccleſiaſticum Beneficium fuerint aſſequuti. Cohæret enim Ordini Sacro diurnum penſum Horarum Canonicarum; illudque veteri traditione acceptum, & immemorabili conſuetudine in more poſitum fuiſſe docet communior Theologorum opinio.

Quantum aſſequi potuimus conjectura; & teſtimonio Monachorum Ritus Cophti in Urbe degentium, quos ea de re percunctari non prætermiſimus, Subdiaconi, & Presbyteri Eccleſiæ Orientis nulla lege expreſſa, Canone, aut Concilii Decreto adiguntur ad recitationem Offici Divini: quia vero poſiti in hujuſmodi miniſterii gradibus tenentur Omnipotenti Deo orationes, & ſacrificium laudis offerre, etiam apud Orientales laudabilis invaluit conſuetudo recitandi Divinum Officium.

Memoriæ proditum eſt, Patriarcham Maronitarum plura propoſuiſſe Dubia Prædeceſſori noſtro Gregorio XIII. ut ſupremo illius, & Apoſtolicæ Sedis judicio definirentur. Legitur §. 6. hoc potiſſimum: *Creamus*, inquit Patriarcha, *Pueros quinque, vel ſex Annorum Subdiaconos, ſine obligatione legendi Horas Canonicas.* En Apoſtolica Definitio relata in ſæpe memorato Opere P. Thomæ a Jeſu: *Tenentur etiam omnes Ordinati ad Horas Canonicas, ſaltem illi Nationi conſuetas, & a Viris doctis recognitas, non ſolum Beneficiati, ſed etiam qui ſunt in Sacris, ſine Beneficio.* Qua de re, ſi Diſciplina Eccleſiæ Orientalis ſubjicit obligationi, & præcepto recitandi Officium Divinum *more Nationis* generatim omnes in Sacro Ordine conſtitutos, eadem Sane obligatio, idemque præceptum perſolvendi Horas Canonicas *more ſuæ Nationis* afficiet Diaconos Cophtos, qui per ſollemnem ratificationem tempore habili emiſſam denuo aſſenſum pręſtitere Ordini Sacro in infantili ætate ſucepto.

Satis hæc videri poſſunt pro examine terti, & quarti Dubii, ſemper tamen præ oculis habita, firmiterque retenta hypoteſi, quod quęſtio uſque modo inſtituta referenda ſit ad Diaconos ordinatos in prima ætate Ritu Cophto inter Schiſmaticos, qui poſt reditum ad Orthodoxam Eccleſiam, & poſt ratihabitionem Ordinis factam apud Catholicos in eſtatu cęlibi, vindicent ſibi poſtea legitimi Jura Conjugii.

At ſuſpicari Nobis non temere licet, crebrius in praxi alium dari caſum a præmiſſa hypoteſi longe diverſum. Sæpiſſime etenim contingit, a Diaconis apud Schiſmaticos in ætate infantili ordinatis, ubi ætas adolevit, ratam haberi apud eoſdem Schiſmaticos Ordinationem, ſi non expreſſe, ſaltem tacitę, ver. gr. miniſtrando in Ordine ſuſcepto; & ab ipſis ſubinde contrahi Matrimonium. Demum ab errroribus, in quibus verſantur, quærunt in ſinu Catholicæ Eccleſiæ ſalutare perfugium. ſub ſpe tamen obtinendæ diſpenſationis ſuper Matrimonio jam inito, ut in ſtatu conjugali legitime perſeverent.

Caſus iſte quo frequentior eſt, eo etiam explicatu difficilior. Etenim ſi, ad tramites jam expenſarum rationum, ipſo jure irrita ſunt Matrimonia poſt Ordinem Sacrum contracta; neceſſario ſequitur, Diaconos in reditu a ſchiſmate ad unitatem Eccleſiæ non poſse pedes tenere in diverſis, unum in Divinis, alterum in carnalibus, ſed illico ſeparari debere a quovis Uxoris conſortio. Quis erit tamen, qui non agnoſcat, ac fateatur, hanc ſeparationem gravem obicem obtrudere properantibus in viam ſalutis, ac plurimum obſtare, ne inita de Converſione conſilia ad exitum perducantur?

E contra vero ſi facile cum Diaconis diſpenſetur in Matrimonio poſt Sacrum Ordinem contracto (quod tamen omnino novum, ac inuſitatum non eſſet, ut perperam nonnulli arbitrantur) ineluctabiles ſeſe objiciunt difficultates in dicta diſpenſatione exequutioni demandanda. Siquidem cum apud Fideles, etiam Eccleſiæ Orientalis, nulla ſint, & irrita Matrimonia poſt Ordines Sacros celebrata, diſpenſatio grave illis ſcandalum ingereret, & acerbe quererentur maximum infligi vulnus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ.

Inſuper cum res ſit de Matrimonio in radice nullo, diſpenſatio ſuffragari non poſſet, niſi renovato, ac denuo in faciem Eccleſiæ rite præſtito a Conjugibus conſenſu. Hanc vero renovationem conſenſus novam omnino putarent Cophti, vel fortaſse refugerent, tamquam plenam aleæ; probe intelligentes, unum, & alterum Conjugem poſſe pro libito abſtinere a præſtando aſſenſu, immo potiri facultate ſe ſe in libertatem vendicandi.

Ceterum, ut mox innuimus, indubiis Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ monumentis edocemur, alias diſpenſatum fuiſſe, ut Orientales ad Unitatem redeuntes perſeverarent in fœdere Matrimonii poſt Sacros Ordines contracti. Exemplum hujuſmodi diſpenſationis exhibent Apoſtolicę Litteræ fel. rec. Innocentii IV. Prædeceſsoris Noſtri Anno 1244. datæ ad Magiſtrum, & Priorem Fratrum Prædicatorum Terræ Sanctæ, quibus idem Pontifex inter alia indulget, ut per Fratres dicti Ordinis, *Qui deputantur ad prædicandum Jacobitis, Neoſtritis, Giorgianis, Græcis, Armenis, Maronitis, Moſſolinis, aliiſque Nationibus in Partibus Orientalibus conſtitutis & cætera diſpenſari valeat, ut illi ex Nationibus numeratis, qui poſt ſuſceptionem Sacrorum Ordinum, vel in gradibus, & caſibus a Divina minime Lege probibitis, Matrimonia contraxerunt, remaneant in eiſdem.* Extat dictarum litterarum exemplar autenthicum Romæ in Archivio Ordinis, exſcriptum ad fidem Autographi aſſervati in Cœnobio Viterbienſi, ut videre eſt in noviſſimo Bullario Dominicano, edito, & illuſtrato ab Antonino Bremond dicti Ordini Alumno *tom. 1. pag. 136.*

Sed hæc exempla tanti non ſunt, ut Nos ſtatim ea ſequi velimus. In hoc gravi negotio, in quo multa deſunt, quæ ſcitu digna ſunt, hæremus adhuc; & præcipuum Pontificiæ ſollicitudinis munus eſſe intelligimus, nihil intentatum relinquere, quod ad ſingulas circumſtantias enucleate aſſequendas pertinere poſſit.

Partes erunt igitur Vicarii Generalis, ac Præfecti Miſſionis, ceterorumque Miſſionariorum, ad quos præſentem Inſtructionem deferre volumus, Articulis infra ſubjectis congruum, ac dilucidum exhibere reſponſum, Noſque certiores quam primum efficere, ut tandem firmo, ut ajunt, pede deliberare poſſimus.

I. An ſpes ulla affulgeat proximi reditus alicujus Epiſcopi ad ſinceram cum Catholica Eccleſia Unitatem?

II. An rebus in eo, in quo hodie ſunt, ſtatu manentibus, expediat, tribui uni, vel pluribus Presbyteris facultatem extraordinariam adminiſtrandi Sacramentum Confirmationis: Cui, vel quibus dicta facultas tuto delegari poſſit, ut Sacro Chriſmate præcipue liniantur Filii orti a Parentibus Catholicis poſt hæreſim ejuratam, & abluti Sacro Baptiſmate, ſaltem a Sacerdote Latino?

III. An in caſu conceſſionis hujuſmodi facultatis, expediat monere Sacerdotes, ne ea utantur adminiſtrando Confirmationem Infantibus immediate poſt Baptiſmum (niſi in caſu neceſſitatis) ſed in ea tantum ætate, qua Confirmandus virtutem Sacramenti valeat mente percipere?

IV. An Diaconi Ritus Cophti attingant hodie eximium illum numerum, qui a Scriptoribus præfertur? An Diaconi ordinati in ætate puerili, miniſtrent adulti in Ordine ſuſcepto, & in ſtatu cœlibi, itaut inferri poſſit, eos ante Nuptias ratam Ordinationem habere; cum compertum ſit, teſte P. Bernart, *eos a Puero functionibus Eccleſiaſticis aſſueſcere*, & in magno numero ordinari, *ne aliquando deſint, qui Eccleſię miniſteriis operam navent.*

V. An, & quomodo tolli poſſit, & radicitus extir-

pari abuſus conferendi Ordines ante legitimum tempus, & induci, quoad ætatem Ordinandorum, obſervantia Decretorum Concilii Tridentini, quam in caſu ſimili, ad Catholicæ Fidei præſidium, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ augmentum, Gregorius XIII. plurimum commendavit Patriarchæ Maronitarum in illis verbis: *Inducendi ſunt Maronitæ, ut Concilii Tridentini Decreta obſervent ſeſſ. 23. cap. 12.*

VI. An plus commodi, & utilitatis, vel potius ſcandali, & detrimenti allatura ſit rei Catholicæ diſpenſatio ſuper Matrimonio inito poſt Ordines Sacros, libratis in utramque partem omnium rationum, & circumſtantiarum momentis?

Enixe demum expetimus ea omnia, quæ Evangelici Præcones, ad Animarum ſalutem, ad Catholicæ Fidei propagationem, & ſpirituale ſolatium Nationis illius, quam intima complectimur caritate, opportuna eſſe cognoverint. Interim Deum, a quo ſancta deſideria, recta conſilia, & juſta ſunt opera, enixe rogantes, ut Ovibus, ac Paſtoribus ſuorum chariſmatum dona multiplicet, eiſdem optati eventus auſpicem, Apoſtolicam Benedictionem ex animo impertimur.

BULLA QUARTA,

De Ordinationibus Regularium.

Extat hæc Bulla in Tomo II. Bullari ſub Num. XXVII. data die 27. Februarii, anno 1747. Pontificatus vero anno VII.

IMpoſiti Nobis, licet immerentibus, Apoſtolici Miniſterii ratio poſtulat, ut ad tuendum Eccleſiaſticæ diſciplinæ vigorem, non modo novas interdum Leges provide conſtituamus, verum etiam veteres a Prædeceſſoribus Noſtris ſapiente ſtatutas, ſi quidem fallacium rationum præſidio debitis fraudentur effectibus, novis & inviolabilibus ſanctionibus communiamus: ſi vero earum claritas pravis, & captioſis interpretationibus involvi, & obumbrari dignoſcatur, eaſdem perſpicuis, apertiſque declarationibus in propria luce collocemus.

Sane quę olim de Ordinationibus Regularium controverſia viguit, an ſcilicet Regulares a quocumque Catholico Antiſtite indiſtincte ordinari poſſent, an vero id juris privative pertineret ad Epiſcopum illius Diœceſis, intra quam ſita eſt Religioſa Domus, quam Regularis ad Ordines promovendus inhabitat? providis Romanorum Pontificum Prædeceſſorum Noſtrorum Conſtitutionibus, & declarationibus jamdudum ſublata fuit. In qua quidem controverſia Epiſcopi Locorum Ordinarii jura ſua fundantes in generalibus Canonum ſtatutis, & in ipſis exemptionum privilegiis, quæ Regularibus indulta ſunt, ajebant, ipſorum Ordinationes, utpote Diœceſanis Epiſcopis expreſſe reſervatas, neque ſpectare poſſe ad Ordinarios eorum originis, quam Regulares a ſe abdicant, dum ſęculo nuntium remittunt; neque porro ad Ordinarios Beneficii, quoniam ipſi ad titulum Beneficii non promoventur; proindeque unice ſpectare ad Epiſcopos Ordinarios eorum domicilii, nimirum illius Diœceſis, ac Loci, in quo ipſi Ordinandi commorantur. Contra vero Regulares Apoſtolicis Privilegiis innixi, quæ certis Ordinibus recentius elargita, ac deinceps per viam communicationis ad omnes extenſa fuerant, licitum ſibi eſſe contendebant Sacros Ordines a quocumque Catholico Antiſtite, juxta eorum Privilegiorum tenorem, pro arbitrio ſuſcipere.

Verum quum felicis recordationis Prædeceſſor Noſter Gregorius Papa XIII. per ſuam Apoſtolicam Conſtitutionem, quę incipit *In tanta rerum*, datam apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ MDLXXIII. Kalendis Martii, juſtis, gravibuſque de cauſſis, alteram Conſtitutionem ſui, noſtrique pariter Prædeceſſoris S. Pii Papæ V. cujus initium eſt, *Etſi Mendicantium*, ad juris communis, & Sacri Concilii Tridentini terminos reduxiſſet; eodem quoque anno in cauſſa Monachorum Ordinis Carthuſiani Decretum edidit, quo ipſos ab Epiſcopis Diœceſum, in quibus eorum Monaſteria reſpective ſita ſunt, vel nonniſi de iſtorum licentia, ab aliis quibuſque Epiſcopis ordinandos eſſe declaravit: quemadmodum legitur *Lib. I.* Decretorum Congr. Conc. *pag. 75. a terg. Dub. An Noſtri Ordinandi obligentur habere expreſſam licentiam Ordinarii, in cujus Diœceſi ſunt, pro Ordinibus conferendis ab Epiſcopo alterius Diœceſis? Sanctiſſimus Dominus Noſter, etiam ex ſententia Sacræ Congregationis Concilii, declaravit obligari.*

Contigit autem, ſub illius Succeſsore Sixto Papa V. eamdem quæſtionem retractari, inſtante univerſo Ordine Fratrum Prædicatorum. Qua de re idem Prædeceſſor, poſt maturum cauſſæ totius examen in præfata Congreg. Concilii habitum, conſtituit, licere Superioribus Litteras dimiſſoriales concedere ſuis reſpective Subditis ad Ordines ſuſpiciendos; ſed eas tamen Diœceſano dumtaxat Epiſcopo directas, nec alteri umquam, niſi quum forte is a Diœceſi abfuerit, aut, quatenus in Diœceſi extiterit, Clericorum tamen Ordinationem non ſit habiturus. Ita relatum habetur *Lib. IV.* prædictorum Decretorum *pag. 18. Sanctiſſimus Dominus Noſter Xiſtus V. ex ſententia Congregationis, reſpondit, Regulares poſſe concedere Dimiſſorias ad Epiſcopum Diœceſanum, eoque abſente, vel etiam præſente, & Ordinationem non tenente, ad quemcumque; dummodo ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam.*

Demum a ſanctæ memoriæ Prædeceſſore quoque Noſtro Clemente Papa VIII. ad hujuſmodi controverſias perpetuo extinguendas, ſequens Decretum editum fuit: *De mandato SS. Domini Noſtri Clementis Divina Providentia Papæ VIII. tenore præſentium mandatur omnibus, & ſingulis quorumcumque Regularium Superioribus, ut de cetero obſervent, & obſervari faciant ea, quę in Decreto Sac. Congreg. Conc. Trid. continentur, cujus tenor eſt talis: Congr. Conc. cenſuit, Superiores Regulares poſſe ſuo ſubdito eidem Regulari, qui præditus qualitatibus requiſitis Ordines ſuſcipere voluerit, Litteras dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum, nempe illius Monaſterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, Regularis poſitus fuerit, &, ſi Diœceſanus abfuerit, vel non eſſet habiturus Ordinationes, ad quemcumque alium Epiſcopum; dum tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus Diœceſanus, vel abfuturus, vel nullas eſſet habiturus Ordinationes. Verum, cum a Superioribus Regularibus, Epiſcopo Diœceſano abſente, vel Ordinationes non habente, Litteræ dimiſſoriæ dabuntur, in eis utique hujuſmodi cauſſam abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimendam eſſe. Quod qui non fecerint, officii, & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis activæ, & paſſivę privationis, ac alias arbitrio ejuſdem SS. Domini Noſtri Papæ reſervatas pœnas incurrant. In quorum fidem &c. Datum Romæ die 15. menſis Martii 1596.*

Hoc emanato Pontificio Decreto, eoque tam claris verbis concepto, jure ſperandum videbatur hujus generis lites non amplius auditum iri; ſed contra accidit, dum ex una parte nonnulli Epiſcopi ultra montes conſtituti contendere cœperunt, neceſſarias eſſe Regularibus dimiſſorias etiam Ordinariorum eorum origini, quo poſſent ab Epiſcopis aliorum Locorum ad Sacros Ordines promoveri; ex altera vero Regulares, obtendentes, in præfato Clementis VIII. Decreto derogatum non fuiſse Apoſtolicis privilegiis, quæ eorum Ordinibus, ſive directe, ſive per communicationem indulta fuerant, ut ſcil. a quocumque Catholico Antiſtite ordinari poſſent, hujuſmodi Decreti vim, & obſervantiam declinare ſe poſſe putarunt.

Verum, quod attinet ad Epiſcopos, ipſa Congregatio Concilii die 28. Februarii anni MDCLIV. ut notatum reperitur *Lib. XIX.* ipſius Decretorum *pag. 316.* ita reſcripſit: *Regulares volentes ſe promovere ad Ordines, non teneri oſtendere dimiſſorias Ordinariorum propriæ Originis, ſed ſufficere, ut obſervent formam præſcriptam in Decreto ſan. mem. Clementis VIII.* Quod etiam ampliſſime confirmatum fuit in alio Decreto edito die 17. Martii anni MDCLXXIV. Decretorum *Lib. XXVIII. p. 261. & ſeq.*

Quod vero ſpectat ad Regulares, cum eorum pręſumptum jus, una cum rationibus ab ipſis pleniſſime deductis, in quadam Congr. particulari nonnullorum S.R.E. Cardinalium a felicis recordationis Prædeceſſore Noſtro Innocentio Papa XIII. deputata, cui Nos in Minoribus tunc exiſtentes noſtram qualemcumque operam, pro demandato Nobis Secretarii munere, contulimus, diligenter expenſum, & examinatum fuiſſet; cumque ad hujuſmodi quæſtionem definiendam, id potiſſimum viſum eſſet in jure ſtatuendum, an ad effectum eximendi Regulares a præfati Decreti Clementini obſervantia, ſufficeret, quod privilegia ſuſcipiendi Ordines a quocumque, ipſis conceſſa fuiſſet poſt Concilium Tridentinum, a quo hujuſmodi antiqua privilegia abrogata fuiſſe ſatis conſtat; an vero oporteret eadem conceſſa fuiſſe poſt ipſum Clementis Prædeceſſoris Decretum: ac præterea an hujuſmodi privilegia æque ſuffragarentur iis, ad quos per viam communicationis extenſa dicerentur, ac iis, quibus directe, & expreſſe indulta fuerunt: idem Innocentius Prædeceſſor, audito præfatæ Congregationis particularis conſilio, decrevit, ſatis eſſe, ad ſupradictum effectum, quod hujuſmodi privilegia poſt Conc. Trid. conceſſa fuerint, quamvis præfato Clementino Decreto poſteriora non ſint; dummodo tamen directe conceſſa fuiſſe conſtet, non vero in communicatione privilegiorum de uno in alium ordinem derivata aſſerantur; quemadmodum ipſe Innocentius in ſuis Apoſtolicis Litteris, incipientibus *Apoſtolici miniſterii*, die 30. Maii anni MDCCXXIII.

datis,

datis, ac deinde confirmatis a Sanctæ memoriæ Prædeceſſore pariter Noſtro Benedicto Papa XIII. per alias ſimiles Litteras datas die 23. Septemb. anni MDCCXXIV. quarum initium eſt *In ſupremo*, aperte declaravit, his verbis: *Quoties ergo Regulares ad Ordines erunt promovendi, ſervetur omnino Decretum Congreg. Card. Conc. Trid. Interpretum a piæ memoriæ Clemente VIII. Prædeceſſore etiam Noſtro confirmatum die 15. Martii 1596. quo ſancitur, ad Epiſcopum Diœceſanum Litteras dimiſſorias pro eorumdem Ordinum ſuſceptione a ſuis Superioribus eſſe dirigendas, præterquam in caſu, quo Diœceſanus a Diœceſi abeſſet, vel Ordinationes non eſſet habiturus, quo etiam caſu in Litteris dimiſſoriis ad alium Epiſcopum dirigendis expreſſa fieri debeat mentio, vel de prædicta Epiſcopi Diœceſani abſentia, vel de illa alia cauſſa, videlicet quod Ordinationes non ſit habiturus: exceptis tamen, quoad prædicta, Regularibus illis, quibus per ſpeciale privilegium a Sede Apoſtolica poſt Conc. Trid. fuerit conceſſum, ut a quolibet Catholico Antiſtite Ordines ſuſcipere poſſint, ſuper quo indulto nihil per præſentes innovare intendimus.*

Porro ſi aliqui vigilias, laboreſque ſuos, non tam in extricandis inutilibus quæſtionibus, vel forte in rebus profanis, & ab Eccleſiaſtica profeſſione alienis addiſcendis conſumerent, quam in ſtudio ſacrarum Legum, quibus Eccleſiaſtica diſciplina continetur, utiliter collocarent; ac niſi aliquibus arbitrium pro lege, præjudicata opinio pro ratione, atque in Legum etiam clariſſimarum interpretatione, ſuus cuique ſenſus pro auctoritate eſſet; nec olim Nobis in Noſtro Bononienſi Archieſcopatu reſidentibus contigiſſet, ut Regularis quidam ex ea Urbe repente digreſſus, ſuique Superioris Dimiſſorias ad Epiſcopum finitimum deferens, tametſi nullo pacto docere poſſet, Nos Clericorum Ordinationem non habituros, Sacrum Presbyteratus Ordinem ſuſciperet, nullaque interjecta mora Bononiam ad primum Sacrificium non ſine pompa offerendum reverteretur. Quam tamen intolerandam audaciam Nos ad Canonicarum ſanctionum rigorem exigere, atque etiam, ſervata Paſtorali manſuetudine, vindicare non prætermiſimus, ut videre eſt in Monito Paſtorali a Nobis tunc edito, *inter impreſſ. Monit. 3. Lib. 11.* Neque rurſus, ex quo ad univerſalis Eccleſiæ regimen, Deo ſic diſponente, aſſumpti fuimus plurium Epiſcoporum Fratrum Noſtrorum querelæ ad Apoſtolatum Noſtrum delatæ fuiſſent; qui nimirum, non ſine magno animi noſtri dolore, apud Nos expoſtulare non deſinunt, a pluribus ſæpe Regularibus in eorum Diœceſibus reſpective commorantibus ſimilia perpetrari, in ſpretum Eccleſiaſticarum Legum, atque pœnalium ſanctionum, quibus ipſo facto adſtringuntur, (ſiquidem in auctographo ſupra relati Clementini Decreti diſtincte legitur, *incurrant*; non autem, quod falſó nonnemo aſſeruit, *incurrent*) dum ſcilicet, Superiores Regulares, qui Subditis ſuis non ad præſcriptum ejuſdem Decreti dimiſſorias Litteras concedunt, ſuorum Officiorum, ac Dignitatum, & vocis activæ, atque paſſivæ amiſſione mulctantur; Ordinati vero, ſuſpenſionis pœnam, atque etiam, ſi in ſuſcepto Ordine miniſtraverint, Irregularitatem incurrunt; ac denique Antiſtites, qui ipſis manus imponunt, non facile effugiunt Canonicas pœnas adverſus eos propoſitas, qui alienos ſubditos abſque ſufficientibus dimiſſoriis ordinare præſumunt. Qui etiam plerumque culpa non vacant in eo, quod, cum ex uſu rerum intelligere poſſint, complures Regulares non alia de cauſſa, proprio domicilio relicto, iter arripere, quam ut ſe ſubducant examini Epiſcopi Diœceſani, cujus hac in re juriſdictionem, aut nimium rigorem perhorreſcunt, aliumque inveniant, qui vel nullo, vel admodum levi præmiſſo examine, Ordines ipſis impertiatur: quoties hujuſmodi facilitate erga illos utuntur, toties adverſus conſultiſſima Tridentinæ Synodi Decreta delinquunt, Ea ſiquidem *ſeſſ. 23. c. 12. de Reformatione*, ſic ſtatuit; *Regulares quoque, nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, privilegiis quibuſcumque quoad hoc penitus excluſis.*

Nos autem conſueta Sedis Apoſtolicæ clèmentia uti volentes, libenter abſtinemus a deſignandis, aut nominandis hoc loco Regularibus, de quorum exceſſibus in hoc rerum genere graves Epiſcoporum querimoniæ ad Nos delatæ fuerunt. Quæcumque etiam hac in re inordinate ad hunc diem admiſſa ſunt, a diſtrictioris judicii inquiſitione liberamus. Quin immo omnes, & ſingulos in hoc delinquentes, ſive Superiores Regulares, ſive Regulares ad Ordines promotos, ſive Antiſtites, qui eos ordinaverint, a quibuſcumque ſententiis, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas hac de cauſſa reſpective antehac incurrerint, quibuſque innodati forſan exiſtant, auctoritatis Noſtræ plenitudine, ac de Apoſtolica benignitate, tenore præſentium abſolvimus, & abſolutos eſſe cenſeri decernimus, & cum iiſdem ſuper quacumque irregularitate per eos forſan, cauſſa, & occaſione præmiſſis, quomodolibet contracta, ad omnes etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines, eorumque exercitium, atque ad omnia, & ſingula eorum reſpective Religionum munera, pari auctoritatis plenitudine diſpenſamus. De cetero tamen inſraſcriptas Leges in poſterum omnino obſervandas, Motu proprio, & ex certa ſcientia Noſtra, ac matura deliberatione præmiſſa, edicimus, atque ſtatuimus.

Quæcumque nimirum hac in re a præfatis Prædeceſſoribus Noſtris Greg. XIII. Sixto V. Clem. VIII. & Innoc. XIII. in ſupra citatis ipſorum Litteris, ſeu Decretis, ſtatuta, mandata, definita, atque ſancita fuerunt, ea omnia, & ſingula, motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine præfatis earumdem præſentium ſerie, confirmamus, roboramus, & innovamus; atque ab omnibus, ad quos ſpectat, ſeu quandocumque in futurum ſpectabit, inviolabiliter obſervari præcipimus, & jubemus; Tranſgreſſores quoque omnibus pœnis in præmiſſis contentis, aliiſque per Apoſtolicas Conſtitutiones, & per ſacros Canones latis; atque ſtatutis, cum effectu ſubjicere, eaſque ipſo facto, & abſque aliqua declaratione incurrere decernimus; Superiores nimirum Regulares eas omnes, quas, ut præfertur, ſupradictus Clemens VIII. Prædeceſſor conſtituit, & ſanxit; Regulares autem, qui contra illius Decreti præſcriptum promoti fuerint, & Antiſtites eos promoventes, Canonicas pœnas, atque cenſuras, quæ adverſus Sacram Ordinationem ſuſcipientes ab Epiſcopo, qui proprius ad hunc effectum dici, & haberi nequit, nec non adverſus Epiſcopos alienos Subditos indebite ordinantes, in jure Canonico, & in Conſtitutionibus Apoſtolicis ſtatutæ habentur.

Præterea volumus, atque decernimus, ut Superiorum Regularium dimiſſoriæ, quæ ideo ad alium Antiſtitem directæ fuerint, propterea quod Epiſcopus Diœceſanus extra Diœceſim commoretur, vel Ordinationem non ſit habiturus, nullius ſint roboris, & momenti, niſi illis juncti fuerit authentica atteſtatio Vicarii Generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii ejuſdem Epiſcopi Diœceſani, ex qua conſtet, vel ipſum a Diœceſi abeſſe, vel Clericorum Ordinationem habiturum non eſſe proximo legitimo tempore per Eccleſiaſticas Leges ad hunc effectum ſtatuto: hoc enim expreſſe declarari opus eſt, ad excludendam nonnullorum arrogantiam, qui quum privilegio ſuſcipiendi Ordines extra tempora, exiſtimarunt Epiſcopos ipſorum voluntati adeo addictos eſſe debere, ut ſi, quandocumque ipſis placuiſſet ad Ordines promoveri, non ſtatim, ipſoque die ab ipſis deſignato, voti compotes fierent, jam dici poſſet, Ordinationem ab Epiſcopo non haberi, proindeque alius Epiſcopus pro ſuſcipiendis Ordinibus adeundus eſſet. Quod ſi aliquis Antiſtes Regularis virum, in ſua Diœceſi proprium domicilium non habentem, ſolis ipſius Superioris dimiſſorialibus Litteris contentus, ſine adjuncta præfata atteſtatione in forma probanti, ad Ordines promovere præſumpſerit; decernimus, & declaramus, hunc ipſo facto incurrere in pœnas Canonicas adverſus eos conſtitutas, qui alienum Subditum legitimis dimiſſoriis deſtitutum ordinaverint.

Quemadmodum vero eorum Ordinum Regularium privilegia firma, & rata eſſe volumus, quibus ab Apoſtolica Sede reperitur indultum, ut eorum Alumni a quolibet Catholico Antiſtite ipſius Sedis gratiam, & communionem habente ordinari valeant; dummodo hujuſmodi privilegia poſt Trid. Conc. & ipſis Ordinibus nominatim, atque directe, non autem per communicationem conceſſa fuerint; ita porro omnia ſimilia privilegia, quæ aliis Ordinibus ante præfatum Conc. Trid. ab ipſa etiam Apoſtolica Sede, & ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, indulta ſint, vel etiam poſt ipſum Concilium non ipſis directe conceſſa, ſed per communicationem ad eos extenſa eſſe dicantur, iiſdem auctoritate, & tenore, nulla & irrita, omnique vigore, ac robore, ad effectum, de quo agitur, penitus deſtituta & vacua eſſe volumus & ſtatuimus: decernentes hujuſmodi privilegia nequaquam poſt Conc. Trid. indulta cenſeri, niſi vel poſt ipſius Concilii confirmationem reipſa fuerint conceſſa, vel, quatenus antea conceſſa, & poſterius confirmata eſſe aſſerantur, hujuſmodi confirmationes *in forma ſpecifica* cum litterali veteris Indulti inſertione, ejuſque expreſſa innovatione, factæ dignoſcantur; ac declarantes, alterius generis confirmationes, quæ *in forma communi* nuncupantur nemini ad præmiſſum effectum ullo pacto ſuffragari. Quod vero ſpectat ad eorumdem Privilegiorum uſum, & exercitium, monendi ſunt ii, quibus eadem, juxta præmiſſa, pleno jure competere dignoſcuntur, ut non ſine juſta cauſſa, nec extra debitas circumſtantias, pro libito ipſis utantur, minime vero ad oſtentandam dumtaxat ipſorum privilegiorum ſingularitatem; quemadmodum aliquibus in more poſitum eſſe novimus, qui pridie illius diei, quo ab Epiſcopo Diœceſano Clericorum Ordinationes publice habendæ ſunt, ad alterius Epiſcopi Diœceſim conſulto migrant, moxque ſuſcepto ibidem Ordinationis munere, ad priſtinum domicilium redeunt; idque ſe facere ajunt, ut jurium ſuorum indemnitati conſulant; quaſi vero Apoſtolica privilegia, nonniſi cum aperto Epiſcopi Diœceſani contemptu, ſuam vim, & robur habitura forent.

Deni-

Denique tam Venerabiles Fratres Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos, quam Dilectos Filios omnium Regularium Ordinum Profeſſores, quam maximo poſſumus Apoſtolicæ voluntatis ſtudio, per miſericordiam Dei Noſtri, & per caritatem Sancti Spiritus, hortamur in Domino, & obteſtamur, ut tam in hoc negotio, quam in ceteris omnibus, ſolliciti ſint unitatem ſpiritus, & ſinceræ dilectionis concordiam ſervare. Meminerint Regulares quo loco Spiritus Sanctus poſuerit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quod ipſis a Sacroſancta Occumenica Lateranenſi Synodo ſub Leone X. habita, inculcatum fuit, per hæc verba: *Eoſdem inſuper Fratres in virtute ſanctæ obedientiæ, ut eoſdem Epiſcopos loco Sanctorum Apoſtolorum ſubrogatos, pro debita, & Noſtra, ac Apoſtolicæ Sedis reverentia, congruo honore, & congruenti obſervantia venerentur.* Neque obliviſcantur Epiſcopi, Regulares viros ipſis datos eſse adjutores in Dominicæ vineæ cultura; ſubdit enim eadem S. Synodus: *Ipſos quoque Epiſcopos hortamur, ac per viſcera miſericordiæ Dei noſtri requirimus, ut Fratres ipſos affectu benevolo proſequentes caritative tractent, ac benigne foveant &c, & tamquam in agro Dominico cooperatores, eorumque laborum participes, prompta benignitate recipiant.* Demum & Epiſcopi, & Regulares ſimul animum advertant ad id, quod ibidem ſubjicitur: *Una eſt Regularium, & Secularium, Prælatorum, & Subditorum, exemptorum univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur, eorumque omnium unus Dominus, una Fides, & propterea decet eos, qui ejuſdem ſunt corporis, unius etiam eſſe voluntatis.*

Hæc profecto Chriſtianæ veritatis, & caritatis documenta cum utrimque ſervata fuerint omnibus in rebus, adeoque in hac etiam Ordinationum materia, importunæ partium querelæ penitus conticeſcent. Neque enim Regulares conqueri poterunt, quod, recuſantibus Epiſcopis Sacram Ordinationem adminiſtrare, præterquam in Temporibus ab Eccleſia ſtatutis, eorum privilegia de Ordinibus extra Tempora ſuſcipiendis effectu vacua remaneant; Epiſcopi enim alios etiam opportunos dies ordinandis Regularibus facile invenient. Epiſcoporum autem ceſsabunt querelæ, quod Superiores Regulares, ad eludendam Decreti Clementini obſervantiam, advenientibus Ordinationum temporibus, ſubditos ſuos domicilio moveant, eoſdemque ſtatim poſt ſuſceptos Ordines, falſis de cauſſis ad priſtinum Monaſterium reverti jubeant; ſiquidem Regulares hujuſmodi agendi rationem (quam & alias in foro externo graviter vindicatam fuiſse, & in poſterum diſtricte coercendam fore noverint) tum a probi viri honeſtate, & fide alienam, tum etiam debitæ erga Sacros Eccleſiarum Antiſtites obſervantiæ contrariam eſse, ipſi per ſe facile cognoſcent.

Præſentes vero Noſtras Litteras, & in eis ſtatuta quæcumque, etiam ex eo, quod quilibet in præmiſſis, ſeu eorum aliqui, jus, vel intereſse habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis exiſtant, ſive alias ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione digni, illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi, neque cauſſæ, propter quas eædem præſentes emanaverint, adductæ, verificatæ, vel ſufficienter, aut ullo modo juſtificatæ fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quamtumvis juridica, & privilegiata cauſsa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauſo, nullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis Noſtræ, aut intereſſe habentium conſenſus, aliove quolibet, etiam quamtumvis magno, ac formali, & ſubſtantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controverſiam vocari, aut ad terminos juris reduci, ſeu adverſus illas aperitionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut etiam Motu pari, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſibi conceſſo, vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, ſeu ſe juvare ullo modo poſſe; ſed ipſas præſentes ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari.

Sicque, & non aliter in præmiſſis cenſeri, atque ita per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Apoſtolicæ Sedis prædictæ Nuntios, alioſve quoslibet quacumque præeminentia, ac poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus, quatenus opus ſit, Noſtra, & Cancellariæ Apoſtolicæ Regula, de jure quæſito non tollendo, aliiſque Apoſtolicis, ac in Univerſalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus, necnon quibuſvis, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus, & indultis, etiam in corpore juris clauſis, aut Litteris Apoſtolicis quibuſvis Perſonis, Collegiis, Locis, Ordinibus etiam Militantibus, Congregationibus, Societatibus, & Inſtitutis, aliiſve quibuslibet ſpecifica, & individua mentione dignis, etiam ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibuſvis etiam clauſulis, & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus, in genere, vel in ſpecie, etiam Motu ſimili, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ſeu conſiſtorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & individua mentio, ſeu quævis alia expreſſio ad id ſervanda foret, illorum tenores, formas, cauſſas, & occaſiones præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & exactiſſime ſervatis, & ſpecificatis reſpective habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat, ad præmiſſorum effectum, pleniſſime, & ampliſſime, Motu pari derogamus, & derogatum eſſe volumus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus inſuper, &c. &c.

BULLA QUINTA.

Ordinationes omnium Clericorum, & Sacerdotum ritus Græco-Rutheni a Serviano Schiſmate ad Eccleſiæ ſinum redeuntium Epiſcopo Auxerenſi delegantur.

Venerabili Fratri, Matthæo Epiſcopo Auxeren.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. LXIII. die 4. Octobris anno 1742. Pontificatus vero anno tertio.

E Sublimi Sedis Apoſtolicæ ſpecula circumſpicientes Dominicum Gregem, a Paſtorum Principe tenuitati præcipue Noſtræ commendatum, ea providere curamus, quæ in unaquaque ejus parte, ad ſalutem, conſervandamque ſpiritualem vitam conferre poſſunt.

Quod cum propoſitum ſit Nobis, & modo intelligamus, opportunum eſſe, ut, qui in Dalmatiæ Diœceſibus a Serviano Schiſmate ad verum Chriſti Ovile redierunt, aut redituri ſunt, Sacerdotes, & Eccleſiaſticæ Hierarchiæ reliquos habeant a Catholico Epiſcopo conſecratos Græco ipſorum Rutheno Ritu, quocirca, ut quotquot inter ſuæ Gentis Catholicos Clericali Militiæ dare nomen cupiunt, a Schiſmatico Antiſtite initiarentur, hanc abrumpere abſurdam nimis, & Sacris Canonibus vetitam conſuetudinem conſtituimus; adacti metu, ne, non penitus diſciſſa cum morboſis Pſeudo-Epiſcopis ſocietate, occulte venenum hauriant, in ceteras Oves diſpergendum, nec bona deinceps utantur valetudine.

Huic ut occurramus periculo, utque frequentiſſimæ illorum Parœciæ a Parochis prorſus Romanæ Catholicæ Eccleſiæ conjunctis adminiſtrentur, optimum viſum eſt, dare alicui Latino Catholico Epiſcopo, qui eam linguam, & ceremonias calleat, facultatem cooptandi in Eccleſiaſticos Ordines eodem Græco-Rutheno Ritu, non ſolum in propria, ſed etiam in alienis Diœceſibus Dalmatiæ, Veneto Imperio ſubjectis, habito primum conſenſu ab Ordinariis, quotquot dimiſſorialibus a proprio Antiſtite acceptis ejus populi Parœcias, aliaque Sacra Miniſteria curare debent. Quo tempore, atque occaſione ipſi Latino Epiſcopo Pontificalia conſimili Græco-Rutheno more exercere liceat. Hanc modo facultatem, tantumque munus agendum tribuimus Fraternitati Tuæ, quam ſcimus litterarii Illyrici ſermonis, ab ea Natione ad Sacras Functiones adhibiti, peritam eſſe, pollere ſimul non mediocri prudentia, ac Religione; unde ſperandum ſit, eos, quibus manus impoſueris, bene, ac ſollicite officio ſuo defuncturos eſſe. Id autem ut feliciter peragas, Apoſtolicam Benedictionem Tibi, Venerabilis Frater, peramanter impertimur &c.

BULLA SEXTA.

De libero ingreſſu Clericorum Secularium in Ordines Regulares.

Dilecto Filio Noſtro Angelo Mariæ Tit. S. Praxedis, S. R. E. Presbytero Card. Quirino nuncupato ejuſdem S. R. E. Bibliothecario.

Extat hæc Bulla in Tom. II. Bullarii ſub Num. XXV. data die 6. Dec. anno 1746. Pontificatus vero anno VII.

EX quo Dil. Filius Leander Chizzola Archidiaconus Eccleſiæ tuæ Cathedralis Brixienſis, ex improviſo iſthic digreſſus, Bononiam ſe contulit, ibique habitum

ſuſce-

ſuſcepit Clerici Regularis Societatis Jeſu; ſtatim a Te, Dilecte Filii Noſter, datæ fuerunt ad Nos Litteræ, quibus querebaris, eum tanti momenti conſilium, Te inconſulto, cepiſſe, Teque penitus inſcio ad exitum deduxiſſe; non ſine magno detrimento pauperum iſtius Civitatis, atque Diœceſis, quibus largiter ſubvenire, multorumque piorum operum, quibus ſe jugiter exercere conſueverat; ſuorum quoque Nepotum in minori ætate conſtitutorum, quorum curæ, atque educationi præeſſe debebat; ac ſine ſpe quidquam utiliter peragendi in ipſa Societate Jeſu, cui jam prope ſeptuagenarius nomen dederat. Hæc eadem, quum ipſe proximo Autumno in Urbem adveniſses, Nobis coram inculcare non omiſiſti; deque iiſdem nuper in Epiſtola Nobis directa, ac Typis vulgata, iterum expoſtulaſti; petens præterea, Noſque excitans, ut auctoritatis Noſtræ ope, certaque lege propoſita, hujuſmodi licentiam reprimamus, qua Sæculares Clerici, atque Presbyteri ad Regularium Clauſtra, quum libet, ſe conferentes, Regularibus Superioribus illico recipiuntur; quod ſane non aliter fieri debere autumas, quam communicatis conſiliis cum Epiſcopis ipſorum Clericorum, ſeu Presbyterorum Ordinariis; ſiquidem ipſi Epiſcopi numquam Regularibus Viris Ordines conferunt, ſine Prælatorum Regularium conſenſu, in eorum Litteris dimiſſorialibus declarato.

Duæ ſunt res in hoc univerſo negotio expendendæ; peculiare ſcilicet factum Leandri Archidiaconi; & generale conſtitutum, quod a Nobis fieri, & publicari velles. Ad primum quod attinet, aptiorem querelis Tuis reſponſionem comparare non poſſumus, quam ſi eadem ipſa Tibi reſcribamus, quæ olim S. Gregorius Magnus Prędeceſſor Noſter Deſiderio Epiſcopo Vennienſi in Gallia in ſimili prorſus caſu reſcripſit. Quum enim Pancratius quidam Eccleſiæ Viennenſis Diaconus Monaſticam vitam amplexus eſſet, & in eodem Diaconi gradu in Monaſterio degeret; Epiſcopus autem Pancratium diligens, magnique faciens, ipſum e Monaſterio abducere, & ad Eccleſiæ ſervitia retrahere vellet; S. Gregorius, cujus opem Pancratius imploraverat, ſcripſit ad Deſiderium ut ipſum potius hortaretur, ne a Monaſterio diſcederet, neve ſe iterum ſæculi procellis committeret. Habes Gregorii Epiſtolam *Tom. II. ipſius Operum anno MDCCV. a Monachis S. Mauri accurate editorum, Epiſt. 35. lib. 12. Ind. V.* ubi ita ſcribit: *Hortamur igitur, ut tam prompta devotioni ejus, quam in ſancto ſtudet habere propoſito, minime veſtra ſit impedimento Fraternitas: magis autem, quibus valetis adhortationibus, Paſtorali admonitione ſuccendite, ut fervor hujus deſiderii in eo non tepeſcat; ut qui a turbulento curarum ſæcularium tumultu ſe ſegregans quietis deſiderio, portum Monaſterii appetiit, rurſum in Eccleſiaſticarum curarum non debeat perturbationibus implicari; ſed in Dei laudibus permittatur ſecure ab his omnibus, ut poſtulat remanere.*

Quod quidem Gregorius reſcribere non dubitavit; quamvis Pancratius, *in Clericatus officio Eccleſiæ Viennenſi*, ut ipſe ait, *mancipatus* exiſteret, ipſius nempe ſervitiis reipſa addictus; quamvis etiam eo tempore hujuſmodi diſciplina vigeret, de qua late Thomaſſinus agit, *de Beneficiis p. II. lib. 1. c. 3. & 4.* ut Clericus Epiſcopo ordinanti per omnia ſubeſset, ejuſque Eccleſię miniſterio, cui in Ordinatione adſcriptus fuiſſet, perpetuo jure devinctus haberetur. Quamvis denique idem S. Gregorius optime noſſet, nemini licere ab hujuſmodi miſterio Eccleſiæ, cui ſemel addictus fuiſſet, diſcedere, ſine permiſſu Epiſcopi, a quo quis ordinatus, ejuſque Eccleſiæ ſervitiis in Ordinatione fuerat adſcriptus: unde in alia Epiſtola, quæ eſt *XVII. lib. 5. Ind. XIII.* quum ageret de electione Joannis Archidiaconi Catanenſis ad Epiſcopalem Cathedram Syracuſanam, inter alia, requirebat ut Leonis Epiſcopi Catanenſis conſenſus accederet; *Quod ſi factum fuerit, etiam Frater, & Coepiſcopus Noſter Leo ei ceſſionem facere debebit, ut liber ad ordinandum poſſit inveniri*; ad quę verba Editores ita obſervant in Notis: *Tam erant Clerici ſuæ Eccleſiæ addicti, ut ne eos quidem in Epiſcopos alterius Eccleſiæ fas eſſet eligere, niſi miſſione obtenta, ſive, ut vocant, ceſſione.*

Non itaque dubitamus, quin tu cum Archidiacono tuo eadem plane ratione agendum tibi eſſe ducas, qua Epiſcopum Viennenſem cum Diacono ſuo Pancratio agere, S. Gregorius optavit; tum quia animi tui perſpecta magnitudo hoc Nobis ſuadet; tum quia in ea Epiſtola, quam publici juris feciſti, poſtquam prædicti Archidiaconi in Sæcularis Presbyteri ſtatu eximiam operam diſertiſſime, ut ſoles omnia, demonſtraſti, circa finem deinde addis: *Te habere cauſſas, cur ultro ſinas eumdem in Caſtris, ad quæ diſceſſit, militare.*

Unum tamen, quod tibi præſenti antea diximus, nunc etiam ſcripto iterandum cenſemus; non ſcilicet debitæ erga te obſervantiæ defectui tribuendum eſſe, quod prędictus Archidiaconus tuus, ante diſceſſum, opportunam abs te veniam minime requiſierit; ſed potius metui reverentiali, quem vocant, ac deſiderio propoſiti ſui reipſa exequendi, juſtoque timori, ne forte ab ejus implemento revocaretur. Qua ratione bon. mem. Ardicinus Cardinalis de Porta in quadam Epiſtola ad Prædeceſſorem Noſtrum Innocentium Papam VII. conſcripta, ſuum factum excuſat, quod ſcilicet ad Eremiticam vitam inter Camaldulenſes profitendam conferre ſe volens, Cardinalatus habitum exutus, clanculo ex Urbe ſe ſubduxerit. Quum enim, Pontificis venia opportune obtenta, minime neceſsarium ſibi putaret aſſenſum Collegii S. R. E. Cardinalium; conſilium vero ſuum, ne interverti poſſet, neceſſario occultandum eſſe cognoviſſet; delato deinde ad ipſum murmure eorum, qui ipſius factum reprehendebant, ita ſcripſit ad Pontificem, in præcitata Epiſtola: *Quod autem, dimiſſo Cardinalatus habitu, diſſimulata veſte, me itineri commiſerim, non opinor propterea me notam ullam apud graves, & prudentes Viros contrahere potuiſſe. Nam cum vellem, quod hactenus feceram, ſecretiſſimum eſſe, idque fratri mihi fidiſſimo occultaſsem, exiſtimavi ſatius etiam in diſſimulato habitu inter ignotos, quam cum vero habitu incedere, & propterea a pœna, & a culpa, & ab omni alia nota me immunem eſſe exiſtimo.* Hæc Epiſtola refertur in ejus vita edita ab Attichy in Libro, cui titulus: *Flores Hiſtoriæ Sacri Collegii S. R. E. Cardinalium.*

Atque hæc de prima quæſtionis parte. Quod vero ad alteram attinet, ad generalem ſcilicet Legem, quam pro ſimilibus caſibus a Nobis conſtitui poſtulas; hoc tibi reſpondere poſſe arbitramur, ſatis huic rei in Eccleſiaſticis Canonibus proviſum eſſe. In Conc. Toletano IV. anno DCXXXIII. ſub S. Iſidoro celebrato, *Canone 50.* ita legitur: *Clerici, qui Monachorum propoſitum appetunt, quia meliorem vitam ſequi cupiunt, liberos eis ab Epiſcopo in Monaſteriis largiri oportet ingreſſus, nec interdici propoſitum eorum, qui ad contemplationis deſiderium tranſire nituntur.* Textus habetur *in Collectione Conciliorum Hiſpaniæ Cardinalis de Aguirre Tomo II. pag. 487.* & refertur etiam in Decreto Gratiani *Can. Clerici 19. q. 1.* Quin immo *in eadem Cauſſa 19. quæſt. 2. Can. alienum*, poſtquam regula poſita eſt, quod Clericus abſque permiſſu Epiſcopi ab Eccleſia ſua diſcedere, & alterius ſervitio ſe adjungere nequit; hujuſmodi exceptio ſubnectitur: *Sed ſubaudiendum eſt, niſi ad propoſitum melioris vitæ tranſire voluerit; tunc enim liberum eſt illi, etiam Epiſcopo contradicente, Monaſterium ingredi.* Concordat Canon ſequenti loco relatus, qui incipit *Duæ ſunt*; in quo diſtinctio fit inter Legem publicam, & privatam; & poſito, quod publica quidem Lex vetat Clericum ab una ad aliam Eccleſiam tranſire ſine aſſenſu proprii Epiſcopi; privata vero Lex, quæ inſtinctu Sancti Spiritus in corde ſcribitur, & dignior eſt Lege publica, nequaquam id prohibet; ex hujuſmodi principio arguitur, licere Clerico Beneficiato, etiam contradicente Epiſcopo, Beneficium relinquere, & in Monaſterium ſeſe recipere: *Si quis horum in Eccleſia ſua ſub Epiſcopo populum retinet, & ſæculariter vivit, ſi, afflatus Spiritu Sancto, in aliquo Monaſterio, vel Regulari Canonica ſalvare ſe voluerit, quia Lege privata ducitur, nulla ratio exigit, ut Lege publica obſtringatur; dignior eſt enim Lex privata, quam publica &c. Quiſquis igitur hoc ſpiritu ducitur, etiam Epiſcopo ſuo contradicente, eat liber noſtra auctoritate.*

S. Thomas *2. 2. q. 189. art. 7.* quæſtionem proponit, *utrum Presbyteri Curati poſſint licite Religionem ingredi?* eamque affirmative reſolvit, ea ratione ductus, quod nulla lege obligantur, toto vitæ tempore curam animarum ſuſtinere. Articulum vero ita concludit, facta de Archidiaconis expreſſa mentione: *Unde manifeſtum eſt, quod Archidiaconis, & Presbyteris Curatis licet ad Religionem tranſire*; & paullo infra: *Dicendum, quod Presbyteri Curati, & Archidiaconi obligaverunt ſe ad curam agendam Subditorum, quamdiu retinent Archidiaconatum, vel Parochiam; non autem obligaverunt ſe ad hoc, quod perpetuo Archidiaconatum, vel Parochiam retineant.* Hæc S. Thomæ ſententia confirmatur a S. Antonino in ſua *Summa p. 3. tit. 16. c. 2. §. 2. in Editione Veronenſi p. 881.* ubi præterea addit, Epiſcopi diſſenſum minime obſtare: *Archidiaconis, Presbyteris, Curatis, licet ad Religionem tranſire, etiam Epiſcopo contradicente.* Quæ verba ſimiliter leguntur *apud Sylvium 2. 2. q. 189. art. 7. in poſtrema ejus Editione Antuerpiæ facta, Tom. III. p. 945.*

Et quoniam alicui in mentem venire poterat, hujuſmodi libertatem tranſeundi ad Clauſtra, quæ ſæcularibus Presbyteris a Canonibus conceditur, locum habere dumtaxat pro Clauſtris Monachorum, de quibus ipſi Canones expreſse loquuntur; idem Sylvius *l. c.* affirmat, eam facultatem æque competere, ſive de Inſtituto agatur contemplativæ vitæ unice dedito, ſive de eo, in quo vitæ activæ opera exerceantur: *Poſſunt Religionem etiam illam ingredi, quæ in vita mere contemplativa, aut potiſſimum in corporalibus vitæ activæ officiis ſit occupata; quoniam plus excedit ſtatus Religionis cujuſcumque, ſtatum, ſeu*

potius

potius officium Archidiaconi, vel Plebani, quam ſtatus altiſſimæ Religionis, ſtatum cujuſcumque infimæ; propter ſollemnia nimirum vota Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ, quæ in unaquaque Religione emittuntur.

At incidunt ſæpe tempora, quibus opportunum non eſt, Clericum ſæcularem ſuum locum deſerere, & in Religioſis Clauſtris ſe abdere: qua de re niſi conſultatio intercedat inter Epiſcopum, & Superiorem Regularem, impoſſibile erit quid expediat agnoſcere. Durum autem omnino eſt, Virum Eccleſiaſticum, qui, in ſuſcipiendo Presbyterii Ordine, conceptis verbis, Epiſcopo ſuo reverentiam, & obedientiam ſpopondit, quoties ipſi libuerit, Epiſcopo inconſulto, atque inſcio, ad Regularia Clauſtra diſcedere, ac Regularis Inſtituti ſervitio perpetuo ſe mancipare. Super quibus omnibus inter ſe junctis, certam aliquam regulam tradi, & generalem Legem a Nobis promulgari opus eſſe contendis.

Equidem fatemur, non omni tempore omnibus opportunum eſſe Regularem vitam amplecti. Meminimus Epiſtolæ S. Auguſtini ad Bonifacium Comitem, quæ in Editione Monachorum S. Mauri impreſſa eſt *n.* 220. *Tom. II. p.* 212. & cujus etiam pars refertur in *Can. Novimus* 17. *q.* 2. ubi nimirum Sanctus Doctor teſtatur, ſe, una cum Alypio, ipſum Bonifacium a Monaſticæ vitæ propoſito diſſuaſiſſe, ob præclaram, quam, in ſæculo manens, Eccleſiæ, & Reipublicæ navabat operam, dum Africam a Barbarorum incurſionibus tuebatur: *Ut autem non faceres, quid te revocavit, niſi quia conſideraſti, oſtendentibus nobis, quantum prodeſſet Chriſti Eccleſiis quod agebas, ſi ea ſola intentione ageres, ut defenſæ ab infeſtationibus barbarorum, quietam, & tranquillam vitam agerent?* Vidimus etiam apud S. Thomam 2. 2. *q.* 101. *art.* 4. *& q.* 189. *art.* 6. quæſtionem hanc ſolidis rationibus examinari, utrum poſset Filius Religionem ingredi, & Parentes in ſæculo relinquere, ſi ab ipſo deſerti, inopia ſint laboraturi? Ulterius inquirunt Moraliſtę, an idem dicendum ſit de Avo; & an id, quod de Aſcendentibus ſtatuitur, locum habeat etiam quoad Filios, Fratres, & Nepotes; & quatenus illius ope, qui Religionem vult ingredi, prædicti omnes indigere debeant.

De reverentia quoque, & obedientia, quam non modo Sacerdos, ſed quilibet etiam Clericus, proprio Epiſcopo præſtare debet, juſtam profecto opinionem fovemus. De hujuſmodi obedientia agitur in *Cap. cum Clerici de verb. ſignif.* ubi Innocentius Papa III. exponens formam juramenti, quod a Clericis Eccleſiæ Placentinę præſtabatur, in hæc verba conceptum: *Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero, & obediens Placentinæ Eccleſiæ, & Domino meo Epiſcopo Placentino*, docet, per Eccleſiæ Placentinæ vocabulum intelligi Capitulum Eccleſię Cathedralis; eum vero, qui præſtat hujuſmodi juramentum, Epiſcopo tamquam capiti principaliter obligari. Neque porro Nos pro nuda, inanique formula habendam eſse putamus ſollemnem illam obedientiæ, & reverentiæ ſponſionem, quam Presbyter facit in manibus Epiſcopi ordinantis, juxta vetuſtiſſimum Eccleſiæ morem, ante mille annos indubitanter ſervatum; ut ex antiquis Ritualibus colligitur, quæ expendit *Catalanus ad Pontificale Romanum Tom. I. pag.* 149. *in notis ad* §. 29. Quin immo libenter agnoſcimus, Presbyterum, hujuſmodi promiſſionis vigore, ea lege, inter alias, adſtrictum teneri, ut a ſervitio Eccleſiæ, cui in ordinatione addictus fuerit, diſcedere nequeat ſine licentia Epiſcopi; id quod optimis rationibus demonſtrat *Hallier de Sacr. elect. & Ord. p.* 1. *ſect.* 6. §. 12. *Editionis Romanæ*, ubi docte, graviterque refellit auctorem cujuſdam libelli Gallico ſermone editi, qui hujuſmodi reverentiam, & obedientiam Epiſcopo in Ordinatione promiſſam anguſtis nimium limitibus coercere tentaverat.

Verumtamen, his omnibus non obſtantibus, iterum dicimus, novam generalem Legem hac de re minime neceſsariam Nobis videri; vel quia in Eccleſiaſticis Sanctionibus, quodcumque neceſſarium eſt, ſatis conſtitutum habemus, vel quia, ſi quid adhuc ordinandum ſupereſt, id pro generalis Conſtitutionis ſubjecto haberi non poteſt. Tria ſiquidem ſunt, quæ in hujuſmodi caſibus conſiderari poſſunt: primum videlicet: an Presbyter ab Eccleſiæ ſervitio ad Regularia Clauſtra tranſiturus, permiſſionem ab Epiſcopo petere debeat: Secundum, quid ipſi faciendum ſit, ſi Epiſcopus diſsentiat: Tertium, quid ſtatuendum ſit de Parochia, ſeu Canonicatu, aut Archidiaconatu, quem Presbyter obtinebat. Verum hęc omnia jam Sacri Canones conſiderarunt, atque opportunas pro ſingulis capitibus regulas præſcripſerunt.

Quod enim pertinet ad Epiſcopi permiſſum, nemo dubitat, quin Presbyter, Eccleſiæ regimen, aut miniſterium dimiſsurus, ante omnia debeat Epiſcopo conſilium ſuum, ejuſque capiendi rationes, quantum earum natura fert, aperire. In quo non tam officio, & honeſtati, quam naturalis legis præcepto ſatisfaciet. Quum enim Presbyteri, in animarum cura, aliiſque gravibus muneribus ad Paſtorale regimen ſpectantibus, Epiſcopi miniſtri ſint; ita cum eo ſe gerere debent, ut is animarum, quas ipſi regerebant, & negotiorum, quæ adminiſtrabant, neceſſitatibus opportune conſulere valeat. De quo recte loquitur *Paſſerinus*, licet Ordinis Regularis ſcriptor, *de ſtatibus hominis Tom. III. q.* 189. *art.* 7. *n.* 8. *Miniſter, qui habet cuſtodiam rerum, & bonorum Domini ſui, quæ abſente cuſtode perire poſſunt, non ex pura decentia, ſed ex debito officii ſui, tenetur bona ſibi commiſsa Domino reddere, & illum monere, ut de alio cuſtode provideat; &, ſi hoc non faciat, puniri poteſt. Cum ergo Parochus ſit Epiſcopi miniſter in cura animarum, ſi deſerat animas ſibi commiſsas, inconſulto Epiſcopo, non minus peccat, quam ſi Miniſter Paſtoris, Ovium Domino, ac Paſtore non admonito, gregem errantem ſine cuſtode dimitteret*, cum his, quæ ſequuntur.

Hæc autem permiſſio vel ab Epiſcopo conceditur, vel negatur. Si concedatur, jam controverſiæ locus non erit. Sin vero denegetur, hujuſmodi diſſenſus, ex auctoritatibus ſuperius citatis, Presbyterum non adſtringet, quominus Religionem ingredi valeat. Neque id mirum videri debet; ſi enim Presbyter Epiſcopo reverentiam, & obedientiam in ſua Ordinatione promiſit, multo ſollemnius Regulares eam promiſerunt proprio Superiori in Religioſa Votorum Profeſſione. Et tamen quoties Regularis in Ordine laxiori Profeſſus ad ſtrictiorem tranſire cupit, tenetur quidem a Superiore laxioris licentiam petere: verumtamen, ea ſibi denegata, nihilominus ad ſtrictiorem libere tranſire poteſt, ut expreſſe ſtatuitur in *Cap. licet de Regularibus*, ubi ſic legitur: *Talis ergo, poſtquam a Prælato ſuo tranſeundi licentiam poſtulaverit, ex lege privata, quæ publicæ legi præjudicat, abſolutus, libere poteſt ſanctioris vitæ propoſitum adimplere, non obſtante proterva indiſcreti contradictione Prælati, quia privilegium meretur amittere, qui conceſſa abutitur poteſtate.*

Denique de Beneficiorum vacatione, in jure ſtatutum habemus, eam non induci per ſolum ingreſſum in Religionem, ſed per Profeſſionem Regularem dumtaxat; quemadmodum videre eſt in *Cap. Beneficium de Regul. in* 6. Et quidem pro eo tempore, quod inter ingreſſum in Ordinem Regularem, & Profeſſionem ſollemnem intercedit, debet Epiſcopus, quoad Beneficia Curata, id ipſum agere, quod alias præſtare conſuevit, quum Parochus aliquo impedimento detinetur, ne animarum curam exercere valeat; quod Beneficia vero Choralia, relictis Tyroni Religioſo, qui Choro intereſſe nequit, ipſius Beneficii fructibus, dę diſtributionibus ita ſtatuet, ut jura præſcribunt; juxta opinionem in praxi receptam, de qua agit *Suarez de Religione Tom. III. l.* 5. *c.* 16. *n.* 12. Quinimmo ſi quis forte Religionem ingreſſurus, Beneficium ſuum dimitteret, (quo caſo poteſt Epiſcopus, *per Conſtitutionem LVIII. S. Pii V.* hujuſmodi renunciationem admittere) vel etiam ſi tempore Novitiatus hujuſmodi dimiſſionem expleret, ſervatis omnibus, quæ ex prǫſcripto S. Trid. Conc. *Cap.* 16. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus*, tam in bonorum temporalium, quam in Beneficiorum Eccleſiaſticorum renunciationibus ſervari debent; nihilominus omnia in ſuſpenſo remanere deberent; neque poſſet Epiſcopus ad Beneficii ſic dimiſſi collationem devenire, niſi poſt factam a dimittente ſollemnem Profeſſionem, uti late oſtendit doctus, & in hoc toto rerum genere expertiſſimus Scriptor, bon. mem. Joannes Baptiſta Riganti, in ſuo *Commentario ad Regulas Cancellariæ Tom. III. Regul.* 46. *a num. II. ad finem*. Qua in re olim dubitatum eſt, an Vota ſimplicia, quæ a Clericis Regularibus Societatis Jeſu, poſt biennium Probationis, emittuntur, hujuſmodi Beneficiorum vacationem inducerent; ſed negativa ſententia communiter recepta fuit; ut obſervat laudatus Riganti *l. c. n.* 30. *& ſeq.* & monet Pitonius *diſcept.* 126. *n.* 11. *& ſeq.* quamvis in Congregatione quinta Generali ipſius Societatis *Canone* 19. ſtatutum fuerit, ut qui Societati nomen dederit, expleto biennio, antequam Vota ſimplicia emittat, Eccleſiaſtica Beneficia dimittere debeat; quo caſu hujuſmodi Beneficia, ſi minus propter Profeſſionem, at propter renunciationem, vacare intelliguntur; ut notant *Sanchez ad Præcepta Decalogi lib. VII. Cap.* 4. *n.* 7. *Pellizzarius in manuali Tom. I. Tract.* 3. *Cap.* 4. *n.* 52. cum aliis, quos citant præfati *Rigant. l. c. n.* 32. *& Piton. n.* 12.

At enim dices, præmiſſa omnia recte procedere; verum per ea non tolli propoſitam difficultatem de peculiaribus circumſtantiis aliquando occurrentibus, ob quas permitti nequit Presbytero Sæculari ad Regularem vitam tranſire; & quidem neceſſarium eſſe, earum cognitionem, & examen inſtitui; id quod obtineri nequit, niſi, lata Conſtitutione, præſcribatur aliqua conſultationis ſpecies inter Epiſcopum, & Superiorem Regularem; ut unicuique ſua ratio conſtet, ipſeque Superior Regularis ab Epiſcopo edoceri valeat de idoneitate illius, qui Religioni nomen ſuum offert, ne forte eidem inutilis inveniatur; qualem profecto, ob ingraveſcentem illius

ata-

ætatem, repertum iri ſuſpicaris Archidiaconum Chizzola, qui inter Clericos Societatis Jeſu, Te inconſulto, admiſſus fuit.

Porro nec interdicta fuit umquam hujuſmodi conſultatio inter Epiſcopum, & Superiorem Regularem, neque Nos eam vetare intendimus; quin potius illius utilitatem, atque opportunitatem agnoſcimus. Ut autem ſpecialis Legis mandato, tamquam neceſſaria, præcipiatur, in eo non modica eſt difficultas; neque enim in jure cautum reperitur, ut duorum Ordinum, laxioris, atque ſtrictioris, Superiores inter ſe convenire debeant, quoties aliquis in illo profeſſus, ad hunc tranſire velit; ſed ſolum, ubi inter præfatos Superiores oriatur controverſia, an hujuſmodi tranſitus ex laudabili cauſſa, vel potius ex animi levitate, & inconſtantia ſuſcipiatur, Eccleſiaſticæ Leges, Superioris Majoris judicium requiri voluerunt: *Si vero probabiliter dubitetur, utrum quis velit ad Ordinem arctiorem, aut laxiorem, ex caritate, an ex temeritate tranſire, Superioris eſt judicium requirendum.* Ita legitur in *citat. Cap. licet de Regularibus.* Quod ſi, hujuſmodi converſia pendente, Religioſus in altero illo Ordine recipiatur, atque etiam in eo Profeſſionem emittat; tunc ex ipſius controverſiæ exitu decernendum erit, an ipſe ad priorem reverti, an vero in poſteriori remanere debeat; ut recte monet *Abbas Panormitanus in cit. Cap. licet, n. 15. de Regul.* Hodierna vero praxis eſt, per quam omnes hujus generis controverſiæ, & morarum prolixitates devitantur, ut Religioſis Viris, qui a laxiori ad ſtrictiorem Ordinem tranſire cupiunt, poſtquam voluntatis ſuæ cauſſas coram competentibus Apoſtolicæ Sedis Tribunalibus expoſuerint, atque probaverint, haud ægre a Romano Pontifice indulgeantur opportunæ facultates, in quibus derogatio ſuper conſenſu Superioris Ordinis laxioris includitur.

Quod vero jus certis in caſibus, certiſque de cauſſis, competit Superiori Ordinis laxioris, ut ſuum ſubditum Regularem ad ſtrictiorem Ordinem digreſſum, etiam poſt ſollemnem Profeſſionem in eo emiſſam, repetere, & revocare valeat: idem ſimiliter, certis in caſibus, juſtiſque exigentibus cauſſis, Epiſcopo competit, ut ſuum Clericum Sæcularem Ordini Regulari adſcriptum repetere poſſit. Hoc tradit clariſſimus Canonum doctor *Innocentius IV. ad ſæp. citatum Cap. licet de Regular.* cujus hæc ſunt verba, ibi *n. 3. Clericus poteſt tranſire ad Religionem, non petita licentia, etiamſi contradicatur; crederemus tamen, quod poſſet eum repetere, ſi ex tranſitu ſuo prima Eccleſia gravem ſuſtineret jacturam.* Concordat Abbas *ſi idem Cap.* 14. ubi ſic ait: *Ulterius quæritur, quid in Sæculari Clerico? Numquid poteſt intrare in Religionem, non petita licentia ab Epiſcopo? Innocentius tenet quod ſic: ſed ſi Eccleſia graviter læderetur, eſſet revocandus.* Satis itaque proviſum eſt etiam Epiſcopo, qui factum Clerici ſui, ad Regularia Clauſtra, ſe invito, digreſſi, impugnare velit. Unde nec ulla nova Conſtitutione opus eſt, ut Epiſcopalia jura hac in parte aſſerantur; neque porro, ut peculiares indicentur caſus, quibus hujuſmodi juris exercitio locus eſſe poſſit; quum ſatis ſit Regulam generalem tradidiſſe, quam Judex ſequatur, quamque ad peculiares cauſſas, pro ſua prudentia, juſtoque arbitrio, valeat applicare.

Hujus tamen juris, quo Epiſcopus Clericum Sæcularem ſibi ſubjectum, qui Regulari Inſtituto ſine ipſius aſſenſu nomen dedit, repetere, & ad Eccleſiæ ſervitium revocare poteſt, hujus, inquam, juris perſecutio in caſibus particularibus, non admodum facilis eſſe videtur. Ponamus enim Epiſcopo rem eſſe cum Clerico Beneficiato, cum Canonico, cum Archidiacono; vel (quoniam de ſimplici Beneficiato, aut Canonico, minus fortaſſe laborabit) de Archidiacono videamus. Hujus dignitatis ſive Officii, veteribus quidem temporibus graviſſimi, nunc munus omne eo redactum eſt, ut Epiſcopo Ordinationes generales celebranti, quum ipſi commodum fuerit, aſſiſtat, promovendos ad ipſam Ordinationem evocaturus. Si vero agatur de Parochis, aliiſve Animarum curam gerentibus, nemo quidem negabit, ipſorum munus magni in Eccleſia momenti eſſe; ſed quum ſimul negari nequeat; *Prælationis munus, ſeu ſtatum,* (ut inquit *Suarez de Religione Tom. III. lib. 1. cap. 21.* ubi de animarum cura loquitur) *minus ſecurum eſſe; Religionis vero eſſe ſtatum majoris ſecuritatis in ordine ad ſpiritualem ſalutem;* unuſquiſque Parochus Religioſæ vitæ cupidus, hac una exceptione in judicio ſe tuebitur adverſus Epiſcopum, qui ipſum ad Animarum curam revocare contendat. S. Gregorius Magnus, quum olim ſcriberet adverſus Legem ab Imperatore Mauritio editam, qua interdictum erat Militibus Monaſticam vitam amplecti, hanc, inter alias, rationem afferebat: *Multi ſunt, qui poſſunt Religioſam vitam etiam cum ſæculari habitu ducere, & plerique ſunt, qui, niſi omnia reliquerint, ſalvari apud Deum nullatenus poſſunt:* ut videre eſt in ipſius *Epiſt. 65. lib. 3. Ind. VI. Tom. 2. prefatæ Editionis Pariſinæ.* Nunc ergo quilibet Beneficiatus, Canonicus, Archidiaconus, Parochus, qui officium, aut miniſterium ſuum cum Religioſa vita comutaverit, ſe non inter *multos*, ſed inter *pleroſque* a S. Gregorio indicatos, connumerandum eſſe affirmabit.

Si autem ipſi objiciatur, quod in ſæculari ſtatu pauperibus largiter ſubvenire conſueverat, reſpondebit, ſe non minus ex ipſis Religioſis Clauſtris, ſi bonorum ſuorum poſſeſſionem ad Religionem attulerit, opportunis obtentis facultatibus, pauperum indigentiis ſubventurum. Sane quum in præfata Lege Mauritius Imperator inhiberet, ne debitores publici Ærarii in Monaſteriis reciperentur: S. Gregorius eam partem Legis impugnans, (de qua tamen deinde ſuam opinionem mutavit, ut obſervant laudati Editores, *in Notis, littera D.*) ita ſcribebat in citata Epiſtola. *Quod vero in eadem Lege dicitur, ut ei in Monaſterium converti non liceat, omnino miratus ſum, dum & rationes ejus poſſunt per Monaſterium fieri, & agi poteſt, ut ab eo loco, in quo ſuſcipitur, ejus quoque debita ſuſcipiantur.*

Quod ſi objiciatur gravis ætas Presbyteri ad Religionem tranſeuntis, facilis, & obvia erit reſponſio, quod multi ſunt in Regularium Familiis Religioſi Viri in ſenili ætate conſtituti, qui pro modo virium ſuarum, laudabilem operam Religioni præſtant; quorum numero ipſum, de quo eſt quæſtio, adjungi nil vetat: Ita pariter S. Gregorius, contra propugnatores ſupradictæ Legis, qui dicebant, Milites ad Monaſteria convolantes, bonos Monachos non evadere, affirmabat: *Ego indignus famulus veſter ſcio, quanti his diebus meis in Monaſterio Milites converſi, miracula fecerunt, ſigna, & virtutes operati ſunt.*

Denique, huic Epiſtolæ jam nimis prolixæ finem facturi, unum adhuc addimus; ex centum nimirum Archidiaconis non facile duos inventum iri, qui Archidiaconatum dimittere, & Religionem ingredi velint. Contra vero, in pari Regularium numero, multos ſane inveniri poſſe, qui Regularem vitam pro Archidiaconatu adipiſcendo relinquerent. Quare, quum Leges verſari oporteat circa ea, quæ frequenter accidunt, profecto non tam nova Lege opus erit ad retinendos Clericos, & Presbyteros Sæculares, ne Religiones ingrediantur, quam neceſſe eſſet aliquid excogitare, quo magis intra Religioſa Clauſtra continerentur ii, qui Regularem vitam amplexi, & profeſſi ſunt; vix enim credibile eſt, quam multi a Regularibus Ordinibus migrare variis artibus quotidie moliantur. Neque ſolum de Apoſtatis loquimur, quorum numerus in dies augetur, ſed, ſi omnes, qui nullitatem Profeſſionis ſuæ judicio experiri aggrediuntur, illam apud Judices probarent; ſi omnes, qui Dignitates extra Religionem ambiunt, voti compotes fierent; ſi demum facilem apud Nos aditum invenirent eorum inſtantiæ, qui e Clauſtris exire, & in habitu Presbyteri Sæcularis, ſub obedientia Epiſcoporum, & cum obligatione ſervandi Vota Religioſa, quatenus conciliari poſſunt cum ſtatu Clerici Sęcularis, in Sęculo manere vellent; longe utique minor eorum foret numerus, qui Religionem profeſſi, ad mortem uſque in illa perſeverarent.

Dum itaque, Dilecte Fili Noſter, conſiliis tuis, quæ tum privatis Litteris, tum etiam Typis impreſſis, non minus docte, quam eloquenter propoſuiſti, obſecundandum Nobis eſſe non arbitramur; in eo tamen ſingularem exiſtimationem, quam de Te merito fovemus, agnoſces, quod Tibi cauſſas, atque rationes, quibus ab iis ſequendis retrahimur, exponere non detrectavimus his Litteris Noſtris, quibus etiam tibi, novum benevolentiæ Noſtræ pignus, Apoſtolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ &c.

DE IIS QUÆ AD ECCLESIASTICOS, ſimulque ad Eccleſiaſtica ſpectant.

BULLA SEPTIMA.

Declararatur, quod omnes, qui proviſi fuerint a S. R. E. Cardinalibus Ordinariis collatoribus, ſive vigore exceptuationis regulæ IX. Cancellariæ, ſive vigore Indulti Apoſtolici, de Beneficiis Eccleſiaſticis vacatis in Menſibus Sanctæ Sedi reſervatis, & valorem viginti quatuor Ducatorum excedentibus, ſemper teneantur ad reportandum infra certum tempus novam proviſionem a Sede Apoſtolica.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. XII. data die 30. Martii anno 1741. Pontificatus vero anno I.

Motu proprio.

CUm, ſicut accepimus, nonnulli S. R. E. Cardinales, qui Metropolitanas, Patriarchales, Epiſcopales, aut etiam Abbatiales Eccleſias ex Conceſſione, & Diſpenſatione Apoſtolicis obtinent, quamvis Indulta conferen-

di Beneficia Eccleſiaſtica Sedis Apoſtolicæ affecta, & reſervata, etiam ratione menſium Apoſtolicorum nuncupatorum, acceptaverint, in quibus litteraliter injungitur, quod ab eiſdem Cardinalibus pro tempore proviſi teneantur, infra certum in eiſdem Indultis præfixum tempus, novam Beneficiorum hujuſmodi proviſionem a Sede Apoſtolica præfata impetrare, & Jura Cameræ Apoſtolicæ, aliiſque propterea debita perſolvere; nihilominus, ſub prætextu exceptuationis eorumdem Cardinalium in Regula IX. Cancellariæ appoſitæ, autumant, quod ubi vacatio contingit in octo menſibus Apoſtolicis, proviſi ab ipſis Cardinalibus novam hujuſmodi proviſionem capere non teneantur, quod plurium Doctorum ſententiæ repugnare comperitur. Nos, cui tamquam Romano Pontifici ſpectat lites, ac controverſias declarationis Oraculo terminare, prout, negotiorum qualitate, & temporum conditione inſpectis, conſpicimus in Domino ſalubriter expedire, Motu ſimili &c. & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine declaramus, ſtatuimus, atque decernimus, quod deinceps pro tempore proviſi a prædictę S. R. E. Cardinalibus ordinariis Collatoribus, ſive Cardinales ipſi tamquam Ordinarii vigore exceptuationis prædictæ regulæ, ſive tamquam Indultarii, Beneficia vacantia in menſibus Apoſtolicis prædictis contulerint, ſemper, & quandocumque novam proviſionem eorumdem Beneficiorum a prædicta Sede Apoſtolica impetrare, ac Annatam, & Taxas Datariæ, Cancellariæ, & Cameræ Noſtrarum Apoſtolicarum, aliaque Jura, & emolumenta Officialibus debita perſolvere omnino teneantur, dummodo tamen Beneficia ſic vacantia, etiam nullis deductis eorum oneribus, valorem annuum vigintiquatuor ducatorum auri de Camera excedant. Decernentes etiam Motu pari &c. ut nemo deinceps ab eiſdem Cardinalibus Ordinariis Collatoribus proviſus de Beneficio in aliquo ex menſibus Apoſtolicis præfatis vacato, poſſit ſe quocumque prætextu eximere ab expeditione litterarum Apoſtolicarum in forma novæ Apoſtolicæ proviſionis juxta formam in Indultis Cardinalibus concedi ſolitis præſcriptam; alias, elapſo tempore ibid. præfixo, poſſit idem Beneficium a Sede Apoſtolica prędicta impetrari. Preſentes quoque, & deſuper, ſi videbitur, expediendas litteras, nullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis Noſtræ, aut alio quantumvis ſubſtantiali defectu notari, impugnari, invalidari, aut adverſus eas quodcumque Juris, vel facti, aut gratiæ remedium impetrari poſſe, ſed illas ſemper validas, & efficaces fore, & eſſe, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, & ab omnibus ad quos quomodolibet ſpectat, & ſpectabit in futurum, inviolabiliter obſervari. Sicque, & non alias per quoſcumque Judices &c. etiam cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac prædictæ S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, Vice Legatos, dictæque Sedis Nuntios, ſublata &c. judicari &c. debere, irritumque &c. attentari. Non obſtantibus, quatenus opus ſit, Cancellariæ præfatæ regula de jure quæſito non tollendo, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis quibuſvis, Perſonis, etiam quavis auctoritate fungentibus, ac qualibet præeminentia, & dignitate fulgentibus, ac ſpecialem, & ſpecialiſſimam mentionem requirentibus, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis Clauſulis, necnon irritantibus, & aliis decretis in genere, vel in ſpecie per quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores Noſtros, ac Nos, & Sedem Apoſtolicam præfatam, etiam Motu pari &c. ac alias quomodolibet, etiam Conciſtorialiter, ac iteratis vicibus conceſſis, & quantocumque tempore etiam pacifice obſervatis. Quibus omnibus &c. etiamſi de illis &c. eorum tenores &c. illis alias &c. permanſuris, latiſſime, & pleniſſime, ac ſpecialiter, & expreſſe Motu pari &c. harum ſerie derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque cum clauſulis opportunis.

Fiat Motu proprio P.

ET quod dictæ Regulæ, necnon Indultorum, & Privilegiorum præfatorum quomodolibet, ut præfertur, conceſſorum tenores etiam veriores, ac datæ habeantur pro expreſſis, ſeu in toto, vel in parte exprimi poſſint in litteris, ac de perpetuis declaratione, ſtatuto, decreto, derogatione, aliiſque præmiſſis, ut in litteris latiſſime extendendis, Volumus autem, quod ſola præſentis Noſtri Motus proprii ſignatura ſufficiat, & ubique fidem faciat ſupra in Judicio, & extra illud, regula quacumque contraria non obſtante, ſeu ſi videbitur litteræ deſuper etiam per viam de Curia quandocumque expediri poſſint.

Datum Romæ &c.

BULLA OCTAVA.

Clericis interdicitur qualibet negotiatio etiam ſub alieno Laico nomine, exceptis caſibus, & circumſtantiis in Conſtitutione expreſſis, ſub pœnis alias contra Clericos negotiatores emanatis: & extenditur pœna ſpolii ad eos etiam, qui ab illo exempti ſunt per Indulta perſonalia, aut generalia, ad effectum teſtandi, vel tranſmittendi.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. XIII. data die 25. Febr. anno 1741. Pontificatus vero anno Primo.

APoſtolicæ ſervitutis commiſſum Nobis divinitus officium aſſidue vigilare Nos admonet, ut ex prava hominum cupiditate ſuborientia mala, quantum in Nobis eſt, provida ſollicitudine coercentes, Dominici ovilis gregem, Superna opitulante gratia, ad æternam patriam dirigamus. Sed præcipua cura conſtringit de iis, qui Eccleſiaſtico Ordini adſcripti, & ad ſanctioris vitæ genus electi, aliis in via ſalutis actuum ſuorum claritate prælucere debent. Vehementer enim timidi, ac ſollicii ſumus, ne ceteros Chriſtifideles, quos pro gradus ſui Sanctitate verbis, & exemplo ædificare debent, morum ſuorum pravitate, a cœleſtium rerum amore ad terrena deſideria avertant.

§. 1. Cum itaque, ut non ſine gravi animi Noſtri mœrore accepimus, veſana humanarum rerum cupiditas ita nonnullorum Clericorum invaſerit animos, ut illicitam Eccleſiaſticis negotiationem, ad evitandas pœnas adverſus illam exercentes a Sacris Canonibus, & Apoſtolicis Romanorum Pontificum Prædeceſſorum Noſtrorum Conſtitutionibus ſancitas, ſub alieni nominis velamine, Dei timore, Eccleſiaſtici nominis decore, & æterno ſuarum animarum periculo poſthabitis, temere, nulliterque exercere non dubitent; &, quod palam temporalium pœnarum metu aggredi non audent, quæſitis deinde coloribus, & vanis inanium rationum prætextibus clam efficere non timeant; quaſi vel Dei oculos, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, latere, vel Supremi Judicis, qui non fallitur, examen effugere poſſint: Nos attendentes, quod Clericus, qui tantopere mundanis divitiis parandis inhiat, cœleſtia deſpicere, & pro nihilo putare convincitur, & quod Clericus negotiator ex inope dives, & ex ignobili glorioſus, tamquam peſtis, ut B. Hieronymus docet, fugiendus eſt; ad exitioſam, hujuſmodi labem ab Eccleſiaſtico Cœtu eliminandam, & ut Sancto Eccleſiæ Dei famulatui addicti, ab omni turpis lucri cupiditate abhorrentes, ſtudeant bene agere, & divites fieri in bonis operibus, theſaurizantes ſibi fundamentum bonum in futurum; omnes, & ſingulas Romanorum Pontificum Prædeceſſorum Noſtrorum prædictorum Conſtitutiones, illarumque quamlibet contra quoſcumque Clericos illicitos negotiatores deſuper quomodolibet reſpective, cum omnibus, & ſingulis pœnis, contra eoſdem Clericos illicite negotiantes, editas, quas Conſtitutiones hujuſmodi, ac earum quamlibet præſentibus de verbo ad verbum, nihilo penitus omiſſo, pro inſertis haberi volumus, Motu proprio, & ex certa ſcientia, maturaque deliberatione, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine Noſtris innovamus, confirmamus, & approbamus, eiſque, & earum cuilibet novum Apoſtolicæ firmitatis, & inviolabilis obſervantiæ robur adjicimus, illaſque ſic innovatas, confirmatas, & approbatas, cum omnibus, & ſingulis pœnis in eis, & earum qualibet adverſus Clericos illicitos negotiatores hujuſmodi contentis, ad Clericos illicite ſub alieno laici nomine quomodolibet negotiantes, perinde ac ſi per ſe ipſos, ac proprio eorum nomine negotia ipſa illicita exercerent, omneſque, & ſingulæ Conſtitutiones, earumque qualibet adverſus eos deſuper editæ fuiſſent, & in eis, & earum qualibet expreſſi, & denominati reperirentur, motu, & poteſtatis plenitudine præfatis perpetuo extendimus, & ampliamus; illorumque omnia, & ſingula bona ſic ab eis alieno nomine illicite acquiſita, ſub inevitabili ſpolii pœna, ad formam Conſtitutionis fel. rec. Pii Papæ IV. ſimiliter Prędeceſſoris Noſtri, quæ incipit: *Decens eſſe:* ſubjicimus, & ſubjecta eſſe volumus, & declaramus.

Inſuper, ut in ſortem Domini vocati, depoſitis quocumque mundanarum curarum onere, & humanarum cupiditatum impedimentis, Chriſtum Dominum, qui propter Nos egenus factus eſt, cum eſſet dives, ut illius inopia Nos divites eſſemus, per calcatas mundi opes liberius, & expeditius ſequantur, memores ſalutaris illius B. Apoſtoli moniti, qui clamat, & dicit; *nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit*, per eaſdem Noſtras præſentes perpetuo valituras, motu, & poteſtatis plenitudine præfatis decernimus, ac pariter declaramus, quod ſi aliquod negotium Eccleſiaſticis illicitum perſonis licet ab eis minime inſtitutum, ſed a laica perſona inchoatum, & ad eoſdem Clericos, ſive

hære-

hereditario jure, aut quocumque alio titulo, ſive ſingulariter, ſive communiter, ſive ſeparatim, ſive conjunctim cum aliis bonis, & aliis coheredibus, vel ſociis laicis exiſtentibus delatum fuerit, vel per ſe ipſos, eorumque nomine proprio, vel per alios, aut alieno nomine etiam per ſuos coheredes, aut ſocios proſequuti ſint, illud ſtatim dimittere teneantur. Si vero negotium hujuſmodi ſine ipſius Clerici temporali detrimento ſtatim dimitti nequeat, tunc, ſi intra Italiam, Inſulaſque adjacentes exiſtat Clericus, a Venerabilium Fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium Decretorum Conc. Trid. interpretum Congregatione, ſi vero extra Italiam, ab eadem Congregatione, vel ab Ordinario Loci licentiam illud ad aliquod tempus retinendi, proviſo interim, quod negotium hujuſmodi a laico adminiſtretur, impetrare teneatur; dictaque Congregatio, aut Ordinarius Loci, perpenſis ſingulorum caſuum circumſtantiis, licentiam impertiatur, tempuſque in eo ad idem negotium dimittendum præſcribat; & ſi Clericus negotium præfatum, licet a Laico, ut præfertur, inſtitutum, abſque licentia hujuſmodi gratis ſemper ſibi impertienda, aut illud ultra tempus ſibi permiſſum retinuerit, vel etiam intra tempus prædictum negotium per ſe ipſum adminiſtraverit, pro negotiatore illicito haberi, illumque omnibus, & ſingulis etiam ſpolii pœnis præfatis ſubjectum eſſe, motu, & poteſtatis plenitudine dictis perpetuo volumus, & definimus.

§. 3. Ac demum, eo quod fel. rec. Prædeceſſor Noſter Pius Papa IV. per ſuas litteras, quarum initium eſt: *Romanus Pontifex*, declaravit, præfata Conſtitutione ſuper Spoliis Clericorum ob illicitam negotiationem a ſe edita, Prælatos, Officiales, ac alios Sæculares, & cujuſvis Ordinis Regulares Clericos, alioſque cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ in Urbe, & Curia, ejuſque diſtrictu decedentes, teſtandi tamen, codicillandi, & alias de bonis ſuis quibuſcumque quomodolibet diſponendi, vel ad ipſorum proximiores, decedentibus illis ab inteſtato, tranſmittendi facultatem ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ indulto, vel ſuorum Officiorum privilegio, vel alio quovis titulo obtinentes, nullatenus comprehendi, & quod Paulus Papa V. pariter Prædeceſſor Noſter per ſuas Litteras, quæ incipiunt: *In eminenti*, Clericos Cives, & Curiales, ſive Incolas hujus Noſtræ Almæ Urbis, tunc ſuæ, exemit a ſpolio, quoad bona in eadem Urbe, ejuſque diſtrictu intra decem milliaria conſiſtentia, etiam ex reditibus Eccleſiaſticis per eos acquiſita, unde dubitari contigit, an ſuffragetur quoque ad evitandum Spolium Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ competens pro bonis ex illicita negotiatione provenientibus: Nos Conſtitutiones Pii, & Pauli Prædeceſſorum Noſtrorum præfatas, quoad bona ex illicita negotiatione hujuſmodi a Civibus, & Curialibus, ſive Incolis Clericis cujuſcumque Ordinis, ac Dignitatis, quibuſcumque indultis, ac privilegiis munitis, comparata, & in Urbe, ejuſque diſtrictu præfatis, & ubicumque exiſtentia, minime ad præmiſſorum effectum ſuffragari, ſed illa ſic provenientia Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ vero jure ſpolii deberi, perinde ac ſi Conſtitut. Pii, & Pauli Prædeceſſorum hujuſmodi ad præmiſſorum omnium, & ſingulorum effectum impediendum minime emanatæ fuiſſent, Motu ſimili pariter declaramus, & ſtatuimus, dictaſque Pii, & Pauli Prædeceſſorum Conſtitutiones, quoad præmiſſorum effectum ſortiendum, plenarie abrogamus, & abolemus.

Decernentes ſic in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Judices, & Commiſſarios, quavis auctoritate fungente ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his a quovis quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabili Fratri Noſtro Annibali S. R. E. Cardinali Epiſcopo Sabinen. Albani nuncupato, Camerario Noſtro, & ejus in Camerariatus officio ſucceſſoribus, per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſpolia ipſa ex boni ex illicita negotiatione provenientia, uti vere ſpolia prout alia ipſius Cameræ jura, exigi, & recuperari, ac præſentes Noſtras Litteras inviolabiliter obſervari faciat, nec permittat, Cameram ipſam, vel pro ea agentes deſuper modo aliquo moleſtari, perturbari, aut inquietari, Contradictores quoſlibet, & Rebelles per cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, & appellatione poſtpoſita compeſcendo, necnon legitimis ſuper his habendis ſervatis proceſſibus, cenſura, & pœnas ipſas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Non obſtantibus prædicti Pii, & Pauli Prædeceſſorum, aliiſque Apoſtolicis, ac in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus, ac quibuſvis facultatibus teſtandi, aliiſque privilegiis, indultis, & litteris Apoſtolicis quibuſvis conceſſis, approbatis, & innovatis, etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, & expreſſa mentio facienda eſſet, illorum tenores pro ſufficienter expreſſis habentes, illis in reliquis in ſuo robore permanentibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque; etiamſi aliquibus communiter, vel diviſim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, per Litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam de indulto hujuſmodi mentionem. Et quia difficile foret præſentes Noſtras Litteras ad ſingula quæque loca deferri, volumus, & declaramus, quod earum tranſumptis etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, & alicujus Prælati ſigillo munitis, eadem prorſus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitę, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Noſtri Decreti, approbationis, confirmationis, innovationis, declarationis, ſtatuti, ordinationis, conceſſionis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ &c.

BULLA NONA.

Eccleſiaſtica auctoritas in deſignandis publicarum precationum formulis, & in eiſdem indicendis, aſſeritur.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. LXXXII. data die 23. Martii anno 1743. Pontificatus vero anno tertio.

QUemadmodum preces ad Deum pro Principibus effundere, valde conſentaneum eſt, ita convenit, ut precum ipſarum formulæ ſint ex illis, quas Eccleſia uſu recepit; maxime vero ſi ejuſmodi preces in celebratione Miſſarum adhibendæ ſint. Præterea ad Eccleſiaſticam auctoritatem unice ſpectat preces illas ſtatuere, atque indicere, cum nulli ſeculari Poteſtati fas ſit decernere, pręceptoque mandare, ut publice preces fiant, ſive ad perſolvendas Deo gratias pro beneficio aliquo accepto, ſive ad illius opem in gravi aliqua neceſſitate implorandam.

Divus Paulus *in prima ad Timotheum c.* 2. ut Vos bene noſtis, ita loquitur: *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt*. Quod ſi expediat hoc loco praxim oſtendere, qua primęva Eccleſia utebatur in orationibus, & precibus ad Deum pro Principibus offerendis, eam ſatis patefacere poterunt Sancti Dionyſii Epiſcopi Alexandrini ad Præſidem Æmilianum epiſtola. Tertullianus *in lib. ad Scapulam, & in Apologetico*, Sanctus Cyprianus *in epiſtola ad Demetrianum*, Origenes *in reſponſ. ad Celſum*, & Athanagoras *in ſua Legatione ad Imperatores pro Chriſtianis*.

Multum quidem inter ſe conveniunt credendi, & orandi ratio. Proinde in celebratiſſimis epiſtolę S. Cęleſtini ad Galliæ Epiſcopos additionibus *cap.* 11. legitur: *Obſecrationum quoque Sacerdotalium Sacramenta reſpiciamus .... ut legem credendi lex ſtatuat ſupplicandi*. Atque hinc oritur, in publicis ſupplicationibus formulas ab Eccleſia pręſcriptas eſſe adhibendas; preſertim ſi res agatur de orationibus, quę recitari debeant in Miſſa, ut dictum eſt. Idcirco etiam a S. Conc. Trid. cavetur, ne preces in Miſſarum celebratione adhibeantur, *præter eas, quæ ab Eccleſia probatæ, & frequenti, ac laudabili uſu receptæ fuerint*. Quamobrem in Miſſali Romano pro omni fere neceſſitate exiſtunt piæ quidem, ac religioſę orationes, e vetuſtis ac venerabilibus Sacramentariis opportune depromptæ.

Neque vero putamus nimium progredi, immo inter æquos auctoritatis noſtræ limites Nos certe conſiſtere credimus, cum aſſerimus, ad Eccleſiaſticam quidem, non autem ad ſæcularem Poteſtatem pertinere, de Eccleſiaſticis, ac ſpiritualibus rebus diſponere. Magnus ille Oſius Epiſcopus Cordubenſis apud S. Athanaſium in Epiſtola ad ſolitariam vitam agentes, Eccleſiaſtica ſane libertate, ad Conſtantium Imperatorem hæc ſcripſit: *Ne te miſceas Eccleſiaſticis rebus, neque nobis in hoc genere præcipe; ſed potius ea a nobis diſce. Tibi Deus Imperium commiſit; nobis, quæ ſunt Eccleſiæ concredidit ...... Cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius ſis; ſcriptum eſt: Quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo*.

Ad viciniora autem tempora, & ad rem, quę epiſtolę huic noſtrę occaſionem dedit, propius accedentes, dicimus, a laicorum ipſorum tribunali abrogata fuiſſe, atque reſciſſa ſęcularis alicujus Magiſtratus decreta, quibus publicę pro Principibus preces indictę fuerunt, quod ejuſmodi decreta nullius auctoritatis, aut roboris eſſe pet ſe innoteſceret. Et non multis ab hinc annis S. Conc. Congr. Prædeceſſoribus Noſtris annuentibus, publice abrogavit, irritumque fecit ſęcularis Poteſtatis Edictum, quo illa, ob par-

partam a Principe victoriam, indixerat pro gratiarum actione *Te Deum laudamus*, etiamſi proteſtationem inſeruiſſet, de præjudicio Eccleſiaſtico juri non inferendo, quod nimirum facto proteſtatio ipſa adverſaretur.

Ut igitur æquitatis jure, rectoque ordine omnino procedatur, monemus Vos, atque hortamur, ut tum Vos, tum alii opera veſtra, Deum ſedulo rogent pro incolumitate, ac felicitate veſtrorum Principum, quemadmodum & Nos pro Principibus Catholicis quotidie facimus. Æquo, libentique animo accipite, quod Poteſtates ſæculares a Vobis petant, ut pro ſe publicæ preces fiant; atque operam date, ut Eccleſiæ formulæ in illis uſurpentur, neque novæ, aut inuſitatæ orationes in Miſſa recitentur.

Sin autem, quod Nobis perſuadere non poſſumus, laicalis aliqua Poteſtas, uſu, vel conſuetudine aliqua, (quæ abuſus revera dici debet) præſumat auctoritatem veſtram in hoc minime agnoſcere, ſed jure ſuo directe velit publicas preces indicere, immo & pœnam parem renuentibus ſtatuere audeat; loquiminor & Vos, quemadmodum Oſius ad Imperatorem locutus eſt. Rationes adducite, quas, qui errant, fortaſſe ignorant. Palam ipſis facite, hanc nullatenus eſſe rationem exorandi Deum, atque id, quod cupiunt, conſequendi: ad Vos confugere eos debere, cum Vos ii ſitis, qui licet *ex hominibus aſſumpti*, tamen eſtis *pro hominibus conſtituti in iis, quæ ſunt ad Deum*, ut ad Hebræos Apoſtolus loquitur: nec, præter Vos, poſſe aliquem opus hujuſmodi ſuſcipere, & hunc ſumere ſibi honorem, *ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron*.

Quod ſi dictis non acquieſcant, neque a Vobis opportunum judicetur in eos ita procedere, ut Eccleſiaſticæ Diſciplinæ jura exigerent; Vobis ſtricte mandamus, ut Nos quamprimum certiores de iis faciatis, opportunis quoque tranſmiſſis ad manus noſtras documentis: cum Nos parati ſimus ea omnia facere, quæ clariſſimi Prædeceſſores noſtri in ejuſmodi occaſionibus facere conſueverunt. Nolumus enim, ad Supremum Dei Tribunal vocati, de neglectis Sanctuarii juribus ſontes judicari. Interea Vos Paterno amore complectimur, Vobiſque Apoſtolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ &c.

BULLA DECIMA.

Ceſſiones commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur, ſub pœna excommunicationis, & nullitatis contractus.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. XXIX. data die 29. Auguſti anno 1741. Pontificatus vero anno II.

UNiverſalis Eccleſiæ cura, quam inſcrutabilis Divinæ Sapientiæ, atque Bonitatis altitudo humilitati noſtræ committere dignata eſt, inter ceteras ſollicitudines exigit etiam, ac poſtulat, ut diligenter invigilemus, ne Clerici Eccleſiaſticis Beneficiis, quæ e liberali Eccleſię manu acceperunt, abutentes, eorum reditus, non ſine aliorum fidelium ſcandalo, inconſulta prodigalitate diſperdant, ſed tamquam boni diſpenſatores ita adminiſtrent, ut & vitæ ſuæ neceſſaria provideant, & pauperum inopiæ, & Eccleſiarum neceſſitatibus ſuccurrant.

Relatum eſt ad aures noſtras, quoſdam Clericos Eccleſiaſticis Beneficiis cum onere, vel ſine onere reſidentiæ proviſos, turpibus ut plurimum ex cauſſis impulſos, annuos eorumdem Beneficiorum reditus, quos, donec viverent, percipere poſſent, unico actu alienare ſub nomine cedendi commodum, ſeu utilitatem percipiendi fructus eorumdem Beneficiorum, quos alteri, quoad vixerint, vendunt, recepta pecunia ad eam ſummam, & quantitatem, quam ipſi, habita ratione eorum ętatis, & corporis valetudinis, durante vita, veriſimiliter conſequi potuiſſent. Cum autem iſti improvidi Clerici inſtar illius prodigi filiifamilias, de quo in Evangelio ſcriptum eſt; *cum ſubſtantiam ſuam a Patre recepiſſet, totum ſtatim conſumpſiſſe luxurioſe vivendo, & deinde, facta fame valida, coactum eſſe vivere de ſiliquis immundorum animalium*; pia Eccleſiæ ſubſidia, & Eccleſiaſticos proventus in ſuas explendas cupiditates improbo hujuſmodi contractu profundant; multa hinc, & gravia mala, ut experientia ipſa compertum eſt, evenire ſolent. Nam primum non leve dedecus Eccleſiaſtico Ordini inuritur, & grave reliquis fidelibus ſcandalum generatur, dum vident, Eccleſiaſticas pecunias, quæ ſunt vota fidelium, bona pauperum, patrimonium Chriſti, in pravos uſus inſumi, vel improviſa profuſione diſſipari, quæ ab Eccleſiaſticis, tamquam probis diſpenſatoribus, in ſolamen pauperum, & Eccleſiarum reſtaurationem impendi deberent. Præterea ſæpe hujuſmodi Clerici ad ſummam rediguntur egeſtatem, & ut ſe ſuſtentare poſſint, vel indecore, non ſine infamia Clericalis gradus, mendicant, vel indignis quæſtubus, & negotiis operam præbent; Eccleſiam autem, & Eccleſiaſticas res quodammodo averſantur, quaſi fraudati mercede, vel ſtipendiis ſuis, quæ nullius culpa, ſed ſolum vitio, & flagitiis ſuis amiſerunt: ideo Eccleſiaſtica munera, vel numquam, vel negligenter obeunt, Divinam Pſalmodiam, ſi ad eam in publicis Eccleſiis ratione ſuorum Beneficiorum teneantur, frequenter omittunt, vel oſcitanter perſolvunt, Eccleſiaſtico cętus non frequentant, animarum ſalutem non curant, Divina faſtidiunt, mundana ſectantur.

Volentes igitur hanc improbam conſuetudinem, & non ferendam pravitatem, qua non mediocriter Clericalis ordinis fama minuitur, & honor conculcatur, Eccleſiæ autem debito ſervitio, pauperes opportunis ſubſidiis, & ſacræ ædes neceſſariis reparationibus, & ornamentis fraudantur, penitus abolere, Motu proprio, ac certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnibus Clericis quacumque dignitate, præeminentia, honore, & privilegio inſignitis interdicimus, & prohibemus, ne in poſterum audeant ſub nomine alienandi utilitatem, & commodum percipiendi fructus, vel alio quovis titulo, prætextu, & colore vendere, ac diſtrahere ſuorum reſpective Beneficiorum reditus, & proventus, vel ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab Emptore, per unam, vel plures ſolutiones, pecuniarum quantitate, quam ipſi Beneficiati per ejuſdem temporis, vel vitę ſpatium probabiliter conſequi potuiſſent: ſub pęna excommunicationis, & nullitatis actus, ſeu contractus, & omnium inde conſecutorum, aliiſque pœnis inflictis, pręſcriptis, & ſtatutis contra alienantes bona Eccleſię, quas rurſus hic contra eoſdem Clericos ſic contrahentes renovare, decernere, ac ſtatuere intendimus, & volumus. Et inſuper ad uberiorem cautelam, & quatenus opus ſit, omnes hujuſmodi contractus, quos in futurum fieri contigerit, motu, ſcientia deliberatione, & poteſtate ſimili damnamus, reprobamus, caſſamus, irritamus, & annullamus, eoſque nullos, caſſos, ac irritos decernimus, & declaramus, illoſque ſuis auctoribus tamquam invalidos, caſſos, irritos, atque inanes, viribuſque, & effectu ab initio vacuos, neque in judicio, neque extra, ad ullum effectum ſuffragari debere, neminemque ad eorum obſervantiam obligari, etiamſi pluries juramento firmati, & vallati ſint, ſed nullum inde jus cuicumque, aut actionem, vel titulum etiam coloratum poſſidendi, aut præſcribendi per quodvis longiſſimum temporis ſpatium acquiri umquam poſſe pariter præcipimus, & jubemus.

Decernentes eaſdem præſentes litteras, & in eis contenta quæcumque nullo umquam tempore impugnari, aut retractari poſſe, ſed ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter obſervari. Sicque, & non aliter in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac prædictæ S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apoſtolicæ præfatæ Nuntios, alioſve quoslibet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari: Non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, indultis, conceſſionibus, & gratiis Apoſtolicis, tam generalibus, quam particularibus quamtumvis ſpeciali mentione, & nota dignis, quibuſcumque Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Superioribus, & Inferioribus Eccleſiarum Pręlatis, etiam S. R. E. Cardinalibus, ac eorum, & noſtris familiaribus continuis commenſalibus, necnon literarum Apoſtolicarum Scriptoribus, Abbreviatoribus, ceteriſque Romanæ Curiæ Officialibus, conceſſis, & confirmatis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Ut autem facilius præſentes Litteræ omnibus innoteſcant, & nemo prætextu illarum ignorantiæ excuſari poſſit, jubemus, eaſdem ad valvas Eccleſiæ Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum, necnon Cancellariæ Apoſtolicę, Curięque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, aliiſque locis ſolitis, & conſuetis, ut moris eſt, publicari, earumque exempla affigi: Volumuſque, eas ſic publicatas, omnes, & ſingulos perinde afficere, & obligare, ac ſi illis ipſis fuiſſent ſingulariter intimatæ. Exemplis quoque prædictis etiam impreſſis, manuque Notarii publici, & Sigillo Prælati Eccleſiaſtici, vel ejus Curiæ obſignatis, eamdem prorſus fidem adhiberi, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſę. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Noſtri decreti, conſtitutionis, declarationis, annullationis, infirmationis, prohibitionis, interdicti, ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire: ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ &c.

BUL-

BULLA UNDECIMA.

Sæcularizatio aliquot Eccleſiarum Germaniæ, aut earumdem redituum imminutio a quibuſdam propoſita, reprobatur, & numquam toleranda edicitur; cum admonitione ad Germanorum Antiſtites.

Dilecto Filio Noſtro Joſepho Tit. S. Petri in Monte Aureo Præsbytero S.R.E. Cardinali de Lambergh nuncupato.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. XC. data die 15. Februarii anno 1744. Pontificatus vero anno IV.

UT primum nobis compertum eſt, quod ad præſentem rerum in Germania ſtatum componendum, pacemque in ea ſtabiliendam, proponeretur, aut aliquos ex Epiſcopatibus, maxime inſignibus in ſęcularem poteſtatem redigere, aut illos Principatibus, qui cum eis conjuncti ſunt, vel conſpicua bonorum parte, ſpoliare; idemque perficere in pinguioribus reditibus, qui ad Abbatias, aut Canonicatus, aliaſque Eccleſiaſticas Dignitates jure pertinent; ut nimirum per hujuſmodi bonorum opulentiam augeretur Principum Sæcularium temporale Dominium, Ærarium, opeſque amplificarentur: ſtatim, Anteceſſorum Noſtrorum exemplo, qui novis, ac perniciosis ejuſmodi rebus ſummis viribus adverſati ſunt; cum ſuperiori ſæculo in Germania duo Metropolites, & Epiſcopatus ſex deleti ſunt, in alio autem deformis illa inter Catholicos, & Proteſtantes alterna ſucceſſio conſtituta eſt; non omiſimus per litteras, etiam manu noſtra conſcriptas, Principes, quibus id magni intereſſe poterat, aut qui ad rem iſtam, de qua conſultari dicebatur, opem ſuam conferre valebant, graviter commonere de imminenti Catholicæ Religionis in Germania periculo, de præclaro hæreticæ pravitatis triumpho, ſummaque rei Eccleſiaſticæ calamitate: quæ quidem foret omnino maxima, ſi Epiſcopatus, inſigneſque Abbatiæ, ſæculari Principatu cum eis conjuncto, præclariſſimis juribus, ſpectabilibus honorificentiis ſpoliarentur; aut in profanos uſus Eccleſiæ patrimonia converterentur, imminuerentur illis opes, quarum poſſeſſionem per non intermiſſam tot ſæculorum memoriam Epiſcopi Catholici integre, ſancteque ſervarunt, atque ea bona, quæ Eccleſiis ſumma pietate, ac liberalitate a Majoribus donata fuerant, nunc per abuſum maxime reprehendendum; in ſumptus, & propria commoda uſurparentur. Curavimus quoque, ut hæc ipſa Principibus ſedulo inculcarentur ab Apoſtolicis Nuntiis, qui apud illos ſunt. At vero, ut de eorum pietate, ac Religione, ſicuti par eſt, publice conſtet, profecto Nos, tum ex ipſorum reſponſis ad litteras Noſtras, tum Nuntiorum Noſtrorum litteris, aperte cognovimus, eos probe intellexiſſe, non minus graviſſimum Catholicæ Religionis damnum, quam luctuoſam rerum perturbationem, quæ conſequeretur, ſi ad aliquid prædictorum aditus recludatur: proinde teſtati ſunt, ſibi conſilia hujuſmodi haudquaquam probari.

1. Jam plane ex Vobis aliquos de his omnibus certiores fecimus, in reſponſionibus ad ea, quæ ſuper his ad Nos detuliſtis; tum etiam hæc ipſa ſignificavimus iis, qui in Urbe negotia veſtra agunt, quoties hac de re, ſive per ſe, ſive per alios, Nos allocuti. Ut vero unicuique veſtrum de voluntate Noſtra omnino conſtaret, opportunum eſſe duximus per hoc Breve Apoſtolicum eam luculenter exponere, quod ad ceteros quoque præclaros Germaniæ Epiſcopos mittimus, ad univerſos fortaſſe, ſi opus fuerit, mittendum. Nos igitur coram Altiſſimo, cui rationem de ſingulis operibus noſtris reddituri certe ſumus, teſtamur, Nos pro viribus enixe curaturos, ut omnia, & ſingula Eccleſiarum Germaniæ Principatus, jura, juriſdictiones, honores, bona, ſive illa ad Epiſcopatus, ſive ad Abbatias, ſive ad Canonicatus, ſive ad alias quaſcumque Eccleſiaſticas Dignitates jure pertinent, integra atque intacta permaneant; neque umquam conceſſuros, aut aſſenſu comprobaturos, adverſum hæc quidquam fieri, ulloque modo attentari; cum omnino parati ſimus ſanguinem potius noſtrum omnem effundere, quam pati, ut Eccleſiæ jura, ac libertas violentur, & conſcientiæ Noſtræ macula per ejuſmodi aſſenſum afferatur.

Pietati quidem veſtræ, ac zelo injuriam faceremus, ſi vel ſuſpicio in Nos caderet, ſententiam veſtram cum hac Noſtra prorſus non congruere, quaſi vero obliti eſſetis jurisjurandi, quo in auſpicando Epiſcopatu polliciti eſtis, univerſa Eccleſiæ veſtræ jura, prærogativas, fortunaſque, ſartas tectaſque ſervare. Equidem Nos animo proſpicimus, quantum emolumenti hæreſi accederet, ſi Eccleſiaſticos proventus, non dicimus ſæculares fieri, ſed tantummodo attenuari, minuique; eoque magis ſi principatibus, juriſdictionibus, juribus, honorificentiis, quod Deus avertat, Epiſcopatum aliquem, aut aliquam Abbatiam ſpoliari contingeret. Acerbiſſima enim vulnera, quæ haud diſſimili occaſione Catholica Religio accepit, argumento nimis certo Nobis ſunt, ut eidem multo graviores in poſterum auguremur calamitates. At vos, qui loco præſto eſtis, longe melius, quam Nos, percipere valetis, quæ pernicioſa vobis, ac triſtiſſima acciderent, ſi veſtra Epiſcopalis dignitas inſigni Principis auctoritate, viribus, opibuſque denudata, impotens, & imbecilla fieret, ad Gregem Vobis commiſſum tuendum, tegendumque ab hæreſi, quæ in propinquis, ac finitimis provinciis longe lateque dominatur. Maxime vero, ſi animadvertatis, quæ tandem futura ſit clariſſimi iſtius Cleri veſtri conditio, reditibus ad ipſum pertinentibus imminutis; cum enim ex ſelecta totius Germaniæ Nobilitate is componatur, haud difficile eſt intelligere, in quem ſtatum paullatim prolaberetur; in illum ſcilicet, in quo fuit ſæculo XVI. cum hæreſis in Germaniam, atque inde in alias quoque Provincias graſſaretur. Agitur itaque res ſumma, & periculi plena, quæ curam, operam, ac vigilantiam veſtram ſummopere expoſcit; proinde neceſſe eſt, ut ſedulo cogitetis, provideque Nobis ſuggeratis, quid facto opus ſit, præter ea, quæ hactenus fecimus; ad omnia quippe Nos promptos, ac paratos eſſe intelligetis.

Imponendus hic eſſet litteris hiſce finis; ſed Apoſtolici muneris Nobis impoſiti onus, de quo Omnipotenti Deo rationem reddere tenemur, exigit, ut nonnulla inſuper addamus. Vos equidem non ignoratis, Catholicis Principibus minime deeſſe laxioris conſcientiæ Teologos, & Aſſentatores, qui ad eorum aures inſuſurrare non dubitarunt, fieri quidem non poſſe, ut Eccleſiaſtica bona in ſæcularem ſtatum redigantur; poſſe tamen ea minui, tum propter illorum abuſum, tum propter immoderatum luxum, & ſæcularis potius Principis amplitudinem, quam Epiſcopi gradum, ac dignitatem; unde fit, ut, aliis Paſtorali animarum cura tradita, ipſemet Epiſcopus ſæcularibus negotiis, & curis, ſeſe immiſceat. Nos profecto, in Litteris manu Noſtra ad Principes datis, haud prætermiſimus ſententiam adeo pernicioſam refutare, atque diluere, tum ratione, tum exemplis oſtendendo, abſurdum non eſſe, ut cum Epiſcopatu una Principatus conjungatur, idque præſertim in Germania: neque, ob unius, vel alterius abuſum, generale aliquid ſtatui debere, quo Eccleſia vetuſtiſſimis, quibus fruitur, juribus exuatur, quove Succeſſoribus in perpetuum adimatur facultas ejuſmodi bonis utendi in Eccleſiæ emolumentum, & juxta laudabilem, piamque Majorum inſtitutionem.

Perſuaſum plane Nobis eſt, Te non inter eos numerari, qui ita agendo, pravis ejuſmodi conſiliis occaſionem præbuerunt, aut præbent. Neque id inquirimus, an per hos dies quoque in Germania ſit, qui ſæcularis potius Principis, quam Epiſcopi perſonam gerat, quique Principatu, Templique theſauro, ad ſæculi pompam abutatur. Generatim ſane loquimur; eo magis, quod præſentes litteras non ad Te unum, ſed ad complures alios tranſmittere decrevimus: ſed libere conſtanterque dicimus, ut ſi in Venerabili Epiſcoporum cętu, & inter præclaros Germaniæ Præſules in præſens forte exiſteret, qui illud vitæ genus ageret, is animæ ſuæ conſulat, talem vivendi rationem corrigat, emendatæque vitæ inſtitutione ſcandalum de medio tollat, atque ita os obſtruat iis, qui loquuntur mendacium, quique argumentis quidem falſis, ſed veri ſpeciem præſeferentibus, blandiuntur Principibus Sæcularibus, ad ea attentanda, a quibus illi hactenus ſe alienos eſſe profitentur. Qui ſæcularem magis Principem, quam Epiſcopum gerit, is certo ſciat, ſe talis ditionis Principem eſſe, eo quod Epiſcopus ſit talis Diœceſis: Principatum autem non idcirco cum Epiſcopatu conjungi, quo negligatur cura animarum, ſed quo ipſi plenius ſatisfiat, & Ovile Jeſu Chriſti ſibi traditum validius ab hæreſi propugnetur. Animadvertat quoque, pios Inſtitutores, non ad luxum, & ſæculi pompam fovendam, elargitos fuiſſe ſumma liberalitate, ac munificentia pingues Eccleſiæ proventus, ſed ut, detractis iis, quæ congruunt, quidem cum Epiſcopo, tum Principi Viro, non ad propriæ voluntatis libidinem, ſed ad Sacrorum Canonum regulam, ita ut omnibus conſpicuum ſit, quid inter Principem Sæcularem, & Epiſcopum Principem interſit, necnon ut iis detractis, quę ad utriuſque dignitatis gradum, atque onera neceſſaria ſunt; quod reliquum eſt, inſuſbidium pauperum, & Eccleſiæ bonum impendatur. Qui ita ſe geſſerit, minime dubitet, quin Altiſſimus benedictionibus ſuis eum largiſſime cumulet, atque una efficiat, ut in Germania graviſſima damna reparentur, quæ ibi ſuperiori memoria illata ſunt.

Hæc, atque alia hujuſmodi, animo quidem, & Caritati tuæ præſentia fore non dubitamus; quibus quoque Te opportune uſurum ſperamus, ſi quando occaſio ſe dederit tibi agendi cum iis, qui forte tam improprie, & inconſiderate viverent. Interea te toto animo complectens, Apoſtolica Tibi, Dilecte Fili Noſter, Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ &c.

BULLA DUODECIMA.

De Clauſura Monialium confirmantur Sanctiones Eccleſiaſticæ antea editæ. Revocantur facultates extraordinariæ permittendi ingreſſum, & egreſſum e Monaſteriis.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. XL. data die 3. Januarii anno 1741. Pontificatus vero anno ſecundo.

SAlutare in Catholica Eccleſia inſtitutum, ab ipſa antiquitate ſuſceptum, ac tanta cum ſollicitudine, & paſtorali zelo cuſtoditum, ut flos ille Eccleſiaſtici germinis, decus, atque ornamentum gratiæ ſpiritalis, læta indoles, laudis, & honoris opus integrum, atque incorruptum, Dei imago reſpondens ad ſanctimoniam Domini, illuſtrior portio gregis Chriſti Sacræ Virgines, quarum quo ſublimior gloria eſt, major & cura eſt, intra Monaſteriorum ſepta, & clauſtra vigili, ſollicitaque cuſtodia ſervarentur, tam ante, quam poſt Trid. Synodi Decreta, Romani Pontifices Prædeceſſores Noſtri tot ſanctiſſimis Legibus, & initis Apoſtolicæ providentiæ, caritatiſque conſiliis communire, & confirmare ſtuduerunt; ut, quæ ſe Chriſto dicaverint, & a carnali concupiſcentia recedentes, tam carne, quam mente ſe Deo voverint, conſummentopus ſuum magno præmio deſtinatum.

Quoniam autem, etſi providas hujuſmodi Sanctiones, Conſtitutioneſque, ſi ea, qua decet, regularis diſciplinæ obſervantia cuſtodirentur, ſatis eſſe ſcimus, ut Virgines ea, quæ cæleſtis earumdem Sponſi Jeſu Chriſti ſunt, cogitantes, ſint ſanctæ & corpore, & ſpiritu; longa tamen experientia edocti, & aſſiduis Venerabilium Fratrum aliarum Eccleſiarum Antiſtitum querelis admoniti, ſupremas Apoſtolicæ auctoritatis, providentiæque partes requiri, ut abuſibus quamplurimis ex nimia quorumcumque, aut ſibi quocumque pacto arrogantium, aut prætendentium, aut obtendentium facultatem alias ſibi quomodolibet, ſive a jure, ſive ab homine conceſſam, vel demandatorum munerum ratione debitam eſſe, ut ſive ipſi, ſive alii, ingredi clauſuram Monialium, aut ipſæ Moniales e clauſura ob quaſcumque etiam non legitimas cauſſas egredi, & extra clauſuram hujuſmodi commorari poſſint, licentiam concedendi, indulgentia ſenſim invectis, opportune occurratur.

Hinc eſt, quod Nos, pro ſuprema omnium Chriſtifidelium procuratione imbecillitati Noſtræ in univerſalis Orthodoxæ Eccleſiæ regimine divinitus impoſita, opportunum abuſibus hujuſmodi remedium, quantum cum Domino poſſumus adhibere ſatagentes; Auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, omnes, & ſingulas Conſtitutiones a Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus Noſtris, tam ante, quam poſt Concilii Tridentini Decreta ſuper clauſura Monialium editas renovamus, & confirmamus, necnon impoſterum ab omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, & in futurum ſpectabit, ſub iiſdem pœnis in Conſtitutionibus eorum Prædeceſſorum Noſtrorum Romanorum Pontificum, & Decretis Concilii Tridentini præfati contentis, inviolabiliter obſervandas eſſe ſtatuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus.

Præterea motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione Noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, earumdem præſentium tenore, omnia, & ſingula indulta, privilegia, prærogativa, facultates, licentias, & quocumque alio pacto nuncupatas conceſſiones, omnibus, & ſingulis quibuſcumque Eccleſiaſticis perſonis, quacumque auctoritate, dignitate, honore, præeminentia, ac juriſdictione fungentibus, etiam Venerabilibus Fratribus Noſtris S. R. E. Cardinalibus ſive ſingulis, ſive eorumdem Cardinalium Congregationibus, etiam de Latere Legatis, ſive, qui Provinciis, & Legationibus Status Noſtri Eccleſiaſtici pro tempore præſunt, ſive quos ad cariſſimos in Chriſto Filios Noſtros Romanorum Regem in Imperatorem pro tempore eligendum, vel electum, Reges, & Reginas illuſtres, aliaſque Summas Poteſtates, prout rerum conditio poſtulaverit, mitti, & ablegari contigerit; ſive qui, licet aliarum inſignium Eccleſiarum Antiſtites, tamen tamquam Apoſtolicæ hujus Sanctæ Sedis Legati de Latere alias nuncupati, & habiti ſunt, & fortaſse habentur, aut haberi, & eſſe prætendunt, & in poſterum habendi ſunt; ſive Ordinarii, ſive Extraordinarii Noſtri, & ejuſdem Apoſtolicæ Sedis ubicumque, etiam apud ipſos Imperatorem, & Reges, ac Summas Poteſtates Nuncii, ſive Internuntii reſident (exceptis dumtaxat locorum Ordinariis, iiſque omnibus Superioribus, quibus tamquam Ordinariis, & ordinaria juriſdictione utentibus, Monialium Monaſteria ſubjecta, & addicta ſunt, in caſibus tamen neceſſariis, & ſervatis aliis de jure ſervandis, & non aliter omnino) ac demum quibuſcumque aliis quocumque nomine, & expreſſione nuncupatis perſonis, quocumque tempore, a quibuſvis, etiam ab ipſis Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus Noſtris, quacumque de cauſſa, occaſione, titulo, colore, & prætextu, per quaſcumque Apoſtolicas, ſive in ſimili forma Brevis, ſive ſub Plumbo expeditas Litteras, ſub quibuſcumque verborum formis facta, data, conceſſa, & impertita, ſive factas, datas, conceſſas, & impertitas, ſuper hujuſmodi ingreſſu, revocamus, abolemus, annullamus, atque irritamus; necnon a datarum earumdem præſentium die revocata, abolita, annullata, & irrita, ac nullius momenti, ac vigoris eſſe, & fore, neminique cuilibet quocumque tempore ſuffragari,

Ac quemlibet omnium antedictorum, etiam ſpeciali mentione dignorum, quacumque facultate hujuſmodi, ſive pro ſe, ſive pro aliis temere uti audentem, ipſo facto, abſque ulla alia declaratione, pœna, & Eccleſiaſticas cenſuras contra violantes Clauſuram Monialium inflictas, a quibus, præterquam a Nobis, & pro tempore exiſtente Romano Pontifice, niſi in mortis articulo, abſolvi poſſit, incurrere, & incurſum eſſe; licentiamque hujuſmodi conceſſam nullo modo ſuffragari, atque nullius momenti, perinde ac ſi minime conceſſa fuiſſet, ipſo facto fore, & haberi, ac pœnas, & cenſuras Eccleſiaſticas ipſo etiam facto, ut præmittitur, per contrafacientem incurri, & incurſas eſſe, ſtatuimus, decernimus, ac declaramus.

Decernentes eaſdem præſentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis, ſeu alia ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione digni, illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, citati, & auditi, cauſſæque, propter quas præſentes emanarint, ſufficienter adductæ, verificatæ, & juſtificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, & privilegiata cauſſa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauſo, etiam enormis, enormiſſimæ, & totalis læſionis, nullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis Noſtræ vel intereſſe habentium conſenſus, aliove quomodolibet, etiam quantumvis magno, & ſubſtantiali, ac incogitato, & inexcogitabili, individuamque expreſſionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controverſiam vocari, aut ad terminos juris reduci, ſeu adverſus illas aperitionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, ſeu etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus conceſſo, vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, ſeu ſe juvare ullo modo poſſe; ſed ipſas præſentes Litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque, plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari: ſicque, & non aliter in præmiſſis per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis prædictæ Nuntios, alioſve quoslibet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus præmiſſis, ac, quatenus opus ſit, Noſtra, & Cancellariæ Apoſtolicæ Regula *de jure quæſito non tollendo*, aliiſque Conſtitutionibus Apoſtolicis, necnon quibuſvis, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, ac uſibus, & ſtylis, etiam immemorabilibus; privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apoſtolicis prædictis, aliiſque, quibuslibet perſonis, etiam quacumque Eccleſiaſtica, vel mundana dignitate fulgentibus, & alia quomodolibet qualificatis, ac ſpecialem expreſſionem requirentibus, ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, ac irritantibus, & decretis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ac conſiſtorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum, conceſſis, editis, factis, ac pluries iteratis, & quantiſcumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita, obſervata, exprimerentur, & infererentur, præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum, hac vice dumtaxat

taxat ſpecialiter & expreſse derogamus, ac derogatum eſſe volumus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus autem, ut earumdem præſentium Litterarum tranſumptis, exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in Judicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

BULLA DECIMA TERTIA.

De capacitate Canonicorum Regularium Lateranenſium, & Sanctiſſimi Salvatoris, ad obtinenda Beneficia Eccleſiaſtica ſæcularia, cum cura, & ſine cura, atque Penſiones Eccleſiaſticas.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub num. CXXXV. data die 2. Julii 1945. Pontificatus vero anno V.

QUod inſcrutabili Divinæ Providentiæ conſilio Nobis immerentibus demandatum eſt Apoſtolicæ ſervitutis Officium, inter graviſſimas curas; quarum pene obruimur multitudine, hanc etiam Nobis imponit, ut eas controverſias dirimere, atque aliquando de medio tollere ſtudeamus, quæ jampridem diu agitatæ, magno Eccleſiaſticæ diſciplinæ detrimento indeciſæ adhuc pendere dignoſcuntur; idque potiſſimum, ubi & rei controverſæ gravitas, doctorum Virorum judicio, viſa eſt Apoſtolicæ Deciſionis oraculum poſtulare; & ipſi Romani Pontifices Prædeceſſores Noſtri ejuſmodi deciſionis edendæ conſilium alias ſuſceperunt; tametſi, quominus id perficerent, aliorum fuerint negotiorum occupationibus præpediti.

1. Celebris jamdudum eſt controverſia, an Canonici Regulares capaces ſint obtinendi, & retinendi Eccleſias Parochiales ſæculares, abſque indulto Apoſtolico. Quam quidem controverſiam tum veteres, tum recentiores Canoniſtæ tractarunt in ſuis Commentariis ad *Cap. Quod Dei timorem, de ſtatu Monachorum*, nec defuerunt inter Eccleſiaſticarum rerum Scriptores, tum Italos, tum ex Regionibus ultra Montes poſitis, qui hujuſmodi quæſtionem accurate examinaverint. Hac ipſa de re, flagitantibus Canonicis Regularibus Lateranenſibus, bonæ memoriæ Franciſcus Maria Pitonius magni quondam nominis in Romana Curia Advocatus, ac deinde Epiſcopus Imerienſis in Partibus Infidelium, & ſanctæ memoriæ Benedicti Papæ XIII. Auditor, amplum compoſuit volumen, quod licet numquam Typis vulgatum, a Nobis tamen viſum, atque perlectum eſt. Præterea dilectus Filius Cæſar Benvenuti Abbas Generalis Canonicorum Regularium Lateranenſium, non multos ante annos, in lucem edidit Opus a ſe conſcriptum, pro aſſerendo Canonicis ſui Ordinis jure obtinendi præfatas Parochiales abſque Indulto Apoſtolico; in quam etiam ſententiam plures clarorum Juriſperitorum conſultationes editæ ſunt, ac Typis impreſſæ in Bullario Canonicorum Regularium Sanctiſſimi Salvatoris. Denique innumeri propemodum ſive Theologi, ſive Juriſconſulti, in ſuis Operibus, quæſtionem hanc inſtituerunt, quorum aliqui eo uſque progreſſi ſunt, ut prædictos Canonicos Regulares, nedum ad obtinendas ſæculares Eccleſias Parochiales ad præſentationem Patronorum, ſive Eccleſiaſticorum, ſive Laicorum, ſed ad alias quaſcumque Parochiales Eccleſias ad liberam Ordinariorum collationem ſpectantes, etiam per concurſum, aſſequendas, & ad ſe ſiſtendum hujuſmodi concurſibus, abſque Indulto Apoſtolico, habiles, atque capaces aſſerere non dubitaverint. Tum a Parochialibus Eccleſiis gradum faciendo ad Canonicatus Metropolitanarum, Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum, horum quoque abſque Apoſtolica diſpenſatione adipiſcendorum, capaces eos eſſe ſuſtinuerunt. Et quod magis notatu dignum videtur, idem plane affirmarunt de Beneficiis ſimplicibus, & Penſionibus Eccleſiaſticis; plura congerentes exempla hujuſmodi Canonicorum Regularium, qui, abſque Romani Pontificis Indulto, tum ad regendas Parochiales Eccleſias Sæculares, & ad obtinendos Canonicatus, atque Præbendas in Eccleſiis Collegiatis, Cathedralibus, & Metropolitanis, tum etiam ad Beneficia Eccleſiaſtica ſimplicia, nimirum abſque Animarum Cura, vel reſidentiæ onere, adminiſtranda, e Clauſtris exierunt.

Sane quum in Congregationibus Venerabilium Fratrum Noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium ad diverſi generis negotia cognoſcenda auctoritate Apoſtolica deputatorum, examinatum ſæpe fuerit hujuſmodi aſſertum jus Canonicorum Regularium; ſæpe reſponſum eſt, eos, abſque Apoſtolico Indulto, ad ſæculares Parochias promoveri non poſſe. Ita reſpondit Congregatio Concilii de anno milleſimo quingenteſimo octuageſimo primo, ejuſque reſponſum approbatum fuit a ſanctæ memoriæ Prædeceſſore Noſtro Gregorio Papa XIII. Ita decrevit Congregatio Epiſcoporum, & Regularium de anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo primo, expenſis prius rationibus fuſe deductis a Procuratore Generali Canonicorum Regularium Lateranenſium; atque hoc pariter Decretum a piæ memoriæ Clemente Papa X. confirmatum, deindeque ad Canonicos quoque Regulares Sanctiſſimi Salvatoris extenſum fuit. Cumque iidem Canonici Regulares Decretis prædictis minime acquieſcerent, oblata occaſione cujuſdam Cauſſæ *Placentinæ* in Congregatione Concilii propoſitæ Anno Domini milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo tertio, in qua agebatur de quodam Canonico Regulari Lateranenſi præſentato ad Parochialem Eccleſiam ſæcularem, quamvis Apoſtolicum Indultum eidem conceſſum fuiſſet; additum tamen fuit in Reſcripto ipſis petentibus, ut omnia, quæ præceſſerant ſuper hac re Decreta unirentur, utque auditis Procuratoribus Generalibus, certa, & univerſalis Lex in hac materia conſtitueretur; idque a ſanctæ memoriæ Innocentio Papa XII. Prædeceſſore Noſtro per Apoſtolicas Litteras in forma Brevis fuit confirmatum.

Hæc tamen Decretorum unio, & generalis Cauſſæ diſcuſſio minime peracta fuit. Verum anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo decimo tertio Procurator Generalis Canonicorum Lateranenſium poſtulavit a felicis recordationis Prædeceſſore pariter Noſtro Clemente Papa XI. ut totius Cauſſæ cognitionem prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis examini, & judicio ſubjiceret; ad hoc ut eadem Congregatio illam diſcuteret, ac definiret, *in mero puncto Juris communis, Concilii Tridentini, Profeſſionis, & Inſtituti Canonicorum, independenter, & præciſe ab omnibus Reſolutionibus, & Decretis Sacrarum Congregationum, judicatis quorumcumque Tribunalium Reſcriptis, & Oraculis Summorum Pontificum, tam favorabilibus, quam contrariis Ordini Canonicorum Regularium, a temporibus Gregorii XIII. uſque in præſens emanatis*; ſuper quo Pontificium *juxta petita* Reſcriptum obtinuit.

Juvat credere, tunc exiſtentem, alioſque deinceps prædictæ Congregationis pro tempore Secretarios, pro debita erga Pontificis mandatum obſervantia, diligenter curaſſe, ut Cauſa iſthæc in Congregatione proponeretur. Equidem cum Nos in Minoribus conſtituti, eodem Secretarii munere fungeremur, plurium annorum curſu nihil intentatum reliquimus, ut & prædicta controverſia ad examen revocaretur, & congrua tandem deciſione tolleretur; ſed minime licuit, novis ſemper impedimentis objectis, negotium hoc ad optatum finem perducere. Verumtamen minime dubitabamus (quod etiam prædictis Secretariis, qui ante Nos fuerunt, perſuaſum fuiſse cenſemus), quin interim inviolate ſervaretur præcitatum Decretum anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo primo a Congregatione Epiſcoporum, & Regularium editum, & a Clemente Papa X. confirmatum; quum potiſſimum & ipſorum temporibus, & Nobis etiam hujuſmodi Secretarii Officium obeuntibus, frequenter eveniſset, ut ab Apoſtolica Dataria, tam ad ipſam Concilii Tridentini, quam ad aliam Epiſcoporum, & Regularium Congregationem, remitterentur petitiones Canonicorum Regularium, qui pro obtinenda aliqua Parochiali Eccleſia ſæculari, ad quam a Patronis præſentati fuiſsent, vel pro aſsequendo Canonicatu Eccleſiæ Cathedralis, aut Collegiatæ, ab aliquo Epiſcopo ſibi collato, Apoſtolicum Indultum poſtulabant. Unde conſequens erat, ut opportunis adhibitis diligentiis pro cauſsæ propoſitione ad normam Reſcripti Clementis Papæ XI., non admodum intereſse videretur, ſi ipſi Canonici Regulares ejuſdem cauſſæ deciſionem minime urgerent.

At vero quum a ſanctæ memoriæ Benedicto Papa XIII. Anconitanam Epiſcopalem Eccleſiam regendam accepiſſemus, ſtatim ac ad eamdem, ut par erat, præſentes acceſſimus, ſero didicimus Noſtram hac de re opinionem Nos feſelliſse. Siquidem in ea Civitate nonnullos Canonicos Regulares invenimus, qui poſt relatum Decretum anni milleſimi ſexcenteſimi ſeptuageſimi primi, nullo ſuffulti Apoſtolico Indulto, ſed de licentia tantum ſuorum Prælatorum Regularium, ad Parochias ſæculares, vel ad Canonicatus in Cathedrali Eccleſia promoti, & Religioſis Clauſtris migraverant. Quin etiam unum ex his invenimus, qui quum ſæculare Beneficium, quod olim obtinuerat, reſignaſset; tamen extra Clauſtra ſimiliter, in habitu Presbyteri ſæcularis degebat. Atque hujus quidem conſcientiæ ſecuritati pro Noſtri muneris ratione, conſulere non omiſimus, implorata eidem diſpenſatione ab Officio Pœnitentiariæ Apoſtolicæ, cui rem totam referentes, demonſtravimus jam moraliter impoſſibile Oratori fore, clauſtralis vitæ inſtitutum, & Religioſum habitum reſumere; quum & octogenario major eſset, & mala valetudine laboraret.

Deinde paucis poſt annis a felicis recordationis Clemente Papa XII. Prædeceſsore Noſtro ab Epiſcopatu Anconitano ad Metropolitanam Cathedram Bononiæ Patriæ Noſtræ tranſlati; idem omnino in hac etiam Civitate, & Diœceſi obtinere comperimus. Contigit autem, quemdam Canonicum Regularem Lateranenſem ad Eccleſiam Parochialem ſæcularem de Jurepatronatus Laicorum a Patrono Laico nominari; cumque Nos, ante hujuſ-

hujuſmodi nominationis admiſſionem, præter conſenſum Abbatis Generalis ipſius Ordinis, Apoſtolicum inſuper Indultum Nobis exhiberi poſtularemus, eaque de re apertiſſimum Clementis Papæ X. Decretum anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo primo editum extare diceremus; mirati profecto ſumus, quum Nobis reſponderi audivimus receptam eſſe in toto Canonicorum Regularium Ordine ſententiam; quod præfatum Clementis X. Decretum omne robur amiſiſſet, & in ſuſpenſo remaneret, ex quo Clemens XI. anno milleſimo ſeptingenteſimo decimo tertio, ut ſupra dictum eſt, quæſtionem illam de ratione obtinendarum a Canonicis Regularibus Parochiarum ſæcularium, an ſcilicet conſenſus eorum Abbatis Generalis, nullo interveniente Apoſtolico Indulto, ad hoc ſufficiens eſſet, Congregationi Concilii examinandam tradiderat. Equidem Nos hujuſmodi reſponſioni, quam agnovimus omni ſoliditate deſtitutam, minime acquievimus; neque porro Canonicus ille Regularis ad regimen Parochialis Eccleſiæ, ad quam præſentatus fuerat, a Nobis admiſſus fuiſſet, niſi prius Apoſtolicam diſpenſationem petiiſſet, atque impetraſſet. Verum ex hoc plenius cognovimus, quam neceſſarium eſſet huic controverſiæ aliquando finem imponere, ac certam, atque univerſalem regulam ſtabilire ſuper Canonicorum Regularium capacitate ad obtinendas Parochiales Eccleſias, Canonicatus, aliaque beneficia Eccleſiaſtica ſæcularia, vel de licentia dumtaxat eorumdem Superioris Regularis, vel nonniſi accedente Apoſtolicæ diſpenſationis auctoritate. Pro quo tamen nihil a Nobis tunc temporis factum fuit, quum ſatis eſſe duxerimus, aliarum Diœceſum curam propriis Paſtoribus relinquentes, in commiſſæ Nobis Eccleſiæ procuratione vigilare.

Jam vero, nullis Noſtris meritis, in ſublimi Apoſtolatus culmine conſtituti, Noſtras eſſe partes reputavimus, quæſtionem hanc ſuprema tandem deciſione terminare, &, pro conceſſa Nobis auctoritate, declarare, an prædicti Canonici Regulares, tam Lateranenſes, quam Sanctiſſimi Salvatoris, de licentia tantum ſuorum Superiorum Generalium valeant Parochiales Eccleſias ſæculares, & in Eccleſiis Metropolitanis, Cathedralibus, aut Collegiatis, Canonicatus, atque Præbendas, ac demum Beneficia Eccleſiaſtica ſimplicia obtinere, aut Penſiones Eccleſiaſticas percipere; an vero, præter hujuſmodi Superiorum Regularium licentiam, Apoſtolicæ quoque auctoritatis requiratur acceſſio.

Porro quam methodum piæ memoriæ Clemens XI. pro hujus quæſtionis enodatione præſcripſerat, eam laudatiſſimi Pontificis mente dignam ſemper exiſtimavimus; eidemque propterea inhærentes, cupienteſque rem ipſam, antequam illius examen alteri committeremus, privatis Noſtris ſtudiis penitus introſpicere, tempus illud, quod menſe Octobri proxime elapſo a publicis audientiis vacuum habuimus, in Bibliotheca Noſtra domeſtica inſumentes, quamplurimos illic exiſtentes Libros, alioſque etiam rariores e celebri Bibliotheca dilecti Filii Noſtri Dominici Tituli Sancti Bernardi ad Thermas Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyteri Cardinalis Paſſionei nuncupati Brevium Noſtrorum Secretarii, ad Nos allatos, avide evolvimus ſedulo inquirentes, quid Juri communi, quid Concilii Tridentini ſanctionibus, quid Profeſſioni ab ipſis Canonicis Regularibus emiſſæ, ac demum quid eorumdem Inſtituto magis conſentaneum eſſet; ac ſuper his omnibus prolixam Diſſertationem, Canonici Juris principiis, & Hiſtoricis notionibus innixam, non quidem Pontificiæ auctoritatis jure, ſed privati Doctoris diligentia, elucubravimus.

Quamvis vero, ex præſcripto relati Decreti Clementis Papæ XI. hujuſce controverſiæ examen in Congregatione Venerabilium Fratrum Noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum haberi debuiſset; nihilominus ſatius eſse duximus totam hujuſmodi Cauſsam ad Nos avocare, non quidem, ut ipſi per Nos abſque aliorum conſilio, eam definiremus, ſed ut ſollemnior, atque commodior ipſius controverſiæ diſcuſſio accuratiſſima maturitate perageretur, prout ex inferius dicendis revera præſtitum fuiſse apparebit.

Siquidem in conſilium hac de re nobiſcum aſsumpſimus Venerabilem Fratrem Noſtrum Vincentium Epiſcopum Præneſtinum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem Petra, necnon Dilectos Filios Noſtros ejuſdem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyteros Cardinales, de Gentilibus, Cavalchinum, Tamburinum, & Beſozzium reſpective nuncupatos, omnes, penultimo excepto, prædictæ Congregationi Concilii Tridentini adſcriptos, tres vero etiam priori loco memoratos, olim, dum in Minoribus agerent, ejuſdem Congregationis Secretarios, alterum autem a pluribus annis ipſius Præfectum. His adjunximus Dilectum Filium Magiſtrum Joſephum Alexandrum Furiettum ſæpedictæ Congregationis Concilii Secretarium, necnon alios Prælatos præcipua Romanæ Curiæ munera obeuntes, nimirum Dilectos pariter Filios Magiſtros Joannem Jacobum Millo Datarium, Clementem Argenvillers Auditorem, & Xaverium Juſtinianum Subdatarium Noſtros; ex Regularibus autem Petrum Aloyſium de la Torre Abbatem Ordinis Sancti Benedicti, Congregationis Caſſinenſis in eadem Romana Curia Procuratorem Generalem, & olim in ſua Congregatione Sacrorum Canonum Profeſsorem; duoſque Societatis Jeſu Presbyteros, Dominicum Turanum Officii Pœnitentiariæ Apoſtolicæ Conſultorem Theologum, & Ægidium Mariam Giulii Sacrorum Canonum Profeſsorem, eorumdemque in Collegio Germanico-Hungarico de Urbe Lectorem.

His omnibus, & ſingulis præfatam Diſsertationem Noſtram communicavimus, in qua aperte declaravimus, Nos meram, ut præfertur, Doctoris privati perſonam in ea geſſiſse, nec aliis ademptam voluiſse libertatem in contrarium opinandi, ſi ita jus, & ratio ſuaderent; datoque illis trium, & amplius menſium ſpatio, ut totius rei examen ad normam Juris communis, Concilii Tridentini, Profeſſionis, & Inſtituti Canonicorum Regularium utriuſque prædictæ Congregationis exigerent; juſſimus, ut ſinguli ſuum ſuffragium aperirent, ac litteris conſignatum Nobis exhiberi curarent.

Neque vero opus eſse judicavimus, ipſos prædictorum Canonicorum Regularium Ordines ad Cauſsam dicendam excitare, ut ſive per ſe, ſive per alios, ea deducerent, quæ facere poſse putarent pro eorum aſserto jure obtinendi Beneficia ſæcularia abſque Apoſtolico Indulto; tum quia rationum, quæ in utramque partem afferri ſolent, referta ſunt, ut initio dicebamus, Theologorum, Canoniſtarum, aliorumque Scriptorum Eccleſiaſticorum Volumina; tum quia poſt ipſum Clementis XI. Reſcriptum, ut pariter ſupra adnotavimus, & Franciſcus Maria Pitonius, prolixa Diſsertatione, in qua Canonicorum Lateranenſium defenſionem ſuſcepit, & iſtorum Abbas Generalis Cæſar Benvenuti, in ſuo Opere in publicam lucem emiſso, quæcumque ad Cauſsam facere poterant, juxta ſingula Capita in præcitato Clementis XI. Decreto indicata, & a Nobis in prædicta Diſsertatione Noſtra, ut præfertur, ordinate ac ſingillatim expenſa, latiſſime ſunt proſequuti; tum demum quia noluimus novum ipſis Canonicorum Regularium Ordinibus imponere ſumptuum onus, poſtquam toties ſuper eadem re Juriſconſultorum Curiæ Noſtræ operam, & calamum adhibuerunt.

Quum itaque prædicti omnes a Nobis requiſiti, intra præfinitum tempus ſuffragium quiſque ſuum Nobis obtuliſſent; (excepto præfato Vincentio Epiſcopo Cardinali, quoniam ipſe in ſuis Comentariis ad Conſtitutiones Apoſtolicas, ſuam hac de re ſententiam pluribus in locis aperuerat, & jampridem Typis vulgaverat); Nos illorum ſcripta attente perlecta diligentiſſime expendimus; eademque, una cum prædicta Diſsertatione Noſtra, Dilecto Filio Magiſtro Nicolao Antonello, Prælato Noſtro Domeſtico, & Archivii Pontificii in Arce Sancti Angeli exiſtentis Cuſtodi, in eodem Archivio diligenter aſservanda tradidimus; ut perpetuis futuris temporibus conſtare valeat, quam caute, & conſiderate in hac cauſſa definienda agere voluerimus.

Et quoniam prædictorum omnium concors fuit ſententia, (unius enim diſsenſus in duodenario Conſulentium numero, uniformitatem non tollit); iidemque in eo convenerunt, quod neque Canonici Regulares Lateranenſes, neque Canonici Regulares Sanctiſſimi Salvatoris, Beneficium quodlibet Eccleſiaſticum ſæculare obtinere, aut quamlibet Penſionem Eccleſiaſticam percipere valeant, abſque auctoritate Apoſtolicæ Sedis; Nos eorumdem conſilium, & ſententiam ſequentes, atque etiam motu proprio, & certa ſcientia, atque Apoſtolica auctoritate, hac Noſtra in perpetuum valitura Conſtitutione ſtatuimus, decernimus, & declaramus, eoſdem Canonicos Regulares, abſque Indulto Apoſtolico, ut præfertur, cujuſcumque Beneficii Eccleſiaſtici ſæcularis, ſive cum adnexo animarum curæ, aut reſidentiæ onere, ſive etiam Beneficii ſimplicis, & ſine cura, ac perſonalem reſidentiam non requirentis, & cujuſcumque Penſionis Eccleſiaſticæ, vere incapaces eſse, & cenſeri debere; eiſdemque nec Jus commune, nec Tridentinæ Synodi Decreta, neque Profeſſionem ab ipſis emitti ſolitam, aut eorum peculiare Inſtitutum, neque demum ullam contrariam conſuetudinem, uſum, poſseſſionem, ſeu quaſi, aliumque omnino titulum, pro hujuſmodi prætenſa capacitate ullatenus ſuffragari.

Proindeque non amplius permittendum, aut ullo modo ferendum eſse, ut aliquis ex ipſis, ſola interveniente ejuſdem Superioris, ſive Abbatis Generalis licentia, conſenſu, aut prætenſa auctoritate, ad animarum curam in Eccleſiis Sæcularium aſsumendam, & exercendam, vel ad Canonicatus, ſive Præbendas, Dignitates, vel alia quomodocumque nuncupata Officia, aut Beneficia reſidentialia in Eccleſiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, aut Collegiatis obtinenda, e Religioſis Clauſtris exeat, diſcedat, & extra ea moretur;

ſed

ſed neceſſarium omnino, ſemper, & quandocumque eſſe, & fore ſpeciale Apoſtolicæ Sedis Indultum, tam ut iidem Canonici Regulares hujuſmodi Eccleſiaſticorum Beneficiorum Sæcularium, ſive cum animarum cura, ſive cum reſidentiæ onere adnexo, capaces fiant, & exiſtant, quam ut ea aſſequenda, regenda, & retinenda, e Clauſtris diſcedere, & extra ea degere licite poſſint. Similiter omnium, & quorumcumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum ſimplicium nuncupatorum, aut Eccleſiaſticarum Penſionum quarumlibet, eoſdem incapaces eſſe declaramus, & ad ea aſſequenda ex ſe inhabiles haberi debere decernimus. At ſi aliquando aliquem ex ipſis, ſive pro Religioſi ipſius indigentiis, ſive ob meritum perſonale, ſive alio quocumque titulo, aut cauſſa, de uno, aut pluribus hujuſmodi Beneficiis ſimplicibus, vel de una, aut pluribus Eccleſiaſticis Penſionibus ab Apoſtolica Sede provideri contingat; decernimus, non ideo hujuſmodi Canonicum Regularem e Religionis ſuæ Clauſtris exire, aut extra ea vitam degere poſſe; ſed in ſuis Religioſis domibus, ut antea, & ſub legirima ſuorum Superiorum Regularium obedientia manere debere ſtatuimus; contravenientes vero omnibus & ſingulis pœnis, adverſus Regulares Apoſtatas latis atque ſtatutis, ſubjicimus; & iiſdem re ipſa, & cum effectu affici, & coerceri mandamus.

Et quidem Canonici Lateranenſes, quique a Sanctiſſimo Salvatore nomen habent, non verbo, aut ſpecie tantum, ſed revera, & proprie Regulares exiſtunt, ipſiſque cum aliis omnibus ceterorum Ordinum Regularibus communia ſunt Vota ſollemnia, Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ; ideoque, quatenus Regulares ſunt, æque ac Monaci, ceterique Religioſi quibuſque Ordinibus adſcripti, incapaces ſunt Beneficiorum Eccleſiaſticorum Sæcularium, abſque Apoſtolicæ Sedis auctoritate, & diſpenſatione. Quia tamen, (ut Innocentius III. ait in præcitato *Cap. Quod Dei timorem.*) Regulæ inſerviunt laxiori, æquum eſt, majorem cum ipſis indulgentiam adhiberi, &, ubi eorumdem Superiorum Regularium conſenſus adſit, benigniori quadam facilitate, per Apoſtolicæ auctoritatis Indulta, ad ſæcularia Beneficia eoſdem admitti. Verum ut in hujuſmodi caſibus omnia rite, recteque procedant, ſequentes Regulas, inviolabiliter, reſpective, ſub pœna nullitatis collationis Beneficiorum, tenendas & obſervandas, eadem Apoſtolica auctoritate præſcribimus, atque ſtatuimus.

Ubi nempe agatur de Beneficiis Eccleſiaſticis ſæcularibus, pro quorum collatione Concurſus indici non ſolet, veluti ſunt Eccleſiæ Parochiales de Jurepatronatus Laicorum, & in Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, aut Collegiatis Eccleſiis, Canonicatus, atque Præbendæ (exceptis tamen Theologali, & Pœnitentiaria Præbenda, quarum utraque prævio ſemper Concurſu provideri debet), & quidem ubi hujuſmodi Beneficia de jurepatronatus ſive Eccleſiaſtico, ſive Laicali exiſtant; & ceſſantibus quoad Beneficia Juriſpatronatus Eccleſiaſtici reſervationibus, & affectionibus Apoſtolicis; integrum eſſe volumus Beneficiorum Patronis, aliquem ex prædictis Canonicis Regularibus, quem idoneum judicaverint, ad ea Beneficia præſentare, ſeu nominare; dummodo præſentatio, ſeu nominatio fiat cum expreſſa præſervatione Beneplaciti Apoſtolici. Poſtquam vero præſentatus, ſeu nominatus Canonicus Regularis, præſentationem, ſeu nominationem de ſe factam acceptaverit, cum clauſula de obtinendo Beneplacito tam Superioris Generalis ſui Ordinis, quam Sedis Apoſtolicæ; ad ipſos præſentantes, ſeu nominantes pertinebit, conſenſum exquirere Superiorum Regularium; qui ſi ex diſceſſu hujuſmodi Canonici Regularis, ad animarum curam, ſeu ad Canonicatum in Eccleſia Sæculari obtinendum evocati, nullum Ordini detrimentum obventurum eſſe, in Domino reputaverint; multoque magis ſi perſpectam habentes vitam ab hujuſmodi præſentato, ſeu nominato religioſe inſtitutam, & ſtudia ab eodem in Religione laudabiliter peracta, illius operam utilem, atque proficuam fore Eccleſiæ illi, cujus ſervitiis deputatur, in Domino pariter judicaverint; requiſitum aſſenſum in ſcriptis præbentes, teſtimonium inſuper adjicient de ipſius præſentati, ſeu nominati idoneitate, tam quoad mores, quam quoad doctrinam, ſive ad animarum curam, ſive ad Præbendam Canonicalem; ſuper quorum veritate ipſorum Superiorum conſcientiam diſtricte oneramus. Sed & ab Ordinario, ſive ab Ordinariis Locorum, in quibus ipſe Religioſus præſentatus, aut nominatus per aliquod tempus commoratus fuerit, requirendum erit, utrum ipſis aliquid adverſus illius vitam, & mores relatum fuerit, vel alias legitime conſtiterit.

Quæ omnia, videlicet præſentatio, ſeu nominatio, & reſpective acceptatio cum adjectis clauſulis præſervativis ſupra enunciatis; item Superiorum Regularium conſenſus, eorumdemque atteſtatio, Ordinariorum quoque favorabile teſtimonium; exhibenda erunt Noſtro, ſive Succeſſorum Noſtrorum Romanorum Pontificum pro tempore Datario, qui, facta Nobis, aut Succeſſoribus Noſtris, prædictorum omnium relatione, ſi ita Pontifici videbitur, Litteras Apoſtolicas ſuper conceſſione hujuſmodi Beneficii eidem Canonico Regulari præſentato, ſeu nominato ad illius vitam facienda, ſtatim expediri jubebit; vel alias, de ejuſdem Pontificis mandato, ante ipſam expeditionem, prædictæ Congregationis Tridentini Concilii Interpretis conſilium exquiret.

Idipſum, quantum rei natura, & circumſtantiarum diverſitas patitur, tunc etiam obſervari volumus, & mandamus, quoties Ordinarius ipſe Canonicum Regularem Lateranenſem, aut Sanctiſſimi Salvatoris, ad Eccleſiam Parochialem, quam in caſu particulari ſine concurſu conferri poſſe contigerit, ſive ad Canonicatum abſque Concurſu pariter providendum, & ad ipſius Ordinarii liberam diſpoſitionem, & collationem pertinentem, promovendum putaret. Decernentes, in hujuſmodi caſibus nihil ab Ordinariis propria auctoritate fieri poſſe, ſed Romano pro tempore Pontifici rem totam deferri: item conſenſum Superiorum Regularium, juxta formam ſuperius a Nobis præſcriptam, exquiri, & obtineri; omniaque demum, ut præfertur, ad Datarium pro tempore tranſmitti, ut is, relatione Pontifici facta, opportunum ſuper expediendis Litteris Apoſtolicis mandatum accipiat.

Ubi vero agatur de Beneficiis Eccleſiaſticis Sæcularibus, ad quæ Concurſus de jure indici, & haberi debet, cujuſmodi plerumque ſunt Eccleſiæ Parochiales ad liberam Ordinariorum collationem ſpectantes, itemque Eccleſiæ Parochiales Jurepatronatus Eccleſiaſtico, & in Eccleſiis Cathedralibus, Metropolitanis, aliiſque, Præbendæ Theologalis, & Pœnitentiaria; ſtatuimus, nullum Canonicum Regularem, ſive Lateranenſem, ſive Sanctiſſimi Salvatoris, etiam accedente licentia ipſorum Superiorum Generalium, ad hujuſmodi Concurſus accedere poſſe: ipſiſque Epiſcopis, ſive aliis Ordinariis quibuſcumque, diſtricte inhibemus, ſub pœna nullitatis Concurſus, ne prædictos Canonicos Regulares ad hujuſmodi Concurſus admittere præſumant, ſine prævio Beneplacito Apoſtolicæ Sedis, pro quo obtinendo ſequentem methodum inviolabiliter tenendam, atque ſervandam præſcribimus.

Quoties videlicet Epiſcopus, aut alius Ordinarius, inter eos Sæculares Presbyteros, ſive Clericos, qui ad Concurſum pro Eccleſiæ Parochialis, aut Præbendæ Theologalis, vel Pœnitentiariæ collatione, & proviſione habendum, ſunt acceſſuri, neminem ad hujuſmodi Parochiam aut Præbendam idoneum revera eſſe, in Domino judicaverit; & e contrario aliquem ex Canonicis Regularibus ad prædictas Eccleſiam, aut Præbendas reſpective aptum, & idoneum exiſtere noverit; Romani Pontificis pro tempore exiſtentis judicio rem totam deferet, a quo ſi illi indultum fuerit, ut hujuſmodi Canonicum Regularem ad Concurſum admittere valeat, tunc ab eodem Religioſo Canonico requirere debebit, an forte, accedente conſenſu ipſius Superiorum Regularium, hujuſmodi Concurſui ſe ſiſtere vellet. Quod ubi is facturum ſe eſſe affirmaverit, idem Epiſcopus Superiores Regulares rogabit pro hujuſmodi conſenſu, ſeu licentia; quam tamen ipſi Superiores nequaquam impertiri debebunt, niſi ſimul teſtati fuerint, & nullum proprio Ordini detrimentum extiturum, ſi Religioſis vacantem Parochiam, aut Præbendam aſſequatur, & eumdem, anteactæ vitæ, ac doctrinæ merito, dignum eſſe, qui ad illam promoveatur.

Hiſce omnibus in anteceſſum exacte ſervatis, licebit Canonicum Regularem ad Concurſum admittere; & nihilominus ſi eum præ ceteris probari contigerit, ipſa Parochiæ, ſeu Præbendæ conceſſio a Romano Pontifice expetenda erit; tranſmiſſis ad Datarium pro tempore omnium præmiſſorum documentis: ut hic, facta relatione Pontifici, opportuna pro expeditione mandata recipiat.

Si autem contigerit, ut habito Concurſu pro Eccleſiæ Parochialis, aut Præbendæ Theologalis, vel Pœnitentiariæ proviſione, nullus ex Concurrentibus de Clero Sæculari idoneus repertus fuerit; aut ſi, hujuſmodi Concurſu indicto, intra præfinitum tempus nemo ex Clero Sæculari ad illum acceſſerit; Epiſcopus autem vacantem Eccleſiam, aut Præbendam alicui Canonico Regulari Lateranenſi, aut Sanctiſſimi Salvatoris utiliter concedi poſſe crediderit, pari modo Apoſtolicum aſsenſum ad hoc exquirere debebit; habitoque reſcripto juxta petita, quod, annuente Pontifice, in ea verba conceptum eſse poterit: *pro gratia, ſervatis ſervandis*; tunc Epiſcopus cum ipſo Canonico Regulari, & cum ipſius Superioribus ea ſervabit, quæ ſuperius a Nobis præſcripta ſunt; ac de præmiſsorum omnium implemento opportuna documenta ad Datarium tranſmittet, Romano pro tempore Pontifici exhibenda, ut, eo jubente, ad conceſſionem hujuſmodi Eccleſiæ, aut Præbendæ per Litteras Apoſtolicas procedi poſſit.

Denique, quod pertinet ad Eccleſiarum Parochialium, aut Canonicatuum renuntiationes, ſeu reſignationes, vel Coadjutorias, necnon collationes Beneficiorum Eccleſiaſticorum ſimplicium, aut Penſionum Eccleſiaſticarum reſervationes; quum in his omnibus, non ſolum ex ſu-

perius dictis, propter Regularem qualitatem Reſignatarii, aut Coadjutoris deputandi, ſive de prædictis Beneficiis, aut Penſionibus providendi, verum etiam ratione tituli intrinſeci hujuſmodi collationum, Apoſtolicæ auctoritatis interventus ſemper, & omnino requiratur; Nos Romanorum Pontificum Succeſſorum Noſtrorum arbitrio, & prudentiæ omnia relinquenda eſſe ducimus. Confidimus autem, neminem fere ex præfatis Succeſſoribus Noſtris, qui in hujuſmodi caſibus, præter alia ad reſignationes, aut Coadjutorias admittendas, ſive conſtituendas, & ad Beneficia ſimplicia conferenda, vel Penſiones Eccleſiaſticas reſervandas, de jure requiſita, rerum inſuper, ac perſonarum ratione habita, ea quæ ſuperius a Nobis circa præmiſſas conceſſiones ſtatuta ſunt, præ oculis habere, & mature perpendere omittat.

Equidem inſpecto Canonicorum Lateranenſium, & Sanctiſſimi Salvatoris Regulari Inſtituto, non licet eis, quoad vivunt, poſt ſollemnem Votorum profeſſionem, e Religioſis Clauſtris diſcedere, & a Superiorum Regularium obedientia ſe ſubtrahere. Quamvis autem, ut antea dictum eſt, hujuſmodi Legi ſubjecti ſint, & eſſe debeant etiam poſt aſſequutum aliquod Sæculare Beneficium ſimplex, aut Eccleſiaſticam Penſionem, cujuſmodi certis in caſibus ab Apoſtolica Sede Regularibus concedi, & aſſignari contingit; attamen ſatis patet, neque permanentiam intra Clauſtra, neque immediatam Superioribus Regularibus ſubjectionem conſiſtere ullo modo poſſe cum animarum cura, aut cum Canonica Reſidentia, ſi aliquem ex iiſdem Canonicis Regularibus Eccleſiam Parochialem, aut Canonicatum, & Præbendam, vel Dignitatem, aut aliud Sæculare Beneficium Eccleſiaſticum perſonalem reſidentiam requirens contingat quomodolibet obtinere.

Illud vero dubium in Congregationibus hujus Urbis, & Curiæ frequenter diſcuſſum, ac diſputatum fuit; an ſcilicet hujuſmodi Canonici Regulares, poſt adeptam in Eccleſiis Sæcularibus Parochiam, ſive Canonicatum, e Clauſtris egreſſi, retinere deberent habitum ſui Ordinis, an vero Clericorum Sæcularium veſtibus uti poſſent. Item de iis, qui ad Parochorum Officium ſunt promoti, quæſitum fuit, an alterum Canonicum Regularem, dum poſſent, in ſui conſortium aſſumere, & apud ſe habere tenerentur. Super quibus non una fuit ſententia, tam prædictarum Congregationum, quam eorum, quos nuper a Nobis in conſilium adhibitos eſſe memoravimus. Verum Nos, juſtis, & rationalibus de cauſſis animum Noſtrum moventibus, decernimus, atque ſtatuimus, prædictos Canonicos Regulares, ſive ad animarum curam gerendam, ſive ad Canonicatum obtinendum in Eccleſiis Sæcularibus, e Clauſtris egreſſos, habitum Clericalem Sæcularem aſſumere poſſe, & ab obligatione ſecum retinendi Socium ſui Ordinis, liberos, & immunes eſſe, & fore. Eoſdem tamen monitos volumus, ne, propterea quod extra Religioſa Clauſtra vitam degunt, & Clericorum Sæcularium habitum deferunt, ideo ſe abſolutos, aut diſpenſatos eſse arbitrentur ab obſervatione Votorum, quibus ſe in Regulari Profeſſione Deo manciparunt; ſed ſciant, ſe teneri eadem Vota ſervare, & implere in iis omnibus, quæ cum animarum Rectoris, aut Canonici Sæcularis officio conjungi poſsunt. Epiſcopo autem, ſive Ordinario Loci, per omnia ſubjecti ſint, ipſumque etiam Superioris Regularis loco agnoſcant, & colant: ac demum ſuas partes eſse intelligant, ſanctioris converſationis exemplo, ſedulitate in officio obeundo, frugalis vitæ parſimonia, copioſa eleemoſynarum largitione, veluti quibuſdam religioſæ perfectionis inſigniis, etiam in habitu Sæculari, pro Canonicis Regularibus in oculis hominum ſe gerere.

Quæſitum præterea fuit, utrum hujuſmodi Canonici Regulares, qui Parochialem Eccleſiam, vel Canonicatum Sæcularem eſsent adepti, poſsent a ſuis Superioribus Regularibus, legitimis ex cauſſis, ad Religionis Clauſtra revocari: qua etiam de re non ſatis conformia prodierunt judicata. Sed convenientibus in unam ſententiam his, qui hac occaſione a Nobis conſulti fuerunt, Nobis viſum eſt ſtatuere, ac declarare, prædictos Superiores Regulares hujuſmodi facultate deſtitutos eſse, ubi agatur de Sæcularibus Parochiis, aut Canonicatibus in Titulum conferri ſolitis, & alicui ex prædictis Canonicis Regularibus in perpetuam adminiſtrationem rite conceſſis; ſed ad Epiſcopum dumtaxat, ſive ad Ordinarium loci pertinere, concurrentibus cauſſis canonicis, ad legitimam contra illos privationem per ſententiam procedere: vel alias ipſos, juſtis pariter de cauſſis, ad animarum curam inhabiles, & ab ea perpetuo ſuſpenſos declarare; quo caſu hi, qui ſic per ſententiam privati, aut perpetuo ſuſpenſi exiſtent, utique Religioſum habitum reſumere, & ad propria Clauſtra redire teneantur.

Denique diſputatum fuit, utrum Canonicus Regularis, ſi reſignaverit Eccleſiam Parochialem, aut Canonicatum Sæcularem, quem obtinuerat, habitum Regularem reſumere, & Religionis Clauſtra iterum ingredi debeat; itidemque an id locum habeat, ubi de prædictis per ſententiam privatus, vel a Parochialium munium exercitio perpetuo ſuſpenſus, ſive ad ea obeunda inhabilis declaratus fuerit; atque etiam, ubi Coadjutorem in Parochia, aut in Canonicatu eidem deputari contingat; vel poſt laudabilem operam in Canonicatu per annos quadraginta aſſidue præſtitam, privilegium Jubilationis, ut vocant, ipſi fuerit conceſsum. Et in his quidem cum diſtinctione procedendum cenſentes, ut omnem dubitandi occaſionem perpetuo removeamus, decernimus, atque ſtatuimus, Canonico Regulari, qui ſe Parochia, aut Canonicatu abdicaverit, vel iis per ſententiam legitime privatus, vel ad gerendum Parochiæ regimen inhabilitatus, & ab eodem perpetuo ſuſpenſus fuerit, ad habitum Regularem, & Inſtituti ſui Monaſteria redeundum eſse. Non ita vero ſi, extra caſum perpetuæ inhabilitationis, & ſuſpenſionis, Coadjutorem habuerit in Canonicatu, aut in Parochialis curæ regimine, vel per Jubilationem a ſervitio Chori fuerit exemptus; quum & ii, qui Coadjutorem habent in affectæ valetudinis, aut ingraveſcentis ætatis ſubſidium, teneantur in loco Parochiæ, aut Canonicatus reſidere; ut præſto ſint, quoties legitimum Coadjutori impedimentum obvenerit, ipſius Parochiæ, aut Chori neceſſitatibus quoad poterunt, inſervire; & qui Jubilationem obtinuerunt, valeant pro libito Chorum frequentare, atque etiam, non obſtante hujuſmodi Jubilatione, ſi Divinorum Officiorum ratio id exigat, poſſint ad ſervitium Eccleſiæ revocari.

His porro declarationibus, atque decretis, quæ prævia matura deliberatione, auditoque, ut præfertur, nonnullorum Venerabilium Fratrum Noſtrorum, aliorumque prudentum, atque doctorum Virorum conſilio, per has Noſtras Litteras ferimus, atque Apoſtolica Auctoritate ſtatuimus, pluribus controverſiis finem factum iri confidimus; eademque opera tam Epiſcopis, aliiſque Locorum Ordinariis, quam ipſis, de quibus agitur, Ordinibus Regularibus, utiliter conſultum eſse exiſtimamus; Epiſcopis nempe, ſive Ordinariis, quorum frequentes audivimus querelas, ſuper nimia facilitate, qua hujuſmodi Canonici Regulares ad Eccleſias Parochiales, aut Canonicatus Sæculares convolabant, ſola muniti licentia ipſorum Superiorum Regularium, quos quidem ſuſpicabantur in ea concedenda haud difficiles ſe præbere, ubi de turbulentis hominibus, aut ipſi Religioni inutilibus ageretur; ipſis vero etiam Canonicorum Regularium Lateranenſium, & Sanctiſſimi Salvatoris Ordinibus, quos peculiari ſemper benevolentia proſecuti ſumus; ex quibus non paucos probitate, ac doctrina inſignes, ſuorumque reſpective Ordinum amantes, & olim, quum in Minoribus ageremus, & poſtquam etiam Apoſtolicam hanc Sedem tenemus, aperte conquerentes audivimus, non raro evenire, ut deprecatorum ſtudio, & auctoritate, cui Superiores obſiſtere aut nollent, aut non auderent, illos ex Collegis ſuis cogerentur amittere, ex quorum permanentia majorem utilitatem, atque ſplendorem conſecuturus erat ipſorum Ordo, a quo iidem multos annos hanc in ſpem educati & alti fuerant, ac religioſis virtutibus, optimiſque diſciplinis imbuti.

Quocirca eaſdem præſentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod Canonici Regulares prædicti, aut quilibet alii etiam ſpeciali nota, & expreſſione digni, in præmiſſis intereſse habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, illis non conſenſerint, aut ad ea vocati, & auditi non fuerint, aut ex alia quacumque cauſſa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore Juris clauſo, nullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, aut alio quolibet defectu notari, impugnari, in jus, vel controverſiam revocari, ad terminos juris reduci, aut adverſus illas aperitionis oris, aut quodcumque aliud juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari poſse; ſed eaſdem præſentes ſemper firmas, validas, & efficaces eſse, & fore, ac ab omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, & pro tempore quomodocumque ſpectabit, inviolabiliter obſervari. Sicque, & non aliter in præmiſſis per quoſcumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam Cauſsarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, Vice-Legatos, dictæque Sedis Nuntios, & alios quoslibet quavis auctoritate, & poteſtate fungentes, & quandocumque functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, & ſi ſecus ſuper his a quoquam quamvis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus.

Non obſtantibus, quatenus opus ſit, Innocentii III. Prædeceſsoris prædicti diſpoſitione in prædicto Capitulo, *quod Dei timorem*, necnon, de jure quæſito non tollendo, aliiſque Noſtris, & Cancellariæ Apoſtolicæ Regulis, ac quibuſque Apoſtolicis, etiam in Univerſalibus, Provincialibuſque Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus Ordinis quoque Canonicorum Regularium, & utriuſque eorum Congregationis prædictæ, etiam

Jura-

Juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus Ordinationibus Capitularibus, uſibus, ſtilis etiam quantumvis inveteratis, & quacumque ultimi ſtatus exiſtentia, aliiſque in contrarium præmiſſorum quomodolibet facientibus, vel extantibus, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apoſtolicis utrique, vel alterutri Congregationum prædictarum, earumque Monaſteriis, Superioribus, & perſonis in genere, vel in ſpecie, quomodolibet forſan conceſſis, confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illorum omnium, & ſingulorum tenores, formas, cauſſas, & occaſiones præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum, ſpecialiter, expreſſe, ac pleniſſime, & ampliſſime motu pari derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Ceterum quia difficile foret, ipſas præſentes Noſtras Litteras ad ſingula loca, ubi opus eſſet, deferri; volumus, ut earum tranſumptis, ſive exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem ubique fides habeatur, tam in judicio, quam extra, quæ eiſdem præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo &c.

BULLA DECIMA QUARTA.

Confirmatur Conſtitutio Sixti Papæ V. eaque extenditur ad Abbates, alioſque habentes Monaſteria, ſeu Eccleſias cum juriſdictione quaſi Epiſcopali, & Territorio ſeparato.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub num. VII. data die 23. Novemb. 1740. Pontificatus vero anno Primo.

QUod Sancta Sardicenſis Synodus Divino edocta magiſterio edixit, optimum, & valde congruentiſſimum eſſe, ſi ad caput, ideſt ad Petri Apoſtoli Sedem, de ſingulis, quibuſque Provinciis Domini referant Sacerdotes, attenta animi conſideratione revolventes; ubi primum Nos, licet immeritos, Dominus gratiæ ſuæ præcipuo munere in eadem Sede collocavit, ea ſubiit cogitatio, ut cunctarum totius Orbis Eccleſiarum ad parvitatem noſtram ſtatus, & negotia referrentur, quibus neceſſitatem de omnibus tractandi Chriſtus in S. Petro Apoſtolo, cum illi claves aperiendi, claudendique daret, indulſit. Siquidem in ſpeculis a Deo conſtituti, & vigilantiæ Noſtræ diligentiam pro commiſſi officii munere coram eo comprobare cupientes, noctes dieſque ſolliciti ſumus, ut circa quamvis longinqua ſpiritalis cura non deficiat, ſed ſe per omnia, qua nomen Dei prædicatur, extendat, memores illius objurgationis Dominicæ: *quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, & quod ægrotum, non ſanaſtis; quod confractum eſt, non alligaſtis; & quod abjectum eſt, non reduxiſtis; & quod perierat, non quæſiſtis; & diſperſæ ſunt oves meæ, eo quod non eſſet Paſtor; & factæ ſunt in devorationem omnium beſtiarum agri; & diſperſæ ſunt; erraverunt greges mei in cunctis montibus, & non erat qui requireret, ecce ego ipſe ſuper paſtores, requiram gregem meum de manu eorum.* Cum ergo Paſtoribus talibus, per quos Dominicæ oves negliguntur, & pereunt, ſic Dominus comminetur, quid Nos aliud facere oportet, quam colligendis, & reſolvendis Chriſti ovibus exhibere diligentiam plenam, & curandis lapſorum vulneribus paternæ pietatis adhibere medicinam? Nulla eſt enim major, aut melior cura Præpoſitorum; quam diligenti ſollicitudine, & medela ſalubri, fovendis, & conſervandis ovibus providere.

Dudum quidem fel. rec. Sixtus Papa V. ſerio animadvertens veterem, & laudabilem morem, graviſſimis ex cauſſis, & non ſine Spiritus Sancti inſtinctu a Summis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris antiquitus inſtitutum, & per multas ætates magno Eccleſiæ Dei commodo obſervatum, ut ſinguli Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, & Epiſcopi certis præſcriptis temporibus per ſe ipſos, vel per certum eorum Nuntium, Beatiſſimorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, qui hanc Almam Urbem ſuo ſanguine conſecrarunt, Limina ſe viſitaturos jurejurando pollicerentur, ut Epiſcoporum Romam venientium opera, & adjumento Romanus Pontifex, cui omnium Eccleſiarum ſollicitudo concredita eſt, ubique locorum gregis ſibi commiſſi vultum agnoſceret, & ſpiritualium ovium morbos intelligeret, curationeſque opportunas adhiberet, nec quicquam omnino illum lateret earum rerum, quas ad Dei gloriam augendam, ad Chriſtianam Religionem propagandam, ad animarum procurandam ſalutem, neceſſario eumdem ſcire, atque intelligere oportet, partim hominum culpa, partim antiqui humani generis hoſtis aſtutia, variis etiam inſurgentibus temporum calamitatibus, a plurimis, in grave animarum ſuarum periculum, & quibus præerant, Eccleſiarum detrimentum, negligenter obſervari; ex intimis animi ſenſibus indoluit, & ſtatim gravi malo quotidie magis ingraveſcenti occurrere, & congrua adhibere remedia cogitavit.

Itaque per ſuas Apoſtolicas Litteras, quarum initium eſt: *Romanus Pontifex*, conſtituit, ut omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi per univerſum terrarum Orbem conſtituti, & deinceps ordinandi, etiamſi Cardinalatus dignitate præfulgerent, ſeu eis conſecratis Pallium de Beati Petri corpore ſumptum traderetur, aut ad aliam Eccleſiam transferrentur, antequam illius regimini, & adminiſtrationi ſe immiſcerent, ſi quidem præſentes in Curia, in manibus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis ordine Prioris, ſi vero abſentes, in manibus Antiſtitis ad impendendum munus prædictum, aut ad tradendum Pallium hujuſmodi a Sede Apoſtolica delegati, juramento ſe obſtringerent, ſe Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli Limina, ſtatutis in iiſdem litteris temporibus, perſonaliter, ac per ſe ipſos viſitaturos, ac Romanis Pontificibus pro tempore exiſtentibus rationem reddituros de toto eorum Paſtorali officio, deque rebus omnibus ad ipſarum, quas regerent, Eccleſiarum ſtatum, ad Cleri, & Populi diſciplinam, animarum denique, quæ illorum fidei creditæ ſunt, ſalutem quovis modo pertinentibus, & viciſſim mandata Apoſtolica recepturos, & & quam diligentiſſime executuros, prout latius in iiſdem litteris continetur.

Cum autem Abbatum, Priorum, aliorumque, qui ſpirituali juriſdictione quaſi Epiſcopali in ſuis Monaſteriis, & Eccleſiis, eorumque Territoriis ab omni alia Epiſcoporum Diœceſi omnimode ſeparatis potiuntur, nulla mentio in præfatis litteris Sixti facta fuerit, hinc eſt quod Abbates, aliique, qui hujuſmodi Eccleſiis, & Monaſteriis præerant cum juriſdictione ſpirituali, & Territorio ſeparato, numquam, Beatorum Apoſtolorum Limina viſitantes, de iiſdem Eccleſiis, & Monaſteriis, & Grege curæ ſuæ commiſſo ad Romanos Pontifices referrent, adeo ut hujuſmodi Monaſteriorum, & Eccleſiarum, quæ Nullius dicuntur, ſtatus, & conditio Sedi Apoſtolicæ incognita eſſet, & ſæpe ignorarentur mala, quibus medendum eſſet, & laterent bona, quæ Apoſtolica cura, & ſtudio eſſent fovenda, & amplificanda.

Nos igitur cupientes omnium Eccleſiarum utilitati, & animarum ſaluti quantum in Domino poſſumus conſulere, ac providere, cum de omnibus, &, quod tremendum eſt, etiam de unius anima ante tribunal Dei rationem reddituri ſimus, tum etiam volentes ea, quæ ſalubriter a Prædeceſſoribus noſtris inſtituta ſunt, exactius, diligentiuſque obſervari, ideo eaſdem litteras Sixti V. Prædeceſſoris, & in eis contenta quæcumque, ex certa ſcientia, & Apoſtolica Auctoritate tenore præſentium approbamus, & confirmamus, ac etiam innovamus, omnibuſque Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis mandamus, & præcipimus, ut eas ſedulo, ac diligenter, & omnia in eis præſcripta obſervare, ac cuſtodire ſtudeant, & Apoſtolicæ Sedis monitis, ac præceptis in re tanti momenti ea reverentia, atque animi cura, & promptitudine, qua par eſt, pareant, atque obſequantur, & antiquæ traditionis exempla ſervantes, & Eccleſiaſticæ memores diſciplinæ, Sacerdotalis Religionis vigorem non minus in judicando, quam in conſulendo retineant, ſcientes quid Apoſtolicæ Sedi, cum omnes hoc loco poſiti ipſum ſequi deſideremus Apoſtolum, debeatur, a quo ipſe Epiſcopatus, & tota auctoritas nominis hujus emerſit.

Præterea ſcientia, & auctoritate prædicta, hac Noſtra in perpetuum valitura Conſtitutione ſancimus, decernimus, & mandamus, ut omnes, & quicumque Abbates, Priores, Præpoſiti, aliique quocumque nomine, ac titulo nuncupati, & quacumque dignitate, etiam Cardinalatus honore inſigniti, ſæculares, & quorumvis Ordinum Regulares, ad Monaſteriorum, ſeu Eccleſiarum particulare, & ſeparatum territorium habentium regimina jam promoti, & in poſterum pro tempore, etiam per viam electionis, poſtulationis, aut aliter quovis modo promovendi, & Monaſteria, ſeu Eccleſias hujuſmodi in titulum, commendam, adminiſtrationem, aut aliter quomodolibet obtinentes, vel in poſterum aſſecuturi, qui videlicet ſpiritualem juriſdictionem, quaſi Epiſcopalem cum temporali etiam, vel ſine, in Monaſteriis, & Eccleſiis prædictis, eorumque Territoriis, Diſtrictibus, & quaſi Diœceſibus ab omni alia Epiſcoporum Diœceſi omnino ſejunctis, & ſeparatis, quocumque jure, & titulo, vel ex origine, vel præſcriptione, vel ex indulto, & privilegio Apoſtolico exercent, antequam eorumdem Monaſteriorum, ſeu Eccleſiarum poſſeſſionem adipiſcantur, & in eorum regimine, & adminiſtratione ſe de aliquo immi-

ſceant;

ſceant; ſi quidem præſentes in Curia fuerint, in manibus S. R. E. Diaconi Cardinalis ordine Prioris; ſi vero abſentes in manibus Nuntii, aut Legati Sedis Apoſtolicæ, ſi præſens fuerit, ſin minus in manibus alicujus Epiſcopi, aut Archiepiſcopi eorum arbitrio eligendi, cum Romana tamen Eccleſia Eccleſiaſticam communionem habentis, tamquam ejuſdem Apoſtolicæ Sedis Delegati, jurent, juxta formulam inferius deſcribendam, ſe Sacras Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli memorias perſonaliter, ac per ſe ipſos viſitaturos; ac inſuper Nobis, & Succeſſoribus Noſtris pro tempore exiſtentibus Romanis Pontificibus, ſtatutis hac noſtra Conſtitutione temporibus, rationem reddituros de commiſſa ſibi Monaſteriorum, & Eccleſiarum procuratione; in notitiam noſtram, noſtrorumque Succeſſorum perferentes quæcumque ad ipſorum Monaſteriorum, & Eccleſiarum ſtatum, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ in Clero, & Populo obſervantiam, ad animarum ſalutem, quæ illorum fidei creditæ ſunt, & ad Divinum cultum, & gloriam pertinent; viciſſim recepturos a Sede Apoſtolica monita, & mandata, quorum cenſura, & quæ coercenda ſunt, reſecentur, & quæ obſervanda ſunt, ſanciantur, & quæ bene cœpta, atque inſtituta, approbatione, & confirmatione noſtra, noſtrorumque Succeſſorum ad debitum finem perducantur.

Quod ſi legitimo impedimento detenti fuerint, jurent, ſe prædicta omnia adimpleturos per certum Nuncium ad id ſpeciale mandatum habentem, & de gremio ſuorum Monaſteriorum, & Eccleſiarum, in dignitate Eccleſiaſtica Sæculari, vel Regulari, conſtitutum, aut omnino per aliquem Sacerdotem Sæcularem, vel Regularem ſpectatæ probitatis, & religionis, de ſupradictis omnibus plene inſtructum: per quem etiam de hujuſmodi impedimento docere debeant legitimis probationibus ad Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem Præfectum Congregationis Sacri Concilii tranſmittendis.

Ad hoc autem debitum viſitationis, & relationis ſuorum Monaſteriorum, & Eccleſiarum officium opportune explendum ſupradicti omnes Abbates, Præpoſiti, Priores, & quocumque alio dignitatis, vel officii nomine nuncupati, tam Regulares, quam Sæculares, Itali videlicet, vel ex Italicis Inſulis, veluti Siculi, Sardi, Corſi, & alii adjacentium Provinciarum Italiæ, tertio anno; reliqui vero in aliis Provinciis, Regnis, & Terrarum Orbis partibus, & Regionibus exiſtentes, tam qui nunc ſunt, quam qui impoſterum erunt, quinto anno teneantur, diligenterque pro viribus adimplere, Nobiſque, & noſtris Succeſſoribus exhibere ſtudeant, ac curent, idemque inſtitutum tertio quoque, & quinto anno repetant, & obſervent. Hæc autem annorum ſpatia a tempore captæ poſſeſſionis, & ſuſcepti Monaſteriorum, & Eccleſiarum regiminis, & curæ incipiant.

Ii vero, qui de Eccleſiis, & Monaſteriis hujuſmodi jam proviſi, in earum pacifica poſſeſſione a biennio, & amplius reperiuntur, vel quibus præfinitum a Nobis ſuperius tempus a die habitæ poſſeſſionis jam effluxit, intra annum, ſi in Italia, & Inſulis adjacentibus, intra vero biennium, ſi extra ſint, a die publicationis præſentis Conſtitutionis, ad nos præfatam ſuarum Eccleſiarum relationem, & deinde ſingulis trienniis, aut aliis præſtitutis temporibus pro locorum conditione, & diſtantia, ad Nos tranſmittere, & Sacras Apoſtolorum Baſilicas viſitare, & noſtro conſpectui, dummodo impediti legitime non fuerint, ſe præſentes ſiſtere debeant, ut S. R. E. Matris ſuæ complexu recreati, & paterno humilitatis noſtræ colloquio confirmati, ad Monaſtaria, & Eccleſias ſuas regendas alacriores, & inſtructiores revertantur.

Jubemus igitur in virtute ſanctæ obedientiæ ſupradictis omnibus Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, aliiſque quocumque titulo, vel nomine nuncupatis, vel quacumque dignitate præfulgentibus tam Regularibus, quam Sæcularibus præſentibus, & futuris, ut viſitationem prædictam, & inſuper relationem, ſtatutis a Nobis temporibus faciendam, ſibi, ſuiſque Monaſteriis, & reſpective Eccleſiis adeo utilem, ac neceſſariam, juxta præſcriptam alias Epiſcopis formam, omnino conficiant. Si vero, quod abſit, a Nobis præcepta, & conſtituta prompte exequi neglexerint, eos ab ingreſſu Eccleſiæ, ac etiam ab adminiſtratione tam Spiritualium, quam temporalium, nec non a perceptione fructuum ſuorum Monaſteriorum, & reſpective Eccleſiarum ab Epiſcopo, vel Archiepiſcopo, Monaſterio, aut Eccleſiæ *Nullius* viciniori, omni exceptione, & mora ceſſante, interim libere exigendorum, & in opus fabricæ, ſeu ornamentorum, Eccleſiæ emptionem, prout major exegerit neceſſitas, inſumendorum, ipſo facto tamdiu ſuſpenſos eſſe volumus, donec a contumacia reſipiſcentes, relaxationem ſuſpenſionis hujuſmodi a Sede prædicta meruerint obtinere.

Non obſtantibus privilegiis, abſolutionibus, indulgentiis, & aliis conceſſionibus de non viſitandis liminibus ejuſmodi, aliiſque peragendis, quibuſcumque Eccleſiarum, & Monaſteriorum Rectoribus, & per quoſcumque Romanos Pontifices, ac etiam Nos, & dictam Sedem ex quibuſvis cauſſis perpetuo, vel ad tempus conceſſis, extenſis, & innovatis, quæ omnia contra præmiſſa cuiquam nolumus ſuffragari, aliiſque contrariis quibuſcumque. Quia vero difficile nimis eſſet, præſentes litteras, quocumque illis opus fuerit, perferri, volumus quoque, ut earum exemplis etiam impreſſis, manu Notarii publici, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ obſignatis, eadem prorſus adhibeatur fides, quæ eiſdem præſentibus haberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Formula autem juramenti præſtandi ab Abbatibus, aliiſque Monaſteria, ſeu Eccleſias habentibus cum juriſdictione quaſi Epiſcopali, & Territorio ſeparato, talis eſt:

Ego N. ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero B. Petro Apoſtolo, Sanctæque Romanæ Eccleſiæ, & Domino Noſtro Domino Benedicto Papæ XIV. ſuiſque Succeſſoribus canonice intrantibus. Non ero in conſilio, aut conſenſu, vel facto, ut vitam perdeant, aut membrum, ſeu capiantur mala captione, aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur, vel injuriæ aliquæ inferantur quovis quæſito colore. Conſilium vero, quod mihi credituri ſunt, per ſe, aut Nuntios ſuos, ſeu litteras, ad eorum damnum me ſciente, nemini pandam. Papatum Romanum, & Regalia S. Petri adjutor eis ero ad retinendum, & defendendum, ſalvo meo ordine, contra omnem hominem. Legatum Apoſtolicæ Sedis in eundo, & redeundo honorifice tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo. Jura, honores, Privilegia, & auctoritatem S. R. E. Domini Noſtri Papæ, & Succeſſorum prædictorum conſervare, defendere, augere, & promovere curabo; neque ero in conſilio, vel facto, ſeu tractatu, in quibus contra ipſum Dominum noſtrum, vel eamdem Romanam Eccleſiam aliqua ſiniſtra, vel præjudicialia perſonarum, juris, honoris, ſtatus, & poteſtatis eorum machinentur. Et ſi talia a quibuſcumque tractari, vel procurari novero, impediam hoc pro poſſe; & quanto citius potero, ſignificabo eidem Domino noſtro, vel alteri, per quem poſſit ad ipſius notitiam pervenire. Regulas Sanctorum Patrum, decreta, ordinationes, ſeu diſpoſitiones, reſervationes, proviſiones, & mandata Apoſtolica totis viribus obſervabo, & faciam ab aliis obſervari. Hæreticos, Schiſmaticos, & Rebelles eidem Domino Noſtro, vel Succeſſoribus prædictis pro poſſe perſequar, & impugnabo. Sacras BB. Apoſtolorum memorias ſingulis trienniis ſeu quinquenniis perſonaliter, ac per me ipſum viſitabo, & Domino Noſtro, ſucceſſoribuſque præfatis rationem reddam de commiſſo mihi munere, deque rebus omnibus ad mei Monaſterii, ſeu Eccleſiæ ſtatum, ad Cleri, & Populi diſciplinam, animarum denique, quæ meæ fidei creditæ ſunt, ſalutem quovis modo pertinentibus, & viciſſim Mandata Apoſtolica humiliter recipiam, & quam diligentiſſime exequar. Quod ſi legitimo impedimento detentus fuero, prædicta omnia adimplebo per certum Nuntium ad hoc ſpeciale Mandatum habentem de gremio Conventus Monaſterii mei, aut alium in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutum, ſeu alias Perſonatum habentem, aut, his mihi deficientibus, per aliquem alium Presbyterum Sæcularem, vel Regularem ſpectatæ probitatis, & religionis, de ſupradictis omnibus plene inſtructum. De hujuſmodi autem impedimento docebo per legitimas probationes ad S. R. E. Cardinalem Congregationis Sac. Concilii Præfectum per dictum Nuntium tranſmittendas. Poſſeſſiones vero ad Monaſterium meum pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum conſenſu Conventus Monaſterii mei, inconſulto Romano Pontifice. Et ſi ad aliquam alienationem devenero, pœnas in quadam ſuper hoc edita Conſtitutione contentas, eo ipſo incurrere volo. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

Nulli ergo &c.

BULLA DECIMA QUINTA.

AD PAROCHOS.

De Doctrina Chriſtiana populis tradenda: qua ratione, & methodo Fidelium indigentiæ hac in re conſulendum ſit.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub num. XII. data die 7. Februarii anno 1741. Pontificatus vero anno II.

Etſi minime Nobis dubitandum ſit, omnes, quibus animarum cura credita eſt, Voſque præſertim, Venerabiles Fratres, ad Apoſtolatus officium evectos, atque in Prælationis faſtigio a Deo conſtitutos, in id potiſſimum ſollicitudinem intendere, ut Chriſtianus populus cæleſtis Doctrinæ pabulo enutritus, & rudimentis Fidei ſaluberrime inſtructus, in ſemitam Mandatorum Domini facem Vobis præferentibus, feliciter dirigatur: temperare tamen non poſſumus, quin vos ipſos Noſtræ auctoritatis, ac Paternæ dilectionis ſtimulis excitemus ad tam pium, tamque ſalutare Opus Doctrinæ Chriſtianæ impenſiori cura provehendum, ſublatis iis impedimentis, quæ animarum ſaluti adverſantur.

Quia

Quia vero ſcientibus Legem loquimur, & vigiles Eccleſiarum hortamur Antiſtites, quibus nec Pietatis, nec alia ſacrarum Litterarum deſunt præſidia; ſupervacaneum ducimus plurimis urgere argumentis, non ſatis eſſe ad cæleſtem Beatitudinem aſſequendam, confuſim, & involute credere a Deo revelata, & ab Eccleſia Catholica propoſita Myſteria; ſed hanc cæleſtem Doctrinam divinitus traditam, & quæ ex auditu concipitur, Doctoris legitimi, ac fidelis miniſterio ita eſſe accipiendam, ut ſingillatim illius capita explicentur, & eorum aliqua neceſſitate *medii*, aliqua vero neceſſitate *præcepti* Fidelibus ad credendum proponantur. Præterea licet per fidem juſtificari dicamur, cum ea ſit humanæ ſalutis initium, & fundamentum; ad futuram tamen, quam inquirimus Civitatem, ut pervenire aliquando mereamur ſatis compertum eſt, ſolam Fidem non ſufficere; ſed viam noſſe, conſtanterque tenere oportere, nempe præcepta Dei, & Eccleſiæ, tum virtutes, quas perſequi, tum vitia, quæ ſtudioſe declinare debemus.

Quæ quidem omnia cum primis Catholicæ Fidei rudimentis, ſivè *Doctrina*, ut ajunt, *Chriſtiana*, contineantur; Epiſcopalis muneris exigit ratio, ut illa in ſingulis Diœceſibus, & ubique locorum recte, atque ex ordine explicetur; nec poſſe Epiſcopos ſine tacito conſcientiæ convicio illam negligere, ſed in hoc opus maxime neceſſarium omnem curam, & diligentiam conferre debere. Id tamen oneris non ita Epiſcopo impoſitum eſſe intelligimus, ut ipſe per ſe Doctrinæ Chriſtianæ ſemper interſit, pueros interroget, & Myſteria Fidei, quam profitemur, aperiat; nimium quippe novimus, in Paſtoralis ſollicitudinis munere prægravari Apoſtolicæ ſervitutis ſarcinam, ac plane intelleximus, cum Anconitanam primum, tum deinde Bononienſem Eccleſiam regeremus, multis, variiſque curarum veluti fluctibus jactari Præſulem ſuo ſatis muneri facere cupientem. Id vero futurum affirmamus, ut ſi Epiſcopus, alieno etiam a Viſitatione Diœceſis tempore, quandoque adſit ubi doctrina traditur chriſtiano homine digna, pueros, puellaſque de rebus antea auditis ſiſcitetur, ac Myſteria noſtræ Religionis evolvat, & annunciet; Paſtoris operam in maximam crediti ſibi Gregis utilitatem ceſſuram, ejuſdemque exemplum alios excitaturum ad Vineam Domini Sabaoth pro viribus excolendam.

Hanc adminiſtrandæ Eccleſiæ quaſi legem ſibi dixerunt nedum veteres, ſed recentiores etiam Præſules, Beatorum Civium Albo adſcripti; Carolus nempe Borromæus, Franciſcus Saleſius, Turribius, Alexander Sauli, quorum aliqui (ut litteris conſignatum eſt) cum gravioribus diſtenti, atque impediti curis, adeſſe coram non poſſent, operæ, ac diligentiæ ſuæ Vicarium aliquem ex Canonicis, aut ex Sacerdotibus deſignabant, qui, ſuſceptis Paſtoralis Miniſterii partibus, Adoleſcentulos ad omnia Religionis Officia Fidei elementis informaret.

Optimum ergo, & ad profectum animarum maxime accommodatum erit Antiſtis exemplum, ſi, quod antea dictum eſt, id omni tempore, præſertim vero dum obit Diœceſim, in ſingulis Parœciis impleverit. Sed ut quiſque facile conjiciet, ad hoc vires ejus non ſuppetunt, ideoque ut propoſitum aſſequatur, neceſſe eſt, diligentia, quanta poteſt maxima, curet, ne in aliis, quos tam laudibilis, tamque fructuoſi operis Vicarios conſtituit, ſtudium, ac ſedulitas deſideretur.

Duo potiſſimum onera a Tridentina Synodo Curatoribus animarum ſunt impoſita: alterum ut Feſtis diebus de rebus divinis ſermonem ad Populum habeant; alterum, ut pueros, & rudiores quoſque, Divinæ Legis, Fideique rudimentis informent. Si ſtatis diebus eam Parochi concionem habebunt, quæ non perſuaſibilibus humanæ Sapientiæ verbis obſtrepat auribus, ſed captui Auditorum accommodata in eorum animos oſtenſione ſpiritus illabatur; ſi Myſterium aliquod annuntiabunt, in primis vero, quod eo tempore Eccleſia recolit, ea differentes, quæ ad virtutem incitamento ſint, & ad vitia fugienda, graviora præſertim, & quæ fœdius graſſantur in populo; ſi diebus ipſis (hoc enim pariter debent ſuo muneri) pueros, tamquam infantes modo genitos, nutriant Doctrinæ lacte, nunc hos, nunc illos interrogando, dubia, atque involuta explicando. Si demum cum Apoſtolo attendant lectioni, exhortationi, & doctrinæ, ut perfectus ſit homo Dei, & ad omne opus bonum inſtructus; fas eſt credere, exitum optatis reſpondere poſse, & populum acceptabilem ſectatorem bonorum operum facile exiturum.

Verum ſatis experientia compertum eſt, imparem eſſe ſolius Parochi laborem, cum nequeat unus omnes inſtruere, ubi Doctoris diligentiam numerus vincit. Quoties tamen Epiſcopus toto animo, ac ſtudio in Eccleſiam ſibi commiſſam incumbat, numquam neceſſariis, & opportunis deſtituetur auxiliis; ſemper enim inveniet, qui Tonſura initiari, qui per Minorum, qui per Sacrorum Ordinum gradus ad Sacerdotii faſtigium promoveri, qui denique ad Eccleſiaſtica Benificia viam ſibi munire ſtudeant. Graviſſimis idcirco verbis (& verbis facta reſpondeant) affirmet Epiſcopus, numquam ſe facturum, ut Tonſura inauguret grandiores ætate, aut Minores, præſertim vero Majores Ordines iis conferat, qui in tradenda Chriſtiana Doctrina operam ſuam Parochis commodare neglexerint. Hunc porro Clericorum numerum idem Epiſcopus in ſingulas ſuæ Civitatis, & Diœceſis Parochias apte diſtribuat, & eorum aliquos determinatæ Eccleſiæ adſcribat. Denuntiet præterea, ac fidem præſtet, in conferendo Parochiarum, & aliorum Beneficiorum Jure, plurimum apud ſe ponderis, & momenti habiturum ſtudium, & diligentiam in hoc opus a Clericis collatam: atque ita re ipſa conſtabit, non Rectori tantum impoſitum eſſe docendi munus, ſed plures illi præſto eſſe, ut omnes Officii ſui numeros cumulate implere poſſit.

His accedit, Sacris Apoſtolicis Conſtitutionibus, & ſeptima præſertim fel. rec. Leonis X. Prædeceſſoris Noſtri edita in Concilio Lateranenſi, ſaluberrime cautum fuiſse, ut tam Ludimagiſtri diſcipulos ſuos, quam piæ Feminæ puellas inſtituentes, ſana, & incorrupta Doctrina, (Epiſcopo id potiſſimum urgente) tamquam pabulo vitæ, nutriant, & confirment. Conſtat etiam, ipſum Epiſcopum poſſe, ac debere Sacris Oratoribus quam diligentiſſime commendare, ut pro concione in Parentum aures, animoſque ingerant, ſua intereſſe Myſteriis noſtræ Religionis ſuſceptam prolem imbuere; & ſi ad id minus idonei fuerint, filios in Eccleſiam adduci oportere, in qua Divinæ Legis præcepta explicantur. Pluribus itidem in locis pia, ac laudabilis, &, ubi non ſit recepta, inducenda conſuetudo invaluit, ut Parocho idem munus perſequenti auxilium ferant Laici tum viri, tum mulieres, in Chriſtiana inſtitutione veluti adjutricem operam navantes, qui audiunt pueros, ac puellas, Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum Apoſtolorum, aliaque id genus memoriter pronantiantes. Alibi quoque Sodalitia erecta ſunt, quorum cura in explicanda Chriſtianæ Religionis diſciplina verſatur, & quorum Inſtitutum nedum meritis laudibus cumulat ſan. mem. Pius V. in ſua Conſtitutione, quæ incipit; *Ex debito*; ſed in omnibus etiam Diœceſibus propagari enixe expoſcit. Quæ quidem omnia in unum collecta ſi ſedulo perpendantur, certum omnibus, atque exploratim erit, ubi multa ſit meſſis, paucos nequaquam eſſe Operarios, nec eos deeſse, qui parvulis panem petentibus frangant.

Sed quia compertum eſt, non ſolum Adoleſcentulos, illoſque qui confirmata ſunt jam ætate, in divinarum rerum ignoratione verſari, ſed etiam viros, ipſoſque ſenes ſalutaris Doctrinæ eſse omnino expertes; vel quia numquam illam perceperunt, vel quia jamdiu perceptam paullatim delevit oblivio: huic etiam malo provida Epiſcoporum occurret vigilantia, ſi operis ſui Vicarios cogent, quæ parata ſunt, remedia ſedulo adhibere.

Ut autem ab iis, qui in prima ſunt ætate, ſermo inſtituatur, ad Sacram Euchariſtiam, & Confirmationem admitti plures poſtulant: pauci enim enixam hanc voluntatem, ac fere impatiens ſtudium non præſeferunt. Moneat igitur Epiſcopus Parochos, eiſque diſtricte præcipiat, ne quis eorum ſacrum Euchariſtiæ Sacramentum adminiſtret, & *Schedulam*, ut ajunt, Confirmationis iis tradat, qui graviora Fidei, & Doctrinæ capita, & Sacramenti virtutem, & vim ignoret; vel quia parum in hoc Tyrocinio profecerint, vel quia ea neglexerint audire, quæ ad hujuſmodi Sacramenta pie, riteque ſuſcipienda ſtatis temporibus tradita ſunt. Hoc ſane pacto primæ ætati ſatis videri poteſt conſultum.

Si vero loquamur de Adoleſcentia, quoniam unuſquiſque proprium donum habet ex Deo, uſu ſatis conſtat, alios Eccleſiaſticæ, alios vero ſæcularis vitæ rationem inire. De primo hominum genere verba jam fecimus, cum de iis ageremus, qui Ordinibus initiari volunt. Id unum addi poſse videtur, rem fore magni commodi, multæque utilitatis plenam, ſi qui ſe ſiſtunt examini, eos Præſul potiſſimum interroget de iis, quibus Chriſtiani hominis ſcientia continetur. Etenim magiſtra rerum experientia edocuit, ex his aliquos, tametſi latinis ſermonis nitore, & elegantia excultos, in ſcientiarum curriculo liberaliter inſtitutos, & quæ ad Ordines pertinent apprime callentes, de Doctrina tamen Chriſtiana percunctanti parum, aut nihil appoſite reſpondere.

Si autem ad eos, qui in ſæculo degunt, mentis aciem convertimus, palam fit, illos ut plurimum ſacri conjugii fœdera inire. Verum cum Matrimonio jungendi non ſint, ſi Parochus, ut debet, prius interrogando deprehenderit, Marem, ſeu Feminam, quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt, ignorare; vix tantæ, ac tam luctuoſæ ignorantiæ locum relinquet Epiſcopus, quin Paſtores animarum admoneat officii ſui, & huic ſi deſint, negligentiæ reperat pœnas.

Omnes denique omnium ætatum, atque ordinum homines ſolent identidem ſordes animæ Pœnitentiæ Sacramento detergere. Curabit itaque Epiſcopus, ut Sacerdos excipiens Confeſſiones, fixum illud, immotumque animo ſemper habeat, invalidam eſse Abſolutionem Sacramen-

menialem, quam quis ignoranti res neceſsarias neceſſitate *medii* impertitur, nec poſſe homines Deo per hujuſmodi Sacramentum reconciliari, niſi prius excuſſa hujus ignorantiæ caligine, ad agnitionem Fidei educantur. Sedulo etiam animadvertet Confeſſarius, in aliud tempus rejiciendam eſſe Abſolutionem illius, qui neceſſaria neceſſitate *præcepti* ſuo vitio neſcit; & eo quandoque caſu Pœnitentem abſolvi poſſe, quo ſe vincibilis hujus ignorantiæ reum agnoſcat, & accuſet; ac intime dolens, tum a Deo veniam precetur, tum Confeſſario ſerio promittat, operam ſe impenſe daturum, qua, Divinæ Gratiæ præſidio, diſcat etiam neceſſaria neceſſitate *præcepti*.

Hanc profecto Chriſtiani populi inſtituendi rationem ſi Paſtores ſibi propoſuerint, ſi eorum conſilia, labores, & ſtudia ad propoſitam methodum duxerint referenda; ſperare fas eſt, Fide, & opere gregem ita in dies profecturum, ut coædificetur in habitaculum Dei in ſpiritu Sancto. At vero cum maximi momenti ea res ſit, nullaque alia ad Dei gloriam, & ad animarum ſalutem utilius inſtituta, mirari nemo debet, quod plurima paſſim objiciantur impedimenta.

Sitæ quandoque ſunt in agro parvæ, humileſque Eccleſiæ, aliæ Parochiali proximæ, aliæ vero longo intervallo disjunctæ, ad quas diebus feſtis Patres-familias una cum liberis accedunt, Sacerdotem Sacris operantem audituri; ex quo fit, ut ſuæ Parochiæ numquam fere interſint, nec ullum de Myſteriis Fidei, de Præceptis, de Sacramentis verbum accipiant. Epiſcopus huic malo occurret, ſuamque objiciet auctoritatem. Et primo quidem, quoad parvas Eccleſias Parochiali proxima, expreſſa lege caveatur, ne quis antea Sacrificium faciat, quam Parochus Miſſam celebraverit, ſermonem habuerit, ceteraſque ſui muneris partes abſolverit; hoc enim pacto Eccleſia Parochialis confluentium Parochianorum numero celebrabitur. Quo vero ad parvas Eccleſias a Parochiali longe ſepoſitas, cum difficile admodum ſit, Parochianos ob locorum diſtantiam, longum iter, atque aſperum, hyemali præſertim tempore, cum pluviæ inundant, Parochialem adire, ibique Divinis Officiis intereſſe, relicta Eccleſia proximiore: decernat Epiſcopus, gravibus etiam ſtatutis pœnis, quod Sacerdotes ibi operantes Chriſtianæ Doctrinæ ſummam populo tradant, Divinamque Legem annuntient. Monendus tamen eſt Parochus, ne alienæ operæ nimium tribuat, ſed videat ipſe quo loco res ſint, cum pueri Sacramentum Euchariſtiæ, & Confirmationis, alii vero Matrimonii, ſibi adminiſtrari expoſcant.

Praeterea ſua etiam Urbes habent impedimenta; ſæpe enim contingit, in aliis Eccleſiis, ac præſertim Regularium, ſollemni ritu, magnaque populi frequentia, Feſtum aliquem diem celebrari: ideoque ſi in Eccleſia Parochiali, ſummo mane, aut ſtatim a prandio Catechiſmus habeatur; aut nemo, aut pauci admodum ſunt, qui eidem Catechiſmo interſint, quique præſcriptas horas non cauſſentur. Sin vero captentur horæ Civitatis commodo magis appoſitæ, uſu compertum eſt, Populum ad Eccleſiam confluere, in qua Feſtus dies agitur; & celebritate pompæ illectum, Doctrinam Chriſtianam non ſine gravi animæ detrimento deſerere. In hoc articulo quia certa, & communis regula præſcribi non poteſt, id totum relictum eſſe volumus prudentiæ vigilis Eccleſiæ Antiſtitis, qui attenta loci, temporis, perſonarum qualitate, expenſiſque rerum omnium momentis, ita ſtudeat ſollemnis diei celebritatem cum Doctrina Chriſtiana componere, ne alteri altera ſit impedimento. Quod ſi Regulares, & Exempti contradixerint, & ſanctum hoc Doctrinæ opus, licet ab Epiſcopis prius admoniti, ſuis functionibus perturbare præſumpſerint; Noſtram locorum Ordinariis auctoritatem, qua potimur in Exemptos, pollicemur; nec alia Pontificiæ vigilantiæ deerunt remedia, ne Parochiales Eccleſiæ debitis fraudentur obſequiis.

Plurimum quoque ad Chriſtiani Populi inſtitutionem conferre poterit, ſi Viſitatores eligantur, quorum alii Civitatem, alii Diœceſim luſtrantes, omnia ſedulo inquirant, ut certior factus Epiſcopus, pro meritis cujuſque Paſtoris, aut præmia decernat, aut pœnas.

Clementis Papæ VIII. aliorumque Prædeceſſorum Noſtrorum veſtigiis inhærentes, hortamur in Domino, & enixe commendamus, in Doctrina Chriſtiana tradenda adhibere libellum de Clementis ejuſdem mandato a Cardinali Bellarmino conſcriptum, mox in deputata Congregatione diligenter examinatum, & approbatum; ac denique ab eodem Clemente in lucem eo ſaluberrimo conſilio edi juſſum, ut unus deinceps, idemque modus in docendo, & diſcendo Chriſtianam Doctrinam, ab omnibus teneretur. Nihil hac uniformitate optabilius, nihil ad præcavendos, qui in multiplicem Catechiſmorum varietatem irrepere poſſent errores, conducibilius, atque opportunius. Si alicubi vero contingat, ob peculiares regionum neceſſitates, alium quempiam adhiberi forte libellum, ſedulo invigilandum erit, ne quid ille contineat, ne quid in eum umquam inducatur, a Catholica veritate abſonum. Curandum inſuper, ut in eo fidei dogmata clare, & dilucide ſint explicata, additis, ſi quæ deſunt, neceſſariis, ac ſublatis quæ redundant: Brevis enim, & univoca docendi methodus multum prodeſse ſolet ad faciliorem interrogationem, cum quis periculum facit progreſſus puerorum.

Complectatur Liber hujuſmodi etiam Fidei, Spei, & Caritatis Actus, quos recte, ſcienterque compoſitos eſſe, minime dubitandum. Sed ſi aliter ſe res habeat, caſtigati emendato prælo donentur. Actus prædicti paucis potius, quam multis verbis efferri gaudent, dum illis tamen tota vis, & natura virtutis explicetur. Et quia Chriſtianam Religionem profitenti maxime neceſsaria eſt conſuetudo, & exercitatio ſæpius eliciendi dictos actus; idcirco ne illorum uſus circumſcribatur anguſtis finibus, & exiguo numero a quibuſdam ſingulis annis præfinito, Epiſcopus ſuæ non minus, quam alienæ ſalutis ſtudioſus, provide ſtatuat, ut in Parochiis, tum Urbis, tum Diœceſis, Rectores Animarum, poſt Miſsam Feſto die celebratam, ſtatim ante Aram provoluti, clara, & intelligibili voce dictos virtutum actus eliciant; & præire ſatagant Populo, verba ab ipſis prolata devote reddituro. Hoc enim pacto Fideles ſenſim illos memoriæ mandabunt, & aſsueſcent, nedum Feſtis, ſed aliis etiam diebus, in hac pia exercitatione verſari.

Saluberrimas has erudiendi Gregis rationes, quas Vobis, Venerabiles Fratres, per hæc Apoſtolica ſcripta notas eſſe volumus, quiſque veſtrum facile intelliget, conſonas eſſe *Monitis Noſtris Paſtoralibus* prælo jam demandatis, cum Sponſam Noſtram Bononienſem Eccleſiam Paterna Caritate cominus amplecteremur: illaſque prærerea ex Pontificiis Conſtitutionibus hauſtas eſse, & ſpectabilium Antiſtitum teſtimonio, & exemplo comprobatas. Quia vero maximam inde utilitatem proficiſci experimento cognovimus; quo majori poſsumus ſtudio Vos hortamur, & admonemus, ac per viſcera Miſericordiæ Dei noſtri enixe obteſtamur, ut pro injuncto Vobis Paſtoralis Miniſterii debito, præmiſsorum executioni ſtrenuo, conſtantique animo incumbatis ſedulo recogitantes, quidquid laboris, ſtudii, ac vigilantiæ in hunc ſcopum collatum fuerit, Deum omnium Bonorum Datorem uberi mercede retributurum: Et Apoſtolicam Benedictictionem ex animo Vobis impertimur. Datum Romæ &c.

BULLA DECIMA SEXTA.

De Appellationibus, & Inhibitionibus concedendis, vel denegandis.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub num. XLVIII. data die 30. Martii 1742. Pontificatus vero anno II.

AD militantis Eccleſiæ regimen nullo meritorum Noſtrorum ſuffragio, ſed imperſcrutabilis conſilii altitudine evocati, inter graves curas, quas aſſidue pro Noſtro munere ſuſtinemus, poſtrema illa non eſt, in quam totis viribus Nobis incumbendum eſse ducimus, ut graves nimium, diuturnæ, nulloque umquam tempore intermiſſæ Epiſcoporum, aliorumque ordinariam Juriſdictionem habentium querelæ adverſus majora Tribunalia, atque illa etiam Noſtræ Romanæ Curiæ, propoſitæ, tandem compeſcantur.

Intimo ſiquidem animi Noſtri mœrore, cum in Minoribus adhuc eſsemus, jamdiu intelleximus, pleroſque Locorum Ordinarios conqueri, ſenſim abuſum irrepſiſse, quod ad malitioſam petentium ſuggeſtionem, a Patriarchis, Metropolitanis, Sanctæ Sedis a latere Legatis, & diverſis dictæ Romanæ Curiæ Judicibus, *Inhibitiones* ſine delectu cauſæ, & rei, de qua agitur, examine, paſſim concedantur. Et quamvis in more poſitum ſit, dictas Inhibitiones indebite expeditas pro cauſsæ meritis revocari, & aboleri; remedium tamen inflicto vulneri non ſatis eſse dicunt, cum interea oporteat Epiſcopos, alioſque inferiores Judices, in ipſo cauſsarum, & Judiciorum curſu, otioſos immorari, jus ſuum judicialiter aſserere, & vindicare, & ad continendos in officio Populos gravia ſæpe incommoda, & diſpendia ſubire.

E contrario Nobis quoque, dum etiam in Minoribus eſſemus, Superiorum Judicum reſponſiones audire contigit, aſserentium, memoratas querelas inanes eſse, nec ulli innixas fundamento, utpote ex hac unica re cauſſam, & originem habentes, quod inferioribus grave eſt obedientiæ, ac ſubjectionis jugum erga majora Tribunalia, ipſiſque nimis diſplicet, ſibi ſubditis appellationis beneficio ſuccurri.

Porro cum facile hæc diſſidia componi, & ſuccreſcentia litium ſemina avelli poſſint; ſi quæ a Sacra Tridentina Synodo, ab Apoſtolicis Conſtitutionibus, & Congregationum Decretis provide ſancita ſunt, debitæ executioni mandentur: Nos idcirco ad conſervandam Eccleſiæ diſciplinam, reſtituendamque Tribunalibus formam eiſdem

Cano-

Canonicis legibus conſentaneam, pro credito Nobis Apoſtolicæ ſervitutis Officio, opportune duximus conſulendum.

Inhærentes itaque Decretis ejuſdem Sacri Concilii, necnon Congregationis Epiſcoporum, & Regularium, juſſu, & approbatione rec. mem. Clementis PP. VIII. Prædeceſſoris Noſtri alias editis die 16. Octobris 1060. itemque aliis Congregationis particularis, juſſu pariter, & approbatione fel. rec. Urbani PP. VIII. ſimiliter Prædeceſſoris Noſtri, promulgatis die 5. Septemb. 1626. eorumque declarationibus nuper ſupperadditis a piæ mem. Benedicto XIII. etiam Prædeceſſore Noſtro in Appendice Concilii Romani; aliiſque Apoſtolicis Conſtitutionibus, hac de re alias editis, & innovatis, & præſertim Conſtitutioni piæ mem. Gregorii XV., quæ incipit: *Inſcrutabili*, ſub datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1622. Nonis Februarii.

Diſtricte præcipimus, & mandamus, ne deinceps ab exequutione Decretorum dicti Sac. Concilii Tridentini, in omnibus illis cauſſis, & negotiis, in quibus exequutio hujuſmodi Epiſcopis, & locorum Ordinariis, etiam uti Sedis Apoſtolicæ Delegatis, ab eodem Sacro Concilio; vel dictis Apoſtolicis Conſtitutionibus, *appellatione, vel inhibitione quacumque poſtpoſita*; commiſſa eſt, appellatio aliqua in Tribunalibus prædictis recipiatur, vel Inhibitiones, Citationes generales, vel ſpeciales, cum Commiſſione inſerta, Monitoria, & alia hujuſmodi, per quæ dictorum Decretorum exequutio retardetur, aut Proceſsus ad ulteriora in eadem exequutione ſuſpendatur, aut impediatur, quoquo modo concedantur.

Itaque a quibuſcumque Mandatis, prohibitionibus, proviſionibus, & ſtatutis tam in Viſitatione, quam extra, pro Divino Cultu conſervando, & augendo, & præſertim circa ea, quæ obſervanda, & evitanda ſunt in celebratione Miſsæ, aut alio quovis modo reſpiciunt exequutionem Decreti Sac. Concilii *Seſſ. 21. de Refor. cap. 8., & ſeſſ. 22. in Decr. de obſerv. & evit. in celebr. Miſſ.*

Item a Decretis cogentibus Clericos tam Sæculares, quam Regulares, etiam Monachos, & exemptos, ad publicas Proceſſiones, ſervata tamen forma Conſtitutionis ſan. mem. Pii V., quæ incipit: *Etſi Mendicantium*, prout etiam a Decretis, & proviſionibus ſuper præcedentia inter Perſonas Eccleſiaſticas, tam Sæculares, quam Regulares in eiſdem Proceſſionibus, vel aſſociatione Defunctorum, delatione Umbellæ, & hujuſmodi: necnon ſuper obſervatione Cenſurarum, etiam Epiſcopalium, & Feſtorum Diœceſis, juxta diſpoſitionem ejuſdem Sacri Concilii *ſeſſ. 25. de Regul. c. 12. & c. 13.*

Item in omnibus iis, quæ ad curam Animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem quoquo modo pertinent, & præſertim adverſus Monitiones, Cenſuras, aut alias proviſiones, per quas Parochi, aut alii Curam Animarum exercentes, diebus ſaltem Dominicis, & Feſtis ſollemnibus Plebes ſibi commiſſas ſalutaribus verbis paſcere compellantur, docendo ea, quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt, juxta Decretum Sacri Concilii *ſeſſ. 5. de Ref. cap. 2.*

Item adverſus deputationem Vicariorum etiam perpetuorum, cum aſſignatione Congruæ, per quos Cura Animarum exerceatur, quoties plura Beneficia Curata ex diſpenſatione Apoſtolica ab aliquo obtineantur; vel quoties eadem Beneficia Curata Cathedralibus, Collegiatis, ſeu aliis Eccleſiis, vel Monaſteriis, Beneficiis, ſeu Collegiis, aut piis Locis quibuſcumque perpetuo unita, & annexa reperiuntur; juxta præſcriptum dicti Sacri Concilii *ſeſſ. 7. de Ref. c. 5. & c. 7.*, & juxta Conſtitutionem ſan. mem. Pii V. quæ incipit: *Ad exequendum*.

Item adverſus Viſitationem Beneficiorum Curatorum, ut ſupra, perpetuo unitorum, necnon quarumcumque Eccleſiarum quomodolibet exemptarum, prout etiam adverſus Decreta, & proviſiones ab Ordinario capiendas, ut quæ in eis reparatione indigent, reparentur, & Cura Animarum, ſi qua illis imminet aliiſque debitis obſequiis minime defraudentur, juxta diſpoſitionem Sacri Concilii eadem *ſeſſ. 7. de Reform. c. 8., & ſeſſ. 21. cap. 7.*

Item a Decretis, ſeu Mandatis, per quæ Epiſcopi, etiam uti Apoſtolicæ Sedis Delegati in Eccleſiis Parochialibus, aut Baptiſmalibus, in quibus Populus ita numeroſus eſt, ut unus Rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & cultui Divino peragendo, cogant Rectores, vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum Divinum celebrandum: aut etiam invitis Rectoribus, procedant ad conſtitutionem novarum Parochiarum, cum aſſignatione competentis portionis, ubi ob locorum diſtantiam, ſive difficultatem, Parochiani, ſine magno incommodo, ad percipienda Sacramenta, & Divina Officia audienda accedere non poſſunt; vel denique propter paupertatem, & in ceteris caſibus a jure permiſſis, deveniat ad uniones perpetuas aliorum Beneficiorum ſimplicium, non tamen Regularium, juxta diſpoſitionem Sacri Concilii *ſeſſ. 21. de Ref. cap. 4. & c. 5. & ſeſſ. 24. ſimiliter de Reform. cap. 13.*

Item a deputatione Coadjutorum, aut Vicariorum pro tempore, vel aliis proviſionibus ab Epiſcopo capiendis, etiam tamquam Apoſtolicæ Sedis Delegato, quando illiterati, & imperiti Parochialium Eccleſiarum Rectores ſacris minus apti ſunt officiis; cum aſſignatione partis fructuum pro ſufficienti illorum victu: necnon a ſuſpenſione, atque etiam a privatione illorum, qui turpiter, & ſcandaloſe vivunt, & poſtquam præmoniti ſunt, in ſua nequitia incorrigibiles perſeverant, juxta præſcriptum ejuſdem Concilii *d. ſeſſ. 21. de Reform. cap. 6.*

Item a translatione Beneficiorum ſimplicium, etiam Juriſpatronatus, ex Eccleſiis, quæ vetuſtate, vel alias collapſæ ſint, & ob eorum inopiam nequeant inſtaurari, vocatis iis, quorum intereſt, in Matrices, aut alias Eccleſias, cum omnibus emolumentis, & oneribus: prout etiam a Decretis cogentibus Patronos, Rectores, Beneficiatos, aut Parochianos, ſive Populum, ad refectionem, & inſtaurationem Eccleſiarum Parochialium, ſervata forma Sacri Concilii *d. ſeſſ. 21. cap. 7.*

Item a cenſuris, ſequeſtratione, & ſubtractione fructuum, aut aliis quibuſcumque proviſionibus, pro cogendis ad reſidentiam Parochis, ceteriſque omnibus, quibus Cura Animarum incumbit, juxta Decretum ejuſdem Sacri Concilii *ſeſſ. 23. de Reform. cap. 1.*

Item a denegatione, revocatione, ſuſpenſione, vel reſtrictione, & limitatione facultatis audiendi Confeſſiones, reſpectu eorum, qui Parochiale Beneficium non obtinent, etiamſi fuerint Regulares, pro excipiendis Confeſſionibus Sæcularium, juxta ordinationem Sacri Concilii *ſeſſ. 23. cap. 15.*, & Prædeceſſorum Noſtrorum Conſtitutiones, ac præcipue illam fel. rec. Clementis X., quæ incipit: *Superna*.

Item in illis Civitatibus, aut Locis, ubi vel Parochiales Eccleſiæ certos non habent fines, nec earum Rectores proprium Populum, quem regant, ſed promiſcue petentibus Sacramenta adminiſtrant, vel etiam nullæ ſunt Parochiales, a diviſione, ſeu diſtinctione Parochiarum, earumque ordinatione, ſive inſtitutione in titulum perpetuum, juxta Decr. S. Concilii *ſeſſ. 24. de Ref. c. 13.*

Item a deputatione Vicarii, vel Oeconomi, cum aſſignatione Congruæ, pro tempore, quo vacat Eccleſia Parochialis: prout etiam ab indictione Concurſus, relatione Examinatorum, necnon præelectione, & proviſione Epiſcopi in eodem Concurſu, juxta definitionem Sacri Concilii eadem *ſeſſ. 24. de Ref. cap. 18.*

Item a Mandatis, ſeu Decretis inhibentibus prædicationem, vel publicas lectiones, aut coercentibus, vel punientibus quoſcumque, etiam exemptos, tam Sæculares, quam Regulares, qui in alienis Eccleſiis, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, abſque Epiſcopi licentia, & in Eccleſiis ſuis, aut ſuorum Ordinum non petita illius benedictione, aut ipſo contradicente, prædicare præſumpſerint; juxta Decretum S. Concilii *ſeſſ. 5. de Reform. c. 2., & ſeſſ. 24. ſimiliter de Reform. cap. 4.* & Conſtitutionem piæ mem. Gregorii XV., quæ incipit: *Inſcrutabili §. fin.* una cum declarationibus contentis in Conſtit. Clementis PP. X., quæ incipit: *Superna*.

Et generaliter in omnibus iis, quæ pertinent ad Curam Animarum, & rectam Sacramentorum adminiſtrationem, adverſus viſitationem, correctionem, coercitionem, & quaſcumque alias proviſiones Epiſcopi Diœceſani, etiam quoad exemptos, ſive Sæculares, ſive Regulares, juxta laudatam Conſtitutionem Gregorii XV., quæ incipit: *Inſcrutabili*.

Item adverſus quaſcumque Proviſiones, & Decreta pro conſervanda, aut reſtituenda clauſura Sancti-Monialium, aut pro correctione, ſeu punitione eorum, qui circa perſonas intra Monaſteria degentes, aut circa Clauſuram, vel circa bonorum adminiſtrationem deliquerint. Prout etiam ab examine pro approbatione, vel reprobatione Confeſſariorum ſive Regularium, ſive Sæcularium, quomodocumque exemptorum, & tam Ordinariorum, quam Extraordinariorum, pro excipiendis Confeſſionibus Monialium, etiam Regularibus ſubjectarum: itidemque a Decretis, vel aliis quibuſcumque proviſionibus cogentibus Adminiſtratores, ſive Sæculares, ſive Regulares quomodolibet exemptos, ad reddendam ſingulis annis rationem bonorum ad Monaſteria Sancti-Monialium hujuſmodi pertinentium: ac demum a quibuſcumque Decretis ſuper amotione Capellanorum, Sacriſtarum, & aliorum quorumcumque Officialium, & Miniſtrorum, tam Sæcularium, quam Regularium, ipſis Monialibus, vel eorum Eccleſiis inſervientium, juxta diſpoſitionem S Concilii *ſeſſ. 25. de Reg. & Monial. c. 5. c. 9. & c. 10.* ſervata tamen, quoad Regulares, & exemptos, forma prædictæ Conſtitutionis rec. mem. Gregorii XV., quæ incipit: *Inſcrutabili*.

Item adverſus paſtoralem Viſitationem Diœceſis, & præſertim Monaſteriorum, Commendatorum, Abbatiarum, Prioratuum, & Præpoſiturarum, in quibus non viget Regularis Obſervantia, necnon Beneficiorum, tam Curatorum quam non Curatorum Sæcularium, & Regularium

quali-

qualitercumque commendatorum, etiam exemptorum: prout etiam ab exequutione eorum, quæ in ipſa Viſitatione mandata, decreta, aut judicata fuerint. Necnon ſimiliter a quibuſcumque Decretis, & Proviſionibus, etiam extra Viſitationem, pro conſervatione, vel reparatione Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, quoad vitam, mores, & honeſtatem quorumcumque Clericorum, luxum, comeſſationes, choreas, luſus, crimina, & ſæcularia negotia fugienda, atque evitanda; juxta plura Decreta dicti S. Concilii, & præſertim *ſeſſ. 6. de Ref. c. 4. ſeſſ. 13. c. 1. ſeſſ. 14. c. 4. ſeſſ. 21, c. 8. ſeſſ. 22. c. 1., & c. 8., & ſeſſ. 24. c. 10.* ad formam tamen Decretorum Sac. Congr. Epiſcoporum de mandato ſan. mem. Clementis VII. editorum anno 1069.

Item a Decretis cogentibus præſentatos, electos, vel nominatos a quibuſvis Eccleſiaſticis Perſonis, etiam Noſtris, & Sedis Apoſtolicæ Nuntiis, ad quævis Eccleſiaſtica Beneficia, ad ſe ſubjiciendum examini Ordinarii, antequam inſtituantur, confirmentur, vel admittantur, quemadmodum cavetur *ſeſſ. 7. de Reform. cap. 13.*

Item a denegatione Sacrorum Ordinum, vel adſcenſus ad alios Majores; prout etiam adverſus ſuſpenſionem ab Ordinibus jam ſuſceptis, ob crimen occultum, ſive ex informata conſcientia, juxta diſpoſitionem Sacri Concilii *ſeſſ. 14. de Reform. c. 1. & cap. 3. & ſeſſ. 21. cap. 1. & ſeſſ. 23. cap. 16.*

Item a præfixione termini, intra quem Regularis Epiſcopo non ſubditus, qui intra Clauſtra Monaſterii degat, & extra ea ita notorie deliquerit, ut populo ſcandalo ſit, a ſuo Superiore puniri debeat, ac de punitione ipſe Epiſcopus certior fieri, juxta Decretum Sacri Concilii *ſeſſ. 25. de Reg. c. 14.* & Conſtit. fel. recor. Clementis PP. VIII., quæ incipit: *Suſcepti muneris*: necnon adverſus punitionem, & correctionem eorumdem Regularium, qui circa perſonas intra ſepta degentes, aut circa Clauſuram ipſam deliquerint; juxta prædictam Conſtitutionem Gregorii XV., quæ incipit: *Inſcrutabili.*

Item a Cenſuris, aut aliis proviſionibus contra Concubinarios, & præſertim Clericos etiam retinentes domi, aut extra, Mulieres ſuſpectas; juxta præſcriptum S. Concilii *ſeſſ. 24. de Ref. Matr. c. 8. & ſeſſ. 25. de Ref. c. 14.*

Item adverſus privationem Privilegii Fori, & alias proviſiones contra Clericos non incedentes in habitu, & tonſura, & in aliis caſibus a S. Concilio præſcriptis *ſeſſ. 14. de Ref. c. 6. & ſeſſ. 23. ſimiliter c. 6.*

Prout etiam ab examine, approbatione, vel reprobatione Patrimonii Sacri, Penſionis Eccleſiaſticæ, aut Beneficii, quoad Clericos promovendos ad Sacros Ordines; juxta diſpoſitionem ejuſdem Concilii *ſeſſ. 21. de Ref. c. 2.*

Item adverſus convocationem Capituli, quam faciat Epiſcopus ad aliquid deliberandum, & juxta vota ipſorum Capitularium concludendum, quoties de re ad ſuum, vel ſuorum commodum ſpectante non agatur; juxta Decretum S. Concilii *ſeſſ. 25. de Reform. cap. 6.*

Item a Mandatis, ſeu Decretis ſuper converſione tertiæ partis fructuum, & quorumcumque proventuum, & obventionum, tam Dignitatum, quam Canonicatuum, Perſonatuum, portionum, & officiorum, in diſtributiones quotidianas, earumque diviſiones inter Dignitates obtinentes, & ceteros Divinis intereſſentes, in Eccleſiis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, in quibus nullæ ſunt diſtributiones hujuſmodi quotidianæ, vel ita tenues, ut veriſimiliter negligantur; juxta Conſtitutionem ejuſdem Conciliii *ſeſſ. 21. de Ref. c. 3. & ſeſſ. 22. ſimiliter de Reform. c. 3.*

Item adverſus exercitium facultatum Epiſcopis competentium ſuper executione omnium piarum diſpoſitionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, in caſibus a Jure conceſſis, juxta diſpoſitionem Sacri Concilii *ſeſſ. 22. de Reform. c. 8.*

Item a Viſitatione Hoſpitalium, Collegiorum quorumcumque, & Confraternitatum Laicorum, Eleemoſynarum, Montium Pietatis, ſive Caritatis, & omnium Piorum Locorum quomodocumque nuncupatorum, etiamſi eorum Cura ad Laicos pertineat, aut exemptionis privilegio ſint munita: ac denique a cognitione, & exequutione eorum omnium, quæ ad Dei Cultum, aut Animarum ſalutem, ſeu Pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt juxta dictum Decretum S. Concilii *ſeſſ. 22. de Ref. c. 8.*

Item a Decretis, ſeu Mandatis cogentibus Adminiſtratores tam Eccleſiaſticos, quam Laicos, etiam exemptos, Fabricæ cujuſvis Eccleſiæ, etiam Cathedralis, Hoſpitalis, Confraternitatis, Eleemoſynæ, Montis Pietatis, & quorumcumque Locorum ad reddendam ſingulis annis ipſi Ordinario rationem ſuæ adminiſtrationis, niſi aliud in inſtitutione, & ordinatione talis Eccleſiæ, ſeu Fabricæ expreſſe cautum fuerit; juxta Decreta S. Concilii *ſeſſ. 7. de Ref. c. 15. & ſeſſ. 22. c. 9. & ſeſſ. 25. c. 8.*

Item a Decretis compellentibus Notarios, etiam Apoſtolica, Imperiali, aut Regia auctoritate creatos, & ſcribentes in cauſſis Eccleſiaſticis, vel Spiritualibus, ad ſe ſubjiciendum examini, eorumque remotione, vel ſuſpenſione in caſu delicti, vel imperitiæ; juxta præſcriptum S. Concilii *dicta ſeſſ. 22. c. 10.*

Item ab erectione Seminarii, & taxatione quarumcumque Dignitatum, Perſonatuum, Officiorum, Præbendarum, Portionum, Abbatiarum, & Prioratuum cujuſcumque Ordinis, etiam Regularis, Hoſpitalium, quæ dantur in titulum, vel adminiſtrationem, & Beneficiorum quorumcumque, etiam Regularium, etiam Jurispatronatus, etiam exemptorum, etiam nullius Diœceſis, vel aliis Eccleſiis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, & aliis quibuſvis Locis piis, etiam exemptis, annexorum, ac quorumcumque aliorum Eccleſiaſticorum redituum, ſeu proventuum ad Fabricas Eccleſiarum, Confraternitates, & Monaſteria omnia, non tamen Mendicantium, pertinentium, necnon Decimarum quacumque ratione ad Laicos, atque etiam Milites cujuſcumque militiæ, aut Ordinis, Hieroſolymitano excepto, ſpectantium, pro ejuſdem Seminarii manutentione: prout etiam ab unione, & applicatione aliquot Beneficiorum ſimplicium; necnon a Decretis cogentibus eos, qui Scholaſterias obtinent, vel quibus lectionis, vel Doctrinæ munus eſt annexum, ad docendum per ſe ipſos, vel idoneos Subſtitutos; & generaliter a mandatis, & proviſionibus, quæ quoquo modo reſpiciunt curam, directionem, & adminiſtrationem Seminarii, plenamque exequutionem Decreti editi a Sacro Concilio ſuper Collegio Puerorum in ſingulis Cathedralibus inſtituendo, *ſeſſ. 13. de Ref. c. 18.*

Item a mandatis, ſeu Decretis cogentibus Oeconomos, Vicarios Capitulares, ad reddendam rationem adminiſtrationis per eos geſtæ Sede Epiſcopali vacante, juxta præſcriptum Sacri Concilii *ſeſſ. 24. de Ref. c. 16.*

Item a comminatione excommunicationis a Jure latæ, & a ſententia excommunicationis latæ ab homine, ſuſpenſionis, & interdicti, niſi appellatio fuerit interpoſita ex capite nullitatis: & e converſo a Sententia abſolutionis ab eiſdem Cenſuris Eccleſiaſticis.

Et generaliter ab exequutione aliorum quorumcumque Decretorum dicti Sacri Concilii Tridentini, Epiſcopis, atque Ordinariis locorum demandata ab ipſo Concilio, & in Conſtitutione fel. rec. Pii PP. IV. quæ incipit: *Benedictus Deus.*

Volumus, præcipimus, & mandamus, quod ab Archiepiſcopis, Patriarchis, ſeu Primatibus, aliiſque Judicibus Eccleſiaſticis, etiam Noſtris, & Sedis Apoſtolicæ Nuntiis, vel de latere Legatis, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, atque etiam Cameræ noſtræ generali Auditore, Signaturæ Juſtitiæ Præfecto, ceteriſque Judicibus Romanæ Curiæ, eorumque Vicariis, & Officialibus, Citationes generales, vel ſpeciales cum Commiſſione inſerta, Monitoria, & alia hujuſmodi cum Inhibitione, per quam exequutio Decretorum, Mandatorum, & Proviſionum hujuſmodi retardaretur, ſuſpendatur, aut impediatur, minime concedantur, & quatenus nunc, aut in poſterum conceſſa fuerint, nullatenus inhibeant, atque ab Epiſcopis, aliiſque locorum Ordinariis impune ſperni poſſint; quacumque conſuetudine etiam immemorabili, vel quovis privilegio, aut ſtylo concedendi Inhibitiones in cauſſis prædictis, tametſi temporarias, penitus excluſis. Nos enim Citationes, & Monitoria aliter, quam ut præfertur, conceſſa, vel in poſterum concedenda, nulla, atque irrita declaramus, & pro nullis, atque irritis haberi volumus, & mandamus; Decernentes, quod adverſus Decreta, Mandata, & Proviſiones ejuſmodi, quas, vel quæ ab Epiſcopis, aliiſque locorum Ordinariis fieri, vel capi contigerit in cauſſis, & negotiis prædictis, vel ſimplex dumtaxat, & extrajudicialis recurſus per viam ſupplicis libelli, ad Nos, & Succeſſores noſtros Romanos Pontifices, vel reſpective, & juxta cauſſarum naturam, & qualitatem, Appellatio ad quos de Jure, in ſolo devolutivo, & ſine retardatione, vel præjudicio legitimæ exequutionis, recipi, & admitti poſſit.

Quoniam vero in hiſce ipſis negotiis, & cauſſis, in quibus Inhibitiones Canonicam exequutionem impedientes, aut ſuſpendentes, concedi non debent, dari poſſunt caſus, qui per ipſum Sacrum Concilium Tridentinum, vel juxta ejus Mentem, per Apoſtolicas Conſtitutiones, & Sacrarum Congregationum declarationes, aut communem Doctorum Sententiam, a præfata generali regula de non concedendis Inhibitionibus, eiſque poſthabendis, excipiuntur, quippe ut plurimum non aliter, quam prudenti Judicis arbitrio ſecundum particulares facti circumſtantias æſtimari poſſunt. Hinc Nos, ne ſub ejuſmodi prætextu, Inhibitiones, ut ſupra prohibitæ, vulgo, & ſine ullo delectu, etiam in caſibus non exceptis, concedantur: Statuimus, & mandamus, quod in dictis cauſſis, & negotiis ſuperius expreſſis, Metropolitani, Patriarchæ, Primates, aliique Judices prædicti, & præſertim Cameræ noſtræ generalis Auditor, ejuſque Locumtenentes, & Signaturæ Juſtitiæ Præfectus, ejuſque Auditor, ad quos in contingenti caſu pro obtinenda inhibitione recurſum haberi contigerit, etiamſi aſſeratur, caſum illum

a S. Con-

a S. Concilio, vel Apoſtolicis Conſtitutionibus, quacumque de cauſſa exceptum eſſe: nihilominus litteras Citatorias, vel Monitorias cum Inhibitione hujuſmodi non concedant, niſi prius ex facti circumſtantiis, in ſupplici libello a Parte recurrente clare, ac dilucide exponendis, & cum aliquo documento ſemiplene ſaltem verificandis, eiſdem ſummariæ apparuerit, caſum illum eſſe de exceptis, & propterea Epiſcopo vel Ordinario Loci inhibendum eſſe, ne ad ulteriora procedat, tunc enim, & non alias, & poſtquam ipſi Judices, quorum conſcientiam hac in parte oneramus, ſuper dicto ſuplici libello manu ſua reſcripſerint quod inhibitio concedi poteſt, libellusque cum reſcripto ejuſmodi in Actis productus fuerit, diligenter ibidem cuſtodiendus, & aſſervandus, liceat eorum Notariis, ſive Actuariis litteras Citatorias cum dicta inhibitione expedire, & Parti recurrenti tradere, ita tamen, ut in earum calce expreſſe adjiciatur ſequens clauſula: *Nos enim, attentis Juribus, & ſupplici libello Nobis præſentatis, atque in Actis exhibitis, ſic, ut præfertur, inhibendum eſſe, ſpeciali Reſcripto mandavimus*:. Alias litteræ ejuſmodi ſine tali clauſula nullam vim inhibendi habeant in caſibus prædictis.

Et nihilominus ſi Notarii, ſine dicto ſpeciali Reſcripto ſuper ſupplici libello, aut ſine productione illius in Actis, aut ſine prædicta clauſula, Citationes ullas, aut Monitoria cum inhibitione, ſub quocumque prætextu, ſeu colore, expedire, ac tradere præſumpſerint, etiamſi ille, aut illa a Judice ſubſcripta fuerint, pœnam infamiæ, & perpetuæ inhabilitatis, ad Officium Notarii in cauſſis Eccleſiaſticis exercendum, & quoad illos Cameræ noſtræ generalis Auditoris, aut aliorum Romanæ Curiæ Judicum ſuperius expreſſorum, etiam quinquaginta ducatorum auri de Camera; pro una medietate Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ, & pro alia ipſi Parti recurrenti, & in cauſſa intereſſe habenti; ſin minus alicui ex Locis Piis, arbitrio Noſtro, Noſtrorumque Succeſſorum deſtinando, applicandam, ipſo facto incurrant.

Ad hæc, ſimiliter inhærentes diſpoſitioni ejuſdem Sacri Concilii *ſeſs. 7. de Ref. c. 14., & ſeſs. 14. c. 5.*, necnon etiam decreto Piæ mem. Benedicti XIII. hac in re promulgato inter ejus addiriones ad decreta Urbani Papæ VIII. in appendice ad Concilium Romanum, volumus, & mandamus, quod Clerici Sæculares, aut Regulares extra Monaſterium degentes, quomodolibet exempti, in Civilibus Cauſſis mercedum, & miſerabilium Perſonarum, etiamſi certum Judicem a Sede Apoſtolica deputatum in partibus habeant; in aliis vero, ſi ipſum Judicem non habuerint, coram Locorum Ordinariis, tamquam ab ipſa Sede delegatis, conveniri in prima inſtantia, & Jure medio ad ſolvendum debitum cogi poſſint.

Quo vero ad Perſonas non exemptas, inhærendo ſimiliter diſpoſitioni ejuſdem Sacri Concilii *ſeſs. 13. de Ref. c. 1. & ſeſs. 22. c. 7., & ſeſs. 24. c. 20.* necnon ſupradictis Decretis generalibus Congregationis Epiſcoporum editis anno 1060. cum noviſſimis additionibus, ſeu declarationibus Piæ mem. Benedicti XIII. in Appendice Concilii Romani; Volumus, ſtatuimus, & mandamus, quod Cauſæ omnes, tam Civiles, quam Criminales, ad Forum Eccleſiaſticum pertinentes, exceptis Privilegiatis, quæ ex eodem Concilio, vel alias juxta Canonicas Sanctiones apud Nos, & Sedem Apoſtolicam tractari poſſunt, aut debent, coram Ordinariis Locorum dumtaxat, in prima inſtantia cognoſcantur, neque a Metropolitanis, Patriarchis, aut Primatibus, aliiſque Judicibus Eccleſiaſticis, etiam Noſtris, & Sedis Apoſtolicæ Nuntiis, vel de latere Legatis, aut Cameræ Noſtræ generali Auditore, & ceteris quibuslibet Curiæ noſtræ Judicibus ad ſe avocari, vel aliis committi poſſint; niſi per viam legitimæ appellationis, & in caſibus ut ſupra non prohibitis, ad ipſorum Tribunalia deferantur.

Appellationes autem non recipiantur, neque inhibitiones vigore illarum concedantur, niſi prius conſtiterit, quod nedum per legitimam Perſonam, & intra legitima tempora vere appellatum fuerit; ſed etiam, quod appellatum fuerit a Sententia definitiva, vel habente vim definitivam, vel habente vim definitivæ, aut a gravamine, quod per definitivam Sententiam reparari non poſſit: idque per publica Documenta, quæ realiter in Actis exhibeantur, tunc enim, & non antea, Judici, ad quem appellatum fuerit, in Cauſſa ſe intromittere, citationes, & inhibitiones concedere liceat, dummodo tamen concedantur cum inſcriptione tenoris Sententiæ, aut Decreti definitivi, ſeu vim definitivæ habentis, vel damnum per definitivam irreparabile inferentis; alias citationes, inhibitiones, Proceſſus, & inde ſequuta quæcumque, ſint ipſo Jure nulla, atque impune ſperni poſſint.

Quod ſi appellans afferat, Sententiæ, aut Decreti Exemplum authenticum, culpa Judicis *a quo*, vel Notarii, ſive Actuarii, habere non poſſe, tunc ſaltem copiam ſimplicem Sententiæ, ſeu Decreti, in Actis producere teneatur, ejuſque tenori, in litteris Inhibitorialibus inſerto adjicienda erit, prout adjici volumus, & mandamus, in earum corpore expreſſa conditio: *Quatenus tamen tenor inſertus vere, & in ſubſtantialibus cum Originali concordet., eodemque Originali præſentes litteræ ſint in tempore poſteriores, alioquin nullæ, & irritæ cenſeantur*: & ſi ſecus factum fuerit, inhibitiones aliter conceſſæ nullatenus afficiant, & Notarii, ſive Actuarii, qui illas expediverint, incidant in pœnas ſuperius expreſſas.

Cum vero a gravamine, quod per definitivam reparari nequit, appellatum fuerit, ſi quidem res ſit de carceratione jam ſequuta cum mandato verbali, non aliter expediri poterunt Inhibitiones vigore Appellationis, quam conſtito prius de ipſa carceratione per depoſitionem ſaltem duorum Teſtium. Interim tamen appellans in eodem, quo reperitur, carcere permanebit, donec aliter ſer. ſer. judicatum fuerit. Ubi vero agatur de cenſuris jam prolatis, vel de comminatione Carcerationis, Torturæ, aut Cenſurarum, obſervetur omnino diſpoſitio dictorum Decretorum Congr. Epiſcoporum ſub rec. mem. Clemente VIII. juxta additiones, & declarationes piæ mem. Benedicti XIII.

Ulterius in prædictis Cauſſis in prima Inſtantia pendentibus, vel aliis ſuperius expreſſis, in quibus non admittitur appellatio in ſuſpenſivo, Citationes, quæ expediri ſolent coram Cardinali Signaturæ Juſtitiæ Præfecto, vel effectum comparendi, vel pro adeundo eamdem Signaturam, tametſi ab ejus Auditore ſubſcriptas, vim inhibendi nullatenus ſortiri poſſe volumus, eaſque ad prędictos alios dumtaxat effectus, comparendi ſcil. vel adeundi Signaturam, expeditas cenſeri, non autem ad retardandam exequutionem, vel ſuſpendendum proceſſum ad ulteriora.

Denique quoad Cauſſas privilegiatas, quæ, ut præfertur, in prima etiam Inſtantia apud Nos, & Sedem Apoſtolicam tractari poſſunt, nil ex antiquo mutandum eſſe volumus, ſed Monitoria in illis coram Cameræ Noſtræ generali Auditore, vel ejus Locumtenentibus, prout hactenus laudabiliter obſervatum eſt, expedienda eſſe, juxta præſcriptum Apoſtolicarum Conſtitutionum, & pręſertim fel. rec. Pauli V. Prædeceſſoris Noſtri in Conſtitutione, quæ incipit: *Univerſi*; necnon prædictarum additionum, & declarationum Benedicti XIII. exceptis tamen Monitoriis intimandis ultra Montes, in quibus ad evitanda ſcandala, & litigantium incommoda, volumus omnino renovari, & obſervari ſtylum, qui olim in eo Tribunali vigebat, ideſt, quod ad ejuſmodi Monitoriorum expeditionem non aliter procedatur, quam oblato prius ipſi Auditori, vel aliter, alteri ex ejus Locumtenentibus, coram quo Monitorium expediendum erit, ſupplici Libello univerſam Facti ſpeciem clare, & dilucide continentes, & prævio etiam ejuſdem Judicis reſcripto, quod Monitorium expediri poſſit, penes Cauſæ Notarium, vel Actuarium, diligenter cuſtodiendo. Et ſi aliter, quam præfertur, & abſque dicto ſupplici libello, ac ſpeciali Judicis reſcripto, dicta Monitoria ultra Montes intimanda expedita fuerint; Notarius, ſive Actuarius, & Subſtitutus, qui illa expediverit, ipſo facto incidat in pœnas ſupperius expreſſas.

Omnia, & ſingula hactenus a Nobis diſpoſita ad rectam Judiciorum methodum reſtituendam, eo impenſius ab omnibus exacte cuſtodiri, & obſervari mandamus, quo clarius conſtat, hac Noſtra Conſtitutione non novas ferri, ſed antiquas inſtaurari leges, provide, ſapienterque inſtitutas, & temporum injuria, ac hominum fraude abſoletas, & novo Pontificiæ auctoritatis pręſidio communiri ordinem procedendi in cauſſis, jamdiu præſcriptum Superioribus, & Inferioribus Tribunalibus a Sacra Trid. Synodo, Congregationum Decretis, & Prędeceſſorum Noſtrorum Romanorum Pontificum Conſtitutionibus, aliiſque Ordinationibus Apoſtolicis. Ideoque ſi ipſi Judices, omni ſemoto, ut par eſt, humanæ cupiditatis affectu, præ oculis ſolum habuerint, quæ tam maturo, tamque ſaluberrimo ſunt conſtituta, & ordinata conſilio, facile eorum quilibet agnoſcet, quæ alieni Miniſterii partes eſſe debeant in admittendis, ac reſpective rejiciendis Cauſſarum Appellationibus, & Inhibitionibus. Atque ita fiet, ut non ſolum unicuique in ſuo ordine debita Juriſdictionis, & auctoritatis prærogativa ſervetur, ſed etiam ut, extinctis prorſus, ac radicitus avulſis omnium contentionum, & diſcordiarum ſeminibus, mutuo caritatis vinculo Tribunalia ſocientur, & inter illa recte agendi diſciplina Chriſtiano Populo utili, & neceſſaria reſtituatur.

Demum ut, exemplo Noſtro, omnes præmiſſorum executioni caute, & pro viribus incumbant, & ut præſertim Notariis, Tabellionibus, & eorum Actuariis, & Subſtitutis omnis contraveniendi anſa præcidatur, volumus, & expreſſe mandamus, Proceſſus, & Acta Cauſſarum in Noſtra Romana Curia coram quovis Judice pendentium, ac Inhibitiones, Appellationes, Monitoria, aliaſque Citatoriales, & Inhibitoriales litteras, quas ab iiſdem Notariis, eorumque Subſtitutis, ſcientibus, vel inſciis Judicibus, vel alias quomodolibet impoſterum expediri contigerit, ſedulo cognoſci, & examinari per fide dignas Perſonas a Nobis

bis opportune deputandas; quæ ſi deprehenderint, eaſdem Inhibitiones contra hujus Conſtitutionis formam, & ſubterfugienda Ordinariorum, & Epicoporum judicia, quæſito gravaminis colore, fuiſſe perperam conceſſas, & expeditas, in eoſdem Notarios, & Subſtitutos Canonicis pœnis, aliiſque a Nobis ſupra expreſſis, ſevere pro modo culpæ animadvertant.

Decernentes has præſentes Litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab illis ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari. Sicque, & non aliter in præmiſſis per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. præfatæ Cardinales, etiam de latere Legatos, & ejuſdem Sedis Nuntios, alioſve quoslibet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus præmiſſis, ac quatenus opus ſit, noſtra, & Cancellariæ Apoſtolicæ regula de jure quæſito non tollendo, aliiſque Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon quibuſvis, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ac uſibus, & ſtylis, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis, præfatis, aliiſque quibuslibet Judicibus, Curiis, Tribunalibus, & Perſonis, etiam quantumvis ſublimibus, & ſpecialiſſima mentione dignis, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque decretis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus, ac conciſtorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, editis, factis, ac pluries iteratis, & quantiſcumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret; tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata exprimerentur, & inſererentur, præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ac derogatum eſſe volumus, ceteriſque contrariis quibuſcumque &c.

Ut autem eædem præſentes litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus illas, ſeu earum exempla ad valvas Eccleſiæ Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris eſt, affigi, & publicari, ſicque publicatas, & affixas omnes, & ſingulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, ac afficere, ac ſi unicuique eorum nominatim, & perſonaliter intimatæ fuiſsent: ipſarum autem litterarum tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis, manu tamen alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eamdem prorſus fidem tam in judicio, quam extra illud ubique locorum haberi, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo &c.

BULLA DECIMA SEPTIMA.

De Concurſu, & Examine habendo pro Parochialium Eccleſiarum collatione: de Appellationibus ab irrationabili Ordinarii judicio admittendis, vel rejiciendis.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub num. LXVIII. data die 14. Decemb. 1742. Pontific. vero anno III.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

CUm illud ſemper plurimum formidaverit Eccleſia Catholica, ne indignis quibuſque, & extra ſacerdotale meritum conſtitutis, Cura animarum, & Dominici Gregis cuſtodia crederetur; quia totius Familiæ ſtatus, & ordo nutat, ſi quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite: hinc Canonicis ſanctionibus, ac præſertim S. Tridentinæ Synodi Decretis provide conſultum eſt, regimen Eccleſiarum Parochialium iis eſſe committendum, quorum omnis ætas a puerilibus exordiis ad perfectiores annos per diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtipendia ita cucurriſſet, ut de illorum ſupra alios provectione, ac potiori doctrinæ, morum, ac diuturni laboris ſuffragio, nefas eſſet dubitare. Quia vero pernicioſa apud plurimos opinio ſenſim invaluit, Tridentini Decretis non præſcriptam eſſe Dignioris electionem, ſed caveri tantummodo, ne Indignis Eccleſiæ Parochiales, aliaque Beneficia, quibus Cura imminet animarum, conferrentur; Sa. me. Innoc. XI. Prædeceſſor Noſter erroneam doctrinam a vera, & ſincera Patrum mente longius deflectentem damnavit, & edocuit, quam prudens, ac diligens eſſe debeat Paſtoralis Officii diſpenſatio.

Ad tramites idcirco ejuſdem Sanctæ Synodi, uſu receptum eſt, occurrente Parochialis Eccleſiæ vacatione, quæ libere ab Ordinario conferenda ſit, concurſum inſtitui, ut, habita in eo de cujuslibet ætate, moribus, doctrina, & ſufficientia, ſolerti inquiſitione, Epiſcopus eligat quem ceteris magis idoneum judicaverit.

At quia contingere quandoque poteſt, quod favore, vel gratia, vel minus æquo judicio, minus digni Dignioribus præponantur; Sa. me. Pius V. Noſter Prædeceſſor, ne quid in hujuſmodi electione eſſet inordinatum, atque præpoſterum, edita ſaluberrima Conſtitutione, licere voluit injuſte in concurſu rejectis, interpoſita ad Metropolitanum, vel Epiſcopum viciniorem, vel Sedem quandoque Apoſtolicam appellatione, Præelectum ad novum examen provocare, & Eccleſiam alteri non rite collatam, novo facto meritorum periculo, ſi ita jus eſſet, vindicare. Et ne frivolæ appellationis diffugio locus eſſet, provide ibidem cautum eſt, dictæ appellationi in devolutivo tantum deferri oportere, non ſuſpenſa, aut quoquo modo retardata Præelecto ab Ordinario Parochialis Eccleſiæ poſſeſſione.

Conſultiſſimæ hujuſmodi leges eum in finem inſtitutæ, ne in tanti momenti re imperiti magiſtris, novi antiquis, rudes præferantur emeritis, violatæ ſunt hominum fraude, & malitia, ipſa medela vulnus exaſperantium. Sæpiſſime enim rejecti, ab Ordinario, dictæ Conſtitutionis obtentu, in vocem appellationis facile prorumpere, &, minus legitima concurrente cauſa, Electos ab Epiſcopo ad novum examen provocare conſueverant; illoſque præterea, relicta Gregis, & Eccleſiæ cuſtodia, longum iter arripere, & diuturni laboris, temporis, & pecuniæ impenſa exhauſtos: litem in ſecunda, tertia, & ulteriori quandoque inſtantia ſuſtinere cogebant.

Quin etiam experientia compertum eſt, magno Juſtitiæ detrimento litem ipſam abſolvi. Quandoquidem ii, qui Examini ſe ſubjecerant, atque in primævo Concurſu, utpote legitimarum Inſtitutionum neſcii, rejecti fuerant, longa poſtmodum decurrente lite, ſedulam litteris ex induſtria navantes operam, præferri aliis merebantur, & acerbe ſuccenſebant Epiſcopo, judici quidem adeptæ, non autem adipiſcendæ peritiæ, per injuriam ſe fuiſſe rejectos.

Hinc apud bene moratos homines, & juſtitiæ vindices, frequens querelarum occaſio: quibus ſedandis cum Congregatio Concilii Tridentini Interpres omne ſtudium, diligentiamque conferret; Nobis, qui Secretarii munere fungebamur, mandatum eſt, ut ſermone, typis poſtea vulgato, rem ſedulo expendere, ingruentis mali originem, & apta eidem avertendo remedia inveſtigare pro viribus niteremur. Senſus hac de re Noſtros explicantes, vitio potiſſimum laborare comperuimus praxim Examinis oretenus habiti, nec ſcriptis conſignati: Electi ſiquidem ad Curam animarum ab Ordinario Collatore, & ad iteratum examen coram alio Judice provocati, jus legitimæ Collationis tueri non poterant certo, ac permanenti teſtimonio jam probatæ idoneitatis; ſed a novi Examinis alea, ſubeunda coram Judice Appellationis, geſtarum rerum prorſus ignaro, tota res pendere videbatur. Quocirca gravi Juſtitiæ detrimento recepta in Foro erat opinio, provocari poſſe ad alium Judicem, nullo exhibito indebitæ rejectionis documento. Quod quidem cum a Sacrorum Canonum cenſura longius aberraret, facile huic corruptelæ occurri poſſe cenſuimus, ſi certa primum, & apte diſpoſita habenti Examinis forma præſcriberetur; ſi quæſtiones Examinatis propoſitæ, & conſentaneæ illorum reſponſiones, totaque rei geſtæ ſeries in ſcriptis redigetur; & ſi Acta demum totius Concurſus ad Judicem Appellationis integra aſportarentur.

Inita a Nobis conſilii ratio non ſolum arriſit Congregationi, illam die 16. Novembris 1720. ratam habenti; ſed etiam Pontificii judicii acceſſione roborata fuit a Clemente XI. Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vindice, & aſſertore eximio. Utque locorum Ordinarii ea omnia filiali, quo par erat, obſequio, & diligentia exequerentur; iis datæ ſunt die 10. Januarii 1721. opportunæ Litteræ noſtro calamo exaratæ, ejuſdemque Pontificis ſenſu, & oraculo comprobatæ, quarum tenorem, etſi alias prælo commiſſum, & inſertum in Bullario dicti Clementis Prædeceſſoris Noſtri, congrue hic duximus referendum.

Reve-

Reverendiſſime Domine uti Frater. Quo Parochiales Eccleſiæ dignioribus Perſonis gubernandæ traderentur, ſtatuit, ut notum eſt, Sacroſancta Tridentina Synodus ſeſſ. 24. c. 18., ut, vacante Eccleſia Parochiali, indiceretur, & fieret Concurſus; ac poſtquam Concurrentes ab Epiſcopo, vel ejus Vicario Generali, atque ab Examinatoribus Synodalibus ſaltem tribus, examinati, approbati eſſent, Epiſcopus eum eligeret, quem ætate, moribus, doctrina, prudentia, aliiſque rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam neceſſariis, & opportunis, digniorem ceteris, magiſque idoneum judicaret. Adjecitque ad hanc Concilii Sanctionem validius confirmandam, re, & nomine Sanctiſſimus Pontifex Pius V., quod, ſi umquam Epiſcopus minus habilem, poſtpoſitis magis idoneis, elegiſſet, poſſent ii, qui rejecti eſſent, a mala ejuſmodi electione ad Metropolitanum, vel, ſi ipſe eligens Metropolitanus, aut exemptus foret, ad viciniorem Ordinarium, ut Sedis Apoſtolicæ Delegatum, vel alias ad ipſam Sedem Apoſtolicam appellare, ac Præelectum ad novum examen coram ipſo Appellationis Judice, & ejus Examinatoribus, provocare; ea tamen cautione, ut appellatio non in ſuſpenſivo, ſed in devolutivo eſſe deberet; quemadmodum in ejus Conſtitutione, quæ trigeſima tertia eſt, latius cavetur; concludendo, quod, conſtito de prioris Eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis Eccleſia magis idoneo conferatur.

Cum autem neque Concilii Decreto, neque Pontificis Bulla Examinis in Concurſu peragendi forma, ſeu methodus ulla certa, ac peculiaris ſervanda proponatur; difficile dictu eſt, quanta Examinum aliorum alibi diverſitas extiterit, atque hinc occaſio querelarum. Nam alicubi, cum non eædem omnibus Quæſtiones, non iidem caſus propoſiti fuiſſent: erant identidem, qui, vel in judicio, vel extra conquererentur, ſibi quidem poſtpoſitis difficiliores, Præelecto autem faciliores ad ſolvendum Quæſtiones obtigiſſe. Alibi vero eædem quidem omnibus Quæſtiones propoſitæ fuerunt, ſed neque hæ, neque datæ a Concurrentibus reſponſiones, ſcripto, ſeu litteris conſignabantur. Cumque poſtmodum, nec raro contingeret, ut e poſtpoſitis quiſpiam, jure Bullæ ſupradictæ, novum ad Examen coram Judice Appellationis, ejuſque Examinatoribus, Electum provocaret, S. Congregatio uſque ab anno 1603. conſiderans gravamen non alia ratione, quam novo examine, probari poſſe; provocationem ad novum examen cenſuit admittendam, gravamine necdum probato, & requiſitis tantummodo probationibus in ſubſequenti judicio, in quo, probato, per novum examen Appellantis, gravamine quoad doctrinam, probanda ſupereſt ejuſdem præ jam electo in reliquis ad regendam Eccleſiam requiſitis præſtantia, ut de majori alterutrius ad Parochialis Eccleſiæ gubernium idoneitate Sententia ferri poſſit; cum non continuo, ſi quis eſt doctior, is etiam aptior, ſeu magis idoneus ad id regimen habeatur, vel etiam habendus ſit. Quam S. Congregationis Sententiam Scriptores, & Tribunalia laudarunt. Aliis demum in Diœceſibus laudabilis invaluit conſuetudo, ut eædem omnibus Quæſtiones, iidemque caſus proponantur; ac (ne qua detur anſa Cancellario quidquam ſuo marte addendi, minuendi, mutandi] ut ipſimet Concurrentes, qui interrogati fuerint, quæque reſponderint, ſua manu præſcribant.

Atque Ordinarii, qui morem hunc longe optimum in examinando tenuere, Sacræ deinde Congregationi etiam, atque etiam conſiderandum reliquerunt, hi, qui ſic examinati eſſent, atque poſtpoſiti, in poſterum, ut ſolent, Appellantibus, indulgenda, necne, ſtatim Electi novum ad examen provocatio, nulla gravaminis prærequiſita probatione, videretur; cum iſti ex actis primi examinis gravamen Doctrinæ facile alioquin probare poſſent, quod alii, aliter nimirum examinati, probare, niſi ſecundo, ſeu novo examine, non poterant. Nec defuere alii probitatis, ac peritiæ in adminiſtrandis diu Eccleſiis laude præſtantes, qui monerent, frænum aliquod hujuſmodi Appellantium licentiæ tandem injiciendum, eorumque jam nimis crebras novum ad examen provocationes eſſe reprimendas; quippe quæ vix umquam ſine magno Eccleſiarum damno contingunt. Nam cum novum examen coram Judice Appellationis longe procul a Parochia peragendum ſit, Electus ab Epiſcopo, qui provocatur, Parochiam, quam poſſidet, cogitur interea temporis deſerere, eamque Oeconomo, vel Vicario cuipiam, veluti Sponſam ignotis Cuſtodibus, relinquere. Sponſo non parumper, ſed diu ſane abfuturo; dum nempe, implicita, ut fit, lite, terna etiam, vel quaterna, alia ex aliis, Examina, ſuper præſtantia primum doctrinæ, tum deinde aliorum, quæ ad integrandam idoneitatem opportuna ſunt, contentioſe multiplicentur, & commode, ne dicam otioſe, tranſigantur, antequam deliberari poſſit utri Concurrentium Parochia ſit adjudicanda.

Ad tollendam ejuſmodi non minus querelarum, quam incommodorum occaſionem, S. Congregatio Concilii Tridentini Interpres, poſtquam rem omnem a capite repetitam in gemina ſeſſione 1. Octobris, & 16. Novembris 1720. ſummo ſtudio recognovit, tandem, Sanctiſſimo etiam annuente, ſtatuit [quod per præſentes litteras encyclicas exequitur] omnes, & ſingulos Epiſcopos, alioſque Prælatos, penes quos ſit jus, & auctoritas faciendi Concurſum, hortari, ut examen ejuſmodi inſtituere non graventur, quale jam & multæ Diœceſes, & Urbs ipſa obſervat, atque Apoſtolica etiam Dataria poſtulat; ſive, cum, Sede vacante, vacat Eccleſia aliqua Parochialis, cujus collatio ad Sedem Apoſtolicam pertineat: ſive cum vacat Parochialis aliqua, ut dicitur, juxta Decretum; ſive demum, cum, vacante in Collegiatis, aut Cathedralibus Eccleſiis Dignitate aliqua majori, annexam habente Curam animarum, faciendus eſt Concurſus, atque ad Apoſtolicam Datariam tranſmittendus, ut notum eſt, atque in Litteris, quæ de ordine Sanctiſſimi, tunc e Dataria prodeunt, clare præſcribitur.

Vacante itaque Eccleſia Parochiali, quæ conferenda ſit per Concurſum, atque hoc ſolitis formulis indicto, hæc, quæ ſequuntur, ex S. Congregationis Sententia, conſilio, ſuaſione, ſervanda proponuntur.

1. Primum nempe, ut aſſignentur eædem omnibus Concurrentibus Quæſtiones, iidem Caſus, iidemque Textus Evangelii, ſuper quo ſermonis aliquid perſcribant, ad probandam dicendi pro concione facultatem.

2. Alterum, ut Caſus, & Quæſtiones reſolvendæ dictentur omnibus eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore Textus Evangelii tradatur.

3. Tertium, ut certum, idemque omnibus ſpatium temporis conſtituatur, intra quod caſus reſolvant, quæſtionibus reſpondeant, conciunculam componant.

4. Quartum, ut eodem Concurrentes omnes in Conclavi claudantur, unde, quamdiu ſcribent (dabitur enim omnibus ſcribendi copia) nemo eorum egredi, neque alius quiſpiam eo ingredi poſſit, niſi poſtquam ſcripta confecerint, & exhibuerint.

5. Quintum, ut omnes ſua quiſque manu tum reſponſa, tum ſermonem ſcribant, ſuſcribantque.

6. Sextum, ut reſponſa quidem latine, ſermo autem ea, qua ad populum haberi ſoles, lingua ſcribatur.

7. Poſtremum, ut unumquodque reſponſum, & unuſquiſque ſermo, cum ab unoquoque Concurrentium exhibebitur, non ſolum ab eo, qui ſcripſit, atque a Cancellario Concurſus, verum etiam ab Examinatoribus, & ab Ordinario, vel ejus Vicario, qui Concurſui interfuerint, ſubſcribatur.

Peracto ſecundum hanc formulam Concurſu, collataque ei, qui magis idoneus, ac dignior judicatus fuerit, Eccleſia Parochiali, non admittatur Appellatio, aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili judicio Epiſcopi, niſi intra decem dies a die Collationis interponatur.

Si quis autem hoc intra ſpatium appellaverit, Actaque Concurſus petat ad Judicem Appellationis transferenda; mittantur vel Acta ipſa originalia Concurſus clauſa, & obſignata, vel certe unum aliquod authenticum eorum exemplum, a Cancellario Concurſus, atque altero Notario collatum, & auſcultatum coram Vicario, vel alio in Eccleſiaſtica dignitate conſtituto, quem eligat Ordinarius, ad quem etiam Notarii Cancellario adjungendi electio pertinebit; necnon ab Examinatoribus Synodalibus, qui Concurſui interfuerunt, ſubſcriptum.

Ex quibus actis, vel authentico eorum exemplo, niſi gravamen quoad doctrinam probet is, qui ſic, ut præmittitur, examinatus, aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili judicio Epiſcopi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a Sacra Congregatione fruſtra poſtulabit.

Quemadmodum & in judicio Appellationis perſequi jus ſuum fruſtra tentabit is, qui forte ſe gravatum doleat quoad reliqua, niſi, interpoſita mature, ut dictum eſt, Appellatione ab irrationabili judicio Epiſcopi, gravamen quoad illa oſtenderit, vel ex actis primi Concurſus, vel ſaltem ex atteſtationibus, & documentis extrajudicialibus etiam, ſed non levibus.

Atque ita quidem ſenſit Sacra Congregatio, & Sanctiſſimus aſſenſit.

At ſi quis tamen Ordinariorum aliter, ac ſupra deſcriptum eſt, Concurrentium examina inſtituere perrexerit, perget & Sacra ipſa Congregatio more priſtino Appellantibus, qui ſe gravatos dixerint, provocationem ad novum examen, nulla gravaminis prævia probatione, indulgere. Interim tamen, ne harum litterarum memoria dilabatur, vult eadem Sacra Congregatio, eas in uniuſcujuſque Ordinarii Cancellaria perpetuo conſervari. Cujus interea conſilium, tum voluntatem, dum ego omnibus ſignifico, Amplitudini Tuæ fauſta omnia e Cælo precor. Romæ hac die 10. Januarii 1721.

Amplitudinis Tuæ

Uti Frater

P. M. Card. Corradinus Præfectus.

P. Lambertinus Secretarius.

Quantum recte diſpenſandis Eccleſiaſticis muneribus, adminiſtrandæ juſtitiæ, componendis diſſidiis, continendiſque in officio Clericis proficeret ſaluberrima præmiſſarum legum inſtitutio, ſatis ſuperque experientia comperuimus, cum Anconitanam primum Eccleſiam, ac deinde Bononienſem Sponſam noſtram paterna caritate cominus amplecteremur; freti ſiquidem dictarum legum præſidio, digniores Parochiis, & Curæ animarum præfecimus; tantaque, benedicente Domino, id accidit animorum conſenſione, ut nemo queſtus ſit, traditum minus digno celſioris loci præmium, vel minus juſte alteri credita vacantis Eccleſiæ gubernacula.

At quia certis admonemur indiciis, non ita id aliis Epiſcopis contigiſſe; immo non deeſſe, qui privatis abrepti ſtudiis, ſæpe declinare, ac redarguere Judicium Epiſcopale præſumant: Nos propterea ſolliciti de implendis, prout decet, muneris Noſtri partibus, nonnulla præfatis Litteris addenda, nonnulla vero tacite, breviterque ibidem tradita, clarius explicanda cenſuimus, ut recte omnia atque ex ordine peragantur.

Mœrentes igitur audivimus, quod in pleriſque Diœceſibus, etſi recepta ſit laudabilis, firmiterque cuſtodienda conſuetudo in ſcriptis redigendi examen Concurrentium, nihilominus Examinatorum ſuffragia in ſola litterarum peritia verſantur, nec illorum exquiritur ſententia de Clericorum ætate, inſtitutione, gravitate, & honeſtate morum, prudentia, muniis antea exercitis, & an tales demum ſint, qui Oves ſuas verbo, & exemplo juvare poſſint. Quam devia ſit hujuſmodi praxis a Tridentini ſemita, is plane intelliget, qui expendet verba relata *c.* 18. *ſeſs.* 24. *de Ref. Peracto deinde examine, renuntientur quotcumque ab his idonei judicati fuerint moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis.* Idque probe noſcens Congregatio ejuſdem Concilii Interpres, pluries edixit, Examinatores deeſſe muneri, ſi doctrinæ tantum Judices eſſent, nec inquirerent, qui præ aliis, probitate morum, laboribus, præſtito antea Eccleſiæ obſequio, ceteriſque dotibus ad Officium Parochi cumulate obeundum neceſſariis, eſſent idonei, & commendabiles.

Abſoluto Examine, ut cuique ſatis compertum eſt, fit tantummodo poteſtas Examinatoribus renuntiandi quotquot regendæ Eccleſiæ idoneos judicaverint, reſervata uni Epiſcopo electione Dignioris, quemadmodum ſancitum eſt a Tridentino illis verbis: *Ex hiſce Epiſcopus eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit.* At ſi quem Clericorum forte contigerit, appellare a mala relatione Examinatorum, quorum cura unice verſata fuerit in exquirenda doctrina, non facta uno eodemque tempore ſolerti etiam inveſtigatione aliarum qualitatum, quæ Paſtoris congruant officio: ordo judicii ſecum feret, ut etiam Judex, ad quem provocatum fuit, in ſola doctrinæ indagine immoretur. Nec ſine gravi animarum detrimento, & diſciplinæ injuria, præficiatur Eccleſiæ, qui litteris magis pollet, licet quoad cetera minus aptus, & quandoque indignus; contra vero arceatur ille, qui licet impar doctrinæ merito, attamen moribus, gravitate, prudentia, probato nomine, diuturno Eccleſiæ famulatu, ac multiplici virtutum laude præcellit.

Factum præterea ſatis extirpandis abuſibus non videtur, ſi tam Epiſcopus, quam Examinatores, conjunctis ſtudiis, induſtriæ nervos omnes intenderint in conferenda concordi judicio Eccleſia Perſonæ, quæ licet ſcientia, & litteris alteri concedat, majori tamen ceterarum qualitatum eminet ornamento; ſiquidem poſtpoſitus, ſuæ nimium fidens doctrinæ, ab irrationabili judicio Epiſcopi non raro appellat; cauſſaque ad Judicem Appellationis delata, idem totus eſt in perquirenda majori doctrina, ac reparando gravamine litterato homini irrogato, nuſquam librato aliarum virtutum pondere, quæ in Appellante deſiderantur: lugentque ut plurimum vigiles Eccleſiarum Antiſtites exitum hujuſmodi appellationis, intimeque dolent, Parochias doctis, non aptis Paſtoribus, ut dictum eſt, regendas committi.

At ſi Judex etiam Appellationis (quod raro evenit) tantum tribuens ſcientiæ, quantum ſatis, majori, & accuratiori examine inquirat, qui mores hominum ſint, quæ gravitas, prudentia, qui ſuſcepti antea labores, quæ virtutum ſpecimina, quæ demum totius anteactæ vitæ ratio, paſcendo Gregi conſentanea; tot Judici exhibentur atteſtationes ab Appellante ex induſtria collectæ, ut, revocato Epiſcopali judicio, tamquam irrationabili, non vereatur Judex ſuccurrere eidem Appellanti, quem tam copioſa, tamque conſpicua probitatis adjuvant documenta.

Demum cum præcipue Epiſcopis, tamquam in ſpecula conſtitutis, pateant Subditorum exceſſus, contingere ſolet, ut in Concurſu, tam inſpecta ſcientia, quam moribus, ille idoneus ab Examinatoribus renuntietur, cui fœda aliqua vitii labes, ac criminis macula inuſta ſit, omnibus, præterquam Epiſcopo, occulta. Si Epiſcopus, juſta ſuadente cauſſa, crimine non revelato, eumdem criminoſum tacitus præterierit, aliumque immunem a ſorde prælegerit: illico poſtpoſitus, ſimulato gravamine, provocat ad Superiorem Judicem criminis ignarum, & conſueto diffugio Appellationis, evehitur ad Paſtorale faſtigium, qui non poteſt conſulere Populo, ſed nocere; nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen.

Ne igitur improbi ingenii homines remedium Appellationis, ad juſtitiæ præſidium inſtitutum, callide traducant ad iniquitatis defenſionem: optimum factu aliquibus fortaſſe videretur, ſi Appellatione quavis ſublata, cura præficiendi Rectores animarum prorſus relinqueretur Epiſcopis, rationem villicationis ſuæ Chriſto Judici tantum reddituris. Verum nullo pacto probare id poſſumus, quod adverſaretur menti Concilii Tridentini, tacite permittentis Appellationem in devolutivo a mala relatione Examinatorum, quemadmodum innuere videntur verba illa: *Nec prædictorum Examinatorum relationem, quominus executionem habeat, ulla devolutio, & Apellatio, etiam ad Sedem Apoſtolicam, ſive ejuſdem Sedis Legatos, aut Vice-Legatos, aut Nuntios, ſeu Epiſcopos, aut Metropolitanos, Primates, vel Patriarchas interpoſita impediat, aut ſuſpendat:* Cui Sanctioni reſpondet etiam Conſtitutio Piana, admittens Appellationem in devolutivo ab irrationabili Judicio Epiſcopi.

Qua de re, ut in hujuſmodi negotio apte omnia, atque compoſite peragantur, Officii Noſtri eſſe duximus, cum vobis, Ven. Fratres, gerendarum rerum ordinem præſcribere, quem longo uſu utilem agnovimus inſtituendis animarum Rectoribus, qui credito ſibi Gregi præeſſe, & prodeſſe poſſint.

I. Epiſcopus, habita notitia vacationis Eccleſiæ, ſtatim, ad præſcriptum Tridentini, idoneum in ea deputet Vicarium, cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis aſſignatione, qui onera ipſius Eccleſiæ ſuſtineat, donec ei de Rectore provideatur.

II. Publico evulgetur Edicto notitia Concurſus, congruo, & ab Epiſcopo præfinito tempore celebrandi: eodemque Edicto omnes clare, & aperte moneantur, ut interim decurrente termino aſſignato, coram Cancellario Epiſcopali, vel altero ab Epiſcopo deputando, ſuarum qualitatum, meritorum, & munerum probationes, atteſtationes tam judiciales, quam extrajudiciales, aliaque id genus documenta, quæ fraude vacent, exhibeant: alioquin, dicto termino elapſo, Documenta hujuſmodi, quæcumque, & qualiacumque ea ſint, nullatenus recipientur.

III. Eveniente die Concurſus, a Cancellario Epiſcopali ſingulorum merita, qualitates, & Requiſita, (ut vocant,) incorrupta fide deprompta a Juribus tempore habili exhibitis, in ſcriptis ſummatim redigantur. Porro copia Epitomes tradetur non ſolum Epiſcopo, vel Vicario Generali vices illius obeunti, ſed ſingillatim omnibus Examinatoribus ad Concurſum adſcitis, ut cum de ſcientia, tum de vita, moribus, aliiſque regendæ Eccleſiæ neceſſariis dotibus ferant judicium.

IV. Die præſtituta ab Epiſcopo habeatur Concurſus, ſervata accurate in omnibus forma tradita in ſupra relatis Litteris anno 1721. editis, totaque rerum in eo geſtarum ſeries ſcriptis diligenter enucleetur. Porro Examinatores, ad aſſequendam certam, & indubiam conjecturam ſcientiæ, poſtquam diligenter expenderint ſingulorum peritiam in evolvendo, explicandoque oretenus aliquo Eccleſiaſticæ Doctrinæ capite, vel a SS. Patribus, vel a Sacro Concilio Tridentino, vel a Cathechiſmo Romano excerpto, ac pari diligentia libraverint a quolibet ſcripto datas reſponſiones quæſtionibus propoſitis; & poſtquam demum deprehenderint qua quiſque polleat gravitate ſententiarum, & elegantia ſermonis in Conciuncula ſcripto pariter exarata, & Textui Evangelico, vel alteri dato themati accommodata: parem, ni forte majorem ſolertiam Examinatores adhibeant in perſcrutandis aliis qualitatibus, regimini animarum conſentaneis; morum honeſtatem inquirant, gravitatem, prudentiam, præſtita hactenus Eccleſiæ obſequia, acquiſitam in aliis muneribus laudem, aliaque ſpectabilium virtutum ornamenta, Doctrinæ arcto fœdere conſocianda; hiſque omnibus conjunctim expenſis, inhabiles per ſua ſuffragia rejiciant, & idoneos Epiſcopo renuntient.

V. Abſoluto Concurſu ab Epiſcopo, vel, eo impedito, a Vicario Generali una cum Examinatoribus Synodalibus non paucioribus quam tribus, Notula compendiaria Requiſitorum antea diſtributa tradatur Cancellario, qui illam comburat, vel penes Acta ſecreto cuſtodiat, & nemini oſtendat, niſi de mandato Epiſcopi, vel ejus Vicarii Generalis. Subinde vero Ordinarius, cum primum ei libuerit, eligat ex approbatis Digniorem, nec illi Poſſeſſio, ullo Appellationis vel Inhibitionis obtentu, retardetur.

VI. Si quem Clericorum appellare contigerit a mala relatione Examinatorum, vel ab irrationabili Judicio Epiſcopi: coram Judice Appellationis Acta Concurſus integra omnino producat; & Judex, niſi illis viſis,

& gra-

& gravamine comperto, Sententiam non pronunciet. Præterea in ferenda Sententia, ac reparando gravamine, idem Judex innitatur ſolummodo probationibus ab Actis elicitis, tam reſpectu doctrinæ, quam aliorum meritorum. Quia vero a publica indictione, uſque ad diem habiti Concurſus, tantum temporis interceſſit, quantum ſatis fuit commode exhibendis neceſſariis juribus, atteſtationibus, requiſitis, aliiſque meritorum documentis; idcirco, ut quævis via fraudibus præcidatur, volumus, ac diſtricte mandamus, ne dd. Atteſtationes, Fides tam judiciales, quam extrajudiciales, & documenta quæcumque ſtudioſe conquiſita, & poſt Concurſum, ut ajunt, expiſcata, ullo modo recipiantur. Non obſtantibus ſupra memoratis litteris, a Congregatione Concilii Tridentini Interprete anno 1721. editis, quibus ad præmiſſorum effectum in hac parte derogamus, illis tamen in reliquis, una cum omnibus in eis contentis, firmiter in ſuo robore permanſuris.

VII. Ubi vero Epiſcopus, poſthabito uno, vel altero ex approbatis, Eccleſiam contulerit magis idoneo ob aliquam ſibi ipſi tantum notam cauſſam, quam cenſeat ſignificari oportere Judici Appellationis, ad detergendam injuſtæ fortaſſe prælectionis notam: familiaribus litteris Judicem certiorem efficiat, inviolabilis ſecreti lege adjecta. Nemo ſit, qui hanc praxim Noſtræ tribuat ſolertiæ, cum illa profluat a Tridentini Decretis; *Seſſione* enim 24. *cap.* 20. *de Reform.* ita diſponitur: *Præterea ſi quis in caſibus a Jure permiſſis appellaverit, aut de aliquo gravamine conqueſtus fuerit, ſeu alias, ob lapſum biennii, de quo ſupra, ad alium Judicem recurrerit, teneatur acta omnia coram Epiſcopo geſta ad Judicem Appellationis expenſis ſuis transferre, EODEM TAMEN EPISCOPO PRIUS ADMONITO, UT SI QUID EI PRO CAUSSÆ INSTRUCTIONE VIDEBITUR, POSSIT JUDICI APPELLATIONIS SIGNIFICARE.*

Et quamvis jure Nobis timendum ſit, ne dicta praxis monendi Judicem, a quo appellatum eſt, in more olim poſita, hac tempeſtate obſoleverit, & a Foro receſſerit; attamen Epiſcopus (ut dictum eſt) ſi ex cauſſa ſibi tantum, & non aliis nota, quæ tamen approbari digna ſit, Eccleſiam contulerit; illam Judici Appellationis, datis ſecreto litteris, denuntiet, & aperiat. Sciant porro Judices, delatas ab Epiſcopo cauſſas, & rationes, inviolabilis ſecreti fide eſſe cuſtodiendas: nec parvi pendendum eſſe teſtimonium illius Paſtoris, cui Divino mandatur eloquio, Oves ſuas agnoſcere. Facile enim credi non poteſt, Epiſcopos ſuæ non minus, quam alienæ ſalutis adeo immemores, ut non deterriti Divini interminatione Judicii, odio vel favore moveantur; & in Sacrorum Canonum ſingularem injuriam, *dicant malum bonum, bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.*

Si vero Epiſcopo fuerit ſuſpecta fides Judicis, ad quem appellatum eſt, nec eidem revelanda cenſuerit hujuſmodi occulta rationum momenta: illa ſignificet ſecretis litteris S. R. E. Cardinali Præfecto pro tempore Congregationis Concilii, qui nec conſilio, nec auctoritate deerit, quo minus a Judice Appellationis debitus juſtitiæ locus tribuatur.

Præterea quia æquitati etiam convenit, Cauſſas Appellationis, quæ magno Litigantium diſpendio, & Eccleſiæ pernicie, immortales quandoque exiſtunt, quanta fieri poteſt brevitate terminari: idcirco ubi a Judice Appellationis lata ſit Sententia, quæ prælectioni factæ ab Epiſcopo omnino ſit conformis, nullus pateat novæ Appellationi aditus, ſed auctoritate rei judicatæ controverſiæ finis imponatur. Sin vero Judex Appellationis aliter, quam Ordinarius, pronuntiaverit; liceat Prælecto ab Epiſcopo, qui cauſſa cecidit, ad alium Judicem appellare, firmiter interim retenta Parochialis Eccleſiæ poſſeſſione. Tandem poſtquam tertius quoque Judex Sententiam dixerit, ne Partes ultra modum graventur laboribus, & expenſis, præſertim quia agitur de Cura animarum, cui damnoſum eſt, certi Paſtoris deſtitui ſolatio; is legitimum regendæ Eccleſiæ jus obtineat, cui duæ conformes aſſiſtunt Sententiæ, nec ullum novæ Appellationis remedium ſuccumbenti ſuffragetur.

His ſane regulis, quamvis Appellatio ſublata non ſit, ſatis tamen præſidii comparatum eſſe arbitramur Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ac recto gerendarum rerum ordini. Unum ſupereſt, ut propoſita hactenus media debitæ executioni mandentur: eumque in ſcopum Locorum Ordinarii vigilantiam ſuam deſiderari non patiantur. Ferendum quippe non eſſet, ad noſtri Apoſtolatus auditum has in diem deferri querelas, ac ſubmovendis abuſibus novas implorari leges ab iis, qui jam præſtitutas negligunt, & contemnunt.

Demum cum non raro contingat, Eccleſias Parochiales, Dignitates, Canonicatus, aliaque Beneficia Curam animarum habentia, a Sede Apoſtolica eſſe conferenda; vel quia vacaverint in menſibus reſervatis, vel quia ex alio capite dictæ Sedis reſervata ſint: Nos Prædeceſſorum Noſtrorum veſtigiis inhærentes, præcipimus, & mandamus, ut uno, vel altero eveniente caſu, concurſus ab Epiſcopo ſine ullo diſcrimine indicatur, nulla ad hunc actum petita venia, vel licentia, quam Noſtris hiſce litteris ſibi tributam Epiſcopi intelligant.

Abſoluto concurſu, ſi res ſit de Beneficiis Curatis, *quæ tantum ratione Menſium reſervata ſint*, Epiſcopus inter approbatos eligat magis idoneum, & Datariæ ſignificet, nec Acta concurſus tranſmittat, niſi a Dataria, cum id opportunum duxerit, requirantur. Sin vero dicta Beneficia, quibus cura imminet animarum, *ex alio quovis capite, quam menſium Apoſtolicarum*, Sanctæ Sedi reſervata ſint; eo ſane caſu, veteri non immutato more, abſtineat Epiſcopus a ferendo Dignioris judicio, & Acta concurſus ultro Datariæ exhibeat.

Licebit tamen Ordinariis, pro ſuo arbitrio, familiaribus litteris Datario ſcriptis, eidem denuntiare Perſonam, quam cenſent regendæ Eccleſiæ magis idoneam, eumdemque commonere, an occulta aliqua, & in Actis juſte reticita ſubſit cauſſa, quæ cuipiam obſtet ad Beneficium Curatum obtinendum. Nos ipſi poſtmodum ab hac Sede omnium Principe, & Magiſtra, luculento edocebimus exemplo, quanti faciendum ſit Epiſcopale judicium, quantoque vos honore proſequamur, Venerabiles Fratres, in partem Noſtræ ſollicitudinis evocatos, quibus interim Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum &c.

BULLA DECIMA OCTAVA.

De Juriſdictione Epiſcoporum quoad Eccleſias Parochiales Regularium, & Perſonas curam Animarum Subditorum Sæcularium in eis exercentes.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub num. CIX. data die 6. Novembris anno 1744. Pontificatus vero anno quinto.

Firmandis, atque aſſerendis Eccleſiaſticæ diſciplinæ regulis ſtudioſe intenti Prædeceſſores Noſtri Romani Pontifices conſueverunt, peculiaribus rerum, aut temporum neceſſitatibus animadverſis, ad generalis providentiæ curam animum adjicere, eaſque Apoſtolicas Conſtitutiones opportune promulgare, quibus gliſcentes morum corruptelas reſecarent, & inordinatas humanæ arrogantię præſumptiones reprimerent. Cui rei obtinendę utiliſſimum plane experti ſunt, vel antiqua Patrum conſtituta renovare, interpretari, aut declarare, vel competentium Romanæ Curiæ Tribunalium, ſive Congregationum judicata, & reſponſa colligere, confirmare, aut in aliquibus remittere, eademque prudenter, atque apte conciliare, ſi quando inter ea non ſatis convenire videretur. Utque antiquiora omittamus exempla, non alia ſane ratione fel. rec. Prædeceſſor Noſter Clemens Papa X. per ſuam Conſtitutionem, quæ incipit *Superna*, datam 11. Kal. Junii anno 1670., inhærendo pluribus reſolutionibus Congregationum S. R. E. Cardinalium negotiis, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium, ac Tridentini Concilii interpretationi Auctoritate Apoſtolica præpoſitorum, multa conſtituit circa debitam a Regularibus erga Epiſcopos Locorum Ordinarios obſervantiam, & ſubjectionem; tam in petenda eorum licentia, & benedictione pro Verbi Dei prædicatione in Eccleſiis etiam ſuorum reſpective Ordinum habenda, quam in approbatione, & facultate ab eiſdem obtinenda pro adminiſtrando Sæcularibus Pœnitentiæ Sacramento. Ita pariter ſe geſſit recolendæ memoriæ Prædeceſſor Noſter Innocentius Papa XII., quum ad normam plurium reſolutionum Congregationis Concilii præfatæ, certas ſacrarum Ordinationum regulas, & ſingulorum Epiſcoporum jura in proprios Subditos præfinivit, lata Conſtitutione, quæ incipit, *Speculatores*: ſub datum pridie Nonas Novembris anni 1694.

Hanc ipſam rationem Nos ipſi ſecuti ſumus in Apoſtolicis Noſtris Litteris, quarum initium eſt: *Sacramentum Pœnitentiæ*, anno 1741. Kalendis Junii datis, in quibus nonnulla decrevimus, & ſtatuimus adverſus Sacerdotes in Sacramentali Confeſſione ſuos Pœnitentes ad turpia ſollicitantes, juxta declarationes in cauſſis hujus generis, diverſi temporibus, & caſibus prolatas a Congregatione Venerabilium Fratrum Noſtrorum S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalium contra hæreticam pravitatem generalium Inquiſitorum. Id ipſum nuperrime egimus, dum Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cunctiſque Locorum Ordinariis per Italiam conſtitutis Encyclicas Litteras dedimus ſub die 19. Auguſti hujuſce anni 1754., quarum initium eſt: *Cum ſemper oblatas*, quibus a prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis reſolutionibus, & placitis neutiquam diſcedentes, plura declaravimus circa onus, quod habent tum omnes animarum curam gerentes, Miſſam

pro Populo applicandi diębus ſaltem feſtis de præcepto; tum etiam Eccleſiarum Cathedralium, & Collegiatarum Canonici, aliique de earum gremio, Miſſam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere ſpecialiter offerendi. Nunc denique hoc idem a Nobis ſervatum iri declaramus, dum Epiſcoporum jura, quod attinet ad Viſitationem Eccleſiarum Parochialium ad Regularium Monaſteria pertinentium, hac Noſtra perpetuo valitura Conſtitutione aſſerere, atque, ut infra, definire, & conſtituere in animum induximus.

Animarum curam in ſæculares perſonas exercentes in iis Eccleſiis, quæ Monaſteriis, ſeu Domibus Virorum, aut Mulierum adnexæ ſunt, ſive ipſi Regulares ſint, ſive Sæculares, Sacri Trid. Conc. præſcripto, *ſeſſ. 25. c. 11. de Regularibus*, ſubeſſe debent, *immediate in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus Diœceſi* prędicta Monaſteria *ſunt ſita*, exceptis dumtaxat iis Monaſteriis; ſeu locis, *in quibus Abbates Generales, aut Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent, atque aliis Monaſteriis, ſeu Domibus in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores juriſdictionem Epiſcopalem, & Temporalem in Parochos, & Parochianos exercent; ſalvo tamen eorum Epiſcoporum jure, qui majorem in prædicta loca, vel perſonas juriſdictionem exercent.*

Cum itaque nonnulli Sacerdotes ab Epiſcopali juriſdictione exempti, quos neque Parochos, neque animarum curæ addictos eſſe conſtaret, auſi fuiſſent aliquibus Chriſtifidelium Matrimoniis intereſſe, ſine prævia Epiſcopi, aut Parochi licentia; quæſitum fuit, utrum hujuſmodi Sacerdotum correctio, atque in eoſdem animadverſio ad Epiſcopum, an vero ad eorum Superiores, privative ſpectaret? cumque ii privativum ejuſmodi jus ex eo deducerent, quod Tridentina Synodus *loc. cit.* dum facultatem tribuit Epiſcopis corrigendi, & puniendi Sacerdotes ab eorum juriſdictione exemptos, in his, quæ ad animarum curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, de iis dumtaxat Sacerdotibus loquitur, qui vel Parochi ſunt, vel animarum curam exercent; cujuſmodi ſane ii non erant, dę quibus agebatur: futilem hanc, vanamque pręſumptionem reprimere ſtatuit fel. rec. Prædeceſſor Noſter Gregorius Papa XV. ac de conſilio Congregationis Sacri Conc. Trident. Interpretis, edita Conſtitutione, quę incipit *Inſcrutabili*, data Nonis Februarii Anno Incarnationis Dominicę MDCXXII. decrevit, ac declaravit, *ut deinceps tam Regulares, quam Sæculares, quomodolibet exempti, ſive animarum curam perſonarum ſæcularium Monaſteriis, ſeu Domibus Regularibus, aut quibuſvis aliis Eccleſiis, vel Beneficiis, ſive Regularibus, ſive Sæcularibus incumbentem exerceant, ſive alias Eccleſiaſtica Sacramenta, aut unum ex illis miniſtrent, prævia Epiſcopi licentia, & approbatione; ſive quoquo modo in dictæ Curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel alicujus ex illis adminiſtratione de facto, abſque ulla auctoritate, ſe ingerant; in his, quæ ejuſmodi curam, ſeu adminiſtrationem concernunt, omnimode juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Diœceſani Epiſcopi, tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati, plene in omnibus ſubjiciantur.*

Hac controverſia per Conſtitutionem Gregorianam e medio ſublata, non ideo ab aliis quæſtionibus, & litibus circa idem rerum genus promovendis ceſſatum fuit; pluraque Dubia tam in Congregationibus S. R. E. Cardinalium, quam in Auditorio Rotæ, frequenter agitata, & reſoluta fuerunt, circa peculiarium quorumdam actuum naturam, an ſcil. iidem cenſendi eſſent ad animarum curam, ſeu ad Sacramentorum adminiſtrationem pertinere; & conſequenter, an Epiſcopus in viſitandis Regularium Eccleſiis, quibus imminet animarum cura perſonarum ſæcularium, poſſet, nec ne, ſuam circa hujuſmodi actus juriſdictionem exercere; tum etiam, an hoc, aut illud Monaſterium dici poſſet ordinaria, & principalis Sedes Abbatis Generalis, ſeu Capitis Ordinis, ideoque Eccleſia hujuſmodi Monaſterio adnexa, quamvis Parochialis foret, Epiſcopo in viſitatione ſubjecta non eſſet. Cum igitur reſolutiones in prædictis Curię Noſtrę Tribunalibus circa hujus generis quæſtiones identidem captas, earumque rationes, & fundamenta, diligenter, & conſiderate perpenderimus, conſilium quoque, & ſententiam audierimus aliquot ex Venerabilibus Fratribus Noſtris S. R. E. Cardinalibus, aliorumque Virorum in juris Canonici ſcientia præſtantium; nonnulla ſuper his de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine decernere deliberavimus; ac præſenti Noſtra Conſtitutione inviolabilem quamdam normam præfinire, qua poſita, omnes de cetero lites, & controverſiæ prædictis de rebus, ſi fieri poſſit, penitus eliminentur, atque omnia ſubmoveantur obſtacula, quæ debitam Decretorum Sacri Trid. Conc. executionem in re tam gravis momenti impedire, aut retardare hactenus conſueverunt.

Optimo ſane conſilio ab Epiſcopis Paſtoralem viſitationem aggredientibus præmitti ſolent in ſingulæ Diœceſis loca aliqui Sacerdotes Miſſionarii, qui ante ipſorum adventum, prædicationibus Verbi Dei, & adminiſtratione Sacramentorum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſpiritualem Populorum profectum, & animarum ſalutem, qui potiſſimus eſt Paſtoralis viſitationis ſcopus, ſtudeant promovere. Inventi ſunt autem ex iis Regularibus, quorum Eccleſiis incumbit Parochialis ſæcularium cura, qui in dubium revocarent, an hujuſmodi Miſſionarios, ſive Sæculares, ſive alterius Inſtituti, vel Ordinis Regulares, ab Epiſcopo miſſos tamquam viſitationis ſuæ prænuntios, in propriis Eccleſiis, & Domibus ad exercenda munera eiſdem commiſſa admittere, & recipere ipſi tenerentur. Quod dubium, quum in Congregatione S. R. E. Cardinalium negotiis, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularum præpoſita examinatum fuiſſet ſub die XXXI. Auguſti Anni MDCLXVIII. affirmative reſolutum fuit; ut ſcilicet prædicti Miſſionarii etiam a Regularibus Parochis, ſeu Curatis libenter excipi debeant, omnibuſque rebus juvari, quibus ad injunctum ſibi onus adimplendum opus illis eſſe contigerit. Quod Nos quoque probamus, & auctoritate Apoſtolica confirmamus, atque impoſterum (quoties id opus eſſe, prudenti Epiſcopi arbitrio judicatum fuerit) ab omnibus hujuſmodi Parochis, ſeu Curatis præcipimus obſervari.

Sed & in ipſo viſitationis curſu, atque etiam extra illam, aliqui Regulares de ſuorum privilegiorum, & exemptionum indemnitate plus nimio ſolliciti, hanc Epiſcopis controverſiam moverunt, utrum iis liceret, in ipſorum Regularium Eccleſiis, ſive Parochialibus, Sacramentum Confirmationis adminiſtrare? quę quidem controverſia in Congregatione Concilii, partibus pleniſſime auditis, pro Epiſcopis deciſa fuit, quemadmodum & Nos generaliter, & ſine exceptione eamdem definimus.

In exequenda vero Paſtorali viſitatione Eccleſiarum Parochialium, quæ a Regularibus adminiſtrantur, minime quidem licet Epiſcopo omnia Eccleſiarum hujuſmodi Altaria viſitare, ſed illud dumtaxat, in quo Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum aſſervatur, & conſequenter Sacrum ipſum Tabernaculum; Fontem quoque Baptiſterii, ſi adſit; item Confeſſionale, in quo Parochus ad audiendas Confeſſiones reſidere ſolet; Pulpitum Eccleſiæ, e quo Parochus jus habet Verbi Dei, juxta præcipuum miniſterii ſui munus, annuntiandi; Sacrarium pariter Eccleſiæ, ad inſpiciendum locum, in quo aſſervatur ſacra ſupellex, pro Sacramentis tam intra Eccleſiam, quam extra illam decenter adminiſtrandis; Sepulcrum excipiendis Subditorum Parochiæ corporibus addictum, Cęmeterium Parochianorum humandis cadaveribus deſtinatum; Turrim Campanariam, dummodo in ea ſint Companæ ad Parochiam proprie ſpectantes; ac demum, præter res ſupra enuntiatas, omnia ſacra vaſa, quibus vel Particulæ conſecratæ ſervantur, vel Sacra Olea ſive in Baptiſmo, ſive in Extrema Unctione adhibenda, vel aqua Baptiſterii, vel alia rite benedicta, quæ pro ingredientium aſperſione ad Eccleſiæ fores poni conſuevit.

Viſitationi locali proxima eſt ea, quę perſonam reſpicit Parochi; cujus quidem ſi Regularis ſit, agendi rationem, in iis, quæ ſpectant ad obſervationem proprii ipſius Regularis inſtituti, non eſt Epiſcopi inquirere, quum ad ipſius Superiorem Regularem privative id pertineat. *Licet* tamen Epiſcopo, vel potius ipſi ſpecialiter incumbit, ipſius Parochi, ſeu Curati, etiam Regularis, vitam, ac mores ſcrutari, quatenus ea, quæ extra Clauſtrum prodierint, Rectoris animarum exempla, plurimum conferre ad Populi ædificationem, vel contra eidem obeſſe maxime poſsunt, quemadmodum alias eadem Conc. Trid. Congr. ſapienter decrevit, & Nos etiam earumdem præſentium tenore decernimus, & ſtatuimus.

Ad perſonalem quoque Parochi viſitationem, proindeque ad Epiſcopi jus, & officium pertinet ea occaſione examinare, an titulo legitimo Parochus etiam Regularis animarum curam exerceat? an reſidentiæ lex ab eo obſervata fuerit, atque obſervetur? an ad Synodum vocatus, iverit? an Congregationes, ſeu conferentias ſuper caſibus conſcientiæ haberi ſolitas frequentet? an onera, quæ ſecum fert animarum cura, adimpleverit; ac inter alia, an Miſſam pro Populo applicaverit diebus feſtis de præcepto? an iiſdem feſtis diebus omnia præſtiterit, quæ a Sacro Trident. Conc. præſcripta ſunt, Populum verbi Dei prędicatione, & Pueros in Fidei rudimentis, Chriſtianæque Doctrinæ præceptis inſtruendo? an, ſtatis diebus, excipiendis Fidelium confeſſionibus vacet? an ægrotantibus, & in extremo vitæ agone laborantibus debita ſpiritualia ſubſidia ſedulo præſtet, & Sacramenta Eccleſiæ tempeſtive conferat? an Pueros, & Puellas ante ſuſceptionem Sacramenti Confirmationis, tum etiam ante primam eorum Communionem, opportunis inſtructionibus erudierit? an priuſquam Fideles ad Matrimonia in faciem Eccleſiæ celebranda admittat, debitas inquiſitiones adhibuerit, atque adhibeat, quibus tuto deprehendere poſſit, nullum inter

Con-

Contrahentes impedimentum exiſtere, eoſdemque libere Matrimonio conſentire, ac demum in Doctrina Chriſtiana, maxime vero in præcipuis Religionis noſtræ Myſteriis, illos inſtructos eſſe? denique an Parochus apud ſe recte ordinatos retineat libros tum Baptizatorum, ubi Fons Baptiſmalis adſit in ipſius Eccleſia, tum Sacro Chriſmate confirmatorum, libros etiam Matrimoniorum, & ſtatus animarum?

Uno verbo quidquid Epiſcopus a Parocho Sæculari exquirere, atque exigere ſolet, ac debet, id omne, Regulari obſervantia unice excepta, a Parocho Regulari exquirere, & exigere poteſt; atque ubi hunc muneri ſuo defeciſſe compererit, opportuna Decreta condere, & pronuntiare, ac meritas in eumdem pœnas ſtatuere; in quo nihilominus Epiſcopi facultates minime privativæ ſunt, ſed Præſul Regularis jus cumulativum cum ipſo habet; ita tamen, ut, ſi aliter a Superiore Regulari, aliter ab Epiſcopo decerni contingat, hujus, non vero illius Decretis ſit ſtandum; prout alias a Congregatione Tridentini Concilii interprete judicatum fuit, Noſque Auctoritate Apoſtolica probamus, confirmamus, atque decernimus. Privativum tamen Epiſcopi jus eſt in Parochianorum mores inquirere, ac ſi quæ inter ipſos ſcandala oborta fuerint, auditis proborum, ac prudentium Virorum ſinceris relationibus, de iis cognoſcere, eaque opportunis remediis reſecare, & reformare: nec enim Superioribus Regularibus in hujuſmodi ſæculares Parochiæ ſubditos ulla competit juriſdictio.

Eveniente autem caſu, quo vel Epiſcopus, vel Superior Regularis aliquem ex prædictis Parochis ab exercitio Curæ removendum, eademque privandum eſſe judicaverint; quoniam hujuſmodi Parochis, ſine prævia Epiſcopi approbatione, ad Curam animarum accedere nequaquam licet, quamvis a ſuis Superioribus deputati, iidemque ad nutum ſint amovibiles; dubitatum propterea fuit, an Epiſcopus poſſet ad hujuſmodi remotiones procedere, ſine Superioris Regularis conſenſu, & an remotionis cauſſas eidem adducere, eaſque verificare deberet; tum etiam an Regularis Superior ad ſimilem remotionem, & privationem ſuo jure deveniens, conſenſum Epiſcopi exquirere, ſuaſque agendi rationes illi notas, atque probatas facere teneretur. Qua de re, ſupradicta Congregatio Concilii decrevit, hujuſmodi Parochos tam ab Epiſcopo, quam a Superiori Regulari, æquo jure, non requiſito alterius conſenſu, ab Animarum cura removeri poſſe, nec unum alteri cauſſas judicii ſui aperire, multoque minus probare, & verificare debere. Id quod a nobis in omnibus approbatur, & confirmatur.

Poſtquam vero Tridentina Synodus loco ſuperius laudato declaravit, prædictos Curatos, ſeu Parochos tam ſæculares, quam regulares, animarum curam exercentes in Monaſteriis, ſeu Domibus Religioſis, quibus hujuſmodi cura perſonarum ſæcularium incumbit, ſubeſſe debere immediate, in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, (quod quidem, juxta magis receptam Tribunalium hujus Noſtræ Curiæ ſententiam, intelligitur de juriſdictione Epiſcopi ordinaria, non vero de delegata;) illa tamen Monaſteria, ſeu Loca ibidem a Concilio excipiuntur, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores juriſdictionem Epiſcopalem, & Temporalem in Parochos, & Parochianos exercent; ſalvo nihilominus eorum Epiſcoporum jure, qui alia quapiam ex cauſſa, ſeu titulo, majorem in prædicta Loca, vel Perſonas juriſdictionem exercent. Quare nonnullis Epiſcopis contendentibus, licere ſibi, ſaltem tamquam Delegatis a Sede Apoſtolica, in Parochos prædictos, ſive in Parochianos, aliquem juriſdictionis actum exercere; Congregatio Concilii reſpondit, quod ubi Abbas, aut Superior Regularis ſuam probat juriſdictionem Epiſcopalem, & Temporalem in ipſos Parochos, & Parochianos, & contra Epiſcopus probare nequit ampliorem in eoſdem juriſdictionem ex alio capite ſibi acquiſitam fuiſſe, abſtinere omnino debet Epiſcopus tam a viſitatione, quam ab alio quocumque juriſdictionis actu in hujuſmodi Parochos, & Parochianos. Quod quidem, veluti ipſius Concilii Decretis conſonum, Nos etiam Apoſtolica confirmatione roboramus.

Similiter ab Epiſcopi juriſdictione, viſitatione, & correctione, etiam in his, quæ ad Animarum Curam, & Sacramentorum adminiſtrationem ſpectant, prædicta S. Synodus excipit tam Sæculares, quam Regulares Parochos, qui Animarum curam exercent in iis Monaſteriis, ſeu Locis, in quibus Abbates Generales, aut Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent: quæ exceptio, ſive limitatio, pluribus controverſiis occaſionem præbuit. Et primo, an ad inducendam hujuſmodi exemptionem ab Epiſcopali viſitatione, ſatis ſit, quod in aliquo Monaſterio reſideat Abbas Regularis, licet is Ordinis ſui Generalis non exiſtat. Super quo præfata Concilii Congregatio pronuntiavit, non ſufficere Abbatis cujuslibet reſidentiam, niſi ſit Abbas totius Ordinis ſui Generalis; tunc enim Tridentinum Concilium ſimplices Abbates, aut Regularium Superiores nominat, quum ab Epiſcopi juriſdictione, ac viſitatione eximit Parochos Eccleſiarum, ſeu Monaſteriorum, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores juriſdictionem Epiſcopalem, & Temporalem exercent; qua juriſdictione compertum eſt, nonnullos etiam ſimplices Abbates, aut Superiores Regulares gaudere, quamvis non ſint Ordinum Generales. De Abbatibus autem Generalibus, ſeu Ordinum Capitibus tunc loquitur eadem S. Synodus, quum a juriſdictione, & viſitatione Epiſcopali exemptos eſſe indulget eorum Monaſteriorum, ſeu Locorum Parochos, in quibus Abbates Generales prædicti, aut Capita Ordinum, Sedem ordinariam principalem habent; cumque ea dubio procul ſit Concilii mens, in hunc plane modum ſemper impoſterum judicari, & cenſeri debere ſtatuimus: minime attenta diſtinctionis nota, quæ in pleriſque Concilii Tridentini editionibus impreſſis appoſita conſpicitur inter verbum *Abbates*, aliudque *Generales*, utpote quæ nullatenus reperitur in exemplari authentico Actorum ipſius Concilii, quod in Archivio Sedis Apoſtolicæ in Arce Sancti Angeli aſſervatur; quodque, ut genuinam hujus loci lectionem certo cognoſceremus, diligenter inſpici fecimus, proindeque a prædictis exemplaribus impreſſis eadem diſtinctionis nota omnino eſt expungenda.

Altera quæſtio eſt, an ad obtinendam exemptionem ab Epiſcopali juriſdictione, & viſitatione, ſufficiat, quod aliquod Monaſterium, Superioris Generalis Sedes ordinaria exiſtat? an vero prætereа requiratur, ut ipſum Monaſterium ſit Caput Ordinis? De quo, quidquid alii opinati fuerint, decernimus ſufficere, quod Monaſterium, ſeu Domus, ſit ordinaria, & principalis Sedes Superioris Generalis; prout a Congregatione Concilii conſtanter judicatum fuit; quum verba Tridentini, de Capitibus Ordinum loquentis, non ad loca, ſed ad perſonas Præſulum Regularium in iis locis reſidentium referantur.

Tertio dubitari contingit, an exemptio ab Epiſcopi viſitatione, quam Tridentina Synodus, ut ſupra, concedit Eccleſiis Parochialibus eorum Monaſteriorum, in quibus reſident Abbates Generales, aut Capita Ordinum, ad alias quoque Parochiales extendatur, quæ prædictis Monaſteriis unitæ ſunt, & ab eiſdem dependent. Sed quum de aliis hiſce Eccleſiis unitis taceant Conciliaria Decreta, neque porro eadem ratio honoris cujuſdam, & reverentiæ habendæ erga Superiores Ordinum Generales in propriis Monaſteriis, vel Eccleſiis reſidentes, locum habeat in aliis Parochialibus, eiſdem Monaſteriis, ut præfertur, unitis; quod pluries Congregatio Concilii cenſuit, hujuſmodi ſcilicet Eccleſias unitas, minime exemptas eſſe a juriſdictione, & viſitatione Epiſcopi, quamvis illæ a Parochis regularibus adminiſtrarentur; id ipſum Nos, prædictæ Congregationis reſolutionibus inhærentes, decernimus, & conſtituimus.

Quæſitum fuit quarto loco, an ratione exemptionis a juriſdictione Epiſcopi, quæ competit ſupradictis Rectoribus Eccleſiarum reſidentialium Superiorum Generalium, & propter eorumdem Rectorum omnimodam ſubjectionem juriſdictioni, & correctioni prædictorum Generalium Regularium, jus aliquod, & juriſdictio attributa ſit iiſdem Superioribus Generalibus in ſæculares Subditos hujuſmodi Eccleſiarum, ſive Parochianos? an vero dicendum ſit jus iſtud ad Epiſcopum privative pertinere? ſuper quo decernimus Epiſcopo plenam, privativam juriſdictionem competere in Parochianos, ad eumdemque Epiſcopum pertinere, non ſolum propriam auctoritatem, & conſenſum (prævio examine per ſe ipſum, vel per Vicarium ſuum faciendo) interponere, quotieſcumque Superior hujuſmodi Generalis aliquem ſive ſæcularem, ſive regularem Parochum, ſeu Curatum, etiam ad nutum amovibilem, ad exercendam in prædictis Eccleſiis animarum curam perſonarum ſæcularium deputare voluerit; ſed etiam ſi Epiſcopus hujuſce Parochiæ regimen a ſupradictis Parochis exemptis, ſive ſæcularibus, ſive regularibus, non recte adminiſtrari cognoverit; poſſe ipſum, & aliquando etiam debere pro ſui Officii munere, apud Superiorem Generalem inſtare, ut Parochum, ſeu Curatum hujuſmodi ab animarum cura removeat, implorata quoque, quatenus opus ſit, Apoſtolicæ Sedis auctoritate; ſi nempe Generalem prædictum, aut reluctantem, aut Parocho plus æquo faventem invenerit.

Præcipua in hac materia quæſtio illa fuit, quænam eſſent Monaſteria, in quibus Abbates Generales, ſeu Capita Ordinum, Sedem ordinariam principalem habent; contendentibus nonnullis, quodlibet Monaſterium, aut locum quemlibet, in quo Abbas Generalis, ſive Caput Ordinis manet, ibique moratur, Sedem ipſius Ordinariam principalem dici oportere, ita ut ejuſdem Monaſterii, aut Loci Parochus ab Epiſcopali juriſdictione, & viſitatione immunis ſtatim fiat, Verum vaga, & arbitraria hujuſmodi Sedes, quæ a ſola Superioris Generalis præſentia naturam Sedis ordinariæ, & principalis mutuatur, tum rectæ rationi, tum Concilii verbis, ac ſenſui plane adverſatur.

Quapropter quum Nobis compertum ſit, in aliquibus Ordinum Regularium Conſtitutionibus aſſignatum reperiri locum pro reſidentia Superioris Generalis, ejuſque Curiæ; in aliis vero Ordinibus, ubi Conſtitutiones de eo nihil ſtatuant, eamdem reſidentiam veteri conſuetudine eſſe præfinitam; quoties de Ordinum hujuſmodi Superioribus Generalibus agatur, eorum Sedem ordinariam principalem, ad effectum, de quo agitur, illam eſse, & cenſeri decernimus, quæ ab ipſorum Conſtitutionibus, vel ab inveterata conſuetudine prædicta præſcribi dignoſcitur; idque tantummodo Monaſterium, non vero aliud, in quo, quacumque de cauſsa, Superior Generalis commoratus fuerit, pro ordinaria Generalis Sede haberi præcipimus, licet ipſe Generalis ibi actu non reſideat.

Quod ſi aliqui ſint Religioſi Ordines, ſeu Congregationes, quorum Conſtitutionibus, vel conſuetudinibus minime præfinitum ſit Monaſterium, in quo Abbas Generalis, ſeu Caput Ordinis reſidere debeat, nullum Monaſterium pro ejuſdem Generalis Sede ordinaria principali, ad effectum eximendi Parochum ab Epiſcopi juriſdictione, & viſitatione, ex eo tantum haberi debere ſtatuimus, quod ſolus ipſe Superior Generalis in eo degat, abſque conſuetis Miniſtris, quos in Ordine regendo ſocios habet; ſed illud dumtaxat Monaſterium pro Sede Generalis ordinaria principali haberi volumus, quod ſemel ipſe Superior Generalis, ſeu Caput Ordinis, initio Generalatus, elegerit pro ſua ſtabili reſidentia, & Officialium, ſeu Miniſtrorum prædictorum. Verum ſi, facta ſemel hujuſmodi electione, eamdem poſtmodum variare præſumpſerit, declaramus, neque Monaſterium initio electum, neque alterum, etiamſi cum ſua Curia eo ſe tranſtulerit, privilegia ordinariæ, & principalis Generalitiæ Sedis habiturum.

In omnibus autem præmiſſis exemptionum caſibus, ſalvum ſemper, atque illæſum eſſe volumus eorum Epiſcoporum jus, ſi qui ſunt, qui ſupradictas Parochiales Eccleſias, earumque Rectores viſitare conſueverint, nimirum tam illas, quæ Monaſteriis, ſeu Domibus iis adnexæ ſunt, in quibus Generales Ordinum Superiores Sedem ordinariam principalem, vel a ſuorum Ordinum Conſtitutionibus, vel ab inveterata conſuetudine præfinitam habent; quam eas, quæ ab ipſis Superioribus Generalibus alias pro ordinaria principali reſidentia fuerint electæ, & nihilominus, hujuſmodi reſidentia durante, Epiſcopi viſitationi, juriſdictioni, & correctioni ſubjectæ fuerint.

Decernentes præſentes Noſtras Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quilibet in præmiſſis, ſeu eorum aliquo, jus, vel intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis exiſtant, ſeu alias ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione digni, illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi, neque cauſſæ, propter quas eædem præſentes emanaverint, adductæ, verificatæ, vel ſufficienter, aut ullo modo juſtificatæ fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quamtumvis juridica, & privilegiata cauſſa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauſo, ullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis Noſtræ, vel intereſſe habentium conſenſus, aliove quolibet, etiam quantumvis magno, ac formali, & ſubſtantiali defectu, notari, impugnari, infringi, invalidari, retractari, in controverſiam vocari, aut ad terminos juris reduci, ſeu adverſus illas aperitionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſimili conceſſo, vel emanato, quempiam in judicio, vel extra illud uti, ſeu ſe juvare ullo modo poſſe: ſed ipſas præſentes ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari.

Sicque, & non aliter in præmiſſis cenſeri, atque ita per quoſcumque Judices Ordinarios & Delegatos etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Apoſtolicæ Sedis prædictæ Nuntios, alioſve quoslibet quacumque præeminentia, ac poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere: ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus, quatenus opus ſit, Noſtra, & Cancellariæ Apoſtolicæ regula *de jure quæſito non tollendo*, aliiſque Apoſtolicis, ac in Univerſalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus; necnon quibuſvis, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus, & indultis, etiam in corpore juris clauſis, aut Litteris Apoſtolicis quibuſvis Perſonis, Collegiis, Locis, Ordinibus, etiam Militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Inſtitutis, etiam Societatis Jeſu, & Sancti Joannis Hieroſolymitani, aliiſve quibuslibet ſpecifica, & individua mentione dignis, etiam ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibuſvis etiam clauſulis, & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus in genere, vel in ſpecie, etiam motu ſimili, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ſeu conciſtorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & individua mentio, ſeu quævis alia expreſſio ad id ſervanda foret, illorum tenores, formas, cauſſas, & occaſiones præſentibus pro plene & ſufficienter expreſſis, & exactiſſime ſervatis, & ſpecificatis reſpective habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat, ad præmiſſorum effectum pleniſſime, & ampliſſime motu pari derogamus, & derogatum eſſe volumus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus inſuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eædem præſentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, necquiſquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipſas præſentes, ſeu earum tranſumpta, ad valvas Eccleſiæ S. Joannis in Laterano, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæque Generalis Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ per aliquem ex Curſoribus Noſtris, ut moris eſt, publicari, & affigi, ſicque publicatas, & affixas omnes, & ſingulos, quos concernunt, ſeu concernent in futurum, perinde afficere, & arctare, ac ſi unicuique illorum perſonaliter intimatæ, & notificatæ fuiſſent.

Utque earumdem præſentium Tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo Perſonæ in Eccleſiaſtica Dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides tam in Judicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipſis præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo &c.

BULLA DECIMA NONA.

De præſentatione Dignioris inter approbatos ab Examinatoribus ad Parochiales Eccleſias Juriſpatronatus Eccleſiaſtici, cum reſolutione nonnullorum dubiorum.

Extat hæc Bulla in Tom. II. Bullarii ſub num. X. data die 9. Aprilis anno 1746. Pontificatus vero anno VI.

Venerabili Fratri Archiepiſcopo Florentino.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabili Fratri ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

Redditæ Nobis ſunt Litteræ Tuæ, quibus cum una ad Nos miſiſti diſceptationem Advocati Petri Brogiani, ut de iis, quæ noſtra ſententia ſit, diceremus.

Primum: *An Patronus Eccleſiaſticus teneatur in foro externo præſentare ad Beneficium Curatum eum, qui inter approbatos ab Examinatoribus magis idoneus, & magis dignus eſt?*

Secundum: *An Epiſcopus, ad quem ſpectat dare inſtitutionem, debeat ſequi judicium Patroni de magis idoneo, magiſque digno, an potius inquirere, rectum ne ſit Patroni judicium, an ſecus?*

Tertium: *Si appellaverit, qui ſe digniorem eſſe putat, & poſthabitus eſt, an ſuſpendi debeat inſtitutio Præſentati, an vero hæc debeat ſuum effectum ſortiri? Paucis, an appellatio interpoſita locum habeat in devolutivo tantum, an potius etiam in ſuſpenſivo?*

Ut igitur exordiamur a prima quæſtione, in qua quæritur, an Patronus Eccleſiaſticus teneatur in foro externo præſentare ad Beneficium Curatum eum, qui magis idoneus, magiſque dignus eſt inter approbatos ab Examinatoribus; reſpondemus *teneri*. Nam, antiquis omnibus diſputationibus omiſſis, cum juxta Concilii Tridentini præſcriptum in Beneficiis Curatis coram Examinatoribus Synodalibus concurſus haberi debeat, debeantque Examinatores Synodales approbare eos, qui magis idonei ſunt, quorum deinde unum debet Patronus Eccleſiaſticus Epiſcopo præſentare, ut ei inſtitutionem præbeat, hæc agendi ratio, ac methodus neceſſario ſecum fert, ut Patronus Eccleſiaſticus teneatur præſentare eum, quem digniorem inter probatos ab Examinatoribus exiſtimat.

Verba Concilii ſatis per ſe clara ſunt *in cap. xviii. ſeſſ. 24. de Reformatione: Si vero Juriſpatronatus Eccleſiaſtici erit*, loquitur de Beneficio Curato, *ac inſtitutio ad Epiſcopum, & non alium pertineat, is, quem Patronus dignio-*

digniorem inter probatos ab Examinatioribus judicabit, Epiſcopo præſentare teneatur, ut ab eo inſtituatur.

Quod procedit, etiamſi Epiſcopus Patrono non intimaverit, ut digniorem præſentet, quam cautionem memorat *Abbas in cap. Conſtitutis 2. de appellationibus*. Quoniam quidquid ſit de utilitate hujus cautionis ante Concilium Tridentinum, ſuperflua certe eſt poſt idem Concilium, a quo in Beneficiis Curatis Patronatus Eccleſiaſtici demandatus eſt concurſus; & injunctum fuit Patrono Eccleſiaſtico, ut eum præſentet, quem inter probatos, ab Examinatoribus digniorem, magiſque idoneum cenſebit, quod valet amplius quacumque admonitione, ſeu interpellatione, quam Epiſcopus Patrono Eccleſiaſtico faciat.

Expediti a prima quæſtione ad alteram tranſibimus, in qua quæritur: An Epiſcopus, ad quem pertinet inſtituere, ſequi debeat judicium Patroni circa magis idoneum, magiſque dignum, an potius inquirere, judicium ejuſdem Patroni rectum ne ſit, an non; & quod ad hanc quæſtionem attinet, cenſemus neceſſe eſſe unum ab altero caſum diſtinguere.

Nam, aut inter probatos ab Examinatoribus nemo eſt, qui de Patroni judicio queratur, a quo, puta Titius, magis idoneus, magiſque dignus æſtimatus eſt, iſque Epiſcopo præſentatus, & tum Epiſcopus ſequi debet judicium Patroni, neutiquam vero in ejus judicium inquirere. Nam a Sacro Concilio non præſcribitur, ut digniorem inſtituat, ſed quem Patronus inter approbatos ab Examinatoribus digniorem revocaverit: *quem Patronus digniorem inter probatos ab Examinatoribus judicabit*. Ut bene animadvertit Fagnanus in ſuis manuſcriptis, quæ apud Nos extant *ſuper cap. 18. ſeſſ. 24. de Reform. Et non poteſt Epiſcopus opponere, quod Patronus Eccleſiaſticus non vere digniorem, ſed quem ipſe Patronus digniorem arbitratur, elegerit, & Epiſcopo præſentaverat, quia Concilium voluit abſolute inſtitui illum, quem Patronus tamquam digniorem elegerit.*

Et in hujuſmodi facti ſpecie locum habet reſcriptum Congregationis Concilii anno 1573. ut videre eſt *lib. 1. Decretorum pag. 167.* Verba autem hæc ſunt; *Sacra &c. cenſuit, ſi Parochia ſit Juriſpatronatus Eccleſiaſtici, & inſtitutio ad Epiſcopum pertineat, facultatem judicandi digniorem inter idoneos probatos ab Examinatoribus, ſpectare ad Patronum Eccleſiaſticum, & Epiſcopum teneri inſtituere eum, quem dictus Patronus judicaverit digniorem, & ipſi Epiſcopo præſentavit.*

Aut inter ab Examinatoribus idoneos probatos aliquis eſt, qui judicio Patroni minime acquieſcens coram Epiſcopo, cujus eſt dare inſtitutionem, queritur, ſe poſthabitum fuiſſe, licet magis dignus, & idoneus altero ſit, quem Patronus tamquam digniorem, & magis idoneum Epiſcopo præſentavit; & hoc ſecundo caſu cum Epiſcopus Judicis Perſonam ſumere cogatur, ſequi non debet Patroni judicium circa magis idoneum, magiſque dignum, ſed priuſquam inſtitutionem concedat, in Patroni judicium inquirere; ut inter alios recte conſiderant *Garzia de Benefic. par. 9. cap. 2. num. 265. & ſeq. & præcipue num. 268. & ſeq., & Ventrilia in prax. rer. Eccleſ. tom. 2. adnot. 5. §. 2. num. 5. 6.*

Non obſtat, ſi quis aſſereret etiam hoc ſecundo caſu clauſis oculis ſequendum eſſe Patroni judicium de magis idoneo, magiſque digno, perinde ac, ſi id conſentaneum ſit verbis Concilii ſuperius laudatis: *Quem Patronus digniorem inter probatos ab Examinatoribus judicabit:* nam prætermiſſis, quæ a Doctoribus dicuntur, nempe ea verba intelligenda eſſe de juſto, vero, proboque judicio, ut videre licet apud *Maſſobrium in praxi habendi concurſum requiſ. 5. dub. 1. n. 43. 44.* Concilium agens de Beneficio Curato Patronatus Eccleſiaſtici inquit: *quem Patronus digniorem inter probatos ab Examinatoribus judicabit*. Non multo autem ſuperius loquens eodem loco de Beneficio Curato liberæ collationis Ordinarii, his verbis utitur: *Epiſcopus*, inter eos, qui probati ſunt tamquam idonei ab Examinatoribus Synodalibus, *eum eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit*.

At vero ſi quis ab Examinatoribus probatus tamquam idoneus contra judicium, quod ſecundum alterum tulit Epiſcopus eum præeligendo, inſtiterit, auditur, & ab appellationis Judice expenditur, Epiſcopi judicium rectumne, probumque ſit, an pravum, atque injuſtum, ut quotidie de re ipſa contingit, & definitum legitur a San. mem. Pio V. Prædeceſſore Noſtro *in ſua Conſtit. 33. In conferendis*. Multo magis quævis cumque ſint Concilii verba; ſi quis inter probatos ab Examinatoribus actionem moveat contra judicium a Patrono latum, æquum, juſtumque erit, ut audiatur, & munus erit Epiſcopi, ad quem inſtituere in beneficio pertinet, diligenter inquirere, Patroni judicium utrum valeat, nec ne; regulis ne juſtitiæ, an ſecus innitatur.

Supereſt tertia quæſtio, in qua, ut ſuperius diximus, quæritur, ſi is appellet, qui ſe digniorem exiſtimat, & poſthabitus eſt, ſuſpendi debeat inſtitutio præſentati, an potius eam exequi oporteat paucis; ſi appellatio interpoſita locum habeat in devolutivo dumtaxat, an etiam in ſuſpenſivo. Et hic etiam opus eſſe videtur unum caſum ab altero diſtinguere; nam aut judicium Epiſcopi convenit cum illo Patroni Eccleſiaſtici, adeo ut is, qui præſentatus eſt a Patrono Eccleſiaſtico tamquam magis idoneus, & dignus, talis etiam ab Epiſcopo judicetur, & iſti inſtitutio ab Epiſcopo concedatur, ſi poſthabitus a Patrono, & ab Epiſcopo appellet, ejus appellatio in devolutivo tantum locum habebit, & illi, qui inſtitutus eſt ab Epiſcopo, Parochiæ poſſeſſionem minime retardabit.

Et quidem ſi agatur de Eccleſia Parochiali liberæ collationis Epiſcopi, & ab Epiſcopo uni ex approbatis ab Examinatoribus Synodalibus tamquam digniori, & magis idoneo inſtitutio detur, is, qui inter probatos ab eiſdem Examinatoribus ſe injuſte poſthabitum ab Epiſcopo contendit, ſibique, & non alteri debitam eſſe inſtitutionem, appellans obtinere nequit, ut ſua appellatio ſuſpenſiva ſit, quæ non alia ratione admittitur, niſi in devolutivo juxta paragraphum octavum laudatæ Conſtitutionis *In Conferendis San. mem. Pii V.* multo magis cum agitur de Eccleſia Parochiali Juriſpatronatus Eccleſiaſtici, & in digniori magiſque idoneo judicando Patronus, & Epiſcopus conſentiunt, qui inter probatos ab Examinatoribus Synodalibus contendit, a Patrono, & ab Epiſcopo injuriam ſibi illatam eſſe, ſi appellationem interponat, ejus appellatio non in ſuſpenſivo, ſed dumtaxat in devolutivo admittetur; nam primo caſu appellanti judicium ſolius Epiſcopi judicium etiam Patroni ei adverſatur.

Aut enim, ut alteram diſtinctionis partem proſequamur, in ferendo judicio de magis digno, magiſque idoneo ſententiam Epiſcopi, & Patroni Eccleſiaſtici minime concordant, & tum ſi quis ex approbatis ab Examinatoribus & tamquam magis dignus prælectus eſt a Patrono, putet ſe gravatum eſſe ab Epiſcopo, neque ejus judicio acquieſcere vult, & ideo provocet, ejus appellatio ad ſuſpenſionis effectum operari debet, & Eccleſia Parochialis ſub OEconomo remanere, donec lis inter eum, qui dignior habitus eſt a Patrono, & alterum, qui ab Epiſcopo, & ideo ut dignior in Parochiali Eccleſia inſtitutus eſt, finiatur. Nam hoc caſu conſiderari debet prælecto ab Epiſcopo refragari judicium Patroni, nempe ejus, cui præcipue Concilium electionem inter idoneos elargitum eſt; cujus judicio, ſi nemo ſit, qui adverſetur, ſtandum eſſe voluit, ut paullo ante adnotavimus; ejus demum, ad quem in paritate meritorum pertinet uni, vel alteri gratificari, ut apud *Grat. loc. laud. n. 264. & apud Ventrill. loco pariter cit. n. 5.*

Quæ cum ita ſe habeant, nimis durum eſſet, ſi quis cauſſa cadens in ſecundo judicio, quod fert Epiſcopus, propterea appellationem interponeret; deinde ejus appellatio non operaretur, niſi in devolutivo, & non etiam in ſuſpenſivo, cum regula in jure certa ſit, cum aliquis in primo judicio victor in altero ſuccumbit, ſi a ſecundi Judicis ſententia appellet, ejus appellationem non ſolum in devolutivo, ſed etiam in ſuſpenſivo valere.

Si opponeretur in hujuſmodi cauſſis omne appellandi jus ſublatum eſſe a Concilio Tridentino *cit. cap. 18. verſ. in omnibuſque ſeſſ. 24. de reformatione*, ſcire oportet, Concilium ibi loqui de eo, qui a relatione Examinatorum Synodalium provocat, a quibus idoneus probatus non eſt, cum ſe talem eſſe exiſtimet, quod nihil pertinet ad ſpeciem facti a Nobis propoſitam, in qua agitur de appellante ab irrationabili judicio Epiſcopi, cujus generis appellatio ignota fuit Sacro Concilio, ſed uſu introducta eſt a San. mem. Pii V. in laudata Conſtitutione, ut bene etiam conſiderat Fagnanus in ſuis mss. ſuperius citatis. Inſuper & illud opus eſt intelligere, ſi quis contenderet argumentari poſſe a caſu appellantis a mala relatione Examinatorum ad caſum appellantis ab irrationabili Judicio Epiſcopi, ejus argumentatio longius procederet, quam vellet, cum nec ipſe velit provocantem ab irrationabili judicio Epiſcopi non audiri ſaltem in devolutivo, & Doctores doceant appellantem a mala relatione Examinatorum, ejus appellationem aut neque in devolutivo admitti, aut certe ad eum dumtaxat finem, ut famæ, atque exiſtimationi ſuæ appellans conſulere poſſit, amovendo notam ab Examinatoribus ſibi inuſtam, numquam vero, ut Eccleſiam Parochialem conſequi poſſit; ut ad propoſitum noſtrum bene diſſerit *Maſſobrius in praxi habendi concurſum requiſ. 5. dub. 4. Ventrill. in praxi rerum Eccleſiaſticarum part. 2. annotat. 5. §. 2. n. 48.*

Hæc quidem ſunt, quæ opportunum eſſe duximus exponere, ut reſponderemus iis, quæ a te quærebantur ea hebdomada, quæ Nobis omnium totius anni laborioſiſſima eſt, nempe hebdomada Sancta. Te autem interea benevolo animo in caritate Dei complectentes tibi, tuiſque omnibus in Florentina Diœceſi commorantibus Apoſtolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ &c.

BULLA VIGESIMA.

Parochi Juriſdictio in Tertiarias conviventes intra Parœciæ fines.

Extat hæc Bulla in Tom. III. Bullarii ſub num. XI. data die 17. Septemb. anno 1749. Pontificatus vero anno Decimo.

EManavit nuper a Congreg. Venerab. FF. Noſtrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum in cauſſa vertente inter dilectum filium modernum Rectorem Parochialis Eccleſiæ S. Vincentii Civitatis Januen. ex una, ac dilectas in Chriſto Filias puellas Tertiarias numcupatas Ordinis S. Dominici ex altera partibus, ſuper prætenſione ſubjectionis eidem Rectori, & exemptione ab illo, prævia propoſitione dubii: *an puellæ tertii Ordinis S. Dominici Civitatis Januæ, nuncupatæ Tertiariæ, ſubjectæ ſint juriſdictioni Parochi in caſu &c.* decretum tenoris ſequentis, videlicet: *Die 26. Aprilis 1749. Sacra Congreg. EE. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum reſpondit affirmative. A. Cardinalis Gentili Præfectus. F. A. Furiettus Secretarius:*

Loco ✠ *Sigilli.*

Cum autem, ſicut prædictus Rector Nobis ſubinde exponi fecit, ipſe decretum hujuſmodi, quo firmius ſubſiſtat, & ſervetur exactius, Apoſtolicæ confirmationis Noſtræ patrocinio communiri ſummopere deſideret. Nos ipſum Rectorem ſpecialibus favoribus, & gratiis proſequi volentes, & a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis, a Jure, vel ab homine quavis occaſione, vel cauſſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium tantum conſequendum harum ſerie abſolventes, & abſolutum fore cenſentes, ſupplicationibus ejus nomine Nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, præinſertum decretum auctoritate Apoſtolica tenore præſentium confirmamus, & approbamus, illique inviolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus; ſalva tamen ſemper in præmiſſis auctoritate memoratæ Congregationis Cardinalium.

Decernentes eaſdem preſentes litteras firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, pleniſſime ſuffragari, & ab illis inviolabiliter obſervari. Sicque in præmiſſis per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon Eccleſiæ, & Ordinis hujuſmodi etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ &c.

BULLA VIGESIMA PRIMA.

Canonicis Regularibus Præmonſtratenſibus conceditur ex integro Privilegium aſſequendi, & retinendi quaſcumque Parochiales, & Vicarias, tam Sæculares, quam Regulares abſque Diſpenſatione Apoſtolica.

Extat hæc Bulla in Tom. III. Bullari ſub num. XXXIII. data die 2. Septembris anno 1750. Pontificatus vero anno Undecimo.

ONeroſo Sacri Apoſtolatus Miniſterio, meritis licet imparibus, Divina ſic diſponente clementia Præſidentes, pia Regularium virorum vota ſolliciti pii Patris affectione proſequimur, ac Privilegia eis alias a Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtri conceſſa, denuo ex integro liberali indulgentia concedimus, ut ii in humilitatis ſpiritu in Regularibus locis Altiſſimo famulantes, ſublatis quibuſcumque dubiis, & diſſono litium clamore, laudabilibus poſſint in Domino proficere incrementis.

Sane pro parte Dilecti Filii Nicolai Meyers moderni Procuratoris Generalis Canonicorum Regularium Præmonſtratenſis Ordinis, Laudunen., & aliarum Civitatum, vel Diœceſum, Nobis nuper exhibita petitio continebat, quod Ordo prædictus, illiuſque pro tempore exiſtentes Canonici Regulares, inter quamplurima Privilegia a diverſis Romanis Pontificibus, & ſignanter a felic. rec. Urbano Papa IV., & Clemente Papa V. Prædeceſſoribus Noſtris Ordini, & Canonicis Regularibus prædictis Apoſtolica auctoritate conceſſa, & ſubinde eadem Apoſtolica auctoritate confirmata, illo quidem in Litteris Apoſtolicis ab eiſdem Urbano, & Clemente Prædeceſſoribus reſpective emanatis contento gaudent Privilegio, nimirum, quod Canonici Regulares ejuſdem Ordinis pro tempore exiſtentes Parochiales Eccleſias, etiam Sæculares, ac Clericis, ſeu Presbyteris Sæcularibus conferri, & aſſignari ſolitas, abſque ulla diſpenſatione Apoſtolica conſequi, & conſequutas retinere libere, & licite poſſint, & valeant.

Cum autem, ſicut eadem petitio ſubjungebat, ob collationem Parochialis Eccleſiæ de Limbrich. Leodien. Diœceſ., & reſpective proviſionem de illa certo tunc expreſſo modo vacante etiam Dilecto, Filio Melchiori VVerden Preſbytero, ac Canonico Regulari dicti Ordinis expreſſe profeſſo non diu a Nobis eadem Apoſtolica auctoritate factas, Curia Epiſcopalis Leodien., & pro illius parte Dilectus pariter Filius Promotor Fiſcalis ejuſdem Curiæ Epiſcopalis, collationi, & proviſioni hujuſmodi in Dataria Apoſtolica, eo ſub prætextu, quod Canonici Regulares dicti Ordinis ad Parochiales Eccleſias obtinendas, prout juxta Conſtitutionem a Nobis noviſſime editam incipientem: *Quod inſcrutabili*, Canonici Regulares Ordinis S. Auguſtini Canonicorum Regularium Congregationis Lateranen. ad Parochiales Eccleſias hujuſmodi habendas incapaces ſunt, etiam exiſterent incapaces, tunc ſe oppoſuerit, illaſque impugnaverit, controverſiam hujuſmodi in eadem Dataria Apoſtolica, pro validitate collationis, & proviſionis in vim prædicti Privilegii in eiſdem Urbani, & Clementis Prædeceſſorum prædictorum Litteris contenti, licet abſque diſpenſatione Apoſtolica factarum, ſubſtinenda, opus fuit agitare.

Idcirco Nicolaus prædictus ad tollenda quęcumque dubia, & objectiones, quę in futurum a quibuſcumque Epiſcopalibus, Archiepiſcopalibus, & Primatialibus, aliiſque Eccleſiaſticis Curiis, earumque reſpective Promotoribus Fiſcalibus, ſeu Procuratoribus legitimis, adverſus Privilegium prędictum in dictis Urbani, & Clementis Prædeceſſorum prædictorum Litteris, ut præfertur contentum, excitari poſſint in futurum; necnon pro majori nunc, & pro tempore exiſtentium ejuſdem Ordinis Præmonſtraten. Canonicorum Regularium, qui de Parochialibus Eccleſiis de cetero tam Apoſtolica, quam Ordinaria auctoritate erunt providendi, quiete, & tranquillitate, plurimum cupiat ſibi, ac Canonicis Regularibus in eodem Ordine Præmonſtraten. expreſſe profeſſis nunc, & pro tempore ubivis exiſtentibus, per Nos, & Sedem Apoſtolicam ex integro, ut infra, benigne indulgeri. Quare pro parte dicti Nicolai Nobis fuit humiliter ſupplicatum, quatenus ejuſdem Ordinis Præmonſtraten., illiuſque Canonicorum Regularium, qui nunc in eo expreſſe profeſſi ſunt, & impoſterum etiam in eo profeſſionem expreſſe emittent, indemnitati in præmiſſis opportune conſulere de benignitate Apoſtolica dignaremur.

Nos igitur, qui quarumcumque litium, & jurgiorum occaſiones tollere ſinceris deſideramus affectibus; Nicolao prædicto, ac Canonicis Regularibus prædictis ſpecialem gratiam facere volentes, eoſdemque, & eorum quemlibet a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occaſione, vel cauſſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes & abſolutos eos fore cenſentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, eidem Nicolao, ac Canonicis Regularibus, qui nunc in eodem Ordine Præmonſtratenſi, ut præfertur, expreſſe profeſſi ſunt, & impoſterum etiam in eo profeſſionem emittent, ut ipſi ex nunc, & perpetuis futuris temporibus, abſque ulla oppoſitione, & contradictione, quaſcumque Parochiales Eccleſias, etiam Sæculares, illarumque perpetuas Vicarias Clericis, ſeu Presbyteris Sæcularibus conferri, & aſſignari ſolitas, ſi tamen eis, & eorum cuilibet canonice conferantur, aut ipſi eligantur, præſententur, vel alias aſſumantur ad illas, abſque diſpenſatione Apoſtolica conſequi, & in eis quavis auctoritate inſtitui, illaſque recipere, & quoad vixerint retinere libere, & licite poſſint, & valeant, Apoſtolica auctoritate prædicta, tenore earumdem præſentium, ex integro perpetuo concedimus, & indulgemus; ipſumque Nicolaum, necnon Canonicos Regulares dicti Ordinis Præmonſtraten. nunc, & pro tempore exiſtentes prædictos ſuper præmiſſis a quibuſcumque etiam Curiis Eccleſiaſticis, ſeu earum Promotoribus Fiſcalibus, vel Procuratoribus prædictis, quavis auctoritate, prætextu, colore, cauſſa, vel ingenio moleſtari, inquietari, perturbari, aut impediri nullatenus umquam poſſe, ſed Indulto per Nos conceſſo hujuſmodi ſemper, & perpetuo pacifice frui, & gaudere.

Ac eaſdem præſentes nullo umquam tempore ex quocum-

cumque capite, aut quavis occaſione, vel cauſſas de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis Noſtræ, vel quopiam alio quantumvis ſubſtantiali, & inexcogitato, ac ſpecialem, & individuam mentionem, & expreſſionem requirente defectu notari, impugnari, invalidari, retractari, in Jus, vel controverſiam vocari, aut adverſus illas quodcumque juris, vel facti, aut gratiæ remedium impetrari, ſeu etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine conceſſo, & impetrato quempiam uti, ſeu ſe juvare poſſe, neque illas ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, derogationibus, modificationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus etiam per Nos, & Sedem prædictam ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis clauſulis, & decretis quomodolibet pro tempore factis, & faciendis, ac conceſſis, & concedendis comprehendi, vel confundi, ſed ſemper ab illis excipi, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum, & validiſſimum ſtatum reſtitutas, repoſitas, & plenarie reintegratas, ac de novo etiam ſub quacumque poſteriori data per dictum Nicolaum modernum, ac pro tempore exiſtentem Procuratorem Generalem, & eoſdem Canonicos Regulares dictis Ordinis Præmonſtrat. nunc, & pro tempore exiſtentes quandocumque eligenda, conceſſas eſſe, & fore, eaſque, ac omnia, & ſingula præmiſſa ſemper, & perpetuo valida, & efficacia fore, & eſſe, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac Nicolao, & Canonicis Regularibus dicti Ordinis Præmonſtraten. nunc, & pro tempore exiſtentibus prædictis, quorum favorem eadem præmiſſa reſpective concernunt, pleniſſime ſuffragari.

Sicque, & non alias, per quoſcumque Judices Ordinarios, vel Delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, Vicelegatos, dictæque Sedis Nuntios judicari, & definiri debere, & ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obſtantibus quibuſvis etiam in Synodalibus, Provincialibus, Generalibus, Univerſalibuſque Conciliis, editis, vel edendis Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, dictique Ordinis Præmonſtraten. etiam Juramento, Confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, & Conſuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apoſtolicis quibuſvis Perſonis, etiam ſpeciali nota dignis, & neceſſario exprimendis, in contrarium præmiſſorum quomodolibet forſan conceſſis, approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, alias de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, inſerti forent, eiſdem præſentibus pro expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, latiſſime, & pleniſſime hac vice dumtaxat ad præmiſſorum validiſſimum effectum ſpecialiter, & expreſſe harum quoque ſerie derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus autem quod earumdem præſentium tranſumptis, etiam typis impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo Perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides ubique in Judicio, & extra illud adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ &c.

DE MATRIMONIO.

BULLA PRIMA.

Admonitio ad Epiſcopos in Poloniæ Regno conſtitutos, ut cautius procedant in admittendis Conjugiorum diſſolutionibus.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. XVI. data die 21. Aprilis anno 1741. Pontificatus vero anno I.

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis Regni Poloniæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerab. Fratres, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

MAtrimonii perpetuum, indiſſolubilemque nexum, cujus firmitatem ab Adamo tanto ante pronunciatam Chriſtus Dominus, & his verbis, *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*, confirmare, & Evangelica gratia, unde magnum in Eccleſia Sacramentum eſt, augere dignatus fuit, tanta facilitate, perinde ac ſi neque lege naturæ, neque Divino Jure, neque Evangelicis præceptis, & Canonicis Sanctionibus initum eſſet Connubium, in aliquot Catholici Orbis partibus, atque in iſto præſertim florentiſſimo Poloniæ Regno in dies diſſolvi audientes; neque lacrymis, neque verbis explicare poſſumus allatam inde Nobis incredibilem ſollicitudinem, conceptamque in Pontificio animo Noſtro ingentem moleſtiam. Etſi autem plurimum dolentes, facile adducimur, ut credamus hujuſmodi diſſolvendorum Conjugiorum licentiam, propter quam, non ſine gravi bonorum offenſione, ſive vir unus, ſive mulier una, pluribus viciſſim adhuc viventibus ſibi antea copulatis Conjugibus, tertium, aut quartum Matrimonium contrahere cernitur, a nimia Curiarum veſtrarum libertate, quemadmodum alibi evenire accepimus, ortum ducere; tamen facere non poſſumus, quin juſtiſſimas ad Vos, Venerabiles Fratres, querelas noſtras deferamus; atque infimul tantæ licentiæ reſiſtendæ, & intra præſcriptos a Catholica Eccleſia fines coercendæ ſalutares Leges, modumque meditemur.

Ad Sacerdotalem igitur virtutem veſtram, veſtrumque pro Eccleſiaſtica diſciplina zelum, magna cum Pontificii animi fiducia, paſtorales curas conferimus, ut inde opportunum huic malo ab inclyta Polona Natione avertendo, propulſandoque, & abſtergendæ nomini veſtro inuſtæ notæ, ſubſidium interea repetamus. Ea propter Fraternitates Veſtras in Domino rogamus, & hortamur, ut memores rationum Cœleſti Catholicæ Eccleſiæ Sponſo Jeſu Chriſto Judici reddendarum, Apoſtolicis vocibus Noſtris obtemperantes, miniſterium veſtrum ea, qua decet, vigilantia adimplere ſatagatis. Ac, dum pares muneri, pietati, & religioni veſtræ de hiſce rebus ſucceſſus præſtolamur, Fraternitatibus Veſtris Apoſtolicam benedictionem peramanter impertimur.

Volumus autem, aut earumdem præſentium litterarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & Sigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides habeatur, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ &c.

BULLA SECUNDA.

De Dogmatibus, & Ritibus ab Italo-Græcis tenendis, atque ſervandis.

§. VIII. *De Sacramento Matrimonii.*

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. LVII. data die 26. Maii anno 1742. Pontificatus vero anno II.

I. CUrent Ordinarii Locorum, ut Decretum Sacri Generalis Conc. Trid. de reformatione Matrimonii vertatur in linguam Græcam vulgarem, & in locis, & Parochiis Græcorum, & Albanenſium, quoties expedire viderint, evulgetur, & publicetur.

II. Matrimonia inter Conjuges Græcos dirimi, ſeu divortia, quoad vinculum, fieri nullo modo permittant, aut patiantur: & ſi qua de facto præceſſerunt, nulla, & irrita declarent.

III. Quia vero, ſecundum Apoſtolum, Mulier, mortuo Viro, ab ipſius eſt lege ſoluta, & nubendi cui vult in Domino liberam habet facultatem, ſecundas, & tertias, & ulteriores etiam nuptias Græci non condemnent, ſed illas tamquam legitimas, & validas approbent inter Perſonas, quæ alias licite de jure ad invicem Matrimonio jungi poſſunt.

IV. Secundo tamen nubentes Presbyteri nullatenus benedicant: nec ipſos Bigamos ad Sacros Ordines, ſine ſpeciali diſpenſatione Apoſtolica promoveri liceat.

V. Et quoniam apud Græcos conſueverunt contrahi Matrimonia inter perſonas contingentes ſe, juxta eorum computationem, octavo gradu, qui ſecundum computationem, & diſtinctionem graduum, quam Latini faciunt, apud hos quartus habetur: ne id præſumatur deinceps, firmiter prohibemus, ac diſtricte præcipimus, ut, cum in ulterioribus gradibus licite Matrimonia contrahantur, in prædicto quarto Conſanguinitatis, vel Affinitatis gradu copu-

copulari ulterius non præſumant; ſtatutum, quoad hoc, Generalis Concilii obſervantes.

VI. Item in Cognationis ſpiritualis, quæ in Baptiſmo, & Confirmatione contrahitur, gradibus, ſervetur id, quod in Trid. Synodo definitum eſt, In Baptiſmo vid. inter Suſcipientem, & Baptizatum, & illius Patrem, & Matrem, necnon inter Baptizantem, & Baptizatum, Baptizatique Patrem, & Matrem tantum, cognationem contrahi; eamque rurſus, quæ ex Confirmatione oritur, Confirmantem, & Confirmatum, illiuſque Patrem, & Matrem, ac Tenentem non egredi: omnibus inter alias Perſonas ſpiritualis hujus Cognationis impedimentis Matrimonii ſublatis.

VII. Maritus Latinus Uxoris Grecę ritum non ſequatur.

VIII. Latina Uxor non ſequatur ritum Mariti Græci.

IX. Græcus Maritus poteſt, ſi velit, ritum Uxoris Latinæ ſequi; item Græca Uxor poteſt, ſi velit, ſequi ritum Mariti Latini; poſt cujus obitum, ad ritum Græcum redire nequeat.

X. Quod ſi nolint, unicuique Conjugum in ſuo ritu, Catholico tamen, manere permittatur.

XI. Matrimonium inter Maritum Latinum, & Græcam Mulierem, latine coram Parocho Latino contrahatur: Inter Maritum vero Græcum, & Mulierem Latinam poteſt contrahi vel Græce coram Parocho Græco duobus, vel tribus teſtibus præſentibus, vel Latine coram Latino, ubicumque Maritus Græcus voluerit.

XII. Ejus autem loci, ac ritus Parochus debet aſſiſtere, ubi, & quo ritu Matrimonium contrahitur.

§. X.

DEcernentes præſentes litteras, & in eis contenta quæcumque nullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, ſeu nullitatis vitio, aut intentionis noſtræ, ſeu quopiam alio defectu, notari, ſeu impugnari, aut alias quomodolibet infringi, vel retractari, ſeu invalidari, aut in jus, vel controverſiam vocari, aut adverſus eas, & ea quodcumque juris, & facti, vel juſtitię, & gratiæ remedium intentari, impetrari, vel concedi ullatenus poſse, ſed ab omnibus, quos concernunt, & concernent quomodolibet, quacumque dignitate, & honore fulgentibus in futurum inviolabiliter obſervari debere.

Sicque & non aliter per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, ac Commiſſarios, quavis auctoritate fungentes, ac etiam S. R. E. Cardinales, & de latere Legatos, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, definiri debere; ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Mandantes univerſis, & ſingulis Venerabilibus Fratribus, Epiſcopis, Archiepiſcopis, Primatibus, Patriarchis Latinis, in quorum Dięceſibus Italo-Græci hujuſmodi degunt, ut in ſuis Synodis, Conſtitutionibus, ſtatutis, edictis, decretis, ſeu aliis quibuslibet mandatis, & monitis, circa eorum ritus, obſervantias, & conſuetudines, præter id, quod in noſtris hiſce litteris expreſſe, & explicite continetur, nihil aliud, niſi conſulta prius Sancta Sede Apoſtolica, moneant, edicant, decernant, conſtituant, præcipiant, ſeu mandent.

Non obſtantibus Prædeceſſorum Noſtrorum Litteris, aliiſque præmiſſis, necnon Apoſtolicis, ac in Univerſalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis Generalibus, vel ſpecialibus circa Italo-Gręcos hujuſmodi, eorumque Ritus, obſervantias, mores, ac conſuetudines, Conſtitutionibus, & Ordinationibus, ac etiam Communitatum, Monaſteriorum, & Eccleſiarum prædictarum, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis alia firmitate roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apoſtolicis eiſdem Italo-Græcis, illorumque Communitatibus, vel ſingulis eorum Perſonis, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis clauſulis, & decretis, etiam per modum Statuti perpetui, etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſimilibus, etiam iteratis vicibus, ac etiam cum quibuſvis derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis Decretis in genere, vel in ſpecie, alias in contrarium pręmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, eorum tenores præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus autem, quod præſentium tranſumptis ſive exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus Perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides habeatur in Judicio, & extra, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo &c.

BULLA TERTIA.

Matrimoniorum firmitati conſulendo damnantur, & annullantur pacta inter Conjuges inita de non appellando a ſententia lata pro Matrimonii nullitate; confirmatur Conſtitutio edita ſuper hujuſmodi judiciorum forma; Eccleſiaſticæ Diſciplinę obſervantia in Matrimonii celebratione commendatur.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. LXXXV. data die 18. Maii anno 1743. Pontificatus vero anno tertio.

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis Regni Poloniæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

NImiam licentiam, ac libertatem, abuſumque, in perpetuis indiſſolubilibuſque vinculis Matrimoniorum canonice celebratorum, diuturna etiam animorum concordia ſtabilium, nulla legitima cauſſa intercedente, nec, ſi qua eſſet, juxta canonicas præſcriptiones expenſa, ac tanta cum facilitate, non ſine gravi bonorum offenſione, diſſolvendis, in Eccleſiaſticis iſtius Poloniæ Regni Curiis inductum vigentemque, per alias noſtras in ſimili forma Brevis Litteras die undecima menſis Aprilis anno milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo ad Vos datas, deplorantes Nos, & deteſtantes, atque inſimul Fraternitates Veſtras rogantes, & in Domino exhortantes ad cuſtodiendas vigilias ſuper Ovibus veſtræ curæ commiſſis, admonueramus, Nos hac in re ſalutares Leges modumque opportunum ſerio meditari.

Interea certiores facti, in quamplurimis Chriſtiani Orbis regionibus invectam eſſe pravam conſuetudinem Matrimoniorum Occultorum, vulgo Conſcientiæ dictorum, a quibus illa quoque, inter ceteras inde provenientes inordinationes, confuſioneſque, emanabat, qua occulta hujuſmodi Matrimonia, aliis Matrimoniis cum aliis Conjugibus publice celebratis, reipſa ſolvebantur; per Encyclicas alias noſtras Litteras ad Venerabiles Fratres, Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, & Epiſcopos univerſos die vigeſima ſexta menſis Auguſti ejuſdem anni ſcriptas, ea, ad antedictam pravam conſuetudinem penitus abrogandam, præſcripſimus, quæ Sacris Canonibus, & Concilii Tridentini Decretis conſona, ſi accurate ſervarentur, injectam Nobis ſollicitudinem imminuerent.

Hiſce inſuper alias pariter noſtras ſub Plumbo Litteras tertio nonas Novembris anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo expeditas addidimus, in quibus typorum arte editis, ac palam propoſitis, & vulgatis, ſtatuimus, & in cauſſis Matrimonialibus ſuper Validitate, & Nullitate Matrimoniorum ſervandas mandavimus Leges, ac Regulas, quantum ab hominibus proſpici poteſt, opportunas, ac neceſſarias, ſecundum quas Eccleſiaſtici Judices, neque culpa, & improbitate, neque inſcitia, ac ignorantia abrepti, cum diſceptationem de validitate, & nullitate Matrimoniorum hujuſmodi apud ipſos haberi contigiſſet, non pro ingenio, ſed pro juſtitia tuto ſententiam ſuam ferre poſſent.

Præterea cum relatum objectumque eſſet, malum hujuſmodi inde evenire, quod Commiſſiones, quæ quoad ſecunda in Cauſſis Matrimonialibus edita poſtulata, & inſtantias dabantur, ad Viros ad Jus dicendum neque aptos, neque idoneos, ſed judicandi prorſus incapaces dirigerentur: Nos non ſolum per Encyclicas alias Litteras univerſis Antiſtitibus inſcriptas, ſingulis injunximus, & mandavimus, ut unuſquiſque cum Capituli Cathedralis Eccleſiæ ſuæ conſilio, eorum Virorum, quos ad grave Judicii hujuſmodi miniſterium probe, & ſapienter obeundum aptos, & idoneos, rebus omnibus conſideratis, exacteque expenſis, in Domino reputaſſent, indicem confectum, ad Apoſtolicam hanc Sanctam Sedem mitterent; verum etiam in memoratis noſtris ſub Plumbo expeditis Litteris addendum curavimus, ne antedictæ Commiſſiones in ſecundis Inſtantiis ſuper Cauſſis Matrimonialibus deinceps ad alios dirigerentur, quam ad viciniores Antiſtites; atque ut tunc dumtaxat, ſi forte contingeret ita fieri non poſſe, ad quempiam ex indicatis Viris aptis, & idoneis Commiſſiones hujuſmodi dirigantur.

Ex præſcriptis Apoſtolicæ providentiæ, auctoritatiſque Noſtræ Sanctionibus conceptam fiduciam ſuſtentantes, fore nimirum, ut abuſus antedictus, & omnis inordinatio iſtinc potiſſimum, quemadmodum alibi, benedicente Domino, evenire gratulabamur, penitus auferretur; ingenti cum Pontificii cordis noſtri dolore accepimus, iſtic novas fraudes adinventas, novaque effugia quæſita, quibus Apoſtolicæ ſalutares Ordinationes eluderentur. Horret animus referre non ſolum Pacta inter Conjuges, Matrimonii

monii diſſolutionem contendentes, viciſſim conventa, ut alter eorum, poſt latam ab Eccleſiaſtico Judice ſuper Matrimonii nullitate ſententiam, ab eadem appellare audens, ad quamdam certam pecuniæ ſummam alteri de ipſa ſententia acquieſcenti ſolvendam teneatur, verum etiam ab Eccleſiaſtico Judice, apud quem appellatio inſtituta fuerit, Appellantem ad omnimodam ſummæ hujuſmodi ſolutionem damnari.

De hiſce autem rebus accuratiſſime exquiſitis pleniſſime docti, Nos in ea ſumus ſententia, inordinationem, confuſionemque antedictam in Regno Poloniæ vigentem, majorem in partem, ex more modoque, quo Matrimonia per Poloniam contrahuntur, ac celebrantur, omnino exoriri. Sæpe numero enim, ac paſſim præſentia proprii Parochi, dum Matrimonium per verba de præſenti contrahitur, deſideratur, & cuilibet Sacerdoti intereſſendi commiſſio, interdum inſcio etiam proprio Parocho, demandatur. Frequentiſſime etiam ſuper denuntiationibus per tres Feſtos dies inter Miſſarum ſollemnia in Parochialis Eccleſia tam Viri, quam Mulieres, de Matrimonio contrahendo fieri ſolitis, ac tantopere præſcriptis, diſpenſatur; ita ut, nulla intercedente legitima, & urgenti cauſſa, ne una quidem denuntiatio fiat.

Quamobrem obſtructa omni via, qua ad agnitionem perveniri poſſet, an quodlibet Matrimonium cum debita utriuſque Contrahentis libertate, & conſenſu celebretur: intercedatne inter utrumque Contrahentem impedimentum aliquod, cujus cauſſa deinceps idem Matrimonium jam contractum diſſolvi, & irritari debeat. Hinc opportunus datur locus frequentiſſimis ſuper nullitate Matrimoniorum in facie Eccleſiæ etiam initorum diſputationibus; interdum quidem contenditur Matrimonium, ſive per vim, ſive per metum, & ſine alterius Conjugis libero conſenſu contractum fuiſſe; interdum vero impedimentum obtenditur, quod, ceteroquin legitimum, ac canonicum, ante reſciri potuiſſet, quam Matrimonium contraheretur, niſi de induſtria, deditaque opera occultum eſſe voluiſſent: interdum etiam, quod frequentius accidit, inde Matrimonii nullitas arceſſitur, quod coram alio Sacerdote, licet de commiſſione ſive Parochi, ſive Antiſtitis Ordinarii, ſine tamen debitis, conſuetiſque formis attributa, celebratum fuerit Matrimonium. Nemo ſane eſt, qui non intelligat, prçmiſſa omnia, tamquam perpetuum diabolicę nequitiæ fomitem, apertumque ſceleri aditum, in cauſſa eſſe, & ut canonicum appellatione beneficium a Nobis in ultimis Noſtris Litteris tantopere commendatum, quo alter Conjugum, poſt adjudicatam alteri ſuper Matrimonii nullitate cauſſam, frui poteſt, per haſce fraudes, & effugia impediatur, & ut frequentiores ſint, non ſine graviſſima bonorum offenſione, & ſcandalo, in Polonia hujuſmodi Connubiorum diſſolutiones.

Itaque, ut injunctis imbecillitati Noſtræ Apoſtolici muneris partibus, quantum cum Domino poſſumus, ſatisfacere, & opportunum perniciosiſſimo huic malo remedium adhibere adnitamur, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione Noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore præſentium, non ſolum omnia, & ſingula ejuſmodi pacta inter Conjuges, pro diſſolutione Matrimonii quandocumque facienda, quomodolibet inita; verum etiam ea, quibus ſive directe, ſive indirecte, appellatio ab Judicis ſententia jam lata ſuper Matrimonii nullitate impediatur, etiamſi utraque pacta interpoſito jurejurando approbata, & confirmata, atque etiamſi per editas Noſtras memoratas ultimas Litteras quomodolibet conventa, & facta fuiſſent, nulla, invalida, irrita, nullius roboris, & momenti eſſe, ac fore, & imposterum futura, & habenda eſſe declaramus, & nunc pro tunc annullamus, invalidamus, irritamuſque; ita ut nullo umquam pacto, tam in foro interno, quam externo, obligatoria ſint & habeantur, ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda, a qua nemo, quicumque pacta hujuſmodi celebraverit, præterquam a Nobis, & Romano Pontifice pro tempore exiſtente Succeſſore Noſtro, niſi in mortis articulo, abſolutionem obtinere poſſit. Præterea eidem excommunicationis pœnæ ipſo facto obnoxium eſſe, & fore, eamque incurrere, & incurſurum eſſe pariter declaramus, & nunc pro tunc pronuntiamus, quemcumque Judicem, qui pacta antedicta executioni demandanda, & ſervanda curare, & pronuntiare auſus fuerit; ac propterea præfatas ultimas Litteras, ſeu Conſtitutionem Noſtram, & quæcumque in iis, ſive in ea, contenta, ac præſertim omne id, quod quoad ordinem ſeriemque appellationis a deputato Matrimonii Defenſore, ſemper ac ab Judice contra ejuſdem Matrimonii nullitatem ſententia pronuntiata fuerit, interponendæ, continetur, ſtatuitur, ac præcipitur, quatenus opus ſit, iterum innovamus, & confirmamus, denuntiamuſque; & Fraternitatibus Veſtris eaſdem Noſtras Litteras iterum proponendas, evulgandaſque, in virtute ſanctæ Obedientiæ jubemus, perinde ac ſi de verbo ad verbum iiſdem præſentibus expreſſæ, & inſertæ fuiſſent, quemadmodum earumdem tenorem ipſis præſentibus pro expreſſo, & inſerto haberi volumus.

Quamquam vero quæcumque hactenus geſſimus, retulimus, præſcripſimus, ſatis eſſe intelligamus, ut Fideles iſtic præſertim Matrimonii ſanctitatem cognitam habentes, ad Sacramentum hoc magnum, ea, qua decet, animi reverentia, ac pietate, ineundum accedant, eamdemque ſanctitatem, mutuamque animorum concordiam perpetuo inviolatam, indiſſolubilemque ſervent; tamen Noſtræ hac in re graviſſima Apoſtolicæ ſollicitudini haud ſatis eſse ducimus, niſi Fraternitatibus Veſtris proponamus præclaras, ſalutareſque Leges, ac Regulares aliarum bene conſtitutarum Diœceſum, in quibus fere numquam, aut raro lites ſuper contractis Matrimoniis agitantur, & Sententiæ ſuper eorumdem Matrimoniorum nullitate pronuntiantur.

Ac primum omnium, munus, quod ad proprium Parochum jure ſpectat, intereſſendi Matrimoniis celebrandis, per ſe ipſe Parochus, niſi legitima gravisſimaque de cauſſa impeditus, obire tenetur.

Onus pariter proprio Parocho injunctum eſt, ut antequam denuntiationes de ineundo Matrimonio publice in Eccleſia inter Miſsarum ſollemnia fiant, ipſe tum Sponſum, tum Sponſam ſeorſim caute, &, ut dicitur, ad aurem explorare ſtudeat, an ex voluntate, ſponte, ac libenter, & vero cum animi conſenſu, in Matrimonium viciſſim conjungantur; necnon, ut, quantum fieri poteſt, inquirere nitatur, ullumne, & cujus generis impedimentum inter Contrahentes intercedat; aliis ne fidem ſponſionemque alter ex Contrahentibus dederint; de conſenſu ne Parentum Filii, Filiæque familias contrahant. Hæc, aliaque hujuſmodi momenta poſtquam Parochi accuratiſſime exploraverunt, ſi aliquod eorumdem momentorum, ſive deficere, aut nocere poſſe deprehenderint, ſuſpenſis interea denuntiationibus, illud, quod obſtare poſſit, deferre tenentur ad proprium Antiſtitem, qui, prout res poſtulaverit, pro auctoritate, munerisque ſui debito, opportune provideat.

Quod ſi Parochi nihil, quod denuntiationibus publice, & de more faciendis obſtet, tuto animadverterint, tunc illas per tres feſtos dies continuos in Eccleſia inter Miſſarum ſollemnia, juxta tam Concilii Lateranenſis ſub fel. rec. Innocentio Papa III. Prædeceſſore Noſtro, quam Concilii Tridentini præſcriptum, proponent, ut impedimentum, ſi quod prius reſciri non potuerat, ab intereſſentibus Auditoribus indicetur.

Etſi autem Antiſtites ſuper ovibus ſibi commiſſis vigilias, ea, quam ante diximus, ſalutari ratione, cuſtodientes, non ignorant, Matrimonium coram quolibet Sacerdote non Parocho, facta illi copia, dataque licentia, ſive a proprio Parocho, ſive a Loci Ordinario Antiſtite, validum eſſe, auctoritatemque ſuper denuntiationibus diſpenſandi, atque ut una pro tribus, & ne una quidem, urgente legitima, graviſſimaque cauſsa denuntiatio fiat, permittendi, ſe habere; tamen diligentiſſime caveant, ne ad libitum hac ſua auctoritate, tum ſuper denuntiationibus diſpenſandi, tum cuilibet potius Sacerdoti, quam proprio Parocho facultatem, ut in contrahendis Matrimoniis intereſſe poſſit, committendi, niſi ubi ineluctabilem neceſſitatem ita exigere animadverterint, utantur. Immo cum, ut præmiſſum eſt, commiſſionem hujuſmodi neceſſario dandam eſſe perſpexerint, eam non ſtatim, ſed poſtquam ex adhibitis diligentiis, acceptiſque certis notitiis, ſibi tuto conſtiterit, nullum inter Contrahentes interponi impedimentum, impertiantur.

Quoad diſpenſationem vero ſuper denuntiationibus, ſemper prę oculis Conc. Trid. Decretum de reformatione Matrimonii habentes, apertiſſime intelligunt, facultatem in hujuſmodi diſpenſationibus effrænatam, immoderatamque ſibi nullatenus ineſſe, ſed facultatem ad prudentiæ rationem, legitimarumque cauſſarum emergentes occaſiones dirigendam, eaque caute uti, ita ut hac in re ſemper recitent hæc ejuſdem Conc. Trid. verba: *Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot, nempe tres præceſſerint Denuntiationes; tunc vel una tantum Denuntiatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus Teſtibus præſentibus, Matrimonium celebretur. Deinde ante illius conſummationem Denuntiationes in Eccleſia fiant, ut, ſi aliqua ſubſunt impedimenta, facilius detegantur.*

Hęc, Venerabiles Fratres, Antiſtitum graviſſimas Epiſcopalis in Matrimoniis præſertim celebrandis miniſterii partes adimplere ſtudentium ſollicitudo, diligentia, ac ratio agendi, omnes fere Connubiorum diſſolutiones e medio tollit; hanc igitur ſequamini. Per hanc ſemitam, non recens apertam, ſed ſemper tuto tritam, & a laudato Conc. Trid. tantopere commendatam, atque ſub præcepto ad ſuſcipiendam frequentandamque univerſis Antiſtitibus traditam, dirigite greſſus veſtros, ut injuncto Vobis oneri etiam hac in parte ſatisfacere poſſitis. Vigiles, ac ſolliciti adnitamini, ut Parochi, Animarumque Chriſtifidelium

Recto-

Rectores, in partem laborum veſtrorum Coadjutores vocati, in ſuis, ea, qua tenentur; vigilantia, ſedulitate, & integritate muneribus exercendis, per ſe ipſi omnem operam, & curam impendant. Ne patiamini, ut facili humanitate ducti, non autem legitima neceſſitate coacti, juridicam propriorum Parochorum pręſentiam, in contrahendis Matrimoniis neceſsariam, ob quodlibet leve momentum removentes, cuilibet Sacerdoti in illis intereſſendi licentiam concedatis. Canonicas Ordinationes, ac Leges ſuper Denunciationibus ante contrahendum Matrimonium faciendis, non ſine gravi animi angore, conſcientiæque ſtimulo ſervandas, & ſumma cum nonnullorum offenſione, ſcandaloque minime prætereundas; Vos ipſi cuſtodite, & ab aliis, quorum intereſt, re ipſa ſervari facite.

Nec obtentu, prætextu, aut colore cujuſcumque conſuetudinis, & uſus hactenus quomodolibet invecti, & in veſtris Dięceſibus vigentis, ea, quæ ad hæc uſque tempora, ſuper denunciationibus ſine legitima cauſſa diſpenſandi, verſa eſt in faſtidium, & tot litium formitem, facilitate, deinceps abuti audeatis; pernicioſa enim conſuetudo, & auctoritatis abuſus, non ad normam agendi, ſed ad male actorum exprobationem confert.

Quam vero Vobis ad commiſſiones, & diſpenſationes hujuſmodi præcipitanter, effuſeque dandas, exemplo, & incitamento fuiſſe aſſeritur, nimiam in iiſdem tribuendis indulgentiam, qua vere, necne, Ordinarius Apoſtolicæ hujus Sanctæ Sedis in Polonia pro tempore exiſtens Nuntius, vigore facultatis, ipſi, inter ceteras tamquam a Latere Legato concedi ſolitas, utcumque hac in re competentis, eaſdem commiſſiones, diſpenſationeſque impertitur; ipſam moderno, & pro tempore exiſtenti in Polonia Nuntio inhibendam mandamus, ut Fraternitates Veſtræ, hoc exemplo, & incitamento etiam ſublato, exinde ſe ſe a Commiſſionibus, diſpenſationibuſve antedictis abſtineant.

Itaque, Venerabiles Fratres, nolumus Vos ignorare, Nos, tot Noſtras ſuſceptas ſollicitudines, tot Noſtras non omiſsas adhortationes, tot præſcriptas Apoſtolicę Noſtrę providentiæ, auctoritatiſque ordinationes, ex animi noſtri, ad majorem Dei gloriam, Animarumque ſalutem intenti, ſententia, minime ſuccedere, nec priſtinas in Matrimoniis ineundis diſſolvendiſque lites, & controverſias e medio tolli animadvertentes, ſuprema auctoritate Noſtra, ad efficaciora, & aſperiora remedia hiſce malis curandis apta, atque idonea opportune adhibenda, eſſe uſuros: Vobis enim ſatis, ſuperque perſpectum eſt, Nos, juſtis, ac rationabilibus de cauſſis, quemadmodum, ſi ſecus fortaſſe fiet quam præſcripſimus, certe accideret, Judicium Cauſſarum Matrimonialium Poloniæ quoad primam etiam Inſtantiam reſervare poſſe; & inſuper, relicta Epiſcopis locorum prima, & Metropolitanis ſecunda Inſtantia, decernere, (ſicut, neceſſitate tamen coacti omnino decernemus) ut in Cauſſis Matrimonialibus Poloniæ, tum prima ab Epiſcopalibus, tum ſecunda a Metropolitanis Curiis Sententia, ſuper nullitate Matrimonii pronuntiata, executioni minime demandetur, niſi utraque Sententia, cum rationum momentis, prius in Congregatione Venerabilium Fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium Conc. Trid. Interpretum mature exacteque fuerit expenſa, ac probata; necnon Matrimonium quodlibet, poſt utramque ſententiam in Curiis veſtris latam, vel interea temporis, dum in eadem Congregatione Cardinalium utraque ſententia hujuſmodi expenditur, vel nullo apud eamdem Congregationem Cardinalium habito recurſu, quomodolibet, ſervatis etiam ſervandis, exinde contractum, nullum, irritum, nullius roboris, & momenti eſſe, & fore declarare.

Decernentes, eaſdem præſentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quicumque in pręmiſſis quomodolibet jus, vel intereſſe habentes, ſeu habere prætendentes, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis, ſeu alias ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione digni exiſtant, iiſdem pręmiſſis non conſenſerint, nec ad ea vocati, ſeu auditi fuerint, tametſi ſuorum Indultorum, vel Privilegiorum vigore, conſentire, ſeu vocari ſemel, vel pluries quomodolibet debuiſſent, aut ex alia quamtumvis juridica, & privilegiata cauſſa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauſo, ullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis Noſtræ, vel intereſſe habentium conſenſus, aliove quolibet etiam quantumvis magno, & formali, & ſubſtantiali defectu notari, impugnari, infringi in controverſiam vocari, ad terminos juris reduci, ſeu adverſus illas aperitionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari nullatenus poſſe; ſed ipſas præſentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, firma, valida, & efficacia exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere debere, & ab omnibus, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter obſervari: ſicque in præmiſſis per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, & Apoſtolicæ Sedis Nuntios, alioſque quoslibet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus iis omnibus, quę in ſępe memoratis Noſtris Litteris volumus non obſtare, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus denique, ut earumdem pręſentium litterarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & Sigillo perſonę in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutę munitis, eadem prorſus fides in judicio, & extra illud adhibeatur, quæ adhiberetur eiſdem præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Ceterum Fraternitates Veſtras in partem Pontificiæ ſollicitudinis Noſtræ advocantes, rogamus, & quibus maximis poſſumus, Apoſtolicis exortationibus excitamus, ut ſingulos Curiarum veſtrarum Miniſtros, & Officiales, pietatis, probitatis, doctrinæ, prudentiæ, aliarumque Chriſtianarum virtutum laude præſtantiores, & diuturna experientia commendatos, ſemper ea, qua opus eſt, diligentia exquirere, & ſeligere ſtudeatis; atque iiſdem diſtricte mandetis, ut miniſterium ſuum quiſquis integerrime obire ſatagat, nec interea Vos de aſſidua vigilantia veſtra quidquam omittatis: conſiderantes, & graviſſimam Paſtorum Principi Jeſu Chriſto de procuratione Gregis Vobis crediti rationem eſſe reddendam, & æternam mercedem in Cęlis propoſitam iis, qui legitime certaverint, eſſe retribuendam. Nos interim ad proſperi ſucceſſus auſpicium, & ad Cæleſtium Chriſmatum copiam promerendam, Fraternitatibus Veſtris Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ &c.

BULLA QUARTA.

Cauſſarum Matrimonialium judicia coram quibus, & quo ordine, ac forma peragenda ſint, conſtituitur.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. XXXIII. data die 3. Novembris anno 1741. Pontificatus vero anno II.

DEi miſeratione, cujus judicia incomprehenſibilia ſunt, & viæ inveſtigabiles, in ſuprema Eccleſiæ ſpecula immerentes conſtituti, ut ſuper univerſum Dominicum gregem excubias ſedulo agamus, ad commiſſum Paſtoralis officii munus pertinere dignoſcimus, ſubnaſcentes ex infernalis hoſtis aſtutia, & hominum malitia, abuſus, quibus & animarum ſaluti pernicies, & Sacramentis Eccleſiæ injuria infertur, radicitus evellere, & poteſtatis Nobis deſuper traditæ operam interponere, ut & humana cohibeatur temeritas, & veneranda Divinæ Legis ſervetur auctoritas.

Siquidem Matimonii fœdus a Deo inſtitutum, quod, & quatenus naturæ officium eſt, pro educandæ prolis ſtudio, aliiſque Matrimonii bonis ſervandis, perpetuum, & indiſſolubile eſſe convenit; & quatenus eſt Catholicæ Eccleſiæ Sacramentum, humana præſumptione diſſolvi non poſſe, Salvator ipſe ore ſuo pronuntiavit, dicens: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: ad aures Apoſtolatus Noſtri pervenit, in quibuſdam Eccleſiaſticis Curiis inconſulta nimis Judicum facilitate infringi, & temere, atque inconſiderate de eorumdem Matrimoniorum nullitate latis ſententiis, poteſtatem Conjugibus fieri tranſeundi ad alia vota. Quos ſane improvidos Judices humanæ naturæ conditione, & voce ipſa quodammodo admoneri oportebat, ne tam præcipiti audacia Sanctum Matrimonii nexum frangerent, quem perpetuum, atque indiſſolubilem primus humani generis Parens præmonuit, inquiens: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea*: & illud additum eſt; *Quamobrem relinquet homo Patrem ſuum, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.*

Hujuſmodi autem abolendæ pravitatis notitia diverſis ex partibus Nobis delata eſt, atque etiam indicata ſunt exempla nonnullorum Virorum, qui poſt primam, & ſecundam, ac tertiam, quam duxerant, uxorem, ob nimiam Judicum præcipitantiam in nullitate Matrimoniorum declaranda, adhuc illis primis uxoribus ſuperſtitibus, ad quartas contrahendas nuptias devenerant; & ſimiliter feminarum, quæ poſt primum, ſecundum, & tertium maritum, quarto etiam, illis quoque viventibus, ſe junxerant, non ſine puſillorum ſcandalo, & bonorum omnium deteſtatione, qui ſacra Matrimonii vincula ita contemni, & temere perfringi dolebant. Nos autem, his intellectis, gravi effecti dolore, intimo animo ingemuimus,

mus, & non prætermiſimus Apoſtolicæ Noſtrę ſollicitudinis partes in Domino adimplere. Siquidem primo Pontificatus Noſtri anno ad Epiſcopos illarum partium, in quibus prædicta acciderant, pleniſſimis datis litteris, graviter conqueſti ſumus de hujſmodi pravitate, quæ in Eccleſia Dei tolerabatur, & ad eam abolendam eorum animos erigere, & paſtoralem zelum accendere curavimus, quod etiam egimus cum aliis aliarum Regionum Epiſcopis, ubi hujuſmodi pravum dirimendorum Matrimoniorum uſum irrepſiſſe cognovimus.

Verum Nobis reſponſum eſt, id ſæpe contingere partim ex culpa illorum Judicum, quibus, vel in prima inſtantia, cum Cauſſa coram Judice Ordinario ex aliqua legitima cauſſa cognoſci nequit, vel in ſecunda, cum in partibus nullus adeſt Judex, ad cujus Tribunal Cauſſa in gradu appellationis devolvatur, vel ſi adeſt, juſta de cauſſa coram eo diſceptari nequit, Cauſſæ Matrimoniales hujuſmodi a Sede Apoſtolica committuntur, qui vel ob inſcitiam, vel ob malam voluntate, proclives ſunt ad Matrimonia diſſolvenda, atque eadem Matrimonia, levi, vel etiam nullo habito examine, irrita, ac invalida declarant: partim etiam ex facto Conjugum ſuper nullitate ſuorum Matrimoniorum litigantium, cum frequenter unus tantum eorum, qui diſſolutionem Matrimonii poſtulat, in judicio compareat, & Sententia, nullo contradicente, ſecundum vota obtenta, ad alias nuptias convolat; vel ambobus Conjugibus in Judicium venientibus, altero, qui pro Matrimonio, altero vero, qui contra agit, Sententia de nullitate Matrimonii prolata, nullus eſt, qui ad ſuperiorem Judicem appellationem interponat; vel quia litigantes in ſpecie quidem diſcordes, re vera inter ſe concordes ſunt & invicem colludentes, contractum Matrimonium diſſolvi cupiunt; vel quia Pars, quæ pro validitate Matrimonii ſtabat, ejuſque nullitatem acriter contra adverſarium impugnabat, lata a Judice Sententia contra Matrimonium, mutat voluntatem, vel pecunia ſibi ad ſumptus litis non ſuppetente, vel aliis deficientibus auxiliis ad litigandum neceſſariis, & inceptum opus, ac Cauſſam poſt primam Sententiam deſerit: quo fit, ut deinde ambo Conjuges, vel unus eorum, ad aliud contrahendum Matrimonium ſe conferat.

Quod autem ad Judices pertinet, quibus extra Romanam Curiam pro Litigantium commodo cauſſæ Matrimoniales committuntur, paterna illa vigilantia, qua de juſtitia unicuique integre, ſapienterque adminiſtranda ſolliciti eſſe debemus, encyclicis Litteris ad Venerabiles Fratres Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, & Epiſcopos ſcriptis vigeſima ſexta Auguſti, anno ſecundo Pontificatus Noſtri, providere curavimus, in quibus ea præſcripſimus, quæ Sacris Canonibus, & Conc. Trid. Decretis conſona, ſi diligenter, ut ſperamus, ſerventur, in poſterum cauſſæ nonniſi perſonis congrua juris peritia, & neceſſario probitatis, ſpectatæque fidei munitis præſidio committentur. Inſuper ad ea, quæ in iiſdem encyclicis litteris conſtituta ſunt, id etiam in præſenti adjungimus: Quod, quamvis Conc. Trid. Decretum, quo cauſſæ Matrimoniales ſubtractæ fuerunt Decani, Archidiaconi, & aliorum inferiorum judicio, & Epiſcoporum tantum examini, & juriſdictionis reſervatæ, dumtaxat procedat de Archidiaconis, Decanis, aliiſque inferioribus, qui in eadem Diœceſi conſtituti, vel privilegio aliquo, vel pręſcriptione, ſaltem in viſitatione, cauſſarum Matrimonialium cognitionem ſibi abrogabant; ac idcirco minime obſtet commiſſionibus, quæ, pro iiſdem cauſſis Matrimonialibus definiendis, a Sede Apoſtolica alicui eorum in ſecunda inſtantia fierent: nihilominus præcipimus, ac mandamus iis, ad quos, hujuſmodi Commiſſionum, ſeu Delegationum expediendarum cura pertinet, ut in futurum cauſſarum Matrimonialium cognitionem non committant niſi Epiſcopis, præſertim vicinioribus, vel ſi nullus ſit Epiſcopus, cui ex legitima cauſſa commode committi poſſit, tum commiſſio, & delegatio dirigatur uni ex iis, qui, ſecundum ordinem, & modum a Nobis in præfatis encyclicis Litteris præſcriptum, pro Judice idoneo ab Epiſcopo cum conſilio ſui Capituli nominatus fuerit.

Quod vero ad ordinem, & ſeriem judiciorum in cauſſis Matrimonialibus pro debita, & congrua earum terminatione, ſervandum ſpectat; motu proprio, certa ſcientia, ac matura deliberatione Noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine hac Noſtra in perpetuum valitura ſanctione conſtituimus, decernimus, ac jubemus, ut ab omnibus, & ſingulis Locorum Ordinariis in ſuis reſpective Diœceſibus perſona aliqua idonea eligatur, & ſi fieri poteſt, ex Eccleſiaſtico cœtu, juris ſcientia, pariter & vitę probitate prædita, quæ Matrimoniorum Defenſor nominabitur, cum facultate tamen eam ſuſpendendi, vel removendi, ſi juſta cauſſa adfuerit, & ſubſtituendi aliam ęque idoneam, & iiſdem qualitatibus ornatam: quod etiam fieri poterit, quotieſcumque perſona ad Matrimoniorum defenſionem deſtinata, cum ſe occaſio agendi obtulerit, erit legitime impedita.

Ad officium autem Defenſoris Matrimoniorum hujuſmodi, ut ſupra electi, ſpectabit, in judicium venire, quotieſcumque contigerit, Matrimoniales cauſſas ſuper validitate, vel nullitate coram legitimo Judice diſceptari, cumque oportebit in quolibet actu judiciali citari, adeſſe examini teſtium, voce, & ſcriptis Matrimonii validitatem tueri, eaque omnia deducere, quæ ad Matrimonium ſuſtinendum neceſſaria cenſebit.

Et demum Defenſoris hujuſmodi perſona, tamquam Pars neceſſaria, ad judicii validitatem, & integritatem cenſeatur, ſemperque adſit in Judicio ſive unus ex Conjugibus, qui pro nullitate Matrimonii agit, ſive ambo, quorum alter pro nullitate, alter vero pro validitate in judicium veniat. Defenſor autem, cum ei munus hujuſmodi committetur, juramentum præſtabit fideliter officium ſuum obeundi, & quotieſcumque contigerit, ut in judicio adeſſe debeat pro alicujus Matrimonii validitate tuenda, rurſus juramentum præbebit: quæcumque vero, eo non legitime citato, aut intimato, in judicio peracta fuerint, nulla, irrita, caſſa declaramus, ac pro nullis, caſſis, ac irritis haberi volumus, perinde, ac ſi citata, & intimata non eſſet ea Pars, cujus citari intererat, & quam, juxta legum, & canonum præſcripta, ad legitimam judicii validitatem citari, aut intimari omnino neceſſarium erat.

Cum igitur coram Ordinario, ad quem cauſſas hujuſmodi cognoſcere pertinet, controverſia aliqua proponetur, in qua de Matrimonii validitate dubitabitur, & exiſtentibus in judicio, vel uno ex Conjugibus, qui pro nullitate Matrimonii, vel ambobus, quorum alter pro validitate, alter vero pro nullitate actionem intendat, Defenſor Matrimonii partes omnes officii ſui diligenter adimpleat. Itaque ſi a Judice pro Matrimonii validitate judicabitur, & nullus ſit, qui appellet, ipſe etiam ab appellatione ſe abſtineat; idque etiam ſervetur, ſi a Judice ſecundæ inſtantiæ pro validitate Matrimonii fuerit judicatum, poſtquam Judex primę inſtantię de illius nullitate Sententiam pronuntiaverat; ſin autem contra Matrimonii validitatem Sententia feratur, Defenſor inter legitima tempora appellabit adhærens Parti, quæ pro validitate agebat; cum autem in judicio nemo unus ſit, qui pro Matrimonii validitate negotium inſiſtat, vel ſi adſit, lata contra eum Sententia, judicium deſeruerit, ipſe ex officio ad ſuperiorem Judicem provocabit.

Appellatione a prima Sententia pendente, vel etiam nulla, ob malitiam, vel oſcitantiam, vel colluſionem Defenſoris, & Partium, interpoſita, ſi ambo, vel unus ex Conjugibus novas nuptias celebrare auſus fuerit, volumus, ac decernimus, ut non ſolum ſerventur, quæ adverſus eos, qui Matrimonium contra interdictum Eccleſiæ contrahunt, ſtatuta ſunt, pręſertim, ut invicem a cohabitatione ſeparentur, quoadusque altera Sententia ſuper nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non ſit appellatum, vel appellatio interpoſita deſerta deinde fuerit; ſed ulterius ut contrahens, vel contrahentes Matrimonium hujuſmodi, omnibus pœnis contra Polligamos a Sacris Canonibus, & Conſtitutionibus Apoſtolicis conſtitutis, omnino ſubjaceant, quas in eos, quatenus opus ſit, motu, ſcientia, ac poteſtate ſimili rurſus ſtatuimus, decernimus, ac renovamus.

Poſteaquam vero, appellationis beneficio, ad alterum Judicem cauſſa in ſecunda inſtantia delata fuerit, omnia, & ſingula quæcumque coram Judice in prima inſtantia ſervanda præfinita fuerunt, etiam coram altero in ſecunda exacte, ac diligenter cuſtodientur, citato in quolibet Judicii actu Defenſore Matrimonii, qui voce, & ſcripto Matrimonii validitatem ſtrenue, ac pro viribus tuebitur. Et ſi Judex in ſecunda inſtantia fuit Metropolitanus, aut Sedis Apoſtolicæ Nuntius, aut Epiſcopus vicinior; Matrimonii Defenſor ſit, qui ab ipſis fuerit deputatus, quemadmodum ipſis deputare mandamus, ut quæ a Nobis ſuperius conſtituta ſunt, peragere poſſit; ſi autem Judex in ſecunda inſtantia erit Judex Commiſſarius, cui a Sede Apoſtolica cauſſę cognitio demandata ſit, & qui Tribunal, & juriſdictionem ordinariam non habeat, & propterea careat Defenſore Matrimonii, volumus, ut illo Defenſore Matrimonii utatur, qui conſtitutus fuerit ab Ordinario, in cujus Diœceſi cauſſam cognoſcet, etiamſi idem Ordinarius ſit, qui primam Sententiam in eadem cauſſa pronunciaverit.

Inſtructo autem in hunc modum judicio, ſi ſecunda Sententia alteri conformis fuerit, hoc eſt, ſi in ſecunda, æque ac in prima, nullum, ac irritum Matrimonium judicatum fuerit, & ab ea Pars, vel Defenſor pro ſua conſcientia non crediderit appellandum, vel appellationem interpoſitam proſequendam minime cenſuerit: in poteſtate, & arbitrio Conjugum ſit novas nuptias contrahere; dummodo alicui eorum, ob aliquod impedimentum, vel legitimam cauſſam id vetitum non ſit. Poteſtas tamen poſt alteram Sententiam conformem, ut ſupra, Conjugibus facta intelligatur, & locum habeat, ſalvo

ſem-

ſemper, & firmo remanente jure, ſeu privilegio cauſſarum Matrimonialium, quæ ob cujuſcumque temporis lapſum numquam tranſeunt in rem judicatam; ſed ſi nova res, quæ non deducta, vel ignorata fuerit, detegatur, reſumi poſſunt, & rurſus in judicialem controverſiam revocari: quod ſi a ſecunda Sententia ſuper nullitate, vel altera Pars appellaverit, vel hujuſmodi ſit, ut ei, ſalva conſcientia, Deſenſor Matrimonii acquieſcendum non putet, vel quia ſibi videtur manifeſte injuſta, vel invalida, vel quia fuerit lata in tertia inſtantia, & ſit revocatoria alterius præcedentis ſuper validitate in ſecunda inſtantia emanatæ; volumus, ut, firma remanente utrique Conjugi prohibitione ad alias tranſeundi nuptias, quas ſi contrahere auſi fuerint, pœnis, ut præfertur, a Nobis conſtitutis ſubeſse decernimus, cauſſa in tertia, vel quarta inſtantia cognoſcatur, ſervatis diligenter omnibus, quæ a Nobis in prima, & ſecunda inſtantia demandata fuerunt, nempe, in quolibet judiciali actu, citato, & audito Deſenſore Matrimonii, qui a Judice tertiæ inſtantiæ deputatus fuerit.

Deſenſor autem Matrimonii, quem ad munus ſuum gratis obeundum pro amore Dei, & proximi utilitate, & Eccleſiæ reverentia, in Domino exhortamur, ſi operam ſuam ſine mercede, aut ſalario, aliqua ex cauſſa exhibere recuſaverit, ab ipſius cauſsæ Judice ei conſtituatur, & ab ea parte, quæ pro validitate Matrimonii agit, ſi ipſi facultas ſit, ſolvatur; ſin minus, a Judice primæ, vel ſecundæ, vel tertiæ inſtantiæ reſpective ſubminiſtrabitur, qui pecunias ex mulctis ſuorum Tribunalium redactas, vel redigendas, & in opera pia erogandas, in hujuſmodi ſumptus inſumere poterunt. Cum vero Judices cauſſæ erunt Judices Commiſſarii, qui neque forum habent, & conſequenter neque pecuniam ex mulctis collectam; volumus, ac mandamus, ut Deſenſori Matrimonii ſatisfiat ex pecunia mulctarum illius Epiſcopi, in cujus Diœceſi Judex Commiſſarius, juxta Sedis Apoſtolicæ mandatum, judicium exercebit.

Hactenus quidem quoad Cauſſas Matrimoniales, quæ extra Romanam Curiam pertractantur: quoad Cauſſas vero, quæ Romæ diſceptandæ ſunt, cum earum cognitio in prima inſtantia ad S. R. E. Cardinalem in præfata Urbe, ejuſque Suburbiis, & Diſtrictu Vicarium noſtrum in Spiritualibus pro tempore ſpectet; mandamus, ac jubemus, ut omnia, & ſingula, quæ in aliis cauſſis extra Romanam Curiam pertractandis præſcripta fuerunt, nempe ut judicium peragatur, citato, & audito Deſenſore Matrimonii ab eodem Cardinali Vicario deputato, aliaque, ut ſupra, omnino ſerventur: tum etiam in aliis cauſſis, quæ in prima inſtantia, ex conſenſu Partium, vel in ſecunda, per appellationem ad Sedem Apoſtolicam, omiſſo medio, interpoſitam, vel in tertia, Romam deferuntur; quas omnes judicari volumus, vel in Congregatione S. R. E. Cardinalium ſuper interpretatione, & executione Concilii Tridentini, vel in cauſſarum Palatii noſtri Auditorio, dummodo Nobis, & Romano Pontifici pro tempore juſtis ex cauſſis non videatur particularis Congregatio S. R. E. Cardinalium, vel Romanæ Curiæ Prælatorum deputanda. Cum autem cauſſa ſuper Matrimonii nullitate agitabitur in dicta Congregatione S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, Deſenſor Matrimonii a Cardinali Præfecto ejuſdem Congregationis, ſi vero in Palatii Noſtri Auditorio, ab Auditore Decano præfati Tribunalis, ſi demum in Congregatione particulari, a Perſona ejuſdem Congregationis digniore deputetur.

Unica quidem reſolutio pro nullitate Matrimonii emanata, ſi cauſſa in Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, vel in Congregatione particulari deputata cognoſcatur, & ſimiliter in Palatii Noſtri Auditorio, unica Sententia ſuper eadem nullitate pronuntiata minime ſufficiat ad tribuendam liberam Conjugibus facultatem novas nuptias contrahendi. Sed, ſi cauſsa in præfata Congregatione Cardinalium Tridentini Concilii Interpretum introducta fuerit, rurſus in eadem, ad Deſenſoris Matrimonii inſtantiam, reproponatur. Si vero Congregationi particulari commiſſa fuerit, ad petitionem ejuſdem Deſenſoris, altera etiam particularis Congregatio deputabitur; ſi vero in Palatii Noſtri Auditorio judicata ſit, a præfato Deſenſore appellatione interpoſita, ab aliis Auditoribus juxta ordinem in gyrum, ſeu turnum definiatur. Si autem cauſſa univerſo Tribunali commiſſa fuerit, ab omnibus Auditoribus rurſus examinabitur: nolentes omnino, ut ullo in caſu Matrimonii vinculum diſſolutum cenſeatur, niſi duo judicata, reſolutiones, aut Sententiæ penitus ſimiles, & conformes, a quibus neque Pars, neque Deſenſor Matrimonii crediderit appellandum, emanaverint. Quod ſi ſecus factum fuerit, & novum initum Matrimonium, Noſtræ voluntatis hujuſmodi tranſgreſſores pœnis a Nobis, ut ſupra, ſtatutis ſubmittantur.

Et quoniam ſæpe apud Sedem Apoſtolicam preces porrigi ſolent pro diſpenſatione Matrimonii rati, & non conſummati, quæ ut plurimum pro voto conſultivo ad Congregationem S. R. E. Cardinalium Concilii Interpretum, vel nonnumquam ad aliquam Congregationem particularem deputatam, a Romanis Pontificibus pro tempore remitti ſolent; ut hujuſmodi inſtantiæ ordine, ac rite procedant, volumus, ac mandamus, ut ſupplex libellus Nobis, vel Romano Pontifici pro tempore exhibeatur, in quo plena, & accurata totius facti ſpecies contineatur, cauſſæque omnes in eo exprimantur, quæ ad obtinendam petitam diſpenſationem conducere poſſe a ſupplicante cenſentur, ut Romanus Pontifex, eo lecto, & mature conſiderato, ſecum deliberare poſſit, an petitionem rejiciat, vel ejus examen alicui ex dictis Congregationibus committat; a qua poſteaquam ſuum votum conſultivum editum fuerit, a Secretario ejuſdem Congregationis totius negotii ſeries exacte Romano Pontifici pro tempore referatur, qui pro ſua prudentia judicabit, an Congregationis Reſolutio ſit approbanda, vel potius totius cauſſę examen alteri Congregationi, vel Tribunali, prout eidem Pontifici videbitur, rurſus committendum.

Demum volumus, ac decernimus, eaſdem præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, in omnibus, & per omnia pleniſſime, & inviolabiliter obſervari. Sicque, & non aliter per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac ejuſdem S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & S. Sedis Nuntios, alioſve quoslibet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnon quibuſvis etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, & Statutis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis ſub quibuſcumque tenoribus verborum, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus in genere, vel in ſpecie, ſeu alias quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu, quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma in aliis tradita obſervata eiſdem præſentibus pro expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum, hac vice dumtaxat expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus autem, ut præſentes Litteræ in valvis Eccleſiæ Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris eſt, publicentur, & affigantur, ſicque publicatæ, & affixæ, omnes, & ſingulos, quos illæ concernunt, perinde arctent, & afficiant, ac ſi unicuique eorum nominatim, & perſonaliter intimatæ fuiſſent; quodque earumdem præſentium tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & Sigillo alicujus Perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides tam in Judicio, quam extra illud ubique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo &c.

BULLA QUINTA.

Declaratio cum Inſtructione, ſuper Dubiis reſpicientibus Matrimonia in Hollandia, & Belgio contracta, & contrahenda.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. XXXIV. data die 4. Novembris anno 1741. Pontificatus vero anno ſecundo.

MAtrimonia, quæ in locis Fœderatorum Ordinum dominio in Belgio ſubjectis iniri ſolent, ſive inter Hæreticos ex utraque parte, ſive inter Hæreticum ex una parte Virum, & Catholicam Feminam ex alia, aut viceverſa, non ſervata forma a Sacro Trid. Conc. præſcripta, utrum valida habenda ſint, nec ne, diu, multumque diſceptatum eſt, animis hominum, ac ſententiis in diverſa diſtractis; id quod ſatis uberem anxietatis,

tis, ac periculorum ſementem per multos annos ſubminiſtravit, quum præſertim Epiſcopi, Parochi, atque illarum Regionum Miſſionarii, nihil certi hac ſuper re haberent, nihil vero inconſulta Sancta Sede auderent ſtatuere, ac declarare. Cum autem, proxime evolutis annis, in tam ancipiti, gravique cauſsa Apoſtolicæ Sedis judicium vehementius expoſceretur, urgeretque id in primis vigilantiſſimus Iprenſis Epiſcopus, dum pro debito Officii ſui, & ſua erga B. Petri Cathedram obſervantia, de Eccleſiæ ſibi concreditæ ſtatu ad Romanum Pontificem referebat, ponendumque omnino eſſe tam prolixæ dubitationi finem, graviſſimis verbis, ac rationibus perſuaderet: Clemens XII. id temporis Romanus Pontifex, qui rei gravitatem, quantum oportebat, æſtimaret, Sacræ Congreg. Eminentiſs. Cardinalium Concilii Trid. Interpretum in mandatis dedit, ut de tota controverſia diligenter more ſuo cognoſceret. In re itaque tanti momenti volens eadem Sacra Congr. quam accuratiſſime procedere, commiſſæ ſibi cognitionis initium ab exquiſitis aliorum quoque Belgii Epiſcoporum Relationibus, atque ſententiis, quas deſuper explorari ſategit, petendum duxit, eodemque tempore audire voluit præſtantes aliquot hujus Almæ Urbis Theologos, quibus injunxit, ut rem totam ea, qua decet, maturitate diſcuterent, ſuamque opinionem proferrent.

At dum hæc maxime agerentur, ſuperſedendum per aliquot Menſes fuit ab iſtiuſmodi Cauſsæ expeditione, propter viduitatem, quæ intercidit Romanæ Eccleſiæ, donec ad Sommum Pontificatum feliciter evectus Sanctiſſimus D. N. Benedictus XIV. inter primas Regiminis ſui curas, Cauſsæ hujus cognitionem repeti juſſit a memorata Sacra Congr. Concilii, quam voluit coram ſe haberi, ut, auditis Eminentiſſimorum Patrum Sententiis, ipſe demum, quid hac de re tenendum foret, ſupremo ſuo pronuntiaret oraculo. Cum igitur Congreg. præfata ſub die 13. Maii currentis anni 1741. coram Sanctitate Sua fuerit habita, idem Sanctiſs. D. N. ſpatio aliquo temporis ad rem ſecum expendendam accepto, hanc nuper Declarationem, & Inſtructionem exarari præcepit, qua, veluti certa regula, ac norma, omnes Belgii Antiſtites, Parochi, earumque Regionum Miſſionarii, & Vicarii Apoſtolici deinceps in hujuſmodi negotiis uti debeant.

Primo ſcilicet, quod attinet ad Matrimonia ab Hæreticis inter ſe in locis Fęderatorum Ordinum dominio ſubjectis celebrata, non ſervata forma per Tridentinum præſcripta, licet Sanctitas Sua non ignoret, alias in caſibus quibuſdam particularibus, & attentis tunc expoſitis circumſtantiis, Sacram Congr. Conc. pro eorum invaliditate reſpondiſse; æque tamen compertum habens, nihil adhuc generatim, & univerſe ſuper ejuſmodi Matrimoniis fuiſſe ab Apoſtolica Sede definitum, & alioquin oportere omnino ad conſulendum univerſis Fidelibus in iis locis degentibus, & plura avertenda graviſſima incommoda, quid generaliter de hiſce Matrimoniis ſentiendum ſit, declarare; negotio mature perpenſo, omnibuſque rationum momentis hinc inde ſedulo libratis, declaravit, ſtatuitque, Matrimonia in dictis Fęderatis Belgii Provinciis inter Hæreticos uſque modo contracta, quæque impoſterum contrahentur, etiamſi forma a Tridentino præſcripta non fuerit in iis celebrandis ſervata, dummodo aliud non obſtiterit canonicum impedimentum, pro validis habenda eſſe; Adeoque ſi contingat, utrumque Conjugem ad Catholicæ Eccleſiæ ſinum ſe recipere, eodem, quo antea, conjugali vinculo ipſos omnino teneri, etiamſi mutuus conſenſus coram Parocho Catholico ab eis non renovetur; ſin autem unus tantum ex Conjugibus, ſive Maſculus, ſive Femina, convertatur, neutrum poſſe, quamdiu alter ſupereſtes erit, ad alias nuptias tranſire.

Quod verum ſpectat ad ea Conjugia, quæ pariter in iiſdem Fœderatis Belgii Provinciis, abſque forma a Tridentino ſtatuta, contrahuntur a Catholicis cum Hæreticis, ſive Catholicus Vir Hæreticam Feminam in Matrimonium ducat, ſive Catholica Femina Hęretico Viro nubat, dolens in primis quam maxime Sanctitas Sua, eos eſſe inter Catholicos, qui inſano amore turpiter dementati, ab hiſce deteſtabilibus Connubiis, quæ S. Mater Eccleſia perpetuo damnavit, atque interdixit, ex animo non abhorrent, & prorſus ſibi abſtinendum non ducunt, laudanſque magnopere zelum illorum Antiſtitum, qui, ſeverioribus propoſitis ſpiritualibus pœnis, Catholicos coercere ſtudent, ne ſacrilego hoc vinculo ſe ſe Hęreticis conjungant; Epiſcopos omnes, Vicarios Apoſtolicos, Parochos, Miſſionarios, & alios quoſcumque Dei, & Eccleſiæ fideles Miniſtros in iis Partibus degentes ſerio, graviterque hortatur, & monet, ut Catholicos utriuſque ſexus ab huſmodi nuptiis in propriarum Animarum perniciem ineundis, quantum poſſint, abſterreant, eaſdemque Nuptias omni meliori modo intervertere, atque efficaciter impedire ſatagant. At, ſi forte aliquod hujus generis Matrimonium, Tridentini forma non ſervata, ibidem contractum jam ſit, aut in poſterum (quod Deus avertat) contrahi contingat; declarat Sanctitas Sua, Matrimonium hujuſmodi, alio non concurrente canonico impedimento, validum habendum eſſe, & neutrum ex Conjugibus, donec alter eorum ſupervixerit, ullatenus poſſe, ſub obtentu dictæ formæ non ſervatæ, novum Matrimonium inire. Id vero debere ſibi potiſſimum in animum inducere Conjugem Catholicum, ſive Virum, ſive Feminam, ut pro graviſſimo ſcelere, quod admiſit, pęnitentiam agat, ac veniam a Deo precetur, coneturque pro viribus alterum Conjugem a vera Fide deerrantem ad gremium Catholicæ Eccleſiæ pertrahere, ejuſque Animam lucrari, quod porro ad veniam de patrato crimine impetrandam opportuniſſimum foret, ſciens de cetero, ut mox dictum eſt, ſe iſtius Matrimonii vinculo perpetuo ligatum iri.

Ad hæc declarat Sanctitas Sua, ut quidquid hactenus ſancitum, dictumque eſt de Matrimoniis ſive ab Hæreticis inter ſe, ſive inter Catholicos, & Hæreticos initis in locis Fœderatorum Ordinum dominio in Belgio ſubjectis, ſancitum, dictumque intelligatur etiam de ſimilibus Matrimoniis extra fines Dominii eorumdem Fęderatorum Ordinum contractis ab iis, qui addicti ſunt Legionibus, ſeu Militaribus Copiis, quæ ab iiſdem Fęderatis Ordinibus tranſmitti ſolent ad cuſtodiendas, muniendaſque Arces conterminas, vulgo dictas *di Barriera*; Ita quidem, ut Matrimonia ibi præter Tridentini formam, ſive inter Hæreticos utrinque, ſive inter Catholicos, & Hæreticos inita, valorem ſuum obtineant, dummodo uterque Conjux ad eaſdem Copias, ſive Legiones pertineat. Et hanc declarationem vult Sanctitas Sua complecti etiam Civitatem Moſę Trajectenſis, a Rep. Fęderatorum Ordinum, quamvis non jure dominii, ſed tantum oppignorationis, ut ajunt nomine poſſeſſam.

Tandem circa Conjugia, quæ contrahuntur, vel in Regionibus Principum Catholicorum ab iis, qui in Provinciis Fęderatis domicilium habent, vel in Fœderatis Provinciis ab habentibus domicilium in Regionibus Catholicorum Principum, nihil Sanctitas Sua de novo decernendum, aut declarandum eſſe duxit; volens, ut de iis, juxta canonica Juris communis principia, probataſque in ſimilibus caſibus alias editas a Sacra Congregatione Concilii reſolutiones, ubi diſputatio contingat, decidatur. Et ita declaravit, ſtatuitque, ac ab omnibus in poſterum ſervari præcepit, &c. &c.

BULLA SEXTA.

Matrimonia occulta, quibus, & quomodo ſint permittenda, quibuſque cautelis celebranda, & in actis deſcribenda. Quomodo conſulendum educationi, & indemnitati Prolis.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. XXXV. data die 17. Nov. anno 1741. Pontificatus vero anno II.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

SAtis Vobis compertum eſſe non dubitamus, *Venerabiles Fratres*, eam ſemper fuiſſe piæ Matris Eccleſię vigilem curam, ut Sacramentum Matrimonii, *Magnum* ab Apoſtolo nuncupatum, publice, & palam a Fidelibus celebretur. Quod quidem, ut diligentius, quam antea factum fuerat, in poſterum ab omnibus obſervaretur, Sancta Tridentina Synodus, Lateranenſis Concilii ſub Innocentio III. celebrati veſtigiis inhærendo, præcepit, ut in poſterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio Contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſollemnia publice denuntietur; deindeque, nullo legitimo concurrente impedimento, ad illius celebrationem in facie Eccleſiæ, coram Parocho, vel alio Sacerdote, de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Teſtibus præſentibus, rite procedatur. Voluit etiam eadem S. Synodus, apud Parochum diligenter Librum cuſtodiri in quo Conjugum, & Teſtium nomina, dieſque, & locus Matrimonii deſcribantur.

Providæ tamen hujuſmodi leges, tanta auctoritate ſaluberrime inſtitutæ, prava horum temporum conditione ſenſim prolabi viſæ ſunt, & enerves propemodum reddi, ob Matrimonia uſu nimis recepta, quæ occulte adeo celebrantur, ut illorum notitia, quantum fieri poteſt, obliteretur, & in tenebris ignorantiæ perpetuo jaceat conſepulta. In more etenim poſitum eſt, illa celebrari nullis præviis factis Denuntiationibus, coram ſolo Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia, adhibita præſentia

tan-

tantum duorum Teſtium appoſite a Contrahentibus advocatorum, quorum fides nemini illorum eſt ſuſpecta; remque peragi ſæpe extra Eccleſiam, quandoque etiam intra illam, januis tamen occluſis, vel eo temporis momento, quo ſemota alterius cujuſvis præſentia, ſcientia initi Matrimonii, præter Parochi, Contrahentium, Teſtiumque perſonas, alios penitus effugiat.

Quantum a Sacramenti dignitate, & ab Eccleſiaſticarum legum præſcripto occulta hæc Matrimonia, *Conſcientiæ* vulgo nuncupata, ut plurimum abhorreant, ſatis, ſuperque conjicere quis poterit, qui mentis aciem ad exitioſos illorum effectus convertat. Hinc enim gravia ortum habent peccata, præſertim vero eorum, qui Divini Judicii interminatione poſthabita, priore Uxore, cum qua clam contraxerunt, relicta, cum alia ſpe futuri Matrimonii decepta, & in turpem ſecum vivendi licentiam abducta, palam contrahere promittunt. Quorumdam vero mentem ita pravæ cupiditates excæcant, ut novum contrahere ſecretum Matrimonium audeant, poſt alterum ſecreto itidem contractum, & nondum prioris Conjugis morte ſolutum, ſeſeque magno ſcelere polygamos reddant. Alii etiam eo impudentiæ devenere, ut in hujus magni Sacramenti contemptum, poſt primas ſecreto initas, alteras aut publice, aut privatim nuptias contrahendo, ſeſe audacius polygamia pariter innodare non perhorreſcant. Age vero quam gravia, quam nullo pacto ferenda ex his Matrimoniis mala oriantur! Si enim ad quamcumque Matrimonii ſuſpicionem ſubmovendam, Virum ſeorſim a Muliere vivere contingat, ſublata eſt illico individua vitæ conſuetudo, & contemptum eſt verbum Domini: *Adhærebit Homo Uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*. Sin hæc vitæ conſuetudo ſervetur, nemo eſt, qui illam criminis non arguat, & utpote deteſtabilem, in ſcandali materiam non traducat; neque illata per ſcandalum diſpendia rependit ſubſecuta celebratio occulti Matrimonii, quod in tenebris deliteſcit, & ab omnibus ignoratur.

Leviora quoque damna non ſunt, quæ ſuſceptæ Proli irrogantur; ſæpe enim contingit, illam a Parentibus, & a Matre præſertim amotam, nec pie, nec liberaliter inſtitui, ſed incertis fortunæ caſibus objectam relinqui; niſi etiam Parentes ipſi, contra naturæ leges, auſu nefario illius vitæ inſidientur. Ubi vero tam immane facinus Parentes deterreat, illoſque ad ſobolem alendam inſtituendamque humanitas ipſa compellat; alia imminet Liberis ſuſceptis ex occulto Matrimonio lugenda Avitarum facultatum, & Bonorum jactura, pro quorum poſſeſſione aſſequenda quamvis clament jura ſanguinis, illis tamen careant neceſſe eſt, propter occulta Parentum Matrimonia, & ademptam legitimitatis, & Filiationis probationem.

Huic etiam malorum origini ſunt referenda ipſa quoque ſecreta Matrimonia contracta a Filiis-familias contra Patris juſte diſſentientis voluntatem: ex quibus quam gravia incommoda exoriri ſoleant, neminem latet. Quid plura? Adeo invaluit malitia, ut quandoque in Minoribus Ordinibus conſtituti Penſiones, & Beneficia, ad Divinum Cultum, & Eccleſiaſtica munia inſtituta, etiam poſt initum clam Matrimonium retinuerint, ſibique de mammona iniquitatis loculos miſerrime comparaverint.

Deflenda hæc igitur potius uberibus lacrymis, quam latiore calamo explicanda malorum congeries, cum ex hac Apoſtolicæ Sedis ſpecula omnes ſibi vindicet Noſtræ vigilantiæ curas; temperare non poſſumus, quin Vos ipſos, Venerabiles Fratres, in partem Noſtræ ſollicitudinis evocantes, veſtram pietatem, & zelum excitemus ad cuſtodiendas vigilias noctis ſuper Grege Vobis credito, quem luctuoſa horum temporum conditio in diſcrimine adducit. Primum itaque periculi non infrequens occaſio Vos reddat difficiliores ad remittendum Publicationes, a quibus contracturi Matrimonium ſæpe per malitioſam ſuggeſtionem petunt diſpenſari. Quam caute, ſolerteque oporteat ea in re Epiſcopos verſari, non obſcura Vobis a Concilio Trid. exhibentur argumenta; ſi enim (ait eadem S. Synodus) probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi præceſſerint denuntiationes; tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus Teſtibus præſentibus, Matrimonium celebretur, & deinde ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſunt impedimenta, facilius detegantur. Præterea licet Epiſcopo relictum ſit omnimode ſuper Denuntiationibus diſpenſare, hæc tamen facilitas, non a ſola Diſpenſantis voluntate pendet, ſed a Tridentino coercetur arctis prudentiæ, diſcretique arbitrii legibus; quod idem eſt, ac legitimam cauſſam diſpenſationis requirere.

Parem quoque, immo fortaſſe majorem vigilantiam neceſſe eſt a Vobis adhiberi, ne, poſt remiſſas denuntiationes, celebretur Matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote ab ipſo Parocho, vel a Vobis deputato, præſentibus duobus, vel tribus Teſtibus confidentibus, ne ulla celebrationis notitia, vel rumor oriantur. Id enim, ut ad præſcriptum Sacrorum Canonum licite fieri poſſit, non ſatis eſt obvia quævis, & vulgaris cauſa, ſed gravis, urgens, & urgentiſſima requiritur. A Sacro Noſtræ Pœnitentiariæ Tribunali, eo potiſſimum caſu fit poteſtas ita celebrandi Matrimonium, quo Vir, & Femina in figura Matrimonii publice degentes, & de quibus nulla viget criminis ſuſpicio, in occulto tamen Concubinatu perſeverent; facile enim quiſque conjiciet, quam abſonum eſſet, eos, a ſtatu damnationis per gratiam Sacramenti revocandos, ad publice contrahendum Matrimonium præviis denuntiationibus compelli. Hanc vero praxim Vobis duximus proponendam, non quia diſpenſatio præmiſſo caſui ſolum congruat, cum alii ſimiles, & fortaſſe urgentiores eſſe poſſint, in quibus diſpenſari expediat; ſed quia Veſtri Paſtoralis Officii partes verſari debent in ſedulo inveſtiganda legitima, & urgenti cauſſa diſpenſationis, ne Matrimonia occulte celebrata luctuoſos habeant exitus, quos intimo cordis mœrore recenſuimus.

Hunc porro in ſcopum Vos hortamur, & impenſe admonemus, ut Perſonarum Matrimonium ſecreto contrahere petentium diligens fiat a Vobis inquiſitio: An ſcilicet ejus qualitatis, gradus, & conditionis ſint, qui id probe expoſcant? an ſint ſui, vel alieni juris? An Filii-familias, quorum nuptiæ Patri juſte diſſentienti ſint inviſæ? ab Epiſcopali enim, quod geritis, munere nimium eſſet alienum, facilem præberi Filio inobedientiæ occaſionem. An res ſit de Perſonis Eccleſiaſticis, licet in Minoribus Ordinibus conſtitutis, Penſiones, & Beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, ut deteſtabilis illorum retentio in ſtatu Uxorato congruis remediis poſtea compeſcatur. Potiſſimum vero curet Veſtra ſollicitudo, antequam ſecreti Matrimonii licentia concedatur, quod Contrahentes clara, & indubia, & quavis fraude immunia exhibeant documenta ſtatus liberi, ad avertendum ab iis, qui improbi ſint ingenii, polygamiæ periculum.

Quod attinet ad Miniſtrum ſecreti Matrimonii, volumus ad id munus deputari Parochum alterius ex Contrahentibus, quem notitia Perſonarum, experientia, & diuturnus rerum uſus, quovis Sacerdote extraneo peritiorem effeciſſe præſumuntur. Si quæ tamen Vobis occurrant circumſtantiæ, quæ alium Sacerdotem loco Parochi expoſcere videantur, gravi impellente cauſſa, is Sacerdos a Vobis eligatur, qui probitate, & doctrina, & obeundi muneris peritia commendetur.

Uni tamen, aut alteri Sacramenti Miniſtro a Vobis deputando diſtricte præcipiatur, ne Matrimonio interſit, niſi prius paterna caritate Conjuges in Domino monuerit, Sobolem procreandam regenerari quamprimum oportere Sacro Baptiſmatis lavacro; ac Chriſto Judici diſtrictam reddituros eſſe rationem, niſi Filios ut legitimos agnoverint, eoſque pietate, boniſque moribus imbuerint, & frui patientur Bonis temporalibus, a Majoribus in ſupremis tabulis relictis, vel provida legum auctoritate delatis.

Celebrato autem Matrimonio, indilate a Parocho, vel alio Sacerdote, coram quo initum eſt, exhibeatur Epiſcopo illius ſcriptum documentum, cum nota loci, & temporis, Teſtiumque, qui celebrationi interfuerunt. Veſtrum erit poſtea diligenter incumbere, quod ad perennem geſtæ rei memoriam, præfatum documentum fideliter tranſcribatur in Libro prorſus diſtincto ab altero, in quo Matrimonia publice contracta de more adnotantur. Hujuſmodi Liber pro Matrimoniis ſecretis appoſite compactus, clauſus, & Sigillis obſignatus, in veſtra Epiſcopali Cancellaria caute erit cuſtodiendus: & eo tantum caſu reſignari, & aperiri veſtra accedente licentia patiemini, quo alia id genus Matrimonia deſcribi oporteat, vel id ſibi vindicet juſtitiæ adminiſtrandæ neceſſitas, vel demum aliquod documentum ab eo expoſcant verum intereſſe habentes, quibus probationum aliunde petendarum non ſuppetit copia; ſedulo tamen animadvertentes, quod, re abſoluta, denuo claudatur, & Sigillis, ut antea, obſignetur. Fides, ſeu Atteſtationes clam celebrati Matrimonii a Parocho, vel Sacerdote, qui vices Parochi geſſit, exarandæ, Vobiſque exhibendæ, tranſcribantur in dicto Libro, prout jacent, de verbo ad verbum, a Perſona a Vobis deputanda, quæ apud omnes integritatis, probatique nominis luculentum habeat teſtimonium. Fides vero, & Atteſtationes ipſæ in ſecretiori loco ſorta, rectaque a Vobis ſerventur.

Quod ſi ex occulto hujuſmodi Matrimonio Prolem naſci contingat, eadem mundetur ſalutari Aqua Baptiſmi in Eccleſia, in qua aliis Infantibus hoc Sacramentum indiſtincte confertur. Et quia ad operiendum clam initum Matrimonium, facile eſt in Libro Baptizatorum nullam fieri mentionem Parentum, & eorum Nomina conſulto reticeri: Volumus, ac expreſſe mandamus, quod a Patre Baptizati, eoque defuncto, ab illius Matre, ſuſcepta Proles vobis denuntietur; dictaque denuntiatio fiat, vel immediate per Parentes ipſos, vel per litteras eorum caractere exaratas, vel per fide dignam Perſonam ab ipſis Parentibus deſignatam, ut certo, & clare Vobis conſtet,

quod

quod Proles tali loco, & tempore, vel reticitis, vel falſo expreſſis nominibus Parentum, baptizata, eſt legitima; licet occulti Matrimonii fœdere procreata. Quę ſane omnia cum Vobis innotuerint, ne illorum excidat memoria, in Libro fideliter deſcribentur ab eo, cui facta a Vobis eſt poteſtas adnotandi Matrimonia occulte celebrata. Liber, in quem Baptizatorum, ac utriuſque Parentis nomina referentur, quamvis diſtingui debeat ab altero Matrimoniorum; eadem tamen diligentia, iiſdemque cautelis in Cancellaria Epiſcopali clauſus, & ſigillis obſignatus erit cuſtodiendus, prout Librum Matrimoniorum caute cuſtodiri ſupra mandavimus.

Quia vero nonnulli deeſſe non poſſunt, qui propriæ conſcientiæ vocibus obſurdeſcant, & Noſtris hiſce mandatis parere negligant; debita pœnarum diſtrictione pro modo culpæ a Vobis puniantur. Quinimmo cum ſatis Nobis experientia compertum ſit, in hujuſmodi negotiis homines, in terram oculos declinantes, ob humanos reſpectus tardiores effici, & a recte agendi ſemita revocari: Mandamus idcirco, Matrimonia occulta a Vobis evulgari, & nota fieri, ſi certo Vobis conſtiterit, ex aliquo Matrimonio occulto procreatam fuiſſe Sobolem, & baptizatam ſuppreſſis Parentum nominibus, nulla pręſtita Vobis notitia, ut par erat, ab illius Parentibus, intra triginta dies a Nativitate numerandos.

Ne autem Contumaces, & Inobedientes, violatæ fidei, proditique Secreti Paſtores ſuos inſimulent; ſedulo a Vobis curandum eſt, ut a Parocho, vel alio Sacerdote pro ſecreta celebratione Matrimonii a Vobis deputando, Conjuges clare, & aperte moneantur, ea lege, & pacto illis permitti Secreti Matrimonii celebrationem, ut Soboles inde procreanda non ſolum regeneretur Sacro Baptiſmate, ſed poſt Baptiſma denuntietur Epiſcopo cum nota loci, & temporis adminiſtrati Sacramenti, ac ſincera indicatione Parentum a quibus ortum habuit, quemadmodum ſupra præmiſſum eſt: alioquin Matrimonium, licet contractum data per Epiſcopum Secreti fide, in lucem proferetur in gratia Filiorum, & ad propulſandam ab illis gravem, nulloque pacto ferendam jacturam.

Volumus denique, ac mandamus, Fides, ſeu Atteſtationes Matrimonii clam initi, & Sobolis ex eo procreatæ, excerptas ex dictis Libris, modo, quo dictum eſt, apud Vos caute cuſtodiendis, tantam promereri fidem, quantam ſibi alii Libri Parochiales Baptiſmatis, & Matrimonii vindicare conſueverunt.

Hæc a Vobis, Venerabiles Fratres, in hac temporum calamitate obſervari enixe præcipimus, ad communem Animarum ſalutem, & ad præſidium Eccleſiaſticæ diſciplinæ, propter invaleſcentem hominum malitiam nova ſemper detrimenta vel patientis, vel reformidantis. Ceterum noſtris hiſce litteris ſublata nolumus ea validiora remedia, quæ huic malo in diem ingruenti conſona dignoſcet prudentia veſtra, ad Paſtorale officium cumulate obeundum. Vobis interea paternæ caritatis, & benevolentiæ teſtem, Apoſtolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ &c.

BULLA SEPTIMA.

Diſpenſationum Matrimonialium cauſſa veraciter exponendas, & ab Executoribus omnino verificandas eſſe ſtatuitur.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. XLV. data die 25. Febr. anno 1742. Pontificatus vero anno II.

AD Apoſtolicæ ſervitutis Noſtræ miniſterium pertinet ſedula invigilare cura, ut diſpenſationes ſuper gradibus affinitatis, ſeu conſanguinitatis, intra quos Matrimonia contrahi prohibentur, vel ſuper aliis a Sacris Canonibus ſtatutis impedimentis, niſi ex debitis cauſſis non concedantur, & omnia inde amoveantur unde nota aliqua ab improbis aſpergi poſſit nomini, ac decori R. E. cui, licet immerito, Divina benignitate præſidemus.

Sane quidem ad Diſpenſationes obtinendas, ab iis, qui eas poſtulant, in ſupplici libello cauſſæ pro illis conſequendis exprimi ſolent; quę ſi ejuſmodi fuerint, ut juxta canonicas Sanctiones, & prudens Eccleſiaſticæ Proviſionis arbitrium, locus ad diſpenſandum eſſe videatur, diſpenſatio concedi ſolet, ejuſque executio Ordinario, ut plurimum, committi, cui onus incumbit diligenter inquirere, an cauſſæ expoſitæ veritate nitantur, ut, veris illis exiſtentibus, gratia executioni demandetur, ſecus vero, ſi cauſſæ nullatenus veritati conſentaneæ ſint. Si autem contingat, ob cauſſas minime veras exiſtentes, ut diſpenſatio executioni non tradatur; qui eam impetrarunt; apud negotiorum Geſtores, ſeu litterarum Apoſtolicarum Expeditores conqueruntur, a quibus nonnumquam reſponderi ſolet executionem perperam, & injuria denegatam fuiſſe, quia expreſſio cauſſarum, earumque verificatio, in diſpenſationibus non eſt aliquid ſubſtantiale, ſed formalitas quædam, & Forenſis ſtili conſuetudo: quod non minus veritati adverſatur, quam executionis ordinem, ac modum bene, ac prudenter conſtitutum ſubvertit; cum expreſſio cauſſarum, earumque verificatio, ad ſubſtantiam, & validitatem diſpenſationis pertineat; illiſque deficientibus, gratia nulla, ac irrita ſit, nullamque executionem mereantur.

Id autem, ut plurimum evenit in diſpenſationibus, in quibus apponi ſolet clauſula: *Et Oratoribus vitę periculum immineret*: quæ cum ſæpe in diſpenſationibus in primo, & ſecundo, vel in ſecundo gradu, & nonnullis aliis canonicis impedimentis, ſine ulla ratione, cauſſa, & veritate, expreſſa reperiatur; Ordinarii Locorum, qui cautius, & accuratius ſe gerunt, niſi vitæ periculum immineat, diſpenſationem exequi recuſant; alii vero, fortaſſe falſo rumore inducti, quod hujuſmodi clauſula ſit mera formalitas, indulgentius, quam neceſſe eſt procedentes periculo vitæ neque argumentis probabilibus verificato, eoque Oratoribus ſaltem veriſimiliter imminere comperto, gratiam Diſpenſationis exequuntur.

S. M. Prædeceſſor noſter Pius Papa V. in ſua Conſtitutione per viam Motus proprii expedita, & publicata ſub die v. Decembris anno MDLXVI. cujus initium eſt: *Sicut accepimus*; decrevit, omnes, & ſingulos Procuratores, tam Officii Sacræ Pęnitentiariæ, ſeu Contradictarum, quam alios quoſcumque Sollicitatores, & Scriptores, qui veritatem facti, a narratione, quam ab ipſis Partibus habuerunt, quoad ſubſtantialia, & qualitates neceſſario exprimendas, diverſam faciunt, ſeu quoquomodo intervertunt, aut immutant, aut depravant, & per ſubreptionem, & obreptionem gratias a Romanis Pontificibus extorquent, pœnam falſi incurrere, & puniri omnino debere.

Hujuſmodi autem conſtitutio quamquam videatur pertinere dumtaxat ad Procuratores, Sollicitatores, & Scriptores Officii Sacræ Pœnitentiariæ, ubi per id temporis Matrimoniales Diſpenſationes etiam in foro externo concedi ſolebant; nihilominus pro Paſtorali Noſtra, & Paterna cura ex Alto Nobis commiſſa, hortamur, monemus, ac præcipimus omnibus, & ſingulis negotiorum Geſtoribus, Procuratoribus, & Expeditoribus Litterarum Apoſtolicarum, etiam Datariæ Noſtræ, ut cum ſupplices preces pro aliqua Matrimoniali Diſpenſatione porrecturi ſunt, id primum ante omnia agant, ut plenam, atque exactam facti notitiam aſſequi curent, ſciſcitantes ab ipſis Oratoribus, an hæ, & illæ cauſæ adſint, ex quibus ſciunt diſpenſationem concedi ſolere in hoc, vel illo gradu; deinde in ſupplici libello facti ſpeciem nitide, ac ſincere exponant; caveantque diligenter, ne illam aliquatenus in rebus ſubſtantialibus alterent, immutent, invertant, corrumpant, ſed ſtricte adhæreant iis, quæ ab Oratoribus ſibi expoſita fuerunt; & multo magis abſtineant, ne quid falſi, aut ficti proprio ingenio inventum, vel excogitatum, ad gratiam diſpenſationis facilius obtinendam, in precibus obtrudant; demum præ oculis habentes, ſe operam ſuam in Eccleſiaſticis negotiis in hac Alma Urbe exhibere, ubi Cathedra veritatis eſt, ipſam ſolam ament, & ſectentur veritatem, non lucrum, aut gratiam, & favorem ſupplicantium; diligenterque videant, ne mendacii, aut erroris merito argui, cum animæ ſuæ detrimento, poſſint, falſo, & perperam aſſerentes, cauſſas, earumque verificationes, ex provida Noſtrorum Prædeceſſorum diſpoſitione, in hujuſmodi gratiis, ad Eccleſiaſticæ diſciplinæ vigorem, & Canonicarum legum, & Apoſtolicarum Conſtitutionum voluntatem ſervandam, apponi, & reſpective demandari ſolitas, vanas, & ſuperfluas eſſe, & tamquam inanes Curiæ formalitates, pravi, aut nihili eſſe faciendas.

Præterea hujuſmodi graves abuſus, quibus honor, & decus hujus Almæ Urbis dehoneſtatur, & Sedis Apoſtolicæ ſplendori, ac dignitati officitur, penitus abolere cupientes: motu proprio, ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine pręfatam Conſtitutionem ſ. m. Pii V. Prædeceſſoris Noſtri extendimus, dilatamus, ac producimus ad omnes prædictos negotiorum Geſtores, Procuratores, & Expeditores litterarum Apoſtolicarum, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis, & quocumque indulto, privilegio, & dignitate munitos; & quatenus opus ſit, eam de novo ferimus, ſtatuimus, & innovamus; volentes, ac decernentes, ut in omnibus ſuperius expreſſis caſibus, pœna falſi contra Delinquentes locum habeat; ſine tamen præjudicio obligationis refundendi expenſas Oratoribus, qui, ob illorum culpam, ejuſmodi diſpenſationes, quę executioni demandari nequeunt, obtinuerunt.

Denique omnes, & ſingulos Venerabiles Fratres, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Locorum Ordinarios, ceteroſque Executores Litterarum Apoſtolicarum, quibus hujuſmodi Diſpenſationum exequutio committi ſolet, enixe rogamus, & obſecramus, ut ſedulo, ac diligenter attendant, priuſquam Diſpenſationis gratiam exequantur, an cauſæ in Apoſtolicis litteris expreſſæ, & quarum verificatio eorum curæ, & vigilantiæ a Sede Apoſtolica commiſſa eſt, veræ ne, an ſecus exiſtant, an potius Sedi Apoſtolicæ falſum

falſum expoſitum, & veritas reticita fuerit: qua ſuper re eorum conſcientiam oneramus.

Et quoniam in iiſdem Apoſtolicis litteris ſuper diſpenſationibus in gradibus prohibitis, aliiſque præfatis impedimentis, nonnulla obſervata ſunt, quæ negotium Executoribus quandoque exhibere, & ſcrupolos eorum animis ingerere ſolent: Apoſtolicæ Noſtræ ſollicitudinis erit, ea dilucidius, & apertius in iiſdem diſpenſationum litteris Apoſtolicis exponere, ac declarare, ut omni dubitatione ſublata, & cauſſis coram Executore hujuſmodi probationum genere probatis, quo de illarum veritate moraliter certus reddatur, Apoſtolicæ litteræ Matrimonialium diſpenſationum ſine ulla hæſitatione ad debitam executionem deduci poſſint.

Mandamus quoque, & injungimus dilecto Filio Noſtro Pompejo Tituli S. Euſebii S. R. E. Presbytero Cardinali Aldrovando nuncupato, Prodatario Noſtro, ejuſque Succeſſoribus Datariæ Apoſtolicæ Prodatariis, ſeu Datariis pro tempore exiſtentibus, ut in præmiſſis reos, & culpabiles repertos, pęna falſi, ut præfertur, puniant, cum poteſtate citandi, etiam per edictum, conſtito ſummarie de non tuto acceſſu, aliaque dicendi, & faciendi in præmiſſis neceſſaria, ſeu quomodolibet opportuna.

Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ſtatutis, & conſuetudinibus, & quibuſvis indultis, & privilegiis, quibuſcumque perſonis etiam ſpeciali mentione dignis, datis, & conceſſis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ &c.

BULLA OCTAVA.

Matrimoniorum firmitati conſulendo damnantur, & annullantur pacta inter Conjuges inita de non appellando a ſententia lata pro Matrimonii nullitate: confirmatur Conſtitutio edita ſuper hujuſmodi judiciorum forma; Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſervantia in Matrimonii celebratione commendatur.

Extat hæc Bulla ſub Num. LXXXV. data die 18. Maii anno 1743. Pontificatus vero anno III.

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis Regni Poloniæ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

Nimiam licentiam, ac libertatem, abuſumque, in perpetuis indiſſolubilibuſque vinculis Matrimoniorum canonice celebratorum, diuturna etiam animorum concordia ſtabilium, nulla legitima cauſſa intercedente, nec, ſi qua eſſet, juxta canonicas præſcriptiones expenſa, ac tanta cum facilitate, non ſine gravi bonorum offenſione, diſsolvendis, in Eccleſiaſticis iſtius Poloniæ Regni Curiis inductum, vigentemque, per alias Noſtras in ſimili forma Brevis Litteras die undecima menſis Aprilis anno milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo ad Vos datas, deplorantes Nos, & deteſtantes, atque inſimul Fraternitates Veſtras rogantes, & in Domino exhortantes ad cuſtodiendas vigilias ſuper Ovibus veſtræ curæ commiſſis, admonueramus, Nos hac in re ſalutares Leges, modumque opportunum ſerio meditari.

Interea certiores facti, in quamplurimis Chriſtiani Orbis regionibus invectam eſſe pravam conſuetudinem Matrimoniorum occultorum, vulgo Conſcientiæ dictorum, a quibus illa quoque, inter ceteras inde provenientes inordinationes, confuſioneſque, emanabat, qua occulta hujuſmodi Matrimonia, aliis Matrimoniis cum aliis Conjugibus publice celebratis, re ipſa ſolvebantur; per Encyclicas alias Noſtras Litteras ad Venerabiles Fratres, Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, & Epiſcopos univerſos die vigeſima ſexta menſis Auguſti ejuſdem anni ſcriptas, ea, ad antedictam pravam conſuetudinem penitus abrogandam, preſcripſimus, quæ Sacris Canonibus, & Conc. Trid. Decretis conſona, ſi accurate ſervarentur, injectam Nobis ſollicitudinem imminuerent.

Hiſce inſuper alias pariter Noſtras ſub Plumbo Litteras tertio nonas Novembris anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo expeditas addidimus, in quibus typorum arte editis, ac palam pro poſitis, & vulgatis, ſtatuimus, & in cauſſis Matrimonialibus ſuper Validitate, & Nullitate Matrimoniorum ſervandas mandavimus Leges, ac Regulas, quantum ab hominibus proſpici poteſt; opportunas, ac neceſſarias, ſecundum quas Eccleſiaſtici Judices, neque culpa, & improbitate, neque inſcitia, ac ignorantia abrepti, cum diſceptationem de validitate, & nullitate Matrimoniorum hujuſmodi apud ipſos haberi contigiſſet, non pro ingenio, ſed pro juſtitia tuto ſententiam ſuam ferre poſſent.

Præterea cum relatum, objectumque eſſet malum hujuſmodi inde evenire, quod Commiſſiones, quæ quoad ſecunda in Cauſſis Matrimonialibus edita poſtulata, & inſtantias dabantur, ad Viros ad Jus dicendum neque aptos, neque idoneos, ſed judicandi prorſus incapaces dirigerentur: Nos non ſolum per Encyclicas alias Litteras univerſis Antiſtitibus inſcriptas, ſingulis injunximus, & mandavimus, ut unuſquiſque cum Capituli Cathedralis Eccleſiæ ſuæ conſilio, eorum Virorum, quos ad grave Judicii hujuſmodi miniſterium probe, & ſapienter obeundum aptos, & idoneos, rebus omnibus conſideratis, exacteque expenſis, in Domino reputaſſent, indicem confectum, ad Apoſtolicam hanc Sanctam Sedem mitterent, verum etiam in memoratis Noſtris ſub Plumbo expeditis Litteris addendum curavimus, ne antedictæ Commiſſiones in ſecundis Inſtantiis ſuper Cauſſis Matrimonialibus deinceps ad alios dirigerentur, quam ad viciniores Antiſtites; atque ut tunc dumtaxat, ſi forte contingeret ita fieri non poſſe, ad quempiam ex indicatis Viris aptis, & idoneis Commiſſiones hujuſmodi dirigantur.

Ex præſcriptis Apoſtolicæ providentiæ, auctoritatiſque Noſtræ Sanctionibus conceptam fiduciam ſuſtentantes, fore nimirum, ut abuſus antedictus, & omnis inordinatio iſtinc potiſſimum, quemadmodum alibi, benedicente Domino, evenire gratulabamur, penitus auferretur; ingenti cum Pontificii cordis Noſtri dolore accepimus, iſtic novas fraudes adinventas, novaque effugia quæſita, quibus Apoſtolicæ ſalutares Ordinationes eluderentur. Horret animus referre non ſolum pacta inter Conjuges, Matrimonii diſſolutionem contendentes, viciſſim conventa, ut alter eorum, poſt latam ab Eccleſiaſtico Judice ſuper Matrimonii nullitate ſententiam, ab eadem appellare audens, ad quamdam certam pecuniæ ſummam alteri de ipſa ſententia acquieſcenti ſolvendam teneatur, verum etiam ab Eccleſiaſtico Judice, apud quem appellatio inſtituta fuerit, Appellantem ad omnimodam ſummæ hujuſmodi ſolutionem damnari.

De hiſce autem rebus accuratiſſime exquiſitis pleniſſime docti, Nos in ea ſumus ſententia, inordinationem, confuſionemque antedictam in Regno Poloniæ vigentem, majorem in partem, ex more, modoque, quo Matrimonia per Poloniam contrahuntur, ac celebrantur, omnino exoriri. Sæpe numero enim, ac paſſim præſentia proprii Parochi, dum Matrimonium per verba de præſenti contrahitur, deſideratur, & cuilibet Sacerdoti intereſſendi commiſſio, interdum inſcio etiam proprio Parocho, demandatur. Frequentiſſime etiam ſuper denuntiationibus per tres Feſtos dies inter Miſſarum ſollemnia in Parochiali Eccleſia tam Viri, quam Mulieris de Matrimonio contrahendo fieri ſolitis, ac tantopere præſcriptis, diſpenſatur; ita ut, nulla intercedente legitima, & urgenti cauſſa, ne una quidem denuntiatio fiat.

Quamobrem obſtructa omni via, qua ad agnitionem perveniri poſſet, an quodlibet Matrimonium cum debita utriuſque Contrahentis libertate, & conſenſu celebretur; intercedatne inter utrumque Contrahentem impedimentum aliquod, cujus cauſſa deinceps idem Matrimonium jam contractum diſſolvi, & irritari debeat; hinc opportunus datur locus frequentiſſimis ſuper nullitate Matrimoniorum in facie Eccleſiæ etiam initorum diſputationibus; interdum quidem contenditur Matrimonium, ſive per vim, ſive per metum, & ſine alterius Conjugis libero conſenſu contractum fuiſſe; interdum vero impedimentum obtenditur, quod, ceteroquin legitimum, ac canonicum, ante reſciri potuiſſet, quam Matrimonium contraheretur, niſi de induſtria, deditaque opera occultum eſſe voluiſſent; interdum etiam, quod frequentius accidit, inde Matrimonii nullitas arceſſitur, quod coram alio Sacerdote, licet de commiſſione ſive Parochi, ſive Antiſtitis Ordinarii, ſine tamen debitis, conſuetiſque formis attributa, celebratum fuerit Matrimonium. Nemo ſane eſt, qui non intelligat, præmiſſa omnia, tamquam perpetuum diabolicę nequitiæ fomitem, apertumque ſceleri aditum, in cauſſa eſſe, & ut canonicum appellationis beneficium a Nobis in ultimis noſtris Litteris tantopere commendatum, quo alter Conjugum, poſt adjudicatam alteri ſuper Matrimonii nullitate cauſſam, frui poteſt, per haſce fraudes, & effugia impediatur, & ut frequentiores ſint, non ſine graviſſima bonorum offenſione, & ſcandalo, in Polonia hujuſmodi Connubiorum diſſolutiones.

Itaque, ut injunctis imbecillitati Noſtræ Apoſtolici muneris partibus, quantum cum Domino poſſumus, ſatisfacere, & opportunum pernicioſiſſimo huic malo remedium adhibere adnitamur, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione Noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore preſentium, non ſolum omnia, & ſingula ejuſmodi pacta inter Conjuges, pro diſſolutione Matrimonii quandocumque facienda, quomodolibet inita; verum etiam ea, quibus ſive directe, ſive indirecte, appellatio, ab Judicis ſententia jam lata ſuper Matrimonii nullitate impediatur, etiamſi utraque pacta inter-

poſito

poſito jurejurando approbata, & confirmata, atque etiamſi ante editas Noſtras memoratas ultimas Litteras quomodolibet conventa, & facta fuiſſent, nulla, invalida, irrita, nullius roboris, & momenti eſſe, ac fore, & imposterum futura, & habenda eſſe declaramus, & nunc pro tunc annullamus, invalidamus, irritamuſque; ita ut nullo umquam pacto, tam in foro interno, quam externo, obligatoria ſint, & habeantur, ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda, a qua nemo, quicumque pacta hujuſmodi celebraverit, præterquam a Nobis, & Romano Pontifice pro tempore exiſtente Succeſſore Noſtro, niſi in mortis articulo, abſolutionem obtinere poſſit. Præterea eidem excommunicationis pœnæ ipſo facto obnoxium eſſe, & fore, eamque incurrere, & incurſurum eſſe pariter declaramus, & nunc pro tunc pronuntiamus, quemcumque Judicem, qui pacta antedicta executioni demandanda, & ſervanda curare, & pronuntiare auſus fuerit; ac propterea præfatas ultimas Litteras, ſeu Conſtitutionem Noſtram, & quæcumque in iis, ſive in ea, contenta, ac præſertim omne id, quod quoad ordinem, ſeriemque appellationis a deputato Matrimonii defenſore, ſemper ac Judice contra ejuſdem Matrimonii nullitatem ſententia pronuntiata fuerit, interponendæ, continetur, ſtatuitur, ac præcipitur, quatenus opus ſit, iterum innovamus, & confirmamus, denuntiamuſque; & Fraternitatibus Veſtris eaſdem Noſtras Litteras iterum proponendas, evulgandaſque, in virtute ſanctæ Obedientiæ jubemus, perinde, ac ſi de verbo ad verbum iiſdem præſentibus expreſſæ, & inſertæ fuiſſent, quemadmodum earumdem tenorem ipſis præſentibus pro expreſſo, & inſerto haberi volumus.

Quamquam vero quæcumque hactenus geſſimus, retulimus, præſcripſimus, ſatis eſſe intelligimus, ut Fideles iſtic, præſertim Matrimonii ſanctitatem cognitam habentes, ad Sacramentum hoc magnum, ea, qua decet, animi reverentia, ac pietate, ineundum accedant, eamdemque ſanctitatem, mutuamque animorum concordiam perpetuò inviolatam, indiſſolubilemque ſervent; tamen Noſtræ hac in re graviſſima Apoſtolicæ ſollicitudini haud ſatis eſſe ducimus, niſi Fraternitatibus Veſtris proponamus præclaras, ſalutareſque Leges, ac Regulas aliarum bene conſtitutarum Diœceſum, in quibus fere numquam, aut raro lites ſuper contractis Matrimoniis agitantur, & Sententiæ ſuper eorumdem Matrimoniorum nullitate pronuntiantur.

Ac primum omnium, munus, quod ad proprium Parochum jure ſpectat, intereſſendi Matrimoniis celebrandis, per ſe ipſe Parochus, niſi legitima, graviſſimaque de cauſſa impeditus, obire tenetur.

Onus pariter proprio Parocho injunctum eſt, ut antequam denuntiationes de ineundo Matrimonio publice in Eccleſia inter Miſſarum ſollemnia fiant, ipſe tum Sponſum, tum Sponſam ſeorſim caute, &, ut dicitur, ad aurem explorare ſtudeat, an ex voluntate, ſponte, ac libenter, & vero cum animi conſenſu, in Matrimonium viciſſim conjungantur; necnon ut, quantum fieri poteſt, inquirere nitatur, ullum ne, & cujus generis impedimentum inter Contrahentes intercedat? aliis ne fidem, ſponſionemque alter ex Contrahentibus dederit? de conſenſu ne Parentum Filii, Filiæque familias contrahant? Hæc, aliaque hujuſmodi momenta poſtquam Parochi accuratiſſime exploraverunt, ſi aliquod eorumdem momentorum ſive deficere, aut nocere poſſe deprehenderunt, ſuſpenſis interea denuntiationibus, illud, quod obſtare poſſit, deferre tenentur ad proprium Antiſtitem, qui, prout res poſtulaverit, pro auctoritate, muneriſque ſui debito, opportune provideat.

Quod ſi Parochi nihil, quod denuntiationibus publice, & de more faciendis obſtet, tuto animadverterint, tunc illas per tres feſtos dies continuos in Eccleſia inter Miſſarum ſollemnia, juxta tam Concilii Lateranenſis ſub fel. rec. Innocentio Papa III. Prædeceſſore Noſtro, quam Concilii Tridentini præſcriptum, proponent, ut impedimentum, ſi quod prius reſciri non potuerat, ab intereſſentibus Auditoribus indicetur.

Etſi autem Antiſtites ſuper ovibus ſibi commiſſis vigilias, ea, quam ante diximus, ſalutari ratione, cuſtodientes, non ignorant, Matrimonium coram quolibet Sacerdote non Parocho, facta illi copia, dataque licentia, ſive a proprio Parocho, ſive a Loci Ordinario Antiſtite, validum eſſe, auctoritatemque ſuper denuntiationibus diſpenſandi, atque ut una pro tribus, & ne una quidem, urgente legitima, graviſſimaque cauſſa, denuntiatio fiat, permittendi, ſe habere; tamen diligentiſſime caveant, ne ad libitum hac ſua auctoritate, tum ſuper denuntiationibus diſpenſandi, tum cuilibet potius Sacerdoti, quam proprio Parocho facultatem, ut in contrahendis Matrimoniis intereſſe poſſit, committendi, niſi ubi ineluctabilem neceſſitatem ita exigere animadverterint, utantur. Immo cum, ut præmiſſum eſt, commiſſionem hujuſmodi neceſſario dandam eſſe perſpexerint, eam non ſtatim, ſed poſtquam ex adhibitis diligentiis, acceptiſque certis notitiis ſibi tuto conſtiterit nullus inter Contrahentes interponi impedimentum, impertiantur.

Quoad diſpenſationem vero ſuper denuntiationibus, ſemper præ oculis Concilii Tridentini Decretum de reformatione Matrimonii habentes, apertiſſime intelligunt, facultatem in hujuſmodi diſpenſationibus effrænatam, immoderatamque ſibi nullatenus ineſſe, ſed facultatem ad prudentiæ rationem, legitimarumque cauſſarum emergentes occaſiones dirigendam, eaque caute uti, ita ut hac in re ſemper recitent hæc ejuſdem Conc. Trid. verba: *Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot, nempe tres præceſſerint denuntiationes; tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus Teſtibus præſentibus, Matrimonium celebretur. Deinde ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant, ut, ſi aliqua ſubſunt impedimenta, facilius detegantur.*

Hæc, Venerabiles Fratres, Antiſtitum graviſſimas Epiſcopalis in Matrimoniis præſertim celebrandis miniſterii partes adimplere ſtudentium ſollicitudo, diligentia, ac ratio agendi, omnes fere Connubiorum diſſolutiones e medio tollit; hanc igitur ſequamini. Per hanc ſemitam, non recens apertam, ſed ſemper tuto tritam, & a laudato Conc. Trid. tantopere commendatam, atque ſub præcepto ad ſuſcipiendam frequentandamque univerſis Antiſtitibus traditam, dirigite greſſus veſtros, ut injuncto Vobis oneri etiam hac in parte ſatisfacere poſſitis. Vigiles, ac ſolliciti adnitamini, ut Parochi, Animarumque Chriſtifidelium Rectores, in partem laborum veſtrorum Coadjutores vocati, in ſuis, ea, qua tenentur, vigilantia, ſedulitate, & integritate muneribus exercendis, per ſe ipſi omnem operam, & curam impendant. Ne patiamini, ut facili humanitate ducti, non autem legitima neceſſitate coacti, juridicam propriorum Parochorum præſentiam, in contrahendis Matrimoniis neceſſariam, ob quodlibet leve momentum removentes, cuilibet Sacerdoti in illis intereſſendi licentiam concedatis. Canonicas Ordinationes, ac Leges ſuper denuntiationibus ante contrahendum Matrimonium faciendis, non ſine gravi animi angore, conſcientiæque ſtimulo ſervandas, & ſumma cum nonnullorum offenſione, ſcandaloque minime prætereundas, Vos ipſi cuſtodite, & ab aliis, quorum intereſt, reipſa ſervari facite.

Nec obtentu, prætextu, aut colore cujuſcumque conſuetudinis, & uſus hactenus quomodolibet invecti, & in veſtris Diœceſibus vigentis, ea, quæ ad hæc uſque tempora, ſuper denuntiationibus ſine legitima cauſſa diſpenſandi, verſa eſt in faſtidium, & tot litium fomitem, facilitate deinceps abuti audeatis; perniciosa enim conſuetudò, & auctoritatis abuſus, non ad normam agendi, ſed ad male actorum exprobrationem confert.

Quam vero Vobis, ad commiſſiones, & diſpenſationes hujuſmodi præcipitanter, effuſeque dandas, exemplo, & incitamento fuiſſe aſſeritur, nimiam in iiſdem tribuendis indulgentiam. qua vere, necne, Ordinarius Apoſtolicæ hujus Sanctæ Sedis in Polonia pro tempore exiſtens Nuntius, vigore facultatis, ipſi, inter ceteras tamquam a Latere Legato concedi ſolitas, utcumque hac in re competentis, eaſdem commiſſiones, diſpenſationeſque impertitur; ipſam moderno, & pro tempore exiſtenti in Polonia Nuntio inhibendam mandamus, ut Fraternitates Veſtræ, hoc exemplo, & incitamento etiam ſublato, exinde ſe ſe a Commiſſionibus, Diſpenſationibuſve antedictis abſtineant.

Itaque, Venerabiles Fratres, nolumus Vos ignorare, Nos, tot Noſtras ſuſceptas ſollicitudines, tot Noſtras non omiſſas adhortationes, tot præſcriptas Apoſtolicæ Noſtræ providentiæ auctoritatiſque ordinationes, ex animi Noſtri, ad majorem Dei gloriam, Animarumque ſalutem intenti, ſententia, minime ſuccedere, nec priſtinas in Matrimoniis ineundis, diſſolvendiſque lites, & controverſias e medio tolli animadvertentes, ſuprema auctoritate Noſtra, ad efficaciora, & aſperiora remedia hiſce malis curandis apta, atque idonea opportune adhibenda, eſse uſuros: Vobis enim ſatis ſuperque perſpectum eſt, Nos, juſtis, ac rationabilibus de cauſſis, quemadmodum, ſi ſecus fortaſſe fiet quam præſcripſimus, certe accideret, Judicium Cauſſarum Matrimonialium Poloniæ quoad primam etiam Inſtantiam reſervare poſſe; & inſuper, relicta Epiſcopis locorum prima, & Metropolitanis ſecunda Inſtantia, decernere (ſicut, neceſſitate tamen coacti, omnino decernemus) ut in Cauſſis Matrimonialibus Poloniæ, tum prima ab Epiſcopalibus, tum ſecunda a Metropolitanis Curiis Sententia, ſuper nullitate Matrimonii pronuntiata, executioni minime demandetur, niſi utraque Sententia, cum rationum momentis, prius, in Congregatione Venerabilium Fratrum Noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum mature, exacteque fuerit expenſa, ac probata; necnon Matrimonium quodlibet, poſt utramque ſen-

ſententiam in Curiis veſtris latam, vel interea temporis, dum in eadem Congregatione Cardinalium utraque ſententia hujuſmodi expenditur, vel nullo apud eamdem Congregationem Cardinalium habito recurſu, quomodolibet, ſervatis etiam ſervandis, exinde contractum, nullum, irritum, nullius roboris, & momenti eſſe, & fore declarare.

Decernentes, eaſdem præſentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quicumque in præmiſſis quomodolibet jus, vel intereſſe habentes, ſeu habere prętendentes, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis, ſeu alias ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione digni exiſtant, iiſdem pręmiſſis non conſenſerint, nec ad ea vocati, ſeu auditi fuerint, tametſi ſuorum Indultorum, vel Privilegiorum vigore, conſentire, ſeu vocari ſemel, vel pluries quomodolibet debuiſſent, aut ex alia quamtumvis juridica, & privilegiata cauſſa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauſo, ullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis Noſtræ, vel intereſſe habentium conſenſus, aliove quolibet etiam quamtumvis magno, & formali, & ſubſtantiali defectu notari, impugnari, infringi, in controverſiam vocari, ad terminos juris reduci, ſeu adverſus illas aperitionis, oris reſtitutioni in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari nullatenus poſſe; ſed ipſas præſentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, firma, valida, & efficacia exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere debere, & ab omnibus, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter obſervari: ſicque in præmiſſis per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, Apoſtolicæ Sedis Nuntios, alioſque quoslibet quacumque præeminentia, & poteſtatę fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus iis omnibus, quæ in ſæpe memoratis Noſtris Litteris voluimus non obſtare, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus denique, ut earumdem pręſentium litterarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & Sigillo Perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in Judicio, & extra illud adhibeatur, quæ adhiberetur eiſdem præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſę.

Ceterum Fraternitates Veſtras in parte Pontificiæ ſollicitudinis Noſtræ advocantes, rogamus, & quibus maximis poſſumus Apoſtolicis exhortationibus excitamus, ut ſingulos Curiarum veſtrarum Miniſtros, & Officiales, pietatis, probitatis, doctrinæ, prudentiæ, aliarumque Chriſtianarum virtutum laudę præſtantiores, & diuturna experientia commendatos ſemper ea, qua opus eſt, diligentia exquirere, & ſeligere ſtudeatis; atque iiſdem diſtricte mandetis, ut miniſterium ſuum quiſque integerrime obire ſatagat; nec interea Vos de aſſidua vigilantia veſtra quidquam omittatis, conſiderantes, & graviſſimam Paſtorum Principi Jeſu Chriſto de procuratione Gregis Vobis crediti rationem eſſe reddendam, & æternam mercedem in Cælis propoſitam iis, qui legitime certaverint, eſſe retribuendam. Nos interim ad proſperi ſucceſſus auſpicium, & ad Cęleſtium Cariſmatum copiam promerendam, Fraternitatibus Veſtris Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ &c.

B U L L A   N O N A.

Decreta ſuper pluribus Diſciplinæ Capitibus pro Incolis Regni Serviæ, & finitimarum Regionum.

Ex Bulla, quæ extat in Tom. I. Bullarii ſub N. LXXXIX. data die 2. Februarii anno 1744. Pontificatus vero anno quarto.

Venerabilibus Fratribus, Dilectis Filiis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Parochis, & Univerſo Clero, & Populo Regni Servię, aliorumque finitimarum Regionum.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilibus Fratribus, Dilectis Filiis, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

INter omnigenas calamitates, quibus Eccleſiæ Filii ſub Infidelium dominatione degentes undique opprimuntur, quibuſque omnibus paterna caritate compatimur; non aliæ magis animum noſtrum ſollicitant, atque urgent, quam quæ ſunt ejus generis, unde animabus Chriſti Sanguine redemptis perditionis occaſionem oriri, & Catholicę Fidei, diſciplinæque integritati detrimentum inferri poſſe veremur. Ex quibus cum illæ, quas in Serviæ Regno ſub duriſſimo Turcarum jugo jamdiu ſuſtinetis, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, multis ex partibus alias ad aures noſtras pervenerint; tum vero noviſſime, per Venerabilem Fratrem Joannem Baptiſtam, electum a Nobis, & conſtitutum Archiepiſcopum Scopiæ, diſtinctius expreſſæ, ac pene ob oculos noſtros expoſitæ, incredibili Nos dolore affecerunt. Licet enim inter graviſſimas vexationes, & perſecutiones ab infidelium crudelitate, & ſchiſmaticorum odio illatas, aſſiduam Paſtorum iſtius Regni vigilantiam, ac ſollicitudinem in proprios greges, firmamque Populorum in Fide, ac pietate conſtantiam commendare, immo, & admirari debuerimus; plures tamen dolendi cauſſas Nobis attulerunt, tum nonnullorum ex illis infracta, & fluctuans, vel etiam arbitraria, in maximi momenti rebus, agendi ratio, tum invecta inter pleroſque Fideles, ex alienigenarum conſortio, morum, ac diſciplinæ corruptela, præſertim vero turpis Chriſtianæ profeſſionis occultatio, ad infidelitatem accedens, qua plures in iſtis regionibus uti, temporalium damnorum timore, perhibentur.

Debuerant quidem pleraque ex iis, quæ contra Fidei, & morum puritatem inter iſtarum Eccleſiarum Fideles irrepſiſſe dicuntur, vel anteverti, vel introducta corrigi, atque emendari, per ſatis notas Pontificii, & Canonici Juris ſanctiones, & per Apoſtolicę Sedis Decreta per organum Vener. Fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandæ Fidei præpoſitorum ſæpius emanata; potiſſimum vero per ea, quæ ſtatuta fuerunt in Albano Concilio, quod ſub fel. rec. Prædeceſſore Noſtro Clemente XI. ab iſtius Regni Primate, pro univerſo Clero, & Populo Albaniæ, & Serviæ, indictum, & celebratum fuit. Ideoque prædictas omnes juris Eccleſiaſtici, & Sedis Apoſtolicæ leges Vobis omnibus in memoriam revocantes, earumque ſtudium, & obſervantiam impenſe commendantes, prædictum Concilium Albanum veſtris præcipue rebus, ac temporibus accommodatum & opportunum, omnino teneri, ac per omnia obſervari præcipimus; volentes, ut omnes iſtius Regni Archiepiſcopi, Epiſcopi, Parochi, & Miſſionarii, & reliqui Animarum curam habentes, aliquod illius exemplar apud ſe habeant, atque ad illius normam ſuos, & Populorum mores exigere ſtudeant, & conformare.

Attamen, ut graviores abuſus ad Fidei, morum, ac rituum integritatem pertinentes, quæ ex iſtis Regionibus ad Noſtram notitiam in ſpecie pervenerunt, penitus tollantur, ac perpetuo eliminentur; poſtquam eoſdem accurate, ac diligenter per noſmetipſos perpendimus, examinavimus; Ea, quæ ſequuntur, Decreta, non ſine Verabilium Fratrum Noſtrorum conſilio, perferre, ac vobis denuntiare ſtatuimus; quorum diſpoſitiones a vobis omnibus, ad quos attinet, utpote utiles, ac neceſſarias, libenter amplectandas eſſe in Domino confidimus; & nihilominus auctoritate Apoſtolica exactiſſime impleri, & cuſtodiri mandamus.

Ordientes itaque &c. . . . .

§. 9. Illud etiam grave, ac permoleſtum auribus noſtris accidit, Conc. Trid. Decreta de Sacramento Matrimonii ab aliquibus non obſervari in iſtis Regionibus, in quibus debita eorum publicationem jamdiu ſequutam fuiſſe, ipſius Albani Concilii teſtimonio comprobatur. Itaque omnes iſtarum partium Fideles ſupradictis Decretis teneri declarantes, irrita omnino, & nulla eſſe definimus prætenſa Matrimonia, quæ coram ſolo Turcarum Judice, Caddì dicto, vel etiam abſque iſto, per ſolos Sponſos, & non ad prædicti Trid. Conc. præſcriptum contrahuntur: quique hujuſmodi nullas, & clandeſtinas nuptias contraxerint, & poſt contractas convivunt, tamquam in illicito concubinatu verſantes, (niſi de præterito pœnitentiam agant, & juſto Matrimonio in facie Eccleſiæ jungantur) a Sacramentorum participatione arceri præcipimus.

Matrimonio autem a Fidelibus rite contracto, eiſdem minime permittimus, ne quidem ob cauſſam Uxorum a Turcarum raptu ſervandarum, idem coram Caddi per Procuratores Turcico ritu renovare; niſi tamen Mahumetanus nuptiarum ritus ſit mere civilis, & nullam Mahumetis invocationem, aut aliud quodcumque ſuperſtitionis genus includat. Etſi enim non per ſe ipſos, ſed per Procuratores id peragant, numquam tamen illius delicti inſontes haberi debent, quod ipſorum auctoritate, vel mandato committitur.

Quoad Proclamationes vero a Trid. Conc. ſtatutas, licet in Servia minime uſu firmatæ aſſerantur; quum tamen in prælaudato Concilio Albano Parochis etiam Serviæ præſcribantur, adempta diſpenſandi facultate extra urgentis neceſſitatis occaſionem; Nos idem omnino, quum fieri poteſt, obſervari præcipimus.

Quod

Quod ſi alicujus Fidelis Uxor ad Turcas confugiat, & cum aliquo ex iſtis nefarias nuptias contrahere audeat, non licet Viro aliam Uxorem in illius locum ducere; quum Matrimonium, Jure Divino, Conjugibus ſuperſtitibus, indiſſolubile, per hujuſmodi Mulieris facinus minime diſſolvatur. Unde, qui in tali caſu alteram ducit, mœchatur, & niſi ab ea omnino ſeparetur, a Sacramentis arcendus eſt.

Et quidem de hujuſmodi Mulierum ſalute, niſi pœnitentiam agant, quid judicandum ſit, omnibus patet. De Mulieribus autem Chriſtianis ex vim raptis, iiſdemque violenter, vel in pueritia nuptis, quæ nullo Sacramentalis fidei jure conjunctæ, in illicito concubinatu cum Infidelibus perſeverant, idem omnino ſtatuimus, quod in prædicto Concilio Albano decretum fuit; ut ſcilicet illis Eccleſiæ Sacramenta denegentur; nulla ratione habita, vel prætenſæ illarum in Chriſtiana Fide perſeverantiæ, vel violentiæ in puerili ætate a Turcis illatæ, vel etiam quod unicæ, aut potioris, & juſtæ Uxoris loco a Turcis habeantur; quum iſta nullum jus tribuant in concubinatu, & fornicatione degentibus, ad percipienda Sacramenta, nullamque Sacerdotibus, ad eadem indignis miniſtranda, præbeant facultatem.

Circa diſpenſationes Matrimoniales, caveant Epiſcopi, & Miſſionarii Serviæ, ne facultatibus ſibi ab hac Sancta Sede communicatis inconſulte, vel erga immerentes utantur; neve terminos ſuæ poteſtatis tranſiliant. Nullas itaque diſpenſationes concedendas eſſe ſtatuimus illis Chriſtianis occultis, de quibus dictum eſt, quod Mahumeticos ſimulent ritus: etenim iſti, cum Chriſtum erubeſcant, gratiarum Eccleſiæ, quæ Chriſti ſponſa eſt, indignos ſe faciunt. Præterea nullas diſpenſationes concedant in iis caſibus, quibus Matrimonia juxta ritum Eccleſiæ Catholicæ, ut ſupradictum eſt, & valide, & ſancte celebranda non eſſe praviderint. Tunc enim non diſpenſationes, ſed diſſipationes, & incontinentiæ fomenta eſſent, a quibus fidelis prudenſque Miniſter Chriſti omnimode abſtinere tenetur.

Specialiter autem advertant, eam facultatem, inter ceteras ipſis communicatas, non reperiri; diſpenſandi ſcilicet ſuper impedimento juſtitiæ publicę honeſtatis, proveniente ex Matrimonio rato, quod alias inter alterutram partem, & alterius conſanguineum in primo gradu, interceſſerit, ſed ante conſumationem, vel morte, vel aliter legitime ſolutum fuerit; hoc enim impedimentum fortius eſt eo, quod ex ſponſalibus oritur, idcirco ab hujuſmodi diſpenſatione concedenda abſtinere debebunt.

In celebratione nuptiarum obſerventur tempora ab Eccleſia Catholica præſcripta. Quod ſi infra vetitos dies Mahumetani ſuas nuptias celebrantes, aliquem ex Fidelibus officii cauſſa invitaverint; quoniam Eccleſiæ præcepta ad eos, qui foris ſunt minime pertinent, non prohibentur Catholici Serviæ, Chriſtianam modeſtiam ſecum ferentes, illis intereſſe; dummodo fieri poſſit abſque Creatoris injuria, & offenſione fidelium, & Eccleſiæ Dei; & nulla in Turcarum nuptiis Mahumeti invocatio, nullique ſuperſtitioſi ritus intercedant, quibus invitati, ore, vel opere jungi debeant, & conſentire. Quæ tamen Infidelium conſortia, & profana convivia; ſi, quantum poterunt, devitare curaverint, multa ſane animarum pericula præcavebunt.

Quod pertinet ad cognationem ſpiritualem, ſapientiſſima Trident. Conc. Decreta, quacunque in contrarium conſuetudine minime obſtante, in Servia omnino obſervari mandamus. Itaque nec eam, quæ oritur ex Sacramentis Baptiſmi, & Confirmationis, ultra perſonas, & gradus ab eodem Concilio præfinita, extendi permittimus; nullam vero ſpiritualem cognationem aliunde oriri, & in ſpecie ex aſſiſtentia Matrimonio præſtita, etiam ad Contrahentium invitationem, ſicuti nec inter eos, a quibus capilli pueris primo tondentur, expreſſe declaramus. Urget enim ratio prædicti Concilialis Decreti; ne ſcilicet propter multitudinem prohibitionum, contingat ſæpius, in caſibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonia, in quibus vel cum peccato perſeveretur, vel quæ cum ſcandalo dirimi debeant. Quod cum ſapienter ſtatutum fuerit circa ea ſpiritualis cognationis genera, quæ jam in Eccleſia recepta erant; multo majori ratione obtinere debet in aliis hujuſmodi ſpeciebus, quæ in Eccleſia Catholica ignotæ, infectum a Schiſmaticis principium habent, quorum eſt alligare hominibus onera gravia, & importabilia, digito autem ſuo ea non movere. Itaque & iſtorum ſcandalum, ſi quod acceperint ex hujus Decreti inter Fideles obſervantia, ſecure contemnendum eſt.

De Sacris &c.

§. 25. In æſtimandis autem periculis, quorum interventu in ſupra enuntiatis rerum generibus Eccleſiaſticæ diſciplinæ rigorem relaxari poſſe declaravimus, univerſos iſtarum Regionum Fideles, præcipue vero Animarum Paſtores monemus, itidemque rogamus, ut abjectos animos Chriſtiana virtute erigentes, quid vere timendum ſit, quid contemnendum, examinent; & non in anguſtia, & metu terrenarum poteſtatum, ſed in amplitudine caritatis, & ardore dilectionis, quæ foras mittit timorem, Dei, & Eccleſiæ præcepta obſervent, & Animarum Curam adminiſtrent. Quod ſi ſolam Turcarum inſultantium formidinem, aut levium incommodorum periculum, ad tranſgredienda Chriſtianæ profeſſionis inſtituta, vel ad negligendum Animarum ſibi creditarum regimen, juſtam ſibi cauſſam eſse judicaverint; vere de ipſis dici poterit, quod ibi trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Idcirco Venerabiles Fratres Archiepiſcopos, & Epiſcopos, quos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſias iſtas graviſſimarum calamitatum cumulo vexatas, hortamur in Domino, & obſecramus, ut inanes hujuſmodi timores, ex inferiorum Eccleſiæ Miniſtrorum, omniumque Fidelium pectoribus excutiant, eoſque erigant, atque excitent, ut calcatis æque mundi blanditiis, atque terroribus, per arduam, anguſtamque ſemitam, Chriſtum Eccleſiæ Caput, ad ſanctificationis faſtigium invitantem, conſtanter ſequantur.

Agnoſcant porro ſingularem in ipſos Dei noſtri miſericordiam, qui dum, terribili judicio, in aliis Regionibus Infidelium dominationi ſubjectis Chriſtianam Religionem penitus conculcari, & extingui permiſit; in iſto tamen Servię Regno veritatis ſuæ lumen vigere voluit, quo reſpicientes hominis in anguſtiis, & tribulationibus conſtituti, & conſolationem acciperent in hac vita, & ad meliorem, ac beatiorem aliam aſſequendam perducerentur.

Itaque, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, cogitate etiam, atque etiam, & præcavete, ne per ingrati animi vitium, Divinæ erga vos pietati fluenta ſiccentur; & auferatur a vobis Regnum Dei, cujus legibus obtemperare, & recte conſtitutos mores ſervare contempſeritis.

Quod ſi ſupra expoſita Decreta, quibus veſtram agendi diſciplinam ad ſanctiſſimarum Eccleſiæ legum puritatem cupimus revocare, quæque vobis omnino exequenda per has Litteras Noſtras auctoritate Apoſtolica denuntiamus, gravia vobis videbuntur, & importabilia; videte ne ad leve Chriſti onus, ac ſuave ipſius legis jugum, eam gravitatem, & moleſtiam veſtra opinione transferatis, quæ ex ſuperaddita temporalium bonorum, vel retinendorum ſollicitudine, vel acquirendorum cupiditate proficiſcitur. Hæc ſi abjeceritis, & mundi ſervitutem cum ea, quam Chriſto profeſſi eſtis, minime conciliandam eſſe duxeritis, profecto levia vobis omnia, & expedita in Chriſtianæ legis obſervantia videbuntur. Fidelis eſt autem Deus, qui non patietur vos ab infidelibus vexari, ac tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet etiam ex tentatione proventum; & momentanea tribulationum veſtrarum æterno gloriæ cumulo abunde rependet. Quod ab ipſo Patre miſericordiarum, & Deo totius conſolationis vobis ex animo adprecantes, Apoſtolicam Benedictionem vobis omnibus amanter impertimur.

Datum Romæ &c.

BULLA DECIMA.

Facultates Majoris Pęnitentiarii, & Officii Pœnitentiariæ.

Ex Bulla, quæ incipit *Paſtor bonus &c.* extat in Tom. I. Bullarii ſub Num. XCV. data die 13. Aprilis anno 1744. Pontificatus vero anno IV.

Hanc ipſam Bullam integram jam, & totam de verbo ad verbum editam invenies in Tom. II. hujus Operis, in Serie Bullarum numero ſecunda, fol. 170. hoc tamen loco eam tantum partem tibi, ſtudioſe Lector, tradere cenſui, quæ ad potiorem hujus Sacramenti ſpectat notionem, ne quid tibi hac in re deſiderandum deſit.

§. 1. PAſtor bonus Chriſtus Dominus &c. &c.

§. 39. In Matrimoniis contrahendis poſſit idem Major Pœnitentiarius, in Foro conſcientiæ tantum, ſuper impedimentis occultis, quæ Matrimonium non dirimunt diſpenſare, vel diſpenſari mandare; itemque ſuper omiſſione denuntiationum, etiam ad effectum contrahendi ſecreto; in quo ſerventur, quando agitur de Matrimoniis *Conſcientiæ* nuncupatis, Litteris a Nobis datæ ad omnes Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, & Epiſcopos ſub die 17. Novembris anni 1741. per ea verba incipientes: *Satis vobis compertum &c.* At diſpenſationibus concedendis ſuper quocumque impedimento ex quovis gradu, ſive conſanguinitatis, ſive affinitatis ex copula licita, ſeu ex cognatione ſpirituali proveniente, etiam in Foro conſcientiæ tantum, tametſi impedimentum ſit occultum, & periculum ſcandalorum immineat, in iiſdem Matrimoniis contrahendis, abſtineat.

In contractis vero Matrimoniis, a diſpenſatione, ſeu Matrimonii revalidatione in gradibus primo, & ſecundo, ſeu ſecundo tantum conſanguinitatis, vel affinitatis ex copula

copula licita, etiam in occultis, pariter abſtineat: præterquam ſi in ſecundo tantum gradu prædicto impedimentum ſaltem per decennium duraverit occultum, & Oratores ſimul publice contraxerint, & convixerint, & uti Conjuges legitimi reputati fuerint. In tertio autem, & quarto gradibus occultis, in contractis poſſit diſpenſare; atque etiam in iiſdem tertio, & quarto gradibus publicis, poſſit revalidare Matrimonia, ex cauſſa ſubreptionis, & obreptionis occulte Litterarum Apoſtolicarum nulliter contracta; præterquam ſi falſitas conſiſtat in narratione præcedentis copulæ, quæ antea revera non interceſſerat.

Quod ſi aliqui Oratores obtinuerint a Noſtra Dataria diſpenſationem ſuper gradu prohibito in primo, & ſecundo, vel in ſecundo tantum, ac etiam in tertio, vel quarto, cum reticentia copulæ inter eos ſequutæ, quam ſine honoris detrimento detegere non valeant; & ratione hujuſmodi reticentiæ petant diſpenſationem pro Matrimonio contrahendo, ſeu revalidationem Matrimonii contracti: poſſit idem Major Pœnitentiarius, ſi copula ſit adhuc ſecreta, hujuſmodi diſpenſationem, ſeu reſpective revalidationem in Foro conſcientiæ tantum concedere; facta, quando agitur de primo, & ſecundo, vel ſecundo tantum gradu, compoſitione quinquaginta ducatorum auri de Camera ad Datariam tranſmittendorum, ad effectum (ut inconcuſſi moris eſt) erogandi in eleemoſynas, niſi prior gratia expedita fuiſſet in forma pauperum; quo caſu etiam hęc gratia ſimiliter abſque ulla compoſitione expediatur.

Si qui vero Oratores, obtenta diſpenſatione a Dataria ſuper impedimento primi, & ſecundi, ſive ſecundi dumtaxat gradus Conſanguinitatis, ſeu Affinitatis, cum expreſſione quidem carnalis copulæ, ſed tacita, occulta, & malitioſa intentione in ipſa copula habita ad facilius obtinenda diſpenſationem, pro revalidatione hujuſmodi diſpenſationis ad dictam Pœnitentiariam recurrant: poſſit idem Major Pęnitentiarius deſuper abſolute diſpenſare cum miſerabilibus perſonis explicite affirmantibus ſe, uti tales, & ſub illa expreſſa qualitate, & forma miſerabilium diſpenſationes a Dataria obtinuiſſe. Cum iis vero, qui non tamquam pauperes, ſed uti ex honeſtis familiis, ſive uti nobiles, ſive uti illuſtres, ab eadem Dataria ſimiliter diſpenſati fuerint, non diſpenſet, ni ſoluta prius in Dataria, ad effectum pariter erogandi in eleemoſynas, taxa definienda arbitrio ejuſdem Majoris Pœnitentiarii, penſatis circumſtantiis cujuſcumque caſus, & reſpectu habito ad præjudicium Componendæ, & ad vires ſupplicantium. Si tamen iſti pauperes eſſent, ita, ut vere, & realiter integram ſummam taxatam, vel aliquam ejus partem ſolvere non poſsent, præfatus Major Pœnitentiarius opportune in hoc caſu provideat, facto verbo, ſi peculiariaris difficultas id poſtulet, cum Sanctiſſimo.

Super impedimento occulto affinitatis ex copula illicita, ſeu ex actu fornicario proveniente, quotieſcumque adſit rationabilis cauſſa, licet periculum revelationis, ſeu ſcandalorum non immineret, vel non adeſſet, in Matrimoniis tam contractis, quam contrahendis, in Foro conſcientiæ diſpenſare, & diſpenſari mandare poſſit, & valeat.

Super occulto impedimento criminis adulterii, ſi fuerit cum fide data dumtaxat, neutro machinante commiſſum, poſſit tam in contrahendis, quam in contractis Matrimoniis diſpenſare. Si vero crimen hujuſmodi fuiſſet, utroque, vel altero machinante, patratum, poſſit in occultis pariter diſpenſationem concedere; raro tamen, & quando neceſſitas poſtulaverit, ratione alicujus gravis imminentis periculi, quod prudentia Majoris Pœnitentiarii, re præſertim diſcuſſa in Congregatione, vel Signatura, arbitrandum erit.

Declaramus præterea, quod facultates præfatæ a Nobis Majori Pœnitentiario, & ejuſdem Pœnitentiariæ Officio conceſſæ circa diſpenſationes Matrimoniales, locum habeant, etiamſi gradus, & impedimenta hujuſmodi multiplicia ſint, quacumque, & quantacumque multiplicitate; Volentes, in Litteris hujuſmodi diſpenſationum Matrimonialium, poſſe Prolem, ubi opus erit, ſive ſuſcipiendam, non tamen in adulterio conceptam, in Foro conſcientiæ tantum, legitimam decernere; necnon apponi clauſulam: *Nulli &c.* prout in hujuſmodi materiis hactenus ipſa Pœnitentiaria ſervare conſuevit.

Ulterius ſuper caſibus quibuſvis occulti impedimenti ad petendum licite debitum diſpenſare, aut diſpenſari mandare poſſit, & valeat, &c. &c.

§. 56. Decernentes præſentes Litteras, etiam ex eo, quod Major Pœnitentiarius, ac præfatæ Pœnitentiariæ Regens, & Officiales prædicti, ac alii quicumque in præmiſſis quomodolibet intereſſe habentes, ſeu habere prætendentes, eiſdem præmiſſis non conſenſerint, aut vocati, ſeu auditi non fuerint, aliaque quavis de cauſsa, quantumvis legitima, & juridica, de ullo ſubreptionis, vel obreptionis, ſeu nullitatis vitio, aut intentionis Noſtræ, vel alio quocumque defectu notari, impugnari, redargui, retractari, in jus, vel controverſiam revocari nullatenus poſſe; ſed ſemper, & perpetuo validas, firmas, & efficaces exiſtere, & a Majori Pœnitentiario, Regente, ceteriſque Pęnitentiariæ Officialibus prædictis, aliiſque, ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit, inviolabiliter obſervari; ſicque per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam Cauſsarum Palatii Apoſtolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apoſtolicæ Nuntios, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, ubique judicari, & definiri debere: irritum quoque, & inane quidquid ſecus ſuper omnibus, & ſingulis præmiſſis, vel circa ea, a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus præmiſſis, & aliis quibuſcumque Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, & dictæ Pęnitentiariæ, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis alia firmitate roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus quibuſcumque, ac quibuſvis vivæ vocis oraculis, privilegiis, indultis, & Litteris Apoſtolicis, ejuſdem Pęnitentiariæ Officio, illiuſque Majori Pœnitentiario, ac Officialibus, & Miniſtris, & quibuſvis aliis, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, & decretis in genere, vel in ſpecie, etiam Motu proprio, & alias quomodolibet per Prædeceſſores Noſtros Romanos Pontifices, ac etiam per Nos ipſos conceſſis, innovatis, confirmatis, & approbatis: Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, ſpecifica, individua, & expreſſa, ac de verbo ad verbum, non autem per Clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, iiſdem præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, ad effectum præſentium, illis alias in ſuo robore permanſuris, harum ſerie derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Nulli ergo &c.

BULLA UNDECIMA.

Cum Neophytis in Loco pio Cathecumenorum Venetiis ad Fidem converſis diſpenſatur ſuper interpellatione prioris Conjugis in infidelitate relicti ad effectum contrahendi Matrimonium cum Fideli.

Extat hæc Bulla in Tom. I. Bullarii ſub Num. CXVII. data die 16. Januarii anno 1745. Pontificatus vero anno quinto.

Venerabili Fratri Martino Innico Archiepiſcopo Calcedon. moderno, necnon pro tempore exiſtenti Noſtro, & Sedis Apoſtolicæ in Dominio Venetorum Nuntio.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

IN Suprema Catholicæ Eccleſiæ adminiſtratione imbecillitati Noſtræ a Paſtorum Principe Jeſu Chriſto impoſita, inter ceteras graviſſimas paſtoralis officii Noſtri ſollicitudines, ac curas, eam præcipuam eſſe magis, magiſque in dies experimur, qua & creditarum Nobis Ovium regimini proſpicere, & Animarum ſaluti tenemur conſulere.

Exponi ſiquidem Nobis nuper fecerunt Dilecti Filii Priores, & Gubernatores Loci Pii Cathecumenorum Civitatis Venetiarum, quod Locus Pius hujuſmodi ab uſque anno MDLVII. fundatus a tribus Virorum diſſimilis conditionis, nempe Regularium, Nobilium, & Civium, ordinibus, quibus pro tempore exiſtens Venerabilis Frater Patriarcha Venetiarum ſemper præeſſe debet, jamdudum adminiſtrari, regi, & gubernari pergit. In hoc autem Infideles, Judæi, & Turcæ utriuſque ſexus, in diſtinctis cubiculis, ab eorum reſpective Priore, & Prioriſſa, tamquam in vera, & reali clauſura conviventes, Catholicę Fidei rudimenta, & dogmata edocentur, ac poſtmodum, præmiſſis longis, diligentibuſque examinibus, in propria dicti Loci Pii Eccleſia ſacris luſtralibus Aquis abluuntur. Illam ſubinde Priores, & Gubernatores prædicti ſibi curam aſſumunt, ut Neophyti quidem hujuſmodi in iis ſeſe, pro ſuo quiſque captu, & ingenio, exerceant artibus, ut vitam inde honeſte ducant; Neophytæ vero iis eleemoſynarum ſubſidiis coadjuvantur, ut vel in Domino, vel in ſæculo nubere poſſint. Quoniam autem ſæpe contingit, utriuſque ſexus Infideles, Judæos, & Turcas hujuſmodi, poſt contracta gentili ritu Matrimonia, vel Maritum uxorem, vel uxorem virum, ſeu Maritum, ut Catholicam Religionem amplecti poſſint, deſerere, alioſque captivos factos, a propriis finibus, & propriis Conjugibus in

alias

alias regiones transferri; atque adeo dictis utriuſque ſexus Infidelibus, Judæis, & Turcis ad Fidem Catholicam converſis deeſſe modum, & opportunitatem, vel quia interdum in hoſtilibus, & barbaris Provinciis, ad quas ne nunciis quidem patet acceſſus, commorantur, vel quia ignorant prorſus, in quibus regionibus ſint, vel quia itineris longitudo magnam affert difficultatem, ad monendos, interpellandoſque utriuſque ſexus Conjuges, *an cohabitare velint ſine contumelia Creatoris*; atque hinc fieri, ut non minima novis hiſce matrimoniis objiciatur difficultas, qua obſtante, ſæpiſſima, & graviſſima damna conſecuta ſunt: Eapropter Exponentes præfati, ut hiſce incommodis remedium afferre poſſint, per Nos opportune provideri, &, ut infra, indulgeri ſummopere deſiderant.

Nos igitur dictos Exponentes ſpecialibus favoribus, & gratiis proſequi volentes, & eorum ſingulares perſonas a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis, a jure, vel ab homine quavis occaſione, vel cauſſa latis, & quibus quomodolibet innodati exiſtant, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, & abſolutas fore cenſentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, de Venerabilium Fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium in tota Republica Chriſtiana Generalium Inquiſitorum adverſus hæreticam pravitatem auctoritate Apoſtolica deputatorum conſilio, Fraternitati Tuæ, & pro tempore exiſtenti Nuntio Venetiarum, ut cum quibuſcumque utriuſque ſexus Neophytis, vel Infidelibus, vel Judæis, vel Turcis, aliiſque perſonis cujuſcumque Sectæ hujuſmodi in dicto Loco Pio pro tempore exiſtentibus, ſeu in illum prius receptis, & admiſſis, ac poſtmodum inde egreſſis, vere ad Fidem converſis, qui ante Baptiſmum matrimonia, ut præfertur, contraxerint, ut eorum quilibet, etiam ſuperſtite Conjuge Infideli, Judæo, & Turca, etiam ejus conſenſu vel requiſito, & non expectato, vel minime requiſito; dummodo etiam ſibi conſtet ſummarie, & extrajudicialiter, conjugem abſentem moneri legitime non poſſe, aut monitum, intra tempus in monitione præfixum ſuam voluntatem ſignificare neglexiſſe; matrimonium cum quovis Fideli, & Catholico, præmiſſis prius proclamationibus, ſeu denuntiationibus a Concilio Tridentino præſcriptis, in faciem Eccleſiæ rite contrahere, ac carnali copula conſummare, & in matrimonio ſic contracto, quoad vixerint, remanere libere, & licite poſſint, auctoritate Noſtra Apoſtolica diſpenſes, & indulgeas. Præterea matrimonia inter Neophytos hujuſmodi, & alios Fideles, & Catholicos alias rite contracta, etiamſi poſtmodum innotuerit priores Conjuges Infideles, vel Turcas, aut Judæos, nonnullis legitimis impedimentis detentos, ſuam voluntatem ſignificare minime potuiſſe, vel ad fidem etiam tempore ſecundi matrimonii converſos fuiſſe, ullo umquam tempore reſcindi minime debere, ſed illa ſemper firma, valida, & inviolabilia exiſtere, & fore, dicta auctoritate decernas, & declares, plenam, & amplam facultatem, & poteſtatem, eadem auctoritate, tenore præſentium, tribuimus, & impertimur; ſalva tamen ſemper in præmiſſis auctoritate Congregationis eorumdem Cardinalium. Non obſtantibus Apoſtolicis, ac in Univerſalibus, Provincialibuſque, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ &c.

BULLA DUODECIMA.

Quæſtioni propoſitæ, an Filii ex adulterio procreati legitimentur per ſubſequens matrimonium, differendo reſcribitur.

Extat hæc Bulla ſub num. CXIII., data die 5. Decembris anno 1744. Pontificatus vero anno Quinto.

Venerabili Fratri, Archiepiſcopo Sancti Domini in Inſula Hiſpaniola.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

Redditæ Nobis altero ab hinc Menſe fuerunt Litteræ tuæ 27. Maji proxime elapſi ad Nos ſcriptæ, ac Typis impreſſæ, quibus occurrentem iſtic cujuſdam facti ſpeciem enarras, & Noſtram ſuper eo ſententiam requiris. Non Te latere arbitramur, nullum Nos diem vacuum habere, quum graviſſimis aſſiduæ curis, atque negotiis non tam occupemur, quam pene jam obruamur; in hiſce præſertim aſperitatibus rerum, quibus undique confligamur, & quarum famam ad veſtras quoque oras pervaſiſſe, non dubitamus. Sed tamen, ut compertum ſit omnibus, quanti te facimus, Venerabilis Frater, & quanto dignitatem Epiſcopalis characteris, quo præfulges, in honore habemus, aliqua temporis ſpatia reperire, & colligere ſtuduimus, eaque in evolvendis privatæ Bibliothecæ Noſtræ libris inſumpſimus, quo poſſemus propoſitæ abs te quæſtioni reſpondere. Quod quidem præſentibus Noſtris Litteris facimus, non tamen ex auctoritate Apoſtolicæ Sedis, quam, meritis licet imparibus, obtinemus, ſed meram ſuſtinentes perſonam Doctoris privati, cujus vitæ ætas fere omnis in Sacrorum Canonum ſtudiis, quamvis non magno fortaſſe fructu, exacta eſt. Neque enim viſa Nobis eſt ea quæſtio Pontificiæ Deciſionis Oraculo indigere, quemadmodum ex inferius dicendis Fraternitas Tua probe poterit intelligere.

Itaque caſus eſt. Vir Nobilis uxoratus rem habuit, ſtante matrimonio, cum libera Muliere, pari cum ipſo natalium nobilitate, duoſque filios ex ea procreavit. Defuncta vero Uxore, matrimonium contraxit cum prædicta Muliere, quæ duos, ut præfertur, filios ei pepererat. Horum alter jam mortem obierat; atque ille procul dubio natus erat, priore Uxore in vivis agente. Alter ſuperſtes eſt, ſed nondum ſatis eſt exploratum, an eadem prima Uxore vivente conceptus, aut natus fuerit. Dubitatur de utroque, an legitimi, ſive ſpurii ſint habendi; ſeu potius, an per ſubſequens matrimonium cum ipſorum Matre contractum, ambo cenſendi ſint legitimati.

Porro, admiſſa Canonici juris regula, quam Nos veriſſimam judicamus, quamque, ut paullo infra patebit, a nemine in dubium revocari poſſe arbitramur; quod nempe, licet proles ante matrimonium nata, legitima fiat per ſubſequens matrimonium inter Parentes rite contractum; attamen id dumtaxat locum habeat, cum copula interceſſerit inter liberum, & liberam, non autem ubi alter ex Parentibus matrimonio ligatus foret: tunc enim proles ante ſecundas nuptias nata nequaquam fit legitima, quamvis Adulter, poſt mortem prioris Uxoris, verum, & legitimum cum ejus Matre contrahat matrimonium: hac, inquam, regula ſemel admiſſa, evidens eſt, filium illum præmortuum, qui natus eſt, prima Uxore ſuperſtite, legitimum non evaſiſſe per matrimonium cum ipſius Matre contractum, poſtquam prima Uxor e vivis exceſſerat.

Quod vero ad alterum filium adhuc viventem attinet; ſi conſtaret ſaltem hunc natum eſſe poſt mortem primæ Uxoris, quam illius Pater habuerat, quamvis ea ſuperſtite conceptus fuiſſet, in arduam illam controverſiam deduceremur, quæ inter Doctores, ut noſti, agitatur, an ſcilicet, pro ſtatuenda prolis legitimatione, ejuſdem nativitatis tempus attendi debeat, an præterea habenda ſit ratio temporis ejuſdem conceptus; in qua controverſia, ſatis, ut prædiximus, ardua, cum inveniantur Textus Textibus contrarii, cumque Doctores Doctoribus, Tribunalia Tribunalibus adverſentur; ſi a Nobis judicium noſtrum in caſibus particularibus interponendum foret, non aliter id a Nobis fieret, quam ſecundum ſententiam in Tribunalibus, & Curia illius Regionis receptam, in qua eſſet pronuntiandum.

Cum vero hactenus, ut ſcribis, incertum ſit, quo tempore filius ille vivens conceptus, quove in lucem editus fuerit, ſolumque conſtet de morte prioris Uxoris, & de ſecundo cum altera Muliere matrimonio: ſupervacaneum, extraneumque remanet examen præfatæ controverſiæ, an, ad effectum legitimationis prolis, tempus nativitatis dumtaxat, an etiam tempus conceptus attendi debeat. Sed in his facti circumſtantiis, quum certum ſit matrimonium inter illius Parentes rite contractum, incertum vero tempus, quo filius idem conceptus, & in lucem editus fuit; ſi Noſtrum de eo judicium exquireretur, filium hunc legitimum cenſeremus, cum Judex in dubio debeat in bonum, & commoda prolis propenſus eſſe.

Equidem intelligimus, hanc Noſtram reſponſionem neque deſiderio tuo, neque præconceptæ opinioni ſatisfacturam. Non deſiderio, inquam, propterea quod utroſque præfatos filios, per ſubſecutum inter Parentes matrimonium, legitimatos fuiſſe declarari velles: neque porro opinioni, quam foves, eo quod exiſtimes filios etiam ex adulterio procreatos legitimari, ſuperveniente matrimonio inter Adulteram, & Patrem, Conjuge jam defuncta. Verum æquo animo feras volumus, Nos ad hæc aſſeverando reponere, quod filii ante matrimonium nati legitimantur utique per ſubſequens matrimonium, ſi tamen ex ſoluto, & ſoluta fuerint procreati, ut, inhærendo Canonicis ſanctionibus, definitum fuit a Prædeceſſore Noſtro Alexandro Papa III. in *Cap. Conqueſtus*, *Qui filii ſint legitimi*. Secus autem, ſi iidem filii orti ſint ex Patre, qui de eo tempore cum alia Muliere matrimonio conjunctus erat; licet ea poſtea e vivis ſublata, aliam illam duxerit, ex qua prolem ſuſceperat; ut idem Alexander III. reſpondit in *Cap. Tanta*, *Qui filii ſint legitimi*; cujus verba ſunt, quæ ſequuntur: *Tanta eſt vis matrimonii, ut qui antea ſunt geniti, poſt contractum matri-*

matrimonium legitimi habeantur. Si autem Vir, vivente Uxore ſua, aliam cognoverit, & ex ea prolem ſuſceperit, licet poſt mortem Uxoris eamdem duxerit, nihilominus ſpurius erit filius, & ab hereditate repellendus; præſertim ſi in mortem Uxoris prioris alteruter eorum aliquid fuerit machinatus.

Neque vero poſtremis hiſce verbis commoveri debes, ac ſi ex illis colligi poſſet, minime ab Alexandro definitum fuiſſe, quod proles ex adulterio ſuſcepta, per ſubſequens matrimonium legitimari nequeat; ſed illud dumtaxat, quod nempe proles legitima non fiat, ſi contra vitam prioris Uxoris alteruter ex Parentibus adulteris machinatus fuerit. Etenim animadvertere te oportet verbum illud a Pontifice uſurpatum, *præſertim*; quod idem ſonat, ac *multo magis;* ita ut vera Decretalis illius ſententia ſit, quod cum proles ex adulterio ſuſcepta pro ſpuria perpetuo ſit habenda, & ab hereditate repellenda, etiamſi legitimum poſtea ineatur inter Parentes matrimonium; multo magis id procedet, ubi alteruter in prioris Uxoris mortem fuerit machinatus. Ex quo minime ſequitur, quod proles ex adulterio nata, ſi machinatio abſit, legitimetur per ſubſequens matrimonium, ſed palam fit, ejuſmodi prolem ex adulterio ſuſceptam, ideoque per ſubſequens matrimonium neutiquam legitimandam, multo majori ratione legitimam numquam fieri, ſi alter ex Parentibus adulteris contra vitam prioris Uxoris ſit machinatus. Qua de re optime, opportuneque diſſerit *Gonzales in Cap.6. n.6. Qui filii ſint legitimi*, per hæc verba: *Arguit Alexander III. de minori ad majus: nam ſi filii ſpurii non legitimantur per ſubſequens Parentum matrimonium; multo minus per matrimonium nullum, quale eſt, quod contrahitur, cum alter ex Conjugibus in necem Conjugis machinatus eſt.*

Sane a te diſſimulata non fuit diſpoſitio relatæ Decretalis Alexandri III. in *cit. Cap. Tanta. Qui filii ſint legitimi*; quin immo ultro fateris, communem Doctorum opinionem eam eſſe, quæ nuper a Nobis expoſita fuit; nimirum prolem ex adulterio progenitam, per ſubſequens matrimonium nequaquam legitimari. Verumtamen aperte declaras, nullam ſententiam, quantumvis communi Canoniſtarum calculo comprobatam, apud te valere, niſi eadem in Textu Canonico fundata ſit, illique innitatur; hanc autem ſententiam, de qua agitur, minime dici poſſe Canonico Textui innixam eſſe; quoniam, inſpecta præcitata Decretali Alexandri III., non quidem mutila, atque contracta, prout jacet in Noſtra Decretalium collectione a Gregorio Papa IX. confecta, ſed in ſua integritate; manifeſte, ut putas, agnoſcitur, ideo Pontificem illegitimam declaraſſe prolem illam ex adulterio procreatam, quamvis ejus Pater, defuncta priore Uxore, Adulteram ſibi matrimonio junxiſſet; quia nimirum Alexandri ætate vigebat adhuc ea diſciplina, qua interdictum erat Adultero, etiam poſt mortem prioris Uxoris, matrimonium cum Adultera valide contrahere; & quia, tota Decretali perlecta, perſpicuum eſt, in eo caſu, præter adulterium, adfuiſſe etiam machinationem Adulteræ contra vitam prioris uxoris. Quibus poſitis, deinde concludis, quod quum, juxta præſentem Eccleſiæ diſciplinam, Adulterium præcedens non habeatur pro impedimento dirimente matrimonium inter mæchum, & mæcham, niſi conjunctum ſit vel cum machinatione, vel cum fide data futuri matrimonii; cumque in propoſita facti ſpecie nullum indicium adſit machinationis in prioris Uxoris necem intentatæ; nullum propterea adduci valeat obſtaculum adverſus prolis legitimationem, ſequuto jam inter ipſius Parentes legitimo matrimonio; atque adeo tuum illud ſyſtema firmiter, ut putas, ſtabilitur; nimirum, ſubſequente matrimonio, legitimari prolem etiam ex adulterio ſuſceptam, quoties adulterio non accedat aut machinatio adverſus prioris Conjugis vitam, aut promiſſio matrimonii poſt prioris Conjugis mortem inter Adulteros contrahendi.

Profecto, ut ingenue loquamur, Venerabilis Frater, diſplicet Nobis tua hæc ingenioſa ratiocinatio, in qua neſcio quid arrogantius, & audacius, quam par eſt, introſpicere videmur. Nobis etenim perſuaſum manet, opiniones Doctorum communes non ita facile parvipendendas eſſe; idque didicimus ex celeberrimo veſtrate Melchiore Cano, qui in ſuo Tractatu de Locis Theologicis lib. 8. Cap. 7. ita de communibus Canoniſtarum ſententiis, in his, quæ pertinent ad doctrinam Canonum, loquitur: *In hujuſmodi Canonum interpretatione Eccleſiæ Judices, & adminiſtri concordem omnium Juriſconſultorum ſententiam amplectuntur. Qui enim in actionibus, vel Judiciis Eccleſiaſticis, ſuo ſenſu, & non communi Juriſperitorum omnium duceretur, ſine dubio, ſuo illum judicio Eccleſia coerceret.*

Præterea minus recte Nobis videris de compilatione Decretalium Gregorii IX. judicare. Non hic agitur de Gratiani Decreto, quod, utpote privata auctoritate confectum, tantam vim habet, quantam Textus in eodem adducti ex ſe ipſi habere noſcuntur. Non agitur de aliqua ex aliis quinque Decretalium Compilationibus, quæ Gregorii IX. opus præceſſerant, & quarum nonnullæ a privatis Auctoribus concinnatæ fuerunt. Res eſt de ſexta illa compilatione, quam Gregorius Pontifex a Sancto Raymundo de Pennafort adornari juſſit, quamque approbatione Pontificia munivit, mandans, ut ea ſola deinceps in Tribunalibus, & Scholis deberet uſurpari. En illius verba in Præfatione Decretalium: *Volentes igitur; ut hac tantum Compilatione univerſi utantur in Judiciis, & in Scholis, diſtrictius prohibemus, ut quis præſumat aliam facere, abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ.*

Non latuit Gregorium, multa in Decretalibus reſecata fuiſſe ab earum Compilatore, quum idem Pontifex in dicta Præfatione hoc ipſum innuat, iis verbis: *Reſecatis ſuperfluis*: voluit tamen ſingulis Conſtitutionibus præfixum manere nomen earum Auctoris. Idem quoque deinceps præſtitit Bonifacius VIII. in ſua Compilatione Libri VI. ſimilium Decretalium a Romanis Pontificibus conditarum, quibus, licet multimode, ubi opus fuit, a ſe immutatis, atque truncatis, nihilominus præfixum reliquit Auctorum nomen; ſiquidem ipſe Bonifacius ſic loquitur in Proœmio, *Pluribus plane reſecatis, reliquis quibuſdam ex eis abbreviatis, aliquibus in toto, vel in parte mutatis, multiſque correctionibus, detractionibus, & additionibus, prout expedire vidimus, factis in ipſis*. Conſtat etiam Clementem Papam V. pari modo ſe geſſiſſe, dum ſuo Clementinarum Libro inſeruit Concilii Viennenſis Conſtitutiones, tamquam a ſe ipſo factas in eodem Concilio, quamvis, Synodo peracta, eas reſecaſſet, atque mutaſſet, uti teſtatur Joannes Andreas in Gloſſa ad Præfationem earumdem Clementinarum: *Demum per peritiores fecit illas recenſeri, qui aliquas, & paucas in totum reſervaverunt; aliquas mutaverunt quoad verba, mente ſervata; in aliquibus menti, & verbis detraxerunt, & addiderunt; & has licet non ſub his verbis in Concilio publicatæ fuiſſent, voluit ſub nomine Concilii reſervari.* Quod pariter teſtatur Bernardus Guidonus, auctor illius ætatis, in ſuo Codice manuſcripto, qui in Bibliotheca noſtra Vaticana aſſervatur; idemque legitur in duabus Hiſtoriis de vita ejuſdem Pontificis a Balutio publicatis.

Qua in re prædicti Pontifices, Gregorius, Bonifacius, & Clemens, exemplum ſequuti ſunt Triboniani, aliorumque doctiſſimorum Juriſconſultorum, qui veteres Leges, Reſponſa Prudentum, & præcedentium Imperatorum Codices in Corpus Juris Noſtri Civilis redigentes, non dubitarunt, quæcumque opus erant, emendare, corrigere, & immutare; & nihilominus Auctorum nomina ſingulis Reſponſis, & Legibus præfixa reliquerunt; accedente nimirum expreſſa Juſtiniani Imperatoris approbatione, cujus hæc verba ſunt, in promulgatione Pandectarum, & Codicis, Senatui, Populoque Conſtantinopolitano perſcripta: *Tanta autem a Nobis antiquitati habita eſt reverentia, ut nomina Prudentum taciturnitati tradere nullo modo patiamur; ſed unuſquiſque eorum, qui Auctor Legis fuit, Noſtris Digeſtis inſcriptus eſt, ut ſi quid Legibus eorum ſupervacuum, vel imperfectum, aut minus idoneum viſum eſſet, vel adjectionem, vel diminutionem neceſſariam accipiat.* Et infra: *Nam nomina quidem veteribus ſervavimus, Legum autem veritatem noſtram facimus.* Et alibi: *Nominibus enim Veteribus relictis, quidquid Legum veritati decorum, & neceſſarium fuit, hoc noſtris emendationibus ſervavimus.*

Sic igitur Prædeceſſor Noſter Greg. IX. ſuam confici juſſit Decretalium compilationem, qua hodie in Scholis, & in Foro utimur, eamque, abrogatis aliis prioribus, publica auctoritate, & Pontificia confirmatione munivit. Huic Collectioni inſertam voluit Decretalem Alexandri III., demptis ex ea verbis illis, quibus, ut contendis, indicabatur, matrimonium, de quo ibi agebatur, duplici ex capite irritum, & nullum fuiſſe, nimirum, & quia cum Adultera contractum fuerat, & quia machinatio in necem prioris Uxoris præceſſerat. Retulit vero alia verba, ex quibus, ut jacent, conſideratis, eruitur ſententia ſuperius a Nobis expoſita, quod nempe proles ex adulterio procreata neutiquam legitimatur per ſubſequens matrimonium, poſt mortem prioris Uxoris, cum Adultera contractum. Non tamen ex ea Decretali nomen Alexandri III. delevit. Omnia hæc pro conceſſis interim habeto. Verum, his poſitis, quidnam inde pro ſententia tua erui poſſe putas? Potuit Gregorius ita ſe gerere, immo non aliter debuit facere, quam fecit. In animo illi erat locum dare in nova Compilatione Decretali Innocentii III., quæ incipit *Significaſti*, quæque legitur ſub Titulo *De eo, qui duxit in matrimonium &c.* In hac Decretali Innocent. III., quæ poſterior eſt alia ab Alex. III. condita manifeſte definitur (quod & ipſe agnoſcis) matrimonium inter Adulterum, & Adulteram conſiſtere poſſe, niſi machinatio ſæpedicta, aut promiſſio futuri matrimonii præceſſerit: *Diſcretioni noſtræ*, Innocentius ait, *per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, niſi alter eorum in mortem defunctæ Uxoris fuerit machinatus, vel, ea vivente, ſibi fidem dederint de matrimonio contrahendo, matrimo-*

nium

nium illud legitimum judices. Quum autem Gregorius collocare vellet in ſua collectione tum Decretalem hanc Innocentii III. tum alteram Alexandri III. plane vides, neceſſe illi fuiſſe abjicere ab hac Alexandrina Decretali verba illa, quæ, tuo judicio, nullitatem matrimonii inter Adulterum, & Adulteram ſtatuebant.

Nunc igitur, bona fide diſſerendo, iterum quærimus: quid tandem illud eſt, quod contendis? Filios ne illos, de quibus agitur, legitimos eſſe, propterea quod, juxta Decretalem integram Alexandri III. pro legitimis habendi eſſent? At nihilominus illegitimi ſunt, quia tales ab Innocentio III., & Gregorio IX. declarantur, & quia, malo ipſorum fato, nonnullis jam ſæculis poſt horum Pontificum mortem in lucem ſunt editi. An manifeſtum fieri cupis, te ſcientiam Sacrorum Canonum funditus callere, neque contentum eſſe his, quæ in Gregoriana compilatione leguntur, ſed altius ab ipſis fontibus doctrinam tuam repetere? Nihil tibi controverſiæ nobiſcum de hoc erit, Venerabilis Frater. Diligentiam potius tuam commendamus, ſtudium laudamus: nemo tibi ſuccenſere poterit, quod integram Decretalem inſpicere velis, ubi in aliquam incurreris, quæ in Gregoriana compilatione deprehenditur decurtata. Verumtamen memineris, laudandam quidem illius diligentiam eſſe, qui Decretalem integram conſulit, ut eam, quæ integra non eſt, perfectius intelligat; quemadmodum optime advertit clariſſimus Antonius Auguſtinus in Tua Præfatione, Gregorio XIII. Pontifici Maximo inſcripta, quam præmiſit Volumini quatuor priorum compilationum Litterarum Decretalium, quas ipſe edidit, quibuſque deinceps quintam adjecit Innocentius Cironius: Sed neque probandum ſcito, neque ferendum, quod quis ad integram Decretalem confugiat, ubi perſpicua, & dilucida eſt illa, quæ aliquo modo mutilata fuit, & ſi quid huic deeſſe dignoſcitur, id, eo jubente, ac volente, detractum fuit, qui ſuprema ad hunc effectum pollebat auctoritate; eaque de cauſſa detractum, ut diſciplina, quam ipſe Legiſlator ſervari voluit, in tuto poneretur; neve turbari illam, & mutare contingeret, ſi tota Decretalis novæ compilationi inſerta fuiſſet.

Hucuſque diſſeruimus, tuum tibi permittentes aſſertum, quo pro certo ponis, aliquod intereſſe diſcrimen inter Decretalem integram Alexandri III., aliamque contractam; & quidem in integra Decretali nullum declarari matrimonium ibi relatum, ex duplici capite; tum ſcilicet, quia inter Adulteros, defuncta Uxore legitima, contractum fuerat; tum quia machinatio acceſſerat in vitam prioris Uxoris; & ex utroque præfato capite ſimul conſiderato, prolem illegitimam cenſeri: mutilam vero Decretalem validum admittere matrimonium cum Adultera contractum poſt mortem prioris Uxoris, & tunc ſolum hujuſmodi matrimonium nullum in ea ſtatui, quando machinatio intervenerit; ſed prolem nihilominus illegitimam declarari tam in uno, quam in altero caſu, etiam ſeorſim ſumptis; tam ſcilicet ex cauſſa ſimplicis Adulterii, ex quo eadem proles progenita fuerit, quam ex cauſſa præcedentis Parentum machinationis in necem legitimæ Uxoris. Hæc, inquam, tibi hactenus conceſſa voluimus. Nunc vero tandem aggredimur demonſtrare, Decretalem tam integram, quam minus integram, ſibimetipſi perfecte conſtare, eamdemque prorſus eſſe utriuſque ſententiam.

Integra Decretalis, quæ refertur *Tom. VI. p. 2. Conciliorum* Collectionis Harduini *pag.* 1819., ita ſe habet. *Meminimus Nos Fraternitati Tuæ, ſuper cauſſa, quæ inter P. & R. de quadam hereditate vertitur, quod idem P. nomine Sybillæ Uxoris ſuæ petebat, tali modo ſcripſiſſe; ut ſi conſtaret, prout Litteræ tuæ continebant, inter R. Patrem, & Matrem, poſt ejus nativitatem, matrimonium fuiſſe contractum, eum, omni appellatione remota, legitimum eſſe denunties, & ab hereditate paterna propter cauſſam prædictam nullatenus debere repelli. Tanta eſt enim vis matrimonii, ut qui antea ſunt geniti, poſt contractum matrimonium habeantur legitimi.*

Hinc ſtatuit integra Decretalis, quod filii nati extra matrimonium, ex ſoluto, & ſoluta, accedente poſtea matrimonio inter ipſorum Parentes, legitimi fiant. Nec aliud porro ſtatuitur in Decretali minus integra, quæ ſic incipit: *Tanta eſt vis matrimonii, ut qui antea ſunt geniti, poſt contractum matrimonium legitimi habeantur.*

Progreditur integra Decretalis, & caſum ponit, quo aliquis Uxoratus adulterium admittit, & filium ex eo habet, Adultera vero machinatur in vitam legitimæ Conjugis; &, hac demum defuncta, matrimonium inter Adulteros contrahitur: *Verum quoniam P. ultra quam in Litteris tuis continetur, Nobis ſignificavit, quod Pater ſuus, vivente Uxore, Matrem R. tenebat, & eum in adulterio procreaſſet, & quod in mortem ipſius Uxoris Mater fuerit machinata.* Hic vero Pontifex declarat, quod in hujuſmodi facti circumſtantiis, dummodo probationes legitimæ ſuppetant, filius cenſendus erit ſpurius, præſertim ſi machinatio Matris in vitam prioris Uxoris præceſſerit; *Fraternitati tuæ &c. quatenus rei veritatem inquiras, & ſi tibi conſtiterit, quod vivente Uxore, Pater prædicti R. Matre ipſius publice abuſus fuiſſet, eum ſpurium, & ab hereditate repellendum, præſertim ſi Mater ipſius in mortem prioris Uxoris fuerit machinata, decernas, quoniam inter ſe legitimum matrimonium contrahere non potuerunt.*

Hunc ipſum caſum expendit Decretalis minus integra, & eamdem omnino definitionem pronuntiat, ſpuriam ſcilicet eſſe prolem ex adulterio progenitam, quamvis matrimonium, Uxore defuncta, inter Adulterum, & Adulteram contrahatur, præſertim ſi aut hæc, aut ille machinatus fuerit adverſus vitam prioris Uxoris: *Si autem Vir, vivente Uxore ſua, aliam cognoverit, & ex ea prolem ſuſceperit, licet poſt mortem Uxoris eamdem duxerit, nihilominus ſpurius erit filius, & ab hereditate repellendus; præſertim ſi in mortem prioris Uxoris alteruter eorum aliquid fuerit machinatus.*

Integra Decretalis, dum de adulterio loquitur, nihil aliud addit, quam vocem *publice*, quæ ad criminis probationem refertur, nec ullatenus ſenſum immutat circa id, de quo nunc inquiritur. Quod ad machinationem attinet, integra Decretalis hanc ponit ab Adultera fuiſſe intentatam; at minus integra eamdem machinationem conſiderat, ſive ab Adultera, ſive ab Adultero proceſſerit. Sed neque iſtud ad præſentem quæſtionem facit. At vero tam integra, quam minus integra Decretalis, in eo conveniunt, quod utraque declarat prolem ex adulterio procreatam, ſpuriam eſſe, nec legitimari, quamvis accedente matrimonio inter Adulteros, poſt mortem legitimæ Uxoris. In utraque autem, cum de machinatione agitur, verbum illud adeſt, *præſertim*, de quo ſupra dicebamus. Dumque in his adamuſſim inter ſe conveniunt, fruſtra exageratur prætenſa inter integram, & minus integram Decretalem diſcordia.

Verum jam Fraternitati Tuæ in mentem veniſſe ſuſpicamur, inconſulto a Nobis ſilentio præterita fuiſſe verba illa, quæ ad eam, quam agitamus, controverſiam plus habent ponderis; & quæ in integra Decretali ſunt, ſed in altera minus integra deſiderantur. Sic enim concluditur integra Decretalis (quemadmodum ſuperius fideliter expoſuimus): *Quoniam inter ſe legitimum Matrimonium contrahere non potuerunt*: quæ quidem verba in Gregoriana compilatione non ſunt relata. Hæc autem pro argumento tibi facile erunt, ut aſſeras, Alexandrum III. declaraſſe, Matrimonium inter Adulterum, & Adulteram ſuapte natura nullum, & irritum eſſe, ob idque illegitimam eſſe prolem ex adulterio ſuſceptam: atque in hoc manifeſtiſſima, te judice, eſt diſcrepantia inter Decretalem integram, & mutilatam, dum hæc validum admittit Matrimonium inter Adulteros contractum, at nihilominus eorum prolem ſpuriam declarat, neque per ſubſequens matrimonium ullo modo legitimandam.

Plane ſi ita tecum reputares, Ven. Frater, non æquum de Nobis judicium ferres; Nos enim præmiſſa Decretalis verba exacte referre, eaque juſta lance penſare nequaquam omiſimus. Verum id, quod ex iiſdem inferendum eſſe autumas, Nos inde colligi poſſe non arbitramur.

Etenim verba illa: *Quoniam inter ſe matrimonium contrahere non potuerunt*: connexa immediate ſunt cum aliis: *præſertim ſi Mater ipſius in mortem prioris Uxoris fuerit machinata.* Ac proinde (ex regula Juriſperitorum, juxta quam *relatio fit ad proxima*) declaratio nullitatis matrimonii non quidem in præcedenti adulterio fundatur, ſed in machinatione adverſus vitam legitimæ Uxoris; circa quam nulla inter Nos, neque etiam inter alios eſt controverſia.

Præterea concedatur etiam, verba illa; *Quoniam inter ſe legitimum matrimonium contrahere non potuerunt*, non tantum ad machinationem paullo ante enuntiatam referri, ſed ad totum id, quod in integra Decretali expoſitum fuit. Porro in integro Decretalis contextu agitur de matrimonio poſt prioris Uxoris mortem, non ſolum inter Adulteros, ſed etiam prævia machinatione in prioris Uxoris mortem contracto: *Nobis ſignificavit, quod Pater ſuus, vivente Uxore, Matrem R. tenebat, & eum in adulterio procreaſſet, & quod in mortem ipſius Uxoris Mater fuerit machinata.* En duas relati matrimonii circumſtantias ſimul unitas; ex quo ſequitur, quod quamvis ea verba: *Quoniam inter ſe matrimonium contrahere non potuerunt*, referri debeant ad totam facti ſpeciem cum ſuis circumſtantiis in Decretali expreſſis; numquam inde inferre poteris, quod integra Decretalis pro nullo habeat quodlibet matrimonium inter Mœchos contractum poſt obitum legitimæ Uxoris; ſed illud dumtaxat, quod ibi expenditur, nullum judicatum fuiſſe, quia ei præceſſerat machinatio in prioris Conjugis necem. Nobis autem integrum erit aſſerere, quod, licet validum ineatur matrimonium inter Adulteros, deficiente machinatione, aliiſque circumſtantiis de Jure Canonico illud irritantibus; attamen proles tempore adulterii habita, illegitima ſemper erit, ad normam etiam Decretalis non mutilatæ,

ſilatæ, quæ ita ſtatuit: *Et ſi tibi conſtiterit, quod vivente Uxore, Pater prædicti R. Matre ipſius publice abuſus fuiſſet, eum ſpurium, & ab hereditate repellendum, præſertim ſi Mater ipſius in mortem prioris Uxoris fuerit machinata, decernas.*

Sed quamquam deſtitutum te videas validiſſimo præſidio, quod, ad ſententiam tuam ſuſtinendam, in integra Alexandrina Decretali conſtitueras; attamen, pro ea, qua polles, eruditionis Eccleſiaſticæ copia, in aliud te recipies propugnaculum, aſſeverans, matrimonium inter Adulterum, & Adulteram, poſt mortem prioris Uxoris contractum, juxta veterem diſciplinam, pro nullo habitum eſſe; tum adhuc ætate Alexandri III. hujuſmodi diſciplinam viguiſſe; ac demum immutatam eſſe temporibus Innocentii III., cujus Decreto, ad irritandum matrimonium inter Adulteros, præter adulterii crimen, requiri cœpit aut machinatio in mortem legitimi Conjugis, aut promiſſio nuptiarum, poſt prioris matrimonii ſolutionem, inter Adulteros contrahendarum.

Non adeo tempore abundamus, & otio, ut Canonicam Diſſertationem ſuper hac quæſtione contexere valeamus. Nihilominus pauca quædam obſervare ſtudebimus, quibus ſatis, ſuperque tua refellatur aſſertio. Sane ei obſtat S. Auguſtini teſtimonium, relatum *Canone Denique* 31. *quæſt.* 1., in quo ſic legitur: *Denique mortuo Viro, cum quo verum connubium fuit, fieri poteſt conjugium, cum quo præceſſit adulterium.* Profecto non ignoramus, Jacobum Cujacium aſſerere *in cap.* 1. *de eo, qui duxit in matrimonium &c.* quod ibi legendum ſit: *Marito mortuo, cum quo verum connubium fuit, fieri verum connubium non poteſt, cum quo prius adulterium fuit.* Sed exploratum quoque habemus, in pluribus Vaticani Codicibus particulam illam *non* in Auguſtino deeſſe, ſicuti deeſt in prædicto Canone *Denique*; quod etiam ii animadverterunt, qui Gratiani Opus, juſſu Gregorii Papæ XIII., recenſuerunt, & emendarunt, ut videre eſt in Gratiani Decreto ipſorum opera edito. Genuinam hujuſce loci controverſi lectionem procul dubio Fraternitas Tua, pro ſua eruditione, petendam exiſtimabit ex editione Operum Sancti Auguſtini, quæ ſtudio Monachorum Sancti Mauri, in Gallia prodiit. Sancti Doctoris locus in Canone relatus, habetur *Lib.* 1. *de Nuptiis, & Concupiſcentia c.* 10., iſque in Editione Maurina legitur *Tom.* 10. *p.* 286. hiſce verbis: *Denique mortuo Viro, cum quo verum connubium fuit, fieri verum connubium poteſt, cum quo prius adulterium fuit.* Ab hac igitur accurata Editione abeſt particula *non*; quæ quidem in nulla alia appareret, ſi ſeriem Contextus Editores præ oculis habuiſſent. Auguſtinus enim, mox ante verba, de quibus diſputatur, probandum ſibi propoſuerat, (uti revera probat) non ſolvi matrimonium, quod indiſſolubile eſt inter viventes, ſi Uxor Maritum deſerat, & ad alterius contubernium migret; idque confirmando ſubdit, quod contubernium illud pro adulterio haberi non poſſet, ſi primum legitimum matrimonium diſſolutum fuiſſet: *Cum alii quippe adulteri non eſſent, niſi ad alterutrum Conjuges permanerent.* Hoc poſito, quiſnam bona fide legendum putabit: *fieri verum connubium non poteſt?* ubi orationis ſcopus is eſſe conſpicitur, ut, demonſtrato fine durationis matrimonii: *Denique mortuo Viro, cum quo verum connubium fuit*, finis etiam adulterii, & initium novi legitimi matrimonii ſtatuatur: *fieri verum connubium poteſt, cum quo prius adulterium fuit.*

Ne vero a Nobis expectes plenam hoc loco proferri hiſtoriam diſciplinæ, quæ ſuper hac re ſequentibus ſæculis in Eccleſia obtinuit: hujuſmodi inquiſitio nimis profecto excederet Epiſtolæ modum. Verum quia tibi perſuaſum eſſe videmus, quod ipſa ætate Alexandri III. nulla cenſerentur matrimonia, quæ inter Adulteros quomodocumque fierent, ſatis erit intra illius ætatis terminos inquiſitionem hanc Noſtram coarctare.

Non longe quidem ab Alex. III. ætate, ut optime noſti, diſtat Gratianus Decreti compilator, qui ante Alex. Pontificatum paucis omnino annis ſuum illud Opus vulgavit. Is hanc eamdem controverſiam tractat *in Cauſſa* 31. *q.* 1., & pro utraque ſententia, ut ſolet, Textus diſcordantes adducit. Cum vero Canonem attuliſſet cujuſdam Conc., quo ſtatuitur, ne quis, moriente Marito Mulieris, quam adulterio polluit, cum ea matrimonio conjungatur; hunc Textum cum aliis ibi relatis, atque contrarium ſtatuentibus, ita conciliat: *Hic ſubaudiendum eſt, niſi prius peracta pœnitentia, &, ſi nihil in mortem Viri machinatus fuerit; vel ſi, vivente Viro, fidem Adulteræ non dedit, ſe ſumpturum eam ſibi in conjugem, ſi viro ejus ſupervixeret.* Verum Gratianus, inquies, non habet auctoritatem, qualem Textus Canonici habere noſcuntur. Neque id negamus. At gravis eſt Auctor, & Canonum valde peritus; neque ipſe ea ſcripſiſſet, quæ modo retulimus, ſi ætate illa (quam diximus in tempora Alexandri fere incidiſſe) locum obtinuiſſet diſciplina, ſeu lex, vigore cujus, ob ſolum præcedens adulterium, irritum haberetur matrimonium, poſt mortem legitimi Conjugis, inter Adulteros contractum.

Similiter inter Alexandrum III., & Innocentium III. Pontifices, vix quadraginta annorum ſpatium intercedit; cum Alexander ad Pontificatum evectus ſit anno Domini 1159., Innocentius vero anno 1198. Hic autem, ut ſupra innuimus, *in citat. Cap. Significaſti. De eo, qui duxit in matrimonium &c.*, pronuntiat, validum, & legitimum exiſtere matrimonium inter Adulterum, & Adulteram, poſt prioris Uxoris mortem: *Niſi alter eorum in mortem defunctæ Uxoris fuerit machinatus, vel, ea vivente, ſibi fidem dederint de matrimonio contrahendo*; quod etiam ipſe concedis, dum affirmas Innocentium III. novam hanc diſciplinam in Eccleſiam invexiſſe. Sed cum Innocentius nequaquam dicat, ſe novam per hoc diſciplinam inducere; quinimmo, ad quæſtionem ſibi propoſitam ab Epiſcopo, ſive a Capitulo Spoletano, profiteatur ſe reſponſurum juxta Canonum praeſcripta: *Nos igitur inquiſitioni veſtræ ſecundum formam Canonicam reſpondentes, &c.*; evidens eſt, jam pridem, & ante tempora etiam Alexandri III. validum habitum fuiſſe matrimonium, quod inter Mœchum, & Mœcham, legitimis nuptiis ſolutis, & prædictis irritantibus circumſtantiis non concurrentibus, contrahebatur. Equidem in compilatione Decretalium Gregorii IX. minime reperies relata verba: *Nos igitur inquiſitioni veſtræ ſecundum formam Canonicam reſpondentes*; ſed earum loco, hæc alia leges: *Nos igitur inquiſitioni veſtræ taliter reſpondentes &c.* Verum, quoniam res Nobis erat cum eo Canonum Doctore, qui vulgata Decretalium compilatione neutiquam contentus, integram Decretalem conſulere mavult; eadem ratione Nobis agendum eſſe judicavimus. Itaque etſi prædicta verba: *ſecundum formam Canonicam*, in Decretali minus integra deſiderentur; leguntur tamen in integra Decretali, qua Nos quidem minime abutimur, dum eam ad Decretalis minus integræ ſenſum non corrumpendum, ſed illuſtrandum, advocamus.

Eſto, inquies, quod ad Innocentium III. attinet. Sed nonne immediatus iſtius Prædeceſſor Cæleſtinus III., *in Cap. Cum haberet: De eo qui duxit &c.* nulla declaravit matrimonia inter Adulteros, poſt prioris Conjugis mortem, contracta, etiam non interveniente machinatione, aut ſponſione futuri matrimonii?

At vide ne forte, in hac Decretali pro te alleganda, hallucineris. Quidam Joannes Uxorem legitimam habebat, Allitiam nomine, ipſique ſimul adulterii conſuetudo cum famula intercedebat. Quum vero ſemel Superioris Eccleſiaſtici præcepto adactus Adulteram dimiſiſſet, poſtea tamen in idem relabens ſcelus, auſus eſt, vivente adhuc prima Uxore, reverti ad famulæ contubernium, in eoque *quaſi matrimonialiter* per decennium perſeverare, unde & decem filios ex ea procreavit. Defuncta demum Uxore, cum conſuleretur Pontifex (quem aliqui non Cæleſtinum, ſed Clementem III. hujus Deceſſorem fuiſſe autumant) quidnam ſtatuendum eſſet de hujuſmodi Adulteris, qui in eadem prava conſuetudine adhuc perſeverabant; tale dedit reſponſum: *Ut ſeparentur omnino, & eis competenti pœnitentia injuncta perpetua continentia indicatur*; habita potiſſimum ratione ipſorum pervicaciæ, graviſque ſcandali, quo Eccleſiam perturbaverant.

Ex ipſa ſimplici hac rei narratione, facile agnoſces, non ibi quæſtionem fuiſſe de validitate, aut nullitate matrimonii, poſt mortem prioris Uxoris, inter Adulteros contrahendi; ſed de pœnitentia Canonica adverſus graviſſimum crimen irroganda: quæ quidem hujuſmodi fuit, ut non modo ipſis Adulteris prohibitum fuerit matrimonio invicem copulari; ſed etiam cum alia qualibet perſona matrimonium contrahere: *præſertim cum in dies ſuos ambo proceſſerint, & jamdiu publice in adulterio, & perjurio, ex certa ſcientia perdurantes, Eccleſiam in gravi ſcandalo perturbaverint*, ut eadem Decretalis proſequitur.

De validitate quidem matrimonii inter Adulterum, & Adulteram, ex inſtituto agit Alexander III. in Epiſtola ſua Decretali, quæ tamen noſtris Compilationibus inſerta non eſt, ſed reperitur in Actis Conciliorum Collectionis Harduini præfatæ, *Tom.* VI. *part.* 2. *pag.* 1838. Ea vero ſic habet: *Ex præſentium latoris confeſſione percepimus, quod cum ipſe quamdam alterius Uxorem in adulterio polluiſſet, pœnitentiam inde ſuſcepit. Sed poſtea in eumdem incidit, Diabolo inſtigante, reatum; ac eamdem Mulierem, Viro defuncto, ſibi in Matrimonium copulavit, eamque aſſerit in præſenti pro Conjuge retinere.*

Super his autem cum Alexandri judicium requireretur; reſpondit, non (quod tu quidem velles) matrimonium, ratione adulterii, invalidum fuiſſe, ſed nullitati obnoxium fore, ſi machinatio, aut promiſſio nuptiarum interveniſſet. *Verum quoniam Nos de ſalute Animarum ipſorum ſollicite compellimur in Domino cogitare, Fraterni-*

tati

tati Tuæ &c. quatenus rem ipſam diligenter inquiras, & ſi tibi conſtiterit, quod ille, vel illa, in mortem prioris Viri fuerit machinatus, vel ſi, eo vivente, fidem ipſi Mulieri dederit, ſe eam in Conjugem recepturum; eos non differas penitus ſeparare.

Neque hic ſiſtit Alexander, quin etiam dicere non omittit, quid juris eſset, ſi ſolum adulterium præceſſiſſet; tunc enim nequaquam matrimonium irritum fore declarat; (quod utique non taceret, ſi hujuſmodi diſciplina eo tempore viguiſset; quemadmodum ſupra de eo matrimonio pronuntiaverat, in quo ad crimen adulterii acceſſiſset machinatio, aut promiſſio futuri conjugii;) ſed jubet procedi in cauſsa ſecundum Canonicas regulas: *Quod ſi neutrum iſtorum conſtiterit, in cauſsa ipſa juxta Eccleſiaſticam conſuetudinem, & Canonica ſtatuta procedas.* Si autem quæſieris quidnam hac de re conſuetudo Eccleſiaſtica, & Canonica ſtatuta decernerent; reſpondemus, ſatis probabile videri, reſpexiſse Alexandrum ad Concilii Toletani VI., anno ſexcenteſimo trigeſimo octavo celebrati, conſtitutum, quod extat *Can. de his 33. quæſt. 2.*, & in quo præſcribitur methodus cum iis ſervanda, qui poſt pœnitentiam publicam peractam, in idem recidenrent crimen, pro quo ſubjecti fuerant pœnitentiæ. Canonem hunc, cum tibi vacaverit, legere poteris, atque perpendere; ſed fruſtra in illo quæras nullitatem matrimonii inter Adulteros ipſo jure ſtatutam; deficientibus aliis irritantibus circumſtantiis, a Nobis pluries memoratis.

Attamen, quod ibi ſtatutum non reperitur, alibi te ſine ullo labore inveniſſe affirmabis, in Noſtra nempe Collectione Gregoriana ſub Titulo ſuperius allato, *De eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium, Cap. propoſitum*, quod eſt ipſius Alexandri III., ubi ſic legitur: *Licet autem in Canonibus habeatur, ut nullus copulet in matrimonio, quam prius polluerat adulterio, & illam maxime, cui fidem dederat, Uxore ſua vivente, vel quæ machinata eſt in mortem Uxoris;* & quidem validum tibi argumentum dices ſuppetere in ea voce *maxime*, qua indicari videtur nullitas matrimonii inter Adulterum, & Adulteram, (de quo Pontifex in ſuperioribus locutus erat,) etiam non concurrente machinatione, nec data fide futuri matrimonii.

Forte putabis, Nos, adverſus hæc reſponſionem Noſtram comparantes, grammaticalem controverſiam tecum agitare velle de ſignificatione illius verbi *maxime*; eaque de re a Nobis conſultum iri libros veterum Canoniſtarum, præſertim Abbatis, qui in citat. *Cap. Propoſitum* audacter ſuſtinet vocem illam *maxime*, in relato Textu, æquipollere adverbio *ſolum*. Verum ſi ita de Nobis opinatus fueris, haud ægre feras Nos tibi reſpondere, non ſatis tibi notum eſſe morem, animumque Noſtrum; Nos enim in veritatis inquiſitione, nequaquam hujuſmodi nugis, levibuſque fundamentis innitimur, & quæſtiones inutiles prorſus averſamur.

Itaque reſpondemus, veram Alexandri Pontificis mentem, circa ea, de quibus nunc agimus, minime eruendam eſſe ex aliquibus verbis, quæ ipſi excidere potuerunt, dum aliam omnino quæſtionem definiret. Sed videndum eſſe potiſſimum, quid ipſe ſcripſerit, cum data opera eam petractaret quæſtionem, quam præ manibus habemus. Porro Alexander in citat. *Cap. Propoſitum* reſpondet Abbati Sancti Albani, qui ab ipſo quæſierat, quidnam ſtatuendum eſſet de quodam homine, qui, vivente Uxore ſua, alteram ſibi matrimonio copulaverat, inſciam conjugii, quo is adſtrictus erat, & filios ex altera illa procreaverat; Uxore vero defuncta, renuebat cum prædicta Muliere permanere, ſub obtentu, quod invalidum cum ipſa matrimonium contraxerat, legitima Uxore adhuc ſuperſtite. Pontifex ergo cum eam circumſtantiam magni æſtimaret, quod ſcilicet *præfata Mulier erat inſcia, quod ille aliam Uxorem haberet viventem*, nec æquum cenſeret, prædictum Virum, qui ſcienter contra Canones venerat, lucrum de ſuo dolo reportare; ſtatuit, ut, ſi quidem ipſa Mulier id poſtularet, divortium inter eos fieret; non vero, ſi, volente Muliere in hujuſmodi connubio perſeverare, Vir peteret ab ea ſeparari.

Quæſtionem hanc definiendam ſumpſit Alexander in citat. *Cap. propoſitum*; atque ita definivit, ut præcipuam æquitatis, prudentiæque rationem ab illo habitam eſſe dignoſcatur; eaque definitio unice eſt attendenda. Si autem, dum Legiſlator de principali argumento verba facit, quidpiam ab ipſo extraneum minus recte dictum eſſe comperiatur, minime debet enuntiatio haud ſatis accurata, aut Legiſlatori vitio verti, aut in veritatis præjudicium trahi; neque poteſt pro regula juris id accipi, quod ſic ab eodem Legiſlatore, veluti prætereundo, dictum fuiſse apparet; præſertim cum ipſe, opportuniore occaſione oblata, judicium ſuper eadem re aperte declaraverit.

Nos autem in hoc præciſe caſu verſamur. Idem nimirum Alexander, cui in cit. *Cap. Propoſitum*, ea verba exciderunt, quibus, ut tibi viſum eſt, negavit, validum Matrimonium eſſe poſſe inter Adulteros, defuncto legitimo Conjuge, etiam abſque aliis irritantibus circumſtantiis; Idem, inquam, in alia ſua Decretali, quam ex Collectione Conciliorum Harduini ſupra retulimus, cum directe ab eo quæreretur, an nullum cenſendum foret hujuſmodi Matrimonium; nullum illud eſſe reſpondit, ſi machinatio, aut nuptiarum promiſſio intervenerint: iſque Pontifex hoc ipſum firmat in *Cap. ſuper eo: de eo, qui duxit in Matrimonium &c.* ubi ſic habet: *Super eo vero, quod de latore præſentium tuis Litteris quæſiviſti; an liceat cum ea ſibi Matrimonium contrahere, quam, alia ſua Uxore vivente, ſibi de facto Matrimonio copulavit; tuæ ſollicitudini duximus reſpondendum, quod ſi Adultera eſt in mortem alterius aliquid machinata, ſive iſte fidem dederit, quod eadem defuncta, hanc eſſet ducturus, ſecundum Canones ab ejus conſortio perpetuo prohibetur; & hæc prohibitio perpetuo eſt obſervanda.* Quibus verbis: *perpetuo prohibetur*, &, *prohibitio perpetuo eſt obſecranda*, pro ea, qua polles, Canonum ſcientia, plane intelligimus, impedimentum deſignari, quod a Doctoribus dirimens appellatur, illudque, per hujus Decretalis contextum, ad caſum præcedentis machinationis, aut pacti connubii coarctari.

Supereſt nunc, ut, licet prolixior jam hæc Epiſtola evaſerit, quam Nobis initio propoſitum fuerat, aliqua tamen addamus, quæ adhuc legere non graveris, quemadmodum præmiſſis huc uſque animum patienter adhibuiſti. Nec enim, levioribus prætermiſſis, quidquam a Nobis præteriri decet ex his, quæ in Litteris Fraternitatis Tuæ gravioris ſunt ponderis, & momenti.

Legitimationem Prolis ex Soluto, & Soluta procreatæ, quæ fit per ſubſequens Matrimonium, ex Sacramenti virtute derivandam eſſe putas, eodem Alexand. III. auctore, qui ait: *Tanta eſt enim vis Sacramenti, ut qui antea ſunt geniti, poſt contractum Matrimonium habeantur legitimi.* Unde arguis, quod, ſi iſti ex vi Sacramenti legitimantur, nihil obſtat, quominus filii pariter ex adulterio ſuſcepti, tanti Sacramenti virtute, legitimi evadant.

Verum ubi a te legitur: *Tanta eſt vis Sacramenti*, Nos legimus, *Tanta eſt vis Matrimonii*, quemadmodum ſcriptum eſt in Decretali Alexandrii III. *Cap. Tanta. Qui filii ſint legitimi.* Quod ſi ad integram Decretalem, quæ apud Harduinum eſt, de more provoces; rogamus, ne te pigeat in marginem quoque oculos conjicere; ibi enim, loco verbi *Sacramenti*, adnotatum reperies aliud *Matrimonii*. Nec aliter profecto res ſe habere poterat; vis enim, ac dignitas Matrimonii, qua Sacramentum eſt, in eo eſt poſita, quod gratiam ſanctificantem confert, quod unionem hypoſtaticam Verbi Divini cum humana natura repræſentat, itidemque illam, qua Chriſtus cum Eccleſia per gratiam conjungitur; non autem in eo ſita eſt, quod ſpuriam prolem legitimam efficiat. Neque enim hanc efficaciam Jeſus Chriſtus tribuit Matrimonio, cum illud ad dignitatem Sacramenti novæ Legis evexit; ſed id ab Eccleſia inſtitutum eſt, cui placuit, pro auctoritate ſibi conceſſa, ſtatuere, ut proles extra Matrimonium, non tamen ex adulterio, procreata, per ſubſequens Matrimonium legitima fieret.

Denique addis, magis abominatam Canonicis Legibus eſſe prolem inceſtuoſam, quam ſit proles adulterina, ideoque, cum illa interdum legitima fiat, hanc etiam pari, aut majori ratione legitimari poſſe. Porro legitimatur proles inceſtuoſa, ope diſpenſationis, quæ dicitur *in radice Matrimonii*. Ut autem obtineatur hujuſmodi diſpenſatio, quæ non ſine urgentiſſima cauſſa concedi conſuevit, requiritur, quod proles nata ſit ex copula non manifeſte fornicaria, ſed putative Matrimoniali, quodque impedimentum, quo Matrimonii nullitas inducta eſt, non a jure Divino, aut naturali, ſed a jure dumtaxat Eccleſiaſtico proveniat. Sicque, & non aliter, legitimatur proles inceſtuoſa, vigore diſpenſationis, quæ dicitur *in radice Matrimonii*. Tuum modo eſt hujuſmodi circumſtantias aptare ad legitimationem prolis ex adulterio genitæ, quod ſane opus ingenii Noſtri tenuitatem excedere fatemur.

Hactenus Fraternitati Tuæ ſatisfacere ſtuduimus, quoad Nobis licuit per anguſtias temporis, ut plurimum ſomno detracti; meram gerentes in hac Epiſtola, ut initio dicebamus, privati Doctoris perſonam. Nunc demum Epiſtolæ Noſtræ finem facientes, ſupremi Paſtoris partes reſumimus, ut Apoſtolicam tibi Benedictionem impertiamur; utque præterea admoneamus, quod, cum ea, quæ ad Nos ſcripſiſti a Juſto Henningo Boehemero, quantumvis nullam de eo mentionem feceris, ſis mutuatus, eaque deſcripſeris ex ejus Opere de Jure Eccleſiaſtico Proteſtantium *Tom. 1. pag. 287. & ſequentibus*, juxta tertiam Editionem anno 1730. Typis impreſſam; ſicuti laudabilis foret induſtria tua, ſi eo auctore uſus eſſes ad venerabiles Eccleſiæ Catholicæ doctrinas illuſtrandas, aut ſi ipſum in iis, in quibus Nobis adverſatur, con-

futare

fucare aggreſſus eſſes; ita reprehenſioni te obnoxium feciſti, dum illius Opus perlegere, atque etiam tacitus tranſcribere auſus es, ut ad impugnandas Canonicæ Juriſprudentiæ ſententias inter Orthodoxos communiter receptas, inſtructior accederes. At ne forte paterni hujus moniti libertatem in malam partem accipias, tibi perſuaſum volumus, non minus ſincero caritatis affectu Nos te complecti, ac Fraternitati Tuæ fauſta omnia ex animo adprecari.

Datum Romæ &c.

BULLA DECIMA TERTIA.

Super abuſu libelli Repudii Converſorum a Judaiſmo ad Fidem Catholicam.

Extat hæc Bulla in Tom. II. Bullarii ſub nu. XXXVIII. data die 16. Septembr. anno 1747. Pontificatus vero anno VIII.

Apoſtolici Miniſterii munus Nobis, licet immerentibus, commiſſum aſſidue Nos excitat, atque impellit, ut ſollicito ſtudio, ac vigili cura, abuſus, pravaſque conſuetudines, ſi quas in Eccleſia Dei, vel hominum infirmitate, vel malitia, certo novimus irrepſiſſe, Paſtoralis Providentiæ ſollicitudine compeſcamus, congruiſque adhibitis remediis, quo citius fieri poteſt, aboleamus.

Nuper quidem Nobis relatum eſt, certiſque probationibus manifeſto comprobatum, quod aliqui Hebræorum, qui ad Chriſtianam Fidem converſi uxorem habent renuentem Chriſtianam veritatem amplecti, minime dubitant, poſteaquam ejurata Judaica perfidia ſacro lavacro abluti ſunt, & ſollemni profeſſione ſe ad Chriſti Fidem adſtrinxerunt, reverti ſacrilego auſu ad Judæorum Caſtra, ſeu Vicum, vulgo *il Ghetto*, ibique Rabbinico ritu, Judaicis ſuperſtitionibus, damnandiſque obſervationibus, libellum repudii uxoribus concedere, vel etiam extra Judæorum domicilium, coram Notario, Teſtibuſque Chriſtianis, eumdem libellum repudii uxoribus dare, ut liberam eis nubendi alteri Viro poteſtatem faciant. Moyſes quidem in Deuteronomio *cap.* 24. ita ſcriptum reliquit: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet de domo ſua.* Utrum vero hæc dumtaxat indulgentia quædam fuerit ad majus malum evitandum, adeo ut qui daret, acciperetque repudium, liber quidem a pœna eſſet, non autem a culpa; an autem diſpenſatio potius eſſet a Deo conceſſa ob cordis Hebræorum duritiam, adeo ut qui libellum repudii mitteret, & quæ miſſum reciperet, & a culpa, & a pœna exemptus foret, eiſque minime vetitum eſſet ad aliud matrimonium valide, ac licite contrahendum procedere, diſſident inter ſe veteres, recentioreſque Theologi, cum alii primam, alii alteram opinionem ſequantur. Verum quidquid hac de re ſit, illud certum eſt, quod Redemptor Noſter Jeſus Chriſtus Dei Filius interrogatus quid cenſeret de libello repudii, quem Moyſes permiſerat, reſpondit, ut legitur in Evangelio apud Matth. *cap.* 19., & apud Marc. *cap.* 10. *Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras; ab initio autem non fuit ſic: dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui ipſam duxerit, mœchatur*: ſermonemque ſuum ita concluſit: *Quod ergo Deus conjuxit, homo non ſeparet*. Ex his autem verbis per legitimam conſequentiam inferunt Theologi, in præſentiarum non amplius licere Hebræis proprias uxores repudiare, neque per libellum repudii, matrimonii vinculum amplius diſſolvi, eo quod Jeſus Chriſtus illud ad ſuum primævum ſtatum redegit, nempe ad indiſſolubilitatem, non lege nova condita, ſed dumtaxat ſublata veteri indulgentia, ſeu diſpenſatione ſuper prædicta indiſſolubilitate conceſſa. Quæ cum ita ſe habeant, etiamſi repudium toleretur inter Hebræos conjuges, qui ambo in eadem Judaica perfidia permanent, certe ferri, ac tolerari nullo modo debet, ut Hebræus ad Fidem converſus, & ſacro Baptiſmate ablutus, libellum repudii uxori, quæ in Hebraica pervicacia remanet, judaico more, ac ritu concedat.

Quamobrem ut in poſterum omnia debito ordine, & laudabili modo, ac ratione fiant; volumus, ac decernimus, ut Hebræus ad Fidem converſus, ſi uxorem Hebræam habet, eam more ſolito interpellet, an etiam ipſa converti, & cohabitare velit ſine contumelia Creatoris: renuente autem muliere, liberum ei erit aliud matrimonium contrahere, juxta verba B. Apoſtoli Pauli *in Ep.* 1. *ad Cor. c.* 7.: *Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat; non enim ſervituti ſubjectus eſt Frater, aut Soror in hujuſmodi, in pace autem vocavit nos Deus*; ut bene jam ante animadvertit clar. mem. Prædeceſſor Noſter Innocentius III. in ſua Decretali, quæ incipit: *Quanto de divortiis*.

Quæritur a Theologis, & Canonici juris Conſultis, quando ſolvatur matrimonium contractum ab Hebræo cum Hebræa, quæ ſe convertere recuſat; & quando converſus novum matrimonium cum muliere Chriſtiana, & quando Hebræus cum Hebræa contrahere poſſit? Quod ad converſum attinet, quidam volunt, præcedens matrimonium diſſolvi quoad vinculum, ſtatim ac infidelis renuit Fidem Chriſtianam amplecti, aut intra terminum, ſeu temporis ſpatium præfixum in interpellatione, quæ illi facta eſt, nullum reſponſum præbet. Alii vero putant matrimonium ſolvi, quando converſus aliud matrimonium celebrat cum Chriſtiana: quæ opinio in præſenti communior eſt inter Theologos, & Canonici juris peritos, & in praxi eam ſequitur Congregatio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Decretorum Concilii Tridentini Interpretum. De ſolutione autem vinculi matrimonialis, pro eo, quod pertinet ad uxorem, quæ in Hebraica ſuperſtitione perſeverat, aliqui cenſent, quod ea in pœnam ſuæ perfidiæ ſemper illigata remaneat, neque aliud matrimonium contrahere valeat, donec & quouſque Maritus Chriſtianus factus vivit. Alii vero putant, nullo modo eam matrimonium celebrare poſſe, ſi Maritus converſus non adhuc ad alias nuptias tranſiverit: ubi vero converſus matrimonium inierit, permitti debere mulieri, ut idem facere poſſit, quia ſolutio matrimonii privilegium eſt conceſſum favore Chriſtianæ Fidei, quam ad Chriſtum converſus amplectitur; & ideo recte affirmari poſſe, datum eſſe directe, & per ſe fideli, indirecte vero, & per accidens infideli. Sed quidquid ſit de hujuſmodi controverſiis, quæ inter Theologos, & juris Canonici profeſſores diſceptantur, de quibus nihil Nos definire intendimus, ſingulas illorum ſententias eo loco, quo ſunt, relinquentes; cum Noſtra mens, & voluntas nequaquam ſit aliquid nunc definire de matrimonio, quod a muliere Hebræa contrahitur, poſteaquam nolle ſe Chriſtianæ Fidei nomen dare declaravit: ſed id ſolum Motu proprio, ex certa ſcientia, & plenitudine poteſtatis tenore præſentium volumus, & intendimus, ac jubemus, ut cum aliquis Hebræorum Chriſtianam veritatem amplexus fuerit, non prætermittatur interpellatio mulieri more recepto facienda, an velit, nec ne, ſe ad Chriſtum convertere, dummodo tamen ex aliqua gravi cauſſa, vel a Romanis Pontificibus Succeſſoribus noſtris, non cenſeatur hujuſmodi interpellatio omittenda, ut videre licet in Noſtra Conſtitutione: *In ſuprema*, data die 16. Januarii anno MDCCXLV. quæ eſt CXVII. *in Tom. I.* Noſtri Bullarii; immo expreſſe vetamus, prohibemus, ac interdicimus, ne Converſi quovis tempore, & quovis modo, ſive in Judæorum domicilio, nempe *Ghetto*, Rabbinico ritu, ſive extra, coram Notario, & Teſtibus Chriſtianis, libellum repudii uxoribus, quæ interpellatæ recuſant ſe convertere, aut, omiſſa vigore diſpenſationis ejuſmodi interpellatione, quia ex probabili conjectura creditum eſt, minime ſe ad Chriſti Fidem converſuras, dare, ſcribere, aut mittere audeant, & poſſint.

Et quoniam, ut plurimum contingit, ut leges debitam executionem non conſequantur, niſi Sanctio pœnalis contra eas tranſgredientes accedat; hac Noſtra in perpetuum valitura Conſtitutione, motu, ſcientia, ac poteſtate pari mandamus, ac præcipimus, ut omnia Tribunalia, ac Judices competentes, habita notitia, aliquem ex Hebræis converſis, poſt ſuſceptum Baptiſmum, libellum repudii intra ipſum Judæorum domicilium Rabbinicis ſuperſtitionibus adhibitis, uxori non converſæ dediſſe, ſtatim in eum ſine ulla cunctatione, tamquam in Judaizantem, ſolitis pœnis animadvertant; & inſuper contra ipſam Judæorum Univerſitatem in caſu prædicto procedant manu regia mulctam ab ea exigente centum ſcutorum aureorum, cujus tertia pars in præmium accuſatori tribuatur, quod vero ſupereſt, conceſſum, & addictum ipſo jure per hanc Noſtram Conſtitutionem intelligatur Piæ Domui Cathecumenorum in illis Civitatibus, in quibus ea reperitur; ubi autem hujuſmodi Catechumenorum Domus non extat, remaneat liberæ diſpoſitioni Epiſcoporum, & Ordinariorum; ut eam pecuniam pauperibus Chriſtianis pro eorum arbitrio, & conſcientia diſtribuant. Sin autem ad Tribunalium, ſeu Judicum competentium cognitionem pervenerit, quod Converſus libellum repudii extra Judæorum domicilium, ſeu *Ghetto*, dederit coram Notario, & Teſtibus Chriſtianis, pari modo eum tamquam Judaizantem debita pœna afficiant, minori tamen; qua plecti debet, qui intra ipſum *Ghetto* Rabbinicis ſuperſtitionibus libellum repudii ſcripſerit. Item procedatur contra Notarium Chriſtianum, & dictam Hebræorum Univerſitatem, ſine cujus ſcientia, & procuratione hujuſmodi damnabilia negotia non tranſiguntur, & pro rata parte mulctentur centum ſcutis aurei, exigendis, diſtribuendis, applicandiſque, ut ſupra dictum eſt; tum etiam Teſtes Chriſtiani pœna arbitraria, etiam corporis afflictiva, pro prudenti Judicum arbi-

arbitrio puniantur. Præterea, etſi libellus repudii, juxta hebraicum morem, ac ritum, ſolum a marito uxori mittatur, non autem permiſſum ſit uxori, ut illum marito præbeat, nihilominus, quia nobis compertum eſt, eſſe aliquos, qui exiſtimant etiam a muliere marito dari poſſe; ut omni in futurum dubitationi, ac quæſtioni, quæ exori poſset, occurramus, hac Noſtra præſenti volumus, ac declaramus, ut omnia, & ſingula, quæ a Nobis ſuperius de marito ad Fidem converſo, remanente ejus uxore in Judaica ſuperſtitione, diſpoſita, ac ſtatuta ſunt, etiam in caſu uxoris ad Chriſtum converſæ, remanente marito in infidelitate, locum omnino habeant, atque obtineant, & ab omnibus prorſus ſerventur, & cuſtodiantur.

Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apoſtolicis, dictis Hebræis, eorumve Univerſitatibus, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, decretis in genere, vel in ſpecie quomodolibet conceſſis, etiam ſæpius approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi alias pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & individua mentio habenda, ſeu quævis alia exquiſita forma ad hoc ſervanda eſſet, tenores hujuſmodi, nec non formas, & decreta in illis appoſita, ac ſi de verbo ad verbum insererentur, præſentibus pro ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis quoad reliqua in ſuo robore permanſuris, ad effectum præmiſſorum, ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus autem &c.

BULLA DECIMA QUARTA.

Ad Poloniæ Regni Primatem, Archiepiſcopos; & Epiſcopos: De conceſſione, & executione Diſpenſationum Apoſtolicarum ſuper impedimentis Matrimonii.

Extat hæc Bulla in Tom. II. Bullarii ſub num. LI. data die 8. Junii anno 1748. Pontificatus vero anno Octavo.

MAgnæ Nobis admirationis, nec minoris doloris cauſſa fuit, quod ex fide dignorum relatione, certiſque gravium Virorum Litteris accepimus, falſam quamdam in iſto Poloniæ Regno opinionem, & famam invaluiſſe; quod ſcilicet ab hac Apoſtolica Sede, cui Nos, licet immeriti, Divina ordinatione præſidemus, aliquæ diſpenſationes Matrimoniales conceſſæ, & miſſæ fuerint, & hactenus concedi, & mitti ſoleant, quibus ſublata ſint impedimenta Canonica Matrimonio legitime, aut valide ineundo obſiſtentia, licet contrahentium alter, vel etiam uterque, Hæreticam ſectam aperte profiteatur. Quod cum nonniſi per injuriam, & intolerabilem calumniam excogitatum ſit, atque diſſeminatum; Apoſtolici miniſterii Noſtri officio deeſſe Nos arbitraremur, niſi Vobis, Venerabiles Fratres, atque omnibus, ad quos hæ Litteræ Noſtræ perventuræ ſunt, teſtatum, ac maniſeſtum redderemus, quæ ſit in hoc rerum genere perpetua Apoſtolicæ hujus Sedis agendi regula, & conſtans conſuetudo; ſimulque Vos omnes, & ſingulos per iſtud Poloniæ Regnum, ſua ſemper fide, & religione commendatum, Ordinarios Præſules conſtitutos, enixe admoneremus, & per miſericordiam Dei obſecraremus, ut Litteras diſpenſationum Matrimonialium, quæ pro ipſius Regni Incolis ab hac Sede, & Curia mittuntur, & ipſi attente legatis, atque expendatis, & a veſtris quippe Vicariis, & Officialibus accuratiſſime conſiderari jubeatis. Nos enim pro certo habemus, idque mox planum facturi ſumus, ſi quid uſquam in hac parte peccatum eſt, non id factum eſſe Apoſtolicæ Sedis, ejuſque Officialium culpa; verum aut Ordinariis Locorum, aut eorum Miniſtris, qui tranſmiſſas diſpenſationum Litteras nec legere, nec ſatis penſare curarunt, omnino tribuendam eſſe.

Neque vero neceſſe habemus ea omnia in medium proferre, quibus luculenter demonſtrari poſſet antiquitas ejus diſciplinæ, qua ſemper Apoſtolica Sedes Catholicorum cum Hæreticis conjugia reprobavit. Sed aliqua dumtaxat afferre ſat erit, quibus oſtendamus, eamdem diſciplinam, ac regulam ad Noſtra uſque tempora conſtanter ſervatam, apud Nos, & Apoſtolicam Sedem non minus integram vigere, & religioſe cuſtodiri. Hoc eſt, quod de ſe ipſo, ſuiſque temporibus teſtatus eſt felicis recordationis Prædeceſſor Noſter Urbanus Papa VIII. in ſuis Litteris Apoſtolicis datis die 25. menſis Decembris anni 1624. quæ leguntur apud Cardinalem Albitium in Libro, cui Titulus *De inconſtantia in Fide cap. 37. num.* 217. ubi ita ſcribit: *Licet probe teneamus Catholicorum cum Hæreticis Matrimonia omnino fugienda eſſe, & quantum in Nobis eſt, a Catholica Eccleſia procul arcere intendamus.* Nec minus aperte ſententiam ſuam declaravit piæ memoriæ Prædeceſſor pariter Noſter Clemens Papa XI. in Litteris die 25. Junii anni 1706. datis, & editis in collectione ipſius Brevium, & Epiſtolarum Romæ vulgata Anno 1724. ubi *pag.* 321. ſic legitur: *Majoris momenti eſſe exiſtimamus, Eccleſiæ Dei, Apoſtolicæ Sedis, Prædeceſſorum Noſtrorum, & Sacrorum Canonum, a Catholicorum cum Hæreticis conjugio abhorrentium, regulas, niſi id totius Chriſtianæ reipublicæ bonum expoſcat, non tranſgredi*: & in aliis Litteris datis die 23. Julii Anni 1707. in eadem Collectione relatis *pag.* 391. *Eccleſia ſi quidem ab hujuſmodi conjugiis, quæ plurimum deformitatis, nec parum ſpiritualis periculi præſeferunt, abhorret.*

Sed & Noſtram hac de re judicium ſatis patere arbitramur ex Decretali Reſcripto auctoritate Noſtra edito die 4. Novembris Anni 1741., & impreſſo *Tom.* 1. *Bullarii Noſtri n.* 34. §. 3., cujus verba ſunt, quæ ſequuntur: *Dolens in primis quammaxime Sanctitas Sua, eos eſſe inter Catholicos, qui inſano amore turpiter dementati, ab hiſce deteſtabilibus Connubiis, quæ Sancta Mater Eccleſia perpetuo damnavit, atque interdixit, ex animo non abhorrent, & prorſus ſibi abſtinendum non ducunt; laudanſque magnopere zelum illorum Antiſtitum, qui ſeverioribus propoſitis ſpiritualibus pœnis, Catholicos coercere ſtudent, ne ſacrilego hoc vinculo ſe ſe Hæreticis conjungant, Epiſcopos omnes, & Vicarios Apoſtolicos, Parochos, Miſſionarios, & alios quoſcumque Dei, & Eccleſiæ fideles Miniſtros in iis partibus, Hollandiæ videlicet, & Belgii degentes, ſerio, graviterque hortatur, & monet, ut Catholicos utriuſque ſexus ab hujuſmodi nuptiis in propriarum animarum perniciem adeundis, quantum poſſint, abſterreant, eaſdemque nuptias omni meliori modo intervertere, atque efficaciter impedire ſatagat*; & quæ paullo poſt ſubjecta ſunt, ubi de jam contracto Catholicæ partis cum altera Hæretica connubio hæc habentur: *Id vero debere ſibi potiſſime in animum inducere Conjugem Catholicum ſive virum, ſive feminam, ut pro graviſſimo ſcelere, quod admiſit, pœnitentiam agat, ac veniam a Deo precetur, coneturque pro viribus alterum Conjugem a vera Fide aberrantem, ad gremium Catholicæ Eccleſiæ pertrahere, ejuſque animam lucrari; quod porro ad veniam de patrato crimine impetrandam opportuniſſimam foret, ſciens de cetero, ut mox dictum eſt, ſe iſtius Matrimonii vinculo perpetuo ligatum iri.*

His autem veluti fundamentalibus Apoſtolicæ Sedis regulis, ejuſdem agendi ratio conſtanti uſu recepta apprime reſpondet. Nam quoties ipſam adiri contingit, ſive pro obtinenda ſimplici facultate contrahendi Matrimonium inter perſonas, quarum altera hæreſim profitetur; ſive præterea pro obtinenda ſimul diſpenſatione ſuper aliquo gradu, aliove canonico impedimento, quod inter Contrahentes intercedat; neque licentia, neque diſpenſatio conceditur, niſi hac expreſſa lege, ſeu conditione adjecta, nimirum *abjurata prius Hæreſi*. Quin etiam recolendæ memoriæ Prædeceſſor Noſter Innocentius Papa X. ulterius progrediens, juſſit, & cavit, ne diſpenſationes hujuſmodi omnino concederentur, niſi per authentica documenta prius doctum eſset, Hæreticam labem a contrahente heterodoxo ejuratam fuiſse; quod teſtatum reliquit laudatus Cardinalis Albitius Congregationis Univerſalis Inquiſitionis tunc temporis Aſsenſsor, in ſupracitato Tractatu *de Inconſtantia in Fide cap.* 18. *num.* 44. Præfatus vero Prædeceſsor Clemens XI. in Congregatione Sancti Officii, coram ſe habita die 16. Junii 1710. mandavit inhiberi per Litteras Archiepiſcopo Mechlinienſi, ne ullas omnino licentias, aut diſpenſationes impertiretur pro Matrimoniis inter contrahentem Catholicum, & alterum Hæreticum celebrandis, niſi abjuratio Hæreſis reipſa præceſſiſset; Theologos autem, qui contra hujuſmodi praxim opinati fuerant, acriter admonendos decrevit, quemadmodum memoriæ prodidit bonæ memoriæ Vincentius hujus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Petra nuncupatus in ſuo Commentario ad Conſtitutionem XII. Joannis XXII. ipſius Operis *Tom.* 4. *pag.* 76. *num.* 14.

Quod ſi nonnulla inveniantur exempla Romanorum Pontificum, qui aut licentiam contrahendi Matrimonium, aut etiam diſpenſationem ſuper impedimento aliquo conceſserunt, non adjecta conditione de abjuranda prius Hæreſi, rariſſimas primum omnium dicimus hujuſmodi conceſſiones fuiſse, & quidem pleraſque earum pro Matrimoniis inter Supremos Principes contrahendis, nec niſi graviſſima urgente cauſsa, eaque ad publicum bonum pertinente, factas fuiſse; inſuper adjectas ſemper fuiſse opportunas cautelas, tum ne Conjux Catholicus ab Hæretico perverti poſset, quin potius ille teneri ſe ſciret ad hunc pro viribus ab errore retrahendum; tum etiam, ut proles utriuſque ſexus ex eo Matrimonio procreanda, in Catholicæ Religionis ſanctitate omnino educaretur. Deinde vero facile eſt agnoſcere, in iſtiuſmodi conceſſionum genere nullum errandi locum Executoribus ſuppetere, niſi ipſi aliqua in re ſcienter, & data opera officio

deeſse

deeſse velint. Denique ex hactenus dictis aperte conſtat, in omnibus caſibus, quibus facultates, aut diſpenſationes ab Apoſtolica Sede petantur pro Matrimoniis a Catholico Viro, aut Muliere, cum Hæretica Femina, aut Viro contrahendis; eamdem Apoſtolicam Sedem, ut ſupradiximus, hujuſmodi Matrimonia, niſi Hæreſis abjuratio præcedat, & ſemper improbaſse, ac damnaſse, & nunc quoque abominari, ac deteſtari.

Quoties vero diſpenſationes ex aliqua probabili cauſsa petuntur pro Matrimoniis, quæ quidem inter Hæreticos, ſeu cum altera parte Hæretica ſunt contrahenda, ſed id nequaquam in precibus palam exponitur, cum nequeant Apoſtolicæ Sedis Miniſtri, atque Officiales hoc divinando reſcire; ad obſtruenda obloquentium, & calumniantium ora, hoc innuiſse ſufficeret, quod nulla conceditur diſpenſatio, quæ alicui certo Executori directa non ſit, cui nimirum in mandatis datur, ut de omnium expoſitorum veritate cognoſcat, & diſpenſationem ipſam ſervatis ſervandis, effectum ſortiri faciat; Cumque huic ignorare non liceat, Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis ab Apoſtolica Sede improbari, & damnari, facile vero cognoſcere valeat, Hæreſis vitium, quo contrahentium alter inficitur, & de quo nulla habetur mentio in Litteris diſpenſationis, eidem Apoſtolicæ Sedi occultatum fuiſse; ad ejus officium pertinet hujuſmodi Litterarum executionem ſuſpendere, ejuſque ſuſpenſionis cauſſam Romano Pontifici, ejuſve Officialibus, ea, qua decet, reverentia per Litteras aperire; quemadmodum Prædeceſſor quondam Noſter Alexander Papa III., Ravennæ Archiepiſcopo faciendum præſcripſit in ſuis Litteris, quæ ad perpetuum vigorem in Decretalium Codicem relatæ ſunt *Cap. Si quando, de Reſcriptis;* ubi ſic legitur: *Qualitatem negotii, pro quo Tibi ſcribitur, diligenter conſiderans, aut mandatum Noſtrum reverenter adimpleas, aut per Litteras tuas, quare adimplere non poſſis, rationabilem cauſſam prætendas; quia patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris, quod prava Nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.*

Verum non hic ſiſtit Apoſtolicæ Sedis, ejuſque Officialium circumſpectio; ſi enim diſpenſatio, quæ pro removendo alicujus Matrimonii canonico impedimento ex aliqua rationabili cauſſa petitur, ad ejuſmodi Regiones pertinere dignoſcatur, in quibus Catholici cum Hæreticis mixti habitant; nec aliunde certo conſtet utrumque poſtulantem, ſeu eorum alterum Catholicæ Religionis profeſſorem exiſtere; præfati Officiales Pontificis mentem probe callentes, poſtulantem utrumque Catholicum eſſe ſemper præſumunt, ideoque eorum preces in Libello (*Supplicationem* appellant) Pontificis manu obſignando his verbis exponunt: *Cupiunt Oratores præfati, qui Orthodoxæ Fidei cultores vere exiſtunt, & ſub obedientia S. R. E. vivunt, vivereque, & mori intendunt &c.* quibus conſonant alia verba, quæ in parte conditionali ad majorem cautelam apponuntur, nimirum: *Et dummodo Oratores præfati Orthodoxæ Fidei cultores vere exiſtant, & ſub obedientia S. R. E. vivant, vivereque, & mori intendant.*

Quibus prænotatis, jam id jure optimo quærimus: cum Litteræ diſpenſationum Matrimonialium ejuſmodi verbis conceptæ, eoque tenore expeditæ fuerint; ſi poſtmodum innoteſcat contrahentes Hæreticos eſſe, vel unum eorum Catholicum, alium vero Hæreticum; & nihilominus diſpenſatio executioni mandetur; cujus erit culpa, & quiſnam diſpenſationis in indignos profuſæ jure accuſari poterit? An is, qui bona fide, & opportunis cautelis adhibitis, adjectiſque legitimis conditionibus, illam conceſſit? an vero is, qui nulla conditionum hujuſmodi ratione habita, aut nulla de contrahentibus diſquiſitione præmiſſa, diſpenſationem ipſam, contra Concedentis voluntatem, indebitum effectum habere permiſit?

At dicet aliquis, non omnes Diſpenſationum Litteras iſtiuſmodi clauſulis munitas ſemper expediri; cum & in ipſum Poloniæ Regnum, paucis ab hinc annis, quædam diſpenſatio ab Urbe miſſa fuerit, quæ nullam hujus generis appoſitam conditionem præſeferebat. Hujus facti ſpeciem, quam Nos animo præſentem retinemus, non abs re erit hic explanare. Diſpenſatio erat ſuper ætate, favore cujuſdam Puellæ, quæ ſex menſibus minor erat duodennio, quod eſt in Feminis legitimum ætatis tempus ad Matrimonium ineundum. In ejus autem conceſſione expoſitum fuit, quod *malitia ita ſupplebat ætatem, ut de jure Matrimonium contrahere poſset*. Quapropter Declaratoria hæc potius dicenda erat, quam diſpenſatio; cum facultas contrahendi Matrimonium ante præſcriptum ætatis tempus, quoties malitia ſupplet ætatem, ab ipſa Legum, & Canonum diſpoſitione proveniat. Quinimmo Epiſcopi ipſi, & Ordinarii Locorum jure ſuo pronuntiare poſſunt ſuper ea quæſtione, quæ facti eſt; an ſcilicet malitia, ut aſſeritur, ætatem ſuppleat; & conſequenter Matrimonii contrahendi licentiam impertiri valent; neque neceſſe eſt Apoſtolicam Sedem adire, niſi pro majori actus ſollemnitate: & *ne de contractus Matrimonii hujuſmodi validitate propter minorem ætatem hæſitari contingat*; ut habet formula, quæ in concipiendis Litteris Declaratoriis ſuper minori ætate adhiberi conſuevit. Siquidem Canoniſtæ docent, cumulativum jus eſſe inter Apoſtolicam Sedem, & Judices Ordinarios, cognoſcendi, & pronuntiandi de hac re, an ſcilicet malitia ſuppleat ætatem; privativum vero Apoſtolicæ Sedis jus eſſe concedendi diſpenſationem ad contrahendum Matrimonium impuberi, qui per ætatem nondum conjugali copulæ maturus eſt, ſed tamen rationis uſu ita pollet, ut Matrimonii contrahendi vim, & naturam intelligat. Etenim ad validitatem Matrimonii, quemadmodum rationis uſus requiritur de jure naturali, & Divino, ita actualis ad conjugalem copulam potentia requiritur de jure poſitivo Canonico. Romanus autem Pontifex eſt ſupra jus Canonicum; at quilibet Epiſcopus eo jure inferior eſt, proindeque illius legibus derogare nequit.

Verum, omiſſa etiam quæſtione hac, an licentia contrahendi Matrimonium ante legitimum ætatis tempus, quando malitia ſupplet ætatem, diſpenſationis proprie dictæ, an potius Declaratoriæ vim habeat; adeoque utrum Gratiæ, an Juſtitiæ actibus accenſeri debeat; videndum præterea eſt, an in Apoſtolicis Litteris ſuper hac re conceſſis, quamvis ea verba, eæque conditiones minime legantur, quæ in aliis diſpenſationibus apponi ſolent, alia tamen adſint æquipollentia verba, quorum vigore hujuſmodi Litterarum Executor deputatus (ubi Contrahentium alterum, ſeu ambos, Hæreſis labe infectos eſſe, neque id concedenti narratum in precibus, nec alia via eidem compertum fuiſse, cognoverit) ab earum executione abſtinere ſe debeat. De hoc autem dubitari non poterit, ſi advertatur, quod poſtquam in hujuſmodi Litteris Executori demandatum fuit, ut *ſe de præmiſſis diligenter informet*, ac videat, *an vere, & legitime conſtet, in hujuſmodi impubere malitiam ſupplere defectum ætatis*; eidem deinde committitur, ut poſtulanti permittat, *dummodo nullum aliud ei obſtet canonicum impedimentum, Matrimonium cum aliquo Viro nullo ſibi jure prohibito, vel ex diſpenſatione Apoſtolica permiſſio, ſervata forma Concilii Tridentini, contrahere*; quibus ſane verbis Executori ea lex indicitur, ut minime ſinat hujuſmodi impuberem, diſpenſationis, ſeu Declaratoriæ effectu gaudere; ſi exploratum habuerit, ipſi in animo eſſe deteſtabiles cum Hæretico nuptias contrahere.

Jam vero longius proceſſit oratio Noſtra, quam Nobis hujus Epiſtolæ initio propoſitum fuerat; cujus rei tamen Nos minime pœnitet; Nobis enim ſummopere cordi eſt, maximeque intereſt Catholicæ Religionis, & Sedis Apoſtolicæ, ut factorum, rerumque veritas non ignoretur: neque falſi rumores adverſus Sacram Petri Cathedram diſſeminati fidem inveniant; ſi quæ autem contra Sacros Canones ullibi inordinate geruntur, eorum culpa in immeritos nequaquam transferatur.

Ut autem eo redeat Epiſtolæ Noſtræ finis, unde eadem initum deſumpſit; Tibi, Venerabilis Frater, ceteriſque iſtius Regni Ordinariis Præſulibus, iterum enixe commendamus, ut Apoſtolicas diſpenſationum Litteras, quæ Vobis pro executione diriguntur, & diligenter ipſi expendatis, & a veſtris reſpective Officialibus attente conſiderari jubeatis; neque etiam ſuperfluum exiſtimetis, ſi quid in ipſis abnorme, ac novi exempli adeſse videatur, de earum veritate, aut falſitate diſquirere; Multa enim malitia hominum eſt ſuper terram, nec Nobis reſcire datum eſt, uſque quo pertingere valeat falſariorum audacia. Porro ad aures Noſtras pervenit, quemdam fuiſse, qui ſublato gradus impedimento, Hæreticum Virum cum Muliere Catholica Matrimonio conjunxerit; cumque deinceps factum ſuum reprehendi comperiſset, non dubitarit aſſerere, ſe hac in re Apoſtolicæ diſpenſationis, quam ab Urbe accepiſset, auctoritate munitum fuiſse; cum vero ad producendas hujuſmodi diſpenſationis Litteras provocaretur, eas numquam edere potuerit, quia eas reipſa numquam acceperat. Verum Nos, de inclyta Polonorum Natione, quam Paternæ caritatis affectu complectimur, deque ſacris iſtius Regni Præſulibus, quos omnes, & ſingulos magno in honore habemus, favorabilius judicantes, improbum hujuſmodi ſcelus nequaquam iſthic admiſſum fuiſſe credimus. Tibi autem, Venerabilis Frater, Gregique Tibi commiſſo, Apoſtolicam Benedictionem ex animo impertimur. Datum &c.

BULLA DECIMA QUINTA.

De conceſſione, & executione Diſpenſationum Matrimonialium: altera Epiſtola ad Primatem, Archiepiſcopos, & Epiſcopos Regni Poloniæ.

Extat hæc Bulla in Tom. II. Bullarii ſub num. LIX. data die 8. Auguſti anno 1748. Pontificatus vero anno VIII.

AD tuas manus perveniſse ſperamus Epiſtolam Noſtram Encyclicam datam die 29. ſuperioris menſis Junii, de

de diſpenſationibus, quas pro contrahendo Matrimonio intra gradus jure prohibitos hæreticis Conjugibus conceſſiſſe, Apoſtolicæ Sedis Miniſtri falſo inſimulabantur. Attamen hanc aliam turſus ad te mittere cogimur; cum enim res, unde falſus ille rumor exortus eſt, in apertum educta ſit, eamque omnibus notam fieri oporteat, ex Noſtris ad eam animadverſionibus alii proficere, meliuſque in poſterum, quæ agenda ſunt, conſtituere poterunt.

Epiſcopus quidam iſtius Poloniæ Regni duobus Lutheranis Conjugibus, qui in ſecundo affinitatis gradu inter ſe conjucti erant, contrahendi matrimonii facultatem dedit. Rogatus, quo jure id feciſſet, an uti executor alicujus diſpenſationis, quæ conceſſa fuiſſet, vel a Noſtra Dataria, vel Pœnitentiaria, vel a Sanctæ Inquiſitionis Officio; namque hæ viæ ſunt, quibus hujuſmodi diſpenſationes a Sede Apoſtolica expediri conſueverunt; nullas ſe accepiſſe ingenue faſsus eſt, ſed feciſſe ea generali poteſtate reſpondit, quam ſibi, ut Epiſcopo in remotis degenti, Sedes Apoſtolica elargita eſt; factumque ſuum excuſavit more recepto ſuæ Diœceſis, & Prædeceſſorum ſuorum conſuetudine. Addidit etiam, ad id faciendum adductum fuiſſe ſpe, quam ipſi dederunt Conjuges, quamprimum ad Fidem Catholicam ſe converſuros; quod ſi intra debitum tempus minime adimplerent, ſe vi eos adigendi, cohabitatione prohibita, poteſtatem habere.

Ut ab hujuſmodi narrationis ſerie minime diſcedamus, in primis id compertum eſt, e noſtris Tribunalibus diſpenſationem ſuper impedimento affinitatis pro contrahendo Matrimonio inter duos hæreticos neutiquam emanaſſe. Epiſcopus eſt, qui conceſſit, affirmatque, feciſſe vi generalis cujuſdam facultatis, quam Sedes Apoſtolica impertiri conſuevit Epiſcopis, qui extra Europam, vel in remotis Europæ partibus conſtituti ſunt.

At quid dicendum eſſet, ſi facultas, de qua agitur, diſpenſandi in ſecundo gradu, non comprehenderet Matrimonia inter hęreticos contrahenda? Et quidem res ita ſe habet; etenim facultates, quæ dantur Europæ Epiſcopis, qui in dominio Catholicorum Principum poſiti ſunt, in hæc verba conceptæ ſunt: *Diſpenſandi in tertio, & quarto ſimplici, & mixto tantum cum pauperibus, in contrahendis: in contractis vero, cum hæreticis converſis, etiam in ſecundo ſimplici, & mixto, dummodo nullo modo attingat primum gradum, & in his caſibus prolem ſuſceptam declarandi legitimam.*

Prætereundum ducimus, in diſpenſatione, de qua agimus, & quæ ab Epiſcopo conceſſa, & a Nobis lecta eſt, nullibi ab ipſo expreſſum fuiſſe, quod diſpenſationem impertiebatur ex vi Apoſtolicæ facultatis; hac enim declaratione omiſſa, actus nullus, ac irritus efficitur; ut in earumdem facultatum formula aperte ſtatuitur: *& in diſpenſationibus hujuſmodi declaretur expreſſe, illas concedi tamquam a Sedis Apoſtolicæ Delegato: ad quem effectum etiam tenor hujuſmodi facultatum inſeratur, cum expreſſione temporis, ad quod fuerint conceſſæ; alias nullæ ſint.* Sed id ſolum ſciſcitabimur, ubinam contineatur facultas diſpenſandi in ſecundo gradu? Certe Nobis reſpondebitur, in verbis illis paullo ante laudatis: *etiam in ſecundo ſimplici, & mixto, dummodo nullo modo attingat primum gradum.* Nos ſtatim reponemus, ante ea verba hæc alia occurrere: *In contractis vero, cum hæreticis converſis &c.* Et ideo, cum facultates limitatæ ſint ad Matrimonia contracta, non autem contrahenda; ad hęreticos converſos, non autem ad eos, qui ſe convertendi ſpem faciunt: Sane unuſquiſque facili negotio, ictuque, uti dicitur, oculi, dignoſcere poterit facultatis abuſum in conceſſione diſpenſationis, quæ, ut diximus, in cauſſa fuit, cur ſiniſter rumor, & popularis obtrectatio adverſus Apoſtolicæ Sedis Miniſtros ſuſcitaretur.

Degunt quibuſdam in locis iſtarum Regionum Catholici cum Hæreticis mixti; palam inter ſe Matrimonia contrahunt; & nemo eſt, qui contrahentes corripiat, & puniat, aut illis adverſetur. Hoc autem poſito, qui fieri poteſt, ut hinc colligatur diſpenſationis conceſſio ſuper aliquo impedimento in hujuſmodi matrimoniis inter Catholicum, & Hæreticum, & multo magis inter duos Hæreticos, ut in ſpecie, de qua agitur, contigit? Tolerat quidem in aliquibus locis Apoſtolica Sedes matrimonia inter Catholicum, & Hæreticam, vel Hæreticum, & Catholicam, cum nequeat impedire, & Eccleſiaſtica quadam prudentia, ne majora mala enaſcantur, diſſimulat, ac tacet. At, quod Apoſtolicæ Sedis auctoritate gratioſa in hiſce matrimoniis diſpenſatio ſuper gradu, aut alio impedimento concedatur, fieri nunquam poteſt, niſi præcedat hæreſis abjuratio, juxta ejuſdem Sedis Apoſtolicæ diſciplinam a Nobis in præcedenti Epiſtola expoſitam, & juxta recenſita conceſſæ facultatis verba.

Sed reſpondetur: ab anterioribus Epiſcopis, qui eaſdem facultates iiſdem verbis conſcriptas habebant, quibus conceptæ ſunt illæ, de quibus quæſtio eſt, id peractum fuiſſe. Nos ignoramus, quid egerint Epiſcopi Prædeceſſores; id ſolum Nobis compertum eſt, quod, ſi diſpenſaverunt in matrimonio non contracto, ſed contrahendo, in matrimonio inter duos adhuc in hęreſi permanentes; perperam, ac male egerunt, grave admiſerunt peccatum, multorumque malorum reos ſe fecerunt, quia facultates eis conceſſas attento animo non conſiderarunt, ex quibus, veluti ex fonte, omnis delegata auctoritas dimanat.

At Nobis reponitur: quidquid factum eſt, ideo factum, quia Conjuges ſuam converſionem polliciti ſunt. Id autem, an verum ſit, paullo poſt videbimus. Interea ponatur revera Conjuges id promiſiſſe; quæritur, cum facultas a Sede Apoſtolica conceſſa præſcribat, ut diſpenſetur in ſecundo gradu cum Hæreticis jam converſis, quomodo Epiſcopus arbitratus ſit, ea ſe uti poſſe in diſpenſando non cum hæreticis jam converſis, ſed cum iis, qui ſolummodo converſionem promiſerant; cumque Sedes Apoſtolica hujuſmodi diſpenſationes, niſi converſione jam facta, ut late in Noſtra prima Epiſtola Encyclica demonſtratum eſt, concedere non ſoleat; quæritur iterum, quomodo ejus Delegatus in tantum auſum devenerit, ut cum iis, qui nudam promiſſionem ſe convertendi fecerant, diſpenſare non dubitaverit?

Additur demum: ſi fidei datæ Conjuges hæretici defuerint, acriter punientur, eiſque ſimul habitare interdicetur. Nos minime latet, diſcrimen, quod inter infidelem, & hæreticum intercedit: primum quidem ad amplectendam Fidem Catholicam, ad quam ſe per Baptiſmum minime obligavit, cogi non poſſe: e diverſo hæreticum, qui jam Baptiſmum ſuſcepit. At vero Nobis ignotum eſt, an uſu, & conſuetudine receptum ſit, ut hæretici ad Catholicam veritatem profitendam conſtringi poſſint in iis regionibus, in quibus a Principibus permiſſum eſt, ut commixti cum Catholicis vivant, eademque juris æquabilitate, & civili conſuetudine fruantur. Sed, quidquid de hoc ſit, illud neceſſarium eſſet oſtendere, quibus argumentis ac probationibus hæreticorum Conjugum promiſſio demonſtretur. In diſpenſatione enim hæc verba leguntur: *ob ſpem, quod ad Fidem Orthodoxam convertentur*: Spes autem a promiſſione omnino diverſa, & diſtincta eſt. Si quando autem de ſeparatione, ob fruſtratam ſpem a Conjugibus datam, agi vellet; cum res ſit de matrimonio contracto, non inter unum hæreticum, & alterum Catholicum, abſque alio impedimento, quam illo Religionis; ſed de matrimonio inito inter duos hæreticos in ſecundo affinitatis gradu conjunctos; locus non eſſet ſeparationi tantum *quoad thorum*, ſed etiam alteri *quoad vinculum*; quæ injungenda eſſet a Diſpenſante, publica Proteſtatione emiſſa, ſe nullo jure, atque auctoritate diſpenſaſſe, ac proinde diſpenſationem irritam, ac nullam fuiſse.

In priori Epiſtola Noſtra Encyclica ſcripta die 29. Junii admonuimus, ut ii, quibus executio diſpenſationum Matrimonialium, quæ in Urbe conceduntur, committitur, eas attente legant, & bene, ac diligenter perpendant. Nunc autem eadem repetimus, & inſuper addimus, ut legantur, & conſiderentur etiam facultates, quæ a Sede Apoſtolica conceduntur, priuſquam aliquis illis utatur, cum minime deceat, ut aliorum culpa, vel Sedi Apoſtolicæ, vel ejus Miniſtris vitio vertatur, & quod ab aliis peccatum eſt, crimini eis detur. Interea autem Tibi, Venerabilis Frater, & Chriſtiano Gregi tuæ curæ commiſso, Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ &c.

BULLA DECIMA SEXTA.

De Matrimonii validitate inter Virum Judæum, & Mulierem Hæreticam. Expenduntur Leges Hebræorum, & Leges Imperiales quoad Virum; Canones, & Eccleſiaſtica conſuetudo, ejuſque vis, quoad Mulierem.

Extat hæc Bulla in Tom. III. Bullarii ſub num. II. data die 9. Februarii anno 1749. Pontificatus vero anno IX.

Dilecto Filio Noſtro Henrico S. Mariæ in Porticu S. R. E. Preſbytero Cardinali Duci Eboracenſi nuncupato.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Dilecte Fili Noſter, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

Singulari Nobis conſolationi, & univerſis totius Urbis Ordinibus exemplo eſt illa tua, quam aſſiduam cernimus, & audimus; exercitatio in pietatis muneribus obeundis, iiſque in primis, quæ decent ordinem Sacerdotalem, quo tute a Nobis fuiſti in privato Sacello Noſtro initiatus. Judæum autem ad Catholicam Fidem accedere cupientem, cum ſis propediem Sacro Baptiſmatis lavacro expiaturus, mirifice hinc oſtendis ea verba te ſemper in mente gerere, quæ juxta Pontificale Romanum, in tui Conſecratione protulimus: *Sacerdotem enim oportet offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, & baptizare.*

At

At exorta, uti accepimus, hæc controverſia eſt, utrum ſcilicet, cum Hebræus e ſecta Proteſtantium uxorem duxerit, quæ aut hereſim ejuravit, aut ejurandæ parata eſt, utrum, inquam, initum antea Matrimonium, poſt ſuſceptum ab Hebræo Baptiſma, ſit iterandum. Te igitur hac Noſtra epiſtola certiorem facimus, ambos, poſtquam Catholicæ Fidei nomen dederint, per Baptiſmum alter, altera per hæreſis deteſtationem, rurſus eſse matrimonii vinculo conjungendos; nam quod ante inierant, irritum omnino fuit propter impedimentum dirimens, quod vocatur *diſparitatis cultus*. In qua re declaranda, ſermonem primo de Viro, tum de Muliere inſtituemus, diligenter inveſtigantes, an eorum uterque, dum connubium iniit, illius eſset impedimenti vinculo irretitus.

Initium igitur a Viro ſumimus, ac breviter indicamus quidquid hac in re tum Hebraica lege ſancitum, tum Principum decretis conſtitutum ſit; omiſſis Sacris Eccleſiæ Canonibus, cum nullo modo poſſint iis accommodari, qui numquam in ejus ſinum admiſſi ſunt. *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, judicare?* Sic S. Paulus epiſtola 1. ad Corint. c. 5. ſcripſit, cujus verba apte ab Urbano III. Prædeceſsore Noſtro ad rem Noſtram accomodata ſunt *cap. Gaudemus, de divortiis*.

Deuteronomii cap. 7. cautum eſt, ne Hebræis liceret cum iis feminis, quarum religio non eſset eadem, matrimonio copulari: *Non inibis cum eis fœdus, nec miſereberis earum, neque ſociabis cum eis conjugia; filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo.* Et lib. 1. Eſdræ c. 10. habetur, Secheniam cum eodem Eſdra publice conqueſtum de Hebræis eſse, qui uxores duxerant infideles, ibique legitur conſilium ab eo captum, quod his verbis exprimitur: *Vos tranſgreſſi eſtis, & duxiſtis uxores alienigenas, ut adderetis ſuper delictum Iſrael, & nunc date confeſſionem Domino Deo Patrum veſtrorum, & facite placitum ejus, & ſeparamini a populis terræ, & ab uxoribus alienigenis.*

Verum non videtur his ſacrarum Litterarum teſtimoniis adniti poſse impedimentum *diſparitatis cultus*, matrimonia dirimens Hebræorum cum mulieribus alienigenis. Primum quidem ſupradictus Deuteronomii locus *ad c. 7.* explicari commode de interdicto poteſt, quod illicita quidem ſint hujuſmodi matrimonia, non infecta, ac irrita. Hoc magis, magiſque confirmat, quod *lib. 3. Regum cap. 11.* legitur, jam lata ſcilicet Deuteronomii lege, Salomonem plures uxores duxiſse ex iis gentibus, cum quibus connubia habere prohibitum Hebræis a Deo fuerat; quas quidem non Concubinarum loco ab ipſo habitas fuiſse Sacer Textus indicat, cum ſeptingentas Reginas a trecentis Concubinis omnino diſtinguat. Accedit præterea Samſonis exemplum, qui Dalilam uxorem habuit ex Gigantum progenie ortam; & ſexcenta alia prætermittimus, quorum vim ingenue fatetur celeberrimus Theologus Dominicus Sotus *in 4. ſent. diſt. 39. quæſt. un. art. 1.*, licet is ſentire videatur, illa Deuteronomii verba de impedimento agere non impediente, ut inquiunt, ſed dirimente.

Deinde vero etſi Soti ſententia vera eſſet, tamen impedimentum dirimens non ad univerſos omnino populos pertinet, ſed ad ſeptem Nationes tantum, ideſt Hethæos, Gergezæos, Amorrhæos, Cananæos, Pherezæos, Hevæos, Jebuſæos, quæ ſcilicet Deuteron. *cap. 7.* exprimuntur; id vero nullo pacto ſufficit, ut impedimentum diſparitatis cultus in Hebraica lege inter Hebræos, & mulieres alterius cultus, & cujuſcumque Nationis ſtabiliatur, juxta egregiam S. Thomæ doctrinam, qui *in 4. ſent. d. 39. quæſt. 1. art. 1. Ad primum* ſic ſcripſit: *Dicendum, quod in veteri lege de aliquibus infidelibus erat permiſſum, ut cum iis poſſent inire conjugia, & de aliquibus prohibitum, ſpecialiter quidem erat prohibitum de infidelibus habitantibus in terra Canaam*, qui memoratas paullo ante gentes comprehendunt. Quod vero prædicta Lege Deuteronomii *ad cap. 7.* dumtaxat tenerentur terræ Canaam habitatores, non autem ceteri, licet addicti diverſæ penitus Religioni; id clare perſpicitur ex Cap. 21. ejuſdem Deut. ubi victoribus Hebræis conceditur, eam captivam uxorem ducere, cujus forma ipſis egregia videretur: *Et videris in numero Captivorum mulierem pulcram, & adamaveris eam, voluerisque habere uxorem, dormies cum illa, & erit uxor tua.* Quod quidem & S. Thomas animadvertit *loc. cit. in reſponſione ad ſecundum*.

Cum autem Eſdras filios Iſrael a mulieribus alienigenis ſeparaverit, non illud hinc ſequatur neceſse eſt, quod is nimirum Deuteronomii caput ſeptimum ita interpretatus ſit, ut ob diſparitatem cultus, irrita, infectaque matrimonia eſse juſserit; quinimmo illud in eam partem accipi poteſt, ut, manente eodem matrimonii vinculo, ſeparatio quoad thorum fieret: ita tamen, ut jure polygamiæ nubere liceret viris, nefas eſset mulieribus de thalamo cogitare, donec aut viri occumberent, aut ipſæ ad Judaicam accederent Religionem; ut ſapienter animadvertit inſignis Theologus Guilielmus Eſtius *lib. 4. ſent. diſt. 39. §. 3. verſ. Quod ſi dicas Eſdram.* Id etiam S. Auguſtini auctoritate confirmatur, qui *in lib. de adulterinis conjugiis cap. 18.* de matrimoniis ab Eſdra ſeparatis, tamquam de veris loquitur, licet non legitimis, utpote contractis Dei præcepto non ſuffragante.

Ex dictis liquet, incertum eſse, Lege Moſaica, matrimonia Hebræorum inita cum mulieribus exteris, & Religionis alienæ, haberi irrita opportere. Neque hinc argui poteſt, eadem Lege cautum fuiſse, ut viri hujuſmodi matrimonia ineuntes, ob diſparitatem cultus, dirimenti teneantur impedimento. Idem quoque ſentiendum de Principum legibus arbitramur; lex enim unica, quæ ad hanc rem pertineat, Theodoſii eſt, quæ incipit, *Ne quis*, ſub titulo Codicis *de Judæis*, cujus hæc ſunt verba: *Ne quis Chriſtianarum mulierem in matrimonium Judæus accipiat, neque Judææ Chriſtianus conjugium ſortiatur; nam ſi quis aliquid hujuſmodi admiſerit, adulterii vice commiſſi hujuſmodi crimen obtinebunt.* Verum duæ hic occurrunt difficultates: prima, quod hæc lex, utpote a laico Principe condita, nullam habere vim in matrimoniis debet; *Leges illæ quomodocumque intellectæ, non poſsunt præſcribere Eccleſiæ.* Sic Eſtius cit. loco ad §. *Si quis objiciat.* Gravior altera eſt; nam Theodoſii lege, Hebræi cum Chriſtiana matrimonium, ob ſceleris indignitatem, non quidem ut irritum, ſed ut adulterium, ſeveriſſime damnabatur; *Leges autem Imperatoris dicendum eſt, dicta matrimonia ut adulteria punire, propter gravitatem peccati, non propter nullitatem matrimonii.* Idem Eſtius.

Quamobrem ſi in matrimonio, de quo nunc agimus, impedimentum diſparitatis cultus interceſserit; inſpiciendum erit, an illi mulier obnoxia fuerit: quod ut cognoſcatur, diligenter eſt perſcrutandum, num Jure Canonico tale impedimentum decretum fuerit, aut communi Eccleſiæ Catholicæ conſuetudine ſtabilitum; Præterea: an mulier Proteſtantium hæreſi infecta hac conſuetudine teneatur? Nam ſi mulier cum fœdus iniit, dirimenti hoc impedimento detinebatur, hoc ſatis eſt, ut matrimonium irritum habeatur, directe quoad mulierem, oblique quoad virum; licet hic Superioris auctoritati, qui legem tulit, non ſit obnoxius: eo ferme pacto, quo ſi Princeps aliquis ſubditorum cum exteris commercium ſuſtuliſset, atque irrita declaraſset, ea, ſi forte fierent, inania haberentur, licet non uterque negotiatorum, ſed unus tantum eſset ſubditus Legiſlatori.

Nunc, ut propoſuimus, an impedimentum illud diſparitatis cultus Jure Canonico decretum fuerit, inveſtigemus. Verum facilis explicatio: Canones quippe a Gratiano collecti in *cauſſa 28. quæſt. 1.* revera fidelium cum infidelibus matrimonia prohibent, non ita tamen, ut eadem faciant irrita; & quamquam facerent, tamen cum Canones illi a Conciliis Provincialibus conditi fuerint, tantam vim obtinere minime poſsunt, ut iis Univerſalis Eccleſia obligetur; quamvis prædicti Canones in Gratiani decreto locum habeant, & illud opus juſsu Gregorii XIII. emendatum fuerit, ut in quibuſdam Noſtris Operibus jam in publicam lucem editis ſatis, ſuperque a Nobis probatum eſt.

Sequitur modo, ut cum impedimentum illud Jure Canonico ſtatutum non fuerit, perquiramus, an communi Eccleſiæ Catholicæ conſuetudine ſuſceptum, atque firmatum inveniatur? Qua quidem in re omnes ſentiunt, ob cultus diſparitatem irrita matrimonia eſse, non quidem jure ſacrorum Canonum, ſed generali Eccleſiæ more, qui pluribus ab hinc ſæculis viget, ac vim legis obtinet. Conſulatur Cardinalis Bellarminus *tom. 3. controverſ. de Sacramento Matrimonii lib. 1. cap. 23. verſ. Tertia propoſitio*: Eſtius *loco citato §. Si quis objiciat*: & Natalis Alexander *in Theologia dogmatica & moralis lib. 2. de Sacramento Matrimonii art. 8. §. Certum eſt*: recens Heminier *Tractatu de Sacram. tom. 3. pag. 477.* Item etiam *tom. 3. Conventuum Eccleſiaſticorum*, qui Pariſiis habebantur, cum ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopus eſset Cardinalis de Noailles *lib. 1. convent. 1. §. 3.* ubi hæc ſcripta ſunt: *Omnes ferme Theologi ſentiunt, numquam Eccleſiam Matrimonia Chriſtianorum cum infidelibus aliquo Canone vetuiſse, quo ea declaret irrita; impedimentum vero, quod a Religionis diverſitate procedit, ab uſu, conſuetudineque Eccleſiæ vim legis habente ſtatutum fuiſse.*

Reſtat denique expendendum, an mulier ex hæreſi Proteſtantium, dum Hebræo nupſit, hac lege univerſali, ut diximus, Eccleſiæ conſuetudine inducta obligaretur, quæ Chriſtianorum cum Ethnicis, aut Hebræis matrimonia propter diſparitatem cultus irrita eſse jubet. Hac vero in quæſtione non alio modo reſponderi poſse arbitramur, niſi videlicet, eam fuiſse id temporis obligatam. Hoc ſiquidem impedimentum non habet locum in matrimoniis eorum, qui haud ſunt baptiſmate initiati, licet falſam ambo religionem ſectentur: neque vim ul-

lam

lam habet in matrimoniis eorum, qui Baptiſma ſuſceperunt, etſi alter Catholicus, hæreticus alter fuerit, cum plane conſtet, illicita illa quidem, ſed rata eſſe. Illud autem vigere compertum eſt, in eorum conjugiis, quorum alter Baptiſmi eſt particeps, expers omnino alter, quamvis adhuc Cathecumenus eſſet, atque ad Catholicam fidem accedere ſtatuiſſet. Id confirmatur Textu *in Can. Cave* 28. *quæſt.* 1. ubi hæc habentur: *Si Chriſtiana ſit, non eſt ſatis, niſi ambo initiati ſint ſacramento Baptiſmatis*: & præter Sanctum Thomam *loc. cit. in reſponſione ad quintum*, & præter Sotum *loco ſuperius laudato §. Hinc ſit*, idem decernunt Pontas *in caſ.* 7. *ad verbum impedimentum diſparitatis cultus*, Juvenin *de Sacram. diſſ.* 10. *quæſt.* 2. §. 2. *verſ. Quæres utrum Cathecumeni*, Sanchez *de Matrimonio lib.* 9. *cap.* 12. *n.* 66., *& ſeq.* Clericat. *de Matrim. dec.* 26. *n.* 3. Cum vero hæc communis Eccleſiæ diſciplina nunc vigeat, eique, ut innuimus, mulier Proteſtantium erroribus addicta ſubjiciatur, neceſſe erit, ut matrimonii fœdus, quod cum Hebræo iniit, cum hic Baptiſmate ablutus minime fuerit, per impedimentum *diſparitatis cultus* irritum, infectumque habeatur.

At objicere quis forte poſſet, Baptiſmum, de quo nunc agimus, non quidem a Catholico, ſed a Miniſtro Proteſtantium collatum fuiſſe; mulierem vero, utpote hæreſi mancipatam, poſt ſuſceptum Baptiſma, extra ſinum Eccleſiæ Catholicæ fuiſſe, nec ideo ejus legibus obligatam. Sed hæc diluere facile poſſumus, ſi primo conſideremus, quod apud omnes conſtat: Hæreticus aliquem baptizando, ſi formam adhibeat, & materiam legitimam, ut in muliere, de qua ſermo eſt, peractum exiſtimamus, is Sacramenti charactere inſignitur; hac enim ratione, tamquam fundamento, & S. Auguſtinus, & veteres Patres innitebantur, ut Donatiſtas refellerent, qui contendebant, ab Hæreticis baptizatos rurſus eſſe baptiſmate initiandos.

Deinde id etiam compertum eſt, eum qui Baptiſma ab Hæretico rite ſuſcepit, illius vi Eccleſiæ Catholicæ membrum effici; privatus ſiquidem baptizantis error hac eum felicitate privare nequit, ſi Sacramentum conferat in fide veræ Eccleſiæ, atque ejus inſtituta ſervet in his, quæ pertinent ad validitatem Baptiſmi. Egregie hoc confirmat Suarez in ſua Fidei Catholicæ defenſione contra errores ſectæ Anglicanæ *lib.* 1. *cap.* 24., ubi probat Baptizatum Eccleſiæ membrum fieri; hoc etiam addens, quod ſi hæreticus, ut ſæpius accidit, infantem luſtret impotem ad fidei actum eliciendum, hoc impedimento non eſt, quominus ille habitum fidei cum baptiſmo accipiat.

Poſtremo exploratum habemus, ab Hæreticis baptizatos, ſi ad eam ætatem venerint, in qua bona a malis diſpicere per ſe poſſint, atque erroribus baptizantis adhæreant, illos quidem ab Eccleſiæ unitate repelli, iiſque bonis orbari omnibus, quibus fruuntur in Eccleſia verſantes; non tamen ab ejus auctoritate, & legibus liberari, ut ſapienter Gonzalez diſſerit *in Cap. Sicut, num.* 12. *de hæreticis*.

Hoc quidem in transfugis, ac perduellibus obſervatum videmus, quos leges civiles a fidelium ſubditorum privilegiis omnino excludunt. Leges quoque Eccleſiaſticæ privilegia Clericalia iis Clericis non concedunt, qui Sacrorum Canonum juſſa negligunt. Nemo autem ſentit, aut perduelles, aut Clericos Canonum violatores, ſuorum Principum, aut Prælatorum auctoritati non ſubjacere.

Hæc exempla, ni fallimur, pertinent ad quæſtionem: ut enim illi, ſic hæretici Eccleſiæ ſubditi ſunt, & legibus Eccleſiaſticis tenentur. Cum vero inter Eccleſiæ leges illa quoque recenſeatur, quæ matrimonia illorum, quorum alter rite baptiſmum acceperit, ſecus alter, rata non habet; in noſtra etiam quæſtione ſtatuendum erit, cum hæretica mulier baptiſmo initiata Hebræo nupſit, matrimonium illud pro irrito habendum eſſe. Conſulatur Anacletus *lib.* 4. *Decretal. tit.* 3. *de clandeſtina deſponſatione* §. 3. *nu.* 142. *& ſeq.*, qui prædictæ ſententiæ inhærens, matrimonia ab hæreticis inita ſtatuit eſſe invalida, ſi impedimentum dirimens ab Eccleſia ſancitum, aut univerſali lege, aut communi conſuetudine, quæ vim legis obtinet, intercedat.

At vero ne ſilentio aliquid diſſimulemus, fatemur allatas rationes ſufficere non potuiſſe, ut Matrimonia, quæ in Belgio, abſente Parocho Catholico, aut inter Hæreticos, aut inter Catholicos, & Hæreticos contracta fuerant, reſcinderentur, cum Noſmetipſi Decretum fecerimus die 4. Novembris 1741., quo ſtatuimus prima eſſe valida, ſecunda illicita, ſed non irrita; quamvis Concilium Tridentinum impedimentum dirimens, pro iis matrimoniis ſtatuerit, quæ poſt ejus promulgationem non coram Parocho Catholico, & duobus teſtibus contrahuntur. Nam ut ambiguitas omnis tollatur, ignorandum non eſt, in hujus controverſiæ inveſtigatione, quam *an.* 1741. explicavimus, Nos ipſos, & Noſtra, & multorum, quos conſuluimus, ſententia exiſtimaſſe, firmas, certaſque manere prædictas antea rationes, ſed ad rem, de qua agebamus, minime aptas eſſe. Ex veriſſimis ſiquidem argumentis, conjecturiſque probatum eſt, Concilium Tridentinum, cum novum illud dirimens impedimentum conſtituit, decretum ſuum ad ea matrimonia non extendiſſe, quæ diſceptationi a Nobis *an.* 1741. ſolutæ occaſionem dedere; ut commode colligi poteſt ex ſuffragiis Theologorum, & Canoniſtarum, qui hac de re ſcripſerunt, quæ Romæ in publicam lucem edita ſunt in Tomo unico foliorum Congregationis Concilii *an.* 1741. Quo quidem veritas ſuperioribus fundamentis fulta non infirmatur, ut eo plane modo, quo Epiſcopus, ſi nolit aliquando corrigere, aut punire Clericum, qui Canonum ſanctionibus non obtemperat, nec privilegiis fruitur; Epiſcopus, inquam, non dubitatur, quin alias, ſi velit, cum libere poſſit aut arguere, aut punire.

At objici adhuc poſse cognoſcimus, exiſtimandum eſſe, Eccleſiam noluiſſe impedimento diſparitatis cultus ea matrimonia ſubjicere, quæ ab hæreticis Proteſtantibus cum Hebræis contracta ſunt, in iis præcipue regionibus, ubi illud, de quo ſermo eſt, initum fuit; cum hoc impedimentum vim ex conſuetudine obtineat, nullamque in illis matrimoniis, nec in illis regionibus conſuetudinem hujuſmodi vigere compertum ſit.

Reſpondemus autem veterem hanc eſse quæſtionem, atque a Patre Leſſio tum excitatam, cum primum Japonenſes, & Sinenſes a falſorum Deorum cultu ad veri Numinis Religionem tranſierunt. Cum enim idem Leſſius aſsereret, nullam apud eos hujuſmodi eſse conſuetudinem, idcirco matrimonia ibidem inter baptizatos, & non baptizatos inita eſse rata exiſtimabat. Eadem controverſia diſceptata fuit ab illis, qui in Seminario Miſſionum Pariſiis degunt. Perlegere etiam fas eſt dubium a Patre Leſſio excitatum apud Verricellum *de Miſſionibus lib.* 3. *de legibus quæſt.* 79. *num.* 1. apud Dianam *in Edit. coordin. tom.* 6. *tract.* 1. *reſolut.* 13. ſub §. 2. apud Clericat. *dec.* 26. *n.* 23. Quod vero ab his, qui in Seminario Pariſiis degunt, diſcuſsum eſt, legi poteſt in citato *Conventu* 1. *de matrimonio*, cum Eccleſiam illam regeret Cardinalis de Noailles §. 4. Verum controverſiæ finis cum conſtitutus deinde fuerit, decernendo, conſuetudinem non ſuſceptam poſse id efficere, ut Sancta Sedes, cum cœperunt Sinenſes, Japonenſeſque Catholicam Fidem amplecti, Vicariis Apoſtolicis facultatem daret, qua ſuper impedimento diſparitatis cultus cum iis diſpenſaret, quemadmodum in prædicto §. 4. indicatur, & quemadmodum factum legimus in documento, quod eſt inter Conſtitutiones Apoſtolicas ad Miſſiones Sinarum, & Tunkini ſpectantes, Pariſiis editas *an.* 1676. *pag.* 38., & inter epiſtolas Card. d'Oſsat Pariſiis typis mandatas *an.* 1627. *ep.* 311., ubi refertur ampliſſima facultas Miſſionariis a Gregorio XIII. conceſsa, ut novos Chriſtifideles Provinciarum, Inſularumque Japoniæ impedimento illo ſolverent, & liberarent: cumque hujuſmodi remiſſio, niſi lex obſtet, non concedatur, ſatis ſuperque id eſt, ut clariſſime innoteſcat, nullius momenti eſse, quod de conſuetudine impedimenti diſparitatis cultus non adhuc ſuſcepta objiciebatur; cum potiſſimum peculiaris aſserta conſuetudo univerſali contrariæ conſuetudini cedere debeat.

Quamobrem ad propoſitum redeuntes, compertum habeas, quod poſtquam mulier hæreſim more ſolito in idoneo Tribunali ejuraverit; Tu vero Hebræum ſacro baptiſmate initiaveris, inter illos coram Parocho matrimonium erit iterandum, a Conc. Trident. præſcripta forma ſervata, cum Baptiſmi ſacramentum ſit janua ceterorum. Hic autem Nos finem imponentes Tibi, Dilecte Fili Noſter, Tuæque Regiæ Domui, ex animo Apoſtolicam Benedictionem impertimur.

Datum &c.

BULLA DECIMA SEPTIMA.

Sponſus Catholicis, qui in Fœderati Belgii regionibus, coram Civili Magiſtratu, aut Hæretico Miniſtro dumtaxat, mutuum conſenſum in Matrimonium de præſenti declararunt, quælibet conjugalis conſuetudo interdicta decernitur, donec Matrimonium ad formam Concilii Tridentini rite celebraverint.

Extat hæc Bulla in Tom. III. Bullarii ſub num. III. data die 17. Sept. anno 1746. Pontificatus vero anno VII.

Dilecto Filio Paulo Simoni a Sancto Joſeph, Carmelitæ Excalceato.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Dilecte Fili, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

REdditæ ſunt Nobis per Dilectum Filium, eumdemque primarium adminiſtrum Noſtrum, Silvium Cardina-

dinalem Valenti, veſtræ litteræ, quibus ſubortam inter vos in re gravis ſane momenti controverſiam expouitis, eamque judicio Noſtro ſubjicitis. Non poſſumus quidem non magnopere commendare propoſitum veſtrum, quo Sedem Apoſtolicam conſulendam cenſuiſtis, ejuſque definitionem expoſcendam, ut eam unanimi conſenſu amplectamini; quam ſi omnes, cum ſimiles emergunt quæſtiones, pari docilitate exquirerent, & ſequerentur, non tanta ſuccreſceret in dies, inter Evangelicos Operarios, opinionum varietas, nec doleremus aliquando, ob eorumdem in tradenda morum doctrina diverſas ſententias, in partes diſtrahi Chriſtianum populum, eamque ſcindi mentium, animorumque concordiam, quam Chriſtus Dominus Eccleſiæ ſuæ commendatam voluit uſque adeo, ut ea præſertim, quaſi teſſera, Diſcipulos ſuos cognoſcendos prædixerit.

Expoſuiſtis itaque Nobis, non raro iſtic contingere, ut Catholici Matrimonium inter ſe contracturi, Civilem adeant Magiſtratum, aut Hæreticum Miniſtellum, quibus ſe ſiſtere legibus Patriæ coguntur, & coram illis mutuum exprimant in Conjugium conſenſum, quem tamen poſtea renovare coram legitimo Miniſtro Catholico, & duobus Teſtibus, uti Tridentinum præcipit, aut omnino negligunt, aut in longum tempus differunt: interim vero, perinde ac ſi legitimi Conjuges jam forent, non dubitant omnem Conjugalem conſuetudinem inter ſe habere. Quæſiviſtis deinde, quid de illo conſenſu ſentiendum ſit, coram civili Magiſtratu, aut hæretico Miniſtello præſtito: num ſcilicet ſatis fuerit ad perficiendum Matrimonium validum, ſaltem in ratione contractus, quod alter ex vobis affirmat, alter inficiatur; etſi ad Sacramenti dignitatem non aſſurgat, quod nemo veſtrum in quæſtionem adducit; ſi enim res ita ſe haberet, uti primus exiſtimat, ſubſequens inter conſentientes copula, etiam ante renovatum coram Parocho Catholico conſenſum, omni flagitio vacaret, & ſuſcepta exinde proles, abſque ulla dubitatione, eſſet legitima reputanda.

Jam vero, ut poſtulatis veſtris breviter ſimul, & dilucide reſpondeamus, unaque controverſiam omnem judicio Noſtro præcidamus, ſic habete: Ubicumque promulgatum, & receptum ſit Concilii Tridentini Decretum *Cap. 1. Seſs. 24. de Refor. Matrim.*, ibi nulla prorſus, atque in omni ratione irrita eſſe conjugia, aliter quam coram alterutrius contrahentium legitimo Parocho, aliove Sacerdote Parochi vices agente, & duobus Teſtibus celebrata. Scimus profecto eſſe Theologos, qui in ipſo Fidelium Matrimonio Contractum a Sacramento ita dividunt, ut illum omnino perfectum quandoque conſiſtere credant, quin ad Sacramenti excellentiam pertingat; ſed quidquid ſit de hac opinione, quam Nos quidem nunc in medio relinquimus, ea certe, quod attinet ad rem præſentem, locum nullum ſibi vindicare poteſt apud eos, qui Tridentina lege obſtringuntur. Etenim qui præter formam a ſe præſcriptam, Matrimonium contrahere attentant, eorum Tridentina Synodus non Sacramentum modo, ſed Contractum ipſum irritum diſerte pronuntiat, atque ut ejus verbis utamur: *eos ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos eſſe decernit*. Quare, cum inter Catholicos in iſtis Provinciis degentes & promulgatum, & receptum jam fuerit illud Tridentini Decretum, quod ambo fatemini; perſpicuum eſt, Matrimonium ab ipſis invicem initum coram civili Magiſtratu, aut Catholico Miniſtello, & non item coram proprio alterutrius contrahentium Parocho, & duobus Teſtibus, neque in ratione Sacramenti, neque in ratione Contractus ſuſtineri, aut ullo pacto validum reputari poſſe. Neque vero rationes, propter quas valida pronuntiavimus Matrimonia, quæ aut ab hæreticis inter ſe, aut a Catholicis cum hæreticis, in iſtis fœderatis Provinciis contrahuntur, non ſervata forma Tridentini, aptari queunt Conjugiis inter ſe initis a Catholicis, quorum quilibet Tridentini Decreto ſe obſtrictum agnoſcit, ejuſque ſe auctoritatem ſequi profitetur.

Sciant itaque Catholici veſtræ curæ concrediti, cum civili Magiſtratui, aut hæretico Miniſtello Matrimonii celebrandi cauſſa ſe ſiſtunt, actum ſe mere civilem exercere, quo ſuum erga Leges & Inſtituta Principum obſequium oſtendunt; ceterum tunc quidem nullum a ſe contrahi Matrimonium. Sciant, niſi coram Miniſtro Catholico, & duobus Teſtibus nuptias celebraverint, numquam ſe, neque coram Deo, neque coram Eccleſia, veros, & legitimos Conjuges fore, nec, ſi interim conjugalem inter ſe conſuetudinem habuerint, eam gravi culpa carituram, Sciant denique, ſi qua ex hujuſmodi conjunctione orietur ſoboles, eam, utpote ex non legitima uxore natam, in oculis Dei fore illegitimam, & niſi conjuges conſenſum ex Eccleſiæ præſcripto renovaverint, illegitimam perpetuo futuram etiam in Eccleſiæ foro.

Erit porro officii veſtri, hæc omnia, cum commoda ſe obtulerit occaſio, atque ea, quam rerum circumſtantiæ vobis adhibendam ſuaſerint, circumſpectione, & cautela, ſingulis explicare prolixius, ſimulque omnes commonere, ut ſiquidem Regionis conſuetudini, & terreni Principis ſanctionibus obtemperare coguntur; faciant illi quidem, ſed Religione ſalva, potioreſque ducant ſanctiſſimas Eccleſiæ leges, quibus fidelium Matrimonia conſtringuntur. Illud præterea vobis curandum eſt, ne, etiamſi duo Catholici civilem illam, ac mere politicam coram hæreticis cæremoniam peregerint, nimium inter ſe familiariter agant, aut ſub eodem tecto in communi habitent, niſi ſe prius veris, & legitimis nuptiis, ex norma Tridentini, alligaverint; quamquam enim ea familiaritas eſſe poſſit ſine flagitio, flagitii certe periculo, & ſuſpicione non vacat: utrumque autem probis, & bene moratis Chriſtifidelibus cavendum eſt. Ad ejuſmodi porro evitanda pericula cognoſcimus, conſultius utique fore, ut Catholici, nonniſi Matrimonio jam antea in faciem Eccleſiæ inter ſe legitime celebrato, ad illam explendam civilem cæremoniam, ſæcularem Magiſtratum, ſeu hæreticum Miniſtellum adirent; ſed quoniam ex veſtris litteris deprehendimus, id non ſine periculo, & perturbationibus poſſe adimpleri, id ſaltem pro viribus ſatagite, ut, poſtquam Reipublicæ morem illi geſſerunt, non diu differant Eccleſiæ legibus parere, & conjugale fœdus juxta præſcriptam a Tridentino normam rite, & ſancte inire; & ſi quid tum ſuper hac re, tum ſuper aliis, quæ iſtarum Miſſionem reſpiciunt, Nobis ſuggerendum eſſe putetis, communicato inter vos conſilio, operam noſtram implorate, quam ſemper præſentem invenietis.

Epiſtola hæc Noſtra Tibi, dilecte fili, Paule Simon a Sancto Joſeph, inſcripta eſt: eam tamen volumus a Te communicari etiam dilecto filio Hadriano Auguſtino VVon-Duck Paſtori Leidenſi, cujus ſcriptum ſuper ea, de qua nunc agitur, controverſia, a ſupradicto Cardinali de Valentibus nobis oblatum libenter perlegimus.

Poſtremo vos hortamur majorem in modum, ut iſtam Dominici Gregis non contemnendam portionem ſedulo, ſicuti laudabiliter hactenus feciſtis, excolere, atque ad omnem pietatem informare pergatis; Vobiſque interim Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum &c.

SYNOPSIS OMNIUM INSTITUTIONUM, ATQUE DOCTRINARUM,

QUÆ A SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO BENEDICTO XIV.

In ſuis vel Edictis, vel Synodo Diœceſana editæ fueruntpro duobus ultimis Sacramentis, Ordine Sacro, & Matrimonio.

DE ORDINE SACRO.

I. Contra Lutherum, Illiricum, Kemnitium, alioſque Novatores, auctoritate potiſſimum Sacroſancti Tridentini Concilii probatur, Ordinem, ſeu verius, ſacram illam Cæremoniam, qua inaugurantur Eccleſiæ Miniſtri, cujus effectus eſt ipſe Ordo, eſſe verum, & proprium Novæ Legis Sacramentum. *Ex Synodo Diœceſana cap. 24. libr. 7. §. 2. in hoc Volumine appoſit. ad Tractat. 9. cap. 1. dub. 1. num. 2.* fol. 1.

II. Pendet adhuc ſub Judice lis: *utrum Ordines Diaconatu inferiores verum ſint Sacramentum?* quod, multis hinc inde collectis rationibus, atque auctoritatibus, & ex illis potiſſimum, quæ in utramque partem adducuntur potioribus, demonſtratur apprime. In hac autem tam difficillima, nondumque definita controverſia hortantur Epiſcopi, ne in ſuis Synodalibus inſtructionibus eos Sacrilegii indubitanter damnent, qui cum conſcientia peccati lethalis Ordines Diaconatu inferiores ſuſcipere non reformidant, juxta illud Navarri cap. 22. num. 18. *Durum quippe videtur damnare omnes, qui accipiunt eos* (de Ordinibus Minoribus loquitur) *non præmiſſa Confeſſione, vel ſaltem Contritione ſufficienti, quorum infinitus videtur eſſe numerus, quod tamen neceſſe eſſet facere, ſi eſſent Sacramenta vera, Gratiam conferentia ex Opere operato.* Ne autem Epiſcopi controverſiam hanc ignorare, aut decidere velle videantur; poterunt tutiori Edicto prædictos temerarios, & pervicaces homines hoc nomine Sacrilegos declarare, quod peccati ſorde contaminati, non vereantur immaculatis Chriſti carnibus veſci, & ſolum cavere debent ab alia adducenda Sacrilegii cauſſa, quod ſcilicet ad Sacramentum Ordinis ſic contaminati accedere præſumant. *Videre hæc poteris in Synod. Diœceſ. lib. 7. cap. 24. & in hoc Volum. appoſit. ad cap. 1. tract. 9. de Nat. & Inſtit. Ordinis, Dub. 2. num. 15.* fol. 3

III. Epiſcopatus veram retinet Sacramenti rationem, ſicut & Diaconatus, cum huic ab eodem Tridentino Concilio talis ratio tribuatur; alter vero juxta omnes Doctores veluti Sacerdotii ipſius extenſio, perfectio, & complementum cenſeatur. *Hoc idem ex Synod. Diœceſ. lib. 7. cap. 24. & in hoc Volum. appoſit. ad tract. 9. dub. 3. n. 25.* fol. 6

IV. In ſtabilienda Materia, ac Forma Sacramenti Ordinis, cum non omnes unanimiter conveniant Theologi, ſi agatur præcipue de Materia, ac Forma trium hierarchicorum Ordinum, Epiſcopatus videlicet, Presbyteratus, & Diaconatus; alii nempe eam conſtituunt in inſtrumentorum porrectione cum verbis huic porrectioni adjunctis; alii tam in porrectione inſtrumentorum, quam in manuum impoſitione cum verbis in utraque forma ab Ordinante prolatis; alii denique in ſola manuum impoſitione cum ei reſpondentibus verbis; neque generaliter in trina manuum impoſitione, ſed in ſecunda dumtaxat cum adjunctis precibus: ideo in caſu, quo quis horum rituum, qui ad materiam, vel formam pertinent, ſecundum varias Theologorum opiniones omiſſus in Ordinatione fuiſſet; v. gr. vel manuum impoſitio prima, vel adjuncta Oratio, aut Calicis cum vino, & aqua, & Patenæ cum Hoſtia traditio, aut unctio, aut denique manuum impoſitio poſtrema cum concomitantibus verbis: *accipite Spiritum Sanctum &c.* Epiſcopus admonetur, ut tantum ſuppleat, quod incaute prætermiſſum in Ordinatione fuiſſet, nihil vero umquam iterandum judicet, ne Sacramentum, quod in multorum ſententia cenſetur undique perfectum, iterationis periculo ſubjiciatur. *Vide hæc omnia fuſius pertractata in Lib. 7. Synod. Diœceſ. cap. 25. in hoc Volum. appoſit. ad tractat. 9. dub. 7. num. 66.* fol. 14

V. Spiritualia Exercitia ante Ordinationem ſingulis Clericis Ordinandis, in ſemoto aliquo loco, ubi ab omnibus curis, & occupationibus liberi, in ſalutaribus meditationibus, aliiſque ſpiritualibus exercitationibus toti verſentur, peragenda indicuntur. Ad hæc potiſſimum ſuadenda Exercitia tria præcipue concurrere videntur: primo exempla virorum ſanctitatis, ac virtutum fama perinſignium, inter quos D. Auguſtinus recenſetur, multorumque Pontificum Decreta, Alexandri potiſſimum VII., & Innocentii XI. de cujus voluntate hac in re iſta traduntur in litteris pluries editis poſt Synodum præſertim Farfenſem habitam a Cardinali Carolo Barberino pag. 805. *Sanctitas Sua præcipit omnibus, qui ad Sacros Ordines promovendi ſunt per decem dies ſpiritualibus Exercitiis ante ſacram Ordinationem vacare, & prorſus modo, qui Romæ Ordinandis præſcribitur in Conſtitut. 526. Alexandri VII.* Secundo utilitas, quæ in iis rite conficiendis maxima percipitur; ſic enim legitur apud Ludovicum Abelly Epiſcopum Ruthenenſem in ſuo Opere, quod inſcribitur Enchirid. Epiſcop. ſollicit. pag. 179. *& de iis quidem Ordinandorum Exercitiis, quæ Spiritus Sanctus ultimis hiſce temporibus ſuggeſſit, illud dicere ſufficiat, vix explicari poſſe, quam eximios, & uberes fructus producere ſoleant, ita, ut ſi eo, quo deceat, modo peragantur, ſapientiſſimorum, & in rebus Eccleſiaſticis expertiſſimorum virorum judicio, pleriſque aliis modis deficientibus, poſſint abunde ſupplere, quod experientia ipſa probatum eſt, & abunde probari poteſt.* Tertio denique pene univerſalis uſus in Italiæ Urbibus, ac adjacentibus Inſulis invectus diſciplinæ hujus ſervandæ. Quibus poſitis ſpiritualia Exercitia erunt, abſque ulla diſpenſationis ſpe, in Bononienſi Diœceſi potiſſimum peragenda, pro quibus, ut par eſt, adimplendis, & ſpatium decem dierum ſtatuitur, & locus, domus nempe Novitiatus PP. Societatis Jeſu, cum ſolutione ejus pecuniæ, quæ pro ipſis, diebus ſtatutis alendis, ſufficiens judicabitur: nihilque excuſationes proderunt vel debilitatis corporis, quæ ſi repugnabit Exercitiis vacare, & Ordinis muneri exercendo repugnabit: vel ipſa paupertatis ratio; fieri enim nequit, ut vitæ ſuſtentandæ impar judicetur Patrimonium, aut Beneficium, quod juxta legem ipſius Diœceſis obtinetur. *Hæc omnia, fuſiuſque, ac plurima eruditione expoſita ex Notificat. poſita ſub num. 16. Tom. 5. appoſit. in hoc Volum. ad Cap. 3. dub. 1. num. 4.* fol. 9

VI. Improbandus uſus illorum Epiſcoporum, qui ſolent, priuſquam ſacræ Ordinationis cæremonias incipiant, per Archidiaconum, aliumve publice denuntiare, ſe intentionem non habere ordinandi irregulares, cenſuris innodatos, carentes legitimo patrimonio, aut Beneficio, vel litteris dimiſſorialibus proprii Ordinarii. Quamvis enim hoc, ut præſumitur, ad terrorem fiat; innumeris tamen ſcrupulis, & animi anxietatibus occaſio præbetur: præterquamquod Epiſcopus ipſe Ordinans, ne gravis peccati reus fiat, tenetur abſolutam habere intentionem Ordinem conferendi homini præſenti, cui manus imponit, & cui conſuetam porrigit materiam. Potius itaque ad conſulendum conſcientiarum ſecuritati, & quieti, cavere debet Epiſcopus, ne ullus ad Ordines ſuſcipiendos admittatur, qui, diligenti præhabita inquiſitione, non fuerit dignus, & idoneus repertus, omnibuſque ornatus qualitatibus, quæ a Sacris Canonibus requiruntur. *Lege Cap. 26. Libr. 7. Synodi Diœceſanæ, & §. 17. Notific. 6. Tom. 2. appoſit. in hoc Volum. ad Tractat. 9. Cap. 3. Dub. 1. num. 5.* fol. 21

VII. Abbates quicumque, & quamtumvis exempti, nequeunt per Tridentini Concilii Decretum *ſeſſ. 23. cap. 10. de Reform.* primam Tonſuram, vel Minores Ordines cuiquam conferre, qui Regularis ſubditus ſibi non ſit,

ſit, ſed ſuis poſſunt ſolummodo ſubditis Regularibus conſerre, dummodo prius ab Epiſcopo benedictionem obtinuerint, quem ad ipſam obtinendam adire debent intra annum a die electionis propriæ.

In quæſtionibus inſuper: an Epiſcopi ſuis Subditis, atque Regulares Prælati Religioſis ſibi ſubjectis litteras dimiſſorias concedere valeant, ut primam Tonſuram, Minoreſque Ordines recipiant ab Abbatibus vel Regularibus, vel Sæcularibus, quibus virtute ſuorum privilegiorum jus eſt ſuos ſubditos Regulares ad eos promovendi: & an collatio Tonſuræ, Ordinumque Minorum facta ab hujus generis Abbatibus, perſonis in ſuis privilegiis minime comprehenſis ſit tantum illicita, an etiam invalida? Habetur pro deciſione quoad primam quæſtionem, quod Sacra Congregatio inhærens deciſioni, quæ a Sacra Rota emanavit, eſtque 985. *coram Serapbino* ſtatuerit, non poſſe ad prædictos Abbates litteras dimiſſoriales dirigi, neque iiſdem fas eſſe perſonis, quæ in eorum privilegiis expreſſæ non ſunt, etſi cum ſuorum Prælatorum dimiſſorialibus litteris ad ſe acceſſerint, primam Tonſuram, Minoreſque Ordines conferre ſub pœna ſuſpenſionis ab Ordinum collatione, tam ab Ordinantibus, quam ab Abbatibus, aliiſque Prælatis dimiſſoriales litteras concedentibus incurrenda. Quoad vero ſecundam vel Abbates prædicti nullo privilegio fruuntur primam conferendi Tonſuram, & Minores Ordines, aut privilegio potiuntur illos certo perſonarum generi conferendi. Si primum, nec licite, nec valide poſſunt quempiam ad primam Tonſuram, Minoreſque Ordines promovere; ſi alterum, illicite, attamen valide primam Tonſuram, ac Minores Ordines, aliis etiam conferunt, qui non ſunt inter perſonas in privilegio numeratas.

Per idem itidem Sacroſancti Concilii Tridentini Decretum oſtenditur Prælatis inferioribus tertiæ ſpeciei non competere de jure facultatem concedendi litteras dimiſſorias ſuis Subditis ſæcularibus, niſi hæc eis ex ſpeciali, diſtincto, Apoſtolico privilegio conceſſa ſit: itidemque demonſtratur apprime nullum inferri poſſe argumentum adverſus jam alibi prolatam propoſitionem de eodem inferiori Prælato tertiæ ſpeciei, qui Synodum cogere nequit, niſi Apoſtolico diſtincto privilegio donatus ſit. *Fuſe hæc omnia ex* §. 8. *cap.* 10. *lib.* 2. *Synod. Diœceſanæ appoſit. in hoc Volum. ad Tract.* 9. *cap.* 3. *num.* 29. fol. 25

VIII. Per omnes Catholici Orbis Eccleſias jam receptum viget adhuc, ac in ſuo permanet vigore Decretum Clementis VIII. quo potiſſimum ſtatuitur, atque decernitur, quod Superiores Regulares poſſint ſuo Subdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requiſitis Ordines ſuſcipere voluerit, Litteras dimiſſorias concedere, ſed ad Epiſcopum Diœceſanum illius Monaſterii, in cujus Familia ab iis, ad quos pertinet, Regularis poſitus fuerit: &, ſi Diœceſanus Epiſcopus adfuerit, vel habiturus tunc temporis non eſſet Ordinationes, ad quemcumque alium Epiſcopum, dummodo tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit examinetur quoad doctrinam; & dummodo ipſi Regulares de induſtria non diſtulerint conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus Diœceſanus vel abſuturus, vel nullas habiturus eſt Ordinationes. *Hæc omnia, pluraque etiam invenies in Notificat. poſita ſub num.* 3. *Tom.* 2. *appoſit. in hoc Volum. loco ſupra cit. ad num.* 30. fol. 27

IX. Circa Ordines *extra tempora* ex Apoſtolico privilegio recipiendos proponitur quæſtio: utrum pro feſtis diebus, ii intelligantur dies, quibus ab Eccleſia Officium duplex indicitur, etiamſi populus ſervilibus operibus non abſtineat; vel ii ſolummodo, qui tales in Catholica Eccleſia de præcepto proponuntur: eaque per Decretum Sacræ Congregationis reſolvitur eo, quo heic legitur, modo =

Brixienſ. Ordinationis.

Ut altercatio, quæ inter Magiſtros Cæremoniarum ſæpe orta fuit, ex hujus Sacræ Congregationis Oraculo dirimatur, Epiſcoous ſupplicat declarari =

An diebus feſtis duplicibus, non tamen de præcepto, poſſint Ordines Sacri conferri habentibus Breve diſpenſationis Apoſtolicæ ſuper interſtitiis, vel extra tempora?

Sacra &c. die 15. *Januarii* 1689. *reſpondit* Negative, *ſed tantum diebus ſeſtir de præcepto.*

Ex quo itidem recte colligitur nulla probari ratione, Epiſcopum vel debere, vel rite poſſe una ſolum die primam Tonſuram, Minoreſque Ordines, ac Subdiaconatum cuipiam conferre. *Vide Notificationem poſitam ſub numero* 18. *Libr.* 5. *in hoc Volum. appoſit. ad Dub.* 4. *Tract. ejuſd. num.* 36. fol. 29

X. Congruum eſt, magiſque ritui, qui in Romano præſcribitur Rituali conforme, primum, ut quantum fieri poteſt omnes Ordines intra Eccleſiam conferantur; nullum enim antiquitatis adeſt monumentum (ſi tempus perſecutionum excipias, quo integrum Fidelibus non erat, in unum locum congregari) ex quo comprehendatur, Sacros Ordines alibi, quam intra Eccleſiam fuiſſe collatos; plurima vero adducuntur in contrarium. Secundo, ut coram Divinis, & potiſſimum in Sacrificio Miſſæ conferantur. Quod autem congruum dicitur de Minoribus, de Sacris gravi eſt ex præcepto ſervandum; & ſi hoc aliter fiat, validam, ſed illicitam Sacra ipſa Congregatio generalis anno 1715. habita coram fel. rec. Clement. XI. Ordinationem ipſam pronuntiavit, ac ſuſtinuit; confirmavitque in facto ſententiam fel. rec. Innocentii XIII. in Congregatione generali habita die 5. Februarii anno 1722. dummodo ſic agens Epiſcopus, qui graviter in ſimili Ordinum collatione peccat, conſcientiæ ſuæ conſulat. *Vide* §. 3. *Cap.* 26. *lib.* 7. *Synod. Diœceſanæ appoſit. in hoc Volum. loco ſupracit. ad num.* 37. fol. 30

XI. Regularium plerique Concilii Romani auctoritatem aſſerunt, ut privilegium ſacros *extra tempora* recipiendi Ordines ſibi vindicent; potioribus tamen, evidentioribuſque fundamentis oſtenditur, neminem ex Regularibus ipſis, cujuſcumque ſit Ordinis, vel Inſtituti hoc privilegio gaudere, præter eos, qui poſt Tridentinam Synodum eam immunitatem, Sedis Appoſtolicæ beneficio, ſunt conſequuti, uti Patres Societatis Jeſu. A ceteris vero, & quibuſcumque Regularibus ad hoc, ut *extra tempora* Sacris initientur Ordinibus, ab Apoſtolica Sede ſingularem obtinendam facultatem, Clem. potiſſimum VIII. decreto, probatur. *Videre hoc poteris in Notificatione poſita ſub num.* 3. *Tom.* 2. *in hoc Volum. appoſit. ad Tract.* 9. *Cap.* 3. *Dub.* 5. *num.* 45. fol. 32

XII. Regulares ergo nihilo minus, quam Sæculares comprehenduntur in Interſtitiorum lege, ut in Cauſſa Mediolanenſi anni 1573.

Remiſſio autem Interſtitiorum non ad Regularium Præpoſitos Generales, aut Provinciales, ſed ad ſolum ſpectat Epiſcopum, uti ex Decreto Sacræ Congregationis die 17. Maji, anni 1593. Quoad cauſſas attamen ipſa remittendi Interſtitia, referre ſe debebit Epiſcopus ipſorum Regularium Præfectis, quibus & plenam adhibebit fidem, & eorum plane teſtimonium ſequetur.

Quoad vero tempus Interſtitiorum, eadem ſemper multis de cauſſis erit lex obſervanda, quæ a Sacroſancto Tridentino Concilio fuit ſancita, quamvis in Epiſcoporum arbitrio interſtitia ipſa quandoque remittendi relictum ſit; quotieſcumque præcipue idipſum cum neceſſitate, vel Eccleſiæ utilitate (quod ſano modo eſt intelligendum) videatur conjunctum. *Ex Notificat.* 17. *Tom.* 3. *appoſit. in hoc Volum. ad Tract.* 9. *Cap.* 2. *Dub.* 6. *num.* 54. fol. 34

XIII. Præterea firma admodum vetitum eſt lege, ne Minores Ordines, ſimulque Subdiaconatus uno, eodemque die Clerico cuilibet conferatur, quæcumque id in contrarium exigat urgentiſſima cauſſa, ſicuti ex ipſius Congregationis reſponſis ad Archiepiſcopum Calaritanum die 21. Februarii anni 1728. poteſt deprehendi; qui, cum poteſtatem ſibi fieri petiiſſet conferendi eadem die uni, eidemque perſonæ Minores Ordines, ſimulque Subdiaconatum, ut Clerici deinceps tali pacto obſtricti remanerent Eccleſiæ, nec integrum illis amplius foret, vel ad Sæculum regredi, vel vilibus vacare artibus, reſponſum habuit negativum ab ipſa Congregatione, quæ juri communi nullimode derogandum ad propulſandos abuſus cenſuit, qui aliis juris remediis coerceri poſſunt. *Idipſum ex* §. 7. *Notificationis* 18. *libri* 5. *in hoc Volum. appoſit. loco ſupracit.* fol. 35

Et in Capit. 67. *libr.* 7. *Synodi Diœceſanæ appoſit. ibid.* fol. 36

XIV. A Sacris recipiendis Ordinibus abſolute, ac perpetuo prohiberi nullo modo poſſunt Neophyti, vel ex Judæis, vel ab aliis cujuſcumque generis Infidelibus, ſive Mauri ſint, ſive Indi, ſive Nigri &c. deſcendentes: bene tamen admodum circumſpecte Ordinibus, cum cautela ſcilicet, & delectu, ſunt initiandi; ut ex Provinciali Synodo Mexicana lib. 1. tit. 4. §. 3. vel ex Concilio Nicæno Can. 2. ubi cum legatur: *nam &* *tempore opus eſt*; nullumque certum tempus hac de re ſit definitum a jure, id relinqui autumant Doctores in Epiſcopi arbitrio, cujus potiſſimum eſt perpendere an recenter ad Fidem converſi tantæ ſint virtutis, atque in Fide conſtantiæ, ut Eccleſiaſtica Miniſteria committi tuto illis valeant: quod idem de ipſis Neophytorum Filiis intelligendum, ſi experientia quandoquidem comperiatur, eos in Fide nutare. *Vide* §. 65. *Lib.* 7. *Synod. Diœceſ. in hoc Volum. appoſit. ad Cap.* 4. *Tract.* 9. *Dub.* 1. *num.* 6. fol. 36

XV. Illud improbatur, quod in nonnullis Synodis rigoroſe nimis aſſeritur de eo, qui cum peccati lethalis conſcientia ad Sacros ſuſcipiendos Ordines accedere audet; quamvis enim multis de cauſſis illicitum, turpeque credatur quempiam ullo etiam Minori Ordine initiari, qui gravis culpæ reatu ſe non ignorat obſtrictum; vixque a ſacrilegii culpa eximi poſſit, qui poſt ſuſceptum etiam Minorem Ordinem Sanctiſſimæ Eucha-

riſtiæ

riſtiæ ſit particeps: non bene tamen Sacræ videtur arridere Theologiæ abſoluta hæc objurgatio, cum adhuc in quæſtione, teſte Navarro, maneat, utrum in cujuslibet Minoris Ordinis collatione verum conficiatur Sacramentum. *Ex Libr. 7. Cap. 24. §. 1. Synod. Diœceſ. appoſit. in hoc Volum. loco citat. ad dub. 4. numer.* 30. fol. 39

XV. Vicarii Foranei, & Parochi ſtricte admodum tenentur, de Virtute, Moribus, atque Indole Ordinandorum teſtimonia obſignare; illique potiſſimum ſunt arguendi, qui temere, & inconſulto hujuſmodi ſcribunt teſtimonia, vel ea, quæ ignorant, affirmantes, vel rem propriæ opinioni contrariam aſſerentes, ne populi benevolentiam amittant, vel ne moleſtiam cuipiam inferant, vel denique ut aliorum voluntati, interpoſitis aliorum commendationibus, morem gerant. *Hæc, aliaque plura hujuſmodi legere eſt in Notificat. 5. Tomi 4. §. 5. & §. 22. appoſit. in hoc Volum. ad Tractat. 9. Cap. 4. Dub. 4. num.* 31. fol. 40

XVII. Multa exponuntur neceſſaria requiſita ad Minores, vel Majores ſuſcipiendos Ordines; ſuntque I. ut quicumque ordinari vult, alicui vel Eccleſiæ, vel Pio Loco adſcribatur, inſcriptumque in Schedula nomen illius Eccleſiæ producat, cujus aſſumit ſervitium. II. Ut Eccleſiis, quibus adſcribitur, vere inſerviat, ſciatque maxime decere, ſi ſaltem diebus Dominicis, & ſollemnibus, cum Altari miniſtraverit, Sacram Communionem perceperit. III. Ut Moralem præcipue Theologiam ſedulo percurrat, juxta illud Tridentini Concilii *ſeſſ. 23. cap. 14.... etiam ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac ad miniſtranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.* IV. Ut certiorem Epiſcopum faciat, ad Examen accitus, de proprio ingenio, & acquiſita doctrina: ſpecimenque det potiſſimum quantum in Latina Lingua profecerit, de qua præceptum habetur in Trid. Concil. *ſeſſ. 23. cap. 2.* V. Denique ut plane probet Ordinandus ſe nuſquam alicujus criminis reum coram Sæculari, aut Eccleſiaſtica poteſtate in jus vocatum fuiſſe. *Hæc, multaque alia ad meliorem Eccleſiaſticæ diſciplinæ directionem quam fuſiſſime exponuntur in Notificatione 2. Lib. 1. in hoc Volum. appoſit. ad Dub. 4. loci ſupra cit. num.* 37. fol. 42

Et in altera quæ eſt ſub num. 1. Tom. 3. appoſit. ibid. fol. ibid.

XVIII. Nemini Sacra conferenda eſt Ordinatio, niſi prius legitime conſtet, eum Eccleſiaſticum Beneficium, Penſiones, vel Patrimonium, quod ſibi ad victum honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere: cui veritati altera itidem videtur maxime conſona, penſiones ſcilicet, ac patrimonia ad Sacros obtinendos Ordines faciliorem ſternere viam, ſi nempe Eccleſiæ neceſſitas, & commodum id requirant, ut ex Sacroſancto Tridentino Concilio *ſeſſ. 21. cap. 2.* de Reform. *Patrimonium vero, vel Penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum. Ex Notificatione 6. Tom. 2. in hoc Volum. appoſit. ad Dub. 5. Cap. 4. num.* 42. fol. 45

XIX. Quanam autem de cauſſa Patrimonium, Penſiones, vel Eccleſiaſticum Beneficium, tamquam neceſſaria Concilium proponat ad hoc, ut quis Sacros rite Ordines ſuſcipiat, evidentiſſime oſtendit, quod additur ex Synodo Diœceſana deſumptum præceptum, prohibens potiſſimum, ne qui Eccleſiaſticis addicti ſunt Miniſteriis ſæcularem quamcumque curam, ſeu negotiationem adſumant. Quidquid autem hac de re in quæſtione poſitum olim fuerit: utrum ſcilicet Clericis liceret per aliam interpoſitam perſonam cambiis, alteriuſve generis negotiationi vacare; declaratum tamen edictumque fuit ab ipſomet Pontifice Benedicto XIV. in ſua Conſtitutione XIII. ne Clerici vel per ſe, etiam ſub alieni nominis velamine, vel per alios quacumque ex cauſſa negotiari umquam auderent, omnibus eos, qui ſic agerent, pœnis obnoxios declarans, quæ a Sacris Canonibus, & Conſtitutionibus Apoſtolicis ſtatutæ ſunt contra Clericos negotiatores. *Ex Synodo Diœceſan. lib. 7. Cap. 49. in hoc Volum. ibid.* fol. 46

XX. Quicumque Sacris vult Ordinibus initiari, vel Beneficio, vel Patrimonio provideri potiſſimum debet, iis tamen attentis conditionibus, quas breviter hic exponuntur.

Si ordinari vult titulo Beneficii, cui onera Miſſarum ſunt adjuncta, quibus Ordinandus debeat ſemper, niſi per ſe potuerit, per alium attamen indubitanter ſatisfacere; in Ordinarii erit arbitrio, & conſcientia dijudicare, utrum Beneficium idem ſic aggravatum, ad juſtum titulum pro Ordinatione componendum ſufficiat, nec ne, indole præſertim explorando ipſius Ordinandi, utrum nempe ſine debito cultu, ac religione ad rem divinam faciendam ſit acceſſurus eo ſolum fine, ut ſimul Beneficii oneribus ſatisfaciat, & emolumentis ſibi propoſitis non careat.

Si ante titulo Patrimonii: rejicienda ea omnia Patrimonia, de quibus haud certiſſime comperiatur, ea, vel de proventuum ſumma, vel de bono ſtabili, vel de certo fundo non conſtare; nullimode pro æquo Patrimonii titulo acceptando quidquid ex induſtria, vel bonis mobilibus, vel ingenii operibus provenire poteſt. Quod ſi Eccleſiæ neceſſitas, vel Ordinandi merita id exigant, poterit hoc permitti, ut nempe Beneficium, quamvis tenue, & pro Ordinatione non ſufficiens, tamen pro ſufficienti acceptetur, & valeat, dummodo ii præterea ei adjungantur proventus, quos ex tenui Patrimonio ſibi comparare quis poterit: eodemque modo valebit demandatum Capellaniæ munus, licet inter bona mobilia referatur, dummodo & ſummam a Synodo propoſitam exæquet, & qui nominandi jure potitur fidem ſuam, Ordinarii interpoſita auctoritate, exhibeat, eum, qui nominatus fuit, in munere eodem uſque ad ipſius vitæ finem functurum. Idem acceptabitur Patrimonium in aliquo, vel etiam in perpetuo cenſu conſtitutum, dummodo intra limites fiat a S. Pio V. præſcriptos, hac adjecta inſuper conditione, ut ſi debitor cenſibus iis diſſolvi cupiat, pecunia ipſa integra apud probum aliquem, & locupletem virum deponatur, in alios vertenda cenſus.

In Patrimoniis autem, quæ titulo caritatis ab aliquo conſtituuntur, cavendum potiſſimum ne cum fraude, aut forma invalida, de bonis, quæ ad vitam Ordinati honeſte ſuſtentandam non ſufficiant, vel alienari poſſint, ullo modo fiant, cum caſus hic fictitii Patrimonii inter ceteros in Bononienſi Diœceſi reſervatos ponatur, multæque propoſitæ fuerint tam Ordinanti, quam Ordinato Eccleſiaſticæ pœnæ.

Ordo vero Patrimoniorum rite conficiendorum hic erit: exponet Ordinandus una cum claro, apertoque vel Parentum, vel Donantis conſenſu, Bona ſua patrimonialia, conditionem, numerum, annuoſque fructus; totumque hoc negotium in publico Inſtrumento deſcribetur, ac in manu Eccleſiaſtici ſcribæ obſignabitur cum omnibus ſeu pactionibus, ſeu conditionibus, quibus ſub Patrimonii titulo bona ea conceduntur. Quod idem inſtrumentum Parochus per diem feſtum inter Miſſarum ſollemnia enuntiabit ad hoc, ut ſi quis compertum habeat, vel bona expoſita non eſſe ea, quæ dicuntur, vel onera in iis ineſſe, quæ declarata minime fuerint, vel pactiones, vel mutuus conſenſus cum fraude, aliaque hujuſcemodi interceſſiſſe, denuntiet: & ſi in duabus Parochiis bona Patrimonii ſint conſtituta, in utriſque Parochiis promulgationes hæ perficiantur, cum onere Parochis ipſis injuncto, ut ſi quid contra deprehenderint, de eo ipſo vel Ordinarium, vel Generalem Vicarium commonefaciant. Quod ſi nihil poſt promulgationes in contrarium prodeat, nihilominus juxta formulam jurisjurandi Ordinandus cum juramento teſtabitur, ea omnia bona in ſua revera eſſe poteſtate, ad neminem alium ſpectare, nulliſque oneribus eſſe obnoxia &c. quod idem juramentum edent Parentes, ſeu Donatores, & duo ſaltem teſtes probitatis fama ſatis cogniti, & de iis omnibus bene conſcii.

Sciendum inſuper Patrimonia ſine Ordinarii licentia nullo modo alienari, neque commutari, neque reſignari poſſe; idque ſi Ordinarii permiſſu fiat, declarandum ſemper hoc erit, eum ipſum Sacerdotem titulo illorum Bonorum ad Sacerdotium aſſumptum fuiſſe. *Hæc omnia adhuc fuſius ex Notificatione poſita ſub num. 6. Tom. 2. in hoc Volumine appoſita ad Dub. 8. Cap. 4. num.* 77. fol. 51

De quantitate autem proventuum, qui ad conſtituendum Patrimonium ſufficiens cenſeatur, cum nullo modo potuerit Tridentinum Concilium eam ad certam ſummam redigere, atque determinare, quæ a Regionum maxime pendet varietate: ideo tuto poterit Epiſcopum eam in Diœceſana ſua Synodo præfinire, atque ſtatuere. Quemadmodum in quæſtione: utrum in reſignatione Beneficii, in aliena Diœceſi obtenti, attendenda ſit ſumma præfinita ad normam taxæ Synodalis vigentis in Diœceſi Domicilii, vel in altera, in qua Beneficium eſt ſitum? hæc a Sacra Congregatione traditur regula: Si Beneficium continuam, atque perpetuam expoſcit reſidentiam, deſumenda erit ſumma a taxa Synodali preſcripta in Diœceſi, in qua Beneficium fuit acquiſitum; ſi ſecus, altera ſufficiet deſumpta in loco ubi Beneficiarius ordinarium domicilium habet. *Hæc, multaque alia, quæ ſcitu digna hac de re maxime videntur, legere erit in Synodo Diœceſana lib. 7. cap. 72. appoſit. in hoc Volum. ibid.* fol. 55

XX. Inter multa privilegia, quibus Clericali adſcitus militię maxime gaudet, numerandum primo *Privilegium Fori*, dummodo Clericus, vel Clericalem Tonſuram, ac habitum deferat, aut Eccleſiaſticum Beneficium poſſideat, aut in aliqua Schola, ſive Univerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad Majores Ordines ſuſcipiendos, verſetur. In diſputatione autem, utrum

vel Clerici, etiam Conjugati, tali gaudeant privilegio, vel Ordinarius jure ſuo uti poſſit in Clericos etiam conjugatos, reſponſum extat Sacræ Congregationis Epiſcopis favorabile diei 27. Martii, anni 1683. Quinimmo cum nihil frequentius, quam quod a Clericis Clericalis habitus dimittatur, & dimiſſus pro libito reaſſumatur; illum reſumentes, modo id non faciant in fraudem, ſive Celibes ſint, ſive Conjugati, ad priſtina reſtitui Clericalis ordinis privilegia, Sacra Concilii Congregatio pluries edocuit, ſignanterque in Nuſcana die 19. Decembris anno 1584. hiſce verbis; *Sacra &c. reſpondit, Clericum conjugatum, qui poſt dimiſſum habitum, & Tonſuram Clericalem deliquit, quamvis pro eo delicto in Curia laicali citatus, & in contumaciam condemnatus fuerit, ſi deinde, modo non in fraudem, reaſſumpto habitu, & Tonſura, & Eccleſiæ inſerviat juxta Decretum Sacri Concilii Cap. 6. ſeſſ. 23. non poſſe a Judice laico, propter idem delictum in carcerem conjici, aut perſonaliter diſtringi.*

Ad præcavenda autem inconvenientia plurima, quæ ex hac libera habitus, & Tonſuræ dimiſſione, & libera poteſtate utrumque Clericorum inſigne ad libitum reaſſumendi; adque evitandas contentiones omnes, quæ inter Eccleſiaſticam plerumque, atque Sæcularem poteſtatem hac de re excitabantur; integrum quamvis minime relictum ſit Epiſcopis jure ſuo Clericos ipſos ſpoliare, eoſdemque prohibere, ne reaſſumere poſſint, quandoque velint, Clericalem habitum abſque Epiſcopi ipſius licentia: alia tamen a Sacris Canonibus aperta eſt, tutiorque via, præcipiendo ſcilicet Clericis vel per Edictum publicum, vel per citationem ſingulis factam, ut incedant in habitu, & Tonſura, congruo tempore ad utrumque præſtandum præfinito, quo elapſo, trinaque admonitione præhabita contra inobedientes, & in ſua perſiſtentes contumacia ſententiam ferant, qua declarent, eos propria culpa juribus clericalibus excidiſſe, neque ullo modo deinceps reſtituendos fore ad privilegia, quibus ſe ipſos ſua pervicacia præbuerunt indignos. *Ex Synodo Diœceſana lib. 7. c. 66. & 67. in hoc Volum. appoſit. in Additione ad Tractatum 9. De Sacramento Ordinis.*

Privilegium hoc ad Eccleſiaſticam uſque ſeſe extendit libertatem, atque immunitatem. Quamobrem ad Eccleſiaſticum Forum omnes cauſſæ ſpectare dicentur, in quibus quocumque modo Eccleſiaſtici ipſi, vel Eccleſiaſtica implicari poſſunt, cujuſmodi ſunt cauſſæ univerſæ civiles, vel de Matrimoniis, vel de Beneficiis agentes; necnon de criminibus, quæ in perſonas, vel res Clericorum ſtatuuntur. Hinc eſt, quod in controverſia; an ſcilicet Eccleſiaſticus Actor, cum contra Sæcularem perſonam rem habet, ad Forum pariter Eccleſiaſticum Cauſſam deferre debeat, an vero Judicem forenſem pro voluntate ſua eligere poſſit? contra legem ipſam ordinariam, quæ præcipit ab Actore ſeligendum Forum, qui maxime conveniat reo, invaluit tandem mos, & controverſia tota per vim conſuetudinis dirempta eſt, quoniam ſi quando Actor in Cauſſa ſit Eccleſiaſticus ad eumdem Eccleſiaſticum Forum tenetur confugere, nec aliam viam ſuſcipere poteſt, niſi forte Epiſcopus permiſerit, ut ad Forum Laicum res deferatur. Et hic mos in Bononienſi præcipue Diœceſi maxime viguit, de quo ita teſtatur Alexander Ludoviſius Cardinalis, & Bononienſis Archiepiſcopus, in omnibus peritiſſimus, quæ ad Bononienſem ſpectare poterant Diœceſim, quique poſtmodum in Cathedra ſedit D. Petri ſub nomine Gregorii XV. die 28. Aprilis anno 1622. = *& pariter eam ibi extare conſuetudinem viderimus, quod in cauſſis civilibus Clerici Actores trahunt Laicos reos ad Forum Eccleſiaſticum.* Quapropter multæ canonicæ pœnæ ſtatuuntur tum adverſus eos, qui de Eccleſiaſtica juriſdictione per jocum, & ludibrium verba faciunt, tum adverſus alios, qui Eccleſiaſticæ ipſi juriſdictioni impedimentum aliquod interponunt; quod tunc contingere dicitur, quando quis revera impedit, vel impedire contendit, ne Eccleſiaſticum Forum non modo eas cauſſas cognoſcat, quæ ad ipſum unice referuntur, ſed alias pariter, quæ ad utrumque Forum ſpectare poſſe judicantur. In Litteris Apoſtolicis recol. mem. Gregorii XV. res hæc tota clarius adhuc explicatur, in quibus de illis potiſſimum agitur, qui Eccleſiaſticam immunitatem a Cardinalibus, Patriarchis, & Epiſcopis conſequuti ſunt, ſecus ac Clerici, Locaque Pia, quæ Fori Eccleſiaſtici beneficium obtinent, non quod ullo Cardinalium, aut aliorum privilegio, ac tutela gaudeant, ſed ob ea, quæ a Sacris Canonibus, Summiſque Pontificibus ſtatuuntur.

De hac autem Eccleſiaſtica Immunitate ſciendum præterea, ex Jure Canonico omnes reos, qui ad Eccleſiam, & Loca Sacra confugiunt, aſyli beneficio gaudere, nec ſine ſummo piaculo invitos abduci poſſe, niſi ea crimina per illos fuerint patrata, quibus aſyli privilegium ob rei magnitudinem, & gravitatem a Sacris Canonibus, Summiſque Pontificibus denegatur. Crimina autem, quibus immunitas denegatur, hæc ſunt:

I. Qui publice, & imprudenter aliena bona diripiunt; ita enim Canon: *niſi publicus latro fuerit &c.*

II. Qui nocturno tempore agros depopulantur, & Meſſes, fructuſque igne devaſtant: ſic quippe in Decretali: *vel nocturnus depopulator agrorum &c.*

III. Qui hominem in Eccleſia interficit, vel ita percutit, ut aliqua parte corporis ineptum efficiat: habetur ſiquidem apud Gregorium IX. (*cap. Immunitatem de Immunit. Eccleſ.*) *Homicidia, & mutilationes Membrorum in ipſis Eccleſiis, vel eorum Cæmeteriis committere non verentur.*

IV. Qui Sicario utitur, vel in domum ſuam excipit, ut alicui mortem inferat; ſic enim legitur apud Innoc. IV. *Cap. pro humanis de homic. in ſexto; ſit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus, tamquam Chriſtianæ Religionis æmulus a toto Chriſtiano populo perpetuo diffidatus.*

V. Qui aliquem per inſidias vita ſpoliaverit, qua in re jus Pontificium Exodi præceptum ſequitur (*cap. 1. de Homicid.*) *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.*

VI. Hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus: item Judæus, qui ſuſceptam antea Chriſtianam Religionem deſeruit, ex Joannis XXII. Decreto. *Ex ead. Notific. §. 3. in hoc Volum.* fol. 64

Hæc ipſa autem crimina, quæ Eccleſiaſtica privantur Immunitate per Conſtitutionem Gregorii XIV. clarius adhuc diſtinguuntur, & individualiter circumſtantiantur, ne ullus ſubrepat in intelligendis Sacris Canonibus, ſumorumque Pontificum mentibus error, & ſunt:

I. Fures publici, qui verbis his explicantur = *Si fuerint publici latrones, viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidiis aggrediuntur.*

II. Depopulatores agrorum, non ſolum ut in Canone ſi ſint nocturni, ſed generatim quicumque ſint.

III. Confirmavit etiam idem Pontifex hanc eamdem Immunitatis privationem contra homicidas &c. contra ſicarios, contra hæreticos &c. & eam extenſam voluit in eos etiam, qui aliquid contra ipſius Principis vitam molirentur = *aut læſæ majeſtatis in perſona ipſiuſmet Principis. Ex §. 4. Notificationis ejuſdem in hoc Volum. in eadem Additione.* fol. 64

Præterea hæc alia; cum ſemper graviora ſcelera magis in dies augerentur, adjuncta fuerunt crimina, quibus Eccleſiaſticam immunitatem denegandam maxime cenſuerunt fel. rec. Benedictus XIII., & Clemens XII. ut in eorum Conſtitutionibus clariſſime patet: ſuntque

I. *Qui confugientibus ad Eccleſiam vim inferunt, atque ipſos ab Eccleſia, aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt.*

II. *Interficientes Proximum ſuum animo præmeditato, ac deliberato.*

III. *Falſificantes Litteras apoſtolicas.*

IV. *Qui Montem Pietatis, aut ejuſdem generis alia loca adminiſtrant, furtum, aut falſitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus ſit.*

V. *Conflantes, adulterantes, vel tondentes quaſcumque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotieſcumque in loco, aut provincia, ubi crimen admittitur, liberum habeant uſum, & commercium, vel ipſas monetas conflatas, adulteratas, aut detonſas ſcienter ita expendere, & erogare præſumentes, ut fraudis conſcii, atque participes cenſeri poſſint.*

VI. *Qui ſub nomine Curiæ ſeſe introducunt in alienas domos, animo ibidem perpetrandi rapinas, eaſque re ipſa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domeſticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio ſequatur.*

VII. *Ii omnes denique, & ſinguli prædicti tam Laici, quam Eccleſiaſtici, qui in Urbe, ac Ditione præfatis ex cauſſa, & occaſione homicidii, etiam in rixa commiſſi cum armis, ſeu inſtrumentis ſuapte natura aptis ad occidendum inquiſiti, & proceſſati, vel in contumaciam banniti, & condemnati fuerint, dummodo homicidium non fuerit caſuale, vel ad propriam defenſionem, immunitatis præfatæ beneficio minime gaudere debebunt. Ex §. 5. Notificationis ejuſdem in hoc Volum. ibid.* fol. 65

In multis autem hinc inde exortis hac de re dubitationibus, tria potiſſimum recenſentur inter Scriptores agitatæ ſuper crimen potiſſimum homicidii. Primo: an careat immunitate, qui ex Loco Sacro interficiat, aut mutilet aliquem in profano loco conſtitutum. Secundo: an beneficium Eccleſiæ concedi debeat, ſi reus extra Locum immunem poſitus afferat necem, aut mutilationem illi, qui in Loco Sacro verſatur. Tertio: ſi immunitas utriſque ſit neganda, utrum Eccleſia ſolum, quæ nefario ſcelere violata fuit, immunitatem

tem reo præſtare nequeat, an reliquæ omnes eamdem rationem præleferant. Hæc autem omnia reſolvit Benedictus XIII. in Conſtit. quæ incipit: *Ex quo*, hiſce verbis = *Qui ſtantes in Eccleſia, vel Cæmeterio interficiunt ſtantes extra Eccleſiam, vel Cæmeterium, aut ipſis membrum mutilant; necnon eos, qui ſtantes extra Eccleſiam, vel Cæmeterium occidunt ſtantes intra Eccleſiam, vel Cæmeterium, aut iis membrum mutilant &c. .... Declarantes in quatuor præmiſſis caſibus ejuſmodi reos non illius tantum Eccleſiæ, quam violarent, ſed cujuſcumque etiam alterius Eccleſiæ immunitate gaudere nequaquam poſſe, aut debere*.. Hoc idem decrevit etiam contra impedientes ne in locum immunem quis ſe recipiat.

Aliud exortum dubium ſuper *Graſſationis* crimen: utrum ſcilicet cum Gregorius XIV. in plurali ſolum loquatur = *viarum graſſatores &c.* in horum numero ponendi ſint, qui ſemel tantum graſſati fuerint, reſſolvit Benedictus XIII. his verbis = *Unicam tantum graſſationem in via publica, aut vicinali admiſſam ſufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, & Graſſator dici valeat, dummodo tamen graſſati mors, aut membrorum mutilatio ſecuta fuerit, tenore præſentium definimus, & declaramus.*

Aliud item dubium ſuper immunitatem *rei aſſaſſinii* ſubtiliter excogitarunt nonnulli: cum ſcilicet Gregorius XIV. loqueretur de illis, qui juſſu alterius aliquem occidunt, non autem qui tam nefarium ſcelus, propoſita mercede, patraverint; immunes arguebant eos, qui ſcelus idem propoſita mercede committebant, atque etiam ſi merces aliquas pro mercede, non pecuniam accipiebant, vel ſi mercede ipſa fraudabantur. Sed hoc idem dubium ita explicavit Benedictus XIII. *Ad hæc in crimine aſſaſſinii non modo mandatarios, qui in ipſamet Gregoriana Conſtitutione aperte excipiuntur, ſed etiam mandantes, qui certum præmium, aut mercedem ſive in pecunia, ſive in aliis rebus tradiderint, aut promiſerint, quamvis promiſſio nullum habuerit effectum, dummodo aſſaſſinium re ipſa patratum fuerit, ab Eccleſiaſticæ immunitatis beneficio excludimus, ac pro excluſis perpetuo haberi volumus, ac mandamus.*

Contra Homicidas poſtremo, in dubitatione, utrum de Eccleſiaſticis intelligere voluerit Benedictus XIII. & utrum aliqua ætatis ratio habenda ſit; & an eadem pœna complecti præceperit, qui conſilium, vel opem homicidæ attulerit: Clemens XII. in Conſt. quæ incipit *In ſuprema*, ita decrevit: *Ad ipſos Eccleſiaſticos, cujuſcumque gradus, & ordinis exiſtant, in Urbe, ac univerſa ditione Nobis, & Sedi Apoſtolicæ mediate, vel immediate ſubjecta, homicidium animo ſimiliter præmeditato, ac deliberato patrantes extendimus quoque, & ampliamus.* Et de ætate, ac de conſilium, vel opem præbentibus ſic ait: *Declaramus homicidii reos natu minores viginti quinque, majores vero viginti annis tam Laicos, quam Clericos, atque omnes, & ſingulos ſive Laicos, ſive Clericos, qui mandatum, conſilium, inſtigationem, auxilium cooperativum, aut aliam operam occiſori præbuerint, ex quorum ſingulis pravis actibus homicidium evenerit, in dicta Benedicti Conſtitutione comprehenſos eſſe, ac deinceps cenſeri debere &c. Ex §. 6. Notificationis ejuſdem in hoc Volum. appoſit. ibid.* fol. 65

Antequam vero aliquis ex hucuſque dictis reis ab Eccleſiaſtico aſylo removeatur, interponenda erit Ordinarii Eccleſiaſtici auctoritas, & per ſolum Eccleſiaſticum Judicem cognoſcendum, utrum immunitate indignus ſit, necne: in Gregoriano nempe Decreto hæc habentur = *nec tradi poſſint niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum: an ipſi vere crimina ſuperius expreſſa commiſerint*, qua in re ad eas omnes, quæ exoriri poſſent difficultates de medio tollendas, hæc potiſſimum juxta Benedicti XIII. Conſtitutionem ſunt obſervanda. Primo, ut reus ab immuni loco deduci, & in carceres Epiſcopi tradi poſſit, ſatis eſſe *indicia, quæ ad capturam decernendam ſufficere videantur*. Secundo, ut Eccleſiaſticus crimen, de quo agitur, judicio ſuo cognoſcat: *ubi vero*, proſequitur idem Pontifex, *ex proceſſu informativo deſuper conficiendo conſtet de crimine excepto, ac inſuper adverſus eumdem extractum talia reſultent indicia, ut crimen ab eo fuiſſe patratum moraliter credi poſſit (quæ quidem indicia juxta regulas juris vocantur ultra torturam) eo tantum caſu præfatum extractum Miniſtris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & conſignare poſſit, ac debeat*. Tertio tandem ne rei Judicibus Laicis tradantur, *niſi exacta, receptaque prius ab ipſis obligatione in forma juris valida reſtituendi extractum Eccleſiæ ſub pœna Excommunicationis latæ ſententiæ, Nobis, ac pro tempore exiſtenti Romano Pontifici reſervatæ, quatenus idem extractus indicia contra ipſum acquiſita in ſuis defenſionibus purget, ac diluat. Quod ſi ea minime purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit, Curiæ ſæculari, in ipſum tali caſu, ut Juris eſſe cenſuerit, agere, atque procedere liceat.* Cui Benedicti XIII. Conſtitutioni illud præterea fuit additum; quoties ſcilicet de homicidio deliberato, vel per inſidias, vel per rixam patrato res agatur (niſi fortuito, aut pro vitæ defenſione contigerit) ſatis eſſe, ut Foro Sæculari res committatur, non ſolum indicia ultra torturam, verum poſſe id fieri *ex acquiſitis, ſeu ſubminiſtratis indiciis ad torturam ſufficientibus. Hæc omnia ex §. 7. Notificationis ejuſdem appoſit. ibid.* fol. 66

Homicidis juſſit idem Pontifex Benedictus XIII. ut mortis ſupplicium indiceretur; idque non ſolum ſi homicidium fuerit deliberatum, ſed ſi in rixa pariter fuerit commiſſum, dummodo occiſor primus rixam excitaverit: itidemque nullam prorſus illorum pronuntiavit ſententiam, qui neminem damnari poſſe autumabant, qui ſcelus ſuum confeſſus prius non fuerit. *Ex §. 8.* fol. 67

Immunitate autem gaudere debent, I. qui a Loco Sacro vi extrahuntur, vel ſub ſalviconductus fide, qui ſalvuſconductus ſuffragari ſolum poſſit pro tempore tantum præſcripto, ut habetur in Decreto Sacr. Congregationis die 22. Decembris, anno 1716., auctoritate Clementis XI. confirmatum, in quo ſic legitur = *Ut de cetero illæ dumtaxat extractiones ſuffragentur, quæ aut violenter patratæ, aut ſub fide ſalviconductus ab aliquo Judice ordinario, ſeu Delegato conceſſi, ac ſubſcripti, ſecutæ fuerint, qui tamen ſalvuſconductus ſuffragari poterit pro tempore tantum in eo præſcripto.* II. qui Regularium Domorum obtento perſugio ſalutari pœnitentia crimina expiare deliberant, neque ab eodem aſylo antea diſcedunt, quam Divinæ juſtitiæ rite ſatisfecerint. Tametſi ad crebros hac in re abuſus tollendos, aliter nunc Sancta Mater Eccleſia ſtatuerit agendum. *Ex §. 9. in hoc Volumine.* fol. 67

Ut autem cunctis hæc omnia ſingillatim innoteſcant, Parochis Urbanis, totiuſque Diœceſis indicitur, ut die Feſto inter Miſſarum ſollemnia ea crimina denuntient, quæ immunitate carent, & præcipue contra homicidas illud potiſſimum valere prædicent, quod legitur Gen. 9. *quicumque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius; ad imaginem quippe Dei factus eſt homo. Ex §. 10. in hoc Volum.* fol. 67

In Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, ac Sæcularis materia conſultius erit, Epiſcopos in ſuis Synodis nihil ſtatuere, quam ut appareat ex juribus Eccleſiæ aliquid eſſe imminutum, aut uſurpatum: & maxime cavendum in primis ne jus controverſum ſibi aſſerant, quemadmodum omni Sacerdotali fortitudine id ab eis ſit præſtandum, ut jus ſibi certo competens tueantur, atque ab injuſto uſurpatore vindicent. Ne autem errent in tam difficili negotio Epiſcopi ipſi, ad tres potiſſimum claſſes eæ omnes rediguntur cauſſæ, quæ ad Eccleſiaſticum Forum ſpectare dicantur, & ſunt: Primo, quæ verſantur circa res mere ſpirituales, puta, circa Fidem, Sacramenta, Religionem &c. Secundo, quæ verſantur circa res ſpiritualibus annexas, puta circa Matrimonium, quod etſi contractus eſt civilis, tamen a Chriſto Domino ad dignitatem Sacramenti fuit elevatum.

In Cauſſis tamen matrimonialibus, cum tria conſiderentur genera, attente cauſſarum ipſarum naturam inſpicere, & diſtinguere debebit Epiſcopus: aliæ nempe verſantur circa initi Conjugalis fœderis firmitatem; & hæc in ſolo Eccleſiæ Foro ſunt pertractandæ: aliæ verſantur ſuper validitate Sponſalium, aut ſuper jure inſtituendi divortium quoad thorum, & cohabitationem, & iſtæ pariter ad Eccleſiaſticum Forum ſpectant: aliæ demum connexionem habent cum Matrimonio, ſed res mere politicas, temporaleſque reſpiciunt, puta lites ſuper dote, donationibus &c. & iſtæ ad Sæcularem Judicem pertinent.

Sunt autem Cauſſæ, quæ revera ſpirituales non ſunt, ſed ob connexionem, quam habent cum ſpiritualibus, Eccleſiaſtico Foro addicuntur, cujuſmodi ſunt cauſſæ juriſpatronatus, aliæque circa poſſeſſionem exigendi Decimas Eccleſiaſticas, vel circa res beneficiales, vel Decimas, & ſimiles. Itidemque Cauſſæ nonnullæ ob adjecti juriſjurandi religionem, puta quæſtiones fere omnes, quæ ſuper civilibus contractibus agitantur.

Sunt autem & aliæ Cauſſæ, quæ ad Forum Eccleſiaſticum ſpectant ratione Perſonarum; ſic enim Patres Concilii Carthaginienſis III. habiti anno 397. ſtatuerunt = *placuit, ut quiſquis Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, ſeu Clericorum, cum in Eccleſia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis cauſſa fuerit commota, ſi, derelicto Eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiamſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat. Et hoc in criminali actione; in civili vero perdat, quod evicit, ſi locum ſuum obtinere voluerit.*

Ad idem Tribunal de jure confugere poſſunt & Laici in controverſiis inter ipſos exortis, Viduæ, Orphani, Pupilli, aliæque miſerabiles perſonæ: Sic autem Epiſcopis hac in re, ne in aſperrimos cum Sæculari poteſtate ſine ulla Eccleſiæ utilitate impingant ſcopulos, quam prudentiſſime erit agendum, & ad hæc ſolum-

ſolummodo tria animum ſuum diligenter intendent: Primo ne Princeps ſæcularis ſibi umquam arroget jus Sacrorum, neque ſe immiſceat in cauſſis mere ſpiritualibus. Secundo ne Judex Laicus eam partem Eccleſiaſticæ juriſdictionis invadat, quæ hactenus perſeverat intacta. Tertio denique, ubi aut privilegio, aut legitima conſuetudine Fori Eccleſiaſtici limites ultra juris communis ſanctiones ampliati ſunt; curet Epiſcopus ne ſua incuria, aut conniventia contrahantur. *Ex libr. 7. Synodi Diœceſanæ Cap. 35. in eadem Additione.* fol. 68

Ultimo tandem loco agendum de pœnis, quibus in ſuis criminibus plectendi ſunt Eccleſiaſtici. Prima eſt *Degradatio*, per quam fit, ut qui grave ſcelus admiſit, in ceterorum Fidelium offenſionem incurrens, ſi Laicus adhuc ſit, in perpetuum arceri debeat a ſacris ſuſcipiendis Ordinibus, ſi vero fuerit inter Clericos cooptatus, e clericali gradu ſit dejiciendus. In hac autem pœna nonnullos agnovit, declaravitque gradus Pontifex fel. rec. Clemens III. qui nempe jubet, Clericum, homicidii, furti, perjurii, ſeu alterius gravis criminis legitime convictum, primo deponi, deinde excommunicari, & creſcente contumacia anathematis mucrone feriri; ſi vero in profundum malorum venerit, degradari, & Curiæ Sæculari puniendum tradi.

Inter *Depoſitionem*, & *Degradationem* intereſt diſcrimen, quod per Depoſitionem Clericus removeatur perpetuo ab Ordinis exercitio, vel a ſuo Officio, vel a Beneficio, vel ab Ordine ſimul, Officio, & Beneficio, remanente tamen privilegio Canonis, & Fori: per Degradationem autem Clericus præterea exuitur privilegio Fori, & Poteſtati ſubjicitur Sæculari, a qua poſt Degradationem judicari, condemnarique poteſt perinde, ac ſi eſſet Laicus.

Degradatio ex Bonifacio VIII. duplex eſt, altera verbalis, eſtque prolatio ipſa ſententiæ, alia actualis, ſeu realis, eſtque ſollemnis illa cæremonia, qua Epiſcopus verbali ſententia degradatum ſacris ſpoliat inſignibus, Curiæque tradit Sæculari.

Quæcumque autem fuerit olim lex, ut nonniſi a pluribus Epiſcopis verbalis ferri poſſet Degradatio, ut ex Can. V. Nicæno, & Concilio Carthaginienſi II. anni 1390. & III. anni 1397. Tridentini Patres *Seſſ. 13. Cap. 4. de Reform.* ſanxerunt, ut deinceps liceret Epiſcopo per ſe, vel per ſuum Vicarium Generalem ad verbalem Clerici Degradationem, *in caſibus præſertim, in quibus aliorum Epiſcoporum præſentia, in numero a Canonibus definito, requiritur, etiam abſque illis procedere, adhibitis tamen, & in hoc ſibi aſſiſtentibus totidem Abbatibus uſum Mitræ, & Baculi ex privilegio Apoſtolico habentibus, ſi in Civitate, aut Diœceſi reperiri, & commode intereſſe poſſint, alioquin aliis perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graves, ac juris ſcientia commendabiles exiſtant.*

Poſt Degradationem verbalem, ſi ad actualem ſit deveniendum, Epiſcopus Clericum ipſum degradandum, ſacris indutum veſtibus, ac ſi celebraret, exuit ſingulis Ordinum inſignibus, cæremoniis adhibitis, quæ in Rituali Romano præſcribuntur: quibus expletis Judici eum tradit Sæculari ſecundum Laicorum leges puniendum; ipſum tamen rogando judicem, ut ſententiam moderetur, & a pœna ſanguinis abſtineat. Notandum vero, quod uſus hi, atque hæ cæremoniæ in actuali degradatione Clerici Minorum Ordinum hodie non ſunt in uſu.

Hodie præterea non tam faciliter degradantur Clerici, Curiæque ſæculari traduntur, niſi crimina ab iis commiſſa habeant a Pontificiis ſanctionibus expreſſe, vel nominatim degradationis pœnam adnexam, cujuſmodi ſunt: I. Hæreſis, & multo magis apoſtaſia a Fide, ſi reus præcipue ſit pertinax, & neget in Fide vel Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, vel Chriſti Domini Conceptionem ſolius Spiritus Sancti opera, ſeu intactam Deiparæ Virginitatem, aut ejuſdem Chriſti Domini mortem. II. Falſificatio litterarum Apoſtolicarum. III. Gravis contumelia, vel calumnia proprio Epiſcopo illata, ſeu ſtructæ eidem inſidiæ, & in ejus necem conſpiratio. IV. Aſſaſſinium. V. Crimen nefandum frequentatum, hoc eſt non ſemel tantum commiſſum. VI. Sollicitatio ad turpia in Sacramentali Confeſſione. VII. Celebratio Miſſæ, aut exceptio Confeſſionis Sacramentalis temere præſumpta ab eo, qui Sacro Preſbyteratus Ordine non eſt initiatus. VIII. Fabricatio, tonſio, aut adulteratio monetæ aureæ, vel argenteæ, ejuſque adulteratæ erogatio, vel expoſitio in Regnis, Provinciis, & Civitatibus Italiæ. IX. Sacrilegum, & execrabile furtum Sanctiſſimæ Euchariſtiæ, ſive cum Sacra Pixide, ſive ſine illa quis Sacram Hoſtiam ſurripiat, & apud ſe retinere, aut alio transferre præſumat. Ultimo tandem per Cæleſtinum III. degradari poteſt Clericus quicumque parricidii inſidioſi, aut ſacrilegii reus: Animadvertendum tamen ad actualem Clerici cujuſcumque criminis rei Degradationem, præter enumeratos caſus a jure ſpeciatim expreſſos, non poſſe procedi, niſi ille ſit incorrigibilis, hoc eſt Eccleſiæ monita, ſibique gradatim inflictas canonicas Depoſitionis, & Excommunicationis pœnas pervicaciter contempſerit. *Hæc omnia ex Libr. 7. Synodi Diœceſanæ Cap. 34. in hoc Volum. appoſit. ad eamdem Additionem ad Tract. 9. de Sacramento Ordinis.* fol. 70

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

XXI. Quidquid ſit de quæſtione, quæ inter Theologos adeo agitatur, utrum nempe ex ficta promiſſione vera conficiantur ſponſalia, quæ obligent; ſemper tamen debebunt Parochi monere, indecorum eſſe, & criminoſum, uti verbis ad explicandam promiſſionem accomodatis, cum fidem reipſa dare minime intelligant, vel datam violare ſecum deliberent. Quinimmo ipſi ſuadendi erunt Miniſtri, ut in celebrandis Sponſalibus publicas Tabulas, vel etiam privatas adhibeant, quæ tamen publicis æquiparabuntur, ſi partium Contrahentium manu, tribuſque teſtimoniis obſignabuntur. *Ex Notificatione 15. Tom. 3. appoſita in hoc Volum. ad Cap. 1. Tract. 9. Dub. 2. num. 9.* fol. 74

XXII. Sacra Congregatio valida ſæpe declaravit Sponſalia, quibus nec Parochus, nec Teſtes adſunt, Cum enim anno 1573. diſputatum fuerit, *an ſponſalia de futuro, aliter, quam præſente Parocho inita, ſuum antiquum robur, quod ante Tridentinum habuerant, obtineant?* reſponſum eſt (Decret. lib. 1. pag. 125.) *obtinere*. Quapropter ſapientiſſime docuit ita Juenin *de Sacram. diſſert. 10. q. 5. cap. 1. q. 2. Quæres ſecundo utrum valeant ſponſalia, quibus nec Parochus, nec Teſtes adfuerint? Reſpondetur affirmative. Ratio eſt, quia valebant, immo & licebant ante Concilium Tridentinum. Ergo his etiam temporibus valent, cum Sacra Synodus, quæ tum Parochi, tum Teſtium præſentiam Matrimonio appoſuit, tamquam clauſulam irritantem, nihil ſimile circa ſponſalia ſtatuerit.*

Hinc Cardinalis de Lugo *in ſuis reſponſionib. Moralib. lib. 1. dub. 45.* ſapientiſſime aſſeruit, nulla vi præditum eſſe decretum Epiſcopi, qui vana, & irrita Matrimonia declararet, quod ſine præviis denuntiationibus perfecta fuerint, cum ipſa Tridentinum Concilium illicita ſolum judicaverit.

Vide Notificationem poſitam ſub num. 5. Tom. 3. appoſitam in hoc Volum. ad Cap. 1. Dub. 8. num. 68. fol. 80

Et paullo poſt ex eadem Notificatione ibid. veritas hæc deſumitur, ſponſalia ſcilicet, adhibitis verbis de futuro, Matrimonia vero, adhibitis verbis de præſenti, coram Parocho, ac duobus teſtibus agenda eſſe: quæ ſi aliter fiant, nulla declarantur ab ipſa Sacra Congregatione per Decretum anno 1589. emanatum, ut in lib. Decret. 6. pag. 62.; ait enim: *Et quid, quando promiſſio eſt de præſenti, ideſt cum dixit vir: Ego te in uxorem; & Mulier: Ego te in Maritum accipio? Sacra ec. cenſuit, promiſſionem hanc non valere, neque ut Matrimonium, neque in vim Sponſalium de futuro.*

XXIII. Parochi hortari debent Sponſos, Sponſorumque parentes, ne longius poſt aſſenſum datum Matrimonium protrahant ad quodcumque evitandum incontinentiæ periculum. *Ex prælaudata Notificatione §. 21. appoſita in hoc Volum. ad Dub. 11. num. 70.* fol. 81

XXIV. Cuicumque promulgationum Diſpenſationes petenti, illud in primis ante oculos erit ponendum; ſi hoc petat ad aliquam tegendam fraudem, ſeu ad occultanda prima Sponſalia, cum ſecunda clam velit inire, maxima revera infamia notari, qui, primis Sponſalibus adhuc integris, ad ſecunda devenire contendat, lethalique culpa inquinari. Præterquamquod ſi mulier, quæ prima fidem accepit, promiſſionem ſervari velit, reliquas promiſſiones, quæ deinde datæ fuerunt, nullius momenti haud difficulter probabit, licet etiam in prima ſponſione nullum jusjurandum, nullaque copula admiſſa fuerit; & hæc in ceteris ſponſalibus habeantur. *Ex Notificatione poſita ſub num. 5. Tom. 3. appoſit. in hoc Volum. ad Dub. 5. num. 47.* fol. 89

Quamobrem Parochorum potiſſimum erit ſuos ſedulo inſtruere, cum ſponſalia contrahere vellint, initis primis ad alia tranſire eoſdem non poſſe, niſi canonica, & legitima cauſſa interveniat, quæ a ſolo Epiſcopo dijudicari debebit. Hinc eſt, quod in quarto, & quinto Mediolanenſi Concilio Parochis præcipitur, ut, priuſquam Matrimonia denuntient, Sponſorum voluntatem diligentiſſime explorent, & præcipue an vere ſtatuerint, ut ejuſmodi fiant Denuntiationes; an per alicujus vim ad ejuſmodi negotium conficiendum adigantur; an inter ipſos legitimum aliquod ſit impedimentum; an ſanctæ Doctrinæ rudimentis ſint ſatis imbuti; & an denique parentum interveniat conſenſus: quarum conditionum una ſi deſit, conſuetæ omittendæ erunt Denuntiationes, & Ordinarius, ſeu Generalis Vicarius certior hac de re erit faciendus. *Ex Notificatione ead. §. 15. appoſit. ibid.* fol. 90

XXV. In-

XXV. Indecorum maxime, vetitumque potiſſimum eſt, Sponſos ante Matrimonium, ob periculum incontinentiæ ſimul habitare: plures quippe Cenſuræ indictæ ab omnibus fere Synodis fuerunt tum in Sponſos, qui ante Matrimonium mutuum carnis commercium habere non dubitant, tum in parentes, qui cohabitationem inter ipſos, ſive familiaria, longa, atque crebra nimis colloquia ſine teſtibus, conſanguineis præſertim, permittunt. Hinc S. Carolus Borromæus in ſexto Provinciali Concilio hæc præcipit Epiſcopis (*in actis Eccleſ. Mediolan. tom. 1. p. 257.*) *Itaque Epiſcopi cura ſit, pœnis, & cenſuris, quas arbitratu ſuo conſtituerit, ſancire, ne Sponſi, priuſquam Matrimonium in Eccleſia per verba de præſenti ex ritu celebraverint, non modo non ſimul habitent, ſed ne ullo quidem modo mutua conſuetudine, commerciove utantur.* Quapropter de his omnibus, Parochorum potiſſimum erit, quo tempore aſſenſum a Sponſis inquirunt, ſæpe ſæpius, apertiſque verbis commonefacere. *Ex Notificatione poſita ſub nu. 4. Tom. 3. §. 20. in hoc Volum. appoſit, ad Dub. 6, num. 54.* fol. 91

XXVI. Cum aliquando contingat, ut vir, ſeu mulier poſt inita ſponſalia proficiſcantur, nullumque ſervent literarum commercium, ita ut qui in Patria remanſit, vinculo ſponſaliorum obſtrictus, alterius diſceſſu impeditus de vitæ ſuæ ratione nihil deliberare poſſit: ſtatuitur, juxta Sacræ Congregationis Decretum die 2. Octobris an. 1723. emanatum, ad Epiſcopum eſſe confugiendum, qui abſenti tempus aptum præſcribat, quo redire debeat; moneatque ſi præſcriptum temporis limitem exceſſerit, alterum ex Sponſis liberum fore, omnique impedimento ſolutum. *Ex eadem ſupracitat. Notif. §. 2. appoſit, in hoc Volum. ad Dub. 7. n. 59.* fol. 92

XXVII. Sponſus, ſi cum ipſa Sponſa ante Matrimonium commercium ſuſcipiat, graviſſime eſt puniendus, ſed non iis pœnis, quæ Stupratoribus infliguntur, quidquid plerique in contrarium ſentiant Theologi. Quippe Fagnanus, qui in Sacra Congregatione Concilii Secretarii munus diu exercuit, certiſſimum hujus rei documentum reliquit c. *is, qui fidem n.* 15. de Sponſ. *Sed hic incidit dubitatio, an Sponſus, qui Sponſam ſeduxit, ac ſtupravit, poſſit puniri ab Epiſcopo pœna contra ſtuprantem a Sacris Canonibus inflicta, prætextu, quod hodie ex Decreto Concilii Sponſalia poſt copulam ſubjecutam non tranſeunt in Matrimonium, ut tranſibant ante Concilium. Breviter ad propoſitum dubium Sacra Congregatio reſpondit, non poſſe puniri pœna ſtupri, ſed graviter arbitrio Epiſcopi duntaxat ex Decret. c. 1. ſeſſ. 24. de reform. Matrimonii propter periculum.* Ad hæc tamen impedienda crimina, quæ paſſim, propter plurimas in nuptiarum Cæremoniis introductas corruptelas, committebantur, ſtatuendum potiſſimum a multis Epiſcopis viſum fuit: primo, ut Matrimonia ter de more promulgentur; & ſi poſtremæ Denuntiationi Sponſa interſit, domum ſuam redeat cum parentibus, aut cum illis, qui ejus curam ſuſceperunt. Secundo, nullæ per eum diem nuptiæ inſtituantur, neque ad Sponſam inviſendam ullo modo Sponſus accedat; immo, tertia peracta promulgatione, tempus aptum intercedat, ſi forte aliquod impedimentum proferatur. Tertio, cum Matrimonium perficiendum eſt, propinqui Sponſos ad Eccleſiam deducant, & præſentes adſint dum ipſos Parochus rite conjungit: ſuntque alia, quæ uſum locorum ut plurimum ſequuntur. Improbantur tamen choreæ, immoderata convivia, aliaque hujuſmodi &c. *Ex Notif. ſupracit. §. 17. in hoc Volum. appoſit. ad Dub. 13. num.* 111. fol. 97

XXVIII. Quamvis Infidelium Conjugium tunc diſſolvatur, cum alter Conjugum Chriſtianam amplectitur Fidem, renuente altero, obdurato in ſua infidelitate cohabitare cum Converſo, aut cohabitare volente, ſed non ſine contumelia Creatoris, & periculo ſubverſionis Conjugis fidelis: integrum tamen non eſt Conjugi converſo ad alia vota tranſire, priuſquam Infidelis interpellatus aut abſolute recuſaverit cum eo cohabitare, aut animum ſibi eſſe oſtenderit cum illo cohabitandi, ſed non abſque Creatoris contumelia. Hinc oritur quæſtio: quid namque ſi infidelis Conjux in longinquas abierit regiones ita, ut nequeat interpellari? ſed in hoc caſu neceſſario requiritur Summi Pontificis diſpenſatio, cujus potiſſimum eſt declarare in quibuſnam circumſtantiis deſinat obligare præceptum divinum, quo ante Matrimonii reſciſſionem prædicta interpellatio videtur injuncta. Quoad temporis autem momentum, quo fœdus idem conjugale diremptum poſſit, ac debeat cenſeri, quamvis agitetur inter Theologos quæſtio, poſito tamen caſu in terminis, clariſſime deducitur tunc ſolum dirimi, cum Conjux converſus alteras nuptias contrahit; ſicuti a Sacra Congregatione poſtmodum fuit definitum an. 1679., & 1680. in ſimili caſu, qui Florentiæ evenerat. *Lege Cap. 4. Lib. 6. §. 3. Synod. Diœceſ. appoſit. in hoc Volum. ad Cap. 4. tract. 19. Dub. 4. num. 27.* fol. 108

XXIX. Cum agitetur inter Theologos quæſtio: an ſummo ſaltem Pontifici jus ſit Matrimonium primum in infidelitate contractum, & conſummatum ſuprema ſua auctoritate relaxandi, veniamque concedendi Conjugi tardius ad Fidem converſo, ut in quibuſdam circumſtantiis poſſit cum ſecunda uxore permanere? Sacra Congregatio ſatius duxit a qualibet ſententia ferenda abſtinere, quoniam data etiam Pontifici ea auctoritate, dubitari ſemper poſſet, num eæ adeſſent graviſſimæ cauſſæ, quæ neceſſariæ ſunt ad Matrimonium hoc per apoſtolicam diſpenſationem dirimendum. Nihil itaque aliud curet Epiſcopus in Diœceſana ſua Synodo, niſi formam inſerre interpellationis faciendæ a Conjuge converſo alteri in ſua perſiſtenti (per errorem typographiæ leges in corpore *perſiſtendi*) pervicacia; ſevereque prohibeat, ne Hebræus ad Fidem converſus libellum repudii juxta Judaicam ſuperſtitionem ad Uxorem in ſua infidelitate perſiſtentem mittat. *Ex lib. 6. cap. 4. §. 5. Synodi Diœceſanæ appoſito in hoc Volum. ad Dub. 5. num. 38.* fol. 110

XXX. Contra Doctorum aliquorum opinionem, contra Juennim præſertim ſententiam, evidentiſſimis ſtatuitur rationibus, Epiſcopos in ſuis Synodis declarare a ſolo Contrahentium conſenſu nuptiarum validitatem pendere, ac proinde Matrimonia a Filiis-familias contracta, invitis, ac inſciis parentibus, valida eſſe, quamvis illicita, nec integrum eſſe Contrahentibus ipſis alias nuptias inire: quod definitum apertiſſime fuit a Sacroſancto Tridentino Concilio *ſeſſ.* 24. *c.* 11. de reform. Matrimonii, ubi anathemate perculit *qui falſo affirmant Matrimonia a filiis-familias* ſine conſenſu Parentum contracta irrita eſſe, & Parentes ea rata, vel irrita facere poſſe &c. *Lege Cap. 37. §. 2. lib. 7. Synod. Diœceſ. appoſit, in hoc Volum. ad c. 5. Dub. 6. n. 32.* fol. 115

XXXI. Multis hinc inde argumentis, Sanctorumque Patrum auctoritatibus collectis, quibus vel a Tridentinis Patribus quæſtio agitata fuit, num ſcilicet ante ipſum Tridentinum Concilium clandeſtina Conjugia, aliter quam coram Parocho celebrata, fuerint irrita; deliberatum nihilominus tandem aſſeritur, Matrimonia clandeſtina, ſive antea, ac ullo umquam tempore fuerint invalida, ſive non, quod incertum adhuc manet, ad ea præcavenda graviſſima mala, quæ in animarum perniciem, ac totius Chriſtianæ reipublicæ perturbationem ex illis obveniebant, ut in poſterum invalida prorſus haberi, ſicuti ex Decreto ipſius Concilii Tridentini *Seſſ.* 24. *c.* 1. de Reform. Matrimonii. *Sic ex lib. 7. cap. 27. Synodus Diœceſanæ appoſit. in hoc Volum. ad Cap. 7. Dub. 1. n. 9.* fol. 122

In maxima vero controverſia, utrum Parochus, vel Contrahentes ſint veri hujus Sacramenti Miniſtri, de qua quæſtione plurima legi poſſunt in utramque partem hoc loco appoſita argumenta, monentur in primis Epiſcopi, ut maxime curent, ne in Synodalibus ſuis Inſtitutionibus tantam ſolvere audeant quæſtionem, aut ſeſe pro alterutra ſubſcribant, ſed intactam relinquant, ne eam corrigendo, vel approbando in idem incidant vitium alterutri ſuffragandi ex controverſis inter Theologos opinionibus, a quo Diœceſana Synodus immunem ſervare ſe debet; & acturi de Matrimonio illud ſolum proponant, atque explicent, quod ex Concilii Florentini, ac Tridentini doctrina quamdiſertiſſime traditur. *Ex ſequenti Cap. 28. ejuſd. Diœceſanæ Synodi appoſit. in hoc Volum. ibidem.* fol. 124

XXXII. Irrita prorſus, atque invalida ea judicantur Matrimonia, quibus Parochus, aut alius Sacerdos, de Parochi ipſius, vel Epiſcopi licentia non interſit, cum duobus, vel pluribus Teſtibus: & hoc in illis potiſſimum locis, in quibus Tridentini Concilii Decretum fuit promulgatum. Cum vero Synodus eo decreto præcipiat, ut ille ſolum interſit Parochus, cui Matrimonium ineuntes ſubjiciuntur, & quiſnam hic intelligendus ſit Sanctiſſimi illi Patres minime declaraverint; ideo Sacra Congregatio ab an. 1573. *lib. 2. p. 125. a tergo*, ut quis ſit proprius Parochus explanaret hoc edidit Decretum = *Cum Concilium Tridentinum inter cetera præcipiat, Matrimonia eſſe contrahenda præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſive Ordinarii licentia, quæritur, quid, ſi Contrahentes ſint diverſarum Parochiarum, utriuſque Parochi præſentia requiratur, Sponſine, an Sponſæ, an vero utriuſque, an etiam alterius Parochi conſenſus accedere debeat? Sacra &c. cenſuit ad validitatem Matrimonii ſufficere præſentiam ſolius Parochi proprii Sponſæ, quando Matrimonium in Parochia Sponſæ contrahitur; ſimiliter ſufficere præſentiam ſolius Parochi Sponſi, ſi modo Matrimonium contrahitur in Parochia ipſius Sponſi. Ex Notificatione poſita ſub numero 13. Tomi 2. in hoc Volumine appoſita ad Caput 7. Dub. 5. n. 33.* fol. 128

XXXIII. Si quis in duobus locis duo habeat æqualiter domicilia, & ita utrobique ſe inſtruxit, ut in utroque æqualiter collocatus prudentum virorum judicio exiſtimetur; Matrimonium rite, ac legitime coram illo Parocho,

rocho, ex unanimi Scriptorum opinione, inire poterit, in cujus poteſtate tunc degit, cum Matrimonium contrahitur. *Ex prælaudata Notificatione* §. 6. *appoſita in hoc Volum. ibid. n.* 37. fol. 129

XXXIV. Ad domicilium in aliqua urbe ita conſtituendum, ut ipſius ratione Sacros quis Ordines conſequi valeat, neceſſe eſt, ut per decennium in eo loco commoretur, bonorum ſuorum partem in ipſum transferat, ſedemque ſtabilem ibi ſe defigere velle fateatur, & id jurejurando confirmet. Ad Matrimonium autem rite, ac legitime ineundum ſufficit tantum, ut per aliquod temporis ſpatium in eodem loco verſetur, & domicilium, vel quaſi domicilium ſibi conciliet. Hoc dicendum de Judicibus, Medicis, facultatis alicujus Profeſſoribus, Diſcipulis, Famulis, atque aliis &c. *Ex Notificatione ſupralaudata* §. 11. *appoſita in hoc Volumine ad Dub.* 6. *n.* 43. fol. 130

XXXV. Parochus ruralis, quando potiſſimum rus itur cauſſa recreationis, vel pro ruſticanis negotiis, non eſt proprius, & verus Parochus, ideoque Sacra Congregatio pluries judicavit Matrimonium valide coram hujuſmodi Parocho celebrari non poſſe. Habetur quippe a Sacra Congregatione quod = *in Florentina reſpondit, Parochum ruralem non eſſe proprium Parochum, ideoque Matrimonium cum eo celebratum, fuiſſe nullum*. Et in una Abulen. *Sacra &c. cenſuit non valere Matrimonium contractum coram Parocho loci, ubi Contrahentes reperiuntur, non animo ibi domicilium contrahendi.* Die 5. Decembris 1540. lib. 16. Decret. p. 470. a tergo, & 471. *Ex eadem Notificatione* §. 7. *in hoc Volum. appoſit. ibid. num.* 46. fol. 131

XXXVI. Si quis domicilium ſuum minime relinquens ex Civitate, vel Loco, in quo degit in alium locum proficiſcatur, ibique Matrimonium ineat, quin antea domicilium, vel quaſi domicilium ſibi comparaverit; dicendum, quod ille irritum omnino inierit Matrimonium, quia cum fraude in proprium Parochum conjungitur. Verum tamen eſt, Sacram quandoquidem Congregationem valida illorum Matrimonia decreviſſe, qui ad evitandas cum Parentibus altercationes ex Parochia domicilii in alium locum demigrantes Matrimonium ibi contraxerunt. Hinc, tribus propoſitis dubiis, primo an Incolæ tam Maſculi, quam Feminæ loci, in quo Concilium Tridentinum in puncto Matrimonii eſt promulgatum, tranſeuntes per locum, in quo dictum Concilium non eſt promulgatum, & retinentes idem domicilium, valide poſſint in iſto loco Matrimonium ſine Parocho, & Teſtibus contrahere? Secundo, quid, ſi eo prædicti Incolæ tam Maſculi, quam Feminæ ſolo animo ſine Parocho, & Teſtibus contrahendi, ſe transferant, habitationem non mutantes? Tertio, quid, ſi iidem Incolæ tam Maſculi, quam Feminæ eo transferant habitationem illo ſolo animo, ut abſque Parocho, & Teſtibus contrahant? Iidem Cardinales ad primum, & ſecundum, non eſſe legitimum Matrimonium inter ſic ſe transferentes, ac tranſeuntes cum fraude; ad tertium vero dubiorum hujuſmodi, ſi domicilium vere transferatur, Matrimonium eſſe validum reſponderunt, & reſolverunt. *Ex Notificatione eadem* §. 8. *in hoc Volum. ibidem.* fol. 131

XXXVII. Dicitur Parochus Vagorum is, in cujus ditione verſantur, ſed de Peregrinis ſecus dicendum. Advertendum namque diſcrimen, quod inter Vagos, atque Peregrinos intercedit: Vagus ſiquidem eſt ille, qui, omni prorſus domicilio relicto, iter facit, quo ſe conferat quærendo, atque ubi conſiſtat; Peregrinus autem is nuncupatur, qui ea voluntate iter facit, ut ad priſtinum domicilium revertatur. Hinc Tridentina Synodus *Parochis præcipit, ne illorum Matrimoniis interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint, &, re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint*. Pro interrogatoriis formandis ad probandam libertatem ſtatus Vagorum, atque alienigenarum, extra propria domicilia contrahere volentium, extat Inſtructio Sacræ Congregationis, cujus exemplar una cum aliquibus Sacræ ejuſdem Congregationis declarationibus in Synodo Diœceſana Bononiæ celebrata ab Eminentiſs. & Reverendiſs. D. D. Jacobo Cardinali Boncompagno Archiepiſcopo anno 1698. impreſſum extat in corpore ipſo, col. 1037. *Ex Notificatione eadem ſub* §. 10. *appoſita in hoc Volum. ibid.* fol. 132

XXXVIII. In Carcerem perpetuo, vel ad certum tempus, non pro cuſtodia, ſed pro pœna conjectorum proprius erit Parochus is, in cujus Parochia carceres collocantur: eorum vero, qui ſolum pro cuſtodia traduntur, is proprius judicabitur Parochus, ſub cujus Juriſdictione Domicilium habent ſitum.

In Xenodochiis vero ſi quando contingat, ut in gravi vitæ periculo ab aliquo Matrimonium ſit ineundum abſque eo, quod libera ejus conditio dignoſci poſſit: Matrimonium in tali diſcrimine perficere licebit, modo Ægrotus ad ſanitatem reſtitutus ad Uxorem non accedat, priuſquam iis omnibus paruerit, quæ a S. Officio perſcribuntur: cumque agitetur quandoquidem quæſtio cujuſnam præſentia, Parochi ſcilicet, vel Capellani ſufficiat, conſultius ponitur, Ordinarium in tali caſu adire, ut ipſe quid faciendum ſit deliberet.

Quod ſi de Expoſitis puellis, quæ in Hoſpitio Spuriorum detinentur, agatur; is erit adhibendus Parochus, cujus Parochiæ publicum illud Hoſpitium ſubjicitur: ſicque de aliis dicendum, quæ in Hoſpitiis variis ſervantur, cum ipſæ & proventibus Hoſpitii ipſius alantur, & dotem, paterno domicilio relicto, tamquam filiæ loci ipſius accipiant.

Pro Virginibus autem, quæ in ſeptis Monialium educantur, extat ſatis clarum Sacræ Congregationis Decretum, quod Jacobo Cardinali Boncompagno tranſmiſſum fuit die 8. Octobris anno 1723. in his verbis = *Expoſitum fuit in Sacra Congregatione Monialium iſtius Civitatis, pravos uſus inductos eſſe contra regularem diſciplinam, & Monialium quietem ob Virgines educandas, quæ, data fide, & viro jam deſtinatæ, per Conſanguineos invitæ Monaſteriis detinentur, Eminentiſſimi Cardinales juxta Decreta generalia, aliaque ſuper hac re per Sacram Congregationem edita, ac præſertim die* 13. *Januarii an.* 1634., *& die quoque* 9. *Novembris an.* 1635., *aliiſque deinceps temporibus, Eminentiæ Veſtræ has litteras ſcribendas juſſerunt, ut Virgines omnes, quæ futuras nuptias data fide promiſerint, juſſu Eminentiæ Veſtræ, interpoſita etiam Sacræ Congregationis auctoritate, ex Monaſteriis abeant, licet Ordinario minime ſubjectis, & ad Parentum Domos revertantur*. Quamobrem ſi puella, quæ Matrimonii fidem præſtitit in alia Parochia domicilium non habeat; tunc Parochus, in cujus Parochia ſitum eſt Monaſterium, puellam in Matrimonium conjungat: ſin autem Paternum, Maternum, vel Fraternum domicilium habet; tunc Parochus, cui domicilium idem ſubjicitur pro conficiendo Matrimonio præſens aſſiſtat. In utraque tamen Parochia, ubi nempe domicilium, & Monaſterium poſita ſunt, juxta Eccleſiæ conſuetudinem, publicationes fiant: quod idem intelligendum cenſeo & de Famulis, vel Ancillis, quæ penes Dominos vitam traducunt. *Ex eadem Notificatione appoſita ibidem ad numerum* 57. fol. 134

XXXIX. Cum vero hæc omnia in dubium fortaſſe revocari poſſent, deſumpta a Prætore, Medico, artis Profeſſore, vel Judice, paritate, quibus ad Matrimonium legitime contrahendum in eo ipſo, in quo degunt, loco *quaſi domicilium* ſufficit: adjungit Sapientiſſimus Pontifex; primo hæc pendere ab Ordinarii voluntate, cum Tridentina Synodus *ſolum decernat, Matrimonium, ut rite fiat, nonniſi præſente Parocho, vel alio Sacerdote de licentia ipſius Parochi, vel Ordinarii eſſe celebrandum*: ſecundo, ſe loqui eo loco intelligere de famulis, vel puellis, quæ domicilium habent paternum, maternum, vel fraternum in ipſa eadem Civitate; quo caſu eadem non currit paritas cum Medico, artis Profeſſore, vel Judice, qui, cum exteri ſint, nullum aliud in ipſa Civitate domicilium habent. *Ex Notificatione poſita ſub n.* 2. *Tom.* 4. *in hoc Volum. appoſita ibid.* fol. 135

XL. Sacra Congregatio Concilii validum definivit Matrimonium celebratum coram Parocho, cui ab Epiſcopo ſit generatim interdictum, ne Matrimoniis aſſiſtat; cum enim is vere ſit adhuc Parochus, ſuæque retineat Parochiæ titulum, propterea omnibus præſtet qualitatibus, quas Tridentinum ad Matrimonii validitatem expoſcit; prohibitio Epiſcopi ſolum operatur, ne illi licite, non itidem ne valide, aſſiſtat. Secus vero, ſi hoc de Matrimonio dicatur contra interdictum Papæ celebrato, munitum decreto irritante: cum poſſit ſiquidem Pontifex, per ſuam legem univerſalem, novum impedimentum dirimens Matrimonio apponere; poterit etiam in aliquo ſpeciali eventu prohibere, ne inter peculiares perſonas contrahatur, &, ſtante prohibitione contractum, ſit irritum. Similiter dicendum & de Contrahentibus abſque Denuntiationibus; omiſſio ſiquidem Denuntiationum ſine Epiſcopi diſpenſatione reddit utique Matrimonium illicitum, non tamen efficit invalidum, cum non ſit in Epiſcopi poteſtate novum ſtatuere impedimentum dirimens, quod a ſolo Summo Pontifice poteſt induci. Non prohibetur tamen Epiſcopus ſeveriſſimis pœnis illorum refrænare proterviam, qui contra interdictum Eccleſiæ Matrimonium contrahere præſumunt. Verum in iis decernendis cavere debet & ne ſua abutatur libertate, & ne jus commune infringat. *Ex lib.* 7. *cap.* 68. §. 2. *Synodi Diœceſanæ, appoſito in hoc Volum. ad cap.* 7. *Dub.* 8. *n.* 62. fol. 137

XLI. Contra nonnullorum opinionem, qui docent fas non eſſe Epiſcopo quemquam a Matrimonio arcere, hanc ſolam ob cauſſam, quod Doctrinam ignoret; oſtenditur & Ritualis Romani, & S. Caroli Borromæi, & quamplurimarum Epiſcopalium Synodorum, Summorumque Pontificum Decretis Matrimonio minime eſſe jungendos eos, quos Parochus compererit prima Doctrinæ Chriſtianæ rudimenta prorſus ignorare. Sanctus quippe Carolus Borromæus in Concilio Provinciali Mediolanenſi

nenſi V. *part.* 3. (Actor. Eccleſ. part. 1. pag. 286.) hæc ſtatuit: *Parochus, quos Sponſos, experiundo, viderit Doctrinæ Chriſtianæ rudimenta plane ignorare, ne Matrimonio illos ante jungat, quam ea item ratione cognovit didiciſſe, quæ eo de genere illos plane ſcire oportet.* Cum autem evenire quandoque poſſit, ut quis præcipua Fidei Myſteria & ſciat, & credat, cetera pariter, quæ neceſſitate præcepti ſunt addiſcenda, aliquo ſaltem rudi modo perceperit, ſed quia hebetis eſt ingenii, exiliſque memoriæ, poſt omnem adhibitam diligentiam, illa memoria retinere, & recitare non valeat: ideo Cardinalis Auguſtinus Valerius optime ad rem ſubdit: *adverte non eſſe arcendos &c. qui, ut neceſſaria ad ſalutem perdiſcant, faciunt quod in ſe eſt, ſicuti qui ſcholas Doctrinæ Chriſtianæ frequentant, quia non ob incuriam, aut negligentiam, ſed ob ingenii, memoriæve imbecillitatem ea non addiſcunt. Ex Capite* 29. *Lib.* 7. *Synodi Diœceſanæ, in hoc Volum. appoſit. ad Dub.* 13. *num.* 111. fol. 144

XLII. Innocentius III. in Concilio Generali Lateranenſi præcepit, Matrimonium, priuſquam celebretur, publice denuntiari in Eccleſia; & Tridentinum Concilium ſtatuit *cap.* 1. *ſeſs.* 24. *de Ref. Matrimonii* ter publicationem ipſam faciendam, niſi Epiſcopus earum aliquam remittendam cenſuerit. Quod ſi Parochus abſque his Denuntiationibus Matrimonio aſſiſtere præſumpſerit, ſuſpenſione ab officio triennio duratura plecti a Conciliis ipſis jubetur, a qua ſuſpenſione non poſſe vel ab ipſo Epiſcopo intra ſtatutum triennium abſolvi, quamplures ſuſtinent Theologi: Contrahentibus vero condigna pœnitentia injungenda, nonnullæque Synodi ſuam decrevetunt pœnam contra & ipſos Teſtes. *Ex Synodo Diœceſana lib.* 7. *cap.* 69. *in hoc Volum. appoſit. ad cap.* 8. *Dub.* 1. *num.* 5. fol. 147

XLIII. Non ſunt impertiendæ Benedictiones a Miſſali indictæ illis Conjugibus, qui vetitis temporibus Matrimonio junguntur, licet ad rem gerendam facultas neceſſaria interveniat. Hinc duo potiſſimum notanda occurrunt, primo, quod ſi aliquis Parochus benedictionibus illis tempore vetito, ac in ſecundis nuptiis utatur, peccati labem admittit: ſecundo, quod nullus injiciendus ſit metus illis, qui Matrimonio, quod vetitis temporibus celebrarunt, indulgent. Quoad primum etenim pompa quælibet, & apparatus nuptiarum ab Eccleſia prohibetur ab Adventu Domini, uſque ad Epiphaniam, & a Feria IV. Cinerum, ad totam uſque Paſchatis Octavam. Idemque ritus ſervandus, ſi Sponſi ſecundas celebrent nuptias; ſic enim habet Alphonſus Paleottus, qui Gabrieli Paleotto in Epiſcopali dignitate pro Bononienſi Diœceſi ſuffectus fuit *pag.* 84. *Sacerdos numquam ſecundis nuptiis benedicet, ſive Mulier, ſive Vir tantum ad ſecundas nuptias tranſierit: neque primis nuptiis benedicat, cum feriarum tempus interponitur, nempe a prima Dominica Adventus, uſque ad Epiphaniam, & a Feria quarta Cinerum, uſque ad Octiduum totum Paſchatis.* Quoad ſecundum vero hanc habemus Sacræ Congregationis reſponſionem, in qua non Matrimonium, ſed ipſius ſolummodo pompa feriarum temporibus prohibetur. Quippe ſic legitur ll *Sacra &c. cenſuit, etiam temporibus expreſſis cap.* 10. *ſeſs.* 24. *de Reform. Matrim. poſſit Matrimonium contrahi coram Parocho, ſed nuptiarum ſollemnitates, convivia, traductioaes ad domum, & carnalem copulam prohiberi.* Præterea improbanda falſa illa Vulgi opinio, quæ nimis æquo noſtris hiſce diebus invaluit, nempe infauſtis auſpiciis Uxorem duci Menſe Majo, uti videre eſt in Synodo Burdigalenſi an. 1624. cap. 7. de Matrim. num. 5. lib. 2. cap. 8. §. 5. in illis verbis: *Perverſa illa, ac ſuperſtitioſa quorumdam opinio, Menſe Majo Uxorem non ducendi, quaſi aliquid ex eo mali ominis emanans fidelitati Contrahentium, ac proſperitati Nuptiarum officere poſſit. Doceatur igitur populus, & ab omnibus Parochis ſæpe inſtruatur, ut ſuperſtitioſis illis nugis fidem haudquaquam adhibeat, ſed, præter ea tempora, in quibus ex præſcripto Eccleſiæ a celebratione Nuptiarum abſtinetur, nullum eſſe, quo ipſæ jure, & canonice celebrari prohibeantur. Ex Notificatione poſita ſub num.* 13. *Temi* 4. *in hoc Volum. appoſit. ad Cap.* 9. *Dub.* 3. *num.* 22. fol. 155

XLIV. Tridentinum Concilium *Seſs.* 24. *Can.* 12. *de Matrim.*, pronuntiato anathemate in contradicentes, definivit, cauſſas Matrimoniales ſpectare ad Judicem Eccleſiaſticum; atque ex Eccleſiaſticis Judicibus nullum Epiſcopo inferiorem poſſe illas cognoſcere Concilium idem decrevit. Notandum tamen, quod tria ſunt Cauſſarum Matrimonialium genera, aliæ nempe verſantur circa initi conjugalis fœderis firmitatem; aliæ ſuper validitate Sponſalium, aut ſuper jure inſtituendi divortium quoad thorum, & cohabitationem; aliæ demum connexionem habent cum Matrimonio, ſed res mere politicas, & temporales directe, atque immediate reſpiciunt; ideo ſi de primo, & ſecundo cauſſarum genere res habeatur, ad Eccleſiaſticum forum pertinebunt; ſi de tertio, ad Sæculare, dummodo quæſtio non incidat de jure connubii, puta de præcedenti ad nuptias impedimento. *Ex Capite* 35. *Lib.* 7. *Synodi Diœceſanæ, appoſit. in hoc Volum. ad Cap.* 10. *Dub.* 1. *n.* 6. fol. 158

XLV. Omiſſio Denuntiationum pro Matrimoniis contrahendis, Matrimonium ipſum reddit illicitum, numquam tamen efficit invalidum. *Ex Cap.* 68. *Lib.* 7. *Synodi Diœceſanæ, appoſit. ad Dub.* 2. *cap. ejdſd. n.* 11. fol. 159

XLVI. Cum impedimenta dirimentia ortum habeant aut a Generali Concilio, aut a Summis Pontificibus, quorum Decreta infringere nequit inferior; conſequens eſt, quod Epiſcopi, quiquid dictitent, & probare fruſtra nonnulli, Epiſcopis plus æquo blandientes, conentur, removere nequeant impedimenta publica dirimentia Matrimonium, ſeu quempiam ab illorum quocumque ſolvere. Poſſunt revera tamen Epiſcopi impedimenta ſua auctoritate relaxare mere impedientia (excipe impedimentum ortum ex Sponſalibus cum altero initis, quod, iſto invito, ſine ejuſdem injuria remitti nequit; & alterum, quod provenit ex Voto, aut ingrediendæ Religionis, aut perpetuæ Caſtitatis, quæ, niſi fuerint conditionata, Summo Pontifici reſervantur) & impedimentum irritans Matrimonium publice contractum, dummodo ſex hæ concurrant circumſtantiæ: prima, ut Matrimonium ſit contractum, omnibus adhibitis ſollemnitatibus, in faciem Eccleſiæ: ſecunda, ut contractum fuerit bona fide ex juris, aut facti ignorantia: tertia, ut ſit conſummatum: quarta, ut impedimentum ſit occultum: quinta, ut non poſſit facile adiri prima Sedes, ſeu diſpenſatio a Papa obtineri ob Conjugum difficiles circumſtantias: ſexta denique, ut non poſſit ſeparatio fieri ſine ſcandalo; *ſi enim*, ait Cabaſſutius cap. 27. num. 3., *aliqua abſit ex præfatis circumſtantiis, & perſonæ ſint pauperes, aut rudes, ac ruſticæ, officium erit Ordinarii proſequi hanc diſpenſationem in forma pauperum apud Sedem Apoſtolicam, ut plane gratis, & ſine compoſitione obtineatur.* Advertendum tamen, quod hujuſmodi Epiſcoporum diſpenſatio pro Foro Conſcientiæ tantum, non pro Foro externo valere dicitur. *Lege Caput* 31. *lib.* 7. *Synodi Diœceſanæ appoſit. in hoc Volumine ibidem ad n.* 14. fol. 197

XLVII. Si occurrat quandoquidem exequi litteras a Majori Pœnitentiario pro ſolutione data alicujus impedimenti in Matrimonii Sacramento, hæc potiſſimum ſunt obſervanda. Primo, ſolus Confeſſarius ab Epiſcopo Loci approbatus, & in actuali audiendarum Confeſſionum miniſterio adhuc perſiſtens poteſt exequi litteras Pœnitentiariæ. Secundo, Confeſſarius, qui ſolum audire ſolet Virum, non poteſt executioni mandare diſpenſationes permiſſas mulieribus; & e contra, qui ſolam Mulierem ſolet audire, diſpenſationes nequit exequi viro conceſſas. Tertio, ſi litteræ Pœnitentiariæ ita ſcribantur: *Diſcreto Viro, Confeſſori, Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario;* tunc requiritur, ut Confeſſarius ſit etiam a publica aliqua Accademia Doctoris laurea vel in Theologia, vel in Canonico jure donatus: & ſi fuerit Regularis ſaltem Theologiæ facultatem, aut jus Pontificium profiteatur; nec eſt ſatis ſi penes ſuos Magiſtri titulo fruatur, niſi etiam actu doceat. Patres autem Societatis Jeſu privilegio gaudent Gregorii XIII. per quod, etiamſi Doctores minime ſint, dummodo tamen inter Confeſſarios ſint ab Epiſcopo approbati, poſſunt nihilominus litteras diſpenſationis exequi, ſicuti & Lectores Minorum Obſervantium S. Franciſci ex altero privilegio Innocentii XI.

Quod ſi litteræ ſic inſcriptæ alicui tradantur, qui hoc Doctoratus titulo careat, tradi alteri debent, qui propoſitis titulis exornetur: & ſi temere quidam ſe geſſerit, litteraſque ſibi nequaquam inſcriptas aperuerit, ipſius culpa nullum afferre debet detrimentum illi, qui litteras tradidit. *Ex Notificatione poſita ſub numero* 20. *libri* 4. §. 31. *in hoc Volum. appoſit. ad Cap.* 17. *Dub.* 12. §. 1. *num.* 92. fol. 208

XLVIII. Qui Pœnitentiæ litteras exequi debet, in quibus, uti fere ſemper fieri ſolet, clauſula ineſt *ſi ita eſt*, omnem curam, ac diligentiam impendat, ut cognoſcat, utrum verum ſit, quod Majori Pœnitentiario propoſitum fuit, & utrum res ipſa, circumſtantiæ, cauſſæ, ac rationes ad diſpenſationem obtinendam prolatæ, veritati prorſus ſint conſentaneæ. Hinc quam diligenti examine ab ipſo Confeſſario inquirendum, an revera probentur, quæ ille teſtatus fuit, ſine qua diligentia, niſi forte aliunde rei veritatem cognoverit, irritam fieri diſpenſationem ſciat Confeſſarius: & ſi certo habeat (aliunde tamen, quam ex Confeſſione) falſum eſſe, quod Summo Pœnitentiario propoſitum fuit, ab exequenda diſpenſatione abſtineat. *Ex ſupracit. Notificatione* 20. *lib.* 4. *in hoc Volum. appoſit. ibidem ad* §. 2. *num.* 94. fol. 209

XLIX. Omnis quæſtio, quæ olim inter Theologos agitabatur, utrum ſcilicet neceſſario requiratur, ut Sacerdos confitentem prius audiat, & expiet diſpenſandum, & tunc ſolum diſpenſationem, quæ a Pœnitentiaria

data

data fuit exequatur, ſublata tandem fuit ab ipſamet Pœnitentiaria, in cujus litteris ſic legitur: *audita prius Sacramentali Confeſſione.* Ita quippe Marcus Palaus *par.* 1. *p.* 19. *Adverte facultatem Confeſſoribus per Brevia, ſeu Bullas Majoris Pœnitentiarii conceſſam, non eſſe liberam, ut poſſit Confeſſor ea ſimpliciter, & ad ſuum libitum, hoc eſt in Confeſſione Sacramentali, vel extra illam uti, ſed eſt ita limitata, ut nonniſi in Sacramentali Confeſſione illam exercere valeat; & ſi ſecus facit, nulliter facit, nam excedit fines mandati, qui fines diligenter ſunt obſervandi etiam in minimis.* Et paullo poſt: AUDITA SACRAMENTALI CONFESSIONE *importat conditionem, ſine qua non fuiſſet conceſſa hujuſmodi facultas Confeſſario.* Injungenda præterea & pœnitentia ab ipſo Confeſſario juxta Sacræ Pœnitentiariæ verba: *injuncta ei pro tam enormis libidinis exceſſu gravi pœnitentia ſalutari*, in qua injungenda neque ſeveritatis, neque humanitatis fines erunt excedendi. *Ex ipſa eadem Notificatione* §. 35. *in hoc Volum. ad* §. 3. *num.* 106. fol. 210

L. In exequendis litteris Diſpenſationis Sacræ Pœnitentiariæ, ea in primis conſideranda occurrit clauſula, quæ in cunctis Matrimonialibus diſpenſationibus apponitur: *dummodo impedimentum præfatum occultum ſit*, ſive alio modo, *dummodo omnino occultum ſit.* Ab hac autem clauſula plures dimanarunt olim quæſtiones, quas tamen hodie prorſus ſolutas habemus, & ſunt: Prima ad hoc, ut ſit occultum delictum, quot perſonis manifeſtum eſſe poſſit: alii quippe occultum volunt, quod omnes ignorant ita, ut fama evulgatum dici minime poſſit: alii occultum dicunt, quod duobus tantum, vel tribus innoteſcit; alii occultum aſſerunt, quod in Civitate vel loco ignoratur a majori numero Incolarum &c. Secunda quæſtio eſt: utrum cenſeatur occultum impedimentum, quod, etſi conſtet ubi contractum fuit, & etiam alibi, occultum tamen eſt ubi degit, qui Diſpenſationem expoſtulat. Tertia: utrum impedimentum, quod fuit aliquando publicum, diuturnitate temporis occultum fieri poſſit. Ultima tandem: utrum habeatur occultum impedimentum, ſi crimen innoteſcat; ſed impedimentum cum eodem crimine conjunctum a pleriſque ignoretur. Sed pro ſolutione harum quæſtionum ſic ſtatuitur: quoad primam ſcilicet ſtandum plerumque Judicis prudentis arbitrio, deinde diligenter Pœnitentiariæ mandatum examinandum; ſi enim in clauſula habetur: *dummodo occultum ſit impedimentum*, tunc poterit occultum cenſeri, etiamſi quatuor, vel quinque notum ſit perſonis, ut apud Fagnanum: ſi vero hæc alia clauſula habeatur: *dummodo impedimentum omnino occultum ſit*, tunc intelligitur, quod ab omnibus plane ignorari debeat, ſoliſque innoteſcere delinquentibus. Quoad ſecundam vero, optime reſpondet Navarrus Confeſſarium admonendo, ne Diſpenſationem exequatur, ſi quis Majori Pœnitentiario declaraverit crimen eſſe occultum, ubi Diſpenſatio tradenda eſt executioni, & eſſe publicum, ubi fuit patratum, ſed rurſus ad Pœnitentiariam confugiat, ipſique revera patefaciat, quod antea omiſerat. Quoad tertiam ſic Marcus Leo: *Notandum non implicare, quod aliquid a ſui origine, & principio fuerit publicum, & tractu temporis fiat occultum; tempus enim omnia devorat: & quæ non delet ab hominum memoria diuturnitas temporis? Hoc autem genus occultorum, etiam pluries meo tempore Signatura Sacræ Pœnitentiariæ admiſit, ſed non eodem modo in omnibus caſibus; in Diſpenſationibus Matrimonialibus per decennium, in irregularitatibus per viginti annorum ſpatium.* Ad ultimam tandem ſpectandum ſemper impedimentum *publicum materialiter*, cum notitia ſcilicet & criminis, & impedimenti a crimine derivati, non impedimentum occultum formaliter: hæc enim traditur diſtinctio; ſi crimen ſit publicum, ſed delinquens judicari poſſit vel a Cenſura ſolutus, vel ob aliquam præviam diſpenſationem, aut fortuitum, & neceſſarium accidens ab ea ipſamet cenſura immunis, tunc ejuſmodi crimen poteſt a Sac. Pœnitentiaria tamquam materialiter occultum diſpenſari: e contra dicendum ſi crimen ſit publicum, & ſolummodo pœnam ignorent ipſi crimini irrogatam, quæ dicitur *ignorantia* juris, quo caſu ſic elegantiſſime ait P. Theſaurus: *Aliqui audent ulterius, & dicunt, etiamſi ſit publicum ut delictum, ſi tamen ſit occultum ratione pœnæ annexæ a Jure, poſſe diſpenſari, vel abſolvi ab illa tamquam in occultis, tamen contrarium tenendum eſt, quia hæc eſt Juris ignorantia, quæ non excuſat adhuc effectum, & hoc obſervat Sacra Pœnitentiaria.* Hæc omnia, & etiam plura ex hucuſque allata Notificatione §. 39. *appoſit. in hoc Volum. ad* §. 4. *n.* 1114. fol. 211

LI. Tria adhuc in Diſpenſationis litteris jubentur a Sac. Pœnitentiaria. Primo, ut Conjuges, in quorum Matrimonio ineſt impedimentum ſeparentur *ſi id fieri poſſit abſque ſcandalo;* ait enim Navarrus par. 2. pag. 76. *Monendus eſt a Confeſſario* (Conjux delinquens) *ne prius conſentiat in copulam, quam contrahat Matrimonium, renovato conſenſu, quia ante Matrimonium in copulam conſentiret.* Secundo, ut alter Conjugum, qui impedimentum ignorat, certior fiat primum conſenſum irritum fuiſſe, ita tamen, ut crimen, ex quo proficiſcitur, minime detegatur. Tertio, ut, his peractis, Matrimonium revalidetur, nempe ut mutuus conſenſus iterum præſtetur.

Quæſtio autem eſt, utrum Matrimonii revalidatio peragenda iterum ſit coram Parocho, ac Teſtibus, ut ex Tridentino præcipitur, de quo nulla hodierna die ſupereſt difficultas; ſi enim Matrimonium fuit publice contractum, & publicum itidem ſit crimen, debet iterum revalidari coram Parocho, & Teſtibus; contra vero ſi Matrimonium publice contractum fuit coram Parocho, & Teſtibus, impedimentum vero ſit occultum, tunc clam præſtandus & conſenſus ſine Parocho, & ſine Teſtibus.

Major difficultas in eo poſita eſt, qua nempe ratione fieri poſſit, ut alter Conjugum ignarus impedimenti, certior ita reddatur, ut ſibi latoris crimen nequaquam innoteſcat. Qua in re nonnullæ traduntur regulæ: primum qui impedimenti conſcius eſt ſe ignarum fingat, deinde oſtendat ſe ſuſpicari, ne ob aliquam cauſſam rite celebratum fuerit Matrimonium, ideoque mutuum ultro conſenſum præſtari debere, ut poſtmodum ab omni ſollicitudine animi liberetur. Secundo, qui impedimentum cognitum habet ab altero Conjuge teſtimonium elijciat novi amoris, ita ut ſe paratiſſimum fateatur rurſus eodem Matrimonio ſe adſtringere. Tertio impedimenti conſcius libere declaret haud rite Matrimonio conſenſiſſe, cum primo celebratum fuit, ideoque Confeſſarii conſilio, internæque tranquillitatis cauſſa oportere, ut ambo conſenſum renovent. Tandem ſi quæ ſuperſit hac in re graviſſima difficultas, tunc impedimenti conſcius *accedat ad Conjugem inſciam impedimenti, & cum ea habeat copulam affectu maritali:* & ſi quæ ex iis rationibus vel difficilis nimis, vel graviſſimis obnoxia incommodis timeatur, ad Majorem rurſus confugiendum erit Pœnitentiarium, ut, magnis illis adductus difficultatibus, aliquid de ſeveritate remittat, aut a Pontifice neceſſarias expoſtulet facultates. Quod ſi id obtinere ſit arduum, *& periculum ſit in mora* ſi adeundus ſit Pœnitentiarius, tunc adeundus erit Epiſcopus, prætereundo tamen ſilentio Contrahentium nomina, ut rei ipſe conſulat. *Ex eadem Notificatione* §. 59. *in hoc Volum. appoſit. ad* §. 6. *n.* 132. fol. 214

LII. Peractis omnibus, quæ in litteris Diſpenſationis a Pœnitentiaria indicuntur, Confeſſario præterea præcipitur ſub Majoris Excommunicationis vinculo, ut litteras minime Latori reſtituat, ſed laceret, per verba *laceratis.* Ad quodlibet autem tollendum inconveniens mos inductus fuit a Sac. Pœnitentiaria, ut quotieſcumque Diſpenſationes pro dirimentibus poſtulantur, duo ſeorſim fierent diplomata, quorum primum ſolveret impedimentum, & in eo adderetur verbum illud *laceratis*, alterum abſque mandato lacerandi litteras, & in eo tribueretur facultas ineundi Matrimonium coram Parocho, ac duobus Teſtibus, jubereturque inſuper Parochus ipſe Matrimonium ea diligentia, qua decet in librum referre; atque ita quæ ſervanda ſint magno ſtudio ſerventur, quæ vero laceranda, lacerentur. *Ex* §. 53. *ejuſdem Notificationis, appoſito ad* §. 7. *Dub.* 12. *n.* 135. fol. 217

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ in Tertia Parte hujus Operis continentur.

Prior numerus Paginam, ſecundus Notas marginales deſignat.

A

ABBATES.

Abbates habentes Territorium diſtinctum, & juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poſſunt ſuis Subditis Sæcularibus Dimiſſorias concedere, & illos approbare ad Confeſſiones. Pag. 25. 29
Abbates non habentes tales prærogativas non poſſunt Dimiſſorias concedere. ibid. 29
Illorum Clericorum ordinatio ſpectat ad Epiſcopum, in cujus Diœceſi exiſtunt. ibid. 29
Abbates Ciſtercienſes, an, & quos Ordines poſſint conferre ſuis Subditis. 22. 7
Abbates habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & propriam Diœceſim valide poſſunt ſuorum Subditorum Matrimoniis aſſiſtere. 139. 69
Etiamſi non ſint Sacerdotes. ibid.
Abbates, & alii Prælati juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes diſpenſare poſſunt, ut omittantur Denuntiationes Matrimonii celebrandi. 149. 20
ABSENS.
Matrimonium inter Abſentes valide celebrari poteſt. 102. 39
Eſt verum Sacramentum conferens Gratiam in Contrahentibus bene diſpoſitis. 103. 43
Matrimonium inter Abſentes celebratum an debeat iterari inter præſentes. ibid. 46
Differentia, quæ intercedit inter Matrimonium, & alia Sacramenta, præſertim Pœnitentiam. ibid. 45
ACOLYTATUS.
Acolytatus eſt Sacramentum, in quo traditur Ordinato poteſtas præparandi luminaria, necnon vinum, & aquam neceſſariam ad Sacrificium Miſſæ. 11. 34
Duplicem habet materiam, & formam partialem. ib. 34
Utraque iſta materia eſt eſſentialis. ibid. 35
An Character imprimatur in traditione Candelabri, vel in traditione Urceoli. ibid. 35
Probabile eſt, duplicem produci Characterem diſtinctum. ib. 36
Officium Acolythi, quodnam ſit. ibid. 37
Cur tradantur Acolytho Candelabrum cum cereo extincto, & Urceoli vacui. ibid. 37
ÆTAS.
Diverſa Ætas requiritur pro Majoribus, ac pro Minoribus Ordinibus. 38. 14
Quænam Ætas requiratur pro ſingulis Ordinibus. ib. 15
Quænam Ætas requiratur pro Epiſcopatu. ib. 17
Ad obtinendum Canonicatum in Eccleſia Cathedrali requiritur Annus vigeſimus ſecundus inceptus. ib. 18
In Collegiata ſufficit Annus decimus quartus. ibid.
Qui ordinatur ante legitimam Ætatem, ſive ſit Sæcularis, ſive Regularis, remanet ſuſpenſus ab executione Ordinis. ibid. 19
Hoc procedit de Ordinibus Sacris, non de Minoribus. ib.
Quinam poſſit excuſari ab incurſu Cenſuræ. ib. 20
Sacerdos ordinatus ante legitimam ætatem, an fiat irregularis celebrando cum Epiſcopo ordinante. ib. 22
Bona fide promotus ante tempus licite poteſt celebrare, completa ætate. 39. 24
Mala fide promotus ante tempus, an poſſit, completa ætate, ab Epiſcopo diſpenſari. ibid. 25
Ætas pro Sponſalibus requiſita eſt ſeptem Annorum completorum. 78. 46
Quænam Ætas requiratur ad valide contrahendum Matrimonium. 115. 28
In Maſculis requiritur Ætas quattuordecim Annorum, in Feminis duodecim annorum. ibid.
Quid importet, malitiam ſupplere Ætatem. ib. 28
ADOPTIO.
Adoptio quomodo definiatur. 170. 36
Duplex eſt Adoptio, alia propria, & perfecta, quæ dicitur Arrogatio; alia imperfecta, quæ ſimpliciter dicitur Adoptio. Quid utraque ſit. ibid. 37
Ut quis poſſit alium Adoptare debet eſſe ſui juris, & major viginti quinque annis. ibid. 38
Si Adoptio ſit perfecta, quæ dicitur Arrogatio, debet adoptans habere quadraginta Annos completos. ib.
Adoptans debet eſſe Vir, non Femina. ib. 38
Debet eſſe potens ad generandum. ibid.
Adoptatus debet habere ſeptem Annos. ibid.
Adoptio non poteſt fieri per Procuratorem. ibid.
Adoptio perfecta debet fieri auctoritate Principis ſupremi. ib.
ADULTERIUM.
Adulterium conjunctum cum occiſione propriæ Conjugis, eſt impedimentum dirimens Matrimonium. 175. 6
Requiritur, quod præcedat verum Adulterium. ib. 8
Adulterium debet eſſe conſummatum, & utrique Parti notum. ibid. 8
Adulterium cum promiſſione Matrimonii contrahendi cum adultera poſt mortem Conjugis, eſt impedimentum dirimens. ibid. 12
Etiamſi mors Conjugis non ſequatur. ib. 12
Adulterium debet eſſe verum, & non tantum exiſtimatum ib. 13
Debet eſſe conſummatum, & utrique Parti notum. 176. 13
Promiſſio futuri Matrimonii debet eſſe vera, & ſerio facta. 176. 14
Promiſſio debet eſſe mutua, & exterius manifeſtata ſigno aliquo ſenſibili. ibid. 15
Non debet eſſe retractata ante patratum Adulterium. ib. 16
Promiſſio, & Adulterium fieri debent, durante eodem Matrimonio. ibid. 16
Peccat mortaliter, qui alicui Matrimonium promittit celebrandum poſt mortem Conjugis. ib. 17
Aliud crimen dirimens Matrimonium eſt Adulterium ſimul cum Matrimonio de præſenti contractum, vivente prima uxore. ibid. 18
Et hoc, ſive Adulterium præceſſerit contractum Matrimonii, ſive ſecutum ſit. ibid.
Adulterium alterius Conjugis, an, & quando ſit ſufficiens cauſſa Divortii. 231. 2
Vide *Divortium*.
AFFINITAS.
Quinam dicantur Affines. 171. 1
Affinitas quomodo definiatur. ibid. 1
Oritur Affinitas non ſolum ex copula carnali licita, & maritali, ſed etiam illicita, & fornicaria. ibid. 1
Oritur ſolum ex copula naturali perfecta. ib. 2
Ad contrahendam Affinitatem, non eſſe neceſſariam ſeminationem feminæ, plures affirmant. ib. 3
Probabilius eſt, ad illam requiri utriuſque Conjugis ſeminationem. ibid. 4
Utraque ſententia poteſt in praxi ſuſtineri. ib. 6
Non oritur Affinitas ex copula Sodomitica, nec ex congreſſu Spadonum. ibid. 7
Affinitas habet ſuos gradus, & lineas, ſicut Conſanguinitas. ibid. 9
Traditur regula pro illis cognoſcendis, & numerandis. ib. 9
Stipes in Affinitate quinam ſit. ibid. 10
Lineæ ſunt duæ, alia recta, alia collateralis. ib. 10
Affinitas eſt impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum. ibid. 11
Olim extendebatur uſque ad ſeptimum gradum, & Conſanguinei Viri fiebant Affines Conſanguineis feminæ. ib. 11
Nunc Affinitas orta ex copula maritali extenditur ſolum uſque ad quartum gradum; ex copula illicita ſolum uſque ad ſecundum. 172. 11
Sublata eſt Affinitas, quæ conſurgebat inter Conſanguineos Viri, & Uxoris, & aſſignatur regula; Affinitas non parit affinitatem. ibid. 12
Affinitas orta ex copula illicita dirimit Matrimonium ſolo jure Eccleſiaſtico. ibid. 13
Affinitas orta ex copula maritali an dirimat Matrimonium jure Naturæ, vel ſolum jure Eccleſiaſtico, variant Doctores. ibid. 15
In nullo gradu, ſive lineæ rectæ, ſive lineæ tranſverſæ, Affinitas jure naturæ dirimit Matrimonium. ib. 17
Affinitas ſuperveniens Matrimonio jam contracto, illud non dirimit, ſed impedit uſum. ibid. 20
An, & quatenus Epiſcopus, & Regulares poſſint diſpenſare in impedimento affinitatis ad petendum debitum. Vide *Diſpenſatio*.
AMASIA.
Amaſia, quæ ſe tranſtulit ad domum Concubinarii, animo permanendi cum eo per majorem Anni partem, coram Parocho ejuſdem Concubinarii valide contrahere poteſt, non ſolum cum Concubinario, ſed etiam cum alio extraneo. 131. 46
APPROBATIO AD CONFESSIONES.
Approbatio ad Confeſſiones non exſpirat morte approbantis, aut eo amoto ab officio. 141. 85
ARCHIEPISCOPUS.
Archiepiſcopus non poteſt valide aſſiſtere Matrimoniis illorum, qui ſunt ſubditi ſuorum Suffraganeorum, niſi in caſu appellationis, Sententia jam in rem judicatam abeunte, vel in actu Viſitationis. 139. 68
ARRHA.
Quid ſit Arrha. 84. 95
Licite poteſt apponi in contractu Sponſalium. ib. 96
Cur in tali contractu Jura prohibeant pœnam, non Arrhas. ib. 96
Arrhæ tradi poſſunt in quacumque quantitate, & qualitate. ib. 97
Ad quem pertineant Arrhæ, ſecuto Matrimonio. ib. 98
An injuſte reſiliens à Sponſalibus teneatur ſolvere duplum, aut triplum conventum, ante Sententiam Judicis. ib. 99
De Arrhis quinam loquantur. ib. 101

De

De Sponſalitia largitate quinam loquantur, & quomodo differat ab Arrhis. ibid. 101

B

BENEDICTIO NUPTIALIS.

EX antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine primæ Nuptiæ ſunt benedicendæ. 153. 1
Non eſſe peccatum mortale Benedictionem nuptialem omittere, citra contemptum, & ſcandalum, plures affirmant. ib. 2.
Conſummare Matrimonium ante ſuſceptam Benedictionem nuptialem, nullum eſt peccatum, ſive mortale, ſive veniale. ibid. 3
Eſſet mortale, ſi conſummaretur ante Benedictionem ex contemptu. ibid. 4
Probabile eſt, eſſe peccatum mortale Benedictionem nuptialem omnino omittere. ibid. 5
Eſt peccatum ſaltem veniale. ibid. 6
Secundæ Nuptiæ non ſunt benedicendæ, quando uterque Conjux benedictionem recepit in primis Nuptiis. ib. 8
Secundæ Nuptiæ non ſunt benedicendæ, quando Mulier eſt Vidua, licet Vir non ſit talis. 154. 10
Attento Jure antiquo, non ſunt benedicendæ, nec poſſunt benedici ſecundæ Nuptiæ, quando uterque, vel alter in primis nuptiis benedictionem ſuſcepit. ibid. 11
Conſuetudine receptum eſt, ut benedicantur, ſi unus Conjugum primo nubat, & benedictionem nondum accepit, quamvis alter jam ſit in primis Nuptiis benedictus. ib. 13
Secundum antiqua Jura, Parochus, aut Sacerdos, qui benedicebat ſecundas Nuptias, incurrebat pœnam ſuſpenſionis Pontifici reſervatam. ibid. 14
Benedictio nuptialis facienda eſt a proprio Contrahentium Parocho, vel ab alio Sacerdote, de ipſius licentia. ib. 15
Ille Parochus Sponſos benedicere debet, qui Matrimonio aſſiſtit, & in cujus Parochia celebratum eſt. ib. 15
Benedictio nuptialis facienda eſt in Eccleſia. ib. 16.
An poſſit fieri extra Eccleſiam ex diſpenſatione Epiſcopi. ib.
Tempore Interdicti, & ceſſationis a Divinis, licite fieri poteſt Matrimonium, ſed non poſſunt Nuptiæ benedici. 157. 24
Vide *Sollemnitates Nuptiarum.*

BENEFICIUM.

Quid ſtatuat Trident. de Beneficio requiſito pro licita Ordinatione. 48. 48
Beneficium debet eſſe pacifice poſſeſſum. ib. 48
Quid, ſi habens Beneficium, per ſæcularem poteſtatem impediatur poſſeſſionem adipiſci. ib. 49
Non poteſt quis ordinari ad titulum Beneficii de futuro, & proxime obtinendi. ib. 50
Coadiutoria cum futura ſucceſſione non eſt Titulus ſufficiens. ibid.
Sufficit, ſi ratione illius quis habeat congruam ſuſtentationem. ib. 50
Qui Beneficium pacifice poſſidet non poteſt ad illius titulum ordinari, ſi fructus percipere non poſſit, niſi poſt Presbyteratum. ib. 51
Non poteſt ordinari, qui habet Titulum ſine reditibus. ib.
Beneficium titulare debet eſſe ſufficiens ad congruam ſuſtentationem. ib. 52
Quantitas ſuſtentationis non debet taxari juxta conditionem, & nobilitatem perſonæ, ſed habito reſpectu ad ſtatum Clericalem in genere. ib.
Poteſt eſſe varia pro varietate Locorum. ib.
Quænam quantitas ſit taxata pro Diœceſi Bononienſi. ib.
Beneficium inſufficiens poteſt reddi ſufficiens per additionem Patrimonii. ib. 53
Non poteſt reddi ſufficiens per additionem eleemoſynæ, vel alterius proventus incerti. ib.
Titulus Beneficii debet eſſe conſtans, & perpetuum. ib. 54
Sufficit Beneficium ſimplex, aut Curatum. 49. 54
Poteſt eſſe conflatus ex pluribus. ib.
Titulus Vicariæ, ſeu Capellaniæ amovibilis non eſt ſufficiens. ib. 54
Bene tamen, ſi ſit perpetua. ib. 55
Idem valet de Capellania obtenta in Capella Papæ. ib.
Poteſt quis ordinari ad titulum Penſionis perpetuæ. ib. 56.
Et ad titulum Patrimonii perpetui. ibid.
Beneficium titulare non poteſt renunciari. ib. 57

BIMESTRE.

Poſt contractum Matrimonium conceditur Conjugibus Bimeſtre ad deliberandum de ſtatu. 220. 6
Non tenentur tali tempore debitum reddere, quamvis nihil cogitent de ingreſſu Religionis. ib. 7
Quandonam incipiat illud Bimeſtre. ib. 8
Tranſacto Bimeſtri poteſt quilibet Religionem ingredi, ſi Matrimonium non ſit conſummatum. ibid.
Non eſt licitum contrahere animo non conſummandi, ſed ingrediendi Religionem. ib. 11
An Sponſa per vim cognita intra Bimeſtre poſſit Religionem ingredi. 221. 13

BLANDITIÆ.

Blanditiæ, quamvis nimiæ, & importunæ, non reddunt irritum Matrimonium. 181. 38
Niſi forte includant minas, & metum gravis indignationis, & damni. ib. 38

BONA MATRIMONII.

Bona Matrimonii tria communiter aſſignantur, & quænam illa ſint. 113. 11
An, & quatenus Contrahentes Matrimonium intendere debeant tria illa bona. ib. 15
Conjuges pro validitate Matrimonii tenentur conſentire in tria illa bona, & habere animum ad illa ſe obligandi. 114. 18
Non eſt neceſſe, quod habeant animum illa adimplendi, & exequendi. ib. 18
Peccaret lethaliter qui talem haberet animum ad illa non ſe obligandi. ib. 18

C

CÆCUS.

CÆcus bene audiens tamquam Teſtis valide aſſiſtit Matrimonio. 142. 94
Cæcus poteſt eſſe Teſtis, & deponere de his, quæ auditu proprio percipiuntur, ſi loquentiũ voces habeat notas. ib. 95

CANTORES.

Cantores, ſeu Pſalmiſtæ quinam erant olim in Eccleſia. 5. 16
Non erant in aliquo diſtincto Ordine conſtituti, ſed modo iſti, modo illi aſſumebantur, prout firmiori, & clariori voce pollebant. ib. 16
Officium Pſalmiſtæ non conferebatur ſtabiliter per ſacram Ordinationem, & Conſecrationem. ib. 16
Non eſt Ordo, ſed Officium Eccleſiaſticum. ib. 16

CAPITULUM SEDE VACANTE.

Capitulum, Sede vacante, non poteſt concedere Litteras dimiſſorias, niſi ſub certis conditionibus. 24. 25
Poteſt concedere Litteras teſtimoniales. 25. 28
Poteſt diſpenſare in Interſtitiis. 34. 53
Poteſt Capitulum, ſeu ejus Vicarius valide matrimoniis aſſiſtere. 139. 69
Poteſt etiam aſſiſtendi licentiam concedere. 140. 70
Capitulum, Sede vacante, diſpenſare poteſt in impedimentis Matrimonii in ordine ad petendum debitum. 200. 18

CARDINALIS.

Cardinalis in Eccleſia ſui Tituli habet juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. 139. 69
Reſpectu Subditorum illius Eccleſiæ eſt Ordinarius, & poteſt illorum Matrimoniis aſſiſtere. ibid.
Cardinalatus non eſt Ordo Sacer, non imprimit Characterem, nec confert Gratiam ex opere operato. 7. 26
Cardinalatus eſt Dignitas Eccleſiaſtica. ibid.
An poſſit Cardinalatus a Papa extingui. ibid.

CASTITAS.

Caſtitas eſt annexa Ordinibus Sacris. 57. 9
Non eſt annexa jure Divino, ſed Eccleſiaſtico. ib. 10
Antiquiſſima eſt conſuetudo ſervandæ caſtitatis a Sacris Miniſtris. ib. 11
In Eccleſia Orientali, & Græca fuit decurſu temporis abrogata. ib. 12
Hæc conſuetudo ſemper fuit retenta in Eccleſia Latina, ſicut in præſens etiam inviolabiliter obſervatur. ibid.
Hanc obligationem ſervandi Caſtitatem aliqui volunt provenire ex voto in Ordinibus emiſſo. 58. 13
Alii volunt provenire ex lege Eccleſiaſtica. ib. 14
Provenit tum ex Voto, tum ex Lege. ib. 15
Qui invalide fuit ordinatus non tenetur ad Caſtitatem ſervandam. ib. 17
Puer ordinatus ante uſum rationis, non tenetur obſervare caſtitatem. ib. 19
Perveniens ad uſum rationis debet ſe determinare, an velit in ſuſcepto Ordine permanere, vel Matrimonium ducere. ib. 20
Promotus ante Pubertatem, non tenetur ad Caſtitatem, niſi poſt adeptam pubertatem. ib. 21
Qui ordinatur per vim, & metum gravem injuſte incuſſum, non tenetur ad Caſtitatem. 59. 24
Tenetur qui ordinatur per metum juſte incuſſum. ib. 25
Et qui ceſſante metu, ratificavit. ibid.

CERTITUDO.

Qualis certitudo requiratur de morte primæ Uxoris, ut quis poſſit accipere ſecundam. 186. 12
Non ſufficit abſentia Viri per multos annos, etiamſi de illo nulla habeatur notitia. ib. 13
Non ſufficit ſola fama teſtificans de morte viri, niſi aliis conjecturis adjuvetur. ib. 13
Quænam ſint iſtæ conjecturæ. ibid.
An ſufficiat unus Teſtis de viſu affirmans mortem Conjugis; alii affirmant, alii negant. 113. 14
Si mulier ſola certo ſciat mortem ſui viri, quia ipſum vidit morientem, & mortuum, poteſt in foro conſcientiæ tranſire ad ſecundas Nuptias. ib. 14

CHARACTER.

Omnes Ordines, ſive Majores, ſive Minores imprimunt Characterem. 7. 32
Quid ſit Character. ib. 32
Character unius Ordinis non ſupponit neceſſario characterem alterius Ordinis inferioris. ib. 33
Valide, ſed non licite recipi poteſt Ordo ſuperior, prætermiſſo inferiori. ib. & 313. 28
Vide ſingulos Ordines ſub propriis Verbis.

CHOREPISCOPI.

Chorepiſcopi quinam olim eſſent. 22. 11
Erant in duplici genere, alii erant ſimplices Sacerdotes cum aliqua juriſdictione, & auctoritate ſibi ab Epiſcopo communicata. ibid.
Non erant Ordinati a tribus Epiſcopis. 17. 79

Alii erant veri Epiſcopi, ſed ſine certa Diœceſi. 22. 11

CLERICUS.

Clericus unde dicatur. 56. 1
Quibus gaudeat privilegiis. Vide *Privilegium*.
An peccet, qui Tonſuram, & Ordines Minores ſuſcipit animo non aſcendendi ad Majores. ib. 3
Ordinatus in Minoribus poteſt retrocedere abſque culpa, redire ad Sæculum, & uxorem ducere. ib. 4
Qui Clericatum aſſumit animo evadendi ſæcularem poteſtatem, peccat mortaliter. 57. 7
Verius eſt, non peccare mortaliter. ib. 8
Debet deferre Habitum, & Tonſuram. 59. 27
In Sacris conſtitutus, vel Beneficium Eccleſiaſticum obtinens, peccat mortaliter, ſi longo tempore incedat ſine Habitu, & Tonſura. ib. 28
In Minoribus conſtituti non peccant. ib. 30

COGNATIO.

Cognatio triplex eſt, Naturalis, Spiritualis, & Legalis. 166. 1
Cognatio Naturalis, ſeu Carnalis, idem eſt, ac Conſanguinitas. ib. 1
Dividitur Cognatio naturalis ſecundum Juriſtas in Agnationem, & Cognationem. ib. 3
Quinam dicantur Agnati, & quinam dicantur Cognati. ib. 3
Qualiter dirimat Matrimonium. Vide *Conſanguinitas*.

COGNATIO SPIRITUALIS.

Cognatio Spiritualis quid ſit, & quomodo definiatur. 168. 21
Dirimit Matrimonium jure Eccleſiaſtico. ib. 21
Cognatio Spiritualis oritur ſolum ex Baptiſmo, & Confirmatione. ib. 22
Inter quas Perſonas contrahatur Cognatio Spiritualis. ib. 23
Duæ tantum ſunt ſpecies Cognationis Spiritualis. ib. 23
Suſceptores inter ſe nullam contrahunt Cognationem. ib. 24
Vir, & Uxor, qui ſuſcipiunt eumdem puerum de Sacro fonte non privantur jure petendi. ib. 24
Ad contrahendam Cognationem Spiritualem plura requiruntur. ib. 25
Commater non contrahit Cognationem, ſi non tangat puerum dum baptizatur, vel illum ſuſcipiat de manibus baptizantis. ib. 25
Ad contrahendam Cognationem ſufficit, quod Patrini Puerum teneant, vel ſuſcipiant, abſque eo, quod pro eo reſpondeant. 169. 26
Error Perſonæ impedit Cognationem ſpiritualem. ib. 27
Cur error perſonæ non impediat talem Cognationem in Baptizante. ib. 28
Qui tenet Puerum in Baptiſmo privatim adminiſtrato non contrahit Cognationem Spiritualem. ib. 29
Qui privatim baptizat contrahit Cognationem. ib. 30
Patrinus debet puerum tenere, quando baptizatur, & infunditur aqua. ib. 31
Parochus debet in libro ſcribere, an quis fuerit Patrinus in Baptiſmo, vel ſolum in Catechiſmo. ib. 31
Patrini debent eſſe determinati quoad numerum, & quoad perſonas. ib. 32
Procurator, qui tenet puerum nomine alterius non contrahit Cognationem. ib. 33
An vero illam contrahat Principalis, qui Procuratorem mittit, plures affirmant. ib. 33
Probabilius eſt, illam non contrahere. ib. 34

COGNATIO LEGALIS.

Quomodo definiatur Cognatio legalis. 170. 36
Quomo definiatur Adoptio. ib. 36
Adoptio duplex eſt, alia propria, & perfecta, alia imperfecta; quid utraque ſit. ib. 37
Quas conditiones requirat Adoptio. ib. 38
Cognatio legalis eſt triplex. ib. 39
Cognatio legalis eſt impedimentum dirimens Matrimonium. ib. 40
Aliqui volunt, hoc impedimentum oriri ex quacumque Adoptione, ſive perfecta, ſive imperfecta. ib. 41
Probabilius eſt, illud oriri ſolum ex Adoptione perfecta. ib. 42
Inter quas perſonas Cognatio legalis dirimat Matrimonium. ib. 43

CONDITIO SERVILIS.

Conditio, quæ eſt ſecundum impedimentum dirimens Matrimonium, importat conditionem, & ſtatum ſervilem contrahere volentis. 164. 14
Error Conditionis ſervilis dirimit Matrimonium, quando Liber contrahit cum Serva, aut Libera cum Servo, ſervitute penitus ignorata. ib. 15
Hoc verum eſt non ſolum quando ignorantia, & error erat antecedens, dans cauſſam contractui, ſed etiam quando erat concomitans, & incidens in contractum. ib. 16
Error conditionis ſervilis non dirimit Matrimonium jure naturæ, ſed jure Eccleſiaſtico. ib. 18
Validum eſſe Matrimonium Liberi cum Serva, quæ paullo poſt eſt habitura libertatem, affirmant nonnulli. ib. 19
Probabilius eſt, non valere tale Matrimonium. ib.
Validum eſt Matrimonium, ſi contrahas cum ea, quæ aliquando fuit Serva, ſed jam nunc eſt libera. ib. 19
Matrimonium contractum cum errore Conditionis non eſt invalidum, quando perſona, cum qua contrahitur, eſt æqualis, aut melioris conditionis. ib. 20
Validum eſt Matrimonium contractum a Libero cum Serva, quæ contrahendo fit libera. ib. 20
Servus poteſt licite, & valide contrahere Matrimonium, invito Domino. ib. 21
Peccant Domini, ſi impediant Servorum Matrimonia. ib. 21

CONSANGUINITAS.

Conſanguinitas quid ſit, & quomodo definiatur. 166. 2
In Conſanguinitate conſideratur Stipes, Linea, & Gradus. ib. 4
Stipes dicitur illa Perſona, a qua Conſanguinei ducunt originem. ib. 4
Linea quid ſit. ib. 4
Linea, alia eſt recta aſcendentium, ſeu deſcendentium, alia obliqua, ſeu collateralis. & quid utraque ſit. ib.
Gradus conſanguinitatis quid ſit. ib. 5
Tres regulæ aſſignantur pro dignoſcendis gradibus Conſanguinitatis. ib. 5
Diverſimode computantur gradus Conſanguinitatis in Jure Civili, & Canonico. ib. 5
Matrimonium in primo gradu Conſanguinitatis lineæ rectæ eſt irritum, & nullum jure naturæ. 167. 10
In caſu extremæ neceſſitatis, ſi deficerent aliæ perſonæ, an foret licitum Matrimonium inter Patrem & filiam, Matrem & filium. ib. 11
Conſanguinitas in linea recta an dirimat Matrimonium in quocumque gradu, variant Doctores. ib. 12
Probabilius eſt, dirimere Matrimonium uſque in infinitum. ib. 13
Conſanguinitas in Linea tranſverſali in nullo gradu dirimit Matrimonium jure naturæ. 168. 16
Pontifex diſpenſare poteſt ex juſta cauſſa, ut Frater Sororem ducat in uxorem. ib. 16
Barbaræ nationes Fratrum conjugia execrantur. ib. 17
Eccleſia numquam conſuevit in primo gradu Conſanguinitatis diſpenſare, & quare. ib. 18
Conſanguinitas in linea tranſverſali jure Eccleſiaſtico dirimit Matrimonium uſque ad quartum gradum incluſive. ib. 19
Inceſtus cum Conſanguineis propriæ Uxoris eſt impedimentum impediens Matrimonium cum alia, mortua propria Uxore. 194. 8

CONSENSUS.

Ad validitatem Matrimonii requiritur verus, & mutuus Contrahentium conſenſus. 112. 1
Contrahentium conſenſus non poteſt ab Eccleſia, neque a Republica ſuppleri. ib. 2
An poſſit ſuppleri a Deo de potentia abſoluta; alii affirmant, alii negant: utraque Sententia poteſt ſuſtineri. ib. 4, & deinceps.
Qui ficte conſenſit, tenetur poſtea vere, & ex animo conſentire. 113. 8
Poteſt aliquando excuſari. ib. 9
Pars, quæ conſenſit, non tenetur credere Conjugi poſt longum tempus aſſerenti, ſe non conſenſiſſe. ib. 10
Ad validitatem Matrimonii non requiritur, quod Contrahentes intendant carnalem Copulam. ib. 12
Sufficit, quod intendant translationem dominii ſuorum corporum in ordine ad uſum conjugalem. ib. 12
Contrahentes poſſunt paciſci de copula numquam habenda. ib. 13
Poſſunt ab illa perpetuo abſtinere. ib.
Debent intendere, ſaltem implicite, tria bona Matrimonii, quantum ad obligationem, & vinculum. ib. 15
Qui excluderet perpetuitatem vinculi, contraheret invalide. ib. 16
Non poſſunt contrahere ad tempus. ib.
Non ſufficit ſolus conſenſus internus, ſed debet exterius per ſigna manifeſtari. 114. 19
Qui loqui poteſt, debet conſenſum exprimere per verba. ib. 22
Nulla eſt determinata forma verborum. ib. 24
Non requiritur ſimultas phyſica utriuſque conſenſus. 115. 26
Sufficit ſimultas moralis, & in quo conſiſtat. ib. 27
Quænam Ætas requiritur ad valide contrahendum Matrimonium. ib. 28

CONSENSUS CONDITIONATUS.

Conſenſus ad Matrimonium requiſitus debet eſſe abſolutus, & abſque ulla conditione. 118. 1
Parochus non debet permittere, conditionem ullam apponi. ib.
Conditio, alia eſt de præterito, alia eſt de præſenti, alia de futuro. ib.
Conditio de præſenti, vel de præterito non ſuſpendit actum. ib. 2
Matrimonium ſub tali conditione celebratum eſt validum, nec ſuſpenditur in futurum. ib. 2
Validum eſt Matrimonium, quamvis conditio ſit Contrahentibus ignota. ib. 4
Non poſſunt uti Matrimonio quouſque non conſtet, conditionem exiſtere. 119. 5
Circa valorem Matrimonii celebrati ſub conditione de futuro neceſſaria, ſtandum eſt Contrahentium intentioni. ib. 8
Conditio ab intrinſeco neceſſaria, ſi cognoſcatur a Contrahentibus, non ſuſpendit conſenſum, nec Matrimonium ſub tali conditione initum. ib. 12
Idem valet de conditionibus neceſſariis ſolum ab extrinſeco. ib. 12
Matrimonium celebratum ſub conditione contingenti de futuro ſuſpenditur uſque ad adventum Conditionis. 120. 15
Naſcitur ex tali contractu obligatio expectandi Conditionem. ib. 15
Non poſſunt Conjuges habere copulam ante Conditionis adventum. ib. 15

Tale Matrimonium, adveniente Conditione, fit validum abſque novo conſenſu. ib. 18
Oppoſita ſententia eſt probabilis, & in praxi magis tuta. ib. 17
Ad valorem Matrimonii requiritur, ut Parochus, & Teſtes aſſiſtant etiam executioni Conditionis, debetque illis conſtare de adimpletione. ib. 22
Quodnam Matrimonium debeat prævalere, quando quis contraxit cum duabus ſub conditione pendente in futurum. 121. 24
Matrimonium contractum inter impeditos ſub conditione; *ſi Papa diſpenſaverit*, obtenta Diſpenſatione, validum eſt ſine novo Conſenſu. ib. 25
Conditio turpis contraria Matrimonio, aut ejus bonis, facit Matrimonium nullum, & irritum. ib. 28
Si non ſit contraria Matrimonio, illud non annullat, ſed habetur pro non adjecta. ib. 29

COPULA.

Quænam Copula requiratur ad conſummandum Matrimonium. 111. 49
Conſenſus Contrahentium non debet neceſſario ferri in carnalem Copulam. 113. 12
Poſſunt paciſci de Copula numquam habenda. ib. 13
Poſſunt ab illa perpetuo abſtinere. ib.
Copula non convalidat Matrimonium gravi metu contractum, ſi & ipſa fuit metu extorta. 182. 45
Multo minus ſi fuit facta animo fornicario ad ſolam explendam libidinem. ib. 45
Validum efficitur, ſi ſponte, ac maritali affectu conſummetur. ib. 48
Copula habita inter Conſanguineos, & Affines, an ſit explicanda, quando petitur Diſpenſatio pro Matrimonio contrahendo. 204. 59
An ſaltem ſit Copula manifeſtanda, quando habita fuit animo, & intentione facilius impetrandi Diſpenſationem. 205. 61
Vide *Uſus Matrimonii*.

CRIMEN.

Duo aſſignantur Crimina Matrimonium dirimentia, nempe Homicidium, & Adulterium. 174. 1
Ex illis oriuntur alia duo, ut quattuor dicantur Crimina dirimentia Matrimonium. ib. 1
Non dirimunt Matrimonium Jure Divino, aut Naturali, ſed jure Eccleſiaſtico. ib. 2
Si tempore patrati Criminis uterque Conjux erat infidelis, non prohibentur ſimul contrahere poſt converſionem. ib. 3
Si unus erat Fidelis non poſſunt contrahere. ib. 3
Vide *Homicidium*, *Adulterium*.
Quænam ſint Crimina, quæ impediunt Matrimonium contrahendum. 194. 7

CULTUS DISPARITAS.

Cultus diſparitas reperitur inter fidelem Baptizatum, & Infidelem, ſeu non Baptizatum. 176. 19
Eſt impedimentum dirimens Matrimonium inter illos. ib. 19
Non dirimit Matrimonium jure naturæ, aut Divino, ſed ſolum jure Eccleſiaſtico. ib. 20
Poteſt Summus Pontifex diſpenſare, ut valide fiat Matrimonium inter illos. ib. 21
Matrimonium Catholici cum Hæretica non eſt irritum jure Divino, nec jure Eccleſiaſtico, ſed eſt illicitum. 177. 22

D

DEBITUM CONJUGALE.

Vide *Uſus Matrimonii*.

DEFLORATOR.

Qui Virginem defloravit ſub ficta promiſſione Matrimonii, tenetur illam ducere, ſi femina ſit æqualis, vel non valde inferioris conditionis. 74. 12
Si femina ſit valde diſparis conditionis tenetur eam dotare. ib. 14
Si promiſſio ſit vera, & ex animo facta, tenetur Deflorator illam ducere, quamvis inferioris conditionis. ib. 16
An, qui poſt Matrimonium clandeſtine contractum, Virginem ſub illius prætextu defloravit, teneatur illam ducere. 128. 28
An ſaltem Deflorator teneatur illi, vel Parentibus aliquid reſtituere, ratione injuriæ, & damni illati, controvertitur. ib.

DENUNTIATIONES.

Ante celebrationem Matrimonii illud eſt publice denuntiandum ter in Eccleſia. 146. 1
Affertur Decretum Concilii Tridentini. ib.
Denuntiationes non ſunt de ſubſtantia Matrimonii, quod eſt validum, & ratum, quamvis illæ indebite omittantur. ib. 3
Peccant mortaliter Parochus, & Contrahentes, ſi illas omittant ſine licentia. ib. 4
Etiamſi Parochus moraliter ſciret, nullum adeſſe impedimentum. ib. 5
An excuſetur Parochus a mortali, ſi unam tantum omittat. ib. 5
Denuntiationes fieri debent in Eccleſia tribus diebus Feſtivis inter Miſſarum Sollemnia. 147. 6
Non poſſe fieri diebus Ferialibus, plures docent. ib.
Probabile eſt, poſſe fieri diebus Ferialibus, ſi magnus ſit Concurſus in Eccleſia. ib. 7
Fieri debent tribus diebus Feſtivis continuis. ib. 8
Non peccat Parochus, ſi uno, aut altero die Feſto omittat. ib.
Secus ſi inter unam, & alteram multos dies Feſtos interponat. ib. 8
An fieri poſſint tribus diebus Feſtivis non interpollatis per dies Feriatos. ib. 8
Repetendæ ſunt Publicationes, ſi longo tempore Matrimonium differatur. ib. 9
An poſſit Matrimonium celebrari eadem die, qua terminatur ultima Publicatio. ib. 10
Denuntiationes regulariter ſunt faciendæ in Eccleſia inter Miſſarum Sollemnia. 148. 11
Poſſe fieri extra Miſſam, & extra Eccleſiam, ſi adſit concurſus populi, probabile eſt. ib. 11
Sunt faciendæ a proprio Contrahentium Parocho, vel de ipſius licentia. ib. 12
Quando Contrahentes ſunt diverſarum Parochiarum, publicationes ſunt faciendæ in utraque Parochia. ib. 13
Eſſe faciendas in omnibus Parochiis, in quibus Contrahentes habitarunt, aſſerunt aliqui. ib. 14
Sunt faciendæ in Parochia, in qua Contrahentes diutius habitarunt. ib. 15
Non ſufficit, illas fieri in Parochia novæ, & brevis habitationis. ib. 16
Pro Matrimonio Vagorum non ſufficiunt conſuetæ publicationes. ib. 17
Affertur Decretum Trident., & Sacræ Congreg. Univerſalis Inquiſitionis. ib. 17
Poteſt Epiſcopus diſpenſare, ut omittantur aliquæ, vel omnes Denuntiationes. ib. 18
Poteſt etiam diſpenſare Vicarius Generalis. ib. 19
Poteſt Epiſcopus hanc facultatem aliis delegare. 149. 21
Quando Contrahentes ſunt diverſarum Diœceſum, poteſt quilibet ex Ordinariis diſpenſare in Denuntiationibus. ib. 22
Aliqui requirunt Diſpenſationem utriuſque Epiſcopi. ib. 22
Ad diſpenſandum requiritur cauſſa, ſine qua peccaret Ordinarius diſpenſans. ib. 23
Non eſt neceſſaria judicialis cognitio cauſſæ. 149. 24
Multæ cauſſæ aſſignantur pro licita Diſpenſatione. ib. 25
Malitioſum impedimentum, quod rationabiliter timetur, eſt cauſſa ſufficiens diſpenſandi. ib. 25
Non ſufficit, quod poſſit impediri conſilio, aut ſuaſione. ibid.
Secunda cauſſa eſt Contrahentium Pudor. ib.
Tertia eſt Infamia Contrahentium, aut Scandalum. ib. 26
Quarta eſt Vicinitas temporis, quo prohibentur Nuptiæ. ib. 27
Quinta eſt notabilis Sponſorum Commoditas, ſive Spiritualis, ſive temporalis. ib. 28
Sexta eſt, quando Magnates ſunt contracturi. ib.
Aliquando Epiſcopus ſub peccato gravi tenetur diſpenſare. ib. 29
Si ſequatur Infamia, aut Scandalum non diſpenſando, tenetur diſpenſare. ib.
Poſſunt Subditi appellare a negata diſpenſatione, quando adeſt juſta cauſſa diſpenſandi. 150. 31
Epiſcopo injuſte diſpenſationem negante, an licite poſſit Matrimonium celebrari ſine Denuntiationibus. ib. 32
Matrimonio celebrato ſine Denuntiationibus, peccant Conjuges illud conſummando, antequam fuerint præmiſſæ. ib. 35
An poſſit aliquando Parochus propria auctoritate Denuntiationes omnes, aut aliquas prætermittere. ib. 40
Quid, ſi contracturus ſit in periculo mortis, nec pateat aditus ad Superiorem. 151. 42

DENUNTIARE.

Tenentur denuntiare impedimenta, ſive dirimentia, ſive tantum impedientia, qui illa ſciunt, & probare poſſunt. 151. 43
Non excuſantur ex eo, quod extent alii, qui poſſunt denuntiare. ib. 43
Si impedimentum eſt occultum, nec probari poteſt, tunc nonnulli excuſant a Denuntiatione facienda. ib. 44
Tenentur denuntiare, qui illud cognoſcunt, etiamſi ſit occultum, & ortum habeat ex delicto. ib. 45
Tenentur denuntiare, etiamſi impedimentum ſciant ſub ſecreto naturali. ib. 46
Quid, ſi novit ex ſolo auditu, aut fama. ib. 47
Unus Teſtis juratus ſufficit pro impediendo Matrimonio. ib. 47
Excuſatur a denuntiando, qui prudenter timet ſibi grave damnum, aut magnum ſcandalum aliorum. ib. 48
Non tenentur Contrahentes manifeſtare impedimentum, quando ſuper illo obtenta eſt ſecreta diſpenſatio. 151. 49

DIACONATUS.

An materia Diaconatus ſit liber Evangeliorum, aut manus impoſitio. 12. 51
Utraque materia eſt eſſentialis. ib. 55
In primitiva Eccleſia, & nunc Græci Diaconatum conferunt per ſolam manuum impoſitionem. 13. 57
Munera, & officia Diaconi quinque præcipue numerantur. ib. 58

An

An poſſit Diaconus transferre Pyxidem cum particulis conſecratis de uno loco ad alium. ib. 59

An poſſit alia Sacramenta miniſtrare ultra Baptiſmum, & Euchariſtiam. ib. 61

Diaconiſſæ, & Presbyteriſſæ quænam fuerint. ib. 60

Officia propria Diaconi, & Subdiaconi, valide, ſed non licite fieri poſſunt a non ordinatis. 18. 88

An fiat irregularis Diaconus, ſi in Choro exerceat munus Hebdomadarii. ib. 91

DIMISSORIÆ.

Litteræ Dimiſſoriæ quænam dicantur, & a quo poſſint concedi. Vide *Litteræ*.

DISPENSARE. DISPENSATIO.

Quinam poſſit diſpenſare in Denuntiationibus faciendis ante Matrimonium. Vide *Denuntiationes*.

Quid ſit Diſpenſatio, & quomodo differat ab irritatione, abrogatione, & declaratione. 195. 1

Summus Pontifex diſpenſare poteſt in omnibus impedimentis, jure Eccleſiaſtico dirimentibus Matrimonium. ib. 3

Non poteſt diſpenſare in illis, quæ dirimunt Jure naturali, & Divino. 196. 4

Inferior tollere non poteſt impedimenta generaliter ſtatuta pro univerſali Eccleſia. ib. 5

Epiſcopus non poteſt in illis diſpenſare jure ordinario. ib. 5

Poteſt hoc facere Epiſcopus in caſu magnæ neceſſitatis, quando non patet aditus ad Pontificem, ſi Impedimentum ſit occultum. ib. 8

Quænam neceſſitas requiratur, ut poſſit Epiſcopus diſpenſare. ib. 9

Sufficit bona fides unius Contrahentis. 197. 11

Poteſt aliquando Epiſcopus diſpenſare, etiam ad contrahendum. ib. 12

Quæ neceſſitas requiratur ad dandam talem Diſpenſationem. ib.

Poteſt Epiſcopus hanc facultatem alteri committere, & delegare. 199. 15

An poſſit Legatus a Latere diſpenſare in Impedimentis dirimentibus. ib. 15

Regulares non poſſunt hoc facere. ib. 16

Poteſt Epiſcopus diſpenſare in Impedimentis ſupervenientibus, in ordine ad petendum debitum. 200. 18

Hoc idem facere poſſunt Regulares. ib. 19

An ſit neceſſaria licentia Generalis, ſeu Provincialis. ib. 21

Poſſunt Regulares diſpenſare ad petendum debitum cum illis, qui habent Votum Caſtitatis. ib. 22

Poteſt Summus Pontifex ſine cauſſa diſpenſare valide in Impedimentis dirimentibus, ſed non licite. 201. 25

Epiſcopus, aut alius Inferior, nec licite, nec valide hoc facere poteſt ſine cauſſa. ib. 28

Invalida eſt Diſpenſatio data a Pontifice ſine cauſſa in Voto, Juramento, & Matrimonio rato. ib. 29

Peccat, qui ſine cauſſa petit talem Diſpenſationem. ib.

DISPENSATIONIS CAUSSA.

Cauſſa requiſita pro Diſpenſatione non debet eſſe talis, ac tanta, ut eximat ab obligatione Legis. 201. 30

Major requiritur cauſſa pro Impedimentis, quæ ortum habent ex jure Naturali, aut Divino. ib. 30

Major, quando Gradus conſanguinitatis, ſeu Affinitatis eſt propinquior, quam cum eſt remotior. ib. 30

Cauſſa diſpenſandi ob anguſtiam loci explicatur. ib. 31

Explicatur Cauſſa ob carentiam, ſeu incompetentiam Dotis. ib. 32

An cenſeatur carere Dote mulier, quæ amplam hereditatem repudiavit. ib. 32

Explicantur aliæ Cauſſæ. 202. 33

DISPENSATIO INVALIDA.

Taciturnitas veri, aut expreſſio falſi, quando verſatur circa Cauſſam finalem, & motivam vitiat, & nullam reddit Diſpenſationem. 202. 36

Si error verſetur circa Cauſſam impulſivam, non vitiat Diſpenſationem. ib. 37

In dubio, an Cauſſa ſit finalis, aut impulſiva, judicandum eſt, eſſe impulſivam. ib. 38

Matrimonium eſt invalidum, etiamſi Cauſſa falſo expreſſa per Teſtes probetur vera. ib. 39

Quando tacetur qualitas, quæ aut Jure præcipitur, aut ex ſtylo Curiæ Romanæ, ſeu recepta conſuetudine ſolet exprimi, nulla eſt Diſpenſatio. ib. 40

An Stylus Curiæ obliget in conſcientia. ibid. 41

Omnia Impedimenta diverſæ ſpeciei ſunt neceſſario exprimenda. 203. 42

Impedimenta plura ejuſdem ſpeciei non eſſe neceſſario exprimenda, plures docent. ib. 43

Conſanguinitas, Affinitas, & Cognatio Spiritualis debet explicari, quando provenit ex diverſo capite. ib. 44

Quando plura concurrunt Impedimenta non debent neceſſario omnia ſimul manifeſtari, & ſimul diſpenſari. ib. 46

Impedimenta, quæ diverſos habent gradus, & Lineas debent manifeſtari ſecundum gradum, & lineam. ib. 48

Quando Conſanguinei, aut Affines inæqualiter diſtant a Stipite, ſufficit exprimere gradum remotiorem. ib. 49

Obtinendæ tamen ſunt Literæ Declaratoriæ. 204. 50

Ceſſante Scandalo, an ſint neceſſariæ hujuſmodi Litteræ. ib.

Si remotior diſtet a Stipite in quinto gradu, nulla eſt neceſſaria Diſpenſatio. ib. 50

Excluditur limitatio, quæ affertur ab aliquibus. ib. 51

An ſit explicandum, Diſtantiam eſſe in Linea recta. ib. 53

An ſit explicandum, publicam Honeſtatem provenire ex Sponſalibus, aut ex Matrimonio rato. ib. 54

In Cognatione Spirituali an ſit explicanda Compaternitas, & Filiatio Spiritualis. ib. 55

Copula habita inter Conſanguineos, aut Affines, an, & quatenus ſit explicanda. ib. 56

An ſaltem ſit manifeſtanda, quando habita fuit animo, & intentione facilius impetrandi Diſpenſationem. 205. 61

Deberet illa intentio exterius eſſe manifeſtata. ib. 63

Poſſunt Contrahentes copulam negare, ſi illa eſt occulta. ib. 65

Manifeſtanda eſt Confeſſario, ſi Diſpenſatio ſit pro Foro interno. ib. 66

Vitiatur Diſpenſatio, ſi apponatur unica Cauſſa falſa. ib. 67

Subſiſtit Diſpenſatio, ſi afferantur plures, & Cauſſa falſa ſolum ſit impulſiva. ib. 69

Si duæ petantur Diſpenſationes, ſubſiſtit illa, quæ habet Cauſſam veram, ſi doloſe non fuit appoſita altera falſa. 206. 70

Non valet Diſpenſatio, ſi falſo ponatur unum Impedimentum pro alio. ib. 71

Niſi conſtet, eſſe Scriptoris errorem. ib.

Valet, ſi exprimatur gradus proximior pro remotiore; non vero e contra. ib. 73

Invalida eſt Diſpenſatio, quando Impedimentum certum narratur ſub dubio. ib. 74

Valida eſt, ſi contingat error in nomine ſupplicantis. ib. 75

Non eſt valida, ſi contingat error in nomine Diœceſis. 207. 77

Limita in caſu, quo Pontifex immediate diſpenſaret. ib. 79

Non eſt invalida, ſi taceatur repulſa alias data. ib. 81

Non eſt neceſſario facienda mentio alterius Diſpenſationis jam obtentæ. ib. 84

Valida eſt Diſpenſatio, quæ pro aliquo impetratur, ipſo ignorante. ib. 86

Sufficit, quod ab uno Contrahente acceptetur. ib. 87

Litteris non expeditis, non valet Diſpenſatio pro foro externo. 208. 88

DISPENSATIONIS CLAUSULÆ.

Diſpenſationes Sacræ Pœnitentiariæ dirigi ſolent Doctori in Theologia, aut Jure Canonico, approbato ad Confeſſiones audiendas. 208. 90

Non ſufficit, quod ſit Doctor in Philoſophia, aut Jure Cæſareo, aut Lector in aliqua Univerſitate. ib.

Regulares per ſua Privilegia poſſunt Litteras aperire, & exequi. ib. 90

Qui communi errore exiſtimatur Parochus, aut approbatus, poteſt Litteras aperire; non vero, qui communi errore exiſtimatur Doctor, aut Magiſter. ib. 91

Litteræ Sacræ Pœnitentiariæ ſi aperiantur a non habente facultatem, non amittunt ſuum valorem. ib. 92

Si Confeſſarius electus nolit Litteras exequi, poterunt exequi ab alio Confeſſario. ib.

Confeſſarius electus debet indagare veritatem expoſitæ Cauſſæ. 209. 93

Hæc indagatio non debet fieri judicialiter. ib.

Si Confeſſarius Diſpenſationem expediret ſine cognitione Cauſſæ, Diſpenſatio eſſet nulla, quamvis Cauſſa ſubſiſteret. ib. 94

Quonam tempore debeat exiſtere, & verificari Cauſſa expoſita, ad hoc ut valida ſit Diſpenſatio. ib. 95

An ſufficiat, Cauſſam exiſtere, quando Confeſſarius Diſpenſationem exequitur. ib. 93

Sufficit, Cauſſam extitiſſe tempore conceſſionis, & Diſpenſationis, quamvis non exiſtat tempore celebrati Matrimonii. 210. 100

Diſpenſando ſunt injungendæ Pœnitentiæ in Litteris taxatæ. ib. 101

An poſſit Epiſcopus mutare Pœnitentias a Pontifice injunctas. ib. 103

An poſſit permitti Matrimonium celebrari antequam ſit integre peracta Pœnitentia, peragenda poſt contractum Matrimonium. 210. 106

Qualiter impedimentum debeat eſſe occultum. 211. 108

An Diſpenſatio exequi poſſit in loco, ubi delictum eſt occultum, ſi ſit publicum in alio loco. ib. 113

Qualiter Matrimonium ſit revalidandum. 212. 115

Vide *Revalidatio*.

Proles eſt legitimanda. 217. 133

Litteræ Diſpenſationis ſunt lacerandæ. ib. 135

Commiſſarius, cui committitur pro foro externo, poteſt ſubdelegare examen, non Diſpenſationem. 218. 141

Non poteſt munus aliquod accipere pro executione Diſpenſationis, nec etiam ſponte oblatum. ib. 143

Nec etiam poſt expeditam Diſpenſationem. 219. 144

Poteſtas conceſſa ad diſpenſandum non ceſſat per mortem Pontificis concedentis. ib. 150

Gratia non expirat per mortem concedentis, etiamſi Litteræ nondum fuerint expeditæ. ib. 152

DIVORTIUM.

Divortium quid ſit. 231. 1

Licitum aliquando eſt Divortium, & ſeparatio viri ab uxore. ib. 1

Ratione Adulterii poteſt Innocens recedere, & Divortium facere. ib. 2

Quid veniat nomine Adulterii, ratione cujus fieri poteſt Divortium. 232. 4

Vir non tenetur uxorem dimittere propter Adulterium, niſi permanentia cum Adultera generet Scandalum. ib. 6

Fieri non poteſt Divortium, quando uterque Conjux Adul-

terium commiſit, etiamſi unus ſemel, & alter ſæpius adulterando deliquerit. ib. 8
Si Delictum unius ſit ſecretum, & Delictum alterius ſit publicum, neuter jus habet reclamandi, & petendi Divortium. ib. 9
Si poſt lapſum ambo Conjuges reconcilientur, neuter poteſt amplius petere Divortium. ib. 10
Si non præceſſit reconciliatio, ſed unus ſit emendatus, poterit iſte petere Divortium, & ſeparari ab altero perſiſtente in peccato. ib. 11
Si, facto Divortio, comperiatur, utrumque Conjugem Adulterium commiſiſſe, debet tam in foro interno, quam in foro externo Matrimonium reſtaurari. ib. 12
Etiamſi, qui Divortium petiit, & obtinuit, interim mutaſſet ſtatum, profitendo in Religione approbata. ib.
Non poteſt Divortium petere, qui uxori cauſſam Adulterii dedit, ipſam proſtituendo, vel non impediendo, cum poſſet. 233. 13
Poteſt Divortium petere, qui Cauſſam dedit ſolum remotam. ib.
Non poteſt Divortium fieri, ſi Mulier probabiliter credens Virum mortuum, alii nupſit. ib. 14
An poſſit fieri Divortium, ſi Mulier ex metu gravi inducta commiſit Adulterium. ib. 14
Non poteſt fieri Divortium, quando Conjux innocens injuriam, & Adulterium alteri condonavit. ib. 15
Facto Divortio, Conjux innocens poteſt reconciliari nocenti, & iſte tenetur acceptare, & ad cohabitationem redire. ib. 17
Valde conveniens eſt, Conjugem innocentem reaſſumere Uxorem pœnitentem, & correctam, quamvis non teneatur. ib. 18
Crimen Hæreſis eſt ſufficiens cauſſa Divortii, quouſque hæreticus ad Fidem convertatur. ib. 20
Si ſeparatio facta ſit per ſententiam Judicis Eccleſiaſtici, non tenetur Catholicus recipere hæreticum revertentem ad Fidem. ib. 21
Poteſt fieri Divortium propter periculum peccati, ſi vir uxorem inducat ad peccatum. 234. 22
Poteſt fieri Divortium ob ſævitiam, & crudelitatem Conjugis, & quando hoc contingat. ib. 23
Morbus contagioſus eſt ſufficiens cauſſa ſeparationis. ib. 24
Poſſe innocentem privata auctoritate divertere ab adultera, & Divortium facere, ceſſante Scandalo, plures docent. ib. 27
Alii volunt, Divortium eſſe faciendum auctoritate Judicis. ib. 28
Si Adulterium ſit publicum, & notorium, poteſt Divortium fieri auctoritate propria. ib. 29
Facto Divortio, licitum eſt Conjugi innocenti ad Religionem tranſire, vel ſuſcipere Ordines Sacros, etiam altero reclamante. 235. 32
Non tenetur in eo caſu Conjux adulter, & ipſe ad Religionem tranſire, aut emittere votum Caſtitatis. ib. 33
Facta legitima ſeparatione, & Divortio perpetuo, non poteſt adulter ſtatum mutare, ſi alter maneat in ſæculo. ib. 35
Poteſt ſtatum mutare de licentia innocentis. ib. 36
Mutuo conſenſu poſſunt Conjuges ſeparari a thoro. 236. 40
Ambo Conjuges poſſunt ſimul Religionem ingredi, & in ea profiteri. ib. 41
Poteſt unus Religionem ingredi, altero remanente in ſæculo, ſi iſte ſit ſenex, nec ſuſpectus de incontinentia, & ſimplex Votum Caſtitatis emittat. ib. 41
An requiratur in eo caſu licentia Epiſcopi. ib. 42

E

EPICHEJA.

DEcretum Trident. c. 1. ſeſſ. 24. de refor. Matrim., quod ad valorem Matrimonii neceſſaria ſit præſentia Parochi, & duorum Teſtium, aliqui volunt admittere Epichejam, & in aliquo caſu eſſe validum Matrimonium ſine illis. 126. 12
Probabilius eſt, non admittere Epichejam, ſed inviolabiliter obſervandum. 127. 15

EPISCOPATUS.

Epiſcopatus eſt verus Ordo, & verum Sacramentum a Preſbyteratu aliquo modo diſtinctum. 6. 21
Habet propriam materiam, & formam diſtinctam a Sacerdotio. ib. 25
Habet pro materia Impoſitionem manuum trium Epiſcoporum. 16. 75
An neceſſario requirantur tres Epiſcopi. 17. 76
An ordinatio Epiſcopi poſſit ex diſpenſatione fieri ab uno ſolum. ib. 83
Munera Epiſcopi quænam ſint. ib. 83
Munera, & officia propria Ordinis Epiſcopalis, nec valide, nec licite poſſunt ab aliis exerceri. ib. 86
Epiſcopatus ſemper conferri debet die Dominica in celebratione Miſſæ. 29. 35

EPISCOPUS.

Non poteſt Epiſcopus licite conferre Ordines ſibi non Subdito. 23. 12
Quinam ſit proprius Epiſcopus, a quo debet quis ordinari. ib. 14
Poteſt Epiſcopus ordinare ſuum Familiarem triennalem. ib. 15
De Epiſcopo Originis, Domicilii, & Beneficii adeſt Conſtit. Innocentii. XII. ib. 17
An quis poſſit ſimul habere duo Domicilia ſub diverſis Epiſcopis, & a quolibet illorum ordinari. 24. 18
Clericus, qui recepit Subdiaconatum ab Epiſcopo Originis, an poſſit alios Ordines recipere ab Epiſcopo domicilii, & Beneficii. ib. 19
Epiſcopus eſt ordinarius miniſter Ordinis. 18. 1
Vide *Ordines*.
Debet per ſe ipſum ſuis Subditis Ordines conferre. 24. 20
Legitime impeditus poteſt ad alium Epiſcopum Ordinandos dimittere. ib.
Non poteſt ſuos Subditos ordinare extra propriam Diœceſim. 41. 38
Bene tamen, ſi ibidem de licentia Ordinarii generalem habeat Ordinationem. ib. 39
Epiſcopum poſſe in ſua Diœceſi ſtatuere Impedimenta dirimentia Matrimonium, nonnulli affirmant. 159. 10
Probabilius eſt, non poſſe ſtatuere Impedimenta dirimentia. ib. 11
Poteſt Epiſcopus in aliquo caſu diſpenſare in Impedimentis dirimentibus. 196. 8
Requiritur magna neceſſitas ſine facili acceſſu ad Pontificem. ib. 9
Requiritur, ut Matrimonium celebratum ſit publicum, & impedimentum occultum. 197. 10
Requiritur bona Fides, ſaltem unius Contrahentis. ib. 11
Poteſt Epiſcopus aliquando diſpenſare non ſolum ad convalidandum Matrimonium jam contractum, ſed etiam ad illud contrahendum, & quando. ib. 12
An extendatur auctoritas Epiſcopi ad convalidandum Matrimonium contractum ex Diſpenſatione Pontificis ſubreptitia, & nulla. ib. 13
Poteſt Epiſcopus in caſu ſibi permiſſo facultatem diſpenſandi alteri delegare. ib. 14
Poteſt Epiſcopus diſpenſare in Impedimentis ſupervenientibus poſt Matrimonium contractum, in ordine ad petendum debitum. 200. 18
Vide *Diſpenſatio*.

ERROR.

Perſonæ habiles per Errorem putantes, ſe habere Impedimentum dirimens, ſi ſollemniter contrahant, an teneat Matrimonium in foro Conſcientiæ, affirmant plures. 115. 29
Probabilius eſt, invalidum eſſe tale Matrimonium. ib. 30
Error quadruplex conſiderari poteſt in Matrimonio. 162. 1
Error antecedens, ſi ſit circa ſubſtantiam, & perſonam, dirimit Matrimonium, non ſolum jure Eccleſiaſtico, ſed etiam jure naturali. ib. 2
Quod verum eſt, non ſolum quando Error antecedens eſt invincibilis, ſed etiam quando eſt craſſus, & vincibilis. ib. 3
Alia Sacramenta impertita cum Errore perſonæ, ſunt valida, & cur. ib. 4
Non ſolum Error antecedens, ſed etiam Error concomitans irritat Matrimonium jure naturæ. 163. 5
Error concomitans quomodo reddat actum involuntarium ib. 6
Error qualitatis perſonæ, ſeu fortunæ, quamvis antecedens, & dans cauſſam contractui, per ſe non dirimit Matrimonium. ib. 7
Limita, niſi Matrimonium fuerit contractum ſuo expreſſa conditione talis qualitatis. ib. 8
Limita, etiam in caſu, quo qualitas tranſeat in ſubſtantiam, & Error qualitatis tranſeat in Errorem perſonæ. ib. 9
Quandonam Error qualitatis dicatur tranſire in ſubſtantiam, & Errorem perſonæ. ib. 10
Vide *Conditio Servilis*.

EUCHARISTIA.

Euchariſtia ſumenda, vel ſumpta, an impediat uſum Matrimonii. 222. 27

EUNUCHI.

Eunuchi, ſeu Caſtrati utroque teſticulo, non poſſunt valide Matrimonium inire. 188. 36
Non obſtat, quod poſſint habere finem ſecundarium. 189. 37

EXORCISTA.

Exorciſtatus quomodo definiatur. 10. 31
Materia, & forma iſtius Ordinis. ib.
Eſt neceſſaria licentia Epiſcopi ad munus iſtius Ordinis exercendum. ib. 32
Si Ordinandis offeratur tangendus alius Liber, qui non continet Exorciſmos, invalida eſt Ordinatio. ib. 33
Munus Exorciſtæ non præſtatur a Laicis, quibus non eſt communicata poteſtas cogendi, & vexandi Dœmones. 18. 87

EXPERIENTIA.

Experientia triennalis non requiritur ad explorandam impotentiam Conjugum, quando de ea conſtat. 192. 70
Nec quando per ſigna veroſimilia, & eorum juramentum conſtat. ib. 71
Requiritur triennalis Experientia, quando non ſunt hæc ſigna. ib. 74
Quandonam inchoari debeat Triennium. 193. 78
Vide *Impotentia*.

F

FAMILIARIS.

FAmiliares triennales poſſunt ordinari ab Epiſcopo, nonnullis ſervatis conditionibus. 23. 15
Debet Epiſcopus ei ſtatim conferre beneficium. ib. 17
Quomodo intelligatur *ſtatim*. ib.

FICTIO, FINGENS.

Ficte contrahens Matrimonium, nullo præcedente dolo, aut juſta cauſſa decipiendi, peccat mortaliter. 113. 7
Tale Matrimonium non valet in foro conſcientiæ. ib.
Qui ſimulate coram Parocho, & Teſtibus contraxit, abſque animo

animo ſe obligandi, an teneatur in foro conſcientiæ novo conſenſu Matrimonium efficere. ib. 8
Quibus in caſibus ficte Contrahens non teneatur adimplere contractum. ib. 9
Mulier decepta an poſſit, & debeat credere deceptori aſſerenti, ſe caruiſſe vero conſenſu. ib. 10

F I L I I.

Matrimonium contractum a Filiis ſine conſenſu Parentum eſt validum, ac indiſſolubile. 116. 32
Non obſtant Jura in contrarium adducta. 117. 33
Quod maxime in Feminis debet obſervari. ib. 33
Excuſantur aliquando Filii, ſi nubant ſine conſenſu Parentum. ib. 34
Peccant mortaliter Filii contrahentes, inſciis, & invitis Parentibus, ſi ducant indignam cum magno dedecore, & infamia familiæ. ib. 35
Peccare mortaliter Filios, qui ſine cauſſa nubunt, inſciis, & invitis Parentibus, plures affirmant. ib. 36
Tenentur Filii ſub mortali conſulere Parentes circa Matrimonium contrahendum. ib. 37
Sed non tenentur conſilium ſequi. ib.
Filii, regulariter loquendo, non tenentur ſub mortali contrahere Matrimonium promiſſum, aut præceptum a Parentibus. 118. 41
In aliquo caſu tenentur illud contrahere, & quando. ib 43.
Parentes hodie non poſſunt exheredare Filios nubentes contra ipſorum voluntatem. ib. 45
Leges Civiles in hoc ſunt correctæ a Jure Eccleſiaſtico. ib.
Peccant Parentes, nec poſſunt abſolvi, qui exheredant Filios nubentes contra illorum voluntatem. ib. 45
An ſint abſolvendi Parentes, qui nolunt ad colloquium admittere Filium, qui indignum Matrimonium contraxit. ib. 47

FINIS MATRIMONII.

Ad quos Fines inſtitutum ſit Matrimonium. 99. 9
Contrahere Matrimonium ob Finem mortalem eſt peccatum mortale, & quotuplex. ib. 10
Contrahere ob Finem venialem erit tantum veniale. ib.
Peccant mortaliter Contrahentes, ſi expreſſa intentione finem primarium excludant. ib. 9
Nullum eſt peccatum contrahere propter divitias, pulcritudinem, honorem, & pacem. ib. 9
Licitum eſt contrahere Matrimonium ob vitandum peccatum, & remedium concupiſcentiæ. ib. 9
An, & quatenus licitum ſit contrahere Matrimonium abſque intentione habendi copulam. ib. 11
Licitum eſt conſummare Matrimonium ob aliquod ex tribus bonis Matrimonii. 221. 14
Licitum eſt habere copulam ob ſucceſſionem habendam. ib.
Nullum eſt peccatum habere copulam ob ſedandam concupiſcentiam, vitandam incontinentiam. ib. 17
Et propter ſanitatem corporalem conſervandam. ib. 18
Eſt illicitus uſus conjugii ob ſolam voluptatem carnalem captandam. ib. 19

F E M I N A.

Femina non eſt capax Ordinum. 36. 1
Quid eſſent olim Presbyteriſſæ, & Diaconiſſæ. ib. 2
Femina rapiens Virum animo contrahendi an incurrat pœnas latas in Trident. contra Raptores. 184. 66
Femina arcta quatenus teneatur inciſionem pati. 191. 60
Quatenus eſſe poſſit impotens ad Matrimonium. ib.
Femina non poteſt conari ad expellendum ſemen poſt copulam conjugalem. 225. 51
Nec poteſt ſumere venena ſterilitatis ad impediendam prolem. ib. 52

FORNICATIO.

Per Fornicationem ſolvuntur Sponſalia, etiam jurata ex parte Innocentis. 92. 60
Non ſolvuntur ex parte fornicantis. ib. 61
Utraque parte fornicante, ſolvuntur Sponſalia ex parte utriuſque. ib. 63
Quid, ſi Sponſa fuerit per vim oppreſſa. ib. 64
Non ſufficiunt Oſcula, & Tactus impudici. ib. 65
Circumſtantia Sponſalium debet in Confeſſione manifeſtari, ſi Sponſi peccent contra caſtitatem. 93. 66
Solvuntur Sponſalia per fornicationem Spiritualem. 93. 67

H

H E B R Æ I.

PErmiſſus fuit Hebræis in lege Moyſis libellus repudii. 106. 8
Non ſolum permiſſum, ſed etiam validum, & licitum fuiſſe libellum repudii, probabilius eſt. ib. 9
Vide *Repudium*.
Cum Hebræis fuit a Deo diſpenſatum, ut plures ſimul haberent uxores. 185. 6
Quomodo potuerit Deus hanc diſpenſationem concedere. ib. 7
Hæc diſpenſatio non amplius durat, nec etiam apud Hebræos. ib. 8

H E R O D E S.

Quare fuit reprehenſus a S. Joanne Baptiſta ob conjugium Herodiadis. 172. 19

HERMAPHRODITI.

Hermaphroditi, in quibus prævalet ſexus femineus, ſunt Ordinum incapaces. 36. 3
Sunt etiam incapaces, ſi in illis æqualiter prævaleat uterque Sexus. ib. 3
Sunt Ordinum capaces, ſi in illis prævaleat ſexus virilis, ſed ſunt irregulares. ib. 4
Hermaphroditus ordinatus Sacerdos, ſi poſtea decreſcente vigore, in eo prævaleat ſexus Femineus, remanet Sacerdos, ſed non retinet uſum, & exercitium, ib. 6
Quinam dicatur Hermaphroditus. 189. 45
Poteſt Matrimonium valide contrahere juxta Sexum prævalentem. ib. 46
Si æqualiter potens ſit in utroque ſexu, poteſt eligere quem voluerit. ib. 47
Debet præſtare Juramentum, quod non ſit amplius uſurus alio ſexu. ib. 47
Æqualiter potens in utroque ſexu non poteſt contrahere cum alio ſimili, ad promiſcuum uſum utriuſque ſexus. 190. 48
An poſſit Hermaphroditus contrahere juxta ſexum inferiorem, & minus prævalentem. ib. 49

HOMICIDIUM.

Homicidium Conjugis, prout eſt impedimentum dirimens Matrimonium, poteſt eſſe conjunctum cum adulterio, aut ſine illo. 175. 4
Quando eſt conjunctum cum adulterio ſufficit, quod Conjux occidat Conjugem animo contrahendi cum adultero. ib. 4
Non eſt neceſſe, quod Adulter, ſeu Adultera mortem exequatur propriis manibus. ib. 5
Non ſufficit ſola ratihabitio Homicidii abſque illius cooperatione. ib. 5
Sufficit Adulterium cum machinatione unius. ib. 6
Ad hoc impedimentum requiritur, quod occiſio ſit vere ſecuta. ib. 7
Requiritur, quod præcedat verum adulterium. ib. 8
Occiſio debet eſſe facta animo contrahendi cum Complice adulterii. ib. 9
An iſta intentio debeat eſſe nota utrique Parti. ib. 9
Homicidium purum ſine adulterio dirimit Matrimonium, quando utraque Pars machinata eſt mortem Conjugis, eo fine, ut inter ſe contrahant. ib. 11
Homicidium propriæ uxoris, & Homicidium Presbyteri, eſt impedimentum impediens Matrimonium. 195. 13

HONESTAS PUBLICA.

Honeſtas publica dirimens Matrimonium, quæ ſit. 173. 21
Naſcitur ex Sponſalibus validis, & certis. ib. 22
Olim extendebatur uſque ad quartum gradum. ib.
Hodie non excedit primum Gradum. ib.
Ut naſcatur impedimentum, Sponſalia debent eſſe valida: ſi ſunt invalida, non oritur impedimentum. ib. 23
Impedimentum hoc eſt perpetuum, & durat etiam poſt mortem Sponſæ. ib. 25
Diſſolutis Sponſalibus mutuo Contrahentium conſenſu, probabile eſt ceſſare Impedimentum. ib. 25
Probabilius eſt, non ceſſare. ib. 26
Ex Matrimonio rato, ſed nondum conſummato, non oritur Impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis. ib. 28
Hoc impedimentum ortum ex Matrimonio rato dirimit uſque ad quartum Gradum. ib. 29
Naſcitur ex Matrimonio rato, etiam invalido, dummodo tale non ſit ex defectu conſenſus. 174. 30
Non oritur ex Matrimonio celebrato cum perſona incerta, aut cum errore perſonæ. ib. 31
Non oritur ex Matrimonio impuberum, niſi malitia ſuppleat ætatem. ib. 32
Ex Matrimonio clandeſtino naſcitur Impedimentum publicæ honeſtatis. ib. 33
Non naſcitur ex Matrimonio rato, ſed invalido ob præcedentia Sponſalia. ib. 34

I

INDISSOLUBILITAS MATRIMONII.

MAtrimonium, ſive ratum, ſive conſummatum eſt vinculum perpetuum, nec libero Contrahentium conſenſu diſſolvi poteſt. 105. 1
Matrimonium eſt indiſſolubile ex præcepto Chriſti, ex jure Divino poſitivo, & jure naturali. 106. 3
Repudium legitimæ Uxoris quomodo fuerit Hebræis conceſſum. ib. 7
Vide *Repudium*.
Matrimonium rite contractum inter Infideles eſt validum in ratione contractus. 107. 13
Non poteſt auctoritate Principis diſſolvi. ib.
Si uterque Conjux convertatur ad fidem, Matrimonium remanet indiſſolubile. ib. 14
In triplici caſu diſſolvi poteſt vinculum Matrimonii, quando unus Infidelis convertitur ad Fidelem; altero permanente in ſua infidelitate. ib. 15
Per converſionem unius Infidelis tunc diſſolvitur Matrimonium, quando iſte tranſit ad ſecunda vota, non prius. ib. 17
Matrimonium diſſolutum non reviviſcit per Converſionem alterius Conjugis. ib. 18
Si Infidelis conſentiat habitare cum Fideli ſine injuria Creatoris, non poſſe diſſolvi Matrimonium, plures aſſerunt. ib. 19
Probabilius eſt, poſſe diſſolvi etiam quoad vinculum. 108, 20
Primis temporibus permittebatur cohabitatio Fidelis cum Infideli ob ſpem converſionis. ib. 22
Nunc eſt illis prohibitum. ib. 24
Ante celebrationem novi Matrimonii debet admoneri Conjux Infidelis. ib. 27

Si Fidelis profiteatur in aliqua Religione, non diſſolvitur Matrimonium antea celebratum cum Infideli. 109. 29
Matrimonium Fidelium conſummatum in nullo caſu poteſt diſſolvi quoad vinculum. ib. 31
Matrimonium ratum poteſt diſſolvi auctoritate Pontificis. 110. 32
Requiritur gravis, & juſta cauſſa. ib. 37
Non requiritur conſenſus utriuſque, ad hoc ut diſſolvatur. ib. 38
Per Profeſſionem Religionis diſſolvitur Matrimonium ratum, non conſummatum. ib. 36
Profeſſio Religionis non diſſolvit Matrimonium ex natura ſua, 111. 40
Nec ex Jure Divino poſitivo; ib. 44
Sed ex diſpenſatione Pontificis. ib. 42
Hanc vim habet ſola Profeſſio ſollemnis in Religione approbata. ib. 45
Non dirimit Profeſſio Ordinum militarium Caiatravæ, Alcantaræ, Sancti Jacobi, & aliorum Ordinum, qui non vovent omnimodam Caſtitatem. ib. 46
Idem valet de Tertiariis, & Mantellatis S. Franciſci, S. Dominici. &c. ib. 47
Non dirimitur Matrimonium per aſſumptionem Ordinis Sacri, etiam Epiſcopatus. ib.

INFIDELES.

Matrimonium contractum ab Infidelibus, fieri verum Sacramentum, & conferre Gratiam, dum convertuntur ad fidem, plures affirmant. 102. 33
Probabilior eſt Sententia oppoſita docens, non fieri Sacramentum conferens Gratiam. ib. 34
An Matrimonium contractum inter Fidelem, & Infidelem ſit Sacramentum ex parte Fidelis, negant plures. ib. 36
Non eſt improbabilis ſententia oppoſita. ib. 37
Matrimonium rite contractum inter Infideles eſt validum in ratione contractus, quamvis non ſit Sacramentum. 107. 13
Eſt indiſſolubile, nec diſſolvi poteſt mutuo Contrahentium conſenſu. ib.
Matrimonium remanet indiſſolubile, ſi ambo convertantur ad Fidem. ib. 14
An diſſolvatur Matrimonium, quando unus convertitur ad Fidem, alio permanente in ſua infidelitate. ib. 15
An diſſolvi poſſit, quando Infidelis conſentit habitare cum Fideli ſine injuria Creatoris. ib. 19
Vide *Indiſſolubilitas Matrimonii*.

IMPEDIMENTUM.

Impedimentum, ſive dirimens, ſive ſolum impediens dirimit Sponſalia ſubſequentia. 93. 68
Dirimit etiam Sponſalia præcedentia. ib. 69
Sufficit rumor, & fama publica de Impedimento dirimente. ib.
An qui fuit cauſſa Impedimenti, teneatur petere diſpenſationem. ib. 71
An valide contrahat, qui falſo exiſtimat, ſe habere Impedimentum dirimens. 115. 29
Tribus factis publicationibus, ſi nullum fuit oppoſitum legitimum Impedimentum, Parochus ad celebrationem Matrimonii procedere debet. 151. 50
Si Impedimentum aliquod opponatur, debet Parochus a celebratione deſiſtere, ſubtrahendo ſuam præſentiam. 152. 51
Nec poteſt Parochus juridicas ſumere informationes ſuper Impedimento allato, ſed debet illud afferre ad Ordinarium. ib.
Ordinarius tenetur ex Officio veritatem inquirere. ib. 52
Quando præceſſerunt Sponſalia jurata, volunt aliqui Impedimentum eſſe probandum per duos Teſtes. ib.
Sufficit unus Teſtis fide dignus pro Matrimonio impediendo. ib. 53
Si Parochus ipſe ſolus cognoſcat occultum Impedimentum extra Confeſſionem, debet Contrahentes ſecreto monere, & a Matrimonio repellere. ib. 54
Si Ordinarius Impedimentum cognoſcat, debet Matrimonium impedire. ib. 55
Peccatori occulto publice petenti non eſt Sacramentum denegandum, & cur poſſit Matrimonium impediri. ib. 57
Quid, ſi Parochus notitiam habeat Impedimenti ex ſola Confeſſione Sacramentali. ib. 58
Mortaliter peccat, qui denuntiat falſa Impedimenta, & ab Ordinario puniri debet. ib. 59

IMPEDIMENTA MATRIMONII.

Alia ſunt impedientia tantum, alia dirimentia; quid utraque ſint. 158. 1
Adeſt in Eccleſia poteſtas inducendi, & ſtatuendi Impedimenta Matrimonii, tum prohibentia, tum dirimentia. ib. 2
Affirmant nonnulli, Principem ſæcularem poſſe ſtatuere Impedimenta dirimentia Matrimonium reſpectu ſuorum ſubditorum. ib. 3
Uſus iſtius poteſtatis fuit Principibus interdictus, & reſervatus Summo Pontifici. ib. 4
Sola Eccleſia ſtatuere poteſt Impedimenta dirimentia pro fidelibus baptizatis. ib. 5
Cauſſæ Matrimoniales inter Chriſti-Fideles ſpectant ad forum Eccleſiaſticum, & non Sæculare. ib. 6
Principes Infideles apponere poſſunt impedimenta dirimentia pro Matrimoniis ſuorum Subditorum. 159. 7
Eamdem poteſtatem habent Principes Chriſtiani in ordine ad Matrimonia Infidelium ſibi Subditorum. ib. 8
Fideles commorantes in terris Infidelium non ligantur eorum legibus in ordine ad Matrimonia contrahenda. ib. 9
Solus Summus Pontifex, & Concilia ab eodem approbata ſtatuere poſſunt Impedimenta pro toto populo Chriſtiano. ib. 10
Epiſcopum poſſe ſtatuere Impedimenta dirimentia in ſua Diœceſi, plures affirmant. ib.
Probabilius eſt, non poſſe Epiſcopum talia Impedimenta ſtatuere. ib. 11
Ut licite, & valide conſtituantur Impedimenta Matrimonii, requiritur juſta, & rationabilis cauſſa. 160. 12
Poteſt Summus Pontifex Impedimenta ſtatuere, non ſolum pro toto populo Chriſtiano, ſed etiam pro aliquibus, ſeu pro aliqua ſingulari Perſona illam, ſeu illas reddendo inhabiles ad Matrimonium. ib. 13
Poſſunt, per ſe loquendo, conſuetudine nova Impedimenta induci, & antiqua abrogari. ib. 14
De facto non poſſunt Impedimenta Matrimonii conſuetudine abrogari. ib.
Impedimenta dirimentia Matrimonium de Jure antiquo ſunt duodecim, quibus addantur alia duo Jure novo, & quænam illa ſint. ib. 16
Invalide contrahunt, qui cognoſcunt, ſe habere aliquod Impedimentum dirimens. ib. 17
Qui bona fide contrahunt, ignorantes Impedimentum, invalide contrahunt. 161. 18
Qui Matrimonium contrahit cum Impedimento dirimente, facit Matrimonium nullum, & peccat contra illas Virtutes, ratione quarum fuit Impedimentum inductum. ib. 21
Nulla eſt in Jure pœna univerſaliter ſtatuta Contrahentibus cum Impedimento dirimente. ib. 22
Pro aliquibus Impedimentis ſtatuitur pœna Excommunicationis. ib.
Ficte Contrahentes ex gravi metu cum Impedimento dirimente, peccare mortaliter quidam ſentiunt. ib. 26
Probabilius eſt, ſic ficte contrahentes non peccare. 162. 27
Differentia Matrimonii ficte contracti ab aliis Sacramentis ficte adminiſtratis. ib. 28
Impedimenta ſolum impedientia Matrimonium, quænam ſint. 194. 1
Vide ſingula Impedimenta in particulari ſub ſuis Verbis.

IMPOTENTIA.

Impotentia ad carnalem copulam eſt Impedimentum dirimens Matrimonium. 187. 18
Alia eſt perpetua, alia temporalis, alia abſoluta, alia reſpectiva. ib.
Alia naturalis, & ab intrinſeco; alia accidentalis, & ab extrinſeco. ib. 19
Impotentia perpetua, & abſoluta præcedens uſum Matrimonii illud dirimit jure naturali. ib. 20
Sive talis impotentia ſit cognita, ſive ignota alteri Comparti. ib. 21
Impotentia perpetua ſuperveniens Matrimonio non illud dirimit. ib. 22
Impotentia ſolum temporalis non dirimit Matrimonium. ib. 24
Qui poſt Matrimonium inveniuntur Impotentes ad illud conſummandum, poſſunt amicabiliter ſimul convivere tamquam Frater, & Soror, citra periculum incontinentiæ. ib. 25
Inter Impotentes dari poſſe verum Matrimonium ad caſte vivendum, & in ordine ad naturalem vitæ Societatem, plures affirmant. ib. 26
Probabilius eſt, non poſſe inter illos conſiſtere verum Matrimonium, nec etiam ad caſte vivendum. 188. 27
Peccat mortaliter, qui conſcius ſuæ Impotentiæ Matrimonium contrahit. ib. 30
Non tenetur ſub præcepto feminam alere, & habere ut Sororem. ib.
Ad validitatem Matrimonii non ſufficit potentia vas penetrandi, niſi etiam adſit potentia ſeminandi intra illud. ib. 32
Eunuchi, utroque teſticulo carentes non poſſunt valide Matrimonium inire. ib. 36
Senes etiam decrepiti valide poſſunt Matrimonium contrahere, ſi poſſunt habere copulam. 189. 38
Steriles valide poſſunt Matrimonium contrahere. ib. 40
Impotentia reſpectiva, ſi ſit perpetua, dirimit Matrimonium cum perſona, comparatione cujus eſt Impotentia. 190. 53
Quandonam Impotentia reſpectiva dicatur perpetua. ib. 54
Impedimentum, quod tolli non poteſt ſine peccato, ſine miraculo, aut ſine periculo vitæ, cenſetur perpetuum. 191. 58
Impotentia quando provenire poſſit ex parte Mulieris. ib. 60
An Mulier arcta teneatur inciſionem pati. ib. 62
Matrimonii diſſolutio non debet facile a Judice permitti. 192. 70
Si ſigna Impotentiæ ſint certa, & evidentia, Matrimonium debet diſſolvi, non expectato triennali experimento. ib. 70
Si ſigna ſint probabilia, poteſt Matrimonium diſſolvi, ſi addatur juramentum Conjugum fatentium Impotentiam, & juramentum ſeptimæ manus Propinquorum. ib. 71
Aliqui admittunt diſſolutionem ſine juramento. ib. 72
In caſu dubio requiritur triennalis experientia. ib. 74
Tranſacto triennio, requiritur juramentum utriuſque Conjugis, & ſeptimæ manus propinquorum. 193. 75
Quid, ſi tranſacto triennio, adhuc Conjuges ſint diſcordes. ib. 77

Trien-

Triennium a quo tempore ſit computandum. ib. 78
Triennium debet eſſe moraliter continuum. ib. 80
Qualiter Matrimonium diſſolutum ob Impotentiam præſumptam, comperto errore, ſit reſtaurandum. ib. 81
Si, diſſoluto Matrimonio, vir Religionem ingrediatur, aut ſuſcipiat Sacros Ordines, an ſit reſtituendus uxori, ſi conſtet Eccleſiam fuiſſe deceptam. ib. 84

INTERROGATIO.

Ad valorem Matrimonii non eſt neceſſaria Sponſorum interrogatio: an Parochus peccet illam omittendo. 143. 105
A Viro ne, an a Muliere inchoanda ſit interrogatio. 144. 106
An Parochus teneatur in actu celebrationis Matrimonii interrogare Sponſos, an aliquod impedimentum ſubſit. ib. 106

INTERSTITIA.

In collatione Ordinum debent ſervari Interſtitia, & quid illa ſint. 33. 46
Annus ſervandus pro Interſtitiis non debet ſumi mathematice, ſed moraliter. ib.
Non ſolum in collatione Sacrorum Ordinum, ſed etiam in collatione Minorum, debent ſervari Interſtitia. ib.
Cum cauſa poſſunt eadem die eidem conferri omnes Minores cum prima Tonſura. ib.
A ſuſceptione Acolytatus ad Subdiaconatum debet percurrere Annus integer. ib. 47
Qui ſine cauſa recipit eadem die Ordines Minores cum Subdiaconatu, peccat mortaliter, ſed nullam incurrit ſuſpenſionem. 34. 48
Suſpenſionem incurrit, qui ſimul recipit duos Ordines Sacros. ib.
Qui ſine cauſa, & diſpenſatione non ſervat Interſtitia in Ordinibus Majoribus, peccat, ſed non incurrit ſuſpenſionem, aut irregularitatem. ib. 49
Epiſcopus diſpenſare poteſt cum ſuis ſubditis, quando adeſt juſta cauſa, aliter peccaret diſpenſando ſine cauſa. ib. 50
Quænam ſint cauſæ diſpenſandi comparative ad ſingulos Ordines. ib. 51
Non poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illis, qui non ſunt ſibi ſubditi. ib. 52
Poteſt diſpenſare cum ſuo Familiari triennali. ib.
An diſpenſare poſſit Capitulum, Sede vacante. ib. 53
Regulares a quonam ſint diſpenſandi. ib. 54

JURAMENTUM.

Sponſalia jurata ſolvi poſſunt mutuo Contrahentium conſenſu. 85. 4
Juramentum firmat Sponſalia Impuberum. ib. 9
Per ingreſſum Religionis alterius Sponſi ſolvuntur Sponſalia jurata ex parte remanentis in ſæculo. 86. 15
Non obligat ad ſolvendam pœnam in Sponſalibus promiſſam. 83. 85
Non impedit Religionis ingreſſum, nec obligat prius contrahere Matrimonium. 86. 17
Non eſt neceſſe petere juramenti relaxationem, ut Sponſalia jurata ſolvantur. 96. 102
Juramentum non convalidat Matrimonium gravi metu contractum. 181. 41
Non obligat tale Juramentum. 182. 42
Non obſtat Textus in contrarium adductus. ib. 43

L

LECTOR.

Lector ordinatur per traditionem Libri continentis Prophetias novi, & veteris Teſtamenti. 10. 30
Ejus materia, & forma. ib.
Officium Lectoris eſt legere Lectiones novi, & veteris Teſtamenti. ib.
Olim ad ipſum ſpectabat benedicere panem, & novos fructus, ſed hoc eſt contraria conſuetudine abrogatum. ib. 30
Quomodo definiatur Lectoratus. ib.

LEGATUM.

Legatum factum mulieri, *ſi Titio nupſerit*, validum eſt, & acquiritur mulieri, ſi Titio nubat; amittitur, ſi non nubat. 83. 91
Rejicitur conditio, quando apponitur in Legitima Filiæ, aut quando quis gravatur ducere indignam. ib.
Virgo acquirit Legatum, quamvis non nubat Titio; ſed alteri ex juſſu Patris. ib. 92
Acquirit Legatum, ſi Titius requiſitus nubere cum illa, recuſat. ib.
Legatum relictum mulieri Viduæ, ſi amplius non nupſerit, eſt validum, nec illud acquirit mulier, ſi nubat. ib. 93
Limita, ſi mulier Vidua primum Matrimonium non conſummavit. ib.
Legatum factum mulieri Virgini, ſi non nupſerit, ipſi acquiritur, etiamſi nubat, & conditio non nubendi a Jure rejicitur. 84. 94

LICENTIA.

Parochus non Sacerdos poteſt Licentiam concedere cuilibet Sacerdoti aſſiſtendi Matrimonio loco ſui. 137. 60
Parochus excommunicatus, ſuſpenſus, irregularis, interdictus poteſt alteri Sacerdoti Licentiam concedere aſſiſtendi Matrimonio ſuorum Parochianorum. 139. 63
Licentia ficte conceſſa ſufficiens eſt pro validitate Matrimonii. ib. 67
Licentia aſſiſtendi Matrimonio non eſt neceſſario danda in ſcriptis, ſed ſufficit, ſi vocetenus concedatur. 140. 74
Sufficit Licentia generalis adminiſtrandi omnia, quæ ſpectant ad Curam animarum. ib.
An ſufficiat Licentia generalis adminiſtrandi Sacramenta, alii affirmant, alii negant. ib. 75
Utraque Sententia poteſt eſſe vera pro diverſitate circumſtantiarum. ib.
Licentia debet Matrimonium præcedere, nec ſufficit, ſi ſubſequatur. ibid. 76
Non ſufficit Licentia præſumpta per ratihabitionem de futuro. ib.
Quandonam dicatur, ratihabitionem retrotrahi, & mandato æquiparari. ib. 77
An ſufficiat Licentia tacita deſumpta ex tolerantia Parochi. 141. 78
Sufficit Licentia ficte conceſſa. ib. 79
Sufficit Licentia gravi metu, dolo, & fallaciis extorta. ib. 80
Licentia alteri Sacerdoti conceſſa debet eſſe ipſi notificata. ib. 81
Non ſufficit, quod fuerit notificata Nuntio ad eam impetrandam miſſo. ib. 82
Sacerdos non debet facile credere contrahentibus affirmantibus, ſe impetraſſe Licentiam a Parocho. ib. 83
Licentia ſemel data non exſpirat morte concedentis, vel amotione ejuſdem ab Officio. ib. 85

LIGAMEN.

Ligamen quid importet. 184. 1
Ligamen dirimit Matrimonium, jure naturali, & Divino. 185. 2
Semper, & ab initio fuit illicita Uxorum pluralitas. ib. 3
Non poteſt Summus Pontifex diſpenſare in pluralitate Uxorum. ib. 9
Vide *Polygamia*.
Licitum eſt habere plures uxores ſucceſſive. 186. 11
Requiritur moralis certitudo de morte primæ uxoris, ut quis poſſit accipere ſecundam. ib. 12
Non ſufficit abſentia viri per multos annos, abſque eo quod de illo habeatur notitia. ibid.
Non ſufficit ſola fama teſtificans de morte viri, niſi aliis adminiculis, & conjecturis adjuvetur. ib. 13
Peccat lethaliter, qui ſine ſufficienti diligentia, & certitudine de morte prioris Conjugis, novum contrahit Matrimonium. ib. 15
Matrimonium eſt validum, ſi vere conjux mortuus eſt. ib.
Si, celebrato ſecundo Matrimonio, Conjux appareat vivus, illi reſtituenda erit propria Uxor. ib. 16
Filii, qui naſcuntur ex ſecundo Matrimonio, durante bona fide Parentum, non ſunt ſpurii, ſed legitimi. ib. 17

LITTERÆ.

Quænam dicantur Dimiſſoriæ, Reverendæ, Commendatitiæ, & Teſtimoniales. 24. 20
Pro Ultramontanis Ordinandis requiruntur Litteræ dimiſſoriæ ſubſcriptæ a Nuntiis, ſeu Collectoribus Apoſtolicis. ib. 21
Hoc non procedit de Religioſis ultramontanis. ib.
A quibus poſſint concedi Litteræ dimiſſoriæ Clericis ſæcularibus ordinandis. ib. 22
An illas poſſit concedere Legatus a latere. ib. 23
An Vicarius Generalis Epiſcopi. ib. 24
Capitulum, Sede vacante, non poteſt illas concedere intra Annum a die vacationis. ib. 25
Poteſt illas concedere arctatis. ib. 26
Poteſt intra Annum concedere Litteras commendatitias, ſeu Teſtimoniales. 25. 28
Litteræ dimiſſoriæ ſemel conceſſæ non exſpirant per mortem concedentis. 29. 32
Litteræ Sacræ Pœnitentiariæ. Vide *Diſpenſationis Clauſula*.

M

MALEFICIUM.

Pluribus modis poteſt per Maleficium, & artem Dæmonis impediri conſummatio Matrimonii. 191. 64
Quomodo dignoſcatur, an impotentia proveniat ex Maleficio potius, quam a frigiditate. ib. 65
Si impotentia proveniens ex Maleficio ſit perpetua, dirimit Matrimonium ſubſequens. ib. 66
Quando cenſeatur perpetua. ib. 67
Non eſt licitum petere diſſolutionem Maleficii, quod ſolvi non poteſt, niſi per aliud Maleficium. 192. 68
Poteſt peti, ſi Maleficium ſit ſolubile modo licito. ib.

MATRIMONIUM.

Matrimonium unde dicatur. 98. 1
Fuit a Deo inſtitutum, & quare. ib. 2
Quomodo definiatur. 99. 3
Matrimonium aliud legitimum, aliud ratum, aliud conſummatum. ibid. 6
Licitum eſt, & honeſtum. ib. 7
Ob plures fines contrahi poteſt. ib. 9
Non debet vitiari a fine pravo. ibid. 10
Poteſt licite contrahi abſque intentione illud conſummandi. ibid. 11
Quandonam fuerit inſtitutum. 100. 12
Non eſt ſingulis hominibus ſub obligatione neceſſarium, bene tamen toti Communitati. ib. 13
Laudabile eſt ab illo abſtinere. ib. 13

Erat debitum primis hominibus in principio Mundi, & ſtatim poſt Diluvium. ib.
Omnibus abſtinere volentibus, poteſt Princeps aliquos cogere ad Matrimonium. ib.
Quid, ſi ſublatis Laicis, remanerent ſoli Religioſi, & Moniales, an poſſent Matrimonium contrahere. ib. 14
Matrimonium, nec in ſtatu Innocentiæ, nec in lege Naturæ, ſeu ſcripta, fuit verum Sacramentum conferens Gratiam. ib. 16
In Lege Evangelica eſt verum Sacramentum. ib.
Confert Gratiam non ponentibus obicem, & confert auxilia. ib. 17
Quandonam fuerit inſtitutum. ib. 20
Quid ſit in Matrimonio res, quid Sacramentum, quid res & Sacramentum. ib. 21
Non eſt Sacramentum permanens, ſed conſiſtit in ipſo fieri contractus. ib.
Eſt unum realiter Sacramentum, ſed virtualiter duplex. 101. 25
Non poteſt dari inter baptizatos Matrimonium, quod non ſit Sacramentum, plures aſſerunt. ib. 26
Poteſt valide contrahi Matrimonium ſub ratione contractus civilis, & non ſub ratione Sacramenti. ib. 28
Ex parte unius Contrahentis poteſt eſſe Sacramentum, & non ex parte alterius, & quomodo. ib. 30
Non eſt licitum Fidelibus contrahere Matrimonium, quod non ſit Sacramentum. ib. 31
Matrimonium Infidelium fieri verum Sacramentum conferens Gratiam, dum baptizantur, & convertuntur ad Fidem, probabile eſt. 102. 33
Probabilius eſt, non fieri Sacramentum, & quare. ib. 34
Matrimonium contractum inter Fidelem, & Infidelem an ſit Sacramentum ex parte Fidelis. ib. 36
Matrimonium celebratum inter Abſentes per Procuratorem, & per Epiſtolam, validum eſt in ratione contractus. ib. 39
Eſt etiam verum Sacramentum conferens Gratiam in Contrahentibus bene diſpoſitis. 103. 43
An tale Matrimonium ſit poſtea ratificandum a Contrahentibus. ib. 46
Quænam Conditiones requirantur in Procuratore Vide *Procurator*.
Materia remota hujus Sacramenti ſunt corpora Contrahentium; & materia proxima eſt ipſa traditio corporum. 105. 57
Forma eſt acceptatio eorumdem corporum expreſſa per verba, ſeu ſigna. ib.
Miniſter hujus Sacramenti ſunt ipſi Contrahentes. ib. 60
Non peccat Sacerdos, ſi in peccato mortali aſſiſtat Matrimonio. ib. 62
Contrahentes in peccato mortali an duplex peccatum committant, alterum adminiſtrando, & alterum ſuſcipiendo Sacramentum. ib. 62

MATRIMONIUM CLANDESTINUM.

Matrimonium duobus modis dicitur clandeſtinum. 121. 1
Ante Concilium Tridentinum validum erat Matrimonium clandeſtine celebratum ſine præſentia Parochi, & Teſtium. ib. 2
Semper tamen fuit illicitum. ib.
Quo ſenſu Matrimonia clandeſtina dicantur Adulterina contubernia. ib. 3
Matrimonia clandeſtina Sancta Dei Eccleſia ſemper eſt deteſtata, & prohibuit. 122. 4
Præciſa Eccleſiæ prohibitione, non eſt illicitum, & peccaminoſum Matrimonium clandeſtinum ſine teſtibus celebratum. ib. 6
Non peccant, per ſe loquendo, Infideles ſic contrahentes. ib.
Poſt Concilium Trident. non ſolum ſunt prohibita, ſed etiam ſunt irrita, & nulla Matrimonia celebrata ſine Parocho, & Teſtibus. ib. 7
Potuit Eccleſia reddere perſonas inhabiles ad ſic contrahendum, & contractum Matrimonii taliter factum potuit irritare, & annullare. ib. 8
Non tamen per hoc Eccleſia immutavit materiam, & formam Sacramenti Matrimonii a Chriſto inſtitutam. ib. 9
Judæi, & Infideles commorantes in terris Chriſtianorum valide contrahunt Matrimonium ſine Parocho, & Teſtibus. 126. 10
Fideles in terris Infidelium, in quibus non eſt publicatum Concilium Trident., valide contrahunt ſine Parocho, & Teſtibus. ib. 11
Non excuſantur qui legem ignorant Tridentini. 127. 18
Quando Incolæ loci, ubi eſt pubblicatum Decretum Concilii, tranſeunt ad locum, ubi non eſt publicatum, & e contra, an ſit validum Matrimonium abſque Parocho Contrahentium, etiamſi id faciant in fraudem. ibid. 20
Fideles captivi apud Turcas poſſunt valide contrahere ſine Parocho, & Teſtibus. ib. 23
Incola loci, in quo non viget Trident., non poteſt valide Matrimonium contrahere ſine Parocho in locis, in quibus viget Trident. ib. 24
Matrimonium clandeſtinum ſine Parocho, & Teſtibus nullam inducit obligationem, nec tranſit in Sponſalia de futuro, nec obligat ad iterum publice contrahendum. 128. 26
Quid, ſi poſt Matrimonium clandeſtine contractum, ſub illius prætextu Virginem defloraſti. ib. 28
Parochus, & Teſtes, qui aſſiſtunt Matrimonio clandeſtino, debent graviter puniri ab Ordinario. 146. 15
An vigeant antiqua Jura, quibus Parochus per triennium ſuſpendebatur ab officio, aliqui negant. ib. 16
Probabilius eſt, adhuc vigere. ib.
Quænam pœna ſit illis ſtatuta in Concilio Trident. ib.
Matrimonium illicite contractum coram Parocho, & Teſtibus, ſed omiſſis denuntiationibus, dicitur clandeſtinum quoad incurrendas pœnas, excepta pœna nullitatis Matrimonii. 152. 61
Quænam pœna ſtatuta in Synodo Bononienſi. 153. 64

MATRIMONIUM CONSUMMATUM.

Matrimonium conſummatum eſt omnino indiſſolubile, nec licitum eſt Conjugi poſt conſummationem ad Religionem tranſire, altero invito. 111. 49
Non conſummatur Matrimonium per copulam habitam inter Sponſos. ib.
Conſummatur per ſolam copulam naturalem aptam generationi. ib. 50
Non ſufficit penetratio vaſis feminei abſque ſeminatione. ib.
An requiratur ſeminatio etiam mulieris, alii affirmant, alii negant. 112. 52
Conſummatur per copulam maritalem, etiam per vim extortam. ib. 54
Qui copulam extorquet intra bimeſtre, non poteſt amplius ad Religionem tranſire. ib. 55
Mulier vim paſſa intra bimeſtre poteſt tranſire. ib. 56

METUS.

Quid ſit Metus. 177. 1
Metus alius gravis, alius levis. ib. 2
Aliquando eſt ab intrinſeco, & aliquando ab extrinſeco juſte, aut injuſte incuſſus. ib.
Metus gravis debet eſſe de malo gravi. ib. 3
Quænam dicantur gravia mala. ib.
An metus Excommunicationis injuſtæ dicatur gravis. ib.
An, & quatenus metus reverentialis dicatur gravis. ib. 4
Ut malum dicatur grave, non eſt neceſſe, quod ſit majus eo, quod eligitur. ib.
Requiritur, quod incutiens metum ſit probabiliter executurus malum. ib.
Requiritur, quod Metum patiens non poſſit facile reſiſtere, & occurrere malis imminentibus. ib. 6
Metus gravis non eſt æqualis reſpectu omnium. ib. 7
Metus gravis dirimit Matrimonium, jure ſaltem Eccleſiaſtico. 178. 8
Aſſignatur diſparitas inter Matrimonium, & alios contractus, qui metu gravi celebrati ſunt validi, in foro ſaltem externo. ib. 10
Aſſertur Sententia docens, Matrimonium gravi metu contractum eſſe nullum, & irritum jure naturæ. ib. 11
Probabilior eſt ſententia docens, tale Matrimonium eſſe nullum, & irritum ſolo jure Eccleſiaſtico. ib. 13
Solvuntur oppoſita fundamenta. ib. 15
Metus gravis proveniens a cauſa naturali, ut a Morbo, ſeu Naufragio, aut ſimili, non dirimit Matrimonium ex tali metu contractum. 179. 16
Validum eſt Matrimonium celebratum per metum incuſſum a cauſa libera, ſive juſte, ſive injuſte, ſed non ad finem contrahendi Matrimonium. ib. 17
Si Reus ſponte ſe offerat Judici ad Matrimonium celebrandum cum ejus Filia, cum Meretrice, aut alia, ut liberetur a Carcere, a pœna, validum eſt Matrimonium. ib. 17
Validum etiam eſt, ſi non Reus ipſe petat Matrimonium, ſed ipſi offeratur ab alio. ib.
Metus gravis juſte incuſſus ad extorquendum Matrimonium non irritat illud, nec reddit invalidum. ib. 18
Metus gravis injuſte incuſſus ab homine ad extorquendum conſenſum irritat Matrimonium, non ſolum in foro externo, ſed etiam in foro conſcientiæ. ib. 20
Requiritur, quod Metus ſit gravis, cadens in conſtantem virum, quod ſit injuſte incuſſus a cauſa libera, ad extorquendum conſenſum. ib. 21
Tale Matrimonium eſt irritum, & nullum, quamvis ſit celebratum coram Parocho, & Teſtibus. ib. 22
Sive metus ſit illatus ab altero Contrahente, ſive, eo ignorante, ab alio Tertio. ib.
Matrimonium eſt invalidum, etiamſi metus non incutiatur ad contrahendum cum aliqua determinata Perſona. ib. 23
Eſt invalidum Matrimonium, ad quod Judex compellit ſecundum allegata, & probata, ſi deſit veritas. 180. 24
Conſtitutio Procuratoris debet eſſe libera, & vitiat Matrimonium, ſi ſit coarctata. ib. 25
Invalidum eſt Matrimonium, ſi metus incutiatur Procuratori. ib. 25
Metum levem irritare Matrimonium, plures affirmant. ib. 27
Probabilius eſt, eſſe validum, tum in foro conſcientiæ, tum in foro externo. ib. 28
Non obſtant, quæ in contrarium afferuntur. ib. 29
In dubio, an metus ſit gravis, ſeu levis, cenſendus eſt gravis. ib. 30

METUS REVERENTIALIS.

In quibus Perſonis locum habeat. 180. 31
Quandonam contingat. ib. 32
Poteſt eſſe purus, vel mixtus. ib.

Metus reverentialis ſi adjunctas habeat minas, & verbera, poteſt eſſe ſufficiens ad annullandos contractus, & Matrimonium irritandum. ib.
Metum reverentialem purum ſufficere ad irritandum Matrimonium, & alios contractus reſcindendos, plures affirmant. 181. 33
Verior ſententia docet, non ſufficere metum reverentialem, niſi habeat adjunctas minas actuales, aut virtuales. ib. 34
Solvitur oppoſita ratio. ib. 36
Matrimonium gravi metu contractum non convalidatur Juramento. ib. 41
Tale juramentum non obligat in conſcientia, nec indiget relaxatione. 182. 42
Nec convalidatur copula gravi metu extorta. ib. 45
Bene tamen, ſi, ceſſante metu, maritali affectu conſummetur. ib. 48
Peccat mortaliter, qui alium injuſte cogit ad Matrimonium contrahendum. ib. 49
Impoſita eſt Excommunicatio cogenti, aut violenter aliquem retrahenti a Matrimonio. ib.
Qui metu gravi coactus Matrimonium bona fide contrahit, putans eſſe validum, non peccat. ib. 50
Ex Matrimonio meticuloſo, & coacto, nulla conſurgit obligatio ex parte metum patientis. 183. 52
Nec ex parte metum inferentis, niſi ſequatur damnum. ib. 53
Probabilius eſt, participem metus manere ex parte ſua obligatum ad iterum valide contrahendum, ſi Pars coacta voluerit. ib. 54

MONASTERIUM.

Parochus, qui debet aſſiſtere Matrimonio Puellarum, quæ educantur in Monaſteriis Monialium, eſt ille, in cujus Parochia ſita eſt Domus paterna, ad quam ſe recipiunt Matrimonium celebraturæ. 134. 56
Si non habeant Domum paternam, maternam, aut fratrum, tunc illarum Parochus eſt ille, in cujus Parochia ſitum eſt Monaſterium. ib. 57

O

OCCULTUM.

Quid requiritur, ut aliquid dicatur occultum. 211. 108
An factum dicatur occultum, ſi in Civitate populoſa notum ſit octo, aut decem. ib.
A quot Perſonis ſciri debet, ut aliquid dicatur notorium, & publicum. ib.
Crimen aliquod dicitur occultum, quod non eſt deductum ad forum contentioſum. ib. 109
Quandonam res dicatur deducta ad forum contentioſum. ib.
Crimen remanet occultum, quamvis deductum ad forum contentioſum, ſi non ſit probatum. ib. 110
Delictum poteſt eſſe materialiter publicum, & formaliter occultum. ib. 111

ORDINARIUS.

Ordinarius proprius valide aſſiſtit Matrimonio ſuorum Diœceſanorum. 139. 68
Poteſt etiam licentiam concedere alteri Sacerdoti aſſiſtendi. ibid.
Ordinarius quiſnam dicatur. ib.
Cardinalis eſt Ordinarius reſpectu ſubditorum Eccleſiæ ſui Tituli. ib. 69
Omnes, qui veniunt nomine Ordinarii, poſſunt facultatem aliis delegare ad diſpenſandum in denuntiationibus Matrimonii. 149. 21

ORDO.

Ordo unde dicatur. 1. 1
Extat in Eccleſia Dei verum Sacramentum Ordinis. ib. 2
Quomodo definiatur. ib. 3
In quo differat a reliquis Sacramentis. ib.
Quandonam ſit inſtitutum. ib. 4
Non eſt neceſſarium ſingulis hominibus, ſed toti Eccleſiæ. 2. 5
Septem dantur Ordines in Eccleſia, tres Majores, & quatuor Minores. ib. 6
Quare aliqui dicantur Majores, & Sacri, alii Minores, & non Sacri. ib.
Omnes Ordines, & quilibet illorum eſt verum Sacramentum. ib. 8. & 7. 30
Quomodo omnes Ordines unum conſtituant Sacramentum. 2. 12
Prima Clericalis Tonſura ſecundum aliquos eſt verus Ordo. 5. 17
Vere tamen non eſt Ordo, nec Sacramentum. ib. 18
Epiſcopatus eſt verus Ordo, & verum Sacramentum a Preſbyteratu aliquo modo diſtinctum. 6. 21
Habet propriam materiam, & formam diſtinctam a Sacerdotio. ib. 25
Imprimit Characterem ſpecie diſtinctum a Sacerdotali. ib. 23
Quam connexionem habeant Ordines inter ſe. 7. 28
Sacramentum Ordinis confert Gratiam ſanctificantem, & ſpecialia quædam auxilia ad recte exercendum cujuſcumque Ordinis munus. ib. 31
Confert etiam Characterem, quem producunt omnes Ordines, tum Majores, tum Minores. ib. 32
De ſingulis Ordinibus vide ſuis Verbis.
Sacramentum Ordinis habet propriam materiam, & formam. 7. 1
An, & quomodo materia ſit diverſa in Eccleſia Latina, & Græca. 8. 2
Quænam variatio materiæ invalidet hoc Sacramentum. ib. 4
Cur forma proferatur modo imperativo. ib. 5
Ordinandi Ordinibus Majoribus debent materiam accipere de manu Epiſcopi ordinantis. ib. 7
Materia debet phyſice tangi ab Ordinando. ib. 10
Ex oppoſita ſententia poſſunt inconvenientia ſequi. 9. 13
Sufficit tangere una manu, vel extremis digitis. ib. 14
Non eſt neceſſe Inſtrumenta tangere manu nuda, ſed ſufficit, quamvis ſit velo contecta. ib.
Qualiter contactus phyſicus debeat eſſe ſimul cum prolatione formæ. ib. 15

ORDINES MINORES.

Quare aliqui Ordines dicantur Minores, & non Sacri. 2. 6
Functiones Minorum Ordinum non ſunt omittendæ. 11. 38
An peccent Clerici Minorum Ordinum ſua munera exercentes in peccato mortali. ib. 39
Officia Minorum Ordinum non ſolum valide, ſed etiam licite fieri poſſunt ab iis, qui non ſunt ordinati. 18. 87
An peccent in Minoribus ordinati, ſi non recitent preces ab Ordinante præſcriptas. ib. 92
Quomodo ſit reiteranda Ordinatio facta cum defectu. ib. 94

ORDINES SACRI.

Per ſuſceptionem Ordinis Sacri ſolvuntur Sponſalia. 87. 33
An ſit licitum Ordines ſuſcipere poſt contracta Sponſalia. ib. 34
Ordo Sacer, etiam Epiſcopatus, non dirimit Matrimonium ratum antea contractum. 111. 47
Ordines Sacri quomodo differant ab aliis, qui non ſunt ſacri. 2 6
Ordines Minores non dirimunt Matrimonium, ſed poteſt illis initiatus, valide, & licite Matrimonium contrahere. 165. 31
Ordines Sacri dirimunt Matrimonium contrahendum, ſolo jure Eccleſiaſtico, tum ratione voti ſolemnis caſtitatis, tum ratione legis Eccleſiaſticæ inhabilitantis Ordinatum ad contrahendum. ib. 32
Ordinatus tenetur ſervare caſtitatem, etiamſi ex ignorantia, vel ex malitia, non intendat in ipſa Ordinatione votum emittere. 166. 35
Qui ordinatur ante uſum rationis non tenetur ſervare caſtitatem, ſed licite poteſt conjugalem ſtatum aſſumere. ib. 35
Si nolit uti Ordine remanet ſuſpenſus. ib.

ORDINIS MINISTER.

Ordinarius Miniſter hujus Sacramenti eſt ſolus Epiſcopus. 18. 1
Quilibet Epiſcopus, etiam hæreticus, aut degradatus, valide poteſt Ordines conferre. ib. 2
Epiſcopus ordinatus per ſaltum ſine Subdiaconatu, & Diaconatu, poteſt valide, ſed non licite tales Ordines conferre. ib. 3
Requiritur in Ordinante, ut licite agat, ſtatus Gratiæ, & immunitas a Cenſuris. 19. 4
Requiritur in Ordinante debita intentio, non ſolum ut ſit licita, ſed etiam ut ſit valida Ordinatio. 21. 5
Quomodo intelligatur proteſtatio facta ab Epiſcopo, quod non intendat ordinare excommunicatum, aut irregularem. ibid.
Ex diſpenſatione Summi Pontificis ſimplex Sacerdos conferre poteſt Ordines Minores, Subdiaconatum, & Diaconatum, non vero Sacerdotium. 22. 6
Hæc poteſtas non poteſt conferri Diacono. ib. 9
Chorepiſcopi quinam dicebantur, & an poſſent Ordines conferre. ib. 11

ORDINATIONIS TEMPUS.

Prima Tonſura poteſt conferri quolibet Anni tempore, qualibet die, & qualibet hora. 29. 33
Ordines Minores privatim conferri poſſunt ſingulis Dominicis, & Feſtis diebus. ib.
Ordinatio generalis præſcriptis Temporibus fieri debet. ib.
Ordines Majores conferri debent Sabbatis quatuor Temporum, Sabbato Sancto, vel Sabbato ante Dominicam Paſſionis. ib. 34
Pœna illorum, qui ordinantur extra tempora. ib.
An poſſit Epiſcopus conferre Ordines Majores mane diei Dominicæ poſt generalem Ordinationem in Sabbato factam. ib.
Epiſcopatus conferri debet die Dominica in celebratione Miſſæ. ib. 35
Ordines Majores conferri debent inter Miſſarum ſolemnia. ib.
Qui Sabbato fuit ordinatus Sacerdos poteſt die Dominica immediate ſequenti conſecrari Epiſcopus. ib.
Regulares virtute ſuorum Privilegiorum poſſunt ordinari extra tempora a Jure ſtatuta. 31. 40
Afferuntur Regularium privilegia. ib.

ORDINATIONIS LOCUS.

Locus pro Sollemni, & publica Ordinatione eſt Eccleſia Cathedralis, vel alia primaria. 30. 37
Non poteſt fieri in Oratorio, vel in Eccleſia Monialium. ib. 37
Privata aliquorum Ordinatio ſieri poteſt in Oratorio, in quo celebrat Epiſcopus. ib.

Pri-

Prima Tonſura, & Ordines Minores in quolibet honeſto loco, etiam in privata Domo conferri poſſunt. ib.

OSTIARIUS.

Oſtiarius ordinatur per traditionem Clavium Eccleſiæ ſactam ab Epiſcopo. 10. 26
Adæquata materia hujus Ordinis conſiſtit in illa traditione clavium, & forma in verbis ab Epiſcopo prolatis. ib.
Aliæ actiones, quæ in tali Ordinatione concurrunt, non ſunt eſſentiales. ib.
Officium Oſtiarii quodnam ſit. ib. 27
Quinam dicantur Indigni. ib.
Oſtiariatus quomodo definiatur. ib. 29

OSCULA, ET TACTUS.

Oſcula, & Tactus impudici an ſufficiant ad ſolvenda ſponſalia. 92. 65
Oſcula, tactus, amplexus, & verba amatoria licita ſunt Conjugibus citra periculum pollutionis. 230. 103
Sunt peccatum veniale, ſi fiant ob ſolam captandam veneream delectationem. ibid.
Peccat mortaliter Vir, qui immittit pudenda in os Conjugis. ib. 106
Peccat Conjux ſe ipſum libidinoſe tangens in abſentia alterius Conjugis. ib. 108
Oſcula, & Tactus licent Conjugibus, qui non poſſunt habere copulam propter aliquod Impedimentum extrinſecum, non tollens jus ad illam. 231. 110
An, & quatenus licitum ſit Conjugibus moroſe delectari de copula habita, vel habenda, abſente alio Conjuge. ib. 111
Oſcula, & Tactus an liceant Sponſis de futuro. ib. 114

P

PAROCHUS.

Non debet permittere, conditionem ullam apponi in contractu matrimoniali. 118. 1
Poſt Concilium Trident. Matrimonium celebratum ſine Parocho, & Teſtibus eſt irritum, & nullum. 122. 7
Parochus Contrahentium aſſiſtere debet Matrimonio. 128. 30
Quando Contrahentes ſunt diverſarum Parochiarum ſufficit, ſi unus aſſiſtat, ſive ſit Parochus viri, ſive mulieris. ib. 31
Sufficit Parochus viri, etiamſi Matrimonium celebretur in Parochia mulieris, & e contra. ib. 33
Parochus poteſt aſſiſtere Matrimonio ſui Parochiani extra Parochiam, & extra Diœceſim. 129. 34
Uſus obtinuit, ut aſſiſtat Parochus mulieris ubicumque Matrimonium celebretur. ib. 35
Parochus, qui debet matrimoniis aſſiſtere, non eſt Parochus Originis, ſed Domicilii, aut Habitationis. ib. 36
Poſſunt coram illo contrahere prima die, qua ibi habitare incipiunt animo permanendi, & habitandi majori Anni parte. ib. 37
Qui alicubi fixum habet Domicilium, ſi divertat ad alium locum, brevi tempore moraturus, non poteſt coram Parocho illius loci Matrimonium contrahere. 130. 41
Poteſt contrahere coram illo Parocho, quando ibi eſt majori Anni tempore moraturus. ib. 42
Matrimonium contractum coram Parocho loci, ubi Contrahens moratur, tamquam Prætor, Judex, ſeu Medicus temporalis, eſt validum. ib.
Non eſt inconveniens, quod quis duplicem habeat Parochiam, & coram duplici Parocho poſſit Matrimonium contrahere. ib. 43
Invalidum eſt Matrimonium celebratum ab Incola Civitatis coram Parocho Ruris, ad quod ſolet aliquoties in Anno, recreationis gratia, divertere. 131. 46
Validum fuit Matrimonium cujuſdam Amaſiæ, quæ ſe tranſtulit ad domum Concubinarii animo ibi commorandi per majorem Anni partem, & ibi coram Parocho illius Domicilii Matrimonium contraxit, non cum Amaſio, ſed cum alio extraneo. ib.
Femina, quæ coram Parocho ſuæ Parochiæ Matrimonium invalidum contraxit cum quodam Viro, ad cujus Domum ſe ſtatim recepit animo ibidem cum eo perpetuo commorandi, non poteſt poſtea coram priori Parocho valide de novo contrahere. ib. 47
Qui duplicem habet Parochiam, quia per Hyemem habitat in una, & per Æſtatem in alia, poteſt Matrimonium valide contrahere coram alterutro Parocho. ib. 48
Qui doloſe mutat Domicilium, ut evitet præſentiam proprii Parochi, valide poteſt contrahere coram Parocho loci, ad quem migrat. ib. 49
Parochus Puellarum commorantium in Monaſteriis Monialium quinam ſit. 134. 56
Parochus, ut valide aſſiſtat Matrimoniis, non eſt neceſſe, quod ſit Sacerdos. 137. 59
Validum eſt Matrimonium celebratum coram Parocho, qui intra Annum non fuit promotus ad Sacerdotium. ib.
Parochus non Sacerdos poteſt cuilibet Sacerdoti licentiam concedere, ut ſui loco Matrimonio aſſiſtat. ib. 60
Non poteſt hanc licentiam concedere non Sacerdoti. ib.
Parochus, vel Ordinarius excommunicatus, ſuſpenſus, vel irregularis, etiam non toleratus, valide Matrimonio aſſiſtit. ib. 61
Parochus valide Matrimonio aſſiſtit, quamvis hoc ſibi fuerit interdictum ab Ordinario. ib. 62
Peccat in eo caſu contra Obedientiam. ib.
Parochus generaliter interdictus adminiſtratione Sacramentorum, & cui ſuit datus Vicarius, vel Coadjutor, valide aſſiſtit Matrimonio. ib.
Parochus Excommunicatus vitandus non peccat, ſi aſſiſtat, vel licentiam concedat aſſiſtendi Matrimonio. 139. 64
Parochus putatus cum errore communi, & titulo colorato valide aſſiſtit Matrimonio. ib. 65
Sufficere errorem communem ſine titulo colorato, plures exiſtimant. ib. 66
Probabilius eſt, non ſufficere. ib.
Validum eſt Matrimonium, cui aſſiſtit Laicus, communi errore Sacerdos exiſtimatus, cum licentia Parochi. ib. 67

PAROCHUS QUOAD RITUM SERVANDUM.

Parochus interrogare debet Contrahentes de illorum mutuo conſenſu. 143. 104
Non eſt peccatum interrogationem omittere, quando Contrahentes ſponte ſuum exprimunt conſenſum. ib. 105
Ex quadam ſolum congruentia debet prius interrogare Virum, & poſtea Feminam. 144. 106
Habito, & intellecto Contrahentium conſenſu, dicere debet, *Ego vos Conjungo*, &c. ib. 107
Quem ſenſum habeant illa verba. ib. 108
Parochus curare debet, ne Contrahentes accedant ad hoc Sacramentum in peccato mortali. ib. 109
An, & quatenus ſint repellendi a Matrimonio contrahendo, qui neſciunt rudimenta Fidei. ib. 110
Matrimonium regulariter celebrari debet in Eccleſia. 145. 112
Licite poteſt extra Eccleſiam in privatis Domibus celebrari. ibid.
An poſſit ab Epiſcopo prohiberi, ne celebretur in privatis Domibus. ibid.
Matrimonium celebrari poteſt quacumque die, & quacumque hora. ib. 113
Debet Parochus habere Librum, in quo poſt contractum Matrimonium, deſcribat Conjugum, & Teſtium nomina, diem, menſem, & Annum. ib. 114
Peccat mortaliter Parochus, ſi hoc omittat. ibid.
Parochus an poſſit aliquando propria auctoritate Denuntiationes omnes Matrimonii, aut aliquas omittere. 150. 40

PATRIMONIUM.

Ad Titulum Patrimonii non debet aliquis ordinari ſine neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ. 49. 59
Patrimonium debet eſſe ſufficiens juxta quantitatem taxandam per Epiſcopum. ib. 60
Quænam quantitas ſit taxata in Diœceſi Bononienſi. ib.
Si modice deficiat a taxata quantitate, eſt titulus ſufficiens: quænam quantitas dicatur notabilis. ib.
Debet eſſe vere, & legitime poſſeſſum ab Ordinando, & conſtitutum in re immobili, & fructifera. ib. 61
Ad legitimum Patrimonium non ſufficit habere Dominium directum ſine Dominio utili. ib.
Non ſufficit Patrimonium conſtitutum in Animalibus. ib. 61
Non poteſt quis ordinari ad titulum pinguis Hereditatis, vel Legati conſequendi. ib.
Non poteſt ordinari cum ſola fidejuſſione Alimentorum. ib. 62
Bene tamen, ſi conſtituatur determinata Penſio ſolvenda. 50. 63
Cenſus redimibilis an ſit Titulus ſufficiens. ib. 64
Pater tenetur aſſignare Patrimonium Filio. ib. 65
An pater aſſignare poſſit omnia ſua bona in Patrimonium Filio. ib.
Patrimonium titulare non poteſt alienari ſine expreſſa Epiſcopi licentia. ib. 66
An requiratur Epiſcopi licentia poſt aſſecutionem Beneficii ſufficientis. ib. 67
An poſſit alienari Patrimonium ad ſolvenda debita. ib. 69
Bona patrimonialia gaudent privilegiis bonorum Eccleſiaſticorum. ib. 70

PATRINUS.

Patrinus tenens Puerum in Baptiſmo (idem valet de Confirmatione) contrahit Cognationem ſpiritualem cum Baptizato, & cum illius Patre, & Matre. 168. 23
Ad contrahendam Cognationem requiritur, ut Patrinus teneat Infantem, dum baptizatur. ib. 25
Non eſt neceſſe, quod pro Baptizato reſpondeat. 169. 26
Non contrahit Cognationem, ſi teneat Puerum in Baptiſmo privatim adminiſtrato. ib. 29
Patrini debent eſſe determinati quoad numerum, & quoad perſonas. ib. 32
Si Procuratorem mittat ad tenendum Puerum nomine ſuo, contrahit Cognationem. ib. 33
Probabilius eſt, non contrahere talem Cognationem ſpiritualem. ib. 34
Vide *Cognatio Spiritualis*.

PŒNA.

Quam pœnam incurrant, qui ordinantur ſine titulo Beneficii, ſeu Patrimonii. 50. 71
Epiſcopus ſcienter Ordinans aliquem ſine Titulo tenetur ei providere de Alimentis. 51. 74
Ordinatus cum pacto inito cum Epiſcopo non petendi alimenta, remanet ſuſpenſus. ib. 75
Ordinans cum tali pacto eſt ſuſpenſus a collatione Ordinum. ibid.

Qui

Qui poſt factam renuntiationem Patrimonii aſcenderet ad alios Ordines, peccaret mortaliter, ſed non incurreret cenſuram. ib. 76
Qui ordinatur cum Patrimonio ficto, remanet ſuſpenſus. ib. 77
Appoſitio pœnæ in Sponſalibus reprobatur Jure. 82. 79
Etiamſi pœna ſit levis. ib.
Irrita, & illicita eſt pœna poſita in Sponſalibus, quamvis ſit ſolvenda a Parentibus, ſeu Conſanguineis. ib. 80
Poteſt apponi pœna ſolvenda a reſilientibus injuſte, & ſine cauſſa. ib. 81
Obligatio ad pœnam non firmatur Juramento. 83. 85
An recipiens pœnam conventam teneatur illam reſtituere. ib. 88
Pœna clandeſtine Contrahentium. Vide *Matrimonium Clandeſtinum*.

POLYGAMIA.

Quid importet Polygamia. 184. 1
Non ſolum in lege Evangelica, ſed ſemper, & ab initio fuit illicita uxorum pluralitas. 185. 3
Jure Naturæ prohibita eſt Uxorum pluralitas. ib. 5
Fuit a Deo diſpenſatum cum Hebræis, ut plures haberent uxores. ib. 6
Quomodo potuerit Deus hanc Diſpenſationem concedere. ib. 7
Sublata eſt a Chriſto diſpenſatio quoad omnes, etiam quoad Hebræos. ib. 8
Non poteſt Summus Pontifex diſpenſare in pluralitate uxorum. ib. 9
An potuerit Deus diſpenſare, ut una mulier acciperet plures viros, alii negant, alii affirmant. ib. 10

PRÆLATI REGULARES.

Poſſunt ſuis Subditis Religioſis Dimiſſorias concedere pro Ordinatione. 27. 30
An poſſint illas concedere Novitiis. 28. 31

PRÆSENTIA.

Præſentia Parochi, & Teſtium in Matrimoniis non ſufficit, ſi ſit phyſica, & materialis, ſed requiritur moralis, & humana. 142. 90
Amentes, Furioſi, Ebrii, Dormientes, & uſu rationis carentes inepti ſunt ad hoc munus, quamvis phyſice, & corporaliter aſſiſtant. ib.
Non ſufficit attentio ſolum virtualis in Parocho, & Teſtibus, ſed requiritur præſentia actualis. ib. 91
Cur in aliis Sacramentis ſufficiat in Miniſtro attentio, & intentio virtualis, & hæc non ſufficiat in Parocho aſſiſtente Matrimoniis. ib. 92
An Parochus, & Teſtes debeant audire voces Contrahentium. ib. 93
Quid ſi videant Contrahentes, etiamſi non audiant illorum vocem. ib. 94
Sufficit, quod Parochus, & Teſtes mutuum Contrahentium conſenſum intelligant mediate, per Interpretem. 143. 96
Sufficit caſualis præſentia Parochi, & Teſtium; nec requiritur, quod ſint ſpecialiter vocati. ib. 99
Validum eſt Matrimonium contractum coram Parocho, & Teſtibus doloſe, per vim, & metum adductis. ib. 101
Quid, ſi Parochus, & Teſtes doloſe adducti, & retenti, affectent non intelligere, claudendo oculos, & aures. ib. 102
Peccant graviter Contrahentes, & alii, qui Parochum vi, & dolo retinent, aut coram eo doloſe contrahunt. ib. 103

PRECES.

Preces quandonam dicantur importunæ. 181. 37
Preces importunæ ſecundum ſe non ſufficiunt ad irritandum Matrimonium. ib. 38
Sufficiunt, ſi habent adjunctas minas, aut periculum gravis indignationis. ib. 39
Quomodo, & quando Preces, & blanditiæ habeant vim flectendi voluntatem. ib. 40

PRIMA TONSURA.

Tonſuræ uſus in Eccleſia eſt antiquiſſimus, a temporibus Apoſtolorum deductus. 9. 17
Non eſt Ordo, nec Sacramentum, nec imprimit Characterem. ib. 18
Confertur ab Epiſcopo. ib. 19
Non habet proprie materiam, nec formam, ſed quaſi materiam. 10. 20
Præmittenda eſt ante omnes Ordines de neceſſitate præcepti. ib. 21
Quodnam ſit munus, & Officium Tonſurati. ib. 22
Tonſurandus debet eſſe Vir baptizatus, & ex congruitate confirmatus. ib. 23
Quibus gaudeat privilegiis. ib. 24
Poteſt conferri quolibet Anni tempore, qualibet die, & qualibet hora. ib. 33

PRINCEPS SÆCULARIS.

Principes Sæculares ſtatuere poſſe Impedimenta dirimentia Matrimonium reſpectu ſuorum ſubditorum, tam fidelium, quam Infidelium, plures affirmant. 158. 3
Uſus iſtius poteſtatis fuit illis ab Eccleſia interdictus, & Summo Pontifici reſervatus. ib. 4
Probabilius eſt, non poſſe Principes Sæculares ſtatuere Impedimenta pro fidelibus baptizatis. ib. 5
Poſſunt Principes Infideles pro Matrimoniis ſuorum ſubditorum apponere Impedimenta dirimentia. 159. 7
Eamdem poteſtatem habent Principes Chriſtiani in ordine ad Matrimonia infidelium ſibi ſubditorum. ib. 8

PROCURATOR.

Matrimonium valide contrahi poteſt per Procuratorem. 102. 39
Matrimonium ſic contractum eſt verum Sacramentum conferens Gratiam. 103. 43
Procurator debet habere ſpeciale mandatum ad contrahendum Matrimonium cum certa, & determinata Perſona. ib. 47
Procurator per ſe, & non per alium, debet aſſiſtere contractui. 104. 48
Non debet excedere fines Mandati. ib. 49
Mandatum non debet eſſe revocatum. ib. 50
Si Mandatum fuit revocatum, etiamſi non innotuerit Mandatario, Matrimonium eſt invalidum. ib.
Diſcrimen inter Matrimonium, & alios contractus. ib.
Pro foro conſcientiæ ſufficit revocatio Mandati, & conſenſus tantum mentalis. ib. 51
Validum eſt Matrimonium, etiamſi poſt conſignatum Mandatum principalis incidat in amentiam. ib. 53
An ſit neceſſe, Mandatum conſignari Procuratori coram Parocho, & Teſtibus. ib. 54
Sexuum diverſitas non eſt neceſſaria in Procuratoribus, ſed duo Viri, vel duæ Feminæ, poſſunt eſſe Contrahentium Procuratores. ib. 55
Circa Ætatem Procuratoris non eſt aliquid determinatum. ib.

PROMISSIO.

Ficta Promiſſio non eſt ſufficiens ad contrahenda Sponſalia. 73. 8
Etiamſi ficta Promiſſio fuerit Juramento confirmata. 74. 9
Promiſſio Sponſalium debet eſſe mutua, & acceptata. 75. 21
Promiſſio juncta cum Adulterio eſt Impedimentum dirimens Matrimonium cum Adultera. 175. 12
Debet promiſſio futuri Matrimonii eſſe vera, & ſerio facta. 176. 14
Debet eſſe mutua, & aliquo ſigno ſenſibili exterius manifeſtata. ib. 15
Non debet eſſe retractata ante patratum Adulterium. ib. 16
Peccat mortaliter, qui alteri Matrimonium promittit celebrandum poſt mortem Conjugis. ib. 17

PUERI IMPUBERES.

Sponſalia Impuberum non ſolvuntur mutuo conſenſu, durante Impubertate. 83. 5
Poſſunt diſſolvi poſt pubertatem, dummodo ſtatim reclament. ib. 7
Sponſalia Impuberum firmantur Juramento. ib. 9
Matrimonium contractum a Pueris ante annos pubertatis regulariter eſt invalidum. 189. 41
Niſi malitia ſuppleat ætatem; & quid hoc importet. ib. 42
Si poſt Annos pubertatis Puer contrahat, & adhuc ſit impotens, validum eſt Matrimonium, ſi ſperetur poſſe potentiam habere. ib. 43
Expectandum eſt tempus perfectæ pubertatis; quodnam ſit. ibid. 44

Q

QUALITAS ORDINANDORUM.

Promovendus ad Ordines debet eſſe baptizatus. 39 27
Debet eſſe Confirmatus, non pro valida, ſed pro licita Ordinatione. ib.
An ſit peccatum mortale ordinari ante Confirmationem. ibid. 28
Ordinandus debet eſſe in Gratia, & expers peccati mortalis. ib. 30
Debet eſſe immunis a Cenſuris, & Irregularitatibus. ib.
Debet eſſe bonis moribus præditus. ib. 31
Major diligentia facienda eſt pro Majoribus Ordinibus. 41. 32
Non eſt liberum Epiſcopo quoſcumque accedentes ordinare. ib. 33
Requiritur in Ordinandis ſcientia, & ſufficiens litteratura. ib. 34
Quænam ſcientia requiratur pro ſingulis Ordinibus. ib. 35
In Regularibus non requiritur tanta ſcientia, quanta in Sæcularibus. ib. 37
Examen Ordinandorum fieri debet ab Epiſcopo Ordinante. 45. 38
Quænam ſcientia requiritur in Epiſcopis. ib. 40

R

RAPTUS.

Quid ſit Raptus, prout eſt ſpecies luxuriæ ab aliis contradiſtincta. 183. 55
Duplicem habet malitiam, aliam contra Caſtitatem, aliam contra Juſtitiam. ib.
Raptus, prout eſt Impedimentum dirimens Matrimonium, quid ſit. ib. 56
Quouſque Femina eſt in poteſtate Raptoris, non poteſt inter ipſos conſiſtere Matrimonium. ib.
Bene tamen, ſi Femina fuerit conſtituta in loco tuto, extra poteſtatem Raptoris. ib.
Aliæ pœnæ ſunt ſtatutæ a Trident. contra Raptorem, ejuſque Fautores, & Complices. ib. 57
Pœna Excommunicationis incurritur ipſo facto, non ſic aliæ pœnæ. ib.
Pœna privativa aliquando non incurritur ſine Sententia Judicis, & quando. ib.
Ad hoc, ut Raptus inducat Impedimentum dirimens Matrimonium, requiritur, ut adſit violentia illata Feminæ. ib. 58

Si Femina voluntarie diſcedat cum Amaſio ſine ulla violentia non datur Raptus dirimens Matrimonium. ib.
Si Mulier dolo, & fraude circumventa conſentiat in abductionem, non eſt Raptus proprie dictus. ib.
Oppoſitum probabile cenſet *Boſſius*. ib.
Ad raptum non ſufficit violentia illata Parentibus, & Tutoribus. 184. 59
Matrimonium contractum cum Puella voluntarie rapta, invitis ſolum parentibus, eſt validum. ib. 60
Ad Raptum proprie dictum requiritur abductio Mulieris de loco ad locum, animo illam abducendi, & contrahendi Matrimonium. ib. 62
An ſufficiat abductio ob ſolam libidinem explendam. ib. 64
Incurrit pœnas Trident., qui violenter rapit propriam Sponſam de futuro. ib. 65
An dictas pœnas incurrat Femina rapiens Virum animo contrahendi. ib. 66
An ſaltem ſint valida Sponſalia inter Raptorem, & Raptam antequam reponatur in loco tuto. ib. 67
Raptus alienæ Sponſæ eſt Impedimentum impediens Matrimonium. 195. 12

REPUDIUM.

Repudium legitimæ Uxoris an fuerit licitum Hebræis, vel ſolum permiſſum. 106. 7
Quas ob cauſſas, quomodo, & quænam Cæremoniæ erant obſervandæ in dando libello Repudii. ib.
Non ſolum permiſſum, ſed etiam validum, & licitum fuiſſe libellum Repudii, probabilius eſt. ib. 9
Conceſſa a Deo fuit Hebræis diſſolutio vinculi matrimonialis, & Mulier poſt Repudium licite poterat alteri nubere. ib.
Quomodo Deus dicatur diſpenſaſſe in Lege naturali. ib. 11
Quanto tempore duraverit conceſſio facta Hebræis repudiandi uxores. 107. 12
An nunc licitum ſit Hebræis repudiare uxores. ib.

REVALIDATIO.

Ad revalidandum Matrimonium nullum ex defectu conſenſus, ſufficit conſenſus poſitus ab illo, qui ficte conſenſerat. 213. 117
Non eſt neceſſe, conſenſum exterius manifeſtari. ib. 118
Matrimonium nullum ob impedimentum dirimens, debet revalidari per novum conſenſum utriuſque Partis. ibid. 119
Aliqui volunt, Conjugem innocentem eſſe monendum de nullitate Matrimonii. ib. 121
Sufficit novus conſenſus verbis, aut factis expreſſus. ib. 124
Revalidatio facienda eſt coram Parocho, & Teſtibus, quando publice conſtat de nullitate Matrimonii. 214. 127
Neceſſariam eſſe præſentiam Parochi, etiamſi Impedimentum ſit occultum, aliqui affirmant. ib. 128
Non eſt neceſſaria præſentia Parochi, quando Impedimentum eſt occultum, nec poteſt in foro externo probari. ib. 129
Quid, ſi in Brevi diſpenſationis ponatur illa clauſula; *ut publice, ſervata forma Concilii, de novo Contrahant*. ib. 132

S

SACERDOTIUM.

Eſt Ordo Sacer, per quem duplex poteſtas traditur Ordinato. 13 62
In Eccleſia Latina duplicem habet materiam, & formam partialem. ib. 63
Utraque materia eſt illi eſſentialis. ib.
Impoſitio manuum eſt materia eſſentialis. ib. 64
Non poteſt a peccatis abſolvere ille, in cujus ordinatione fuit omiſſa manuum impoſitio. 16. 68
Traditio utriuſque Speciei requiritur ad valorem ordinationis Sacerdotalis. ib. 70
Munera Sacerdotis quænam ſint. ib. 72

SOLLEMNITATES NUPTIARUM.

Sollemnitates Nuptiarum olim erant prohibitæ tribus Anni temporibus. 154. 17
Nunc prohibentur ab Adventu Domini uſque ad Epiphaniam, & a feria quarta Cinerum uſque in Octavam Paſchatis. ib.
Prohibitio pro tempore Adventus non incipit a primis Veſperis diei Sabbati antecedentis Dominicam Adventus, ſed a media Nocte. ib. 18
Quid intelligatur per Sollemnitates nuptiarum, quæ dictis temporibus prohibentur. ib. 16
Dictis temporibus non prohibetur celebrari Sacramentum Matrimonii. ib. 19
Non prohibentur Orationes, & Cæremoniæ, quæ adhibentur in nuptiis Viduarum. 155. 20
An Sollemnitates Nuptiarum prohibeantur ſub lethali. ib. 21
An Epiſcopus poſſit diſpenſare, ut Sollemnitates Nuptiarum fiant temporibus prohibitis. 157 23

SPONSALIA.

Sponſalia unde dicantur. 73. 1
Præmittuntur Matrimonio, ſed non de neceſſitate. ib. 2
Quid ſint Sponſalia. ib. 3
Debet adeſſe promiſſio deliberata, mutua, & acceptata. ib.
Debet promiſſio eſſe ſigno aliquo ſenſibili expreſſa. ib. 5
Qui promittit ſine animo exequendi, peccat mortaliter, & tenetur ſtare promiſſis. ib. 6
Qui ficte, & ſimulate feminæ promittit Matrimonium, non contrahit Sponſalia. ib. 8
Etiamſi facta promiſſio fuerit juramento confirmata. 74. 9
Qui Virginem defloravit ſub promiſſione Matrimonii, tenetur illam ducere. ib. 11
Dummodo Femina ſit æqualis, vel non valde inferioris Conditionis. ib. 14
Tenetur feminam ducere, etiam Conditionis inæqualis, ſi promiſſio fuit vera, & juramento confirmata, niſi timeantur Scandala, & gravia incommoda. ib. 16
Tenetur etiam ducere Viduam, ſi ab illa ſub ficta promiſſione Matrimonii copulam extorſit. 75. 17
Non tenetur ducere Feminam malæ vitæ. ib. 18
Non illam, quæ ſimulavit ſe Virginem. ib. 19
Dubitans de promiſſione non tenetur ſtare promiſſis. ib. 20
Per ſolam acceptationem promiſſionis non conſtituuntur Sponſalia valida. ib. 23
Nec promittens tenetur Matrimonium contrahere. ib. 24
Promiſſio ad Sponſalia debet eſſe voluntaria, & libera. 76. 28
Amantes, Inſani, & Ebrii non poſſunt Sponſalia contrahere, niſi habeant lucida intervalla. ib. 29
Sponſalia celebrata ex metu levi ſunt valida, quamvis poſſint irritari. ib. 31
Celebrata ex metu gravi ſunt ipſo facto nulla. ib. 33
Etiamſi metus non fuerit incuſſus ab alia Parte contrahente, ſed a Tertio. ib. 35
Quænam verba, ſeu ſigna requirantur, & ſufficiant pro validitate Sponſalium. ib. 36
Taciturnitas Sponſi, ſeu Sponſæ non eſt ſufficiens ad manifeſtandum conſenſum. 77. 41
Sufficit, quando Sponſalia contrahuntur a Parentibus nomine Filiorum. ib. 42
Non ſufficit, ſi contrahantur a Tutore, ſeu Curatore. ib. 43
Perpetuo impediti, & inhabiles ad Matrimonium, non poſſunt valide Sponſalia contrahere. ib. 44
Requiritur in Contrahentibus Ætas ſeptem Annorum completorum. 78. 46
Non peccant, qui Sponſalia contrahunt ante Septennium, nec Parentes promittentes nomine Filiorum. ib. 50
Sponſalia contracta ſub conditione, *Si Papa Diſpenſaverit*, ſunt valida, & obligant, adimpleta conditione. 79. 57
Ante obtentam Diſpenſationem non inducunt Impedimentum publicæ honeſtatis. ib. 63
Promittens Matrimonium ſub illa conditione, non tenetur procurare Diſpenſationem, ſi non ſe obligavit. ib. 65
Sponſalia licite, & valide poſſunt celebrari ſine præſentia Parochi, & Teſtium. 80. 67
Sponſalia per ſe obligant ſub mortali ad promiſſionem implendam, etiamſi adſit inæqualitas Conditionis. 81. 69
Debent adimpleri tempore ſtatuto. ib. 70
Renuens adimplere non poteſt compelli, ſi adſit juſta cauſſa reſiliendi. ib. 71
Renuens ſine cauſſa poteſt compelli per Cenſuras. ib. 73
Maxime ſi Sponſalia fuerunt juramento confirmata, niſi timeantur ſcandala, & plurima mala. 82. 74
Judex tum Eccleſiaſticus, tum Sæcularis poteſt ad id compellere. ib. 77
Sponſalia prius rite celebrata cum una Perſona, impediunt Matrimonium contrahi cum alia. 194. 5

SPONSALIUM SOLUTIO.

Sponſalia ſolvuntur mutuo contrahentium conſenſu. 84. 1
Conſenſus utriuſque Partis debet eſſe liber, ſine metu, & dolo. 85. 3
Solvuntur Sponſalia etiam jurata. ib. 4
Qui Deo promiſit ducere feminam pauperem indeterminate, poteſt a Matrimonio abſtinere. ib. 5
Sponſalia Impuberum non ſolvuntur mutuo conſenſu, quamdiu ſunt Impuberes. ib. 6
Pubes cum Impubere contrahens non poteſt reſilire, durante Impubertate alterius. ib. 7
Sponſalia Impuberum firmantur juramento. ib. 9
Per ingreſſum Religionis, etiam Profeſſione non ſecuta, diſſolvuntur Sponſalia ex parte remanentis in ſæculo, non ex parte ingredientis; qui, ſi egrediatur, tenetur ſtare promiſſis. ib. 11
Solvuntur Sponſalia, quamvis fuerint juramento firmata. 86. 15
Poſt contracta Sponſalia poteſt quis Religionem ingredi ante contractum Matrimonium. ib. 16
Quid, ſi intuitu Sponſalium, copulam habuit cum Sponſa. ib. 20
Sponſalia etiam jurata contracta poſt votum abſolutum Caſtitatis, Religionis, aut ſuſcipiendi Ordines Sacros, ſunt irrita, & nulla. ib. 21
Si poſt Votum quis Virginem defloravit ſub promiſſione Matrimonii, volunt aliqui, Votum eſſe obſervandum. ibid. 22
Verius eſt, Matrimonium eſſe contrahendum. ib. 23
Si votum Caſtitatis ſequatur ad Sponſalia, illa non diſſolvit. 87. 30
An teneatur Religionem ingredi, qui poſt Sponſalia votum Religionis emiſit. ib. 32
Per ſuſceptionem Ordinis Sacri ſolvuntur Sponſalia. ib. 33
An ſit licitum Ordines ſuſcipere poſt contracta Sponſalia. ib. 34
Peccat, qui poſt Sponſalia cum una, Matrimonium contrahit cum alia. 88. 35

Matri-

Matrimonium cum alia contractum, an ſolvat præcedentia Sponſalia. ib. 36
Priora ſponſalia non diſſolvuntur per poſteriora, quamvis juramento confirmata. ib. 41
An prima diſſolvantur per poſteriora Sponſalia, ſi copula ſubſequatur. 89. 43
Diſſolvuntur Sponſalia per lapſum temporis, ſi fuit terminus aſſignatus pro finienda obligatione, ſecus ſi fuit aſſignatus pro illa ſollicitanda. 90. 50. & 53
Quandonam terminus dicatur poſitus ad finiendam obligationem. ib. 49
Non ſolvuntur, ſi Contrahentes non fuerunt in culpa dilationis. ib. 52
Solvuntur per longam moram alterius, quando terminus non fuit appoſitus. 91. 54
Solvuntur per longam Abſentiam Sponſi. ib. 55
Quanto tempore debeat Sponſa expectare. ib. 56
Diſſolvi poſſunt Sponſalia jurata, ſi ſuperveniat gravis Infirmitas habitualis, aut enormis Deformitas. 93. 74
Si ſuperveniat morbus Gallicus. ib. 75
Ex notabili detrimento famæ, aut bonorum. ib. 76
Ex qualibet cauſſa, quæ ab initio retraxiſſet, ſi fuiſſet cognita. 94. 78
Solvi non poſſunt ex cauſſa antecedenti cognita, bene tamen ſi fuit ignorata. ib. 80
Error, ſeu ignorantia Cauſſæ præcedentis ſolvit Sponſalia ex parte illius, qui fuit deceptus. ib. 84
Si deceptus ratificavit, non poteſt amplius reſilire. ib. 87
Habens defectum occultum licite poteſt Sponſalia contrahere, ſi defectus non ſit pernicioſus. 95. 89
Niſi gravia Scandala ſequenda prævideantur. ib. 90
Habens defectus damnoſos, & pernicioſos non poteſt licite contrahere cum Perſona illorum ignara. ib. 92
Sponſalia ſolvi poſſunt auctoritate propria, quando adeſt juſta cauſſa. ib. 93
Etiamſi Sponſalia ſint publice celebrata. ib. 94
Ad vitandum ſcandalum, & quando cauſſa ſolum eſt dubia, requiritur Sententia Judicis. 96. 96
Poſſunt etiam cum infamia Partis deficientis ab altero ſolvi. ib. 99
Judex idoneus ad ſolvenda Sponſalia eſt Judex Eccleſiaſticus. ib. 101
Non eſt neceſſe petere Juramenti relaxationem, ut Sponſalia jurata ſolvantur. ib. 102
Quænam certitudo cauſſæ requiratur, ut Sponſalia ſolvantur. ib. 103
Si agatur de Impedimento dirimente, ſeu impediente, ſufficit unus Teſtis fide dignus. ib. 105
Qualis debeat eſſe Teſtis. 97. 108
Sufficit aliquando publica fama de tali Impedimento. ib. 109
Requiruntur duo Teſtes, quando non agitur de Impedimento dirimente. ib. 110
Sponſalia quatenus inducant Impedimentum publicæ honeſtatis. Vide *Publica Honeſtas.*

STYLUS CURIÆ.

Irrita eſt Diſpenſatio, quando in Supplicatione tacetur qualitas, quæ ex ſtylo Curiæ ſolet exponi. 202. 40
An Stylus Curiæ obliget in conſcientia. ib. 41

SUBDIACONATUS.

Subdiaconatus eſt Ordo Sacer; quænam ſit ejus materia, & forma. 11. 40
Confertur per traditionem Calicis cum Patena, & libri Epiſtolarum. ib.
Utraque materia eſt eſſentialis. ib. 43
An Calix, & Patena debeant eſſe conſecrati. 12. 46
Munera Subdiaconi quænam ſint. ib. 48
An peccent lethaliter Subdiaconus, & Diaconus miniſtrantes in ſuo Ordine, dum ſunt in peccato lethali. ib. 49
An valida ſit Ordinatio Subdiaconi, ſi tradatur illi Calix ſine Patena, vel e contra. ib. 50
Quas obligationes contrahat Subdiaconus. ib.

SUBJECTUM ORDINUM.

Solus homo capax eſt Ordinis, non Femina. 36. 1
Hoc verum eſt, non ſolum de Ordinibus Majoribus, ſed etiam de Minoribus, & de prima Tonſura. ib.
Quænam olim fuerint Presbyteriſſæ, & Diaconiſſæ. ib. 2
Homo neceſſario debet eſſe Baptizatus, & ex congruitate Confirmatus. 6. 23
Quid dicendum de Hermaphroditis utrumque ſexum habentibus. 36. 3
Mulier ſi tranſiſset in Virum poſset valide, ſed non licite ordinari. ib. 5
Puer ante uſum rationis poteſt valide ordinari. 37. 7
Poteſt conferri Puero Epiſcopatus, quantum ad Characterem, & poteſtatem Ordinis. ib. 12
Infantis Ordinatio non eſt licita: peccaret Epiſcopus Ordinans, & eſset ſuſpenſus per Annum. 38. 13
Vide *Ætas. Qualitas Ordinandorum.*

T

TESTES.

AD validitatem Matrimonii, ultra præſentiam Parochi, neceſsaria eſt præſentia duorum, vel trium Teſtium. 141. 86
Non requiruntur Teſtes omni exceptione majores, ſed poſſunt admitti Teſtes minus idonei, & qui reprobantur a Jure. 142. 88
Eſt ſpecialis ratio in Matrimonio, ut debeant admitti Teſtes minus idonei. ib. 89
Pro Matrimonio diſsolvendo requiruntur Teſtes omni exceptione majores. ib.

TITULUS ORDINANDORUM.

In Ordinandis requiritur Titulus ſufficientis ſuſtentationis. 45. 41
Hic Titulus, quamvis requiratur ſolum pro Ordinibus Sacris, congrue requiritur etiam pro Minoribus. ib. 42
Triplex eſt Titulus ſufficiens pro licita Ordinatione. 47. 43
Regulares ſollemniter Profeſſi licite ordinantur titulo Religionis, ſeu Paupertatis. ib.
Non ſic Novitii, & nulliter Profeſſi. ib. 44
Excipiuntur P. P. Societatis Jeſu. ib. 45
Non poteſt quis licite ordinari ſolo titulo ſufficientis litteraturæ, induſtriæ, vel honeſti laboris. 48. 46
Vide *Beneficium. Patrimonium.*

V

VAGI.

VAgi quinam dicantur. 132. 50
Quemlibet Parochum poſse Vagorum Matrimoniis aſſiſtere, plures aſerunt. ib. 51
Probabilius eſt, Vagos ſolum poſse, & debere contrahere coram Parocho, in cujus Parochia pro tempore exiſtunt, quando contrahere intendunt. ib.
Quando alter ex Contrahentibus eſt Vagus, & alter eſt Incola, Matrimonium contrahi poteſt etiam in Parochia, ubi habitat Vagus. ib. 52
Parochus Vagorum poteſt alteri Sacerdoti licentiam concedere aſſiſtendi illorum Matrimoniis. ib.
Diligenter cavendum eſt, ne Vagi admittantur ad Matrimonium, niſi prius clare conſtet de libertate ipſorum. ib. 53
Hoc idem valet de Alienigenis. ib. 54
Circa Vagorum Matrimonia debet obſervari peculiaris Inſtructio Sacræ Congreg. SS. Inquiſit. Romæ. ib. 55

VERBA.

Verba Contrahentium an requirantur ad valorem Sponſalium. 77. 37
Sufficiunt quæcumque ſigna tacite, vel expreſse mutuum conſenſum ſignificantia. ib.
Expreſſio mutui conſenſus per Verba an ſit de neceſſitate Præcepti. ib.
Quibus verbis cenſeantur contracta Sponſalia, & Matrimonium. ib.
Explicantur variæ Formulæ verborum in ordine ad inducenda Sponſalia, vel Matrimonium. ib. 38
Verba ambigua, quæ importare poſsunt Sponſalia, & Matrimonium, importare potius Matrimonium, quam Sponſalia judicandum eſt. ib. 39
Si tempore contractus agebatur de Matrimonio, Verba dubia interpretanda ſunt de Matrimonio; ſi de Sponſalibus, de illis accipienda ſunt. ib.
Ubi conſtat de intentione proferentis, juxta illam ſunt interpretanda Verba dubia, & ambigua. ib.
Ubi de mente loquentis dubitatur, a Verborum proprietate non eſt recedendum. ib.

VICARIUS GENERALIS.

Vicarius Generalis habet juriſdictionem Ordinariam cum Epiſcopo. 140. 70
Poteſt juriſdictione Ordinaria ſibi competenti Confeſſiones audire, & ad eas audiendas alios approbare. ib.
Poteſt tamquam Ordinarius aſſiſtere Matrimoniis, & facultatem aſſiſtendi concedere. ib.
Poteſt Matrimoniis aſſiſtere, & aſſiſtendi facultatem concedere, quamvis non ſit Sacerdos. ib. 72
Validum eſt Matrimonium, cui Vicarius Generalis aſſiſtit contra prohibitionem Epiſcopi. ib.
Vicarius Foraneus non habet juriſdictionem Ordinariam, nec valide Matrimoniis aſſiſtit ſine delegatione. ib. 73
Vicarius Generalis diſpenſare poteſt, ut omittantur Denuntiationes Matrimonii celebrandi. 148. 19
Etiamſi Epiſcopus reſervet ſibi facultatem diſpenſandi, & id Vicario prohibeat. ib.
Hoc non valet de Vicario Foraneo, qui non eſt Ordinarius, nec facit unum Tribunal cum Epiſcopo. 149. 20
Quod dicitur de Vicario Generali Epiſcopi, valet etiam de Vicariis Generalibus Prælatorum habentium juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. ib.
Vicarius Generalis diſpenſare poteſt in Impedimentis Matrimonii in ordine ad petendum debitum. 200. 18
Si Litteræ pro Diſpenſatione alicujus Impedimenti Matrimonialis committantur Epiſcopo, non poſsunt exequi a Vicario Generali. 220. 136
Nec poteſt illas exequi, ſi interim removeatur ab Officio. ib. 137
Non poſsunt exequi a Vicario Capitulari, Sede vacante. ibid. 139
Vicarius, cui committuntur Litteræ Diſpenſationis, poteſt ſubdelegare examen, non vero Diſpenſationem. ib. 141

VIRGO.

Qui Virginem defloravit ſub ficta promiſſione Matrimonii, tenetur illam ducere. 74. 12

Si ſit

Si ſit inæqualis, & valde diſparis conditionis, ſatis erit illam aut dotare, aut illi providere de Nuptiis competentibus. ib. 14
Etiamſi Virgo ignoraret inæqualitatem viri. ib. 15

VIS, SEU VIOLENTIA.

Vis, ſeu violentia eſt Impedimentum dirimens Matrimonium, 177. 1
Vide *Metus*.

ULTRAMONTANI.

Non poſſunt ordinari ſine Dimiſſoriis ſubſcriptis a Nuntio, ſeu Collectore Pontificio, & approbatis ab Urbis Vicario. 24. 21

VOTUM.

Votum Caſtitatis aliud eſt ſimplex, aliud ſollemne; quid utrumque ſit. 164. 22
Votum ſimplex Caſtitatis non dirimit Matrimonium, ſed tantum impedit, ne licite contrahatur. ib.
Excipiuntur Vota, quæ fiunt a Religioſis Societatis Jeſu poſt biennium Novitiatus. ib.
Votum ſollemne factum in Profeſſione Religionis a Sede Apoſtolica approbatæ impedit; ac dirimit Matrimonium contrahendum. ib. 23
Non dirimit Matrimonium jure naturæ, ſed ſolum jure Eccleſiaſtico. 165. 25
Conjuges poſſunt Religionem ingredi, & in ea profiteri, quando Matrimonium nondum eſt conſummatum. ib. 27
Per talem Profeſſionem dirimitur Matrimonium. ib.
Conjux poſt Matrimonium conſummatum, ſive intra, ſive poſt bimeſtre, non poteſt, altero invito, tranſire ad Religionem, & in ea valide profiteri. ib. 28
Conjux relictus in Sæculo poteſt revocare Profeſſum a Monaſterio. ib. 29
Poſſunt Conjuges de communi conſenſu Religionem ingredi, & in ea profiteri, etiam poſt conſummatum Matrimonium. ib. 30
Non eſt neceſſe, ut uterque ſimul ingrediatur, & profiteatur. ib.
Votum Caſtitatis, ſeu ingrediendi Religionem, aut non nubendi, aut ſuſcipiendi Ordines Sacros, non dirimit, ſed impedit Matrimonium. 194. 6
Habens Votum Caſtitatis peccat contrahendo Matrimonium, & petendo debitum. 228. 82
Tenetur reddere Conjugi petenti. ib. 83
Qui poſt Votum Caſtitatis, non nubendi, vel ſuſcipiendi Ordines Sacros, Matrimonium contraxit, non tenetur intra bimeſtre Religionem ingredi. ib. 84
Non tenetur, nec poteſt Voto adſtrictus reddere intra bimeſtre. ib. 85
Si poſt contractum, & conſummatum Matrimonium unus Conjux Votum Caſtitatis emittat de conſenſu alterius, nec petere, nec reddere poteſt. ib. 86
Si ambo Conjuges de communi conſenſu Votum caſtitatis emiſerunt, neuter poteſt petere, nec reddere. ib.
Si Votum ſit emiſſum, altero neſciente, & non conſentiente, poterit reddere, ſed non petere. ib. 87
Qui Votum habet Religionis, peccat lethaliter, tum Matrimonium contrahendo, tum prima vice conſummando, ſed poteſt ſucceſſive reddere, & petere. ib. 88
Si Conjux moriatur, qui Votum Religionis emiſit, tenetur illam ingredi. ib.
Qui vovit ſuſcipere Ordines Sacros, mortaliter peccat contrahendo Matrimonium; non tenetur ingredi Religionem, ſed poteſt petere, & reddere debitum. 229. 89
Conjux poteſt irritare Votum Caſtitatis, ſeu non petendi debitum factum ab altero Conjuge. ib. 90
Si ambo Conjuges mutuo conſenſu voverunt Caſtitatem, adhuc poterunt ſibi invicem irritare vota. ib. 91

USUS MATRIMONII.

Uſus Matrimonii, & actus conjugalis licitus eſt, ac honeſtus. 219. 1
Eſt meritorius, ſi debito fine, &, ſervatis debitis circumſtantiis, exerceatur ab homine exiſtente in Gratia. ib.
Nullus, per ſe loquendo, tenetur petere debitum. ib. 2
Tenetur reddere alteri Conjugi, ſive expreſſe, ſive tacite petenti. 220. 3
Aliquando Conjux excuſatur a redditione debiti. ib. 4
Peccat lethaliter Conjux, qui mediis illicitis ſe reddit notabiliter impotentem ad debitum conjugale perſolvendum. ib. 5
Non tenetur Conjux intra bimeſtre a contracto Matrimonio debitum reddere, etiamſi non cogitet de ingreſſu Religionis. ib. 6
Licitum eſt habere copulam, ob bonum Sacramenti, ob fidem ſibi ſervandam, & prolem procreandam. 221. 14
Nullum eſt peccatum habere copulam ob vitandam propriam Incontinentiam. ib. 17
Non eſt licitus uſus Matrimonii ob ſolam voluptatem carnalem capiendam. ib. 19
Si copula exerceatur ob finem malum, erit mala mortaliter, aut venialiter, prout finis eſt mortaliter, aut venialiter malus. ib. 20
Actus conjugalis prohibetur in Eccleſia, & in loco publico. ib. 21
Quando ſit licita copula conjugalis in Eccleſia. 222. 22
Solum ex congruentia debent Conjuges abſtinere a copula conjugali diebus Feſtivis, maxime Sollemnioribus, ut vacent orationi. ib. 25
Conſultiſſimum eſt abſtinere qua die ſumenda, vel ſumpta Euchariſtia. ib. 27
Non eſt illicitum petere, & reddere debitum, quando Uxor eſt gravida, ſi abſit periculum abortus. ib. 31
An, & quatenus licita ſit copula conjugalis inter amentes. 223. 33
An, & quatenus copula ſit illicita ratione ſitus, & modi. ib. 34. & ſeq.
Poſt Feminæ ſeminationem non poteſt Vir copulam interrumpere, & a ſeminatione deſiſtere. 224. 43
Probabile eſt, Virum non teneri expectare ſeminationem Feminæ, poſtquam ipſe conſummavit. ib. 44
An, recedente Viro, Femina poſſit tactibus ſe provocare ad ſeminandum. ib. 46
Non eſt illicitum Conjugibus inchoatam copulam interrumpere, ſi abſit periculum ſeminandi extra vas. ib. 48
An teneatur Uxor reddere debitum Viro petenti, qui ſolet recedere, & ſeminare extra vas. ib. 49
Tenetur Femina, completa copula, acceptum ſemen retinere, nec poteſt voluntarie expellere. 225. 51
Peccat Femina, quæ venena ſumit ad inducendam ſterilitatem, & impediendam generationem. ib. 52
Qui carnaliter cognovit conſanguineam Uxoris ſuæ in primo, & ſecundo gradu, privatur jure petendi, nec licite poteſt debitum petere a ſua Uxore. ib. 54
Tenetur debitum reddere petenti. ib. 55
Ignorantia Juris, & facti excuſat Conjuges ab incurrenda tali pœna. ib. 59
Non privatur jure petendi debitum, qui cum ignorantia ſolius pœnæ Inceſtum commiſit cum Conſanguinea ſuæ Uxoris in primo, & ſecundo gradu. ib. 61
An, & quatenus copula Conjugalis reddatur illicita, ſi ſuperveniat Cognatio ſpiritualis. 226. 63
Certus de nullitate ſui Matrimonii non poteſt debitum reddere petenti, quamvis ad id compellatur per Cenſuras. ib. 67
An Confeſſarius cognoſcens Impedimentum, & nullitatem Matrimonii, teneatur pœnitentem admonere de tali Impedimento, & nullitate. ib. 69
Qui dubitat de validitate Matrimonii bona fide contracti, ſi, facta diligentia, non inveniat veritatem, poteſt, depoſito dubio, petere, & reddere. 227. 72
Qui mala fide contraxit, dubitans de valore Matrimonii, non poteſt petere debitum Conjugale, ſed tenetur reddere alteri exiſtenti in bona fide. 228. 79
Conjux non poteſt debitum reddere illicite petenti propter circumſtantiam ſe tenentem ex parte actus; ſecus ſi circumſtantia ſe teneat ex parte Perſonæ. 229. 93
Excuſatur Conjux a redditione debiti, quando habet juſtam, & rationabilem cauſſam illud negandi. ib. 97
Conjux ſanus non tenetur debitum reddere Leproſo, morbo Gallico, aut alio contagioſo infecto, quando adeſt periculum contagionis. 230. 99
Non poteſt Conjux negare debitum petenti, ne filii multiplicentur. ib. 101
Quatenus tactus, oſcula, & delectationes liceant Conjugibus. ib. 103. & ſeq.
An licitum ſit Conjugibus moroſe delectari de copula habita, vel habenda, quando propter abſentiam alterius, vel aliud impedimentum, illam habere non poſſunt. 231. 111

Finis Tertiæ Partis Tomi Tertii.